CONTROVERSIARVM
Forenſium Iudiciorum
R. P. D.
IO: BAPTISTÆ CIARLINII
CARPENSIS I. V. D.

Et Protonotarij Apoſtolici, Archipresbyteri Mutilenæ, ac Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. D. Marchionis

PAVLI COCCAPANI EPISCOPI REGII
in Æmilia, ac Principis, Vicarij Generalis.

In quibus multa ad praxim pertinentia in vtroque foro verſantibus vtilia, & neceſſaria pertractantur:

PARS SECVNDA.

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITA CVM DVPLICI Indice Rerum, & verborum locupletiſſimo,

CVM LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M. DC. XLVII.

Apud Ioannem Baptiſtam Sgaua.

Sub Signo Ætruriæ.

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. DOMINO

D. MARCHIONI PAVLO COCCAPANIO VIGILANTISSIMO REGII

In Æmilia Episcopo, eidemque Principi præstantissimo

D. D. MEO COLENDISSIMO.

ALII nouos semper quærunt Patronos, vt multiplicitate patrocinij firmior sit eorum tutela, & sicut errantia sydera diuersa semper radiantur in parte. Ego autem, Illustrissime Præsul, Arietis signum, & cœlestem Aquilam semper sequar, hæc tua sunt insignia, hoc meum semper erit vexillum. Expertus potentem Astri tui protectionem nequeo alteri me committere; Primas igitur meas lucubrationes nomini tuo dedicaui, nunc alteram partem in lucem prodìturus te solum Patronum rogo, tibi soli opus qualecunq; est commendo, propitius sit Deus, & tua numina posco, vt dignitatis maiestate, & personæ meritis, ac potentia mercede defendas, & protegas, luce tua omnia erunt lucida, si me aspicere desinas nihil erit nisi tenebricosum: tuus sum ego, mea nequeunt esse nisi tua, quod tuum est ergò Agnosce, & defende, & optimè valè:

Datur Regij Cal. Sept. 1645.

Illustrissimæ, & Reuerendissimæ Dominationis tuæ.

Humillimus deditissimus, & deuinctissimus seruus

Io: Baptista Ciarlinius.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

D. CO: ALPHONSO COCCAPANIO

Abbati Dignissimo Domino meo Singularissimo.

SVb tui Patrui tutela sum. Illustrissime Abbas, tuam mihi ne deneges, qui cum patruo quasi eandem vegetas animam, & quasi filius obediens ab eo pro tua humanitate dissentire nescis: Vtriusq; numina posco, quia vtriusque numinis idem est agnomen, eadem benignitas; ideo sicut patruo coniunctissimus es non solùm sanguine, sed etiam voluntate, & amore, sic me patrui partum, & alumnum benignè respice, & fortiter protege: Iteratò me tibi dico, & dono, & has meas posteriores elucubrationes, quæ nunc in lucem prodeunt, tuo etiam nomini consecratas, vt tuo sub patrocinio suscipere velis; rogo, atq; iterum rogo, & ne graueris, si nimis demissa dona offero, quia hæc magnificentia tua subleuanda spero: Mea oratio breuis est, quia laudes tuas, quæ tum nobilitate, tum virtutum splendore satis emicant, & eloquentiorem expectant Præconem, exarare non statui, sed vt luce tua meas tenebras fugare velis, ad Solem tuæ claritatis accedo. Felix ergo iugiter viue, & diutissimè valè. Reggij. Kal. Septembris. 1645.

Illustrissimæ Donationis tuæ.

Deditissimus seruus Io: Baptista Ciarlinius.

PERILLVSTRIS, ET REVERENDISSIMVS

D. IOANNES BAPTISTA CIARLINIVS

Decisiones suas forenses

ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO DOMINO

D. MARCHIONI PAVLO COCCAPANIO

Patroni Regij vigilantissimo dicat.

EPIGRAMMA.

PAstoris, CIARLINE, Aquilam tua scripta patronam
Candida, sublimis; quàm sapienter amant!
Vnguibus hinc ferreis pœnas nam diuidet hosti,
Si latret, aut duro carpere dente velit
Hinc dabit æternam circùm TIBI tempora lauros,
Et sub pennarum tegmine tutus eris.

Incerti.

DE ILLVSTRISSIMO REGIENSI EPISCOPO

ANAGRAMMA.

Ex Cap. 50. Eccles. & 29. Iob.

Illustrissimus, atque Reuerendissimus Dominus, Dominus Paulus Coccapanus Marchio, Dei, & Sacrosanctæ Romanæ, & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Regij, & Princeps &c.

Hic pius, comis, mitis omnes gentes suas à dira arcet perditione, saluans eas; id circò adeptus est gloriam in conuersatione earum, oculus iste coecis, per stat claudis, paterq; pauperum.

F. I. B. S. M. O. P.

IN

IN ILLVSTRISSIMVM, AC REVERENDISSIMVM
D. MARCHIONEM PAVLVM COCCAPANIVM
Dignissimum Regij Episcopum, & Principem

PAVLVS COCCAPANIVS

Anagramma.

PASCO CVNCTA PLAVSV.

Explicatio.

QVàm banè Pastorem me, Pastor summe, creasti.
Regij vt ipse darem pabula Sacra gregi:
Namque meo nosti in cognomine nomine verso
Quod PLAVSV PASCO CVNCTA, guberno manu.

Io: Ancini Reg.

Ad Illustrissimum, & Reuerendissimum

DD. MARCHIONEM PAVLVM COCCAPANVM

Episcopum Regij, ac Principem vigilantissimum in dedicatione voluminis 2. Partis Controuersiarum forensium à Perill. & Reuerendissimo

D. IO: BAPTISTA CIARLINIO

Vicario Generali Edit.

E P I G R A M M A.

MArtia ab Æolijs reparent conflata caminis
Tela viri, heroum leue reuincta latus.
Non potiore tuum fœmur hoc telo inclytè Princeps
Conglomerare vales, quod Themis alma dabit
Hoc duce litigij insanas proternæ Phalangas,
Alta tui quibus est Aula referta fori.

P. B.

Perillust. & Reuerendissimo

D. IO: BAPTISTÆ CIARLINIO

Regiensi in Episcopatu Generali Vicario

Felicia omnia.

REgum ò Præsidium, meumq; dulce
O Ciarline Decus. Quid in Charybdi
Tàm rerum ancipiti geris? Vales nè?
O me (quà Æthiopes colorat aureis
Binos Phoebus equis, diem reducés.)
Quidnam lætius est, beatius vè?
Vale Nestoreos dies, & vltrà.
Non, non vel codices iuuat forenses
Voluisse, aut animo Poli per axes
Scandisse Athereos! Caue silentes
Tu Diuum Vranià choros magistrà
Scruteris. Sapies satis, superqoe,
Si te lethifero tuere morbo.
Iam sæuit Procyon, feræque terga
Titan Herculeæ præmens, volutat
Iam mundum in cineres, rapitque Olympum.
Hinc languor, fera febrium cohorsque.
Terris incubat: atque mors hiatus
Importuna auidos recludit oris:
Lassosque assiduo refert lacertos.
Conto, Nauta senex Stygis tremendæ,
Vmbrarumq; nouam stupet cateruam.
Vale Nestoreos dies, & vltrà.

Tempore estiuo fecit

Alphonsus Coclef. Saxolen.

PERILLVSTRI, ET REVERENDISSIMO

IO: BAPTISTÆ CIARLINO

PROTHONOTORIO APOSTOLICO

IN DECISIONES FORENSES AB EO AEDITAS.

EPIGRAMMA.

CIARLINI prodeunt æterna oracula, nunquam
Hæc vlla insimulet, deleat vlla dies.
Sedibus è superis terras Astræa reuisens
Fatidico cunctis stantibus ore dicet.
Ite meæ quondam leges, vos Iura valete
CIARLINVS Iudex vnicus Orbis erit.

Incerti.

IN PERILLVSTREM, AC REVERENDISSIMVM

I.V.D. IOANNEM BAPTISTAM CIARLINVM

NOBIL. CARPENS. PROTH. APOSTOLICVM,
Et Illustrissimi, ac Reuerendissimi

D. MARCHIONIS PAVLI COCCAPANII

Episcopi Regij, & Principis Vicarium Generalem.

Ioannes Baptista Ciarlinus.

ANAGRAMMA.

EN BASIS IN SACRO TANTI PAVLI.

EXPLICATIO.

EN TANTI IN SACRO PAVLI BASIS, illius en mens.
Ecce gerens iustas cum pietate vices.
O fœlix Pauli Sacrum, ò Basis vnica iustos
Quæ tollis, prauos tàm benè quæque premis.

Io: Ancini Reg.

AD PRÆSTANTISSIMVM VIRVM

IO: BAPTISTAM CIARLINIVM

REGIENSIS DIOECESIS GENERALEM VICARIVM

DE

LEGALIVM EIVS DECISIONVM LIBRO EDITO

Iacobus Vectianus.

AVsonias dudum volitans vaga Fama per Vrbes,
Laude tuum, Præsul, vexit ad astra librum.
Audijt ista Themis superis præconia ab oris.
Mox videt, ac nouit vera referre Deam.
Aduocat Astræam terras qua tempore longo.
Exosa, æthereo creuerat axe frui.
Atque ait: I nata, I felix, repete ocyus Orbem.
Dimissum, quando Iuraque, Fasq; sinunt.
En opus eximium (cernin.) rata dogmata legum.
Continet, & nodos soluit vtrique Foro.
Hoc, duce Te post hac, hoc Te mortalibus ægris
Auspice, ne dubita; prospera cuncta feret.
Nam si larga tuas ambis diffundere merces,
Iustitiæ Promus, Condus, & omnis erit.

DE REVERENDISSIMO REGIENSI GENERALI VICARIO.

ANAGRAMMA.

Ex Cap. 29. Iob.

Perillustris, atq; Reuerendissimus Dominus, Dominus Ioannes Baptista Ciarlinius Iuris vtriusq; Doctor Eximius Regij Vicarius Generalis, atq; Apostolicæ Sedis Protonotarius &c.

Vir ex sacratis, mira iustitia, sano, iustoq; iudicio velut vestæ, diademateq; opertus cor mœrens in erroribus, pupillis, & viduis consolatur, errores, causasq; priùs diligentissimè inuestigans &c.

F. I. B. S. M. O. P.

IN PERILLVSTREM, ET REVERENDISSIMVM

D. IO: BAPTISTAM CIARLINIVM

NOBILEM CARPENSEM, VICARIVM GENERALEM

Illustrissimi, & Reuerendissimi

D. MARCHIONIS PAVLI COCCAPANI

Episcopi Regij.

IOANNES BAPTISTA CIARLINIVS

A N A G R A M M A.

EN IVSTIS PARAS BONA INCLITA.

E X P L I C A T I O.

COR Pauli virtute regis, das præmia, pœnas.
Es pietate ferox, & feritate pius
Tu BONA ritè PARAS IVSTIS EN INCLITA: prauis
Supplicio es. veri Iudicis officialis.

Io: Macarius.

Aliud.

IOANNES BAPTISTA CIARLINIVS

A N A G R A M M A.

INIVSTA IN LABIIS AH COR PENSAT

Explicatio.

IN LABIIS INIVSTA Reus, te Iudice, nutrit
AH COR cuncta tuum PENSAT. & ille cadit.

Eiusdem

Aliud.

IOANNES BAPTISTA CIARLINIVS

ANAGRAMATISMVS.

CARPI NOTA LAVS STABIS REGIO.

LAVS CARPI meritò STABIS ter NOTA sub alis
REGII Aquilæ, ac Sacris conspicuus vicibus
Gaude, ò purpureis Aquila hæc si floreat alis
Hic tibi ni vireant stemmata saltèm alibi &c.

Eiusdem

Auctor

Auctor Studioso Lectori salutem.

ECce amice Lector, lucubrationum nostrarum pars secunda: Si non ægre tulisti, si non ægrius legisti primos labores, rogo, nehos contemnas: Verùm sicut defectus excusasti, ita nunc, rogo, excusa, & sicut in primis scriptis plurima menda offendisti ex incuria Typographorum, ne mireris, si idem in hoc secundo opere contingat; iisdem enim curis detinemur, ne ipsi operis correctioni vacare valeamus; si hæc grata erunt, alia fortè videbis: Interim felicissimè valè.

Ad Lectorem Epigramma.

GRadiuus quondam, & Pallas certasse Palæstra
Dicuntur, nec adhuc iura soluta patent.
Arbiter hanc pugnam referunt quis vindicet? alter
Iuppiter altitonans, alter Atlantiades.
Neuter ait Iuno, magis apta Astræa videtur
Huic oneri: modò pars vtraque sustineat.
Hæc veluti emersis animo nouitatè fatetur,
Cedant arma Togæ, cedat æquusque Oleæ.
Lector abi, & quouis pretio mercare volumen,
Tela tibi veniant, Iuraque non pereant.

B. P.

INDEX SINGVLORVM
CAPITVM HVIVS OPERIS,
in quibus quælibet Controuersiæ compendiosè continentur.

CAP.

CAP.

rum Apostolicorum non succedit Patri in Iure patronatu nec in hæreditate, & quandò.

CAP. CLXXIII.

Emptor re vendita sibi euicta ex causa fideicommissi, an possit agere contrà venditorem, non solùm an pretium, sed etiam ad damna, & interesse, & quandò.

CAP. CLXXIV.

Stuprum quomodo probetur, & ad quid teneatur stuprator etiam Clericus, & an sponsalia inualida, sint habenda in consideratione.

CAP. CLXXV.

Contractus cum Minore solemniter gestus an possit ex capite læsionis rescindi, & quomodo de læsione constare debeat.

CAP. CLXXVI.

Læsio in quantitate rei venditæ citrà dimidiam, an rescindat contractum, & an liceat renunciare mensuræ faciendæ.

CAP. CLXXVII.

Lucrum dotis, & prouenientia ex prospera fortuna, an debeant communicari in societate omnium bonorum, & quando dicatur vniuersalis Societas inter Fratres negotianda.

CAP. CLXXVIII.

Mandatum ad occidendum quandò præsumatur, & an inimicitia, & minæ faciant inditium ad Torturam.

CAP. CLXXIX.

Non grauatus non appellat: executio Instrumenti non retardatur per exceptionem requirentem altiorem indaginem, cessioque non valet sinè causa, & sinè titulo, & non sustinetur in vim donationis, si non fuit acceptata.

CAP. CLXXX.

Emphyteusis Ecclesiastica quando censetur ad extraneos transitoria, & quod importent in hac materia clausulæ ad habendi, vel cui dederis, aut pro quibuscumque hæredibus.

CAP. CLXXXI.

Socii criminis quandò faciant inditium, vel probationem contrà nominatum ab eis, & quandò confessio rei possit inualidari.

CAP. CLXXXII.

An liceat vicino aperire fenestram prospicientem in ædes vicini, vel ædificare in confinibus, & an Ecclesia possit compellere vicinum ad sibi vendendam seruitutem.

CAP. CLXXXIII.

Ecclesia debet reintegrari ad bona sinè solemnitatibus alienata etiam vnà cum fructibus, nec valet alienatio vltrà tempus permissum neq; quoad Episcopus licitum.

CAP. CLXXXIV.

An liceat donare, vel legare Concubinæ, & cui debeat legatum applicari.

CAP. CLXXXV.

Legatum factum Concubinæ adulteræ, an valeat si tempore legati, & mortis Testatoris fuerit emendata.

CAP. CLXXXVI.

Coloni partiarij bonorum patrimonialium Episcoporum, & Clericorum an gaudeant priuilegio fori Ecclesiastici, tàm ciuiliter, quàm criminaliter.

CAP. CLXXXVII.

Familiares Episcoporum gaudent non solum priuilegio, sed etiam exemptione à gabellis, & oneribus laicorum.

CAP. CLXXXVIII.

Ecclesia si agat ad caducitatem contrà laicum coràm Iudice laico, & obtineat etiam executionem sententiæ fauorabilis pendente terminatio ad appellandi, an possit Iudex appellationis laicus reuocare huiusmodi attentata, vel remittendum sit negotium ad forum.

CAP. CLXXXIX.

Legatum factum creditori non præsumitur animo compensandi cum debito voluntario, & quomodò id procedat.

CAP. CLXXXX.

Possessor Capellæ Eccl. est manutenendus, & Curatus etiam Regularis subijcitur Episcopo in concernentibus curam animarum, & dependentibus ab ea.

CAP.

neque

CONTROVERSIARVM FORENSIVM IVDICIORVM

AVCTORE R. P. D. IO. BAPTISTA CIARLINIO CARPENSE V. I. D.

PARS SECVNDA.

CAPVT CXVIII.

Diuiſio an ſit reformanda, ſi in diuiſione obuenerint vni Fratri plura bona fidei commiſſaria, & obnoxia, quam alteri, qui habuit plura bona libera:

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio habet vim permutationis.*
2 *Permutationis partes debent eſſe æquales, alias minori datur reſtitutio.*
3 *Diuiſio vt reformanda in parte, in qua minor eſt læſus.*
4 *Bona onerata minoris æſtimantur.*
5 *Prætium rerum augetur, & minuitur ex onere, & eius conditione.*
6 *Bona debent ità æſtimari, vt æquale ſit habere rem, vel prætium.*
7 *Minores non poſſunt ſe prouocare ad diuiſionem, nec minor maiorem.*
8 *Diuiſio inter minores non poteſt fieri ſine decreto Prætoris.*
9 *Diuiſio debet reduci ad æqualitatem.*
10 *Aequalitas eſt ſeruanda in diuiſione.*
11 *Contractus eſt nullus non ſeruata forma ſtatuti.*
12 *Minor ſi contrahit cum alio minore, adhuc ſeruari debent ſolemnitates ſtatuti.*
13 *Diuiſio requirit etiam ſolemnitates ſtatuti inter minores.*
14 *Minor non poteſt diuidere ſine ſolemnitate ſtatuti, nec permutare.*
15 *Minoris ratificatio requirit omnes ſolemnitates, quæ requiruntur in ipſo contractu.*
16 *Ratificari quod non poteſt expreſſè, nec poteſt tacitè.*
17 *Minor ſemper magis læditur ex ratificatione actus inualidi.*
18 *Minoris contractus per procuratorem geſtus, quando valeat ſine ſolemnitate.*
19 *Minoris contractus per procuratorem eſt nullus ſine ſtatuti ſolemnitate.*
20 *Mandatum generale, & ſpeciale quale dicatur.*
21 *Minoris vtilitas non poteſt conſiderari in generali mandato.*
22 *Nullitas contractus non poteſt allegari, niſi ab ipſo minore contrahenti.*
23 *Minori datur etiam reſtitutio in contractu diuiſionis.*
24 *Reſtitutio datur minori ſolùm in parte, in qua fuit læſus.*
25 *Diuiſio per ſortes valet, nec reſcinditur propter læſionem.*
26 *Diuiſio per ſortes, quando poſſit reſcindi.*
27 *Minor ius ſuum ignorare præſumitur.*
28 *Læſio magna efficit, vt reformetur etiam diuiſio per ſortes.*
29 *Diuiſio vniuerſitatis bonorum quomodo admittat læſionem.*
30 *Læſio in diuiſione quando conſideretur reſpectu rerum particularium.*
31 *Minor quando reſtituatur aduerſus alium minorem.*
32 *Diuiſio non retractatur licet vnus acceperit bona obnoxia, alter libera.*
33 *Diuiſio inter maiores dicitur valida, niſi adſit læſio vltra dimidiam.*

34 *Minor reſtituitur, etiamſi læſio non perueniat ad dimidiam.*

35 *Reſtitutio in integrum eſt remedium pinguius quam l.2. de reſcind. vend.*

36 *Minori non nocet ſcientia malè facti.*

37 *Minor ſuccedens in ius alterius habet iuſtam ignorantia cauſam.*

38 *Minor reſtituitur propter ignorantiam.*

39 *Scientia in genere an ſufficiat in facto.*

40 *Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe.*

41 *Diuiſio eſt ſpecies tranſactionis.*

42 *Scientia fideicommiſſi debet eſſe ſpecifica in diuiſione:*

43 *Diuiſionis reformatio datur in parte vbi eſt læſio.*

44 *Læſio quanta eſſe debeat, vt detur minori reſtitutio eſt Iudici arbitrarium.*

45 *Diuiſio an reformetur ſolum ob læſionem vltrà dimidiam.*

46 *Diuiſio facta per arbitros reformatur ſi adſit læſio in 6. parte.*

47 *Res minoris valet ratione oneris adiecti.*

48 *Res vendita cum pacto redimendi minoris valet in 4. parte.*

49 *Fideicommiſſi bona recuperantur ſine pretio.*

50 *Bona fideicommiſſaria quomodo æſtimentur reſpectu liberorum.*

51 *Diuiſioni non contradicit qui fideicommiſſum petit.*

52 *Diuiſio bonorum non remittit fideicommiſſum.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

REformanda eſt diuiſio bonorum facta inter fratres de Gazolijs, quia in ea interuenit magna læſio, ſi quidem per Illuſtriſ. D. Filippus eorum, pater duplicis generis habebat ſubſtantiam, alia enim erant bona eius propria, & libera, alia ſubiecta fideicomiſſario conditionali ordinato per D. Marium eius patruum, ideo vnicuique fratrum erat aſſignanda æqualis portio de vtriuſq; bonis, & nihilominus arbitri diuiſorij de prædictis ignari inter alia poſuerunt in parte per Illuſtriſ. D.Franc. Gazolij maiorem partem bonorum paternorum pro ſumma Duc. 5225. & in parte D.Alberti poſuerunt bona fideicommiſſaria dict. D. Marij aſcendentia ad dict. quantitatem, & propterea dict. D.Albertus fuit in tali diuiſione læſus, quia pro bonis liberis valoris Duc. 5225. recepit bona obnoxia dict. fideicomiſſario quæ ideo ſunt longè minoris valoris, quia
1 diuiſio habet vim permutationis. *l. cum pater. §. hæreditatem. de leg. 2. Menoch. lib. 3. præſ. 118. nu. 18. Odd. de reſtit. in integr. q. 66. art. 4. nu. 26. verſ. alia ratio, Mangil. de euict. q. 114. n. 1. ad fin.* ſed in permu-
2 tatione partes debent eſſe æquales, alioquin minor reſtituitur in integrum *l. Titia. de iur. dot. Maurit. de reſtit. in integr. q. 213. n. 3. Odd. d. trac. q. 56. n. 1. & d. q. 66. ſub num. 26. ad fin.* ergo reformanda eſt
3 prędicta diuiſio in ea parte in qua dict. D. Albertus eſt læſus ad *tex. in l. maioribus. vbi Bald. & DD. C. communi vtriuſq; iud. l. ſi maior. C. communi. diuid. l. 4. §. hoc iuditium. ff. eod. gl. vlt. in fin. l. ſi ſoror. C. de collat.* de lęſione autem euidenter conſtat, quia bona libera obuenerunt dict. D. Franciſco & obnoxia dict. D. Alberto in exceſſu pro Duc. 5225. certum
4 eſt enim bona libera longe maioris eſſe, quam onerata, ſeu obnoxia, & fideicommiſſario vel alteri oneri, ſeu obligationi ſubiecta, hæc enim minoris ſemper æſtimantur, quia ex qualitate rei,
5 & eius condiſione pretium augetur, vel minuitur. *vt in l. quod ſæpe. §. fin. ff. de contrah. empt. vbi gl. & in l. venditor. §. fin. ff. de ſeru. expert. & melius in l. 1. §. hæreſ. ibi. Iulianus autem vbi Bart. ad fin. Alex. n. 2. Iaſ. n. 9. Rip. ſub n. 2. ff. ad* Trebell. *l. mortis cauſa. § fin. de donat. cauſ. mort. DD. in l. pretia rerum. vbi Ang. ſub n. 1. & Alex. ſub num. 3. ff. ad l. falcid. Ari. Pinell. in l. 2. p. 3. c. 4. n. 19. C. de reſcind. vend.* vbi dat multa exempla. *Maſchard. de probat. littera V. concl. concl. 1404. nu. 14. 15. Surd. conſ. 181. n. 20. & conſ. 282. n. 16. latè Cyriac. contr. for. 222. n. 70. 71. 72. 85. 87. 90. ad fin. & contr. 421. n. 1. 2. 3. & ſeqq.* ergo reformanda eſt dicta Diuiſio in hac parte, ſi quidem certū eſt, quod bona fideicommiſſo ſubiecta, & quæ debent remanere in familia maſculina, vix emptorem inuenire poſſent, niſi forte pro læuiſſimo prætio, & tamen æſtimata ſunt vt libera, vnde de-
6 bent reduci ad talem æſtimationem, vt æquale ſit habere rem, vel pretium. *gl. in d. l. pretia rerum. in verb. funguntur. in 3. except. ff. ad l. falcid. Cyriac. d. contr. 222. n. 85.* Vnde cum fideicommiſſarium nō fuerit ęqualiter diuiſum, ita diuidi debet, vt portiones ad æqualitatem redigantur, vt ſentire videtur *Peregrin. de fideicom. artic. 52. numer. 65. in fin.*

Nec multum hic inquirendum videtur de læſione ad reſcindendam dict. diuiſionem, quia ſine ope reſtitutionis poteſt reformari, cum ſit nulla, & inualida, nam dict. D. Albertus, & Franciſcus erant ambo minores, ideo non poterant ſe inuicem ad diuiſionem prouocare, & ſine decreto Prætoris ad eam validè deuenire, cum inter fratres, & ſocios id ſit prohibitum adeo, nec minor poſſit
7 prouocare maiorem, niſi authore Prætore: ſic per *tex. in l. 1. §. 1. & l. ſi pupillorum in princ. ff. de reb. eorum. l. pen. C. de præd. min. Bart. in l. ſi res pignori. n. 7. ff. fam. erciſc. & l. iubemus. in princ. C. de ſacroſ. Eccl. Dec. conſ. 349. nu. 2. 3. Soc. iun. conſ. 79. n. 7. lib. 1. Crau. 268. in fin. Opiz. in l. filiusfam. §. Diui. n. 112. ff. de leg. 1. Simoncell. de decret. min. lib. 2. tit. 4. nu. 16. verſ. ſuperiori itaq; & nu. 23. latè Menoch. de arb. iud. caſ. 171. n. 34. 35. & lib. 3. præſ. 6. p. n. 4. & præſ. 61. nu. 1. Rom. conſ. 105. Felix. in trac. de ſociet. c. 39. nu. 42. & nu. 61.*
8 ſed hic diuiſio non fuit facta cum Decreto Iudicis approbantis talem diuiſionem, ergo tanquam inualida poteſt reformari quandocunque durante adhuc minori ætate, ſi reſultet inæqualitas. *Cyriac. contr. for. 478. n. 51. & contr. 514. n. 5.* vbi quod diuiſio debet reduci ad æqualitatem, non quod omnia reducantur in commune, vel fiat noua diuiſio, nec mirum, quia in contractu diuiſionis æ-
10 qualitas eſt ſeruanda, vt *in l. pen. in fin. C. communi diuid. & l. inter filios. C. fam. erciſc. Peregr. conſ. 70. ſub n. 5. verſ. æqualitas. lib. 5. Cyriac. d. contr. 478. num. 50. & ſeqq.*

Verumtamen aliundè etiam probatur nullitas dictæ diuiſionis ſiquidem dict. fratres Minores ad eam deuenerunt mediantibus Procuratoribus, & arbi-

tris

tris diuisorijs eum seruatis solemnitatibus statuti
in contractibus minorum instrumentorum enim
diuisionis caret decreto Iudicis, & consensu Cu-
ratoris, & consanguineorum, ideo nullum est, &
11 inualidum forma statuti non seruata. *l. cum hi. §.
si præter. vbi DD. ff. de transact. Bald. in l. comparatio-
nes. n. 7. & seq. C. de fid. instrum. gl. in c. cum dilecta. in
verb. irritum. vbi Felyn. n. 6. vers. gesta. de rescript. &
in c. venerabili. in verb. cassauimus. vbi Abb. nu. 1. &
n. 5. in fin. de off. deleg. Dec. cons. 532. n. 2. 3. Rot. diuers.
decis. 73. n. 10. p. 2. latè Pic. ad stat. Vrb. c. 151. gl. 11.
n. 2. 3. 4. Fenzon. ad stat. Vrb. c. 68. in annot. n. 30. & c.
92. in annot. n. 21.*

Nec constat, quod contrahatur cum alio minore,
quia secũdum veram, & communem opinionem
vbi per statuta præscribuntur certæ solemnitates
12 in contractibus minorum adhibendæ, illæ etiam
seruandæ sunt, quando minor cum alio minori
contrahit, vel aliquo modo se obligat. *Alex. cons.
119. n. 3. lib. 6. Ruin. cons. 97. n. 5. lib. 5. Natt. cons. 540.
nu. 13. Lambertengh. de contract. mul. ad fin. q. 34. nu.
118. Ludouis. decis. 164. n. 6. latè Fenzon. ad stat. Vrb.
c. 152. in annot. nu. 55. 56.* vbi quod ille minor, qui
tractat de damno vitando, vt hic D. Albertus, po-
test opponere de nullitate ex defectu solemnita-
tum statuti.

Neq; aliquod potest esse dubium, quin solemnitates
statuti de minoribus sint necessariæ etiam in cõ-
tractu diuisionis, quia in quolibet contractu re-
13 quiruntur, in quo minor lædi potest, ex *Puteo de-
cis. 162. n. 1. 2. lib. 1.* & dixit etiam *Rota in vna Ro-
mana Reuelationis. 25. Maij. 1602. coram Ortember-
go, & in vna Camerinen. transactionis. 24. Maij. 1606.
coram Ludouisio, & in alia Rom. prætensi erroris cal-
culi. 21. Iun. 1610. coram eodem, vt apud Ludouis. de-
cis. 473. n. 6. & apud Fenzon. ad stat. Vrb. c. 147. in an-
not. p. 5. inspect. 1. decis. 18. nu. 2. fol. 387.* vbi reddit
rationes etiam, quia diuisio est species transa-
14 ctionis, vel permutationis, in quibus omnino re-
quiruntur solemnitates statuti.

Neq; etiam obstat, quod dict. minores acceptaue-
rint dict. diuisionem, & perseuerauerint in ea per
multos annos, quia ratificatio requirit easdem
solemnitates, quæ sunt necessariæ in celebratione
15 ipsius contractus, & debet fieri cum curatoris
auctoritate. *l. si vt proponis. C. de nupt. l. nuptiæ. ff. de
rit. nupt. gl. in l. si procurator vbi Ias. n. 19. de condict.
indeb. Rom. cons. 12. nu. 6. Dec. cons. 536. n. 6. Bero. cons.
134. n. 1. lib. 1. pulchrè Ludouis. decis. 473. n. 9. Odd. de
16 restit. in integr. q. 25. art. 1. nu. 7.* & quod non potest
expressè ratificari, nec etiam potest tacitè, vt per
Gratian. disc. 573. n. 11. sed hic nulla solemnitas in-
teruenit, ergo ratificatio actum non confirmat,
17 imo minorem semper magis lędere videtur, vt
per *Odd. d. q. 55. art. 1. n. 5. & n. 9.*

Minus obstat, quod minores prædicti constituerint
procuratores & arbitros ad diuidendum cum so-
lemnitatibus statuti, quo casu non videtur neces-
saria alia solemnitas in actu gesto ab ipso procu-
18 ratore, qui sit maior 25. annis, cum sufficiat so-
lemnitas in mandato adhibita, vt per *Ang. &
Raph. in l. apud Iulianum. §. fin. ff. ex quibus caus. in
possess. eatur, vbi etiam Bart. & Cum. in hanc senten-
tiam inclinare videntur. Aret. in §. hæres. col. 1. vers.
quæris. Inst. de oblig. quæ ex quas contr. Soc. in l. 1. § fuit
quæsitum. col. 4. vers. quod decidi. ff. ad Treb. plene A-
lex. cons. 189. per totum. lib. 7.*

Nam respondetur hæc procedere quando procura-
tor fuit solemniter constitutus ad certum actum
peragendum in specie, ita procurator habere spe-
ciale mandatum ad sic, & taliter contrahendum,
quia tunc videtur interuenisse causæ cognitio, &
discussio super actu gerendo, secus est, quando
procurator fuit in genere constitutus ad venden-
dum, locandum, vel diuidendum, cum designato
speciali negotio cum suis qualitatibus, quia tunc
non potuit interuenire plena negotij discussio, an
vtile fuerit minori sic, vel sic contrahere, & eo ca-
su requiritur eadem solemnitas in actu per pro-
curatorem gerendo, quæ necessaria erat in con-
19 stitutione procuratoris, vel actum per minorem
celebrando: *per tex. in d. l. apud Iulianum. §. contra-
ctum. ff. ex quibus caus. in poss. eatur. & c. nulli. de
elect. lib. 6. & in l. si pupillorum. vbi Bald. de rebus eo-
rum, & sic distinguere visus est Feder. de Sen. cons. 95.
incip. Abbas subiectus, & cons. 255. incipit. casus talis
est, & Laurent. de Rodulph. in c. sine exceptione. 12. q.
2. in quæst. 12. & 18. & ita pulchrè distinguendo docet
Soc. in l. 1. §. item quærimus. num. 17. 18. 19. vbi etiam
Ias. de acquir. poss. idem Soc. cons. 115. nu. 16. 17. lib. 1.
latè Paris. cons. 98. nu. 46. & cons. 99. nu. 37. lib. 1.* vbi
plenè, vbi testatur de verissima opinione, & quod
sic fuit consultum per multos solemnes DD. Ita-
liæ. latè *Tiraq. de leg. connub. leg. fin. gl. 31. n. 173. 174.
175. vbi reddit rationes. Simoncell. de decret. lib. 2. tit.
5. num. 52. Borgn. de tutor. & cur. nu. 13. pulchrè Ant.
Gabr. concl. lib. 6. tit. de reg. iur. concl. 2. nu. 32. 33. 35.*
vbi bene sic distinguendo concordat opiniones;
sic etiam latè *Lambertengh. de cõtract. mulier. gl. 20.
nu. 2. 3. 4. & bene Bertaz. claus. 7. gl. 19. num. 8.* vbi sic
docet.

Neque dicatur hic procuratores fuisse constitutos
specialiter ad diuidendum, & ita cessare obiecta,
20 nam respondetur hoc etiam esse generale man-
datum in genere diuisionis, quæ multas potest
habere specialitates, sicut mandatum ad venden-
dum, & concedendum ad vsum quædam bona fa-
ctum à minore cum solemnitate statuti dicitur
generale, vt post *Alex. cons. 189. col. 2. vers. quinto
probatur. lib. 7. dixit Lamberteng d. gl. 20. n. 5.* & ideo
non erit speciale mandatum, nisi quandum fuit
factum ad sic, & sic contrahendum, vel diuiden-
dum ad finem statuti, quod exegit consensum
propinquorum minoris, vt eius vtilitatem pro-
curare possint, quod nisi in singulis speciebus ad-
21 hibeatur plena discussio fieri non potest, vt per
*Soc. in d. l. 1. § item quærimus, & ibi Ias. de acquir. poss.
Alciat. in l. transactione. C. de transact. bene Bertaz. d.
gl. 19. n. 10. vers. sed si simpliciter.* pro vt hic euenit,
vbi in generali mandato ad diuidendum non po-
tuit cognosci qualitas diuisionis, an vtilis esset
minoribus, si quidem hic dicti fratres non dede-
runt in mandatis dd. arbitris; vt in vna parte po-
nerent plura bona obnoxia, & fideicommissaria
quam in alia, neque quod portiones subirent pe-
riculo sortis, vnde necesse erat in tali diuisione

adhibere ſtatuti ſolemnitates prout in contractu
minoris fieri ſolet.

Reformãda eſt igitur dicta diuiſio in hac parte,quia
licet in totum ſit nulla, tamen nullitas iſta non
32 poteſt allegari, niſi pro vt velint minores, & eis
placeat, quia in eorum fauorem inducta eſt: ad
tex. in l. quoties, l. prima C. de fideicomm. & in l.filio
*præterito.ff.de iniuſt.rupt.& irrit. teſt.Bald.conſ.*174.
*in fin.lib.*5. *& faciunt not. per Iaſ. in l.vniuerſa. nu.*2.
*& ſeq.C.de prac.Imper.off.Felyn. in c.ſi autem n.*4.*de*
*reſcript. Alex.conſ.*96.*nu.*1.*lib.*4.*Dec. conſ.*323.*nu.*1.
*Oſaſch.deciſ.*94.*nu.*23.*Surd.de alim.tit.*8.*priuileg.*56.
*n.*80.*in fin.Scacc.de Iudic.lib.*2.*c.*2.*n.*384. *Rot.diuerſ.*
*recent.*385.*nu.*4.*p.*1.*in terminis Fenzon. ad ſtat.Vrb.*
*c.*151.*in annot.nu.*51.52.*& inſpect.p.par.*1.*fol.*372.
*n.*20.21. vbi etiam docet, quod talis nullitas po-
teſt opponi tantũ per ipſos minores, non autem
contra eos, & in hoc claudicare contractum ad
fauorem ſolum ipſorum minorum,

Verum dato etiam, quod dicta Diuiſio mero iure
ſubſiſteret, adhuc tñ non eſt dicto D.Alberto Mi-
nori deneganda reſtitutio in integrũ, dũ ſe in ea
33 læſum eſſe proponit: ſic probat *tex. cum Rubro in*
*l.*1.*C.ſi aduerſ.tranſact.vel diuiſ.* & probat latè *Mau-*
*rit. de Reſtit. in integr. q.*213. *in princ. & per totam*,
vbi docet id procedere,etiamſi in diuiſioné inter-
ueniſſet Iudicis decretum. *Rebuff. eod.tract.art.*1.
*gl.*3.*n.*24.*late Odd.eod.tract.q.*66.*ſub n.*25.*verſ.con-*
gruit etiam, vbi reddit rationes, & alios allegat, &
ſimiliter propter hoc poterit reformari dict. di-
uiſio pro illa parte, in qua dict. Minor fuit læſus,
34 quia tantum dat reſtitutio, quantum tulit læſio:
ſic per *tex.in l.ſi res. §. ſi mulier.ff.de iur.dot.& in §.*
1.*Inſt.de auth.tut. Odd. de reſtit.in integr.q.*4.*art.*1.*n.*
6.*latè Cancer.var.reſol.lib.*2.*c.*1.*n.*290.

Nec obſtat videri aliud eſſe dicendum, quando di-
uiſio facta eſt per ſortes, tunc enim commune vi-
35 detur eſſe periculum per tex. *in l. verum. §. ſcien-*
dum.ff.de minor.Bald.in l.ait Prætor.§.fin. ff. eod. Nã
reſpondetur primo hæc procedere, quando par-
tes habebant notitiam inæqualitatis partium,
quia tunc cum poſſent lucrari, non debent con-
queri, verum ſi ignorabant, tunc debent audiri,
36 quia conſenſiſſe videntur,vt tam magna inæqua-
litas ſortis iudicare terminaretur, ſic in puncto
tradit *Felix in tract.de ſociet.c.*40.*nu.*40.*verſ.& hæc*
dicta pulchrè *Peregr.conſ.*93.*nu.*25.*in fin. & nu.*26.
*lib.*1.& conferunt tradita per *Menoch. lib.*3. *præſ.*
118.*n.*16. ſed non ſolum dict. Minores,ſed etiam
arbitri ignorabant bona aliqua fuiſſe fideicomiſ-
ſario obnoxia,nec vnquam apparet de eo habuiſ-
ſe ſcientiam, quod ſufficit, quia ignorantia facti
præſumitur, & maxime in minore, qui ius ſuum
37 ignorare cẽſetur,vt latè per *Cyriac. contr.for.*474.
*n.*79.*p.*3. *Bertaz.clauſ.*11.*gl.*4.*n.*3. ergo adhuc lo-
cus eſt reformationi.

Secundò reſpondetur,quod etiam diuiſio per ſortes
poteſt reformari, quando in ea contingit magna
38 læſio, propter beneficium reſtitutionis in inte-
grum,vt per *tex.in d.l.maioribus. C.communia vtri-*
*uſque iud.iunct.l.*2. *C.quand.& quibus quart. par.lib.*
10.inquit *Bald. in d.l.maioribus, & in conſ.*72.*nu.*2.
*lib.*2.*Vbald.de duobus fratr.p.*11.*princ.n.*79.*Odd.d.*
*q.*66.*art.*4.*nu.*27. *verſ. ſublimitant. Tuſch. littera D.*
*concl.*530.*n.*1.*Felin.d.c.*40.*n.*40. ſed hic magna læ-
ſio interuenit, quia bona libera data ſunt vni, &
alteri fideicommiſſaria, quæ propter onus fidei-
comm. longe minoris æſtimantur, vt viſum eſt,
ergo non eſt deneganda reformatio.

Neque dicatur, quod quando diuiditur vniuerſitas,
læſio debeat attendi non reſpectu vnius rei, ſed
29 totius diuiſionis ipſius vniuerſi ad *not. in l. labeo*
ſcribit. ff.de Iudic. quia reſpondetur id eſſe verum,
niſi ſingula ſingulariter æſtimentur, nam etiam
30 tunc pro ſingulis agi poteſt, ita per *l.cum idem.ff.*
*de adilit.edict.& l.ſi plura.eod.dixit Bald.in conſ.*91.
*n.*1.*verſ.ſed hoc eſt verum lib.*2.Sed hic ſingula cor-
pora per ſe, & diſtinctè fuerunt æſtimata,ergo re-
ſpectu etiam tantũ bonorum fideicommiſſario
ſubiectorum poteſt petit reformatio ex capite
læſionis, maximè cum non appareat hoc damnũ
in alijs bonis fuiſſe reſarcitum adeo, vt valeat fie-
ri compenſatio, vt inquit *Bald. in d. conſ.*91. *in fin.*
Vnde D. Albertus minor etiã ſi tractet cum alio
31 minorè, debet reſtitui in integrum, quia tractat
de damno vitando, ſic *Odd. d.tract.q.*18. *art.*5.*nu.*
35.*verſ.breuiter.Cyriac.contr.for.*303.*n.*94. & ex fa-
cto ipſo conſtare videtur de magna læſione dict.
D.Alberti ex eo,quia in ſuam portionem accepit
bona conditionata,& fideicommiſſario obnoxia,
D. verò Franciſcus habuit bona libera pro dicti
ſumma,vt inquit *Peregr.conſ.*63.*n.*22.*lib.*1.

Neque dicatur, quod in diuiſionibus aliquis ſcien-
ter recipiat bona fideicommiſſaria, ſeu obnoxia,
alter vero libera, nequeat ſub hoc prætextu diui-
32 ſio retractari, quia ſciens non decipitur, & ſibi
debet imputare, qui talem portionem accepit,
vel ſic fieri diuiſionem permiſit, vt per *tex. in l. ſi*
fratres. C. communia vtriuſq; Iudic. & in l. ſi fundus
*ſciens. C.de euict.Ruin.conſ.*7.*in fin.lib.*3. *Bero.conſ.*
108.*in vlt.dub.lib.*1.*Bece.conſ.*24.*nu.*34.*Craue.conſ.*
211.*n.*7.*bene Peregr.de fideicom.art.*52.*nu.*63. *& la-*
*tius conſ.*93.*ſub nu.*24.*lib.*1. *ad rem Felix de ſociet.c.*
40.*n.*33.*Mangil.de euict.q.*114.*ſub n.*8.

Quia reſpondetur hæc procedere inter maiores 25.
annis, qui habent bonorum ſuorum liberam ad-
miniſtrationem, & poſſunt ſibi præiudicare ſine
decreto iudicis, quia tunc niſi læſio adſit vltra di-
33 midiam iuſti prætij, rata habetur diuiſio inter
maiores,vt poſt *Bald.*inquit in terminis. *Peregr.d.*
*conſ.*93.*nu.*22.*verſ.& idem lib.*1. & tradunt *DD.in l.*
familiæ. C.fam.erciſ.& in d.l.maioribus. C.communia
vtriuſq; iud. nos autem verſamur inter minores,
qui ad impetrandam reſtitutionem in integrum
non indigent tanta læſione, quæ perueniat ad di-
34 midiam iux. *l.*2. *C. de reſcind. vend.* quæ continet
remedium ordinarium, & commune tam mino-
ribus,quam maioribus, & reſtitutio eſt remediũ
35 pinguius, quod cõceditur minori etiam propter
læſionem infra dimidiam, vt plenè per *Abb. in c.*
*cum dilecti nu.*5.*de empt.& vend.Odd.de reſtit. in in-*
*tegr.q.*17.*art.*14.*n.*112. & propterea ſcientia facti
non nocet minori,quin obtineat reſtitutionem,ſi
36 læſus eſt etiam infra dimidiam,cum tanto magis
conſtet de lapſu eius iuuenili, vt ad rem inquit
*Odd.de reſtit.d.q.*17.*art.*14.*n.*113.*verſ.Præterea.*

Verum-

Verumtamen quia hoc totum fundatur in scientia
rei obnoxiæ, vel fideicommiss. vt per *Peregrin.
d.cons.93. nu.24.25. & de fideicom.art.52. num.63.*
hæc plenè erat ex aduerso probanda, quia in fa-
cto non præsumitur, immo cum dict. minores in
ius alterius successerint, habuerunt iustam igno-
rantiæ causam, ne scirent, quid in bonis paternis
37 esset, vt inquit in terminis *Maurit.de restit.in integr.
q.61.num.2.*& hæc sola ignorantia fideicomm.est
iusta causa cõsequendi restitutionem integrum,
38 vt de communi latissimè.*Odd.d.trac.q.8.art.9.nu.
45.vers.contrarium,*vbi plurimos congerit.

Neque dicatur, quod in diuisione arbitri fecerunt
mentionem de bonis D. Marij Gazzolij dicentes
ea esse de eius iuribus, propter quod videntur ha-
39 buisse scientiam eius fideicommiss. saltem in qu-
quo ad materiam diuisionis sufficientem, vt per
Nonium cons.41.n.17.Honded.cons.33.n.35.

Nam respondetur, quod etiam si arbitri habuissent
aliquam scientiam testamenti dict.D.Marij, tamẽ
ex hoc non potest argui, quod Minores quoque
fuerint scientes, sed melius respondetur, quod
neq; in arbitris probatur talis scientia ex præd.
verbis, quoniam potest esse, quod bona diuisa fue-
rint de iuribus olim dict. D.Marij, & tamẽ nõ fue-
rint subiecta aliquo fideicommissario & etiam ab
intestato peruenerint ad eius hæredem, & postea
40 ad dd. Minores, siquidem non probat hoc esse;
quod ab hoc contingit abesse.*l.non hoc. C.vnd.legi-
tim.l.neq; natales. C.de probat.* & maxime quia non
sufficit generalis testamenti scientia, sed requiri-
tur specialis eius notitia, & relictorum in eo, sicut
41 etiam in transactione, cuius diuisio est species. *l.
qui Romæ §. duo fratres, de verb. obl.* & ita sicut in
transactione, sic in diuisione requiritur specifica
42 testamenti, & fideicomm. scientia *ex l.1. §.1. ff.
quemadmod. test. aper. Ang. in d.l. tres fratres. ff. de
pact. Imol.in d.l.qui Romæ.§.duo fratres, vbi Alex.n.
55. Aret.col.10.Ias.n.105.Rip.nu.67. de verb.oblig.
Rom.cons.403. col.vlt. Craue.cons.193. n.8.Soc.cons.
128.n.116.lib.1.Paris.cons.12.n.83.lib.2. Bece.cons.
11.num.19. late Peregr. de fidcicom.art.52. num.21.*
qui consutat alios, & requirit hanc specificam
scientiam: vnde cum tam Minores ipsi, quam
Arbitri diuisorij ignorauerint fideicomissarium
non est deneganda Diuisionis reformatio in ea
43 parte, in qua dict.D.Albertus minor fuit læsus, vt
per *Odd.de restit.d.q.66.art.4.nu.27. vers. sed hoc re-
stringunt.*

Neque dicatur hic non constare de tanta lęsione,
quæ sufficiat ad impetrandam restitutionem in
integrum, & maxime quia quanta debeat esse lę-
44 sio Iudicis arbitrio remissum est in causis mino-
rum, ex *Odd.de restit.in integr.q.4.art.12.n.106.Can-
cer.var.resol.lib.2.tit.1.n.283.*

Nam respondetur Iudicem teneri in dubio pro Mi-
nore iudicare, & ideo potius inclinare debet ad
fauorem pupilli, vel Minor. & iam satis osten-
sum est ex facto ipso hic probari magnam dict.
D.Alberti læsionem, dum recepit bona fideicom-
missaria, & alteri obuenere libera quo ad sum-
mam prædictã inæqualem, nihilominus ex abun-
danti animi aduertendum est, quod quamuis in
45 maioribus 25. annis ad reformandam diuisionẽ
videatur necessaria læsio vltra dimidiam per *gl. in
d.l. maioribus vbi DD. C. communia vtriusq; iud.* ta-
men videtur, quod illud traditum fuerit potius
per modum exempli, quam ad restringendam d.
legem ad terminos *l.2. C. de rescind.vend.* si quidẽ
indiuisione societatis, æqualitas est seruanda. *l. si
non fuerint. ff. pro soc.* & presert. diuisio maximè si
fiat per arbitros dicitur continere manifestam
46 iniquitatem, si adsit læsio in sexta parte, vt pro-
bat *tex. in l.vnde si Herua & l.seq. ff.pro soc. Bart.in
l.societatem.§.arbitrorum n.25.ff.eod.Orian.in c.quo-
niam contra.p.vlt.q.14.de probat.Ferrat.caut.8.n.2.
Comeus.cons.59.Rum.cons.31.nu.3.lib.1. Castr.consil.
122.sub n.2.lib.2. Decian.cons.33.nu.144.145.lib.1.
pulchrè Felix de societ.c.40. nu.44.* vbi bene probat,
quod in diuisione iniquitas est manifesta, si con-
tinet læsionem in 6.parte, sic etiam distinguit, &
declarat *Valasch. de Partition.c.39.nu.9.10.Cyriac.
contr.325. n.28.* vbi docet, quod si fiat diuisio per
arbitros, sufficit læsio in 6. parte ad eam refor-
mandam.

Sed hic adest lęsio plusquam in sexta parte, quia bo-
na fideicommissaria longè minoris valent, quam
bona libera propter onus adiectum fideicommis-
si, cuius casu eueniente bona euincuntur à posses-
47 sore nullo prætio restituto, & enim res minus va-
let ratione oneris adiecti.*c.cũ Ioannes vbi Soc.in 7.
not.de fid.instrum.* quia onus adiectum est pars prę-
tij.*l.si seruus.ff.de condict. furt. & l.fundi partem.ff.de
contrah. empt.* Vnde videmus, quod res vendita
cum pacto retrouendendi æstimatur minoris iu-
sto prætio in quarta parte, & etiam minus, pro-
48 pter onus dicti pacti, vt pulchrè inquit *Soc. cons.
15.nu.56.lib.1.Ias.cons.153.nu.2. vers.item est lib.4.
Tiraq. de retract.conuent.in præfat.n.20.vers.vbi di-
cit.Cepb.cons.261.n.9.Ledercb.cons.129.n.4. Cyriac.
contr.261.nu.47.p.2. cum alijs per me adductis contr.
40.num.35.* Si ergo diminuitur prætij rei in quarta
parte, & vltra ob solum pactum de retrouenden-
do eò, quia venditor possit rem recuperare eodẽ
prætio prius restituto, vtique res fideicommissa-
ria non erit æstimanda pro dimidia iusti prætij,
quia potest dari casus, quod euincatur, & à posses-
sore auocetur nullo prætio restituto, ex naturæ
49 rei, & quia sic proceditur in fideicommissis. *Bart.
in d.l.qui Roma.§.duo fratres q.11.vbi Rip.n.99.DD.
in d.l.si familia. Peregr.de fideicom.artic.52.num.68.*
& propterea euidens est læsio dict. minoris, quæ
sufficeret etiam in maiore ad rescindendam diui-
50 sionem secundum prædicta ergo multo magis
sufficiens est in minore propter beneficium Re-
stitutionis, & vtique non credo, quod possit inue-
niri homo sanæ mentis, qui paratus sit emere bo-
na fideicommissaria scienter pro dimidia prætij
iusti ob periculum manifestum euictionis.

Nec obstat diuisio dict. D. Alberto, quin possit po-
stea bona fideicommissaria obuenta dict.D.Fran-
cisco auocare à fisco, cui delata sunt ob delictum
51 dict.D.Francisc. quia Diuisione non contradicit,
qui fideicommissarium petit. *Giouagn. cons.100.
n.3.lib.1.* nam quando fideicommissa sunt condi-
tionalia post mortẽ diuidentium collata, nõ cen-

ſetur remiſſa per diuiſionem cum clauſulis etiã pregnantibus factam, niſi expreſsè fuerit dictum, & eueniente caſu vnius ex diuidentibus alter ſuperſtes ex fideicommiſſo agere poteſt, & rem à ſucceſſore defuncti, vel alio poſſeſſore euincere
52 ſine timore euictionis. latè *Peregr. de fideicom. art. 52. n. 18. & nu. 65. Fuſar. de ſubſtit. q. 599. num. 9. 10. Mangil. de euiction. q. 114. num. 6. 7. 8. & ſeq. late Gionagn. conſil. 100. num. 13. 41. 43. 44. 45. 75. 91. lib. 1.* vbi tollit contraria, & docet per diuiſionem quibuſcunque clauſulis facta non intelligi renuntiatum fideicommiſſario niſi ſcienter id fiat, quæ ſcientia hic non cadit, nec aliqua verba adſunt, quibus id argumentari liceat, ideo certi ſumus, quod reformanda venit hæc diuiſio inter dd. fratres, vt æquales fiant partes bonorum fideicommiſſario ſubiectorum, & poſtea liberum erit etiã dict. D. Alberto auocare a fiſco bona fideicommiſſaria eò, quòd venerit caſus fideicom. & ita iuris eſſe conſeo.

EPITOME.

Manutentio an ſit danda habenti ſtallum in Eccleſia ad ſedendum, vt mulieres eius intereſſe poſſint concioni, & diuinis offitijs.

SVMMARIVM.

1 *Laici non poſſunt habere ius ad ſedendum in ſcamnis, aut ſtallis Eccleſiæ.*
2 *Epiſcopus poteſt gratificari cui vult circa ſedilia in Eccleſia.*
3 *Regij ſynodus circa ſedilia Eccleſiæ.*
4 *Sedendi ius, ſicut ſepultura tranſit ad hæredes etiam extraneos.*
5 *Sedendi ius, ſicut Iuspatronatus, & ſepulturæ non tranſit ad fideicommiſſarium.*
6 *Quaſi poſſeſſio iuris ſedendi in Eccleſia acquiritur per vnicum actum.*
7 *Familiaritatis iure quæ fiunt, non tribuunt ius.*
8 *Sedilium, & ſcabelli vſus in Eccleſia laicis permiſſum eſt.*
9 *Manutentio datur laicis pro vſu ſedendi in Eccleſia.*
10 *Quaſi poſſeſſionem habens ſedendi in ſcamno, vel aliu faciendi poteſt ſe defendere etiam armis.*
11 *Poſſeſſorio in ſummarijſſimo agitur principaliter, ne quis turbetur.*
12 *Manuteneri petens cenſetur allegare titulum adminiculatiue.*
13 *Poſſeſſorium merum intentaſſe præſumuntur, qui petunt ſe manuteneri.*
14 *Petitorij cummulatio non datur, vbi vterque manuteneri petit.*
15 *Poſſeſſorio omiſſo non licet tranſire ad petitorium.*
16 *Petitorij cum poſſeſſorio datur cummulatio in incorporalibus.*
17 *Poſſeſſorium eſt prius terminandum.*
18 *Petitorio intentato an liceat redire ad poſſeſſorium.*
19 *Poſſeſſorio, & petitorio ſimul intentato quodnam prius ſit terminandum.*
20 *Manutentionem petens præſumitur iura produxiſſe ad colorandum.*
21 *Poſſeſſionem ad colorandam licet producere iura ſuper petitorio.*
22 *Poſſeſſorij meri natura non alteratur ex productione tituli.*
23 *Poſſeſſio titulata facilius eſt manutenenda.*
24 *Poſſeſſorio, & petitorio intentato pronuntiandum eſt ſuper eo, de quo magis liquet.*
25 *Poſſeſſorio in ſummarijſſimo ſufficiunt probationes leues etiam per coniecturas.*
26 *Teſtis vnicus probat in poſſeſſorio.*
27 *Poſſeſſio quæritur per vnicum actum in incorporalibus.*
28 *Manutentio datur etiam pro ijs, quæ veniunt in conſequentiam.*
29 *Sedilium ius præſumitur potius gentilitium.*
30 *Familiæ præſumitur eſſe ſtallum, cui impreſſa ſunt illius inſignia.*
31 *Subrogatum ſapit ius eius, in cuius locum ſubrogatur.*
32 *Vidua gaudet priuilegijs mariti, & dicitur de eius familia.*
34 *Vicarius non tranſmittit ad hæredem ius vtendi.*
35 *Poſſeſſio poſterior præſumitur clandeſtina, & cedit antiquiori.*
36 *Poſſeſſio anterior etiam reſpecta horarum præfertur.*
37 *Poſſeſſor anterior, qui ſe non habuit pro ſpoliato, manutenendus eſt.*
38 *Poſſidere dicitur, qui ſe non habuit pro ſpoliato.*
39 *Poſſeſſor turbat. poteſt habere ſe pro ſpoliato, & intentare remedium recuperandæ.*
40 *Poſſeſſio iunior attenditur, quando antiquior fuit interrupta.*
41 *Poſſeſſio antiquior continuata præfertur iuniori etiam titulatæ.*
42 *Poſſeſſoris ſucceſſor poteſt iuuari poſſeſſione anteceſſoris, & quando.*
43 *Poſſeſſor non poteſt dici ſe habuiſſe pro ſpoliato, dum ſuſtinuit litem.*
44 *Pro ſpoliato nemo præſumitur ſe habere in dubio.*
45 *Poſſeſſio ſaltem ciuilis præſumitur animo retenta.*
46 *Poſſeſſio ciuilis ſufficit ad manutentionem contra eũ, qui naturalem occupauit.*
47 *Teſti vnico non creditur.*
48 *Proteſtationi præiudiciali tacens non videtur conſentire.*
49 *Poſſeſſione non videtur priuatus, niſi fuerit prohibitus, & acquieuerit.*
50 *Poſſeſſione non priuatur quis per ſequeſtrum Iudicis.*
51 *Clauſula: ſine præiudicio; quid operetur.*
52 *Attentans non dicitur acquirere poſſeſſionem.*
53 *Vltimus ſtatus attenditur in Iuditio manutentionis.*
54 *Laici ſunt capaces iuris ſedendi in Eccleſia, & in eo manutenendi.*
55 *Tituli probatio non eſt neceſſaria in poſſeſſorio.*
56 *Conſtare de non iure agentis quot modis dicatur.*
57 *Ius perſonale non tranſit ad hæredes etiã vigore ſtatuti.*
58 *Statutum de continuanda poſſeſſione non habet locũ in bonis ab Eccleſia prouenientibus.*
59 *Poſſeſſio rei ab alio poſſeſſa non poteſt continuare in hærede.*

Iuris

60 *Iuris gentilitij sunt incapaces, qui nō sunt de familia.*
61 *Possidere quis præsummitur iure proprio, non familiaritatis.*
62 *Nomine proprio, non alieno quando aliquid factum dicatur.*
63 *Familiaritatis titulus non præsummitur, nisi quando alius titulus excogitari non potest.*
64 *Possessorio in iuditio sufficit, quod titulus sit possibilis.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

VErtebat controuersia inter Illustrissimos DD.Co:Calcaneos ex vna,& per
Illustris.D.Alexandr.Taculū ex altera
circa ius sedendi pro eorum mulieribus in stallo existente in Ecclesia Cathedrali Regij pro interessendo Vesperis, & Concioni factæ, & diu agitata causa per
modum dubitandi videbatur locum esse gratificationi,pro vt Episcopo videri poterat,quia laici
non possunt habere dominium,vel aliquod ius in
1 Ecclesijs in sedibus, vel scamnis, aut stallis ad sedendum inuito Episcopo, à cuius gratia totum
2 pendet, sicut Ius patronatus, & Ius fenerandi.
Host.in c.abolendæ. vbi Io:And.nu.2.Anch.& Abb. sub n.5.Butr.sub nu.3.Zabarell.n.5.Io:de Anan.nu.4. de sepultur. Abb.in c.quanto.3.nu.11.vers.aduerte.de Iudic.Petr.de Vbald.de Canonic.Episc.& paroch.12. in fin.n.5.& 6.tract.tom.15.p.2.fol.239.Roch.de Iurepatr.in verb.in Ecclesia num.13.Gratian. disc.210. n.47.48.Giouagn.cons.8. num.3.lib.2.Genua in Prax. Archiep.Neap. c.34. nu.22. & concordat Constitutio Synodalis Regij tit.7.n.22. vbi statuitur, & declara-
3 tur Rectoribus Ecclesiarum licere sedilia recte
disponere, & amouere iuxta rei, & Ecclesiæ exigentiam adeo, vt nemo censeatur in eis vllum ius
irreuocabile etiam post longum tempus habere.

Deinde satis probatum est dict. stallum fuisse fabricatum per D.Aldam Taculam, quæ dum vixit,eo
vsa est,& ideo ius sedendi in illo transiuit ad DD.
Com. Calc. eius hæredes, certū est, quod hoc ius
4 transit ad hæredes etiam extraneos, sicut ius sepulchrorum. *l. ius sepulchri. & l.si sepulchrum. C. de relig. & sumpt. fun. Paris. cons.149. lib.4. Molin. de Primogen.hisp.c.23.nu.35.lib.1. Gratian.d.disc.210. num.37.*

Nec obstat, quod antea in eodem loco esset stallum
antiquum mariti dict. D. Aldæ, quæ licet fuerit
hæres illius,tamen fuit grauata restituere hæreditatē genitori dicti D. Alex. & sic videtur grauata
etiam ad restituendum ius dicti stalli,nam respō-
5 detur quod hæc iura honorifica, velut Iuspatronatus, ius sepulchrorum,& similia, prout sic sedilium,non transeunt vi fideicommissarium, sed remanent penes hæredem grauatum ad *tex.in l.quia perinde.§.1. & l. si patroni filius, ad Trebell. l. si quis fuit hæres.de rel g. & sumpt. fun. Peregr. de fideicom. art.6.n.38. Ant.Gomez.resol.p.1.c.5.nu.29. vers.nec obstat.& ego dixi contr.for.1.n.44.45.46.*

Et cum Illustris. Comitissa vxor Illustris.Co:Aurelij Calcanei pluries,ac pluries sederit in dict. stallo, manutenenda est in quasi possessione iuris hu-
6 iusmodi,quod acquiritur etiam per vnicum actū.
Rot.decis.recent.Farin.533.num.2.p.1. Posth.trac.de manuten.obs.18.n.24.25.Giouagn.cons.8.n.17.lib.2.
& quamuis etiam vxor dict. D.Alex.aliquando in
eo sederit, tamen id factum est permittente dict.
D. Comitissa ex sua benignitate vt probatum est
7 per vnum testem, ideo nullum est ius acquisitum
dict. D.Taculo, quia hoc iure familiaritatis factū
esse censetur.ad *tex. in l.qui iure familiaritatis. ff.de acquir.possess.post ius tract.de manuten.obs.18.n.46.*

His tamen non obstantibus censui dict. D.Taculum
fore, & esse manutenendum in quasi possessione
sedendi in dict. stallo pro seruitio mulierum eius,
& familiæ suæ pro concionibus audiendis, & interessendo diuinis offitijs, laicis enim vsus sedilium,
8 & scabelli,& stalli in Ecclesia permissum est. *Host. in d.c.abolenda.nu.20.& n.161.vbi Abb. n.5.Butr. n.3.de sepult.Roch.de iur.patr.verb. in Ecclesia n.18. Molin.de primog.hisp.lib.1.c.14.nu.34.Gratian.lib.1. c.310.nu.13.14.15.Giouagn. d.cons.8.nu.5. & seqq. lib.2.* ideo pro conseruanda hac quasi possessione
sedendi in Ecclesia super scamno, & sedili in illo,
vel isto loco etiam eminentiori, & vsus sedilium
competit mandatum de manutenendo, & datur
9 possessori manutentio pro cōseruatione suæ possessionis *ad tex.in c.licet causam.vbi Bald.de probat. Bened. in c. Raynutius. in verb.duas habens filias. nu. 21. vers. immo si essent. & vers. & ad hoc. de testam. Purpur.cons.540.n.19. Cordub.in l. si quis à liberis.in princ.num.25.& nu.30.31.de liber.agnos. Adden.ad Prax.Archiep.c.34.n.31. vbi* vide, quia in hac materia multa scitu digna dicit. *Farin. decis. recent. 378.n.1.p.2. Gratian.disc.110.nu.16.17.18. & disc. 210.n.56.& disc.615.nu.70.Giouagn.d.cons.8.n.12. lib.2. Posthius de manuten.obs.10. nu.19. & Rot.apud eum decis.117.nu.1.*

Quæ adeo vera sunt, vt existens in quasi possessione
10 sedendi in superiori loco,& præcedendi in sedendo,vel stando,possit etiam armata manu resistere
ei,qui vult illum amouere. *Bald. in l.obseruare.§. antequam.in fin.ff.de acquir.possess.Menoch.cons.257. n.55.lib.3.& cons.902.nu.77.lib.10. Gratian. d.disc. 110.num.16.& disc.210.nu.32.et Giouagn. d.cons.8. nu.14.*vbi alios allegat.

Nec dubium est,quin in hoc iudicio ab vtraque parte fuerit intentatum remedium retinendæ, &
merum possessorium, siquidem pro parte dict.
Taculi fuit protestarū se esse in possessione dict.
stalli,& institutum condemnari Illustris. D. Calcaneum ad desistendum à quibuscunque molestijs, & turbationibus, quod satis est ad cognoscendam agi de mero possessorio summarissimo,
11 & de eo prius cognoscendum esse, quam de possessorio, in hoc enim iuditio principaliter agitur,
ne possidens turbetur: sic *Castr.cons.3.nu.2. vers.in ista vero.lib.2. Natt.cons.121.nu.2.Rot.cons.8.nu.23. lib.4.Giouagn.cons.11.n.36.lib.1.*& similiter D.Calcaneus professus est se esse in possessione instando
12 se in ea manuteneri, propter quod censetur titulum deduxisse adminiculatiue, non ad finem deducendi petitorium. *Grat.cons.10.n.13.24.35.36. lib.1.Gozadin.cons.10.nu.20.21.33.Craue.cons.793. nu.4.Rim.iun.cons.69.nu.31. Bursat.cons.234.nu.26. Honded.cons.22.n.22.34. lib.2.* & respectu vtriusq;
quia

quia ambo ſe manuteneri inſteterunt, & ſic me-
13 rum poſſeſſorium intentaſſe præſumuntur. *Alex. conſ.92.n.6.li.5.Honded.conſ.22.n.13.lib.2.Seraph. decif.1440.n.3.Menoch.de retin.rem.vlt.n.28.Tuſch. littera I.concl.284.nu.19.Poſti.de manuten.obſ.78. num.3.*

Vnde non eſt hic quærendum de petitorio, nec de meritis cauſæ diſceptandum, quia in hoc iuditio nõ datur cummulatio petitorij cum poſſeſsorio, vbi enim vtraq; pars tentauit hoc ſummariſſimũ
14 poſſeſſorium, tunc ex natura Iuditij ceſſat cummulatio tum ratione ordinis, tum ob repugnantiam. *Bart.in l.naturaliter.§.nihil commune. num.29. et n.161.vbi Rip.nu.168.de acquir.poſſ.Abb.in c.paſtoralis.n.16.de cauſ.poſſ. et propr.Menoch. de retin.d. rem.vlt.nu.30.Maſchard.de prob.concl.1205.num.3. Mareſc.var.reſ.lib.1.c.36.n.22.23.Poſt.d.trac.obſ. 7.num.*41.42.propoſito enim hoc ſummariſſimo
15 iuditio ſuſpenſum cenſetur petitorium, & quodcunque aliud iuditium adeo, vt vna pars altera inuita non poſſit tranſire ad petitorium, vel poſſeſſorium ordinario omiſſo hoc iuditio. *Giouagn. d.conſ.11.n.42.lib.1.Rota recent.decif.365.nu.9.p.1. Canaler.decif.185.n.2.Poſtius d.trac.obſ.7.n.4.5.15.* vbi plurimos congerit.

Neque conſiderandum eſt, quod in iuribus incorpo-
16 ralibus, vt hic, admittatur cummulatio petitorij cum poſſeſſorio. *Bart.in d.l.naturaliter.§.nihil cõmune.n.21.*quia hoc procedit, quando petitorium tantũ ab vno, & poſſeſſorium ab alio fuit intentatum, ſecus quando vtraque pars contendit ſe
17 poſſidere, quia tunc prius eſt terminandum poſſeſſorium.*Rot.diuerſ.decif.349. num.3. et decif.351. nu.2.p.1.* Immo in iuribus incorporalibus petito-
18 rio etiam intentato non intelligitur renuntiatũ poſſeſſorio, & ad illud licet redire. *Seraph. decif. 277.num.2.Gratian.diſc.113.ſub num.65. verſ.quod tamen.Melchior.Lotter.de re benef.lib.1.q.38.n.220. 221.Poſtius. d.tract.de manut.obſ.57. nu.74.* & propterea etiamſi intentaſſet ſimul poſſeſſorium, &
19 petitorium, tamen ratione repugnantiæ prius de poſſeſſorio agendum eſt, quam de petitorio. *Bart.in d.l.naturaliter. §. nihil commune. nu.19. Bero. conſ.75.nu.110.lib.3. Menoch.de retinend.rem.3.nu. 512.Contard.de moment.poſſ.lim.2.nu.917. Giouagn. conſ.12.nu.2.lib.1.*

Hinc non obſtat, quod D. Taculus produxerit nonnulla iura merita cauſæ, & titulum tangẽtia, quia
20 præſummitur id feciſſe ad colorandam quaſi poſſeſſionẽ, ſtante quod à principio dixit ſemper ſe eſſe in poſſeſſione & in ea manutenendum eſſe *Bero.in c.in litteris.nu.15. de reſtit.ſpol.Corn. conſ.10. n.4.lib.4.Contard.d.lim.2.§.9.n.24. Cranc.conſ.793. nu.1.Honded.d.conſ.22. nu.18. 40.* & n. ad colorandam poſſeſſionem licitum eſt in iuditio manu-
21 tentionis docere de iuribus, quæ petitorium tangunt, & Iudex tenetur eas admittere pro colorando poſſeſſorio etiam ſummariſſimo, pulchrè *Honded.d.conſ.22.num.10.13.14.Gratian. diſc.402. num.12.Beltram. ad Ludouiſ.decif.223. n.6. Giouagn. conſ.10.n.77.et conſ.11.nu.41.lib.1.Franc.Milan.decif.3.nu.80.et.ſeqq.et nu.117. lib.1. Poſti. d.tract. de manuten.obſer.71.num.*120.121. quia natura huius
22 meri poſſeſſorij non alteratur ex deductione tituli ad colorandam poſſeſſionem. *Curt.Iun.conſil. 223.n.14.Contard.d.lim.2.§.1.n.31. et §.8. num.26. et §.9.n.4.Hond.d.conſ.22.n.21.27.* & hoc vtile eſt,
23 quia facilius poſſeſſio titulata eſt manutenenda, & data paritate poſſeſſionis in tempore præfertur poſſeſſio titulata non titulatæ. latè *Poſtius, d.*
24 *obſ.71.n.105.et num.117.* in quibus locis infinitos congerit, & dato, quod vtrumque ſimul fuiſſet intentatum, tamẽ cum de poſſeſſorio magis liqueat, ſuper eo prius pronuntiandum eſt, vt per *Bellam.decif.506. in fin. Staffil.de lit.inſt. §. in primis n.59.et §.ſi pars num.2. Marcheſ.de commiſſ.p.1.§.2. num.140.fol.1012.* vbi multas Rotæ deciſiones allegat.

Hinc ſolummodo reſtat videre, quænam pars melius probauerit ſe dictum ſtallum poſſidere, & eſſe in quaſi poſſeſſione ſedendi ſuper eo: in quo puncto ſuperiorem eſſe exiſtimo dictum Taculum, ſi quidem probauit per plures teſtes ipſum, & familiam D.Petri Aloyſij eius Patris habuiſſe, & tenuiſſe ſtallum, de quo cõtrouertitur, in loco dict. Eccleſiæ vbi nunc reperitur, & in eo fuiſſe impreſſa inſignia domus, quæ ſunt tres Taculæ adeo, vt illud ſtallum fuerit ſemper tentum, & habitum pro ſtallo illorum de Taculis, & matronas dictæ familiæ fuiſſe ſolitas in eo ſedere intereſſendo diuinis offitijs, & ſacræ concioni, in tantum, quod ſi aliæ mulieres fuiſſent in eo, aduenĩẽtibus Taculis recederent, vt deponunt fusè teſtes examinati, vt in proceſ. Vnde ſatis conſtare videtur de quaſi poſſeſſione iuris ſedendi ad fauorem D. Taculi, & eius familiæ ad effectum manutentionis in ſummariſſimo in quo ſufficiunt læuiores etiam pro-
25 bationes per coniecturas, indiria, & præſumptiones ad tradita per *Menoch. de retinend. rem.vlt. nu. 34.Ludouiſ.decif.258.num.3.Farin.decif. recent.661. n.5.p.2.Canaler.decif.76.n.4.Poſti.de manut. obſ.38. nu.3.4.5.6.*adeo, vt ſatis eſt per vnum teſtem pro-
26 bare ſuam poſſeſſionem.*Ludouiſ.decif.438.num.3. Beltram.ad eundem decif.160.nu.3.Canaler.decif.64. n.3.et decif.379.n.3.Poſti.d.obſer.38.nu.7.8.& apud eum Rot.decif.222.nu.6.*immo in iuribus incorporalibus, vt in iure ſedendi, vel præcedendi, acqui-
27 ritur quaſi poſſeſſio per vnicum actum. *gl.in c.cũ Eccleſia. verſ. Epiſcoporum vbi Abb. nu.22. de cauſ. poſſ.et propriet. Canaler.decif.286.num.5. in terminis Giouagn.conſ.8.num.17.lib.2.Poſti.d.trac. obſeru.18. nu.25.* quod in tantum procedit, vt detur manutentio etiam pro ijs, quæ veniunt in neceſſariam
28 conſequentiam, velut exiſtens in poſſeſſione ſcamni debet etiam manuteneri in iure ſedendi in eodem ſcamno, ne poſſeſſio reddatur inutilis, quia vſus ſcamni non conſiſtit in alio, quam in ſedendo. *Gratian.diſc.615.nu.70. Farin. decif.recent. 378.num.1.p.2. Poſtius d. trac. de manuten. obſ.73. num.189.190.*

Bene etiam fuit colorata dict. Taculi poſſeſſio, dum probauit illud ſtallum fuiſſe domus, & Caſatæ de Taculis cum obſeruantia ſubſecuta in illos de familia, ex hoc enim præſumitur potius gentilitiũ, quam hæreditarium, ſicut Iuſpatronatus. *Hier. Gabriel.conſ.196.n.6.7.8.lib.2.*quod magis confir-

matur,

matur, dum probatum est insignia domus prædi-
30 cta fuisse in illo impressa, inde enim præsumi-
tur spectare ad familiam. Gabriel.d.cons.196.n.10.
Farin.decis.recent.13.n.3.& decis.518.nu.5.p.1. Coc-
cin.decis.230.nu.1. Ergo istud ius non potuit tran-
sire ad DD. Calcaneos, sed tantũ ad eos de fami-
lia Taculorum, etiam si non sint hæredes defun-
cti. Rice.collect.decis.897.

Nec obstant probationes DD. de Calcaneis, & pri-
mo quod loco stalli domus Taculorum D. Alda
Tacula fecerit fabricari nouum stallum, & reponi
in loco veteri, nam primo respondetur hanc sub-
rogationem non tollere ius Taculorum, quia sub-
31 rogatum sapit naturam eius, in cuius locum sub-
rogatur. ad tex. in §. fuerat. Inst. de actio. l. filia sua.
§. Titia. de cond. & demonstr. l. si eum. § iniuriarum. ff.
si quis caut.

Deinde respondetur, quod hoc confirmat iura Ta-
culorum, quia dicta D. Alda olim vxor D. Flami-
nij de Taculis tanquam vidua poterit vti dicto
stallo, sicut aliæ matronæ de Taculis, quia vidua
corruscat tadijs mariti, & ijsdem priuilegijs poti-
32 tur adeo, vt retineat domicilium mariti, & de
eius familia dicatur. Rol.cons.86.n.6. & seqq.lib.1.
Soc.Iun.cons.76.n.175. & seqq.lib.1. Tusch.littera V.
conclus.204.num.8. Tiraq. in tract. cess. caus.lim.15.
cum vulg.

Neque DD. Calcanei possunt adiuuari possessione
dictæ D. Aldæ in dicto stallo, tum quia erat gẽtili-
tium, tum quia illa habebat solum vsum, vt vidi-
mus, certũ est enim quod vsuarius non trãsmittit
34 ad hæredem vsum, quem habet. l.2. & 3. ff. quando
dies leg. ced. l. vsus aquæ. de vsu, & habit. l. Lucius,
seru. rust. præd. Noal. de Transmiss. cas.66. numero pri-
mo.

Nec prædictis refragatur possessio D. Comitissæ
Calcaneæ, quia non probat possessionem manu-
tenibilem, licet enim dicunt testes eum vidisse
in dicto stallo viuente dicta D. Alda, dicunt etiam
id fuisse de eius licentia, & quod in eo erat etiã D.
Daria de Taculis, & alij dicunt, quod dicta D. Co-
mitissa non cœpit vti dicto stallo, nisi post mortẽ
D. Aldæ, imo testis vltimo loco examinata di-
cit vidisse dictã D. Dariam in dicto stallo vna cũ
dicta D. Comitissa, quãdo inter eas orta est con-
tentio post mortem dictæ D. Aldæ: ex quibus ap-
paret meliorem, & antiquiorem esse possessio-
nem dicti D. Taculi, quæ habuit originem à ma-
tronis de domo Tacula incipiendo etiam ab eius
matre, & ideo hæc sola possessio Taculi est ma-
nutenibilis vti antiquior, cum Taculus nunquam
habuerit se pro spoliato, non autem possessio di-
35 ctæ D. Comitissæ matronæ de Calcaneis vti po-
sterior, quia præsumitur clandestina, & turbati-
ua: sic per tex. in c. licet causam. vbi DD. de probat.
Castr.cons.3. sub n.2. lib.2. Rot.diuers.decis.187.nu.1.
& decis.562.nu.3.p.4. Farin.decis.recent.106.nu.1.
decis.111.nu.1. decis.322.nu.2. decis.652.n.2.p.1. Lu-
douis.decis.31.nu.1. Caualer.decis.2.nu.3. & decis.44.
n.5. & decis.522.n.1. & decis.629.n.8. latissimè Posth.
de manuten.obs.71.nu.12. vbi infinitos congerit. &
n.3.4.5.8.9. vbi probat satis esse, si etiam respectu
36 horarum anterior sit possessio: sic etiam Rota
apud eundem Posth.decis.49.nu.2. decis.54.nu.5. decis.
58.n.4. decis.126.n.2. decis.169.n.7. decis.179.nu.2.
decis.227.nu.3.

Hoc autem procedit, quando prior possessor nun-
37 quam habuit se pro spoliato, vt hic, & continua-
uit possidere vsq; ad tempus contentionis, vel
motæ litis. Rot.d.decis.55.n.1. & decis.366.n.2.p.1.
& decis.35.nu.3.p.2. recent. Ludouis.decis.40.nu.3. &
decis.323.nu.3. Mantic.decis.185.nu.5. Seraph.decis.
1386.nu.2. Posth.d.tract.obs.57.nu.41.42. possidere
38 enim dicitur, qui se non habuit pro spoliato, &
potest petere manutentionem contra turbantẽ.
Put.decis.410.lib.2. Farin.d.decis.recent.35.num.3.
in fin.p.2. Rot.diuers.decis.180.nu.2.p.4. Seraph.decis.
177.n.1. Posth.d.obs.55.nu.40. vbi quod est in pote-
state illius, qui turbatur in sua possessione, vel ha-
39 bere se pro spoliato, & intentare remedium re-
cuperandæ, vel non habere se pro spoliato, & pro-
ponere remedium manutentionis.

Vnde præferri debet dictus D. Taculus, qui post tur-
bationes adijt Iudicẽ pro manutẽtione, alioquin
si interupta esset eius possessio, tunc attendere-
tur possessio iunior, quæ lex casu præfertur anti-
40 quæ etiam titulatæ in iuribus incorporalibus.
Tusch.littera P. concl.430.n.28. Posth.d.obs.71.n.49.
vers. vbi quod. & nu.55. vbi quod in hoc Iudicio at-
tenditur vltimus status, secus est, quãdo antiquior
possessio fuit continuata, & possessor non habuit
41 se pro spoliato, quia tunc anterior possessio etiã
non titulata præfertur posteriori etiam titulatæ
in hoc iuditio manutentionis. Menoch. de retin.d.
rem.3.nu.228. Honded.cons.2.nu.23.col.1. Surd.cons.
481.nu.4. Beltram.ad Ludouis.decis.40.nu.5. & decis.
323.num.7. imo cum hoc ius sit in vniuersum fa-
miliæ Taculorum, potest successor viuari posses-
42 sione prædecessoris. Garz. de benef.p.5.c.5.nu.73.
& seqq. Farin.decis.recent.326.p.1. & decis.62.nu.2.
p.2. Ludouis.decis.246.nu.1. & ibi: Beltram.nu.2. Se-
raph.decis.1417.nu.2. in fin. Caualer, decis.655.nu.9.
Viuian.de iure patr.p.2.lib.5.c.2.nu.18. Posth.d.trac.
obs.55.n.95.96.

Nec dici potest, quod D. Taculus habuerit se pro
43 spoliato, tum ex litis sustentatione. Veral.decis.
309.lib.2. Farinac.decis.recent.307.nu.2.p.1. & de-
cis.669.nu.3.p.2. Ludouis.decis.471.nu.1. tum quia
post molestias petijt se manuteneri. Ludouis.decis.
307.n.12. Posth.d.obs.57.n.40. & quatenus essemus
dubij de eius voluntate, semper præsumitur quod
non se habuerint pro spoliato adeo, vt hoc dicen-
44 ti incumbat hoc onus probandi. Farin. decis. re-
cent.560.n.3.p.1. Gionagnin.cons.40.nu.10.lib.2. Lu-
douis. d. decis.307.num.10. Marches.de commiss.p.1.
fol.1065.n.3. Posthus.d.obs.57.n.57.58. Nam animo
45 præsumitur retenta saltem ciuilis possessio. Fa-
rinac.decis.recent.560.n.3.p.1. Giouagn.cons.40.n.10.
lib.2. & ciuilis sufficit ad manutentionem obti-
46 nendam contra eum, qui naturalem occupauit.
Farin.decis.recent.106.nu.3. & decis.135.nu.3. & de-
cis.476.nu.4.p.1.

Nec obstat protestatio dictæ D. Comitissæ semel se
declarantis ex benignitate permittere D. Dariam
47 manere in dicto stallo, tum quia id non est proba-
tum, nisi per vnicum testem, cui soli non est cre-
den-

dendum, *ex c.licet. & c. veniens. de teſti.* tum quia
D. Daria non conſenſit dictæ proteſtationi, imo
etiam ſi tacuiſset, cenſetur ei contradixiſse, quia
48 ei eſt præiudicialis. *Gratian.diſc.260.numer.13.14.*
non poteſt dici D. Dariam ſuiſse priuatam poſ-
49 ſeſſione, niſi prohibita fuerit poſſidere, & acquie-
uerit. *Seraph. deciſ.637. num.5. Farin.deciſ.rec.99.*
num.1.p.2.

Minus obſtat ſequeſtrum Iudicis, dum ſibi auocauit
poſſeſſionem ſtalli, ne partes venirent ad arma,
quia hoc ſequeſtrum non priuat poſſeſſorem ſua
poſſeſſione nec ei præiudicat, ſi poſſidere ſe pro-
50 bet, quia auocatio fuit neceſſaria. *Menoch. de re-*
tin.rem.3.n.86.& rem.vlt.nu.1. Gail.pract.obſ.lib.1.
obſ.6. in fin.Ruin.conſ.28.nu.1 lib.4. Rot.diuerſ.deciſ.
273.n.1.p.2.Farin.deciſ.recent.506.n.2.p.1.Beltram.
ad Ludouiſ. deciſ.9.num.11. latè Poſti. d.trac.obſ.60.
num.1.2. vbi plurimos congerit. & maxime ſtante
clauſula, de qua in decreto Iudicis, ſine preiudicio
51 iurium partium, quæ præſeruat earum iura, & ef-
ficit, vt nemo poſſeſſione priuetur. *Fontanell. de*
pact.nupt.gl.3.clauſ.7.par.10.n.21.& 22.tom.2.Fa-
rinac.deciſ.recent.513.nu.6.p.1. Poſti.d.trac. obſ.60.
nu.3. & propterea etiam ſi poſt auocationem D.
Comitiſſa acceſſerit ad dictum ſtallum, ex hoc
52 tamen nullum ius acquirit, quia hoc laborat vi-
tio attentatorum. *Farin. deciſ.recent.483.nu.2.&*
deciſ.267.n.5.p.2.

Non obſtant in contrarium adducta, & primo quod
laici non poſſunt habere dominium in ſedilibus
in Eccleſia & Epiſcopum poſſe gratificari, cui
voluerit: quia reſpondetur litem non eſſe cum
Epiſcopo, qui nullas partes fecit in hoc iudicio
nec propoſuit ſe velle magis pro vna, quam alte-
ra parte, & ſic non controuertitur ius ſedendi, &
patronatus, ſed tãtum agitur inter plures patro-
nos de illius pertinentia, quo caſu ad effectum
53 manutẽtionis ſufficit vnius actus, & vltimus ſta-
tus attenditur, *ad tex. in c.conſultationis. vbi Abb.*
n.2.9.de iure patr.c.querelam, de elect.Dec.conſ.134.
nu.1.& Creſcent.deciſ.2. in fin. de iure patr.Achil.de-
ciſ.5.n.3.eod.tit.& ſic dixit Rot. in vna Benef. S. An-
dreæ 19. Decembris 1608.corã Attrebaten. in princ.
ibi: nam & ſi: de qua Io:Aloyſ.Ricc.in Prax.for.eccl.
p.1.reſol.132.nu.3. & maximè ſatis fundata eſt in-
tentio dicti D. Taculi in caſu noſtro, quia hic non
agitur de dominio alicuius rei, ſed conſideratus
ius ſedendi, & vſus ſtalli, cuius iuris laici ſunt ca-
54 paces, & in tali vſu, & iure ſedẽdi in Eccleſia poſ-
ſunt manuteneri. *Hoſt.in d.c.abolendæ.num.20.Gra-*
tian.d.c.110.nu.13.14.Giouagn.d.conſ.8.nu.5. quod
ſufficit D.Taculo ad victoriam in hoc iudicio.

Deinde reſpondetur ſatis fuiſſe D.Taculo docere de
ſua poſſeſſione, quia in hoc iuditio ſummariſſi-
mo manutentionis non admittuntur exceptiones
55 proprietatis, nec requiritur probatio tituli poſ-
ſeſſionis. *Ferret.conſ.7.n.3.4.Mantic.deciſ.172.nu.3.*
Ludouiſ.deciſ.9.num.8.9.Farin.deciſ.rec.270.nu.4.&
deciſ.573.n.2.p.1.

Et dato etiam, quod prædicta aliquid releuarent, nõ
tamen per hoc poteſt dici conſtare de non iure
dicti D. Taculi, quia non poteſt dici id conſtare,
56 niſi per confeſſionem partis, rem iudicatam, vel
Iuſtitia liquida. *Seraph.deciſ.555.nu.8.9. deciſ.575.*
n.2.3.6. & deciſ.876.n.2.Rot.deciſ.rec.269.nu.4.p.2.
Coccin.deciſ.245.n.13.Beltram.ad lud.deciſ.77.n.12.
Mareſc.lib.1.c.55.n.66.

Non obſtat ſecundo ſtallum fuiſſe factum à D. Al-
da, ideo tranſire ius ſedendi in eo ad DD. Calca-
neos maxime vigore ſtatuti de continuanda poſ-
ſeſſione defuncti in hæredem: Nam reſpondetur
D. Aldam ſubrogaſſe ſtallum loco antiqui de fa-
milia Taculorum, ideo mortua D. Alda ius illud
gentilitium remanere penes Taculos eiuſdem
57 ſtalli poſſeſſores, tum quia illud ius perſonale
non tranſit ad hæredem etiam vigore dicti ſta-
tuti. *Iaſ.conſ.147.nu.3.p.2. Tiraq.trac. le mort.ſayſ.*
p.4.lim.2.Farin.deciſ.rec.260.nu.4.p.2.& deciſ.263.
nu.2.& n.5.p.2.Beltram.ad Ludouiſ.deciſ.222.nu.12.
58 tum quia ſtatutum illud habet locum in re merè
prophana, non in bonis prouenientibus ab Ec-
cleſia, vel in ea exiſtentibus. *Iaſ. conſil.152. col.fin.*
verſ.prædicta fortius. lib.4.Cyriac.contr.for.12.n.63.
& ceſſat omnis ambiguitas, quia cum D.Taculus
eſſet in poſſeſſione ſtalli, ſtatutum non intelligi-
59 tur continuaſſe in hæredem D.Aldæ poſſeſſio-
nem rei ab alio poſſeſſæ. *Natt.conſ.237.n.4.Farin.*
deciſ.rec.263.p.2.

Non obſtat, quod iura ſepulturæ, patronatus, & ſi-
milia tranſeat etiam ad hæredes extraneos, imo
non tranſire in fideicommiſſarium, ſed rema-
nere penes hæredem grauatum. Nam reſponde-
tur hæc reſpicere petitorium, non autem eſſe di-
ſcutienda in hoc iudicio manutentionis, verum
ſi nolumus hoc etiam in tactum relinquere, di-
cendum eſt contraria procedere in iuribus ad ex-
traneos tranſitorijs, non autem in Patronatu, vel
alio iure gentilitio, pro vt eſt hoc Taculorum, id
enim neque ad extraneos hęredes tranſire poteſt,
nec remanet pęnes hæredem grauatum, ſed tran-
ſit ad fideicommiſſarium de domo, vel alios de
agnatione, & familia, quia cęteri, qui non ſunt de
60 familia, ſunt incapaces iuris huiuſmodi: ſic pul-
chrè. *Ant.Macer.var.reſol.lib.1. reſol.60. num.19.in*
princ.& verſ.3.Cioff.conſ.18.n.4.in princ.

Non eſt autem dicendum, quod D. Tacula poſſe-
derit iure familiaritatis, quia reſpondetur id non
conſtare, & in dubio præſumendum eſt, quod
61 quis poſſederit iure proprio, & iuſto titulo po-
tius, quam iure familiaritatis. *Coccin. deciſ. 180.*
nu.4.Farin.deciſ.rec.495.nu.3. in fin. p.1. & maximè
ſtante multiplicitate actuum, quia tunc quod ge-
62 ſtum eſt, cenſetur factum nomine proprio, non
alieno. *Rip.in c.cum Eccleſia.nu.55. de cauſ.poſſeſſ.&*
propriet.Cæſar de Grais.deciſ.1. nu.3. eod. tit.Gratian.
diſc.for.450.n.34.Beltram.ad Ludouiſ.deciſ.572.in fi.
& ſanè poſſeſſio iure familiaritatis non præſu-
63 mitur, niſi quando alius titulus excogitari non
poteſt. *Soc.ſen.conſ.131.nu.4.lib.1.& conſ.13.nu.17.*
lib.4.Menoch.de arb.iud.caſ.160.nu.2.Coccin.d.deciſ.
180.nu.5. ſed hic D.Tacula videtur poſſediſſe no-
mine gentilitio familiæ Taculorum, ergo non eſt
recurrendum ad titulum familiaritatis, & caſu
quo non eſſet hoc plenè probatum, relinquitur
probandum in iudicio petitorio, vel poſſeſſorio
ordinario quia pro nunc in iudicio manutentio-
nis

nis sufficit, quod titulus sit excogitabilis, & possibilis adeo, vt in progressu causæ de bono iure doceri possit. *Rot.diuers.d.decis.269. nu.1. p.2. Seraph. decis.555.n.8.Maresc.lib.1.c.55.nu.66.* & ita iudicaui, & Excellentiss. & Reuerendiss. Legatus Bononiæ aditus per viam appellationis mandauit sententiam meum executioni demandari, vnde partes postea facta executione quieuerunt.

EPITOME.

Clerici familiares, aut ministri S.Off. an sint exempti à suo Ordinario, si delinquant extra officium suum, & quomodo:

SVMMARIVM.

1 *Familiares S.Off. sunt subiecti Inquisitoribus tantum in Hispania.*
2 *Inquisitores possunt cognoscere causas suorum Officialium, & familiarium.*
3 *Familiares Inquisitorum, quando puniri possint à Iudicibus laicis.*
4 *Inquisitorum familiares à secretis gaudet priuilegio fori in ciuilibus.*
5 *Ministros S.Off. gratis seruientes congruum fuit priuilegio fori decorari.*
6 *Familiares Episcoporum gaudent priuilegio fori.*
7 *Inquisitores, & Episcopi quo ad priuilegia æquiparantur.*
8 *Episcopus est manutenẽdus in possess. cognoscendi causas clericorum Offitialium S.Offic.*
9 *Inquisitoribus data potestas non derogat potestati Episcoporum.*
10 *Episcopus habet fundatam intentionem cognoscendi causas omnium clericorum.*
11 *Exemptiones clericorum ab Ordinarijs sublatæ sunt.*
12 *Episcopus manuteneri debet in quasi possessione decidendi causas omnium clericorum, & sacerdotum.*
13 *Episcopus non tenetur probare possessionẽ pro manutentione Iurisdictionis.*
14 *Priuilegij exhibitio non sufficit, nisi exemptionis quasi possessio probetur.*
15 *Inquisitores lombardiæ an sint in possessione cognoscendi causas familiarium.*
16 *Priuilegium amittitur per non vsum.*
17 *Iurisdictionem tribuit solitum, & consuetudo.*
18 *Familiarium S.off. forum quodnam sit.*
19 *Obseruantia optima interpres.*
20 *Obseruantia immemorabilis habet vim priuilegij.*
21 *Consuetudo immemorabilis præsumitur esse cum auctoritate S.P.*
22 *Consuetudo quando non requirat præscriptionem.*
23 *Officialium S.Offitij priuilegia.*
24 *Officiales S.Offitij quomodo conueniri possint de ijs, quæ pertinent ad eorum officium.*
25 *Notarius S.Offitij quo priuilegio vtatur.*
26 *Inclusio vnius est exclusio alterius.*
27 *Quod non mutatur, stare non prohibetur.*
28 *Episcopus olim habebat Iurisdictionem etiam in omnes Regulares.*
29 *Consuetudo localis non potest extendi extra locum.*
30 *Officiales laici S.Officij coram quo Iudice conueniẽdi.*
31 *Inquisitores quando habeant iurisdictione in suos officiales.*
32 *Episcopus dicitur Inquisitor Ordinarius.*
33 *Priuilegium non trahitur de persona ad personam.*
34 *Priuilegium tollitur mutatione personæ.*
35 *Doctoris dictum debet intelligi iuxta doctrinas ab eo allegatas.*
36 *Familiares quo ad delationem armorum iudicantur ab Inquisitoribus.*
37 *Familiares Sancti Off. quomodo gaudeant priuilegio fori.*
38 *Episcopus, sicut Inquisitor potest procedere in causis fidei.*
39 *Episcopus potest punire familiares S.Officij, & quomodo.*
40 *Familiares S.Off. laici an absolutè eximantur a iurisdictione sui Iudicis.*
41 *Absurda sunt euitanda.*
42 *Regulares sunt immunes à iurisdictione Episcopi.*
43 *Regulares in cura animarum subsunt Episcopo.*
44 *Armorum vsus est permissus familiaribus, & Officialibus S.Off.*
45 *Inquisitores cognoscunt causas suorum familiarium quo ad abusum armorum.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

QVæsitum fuit, an familiares Inquisitorum, & eorum Notarij, qui non assistunc eorum personæ, sed deputantur per loca, subsint foro Inquisitorũ tam in criminalibus, quam in ciuilibus, si delinquant extra eorum offic. vel potius puniendi sint ab Episcopis, si incedant in habitu clericali, & quod de assistentibus, si non sint regulares.

Et sanè videbatur dicendum eos esse exemptos ab
1 alijs, & solis Inquisitoribus subiectos, quia sic seruatur in Hispania teste *Simanch. de Cathol.instit.tit.*
41.n.19. Villadieg.in sua Polit.c.5.§.20.n.147. Carleual.trac.de for.compet.lib.1.tit.1. disp.2. q.6. sect.6.
n.508. doctissima *Caren.de caus. S.Off. p.1.tit.14.§.5.*
n.17. Dian.mor.p.4.tract.8.resol.55.
Et ad hoc conferunt tradita per *Farinac. de Hæres.q.*
186.num.38. & Castr.Pallan.mor.p.1 tract.4.disp.8.
2 *punct.12.§.2.nu.9.* dicentes, quod Inquisitores fa-
uore fidei possunt cognoscere de quibuscunque
causis criminalibus suorum familiarium, & offi-
cialium aduersus hæreticam prauitatem adeo, vt
non possint ab alij Iudicibus inquiri, aut puniri,
sed tantum capi, & arrestari, & postea ad Inquisi-
tores remitti, excepto tamen crimine læsę Maie-
statis, Rebellionis, vel seditionis, publicæ prodi-
3 tionis, Raptus, effractionis Ecclesiarum Monaste-
riorum & Sodomiæ, & qui deliquerint in eodem
officio seculari, vel cõtra litteras securitatis Prin-
cipis, vel contrauenerint mandatis Regis, vel cõ-
tempserint, vel restiterint Regijs iudicibus, aliaue
maiora, vel atrociora crimina commisenint, &
quo ad causas ciuiles dicit *Castr. Pallan. dict. loco*

eos

4 eos tantum gaudere fori priuilegio, qui ſunt à ſecretis dd. Inquiſitorum.

Et ſanè id videtur eſſe rationabile,tum quia cum fa-
5 miliares, & Not. Inquiſirorum ſine ſtipendio inſeruiant,æquum fuit eos hac fori prerogatiua decorari teſte *Garen.d.§.5.n.18.* tum quia ſicut Epiſcopi cognoſcunt cauſas ſuorum familiarium, etiamſi delinquant extra ſuum officium teſte *Car-*
6 *neual.dict.loco.* & ego dixi contr.20.*n.*35.ita dicendum eſt de familiaribus Inquiſitorum, quia Inquiſitores, & Epiſcopi quo ad priuilegia æquipa-
7 rantur, nec minora Inquiſitoribus conceduntur, quam Epiſcopis. *Gratian.diſc.for.*340.*num.*35.*&* c.341.*n.*12. *Royas de Heret.p.2.n.409.& poſt Paramum in tract. de Origine S. Inquiſitionis dixit pulchrè Caren.d.§.5.nu.19.*

Nihilominus ego requiſitus de mea ſententia à meo Epiſcopo dixi meo iudicio clericos, & ſacerdotes, qui in aliquo officio deſeruiunt Inquiſitoribus, ſi delinquant extra ſuum officium non eſſe exemptos à iuriſdictione Epiſcopi, coram quo tam ciuiliter, quam criminaliter conueniri poterunt,niſi in contrarium adſit legitima conſuetudo, quia omni diligentia adhibita non potui adinuenire aliquem canonem, vel conſtitutionem Pontificiam, aut Concilium,quod tales eximat à iuriſdictione Epiſcoporum,& ſubijciat Inquiſitoribus, & ideo dicebam Reuerendiſs. D.Epiſcopū
8 Regien. manutenendum eſſe in ſua quaſi poſſeſſione cognoſcendi, & decidendi omnes cauſas tam ciuiles, quam criminales clericorum, & ſacerdorum,& maximè illorum qui Curam habent animarum, vel etiamſi habeant ſolam primam tonſuram intra fines ſuæ Diœceſis, etiam ſi ſint Notarij, miniſtri, vel Officiales cuiuſcunque generis Sanctiſſimæ Inquiſitionis, quando delinquunt extra ſuum officium, & vbi non tractatur de intereſſe negotiorum S.Off. velut ſi comittant Adulteria,fornicationes,homicidia,furta,vel alia crimina,quæ non ſpectant ad S. Officium etiamſi ſint familiares Inquiſitorum, vel eorum Officiales, & Vic. for. quia poteſtas data Inquiſitoribus non derogat poteſtati, & iuriſdictioni Epiſcoporum vt habetur *in Clem.1. vbi DD. de hæretic.* tum quia Ordinarius Regien. ab immemorabili ſemper exercuit talem iuriſdictionē in ſuos clericos etiam Officiales S.Officij nemine contradicente, vt apparet ex proceſſibus Curiæ Epiſcopalis, vnde non ſunt mutanda,quæ certam ſemper habuerunt interptætationem ad *tex. in l. minime. ff. de legi.*

Vt autem hoc euidentius pateat, præmitto apud omnes pro indubitato haberi,quod Epiſcopus,& Ordinarius Eccleſiaſticus habet intētionem fundatam exercendi iuriſdictionem contra omnes Eccleſiaſticas perſonas, etiam in dignitate conſtitutas intra fines ſuæ Diœceſis, & cognoſcendi,
10 eorum cauſas tam ciuiles, quam criminales, vel mixtas non ſolum de iure communi. *c. omnes Baſilica.16.q.7.* ſed etiam vigore *Concilij Trid. ſeſſ.24. c.20. de reformat.* vbi tolluntur etiam priuilegia,
11 exemptiones, & conſuetudines contrariæ,adeo, vt Epiſcopus ex ſola viti aſſiſtentia abſque onere aliquod probādi debeat manuteneri in hac quaſi
12 poſſeſſione exercendi iuriſdictionem in omnes clericos, & ſacerdotes *ad tex.in c. venerabilibus. §. quia vero.de except. c.cum perſonæ. de priuileg. in 6. Veral.deciſ.306.num.1.2. & deciſ.706.p.1. & deciſ. 201.p.2. Seraph.deciſ.1278.n.1.Rot.diuerſ.145.n.6. p.1.& deciſ.713.nu.1.p.4.Lud.Poſtius in trac.de manutenend.obſ.10.n.17.18. & latius obſeru.45.n.6.7.* 8.13.14. vbi infinitos congerit,& docet id procedere, etiam ſi ex aduerſo allegetur exemptio, & tradit non eſſe ei inhibendum, donec diſputatur,
13 & quouſque de exceptione liquidò conſtet adeo, vt Epiſcopus non habeat neceſſe probare ſuam quaſi poſſeſſionem hoc idem confirmat *Rot. apud Tamburin.de iur. Abbatum.p.3.deciſ.49.nu.2. & deciſ.63.n.3.& nu.8.* vbi tradit etiam ad euitandam manutentionem ordinarij non ſufficere exhibi-
14 tionem priuilegij, niſi vlterius adſit quaſi poſſeſſio exemptionis. Vndè non eſt dubium multo magis manutentionem competere exiſtenti in quaſi poſſeſſione exercendi iuriſdictionem. vt per *Lud.Portium d.obſ.10.n.9.*

Ideo M. R. D. Peregrinus Cocchius Sacerdos,& beneficiatus in Eccleſia S. Martini de Ruberto,quāuis ſit Notarius & Vicarius eò loci pro S. Off. pro ſuis delictis debet puniri à ſuo Epiſcopo, quia nō
15 conſtat in iure habere priuilegium fori S.Inquiſitionis in hac Lombardia, & quatenus illud haberet,nihil ei ſuffragaretur,niſi probaret illud eſſe in viridi obſeruantia, & Inquiſitorem eſſe quo ad ſuos familiares in hac quaſi poſſeſſione eos iudicandi,& puniendi. *Rot.d.deciſ.63.nu.8. & apud Farin.deciſ.recent.491.nu.4. p.1. & apud Poſtium deciſ. 197.nu.4.5.* Sed ſic eſt,quod neque clerici, neque Inquiſitores in hac Diœceſi fuerunt vnquā in hac quaſi poſſeſſione vt cauſa Officialium S. Officij cognoſcantur ab Inquiſitoribus, prout iſta negatiua poteſt facilè probari ex libris actuarijs eorū in quibus nunquam apparet, quod ipſi talem exercuerint iuriſdictionem in eorū miniſtros niſi deliquerint in officio & affirmatiua benè probatur ex libris actuarijs Cancellariæ Epiſcopalis, vbi cōſtat Clericos, & Sacerdotes Officiales S. Officij delinquentes extra ſuum officium fuiſſe proceſſatos, & punitos ab ipſo Epiſcopo, vel eius Vicario ab immemorabili tempore, videntibus etiam Inquiſitoribus, & non contradicentibus, ſed potius eorum cauſas pro expeditione comendantibus pro vt ego memini eueniſſe in cauſa M. R. D. Io. Pratiſolij,D.Ant. Mariæ Fantini, Franc.Fangardini, Claudij Magiſtri, Io: Ferrarij, Peregrini Solonei, Franciſci de Guttis, & aliorum multorum, qui erāt Not. ſeu Vic. for. S.Off.imo dictus Pratiſolius erat illius Conſultor, & procurator fiſcalis, & tamen eorum cauſæ tam ciuiles, quam criminales fuerunt cognitę, & deciſæ in foro Epiſcopali,ergo danda eſt manutentio dicto Reuerendiſs. D.Epiſcopo,quia nihil eſt innouandum in præiudicium eius poſſeſſionis,qui non tenetur ius ſuum dimittere etiam per contradictionem aduerſarij. *Lud.Poſtius d.tract.de manut.obſ.8.n.56.*

Nec de prædictis eſt vllo modo mirandum, etiamſi prædicti Officiales haberēt tale priuilegium, tum

quia

quia illud amittitur non solum per non vsum, sed
16 etiam, & multo magis per contrarium vsum. *c.si de terra.& c.accedentibus. de priuileg.gl.in c. gratum. verb.recessum.de off.deleg.Menoch.lib.6.præs.41.n.3. Barbos.de off.Episcopi.p.1.alleg.26.nu.14.* tum quia etiam si Episcopus non haberet de iure iurisdi-
ctionem in tales Officiales extra officium delin-
quentes, tamen ab imemorabili solito eũ acqui-
siuisset,quia consuetudo, & solitum, etiam si non
fit immemorabile, tribuit iurisdictionem *ad tex.*
17 *in c.cum contingat.de for. compet. Gratian. disc.184. n.25.pulcbrè Tusch.pract.conclus.littera C.concl.808. nu.9.* vbi docet, quod consuetudo non solum dat
iurisdictionem sed etiam illam ampliat, & debet
seruari, etiamsi sit contra ius: & ideo ad rem in
18 terminis nostris de officialibus,& ministris S.Of-
ficij an gaudeant priuilegio fori Inquisitorum.
*Caren.de caus.S.Off.p.1.tit.14.§.5.nu.22.*dixit extra
Regna Hispaniarum de foro familiarium S. Offi-
cij non esse agendnm, quia circa hoc vniuscuiusq;
ciuitatis, & Prouinciæ erit obseruanda consue-
tudo.

Et benè hoc dictum fuit, quia optima est interpræ-
19 tatio,quæ desumitur ab obseruantia:*Seraph.decis. 1410.n.16.Rot.diuers.decis.249.n.16.p.5.* & præser-
tim quando est immemorabilis, quia tunc habet
vim iusti tituli, & priuilegij etiam in reseruatis
20 Principi ad *tex.in l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqu. quotid. & æstiu. c.super quibus. §.præterea.de verb.si-gnif.Farin.decis.recẽt.11.n.2.4. p.2.* & excludit om-
nem malæ fidei præsumptionem. *Alex. consil.24. nu.18.lib.5.Surd. cons.525.nu.9.lib.4. Ludouis. decis. 467.n.14.* adeo. vt ex cursu tanti temporis præsu-
21 matur interueniſſe auctoritas, & consensus Sum-
mi Pontificis. *ad tex. in l. cùm de in rem verso. vbi not.DD.ff.de vsur.l.cum filius. de petit.har.c.peruenit. vbi DD.de Censi.Afflict.decis.254.num.4.Couar. in c. possessor.2.par.§.7.& 10.n.2. vers.firmat. de reg.iur. in 6.Rot. d.decis.11.nu.3.* nos autem non habemus
necesse probare quidquam, cum Inquisitores non
sint hic in aliqua possessione exercendi tale priui-
legium, sed benè Episcopus fuit semper, & est in
hac quasi possessione exercendi iurisdictionem in
clericos etiam Officiales S. Officij & ideo ab hac
consuetudme, & obseruantia non est recedendũ,
quia est optima, & fidelis legum interpres. *c. cum dilectus de consuetud. Seraph.decis.706. nu.17.Farin. decis.recent.480.n.6.p.2.Rot.diuers.decis.161.num.1.*
22 *p.5.*& cum hæc consuetudo desumatur ab obser-
uantia,non requirit præscriptionem. *Seraph. d.de-cis.1410.n.17.*

Hæc sufficere videntur dicto Reuerendissimo D. E-
piscopo ad manutentionem obtinendam, nec
obstare ei aliqua priuilegia Officialium, & fami-
liarium Inquisitorum, quæ nunquam includunt
23 hoc beneficium fori,imo semper videntur esse re-
stricta ad Officium suum,non etiam si delinquant
extra illud respectu saltem clericorum, & sacer-
dotum in ordine ad suos Episcopos, quia de lai-
cis non loquor, verè enim si extra officium suum
delinquant, non suffragantur illis aliqua priuile-
gia,vt videtur sanxisse *Alex.IV. P.M. in sua Consti-tutione,quæ incipit: Ad extirpandam.§.quod si dictis,* de qua apud *Nicol.Eymeric.in Direct.Inquisit. in Col-lect.litterarum Apostolicarum fol.4. in fin.libri.* quam
confirmat *Clem.IV. vt apud eundem dicto loco fol. 62. §.nunc ipsi*, vbi statuitur, quod Officiales San-
ctissimæ Inquisitionis, non possint aliquo tempo-
re conueniri de ijs, quæ fecerint,vel pertinent ad
24 eorum officium nisi tantum pro vt Episcopo, &
Inquisitori videbitur: & hoc idem expressum vi-
detur *in Clem. nolentes.de hæretic.* in illis verbis nec
scienter attentent Ecclesiarum bona ob clerico-
rum delictum prædicti occasione off. fisco etiam
Ecclesiæ applicare; & melius *Vrbanus IV. in sua Constitutione Dat. II. non. Aug. anno I. eius Pontifi-catus* hanc rem decidere visus est,dum prohibuit,
ne Officiales sedis Apostolicæ possint Notarios
Inquisitorum excommunicare, vel interdicere,
quandiu in prosecutione negotij S. Inquisitionis
fuerint:ex quibus verbis comprehenditur priuile-
gium Notarij S.Officij esse restrictum ad officium
25 ipsius, ad finem, vt possit se subtrahere iurisdi-
ctioni sui Iudicis Eccles. & ideo non esse extendẽ-
dum,si delinquat extra Officium, siue assistãt eis,
siue non,quia in hoc nulla videtur esse differentia.

Vnde optima videtur posse fieri illatio ad priuilegiũ
fori quatenus extat, esse limitatum ad eorum of-
ficium, qui inseruiunt S. Inquisitioni, & in con-
cernentibus illud,& propterea si tales ministri, &
familiares delinquunt extra illud, remanere de-
bent sub correctione, & potestate sui Episcopi,
26 quia inclusio vnius est exclusio alterius. *l. cum Pretor.in princ. ff. de Iudic. l. maritus de procur.* &
27 quod non mutatur,stare non prohibetur. *l. præci-pimus.C.de appell.c. cum expediat.de elect. in 6.* nulla
enim lex, aut constitutio, nullusve Canon priuat
Episcopum sua iurisdictione in Clericos, qui sunt
Officiales S. Officij si extra suum officium delin-
quant, vel ciuiliter conueniendi sint, & ab initio
28 omnes Ecclesiastici etiam regulares sub iurisdi-
ctione fuerunt Episcopi.*c.qui vere 16.q.1. c.vidui-tatis.27.q.1.c.Abbatis.18.q.2.*& alibi.

Non obstant in contrarium adducta, & primò non
est arguendum ab obseruantia Hispaniæ, in cuius
Regnis familiares S. Off. sunt conueniendi coram
Inquisitoribus, quia hæc est consuetudo localis,
quæ fundata est in concordatis inter Pontificem,
& Regem Hispaniarum, & diuersimodè etiam in
illis regionibus obseruatur, vt videre est apud *Ca-ren.de caus.S.Off.p.1.tit.14.§.5. nu.17. & Dian.mor. p.4. trac.8. resol.55.* ideo talis consuetudo localis,
29 & concordata non potest trahi in exemplum
quoad alia loca, vbi non vigent tales consuetudi-
nes,& concordiæ:*Feder.de Sen.cons.81.num.4.vers. tertium argumentum.*

Non obstant secundo loco,allegata per *Farin.de Hæ-res.q.186.nu.38.& Pallau.d.§.2.num.9.* vbi docent,
quod Inquisitores fauore fidei possunt cognosce-
re de quibuscunque causis criminalibus suorum
familiarium, exceptis tamen quibusdam delictis
grauibus,de quibus apud dictum Farin.Nam pri-
mo respondetur hæc non tendere ad limitandam
iurisdictionem Episcoporum in suos clericos, &
30 subditos, sed procedere tantum in ministris, &
Officialibus S.Offic.laicis,& secularibus,qui vtiq;

eximuntur à iuriſdictione iudicum ſecularium,
exceptis delictis grauibus, de quibus Farin. dict.
loco, pro vt ſic de laicis, vbi vi off. delinquunt, lo-
quitur dicta *Conſtitutio Alex. IV. & Clem. IV.* &
eodem modo de laicis loquũtur. *Simanch. de Cath.
inſtit. tit. 41. de miniſtr. & eorum off. n. 19. p. 2. fol. 172.
Paramus. de orig. Inquiſ. lib. 3. q. 6. num. 27.* ibi: per In-
31 dices ſeculares, & expreſsè ſic intelligit *Gratian.
diſc. for. 340. n. 34.* ibi: eximuntur à iuriſdictione iu-
dicum ſecularium. & *Caſtr. Pallau. d. §. 2. n. 9.* ibi: ex-
pediebat hæc à Iudice ſeculari, & ſimiliter *Dian.
mor. p. 4. trac. 8. reſol. 55.* ibi: inquiſitio formata per
Iudices ſeculares. *Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccl. lib. 1.
de priuileg. cler. c. 39. num. 25.* ibi: quod eximuntur à
iuriſdictione iudicum ſecularium. *Caren. d. §. n. 17.
in fin.* ibi: ad iudices laicos hi enim omnes, & alij,
qui de hac materia loquuntur, ſemper hanc fori
prærogatiuam tribuunt laicis miniſtris S. Off. qui
indigebant exemptione à foro ſeculari, & ideo
voluerunt fauore fidei eos eſſe ſubiectos non ſo-
lum Inquiſitoribus, ſed etiam Epiſcopis, qui pari-
ter tractant cauſas S. Offic. & ſicut hoc fuit ęquũ,
& cõueniens in laicis familiaribus Inquiſitorum,
quia niſi eximerentur à foro ſeculari, fortè retra-
herentur à benè exequendo eorum officio ita,
eſſet abſurdum eximere clericos à iuriſdictione
ſui Epiſcopi, quia iam ſunt de foro Eccleſiæ abſq;
alia exemptione: Nam Epiſcopus quoq; dicitur
32 Inquiſitor Ordinarius, vt inquit in verbis *Marc.
Antonin. var. reſ. lib. 3. reſol. 14. nu. 1. verſ. tertio. in fin.
& Marcell. Vulp. in prax. for. Iudi. cap. 41. numer. 32.*
& ideo Epiſcopus, & Inquiſitor ſunt in cauſis fi-
dei æque Iudices, quo ſtante non erat opportu-
num, aut neceſſe clericos eximere à iuriſdictione
Epiſcopi, & tradere ſub poteſtate Inquiſitoris,
alioqnin ſe inuicem deſtruerẽt, & tamẽ ſunt in of-
ficio fidei vnanimes, & coniuncti.

Cum ergo priuilegia fori Officialibus S. Offic. con-
ceſſa loquantur ſolum de laicis, & laicos ſolos exi-
mant a iuriſdictione iudicũ ſecularium demptis
quibuſdam criminibus grauibus, non ſunt trahẽ-
da etiam ad clericos foro Epiſcopi ſubiectos, quia
33 priuilegium non trahitur de perſona ad perſonã.
*Surd. conſ. 103. n. 14. & conſ. 127. num. 66. 67. Rot. di-
uerſ. deciſ. 62. nu. 4. & deciſ. 424. num. 11. p. 5. Caſtr.
Pallau. Mor. p. 1. tract. 3. diſp. 4. punct. 12. nu. 1. 2.* vbi
hanc materiam latè tractat, & docet, quod priui-
legia tantum valent, quantum ſonant, certum eſt
34 enim quod mutatione perſonæ tollitur priuile-
gium. *l. Paulus vbi DD. de acquir. hæred.* ideo exem-
ptio, qua laici eximuntur à poteſtate ſeculari ob
miniſterium S. Off. ceſſat in clerico, qui eſt diuer-
ſus, & non indiget tali exemptione, & longè di-
uerſa eſt vtriuſque ratio.

Deinde reſpondetur, quod tradita per *Farin. d. q. 186.
n. 38.* non procedunt in Italia, ſed ſolum in Regnis
Hyſpaniarum Regis vigore concordatorum, ſi
enim dictum Doctoris debet intelligi iuxta leges,
35 & doctrinas ab eo allegatas. *Bart. in l. non ſolum. §.
ſi liberationis. ff. de liber. leg. Gratian. diſc. 689. nu. 28.
lib. 4.* ita debet intelligi *Farinac. dicto loco ſecundum
doctrinam Io: de Roias ſing. 101. Simanch. de cathol. in-
ſtit. d. tit. 41. n. 19. Param. d. q. 6. nu. 27.* quos allegat.

qui omnes loquuntur de concordia iuxta inter
iudices ſeculares, & ſupremum Tribunal Inquiſi-
tionis Hyſpaniæ, vt videre eſt apud *Carenam de
cauſ. S. Off. p. 1. tit. 14. §. 5. n. 17. & Dian. d. reſol. 55. per
totam.* & propterea extra regna Hiſpaniarum non
eſt tractandum de foro familiarium S. Off. ſecun-
dum prædicta ſed vniuſcuiuſque loci obſeruanda
36 eſt conſuetudo, vt inquit pulchrè doctiſſimus *Ca-
ren. d. §. 5. nu. 22.* Vnde non vidi vnquam hos fami-
liares in his partibus vllo modo iudicari ab In-
quiſitoribus niſi quo ad delationem armorum, vt
etiam viſus eſt ſentire. *Caren. d. §. 5. n. 18.*

Non obſtat illa ratio de congruo, quia familiares S.
Off. deſeruiunt illi gratis, ideo cõueniens fuit eos
decorari hac fori prærogatiua: Nam id non pro-
bat quod familiares huiuſmodi habeant fori pri-
uilegium, ſed quod in Regnis Hiſpaniæ fuit con-
grua ratio illud concedendi, & ſic laudatur mo-
tiuum ſic decorandi laicos, ſed *Caren. d. §. 5. nu. 18.*
id non admittit generaliter in Italia, verum tan-
tum docet poſſe proportionabiliter applicari re-
ſpectu facultatis deferendi arma, quam ab Inqui-
ſitoribus ſolent habere familiares, ergo extra ne-
gotium armorum non concludit hæc ratio.

Magis ſtringere videtur aliud motiuum, quod ſicut
37 Epiſcopi cognoſcunt cauſas ſuorum familiariũ,
ita debent facere Inquiſitores: ſed hoc eodẽ mo-
do reſoluitur à *Caren. d. §. 5. n. 20. verſ. igitur.* dicens
ex hac ratione fuiſſe in Hiſpania æquum indica-
tum, quod idem priuilegium Inquiſitoribus con-
cederetur in illis regionibus, ergo illud Inquiſito-
res non habent à iure communi, ſed ſpeciali illius
Prouinciæ imò illa æquitas concludit ſolum quo
ad miniſtros laicos, vt eximantur à poteſtate ſe-
culari, non autem quo ad clericos, qui iam ſunt
de foro Eccleſiæ & non indigent tali prærogati-
ua ſiue in paruis, ſiue in magnis cauſis, vt dictum
eſt.

Accedat ex abundanti, quod omnia priuilegia fa-
uore fidei Inquiſitoribus conceſſa competunt
etiam Epiſcopis, & Ordinarijs locorum Eccleſia-
ſticis, niſi expreſſè aliquid eius denegetur adeo, vt
per delegationem factam Inquiſitoribus non de-
rogetur, quin etiam Epiſcopus in Italia, & alibi
38 ſecundum ius commune auctoritate ordinaria
procedere valeat, vt probatur *per Clem. 1. de hæret.
& extrau. ex eo. eod. tit. Nicol. Eymeric. in Direct. In-
quiſit. p. 2. c. 17. Pegn. ad eundem p. 3. comm. 105. verſ.
num autem. Gratian. diſc. 340. n. 35. & diſc. 341. n. 11.*
Ergo ſi Epiſcopus gaudet eodem priuilegio In-
39 quiſitorum poterit etiam corrigere, & coercere
familiares, & officiales S. Officij etiam laicos, ſi
deliquerint in offic. imò dicta *Cõſtitutio Alex. IV.
in d. §. quod ſi dictis.* dum eximit Officiales laicos
à poteſtate ſeculari, ne cõueniri poſſint de ijs, quæ
pertinent ad eorum officium, non ſubmittit eos
ſolis Inquiſitoribus, ſed ſimul etiam Dioceſanis:
ſi ergo Epiſcopus ſaltem coniunctim poteſt cor-
rigere, & punire Officiales S. Officij laicos in his,
quæ pertinent ad eorum officium, quanto magis
poterit idem Epiſcopus ſuo marte corrigere, &
punire ſuos clericos, & ſubditos familiares, ſeu
Officiales Inquiſitorum in his, quæ non concer-
nunt

nunt eorum officium, & quando extra illud delinquunt. *Auth. multo magis. C. de sacros. Eccles.*

Preterea si laici familiares S. Officij nō absolutè eximuntur à potestate Iudicis secularis etiam in Re-
40 gnis Hyspaniæ qui possint ab eo puniri, si contraueniant mandatis Principis, vel contemnant eius Iudices, vel delinquant in eorum offic. seculari, & alijs, de quibus *Farin. Pallaus. Simanch. in dd. locis*, quanto magis dicendum erit, quod liceat Episcopo suos clericos, & sacerdotes punire si ei non obediant, vel in eorum offic. delinquunt, aut scandalose viuant contra constitutiones, & præcepta dicti sui Episcopi? *arg. l. qui testamēto in pric. de testam.*

Denique si aliter seruaretur, vtique magnum resultaret absurdum, quia Episcopus non posset suos clericos continere in offic. & cum magna sit multitudo Notariorum familiarium, & Officialium S. Off. & in vnoquoq; loco plures adsint, & bene, si incumbant eorum off. imò ferè omnes Archipresbiteri, Præpositi, & Rectores Ecclesiarum fiant Vicarij, vel Not. S. Off. & magnus sit numerus etiā clericorum simplicium, qui hoc familiaritatis titulo vtuntur, vt armis, & alijs prerogatiuis potiri valeant, vtique si omnes exempti essent à iurisdictione Episcopi, etiam quando delinquunt extra suum officium, Episcopus quasi remaneret sine subditis, vel contemneretur ab eis, nec posset eos continere in offic. & sic regimen Ecclesię maximè perturbaretur, & necesse est, vt Inquisitores se implicarent negotijs secularibus clericorum, & causis clericorum & laicorum criminalibus, & ciuilibus, & sic minus aptè possent causis S. fidei incumbere, & propterea videtur dicendum Pontifices noluisse hos familiares clericos delinquentes extra Officium S. Inquisitionis esse ita priuilegiatos, ne possint à suo Episcopo puniri, ne
41 sequātur absurda prædicta. *arg. l. nam absurdum. de bon. libert. l. diuortio. vbi DD. sol. matr. l. fin. in princ. C. de vsur. cum vulg.*

Hæc autem multo magis essent absurdum in his familiaribus, & Officialibus qui curam exercent animarum qui ita subsunt Episcopo, vt nulla eis profit exemptio adeo, vt etiā regulares qui om-
42 nino à iurisdictione ordinarij immunes sunt. *Barbos. de off. episc. p. 3. alleg. 105. n. 3.* tamen si exerceāt curam animarum subsunt Episcopo, & quo ad
43 eam possunt ab eo visitari, corrigi, & puniri, vt sanxit *Greg. XV. in Bulla de exemptis*, & dixit *Barbos. d. alleg. 105. n. 28.* ergo multo magis clerici seculares poterunt à suo Episcopo puniri, si exercēt curam animarum etiam si sint Officiales S. Inquisitionis, imo intellexi hos Curatos non posse ab Inquisitoribus eligi in Officiales eorum maximè in locis, vbi adsunt Regulares.

Non loquor de delatione armorum, quia scio permissum fuisse ministris, familiaribus, consultoribus, & Officialibus S. Offic. necessarijs pro negotijs fidei, & eorum defensione, & dummodo eis
44 non abutantur armis, vti quibus ministri Curiæ secularis vtuntur, in *Clem. 2. in fin. vbi Barbos. nu. 9. 10. de Haret. Pegn. ad Eymeric. de comm. 105. vers. quibus autem Farin. de Hæres. q. 102. nu. 91. Barbos. de vniuers. iur. Eccl. l. 1. c. 39. n. 28. Caren. d. §. 5. nu. 18.* decet tamen vt cum modestia deferant, valdè enim
45 dedecorum videtur armatum videre clericum, sicut militem, nisi tanta esset fidei, & Inquisitorum necessitas, vt id etiam expediret, & omni casu spectat ad Inquisitores cognoscere de abusu armorum, & prouidere, non autem de vulneribus illatis, vel alijs delictis, quæ ad eorum officium non pertinent.

Hæc autem dicta sint ea, qua decet reuerentia, pro defensione tantum iurisdictionis Episcoporum salua decisione, & determinatione S. R. Ecclesiæ, & S. Congregationis Romanæ in vniuerso Orbe præeminentis ad causas S. Off. cuius iudicio me submitto, in ea enim adsunt viri prouidi, & valdè sapientes, qui mundum illustrare possunt, & ad eos spectat huiusmodi controuersias dirimere, ego autem minimus omnium sic iuri conuenire putani, & statim mutabo sententiam, si aliter fuerit declaratum per prædictos Eminentissimos, & Sapientissimos Patres.

EPITOME.

Ius retractus tam iure congrui, quam in Censibus an possit alteri cedi, & quomodo?

SVMMARIVM.

1 *Venditor quod possit rem venditam pro se tantum redimere, valet pactum.*
2 *Census Dominus in venditione rei alijs est præferendus.*
3 *Census Dominus potest bona vendita retrahere.*
4 *Cessionarius representat personam cedentis.*
5 *Pactum redimendi rem venditam transit ad heredes, & potest cedi.*
6 *Pactum retrouendendi an possit cedi, & ius retractus proximitatis.*
7 *Actio omnis cedi potest.*
8 *Cedi possunt omnia iura.*
9 *Cessionarius potest omnia, quæ cedenti licebant.*
10 *Emptoris hæres tenetur seruare pactum de retrouendendo.*
11 *Retrouendere qui tenetur, ad fructus etiam obligatur, si est in mora.*
12 *Morosus quando dicatur retrouendere debens.*
13 *Conuentio informis non obligat.*
14 *Contractus factus contra formam statuti est nullus.*
15 *Contractus sine solemnitatibus statuti præsumitur damnosus.*
16 *Nullum quod est, nullum præstat impedimentum.*
17 *Nullitas contractus minoris attenditur, quatenus Minor velit.*
18 *Minoris hæres potest allegare nullitatem contractus.*
19 *Voluntas hominis declaratur magis factis, quam verbis.*
20 *Concesso vno omnia conceduntur, per quæ deuenitur ad illud.*
21 *Contrahentes tenentur seruare solemnitates loci contractus,*

tractus, non originis,

32 *Mulier extra locum ſtatuti poteſt ſe liberè obligare.*

33 *Statuendi poteſtas inter ſubditos non arctatur territorio,*

34 *Mulier quando cenſeatur fraudare ſtatutum, dum contrahit extra locum ſtatuti,*

35 *Nemo plus iuris alteri dare poteſt, quam ip ſe habeat,*

36 *Iuramentum validat contractus nullos,*

37 *Clauſula: Pro iurato: quid effi ciat,*

38 *Iuramentum non obligat ſuper contractu, qui præſumitur à ſtatuto doloſus,*

39 *Iuramentum non poteſt probari per Inſtrumentum nullum,*

30 *Enunciatiua in Inſtrumento non probat in præiudicium tertij,*

31 *Ceſſio eſt inutilis, ſi non conſtat de iure cedentis,*

32 *Retractus competens domino cenſus æquiparatur retractui iure vicinitatis, vel conſanguinitatis.*

33 *Cenſus dominus quo poſſit retrahere rem venditam,*

34 *Retractus ius ex vicinitate, vel conſanguinitate an poſſit cedi,*

35 *Vicinus, vel conſanguineus non poteſt cedere ius retractus extraneo,*

36 *Ius retrahendi eſt perſonale, & non poteſt cedi,*

37 *Cedi poteſt ius congrui vna cum re ipſa,*

38 *Cenſus Dominus non poteſt cedere ius retractus, niſi cum cenſu ipſo.*

39 *Cenſus Dominus non debet cogi habere cenſuàrium, quem nollet,*

40 *Prælationis ius, quod habet Dominus cenſus, procedit ſi velit rem pro ſe,*

41 *Prælationis ius an ſit ceſſibile,*

42 *Emphyteutæ vltimi proximiores quando Dominus inueſtire teneatur.*

43 *Proximiores finita Emphyteuſi inueſtiri debent.*

44 *Retractus ius habens, poteſt retrahere pro ſe ipſo tantum, non pro alio,*

45 *Retrahere an quis velit pro alio quomodo cognoſcatur,*

46 *Pauper non præſumitur pro ſe velle retrahere,*

47 *Mandanti, non exequenti actus tribuitur.*

48 *Soluens de pecunijs alienis pro alio non poteſt reportare ceſſionem ad ſui commodum.*

49 *Emptor ſoluens alicui de prætio rei cenſetur ſoluere de pecunijs creditoris,*

50 *Cenſus tribuit ius retractus, & quid,*

51 *Cenſus non impedit liberam rei alienationem.*

52 *Quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, facilè concedendum,*

53 *Cenſus Dominus poteſt cogi ad habendum quemcumque ſucceſſorem.*

54 *Lex exorbitans non extenditur,*

55 *Ius congrui quomodo tranſeat in alium,*

56 *Retrahens an teneatur iurare rem pro ſe velle,*

57 *Retrahendi ius habens, poteſt renuntiare tali iuri,*

58 *Retractus renuntiatio quomodo inducatur.*

59 *Tacens, & ſciens quando conſentire videatur.*

60 *Scientia quando inducat ratificationem.*

61 *Retrahendi ius renuntiare videtur, qui fructus perceptos recipit in cenſu,*

62 *Mulier nupta extra territorium non dicitur ſubdita.*

63 *Ceſſionarius repellitur exceptione, quæ repellit ſedentem,*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1628; ſub die 18. Maij D. D. Victoria, & Cornelia de Bocealinis Scādian. vna cum D. Catharina earum matre tam nomine proprio, quam D. Franc. earum fratris, vendiderunt D. Hyppolito Spalanzano nomine R. D. Nicolai eius patrui, cuius etiam fuit hæres, vnam petiam terræ bubulcarum octo pro Duc. 72. cum dimidio pro qualibet bubulca cum pacto retrouendendi in termino ſex annorum & eadem die dictus D. Franciſcus ſolemniter venditionem ratificauit, & eadē etiam die (ſine tamen ſolemnitatibus) dictæ venditrices promiſerunt dicto Spalanzano in caſu retrouenditionis eum præferre cuicunque alteri adeò, vt pro ſe ſolum poſſint redimere, ſed nihilominus *ſub die 7. Nouembris* 1640. ceſſerunt, & vendiderunt dictum pactum retrouendendi D. Iulio Matracodæ ponentes eum in locum ſuum pro prætio Duc. 30. vnde dict. Spalanzanus volens ſe magis cautum reddere procurauit à D. Anaſtaſia Terzana ceſſionem iurium ſuorū, & retractus propter cenſum annuum, quē
1 habebat ſuper prædictis terris longe prius, & propterea lite coram me introducta per dictum D. Iulium pro redemptione dd. litterarum quærebatur, quid eſſet de iure iudicandum.

Et ſanè prima facie videbatur dicendum dictum D. Spalanzanum fore ceteris præferendum vigore dicti pacti, quoniam venditor tenetur ſeruare pa-
1 ctum, vt poſſit tantum pro ſe rem venditam redimere, & non alij id ius cedere, vt per *tex. in l. videamus §. iurare, & in l. in actionibus. §. 1. de in lit. iurand. & Cagn. in l. 2. col. 8. verſ. limita, niſi pactum. C. de pact. inter empt. & vend. dixit Tiraq. de retract. cōuent. §. 26. gl. 3. n. 43.*

Imò cum certum ſit Dominum cenſus in venditione rei cenſuatæ eſſe præferendum cuicunque al-
2 teri, vt expreſsè cauetur in Conſtitutione *Pij V. in verſ. vbi autem vendenda ſit: de Cenſ. & firmat Cenc. tract. de Cenſ. p. 2. c. 2. q. 1. art. 3 num. 1. & in addit. ad eundem art. & Rot. poſt eum deciſ. 157. & deciſ. 158.* & propterea ſicut ipſe poteſt bona cenſui ſuppo-
3 ſita, & ſine denunciatione vendita ab emptore retrahere, & quatenus ea poſſideat, ſibi ipſi retinere: *Seraph. deciſ. 1474. nn. 2. Cenc. d. tract. p. 2. c. 2. q. 1. art. 4. n. 1. 2. & Rot. poſt eum deciſ. 158. nu. 1. & deciſ. 308. nu. 1.* ſic poterit ſibi retinere dictus Spalanza-
4 nus iura ceſſa ab eo habens, quia cedentis perſonam repræſentat, *Tob. Non. conſ. 84. in princ. Surd. conſ. 322. n. 3. & conſ. 424. n. 22.* adeo, vt ſuccedat in omne ius, & priuilegium cedentis, *Rim. Iun. conſil. 291. n. 40. lib. 3. Surd. conſ. 22. n. 16. & conſ. 82. nu. 13. Cenc. de Cenſ. p. 2. c. 2. q. 2. art. 1. n. 4. 5.* qui loquitur in terminis cenſus.

His tamen non obſtantibus cenſui dicta D. Iulium eſſe præferendum, tenerique dictum Spalanzanū ei retrouendere dictam terram, ſicut tenebatur illam retrocedere dictis venditoribus, qui rectè potuerunt cedere, & vendere dictum ius, & pactū redimendi dicto D. Iulio, & cuicunque alteri, cū

in te

in re sua quilibet sit moderator,& arbiter,& sicut
5 pactum istud transit ad hæredes sic cedi potest
cuicunque vt per Castr.cons.1.nu.2.lib.2.Alex.cons.
228.nu.2.& cons.132.n.1.lib.6.Crau.cons.191.nu.2.
latè Tiraq.de retract.conuent.§.26.gl.3.nu.1.& seqq.
& num.42. vers. tamen contrarium. in quibus locis
multos allegat, & dicit in hoc differre ius retra-
hendi ex conuentione à retractu ratione proxi-
6 mitatis; sic etiam posse cedi tale pactum retro-
uendendi docuerunt Dec.cons.164. in fin. Rol. cons.
28.nu.15.26.34.lib.2.Grat.cons.157.num.14.lib.2.
Anch.regien.qq.fam.lib.1.q.13.n.8.Mantic.de tac.&
amb.conuent.lib.4.tit.32.n.13.Farin.decis.posth.547.
n.2.p.2.Gratian.disc.978.n.4.

Nec est mirum, quia omnis actio regulariter cedi
7 potest, & in alium transferri etiam in spe: l.1. de
har.vel act.vend.l.spem.C.de donat.l.nec emptio.ff.de
contrah.empt.l.pactum in fin.ff.de pact.Bart.in l.fin.ff.
de adm.tut.Ruin.cons.98.num.15.lib.1.latè Tiraq.de
retract.conuent.§.26.gl.3.nu.2.4.& multis seqq. vbi
8 ampliac multis modis facultatem cedēdi, & ideo
cum dict. D. Iulius succedat in locum venditoris,
poterit rem vēditam cum dicto pacto redimere,
quia potest omnia, quæ cedenti licebant ad tex.in
9 l.emptor.C.de har.vel act.vend.l.fin. C.de priuil.fisc.c.
denique.7.q.1.Non.d.cons.84.in princ.Bero.cons.107.n.
18.lib.1.Rim.Iun.d.cons.291.nu.40. Surd. d.cons.22.
n.16.& cons.82.nu.13.& cons.532.nu.6.7.& in ter-
minis Cenc.de Cens.d.q.2.art.1.num.4.5. & Farin.d.
decis.posth.547.n.2.p.2.

Modo his stantibus dictus Spalanzanus negare non
potest faciendam esse retrouenditionem, siue cō-
sideretur vti principalis, siue vti hæres primus
10 emptoris, quia etiam hæres ementis tenetur ser-
uare pactum de retrouendendo ad tex. in l.2. ibi:
hæres emptoris, & ibi expressè Petr. à Bel. Pert. C. de
pact.inter empt.& vendit. Castr.cons.306.col.fin.li.2.
Bertr.cons.15.ad fin.lib.2. Tiraq. de retract. conuent.
§.1.gl.6.nu.27.28.Mantic.de tac.& amb.conu. lib.4.
tit.32.n.34. adeo, vt etiam ad fructus teneatur re-
11 stituendos, qui est in mora retrouendendi, post-
quam fuit interpellatus, & noluit retrouendere,
nec pretium recipere ad tex. in d.l.2.vbi DD. Abb.
in c.ad nostram nu.8.de empt.& vend.Natt.cons.513.
nu.3.Mantic.d.tit.32.num.100.Rot.apud Farin.decis.
posth.733.n.1.2. p.1. vbi etiā dicit, quod retrouen-
dere debens satis dicitur fuisse in mora, & id ap-
12 paret eo ipso, quod sibi fuerunt oblatæ pecuniæ,
& illo non acceptante fuerunt depositatæ, quia
depositū legitime factum habet omnes effectus,
quos habet solutio. l.creditor. vbi Bart.num.2. C.de
pign.gl. in l. si debitor offerat verb. debitor. ff.de solut.
Craue.cons.705.n.8.vers.sic tamen lib.4.

Non obstant in contrarium adducta; nam illa con-
13 uentio, quod emptor alijs præferendus sit casu,
quo venditores nolint pro se reemere, vtique po-
neret falcem ad radices, si esset valida, verum
quia fuit informis, & in ea desiderantur solemni-
tates Statuti Regij. lib.2. c.69. & proclamatis Scan-
diani sub die 15. Aug. 1609. in quibus præscribitur
forma seruanda in contractibus minorum,& mu-
lierum, vt sine interuentu proximorum, & decre-
to iudicis contrahere, vel se obligare non possint,
& quo ad minorem requiratur etiam Curatoris
auctoritas, quorum neutrum hic adfuit, ideo con-
uentio est nulla, vt in dictis statutis decernitur,
14 certum est enim quod contractus quicunque ge-
stus contra formam statuti est ipso iure nullus l.
cum hi. §. si prætor. ff.de transact. l.non dubium.C.de
legi. c. cum dilecta. ante fin. vbi gl.in verb. irritum, de
rescrip. c. venerabili. vbi gl. in verb. cassamus, &
Abb.n.1.& nu.5. de off.deleg.Bald.in l.ordo.n.7.C.de
execut.rei iud.& in cons.198.nu.1.lib.5. Felyn.in c.2.
n.7.in fin.de testi.Dec.cons.532.nu.3. vbi de commun.
Paris.cons.98.num.76.lib.1.Honded.cons.5.num.28.
lib.2.Osasch.decis.165.n.16.Surd.decis.144.nu.17.&
decis.268.nu.8. Rot.diuers.decis.72.nu.10.p.2.Pic.ad
stat.Vrb.c.151.gl.11.n.2.4.7. vbi quod contractus
mulieris, vel minoris factus sine solemnitate sta-
15 tuti non solum est nullus sed etiam præsumitur
damnosus.& sic etiam apud eum Rot.decis.73.n.2.
quod procedit etiamsi in statuto non adsit decre-
tum irritans, quia adhuc contractus est nullus.
Honded.d.cons.5.num.29.Bertaz.claus.7.gl.6.num.1.
Carpan.ad stat.Mediol.c.329.nu.399.p.1. quo stante
potuerunt iterum facultatem retroemendi con-
cedere, & vendere dicto D. Iulio seruatis statuti
solemnitatibus, & suam conditionem facere me-
liorem non obstante dicta conuentione nulla, &
16 inualida, quia quod nullum est, nullum etiam
præstat impedimentum d.l.non dubium.C.de legi.l.
iubemus. §.prædia. C.de Sacros.Eccl. c. quæ contra, de
reg.iur.in 6.c.in nomine Domini in fin.de testi.

Non obstat, quod dictæ mulieres, & minor in hoc
iudicio nihil dicunt contra dictam conuentionē,
& ideo sit obseruanda, etiamsi sit nulla, quia nul-
17 litas contractus ob non seruatas solemnitates
eatenus attenditur, quatenus ipsi velint, & petāt.
Dec.cons.323.n.1.Gabriel.cons.20.n.66.& seqq.lib.1.
Osasch.decis.94.nu.13.Surd.de aliment.tit.8. priu.leg.
56.n.80.in fin.Scacc.de Iudic.lib.2. c.2. nu.384. Put.
decis.2.lib.1.Rot.diuers.decis.385.nu.4. p.1.recent.&
Rot.apud Pic.ad stat.Vrb.decis.60.num.7. Fenzon.ad
statut.Vrb.lib.2.c.151. n.51.52. vbi quod talis nul-
18 litas potest allegari etiam ab hærede minoris, nō
autem à tertijs personis: Nam respondetur, quod
dictus minor,& eius sorores satis dicuntur voluis-
se dicere de nullitate dictæ conuentionis, ex quo
contra eius tenorem cesserunt francandi, seu re-
dimendi facultatem, quam habebant, dicto D.
Iulio, spreto dicto D.Spalanzano, qui se præferen-
dum credebat, etenim voluntas hominis magis
19 declaratur factis, quam verbis. l. de pupillo. §. me-
minisse.ff.de oper.non.nunt.l.si tamē.§.ei qui.ff.de ædil.
edict. l.quibus, de legi.x.dilecti de appell. c.gratum, de
off.deleg. si enim voluerunt dictum D. Iulium ha-
bere terram prædictam, sequitur, quod noluerint
eum permanere apud dictum D. Spalanzanum,
quia qui vult consequens, vult etiam omne ne-
20 cessarium antecedens, & concesso vno omnia vi-
dentur concessa, per quæ deuenitur ad illud. l.2.
vbi gl.& DD.ff.de iurisd.om.iud. & §. licet in fin. inst.
ex quibus caus.manum.lic.Lud.Sacc.cons.145. nu.16.
lib.2.

Non obstat, quod talis venditio saltem valida sit re-
spectu dd. mulierum, quæ erant maiores 25. an-

21 nis,& ſecerunt talem conuentiouem extra diſtri-
ctum Scandiani, & ſic non tenebantur ſeruare ſo-
lemnitates ſtatuti originis, vel domicilij, ſed loci
contractus, vt per Bart. in l.1. C. de ſacroſ. Eccl. Ga-
briel.conſ.13.nu.13.lib.1. Bertaz.d.clauſ.7.gl.19.ſub
nu.17. verſ.contrarium.Gratian. diſc.124.num.15.&
22 propterea dictæ mulieres ſecundum iua commu-
ne potuerunt liberè contrahere, & ſe obligare.
Bero.conſ.176.num.45. lib.1. Carp.ad Stat.Mediol.c.
328.nu.218. & ad rem. Pic.de ſtat.Vrb. c.151.gl.2.
num.5 t.

Nam primò reſpondetur dictas mulieres non po-
tuiſſe contrahere etiam extra diſtrictum Scandia-
ni abſque ſolemnitatibus ſtatuti eiuſdem loci,
quia ſic expreſsè diſponitur in dicto proclamate.
verſ.Dichiarando ancora, quod validū eſt, quia poſ-
ſunt ſtatuentes ligare ſuos ſubditos nominatim
ad ſic contrahendum etiam extra territorium
ſuum,& maximè circa res in territorio exiſtentes,
23 quia poteſtas ſtatuendi inter ſubditos non ar-
ctatur territorio. per tex. in l.fin.ff.de decret.ab ord.
fac.l.ſi quis in hoc. C.de Epiſc.& cler.Bald.in l.fin.ſub
nu.2.verſ.ſed contra.de iuriſd.om.iud..Alex.conſ.128.
n.2.ad fin.lib.1.Ruin.conſ.39.num.16.in fin.lib.1.Ga-
briel.de ſtatut.concl.8.num.4.Surd.conſ.535.num.18.
Gratian.diſc.253.n.16.

Accedat, quod id factum fuiſſe videtur in fraudem
ſtatuti, cum enim dictæ mulieres eadem die, qua
venditionem fecerunt ſolemniter in territorio
Scandiani, egreſſæ fuerint territorium, & fecerint
24 dictam conuentionem de præferendo dictum
Spalanzanum,& ſtatim hoc facto reuerſæ fuerint,
vtique id totum videtur fraudolenter eſſe factum,
& ſubiacet eidem nullitati ſtatuti. Aret.conſ. 54.
col.2.verſ.ex quo, & conſ.73.col.4. verſ.fatendum.
Caccialup.in l.1.col.51.verſ.quando vero. C. de ſumm.
trinit.Pariſ.conſ.99.col.fin.verſ. præterea. & verſ.quæ
etiam lib.1.latè Lambertengh.de contract.mulier.gl.2.
verb.mulierem.num.53.54. vbi alios allegat. Pic.ad
ſtat.Vrb.d.c.151.gl.2.n.55.56.57.

Deinde reſpectu mulierum prædictarum dictus Spa-
lanzanus non poteſt ſe defendere, quia in contra-
ctu ipſæ videntur interuenire ad cautelam pro
ſuo iure, & intereſſe, non quia ſint dominæ dictæ
terræ, ſtante quod illa eſt hæreditaria eorum pa-
tris, in cuius hæreditate ſucceſſit tātum dictus D.
Franciſcus excluſis fœminis vigore Statuti Scand.
lib.2. c.29.& propterea ipſæ de per ſe non potue-
runt concedere hanc facultatem dicto Spalanza-
25 no in terris, quarum dominium non habebant, ſi
quidem nemo plus alteri dare poteſt, quam ipſe
habeat. l.nemo plus iuris. vbi Dec. & Cagn.de reg.iur.
l.traditio.ff.de acquir.re.dom.

Non obſtat, quod ſtante clauſula: Pro iurato: poſſit
26 dici dictā conuentionem factam ſine ſolemnita-
tibus fieri validam vigore iuramenti; ex Auth.
ſacramēta puberū.C.ſi aduerſ.vend. Alex. conſ.29. n.
14.lib.7.Carpan.ad ſtat.Mediol.c.328.num.423.p.1.
Honded.conſ.42.n.22.lib.1.Gratian.c.27.n.30.

Nam reſpondetur clauſulam: Pro iurato; non effice-
27 re, vt quis contraueniendo efficiatur periurus,
ideo non operatur validitatem actus, cui ſtare nō
cogitur contrahens ob eius nullitatem, niſi timo-
re periurij, ſed demus iuramentum interueniſſe,
adhuc contractus remanet nullus non ſeruata
forma ſtatuti, quod diſponit in dicto verſ. dichia-
rando,& præſumit mulieres,& minores contrahē-
tes ſine dicta ſolemnitate inductos fuiſſe per frau-
dem,& dolum ad ſic contrahendū, & adiurādum
28 ita, vt contrarium probari non poſſit; vnde cum
contractus præſumatur doloſus, & iuramentum
dolo extortum, non eſt obligatorium,& adhuc
tanquam nullum, & inualidum ſperni poteſt.
Bart.in l.omnes Populi.nu.25.de iuſt.& iur.Caſtr.in d.
Auth.ſacramenta puberū. n.11.verſ.ſed ſi quæritur.C.
ſi aduerſ.vend. Curt.iun.conſ.118.n.16.& ſeqq.vbi de
communi.Rol.conſ.99.num.10.lib.3. Honded. conſ.5.
nu.40.lib.2.latè Gabriel.conſ.13.num.6.& ſeqq.lib.1.
Mandoſ.ad Rom. conſ.12. in prima edit. verſ. & iſta.
vbi de magis communi.Bertaz.conſ.crim.229. n.5.&
ſeqq.vbi loquitur de ſtatuto Regij.Gratian.diſc.for.
27.nu.27.de magis communi.Franc.Viu.inter commu-
nes opin.791.nu.2. latè Pic.ad ſtat. Vrb.c.151.gl.23.
nu.5.6.7. vbi latè id probat. Rota apud eum deciſ.1.
n.20.Seraph.de priuileg.iuram. priuileg.61. nu.11.&
num.18.Fenzon.ad ſtat.Vrb.c.108.n.75.& Rot.apud
eum ad c.151.deciſ.15.n.1.fol.384.etenim hoc caſu
29 tollitur etiam fides inſtrumento, vt per illud iu-
ramentum probari non poſſit. Bart. in d. l. omnes
Populi.num.25. Barz.deciſ.Bonon.99. nu.15. Mohed.
deciſ.16.de præſcript.& Puteus deciſ.116.lib.1.Pic.d.
gl.23.n.6.& Rot.apud eum deciſ.59.n.2. & ſic ſubla-
ta fide inſtrumento, non apparet de aliquo iura-
mento,& dolus, qui præſumitur in contractu abſ-
que ſolemnitatibus facit corruere per indirectum
etiam vires iuramenti, quæ ſunt intelligenda iux-
ta ea, quæ alibi ſcripſimus in hac materia, vt non
procedant, quando ſtatutum ſolum præſumit do-
lum in iuramento, non autē in contractu,& quan-
do concurrunt requiſita, de quibus Sperell. deciſ.
for.can.47.nu.4.verſ.hæc tamen ſententia.

Non obſtat vltimò ceſſio iuris retractus per Domi-
num cenſus ad finem, vt dictus Spalanzanus poſ-
ſit rem venditam retinere vigore Bullæ Pij V. nam
primò reſpondetur non ſatis conſtare Cenſum
prædictum fuiſſe fundatum ſuper terris prædictis
quia enunciatiua inter dictum D.Spalanzanum,&
30 D. Anaſtaſiam facta in inſtrumento non probat
in præiudicium Tertij per tex.in Auth.ſi quis in ali-
quo. C. de eden.Rim.iun.conſ.257.num.76. Geneua de
verb.enunt.lib.2.q.1.nu.1.& nu.7. Maſcb. de probat.
31 concl.924.nu.1.& n.5. & ideo cum non conſtet de
iure cedentis, ceſſio redditur inutilis Bart.in l.ſi ſic.
§.fin.de leg.primo Alex.in l.locus n.3.de acquir.poſſeſ.
Cran.conſ.627.ſub nu.1.

Sed eſto, quod ſatis conſtaret dictam D. Anaſtaſiam
fuiſſe dominam dicti Cenſus, & habuiſſe iura an-
teriora, adhuc dicendum eſt non potuiſſe cedere
ius ſuum retrahendi cuiquam, quia pro ſe tantū
retrahere poterat, non pro extraneo, quod vt li-
quidē appareat, præmittendum eſt veriſſimum
eſſe, quod ius retractus, quod competit domino
Cenſus in caſu alienationis rei Cenſitæ, æquipa-
ratur omnino iuri retractus competentis in cer-
32 tis locis vigore conſanguinitatis, vel vicinitatis,
& regulis iiſdem regulatur. & pulchrè dixit

Cenc.

Cenc.de censi.p.2.c.2.q.1.art.4.num.21.ex Rota apud eum Decis.159.nu.5.4. & repetit idem *Cenc.in Additio.ad eundem trac.de Cens.d.art.4.n.55. vers.quam difficultatem.& nu.83. vers.ego vero.* vbi dicit,quod
iste retractus ,qui conceditur ex beneficio consti-
33 tutionis Pij V. super Censibus regulatur secundũ
illum,qui datur ratione vicinitatis, vel sanguinis,
& proindè si sciamus, quid in hac difficultate constituendum sit in retractu iure vicinitatis, vel sanguinis, sciemus etiam, quid sentiendum sit in hoc contractu Censuario.

In hoc puncto verè non est concors DD. sententia, quia non defuerunt qui crediderint ius retractus
34 ex vicinitate,vel consanguinitate competens cedi posse etiam extraneo, vt dixit *Petr. in l. ad officium,per illum tex.in fin.C.cum diuid. Henr. Bobic. in c.sanè.in fin.de priuileg. Alber.sibi contrarius in prima par.statut.q.62.vers.item quar. Rol.cons.28.nu.30. lib.2.Turr.cons.87.nu.10. Marcar.cons.111.nu.114. Carpan.ad stat.Mediol.c.417.nu.364.p.1.*

Veruntamen vera, & communis DD. sententia docet, ius retractus competens ex vicinitate, vel cõsanguinitate non posse cedi extraneo, qui non sit vicinus, vel consanguineus, & in hoc differt à retractu conuentionali, qui libere cedi potest, quia venditor illum sibi conuentione parauit,secus est
35 in retractu vicinitatis, vel consanguinitatis à lege, vel statuto proueniens, id enim cum sit personale, tenent omnes cedi non posse extraneo, vt voluerunt *Cyn.Bald.Alber.Ang.Salyc.& Castr.in d. l.ad officium.C.communi diuid. Bart.in l.4.§.cum igitur q.1.C.de in diem adiect. Alber.de statut. q.89. vers. sed an proximior. Afflict.de iur.Prothomis.§.1.nu.43. Ruin.cons.47.n.2.lib.4. Paris.cons.82.n.26.lib.3.Dec. cons.222. col.2. vers. sed his latis. Tiraq. de retract. lign.§.26.gl.1.nu.1.2.*vbi dicit,quod hoc iure prælationis licet vti, quando quis vult emere pro se.
36 secus si pro alio, quia personale priuilegium non egreditur personam.

Sicut igitur ius congrui ratione vicinitatis, vel consanguinitatis non potest cędi alteri, qui non sit vicinus,vel consanguineus,nisi tamen quando ra-
37 tione vicinitatis cedit vicinus ius retractus vna cum re ipsa, quia tunc cessio valet, & admittitur cum omnibus iuribus apud vicinũ existentibus. *Bald.in tract.Protomix.col.2. vers. quæro nunquid,& col.6. vers.his sic præmissis. Afflict.eod.trac.§.1.n.43. Alber.in l.qui solidum. §. prædia. de leg.2. Castr.cons. 430.in secundo dub.lib.2. Paris.cons.82. nu.26.lib.3. Tiraq.de retract.lign.§.26. gl.1.num.39. latè Cyriac. contr.254. num.14.* vbi alios allegat, sic Dominus Census non potest cedere ius retractus, quod ha-
38 bet vigore Bullæ Pianæ, nisi cedat simul,aut vendat Censum ipsum *ex Giurb. decis. sicil.84. num.8. vers.primo in onerosis.* quia æquiparantur retractus ex iure vicinitatis, vel proximitatis proueniens, & retractus ex Censu originẽ ducens, vt vidimus, & æquiparatorum eadem est natura, & dispositio *per tex.in l.1.vbi DD.communiter de leg.1.*

Nihilominus in terminis huius quæstionis Census aliter censuit *Cyriac.d.contr.254. per totam, & maxime sub n.19.*vbi allegat in puncto *Gutierez. pract. qq.lib.2.c.167. vers. præterea,* & adducit rationes, quia non interest Censiti magis vendere Titio, quam Semptonio,& quod sibi non nocet,& alteri prodest,facile est concedendum,& considerat ab-
39 surdum proueniens, si aliter diceremus hoc ius retractus cedi non posse sine re ipsa, quia dominus Census cogeretur habere debitorem, quem nollet.

Sed in hac parte melius censuit. *Lud. Cenc. in trac. de Censi.p.2.c.2.q.1.in Addition. ad art.3.num.4.5.* vbi dicit, quod ius prælationis prædictæ quæ conce-
40 ditur Domino Census, dum venditur res Censui obnoxia, habet locum, dummodo ipse vellit rem ipsam pro se retinere, secus aut si velit præferri, & rem retrahere ad effectum, vt illam postea amico suo concedat: & sanè mẽs Pontificis in dicta Bulla videtur fuisse, vt emptor Census,qui nõ potest, vel non vult vti commodo dictæ prolationis in venditoris incommodum,& quandoque ad ęmulationem valeat illud ius cedere extraneo, ponendo eum in locum suũ,quia qualitas, & ratio, propter quam prælatio conceditur, non conuenit indistinctè cuilibet, sed tantum domino Census, ideo alteri cedi nõ potest, nisi fiat simul cessio ipsius Census.

Et hoc etiam alio simili confirmari potest, quia certum est in iure directum Dominum Emphyteusis tam Ecclesiæ quam priuatæ habere, ius prælationis, si Emphyteuta velit rem vendere, & casu quo illa deuoluat ad dominum ob finitam lineã, posse eam sibi retinere, quod si velit ius prælationis alteri cedere, vel ob finitam lineam extraneũ inuestire, id facere non potest, quia prælatione debet vti ad sui commodum, non alteri cedere, & proximiores vltimi defuncti inuestire ijsdem pactis,& conuentionibus, quas ab alio inuenire potest, & sic infertur hoc ius prælationis non esse cessibile sine re ipsa: sic *Guid.Pap. q.421.* qui dicit
41 vidisse semper ita iudicatum in Curia Parlamenti Delphinatus:sic etiam *Osasch.decis.ped.156.n.1. Franch.decis.226.n.2. Amad.de Pont.qq.laudem.13. n.6.Tiraq.d.gl.1.nu.43.* vbi licèt *n.44.* referat alios aliter sentientes, tamen colligitur, quod persistit in negatiua,dum *n.45.& seqq.* confirmando suam sententiam,quod ius retractus,& prælationis cedi non possit, multa alia similia adducit, sic etiam *Bart.in l.4.§.cum igitur.q.1.C.de in diem adiect.Cyn. Petr.Alber.Castr. Salyc.& alij in l.officium. in fin. C. communi diuid.Tusch.littera C.conclus.212.n.28.29. & concl.209.nu.4. Cancer.var.resol. lib.1. cap.11.de Emph.n.48.latè Giurb.decis.sicil.51.n.6.8.* vbi quod ita iudicauit Concistorium, hoc ius prælationis cedi non posse.

Sic etiam dominus directus finita Emphyteusi tenetur proximiores vltimi defuncti inuestire ijs pactis,& cõditionibus, quas ab alio inuenire potest,
42 si rem pro se nolit retinere. *Abb.in c.bonæ,el 2.nu. 21.vers.in gl.fin.vbi Corset.in verb.reuocationem in 3. lim.de postul. præl. Aret. in l.si mihi, & Titio. col.5. vers.hoc autem de verb.oblig.Rip.in l.1.num.9.10.de priuileg.cred.Curt.sen.cons.48.n.9.vers.& idem. Calcan.cons.8.n.45.Ias.cons.24.col.pen.vers.sed non crederem.lib.3.pulchrè Gozad.cons.86.nu.24.qui sic conciliat opiniones.& cons.39.num.22.& 24.vers.tertio.*

latè

latè Ruin.conſ.152.nu.3.vſque ad fin.lib.1. Mil. in repert.verb.Emphyteuſi finita.ſub num.13. vſque ad fin. Veral.deciſ.303.p.1.Mantic.deciſ.10.nu.6. 7. Ioſeph. Lud.Deciſ.Peruſ.17.num.23.& ſeq.Honded. conſ.51. n.42. lib.1. & de magis communi teſtatur *Clar. in §.Emphyteuſis. q.44. in fin.* latè ſic docet *Marcſcot. var.reſol.lib.1.reſol.3.n.9.10.11.* vbi docet Rotam Romanam hanc ſententiam vti veriorem, & æquiorem ſemper amplexatam fuiſſe: ſic etiam *Gratian.diſc.for.742.n.60.& diſc.885.nu.1.vſque ad n.12.Cenc.de Cenſ.in addit.ad dictum art.3.n.5.& in fin.* vbi dicit ita fuiſſe ſæpius obſeruatum, & non recedendum à tali obſeruantia, ex quibus apparet non benè ſentire *Cyriac.d.contr.254.n.13.* dum voluit directum dominum poſſe cedere ius prælationis, quia loquitur contra veram, & communem DD. ſententiam, & eius dictum non poteſt ſuſtinere, niſi in caſu, quando res ipſa ceditur ſimul cum iure prælationis, vt erat caſus ipſius *in d. contr.254.nu.14.*

Sic igitur habens ius retractus ſiue iure vicinitatis, ſiue conſanguinitatis, vel Cenſus, aut alio iure, vel ſtatuto, poteſt tantum retrahere pro ſe, & ad
44 ſui commodum, non autem admittitur ad retrahendum pro alio, vel in alterius beneficium, vt communiter tradiderunt. *DD. in d.l.ad officium.vbi Alber.nu.13.C.communi diuid.idem Alber. in prima par.ſtat.q.89.Guid.Pap.ſing.639.Iaſ.in l.1.§. vſufructuarius.ſub nu.5.verſ.item circa, ff.de nou.oper.nunt. Marſil.ſing.54.in fin.Afflict. de iur.proth. §.4.nu.12. Vrſill.deciſ.238.n.6.Pret.conſ.96.nu.9. Carroc.de locat.p.3.grad.2.ad l.nemo cui.q.1.n.34.C.de locat.latè Surd.conſ.295.nu.21.22.23. Coſt.de rat.port. q.100. n.3.Carp.ad ſtat.Mediol.c.442.n.14. p.1.Giurb.deciſ. Sicil.51.num.5.* & per totam, vbi etiam docet, quomodo, & quibus coniecturis probetur aliquem velle ad alterius commodum retrahere, inter quas
45 potiſſima eſt illa, ſi retrahēs ſit pauper, & ad ſoluēdas pecunias pro retractu neceſſarias per ſe ſit in-
46 habilis, pro vt eſt caſus noſter, quia dicta D. Anaſtaſia eſt valde pauper & pro ſe non poteſt, nec ei expedit dictam terram retrahere: & hoc idem videtur confirmare *Giurb.deciſ.84.num.15.* vbi tradit ius congrui ratione vicinitatis non poſſe cedi, aut donari per ſe, niſi cum re ipſa fuerit ceſſum.

Neque dicatur hunc eſſe caſum noſtrum, cum dicta D.Anaſtaſia tranſtulerit dictum Cenſum in dictū Spalanzanum, quia ipſe nihil fecit proprio Marte, ſed de mandato, & de pecunijs venditorum, qui partem pretij terrarum dimiſerunt in manibus dicti Spalanzani emptoris cum pacto, vt cum eis extingueret Cenſum prædictum ideo ex hoc ipſe
47 commodum conſequi non poteſt, quia actus mandanti, non autem exequenti tribuitur. *l. item eorum. §.ſi decurione. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. Crau.conſ.144.n.3.Surd.conſ.29.nu.3.4.& conſ.255. n.22.& conſ.377.n.26.Gratian.diſc.553.n.2.& ego dixi contr.38.nu.33.* ideo perinde eſt, ac ſi negotiū fuiſſet geſtum cum ipſis venditoribus, *Gratian. diſc.424.nu.16.* & propterea ius prælationis debet concedi illi, quem ipſi venditores nominauerunt, non dicto Spalanzano, qui ſoluens, & Cenſum extinguens de pecunijs dd. venditorum, non potuit
48 ad ſui commodum ceſſionem reportare iuxta *gl. in l.Ariſto. ff. quæ res pignor. oblig. poſſ. Bart. in l.*
49 *Modeſtinus n.4.ff.de ſolut.Mantic.de tac.& amb. conuent.lib.11.tit.29.n.10. Gratian.diſc.for.963.nu.19. Farin.deciſ.63.num.4.& per totam p.2.* recubi, quod emptor ſoluens de prætio rei emptæ creditoribus venditoris cenſetur ſoluere de pecunijs illius, non autem proprijs, & quod tali caſu nulla Ceſſio interuenire poteſt.

Modò non obſtant adducta per *Cyriac. d.contr.254. n.19.* tum quia pro eo non deſeruit auctoritas *Gutierrez. pract.qq.lib.2.c.267. verſ. præterea.* cum eo loci nihil dicat de iure cedendi ius retractus, ſed tantum intendit probare, vt emptor Cenſus vigo-
50 re huius facultatis poſſit retrahere rem, vel fundum, ſuper quo conſtitutus eſt Cenſus, à tertio, cui res fuit vendita, & tradita irrequiſito eo, quia Cenſus cum hyppotheca, quæ ex conſtitutione Cenſus contrahitur, impeditur dominij tranſlatio, & ſic non facit ad rem, tum quia rationes per eum allegatæ non conuincunt, primò enim quod non interſit cenſiti, an magis vendat Titio, quam Sempronio, non ſubſiſtit, quia valde eius intereſſe poteſt propter multa pacta, quæ in venditionibus apponuntur poſt contractum obſeruanda, & quia plerumque habetur fides de aliqua parte prætij, & ſic vt contractus facilius obſeruetur, intereſt venditoris, ſi amico, vel confidenti, aut diuiti, & viro pacifico, & non potenti vendat, ex quibus, & alijs reſpectibus poteſt multum intereſſe, cui vendat, & maximè ſua intereſt, vt rem liberè vendere poſſit, ſi dominus eam pro ſe nolit, Cenſus enim
51 impoſitio non tollit liberam rei alienandæ facultatem. *Aret.conſ.14.n.5.Dec.conſ.164.ſub nu.3.verſ. vlt.non obſtat.Ruin.conſ.42. nu.8.lib.1. Honded.conſ. 81.n.5.lib.2.Cyriac.contr.for.145.nu.62.63.*

Non obſtat ſecundò regula illa, quod tibi non no-
52 cet, & alteri prodeſt, facilè concedendum eſt. *l.2. §.item Varus.in fin.ff.de aqu.plu.arcen.l.reſcripta.C.de precibus Imper. offer.* quia hoc non eſt præceptum, ſed conſilium, cum enim vnuſquiſque in re ſua ſit moderator, & arbiter. *l.in re mandata. C.mand.* poteſt etiam alicui denegare, quod ſibi non nocet, & illi prodeſt: verumtamen multis rationibus, & reſpectibus poteſt hoc eſſe damnorum venditori, & etiam emptori, à quo retrahendum eſt, quibus maxime interſit, ne fiat retractus, de quo fortè certi ſunt, quia dominus Cenſus non eſt potens ad ſoluendum pecunias pro retractu, vel non ei expedit rem illam habere, quo caſu ſi ius retractus alteri cedere poſſet, forte venditori, vel emptori magnum incommodum afferret.

Non obſtat tertiò quod modo Dominus Cenſus cogeretur habere debitorem, quem forte nollet: quia reſpondetur hoc non eſſe habendum in conſide-
53 ratione in contractu Cenſus, neque Bulla ſuper hoc fecit aliquam prouiſionem; nam ſi Cenſuarius, qui ad Cenſum ſoluendum tenetur, faciat ſibi hæredem extraneum, vel rem, ſuper qua fundatus eſt Cenſus, ſine fraude alicui donet, vtique ſine vllo remedio dominus Cenſus cogetur habere debitorem, quicunque ille ſit, etiam ſi illum nollet, quia habet ius prælationis, & retractus tātum

in casu, quando res venditur, vt legitur in Bulla,
54 lex enim exorbitans, vt ista retractus, non trahi-
tur de casu ad casum, *l.3.§.hac verba. de neg.gest.*
Surd.decis.2t 3.sub nu.4.Cenc.de Cens.p.2.c.1.q.3.art.
5.n.2.3. ideo satis est domino Census, quod saluũ
sit ius illius, & quod nihil sibi fuerit præiudicatũ:
vnde cõcludendum est tradita per *Cyriac. d. contr.*
254. procedere tantum in casu, quando Dominus
Census cederet alicui Censum ipsum vna cum iu-
re retrahendi, imo re simpliciter alienata transit
55 in emptorem ius protomiseos absque speciali
cessione, si credimus *Bald.de iur.protom.num.6.Af-*
flict.eod.tract.§.6.n.15.& nu.19.Caball.cons.36.nu.
1t.& cons.127.n.4.Tusch.littera I.concl.533.nu.3t.
Giurb. decis.Sicil.84.num.15. vers. imo re simpliciter.
vbi poste dicit, quod si res vendatur cum iuribus,
& pertinentijs eius, absque dubio ius congrui sub
illa generalitate continebitur.

Oportet igitur Dominum census pro se rem retra-
here, & auocare, si vult ius prælarionis, quo casu
cessaure fraude poterit tem eandem alteri ven-
56 dere post aliquod tempus, nec tenebitur iurare
se velle eam pro se retinere, vt vtrumque dixit
Amad.de Pont.trac.de laudem.q.13.sub num.6.7. &
Cyriac.d.contr.254.n.25. & quamuis alteri hoc ius
cessisset, non erit ei impedimento ad retrahendũ
pro se, quia cessio est inualida. *Castr.cons.335.nu.1.*
lib.t.Giurb.decis.63.n.4.Cyriac.d.contr.254.n.23.

Accedat, quod dicta D. Anastasia Census prædicti
domina videtur tacitè renunciasse iuri rettahendi
dictas terras vigore dicti Census recipiendo post
venditionem per plures annos fructus tam matu-
ratos ante venditionem, quam post illam, & vide-
57 tur tacitè ratificasse eam, si quidem Dominus
Census potest huic facultati non solum expresse,
sed etiam tacitè renunriare *per l.si quis in conscri-*
bendo, vbi gl.& DD.C.de pact.Decian.cons.39. nu.42.
lib.2.Peregr.decis.12.nu.4.& in puncto Cenc.de Cens.
d.p.2.c.2.q.1.in addition.ad art.2.nu.21.& num.22.
& quamuis talis renuntiatio fortè non inducatur
recipiendo fructus decursos ante venditionem, vt
defendit *Cenc.d.q.1.in addit.ad art.4.nu.2t.26.30.*
tamen recipiendo etiam fructus post venditionẽ
58 maturatos facilius præsumitur iuri suo renunriaſ-
se, & venditionem ratificasse. *l.Paulus.ff.rem rat.*
hab.Alex.cons.117.lib.5.Dec.cons.232.nu.5.Rot.di-
uers.decis.328.n.6.p.4. vbi loquitur in materia Cẽ-
sus, quod satis rationabile est, quoniam licèt sciẽs,
& tacens non videatur consentire in actu conti-
59 nente aliquid sibi onerosum. *l. procurator.ff.rem*
rat.haber.l.qui vas.§.vetare. ff.de furt. tamen quan-
do ad simplicem scientiam additur aliquis actus
60 positiuus, vt hic recipiendo fructus post vendi-
tionem maturatos, tunc qui actum nõ improbat,
intelligitur approbare, & tacendo sibi præiudicat.
l.si filius.ad Macedon. Clem.t.de procur.Bart.in l.quo
enim.§.1.ff.rem rat. hab. & in l. cum tabernam. §.1.
in fin. per illum tex.ff. de pign. & in l. lucius. de const.
pecc.Bald.in l.si absentis.col.2. C.si cert.pet.& in l.fin.
C.de Macedon. cum vulg. ergo si ratificauit contra-
ctum, & iuri suo tacitè renuntiauit, in vanum po-
stea illud cessit dicto Spalanzano, quia nemo dat,
quod non habet. *l.nemo plus.de reg.iur.cum vulg.*

Verum in casu nostro dicta D. Anastasia sibi præiu-
dicauit in hoc iure retrahendi recipiendo etiam
fructus maturatos ante venditionem, quia em-
ptor eos soluit tanquam partem prætij rei vendi-
tæ, si quidem tempore venditionis pro fructibus
decursis illa erat creditrix de Ducaronis viginti-
septem, quos de parte prætij venditores reliquè-
runt in manibus emptoris, vt illos solueret dictæ
Dominæ Anastasiæ census prædicti dominæ, vt
legitur in instrumento venditionis, ideo tali casu
Dominus Census recipiendo fructus decursos rã-
61 quam sibi debitos ex ipsa venditione censetur
ratificasse venditionem, & renuntiasse iuri eam
resoluendi per retractum ad *tex. in l. de lege. §.fin.*
& l.post diem. ff. de leg.comiss. l.comissoria. C.de pact.
init.inter empt.& vend.l.2.de dot.promiss. Aret.cons.
149.n.1t. vers.sed quæritur.Crau.cons.106.n.2.lib.1.
latè Mantic.de tac.& amb.conuent.li.4.tit.29.n.18.
19.Gratian.disc.301.n.59.Maschard.de probat.concl.
1256.n.37.& in puncto.Lud.Cenc.d.trac.de Censi.p.2.
c.2.q.1.in Addition. ad art.4.nu.48. vbi sic probat,
quod recipiens fructus decursos ante venditionẽ
rei censitæ ab emptore, qui eos soluere debuit ad
computum pretij, venditionem ratificasse præsu-
mitur, ergo sumus in claris, quod dicta Domina
census non potuit posteà cedere hoc ius retra-
ctus dicto D.Spalanzano.

Accedebat ex abundanti, quod dicta D. Anastasia
nupta extra territorium Scandiani non poterat
amplius dici subiecta statutis, & oneribus loci,
62 quia sequitur viri domiciliũ, vt per *Dec.cons.661.*
n.6.Ceph.cons.13.n.14.& cõs.246.n.14.17.Laderch.
cons.52.n.3.4.5.& cons.74.n.6.15.Mazzol.cons.86.
n.13.14.Honded.cons.6.nu.16.lib.2. ideo tanquam
forensis nõ poterat acquirere bona stabilia in ter-
ritorio Scandiani, resistente illi *statuto loci lib.5.*
tit.9. & propterea cum esset incapax acquisitionis
dd.terrarum, non potuit cedere dicto Spalanzano
ius eas acquirendi, quod ipsa non habebat, quia
63 exceptio, quæ repellit etiam cessionarium. *l.ex-*
ceptiones. de except.Surd.cons.333.num.16. Gratian.
disc.906. num.9. & disc.955.num.2t. Verum quia
hæc quæstio de muliere nupta extra terri-
torium recipit multas controuersias,
non inuito multo in hoc puncto,
cum ex alijs satis appareat
excludendum esse di-
ctum Spalanza-
num,
cumque teneri retrouendere di-
ctam terram di-
cto
Domino Iulio, &
& ita cen-
sui.

EPITOME.

Contractus mulieris non seruata forma statuti an validetur iuramento, & quid possit statutum circa iuramentum?

SVMMARIVM.

1 *Statutum Mutinæ in contractibus mulierum requirit interuentum duorum proximorum.*
2 *Forma statuti non seruata contractus est nullus.*
3 *Contractus nullus nullum potest producere effectum.*
4 *Instrumentum facit rem certam, & manifestam.*
5 *Donatio si appareat ex Instrumento, præsumptio contraria remouetur.*
6 *Instrumentum præsumitur verum, & solemne.*
7 *Nullitatem instrumenti allegans debet plenè probare.*
8 *Instrumentum quando sanet plures defectus.*
9 *Periurium incurrit agens, antequam absoluatur à iuramento & repellitur ab agendo.*
10 *Periurij exceptio est dilatoria, & quando.*
11 *Periurij exceptio vsque ad sententiam opponi potest.*
12 *Iuramenti de non contraueniendo qui sint effectus.*
13 *Iuramenti relaxatio quando petenda.*
14 *Iuramentum metu, & dolo extortum an sit obligatorium.*
15 *Iuramento contraueniens fit periurus, antequam habilitetur.*
16 *Mulier quando non ligetur iuramento propter statutum.*
17 *Iuramenti vires non potest tollere statutum.*
18 *Iurans tenetur seruare contractum etiam inualidum.*
19 *Clausula irritans: non tollit vires iuramenti.*
20 *Statutum de contractibus mulierum an respiciat vtilitatem publicam.*
21 *Statutum non potest impedire iuramenti obseruantiam.*
22 *Iuramentum non est obligatorium, quando præsumitur dolo extortum.*
23 *Iurans nulliter, tamen contraueniens fit periurus.*
24 *Statutum non potest disponere de iuramento etiam indirectè.*
25 *Iuramenti obseruantia est de iure diuino.*
26 *Statutum præsumens iuramentum vi, vel dolo extortum non tollit vires iuramenti.*
27 *Iuramentum dolo præsumptum adhuc obligat, ante absolutionem.*
28 *Statutum præsumens iuramentum dolo extortum vt valeat quid requiratur.*
29 *Statutum potest præsumere dolum super contractu, non super iuramento.*
30 *Causa statuti annullantis iuramentum debet probari.*
31 *Iuramenti non potest per statutum tolli expressè.*
32 *Statutum potest tollere fidem instrumento.*
33 *Minoris iuramentum an teneat, si à statuto præsumatur dolosum.*
34 *Statutum confirmatum à Papa potest tollere iuramentum.*
35 *Iuramentum non ligat, si non solum iuramentum sed etiam contractus præsumatur dolosus.*
36 *Iuramentum dolosum potest sperni, & quomodo intelligatur.*
37 *Præsumptio cadit super casu dubio.*
38 *Iuramentum contra bonos mores ciuiles est obligatorium.*
39 *Iuramentum contra bonos mores naturales non obligat.*
40 *Iuramento contraueniendi denegatur audientia, si agat, antequam absoluatur.*
41 *Periurus non potest amplius habilitari.*
42 *Absolutio à periurio ad effectum agendi est reseruata Papæ.*
43 *Iuramento contraueniens an possit absolui, & quomodo.*
44 *Iurans seruare contractum potest conueniri coram Episcopo pro obseruantia.*
45 *Iuramenti pro obseruantia non potest impediri recursus ad Episcopum.*
46 *Iuramentum addit forum foro.*
47 *Iudex Ecclesiasticus est solus competens, si controuertatur de iuribus iuramenti.*
48 *Iuramenti habilitatio an requirat partis citationē.*
49 *Absolutio iuramenti ad effectum agendi quomodo danda.*
50 *Iuramento absolutus adhuc tenetur illud seruare, & quando.*
51 *Iuramentum semper est seruandum, quoties potest seruari sine dispendio salutis æternæ.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Mutinen. in qua quærebatur, an mulier teneretur ratam habere donationem eius nepti factam pro augumento Dotis tempore nuptiarum de scutis mille, dubium oriebatur ex statuto *Mutin. lib. 2. R. 110.* quod præscri-
1 bit solemnitates obseruandas in contractibus mulierum, vbi requirit præcipuum interuentum duorum proximiorum, aliter contractus sit nul-
2 lus non seruata statuti forma. *Bald. cons. 198. num. 1 lib. 5. Felyn. in c. 2. nu. 7. in fin. de testibus. Rot. in vna Romana nullitat. contract. 28. Iun. 1619. coram Buratto, vt apud Dominic. Pic. de contracti. sine solemn. decis. 73. num. 2. Feuzon. ad Stat. Vrb. c. 151. num. 13.* prout hic factum est, vbi adhibiti fuerunt pro attinētibus proximioribus, qui non erāt tales, ergo iste contractus tanquam inualidus nullum
3 potest producere effectum. ex *l. non dubium. C. de legi. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Feuzon ad stat. Vrb. c. 98. n. 50. & c. 147. nu. 15.*
Nihilominus pronuntiandum videtur pro validitate donationis ex causa dotis, quia instrumentum ex facie sua habet speciem validitatis cum contineat iudicis decretum, & consensum proximiorum, qui haberi potuerunt, & sic ordinatrix habet
4 intentionem fundatam ex instrumento, quod facit rem certam, & manifestam. *ad tex. in l. cum precibus. C. de probat. Ceph. cons. 80. num. 20. Patian. cons. 103. n. 24. Gratian. disc. for. 269. n. 37. Farin. decis. recent. 620. n. 1 in fin. p. 1. Ludouis. decis. 459. nu. 2. Caualer. decis. 206. n. 2. & decis. 287. n. 3.* & in terminis de mulie-

5 muliere donâte in instrumento inquit Card. Mantic.de tac.& amb.conuent.li.13.tit.17.n.5. vbi quod
si de donatione facta à muliere constet per instrumentum,omnis contraria præsumptio remouetur,& ei standum est,donec liquidissimè probetur eius nullitas,vt per Gratian.disc.255.num.2.Cyriac.contr.181.n.22.p.1.vbi docent et quod instrumentum præsumitur verum, & solemne in for-
6 ma,& causa, & maximè si in eo interueniat iudicis decretum,quia præsumitur pro eius iustitia,& rectitudine. Bald. in l.iurisgentium. §. quod ferè in 3. not.ff.de pact. & in l.cum hi. §.si Pretor. vers. item si plus.de transact.Menoch.lib.2.præs.75.nu.48.Cyriac. contr.182.n.7.p.1.& si versaremur in dubio,adhuc pronuntiandum est pro validitate actus. ad tex.in l.quoties. la 2.ff.de rebus dub. l.si quando in princ. de leg.1.Rim.iun.cons.561.num.3. Cyriac. d.contr.181.
7 n.26.& contr.182.n.49.adeo vt allegans nullitatē debeat eam plenè, & concludenter probare. Cyriac.d.contr.181.nu.22.p.1.Crescen.decis.2.num.1.de præs.Farin.decis.recent.611.n.4.p.1.

Et tanto magis dicta mulier tenetur obseruare dictam donationem, quia in dicto instrumento promisit donatrici cum mutuis stipulationibus, & iurauit omnia, & singula in eo contenta fuisse, & esse vera, & ea perpetuò obseruare,& non con-
8 trafacere etiam sub pęna periurij, vnde licet iuramentum soleat vnum tantum defectum supplere; tamen in forma sic ampla præstitum, sanat omnes defectus, vt per Lambertengh. de contracti. mulier.verb.finis.nu.36. Seraph.decis.1184.nu.15. in fin. Gratian.disc.27.n.28.Ludouis.decis.291.n.7.& n.11. Merescot.lib.2.resol.27.n.15.Andreol.contr.6.nu.40. Vnde non contraueniendo dicta mulier efficitur periura,& incurrit pęnas periurij.

Et propterea dicta mulier donans,etiamsi nulla fuisset donatio, tamen debebat ante cęptum iudiciū petere relaxationem,& absolutionem à iuramen-
9 to, alioquin agens, vel excipiens incurrit periurium,deneganda est ei audientia,omni actione, & exceptione priuatur, & à limine Iudicij est repellenda. l.si quis maior. vbi gl. & DD. C.de transact. c. paruuli. vbi gl.22. q.5. Specul. de actor. §.1. num.16. Alex.cons.17.n.8.lib.2.Paris.cons.26. num.95. lib.3. Anchar.fam.lib.3.q.49.nu.1. Pacian.cons.134. nu.2. Pic.ad stat.Vrb.gl.23.n.17. vbi allegat multas Rotæ decisiones.Coccin.decis.268.n.2.Farin.decis.701. p.1.recent.& decis.5.nu.1.p.2. recent.idem Farin.decis.posth.46.n.1.& decis.54.nu.2.3.p.2. Ludouis.decis. 64.n.1.2.10.11.Canaler.decis.144.n.1.

Nam licèt exceptio periurij sit dilatoria, tamen est
10 etiam peremptoria, & potest contra dictam mulierem in quacunque parte iudicij opponi vsque
11 ad sententiam,& ex tunc impediet processum ad vlteriora : ex doctr. Innoc.in c.constitutus.de rescript. & Gemen.in c.1.col.4.de lit.contest.not. Bart. in l.eleganter.§.si quis potest.nu.6.ff.de condict.indebiti. Ant. Corn.in tract.de absol.à iuramento p.2.q.23.num.4.7. Pic.ad Statut.Vrb. d.gl.23. nu.52. Coccin.decis.268. nu.5.pulchrè Farin.decis.posth.54.nu.2.p.2. vbi Rota docet hanc periurij exceptionem vsque ad diffinitiuam sententiam opponi posse.

Hoc autem multo magis procedit, si in contractu Iudex suum interposuit decretum, & eo approbante fuit mulieri delatum iuramentum, vt per Bald.cons.39.nu.3.lib.3. vbi etiam dicit,quod illud
12 iuramentum de non contraueniendo habet duos effectus, quia si opponitur ad impediendum processum,verè illum impedit, si verò in modum peremptoriæ exceptionis, inducit absolutionem à petitis in iudicio & propterea ante cęptum iuditium petitur relaxatio iuramenti ad effectum egendi, etiam si statutum præsupponat iuramen-
13 tum Minoris, & mulieri dolo, & metu extortum, & contractum nullum faciat ob non seruatas solemnitates : Boccat. ad Constit. March.gl.2. num.19. Pic.ad stat. Vrb.gl.23.nu.18.19.20.21. vbi probat, quod iuramentum etiam metu, & dolo extortum
14 est obligatorium, quia voluntarium secundum quid,& obligat ad eius obseruantiam,si non sit de re turpi,vel impossibili, donec à competenti iudice fuerit causa cognita relaxatum.

Vnde est, quod etiam si ob defectum solemnitatum à statuto annulletur iuramentum, & cassetur, adhuc iurans ligetur iuramento antequam absoluatur,quia iuramentum est res spiritualis, circa quā
15 statuentes nihil potuerunt in hoc statuere, quin contraueniens fiat periurus, antequam à Iudice Ecclesiastico habilitetur. vt per Butr.in c.cum contingat.vbi Abb.num.26.de iureiur.pulchrè Rom.cons. 437.n.5.& seq.latè etiam Pic.d.gl.23.nu.17.& seqq. Ant.Corn.d.trac.de iuram.p.3.q.4.num.5.p.4.cas.12. num.6.vbi latissimè:sic etiam Ludouis.decis.64. n.6. vbi Beltram.nu.14. vbi concordantes adducit. Farin.decis.posth.46.n.1.p.2. & Sperell.decis.46.nu.2.3. latè Andreol.contr.for.73.nu.59. qui allegat plurimos de communi testantes.

Neque obstat doctr.Bart.in l.si quis pro eo num.9.vers. sed si lex.ff.de fideiuss. vbi docet, quod quando sta-
16 tutum dirigit verba in personam prohibens, ne mulier contrahat sine certa solemnitate, tunc nō ligatur iuramento quia sic contrahendo peccat mortaliter aduersus legis prohibitionem.

Nam respondetur opinionem Bartuli esse à vero alienam, quia siue statutum loquatur in rem, siue
17 in personam, non potest tollere vires iuramenti; quod fit Deo, & cum non sit de re turpi, potest seruari sine interitu salutis æternæ, & ideo etiam isto casu contractus nullus ob solemnitates non seruatas validatur iuramento & deficiente materia peccaminosa iurans sic tenetur seruare con-
18 tractum aliàs inualidum, vt per tex. in l.1. §. & eum.C.de rei vxor. act. iunc. c.cum contingat. de iureiur.& c.quamuis, de pact.in 8.Rayn. à Forliuin d.l. si quis pro eo.de fideius. Abb.in d.c.cum contingat.nu.6. vers.hanc opinionem.vbi etiam Butr. & Imol.de communi de iureiur. & latissimè contra Bartolum tenet Lamberth.de contract.mul.verb.finis.n.9.10. vbi plurimos congerit.Sperel.decis.48.n.9.Andreol.contr.73. nu.59. vbi infinitos congerit de communi testan-
19 tes etiam in casu,quando in statuto adest clausula irritans, & hoc etiam benè firmauit Sanchez, in Decalog.tom.1 lib.3.c.9.n.30.vers.insuper,vbi in nostris terminis loquitur volēs, quod contractus firmetur iuramento & n.35.36.& c.12.n.45. in quibus locis reprobat prædictā Bartuli distinctionē,

& plu-

& plurimos legiſtas, & canoniſtas concordantes
adducit.

Et ſanè cum ſtatutum huiuſmodi de contractibus
20 mulierum reſpiciat principaliter vtilitatem pri-
uatam, & ſecundariò publicam, vt pulchrè per
*Sperell.d.deciſ.25.nu.21.& deciſ.46.n.10.Sanchez.d.
c.9.nu.31.* ſequitur, quod huiuſmodi ſtatutum non
21 obliget ad culpam, & ideo non impedit iura-
menti obſeruantiam, vt per *Sanchez.d.c.9.num.31.
& n.35.& d.c.12.nu.44.* vbi infinitos congerit. *Pic.
d.gl.23.nu.20.* & ita ſentire videtur *Sperell.d.deciſ.
47.nu.10.11.* & concordat *Ant.Corn.d.tract.de iu-
ram.p.4.caſ.12.n.6. verſ.* ex quibus & verſ. vnde, qui
omnes, & maximè Sanchez confutant Bartuli
prædictam diſtinctionem.

Tota difficultas reducitur ad aliam doctrinā *Bart.
in l. omnes Pop.nu.25. de iuſt.& iur.* vbi docet iura-
mentum non eſſe obligatorium, nec indigere ab-
ſolutione, quando ſtatutum vetans contractum
22 ſine certa ſolemnitate præſumit etiam, vt hic, iu-
ramentum vi, dolo, & metu extortum, & contra
bonos mores, ſic etiam *Burſat.conſ.339.n.11.lib.3.
Honded.conſ.5.nu.4.lib.2. Veral.deciſ.200. à num.4.
vſque ad fin.lib.3.Pic.d.gl.23.n.5.verſ.limita ſecundò
& Rot.apud eum deciſ.84. verſ. nec obſtat. & deciſ.
pen.n.24.de communi Sperell.47.n.4.*

Sed primo reſpondetur, quod nihilominus petenda
eſt prius abſolutio à tali iuramento, cum non de-
23 beat quis eſſe iudex proprij iuramenti, & quia
etiam ex iuramento nullo contrahitur periuriū,
vt ſic pulchrè ex *Crauc.conſ.191.n.9. verſ.ſed magis
cenſuit Rot.d.deciſ.84.verſ.quia nihilominus.* vbi alias
Rotæ deciſiones allegat, & hoc etiam firmauit
Pic.d.gl.23.n.17.& ſeqq.

Deinde reſpondetur opinionem Bartuli in hoc etiā
puncto poſſe dici erroneam, quia ſtatutum laico-
rum non poteſt directè, vel indirectè diſponere
24 circa materiam iuramenti quæ eſt res ſpiritualis,
& eius interpretatio pertinet ad Eccleſiam. *ad
tex.in c.venerabilis. de elect.* & ideo dictum ſtatutū
non poteſt de eo diſponere etiamſi eſſet lex Im-
peratoris. *c.Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. c. tuam. de
ordin.cogn.c.quamuis.de iureiur.in 6.Pic.d.gl.23.n.3.*
alioquin periurijs facile via aperiretur, quod non
eſt dicendum *l.1.Cod.ſi aduerſ.vend.l.2. C. de indict.
ind. toll.* etſi aliter diceremus, facilè laici poſſent
tollere vires iuramenti per indirectum contra di-
ſpoſitionem *cap. quanto. de priuileg. c. cum quid. de
reg.iur.in 6.* quod non videtur admittendum, quia
25 obſeruantia iuramenti eſt de iure diuino. *c. etſi
Chriſtus, de iureiur.* per illudque acquiritur obliga-
tio Deo *c.debitores.vbi DD.eod.cum vulg.*

Vnde contra Bartulum plurimi tenent, vt *Rayn. de
Forliu. & Alber. in rep. d.l. omnes Populi. de iuſt. &
iur.* vbi docent, quod etiamſi ſtatutum præſumat
iuramentum metu, vel dolo extortum, adhuc non
26 tollat vires iuramenti, nec impediat, quin contra-
ctus firmetur iuramento: idem docet *Butr. in d.c.
cum contingat. vbi DD.de iureiur. vbi etiam Abb.nu.
14.verſ.aut minor. idem Abb.in c. Eccleſia S.Mariæ.
nu.18. verſ.hoc diceremus.de conſt.Ruin.conſ.51.nu.22.
lib.1.& conſ.195.num.8.lib.1.* vbi contra Bartulum
teſtatur de communi pulchrè, & latè *Bero.conſil.
180.n.15.16.& ſeqq.& conſ.181.n.2.& ſeqq.* vbi lo-
quitur in terminis de ſtatuto Mutinæ, & teſtatur
de veriori, & magis communi opinione ſic etiam
*Rol.conſ.99.lib.3. per totum.Tuſch.pract.concl. litte-
ra S.concl.580.nu.43.* vbi de magis communi, & ita
etiam contra Bart. tenet, & tradit *Ant. Corn. d.
tract.de iuram.p.4.caſ.12.nu.10.11.12.* vbi multas
rationes adducit, & probat, quod non ſufficit illa
præſumptio ſtatuti de dolo, vel metu, ne per indi-
27 rectum, & ſine exiſtentia etiam veri doli, aut me-
tus tollat vires iuramenti: apud quos multi alij
allegantur.

Verū ſi placet magis ſequi opinionem Bart. in pra-
ctica, & eum admittere, ſano modo eſt intelligen-
da, vt procedat, quando ſtatutum præſumit do-
lum, vel metum in ipſo contractu mulieris, quod
facere poteſt, non vero ſi tantum præſumat, vt hic
iuramentum dolo, vi, metu extortum, quod face-
re non poteſt, ad hoc enim vt opinio Bartuli locū
habeat, duo copulatiuè concurrere debent, Primū
vt ſtatutum circa iuramentum nihil expreſsè ſta-
tuat, vel præſumat, Secundum quod præſumendo
dolum in contractu in ea regione adſit veriſimilis
ſuſpicio, & præſumptio doli, metus, & ſimulatio-
nis, vt quia loco ſtatuti ſolitum fuerit decipere
mulieres, vel minores in contractibus, & ita ex-
primant; his concurrentibus validum erit ſtatu-
tum, & contractus inualidus non obſtante iura-
28 mento; his deficientibus inane erit ſtatutum re-
ſpectū iuramenti: vt per *Abb.in d.c. Eccleſia S.Ma-
riæ.n.18. verſ.hoc diceremus. vbi Butr. de conſtit. Caſtr.
in Auth. Sacramenta puberum. col.11. C. de Sacroſ.
Eccl. vbi etiam Corn. col.3. verſ.2. fallit Caccialup. in
d.l. omnes Populi.col.37. vbi Crot.num.47.& 12.concl.
verſ.2.limita.de iuſt. & iur. & pulchrè ſic declarat ta-
le ſtatutum Ruin.conſ.51.nu.22.23.lib.1.* vbi probat
ſic procedere opinionem Bart. quando ſtatutum
29 præſumit dolum ſuper contractu, non ſuper iu-
ramento, & quando ſtatuentes moti ſunt ex ra-
tionabili cauſa, de qua extrinſecus apparere de-
bet ita, vt non credatur narratiuæ ſtatuentium.
idem *Ruin.conſ.194.num.8.9.10.lib.1. & conſ.195.
n.8.eod.lib.* vbi hoc idem pulchrè confirmat. *Pariſ.
conſ.53.n.33.lib.1. & per bellè etiam Rol. d.conſ.99.
nu.15.19.lib.3.* vbi hanc ſententiam ſic firmat in
terminis, vt teſtatur de magis communi latè *Ant.
Corn.d.tract.de iuram.p.4.caſ.12.num.10.13.* vbi in
ſpecie requirit, quod appareat de ſpecifica, & ve-
30 riſimili cauſa præſumendi dolum, vel ſimulatio-
nem adeo, vt non ſufficiat, ſi ſit expreſſa in ſtatuto
in tātum, quod ſe fundans in ea debeat eam pro-
bare: & poſt Mattham ſic etiam eruditè docuit
Sperell.deciſ.47.n.4.verſ.hac tamen ſententia. vbi vi-
de, quia pulchrè de more ſuo declarat, & ſic di-
ſtinguendo opiniones concordat, & cum eis con-
cordat ad rem *Duard. in Bullam Cæn. Domini lib. 2.
can.15.q.19.nu.59.* vbi in hac materia contractuū
minoris, vel mulieris ſine ſolemnitatibus facti ad
validitatem ſtatuti requirit, quod in eo nulla ſit
31 facta mentio iuramenti, ſed ſolum de actu tem-
porali præſumendo contractum per dolum, vel
metum extortum, & ſic intelligūtur *Curt.iun. conſ.
118.num.16.Honded.conſ.5.nu.40. lib.2. Mandoſ.ad*

Rom.

Rom. consil.12. in prima editione vers. & ista. Franc.
Viu.inter communes opin.791. n.5.Pic.d.gl.23.nu.5.
vbi quod quando statutum præsumit minorem,
vel mulierem sine eius solemnitate contrahẽtem
dolo, & metu fuisse inductos ad sic contrahendũ,
tunc statutum tollit per indirectum vires iura-
menti in illo contractu appositi, quia interponi-
32 tur super actu doloso, & tunc statutum tollit fi-
dem instrumento, quia disponit de materia sibi
subiecta, secus est, si disponat super iuramento, vt
hic, prout in terminis docuit etiam *Dian.mor. p.1.*
trac.3.de immun.Eccl.resol.73.vers.dicendum est, vbi
ait huiusmodi statutum sic præsumendo iuramẽ-
33 tum minoris, vel mulieris dolo, & metu extortũ
non esse validum, nisi prædictis duobus requisitis
concurrentibus, ideo non obstat dictum statutum
Mutinæ, quia illud non præsumit dolum in con-
tractu, sed in iuramento: dicens: *Nulla persona pos-*
sit contrahere, vel quasi, vel aliquid agere aliquo ex
prædictis modis cum aliqua muliere sine solemnitate
præsentis statuti, etiamsi in prædictis vel aliquo prædi-
ctorum intercesserit iuramentum, quod in casibus præ-
dictis auctoritate præsenti statuti præsumatur metu,
dolo, & per vim extortum, & contra bonos mores, vt
in dicto statuto. lib.2. R.110. vers. & nulla perso-
na. Vnde cessat, quia imediate disponit super iu-
ramento, & quia non constat quidquam de illa
causa quod mulieres soleant decipi in illa regio-
ne, vt necesse est: sic in verbis *Ruin.d.cons.194.nu.9.*
in fin.lib.1.Sperell.d.decis.47.sub n.4.

Et quamuis *Pic.d.gl.23.n.5. vers.limita 2.* dicat idem
esse etiam, quando statutum annullat contractus
minorum, vel mulierum sine certa solemnitate,
etiam iuramento vallatos præsumendo iuramen-
tum dolo, & metu extortum, quia ex hoc præsu-
mitur etiam contractus dolosus: Nam ipse loqui-
34 tur de statuto Romæ, quod est confirmatum à
Pontifice Maximo, & dicitur Papale, ideo non est
dubitandum, quin possit disponere etiam super
iuramento, & præsumere in eo dolum, & fraudem,
vt per *Honded.d.cons.5.num.43.lib.2. Ruin.cons.95.*
n.8.in fin.lib.5.Granut.theor.25.num.22. Pic.d.gl.23.
n.11. hoc autem circumscripto secundum magis
communem DD. sententiam videtur necessariũ,
quod statutum præsumat etiam dolosum contra-
35 ctum, non solum iuramentum, prout hæc duo si-
mul considerat *Honded. d. consil.5. numer.40. vers.*
tamen quando & Bursat.cons.329. num.11. vers.quod
statutum in fin.lib.3. vbi eam opinionem aduersam
probat, nisi, quando statutum super iuramento
disponeret: *sic Sperell.d.decis.47.sub nu.4. Duard.&*
Dian.in dictis locis.

Nec obstat, quod iuramentum dolo extortum non
36 obliget, quia hoc intelligitur de dolo vero & ex
proposito, sic enim loquuntur omnia iura, quæ
permittunt iuramentum dolosum sperni. *c.quam-*
uis de pact. in 6. c. cum contingat. vbi DD. de iureiur.
c.licet.mulieres.eod.tit.in 6. Seraph.decis.771. nu.14.
Surd.cons.87.n.13.vers.mihi tamen. Hic autem non
adest dolus verus, sed præsumptus, & fortè etiam
dubius adeo, vt statutum de eo dubitasse videa-
37 tur, dum illum præsumit, præsumptio enim cadit
super casu dubio, vt per *Ruin.cons.51.num.23.vers.*
ideo statutum. lib.1. vbi in verbis hoc dicit. Ergo
cessat ratio illa, quod vbi est dolus, ibi iuramen-
tum sperni possit, quia procedit solum in dolo
vero.

Non obstat etiam, quod iuramentum contra bonos
mores præstitum non sit obligatorium, quia hoc
verum est, quando iuramentum est contra bonos
mores naturales, vel continet aliquid turpe, &
peccaminosum, secus est, quando iuramẽtum est
contra bonos mores ciuiles per artificium iuris,
vt hic, & isto casu iuramentum est obligatorium
38 contra legem laicorum, quæ suo modo aliquid
facit contra bonos mores, vt post *Bald. in l.pactum*
q.19.C.de collat.& in Rub.C.de condict. ob turp.caus.
docuit pulchrè *Alex. cons.7. nu.9.lib.6.* vbi sic de-
clarat, & hoc idem post multos tradit *Aug. Bar-*
bos.in reg.non est obligatorium.de reg.iur.in 6. vbi di-
cit, hoc esse intelligendum de iuramento contra
39 bonos mores naturales, qui nos retrahunt à recta
via, & optimo modo viuendi, non autem contra
ciuiles; & idem docet *Sanchez.mor.p.1. lib.3. c.9.n.*
30. vbi multos allegat, & benè probat, quod iura-
mentum contra bonos mores ciuiles obligat.

Et quamuis hæc opinio sit multum controuersa, &
in practica non esset facilè obtinere pro inualidi-
tate statuti, tamen si iudex sit veritatis amator, vt
supponitur, non debet abhorrere hanc opinionẽ,
quæ de iure verissima est, & valde communis, &
maximè est sequenda propter periculum animæ:
verum in casu nostro multo magis hęc opinio est
amplexanda, quia hæc mulier cępit iudicium cõ-
40 tra donatricem pro nihilanda donatione, ante-
quam habilitaretur à iuramento quo casu ei de-
neganda est audientia. *Pic.d.gl.23.nu.17.* vnde nec
etiam potest amplius habilitari ob periurium in-
41 cursum, quia iam contrauenit iuramẽto quo ca-
su Ordinarius Ecclesiasticus non potest eã absol-
uere vel habilitare etiam ad effectum agendi, vt
pulchrè docet *Afflict.decis.30. num.6.* vbi dicit sic
votatum fuisse per omnes nemine discrepante;
sic etiam *Sperel.decis.for.Eccl.83.n.41.& seqq.* & ita
tenent *Innoc.Butr.& Abb.in c.debitores. de iureiur.*
Felyn.in c.1.nu.28.vers.retenta.eod. & in c.intellexi-
mus.vbi etiam Dec.de Iudit.Gozadin.cons.69.nu.21.
vbi de communi testatur.Neutz.cons.23.num.8.Paris.
cons.10.n.94.lib.1.& cons.43.n.16.lib.2.vbi de com-
muni.Brun.cons.91.nu.1.Rol.cons.34. n.2.5.lib.1.vbi
de magis communi, & cons.26.num.29.& seqq. lib.1.
Viu.decis.120.n.31.Honded.cons.18.n.6. lib.1. Surd.
cons.327.num.19. vbi testatur de communi: *Pic.ad*
stat.Vrb.d.gl.23.n.44. vbi pluries de communi latè
Ant.Corn.d.tract.de iuram. p.3. q.4. num.2. & seqq.
vbi docet etiam, quod si absolutio concederetur
ab Ordinario esset iniusta tum ratione periurij,
42 tum quia est reseruata Papæ, à quo solo potest
obtineri ex aliqua iusta causa ex *Craue. cons.6. nu.*
27.& nu.93.Pic.d.gl.23.nu.44.45.latè Farin.fragm.
crim.p.2.verb.iuramentum,num.1301. vbi plurimos
congerit. *Corn.d.tract.de iuram.p.3.q.4.nu.68. doctè*
Sperell.decis.83. nu.43.45. vbi in terminis allegat.
Rotam in vna Firmana Altaris.29.Ian.1607. coram
Marco Mãtio, etsi dicta mulier furtiuè fortè absol-
43 ueretur, adhuc teneretur obseruare iuramentum.

Gratian.diſc.233.nu.22.lib.2. imò debet prius ab-
ſolui à periurio,deinde à iuramento. *Afflict.deciſ.
320.n.17.verſ.Tertia ſubreptio.Pic.d.gl.23.n.45.*
Vnde cum dicta mulier iurauerit obſeruare contra-
ctum, & ei non contrauenire poteſt ratione iura-
menti coram iudice Eccleſiaſtico conueniri, &
44 compelli ad eius obſeruantiam, etiamſi contra-
ctus ſit nullus, nec poteſt impediri aditus ad Epi-
ſcopum directè,vel indirectè,*vt in cap.fin. vbi gl.in
verbo:iuram.& ibi Io:And.de for.compet.in 6. Imol.
in c.cum contingat.ſub nu.29. de iureiur. latè Lamber-
tengh.de contract.mul.verb.finis.n.82.* vbi plures al-
legat,& *Cacher.deciſ.78.nu.14.Marchesan.de Comiſſ.
p.1.comm.1.c.3.n.9. Barboſ.in c.licèt mulieres.n.14.
de iureiur.latè Corn.d.p.3.q.5.n.50.& ſeqq.* vbi dicit
etiam,quod iſte eſſet vnus caſus ex illis excom-
municationis Papalis contentæ in Bullæ Cœnæ
Domini ſi impediretur recurſus ad iudicem Ec-
45 cleſiaſticum pro obſeruantia iuramenti.*Sanchez.
in Decalog.tom.1.lib.3.c.13.n.11.& nu.12.* vbi con-
tra hæredem etiam extendit per implorationem
offic.iudicis Eccleſiaſticis.
Benè vetum eſt, quod dicta mulier pro obſeruantia
dicti iuramenti poteſt conueniri coram vtroque
iudice tam Eccleſiaſtico, quam ſeculari, quia eſt
46 locus præuentioni, & iuramentum addit forum
foro,vt per *Sanchez.d.c.13.n.13.* Verum ſi dubium
eſſet de viribus iuramenti, & an obligaret, tunc
47 ad iudicem Eccleſiaſticum pertinet cognitio. vt
poſt *Bald.in c.1. §.item ſacramenta.col.2. in fin.verſ.
ita dicam.de pac.iuram.firm. Felyn.in c.2.num.28.de
ſponſal.in terminis Lambertengh. de contract. mul.§.
finis.nu.85.in fin.Sanchez.d.c.13.num.13.in fin. Ant.
Corn.d.tract.de iuram.p.4. caſ.20. nu.12.* vbi allegat
alios,& quamuis non ſit neceſſaria partis citatio,
quando aliquis habilitatur à iuramento ad effe-
48 ctum agendi.*Pic.d.gl.23.nu.47.* tamen neceſſaria
eſt in abſolutione à periurio, quia ex contrauen-
tione acquiſitum eſt ius parti, latè *Boccat. ſuper
Conſtit.Mareb.gl.2.n.40.& ſeq.Pic.d.gl.23.nu.48.*
Concludendum eſt igitur,quod abſolutio à iuramẽ-
49 to etiam ad effectum agendi tantum, quæ poſt
incurſum periurium, & ſine cognitione cauſæ nõ
datur,hic nõ ſit vllo modo concedẽda. *Ant. Corn.
d.trac.de iuram.p.3.q.3. n.30.31.* nihil prodeſſe po-
teſt dictæ mulieri, quæ verum dolum aduerſarij
probare debebat,vt vidimus,quoniam talis abſo-
lutio, ſeu habilitatio ſolum habilitat abſolutum
ad comparendum coram iudice ſine metu periu-
rij,non autem tollit vires iuramenti, nec ſit ali-
quod præiuditium inſtrumento, nec iuramento
in eo appoſito, quod remanet in ſuo eſſe quoad
reliqua, etſi iurans poſt abſolutionem parte cita-
ta,& ſeruatis ſeruandis non probet dolum aduer-
50 ſarij, vel metum ex parte ſua,ex tali abſolutione
non tollitur validitas contractus, & iurans tene-
tur ſtare promiſſis. *Felyn.in c.1.ſub num.24. & ſub
num.26.de iureiur.Grat.conſ.61.n.10.li.1. Corn.conſ.
72.n.2.3.lib.3.& conſ.60.nu.7. & ſeq.lib.2. Mandel.
conſ.198.n.2.lib.1.Peregr.conſ.53.nu.19.& conſ.77.
num.16.lib.1.pulchrè Pic.d.gl.23.n.49. Ant.Corn.d.
tract.de iuram.p.1.q.2.& p.4.q.10.nu.31. Rot. apud
Farin.deciſ.recent.380.n.7.p.1. Sanchez.d.li.3.c.21.
num.33.* Hic autem dicta mulier non probauit do-
lum,vim,aut metum, neque aliquam iuſtam cau-
ſam contraueniendi dicto iuramento neque ex
propoſito, neque re ipſa, ergo tenetur obſeruare
iuramentum,quia ſic obſeruando facit rem licitã,
& æquitati naturali conuenientem, dum ſeruat
fidem nepti nubenti in promiſſione dotis, quo-
51 tieſcunque enim iuramentum poteſt ſeruari ſine
diſpendio ſalutis æternæ,eſt ſeruandum. *c. ſi vero.
c.cum contingat.de iureiur. c.quamuis.vbi Barboſ.nu.
27.de pact.in 6. Auth.conſ.226.n.3. Alex.conſ.149.
n.17.lib.7. Ant.Corn.d.trac. de iuram. p.1. q.2.nu.1.
2.3.Rot.apud Farin.deciſ.Poſth.375.nu.1.p.1.* vbi lo-
quitur in terminis de contractu mulieris. *Mare-
ſcot.lib.2.reſol.27.n.5.*& ita.

EPITOME.

Donationem dicens nullam ob non ſeruatam ſtatuti ſolemnitatem quid probare debeat?

SVMMARIVM.

1 *Contractum minoris, vel mulieris impugnans quid probare debeat.*
2 *Proximiores extitiſſe non ſufficit probare, niſi probetur fuiſſe in loco,& potuiſſe interuenire.*
3 *Minor contractum ſuum impugnans, quid probare debeat.*
4 *Nullitatem contractus mulieris allegans ob defectum proximiorum qui probare debeat.*
5 *Habilitas proximioris probanda eſt.*
6 *Decretum, & inſtrumentum habet pro ſe præſumptionem.*
7 *Clauſula: omni meliori modo: ſupplet omnes defectus.*
8 *Clauſula: & omni meliori modo quid operetur.*
9 *Statutum Mutinæ lib.2.R.110.declaratur.*
10 *Attinentis præſentia debet probari ab eo, qui eum allegat.*
11 *Proximior ſi contractui non interuenit, probandum eſt eum fuiſſe maiorem 25.an.*
12 *Non probat hoc eſſe,quod ab hoc contingit abeſſe.*
13 *Prolatio euidens vbi requiritur, non ſufficit adducere præſumptionem.*
14 *Statutum præſcribens formam circa abſentiam attinentium probandum,& ſeruandum.*
15 *Negatiua debet probari ab eo, cuius intentionis eſt fundamentum.*
16 *Abſentia præſumitur,niſi præſentia probetur.*
17 *Solemnitas extrinſeca ex quanto tempore præſumatur.*
18 *Tempus longum eſt x.annorum.*
19 *Tempus 30.an.requiritur ad præſumendam ſolemnitatem extrinſecam.*
20 *Decretum iudicis probat adhibitam fuiſſe ſolemnitatem.*
21 *Iuramentum facit præſumi omnia fuiſſe ſolemniter facta.*

22 *Iudex præsumitur fecisse, quod de iure debuit facere.*
23 *Solemnitates ex decreto iudicis præsumuntur adhibitæ in contractu mulieris.*
24 *Solemnitates quando non præsumatur fuisse adhibitas.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

PRosequendo eandem materiam pro
obseruantia dictæ donationis, dato
etiam, quod iuramentum non obliga-
ret, adhuc valida est donatio non ob-
stante exceptione donatricis, quod
proximiores in ea adhibiti non essent
tales, & prætermissus fuerit D. Marcus eius patrue-
lis, hoc enim non satis constat, & non sufficit ad
1 ostendendam nullitatem dicti contractus; nam
impugnans contractum minoris, vel mulieris ex
eo, quod in eo non interuenerint eius proximio-
res, non solum tenetur probare existentiam illo-
rum in loco contractus plenè, & concludenter,
sed etiam quod in illa die potuerint comodè in-
teruenire contractui, & fuerint ætatis necessariæ
ad consentiendum, sanique & habiles, præditique
2 omnibus requisitis à statuto, vt per *Alex. ad Bart.
in l. si tertius. num. 6. ff. de aqu. plu. arc. pulchrè videtur
Castr. cons. 124. num. 2. vers. secundò videndum. lib. 1.
Corn. cons. 241. num. 7. lib. 2. & cons. 242. num. 2. lib. 4.
Achil. decis. 4. de præs. Rot. apud Zach. decis. 134. n. 8.
Tiraq. de leg. connub. gl. 8. n. 29. & seq. Borgnin. de tut.
& cur. n. 31. ad med. pulchrè Pic. ad statut. Vrb. gl. 19.
num. 22.* vbi sic benè docet, & allegat multas Ro-
tæ decisiones, & probat minorem, qui contractũ
3 impugnat, teneri probare existentiam, & habilita-
tem tempore contractus: sic etiam pulcherimè
Ludouis. decis. 459. n. 10. vbi Beltram. num. 12. allegat
alias Rotæ decisiones: & concordat *Coccin. decis.
403. num. 4. vers. neque releuat. Rota apud Farin. decis.
recent. 712. n. 2. 3. p. 2. & decis. posth. 261. n. 6. & decis.
344. n. 4. & decis. 469. n. 1. & seqq. p. 1. & decis. posth.
84. n. 2. p. 2.* in quibus, & præcipuè *in d. decis. 469.*
Rota per bellè materiam hanc dilucidat egregiè
probans quod sic impugnans contractum mulie-
4 ris ob non interuentum proximiorum tenetur
probare concludenter nedum præsentiam illorũ,
sed etiam habilitates tàm naturales, quàm acci-
dentales, & quod habuerint requisita statuti, sed
dicta mulier non probauit dictum D. Marcum
illa die fuisse præsentem in Ciuitate Mutinæ, ne-
que fuisse maiorem 25. annis, & habilem ad con-
sentiendum, ergo succumbere debet, cum enim se
fundet in existentia proximioris habilis, debet
5 plenè probare qualitatem habilitatis ad *tex. in l.
ab ea parte. de probat. Castr. d. cons. 124. n. 2. Pic. d. gl.
19. n. 22. Rot. apud Farin. d. decis. posth. 469. nu. 2. p. 1.*
& sic dicta mulier defecit in salutari suo.

Et hæc tanto magis vera sunt, quia dicta donataria
satis habet fundatam suam intẽtionem in instru-
mẽto donationis, in quo dicitur interuenisse duos
proximiores nominatim cum qualitatibus neces-
sarijs, & adest decretum iudicis eos pro habilibus
6 cum causæ cognitione approbantis: vnde præsu-
mitur pro instrumento, & pro decreto, quod om-
nia fuerint solemniter acta, & quod iudex se benè
informauerit mulierem non habuisse alios proxi-
miores, vel quod illi erant absentes, aut impediti,
vel inhabiles, vt ad rem pulchrè docet *Alex. cons.
80. n. 4. 5. 10. 11. lib. 5. latissimè. Pic. ad stat. Vrb. gl. 21.
num. 20. 21. 22. 23. 24. pulchrè etiam Fenzon. ad stat.
Vrb. c. 113. nu. 23.* & maximè stante clausula, *omni
7 meliori modo*, quæ supplet omnes solemnitates, &
defectus sanat, vt in puncto *Alex. d. cons. 80. nu. 4.
Rip. in l. 1. §. si quis ita. nu. 25. de verb. oblig. Ceph. cons.
772. nu. 10.* etsi præcedat dictæ clausulæ dictio: Et:
operatur, vt pro validitate actus exprimenda ha-
8 beantur pro expressis. *Marth. claus. 84. nu. 3. p. 1. Se-
raph. decis. 1184. nu. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 3.
n. 8. Farin. decis. recent. 733. n. 9. p. 2.*

Non obstat autem, quod *stat. Mutinæ li. 2. R. 110. vers.
9 etsi aliquis* præscribat formam seruandam, quan-
do attinens proximior est absens, vt mulier sine
eo contrahere possit, dummodo de dicta absen-
tia appareat per relationem Nuntij, qui ipsum ci-
tauerit bis saltem in scriptis ad eius habitationis
domum, quod non constat hic factum fuisse circa
personam D. Marci. Nam respondetur hoc seruã-
dum esse in contrahendo, sed postquam contra-
10 ctum est, ille, qui impugnat contractum, tenetur
probare præsentiam attinentis tanquam funda-
mentum suæ intentionis, *Pic. d. gl. 19. num. 22.* quia
donec probetur contrarium, solemnitates aliæ in-
teruenisse præsumuntur virtute decreti iuditialis.
Pic. d. gl. 21. nu. 24. & propterea statutum non rele-
uat ab onere probandi præsentiam in ciuitate
proximioris attinentis.

Deinde respondetur, quod etiamsi statutum prædi-
ctum releuaret ab onere probandi præsentiam di-
cti attinentis, ex quo non fuit seruata forma, ta-
men non liberat ab onere probandi, quod ille at-
tinens esset maior 25. annis, & esset habilis ad cõ-
11 sentiendum, quia statutum circa hoc non dispo-
nit, & ideo res in dispositione iuris communis re-
manet, quod impugnante contractum minoris,
vel mulieris requirit etiam hanc probationem, *ex
Ludouis. d. decis. 459. n. 9. 10. Farin. decis. posth. 469. per
tot. p. 1.* vbi enim duo copulatiuè requiruntur, non
sufficit alterum fuisse probatum.

Tertio respondetur dictam mulierem non satis pro-
basse dictum D. Marcum fuisse eius proximiorẽ,
prout constare deber, non enim sufficit eam pro-
basse, quod fuerit eius patruelis, quia potest esse
adhuc, quod illi attinentes, qui fuerunt in contra-
ctu adhibiti, essent illo proximiores, quia non
12 probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.
l. neque natales. C. de probat. & in terminis dixit
Alex. cons. 124. nu. 1. 2. lib. 4. qui satisfacit: vbi enim
requiritur plena, & euidens probatio ad diluendã
probationem, vel præsumptionem contrariam,
13 non sufficit adducere præsumptionem aliàm, sed
necesse est validiores adferre probationes. *Me-
noch. de præs. lib. 1. q. 39. na. 7. 8. 9.*

Vnde non obstat, quod statutum præscribens formã
14 circa absentiam consanguineorum probandam
sit obseruandum. *Rot. apud Pic. ad stat. Vrb. decis. 3.
na. 8. 9.* Nam, vt dixi, nec sunt obseruanda, antequã
contractus celebretur, & instrumentum stipule-

tur,talia enim inquirete debet iudex,an facta ſint,
ſed poſtquam perfectum Inſtrumentum pars,quę
illud impugnat, tenetur plenè probare negatiuã,
quod illi, qui tanquam conſanguinei proximio-
15 res fuerunt adhibiti,non erant tales, quia eſt fun-
damentum ſuæ intentionis *Seraph.decis.889. nu.1. Faria.decis.recent.502. n.n.7.p.1.& decis. poſth.315. nu.3. & decis.486.nu.7. p.1.& decis.poſth.468.nu.7. p.2.*

Credendum eſt igitur omnia fuiſſe ſolemniter acta,
& donataria non indiget alia probatione, quam
ea,quæ apparet ex facie inſtrumenti, & quatenus
dictus Marcus fuiſſet etiam proximior illis, qui
16 Inſtrumento interfuerunt, abſentia eius præſu-
mitur,niſi probetur preſentia. *Alex. d.conſ.80.nu. 11. lib.5.* & ſatis adimpletũ eſſe præſumitur,quod
ſtatutum requirit de relatione nũtij, tum ex lapſu
longi temporis à die contractus ad diem motæ
litis,ſiquidem ſtante adminiculo decreti Iudicis,
17 & lapſu decem annorum omnis ſolemnitas etiã
extrinſeca præſumitur adhibita, & impleta ex
*tex. in l.ſi filius. vbi DD. C. de petit. her. l. cum de in rem.ff.de acquir.her.DD. in l.ſciendum. de verb.oblig. latè in terminis Carpan.ad ſtatut.Mediol. c.328.num. 287.p.1.*vbi ſolemnitatem ex ſtatuto in contractu
mulieris adhibendam probat ex magis commu-
ni DD. ſententia ex ſpatio x. annorum præſumi
18 impletam, longum enim tempus in hoc dicitur
eſse tempus x.annorum *Felyn.in c.Albericus.nu.5. de teſtibus.* ad rem benefacit *Altograd.conſ.5. n.87. lib.1.*quem poſt hæc ſcripta vidi.

Verum quia alij requirunt ſpatium.30. annorum vt
19 præſumatur ſolemnitas extrinſeca, vt per *Alex. conſil.1. numer.20. lib.4.* ſi magis placeret hæc ſen-
tentia, illa non procedit, quando ſimul concurrit
Iudicis decretum pronuntiantis omnia ritè facta,
& defectus ſupplente, nam aſſertio mulieris do-
nantis, quæ omnia vera eſſe affirmauit, iuncta cũ
20 iudicis decreto, & temporis lõginquitate probat
ſolemnitatem fuiſse adhibitã.*Surd.decis.231.n.21. verſ.ſeptimo.* & hoc clarius habetur apud *Rot. recent.Farin.decis.poſth.85.nu.1.p.2.* vbi docet vigore
decreti Iudicis præſumi adhibitam ſolemnita-
tem requiſitam ad validitatem actus,& hoc mul-
to magis procedit in contractu,vbi interuenit iu-
21 ramentum cuius vigore omnia præſumuntur ſo-
lemniter facta. *Ceph.conſ.62.nu.16.lib.2. Maſchard. de prob.concl.1322.n.28.*

Et ſanè cum officium ſit Iudicis contractum aucto-
rizantis omnia indagari, vt ſeruentur ſolemnita-
tes neceſſariæ, credendum eſt ſibi etiam cõſtitiſſe
de relatione nuntij circa abſentiam dicti D. Mar-
22 ci, antequam ſuum interponeret decretum, quia
Iudex præſumitur feciſſe, quod iure debuit facere.
Herennius. §.Gaia.ff.de euict.C.de off.ciu.iud.c.in præſentia, de probat. & ideò quando decretum Iudicis
interuenit, facit præſumere omnes ſolemnitates
23 fuiſſe adhibitas in contractu Minoris vel Mulie-
ris *ex l. etſi præſes. C. de præd. & alijs rebus. min. l. ſi quidem. §. ſi verò.C.eod.ſpec.in tit.de empt.& vend.§. vlt.nu.6.Bald.in l.quacunque.§.fin.ff.de public. in rem act. & in l. eum ij. §.ſi prætor.n. 3.ff.de tranſ.Alex.in l.ſciendum.nu.14.20.& ſeqq.ff.de verb.oblig. & conſ. 125.nu.5.lib.1.Alciat.præſ.reg.3.præſ.18.nu.1.Ceph. conſ.34.nu.3.latè Menoch.lib.2.præſ.75.num.12.Maſchard.de prob.concl.488.nu.1.Becc.conſ.52.num.13. Rol.conſ.90.col.2.lib.1.Gabriel.conſ.23.num.6. lib.1. Surd.decis.231.n.20.21.Pic.ad ſtat.Vrb.gl.21.nu.24.* contrarium tamen poteſt probari,vt *in d. l. ſi præſes.*etſi ex facie ſcripturæ appareret nullo modo
interueniſſe ſolemnitates, tunc non præſumeren-
tur etiam ex diuturnitate temporis. *Alex.conſ.1. nu.21. lib.4.* Vnde neque ex hoc capite poteſt dici
donationem prædictam fuiſse nullam, aut inua-
lidam &c.

EPITOME.

Donatio ex cauſa Dotis non requirit ſolemnitates ſtatuti in contractibus mulierum, & quando hoc verum ſit;

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei intereſt, ne conſanguineus donet extraneo.*
2 *Proximior ratione intereſſe non conſideratur, ac ſi nõ eſſet in rerum natura.*
3 *Dotis cauſa eſt priuilegiata, ne requirat ſolemnitates ſtatuti.*
4 *Donatio mulieris ex cauſa dotis eſt valida ſine ſolemnitatibus ſtatuti.*
5 *Clauſula: omni meliori modo: ſuſtinet contractum etiam ſine ſolemnitatibus, & quando.*
6 *Dotis augumentum gaudet iiſdem priuilegijs, quibus dos.*
7 *Mulier quando non poſſit donare ex cauſa dotis ſine ſolemnitatibus.*
8 *Mulier an poſſit dotare extraneam ſine ſolemnitatibus.*
9 *Augumentum Dotis videtur factum ad fraudandum ſtatutum.*
10 *Mulier minor non poteſt donare ex cauſa Dotis.*
11 *Mulier de iure non prohibetur donare.*
12 *Mulier ex ſtatuto Mutinæ non poteſt ſe obligare ex cauſa Dotis.*
13 *Statuti caſum ſi habemus, nihil vlterius eſt quærendum.*
14 *Qualitas ſequens refertur ad præcedentia.*
15 *Qualitas quando non poſſit dici repetita.*
16 *Statutum non loqui in hoc caſu ſufficit dicere.*
17 *Statutum exorbitans non extenditur de caſu ad caſum.*
18 *Conſtitutio ægidiana non eſt trahenda extra caſum ſuum.*
19 *Mulier facilius ſe obligat, quam donet.*
20 *Mulierum genus auariſſimum, & non ſolet donare.*
21 *Mulierum in obligationibus conſideratur tantum an vera ſit cauſa obligationis.*
22 *Donationis in contractu non conſideratur læſio, ſed an adſit dolus, vel fraus.*
23 *Læſionis ratio in quibus contractibus non habeatur.*
24 *Donatio ex cauſa Dotis non dicitur cõtractus læſiuus.*

Donatio

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN eodem negotio donationis ex causa dotis dato etiam, quod omissa fuerit in instrumento solemnitas interuentus vnius proximioris, adhuc videbatur dicendum subsistere donationem, eamque esse adimplendam, ne desraudata remanear puella cum eius sponso, quę vigore dictæ donationis credidit se congruè dotatam, & sponsus fuit sub hoc colore inductus ad matrimonium, etiam si fortè alias non esset contracturus ob tenuitatem dotis, & ideo dato etiam quod dictus D. Marcus fuisset proximior dictæ mulieris donantis, non erat tamen talis, vt eius consensum requireretur, quia tractabatur de eius interesse, cum enim esset successurus dictæ donatrici ab intestato secūdum *stat. Mutin. lib. 2. R. 151.*
1 sua intererat, ne fieret dicta donatio, per quam
diminuebatur patrimonium donantis, & propter
2 hoc interesse de eo iudicandum erat perindè ac si
non fuisset in rerum natura. *Farin. decis. posth. 344. n. 5. p. 1. & decis. 490. n. 3. p. 2.*

Deindè in dicto contractu nō erat necessaria solemnitas dicti statuti, quia dicta mulier deuenit ad hanc donationem ex causa dotis eius neptis, & augumenti eius, vt patet ex instrumento ipso dotationis, & propterea non seruata statuti solemnitate potuit dicta mulier 25. annis maior donare nepti, & alteri mulieri ex causa dotis, quæ in hoc
3 est specialiter priuilegiata ad *tex. in l. promittendo in princ. ff. de iur. dot. & in l. fin. C. ad S.C. Velleian. & in l. 1. §. sed si libertus. ff. si quid. in fraudem. Ias. in l. si constante. num. 26. sol. matr. Lambertheng. de contract. mul. gl. 21. verb. occasione Dotis. nu. 5. Bald. Nouell. de Dot. p. 6. prin. 47. in fin. num. 48. Neguss. de pign. p. 1. p. 8. princ. nu. 33.* & hoc defendit *Ruin. cons. 194. nu. 4. & cons. 195. nu. 2. lib. 1. & cons. 61. nu. 3. lib. 3. Crot. cons. 226. n. 4. Gozad. cons. 43. nu. 12. Tiraq. de retract. consang. gl. 14. §. 1. n. 91. Ceph. cons. 13. sub nu. 44. Soc. iun. cons. 8. nu. 23. lib. 2. & de magis communi Bursat. cons. 22. n. 11. lib. 1. latè Menoch. cons. 261. nu. 39. & latissimè Cyriac. contr. 81. nu. 10. 11. 12. vsque ad num. 16.* vbi plurimos allegat, fusè etiā *Amat. decis. Marcb. 42. n. 9.* pulchrè *Rota apud Farin. decis. 177. n. 11. p. 1.*
4 *recent.* vbi docuit validam esse donationem, seu
promissionem dotis factam à muliere maiore 25. an. absque solemnitatibus statutarijs. & *decis. 511. n. 2. p. 2. recent. Veral. decis. 199. p. 3. & Rot. apud Pic. ad statut. Vrb. decis. 66. in princ. Cancer. var. resol. li. 2. c. 1. n. 43. Coccin. decis. 433. n. 1. Rot. apud Farin. decis. posth. 344. nu. 5. in fin. p. 1. & melius decis. 490. nu. 4. 5. p. 2.* vbi sustinet promissionem dotis factam à muliere sine solemnitatibus statuti validam esse, idque procedere etiamsi partes videantur voluisse contrahere iuxta formam statuti, quia non apparet, quod ad eam se voluerint astringere, & ideo
5 ex clausula: omni meliori modo sustinetur con-
tractus etiam sine solemnitatibus ex causa dotis, sic etiam latè confirmat *Andreol. contr. for. 73. nu. 52. 53. 54. Pic. ad stat. Vrb. gl. 7. nu. 255. 256. & Rot. apud eum decis. 12. n. 9. 10. & decis. 40. nu. 29.* & similiter Rot. diuers. apud *Rubeum. decis. 167. num. 6. 7. p. 3.* vbi multis adductis probat donationem mulieris ob causam dotis esse validam sine solemnitatibus statuti.

Et hoc procedit nō solum in promissione Dotis, sed
etiam in augumento eius, quia dotis augumen-
6 tū gaudet omnibus priuilegijs dotalibus, & ideo
mulier maior 25. annis potest donare, & se obligare ita ex augumento dotis, sicut ex causa ipsius dotis sine solemnitate statuti. vt per *Gabriel. cons. 10. n. 6. lib. 1. Coccin. decis. 423. n. 2. Gratian. disc. 172. n. 19. Rot. diuers. decis. 300. nu. 8. p. 6. apud Rubeum, & apud Farin. decis. recent. 206. num. 1. p. 2. & apud Pic. ad stat. Vrb. decis. 66. n. 2. Cyriac. contr. 85. nu. 10. latè, & pulchrè Andreol. d. contr. 73. nu. 55.*

Verum hæc propositio vera, & communis notabili-
7 ter declaratur, vt procedat duobus concurrenti-
bus, scilicet quando mulier donans ex causa dotis, vel eius augumenti est talis conditionis, vt teneatur dotare, & non prohibeatur donare, alioquin necessariæ sunt statuti solemnitates, vt per *Rot. penes Coccin. decis. 433. nu. 3. & decis. 479. num. 5. & apud Pic. ad stat. Vrb. decis. 69. num. 3.* quasi tunc factum sine solemnitatibus videatur factum ad fraudandum statutum, quod nobis videtur facessere negotium, quia dicta mulier non tenebatur dotare dictam suam neptem.

Sed respondetur non esse necessariam illam qualitatem, quod mulier donans causa dotis teneatur dotare illam, cui donat, si vult euitare statuti solemnitates, quia xioma sumptum procedit etiā quando tractatur de dotanda muliere extranea,

8 & ſatis eſt, quod talis ſit mulier, cum qua liceat matrimonium contrahere, vt probat *tex.in d.l.fin. C.ad Velleian.* in illis verbis: *Pro qualibet muliere, cum qua licitum eſt matrimonium contrahere*. talia enim verba non ſunt reſtricta tantum ad eas mulieres, quæ neceſſario ab alia muliere ſunt dotandæ, ſed omnes mulieres generaliter comprehenduntur, vt dotari ab altera muliere valeant ſine ſtatuti ſolemnitate, vt ſic pulchrè declarat *Pic. ad ſtat.Vrb.gl.7.num.255.in fin.* vbi dixit etiam, quod *Rota in Rom. Dotis.29.Maij.1602. coram Ortembergo* ſic hanc rem ponderauit, & ſic etiam docuit *Andreol.d.contr.73.num.58.in fin. Rota apud Pic. ad ſtat.Vrb.deciſ.13.nu.5.*

Nec obſtant deciſiones in contrarium adductæ, tum quia in illis non fuit hoc principaliter diſcuſſum, ſed obiter dictum, vt inquit *Pic.d.gl.7.n.254.in fin.* & apud eum *Rot.deciſ.13.ſub nu.5. ad fin.* tum quia loquuntur propriè in caſu quando poſt contractũ matrimonium mulier fecit augumentum dotis,

9 quod ideo præſumitur factum ad fraudandum ſtatutum, vt habetur in *d.deciſ.66.ſub nu.3. & apud Coccin.d.deciſ.479.num.5.* qui non eſt caſus noſter, quia hæc mulier donauit nepti in ipſo contractu ſponſalium, & dotationis adeo, vt ſponſus vigore dictæ promiſſionis dotis fuerit inductus ad nuptias, & propterea ceſſant ſtatuti ſolemnitates etiam, quando mulier ſe obligat pro dotanda muliere extranea, vt latè apud *Pic. ad ſtat. Vrb. d. gl.7.n.254.* vbi multos allegat, & multas Rotæ deciſiones adducit. *Rot.d.deciſ.13.n.5.*

Ideo res reducitur ad ſecũdum caput limitationis, quod mulier non ſit prohibita donare, velut quia

10 ſit minor, tunc enim verè non poſſet ſe obligare etiam ex cauſa dotis ſine ſolemnitatibus, vt per *Pic.ad ſtat.Vrb.gl.7.nu.259.* & in his terminis procedunt, quæ in contrarium adducuntur: nos autem verſamur in muliere maiore 25. annis, quæ

11 de iure non prohibetur donare, vt per *Rot.diuerſ. deciſ.88.nu.7.& deciſ.278.nu.13.p.6. apud Rubeum. Cyriac.contr.fo t.128.nu.43.& contr.181.num.28.& facit Lambertengh.de contract.mul.gl.15.verb.iurante marito.n.9.* vbi mulier abſolutè donare non prohibetur, ſed ſolum quæritur, an requirantur ſtatuti ſolemnitates, quas ceſſare diximus in cauſa dotis, ergo valida fuit dicta donatio: ſic probare etiã videtur *Rota.d.deciſ.13.nu.6.*

Maius dubium facit dictum *ſtat.Mut. lib.2. Rub.110. in princ.* vbi videtur expreſsè etiam prohibere, ne mulier ſe poſſit obligare ſine ſolemnitatibus etiã

12 ex cauſis dotis ſtatuens, & prohibens, ne *vlla mulier cuiuſcunque ætatis ſit poſſit aliquem contractum, vel quaſi contractum, vel liberationem, diſtractum, obligationem etiam ex cauſa dotis, vel confeſſionem alicuius qualitatis, receptionem, renunciationem, fideiuſſionem, donationem, venditionem, alienationem, vel hæreditatis aditionem, vel immixtionem, vel alium quemuis contractum, vel quaſi, per quem quoquo modo ipſa mulier appareat obligata, vel aliquid, vel qualecunque præiuditium ſibi generetur inire, vel facere poſſit ſine &c.* vnde cum habeamus caſum ſtatuti, ni-

13 hil vlterius eſt quærendum. *l.ancilla.C.de furt.Bart. & DD.omnes in l.omnes Populi.ff.de iuſt.& iur.*

Nihilominus adhuc ſuſtineri poteſt, quod dicta donatio valida ſit, etiamſi careret ſolemnitatibus ſtatuti, quaſi non comprehendatur dotis cauſa in eius diſpoſitione: vt autem hoc benè percipiatur, attentè animaduertendum eſt, quod donare, & ſe obligare ex cauſa dotis inter ſe differunt, vt ſatis patet, & infra oſtendam, & propterea quando ſtatutum voluit comprehendere cauſam dotis, id expreſſit ſolum in obligatione mulieris dicens; *Obligationem etiam ex cauſa dotis*. illa enim quali-

14 tas: ex cauſa dotis: refertur tantum ad præcedentia immediatè, cum per ſe ſtare non poſſit, vt per Leandr.*Galganet.in trac.de condit. & demonſtr. p.2. c.1.q.12.n.8.* & ideo illa vox: *ex cauſa dotis*, non poteſt intelligi repetita in ſequentibus, quia poſita

15 eſt ad qualificandam, & ampliandam illam dictionem: *Obligationem*: præcedentem: ſic *Bart.in l.1. nu.1. verſ. ſi enim illa clauſula.ff.de rebus dub.& in l. talis ſcriptura.§.hanc autem.nu.3. verſ. quandoque in diſpoſitione.ff.delegat.1.Iaſ.in l.1.nu.9.lim.6. C. de liber.præter.Curt.iun.conſ.7.n.11. verſ.ſexto præmittitur.Decian.conſ.1.nu.153.vol.2.Simon.de Præt.de interpret.vlt.vol.lib.2.dub.2.col.2.n.164.fol.170.*

Non ſic loquitur ſtatutum, cum prohibet mulieri donare ſine ſolemnitatibus, tunc enim non exprimit, etiam ex cauſa dotis, & ſic tantum generaliter prohibet donationem, quæ prohibitio non extenditur ad donationem ex cauſa dotis, vt plenè viſum eſt, nos enim verſamur in caſu donationis, non obligationis, & ideo cum illa clauſula: etiam *ex cauſa dotis*: qualificet tantum illud verbum *Obligationem*; non etiam donationem, quam poſtea ſtatutum enumerat, ſequitur, quod ſtatutum prohibeat tantum obligationem ex cauſa dotis, non etiam donationem ex eadem cauſa, & ad euadendum ſtatutum nobis ſufficit dicere,

16 quod illud non loquitur de hoc caſu donationis ex cauſa dotis, vt ad rem dixit *Rota apud Verall. deciſ.3.nu.3.& deciſ.199.nu.1. verſ.& quia ſtatutum. p.3.* quod enim ſtatuentes non dixerunt, neque nos dicere debemus, ſi enim ſtatuẽtes voluiſſent idem procedere etiam in donatione, benè ſciuiſſẽt explicare, nec enim poteſt fieri repetitio qualitatis præcedentis ad alia verba teſtrictæ, & cum ſtatutum huiuſmodi ſit à iure exorbitans, non ex-

17 tenditur de caſu ad caſum *ex Gemen.conſ.62. nu.9. verſ.exorbitantia. Abb.conſ.44. in fin. lib.1. Oldrad. conſ.150.nu.3.Dec.conſ.37.nu.5.Becc.conſ.3.num.43.* & magis ad rem Rot.apud *Farin. deciſ.recent.375. nu.5.p.1.* vbi in materia contractus mulierum, vel

18 minorum cõtrahentium ſine ſolemnitatibus dicit conſtitutionem Aegidianam non eſſe trahendam extra caſum ſuum, & maximè quando poteſt aſſignari ratio diuerſitatis, quæ conſtituitur etiam ex maioritate, vel minoritate rationis, prout adeſt rationis diuerſitas in noſtro caſu.

Nam diuerſa ſunt, quod ſe pro alio obliget (ad quod ſolet facilè induci) & quod ſimpliciter de proprijs bonis aliquid donet (quod raro ſolet facere) prout in ſimili dicitur de Senatusconſulto Velleiano, quod prohibet mulieri alienam in ſe ſuſcipere obligationem & pro alio intercedere, non autem ex hoc prohibetur de ſuo donare, quia illud voluit

luit ſuccurrere mulieri ſe obliganti, nec trahitur
19 ad donantem, quia facilius mulier ſe pro alio ob-
ligat, quam alicui donet, vt per gl. in l. ſi ego. verſ.
ſed & ſi. ff. ad Velleian. dixerunt in verbis Mantic. de
tac. & amb. conuent. lib. 13. tit. 17. num. 2. 3. Gratian.
diſc. 669. nu. 14. 15. 16. & hoc idem probat Cyriac.
contr. for. 128. n. 38. 39. vbi benè hoc idem explicat,
& dicunt præfati DD. quod vbi maius eſt pericu-
lum, vt in obligatione, ibi magis eſt conſulen-
dum.
Vnde cum ſtatuentes Mutinen. cognouerint maius
eſſe periculum, quod mulier propter eius facilita-
tem ſe obligaret pro alio, voluerunt, quod nec
poſſet ſe obligare ex cauſa dotis, quod non prohi-
buerunt expreſsè in donatione, vt nec poſſet do-
nare ex cauſa dotis, quia de hoc erat minus peri-
20 culum, cum mulierum genus ſit auariſſimum, &
miraculum ſit, ſi mulier, quod ſuum eſt, alteri do-
net. d. l. ſed ſi ego. in fin. ad Velleian. gl. in l. ſi à ſponſo.
vbi Bald. C. de donat. ante nupt. & in l. ſi ſtipulata. §. 1.
de don. inter vir. & vx. gl. & Bart. in l. qua dotis. nu. 1.
vbi Caſtr. n. 5. ff. ſol. matr. Bart. conſ. 7. nu. 2. in fin. lib. 1.
Craue. conſ. 389. n. 16. & conſ. 547. n. 15. & conſ. 862.
n. 3. Tiraq. de ll. connub. l. 9. num. 35. & ſeq. Ceph. conſ.
325. nu. 15. Mantic. d. tit. 17. nu. 1. Gratian. d. diſc. 669.
n. 17. Pacian. conſ. 54. nu. 31. 32. Ergo ſtante hac ra-
tione diuerſitatis inter donationem, & obligatio-
nem non eſt arguendum, quod ſicut ſtatutum no-
luit mulierem ſine ſolemnitatibus poſſe obligari
etiam ex cauſa dotis, ita noluerit, quod poſſit ex
eadem cauſa donare, quia hæc diuerſa ſunt, & ha-
bent diuerſum motiuum rationis.
Neque dicatur, quod dicta mulier in dicta donatio-
ne fuit valdè læſa, cum per eam diminuatur eius
patrimonium, & ei generetur præiuditium, quod
non admittit dictum ſtatutum, & propterea vide-
tur fuiſſe decepta, & dolore inducta ad ſic donan-
dum: Nam reſpondetur, quod hic nullus odor
fraudis, vel doli poteſt conſiderari, in quo bona
fides ſuperabundauit inter coniunctos ſanguine
in actu ſponſalium, nec veriſimile eſt, quod puel-
la donataria teneræ ætatis deceperit amitam ve-
tulam, & ideo potius dicendum eſt, quod ipſa do-
natrix voluerit decipere neptem, & eius ſponſum
donando eis ſine conſenſu proximioris attinen-
tis, vt ipſa poſſet de nullitate donationis dicere,
ſponſi vero nullo modo valerent contractum ma-
trimonium diſſoluere, & propterea in hoc con-
tractu donationis ex cauſa dotis factæ ad fauo-
rem nepris non attenditur vtilitas donatricis,
aut læſio, ſed tantum conſiderari debet, an ſit de-
21 cepta, quia in obligationibus mulierum ſufficit,
quod cauſa obligationis vera fuerit, & cognita.
Rot. apud Farin. deciſ. recent. 619. p. 2. & apud Pacific.
de Saluian. interd. deciſ. 127. nu. 3. Feuzon. ad ſtat. Vrb.
c. 151. nu. 30.
Etenim in donationibus, & refutationibus, quæ fiunt
ex aduerſo nihil recepto, & gratuito, cũ ſint actus
ſui natura læſiui, non conſideratur læſio, ſed an
adſit tantum dolus, vel fraus, alioquin omnes do-
nationes reſcinderentur, & propterea in contra-
22 ctu donationis nulla habetur ratio læſionis, vt
tradit Anchar. conſ. 433. in fin. Bald. conſ. 129. col. fin.
lib. 2. Alex. conſ. 125. num. 7. lib. 1. Dec. conſ. 181. nu. 4.
Soc. iun. conſil. 67. num. 23. verſ. quantum verò. lib. 2.
Surd. conſ. 46. n. 8. & conſ. 87. n. 13. & conſ. 114. n. 15.
lib. 1. Gratian. diſc. 952. nu. 26. 27. pulchrè Altograd.
conſ. 5. nu. 81. lib. 1. latè Andreol. contr. for. 6. num. 7.
vbi docet, quod adeò in donationibus ratio læſio-
23 nis non habetur, vt id procedat etiam in dona-
tione notabilis quantitatis, ſicut etiam idem in
fideiuſſione probauit Feuzon. d. c. 151. ſub num. 30.
24 quæ omnia multo magis procedunt in donatio-
ne facta in contractu dotis, quia tunc non dicitur
contractus læſiuus. vt per Rot. diuerſ. apud Rubeum
deciſ. 55. num. 7. p. 6. & propterea hæc donatio non
potuit reſcindi, niſi interueniſſet dolus dictæ do-
natariæ verus, & ex propoſito ſtante iuramento.
vt per Surd. d. conſ. 87. n. 13. verſ. mihi tamen. lib. 1.
Multi tamen dicunt hæc non procedere in donatio-
ne indiſcreta, & immoderata, quod quidem ve-
rum puto, & rationabile, ſed alienum eſt à caſu
noſtro, quia donatio, quam fecit dicta mulier, non
eſt talis, quæ eam conſtituat in ſtatu pauperta-
tis, vel indigentiæ, neque excedit modum dota-
tionis pro qualitate ſponſi, & ſponſæ, cum enim
ſibi reſeruauerit vſufructum in vita ſua, & pactum
fecerit, quod moriente donataria ſine filijs res
donata reuertatur ad hæredes donatricis, & ideo
25 donatio non poteſt dici imprudens, neque indi-
ſcreta, cum perueniat ſolum ad ſummam ſcuto-
rum mille inter nobiles, & honorificas perſonas,
vt pulchrè probat Dec. conſ. 448. nu. 15. verſ. quarto.
vbi dicit, quod donatio eſt prudens, quando do-
26 nans nepti donauit, & reſeruauit ſibi vſumfructũ
toto tempore eius vitæ, & cum eo videtur ſentire
Craue. conſ. 39. nu. 14. eumque ſequitur pulchrè Pa-
tian. conſ. 52. ſub nu. 25. ad fin. & nu. 38. 39. qui videa-
tur, quia ſatisfaciet; ſic etiam benè dixit Pic. ad
ſtat. Vrb. gl. x. nu. 3. qui ex hoc ſaluat donationem
mulieris ſine ſolemnitatibus factam, & maximè
ſtante coniunctione ſanguinis, vt per Pic. d. gl. 10.
nu. 2. & propterea etiamſi dicta mulier fuiſſet mi-
nor. 25. an. adhuc ſuſtinenda eſſet dicta donatio
iurata adeo, vt in ea non ſit conſideranda læſio,
27 cum non excedat medietatem facultatum dona-
tricis, vt per Surd. conſ. 46. num. 15. & ad rem facit
Odd. de reſtit. in integr. q. 23. art. 12. nu. 51. vbi tradit
minorem non eſſe reſtituendum, quando pruden-
ter ſe geſſit faciendo actum laudabilem, licèt ex
huiuſmodi actu fuerit grauiter læſus.
Imò ſtante quod dicta mulier ſic donando pro dote
neptis cum reſeruationibus prædictis prudenter
28 ſe geſſit, non poteſt in tali contractu dolus præſu-
mi, nec ipſa poteſt dici læſa, vt per Corn. conſil. 11.
nu. 23. & conſ. 124. in littera T. verſ. nec obſtat. lib. 3.
Rip. conſ. 15. nu. 14. verſ. item verum. lib. 3. Alb. conſ.
77. n. 22. verſ. nec obſtat. & conſ. 100. n. 5. verſ. nec ob-
ſtat. & conſ. 181. nu. 57. Craue. conſ. 192. Menoch. conſ.
80. nu. 71. pulchrè Patian. conſ. 54. nu. 21. 22. & ſeqq.
qui quidem probant donationem magnam, &
factam ſine cauſa, & imprudenter non poſſe dici
29 ſpontaneam, & ſine dolo, ſecus vero dicunt, quã-
do non eſt talis, vt hæc noſtra donatio, quæ fuit
facta cum magna cautela ad fauorem neptis in
actu matrimonij, vt virum magis honorificum
habe-

haberet, & ipſa ſibi reſeruauit vſumfructum & tā-
to laudabilior eſt donatio, quia fuit facta nepti
30 benemeritæ, cuius merita probantur per aſſertio-
nem donatricis, vt per *Gratian. diſc.657.nu.51.52.*
& per eius iuramentum. *Mantic. de tac.& amb.cō-
uent.lib.13.tit.15.n.42.*

Cum igitur ſtatutum prædictum factum fuerit, ne
31 mulieres decipiantur, & blanditijs hominum in-
ducantur ad contrahendum, vt legitur in eius
32 principio, quæ ratio cum fuerit expreſſa in proœ-
mio, præſumitur finalis. *ad tex. in l.fin. vbi Bart. &
DD.ff.de hær.inſtit.laté Gratian.diſc.924.num.22.23.
Fenzon.ad ſtat.Vrb.c.151.n.23. verſ.fraudibus.* non
poteſt habere locum in hac donatione facta ſic
prudenter, & conſultò ad fauorem perſonæ con-
33 iunctæ, & benemeritæ ex cauſa dotis, quia ceſſan-
te ratione, vel cauſa finali legis ceſſat ipſa lex, &
diſpoſitio *l.adigere. §.quamuis. ff.de iure patr.l.quod
dictum. ff. de pact.c.cum ceſſante.de appell, Tiraq. in
trac.ceſſ.cauſ.p.1.nu.125.Surd.conſ.84.nu.10.16.* vbi
in hac noſtra materia mulieris contrahentis ſine
ſolemnitate ſtatuti, & ſine forma requiſita benè
34 probat, quod ex inobſeruantia formæ non vitia-
tur actus ceſſante ratione formæ, quando princi-
paliter reſpicit priuatam vtilitatem, ſecundariò
vero publicam, vt hic, & alios allegat, & idem do-
cet *Turret.conſ.36.num.25.lib.1.* in ſimili conſtitu-
tione. *Alciat.conſ.20.n.7.lib.1.Caſſador.deciſ.2.nu.2.
de iudic.Mantic.de tac.& amb.conuent.lib.2.tit.4.nu.
46.* pulchrè etiam in terminis *Andreol. contr. for.
84.nu.10.* vbi in ſimili ſtatuto dante formam con-
tractui inquit, obſeruantiam formæ non vitiare
actum ceſſante ratione formæ, quando principa-
liter reſpicit priuatam vtilitatem, ſecundariò pu-
blicam: ergo non poteſt dici nulla hæc donatio,
quia etiam non ſeruata ſtatuti forma habemus
effectum illius diſpoſitionis, quod mulier non fue-
rit decepta, vel fraudata, aut irrationabiliter lęſa.

Neque dicatur dolum præſumi ab ipſo ſtatuto, dum
non ſeruatur eius forma: Nam reſpondetur, quod
35 ſi bene legatur dictum ſtat. *Mutin. lib. 2. R. 110.*
nullo loco præſumit dolum in contractu, prout
requirebatur. *Lancell.Gall.conſ.98.num.25. verſ.ve-
rum ſtatutum*, ſed benè, illum pręſumit in iuramen-
to, quæ ſunt diuerſa, & ab vno non infertur ad
aliud. *l. Papinianus. ff. de minor.* non enim ex hoc
quia dolus præſumitur in iuramento, ideo præſu-
36 mitur etiam in contractu, niſi probetur exterius.
*Abb.conſ.71.n.7. verſ.ego verò.lib.1. Ruin.conſ.194.
num.9.libr.1. Rol.conſ.99.num.21. libr.1. Ant.Corn.
tract.de iuram. p.4. caſ.12.num.13.Gallia.d.conſ.98.
nu.29.in fin.*

Imò tantum abeſt, quod dicta mulier fuerit dece-
pta, & dolore inducta ad donandum, vt potius ip-
ſa videatur voluiſſe deludere dd. ſponſos donato-
rios, dum minus ſolemniter donauit aſſerendo
eſſe proximiores, qui non erāt, vt poſſet poſt ma-
trimonium deficere à promiſſis, & nihilominus
matrimonium eſſet irretractabile, & ſponſus te-
neretur ad onera matrim. & ſic videtur habuiſſe
37 intentionem reprehenſibilem, quę non eſt fouen-
da, nec permittendum, vt ſponſi ſic remaneant
deluſi, & in damno *ad tex. in l.2.§.1. ff. de arb.l.1.§.
magiſtrum.de exercit.act.Craue.conſ.91.num.11. Rol.
conſ.81.nu.15.lib.4.Menoch.conſ.68.n.23.Surd.conſ.
143.n.34.Gratian.diſc.924.n.15.& n.34.* hæc enim
donatio poteſt dici correſpectiua ad matrimo-
nium, & ad promiſſionem ſpōſi de oneribus ma-
trimonij ſuſtinendis, quia eſt expreſſa cauſa dotis,
38 & nuptiarum quæ non poteſt eſſe ſine matrimo-
nio. *l.2.ff.de iur.dot.l.fi. C. de donatio.ante nupt.* cum
enim ſit facta in eodem inſtrumento dotali, & in-
ter eaſdem perſonas dicitur omnino correſpecti-
39 ua, quia quidquid continetur in eodem inſtru-
mento, habetur pro vnico actu, vt per *Tiraq. in l.
ſi vnquam. in verb. don.largien.nu.117.C.de reuoc.do-
nat.Craue.conſ.298.nu.13.verſ.imò iſti. Menoch.conſ.
156.n.16.& præſ.12.n.3.& n.31.lib.6. Pacian.conſ.
112.nu.12.13.Rot.diuerſ.deciſ.127. nu.12. p.6. apud
Rubeum.* & ideò ſecuto matrimonio donatio eſt
40 irreuocabilis, nec amplius poteſt minui, aut mo-
derari iuxta *l. perfectam. C. de donat. quæ ſub mod.
Grat.conſ.7.n.42.lib.2.Surd.conſ.143.n.55. Gratian.
diſc.924.nu.12.* & ſtante cauſa dotis, & matrimo-
nij non requiritur inſinuatio. *Rot.diuerſ.d.deciſ.58.
num.5.*

Tenetur igitur dicta mulier ad obſeruantiam dictæ
donationis, & contraueniens incurrit periurium,
nec habet iuſtam cauſam petendi abſolutionem
à iuramento, ſiquidem iurās non poteſt conſequi
abſolutionem, quando iuramentum confirmat
cōtractum, & maximè dotis, vel donationis, quia
in ea non poteſt conſiderari deceptio in pretio,
41 vel læſio, vt dictum eſt, ideo iurans debet com-
pelli ad obſeruantiam donationis ex mente *Abb.
in c.cum contingat.col.pen.vbi etiam Imol. de iureiur.
Alex.conſ.125.num.11.lib.1. Alb. conſ.11.num.3.&
conſ.198.nu.25.Soc.iun.conſ.67.nu.24.lib.1.Hier.Ga-
briel.conſ.127.num.27.28.29.Crau. conſ.114. nu.12.
Ceph.conſ.137.num.52.Becc.conſ.58.nu.6.Altograd.
conſ.5.n.48.lib.1.Surd.conſ.87.num.13.ad fin.* vbi id-
circò probat lęſionem non conſiderari in dona-
tione, ſed cauſæ veritatem, vnde non reſcinditur
42 etiam obtenta habilitatione à iuramento, & ſic
contractus eſt irreuocabilis, & iuramentum indi-
ſpenſabile, vt inquit *Bonacin.trac.de contract.diſp.3.
q.1.punct.1.n.10.verſ.quando verò.* & propterea di-
cta donatrix in foro externo non poteſt obtinere
victoriam, neque etiam tuta eſt in foro conſcien-
43 tiæ ſciens non fuiſſe deceptam, neque dolo indu-
ctam, quia in eo attēditur ſola veritas, & præſum-
ptio ſine veritate apud Deum non excuſat à pec-
cato, vt in terminis noſtris dixit *Duard. in Bullam
Cæn.Domini.lib.2.can.15.q.19. nu.60.* Vnde ſi dicta
mulier cum iuramento interrogata à iudice con-
44 fiteretur contractum fuiſſe verum, & non dolo-
ſum, vel meticuloſum non poſſet contradicere, &
teneretur ad eius obſeruantiam non obſtante ſta-
tuto annullante, vt poſt *Abb. in d.c.cum contingat.
nu.12.in fin.de iureiur.probat Ant.Corn.d.tract.de iu-
rament.p.4.caſ.12.n.18.19.22.* vbi ſic docet proce-
45 dere etiā in foro externo, quia ex eius confeſſione
apparet cōtractum non fuiſſe doloſum, vel meti-
culoſum, & ſic ceſſat motiuum ſtatuti, & cauſa fi-
nalis, & formæ inductæ à ſtatuentibus ad euitādas
fraudes in contractibus mulierum: & ita &c.

EPI-

EPITOME.

Causę omnes in prima instantia sunt decidendæ coram Ordinarijs locorum adeo, vt inhibitiones quæcunque non sint timendæ.

SVMMARIVM.

1 *Causæ omnes Ecclesiastici fori coram Ordinarijs locorum in prima instantia sunt cognoscenda.*
2 *Biennium si sit lapsum etiam in prima instantia licèt adire superiorem.*
3 *Appellationes in prima instantia non sunt recipienda.*
4 *Inhibitiones non debent fieri in prima instantia.*
5 *Appellationum modum, & formam præscripsit sacra Congregatio.*
6 *Inhibitiones nimis sunt familiares, & fiunt sine causa cognitione.*
7 *Legati, & alij quid seruare debeant in admittendis Appellationibus & inhibendo.*
8 *Inhibitiones non seruata forma iuris sunt nulla.*
9 *Inhibitiones non debent facilè superiores concedere.*
10 *Archiepiscopus, vel legatus quomodo possint se ingerere in causis Ordinariorum.*
11 *Inhibitio non visis actis relaxata est nulla, & impunè ei non paretur.*
12 *Decretum S. Congr. circa Appellationes obseruandũ.*
13 *Ordinarius Ecclesiæ solus est competens in prima instantia.*
14 *Sententia lata à Nuntio Apostolico in prima instantia est nulla.*
15 *Nuntius Apostolicus non potest cognoscere causas in prima instantia.*
16 *Archiepiscopus non est Iudex competens in prima instantia suffraganei.*
17 *Instantia prima fori Episcopalis non potest cognosci ab Auditore Cameræ.*
18 *Instantia prima spectat ad Episcopum, vel eius Vicarium priuatiuè quo ad alios.*
19 *Appellatio à Vicario for. vel ab Archidiacono deuoluit ad Episcopum.*
20 *Appellatur à delegato Episcopi ad Episcopum, non ad Archiepiscopum.*
21 *Archiepiscopus in causis Ordinariorum, habet iurisdictionem limitatam ad causas Appellationis.*
22 *Metropolitanus non potest ad se auocare causas Ordinariorum.*
23 *Auocatio causarum à foro Episcopi non datur, nisi per viam legitimæ Appellationis.*
24 *Superior an possit adiri per viam querelæ in prima instantia.*
25 *Nullitas sententiæ potest proponi coram ipso Ordinario, vel eius superiore.*
26 *Archiepiscopus an possit adiri per viam nullitatis, & appellationis.*
27 *Archiepiscopus quo ad causas suffraganeorum, non potest adiri per viam querelæ.*
28 *Iudicem superiorem adire per viam querelæ quid sit.*
29 *Querela, & nullitas sunt idem.*
30 *Iudex superior, qui non potest adiri per via querelæ, non potest etiam per viam nullitatis.*
31 *Archiepiscopus non potest adiri, nisi per viam appellationis.*
32 *Querela est propriè, quoties causa defertur ad Iudicem sine appellatione.*
33 *Archiepiscopus potest adiri per viam querelæ certis casibus.*
34 *Episcopi vitium quandoque dat iurisdictionem Episcopo.*
35 *Metropolitanus nullo casu potest adiri per viam querelæ.*
36 *Metropolitanus non habet iurisdictionem in causis suffraganeorum nisi in appellatione.*
37 *Episcopus si nulliter, & iniquè iudicet, ad quem recurrendum.*
38 *Papa non habet iurisdictionem limitatam.*
39 *Appellatio dat iurisdictionem Archiepiscopo etiam quoad nullitatem.*
40 *Viam, quam elegisti, hæc tibi pateat.*
41 *Sententiæ nullitas coram quo iudice proponi possit.*
42 *Nullitas an possit per se deduci coram Archiepiscopo.*
43 *Legatus de latere an possit adiri per viam querele.*
44 *Legati de latere habent limitatam iurisdictionem ad causas Appellationis.*
45 *Legatus, & alij superiores debent obseruare c. Romana de appell. in 6.*
46 *Appellans quomodo sit audiendus.*
47 *Auditores legatorum quid seruare debeant in appellationibus.*
48 *Legati, & alij non possunt ad se auocare causas Ordinariorum.*
49 *Nullitas sortitur naturam Appellationis.*
50 *Nullitatis Iudex debet procedere vt in appellatione.*
51 *Legatus, & Metropolitanus quomodo debeant recipere Appellationes.*
52 *Inhibitiones quando, & quomodo concedenda.*
53 *Inhibitionibus quando liceat non parere.*
54 *Inhibitio quando non liget manus Iudicis.*
55 *Inhibitio quando sit timenda, vel non.*
56 *Inhibitio nihil operatur, nisi sit canonica.*
57 *Inhibitio canonica quid requirat.*
58 *Inhibitio non debet fieri, nisi parte citata.*
59 *Citatio requiritur, antequam inhibeatur.*
60 *Inhibitio debet fieri cum causa cognitione.*
61 *Superiores quando debeant inhibere, vel non.*
62 *Inhiberi quando possit sine alia cognitione.*
63 *Inhibitiones post appellationẽ quomodo concedenda.*
64 *Appellatio ab interlocutoria an sufficiat ad inhibendum.*
65 *Appellatio datur à decreto de carcerando, & à carceratione.*
66 *Carceratus debet remanere in carceribus donec cognoscatur, an iustè.*
67 *Inhibitiones quomodo relaxanda in causa carcerationis.*
68 *Appellatio quomodo admittenda à grauamine irreparabili.*

Carce-

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SAnctiſſimè ſanxit ſacroſanctum *Concilium Trid. ſeſſ. 24. c. 20. de reformat.* cau-
ſas omnes ad forum Eccleſiaſticum
1 quomolibet pertinentes, etiamſi be-
neſitiales ſint, in prima inſtantia coram Ordi-
narijs locorum duntaxat cognoſcendas, atque
omnino ſaltem intra biennium à die motæ litis
2 terminandas, alioquin poſt id ſpatium liberum
ſit partibus, vel alteri earum iudices ſuperiores
alias tum competentes adire, qui cauſam in eo
ſtatu, quo fuerint, aſſumant, & quamprimum ter-
minari curent, nec antea alijs committantur, nec
3 auocentur, neque appellationes ab eiſdem inter-
poſitæ per ſuperiores quoſcunque recipiantur,
4 earumve commiſſio, aut inhibitio fiat, niſi à diffi-
nitiua, vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius gra-
uamen per appellationem à diffinitiua reparari
nequeat: & latius ad tollendas ambiguitates, &
controuerſias iuriſdictionales, quæ inter appella-
tionum, & prioris inſtantiæ iudices non ſine par-
5 tium diſpendio, cuiuſque iuſtitiæ impedimento
& ſæpè cum ſcandalo oriuntur, *Sacra Congr. Em.
DD. Card. negotijs Epiſcoporum præpoſitorum ſub die
16. Octobris.* 1600. explanauit ordinem ſeruandum
in appellationibus admittendis, & proſequendis,
cuius tenor in calce huius controuerſiæ regiſtra-
bitur.

Verum quia vix ſeruatur quidquam, & miniſtri ſu-
periorum ſæpè, & vt plurimum de facto proce-
dentes, forſan etiam contra mentem Primatum,
& Metropolitanorum, & aliorum ſuperiorum, co-
nantur auocare cauſas ad ſe, pendentes coram
ordinarijs locorum in prima inſtantia tàm in ci-
uili, quàm criminali negotio, relaxantes inhibi-
tiones rigoroſas non viſis actis, neque parte cita-
ta, vel audita, neque conſtito ſibi de appellatione,
aut de aliquo grauamine, & licèt de hoc ſæpè cõ-
querantur Ordinarij, tamen nunquã ſtabilis pro-
uiſio obtineri poteſt in graue damnum iuriſdi-
ctionis ordinariorum, & curſus Iuſtitiæ, quia pro-
pter hoc ſæpiſſimè delicta remanent impunita,
prout ego quandoque vidi, quia ligantur manus
Iudicis ordinarij, & ſuperior non informatus non
curat perficere proceſſum, & reus inueniens fau-
tores circuntegit ſua crimina, & ordinarij fruſtra
defatigantur, & negligentiores fiunt, dum vident,
quod Iudices appellationum ſtatim nulla cau-
ſæ cognitione adhibita inhibitiones tranſmittunt
adeò, vt introducta ſit tanta facilitas inhibendi, vt
6 Notarij inſcijs Iudicibus ponant decretum inhi-
bitionis volentes etiam vt ſtatim præſentata ci-
tatione parti ad vidẽdum inhiberi, quod ex tunc
habeatur, ac ſi eſſet inhibitum, vt teſtatur de præ-
dictis. *Scacc. in tract. de appellat. lib. 3. c. 2. q. 10. n. 34.
ſub verſ. Ad quartum.* quæ ſunt adeo abſurda, vt in-
de naſcantur mille inconuenientia, & pugnant de
directo cõtra diſpoſitionem *Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 7.
de reformat.* vbi ſtatutum eſt, vt legati, Nuntij A-
7 poſtolici, Patriarchæ, Primates, & Metropolitani
in appellationibus ad eos interpoſitis in quibuſ-
uis cauſis tam in admittendis appellationibus,
quam in concedendis inhibitionibus poſt appel-
lationem ſeruare teneantur formam, & tenorem
ſacrarum conſtitutionum, & præſertim *Innocen-
tij 4. in c. Romana. de appellat. in 6.* quacunque con-
ſuetudine etiam imemorabili, aut ſtylo, vel pri-
uilegio in contrarium, non obſtantibus, aliter in-
hibitiones, & proceſſus, & inde ſecuta quæcunque
8 ſint ipſo iure nulla, in ea enim decretali præcipi-
tur

tut Matropolitanis,nec appellationes à sententijs
suffraganeorum suorum recipiant autem diffini-
tiuam sententiam, & nisi vocatis vocandis, & co-
gnito de grauamine causas auocent,vel inhibeāt,
aliaque in illa salubri constitutione in materia
appellationis prudenter statuuntur,quæ si Prima-
tes, & alij superiores obseruarent, & præ oculis
9 haberent,sicut mandat dictum Concilium, non
sic passim litteras inhibitoriales concederent, vt
inquit in verbis. Steph.Quarant.in sum. Bull. verb.
Archiepiscopi auctoritas.sub n.19.vers.denique.
Præstat hoc mihi occasionem discutiēdi articulum,
10 quomodo Archiepiscopus, vel legatus possit se
ingerere in causis coram ordinarijs inferioribus
pendentibus in prima instantia eò, quod quidam
R. D. Bartholomeus Accorsinus denuntiatus de
crimine incertus cum duabus sororibus,& alijs,&
non modicè inditiatus, fugam arripuit,& ad Me-
tropolitanum recursum habuit multis mendacijs
representatis, à quo dicitur obtinuisse inhibitio-
nem non visis actis,neque petitis, neque sibi con-
11 stito de aliquo iniusto grauamine, & propterea
dicebam inhibitionem esse inualidam,& impunè
licere ei non parere, vt legitur in d. Conc.Trid. sess.
22.c.7. de reformat. & in dicto Decreto Sacræ Congr.
facto sub die 16.Octobris. 1600. in §.inhibitiones: cu-
ius tenorem per extensum habes apud Quarant.
d.verb.Archiepiscopi auctoritas.sub nu.20.vers.scien-
dum est.& Prax.Archiep.Neap.c.88.n.37.38. in pri-
ma editione: Aloys.Ricc.in prax.for.eccl.resol.404.sub
n.1.Piasec.in prax.Episcopali. p.2.de appell.c.4.n.18.
pulchrè Bellarm.in obseruat. ad Concil.Trid. sess.24.c.
20.in verb.per appellationē de reformat. fol.443. qui
12 omnes de verbo ad verbum referunt dictum De-
cretum, & de eo etiam sæpè meminerunt. Scacc.
in tract.de appellat.c.2. q.17. lim.3. p.1.in fin. Bellet.
disp.cleric.p.1. tit. de fauor.cler.cau. §.5. sub num.26.
Sperell.decis.48.sub nu.46.adeò, vt non sit dubitan-
dum de veritate dicti Decreti.
Certum est igitur, quod omnes causæ tàm ciuiles,
quàm criminales,& mixtę ad forum Ecclesiasticū
13 spectantes coram Ordinario loci in prima instā-
tia sunt cognoscendæ,& decidendæ adeo, vt nul-
lus superior Iudex,dempto Pontifice, possit se in
eis ingerere, vt ordinauit Conc. Trid. de reform. sess.
24.cap.20. & habetur in d.c.Romana. de appell.in 6.
Fusch.de visit.lib.1.c.33.post num.3.Franc.Leo.in fori
Eccl.thesaur.p.1.c.2.nu.20.& p.2.c.7. nu.61. vbi lo-
quitur etiam de Nuntijs Apostolicis, & legatis à
latere, vt non possint in prima instantia se impe-
dire. Mar.Anton.lib.1.resol.15.nu.3.Viuian. de iur.
patr.p.2.lib.7.c.3.num.5.Ricc.in collect.decis.p.4. col-
lect.1353.in fin.Piasec.in prax.Episc.p.1.verb.instan-
tia.§.4.Chartar.decis.crimin.53.n.6.9.10.11.Barbos.
de off.episc.p.3.alleg.81. nu.2.3.& ad Concil. Trid.d.
sess.24.c.20.nu.1.vbi etiam Bellarm.& tradit Postius
in trac.de manuten.obseru.107.n.2.vbi quod senten-
tia lata à Nuntio Apostolico in prima instantia
15 est nulla,quod adeo verum est, vt hoc ius ordina-
rij,vt in prima instantia procedat, nullo modo à
partibus possit in eius pręiudicium renūciari, nisi
ipse consentiat, vt post Soar. de Pace. in pract. to.2.
prælud.vlt.num.18.Ludou.à Sarauia de iurisd.Adiun-
ctorum.q.7.num.7.dixit Barbos.ad Conc.Trid.d.c.20.
nu.2.vbi Bellarm.in princ.dicit quod Nuntius Apo-
stolicus non potest cognoscere causas in prima
instantia, nisi de consensu partium, & ordinarij
pulchrè Chartar.decis.crim.53.nu.9.10.11. vbi pro-
bat non posse Archiepiscopum cognoscere cau-
sas subditorum eius suffraganeorum, nisi consen-
tiant ipsi subditi, & Episcopus in prima instantia.
Et in terminis de Archiepiscopo, vt non possit, aut
16 debeat se ingerere in prima instantia causarum,
quæ agitantur coram eorum suffraganeis proba-
tur per tex.in c.1.de off.ordin.in 6.& in d.c.Romana.
de appell.in 6.& dicto Conc.Trid. sess.24.c.20. de re-
form. vbi expresè hoc dicit Chartar.d.decis.53.n.6.
Bellarm.ex mente Sacræ Congreg.in verb. Per superio-
res.Zerol.in prax. for.Eccl.p.1. verb. appellatio. vers.
ad decimum Barbos.in summ. Bull.verb. Archiepisco-
pus ad fin.vbi idem confirmat.
Et hoc idem dicendum est etiam de Auditore Ca-
17 meræ Apostolicę,ac alijs Iudicibus Romanæ Cu-
riæ, vt non possint cognoscere in prima instantia
de causis clericorum, vel aliorum in partibus co-
ram ordinarijs tractandis adeò, vt possint decer-
nere monitoria ad extrahendas partes à iuris do-
micilijs. Diaz.pract.qq.lib.1.q.12.nu.8. Aloys.Ricc.
in prax.aur. resol.126. & decis.Cur.Archiep. Neap.p.
4.decis.271.n.6.& decis.273.n.3. Barbos.de off.Episc.
p.3.alleg.81.n.3.& ad Concil.Trid.d.c.20. num.4.vbi
pulchrè Bellarm.in Addition.num.2.vbi minus clare
hoc dicit: hæc enim prima instantia spectat ad E-
18 piscopum, vel eius Vicarium priuatiuè quoad
alios superiores, quorum offitium quiescit vsque
ad sententiam, vel grauamen, imò si interponere-
tur aliqua appellatio à sententia inferioris, velut
19 Vic. for. vel Archidiaconi, tunc appellatio deuol-
ueret ad Episcopum, non autem ad Archiepisco-
pum, vt habetur in d. c. Romana.verb. ab Archidia-
conis. de appellat. in 6. & not. Prax. Archiep. Neap.
20 c.71.n.7.vers.limita vltimo.sicut etiam à delegato
Episcopi non appellatur ad Archiepiscopum, sed
ad Episcopū, cessante tamē fraude, vt per Franch.
in c.dilectus. el.3. de appellat. Domin. in d.c. Romana
in princ.eod.in 6.& Prax.Archiep.Neap.d. c.71. n.7.
vers.limita secundò. vbi testatur de commun. Bar-
bos.de off.Episc.p.1.tit.4.n.71.
Non est igitur mirandum, si Archiepiscopus nō po-
test se intromittere in causis primæ instantiæ ver-
tentibus coram suis suffraganeis, quia ipse habet
iurisdictionem limitatam ad causas Appellatio-
21 nis legitimè adeò, vt nisi ad eum deuoluant per
appellationem legitime interpositam, non possit
in illis se impedire, vt in d.c.Romana. §.cum autem,
& c.si verò, de appellat. in 6. & in c. pastoralis. de off.
ordin.c.dilectus.c.cum causam.c.sollicitudinem.de ap-
pell.cap.1. de for.compet.in 6.pulchrè Couar.pract.qq.
22 lib.1.c.9.n.2.vbi quod Metropolitanus non potest
auocare causas ab Episcopo eius suffraganeo, nisi
ex causa appellationis tantum. Prax.Archiep.d.
c.71.n.7.Quarant.d.loco sub num.18.Chartar.d.decis.
crim.53.num.8.Barbos.de off.Episc.p.1.tit.4.num.61.
per bellè etiam Fenzon.ad statut.Vrb.c.166.in An-
notation. nu.16. vbi probat, quod Archiepiscopus
habet limitatam iurisdictionem ad causas Ap-
pella-

pellationum, & hoc idem deciditur in dicto *Decreto Sacr.Congr.facto de anno 1600. in §.Metropolitani. & §. ſeq.* vbi qood nec ipſi Archiepiſcopi, neque etiam Nuntij, vel legati de latere non haben-
33 tes ſpecificam facultatem maiorem non poſſunt
cauſas in Curijs Ordinariorum, vel aliorum inferiorum Iudicum pendentes ad ſe aduocare, niſi per viam legitimæ appellationis ad eorum tribunalia deferantur, ergo ceſſat omnis ambiguitas, & concludendum, quod in prima inſtantia nihil poſſint in præiuditium ordinarij.

Verumtamen miniſtri dd. primatum, vt eludant diſpoſitionem ſacrorum canonum, & Concil.Trid. & Decreti S. Congr. ſolent efficere vt cum cautela iuſtificetur commiſſio cauſæ, vt aiunt per modum recurſus, & quærelæ pars adit ſuperiorē op-
34 ponendo quærimoniam cōtra ordinarium, quod
malè, vel nulliter proceſſit, & hoc modo putant ſanare omnem defectum, tum ex doctrina *Bart. in l.ſi expreſſim.n.*14.15. *de appellat.* vbi dicit, quod
35 poteſt dici de nullitate ſententiæ Ordinarij tam
coram ipſo, quam coram eios ſuperiore, quia tā cauſa appellationis, quam nullitatis deuoluit totam cauſam ad ſuperiorem adeo, vt poſſit etiam primam ſententiam reformare, tum ex doctrina. *Abb.in c.in litteris in fin.de off.delegat.* vbi hoc idem
36 confirmat, & dicit hoc dictum non eſſe tradendū
obliuioni, quia ſicut Archiepiſcopus poteſt adiri per viam appellationis, ita etiam per viam nullitatis.

Hoc tamen non obſtante verior eſt, & cōmunis DD. opinio, quod Archiepiſcopus non poſſit adiri à ſubditis ſuorum ſuffraganeorum, per viam quæ-
37 relæ, & nullitatis ex ratione antedicta, quia habet
limitatam iuriſdictionem ad cauſas legitimæ appellationis; & ita probatur clarè per *tex. in c.1. de off.legat.c.venerabilis.de ſent.excommunic. in 6.c.paſtoralis. de off.ord. Felyn. in c. in litteris ad fin. de off. deleg. Franch.in c.dilecto.nu.67.verſ.& in hoc caſu. de appellat. Quarant. d. verbo Archiepiſcopi auctoritas. ſub nu.20. verſ.4.quaro.Prax.Archiep.Neap.d.c.71. nu.8.verſ.vbi dicunt.Couar.d.c.9.nu.2.Barboſ.de vniuerſ.iur.Eccl.lib.1.cap.7.num.67.Fenz.ad ſtat.Vrb.d.c.166.nu.16.*

Et in hoc animaduertendum eſt, quod adire Iudicē
38 per viam quærelæ non eſt aliud, quam ad eum re-
currere ob nullitatem, quærela enim eſt remediū nullitatis ſeiunctum ab appellatione, & ſic paria
39 ſunt dicere de nullitate, & adire per viam quære-
læ.*ad tex.in l.4. verb.quærimoniam.C.de accuſ.c.1. de off.deleg.gl.eſt in c.concertationi. in verb.debitam. vbi Archid. & Io:And. de appellat. in 6. Felyn. in d.c.in litteris.nu.3.verſ.& nota.de off.deleg.gl. Abb. & alij in cap.quærelam.de procurat. Corſet. in ſingular.verb. quærela.pulchrè Couar.pract.qq.lib.1.c.9.nu.2. verſ. quærelam verò.Franch.in d.c.dilecto.ſub nu.67.de appellat.Fenzon.d.c.166.nu.15.16. Scacc. de appellat. q.19.rem.1.concl.6.ſub n.85.ad fin.*

Ideò non eſt mirum, ſi Archiepiſcopus non poteſt adiri per viam quærelæ, quia habet limitatam iuriſdictionem ad cauſas Appellationis, quærelare autem non eſt appellare, ſed dicere de nullitate, ideò concludunt omnes, quod Archiepiſcopus non poteſt adiri per viam quærelæ, & nullitatis, nec poteſt de nullitate cognoſcere principaliter, niſi per viam Appellationis, & quatenus inhæret nullitas appellationi, quia Iudex, qui non poteſt adiri per quærelam, vt Metropolitanus, non poteſt de nullitate tractare per ſe, & principaliter
30 abſque appellatione: *Archid. & Domin.in d.c.con-*
certationi. ſuper gl. in verb. debitum. de appell. in 6. Franc.in c.1. §.poſt hæc.verſ.ſed lapſus.de appell.in 6. & in d.c.dilecto,n.67.eod.vbi etiam Card.Alex.n.58. ad fin.pulchrè Couar.pract.qq.lib.1.c.9.nu.2.verſ.quorum opinio. vbi hoc clariſſimè dicit. *Felyn. in d.c. in litteris.ad fi.de off.deleg. Prax.Archiep.Neap.d.c.71. ſub num.7. verſ.limita quarto.* vbi verbis claris idem notat.*Rip.in l.quod iuſſit.ſub nu.69. de re iud. pulchrè Vanti.trac.de Nullitat. tit.coram quo Null. prop. poſſ. num.20.vbi teſtatur de magis communi DD. opinione. Scacc.de appell.lib.3.c.2.q.19.remed.1.concl.6. n.85. Barboſ.de off.Epiſc.p.1.tit.4.nu.69. & de vniuerſ.iur. Eccl.lib.1.c.7. num.67. Fenzon.ad ſtat.Vrb. d.c.166. nu.16.*ex qoibus ſatis conſtat, quod Archiepiſco-
31 pus nō poteſt adiri extra remedium appellatio-
nis, prout eſt *tex.in c.fin.in princ.ibi:cum minimè appellatum extiterit.vbi gl.2. de for. compet.in 6. Abb. in c.ad reprimendam.de off.ord.Felyn.in d.c.in litteris. in fin.de off.deleg.vbi etiam Dec.nu.47. Franch.d.loco. Quarant.d.verb.Archiepiſcopi Auctoritas.ſub nu.20, verſ. quarto quæro,* vbi ideò dicit Archiepiſcopum
32 non poſſe adiri per viam quærelæ, quia propriè
quærela dicitur, quoties cauſa defertur ad Iudicē abſque appellatione *vt in l.4.C.de accuſ. gl.& Abb. in d.c.quærelam,de procur.Franch.in d.cap.dilecto.ſub n.67.Scacc.d.concl.6.num.85.Barboſ.d.c.7.nu.64.67.* & ſic omnes in hoc concordant, & tamen etiamſi non ſit appellatum, nec conſtet de grauamine, adhoc ſi Archiepiſcopus, vel alius ſuperior adeatur per viam quærelæ, ſtatim conſulunt ei miniſtri inhibendum eſſe, & ita relaxantur inhibitiones ſine vlla cauſæ cognitione, vel partis citatione, quod eſt magnum abſurdum.

Vnus tamen eſt caſus, in quo aliquibus viſum eſt Archiepiſcopum adiri poſſe per viam quærelæ, &
33 nullitatis ſine appellatione, quando Ordinarius
iudicauit per ſodes, vel per gratiam, & non ſeruauit priuilegia Sedis Apoſtolicæ, vt per *Io:Andr.in d.c.concertatione.Gemen.in c.venerabilibus.num.4. de ſent.excommunicat.in 6.Quarant.d.loco.nu.11.* & ratio eſt, quia hoc caſu vitium Epiſcopi pronuntiā-
34 tis transfert iuriſdictionem in ſuperiorem ad *tex.*
in l.abſentem.in verb.iniuriam.C.de accuſ. l.4. vbi Salyc.C.eod.Bald.in c.1.col.1.de off.leg.

Verumtamen etiam in iſto caſu dicendum eſt Metropolitanum non poſſe adiri per viam quærelæ ſine appellatione, quia ſemper militat eadem ra-
35 tio, quod limitatam habet iuriſdictionem ad
cauſas appellationis, & ideò ipſe non eſt ſuperior reſpectu nullitatis ſolius, & de hoc eſt tex.expreſſus in *c.1.de ſuppl. negl.præl.* in 6. vbi Epiſcopus ex ſuo delicto impeditus non transfert iuriſdictionē in Archiepiſcopum: & confert etiam *tex. in c.1. de off. legat.* vbi deciditur, quod Archiepiſcopus non potuiſſet audire quærelas cōtra ſuos ſuffraganeos, niſi fuiſſet etiam legatus Sedis Apoſtolicæ, qui

gerit

gerit vices Papæ:& ita expresse tenuit *Felin.in d.c. in litteris.num.5.verf.primus itaque casus.de off.deleg.* vbi docet, quod etiam si Episcopus iudicauerit per sordes, tamen per viam quærelæ non poterit adiri Archiepiscopus,& in hanc sententiam inclinat etiam *Franch. in d.c.dilecto num.67.verf.& licèt dictum Bald. de appell.* vbi tamen cogitandum dicit:& cum eo transit *Seacc.de appell.d.concl.6.n.89. in fin.* adhuc enim verum est, quod Metropolita-
36 nus non habet iurisdictionem in causis Suffraganeorum,nisi mediante appellatione,vt in *d. c. Romana:de appell. in 6.Vanti.de nullit. d. tit. coram quo Null.prop.poss.nu.20.Couar.d.c.9.sub nu.2.* cum alijs fusè adductis.

Non dico tamen,quod hoc casu Episcopus, seu Ordinarius possit cognoscere de nullitate sententiæ, quia non est verisimile, quod pronunciet, ac de-
37 claret id,in quo versatur sua turpitudo, nec dico, quod res careat remedio, certum est enim quod ipse non debet suæ iniquitatis esse cognitor, sed recurrendum est ad eius superiorem. *d.l.absentem. C.de accus.l.1.§.1.vinct.gl.verf.Iudex. ff.quæ sent.sine appell.resc.c.fraternitatis.de frig.& malef.Bart. in d.l. si expressim.n.13.14.C. de appell.Alex.cons.73.n.11. lib.6.Vant.d.loco.num.10. 11. Seacc. de appell. q.19. rem.1.concl.6.nu.89.*

Sed benè dico hoc casu Archiepiscopum non dici superiorem,sed Papam, & supremum Principem,
38 qui non habet limitatam potestatem, vel iurisdictionem vt pulchrè declarat. *Vanti.d.loco. num.20. Couar.d.c.9.nu.2.verf.hoc enim latè Seacc. d.concl.6. nu.84.*vbi multos allegat.

Neque indè resultat aliquod absurdum, quia ille,qui de nullitate vult dicere ,& adire Superiorem, non caret remedio etiam adeundi Metropolitanum, si velit cum nullitate etiam appellare, tunc enim Archiepiscopus erit iudex competens virtute ap-
39 pellationis, & poterit etiam incidenter de nullitate cognoscere,vt plenè per *Franch. in d.c.dilecto. n.149.de appell.Seacc.d.concl.6.nu.87.verf.in latius.* si vero nolit appellare, sed tantum de nullitate dicere, & quærelare, sibi imputet, si Archiepiscopum adire non possit, adeat iudicem competentem limitatam iurisdictionem non habentem. *Seacc.d. concl.6.n.84.*cui idcireò dicere licebit,viam,quam
40 elegisti, hæc tibi pateat. *l.si mulier. §.fin.ff. de eo, quod met.caus.& §.quæ de fullone.verf.sed nostra Inst. de oblig.ex delict.cum vulg.*

Non obstant modo in contrarium adducta, & primo doctrina *Bart.in d.l.si expressim.nu.14.15.C.de appellat.* vbi dicit, quod nullitas sententiæ potest
41 proponi tam coram Iudice Ordinario, qui eam tulit, quam coram eius superiore, quia id communiter interpretatur de Superiore absoluto, & iurisdictionem limitatam non habente, prout sic expresse dicit *Felyn.ind.c.in litteris.n.5. verf.ad dictum.de off.deleg.Franch.in d.c.dilecto. n.67. verf.non obstat.de appellat.Seacc.d.concl.6.nu.84.Conar.d.c.9. sub nu.2.*

Non obstat *Abb. in d.c. in litteris.in fin.* dicens, quod etiam nullitas possit per se deduci coram Archiepiscopo, quia id falsum esse ex supradictis depre-
42 henditur,& ideo Abbas communiter reprobatur, vt per *Felin.in d.c.in litteris.n.5. ad fin.*ibi:licèt aliter dicat hic *D.Abbas.de off.deleg.Franch. in d.c.dilecto. nu.67.verf.licèt Panormitanus contrarium dixerit,& non benè Vanti.de Nullit. d. tit. coram quo Null.prop. poss.nu.20.ibi:quidquid dixerit Abbas, qui ab alijs reprobatur.*& ita sentiunt omnes. *Fenzon.d.cap.166. n.16.Seacc.d.concl.6.n.85.verf.non recedas.*

Restat videre,an saltem legatus de latere, vel Nun-
43 tius Apostolicus possint adiri per viam quærelæ, & nullitatis absque appellatione, quod pro certo habendum esse videtur ad eius fauorem per *tex. in d.cap.1. de off. legat. vbi id expresse dicitur Card. Alex.in d.c.dilecto.nu.58.ad fin. vbi etiam Franch.de appellat.Seacc.d.concl.6.num.84.*vbi alternatiuè loquitur de Papa,& legato.

Veruntamen hæc vera erant ante Concil.Trid.absq;
44 dubio, sed post illud aliter dicendum videtur, si quidem vigore Cõcilij etiam legati respectu Suffraganeorum suæ prouinciæ videntur limitatam habere iurisdictionem ad causas appellationis, si quidem nulla in eo sit differentia inter legatum, & Nuntium,ac inter Patriarchas,Primates,& Metropolitanos, quibus omnibus præcipitur, vt ob-
45 seruare debeant constitutionem *Innocentij 4. in d. c.Romana. de appellat.in 6.* non obstante quacunq; consuetudine in contrarium faciente, vt videre est in dicto *Concil.Trid.sess.22.c.7. de reform.* sed sic est, quod *in d.c. Romana* Superior non habet iurisdictionem nisi ex causa appellationis à diffinitiua, vel habente vim diffinitiuæ adeò, vt appellans
46 non sit audiēdus, nec Superior inhibere possit,nisi incipiat cognoscere, an appellationis causa vera sit,& non potest se intromittere in alijs causis extra eam,de qua appellatum est, vt testatur *Bellarm.in d.c.7.in verb.Romana.& ibidem Barbos. n.3. post sell.in select.ca.e.23.n.14.* dicit fuisse decisum,
47 quod Auditores legatorum, & alij Iudices Apostolici à legatis, & Nuntijs delegati, quibus cõmittunt causas Ordinariorum decidendas,teneantur seruare hoc decretum Concilij super inhibiuare hoc decretum Concilij super inhibitionibus iuxta formam *d.c. Romana.de Appellat.in 6.* & hoc
48 idem expressius declarauit, & sanxit *dicta Sacr. Congr.sub die 16. Octobris 1600. in dicto Decreto. §. Metropolitani.verf. Item nec alij quiuis superiores etiā Nuncij, siue legati de latere specificam facultatem maiorem non habentes causas in Curijs Ordinariorum, vel aliorum inferiorum Iudicum ad se non auocent,nisi per viam legitimæ Appellationis ad ipsorum Tribunalia deferantur.* Ergo etiam legati habent limitatam iurisdictionem de iure ad causas appellationis, etsic non poterunt adiri per viam quærelæ. *Fenzon.ad stat.Vrb.c.166.nu.16.* nisi specificè Pontifex eis aliud maius in mandatis concedat.

Vnde vanum est refugium recurrere ad nullitatem, & viam quærelæ ad finem, vt causæ in prima instantia pendentes coram Ordinarijs, auocentur ad tribunalia Legatorum, & Metropolitanorum,
49 quia necessaria est Appellatio, & tunc nullitas cum Appellatione coniuncta sortitur eius naturā, & regulatur iisdem regulis. *Franch.in d.c.dilecto. n. 149.de appellat.Seacc.eod.tract.q.19.rem.1. concl.3. nu.13.* ideo iudex de ea cognoscens debet proce-

50 dere prout in cauſis Appellationum, & ſic obſer-
uare diſpoſitionem d. c. Romana. de appell.in 6. &
Concil.Trid. d.ſeſſ.22.c.7.de reform. & decreti prædi-
cti Sacræ Congr.facti de anno 1600.

Et propterea neque legatus, neque Metropolitanus
poterunt recipere aliquas Appellationes, niſi per
publica documenta, quæ realiter exhibeantur,
51 prius conſtiterit appellationem à ſententia diffi-
nitiua,vel habente vim diffinitiuæ,aut à grauami-
ne, quod per diffinitiuam reparari non poſſit,in
caſibus à cui re non prohibitis per legitimam
perſonam, ac intra debita tempora fuiſſe inter-
poſitam, ac proſecutam, dum autem coram infe-
rioribus cauſæ pendent,de illato grauamine Supe-
riores cognoſcere non valent ante diffinitiuam,
vel vim habentem diffinitiuæ, licèt conteſtentur
ſe id facere citra præiudicium curſus cauſarum
nec ad hunc effectum licèt eis inhibere, aut ſim-
pliciter mandare, vt ipſis copia proceſſus tranſ-
mittatur etiam expenſis Appellantis, vt legitur
in dicto Decreto facto de anno 1600. in §.Appellatio-
nes.& §.dum autem:quod eſt conforme dicto. c.Roma-
na. de appellat. in 6. quod vtinam obſeruaretur,
quia melius Iuſtitiæ locus eſſet,iuriſdictiones Ec-
cleſiaſticæ non ſe inuicem impedirent, & delicta
non remanerent impunita, quia dum hæc diſpu-
tantur,proceſſus negligitur,reus inſtruitur, & ſæ-
pè euadit impune, dum ligantur nimis properè
manus Ordinarij & poſtea Superior alijs implici-
tus,committit negotium miniſtris, qui potius fa-
uent reo, quam veritatem indagare conentur, vt
ſæpiſſimè vidi, quod tamen non faciunt miniſtri
boni,& qui Canonum ſacrorum ſunt zelatores.

Non dico tamen non eſſe audiendos reos,qui ad Su-
periores recurrunt, quia verè aliquando ab Ordi-
narijs iniuſtè grauantur, ſed bene dico, quod non
omnia eis credantur, niſi verè doceant de graua-
mine iniuſtè illato iuxta formam dictæ Decretalis,
Conc.Trid. & dicti Decreti, nimis enim dolendum
eſt,quod ad ſimplicem vocem rei fugacis, & ſæpè
contumacis,qui pęnam effugere ſtudet, relaxen-
52 tur inhibitiones contra Ordinarios ſuo officio
incumbentes,& tamen inhibitiones poſt appella-
tionem,vbi permittitur, receptum non ſunt con-
cedendæ, niſi cum inſertione tenoris ſententiæ,
aut decreti diffinitiui, aut vim diffinitiuæ haben-
tis, vel damnum per diffinitiuam irreparabilem
53 continentis, alias inhibitiones, & proceſſus, &
omnia indè ſecuta quæcunque ſunt ipſo iure nul-
la, eiſque impunè non parere licèt, vt legitur in eo-
dem Decreto. §. inhibitiones.& in dicto. c.Romana.&
in dicto Concil.Trid.d. c.7. vbi Bellarm. & Barboſ. ſic
docent. quæ autem dicãtur afferre præiudicium ir-
reparabile,docet Aloyſ.Ricc.in prax.fol.Eccl. reſol.
405.per totam.vbi vide.

His igitur non ſeruatis inhibitiones ſunt nullæ,& in-
ualidæ & ſine pęna eis contrauenıri poteſt, vt vi-
ſum eſt, quia inhibitio nulla non ligat manus Iu-
54 dicis inhibiti, quin procedere poſſit ea non ob-
ſtante ad vlteriora. c. non ſolum in fin. de appellat.in
6.Gemen.in c.ne captanda.§.fin.n.6.de conceſſ.preben.
in 6.Pariſ.conſ.108.nu.10.vol.1. Rol.conſ.77. nu.27.
in fin.vol.2. Soc.iun. conſ.47.in princ.vol.4.Surd.conſ.
424.nu.32.vol.3.Borell.in ſumm.deciſ.p.1. tit.35. nu.
153.Lancell.de attent.c.20.ampl.12.num.5.& lim.1.
Engen.conſ.75.nu.68.Farin.conſ.17.n.24.vol.1.& in
addit. littera H. Aloyſ. Ricc. in prax. for. Eccl. reſol.
406.n.3.ad fin.vbi dicit,quod inhibitio iniuſta,ſeu
inualida non eſt metuenda etiam ſine appellatio-
55 ne, quod tamen non procedit in inhibitione Ro-
tali, quæ ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſt timenda ob re-
uerentiam Pontificis, cuius Rota poteſt dici Au-
ditorium,Borell.d.tit.35.nu.80.vbi multos allegat,
quod tamen non procedit, ſi inhibitio Rotalis eſ-
ſet calumnioſa: vt per Lancell.de attent.p.2.cap.20.
ampl.11.num.33.

Nam animaduertendum eſt, quod inhibitio de iure
non ligat,neque operatur effectum ſuum,nec facit
56 attentata,niſi quando eſt Canonica.Felyn.in c. ſu-
per quæſtionum. §.fin. col.1. de off. deleg. Pariſ.conſil.
172.nu.15.lib.4.Rol.conſ.77.nu.24.lib.2. Lancell.de
attent.p.2.c.12.lim.16.nu.22.Ad hoc autem, vt in-
hibitio dicatur Canonicè facta, multa concurrere
debent,ſcilicet quod conſtet cauſam per appella-
57 tionem fuiſſe ad ſuperiorem deuolutam, eamque
intra x.dies fuiſſe interpoſitam, & antequam in-
hibitio relaxetur, pars eſt citanda ad contradi-
cendum appellationi, alias non tenet inhibitio:
ſic per tex.in d.c.Romana.§.quod ſi obijciatur, vbi gl.
& DD.de appell. in 6. cuius obſeruationem mãdat
Concil.Trid.d.ſeſſ.22.cap.7. de reform. & hoc docuit
etiam Iaſ.in l.ne quicquam nu.3. de off.proconſ. & leg.
58 vbi dicit, quod communiter tenetur in inhibitio-
ne relaxanda per Iudicem ad quem requiri partis
citationem, licèt in practica malè ſeruetur idem
Iaſ.in l.ſi opus nouum.num.6.verſ.1.adde.de nou.oper.
nunt.vbi hoc in iure veriſſimum eſſe dicit. Felyn. in
d. c. ſuper quæſtionum. §.fin. vbi dicit ſe ita vidiſſe à
practicis obſeruari. Dec.conſ.460.numer.20. Pariſ.
conſ.172.nu.15.lib.4.Aret.conſ.20.col.pen.verſ.circa
ſecundum.Rol.conſ.77.num.24.lib.2. Couar.pract.qq.
c.24.num.3.latè Lancell.de attent.p.2.c.20.in præfat.
q.5.n.209.210.211.& ſeqq. ibi latè hoc probat,&
teſtatur de communi,& quod de ſtylo Palatij nũ-
quam ſit inhibitio,niſi parte vocata: ſic etiam do-
cet Borell.in ſumm.deciſ.p.2.tit.35. nu.58.59.60. &
& nu.70.71.vbi plurimos congerit.pulchrè etiam
Aloyſ.Ricc.in prax.for.eccl.reſol.406.nu.1.2.& ſeqq.
vbi docet ante citationem appellati, & receptio-
59 nem appellationis non eſſe inhibendum,quia co-
gnitio, an ſit Iudex, debet præcedere omne exer-
citium Iuriſdictionis poteſt enim eſſe, vt appella-
tio ſit friuola,& fruſtratoria.

Ideò antequam concedatur inhibitio, debet præce-
60 dere cauſæ cognitio ſuper iuſtitia appellationis,
alias inhibitio non valet per tex.in d.c. Romana. §.
ſi vero.& §. ſi autem vbi Gemen.de appell.in 6.ſpecul.
de appell, §.de off. verſ. ſed quæritur. Felyn. in c. dile-
ctus.2.col.pen. de reſcript.Franch.in c.1.nu.14.de ap-
pell.Pariſ.conſ.108.n.6.& nu.31.lib.1.Alex.conſ.91.
n.7.lib.2.Rol.d.conſ.77.nu.24.Couar.d.c.24.nu.3.latè
Lancell.de attent.p.2.c.20.in præfat. q.4.n.119.120.
121.122.123.& ſeqq. vbi latiſſimè hoc probat,
prout Borell.d.tit.35.n.72.73.& ſeqq. vbi plurimos
congerit.Ricc.d.reſol.406.ſub num.3. ex quibus ap-
paret, quam malè faciant illi Superiores, qui paſ-

ſim

sim nulla prænia causæ cognitione, non constito
61 de grauamine, nec parte citata ad solas preces rei fugacis, vel mendacis, qui sæpe narrat, quod probare non potest, relaxant inhibitiones, quæ siue iustæ, siue iniustæ, sunt timendę seruatis tamen de iure seruandis, vt per *Rice. d.resolut.406. num. 3. vers.quibus casibus.*

Bene verum est, quod si appellatum esset à diffinitiua, vel habente vim diffinitiuæ, & per publica documenta constaret non solum de sententia, sed etiam de appellatione intra legitima tempora,
62 dummodo in eo casu non sit prohibita appellatio à iure, vel ab homine, tunc statim posset fieri inhibitio, etiamsi causa non sit expressa, quæ in diffinitiua non requiritur, vt per *tex.in c.pastoralis. §.præterea.de off.deleg.Gemen.in d.c.Romana. §. quod obijciatur.sub nu.2. vers.sed Innocentius. vbi Franch. col.2. vers.si verò. de appell. in 6. Rot. in nouis. decis. 346. incip. si appellatur.de appell.à diffin. Borell.d.tit. 35.n.62. p.2.*& concordat dictum *Decretum S.Congr.de anno 1600. in §. inhibitiones* post appellationem, vbi permittitur, receptam non concedan-
63 tur, nisi cum insertione tenoris sententiæ, aut decreti diffinitiui, aut vim diffinitiuæ habentis, vel damnum per diffinitiuam irreparabile continentis, alias inhibitiones sint nullæ ipso iure, eisque impune non parere liceat.

Hoc sanè tolerabile esset, quia iam Iudex à quo functus est officio suo, & potest quiescere, si de iure non sit prohibita appellatio, verum si essemus in appellatione ab interlocutoria tunc non sufficeret causæ cognitio, de qua supra, sed ante inhibitionem debet constare, quod Appellatio sit ex probabili causa interiecta, & tali, quæ, si fuerit probata, deberet legitima reputari, & quod per talem
64 appellationem negotium sit deuolutum ad superiorem, & quod denique superior recepta appellatione incipiat cognoscere de veritate causæ, & tunc, non ante potest in causa inhibere: *Specul. de appell. §.de officio.sub n.7.vers.si autem per tex.in c. non solum.ad fin.de appell.in 6.Gem.in d.c.Romana. §. si verò.ad fin.Rot.decis.58.alias.412.si appelletur.n.2. de appellat.in nou.Lancell.de attentat. d. p.2. c.20.in præfat.q.4.n.*137.138.139.*Borell.d.tit.35.nu.58.59. Rice.d.resol.406.num. 3. vers.ad hæc,*& nihilominus etiam in his causis seruatur eadē facilitas in inhibitionibus relaxandis in graue damnum iustitiæ, & litigantium.

Verum quia sæpissimè superiores ad se auocare causas ordinariorum prætendunt sub prætextu indebitæ, & iniustæ carcerationis rei, vt per appellatio-
65 nem à decreto de carcerando eo, quod ab huiusmodi grauamine detur appellatio, vt per *Card. Zabarell.in Cle.frequens.q.6.de excess. prælat.Borel.in sum.decis.p.2.tit.33.n.*118. *Quarāt.d.verb. Archiep. auctoritas.sub n.20.vers.hinc dubitari potest.ibi: tenor verò.Rice.in prax.for.Eccl.resol.405.n.4.*vbi ponunt decretum S. C. in hæc verba. An quod decreto *Conc.Trid.sess.13.c.1.de reform.& sess.24.cap.20. de reform.* dicitur de grauamine, quod per appellationem à diffinitiua reparari non potest, intelligi possit, & debeat de grauamine indebitæ carcerationis: Sanctissimus D. N. audita relatione Congregationis Concil. declarauit ita esse intelligendum, & ideo ab huiusmodi grauamine appellari posse, & Ordinarium teneri huius appellationi
66 deferre, & processum transferre ad Iudicem Appellationis, interim tamen reo manente in carceribus, donec Iudex Appellationis causa cognita aliud iusserit.

Verumtamen in hoc etiam cadit abusus, quia spreto huiusmodi decreto deuenitur ad inhibitiones nō visis actis, & quandoque mandatur reum à carceribus relaxari sine aliqua cognitione, prout vidi in
67 facto de quodam reo carcerato ex causa graui, quem iussit A. C. per Ordinarium, in cuius carceribus manebat, liberari præstita fideiussione de se præsentando, non viso processu, neque adhibita aliqua cognitione causæ, & postea reus neque accessit ad Iudicem ad quem, neque de delicto imputato fuit interrogatus, & tamen seruandum in hoc esset decretum prædictæ *Sacr.Congr.factum de anno 1600. in §.cum à grauamine,* quod per diffinitiuam reparari nequit, vt indebitæ carcerationis, vel torturæ, aut excommunicationis etiam cō-
68 minatæ appellatur, non, nisi visis actis, ex quibus euidenter appareat de grauamine, appellatio admittatur, aut inhibitio, vel prouisio aliqua concedatur; Causa appellationis pendente, appellans eodem, quo reperitur carcere, permanebit, quo ad Iudex ad quem appellatum est, visis actis, & causa cognita aliter decreuerit &c.

Si igitur hoc decretum obseruaretur, nulla esset controuersia, nec quisquam iustè dolere posset, cum enim materia carcerationis pendeat à qualitate causæ, an sit grauis, vel leuis, & an adsint inditia, nec ne, tota pendet ab arbitrio iudicis, quando carcerari quis debeat, vel non. *Bald. in c.1.in verb.*
69 *damna.nu.3.de pace constant.Afflict.in c.1.nu.21.ex quibus caus.feud.amitt.Menoch.de arb.iud.lib.1.q.88. n.1.Borell.d.tit.33.nu.*121. ideo si dum reus ad car-
70 cerem ducitur, appellat, adhuc carcerari potest *Innoc.in c. vt famæ. de sent. excommunic. Guid. Pap. decis.Delph.*235.*Borell.d.tit.33.num.*118.& non obstante appellatione in carcere detinetur, & custodiri debet, vt stylus etiam seruat. *Bald. in l.2. vers.*
71 *sed incidenter.C.de Episc.audien.Guid.Pap.decis.*237. *Clar.in prax.q.46.num.2.Lancell.de attent.p.2.c.12. ampl.4.n.22. Scapp.de iur.non script.lib.5.c.60. nu.3. Borell.d.tit.33.nu.*118.122. Vnde antequam Iudex
72 ad quem inhibeat Iudici à quo, debet sibi constare illa qualitas, quod fuerit iniustè, & indebitè carceratus, vt in dicto decreto statuitur, & declaratur, & sensit *Zabarell. in d.c. frequens. q.6. de excess. prælat.Borell.d.tit.33. num.*123.*in fin.* dicens, quod pendente discussione, an iustè fuerit appellatum, carceratus manet penes Iudicem, à quo fuit appellatum, & ita obseruandum est.

Neque dicatur, quod reus non possit habere scripturas ab Actuario Ordinarij, & ideo carcerem reddi
73 nimis longum, & obnoxium, quia respondetur huic inconuenienti fuisse satis benè prouisum per *Concil.Trid.d.sess.24.c.20. de Reform. & prædictum Decretum S. C. anni 1600. in §. si appellans* asserat sententiæ, aut Appellationis examen culpa Iudicis à quo, vel Actuarij habere non posse, nō ideo

recipienda erit appellatio, aut aliqua inhibitio
concedeuda, ſed eis tantum, ad quos pertinet, in-
iungi poterit, vt ſoluta coudigna mercede, ac tūc
74 examen Authenticum appellanti intra breuem
aliquem terminum competētem tradatur. caueat
Iudex à quo ne, ſi verè appellatum fuerit, in cauſa
appellabili interim aliquid in præiuditium appel-
lanris attentet &c. ex quibus conſtat S. Congrega-
tionē apprimè omnibus prouidiſſe, & decretum
ſanctum, & valde ſalubre promulgaſſe, cuius ſola
obſeruantia deſideratur.

Alind abſurdum ſæpè etiam ex prædictis reſultat,
quia rei impune habere cupientes, ſtudent ſe exi-
mi à iuriſdictione Iudicis Ordinarij, hoc enim
ſummopere deſiderant male agentes, vt vel nul-
lum, aut multum diſtantem habeant ſuperiorem,
quod tamen eis non eſt concedendum, niſi reſpe-
ctu cauſæ, pro qua pendet appellatio, quoniam
appellans in alijs cauſis ordinarij cui iuriſdictioni
75 ſubijcitur, & ideo Iudex ad quem Iuriſdictionem
Ordinarij in alijs impedire non poteſt, nec ab eius
poteſtate totaliter eximere appellantem, vt ſtatu-
tum eſt *in d. c. Romana. §. cum vero, vbi DD. de ap-
pell. in 6.* & apertè etiam legitur in *dicto Decreto
anni 1600. in §. Metropolitani in fin.* dū dicit: Tuncq;
appellantes non poſſint ſuperiores ab inferiorum
iuriſdictione quo ad alias cauſas eximere, & lo-
quitur tam de Metropolitanis, quam de legatis,
& Nuntijs, ac alijs ſuperioribus, ſi quidem certum
eſt: Archiepiſcopus non poteſt eximere quem-
quam ſubditum à iuriſdictione ſui Suffraganei,
76 quia hoc eſt reſeruatum Papæ, & ſi exemptionē
concedat, non valet. vt *in c. duo ſimul, de off. ordin. c.
nullus. de Iurepatr. Abb. in c. cum inter. n. 14. de re iud.
ſic Eraſm. à Chokier. in trac. de iuriſd. ord. in exempt. p.
1. q. 3. nu. 10. verſ. diſtinguendum* & hoc idem dicen-
77 dum eſt de Legato cum à latere, vt non poſſit
talem exemptionem ſubditis Ordinariorum cō-
cedere, cum nihil valeat facere, quod tendat in
violationem iuris communis. *ex gl. in c. quod tranſ-
lationem. de off. legat. Abb. in c. fin. n. 2. cum apoſtill. de
confirm. vtil. vel inutil. Rebuſ. in prax. beneſ. p. 1. tit. de
renoc. vnion. nu. 26. Boer. de poteſt. leg. nu. 44. Villadieg.
eod. trac. p. 1. q. 9. nu. 64. pulchrè Barboſ. de vniuerſ. iur.
Eccl. p. 2. c. 5. num. 80.* vbi id aperte dicit, docetque
78 quod eximere aduerſatur iuri, & plurimum præ-
iudicat Eccleſiæ; idem cōfirmat *Eraſm. d. q. 3. n. 13.*
vbi dicit, quod Legatus de latere duplici ratione
non poteſt eximere, tum quia exemptionis con-
79 ceſſio eſt de reſeruatis Papæ, tum quia Legatus de
latere non poteſt quidquam facere violando ius
80 commune, & quod ideo non eſt facilè conceden-
da exemptio, ſed potius reijcienda, quod ſatis cō-
forme eſt *Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 11. & c. 20. de re-
form.*

Vnde apparet, quam iuſtè prætendant Ordinarij re-
linquendam ſibi eſſe primam inſtantiam, & ea pē-
dente intra biennium non fore ſibi à ſuperiore
inhibendum, ſiue per viam quærelæ, ſiue per viam
appellationis adeatur, adeo, vt nec valida cenſen-
81 da ſit conſuetudo contraria, vtpotè offendens re-
gulas SS. Patrum, & canonum antiquorum vt per
*tex. in c. nullus. 9. q. 2. & c. per ſingulas. 1. q. 2. cap. con-
queſtus. c. Archiepiſc. 9. q. 3.* dixit in verbis *Barboſ. de
vniuerſ. iur. Ecc. lib. 1. c. 7. n. 77.* vbi quod non eſt ob-
ſeruanda conſuetudo, vt Metropolitani cogno-
ſcant cauſas in prima inſtantia ad eorum ſuffra-
ganeos ſpectantes.

Et hoc idem dicendum eſt, etiamſi demus tam Ar-
chiepiſcopum, quam Legatum, vel A.C. poſſe adiri
per viam quærelæ ſimpliciter ſiue appellatione ſe-
cundum opinionem *Abb. in d. c. in litteris. in fin. de
off. deleg.* quia tunc quærela ſupponit decretum,
82 vel ſententiam præcedentem, licèt nullam, & in-
ualidam, cum ſatis viderimus idē eſſe quærelare,
quod de nullitate dicere vt per *Couar. pract. qq.
lib. 1. c. 9. ſub n. 2.* & propterea Ordinarius iam fun-
ctus eſt officio ſuo etiam nulliter iudicando, &
83 quærela tunc deuoluit negotium ad ipſum ſupe-
riorem ſicut appellatio vt per *Bart. in d. l. ſi expreſ-
ſim. num. 14. C. de appellat. Abb. in d. c. in litteris in fin.
Franch. in dicto c. dilecto. ſub nu. 24. de appell.* qui di-
84 cunt remedium nullitatis æquipollere remedio
appellationis, ideo ſemper præceſſit prima inſtan-
tia coram ordinario, & fit deuolutio negotij ad
Archiepiſcopum, non poſſet enim adiri per viam
quærelæ, niſi mediante deuolutione, vt per *Barboſ.
de vniuerſ. iur. Eccl. p. 1. cap. 7. ad medium*, vbi quod
ante pronuntiationem ordinarij non fit prædicta
deuolutio ad Archiepiſcopum: ergo etiam ſi Me-
tropolitanus, vel Legatus adeatur per viam quæ-
relæ, neceſſe erit primum præceſſiſſe inſtantiam
85 coram Ordinario & vt negotium deuoluat ad ſu-
periorem, neceſſe erit prius probare de nullitate
allegata, quia eſt fundamentum intentionis eius,
qui quærelat, & de nullitate dicit. *Bart. in l. 1. §. quod
autem. ff. ne quid in flum. publ. Iaſ. conſ. 164. nu. 3. lib. 2.
Becc. conſ. 53. n. 9. Surd. deciſ. 56. n. 2. & deciſ. 75. n. 11.*
& ſic ſeruanda erunt omnia, quæ de appellatione
diximus in terminis etiam opinionis Abb. cui ta-
men reſpondet. *Scacc. de appell. q. 19. rem. 1. concl. 6.
n. 85.* vbi latè diſcutit articulum, an Archiepiſco-
pus poſſit adiri per viam quærelæ, & negatiuè con-
cludit.

Imò cum ſatis probatum ſit per viam quærelæ pro-
86 cedere, non eſſe aliud quam de nullitate ſeorſum
dicere. *Scacc. d. concl. 6. n. 85. verſ. non recedas.* longè
cautius procedere debebit Iudex ad quem in re-
laxanda inhibitione, quando principaliter dictum
eſt de nullitate, quam ſi ſimul cum appellatione,
& per viam appellationis, quia niſi tunc inconti-
87 nenti nullitas poſſit probari, non impedietur exe-
cutio ſententiæ *l. fin. in fin. C. de ordi. cogn. Bart. in l. 4.
§. condemnatum. ff. de re iud. vbi etiam Ang. col. 2.
Bald. in d. l. fin. in fin. & in l. tale pactum. §. qui prouo-
cauit. verſ. xij. quæro. de pact. pulchrè. Franch. in d. c. di-
lecto. n. 149. verſ. Tertio hoc, de appell.* vbi benè dicit,
quod ſi nullitas ſeorſum ab appellatione intenta-
tur, non poteſt coram Iudice executionis opponi
exceptio litis pendentis ſuper nullitate, quia ſi lis
pendeat ſuper nullitate principaliter mota ſeor-
ſum ab appellatione non impeditur executio, &
88 ſic non poterit fieri inhibitio per Iudicem ad quē
Iudici à quo, ſi vero nullitas deducitur ſimul cum
appellatione, & ſic quærela, & appellatio concur-
runt, tunc iudicatur de nullitate, prout de appel-
latione

latione per Franch.d.c.dilecto.nn.149.vers.patet er-
89 go,de appellat.adeò,vt deserta appellatione rema-
neat etiam deserta nullitas. vt per Scace. de appell.
d.q.19.rem.1.concl.3.nu.14. & tunc nullitas sic de-
ducta cum appellatione operatur deuolutionem
90 nõ solum causæ nullitatis, sed etiam negotij prin-
cipalis per tex. in d.c.dilecto. & in c.exhibita, in fin.
de appell. Archid. & Io:And. in fin.de re iudic. in 6.
Franch.in d.c.dilecto.vers.amplius.vbi etiam Imol.&
Innoc.de appell. ergo sequitur clarè, quod adire su-
periorem siue per viam quærelæ, siue per viam
91 appellationis, non efficit, quin firma maneant,
quæ diximus de inhibitionibus non relaxandis in
prima instantia coram Ordinarijs pendente, quia
semper seruanda est forma d.c.Romana de appellat.
in 6.Conc.Trid.sess.22.c.7.de reform.& sess.24.c.20.
de reform. & dicti decreti Sacr. Congr. facti de anno
1600.tam à Metropolitanis, & Primatibus, quam
92 à Legatis,& Auditore Cameræ, & alijs, dempto
Papa, qui potest omnia in negotijs Ecclesiasti-
cis.

Debet etiam excipi Auditor Cameræ in illis nego-
tijs,in quibus adest obligatio formæ Cameralis,
quoniam causas obligatione Camerali secũdum
93 formam Cameræ Apostolicæ firmatas in parti-
bus existentes Auditor Cameræ ad se auocare po-
test, etiamsi extra Curiam contractus sit celebra-
tus, & licet pendeant coram ordinarijs, quia est
merus executor omnium obligationum Came-
ralium, & quia ita se obligans censetur consentire
in eius iurisdictionem, etiamsi coram ordinario
cęptum sit Iudicium, vt ex Galles. in tract.de oblig.
Camer. in princ. & ibi Zacch. dixit latè Lancellot. de
attentat.lit.pend.p.2.c.4.lim.15.n.4. & seqq.& c.20.
lim.26.nu.2.3.& per tot.Flores de Mena var.lib.1.q.
12.nu.48.Gratian.disc.118. in fin.Ricc. in prax.aurea
resol. 342.Nonar.in sing.iur.can.concl.54.n.5. Barbos.
de off.episc.p.3.c.81.n.16. & ad Conc.Trid.de reform.
sess.24.c.20.num.5.

Vnum tamen pro coronide notandum est, quod li-
94 cèt in dicto Conc.Trid.d.cap.20. præcipiatur,vt Or-
dinarij infra biennium à die litis motæ causas ter-
minare debeant,alioquin ad superiores liceat ha-
bere recursum,tamẽ hoc intelligendum est,si ipse
Ordinarius fuerit in dicto termino negligens, &
95 steterit per ipsum,quin causa expediatur adeò,vt
defectus sit in iudice, qui etiam interpellatus no-
luit causam expedire sic decisum refert Marche-
san.de commiss.p.2.§.4.num.54.Franc.in Thesaur.for.
Eccl.p.2.c.1.num.72. Ricc.in prax.aurea resol.334.in
princ.& decis.Curiæ Neap.decis.153.p.4.Gramm.vot.
31.num.13.Osasch.decis.pedem.12.n.6.F[illegible] aar.in sing.
iur.can.concl.55.Barbos. de off.episc. p.3. d. alleg. 81.
num.9. vbi pulchrè dicit, quod ad hoc, vt constet
de culpa Iudicis, debet sæpè perquiri, & de hoc
etiam coram Iudice superiore instari, quia si per
96 Iudicem non steterit, etiam elapso biennio non
erit locus appellationi : idem Barbos. ad dictum
Concil.Trid.sess.24. de reform.c.20.nu.25.post Salgad.
trac.de potest.regia tom.1.p.2.c.17.nu.35. sic confir-
mat quod si per Iudicem non steterit, quominus
intra biennium causa definiatur, sed ob illius gra-
uitatem, & qualitatem, vel partium cauillationes
non sit definita, elapso etiam biennio non habet
locum appellatio.

Placeat ergo superioribus relinquere Ordinarijs co-
gnitionem in prima instantia, & non grauabun-
tur, si secunda deferatur ad maiorem, & inhibi-
tiones iustè timebuntur, & non erit, qui recuset
obedire,& sanè mens superiorum recta est, sed sæ-
pè ministrorũ opera hæc nascuntur inconuenien-
tia, in casu autem nostro alio etiam respectu pos-
set sperni inhibitio, quia Episcopus Regien. est
exemptus,& Sedi Apostolicæ imediatè subiectus,
97 vt ego demostraui in contr.for.5.nu.72.73.iur.eccl.
c.7.nu.33. sed quidquid sit de hoc, cuius iudicium
spectat ad sedem Apostolicam, non est opus hoc
remedio, si obseruentur sacri canones, & Conci-
lia,ac decreta S.Congregationis.& ita &c.

Hæc autem dicta sunt pro defensione iurisdictionis
Episcoporum & Ordinariorum, quia iustitiæ di-
stributiuæ est officium, vt vnicuique quod suum
est,tribuatur,& ideò omnibus Episcopis, & Ordi-
98 narijs debet sua iurisdictio illæsa seruari ad tex. in
c.peruenit.11. q.1.cap.2. de religios. dom.gl.in c.sicut
olim.de accusat.c.dilecti filij.de priuileg. c.fin. vbi DD.
de confirm.vtil. vel inutil. nam Episcopus est Iudex
99 in solidum in sua Diœcesi, & cuncta debent defer-
ri prius ad ipsum.c.fin.de off.Archid.& ipse omnem
causam sibi competentem debet audire in sua
Diocęsi.c.de persona.vbi Card.Alex.11.q.1.adeo,vt
habeat vniuersalem iurisdictionem in tota sua
Diocęsi.c.cõquerente.de off.ordin.c.1.de Iudic.Gemin.
in d.c. Romana. §. Archidiaconis. de Appell. in 6. &
ideò optimè sancitum est in d. Concil.Trid. sess.24.
c.20. de reform.quod Legati etiam de latere, & alij
100 quaruncunque facultatum vigore non solũ Epi-
scopos in prædictis causis impedire, aut aliquo
modo eorum iurisdictionem præripere, aut tur-
bare non præsumant, sed nec etiam contra cleri-
cos, aliasve personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo
prius requisito,eoque negligente procedant:Hoc
si obseruetur, satis erit: Sequitur tenor dicti De-
creti S.C.

Ad tollendas ambiguitates, & controuersias iuris-
dictionales, quæ inter appellationum, & prioris
instantiæ Iudices, nõ sine partium dispendio cur-
susque Iustitiæ impedimento, & sæpè cum scan-
dalo oriuntur, sacra Congregatio causis Episco-
porum præposita facta prius relatione Sanctissi-
mo D. N. Clementi Papæ VIII. ac de sanctitatis
suæ mandato viuæ vocis oraculo desuper habito,
in hunc, qui sequitur modũ ab omnibus, ad quos
spectat,in posterum fieri, ac seruari mandauit, ac
mandat,Metropolitani,Archiepiscopi, Primates,
aut Patriarchæ in suffraganeos,eorumvè subditos
non iudicent,nisi in casibus à Iure expressis:

Idem, nec alij Superioris etiam Nuntij, Sublegati de
101 latere specificam facultatem maiorem non ha-
bentes, causas in Curijs Ordinariorum, sub aliorũ
inferiorum Iudicum pendentes ad se non aduo-
cent,nisi per viam legitimam appellationis ad ip-
sorum Tribunalia deferantur, tuncque appellan-
tes ab inferiorũ iurisdictionibus quoad alias cau-
sas exprimere non possint.

Appellationes nunquam recipiantur, nisi per pub:

documenta, quæ tealiter exhibeantut, priùs con-
ſtiterit appellationem à ſcntentia diffinitiua, vel
habentem vim diffinitiuæ, aut à grauamine, quod
per diffinitiuam ſeutentiam reparari non poſſit
in caſibus à Iure non prohibitis, per legitimam
perſonam, & intrà debita tempora fuiſſe interpo-
ſitam, & proſequutam.

Necdùm cauſæ coràm inferioribus Iudicibus pen-
dent, antè diffinitiuam ſeutentiam, vel vim diffi-
102 nitiuæ habentem de grauamine illato ſuperio-
res agnoſcere valeāt, licet citrà præiudicium cur-
ſus cauſarum ſe id facere conteſtentur, nec ad
hunc effectum liceat eis inhibere, aut ſimpliciter
mandare, vt ipſis copia proceſſus tranſmittatur
etiam expenſis appellantis.

Inhibitiones poſt appellationem, ſicut præmittitur
receptam non concedantur, niſi cum inſcriptio-
103 ne Tenoris Sententiæ, aut decreti diffinitiui, aut
vim diffinitiui habentis, vel damnum per diffini-
tiuam irreparabile continentis, alias inhibitio-
nes, & proceſſus, & indè ſequuta quæcunque ſint
ipſo Iure nulla eiſque impunè non parere liceat.

Si appellans aſſerat ſententiæ, aut appellationis exē-
plum culpa Iudicis, à quo vel actuarij habere non
poſſe, non ideò recipienda erit appellatio, aut ali-
qua inhibitio concedenda, ſed eis tātum, ad quos
104 pertinet, iniungi poterit, vt ſoluta condigna
mercede, actorum exemplum authenticum ap-
pellanti intrà breuem aliquem competētem ter-
minum tradatur. Caueat tamen Iudex, à quo,
nè ſi verè appellatum fuerit in caſu appellabili,
interim aliquid in præiudicium appellantis at-
tenſit, etſi per actum pub; aut per teſtium depo-
ſitiones conſtiterit acta denegari appellanti, tunc
mandato tradendi acta poſſit Iudex appellatio-
nis adijcere, ne interim aliquid noui contra ap-
pellantem attentetur.

Ab executione decretum S. Conc. Trid. aut viſitatio-
nis Apoſtol. appellationes à Metropolitanis non
recipiantur, nec ſi Epiſcopi virtute eiuſdem Sac.
Conc. procedunt, vt Sedis Apoſtolicæ delegati in
cauſis, quæ ſub eorum iuriſdictione ordinaria non
comprehenduntur, ſalua tamen in hoc caſu lega-
torum, & Nunciorum Apoſtolicorum Authori-
tate.

In cauſis verò viſitationis ordinariorum, aut corre-
ctionis morum, quoad effectum deuolutiuum tā-
105 tùm admittantur, niſi de grauamine per diffi-
nitiuam irreparabili agatur, vel cum viſitator ci-
tata parte, & adhibita cauſæ cognitione iudiciali-
ter procedit, tunc enim appellationi locus erit
etiam quoad effectum ſuſpenſiuum.

Cum à grauamine, quod per diffinitiuam reparari
nequit, vt indebitæ carcerationis ſub torturæ, aut
excommunicationis etiam comminatæ appella-
tur, non, niſi viſis actis, ex quibus euidenter appa-
reat de grauamine, appellatio admittatur, aut in-
hibitio, vel prouiſio aliqua concedatur.

Cauſa appellationis pendente, appellans in eo-
dem, quo reperitur carcere, permanebit, quo-
ad Iudex, ad quem appellatum eſt, viſis actis,
& cauſa cognita aliter decreuerit, & tunc ſi à Iu-
dicis, ad quem decreto vim diffinitiuæ habente
fuerit appellatum nihil mandare, aut pro ſui de-
creti executione attentare poterit, donec per Iu-
dicem ſuperiorem aliud fuerit ordinatum.

Acta originalia proceſſuum primæ inſtātiæ ad Iudi-
cem appellationis Notarius mittere non coga-
106 tur, niſi probabilis aliqua falſitatis cauſa, & ſu-
ſpicio incidat, quæ iudicialiter obijciatur, & tunc
terminata cauſa remittēda ſunt ad Ordinarium,
vt in ſuo Archiuio conſeruentur.

Cenſura Eccleſiaſtica in appellantem prolata rela-
xari, aut nulla declarari per Iudicem appellatio-
nis non poſſit, niſi auditis partibus, & cauſa co-
gnita, tuncque ſi conſtiterit eam iuſtam eſſe ad
107 iudicem, qui excommunicauit, appellās remit-
tendus eſt, vt ab ipſo iuxta ſacros Canones bene-
ficium abſolutionis, ſi humiliter petierit, debi-
tamque emendationem præſterit, obtineat; ſi ve-
rò iniuſtam eſſe clarè appareat ſuperior abſolu-
tionem impendat, ſi dubitetur honeſtius eſt, vt ad
excommunicationem intra breuem aliquem cō-
petentem terminum eidem præfigendum abſol-
uendus remittatur, licèt etiam ſuperior hoc caſu
in idipſum per ſe præſtare iure poſſit.

Abſolutio ad cautelam non niſi parte citata, & viſis
actis, eum dubitatur de nullitate excommunica-
108 tionis ab homine prolatæ, vel à Iure ſi occurrat
dubium facti, vel probabile dubium Iuris, conce-
denda erit, tuncque ad tempus breue cum rein-
cidentia, & præſtita per excommunicatum cau-
tione de ſtando Iuri, & parendo mandatis Eccle-
ſiæ tantùm, etſi iuxtà formam à Iure præſcriptam
apparebit, quem ob manifeſtam offenſam excom-
municatum fuiſſe, debitam etiam ſatisfactionem
præſtare, etſi ob contumaciam manifeſtam, ex-
penſas pariter ſatisfacere, & cauere de Iudicio ſi-
ſti coram excōmunicatore quis tenebitur, priuſ-
quam ad cautelam abſoluatur.

A ſententia etiam diffinitiua contra verum contu-
macem appellatio non recipiatur, nec inhibitio,
aut alia quæuis prouiſio, quandiù appellans in
huiuſmodi vera contumacia perſtiterit conce-
datur: Romæ in ſacra Congregatione die xvj.
Octob. 1600.

Alex. Card. Florent.

Hiero: Agucchius Sec.

EPITOME.

Mora quando poſſit purgari in vltimis voluntatibus, & maximè quando præcepto adiecta eſt pœna, & dies.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum teſtatoris quomodo ſe habeat non implens.*

2 *Caducitati in vltimis voluntatibus, vt locus ſit, quatuor requiruntur.*

Hæres

3 *Hæres vt incurrat pœnam à testatore impositam requiritur scientia specifica.*

4 *Dies interpellat pro homine, & quando.*

5 *Priuatiua in materia dies non interpellat pro homine.*

6 *Interpellatio requiritur, vt pœna incurratur.*

7 *Præceptum testatoris implere etiam post tempus sufficit,*

8 *Mora de iure canonico semper purgari potest re integra.*

9 *Pœna non incurritur, si factum reuocetur, propter quid?*

10 *Pœna euitatur, si omissum executioni demandetur,*

11 *Dolus requiritur, vt pœna incurratur.*

12 *Caducitas vt euitetur, sufficit qualibet causa.*

13 *Caducitas est materia rigorosa, quæ cessat ex leui causa,*

14 *Testatoris mandatum vt lex seruari debet.*

15 *Hæres potest à testatore priuari hæreditate, si non obediat eius mandato.*

16 *Pœna priuationis à testatore imposita per inobedientiam committitur.*

17 *Testator potest in eodem testamento hæreditatem dare, & adimere,*

18 *Filius inobediens testatori non priuatur legitima, sed residuo hæreditatis.*

19 *Legitima non priuatur, qui contrauenit menti testatoris.*

20 *Testator potest obligare hæredem ad ratificandum eius testamentum.*

21 *Pater potest excepta legitima vocare extraneos, si filius non seruat eius voluntatem:*

22 *Testari vnusquisque potest de bonis suis liberè, excepta legitima.*

23 *Pater potest suam hæreditatem relinquere filijs sub conditione.*

24 *Filius excepta legitima habetur pro extraneo, & pœna ab eo exigi potest.*

25 *Voluntati testatoris contrauenieus efficitur indignus eius hæreditate.*

26 *Hæres, qui non paruit voluntati testatoris, priuandus est hæreditate.*

27 *Culpa grauior in committendo, quam omittendo.*

28 *Pœna incurritur, si hæres non obediat testatori tam committendo, quam omittendo.*

29 *Omittens accipere insignia testatoris priuatur hæreditate.*

30 *Inobediens testatori priuatur hæreditate.*

31 *Negligens parere voluntati testatoris priuatur hæreditate.*

32 *Hæres, qui tenetur dare decem in termino, si nouem tantum dederit, incurrit pœnam.*

33 *Morosus in obediendo testatori priuatur eius hæreditate.*

34 *Inobediens vt puniatur, quando requiratur monitio.*

35 *Lex inobedientem testatori non punit, nisi præuia monitione.*

36 *Legatum non soluens quando priuetur hæreditate.*

37 *Mora non potest purgari post commissam pœnam in vltimis voluntatibus, & quando.*

38 *Pœnæ locus est sine purgatione moræ, quando dies est appositus obligationi.*

39 *Dies interpellat pro homine etiam in pœnalibus.*

40 *Interpellatio quando non sit necessaria, vt hæres impleat mandatum testatoris.*

41 *Monitio ad incurrendam pœnam non requiritur, vbi dies, & pœna inest obligationi.*

42 *Hæres inobediens testatori sine interpellatione incurrit pœnam.*

43 *Pœna, & dies si sint à testatore expressa, incurritur pœna sine interpellatione.*

44 *Moræ purgatio non datur in contractibus, vbi dies & pœna expressa est.*

45 *Argumentum à contractibus ad vltimas voluntates valet.*

46 *Scientia testamenti requiritur, vt hæres inobediens priuetur hæreditate.*

47 *Hæres præsumitur habere scientiam testamenti, qui soluit legata.*

48 *Scientia testamenti inducitur ex solutione legatorũ.*

49 *Priuatio hæreditatis non incurritur nisi hæres detractet implere testamentum.*

50 *Hæres tenetur implere mandatum testatoris quam primum potest id facere, alias.*

51 *Dies an interpellet pro homine, si tractatur de priuãdo hærede ipsa hæreditate.*

52 *Hæredem obtemperasse testatori ante litis contestationem sufficit.*

53 *Mora an possit purgari ab hærede inobediente.*

54 *Hæreditas transfertur ad substitutũ data inobedientia hæredis, & quando.*

55 *Contrauenieus voluntati testatoris hæres ipso facto priuatur comodo hæreditatis.*

56 *Morosus non potest postea adimplere, & euitare pœnam testatoris.*

57 *Mora semel commissa perpetuo durat.*

58 *Temporis limitati lapsus inducit renuntiationem.*

59 *Dictio: statim: quid importet.*

60 *Dictio: statim: est significatiua latæ sententiæ, & ipso iure.*

61 *Ius statim quæritur substituto per contrauentionem hæredis.*

62 *Hæres contrauenieus voluntati testatoris habetur pro mortuo.*

63 *Mortis, & contrauentionis casus purificantur in hærede.*

64 *Equiparatorum eadem est natura & dispositio.*

65 *Mora non potest purgari, nisi intra breue tempus.*

66 *Moræ purgatio fundatur in æquitate, quæ cessat lapso longo tempore.*

67 *Moræ purgatio non admittit restitutionem in integrũ.*

68 *Mora non potest purgari, vbi est pactum resolutiuum.*

69 *Hæres priuatus hæreditate potest detrahere legitimam, & Trebellianicam.*

70 *Trebellianica non est priuandus, qui priuatur hæreditate patris, ob contrauentionem.*

71 *Hæres, qui priuatur post aditam hæreditatem, censetur fideicommisso grauatus.*

72 *Trebellianica quando censeatur probibita ob priuationem hæredis.*

73 *Caducitatem excusari per quamlibet causam quomodo intelligatur.*

74 *Causa vt excuset à mora, & caducitate qualis esse debeat.*

Ne

Ne fcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Mirandulana deuolutionis bo-
norum. D.Lucretius Pedocha nobilis
dicti loci in fuo teftamento dotatis
duabus eius filiabus Hyppolita, &
Minotia, hæredem fecit D. Francifcũ
eius filium, cui fubftituit eiufdem fi-
lios mafculos, & mafculis deficientibus fœminas;
& his quoque ceffantibus vocauit filias proprias
volens bona conferuari in familia, & fecit multas
alias adnotationes, & maximè prohibuit dicto
eius filio, vllo vnquam tempore fe præftare fide-
iufforem pro aliquo, quia noluit fuper eius bonis
valere obligationem, vt hæreditas integra perue-
niat ad fubftitutos, vt latius in teftaméto in quo
etiam fubiunxit, *comandando, che detto fuo herede
fia tenuto fubito, che fia vscito della pupillare età ap-
prouare, & ratificare la prefente fua difpofitione,
& tutte le cofe da lui ordinate per publico Inftru-
mento, e dato, che non voleffe ratificare, ò approbare il
detto fuo teftamento all'hora lo priua della fua heredi-
tà, & vuole folo habbia la legitima, & in quel Cafo in-
ftituifce le dete fue figlie*: Sed dict. D.Francifc. hæres
antedictæ egreffus pupillarem ætatem non cura-
uit adimplere præceptum teftatoris, & ratificare
1 voluntatem patris, imò in hac mora permanfit
vfque ad annum 40. fuæ ætatis tempore motæ li-
tis, quando dicta D.Minotia eius foror, ftãte quod
altera facta eft monacha ordinis S. Claræ, vifo,
quod dictus hæres eius frater diffipabat fubftãtiã,
intentauit deuolutionem dd. bonorum hæredita-
tis paternæ, ob non implementum præcepti tefta-
toris eo, quod tali cafu ipfa fuerit inftituta, quæri-
tur quid iuris.

Et fanè videtur dicendum, quod non fit locus cadu-
citati prædictæ quia ad hoc, vt priuationis pœna
locum habeat ob contrauentionem factam præ-
cepto teftatoris, quatuor requiruntur copulatiuè
fcilicet interpellatio partis, monitio iudicis, fcié-
tia plena, & perfecta difpofitionis pœnalis, & de-
2 tractatio oneris; cum aliud fit omittere imple-
mentum voluntatis teftatoris, aliud illi contrafa-
cere: vt poft *Anguil. pleno conf.36. Rain. confil.184.
vol.2. Burfat. confil.167. vol.2.* inquit pulchrè *Cofta
trac. de ration. rata. q.143. nu.3.4.5.* quem fequitur
Merlin. trac. de legitim. lib.3. tit.2. q.21. n.10. & n.19.
vbi quod non fufficit fcientia præfumpta, fed re-
3 quiritur fpecifica, totalis, & indubitata imò opor-
tet quod habeat fcientiam teftamenti in illa par-
te pœnali. *Menoch. conf.533. nu.6.*

Neque obftat, quod dies interpellet pro homine
4 *iux. l. magnum. C. de contrah. & committ. ftipul.* quia
5 hoc non procedit in materia priuatiua, vt poft
*Gabriel. com. concl. tit. de folut. concl.2. nu.14. Canoc.
decif.9. n.14.* dixit pulchrè *Coft. d. q.143. n.6.* & ideò
magis communis eft DD. fententia, vt requiratur
6 interpellatio: vt per *Merlin. d. q.21. nu.11. verf. nihi-
lominus*. Vnde cum hæc omnia non verificentur
copulatiuè videtur ceffare deuolutio prætenfa.

Cui tanto minus locus effe poteft, quia ante litis cõ-
teftationem dictus hæres obtemperauit teftatori,
& acceptauit omnem eius difpofitionem per In-
7 ftrumentum publicum, ideò hoc fufficit ad pœnã
euitãdam, vt pulchrè dixit *Merlin. dict. quaft.21.*
8 *n.36.* mora enim de iure canonico poteft purgari
quandocunque re integra. *Farin. decif. recent. 577.
nu.2. p.2. Beltram. ad Ludouif. decif.559. fub num.10.*
9 ficut enim pœna non incurritur, fi factum reuoca-
tur, antequam fit ius quæfitum fubftituto. latè *Fu-
car. de fubftit. q.583. nu.7.* ita euitatur, & facilius, fi
10 quod omiffum fuit, executioni demandatur: ad
tradita per *Beltram. d. decif.559. nu.10. lim.5.*

Et denique videtur dicta Hæres excufandus à pœna
caducitatis, quia nõ probatur, quod dolosè omif-
ferit ratificationem teftamenti paterni fibi præ-
11 ceptam, & tamen dolus requiritur, & fine dolo
non incurritur pœna. *Mandel. conf.97. num.35. lib.1.
Honded. conf.58. num.19.20. lib.1. Peregr. de iur. fifc.
lib.2. tit. vlt. nu.21. in fin. Merlin. d. q.21. num.17.* & ad
effugiendam caducitaté prædictam fufficit quæ-
12 liber caufa etiam facta, & iniufta, ac beftialis. *Lu-
douif. decif.338. n.8. Caualer. decif.81. n.3. Rubeus de-
cif.293. nu.5. p.2.* hæc enim eft materia rigorofa, &
13 Rota folet illam excufare etiam ex leui caufa.
*Farin. d. decif. recent.577. n.4. p.2. Seraph. decif.1228.
num.5.*

His tamen non obftantibus refoluendum videtur,
quod dictus hæres ceciderit à commodo hæredi-
tatis, dempta legitima, & apertus fit locus fubfti-
tutis, quia aperta funt verba teftatoris mandan-
tis, quod prædictus eius filius ftatim poft pupilla-
rem ætatem teneatur ratificare dictum eius tefta-
mentum, alias eum priuauit hæreditate, legitima
excepta, & fubftituit dictas eius filias, ergo venit
14 cafus fubftitutionis, quia mandatum teftatoris,
vt lex, obferuandũ eft. *§. difponat, in Auth. de nupt.*
& ideò poteft teftator præcipere fuo hæredi, vt
aliquid faciat, vel dicat fub pœna priuationis hæ-
reditatis adeò, vt fi fit inobediens poffit priuari
15 commodo hæreditatis, dummodo præceptum
non fit turpe, vel impoffibile, vt benè probat *tex.
in l. vnic. vbi Bart. Bald. Salyc. & communiter DD. C.
de his, quæ pæn. nom. l. quoties. C. de donat. quæ fub
mod. l. ftipulatio ifta. §. alteri. ff. de verb. oblig. c. verum
de condit. appof. Bart. & DD. in l.2. §. vlt. ff. de verb.
oblig. Alex. conf.138. nu.12. lib.1.* vbi quod quando
pœna priuationis imponitur à teftatore, nemo
16 ambigit, quin per inobedientiam, & inobfer-
uantiam committatur. *Parif. conf.100. nu.7. lib.4.* pul-
chrè *Decian. conf.48. nu.27.28. lib.2.* vbi quod quan-
do talis pœna per teftatorem eft impofita, nihil
aliud confideratur, nifi contemptus ipfe inobe-
dientis, & talis voluntas pro lege feruanda eft,
17 quia teftator in eodem teftamento poteft hære-
ditatem dare, & adimere in pœnam adeò, vt id
totum pendeat ex arbitrio teftatoris: & concor-
dat *Rot. Rom. die 15. Febr. 1588. coram Comitulo, vt
apud Gafpar Ant. Thef. qq. for. lib.2. q.20. n.21. Hon-
ded. conf.82. nu.14. lib.2. Merlin. de legitim. lib.3. tit.2.
q.21. nu.1.2.3.4. & nu.8.* vbi licèt defendat filium
inobedientem teftatoris præcepto non priuari le-
18 gitima, tamen quo ad refiduum hæreditatis ha-
bet pro indubitato & idem docet *Peregr. de iur.
fifc. lib.2. tit. vlt. nu.2. & nu.22. in fin.* vbi quod de-
bemus

bemus esse contenti pœna priuationis hæredita-
19 tis, & non extendere ad priuationem legitimæ,
& Trebellianicæ. *Rota post cons. crim. Farin. libro 2. decis. 87. numero 1. Rota apud Cenc. de Cens. decis. 15. num. 1. 2.*

Et sanè non est mirum, quod sic possit pater instituere filium, præcipiendo ei, vt paternum approbet testamentum, in quo non adsint conditiones
20 turpes, vel impossibiles, quia dummodo salua sit legitima filiorum, pater de residuo potest ad libitum disponere, & extraneum etiam hæredem instituere, cum sit satis filio legitimam titulo institutionis relinquere, & tunc parētes possint in cæ-
21 teris bonis extraneos vocare ad *tex. in l. cum quæritur de inoff. testam. l. Papinianus. §. quoniam. eod. l. fin. C. de liber. præter. l. parentibus. vbi Bart. C. de inoff. testam. l. verbis legis. ff. de verb. sign. gl. in l. Titia. §. 1. de leg. 2. Crauc. cons. 856. nu. 2. 3. vol. 5. ex tex. in §. 1. in Auth. de trien. & semiss. & §. aliud quoque capitulum, in Auth. vt cum de appell. cognos. Mangil. de imput. & detract. q. 3. n. 9. q. 19. n. 11. q. 71. & q. 80. nu. 10. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit. 8. nu. 56. & lib. 11. tit. 18. nu. 13.* qui dicunt vnumquemque de bonis suis
22 posse liberè disponere, præterquam de legitima, quæ filijs debetur sine onere, & sine conditione, ergo testator potuit bona sua, quæ legitimam ex-
23 cedunt, filijs suis non relinquere, vel sub aliqua cōditione relinquere, velut approbandi suum testamentum *arg. tex. in l. in actionibus. in princ. ff. de in lit. iuran. l. interdictionibus. ff. de pact. Alciat. in l. actione, sub n. 19. C. de transact. Mantic. de coniect. vlt. vol. d. lib. 9. tit. 8. nu. 64.*

Vnde si pœna infligitur filio inobedienti quoad bona legitimam excedentia, pœna committitur, &
24 exigi potest, quia in hoc habetur pro extraneo, & fil. locus *d. l. vnic. C. de his, quæ pæn. nom. & §. fin. vbi Aret. Inst. de legat. Peregr. de fideicom. art. 11. nu. 89. vers. vbi quod, & nu. 90. vers. nam pœna,* vbi hoc admittit sine difficultate, quando pœna imponitur ipsi inobedienti ob factum proprium, vel propriā negligentiam: contraueniens enim voluntati te-
25 statoris efficitur indignus hæreditate, *l. post legatum, de his, quibus vt indign. c. ex eo, de reg. iur. in 6. Crau. cons. 1. n. 3. Paris. cons. 19. nu. 55. lib. 2. Alex. cons. 127. nu. 2. vers. aut volumus, lib. 7. Hond. d. cons. 82. nu. 14. lib. 2. Rot. apud Thes. d. lib. 2. q. 20. nu. 20.* Ideò hic
26 hæres, qui non paruit voluntati testatoris, & fuit in mora per annos xx. & vltrà, non ratificando paternum testamentum, est excludendus ab eius hæreditate, vt inquit *Thes. qq. foren. lib. 1. q. 34. nu. 5. Paris. cons. 19. n. 200. cum seqq. lib. 1.*

Et prædicta procedunt, siue hæres contraueniat vo-
27 luntati testatoris committendo, siue negligēdo, & omittendo; nam licèt culpa sit grauior, vbi quis peccat committendo, tamen vtroque modo denegatur obediētia testatori, quam requirit in suo
28 testamento, & hoc ei indistinctè, & absolutè concedit *dict. leg. vnic. vbi Bald. numero quinquagesimo quarto, Cod. de his, quæ pæn. nom.* & hoc admittunt omnes in eo, qui omisit assumere insignia,
29 & nomen testatoris, prout præceperat testator, quod incidat in pœnam priuationis hæreditatis à dicto testatore impositam. *Paris. cons. 15. col. vlt. & cons. 19. nu. 52. & nu. 55. lib. 2.* vbi latè probat, quod
30 inobediens præcepto testatoris, quia non deferat eius insignia, & nomen, priuatur omni emolumento, & quidquid præcepit, vna cum fructibus restituere tenetur, & eum sequitur plenè *Peregr. de fideicom. art. 11. num. 121. ad fin.* sic etiam *Cost. de*
31 *rat. ratæ. q. 143. n. 1. 2.* vbi loquitur de eadem conditione arma deferendi, & nomen testatoris. *Fusar. de subst. q. 447. n. 3. vers. & in specie, & nu. 4. 8. 13. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 2. q. 21.* vbi loquitur de negligente parere voluntati testatoris, & concludit, quod priuatur hæreditate, vt ibidē *dictus Merlin. d. q. 21. nu. 8.* probat, licèt non possit priuari legitima, & Trebellianica: sic etiam docuit *Thesaur. qq. for. lib. 1. q. 34. nu. 15.* vbi, quod Senatus censuit hæredem priuatum esse hæreditate testatoris, cuius insignia assumere omisit contra præceptum testatoris: quod sanè iustum est, si quidem in effectu ita inobediens est testatori, qui facit actū contrarium eius voluntati, sicut qui omittit facere, quod testator fieri mādauerat intra certum tempus adeò, vt si dixisset testator, quod hæres teneretur soluere Titio decem intra decem dies, illis vero transactis si non soluisset, teneretur illi dare
32 fundum, & dato casu, quod etiam nouem in termino dedisset, adhuc tamen quia non plenè satisfecit menti testatoris in termino, post decem dies Titius potest petere fundum nouem restitutis, vt per *Bald. in d. l. vnic. nu. 54. C. de his, quæ pæn. nom.* & cum eo transeunt omnes DD. nisi per errorem soluta fuissent illa nouem; ergo multo magis in casu nostro dicendum euenisse casum fideicom-
33 missi: ex quo dictæ hæres morosus fuit per xx. annos, & vltra in adimplenda voluntate testatoris, cui obedire oportebat statim post pupillarem ætatem ex *Menoch. cons. 533. num. 12. Paris. cons. 19. num. 226. & seqq. lib. 2.*

Non obstant modo in contrarium adducta, & primo quod ad incurrendam huiusmodi caducitatem quatuor copulatiuè requirantur, scilicet in-
34 terpellatio partis, monitio iudicis, sciētia plena, & detrectatio oneris ex *Cost. de ration. rat. q. 143. nu. 3. 4.* Nam respondetur hæc procedere, quando dies non est appositus obligationi, & pœna non imponitur à testatore, sed à lege, quæ volens punire inobediētem priuatione hæreditatis, vel alio
35 commodo, id non facit, nisi præuia monitione, & interpellatione adeò, vt etiam concedat purgationem moræ, vt probatur *in Auth. hoc amplius. C. de fideic. & in c. potuit. de locat.* mitius enim agitur cum lege, quam cum homine. *l. si cum dies. §. fin. ff. de arb. l. si cum §. cum intra, de compens. l. 2. de diuers. & temp. præscr. l. Celsus ait in princ. iunc. gl. de recept. arb. prout Cost. in d. q. 143.* loquitur in terminis *d. Auth. hoc amplius. C. de fideicom.* & hoc probatur ex doctrina. *Innoc. in c. extirpanda, de præben. & Archid. in c. propter 18. distinct.* quos sequitur. *Bald. pulchrè in d. Auth. hoc amplius. num. 16.* dicens, quod monitio non est necessaria, vbi in dispositione
36 adest præfixa dies, si verò non adest dies, tunc distinguit, aut quis punitur propter factum, & tunc neque admonitio requiritur, aut propter negligentiam, & tūc necessaria est monitio: sed in casu

nostro

noſtro præceptum teſtatoris habet diem, & pęnam ſecum ab eo expreſſam, & impoſitam. Ergo non requiritur alia monitio, vel interpellatio, ſine hæres puniatur propter factum, ſine ob ſolam negligentiam: & ratio eſt, quia in vltima voluntate pęna commiſſa non poteſt mora purgari, quando
37 dies, & pęna eſt expreſſa, vel etiam venit ex tacita, vel euidenti mente teſtatoris ex *tex. in l. 1. ff. de pęn. leg. l. qui fundum, de contrah. empt. l. Thais §. intra ff. de fideicomm. Clem. ei, quem, de conceſſ. preb.* & in verbis dixit *Bald. in d. l. vnic. n. 50. & n. 53. C. de his, quæ pœn. nom.* & propterea ſi non licet purgare moram, vbi pęna, & dies eſt expreſſa in obligatio-
38 ne, minus neceſſaria erit interpellatio, quia notum eſt omnibus illud axioma, quod dies interpellat pro homine: *l. traiectitiæ, §. de illo. de act. &*
39 *oblig. l. magnam. de contrahenda, & committ. ſtipul. cũ vulg. & tradunt DD. in rep. l. ſi inſulam de verb. oblig.* ad rem *Pariſ. conſ. 19. n. 201. 202. 206. 207. lib. 2.*

Et magis etiam in puncto non eſſe neceſſariam interpellationem, vel monitionem ad inuitandum hæredem, vt impleat teſtatoris præceptũ, quando fuit appoſita dies, & pęna per teſtatorem, qui etiã
40 prouiderat in caſu priuationis, vt his factum eſt, de alio ſucceſſore, docent communiter DD. etiã ſi agatur de priuando hæredem ob omiſſionem, quia omittit facere, quod fieri mandauerat teſta-
41 tor: vt per *tex. in l. ſi cum præfinitione. ff. quanda dies leg. ced. & Bald. in d. Auth. hoc amplius, ad med. C. de fideicom.* dixit *pulchre Caſtr. conſ. 292. nu. 9. lib. 2.* vbi loquitur de eo hærede, cui teſtator præceperat, quod conficeret innentarium hæreditatis intra tres menſes ſub pęna priuationis, prouidendo de
42 alio ſucceſſore in caſu contrauentionis, & dicit, ac probat non fuiſſe neceſſariam interpellationẽ, vel monitionem, quia dies interpellat pro homine: concordat in fortioribus *Soc. ſen. conſ. 133. nu. 15. verſ. tũm in caſu noſtro, & n. 16. lib. 1.* vbi loquitur de inobediente hærede ob non factum, & fic ob delictum omiſſionis, & negligentiæ, & probat ſine alia monitione incidere in pœnam: ſic etiam *Gozadin. conſ. 34. col. 2. verſ. nec obſtat,* pulchre *Craue. conſ. 193. num. 4. verſ. & quod monitio,* vbi quod nullum eſt dubium de hoc, quando teſtator expreſſit pęnam, & diem. Sed latius, & melius hoc probat vid. *Pariſ. conſ. 19. n. 200. 201. 202. 203. 206. 207. & 226. ac ſeqq. lib. 2.* vbi multis rationibus, docet hoc caſu non fuiſſe neceſſariam monitionem, vel interpellationem: & cum eis ſentit *Sim. de Prat. de interpret. vlt. vol. fol. 485. num. 11. in fin. Aber. conſ. 49. n. 14. Decian. conſ. 2. n. 148. 149. lib. 2. Fuſar. de ſubſt. q. 447. n. 13. Theſaur. qq. for. lib. 1. q. 34. n. 14. Rot. apud Farin. poſt lib. 2. conſiliorum deciſ. 87. n. 2. Cyriac. controu. for. 519. n. 45. Rota apud Cencec. de cenſ. deciſ. 15. nu. 2. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 2. q. 21. n. 12. & Mangil. de imput. & detract. q. 127. n. 18. & n. 19. in fin. Marcabrun. ab Angull. conſ. 36. nu. 97. 98.* vbi multos cõgerit: ſic etiam *Burſat. conſ. 167. n. 18. lib. 2.* qui concludunt, quod quando hæc duo expreſſa ſunt à teſtatore. ſ. pęna, & dies, tunc incurritur pęna priuationis hæreditatis ſine alia monitione: & qui tenetur ratificare dicitur eſſe in mora etiam nõ interpellatus, ſi non ratificauit, quam primum potuit. *Ruin. conſ. 136. num. 9. in fin. lib. 5.*

Vnde non videtur dubitandum eſſe de prædictis
44 quin vera ſint, quia etiam in contractibus communis eſt DD. ſententia veriſſima, quod vbi in obligatione appoſita eſt dies, & pęna expreſſa, non detur purgatio moræ, vt per *l. traiectitia. 5. de illo. de actio. & oblig. d. l. magnam. de contrab. empt. l. 1. verſ. niſi fortè de pœn. leg. l. 2. verſ. omnino C. de iur. emph.* & ita docent *Odafred. Dyn. Aret. Bart. in l. ſi inſulam, vbi Alexand. teſtatur de commun. ff. de verb. oblig.* vbi pulchre *Io: Crottus ſub n. 26. 27. 28. 29. & Ang. de Vbald. nn. 16.* latè defendunt hanc communem ſententiam ab omnibus argumentis in contrarium facientibus. *Gratian. diſc. 307. n. 15. 16.*
45 Ergo idem dicendum eſt etiam in vltimis voluntatibus, quia valet argumentum à contractibus ad eas, per *tex. in l. fin. vbi not. Salyc. C. de legat. §. 1. & ibi gl. Inſt. de leg. Fuſ. can. toll. Rom. in Auth. ſimiliter. fall. 12. C. ad l. falcid. Bart. in l. 2. §. ſi quis ita de verb. oblig.* Si ergo non datur moræ purgatio, ſequitur, quod non ſit neceſſaria aliqua interpellatio, vel monitio, quæ non fit ad alium finem, niſi vt inobediens inuitetur ad obediendum, & ſic ad moram purgandam.

Non obſtat, quod requiratur plena, & totalis ſcię-
46 tia teſtamenti ad finem, vt tanquam inobediens priuetur cõmodo hæreditatis, vt per *Seraph. deciſ. 1091. n. 2.* Nam hoc in facto ſatis verificatur de noſtro teſtamento, cuius plenam, & exactam ſcientiam habuiſſe dictum hæredem probatur tũ expoſitionibus pro confeſſis habitis, tum ex inſtrumento dotationis eius ſororis, vbi lata de eo fit mentio, & diſcurſus, & hæres ſoluit legata, immò dicto eius ſoror ſibi referuat ius ſuccedendi in
47 dicta hæreditate vigore fideicommiſſi in dicto teſtamento ordinati, quod etiã de preſenti quæſtione intelligi poteſt, facta enim hac mentione præſumitur hæres ſcientiam habuiſſe dicti teſtamenti paterni, vt per *Peregr. de fideicom. art. 52. nu. 104. in fin. Cacheran. deciſ. ped. 112. num. 17. Farinac. deciſ. recent. 281. p. 2. Fuſar. de ſubſt. q. 595. num. 28.* Et ad rem *Crau. conſ. 193. n. 6. verſ. contrarium, & n. 7.* vbi tollit omnem maculam.

Et maxima hæc ſcientia in eo apparet vera, & realis dum ipſe hæres ſoluit legata dotium ſororibus, & procurauit ſibi fieri quietantias iuxta tenorem
48 dicti teſtamenti, ex hac enim ſolutione legatorũ inducitur ſcientia teſtamenti. *Bart. in l. qui Romæ §. duo fratres, q. 3. vbi Rip. nu. 54. de verb. oblig. Rol. conſ. 36. n. 26. lib. 2. Ruin. conſ. 139. nu. 6. lib. 2. Peregr. de fideicom. d. art. 52. n. 104. verſ. quartus vbi de communi. Intrigl. de ſubſt. cent. 3. q. 94. n. 5. Fuſar. d. q. 595. n. 25.* vbi plurimos congerit. *Farin. frag. p. 2. littera I. nu. 137. & deciſ. recent. 364. ſub n. 4. p. 2. Menoch. conſ. 533. ſub n. 6.* vbi tamen limitat, quando apparet hæredem ſoluiſſe legata per exhibitionem particulæ tantum teſtamenti in illa parte, quæ continet ſolum legatum, ſed hoc non apparet in caſu noſtro, vbi conſtat ex dictis poſitionibus, & Inſtrumento dictum hæredem eſſe informatum de toto tenore teſtamenti.

Non obſtat, quod ad priuandum ob hoc hæredem teſtatoris

testatoris hæreditate vltra monitionem, & interpellationem requiratur etiam, quod ipse recuset,
49 & detractet implere voluntatem Testatoris ex *Cost.de ration.rat. d.qu.143.nu.3.* Hic respondetur hæc procedere, si vera sunt, in casu, quando verè necessaria est monitio, & conceditur more purgatio, sed quia visum est hæc non requiri, quando in præcepto Testatoris extat dies, & pęna certa, non est expectandum ad pœnam incurrēdam, quod ipse hæres recuset adimplere mentem testatoris, quam neglexisse visus est, & lapsu termini præfixi: nam ille incidit in pœnam ex vera cessatione, & negligentia, quia non adimpleuit, quā-
50 primum adimplere potuit, vt per *gl. communiter approbatam in l.si post tres ff.si quis caut. tenent Dyn. & Guil.de Cun.in l.ita stipulatus, vbi Bart. in prima appos.4.par.ff.de verb.oblig.* Pulchrè in verbis *Soc. sen.in d.cons.133.n.13.vers.ad vltimum, & n.14.15. 16.lib.1.Paris.d.cons.19.n.200.201.202.203. lib.2.* vbi hoc maximè locum habere dicit, quādo præceptum testatoris erat facilè adimplendum, & honestum, & dependebat ab eius voluntate, nec requirebat ministerium alterius, vt hic, vbi erat in eius manu ratificare testamentum Patris; quādocunque sibi placuisset.

Non obstat in materia priuatiua diem non interpellare pro homine ex *Cost. d.q.143. num.6.* Nam respondetur id non satis probari per dictum Costa, quia DD. ab eo allegati id non dicunt, vt videre est apud *Gabriel.de solut.concl.2.n.14.* Ab eo adductum, qui de hoc nihil dicit, sed nec verum est in terminis nostris, quando. s. Testator expresse pręcepto suo apposuit diem, & pœnam, quia tunc
51 ad inducēdam priuationem dies interpellat pro homine, vt apud *Castr.d.cons.292.n.9.lib.2. & Soc. d.cons.133.num.15.16.Paris.d.cons.19.num.200.& seqq.*

Non obstat, quod ante litis contestationem obtemperauerit dictus hęres præcepto Testatoris ratificando eius testamentum, quod sufficere videtur,
52 vt per *Merlin. de legitim. d.q.21.num.36.* Namque Merlinus hoc non probat, quia *Costa d. q.143.nu. 9.* ab eo allegatus de hoc nihil dicit: deinde illud non potest esse verum, nisi in casibus, in quibus
53 purgatio moræ, hoc enim non est aliud, quam moram velle purgare, quod ei prohibitum est, vt per *Paris.cons.19.num.226.lib.2.Peregr.de fideicom. art.16.n.127.vers.ego autem,* cum alijs plene supra adductis stante præfixione diei, & certæ pœnę si quidem statim elapso tempore, & die, quo potuit
54 adimplere, & nō adimpleuit, lex ipsa exequitur, & fit translatio hæreditatis ad substitutum, vt per *Felyn.in c.præterea in 2.not.de sponsal. pulchre Paris. d.cons.19.n.203.Ias.in d.Auth.hoc amplius n.2. C.de fideicom.& bene Surd.cons.403.nu.15. sub vers. quæ,* vbi docet, quod stante contrauentione facta per hæredem voluntati testatoris, fuit ipso iure, & fa-
55 cto priuatus commodo hæreditatis, quæ ideò peruenit ad substitutum statim absque Iudicis ministerio perindè, ac si dictus hæres esset mortuus; Ergo non potuit dictus hæres euitare caducitatem, etiamsi postea ratificauerit dictum testamentum post multos annos, quia adhuc extra
56 illum terminum adimplens est in mora, vt per *Gratian. disc. for.725. num.14.15.* quia cum dictus hæres semel fuerit in mora, semper eius mora durauit, & contumacia, quia mora semel commissa
57 perpetuò durat, & transit etiam ad hæredes *l.cū patrifam.vbi Salyc.& Flor.ff.de vsur. Bologn.in l.si finita.§.Iulianus nu.301.ff.de damn.infect. Franch.decis.16.nu.10.Cyriac.contron. for.431.nu.50.Gratian. disc.307.num.15.16.* vbi dicit etiam, quod quan-
58 do aliquid est implendum infra aliquod tempus, eo elapso amplius impleri, aut fieri non potest, cum lapsus temporis limitati induceat renuntiationem: & ad rem *Crau.d.cons.193.sub num.4.Paris.d.cons.19.num.226.lib.2.Surd. cons.3.num.40.*

Et sanè dictus hæres non obseruādo præceptum Testatoris, qui mandauit, quod post pupillarem ætatem teneretur statim ratificare eius testamentum, sub pœna priuationis, quo casu vocauit sorores dictæ hæredis, quas etiam vocauit in casu mortis, non potest effugere pœnam, quia sine vlla dilatione, & sine temporis interuallo tenebatur
59 hoc adimplere, quia sic importat illa dictio: statim: per *l.si finita.§.non autem statim.ff.de damn.infect.l.cum quidam de legat.2.Tiraqell. in l.si vnquam verb.reuertatur,num.120.C.de reuoc.donat. Surd.decis.57.num.9.Gratian.disc.41.n.10. Ricc.decis. Neap. p.4.decis.299.num.5.Farinac.frag.p.2.littera: lex nu. 114.125.* Et est significatiua latæ sententiæ, & denotat ipso iure, vt in *l.commissa. vbi gl.verb. statim. ff. de publican. & vectig. & in §.1. verb. statim. Inst. quibus non est permissum fac.test.Tiraq.ind.l.si vnquā. verb.reuertatur,num.116. Surd. decis.211.nu.32.& cons.437.num.33. Farin.fragmen.crim.p.2. verb.lex. num.114.*

Vnde statim, & ipso iure quæsitum fuit ius substitu-
61 to per contrauentionem hæredis, vt per *Surd.d. cons.403.n.15.vers.quæ* & per *Paris. d.cons.19.num. 226.lib.2.* Quia sic contraueniēs voluntati Testatoris, & parui pendens pœnam priuationis, quo
62 ad eius hæreditatem videtur mortuus, & ęstimatur, ac si defecisset: vt per *text. in l.amissione §.qui deficiunt.ff.de cap.dim.Paris.d.cons.19.n.163.& melius Surd.d. cons.403. sub num.15.ad fin. & Thes.qq.*
63 *for.lib.1.q.34.num.15.* Qui purificant casum mortis, & casu contrauentionis voluntatis Testatoris, & ideò sicut per mortem fuisset exclusus dictus hæres absque spe purgandi moram, & sic eo deficiente venisset casus fideicom.ad fauorem substi-
64 tuti; ita etiam ob contrauentionem hoc idem dicendum est, quia ęquiparatorum eadem est ratio, & dispositio per *tex.in l.1. vbi DD.omnes, de leg.1.*

Vndè certum est, quod dictus hæres remanet exclusus, quia non potuit moram purgare, & maximè post tantum temporis curriculum, si quidem dato etiam, quod posset esse locus purgationi moræ, id faciendum erat intra breue tempus arbitrio prudentis Iudicis, æquitas enim, quæ permittit sæpe moram purgare, id non concedit, nisi post breue tempus: *d.c.potuit, vbi DD.de locat.& pulchrè in l.si sum dies. §. fin. ff. de arb.* vbi text. copulatiuè considerat modicitatem temporis, & quod mora fuerit purgata ante cœptum iuditium; sic etiam

proba-

probatur per l.ſi ita quis.§.ſeea.de verb. oblig. & l.ſi
poſt tres ff.ſi quis caut.ac l.1.§. colonus, de locat. pul-
chre Io: Crott.in rep. l.ſi inſulam n.22. de verb. oblig.
vbi adducit optimam rationem dicens, quod
purgatio moræ fundatur in æquitate, quæ ceſſat,
66 quando longum tempus lapſum eſt, & reus non
impleuit promiſſa, & præcipuè, cum tractatur de
de auferendo actori actionem quæſitam, vt hic
& ita etiam tenet Rot. apud Farin.deciſ. poſth. 640.
n.5.p.2.vbi cæteri allegantur, Burſat. conſ.167.nu.
30.lib.2.Seraph.de priuileg.iur. priu.48. num.11. &
Gratian.diſc.307.n.31.& deciſ.43.nu.7.Sed iſte hæ-
res procraſtinauit ratificare teſtamentum prædi-
ctum per annos 25. & vltra, & hoc ſolum fecit,
quandu ſoror iam fecerat mandatum ad litem
agitandam, ergo nihil ei prodeſſe poteſt moræ
67 purgatio, adeò, vt etiam carere debeat ſpe reſti-
tutiuuis in integrum, quia contrauenit mẽti Te-
ſtatoris, vt per Ladereb.conſ.112.nu.3.
Et ſanè non video, quomodo hic poſſit admitti mo-
ræ purgatio ſtãte prouiſiune facta à teſtatore ſibi
de alio hærede, quando dictus hærea ſtatim poſt
pupillarem ætatem non ratificaret dictum teſta-
mentũ, quia prr hæc verba videtur reſolui prior
inſtitutio ſaltem per fideicommiſſum, & ideo ſi-
cur in contractibus, in quibus adeſt pactum reſo-
68 lutiuum in caſu, quo non obſeruarentur conuen-
ta, non eſt licitum purgare moram vllo iure, vt
ex l.commiſſoria C.de pact. inter empt. & vend.Bald.
in c.1.in princ.quam temp.mil. Aug.in d.l.ſi inſulam,
vbi Alex.col.13.& alij communiter ff.de verb. oblig.
pulchre Grat.conſ.93.nu.61.lib.1. Put.deciſ.66.nu.2.
lib.3.Rot.diuerſ.deciſ.410.num.7. & deciſ.869.in fin.
p.4. & Ciriac.contr.for.159.num.12.13. 33.45.48.
vbi de communi etiam ſecũdum ęquitatem Ca-
nonicam. Beltram.ad Ludouiſ.deciſ.559.n.10.lim.3.
Vbi alias Rotæ deciſiones adducit, ſic dicendum
eſt in vltimis voluntatibus ob inobſeruatum Te-
ſtatoris præceptum. Pariſ.d.conſ.19. nu.206. 207.
208.lib.2. ſuperius enim oſtenſum eſt valere ar-
gumentum à cõtractibus ad vltimas voluntates,
& maximè vbi non poteſt conſiderari diuerſitas
rationis, vt hic, vbi ſicut contrahentes ſuſtulerũt
moræ purgationem ob pactum reſolutionis con-
tractus, ita teſtator prouidendo ſibi de alio hære-
de ſubſtituto, quod licet directò facere non poſ-
ſit, tamen per indirectum obliquè nõ prohibetur
facere prr viam fideicommiſſi, vt per Peregr. de
iur.fiſc.lib.2.tit.vlt.nu.21.
Et propterea cenſeo, quod iſte hæres ſic priuatus nõ
ſeruato teſtatoris honeſto præcepto poterit de-
trahere non ſolum legitimam, ſed etiam Trebel-
lianicam, quia cum ſemel fuerit hęres, non poteſt
69 deſinere eſſe hæres, niſi ex Trebelliano, quod ei
concedit Trebellianicæ detractionem: ſic contra
alios tenent Rafael.& Imol.in l.paterfamilias. ff.de
hær.inſtituend. idem Rafael.in l.1.ff.de his, quæ pæn.
nom..Aret.conſ.18.col.3.verſ.ſed antequam. Alciat.
conſ.97.libr.9.Rim.conſ.258.vol.2. Ruin.conſ.47.col.
vlt.lib.2.& Peregr.de iur.fiſc.lib.2.tit.vlt.n.22. verſ.
contrarium tamen, vbi teſtatur de veriori, & com-
muni, & de fideicom.art.3.num.92.& art.5.num.14.
& art.11.nu.128.Merlin.de legitim. lib.3.tit.2.q.21.
num.9. Et licet multi teneant hunc hæredem pri-
uandum eſſe ſaltem Trebellianica, tamen verior
70 mihi videtur, & magis communis altera ſenten-
tia ex traditis per Ceph.conſ.282. nu.13. & latiſſimè
Mangil.de imput.q.128.n.2.3.4.& n.16. & maximè
in caſu noſtro, vbi Teſtator non priuat hæredem
ex nunc prout ex tunc, ſed tantum pro tunc, & eo
caſu contrauentionis, & ſic pœna imponitur poſt
71 aditam hæreditatem, quo caſu hæres cẽſetur per
fideicommiſſum grauatus, vt per Caſtr.conſ.77.col.
2.lib.1. Alex.conſ.57.num.2.lib.2.Corn.in l.1.n.2.3.
C.de his, quæ pæn.nom.Ruin.conſ.47.num.4.lib.2.Me-
noch.conſ.58.num.17.& n.48. quo caſu abſque du-
bio Trebellianicam deducere poteſt, l.1. vbi DD.
ff.ad Trebell. & §.ſed quia hæredes. Inſt. de fideicom.
hær. Quod non ſic procederet de plano, quando
hæres ob inobſeruatum teſtatoris præceptum, ca-
72 deret à titulo & nomine hæredis, quia fuit priua-
rus ex nunc ipſa hæreditate, tunc enim non poſſe
deducere Trebellianicam probat Mangil.de imput.
& detract.d.q.128.nu.17. 18.19. vbi alios allegat.
Non obſtat denique, quod ſine dolo non incurratur
caducitas a qua excuſat etiam quęlibet leuis cau-
ſa: Nam reſpondetur, quod dolus ſatis probatur
73 ex eo, quod cõtrauentum eſt diſpoſitioni Teſta-
toris, quæ erat clara, non ambigua, vel obſcura,
& ideò non præſtat iuſtã excuſationem, & ſola
ſcientia teſtamenti arguit dolum in hærede, qui
non obtemperauit præcepto Teſtatoris etiam in
omittendo, vt pulchrè poſt Aret.conſ.67. col.4.ad
fin.dixit vid.Cran.conſ.193.n.5. Vbi hæc benè pro-
bat, & cum eo tenet Gaſp. Ant. Theſaur.qq.for.lib.
1.q.34.num.29.verſ.ad ſecundum, & Rot.Rom.apud
eundem lib.2.qu.21.num.24. verſ.non obſtat. Cyriac.
contr.519.n.23.24.
Et licet verum ſit, quod quælibet cauſa etiam iniu-
ſta excuſet à mora, & à caducitate, tum neceſſa-
74 rium eſt, quod aliquo modo ſit colorata, & pro-
babilis, quia alias ſi ſit friuola non attenditur, vt
per Aret.d.conſ.142.num.25. Decian. conſ.11.nu.8.
lib.2.Theſ.iud. locis, & pulchre Rota poſt lib.2. conſ.
Farinac.deciſ.87.nu.6. Vbi vide etiam additionem
multum congruum, & elegantem, quæ probat nõ
ſatis eſſe allegare cauſam, niſi probetur, imò
neceſſarium eſſe etiam, quod allegans cauſam
probet ſe ex illa cauſa motum fuiſſe quia qui vult
ſe excuſare ex credulitate ſua ſiue iuſta, ſiue iniu-
ſta, probare aliquid debet, per quod veriſimile
ſit eum ſic credidiſſe; ſed hic hæres nullam cau-
ſam probauit, ob quam in ſpatio tanti temporis
non ratificauerit dictum teſtamentum, quod fa-
cere poterat cum magna facilitate, ergo danda
eſt hæreditas ſubſtituto, cui ſtatim aperta eſt via,
& ius quæſitum fuit propter negligẽtiam, & ino-
bedientiam hæredis taliter, quod non poteſt am-
plius mora purgari, vt inquit in verbis Pariſ.d.
conſ.19.n.226. & ſic iudicatum fuit.

EPITOME.

Manutentio est danda existenti in quasi possessione percipiendi distributiones quotidianas, & quid requiratur?

SVMMARIVM.

1 *Possessor quis sit, in primis quærendum, & ille manutenendus est.*
2 *Mandatum de manutenendo conceditur possessori etiã in rebus incorporalibus.*
3 *Manutenendus est beneficiatus etiam sine ostensione tituli.*
4 *Distributionum percipiendarum quasi possessori danda est manutentio.*
5 *Manutentio datur etiam successori percipiendi distributiones.*
6 *Manuteneri petens probare debet se fuisse in possessione tempore litis, vel ante.*
7 *Possessio optimè probatur per partis confessionem.*
8 *Possessio manutenibilis probatur per responsionẽ positionibus datam.*
9 *Confessio partis contrariæ, probat possessionem petentis manuteneri.*
10 *Massarius Collegij quid possit.*
11 *Positionibus potest respondere Syndicus etiam sine speciali mandato.*
12 *Syndicus vniuersitatis potest respondere positionibus.*
13 *Interesse præualet attinentiæ.*
14 *Charitas prima incipit à se ipso.*
15 *Iudex potest se de notorio informare etiam in cubiculo.*
16 *Manutentio vt obtineatur sufficiunt leuiores probationes.*
17 *Manutentionis ad effectum sufficit vnus testis.*
18 *Prolatio semiplena sufficit in possessorio summarijssimo.*
19 *Manutentionis in iudicio non admittuntur exceptiones contra testes.*
20 *Possessio sumarijssima probatur etiam per testes inhabiles.*
21 *Manutentio tractat de modico præiudicio.*
22 *Possessio in iudicio attenduntur actus turbatiui.*
23 *Possessorio posterior præsumitur vitiosa, & clandestina.*
24 *Possessio anterior præsumitur continuata vsque ad tempus litis.*
25 *Manutentio datur ei, qui possedit dummodo non habuerit se pro spoliato.*
26 *Possessor priuatus detentione non præsumitur se habere pro spoliato,*
27 *Spoliatum se non habere pro spoliato, credendum est eius asserironi.*
28 *Manuteneri petens non præsumitur se habuisse pro spoliato.*
29 *Spoliatus non tenetur respondere in petitorio, donec fuerit restitutus.*
30 *Spolium non est, si manuteneri petens adeat iudicem ad tollendas turbationes.*
31 *Possessori non est danda manutentio, de cuius iniusta possessione notoriè constat.*
32 *Proprietatis defectu probato, amplius de possessione non agitur.*
33 *Possessionem esse notoriè iniustam quomodo constare possit.*
34 *Manutentio vt impediatur, quomodo de iniusta possessione appareat.*
35 *Iniustum notoriè non dicitur, quod recipit aliquam difficultatem.*
36 *Notoriè constare quomodo dicatur.*
37 *Manutentioni non nocet mutatio status personæ.*
38 *Mutatio personæ non efficit, vt denegetur manutentio.*
39 *Manutentio non impeditur per decretum irritans.*
40 *Manutenendus est etiam simplex detentor.*
41 *Detentio non tollitur per decretum irritans.*
42 *Vltimus status attenditur in manutentione.*
43 *Parochus vnius Ecclesiæ quando possit lucrari distributiones in alia.*
44 *Manutentio vt detur possessori, sufficit vt in petitorio possit docere de iuribus suis.*
45 *Scriptura priuata non est liquida probatio.*
46 *Scriptura priuata non recognita non impedit manutentionem.*
47 *Manutentio non impeditur ex iuribus non liquidis, & non notorijs.*
48 *Pactum, & conuentio requirunt duorum consensum.*
49 *Contractus quid sit.*
50 *Stipulatio quid requirat.*
51 *Obligatio non est, vbi non adest pactum.*
52 *Contractus innominatus tollitur per pœnitentiam.*
53 *Protestatio tollitur per actum contrarium.*
54 *Conditionem verificari necesse est, vt agatur ex actu conditionali.*
55 *Electio debet esse pura, & sine pacto.*
56 *Pactum etiam de re licita non valet in collationibus.*
57 *Pactiones omnes inter electum, & electores præsumuntur iniusta.*
58 *Pactum, quod inest à iure, in electione fieri potest.*
59 *Electio non tenet, si pactum aliter exprimatur, quam à iure inest.*
60 *Constitutiones, quæ non sunt in viridi obseruantia, non obligant.*
61 *Electus non potest obligari fortius, quam esset obligatus.*
62 *Pactum ante electionem non valet inter electum, & electores.*
63 *Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.*
64 *Qualitatem legis probare debet se fundans in lege qualificata.*
65 *Beneficiatus quomodo quis esse possit in pluribus Ecclesijs.*
66 *Notoriè aliquid constare quomodo dicatur.*
67 *Possessor etiam iniustus non debet priuari commodo sua possessionis.*
68 *Possessio an sit iusta, vel iniusta remittitur ad petitorium.*
69 *Possessor est manutenendus vsque ad declaratorium, etiamsi sit priuatus ipso iure.*
70 *Priuatus beneficio ipso iure non est remouendus vsque ad*

ad fententiam.

71 *Exceptiones altioris indaginis non admittuntur in fummariiffimo poffefforio.*

72 *Petitorium non poteft cumulari cum poffefforio, & quando.*

73 *Poffefforium excludit petitorium.*

Ne fcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

MAnutenendus eft M. R. D. Hyppolitus Spalanzanus in quafi poffeffione percipiendi diftributiones quotidianas, & alia emolumenta, honores, & onera, quæ competunt cæteris Præsbyteris de confortio Scandiani, inter quos ipfe fuit adfcriptus donec in plenario iudicio fuerit cognitum, an fit priuatus tali comodo vigore cuiufdam conuentionis, quæ dicitur inter eos in-
1 teruenifle fi quidem in primis explorari debet, quis fit poffeffor, & ille manutenendus eft, *§.retinendæ. Iuft.de interdict.l.fi Soloni C. de agric. & cenf. lib.xi.l.liberis.§.vlt.ff.de liber.cauf. l.æquiffimum al.l. fi citius §.fedet n.ff.de vfufr.l.fi de poffefs. C.de prob.c. cum veniffent,de iuftit. cum vulg.*

Vnde poffefsori ante omnia concedi debet mandatum de manutenendo non folum in rebus corpo-
2 ralibus, fed etiam in iuribus, & rebus incorporalibus, & pro earum quafi pofseffione, vt per *Aret. in d.§.retinendæ,num.2.verf. quarto competit. Iuft.de interd.Puteus decif.426.in vna Paduana lib.2.Seraph. decif.299.num.9.latè Porti.in trac.de manutenen.obferu.10.nu.4.* vbi plurimos congerit.

Et hoc procedit non folum in prophanis, fed etiam in fpiritualibus, & caufis beneficialibus, adeò vt
3 obtinens beneficium debeat manuteneri in fua quafi pofseffione, etiam abfque tituli probatione non obftante, quod de illius defectu, vel inualiditate diceretur. *Rot. apud Marchef. de commifs.p.2. num.2. Fil.483.Seraph.decif.299. num.4. latè Poft.d. tract.de manut.obf.42.num.28. & Rot. apud eum decif.113.n.9.Gratian.difc.foren.310.n.72. Farin.decif. pofth.193.n.8.9. p.1.*

Idq; adeò verum eft; vt procedat etiam in quafi pofseffione percipiendi diftributiones quotidianas,
4 pro quibus manutentio pofsefsori ante omnia concedenda eft, vt per *Seraph. decif.1089.nu.1.& n.3.* vbi docet hoc verum efse, etiamfi non conftet de quantitate diftributionum, & eum fequitur *Portius d.tract.de manut.obf.10. nu.64.* latè *Sperell.decif.96.num.14.& num.26.27.28.* vbi probat
5 etiam fuccefsori in beneficio dari manutentionẽ percipiendi diftributiones, in quarum pofseffione erat antecefsor.

Benè verum eft, quod petens manutentionem debet probare fe fuifse in tali pofseffione de tem-
6 pore motæ litis, vel ante, aut turbationis *ad tex.in §.hodie Inft.de interdict.Crau.conf.248. nu.5. Rot.decif.3. Vt lit. pend. & decif.17. de reftit. fpol. in antiq. Seraph.decif.1047.nu.7.latè Poft.d.tract. obf.17. nu. 1.vfq; ad num.10.* vbi infinitos congerit. *Sperell.d. decif.96.num.14.Rot.apud Poft. decif.113. nu.16. & decif.187.n.5. & apud Duran.decif.269.n.4. & apud Rubeum decif.123.nu.1.*

Sed in hoc dictus R. D. Hyppolitus partes fuas adimpleuit, dum per confeffionem partis aduerfæ habitam in refponfione ad pofitiones probauit fe fuiffe admiffum ad confortium præd. Præsbyterorum, & à Maffario illorum fuiffe illi datas
7 fuas rectas diftributionũ, vfquequò nata eft præfens controuerfia, fi quidem poffeffio optimè probatur per partis confeffionem ex *Crau. conf. 150.nu.5.Rot.apud Ludouif.decif.458.nu.4.5. Farin. decif.pofth.445.nu.1.p.2. & Rubeus decif.diuerf.326. nu.2.p.2.* Qui loquitur in terminis de confeffione data pofitionibus, per quam probatur poffeffio
8 aduerfarij manutenibilis; idem *Farin. decif. pofth. 562.nu.1.p.2.* vbi quod confeffio partis contrariæ fic probat poffeffionem petentis manutẽtionem, vt ab ea reijciatur etiam qualitas vitij, velut fi
9 confiteretur poffeffionem quidem, fed vitiofam, quia adhuc non attenta qualitate vitij dicitur fatis probata pofseffio pro eo, qui manutentionem petit.

Et quamuis Pofitionibus refpõfum fuerit per folum Mafsarium, feu Sindicum DD. Presbyterorum, qui eft vnus ex illis, apud quem refidet adminiftratio rerum Collegij, nihil refert, quia hoc fufficit, ipfe enim dicitur habere mandatum cum li-
10 bera, & poteft multo maiora, vt per *Ciarlinium contr.foren.2. num.45.* Et ideò talis Mafsarius, feu Syndicus poteft refpondere pofitionibus etiam
11 fine fpeciali mandato, vt per *tex.in c. præfentiam, de teftibus in 6.cum glof.in l.2. §. hoc etiam verb. vel plurima.de iuram.calum. Soc.fen.conf.55.col.fin.verf. Primò licet Syndicus lib.1.Franc. March.decif. Delph. 909.num.1.2.vol.2.pulchrè dixit Borell.in fumm.decif.p.2.c.1.nu.107.* vbi in verbis hoc docet, & poft *Michelor.de Pofition. c.64.nu.15. tradidit etiam pulchrè Portius d. trac. de manuten. obferu. 83.num.20.*
12 vbi benè dicit, quod Syndicus vniuerfitatis poteft refpondere Pofitionibus fine fpeciali mandato.

Nec obftat, quod dictus Mafsarius, feu Syndicus DD.Præsbiterorum efset attinẽs dicti R. D. Hyppoliti, quia fi Collegium nolebat ipfum refpondere Pofitionibus, debebat alium cõftituere Syndicum ad refpondendum, fed non ideò præfum-
13 mitur falfum dixifse, cum pariter tractaretur de proprio eius interefse communi cum alijs Præfbiteris, præualet enim præfumptio fui interefse præfumptioni attinentiæ, quia prima Charitas
14 incipit à feipfo ad *text. in l.præfes, ubi gl. fin. C.de feru.& aqu.Rom.conf.364.nu.2. Tufc.littera C.concl. 220.numer.3.* Ideò præfumitur dixifse verum, & maximè quia tractabatur de facto patenti, & notorio, quod fcilicet dictus R.D.Hyppolitus fuifset admifsus ad chorum cum alijs Prẹsbiteris ad participandum, fi quidem hęc omnia à Populo circũfpiciuntur, & fi dictus Mafsarius voluifset hanc veritatem negare, eius mendacium fuifset nimis patens, & ignominiofum propter periurium, & de tali veritate pofseffionis tanquam de re notoria potuifset Iudex etiam in cubiculo fe informare, *l.3.§.fin. ubi Florian. de terti. l.fi non defendantur.*

de

de pæn.Rol.conſ.44.n.36.lib.1.Rim.iun.conſ.6.nu.33.
Menoch.conſ.230.nu.41.
Vnde talis confeſſio Maſsarij emanata in Poſitioni-
bus ſufficit pro fundanda intentione dicti R.D.
Hyppoliti maximè in hoc iudicio in quo tanquã
16 ſummariſſimo poſseſsorio ſufficiunt leuiores
probationes pro obtinenda manutētione vt plu-
ries cenſuit,*Rot.teſte Seraph.decif.1417.n.1.& decif.*
1485.n.5.Poſt.d.tract.obſ.38.nu.6.& Rot.apud eum,
decif.9.n.30.Gratian.diſc.681.n.20. Farin.decif.poſth.
564.n,4.p.1.Duran.decif.314.n.17. & decif.330.n.2.
adeò,vt ad hunc effectum manutentionis ſufficiat
17 probare poſseſſionem per vnum teſtem,ex *Abb.*
in c ap.cum Eccl.Sutrina, nu.23.vbi Rip.n.52.de cauſ.
poſſ.& propriet.Seraph.decif.624.n.5. & decif.1326.
n.1 late Poſti.d.tract.obſ.38.nu.14. & apud eum Rot.
decif.201.n.8.& decif.222.nu.6.Gratian.diſc.910.nu.
23.Rubeus decif.15.n.14.p.2. adeò vt ſufficiat ſemi-
18 plena,& aliqualis,ac ſummaria probatio. *Poſti.d.*
obſ.38. 3.4.5.8.9.
Et ideò in hoc iudicio manutentionis non admit-
tuntur exceptiones contra teſtes:nec anxiè cauil-
19 lantur eorum dicta, vt poſt *Conar.pract.qq.c.17.nu.*
4.cenſuit plures Rot.apud Seraph.decif. 392.n.2.decif.
910.n.2.decif.1147.n.15.& apud Rubeum decif.156.
n.4.p.2. Quoniam in hoc iudicio admittuntur ad
probandam poſseſſionem teſtes etiam inhabiles,
20 & exceptionem patientes, vt cenſuit *Rot. apud*
Farin.decif.poſth.118.num.3.p.2.& ratio eſt, quia in
21 manutentione agitur de nullo, vel modico præ-
iudicio,& reparabili in alio iudicio, vt per *Poſt. d.*
obſ.38.nu.11. vbi alios allegat.
Nec obſtat, quod per aliquot mẽſes dicti Præsbiteri
recuſauerint ſoluere in dicto R. D. Hyppolito ſuã
portionem diſtributionum,quia hoc eſt,quod de-
dit cauſam liti, & id eſt de facto procedere, & ius
ſibi dicere, quia hinc cœpit turbatio, ideò hoc ni-
hil prodeſt DD. Præsbiteris, neque nocet d.R.D.
Hyppolito,quia non attenduntur iſti actus turba-
tiui in hoc iudicio, vt pluries cenſuit Rot. apud
Farin.decif.poſth.129.n.6.p.2.Poſtius d.tract.obſ.71.n.
5.& Rot.apud eum decif.71.n.7.Duran.decif.330.n.4.
& decif.349.n.1.Rubeus decif.191. n.12.p.2.
Ideò cũ dictus R.D. Hyppolitus docuerit de ſua an-
teriori poſseſſione percipiendi diſtributiones, &
intereſsendi choro cum alijs Præsbiteris ad effe-
ctum manutenendi, debet præferri dictis Præsbi-
23 teris etiam ſi ipſi probarent de poſteriori poſseſ-
ſione,quia poſterior poſseſſio præſumitur vitioſa,
& clãdeſtina,*c.licet cauſam,vbi DD.de probat..Aret.*
in d.5.retinenda, n.9.de interdict. Menoch. de adipiſc.
rem.6.n.12.& de retin.rem.3.n.725.latiſs. Poſtius.d.
trac.de manuten.obſeruat.71. n.2. vbi infinitos con-
gerit.*Farin.decif.recent.600.nu.1. p.1. & decif. poſth.*
146.nu.1.p.2.& decif.258.nu.1.p.2. Duran.decif.257.
nu.2.& decif.328.nu.1. & decif.330.nu.3. Rub.decif.
114.nu.6.p.3.
Cum enim dictus R.D. Hyppolitus probauerit ſuam
poſseſſionem anteriorem,ea præſumitur cõtinua-
24 ta vſque ad tempus litis ad effectum obtinendi
manutentionem, & duraſse vſque quo allegat ſe
poſsediſse,& ſtatus eius aſsertioni, iuxta tradita
per *DD.in l.ſiue poſſidetis, C.de probat. Abb.in c.cum*
ad ſedem,num.15.verſ.quæro de reſtit. ſpol. Alex.conſ.
133.nu.3.lib.1.Bece. conſ.75.nu.14. 15.lib.1.latiſs. Po-
ſtius d.tract.de manuten.obſ.17.n.10.11.12. vbi plu-
rimum congerit. *Rot.poſt eum decif.165.nu. 3.4.Fa-*
rin.decif.poſth.129.nu.4. & decif.224. nu.1.p.2. Ma-
nutentio enim danda eſt ei,qui poſsedit,licet fue-
25 rit priuatus actuali detentione, dummodo reti-
nuerit animum poſſidendi,& non habuerit ſe pro
ſpoliato. *Bart.in l.1.§.huius autem,ſub n.3. verſ.ſed ſi*
ff.vti poſſid.Put.decif.419.in fin.lib.2. Rot.diuerſ.decif.
180.nu.1. 2.p.4.Seraph.decif.1089.n.3. Ludouiſ. decif.
46.num.9.& decif.307.nu.6.7. pulchrè Cyriac.contr.
for.389.num.2. 3. Farinac. decif. recent.630. num. 1.
part. 2.
Nec eſt præſumendum,quod ſe habuerit pro ſpolia-
26 to,niſi apertè probent contrarium;*Ludouiſ.decif.*
268.num.6.Cyriac. d.contr.389. num.4. Poſt.d.obſer.
17.num.23. adeò vt in hoc ſtandum ſit eius decla-
27 rationi, & aſsertioni, quod non ſe habuerit pro
ſpoliato. *Gl.in §.ſed iſtæ, in verb.dicit.Inſt.de act.Lu-*
douiſ.decif.163.num.4.& decif.460. numer.13. Poſti.
dict.obſeru.17.num.22.Cyriac. d.contr.389. num.5.&
28 quotieſcunque, quis inſtat pro manutentione,vt
hic non poteſt dici, quod habuerit ſe pro ſpo-
liato, vt dixit *Rota apud Rubeum decif.330. num.7.*
part.2.
Et dato etiam,quod dictus D.Hyppolitus habuiſset
pro ſpoliato, adhuc non tenetur aduerſariis re-
ſpondere quidquam in petitorio, nec poteſt re-
29 conuenire ſuper eo, antequam plenariè fuerit re-
ſtitutus vſque ad minimum obolum. *Bald.in cap.*
conquærente.nu.1.de reſtit. ſpol.Crau.conſ.140. num.3.
Surd.conſ.28.nu.31.& conſ.166.num.5. Puteus, decif.
298.lib.2.Verall.decif.270.num.5.p.2.Farinac.decif.
recent.365.num.10.p.1. Cyriac.d.contr.389. num.13.
Verum hic non agitur de ſpolio, ſed de manuten-
tione,quia Spalãzanus adiuit Iudicem ad tollen-
das turbationes, & ne de facto ſpoliaretur,*Poſtius*
d.tract.obſ.4.nu.9.
Verumtamen aduerſarij hæc omnia euitare facilè
putant, quia res deuenit ad caſum, à quo incipe-
re non poteſt ob mutationem ſtatus perſonæ di-
cti Spalanzani, qui factus eſt Parochus cuiuſdam
Eccleſiæ, & ideò non poteſt amplius deſeruire
conſortio Præsbiterorum, & maximè quia per
propriam ſcripturam conuenit hoc caſu euenien-
te ſe conſortio renuntiare, & nolle amplius eſse
de illo, vnde cum in promptu conſtet, euiden-
ter, & notoriè abſque alia diſputatione, de in-
31 iuſtitia, ſeu nullitate dictæ poſseſſionis, non eſt
huiuſmodi poſseſſori danda manutentio, ſed
potius poſseſſio reuocanda iuxta *text. in l.1. ff. vti*
poſſid. l. improba. Cod. de acquirend. poſſeſſ. Menoch.
de retinend. rem. 3.num.790.Gratian. diſc.870.num.
18. latiſſimè Poſtius dict. tract. de manuten. obſeru.
quadrageſimo ſecundo, numer. 137. & ſeqq. vbi plu-
rimos congerit. *Farinac. decif. poſthum. 577.num.*
7.part. 2. Sperell. decif. 96. num.31. Probato enim
defectu proprietatis de poſseſſione amplius non
32 quæritur. *Rota apud Rubeum decif. 35.num.1.part.*
2.& cum prædictis latè concordat*Cancer.poſt var.*
reſol.lib.1.conſ.1.num.134.135.136.
Nam reſpondetur hæc eſſe aliena à caſu noſtro,

non enim ſic notoriè conſtar de nullitate, vel in-
iuſtitia poſſeſſionis dicti R.D.Spalanzani, vt ei de-
33 beat denegari manutētio, quia nunquam dicitur
conſtare de non iure poſſeſſoris, niſi per rem iudi-
catam, vel confeſſionem partis, vel inſtitia clara,
& aperta adeò, vt iuta id probantia non recipiant
aliquam diſputationem, vel controuerſiam, nec
aliquo modo offuſcantur. Seraph.deciſ.876.num.2.
vbi dicit, quod Rota ſemper obſeruauit, vt ad ef-
fectum impediendi reſtitutionem, vel manuten-
34 tionem non dicatur conſtare de non iure actoris,
niſi per confeſſionem, vel rem iudicatam, & quod
ſic infinitis in cauſis fuit reſolutum: ex Rot.de reſt.
ſpol.deciſ.3 in nou.idem Seraph. deciſ.810. nu.14. Lu-
douiſ.deciſ.425.num.3.4.Gionagn. conſ.8.nu.114.lib.
1.Lotter.de re benef.lib.1.q.34.num. 29. latè Poſtius.
d.trac.obſ.42.nu140.141.153.154. pulchrè Sperell.
d.deciſ.96.num. 31. Rot.apud Poſt. deciſ.236. num.2.
Farin.deciſ. poſth.577.num.3.p.2. adeò, vt poſſeſſio
actoris non diceretur notoriè iniuſta, ſi in facto,
35 vel in iure reciperet aliquam difficultatē ex Corn.
conſ.10.num.3 lib. 4.Rot.diuerſ. deciſ.85. num.4.p.1.
Farin.deciſ.recent.659.num.6.p.2. Poſti. d.obſ.42.nu.
157.Sperell.d.deciſ.96. num.31. vbi perbellè loqui-
tur, & multa concordantia allegat. Lotter.de re be-
nef.lib.1.q.34. num.31.

Sed ſic eſt, quod pro parte DD. Præsbiterorum nihil
deductum eſt, per quod poſſit dici notoriè con-
ſtare de non iure Spalāzani, ſi quidem, ſi loquimur
36 primo de mutatione ſtatus, & conditionis, quia
ſit factus Parochus, id nihil impedit hoc iudicium
ſummariſſimum, quin debeat manuteneri, donec
plenè de negotio fuerit cognitum, vt poſt Fonta-
nell.de pact.nupt.clauſ.7.gl.3.p.10.numer.43. tom.2.
inquit pulchrè Poſtius d. obſ.10. num.44. vbi dicit,
quod ſi vniuerſitas vellet aliquem imburſatum
37 exburſare, quia fortè mutauerit conditionem, &
ſtatum, ſubueniretur illi petendo ſe manuteneri
in eo ſtatu, donec de negotio eſſet cognitum,
nam dato etiam, quod eius admiſſio in dictum
Collegium fuiſſet reuocata à Pontifice cum de-
38 creto irritanti, quod inficit titulum, & poſſeſſio-
nem, non tamen tollitur detentio, & inſiſtentia fa-
cti, quę ſola ſufficit ad manutenētiam obtinendā
in hoc ſummariſſimo poſſeſſorio ex Caſtr.in l.At-
tilius, num.5.verſ.habet.ff.de donat.Io:Neuiz.conſ.40.
num.3.Laur. Sylu.conſ.27.num.3.Couar.pract.qq.cap.
17.num.5.verſ.ſic ſanè, latè Menoch.de retin.rem.vlt.
num.18.pulchrè Rot.apud Farin.deciſ. recent.752.nu.
6.p.2. vbi in terminis loquitur de tali reuocatione
39 in decreto irritanti, vt non tollat detentionem,
& manutentionem, & latiſſimè. Poſtius d.tract.ob-
ſer.42.num.74.vſque ad nu. 105. vbi latè docet etiā
40 ſimplicem detentorem eſſe manutenēdum adeò,
vt ſufficiat pro manutentione etiam poſſeſſio aſi-
naria etiamſi nō ſit iuſta, vel legitima, quia in hoc
iudicio non quæritur de bono, vel malo iure poſ-
ſidentis; idem Poſt. d.tract.obſ.46. num.17. & apud
eum Rot.deciſ.194.num.8.& deciſ.215.num.10. vbi
quod etiam decretum irritans non tollit deten-
41 tionem, & manutentionem in hoc ſummariſſi-
mo poſſeſſorio.

Multò magis ergo manutenendus eſt, dictus Spalā-
zanus in dicta quaſi poſſeſſione, quia ei non obſtat
aliquod decretum irritans, nec mutatio ſtatus il-
lius eſt incompatibilis cum ſtatu Præsbiterorum,
quod euidenter probatur, quia anteceſſor illius, &
eiuſdem Eccleſiæ Rector ſimiliter erat de conſor-
tio DD.Præsbiterorum, & ſimul obtinebat Eccle-
ſiam Parochialem, quæ eſt Caſtro Scandiani non
longè diſtans, & participabat de diſtributionibus
cum alijs de conſortio, ideò hoc non videtur de-
negandum etiam dicto Spalāzano eius ſucceſſori
quod multis etiam alijs non fuit denegatum, quo
niam in beneficialibus ad cognoſcendum, qualis
42 debeat eſſe ſtatus rei, attenditur vltimus ſtatus, &
maximè in manutentione: Gonzal. ad reg.8. gl.45.
§.2.n.14.Viuian.de Iurepatr.p.2.lib.11.c.6. num.13.
Lotter.de re benef.lib.1.q.34.nu.21. Poſti. d.tract.obſ.
71.n.56.& Rota apud eum deciſ.172.n.21. Nec ha-
betur pro inconuenienti, quod Parochus etiam al-
terius Eccleſiæ ſit de conſortio prædicto, & lucre-
tur diſtributiones, pro modo ſeruitij, dū Eccleſiæ
43 non ſunt inter ſe ita diſtantes, vt Parochus poſſit
etiam horis canonicis in altera Eccleſia intereſſe,
ſed tantum priuatur diſtributionibus pro tempo-
re, quo abeſt à choro, vt curę animarum inſeruiat,
vt per Monet.de diſtrib.quotid.p.2.q.11.n.69.& Bar-
boſ.de Canonic.& dignit.c.24.num.12.verſ. At ſi; vbi
alios allegat. Et melius idem Barboſ.de off. paroch. c.
8.n.16. vbi vide etenim talis admiſſio ad cōſortiū
non datur in titulum, nec eſt beneficium formale,
ideò non poteſt inducere incompatibilitatem, vt
hæc omnia probabit plenè Spalanzanus, quando
tractabitur iuditium petitorium, vel poſſeſſoriū
44 ordinarium, hæc enim pro nunc allegat ad oſtē-
dendum exceptionem partis aduerſæ non eſſe li-
quidam, & notoriam, cum ſufficiat, quod Spalan-
zanus poſſit docere de iuribus ſuis. Gionagn.conſil.
8.n.115 lib.1.Rot.diuerſ.deciſ.28.n.9. & deciſ.99.nu.
10.p.1.Poſti.d.tract.obſeru.42.num.158.160. Detur
ergo ei manutentio, quæ de iure ei competit, &
poſtea in petitorio hæc plenius diſcutientur, ad
tradita per Poſti.d.obſer.42.n.44.

Nec obſtat ſcriptura illa priuata, quæ producta eſt
pro parte Præsbiterorum contra d. Spalanzanum
ad oſtendendū, quod ipſe cōſenſit ſuæ excluſioni,
45 quando promotus fuerit ad Eccleſ.Parochialem;
Nam ſimiliter hæc ſcriptura non eſt liquida pro-
batio, & notoria ad probandum de non iure poſ-
ſeſſoris, quia non eſt in forma probanti, nec eſt re-
cognita, vt requiritur, vt fidē faciat ad impedien-
46 dam manutentionem ex c.1. vbi DD. de fide inſtr.
Oldrad.conſ.127.n.6.Ruin.conſ.115.n.4.5. Veral.de-
ciſ.17.n.3.p.3.Rot.diuerſ.deciſ.38. n.4.5.p.4. Poſti.d.
trac.obſ.98.n.6.& Rot.apud eum deciſ.236.n.6. Scri-
ptura.n. priuata fidē nullā facit ſine recognitione.
Crot.conſ.182.n.83.lib.2.Burſat.conſ.57.n.7.li.3. Ca-
ball.conſ.155.n.9.Hier.Gab.conſ.184.n.8.lib.2.Poſti.
d.trac.obſ.98.n.18.& poſt eū Rot.deciſ.80.n.2. Ergo
non eſt attendenda ad impediendam manutētio-
nem, quia per ſe non probat, & debet recognoſci,
vel iuſtificari, & tamen ſcripturæ, & iura exhibita
ad impediendam manutentionem, debent eſſe
47 talia, vt ſint liquida, & notoria, nec egeant aliqua
probatione, vt per Poſt.d.trac.obſ.42.nu.140.153.

Lotter.de re benef.lib.1.qu.34.num.31.
Sed dato etiam, quod dicta Scriptura fuisset reco-
gnita, vel iustificata, adhuc non est talis, vt
possit dici ex ea notoriè constare de non iure a-
ctoris, si quidem dicta scriptura facta à dicto Spa-
lanzano parte absente, & nemine pro ea stipulan-
te non continet aliquam obligationem ipsius, sed
tantummodò quandam declarationem animi il-
lius, quod non intendit esse de consortio, quate-
nus beneficium sibi conferendum non esset in lo-
co vocato à constitutionibus; Nam hoc solilo-
48 quium non potest dici pactum, vel conuentio,
quia hæc duorum cõsensum, & placitum insimul
requirunt, *l.1.§.est autem, & §.conuẽtionis, ff.de pact.*
49 nec potest dici contractus, quia non est vltro, ci-
troque obligatorius, ad *tex. in l.labeo la p.§.contra-
ctu de verb. sign.* nec etiam habet vim stipulatio-
nis, in qua requiritur, quod vterque prius, loqua-
50 tur, & se inuicem exaudiant, *l.1. in princ. & §.si
quis ita, & l.5.§.stipulatio. de verb. obligat.* Ergo ex
tali scriptura non potest oriri aliqua obligatio,
quia vbi non est pactum, vel conuentio, ibi non
51 cadit obligatio, *d.l.1.§.adeò autem, ff.de pact.* &
quatenus posset dici contractus, esset contractus
innominatus non correspectiuus, qui per pœni-
52 tentiam tollitur, vt pulchrè per *Bald.in cons.* 104.
nu.1.vers. sed in contractibus, lib. 1.
Vnde si vis, & potentia dictæ scripturæ ponderetur,
apparet, quod aliud non continet, nisi quandam
protestationem, & animi declarationem à dicto
Spalanzano factam, quæ in se nullam nutrit obli-
gationem, ideò cum voluntas hominis sit ambu-
latoria, potuit Spalanzanus mutare propositum,
prout mutasse præsumitur, ex quo obtento
beneficio parochiali adhuc perseuerauit in con-
sortio, quod cum sit contrarium protestationi,
dicendum est eam fuisse sublatam, quia protesta-
53 tio per actum contrarium postea factum tollitur,
ad *tex.in l.cum in plures.§.locator.ff.de locat. & con-
duct.c.cum M.Ferrarien.de constit. c.sollicitudinem de
appell.Bart.in l.qui in aliena.§. Celsus nu.5. de acquir.
her. & in l.pacta nouissima.num.6. vbi Alex. nu.4.&
Curt.sen.nu.19.in fin.C.de pact.Tusch.lit.R.concl.*322.
Mant.de tacit. & amb.cõuent.lib.16.tit.7.n.2.par.2.
Accedat, quod dicta scriptura non est pura, sed con-
ditionalis dupliciter, quatenus. *Obtineret dictum
beneficium, & quatenus esset in loco non vocato à con-
stitutionibus,* & propterea hæc duo prius erant ve-
54 rificanda in processu, antequam Præsbiteri pos-
sent inuari tenore dictæ scripturæ, quia existentia
conditionis requiritur, *l.proinde, ff.si cert. pet. l.ce-
dere diem de verb.oblig. Bald.dict. cons.104.numer.1.
versic. conditionis existentia. lib.1.* Sed de hoc nihil
constat in processu, & ad id demonstrandum ne-
cessariæ erat aliæ probationes pro parte dicto
Præsbiterorum, Ergo non constat notoriè de non
iure agentis, vt per *Posti.d.tract.de manuten.obs.42.
num.* 140.
Sed demus etiam, quod prædicta scriptura verè im-
portet pactum, & conuentionem à DD.Presbite-
ris acceptatam, per quam ipsi fuerint inducti ad
eum eligendum in eorum consortium, & nunc
eius vigore habito Parochiali beneficio ipse sit
obligatus ad dimittendum consortium, adhuc
respondeo dictum Spalanzanum non teneri ad
obseruantiam dicti pacti, quia in spiritualibus, &
negotijs Ecclesiasticis, & beneficialibus electio
debet esse pura, & libera absque aliqua conditio-
ne, vel pacto etiam licito, alioquin omnes pactio-
nes sunt cassæ, & nullius momenti, vt *in c. fin. de
55 pact. & in cap.quæsitum est, de rer.permut. cap.2.vbi
DD. de elect.in 6.cap. Artaldus 8.quæst.3.c.quam pio.
vbi etiam DD.de simon. gl. Hostien. Abb. Dec. & alij
in c.ex parte 1.de off.deleg. Oldrad.cons.224.sub num.
5.Gemen.consil.84.numer.1. c.fin. & num.2. Paris.de
confid.benef.qu.1.num.60. & numer.64.Puteus decis.
234.num.1.& decis.396.in fin.p.3.* Vbi docet, quod
in electionibus, & collationibus, ad beneficia,
non valet pactum & de re licita, nisi sit de onere
56 annexo ipsi beneficio, & eum sequitur *Garz. de
benef.part.8.cap.3.num.16. 17.18. Castellin.de elect.
canon.cap.3.num.5.* vbi in electionibus improbat
57 omnia pacta, & conuentiones, & maximè ante
electionem, quia omnea conuentiones, quæ fiunt
ante electionem inter electum, & electores præ-
sumuntur iniustæ, pulchrè *Gemen. cons.84. num.2.*
qui sequitur *Tusc.pract.concl.litt. P. concl.11.nu.* 3.
Hoc tamen non procedit, quando pactum, vel con-
58 ditio inest à iure, vt hic fortè dici posset, vt per
*Dec.in d.cap.significasti num.17. de elect. Garz.d.cap.
2.num.4.& num.14.15.* Nam respondetur id pro-
cedere, quando tale pactum, vel conditio expri-
mitur, eo modo, quo inest, secus est, si aliter ex-
59 primatur, quia tunc pactum improbatur, vt per
*tex.in l.si ita legatum, §.illi si volet de leg.1.& gl.in l.
aliquando, ff.de condit.& demonstr.Bart. in l.3.de leg.
1.dixit Abb.in d.c.significasti, vbi Dec.nu.17.de elect.
Puteus d.decis.234.nu.2.p.3.Garz.de benef. p. 8.c.3.
n.16.17.& seqq.* Sed hic non potest dici, quod hoc
pactum de resignando ius consortium, quando
habuerit aliud beneficium à constitutionibus no-
minatum insit de iure, neque etiam reperitur in
DD.constitutionibus, & quatenus aliquid de hoc
statueretur, non tamen statuitur eo modo, quo in
dicta scriptura exprimitur, vt euidenter patet:
Ergo pactum non valet.
Et maximè quia constitutiones illæ habuerunt sem-
per hanc interpretationem, vt Parochi Ecclesia-
rum vicinatum, & præcipuè huius Ecclesiæ, cuius
dictus Spalanzanus est Rector, non arceantur à
dicto Collegio, ergo nihil est immutandum ad
text. in l.minimè ff.de legi. & enim constitutiones,
quæ non sunt in viridi obseruantia, non obligant,
etiamsi sint iuratæ: *Oldrad.cons.259.sub num.1. &
per totum,* & latè *Mascard.de Statut. interpræt.concl.
6.nu.78.81.* Ergo non potuerunt fieri conuentio-
nes, vt dictus Spalanzanus in hac parte eas tene-
retur obseruare, quia electiones debent esse puræ,
& sine aliquo pacto adeò, vt & si electus esset
obligatus ad illud, quod in pactum deductum est
tamen si fortior esset obligatio, noua adeò, vt ro-
61 bur adijceret priori obligationi, pactum omninò
esset inualidum, vt per *Couar. variar. resol. lib.1.
cap.20.num. 4.vers. si quidem: Garz.d.cap.3. numer.
18.* vbi multos alios adducit, & *num.19.* vbi in
fortioribus terminis dicit, nec posse deduci in

paćtum aliquid ad tollendas differentias, feu
lites,quia fortè in eo adfunt opiniones, feu præ-
tenfiones partium diuerfæ, quamuis verior fit o-
pinio de eo, quod in paćtum deductum eft. Ergo
in cafu noftro licet prætenderent DD. Presbiteri,
quod de eorum confortio effe non poffent, qui
Parochias non nominatas haberent, quia tamen
vfus eft in contrarium,id non potuit effe materia
paćti, vt quis non eligeretur ad confortium, nifi
62 promitteret illud dimittere, poftquam promo-
tus fuerit ad Parochiam, & ideò hoc negotium
eft examinandum eò modo, & perindè, ac fi non
extaret dićta fcriptura,& paćtum, vt dixit *Couar.
d.c.20.fub n.4.verf. fi quidem.*

Et tanto magis videtur ceffare effećtus dićtę fcriptu-
ræ, quæ faćta videtur, ne Conftitutionibus con-
fortij contraueniatur, ad quas fe refert, relatum
63 eft enim in referente cum omnibus fuis qualita-
tibus, *l.affe toto, vbi Bart. de hær.inftit.* fed conftitu-
tiones non priuant iure conforti ali quemquam,
qui obtineat aliud beneficium, nifi definat habi-
tare in Caftro, feu loro Scandiani, ergo dićti Præ-
sbiteri, antequam agerent ad exclufionem dićti
Spalanzani debebant probare, quod ipfe non ha-
bitaret in dićto loco, quia fundans fe fuper ftatu-
to, feu conftitutione qualificata debet probare
verificatam effe qualitatem illius, vt per *Io: And,
in c.fin. vbi DD.de homicid.in 6.Surd.conf.45.n.14.&
conf.130.num.1.lib.1. Laderch.conf.74. num.2.Ciar-
linius contr.for.68.num.24.& contr.85.nu.17.*quod
hic verificari non poteft, quia dićto Spalanzanus
adhuc habitat in terra Scandiani, & licèt tenea-
tur refidere in Parochia, tamen ob vicinitatem
loci, & alias iuftas caufas toleratur ad tempus,
65 dum tamen Ecclefia debitis non defraudetur
obfequijs, & fic nondum venit cafus conftitutio-
nis, etiam fi effet in viridi obferuantia, quia quã-
diù in loco habitat, nihil fit contra conftitutio-
nem per ea,quæ tradit, *Barbof.de off.Parochi.c.8.n.
16.* fed ea verè non eft in vfu, vt patet in perfona
anteceffloris dićti Spalanzani, qui fuit femper in
eodem confortio admiffus ad participationem,
diftributionum pro modo feruitij, etiam fi effet
Parochus Ecclefiæ, quam modo obtinuit dićtus
Spalanzanus, quæ fufficere debent ad oftenden-
66 dum non conftare notoriæ de non iure aćtoris
per ea, quæ tradit, *Pofth.d.trac.de manuten.obf.42.
num.153.Spercll.d.decif.96.num.31.*

Ex quibus fatis conftat non effe denegandã manuté
tionem dićto Spalanzano in fua poffeffione per-
cipiendi diftributiones vna cum alijs confortia-
libus,donec fuerit iudicatum prædićti, non enim
eft ęquum, vt per viam indirećtam exigens priue-
67 tur commodo fuæ poffeffionis, quamuis & præ-
tendatur effe iniuftus poffeffor, *ad tex. in l.qui ca-
tu. §. fi de vi.ad l. Iul. de vi publ.c.in litteris de reftit.
fpol.c.licèt Epifcopus de præb.in 6. Honded.conf.20.n.
46.47.lib.1. Giouagn. conf.11. n.2.lib.1. Peregr.de fi-
deicom.art.47.n.56. Cyriac. contr.for.lib.1.c.10.n.6.
pulchrè Gratian.difc.for.113.n.29. & difc.208.n.14.*
vbi allegat multas Rotæ decifiones. *Poft.d.obf.42.
n.103.& Rot.apud eum decif.201.n.6.*vbi quod dif-
68 cuffio,an iufta, vel iniufta fit poffeffio reijcitur ad
petitorium. *Lotter.de re benef.lib.3.q.18.n.29.*

Quæ adeò vera funt, vt etiam fi vigore dićti paćti,
fcripturę, vel conftitutionis dićtus Spalãzanus re-
maneret ipfo facto, & ipfo iure priuatus dićto be-
neficio, feu iure participandi de dićto Confortio,
adhuc non eft de facto priuandus fua poffeffione,
fed adhuc eft manutenendus in ea, donec pendet
69 difcuffio, an fit locus priuationis inductæ ipfo iu-
re, & fequatur declaratoria Iudicis, vt per *Treui-
fan.decif.25.nu.22.23.lib.1.Poftius d.obferu.42.num.
103.verf.vbi etiam,*& cenfuit *Rota in Tullen.feu nul-
lius Monaft.15.Febr.1610.coram facrato, & in Va-
lentina penfionis 3. Iunij 1602.coram litta tefte Lot-
ter. de re benef.lib.3.q.18.nu.28.* Licet enim quis fit
ipfo iure priuatus aliquo iure tamen exequutio
70 non poteft attentari de facto, fed opus eft mini-
fterio Iudicis, qui declaret pœnam effe incurfam,
vt latè oftendit *Lotter.dict.c.18.num.25.26.27.* vbi
multos allegat: fed ifti Presbiteri de facto vellent
dićtum Spalanzanum expellere ab eorum confor-
tio non expećtata aliqua Iudicis declaratione, er-
go non funt audiendi, fed danda eft manutentio
eidem Spalanzano.

Benè ergò fecit Iudex à quo, dum Spalanzano con-
ceffit manutentionem,& mandatum de manuté-
nẽdo in fua quafi poffeffione referuãdo iure Præ-
sbiterorum plenius difcutienda in petitorio, vel
ordinario poffefsorio, quia fatis conftabat de
quafi poffeffione dićti Spalanzani, vt oftẽfum eft,
& exceptiones Præsbiterorum erant turbidæ, &
altioris indaginis,& ideò ad petitorium remitté-
71 dæ, quia in hoc fummariffimo manutentionis
Iudicio non admittuntur exceptiones, quæ altio-
rem requirunt indaginem, & egent difcuffione;
*Menoch.de retinen.rem.vlt.fub num. 43.Gratian. difc.
926.nu.27.latifs.Pofth.d.obf.42. n.68.* vbi plurimos
congerit. *& obf.94.nu.4.Rot.apud eum decif.101.n.
2.& decif.119.num.7.& decif.295.nu.7.Farin.decif.
recent.614. nu.4.p.1. Ciarlin.contr. for.114.num.18.
Rota apud Rubeũdecif.187.n.9.& decif.213.n.11.p.3.*

Nec tenebatur Spalanzanus, refpõdere pofitionibus
partis aduerfæ, vel recognofcere dićtam fcriptu-
ram, antequam obtineret mandatum de manu-
tenendo, quia dum controuertitur poffefforium
fummariffimum, non tenetur refpondere fuper
poffefsorio ordinario,vel fuper petitorio eò,quod
72 parte opponente non poteft cumulari petito-
rio cum poffefsorio, *gl.in c.paftoralis, in verb. quod
de recuperanda, verf.& è conuerfo de cauf. poffefs.&
propriet.& in l.ordinarij,in verb.Iudice.C.de rei vend.
Bart..Alex.Iaf.& DD.communiter in l.naturaliter.§.
nihil commune.ff.de acq. hær..Aret.in l.1.§.fi quis fim-
pliciter, in vlt.not.de verb.obl. Menoch. de retin.pofs.
rem.3.n.537.Farin.decif.recent.698.num.2.p.2.Gra-
tian.difc.681.num.22.Pofti.d.trac.obf.7.num.41.42.*
& ita ſępius cenfuit *Rot.apud Farin.decif.pofth.177.
nu.2.4.p.2.* vbi dicit, quod fi aliter fieret, præuer-
73 teretur ordo iuris in præiuditium poffefforis, qui
interim nõ debet priuari,commodo poffeffionis,
quod maximum eft, fed omnes exceptiones, quæ
turbidæ funt, debent reijci ad petitorium; vt per
Farin.d.decif.177.num.9. p.2. Et ita,

EPI-

EPITOME.

Appellatio non datur in possessorio summarijssimo, & quomodo id procedat, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio est prohibita à decreto de manutenendo.*
2 *Appellatio non datur in possessorio summarijssimo.*
3 *Appellatio an admittatur in possessorio quoad effectum deuolutiuum.*
4 *Appellatio quo ad effectum suspensiuum non datur in possessorio.*
5 *Manutentionis decretum trahit secum executionem.*
6 *Decretum manutentionis non admittit appellationem quoad vtrumque effectum.*
7 *Appellatio datur in possessorio, quando pronunciatur per Cedulam.*
8 *Manutentionis decretum per modum interlocutoria est inappellabile.*
9 *Reseruatio iurium solet fieri in decreto de manutenendo.*
10 *Mandatum de manutenendo est de possessorijs leuioribus.*
11 *Possessorij summarijssimi damnum est reparabile.*
12 *Decretum de manutenendo est reuocabile.*
13 *Manutentionis decretum admittit appellationem, quando est notorium iniustum.*
14 *Distributiones percipiendi quasi possessio sufficit ad manutentionem.*
15 *Appellatio non datur in possessorio, si iniustitia allegata sit turbida.*
16 *Instrumentum non facit rem notoriam, si aliquid releuans illi opponatur.*
17 *Decretum manutentionis nō retractatur per scripturas postea productas.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

MOdo restat videre, an in hoc summarijssimo Iuditio manutentionis detur appellatio adeò, vt dicti Præsbiteri potuerint à decreto de manutenendo ad fauorem Spalanzani facto appellare, & commissionem causæ impetrare: in quo puncto omnes DD. tenent vna-
1 nimiter prohibitam esse appellationem, & decretum manutentionis esse statim exequendum, quia est remedium, quod celeritatem desiderat, & factum est ad tollendas rixas, & contentiones, & ideò statim ad executionem deueniendum est
2 reiecta appellatione, quæ ab huiusmodi decreto denegatur tam de iure ciuili, quam de iure canonico, ad *tex. in l. vnic. vbi DD. C. si de moment. possess. & præcipuè Contard. lim. 3. nu. 48. 49. & in c. fin. §. de possessione 2. qu. 6. gl. pen. in c. eum ad sedem. ad fin. de restit. spol. Dec. cons. 28. num. 5. Menoch. de retin. rem. vlt. num. 49. Alex. cons. 99. nu. 22. vers. & præsupposito lib. 5. Ruginell. de appell. §. 2. cap. 3. in verb. possessorium, n. 706. Scacc. eod. tract. c. 2. q. 17 lim. 6. membr. 7. num. 1. & seqq. Gratian. disc. 74. num. 16. 18. 28. Caualer. decis. 88. num. 2. latiss. Postius d. tract. de manuten. obs. 106. n. 1. 7. 8. 9. & seqq.* vbi infinitos congerit, & multis modis hoc ampliat, & hoc vltra per eum allegatos docuerunt etiam *Lancell. de attent. p. 2. c. 12. lim. 25. num. 28. Gutier. can. 99. lib. 1. c. 34. nu. 96. 109. Capic. decis. 55. ad fin. Seraph. decis. 1295. num. 3. & Martin. And. decis. 60. nu. 1. 2. Tusch. lit. M. concl. 79. nu.* 8. & pulchrè vid. *Sperell. decis. ean. 96. num. 2. & seqq.* vbi hoc per bellè declarat, & testatur post Seraphinum, quod Rota perpetuò ita obseruauit.

Et quamuis multi putauerint appellationem concessam esse à tali decreto saltem quo ad effectum deuolutiuum, vt per *Beintend. decis. 79. num. 6. Contard. de moment. possess. lim. 3. num. 4.* Tamen quoad effectum suspensiuum de iure ciuili, & canonico
3 admittunt omnes denegandam esse appellationem, quæ nihil iuuabit ad retardandam execu-
4 tionem, vt semper seruauit Rota teste *Gratian. disc. for. 310. nu. 65. 68. 69. Cyriac. contr. for. 366. nu. 7. 8. latè Post. d. obs. 106. nu. 33. 36. Sperell. d. decis. 96. nu.* 1. 2. quia decretum manutentionis trahit secum executionem: *Menoch. de retinen. rem. vlt. num. 57.*
5 *Post. d. obs. 106. num. 11. 12.* Sed verius est non dari appellationem quoad effectum suspensiuum, ne-
6 que deuolutiuum ex *Bald. in d. l. vnic. numer. 4. vbi Salyc. n. 3. C. de moment. possess. Menoch. d. rem. vlt. qu. 17. nu. 48. Ruginell. d. §. 2. c. 5. sub nu. 648. & nu. 779. Contard. in d. l. vnic. lim. 16. Ioseph. Lud. decis. Perus. 20. nu. 9. Posti. d. obs. 106. nu. 33. 36. 37. 38.* vbi latissimè hoc probat, & rationibus comprobat, pulchrè etiam *Cyriac. d. contr. 366. num. 9.* 10. 11. vbi multos allegat.

Ideò ex prædictis dubio procul deneganda videtur appellatio, etenim si qui sunt docentes appellationem esse concedendam, hi loquuntur in ter-
7 minis, quando Iudex per cedulam, seu schedulam pronunciauit in scriptis per modum sententiæ diffinitiuæ sub nomine primæ personæ dicens: condemnamus, vel absoluimus, quia tunc videtur functus officio suo, & de iure Canonico datur appellatio ad vtrumque effectum. *Boccat. de interd. vti possid. c. 17. num. 5. & seqq. Gratian. disc. for. c. 310. num. 68. Tusc. lit. M. concl. 79. nu. 8. Farin. decis. recent. 185. num. 4. & decis. 287. num. 7. 8. p. 2. latè Posti. in d. trac. de manut. obs. 106. num. 68. vers. secus, & Rot. apud eum decis. 23. nu. 5. & decis. 24. num. 15. & decis. 25. num. 15. & apud Cenc. de Cens. decis. 242. num. 14. Martin. Andr. d. decis. 60. num. 3. & seqq. pulchrè Sperell. d. decis. 96. nu. 3. 4. 5.*

Quod in casu nostro locum habere non potest, vbi Iudex à quo relaxauit mandatum de manutenendo per viam decreti, & per modum interlocutoriæ sine scriptis, & sine cedula sub verbis tertiæ personæ dicens; *decreuit, pronunciauit*, tunc enim
8 non dicitur sententia diffinitiua, sed decretum interlocutorium, & tali casu denegatur appellatio quoad vtrumque effectum: *Boccat. d. c. 17. Farin. decis. recent. 183. num. 4. & decis. 287. nu. 7. p. 2. Posti. d. obs. 106. num. 68. perbellè Sperell. d. decis. 96. num. 6. vers. secus autem:* vbi in fortioribus id sustinet etiā quando

quando iudex pronuntiauit quidem per cedulā,
ſed per verba tertiæ perſonæ: *dixit,pronuntiauit,& decreuit*:adhuc enim dicitur decretum, & ſenten-
tia interlocutoria,non diffinitiua,& ceſſat appel-
latio, & ſic ſentiunt omnes, qui in principio fue-
runt adducti adeò, vt hæc communiſſima videa-
tur omnium ſententia.

Et hoc in caſu noſtro videtur eſſe certiſſimum, quia
Iudex à quo decreuit quidem mādatum de ma-
nutenendo ad fauorem dicti Spalanzani, ſed ex-
preſsè reſeruauit illæſa iura partium tam in peti-
9 torio,quam in poſſeſſorio plenario, & ordinario,
quæ quidem reſeruatio eſt propria ſimplicis, &
interlocutorij decreti de manutenendo ad *tex. in l.2.§.meritò.ff.pro ſoc.Neuiz.conſ.81.nu.17.Dec.conſ. 451.nu.17.Gomeſ.ſuper reg.de iur.quaſ. non toll.q.2. n.5.Rot.diuerſ.deciſ.641.nu.8.p.1.Farin.deciſ.recent. 404.n.5.p.2.Ludouiſ.deciſ.275.nu.14.Sperell.d.deciſ. 96.num.7.* ideò non eſt danda appellatio,nec vllo
modo admittenda. Et hoc rationabile eſt, quia
10 mandatum de manutenendo eſt de poſſeſſorijs
leuioribus adeò, vt grauamen ex illo illatum non
eſt conſiderabile,& quatenus eſſet alicuius conſi-
derationis eſt reparabile tam in petitorio, quam
11 in poſſeſſorio ordinario larè *Poſti. d.obſ.106.nu. 57.58.59.& ſeqq.*vbi plurimos congerit, imò nū-
quam tranſit in iudicatum quo ad iudicem, qui
licèt nunc concedat vni mandatum de manute-
nendo,quia conſtet illum poſſidere,tamen ſi cras
12 conſtiterit alium poſſidere, poterit primum de-
cretum reuocare,& huic ſecundo manutentionē
concedere.pulchrè *Poſt.d.obſ.106.n.65.66. Farin. deciſ.recent.287.nu.7.p.2.*

Benè verum eſt, quod hæc omnia notabiliter limi-
tantur non procedere, quando conſtaret euiden-
ter, & notoriè de nullitate, vel iniuſtitia, ſeu ini-
13 quitate decreti adeò, vt talis iniuſtitia eſſet ita
notoria,vt nullam offuſcationem,dubietatem,vel
diſputationem reciperet, vt poſt *Barz.deciſ.71. nu.39.dixit Poſtius d.obſ.106.nu.83. Contard.in d.l. vnic.lim.9.n.30.& n.50.Gratian.diſc.515.n.49.Sperell.d.deciſ.96.n.31.*vbi alios allegat.

Sed hoc nullo modo poteſt caſui noſtro applicari,
vt iam in præcedentibus latè diſcuſſum eſt,ſi qui-
dem decretum ad fauorem dicti Spalanzani de
manutenendo ſatis iuſtificatur ex actis, ex qui-
bus apparet mediante confeſſione partis aduer-
14 ſæ eum fuiſſe in quaſi poſſeſſione iurium conſor-
tialiū, & percipiēdi diſtributiones, quod ei ſuffi-
cit pro habenda manutentione,etiamſi non oſtē-
dat alium titulum. *Poſti.d.tract.obſ.42.num.28.& apud eum Rot.deciſ.113.n.9.Gratian.diſc.310.n.72. Farinac.deciſ.poſth.193.n.8.9.li.1.*cum alijs in præ-
cedentibus adductis.

Exceptio verò contra eum ex aduerſo propoſita eſt
obſcura,turbida, & fortè nullius momenti, ſi qui-
dem ſcriptura,quam pro Achile produxerunt di-
cti Præsbiteri non eſt in forma probanti, non cō-
tinet aliquam cōuentionem, vel pactum, propter
quod Spalanzanus ad quidquam obligetur erga
eos, continet ſimplicem proteſtationem, & ani-
mi eius declarationem, quæ per actum contrariū
fuit reuocata, & quatenus eſſet pactum, illud eſ-
ſet iniuſtum,& inualidum,quia in electionibus,&
ante,non licèt paciſci quidquam,& ſi benè conſi-
deretur, nihil contradicit poſſeſſioni, quam ha-
bet dictus Spalanzanus, vt ſatis in præcedentibus
probatum eſt,ergo exceptio, quæ oritur ex dicta
ſcriptura pro dictis Præsbiteris non facit conſta-
re de notoria iniuſtitia dicti decreti, & ideò non
eſt attendenda ad impediendam manutentionē,
15 vel concedendam appellationem, cum ſatis ſit
allegatam iniuſtitiam eſſe turbidam, vel aliquo
modo velatam. *Franc.in c.dilecti.num.142.ad med. & num.155. ad fin. verſ.ex quibus.de appellat.Corn. conſ.10.n.3.lib.4.Poſt.d.tract.obſ.42.num.157.158. 159.160.& poſt eum Rot.deciſ.105.nu.2. Sperell.d. deciſ.96.nu.31.ad fin.*

Non poteſt ergo dici, quod talis ſcriptura priuata
etiamſi eſſet recognita faciat notorium ius pro
dd. Presbiteris, cum plurimas habeat difficulta-
tes, ſiquidem neque inſtrumentum authenticū
16 quod alias ſolet dici probatio probata,& euidēs,
in hoc iuditio ad dictum effectum facit rem no-
toriam,ſi contra illud aliquid etiam coloratè ap-
ponatur,vt per *Soc.ſen. conſ.266. ſub nu.4. verſ.vel ad minus.lib.2.Burſat.conſ.305.num.3. & conſ.349. num.9.lib.4.* pulchrè *Lotter. de re benef. lib.1. q.34. num.31.32.* vbi pulchrè loquitur. & eum ſequitur
Poſti.d.obſeru.42. nu.161. Ergo ſi Inſtrumentum
etiam authenticum in hoc caſu non faceret rem
notoriam,multo minus id poteſt dici de ſcriptu-
ra priuata: ideò concludendum eſt decretum de
manutenendo non eſſe retractandum, vel retar-
dandum per appellationem, & maximè quia
proceſſum eſt ad illud ante probationem ſcri-
pturæ, quia etiamſi poſtmodum illa fieret, nullo
17 modo haberetur in conſideratione pro retractā-
do actu iam ſortito actu validitatis. ſic pulchrè
in terminis docet, & probat *Lotter. de benef. lib.1. q.24.n.32.*vbi videre poteris:Moderanda eſt ergo
inhibitio, & partes remittendæ ad ſuos Iudices,
prout in ſimili caſu fecit dictus *D. Sperell. d. deciſ. 96.nu.1.*& per totum:& ita &c.

E P I T O M E.

Emphyteuta Eccleſiæ an teneatur ad collectas, & onera laicorum.

S V M M A R I V M.

10 *Emphyteutam Ecclesiæ grauari collectis consuetudine receptum est.*
11 *Emphyteuta Ecclesiæ secundum veram, & communem opinionem non tenetur ad collectas laicorum.*
12 *Emphyteuta soluens magnum canonem non tenetur ad collectas, aliàs secus.*
13 *Emphyteuta priuati tenetur ad collectas etiamsi soluat magnum canonem.*
14 *Collectas soluit, qui fructus percipit.*
15 *Immunis est, qui habet rem ad liuellum ab exempto.*
16 *Collectari non possunt bona Emphyteotica Ecclesiæ.*
17 *Emphyteuta fisci est immunis à collectis.*
18 *Fiscus, & Ecclesia æquiparantur.*
19 *Ecclesiæ causa est fauorabilior, quam fisci.*
20 *Equiparatorum idem ius etiam quo ad legem nouã.*
21 *Ecclesia, & fiscus in materia collectarum equiparantur.*
22 *Ecclesiæ bonorum exemptio est realis.*
23 *Immunitatis priuilegium non est personale.*
24 *Immunitas Ecclesiæ transit etiam ad Emphyteutas.*
25 *Ecclesiæ priuilegium reale transit etiam ad liuellarios.*
26 *Collectas si dominus soluere non tenetur, nec etiam eius Emphyteuta.*
27 *Collectari non potest possidens rem immunem à collectis.*
28 *Onere duplici nullus debet grauari.*
29 *Emphyteuta Ecclesiæ potest collectari à domino spirituali, non temporali.*
30 *Emphyteuta Ecclesiæ quare non possit collectari à domino temporali.*
31 *Ecclesiæ non possunt laici præiudicare etiam per indirectum.*
32 *Dominium vtile Empyteutæ subest domino temporali.*
33 *Vtile dominium habet prærogatiuam directi.*
34 *Dominium Emphyteutæ dependet ab Ecclesia.*
35 *Collectarum onus spectat ad liuellarium, non ad dominum.*
36 *Emphyteuta Ecclesiæ à quo Principe collectandus.*
37 *Emphyteuta Ecclesiæ, & priuati quomodo differant.*
38 *Collectandi onus ad quem spectet.*
39 *Collecta materialiter imponitur rebus, formaliter personis.*
40 *Collectæ quodnam sit fundamentum.*
41 *Consuetudo soluendi collectas quomodo præiudicet Ecclesiæ.*
42 *Consuetudo localis non trahitur extra locum suum.*
43 *Consuetudinem adesse Doctori attestanti an credatur.*
44 *Consuetudo collectandi Ecclesiam est improbata.*
45 *Consuetudo contra immunitatem Ecclesiæ non valet.*
46 *Bona Ecclesiæ Emphyteutica sunt immunia.*
47 *Collectarum materia est odiosa.*
48 *Immunitatis Ecclesiæ causa est fauorabilis.*
49 *Opinio Ecclesiæ fauorabilis est amplexanda.*
50 *Collectas quales debeat subire Ecclesia.*
51 *Emphyteuta non potest collectari, nisi deducto canone.*
52 *Collecta soluitur ab Emphyteuta respectu tantum sui emolumenti.*
53 *Valor rei æstimatur deducto onere.*
54 *Directus dominus laicus tenetur soluere collectam respectu pensionis.*
55 *Emphyteuta nunquam tenetur ad collectas, quando redundat in damnum Ecclesiæ.*
56 *Emphyteuta non soluit collectas stante solito non soluendi.*
57 *Consuetudo quando debeat esse præscripta, vel non.*
58 *Emphyteuta clericus, vel Ecclesiæ non tenetur ad collectas.*
59 *Emphyteuta Ecclesiæ est immunis à muneribus sordidis.*
60 *Munera sordida, quæ remissiuè.*
61 *Emphyteuta Ecclesiæ non soluit collectam, si eius bona non sunt in æstimo.*
62 *Emphyteuta Ecclesiæ non soluit collectam impositã à Principe recognoscente superirore.*
63 *Emphyteuta non soluit collectam merè realem.*
64 *Collectarum onus respicit fructus.*
65 *Collecta in imponenda, & soluenda quid seruandũ.*
66 *Laici non possunt præiudicare Ecclesiæ primariò, neque secundariò.*
67. *Emphyteuta tenetur ad Mectas, non autem dominus directus.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

CVm multum frequens sit materia Collectarum, & onerum, quæ extra ordinem hodie imponuntur vbique locorum occasione bellorum, & tumultuum, & controuersiarum publicarũ sæpe vertitur in dubium, an Emphyteutæ, & feudatarij Ecclesiæ ad eas teneantur, & possint constringi cum alijs laicis ad soluendas huiusmodi talleas, quæ quotidie super bonis, & fructibus bonorum imponuntur, & quia variæ sunt scribentiũ opiniones, & rationes adeò, vt vix cognosci possit, quæ nam sit communis DD. sententia, inutile non putaui rem hanc fusè, & dilucidè prosequi.
Nam cũ collectæ extraordinariæ principaliter im-
1 ponantur personis, & secundariò rebus. *l. rescripto. & l. fieri. ff. de muner. & honor.* ideò magna DD. caterua sensit Emphyteutas, & feudatarios laicos, & similes, qui rem aliquam ab Ecclesia recognoscunt sub aliquo canone, vel etiam sine alio onere, teneri ad soluendum collectas, quas Dominus temporalis laicis imponit, quia mutatione personæ mutatur conditio rei, etenim priuilegium immunitatis concessum est Ecclesiæ, & personis Ecclesiasticis, ac eorum bonis, & fructibus, bona autem Emphyteutica, liuellaria, & feudataria nõ
2 sunt Ecclesiæ, neque personarum Ecclesiasticarum quo ad fructus, & vtile dominium, quod est separatum à directo, & per contractum in Emphyteutam translatum est, & consequenter ad ipsum pertinet, ideoque tam fructus, quam dominium vtile subiectum & iurisdictioni Principis secularis, sicut laicus Emphyteuta, & sicut ad laicũ
3 Emphyteutam pertinent fructus, sic spectat onus collectæ, quæ non imponitur vnquam pro dominio directo, sed pro fructibus, & vtili dominio: sic tenuit originaliter *Isern. in c. 1. verb. plaustrorum. n. 56. 67. quæ sint regal. in vsibus feud. Luc. de Pen. in l. vnic.*

*tunc.C.de impon.lucr.deſcript. lib.*10. *Felyn. in c. Ecclesia S.Mariæ.nu.*99. *de conſt.Dec.in c.quæ in Eccleſiarum nu.*6. *ver.tertio nota.eod..And. Sicul. conſ.*14. *col.fin.lib.*1.*.Alex.conſ.*101.*n.*11.*lib.*1.*Bald.in l.placet.nu.*26.*verſ.ſed quid.C.de Sacroſ.Eccl.& in l.*1.*col.*1.*verſ.*6.*C.de iur.emph.Purpur. conſ.*322.*nu.*9.*verſ. tertio contingit.Garz.de expenſ.c.*12.*nu.*69.70. *vidimus Feſtas,de collect.p.*2.*c.*2.*lim.*10.*num.*43. 46.47. 48.*latè Menoch.de arb.iud.caſ.*180.*nu.*8.*& caſ.*562. *n.*22.31.*Surd.conſ.*338.*nu.*13.*Valaſch.de iur.Emph. q.*17.*n.*11.*& ſeqq.& nu.*15. *verſ.quæ vero.Franc.de Cald.de iur.emph.lib.*2. *de nomin.emph.q.*7. *num.*13. *verſ. qua ratione ad fin. Marth. de iuriſd. p.*4. *caſ.*13. *nu.*1.2.*Tuſch.littera C.concl.*16.*nu.*19.*& concl.*557. *n.*19.*Rol.conſ.*61.*nu.*14.15. *lib.*4.*Alder.Maſcard.de statut. interprat.concl.*1. *num.*248. *Cauale. deciſ.*44. *num.*100.*verſ.quarto..Alterius de Cenſur.diſp.*19.*c.*6. *dub.*6.*& Fillucius mor.trac.*16.*c.*11.*q.*4.*num.*302. latè, & pulchrè *Bonacin.de Cenſur. in partic. in cæn. Domini.diſp.*1.*q.*19.*punct.*3.*propoſit.*1.*n.*9.vbi alios allegat. *Lexius de Iuſt.& iur. lib.*2.*c.*24. *de locut.& conduct.dubit.*9.*verſ.ſecundo ſequitur.* & non eſt differentia inter laicum Emphyteutam, & feudata-
4 rium, quia vterque eſt dominus fructuum, & vtilis dominij, & ideo tenetur ad collectas, & onera laicorum. *Iaſ.in l.*1.*num.*33. *verſ.quid autem.C.de iur. emphyt. Tuſch.littera C, concl.*557. *num.*21. & hanc magis communem DD. ſententiam dixit *Odd. conſ.*70.*n.*31.*& ſequitur Carroc.de locut. & conduct. tit.de Collect.n.*27. & fundamenta huius opinionis ponit *Odd.d.conſ.*70.*n.*13.*& ſeqq.*

Nec deſunt rationes, & fundamentariæ huius ſente-
5 tiæ, quæ tot habet ſequaces, ſiquidem apud omnes habetur pro indubitato, quod Emphyteuta naturaliter poſſidet per *text. in l. naturaliter in princ.vbi Alex.& alij.ff.de acquir.poſſ.*ideò tenetur
6 ad collectas, & onera, quæ poſſeſſorem ſequuntur. *ad l.*1. *vbi gl.in verb. neque C.de iur.Emph. l.*3. *§. ex pluribus. & §. ex contrario. ff. de acquir.poſſeſſ.Rim. ſen.conſ.*31.*nu.*56.*lib.*1. *Soc.ſen. conſ.*119.*vol.*1. vbi per totum id probat duodecim argumentis. *Feſtas.d.c.*2.*nu.*45.*Odd.conſ.*70.*n.*17.

Nec valet dicere, quod nemo debet duplici onere
7 grauari, vt inquit *Bart. in l. priuata. C. de excuſat. mun.lib.*10. quod tamen eueniret, ſi Emphyteuta teneretur ad canonem erga dominum directum, & ad collectas domini temporalis: nam reſpondetur, quod ſi hæc ratio vera eſſet, ſequeretur, vt neque Emphyteuta priuati teneretur ad colle-
8 ctas, quia in eo militat eadem ratio, & tamē certum eſt eum teneri per *tex. in d.l.*2. *vbi DD.C. de iur.Emph.*& ſi conſiderat *Petr.de Vbald. ad trac.de collect.in conſ.*2.*n.*3.*fol.*99.*in tract.tom.*12.

Neque obſtat priuilegium Eccleſiæ, quia hoc non redundat in eius damnum, ſi quidem ſi Emphyteuta ſoluit aliquem canonem, ille prius deduci debet ad fauorem Eccleſiæ, & reſpectu tantum reſidui grauari debet, quod eſt in dominio ipſius,
9 bona enim allibrata cenſuum onere grauata minus æſtimantur, *l.pro locis.C.de annon.& trib. li.*10. vnde non poteſt dici, quod Emphyteuta duplici onere grauetur, quia vnico tantum onere grauatur reſpectu ad bona, quæ minus ſunt æſtimata, & reſpectu canonis, quem ſoluit Eccleſiæ, nullo modo grauatur, ſic pulchrè conſiderat *Feſtas de collect.d.c.*2.*n.*47.

Veruntamen de conſuetudine ſeruetur, vt etiam Emphyteutæ Eccleſiæ graueutur pro eorum vtili dominio, & fructibus, & teneantur ad collectas,
10 non videtur dubitandum de hac opinione à praxi recepta & vſu frequentata: nam *Bart.in d.l.priuata.*alterius ſententiæ auctor, adhuc fatetur, quod Peruſij ſeruatur hæc opinio contra Emphyteutā: & de hac conſuetudine fidem faciunt etiam *Iaſ. in d.l.*1.*ſub num.*31.*C.de iur.emph..Alex.d.conſ.*101. *lib.*1.*pulchrè Feſtas.de collect.d.c.*2. *nu.*49. vbi dicit, quod hæc quæſtio tranſit ſine dubio, quia hodie Emphyteutæ Eccleſiæ de conſuetudine compellantur ad collectas. *Tuſch.d.littera E, concluſ.*557. *nu.*19. vbi dicit hoc idem de conſuetudine: *Surd. conſ.*338.*nu.*13.

Altera tamen ſententia DD. valdè communis habet, & docet Emphyteutam, ſeu vaſſallum Eccleſiæ non teneri ad collectas domini temporalis, quia licèt ſit laicus, tamen bona ſunt Eccleſiaſtica reſpectu directi dominij, cui inhæret, & deſeruit vtile, & quia collectari poteſt à domino Eccleſiæ, ideò non poteſt collectari à domino temporali, cuius onera ſemper redundarent in Eccle-
11 ſiam, quia ſemper cogeretur iniquioribus conditionibus inuenire vaſallos, & liuellarios, etenim debet attēdi directum dominium Eccleſiæ, quod tanquam dignius trahit ad ſe vtile, & quoties dominus directus eſt exemptus, eodem modo immunis cenſendus eſt eius Emphyteuta: ſic probat *text. in d.l.priuata. vbi Bartol. originaliter ita ſenſit. & ibi Ang. ac Io. de Platea. C.de excuſat.muner.lib.*10.*Iaſ.in Auth.quas actiones.nu.*4. *verſ.vnde etiam.C.de ſacroſ.Eccl.& in d.l.*1.*nu.*31.*Rip.lib.*2.*reſponſorum c.*22.*nu.*14. *pulchrè Petr.de Vbald.d.conſ.*2.*nu.*4.5.*tom.*12.*tract.fol.*99. vbi reſpondet etiam ad contraria. *Parpal.in d.l.placet.nu.*16.*latè Silua. conſ.*9.*n.*9. *verſ.his tamen & nu.*17.23.24.vbi tollit contraria.*Thomat.de Collect.§.pauperes.nu.*29.*Rip. in tract.de Peſte.verſ.nec obſtat. nu.*124. *Burſat.conſ.*42.*num.*22. *lib.*1. *Perſonal. de Gabell.b.*83.*Menoch. conſ.*444.*nu.*7.*lib.*5.*Rum.conſ.*111.*nu.*10. *verſ.item nota.lib.*5.*Eugen.conſ.*96.*nu.*23. *lib.*1. *Remig.Gon.de charitat.ſubſid.q.*61.*n.*29.*Tuſch.litterâ E, concl.*558. *n.*3.*ad fin.& littera O, concl.*136.*n.*7.8.10.11.*Scap. de iur.non ſcript.tit.de Principe.c.*28.*nu.*10.11.*.And. Fachin.contr.iur.lib.*1.*c.*91.*verſ.ego puto. vbi reſoluit* omnia, & pulchrè reſpondet ad illam rationem aduerſæ ſententiæ, quod mutatione perſonæ mutatur conditio rei. *Felician. à ſol.trac.de Cenſ.lib.*2. *in præfat.n.*4.*verſ.vnde.latè Grilinz.conſ.*40.*nu.*4.7. *& conſ.*71.*per totum.& conſ.*77.*n.*2.*Ceual.in Specul. com.opin.contr. communem. q.*726. vbi tradit vtrāque opinionem communem eſſe, ſed hanc iuridicam, & tenendam: ſequitur doctiſſimus *Sperell. deciſ.*41.*nu.*25. *verſ.ſed reſpondetur.*vbi docet hanc ſententiam Eccleſiæ fauorabilem eſſe ſequendā. *Duen.reg.*100.*ampliat.*3.*n.*3.*Boſſ.in prax.crim.tit.de Principe.nu.*128. vbi alios allegat, & reddit rationes. *Molpheſ.de conſuet.Neap. p.*2. *tit.de Aug. q.*8. *Maſch.de ſtat.q.*1.*num.*145.147.*latè Odd.conſil.*70. *nu.*32.

*n.*32.33.40.vbi resoluit contraria,& hanc opinio-
nem dicit veriorem, magis æquam, & suauem, &
etiam communem, & sic docet *Rot. Rom. pluries*,
vt in Rom. domus apud Farin. decis. crim. 305 *num.* 12.
ad fin.& in Rom. de Seapuee. 11. *Ian.* 1611. *coram*
Coecin. apud Pacific. de Saluian. interdict. in ord. 238.
numer. 29. *& in Rauennaten. Emphytensis* 28. *Martij*
coram Merlino, qua est decis. Rot. diuers. 42. *n.* 17. *p.* 6.
latè Tambur. de iur. Abb. p. 1. *disp.* 15. *quæsit.* 20. *nu.* 5.
Vbi multos allegat,& præcipuè dictas Rotæ deci-
siones,& ita etiam resoluit *Dian. mor. p.* 3. *trac.* 1. *de*
immunit. Eccl. resol. 24. *vers. sed contrariam.* vbi quod
vidit etiam ita sæpissimè obseruatum, & allegat
dictum Frlicianum,qui testatur ita sæpè fuisse de-
cisum Compluti pro Collegio D.Ildelfonsi,& pro
monialibus S.Claræ, & Rectorem Academiæ ex-
communicationis mucrone defendere bona Em-
phyteutica Collegii à quacumque impositione;
& hanc sententiam ego quoque sequutus sum,
contr. for. 17. *num.* 108. & tenuit etiam *Bocerus in*
tract. de iur. collect. c. 14. *nu.* 6. *Io: Harprect. ad Clar. in*
§. *Emphyteus q.* 26. *num.* 3. vbi vide.

Tertia succedit sententia opiniones concordãs,quæ
distinguendo putat se inuenisse veritatem', docet
enim quod si pensio, quæ præstatur annua pro
prædio Emphyteutico, seu liuellario, correspon-
det fructibus terræ, tunc locum esse secundæ opi-
nioni, vt Emphyteuta non possit collectari à Do-
mino temporali, quia duplici onere grauaretur,
12 quod est iniquum, tales enim vidẽtur potius co-
loni, quàm Emphyteutæ Ecclesiæ, si verò canon,
vel annua pensio non correspõdet fructibus, quia
vel nihil soluitur,aut quid minimum pro recogni-
tione directi dominii, tunc procedit prima opi-
nio,quod Emphyteuta, seu vasallus Ecclesiæ pos-
sit collectari à Domino temporali, quia deducto
canone si grauatur residui respectu,Ecclesia dam-
num nõ sentit, & Laicus collectatur pro eo, quod
suum est: sic originaliter distinguere videtur. *Al-*
bert. Brun. de Statut. fæmin. exclus. art. 8. *q.* 22. *n.* 108.
sub q. 73. vbi articulum disputat, & sic distinguit.
Carol. de Grass. de effect. cler. eff. 3. *nu.* 81. 82. vbi mul-
tos allegat,& hanc distinctionem defendit ab im-
pugnatione Menochii. *Bellet. disq. Cler. tit. de exem-*
pt. cler. à mun. publ. §. 8. *num.* 5. *in fin. Carroc. de locat.*
& conduct. tit. de Collect. num. 27. 28. 29. *Hier. Gattic.*
de immun. Eccl. in cons. vnic. num. 66. *vers. saltem fol.*
412. *alios ego allegam d. contr. for.* 17. *num.* 110. *Surd.*
cons. 338. *num.* 13. *Festas. de collect. p.* 4. *c.* 2. *num.* 45.
vers. non obstant. Grilinz. cons. 71. *num.* 10. 13. *& cons.*
77. *nu.* 32. *Odd. d. cons.* 70. *n.* 6. *& n.* 35. *Paul. Squill. de*
priuileg. cler. c. 8. *n.* 61. 62.

Sed verè hæc distinctio non subsistit, nec habet ra-
tiones conuincentes, nec fundatur super aliquo
canone, vel lege ex qua id possit rationabiliter
deduci, & si aliter diceremus, sequeretur, quod
13 idem esset dicendum in Emphyteuta priuati, &
nihilominus quoad eum habemus *l.* 2. *C. de iur. Em-*
ph. statuentem indistinctè, & generaliter, quod
Emphyteuta tenetur ad collectas, nec distinguit,
an soluatur magnus canon: aut paruus, ergo nec
nos distinguere debemus, ad *tex. in l.* 1. *ff. de legat.*
præst. cum vulg. Secundò hæc distinctio esset cõtra
illud fundamentum, propter quod maximè tene-
tur, quod Emphyteuta teneatur ad collectas,quia
scilicet habet ius in re,& colligit fructus, quæ om-
nia militant siue magnus, siue paruus sit canon,
& pensio soluenda. Tertiò est contra *text. in l.* 1. *C.*
de annon. & tribut. lib. x. vbi qui fructus percipit,nõ
qui pensionem recipit, collectas soluit, vt hæc be-
nè considerat, *Petr. de Vbald. d. cons.* 2. *num.* 3. *in* 12.
tom. tract. fol. 99. *col. x.* & consideratur etiam apud
Faebin. contr. iur. libr. 1. *c.* 91. *vers. idem responderunt*,
14 licet alio respectu: Nam omnes admittunt diffe-
rentiam esse inter Emphyteutam Ecclesię,& Em-
phyteutam priuati, quia hic recognoscit rem à
Domino,qui potest collectari, ille verò ab Eccle-
sia, quæ immunis est ab omni grauamine, ideò
15 ipse quoque immunis censendus est: *Eungen. dict.*
cons. 96. *num.* 23. *Silua d. cons.* 9. *num.* 12. *Odd. d. consil.*
70. *num.* 24. 38. *Petr. Vbald. cons.* 52. *num.* 4. *d. fol.* 99.
vbi multas rationes adducit: & proptcrea inanis
est talis distinctio, & alia ratione dicendum est
Emphyteutam Ecclesiæ esse exemptum, & ideò
mihi magis placet distinctio *Boceri de iur. collect. c.*
10. *num.* 6. 17. *de qua Harprec. ad Clar.* §. *Emphyteu-*
tis, q. 46, *num.* 3. dicentis, quod Emphyteuta tene-
tur ad collectas ex summa necessitate publica in-
dictus, vt sunt collectæ Turcisæ, ad cœteras verò
contributiones non tenetur, sic etiam *Odd. consil.*
70. *num.* 34.

Tenenda est igitur indistinctè, secunda sententia,
quod sicut Ecclesia ita eius Emphyteuta est im-
munis ab omnibus collectis,& oneribus extra or-
dinarijs, quæ imponuntur rebus seu personis pro
16 rebus, siue soluat magnum canonem, siue paruũ,
aut nihil,quam sequuti sunt grauissimi Doctores,
& amplexata est, *Rota Rom. vt in d. decis. diuers.* 42.
num. 87. 88. *p.* 6. & apud *Farin. d. decis.* 305. *num.* 12.
Et eandem opinionem tenuit Sacr.Congr.Emph.
& Reuerendissimorum DD. Cardinalium super
negotijs Iurisdictionis, & immunitatis Ecclesia-
sticæ,& signanter in vna Caput aquæ nu.27. Aug.
1627. Ponente bon.mem.Anselmo Tenoris, qui
sequitur. *Sacra Congr. censuit Episcopum non posse*
permittere, vt super bonis Emphyteoticis Ecclesiarum
Laici collectent. & in vna Balneoregien. 15. Febr.
1633. sequentis Tenoris, *Sacra Congreg. censuit dari*
resolutiones antiquas, quod bona Emphyteutica Eccle-
siæ non possunt à Laici collectari: cuius sententiæ ra-
tiones vide apud *Odd. cons.* 70. *num.* 21.

Et hæc opinio iuribus, & rationibus solidissimis
satis probatur, siquidem valdè vrget *text. in d. l.*
priuata. C. de excusat. muner. lib. x. vt ibidem consi-
17 derant Bart. Io: de Platea, & alii, vbi Emphyteu-
ta fisci dicitur immunis ab istis præstationibus, &
collectis non ex propria persona, sed eò, quod est
Emphyteuta fisci: Ergo eodem modo dicendum
est de Emphyteuta Ecclesię,quia sicut fiscus trãs-
fert suum priuilegium exemptionis in Emphy-
teutam, sic faciet Ecclesia stante, quod in iure fi-
18 scus, & Ecclesia ęquiparantur quoad priuilegia,
l. fin. C. de sacros. Eccles. & §. finimus, iunct. gl. in Auth.
de non alien. reb. Eccl. c. quid ergo, in c. gl. 23. *q.* 4. *gl. in*
c. auditis, *vbi Abb. de restit. in integr. Tiraq. de priui-*
leg. piæ caus. priuileg. 143. *Menoch. de arb. ind. cas.* 372.
num.

num.27.Odd.conſ.70. num.22.Genuen. in pract.Eccl.
q.251.per totum: nam omnes admittunt licitum
eſſe arguere à fiſco ad Eccleſiam, vel piam cau-
ſam, vt latè docet *Euerr. de loc.legal.c.62.num.1.2.*
& per totum, & ad rem noſtram ſic docet *Silua d.*
conſ.9.numer.11. Imò hoc argumentum procedit
à fortiori in Eccleſia, vt per *Grilinz. conſil.71.num.*
13.& conſ.77.num.12. quia fauorabilior eſt cauſa
19 Eccleſiæ, quam fiſci, qui eſt vltimus priuilegiato-
rum, vt inquit *Seraph. deciſ.594.num.25.*

Hæc obſtat reſponſio *Albert. Brun.de Statut. ferm.ex-*
clud.d.q.73. dicentis, quod fiſcus, & Eccleſia non
inueniuntur æquiparati in hoc à lege antiqua, er-
go lex noua ſuperueniens in vno non trahitur ad
alium, vt voluit *Mattheſ.in tract. extenſ.in 6.col.&*
de hoc facit mentionem Vbald. d.conſil.2. ſub num.2.

Nam reſpondetur verius eſſe, quod quãdo duo æqui-
parantur in iure, lex noua ſuperueniens in vno
20 habet locum etiam in altero, vt tradunt omnes
in l.1.ff.de leg.1.vbi Iaſ.num.27. vult id procedere
etiam in materia correctoria: Verum non indi-
gemus tali extenſione, quia DD.æquiparant fi-
21 ſcum, & Eccleſiam etiam in terminis collectæ, &
onerum, vt teſtatur etiam contrariæ ſententiæ
auctor. *And.de Iſern.in d.c.1.verb. plauſtiorum, quæ*
ſint regal. in vſibus feud. gl.in l.1. vbi Salyc.C.ſi pro-
pter public.penſ.Balb.de præſcript.in 5.par.princ. q.5.
verſ.poſtremo. Silua.d.conſ.9.num.11.Odd. d.conſ.70.
nu.21.22.

Non deſunt rationes validiſſimæ, quia cum exem-
22 ptio bonorum Eccleſiæ ſit verè, & merè realis
ex c.quamquam ibi: ac res ipſarum de Cenſi. in 6.cap.
nulli liceat,& c.quicumque 12. qu.2. & Bulla in Cœn.
Domini: can.18. 161. Eccleſiarum bonorum,& docuit
Rot.in vna Taurin. gabellæ 28.Iun. 1630. de qua in
mea contr.for.103.num.65. vbi docet, quod priuile-
gium immunitatis non eſt perſonale, ſed ordini
23 Eccleſiaſtico, & bonis Eccleſiarum conceſſum,
illudque competit de iure diuino *d. c. quamquam,*
& habetur in Conc.Trid.c.20.ſeſſ.25.de reform.Rot.in
d.deciſ.in princ. Ergo ſequitur neceſſariò, quod illa
immunitas tranſeat etiam ad Emphyteutas Ec-
cleſiæ, vt per *Rot.diuerſ.deciſ.23.n.6.p.2. & d.deciſ.*
42.n.17.18.p.2.latiſſimè Card. Alban. in conſultat.ad
Iul.3.de immunit.Eccl.

Et propterea non eſt mirum, ſi hæc immunitas trã-
ſeat etiam ad Emphyteutam Eccleſiæ, qui eã re-
præſentat, & à qua ius habet dependens, qui enim
dicunt priuilegium perſonale extingui cum per-
ſona, intelliguntur, quando illud eſt merè perſo-
nale, vel quando res ipſa cum pleno dominio fuit
à priuilegiato ab alienata ſecus ſi adhuc in ea re-
tineat aliquod dominium, quia nõ ceſſat tũc eius
25 priuilegium, cum ergo priuilegium Eccl. non ſit
mere perſonale, ſed reale, ideò non eſt mirum, ſi
competat etiam Emphyteutæ, & egrediatur per-
ſonam Eccleſiaſticam: *ad gl.in Clem.1. in verb. ex-*
clud.in fi.de decim.vbi Zabar.n.22.Imol.n.14.Vitali.
n.29.Dec.in l.qui in iuſ.n.2.3.de reg.iur. Soc.conſ.93.
ſub n.3.lib.3.Ruin.conſ.157.nu.9.lib.3. Menoch. conſ.
276.n.7.Rimin.conſ.26.n.29.45.Rot.d.deciſ.23.n.2.
5.p.2.& licet mutetur perſona, dum ab Eccleſia ad
Laicum res tranſit in Emphyteuſim, nihil refert,
vt docet *Facbin.contr.iur.lib.1.cap.91.ad fin.*

Deinde duplici ratione id breuiter, & doctè compro-
bat *Facbin.contr.iur.li.1.c.91.* dicẽs in hac materia
bonam regulam eſſe, vt quoties dominus ad colle
26 ctas non tenetur, non teneatur etiam Emphyteu-
ta, *l.priuata C.de excuſat.muner. lib.10.* ſed Eccleſia
non tenetur de collectis *l.2. C.de Epiſc. & cler.c.1.*
de immun.Eccl.in 6. ergo nec Emphyteuta tenetur
ſic etiam *Petr.Vbald. d.conſ.2.n.67. Eugen.d.conſil.*
96.num.23.

Altera ratio eſt, quia poſſidens rem immunem à col-
27 lectis non poteſt collectari, *l.1.C.de impon. lucrat.*
deſcript.lib.10.Facbin.d.c.91.n.2. Sed Emphyteuta
Eccleſiæ poſſidet rem immunem à collectis, quia
bona Eccleſiæ ſunt immunia *l.placet Cod.de ſacroſ.*
Eccl.c.non minus,de immun.Eccleſ. ergo Emphyteu-
ta Eccleſiæ non tenetur ad collectas.

Accedat ratio valdè potẽs, cui non video in hac ma-
28 teria reſponſum, etenim in materia onerum eſt
vna maxima, quod nullus debet duplici onere gra
uari: *l.honores ſubeunti,ff.de muner.& honor.* ſed Em-
phyteuta Eccleſiæ poteſt collectari à domino Ec-
cleſiaſtico. *Petr.Vbald.d.conſ.2.nu.4. verſ.1.Boſſ.in*
prax.crim.tit.de Principe n.128,Odd.d.conſ.70.nu.4.
Ergo non poteſt à domino temporali collectari,
29 alioquin eſſet deterioris conditionis, quàm Em-
phyteuta priuati, immò Eccleſia immediate læde
retur; quia ſi Emphyteuta Eccleſiæ ideò recuſaret
ſoluere collectam impoſitam à Principe Eccleſia-
ſtico, ipſa Eccleſia ſoluere teneretur, vt per *Petr.*
Vbald.d.conſ.2.n.4.in fin. quod eſt contra *d.l.2.C.de*
iur.Emph.& l.obſiſtere.C.de annon.& trib. lib.x. quia
verè onus ſoluendi collectam ſpectat ad Emphy-
teutam, non ad Dominum, quando bona colle-
ctari poſſunt, vt latè docet *Soc.d.conſ.119.vol.1.&*
Odd.d.conſ.70.n.23.24.25.

Deniq; Emphyteuta Eccleſiæ nunquam poteſt col-
lectari à Domino temporali, quando id reſultet in
damnum, & præiudicium Eccleſiæ ſaltẽ indirectè,
30 quia non inueniret Emphyteutas cum iiſdẽ con-
ditionibus, ſed conueniret ei dare fundum ad li-
uellum viliori penſione, vt conſiderat *Bart.in l.fin.*
§.quoties,q.vlt.ff.de publican.Silua. d.cõſ.9.n.12.Odd.
d.conſ.70.n.24.38.Menoch.d.conſ.444. n.27.28.li.5.

Nec obſtat non eſſe attendendum ſecundarium Ec-
cleſiæ præiudicium, vt per *Valaſch. de iur. Emph.q.*
17.ſub n.15. nam reſpondetur errorem eſſe id ad-
31 mittere, quando verè tendit ad damnum Eccle-
ſiæ, quia nec ſecundario lædenda eſt, quoniam
paria ſunt directè, vel indirectè immunitatem Ec-
cleſiæ offendere: *Auth. caſſa. vbi Bald. num. 7.C.de*
ſacroſ. Eccl. & c.quanto de priuileg.in 6.Suarez.de le-
*gi.c.34.num.3.*benè *Sperell.deciſ.12.num.47.*& clarè
diſponitur in Bulla Cœn. Domini. *Odd. d.conſ.70.*
ſub nu.39.

Non obſtant argumenta in cõtrarium adducta, vt .ſ.
collecta imponatur ſuper fructibus, & vtili domi-
nio, quod eſt ſeparatum à directo, & quod ſpectat
32 ad Laicum, & ſubeſt Iuriſdictioni Principis ſecu-
laris, vt per *Valaſch.d.q.17.n.12.& ego dixi d.contr.*
17.num.80.& num.107. Nam reſpondetur vel eſſe
connexum eum directo, vel ſaltem concurrere cũ
prærogatiua qualitatis, & ſubiecti Eccleſiaſtici,

qnia

quia dominium vtile vaſalli, etiamſi eſſet ſepara-
tum à directo ſecundum præſentem ſtatum, ta-
33 men ei ſubijcitur, & famulatur, & cum directum
ſit dignius, non eſt mirum, ſi trahit illud ad ſe cũ
eadem prærogatiua, vt ſentire videtur pulchrè
Petr. de Vbald. d. conſ. 2. num. 5. ad fin. Surd. conſ. 57. nu. 23. verſ. & propterea. pulchrè Rot. diuerſ. d. deciſ. 42. nu. 18. p. 6. & licet ius, & dominium vtile ſit pe-
34 nes laicum Emphyteutam, non eſt tamen inde-
pendenter ab Eccleſia, quæ etiam in eo habet ius
honoris, & præeminentiæ, & prælationis, vt tra-
dit *Bero. in c. quæ in Eccleſiarum n. 14. de conſtit. Rot. d. deciſ. 42. nu. 17. 18.*

Non obſtat ſecundum fundamentum, quod onus
collectarum ſpectet ad poſſeſſorem, & fructus
percipientem, ideo Emphyteutam non poſſe il-
lum effugere; Nam hæc diſputatio ſupponit bo-
na eſſe collectabilia, & quæſtionem verti tantum
inter dominum directum, & Emphyteutam, quo
caſu certum eſt onus ſpectare ad liuellarium, non
35 ad dominum. *ex d. l. 2. vbi DD. C. de iur. Emphyt. Soc. d. conſ. 119. lib. 1.* vbi id demonſtrat duodecim
rationibus, ſecus eſt, ſi bona non poſſint collecta-
ri, vt hic, quia bona Emphyteutica Eccleſiæ ad-
huc remanent ſub dominio aliquo Eccleſiæ & ſic
ceſſat in eius ius collectandi per dominum tem-
poralem. ita *Petr. de Vbald. d. conſ. 2. nu. 6. Eugen. d. conſ. 86. num. 24. & ſeq. Surd. conſ. 2. nu. 5. 15. Silua. d. conſ. 9. nu. 23. pulchrè Boſſ. in prax. crim. tit. de Principe. nu. 28. Odd. d. conſ. 70. nu. 26. 27.*

Non obſtat, quod ſi verum eſſet Emphyteutam non
eſſe grauandum duplici onere, immunis quoque
eſſet Emphyteuta priuati, & tamen certum eſt
eum teneri ad canonem ſoluendum domino di-
recto, & collectas domino temporali. *d. l. 2. C. de iur. Emph.* Nam reſpondetur nos non deducere
argumentum hoc modo, ſed dicimus iniquum
eſſe, vt Emphyteuta Eccleſiæ poſſit collectari à
36 domino temporali, & Eccleſiaſtico, cum enim
ius eum collectandi ſpectet ad Principem Eccle-
ſiaſticum, non debet etiam grauari à domino tẽ-
porali. vt benè conſiderat. *Bald. in d. conſ. 2. num. 5. Silua. d. conſ. 9. n. 21. Odd. d. conſ. 70. nu. 39.* vnde non
valet argumentum ab Emphyteuta priuati ad
Emphyteutam Eccleſiæ, ſi quidem ille poſſidet
37 materiam aptam ad collectãdum, iſte vero poſ-
ſidet fundũ, qui à ſolo domino Eccleſiaſtico po-
teſt collectari: & ita ſentire videtur non ſolum
Petr. de Vbald. dict. conſilio ſecundo, numero 5. 6. ſed etiam Dec. conſilio 285. numero ſexto, Eugen. d. conſilio 96. numero 24. Boſſ. in prax. crim. d. tit. 5. de Principe num. 128.

Non obſtat reſponſio Feſtarij, quod Eccleſia ex hoc
damnum non ſentiat, quia deducitur prius canon
ſoluendus: Nam id iam ſublatum eſt, tum quia
38 onus collectandi Emphyteutam Eccleſiæ ſpe-
ctat ad ius Principis Eccleſiaſtici. *Petr. Vbald. d. conſ. 2. num. 4. 5. 6.* tum quia id non poteſt contin-
gere ſine damno Eccleſiæ, quæ ſemper cogeretur
inuenire Emphyteutam iniquioribus conditio-
nibus, *Siluan. d. conſilio nono, numero 12. Ped. conſilio 70. numero 24. 38.* & ſuperius ſatis dictum
eſt.

Non obſtat, quod Collecta imponitur perſonis pro
rebus, & ideo Emphyteuta Eccleſiæ tanquam
laicus non poſſit ſubterfugere collectas domini
temporalis; Nam reſpondetur facilè eſſe hoc ar-
gumentum retorqueri, non enim negamus per-
ſonam obligari, ſed tamen ratione rei, quæ ſit
collectabilis *ad gl. pen. in l. reſcripto. §. ſciendum. ff. de muner. & honor.* Vnde eſt, quod collecta impo-
nitur propriè rebus materialiter, licèt formaliter
39 perſonis, & ita dirigitur obligatio in perſonam
propter rem. *Bald. in l. propter C. qui bon. ced. poſſ. Natt. conſil. 149. numer. 4. & conſilio 160. numero 7. Oſaſch. deciſ. pedem. 95. numero 46. Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 89. littera B.* cum igitur res ipſa ſit
40 fundamentum collectæ, & cauſa finalis, vt proba-
tur ex *d. l. reſcripto. §. patrimonialia. de mun. & honor.* ſequitur, quod forma non poſſit applicari
materiæ, quæ non eſt collectabilis à domino tẽ-
porali, & ideò non poteſt ſuſtineri hæc impoſi-
tio, vt per *Corn. conſilio 199. numero 11. libro primo, Surd. conſilio 262. numero 28. libro ſecundo, pulchrè Sperell. deciſ. for. Eccl. 41. numero 53. ſub verſ. cum itaque & numero quinquageſimoquarto,* vbi more
ſuo doctiſſimè hoc dilucidat: *Boſſ. d. tit. de Principe numero 128.*

Non obſtat conſuetudo allegata ſoluendi collectas
41 per Emphyteutam Eccleſiæ, quia hæc negari po-
teſt, niſi probetur legitimè præſcripta per tempus
immemorabile, & longum, alioquin etiamſi per
aliquod tempus ſoluiſſent Emphyteutæ Eccleſiæ
collectam, ſeu gabellam, nihil ſibi præiudicant,
niſi fortè in eo, quod ſolutum eſt *ad tex. in cap. ſi terra. & cap. accedentibus. de priuileg. l. 2. vbi gloſ. & Bart. not. ff. eod. tit. de priuileg. veteran. l. 2. C. de his, qui ſponſ. mun. publ. ſub Petr. & Cyn. in l. voluntaria. quæſtione tertia, C. de excuſat. tut. Alex. conſilio 33. libro quinto, Natta conſilio 446. numero decimo ſexto, & decimoſeptimo.*

Non enim probatur hæc conſuetudo vniuerſalis, &
licèt *Bart. in d. l. priuata. C. de excuſat. mun. libro decimo,* atteſtetur de conſuetudine Peruſij, hæc eſt
conſuetudo localis, quæ non trahitur extra lo-
cum ſuum. *Surd. conſilio 323. numero decimotertio,*
42 & ſi aliqui Doctores fidem facerent de conſue-
tudine vniuerſali, non eſſet illis credendum, quia
Doctori de conſuetudine atteſtanti creditur tan-
43 tum quo ad ea loca, in quibus verſatus eſt. *Alex. conſilio quinto, numero ſeptimo, volumine tertio, Dec. conſilio 472. numero decimoſexto. Rol. conſilio 57. numero vigeſimoſeptimo. & conſilio 94. numero vigeſimoſecundo, volumine quarto, Ceph. conſilio 361. numero vigeſimoquinto. Menoch. conſilio 360. numero 94. Becc. conſilio 67. numero 32. Surd. conſilio 331. numero 15.*

Sed dato etiam, & non conceſſo, quod extaret talis
conſuetudo collectandi Emphyteutas Eccleſiæ,
tamen cum per eam lædatur immunitas Eccleſia-
ſtica ratione connexionis, vel ſupereminentiæ,
quam habet Eccleſia directa domina ſuper Em-
44 phyteutam adeò, vt id ſemper aliquo modo ſit
præiudiciale Eccleſiæ, vt ſatis oſtenſum eſt, ſequi-
tur, quod talis conſuetudo ſit tam iure Canoni-
co, quã Cæſareo prohibita, & improbata, & nullo

modo ſeruanda, vt probatur per *tex. in Auth.Caſ-
ſa.vbi DD.C.de ſacroſ.Eccl. & in §.illicitas.de pac.iu-
ram.firm.in vſibus feud. c.clerici.de iud. c.ad noſtram
& c.cum inter.de conſuetud.c.cum terra. de elect.cap.
quamquam. de Cenſ.in 6.cap.qualiter, & quando vbi
Abb.nu.7.de Iudic.Soc.in c.ſi quis clericus.nu.28. &
in c.ſane.a.10.de for.compet.Surd.conſ.301. num.52.
54.latiſſimè, & doctiſſimè .Sperell.deciſ.for.Eccl.37.
nu.41.42.44.48.* vbi infinitos congerit, & probat
talem conſuetudinem etiam immemorabilē eſ-
ſe improbatam, & induci non poſse, & eſse ſacris
45 canonibus inimicam, & nullatenus attenden-
dam, & quotannis abrogari in Bulla Cęn. Domi-
ni adeò, vt dicenda ſit potius corruptela, & fre-
quentia peccandi, quam conſuetudo, & ſi quid
præiuditij ex dicta conſuetudine emanaſset, illud
reparauit *Sanctiſſimus Vrbanus VIII. in ſua con-
ſtitutione ædita die V.Ianij.1641.* vbi ſuſtulit quoſ-
cunque vſus, & quæcunque ſolita Eccleſiæ, & per-
ſonis Eccleſiaſticis præiudicialia, dempta pręſcri-
ptione Centenaria, vel antiquiori cum obſeruan-
tia ſubſecuta, & titulo vero, adeò, vt ſtante dicta
Bulla nunc ſit inane, & fruſtratorium recurrere ad
ſolitum, vel ad conſuetudinem in rebus, & nego-
tijs, vbi de præiudicio Eccleſiæ, vel Eccleſiaſtica-
rum perſonarum tractatur directè, vel indirectè,
vt pleniſſimè legitur in ea.

Vnde concludendum eſt in puncto iuris veram, &
magis communem, & rationabilem eſse illam
DD. ſententiam, qui tenent Emphyteutam Ec-
cleſiæ nullo modo poſse grauari, ſeu collectari
pro bonis Emphyteoticis, feudalibus, & liuella-
46 rijs, ſiue paruum, ſiue magnum canonem ſoluat,
aut nihil, & in praxi eſse ſeruandam, pro vt ſerua-
ri, & ita fuiſse deciſum teſtantur. *Felician.de Cenſi.
p.2.in præfat.ſub num.3.* vbi quod vidit bis, aut ter
ſententia deciſum, & obtentum priuilegium im-
munitatis Eccleſiaſticæ extendi etiam ad bona
Emphyteotica. *Dian. d. p.3. mor.trac.1.de immun.
Eccl. reſol.24. verſ. ſed contraria.* vbi idem confir-
mat. *Bocerus d.tract.de iur.collect.cap.10. num.6.&
num.17.Harprec.ad Clar.d.q.46.num.3.* vbi opinio-
nes ſedere distinctionis melius ad concordiā re-
ducuntur, quam factum ſit per tertiam ſententiā.

Et ſanè hæc ſententia videtur ab omnibus timoratę
ſcientiæ, & zelantibus immunitatis Eccleſiæ ſe-
quenda rationibus prædictis & etiā generali mo-
47 tiuo, quo apud omnes pro certo habetur mate-
riam collectarum eſse odioſam, & ſtrictè inter-
prætandum ſecundum. *Rom.conſ.87.nu.40.Crauc.
conſ.111. nu.26. Becc. conſ.73. in fin.* e contra verò
cauſam immunitatis Eccleſiæ eſse fauorabilem,
48 & latiſſimè interprætandam. *Tiraq.de priuileg.piæ
cauſ.priu.101. Rot.diuerſ.deciſ.24.par.2.* & propte-
reà in iudicando, & conſulendo ſemper amplec-
xanda eſt illa ſententia, quæ tutior eſt, & Eccleſiæ
49 fauorabilis ad *text.in l. ſunt perſonæ. ff. de rebus &
ſumpt.fun.cap.fin.de re iud.Iaſ.in l.filiusfam.§.Diui.in
prima lect.n.82.de leg.1.Gratian.diſc.for.88. num.6.
& diſc.131.nu.2.ad rem Odd. conſ.70.n.28.in fin.*

Verum ſi ob potentiam aduerſarij, vel alio reſpectu
hoc tempore, quo in multis locis vix poteſt im-
munitas Eccleſiæ defendi ob multitudinem pri-
uilegiatorum nequeas in praxi obtinere pro hac
ſententia tam iuſta, & iuridica, & fortè non expe-
diat mittere manum ad Cenſuras vitādi maioris
mali cauſa, vel ob conſuetudinem immemorabi-
lem contrariam ſaltem perſuadeas eos, qui con-
tra Emphyteutam tenent, eſſe intelligendos cum
aliquo temperamento, ſi iam perfecta ſit præſcri-
ptio centenaria cum obſeruantia, & titulo vero,
vel cum modificationibus infraſcriptis namque
50 ſi ſermo eſset de contributionibus, ſiue collectis,
quæ ad tempus ex improuiſo præter morem ex
ſumma neceſſitate publica inducuntur, vt ſunt
collectæ Turſicæ, hæ enim pręſtandæ quoque ſunt
ex poſseſſionibus Eccleſiaſticis. *l.nemiaem. C.de ſa-
croſ. Eccl.l.vnic. C. vt nem.lic. in empt. ſpec.ſe excuſ.*
& de his vide *Dian.mor.p.5. de immun. Eccl.trac.1.
reſol.11.* ſecus eſt in alijs contributionibus, vt in-
quit *Bocerus in d.tract.de iur.collect.c.10.num.6.17.
& poſt Rulan.de commiſſ.p.4.cap.6. nu.31. inquit Io:
Harprect.ad Clar.in d.§.Emphyteuſis.q.46.n.3. Odd.
d.conſ.70.num.3.* & ideò iſte eſt vnus caſus, in quo
Emphyteuta Eccleſiæ iuridicè tenebitur ad col-
lectas: valdè enim mihi placèt diſtinctio dicti Bo-
cerij plusquam Bruni conſulto ſaltem Epiſcopo.

Verum attenta priori ſententia, quod Emphyteuta
Eccleſiæ collectari poſſit ſiue ſoluat magnam pē-
ſionem, ſiue paruam, eam limita primo & decla-
ra, vt procedat detracto canone, non enim debet
51 Emphyteuta ſoluere collectam, niſi reſpectu ſui
emolumenti, deducta penſione, quam domino
ſoluit, & expenſis, & propterea bona Emphyteo-
tica minus æſtimari debent propter cenſum, &
penſionem, cui ſubijciuntur. *l. pro locis. vbi Bart.
C.de annon. & trib. libro decimo,* vnde per æquato-
res in taxandis oneribus, & collectis debent hæc
conſiderare, & deducere penſionem, quam Em-
phyteuta tam priuati, quam Eccleſiæ ſoluit do-
52 mino, & eum aſtringere ad ſoluēdam collectam
tantum reſpectu ſui emolumenti, vt tradunt in
terminis *Iſern. & Afflict.in d. cap.1. verb. plauſtro-
rum numero trigeſimoſexto, quæ ſint regal. libro ſe-
cundo, feud. Luc. de pen. in l.vnic. C. de imper. Lucr.
deſcript. libro decimo, Alex. in l.vbi purè. ff. ad Tre-
bell.& in l.quoties.ff.ad l.falcid. Iaſ.in l.non amplius.
de leg.1.& in l.1.numero ſexto, de iuriſd.om.iud. pul-
chrè Feſtas. de collect. d.cap.ſecundo, numero quadra-
geſimo ſeptimo, quadrageſimo octauo. Brun. de ſtat.
fœm. excl. articulo octauo, princ.numero 106. & ſeq.*
vbi omni caſu vult, quod in æſtimando valore rei
53 deducatur onus, quod ab Emphyteuta Eccleſiæ
ſoluitur: ſic etiam *Valaſch.de iur. Emph. quæſtione
decimaſeptima, numero octauo, verſ.cuius quidem ſen-
tentia. Purpur. conſilio 332. numero ſecundo. Surd.
conſilio 338. numero decimotertio,* ita etiam docet
*Bonacin.de Cenſur.in Bulla Cæn. content. diſputatione
prima, quæſtione decimanona, parte tertia, §.primo,
numero decimo,* vbi docet res Emphyteuticas eſ-
ſe grauandas minori collecta propter onus ca-
nonis, alioquin Emphyteuta plus cęteris gra-
uaretur, aut dominus directus læderetur, quia
non poſſet conſueto prætio bona ſua in Emphy-
teuſim dare: verum ſi dominus directus eſſet
laicus, teneretur ſoluere collectam reſpectu pen-
ſionis,

ſionis, quam percipi arg. l. ſi quos. Cod. de re-
ſcind. vend. l.2. C. de præd. nauic. libro 11. Valaſcb.
dict. quæſt.17. numer.9. ſi vero eſſet Princeps Ec-
cleſiaſticus,qui imponeret collectas, tunc Eccle-
ſia ipſa ſolueret pro rata penſionis, quam ei ſol-
uit Emphyteuta illius. Petr.Vbald. d conſ.2. nu.4.
Odd.d.conſ.70.nu.39.Eug.d.conſ.96. & alij ſupra re-
lati.& ideo ſi penſio correſpõderet fructibus Em-
phyteuta nõ teneretur ad collectam ſoluendam.
vt per Odd.d.conſ.70.n.6.

Secundò limitatur, & declaratur, vt non procedat,
quando verè collecta ita eſſet grauis, vel ſic im-
poſita, vt redundaret in damnum Eccleſiæ dire-
55 ctæ dominæ, quia hoc modo indirectè Eccleſia
grauaretur, velut ſi ob huiuſmodi onus Eccleſia
cogeretur minori prætio prædia dare in Emphy-
teuſim, vel Emphyteutas non inueniret: ita Odd.
d.conſ.70.nu.6. Graſſ.d.eff.7. nu.82.in fin. Bonacin.in
Bullam Cæn.Domini diſp.1.q.19.p.3.§.1.num.9. verſ.
hoc tamen, vbi alios etiam allegat, & hoc eſt de
mente etiam omnium DD. qui primam opinio-
nem ſequuntur, qui licèt teneant Emphyteutam
teneri ad collectas domini temporalis, id tamen
non admittunt, ſi per hoc lædatur Eccleſia vel
damnum ei inferatur conſiderabile.

Tertiò limitatur eadem ſententia, vt non procedat,
quando extaret conſuetudo non ſoluendi colle-
ctam ad fauorem Emphyteutæ Eccleſiæ, & ille
56 eſset in quaſi poſſeſſione nõ ſubeundi tale onus,
quia euenerit talis caſus, & non ſoluerit, & pro
exempto habitus fuerit: vt latè oſtendit Grilinz.d.
conſ.40. num.16. 17. Felician.n Sol. de Cenſ.lib.2. in
præfat.nu.3.verſ.vnde.Graſſ.d.eff.3.nu.74. & ſentire
videtur Valaſcb.d.q.17.n.29. vbi in ſolutione col-
lectarum, & tributorum multum tribuit conſue-
tudini: & ego dixi d.contr.for.17.num.112. adeò,
57 vt non ſit neceſse, quod talis conſuetudo non
ſoluendi vt præſcripta, quia non eſt conſuetudo
iuris, quæ faciat ius, ſed eſt quædam conſuetudo
facti, vt voluit Anton.de Butr.in c.fin. de conſuetud.
Aret.conſ.11.col.pen.Dec.conſ.38.num.1. verſ.& in
tali conſuetudine.

Quartò limita in Clerico, vel Eccleſia habente Em-
phyteuſim ab alia Eccleſia vel etiam à laico, quia
non tenebitur ſoluere collectas à domino tem-
porali impoſitas, etiamſi Emphyteuſim reco-
58 gnoſcat à laicis, quia attenditur conditio eius
perſonæ, quæ eſt exempta ratione Clericatus; quia
ſicut dicunt dominium vtile cenſeri ſeculare; ſi
fuit ab Eccleſia conceſsum ſeculari, ita ſi conce-
datur Eccleſiaſtico erit Eccleſiaſticum, & im-
mune: Iaſ.in d.l.2.n.2.C.de iur.Emphyt.pulchrè Va-
laſcb.d.q.17.nu.16.vbi vide.

Quintò limita quo ad munera ſordida, etenim ad-
mittunt ferè omnes, quod vaſalli, & Emphyteutæ
Eccleſiæ ſint exempti à muneribus ſordidis, vt ſic
59 per Bart. in l. Senatorum. C. de dignit. lib.12. inquit
Tho.Parpal.in d.l.placet.n.16.C.de ſacroſ.Eccl.Duen.
reg.100.ampl.3.Menoch.de arb.iud.caſ.562.num.31.
32.vbi alios adducit.Graſſ.de eff.cler.eff.3.num.84.in
fin.& numer.86.Alderan.Maſcard.de ſtat. interpræt.
concl.1.n.249.Paul.Squill.de priuileg.cler.priuileg.8.
num.63. in fin. qui etiam dicunt idem eſse in Em-
60 phyteuta fiſci, quæ autem ſint munera ſordida
habebis ex l.maximarum.vbi Bart. Io: de Platea,&
Luc.à Pen. C. de excuſat.muner.lib.10.Menoch.d.caſ.
562.num.31.32. quod tamen non placet Valaſcb.
d.q.17.num.15.in fin.ſed loquitur ex capite ſuo, &
contra communem.

Sextò limita eandem ſententiam, quando collecta
imponitur per æs, & libram, ſeu ſecundum æſti-
mum, quia tunc ſi res Emphyteotica prædicta nõ
61 reperitur deſcripta in libro æſtimi, in tali impo-
ſitione collectæ non comprehendetur Emphy-
teuta Eccleſiæ, etiamſi rem poſſideat, quia iſto
caſu non attenditur poſseſſio bonorum ſed ſo-
lum extimum, ſeu allibratio, vt dicit Ang. in l.fin.
C.ſine cenſ.vel rel. & Bald.in l.1. §. quod ſi nemo.col.
antep. verſ.ſuper tertio. ff. quod cuiuſque vniu. nom.
plenè Dec.conſ.285.nu.5.Cran.conſ.111.num.13.Va-
laſcb.d.q.17.num.31.Menoch.conſ.75.nu.10. Odd.d.
conſ.70.nu.7.11.Graff.d.eff.3.nu.84. Paul.Squillant.
d.priuileg.8.nu.63.

Septimò limita in collecta impoſita à Principe, ſeu
Domino recognoſcente ſuperiorem, vt ſunt om-
nes Principes, & Barones Regni Neapolis, qui
non habent merum, & mixtum imperium cum
62 omnimoda iuriſdictione independenter, ab illis
enim & ſimilibus non poteſt Eccleſia collectari,
nec eius Emphyteuta, & ſi collecta ab eis impo-
neretur, Emphyteuta Eccleſiæ non comprehen-
deretur. Bald. in l. cum multa. in fin.C.de bon. quæ li-
ber.Bart. & alij in l.1. C.de ſuper indict.lib.10.Iaſ.in
l.1.num.19.C.de ſacroſ.Eccl.Silua. d.conſ.9.num.17.
Odd.d.conſ.70.num.5.Graſſ.d.eff.3. n.85. Vnde talis
Emphyteuta nõ tenebitur ſoluere collectas, quas
imponunt Communitates, & feudatarij, qui ſub-
ſunt maiori Magiſtratui, & Principi, aliter dicen-
dum erit de Principibus Lombardiæ, qui habent
iura Imperij.

Octauò limita in collecta reali, quæ imponeretur
ſuper re, & proprietate fundi, vel domus, velut ſi
diceretur in impoſitione, pro qualibet bubulca
63 ſoluatur ſolidum, & pro qualibet domo libra,
tunc onus iſte reſpicit rem, nec habet relationem
ad fructus, & ideo in tali impoſitione non erit
comprehenſus Emphyteuta, ſeu vaſallus Eccle-
ſiæ, quia ille tenetur ſolum ad ſoluendum colle-
ctas, quæ imponuntur propter fructus. Alex. d.
conſ.101.n.11 lib.1.Rim.iun.conſ.447.nu.2.Graſſ.d.
eff.3.numer.80. etenim collectarum onus reſpicit
64 fructus, & ſequitur eum, qui fructus colligit. l. ſi
pendentes.§.ſi quid cloacarij.ff.de vſufr. l.omnes. C.ſi-
ne cenſ.vel reliq.& l.ſi negotium. C.de neg.geſt. Alex.
d.conſil.101.num.11. Decian.conſil.69.num.5.lib.3.
ergo ſi imponatur collecta, quæ non reſpiciat fru-
ctus, ſed rem, mutabit naturam, ſed ad eam am-
plius non tenebitur Emphyteuta tam Eccleſiæ,
quam priuati, qui ſola ratione fructuum collecta-
ri poſſunt: tunc autem ſatis erit euidens colle-
ctam eſſe realem, nec fructus reſpicere, quando
æque collectatur bubulca terræ parui valoris, ſi-
cut illa, quæ maximi æſtimatur, & quando pa-
riter grauatur domus magna, ſicut parua, quia
tunc certum eſt haberi reſpectum ad rem, non
autem ad fructus, & prouentus, quia regulari-

ter in imponenda collecta facultates cuiuslibet
65 per publicos Officiales circumſpici debent, &
æſtimari, vt appareat, quantum quiſque fru-
ctus percipit, quia vnuſquiſque ſoluere debet ſe-
cundum menſuram ſui patrimonij ad tradita
per *Bald. in l. etiam. colum. pen. ad fin. de execut,*
rei iud. & in l. neque §. quod ſi nemo. colum. 2. cir-
ca princ. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. pulchrè *De-*
cian. d. conſ. 69. nu. 2. 3. 4. lib. 3. Feſtas. de collect. d. c. 2.
n. 47. vbi ergo hoc non eſt factum, ſequitur neceſ-
ſariò quod collecta rei imponatur, & non fructi-
bus, & proprerea onus illud ſpectabit ad dominũ
directum, quæ eſt Eccleſia immunis, & exempta,
& ideo neuter eorum poterit cogi hoc caſu ad
ſubeundum onus collectæ, & in hoc concordare
videntur omnes vtriuſque ſententiæ ſautores: ne
tamen putes benigne lector me contradicere his,
quæ latè probaui in *d. mea contr. for. 17.* vbi ſuſti-
nui vtile dominium Emphyteutæ ſubeſſe ſtatutis
laicorum & iuriſdictioni Principis ſecularis non
obſtante, quod ab Eccleſia proueniat, quia id cõ-
probaui in iis terminis ſolum, vbi non tractatur
de aliquo preiudicio, vel damno Eccleſiæ directè,
vel indirectè, ſecus eſt autẽ, vbi tractatur de præ-
iudicio Eccleſiæ, vt hic, vbi vix poteſt dari caſus,
in quo Emphyteuta Eccleſiæ grauetur circa fru-
66 ctus, quin id reſultet etiam in damnum Eccleſiæ,
hoc enim fieri non poteſt, ſiue damnum infera-
tur directè, & primariò, ſiue indirectè, & ſecunda-
riò *c. quamquam, de priuileg. c. ſtatutum. de hæretic. in*
6. c. clericis. §. fin. & §. nos igitur. de immunit. Eccleſ.
in 6. Marth. de iuriſd. p. 5. c. 13. nu. 20. verſ. quia. ergo
nulla eſt contrarietas, nullaque contradictio. be-
67 ne verum eſt, quod ſi de facto emphyteuta Eccle-
ſiæ grauaretur collectis, non ideo poſſet habere
regreſſum contra Eccleſiam, neque retardare ſo-
lutionem canonis, etiamſi ſolueret magnam pẽ-
ſionem, quia ſoluit pro dominio vtili, & fructi-
bus ſuis, vt latè probat *Natta conſ. 312. n. 6. 7. Surd,*
conſ. 112. nu. 75. & ita &c.

EPITOME.

Mulier contrahens ſecũdas nuptias viuente primo marito an poſſit excuſari, ſi credidit eum fuiſſe defunctum?

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſecundum vt contrahi poſſit, certum requiritur de morte viri nuntium.*

2 *Dolo, & fraude ceſſante delictum, neque mulcta dari poteſt.*

3 *Animus, & propoſitum diſtinguunt maleficia.*

4 *Animus, & voluntas attenditur in delictis, non exitus, aut veritas.*

5 *Actus hominum non euentu, ſed conſilio æſtimandi ſunt.*

6 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota habito nuntio de morte viri non punitur.*

7 *Mulier excuſatur à Polygamia, ſi habuit licentiam ab Ordinario nubendi.*

8 *Matrimonium ſecundum ſi contrahatur cum licentia Ordinarij quid dicendum.*

8 *Mulier contrahens ſecundum matrim. factis publicationibus an ſit punienda.*

10 *Licentia Ordinarij de contrahẽdo matrimonio inducit bonam fidem.*

11 *Matrimonium ſecundum contrahentes cum bona, vel mala fide quomodo tractandi.*

12 *Nuntium certum de morte viri requiritur, vt ſecundum matrimonium iniri poſſit.*

13 *Mulier præſumitur in mala fide, ſi ſecundum matrimonium contrahat ſine certo nuntio mortis mariti.*

14 *Ignorantia iuris non excuſat mulierem ſecundò nubentem.*

15 *Mors viri non ſolum certo nuntio, ſed etiam alio modo probatur.*

16 *Certitudo mortis quanta requiratur ad ſecundum matrimonium.*

17 *Mors per certum nuntium probatur.*

18 *Ordinarius vt concedat contrahi ſecundum matrim. quãtam certitudinem habere debeat de morte primi viri.*

19 *Mors viri, vel mulieris in materia matrim. quomodo probanda.*

20 *In alternatiuis ſufficit alteram partem adimpleri.*

21 *Sigillum publicum quam fidem faciat.*

22 *Notorium facti permanentis non indiget probatione.*

23 *Remigantem mortuum fuiſſe veriſimile eſt.*

24 *Mors remigantis probatur ex libro Nauis.*

25 *Claſſes maritimæ habent ſuos officiales.*

26 *Officiali præſtanda eſt fides in pertinentibus ad eius officium.*

27 *Officialis libro credendum eſt.*

28 *Sigillum publicum non ſolet tradi, niſi viro probo, & legali.*

29 *Mors primi viri probatur per litteras Ducis.*

30 *Vicecomiti triremium quomodo credendum.*

31 *Nauigantes nec inter mortuos, nec inter viuos recenſentur.*

32 *Triremibus addicti rarò domum reuertuntur.*

33 *Falſum nemo committere velle præſumitur.*

34 *Falſa ſcriptura vtens, neſciens eſſe talem non punitur.*

35 *Nomen ſingulare, & rarum probat identitatem perſonæ.*

36 *Singularitas nominis quomodo probet perſonam.*

37 *Lex pœnalis non extenditur de caſu ad caſum.*

38 *Demonſtrationes duæ ſufficiunt ad probandam perſonæ identitatem.*

39 *Legatum factum Claritiæ habitanti in tali Parochia cui debeatur.*

40 *Pluralitas perſonarum, & nominum non præſumitur.*

41 *Perſona quomodo ſatis demonſtretur.*

42 *Nominis mutatio non præſumitur.*

43 *Nominis ſingularis eiuſdem rarò inueniuntur homines.*

44 *Mors eſt difficilis probationis, & quando.*

45 *Probationes leuiores ſufficiunt in his, quæ ſunt difficilis probationis.*

46 *Probatio eſt difficilis de his, quæ fiunt in mari.*

Mors

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

EXcusandam, & impunè dimittendam dixi esse quandã mulierem quæ secũdò nupsit superstite eius primo viro, & similiter Iudicem Ecclesiasticum qui concessit illi licentiam transeundi ad secunda vota, quia in vtroque eorum adfuit iusta credulitas mortis illius, & tãtam habuerunt eius certitudinem, vt potuerint
1 arbitrari satisfactum esse *c. in præsentia de sponsal.* requirens certum de morte viri nuntium, antequam permittatur mulieri ad secunda conuolare vota, ex probationibus factis adeò, vt existimandum sit cum bona fide, & ad bonum finem eam mulierem secundum contraxisse matrimonium, & Iudicem licentiam fuisse impertitum, & propterea non sunt plectendi aliqua pœna, quia vbi
2 non est dolus, aut fraus, ibi delictum, neque mulcta dari potest ad *tex. in l. 1. C. de sicar. l. qui iniuriæ. ff. de furt. l. quod reipublicæ ff. de iniur. l. cum autem. §. excipiuntur. ff. de ædilit. edict.* quoniam animus, &
3 propositum distinguũt maleficia. vt *in l. 1. §. diuus. & in l. Diuus Adrianus. ff. ad Cornel. de Sicar.* & in c. significasti. il secondo de homicid. & propterea in delictis attenditur animus, & voluntas, non
4 autem exitus, & veritas. vt inquit tex. *in d. l. Diuus Adrianus,* vbi Glosa concordantia adducit, quia actus hominum non euentu, sed consilio, & pro-
5 posito æstimandi sunt, vt probat tex. *in l. verum. §. sciendum. ff. de minor. l. fraudis interpretatio. vbi Dec. & Cagn. ff. de reg. iur.*

Vnde in terminis de muliere, quæ credidit probabiliter primum virum decessisse, nulla pœna sit puniendа, si transiuit ad secunda vota, vt euenit,
6 quando virum in militiam profectum, diù expectauit, & de eius morte nuntium aliquod habuit, & fama de eius morte existente duxit alterum, tunc enim non punitur aliqua pœna: ita probat *l. miles. §. mulier. ff. ad l. Iul. de adult.* cuius verba refert: & sequitur pulchrè *Menoch. de arb. iud. cas. 420. n. 118. 119.* & concordat *Clar. in prax. crim. §. fornicatio. vers. sed pone. Gasp. Ant. Thes. qq. for. lib. 1. q. 14. n. 8. Peregr. de fideicom. art. 43. n. 41. Gutierrez. pract. qq. lib. 2. q. 8. nu. 3. vers. sequitur. Simanch. de catholic. instit. tit. 40. de matrim. n. 3. Barbos. in d. c. in præsentia. nu. 6. de sponsal.* & multo magis excusanda est mu-
7 lier, si factis diligentijs obtinuit licentiam ab Ordinario nubendi secundo loco, quia etiamsi ipsa, & Iudex falleretur, quia verè vir eius adhuc superstes sit, tamen quia certificatio arbitrio boni viri, qualis dicitur iudex *l. vir bonus. ff. iudicat. solui.* sufficiens reputata est, excusatur, & sic facta copia ab Ordinario nubendi, etiam si falleretur Ordinarius, ipsa immunis est à culpa; sic dixit *Magister Palatio in 4. sent. dist. 27. disp. 3. fol. 602.* quem in hac parte sequitur *Gutierrez. pract. qq. lib. 2. q. 8. num. 9. vers. quo casu etiã,* vbi dicit, quod spectat ad Ordinarium cognoscere hoc impedimentum, & quod facta ab eo copia nubendi, ipsa excusatur, & sine
8 tali licentia non erit immunis à culpa, imò concludit etiam, quod si mulier satis certificata de morte viri, & factis publicationibus ad formam Conc. Trid. & nullo detecto impedimento Parochus ad celebrationem secũdi matrimonij deue-
9 niat, mulier erit immunis à culpa, etiamsi non præcesserit licentia Ordinarij, quod verissimum credo. licèt cautius faciet mulier, si semper hoc casu licentiam ab Ordinario obtineat, vt inquit *Gutierrez. d. q. 8. n. 9. vers. cautius tamen:* & ita etiam sentire videtur *Iul. Chartar. decis. crim. 90. nu. 32. & n. 60.* vbi dicit, quod licentia Ordinarij bonam fi-
10 dem inducit, bene verum est, quod in suo casu aliter fuit iudicatum, quia constabat de mala fide viri, qui secundum matrimonium contraxerat, non obstante, quod à Parocho fuerat monitus, ne

id faceret, quia viuebat prima vxor cuius mor-
11 tem falſis teſtibus probauerat, & ſic ad triremes
per trieunium iure merito ad remigandum fuit
condemnatus, non ſic eſt dicendum, vbi eſt bona
fides. *Farin.q.140.nu.59.verſ. quo vero & num.65.*
verſ.ſecunda.

Verum in noſtro caſu difficultas conſiſtit in hoc, an
dicta mulier poſſit dici dolo carere, & in bona fi-
de fuiſſe, & habuerit ſufficientem certitudinem
12 mortis eius viri, quia hodie requiritur certum
nuntiũ de morte coniugis, ad hoc, vt vir, & vxor
viuens ſiuè propria auctoritate, ſiue de licentia
Ordinarij ſecundò nubere poſſit per *tex.in d.c.in*
præſentia. vbi DD.omnes de ſponſal. & in c.dominus.
de ſecund.nupt. latè Gutierrez.d. q.8. num.4. & ſeqq.
Sanchez.de matrim.lib.2.diſp.46.n.6. Farin.in prax.
q.140.n.56.Carer.de cauſ.S.Off.p.2.tit.5. §.4.nu.24.
latiſſ.Iul.Chartar.d.deciſ.crim.90.nu.74.75. & ſeqq.
vbi multa allegat. Nam ex quo mulier ſine certo
nuntio mortis viri ſecundum matrimonium cõ-
13 trahere audet, eo ipſo præſumitur in mala fide,
vt argumento. *tex. in l.quemadmodum. C. de agric.*
& Cenſ.lib.11.dixit Abb.in d.c.in præſentia.nu.6. ad
fin.& Gutierrez.d.lib.2.q.8. num.7. pulchrè Caren.d.
§.4.n.29.Chartar.d.deciſ.90.nu.77. adeò, vt non vi-
14 deatur excuſari per ignorantiam eò, quod ſit
mulier, quia eſt ignorantia iuris, quæ neminem
excuſat. *Caren.d.§.4.nu.30.*

Namque adhuc dicendum eſt dictam mulierem, &
Iudicem fuiſſe in bona fide, quia non ſunt moti
ad ſic credendum mortem primi viri ex ſola eius
lõga abſentia, ſed multis alijs coniecturis, & pre-
ſumptionibus violentis, quæ ſufficiunt ad indu-
cendam hanc bonam fidem; etenim probatio
15 mortis viri poteſt fieri non ſolum per certum
nuntium, ſed etiam per alias probationes equi-
ualentes, vt dixit *Sanchez de matrim. lib.2. diſp.46.*
num.9. verſ.quare. & ideo ſufficit præſumptio vio-
lenta, & veriſimilitudo, quæ ſit talis, & tanta, vt
16 habeatur pro certitudine, vt per *gl.in c.quoniam.*
§.ſi autem in verb.præſumatur.Vt lit.non conteſt. ex-
preſsè dixit *Alex. de Neuo in d.c.in præſentia. n.22.*
de ſponſal. Petr. de Soncen. inter conſ.matr.conſ.25.
n.2.Farin.d.q.140.nu.50.Sanchez.d.diſp.46.n.9.Bo-
nacin.de matrim.q.3.punct.10.n.12. vbi tenet, quod
ſufficit certitudo moralis: *Dian.mor. p.3.de Sacra-*
mentis,tract.4.reſol.214. vbi idem concludit, & in-
ferius latius dicetur.

Si quidem dicta mulier omninò debet cenſeri im-
munis ab adulterio, & à Poligamia, quoniam de-
ſtineuit nuntium ad perquirendum dictum eius
virum ad partes Maris Adriatici, vbi ad triremes
remigabat ad finem habendi nuntium certum de
17 morte, vel vita illius ad tradita *in d.c. in præſentia.*
de ſponſal.Farin.d.q.140.nu.67. & talis Nuntius fa-
ctis diligentijs ſuper triremibus Reipublicæ Ve-
netæ non inuenit illum, ſed reuerſus reportauit
fidem extractam ex libro authentico ſupra Co-
mitis Triremis vnius dictæ Reipublicæ ſubſcriptã
à DD.Capitaneo, & Capellano illius, ac alijs cum
ſubſcriptione etiam Notarij & ſigillo magno,
in quo erat ſtemma Reipublicæ Venetæ, & no-
men Senatoris Raynerij: in qua fide habebatur,
quod Petrucius per ſopranomen Buttier, mor-
tuus eſt de anno 1635. ſub die 19. Aug. in Hoſpi-
tali Ciuitatis Zarę: vnde cum maritus dictæ mu-
lieris, qui verè erat de Lupis, tali nomine, & præ-
nomine vocaretur, & hoc notorium eſſe proba-
retur, adiuncta etiam publica fama de eius mor-
te, exiſtimatum fuit ſufficienter conſtare de eius
18 morte, & propterea Iudex conceſſit licentiam
dictæ mulieri ſecundò nubendi, & permiſſum vi-
detur ex *Auth.hodie.C.de repud.& d.c.in præſentia.*
vbi gl.fin. ibi: nec poteſt certificari de morte per
magiſtrum militum vel per alium. & *gl. in c. quo-*
niam. §.ſi autem in verb. præſumatur, vt lit.non con-
teſt. ex quibus iunctis probatur, quod fides ſum-
pta à magiſtro militum eſt in hoc propoſito ſuf-
ficiens probatio mortis mariti; ergo neque mu-
lier nubendo, neque Iudex licentiam ei conce-
dendo quidquam peccauerunt.

Neque refragantur huic motiuo litteræ ſactæ Con-
gregationis S.Off. ſcriptę de anno 1630. omnibus
Epiſcopis Italiæ, quarum tenorem ſi videre deſi-
19 deras, habebis per extenſum typis impreſſum in
Synodo Diocæſana Epiſcopi Cramonæ edita anno
1635. fol.171. 173. & apud *Io:Ang. Boſſ.in trac.de*
contrac.matrim.c.4.ſub n.192. quem vidi poſt hæc
ſcripta. in quibus traditur forma ſeruanda in exa-
minandis teſtibus circa probandam mortem vi-
ri, vel vxoris, & præcipitur, ne fides admittantur,
niſi ſint recognitę, adeò, vt fiat recognitio manus
ſubſcribentis, vel ſigilli, & contrauenientes Inſtru-
ctioni prædictæ grauibus pęnis ſubijciuntur.

Namque nihil creditur fuiſſe contrafactum dictis
litteris, in quibus alternatiuè præcipitur recogni-
tio manus ſubſcribentis, vel ſigilli fidei, vt legitur
20 circa finem inſtructionis, & ideò ſufficit alteru-
trum adimpleri, vel aliquam partem verificari *l.ſi*
hæredi.de cond.inſt.l.ſi is, qui ducenta.§.vtrum ita.vbi
Soc.nu.1.de rebus dub.l.cum pupillus. §.1. de cond.&
dem. idcircò ſatis fuit recognoſcere dictum ſigil-
lum, quia quo ad cętera erat impoſſibile, cũ tra-
ctaretur de fide ſacta in mari, & in partibus valde
remotis; etenim ſigillũ videtur eſſe anima ipſius
ſcripturæ cui dat fidem, & inducit conſenſum ſi-
gillantis ad tradita per *Felyn. in c. ſcripta. de fide*
inſtrum.Rom.conſ.303.in fin.Tuſc.lit.S.concl.239.nu.
4. 8. & ideò ſigillum prædictæ facilè fuit recogni-
tum, quia continebat ſtemma Reipublicæ Vene-
21 tæ ſcilicet faciem Leonis alatam, quæ eſt figura
D.Marci, & erat ſine macula, vel aliquo vitio, tan-
to magis fidem faciebat, quia erat ſigillum publi-
cum. *Tuſch.d.littera S.d.concl.240.nu.7.* & cum no-
torium ſit dictam Rempublicam quæ viuit ſub
tutela D.Marci, tali ſtemmate vti, vt apparet ex
eius Duplis aureis, & Ducatonis argenteis, & alijs
monetis, in quib. ſculpta cernitur dicta imago, nõ
erat opus alia recognitione dicti ſigilli, quam ea,
quæ fit ex eius inſpectione oculari in manibus Iu-
22 dicis, quia notorium facti permanentis non indi-
get alia probatione. *l.ſi vero.§.1.cum ibi not.qui ſa-*
tiſd.cog. c. ſuper eo.de teſtib.cog. c.bonæ.el 1. §.contra
de elect.c.de manifeſta.2.q.1.

Non ergo videbatur dubitandum, quin fides eſſet
præſtanda dictæ fidei, ſtante dicto ſigillo tantæ

Rei,

Reipublicæ maxime concurrentibus alijs admi-
niculis famæ publicæ, longæ abſentiæ, & naturæ
23 negotij, quia dicens remigantem eſſe mortuum
dicit rem valdè veriſimilem. *Magon. deciſ. Luceuſ.*
44.nu.6.& propterea mors dicti Petrutij ſatis pro-
bata cēſetur ex libro Nauis, in quo defunctorum
24 nomina deſcribuntur, vt per *Gratian.diſc.for.869.*
*n.23 Rot.diuerſ.deciſ.408.num.2. p.5.*habent enim
claſſes Principis ſuos offitiales cuicunque nego-
tio præpoſitos tenentes rationes rerum & homi-
25 num in Claſſe exiſtentium, vt per *Iul. Ferret. in*
tract.de re naual.lib.6.nu.19. & n.22. Vnde dicunt
omnes præſtandam eſſe fidem cuicunque Offi-
26 ciali in his, quæ ſpectant ad eius Offitium: ad *tex.*
in c.parati. vbi DD .de appellat. Bart. in l.quadam.§.
numullarios.ff.de eden.Gratian.deciſ.137.num.2.pul-
chrè Maſtrill.deciſ.249.num.2.& propterea creden-
dum eſt etiam libro Officialis in concernentibus
27 eius offitium. *Bart.in d.l. quadam. §.numullarios.in*
fin. vbi Iaſ.etiamſi docet, & concordat Magon. deciſ.
Lucen.59.nu.2.Pareth.conſ.94.n.1. Monald.conſ.24.
n.7.lib.1.Genua de ſcript.priuat.lib.4.c.14. de libr.ra-
tion. Official.num.1.2.3. & ſeqq.latè etiam Dominic.
Gait.in tract. de credito. c.2.tit.2. num.23.24.25.48.
vbi probat etiam, quod liber Officialis fidem facit
etiam extra locum, vbi ſcriptus eſt, & pro tertio
contra tertium quoad ea, quæ ſunt eius Officio
connexa, & ideò tali fidei ex dicto libro authen-
ticæ extractæ fides adhibenda eſt maximè ſtante
28 dicto ſigillo cum inſignijs Reipublicæ Venetæ,
quod publicum cenſendum eſt, & non ſolet tradi
publica auctoritate, niſi viro probo, & legali. *Co-*
uar.prac.qq.c.22.ſub num.9.

Et ſanè ſi mors prędictiviri poteſt probari etiam per
29 litteras receptas à Duce militum, ſub quo ille
militabat, vel commillitonum, vt probatur *in d.*
Auth.hodie C. de repud. & gl.in d.c.in præſentia, &
expreſsè per Nauar.in Manual. Confeſs.c.22.n.53.Bo-
nacin.de matrim.q.3.punct.10.nu.14.ibi: aut quando
per litteras, pulchrè Peregr.de fideicom.art.43.nu.41.
verſ. aut litteras recipit, quanto magis mors pro-
30 babitur per librum Vicecomitis triremium, &
fidem ab eo extractam publico ſigillo munitam
in materia facili ad credendum, quia nauigantes,
31 nec inter viuos, nec inter mortuos recenſentur.
Rot.Genuen.deciſ.36.num.6. quia rarò ſolent domũ
reuerti, qui triremibus addicuntur. *Magon.d.deciſ.*
Lucen.44.num.6.

Neque dicatur, quod fides illa ſit falſa, ex quo dete-
ctum eſt dictum virum adhuc viuere, quia non in-
dè probatur falſitas, eo, quòd ex pluralitate no-
minum id potuit prouenire, & falſitas non præſu-
33 mitur, niſi probetur, quia nemo præſumitur velle
committere falſum ad *text. in l.cum præcibus, C.de*
probat. c.in præſentia, de renuntiat. Ceph. conſ.230.n.
17.Bertaz.conſ.521.num.14.Surd.conſil.132.nu.18.
Menoch.lib.5.præſ.20.num.1.latè Farin.de teſti.q.57.
nu.100.& de falſ.q.153.nu.192.193.194.& ſeqq.
vbi probat faciendam eſſe ſemper interpretatio-
nem, vt euitetur falſitas.

Et dato etiam, quod nũc falſam fuiſſe dictam fidem
appareret, id tamen nihil nocet dictæ mulieri, vel
Iudici, quia tempore matrimonij id non conſta-
bat, & nemo eorum habebat ſcientiam, vel ſuſpi-
34 cionem dictę falſitatis, & propterea vtentes dicta
ſcriptura ignoranter, & cum bona fide credendo
eſſe veram, & non falſam, nullam pœnam meren-
tur, *l.Diuus Pius, in fin.C.ad l.Cornel. de falſ. Cyn. in*
l.maiorem num.2.vbi Bald.in princ.Alber.n.1.C.eod.
Clar.in §.falſum,n.19.verſ.vtens. Menoch.de arb.ind.
caſ.316.n.6. Honded.conſ.109.nu.67. Farin.d.trac.q.
159.num.48.

Similiter non obſtat, quod fides prædicta, non benè
explicet, vel contineat ſufficienter nomen, & co-
gnomen dicti viri, qui vocabatur Petrucius de
Lupis, & tamen fides nominat Petrucium, per ſo-
pranome Buttier. & ſic videtur, quod non benè
fuerit fundata intentio dictæ mulieris ad tranſe-
undum ad ſecunda vota, & Iudicis pro danda illi
licentia: Nam reſpondetur fidem ſatis explicare
perſonam, & identitatem dicti viri, qui licet eſſet
de Lupis, non tamen vocabatur tali agnomine,
ſed vulgò nominabatur Petrutius Buttier, vt in fi-
de: Illud enim pronomen i Buttier. eſt ſingulare,
35 & rarum, & magis ſpecificat perſonam illius, quã
proprium agnomen, & ſatis demonſtrat identita-
tem illius perſonæ, vt docet *Byrt.in l.demonſtratio.*
nu.16.ff.de condit.& demonſtr. vbi loquitur de quo-
dam Gallopreſſo vocato, & idem ſentiunt *Cyn.*
Bald.& Caſtr.in l.hac conſultiſſima, vbi Dec.nu.18. in
fin.C.qui teſt.fac.poſſ.Alex.in l.1.ff.de liber. & poſthu.
Parian.de probat.lib.2.c.15.nu.50.51. vbi ſatis pro-
bat, quando nomen alicuius eſt ſingulare, & rarũ
vt in Gallopreſſo, & hic i Buttier. tunc ſolam talis
nominis expreſſionem ſufficere ad identitatem
perſonæ demonſtrandam.

Hic autem ſatis probatum eſt concludenter per te-
ſtes illum virum ſic vulgò fuiſſe vocatum, ergo
nihil aliud eſt quærendum, quia in ore duorum,
vel trium ſtat omne verbum ad tex.in l.vbi nume-
rus, de teſti. nec in examinandis dictis teſtibus
erat ad formam dictæ inſtructionis S.C. recurren-
dum, quia loquitur, & diſponit quãdo teſtes exa-
minantur ſuper morte, aut vita viri, vel mulieris,
quæ ſunt diuerſa, & ab vno ad alterum non fit illa-
37 tio, vulg.l.Papinianus, ff.de minor.& lex pœnalis
non extenditur de caſu ad caſum, *l. teſtamento la*
prima de cond. & demonſtr. Bald. in l.cum proponaſ.
col.fin.C.de hær.inſtit. Boſs.tit.de pœn.n.14.Pariſ.conſ.
161.nu.15.lib.4.Alex.conſ.65.nu.11.libr.4. Afflict.
deciſ.vlt. n.6.

Hic autem magis ſpecificatur perſona dicti viri, quia
non vnica demonſtratio perſonæ illius, ſed duę
verificantur, ſcilicet nominis proprij, & pronomi-
38 nis, quæ ſufficiunt ad oſtendenda hominis iden-
titatem, in hac enim perſonæ probatione ſatis eſt
nomini proprio addere aliam qualitatem, per
quã vnius diſtinguatur ab alio, quia pluralitas nõ
præſumitur; ſic docet notabiliter *Bart. in l.ſi quis*
ſeruum §.ſi inter duos n. 2.ff.de leg.2. vbi dixit, quod
ſi Teſtator leganit Clarutiæ habitanti in tali Pa-
rochia, & compareat vna mulier nomine Claru-
39 tia, quæ in ea Parochia habitet, illi debetur lega-
tum, nec valet dicere, quod poterat adeſſe alia
Clarutia in dicta Parochia, quia ipſa habet ſuam
intẽtionem fundatam, & ſtat pro ea præſumptio,
qnod

quod alia non exiſtat, & Bartolum ſequuti ſunt
Iaſ.in l.2.n.9.C.de bon.poſſeſs.ſecundum tab. vbi dicit,
40 quod non præſumitur pluralitas perſonarum, &
nominum. *Dec.in d.l.hac conſultiſſima, nu.18.C.qui
teſt.facer.poſſ. Crauet.conſil.267.num.2.& conſ.269.
nu.3.Ceph.conſ.90.num.18.lib.1. Gratian.diſc.554.n.
56.57.* vbi multos allegat, *pulchrè Menoch. libr. 6.
præſ. 15.num.44.* vbi expreſsè facit mentionem de
prædicta Bartoli doctrina, & concludit ſufficere
ad perſonam demonſtrandam exprimere nomen
proprium cum aliquo ſigno ipſius perſonæ de-
monſtratiuo, & concordat *Patian.de probat.lib.1.
c.48.nu.82.83.85.86.* vbi adducit multos alios, &
reſpondet etiam motiuo de nominis mutatione
41 dicens, quod ea non præſumitur, maximè quan-
do ſaperet delictum, & quod illa rarò contingit,
& multò minus præſumitur pluralitas hominis,
quando verſamur in nomine raro, cuius expreſſio
fundat intentionem illius, cui illa cõgruit, vt hic,
vir iſte, qui vocabatur nõ ſolum Petrucius, ſed per
42 ſupra nomen dicebatur: Buttieri ideò præſumi-
tur eſſe ille, qui in fide prædicta nominatur, & de
quo quæritur, quia rarò contingit, vt plures ſint
43 ſimul, ſeu eodem tempore eiuſdem nominis ita
ſingularis, & rari, quale eſt ſupradictum, ita benè
dixit *Ceph.conſ.90.num.19.Patian.de probat.lib.2.c.
15.n.54.* qui alios adducit, ergo ſatis probata di-
citur identitas perſonæ viri dictæ mulieris iuxta
tenorem fidei, cuius vigore ille credebatur mor-
tuus tempore ſecundi matrimonij, licet poſtea
compertum ſit illum adhuc viuere ex traditis per
Gratian.d.diſc.554.nu.36.38.

Non ſolum igitur dicta mulier habuit iuſtam cauſã
credendi virum ſuum fuiſſe defunctum, ſed etiam
Iudex concedendi illi licentiam ſecundò nubẽdi,
44 etenim certum eſt, quod mors eſt difficilis pro-
bationis, vt docet *Sim. de Præt. de interpræt.vltim.
vol.lib.5.dub.4.num.149.* & maximè quando mors
contingit in mari, vel in remotis partibus. *Rot.di-
uerſ.deciſ.53.num.3.p.2.Rot.Genuen. deciſ.36.num.5.
verſ.licet mors. Petr.de Barboſ.de Sonzen. inter conſ.
matr.diuerſ.conſ.25.ſub num.4.verſ.vbi autem lib.1.*
45 In his autem, quæ ſunt difficilis probationis, lex
contentatur etiam leuioribus probationibus, &
quæ in eo caſu haberi poſſunt, vt per *Rot. Genuen.
d.deciſ.36.num.4.Sonzen.d.conſ.25.ſub n.4.ad fin.* &
46 maximè vbi tractatur de his, quæ fiunt in mari, &
nauibus. *Rot.diuerſ. d.deciſ.53.n.3.4.5.p.2.Rot.Ge-
nuen.d.deciſ.36.num.5.* vbi pulchrè loquitur.

Accedat, quod dicti viri mortis probatio vltra fidẽ
prædictam adiuuabatur etiam alijs adminiculis,
ſcilicet calamitatis vitæ illius in remigando, diu-
turnæ abſentiæ per multos annos abſque nuntio
47 eius vitæ, & fama de eius morte diuulgata: licet
enim ſola diuturna abſentia non ſufficiat, tamen
pro adminiculo conſideratur. *gl. in d.c.quoniam §.
ſi autem, verbor.præſumatur. Vt lit.non conteſt.* ſicut
48 neque fama ſola ſufficit, vt per *Sanch. de matrim.
lib.2.diſp.46.num.13.* tamen cum adminiculis, &
in his, quæ ſunt difficilis probationis ſufficit: *San-
chez.d.diſp.46.num.15.* vbi multos allegat: *Rot.di-
uerſ.d. deciſ.53.num.2.p.2.Rot. Genuen.d.deciſ.36.ſub
n.5. latè Barboſ.in d.c. in præſentia nu.4.de ſponſal.*

Vnde communis omnium videtur illa diſtinctio,
quod ſi tractatur de morte alicuius in loco vici-
49 no defuncti, tunc melior, & plenior probatio re-
quiratur, quæ per duos teſtes ſaltem plenè cõclu-
dat, vt per *Sanchez.d.diſput.46.num.11.& num.12.
verſ.extra*: ſi verò quæratur de morte alicuius in
loco remoto, & valdè longinquo, vt hic, tunc ſuf-
ficit fama publica de morte illius adminiculata
vno teſte de viro, vel alijs adminiculis, & conie-
cturis, quia tunc certa probatio moraliter dici
poteſt, quæ in hac materia requiritur: *ſic gl.in d.c.
quoniam, verb.præſumatur, vt lit.non conteſt. gl.in l.ſi
quidem, vbi Bart.num.2.verſ.tamen iſta, C.ſolut.matr.
Butr.in d.c.in præſentia, num.7.vbi Alex. de Neu. nu.
15.19.Abb.nu.6.de ſponſal.Tabien.verb.impedimen-
tum 10.q.2.n.2.Silueſtr.verb.Matrimonium 8.q.13.d.
4.Sozen.d.conſ.25.num.2.4.Dec.conſ.652. vol.4.Me-
noch.de adipiſ.rem.4.nu.672. Maſchard. de probat.in
addit.ad concl.1070.n.5.Nauar. in Manual. c.22.nu.
53.Sanchez de matr.lib.2.diſp.46. num.15.* vbi mul-
50 tos allegat, & recenſet adminicula, ad rem noſtrã
pertinentia. *Tuſch.lit. M. concl.400. nu.2.& nu.26.
Genuen.d.deciſ.36.n.5.Herculan.in tract. de Negatiu.
n.290.poſt princ.Boer.deciſ.288.num.2.verſ.& idem.
Barboſ. in d.c.præſentia nu.4. Peregr. de fideicom.art.
43.num.41.verſ.per famam.Caren.de cauſ. S.Off.p.2.
tit.5.§.4.nu.25.* vbi ad rem noſtram benè conſide-
rat diſtantiam locorum, & difficultatem proba-
tionis, & tunc admittit probationem per famam,
& vnum teſtem, & alias coniecturas, cum igitur
in hoc caſu, probata ſit fama de eius morte, ergo
iunctis adminiculis prædictis, & fide prædicta
mors dicti viri ſatis certò probata cenſenda eſt.
*Boer.d.deciſ.288.Maſchard. d.concl.1070. n.7.Tuſch.
d.concl.400.num.2.* cum alijs ſupra adductis.

Non obſtant iura in *d.c.in præſentia.de ſponſal.& cap.
Dominus de ſecund.nupt.* quæ de morte viri certum
nuntium deſiderant, antequam mulier ad ſecũda
vota tranſeat, quia in hac materia difficilis pro-
51 bationis, vbi agitur de morte viri in longinquis
partibus, dicitur ſatis conſtare de morte viri per
certum nuntium, ſi adſint veriſimiles coniecturæ,
& præſumptiones violentæ, fama, aut litteræ Du-
cis militum, quia talis certitudo non requiritur,
52 quod ſit phyſica, ſed ſufficit moralis, vt probant
gl.in d.c.in præſentia, in verb.viris, ſic dixit *Sanchez.
d.diſp.46. nu.15.* vbi certitudinem tantum mora-
lem requirit, ita etiam *Peregr.d.art.43. verſ.nec ob-
ſtant. Sonzen.d.conſ.25.ſub num.4.* id enim equipol-
53 let probationi plenę, & concludenti, vt per *Pa-
tian.de probat.lib.2.c.47.n.8.* & propterea ſatis eſſe
debet, quia requiritur certum nuntium, vel pro-
batio ęquipollens, vt per *Sanch. de matrim. d.diſp.
46.nu.9.verſ.quare, in fin.*

Nam licèt in hac materia valdè controuertant Do-
ctores, an ad contrahendas, ſecundas nuptias re-
quiratur certa, & omninò plena, ac concludens
probatio mortis primi viri, vel an ſufficiat veriſi-
milis, probabilis, coniecturalis, aut præſumpta
54 probatio, & vtramque opinionem probabilem,
primam autem probabiliorem dixerit, *Sanchez de
matrim.libr.2. diſp.46. num.5.6.* tamen vera, com-
munis, & recepta videtur concluſio, & ſententia
DD.

DD. vt si difficilis sit probatio ob distantiam locorum, vel alia ratione, tunc sufficiens sit mortis probatio verisimilis, moralis, probabilis sumpta per coniecturas, & præsumptiones, non quidem leues, sed probabiles, aut violentas: vt per *text.in d.c.quoniam §.siu autem ibi: donec de eius obitu verisimiliter præsumatur, vbi glos.in verb. præsumatur, & Butr.nu.9.ac Card.testatur de veriori, Vt lise non cõtest.gl.in d.c.in præsentia.in verb. viris, vbi Henrich. Boich.num.7.in fin. Anch.nu.7.de Sponsal.& post Dec. conf.652.nu.4.inquit Magon. decis. Lucens.44.nu.15.* vbi propter verisimiles coniecturas de morte viri docuit Iudicem Ecclesiasticum arbitrari posse, vt
55 mulier ad secundas nuptias conuolare valeat: idẽ
tenet *Sanch.d.disp.46.n.12.* vbi agitur de morte in loco distanti sequuta, & admittit testem qui verisimilia deponit, *& num.15.* vbi admittit sufficere certitudinem moralem, quæ ex coniecturis desumitur: sic etiam tenet *Bonacin. de matrim. q.3.p.10.numer.12.* vbi docet, quod sufficiat certitudo moralis: sic quoque *Sozen.d.cons.25.n.2. & sub nu. 4.lib.1.* vbi testatur de veriori opinione, & multis rationibus comprobat: ad rem *Menoch. lib.6.præs. 49.n.28.& de arb.iud.cas.420.n.18.* pulchrè etiam
56 *Peregr.de fideicom.d.art.43.n.41.& post Layman, in Theolog.mor.p.3.c.3.n.2.trac.10.lib.5.* docet perbelle *Dian.mor.p.3.de Sacram.trac.4. resol.214.* vbi resoluit secundum probabilem opinionem esse consulendum, quod satis sit moralis, seu verisimilis certitudo mortis primi viri ad contrahendum, secũ-
57 dum matrimonium adeò, vt non debeat fieri separatio, donec cognitum fuerit verè priorem virum adhuc superstitem esse, & dicit se ita consuluisse: pulchrè etiam *Vincent. Candidus moral.disq. lib.2.disq. 28.art.10.dub.8. vers. dico decimoquinto,* vbi hoc idem benè concludit, vt si vir mortuus sit in loco distanti, sufficiant coniecturæ ad probandam eius mortem, si non possint haberi aliæ probationes, ex quibus apparet hanc esse veram, probabilem, & communem DD. sententiam, nec pugnare cum tex.in d.c.in præsentia, quia vbi versamur in his, quæ sunt difficilis probationis, vt hic quando mors viri, vel mulieris in loco valdè distanti sequuta est, æquiparantur certum habere nuncium de morte illius, & eam probare per coniecturas, & verisimiles præsumptiones, hæc enim
58 probatio præsumptiua sufficit, quando integra, &
plena haberi non potest ad *tex. in l.non omnes §. à Barbaris, ff.de re milit.gl.Cyn.Bart. Ang.& Salyc.in d. l.si quidem ff.sol.matr.Souzen.d.cons.25.sub n.4.vers. vbi autem, Sanchez d.disp.46.n.12.Dian.d.resol.214. ad fin.Candid. d.art.10.dub.8.in fin.* & sentire videtur *Caren.de caus.S.Off.p.2.tit.5.§.4.sub num.25.* vbi solum requirit plenas, & exactas probationes mortis viri, vbi cessat difficultas probationis.

Alij tamen distinguunt alio modo dicentes, quod ad effectum concedendi licentiam mulieri secundò nubendi, mors primi viri debeat concludenter, &
59 non præsumptiuè probari, quo verò ad excusan-
dam mulierem a pœna, & à peccato, sufficiat verisimilis, & præsumptiua probatio: vt per *Ant. in d.c.in præsentia, vbi Anch.nu.5.6. Alex.de Neu.n.15. in fin.de Sponsal.latè Farinac.in prax.q.140.n.59.& nu.65.* vbi alios etiam adducit.

Verum hæc distinctio nõ est vera, neque acceptata, siquidem eadem certitudo mortis viri requiritur
60 in muliere, secundò nubente, quæ necessaria est
in Iudice nubendi licentiam concedente, vterque enim eodem motiuo mouetur, & satis tã mulier, quàm Iudex in hoc negotio parificantur *in d.cap. in præsentia, vbi Abb.de sponsal. Sot.in 4.sent.dist.37. qu.vnic.concl.4. per dictum tex.* & pulchrè aduertit *Gutierrez. pract.qq. lib. 2.q.8.nu.4.vers. nec hoc,* vbi confutat talem distinctionem, & concludit ean-
61 dem certitudinem requiri in muliere, secũdò nu-
bente, quæ requiritur in Ecclesia licentiam concedente: sic etiam docet *Sanch. d.disp.46.nu.12.in fin.* vbi ait in hoc non esse audiendum Butrium, aliter sentientem; sic etiam *Caren. de caus. S.Off.p. 2.tit.5.§.4.num.29.* & sentit idem *Sonzen.in d.cons. 25.sub nu.7.ad fin.* vbi docuit Iudicem Ecclesiasticum potuisse dare licentiam mulieri contrahẽdi secundum matrimonium, etiamsi non constaret de morte viri, nisi per famam, & eius diuturnam absentiam, licet dicat melius fore euidentiores habere probationes: & concordat *Magon.d.decis. Lucens.44.nu.15.* vbi sensit propter verisimiles coniecturas de morte viri Iudicem Ecclesiasticum potuisse arbitrari, vt mulier ad secundum matrimonium posset conuolare, & hoc est de mente *Literarum dictæ Sanctæ Congregationis S. Off. datis de anno* 1630. impressarum in dicto Synodo Cremon. vbi in vers. si responderit affirmatiuè, quo loci disponitur, quod non procedatur ad licentiã, nisi producantur authẽticæ, & legales attestationes, vel testes fide digni, & verisimiliter de obitu coniugis defuncti; vbi si consideretur illa dictio:
62 Verisimiliter: satis conspicuum erit S.Congre-
gationem non respuisse probationes verisimiles, & per coniecturas, ac præsumptiones, quæ in materia difficilis probationis habentur pro plena probatione iuxta *tex.in d.l.non omnes §.à Barbaris, ff.de re milit. Sanchez. d.disp.46.n.12. Candid.d.dub.8. in fin.Dian. d.resol.214. ad fin.*

Verum attenta etiã opinione, quod certitudo mortis primi viri requiratur ad secundas contrahendum nuptias, tamen non est præscriptum à iure, qualis aut quanta debeat esse talis certitudo, & ideò omnes interpretes tradiderunt id relinqui Iudicis arbitrio, qui ex causis sibi benè visis, & probabilibus poterit induci ad iustam credulitatem de morte viri, & sic tota ista materia est Iudicis arbitrio benè tamen regulato remissa, vt per *Abb.in d.c.in præsentia nu.6. vbi etiam Butr.nu.7. Alex.de Neuo.nu.4. Barbos.num.5.de sponsal. Couar.eod. tract. Sponsal.p.2.c.2.§.3.num.4.* vbi dicit arbitrio
63 Iudicis relinqui, qualiter mors viri probetur, &
eum sequitur *Menoch.lib.6.præs.49.nu.28.* vbi dicit esse in arbitrio Iudicis admittere coniecturas. *Gutierrez. pract. qq.lib.2.c.8.num.4. vers. sed quod mors viri,* vbi remissiuè docet, quomodo tale arbitrium instrui debeat: sic etiam latè *Sanchez. de matrim. lib.2.disp.46.num.7.* vbi multos allegat. *Bonacin.de matrim. d.p.10.nu.15.* ad rem pulchrè *Peregr. de fideicom.art.43.n.41. ad fin.* vbi pariter concludit id relinquendum Iudicis arbitrio an ipse Iudex trahatur

hatur

hatur ad iuſtam credulitatem de morte viri; *Ma-
gon.d.deciſ. Lucen:44.num.* 15. vbi hoc totum dicit
reſidere in arbitrio Iudicis. *Menoch.de arb. iud.caſ.*
*420.numer.*128. vbi hoc idem probat. *Rot.Genuen.*
*dict.deciſ.36.ſub num.*5. pulchrè *Barboſ.de off.& po-
teſt. Parochi. cap.*21. *ſub num.9.* de quo non eſt mi-
randum, quia quoad factum, an ſit benè proba-
65 tum, vniuerſæ probationes poſitæ ſunt in Iudicis
arbitrio, vt per *Rot.Genuen.d.deciſ.36.num.3.& de-
ciſ.191.num.8. Menoch.lib.1. præſ. xi. num. 6.7.*

Vnde non eſt redarguendus Iudex iſte, qui ſatis per-
ſuaſus tot circunſtantijs,& coniecturis iuncta fide
munita ſigillo Reipublicæ Venetæ conceſſit dictę
mulieri licentiam, ſecundò nubendi,& propterea
non eſt dicendum, quod temerè vſus ſit arbitrio,
ſed regulatè iuxta ſenſum prudentis viri, & ideò
66 cum ſic vſus ſit arbitrio in re arbitraria, non eſt
reprehendendus.*Menoch.de arb.iud.caſ.*176.*num.3.*
quod maximè procedit in his, quæ ſunt difficilis
probationis, in quibus leuiores etiam probatio-
nes admittuntur. *Sonzen.d.conſ.*25.*ſub num.4.verſ.
vbi autem. Rot.diuerſ.d.deciſ.*53.*nu.1.5.p.2. Patian.
de probat.lib:2.cap.47.num.*28.& dato etiam,quod
Iudex iſte vſus eſſet arbitrio ſequēdo opinionem
minus probabilem, & tutam, relicta probabiliori,
67 & communi, adhuc non eſt redarguendus, neq;
tenetur in Syndicatu, aut in foro conſcientiæ;
*Martin.Delrius in diſq.magic.lib.5.q.1.§.quotieſcunq;
Bonacin.de legi.diſp.1.q.4.p.9.nu.13.* & in terminis,
*Sancius in diſput.pract.diſp.44.num.72. in fin.pulchrè
Dian.mor. p.1.tract.*13.*reſol.3.* vbi multos allegat,
& rationibus comprobat dicens adeſſe rationem
apertiſſimam,quia ſecundum omnes ille pruden-
ter agit, qui iuxta opinionem probabilem ope-
ratur,ſed ſyndicare Iudicem eò, quod iuxta pro-
babilem opinionem ſententiam tulerit,eſſet eum
68 punire abſque culpa, quod iniquum eſt, & ratio-
ni naturali contradicit, & latiſſimè hoc defendit
Zachar. Paſqualig. deciſ. mor.5.num.3. vbi infinitos
congerit,& multas rationes adducit,& reſpondet
ad omnia.

Neque dicatur ſequendam eſſe opinionem magis
tutam, quando ſumus in dubio, maximè in ma-
trimonio,quia in eo contrahendo, ſecundo loco
imminet periculum nullitatis, & adulterij, in ab-
ſtinendo verò nullum, ergo mulier ne ſe exponat
69 periculo peccati,debet in dubio ſe abſtinere à ſe-
cundis nuptijs, donec certa reddatur de morte
viri, vt inquit *Sanchez. d.diſp.46.num.6.verſ. ſecun-
do Caren.d.§.4. numer.29.* Nam reſpondetur licere
ſequi opinionem minus probabilem, etiam ſi ſit
70 minus tuta, quia nō poteſt dici eſſe in dubio, qui
ſequitur opinionem probabilem, quoniam cum
vtraque opinio ſit rationabilis, & rectæ rationi
conformis, poteſt prudenter aut vnum, aut alte-
rum eligi; *Nauar.in manual.c.27.n.286.288. Azor.
mor.lib.2.c.16.qu.2.verſ. his igitur. Gutierez. can.qq.
lib.1.c.13.nu.23.Laym. mor.lib.1.trac.1.c.5. §.2.n.7.
Sanchez. lib.1 ſum.c.9.nu.14.Pontius de matr.lib.10.
c.15.nu.4. Dian.d.trac.13. reſol.1.3. latiſſ. Paſqualig.
deciſ.mor.32.n.6.7.8.9.* vbi plurimos congerit, &
reſpondet contrarijs, vnde cum dicta mulier, &
Iudex proceſſerint ſecundum opiniones ſaltem
probabiles, nulla pęna ſunt digni. *Candid. d.diſq.
71 art.138.1.dubit.8. Dian.d.reſ.*214.ſed prædictis at-
tentis dicendum eſt pro eis ſtare opinionem cō-
munem, & magis probabilem, & ſucceſſiuè con-
cludendum eſt dicta mulierem fuiſſe in bona fide,
& liberè dimittendam tam ab Ordinario, quam
ab Inquiſitore, imò *Gutierez.d.libr.2. pract. qq.c.
8.nu.3.verſ.Tertio.Simanch.de Cathol.inſtit.tit.40.de
matrim.n.3.* dicunt tales excuſari à ſuſpicione hæ-
reſis, & per conſequens Inquiſitores debent re-
mittere huiuſmodi reos ad Ordinarios ſuos.

Sed in hoc aliud practicatur in Tribunalibus S.Off.
tales enim Iudicio & foro Inquiſitorum legitimè
ſubduntur, quia ſe exponunt periculo morali ab
72 vtendi Sacramento Matrimonij,& poſſunt inter-
rogari, quid ſentiant de matrimonio, & hanc eſſe
veritatem tradit *Farin.de Hæreſ. q.*178. *nu.71.verſ.
neque exempla: Maſſin.in prax. S.Off.p.9. Aſſent.43.
primæ impreſſionis*: pulchrè *doctiſs. Caren. de cauſ.S.
Off.p.2.tit.5.§.4.num.27.28.29.* vbi perbellè reddit
rationes, quæ vtique verę ſunt, & procedunt in
caſu ſuo, quando mulier non ſeruata forma dicti
c.in præſentia. de ſponſal. conuolauit ad ſecunda
vota,& ob ſolam longam abſentiam primi mari-
ti exiſtimauit illum eſſe defunctum, non habita
alia probabili probatione, Verum quando adeſt
veriſimilis probatio primi mariti mortis, & præ-
73 ſumptio probabilis, quæ induxit etiam Iudicem
ad dandam illi licentiā ſecundo nubendi, non eſt
moleſtanda neque ab Ordinario,neque ab Inqui-
ſitore, imò non eſt ſeparanda à ſecundo viro,
niſi verè probetur primum virum ſuperſtitem eſ-
ſe: *Couar.de ſponſ.p.2.c.a.7.§.3.num.4.ad fin.Dian.d.
reſol.214.Peregr.de fideicom.d.art.43.nu.41. Menoch.
d.caſ.420.nu.118.Clar.in §. fornicatio. verſ. ſed pone.
Theſ.qq.for.lib.1.qu.14.num.8. Barboſ. in d.c.in præ-
ſentia,nu.6.* qui omnes excuſant mulierem ab om-
74 ni pęna, quando habuit probabilem cauſam cre-
dendi virum eſſe defunctum ob veriſimiles con-
iecturas, & præſumptiones; ſicut etiam Iudex nō
debet redargui, qui ex ijſdem cauſis motus eſt ad
dandum illi licentiam, ſecundò nubendi, etiam ſi
poſtea detegātur teſtes, qui depoſuerunt ſuper
morte, falſum dixiſſe, hoc enim nihil nocet ne-
75 ſcientibus falſitatem, vt ſentire videntur *Dian.d.
reſol.*214. *& Chartur. d.deciſ. 90.* vbi Vicarius Me-
diolani nullam habuit moleſtiam, licet vigore te-
ſtium falſorum conceſſerit licentiam viro acci-
piendi ſecundam vxorem, cum tamen verè non
eſſet prima adhuc defuncta: & hæc poſt factum
ſunt multo magis conſulenda, & ſequenda ad de-
fenſionem mulieris, & Iudicis, nam ante factum
conſulerem, vt euidentiores procurarentur pro-
bationes quantum fieri poſſet iuxta, *conſ. Sonzen.
d. conſil.25. in fin.* Verum ſi meliores haberi non
poſſent, prædictas ſufficere exiſtimo: & propte-
rea dicta mulier negotio diligenter perſcrutato
fuit dimiſſa ſine aliqua pęna, ſicut etiā Iudex be-
nignè auditus à S.Congregatione fuit licentiatus
abſque vlla pęnitentia cum ſola monitione, vt in
ſimilibus eſſet cautus, & benè conſideraret om-
nia, quia verè in huiuſmodi negotijs nulla dili-
gentia poteſt dici nimia, ſed vbi non eſt dolus,

vel fraus, & factum est, quantum fieri potest in re difficilis probationis, ibi non est crimen, nec vlla pęna est infligenda; & si desideras aliquid videre circa litteras prædictas S.C.& quando locum non habent, vide *Boss.d.trac.de matrim contract. c.4.nu. 190.191.192.*

EPITOME.

Matrimonium secundum validum est non obstantibus sponsalibus per verba de futuro, & quomodo cognoscat, an sit matrimonium, vel sponsalia.

SVMMARIVM.

1 *Polygamia quid sit.*
2 *Mulier restituenda est primo viro.*
3 *Polygamiæ crimen adest, vbi sunt simul duo matrimonia.*
4 *Matrimonium est, vbi dicitur: Accipio te in virum meum.*
5 *Matrimonium secundum est punibile, etiamsi primum fuerit inualidum.*
6 *Matrimonium contrahentes sine publicationibus, & sine ritu Ecclesiæ cum puniendi.*
7 *Matrimonium contractum post sponsalia cum alio est punibile.*
8 *Verba: Accipio te in vxorem: quando importent sponsalia.*
9 *Verba subsequentia ex præcedentibus intelliguntur.*
10 *Sponsi si in sponsalibus dicant: Accipio te in meam: an sit matrimonium.*
11 *Matrimonium non præsumitur quis contrahere sine solemnitatibus.*
12 *Factum attenditur magis, quam dictum.*
13 *Verborum communi intelligentiæ standum est in foro externo.*
14 *Sponsæ dicenti se non consensisse non creditur.*
15 *Assertioni mariti dicentis adesse impedimentum non creditur.*
16 *Matrimonium est nullum deficiente consensu.*
17 *Coniugum dissensus quomodo probetur.*
18 *Mulieris, & viri dicentis adesse impedimento an sit fides probabilis.*
19 *Viro dicenti non consensisse in matrimonium quando non credatur.*
20 *Coniugibus dicentibus non habuisse animum contrahendi matrimonium creditur arbitrio iudicis.*
21 *Consensum negans in matrimonio, quam fidem habeat.*
22 *Coniecturis probatur dissensus in matrimonio.*
23 *Sponsalibus contractis non præsumitur statim matrimonium contractum.*
24 *Voluntatis mutatio non præsumitur facta in continenti maximè in deterius.*
25 *Mutare voluntatem non præsumitur quisquam in continenti.*
26 *Error potius præsumitur, quam voluntatis mutatio.*
27 *Verisimile quod non est, habet imaginem falsi.*
28 *Sponsi an per osculum, & iungendo dexteram matrimonium contraxerint.*
29 *Matrimonio quomodo Parochus, & testes debeant esse præsentes.*
30 *Parochi qualis præsentia requiratur in matrimonio.*
31 *Subsequentia declarant præcedentem voluntatem.*
32 *Matrimonium, vel potius sponsalia velle contrahere quomodo præsumatur.*
33 *Matrimonij contrahendi licentiam petens, censetur prius illud non contraxisse.*
34 *Licentia vbi requiritur, debet actum præcedere.*
35 *Confessio probat contra confitentem.*
36 *Confessus habetur pro iudicato.*
37 *Mulieri neganti contraxisse per verba de præsenti quando credatur.*
38 *Testes discordes in formalitate verborum non probant.*
39 *Enuntiatiua verba non disponunt.*
40 *Verba secundum subiectam materiam diuersam significationem important.*
41 *Verborum propriæ significationi standum est in foro exteriori, & quomodo.*
42 *Verba de præsenti quomodo interpretantur in futurum.*
43 *Matrimonium non præsumitur, nisi probetur.*
44 *Fides non facit fidem.*
45 *Testis attenditur secundum dictum iudiciale.*
46 *Testis dictum extraiudiciale quando attendendum.*
47 *Iuramentum primum testis, an secundum attendi debeat.*
48 *Testis dictum iuratum primum, & secundum diuersa conquassantur.*
49 *Parochi necessaria est præsentia in matrimonio.*
50 *Parochus ruralis an dicatur proprius.*
51 *Domicilium quando ruri non acquiratur.*
52 *Parochus quis dicatur proprius habentis duo domicilia.*
53 *Rusticus an possit contrahere matrimonium coram Parocho rurali.*
54 *Natus ex accidenti in aliquo loco, vbi acquirat domicilium.*
55 *Parochus proprius an dicatur originis, vel domicilij.*
56 *Causa limitata limitatum producit effectum.*
57 *Domicilium præsumitur ex habitatione per decem annos.*
58 *Parochus habitationis requiritur in matrimonio.*
59 *Matrimonium coram Parocho, & testibus est validũ etiam sine publicationibus.*
60 *Matrimonium est validum, & si testes, & Parochus dissentiant.*
61 *Matrimonij essentiam non respiciunt publicationes.*
62 *Parochi præsentia etiam casualis sufficit ad matrimonium.*
63 *Parochi contradictio non inualidat matrimonium.*
64 *Parochus tam sponsi, quam sponsæ sufficit ad matrimonium.*
65 *Domicilium non præsumitur mutasse puella manens apud tutorem.*
66 *Domicilium fuisse retentum ostendit domus retentio.*

67 Domi-

67 *Domicilium proprium eſt, vbi quis moratur pro maiori parte anni,*

68 *Parochi reclamatio magis oſtendit contractum fuiſſe matrimonium.*

69 *Duo matrimonia ſimul contrahere punibile eſt.*

70 *Non entis nullæ qualitates,*

71 *Matrimonium ſecundum fuiſſe contractum durante primo, ad quem ſpectet cognitio.*

72 *Sponſalia non ſoluunt ſubſequens matrimonium, ſed ſoluuntur.*

73 *Sponſalia diſſoluuntur ob odium capitale.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1641. contracta fuerunt ſpon-
ſalia inter DD. Claram de Gabbis, &
D.Stephanum de Magiſtris, & ſtatim
more ſolito Sponſus inter conſangui-
neos volens Sponſæ manum cum oſ-
culo obtingere dixit ei coram aſſerto Parocho, &
teſtibus, Accipio te in vxorem meam, & ipſa ſup-
ponitur reſpondiſſe, & ego accipio te in virum
meum, ſed orta magna controuerſia ſuper validi-
tate, & obſeruantia DD. ſponſalium puella dixit
ſe nolle dictum Stephanum pro viro ſuo, & præ-
dicta feciſſe, vt morem gereret auo materno, &
mox de anno 1642. conſtituta ad Crates cuiuſdã
Monaſt. dum à Parocho requirebatur de conſen-
ſu pro faciendis publicationibus cum alio viro,
ipſa coram eo, & teſtibus rogatis contraxit ma-
trimonium, per verba de præſenti cum D.Seba-
ſtiano Carletto per immiſſionem annulli, & tra-
ductionem etiam ad domum; Vnde ceptum eſt
dubitari, an dicta D.Clara inciderit in crimen Po-
ligamiæ, vel alijs pœnis ſit punienda?

Et ſanè videtur dicendum, quod Polygama fuerit,
1 quia ſecundum matrimonium contraxit viuente
primo marito, cui idcirco reſtituenda venit, *c.ſi
iter virum de ſponſal.* vbi enim duo matrimonia ſi-
2 mul eſſe probantur, Polygamiæ crimen adeſſe cer-
tum eſt, vt docet *Caren.in tract.de S.Off.p.2.tit.5.§.
9.nu.52.* Hic autem adeſſe duo matrimonia vide-
3 tur indubitabile, quia de ſecundo cum D.Carletto
adeſt plena probatio, de primo autem cũ D.Ste-
phano videtur adeſſe eadem certitudo, quia ver-
ba illa reciproca: Accipio tē in meam vxorem,
4 accipio te in meum virum important conſenſum
per verba de preſenti, & verum matrimonium, vt
habetur in *d.c.ſi inter virum, de ſponſal. & docet Me-
noch.de præſ.lib.3.præſ.3.nu.1.*

Et hoc procedit etiam ſi diceretur nullum fuiſſe pri-
mum matrimonium, aut inualidum, quia adhuc
punienda eſt dicta D.Clara, quia contraxit ſecun-
5 dum matrimonium non expectato iudicio Eccle-
ſiæ ſuper diſſolutione prioris matrimonij, vt ha-
betur *in c.cum in Apoſtolica, vbi DD.de ſponſal.Ca-
ren.d.tract.de S.Off.d.tit.5.§.5.ſub nu.31.* vbi doctiſ-
ſimè diſcutit hunc articulũ, & diſtinguendo mul-
tos caſus multum eruditè omnia decidit.

Denique non videtur, quod dicta D.Clara poſſit im-
pune habere, quia matrimonium contraxit cum
6 dicto D.Carletto non ſeruato ritu Eccleſiæ con-
tradicente Parocho, & antequam fierent publica-
tiones, quia ſic condigna pœna eſt aſſicienda, *c.fin.
§.vlt.de cland. deſponſ.* & maximè quia deuenit ad
7 matrimonium cum dicto D.Carletto, antequam
ſponſalia cum dicto Stephano inita iudicio Ec-
cleſiæ diſſoluerentur, ex hoc enim ſolum punien-
da venit, *d.c.ſi inter virum, vbi DD.de ſponſal.* vbi in
fine hoc clarè dicit.

Sed his non obſtantibus cenſui dictam Claram eſſe
immunem à crimine Polligamiæ, quia verè non
contraxit matrimonium cum dicto Stephano, ſed
tantum ſponſalia per verba de futuro, dato enim
etiam, quod in illo actu dixerint: Accipio te in v-
xorem, accipio te in virum, tamen hæc verba pro-
lata ſtatim poſt ſponſalia, quando ſibi inuicem
manus iunxerunt, vt moris eſt fieri ante celebra-
tionem matrimonij, non important conſenſum
de preſenti, ſed intelligenda ſunt de futuro, vt ſu-
biectæ materiæ adaptentur, propter enim verba
præcedentia ſponſalium, quæ ſunt futuri tempo-
8 tis, declarantur, & reſtringuntur ſequentia in tẽ-
pus cum matrimonium fuerit contractum, & ſic
ratione ſubiectæ materiæ ſponſalia de futuro iu-
dicanda ſunt, & ſponſalium confirmatio, vt arg.
*tex.in l.fin.§.cui dulcia, ff.de vir tritic. oleoque leg.&
in c.ſedes, de reſcript.& in Clem.non poteſt de proc.* vbi
probatur, quod verba ſubiecta ex præcedentibus
9 intelliguntur, & ita in ſpecie tenent *Hoſt. & Abb.
in c.ex parte n.7.& ibi Prapoſ.nu.6. de ſponſal. Rom.
ſing.338. Alex.conſ.152.n.4.lib.5. Io:Guttierez.can.
qq.lib.1.q.21.nu.36.* melius, & pulchrè *Laym. mor.
p.2.lib.5. trac.x. de matrim. ſecundum ſe, c.4. nu.15.*
vbi perbellè docet, quod ſi ſponſi in ſolemnitate
10 ſponſalium vtantur verbis de preſenti: Accipio
te in meam, non erit matrimonium ratum, quia
præſumi non debet ſponſos voluiſſe nõdum præ-
miſſis denũtiationibus matrimonium cum graui
peccato contrahere, & licet vſi ſint verbis præſen-
tis temporis, videntur tamen voluiſſe ſponſalia
contrahere ſicut alij ſolent, licet alijs verbis ex-
11 ternis vſi fuerint, quod ſatis eſſe videtur pro de-
ciſione preſentis caſus, quia potius attenditur
12 quod fuit factum, quam quod dictum, *gl.in c.tua
verb.mulierem, de ſponſal.* & ad rem facit *Boſſius in
trac. de contract. matr.c.3.ſub num.188. & nu.195.*
vbi vult ſemper eſſe attendendam intentionẽ cõ-
trahentium, & materiam, de qua tractatur.

Verumtamen in contrarium multa adduci poſſunt,
quia in foro externo ſtandum eſt communi ver-
borum intelligentiæ, *c.ex lit.de ſponſal.* & non cre-
14 ditur Sponſę dicenti non conſenſiſſe in præiudi-
cium alterius *gl.in c.tua.in verb. qualiter eod.* ſicut
non creditur viro aſſerenti adeſſe inter ſponſos
15 ipſos impedimentum dirimens, ſi contractum eſt
matrimonium, niſi aliter probetur, *c.ſuper eo. de
eo, qui cogn.conſang. vbi Abb.num.5.in fin. Menoch.
de arb.caſ.103.nu.8. Sanchez. de matr.lib.2. diſp.46.
num.33.*

Nam reſpondetur id procedere, quando verè con-
trahentes fecerunt actus externos ſolitos in cele-
brandis matrimonijs, & ita ſe geſſerunt, vt vide-
retur aſtantibus ſe matrimonium inire, & quando
non

non extant coniecturæ, & præsumptiones vrgentes dissensum probantes, vt hic, vbi non conuenerant ad matrimonium, sed ad sponsalia, & Parochus, aut testes nō animaduerterunt, quod voluerint matrimonium contrahere, imò vterque spōsus, & sponsa dicunt se non habuisse animum matrimonij ineundi, sed tantum sponsalia, & propterea deficiēte consensu nullum est matrimonium,
19 etiam si prolata essent verba apta ad illud contrahendum, vt probat *tex. in d. c. tua nos vbi gl. ad fi. & DD. in §. nos antē extr. de sponsal.* & cessante fraude, ac fraudis suspicione creditur vtrique coniugi
17 dicentibus non consensisse, quia dissensus, cum in corde lateat; non potest alia via melius probari, quam per coniugum confessionem, ex *Bald. in l. fin. n. 21. C. de her. inst. Gregor. Lop. in l. 5. verb. la glesia: tit. 2. p. 4.* quos sequitur *Sanchez. de matr. lib. 2. disp. 45. nu. 15.* vbi dicit hoc procedere, vbi nulla adest
18 collusionis præsumptio, & diuersum esse, quando sponsi confitentur adesse inter eos impedimētum dirimens, quia ad dissoluendum matrimonium hoc non sufficit, quia impedimenta matrimonij alia via possunt probari, dissensus verò sola contrahērium confessione, si desint coniecturæ: *& gl. in d. c. tua in verb. qualiter*, dicit non credi viro dicenti non concessisse in præiudicium alterius, ergo si nō adest alterius coniugis preiudicium, quia
19 vterque consensum neget, fides illis præstanda erit, cessante collusionis suspicione, quando nūquam fuerunt in pacifica possessione matrim.
Imò etiam si vnus tantum dicat non consensisse matrimonio, nec habuisse intentionem illud contrahēdi, illi credendum est etiam in foro externo, si fraudis, & collusionis nulla sit suspicio, & adsint probabiles coniecturæ, & præsumptiones, quibus animus prudentis Iudicis possit moueri ad præ-
20 standum illi fidē, sufficit enim certitudo moralis, quæ in iure nō est definita qualis esse dēat, & ideò talis sufficit, quæ virū prudentem attentis circunstijs, & coniecturis certum moraliter reddere possit adeò, vt id totum arbitrio Iudicis relinquatur, vt pulchrè tradit *Syluester verb. matrimonium 4. sub num. 1.* vbi tenet id procedere, siue negans consen-
21 sum reclamet in continenti, siue ex interuallo. Et concordare in dicto, *Nauar. in Manual. c. 22. nu. 76. Palud. 4. d. 27. qu. 2. art. 2. concl. 4. num. 14. Couar. Decret. p. 2. cap. 2. numer. 4. in fin.* vbi docet satis esse,
22 si coniecturis probabilius persuaderi possit consensum defuisse. *Petr. de Ledesma de matr. q. 45. art. 4. in fin. Sanchez de matr. libr. 2. disp. 45. num. 4. nu. 4. 5. 13.* vbi probat sufficere coniecturas probabiles ad dissensum probandum, & ex illis poterit Iudex deprehendere consensum defuisse, vel fictum fuisse: benè etiam *Corn. consil. 91. num. 8. & seqq. lib. 3. Sanchez lib. 1. disp. 18. nu. 4. Rot. apud Rub. decis. 124. nu. 12. p. 3.*

Hic autem ex antecedentibus, & subsequentibus, & his, quæ gesta sunt in ipso actu sponsalium plurimæ coniecturæ, & præsumptiones colliguntur, ex quibus satis constat sponsos non habuisse animum contrahendi matrimonium, sed tantum sponsalia etenim cum multas fecerint diligentias, vt inuenirent D. Archipræsbiterum Bibiani, vt acciperet eorum consensum ad finem faciendi publicationes dicti matrimonij, & ipse explorauerit super hoc voluntatem puellæ, & ab eis di-
23 scesserit cum tali ordine non est verisimile, quod postea eadem quasi hora mutato proposito voluerint sine publicationibus coram Parocho, quem proprium non credebant, per verba de presenti matrimonium contrahere; sic *Layman. mor. libr. 5. tract. x. par. 2. cap. 4. numer. 15. versic. quia præsumi.* delinquere enim velle nemo præsumitur *l. meritò, ff. pro soc. Menoch. libr. 1. præs. 308. numero vndecimo, & lib. 2. præs. 55. num. 1. & lib. 3. præs. 19. num. 60.*

Secunda coniectura non longè dissimilis à priori desumitur ex Instrumento sponsalium, in quo dictus Stephanus promittit contrahere matrimonium cum dicta D. Clara seruata forma Concil. Tridentini, & secundum ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ideò non est verisimile, quod incontinenti contrahentes mutauerint voluntatem, & voluerint illud contrahere contra ritum Ecclesiæ, & eiusdem interdictum non præmissis de-
24 nuntiationibus, & alijs, quæ in similibus seruari solent, mutatio enim voluntatis non præsumitur facta in continenti maximè in deterius, *leg. sancimus Cod. de testament. leg. cum qui. Cod. de probat. leg. cum hic status, §. pœnitentiam, ff. de donat. inter vir. & vxor. leg. Lucius, la prima de leg. 2. cap. 1. vbi gl. quod met. caus. cap. maiores, §. vltim. de baptism. Menoch. libr. sexto, præsumpt. trigesimaseptima numer. 2. & numer. 9.* quia nemo præsumitur se velle statim
25 corrigere, & mutare voluntatem, *l. non ad ea, vbi gl. ff. de condit. & demonstr. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 28. numer. primò. Menoch. dict. præsumpt. trigesimaseptima, numero 9. decimo*, vbi dicit, quod si partes conueniunt facere vnum, & deinde contrarium faciunt, præsumuntur potius errorem fecisse, quam voluntatem mutasse.

Deinde tertiò loco non est verisimile, quod ante publicationes voluerint contrahere matrimonium, quia cum denegata illis fuerit ab Ordinario dispensatio, mox sponsus, & consanguinei facilè potuissent sine publicationibus illud contrahere, quia Parochus erat frater germanus sponsi, & ipse quoque affectabat fieri tale matrimonium, & erat præsens, & cooperabatur negotio, & sponsa erat in potestate aui materni, qui erat cognatus dicti sponsi, & in domo sua, & sic nullo negotio vocatis testibus poterant matrimonium contrahere coram illo Parocho, si voluissent, & tamen voluerūt potius cum labore perquirere, & vocare Archipræsbiterum Bibiani, & dare illi consensum ad faciendas publicationes, & publicum facere instrumentum sponsalium, ergo nō est verisimile, quod postea iungendo manus, & dicendo Accipio te in meam, voluerint matrimonium contrahere, sed tantum sponsalia confirmare, quia id potuissent prius efficere sine tanto incommodo, & quod non est verisimile, nō est credendum, quia habet imaginem falsi. *Bald. in l. C. de seru. fug. Ias. in l. si extraneus, num. 8. ff. de condit. ob caus. Dec. consil. 94. num. 2. & cons. 644. num. 6. Paris. cons. 83. num. 25. libr. 1. & consil. 55. num. 5. 6. lib. 4. Crau. consil. 61. num. 9. Me-*

nocb.dc arb.ind.q.76.num.20.& caſ.85.numer.1. &
ſeqq.
Quarta coniectura, quia dicti ſponſi in actu illo inn-
gendi inuicem dexteram, & oſculum dandi non
ſe declarauerunt apud teſtes, vel Parochum, quod
28 matrimonium de preſenti contrahere intende-
bant, & ideò etiam ſi exiſtimaſſent ipſi ſe matri-
monium contrahere, id tamen efficere non po-
tuerunt, ſi hanc ſuam voluntatem teſtibus non
ſignificauerunt, vt ait in terminis *Layman.mor.lib.
5.trac.2.p.2.cap.4. num.15.* quia hoc certum eſt in
iure, quod Parochus, & teſtes ita debent eſſe ma-
trimonio preſentes, vt aduertant, & intelligant,
29 quid agatur, cum non ſufficiat præſentia corpo-
ralis, ſed requiratur etiam moralis cum intelli-
gentia, & aduertentia actus, vt per *tex.in l.coram
Titio 209.de verb.ſignific.Nauar.conſ.11. de clandeſt.
deſponſ.Henriq.in ſumm.lib.11.c.3.§.1.Petr.Ledeſm.
de matrim. q.45.art.5.verſ.eſt ſecundum. Baſil.Pont.
eod.trac.lib.5.c.21. & ante eum Sanchez, de matrim.
lib.3.diſp.39. num.1.5.6. Bonac..od.tract.q.2.punct.
8.num.41.Cened.can.qq.lib.1.q.30. num.33.& ſeqq.
Gutier.de matrim.c.69.Barboſ.de offi. Epiſc.p.3.alleg.
32.num.78.& de off.Paroch.cap.21.num.49.& num.
80. verſ.dummodo.* Adeò, vt neceſſe ſit, vt non ſo-
30 lum intelligant, ſed etiam videant, quid agatur,
Barboſ.d.c.21.ſub num. 49. & omnes admittunt re-
quiri hanc Parochi intelligentiam, & aduerten-
tiam, vt egregiè cenſuit *Rot.diuerſ. nouiſſ.apud Ru-
beum deciſ.124.n.12.p.3.* vbi teſtatur intelligentiã
Parochi eſſe neceſſariam ita, vt non ſolum exau-
diat, ſed etiam intelligat mutuum conſenſum,
ſed hic Parochus non intellexit, nec aprehendit
dd. Sponſos voluiſſe matrimonium contrahere,
vt ipſe deponit, ſed intellexit eos voluiſſe tantum
ſponſalia confirmare ritu illo ſolemni in villis
maximè, vbi dexteras iungere ſolent ſæpe etiam
cum oſculo, ergo nullo modo dicendum eſt eum
voluiſſe matrimonium cõtrahere, prout ipſi quo-
que ſponſi teſtantur.
Quinta coniectura deſumitur ex ſubſeqnẽtibus, quæ
vtique præcedentem intentionem, & voluntatem
31 declarare ſolent, *l.ij qui.C.ad l.Iul.de adult.§.Pauo-
num Inſt.de rer.diuiſ.Menoch.præſ.10. nu.17. & præſ.
30.n.54. lib.5.* Siquidẽ Parochus non ſcripſit hoc
in libro matrimoniorum, prout ſolent matrimo-
nia rata, ſed factæ ſunt publicatio tam in Eccleſia
quatuor Caſtellorum, quam Bibiani, de dicto ma-
trimonio contrahendo, non contracto, & ſponſus
in illa nocte non recubuit cum ſponſa, quæ ſola
dormiuit cum ancilla ſua, hæc enim omnia iudi-
cant verum eſſe, quod non habuerunt animũ con-
trahendi matrimonium, ſed ſponſalia, prout ſpõ-
32 ſus ſic ſemper credidit, quandiù fuit à quodam
Theologo informatus, quod hoc poſſet dici ma-
trimonium ob illa verba: Accipio te in meam: &
propterea ex qualitate perſonarum ſumitur, con-
iectura voluiſſe potius ſponſalia ratificare, quam
matrimonium contrahere. *Couar.d.c.4.§.1.num.2.
Sanch.d.diſp.18.n.4.*
Sexta coniectura vrgẽtiſſima deſumitur ex eo, quod
ſponſus cum fratribus fugam arripuerunt, & ab-
duxerunt ſpõſam Parmam verſus, & ipſe illuc re-
quiſiuit Reuerẽdiſs. Vicarium Generalem, vt ſibi
concederet licentiam deſponſandi, dictam Clarã
per verba de preſẽti, quæ ab eo fuit ſibi denegata,
33 quia erãt alienæ Diocęſis: Vnde ſequitur certum
eſſe, quod prius non fuerat inter eos contractum
matrimonium ratum, quia non erat opus, ſi ita
fuiſſet, quod iterum contraheretur, eò, quod ſola
morte matrimonium diſſoluitur; & licentia debet
præcedere, non ſubſequi matrimonium, vt vali-
dum ſit. *Manuel.1.tom.ſum.2.edit.c.219.nu.14. Sal-
zed.in prac.c.73.verſ.13.Menoch.conſ.88.n.7.Sanch.
de matr.lib.3.diſp.35.n.18.* vbi etiam probat, quod
34 quotieſcumque ad actus validitatem licentia re-
quiritur, ea debet neceſſariò præcedere per *tex.in
Auth.licẽtia C.de Epiſc.& Cler.in l.ſi quis mihi bona,
§.iuſſum de acquir. hær.Tiraq. de ll.connub.gl.6.nu.7.
Rebuff.de verb.ſign.l.53.§.item dubitatum, verſ. item
in licentia.*
Septima coniectura multum cõſiderabilis eſt, quod
dictus Stephanus ſponſus inquitębatur tam in fo-
ro Eccleſiaſtico, quam Sęculari de raptu dictæ D.
Claræ, & ideò fuit carceratus Parmæ ad inſtantiã
Curiæ Regien. ipſe verò prætendebat, quod dicta
D. Clara ſibi nuberet, & ſponſalia adimpleret, &
ideò de hoc quærimonium propoſuit apud Emi-
nentiſſimum legatum Bononię, cui narrauit ſpõ-
ſalia prædicta, & eorum confirmationẽ dum ma-
nus iunxerunt, & eius fratrem conſtituit Procura-
torem ad cõtrahendum matrimonium, per verba
de preſenti coram Eminentiſs. Legato cum dicta
D. Clara, & idem expoſuit Celſitudini ſuę nunquã
deducens, quod fuerit celebratum matrimonium
35 ſed tantum ſponſalia, ergo talis confeſſio aduer-
ſarij anhellantis ad matrimonium plenè probat
contra ipſum vulg. *l.cum præſum.C.de liber.cauſ.Se-
raph. deciſ.87.nu.3.*
Octaua coniectura huic ſimilis eſt, quia dictus D.Ste-
phanus conſtitutus in foro ſęculari ad ſe excuſan-
dum à crimine raptus pluries examinatus dixit
ſemper ſponſalia prædicta ſic fuiſſe contracta, &
ratificata, & nunquam adducit fuiſſe contractum
matrimonium ratum, ſed tantum per verba de
futuro, & tamen optima fuiſſet excuſatio ad ſe
defendendum, ſi dixiſſet matrimonium fuiſſe ce-
lebratum, & ſe duxiſſe vxorem ſuam, vbi voluiſſet
ergo veriſimile eſt, quod verum dixerit, & ceſſat
omne dubium colluſionis, cum ipſe omni conatu
niteretur pro matrimonio, & propterea tamquã
36 profeſſus pro iudicato eſt, quia ipſe ſua ſententia
damnatur, *l.1.vbi DD.de confeſſ.c.vt ſi clerici de Iu-
dic.Sanch.d.diſp.45.nu.15.Seraph.deciſ.975.n.3.* vbi
probat etiam, quod confeſſio facta in cauſa cri-
minali præiudicat confitenti etiam in cauſa ci-
uili.
Nona coniectura deſumitur ex depoſitione dictæ D.
Claræ, quæ ſępius examinata tam in foro ſeculari,
quam Eccleſiaſtico dum eius voluntas explora-
retur, ſemper dixit, quod nullo modo volebat di-
ctum Stephanum pro eius viro, quia erat impar
eius conditioni tum facultatibus, tum ętate, &
moribus, & ſi conſenſit ſponſalibus, id fecit inui-
ta, vt morem gereret eius auo materno, & ideò
nunquam conſenſit ei nubere, & propter ea per
vet-

verba de presenti contraxit matrimonium cum dicto D.Sebastiano, quod non est credendum se-
37 eisse, nisi quia sciebar non esse alligatam alteri viro,& ideò cum sit honestæ vitæ, & conditionis ciuilis, & suum dissensum probet non leuibus cōiecturis,ei credendum est: sic post *Bartholom.d Ledesm.de matr.dub.19. concl.3. Sot.in 4.dist. 27.qu.1. art.3.propos.1.vers.quo ergo: Sanchez de matr.lib.2. disp.45.n.12.*

Decima coniectura matrimonij non contracti est, quia non fuit plenè probatum sponsos prædictos protulisse inuicem verba illa: Accipio te? Nam solum dictus Stephanus, & dictus Parochus eius frater hoc deponunt, testes verò aliter dicunt: Nā interrogati de verbis præcisis in eo actu adhibitis discordant in formalitate verborum; Parochus enim deponit ver Stephani fuisse: *Io vi tolgo per mia moglie*, & D.Claram respondisse, *Et io vi tolgo per mio marito*: Chrisātus verò vnus ex testibus dicit Stephanum dixisse; *Io vi tocco la mano per mia sposa, ò moglie*, & D.Claram respondisse; *e mi vi tocco la mano per mio marito*: & Cagossius alter testis dicit: *credo, che misser Stephano dicesse propriamente queste parole*: & in idem reincidit Auus maternus eiusdem D. Claræ; At communiter receptum est testes in formalitate verborum aliquali-
38 ter discordes, etiam si in sensu concordent, nullā fidem facere,vt per *Alex.in l.1. §.fin.n.13.de verb. oblig.Rol.cons.33.nu.22.lib.4.Farin.de testi. q.64.nu. 67. 69.* & in terminis nostris circa matrimonium *Alex.cons.150.nn.2.& cons.153.num.4.lib.3. Paris. cons.15.nu.17.18.lib.4. Ziletti. inter cons. crim.consil. 34.per totum,& cons.35.4.cons.93.n.24.& admittit Rot.diuers.decis.630.nu.3.p.1.*

Imò magis credendum est dictis testibus, quam dicto Stephano spōso,& Curato eius fratri,& proxenetæ dicti matrimonij, qui ratione interesse,& affectionis repelluntur: verba autem illa: *Io vi tocco la mano come mia sposa,e moglie*, non satis exprimūnt cōsensum de presenti,sed potius supponunt
39 de præterito, & sunt verba enunciatiua, quæ non disponunt. *Alex.cons.153.nu.1.lib.5.Dec.cons.310. nu.3.Paris.cons.61.nu.23.lib.4. Rota diuers.apud Rubenum d.decis.124.nu.10.p.3.* vbi licet postea Rota resoluat per illa verba: Ego sto cum meo marito: contractum fuisse matrimonium per verba de presenti, id fecit, quia coniecturæ,& subiecta materia id suadebant,quod cessat in casu nostro, vbi coniecturæ,& materia subiecta suadent fuisse tantum sponsalia, nam licet verba secundum se sumpta aliquid determinatè significent, tamen ma-
40 teriæ applicata ex eius qualitate diuersam significationem sortiuntur ex *tex.in l.si vno ff locat. Alex.cons.92.nu.16.lib.6.Gemin.cons.122.num.3. Mascard.de probat.concl.1046.nu.2.Menoch.præs.133. nu.5.lib.4.*& licet quo ad sonum exterius standum
41 sit propriæ verborum significationi, vt per *Sanchez d.lib.1.disp.18. num.4.* non tamen id intelligi debet de verbis practicè sumptis, quatenus particulari materiæ applicantur, hic enim tractatur de sponsalibus,& sponsalium confirmatione,ideò verba illa applicata huic materiæ non important consensum de presenti, sed de futuro. *Laym.mor.*

d.trac.2.p.2.c.4. num.15. & hoc est conforme viris dispositioni,quia cum matrimonium sit quid fa-
43 cti non præsumitur, nisi probetur. *Menoch.præs. 54.nu.12.& præs.55.nu.16.lib.6.*

Neque obstat,quod testes fecerint extraiudicialiter fidem,in qua attestati sunt sponsos dixisse ea verba: Accipio te; quia tales attestationes non fuerunt in actis exhibitæ,& quatenus extarent, cum emanauerint parte non citata, & coram Iudice incompetente,nihil probant, vulgo enim dicitur,
33 quod fides non facit fidem. *Auth.si quis in aliquo. C.de eden.Abb.in c.sicut nobis,de sent.excommunicat. Guid.Pap.decis.19.n.2.Decian.cons.51.num.96.lib.2. Rot.Iannen.decis.76.num.11.Farinac.de testi.q.80.n. 32.melius Gratian.disc. 677.n.8.9. Seraph.decis.106. n.3.* & ideò attenditur secundum dictum iudicia-
45 le iuratum coram Iudice competenti interrogante de verbis præcisis omisso priori dicto extraiudiciali. *Felin.in c.cum in tua.nu.7.8.vbi Imol.n. 6.vers.si autem de testi. latè Farin.de testi.q.66.n.193.*

Nec valet dicere, quod fides fuerit iurata corā Not. & iudice sęculari, quo casu videtur attendendum esse primum dictum extraiudiciale, non secundā
46 depositionem iudicialem. *Felin. in d.c.cum in tua. ad fin.vers.si tamen de testi.Aret.in c. per tuas nu.33. eod.Cou.var.rēl.li.2.c.13.n.7.in fi.Clar.in prax.§.fi.q. 53.vers.1.casus in fin.vbi de tōi.Farin.d.q.66.nu.111.*

Nam respondetur 1. id procedere quando iuramentum primę extraiudicialis depositionis fuit formaliter præstitum.s.parte citata,& de mādato Iudicis cōpatentis, aliàs secus dicendum est, quia solus Iudex competens potest iuramentum defer-
47 re,& parte citata,& propterea cum iuramentū nō fuerit formiter præstitum,adhuc attenditur 2. dictum iudiciale, vt declarat *Tindar.de testi.lib.2.p.3. cap.7.numer.37.Farin.eod. trac. qu.65.numer. 91.& num.215.*

Deinde respondetur,quod dato etiā,quod non esset hoc casu attēdendum secundum dictum iudiciale iuratum,tamen neq; 1.extraiudiciale quamuis
48 iuratum est attendendum, sed neutri standū est, quia inuicem conquassantur. *Iac.de Georg. in l.qui falso n.7.vers.subdit.ff.de testi.Rol.cons. 40.nu.9. lib.1. Tindar.d.trac.de testi.li. 2.p.1.c.4.nu.1.Cacheran.cons. 65.n.31.li.1.Gabriel.de testi.li.7.concl.31.n.4.Menoc. de arb.iud.lib.2.cas.108.n.23.Farinac.de testi.q.65.n. 214.*& ita sublata fide testib.remanet solum dictū sponsi,& eius fratris,quib.ob interesse,& affectionē non est credendum *Fari.de testi.q.60.n.1.& seq.*

Veruntamen aliunde & constat euidenter nullum extitisse inter DD.Stephanum, & Claram matrimonium,quia non adfuit proprius eorum,vel ali-
49 cuius eorum Parochus,cuius presentia est necessaria ex Concilio Trid. *de reform.matr.sess.24.ca.1.* Nam R.D.Claudius de Magistris Rector Ecclesiæ quatuor Castellorum & frater dicti Stēphani, qui ex aduerso prætenditur interfuisse, non erat proprius Parochus alicuius contrahentium; Nam si respicimus D.Claram,tunc ea habitabat in Parochia Bibiani, & tanquam Ciuis Regien. habebat domum, & domicilium stabile in ciuitate Regij sub Parochia S.Mariæ Magdalenę,& licet tempore ęstiuo recreationis causa,& propter colligēdos

fructns ſoleret ipſa,& eius paier, dum viuebat, ſe
conferre ad dictam villam, Quattuor Caſtellorum
50 tamen Parochus ruralis non dicitur proprius Pa-
rochus,quia non attenditur accidens, ſed natura,
& propoſitum; ſic probat *tex. expreſſus in c.15.qui*
de ſepultur.in 6.latè Menoch.conſ.389.per totum, vbi
plures allegat,& refert Rotæ deciſionem, quæ re-
ſolnit *ſub die 23.Octobris* 1579. eum, qui per qua-
tuor Menſes ruri ſolet morari, non habere ſuffi-
ciens domicilium, vt ruralis Parochus eius pro-
51 prius dici poſſit, ſic etiam *Nauar.conſ.7. de cland.*
deſponſ.Sanchez.de matr.lib.3.diſp.23.nu.9. Garz.de
Beneſ.p.5.c.7.nu.11.& ſeq.Seraph. deciſ.607.Ricc.in
prax.reſol.214.n.2.Bellet.diſq.cler.p.1.tit.de exempt.
cler.à Stat.§.5.n.8. Barboſ.de off. Epiſc.p.3. alleg.32.
n.66.& de off.Curat.d.c.21.nu.42.Boſſ.de matr.con-
trac.c.4.nu.17.vbi latè.

Et licet habenti duo domicilia permittatur contra-
52 here matrimonium coram alterutrius Parocho,
etiamſi in eius Parochia non habitet. *Sanchez de*
matr.li.3.diſp.24.n.4.Ferrentil.ad deciſ.Buratt.713.n.
14.tamen non poteſt dici, quod ruſticans minori
anni parte dicatur habere etiam ruri domicilium,
53 & ideò cum abeſt à Parochia rurali certum erit,
quod non poterit contrahere matrimonium corã
Parocho rurali,vt apud *Dian.moral.p.3.tract.4.reſ.*
231. quia ceſſante habitatione amplius illius Pa-
rochi ſubditus dici nõ poterit,pro vt hic D.Clara
quæ hoc tempore in alia Parochia habitabat.

Non obſtat,quod D.Clara nata ſit in Parochia Qua-
tuor Caſtellorum, & ideò ille videatur Parochus
originis; Nam primò reſpondetur,quod illuc na-
ta fuit ex accidenti, dum pater eius ruri mora-
54 batur recreationis cauſa,& ideò originalis Paro-
chia eſt in Ciuitate ſub cura S.Magdalenę,vbi pa-
ter degebat, non aut ſub quattuor Caſtellis, vbi
accidentaliter nata eſt, *l.filios,vbi Bart.num.4. C.de*
*municip.lib.x.Maſc.de probat.concl.*807.n.3.Deinde
reſpondetur,quod ad cognoſcẽdum, quis ſit pro-
prius Parochus non attenditur domicilium origi-
55 nis,ſed habitationis. *Abb.in c. extirpan.§.qui verò*
n.11.verſ.quaro de praben.Sanch.de matr. lib.3.diſp.
23.n.6.verſ.verum tenendum.Baſil.Ponti. de matrim.
lib.5.c.13.n.2.Boſſ.de matrim.contr.c.4.n.14.

Non obſtat, quod Archipræsbiter Bibiani,& Rector
prædictus ſibi inuicem vices ceſſerint,& ideò ille
quoq; Quatuor Caſtellorum videatur fuiſſe pro-
prius Parochus: Nam reſpondetur ceſſionem illã
fuiſſe limitatam ad ſpõſalia, & ad conſenſum pro
faciendis publicationibus, de quibus ſolis fuit re-
quiſitus dictus Archipræsbiter,ideò non debet ex-
tendi etiam ad matrimonium contrahendũ, quia
56 limitata cauſa limitatum producit effectum *l.in*
agris de acqu.rer.dom.l.cum ſeruo.in prin.vbi Bald. de
contrah.empt.l.cancellauerat de his,quæ in teſtam.de-
len. cum vulg.

Neq; etiam reſpectu dicti D.Stephani d. R.D. Clau-
dius erat eius proprius Parochus, quia licet ille
natus ſit, & educatus in domo Eccleſiæ quatuor
57 Caſtellorum, nihilominus per decẽ annos,& vltra
in Ciuitate Regij habitauit, vbi etiã fuit receptus
in numerum Notariorum,ideò præſumitur domi
cilium conſtituiſſe in dicta Ciuitate, *gl. in l.hæres*
abſens.§.proinde de Iudic.& in l.2.& 3.C.de incol. li.
x.Alex.conſ.155.n.3.lib.7.Ruin.conſ.61.nu.21. in 5.
Soc.iun.conſ.49.n.6.lib.1.Rol.conſ.79.n.51.53.lib.3.
Gratian.diſc.824.n.39.Ferrent.ad Burat.deciſ.244.n.
11.Rot.in Rom.Societ.apud Marcheſan. de cõmiſ.p.2.
n.1.fol.228.Seraph.deciſ.999.n.2. vbi docet id pro-
cedere,etiamſi is,qui alibi cępit habitare, aliquã-
do reuertatur ad primum domicilium, & iã dictũ
eſt Parochum originis non dici proprium ad aſſi-
58 ſtendum matrimonio, ſed requiri Parochum ha-
bitationis, *Sanch.de matr.d.lib.3. diſp.23.nu.6.verſ.*
verum. Nullum ergo inter DD.Stephanum,& Cla-
ram extat matrimonium,tũ quia non fuit primus
proprius eorum Parochus, tum quia defecit con-
ſenſus illorum, & nunquam habuerunt intentio-
nem contrahendi matrimonium, ſed tantum ad
ſummum ſponſalia.

Ex his igitur ſatis conſtat primum aſſertum matri-
monium inter D.Claram,& D.Steph.nõ extitiſſe,
neq; ineſſe fuiſſe deductum, reſtat modo videre,
an alterum contractum ad Crates Monaſterij S.
Mariæ Magdalenæ ſit validum,& ſanè de hoc non
videtur poſſe dubitari, cum enim D.Clara, & D.
Sebaſtianus Carlettus apertè dixerint ſe inuicem
recipere in virum, & vxorem per verba de preſen-
ti,cum immiſſione etiam annuli, etiamſi denun-
tiationes fuerint omiſſæ, ſufficit ad validitatem
59 matrimonij expreſſio huiuſmodi conſenſus corã
Parocho,& duobus teſtibus facta. *Nauar.conſ.17.*
n.4.de ſponſal.lib.4.& in manual.c.22.n.7. Hond.cõſ.
72.n.23.lib.2.Sarmient.ſelect.interprat.li.1. c.6.n.7.
Guttierez. pract.qq.lib.2.q.4.nu.8. Borgnin. deciſ.29.
num.18.p.1.Sanch.de matrim. lib.3.diſp.5. per totam.
Aug.Barboſ.in collect.c.ſi inter. nu.5.de ſponſal. & in
tract.de off.Curat.c.21.n.17.Seraph. deciſ.1099. n.4.
Farin.in recent.deciſ.390. nu.3.p.2.Cyriac.contr.for.
272.n.40.Chartar.deciſ.crim.23.nu.6.

Et hoc adeò verum eſt, vt procedat, etiam ſi Paro-
chus,vel teſtes renuentes,vel cum dolo, & fraude
fuerint inducti ad intereſſendum, quia adhuc va-
60 lidum eſt matrimonium coram eis factum,dum-
modo audiant, & intelligant verba contrahentiũ
conſenſum exprimentia. *Nauar.conſ.11.per totum*
de clad.deſponſ.Maſchard.de probat. cond.9.n.9.Ricc.
in prax.for. Eccl.reſol.213. nu.3.in 2.edit.Sanchez de
matrim.lib.3.diſp.39.nu.9.10.Laym. mor.lib.5. trac.
10.p.2.cap.4.num.6.Barboſ.de off.Epiſc.p.3.alleg.32.
nu.85.& de off.Curat.c.21.nu.47.Ferrentil.ad Burat.
*deciſ.713.num.11.*vbi teſtatur ita pluries fuiſſe de-
ciſum à S. C. Card. nam publicationes non ſunt
61 de eſſentia matrimonij, licet peccatum ſit eas
ommittere ſine licentia Ordinarij, *c.fin.vbi DD.de*
cland.deſponſ. & ſufficit preſentia moralis Paro-
chi,& teſtium,etiam ſi caſu, & fortuitò preſentes
fuerint, dummodo intelligant, & Parochus ad a-
lium finem vocatus, dummodo preſens ſit, ſuffi-
62 cit ad validitatem matrimonij. *Nauar. d.conſ.11.*
in nouiſ. Sayr.in flor.deciſ. ſub tit. de ſponſal. deciſ.24.
Sanch.lib.3.diſp.39.nu.10.Gonz. ad reg.8. Cancell.gl.
48.nu.35.Piaſec.in prax. Epiſc.p.2.c.4.num.32.verſ.
ſufficit. Barboſ. de off. Epiſc.d.alleg.32.num. 88. & de
off.Curat.d.c.21.num.50.vbi alios allegat. Rot.diuerſ.
apud Rubeum d.deciſ.124.nu.17.p.3.

Nec

Nec quidquam resert, si Parochus contradicat, & reclamet, quia adhuc validum est matrimonium eo presente, & testibus factum, ex l.Titia de verb. oblig. Nauar.d.cons.11. Seraph. d.decis.1099. num. 5. Ferentill. ad Burat.dict.decis.713.num.11. Rot.apud Rube.d.decis.124.nu.17.p.3. Non enim requiritur, vt Parochus approbet matrimonium, sed benè, vt illud sciat, & intelligat, vt de illo Ecclesiæ constare possit. Seraph. d.decis.1099. Rub. dict.decis.124.

Nec obstat, quod Curatus S.Magdalenæ non fuerit proprius dicti D.Sebastiani, quia sufficit fuisse proprium dictæ D.Claræ, quia in matrimonijs sa-
64 tis est Parochum fuisse proprium alterutrius cõtrahentium. Nauar.consil.3.num.1.de eland.desp.& in Manual.cap.25. numer.144. Salzed. ad Bernard. in pract.cap.76.dub.14. Borgn.decis.12.num.21. part.2. Sanchez de matrim.lib.3.disp.19.ex numer.1. Bonac. eod.tract.d.quæst.2.punct.8.num.7. Laym. mor.lib.5. trac.x.p.2.cap.5.num.4. Rota decis. 390. num.6.p.2. recent. Barbos.d.alleg.32.num.98. & d.cap.21.num. 45. vbi pulchrè hoc docet, & dicit sufficere presentiam Parochi viri in parochia mulieris, & è contra: sic etiam Ferrentil.ad Burat.d.decis.713.num.12. & Rot. diuers. apud Rub. d.decis. 124. Philuc. tom.1. trac.10.de Sacram.part.1.cap.6. num.199. & in hoc omnes concordant.

Et non potest in dubium reuocari, an Parochus S. Magdalenæ fuerit proprius dictæ D.Clara, quia in ea habet originem paternam, & domicilium, & domum habitationis, & in ea morabatur tempore contracti matrimonij, & licet per aliquod tempus moram traxerit in domo aui materni eius tutoris,& curatoris sub cura Bibiani, tamen id fuit modicum,& dato etiam, quod decennium excessisset, tamen non censetur mutasse domicilium proprium, quia puella manens apud tuto-
65 rem non præsumitur domicilium mutasse. Feder.de sen.consil.253.in princ. Petr. de Vbald.in trac. de Can.& Paroc.post in 2.par.cap.7.num.8.versic.19. quaritur, & num.26. & seqq. & præsertim cum retinetur domus, vt hic, quæ est præcipuum signum
66 retentionis domicilij. Menoch.consil.329.num.26. vers.est tertia coniectura.Burat.decis.244.num.3.

Et dato etiam, quod tunc temporis, quando manebat apud tutorem, potuisset dici, quod Archipræsbiter Bibiani fuisset eius Parochus proprius ex traditis per Barbos.de off.Curat.d.cap.21.num.40. tum id nihil noset, quia tempore huius matrimonij iam per sex menses deseruerat domũ dicti Aui sui, & reuersa fuerat ad Parochiam domicilij stabilis, & originis, in quo pro maiori parte anni habitare consueuerat, vt solent ciues, Sanchez de matr.d.disp.23.num.12.13.libr. 3.& conferunt tradita per Menoch. consil. 398. per totum. Bonacin. de matrim.quæst.2.par.8.num.1.2. Barbos. d.cap.21.nu. 35. Ferrentil.ad Burat.d.decis.713.num.15. Etenim iuncto domicilio paterno dicta D.Clara pro maiori parte anni habitauit sub Parochia S.Magdalenæ ab initio Settembris anni 1641. vsque ad vigiliam Sancti Ioannis Baptistæ, quo die contraxit matrimonium cum dicto D.Carletto per verba de præsenti, vt clarè deponunt testes,& Parochus, qui licet reclamauerit, tamen ex hoc magis ostēdit eos habuisse animum,& intentionem contrahendi verum,& ratum matrimonium, vt not. Nauar.d.consil.11.in fin.de eland.despons. Rot.diuers.apud Rube.d.decis.124.num.12.par.3.

Non obstant modo adducta in contrarium, quia cũ ex prædictis satis constet primum matrimonium non fuisse, omninò cessat Polygamiæ crimē, quod non cadit, nisi inter duo matrimonia, & sic debet D.Clara remanere apud D.Carlettum eius virum ex traditis per DD.in d.cap.si inter virum de sponsal.

Non obstat secundum quod D.Clara sit mulctanda, quod secundum contraxit matrimonium non expectato Iudicio Ecclesiæ super nullitate prioris matrimonij, ad tex. in d.c.cum in Apostolic.de spons. Nam respõdetur nullam litis pendentiã fuisse super aliquo matrimonio, sed tamen super sponsa-
69 libus, ideò cessat dispositio d.c.cum in Apostolica, quia in eo supponitur materialiter adfuisse matrimonium, & sponsos habuisse intẽtionem illud contrahendi, licet inualidè,& nulliter, & ideò iure meritò debet expectari sentẽtia Iudicis illud nullum declarantis, alioquin incurruntur pœnæ, de quibus in dicto canone: hic autem non tractamus de nullitate prioris matrimonij, sed dicimus illud
70 non extitisse neque materialiter, neque formaliter, vt probatũ est, ideò non entis nullæ sunt qualitates, l.eius, qui si cert. pet. l.si seruum §.si modus, de act.empt.§.ideò autem Inst. de seru.rust. præd. Crauet. cons.747.nu.22.

Et quatenus id posset adaptari casui nostro, defectus primi matrimonij est adeò patens, vt tergiuersari non possit, ideò probata nullitate prioris matri-
71 monij, causæ cognitio nõ ad Inquisitorem, sed ad Episcopum spectabit ex eo, quod non sequuta declaratione nullitatis primi conuolauerit ad secũdum eumque puniet iuxta formam d.c.cum in Apostolica.de Spons. sic Farin.de Hæres. q.178.sub n.71. Castr.Pallau.mor.p.1.trac.4.disp.8.punct.16. §.8.n.1. in fin.doctis.Caren.de caus.S.Off.de Polygam.p.2.tit.5. §.5.sub nu.31. vbi benè more suo hunc articulũ distinguendo dilucidat: Vnde proposito casu in Congr.S.Off. omnes vnanimiter consueuerunt d. Claram esse absoluendam à crimine Polygamiæ, & quo ad pęnitentias salutares esse puniẽdam ab Episcopo, eò, quod contraxerit non seruato ritu Ecclesię, validum tamen fuisse matrimonium inter dictam D.Claram, & D.Carlettum, & nullum extitisse inter eam, & dictum D.Stephanum.

Non obstat tertium, quod illa non obstantibus spõsalibus cum D. Steph. postea contraxerit cum D.
72 Carletto: Nam respondetur quod sponsalia non soluunt subsequens matrimonium, sed soluuntur. c.si inter. vbi Abb.& Barbos.in collect.n.5. de sponsal. Couar.ep.4.decret.p.1.c.5.n.9. Sanch.li.1.disp.48.n.1. Chartar.decis.crim.21. nu.2. imò potest dici, quod
73 sponsalia illa fuerint dissoluta ob odium capitale inter eos superueniens. Seraph.decis.1112.n.5. Farin. in prax.q.140.n.26.& decis.posth.246.n.6.p.1.

Non obstat denique quod dictus D.Carlettus, & D. Clara contraxerint matrimonium omissis denũciationibus, & non seruato ritu S.Rom.Ecclesiæ, quia idcircò fuerunt iuxta Chartar. decis. crim. 23. numer. 16. ab Episcopo pęnitentijs salutaribus, & pecu-

pecuniarijs locis pijs applicatis mulctati, & per menſem ſeparati fuerunt, & detenti ſub fideiuſſione, ſed nihilominus eorum matrimonium fuit declaratum validum, & per ſententiam Inquiſitoris, & Epiſcopi à crimine Polygamiæ liberati; & ita &c.

EPITOME.

Communitas quando ſit manutenenda in quaſi poſſeſſione exigendi taxas, & collectas, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Vltimus ſtatus excauationis fluminum attendendus.*
2 *Poſſeſſio exigendi acquiritur per vnicum actum, & quando.*
3 *Actus vnicus patientiæ habetur pro traditione.*
4 *Collectandi quaſi poſſeſſio acquiritur per vniuerſum actum.*
5 *Decretum prouiſionale non admittit appellationem.*
6 *Poſſeſſio non acquiritur per actus meticuloſos, vel reuerentiales.*
7 *Canonicorum Capitulum recipiens aliquem in Canonicum de mandato Papæ non ſibi præiudicat.*
8 *Poſſeſſio exigendi non acquiritur niſi per ſpontaneam ſolutionem.*
9 *Quaſi poſſeſſio exigendi non acquiritur, vbi ſoluitur de mandato Superioris.*
10 *Quaſi poſſeſſio in incorporalibus non eſt aliud, niſi aduerſarij patientia.*
11 *Solutio coacta collectarum non tribuit poſſeſſionem exigendi.*
12 *Collectas ſoluens coactè defenditur à Cenſuris.*
13 *Proteſtatio eſt neceſſaria in eo, qui ſoluit coactè.*
14 *Proteſtatio non requiritur, vbi conſtat de mandato Domini.*
15 *Proteſtatio quando non ſit neceſſaria.*
16 *Proteſtatio eſt vtilis ad metum probandum, ſed non neceſſaria.*
17 *Onera ſoluentes quando per metum ſoluiſſe præſumantur.*
18 *Soluens præſumitur ſoluere ex titulo præcedenti.*
19 *Clauſula: ſine præiudicio; præſeruat ius.*
20 *Actus conditionalis non præiudicat.*
22 *Quaſi poſſeſſio non acquiritur per actum factum ſine præiudicio.*
22 *Clauſula: Pro Nunc: & pro hac vice: quid importet.*
23 *Dictio; Nunc; eſt demonſtratiua preſentis temporis.*
24 *Verba; pro hac vice; quid importent.*
25 *Patronus non recipit præiudicium, ſi Papa conferat pro hac vice.*
26 *Onerum ſolutiones quomodo præiudicent ſoluenti.*
27 *Quaſi poſſeſſio in incorporalibus acquiritur, duobus concurrentibus.*
28 *Solutio quomodo faciat acquirere poſſeſſionem exigendi.*
29 *Vltimus ſtatus conſideratur tantum in eo, qui eſt in poſſeſſione.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

HOmines Villarum Domorum Nemoris ſuperioris, & inferioris Regii, & aliarum etiam Villarum iure, & rationabiliter prętendunt ſe non teneri priuatim contribuere ad expenſas in reparatione Parmeſanę, & Moleæ aquæductus factas, vel faciendas, quia nimis, diſtant ab eis, & non recipiunt vtilitatem ex huiuſmodi excauatione; Sed contradicit Illuſtriſſima Communitas Regii dicens ſe fuiſſe, & eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi collectam, & ſumptus, prædictos ab eis ad ratam pro dicta reparatione, pro vt factum eſt de anno 1596. vt conſtat ex libris dictæ Cōmunitatis, & ex litteris Illuſtriſſimi Laderchii, quæ continent mandatum Domini.

Et ideò nunc non eſt videndum, ad quos onus iſtud
pertineat, ſed qualis fuerit vltimus ſtatus excauationis, in quo cum dicta Communitas fuerit in
1 quaſi poſſeſſione exigendi hanc taxam, manutenenda videtur, ſi quidem per vnicam ſolutionem,
& per vnicum actum exigendi in his, quæ non fiunt iure familiaritatis, vel amicitiæ, ſed iure ſuo,
& vi obligationis acquiritur quaſi poſſeſſio exi-
2 gendi manutenibilis per *text. in c. cum Eccleſia Sutrina, vbi Abb. num. 23. & Rip. nu. 49. 52. de cauſ. poſſeſſ. & propriet, & in l. 1. §. quæſitum, ff. de aqu. quotid. & æstiu. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto, ſub num. 1. de itiner. actuque priuat. latè Cenc. de Cenſ. p. 2. c. 2. q. 5. art. 4. nu. 23. Rota apud eundem Deciſ. 242. nu. 2. & deciſ. 245. nu. 1. Rot. diuerſ. deciſ. 53. num. 1. p. 5. Poſtius de Manutenend. deciſ. 139. num. 2.* Quoniam in iuribus
3 incorporalibus vnicus actus patientiæ habetur pro traditione, & ſic per vnicam ſolutionem Col-
4 lectæ probatur quaſi poſſeſſio collectandi. *Bald. conſ. 251. lib. 5. Rip. in d. c. cum Eccleſia Sutrina, n. 54. de cauſ. poſſ. & propr.*

His tamē non obſtantibus cenſeo dictam Communitatem nullo modo eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi à prædictis hominibus aliquam taxam, ſeu collectam, minuſque teneri eos ad eam ſoluendam, ſi quidem de anno prædicto 1596. dū ſuper hoc contentio eſſet de mandato Domini per literas prædicti D. Laderchii fuit ſcriptum, quod pro nunc dicti homines ſine præiuditio iurium ſuorum concurrerent ad ſolutionem prædictam,
& contribuerent; quod ideò fuit decretum pro-
5 uiſionale, quod non dat, neque tollit poſſeſſionē, quia non præiudicat in futurum, & ideò ab eo nō datur appellatio ſuſpenſiua, & poteſt exequi non obſtante appellatione, vt per *Rebuff. in tract. de sēt. prouiſ. in præfat. nu. 16. & n. 142. fol. 225. 246. Scacc. in tract. de appellat. q. 17. lim. 7. ſub num. 3.* Vnde vigore dicti mandati ſoluerunt tunc taxam illam multum leuem, & ab hodierna multum differentem, & hoc fecerunt ob reuerentiam Domini, & metu executionis, ne de facto grauarētur, & ideò talis modus ſoluendi non tradit aduerſario aliquam quaſi poſſeſſionem exigēdi in futurum pro
6 aliis vicibus, ſed tantum pro illo actu, per actus enim meticuloſos ſiue ob reuerentiam, ſiue ob vim

vim illatam nemo acquirit aliquã possessionem,
vel quasi ad *tex.in l.ius ciui. Cod. de probat.* pulchrè
Butr.in c.accedentibus, col.2.vers.per prædicta de pri-
uileg.Felin.in c.cum accessissent,nu.29.vbi Dec.nu.32.
de constit. qui docent, quod si Capitulum Canoni-
7 corum de mandato Pontificis recipit aliquem in
Canonicum contra priuilegium Capituli, nihil
sibi præiudicat, & hoc idem docet *Rota apud Pu-*
teum decis.188.nu.4.libr.2.Veral.decis.277.p.2.Me-
noch.cons.462.nu.63.lib.5.& de Præs.lib.6.præs.41.
*nu.14.15.Surd.cons.419.num.35.*vbi aliós allegat;
quia oportet solutionem esse spontaneam, vt ad-
8 uersarius acquirat quasi possessionem exigendi.
Innoc.in c.olim.in gl. fin. vbi Abb.col.4.de restit.spol.
Castr.cons.111.nu.2.ad fin.vers. præterea lib.2.Tusch.
lit. P.concl.420.n.13.Rom.cons.364.num.14.Puteus
decis.281.nu.2.lib.2. vbi pulchrè inquit, quod sol-
9 uens, vt pareat mandatis Superioris non consti-
tuit aduersarium in quasi possessione exigendi, sic
etiam *Seraph.decis.1117.nu.6. Maur. de solut.c.21.*
n.2.& Marescot.var.resol.lib.1.c.22. num.22.Cyriac.
contr.155.n.7.8.lib.1. Postius de manutenend. obseru.
35.nu.38.39. qui enim soluit, vt obediat manda-
tis Domini, non consentit,& spontè non soluit,&
ad acquirendam hanc quasi possessionem requi-
ritur patientia illius, contra quem prætenditur
acquisita possessio, quia in incorporalibus quasi
10 possessio nil aliud est, quam aduersarij patientia,
l.quoties, ff.de seruit.l.1.§.vlt.ff.de seru.rust. præd.l.si
d sc.ff.si seru.vend.l.2.Cod.de seru.& aq.in verbis Me-
noch.de retinen.possess.remed.5.nu.33.

Et in terminis iurè decisum est, quod coacta solutio
11 onerum, collectarum, & taxarum ab eo, qui sol-
uere non tenetur, nihil ei præiudicat, vt habetur
in *tex.l.curam.in princ.ff.de muner. & honor.Roman.*
cons.252.in fin.Dec.in c.si de terra. nu.32. de priuileg.
Bellinz. de Charitat.subsid.q.61.Marsil.cons.99. nu.3.
Ruin.cons.107.nu.13.& cons.196.in fin.& cons.288.
nu.11.lib.1.pulchrè Menoch. d.præs.41.num.14. lib.6.
Silu.cons.66.nu.28.Osasch.decis.91.sub nu.19.pulchrè
*Surd.cons.419.sub num.35.*vbi ait Menochium de-
12 fendisse Prælatum Societatis Iesu in statu Vene-
to, qui coactè sic mandante Magistratu soluerat
collectas: perbellè sic etiam docuit *Cyriac. contr.*
155.nu.6.

Neque obstat, quod in actu solutionis sit necessaria
protestatio soluentis,quod metu, & per compul-
sionem ipse soluat, alioquin si non protestetur,
13 solutio censenda sit spontanea, & constituat ad-
uersarium in quasi possessione exigendi. *Seraph.*
decis.1047.nu.11.Maresc.resol. lib.1.c.22.n.21. Mel-
chior.Lotter.de re benef.lib.1.qu.38.nu.208.209.Po-
stius d.obseru.35.nu.36.

Nam id nõ procedit, quando soluitur vigore decre-
ti prouisionalis, quod pro nunc tantum,& pro il-
lo actu obligat, tunc enim in solutione censetur
inesse eadem conditio, quæ inest in ipso decreto,
vt ratio ipsa, & natura negari satis id persuadet:
Verum omittitur licitè protestatio ob reuerentiã
Domini, quando tractatur de exequendo eius
mandato, non de obediendo alicui Iudici, hoc.n.
14 ipso, quod præceptum est Domini satis constare
videtur de metu exequutionis, & de coactione,
quo casu nõ est necesse protestari, vt per *Gratian.*
disc.113.n.12. Non enim licet resistere Domino,
qui Superiorem non recognoscit, & ideò metus,
qui inducit ad soluendum, idem remouet etiam
animum à protestando, & propterea quando tra-
15 ctatur de obediendo mandatis Principis,ex solu-
tione nullum infertur præiudicium, etiam si sol-
uens non sit protestatus, quod coactè soluit, vt
per doct. *Butr.in d.c.accedentibus, inquit Bellinz.in*
d.tract.de charit.subs. q.61. quem sequitur pulchrè
Menoch.d.præs.41.nu.15.lib.6. ad rem facit *Gabriel.*
concl.lib.6.de iur.immun. concl.2.nu. 8. & licèt fortè
16 vtilis sit protestatio ad metum probandum, ta-
men non est necessaria, quia habetur pro facta ad
text.in l.in omnibus causis, vbi Dec.numer.12.& plenè
Cagn.num.6.Bart.in l.de pupillo.§.1.si quis, ff.de non.
oper.nunt.Rip.in cap.cum M.Ferrarien.nu.92.de Con-
stit.Mandel.cons.77.num.15.lib.1. & Gomes. in reg.de
annal.possess.qu.76.Couar.Epitom.5.decret.p.2.c.3.§.
5.post n.12.vers.quo fit,& vers. satis.n. est. Villalob.in
com.opin.lit. P.nu.364. 365.

Et ratio est, quia iuris præsumptione sine alio mini-
sterio hic metus probatur, dum tractatur de obe-
diendo Domino, siquidem quando subditi sol-
17 uunt onera, ad quæ non tenentur, præsumuntur
id fecisse per compulsionem, & metum. *Bald. in-*
tit.de Pace Constantiæ in verb.pactiones,sub num.1.in
Vsib.feud. Innoc.in d.c.accedentibus,vbi Butr.de pri-
uileg.Guid.Pap.cons.1.num.12.Ruin.cons.111.nu.20.
lib.5.Natt.cons.106.num.11.12.lib.1. Neuiz.cons.43.
ad fin.Surd.cons.127.nu.24.25.& cons.323.num. 14.
Et ideò dicti homines,si verè non sunt protestati,
id fecerunt ob reuerentiam Domini, & licet de-
cretum prouisionale fuerit iustum, quia opus ce-
leritatem desiderabat, non per hoc tamen sequi-
tur, quod ex eo Cõmunitas fuerit posita in quasi
possessione exigendi, quia spontanea non fuit so-
lutio, neque hodie licet facere simile decretum
prouisionis, quia opus perfectum est, & iam non
tractatur de prouisione, ne opus differatur,sed ad
quem spectet onus soluendi sumptus, & expensas
necessarias, & propterea non est exequutiuè pro-
cedendum: ad rem *Osasch, decis. Pedemont. 86.nu-*
mer.8.

Verum nos sumus in casu fortiori, quia mandatum
Principis non fuit absolutum, & simplex, sed mo-
deratum, & cum clausulis salutaribus, scilicet vt
dicti homines soluerent taxam pro nunc, & sine
præiudicio eorum iurium, vt legitur in dictis li-
teris: Vnde solutio videtur facta cũ ijsdem clau-
18 sulis, & reseruationibus,quia soluens præsumitur
soluere ex titulo præcedenti. *Ruin.cons.61.num.9.*
lib.5.& clausula sine præiudicio: præseruat ius il-
19 lius, ad cuius fauorem est apposita: *Fariu. recent.*
decis.419.num. 3.p.1. & propterea nulla quasi pos-
sessio exigendi censetur per aduersarios acquisi-
ta, quia solutio sic facta: sine præiudicio iurium:
nullo modo constituit aduersarium in quasi pos-
20 sessione exigendi, quia censetur conditionalis,
& quatenus per eam inferatur præiudicium, per-
inde est, ac si talis, actus non fuisset factus. *l.si te-*
stamento, §.1.ff.de manumiss.test. Puteus decis.32.nu-
mer.1.4.lib.2. Gratian.disc.310.num.46.& disc.981.
nu.40.

num.40. Rota apud Cenc. de Cenf. decif.250. ante n.8. Poftius d. obferu.35. nu.46. & obf.32. nu.16. Garz. de benef. p.5. c.5. nu.65. vbi inquit, quod claufula; fine
31 præiudicio; præferuat ius tam in petitorio, quam
in poffeffiorio, & propterea aduerfarius non acquirit pofseffionem. *Viuian. de Iurepatr. p.2. lib.5. c.2. n.12. in fin.* vbi idem concludit, & teftatur Rotam fic cēfuifse, & ad rem facit. *Cyriac. contr.155. num.22.*

Et hoc idem importat claufula; Pro nunc; feu; Pro
32 hac vice; quia inde colligitur Principem voluiffe
tantum præiudicare pro illo tunc, non pro tempore futuro eo, quod dictio illa: Nunc; eft demo-
33 ftratiua præfentis temporis, vt in *l.1. ff. de condict. indeb. l.1. §. nunc tractemus. ff. de tutel. & ration. diftr. l.4. §. vlt. de cond. & demonftr. Bald. in l. contra rogatus. num.1. C. ad Trebell. Vulpel. de prapof. & aduerb. fign. dict. nullatenus. verf. Nunc. pag.67. Menoch. conf. 14. n.3. Alex. in l. huiufmodi la feconda nu.3. de verb. obl. Tufch. littera D, concl.317. num.1.* & propterea
ftante hac claufula non poteft transferri quafi poffeffio exigendi in aduerfarium, quia hoc effet præiudicare parti nō folum pro Nunc, fed etiam in futurum, quod non eft dicendum, quia verba illa: Pro Nunc: videntur idem importare quod verba illa: Pro hac vice; quæ non dat ius, neque poffeffionem de futuro, fed tātum pro illo Tunc:
34 præiudicat quo ad poffeffionem non etiam quo
ad merita, nec facit aliquam alterationem in futurū, fed folum pro illo prefenti, vt probat *Lambert. de Iurepatr. lib.3. q.7. princ. art.7. num.6.* vbi dicit, quod licèt Papa deroget Iuripatr. pro hac vi-
35 ce, tum patronus non amittit ius patronatus,
nec eius quafi poffeffionem ita etiā pulchrè *Menoch. conf.402. nu.64.* & ideo fimiles puerum fup-
36 portationes, & folutiones, ad quas dicti homines
non tenentur, fortè præiudicare refpectu præteriti temporis, & pro illo actu, non autem obligant pro futuro *ad tex. in l.2. vbi gl. in verb. labefactatur. & ibi Bart. ff. de priuileg. veteran. Alex. conf.33. fub nu.2. vol.5. Guid. Pap. q.587. Iaf. conf.25. nu.5. lib.3. Natt. conf.77. nu.15. lib.1. & conf.636. nu.138. lib.3. Dec. conf.72. fub nu.4. Gozad. conf.23. num.10. Ofafch. decif.91. num.22. Surd. conf.419. nu.31. verf. nec repugnat. Cyriac. d. contr.155. nu.17.*

Hinc nullo modo dici poteft, quod dicta Communitas fit in quafi poffeffione exigendi dictam taxam, feu collectam, aut impofitionem à dictis
37 hominibus, quia in iuribus incorporalibus non
acquiritur quafi pofseffio, nifi duobus concurrētibus fcilicet animus acquirere volentis, & patientia, & animus alterius contra quem agitur, vt per *Puteum d. decif.281. num.3.4. p.2. Rot. diuerf. decif.413. nu.14. p.5. Rot. apud Cenc. de Cenf. in Additio. decif.123. numer.12.* fed hic deficit vtrumque quia Dominus dum mandauit pro illa vice fieri opus fine præiudicio iurium partiū, & pars vtraque vfa eft dicto decreto, fignum eft, quod omnium intentio, & animus fuit, vt pro illa vice tantum ita fieret, non enim fatis eft ad pofseffionē
38 prædictam acquirendam, quod dicti homines fe-
mel foluerint, vel etiam pluries tali modo, fed necefse eft probare, quod eo animo foluerint vt in futurum etiam foluere deberent, & foluendum efse crederent. *Tufch. littera P, concl.421. n.4. Cenc. de Cenf. p.2. c.12. q.5. art.4. nu.22.* fed non conftat, quod dicti homines hoc animo foluerint, imò contrarium apparet, ergo pro tempore futuro nō potuerit vllum ius, aut aliqua pofsefsio dictæ Communitati acquiri.

Cum ergo dicta Communitas non fit in quafi pofseffione exigendi, non poteft dicere fe habere pro
39 fe vltimum ftatum rei, quia vltimus ftatus in eo
tantum confideratur, qui eft in pofseffione. *Poftius in d. tract. de manuten. obf.71. num.54.56.58. & obf.73. n.1.4.5.* vbi alios multos allegat. ideo procedatur de iure: *Ofafch. d. decif.86. nu.7.*

His firmatis fatis conftat dd. homines efse abfoluendos à petitis etiam in pofsefsorio iudicio fūmariffimo, & confugiendum efse ad petitorium, in quo ab alijs Iurifconfultis valde peritis oftenditur plenè dd. homines ad nihil teneri, ideo fuper hoc nihil addendum efse putaui.

EPITOME.

Appellatio an fiat deferta ob lapfum primi fatalis adeo, vt fententia poffit executioni demandari abfque vitio attentatorum?

SVMMARIVM.

1 *Appellatione pendente nihil eft innouandum.*
2 *Attentata in primis funt reuocanda.*
3 *Appellans fi non potuit in primo anno expedire caufam datur ei fecundus annus.*
4 *Appellanti ex æquitate canonica datur tertius annus.*
5 *Bellum præftat iuftum impedimentum, ne currat fatale.*
6 *Fatale quando non currat appellanti.*
7 *Bellum dicitur cafus fortuitus.*
8 *Impedimentum notorium, vt bellum, non eft probandum.*
9 *Impeditus impedimento notorio non tenetur proteftari.*
10 *Proteftatio quando non fit neceffaria impedito.*
11 *Sententia non confirmatur, nifi lapfo biennio appellanti.*
12 *Appellanti non currit fatale, donec difputatur de aliquo emergenti.*
13 *Fatalia non currunt pendente articulo attentatorum.*
14 *Appellanti non currit fatale pendentibus ferijs.*
15 *Fatale non currit, fi ftetis per Iudicem.*
16 *Appellanti datur fecundus annus, fi ftetis per Iudicem, ne caufa terminetur.*
17 *Appellatio an fit deferta, debet cognofcere Iudex ad quem.*
18 *Iudex à quo non poteft exequi, nifi Iudex ad quem pronunciet fuper defertione.*

Appel-

19 *Appellationem non esse desertam in dubio est pronuntiandum.*
20 *Index deserta à quo appellatur, an possit reassumere risdictionem.*
21 *Nullitas quando dicatur principaliter intentata cum appellatione.*
22 *Appellatione deserta non fit deserta nullitas.*
23 *Appellatio datur à sententia, Appellationem esse desertam.*
24 *Appellans debet summa ope niti, vt infra annum causa terminetur, alias fit deserta.*
25 *Appellatio fit deserta per lapsum anni, nisi adfuerit impedimentum.*
26 *Appellanti non datur secundus annus, nisi euidenter doceat de impedimento.*
27 *Impedimentum quale esse debeat, ne Appellatio fiat deserta.*
28 *Appellanti quando detur secundus annus absque allegatione impedimenti.*
29 *Stylus Romæ non debet extendi ad alia loca.*
30 *Impedimenti loco quid stylus supponat in appellante.*
31 *Appellanti non datur secundus annus, nisi probet iustum impedimentum, & causam.*
32 *Appellationis tempus quando currere incipiat.*
33 *Commissionis tempus attenditur.*
34 *Appellatio quomodo fiat deserta.*
35 *Desertio Appellationis vt euitetur quid agendum.*
36 *Appellans quam diligentiam facere debeat.*
37 *Impedimentum quomodo probetur in appellante.*
38 *Belli impedimentum non indiget probatione, & quando.*
39 *Impedimentum notorium non debeat saltem allegari.*
40 *Notorium quando verificari debeat.*
41 *Appellanti an sufficiat habere vnum mensem pro causa expediendi.*
42 *Impedimentum non fuit, quo cessante adhuc appellans tacuit.*
43 *Appellanti quando detur secundus annus.*
44 *Appellanti vltima mora, & negligentia nocet.*
45 *Impedimentum quale debeat esse, vt appellanti detur secundus annus.*
46 *Bartoli sententia damnatur in materia Appellationis.*
47 *Impedimentum iuramento probatur.*
48 *Iuramentum super impedimento à solo Iudice præstandum.*
49 *Appellans an possit probare impedimentum per iuramentum suum.*
50 *Causa iusta, & impedimentum in appellante quomodo probetur.*
51 *Impedimentum per duos testes est probandum.*
52 *Appellans per duos testes debet probare impedimentum.*
53 *Iuramento appellantis super impedimento nō statur.*
54 *Impedimentum quando coniecturis, vel iuramento probetur.*
55 *Bellum facilè probatur.*
56 *Impedimento debet probari in specie, non in genere.*
57 *Iuranti super impedimento non statur, nisi alias sit idoneæ fidei.*
58 *Arbitrium non habet Index in his, quæ sunt à iure expressa.*
59 *Appellatur à Iudicè iniquè arbitranti etiam in arbitrarijs.*
60 *Decreta fit appellatio ob negligentiam appellantis.*
61 *Appellatione deserta attentata non reuocantur, sed fit executio.*
62 *Desertio appellationis confirmat primam sententiā.*
63 *Appellatione deserta expirat iurisdictione Iudicis ad quem.*
64 *Appellatione deserta iurisdictionis reuertitur ad Iudicem à quo.*
65 *Iudex à quo potest exequi deserta appellatione etiāsi super hoc non sit pronuntiatum.*
66 *Appellatione deserta an Iudex à quo possit exequi reo non citato.*
67 *Contumax verus non potest appellare à decreto de exequendo.*
68 *Contumax habetur pro præsente in sui præiudicium.*
69 *Attentare non dicitur, qui deserta appellatione exequitur.*
70 *Appellanti quando concedatur secundus, & tertius annus.*
71 *Bellum quando dicatur esse iustum impedimentum.*
72 *Executio sententiæ fit de certa appellatione nisi probetur iustum impedimentum.*
73 *Appellans debet instare pro causæ appellatione alias appellatio fit deserta.*
74 *Emergentia impediunt fatale.*
75 *Præceptum cum clausula: & si senserit: per comparitionem ipso iure reuocatur.*
76 *Præceptum quando resoluatur in vim simplicis citationis.*
77 *Appellanti, qui fuit causa impedimenti, currit fatale.*
78 *Appellanti incumbenti super emergenti currit fatale.*
79 *Attentata quando non suspendant cursum fatalis.*
80 *Tempus fatalium quomodo retardetur, vel non.*
81 *Ponens quomodo positiones possit eligere pro confessis.*
82 *Appellans debet remouere omne impedimentum.*
83 *Impedimenta mendicata non prosunt.*
84 *Appellans causa instructa debet iterum, atque iterū instare pro expeditione.*
85 *Fatalium cursu quod nam tempus subducatur.*
86 *Appellanti non prodest, sed currit tempus frustratoriè consumptum.*
87 *Feriarum tempus subducitur de fatali appellationis.*
88 *Diligentia quanta requiratur in appellante.*
89 *Commissionis præsentatio quomodo, & quando facienda.*
90 *Feriarum impedimentum an sit iustum, ne currat tempus appellanti.*
91 *Feria Ordinaria an sint iustum impedimentum.*
92 *Appellans quomodo debeat instare pro expeditione causæ.*
93 *Appellans quando possit declinare iurisdictionem Iudicis à quo.*
94 *Appellatio an sit deserta, ad quem Iudicem spectet cognitio.*
95 *Iurisdictio reuertitur ad Iudicem à quo, deserta appellatione.*

Desertio

96 *Deſertio appellationis à quo Iudice decidenda.*
97 *Emphyteuta ceſſans per biennium cadit à liuello Eccleſiæ.*
98 *Nullitas remanet deſerta appellatione.*
99 *Deſerta appellatione licèt remaneat nullitas, ſententia tamen exequenda eſt.*
100 *Nullitas notoria quando retardet executionem ſententiæ.*
101 *Nullitas altioris indaginis non retardat.*
102 *Appellatione deſerta quando etiam nullitas deſerta dicatur.*
103 *Iudex debet in primis conſiderare poteſtatem ſibi attributam.*
104 *Iudex Appellationis quando non poſſit ſuper nullitate ſententiare.*
105 *Appellationis cauſæ quomodo ſoleant committi.*
106 *Appellanti an ſuccurratur appellatione deſerta.*
107 *Nullitas quomodo eſt proponenda.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Parmen. bonorum mihi commiſſa à Sanctiſſimo Vrbano VIII. ſub die 29. Aprilis 1641. vertente inter Archipręsbiterum Nuceti, & Angelum Boſellij occaſione bonorum Emphyteuticorum, quæ Boſellus ab Eccleſia illius recognoſcebat ſub annuo liuello, ob cuius non ſolutionem Archipręsbiter prætendebat bona fuiſſe ad Eccleſiam deuoluta, & liuellos decurſos, & ſuper vtroque diſtinctè contra dictum Angelum ſub die 21. Iunij 1636. obtinuit ſententias fauorabiles à Reuerẽdiſſimo D. Vicario Parmen. à quibus appellauit dictus Angelus, & ſub die 26. eiuſdem obtinuit commiſſionem Appellationum fieri M.R.D. Emilio Zandemarijs Cancellario Cathedralis Parmę, ſed quia cauſam non fecit expediri intra primum fatale, dictus Archipræsbiter recurſum denuò habuit ad dictum Vicariũ, pro executione ſententiarum, & citato dicto Angelo, nec contradicente eàm obtinuit ſub die 18. Iunij 1638. quę fuit conſummata, nunc vero dictus Angelus petit non ſolum pronunciari malè iudicatum, ſed etiam in primis reuocari dictam executionem, & omnia attentata, ante quam cauſa appellationis terminaretur, quæritur, quid iuris.

Et ſanè pro dicto D. Angelo videtur pronunciandũ, quia nimis in iure notum eſt, & tritum, quod pendente appellatione nihil eſt innouandum. *cap. Ec-*
1 *cleſia S. Mariæ. Vt lit. pend. c. ad diſſoluendum* 11. *q.* 1. & ſi quid innouetur, certum eſt omnia attentata in primis eſſe reuocanda, & purganda *c. non ſolum*
2 *de appellat. in 6. c. cum M. de conſtit. latè Lancell. de attentat. appell. pend. in præfat. p. 2. c. 12. num.* 83. 84. 85. 86. vbi quod de hoc omnia iura clamant. *Rot. apud Puteum decis. 11. p. 3. & apud Marcheſan. p. 1. de commiſſ. appell. ab exequ. Breu. c. 1. num. 5. fol. 391. col. 1. & p. 2. §. 5. fol. 178. col. 2. num. 1. latè Borell. in ſumm. decis. p. 1. tit. 36. num. 3. & num.* 197. 206. 218. vbi multos congerit.

Neque videtur dicendum, quod Appellatio dicti D. Angeli fuerit deſerta ob lapſum primi fatalis,
3 quia ſi appellans non potuit expediri facere cauſam in primo anno, datur ei ſecundus annus, qui dicitur ſecundus fatalis. vt habetur in *Auth. ei qui, vbi gl. & DD. C. de tempor. appellat. c. cum ſit Romana. de appellat.* imò ex æquitate canonica, ſi appellans in ſecundo anno per impotentiam non fuit
4 appellationem proſequutus, habet tertium annum. vt habetur *in c. ex ratione: vbi Franc. & DD. de appellat. Odd. de reſtit. in integr. p. 2. qu. 70. artic. 1. num. 1.*

Hic autem videtur adfuiſſe iuſtum impedimentum tum ratione temporis bellicoſi, quo omnia ruebant in armorum clamorem, tum à parte ipſa, certum eſt enim quod bellum præſtat iuſtũ im-
5 pedimentum, ne fatale currat. *Lancell. de attentat. appell. penden. p. 2. c. 12. in præfat. ſub nu. 49. Scacc. de appellat. lib. 3. c. 2. q. 15. art. 3. ſub n.* 145. fatale enim non currit, quando appellans intra illud fuit le-
6 gitimo impedimento detentus, quoniam appellationem fuerit proſequutus. *Franch. in d. c. ex ratione. nu. 35. vbi etiam Innoc. Imol. & Butr. de appellat. Lancell. d. c. 12. in præfat. num. 48. Scacc. d. q. 15. nu.* 145. vbi pro iuſto impedimento ponuntur caſus fortuiti, inter quos bellum etiam, & incurſus
7 hoſtium numerantur. *§. 3. Inſt. quibus mod. re contrah. oblig.*

Et hoc adeò verum eſt, vt neque ſit neceſſe probare tale impedimentum, ſi eſt notorium, pro vt bel-
8 lum, quod publicè geritur. *Io: And. in d. l. cum ſit Romana, de appellat. Oſaſch. decis. 9. nu. 3. 4. Scacc. d. q. 15. ſub nu. 34. verſ. ſecundo.* adeò ſic impeditus legitimo impedimento non tenetur proteſtari, aut
9 impedimentum allegare. *Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem vterque. C. de Iudic. Capuaq. decis. 123. p. 1. Lancell. de attentat. appell. penden. d. p. 2. cap. 12. ampl. 1. num. 65. Franc. in c. ſi iuſtus. ſub nu. 13. de appellat. Scacc. eod. tract. q. 15. num. 181. verſ. prima. ibi: tertium impedimentum*, vbi docet, quod in impe-
10 dimentis, quæ proueniunt à caſu fortuito nõ eſt neceſſaria aliqua proteſtatio, & in notorijs Iudex poteſt ſupplere. *Crauc. conſ. 104. num. 4.* ad rem latè *Oſaſch. decis. 9. nu. 3. 4.*

Et dato etiam, & non conceſſo, quod lapſum eſſet primum fatale, adhuc tamen non poterat committi executio ſententiarum prædictarũ niſi lapſo ſecundo fatali, quia ſententia non confirma-
11 tur, niſi poſt lapſum biennium, vt inquit *Bart. in d. Auth. ei, qui in fin. C. de tempor. appellat. & in l. vni. in fin. ff. nil nou. appellat. pend. Bald. in l. eos. col. 2. verſ. ſcias. vbi Salyc. nu. 6. verſ. de huius. C. de appellat. alios allegat Oſaſch. decis. 28. n. 4. verſ. in contrarium. Scac. de appell. d. q. 15. ſub nu.* 179. vbi ſine dubio hoc admittit, quando appellans in primo anno fecit aliquam diligentiam pro cauſa expedienda vltra præſentationem commiſſionis cauſæ, vt hic.

Accedat etiam, quod dictus D. Angelus fuit impeditus non ſolum facto iudicis, qui cauſam non terminauit, ſed etiam facto partis, quæ cauſam arreſtauit diſputando ſuper emergentibus, & pręcipuè circa reuocationem cuiuſdam præcepti, & propterea Appellatio non poteſt dici deſerta, quia donec diſputatur de aliquo emergenti, &
12 incidenti, fatale non currit, vt per *Franch. in d. c.*

ex ra-

*ex ratione,nu.36.vbi Dec.nu.*10.*de appellat.Gabriel. de arbitr.concl.4.nu.*14.*cum seqq. Antonin.Maceraten.resol.* 109.*num.*15.*lib.*9.sicut etiam fatalia non
13 currunt, pendente articulo, & discussione attentatorum.*Odd.de restit.in integr.p.*2.*q.*70.*art.*3.*num.* 11.*Borell.in summ. decis. p.*1.*tit.*33.*nu.*1107.*& tit.* 36.*nu.*202.qui alios allegant.

Et similiter si superueniant feriæ, in quibus cessatur à iure reddendo, sunt causa sufficiens, quod ap-
14 pellans excusetur à prosequêdo appellationem, & suspendatur fatale, vt per *Lancell.de attent. p.*2. *c.*1.3*nu.*73.75.*Scacc.de appellat. q.*14.*nu.*42. & sic subduci debent tempora, quibus disputatum fuit de emergentibus, & in quibus feriæ præstiterunt impedimentum.

Vlterius,cum sæpius Iudex fuerit rogatus ad ferendam sententiam, vt habetur *in process. fol.*77.79. 80. 81. 82. & ipse distulerit cum solis monitionibus, videtur,quod ipse impedimentum præstite-
15 rit,& sic etiam hoc tempus subducendum est, ne currat fatale. *Crauc. cons.*270.*nu.*4. *Ossasch.decis.*12. *n.*9.*Surd.cons.*8. *num.*2. & sic quando impedimen-
16 tum prouenit à Iudice, datur secundus annus ad prosequendam appellationem ipso iure: *Abb. in d.c.ratione,sub nu.*6.*vbi Franch.nu.*45.*de appellat. Scacc.d.tract.q.*15.*num.*122. *Chartar.decis.crim.*48. *num.*10.

Et casu quo dicta appellatio potuisset dici deserta, cognitio huius articuli spectabat ad Iudicem, ad
17 quem, qui etiam poterit reuocare executionem factam à Iudice à quo tanquam attentatam: vt per *Franch.in d.c. ex ratione. nu.*67.99. *de appellat. Scacc.d.trac.q.*11.*num.*151.152.*& seqq.*ergo malè
18 fecit hic Iudex à quo exequendo senteñtias, dum causa appellationis erat iam introducta coram Iudice ad quem; ideò ad eum pertinebat. *Ricc. in prax.for.Eccl.de app.resol.*408.per totam.

Etsi dubium esset, an Appellatio fuerit deserta, pro non desertione pronuntiandũ est, maximè quan-
19 do constat de bono iure in causa principali.*Castr. in l.*1.*ff.si quis caut.Grat.cons.*163.*num.*12.*lib.*2.*Ferret.cons.*98.*num.*6.*lib.*1.*latè Lancell.de attentat.p.*2. *c.*12.*ampliat.*1.*nu.*26.30.vbi multos allegat.*Scacc.*
20 *de appellat.q.*17.*lim.*1.*num.*18. *Rol.cons.*34.*num.*3. *lib.*3.*Marchesan.de commiss.p.*2.*§.*1.*num.*70.*fol.*75. *Borell.in summ.decis.p.*1.*tit.*33.*nu.*1172. imò deserta appellatione Iudex à quo,si ei detulit,non potest reassumere iurisdictionem nisi illi per Iudicem ad quem remittatur. latè *Imol. in Clem. sicut. nu.*7.*de appell.Marches.d.§.*1.*nu.*72.

Denique cum dictus D. Angelus principaliter dixerit de nullitate dd. sententiam D. Vinc. Parmen.
21 sub ea forma. Dico sententiam nullam, & si qua est appello,quia tunc negari non potest,quin nullitas fuerit principaliter proposita, non autem accessoriè,vel incidenter.*Bart.in l.si expressim.nu.*3. *vbi Imol.col.*6.*ff.de appellat.Franch. in c.dilecto.col.* 6.*q.*43.48.58.*vbi Dec.nu.*6. *eod. Alex.cons.*2.*col.*3. *vers.sed in hoc.lib.*2.*Scacc.de appell.q.*19. *rem.*1.*conclus.*2. *num.*4. *latè Borell. in summ. decis. p.*1.*tit.*33. *nu.*1150.*& seqq.*vbi multos congerit.*Vant.de nullitat.tit.quot,& quibus mod.num.*114. ideò etiamsi fiat deserta appellatio ob fatalium lapsum, tum
22 non erit deserta nullitas, & de ea poterit cognosci,quia in ea,quæ durat 30. annis, fatalia non dicuntur currere,& perempta instantia appellationis non est perempta instantia nullitatis. *Bart. in d.l.si expressim.nu.*10.*vers.quaero. de appell.Bald.in l.contra maiores.n.*4.*vers.ecce.C.de inoff.testam.Vantius de nullit.d.tit.quot, & quibus nu.*24.25. *Peregr. decis.*33.*nu.*6.*& decis.*42.*num.*2.*lib.*3.*vol.*3.*latè Borell.d.tit.*33.*num.*1147.1148.1153. *Ruin.consil.*34. *nu.*10.*lib.*5.*Mantic.decis.*90.*sub nu.*5.*Lancell.de attent.null.pend.p.*2.*c.*17. *num.*75. *Marchesan.de commiss.p.*2.*d.§.*1.*nu.*70.*fol.*75.*& nu.*83.*fol.*77. *pulchrè Fenzon.ad statut. Vrb.c.*192.*num.*18. *Chartar.decis. crim.*62.*nu.*23.

Et quatenus etiam pronunciatum esset Appellationem esse desertam, adhuc sententia non debet
23 exequutioni demandari, quia à tali pronuncia datur appellatio,vt per *Franch.in dict.c.ex ratione. numer.*89.*de appellat. Scacc.de appell. q.*17.*lim.*47. *membr.*1.*nu.*185.186.*Borell.in summ. decis.p.*1.*tit.* 33.*nu.*1134. *& seqq.& nu.*1156. *vbi alios congerit.* ergo omnia attentata sunt reuocanda, & executio reuocanda.

Nihilominus satis veritas apparere videtur in contrarium, & iudicandum arbitror Appellationem dicti D.Angeli fore,& esse desertam,quia licèt celerrimè eam fecerit cõmittere in termino quinque dierum, & commissionem præsentauerit Iudici ad quem, tamen in prosequendo fuit valdè negligens, nec de ea coram habere visus est,nisi à die 8.Febr.1638. vbi petijt terminum ad probandum,& tamen iam lapsi erant menses 19.& vltra à die appellationis, & commissionis, & in primo fatali fuit instante appellato tet ei assignatus terminus ad probandum, & tamen nõ curauit quidquam probare,aut causam terminari facere,ideo videtur non posse negari, quin deserta fuerit dicti Angeli appellatio, & de hoc habemus casum expressum *in l.fin.§.illud. C. de tempor.appellat. confirmatum in Auth. de his, qui ingred. ad appell. §. hac nos. vers. hæc itaque & vers. obseruatio vinc. gl.* vbi Imperator sanciuit appellantem summa ope niti-
24 debere, vt intra primum annum causa ad finem perducatur,& omnia litis certamina impleantur, aliàs primam sententiam in suo robore perdurare,ad effectumque (tanquam si appellatum non fuisset)produci debere, nisi appellans euidentissimis probationibus ostenderit se aliqua ex causa inexcusabili impeditum, tunc enim aliud annale ei indulgetur ipso iure.

Et hoc idem iure canonico apertis verbis fuit decisum, *vt in c. cum sit Romana. de appellat. & clarius in Clem. sicut. eod.* vbi summus Pontifex expressè statuit appellantem teneri prosequi, & finire appellationem intra annum à die interpositionis
25 appellationis,quod si non fecerit,appellationem desertam censeri, nisi iusto aliquo impedimento fuerit impeditus,& sic docent. *Innoc.in d. c. ex ratione.in princ. vbi Imol.numer.*4. *vers.expeditum. & Io.And.& Abb.num.*13.14.*Dec.quaest.*6.*& Franch. de appellat. Abb.in d.c.cum sit Romana in primo not. Alber. in d. Auth. ei, qui. numero primo, in fin.C. de temp.appellat.Ang. consilio* 310. *numero secundo,di-* *cens*

cens hoc ibi verum videri, ſicut Euangelium. latè
Marant.de ora.iud.p.6.§.ſecundos actus numero 220.
& ſeqq. & & hoc verum eſſe, & caſum legis habe-
ri teſtatur. *Oſaſch.d.deciſ.pedem.*28.*numero* 13. vbi
etiam reſpondet ad contraria. *Scacc. d.quæſt.*15.
*num.*28.& *nu.*34. *Borell.in ſumm.deciſ.p.*1 *titulo* 33.
*num.*1055.*pulchrè Odd.de reſtit.in integr.p.*2. *qu.*70.
*art.*5.*num.*32.*verſ.ſed in contrarium:* qui omnes do-
cent appellanti non concedi ſecundum annum,
ad proſequendam appellationem, niſi probet
26 euidenter iuſtum impedimentum, quod habuit
in primo anno:& maximè de illo debet plenè do-
cere, quando appellatus, vt hic, oppoſuit appella-
tionem fuiſſe deſertam. *Scacc. dict. quæſt.* 15. *nu-
mero* 29. *Chartar. deciſ. crim.* 48. *numero ſecundo,*
vbi requirit iuſtam cauſam, vt detur ſecundus an-
nus.

Non ſolum igitur debet probari iuſta cauſa, & legi-
timum impedimentum, *vt in d.l.fin.* §. *illud, & in
Auth.ei qui.C.de tempor.appellat. & in d.Clem. ſicut
eod.* ſed etiam debet probare appellans, illud im-
pedimentum à ſe allegatum fuiſſe cauſam, ne ip-
ſe potuerit præſtare illud, ad quod tenebatur, &
27 quod fecerit diligentiam pro eo remouendo ad
*tex.in l.qui commeatus.ff.de re milit.& in l.*2. §. *quod
diximus.ibi: tempeſtatem. ff. ſi quis caut. Crauc. conſ.*
152.*num.*22.*& conſil.*179.*nu.*6. *Dec.conſ.*454.*nu.*6.
*Boer.quæſt.*40.*numer.*4.*Vant.de nullit.ſent.ex defect.
iuriſd.ord. numero* 166. *verſ.& erit. Menoch. de arb.
iud.caſ.*118. *num.*7.7. *latè Scacc.de appellat.d.q.*14.
*nu.*34.35.

Neque obſtat ſtylus Curiæ Romanæ, quo cõcedi ſo-
let ſecundus annus ad proſequendum appella-
tionem, ſi ſaltem in primo anno fecerit commit-
ti cauſam, & commiſſionem præſentauit, & fece-
28 rit aliquem actum præſertim ante vltimos dies,
& aliquam diligentiam pro cauſæ expeditione,
nam tunc datur ſecundus annus abſque allega-
tione, vel probatione alicuius impedimẽti. *Veſtr.
in prax.lib.*3.*c.*5.*ſub num.*2.*& lib.*7.*c.vlt.ſub num.*8.
Neurz. conſilio 41. *ſub numero* 5.13. *Put. deciſ.*154.
numero 3.*lib.*2.*Odd.de reſt.in integr.quæſt.*70. *articu-
lo verſ. & dicit. & ſub num.*32. *Scacc. de appell. dict.
quæſt.* 15. *numero* 34. *verſ. confirmatur. & nume-
ro* 151.

Nam reſpondeo ſatis eſſe hunc ſtylum ſeruari Ro-
29 mæ abſque eo, quod extendatur ad alia loca:
*Scacc.d.q.*15.*num.*153. ſiquidem hic non eſt caſus
noſter, quoniam dictus D.Auguſtinus non habuit
neceſſe recurrere Romam, vel Bononiã pro ob-
tinenda commiſſione cauſæ, cum Parmæ Archi-
præsbiter Eccleſiæ Cathedralis ex facultate Apo-
ſtolica ſit delegatus ad committẽdas cauſas Ap-
pellationum in forma conſueta, & ſic ipſe Ange-
lus ſine labore in termino quinque dierum im-
petrauit cauſæ commiſſionem, & inhibitionem,
& propterea ceſſat ſtylus Curiæ Romanæ, in qua
vt plurimum ſunt cauſæ forenſium, qui non mo-
dico tempore indigent ad veniendum, & ducen-
dum teſtes, vel portandum Inſtrumẽtum, & quia
magna eſt multitudo cauſarum, quæ ad ipſam
Curiam ex vniuerſo Orbe chriſtiano deferuntur,
quaſi ſtylus Curiæ diſponat hæc ſuccedere loco
cauſæ, & impedimenti, *Caſſad. deciſ.*6.*num.*8.*verſ.
ſciendum.de appellat. Put. deciſ.*154. *num.*3. *pulchrè
Scacc.de appellat.d.quæſt.*15.*num.*151.& propterea
cum hic verſemur in appellatione pro cuius cõ-
miſſione non fuit neceſſe recurrere Romam, vel
ad aliunt locum, ſeruanda eſt vera illa opinio,
quod ſecundus annus non detur, niſi probetur
iuſtum impedimentum, & iuſta cauſa: *Odd.de re-
ſtit.in integr.d.quæſt.*70.*art.*5.*ſub numer.*32. *verſ.ſed
contrarium. Scacc. d.q.*15.*num.*34.35. *& num.*152.
*Borell.in ſumm.deciſ.p.*1.*tit.*33.*nu.*1055.*& n.*1056.
ſicut etiam in ipſa ciuitate Roma ſtylus ille non
obſeruatur quo ad Appellationes, quæ in ea Cu-
ria interponuntur adeò, vt tunc tempus fatalium
32 incipiat currere à die appellationis, non autem
à die præſentatę commiſſionis, vt per *Lancell. de
attentat.p.*2.*cap.*12.*in præfat. nu.*50. licèt aliud ſit,
quando appellatio in partibus fuit interpoſita, &
pro illius proſequutione neceſſe eſt Curiam Ro-
33 manam adire, quia tunc tempus incipit currere
ſolum a die, quo veriſimiliter potuit appellans
committi facere cauſam appellationis in Curia:
ita *Lancell. in dicta præfat.nu.*51. *Scacc. d.quæſt.*15.
*num.*175. qui alios allegant, & propterea in caſu
noſtro currit tempus à die appellationis non
34 præſentatæ commiſſionis, & ſi labatur primus
annus ſine impedimento, vel ſecundus dato im-
pedimento in primo anno, appellatio erit deſer-
ta, ad *tex. in d.Clem.ſicut. de appellat. c. ex parte.de
reſcript.Butr.in d.c.ex ratione.nu.*4.*vbi Abb. num.*2.
*Franch.num.*3.5.*Card. ſub num.*2.*Dec.num.*1.*de eod.
Bart.in l.fin.numer.*2. *verſ.ſed dubitatur.C.de tempor.
appellat. Lancell. de attent. in d.præfat. num.*50. *Ru-
ginell.eod.tract.*§.10.*gl.*1.*num.*22. *verſ.currit autem.
Aſin.in prax.iud.*§.1.*c.*1.*nu.*5.*Stacc.d.q.*15.*nu.*162.
*num.*173.& propterea cum dictus D.Angelus ap-
pellauerit à ſententijs prædictis *ſub die* 25. *Iunij*
1637. nam intra annum prædictum nũquam ap-
paret, quod dictus D. Angelus fecerit aliquam
diligentiam pro cauſæ expeditione, & licèt ap-
pellatus pro ea inſteterit, tamen potius dictus D.
Angelus ſe oppoſuit, & licèt produxerit poſitio-
nes quaſdam, tamen non aſtrinxit aduerſarium
ad eis reſpondendum adeò, vt ipſe reſponderit
ſine vrgentia ponentis, & cum ipſe Appellatus
etiam propoſuiſset quaſdam alias poſitiones, &
dictus D. Angelus fuiſset citatus ad reſponden-
dum fuit contumax adeò, vt pro confeſſis habi-
tæ fuerint ad formam conſtitutionum Synoda-
lium & cum Iudex intra ſpatium dicti temporis
annualis plures dilationes eo etiam inſtante aſſi-
gnauerit, nihil tamen ipſe probauit, nec vnquam
procurauit cauſam expediri, ſed à die 23. Martij
1637. vſque ad diem octauam Febr.1638. rem ſi-
lentio inuoluerit, quo tempore iam deſerta erat
Appellatio, & nihilominus ipſe Appellans pete-
bat dilationem ad probandum, ſecundum tamen
pertranſire permiſerit primum annum quaſi ni-
hil probandum ſibi eſſet in tribus dilationibus ſi-
bi conceſſis: & tamen ſaltem bis, vel fortè ter in-
ſtare debebat pro expeditione. *Bald.conſ.*452.*n.*2.
*lib.*4.

Vnde ex lectura proceſſus apparet euidenter de ap-
pellantis

pellantis negligentia, qui in primo anno nunquam curauit causam expediri, imò neque in secundo vbi consumpsit tempus in dilationibus petendis,& alijs, quæ ad rem non faciebant, vnde non est mirum, si appellatio remansit deserta,
35 quia ad euitandam desertionem debet appellās summa ope niti, vt infra annum causa appellationis terminetur, *vt in d.l.fin.§.illud. C. de tempor. appellat. vbi Bald. not.* non sufficere semel instare pro expeditione causæ, quia hoc non est summa ope niti, vt pulchrè tradit *Osasch.dict. decis. Pedem. 12.sub numero sexto, & numero septimo, octauo,* & propterea vera,& communis est illa sententia, quod ne appellatio fiat deserta, appellans tenetur non solum infra annum præsentare commis-
36 sionem causæ, sed etiam adhibere diligentiam pro illius expeditione adeò, vt bis saltem hoc faciat, alias non daretur ei secundus annus aliquo modo, vt per *Bald. in Auth.si appellatione.in fin. vbi etiam Salye. C. de tempor.appellat. idem Salye.in d.l. fin.§.illud.C.eod.Bertran.consilio 111.numero vndecimo,libro sexto,* vbi dicit, quod communiter Doctores tenent. *Alexander consilio 164. numero sexto,libro secundo. Rot.decis.65. in fin.in nouis.* pulchrè videndus.*Osasch.d.decis.duodecima,numero septimo,* ad rem *Lancell.de attent.parte secunda,capitulo duodecimo in præfat.numero 53. Franch. in d.cap. ex ratione, sub numero 46. vers. sed tu teneas. de appellat. Gramm.not.31. sub numero duodecimo. Cumia. super rit. Sicil.cap.88.numero 68.vers.secundo, & num.69.* & ita sentire videtur,& de communi testari.*Scacc. d.tract.de appell.quæstione decimaquinta,numero 34.* vbi requirit magnam diligentiam in appellante, & *numero 151.* vbi ad euitandam desertionem requirit impedimentum ineuitabile, & quod appellans maxima diligentia vsus fuerit ad illud euitandum.*& numero 158. & numero 181. Borell.in summ.decis.parte prima, tit.33. numero 1096.1097.* pulchrè *Odd. de restit. in integr. parte secunda, dict. quæst.70. articulo decimo, numero 67.* vbi dicit in verbis, quod non datur secundus annus, nisi in primo anno appellans fecerit causam committi, & expediri, & bis saltem institerit: & secundum hanc opinionem tanquam communem iudicasse Senatum Pedemontanum testatur. *Osasch.d.decisione duodecima,numero vndecimo,in fin.* pro qua facit pulchrè *Bald. consil. 452. numero secundo, libro quarto,* vbi vide & faciti ad rem benè *Sperel. decis. 85.sub numero vigesimo primo.Chartar.die. decis.48. numero 6.*

Si ergo dictus D. Angelus habuit aliquam iustam causam,vel legitimum impedimentum debebat illud allegare, & probare saltem coram me, vel iudice ad quem,maximè quando de causæ desertione appellatus opposuit, nemini enim dubium est, quin appellans teneatur probare impedi-
37 mentum, si velit habere secundum fatale, & hoc euidentissimis probationibus,vt dicitur expressè *in d.l.fin.§.illud.C.de temporibus appellationum,& in d.Clem.sicut.eod.* & probat etiam *text. in l.qui commeatus,vbi Bart.ff.de re milit. Franc. in d.cap. ex ratione,numer.10. de appellat.* vbi dicit nec sufficere solum probare impedimētum, quia vlterius probandum est,quod nisi adfuisset illud impedimentum,facta fuisset debita diligentia. *Osasch. d.decis. 28.in princ.Scacc.d.quæst.15.numer.147. Menoch.de arb.iud.d.cas.118.numero tertio,latè Borell.in summ. decis.parte prima,tit.33.numer.1060.1061.* vbi plurimos congerit, vbi latè docet, quod appellans non solum debet probare impedimentum, sed etiam quod perfecisset actum, quem facere debebat, nisi illo impedimento fuisset detentus; pulchrè *Sperell.d.decis.85.num.26.* vbi latè,& dilucidè hoc idem probat.

Non obstat allegatum impedimentum belli, quod tanquam notorium non indiget probatione, aut
38 protestatione. *Lancell.de attent. p.2. c.12.in præf. ampl.1.num.68.Scacc.dict.quæst.15.num.182.* Nam respondetur, quod dictus D. Bosellus appellans nunquam allegauit in processu hoc, vel aliud impedimentum, etiamsi aduersarius ei opposuerit desertionē appellationis: quo casu debebat probare impedimentum. *Scacc.dict.qu.decima quinta, nume.vigesimonono,*& dato etiam,quod notorium
39 impedimentum liberet à probatione, non liberat ab allegatione. *l.si adulterium. §. idem Pollioni. ff.de adult.Felyn.in c.cum ordinem num.8.in fin.de rescript.Graff.de except.in 5.except.nu.9. Sperell.d.decis. 85.nu.21.* nec mirum,quia bellum licèt notorium facti transeuntis debet constare Iudici, vt Iudici. *Tusch.pract.conclus.littera E,conclus.192.num.200. Sperell.d.decis.85.nu.34.35.36.* vbi vide, quia pulchrè tollit hoc motiuum multis rationibus, melius fortè id explicat *Melch.Lotter.de re benef.lib.3. quæst.18. num.45.46.47.* vbi quod vix potest dari casus, quin hoc notorium verificari non debeat,
40 & maximè cum sit notorium facti transeuntis, probandum est.*Ioseph.Lud.decis.Perus.67.num.21.* ideò ego non possum iudicare de tali impedimēto,nisi mihi constet, quale illud fuerit, non enim omne bellum præstat iustum impedimentum,nisi cesset ut à iure reddendo, vel appellanti sic noceat,vt à negotijs eum ab alienet, sed illo tempore bellum Ducis Parmen. non fuit ita crudele, vt vel appellās, vel appellatus,aut Iudex fuerint impediti à causa agitanda, imò eo feruēte appaiet, quod coram Iudice agitabatur ex parte vtriusq; non enim appellans fuit coactus subire expeditionem extra ciuitatem,& appellatus erat promptus tam per se, quam per procuratorem ad respondēdum, & Iudex toto tempore belli ius reddidit,quæ tanquam notoria etiam proponuntur, & ideo Appellans non tentauit probare hoc impedimentum, quia simul etiam ex eadem probatione hæc resultasset,& processus fabricatus tempore asserti belli, satis ostendit hoc non fuisse impedimentum sufficiens,quale requiritur *in d.l.fin. §.illud.C.de tempor.appellat.Scacc.d.q.15.nu.34 Borell. d. tit.33. num.1061.* imò magis actitatum est in hac causa tempore belli, quam eo cessante, siquidem notum est factam fuisse publicationem pacis *sub die 5.February 1637.* & tamen nec postea appellans fecit diligentiam, vt causa expediretur,imò per multos menses tacuit, ab eo enim die,quo pax fuit publicata, vsque ad diem 26.Iunij, quo primum fatale expirauit, vltra menses

quatuor ſuperfueruut, in quibus potuiſſet commodè cauſam proſequi, & terminari facere, cum in propoſito dicatur vnum menſem ſuffi-
41 cere ad text. in Autb. ei, qui. Cod. de tempor. appellat. manifeſtum omnibus redditur, quod bellum uon fuit cauſa non proſequendi appellationem, ſed negligentia appellantis, cum ſublato etiam impedimentu cauſam nō fuerit proſequu-
42 tus, imò maiori in ſopore permanſerit coutra tradita à Contard. in l. diffamari. lim. 9. numero 117. C. de ingenui. & manumiſſ. Sperell. d. deciſ. 85. ſub numero 21.

Vnde cum ſecundus annus indulgeatur tantum illis, qui euidenter oſtenderunt ſe neceſſaria de cauſa fuiſſe præpeditos, & qui tēpore habili om-
43 nem conatum fecerunt, vt cauſa expediretur. d. l. fin. §. illud. C. de tempor. appell. c. cum ſit Romana, de appellat. Clem. ſicut. eod. ſequitur neceſſariò, vt ex impedimento cadente in prima parte anni, non poſſit appellans ſecundum annum obtinere, ſi tantum temporis ſuper fuerit, quo cauſa potuerit commodè terminari, ſed appellans neglexit illam proſequi, quia ſequens negligentia conſun-
44 dit effectum præcedentis impedimenti, & quia vltima mora nocet: ex illud. ff. de comm. & peric. rei vend. dicit Bald. in d. Auth. ei qui. ad fin. C. de temp. appell. Butrius in d. cap. ex ratione. vbi Abb. numero duodecimo. Card. numero 27. Franch. uumero 63. verſ. aliquando. Dec. numero 57. 58. de appellat. Salyc. in d. Auth. ei qui. col. 1. verſ. ſed bic. Fulgoſ. in d. Auth. item ſi appellatione. numero 3. Oldrad. conſil. 60. ad fin. Bertran. conſ. 83. numero 4. libro 7. latè Aug. conſil. 310. & ita tenet, & de communi teſtatur. Odd. de reſtit. in integr. parte 2. quæſt. 70. articulo decimo, numero 64. verſicul. ſed in contrarium. vbi reſpondet etiam ad doctriuam Bart. quæ in coutrarium facere videbatur.

Sed attenta etiam opinione Bart. in d. Auth. Item ſi appellatione numero 2. diceutis, quod ſi impedimētum durauit tātu tempore, quod intra illud tem-
45 pus impedimenti, potuiſſet cauſa expediri, dabitur ſecundus annus, quia id procedit, ſi appellaus cępiſset ita proſequi cauſam ante fiuem anni, vt poſſet eam finire, ſed interueniente impedimento uon potuit, vt per Scacc. d. quæſt. decima quinta, numero 150. verſ. declara ſecundo & uumero 154. nam dictus Domiuus Auguſtinns non cępit facere talem diligentiam, vt videretur cauſam velle expediri, & quatenus opinio Bartoli intelligatur, vt propter quodcunque impedimentum cōtingens tam in priucipio, quam in medio, vel in fine anni detur ſecundus annus eſt contra communem Doctorum ſententiam, de qua Odd. dict. quæſt. 70. art. vlt. alioquin abſurdum ſequeretur, quod non poſset dari deſertio appellationis, quia nemo eſt, qui intra annum non ſit ſaltem vna die, vel hura impeditus, quod eſt apertè contra dict. l. fin. §. illud. C. de tempor. appellat. & Clem. ſicut. eod. &
46 ideò nun eſt recedēdum à communi Doctorum ſententia, quia opinio Bartoli eſt erroneo fundamento firmata, & contra eam fuit iudicatum, vt apud Oſaſch. d. deciſ. 28. numero 3. verſ. non obſtat. & numero vndecimo, in fin. & ei ſatisfacit Odd. de reſt. in integr. d. quæſt. 70. art. vlt. Sed verè non eſt quærendum hic de aliquo impedimento, quia bellum uon fuit tale, vt præſtaret tarditatem negotijs, cū appareat ex proceſsu tunc temporis cauſam fuiſse agitatam, & bello compoſito appellantem per plures menſes maximo cum ſilentio pertranſiſse adeò, vt lapſum ſit ſatale ex mera ipſius negligentia, cum tamen teneretur maximam adhibere diligentiam ad impedimentum remonendum, ſi illud extitiſset, vt latè per Maſcard. de probat. verb. impedimentum. coucl. 884. numero uono, vbi plurimos cogerit. Borell. d. tit. 33. numer. 1061. Sperell. d. deciſ. 85. uumero 21. 26.

Neque dicat Appellans impedimentum iuramento
47 probari, vt per Lancell. de attent. d. p. 2. cap. 12. in præfat. ampl. 1. uumer. 69. Borell. dict. tit. 33. numero 1604. 605. Nam reſpondetur, quod dictus Appellans nunquam iurauit extitiſse aliquod impedimentum, nequè petijt admitti ad iurandum ta-
48 le enim iurameutum à ſolo Iudice præſtandum eſt, vt per Lancell. dict. ampliat. prima, numero 71. Maſcard. de probat. dict. concluſ. 884. nu. 19.

Sed verius eſt, & receptius, quod appellans non poſſit probare impedimentum per iurameutum,
49 quo dicat ſe fuiſse impeditum ad proſequendū appellationem in primo anuo, & ideò prætendat ſecundum annum, tum quia impedimentum non præſumitur, vt pulchrè dixit Oſaſch. dict. deciſ. 28. numero 14. 15. tum quia agitur de magno præiudicio appellati, qui lapſo primo anno habebit pro ſe rem iudicatam, ceſsante impedimento, & ideò ad illud probandum nou erit ſatis iuramentum appellantis, quia habemus legem, quæ non à poſſibili, vel à veriſimili, ſed euidentiſſimis probationibus requirit, quod oſtendatur de im-
50 pedimento, & de cauſa euidenti, & neceſsaria, vt habetur in d. l. fin. §. illud. Cod. de tempor. appell. cap. cum ſit Romaua. eod. Oſaſch. d. deciſ. vigeſima octaua, numero decimo quinto, ideò non erit ſatis probare
51 impedimentum per iurameutum, ſed probandum erit per duos teſtes, vt per tex. in d. l. fin. §. illud. & per gl. in l. fin. in princ. ff. quod met. cauſ. dixit pulchrè Rom. in ſing. numero tertio, incip. ſi ſcis: vbi in terminis not. quod appellans non per iuramentum, neque per vnum teſtem, ſed per duos pro-
52 bare debet impedimentum in primo anno, vt obtineat ſecundum ſatale: ſic etiam Iaſ. in l. admonendi. numero 285. ff. de iureiur. Soc. reg. 404. fall. 1. Imol. in d. cap. ex ratione. vbi Abb. column. ſeptima, & pulchrè Franch. numero vndecimo, de appellat. vbi etiam Hier. Gigas in add. ad Dec. ſub uumero quinquageſimotertio, iu verb. perſonæ. Rebuf. in tract. de execut. numero ſexageſimo primo, per bellè etiam Pariſ. conſilio 108. numero vndecimo, libro quarto, vbi dicit, quud non ſufficit allegare impedimentum, quia debet probari, & uon ſtatur iuramento ap-
53 pellantis ſic etiam latè docuit Maſchard. de probat. dict. concluſ. 884. numero ſecundo, tertio, & numero decimoſeptimo, vbi in terminis id probat: & eum ſequitur Scacc. de appellat. dict. quæſt. decimaquinta, numero 147. ad fin. Contard. in d. l. diffamari, limit. 8. n. 121. C. de ingenuis, & manumiſſ. vbi ſequitur Pariſ. in d. conſ. 108. n. 11. & allegat Rotæ deciſionem,

ſionem, & dicit Iudicem non debere arbitrari
iuramentum in hoc caſu eſſe deferendum, quia
agitur de magno præiudicio & de priuatione iu-
ris alterius; ſiquidem circumſcripto impedimé-
to ſententia faciet iudicatum, & executioni de-
mandabitur ad fauorem appellati, quod fieri non
poſſet, ſi impedimentum probaretur, ideò non
debet eſſe in poteſtate appellantis impedimentũ
probare ſuo iuraméto, ſed debet conſtare de ite-
rata eius inſtantia, *Bald. d. conſilio 452. numero 2.
libro 4.*

Quæ autem in contrarium adducuntur, procedunt
quando verſamur in impedimento difficilis pro-
54 bationis, & adeſſent coniecturæ, & præſumptio-
nes pro impedimento, vel ſaltem vnus teſtis, tũq;
enim ſtante difficultate probandi admittuntur
etiam leuiores probationes per teſtes etiam do-
meſticos, & familiares, & etiam per iuramentum
iunctis coniecturis, vt per *l. non omnes. §. à Barbaris
de re milit. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſat. tutor.
gl. in c. cum olim, de priuileg. & in l. fin. C. de fid. in-
ſtrum. ſic Io: And. in d. c. ex ratione, vbi pulchrè Franc.
ſub nu. 11. de appellat. Bart. & Ang. in l. 2. §. quod di-
ximus, ff. ſi quis caut. Bald. in d. l. ſcire oportet. §. ſuffi-
cit, & in d. conſ. 452. num. 1. lib. 4. vbi requirit conie-
cturas. Rot. decis. 3. de iureiur. alias 303. in antiquis.
Marſil. in Rub. C. de probat. col. 74. Signo. de Hom.
conſilio decimonono. Boer. decis. 294. numero decimo
ſexto. Contard. in d. l. diffamari. lim. 9. numero 121. in
fin. latè Maſcard. de probat. d. concluſ. 884. numero de-
cimo ſecundo, decimotertio, decimoquarto, vbi vide;
pulchrè etiam Tuſch. pract. concl. littera I. concluſ. 30.
numero vndecimo*, vbi diſtinguit, quod ſi impedi-
mentum poteſt difficulter probari, tunc ſi extant
coniecturæ, ſufficit iuramentum ad illud proban-
dum, ſi vero non eſt difficilis probationis, non
ſufficit.

Hic autem non poſſumus dicere dictum D. Angelũ
fuiſſe impeditum impedimento difficilis proba-
tionis, quia ſi de bello intelligit, hoc facilè erat
55 probare, quale fuerit, quia publicum erat, ſi de
alio intendit, ignoramus, quid ſit, quia ipſe non
ſpecificauit, & tamen quando impedimentum
56 probatur iuramento, neceſſe eſt impedimentum
ſpecificari, quia non ſufficit, ſi exprimatur in
genere, vt poſt *Bart. in conſ. 97. numero ſexto, verſ.
& debuit libro primo, dixit Tuſch. d. concluſ. 30. nu-
mero 13.*

Benè verum eſt, quod in impedimentis maximè cõ-
tingentibus in perſona partis appellantis, quia
fortè fuerit infirmus, & appareat eius facies pal-
lida, vel venerit de longinquo vel de loco ſolita-
rio, vel eſſet difficilè ducere teſtes ad Curiam, vel
remiſſio occuparet multum tempus, remiſſum
eſt arbitrio Iudicis vt ſtari poſſit iuramento ap-
pellantis circa impedimẽtum, ſi arbitretur, quod
alia probatio non poſſit facilè haberi, & ſic re-
mittitur arbitrio Iudicis, quæ probatio ſufficiat
inſpecta tamen qualitate negotij, & perſonarum
57 adeò, vt ſemper iurans debeat eſſe fidei idoneæ,
nec vllo caſu periurus: ſic pulchrè docet *Franch.
in d. c. ex ratione ſub numero decimo, vbi Abb. et DD.
de appellat. Imol. & Gemen. in c. cupientes. §. quod ſi
de elect. in 6. Arch. & Io: And. in c. 1. de dol. & con-
tum. eod. lib. Guid. Pap. decis. 64. nu. 1. verſ. tamen. Me-
noch. de arb. iud. d. caſ. 118. num. 3.* & de magis com-
muni teſtatur. *Alex. in d. l. 2. §. quod diximus. ff. ſi
quis cautio. Dec. in d. c. ex ratione. numer. 16. Bauer. in
tract. de virt. iuram. nu. 55. verſ. quarto principaliter.
latè Maſcard. d. concl. 884. num. 17. Contard. in d. l.
diffamari. lim. 9. num. 120.* vbi alios adducit, & pul-
chrè loquitur: non tamen Iudex poterit ſuum ar-
58 bitrium interponere in his, quæ ſunt in iure ex-
preſſa, quomodo impedimentum debeat probari
vt per *Alex. in d. l. 2. §. quod diximus, numero ſecun-
do, ff. ſi quis cautio.* & prudenter etiam in alijs ſe
gerere oportebit, quia ſi iniquè, aut malè arbitra-
59 retur etiam in his, quæ eius arbitrio relinquun-
tur, ab eius ſententia permiſſa eſſet appellatio.
*gl. ord. in c. ſuper his. de accuſ. & in l. ſi qua pœna. vbi
Bart. de verb. ſign. & eſt tex. iunct. gl. in cap. 1. de dilat.
ſic pulchrè Franch. in d. c. ex ratione. num. 10. in fin. de
appellat.* Vnde non video quomodo dictus D. An-
gelus appellans poſſit allegare impedimentum,
vel probare, cum in proceſſu de eo nulla fiat mẽ-
tio, & oppoſita deſertione nihil allegauerit, vnde
in allegationibus iuris fruſtra de eo inculcatur,
quia nullum aliud profertur in medium, quam
bellum, quod non obſtetiſſe ſatis demonſtratum
eſt.

Hinc ſublato impedimento, de quo nullibi conſtat,
remanet ſola negligentia appellantis, qui in pri-
mo fatali non curauit expeditionem cauſæ, nec
pro ea vnquam fecit inſtantiam, vt tenebatur,
60 ſequiturque deſertam remanſiſſe cauſam appel-
lationis. *d. l. fin. §. illud. C. de temp. appell. d. Clem. ſicut.
eod. Bald. d. conſilio 452. numero ſecundo, libro quarto,*
quo ſtante non eſt quærendum de attentatis, &
eorum reuocatione, quia deſerta appellatione at-
61 tentata non reuocantur, & exequutio fit ſentẽn-
tiæ ſine vitio attentatorum. ad *tex. in capit. cum ſit
Romana, vbi Franch. in vlt. not. de appellat. Alciat.
in conſilio 48. in princ. libro ſexto. Rot. decis. 1. de ap-
pellat. in nou. latè Lancell. de attentat. parte ſecunda,
capitulo duodecimo, in præfat. ampl. prima, numero
trigeſimo ſecundo, trigeſimo tertio, trigeſimo quarto, &
ſeqq.* vbi allegat multas alias Rotæ deciſiones. *Re-
buff. ad conſtit. Gall. tom. tertio, titul. de appellat. art. 5.
gl. vnic. numero 14. 15. latè Borell. in ſumm. decis. p. 1.
tit. 33. numero 1108. 1109. & tit. 36. numero 127. &
& numero 281.* quia perinde eſt, ac ſi nunquam
fuiſſe appellatum. *Borell. d. tit. 36. num. 127. & Ro-
ta ſic docet apud Marcheſan. de commiſ. p. 2. §. 3. nu-
mero quarto, fol. 214. latè Sperell. d. decis. 85. n. 15. 16.
& ſeqq.*

Deſertio enim appellationis confirmat primam
ſententiam, à qua fuerat prouocatum, & locus eſt
62 executioni. *Calder. conſil. 9. de appell. ad fin.* pulchrè
in fortioribus terminis. *Alex. conſil. 59. numero 7.
libro 4. Marcheſan. de commiſſ. p. 2. §. 1. numer. 80. 81.
fol. 76.* adeò, vt deſerta quidem appellatione expi-
63 ret omnis iuriſdictio Iudicis ad quem, & per de-
ſertionem remaneat incompetens, vt per *Anch.
conſil. 345. per totum. Alex. conſ. 114. num. 1. libr. 5.
Tuſch. littera D, concluſ. 223. n. Lancell. d. tract. par. 2.
caput duodecimo, in præf. ampl. 1. numero 38. Mar-*

cheſ.d.par.2.§.1.num.83.fol.77. & propterea Iudex
à quo poſt deſertionem amplius non habet ma-
64 nus ligatas, ſed Iuriſdictio ad ipſum reuertitur;
& poteſt exequi ſuam ſententiam ſine vllo vitio:
*Ant.Auguſ.in Epit.in tit.de deſert.§.13. Mohed.deciſ.
36.& Rot.pluries apud Marcheſ.d.par.2.cap.1.num.
5.fol.duodecimo.& par.2.§.1.num.5.fol.78. Alexan.
d.conſil. 59.num.7. Franch.in d.cap. cum ſit Romana,
in vltim.not.Lancell.d.ampl.1.numer.37.38.latè Bo-
rell. in ſumm.deciſ.par.1.d.tit.trigeſimotertio, numer.*
1103. 1116. & hoc facere poteſt Iudex à quo, e-
tiam ſi ſuper deſertione non ſit pronunciatum:
*Boer.dict.deciſ.206.num.11.Gozad. conſil.85.numer.
26. Lancell. d.ampl.1. numer.40.* & hæc adeò vera
ſunt, vt procedant, etiam ſi Iudex ad quem poſt
65 deſertionem reuocaſſet primam ſententiam,
quia cum Iuriſdictione careret, & ideò talis pro-
nuncia ſit nulla, Iudex ad quem poteſt primam
ſententiam exequi. *Alexand.dict.conſ.59.numer.7.
Scacc.de appell.d.q.15.numer.118.& numer.202.*
& perindè eſt, ac ſi non fuiſſet appellatum *Sperell.
d.deciſ.85.num.16.*

Hinc ſequitur, quod D. Vicarius Patmen. poſt lap-
ſum primi fatalis bene fecerit ſuam exequendo
ſententiam inſtante dicto Archipræsbitero Nu-
ceti adeò, vt potuiſſet etiam ad talem executio-
nem deuenire ipſo appellante amplius non cita-
66 to ſi credimus *Franc.in c.perſonas num.24. in fin.&
in c.dilecti. ſub num.4.de appell.Boer. d.deciſ.206.nu.
11.Lancell.de attent.d.ampl.1.numer.39.* tamen di-
ctus D. Vicarius citauit perſonaliter prædictum
D.Angelum ad contradicendum, prout citandũ
eſſe poſt deſertam appellationem dicit, benè *Aſi-
nius in prax.par.1.§.7.cap.5.lim.9.num.2.Marant.in
prax.Iudit.p.6.act.3.num.16.& numer.17.* qui nec
comparuit, nec quidquam oppoſuit, & poſtquã
commiſit ſententiarum executionem, id ei noti-
ficauit, & nihilominus nihil dictus D.Angelus
contradixit, ergo fuit verus contumax; & vt talis
non poteſt amplius à dicto decreto de exequen-
67 do appellare, ad *not.in l.1.C.quorum appell.non re-
cip.l.ex conſenſu §.fin.ff.de appellat.Marant.in Specul.
p.3.6.par.princip.q.2. num.274. Lancell.de attent.p.
3.cap.28.num.50.51.Scacc.de appell.q.17.lim.3.nu.
1.& ſeq.& nu.3.verſ.requiritur*, vbi docet hoc ma-
ximè procedere, quando ille fuit citatus perem-
ptoriè, pro vt hic factum eſt, vt legitur in citatio-
ne ipſa in proceſſu regiſtrata, dum ergo non con-
tradixit, non appellauit, videtur conſenſiſſe, &
de ſe ipſo tantum dolere poteſt; etenim habetur
68 pro præſente in ſuis præiudicium ad *tex.l.prope-
randum, §.ſin autem, vbi DD.C.de Iudit.*

Non obſtant in contrarium adducta, & primo quod
appellatione pendente nihil ſit innouandum,
quia licet hoc veriſſimum ſit: *Lancell.de attentat.
par.2.cap.duodecimo, in præfat. num.* 86. tamen ni-
hil nocet in hoc caſu, quia poſt deſertionem ap-
pellationis non dicitur innouari, vel attentari, ſi
ſententia executioni demandetur. *Lancell.dict.
cap.12.ampl.1.num. 36.* ſi quidem deſertio facit,
vt amplius non dicatur appellatio pendere, quia
deſertione finitur Appellationis inſtantia: *d.l.fin.
vbi DD.Cod.de tempor.appellat.cap.cum ſit Romana.
vbi Franch.& DD.de appellat. Clem.ſicut, eod.Veſtr.
in prax. Rom.Cur.lib.7.cap.fin.num.8. verſ.ſed poſt-
quam, Rot.deciſ.1.de appell.in nou. pulchrè not. Lan-
cell.de Attentat. d.cap. duodecimo in præfat.num.28.
30.& ampl. 1.num.32. vſque ad num. 38.* vbi alle-
gat multas Rotæ deciſiones, & benè probat, quod
poſt deſertionem non poteſt amplius conſiderari
pendentia Appellationis, vel cauſæ.

Secundò non obſtat, quod Appellatio non fiat de-
ſerta ob lapſum primi fatalis, ſi appellans in pri-
70 mo anno non potuit cauſam expediri facere *d.l.
fin.§.illud C.de tempor.app.* & ex æquitate Canoni-
carum ſolum datur ſecundus annus, ſed eam ter-
tius, ſi per impotentiam nequiuit appellationem
proſequi, *d.cap. ex ratione de appellat.* quia hoc ve-
rum eſt dato impedimento, vel impotentia, vt in
dictis viribus, ſed hic dictus D. Angelus nullum
probauit impedimentum, vel impotentiam, vt
tenebatur *dict.leg.fin.§.illud. Franch.in d. cap. ex ra-
tione, numer. 10.de appellat.* vt ſatis vidimus: Er-
go &c.

Tertiò non obſtat, quod Bellum in agro Patmen.ge-
ſtum fuerit iuſta cauſa, ne fatale currat: *Lancell.
d.cap.12.in præfat.ſub numer.49.* quod verum eſt in
bello formali, & ita belligerato, vt ceſſetur à iure
reddendo, vel appellanti in effectu fuerit impe-
dimento, ne Appellationem proſequatur, quod
non verificatur in caſu noſtro, vt reſponſum eſt
ſupra in verſ. Non obſtat allegatum: hic non re-
petam, & maximè quia hoc probandum erat co-
ram Iudice delegato in alia Ciuitate, vt ad rem
Sperell.d.deciſ.85. num.36.

Quartò non obſtat, quod lapſo etiam primo fatali
non poſſit prima ſententia executioni demanda-
71 ri, niſi lapſo etiam biennio, quia potuerint mul-
ta impedimenta contingere in primo anno, quæ
excuſent appellantem à proſequendo iuxta do-
ctrinam *Bart.in d.Auth.ei,qui. in fin.C.de tempor.ap-
pellat.* quia iam reſponſum eſt hanc opinionẽ eſſe
erroneam, & poſſe procedere ſolum de conſilio,
ne fortè dum appellatus petit exequi appellans
doceat de impedimento, nõ autem de præcepto,
quia deſerta appellatione per lapſum primi fata-
lis ſtatim poteſt ſententia exequi, niſi appellans
probet euidentiſſimis probationibus ſe fuiſſe im-
peditum, *d.l.fin.§.illud, C.de tempor. appell. d.Clem.
ſicut eod.Lancell.d.c.12.ampl.1. num.32.36. pulchrè*
72 *Oſaſch.d.deciſ.28.num. 13.& ſeqq.* vbi tollit omnia
contraria ſic etiam *Bart.in Auth.de his, qui ingred.
ad appel.n.14.& in Auth.ſed & his, C.de temp.appel.
Guid.Pap.conſ.40.n.5.Mar.Anguſ.conſ.76.n.35.li.1.
latè Odd.de reſtit.in integr.p.2.q.70.art.5.verſ.ſed in
contrarium*, vbi reſpondet ad doctrinam Bart. &
contra eam tenet, pro vt etiam contra eam iudi-
cauit Senatus Pedemõtanus teſte *Oſaſch.in d.deciſ.
28.in fi.& ita etiam tenẽt Scac.d.tract.de appel.q.15.
n.34.35.& n.152.Borell.d.tit.33.nu.1055.1056.* &
ſupra ſatis hoc exaratum fuit, & cõfirmatum, vbi
73 Appellans non fecit diligentias, & conatus pro
expeditione cauſę *Bald.in d.conſ.452.n.2.li.4. Odd.
d.art.5.verſ.ſed contrarium. Oſaſch. d. deciſ.12.nu.7.
Lancell.d.c.12.in præf.n.53.Scacc.d.q.15.n.158.181.
Borell.d.tit.33.n.1096.Odd.d.q.70.art.10.n.67.* ſed
hic

hic appellans fuit valdè negligens, nec vnquam instititit pro causæ expeditione, vt vidimus, ergo.

Quintò non obstat, quod Appellans hic fuit impeditus non solum facto Iudicis, qui causam non
74 expediuit, sed etiam partis, quæ multa emergentia disputauit, quæ efficiunt, vt fatale non currat. *Franch. in d.c. ex ratione num. 36.* Nam respondetur hoc in iure posse dici verum, sed non verificari in facto, quia benè appellatus aliquando institit causam expediri, sed nunquam appellans imò instante appellato *sub die 19. Ian. 1637. in process. appell. fol. 72. 73.* causam expediri, & proferri sententiam, ipse appellans contradixit, & petijt declarari primum durare dilationem, vel aliam de nouo statui ad probandum protestando de nullitate, si secus fiat, ex quo apparet, quod erat alienus à causæ expeditione, quia pluribus datis dilationibus nihil vnquam ipse probauit, nec de impedimento protestatus est, vt erat necesse latè *Sperell. d. decis. 85. nu. 21.*

Neque considerari debet disputatio quædam inter dd. litigantes super quodam præcepto ad instantiam appellantis facto ipsi appellato super quadam pignoratione tum quia hoc non retardauit causam, cum enim esset munitum clausula illa, *etsi censeris se grauatum, compareas*, statim per eō-paritionem appellati, & contradictionem ipso iure fuit reuocatum, & ad terminos iuris redactum, & in vim simplicis citationis resolutum. *Ang. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de non. oper. nunt. Bald. in cons. 245. in fin. lib. 2. & cons. 463. nu. 7. lib. 4. Felyn. cons. 4. num. 8. Castr. cons. 3. nu. 2. in fin. vers. præceptum. lib. 2. Ias. in d. §. meminisse. num. 8. Marth. de claus. p. 1. claus. 247.* & tanto magis; per tale præceptum fuit factum in principio Appellationis,
76 quo casu etiam sine dicta clausula resoluitur in vim simplicis citationis, si prætendens se grauatum compareat allegans causam grauaminis, quia à præceptis non est inchoandum, vt per *Ouasch. de cis. ped. 86. num. 7.* tamen quia dictus Appellans in negotio dicti præcepti succubuit, si quidem Iudex audito appellato reuocauit dictum præceptum, & illud reduxit ad terminos iuris sub die 24. Nouembris 1636. imò illud nullum declarauit, & circunduxit sub die 2. Ian: 1637. vt in dicto process. fol. 47. vnde potius dicendum est, quod
77 appellans attentauerit, quam appellatus, & sic appellans fuit causa impedimenti, & cum succubuerit, currunt fatalia, & appellans non excusatur, vt per *Ant. de Butr. in d. cap. ex ratione vbi Abb. num. 8. & Felyn. sub num. 5. vers. quarto, & pulchrè Franch. num. 37. 38. de appellat. Alex. consil. 42. versic. & illud libr. 3. Granat. ad Vestr. in prax. Rom. Cur. lib. 7. c. 4. in verb. qua ratione, nu. 44. Manfred. de attent. concl. 92. Hercul. cod. tract. c. a. 30. sub num. 58. 59. Lancell. eod. tract. p. 3. c. 30. nu. 102. pulchrè Borel. in sum. decis. p. 1. tit. 36. n. 203. 204. 205. 206. Odd. de restit. in integr. p. 2. q. 71. art. 1. n. 8. Scac. d. q. 15. n. 78. vers. secus,* quotiescunque .n. in causa appellatio-
78 nis disputatur super aliquo incidenti, vel emergenti, non currunt fatalia, si ipse appellans super illo obtinuit, secus est, si succubuit, quia tunc nō subducitur illud tempus, sed currit, vt prius, sic dixit *Bald. in d. Auth. ei qui. ad princ. C. de tempor. appellat. Franch. in d. c. ex ratione, nu. 38. 39. de appell. Lancell. d. c. 30. nu. 103. Odd. d. q. 71. art. 1. nu. 12. 14. Chartar. d. decis. crim. 48. nu. 8.* ipse .n. appellans sic
79 videtur calumniosè disputasse articulum attentatorum, vel emergentium in quibus bonum vis non fouebat, ideò ex hoc non debet reportare commodum suspensionis fatalium arg. *tex. in cap. caeterum, c. ex tenore, c. sedes. de rescript. Alex. d. cons. 42. col. 4. Rot. decis. 102. in fin. incip. Fatalia. in nou. Lancell. d. c. 30. n. 104. Borel. d. tit. 36. n. 204. 205.* hic autem appellans calumniosè ad protelandam litem visus est proculdubio disputasse talia emergentia, quia nō solum in eis succubuit, sed etiam quia pluribus datis dilationibus; nihil probare tentauit, nec causa expediri aliquando procurauit.

Hinc non obstat aliud emergens circa magnam congeriem Positionum, quas dictus Appellans produxit *sub die 30. Decembris 1636.* Et non fuit illis responsum, nisi *sub die 10. Ian. 1637.* disputando, an illis esset respondendum, quia ipse appellans non fecit aliquam diligentiam, vt dictus appellatus cogeretur respondere adeò, vt idem appellatus præmissis quibusdam protestationibus non pulsatus etiam respondit dictis Positionibus, vt in process. *fol. 68.* adeò non potest dici, quod appellatus fuit morosus, cum attenta *Synodo Parmen. titul. quadragesimoquinto,* habeat tempus octo dierum ad respondendum à die electionis earum pro confessis, & nihilominus responderit non vrgente etiam appellante, qui tamen tenebatur omni ope niti ad tollenda discrimina litis, *d. l. fin. §. illud, C. de tempor. appell.* & sic non potest dici consumptum fuisse tempus
80 in disputando frustratoriè, pro vt requiritur ad retardandum tempus fatalium: *Odd. de restitut. in integr. prima secunda, d. quæst. septuagesima prima, numero decimoquarto,* imò dictus appellans habebat facile remedium ad tollendam hanc controuersiam, si extitisset, quia non respondente dicto
81 appellato Positionibus poterat ipse ponens eligere eas pro confessus, vel negatis ad sui libitum, vt disponitur *in dicta Synodo Parmen. d. tit. 45. versic. & termino,* quod cum non fecerit, non potest dolere, nisi de se ipso, tenetur enim in quantum
82 potest omne remouere impedimentum, ne causa retardetur, *d. l. fin. §. illud, vbi DD. Cod. de tempor. appell. Franch. in dict. cap. ex ratione, num. 10. de appell. Scacc. dict. quæst. decimaquinta, numer. trigesimoquarto, trigesimoquinto, 79. 156. Sperell. d. decis. 85. numer. 26.*

Sed neque debet haberi in consideratione tempus, quod fuit consumptum, ac daretur responsio per appellantem Positionibus ipsius appellati, quia fuit exiguum, & non excessit terminum legale, & appellans poterat statim tollere hoc impedimentum respondendo, sed maluit, quod appellatus eligeret eas pro confessis iuxta decretum *dicti Synodi dict. tit. quadragesimoquinto,* & ita non potest dictus appellans allegare hoc pro impedimento, quod ipse tollere poterant. *d. leg. fin. §. illud in vulg.* & cum hæc expedita fuerint

rint tali tempore,quod cauſa dieeretur inſtructa,
& nihilominus dictus appellans *à die 23. Martij*
1637. vſque ad diem 8.*Febr.*1638.tacuetit ſemper,
83 & negligens fuerit, ſequitur, quod hæc impedi-
menta nihil ei profuerint, ſed fuerint per eũ men-
dicata: *Odd.de reſtit.in integr.d.p.2.c.70. art.*10. *nu.*
64.verſ.ſed in contrarium: ad hoc enim vt appellãs
excuſetur, duo ſacere debet primum litem exer-
eere,& can ſam vſque ad finem perducere,vt nihil
ſuperſit, niſi ſententiam proferre, alterum, quod
poſtquam eauſa eſt inſtructa, adhuc apud Iudicẽ
84 inſtare deber,quod cauſam expediat, iterum, at-
que iterum: *Bald.in d. Auth. Item ſi appellatione, in*
fin Franch.in d.c.ex ratione,numer.47.Felin. in c.licet
cauſam,nu.23.verſ. quia de probat.Oſaſcb. d.deciſ.12.
nu.10.Bald.d.conſ.452.nu.2. lib.4.Odd. d.q.70.artic.
vlt.nu.67. igitur, eum in his omnibus defecerint
dictus D.Augelus, non poteſt euitare, quin eius
appellatio remanſerit deſerta, quia ipſe potius
præſtitit impedimentum, quam ſuſtulerit. *Scacc.*
d.q.15.nn.79.156. & videtur, quod potius appel-
lans attentauerit ſecundum prædicta quo caſu
currunt fatalia appellanti, etiam dum tractatur
de reuocatione attentatorum. *Scacc.dict. qu.15.*
nu. 76.

Sed eſto,quod hæ fuerint iuſta impedimenta adeò,
vt dum tractatum eſt de renocando dicto præce-
pto, & de reſpondendo Poſitionibus tempus non
eucurrerit, tamen nihil prodeſt dicto Appellanti
pro conſequendo ſecundo fatali, ſi quidem talia
impedimenta non ſuffieiunt, vt eõcedatur annus
ſecundus, vel tertius appellanti, ſed tantum effi-
ciunt, vt pendente tali controuerſia non eurrat
primum ſatale, & in eo ealculando de curſu fata-
85 lium ſubducatur illud tempus diſputationis, &
controuerſiæ ſuper quouis articulo incidenti.
Bald.in d. Auth.ei qui in princ. C.de temp.appell. Frã-
cb.in d.c.ex ratione num.38. de appellat. vbi Præpoſ.
num.13.Veſor.in prax.d.lib.7.c.vlt.ſub num.19.verſ.
Idem Odd.de reſtit.in integr.p.2. q.71.art.1. num.11.
Scacc.de appellat.d.qu.15.num. 83. in fin. adeò vt ſi
appellans ſic indebitè diſputando emergentia,
fuerit ab appellato iniquè, & ſine rationabili cau-
ſa impeditus in ipſo iudicio neceſſe eſt,quod illud
86 tempus ſiue ratione conſumptum reparetur ad
fauorem appellantis, vt argumento,*tex.in l.ſi pen-*
dente C.de temp.in integr.reſtit.dixit Franch. in d.c.ex
ratione, num.39.in fin. de appellat. quod ſi hiç con-
cedatur, adhue deſertio appellationis euitari non
poteſt, quoniam dies primi fatalis terminabat
ſub die 25.Iunij 1637.& appellans eeſſauit actita-
re in cauſa à die 14. Martij 1637. vſque ad diem
octauam Febr. 1638. & ſic manſit in ſilentio ferè
vndecim menſibus,quorum quatuor circiter per-
tinebant ad annum primum incœptum ſub die
appellationis 25.Iunij 1636. & alij ſeptem erant
pars ſecundi anni, & ideò dato etiam, quod ſata-
lia prima ſteterint in ſuſpenſo per duos, vel tres
menſes, adeò, vt tempus non encurrerit, tamen
tantum temporis pertranſijt in ſilentio contra *d.*
l.fin.§.illud.C.de tempor.appellat. quod deſertio eui-
tari non poteſt euidenter, nunquam enim appa-
rebit tantum tempus fuiſſe ſubducendum à cal-
culo, quantum pertranſijt vltra primum annum.

Sextò non obſtat, quod feriæ fuerint impedimento,
ne eauſa terminaretur, & ideò hoc tempus ſub-
87 ducendum eſſe: *Craue.conſ. 270.num.4.Oſacb.deciſ.*
12.num.9.Surd.d.conſ.8.numer.2. Nam hi DD.hoc
non dicunt, neque de fetijs loquuntur, imò faciũt
contra hunc appellantem dieentes, quod appel-
lans non excuſatur aduerſus lapſum fatalium, niſi
adhibuerit omnem diligentiam,vt cauſa expedi-
retur intra tempus illorum: ſic *Craue. d.conſ. 270.*
num.3.verſ.quinimo,& n.5.Oſaſcb. d.deciſ.12.num.9.
vbi tantam diligentiam requirit in appellante, vt
88 ei neceſſe ſit non ſolum inſtare iudici pro expe-
ditione cauſæ, ſed etiam, ſi differat, reeurrere ad
eius ſuperiorem, vt prouideat, & multos allegat,
& concordat *Surd.d.conſ.8.nu.23.24.* ita vt debeat
ſæpius inſtare ad euitandam deſertionem, vt per
Chartar.d.deciſ.crim.48.nu.10.

Benè verum eſt, quod *Lancell.de attent. d.c.12.in præ-*
*fat.num.73.75.& Scacc.de appell.q.14.nu.42.*de fe-
rijs mentionem faciunt, ſed in alijs terminis, lo-
quuntur enim de diligentia facienda in præſen-
tando commiſſionem appellationis, quæ requirit
89 multos actus, vt impetretur, antequam fiat præ-
ſentatio,& ideò ſi tempore, quo erat præſentan-
da,contingant feriæ, appellans erit excuſatus,nec
appellatio fiet deſerta, non autem loquuntur de
fatali tempore,qui dicitur primus annus datus ad
proſequendam,& terminandam eauſam appella-
tionis iuxta *d.l.fin.§.illud C.de tempor.appell.& cap.*
cum ſit Romana,eod.dum enim annus aſſignatur,
eertum eſt in eo contingere ſerias tam in honore
Dei, quam in vtilitatem hominum, & nihilomi-
nus non dicitur eas eſſe ſubducẽdas, & propterea
imputandum eſt ei, qui nimium ſe arctauit, &
cauſam expediri non fecit, antequam ſuperueni-
90 rent feriæ, ſi quidem tempus feriarum non eſt iu-
ſtum impedimentum, quando ſunt ordinariæ, &
non retardant curſum fatalium, vt habemus *text.*
expreſſum in l.2.§.illud etiam, vbi gl. C.de tempor.
appell. Bald.in d.l.fin.§.illud C.eod. Salyc. in Auth.ei,
qui ſub nu.3.C.de tempor. appellat. pulchrè Franch. in
d.c.ex ratione numer.55.& ibi DD. de appellat. ſicut
etiam impedimentum feriarum non dicitur iu-
ſtum impedimentum ad impetrandam reſtitu-
91 tionem in integrum, ſi feriæ ſunt ordinariæ, vt
meſſium, vindemiarum, & Feſtorum per *text. in l.*
ſed & ſi per Prætorem.§.ſi feria, vbi DD.ff. ex quibus
cauſ.maior. Odd.de reſtit.in integr.p.1. q.14.art.3.nu.
22.23.24. dicens, quod imputet ſibi, qui ferias
prævidere potuit,& in eas non incidere, & facere
noluit, quia non excuſatur, ſic erit in caſu noſtro,
vbi appellans longum ſilentium ſeruauit, nec fe-
riarum aduentum curauit: ſed nec poſt ferias ali-
quid fecit, ex quo dicendum eſt nõ ex aliquo im-
pedimẽto, ſed ex mera negligentia omiſiſſe cau-
ſam proſequi.

Septimò non obſtat, quod impedimentum proue-
nerit à Iudice,qui requiſitus cauſam non expedi-
uit, quia reſpondetur hoc in facto non verificari,
quia nunquam in proceſſu apparet, quod appel-
lans inſteterit pro expeditione intra primum fa-
tale, ſed benè aliquoties hoc fecit appellatus, cui

tamen

tamen appellans non consensit, sed dilationes
92 tunc pustulauit; Verum iam ostensum est non satis esse hoc petere, nisi sæpius id fiat, & cum protestatione, ac recursu ad superiorem: *Osasch. d.decis.12.num.9. Surd.d.consf.8.numer.23.24. Franch.in d.ex ratione,sub num. 46. Scacc.d.q.15. num.34.35. 151.158.181. Borell.in sum.decis.p.1.tit.33.numer. 1096. Odd.d.q.70.art.10.nu.67.Sperell.d.decis.85.n. 21.* vbi de communi restatur.

Octauò non obstat, quod hæc cognitio spectaret ad Iudicem ad quem, & ideò Iudex à quo non potuerit prædictas sententias exequi,nisi sibi remitteretur executio. *Franch.in d.c.ex ratione, num.67. Scacc.d.trac.q.11.n.151.* Nam respondetur id pro-
93 cedere, quando Appellans declinat Iurisdictioné iudicis à quo,faciendo eidem inhiberi per Indicé ad quem, & si deinde coram eo prosequatur appellationem, & ei opponatur de desertione, ipse replicabit de impedimento petens etiam restitutionem in integrum, & tunc Iudex ad quem cognoscet, an appellatio sit deserta, & sic cum sententia adhuc stet in suspenso, non poterit Iudex à quo eam exequi, & si exequeretur, per viam atté-
94 tatorum posset reuocari, dum enim reuocatur in dubium, an appellatio sit deserta, cognitio spectat ad Iudicem ad quem: ad *tex.in c.personas, & c.cum sit, de appellat. & in c. reprehensibilis, eod. vbi Imol.Bald.in l.eos, circa princ.Franch.in d.c.ex ratione,nu.67.vers.si verò de appell.Scacc.d.tract.q.11.nu. 152.157.* Verùm si non declinetur Iurisdictio Iudicis à quo, satis illi erit, quod Appellatio sit deserta ex lapsu fatalium, vt sententiam, exequi valeat, cum non sit necesse latam esse sentétiam per Iudicem ad quem, super desertione appellationis, & ideò deserta appellatione poterit adiri primus Iudex, qui tulit sententiam, vt illam exequatur non expectata alia iussione, vel declaratione, & si appellans compareat opponendo de pendentia appellationis replicabitur esse desertam, de quo Iudex aditus pro executione sententiæ cognoscere poterit tanquam de emergenti, quia deserta
95 appellatione, ipso iure Iurisdictio reuertitur ad Iudicem à quo: sic per *tex.sing.in l.si contra maioré, C.de appellat. vbi Angel.notat.& fac.l.quoniam nonnulli in fin.C.eod.gl.in d.l.eos, C.eod.Ang.& Imol.in l. præses,ff.de re iud. Ang. cons.126. & cons.136.* & ita velle videtur *Bart.in l.1.in fin.ff.nil nou. appell.pend. pulchrè Franch.in d.c.ex ratione.numer.99.vers.sed in contrarium,* vbi benè probat Iudicem, qui tulit primam sententiam, posse eam exequi sine alia declaratoria super desertione; quem sequitur *Scacc. de appellat.d.q.11.num.157.158.* sed sic est, quod in casu nostro dictus D. Angelus citatus coram Iudice à quo ad opponendum, ne executio fieret, nihil opposuit, nec eum declinauit, neque ad excusandam desertionem allegauit aliquod impementum coram eò, vel saltem coram Iudice ad quem, ergo non potest euitare desertioné, & sententiarum executionem: non nego tamen, quin Iudex ad quem, non debeat adiri, si non incideret, sed principaliter super desertione quæratur, vt per *Scacc. d.q.11.num.158.* sed oportet semper docere de iusto impedimento, quare non fuerit appellans prosecutus appellationem intra primú fatale, alioquin si de iusta causa euidenter non docuerit, firma manebit prima sententia iux. *d.l. fin.§.illud Cod.de tempor. appell.* & iudicandum erit
96 benè fecisse Iudicem à quo aditus pro executione sententiæ emergenter cognoscendo de desertione: vt per *Scacc.d.q.11.n.158. in fin.* & ideò ego non potui reuocare dictam executionem, quia corá me non fuit doctum de aliquo iusto impedimento, vel aliqua rationabili excusatione, vnde prima sententia remanet in suo robore, & legitimè per Iudicem à quo fuit executa. *Alex.d.consil. 59.nu.7.lib.4.Marches.de commiss.p.2.c.1.num.5.fol. 12.Lancell.d.ampl.1.nu.37.38. Borell. d.tit.33.num. 1103. & num.1116. Fenzon.ad Statut. Vrb.cap.81. num. 36.*

Nonò non obstat, quod in dubio pronuntiandum sit appellationem non esse desertam. *Lancell.de attent.p.2.c.12.ampl.1.nu.26.30.* quia hoc verum est, sed alienum à casu nostro, quia non versamur in dubio, cum simus in claris desertam esse appellatione ob lapsum fatalium sine probatione alicuius iusti impedimenti, & adeò res clara est, vt dicatur nos habere casum legis pro nobis *d. l.fin.§. illud.C.de temp.appell.Osasch.d.decis.28.nu.13.* Vnde nihil iuuat ostendere de bono iure in meritis, quia obstat res iudicata, nec facile est dare sumum de hoc bono iure, siquidem potius contrarium subodoratur, quoniam intentata caducitas per dictú appellatum satis videtur iustificata, ex quo dictus appellans eius liuellatius per multos annos cessauit à solutione canonis, quia certum est in iure; quod Emphyteuta cessans à solutione canonis,
97 per biennium cadit à iure suo ad fauorem Ecclesiæ, nisi celeri satisfactione moram purgauerit, *c. potuit de locat.DD.in l.2.Cod.de iur. Emph. Clar.in §. Emphyteusis,q.8 in princ.latè Borell.in sum.decis.p.1. tit.33.nu.174.* nec appellans potest iuuari transactione, quam non obseruauit, nec adimpleuit; frangenti .n.fidé fides frangatur eidem, *l.cum proponas, la seconda C.de pact.l.cú qui §.7. C.de transact.* vltra multas alias rationes, quæ adduci possent, si non obstaret res iudicata.

Decimò non obstat, quod deserta appellatione non sit deserta nullitas, quando principaliter intenra-
98 rur cum appellatione *ex Lancell.de attention. null: pend.p.2.c.17.nu.75. Borell. d.tit.33.num.1147.& seqq. Sperell.d.decis.85.num.41.42.* Nam primò respondetur hoc verum esse, adeò, vt si postea etiá doceatur de nullitate, possit reuocari sententia, & eius executio, quia sententia nulla non transit in iudicatum, *l.si expressim vbi DD.ff.de appellat.* sed animaduertendum est, quod pendente appellatione primi Iudicis officium quiescit, sed appellatione deserta, licet causa nullitatis remaneat tamen Iudicis primi officium non impeditur in
99 executione primæ sententiæ, & sic licuit dicto Vicario Parmen. post desertionem Appellationis sententiam exequi non obstante nullitate: sic in verbis *Bart.in d.l.expressim,num.11.vbi Alex.de appellat.pulchrè hoc docent Innoc. in c.cum in iure, de off.deleg.Butr.& Imol.in c.dilecto,vbi Franch. n.178. de appellat.* sola enim pendentia nullitatis non impedit

pedit executionem ſententiæ, *e.licet de ſent. excõmunic.in 6.latè Vant.de null. tit. quot, & quibus mod. nu.29.latiſſimè Lancell.de attentat.p.2.c.17.num.17. 18.& multis ſeqq.Francb.in d.c.dilecto,nu.175.178. in fin.* vbi pulchrè declarat. *Scacc.de appellat. q.19. rem.1.concl.4.n.2.verſ.infero*, ex ea,vbi dicit,quod pendentia litis ſuper nullitate principaliter intẽtatæ non impedit executionem, & ideò executio ſententiæ non dicitur attentata, nec poteſt reuocari, per viam attentati, ſed debet expectari finis negotij, & ſequuta victoria ſuper nullitate, tunc omnia innouata officio Iudicis ſunt reuocanda: benè verum eſt, quod per viam exceptionis potuiſſet impediri executio DD. ſententiarum op-
100 ponendo nullitatem euidentem coram Iudice exequente, de qua notoriè conſtet, vel incontinẽti poſſit probari: vt docet *Bart.in l.4.§. condemnatum,n.2.3.de re iud.& Alex.ad Bart.in d.l.expreſſim lit.B.ff.de appell.Scacc.de appell.q.19. rem.1.concl.5. nu.3.& num.23.* quod hic non eſt factum, nec exi-
ſtimo potuiſſe allegari aliquam nullitatẽ euiden-
101 tem, nam nullitas requirens altiorem indaginẽ non retardat executionem ſententiæ etiam per viam exceptionis. *Bart.in d.l.4.§.condemnatum,nu. 3.latè Scacc.d.rem.1.concl.5.nu.4.*

Hinc ſecundò reſpondeo tunc deſerta appellatione non cenſeri deſertam cauſam nullitatis, quando verè conſtat de aliqua nullitate notoriè, quia non fui citatus, procurator carebat mandato, & militia, ſecus eſt, quando non conſtat de aliqua nullitate, quia tunc deſerta cauſa appellationis cenſe-
102 tur etiam deſerta cauſa nullitatis iuxta *deciſ.Aebil.15.de reſcript.* & ſic iudicauit *Rot.in Cæſaraugustana penſionis, 13.Martij 1619.coram Coccin. & in Ciuitatis Caſtelli bonorum 15. Martij 1621. coram Veroſpio*: ſic referente, & docente *Beltram.ad Ludouiſ.deciſ.306.nu.4.pulchrè Fenzon.ad Stat.Vrb.ca. 192.nu.19.20.* vbi habetur re vera debere conſtare de nullitate notoria, alias deſerta appellatione deſerta quoq; remanet nullitas: hic autem dictus D.Angelus non deduxit, nec probauit, aut probare tentauit neque coram me, neq; coram alio Iudice aliquam nullitatem, ergo deſerta sũt omnia, nec eſt quærendum de reuocatione attẽtatorum.

Denique reſpondeò in delegatione non fuiſſe mihi commiſſam cauſam nullitatis, ſed Appellationis, nulla facta mentione de nullitatis cauſa, ideò non video, quomodo deſerta appellatione mihi liceat
103 ſuper nullitate pronunciare, ſi quidem Iudex debet in primis poteſtatem ſibi attributam conſiderare, & limites mandati cuſtodire, vt inquit *Vant.de Nullit.tit.quot, & quibus mod.num.107.* & propterea licet quando nullitas deducitur ſaltem incidenter cum appellatione, poſſit Iudex appellationis cognoſcere tam de iniuſtitia, quam de nullitate, *l.quædam mulier,ff.fam.erciſc.l.fin.ff.de Interpret.Franch.in d.c.dilecto, nu.148. de appellat.* tamen quando Iudex habet limitatam Iuriſdictionem ad cauſas appellationum, non poteſt ſuper nullitate pronuntiare, præſertim deſerta appellatione, quia tunc ſola remanet cauſa nullitatis, ad quam non fuit delegatus: ſic declarat *Rip.in l.quod iuſſit,nu.49.ff.de re iudic.Franch.in d.c.dilecto, nu.67. verſ. ſecundus, vbi Card.Alex.nu.58. ad fin.de appel. Felin.in c.in litteris, ad fin.verſ. ſecundus, de off.deleg. de magis communi Vant.de null.tit.coram quo poſſ.n. 20.verſ.inſuper. Scacc.de appell.d.qu.19.rem.1.concl. 6.numer.85.Fenzon.ad Stat.Vrb.cap.166.numer.16.* Vnde quæ in contrarium adducuntur, vt deſerta appellatione non ſit deſerta nullitas, procedunt, quando æque,& principaliter expreſſim commiſſa eſt cauſa appellationis, & nullitatis, vt in his terminis loquitur *Rota apud Ludouiſ. d.deciſ. 306. nu.2.& latius Borell.in ſum.deciſ.p.1.tit.33.nu.153.* vbi dicit, quod ideò practici Romæ Curiæ in commiſſionibus cauſarum committere faciunt ex-
105 preſſim, & æque principaliter cauſas appellationis, & nullitatis, quod hic non eſt factum, ideò imputet ſibi appellans, ſi non fuit vſus opera boni practici in dicta Curia; alias reſponſiones vide apud *Sperell.d.deciſ. 85. num.43. & ſeqq.* vbi doctè talem propoſitionem declarat,& omnia huic caſui accomodant?

Denique non obſtat ſententias prædictas non fuiſſe exequendas, quia data & deſertione adhuc licebat à tali pronuntia appellare. *Franch.in d.c.ex ratione,nu.89.de appell.* Nam reſpondetur, id verum eſſe, ſi diſtinctè Iudex pronuntiaſſet appellationẽ eſſe deſertam, ſed Iudex à quo de hoc ne verbum quidem fecit, quia vt vidimus Iudex à quo poteſt poſt deſertionem appellationis ſuam exequi ſententiam, etiam ſi non fuerit pronuntiatum ſuper deſertione. *Fenzon.ad Stat.Vrb.c.81.numer.36.* vbi dicit, quod ſic benè euitatur omnis circuitus, & de hoc ſatis ſupradiximus: Verum de hoc fruſtra quæritur, quia nuſquam apparet, quod dictus D. Angelus appellauerit ab executione cõmiſſa per dictum D.Vicarium Parmen.& ſic non entis nullæ ſunt qualitates. *Crau.conſ. 747.nu. 22.* cum igitur dictus D.Angelus non probauerit ſe legitimè impeditum in 1.anno, ne proſequeretur ſuam appellationem, non datur ei, ſecundum fatale, ſed appellatio remanet deſerta, & ſententia prima in ſuo robore firma, *d.Auth.ei qui,vbi DD. C.de temp. appellat.* adeò, vt non debeat arbitrari, ſibi poſſe
106 ſuccurri per oblationem precum, vel ſacrum reſcriptum, vel alio prætextu, vt expreſsè dicitur *in l.nemo Cod.eod.* ideò in hoc etenim obſtare rem iudicatam, & confirmandam eſſe potius primam ſententiam, niſi aliundè probetur dictum D. Angelum eſſe reſtituendum ex alia rationabili cauſa, & quatenus dictus D.Angelus vellet dicere de Nullitate DD. ſententiarum id facere debet Iuris
107 ordine ſeruato, & porrecta ſua petitione, ſuper hoc cum cognitione, vt per *Viuiu. com. opin.lib.2. opin.30.in 3.ampl.dict. Lancell. de attentat. d.ampl. 2.nu.20.Becriter.deciſ.40.in fin. pulchrè Sperell.d.deciſ.85.nu.47.* vbi teſtatur etiam ſic Rotam tenuiſſe in vna Brachinonen. Monaſt.corã Iuſto, vt videre eſt apud eũ, quod hic nõ eſt factum, neq; vnquã de nullitate tractatũ:& cũ ſuccubuerit in emergentibus,& incidentibus, nec oſtenderit ſe habuiſſe iuſtã cauſam litigandi, currit ei tempus fatale, quod ceſſaſſet currere, ſi iuſtam cauſam litigandi habuiſſet ſuper illis incidentibus. *Chartar.d.deciſ.crimin.48.nu.9.*

EPI-

EPITOME.

Deserta appellatione an Appellans possit saltem ex clausula generali restitui in integrum ad eam persequendam coram Iudice ad quem.

SVMMARIVM.

1 *Appellans lapso primo fatali ex iusta causa habet secundum ad prosequendum.*
2 *Appellans an habeat secūdum annum, si in primo fuit impeditus tantum vno die.*
3 *Restitutio datur etiam maiori vigintiquinque an. ex causa.*
4 *Appellanti quando restitutio detur ex miserationis causa.*
5 *Restitutio non datur maiori, nisi docto de legitimo impedimento.*
6 *Appellans negligens nullo modo restituitur.*
7 *Appellanti non datur secundus annus, nisi in primo fuerit impeditus.*
8 *Maior. 25. quomodo in integrum restituatur.*
9 *Ecclesia quando denegetur restitutio in integrum.*
10 *Restitutio aduersus rem iudicatam vt detur, quid requiratur.*
11 *Appellationis prosequenda restitutio quomodo concedatur.*
12 *Appellans quando restituatur aduersus lapsus fatalium.*
13 *Impedimentum quale requiratur ad restituendum ad prosequendam appellationem.*
14 *Res iudicata habetur pro veritate.*
15 *Restitutio ad purgandam moram quomodo concedatur.*
16 *Princeps solus potest tollere ius quasitum tertio.*
17 *Restitutio ex miserationis causa à solo Principe conceditur.*
18 *Desertionem instantia aduersus solus Princeps restituit.*
19 *Rem iudicatam aduersus solus Princeps restituit.*
20 *Princeps quando possit restituere aduersus sententiam.*
21 *Princeps potest sibi reseruata alteri demandare.*
22 *Clausula: Prout de iure: quid importet.*
23 *Appellans deserta appellatione restituitur ex iusta causa.*
24 *Sententiam deserta appellatione partes censentur approbasse.*
25 *Inhibitio cessat deserta appellatione.*
26 *Arbitrium iudicis debet esse regulatum à iure.*
27 *Iudex, cui commissa est causa prout de iure, non potest recedere à regulis iuris.*
29 *Sperelli laudes.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

PRosequendo eandem materiam appellationis in dicta causa Parmen. vbi de lapsu fatalium tractabatur, data desertione instantiæ, adhuc quærebatur, an saltem per viam restitutionis in integrum D. Angelus Bosellus appellans esset admittendus ad prosequendam appellationem ex clausula saltem generali, si qua mihi iusta causa, ne periret ius ipsius, vt reparari non posset, stante quod remedium nullitatis caret fundamento?

Et sanè si constaret de aliquo iusto impedimento contingente in primo fatali, vtique concederetur secundus annus ad prosequēdam appellationem
1 ipso iure absque beneficio restitutionis in integrū ad *tex. in d. Auth. ei qui in vers. indulgeatur vbi gl. & DD. omnes C. de tempor. appell. Franch. in d. c. ex ratione, nu. 54. & n. 63. vbi Prepos. n. 13. Felyn. nu. 6. de appell. latè Odd. de restit. in integr. qu. 70. art. 6. num. 35. vers. conclusio.* adeò, vt si appellans in primo anno non fuit impeditus, nisi vno die, datur illi secun-
2 dus annus, dummodo impedimentum illius diei absorbuerit effectum totius anni, si autem absorbuit tantum effectum illius diei, non restituitur illi, nisi tantillum temporis, quod abstulit læsio; vt pulchrè declarat, *Ang. in d. Auth. ei qui sub nu. 1. vbi DD. C. de tempor. appell. Franch. in d. c. ex ratione, n. 7. vbi Prepos. nu. 27. Boych. nu. 7. de appell. Odd. d. q. 70. nu. 46.*

Et sanè cum in Breui Apostolico mihi fuerit commissa causa cum facultate reuocandi attentata, & restituendi in integrum ipsum appellātem etiam ex clausula generali, videtur ei concedenda resti-
3 tutio, quæ datur etiam maiori est aliqua causa ad *tex. in l. 1. ff. ex quibus caus. maior.* & videtur de mēte *gl. in d. Auth. ei qui. vbi Bart. num. 3. C. de tempor. appell.* & hoc saltem ex miseratione, videtur enim quod secundus annus possit concedi appellanti, etiam si in primo anno non fuerit legitimè impeditus, nec habuerit iustam causam impedimenti,
4 per viam restitutionis in integrum ex sola miserationis causa, dum petit sibi cōcedi purgari moram primi anni per diligentiam adhibendam in secundo anno: ita vid. *Bart. in d. Auth. ei qui. nu. 3. vers. puto, vbi Ang. num. 3. vers. in gl. & Fulg. n. 4. 5. C. de tempor. appellat. idem Ang. in l. nemo n. 1. Cod. eod. Odd. d. q. 70. art. 6. nu. 40.*

Verumtamen censui neque locum esse restitutioni in integrum, quæ non datur maioribus 25. annis
5 sine iusta causa, & docto de impedimentis legitimis, vt habetur in *d. l. 1. & seqq. ff. ex quibus caus. maior. & in l. 1. C. eod. & tractat latè Odd. de restit. in integr. qu. 5.* vbi varias causas huius restitutionis adstruit; & in terminis nostris videtur esse decisū *in d. l. nemo, C. de tempor. appellat.* vbi data negligē-
6 tia appellantis in primo anno, non succurritur ei neque per oblationem precum, neque per sacrum rescriptum, neque alio prætextu, & est de mente,

d. l.

d.l.fin.§.illud Cod.eod. vbi ſecundus annus penitus
denegatur, niſi euidentiſſimis probationibus o-
ſtendatur impedimentum extitiſſe in primo an-
no: Nam reſtitutio in integrum ex clauſula gene-
rali, ſi qua mihi iuſta cauſa, non conceditur ne-
gligentibus, ſed tantum neceſſitate rerum impe-
ditis adeò, vt Iudex ita demum reſtituat, ſi non
negligentia, ſed temporis anguſtia quis non po-
8 tuerit actum perficere, vt expreſsè dicitur *in l.non
enim, ff.ex quibus cauſ.maior*, quod ita verum eſt, vt
neque Eccleſiæ negligenti, & rationabilem cau-
ſam, aut impedimentum iuſtum non alleganti
denegetur beneficium reſtitutionis in integrum,
vt legitur *in c.1.& 2.de reſtit.in integr.in 6.*certum
eſt enim quod reſtitutio in integrum non conce-
9 ditur ſine iuſta cauſa, & ſine cognitione illius, an
ſit iuſta, vel iniuſta, ex *Abb.in c.ex litteris, de reſtit.
in integr.Sylua.conſ.19.nu.2.Odd.de reſtitut.in integr.
p.1.q.34.art.5.n.32.*

Et hoc maximè verum eſt, quando petitur reſtitu-
tio in integrum aduerſus rem iudicatã, vel aduer-
ſus deſertionem cauſæ, vel lapſum fatalium ad fi-
nem, vt ipſa ſententia reſcindatur, vt hic, quia
tunc oportet plenè probare læſionem, & iuſtam
10 cauſam, propter quam quis prætendit reſtitutio-
nem. *Hoſt.in c.ex litteris, col.6.verſ.vbi verò, vbi Bu-
tr.nu.23.& nu.40.vbi etiam Card.in §.quo circa, q.7.
de reſtit.in integr.Card.in Clem.1.nu.25.eod. Bellam.
in c.conſtitutus, num.15.eod.Bald.in l.1.nu.5.C.ſi ad-
uerſ.lib.Caſtr.conſ.281.in 6.libr.1.Salyc.in l.nam &
poſtea.§.ſi minor.vbi Card.Alban, ff.de iureiur. Cran.
conſ.179.n.8.Boſſ.in prax. tit.ſi aduerſ.rem iud.nu.4.
5.Lancell.de attent.p.2.c.14.nu.9.10.& c.18.nu.34.
vbi de communi. Odd.de reſtit.in integr.p.1.q.34.art.
7.nu.37.& q.36.nu.73.* vbi plenè alios allegat, &
quatenus tractaretur, vt dictus D.Angelus per
viam reſtitutionis admitteretur ad audientiam,
vt poſſet audiri aduerſus omiſſam proſequutio-
11 nem appellationis, licet multi teneant ſatis eſſe
iuſtam cauſam probare ſemiplenè, omnes tamen
concludunt illam requiri, & eſſe neceſſariam, vt
probatur in *dict.c.ex litteris, vbi Io.And.Hoſt.Butr.
& omnes DD.de reſtit.in integr.latè Odd.d.q.36.art.x.*
vbi non cõtrouertitur, an ſit neceſſaria iuſta cau-
ſa ad obtinẽdam reſtitutionem in integrum, quia
pro certo hoc habetur, ſed quanta debeat eſſe il-
lius probatio: ſed in noſtris terminis habemus
tex.in d.l.fin.§.illud, C. de tempor. appell. quod re-
quirit euidentiſſimas probationes, ergo nihil a-
liud quærendum eſt, vt dixit *Oſaſch. d.deciſ.28.nu-
mer.13.*

Et ſanè in hac materia appellationis, quando appel-
lans indiget reſtitutione in integrum aduerſus
lapſum fatalium, quæ ei ſolet concedi, quando in
ſecundo anno fuit legitimè impeditus, ne proſe-
queretur appellationem. *Ruginell.de appell.§.10.
gl.1.num.19.verſ.exiſtente. Scacc.eod.tract.q.15.nu.
28.in fin. Odd.d.tract. de reſtit.in integr. qu.71.art.2.
num.15.verſ.ſed contra*, habemus iura exprimen-
tia, quod huiuſmodi reſtitutio non conceditur,
niſi ex iuſtiſſima cauſa, vt habetur *in d.c.ex ratione
de appellat.vbi DD.omnes*, & propterea requiritur
13 impedimentum neceſſarium, & ineuitabile, vt *in
d.l.fin.§.illud ibi: vel aliam inexorabilem cauſam, C.de
tempor.appell.& in §.1.in Auth.de his, qui ingred. ad
appell.* & vlterius oportet, quod appellans vſus
fuerit omni diligentia, vt impedimentum remo-
ueret, & quod remouere non potuerit, alioquin
non datur ei reſtitutio. *Laur.Sylu.conſil.68.n.8.lib.
2.Neuiz.conſ.42.nu.5.& ſeqq.Odd.d.q.71.nu.19.20.
21.* vbi alia etiã requiſita neceſſaria deſcribit pro
obtinenda dicta reſtitutione eo caſu tãtum limi-
tans concluſionem, quando impedimentum per
ſe notorium eſſet, vt humana diligentia ſuperari
non potuerit, in quo caſu nos non verſamur, vt
vidimus in præcedentibus, ſi ergo tam iuſta cau-
ſa requiritur pro obtinenda hac reſtitutione in
integrum, idem erit dicendum, quando appellãs
non poteſt iure ordinario conſequi ſecundum fa-
tale, ſed neceſſe eſt illi cõfugere ad reſtitutionem
in integrum, quæ eſt remedium extraordinarium:
Et ideo cum dictus D.Angelus neque docuerit,
neque deduxerit in ſpecie aliquod iuſtum impe-
dimentum, propter quod non potuerit proſequi
ſuam appellationem in primo fatali, nullo modo
concedẽda eſt illi reſtitutio in integrum, alioquin
tolleretur ius quæſitum appellato per deſertionẽ
14 appellationis, qua cauſata eſt res iudicata, quæ
habetur pro veritate, *l.ingenuum, ff.de ſtat.hom.l.res
iudicata de reg.iur. c.cum inter. de re iud.* certum eſt
enim quod Iudex non poteſt tollere ius quæſi-
tum alteri, *c.fin.de confirm.vtil.gl.in c.pro illorum in
verb.autoritatem de preben. cum vulg.*

Neque obſtat, quod etiam ſine cauſa iuſta conce-
datur reſtitutio in integrum ex miſerationis cau-
15 ſa ad purgandam moram ex *Bart.in d.Auth.ei qui
num.3.C.de tempor. appell.* Nam reſpondetur hoc
genus reſtitutionis non pertinere ad iudices ordi-
narios, vel delegatos, qui non habeant ſpeciale
mandatum, vel facultatem ad ſic concedendum,
16 ſed talis reſtitutio eſt reſeruata Principi, qui ſo-
lus ex certa tamen ſcientia poteſt tollere ius ter-
tio quæſitum, *gl.in c.conſtitutus de religio.dom.* & in
his terminis intelligendus eſt Bart. prout ſic lo-
quitur *Ang.in d.l.nemo ſub nu.1.C.de tempor.appell.*
vbi dicit, quod hoc tempus reparationis conce-
17 ditur appellanti ex mera gratia, & miſericordia
Principis ad purgandam moram contractam per
dictum appellatorem, qui non obſeruauit fatalia
præſtituta prout etiam ſenſerunt, *Abb.in cap.2.in
fin.de purga.vulg.Marant.in prax.de ord.ind. p.6.act.
3.n.61.in fin.* & ita quoque ſenſerunt Bart.& Odd.
in dictis locis, qui non dixerunt talem reſtitutio-
18 nem ſine cauſa ex miſeratione eſſe concedẽdam,
ſed loquuti ſunt ſub conditione, ſi concederetur,
ſcientes caſum eſſe Principi reſeruatum, qui ſolus
poteſt reſtituere aduerſus deſertionem inſtantiæ,
*gl.in l.ab hoſtibus, ff.ex quibus cauſ.maior. Gram.conſ.
28.num.7.Tuſch.lit.I.concl.215.nu.1.& lit. P.concl.
672.num.3.*

Et ad rem noſtram habemus iura aperta, ex quibus
probatur, quod aduerſus rem iudicatam ſiue ſit,
ob deſertam appellationem, vel alio reſpectu, ne-
19 mo poteſt reſtituere in integrum, niſi ſolus Prin-
ceps ſupremus, & etiam ex aliqua cauſa: ſic ha-
betur in *l.diui fratres in fi.ff.de pæn.l.1.ad fin.de quæ-
ſtio.*

-*ſtio. l.Imperatores, vbi Imol.& Alex. col. 2. ff.de re*
iud. Bart.in l.1.col.2. verſ.ego cogitabam, *C. de con-*
dit.indeb. Abb.in c.ſuborta.ſub num.2. de re iud.& in
conſil.77.ſub num.4.verſ. Princeps autem poſſet p.2.
20 vbi ex multis probat, quod Princeps id facere
poſſet, ſi ex certa ſcientia hoc faceret. *Gabr.etiam*
com.concl.lib.2.de reſtit.in integr.concl.2.num.6.Iaſ.
in l.admonendi,col.1.ff.de iureiur. Tuſch.lit. R.concl.
278.*num.6.* vbi docet, quod Princeps etiam ſine
cauſa ex certa ſcientia poteſt reſtituere aduerſus
rem iudicatam, & propterea coram Iudice ordi-
nario, vel delegato non eſt quærendum de hu-
iuſmodi reſtitutione ſic gratioſa, & ex miſera-
tione.

Et quamuis delegatus Principis poſſet hoc idem
facere, quando ei fuiſſet hoc ſpecialiter deman-
21 datum, quia etiam reſeruata Principi poſſunt
per eum alteri demandari *c.prudentiam de off.de-*
leg.l.vecti.ff.de publican.l.non ſolent.C.de nou.vectig.
tamen hoc ceſſat in caſu noſtro, quia hoc mihi
ſpecialiter non eſt de mãdatum, ſed ſolum, quod
poſſim reſtituere dictum Angelum in integrum
prout de iure ex clauſula etiam generali, ſi qua
mihi iuſta cauſa adeò, vt exindè colligatur men-
tem Pontificis non fuiſſe concedere reſtitutioné
gratioſam ex miſeratione, ſed ex iuſta cauſa iux-
ta terminos iuris in *dict.l.1.ff.ex quibus cauſ.maior.*
nam clauſula, prout de iure, poſita in reſtitutione
22 in integrum, operatur, vt non cenſeatur conceſ-
ſa reſtitutio, niſi quatenus de iure competat, vt
cenſuit *Rot. in Rom. beneficiatus*, 10. *Martij* 1602.
coram Pegna, & in Segobricen. Parochialis, 2. *De-*
cembris; eod.anno coram Pamph. ad rem *Verall.de-*
ciſ. 50. *ſub num.*1. *p.*1. *& Marth. de clauſ.p.*1 *.clauſ.*
105.*num.*3.4. *Sperell.deciſ.fir. Eccl.*85. *nu.*38. cum
ergo dictus D.Angelus nullam cauſam oſtende-
rit, propter quam ſibi concedenda eſſet reſtitu-
tio in integrum, imò nec eam ſpecialiter petie-
23 rit, non eſt quærendum, an ei danda ſit, vel vllo
modo competat, nam prius debebat appellans
hanc iuſtam cauſam deducere, & probare, & tũc
ex dicta clauſula generali ſi qua mihi, ego po-
tuiſſem illi etiam aduerſus rem iudicatam reſti-
tutionem concedere. *Bart.in l.1.nu.4.C.de ſent.ad-*
uerſ.fiſc.Bald.in l.1.nu.4.C.de condict.indeb. Ang.&
Imol.in d. l. Imperatores de re iud. alioquin, ſi paſ-
ſim, & ſine oſtenſione legitimæ cauſæ danda eſſet
reſtitutio gratioſa ex cauſa miſerationis, de ven-
to ſeruirent *d. l. fin. §. illud. Auth. ei qui.C.de temp.*
appell.Clem.ſicut.eod. & alia iura, quæ adamuſſim
requirunt diligentiam in appellante, & lapſo pri-
mo fatali denegant ſecundum niſi probetur iu-
ſtum impedimentum.

Deneganda eſt igitur reſtitutio in integrum dicto
D.Angelo, ex quo nec probauit, nec probare tẽ-
tauit aliquod impedimentum, propter quod à
deſertione appellationis poſſit excuſari, nam de-
ſerta appellatione per lapſum fatalium ſententia
24 adeò tranſit in iudicatum, & firma remanet, vt
partes videantur illam approbaſſe, *per d.l.fi. §.il-*
lud, & Auth.ei, qui C.de tempor.appell. c.cum ſit Ro-
*mana, vbi DD.de appell. Anch.conſil.*245. *Alex.cõſ.*
59.*num.*7. *lib.*4.*Ceph.conſ.*201.*num.*2. *Afflict.deciſ.*
78.*n.*2.*Maſtrill.deciſ.*166.*nu.*11.*Gratian.diſc.*572.*n.*
34. adeò, vt etiam ſi primus Iudex fuerit inhibi-
tus à Iudice ad quem, tamẽ deſerta appellatione
25 Iuriſdictio reuertitur ad primũ Iudicem vt poſ-
ſit exequi ſuam ſententiam, & ceſſat omnis inhi-
bitio. *Franch.in c. cum ceſſante, ſub numer.*16.*verſic.*
*tertio, de appell. Rot. deciſ.*65. *alias* 461. *de appell. in*
*nou.& deciſ.*1. *alias* 138. *de off. deleg. in nou.pulchrè*
*Lancell.de attent.p.*2.*c.*20.*declarat.*4.*n.*2.3.*fol.*420.
*Gratian.d.diſc.*572.*nu.*32.

Neque in hoc poteſt quidquam arbitrium iudicis,
cuius facultas non extenditur vltra tramites ra-
tionis, ſi quidem Iudicis arbitrium debet eſſe re-
26 gulatum ſecundum canones iuris rationis, & æ-
quitatis. *Iaſ.in l.ſi ſic legatum, numer.*22.*ff.de leg.*1.
*Ruin.conſ.*13.*n.*20.*lib.*2.*Menoch.de arb.iud.q.*13.*lib.*
1.*Gratian. diſc. for.*550.*numer.*23. vnde ſi Pontifex
27 mihi commiſit cauſam, prout de iure, ego non
poſſum diſcedere à iuris tramite, *de quo in d.l.fin.*
§.illud, C.de temp. app. vt doctè etiam per *Sperell.*
*d.deciſ.*85.*n.* 38. qui fuit meus anteceſſor digniſſi-
mus, & pariter iudicauit in vna Parmen. ſibi à Se-
28 reniſſimo commiſſa, dum in Ciuitate Regij Vic.
Generalis partes edimpleret, nunc autem factus
eſt Epiſcopus, & in Curia Romana Prælatus eſt
magna nominis in noſtra legali profeſſione, & in
alijs etiam non modicè verſatus.

EPITOME.

Prælatus an poſſit ſuper re Eccleſiæ facere pactum in vita ſua duraturum, & quomodo dicatur conſtare de notoria iniuſtitia ſcientiarum.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta non cadit, niſi per biennium ceſſauerit à ſolutione canonis.*
2 *Pacta ſunt ſeruanda.*
3 *Caducitas euitatur ex qualibet cauſa.*
4 *Executio denegatur ſententijs notoriè iniuſtis.*
5 *Reſtitutio conceditur ad proſequendam appellationem ex leui læſione.*
6 *Sententia executioni demandatur deſerta appellatione.*
7 *Sententia, & res iudicata æqua quadrata rotundis.*
8 *Ius ſuperueniens ex cauſa de præterito prodeſt actori.*
9 *Superueniens ius quando ſufficiat ad obtinendum.*
10 *Sententia quando poſſit proferri ſuper diuerſis à petitis.*
11 *Notorium dicitur, quod nullo modo celari poteſt.*
12 *Exceptio notoria quæ non dicatur eſſe.*
13 *Sententia tollit ambiguitatem.*
14 *Alienari non poſſunt bona Eccleſiæ inconſulto S.P.*
15 *Prælatus non poteſt formam antiquæ inueſtituræ alterare.*
16 *Prælatus, & Emphyteuta ſine ſolemnitate poſſunt facere*

facere pactum ad vitam eorum.
17 *Tranſactio ſine ſolemnitate ligat Prælatum in vita ſua.*
18 *Cenſus ad vitam Prælati poteſt imponi ſuper rebus Eccleſiæ.*
19 *Emphyteuta poteſt conſtituere vſufructum ſuper re Emphyteutica in vita ſua.*
20 *Emphyteuta poteſt imponere ſeruitutem ſuper re Emphyteutica.*
21 *Exceptio non implementi poteſt ſemper opponi.*
22 *Exceptio non implementi habet locum etiam in obligatione in forma Cameræ.*
23 *Implere debet quis ex parte ſua, antequam agat.*
24 *Implementum obligationis debet probari ab allegante.*
25 *Permiſſum ad tempus cenſetur poſt tempus prohibitum.*
26 *Inſtrumentum facit rem notoriam.*
27 *Inſtrumentum vt probet, quid requiritur.*
28 *Inſtrumenti exhibitio non releuat.*
29 *Iudex non poteſt ſe informare extra acta.*
30 *Iura producta debent eſſe in forma probanti vt releuent.*
31 *Iniuſtitia, & læſio aliqualiter probari debet, vt obtineatur reſtitutio.*
32 *Minor, & Eccleſia reſtituitur docto aliqualiter de læſione.*
33 *Reſtitutio quomodo detur maioris vigintiquinque annis.*
34 *Sententia eſt exequenda lapſo fatali.*
35 *Minor reſtituitur ad proſequendam appellationem, & quomodo.*
36 *Executio conſummata non poteſt impediri vigore reſtitutionis in integrum.*
37 *Reſtitutio an detur poſt petitam executionem ſententiarum.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

RVeſus in eadem cauſa Parmen. fuit diſputatum, an appellans ſit audiendus
ex capite notoriæ iniuſtitiæ, quia ſententiæ contra eum latæ cōceditur laboeare hoc morbo duplici ratione:
peimò ex actione intentata ad caducitatem, quia appellans non ſoluerat canones,
quos debebat ratione Emphyteuſis, quam ab Eccleſia recognoſcebat, ſi quidem cernitur ex libello, quod erat creditor Dominus Canonis vnius tantum anni, & tamen certum eſt, quod de iure
1 Canonico non cadit Emphyteuta, niſi ſaltem per biennium ceſſauerit à ſolutione liuelli, *cap. potuit, vbi Can. de locat. l. 2. vbi DD. C. de iur. Emph. Clar. §. Emphyteuſis q. 8. in princ. Tuſch. lit. E. concl. 122. nu. 2. Borell. in ſum. deciſ. p. 1. tit. 33. num. 174.* Ergo non eſt locus caducitati.

Deinde etiam ſi nō ſoluiſſet per biennium, nihil eſt timendum, quia conuentum fuerat inter Emphyteutam, & Dominum, vt Dominus loco annui canonis teneretur recipere tot bona liuellaria ad vſufructuandum durante vita vtriuſque, & cum
oblatam conditionem Dominus poſtea recuſa-
2 uerit, ceſſare debet caducitas, quia pacta ſunt ſeruanda *l. 1. vbi DD. ff. de pact.* & quælibet cauſa etiā
3 iniuſta excuſat à caducitate. *Corbul. de cauſ. prin. Emph. cauſ. 15. lim. 17. num. 2.* Vnde ex actis appa-
4 ret de iniuſtitia notoria ſententiarum qua cognita deneganda eſt executio: *Scacc. de ſent. & re iud. gl. 14. q. 11. gl. 1. nu. 20.*

Quæ adeò vera eſſe videntur, vt etiam ſi non conſtet plenè de iniuſtitia huiuſmodi, ſed ſemiplenè, debeat dictus appellans audiri per viam reſtitutionis in integrum, ſiquidem competitur reſtitutio ad appellandum, vel contra lapſum fatalium, vt hic, ad proſequendam appellationem, tunc docendum eſt in aliquo de iuſtitia volentis reſtitui etiam quo ad negotium principale, quæ poſtea ſentius diſcutietur, an læſio ſit vera, ſed pro nunc
5 ſufficit magis leuis, & ſummaria probatio, vt concedatur reſtitutio: ſic arg. *tex. in c. veniens, il ſecondo de teſti. in c. Romana. §. contrahentes, de for. comp. lib. 6. & in c. cum ex litteris de in integr. reſtit. pulchrè dixit in verbis Egid. Bellamer. deciſ. 38. ad fin. verſ. ſicut eum petitur, ad rem Felyn. in c. ſuper nu. 16. verſic. idem dicit, de re iud. Gratian. diſc. for. 339. n. 45.* Ergo hæc ſufficiunt appellato, vt reſtituatur ad proſequendam appellationem, ſi eſſet deſerta, vel etiā ad appellandum, ſi lapſum eſſet tempus.

Verum his non obſtantibus ſenſui non eſſe recedendum à deciſis in antecedentibus, nec poſſe dici conſtare de notoria iniuſtitia ſententiarum præ-
6 dictarum, ſed pronuntiaui obſtare rem iudicatā, quia deſerta appellatione per lapſum fatalis nihil ſupereſt, niſi vt ſententia executioni demandetur *l. fin. §. illud, Cod. de tempor. appell. c. cum ſit Romana vbi Franc. de appellat.* & ſententia habet præſumptionem pro ſe, quod fuerit iuſte lata, *l. Herennius §. quod, ff. de euictio. l. 2. §. ſolent. de hær. vel act. vend. c. in præſentia, de probat.* & facit de non ente ens, de albo nigrum, & de falſo verum, *gl. in l. ſi non ſortem. §. hæredi. de condict. indeb. Iaſ. in l. Iulianus, eod. Marant. in ſpec. iud. p. 6. princ. 3. part. art. 1. num. 129. pulchrè Scacc. de ſentent. & re iud. gl. 14. q. 2. ſub num. 7.* vbi etiam dicit, quod ſententia, & res iudicata
7 æquat quadrata rotundis, creat noua, & vetera tollit, & habetur pro veritate adeò vt amplius non ſit quærendum de veritate negotij, alioquin nullus eſſet litium finis, ſed ex litibus lites fierent.

Nec obſtant in contrarium adducta, & primo non conſtare, quod ab initio cauſæ Emphyteuta ceſſauerit per biennium à ſolutione canonis, quia poteſt eſſe, quod ex pactis particularibus, aut in iuramentis quis incidat in commiſſum etiam ante biennium, & ideò non dicitur notoriè conſtare de iniuſtitia ſententiæ, ſed dato etiam, quod ab initio id non verificaretur, tamen ſufficit, quod ab anno 1632. quo tempore iudicium fuit cęptū, vſque ad annum 1636. quò lata fuit ſententia, appareat Emphyteutam ceſſaſſe per biennium, & vltea à ſolutione liuellorum, quia ius ſuperueniens etiam poſt litem conteſtatam ex cauſa tamen de
8 præterito prodeſt actori adeò, vt non ſit opus noua interpellatione, & ex eadem cauſa poteſt ſequi condem-

condemnatio, ad *text. in l.si rem §.fin. ff. de pignor. act.l.si mandauero tibi,ff.mandat.l.si in diem de petit. hæreditat.& plenè in l.non potest de iud.* vbi tradunt
9 DD. quod quando aliquid venit in iudicium, quod est accessorium ad illud, sufficit ad obtinendum: sic etiam *Bald. in cons.150.num.1. versic. sed nemini dubium, lib.2.Ias. in §. omnium, num.67. Instit.de actio. Alexand.cons.27.numer.secundo vers. præterea,lib.1.& consil.177.in fin.lib.2.Bellon.consil. 25.numer.1.2. & seqq.* quod sufficit etiam ad pœnam incurrendam, vt per *Alexand. consil.127. numer.3. & seqq.libr.5.* Et maximè hæc procedunt, quando proceditur summariè, vel sola facti veri-
10 tate inspecta, quia tunc potest ferri sententia super probatis diuersis apetitis. *Alex. consil.114.nu. 3.in fin.lib.6.Ruin.consil.19. numer.19. lib.4. Roland. consil.53.num.12.lib.2.Socin.cons.128.lib.1.Cranet. consil.198.numero septimo,octauo.* Vnde cum tempore sententię Dominus instaret pro caducitate, & iam satis constaret lapsum esse biennium, ex quo Emphyteuta cessauit à solutione canonis, iuremeritò potuit ferri sentētia caducitatis: imò ex secundo processu apparet iterum propositam fuisse caducitatem, quando iam Emphyteuta per plures annos cessauerat soluere canonem.

Ideò potius iusta censeri debet sententia, quam vllo modo appellari notoriè iniusta, si quidem de hac iniustitia liquidò non apparet, vt ad constituendum notorium requiritur adeò, vt si res recipiat aliquam disputationem, vel tergiuersationem, amplius notoria non dicatur, quia notorium dicitur, quod nullo modo celari potest. *cap.vestra, & cap.fin.de cohab.cler. Abb.in c.cum olim, numer.2. vbi DD.de verb signif.Cranet.consil.121.numero secundo. Turret. consil.95.num.3.lib.1.Paris.consil.1. num. 34.lib.1.Rimin.iun.cons.53.num.30.lib.1.Surd.consil. 188.num.13.& consil.189.num.32.libro secundò.Menoch. de arb.iud.cas.166. num.quarto. Carol. de Grass. de except.ad Stat.except.5.num.6.7.* pulchrè *Scacc. de appell. quæst.19.rem.1. concl.6.numer.71.in fin.& num.72.& in trac.de sent.& re iud.gl.decimaquarta, quæst.vndecima, num.60.* vbi docet exceptionem
12 non posse dici notoriam, quæ potest habere aliquam disputationem, & quando articulus, super quo lata est sententia, est ambiguus inter iuris interpretes, tunc non solum iniustitia non est no-
13 toria, sed res iudicata superat ambiguitatem, & sententia habetur pro iusta, & cessante notorio res iudicata tollit disceptationem super iniustitia, vt inquit *Scacc.de appellat.quæst.17.lim.1.n.62. in fin.*

Verum ad inducendum notorium iniustitiæ replicabatur pro parte Emphyteutæ, quod si non soluit canonem, iustè excusandus est, quia conuenerat cum domino, vt illi traderet ad vsufructuādum tot bona liuellaria in vita sua, quot sufficerent pro canone annuo, vt dictum est: Sed respondebat Dominus pactum esse inualidum sine
14 assensu Sedis Apostolicæ, quia hæc est species alienationis ad *text.in extrauag.Ambitiosa, de reb. Eccles.non alien.* quæ prohibetur in bonis Ecclesiasticis Papa inconsulto.

At in hoc melius dicebat Emphyteuta, imò tale pactum temporale ad vitam vtriusque esse validum absque solemnitatibus, ex quo res non egreditur ab Ecclesia, sed potius pro parte ad eam reuertitur, vnde non potest dici alienatio, sed canonis assecuratio temporalis: Nam licet post perfectum Emphyteusis contractum, non possit Prælatus formam antiquæ inuestituræ alterare, & cō-
15 suetum excedere ad præiudicium Ecclesiæ, vt per *Bald.in Auth.quas ruinas, numer.3. C.de Sacros. Eccl.* tamen si fiat pactum ad tempus, donec vixerit ille Prælatus, ne Emphyteuta cadat ab Emphyteusi, etiam si non soluerit canonem, vel quid simile, vtique valebit eo viuente, hoc enim mo-
16 do paciscendo videtur caducitatem vitæ suæ tēpore incurrendam remittere, quod facere potest *gl.in d. cap. potuit, in verb. expelli, vbi Butr.numer. 19.Imol.num.34.de locat.de communi Ias. in d.l.2.numer.130.C.de iur.Emph.Alexand.cons.5.num.19.lib. 5.Ruin.cons.156.num.19.lib.1. Alban. de potest. Pap. & Conc.part.1num.140.* pulchrè *Corbul.de caus. priu. Emphyteut.caus.15.limit.1. num.3. vers. tamen istud. ad rem.Farin.decis.posthum. 218. num.1. vers. non potest. p.2.* vbi quod transactio ligat transigentem in
17 vita sua etiam sine solemnitatibus, etenim transactio personalis, quæ morte transigentis finitur, non prohibetur super rebus Ecclesiæ. *Redoan. de rebus Eccl.non alien.q.2.num.11. Tusch. pract. concl. litt. T.concl.350.num.5.* Et alienatio bonorum Ecclesiæ ad vitam alienantis sustinetur eius vita durante. *Redoan.d.tract. quæst. quinquagesimaquinta, num.68.*

Hinc est, quod quod Census potest imponi super
18 rebus Ecclesiæ sine solemnitatibus ad vitam Prę-lati. *Redoan.d.tract.quæst.17.numer. duodecimo, & numer. decimosexto*, & ipse Emphyteuta potest sine consensu Domini constituere vsufructum su-
19 per re Emphyteutica durante eius vita. *Tiraqu. de retract.lign.§.1.glos.7.numer.48. Cald.de iur.Emphyt. lib.3.cap.decimoseptimo, numer. secundo*, & similiter imponere seruitutem duraturam ad eius
20 vitam. *Gigas. consil.15.num.5. Corbul. d.tract. caus. 14.lim. vigesimanona. Tusch.litt.E. concl.216. num. 2.& concl.207.num.104. Cald.d.tract.libr.4. cap.5. num.9.10.* Ergo dicendum est etiam, quod prædicti Emphyteuta, & Dominus potuerint conuenire inter se, vt in vita eorum Dominus reciperet ad vsufructuandum tot bona, quot sufficerent pro eius canone.

Hęc vtique vera esse dici potest, sed non releuant dictum Emphyteutam, quia non adimpleuit conuentionem ex parte sua, & stetit per ipsum, ne fieret traditio bonorum prædictorum domino directo, & Rectori Ecclesiæ, quia noluit tradere bona prædicta iuxta ęstimationem à peritis hinc inde electis, quia æstimatio videbatur sibi tenuis, & licet Rector esset paratus acceptare illa bona, & iam publicandum esset instrumentum, tamen Emphyteuta recusauit, & recessit à contractu, & vterque eorum, abijt re infecta adeò, vt exinde Rector necesse habuerit litem hanc inchoare, vt elatè testes deponunt, ergo dictus Emphyteuta non potest iuuari dicto pacto nec allegare eam conuentionem, quam non adimpleuit in termi-

no in ea præſcripto, certum eſt enim quod agens
ex aliquo contractu hinc inde obligatorio debet
prius docere ſe adimpleuiſſe pro parte ſua adim-
21 plenda, vel per eum non ſtetiſſe, alioquin repel-
litur, quia hæc exceptio nunquam ſublata cenſe-
tur. ad text. in leg. Iul. §. offerri ff. de act. empt. Bald. in
leg. fin. Cod. commod. Angel. in l. ſi ſeruus, §. ſi plurium
colum. 3. ff. ſi quis caut. Dec. Curt. & DD. in l. cum pro-
ponas, Cod. de pact. Bartol. in l. prima, §. & parui, nu-
mero tertio, ff. quod vi, aut clam, Roman. conſil. 244.
numero quarto, quinto. Crauet. conſil. 151. numero de-
cimo. Burſat. conſil. 144. numer. 30. libr. ſecundo. Rol.
conſil. quinquageſimotertio, numero vigeſimonono, li-
bro primo. Becc. conſil. quadrageſimoquinto, numero
decimotertio latiſſimè. Graſſ. dict. trac. de except. ad
ſtat. except. 13. numer. trigeſimoſeptimo, trigeſimo-
octauo, trigeſimonono, quadrageſimo, & ſeqq. vbi la-
tè hoc probat, & docet hanc exceptionem non
22 implementi habere locum etiam in obligatione
in forma Cameræ, & iurata, & procedere, & ſi
agens in minimo ceſſauerit adimplere, quia to-
taliter adimplere debet, antequam ex illo con-
tractu agat, vel excipiat; ſic etiam Cyriac. contron.
forenſ. 239. numero vigeſimoſexto, & ſi dictus Em-
23 phyteuta dicit ſe adimpleuiſſe, id probare debet,
quia id incumbit alleganti implementum, dict. l.
Iulianus, §. offerri, vbi Bartol. numero ſecundo, l. quæ-
ro, §. inter locatorem, vbi Bartol. ſub numer. primo lo-
cat. Cyriac. contron. forenſ. 180. numero vndecimo,
& contr. 239. numero vigeſimoquinto, Sed hic Em-
24 phyteuta non adimpleuit, imò adimplere recu-
ſauit, dum noluit peritos relationem facere, ne-
que Inſtrumentum traditionis terrarum ſtipula-
ri permiſit, & cum huic reſolutioni acquieuerit
etiam dictus Rector, ſequitur pactum fuit diſſo-
lutum mutuo eorum conſenſu, nihil enim tam
naturale eſt, quam quod vnumquodque eò vin-
culo diſſoluatur, quo colligatum eſt, l. nihil tam
naturale, vbi Dec. & Cagn. de regul. iur. cum vulg.
ergo non poteſt dici de iniuſtitia ſententiæ, per
per quam declarata fuit dicta caducitas, non e-
nim potuit poſtea dictus Emphyteuta redire ad
primum pactum, & offerre ſe paratum eius exe-
cutioni poſt litem conteſtatam, tum quia amplius
plius res non eſt integra, tum quia lapſus eſt ter-
minus octo dierum ad bona æſtimanda, & ad fa-
ciendam relationem, de qua in dicto pacto ad
tempus enim permiſſum cenſetur poſt illud pro-
25 hibitum ad text. in leg. ſi ita quis, vbi Aretin. notur.
3. & DD. de vulg. Socin. iun. conſil. vigeſimoquarto, nu-
mero ſecundo, libro primo. Bertaz. clauſul. decimaquin-
ta, gloſ. 2. numer. vigeſimoprimo. Menoch. conſil. 121.
numer. ſexageſimoquarto.

Et caſu quo in hoc adeſſet aliqua difficultas (quæ
non adeſt) adhuc non poſſet ſecundum prædicta
dici conſtare de notoria iniuſtitia ſententiarum,
26 & maximè quia licet dici ſoleat, quod Inſtru-
mentum facit rem notoriam; Lup. alleg. vigeſima-
quarta, ad med. Menoch. de re ſuper poſſeſſ. rem. primo,
numer. 194. Lancell. de Attent. par. 3. cap. vigeſimo-
quarto, quæſt. prima, numer. 86. Surd. conſil. 214. nu-
mero decimo octauo. Graſſ. except. 5. numer. 13. 14.
vbi alios allegat, tamen id procedit, quando il-
lud eſt clarum, & non recipit controuerſiam, &
ad rem noſtram quando illud eſt productum ita,
vt ſit factum de actis, ſed hic fuit tantum produ-
ctum verbaliter, nec eius tenor legitur in proceſ-
ſu, & tamen ad finem, vt eſſet de actis, oportebat
27 fuiſſe productum parte citata, & quod originale,
vel eius copia collationata fuiſſet dimiſſa in a-
ctis, vt cenſuit Rota in Placentina deuolutionis 12.
Maij 1602. coram Penia, de qua penes Marcheſ. de
commiſſ. p. 3. fol. 157. Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 59.
num. 11. 12. & propterea talis productio, & exhi-
28 bitio Inſtrumenti verbaliter facta non relenat.
Rom. conſil. 156. num. 3. verſ. clarum eſt. Burat. deciſ.
134. num. 10. part. 1. Vnde Iudex non poterat mo-
29 ueri ad iudicandum ex dicto Inſtrumento, quia
non erat de actis, non enim iudex poteſt ſe infor-
mare extraiudicialiter, vel extra acta, vt per Cou.
var. reſol. lib. 1. cap. 1. numer. 9. Rot. diuerſ. deciſ. 445.
num. 8. part. 1. & apud Farinac. deciſ. recent. 404. ſub
numero primo, part. 1. Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 1. nu-
mero quinto, ſi ergo non eſt habenda conſideratio
de dicto Inſtrumento, quia non eſt de actis, non
poteſt dici, quod faciat rem notoriam, & maximè
quia illud, quod circumfertur, eſt ſimplex copia,
30 quæ non facit fidem, iura enim producta, vt pro-
bent, debent eſſe in forma probanti, Ludouiſ. de-
ciſ. 393. num. 1. & apud Farin. deciſ. 511. p. 1. Duran.
deciſ. 285. nu. 106.

Non obſtat, quod ſufficiat aliqualiter docere de in-
iuſtitia, & læſione ad obtinendam reſtitutionem
in integrum ad appellandum, vel ad proſequen-
dum appellationem. Gratian. diſc. for. 439. numer.
45. cum alijs ſupra adductis; Nam reſpondetur
hæc procedere in minore 25. ann. & in Eccleſia,
32 quæ vtitur iure minoris, prout in his terminis
loquitur Ægid. Bellam. d. deciſ. 38. ad fin. verſ. ſicut,
à quo hæc doctrina ſumpta eſt, non autem pro-
cedit in maiore 25. ann. cui non datur reſtitutio
aduerſus omiſſam appellationem, etiam ſi Iu-
dex iniuſtè iudicauerit, quia ſi grauatum ſe ip-
ſum ſentiebat, debebat appellare, alioquin ſine
33 iuſta cauſa, vel iuſto impedimento non datur
maiori in integrum reſtitutio. Odd. de reſtit. in in-
tegr. p. 1. qu. 13. art. 6. numer. 21. verſ. & ratio eſt, hic
autem non fuit probatum aliquod iuſtum impe-
dimentum, propter quod iſte appellans non po-
tuerit appellationem proſequi in primo fatali, vt
viſum eſt, ergo non eſt illi danda reſtitutio, ſed
34 ſententia debet executioni demandari, d. l. fin. §.
illud, Cod. de tempor. appell. ſecus eſt in minore, qui
reſtituendus eſt aduerſus rem iudicatam, vel o-
miſſam appellationem, eiuſue proſequutionem
35 ſummariè, & aliqualiter probata læſione adeò, vt
ſufficiat, ſi dederit ſumum de bono eius iure. Bart.
in l. ſancimus, ſub num. 9. C. in quibus cauſ. reſt. in integ.
non eſt neceſ. in terminis Præpoſ. in c. ex ratione, n. 70.
de appell. Marant. in 6. p. §. ſecundus actus principalis.
Natt. conſ. 343. num. 1. vbi de communi. Rol. conſ. 53.
nu. 45. lib. 2. Boer. deciſ. 79. num. 6. Capic. deciſ. 96. nu.
14. Rot. in antiquiſ. tit. de reſcript. deciſ. 30. & in Nou.
eod. tit. deciſ. 1. pulchrè Odd. de reſtit. in integ. q. 36. art.
5. num. 46. verſ. aut loquimur, & num. 49. & q. 72. art.
4. numer. 74. verſ. & verius puto. in terminis Bellam.
dict. de-

dict.decis.38.ad fin. versic.sicut Felyn. in d.cap. super nunc.16.versic.idem dicit. de re iud.Gratian. dict.disc. 339.*nu.*45. sed hic Emphyteuta est maior vigintiquinque annis,ergo non potest iuuari his rationibus.

Accedat, quod nos versamur in executione iam facta sententiarum, & rei iudicatæ, ideò non habet locum restitutio in integrum, quæ posset forte proponi, si ageretur de executione committenda,sed cum agatur de commissa,& consummata, vera conclusio est, quod executio iam facta non
36 solum nequit impediri, aut suspendi, sed nec etiam retractari prætextu petitæ postmodum restitutionis in integrum, *ad text. in l.si ex causa. in princ. secundum intellectum Alber. ff.de minor. Butr. & Abb. in cap. suscitata. numer.9.de restit. in integr. Crot. consil.344.num.9.lib.3. Beintend. decis.83.numer.duodecimo. Delph. decis.53.num.18. Odd.de restit. in integr. p.1. quæst.43. art.6.num.89.91. Lancell.de attent.par.2.cap.18.num.132.146. Seace.de appell.9.19.rem.2.num.109.113.* qui hoc idem
37 sentiunt non solum in executione consummata, sed etiam petita, & cœpta, antequam restitutio in integrum fuerit proposita: sic etiam docent *Burat.decis.597.num.4. Honded.cons.27.num.33.lib. 2.Magon.decis.Flor.33.num.5.Costa de rem.subsid.remed.126.numer. duodecimo. Borell.in sum. decis.p.2. tit.36.num.52*, ideò non est amplius quærendum de Appellatione, vel restitutione in integrum,sed executio iam facta debet in suo robore permanere: Et ita iudicaui.

EPITOME.

Non incedens in habitu Clericali, & tonsura an perdat pensionem ita, vt reuiuiscere non possit.

SVMMARIVM.

1 *Probationes concludentissimæ requiruntur in materia obiectiua.*
2 *Pensionarius quando teneatur ferre habitum Clericalem.*
3 *Pensio quando non extinguatur per non delationem habitus.*
4 *Pensionem perdit, qui tanto tempore incedit sine habitu, vt laicus reputetur.*
5 *Pensione excedente Duc.60. priuatur ipso facto non incedens in habitu.*
6 *Militari habitu vtens priuatur pensione.*
7 *Militia assumpta facit vacare beneficia.*
8 *Pensionibus priuatur miles effectus.*
9 *Clericus assumens militiam renunciare videtur clericali militiæ.*
10 *Clericum militare, & ducere vxorem paria sunt.*
11 *Pensio extinguitur per militiam, & per matrimonium.*
12 *Habitus sæcularis delatio facit vacare pensiones.*
13 *Miles est incapax pensionis.*
14 *Pensio hodie non est res prophana.*
15 *Pensiones prophanæ non assignantur vti Clerico.*
16 *Declaratoria sententia requiritur, etiam si pœna ipso iure imponatur.*
17 *Lex ipso facto ligans quando obliget ante sententiam Iudicis.*
18 *Clericus non incedens in habitu non facit fructus suos benef. vel pensionum.*
19 *Sententia declaratoria in pœnis quando non requiratur.*
20 *Pensio extincta nõ reuiuiscit per reassumptionem habitus clericalis.*
21 *Vtile per inutile non vitiatur.*
22 *Pensio nulla in obulo in totum vitiatur.*
23 *Pensio est vnum integrale, quod non potest pro parte valere.*
24 *Pensio sustinetur illa in parte, qua non excedit tertiam partem fructuum.*
25 *Pensionem maiorem reseruans cẽsetur etiam voluisse reseruare minorem.*
26 *Pensio reseruata si vitietur in partem, in totum corruit.*
27 *Pensio per longissimum tempus non exacta censetur extincta.*
28 *Alternatiuæ sufficit alteram partem verificari.*
29 *Non entis nulla sunt qualitates.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SVper Canonicatu olim M.R.D. Fabritij Manzolij fuit reseruata quædam annua pensio librarum mille monetæ Mutinæ ad fauorem Illustrissimi Domini Martij Colloretti familiaris olim Eminentissimi Domini Cardinalis Alexandri Estensis cum priuilegio ad partes, vt non teneretur incedere in habitu, & tonsura, donec inseruiret dicto D.Cardinali quo defuncto de anno 1624. prædictus D.Martius permansit in habitu sæculari, & negotijs militaribus incumbere cœpit, & cessauit exigere pensionem, nunc verò de anno 1642. ad exactionem pensionis vult redire,& in aliam personam transferre,quæritur, quid iuris.

Ego ab amico de hoc consultus, respondi casum posse videri dubium, tum quia concludentissimè probandum est prædictum Dominum Martium
1 ita incessisse sine habitu clericali, vt videretur Laicus, quia est materia obiectiua inferens ad pœnam priuationis pensionis. *Ludouis. decis.20. num.3.* vbi etiam dicit, quod testes non probant, qui dicunt non incessiuè in habitu clericali,quia non specificant tempus, & ideò necessariò non concludunt, quia possibile est, vt illum viderint, quo tempore iuuabatur Indulto Apostolico.

Deinde videtur, quod hæc penſio non fuerit ex-
tincta, quia *Sixtus Quintus in ſua conſtitutione Dat. pridie Kal.Febr.1589. quæ incipit Paſtoralis, §.*
6.non obligat penſionarios ad habitum deferen-
2 dum, niſi poſtquam cœperint exigere penſiones,
vel per eos ſteterit, quominus exigantur, ſed po-
tius in caſu noſtro apparet, quod D.Martius eas
non exegit, poſtquam expirauit indultum, nec
3 etiam conſtat, quod per ipſum ſteterit, ergo pen-
ſio non fuit extincta, vt benè docet *Ludouiſ. d. deciſ. 20. num. quarto. Lotter. de re benef. lib. 1. quæſt. 42. num. 53.*

His tamen non obſtantibus dixi penſionem fuiſſe
extinctam, & liberum remanſiſſe Canonicatum,
quia per longum tempus dictus D.Martius in-
ceſſit in habitu laicali, & militiæ operam narra-
4 uit, quia tanto tempore ſine habitu clericali in-
ceſſit, vt communi opinione Laicus reputaretur.
Farin. in prax. p. 1. quæſt. 8. numer. 68. Ricciul. de iur. perſon. lib. 7. cap. vlt. num. 17. Barboſ. de iur. Eccl. vniuerſ. lib. 1. cap. 11. num. 49. in fin. nam vigore Con-
ſtitutionis *Sixti V. ſub die 5. Ian. 1586. incipit: Cum ſacroſanctam*, §.3. Si quis non geſtauerit, vel aſſum-
5 pſerit habitum clericalem, veſtes ſcilicet talares,
priuatur non ſolum beneficijs Eccleſiaſticis, ſed
etiam penſionibus ſine vlla monitione, citatione,
judicis decreto, aut miniſterio ipſo facto, & pri-
uatum declarat, & penſiones caſſatas, & extinctas
eſſe, & fore ſtatuit, & ita docent omnes, quando
penſio excedit Ducatos ſexaginta de Camera
annuos, vt per *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloſ. 15. in princ. num. 56. Nicol. Garz. de Benef. par. 1. cap. 5. numer. 11. 12. & ſeqq. & p. 7. cap. 1. num. 18.* in quibus
locis hoc clarè decidit *Bellet. diſq. cler. p. 1. tit. de fauor. cler. perſon. §. 8. num. 6. Farin. deciſ. recent. 158. num. 16. par. 1.* vbi in terminis loquitur de eo, qui
6 vſus eſt habitu laicali, & armis militaribus. *Barboſ. de off. Epiſc. p. 2. alleg. 57. num. 217. & de vniuerſ. iur. Eccl. lib. 3. cap. 11. num. 49.* vbi allegat multas
Rotæ deciſiones: ſic etiam *Lotter. de re benef. lib. 1. quæſt. 42. num. 52. Sperell. deciſ. 66. numer. 37. verſic. quo verò, & ego quoque dixi contr. for. 36. numer. 36.*
qui omnes concludunt beneficiarium remanere
priuatum penſione Ducatos ſexaginta exceden-
te, ſi habitum, & tonſuram clericalem continuò
non deferat, ſed pro laico ſe gerat adeò, vt non
requiratur aliqua admonitio, vel Iudicis decla-
ratio.

Et licet hoc ſufficiat ad penſionem extinguendam,
ita res clarior efficitur in caſu noſtro, quia dictus
D. Martius non ſolum dimiſſit habitum clerica-
lem, ſed etiam factus eſt miles, & dux militum,
7 quoniam per militiam aſſumptam non ſolum
vacant beneficia, quæ Clericus obtinebat *Barboſ. de iur. Eccl. vniuerſ. lib. 3. cap. 14. verſ. 14. & cap. 11. num. 50. Latè Farinac. fragm. p. 1. verb. Clericus, num.*
184. ſed etiam penſiones, extinguuntur, ſi quæ in
titulum erant Clerico aſſignatæ, vt commodius
ſuſtentari valeret, vt hic, quia Clericus effectus
miles priuatur omnibus penſionibus, vt per *Laurent. in Clement. prima, §. eadem; de ſuppl. negl. Prælat. quem ſequitur Card. ibidem in 6. quæſt. numer. quinto, vbi etiam Imol. & in Clem. 1. quæſt. 18. numer. decimonono, de rebus Eccleſ. non alien. Paul. de Rom. in tract. de penſion. capit. 3. numer. 4. Caecialup. in eod. tract. quæſt. decimaquinta. Gigas in ſimili tract. de penſion. quæſt. quinquageſima quinta, numero quarto, quinto. Ricciul. de iur. perſon. extr. grem. Eccl. exiſt. libr. 7. cap. quinto, numer. 26. Barboſ. d. tract. de iur. Eccl. vniuerſ. lib. 3. cap. vndecimo, numer. 50. ſub tit. de penſion. Viuian. de Iurepatr. lib. decimotertio, cap. 9. num. quinquageſimoquinto.* Etenim eò ipſo, quod
Clericus ſecularem militiam aſſumit, clericali
9 militiæ renunciare videtur, vt per *Farin. fragmen. part. verb. Clericus, numer. 184. in fin.* & purificantur
tur iſti caſus, quod Clericus efficiatur miles, vel
10 ducat vxorem, vt probat *Lotter. de re benef. lib. 3. quæſt. vigeſimaſexta, numer. octuageſimoquarto, octuageſimoſeptimo*, & ideò ſicut penſio extinguitur per
11 contractum matrimonij: *Barboſ. dict. cap. vndecimo, num. 30.* vbi infinitos congerit, ita etiam per
militiam aſſumptam omninò vacare, ſeu ceſſare
tenendum eſt.

Hoc autem ex abundantia iuris dicitur, quia hodiè
ſtante conſtitutione Sixti Quinti de habitu cleri-
cali deferendo, inanis eſt quæſtio circa militiam
12 quo ad penſiones Ducatos ſexaginta exceden-
tes, cum ſufficiat ad priuationem ſola delatio
habitus ſecularis: *Lotter. de re benef. libr. 3. quæſt. vigeſimaſexta. num. nonageſimoprimo*, vtilis tum eſ-
ſet reſpectu penſionum infra Ducatos ſexaginta,
pro quibus retinendis cum non ſit neceſſaria de-
latio habitus clericalis, extinguerentur tum per
aſſumptionem artis militaris, penſio enim reſer-
uatur ex ſtylo Curiæ Clerico, qualis deſinit eſſe
13 qui aſcribitur militiæ ſeculari, & miles eſt inca-
pax penſionis tum quia reſiſtit ei dicta Bulla
Sixti Quinti, tum quia hodie penſio non poteſt
14 dici res prophana, ſed eſt res ſpiritualis, vel ſpi-
rituali annexa, *capit. ad audientiam, vbi DD. de reſcript. Pariſ. de reſign. benef. lib. 6. quæſt. 4. numer. 54. Garz. de benef. p. 1. cap. 5. num. decimonono*, vbi dicit,
quod Rota tenet penſionem non eſſe propha-
nam, ſed annexam ſpirituali, & ego latius dixi
contr. forenſ. 115. numer. decimonono, vigeſimo. Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccleſ. dict. lib. 3. cap. vndecimo, numero decimoſexto, verſic. vel ſecundo, penſiones
15 enim prophanæ non reſeruantur alicui vti Cleri-
co, ſed vti Laico pro ſeruitio temporali, velut pro
pulſandis campanis, & ſimilibus, vt ego dixi,
dict. controu. 115. numero decimooctauo. Barboſ. dict. cap. vndecimo, num. decimoſexto, vbi alij allegantur:
ſed hæc penſio fuit reſeruata dicto Domino Mar-
tio vti Clerico, vt commodius ſuſtentari valeat,
ergo non poteſt illam conſequi, niſi ſe gerat
pro Clerico, & deferat veſtes clericales, & tonſu-
ram.

Neque obſtat, quod leges pœnales imponentes pœ-
nam ipſo facto non obligent ante ſententiam
16 Iudicis declaratoriam, *Couar. in capit. peccatum, 2. part. capit. 8. §. 6. Nauar. in Manual. cap. 23. numer. 69.* quia dupliciter reſpondetur, & primò, quod
id non procedit, quando in dicta lege ſubiun-
gitur aliquod verbum, vnde conſtet mentem
legiſ-

legislatoris esse, vt pęna incurratur nulla expe-
ctata Iudicis sententia, vel admonitione, vt hic;
vbi Clericus non gerens habitum, & tonsuram
Clericalem ipso facto priuatur beneficijs, & pen-
17 sionibus absque aliquo Iudicis decreto, vel mini-
sterio, tunc enim lex illa ligat, & effectum sorti-
tur etiam in foro conscientię ante Iudicis senten-
tiam declaratoriam: sic in terminis nostris *Vi-
uald. in Candelabrum aureum in fin. in explanat. dictæ
Bullæ Sixti Quinti de habit. & tons. not. vndecima*,
vbi dicit pęnas dictæ Bullæ statim transacto tem-
pore præfixo omnes ligare, & in vtroque foro
Clericos inobedientes possess. & dominio esse
priuatos, vt deinceps fructus beneficiorum non
18 faciant suos, & qui secus fecerit, ad restitutio-
nem fructuum tenebitur: sic etiam latè *Garz. de
Benef. part. 11, cap. decimo, numero decimotertio, &
numero vigesimotertio*, vbi alios congerit. *Bonacin.
de legibus, disp. 1. quæst. 1. part. 7. numer. 9.* ibi: nisi
aliter constet de mente legislatoris volentis pœ-
nam ante vllam Iudicis sententiam adimpleri.
*Valent. disput. 7. quæst. 5. p. 6. q. 4. ad fin. Regin. lib. 13.
num. 276. Suarez. lib. 5. cap. 7. nu. 7. Tusch. lit. D. concl.
98. nu. 57. 58.*

Deinde respondetur non requiri Iudicis senten-
tiam declaratoriam, quando pœna à iure ipso
facto imposita ad sui executionem nullam ho-
19 minis actionem requirit, sed consistit in absti-
nentia ab aliqua receptione, vel actione, qualis
est in capacitas bonorum inhabilitas ad matri-
monium, vel ad officium, vel beneficium, & in
cursus censurarum, & vt hic, priuatio pensionis,
& maximè in bonis communibus, in quibus lex,
& Ecclesia habent absolutam potestatem: sic latè
*Garz. de benef. par. 11. cap. 10. numer. 9. ad fin. versic.
docent. & numer. vigesimo, vigesimosecondo, trigesi-
mosexto*, vbi alij allegantur. *Nauar. cap. 23. numer.
67. Sot. 1. de iust. & iur. quæst. 6. art. 6. concl. 2. Valent.
tom. 2. disput. 7. quæst. 5. part. 6. Clauis Regia lib. 3. ca-
pit. 9. numero vigesimotertio*. Vnde statim ac quis
publicæ non gestat habitum clericalem, ipso iure
vacant eius pensiones, & beneficia adeò vt non
requiratur alicuius certi temporis lapsus: *Sperell.
decis. sexagesimasexta, sub numer. decimoseptimo*, vbi
in terminis dictæ constitutionis Sixti Quinti lo-
quitur.

Et hæc adeò vera sunt, vt etiam si dictus D. Martius
reassumeret habitum clericalem nihilominus
20 pensio iam extincta non reuiuisceret per *text. in
l. pen. §. testamento, ff. de bon. poss. num tab. l. qui res,
§. arcam, de solut. cap. quæris, de consecrat. distinct. 4.
Rimin. iun. consil. 358. numer. 144. Gigas de penis qu.
quinquagesimaquarta, numer. 8. & consil. vigesimo-
tertio numer. 7. 8. 9. & ego dixi in terminis controu.
for. trigesimosexto, numer. quinquagesimosecundo*, 53.
54. 55. 56. vbi vide.

Neque dici potest, quod hæc pensio possit exigi à
dicto D. Martio saltem vsque ad summam scuto-
rum sexaginta, quia tantum constitutionem
21 Sixt. V. ad eam percipiendam non requiritur ha-
bitus Clericalis delatio etenim vtile per inutile
nullo modo vitiatur, *cap. vtile de reg. iur. in 6. l. qui
testamento de leg. 2. l. ex falsis, Cod. de transact. Auth.
ex causa. C. de liber. præt. §. quod si quis, Inst. de inutil.
stipulat.*

Nam respondetur vnicam esse pensionem certæ
summæ, quæ facit quoddam integrale continens
22 certam speciem, quæ vitiata in aliquo in totum
corruit, quia videtur esse quid indiuiduum, & sic
dum est nulla in obulo in totum quoque annulla-
tur ad *text. in l. 1. §. si stipulatus, vbi DD. de verbor.
oblig. l. fundus ille, de contrahend. empt. l. Pædius de
arb. l. prima, §. item quæritur, ff. de aqu. quot. esti. leg.
pro parte, de seruit. l. in hoc iud. ff. fam. ercisc. §. poste-
riore, Institut. quibus mod. test. infirm. §. præterea. In-
stit. quibus mod. toll. oblig. Surd. decis. 7. numer. trigesi-
moquinto, in terminis Rot. diuers. decis. 626. numero
quarto, quinto, part. 1. Gigas de pens. quæst. trigesima-
quinta, numer. 2. Lotter. de benef. lib. 1. cap. trigesimo-
octauo, numer. quinquagesimoquinto*, vbi dicit, quod
pensio est vnum integrale, quod non potest pro
parte valere, & pro parte non valere.

Et quamuis in ipsa pensionis constitutione, & re-
seruatione aliud esse videatur, quando ita reser-
24 uatur, dummodo non excedat tertiam partem
fructuum, quia si excedit, non in totum vitiatur,
sed debet sustineri vsque ad eam partem, quæ
non excedit, vt latè apud *Garz. de benef. p. 1. cap.
5. num. 417. & seqq.* vbi allegat multas Rotæ deci-
siones. *Marchesan. de commiss. part. 1. §. 1. de caus.
pens. fol. 562. column. 2. num. 2.* latè *Gratian. disc. for.
995. num. vndecimo*, vbi alios allegat.

Nam respondetur id procedere in huiusmodi pen-
sionibus, quia constat de mente Papæ, qui reser-
25 uando maiorem pensionem, multò magis vide-
tur voluisse reseruare minorem, vt per *Garz. d. p. 1.
cap. 5. num. 418. Gratian. d. disc. 995. nu. 13. 16.* Secus
est in casu nostro, vbi non constat de mente Pon-
tificis, vt voluerit, quod habens pensionem vltra
sexaginta Ducatos si in habitu Clericali non in-
cedat, eam percipere possit saltem vsque ad di-
ctam summam, imò in odium illius, qui deserit
habitum Clericalem credendum est potius Pa-
pam voluisse libertatem beneficij, quam conti-
nuationem alicuius seruitutis, qualis est pensio,
& ideò cessante prædicta ratione reuertimur ad
26 regulam, quod pensio sit vnum integrale, & indi-
uiduum, quod si vitietur in parte in totum cor-
ruit. *Garz. de benef. d. p. 1. cap. 5. numer. 422. Gratian.
d. disc. 995. numer. decimoquinto. Lotter. de re benef.
d. lib. 1. cap. trigesimo octauo, numer. 55.* & propterea
27 cum non fuerit per dictum D. Martium per lon-
gissimum tempus exacta, præsumitur ex hac ra-
tione extincta. *Cavaler. decis. 249. nu. 5. Bursat. decis.
591. num. 9.*

Verum quia dictus Dominus Martius, non solum
incessit in habitu Laicali, sed etiam Militiæ Se-
culari se ascripsit, priuatus remanet dicta pen-
sione etiam infra summam Ducatos sexaginta,
quia pensiones extinguuntur per assumptionem
militiæ, vt dixi *d. controuers. forens. trigesimosexto,
numer. 41. & seqq.* & supra ostensum fuit.

Non obstant in contrarium adducta, & primò con-
cludentissimè esse probandum, quod iugiter in-
cesserit in habitu seculari, quia hoc constat ex
depositione plurium testium & post indultum,

& expiratum dicti Domini Cardinalis ſeruitium, & eſt notorium, & poteſt de corpore delicti quandocunque conſtare, quia etiam nunc incedit in habitu laicali; propter quod extinguitur penſio: *Viuian. de Iurepatr. lib. decimotertio cap. 9. num. 55.*

Nec obſtat, quod dictus D. Martius non exegerit dictam penſionem, dum inceſſit in habitu ſęculari, quia ſtetit per ipſum, nę exigeret, ſi quidem dicta Bulla: Paſtoralis: alternatiuè diſponit, quod extinguantur penſiones, ſi penſionem habens ſine
28 habitu clericali cęperit eam exigere, vel ſteterit per ipſum: & in alternatiuis ſatis eſt alteram partem verificari, *l. ſi haredi. de cond. inſtit. l. ſi is, qui reï, §. vtrum, vbi Soc. num. 1. de rebus dub. l. cum pupillus, §. 1. de cond. & demonſtrat. l. ſi quis ita, de verb. oblig.* Sed verè cępit etiam exigere, & per multos annos exegit dum erat in ſeruitio dicti Cardinalis, & licet tunc poſſet ex indultu ſine habitu incedere, tum ceſſante ſeruitio remanſit obligatus ad eum deferendum, *l. ſi vnus, §. 1. de pact. l. ſtatum liberum, §. Stichum, de legat. primo, cum vulg.*

Cum igitur ex prædictis extincta cenſeatur penſio, & caſſata adeò, vt nec poſſit reuiuiſcere, non eſt quærendum, an D. Martius poſſit illam transferre,
29 re, quia non entis nullæ ſunt qualitates, *l. eius qui, ſi cert. pet. l. ſi ſeruum, §. ſi modus, de act. empt. §. ideò autem Inſt. de ruſt. præd. ſeru. Cran. conſ. 747. num. 22.* ad rem *Farinac. deciſ. poſth. 485. nu. 5. p. 2.* vbi quod Clericus penſionem extinctam per contractum matrimonij non poteſt in alium transferre: & ita &c.

EPITOME.

Donatio facta abſenti ſtipulante Notario, an transferat ius irreuocabiliter donatario, & tranſeat ad fiſcum.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum dicitur probatio probata, & manifeſta.*
2 *Donatio eſt prohibita inter patrem, & filium, niſi accedente iuramento.*
3 *Clauſula: ſub vinculo immaculatæ fidei: habet omnes vires iuramenti.*
4 *Clauſula: Pro iurato: habet vires iuramenti, & quomodo.*
5 *Iuramentum tollit defectum inſinuationis donationis.*
6 *Iuramentum poteſt ſanare plures defectus.*
7 *Donatio facta abſenti poteſt reuocari ante ratihabitionem.*
8 *Donatio non poteſt reuocari, ſi pro abſente Notarius ſtipuletur, & acceptet.*
9 *Ratihabitio non requiritur ſtipulante, & acceptante Notario pro abſente.*
10 *Donatio poteſt ratificari etiam poſt mortem donantis.*
11 *Abſenti ius acquiritur etiam ante ratificationem ſtipulante, & acceptante Notario.*
12 *Abſenti acquiritur ius, & actio, ac hyppotheca etiam ante ratihabitionem acceptante Notario.*
13 *Iuramentum facit acquirere ius abſenti etiam ante ratificationem.*
14 *Donatario quando ius acquiratur ante ratihabitionem.*
15 *Donatio non habet totalem perfectionem ante acceptationem donatarij abſentis.*
16 *Dominium non acquiritur donatario abſenti ante ratificationem ſtipulante etiam Notario.*
17 *Donatio eſt irreuocabilis etiam ante ratihabitionem donatarij.*
18 *Ius quomodo ſit reuocabile ex parte acceptantis, & non dantis.*
19 *Notario acceptante pro abſente, donatio non poteſt reuocari in præiudicium donatarij.*
20 *Donatarius poteſt renunciare ius ſibi quæſitum.*
21 *Donatio poteſt quandocunque per donatarium ratificari.*
22 *Ratificatio debet fieri re integra.*
23 *Donatore mortuo an donatarius poſſit ratificare donationem.*
24 *Donatoris hæredes an poſſint reuocare donationē abſenti factam.*
25 *Donatarij ius tranſit ad eius hæredes etiam ante ratificationem.*
26 *Donatarij hæres an poſſit ratificare donationi illi abſenti factam.*
27 *Ratificandi ius quomodo tranſeat ad hæredes.*
28 *Actio ad tradendum tranſit etiam ad hæredes donatarij.*
29 *Donationem acceptandi ius tranſit ad hæredes.*
30 *Tranſmittuntur ad hæredes ſine agnitione, quæ titulo ſingulari acquiruntur.*
31 *Donatas res conſequendi actio tranſit ad hæredes.*
32 *Ius quæſitum quomodo impediat tranſmiſſionem in alterum.*
33 *Donatoris hæres tenetur ſeruare donationem abſenti factam.*
34 *Fiſcus ſuccedit in bonis delinquentis titulo vniuerſali.*
35 *Fiſcus ſuccedit delinquenti non vt hæres, ſed quaſi hæres.*
36 *Fiſcus tenetur ſeruare donationem à delinquente factam ante delictum.*
37 *Fiſcus non poteſt reuocare donationē factam abſenti, antequam deliquerit.*
38 *Donationem reuocandi ius non tranſit in fiſcum.*
39 *Ratificatio donationis ſemper fieri poteſt, & ſemper res dicitur eſſe integra.*
40 *Donans non poteſt delinquendo præiudicare donatario.*
41 *Fiſcus non poteſt retinere bona donata etiam non acceptata.*
42 *Donatarius primus eſt præferendus primo, & quādo.*
43 *Donatarius quando poſſit agere ad bona donata in alium translata.*
44 *Pupillo quæritur ius per ſtipulationem Notarij etiam ante acceptationem.*
45 *Dominium quæritur infantibus, & pupillis per ſtipulationem Notarij.*

46 Do-

46 Donationes non valent, nisi vterque iuret esse veras, & non fictas.
47 Dictio:saluo:est limitatiua, & inducit diuersum ius.
48 Exceptio probat regulam in contrarium.
49 Donatio absenti facta est valida etiam antequam acceptetur ab eo.
50 Dictio:Dummodò:importat modum, & conditionem resolutiuam, non suspensiuam.
51 Modus quando impleri debeat.
52 Solemnitatis omissio, quæ sequi debet actum, non vitiat, sed resoluit.
53 Nullitas actus est pœna contrafacientis formæ.
54 Ratificans actum validum efficit, vt valeat pro vt ex tunc.
55 Pupillus supra infantiam potest vtiliter contrahere sine solemnitatibus.
56 Pupillus habetur pro habili in concernentibus eius fauorem.
57 Donationis ratificatio inducitur ex scientia, & solam animi declaratione.
58 Cessante ratione legis cessat lex.
59 Pupillus non comprehenditur statuto, nisi de eo fiat specialis mentio.
60 Donationem pro infante potest pater acceptare, & iurare.
61 Verbum:Potest:non importat necessitatem.
62 Actio, & passio non cadunt in eodem subiecto.
63 Mater debet habere curam filiorum infantium mortuo patre.
64 Donatio est nulla sine insinuatione quæ subsequitur facit eam valere ex nunc.
65 Donationis insinuatio, & ratificatio quomodo æquiparentur.
66 Donatio ante insinuationem dicitur actus conditionalis, & stat in suspenso.
67 Donatio, antequam insinuetur, est imperfecta, & non transfert dominium.
68 Donatio est perfecta, etiam antequam ratificetur.
69 Donatio dicitur pura, etiam prius quã ab absente ratificetur.
70 Donatio dicitur valida ex nunc pro vt ex tunc sequuta ratihabitione.
71 Decretum irritans quomodo annullet actum.
72 Decretum irritans sequitur naturam actus principalis.
73 Donatio facta absenti an possit acceptari, postquam donator mutauit statum.
74 Portio deficiens accrescit coniuncto.
75 Ius accrescendi datur inter coniunctos verbis.
76 Ius accrescendi non procedit in contractibus.
77 Verbum:vtrique: attribuit actam cuilibet in solidũ.
78 Verbum:cuiuslibet:quid importet.
79 Ius accrescendi quomodo locum habeat in dispositionibus inter viuos.
80 Hæres donatarij potest acceptare donationem ei factam.
81 Dominium acquiritur pupillis absentibus stipulante Notario.
82 Hæres succedit in vniuersum.
83 Hæres an possit iurare de voluntate defuncti.
84 Iurandi facultas transmittitur ad hæredes.
85 Coniunctus præsumitur informatus de facto coniuncti.
86 Pupillus an possit adire hæreditatem sine tutore.
87 Hæreditas euidenter lucrosa potest adiri à pupillo.
88 Aditionis vim habet gerere se pro hærede.
89 Adire hæreditatem satis videtur, qui declarat suam voluntatem.
90 Hæres censetur adire petendo creditum hæreditatis.
91 Voluntas declaratur etiam ex actu nullo.
92 Nullitas non potest allegari, nisi ab eo, in cuius fauorem inducta est.
93 Aditio hæreditatis quomodo probetur.
94 Minor potest restitui in integrum ad hæreditatem adeundam.
95 Donationes tot sunt, quot sunt personæ.
96 Substitutio facta post mortem quid operetur.
97 Substitutio vulgaris non datur post agnitam hæreditatem.
98 Verbum: quandocunque:in substitutionibus quid importet.
99 Substitutio compendiosa continet in se tres alias.
100 Donatio censetur simulata, si donator continuauit in possessione bonorum donatorum.
101 Simulatio non præsumitur.
102 Donatio quando præsumatur facta fauore familiæ.
103 Simulatio cessat in minore, & alijs similibus.
104 Pater est legitimus administrator bonorum filij.
105 Simulatio præsumptionibus euacuatur.
106 Simulatio excluditur coniunctione sanguinis.
107 Donatio quando non præsumatur fraudulenta.
108 Alienata per filium debent imputari in legitimam, & Trebellianicam.

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOn obstantibus subtiliter, & doctè motinatis censeo satis fundatam esse intentionẽ D.Caroli Antonij de Priolis ex Instrumento donationis factæ sibi, & eius fratri, & ipso vtroque eorum, & cuiuslibet eorum filijs per D. Thomam eius patrem, cuius donationis instru-
1 mentum reddit rem notoriam, & euidentem, quia dicitur probatio probata, & manifesta. latè *Tiraq.de retract.lign.§.2.gl.1.nu.20.Surd.decis.177.nu.4.Seraph.decis.1334.num.2. & ego dixi contr.36.num.31.*

Et quamuis regulariter prohibita sit donatio inter patrem, & filium, tamen accedente iuramento firmatur, prout omnes vno ore cõcludunt, & to-
2 tus Mundus ita seruat, vt per *Clar. §. Donatio q.8.nu.8.Tuscb.litt.D,concl.673.nu.25.27.Surd cons.76.nu.9.& cons.259.nu.15.Mart.Vot.220.nu.3.Borell.in summ.decis.de iuramento tit.60.nu.125.part.1.& de donat.tit.9.n.158.& seq.par.3.* vbi infinitos cõgerit *Giurba cons.54.nu.27.Cancer.var.lib.1.c.8.nu.91.Caualer.dec.648.nu.9.Amat.decis.Marcb.51.nr.*16.17.18.vbi plures adducit, & testatur de communi. In casu autem nostro, licet non adsit iuramentum tamen sæpè iteratur in dicto instrumẽ-
3 to clausula:sub vinculo immaculatę & sinceræ fidei, quæ operatur omnes effectus iuramenti ex

decreto

decreto Principis, excepto periurio, & fori mutatione, vt per *Cyriac.contr.322.n.35.par.2. & contr. 537.nu.7.p.3.Surd.conſ.131.nu.8.& conſ.469.n.28.*
4 Sicut etiam clauſula: *Pro iurato:* habet eaſdem vires, vt latè *dixi contr.for.2.nu.13. & contr.40. n.73.* & ita iuramentum tollit defectum inſinuationis
5 donationis, vt de communi *Socin. iun. conſil.118. nu.11.lib.2. Peregr.conſ.66.nu.40.lib.1. Seraph.dec. 746.n.5.7.& dec.801.n.3.9.* vbi dicit etiam, quod
6 iuramentum poteſt ſanare plures defectus. *Rot. etiam deciſ.723.nu. 84. vbi de communi par.6.diuerſ.* adeò vt de validitate donationis, quoad prædicta non ſit dubitandum.

Non obſtat quod donatio prædicta fuerit facta abſentibus, quaſi potuerit reuocari ante eorum ra-
7 tificationem per *text.in l.abſenti, ff.de donat.* quia hoc procedit in ſimplici donatione, non autem in ea, in qua Notarius ſtipulatus eſt, & acceptauit pro abſentibus, tunc enim acquiritur Ius abſenti,
8 etiam ante ratificationem irreuocabiliter, adeò, vt ſtante tali ſtipulatione, & acceptatione Notarij pro abſente donatori non liceat pœnitere, & ſine ceſſione acquiratur Ius abſenti. *Rol. conſil.19. num.16.17.& ſeq.lib.1.* vbi latiſſimè tractat & reſpondet omnibus contrarijs. *Ruin. conſ.47.num.2. verſic. Etſi licet libr.5.* vbi ait ſomnium ſibi videri
9 opinionem Caſtrenſis, qui putat requiri ratificationem. *Clar.in §.donatio q.13. num.2. Tuſch. litt.D. concluſ.637.nu.48.50.* vbi teſtatur de receptiſſima ſententia, *& concl.641.num.10.11.* vbi teſtatur de magis communi *latè Cacher. deciſ. pedem. 33.nu.4.* vbi dicit hanc opinionem in iudicando, & conſulendo eſſe ſequendam *Surd.conſ.305.n.15.& deciſ. 111.& 206.per tot.* vbi pulcbrè tractat, & docet
10 talem donationem poſſe ratificari etiam poſt mortem donatoris, & tollit omnem maculam, &c. *Mantic.de tacit.& ambig.conuent.lib.13.tit.8.d nu.13.per tot.* vbi latè probat adeò per ſtipulationem Notarij.

Ius abſenti acquiri, vt etiam ante ratificationem
11 poſſit ei præiudicari: *Ant.Coſta, conſ.7.nu.5.ubi ait hanc eſſe veriorem, receptiorem, & in praxi tenenda. Marc.Ant.de Amat.reſol.30. nu.4.* vbi per tres columnas pro hac parte plurimos cōgerit. *Rim.iun. conſ.242.num.7.* vbi refert, & ſequitur decem, & octo Doctores. *Idem cenſuit Cyriac.contr.322.num. 17.& ſeqq.* vbi plurimos congerit, & idem tenuit *Cancer.var. reſol.lib.1.de donat.cap.8.numer.43. Seraph.deciſ.427.nu.2. adeò,* vt non ſit dubitandum, quin hæc ſit magis communis DD. ſententia, quàm relatis ſexaginta ſeptem Doctoribus firmauit contra *Menoch. Fabius Turet.conſ.60.num.2.* quem ſequitur, & alios addit *Cyriac.d.contr.322. ſub nu.2. Gratian. dec.39.num.8. & diſcept.for.297. num.31.& deciſ.575.num.14. Magon. deciſ. Florent. 39.num.14.& deciſ.57.num.1. Rot.apud Farinac.deciſ.142.num.5.p.2. in poſth.* vbi dicit, quod opinio
12 Caſtrenſis aliter ſentientis eſt communiter reprobata, & ſaltem quoad Ius, & actionem perſonalem, & hyppotecam nemini eſt dubium, quin hæc acquirantur abſenti etiam ante ratihabitionem per ſtipulationem Notarij *Cacher. d. dec.33. num.12.verſic. Ius verò,* quod nobis etiam ſufficeret ad finem, ne Fiſcus hanc poſſet donationem impugnare, vel impedire, & ad rem facit *Felix alleg.39.numer.27.p.3.* vbi dicit ſtante ſtipulatione Notarij ſtatim validam, & irreuocabilem eſſe donationem, ſaltem quo ad donantem, quæ enim in contrarium adducuntur, procedunt reſpectu illius, pro quo Notarius ſtipulatus eſt, hic enim ante ratificationem non cogitur retinere, & poteſt dimittere, & non acquirere. *Surd. d.deciſ.111. num.6.Coſta.d.conſ.7.num.6. Rol.conſ.19. numer.28. lib.1.Burſat.conſ. 118.num.6.Ruin.conſil.126.nu.10. & conſ.172.nu.16.lib.1.Barz.deciſ.26.num.13.verſic. nec prædictis. Altograd.conſ.28.ſub numer.37.in addition.*

Et licet hoc ſit certiſſimum, tamen certius redditur,
13 quando in donatione adeſt iuramentum, quod ſupplet præſētiam partis, & efficit, quod ex ſtipulatione alteri facta acquiratur Ius abſenti, etiam ſi nullus ſit, qui pro eo recipiat, & ſine ceſſione actionem transfert. *Rol.d.conſ.19.num.29. & multis ſeqq.lib.1.* vbi multos allegat, & ante ratihabi-
14 tionem donatarij Ius ei acquiri probat *Gabr. de uerb.obl.concl.1.num.69. Decian.conſ.1.num.23.lib. 3.Gratian.diſcep.297.num.23. 24.27. Cancer. d.c.8. num.39. Rot.diuerſ. dec.683. num.3. par.1. Felix. alleg.38.num.27.part.3.Marc. Ant. de Amat. d.reſol. 30.num.9.*

Nec obſtat motiuum, quod donatio etiam acceptata, & ſtipulata per Notarium non habeat ſuam
15 totalem perfectionem, niſi ſecuta ratificatione, & acceptatione donatarij abſentis ex *Caſtr. conſil. 195.in 2.dub.lib.2. Rot. dec.12.num.3. & ſeq.par.1. recent.* quia iam ſatis oſtenſum eſt opinionem Caſtr. eſſe communiter reprobatam teſte *Crauet. conſ.252. num.2. & cenſuit Rot. in cauſ. Venetiarum cenſus 2. Decembris 1610. coram Lugdunenſi, & in una Romana donationis 21. Aprilis 1614.ut apud Farin.dec.poſth. 142.num.5.in fin. part.2.* Ideò non eſt attendēda d. deciſio in contrarium allegata, quia non fuit deciſio, ſed ſimplex votum, quod Rota non approbauit ſtantibus deciſionibus modo adductis, & doctrinis ſępius allegatis.

Non obſtat, quod ſaltem ad effectum acquiſitionis dominij, & poſſeſſionis neceſſaria ſit ratihabitio
16 donatarij abſentis, etiam ſi Notarius pro eo fuerit ſtipulatus teſte *Couar.in Rub.de teſtam.par.3.ſub nu.13. uerſ.* eſt tamen *latè Menoch. conſ.733. numer. 20.& ſeqq.Rot.diuerſ.d.dec.683.num.4.par.1.Far.d. deciſ.poſth.12.numer. 6.* Nam reſpondetur hoc verum poſſe cenſeri, & communem Doctorum opinionem in bonum ſenſum deduci, vt talis ratihabitio requiratur, vt dominium radicetur penitus in donatario, non tamen ideò ante ratihabitionē
17 per ſtipulationem Notarij, ita ius quæritur donatario abſenti, vt pro parte donatoris reuocari poſſit, vt tradidit *Couar. uar. reſ. lib.1.cap.14.nu.11. & in d.Rubr.de teſtam.p.3.ſub num. 13. Verſ.ex quibus dubio procul & uerſ.quibus minimè,* vbi ait quod communis opinio Doctor, in hunc ſenſum deducitur. Et ita dixit *Rot.d.dec.683.num.4.* vbi in hoc carro tenuit donationem reuocari nō poſſe, licèt requiratur acceptatio, quoad acquiſitionem dominij, & poſſeſſionis, & ad nemo *Anguill.conſ.30. num.*

num.313.vbi dicit tale Ius dici reuocabile ex par-
18 acceptantis, sed non dantis, quia quo ad eum di-
citur perfectus actus, sic etiam Socin.iun.cons.118.
numer.13.lib.2. vbi dicit, quod quando Notarius
pro absente acceptauit, & stipulatus est, donatio
19 non potest reuocari in præiudicium donatarij,
etiam ignorantis, adeò vt ei inuito amplius au-
ferri non possit, & concordat Decian. consil.39.nu.
144.libr.2. vbi dicit, quod donatio facta absenti
non potest per pœnitentiam reuocari etiam an-
tequam absens ratificet, quia hoc esset ei tollere
Ius ratificandi, pulchrè Intrigl.dec.20.nu.2. vbi di-
cit, quod si in donatione interueniat stipulatio
Notarij pro absente, ei acquiritur actio irreuoca-
biliter etiam non secuta ratificatione, & eum se-
quitur Cyriac.dict.contr.322.n.28.Mantic.de tac.&
amb.lib.13.tit.8.nu.14.vers. quia Notarius, & vers.
neque vbi dicit tali casu donationem non posse
reuocare donationem in præiudicium donatarij
etiam ignorantia, quia per stipulationem Nota-
rij fuit ei Ius acquisitum secundum omnes, sed si
fortè nolit acceptare, non cogitur retinere, quia
20 Iuri sibi acquisito potest renunciare, & concor-
dat Gratian. d.dec.39. nu.9.10. vbi per Notarij sti-
pulationem vult Ius acquiri absenti sine accepta-
tione, & donationem esse perfectam, licèt non
acquiratur inuito, & ante repudiationē dicit va-
lidam fuisse donationem. Idem Gratian. disc.297.
nu.31.vbi dicit, quod donatio sic facta non potest
reuocari, quamuis non fuerit ratificata, & recep-
tata in vita donantis, quod nobis sufficit, quia si
donatio facta per dictum D. Thomam eius filijs
non potest reuocari. Sequitur quod possit quan-
21 docunque etiam ex interuallo per donatarium
ratificari. Surd.d.decis.111.n.8.& dec.206.n.8.& 9.
Gratian.d.dec.39.nu.10. Cyriac. d.contr.322.nu.40.
vbi dicit, quod perpetuò potest ratificare. Seraph.
dec.801.nu.4.

Non obstat quod talis ratificatio sequi debeat re
integra scilicet dum adhuc viuit donans, & do-
22 natarius, alias mortuo donante inualida est ra-
tificatio, quæ non potest præiudicare his, qui ti-
tulo singulari, vel vniuersali bona sibi compara-
runt ex Castrens.d.cons.195. quem sequitur Peregr.
cons.100. in prima dubitatione lib.5. vbi plurimos
allegat.

Nam respondetur hanc sententiam esse reprobatā,
23 quia etiam mortuo donatore ante acceptationē
absentis, donatio, quoad donatorem omninò va-
lida est, & perfecta, nec reuocari potest, licèt ab-
senti quæsita non sit: c.si tibi absenti de præb. in 6.l.
Aristo.de donat. l.per fundum ff. de seruit. rusticorum
præd. ergo erit etiam perfecta quoad hæredes do-
nantis, qui cum repræsentent eius personam, non
24 poterunt donatario refragari, imò donationi sta-
re tenebuntur, sicut defunctus, vt pulchrè dixit
Couar.in d.rubr. de testam. par.3. nu.13.vers.quibus
minimè: sic etiam tenuit Clar.d.§.donatio q.13.nu.4.
Surd.dec.111.& 206.per tot.Peregr.cons.13.num.3.
lib.6.Socin.iun.cons.118.n.14.ad fin. lib.2. vbi dicit,
quod Ius donationis transit in hæredes donatarij
25 etiam antè ratificationem donatarij. Gratian.d.
discep.297.nu.31.Molin.de primogen. Hispan.libr.4.
c.2.nu.77.Iacob.Cancer.var.resol.lib.1.c.8.de donat.
nu.43.vbi alios allegat, pulchrè Sperell.dec.81.n.35.
vers.quia responderi, & n.36. vbi dicit veriorem, &
magis communem hanc esse Doctorum opinio-
nem, vt etiam post mortem donatoris possit à
donatario, acceptari donatio absensi facta.

Imò etiam mortuo donatario, licèt dominium for-
tè, & possessionem rei donatæ ante ratihabitio-
nem hæres eius nequeat sola ratificatione acqui-
rere, tamen quantum ad hoc, vt donatio valeat,
26 nec reuocari possit à donante, vtique actio vtilis
sine cessione acquiritur, & possunt hæredes do-
natarij ratam habere acceptationem Notarij no-
mine defuncti factam, quia in re, quæ ad hæredes
pertinet poterit hæres ratum habere, quod no-
mine defuncti fuerit factum, sic pulchrè Couar. in
rubr.de testam.par.3.nu.13.vers.at quantum, & idem
sentire videtur Clar.in d.§.donatio q.13.nu.4.Cyriac.
d.contr.322.nu.7.Peregr.cons.13. nu.4.lib.6.pulchrè
Rot.apud Farin.decis.posth.142. nu.7.p.2. vbi quod
aduersus opinionem Pauli de Castr. potest hæres
donatarij ratificare acceptationem talis dona-
27 tionis factam à Notario, & quod sæpius Rota ità
censuit: etenim in Fiscum transeūt omnes actio-
nes reales, & personales actiuè, & passiuè glos. per
illum tex.in l.nō intelligitur §. cum ex causa vbi Bart.
de Iure fisci.Bald.in l.fin.num.15.C.de contrahen. em-
ptione Peregr.de Iure fisci lib.5.tit.1.nu.53.& sic po-
terit conueniri ab hæredibus donatarij, vt tradat
28 rem donatam, quia respectu acquisitionis actio-
nis ad tradendum cessat omnis difficultas, quin
hæc transeat etiam ad hæredes donatarij. Rot.di-
uers.dec.decis.683.num.5.in fin. p.1. & apud Farin.d.
dec.posth.142. num.6. vers.dicebant Domini p.2. vbi
alios allegat.

Et sanè Ius acceptandi donationem, & acceptatio-
nem factā à Notario est trāsmissibile ad hæredes,
29 & sic hæres donatarii potest donationem absen-
ti factam, & à Notario stipulatam, & acceptatā
ratificare, & acceptare, & negotium, & donatione
ad se trahere, quia est materia transibilis, vt satis
probare videtur. Bart.in l.bonorum nu.3.ff.rem rat.
hab.Castr.in l.si sine §.si procurator. ff. eod.Corn.cons.
2.nu.3.4.lib.3.Alciat.cons.675. Peregr.cons.13.n.4.
lib.6.Menoch.cons.92.nu.73.lib.1.

Nec mirum, quia cum donatio rerum particulariū
sit titulus singularis, non vniuersalis, donatarius
eam transmittit ad suos hæredes etiam si eam
non agnouerit, quia ea quæ titulo singulari, &
30 non Iure hæreditario deferuntur, vt hic donatio,
etiam sine agnitione transmittuntur ad hæredes
l.si arrogator vbi Bart.nu.8.in fin.& nu.9.Bald.nu.5.
vers.item est.Ias.nu.14.ff.de adopt. Castr.in l.eum an-
tiquioribus nu.6.in fin.& Alex.nu.6. C. de Iur.delib.
Alex.cons.150.num.7.lib.2.Nicol.Noal.de transmiss.
cas.8.nu.22.& nu.135.& cas.10.nu.3.etenim actio
ad consequendum res donatas transit ad hæredes
31 donatarii non solum contra ipsum donatorem,
sed etiam contra eius hæredes, & successores vt
per d.Nicol.Noal.d.tract.de transmiss.Cas.44.n.7.

Vnde non obstat, quod re non integra, & postquam
Ius alteri est quæsitum, siue titulo singulari, siue
vniuersali non possit donatarius ratificare dona-
tionem

tionem ſibi abſenti factam etiam ſi pro eo Nota-
rius ſtipulatus fuerit *Caſtr.d.conſ.*195. nam reſpō-
detur hoc ſortè eſse admittendum, ſi ex titulo
ſingulari alicui ſit Ius quæſitum, non autem ſi ti-
32 tulo vniuerſali, etenim nihil refert, quod ante ac-
ceptationem fuerit in re donata Ius alteri quæſi-
tum, & ſic res amplius nō ſit integra, quia id pro-
cedit quando ex titulo ſpetiali eſset dominium
rei donatæ in alterum translatum, vt in ſingula-
rem ſucceſsorem *l. quoties C. de rei vendicat.* non
ſic eſt, vbi ante acceptationem Dominium fuerit
translatum in ſucceſsorem donatoris vniuerſa-
lem, qui ſaltem actione perſonali tenetur contra-
33 ctus, & donationes à defuncto factas exactè ſer-
uare, vt in verbis dixit *Couar. in d. Rubr. de teſtam.
p.3. nu.13. verſ. Hic verò diſputamus: quem ſequitur
Rot.diuerſ. d.dec.683. nu.5. p.1. & apud Seraph.dec.
472.nu.7.Tuſc.litt.D.concl.641. nu.14. vbi alios al-
legat Cyriac.contr.322.nu.5.* ſed ſic eſt, quod Fiſcus
34 publicatis bonis donatoris delinquentis nō ſuc-
cedit in eius bonis titulo particulari, ſed titulo
vniuerſali, quia licet non ſit hæres, ſuccedit ta-
men quaſi hæres, & habetur loco hæredis extra-
35 nei, in quem tranſeunt iura, quæ in hæredem ex-
traneum tranſire poſſunt *ad tex. in l. ſi tutorem C.
de vi pub. gloſ. per illum text. in l. non intelligitur §.
cum ex cauſa de Iure fiſci Grammatic. conſ.7. num.1.
Menoch.conſ.101.nu.15.& conſ.1253.num.7.8. pul-
chrè Peregr.de Iure fiſci lib.3.tit.1.n.53.54.* vbi alios
allegat. *Gratian.diſc.304.nu.19. Maſtrill. deciſ.277.
nu.7.Caball.reſol.crim.caſ.40.nu.27.Giurb.conſ.55.
n.14.* vbi alios allegat, ergo Fiſcus ſuccedēs dicto
36 donatori titulo vniuerſali tenetur adimplere do
nationem prædictam, & ſicut verus hæres dona-
toris non potuiſſet reuocare dictā donationem vt
latè per *Cancer.var.reſol.lib.1.c.8.n.41.* multò mi-
nus id poterit Fiſcus eius ſucceſſor vniuerſalis,
qui tenetur ſeruare obligationes delinquētis an-
te delictum contractas, cum vtatur eodem Iure
quo hæres extraneus. *Gratian.d.diſcep.304.n.19.*
Et in ſpecie, quod Fiſcus ſuccedens donatori pro-
pter eius delictum non poſſit reuocare donatio-
37 nem ab eo factam eius filio antequam delinque-
ret, vt poſt *Carpan. ad nouas Mediol. conſtit. c. om-
nium, & Guazzin.de Confiſc.concl.23.limit.25. n.29.*
dixit in terminis *Giurb.conſ.55.nu.10. verſ.nec vis,
& ad rem Peregr. d. tit.1. nu.92.* vbi in fortioribus
38 terminis, quod Ius reuocandi donationem inter
viuos ex pactione ad voluntatem donatoris ad
Fiſcum non tranſit & latius hoc probauit. *Giurb.
conſ.54.nu.43.& conſ.55. num.10.* vbi plenè? ergo
cum donator nunquam reuocauerit donationē
prędictam, nec Fiſcus eam poſſit reuocare, ſequi-
tur omninò, vt ea ſit adimplenda, & obſeruanda,
imò ſuſtineri poteſt, quod etiamſi res non ſit in-
tegra, quia antè ratihabitionem donatarij alicui
ſit Ius quæſitum, adhuc nullum præiudicium
donatario fieri potuerit, quia cum donator ſtan-
te ſtipulatione Notarij, & acceptatione non po-
tuerit donationem reuocare, ſemper dicitur res
integra etiam ſi donator de re donata in alium
diſpoſuerit, quia id pro non facto habendum eſt
39 quoad præiudicium prædicti donatarii, & ſic ra-
tificatio eius tanquam facta re integra ſemper
fieri potuit *vt per tex. in l. bonorum ff. rem ratam
haberi. Bart. & DD. in l.ſi is, qui pro emptore de vſu-
cap.* dixit in termin. *Roland.d.conſ.10.nu.47.verſ.Po-
ſtremò lib.1.pulchrè Socin.iun.conſ.118. nu.19.lib.2.
Rubeus conſ.117.nu.8. Crauet.conſ.252.nn.2.Goza-
din.conſ.87.n.14.Pariſ.conſ.96.n.135.& ſub n.142.
lib.3.Surd.deciſ.206.nu.5.verſ.ſine donatio.* Qui lo-
quuntur in terminis, & quando res in alium fuit
translata ante rati habitionem donatarij, & vo-
lunt, quod adhuc ille poſſit eam ratificare, & pe-
tere bona donata, quia ei non potuit præiudicari.
Ideò ſicut donator non potuit in præiudiciū do-
natarij alienare bona donata contrahendo, ita
40 neque poteſt illi præiudicare delinquēdo *ad tex.
in l.ſi filius C.de bon.proſcrip. Bart.in l.ſi finita §.ſi de
vectigalibus nu.12.ff.de damn.infect. Alex.conſ.23.
nu.6.lib.1.Molin.de primogen.Hiſpan.lib.4.c.11.n.7.
pulchrè Giurb.d.conſ.55.n.12.verſ. econtra.* Ergo Fi-
41 ſcus non poteſt vigore publicationis bonorum
donationis retinere, aut occupare bona, quę mul-
to priùs donauerat filiis ſuis, & hæc multò verio-
ra ſunt, vbi donans obligauit bona ſua pro obſer-
uatione donationis, vt hic, quia tunc donatarius
eſt præferendus etiam ſecundo donatario, cui
facta eſſet traditio, etſi primus donatarius non
poſſideret, poſſet petere bona donata per Saluia-
num interdictum, vt pulchrè *Socin.iun. d.conſ.118.
n.19.verſ.quo caſu, & verſ.& iſta lib.2.* & ſic appa-
43 ret, quod donatarius poteſt ratificare & agere
ad bona donata etiamſi titulo ſpeciali in alium
eſſent translata.
Hæc quidem omninò ſufficere poſſunt ad tollēdum
omne dubium, cura potuerit donatarius ratifi-
care donationem prędictam poſtquam bona do-
natoris fuerunt confiſcata, tamen ſi adhuc rema-
neret ſcrupulus eò quod Iudex perſiſtat in ea ſen-
tentia, vt dominium, & poſseſſio non acquiratur
donatario, niſi poſt ratificationem, adhuc hæc
difficultas ceſsat in caſu noſtro, & tollitur ſecun-
dum concluſionem ab omnibus receptam, quæ
eſt, quod nos verſamur in donatione facta infan-
tibus, vel pupillis, quibus quæritur dominium ex
ſtipulatione Notarii, quando adeſt conſtitutum,
44 vel præcarium, vt hic, etiam ante apprehenſione
rei donatæ vel ratificationem *vt per tex. in l.4.iun-
cta l.1.& duab.ſeqq. ff. rem pupil.ſolu.for.Bald.in l.ſi
quis emancipatum n.2. C.de donat. Alciat.conſ.112.
n.14.Pariſ.conſ.69.n.148.lib.3.Rol.d.conſ.19.n.16.
verſ.& 1.mouetor.lib.1. Tuſch. d.litt.D, concluſ.641.
n.26.27.Boſell.in ſumma deciſ.tit.10.de donat.n.176.
par.2.pulchrè Rota. deciſ.683.nu.6.par.1.* vbi dicit,
quod hæc limitatio placuit Doctoris ad tollen-
dam omnem dubitationem. *Seraph.dec.472.nu.8.
Cancer.de donat.d.c.8.nu.58.Farin. d.deciſ.12.n.18.
par.1. in recent.* & in hoc omnes doctores concor-
dare videntur, ergo ſequitur non eſse faciendum
fundamentum in propoſita difficultate, quia cū
hęc donatio fuerit facta infantibus, & pupillis ab-
45 ſentibus ſtipulante, & acceptante pro eis Nota-
rio, dominium fuit eis acquiſitum etiam ante ra-
tificationem; Ideò in Fiſcum nihil tranſire po-
tuit.

Vnde

Vnde non obstat alterum motiuum de decreto Me-
diolani circa donationes, quod dicitur obseruari
etiam Parmæ, in quo statuitur, quod donationes
45 rerum immobilium non valeant nisi tam do-
nans, quam donatarius iurent donationem esse
veram, & non fictam neque simulatam, aut frau-
dolentem, sed sinceram, & bona fide factam, vt
legitur in eo decreto quod habemus apud *Car-
pan.ad stat.Mediol.c.342.p.1.*

Nam respondetur, quod hoc non procedit in dona-
tione facta absenti, quia licèt pro parte donatarii
non fuerit iuratum nihilominus donatio valet,
vt expressè legitur in *dicto decreto in vers. saluo* de
quo non est dubitandum, tum quia in verbis di-
cit, quod valeat, tum quia dictio illa: saluo: id im-
portat, cum sit exceptiua, & limitatiua præce-
47 dentium, & propterea diuersum Ius inducit, latè
Barbos. de dictionibus vsu frequen. dictione 256. &
probatur *per l.1.de reg.iur. l. in his & l. ius singul.de
leg.* ex quibus probatur exceptionem probare re-
48 gulam in contrarium, & in terminis illius decre-
ti *Carpan.ad stat.Mediolan.d.c.324.num.219.* dicit,
quod potest donari absenti validè sine tali iura-
mento, dummodò illud sequatur & hoc rationa-
bile est, quia etiam Iurecommuni donatio absen-
ti facta pro eo stipulante Notario est valida ante-
49 quam ratificetur à Donatario vt latè per *Surd. d.
dec.111.nu.6. & Gratian.d.dec.39. nu.10.* vbi clàrè
hoc dicunt & nos latiùs supra ostendimus.

Nec obstat, quod idemmet decretum subiungat
dummodo, *quando donatarius voluerit talem dona-
tionem acceptare iuret, vt suprà per aliud Instrumen-
tum.* Nam per hoc non sequitur, quod validitas
donationis stet in suspenso, donec donatarius iu-
ret, sed benè, quod resoluatur, nisi iuret, quia illa
dictio, dummodo, non importat conditionem
suspensiuam. Sed potius modum, vel ad summũ,
50 conditionẽ resolutiuam, cum post donationem
iam factam impleri debeat, sic propter Doctri-
nam *Bald. in c.dudum il secondo nu.27.de elect.Ias.in
l.si testamentum nu.3. C. de instit. & substit. Dec.cons.
327.n.3.vers.nec prædicta Tiraq.de retract.consang.
§.8.gloss.8.nu.1. Seraph.dec.349. nu.1.2. Zuccard.in
l.1.n.173.C.de pact. Amat.decis.Ferrarien.51. in fin.
Gratian.disc.124.n.10.Molin.de Primogen.Hisp.li.2.
c.15.numer.28. Rota in vna Ferrarien.hæred. 5.Maij
1631 latè Menoch.cons.134.n.36.37. 38.* vbi plenè
hoc probat, & docet modum esse, quando imple-
ri debet post actum, & dispositionem factam, non
51 autem in ipso actu, vel antè, prout euenit in casu
nostro, vbi quando donatur absenti, requiritur in
dicto decreto, quod posteà in acceptatione do-
natarius iuret, vt suprà per aliud Instrumentum:
omissio enim solemnitatis donationis deben-
tis sequi post actum non vitiat, etiamsi in statuto
adsint verba, quod actus alias non valeat, quia id
interpretatur non suspensiuè, sed quoad effectum
52 vt possit actus irritari, si forma non seruetur, &
interim non impedit actus validitatem, vt latè
per *Alderan. Mascard. de stat. interpræt. conclus. 9.
n.45.& seqq.vbi alios congerit.*

Nec vis est facienda in absurdo allegato, alia est
enim ratio nullitatis actus, quando ambo con-
trahentes sunt præsentes donationi, & donatarius
non iurat secundum formam in d. decreto præ-
scriptam, quia tunc certum est nolle obseruare
dictũ decretum, & ideò illius beneficio gaudere
non debet, & propterea non est mirum, si eo casu
nulla ab initio est donatio, quando verò donata-
rius est absens, non intrat huiusmodi ratio, quia
potest ex post facto obedire decreto, & seruare
eius solemnitatem, & propterea non erat iustum
inualidam pronunciare donationem antequam
constaret, an vellet iurare iuxtà formam Decreti,
53 quia nullitas solet esse pœna contrafacientis for-
mæ, quæ non est imponenda ei, qui non est in
culpa, & de quo non constat, an velit implere.

Hic autem donatarius iste per aliud Instrumentum
acceptauit donationem prædictam, & iurauit ad
formam decreti, vt legitur in Instrumento in quo
etiam cum eo iurauit eius Mater modo in dicto
decreto descripto. Ergo perindè est, ac si ab initio
54 ratificasset, & prout ex tunc, non prout ex nunc
valet actus, qui ab initio validus fuit, vt inquit
*Surd.d.dec.206.n.8. Gratian.discep.963.n.3.& seqq.
par.5.Rot.diuers.dec.82.n.12.13.p.6.Plot.d.cons.54.
n.8.vbi in terminis dicti Decreti* loquitur.

Nec obstat quod dictus Donatarius esset Pupillus,
& dandus illi esset tutor, non curator ad iurandũ,
& ratificandum dictã donationem quia in fauo-
rabilibus, & actu delectabili, qualis est donatio,
55 Pupillus existens in ætate suprà infantiam potest
vtiliter contrahere, & vbi stipulari etiam sine so-
lemnitatibus *§.1. instit. de auctoritat.tut.§.Pupillus
Inst.de inut.stip.l.1.§.furiosum de act.& oblig. l.neq;
C.de contrahen. stip. Galganet. de tutel. & cur. lib: 2.
tit.22.nu.3.& lib.3.q.44.nu.4.* vbi hoc benè decla-
rat, quia Pupillus habetur pro habili in omnibus
56 concernentibus eius fauorem. *Ias.in l.contrà n.2.
ff. de pact. & potest adiurandum* admitti. *Bart. in l.
qui iurasse nu.3.vbi Iason.num.1.ff. de iure iur.* Ergo
etiamsi non sint seruatæ solemnitates iuris in
constituendo tutorem, nihil refert, cum per se
actum ad sui fauorem explicare potuerit, & ma-
ximè in acceptanda donatione, pro cuius ratifi-
57 catione sufficit scientia, & animi declaratio,
quandocumque facta. *Surd.d.decis.111.nu.7.in fin.
& dec.206.num.11.& cons.355.nu.18.& cons.231.
n.16.Tusch.lit.D.concl.641.nu.37.Canaller.dec.12.
n.2.Farinac.d.dec.posth.142.n.7.p.2. Sperell.dec.81.
num.19.*

Imò dicendum videtur illud decretum Mediolani,
quod requirit acceptationem donationis ab ab-
sente cum iuramento non habeat locum in do-
natione facta infanti, prout in casu nostro, quia
infans non est doli, nec fraudis, vel simulationis
capax. Et in eo cessat omnis peruersa suspicio,
quæ fuit ratio finalis statuti, ideò cessante eius ra-
58 tione, cessat etiam eius dispositio, vt in terminis
dicti decreti dixit *Carpan. ad stat. Mediol.d.c.324.
n.219.p.1.* Etenim in dispositione generali statuti
non comprehenditur Pupillus, & multo minus
59 infans, nisi de ijs fiat specialis mentio, & eadem
militat ratio, vt per *Bald.in cons.135.nume.6.lib.3.
Tusch. litt.P.concl.976.num.2.Surd.decis.49.num.9.*
Sed dictum decretum non facit mentionem de
Pupillo,

Pupillo, & ratio eius non militat in eo, ergo nec eius diſpoſitio locum habere poteſt *c. cum ceſſante de appell.cum vulg.*

Neque obſtat, quod pro Infante poſſit eius Pater
60 acceptare donationem, & iurare, vt dixit *Carpan. d.c.324.num.19.& 223.* tum quia verbum poteſt:
61 non importat neceſſitatem, ſed liberam voluntatem *l.ſapè de officio præſ. gloſſ. in c.ſtatutum verbo poſſit de reſcript. Gratian.diſcep.146.nume.15. Farin. dec.329.num.3.p.2. recen.* tum quia hic cum Pater
62 fuerit donator, nō potuit fungi officio acceptoris, quia actio, & paſſio non cadunt in eodem ſubiecto *l. Vranius ff. de fideiuſſoribus Iaſon, & Decius in l.debitori C.de pact. Menoch.conſ.271.nu.73.* & propterea videtur, quod Mater donatarij potuerit iurare in defectum Patris cum ad ipſam ſpectet
63 mortuo Patre habere curam filiorum maximè infantium *Federic.de Sen. conſ.254.n.6. verſ.ſed pone.Tuſch.l.M.concl.106. nu.1.* Verum cum ipſe Pupillus in acceptatione prædicta iurauerit ad formam dicti decreti, non eſt dubitandum de validitate dicti donationis per ea, quæ ſupra diximus, & quatenus expediens ei videatur, poterit de nouo acceptare dictam donationem, & iurare, quia nullum Epiſcopus ei præſcriptum eſt, & vidimus, quod quādocunque id facere poteſt, cum ſit actus merus declaratorius eius voluntaris.

Nec obſtat exemplum de donatione, quod ſi non fuerit inſinuata iuxta *l.ſancimus C.de donat.* dicitur
64 eſſe nullla ab initio, itavt inſinuatio ſubſequens non faciat eam valere, niſi prout ex nunc *Bart. in l.Modeſtinus, ff.de donat. Aretin. conſ.123. nu.4. Menoch.conſ.292.n.2.* qui alios allegat. Nam reſpondetur non valere hoc argumētum ab inſinuatione ad ratificationem, & iuramentum propter diuerſitatem rationis, licèt enim hæc æquiparentur, quo ad cauſam finalem, quia vtraque proui-
65 ſio facta eſt ad tollendas fraudes, & ſimulationes, non tamen quo ad cauſam efficientem, quia ratio propter quam donatio inſinuata reconualeſcit, vt ex nunc, non autem vt ex tunc duplex eſt, altera quia donatio inſinuanda non dicitur perfecta, ſed perficitur ſtatim facta ipſa inſinuatione, altera, quæ & fortior eſt, quia donatio antè inſinuationem dicitur actus conditionalis, & ſtat in
66 ſuſpenſo, donec ſequatur inſinuatio. Et ideò euētus iſtius conditionis non retrahitur prout pulchrè, & latè docet *Rebuff.in comment.ad conſtit.reg. tom.1. trac.de donat. gl.6.* vbi dicit, quod donatio ante inſinuationem eſt imperfecta, non comple-
67 ta, & pro non facta, & incipit habere effectum à die quo inſinuatur, & dominium ſtat in pendenti & non transfertur ante inſinuationem, & melius hoc docet probans vtramque rationem *Menoch. d.conſ.282.nu.3.4.5.* vbi allegat Iura, & authoritates, quas non repeto. Illæ autem rationes non accommodantur caſui noſtro, quia in donatione
68 facta abſenti, ſtipite pro eo Notario ſatis vidimus actum eſſe perfectum, antequam ſequatur ratihabitio vel iuramentum, vt per *Surd.d.dec.111. n.6. vbi de communi teſtatur Gratian. d.deciſ.39.n.8.* cum alijs ſuperius allegatis. Nec etiam talis donatio dicitur conditionalis ante ratihabitionem conditione ſuſpenſiua, cum appateat eſſe purè concepta. Et quamuis poſſit reſolui, ſi non ſequatur ratihabitio, & iuramentum non tamen per
69 hoc tollitur, quominus ſit pura, vt per *Fontanell. deciſ.224.n.20.* vbi alios allegat. Et conferunt tradita ſuperius de illa dictione, dummodò, vbi oſtēſum eſt per eam non importare conditionem ſuſpenſiuam. Et ideò non eſt dubium, quin hæc noſtra donatio fuerit valida ſecuta ratihabitione, &
70 iuramento donatarij ex tunc, non prout ex nunc, quia vt dixit *Plot. in terminis in d.conſ.54. num.28.* perindè eſt, ac ſi in actu donationis in principio fuiſſet factum iuramentum: ergo ceſſat argumētum ab inſinuatione ad ratificationem, & iuramentum.

Nec obſtat decretum irritans, quod ſolet actum retroreddere nullum, quia non procedit, quando
71 apponitur poſt actum perfectum, & validum tūc enim reſoluit, ſed non ſuſpendit, vt per *Maſcb. d. concl.9.n.45.& ſeqq. Barboſ.de clauſ.clauſ.40. nu.6.* Et quia etiam decretum irritans non ampliat diſpoſitionem penitentialem, ſed tanquam acceſ-
72 ſorium illius naturam ſequitur, vt probat *Barboſ. d.clauſ.40.n.47.* vbi allegat multas Rotæ deciſiones. Sed in caſu noſtro donatio fuit ab initio valida, vt probauimus, & in ipſo decreto in verſ.ſalua talis declaratur in illis verbis. *C. ſi talis donatio fiat abſenti, tunc valeat talis donatio, licet pro parte donatarij non fuerit iuratum.* Ergo decretum tanquam acceſſorium illius efficere nō poteſt, quod medio tempore donatio ſit inualida.

Nec obſtat, quod donatio prædicta non potuerit
73 acceptari poſt mortem donatoris, neque poſtquam donator ſtatum mutauit vt per *Bald. conſil. 167.nu.5.lib.5.& per Plot.d.conſ.54.nu.27.28.Carpan.ad ſtat.Mediol.d.c.347.nu.214.& 215.* quia reſpectu Baldi ipſe loquitur de inſinuatione de qua diximus non procedere paritatem cum ratihabitione, ex diuerſitate rationis quoad alios verò iam reſponſum eſt totam machinam huius concluſionis eſſe fundatam *in d.conſ. Caſtr.195. libr.1.* quod oſtendimus eſſe communiter reprobatum, cum verius ſit, & acceptius poſſe donationē huiuſmodi acceptari poſt mortem donatoris, vt per *Surd.d.deciſ.111.& d.dec.260. per tot. Sperell.d. deciſ.81. ſub nu.35.* cum alijs ſupra allegatis. ſicut etiam oſtenſum eſt, quod poſt mortem quoque donatarij poſſint eius hæredes acceptare.

Non obſtat ſecundum principale motiuum, quod donatio prædicta ſaltē ſit inualida reſpectu medietatis, quæ ſpectabat ad D.Alexandrum Mariā filium donatoris, qui nunquam illam acceptauit, nam reſpondetur quod portio deficiens præd. D. Alexandri pertinet ad dictum D. Carolum Anto-
74 nium per Ius accreſcendi, vel non decreſcendi, ſtantibus verbis donationis: *pro dicto D.Carolo, & Alexandro, & pro vtroque eorum, & cuiuslibet eorum filijs.* Etenim non eſt dubium, quin ſint con-
75 iuncti re, & verbis, inter quos ſecundum omnes datur ius accreſcendi, vel non decreſcendi non ſolum ante, ſed etiam poſt quæſitam portionem *Gratian.diſcep.807.n.25.* Et quamuis in contracti-
76 bus non ſit locus iuri accreſcendi *l.ſi mihi, & Titio*

tio de verb.oblig. Tamen id procedit in contractibus stricti Iuris, non autem in contractu bonæ fidei, prout est donatio. *Mantic.de tac.& ambig.li.22. tit.34. num.*10. vbi alios; sicut non procedit in contractu, vbi adest iuramentum, vel in quo quis alteri potest stipulari, prout sanè potest Notarius ità *Anchar.Reggien.q.38.num.6. & in fin.lib.*1. *quem sequitur Tusch.litt.I,concl.*367.*nu.*9.10.

Accedat, quod in contractibus bonæ fidei potest esse locus Iuri accrescendi, si verba id importent, vel significare possint ad mentem contrahentis, prout hic, vbi donator videtur in solidum donasse D. Carolo Antonio, & Alexandro fratribus verbis: *Pro vtroque eorum & cuiuslibet eorum filijs* nam

77 verbum pro vtroque hic est distributiuum, & attribuit actum cuilibet in solidum, vt per *Vin.communium opin.lib.9.tit.34.nu.65.octau.Vulpel.de praeposit.& ad verb.signif.sub dict. vterque pag.*135. quod confirmatur ex seqq. verbis: *& cuiuslibet eorum fi-*

78 *lijs* verbum enim cuiuslibet tribuit actum cuiq; insolidum, vt *per Dec.consl.*326. *num.*2. At quando contractus seu dispositio inter viuos tribuit plu-

79 ribus aliquid insolidum, tunc est locus iuri accrescendi, siue non decrescendi etiam in contractibus, vt post *Bald.in l.vnica C.quando non peten.par. dixit pulchrè Abbas in consl.*103.*sub nu.*2.*p.*2.*Dec.d. consl.*326.*nu.*2.*Mantic.d.tit.* 34.*nu.*5. Vnde cum dictus D. Alexander iam mortuus per concursum nullam fecerit partem, totum suo marte percepit, & percipere potuit dictus D. Carolus Antonius, vt tradunt communiter *DD.in d.l. reconiuncti ff.de legat.*3. & ideò non est quærendum, an dictus D. Alexander iurauerit ad formam dicti decreti, quia ei nihil quæsitum fuit, & sufficit iuramentum dicti D. Caroli Antonij, ad quem totaliter bona donata peruenerunt, non concurrente eum eo dicto D. Alexandro.

Deinde respondetur, quod dictus D. Carolus Antonius vti hæres præd. D. Alexandri eius fratris potuit etiam pro parte illius dictam donationem acceptare, licèt contrarium teneat *Plot.d.consl.*54. *n.*27.28.*Carpan.ad stat.Mediol.d.c.*324.*n.*214.215. quia iam satis visum est veriorem, & magis communem esse alteram Doctorum opinionē, quod

80 hæres donatarij possit acceptare donationem ei factam, licet absenti, stipulante pro eo tamē Notario, vt per *Socin.iun.d.consl.*118.*n.*14. *ad fin. lib.*2. *Cancer.de donat.d.c.*8.*n.*43. cū alijs supra adductis, quod maximè procedit respectu actionis personalis obligantis ad tradendū rem donatam *Rota diuersl.d.dec.*683.*n.*5.*p.*1. cum alijs superius adductis, vt diximus in vers. Imò etiā mortuo, & seqq. quod non repeto, quia de hoc nemo dubitat.

Quinimò in casu nostro non fuit opus tali acceptatione quia versamur in donatione facta infantibus, & Pupillis, quibus stante stipulatione Nota-

81 rij, & clausula constituti acquiritur dominium, etiam ante ratificationem, vt per *Rot. d. dec.*683. *n.*6.*p.*1.*Farin.d.dec.*12.*num.*18.*recent.Cancer.d.c.*8. *num.*58. sicut latius suprà ostensum est, ideò sicut Infans donatarius acquisiuit dominium etiam ante ratificationem, ita non est dubium quin illud transmiserit ad suos hæredes qui succedunt

82 in eius Ius vniuersum *l. hæreditas de verb. signif. cum vulg.Nicol.Noal.d.tract.de transmiss.c.*7.*n.*135. cum alijs supra adductis, quæ meo Iudicio sufficere debent ad tollendam omnem maculam.

Non obstat, quod hæres donatarij non possit iurare de voluntate, & conscientia defuncti eò, quod in

83 actibus merè personalibus nō est concessum hæredibus, quod conceditur defuncto, secundum *gloss. Bart. & Alex.& alios DD. in l. inter stipulant. §.primo, de verb.oblig. l.idem Pomponius §.primo, ff. de rei vendicat. Dec. in l.hæredem numero septimo, de reg.iur.*

Nam respondetur, quod sicut dictus D. Alexander Maria vti infans, & Pupillus non tenebatur iurare, quia pro eius parte nulla fraus, vel simulatio præsumi poterat, vt *per Carpan.dict.loco,* & decretum illud de iurando non comprehendit infantem, vel Pupillum, vt satis ostensum est superius in versiculo. Imò dicendū sit, id eò multò minus eius hæres ad hoc tenebitur.

Deinde respondetur, quod etiam facultas iurandi delata à statuto, vel lege transmittitur ad hære-

84 des, qui iurare poterunt, sicut poterat defunctus, vt per *gloss.in l.pen.§.fin.vbi Castr.numero tertio, Angel. numero secundo. Alex.numero sexto. Ias.numero quinto.Socin.num.*4.5.*ff.neque eum. Afflict.dec.*169. *num.*7.8. *Rum.consl.*35. *numero decimo, libro quinto. Crauet.consl.*287. *numero septimo, vers. Postremò.Nicol.Noal. d.tract.de transmission. cas.*54. *numero* 3.4. quod maximè procedit in casu nostro, vbi dictus D. Carolus Antonius poterat esse ità informatus de hoc negotio, & melius, quam dictus eius frater defunctus, cum esset socius in donatione, & persona ei valdè coniuncta, & staret in communi

85 habitatione, ex quibus præsumitur informatus, & qui dicit non fuisse informatum, id probare debet, vt *per Nicol. Noal.dict.cas.*54.*numero decimo primo, decimo secundo, decimo tertio,* vbi clarè hæc dicit, sed ego verè puto, quod neuter eorum obligatus fuerit ad iurandum propter eorum infantilem ętatem, cessante in eis pręsumptione fraudis, & simulationis, & satis fuisse, quod eorum Pater iurauerit in actu donationis eam fuisse veram, & non fictam, vel simulatam, quia tantum pro eius parte dubitari poterat.

Non obstat, quod dictus D. Carolus Antonius non potuerit tempore ratificationis quo vix excesse-

86 rat infantiā, adire hæreditatem dicti eius fratris prædefuncti sine Tutore ad *tex. in l.cum vna §.tutori de appell.& relat. vbi Bart. & DD. in l. curatorem.vbi Bart.Cuman.& alij ff.de auct.tutoris.*

Nam respondetur id posse procedere in hæreditate quæ potest esse damnosa, non autem in ea, quæ est merè lucrosa, & euidenter vtilis ipsi Pupillo, vt hic, vbi tractatur de acceptanda donatione, quæ dicitur actus delectabilis, siquidem Pupillus

87 etiam solus potest sine tutore suam conditionem facere meliorem, & acquirere, & seruare contractum ab eo nulliter factum, si vtilis ei fuerit adeò vt in hoc ei nemo contradicere possit, vt latè *per Tiraquell. de legib. connub. in verb.de Io: Marc. gloss. sexta, numero sexagesimoquinto,*66.67. 68.*vbi adducit Iura,& rationes et Galganet.de tutel, lib.*2.

lib.2.tit.22.nu.3.& lib.3.q.45.num.4.5.6. vbi vide. Solus enim repudiare non poteſt, agnoſcere tamen bonorũ poſſeſſionẽ poteſt. *Galganet.d.tract. lib.2.tit.2.nu.4.*

Non obſtat, quod in ipſa ratificatione dictus D. Carolus Antonius non dixerit ſe adire hæreditatem dicti eius fratris, quia ſi non dixit expreſsè, ſaltem tacitè hoc fecit, & per neceſſariam conſequentiam, quia cum in acceptatione dictę donationis dicat, quod D. Thomas eius Pater donauit prædicta bona ambobus fratribus, & nihilominus ipſe abſolutè acceptet dictã donationem, & bona donata, abſque dubio geſſit ſe pro hærede, & ſe immiſcuit in hæreditate fraterna, acceptando totum, & ſic habetur pro adeunte, quia im-
88 miſcere ſe, ſeu gerere ſe pro hærede habet vim aditionis *ad text. in l. pro hærede ff. de acqui. hæred. cum vulg.* & ad rem pulchrè facit *Seraph.deciſ.856. numero nono,* vbi ex acceptatione cuiuſdam mandati arguit in neceſſarium antecedens acceptationem hæreditatis, quia eſt actus, qui geri non poteſt citra nomen hæredis; Nam ad adeundum
89 ſufficit ſola voluntas adeuntis aliquo actu externo declarata *l. Paulus ff. rem ratam haberi l. recuſari de acquiren. vel omitten. hæred. Bald. conſil. 236. in principio lib.1.* & petendo creditum hære-
90 ditatis, vt hic cenſetur adire *Aretin.conſil.137.in prine.* adeò vt ſecundum omnes ſufficiat animi declaratio, & ideò dicendum eſt dictum Dominum Carolum Antonium ſatis explicaſſe ſuam voluntatem adeundi hæreditatem fraternam, dũ acceptauit donationem ad commune commodum factam, & maximè quia in mandato facto ad petendam donationem prædicti vt in proceſs. fol.103. dixit expreſsè ſe facere dictum mandatum etiam vti hæredem dicti eius fratris, quod licèt ſupponat iam eſſe hæredem, tamen ſatis eſt ad declarandam eius voluntatem, quod velit dictam hæreditatẽ adire quod ſatis eſt, vt habeatur pro adeunte hæreditatem maximè, euidenter lucroſam.

Verùm demus etiam, quod nulliter, & inualidè prædictus D. Carolus Antonius adierit hæreditatem fraternam ommiſſa auctoritate Tutoris, tamen id nihil eſt, nec illi nocere poteſt, quia etiam actus
91 nullus declarat voluntatem agentis *per tex. in l. fin.C.fam.erciſcun.Socin.conſ.8.nu.31.volum.3. Natt. conſ.306.num.8. Surd.conſ.342. num.13.* Etenim vi eius electione eſt, vel ſtare tali aditioni, & contra-
92 ctui, vel eius nullitatem allegare, quia nullitas eſt inducta in eius fauorem, & non poteſt ab aliquo allegari, niſi eo volente, vt per *Surd.deciſ.70. n.18. & per plures ſeq. Galganet.de tut.lib.3.q.45.num.5.* vbi ad rẽ alios multos adducit, & propterea ſiue validè, ſiue inualidè hæreditatem prædictam adiuerit, habetur pro adeunte in ſui fauorem, cum ſatis ſit per prædicta ſuam declaraſſe volunta-
93 tem, exindè enim probatur aditio hæreditatis, vt per *Bald. conſ.263. per tot.libro primo*, vbi latè de hac materia, & non eſt dubium, quod agens vti hæres cenſetur adire *Caſtrenſ.conſ.138.in fi.li.2.*

Et quatenus dubium eſſet de validitate dictæ aditionis, & acceptationis, cum dictus D. Carolus Antonius adhuc ſit minor vigintiquinque annis,
94 poteſt reſtitui in integrum ad hæreditatem illam adeundam, acceptandam, vt patet *ex l. & ſi ſcire §.ſed quod Papinianus in princ, l. ait Prætor §. fin.ff.de minor.& in l.prima, §.1. ff.de colat.bonorum l.1.& l.2. C.ſi vt ommiſſa hæreditat. Odd. de reſtit.in integrum p.2.q.63.art.1.numero primo, Galganet.d. tract.de tutel.lib.2.tit.12.num.3.in fin.* vbi loquitur de Pupillo.

Verum dictus D. Carolus non indiget his auxilijs, quia ab ipſo donatore in ſubſtitutionibus factis, vocatur etiam ad portionem fratris, quia in donatione cũ ſubſtitutionibus & fideicõmiſſis tot
95 ſunt donationes, quot ſunt perſonæ, & omnes recognoſcunt rem donatam à donatore vt per *Gratian.Diſcep.for.256.nu.10.Menoc.conſ.1153.nu.53. Seraph.dec.436.n.18.Rot.diuerſ.dec.203.nu.21.p.6. Fontanell.dec.55.nu.15.*

Etenim hi fratres cẽſentur inuicem ſubſtituti, ſtantibus ſubſtitutionibus filiorum, & aliorũ, de quibus in donatione, quia ſubſtitutio facta poſt mor
96 tem plurium operatur, vt illi, poſt quorum mortem quis eſt vocatus, cenſeantur inuicem ſubſtituti, vt notat *Aldobr.conſil.68.nume.10. & ſeq.lib. 1.Roſental.de feud. c.6. concluſ.75. numer.4. verſ.ſecus foret. Gratian. diſcep.707.numero 11.* vbi dicit quod Rota ſequitur hanc opinionem ſanè ſi dictus Alexander Maria renunciaſſet donationi, nõ potuiſſet alteri fratri præiudicare ſtante ſtipulatione pro omnibus donatarijs. Ita caducato eius gradu, remanet vocatio D. Caroli Antonij, vt dixit *Seraph.deciſ.472.12.13.*

Nec obſtat reſponſio ex aduerſo adducta, quod iſti donatarij non fuerint inuicem ſubſtituti per vulgarem, ſed tantum facta eſt ſubſtitutio filiorum in portione obuenta, quæ verificari non poteſt reſpectu dicti D. Alexandri, cui nullum Ius vmquam fuit quæſitum. Et hoc comprobatur ex eo, quod dicunt Doctores de vulgari ſubſtitutione, vt ea nunquam dicatur facta, quando verba indi-
97 cant fieri ſubſtitutionẽ in hæreditate agnita. vt per *Alex.conſ.1 lib.1.Dec.conſ.238.nu.3. Peregr.de fideic.art.15.nu.19.40.*

Nam primò reſpondetur iam ſatis probatum eſſe eos fuiſſe inuicem ſubſtitutos, & quatenus id ceſſaret, cum ambo fuerint vocati in ſolidum, vt dixi, non eſt neceſſe quod per fideicommiſſariam, vel vulgarẽ ſubſtitutionẽ dictus D. Carolus ſubſtitutus ſuccedat.

Secundò reſpondetur non poſſe dici portionem ſuã non fuiſſe obuentã præd. D. Alexandro, quia iam ſatis probatum eſt non ſolum ius fuiſſe illi quæſitum ante ratificationem per ſtipulationem Notarij, ſed etiam dominium, ſtante quod erat Pupillus, vel infans, *vt per Rot.d.dec.663. num.6. verſ. nec obſtat par.1. diuerſ.* cum alijs ſupra adductis. Ergo non poteſt dici, quod portio ei non obuenerit, cum dominium illius habuerit.

Tertiò reſpondetur, quod licèt per verba illa, in portione obrẽta, videatur facta ſubſtitutio poſt agnitam hæreditatem, tamen ex alijs verbis cenſetur facta etiam antequam agnoſcatur per vulgarem dixit enim donator. *Sciet quandocunque & quoties-*

tiescumque contigerit vnum vel plures ex dictis donatarijs decedere sine filijs &c. quæ verba prolata sub mentione mortis plura complectantur tempora propter illud verbum: quandocumque: vel
98 simile habens tractum temporis successiuũ ideò dicitur compendiosa substitutio, vt per *Bart. in l. centurio nu.* 18.2 t. *ff. de vulg. Rum. cons.* 160. *nu.* 14. *lib.* 2. *& cons.* t 40. *in fin. lib.* 3. *Menoch. cons.* 325. *nu.* 6. *Peregrin. de fideicomm. art.* 34. *n.* 2. 8. t3. t4. *Fusar. de substit. q.* 223. *n.* 9. 36. 47. 48.

Sed certum est, quod compendiosa continet in se non solum fideicommissariam, & Pupillarem,
99 sed etiam vulgarem, vt per *Bart. in dict. l. Centurio numero* 32. *vbi Alex. numero* 70. *Ias. numero* 23. *ff. de vulg. Dec. cons.* 227. *numero* 3. *Odd. consilio decimo, numero* 30. *Surd. decis.* 37. *numero* 9. *Peregr. de fideicomm. art.* 34. *numero* 14. *Fusar. q.* 238. *nu.* 1. *& seqq.* Ergo etiam si dictus D. Alexander mortuus sit ante agnitam donationem per vulgarẽ sit locus dicto eius fratri, quia vigore compendiosæ vnus casus traditur ad alium. *Pereg. d. tract.* 34. *num.* 17. & non puto in hoc esse difficultatem, quia concurrit etiam mens donatoris, quem constat voluisse bona donata integraliter conseruari in eius descendentes prius masculos, & postea fœminas excluso etiam fisco in casu alicuius delicti, quod esse non posset, si hæc medietas bonorum caduca fieret, & ex clara omni meliori modo sanatur ste defectus, quatenus extaret *Peregr. dict. artic.* 34. *num.* 38.

Non obstat vltimum motiuum, quod hæc donatio fuerit simulata, & in fraudem Fisci facta, quia donator non reseruauit sibi quicquam, neque etiam vsumfructum bonorum donatorum, & tamen postea continuauit in Possessionem illorum per-
100 cipiendo fructus, & in vsu proprios conuertendo, quod est signum fraudis, & simulationis, vt per *Gloss. Bart. Angel. & DD. in l. multum interest C. si quis sibi, vel alteri Soccin. cons.* 61. *numero nono, libro quarto, Paris. cons.* 53. *num.* 20. *libro primo,* vbi quod hæc præsumptio non tollitur per Iuramentum, neque per constitutum *Laderch. cons.* 8. *nu.* 20. *Menoch. cons.* 1095. *nu.* 2. *&* t9. *& cons.* 430. *num.* t3. & seqq. vbi loquitur de simili præsumptione per Fiscum opposita: *Marc. Anton. in resolut.* 49. *n.* 19. 20. *lib.* 2. *Farin. q.* 162. *n.* 228.

Nam respondetur, quod simulatio, & fraus non præsumitur, & qui eam allegat, debet etiam probare
101 adeò vt oporteat etiam docere de causa simulationis in specie de tempore contractus *Farin. de fals. & simul. quæst.* 162. *numero* 136. 237. *latè Mantic. de tacit. & ambig. libro* t3. *titul.* 35. *numero quinto, sexto. Giurb. consil.* 54. *numero* 202 t. vbi plurimos, & loquitur in terminis de donatione cui Fiscus opponebat exceptionem simulationis, hic autem non est probatum tempore donationis, quæ longè præcessit delictum, extare aliquam causam simulationis. Ergo cessare debet omnis præsumptio contraria. *Farin. quæst.* 162 *num.* 239. *& seqq.* vbi ex hoc solum tollit præsumptionem illam, quæ oritur ex continuatione possessionis in re donata. Eidem pulchrè docet *Giurb. d. cons.* 54. *num.* 33.

Deinde respondetur cessare hic præsumptionẽ fraudis, & simulationis, quia donatio fuit facta non solum ad fauorem filiorum donatoris, sed etiam aliorum descendentium prius masculorum po-
102 steà fœminarum, ideò non in fraudem Fisci, sed in fauorem familiæ præsumitur facta *l. filius fam. §. diui* 161. *sed hæc vbi Rip. ad numero* 52. *de leg.* 1. *Marzar. de fideic. quæst.* 47. *Ruin. consil.* 25. *numer.* 10. *lib. de primog. hisp. lib.* 2. *c.* t2. *nu.* 56. *Peregr. de iur. fisci lib.* 5 *tit.* 1. *nu.* t03. *Polidor. Rip. obs.* 209. *n.* 2. *& seqq. Giurb. d. cons.* 54. *nu.* 24.

Tertiò respondetur cessare præsumptionem simulationis ex continuatione possessionis, & eius retentione, quando contractus factus fuit cum mu-
103 liere, minore, vel rustico, & simplicibus hominibus, in quibus non præsumitur fraudis consilium, vt post *Mascard. de prob. concl.* 815. *nu.* 53. *dixit Farin. d. tract. de falsit. quæst.* 162. *num.* 59. *vers. vbi quod non præsumitur.* Ergo multò magis idem dicendum est quando contrahitur cum Pupillo, vel infanti, vel ei donatur, quia cum eo non potuit fieri aliqua fraus, vel conuentio simulationis.

Quartò respondetur quod in casu nostro nõ potest argui de simulatione in donatore ex retentione possessionis, quia cum pater donauerit infantibus, & pupillis, qui per se administrare non possunt, & ipse eorum sit legitimus administrator, adeò vt possit omnia facere, quæ potest generalis
104 Procurator cum libera, vt latè per *Rimin. iun. cons.* 506. *nu.* 27. *& seqq. lib.* 5. & in tali administratione ipse præferendus sit omnibus virtute patriæ potestatis *Bald. cons.* 126. *in princ. & in fi. lib.* 5. Præsumitur ad euitandam simulationem, quod mutauerit sibi causam possessionis maximè stante clausula constituti, per quam transtulit possessionem in filios *Giurb. d. consil.* 54. *numero* 36. vbi dicit, quod ex hoc excluditur simulationis præsumptio, & quod amplius non administrauerit vti Dominus, sed tanquam filiorum legitimus administrator. Capienda est enim illa interpretatio, quia euitetur simulatio, & fraus adeò vt præ-
105 sumptiones, quæ excludunt simulationem præferantur. *Cephal. cons.* 325. *nu.* 25. *& seq. & num.* 46. *Mantic. de tac. & amb. lib.* 13 *tit.* 36. *num.* t7. & ideò quando donator mutauit sibi causam possessionis, tunc cessat præsumptio simulationis, etiam si concurrant aliæ simulandi coniecturæ *Mantic. d. tit.* 36. *num.* 4. *in fin. & num.* 7. *Farin. d. q.* 162. *numero* 241. vbi alios allegat, & concordat *Giurb. d. cons.* 54. *num.* 34. vbi vult quod prætextu administrationis sibi præseruatæ possit donator continuare in possessione sine suspitione simulationis. Quod multò magis in casu nostro dicendum videtur, vbi lex conceditur patri legitimam administrationem bonorum filij adeò, vt hæc retentio possessionis videatur potius causa custodiæ facta pro filijs, quam simulandi ratione, quo casu nihil officit *Far. d. q.* 162. *nu.* 242.

Quintò respondetur talẽ præsumptionem procedere quando tpe donationis concurrit etiam causa inimicitiæ & post donationem sequitur incontinenti delictũ, vel paulò post. *Farin. d. q.* 164. *n.* 154.

quo caſu vicinitas temporis fraudẽ arguit, provt
latè docet hęc *Giurb.d.conſ.54.n.32.33.& n.50.51.*
vbi multos allegat. Et ipſo indubitato ponit ſi fa-
cta donatione poſt quadriennium ſequatur ho-
micidium nullam fraudis, vel ſimulationis ſuſpi-
tionem oriri, Ergò multò magis in caſu noſtro
debet ceſſare huiuſmodi ſuſpicio, vbi donatio
fuit facta de anno 1623. & delictum fuit commiſ-
ſum de anno 1629. Ergo concludendum eſt do-
nationem eſſe validã, & obſeruandam, & carere
omni ſuſpicione.

Vndè non obſtat, quod præſumptio ſimulationis
creſcat, quando donatio fuit facta ſanguine con-
iunctis, & filijs, & continet omnia bona, vel ma-
iorem partem bonorum donatoris, quia reſpon-
detur, quod hæc non ſufficiunt ad probandam ſi-
mulationem, quia hic per ſe licita ſunt, & ceſſan-
tibus alijs coniecturis, de his non eſt curandum,
106 quia imò coniunctio ſanguinis facit ceſſare
præſumptionem fraudis *l. pen. §. de vno ff. de rit.
nupt.l.cum in adoptiuis §. ſi verò C. de adopt.* & pro-
pterea donatio etiam omnium bonorũ filijs fa-
cta non dicitur ſimulata, niſi aliundè probetur ſi-
mulatio, vt *prob. in l. de inoff. donat.* vt perpendit
*Curt.iun.conſ.110.n.2.pulchrè Mantic.de tac.& amb.
conuent.li.13.tit.35.n.20.latè Giurb. d.conſ.54.n.27.*
28. qui loquitur in terminis de donatione om-
107 nium bonorum facta filiæ, quam Fiſcus ſimula-
tam dicebat, & multos allegat, & materiam dilu-
cidat *Farin.q.164.n.16. & pulchrè idem docet Don.
Nicol.Intrigl.deciſ.14.nu.44.* vbi dicit, quod ex ſola
coniunctione ſanguinis perſonarum in tali do-
natione non præſumitur fraus, niſi probetur præ-
ceſiſſe cauſam fraudãdi veris, & indubitatis pro-
bationibus, & multos allegat, ſed hic nulla cauſa
præceſſit, nec præceſſiſſe probatur, quia donatio
fuit facta multò prius ante delictum per annos
quinque, & illud fuit in rixa commiſſum ex acci-
denti, ergo ceſſat omnis præſumptio fraudis.

Ex quibus cenſeo reſoluta remanere motiua & ni-
hil aliud ſupereſſe, niſi quod bona donata aſſi-
gnentur dicto D. Carolo Antonio. Non ingredior
materiam fideicommiſſi quia non vidi teſtamẽ-
tum D. Alexãdri ſenioris. Et quatenus Fiſcus poſ-
ſit detrahere legitimam, & Trebell. vt per *Peregr.
de iur.fiſc.lib.5.tit.1.nu.79.* animaduertendum eſt,
quod in tali detractione ſunt compenſanda per
dictum D. Thomã alienata, ſi quæ &c. quia ſicut
108 filius fideicommiſſo grauatus tenetur imputa-
re in legitimam, & Trebell. bona, quæ alienauit
*per tex. in l. Marcellus §. res quæ ff.ad Trebell.DD.in
auth.res quæ C. communia delegat. Ceph. conſil.346.
n.6.7.latè Peregr.de fideicomm.art.39.n.2.3.4.Mer-
lin.de legitim.lib.2.tit.2.q.3.nu.4.5.6. vbi multos al-
legat, Mangil.de imput.& de tract. q.136. nu.49.* ita
fiſcus qui ſuccedit in eius locum tenetur eandem
facere imputationem.

Ideò vt ſupra concludo. Et ità Iuris eſſe cenſeo, &c.
Ita fuit iudicatum de anno 1643. ad fauorem di-
cti D. Prioli à Præſidente Magiſtratus Cameræ
Ducalis Parmæ, & executio habuit effectum, &c.

EPITOME,

Bona patrimonialia Clericorum ſiue acquiſita, ſiue hæreditaria an gaudeant immunitate Eccleſiaſtica ſicut bona Eccleſiæ?

SVMMARIVM.

1 *Clerici gaudet immunitate tantum quo ad bona mobilia, non ſtabilia ſecundum aliquos.*

2 *Laici poſſunt grauare bona patrimonialia Clericorum.*

3 *Bona Clericorum temporalia ſubijciuntur diſpoſitioni laicorum.*

4 *Retractus ex ſtatuto de iure congrui habet locum in bonis Clericorum.*

5 *Clericorum bona patrimonialia habent exemptionẽ tantum in caſibus à iure expreſſis.*

6 *Bona Clericorum & Eccleſiarum quomodo differant.*

7 *Clericorum bona ratione perſonæ habent idem priuilegium, ſicut Eccleſiæ.*

8 *Bona Clerici, ad quorum titulum eſt ordinatus, ſunt exempta.*

9 *Bona patrimonialia abſolutè ſunt immunia, ſicut Eccleſiæ.*

10 *Eccleſiaſtica ſunt de foro Eccleſiæ.*

11 *Bona Clericorum, & bona Eccleſiarum purificantur quo ad exemptionem.*

12 *Bona patrimonialia Clericorum eximuntur etiam per Bullam Cœnæ Domini.*

13 *Clericis, & Eccleſijs angarias imponentes ſubijciuntur banno Imperiali.*

14 *Exempta perſona, exempta ſunt etiam eius bona.*

15 *Immunitatem Eccleſiaſticam debent ſeruare Principes.*

16 *Bona Eccleſiaſticorum propria eſſe exempta, ſicut bona Eccleſiæ, tenent omnes.*

17 *Laici non poſſunt onera imponere bonis Clericorum patrimonialibus.*

18 *Clerici prima tonſura tantum ſunt exempti etiam quo ad bona patrimonialia.*

19 *Iudex Eccleſiaſticus eſt adeundus, ſi ſit controuerſia inter Clericum, & gabellarium.*

20 *Clericus qualis debeat eſſe, vt euitet gabellam, & quid agendum.*

21 *Bona laicorum ſi tranſeunt ad Clericos fiunt immunia, ſicut è contra.*

22 *Princeps ſecularis quare non poſſit gabellare bona Clericorum.*

23 *Bona Clericorum, & bona Eccleſiarum eodem modo ſunt immunia.*

Patri-

24 *Patrimonium Clerici datum in titulum est exemptũ, et quomodo.*
25 *Bona Clericorum sunt obnoxia gabellis pro publica vtilitate.*
26 *Clerici non ligatur laicorum statutis, vel gabellis etiã ob publicum bonum.*
27 *Clerici quomodo obligentur ad ea, quæ respiciunt cõmune bonum.*
28 *Bona Clericorum etiam eis donata sunt exempta.*
29 *Immunitati Ecclesiasticæ non potest derogare Princeps.*
30 *Clerici quando contribuere tenentur, non sunt compellendi à Iudice laico.*
31 *Clerici quando teneantur concurrere ad grauamina laicorum, & quomodo.*
32 *Clerici quando non teneantur consulere summum P. vt subeant onera laicorum.*
33 *Ecclesiastica persona quando teneantur ad collectas laicorum.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SÆpè vertitur in dubium, an bona patrimonialia Clericorum siue acquisita, siue hæreditaria gaudeant immunitate bonorum Ecclesiasticorum, adeò, vt sint immunia ab oneribus, & constitutionibus laicorum, ac libera ab eorum iurisdictione vel potius eis subijciantur, sicut alia bona laicorum: maximè si sunt bona stabilia: & sanè quod clerici gaudeant tantum
1 priuilegio exemptionis quo ad bona mobilia, nõ etiam quo ad stabilia, quæ personam non sequuntur, docuerunt multi dicentes, quod laici possunt imponere quæcunque onera bonis stabilibus Cle-
2 ricorum sicut bonis laicorum dummodò sint in districtu, & sub iurisdictione imponentium, vt per *Castr. cons. 353. in princ. lib. 1.* vbi allegat Innocent. & Bartolum, & idem sentire videtur. *Felyn. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, numero decimo, versicul. sed nihilominus de constit.* plenius *Dec. in cap. Episcopus, numero vigesimo, in fin. de præben.* & consentire videtur *Gaspar. Thes. q. quæst. for. libro secundo, quæst. 8. sub num. 8. vers. ex qua.* vbi dicit, quod generaliter
3 bona clericorum temporalia subijciuntur dispositioni Statuti laicorum ita, vt statutum loquens de iure congrui, & retractus habeat locum etiam
4 in bonis patrimonialibus Clericorum, ergo tenentur etiam soluere gabellam secundum statutum Gabellæ: sic etiam *Purpurat. consilio 324.* per totum.

Alij dicunt, quod bona Clericorum patrimonialia habent priuilegium Ecclesiæ tantum in casibus
5 à iure expressis, etenim in eis currit præscriptio, potest de eis compromitti, etsi nõ soluatur Cen-
6 sus, cadunt in commissum, quod non verificatur in bonis Ecclesiæ. *Felyn. in d. c. Ecclesia Sancta Maria. numero octauo, nono, de constit.* vbi dat plures instantias, de communi testatur *Dec. in dic. c. Episcopus numero decimo octauo, & in d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, numero 65. & seqq.* vbi quod bona clericorum habent idem priuilegium, quando persona considetatur principaliter, & bona in consequen-
7 tiam, prout ratione fori, vel collectarum. *Tusch. pract. conclu. littera B, concl. 14. numero quarto, & numero nono, Marth. de iurisd. par. 4. cap. 49. Tiraq. de retract. consang. §. 32. glos. vlt. numero* 80. 81. *allegat alios Sperell. decis. 12. numero 37.* & multo plures adducit *Bellet. disq. cler. par. 1. tit. de exemption. cler. & eorundem bon. §. 5. numer. 6. vers. quamuis, & num. 7. 8.*

Denique alij dicunt, quod clerici vtique gaudent immunitate respectu bonorum patrimonialium,
8 quæ data sunt sibi in titulum, quorum occasione fuit admissus ad Ordines Sacros, hæc bona videntur habere priuilegia bonorum Ecclesiæ cum sin subrogata in eorum locum, vt per *Felyn. in dic. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, numero decimo, vers. retenta, de constitut. Bellet. d. §. 5. num. 9.*

Verum enim verò omnia bona Clericorum patrimonialia siue mobilia, siue stabilia, siue clerici sint ordinati ad eorum titulum, siue non, sunt immunia à iurisdictione laicorum, & eorum sta-
9 tutis, grauaminibus, collectis, gabellis, & alijs impositionibus, & licet in aliquibus differant à bonis Ecclesiasticis, tamen quo ad exemptionem eodem gaudent priuilegio tam iure Canonico, quam Ciuili, & non desunt iura aperta, quæ hoc dicunt, & Doctores auctoritates, quæ idem probant, certum est enim in iure, quod personæ Ecclesiasticæ sunt immunes non solum à foro lai-
10 corum. *cap. si diligenti. vbi Doctores omnes de for. competent.* sed etiam ab omnibus grauaminibus, angarijs, collectis, impositionibus & gabellis non solum pro bonis Ecclesiasticis, & suorum beneficiorum, sed etiam respectu bonorum suorum patrimonialium, & ad eos propriè pertinentium, siue acquisitorum, siue hæreditariorum quia bona sequuntur conditionem personę, cuius sunt, & propterea bona patrimonialia clericorũ gaudent eodem priuilegio immunitatis, & exemptionis, quomodo fruũtur res, & bona Ecclesiarum adeò, vt à legibus, & sacris canonibus in hac parte pa-
11 rificentur: sic probat text. *in cap. Ecclesiarum 12. quæst. secunda,* vbi in exemptione ab angarijs sęcularibus parificantur bona Ecclesiarum Episcoporum & Clericorum, & idem melius probatur in *cap. 1. §. volentes. ibi: Ecclesijs, vel personis Ecclesiasticis, & ibi pro domibus, prædijs, de immunit. Eccles. in sexto,* vbi eadem immunitas datur prædijs, & possessionibus Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personárum. & idem replicatur *in cap. clericis. §. nos igitur. eod. tit. in sexto,* & magis expressè idem habemus *in cap. quamquam, de Censibus in sexto,* vbi firmatur eandem exemptionem competere clericis pro bonis eorum proprijs, quæ pro Ecclesiasticis: sic etiam statuitur in *Bulla Cœn. Domini, can. 18. ibi Clericis, & alijs Ecclesiasticis personis, ac eorum, et Ecclesiarum bonis.* vbi *Duard. quæst. quinta, numero quinto, et Bonaciu. disp. 1. quæst. 19. par. 3. pro-*

positione 2.n.12.vers.secunda sententia. pulchrè do-
cent Bullam prædictam comprehendere tā bona
12 Ecclesiastica, quam patrimonialia Clericorum
propter illa verba: ac eorum, & Ecclesiarum bonis.
in qua excommunicantur quotannis quia one-
ra,& gabellas imponunt, & exigunt ab Ecclesia-
sticis,vel eorum bonis adeò, vt non sit dubium,
quin Clerici non sint exempti nō solum respectu
bonorum Ecclesiæ,sed etiam patrimonialium,&
hoc idem confirmat constitutio Imperialis, de
qua in Auth. Item nulla Communitas. ibi: Ecclesijs,
aut Ecclesiasticis personis. Cod. de Episc.& cleric. vbi
13 supponuntur banno Imperiali, quicunque præ-
sumunt onera, & angarias exigere ab Ecclesijs,&
Ecclesiasticis personis, quæ verba, vt ibidem sen-
tit Bald.comprehendunt tam bona Ecclesiarum,
quam patrimonialia Clericorū alioquin illa ver-
ba: aut Ecclesiasticis personis; essent superflua,& ser-
14 uirent de vento; nec mirum, quia si persona est
exempta, talia debent esse etiam eius bona, quæ
eius conditionem sequuntur: Vnde sacra scriptu-
ra hoc benè probat Num.8. & Esdr.1.c.7. vbi Rex
Artaxerses suis ministris in hæc verba scribit: Vo-
bis quoque notum facimus de vniuersis Sacerdotibus,
& Leuitis,& Cantoribus, Ianitoribus,& ministris do-
mus Dei, vt vectigal, & tributum, & annonas non
habeatis potestatem imponendi super eos;& sic consi-
deratur eorum persona principaliter, quæ ideò
suum priuilegium retinere debet tā respectu bo-
norum Ecclesiæ, quam patrimonialium: & hæc
etiam probantur per c.non minus.& c.aduersus.vbi
DD.de immun.Eccles. & Concil.Trid.sess.25.c.20. de
reform.hæc omnia innouat, & obseruari mandat,
15 & admonet Principes sęculares sui muneris esse,
vt hanc immunitatem sactam tectā conseruent,
& eius violatores seuere puniant: ego satis dixi
contr.22.n.49.69.Sanchez.cons.mor.to.1.lib.2.c.4.
dub.55.sub n.2.adeò,vt exigentes gabellas, & col-
lectas etiam à Clericis spontè soluētibus sint ex-
communicati, licet ipsi soluentes spontè non in-
cidant in excommunicationem. Tolet. in summ.
lib.1.c.30.nu.8. Bonacin.de Censur.in particul. disp.1.
q.19.p.3.§.3.n.18.

Nec desunt auctoritates DD. qui hanc sententiam
tenent,defendunt, & verissimam esse ostendunt,
quod Clerici omnes, & Ecclesiastici sint immu-
16 nes etiam respectu bonorum patrimonialium à
quibuscunque oneribus, taleis,collectis,angarijs,
gabellis, impositionibus, tanquam libera à pote-
state, & iurisdictione laica, donec remanent pe-
nes Ecclesiasticos, sicut exempta sunt bona Ec-
clesiæ,pro vt sic docuit gl.2.in fin.in cap.Ecclesia S.
Maria.vbi Felyn.sub n.7.& n.8.hoc tradit pro reg.de
Constit.vbi etiam Barbat. nu.45. plenissimè hoc docet,
tollit contraria.gl.in c.similiter.16.q.1. & in c.ex lit-
teris.verb.alligata.de pignor.& in c.fin.in verb.facul-
tates.de vit.& honest.cler.Lambert. de iure patr. p.1.
art.2.7.q.princ.nu.7.Festas.de collect.p.4.c.1.num.7.
Parpal.in l.placet.nu.20.23.C.de sacros.Eccl.Card.in
d.c.1.vers.ex his infero.de dol.& contum.Tusch.lit.B,
concl.114.n.2.3.10.& lit.E,concl.557.n.29. vbi di-
cit,quod exemptio quæ competit bonis Ecclesię,
competit etiam bonis patrimonialibus Clerico-
rum latè Grilinz.cons.53. num. 33.34. & per totum.
Honded.cons.3.sub nu.12.lib.1. Ener. cons.45. n.5.6.
20.Lancill.Gallia.cons.59.nu.14.Guttierez pract.qq.
lib.1.q.3.n.15.Couar.pract.qq.c.31. nu.9. latè Carol.
de Grass.de eff.cler.eff.1.nu.10.11.12.vbi de priuile-
gio fori.& eff.3.nu.19.20.25.26.& nu.229. in qui-
bus locis testatur de magis communi, & conclu-
17 dit bona patrimonialia Clericorum esse exem-
pta,& respondet ad contra; sic etiam docet Bellet.
disq.cleric.tit.de exempt.cler.§.5.nu.1.2.6. vbi pro-
bat bona Clericorum patrimonialia esse immu-
nia ab oneribus laicorum sicut bona Ecclesiæ; la-
tè Alder.Maschard.de stat.interpret.concl.1.n.n.93.
94.vbi multos adducit,& latè docet,quod illi,qui
grauāt Clericos etiam respectu bonorum patri-
monialium, incidunt in excommunicationem:
sic etiam latissimè probat doctissimus Sperell. de-
cis.12.n.35.36.37.38.& decis.37.nu.74.75.76.vbi
reprobat Purpuratum aliter sentientem,& secta-
tur de communi & non esse recedendum ab hac
sententia optimis rationibus fulcita Duard. in Bull.
can.Domini,lib.2.can.18.q.5.n.4.5.& seqq. vbi tol-
lit contraria. Molin.de Iust.& iur.tom.3. disp.670.
Vgolin.in d.Bull.cons.18.§.3.nu.3. Tolet. lib.1.c.29.
Marth.de Iurisd.p.4.cas.49.n.9.Sayr.de Censur.lib.3.
c.22.n.9.Lexius de iust.& iur.lib.3.c.33.dub.3.Salas
de legi.disp.14.sect.11. nu.114. Alterius disp.19.c.2.
col.6.& seqq.Filliuc.trac.16. c.11.quæsit.3. nu.298.
latè Suarez de immunit.lib.4.c.24.nu.4. & c.25.Re-
ginald.lib.4.nu.377.379. pulchrè Bonacin. de Censur.
in partic.in Bull.Cæn.Domini.disput.1.qu.19.punct.3.
proposit.2.n.12. vers.secunda sententia. vbi rationes
adducit, & multas auctoritates, quibus probat
Clericos esse exemptos etiam quo ad bona patri-
monialia, & damnat Purgurat. aliter sentientem
idem tradit Layman.mor.lib.4. tract.9. c.6.nn.9.&
Dian.mor.p.1. tract.de Parlam. resol.22. ad fin. vers.
& procedit, & p.2.trac.1.de immunit.Eccl.resol.29.
vbi absolutè, & sine vlla hæsitatione hoc tenen-
dum docet pulchrè etiam Tambur.de iur.Abb.lib.1.
disp.15.quæsit.20.nu.3. vbi multos allegat, & quæ-
sit.21.nu.26. Sanchez d.dub.55.sub nu.2.latè etiam
Paul.Squillant.tract.de priuileg.cler.c.8.num.34.35.
vbi plurimos allegat, & Marcell.Vulp.in prax.for.
Eccl.c.17.n.5.& ego quoque dixi contr.22. n.49.latè
Barbos.in Collectan.tom.1.lib.3.tit.49. c.4.n.3. Rota
diuers.decis.339.num.8. vers. & res ipsorum p.6. vbi
quod attinet ad priuilegium immunitatis, puri-
ficant bona Ecclesię,& bona Clericorum adeò,vt
vera, & communis, & receptissima sit DD. sen-
tentia,quod Clerici sint immunes ab omnibus o-
neribus,& gabellis, & à iurisdictione sęcularium
non solum respectu bonorum, quæ sunt in domi-
nio Ecclesiæ, sed etiam quæ sunt illorum propria
donec ipsi ea possident, & eorum potest interes-
se; facit etiam Rota apud Tamburin.de iur. Abbat.
p.3.decis.104.nume.6. & ego latè dixi contr.for.22.
n.49.50.& seqq.

Amplia hanc veram conclusionem, vt procedat nō
solum Clericis,qui sunt ordinibus Sacris, vel mi-
18 noribus decorati, sed etiam in his, qui tantum
prima tonsura sunt initiati, quia hi quoque eo-
dem gaudent priuilegio, vt dixit in terminis Ca-
rol.

vol. Graff. de eff. cler. d. eff. 3. num. 129. vbi multos allegat, & *Paul. Squillant. d. c. 8. nu. 7.* vbi resoluit omnes Clericos siue in sacris, siue in minoribus etiã primæ tonsuræ gaudere immunitatis priuilegio, idem tradit. *Marcell. Vulp. d. c.* 17. *numer.* 3. vbi alios idem tenentes videre poteris. *Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg.* 13. *nu.* 1. vbi multò plures allegat, & quãuis sub num. 2. subiungat id non seruari in Lusitania ex lege illius Regni, nisi Clericus habeat beneficium Ecclesiasticum, dicit tamen id procedere ex dispensatione Apostolica alioquin leges illæ subiacerent nullitati, quia sunt contrariæ constitutionibus Apostolicis: sic etiam *Ald. Masch. de Statut. d. concl.* 1. *nu.* 105. Et ego quoque dixi *contr. foren.* 22. *num.* 1. vbi alij etiam allegantur.

Amplia in tantum hoc esse verum, quod si contingat dubitari, an aliquo casu competat Clericis, vel Ecclesijs, & locis pijs, vel Ecclesiasticis perso-
19 nis immunitas, & exemptio, & Iudex Laicus, vel Gabellotus, aut alius id neget, tunc non est recurrendum ad Iudicem Laicum pro declaratione, sed ad Ecclesiasticum, ad quem spectat huiusmodi cognitio, & decisio, cum sit quæstio iuris, quæ semper ad Ecclesiasticum remittenda est, *ad tex. in cap. cum venissent, de iudic. & tradunt communiter DD. in l. Titia, ff. sol. matr. d. in omni, C. de sacros. Eccl. Ias. in d. quoties, C. de Iudic. Ricc. in prax. for. Eccles. resol.* 393. *num.* 3. *pulchrè in terminis. Carol. Graf. d. eff.* 3. *num.* 259. 296. vbi alios allegat & *effect.* 1. *num.* 1268. 1269. *doctiss. Sperell. d. decis.* 12. *nu.* 65. vbi vide, quia apertè loquitur, & dicit id sibi videri determinatum per *tex. in c. si Iudex. de sent. excommunicat. in 6.* sic etiam in terminis docuit *Paul. Squillan. de priuileg. cler. d. cap.* 8. *num.* 66. 67. *latiss. Sanch. cons. mor. tom.* 1. *libr.* 2. *cap.* 4. *dub.* 55. *num.* 31. resoluit omnia. *Bonacin. de conseru. in partic. disp.* 1. *q.* 19. *p.* 3. *§.* 3. *num.* 10. 11. & quoad hoc, vt Clericus remittatur ad Iudicem Ecclesiasticã, qui videat, an immunitate gaudere debeat, non debet gabellarius anxiè quærere, an habeat requisita Concil. Trid. sed sufficit, quod videat Clericum in habitu, & tonsura per *text. in d. cap. si Iudex, & dixit Nauar. cons.* 4. *numer.* 4. *de imun. Eccl. Vinc. de Ann. sing.* 133. *pulchrè Marcell. Vulp. in prax. for. Eccl. d. cap.* 17. *nu.* 19. vbi etiã dicit, quod Clericus, vt sit immunis à
20 solutione gabellarum, & pedagiorum pro rebus, quas transfert, non tenetur ostendere litteras cõmendatitias, seu testimoniales sui Ordinarij, sed statur iuramento ipsius, si incedat in habitu Clericali.

Non obstant in contrarium adducta per Castr. Purpur. & Thesaur. quia non subsistunt in iure, & nulla iusta ratione fulciuntur, licet enim bona temporalia Laicorum, quæ transeunt ad manus Clericorum, sint sub ditione Principis sęcularis, tamen sequuntur conditionem personæ Ecclesiasticæ, ad quam transeunt, vel penes quam reperiuntur, sicut enim quãdo bona Ecclesiæ, vel Cle-
21 rici transeunt ad Laicos, perdunt immunitatem, sic mirum non debet videri, si quando à Laicis transeũt ad Ecclesiasticos, immunia reddãtur ratione personæ, cui adhærent: *Grilinz. cons.* 53. *n.* 22. sic late *Bonacin. d. q.* 19. *punct.* 3. *num.* 12. *& num.* 20. *Duard. d. can.* 18. *q.* 5. *nu.* 6. *Paul. Squillant. d. c.* 8. *nu.* 6. *& num.* 34. 35. vbi quod ex defectu potestatis non potest Princeps sęcularis imponere gabellas, &
22 onera bonis patrimonialibus Clericorum, quia non habet Iurisdictionem in ea: cętera vide apud allegatos DD.

Non obstat secundum quod bona patrimonialia Clericorum gaudeãt priuilegijs Ecclesiæ tantum in casibus à iure expressis, quia hæc conclusio ni-
23 hil ferit casum nostrum, vbi quærimus tantum, an parificentur bonis Ecclesiæ, quoad immunitates, & exemptiones, in quo puncto habemus iura aperta, quæ probant huiusmodi ęquiparationem. *d. c.* 1. *& c.* 3. *de immunit. Eccl. in 6.* cum alijs superius adductis, ergo non est de hoc disputandum.

Non obstat tertium, quod tale priuilegium procedat in bonis, quæ Clerico traduntur in titulum, vt possit Sacris initiari, quia hoc non stat restri-
24 ctiuè, sed ampliatiuè à fortiori, dicunt enim DD. quod priuilegium immunitatis multo magis cõceditur patrimonio Clerici, quando eius titulum ordinatur, quia tunc subrogatur in hoc loco beneficij, & sic de hoc minus est dubitandum, non tamen negant, quin etiam alijs eius bonis competat immunitas, quia id vbique affirmant, sed multò magis concedunt in hac specie bonorum, ad quorum titulum Clericus ordinatur: sic *Tusch. pract. concl. d. lit. B. concl.* 114. *nu.* 14. *Bellet. d. tit. de exempt. Cler. §.* 5. *num.* 9. vbi multos allegat. *Alder. Masch. de interpr. Stat. d. concl.* 1. *numer.* 96. *Sperell. d. decis.* 37. *nu.* 74. *in fin. Duard. d. can.* 18. *qu.* 5. *numer.* 7. *Marcell. Vulp. d. c.* 17. *nu.* 24. *Tamburin. de iur. Abb. p.* 1. *disp.* 15. *q.* 21. *nu.* 27.

Non obstat denique quod bona Clericorum patrimonialia sint obnoxia gabellis, & tributis, seu
25 collectis, quæ saltem imponuntur pro publica vtilitate promiscua Laicorum, & Clericorum, velut pro conseruanda vbertate per *tex. in l. fin. in fin. ff. ad l. Iul. de annon. & in l. mulierem, in princ. de accusat. Clar. §. fin. q.* 82. *vers. statutum* 7. *Decian. trac. crim. lib.* 7. *c.* 22. *num.* 15. latissimè: *Menoch. cons.* 800. *vol.* 8. vbi valdè fusè, & per multas rationes id probat.

Nam respondetur veriorem, magis communem, & receptam in praxi esse DD. sententiam, quod Cle-
26 rici nullo modo ligentur statutis Laicorum, & gabellis factis, & impositis etiam ob bonum publicum commune, imò neque etiam si talia statuta essent Clericis fauorabilia ex defectu potestatis, & Iurisdictionis, quam Laici in Clericos, vel eorum bona exercere non valent: sic latissimè *Felyn. in d. c. Ecclesia S. Mariæ, num.* 89. *vbi Dec. n.* 55. *vers. nec obstat. de constit. Gram. decis.* 100. *nu.* 9. 16. *& Marth. de Iurisd. lib.* 4. *c.* 1. *num.* 39. *Graff. d. trac. eff.* 2. 199. *Duard. in Bull. Cœn. Domini, can.* 16. *q.* 17. *nu.* 30. *latiss. peritiss. Sperell. d. decis.* 12. *num.* 18. *& seqq. & per totum,* vbi plurimos congerit, & sigillatim, ac doctissimè respondet ad omnes Menochij rationes, & argumẽta, & fortiter eum refellit: sic etiam docuit *Maschard. de Stat. interpret. d. concl.* 1. *nu.* 7. vbi pulchrè loquitur. *Barbos. de off. Episc. p.* 2. *alleg.* 13. *nu.* 6. apud quos multos alios inuenire poteris,
27 qui tollunt omnem maculam, quia Clerici non ligan-

ligantur ſtatutis laicorum directè, tenentur tamē
ex vi directiua ſi bonum, ſit publicum conſentiē-
te Pontifice: vt per *Sanchez. d.dub.55. num.35.36.*
Firma igitur remanet hæc concluſio,& regula,quod
Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent immu-
nitate non tantum reſpectu perſonæ,& bonorum
Eccleſiæ, ſed etiam reſpectu bonorum ſuorum,
28 vel patrimonialium, etiam ſi ex titulo donatio-
nis ad eos peruenerint, vt de communi teſtatur.
*Paul.Squillant.de priuileg.Cler.d.cap.8.num.42.verſ.
Alij verò communiter.Tamburin.de iur.Abb.part.1.
diſp.15.quæſt.20.num.3. verſ.ſed etiam,* adeò, vt de
hoc non ſit dubitandum: Verum quia hæc regula
múltis modis declaratur, de quibus apud *Bellet.
Sperell. Bonacin. Graſſ. Barboſ. Marcell. Vulp. Paul.
Squill.* & alios in DD.locis, ideò ad eos lectorem
remitto, ne repetam, quæ per extenſum ab illis
doctè exarata ſunt, & prædicta adeò vera exiſti-
29 manda ſunt, vt nec Princeps ſæcularis, quamuis
ſummus, poſſit huic immunitati derogare, vel
aliquam legem facere ei præiudicialem: *ex cap.1.
de immun.Eccleſ.in 6.& latè* probat *Sanchez. conſil.
mor. tom.1.libr.2.cap.4.dub.55. num.2.* vbi multos
etiam allegat,& ſi aliquando Clerici tenentur cō-
tribuere, quia forte tractetur de communi Cleri-
30 corum, & Laicorum vtilitate, tamen nunquam
Clerici compellendi ſunt à Iudice ſæculari,ſed ab
Eccleſiaſtico cogendi ſunt, vt latiſſimè probat
Sanchez. d.dub.55. numer.31. vbi reſoluit omnia.
*Tamburin.de iur.Abb.p.1.diſp.15.q.20.num.17.*vbi
plurimos congerit.
Animaduertendum eſt enim quod ſi collecta fiat ob
commune bonum Laicorum, & Clericorum, &
in dicto Epiſcopi vtilitas reſultet directè, & pro-
ximè ad commodum Clericorum velut ſi hoſtes
deuaſtent aliquem agrum,in quo Clerici, vel Ec-
cleſia habet ſua prædia, vel flumen redundet, &
poſſeſſiones Clericorum, vel Eccleſiæ deuaſtan-
tur, vel inundantur, ſeu periculum probabile eſt,
ne ſic contingat, & collecta imponatur pro eui-
tando huiuſmodi periculo, tunc quia tractatur
primariè de vtilitate priuata Clericorum, & Ec-
cleſijs, quæ ipſos proximè tangit, licèt ſecunda-
riò tractetur etiam de vtilitate publica,ipſi quoq;
Clerici contribuere tenentur,& cogendi à ſuo ſu-
31 periore Eccleſiaſtico. *Bart.in l.ad inſtructiones, nu.
3.vbi Caſtr.num.1.C.de Sacroſ. Eccleſ. Nauar.in ſum.
c.27.num.115. Specul.4.par. tit.de exact. §.vnic.nu.
10.Abb.in c.non minus,nu.20. de immun. Eccl.* vide
*Dian.mor.p.5.trac.1.de immun. Eccl.reſol.11. Sanch.
latè conſ.mor.tom.1.libr.2.cap.4.dub.55. num.5.* vbi
multos allegat late *Bonacin. de Cenſur. in part.diſp.
1.q.19.p.3.num.17.* vbi probat, quod in directiua,
32 non coactiua tenentur,& hoc caſu non eſt neceſ-
ſe conſulere ſummum Pontificem,& eius conſen-
ſum expectare, quia id exigitur tantum in con-
cernentibus vtilitatem publicam, nō verò ſi aga-
tur de vtilitate priuata Clericorum. *Abb.in d.cap.
non minus. Syluester verb. immunitas, 1.qu.5.dict.4.
Angel.verb.immunitas, nu.37.Tabien. verb. excom-
municatio. 5.caſ.18. ſub num.4. Ludouic. Lopez.1.p.
inſtruct. non.cap.190. fol.450.Crau. de eff.Cler.eff.3.
num.234. pulchrè Sanchez. d.dub.55. num.7.* vbi vi-
de, nam in eo conſilio habebis etiam quando, &
quomodo Clerici teneantur concurrere ad colle-
33 ctas, gabellas, & impoſitiones: ſicut etiam ad rē
videre poteris *Bonacin.de Cenſur.in partic. diſp.1.q.
19.part.3.num.17.18.* vbi omnes tenent Clericos
cogendos à ſuo Iudice, quando concurrere de-
bent.

EPITOME.

Falcidia quando ceſſet in legatis pijs, & ad cuius damnum.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia deducitur de legatis pijs etiam Deo factis iure antiquo.*
2 *Falcidia non deducitur de legato pio, etiam ſi nihil remaneat hæredi.*
3 *Trebellianica,& falcidia ceſſant in legato pio.*
4 *Falcidia reſecat ipſo iure.*
5 *Pia legata nullam Falcidiæ, vel Trebellianicam patiuntur.*
6 *Falcidia ceſſat in legato pio, etiam ſi non ſit immediatè tale.*
7 *Falcidiam an deducat hæres ſubſtituta pia cauſa, antequam veniat caſus ſubſtitutionis.*
8 *Hæres ſi caueat poteſt falcidiare, vbi pia cauſa eſt vocata.*
9 *Cautionem dare debet hæres Falcidians legatum, cui ſubſtituta eſt cauſa pia.*
10 *Legata ſi abſorbeant lōgè hæreditatem, an etiam pia ſint diminuenda.*
11 *Falcidia poteſt deduci de legato pio ad certum vſum factum in exceſſu.*
12 *Falcidia non deducitur de legato pio non ratione loci, ſed ratione cauſæ piæ.*
13 *Cauſa pia hæres an poſſit falcidiare legata pia,magna eſt quæſtio.*
14 *Hæres cauſa pia quomodo ſit priuilegiata circa falcidiam.*
15 *Priuilegiatus in ſpecie vtitur ſuo priuilegio contra priuilegiatum in genere.*
16 *Eccleſia an poſſit falcidiare legata.*
17 *Falcidia quare introducta.*
18 *Legata ad pias cauſas valent, hæreditate etiam non adita.*
19 *Falcidiam deducit cauſa pia hæres ex legato pio ex magis communi.*
20 *Priuilegium piæ cauſæ ceſſat alia pia cauſa hærede inſtituta.*
21 *Falcidiam non impediri in legato pio, cauſa pia inſtituta quomodo probetur.*
22 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, & quomodo.*
23 *Priuilegia quomodo conquaſſentur inuicem.*
24 *Falcidiæ prohibitionis ratio quando ceſſet.*
25 *Priuilegiatus ſpecialiter quomodo vtatur priuilegio contra priuilegiatum in genere.*
26 *Maritus non conuenitur ab vxore vltra quam facere poſſit.*

27 *Pri-*

27 *Priuilegiatus quomodo excludat priuilegiatum.*
28 *Damno vitando qui tractat præfertur tractanti de lucro captando.*
29 *Hæres, & legatarius tractant de lucro captando.*
30 *Episcopus adit hæreditatem pauperibus, vel captiuis relictam.*
31 *Falcidiam executor non deducit.*
32 *Falcidia non deducitur de legato magis pio, quam sit causa pia hæres.*
33 *Falcidia non deducitur de legato, quod testator fecit pro anima sua.*
34 *Anima cæteris rebus præferenda.*
35 *Trebellianica cessat in fideicommissis ad pias causas.*
36 *Falcidia rationes extenduntur ad Trebellianicam.*
37 *Extensio cessat, vbi cessat extensionis ratio.*
38 *Pia causa fauore non fit extensio contra aliam piam causam.*
39 *Priuilegiatus magis præfertur in concursu priuilegiatorum.*
40 *Falcidia quando cesset in legato pio, hærede existente pio.*
41 *Missarum legatum pro animabus Purgatorij est valde pium.*
42 *Pietatis causa æquali falcidia deducitur de legato pio.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1631. e viuis migrauit D. Io: Rubeus Regien. relictis post se DD. Iacobo, & Clara eius Fratribus, nec non D. Lucia eius matre: Contigit mox, vt etiam decederet dictus D. Iacobus condito eius vltimo testamento, in quo fecit multa legata pia, & non pia, & præcipuè mandauit in Oratorio S. Rochi celebrari in perpetuum vnam Missam quotidianam, & hæredes suos vniuersales instituit piam Domum Charitatis Regij, Fabricam Ecclesiæ miraculosæ, ac B.M.V. Seruitarum, & Confraternitatem Sancti Rochi dictæ Ciuitatis eum onere celebrari faciendi per quemlibet ipsorum Missam quotidianam vltra supradictam.

Vnde cum vix hæreditas esset soluendo, & hæredes prædicti prætenderent locum esse detractioni falcidiæ è legatis prædictis, quia testator disposuit de suis bonis vltra Dodrantem; fuit dubitatum, an de iure posset falcidia deduci, & an illa esset deducenda ad damnum hæredum, vel potius legatariorum ad causas prophanas, & quod sentiendum de illis Missis, ideò pro veritate requisitus responsum denegare non potui.

Dixi ergò, quod licèt iure antiquo Digestorum Falcidia posset deduci de legatis pijs etiam Deo fa-
1 ctis per *tex. in l. 1. §. ad municipium, vbi DD. ff. ad leg. falcid. Fachin. contr. iur. lib. 5. c. 17. Aut. Merend. contr. iur. lib. 2. c. 32. in princ.* tamen hodie admittunt omnes communiter, quod legata facta nõ solum Deo, sed etiam ad quascunque causas pias non admittunt Falcidiæ detractionem, sed ab hærede debent integrè adimpleri etiamsi apud eum nihil
2 nomine Falcidiæ relinquatur, quia hoc est speciale priuilegiũ piæ causæ, ne hæres falcidiare possit legata pia per *text. clarum in §. si autem hæres, in Auth. similiter, vbi DD. omnes, C. ad l. falcid. Alex. & Ias. & omnes in l. Marcellus, ff. ad Trebell. Alex. in d. l. 1. §. ad municipium, ff. eod.* & dicit, quod vbique ita seruatur, *Capr. regul. 110. num. 5. & sic tenere omnes dixit Rim. iun. Inst. de donat. in princ. numer. 564. latè Tiraq. de priuileg. piæ caus. priuileg. 26. in princ. & priuileg. 27.* vbi hoc idem docet, & probat de Trebellianica infinitos congerens. *latè Tusch. pract. concl. lit. F. conclus. 38. num. 25. & concl. 39. numer. 4. & lit. T. concl. 381. num. 1. 2. 3. 6. 22.* vbi plurimos, & sæ-
3 pius de communi testatur tam in falcidia, quam
in Trebellianica: *Crass. sent. lib. 5. §. Falcidia q. 3. n. 5. Surd. de alim. tit. 8. priuileg. 18. num. 3. Grilinzon. cons. 66. num. 15. 16. idem docuit Peregr. de fideicom. art. 4. num. 31. Mangil. de imputat. & detract. q. 118. nu. 16. vers. secundo casu. Marescot. var. resol. lib. 2. c. 72. nu. 11. 12. 13.* vbi testatur de magis communi opinione, & in praxi seruanda. *Marth. de success. legal. p. 4. q. 28. art. 2. num. 18. Monet. de com. vlt. vol. c. 9. nu. 334. latissimè Merend. contr. lib. 2. cap. 32.* per totum vbi hanc sententiam communem benè defendit. *Lexius de iust. & iur. lib. 2. cap. 19. dub. 7. sub num. 88. Bonacin. de contract. disp. 3. q. vlt. punct. 4. num. 9. vers. secundò limitatur, & punct. vlt. sub numer. 30. vers. secundò, & ego quoque dixi contr. for. 28. nu. 10.* adeò, vt de hoc nullum sit dubium, quia totus Mundus ita seruat, vbicumque enim seruatur ius ciuile, in legatis pijs cessat Falcidia, nam licet quando legata excedunt dodrantem, liceat hæredi quartã habere de omnibus legatis, vt in *d. L. 1. ad l. falcid. Rot. diuers. decis. 88. num. 21. p. 5.* & tunc ipso iure fit
4 resecatio vigore institutionis hæredis. *Crass. d. §. Falcidia, q. 1. in princ. Rota apud Farinac. decis. 438. num. 2. p. 2. recent.* tamen hæc omnia cessant, quan-
5 do legata sunt pia, quia tunc nulla quarta siue falcidia, siue Trebellianica detrahitur. *d. §. si autem hæres, in Auth. de Eccl. tit. Alexand. Ias. & DD. in d. l. Marcellus, ad Trebell. Ruger. cons. 17. num. 35. lib. 2. Merend. contr. lib. 2. d. c. 32. nu. 1. 4. & seqq. & cap. 33. numer. 1.* & concordant omnes supradicti latè etiam *Cancer. variar. resolut. lib. 1. cap. 2. sub num. duodecimo.*

Et hæc adeo vera sunt, vt procedant non solũ quando immediatè relinquitur causæ piæ, vel fideicõmittitur, sed etiam si mediatè, velut si legatarius grauetur tradere Ecclesiæ, dummodo certum sit piam causam successiuam, velut si hæres grauetur restituere Sempronio, hic autem iterum ro-
6 getur tradere Ecclesiæ, vel pio loco, tunc cessat etiam Falcidia, & Trebellianica, quia non debet considerari persona primi capientis, sed piæ causæ, ad quam res debet deuenire *ad tex. in l. cum dotem, vbi Castr. & Alex. not. ff. ad l. falcid. & in l. Auia §. Titio, vbi Bald. & Ang. ff. de cond. & dem. Rom. in d. Auth. similiter, in 40. Speciali pia causa, & in d. l. Marcellus, vbi Alex. num. 6. & Ias. numer. 33. ad Trebell. Castr. consil. 86. nu. 10. lib. 1. Tiraq. d. priuileg. 26. vers. & id quoque. Peregr. de fideicom. art. 3. num. 64. Vuius decis. 419. nu. 11.* vbi multos allegat, & *Cancer. var. resol. lib. 1. cap. 2. num. 12. ad fin.* secus est, si incertum omninò sit, an Ecclesia, vel pia causa substi-

substituta succedere debeat, velut si Titius hæres
substitutus grauatus sit restituere Ecclesię sub cō-
ditione, si decesserit sine filijs, hoc enim casu hæ-
7 res poterit deducere falcidiam, vel Trebellianicā,
neque substitutus primo loco poterit recusare
quia nullo priuilegio iuuatur, neque etiam Eccle-
sia, quia incertum est, an sit successura tex. in l. suffi-
cit, ff. de cond. & demonstr. res enim iudicanda est
secundum præsentem statum, l. moueor, ff. de seru.
export. ideò satis erit hæredi, si caueat ad fauorem
8 piæ causæ de restituendo eueniente casu fideicō-
misso, quod per falcidiam habuit, ad tex. in l. in le-
ge Falcidia non habetur, ff. ad l. falcid. vinc. l. 1. ff. vt
leg. nom. cau. Bald. cons. 407. in 2. dub. lib. 1. Alex. in d.
l. Marcellus num. 7. & in cons. 217. ad fin. lib. 6. Ruin.
cons. 135. num. 8. libr. 3. Tiraq. d. priuileg. 26. vers. sed
hoc vltimum. Peregr. d. art. 3. numer. 65. 66. vbi con-
cludit conclusionem Alexandri esse magis stabi-
9 lem, & cautionem esse præstandam iuxta naturā
fideicommissi, & sic etiam docet Vmi. decis. 419.
num. 13. vbi quod grauatus tenetur cauere de re-
stituendo vt supra, & pulchrè etiam Cancer. var.
resol. lib. 1. cap. 2. num. 12. ad fin.

Benè verum est, quod si legata omnia excedant vires
hæreditatis, velut si habens centum in patrimo-
nio, erogauerit centum quinquaginta in legatis
pijs, & non pijs, tunc legata pia non remanent in-
tacta, sed tam pia, quam non pia minuuntur ad
ratam, & reducuntur ad iustam mensuram patri-
10 monij testatoris, deinde hæres deducit falcidiam
solum de legatis prophanis. Io. And. in add. ad Spe-
cul. tit. de testam. §. 1. vers. quid in fin. Bart. in d. Auth.
similiter, in fi. C. ad l. falcid. Ang. Imol. Castr. in l. si post
missionem per illum tex. ff. eod. Angel. & Imol. in l. in
ratione, §. quod vulgò, eod. Imol. in l. si quis testamento,
§. 1. ff. de leg. 1. Ang. in l. certurum, §. similes, ff. ad leg.
falcid. Tiraq. d. priuileg. 26. lim. 4. Vasq. de success. pro-
gress. lib. 3. §. 26. num. 24. Crass. in d. §. falcidia, q. 3. n. 8.
vbi de communi. Franch. 236. in princ. Gall. de except.
ad success. tit. 4. except. 29. num. 45. p. 2. Mangil. de im-
putat. q. 118. num. 17. Marth. de success. legal. p. 4. qu.
28. art. 2. nu. 22. vbi alios allegat. Monet. de cōmut.
vlt. vol. c. 9. nu. 335. Peregr. decis. 85. n. 1. vbi pulchrè
loquitur.

Sicut etiam cessaret falcidia in relictis ad pias cau-
sas, quando in genere relictum, secus est, quando
11 relinquitur ad certum, & limitatum vsum, veluti
si relinquantur mille pro construenda Capella;
nam tunc si quid superest ędificata capella, de eo,
quod supererit, hæres poterit falcidiam detrahe-
re, vt per gl. & l. si seruus, & l. seqq. cum gl. ff. ad l. fal-
cid. dixit Alex. in d. l. Marcellus, col. 4. ad Trebell. &
in d. l. 1. §. ad municipium, col. vlt. ad l. falcid. Tiraq. d.
priuileg. 26. vers. secundò limitandum. Vasq. d. lib. 3. §.
26. num. 25. Marth. d. q. 28. art. 2. nu. 23. vbi pulchrè
loquitur.

Verum pondus quæstionis consistit in eo, an quan-
do etiam causa pia est hæres instituta; & legatis
pijs grauata vltra dodrantem, liceat ei falcidiam,
vel Trebellianicam deducere de legatis, vel fidei-
commissis pijs, vt hic videtur esse casus noster: Si
quidem quo ad domum Charitatis, & fabricam
Ecclesiæ non est dubium, quin hæc sint causæ pię,
verum etiam respectu confraternitatis S. Rochi
idem dicēdum est ad effectum, de quo quærimus,
vt cesset falcidia, vel detrahatur, quia licet con-
fraternitas non sit locus pius, tamē sufficit, quod
exerceat opera Pietatis, quia priuilegium nō de-
12 ducendi ex legato pro falcidia non datur loco,
sed causæ piæ, cui relinquitur, vt per Castrens. consil.
167. nu. 2. lib. 2. Gabr. de pia caus. concl. 2. numer. 5. &
Mantic. de coniect. vlt. volunt. libr. 4. tit. 5. art. 6. nu. 5.
Peregr. de fideicom. art. 3. num. 63. vers. & nota. Mare-
scot. var. resol. lib. 2. cap. 72. num. 19. vbi dicit, quod
Rota ita censuit. Farinac. decis. 373. num. 8. p. 2. re-
cent. & Monet. de com. vlt. vol. cap. 9. num. 334. in fin.
ideò bene videndum est, an dictæ causæ piæ hæ-
13 redes institutæ possint falcidiare etiam legata
pia: hæc enim quæstio valdè dubia est, vt quid in
hoc casu dicendum sit, iuremeritò dubitauerit
gl. in c. Pontifices, in fin. 12. q. 2. teste Tiraq. d. priuileg.
26. lim. 1. in fin. & articulum esse multum contro-
uersum dixit Magon. decis. Florent. 130. numer. 10.
in fin.

Nam multi seriò senserunt, quod etiam si causa pia
fuerit hæres instituta, adhuc nequeat falcidiare
legata pia, si absorbeant hęreditatem, quia in hoc
pia causa legataria passiuè, & in specie est priui-
legiata à iure, ne patiatur falcidiam, ideò causa
14 pia hæres non actiuè, sed tantum in genere est
priuilegiata, ergo non poterit legata pia falcidia-
re, & sic tanquam hæres ligabitur lege vetante
falcidiam de legatis pijs deduci: sic probat text.
in l. si quis ad declinandam, C. de Episc. & Cler. & do-
cuit Rom. in d. Auth. similiter in 40. speciali, vbi Corn.
dicit Albericum sic consuluisse, C. ad l. falcidiam Corn.
in consil. 140. col. 2. lib. 1. Alex. in d. l. 1. §. ad munici-
pium, ff. ad l. falcid. & in d. l. Marcellus, sub num. 5. vbi
Ias. sub num. 37. & Soc. ad Trebel. Franch. in c. si pa-
ter. in pen. char. de testam. in 6. Felyn. in c. in præsentia,
col. 15. de probat. Fabian. de Mont. in Aut. nouissima,
qu. 24. vers. sed vtrum Ecclesia C. de inoff. testam. Bar-
bat. in c. Raynaldus col. 151. de testam. & cons. 15. col.
7. lib. 3. vbi testatur de communi; & sic latè docent.
Paris. in c. in præsentia. 1. 13. vbi Ferret. nu. 86. de pro-
bat. Bertrand. cons. 152. col. pen. lib. 1. sic etiam docuit
Cornel. Beninc as. in tract. de pauper. qu. 9. in 6. Speciali
vlt. vol. num. 6. plenissimè Io. de Monte Sperell. in consil.
106. vbi reprehendit Abbatem, & respondet con-
trarijs, & cum hac sententia transit Gabr. concl. lib.
lib. 4. ad Trebell. concl. 11. numer. 8. vers. contrarium,
vbi de communi testatur, dum vltimo loco refert
hanc sententiam; sic etiam pulchrè tenuit Vasq.
de success. progress. tit. de fideicom. subst. libr. 3. §. 26. nu.
23. vers. contrarium, vbi dicit se esse procliuiorem
in hanc partem, ponitque multas rationes vali-
das, sic etiam Crass. in d. §. Falcidia, q. 3. num. 9. vers.
ad se contrarium, vbi testatur de veriori, & com-
muni, & eum sequitur Tusch. lit. F. conclus. 38. num.
27. & ita & tenere videtur Surd. de alim. tit. 8. priui-
leg. 18. numer. 8. vers. sed resoluitur, sicut etiam Man-
gil. de imput. quæst. 118. numer. 23. 24. 25. 26. dum ex
Tiraq. portat hanc sententiam esse communio-
rem, & sequendam, & ita etiam docent. Gomes. in
§. rursus, numer. 27. Inst. de actio. Fachin. contr. iur. lib.
13. cap. 63. Decian. cons. 42. num. 21. lib. 2. & latissimè

Ant.Merend.contr.iur.lib.2.cap.33.num.8.9. & per
totum, vbi ponit fundamenta, & respondet con-
trarijs: sic etiam Magon.decision. Florent.130.num.
8.9.10.vbi de communi testatur, quam sententiã
ego puto valde probabilem adeò, vt si Iudex eam
sequeretur, ad nihil in Syndicatu teneretur, & de
communi testatur Cancer.variar.resol.libr.1.cap.2.
num.13.

Etenim hæc sententia est multum rationabilis, cum
fulciatur Legum auctoritate, & Auctorum classi-
corum, nam cum pia causa in specie sit priuile-
giata, ne falcidiam patiatur in legato sibi facto.
d.Auth.similiter C.ad l.falcid. poterit vti suo priui-
15 legio contra pariter priuilegiatum in genere, ad
tex.in l.fin.ff.ex quibus caus.maior.Bart.in Auth.quas
actiones, vbi DD. C.de sacros.Eccl..Abb.in c.ad aures,
in 2.not.de præscript. Corn.cons.140.col.2. vers.circa
falcidiam, lib.1.Ias.in d.l.Marcellus, sub nu.37.38.ad
Trebell.Tiraq.d.priuileg.26.vers.contrarium ibi: mo-
nentur, vbi ponit rationes huius sententiæ, & pul-
chrè hoc docet. Vasq.d.§.26.num.25.vers.denique,
vbi latè examinat, & modum id practicandi do-
cet, & melius Merend. d.cap.33.num.10.11.12. &
per totum, vbi tradit etiam, quod Ecclesia hæres
16 instituta non debet inhiare lucro falcidiæ, sed e-
xequi integraliter piam defuncti voluntatem, &
sanè videtur, quod falcidiæ ratio cesset in legatis
17 pijs etiam isto casu, nam certum est eam fuisse
introductam ad inuitandum hæredes ad adeun-
18 dam hæreditatem, ne legata perirent. §.restituta.
Inst. ad Trebell. sed legata ad pias causas valent
etiam hæreditate non adita. Bart. & DD. in l.1.q.
5.C.de sacros. Eccles. Ergo cessare debet detractio
omnis falcidiæ, & Trebellianicæ. Alex.in d.l.Mar-
cellus, num.4.in fin.ad Trebell.

Verumtamen altera sententia non solum commu-
nis, & magis cõmunis, sed etiam verior est, quod
scilicet, quando causa pia est hæres instituta pos-
sit deducere falcidiam ex legatis pijs propter æ-
quale priuilegium adeò, vt si legata excedant do-
drantem hæreditatis, nequeat causa pia legata-
ria suum allegare priuilegium ad impediendam
falcidiã tum quia priuilegiatus non gaudet priui-
legio contra pariter priuilegiatum, tum quia ces-
19 sat ratio, propter quam hoc priuilegium causæ
piæ fuit concessum, ideò erit locus falcidiæ in hoc
casu etiam contra legata pia per text.in §. sed &
hoc præsenti, in fin.in Auth.de sanctiss. Episcopis, vbi
Angel. licet sub dubio, hoc docet, & sic tradit Salyc.in
Auth.qui rem, C.de sacros.Eccles. Alber.in l.si quis ad
declinandam in 2.q.C.de Episc. & Cler.Imol.in d.l.1.
§.ad municipium, vbi Com. & Alex.dicit, quod ab
hac opinione in praxi esset difficile recedere. ff.ad
l.falcid.Abb.in c.in præsentiu, nu.37. vbi de communi
Dec.numer.52.de probat.idem Abb.in c.cum causam,
per illum tex.de praben. Alex.ad Bart. in d.Auth. si-
militer.Firmian.in tract.de Episcopo, p.4.lib.4.qu.31.
vers.quæro etiam. Capr.cons.68. in 3.dub. & cons.78.
col.vlt.latè Tiraq.de priuileg. piæ caus. d. priuileg.26.
lim.1. vbi hãc partem etiam defendit à contrarijs
adeò, vt mirum sit, quomodo ab aliquo allegetur
pro altera parte Vincent. Hercul. de communi testa-
tur in d.l.Marcellus, vbi Ias. sub num.39. dicit, quod
durum esset in practica obtinere cõtra hanc sen-
tentiam propter auctoritatem tot DD. Lancell.
Polit.in l.filium quem nu.112.113.C. fam.ercis.Ruin.
cons.89.nu.7.vers.non obstat lib.3. vbi de communi
testatur, & pulchrè respondet omnibus difficul-
tatibus, & videatur, quia satisfaciet. Rim. sen.cons.
447.num.13.14. vbi etiam alia similia adducit, sic
etiam perbellè docet. Peregr. de fideicom. art.3.nu.
69.70. vers. à communi tamen limitatione, vbi satis
dilucidè loquitur: & sic etiam tenere videtur. Vr-
sill.ad afflict.decis.56.sub num.4. quando paria sunt
priuilegia. Benè, & apertè sic docuit etiam Couar.
in 2.part.relect.c.possessor.de reg. iur. in 6.§.2. num.4.
vers.ex quibus, vbi plures citat, & hanc sententiam
tanquam communem à contrarijs defendit, &
eum sequitur. Tusch.pract.concl.lit.T. concl.381.n.
31.Fontanell.decis.100.nu.16. & concordat, Eman.
Costa in rep.c.si pater, num.12.de testam. in 6. vbi de
communi testatur, idem tenet Hier. Cenall. in Spe-
cul.comm.opin.qu.155. vbi testatur de veriori opi-
nione, & quod ab ea non sit recedendum in iudi-
cando, & concludendo; Gall.de except. ad success.
tit.4.except.29.num.36.37.p.2. vbi sequitur Pere-
grinum dicto loco, sic etiam pulchrè tradit Marth.de
success.legal.p.4.q.28.art.2. num.18.19. vbi resoluit
motiua contraria, & cum eis tenet Monet.de com.
vlt.vol.cap.9.nu.336. Sic etiam in foro conscien-
tiæ tradiderunt Summa Siluestr.in verb. legitima,
num.9.vers.si tamen Couar.in c.relatum, num.5.de te-
stam.Nald.verb.testamentum, nu.15. pulchrè Molin.
de Iust.& iur.in genere, tract.2.disp.187. ad fin.lit.C.
vers.excipitur, vbi de communi testatur, & q.213.
vers.secundus quando. Reginald.in prax.for.pæn.tom.
2.lib.25.cap.52.tit.de legat.num.632.vers. secundus.
Lexius de iust.& iur.lib.2.c.19.dub.7.num.88.versic.
nisi fortè. Bonacin.de contract.disp.3.q.vlt.p.4.sub n.
9.vers. secundò limitatur, & punct. vlt.num.30. vers.
secundò. Adeò, vt tam in foro externo, quam in
foro conscientiæ hæc opinio sit tuta, & sequenda,
& ideò non est mirum, si etiam fautores alterius
sententiæ dixerunt duram fore ab hac opinione
recedere, vt post Alex.in d.l.1.§.ad municipium, ad
l.falcid.dixit Ius.in d.l.Marcellus, sub nu.39.ad Tre-
bell. Et qui tenent alteram opinionem, concedũt
tamen hanc esse communem, vt apud Ferret.in d.
c.in præsentiu, num.86.de probat.

Et sanè hæc sententia est valdè rationabilis, & æqua,
& legibus vtriusque fori multum conformis, ne
causa pia hæres instituta defraudetur sua falcidia,
cum enim fuerit titulo institutionis honorata,
censetur etiam prædilecta, & non est verisimile,
quod debeat recedere vacua, & inanis, dum lega-
ta pia totam euacuant hæreditatem, etenim par
fauoris ratio excludit priuilegium etiam speciale
causæ piæ legatariæ, quo potuisset excludere fal-
20 cidiam, si causa pia non esset hæres instituta, &
sic cessare debet legatariæ priuilegiũ, & vti opor-
tet iure communi ad tex.in l.non solum de ritu nupt.
Tiraq.d.priuileg.26.lim.1.vers.præterea. Peregr.dict.
art.3.num.69.Marth.d.art.2.num.18.19.Monet.d.c.
9.num.336.Molin. d.disp.213. vers.secundus. Si qui-
dem causa pia legataria priuilegiatur in falcidia
hærede non pio instituto propter animam, & cõ-
tem-

templatione Dei, *vt per Abb.in cap.relatum,el primo de teſtam.Tabien. in ſumm.verb.legatum, num.5. & tradunt DD.in d.l.Marcellus, & in d.Auth.ſimiliter*,ſed quando concurrit cauſa pia hæres inſtituta,in qua idem reſpectus viget,& eadem qualitas, ceſſat ratio prohibitionis ſalcidiæ, & ideò iure communi vtendum eſt.

Et hæc ſententia ſatis euidenter videtur probata per *tex.in dict.§.ſed & hoc præſenti, in Auth.de ſanctiſs. Epiſc.*vbi benè inſinuatur mẽtem legiſlatoris eſſe, vt priuilegijs ſibi conceſſis non vtatur pia cauſa aduerſus aliam piam cauſam adeò, vt pia cauſa
21 ſubſtituta præualeat Monaſterijs modo in dicto text. expreſſo,vt ibidem tradit Angel.& ita communiter teneri docet *Peregr.de fideicom. d.artic.3. num. 70.in fin.*

Nec obſtat reſponſio in contrarium adducta hoc ideò eſſe,quia prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, vt dixit *Alex.in d.l.Marcellus,num. 39.ff. ad Trebell.* quia replicatur, quod hæc non dicitur prouiſio hominis,ſed legis,quę ſic ſtatuit,
22 etenim illa regula, quod prouiſio hominis faciat ceſſare prouiſionem legis,intelligitur de homine priuato,qui per ſuas conuentiones, & pacta particularia recedit à legis diſpoſitione, *l.fin. Cod.de pact.conuent.l.& habet,§.cum quis, ff.de precar.cum vulg.*

Minus obſtat altera reſponſio, quod ideò *in d.§.* ſed & hoc præſenti cauſa pia non vtitur ſuo priuile-
23 gio contra aliam, quia vtraque priuilegiata in ſpecie. *Tiraq. d.priuileg.26. verſ.contrarium, in fin.* quod hic dici non poteſt, vbi cauſa pia legataria eſt priuilegiata in ſpecie, hæres verò inſtituta in genere.

Nam replicatur, quod hæc diſtinctio, & conſideratio eſt contra tex.in *d.§.*ſed & hoc præſenti, vt inquit *Dec.in d.c.in præſentia,col.23.de probat. Tiraq. d.priuileg.26.verſ. ſed bis continuò*, vnde non eſt vis in hoc facienda, quia nobis ſatis eſſet arguere à
24 ceſſante ratione prohibitionis ſalcidiæ, quando pariter cauſa pia eſt inſtituta, vt per *Tiraq.di priuileg.26.lim.1.verſ. præterea*: & ideò hanc ſententiam potiorem,& veriorem tam ex voluntate teſtatoris, quam ex mente legis dixit *Couar. in 2. part.relect.d.c.poſſeſſor.§.2.num.4.verſ.ex quibus: ibi: profectò.*

Et ratio illa,quod priuilegiatus in ſpecie vtatur pri-
25 uilegio ſuo contra priuilegiatum in genere, quæ fundatur *in l.fin.ff.ex quibus cauſ.maior.& ex not.per Bart.& DD.in d.Auth.quas actiones, C.de ſacr.Eccl.* reſpondet *Soc.in d.l.Marcellus, in princ.ad Trebell. Ruin.d.conſil.89.ſub num.7.Couar.d.numer.4. verſ.ex quibus*,& alij, qui dicunt talem Bartol. doctrinam declarari, & ſuppleri ex not. per eundem, & *communiter DD.in l.maritum, ff.ſolut. matr.* Nam maritus habet priuilegium, ne conueniatur ab vxore, vltra quam facere poſſit,& ſimiliter vxor, vt non poſſit in plus conueniri à marito, *l.non tantum, de re iud.*& ſic dicto caſu maritus non vtitur priuile-
26 gio contra vxorem pariter priuilegiatam, & tamen in illa cauſa non eſt vxor ſpecialiter priuilegiata, ſed in genere, quia vxor non habet dictum priuilegium actiuè, ideſt quando agit ad dotem, quia illam repetit iure communi, etiam ſi ſit dities, *l.2.in princ. & ibi DD.ff.ſolut.matr.* & per conſequens paupertas non eſt cauſa actionis, ſed exceptionis,& ſic paſſiuè tantum, quando conuenitur, habet tale priuilegium,& tamen maritus cõuentus, & in ſpecie priuilegiatus,illa caſu non vtitur ſuo priuilegio contra dictam vxorem, ergo idem dicendum eſt in caſu noſtro eadem ratione.

Et ideò concludendum eſt, quod priuilegiatus ſpecialiter in aliqua cauſa non vtitur priuilegio con-
27 tra alium priuilegiatum in genere propter ſimilem eius qualitatem,& ſic quando in vtroque cõcurrit cauſæ ſimilitudo,vt rectè patet *in dicto §.ſed & hoc præſenti,vbi gl.& Ang.* & ſic reſpondet *Dec. in d.c.in præſentia,col.23.quem ſequitur Tiraq.d.priu. 26.lim.1.verſ. ſed bis continuò. Ruin. d.conſ.89.nu.7. verſ.& reſpondet.lib.3.*vbi concludit,quod aduerſus piam cauſam Trebellianica non detrahitur ex qualitate ſua, & fauore animæ,quæ cauſa concurrit etiam in qualibet alia pia cauſa volente eam detrahere, ideò contra eam debet priuilegium etiam in ſpecie competens ceſſare: & ita ſentiunt. *Peregr.d.art.3.numer.69.70.Tiraq. d.loco. Marth.d.art.2.nu.18.19.* qui ſatisfaciunt, & aliam quoque reſponſionem videre poteris apud *Couar. d.§.2.num.4. verſ.ex quibus*, vbi hanc partem benè defendit.

Neque obſtat, quod pia cauſa legataria videatur tractare de damno vitando, ideò præferenda ſit
28 cauſæ piæ hæredi inſtitutæ, quæ tractat de lucro captando ad *text. in c.auditis, de præſcript. Bald.in Auth. perpetua, Cod.de ſacroſ. Eccl. Aneh.conſil.36. colum.ſecunda. Caſtrenſ.conſ.313. ad fin. Ang. Aret. in §. rurſus, Inſt.de actio.* Nam reſpondetur, quod tam legataria,quam hæres inſtituta pia cauſa tra-
29 ctant de lucro captando, vt dixit in verbis,*Couar. dict.§.2.nnmer.4.ſub verſ.ex quibus ad fin.* & ideò in pari cauſa debet eſſe potior conditio hæredis,qui tanquam magis honoratus cenſetur etiam prædilectus,& quia tanquam reus conuenitur, cuius partes ſunt fauorabiliores, & quia de manu eius legataria debet accipere legatum. Sic dixit *Ruin. d.conſ.89.num.7.verſ.& quamuis,lib.3.* & ita etiam ſentire videtur *Tiraq.d. priuil. vigeſimoſexto, lim. 1. verſ. ſed bis, ibi: nec obſtat*, dum tale argumentum non admittit, quaſi non faciat ad rem.

Nec obſtat *text. in d.l.ſi quis ad declinandam, Cod. de Epiſc. & Cler.* ex eo enim ſumitur fragile funda-mentum, quia in eo non agitur de aliquo hærede
30 inſtituto,ſed Epiſcopo, qui legis auctoritate adit hæreditatem captiuis, vel pauperibus relictam, hic enim ad pium opus pro captiuis, non ad lucrum, inuitatur,& propterea cum vocetur à lege ad exequendam, non ad infringendam teſtatoris voluntatem,præcipua quadam ratione à falcidiæ beneficio excluditur, quia hæredis nomen non habet, vt colligitur *ex ipſo contextu, & ex Fachin. controu.lib.5.cap.17. Anton.Merend.controu. libr.2. c.32.num.3.*

Et quamuis in *d.l.ſi quis ad declinandam, §.ſin autem*, idem ſancitum videatur,quando teſtator venerabilem domum hæredem inſtituit, vt nec tunc cõ-

petat

petat hæredi beneficium legis falcidiæ: tamen adhuc respondetur loqui in casu, quo non certa Ecclesia vocata est, sed incerta, & sic semper recurrendum est ad executorem datum à lege pro exequendis legatis stante incertitudine, quis sit
31 hæres, & militat eadem ratio, quod ille non inuitatur ad lucrum, sed ad exequendam testatoris voluntatem.

Deinde respondetur etiam, quod in casu *dictæ leg. si quis ad declinandam*, etiam si adesset certus hæres, & vetaretur falcidiare legata pia, non tamen fert casum nostrum, in quo supponimus æque fauorabilem esse causam piam hæredem institutam, sicut est legataria ita, vt adsit paritas priuilegiorum at in *dicta l. si quis*, tractaturq; de legato facto pro redimendis captiuis, & pauperibus subueniendis, ad quem effectum Ecclesia solet vendere
32 etiam calices, & res pretiosas, & sic versamur in casu, in quo causa legatarij est magis fauorabilis, & priuilegiata, quam hæredis, ideò non est mirum, si debeat cessare falcidia: *Mastrill. decis. 180. num. 91. 92. 93. & seqq.* & hoc idem dicere in le-
33 gato, quod fecit defunctus pro animæ suæ salute, quod vtique diminuere impium esset. *Anton. Merend. contr. iur. lib. secundo, cap. trigesimotertio, cap. 11.*
34 quod admitto, quia legatum pro animo est pijssimum, & anima cęteris rebus est præferenda. *Tiraquel. in dict. trac. de pia caus. in Præfat. vers. item relictum pro anima, & ego dixi controu. forens. cap. 33. num. 29.* & in his terminis intelligenda sunt, quæ ex aduerso adducit Merend. dict. capit. 33. procedunt enim in legatis pro anima, vel captiuorum redemptione, & similium, quę sunt fauorabiliora, & magis priuilegiata, quam causa piæ hæres instituta, sed non habent locum, quando par est causa vtriusque, & æquale priuilegium.

Hinc non obstat *Surd. de alim. titul. 8. priuileg. decimooctauo, num. 6. 7. 8.* vbi videtur tenere in hoc casu non esse locum detractioni Falcidiæ, vbi tam legataria, quam hæres sortitur nomen piæ causæ, & æquale est priuilegium: Nam Surdus se fundat in decisione *Tiraquellij d. priuileg. 26.* quem putat sic decidere hanc quæstionem: Sed vere Surdus non vidit Tiraquellium, qui licet ponat rationes, & auctoritates vtriusque partis, tamen stat pro hærede, & respondet argumentis pro legataria factis, & concludit sermonem cum Polito, qui putat firmius, & validius esse priuilegium hæredis deducendi falcidiam ex iure cōmuni prouenienš, quam legatariæ illam impediens.

Idem dicendum est de *Mangil. de imput. d. quæst. 118. num. 26.* quia si benè consideretur, videtur potius nostram tenuisse sententiam, quam vltimo loco retulit, & licet videatur pro altera opinione allegare *Tiraq. d. tract. priuileg. 27.* testantem de communi, & obseruata opinione, tamen non vidit Tiraquellium, quia in *d. priuileg. 27.* non loquitur de hac nostra quæstione inter duas causas pias vertente, sed tantum probat, quod neque Trebellia-
35 nica deducitur de fideicommissis ad pias causas factis.

Hæc puto sufficere ad tollendam omnem maculam, & ideò concludendum esse censeo, quod data pa- citate fauoris, & priuilegij pia causa hæres instituta poterit deducere falcidiam aduersus aliam causam piam legatariam, sic enim ius non violatur vniuersis beneficium falcidiæ concedens, nec defunctus damnificatur; dum vtroque modo facultates eius pietati deseruiunt, & in opera pia vtrinque erogantur, & hoc pro certo habendum esse in falcidia censeo: Verum si versaremur in Trebellianica, id certius crederem, quia verè lex expresse prohibet, ne falcidia de legatis pijs detrahatur, *d. Auth. similiter, Cod. ad l. falcid.* sed nulla lex id vetat in Trebellianica verbis expressis: benè verum est, quod *DD. communiter in d. l. Marcellus, ad Trebell.* quæ dicuntur de falcidia extendant e-
36 tiam ad Trebellianicam fauore Ecclesiæ, & pietatis, sed quando pia causa vult aduersus aliam deducere Trebellianicam, hinc inde versatur idē
37 fauor, & pietas, ideò debet cessare extensio, vt *arg. l. sed & milites, de excusat. tut. voluit Philip. de Perus. in c. si pater de testam. in 6. quem sequitur Socin. in d. l. Marcellus, in princ. ad Trebell. & Rom. in d. Auth. similiter, C. ad l. falcid. & sic pulchrè post eos docuit Ruin. dict. consil. octuagesimonono, numer. septimo, ad fin. vers. & dato etiam lib. 3.* vbi benè firmat, quod
39 non fit extensio fauore piæ causæ contra aliam piam causam.

Verum si in tanta DD. contrarietate, & opinionum conflictu placeret opiniones ad aliquam concordiam reducere, diceremus considerandum esse, quęnam causa sit fauorabilior, & magis priuilegiata,
39 vt superius annuimus, si quidem in concursu priuilegiatorum præfertur magis priuilegiatus, *l. si ventri, §. in bonis, ff. de priuileg. cred. l. si hominem, §. quoties, ff. depos.* Sic dicendum est in duabus causis pijs, quarum vna sit legataria, altera hęres, videndum est, quæ sit magis fauorabilis, nam si versaremur in legato pro anima, pro Missis celebrandis, pro captiuis redimendis, & pauperibus subueniendis in necessitate, vtique cessaret falcidia, etiam Ecclesia hærede instituta, quia hoc ca-
40 su, vt visum est, fauorabilius est legatum; quam hæredis institutio, & sic tunc cessabit falcidia per *tex. in d. l. si quis ad declinandam, C. de Episc. & Cler. & in d. §. sed & hoc præsenti, C. de sanctiss. Episc.* & videtur sentire post *Cyn. in d. Auth. quas actiones, quæst. 4. C. de sacros. Eccl. Alexand. in d. l. Marcellus numer. quintò, vers. pro hoc facit, ff. ad Trebell.* vbi dicit, quod ideò captiui præferuntur, quia erant magis priuilegiati: sic pulchrè in verbis docet *Vrsill. ad Afflict. dict. decis. quinquagesimasexta, sub numer. quartò, & similiter Mastrill. dict. decis. 180. numer. nonagesimoprimo, 92. 93. & seqq.* vbi etiam
41 docet, quando causa dicatur magis pia, & tradit legatum de celebrandis Missis pro animabus Purgatorij esse magis priuilegiatum, & hos sequitur *Fontanell. dict. decis. 100. numer. decimoseptimo*, & in his terminis intelliguntur, quæ ex aduerso allegantur, vbi verò par est fauor vtriusque causæ, & æquale priuilegium, tunc omninò licebit hæredi pro falcidiam deducere ex legato ad pias causas facto. *Peregrin. dict. artic. tertiò, numer. sexagesimononono, septuagesimo. Molin. d. disp. 213. vers. secundus*, cum alijs supra adductis.

In caſu igitur noſtro reſpectu legati Miſſarum cœlebrandarum hæres nullam falcidiam detrahere poterit, quia magis fauorabile eſt, reſpectu verò aliorum, quæ minus fauorabilia ſunt, vel æqualiter etiamſi pia ſint, locus erit falcidię ſecundũ ea, quæ proponuntur. Et ita, &c.

EPITOME.

Falcidia an poſſit deduci ex legato pio, quando inſtituta eſt hæres cauſa pariter pia.

SVMMARIVM.

1 *Legatarij priuilegium non debet redundare in damnum hæredis.*
2 *Falcidiam hæres deducit ex legatis prophanis etiam pro legatis pijs.*
3 *Surdus declaratur.*
4 *Quartam integram ex alijs an poſſit hæres deducere, ſi prohibita eſt in aliquibus.*
5 *Falcidiam patiuntur legata prophana tantum pro ſua rata, non & pro legatis pijs.*
6 *Falcidiam integrã an habeat hæres, ſi vni facta ſunt legatum pium, & legatum non pium.*
7 *Pia legata quomodo falcidiam patiantur.*
8 *Legatum pium ad cuius damnum fugit falcidiam.*
9 *Legatarios ſatis eſt proprio falcidiæ onere grauari.*
10 *Miſſarum onus ſpectat ad hæredes.*
11 *Coniecturis non eſt opus in verbis claris.*
12 *Coniectura ſolum habent locum in caſu dubio.*
13 *Voluntas teſtatoris expreſſa, & clara, non admittit interpretationem.*
14 *Legatum quid ſit.*
15 *Onus Miſſarum cenſetur hæredibus iniunctum.*
16 *Legata ab hæredibus ſunt implenda, & perſoluenda.*
17 *Legata annua tot ſunt, quot ſunt anni.*
18 *Legatum annuum debetur etiam ab hæredibus ſubſtitutis.*
19 *Pia cauſa an poſſit falcidiare legata pia.*
20 *Legatum eſt diminutio hæreditatis.*
21 *Legatum nouum cenſetur nouum onus hæredibus impoſitum.*
22 *Teſtator non poteſt vltra dodrantem relinquere.*
23 *Hæres reuocat legata vltra dodrantem facta.*
24 *Falcidiam non prohibet teſtator, qui onus iniungit hæredi.*
25 *Falcidiam poteſt teſtator prohibere expreſſè, & tacitè.*
26 *Falcidia quomodo tacitè prohibita dicatur.*
27 *Falcidia in dubio non cenſetur prohibita.*
28 *Falcidia non deducit cauſa pia, ſi legatum eſt magis pium.*
29 *Legatarius pro conſequendo legato habet executionem paratam.*
30 *Legatario an poſſit denegari executio legati occaſione falcidiæ.*
31 *Falcidia quomodo impediat præſtationem legati.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

PRoſequendo eandem materiam, in qua apparet, quod Falcidia poteſt per hæredem deduci ex legatis prophanis, & etiam ex pijs, quando cauſa pia legataria eſt magis fauorabilis, vel priuilegiata, quam ſit cauſa pia hæres inſtituta, reſtat videre, an in iſtis caſibus hæres poſſit ſaltem integram falcidiam detrahere ex legatis prophanis, & deſalcabilibus, vel ſolum ad ratam adeò, vt priuilegium cauſæ piæ legatarię impedientis detractionem cedat ad ſolum damnum hæredis, vel aliorum legatariorum.

Et videtur reſoluendum ad fauorem hæredis, quia
1 in eius damnum non debent redundare priuilegia legatariorum per ea, quæ tradit *Bartol. in l. qui quadringenta. in fin. ff. ad l. falcid.* & in terminis de legato ad pias cauſas facto tradidit. *Surd. de alim. tit. 8. priuil. 18. num. 10.* multa allegans, & conclu-
2 dens id cedere damno legatariorum ad cauſas prophanas, quia hæres falcidiam, quam ex legato pio deducere non poteſt, ſuo marte detrahet ſuper alijs legatis, & ſic ab eis conſequentur ſuam quartam integram: Alij tamen putant id onerare vtroq; ſcilicet tam hæredem, quam legatarios, vt per *Cancer. var. reſol. lib. 1. cap. 2. num. 12. verſ. veritas eſt.*

Verum enim verò in hoc quoque DD. communiter diſſentiunt à Surdo, qui ſoluendo hanc quæſtionẽ nõ debebat eam ſic abſolutè decidere, ſed diſtinguendo melius dilucidare: Si quidem vera, & magis recepta videtur illa DD. diſtinctio, quod ſcilicet in illis legatis, quæ ſunt indeſalcabilia ex voluntate teſtatoris tacita, vel expreſſa, velut ſi prohibuit ab aliquo legato deduci falcidiam, vel illud mandauit ſine diminutione præſtari, tunc
4 verè id cedat in præiudicium aliorum legatariorum non autem hæredum, & ſic hæres poterit integram. Quartam ab alijs legatis detrahere per *l. planè, §. 1. & l. ex aſſe, ff. ad l. falcid.* tradit *Bartol. in d. l. qui quadringenta in fin. ff. ad l. falcid.* vbi *Caſtr. numer. 3.* dicit perpetuò notandum, quia prima facie quilibet contrarium diceret, prout etiam commendat. *Ruin. conſil. 246. num. 5. lib. 3. & Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit. 13. num. 24. Gratian. diſc. 59. num. 1. 2. Peregr. de fideicomm. art. 4. num. 31.* & in his terminis procedunt adducta per *Surd. d. priuileg. 18. num. 10.* qui multa in hunc ſenſum allegat, & concordat idem *Peregrin. deciſ. 85. num. 5.* vbi vide.

At quando legata non deſalcantur ex ſui priuilegio, & natura, vt in relictis ad pias cauſas, tunc totum præiudicium eſt hæredis, & ideò illud, quod ab illis detrahi non poteſt ratione pietatis, non debet reflecti ad onus aliorum legatariorum, & propterea legata non pia patientur tantum

tum falcidiam pro eorum tata, non etiam pro portione relictorum ad pias causas, & hæc est communis distinctio, & doctrina, quam ex *l.si à ferno, & l.non est dubium, & l.sign.ff.ad l.falcid.tradunt DD. in d.l.qui quadringenta, & l.si post missionem, & l.si miles, ff.eod.docuit expressè gl. in d. Auth. similiter, in verb.causas,* vbi Salyc.numer.quintò, *Cod. ad l.falcid.Castr.in dict.l.qui quadrigenta, num. 3. vbi Alexand.numer.6.ff.eod.specul.de testament.§.in primis, numer.vigesimonono*, vbi dicit, quod cætera legata non pia non onerantur pro pijs. *Rot. decis. duodecima, numer.secundò, versic.quid dicendum, & numer. 3. & seqq.de testam. in antiquis*, vbi hanc distinctionem sic approbat, & dictum *Glossa in dict. Auth.similiter*, communiter esse receptum testatur: sic etiam *Gabr.concl. lib.quartò, tit. ad Trebell. concl.vndecima, numer.decimo. Lancell. Polit.in rep. l.filium quem, numer.113.Cod. fam. ercisc. Peregr. de fideicommiss.artic.3.num. sexagesimoseptimo', & melius, art.4.num.trigesimoprimo*, vbi pulchrè loquitur,& multos allegat, & *Mangil. de imputat. & detract.quæst.121.num.7.9.122. num.5. & quæst.123. num.21.*pulchrè in dictum.*Gratian.disc.59.num.7.* vbi benè sic distinguit ex communi DD. sententia, pro vt etiam tradit *Marth. de success. legal.p.4. quæst.28.art.2.num.24. 25.* vbi perbellè loquitur, & optimè etiam *Peregr. decis.85.num.3.*

Et si qua in hoc puncto est contradictio, illa non habet locum, quando legata pia sunt facta vni personæ, & non pia alteri, & sic diuersis personis,
6 sed tantum procedit, quando vni, & eidem personæ factum est legatum pium, & aliud nõ pium, quia tunc hæres integram falcidiam deducit de legato non pio etiam pro parte legati in causam piam facti ex *d.l.planè, & l.seq.§.1.ff.ad l.falcid.sic docuit Rot.d.decis.12.num.5.de testament.in antiquis. Peregr.de fidecom.d.art.3.num.67. & d.decis.85.sub numer.quartò, & Marth.dict.art.secundò, numer.vigesimoquinto. Mangil.d.quæst.121.nu.6. Monet.d.c.9. num.336.*

Concludendum est igitur, quod quando legata pia, & non pia sunt facta diuersis personis, vt hic, cessat falcidia etiam respectu causæ piæ ad solum
7 damnum hæredis, non in præiudicium aliorum legatariorum. *Peregr.de decis.85.sub num.3.* si quidem incertum est, an testator voluerit grauare hæredem, vel alios legatarios pro tata etiam legati pij, & in hac ambiguitate dicendum est cæ-
8 tera legata non esse oneranda, tum quia fauorabilius est, vt falcidia minuatur, *l.si pupillus, in princ. vbi Bart.ff.ad l.falcid.* & probat *Ruin.consf.159.num. 2.lib.3.Mantic.de coniect.vltim. volunt.lib.9. tit.vlt. numer.25.* tum quia satis est legatarius suo onere
9 proprio grauari ad *text.in l.diuus, ff.de off.præf.gl. fin.in d.Auth.similiter, C.ad l.falcid. & Mangil.d.qu. 121.num.5.*& in hoc sensu, & hoc modo venit intelligendus *Cancer.d.c.2.nu.12.* qui adhæret communi sententiæ, alioquin communis sententia staret contra eum.

Circa verò alium punctum de onere Missarum iniunctum hæredibus, non videtur dubitandum, quin pertineat ad ipsos hæredes, quia testator ex-
10 pressè dixit se eos instituere cum tali onere, ideò cum verbis claris id dixerit, ad eos omninò spectare debet, si volunt esse hæredes: *gl. & DD.in d. l.Marcellus, ff.ad Trebell. Crau.consil.16.num.primò. Mantic. de coniect. vltim. volunt.lib.8. tit.2.sub num. 7.vers.sed tamen differentia*, hæc enim verba sonãt in legatum, vt benè supponit *Grilinz. consil. 66. num.1.*

Vnde cum verba testatoris sint clara, non recipiunt
11 interpretationem, nec coniecturis indigent, *leg. continuus §.cum ita, de verbor.obligat.Eugen. consil. 79.num.38. Rimin.iun.consil.371 num. 179.& seqq.*
12 imò cessant omnes coniecturæ, quia illæ habent locum solum in casu dubio, ad *text.in l.ille, aut ille, §.cum in verbis, ff.de leg.3.Viu.decis.283.num.1.* vbi latè, & propterea, vbi de expressa testatoris
13 voluntate apparet, nullatenus interpretatio cõtraria admittitur. *Parif.cons.71.col.2.lib.1. Pascth. consil.63.num.1.& seqq.*

Imò etiam si onus prædictum non fuisset hæredi iniunctum, velut si testator fuisset impersonaliter
14 locutus, adhuc idem dicendum, quia legatum est donatio quædam ab hærede præstanda *§.legatum. Instit.de legat.* & ideò etiam si non fuisset dictum, tamen illud onus Missarum ad grauamen hære-
15 dis censeretur appositum, per *tex.in l.si seruus, §. qui Margheritam, ff.de leg. primò Lancell. Gabr.in l.2. §.& barum,numer.14.ff.de verb.oblig. Fusar.de subst. qu.521 numer.1.* vbi alios adducit. *Mantic. d.lib.8. tit.2.nu.1.2.*

Et casu quo hęc onera essent adimplenda tamquam legata, vt credo, adhuc impleri debent ex bonis ad ipsos hæredes pertinentibus, quia versamur in legato specialiter, & nominatim ab ipsis hæredibus relicto, quo stante sequitur, vt implementum
16 dicti legati ad solos hæredes pertineat, quia certum est legata nominatim ab hærede relicta ab eò tantum esse persoluenda, & de eius portione, vt probat *Peregr.de fideicommiss.art.4.nu.12. quem sequitur Fusar.de substitut. quæst.521. Rot.d.decis.12. num.3. Mantic.d.lib.8.tit.2.num.7. vers.sed tantum.* Vnde non potest hæres huiusmodi onus recusare, si vult hæreditatis beneficio gaudere, *l.vnum ex familia, §.in rem, ff.de leg.2.l.Lucius, §.maritus, ff.ad Trebell. Cranet.consil.174 per totum. Gabr.consil.85. num.7.lib.1 Surd.decis.93.nu.8.10. & decis.193. nu. 10. Grattan. disc.878.num.13.*

Et hæc quidem vera esse censeo, & omni carere difficultate, sed eum sit onus perpetuum, & annuum
17 adeò, vt tot sint legata, quot sunt anni, *l.in annos, ff.de ann.leg.* transit etiam ad successores, & substitutos, & maximè cum sit legatum pium, quod licet sit ad hærede nominatim relictum, & ei à testatore iniunctum, tamen ab alijs etiam substi-
18 tutis, vel successoribus sit præstandum, ad *tex.in l.4.§.Lucius, ff.de alim.leg. Roman. in d.Auth. similiter, numer. sexagesimosecundo, C.ad l.falcid. & Ruin. consil.116.numer.3.quarto, lib.3. Mantic.dict.libr.8. tit.secundo, numer.decimosexto, decimoseptimo*, vbi alios allegat, non tamen sequitur, quod alij legatarij ad id debeant concurrere, vel damnum sentire.

Verum considerandum est, an inde sequatur, quod hæres nequeat suam inde deducere quartam, attenta

19 tenta illa communi opinione DD. quod cauſa
pia hæres inſtituta poſſit falcidiare etiam legata
pia. *Peregrin.de fideicommiſſ. dict. artic.tertio, num.*
69.70. verſic.à communi. Et vt hoc melius videa-
mus, credo eſſe præmonendum nullum eſſe du-
bium, quin hæc onera Miſſarum fuerint hæredi
iniuncta tanquam legatum, cum impenſa grauis
requiratur in earum celebratione, & propterea
diminuitur hæreditas, quæ ad hæredes pertine-
bat; legatum enim eſt delibatio hæreditatis, qua
20 teſtator ex eo, quod vniuerſum foret hæredis,
alieni quid collatum velit, *l. legatum eſt 119. ff. de*
legat.primò. Nam cum vltra legata prophana te-
ſtator hæredibus iniunxerit hoc onus Miſſarum
21 nouum legatum feciſſe videtur, vt inquit *Marth.*
de ſucceſſ.legal.p.4.qu.28. art.3. ſub num.13. & ideò
cum debeat ab hæredibus præſtari nomen legati
meretur, *l.legatum.ff.de legat.2.§.legatum, vbi Aret.*
& DD.Inſt.eod.

Sed non ideò ſequitur, quin hæres non poſſit ſuam
22 deducere falcidiam, quia non eſt permiſſum te-
ſtatori vltra dodrantem ſuorum bonorum relin-
quere *l.1.vbi DD.ff.ad l.falcid.* adeò vt ſi excedant,
23 hæres ea reuocet ex vi ſuæ inſtitutionis. *Rot.apud*
Farin.deciſ.438.num.2.part.2.recent. Vnde etiamſi
legatum ſit expreſsè hæredi iniunctum, non tamē
24 teſtator cenſetur falcidiam prohibuiſſe teſtem
Peregr.de fideicom.d.art.4.num.12. Rot. d.deciſ.438.
num.4.& Marth.d.quæſt.vigeſimaoctaua, artic.3.nu-
mer.13.

Nam licet teſtator poſſit non ſolum expreſsè falci-
diam prohibere, *§.ſi verò expreſſim, in Auth.de hæ-*
red.& falcid.& in Auth.ſed cum teſtator, C.ad l.fal-
cid. ſed etiam tacitè, & verbis generalibus, *Me-*
*noch.lib.4.præſumpt.198.numer.10.*vbi plures alle-
25 gat, tamen vt falcidia ſic dicatur prohibita, ne-
ceſſe eſt, vt verba teſtatoris id neceſſariò impor-
26 tent, & alio modo ſaluari non poſſint, vt per
Caſtr.in d.Auth.ſed cum teſtator.num.2.& conſil.28.
num.2.lib.2. Menoch.conſil.374.num.35.Cyriac.con-
trou.326.numer.29.Farin.d.deciſ.438.numer.1.p.2.
Marth.d.q.28.art.3.num.19. ſed hoc onus ita hæ-
redi impoſitum non infert neceſſariò prohibitio-
nem falcidiæ, vt per *Rot.d.deciſ.438.nu.quarto, &*
Marth.d.art.3.num.12.13. Ergo remanet diſpoſi-
27 tio in prioribus iuris terminis, vt non cenſeatur
in dubio prohibita falcidia, vt per *Marth.d.art.3.*
numer.20. vbi vide, & dicit idem *Mangil.de imput.*
& detract.q.113.num.21. vbi alios allegat.

Vnde crederem poſſe hęredem deducere falcidiam,
ſi eius cauſa eſſet impia, ſicut legataria, verum
quia legatum Miſſarum pro mortuis eſt longè
28 magis pium, & fauorabilius, ideò cenſeo non eſſe
locum falcidiæ per ea, quæ tradit *Vrſill.ad Afflict.*
deciſ.56.numer.quarto, & melius *Maſull. deciſ.180.*
numer.91.92.93.& ſeqq. & vt latius in præcedenti
diximus.

An autem hæres poſſit impedire executionem le-
gatorum ob prætenſionem falcidiæ, vbi illa peti
poteſt, ſciendum eſt, quod licet legatarius con-
29 tra hæredem pro legato conſequendo habeat
executionem paratam *Alexand. in l.fin.numer.3.*
C.de edit. D.Adrian.toll. Ioſeph. deciſ. Peruſ. 23.per
totam, & ſi præſtet fideiuſſorem de reſtituendo
hæredi, ſi quid plus, quam per l.falcidiam ſibi de-
30 beatur, conſequeretur, non poteſt illi denegari
executio, *l.aduerſus C.de vſu. & vſufr. legat.l.quan-*
titate §.magna.ad l.falcid. tamen ſi hæres incont-
31 nenti de iure ſuo docere paratus ſit, tunc in exe-
cutione erit ſuperſedendum, *gl.in l.1.in princ.verb.*
ſemper, ff.de ort.legat. vel fideicommiſſ. nom. per l.ſi is
à quo.ff.ut in poſſeſſ.leg. pulchrè hac tradit Borſat.con-
ſil.298.numer. undecimo, lib.3. Debet igitur cal-
culari valor hæreditatis, & iuxta calculum facien-
dæ ſunt detractiones pro rata legatorum quæ sūt
defalcabilia: & ita &c.

EPITOME.

Spoliato competit remedium reintegrandæ, nec ei poteſt refricari quæſtio dominij.

SVMMARIVM.

1 *Reintegrandæ poſſeſſionis remedium ex forma agendi cognoſcitur.*
2 *Reintegrandæ remedium pinguius prouidet cæteris poſſeſſorijs.*
3 *Reintegrandæ remedio utens quid probare debeat.*
4 *Reintegrari ante omnia debet ad poſſeſſionem, qui ea fuit eiectus.*
5 *Violentiam probare non eſt neceſſe in remedio reintegrandæ.*
6 *Poſſeſſione antiquiore probata, ſatis probata dicitur uiolentia noui poſſeſſoris.*
7 *Poſſeſſio iunior cenſetur clandeſtina, & uitioſa.*
8 *Dominij quæſtio non poteſt opponi agenti poſſeſſorio reintegrandæ.*
9 *Spolians non debet audiri in petitorio, antequam ſpoliatus reſtituatur.*
10 *Spoliatus ſine violentia quomodo reſtituatur.*
11 *Spolians an poſſit vnquam excipere de Dominio.*
12 *Spoliator non poteſt opponere ſpoliato, quod non ſit Dominus.*
13 *Spoliatus ſi permiſit tractari cauſam petitorij, non eſt reſtituendus ante omnia.*
14 *Scientia ſcripturæ productæ non inducitur ex præſentia productioni.*
15 *Renuntiatio virium ſuorum facilè non inducitur.*
16 *Appellare debet ſpoliatus, ſi Iudex procedat ſuper petitorio.*
17 *Spoliatus quando ſibi præiudicet, ſi Iudex procedat ad vlteriora in petitorio.*
18 *Dominij negotium non poteſt tractari in remedio reintegrandæ.*
19 *Spoliati proteſtatio, ne procedatur in petitorio, an ſufficiat.*
20 *Spoliato, an poſſit opponi, quod non potuerit poſſidere.*
21 *Feudalia bona poteſt poſſidere mulier, donec.*

22 *Spo-*

22 *Spolians potest excipere de dominio antiquo, & quando.*

23 *Dominij quæstio potest spolinto opponi duobus concurrentibus.*

24 *Spolinns potest opponere de meritis, si notoriè constet de iure suo.*

25 *Spoliatum non habere ius quomodo notoriè constare dicatur.*

26 *Notorium iuris sufficit spoliatori vt audiri possit.*

27 *Dominij ius vt possit opponi in possessorio, debet esse indubitatum.*

28 *Pertinentiarum nomine non veniunt prædia.*

29 *Pertinentiarum nomine non veniunt Molendina in Territorio feudi existentia.*

30 *Castro infeudato non veniunt bona particularia.*

31 *Feudalia non præsumuntur prædia.*

32 *Allodialia præsumuntur esse omnia bona, nisi contrarium probetur.*

33 *Prædia quomodo probetur venire sub nomine Pertinentiarum feudi.*

34 *Feudalia an præsumantur bona Castro infeudato proxima.*

35 *Confessio extraiudicialis absente parte semiplene probat.*

36 *Testi subdito, & pauperi diminuitur de fide.*

37 *Feudalia præsumuntur bona in æstimo descripta, & quomodo.*

38 *Æstimo non ascribuntur bona exempta.*

39 *Molendinum præsumitur feudale, & quando.*

44 *Molendinum non est de regalibus.*

41 *Prædia censentur libera, nisi aliud probetur.*

42 *Prædia rusticalia sui natura censentur libera.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN causa reintegrandę possessionis, quā
aduersus Illustrissimum Co: Ioannem
Baptistam Canosseum promouerunt
Illustrissimæ D.Gratia, & eius filiæ de
Canosseis, requisitus pro veritate sen-
tio actrices meliora fouere iura, & esse
omninò reintegrandas ad possessionem, in qua
contiouauerunt post mortem D.Co: Alfonsi ea-
rum mariti, & patris respectiuè, dato illis regres-
su ad terras, quæ inter partes controuertuntur:
Si qoidem ex forma agendi, in qua petunt rein-
1 tegrari ad possessionem bonorum, de quibus in
lista, apparet eas intentasse remedium *cap. rein-
tegranda 3.quæst.1. Alexand. consil.33. sub numer.1.
lib.6.* & hoc verisimilius est, quia tale remediom
2 possessorium cæteris pinguius prouidet. *Surd.
consil. vigesimooctauo, numer. vigesimosexto*, ex quo
sufficit agentem ex hoc remedio solom probare
3 suam possessionem antiquiorem, & nouam rei
conuenti, etiam si non constet de vi, vel de spo-
liatione, vt per *Surd. d. consil.28. num.24. Menoch. de
recuper. poss. remed.15. num.383. vers. quare commu-
nis. Maschard. de probat. concl.1328. num.1.2. Ceph.
consil.289. num.17. Cyriac. contr. for.243. num.6.*
Et in hoc video ex processu actrices præualuisse,
quia satis constat eas possedisse post mortem di-
cti Co: Alfonsi, & post certum spatium tempo-
ris à possessione cecidisse, quia dictus Co: Ioan-
4 nes Baptista ingressus est suo marte tenutam di-
ctarũ terrarũ ideò ante omnia dictæ actrices sunt
restituendæ ad earum possessionem, *d. cap. reinte-
granda, & cap. in litteris, de restit. spol. leg. si quis ad
se fundum, Cod. ad l. Iul. de vi publ. Surd. dict. consil.
vigesimooctauo, numer. vigesimonono*, & in hoc re-
5 medio licet non sit necessarium probare violen-
tiam. *Alexand. dict. consil.33. numer. primò, libr.6.*
tum satis probata dicitur eò ipso, quod est pro-
6 bata ab agente antiquior possessio. *Cephal. dict.
consil.289. numer. decimooctauo. Maschard. de probat.
concl.328. num.9. Surd. d. cons.28. nu. vigesimoquinto,*
7 quia hoc ipso possessio iunior censetur viciosa,
& clandestina. *Surd. dict. consil.28. numer. sexagesi-
moquinto.*

Nec potuit reus conuentus tefricare actricibus que-
stionem dominij, & proprietatis docendo de non
iure earum, & de domioio ipsius, quia nequit cu-
mulare petitorium, noo enim in hoc remedio
possessorio recuperandæ, & reintegrandæ posses-
8 sionis licet reo opponere exceptionem dominij
contradicente actore: vt per *Bartol. in l. si coloni.
C. de agric. & cens. lib. vndecimo, & Io: Andr. in cap.
post electionem, de concess. præben. Anton. de Butr. in
dict. cap. sæpè, de restit. spol. pulchrè Alexand. d. cons.
33. num.1. vers. & adeò, libr.6. Gabr. de restit. spoliat.
concl.5. num.102. Tusch. pract. concl. lit. S, concl.396.
num.44.45.50. Maschard. de probat. concl.687. num.
19. latè Surd. d. consil.28. sub numer.58.* vbi testatur
de magis commoni. *Cyriac. controu.389. num.12.
13.14.* vbi quod reus non potest audiri super pe-
titorio, antequam spoliatus fuerit omninò resti-
9 tutus vsque ad minimum obulum. *Farinac. decis.
409. numer.5. part.1. recent.* vbi multos allegat. *Gio-
uagn. consil.5. num.6.20. lib. primò*, vbi latè hoc fir-
mat.

Et quamuis *Bartol. in l. si de vi in fin. vers. in eò verò,
de Iudic.* dicat hæc procedere in violento spolia-
tore, vt non audiatur dominium allegans, secus
10 autem esse, quando possessio sine violentia, &
vitio peruenit ad illius manus, quod verificari vi-
detur in casu nostro, tameo hæc distinctio non
est vera, & communiter damnatur, quia Doctores
melius ducent, siue violentus sit spoliator, siue
non, tamen non posse dominij exceptionem op-
11 ponere, antequam rem restituat integraliter, vt
per *Socin. in l. rem, quæ nobis, quæst.9. sub num.19. ff.
de acquir. possess. vbi de communi testatur, Bero. in c.
1. num.31. de restit. spol. Boss. in prax. de plur. viol. nu-
mer.35. vbi de communi: & docuit Menoch. de recu-
per. poss. rem.1. num.243. in fin. vbi de communi con-
tra Bartholum. Alexand. d. consil.33. num.1. lib.6. &
cons.94. vers. & dato, & cons.92. nu.28. lib.5. & cons.
78. in princ. lib.3. vbi de communi: pulchrè Tusch. d. lit.
S, concl.396. n.45.51.* vbi in terminis loquitur latis.
Giouagn. d. cons.5. sub nu.4.7.10.19.20.21. lib.1. vbi
cæteros cumulat, & multò minus licebit allegare
non ius spoliat, & quod non sit Dominus, quia
spoliator nun potest huc opponere. *Menoch. de re-
cuper. poss. rem.15. nu.471.472.*

Benè verum eſt, quod hoc non procedit, quando ſpoliatus permiſit cauſam tractari ſuper dominio, & proprietate, & paſſus eſt ſuper petitorio cognoſci ſiue expreſsè, ſiue tacitè, quia parte non
13 opponente poteſt procedi in petitorio, omiſſo poſſeſſorio; ad *tex. in c. 1. vbi Abb. in 3. not. & Bero. num. 20. de reſtitut. ſpol. Bart. in l. ſi quis ad ſe fundum numer. ſecundo, verſ. intellige, Cod. ad l. Iul. de vi publ. Rip. in l. naturaliter, numer. 72. ff. de acquir. poſſeſ. Menoch. de recuper. rem. 1. numer. 161. 162. 163. Gabr. de reſtit. ſpol. concl. 1. nu. 53. verſic. primò amplia, Honded. conſil. 24. num. 34. lib. 2. Dec. conſil. 84. nu. 2. Maſcard. de probat. concl. 1332. nu. 7.* vbi quod ſufficit etiam tacitus conſenſus. *Farin. deciſ. 741. nu. 7. p. 2. recent.*

Sed id in caſu noſtro non poteſt verificari, quia licèt reus produxerit verè multa Inſtrumenta, & iura, quæ petitorium reſpiciunt tamen actrices contradixerũt, poſtquam de illis habuerunt aliquam notitiam, vt in proceſs. fol. 79. & proteſtatæ ſunt de illis nullam habendam eſſe rationem, & quamuis Procurator earum fuerit præſens productioni,
14 & nihil dixerit non tamen probatur ex hoc ſcientia contentorum, in iuribus productis, cum multæ eſſent ſcripturæ, & multa negotia continerent, de quibus in momento nõ poteſt ſcientia haberi, & ideò potuit opponere, & contradicere, donec talium iurium copiam habuerit, vt poſt *Bart. in l. ſtatuo. §. idem Iulianus, col. fin. verſ. ſed ſi aliquid, ff. de iureiur. dixit in terminis Ceph. conſ. 289. num. 35.* nec enim tam facilè inducitur præſumptio, quod quis
15 renuntiauerit iuribus ſuis, *l. cum de indebito, §. primò verſ. qui enim, de probat. c. ſuper hoc, & c. ſanè de renunt.* Vnde hæc expreſſa contradictio ſufficit, ne poſſit de Dominio cognoſci, *Dec. d. conſil. 84. nu. 2. verſ. vnde iſta.*

Nec video in proceſſu Iudicem admiſiſſe talia iura, vel ea approbaſſe etiam tacitè, vt ſuper petitorio
16 ad vlteriora proceſſerit adeò, vt neceſſe fuerit actricibus appellare, vt tradit *Menoch. de recuper. d. rem. 1. num. 167. Maſch. d. concl. 1332. num. 13.* Quia imò Iudex fuit multum circumſpectus in admittendo aliquid petitorium eoucernens, nec quidquam ſuper hoc decreuit reo fauorabile. Namq; dum reus produxit articulos ſuper Dominio volens probare bona controuerſa eſſe feudalia Mõtis veteris, & ideò ad ſe pertinere finita linea maſculina dicti Co: Alfonſi, quia actrices reclamauerunt non eſſe admittendos, & ſuper hoc Iudex decreuit ſaluis exceptis, & excipiendis examinari teſtes ita tamen, vt nulla eis fides adhibeatur abſque nouo decreto, in quo declarabitur, an illis fides adhibenda ſit: & propterea cum poſtea nunquam declaratum fuerit à Iudice fide teſtibus adhibendam, remanent vacui, & fideie inanes, &
17 ideò non fuit neceſſe actricibus appellare, quia Iudex nihil eis præindicauit, non enim præiudicat, niſi quando non obſtante exceptione non eſſet procedẽdum in petitorio, tamen Index cauſa cognita ad vlteriora procedit. *Menoch. de recuper. d. rem. 1. ſub nu. 168.*

Et ita cum non appareat, quod actrices vnquam conſenſerit, quod procedatur ſuper petitorio, imò contradixerint, certum eſſe videtur, quod de Dominio rei conuenti nõ eſt quærendum in hoc Iudicio per ea, quæ tradit pulchrè *Dec. d. conſil. 84. ſub num. 2. Ceph. d. conſ. 289. num. 34. verſ. ſecus quando. Maſch. de prob. d. concl. 1332. num. 20.* vbi alios
18 allegat, & dicit, quod quando ſpoliatus contradixit, & replicauit contra exceptionem Dominij, licet ſuper dominio factæ ſint probationes, adhuc ante omnia reſtituendus eſt, & propterea cum Iudex in hoc caſu non fuerit expreſsè, vel tacitè interlocutus procedendum eſſe ſuper petitorio,
19 ſufficit illa prima proteſtatio, & contradictio ſpoliati. *Menoch. d. rem. 1. num. centeſimo ſeptuageſimo primo.*

Et quamuis in hoc poſſeſs. iudicio poſſit opponi
20 ſpoliato, quod non poſſit, nec potuerit poſſidere, *Menoch. d. rem. 15. num. 433.* tamen id procedit quando notorium eſt in iure, & in facto ſpoliatum non potuiſse poſſidere, veluti ſi Monachus, vel Sacerdos peteret ſibi reſtitui vxorem, qua fuit ſpoliatus, quia certò conſtat eum non poſſe vxorem habere, ideò non eſt reintegrandus, vt in his terminis loquitur Menochius, ſecus eſt in caſu noſtro, vbi actrices poſſunt poſſidere bona feuda-
21 lia pro maſculis, donec declarentur eſſe talia ad *tex. in cap. 1. §. defuncto. ſi de feud. fue. contr. inter domin. & agn. gl. in cap. primò, de controuer. inter maſc. & fœm. de benef.* & agnatus volens auocare bona feudalia ab hæredibus vaſſalli defuncti, id per iuditium petitorium facere debet. *Roſenth. de feud. cap. 12. concluſ. 15. num. 78.*

Multi etiam dicunt in hoc remedio Reintegrandæ ſpoliatorem poſse opponere exceptionem dominij antiqui, quod habebat, anteqnã poſſeſſionẽ
22 occuparet, & ſic cum poſſeſſione cui inſiſtit, poſſe dominij cauſam allegare, & in continenti probare, vt per *Menoch. d. rem. 15. num. 479.*

Sed hoc nõ poteſt aptari caſui noſtro, quia procedit duobus tantum concurrentibus, & primò requi-
23 ritur, quod poſſeſſio peruenerit, ſine vitio ad manus rei conuenti, vt inquit *Dec. conſil. 191. num. 10. verſ. & hoc, ſentitque Menoch. d. rem. 15. ſub d. n. 479.* quod hic verificari non poteſt, vbi clandeſtina præſumitur rei poſſeſſio, vt vidimus; Deinde oportet, quod de dominio rei conuenti, & de non iure agentis clarè, & euidenter appareat: adeò, vt ex actis conſtet notoriè de bono iure poſſeſsoris conuenti ita indubitanter, vt contrarium per aduerſarium probari non poſſit, & ſentire videtur etiam *Honded. d. conſ. 24. n. 68. lib. 2.* vbi dicit opor-
24 tere, quod ex probationibus factis claiè conſtet de bono iure poſſeſsoris, & cenſuit. *Rota diuerſ. deciſ. 201. num. 4. par. 2.* vbi dicit, quod in iſtis caſibus non dicitur conſtare de iure vnius, & de non
25 iure alterius in petitorio, niſi adſit res iudicata, vel confeſſio partis: & *Maſcard. de prob. cõcl. 1333. nu. 1. 2. 16.* & per totam requirit notoriè conſtare de iure ſpoliatoris, & de non iure ſpoliati: idem tenet *Gabriel. de reſtit. ſpol. concl. 1. n. 110.* & hoc eſt etiam de mente *Menoch. d. rem. 1. n. 216. 222. 224. 225. 227. 232.* vbi ſemper requirit notoriũ ius rei
26 conuenti, vt audiri poſſit, & actori valeat denegari reſtitutio rei, & *ſub nu. 221.* inquit, quod ſi res

deſinat

desinat esse clarã, cessat rei fundamentum, & con-
cordat. *Seraph. decis. 575. nu. 7.* dicens de non iure
actoris non constare, nisi per rem iudicatam, vel
confessionem partis; & hoc idem docuit *Syriac.*
contr. for. 389. num. 15. p. 2. & iterum censuit Rota
apud *Farinac. decis. 409. n. 5. in fin. p. 1. recent.* vbi di-
27 xit, quod ad hoc, vt ius dominij possit in posses-
sorio opponi, oportere, illud esse indubitatum vel
per confessionem partis, vel per rem iudicatam.
idem *Farin. decis. 741. nu. 4 in fin. & nu. 5. p. 2.* adeò,
vt necesse sit non ius spoliati ita esse notorium, vt
contrarium in petitorio per agentem spolio pro-
bari non possit, vt post *Gabriel. cons. 51. n. 17. lib. 1.*
dixit *Farin. decis. 9. nu. 5. p. 2. recent. & decis. post. 116.*
sub nu. 3. p. 1.

Hic autem reus conuentus non versatur in casu tam
claro, & certo, vt de eius dominio dicatur liqui-
dò, & indubitate constare: Nam si inspicimus te-
norem inuestituræ per quam prætendit terras, &
bona controuersa esse feudalia pro masculis, si
quidem vasallus fuit inuestitus *Castro Montis ve-*
teris cum villis, territorijs, & pertinentijs, quæ princi-
paliter obediunt ipsi oppido, vt in proces. fol. 65. Nã
hæc verba sonant in iurisdictionem adeò, vt tan-
tum iurisdictionalia videantur infeudata, prædia
28 vero existentia in dicto territorio sint quidem
sub iurisdictione domini Castri, nõ autem in do-
minio, & certum est, quòd prædia non veniunt
appellatione pertinentiarum, sic probant *Imol. in*
l. 3. ad fin. primo, ff. de acq. poss. Cravet. cons. 234. nu. 2.
in fin. Cartarius cons. 158. nu. 26. 27. 28. 29. 30. vbi di-
29 citur etiam quod nec molendina comprehendun-
tur. *Gabriel. de præs. concl. 9. nu. 6. Menoch. lib. 3. præs.*
100. n. 1. pulchrè *Alex. cons. 55. n. 19. lib. 4.* vbi con-
suluit, si Castrum cum territorio fuerit in feudũ
30 concessum, bona particularia, vel redditus an-
nuos, quos in Castro vasallus habuit, feudales nõ
præsumi, nisi dominus feudi hoc liquidò probet:
sic etiam probandum esse dixit *Schrad. de feud.*
c. 12. concl. 15. num. 24. 26. 32. vbi docet idem esse,
quando controuersia est inter heredes vasalli de-
31 functi, & dominum, quia adhuc prædia non cen-
sentur feudalia, & *n. 40. 41. 42. 46.* vbi pulchrè hoc
docet, & dicit fortissimam esse præsumptionem,
quæ pro libertate facit.

Et non est mirum, quia res omnes præsumuntur al-
32 lodiales, nisi dilucidè probentur esse feudales, nã
feudum est quædã seruitus. *gl. in l. si cuius. in princ.*
ff. de vsufr. Menoch. cons. 191. nu. 81. & ideò quælibet
bona in dubio præsumũtur allodialia, & libera. *c. 1.*
§. 2. vbi DD. si de feud. defunct. contr. Alex. cons. 129.
nu. 2. & cons. 136. num. 2. lib. 1. Masch. de prob. concl.
766. n. 1. 2. Schrader. d. c. 4. n. 54.

Coniecturæ autem, & præsumptiones, quæ adducũ-
tur ad probandum prædium prædictum esse feu-
dale non constituunt sufficientem probationem,
& ita notoriam, vt indubitanter possit dici tale
esse, & nequeat in petitorio contrarium probari,
imò leues admodum, & debiles esse videntur,
adeò vt non essent sufficientes etiam in solo pe-
33 titorio, in quo stat præsumptio pro libertate rei,
& prædia contineri sub verbo pertinentiarum de
quo in inuestitura, plenè, & veris præsumptioni-
bus, & probationibus concludentibus proban-
dum est. *Menoch. d. cons. 191. n. 81. vers. secundò. Ro-*
senth. d. c. 12. concl. 15. nu. 78.

Namque illa coniectura, quod prædium prædictum
sit Castro contiguum, & alijs bonis feudalibus
34 connexum, non probat feudalitatem, quia non
est probatum extare alia bona feudalia, quam iu-
risdictionalia, & ideò hæc præsumptio non pro-
cedit quo ad res diuersæ naturæ, vt sunt prædia,
& solum habet locum respectu vnius integralis,
vt benè docet *Rosenth. d. c. 12. concl. 15. sub num. 46.*
47. vbi multos allegat, & ad rem facit *Maschard.*
de probat. concl. 217. nu. 15. vbi alios allegat, & te-
statur de magis communi.

Non obstat confessio dicti D. Co: Alfonsi, quod bo-
nã prędicta essent feudalia, quia talis confessio
35 extraiudicialis si plenè esset probata, solum face-
ret semiplenam probationem stante quod ab-
sente parte emanauit, vt per *Maschard. de prob.*
concl. 347. n. 24. 29. Verum hic non satis probatur
dicta confessio, quia vltra quod testes sunt singu-
lares, adhuc primis testis patitur multos defe-
ctus, etenim primò subditus est ipsius rei con-
uenti, qui illum induxit, & sic diminuitur ei de fi-
de. *Farin. de testi. q. 55. n. 212.* deinde est valdè pau-
per, cum nihil habeat in bonis, & sic iterum non
est idoneus testis. *Farin. d. tract. q. 57. n. 1. & nu. 3.*
vbi de magis communi, & cum plures patiatur
defectus nullam fidem meretur. *Farin. d. tract. qu.*
62. nu. 80. & sic dicta confessio probata vnico te-
ste nullam fidem facit, vt per *Maschard. d. loco*, &
hoc in casu nostro multo verius est, vbi extat de-
cretum, quod nulla fides testibus adhibeatur sine
nouo decreto, quod nunquam factum fuit, ideò
cessat hæc præsumptio, quæ magna videbatur.

Non obstat illa præsumptio, quod ex quo bona prę-
dicta non sunt in æstimo descripta, præsumuntur
37 esse feudalia ex *Rol. cons. 82. n. 49. 50. lib. 2.* verum
hæc est leuis coniectura, & probatio periculosa,
quæ facilè elidi potest, alio enim respectu hæc bo-
na possũt esse immunia, vt inquit *Rosenth. de feud.*
d. c. 12. concl. 14. nu. 49. prout hic dici potest, quia
38 dominus Castri est exemptus ab oneribus non
solum respectu bonorum feudalium, sed etiam
allodialium, & bona exempta non describuntur.
Bart. in l. rescripto. §. fin. ff. de muner. & oner. Festas.
num. 60.

Non obstat, quod Molendinum præsumatur feuda-
le, quia subditi cogũtur ire ad illud. *Bald. cons. 404.*
lib. 5. Natt. cons. 106. lib. 1. quia etiam si Molendi-
39 num esset feudale, adhuc dominus feudi non po-
test cogere subditos ire ad molendum ad illud.
Bald. cons. 57. lib. 3. Anch. cons. 12. Rip. cons. 11. lib. 1.
Alex. cons. 211. nu. 10. lib. 2. Boer. decis. 125. nu. 4. latè
Rosenth. de feud. c. 5. concl. 26. per totam, vbi de ma-
gis communi, & ideò hoc inde colligi non potest,
quod sit feudale, sed quod potius Dominus id fa-
ciat propter consuetudinem legitime præscri-
ptam, vel ex conuentione, alioquin Molendinum
40 non censetur esse de regalibus, neque illud ha-
bens, iurisdictionis actum habere intelligitur. *Ro-*
senth. d. tract. c. 5. concl. 28. nu. 2.

Concludendum igitur videtur, quod prædium præ-
dictum

dictum non ſit cenſendum feudale, etiamſi ſit
41 contiguum feudo prædicto ſtante generali præ-
ſumptione libertatis, vt dixit pulchrè *Bald. in c. 1. §. e contrario. nu. 2. de inueſtitura de re alien. fact. quem ſequitur Hier. Montan. in tract. de fin. regum d. c. 96. in fin. Menoch. conſ. 395. n. 4. 5.* quod multo magis pro-
42 cedit in prædijs ruſticis, quæ iui natura, & à cō-
muniter contingentibus ſunt libera, & allodialia. *Craue. conſ. 662. nu. 11. in fin. & nu. 14. lib. 4. Rol. conſ. 46. nu. 44. lib. 3. Ceph. conſ. 250. nu. 4. & ſeqq. Menoch. d. conſ. 395. nu. 5. lib. 4. Roſenth. d. tract. de feud. c. 12. concl. 14. n. 14. & concl. 14. nu. 32. verſ. ſed etiam* vbi in terminis noſtris omnino loqui videtur: Ideò res fuit compoſita, & accordio dd. mulieribus fauorabili ſopita.

EPITOME.

Legatum ſcutorum mille quingentorum factum ſorori pro dote an legataria conſequi poſſit integrum, ſi in vita teſtatoris fuerit nupta, vel monacata cum minori Dote.

SVMMARIVM.

1 *Legatum ob cauſam, cauſa finita extinguitur.*
2 *Teſtator præſumitur mutaſſe voluntatem, ſi dedit in vita minus, quam legauit.*
3 *Legato cauſam adiectam ſufficit ſemel impleri.*
4 *Legati cauſa ceſſante ceſſat legatum.*
5 *Dotans mulierem cum minori dote, quam legauit, aliud ab hæredibus peti non poteſt.*
6 *Legatum pro dote peti poteſt, etiamſi mulier fuerit dotata cum minori dote.*
7 *Legati reſiduum peti poteſt poſt mortem teſtatoris.*
8 *Legatum certæ quantitatis non minuitur per adiectionem cauſæ.*
9 *Legatum confirmatum, non tollitur per implementum cauſæ.*
10 *Mulier non debet remanere indotata pro reſiduo legati, quod non habuit.*
11 *Legatum pro maritanda puella, & legatum pro Dote quomodò differant.*
12 *Monacha poteſt petere reſiduum legati pro dote, licèt monacata fuerit cum minori dote.*
13 *Cauſa legat impleta quid efficiat.*
14 *Legatum dotis cuius ſit conditionis ſecuto matrimonio.*
15 *Dos poſt matrimonium poteſt augeri.*
16 *Legatum dotis cenſetur extinctum, ſi teſtator viuens mulier ſic dotauit.*
17 *Dotis legatum ex coniecturis minuitur, ſi ita ex præſumptionibus appareat.*
18 *Teſtator non mutans teſtamentum, ſi poteſt, cenſetur perſeuerare in eadem voluntate.*
19 *Teſtator ſi ignorat mulierem in eius vita nupſiſſe, cenſetur reuocaſſe legatum pro Dote.*
20 *Legatum dotis integrum debetur, etiamſi mulier in vita teſtatoris ſe dotauerit.*
21 *Legatum integrum Dotis non poteſt conſequi mulier, quæ fecit finem generalem.*
22 *Benignior pars in dubio eſt ſequenda.*
23 *Æqualitas ſeruanda inter fratres.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1636. D. Carolus Cauazzonus fecit ſuum vltimum teſtamentum, in quo inter cętera iure inſtitutionis, & Dotationis legauit D. Corneliæ eius ſorori Duc. 1500. ei dandos ab eius hæredibus, quando nupſerit, vel monacauerit, ſuos vero hæredes fecit DD. Franciſcum, & Ioannem Baptiſtam eius patruos: verum viuente adhuc teſtatore dicta D. Cornelia de conſenſu dicti eius fratris effecta eſt monialis in Cōuentu S. Raphaelis cū Dote Duc. 800. quam procuratores eius tradiderunt Monaſterio eo abſente, & facta profeſſione poſt nonnullos menſes dictus D. Carolus in longinquis agens interfectus continuò interijt: ex quo dicta D. Soror Cornelia petit integrum legatum ſibi factum, hæredes vero negant aliud ei deberi, quia iam monacata eſt, & cauſa legati ceſſauit, quia impleta fuit: quæritur quid iuris.

In hac quæſtione multæ ſunt, & variæ DD. opiniones, nam plerique cenſuerunt, quod talis mulier ſic nupta, vel monacata cum minori dote, quam contineretur in legato, non poſſit poſt mortem teſtatoris petere reſiduum (quod enim habuit, certum eſt fore compenſandum) quia legatum
1 fuit ob cauſam, & ideò cum cauſa ſit finita, quia
nupſit, finitum etiam dicitur legatum ad *tex. in l. libertatis, la 2. in princ. de alim. & cibar. leg. l. quinquaginta, de probat.* imò ſi voluiſſet teſtator de toto dotare eam, de toto dotaſset, quod cum non fecerit, ſed minus dederit, quam legaſſet, præſu-
2 mitur voluntatem mutaſse *arg. l. iubemus. C. de teſtam.* quia non ſolum verbis, ſed etiam factis demonſtratur voluntas. *l. Paulus. ff. rem rat. hab. l. reprahendenda. C. de inſt. & ſubſt. ſub cond. fact.*
Nec mirandum videtur, quia cauſa legato cohæ-
3 rens eſt impleta; ergo plus impleri non poteſt, cū
ſufficiat prima impletio *l. ſi quis hæredem. C. de inſtit. & ſubſt.* ratio enim quæ induxit teſtatorem ad plus legandum, ceſsat per coniunctionem matri-
4 monij corporalis, vel ſpiritualis, & per conſequēs
debet ceſsare diſpoſitio. *l. cum tale. §. legato. ff. de cond. & demonſtr. l. legatum. C. de cond. inſeſt. Salyc. in conſ. 71 inter conſ. vlt. vol.* & propterea in caſu iſto quando dotans pro minori quantitate eſt ille-
5 met, qui legauit plus gratia nubendi, vt puella
non poſſit poſt eius mortem petere reſiduum, quia cauſa legati eſt impleta, docuit in primis. *Dyn. in l. Lucius. la prima, ff. de leg. 2. vbi Paul. de Caſt. ſub num. 4. verſ. nubi videtur,* dixit, quod in puncto iuris hæc opinio eſt verior, & cum eo concordant *Cuman. & Imol. ibidem: idem Imol. in l. huiuſmodi. §. pater. de leg. primò, & in c. filius noſter, de teſtam. & hanc partem latè defendit Campeg. in tract. de Dot. q. 36. ſub nu. 2. verſ. in contrarium concludo, & num. 3.* vbi dicit ita fuiſse diſputatum per Ia. de Iulanis

de

de Bononia, qui fuit postea Card. Papien. de anno 1392. sub die 12. Maij, licet dicat, quod in decidendo non auderet ita affirmare.

Altera est sententia probabilior, & magis recepta, quæ docet hanc mulierem, & pro ea Monasteriũ posse petere, & consequi residuum dicti legati, &
6 satis esse, si compenset, quod sibi traditum fuit à testatore viuente per *text. in l. alumna. §. filius. ff. de alim. leg. & d. l. Lucius. de leg. 2.* & à contrario sensu hoc idem probat etiam *tex. in l. filia legatum. C. de legat.* vbi dicitur, si totum fuerit solutum in vita testatoris, nil peti post eius mortem licet, ergo si tantum pars fuerit soluta, residuum peti poterit,
7 ex quo enim testator statim non mutauit testamentum, videtur in eadem voluntate decessisse, & ideo residuum debetur. *l. omnium. C. de testam.* & quamuis cessauerit causa legati, tamen legatum factum sub taxatione certæ quantitatis, non
8 minuitur per adiectionem causæ *l. creditor. §. scienter. ff. mandat. d. l. Lucius. de leg. 2.* & implementum causæ non tollit, sed roborat, & confirmat lega-
9 tum. *l. si iam facta. ff. de cond. & demonstr.* etenim absurdum videtur, quod mulier illa remaneat indotata pro residuo in legato contento ad *tex. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & oblig.* & hæc fuit originaliter opinio *Oldrad. in d. l. Lucius. vbi DD. communiter. de leg. 2.* cum alijs infrascriptis.

Tertia succedit sententia *Bart. in d. l. Lucius. ad fin. de leg. 2.* qui aliquibus visus est distinguere, quod scilicet aut testator legauit pro maritandæ filia, &
11 tunc si in vita eam maritauit pro minori quantitate, videtur cessare legatũ, quia finita est eius causa. *d. l. libertis. la secunda. de alim. & cib. leg.* aut fuit legatum pro dote eius, & quia dos etiam constante matrimonio recipit augumentum, totum debetur, quia præstitum etiam pro parte nõ est finita causa præstationis in reliquo, & hoc dicit non habere dubium, & hanc rationem dicit fortè idem *Bart. in d. l. filia Cod. de legat.* & has tres sententias refert etiam. *Surd. cons. 119. n. 11.*

Nihilominus præualet indistinctè illa sententia, quod talis legataria possit petere residuum in legato contentum, etiam si viuente testatore ab eo fuerit maritata, vel monacata pro minori quan-
12 titate, quia hoc, quod est factum in eius fauorẽ, non debet retorqueri in odium, & cum testator bene sciuerit eam sic fuisse nuptui traditam, & statim cum potuit, testamentum non mutauit, censetur perseuerasse in eadem voluntate adeò, vt mulier post eius mortem sic maritata possit residuum petere, prout in terminis dixit *Guilliel. de Cun. in l. cum is. §. si mulier. ff. de cond. indeb. per l. publius. in princ. de cond. & dem. & Ray. de Fori idem tenuit per l. hæc ergo, la prima eod. tit.* vbi dicit esse casum, & clarius *Oldrad. in d. Lucius. vbi eum sequitur Bartolus*, vt vidimus: *& Bald. in d. l. filia legatorum. C. de legat.* vbi reprehendit Bart. & rationem
13 eius dicens, quod non dicitur finita, vel extincta causa legati, sed adimpleta, qui etiam dicit, quod ita consuluit, & obtinuit siue fit dictum pro Dote, siue pro ea maritanda: idem *Bald. in cons. 202. n. 1. vers. sed si lib. 1. sic etiam indistinctè tenuit Castr. in d. l. filia. n. 3. & ibi Angel. & Salyc. & Ias. nu. 3. C. de legat. Bald. & communiter DD. in d. l. huiusmodi. §. cum pater. de leg. 1. Imol. & Anch. in c. filius. de testam. Alex. cons. 7. nu. 2. lib. 2. & de communi testatur Soc. cons. 101. col. 2. lib. 3. Couar. in c. officij. n. 10. de testam.* vbi de communi fidem facit, & respõdet contrarijs. *Tiraq. in tract. cess. caus. lim. 18. num. 1. & in l. 2. si vnquam. in verb. susceperit liberos. nu. 218. C. de reuocan. donat. Castr. in cons. 214. nu. 2. lib. 1. & cons. 148. nu. 1. lib. 2.* vbi adducit multas rationes, & eum sequitur *Rota apud Farinac. decis. 499. nu. 5. vers. & ex quo. p. 2. recent.* sic tenet etiam *Vasquez. de success. progress. §. 27. nu. 8. p. 2.* sic tenet etiam *Vasquez. de success. progress. §. 27. nu. 8. p. 2.* latè *Crass. sententiarũ. lib. 1. §. legatum. q. 58. num. 3. vers. sed contrarium.* vbi indistinctè residet in hac sententia, & concludit, quod implementum causæ legati non resoluit, nec facit cessare legatum, sed ipsum corroborat, & confirmat, & idem sentit. *Paris. cons. 61. nu. 44. lib. 2. Decian. cons. 46. n. 53. lib. 2.* pulchrè *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 12. tit. 1. nu. 13.* vbi hoc expressè docet. *Francb. decis. 322. n. 6. & Guttierez. de sponsal. c. 20. sub num. 29.* vbi in fine dicit hanc opinionem esse veriorem, & magis communem, & in iudicando, & consulendo esse sequendam: sic etiam *Beltram. ad Greg. XV. decis. 236. nu. 15. vers. si tamen.* vbi allegat multas Rotæ decisiones adeo, vt non sit dubitandum, quin hæc sit vera, & magis recepta DD. sententia, vt indistinctè hæc mulier possit consequi residuum legati, siue fuerit factum pro dote, siue pro ea maritanda.

Non enim obstat distinctio Bartoli quia verè Bar-
14 tolus non ita distinxit, & propterea iure meritò alij DD. melius eum intelligentes referunt verba Bartoli ad *Oldrad. in d. l. Lucius. de leg. 2.* qui asseruit indistinctè filiam admittendam esse ad petendum reliquos quingentos aureos ex legato; nam cum Bartolus sententiam Oldradi retulisset, & eius rationem, nempè quod legatum certæ quantitatis non minuitur ex adiectione causæ. *d. l. creditor. §. si inter. ff. mand.* subdit: *Et hoc puto benedictum*, rationem Oldrad. probans, quando testator dixisset pro filia maritanda, quia ea maritata finita est causa, quando autem testator pro Dote legauit, non distinguens, sed eandem assertionem approbãs Bartolus alia ratione vtitur, quod cau-
15 sa legati non sit finita, quia Dos etiam post matrimonium post recipere augumentum: Ecce igitur quomodo Bartolus absq; distinctione Oldrado adhæret, licèt non ex eadem ratione: & sic Bartolum intellexisse visus est *Imol. in d. l. Lucius. in d. l. huiusmodi. §. pater. vbi Alex. col. pen. de leg. 1. idem Imol. in c. filius. de testam. Iac. à S. Giorgio in d. l. filia. C. de leg. Dec. cons. 81. col. pen.* pulchrè *Couar. in d. c. officij. nu. 10. vers. alij verò. de testam.* vbi sic benè, & dilucidè docet, & de veriori restatur. & hoc etiam bene notat *Crass. in d. §. legatum. q. 58. num. 3. vers. sed cõtrarium.* vbi vide, & considera, quia Bartolus prima facie mihi visus est obscurus, & non benè eum intelligebam, nisi attentius considerassem, & expositores vidissem, & maximè doctissimum Couaruuiam, & tene, quod hæc mulier indistinctè poterit petere residuum legati. *Ias. in d. l. filia. n. 3. C. de legat.* cum alijs adductis.

Hanc

Hanc tamen ſententiam declara procedere,quando
teſtator in vita minus dotauerit mulierem , quã
ei legauerit , quia tunc reſiduum legati mortuo
16 teſtatore poterit petere , verum ſi tantum dedit
in dotem ,& dotis nomine in vita , quantum eſt
legatum , & legati nulla facta mentione , tunc le-
gatum plenè extinguitur, & mulier nihil vlterius
petere poterit per *tex.in d.l.filia.vbi Ang.Caſtr.Sa-
lyc.Iaſ.et communiter DD.C.de legat.et in d.l. Lucius,
la prima,ff.de leg.2.Soc.iun.conſ.79.n.18.lib.3. Paſc.
de Patr.poteſt.p.2.c.6.num.35. Pariſ.conſ.60.nu.33.
lib.2.Ruin.conſ.223.n.4.lib.1. Bero.conſ.46.n.8.li.2.
Campeg.de Dot.p.1.q.37.Surd.conſ.119.num.10.vbi
multos* allegat,& dicit ita communiter teneri:*Bel-
tram.ad Ludouiſ.d.decif.236.nume.15.* vbi quod ita
cenſuit Rota.

Secundò hoc declara non procedere,ſi ex coniectu-
ris conſtaret de contraria voluntate teſtatoris,
tota enim hæc materia eſt coniecturalis: *Bart.et
DD.in d.l.Lucius.Rot.apud Farin.d.deciſ.499.num.5.
p.2.recent.*vbi quod hoc totum pendet à volunta-
te teſtatoris, & hoc dixit expreſsè etiam *Beltram.
ad Ludouiſ.d.deciſ.236.n.15. in fin.pulchrè Vaſquez.
de ſucceſſ. progreſſ.p.2.lib.3.§.27.nu.8.* vbi appellat
hunc ſtatum coniecturalem , & ponit multas co-
niecturas pro,& contra.

Tertiò,declara non procedere , ſi teſtator ignorauit
dictam mulierem nupſiſse cum minori dote , vel
ſi ſciuit , non potuit mutare teſtamentum , alio-
quin ſi potuit,& ſtatim non mutauit,cenſetur de-
18 cedere cum eadem voluntate : ſic probare vide-
tur *in l.tractabatur.ff.de teſtam.mil.iun.& l. ſi mater.
C.de inoff.teſt. Bart.in l.lex Cornelia.in fin. ff.de vulg.
et pupill.*vbi nota dictionem illam : ſtatim : quam
Bartolus ponit , & per quam probatur requiri ,
quod teſtator reuocet teſtamentum ſtatim , ac
poteſt , alioquin non dicitur non potuiſse muta-
re,ſed noluiſse, & ſic in caſu noſtro, cum teſtator
poſt ſcientiam monacationis dictæ eius ſororis
per plures menſes vixerit in ſanitate , & teſtamẽ-
tum non mutauerit , cenſetur noluiſse mutare ,
ſed voluiſse decedere in eadem voluntate , &
perſeuerare in eodem propoſito per *l. athleta.§.
19 dat.ff. de excuſat. tut.* ſecus eſset, ſi teſtator igno-
raſset, vel mutare teſtamentum non potuiſset, *d.
l.ſi mater.* tunc ceſsat coniectura perſeuerantiæ ,
& ita omnes DD. hanc rem intelligunt , vt poſt
*Bart. in d. l. lex Cornelia. et in d. l. tractabatur. dixit
pulchrè in terminis Caſtr.d.conſ.213. n.2. verſ.prate-
rea.lib.1 .et conſ.148.in fin. lib.2. Tiraq.in d.l. ſi vn-
quam,in verb.ſuſceperis liberos.nu.218.C.de reu.don.
pulchrè Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.12.titul.1. nu-
mero 13.*

Quartò declara id procedere , quando ipſemet te-
ſtator,qui plus legauit,fuit ille etiam,qui dotauit
in minori quantitate,quia tunc ad ratam minui-
tur,& remanet legatum , ſecus eſt , quando ipſa
mulier ſe ipſam de ſuo dotauit , vel alius quicun-
que ſiue eius conſanguineus, ſiue extraneus,quia
20 tunc mulier poſt mortem teſtatoris integrum
legatum conſequetur.*ex l.Publius.in princ.de cond.
et dem. Guilliel.de Cun.in l. cum is.§.ſi mulier. ff. de
cond. indob. Ray. de Forli.in l.hac ergo. la prima cod.
tit.pulchrè dixit Caſtr.in d.l.filia.num.3.in fin.vbi Iaſ.
ſub numero 3. C. de legat.idem Caſtr.in d.conſ.148.li-
bro 2.*

Quintò declara & non procedere , quando filia ſic
nupta cum minori quantitate , quam contineat
21 legatum, fecisset generalem reſutationẽ de am-
plius non petendo quidquam ex teſtamento vel
ab inteſtato cum iuramento , quia tunc non po-
teſt mortem patris petere reſiduum legati, quod
tacitè reuocatum videtur,vt per *Bald.in conſ.202.
n.1 lib.1.Tuſch.littera L,concl.97.n.6.7.* vbi tamen
hoc limitat non procedere , ſi mulier ignorauit
legatum ſibi factum, quando fecit refutationem,
nec etiam procederet,ſi non adeſſet in refutatio-
ne iuramentum.vt per *Bald.d.conſ.202.ad fin.*

Denique concludo , quod cum hæc materia tota ſit
coniecturalis, ſuper ad coniecturas recurrendum
22 eſt,& in dubio pars benignior eſt ſequenda,vt in-
quit *Vaſq.d.§.27.n.8.verſ.qua in re,*vbi etiam dicit
liberis reſpectu extraneorum valdè fauendum
23 eſſe,& docet ſpectandam eſſe æqualitatem inter
fratres , & propterea ſi illud reſiduum excederet
portionem virilem,contra filiam reſpondendum
eſſe,& hoc modo poteſt intelligi *Campeg. d. q.36.
ſub num.3.* vbi dicit, quod non auderet recedere à
communi, niſi quando hæredes eſſent pauperes ,
hoc enim debet intelligi reſpectu hæreditatis ,
quæ fortè exhauſta ſit,vt apud *Farin. d.deciſ.499.
nume.6.p.2.recent.* alioquin non video, quomodo
paupertas hæredum poſſit eſſe cauſa , quod mu-
lier non poſſit conſequi reſiduum legati:& ita.

EPITOME.

Legatum annorum cum onere Miſſarum, vel alterius rei in perpetuum an extinguatur ſpatio centum annorum.

SVMMARIVM.

1 *Centum annorum ſpatium liberat à legatis annuis.*
2 *Legatum factum Eccleſiæ uel Ciuitati in ſingulos annos extinguitur centum annis.*
3 *Vſufructus relictus ciuitati extinguitur centum annis.*
4 *Legatum annuum, et uſusfructus pariſicantur.*
5 *Vſufructu legato ceſſat poſt 100.annos.*
6 *Perpetuum non excedit centum annos.*
7 *Præſcriptio centum annorum omnia iura ſubuertit.*
8 *Infinitas eſt euitanda.*
9 *Infinitatis euitandæ cauſa multa inducuntur , quæ non inducerentur.*
10 *Incorporalium iurium aliquis finis eſſe debet.*
11 *Legatum annuum Eccleſiæ factum non extenditur ultra centum annos.*
12 *Legatum annuum perpetuum durat per infinita ſecula.*

Lega-

13 *Legatum pro missis quotannis in perpetuum celebrãdis semper durat.*
14 *Perpetuum propriè dicitur infinitum.*
15 *Intellectus ad l.si vsusfructus.ff.de vsufr.leg.*
16 *Perpetuum propriè dicitur sine præfinitione temporis.*
17 *Anima fauore fit interpretatio.*
18 *Ecclesiæ opinio fauens est magis tenenda.*
19 *Annum legatum debetur in infinitum.*
20 *Perpetuum legatum durat vltra centum annos.*
21 *Verbum: in perpetuum: non debet esse frustratorium.*
22 *Vsufructus legatum quomodo differat à legato annuo.*
23 *Missas celebrare in perpetuum pro vno defuncto non est absurdum.*
24 *Infinitus de mente testatoris non est absurda.*
25 *Infinitas toleratur in vltimus voluntatibus.*
26 *Præsumptio pro religione, & causa pia præualet alijs.*
27 *Animæ liberantur à purgatorio per spatium centum an. secundum aliquos.*
28 *Purgatorium quanto tempore purget animas.*
29 *Animæ defunctorum possunt detineri in purgatorio vsque ad diem Iudicij.*
30 *Iudicandum est in dubio pro Ecclesia.*
31 *Geminatio verbi: in perpetuum: multum operatur.*
32 *Infinitum dicitur, quando grauantur hæredes hæredum in perpetuum.*
33 *Legatum hæredibus hæredum est infinitum.*
34 *Legatum annuum debet solui de fructibus hæreditatis.*
35 *Legatum annuum Missarum quandiu duret.*
36 *Missarum onus quomodo impleatur ab hæredibus.*
37 *Res transit cum onere suo.*
38 *Legatum Missarum an sit infinitum cognitio est Iudicis Ecclesiastici.*
39 *Ecclesia est manutenenda in quasi possessione exigendi legatum pro Missis.*
40 *Actor sequitur forum rei.*
41 *Spoliatus dicitur possidere in odium spoliatoris.*
42 *Spoliatus potest agere remedio reintegrandæ.*
43 *Ecclesia, & Clericus possunt conuenire suum spoliatorem in foro Ecclesiæ.*
44 *Iudex Ecclesiasticus cognoscit, si inter ipsum, & laicum est contentio de iurisdictione.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1525. Siluester de Bonitijs Regien. Dioc. in suo vltimo testamento suos hæredes nominauit Sigismundum, & Cæsarem pariter de Bonitijs, quos, eorumque hæredes, & successores in perpetuum obligauit ad celebrari faciendum in Ecclesia S. Siluestri de Mancasali pro eius anima, & suorum defunctorum singula hebdomada in perpetuum vnam Missam cum litanijs, & quotannis vnum Anniuersarium, & casu quo prædicti hæredes, & eorum successores in perpetuum cessarent per duos annos continuos, tunc voluit, quod cessans cadat à commodo cuiusdam terræ cum domo ad hunc finem relictæ, & illa deuoluat ad dictã Ecclesiam cum onere prædicto eius Rectori, cui animam suam commendauit, & pro maiori, & lõgiori conseruatione hæredum, & vt habilius dictas Missas, & anniuersarium celebrari faciant, prohibuit quouis modo dicta bona alienari in ampla forma adeò, vt per alienationem ipso iure transeat ad dictam Ecclesiam cum dicto onere. Modo prædicti hæredes vsque ad annum 1641. impleuerunt dictum legatum, sed nunc verrunt in dubium, an amplius teneantur obseruare il-
1 lud, quia cum lapsi sint centum anni, & vltra, putant se liberatos à tali onere per *l. si vsusfructus. ff. de vsufr.* quæritur quid iuris.

Et sanè hæc controuersia est multum dubia, & controuersa pro vt dicit *Surd. de alim. tit. 5. q. 6. nu. 20.* sed nihilominus multum iusta videtur hæredum prætensio, siquidem legatum annuum factum Ecclesiæ, vel ciuitati etiam *in* perpetuum vide-
2 tur, quod finiatur spatio centum annorum ad vitandam infinitatem, quia hæc est longissima vita, sicut tanto tempore finitur vsusfructus munici-
3 pibus relictus. *d. l. si vsusfructus. vbi DD.* etenim legatum annuum, & vsusfructus paria iura habent.
4 *l. singulos. l. annuam. in fin. l. antep. & l. pen. & ibi notant DD. ff. de ann. leg.* sed vsus fructua legatum reipublicæ vel Ecclesiæ factum centum annis tan-
5 tum durat. per tex. *in d. l. si vsus fructus. vbi gl.* ad Ecclesiam extendit, ergo legatum annuum etiam in perpetuum relictum centum annis finitur, vt respondet *Bart. in d. l. si vsusfructus & ibi DD. communiter:* Nam dictio: in perpetuum: licèt multis modis accipiatur, tamen de sui natura non vide-
6 tur excedere spatium centum annorum *per gl. in l. 2. §. hoc interdictum. in vers. perpetuum. ubi Angel. eam sequitur. ff ne quid in loc. publ. Bald. in d. l. si vsus-*
7 *fr.* & ideò præscriptio centum annorum omnia iura subuertit, vt plenè per *Felyn. in Rub. de præscript. Peregr. de fideicom. art. 30. n. 8. in fin.*

Secundò idem probatur ea consideratione, quod in omni materia infinitas est euitanda. *l. qui bona. §. fin. ff. de damn. infect. l. 1. C. de sent. quæ pro eo. c. cum in multis. de rescript. in 6.* ratione enim infinitatis euitandæ multa inducuntur, quia alias locum
9 non haberent, prout sic arguit. *Dec. cons. 321. nu. 5. Peregr. d. artic. 30. num. 8. vers. et horum. latè Marth. de success. legal. p. 4. quæst. 18. art. 12. numer. 77. Viuin. decis. 407. num. 19. lib. 3.* vbi ratione infinitatis euitandæ hoc docet, sicut enim omnium rerum corporalium aliquis finis per naturam est, ita etiam
10 incorporalium per artem aliquis finis esse debet, quia ars imitatur naturam, & ideò actionum certa est meta, & finis, vt discurrit *Peregr. de fideicom. art. 30. num. 8. in fin.*

Tertiò & vltimò hæc sententia non solum legibus, & rationibus fulcitur, sed etiam auctoritate grauissimorum DD. munitur adeò, vt hæc sententia videatur communis, & magis communis, quod legatum annuum Ecclesiæ, vel vniuersitati factũ non extendatur vltra centum annos, etiam si te-
11 stator dixerit: in perpetuum: sic in primis tenuit

Vgo-

Vgolinus in d.l. ſi vſusfructus.vbi gl. & Bart.& Lancell.Dec.in fin.ff. de vſufr. Iacob. de Rauen. Andreas de Piſis, Nicolaus de Neap. & alij vetuſtiores in l. annua.ff.de ann.leg. Ancb.in c.fin. vbi Barbat. de teſtam. & ſic docuit *Alex.in l.2. in princ.vbi Dec. & Claud. de Seyll. ff. ſolut.matr.* vbi dixit, quod quamuis aliqui Doctores contrarium conſuluerint, tamen reueta omnes ſuccubuere: idem *Alex. in l.3.§. fin. col.2.ad l.falcid.& in conſil.60. in princ. vbi Natt. in add.volum.primo*, & ita in terminis. *Feder.de Sen. conſilio duodecimo, per totum. Io: ab Imol. in l. ſi hæres.§.vlt.vbi Alex.ad Trebell. Io: de Anania conſilio 39.quem ibi Bologn. ſequutur, & Card. Zabarell. conſilio 66.columna prima. Petrus de Peruſ.in tract.can. portion.in 7.princip. c.* vbi etiam dicit ſe ita conſuluiſſe. *Brun.conſilio 143. numero vndecimo, volumine quarto, Dec.conſilio 178. ad fin. pulchrè Ruin. conſil. 143.numero vndecimo, libro quarto. Mantua in Apophteg.52. vbi vide. Glo.Pariſien. in conſuetud. Pariſ. §.92.* vbi docet ab hac opinione veluti crebriori, reali, & robuſtiori non eſſe in iudicando, & conſulendo recedendum *Bartholom. Romuleus in l. filiusfam. §. Diui.numero 169. & ſeqq. ff. de leg.1.* vbi dicit ſe vidiſſe ita iudicari Romæ, & Florentiæ: ſic etiam docet *Franciſcus Viui. in Sylua in opin. 446.verb. legatum annuum, libro ſecundo, & melius in deciſ.407. numero decimonono, libro tertio*, vbi multos allegat, & de communi teſtatur, & poſt *Coſtam in Memorial.incipit perpetuum:inquit pulchrè Surd. conſil.123. numero decimoſexto*, vbi dicit eſſe communem, & tenendam in conſulendo, & iudicando, & quod durum eſſet in practica recedere ab opinione Bartoli: latè *Menoch.conſil.1263. numero decimotertio*, vbi pro hac opinione cumulat vnde viginti Doctores, & pro alia decem, & ſeptem.pulchrè *Marth. de ſucceſſ.legal. p.4. quaſt.18. artic.12. numerò 77.* vbi teſtatur de vera, & magis communi, & enim ipſe quoque ſequitur, ſic etiam poſt *Nald.in ſumm.verb. vſusfructus. numero 12. & verb.infinitus,nu.1. Molfeſ.in ſumm.tom.2. tract.13. cap.5.numero 56.* tradidit *Dian.mor.par.5.tract.14. Miſcell.2. reſolut.84.* hanc opinionem eſſe probabiliorem.

Nihilominus alteram ſententiam puto magis eſſe veram, melioribus rationibus fulcitam, & magis communiter receptam, quod ſcilicet huiuſmodi
12 legatum duret etiam vltra centum annos, & per infinita ſecula, quia id eſt conforme verbis, & meriti teſtatoris, qui cum poſſit facere diſpoſitionē, quæ ſit perpetua vltra centum annos, hic non videtur dubitandum, quin id voluerit, vbi tractatur de ſalute animæ ſuæ, & ſuorum defunctorum, quibus voluit conſulere in perpetuum, & propterea præſumitur voluiſſe, & ex verbis eius apertè colligitur ſenſiſſe, quod in infinitum Miſſa pro anima ſua celebraretur, & conſequenter dandam eſ-
13 ſe eleemoſinam Sacerdoti celebrāti in infinitum, quod pium eſt, & fauore animæ tenendum, ſic pulchrè in his terminis docuerunt. *Barbat. conſ. 20.ſub nu.9.& per totum lib.4.* vbi reſoluit omnia, & *Panciroll. conſ.131. nu.6.& per totum*, vbi dicit, quod aliter docere eſt iudicare contra conſcientiam, & ædificare ad gæhennam ignis.

Et ratio eſt, quia licèt perpetuum varijs modis aliquid dicatur, & accipiatur, vt per *Barbat. d. conſil. 20.num.6.Panciroll.d.conſ.135.numero quinto. Gratian.diſc.601.num.40.* tamen propriè, & commu-
14 niter ſecundum etiam communē vſum loquendi perpetuum dicitur infinitum, & intelligitur ſine præfinitione temporis, & hoc eſt de ſui natura iuxta *text.in l.pure. §.vltimo, ff. de except.dol. l.enim hæredi. ff.de ſeru.vrb. præd.d.l.annuam.& l.annua.§. vlt. & l.antepen. & l. pen. de ann. leg.* & hoc etiam
15 probatur *in d.l ſi vſusfructus.ff.de vſufr.leg.* ſic eam inducendo, nam ſi relinquatur vſusfructus municipibus Ciuitatis, dubitat Iuriſdictionis an perpetuò debeatur vſusfructus, vel tantum vſque ad centum annos, & concludit deberi ſolum vſque ad centum annos, ne ſemper inutilis ſit proprietas: ergo manifeſtè ſentit verbum: perpetuò accipi in infinitum, & vltra centum annos porrigi, alioquin hæc tanquam diuerſa non conſideraſſet, nec aliquam habuiſſet dubitandi occaſionem ſi perpetuum idem eſſet, quod ſpatium centum
16 annorum, & ideò propriè perpetuum dicitur, quod eſt ſine præfinitione temporis, vt ſic exponit. *Bald.in l.1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager. vectig. & in titulo de Pace Conſtant.col.2.verſ.nos Romanorum.Barbat.d.conſil.20.numero 6. in fin. Panciroll.d. conſ.135.numero 5.6.7.* vbi pulchrè hoc probat, & latè docet. *Peregr.de fideicom.art.30.numer.6.verſ. rurſus.* vbi multos allegat. *Rim.iun.conſ.219.nu.32. lib.2.Farinac.deciſ.10.numero 10.numer.1.p.1.Gratian.deciſ.22.num.9.& diſc.131.numer.14.* quando enim verba poſſunt vario modo accipi, ſumitur
17 interpretatio, quæ fauet animæ, & piæ cauſæ tanquam tutior. *cap.iuuenis.de ſponſal.c.ad audientiam. de homicid. Ancb.conſ.194.Felyn.in c.auditis.nu.32. de præſcript.pulchrè in terminis.Tuſcb. pract.concluſ. littera L, concl. 86. numero decimotertio. Barbat. d. conſilio 20.quaſi per totum. Panciroll.d.conſilio 135. numero duodecimo. Gratian.d.deciſ.22. numero quinto,& diſc.131. numero ſecundo*, vbi dicit, quod te-
18 nenda eſt opinio magis fauens Eccleſiæ, pro qua in dubio eſt iudicandum.

Et ſanè pro hac ſententia adſunt tex.aperti, qui non poſſunt cauillari, ſcilicet *in d.l.annua, & l.cum quidam.de ann.legat.* qui ſi benè inducātur, benè probant hanc ſententiam, & cauillari non poſſunt, vt inquit *Gratian.d.deciſ.22. num.5.* ſicut etiam illam probat *l. in annalibus. Cod. de legat.* ex quibus
19 probatur, quod annuū legatum debetur in infinitum, & non eſt ad tempus, nam ſi non eſt ad tempus, ergo centum annis non finitur, & ſine præfinitione temporis debetur. *Iaſ. in d.l.2. numero primo, ff. ſol.matr.* & hæc iura bene inducit *Panciroll. d.conſil.135. ſub numero ſeptimo, Peregr.de fideicom.art.30.numer.vndecimo.Rim.iun.d.conſ.219.* qui omnibus ex aduerſo allegatis reſpondet. *Gratian.d.deciſ.22.numero quinto*, alias verbum: in perpetuum: dicto legato adiectum ſeruiret de vento, vt ait *Panciroll.d.conſ.135.num.8.* quæ iura procedunt etiam in legato prophano.

Et hæc ſententia magis vera eſt, pia, & magis communiter recepta, & probatur non ſolum iuribus,
20 & rationibus euidentibus, ſed etiam auctoritate plu-

plurium DD. qui eam audacter tenent, & mordi-
cus defendunt, quorum antesignanus fuit *Roge-
rius in d.l.si vsusfructus.ff.de vsufr. vbi etiam Alber.
de Rosat.* cognomento magnus practicus dicit
ita seruari de consuetudine: Idem *Roger. Accurs.
Alber. & Cuman.in l.annuam.ff.de annu.leg.Dyn. in l.
in singulos. in secundo cod. Angel. Rafael. Cuman. &
Soc.in l.4.§.item.si reipublicæ nu.7.ad l.falcid. Abb.
in c. vlt. de testam. pulchrè Ias. in 2. num. 1. vbi Rip.
nu.3.Thom.Parpal.sub num.7.& Io:Crot. sub num.2.
ff.solut. matr. vbi etiam Pontanus* dicit esse com-
muniter approbatam. *Ias.in l.in annalibus. C. de le-
gat. & in l.videamus. §.deferre.num.9.de in lit.iuran.
Angel.& Raph.in l.si hæres. §. vlt. ad Trebell. Bald.
cons.126.ad med.lib.5. latè Barbat. d.cons.20. lib.4.
per totum.Cons.22.nu.19.lib.3.pulcherrimè,* & omni-
nò videndus *Couar.var.resol.lib.3. c.9. num.10.* vbi
testatur de veriori sententia, & apertè profitetur
dissentire à Bartolo, & perbellè arguit rationi-
bus, & auctoritatibus contra aliam sententiam
respondens omnibus contrarijs, licèt dicat eam
esse communem, sic etiam tenet *Ant.de Burgos in
cap.quæ in Ecclesiarum, numer.449.de constit.Gomes.
de contract.cap.vlt.tit.de seruit. numero decimonono,*
egregiè *Panciroll. d.consil.* 135. per totum, vbi ad
partes disputat, & pluries dicit hanc sententiam
hodie esse magis communem, & veram, & tollit
omnia contraria: sic etiam *Tiraqu. de priuileg. piæ
caus.priuileg.98.* & ita etiam consuluit in terminis
*Io:Maria Verratus in disp.aduers.Lutherani. in tit.de
ann.leg.& ibi Rimin.in cons. facundissimo illic posito,*
vbi dicit hanc opinionem esse tenendam. *Dilect.
de art.test.tit.de legat. caut.57.& Foller.de Cens.nu.
76.vers.census cum. Siman.de Pret.de interpræt.vlt.
vol.lib.4.c.fin.num.12.fol.476. Iacob. Venet.de ann.
præst.p.2.quæst.38.tract.tom.6. p.2, fol.250.pulchrè
Tusch.littera L.concl.86.num.5. & nu.13.* vbi mul-
21 tos allegat, & fauore animæ, & pietatis hoc do-
cet, ne verbum: in perpetuum frustratorium red-
datur. latè *Peregr.de fideicom.art.30. numer.11.* vbi
de communi testatur, & quod de facto ita serua-
tur, & practicatur, & ita etiam practicari testatur.
*Muta super consuetud.Panorm.c.76. numer.59.Rim.
cons.120. & cons.219.* qui respondet omnibus ex
aduerso allegatis, & pro hac sententia *Dian. mor.
lib.5.Miscell.2.resolut.84.allegat Bonacinam, & Ho-
mobonum,* & dicit hanc sententiam in praxi obser-
uari, & licet alteram dicat probabiliorem, tamen
puto in hoc tantum virum allucinatum fuisse,
quia verè hæc nostra sententia est probabilior, &
magis recepta iuribus, & rationibus benè com-
probata, vt latiss. ostendit *Gratian. d.decis.22.nu.4.
5.6.& seqq.& per totam,* vbi hanc partem per bel-
le defendit, & omnibus satisfacit, & hoc replicat
idem *Gratian.disc.131. numero 1.2.14.15.* vbi hoc
idem confirmat adeò, vt tam in iudicando, quam
in consulendo sit recedendum ab hac opinione,
quod hoc legatum duret in perpetuum etiam vl-
tra centum annos, & hanc opinionem dicit pro-
babiliorem *Bonacin. de contract. disp.3.q.17.punct.
8.§.6.nu.2.vers.secunda sententia.*

Non obstant contraria, & præcipuè, quod in legato
vsusfructus ita obseruetur, vt centum annis finia-
tur, si fiat ciuitati per *d.l.si vsusfructus.de vsufr.* quæ
est basis huius materiæ. Nam licèt legatum an-
nuum, & vsusfructus in multis æquiparentur, ta-
22 men in hoc differunt valdè, & diuersitatis ratio
est euidens, quia in vsufructu reipublicæ relicto
ideò tempus centum annorum limitatum fuit,
ne perpetuò abscedēte vsufructu proprietas sem-
per redderetur inutilis, vt exprimitur in d.l. si
vsusfructus, quæ sanè ratio non currit in legato
annuo, in quo non potest considerari hæc perpe-
tua separatio vsusfructus à proprietate, cum præ-
stans legatum annuum sit bonorum sibi relicto-
rum proprietarius, & simul vsufructuarius, & ideò
ab vno ad alterum non est arguendum: & hanc
differentiā agnouit. *Ias.in d.l.2.sub nu.1.ff.sol.matr.
& plenius Couar.var.resol.d.lib.3.c.9. sub nu.10.* vbi
videre poteris. *latè Barbat. dict. consil. vigesimo, li-
bro quarto, per totum. Panciroll.dic.consil.135.nume-
ro vndecimo, in fin. Peregr.de fideicom.d.art.30.num.
11.ad fin.*

Non obstat absurdum ab infinitate vitāda, quia hoc
est leuissimum argumentum quodnam est absur-
dum, quod perpetuò benefaciamus Ecclesiæ &
suffragia fiant pro animabus defunctorum, hoc
23 certè nullum est inconueniens, potius absurdum
esset, si mens testatoris defraudaretur, dum puta-
uit in infinitum prouidisse saluti animæ suæ, &
suorum defunctorum, & nihilominus hac caute-
la circumuenitur, cum perpetuum ad centum an-
nos restringitur: id verè tolerari non potest; tole-
rāda est potius infinitas in verbis testatoris, quia
verba testatoris sunt apta ad eam inducendam,
24 quo casu nullum est absurdum, si dispositio eius
trahatur ad infinitum. vt per *Bero. consil. 155. in
princ.lib.1.Gratian.d.decis.22. num.10. & disc.131.
nu.14.Peregr.de fideicom.art.30.nu.10.* vbi ostendit
25 infinitatem tolerare in vltimis voluntatibus, &
hoc est verisimilius in hoc casu fauore animæ.
*Barbat.d.consil.20. sub numero nono, vers. & iste est
libro quarto.*

Non obstat, quod censeatur grauasse hæredem mi-
nus, quam fieri possit, quia id procedit in dubio,
& quando non tractatur de pia causa, cuius re-
spectu illud debetur, quod maius est, non quod
minus: sed in casu nostro apparet de mente te-
26 statoris volentis in perpetuum celebrari Missas,
& præualet præsumptio, quæ stat pro religione,
& pia causa, vt per *Panciroll. d.cons.135.num.12.
Gratian.d.disc.133.nu.2.*

Nec obstat, quod animæ defunctorum dicantur li-
27 berari à Purgatorio per spatium centum anno-
rum ad summum, vt per *Sot.super 4.Sent. dist.19.
quæst. tertia, articulo secundo,* & propterea testator
non censetur cogitasse de longiori tempore, sed
28 tantum pro illo tempore, quo animæ in Purga-
torio possunt detineri, vt per *Sim. de Pret.de inter-
pret.vltim.volum.libro quarto, capit.fin.numero duo-
decimo, fol.476. post Michael de Accolt.in consil.91.
num.23.*

Nam respondetur non esse tenendā talem opinio-
nem, quia res est incertissima, cum possit esse, vt
animæ aliquorum defunctorum maneāt in Pur-
29 gatorio vsque ad extremum magni Iudicii diē,

vt benè probat *Bellarm. controuerſ. tom. 1. de Purgat. lib. 2. cap. 9. verſ. præter hoc errores.* pulchrè *Gratian. d. deciſ. 22. num. 13. 14. 15. & ſeqq.* vbi contraria confutat rationibus & exemplis, & exornat, & in caſu noſtro omninò cauendum eſt ab hac ſententia, quia teſtator ſic diſpoſuit non ſolum pro anima ſua, ſed etiam ſuorum defunctorum, quæ verba poſſunt etiam intelligi de his, qui in futurū deficient, & indigebunt huiuſmodi ſuffragiis, & ſic negotium poteſt in infinitum trahi reſpectu illorum, qui morituri ſunt: & ideò non eſt recedendum ab hac opinione affirmatiua, quod legatum prædictum duret vltra centum annos, quia eſt verior, magis communis, & quatenus dubia
30 eſſet, adhuc in ambiguo pro Eccleſia iudicandum eſſet iuxta *l. ſunt perſonæ. in fin. de relig. & ſumpt. fun. c. vlt. de re iud. Panciroll. d. conſil. 135. numero decimo.*

In caſu autem noſtro non poteſt vllo modo habere locum prior contraria opinio, quod ſcilicet legatum finiatur centum annis; quia verba noſtri teſtatoris ſunt enixa, & valdè prægnantia ad oſtendendam æternitatem ſuæ diſpoſitionis, verbum enim in perpetuum: pluries, & pluries replicauit,
31 & ideò talis geminatio etiamſi bis tantum facta eſſet, debet aliquid operari, quam ſi ſimpliciter fuiſſet dictum: in perpetuum: *ad text. in l. baliſta. vbi DD. ad Trebell. Panciroll. d. conſ. 135. num. 9.* vbi in terminis loquitur.

Accedat, quod in caſu noſtro teſtator ad hoc legatum perpetuò præſtandum nōn ſolum grauauit primos eius hæredes, ſed etiam hæredes hæredū,
32 verba important tractum ſucceſſiuum in infinitum ſine præfinitione temporis, & ſic non poteſt dici, quod legatum finiatur centum annis: vt videtur probari per *d. l. annalibus. vbi Bald. Salyc. Iaſ. & DD. C. de legat. Alex. in l. Gallus. §. etiam. col. 3. C. de liber. & poſthum. pulchrè Couar. var. reſol. lib. 3. c. 9. ſub numer. 10. verſ. 4. ad fin.* vbi quod legatum
33 hæredibus, & hæredum hæredibus debetur abſque temporis præfinitione, ergo idem dicendum eſt, quando grauati ſunt hæredes, & hæredum hæredes ad præſtandum Legatum, quia eadem eſt ratio; *Gratian. diſc. 131. numer. 9.* & vlterius teſtator prohibuit perpetuò alienari bona, ex quibus fructus percipitur pro adimplendo dicto legato ſub pęna caducitatis ad fauorem dictæ Eccleſiæ ergo colligitur mens enixa ipſius diſponentis, quod voluerit Miſſas celebrari, donec duret mundus
34 etiam vltra centum annos. vt per *Bonacin. d. §. 6. ſub n. 2. verſ. ſecunda ſententia.* vbi docet etiā, quod huiuſmodi legatum annuum debet ſolui de fructibus hæreditatis, & hæres non tenetur vltra iures hæreditatis adeò, vt prius deducenda ſit collecta, qui hæc debetur ex natura rei.

Denique contraria opinio eſſet magis tolerabilis, ſi legatum factum Eccleſiæ eſſet merè lucratiuū, & ſine onere Miſſarum, verum cum adſit onus
35 Miſſarum celebrandarum, pro defunctorum animabus, videtur dicendum, quod Legatum duret ſemper, & quandiù Miſſæ poſſunt cælebrari, ſic videtur ſentire *Barbat. d. conſil. 20. ſub num. 9. verſ. præterea. lib. 4. & num. 12. verſ. nec loquitur. vbi vide.*

Imò in caſu noſtro res clarior videtur, quia non poteſt dici hic quæri de annuo legato facto Ec-
36 cleſiæ, ſed de onere iniuncto, vt ſingulis annis faciant cælebrare Anniuerſarium, & Miſſas, & ſic ſi volunt retinere bona relicta, debent implere onus iniunctum, quia res tranſit cum onere ſuo, & cum
37 ſua cauſa. *l. ſi conuenerit. §. ſi fundus. ff. de pignor. act. l. alienatio. de contrah. empt. §. ſi quis autem, in Auth. de hær. & falcid. l. 3. §. fin. ad Trebell. Ceph. conſ. 781. num. 8. Menoch. conſ. 2. nu. 31. Gratian. diſc. 705. n. 11. lib. 4.*

Concludo igitur legatum prædictum durare vltra cētum annos, & ſi quis adhuc dubitaret, ſciat
38 hanc cauſam eſſe Eccleſiaſticam, & decidendam coram Iudice Eccleſiaſtico & Laicum eſſe Iudicem incompetētem, vt in terminis habetur apud *Vivi. d. deciſ. 407. nu. 19. in fin. lib. 3.* vbi hoc fuit admiſſum in Audientia Regia, nec mirum, quia tractatur de re Eccleſiæ & ſpirituali pro Miſſarum celebratione, & negotio valdè pio, cum Eccleſia ſit in poſſeſſione exigendi dictum Legatum an-
39 nuum, non debet ſpoliari, ſed manutenenda eſt in ſua quaſi poſſeſſione. *§. retinendæ. Inſt. de interdict.* & ſic Eccleſia ſuſtinet partes rei, non actoris, & propterea non eſt trahenda ad forum ſæcula-
40 re, ſed ad Eccleſiaſticum, quia actor ſequitur forum rei. *l. fin. C. vbi in rem act. l. Iuriſdictionem. C. de iuriſd. om. iud. l. hæres abſens. ff. de iudic. c. ſi Clericus laicum. & c. ſi diligenti. de for. compet.* & ita iuris eſſe
41 cenſui, & iudicaui, quia ſpoliatus dicitur poſſidere in odiū ſpoliatoris, & ſuſtinet verè partes rei, vt per *Rvin. conſil. 161. num. 12. libr. 1. Seraph. deciſ. 1484. nu. 1. 9.* & propterea cūm Eccleſia ſit in poſſeſſione exigendi dictum legatum, ſi denegetur
42 ei ſolutio, dicitur ſpoliata, & poteſt agere remedio reintegrandæ. *c. querelam. de elect. Menoch. de recuper. poſſ. rem. 1. quaſt. 7. nu. 71. Gratian. diſc. 113. numer. 25. 26.* Vide benè dictum fuit cauſam eſſe pertinentem ad forum Eccleſiaſticum & ab eo
43 cognoſcendam, & decidendam, quia Eccleſia, & Clericus ſpoliatus poſſunt ſuum ſpoliatorē conuenire in foro Eccleſiæ, vt vidimus: & ſi cōtingat quæſtio inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem de Iuriſdictione, Iudex Eccleſiaſticus pro-
44 pter maiorem ſuam authoritatem, & dignitatem, cognoſcet, an ſua ſit Iuriſdictio. *Ant. de Butr. in c. cæterum. de Iudic. Felyn. & Dec. in cap. paſtoralis in princ. de reſcript. Iaſ. in l. 2. ff. ſi quis vocat. in ius non ierit. Couarr. pract. qq. cap. 33. numero primo. Perez. Ordin. libro primo, cum Rubr. titulo primo. Guttier. pract. qq. libro primo, quaſt. ſexta, numero ſecundo, pulchrè Sanchez. conſ. mor. tom. 1. lib. 2. cap. 4. dub. 55. numero 31. verſ. imò vbi contingit.*

EPI.

EPITOME.

Patronus an efficiatur beneficij ille, sine cuius consensu præsentatio fieri non potest, extinctis patronis, vel potius deuoluat ius ad Ordinarium.

SVMMARIVM.

1 *Præsentationis pars dicitur ille, sine cuius consensu fieri non potest.*
2 *Compatronus decedente compatrono acquirit totum ius Patronatus.*
3 *Iuspatronatus est indiuisibile.*
4 *Patronus dicitur ille solus, qui habet ius præsentandi, non ille, cuius consensus requiritur.*
5 *Actus spectat ad vnum tantum, licet ille non possit facere sine consensu alterius.*
6 *Agere aliud est, aliud agenti consentire.*
7 *Accrescendi ius non habet locum, nisi inter coniunctos.*
8 *Iuspatronatus deuoluit ad Ordinarium siue per negligentiam, siue per extinctionem patronorum.*
9 *Patronis lapso quadrimestre, Ius deuoluit ad Ordinarium.*
10 *Patronorum extincta familia Ius præsentandi deuoluit ad Ordinarium.*
11 *Iuspatronatus extincta familia an transeat ad extraneos, vel ad Ordinarium.*
12 *Fiscus non succedit in Iurepatronatu.*
13 *Consentiendi ius habens non dicitur habere partem in iure præsentandi.*
14 *Præsentatio venit nomine electionis.*
15 *Electionis, & præsentationis eadem est ratio.*
16 *Episcopus conferens beneficium deuolutum debet seruare omnes qualitates fundationis.*
17 *Deuolutio fit ad Episcopum cum suis qualitatibus benefic.*
18 *Deuolutio non fit ad Episcopum cum damno Plebani.*
11 *Beneficiorum collatio deuoluit ad Episcopum cum suo onere.*
12 *Iuspatronatus deuoluit ad Episcopum eo modo, quo erat apud patronum.*
13 *Subrogatio fit cum ijsdem modificationibus.*
14 *Beneficia conferuntur à Superiore iure deuolutionis, vt conferebat inferior.*
15 *Præsentationis ratio si uiget, debet seruari etiam in collatione.*
16 *Consentire irrationabiliter recusans potest compelli.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

REctor Ecclesiæ S. Nazarij de Cremona
non potest prætendere Ius præsentā-
di ad beneficium S. Rocchi in ea Ec-
clesia fundati vacans nunc eò, quod
illi de Nazarijs, qui erant patroni, non
possent præsentare sine consensu il-
lius, quasi quod habens ius consentiendi sit pars
1 præsentationis, quia talis consensus perficit actū
ex *Lambert. de Iurepatr. lib. 2. p. 2. q. 4. princ. art. 11.*
2 *nu. 4.* & ideò compatronus decedente vltimo pa-
trono acquirit totum Iuspatronatus, quia est in-
3 diuisibile, & apud omnes est in solidum. *Lambert.*
d. tract. lib. 1. p. 2. q. 4. princ. art. 5. per totum. Nam ve-
rè dictus Rector S. Nazarij non erat compatro-
nus, nec fuit hæres dicti patroni vlt. decedentis,
neque socius, & ideò præsentatio non erat com-
munis cum eo, cum tantum haberet ius consen-
tiendi, vel dissentiendi, etenim licèt vnus debeat
præsentare cum alterius consensu, non tamen il-
le, cuius consensus requiritur, dicitur compatro-
4 nus, sed ille solus, qui habet ius præsentandi, vel
eligendi, vt probare videtur apertè *text. in c. vnic.*
§. cum verò. vbi DD. Ne sed. vac. in 6. non enim dici-
tur actus spectare ad duos, sed ad vnum tantum,
5 quando vnus debet actum facere cum alterius
consensu ad *tex. in l. serui electione. §. 1. ff. de leg. 1.* &
hæc benè exornat *Felyn. in c. eam te, sub nu. 16. §. si*
Papa. vers. præterea de rescript. vbi similia multa
adducit de eo, qui debet aliquid expedire cum al-
terius consensu, probans, quod actus ille non sit
6 communis consentienti, sed attribuatur agenti,
quia aliud est agere, aliud agenti cōsentire. *l. aliud*
est vendere vbi Dec. & Cagn. ff. de reg. iur. & ideò ces-
sante communione, vel societate in illo actu non
7 est quærēdum de iure accrescendi ad tradita per
DD. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3.
Vnde dicendum est, quod ius conferendi prædictū
beneficium deuolutum sit ad Episcopum, & Or-
dinarium, siue quia patroni fuerint negligentes
8 in præsentando, siue quia mortui sint sine hære-
de, vt hoc casus patificat. *Abb. in c. 1. num. 10. vers.*
idem dic. vbi DD. communiter. de elect. & tradunt e-
tiam *DD. in Clem. plerique eod.* Nam sine lapso qua-
9 drimestre dato laicis ad præsentandum fit deuo-
lutio ad Episcopum ex *glos. sing. in Clem. 1. de sup-*
plen. negl. prælat. Viuian. de Iurepatr. lib. 12. c. 3. nu. 4.
sic extincta familia patronorum & decedente vl-
timo patrono sine hęrede, ius illius transfunditur
10 in Ordinarium, seu Episcopum, ad quem specta-
bat institutio, & Ecclesia remanet libera. *Abb. in*
d. c. 1. sub n. 10. Lambertin. de Iurepatr. lib. 1. p. 2. q. 2.
art. 40. nu. 1. 2. Viuian. eod. tract. lib. 4. c. 2. num. 79. &
lib. 15. c. 1. nu. 16. in quo aduertendum est, non sa-
11 tis esse, quod extincta sit familia, quia tunc Ius-
patronatus transiret ad hæredes extraneos vlti-
mò decedentis, vt per *Seraph. decis. 365. nu. 3. 4. 7.*
sed necesse est, quod vltimus patronus decedat
omninò sine hærede ex testato, vel ab intestato,

quod eſſe poteſt, quia fiſcus vltimo loco ſuccedēs
12 non admittitur ad Iuspatronatus, ſed ſuccedit Eccleſia vt per *Lambert. d. q. 2. art. 40.*

Hinc certum eſſe debet, quod dictus Rector S. Nazatij non poteſt præſentare in hoc caſu, quia hoc ei non fuit conceſſum in fundatione, ſed eius partes
13 ſunt tātum in conſentiendo: vt per *Viuian. de Iurepatr. lib. 8. cap. 7. num. 19.* & ſic nunquam habuit partem in iure præſentandi, ſeu eligendi, etiamſi eius conſenſus fuerit neceſſarius per *tex. in d. cap. vnic. §. cum vero. Ne ſed. vac. in 6.* quod licèt loquatur de electione, tamen habet locum in præſentatione, tum quia venit ſaltem largo modo eius
14 appellatione, tum quia viget eadem ratio, vt ad rem docet *gl. in c. fin. in verb. electione. vbi Gemen. numer. duodecimo, Io: And. ſub numero quinto, Anch. ſub numero quarto, de elect. in 6. Lap. alleg. 8. numero quarto, vbi Adden. littera V. Bald. conſilio 17. numero ſeptimo, libro 5. Craue. conſil. 63. ſub numer. 2. & pluries cenſuit Rota in vna Coſentin. Capell. 26. Aprilis. 1602. coram Mellino, & in Valentin. benef. 10. Martij coram Andrea, & 31. Ian. 1622. corā Rem-*
15 *boldo*, qui omnes arguunt ab electione ad præſentationem, & diſpoſitum in illa trahunt ad iſtam, volentes, quod ſicut in electione debent proponi edicta, ita etiam in præſentatione ſunt proponenda, & ſic quotidie ſeruatur.

Veruntamen ad fauorem Rectoris animaduertendum eſt, quod talis deuolutio collationis beneſ. ad Epiſcopum intelligenda eſt ſine præiudicio ipſius Rectoris, & ideò ſicut præſentatio erat facienda cum eius conſenſu, ita nunc collatio, ſeu electio, quia quotieſcunque Epiſcopus confert iure deuolutionis, debet ſeruare naturam benefi-
16 cii, & omnes qualitates, & conditiones in fundatione appoſitas, *vt per gl. ſing. in d. c. 1. de ſupplen. negl. prælat. inquit pulchrè Felyn. in c. cum acceſſiſſent. nu. 18. de conſtit.* vbi in propoſito multa dicit notāda, & perbellè etiam, & ſatis latè *Rebuff. in trac. de nominat. quæſt. 9. numer. 21. 22.* vbi præcipuè do-
17 cet, quod ius huiuſmodi deuoluit ad Epiſcopum cum ſua qualitate: ad rem *etiam Lap. alleg. 78. numero 16. verſ. Item alia ratione.* dicens, quod deuo-
18 lutio non fit ad Epiſcopum cum damno Plebani, ad quem ſpectabat inſtitutio. ſic etiam *Barboſ. de off. Epiſc. parte tertia, allegat. ſeptuageſima ſecunda, numero 109. Viuian. de Iurepatr. libro duodecimo, cap. 3. numer. 4. verſ. & tenetur.* qui alios allegant, & docent, quod Epiſcopus beneficium conferens iure deuolutionis tenetur ſeruare naturam beneficii, & hoc idem tenuit *Rota apud Seraph. deciſ. 1309. num. 3. & deciſ. 1363. numer. 4.* vbi traditum
11 eſt, quod deuolutio fit ad Epiſcopum cum ſuo onere, & cum ſua qualitate: ergo neceſſarius erit etiam conſenſus dicti Rectoris in collatione Epiſcopi, ſicut erat in præſentatione patroni.

Nec obſtat, quod extincta familia illorum de Nazarijs ceſſet qualitas præſentationis, cui adhærebat ille conſenſus, & ſic ceſſare debeat etiam ipſe conſenſus adeò, vt perpetuitas aſſenſus Rectoris
12 non debeat durare pluſquam familia patronorū iam extincta ſine hærede. Nam reſpondetur, quod per talem extinctionem ſine hærede ius patronorum deuoluit, & transfunditur in Epiſcopum, & conſolidatur, & ſic electio, ſeu collatio Epiſcopi nunc facienda ſuccedit loco illius præſentationis, quam faciebat patronus, & hoc iure deuolutionis, & conſolidationis, & ſic cum ſubrogatur, debet retinere eandem naturam, & eaſdem modificationes, & pulchrè in his terminis deuolutionis dixit *Felyn. in d. c. cum acceſſiſſent. num. 19. de conſtit.* vbi quod ſubrogatio iſta fit per omnia
13 cum iiſdem modificationibus, & concordat *Rebuff. d. trac. de Nominat. quæſt. 8. numer. 22.* & ad rem facit *gl. marginalis in Clem. amie. de ſupplen. negl. prælat.* vbi dicit, quod poteſtas ſuperioris in conferendis beneficiis deuolutis modificatur, & regu-
14 latur ſecundum poteſtatē ipſius inferioris adeò, vt translationes de perſona in perſonam, fiant cum ſua cauſa, & ſuis qualitatibus, modis, & conditionibus.

Vnde non poteſt dici, quod ſimul cum iure præſentandi ſit etiam extinctus ius conſentiendi dicto Rectori reſeruatum, quia eſt quid diuerſum, & non ceſſat ratio, propter quam fundator fortè voluit præſentationem fieri non poſse ſine eius conſenſu, ne cogeretur in ſua Eccleſia habere Rectorem dicti beneficij S. Rocchi ſibi inimicum, vel male affectum, hoc enim ius conſentiendi
15 potius reſpicit perſonam eligendi, quam patronatum, quæ ratio cum vigeat etiam in collatione, idem ius in ea ſeruandum eſt. *l. quidam. §. nummularios. ff. de eden. l. illud. ad l. Aquil. §. ſi igitur. in fin. inſt. quod eo, cum vulg.*

Benè verum eſt, quod ſi dictus Rector S. Nazarii irrationabiliter, & ſine iuſta cauſa recuſaret conſentire, poſset conſtringi ad conſentiendum, quia ius conſentiendi illi datum cenſetur in ædificationem, non in deſtructionem, & ſic eius Superior poterit illum aſtringere ad conſentiendū,
16 vel ſi indebitè, & obſtinatè recuſet, ipſe pro eo conſenſu ſuppleuit: ſic probat *text. in cap. nullus, vbi gloſ. in verb. offeratur. de Iurepatr. Lambert. eod. tract. libro primo, ſecunda parte, quæſtione prima, princ. articulo vigeſimo, numero ſecundo,* ſic requiſitus de mea ſententia ab Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinali Camporeo Epiſcopo Cremonæ digniſſimo cenſui, & dixi, & votum meum fuit executioni demandātum, vt per litteras Em. S. intellexi.

EPITOME.

Iudex appellationis non poteſt eximere appellantem à Iuriſdictione Iudicis Ordinarij quo ad alias cauſas, & alia tractantur in hac materia.

SVMMARIVM.

1 *Inhibitio vigore c. ad hac il primo de appellat. quomodo procedat.*
2 *Inhibitiones non debent relaxari, niſi viſis actis.*
3 *Cauſas coram Ordinarijs pendentes non poſſunt Legati, & alij ſuperiores ad ſe auocare niſi per viam legitimæ appellationis.*
4 *Appellans quo ad alias cauſas conuenitur coram Ordinario.*
5 *Inhibitio Iudicis ad quem, quando poſſit ſperni.*
6 *Appellatio interponenda eſt coram Iudice à quo.*
7 *Appellatio non admittitur, vbi non conſtat de grauamine.*
8 *Epiſcopus admittens rei compoſitionem dicitur facere miſericordiam cum ſubdito.*
9 *Compoſitio cum reo quando ſit licita.*
10 *Epiſcopi ſolent, & poſſunt admittere reorum compoſitiones.*
11 *Epiſcopi ſunt in quaſi poſſeſſione faciendi gratiam de omnibus delictis.*
12 *Compoſitio ſapit gratiam, & pœnam.*
13 *Gratia dicitur etiam compoſitio, ſi gratia præponderat pecuniæ ſolutæ.*
14 *Compoſitiones quanam requirant.*
15 *Compoſitio an poſſit fieri à reo in carceribus detento.*
16 *Compoſitio probat contra producentem.*
17 *Appellans ſe fundans in c. ad hac. debet probare appellationem, & grauamen.*
18 *Agens ex lege qualificata debet probare qualitates legis.*
19 *Appellatio efficit, vt non poſſit dici lis finita.*
20 *Compoſitio, & gratia liti finem imponit.*
21 *Compoſitus reus non poteſt ex nouis inditijs moleſtari.*
22 *Compoſitio cum reo tranſit in contractu irreuocabilem.*
23 *Contractus quid ſit.*
24 *Prothonotarij non ſunt exempti ab Ordinario.*
25 *Iudex Ordinarius remanet iudex quo ad alias cauſa excepta Appellatione.*
26 *Appellationis pendentia non facit licitum recuſare Iudicem Ordinarium.*
27 *Iudex diſcretus non prouocatur ex appellatione.*
28 *Recuſationis Iudicis cauſa debent cognoſci ab arbitris iuris.*
29 *Iudex à quo non poteſt impediri à Iudice ad quem quo ad alias cauſas.*
30 *Suſpectus allegatus Iudex poteſt cauſam alteri non ſuſpecto delegare.*
31 *Suſpectus in cognoſcendo non eſt ſuſpectus in committendo.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

Moderanda eſt inhibitio obtenta à R. D. Ludouico Macagnano Curato Eccl. Mādoſij in Dioc. Regij ab A.C. ille enim annis elapſis fuit proceſſatus ex cauſa cuiuſdam falſitatis, & damni dati, & cum eſſet valdè inditiatus ſupplicauit Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum D. Epiſcopum, vt ei gratiam remiſſionis faceret, & ad certam pecuniæ compoſitionem admitteret, vnde parte concordata circa damnum, prædictus D. Epiſcopus gratiam illi fecit ſolutis ſcutis 200. locis pijs applicandis, prout factum fuit.

Nam dictus Macagnanus gratiam prædictam acceptauit, & poſitus in libertatè ipſe eam produxit in actis, fecitque regiſtrari in libro gratiarum, ſed poſt ſpatium ſex menſium, & vltra, credens hac via ſe poſſe eximere à Iuriſdictione Ordinarij habuit recurſum ad Illuſtriſs. & Reuerendiſs. A.C. doleus quaſi in prædictis fuiſſet grauatus, &
1 dicitur obtinuiſſe inhibitionem etiam quo ad alias cauſas vigere *c. ad hac. il primo de appellat.* non viſis actis, & ſine cognitione cauſæ contra decretum S. C. Emptorum DD. Card. negotijs Epiſcoporum præpoſitorum de quo infra, vbi decerni-
2 tur, vt inhibitiones non relaxentur, niſi viſis actis, & parte citata.

Ideò moderanda eſt dicta inhibitio non ſolū quo ad cauſam prędictā ſed & multò magis quo ad alias cauſas contra dictum Macagnanū de nouo motas, vel mouendas, quia quo ad illas remittendus eſt ad ſuum Ordinarium, maximè cum moram non trahat in Curia, ſed in partibus degat in conſpectu ſui Superioris, quem nō vult recognoſcere neque etiam quoad curam animarū. Nam in prędicto *S. C. decreto facto ſub die 16. Octob. 1600. in*
3 *verſ. Item nec alij*: quod fuit confirmatum à Clem. VIII. decernitur, ne Superiores quicunque etiam Nuntij, vel Legati de latere cauſas in Curijs Ordinariorum pendentes ad ſe aduocent, niſi per viam legitimæ appellationis, *tuncq; appellantes ab inferiorū iuriſdictionibus quo ad alias cauſas eximere non poſſint*, & hoc etiam habetur apud *Genuen. in Prax. Archiep. Neap. c. 88. nu. 37. & Adden. ad Quarant. in ſumm. Bullar. verb. Archiepiſcopi auctoritas: ſub nu. 20. verſ. ſciendum eſt. Piaſec. in prax. Epiſc. tit. de Appellat. nu. 101. Ricc. in prax. for. Ecc. tit. de Appellat. reſol. 404.* qui omnes vnanimiter in verbis, & per extenſum ponunt dictum decretum, cuius cuius verba nimis ſunt clara: cui nec etiam contradicit *dictum c. ad hac de appellat.* cuius com-
4 munis intellectus eſt, vt reus coram Iudice à quo in vna cauſa appellauit, in alia poſſit conueniri, & ibidem tradunt *Io: And. Abb. Felyn. Franch. & communiter DD.* imò hoc expreſsè cauetur *in cap. Romana. §. cum verò gl. de appellat. in 6.* vbi deciditur, quod appellans in vna cauſa in alijs ſubijcitur Iuriſdictioni ſui Ordinarij, & Iudex ad quem non poteſt quo ad alias cauſas eximere appellantem à Iuriſdictione Ordinarij.

Et tantò magis moderanda eſt dicta inhibitio omnioò, quia non habet inſertum tenorem ſententiæ, ſeu grauaminis irreparabilis illati à Iudice,
5 à quo, prout requiritur, alioqoin inhibitiones, & proceſſus, & omnia inde ſequuta ſunt ipſo iure nulla, eiſque impune non parere licèt, vt legitur in dicto *Decreto: in verſ. inhibitiones:* & legitur in *Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 20. verſ. neque appellationes.*

Imò non erat locus alicui inhibitioni, quia dictus D. Ludouicus nunquam appellauit, & tamen debebat appellationem interponere coram Iudice,
6 à quo, niſi eſſet abſens, vel impeditus. *capit. fin. vbi Doctores de appellat.* nec habebat cauſam, vel occaſionem appellandi, quia nulla moleſtia ſibi inferebatur, nullaque ſententia, vel decretum ema-
7 nauerat in eius cauſa ei nocibile, propter quod de grauamine conſtare poſſet, prout requiritur *in dicto Decreto: verſ. needum; & Concil. Trid. dict. cap. 20.*

Neque dictus D. Ludoòicus poteſt pro grauamine allegare gratiam Compoſitioois prædictæ ab eo obtentæ à dicto D. Epiſcopo magnis eius præcibus, & cum eius Aduocatorum, & Procuratorum conſilio qui videntes, quantis inditijs ille ptæmeretur, illi ſuaſerunt pro eius bono, vt peteret ſe admitti ad compoſitionem prædictam quam admitteodo Epiſcopus non dicitur illi grauamen
8 intuliſſe, ſed miſericordiã cum illo feciſſe, vt poſt *Tiraq. de pæn. tẽp. cauſ. 23. dixit Farin. in prax. crim. q. uæſt. 5. num. 3. verſ.* & ideò vbi etiam probat licitam eſſe compoſitionem, dum pendet litis euen-
9 tus, & reus eſt inditiatus, imò Iudex debet potius moueri pietate, & miſericordia reum ad compoſitionem admittendo, quam ſeueritate eam recuſando, & teſtarur in vrbe, & ſtatu Eccleſiaſti-
10 co, ſemper ſe vidiſſe indiſtinctè reos ad compoſitiones admitti, de quo etiam fidem facit *Guazzin. de defenſ. reorum defenſ. 34. cap. 1. verſ. tamen.* Idque procedit etiam in quocunque graui delicto, quando non eſt benè probatum. vt per *Farin. d. quæſt. 5. num. 3. verſ. potaſt enim de facili, & num. 6.* vbi dicit, quod Iudices Eccleſiaſtici ſunt faciliores in componendo, & pænas commutando, quã in rigoroſa ſanguinis effuſione.

Vnde Epiſcopus potuit admittere prædictum reom ad compoſitionem, etiamſi verſemur in cauſa falſitatis, ſtantibus inditijs contra eum reſultan-
11 tibus, quia Epiſcopi id de iure facere poſſunt, & ſunt in hac quaſi poſſeſſione faciendi gratiam de omnibus delictis etiam grauibus, cum habeant merum, & mixtum Imperium, vt poſt *Alba. in conſ. 64. num. 76. pulchrè ait Genuen. in dicta Prax. Archiep. Neap. c. 57. numero 3. vbi Adden. id latè probant, & ſic docent Guazzin. d. defenſ. 34. cap. 3. numero 6. Riec. in prax. for. Eccl. reſolut. 303. numero quarto, verſ.* cæterum, quod multò magis procedit in gratia per viam compoſitionis quia ſic deli-
12 cta uon remanent penitus impunita, cum pecuoia ſoluta ſuccedat loco pœnæ. *Farinac. d. quæſt. 5. num. 13. verſ. verum.* & ita reus non tranſit impunè, & nihilominus ſuperior ei gratiam facit, quia giatia per compoſitiooem facta mediante pecu-
13 nia adhuc dicitur gratia, quando præponderat pecuniæ, vt hic, ſic poſt *Soc. conſ. 4. col. 2. lib. 2. Curt. Sen. conſ. 49. colum. 3. inquit Baiard. ad Clar. in prax. crim. § fin. q. 59. num. 11.* Vnde cum Epiſcopus pecuniam erogaoerit in pios vſus pro pauperibus,
14 compoſitio dicitur benè conſiderata, & reſpectu criminis falſitatis non plenè omninò probatæ, non poteſt dici neque mulcta grauis, neque nimis leuis, quod conſiderandum eſt in Compoſitionibus. *Farinac. d. q. 5. ſub nu. 14.*

Neque Macagnanus dicere poteſt, qood meto carceris id fecerit, quia nemo eum compulſauit, & ſi detinebatur in carcere ad largam, id requirebat cauſa ipſa in ſe graois, vnde ceſsat metus qui poſſet dici iniuſtè incuſsus, & ideò ipſe, & amici eius rogauerunt D. Epiſcopum, vt admitteret eum ad compoſitionem, vt ex atteſtationibus exhibitis, & cum valdè eſset inditiatus, vt in proceſso, cõ-
15 poſitio fuit licita, etiam ſi fiat à reo in carceribus detento: ſic *Farin. dict. quæſt. 5. numero 17. verſ. veritas tamen.* & propterea ſufficit, quod de communi concordia, & conſeoſu fuerit facta compoſitio, vt per *Farinac. d. quæſt. quinta, num. 15.* de hoc enim nihil eſt dubitandum ſtantibus atteſtatiooibos prædictis & quia reus ipſe, poſt qoam fuit liberatus, gratiam Compoſitionis acceptauit, & in libro gratiam regiſtrari fecit in actis exhibens,
16 vnde contra eum producentem plenè probat; vt poſt *Grat. conſil. 50. numero 45. libro 1. dixit Seraph. deciſ. 295. nu. 7. 8.*

Vnde non poteſt dici, quod hæc cauſa peodeat per Appellarionem, eum iam ſit terminata pet compoſitionem, & ideò inhibitio minus prodeſse poteſt dicto reo quo ad alias cauſas iuxta dictum *c. ad hæc. de appell.* quia hic nulla adfuit appellatio,
17 nolla ſententia, nullumque grauamen, & tamen reus ſe fundans in *d. c. adhæc.* qood loquitur de pendentia Appellationis ob grauamen illatum, debebat probare talia verificari, qui ſe fundans in lege qualificata, vel certas qoalitates ſupponente, debet probare, quod in eo caſu vetificen-
18 tur omnes illius legis qualitates, antequam agat ex illa lege. *Bart. in l. 1. §. quod autem. ff. ne quid in flum. publ. Felyn. in c. 2. de reſcript. Surd. conſ. 45. nu. 14. & deciſ. 39. nu. 1. & deciſ. 305. nu. 41. Rota apud Farinac. deciſ. poſth. 603. num. 1. p. 2.*

Hic autem non tractatur de appellatione ob graua-
19 men illatum, & cum ſtatus appellatioois efficiat, vt his non poſſit dici finita. *Rot. diuerſ. deciſ. 170. n. 9. p. 5.* nos verſamur extra materia *dicti c. adhæc.* quia agitur hic oon de appellatiooe, ſed de compoſitione, & gratia, quæ finem liti, & cootrouerſię
20 imponit, & proceſsum abolet adeò, oec etiam ſuperuenieotibus nouis ioditijs reus amplius mo-
21 leſtari valeat, vt per *Farin. d. q. 5. num. 4.* talis enim gratia per compoſitiooem mediante pecunia
22 facta tranſit in contractum irreuocabilem, vt poſt *Bald. & alios inquit Baiard. ad Clar. d. §. fin. qu. 59. num. 11. verſ. Item adde.* Vnde ſi eſt contractus irreuocabilis, reuocari non poterit ooo ſolom re-
23 ſpectu Fiſci, ſed nec etiam reſpecto rei, quia contractus eſt actus vltrò, citròque obligatorius ad *tex. in l. labeo. ff. de verb. oblig.* cum vulg.

Ideo

Ideò cum versemur in negotio penitus terminato, à
nostro casu erit aliena materia *d.cap.ad hac*, quod
supponit litem, & pendentiam appellationis, &
grauamen illatum; Sed hæc adinuenit dictus reus
ob malam eius conscientiam putans sic euitare
Iurisdictionem sui Ordinarij, & omnia sibi licita
esse, pro minimo habens dilapidare bona suæ Ec-
clesiæ, & malis moribus vti, ad quem finem pro-
24 curauit etiam fieri Prothonotarium licèt sit ex
progenie rustica, credens per hoc se exemptum
à Iurisdictione Ordinarij, sed malè, quia ei obstat
S.Concil.Trid.sess.24.c.11.de reformat.

Verum enim verò esto etiam, quod versemur in pu-
ris terminis *d.c.ad hac*, & pendeat in ea causa di-
cti Macagnani appellatio, non tamen per hoc se-
quitur, quod Iudex Ordinarius hoc ipso redda-
25 tur suspectus, & possit recusari quo ad alias cau-
sas, aut Iurisdictionem ammittat, ne suum subdi-
tum corrigere valeat, vel processare, si oportet *c.
Romana, §.cum verò, de appell.in 6.* sola enim pen-
dentia Appellationis non facit licitum Iudicem
26 recusare in alia causa, vt suspectum, nisi constet
de grauamine iniustè illato in illa causa, absur-
dum enim esset, quod cum ex facto meo, & à mea
voluntate procedat appellatio per breuem Sche-
dulam Appellationis, fortè etiam ex falsa causa,
& ad hunc finem interiectæ, sic effugerem, & im-
peditem Iurisdictionem Iudicis mei: sic in verbis
inquit pulchrè *Io: And.in d.c. ad hac il primò, nu.4.
versic. vel dic. de appellat.* quem communiter se-
quuntur DD. ibidem, vt post *Butr. ait Abb.num.2.
vers. septimam. Franch. num.3.* vbi pariter de com-
muni fidem facit. *Felyn. num.2.* vbi ait, quod iste
est communis intellectus, & præualet in practica:
sic etiam *Franch.in c.proposuit, sub num.4.de appel-
lat.* vbi dicit, quod DD. communiter transeunt
cum opinione Io: Andreæ, sic etiam *Abb.in c. vt
debitus, num.32.vbi gl.in verbor. rationabiliter, vbi
etiam Card. Alex. sub numer.25.eod. Scacc. d.tract.de
appell.lib.3.c.2.q.17.lim.47.membr.3.n.4. vers. con-
trariam*, vbi de communi testatur, & ait, quod hęc
27 opinio est vera, & seruatur, quia Iudex discretus
non prouocatur ex Appellatione.

Sed dictus Macagnanus non potest in dicta causa
falsitatis, & damni probare de aliquo grauamine,
cum nulla sit lata sententia, nullumque decretum
inferens damnum, sed solum ei fuerit assignatus
terminus ad faciendum suas defensiones, in quo
nec postea quidquam probauit, nec purgauit in-
ditia contra eam existentia, sed deuenit ad com-
positionem voluntariam, vt supra dictum est, er-
go per hoc non debet, nec potest habere suspe-
ctum Iudicem Ordinarium in alijs causis, sed si-
cut in alijs recusationibus, sic in ista, quę allegatur
28 in alijs causis, non ad A. C. sed ad arbitros iuris
recurrendum est, qui videant, & cognoscant cau-
sas recusationis ad *tex.in c.cum speciali, vbi DD.de
appellat.* coram quibus non erit satis probare ve-
ritatem grauaminis, vt inquit *Io: And. in d.c.ad
hac, sub num.4.vbi Abb. numer.2. vers. septimam, &
Franch.in d.c.proposuit, sub num.4. & in c.postremò,
sub nu.20. vers.27.de appellat. Scacc. eod. tract.d.lim.
47.membr.3.num.3.* Et sic omninò videtur mode-
29 randa dicta inhibitio, & causa suspicionis, si quæ
est, coram arbitris cognoscenda, quia etiam si Iu-
dex à quo possit suspectus allegari, tum Iudex ad
quem non potest in hoc se impedire quoad alias
causas, *gl.in d.c.cum Romana, §.cum vero, de appell.
in 6.*

Accedat, quod in terminis *d.c.ad hac*, quo ad alias
causas appellantis Iudex Ordinarius potest suam
exercere Iurisdictionem donec à subdito suspe-
ctus allegetur, & tunc causa non deuoluit ad A.C.
sed si Episcopus admittat suspicionem, omissis
30 arbitris, potest committere causam alteri Iudici
non suspecto, & ei suas vices delegare, vt inquit
Abb.in d.c.ad hac, num.6.in fin. vbi Felyn.n.6. dicit,
quod suspectus in cognoscendo in principali, nō
est suspectus in committendo alteri. *Abb. etiam
in c.si quis contra Clericum, colum.11. de for.competen.*
pulchrè *Cranett.consil.469.nu.27.* Verum pro co-
ronide sufficit concludere cum prædicto Decreto
S.C. in quo dicitur, quod Iudex ad quem, non po-
test eximere Appellantem à Iurisdictione sui Or-
dinarij quo ad alias causas, & ideò moderandam
esse inhibitionem censeo? Sal. Vnde inhibitio fuit
moderata de anno 1641. de Mense Decembris, &
causa ad Ordinarium remissa.

E P I T O M E.

Clerici etiam primæ tonsuræ sunt exempti ab omnibus gabellis etiam pro bonis patrimonialibus, & pro eorum familia, tamen denuntiare tenentur gabellario.

S V M M A R I V M.

1 *Gabellas, qui exigunt à Clericis, sunt ipso facto excommunicati.*

2 *Clerici sunt immunes ab omnibus collectis gabellis, & angarijs.*

3 *Clericos omnes tam Sæculares, quam Regulares esse exemptos ab omnibus Datys certum est.*

4 *Episcopus potest inquirere contra exigentes gabellas à Clericis etiam sponte soluentibus.*

5 *Clerici non tenentur ad gabellas pro rebus quas emunt pro vsu suo.*

6 *Clerici sunt exempti etiam pro rebus, quas emunt pro vsu suæ familiæ.*

7 *Immunitas deseruit non solum pro Clericis, sed etiam pro eorum famulis.*

8 *Exemptus à gabellis non censetur exemptus pro familia.*

9 *Gabellam qui non tenetur soluere pro se, nec tenetur pro familia sua.*

10 *Clericorum exemptio extenditur etiam ad eorum filios, & vxores.*

11 *Gabellam soluere tenetur, qui emit ab exempto.*

12 *Emptor à fisco tenetur ad gabellam.*

13 *Gabellam an soluere debeat Emens ab Ecclesia, & quando.*

14 *Eccle-*

14 *Ecclefia poteſt vendere cum pacto exemptionis.*

15 *Gabellario debent denuntiare Ecclefia, & Clerici res, quas tranſportant.*

16 *Exemptus, & Ecclefia tenentur denuntiare gabellario.*

17 *Clerici non denunciantis gabellario an res cadant in commiſſum.*

18 *Exemptus non denuncians punitur in duplicata gabella.*

19 *Clericus doloſè non denuntians gabellario perdit illas res, & quando non.*

20 *Denuntiare omittens per errorem non cadit in commiſſum.*

21 *Clericus punitur pœna commiſſi, ſi doloſè omittit denuntiare gabellario.*

22 *Scholares, & Clerici non denunciantes gabellario quam pęnam incurrant.*

23 *Scholaris eſt exemptus, ſed tenetur denuntiare gabellario.*

24 *Clerici recuperare poſſunt damna ſua à mulionibus non denuntiantibus gabellario.*

25 *Exemptus quomodo reſtituatur contra gabellarium rebus non denuntiatis.*

26 *Comiſſi pœna non incurritur, niſi fraude, vel dolo interueniente.*

27 *Ecclefia non incidit in commiſſum, ſi res eius non fuerunt denuntiatæ.*

28 *Gabellas non debet defraudare Ecclefia alias cadit in commiſſum.*

29 *Gabellarius non poteſt mittere manum ad res Eccleſiæ, vel Clericorum, niſi Iudex Eccleſiaſticus declarauerit incidiſſe in commiſſum.*

30 *Minor reſtituitur aduerſus gabellarium.*

31 *Gabellarius non confiſcat res Clerici minoris.*

32 *Gabellarij controuerſia cum Clerico à quo Iudice dirimenda.*

33 *Iudex Eccleſiaſticus eſt adeundus à gabellario contra Clericum fraudantem gabellam.*

34 *Laicus non eſt Iudex competens inter Clericum, & gabellarium.*

35 *Gabellarius debet ſtare iuramento Clerici, vel eius famuli res eſſe Clericorum.*

36 *Gabellarium contra in dubio eſt iudicandum.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Mirandulæ Gabella, in qua Fiſcus ille prætendebat Illuſtriſſimũ D.Com. Thomam Fontanam Clericum Mutinen. incidiſſe in commiſſum ob ſęnum ad alias partes tranſportari cęptum, dixi liberè dimittendos eius homines, & animalia, quia nullus error, nulla culpa fuit commiſſa,
1 imò cenſui eos, qui arreſtum fecerunt, & mandauerunt incidiſſe in excommunicationem, de qua *in cap. Clericis, §. nos autem, de immun. Eccl. in 6. & in Bulla Cœn. Domini, can. 18. & c. quamquam de cenſ. in 6.* vbi excommunicantur exigentes gabellas, ta-
2 leas, collectas, & alia onera ab Eccleſiaſticis perſonis, ſeu eos moleſtantes, & grauantes, vel alio modo directè, vel indirectè perturbantes occaſione prædicta, & conſilium dantes, vel fauorem, & auxilium: & ita ſunt ipſo facto excommunicati, vt in *Clem. præſenti. de Cenſibus Sanchez. latè conſil. mor. tom. 1. lib. 2. c. 4. dub. 55. num. 1.* vbi multos allegat.

Certum eſt enim Clericos tam ſeculares, quam regulares primæ etiam tonſuræ eſſe exemptos, &
3 immunes ab omnibus Datijs, & gabellis, & alijs oneribus tam ratione bonorum Eccleſiaſticorũ, quam patrimonialium, *capit. quamquam vbi gl. de Cenſ. in 6. & d. c. Clericis, §. nos autem, & c. Eccleſiarum, 12. q. 2. l. placet, vbi DD. C. de ſacroſ. Eccleſ. Bellet. diſq. Cler. p. 1. tit. de exempt. Cler. §. 3. nu. 8. & §. 6. num. 1. Bonac. de Cenſur. in Cœn. Domini, diſp. 1. qu. 19. p. 3. §. 1. num. 12. & ego dixi contr. for. 22. nu. 49. 50. & ſeqq.* ac alibi: adeò, vt Epiſcopus poſſit inquire-re, & procedere contra grauantes Clericos, & exi-
3 gentes ab eis, etiamſi ipſi ſpontè ſoluant. *Rol. d. conſil. 71. num. 26. 27. lib. 4.*

Vnde eſt, quod Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ non tenentur ſoluere gabellam non ſolum pro rebus ſuarum Eccleſiarum, vel proprijs, quas fortè de
5 loco ad locum tranſmittunt, ſed neque etiam pro rebus, quas emunt pro ſuis neceſſitatibus, vel cõmoditatibus ad eorum vſum, quia in his omnibus ſunt immunes: vt per *Card. in Clem. præſenti de cenſ. Bertach. de Gabell. in 7. part. q. 7. colum. 5. Boſſ. in prax. crim. tit. de Principe, num. 178. pulchrè Rol. cõſ. 71. num. 21. lib. 4. Ruin. conſ. 112. n. 6. lib. 5. Surd. conſ. 41. nu. 1. Burſat. conſ. 42. n. 4. 17. lib. 1. latè Bellet diſq. Cler. p. 1. tit. de exempt. Cler. & eorundem bon. §. 6. n. 1.* vbi probat Clericos eſſe exemptos non ſolum pro rebus, quas traducunt, vel emunt pro vſu ſuæ Ec-
6 cleſiæ, & proprio, ſed etiam pro vſu ſuæ familiæ, ſi ipſi ſint patresfamilias per *l. vniuerſi C. de vectigal. & Clem. præſenti vbi Card. nu. 8. de cenſibus: quod etiam dixit Rol. d. conſil. 71. n. 16. in fin. ibi: vel familiæ lib. 4. Sanchez conſil. mor. lib. 2. c. 4. nu. 44. num. 2.* Et propterea pro famulis, & ancillis, & alijs perſonis,
7 quæ ſubſunt regimini Clerici, ipſe poterit immunitatis priuilegio gaudere, quia hi veniunt familiæ appellatione, ad *tex. in l. pronuntiatio, §. familiæ, & in l. familiæ, vbi Alciat. de verb. ſignif. Boer. deciſ. 213. nu. 13. p. 1.* vbi pulchrè hoc declarat in terminis noſtris Gabellæ, ſic etiam *Sanchez. contr. mor. lib. 2. tom. 1. c. 4. dub. 54.*

Nam licet controuerſum ſit, an exemptus à ſolutione gabellæ, teneatur eam ſoluere pro his, quæ pertinent ad vſum familiæ ſuæ, & multi teneant
8 ceſſare pro hac parte exemptionem, vt per *tex. in l. hoc legatum vbi Alber. not. de leg. 3. dicit idem Alber. in 2. par. Statut. q. 120.* quem ſequitur *Ant. in d. l. vniuerſi. & Soc. in conſ. 72. in primo dub. lib. 4.* tamẽ magis æqua, vera, & communis ſententia eſt vſu etiam approbata eſt, quod qui pro ſe non tenetur gabellam ſoluere, neque teneatur pro eius familia per *tex. in l. ſi quis pro vxore ſua, ff. de donat. inter vir, & vxor, & in l. Cenſoria, §. 1. ff. de verb. ſignif. gl. in d. l. vniuerſi, C. de vectigal. vbi Io: Faber eam ſequitur per tex. in l. 2. §. 1. & l. pen. §. 1. ff. de vſu, & habit. vbi Alber.* idem tenet ſicut etiam *gl. in l. ſi publicanus, §. 1. in gl. vlt. de publican. Bald. in l. vſurpationem, C. de vectig.*

Elig.& commiss. Firman.in tract. de Gabell.p.7.qu.11. pulchrè Boer.decis.213.n.6.7.8.p.1.vbi testatur ita fuisse iudicatum, & ita vidisse seruari ita etiam docet Ioseph Lud.com.concl.tit. de Gabell.concl.vnic. illat.34. vbi dicit ab hoc non esse recedendum, quod multò magis procedit in familia Clericorum, qui eorum expensis sustentantur, quia si gabellam pro eis soluerent, totum redundaret in damnum personę Ecclesiasticæ, & propterea omnes
10 admittunt, quod priuilegium exemptionis Clerici extenditur etiam ad eius filios legitimos, & naturales, & ad eius vxorē, si esset Clericus Orientalis, qui potest vxorem retinere: sic latè probat Carol.de Graff.de eff.Cler.eff.3.nu.133.134.137. vbi multos allegat.

Hæc autem certissima, iusta, ac honesta esse vidētur, sed dubium facit, an saltem ille, qui emit ab Ec-
11 clesia, vel à Clerico teneatur soluere gabellam, & videtur iudicandum contra emptorem per tex.in l.licitatio, §.mercatores, de public. vbi dicitur, quod si aliquis emit à Fisco, licet Fiscus sit immunis,
12 tamen emptor tenetur ad gabellam; Verumtamē distinguendum est, quia aut onus gabellæ est annexum contractui, aut contingit ex actu separato; Nam si onus illud inest contractui, tunc statutum gabellæ de soluendo non potest intelligi de con-
13 tractibus cœlebratis cum Ecclesia, vel Clerico, quia per indirectum læderetur libertas Ecclesiæ, quia pluris venditur res libera, quam res onerata, si verò onus cōtingit ex actu separato, postquam res est facta emptoris, velut si velit eam traducere ad alias regiones, vbi soluitur gabella pro transitu, tunc ipse soluere tenebitur, sic pulchrè docet Bald.in cons.31.num.2.li.1. Specul. in tit.de immunit. Eccl.in fin. Archidiac.Gemen.& Franch.in ca. quamquam, de Censi.Card.& Imol.in Clem. vlt.eod.Salyc.in l.vniuers.C.de vectigal.pulchrè Menoch. consil.136.n. 19.20.& num.24.vers.non obstat, vbi sic concordat sententias, & declarat Doctores hanc controuersiam pertractantes. Gabriel.consil.161.nu.3.4.7.li. 2.Surd.consil.301.num.80. Bellet.disq. Cler.p.1.d.tit. de exempt.Cler.§.8.n.4.vers.prior tamen, & ego dixi d.contr.for.22.num.8.9.10.12.vbi vide: nisi tamen Laicus emeret ab Ecclesia cum pacto, quod sum-
14 ptibus Ecclesiæ res deferatur ad talē locum, quia tunc neque emptor, neque Ecclesia tenentur ad aliquam gabellam: sic pulchrè Personal. de Gabell. num.82. vbi multos allegat.

Verum animaduertendum est, quod licet Ecclesia, & Clerici sint immunes à gabellis, tamen tenentur ea denuntiare gabellario, & ostendere, quæ
15 pro vsu suo, vel familiæ transportant, vel emunt, quia non debent sua auctoritate sibi ius dicere, sicut etiam sic denūtiare debent omnes exempti, & instruere Datiarium, ne fiat collusio, & fraudetur gabella appositis aliorum mercibus, vt in l.sacrosancta, C.de sacros. Eccl. hoc enim aliqua inquisitione indiget, vt not.in c.fin.de Censi, ideò omnes DD. tenere videntur, quod Clericus, & Ecclesia
16 denunciare debeant res, pro quibus immunitate gabellæ gaudere intēdunt, sicut facere debet quilibet exemptus, per text.in l.interdum, §.Diuus vbi Castr.& DD.ff.de publican. pulchrè Bald. in consi.79. num.4.lib.2.quem latè sequitur Rol.consil.79.n.90. 91.92.lib.3.& cons.71.numer.22.23.lib.4. Ferret.de Gabell.nu.172.& nu.209.Ceph.consil.451.num.260. Gratian.decis.148.nu.21.22.Carol. Graff. de eff.Cler. eff.3.num.257.258.Masch.de probat. concl.34. nu.5. Farinac.de furt.qu.172.nu.29.Barbos.de offic. Episc. p.2.alleg.13.nu.16.17.Tusch.litt.G.concl. 12.nu.17. & concl.14.nu.17.18.Bertach.de Gabell. vlt.p.q.79. nu.32.Bertaz.consil.crim.453.nu.8.lib.2. & ego dixi contr.for.22.nu.58.adeò, vt hæc sit communissima DD.sententia, & vera etiam iudicanda est, si intelligatur cum suis modificationibus.

Verum dubium restringitur ad hoc, an si Clericus, vel Ecclesia non denūtiauerit merces, & res, quas emit, vel traducit, incidat in commissum, & Ga-
17 bellarius eas lucrari possit, etenim cum Clericus non teneatur ad gabellam soluendam, videtur non posse dici, quod voluerit fraudare Datium, & successiuè res non potest cadere in commissum. Bertaz.consil.7.num.8. vers.& cum satis, lib.1. vel ad summum videtur, quod solum puniri possit in du-
18 plicata gabella, si non denuntiauit credens se nō teneri. Rol.cons.42.n.8.vers.secundo, lib.3. Tusch. lit. G.concl.12.nu.2.Bertaz.cons.207.nu.11.lib.1. & melius cons.7.nu.10.libr.1. vbi dicit, quod sic non denuntians punitur solum in duplicata gabella.

Veruntamen aliter dicendum est, si dolore Clericus omittat denunciare, & dubium aliquod possit adesse, an res, quas non denuntiauit, sint propriæ, vel alienæ, tunc dicendum est cadere in commissum,
19 si ita videbitur Iudici Ecclesiastico, si verò tales sunt res, de quibus liquet publicano, quod non debet solui gabella, tunc non est necessaria denūtiatio, & non cadunt in commissum, vt per Bart. in d.l.interdum, §.diuus, num.1.ff.de publican. Amat. decis.March.35.n.11.12. Bertaz.cons.336. nu.9.li.2. & cons.193.lib.1.Gratian.disc.t.7.nu.9. Si enim nihil
20 dolore fecit, sed per errorem omisit denunciare, res non incidit in commissum, l.fin.§.diui. il 2.ff.de publican. Farin.d.q.172.n.45.

At quando suspicio adest fraudis, & dolus aliquis inesse videtur, tunc certè potest censeri, quod Clericus non denuntiās inciderit in commissum, quia omnes Doctores hanc materiam tractantes
21 equiparant Clericos Scholaribus, & alijs exēptis non denuntiantibus, quos certum est incidere in commissum, ideò etiam Clerici eadem pęna erūt plectendi, vt ad rem sentire videtur. Bart. in l.vlt. n.1.C.de annon.& tribut.lib.11. vbi in hac materia
22 parificat Clericos, & Scholares, & alios habentes immunitatem: & idem sentiunt Rol. d.consil. 71. num.21.22.lib.4.Ioseph.Lud.com.concl.tit.de Gabell. concl.vnic.illac. x. vers. isti tamen Clerici. Mascbard. de probat.concl.834.num.4. Farin.d.q.172. num.29. Sicut enim Scholaris est exemptus quo ad libros,
23 & res suas, & tamen gabellario denunciare tenetur, alioqin incidit in commissum. Bart.in l.fin. §.diuus, ff.de publican. Rol.d.consil.71.num.23. lib.4. Masch.d.concl.834.nu.4.Farin.d.q.172.n.29. Ioseph. Lud.d.concl.vnic.de Gabellis, illat.20. Ita etiam Clericus cadet in commissum, si malitiosè, aut fraudulēter omiserit denuntiare, quia parificatorum eadem est natura, ad tex.in leg.1.vbi DD. omnes de leg.

leg. primò, cum vulg. & hoc clarè ſentire videtur. *Barboſ. de off. Epiſc. p. 2. alleg.* 13. *n.* 17. vbi dicit, quod ſi muliones, qui deferunt res Clericorum, eas non
24 denuntiauerint, tenebuntur reſarcire damna, nã ſi nõ incidiſſent in commiſſum, nihil opus fuiſſet damnorum refectione: Verum ſi conductor non ſit ſoluendo, propter eius paupertatem, tunc Do-
25 minus mercium reſtituitur in integrum, & ſoluta gabella debent ei reſtitui res publicatæ per Gabellarium. *Farin. de furt. d. q.* 172. *num.* 50. *verſ. & ſi dictus conductor.*

Concludendum eſt igitur, quod ſi Clericus non denuntiauerit gabellario, incidit in commiſſum, dummodo doloſè, & fraudulenter id fecerit, quia
26 verè dolus, vel fraus exigitur, vt pœnæ hoc caſu locus ſit, non enim rea incidit in commiſſum, niſi fraude, vel dolo intercedente, *l. fin. §. diui quoque, ff. de publican. & vectiga. Bart. Angel. & Imol. in l. commiſſa ff. eod. Bertachin. de Gabell. p.* 9. *q.* 2. *nu.* 3. *& q.* 3. *n.* 9. *Abb. conſ.* 68. *nu.* 2. *lib.* 1. *Rol. conſil.* 42. *n.* 15. 18. *lib.* 3. *Menoch. conſ.* 98. *n.* 22. *Becc. conſ.* 96. *nu.* 10. *Bertaz. conſ.* 193. *nu.* 1. 2. *li.* 1. *& conſ.* 336. *nu.* 9. *& conſil.* 454. *num.* 4. *libr.* 2. Fraudes autem enumerantur à *Maſchard. de probat. conluſ.* 834. per totam, vbi vide.

Aduertendum eſt autem, quod ſi res non ſint propriè Clerici, ſed Eccleſiæ, non incidunt, in commiſſum, etiam ſi non fuerint denuntiatæ, quia gabella non debet ſolui de rebus deſtinatis ad vſum
27 Eccleſiæ, ideò etiamſi non fuerint denuntiatæ, non incidunt in commiſſum, & Eccleſiæ datur reſtitutio in integrum, & neceſſaria eſt declaratio Iudicis Eccleſiaſtici, vt poſt *Mandel. conſ.* 655. *dixit Tuſch. pract. concl. lit. G, concl.* 3. *n.* 25. *Graſſ. d. eff.* 3. *nu.* 298. vbi alios allegat.

Hoc tamen non procedit, ſi Eccleſia vellet defraudare Datium ſub prętextu, quod res ſint Eccleſię, & tamen ſint alienæ, quia tunc ſi non fiat denun-
28 tiatio, & nõ ſoluatur gabella, res cadunt in commiſſum per *tex. in l. ſacroſancta, C. de ſacroſ. Eccl. & in l. fin. vbi Bartol. not. C. de annon. & tribut. lib. x. Ferret. de Gabell. nu.* 184. *Rol. conſ.* 79. *nu.* 99. *lib.* 3. *Tuſch. d. lit. G, concl.* 12. *num.* 18. *Maſchard. de probat. concl.* 834. *n.* 4. *Farinac. d. q.* 172. *nu.* 30. *Graſſ. d. eff.* 3. *n.* 198. Sed quotieſcunque res caderet in commiſſum, nõ
29 poteſt Princeps, vel gabellarius propria auctoritate apprehendere poſſeſſionem illius, niſi Iudex Eccleſiaſticus declaret rem illam in commiſſum incidiſſe, ſiue res ſit Clerici, ſiue Eccleſiæ. *DD. in l.* 2. *C. de iur. Emph. Abb. in c. qualiter, de Iudic. & in c. verum, de for. compet. Freccia in tract. de præſ. inſtrum. p.* 8. *q.* 2. *n.* 32. *pulchrè Graſſ. d. eff.* 3. *n.* 297.

Verum ſi Clericus non denuntians ſit minor 25. annis, res eius non incidunt in commiſſum ceſſante
30 dolo, quia habet beneficium reſtitutionis in integrum, & propter minorem ętatem illi eſt ignoſcendum *tex. eſt in l. interdum §. Diuus, vbi Bartol. de publican. & vectigal. & in l. ſi ex cauſa, §. ſi in commiſſum, ff. de minor. iunc. text. in l. Imperatores, §. fin. vbi DD. de publican. Farinac. d. q.* 172. *nu.* 47. vbi probat quod minor 25. annis ſeruatur illæſus à pœna
31 fraudatæ gabellæ abſque etiam beneficio reſtitutionis in integrum, quod locum habet, ſiue ille ſit Clericus, ſiue Laicus, quia in hoc nulla eſt differentia: Iſte verò Fontana erat non ſolum Minor, ſed etiam pupillus, & eius factor denuntiauit, ergo nemini dubium eſt, quod liberandus venit ab omni pœna commiſſi, & gabellarius in expenſis condemnandus.

Solet autem controuerti, quãdo inter Gabellotum, & Clericum, ſeu Eccleſiam oritur controuerſia ſuper prædictis, an deciſio pertineat ad Iudicem
32 Eccleſiaſticum, vel Sęcularem: Et ſanè quidam putauerunt, quod ſi cõtrouerſia ſit de Clericatu, recurrendum eſſe ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſi verò eſt ſuper bonis, an ſint Clericorum, vel ex negotiatione, id ad Iudicem ſęcularem pertinere: At vera, & communis omnium ſententia eſt quo ad omnia tale iudicium pertinere ad Iudicem Eccleſiaſticum priuatiuè ad Laicum, adeò, vt partes Iudicis Eccleſiaſtici ſint iudicare, an res
33 ſint Clerici, vel inciderint in commiſſum, & ſi quid aliud tam ſuper Clericatu, quam ſuper rebus controuertatur, ita *Card. in Clem. præſenti. nu.* 9. *verſic. ſexto quæro, vbi Vitalin. de Cenſ. Alterius de Cenſur. in Bull. Cœn. Domini, can.* 18. *c.* 6. *colu.* 10. *qu.* 2. *verſ. gl. in Clem. præſenti, pulchrè Duard. in com. Bull. Cœn. Domini, lib.* 2. *can.* 18. *q.* 13. *nu.* 3. *in fin. Iul. Ferret. de Gabell. nu.* 433. *Bertach. eod. tract. in* 7. *p. q.* 7. *col.* 5. *verſ. nec prætereo, pulchrè Rol. d. conſil.* 71. *n.* 25. *lib.* 4.
34 vbi dicit, quod ſi oportebit adire iudicem, adeũdus erit Iudex Eccleſiaſticus, & non Laicus: *Ioſep. Lud. de Gabell. d. concl. vnic. illat. x. benè etiam Carol. de Graſſ. d. trac. de eff. cler. eff.* 1. *nu.* 1268. 1269. *& eff.* 3. *nu.* 258. vbi decidit tales controuerſias eſſe terminandas per Iudicem Eccleſiaſticum: doctiſſimè hoc etiam tradit *Sperell. deciſ.* 12. *nu.* 64. 65. *latiſſimè Sanchez, conſ. mor. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 55. *n.* 31. vbi infinitos congerit, & reſoluit omnia, & *Bonacin. de Cenſur. in partic. diſp.* 1. *q.* 19. *p.* 3. *nu.* 11. & ſi ille ſit in habitu Clericali, pro Clerico iudicandus eſt. *Graſſ. d. eff.* 3. *n.* 259. & an talis ſit, debet cognoſcere Iudex Eccleſiaſticus. *Sanchez. d. dub.* 55. *numer.* 31.

Et ſi talis controuerſia naſcatur inter gabellotum, & Clericum, vel eius famulum, & nimis graue eſt ſemper adire Iudicem, ſummariè agendo ſtandum eſt iuramento ipſius Clerici, vel eius famuli, ſi Clericus ſit abſens, quod res illæ ſunt Clerici, & quod ipſe eſt Clericus, & quod res quas defert, ſunt ex cauſa vſus ipſius Clerici, ſi tamen perſonarum qualitas aliter non ſuadeat, vel niſi de
35 contrario fides habeatur in promptu; *ita gl. in d. Clem. præſenti verſ. negotiandi, de Cenſi. Gemen. in d. c. quamquam, n.* 6. *eod. tit. in* 6. *Bald. in l. cum propona ſ. n.* 10. *verſ. in hoc C. de naut. fœn. Abb. in c. ex parte il* 3. *in* 1 *not. de priuileg. Iaſ. in l. cæteri, §. ſed & ſi quis, n.* 10. *de leg.* 1. *Ferret. de Gabell. n.* 172. 209. *Vitalin. in d. Cle. præſenti, n.* 36. *Graſſ. d. eff.* 3. *n.* 258. *Duard. in Bull. Cœn. d. can.* 18. *q.* 13. *n.* 3. *verſ. illud tamen latè Barboſ. de off. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 13. *n.* 18. *Sperell. d. deciſ.* 12. *na.* 64. vbi multos allegat, *& ego dixi contr. for.* 22. *n.* 58. *Bonac. d. p.* 3. *n.* 10. & in omnem euentum contra Gabel-
36 larium iudicandum eſt. *Farinac. d. q.* 172. *nu.* 52. & ita iſte Clericus fuit liberatus, & immunis dimiſſus.

EPI-

EPITOME.

Accedens ad Monasteria monialium, an incidat in excommunicationem, & maximè si sint subiecta regimini Regularium.

SVMMARIVM.

1 *Monialium monasteria Regij ex consuetudine nemo adire potest sine licentia Episcopi.*
2 *Synodus Episcopi Regij prohibet adire Parlatoria Monialium sine licentia.*
3 *Monasteria Monialium frequentantes non excommunicantur ipso iure de iure communi.*
5 *Episcopus in easu pœnali potest inducere pœnam ipso iure.*
6 *Monialium Monasteria ne adeantur, cura est Episcopi.*
7 *Monialium clausuram custodire pertinet ad Episcopum.*
8 *Moniales alloqui sine licentia est peccatum graue.*
9 *Moniales exemptas inuisere an liceat sine licentia Episcopi.*
10 *Moniales exemptas alloquentes sine licentia Episcopi possunt ab ipso Episcopo puniri.*
11 *Monasteria exempta, statutum prohibens accedere non comprehendit.*
12 *Episcopus potest prohibere, ne quis accedat ad Monasteria monialium exempta.*
13 *Oratio vniuersalis omnino omnia includit.*
14 *Dispositio, quæ est in potestate loquētis, cōprehenditur in sermone vniuersali.*
15 *Vniuersalis locutio quæ comprehendat.*
16 *Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus etiam in pœnalibus.*
17 *Moniales exemptæ quando comprehendatur excommunicatione contra alloquentes.*
18 *Voluntas, & potestas in omni actione requiruntur.*
19 *Legislatoris voluntas elicitur etiam ex coniecturis.*
20 *Legem violat, qui verba seruat, & mentem contemnit.*
21 *Voluntas declaratur magis factis, quam verbis.*
22 *Leges sunt intelligendæ ex mente, & ratione.*
23 *Expressum dicitur, quod sub verbis vniuersalibus cōtinetur.*
24 *Consuetudo est optima legum interpres.*
25 *Obseruantiæ effectus.*
26 *Obseruantia declarat, quid ab initio fuerit actum.*
27 *Obseruantia interpratatiua non est necesse quod fuerit legitimè præscripta.*
28 *Moniales exemptas alloqui licet non obstante edicto Episcopi, & quomodo.*
29 *Moniales alloquendi licentia conceditur ab Episcopo, & Superiore Regulari.*
30 *Consuetudo subscribendi à solo Episcopo licentias pro Monialibus seruanda est.*
31 *Sperellus Prælatus magnæ existimationis.*
32 *Licentia alloquendi moniales à solo Episcopo subscribendæ de consuetudine.*
33 *Frequentare Monasteria Monialium quis dicatur.*
34 *Accessus prohibitio ad Moniales per vnam vicem verificatur.*
35 *Moniales inuisens vna vice incurrit excommunicationem, si non habet licentiam.*
36 *Excommunicari quis potest ex testibus lite etiam non contestata examinatis.*
37 *Excommunicatio si incurritur ipso iure, non requiritur trina monitio.*
38 *Declaratoria excommunicationis non requirit trinam citationem.*
39 *Excommunicatus ipso iure est citandus antequam declaretur.*
40 *Contumax habetur pro confesso.*
41 *Contumax verus non est audiendus, nec potest appellare.*
42 *Contumacis appellatio, & inhibitio non attenditur durante contumacia.*
43 *Absolutio ab excommunicatione quomodo concedenda.*
44 *Excommunicatus iustè debet remitti ad Iudicem à quo pro absolutione.*
45 *Æstas incipit ab Æquinoctio Vernali.*
46 *Æstas quandiu duret.*
47 *Moniales visitandi licentia intelligitur pro vna vice.*
48 *Licentia consummitur prima vice.*
49 *Priuilegium finitur vna vice in pœnalibus, secus in fauorabilibus.*
50 *Sermo de prima vice intelligitur.*
51 *Licentia testandi intelligitur de prima vice.*
52 *Moniales alloquendi dare licentiam est de odiosis.*
53 *Moniales inuisendi licentia concessa ministris earum necessarijs durat, quoties casus euenerit.*
54 *Licentia pro monialibus data consanguineis quamdiu duret.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN Ciuitate Regij in Aemilia passim, & vulgò seruatur, & pro re notoria habetur, quod nemo possit
1 accedere ad Parlatoria Monialium cuiuscumque generis etiam exemptarum sine licentia Episcopi, vel eius Vic. Generalis in scriptis absque incursu excommunicationis ipso iure, quoniam talis accessus expressè prohibetur ab Episcopo sub pęna excommunicationis ipso facto incurrendæ tam in constitutionibus Synodalibus *tit.* 45. *fol.* 135. ibi; *ne sub eadem pœna ipso facto incurrenda ea loca adeat,*
2 *quæ vulgò Parlatoria dicuntur*, & fol. 217. ibi; *Non debbano andare à Parlatorij sotto pena di scommunica da incorrersi ipso facto*, quam etiam in Aedicto Episcopali, quod bis in anno renouatur, & publicatur, & tempore Aduentus, & Quadragesimę ligat etiam mulieres ad ea accedentes, pro vt etiam hoc anno præsenti: 1641. fuit publicatum, & affixum

xum oſtijs omnium Parlatoriorum, etiam monialium regularibus ſubiectarum, ne ab aliquo ignorari poſſit.

Et quamuis de iure communi frequentantes Laici
Monaſteria monialia non excommunicentur ip-
3 ſo iure, ſed præuia Epiſcopi monitione canonica,
vt in c.monaſteria de vit. & honeſt. Cleric. Barboſ. de
off.Epiſc.p.3.alleg.102.n.69.Bonacin.trac.deClauſur.
q.3.punct.4.nu.1. vbi multos allegat, tamen valet
5 ſtatutum, ſeu Aedictum Epiſcopi, quo excom-
municantur non ſolum frequentantes, ſed etiam
accedentes ad Monaſteria, ſeu Colloquutoria
Monialium; Epiſcopus enim in caſu pœnali à iu-
re canonico, & communi poteſt inducere, quod
pœna incurratur ipſo iure, quia dicitur ius cano-
nicum adiuuare, ſic poſt Tuſch.in 3.tom.concl.285.
n.16.inquit Iul.Chartar.deciſ.crim.70.num.78. in fin.
quia ſine diſtinctione ad Epiſcopum ſpectat pro-
uidere circa acceſſum ad Monaſteria, vt in d.cap.
Monaſteria: & propterea indiſtinctè valet huiuſ-
6 modi Epiſcopi ſtatutum contra accedentes ad
Monaſteria ſiue exempta, ſiue non ſub pœna ex-
communicationis ipſo facto incurrendæ ſine li-
7 centia, quia id concernit clauſuram, quam cuſto-
dire pertinet ad Ordinarium, ex cap. periculoſo, de
ſtat.regul.in 6.& ex Concil.Tridení.ſeſſ.25. c.5.de re-
gul.& ita tenent Gemen.in c.1.§.quoniam,num.8.vbi
etiam Franch.de ſtat.regul.in 6.Iaſ.conſ.73.n.3.lib.3.
Rol.conſ.33.num.16.lib.3.Prax.Archiep.Neap.c.33.
num.1.in fin.Salas de legi. qu.96.trac.14.nu.85. Gra-
tian. diſc.for.393.num.23.24. Barboſ. de off. Epiſc.d.
alleg.102.nu.73.doctiſſimus Sperell.deciſ.97,num.30.
vbi multos allegat.Tamburin. de iur. Abbatiſs. &
Monial.diſp.25.q.7. n.2.3.4. Eſt enim materia gra-
8 uis, & nemo euadit peccatum, niſi excuſetur leui-
tate materiæ, vt per Bonacin.de clauſur.qu.3. punct.
3.nu.1.& ſic ligantur etiam illi, qui ſine licentia
accedunt ad monaſteria exempta, quia actus eũ-
di ad locum vetitum eſt delictum ab Epiſcopo
9 punibile, etiam ſi ille locus eſſet exemptus, vt di-
cunt prædicti DD. & pulchrè tradit etiam Eraſm.
in tract.de Iuriſd. Ordinar.in exempt.p.4.q.54. n.7.8.
vbi vide: & pulchrè Bonac.de clauſur. q.3.p.4.ad fin.
Barboſ.ad Conc. Trid.de regular.ſeſſ.25.c.5.num.124.
10 Et ideò alloquentes Moniales exemptas contra
conſtitutionem Epiſcopi poſſunt ab ipſo puniri,
non tamen ipſæ moniales exemptæ, ſit cenſuit
Sacr.Congreg.Concil. ſub die 8.Auguſti 1621. vt
apud Barboſ.in Collectan. Bullar. verb. Moniales,
v.fol.482.in fin.

Benè verum eſt, quod in hoc puncto ad hoc, vt ac-
cedentes ad monaſteria Monialium exempta, li-
gentur excommunicatione ab Epiſcopo lata, ne-
ceſſe eſt, vt Aedictu expreſſe faciat mentionem de
Monaſterijs exemptis, alioquin ſtatutum diſpo-
nens, ne quis accedat ad quæuis Monaſteria mo-
11 nialium ſub pęna excommunicationis, non com-
prehendit accedentem ad Monaſteria exempta:
vt ex Roſell.in ſum.in verb. excommunicatio. il 7.vbi
hoc dicit, Tabien.verb.excommunicatio.il 4.q.4.cir-
ca fin.Ang.de Clauſ.in ſum.Ang.verb.ſtatutum,nu.2.
ſum.Silueſtr.verbor.excommunicatio.il 2.§.& hoc ve-
rum, verſ.circa prædicta clarè Rolan.conſil.33.ſub nu.
32.lib.3.Gratian.diſc.for.393.nu.27. Barboſ.de offic.
Epiſc.p.3.alleg.102.ſub nu.74.Sperell. d.deciſ. 97.nu.
31.Tambur.de Iur.Abbatiſſ.& monial.diſp.25.qu.7.
ſub nu.4.& q.9. nu.1.in fin.

Sed verè non credo hoc neceſſarium eſſe, quia cum
nemo neget Epiſcopum poſſe prohibere acceſsũ
etiã ad loca exempta, nulla adducitur ratio ſpe-
12 cialis, & concludens, per quam oſtendatur requi-
ri expreſſam mentionem, & ideò puto ſufficere
ſermonem vniuerſalem dum Epiſcopus prohibet
acceſſum ad quæcumq; monaſteria, quia vniuer-
13 ſalis locutio omnia includit etiam ea, quæ alias
non includerentur ad tex.in l.librorum, §.quod ta-
men Caſſius, & in l.Iulianus, ff.de leg.3. & in c.ſi Ro-
manorum, diſt.19.Natt.conſ.63.n.13. Ceph.conſ.150.
Rol.conſ.2.lib.4.Peregr.conſ.6.n.6.& conſ.41.nu.12.
lib. 1. ſatis enim eſt, vt diſpoſitio ſit in poteſtate
14 diſponentis, & maximè ſi commode ſic accipi
poſſit, l.Lucius, §.vlt.ff.ad municip. c.à nobis de ſent.
excommunicat.Bart.in l.qua ſub conditione, ff.de con-
dit.inſtit.Dec.conſ.218.n.2.Soc.iun. conſ.72.nu.55.&
conſ.74.nu.4.lib.1.Peregr.conſ.37.num.12.lib.1. ſed
in poteſtate Epiſcopi, eſt ſtatuere, ne quis acce-
dat ad monaſteria etiam exempta, & nullum eſt
inconueniens, ſi eius edictum ſic intelligatur, er-
15 go etiam in vniuerſali prohibitione comprehen-
duntur monaſteria exempta, etiam ſi de illis non
fiat expreſſa mentio; quia ſic fert natura vniuer-
ſalis locutionis. Peregr.conſ.97.numer.25.lib.6. vbi
16 multos allegat. Nam vbi lex non diſtinguit, nec
nos diſtinguere debemus, ſed generaliter intelli-
genda eſt, etiam ſi ſit pœnalis, l.3.in fin. de off.præſ.
l.quarta, vbi Bart.ad l.Iul.Maieſt.Gemen. conſil.104.
nu.4.verſ.ſed dico Crau.conſ.92.n.4.& conſ.294.n.3.
17 vbi loquitur etiam in materia odioſa, & pęnali.
Gratian.diſc.411.n.60.Rot.diuerſ.deciſ.268.nu.5.p.6.
ſolum poſſet admitti, quod requiratur expreſſa
mentio Monialium exemptarum ad finem, vt illę
comprehendantur, & incidant in pœnam per ea,
quæ tradit Auguſt.Barboſ.in Collecta.Bellar.in verb.
Epiſcopus.fol. 309. vbi dicit, quod Epiſcopus ob
clauſuram cuſtodiendam in Monaſterijs Monia-
lium regularibus ſubiectarum poteſt ſtante de-
creto Concil.Trid. c.5.ſeſſ.25. de regular. & conſtitu-
tione Gregor.XV.de exemptorum priuilegijs, excom-
municationis latæ ſententiæ pœnam ſibi reſerua-
tę imponere circa aperitionem oſtij clauſuræ ex-
tra caſus indigẽtiæ, necnon circa acceſſus, & col-
loquia cum Monialibus, ac dicta excommunica-
tio liget ne dum Regulares accedentes, verum e-
tiam Moniales facta de eis mentione adeò, vt Su-
perior regularis ab eadem excommunicatione
abſoluere nequeat, vt cenſuit S.Congr. Concilij
in Viterbien.26. Iunij 1627.

Sed eſto, quod vera ſit talis opinio, quia requiratur
ſpecialis ſeu expreſſa mentio de Monaſterijs exẽ-
ptis, id eſſe non poteſt niſi quia præſumatur legiſ-
latorem noluiſſe ea comprehendere in generali
diſpoſitione, & ſic eſt quæſtio voluntatis, & non
poteſtatis: Nãque in omni diſpoſitione voluntas,
18 & poteſtas ſunt duo Rima & præcipua principia
neceſſaria, vt per Iaſ.conſ.140.nu.6.lib.4. Ruin.conſ.
163.nu.21.lib.3.Port.Imolen.conſ.92.n.65. Menoch.

lib.4.

*lib.4.praes.*198.*num.*1. hic autem certum est posse Episcopum sic statuere etiam pro Monasterijs exemptis secundum prędictos DD. ideò hic aliud non est quærendum, nisi an voluerit ea comprehendere in generali ædicto, nam mens, & voluntas legislatoris inuestiganda est etiam ex coniec-
19 cturis, & circumstantijs, ex quibus si de illa constat, illa obseruanda est, etiam si verba legis eam non significarent iuxta *l. non dubium C. de legibus*, vbi dicitur: In legem committit, qui verba legis
20 amplectitur, contra legis nititur voluntatem, & idem colligitur ex *l. scire, §. aliud, ff. de excusat. tut. & l. non aliter, de leg. 3. l. si pater, §. dulcissimis, de leg. 2. & ex c. humanæ aures, 22. qu. 5. c. secundò requiris de appellat. c. nulla, de præbend.* cum vulg. attendenda est enim intentio, & mens legislatoris, *l. fin. C. de legi.*
21 hæc autem voluntas legislatoris declaratur non solum verbis, sed etiam factis, imò magis facto quam verbis *l. Paulus, ff. rem rat. haberi l. reprebenda, C. de inst. & subst. cap. allegat. 56. nu. 12. Soc. consil. 62. nu. 7. li. 2. Surd. consil. 445. n. 15. li. 3. Gratian. disc. 368. n. 11. & disc. 594. n. 20. Rot. diuers. decis. 335. n. 20. p. 5.* Sed in casu nostro Episcopus bis in anno suum ædictum publicare facit, & affigere etiam ad Monasteria exēpta, ergo manifesta est eius voluntas,
22 quod vult ligare etiam accedentes ad ea, quia leges non sunt intelligendæ ex verbis, sed ex mente, & ratione: *Rot. diuers. decis.* 208. *n.* 5. *p.* 5. dum enim mandar affigi etiam ad Parlatoria Monialium exemptarum potest dici satis expressum fuisse velle ligare etiam accedentes ad ea, ne videatur actū facere frustratorium, tum quia factis fit expressio volūtatis plus, quam verbis, vt vidimus, tum quia
23 satis expressum dicitur, quod verbis vniuersalibus, vel generalibus exprimitur, ac si specialiter, & in indiuiduo fuisset expressum. *Bart. in l. in principio, ff. de vulg. vbi Rip. n. 49. 67. 75. Oldrad. consil. 322. n. 2. Ruin. consil. 40. nu. 12. lib. 2. latè Menoch. consil. 287. nu. 7. & seqq. Surd. consil. 181. n. 42. & consil. 358. nu. 2. Rot. diuers. decis. 15. n. 2. & decis. 205. n. 3. Farin. decis. posth.* 566. *n.* 2. *p.* t.

Deinde obseruantia, & antiquissima consuetudo satis declarat voluntatem Episcopi, vt voluerit ligare etiam accedentes ad Monasteria exempta, dum ipse fecit passim carcerare, & puniri inuētos in Parlatorijs Monialium exemptarum si carent licentia sua, vel sui Vic. & dum omnes solent petere licentias pro illis adeundis, cōsuetudo enim
24 est optima legum interpres, *l. minimè, l. si de interpretatione, ff. de legi. c. cum dilectus. de consuetud. l. Imperator, ff. de legi.* vbi dicitur, quod in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiscuntur, cōsuetudo, aut res alias iudicata vim legis obtinet: *Seraph. decis.* 507. *n.* 2. *& decis.* 1410. *nu.* 2. 3. 16. vbi probat opti-
25 mam esse interpretationem, quæ ab obseruantia desumitur, & sic talis obseruantia declarat, quid agere voluerit Episcopus in illo ædicto, & an voluerit comprehendere etiam accedentes ad Monasteria exempta, ad *tex. in l. Iulianus, §. proinde, ff. ad Macedon. Seraph. decis.* 600. *n.* 3. *Farinac. decis. posthum.* 448. *n.* 4. *p.* 1. vbi alios allegat, & probat, quod ex obseruantia subsequuta colligitur, quid ab ini-
26 tio fuerit actum, & hoc adeò verum est, vt in ob-

seruantia legis interpretatiua nō requiratur diuturnitas temporis, neque quod sit legitimè præ-
27 scripta, quia potest Iudex æstimare eam esse stabilitam paruo etiam tempore: *Crauet. consil.* 201. *nu.* 12. *& consil.* 294. *col.* 14. *in fin. Menoch. de arb. iud. cas.* 84. *nu.* 10. *Castr. Palau. mor. p.* 1. *de legi. trac.* 3. *disp.* 3. *p.* 4. *§.* 3. *nu.* 3. *vers. quapropter, & ego latè dixi contr.* 106. *n.* 89. 95. 96. sed in casu nostro consuetudo, & obseruantia est immemorabilis, & vniformis, & sine cōtradictione aliqua, quia semper Episcopus ita seruauit, ergo nullum potest adesse dubium, quin ædictum comprehendat etiam accedentes ad Monasteria exempta: Sed nunc ædicta moderna tollunt omne dubium, quia omnia exprimūt sufficienter.

Aliud sentiunt DD. si Episcopus ædicto suo vetaret tantum alloqui Moniales, hoc enim casu non cōprehendit alloquentes Moniales exemptas, quia
28 locutio cōsummatur in loco exempto totaliter, ad quem Episcopus nullam habet Iurisdictionē. *Rol. d. consil.* 33. *n.* 32. *Gratian. d. disc.* 393. *n.* 23. *Barbos. de off. Episc. d. alleg.* 102. *n.* 75. *Campanil. in diuers. iur. can. rub.* 12. *c.* 16. *n.* 45. *Bonac. de Censur. in genere disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 11. *n.* 9. *& de clausur. q.* 3. *punct.* 4. *sub n.* 1. *in fin. vers. secus dicendum est. Tamburin. de iur. Abbatiss. & Monial. disp.* 25. *q.* 7. *sub n.* 4. *vers. secus dicēdum,* quod verum censeo, nisi adsit contraria consuetudo, vt hic, & in alijs locis, quæ valet, sicut altera lex iur. vulg. & cū prædicti concordat *Erasm. d. q.* 54. *nu.* 8.

Nam licet de iure communi attento Concilio Trid. licentias accedendi ad Moniales Regularibus subie-
29 biectas spectet cōcedere ad Episcopum, & ad superiorem regularem simul, tamen id non procedit, vbi est consuetudo, & obseruantia, vt licentiæ
30 prædictæ concedantur à solo Episcopo, vel eius Vic. vt hic, & in terra Carpi, ac alibi, vbi solus Episcopus, vel eius Vic. concedit licentias tam accedendi ad Parlatoria, quam ingrediendi septa Monasterij, & valet talis consuetudo teste *Prax. Archiep. Neap. d. c.* 33. *n.* 1. *in fin.* vbi dicit ita seruari in illa Curia, & Sacram Congreg. Concil. Trid. censuisse talem consuetudinem esse setuādam. *Quarant. verb. Monast. Monial. vers. bine tangēda fol.* 453. *Campanil. d. c.* 16. *n.* 45. *& Barbos. d. alleg.* 102. *nu.* 76. *Piasec. in prax. Episc. p.* 2. *c.* 3. *de visitat. Sanctimon. nu.* 54. *fol.* 199. *pulchrè eruditissimus Sperell. d. decis.* 97. *n.* 31. *in fin.* vbi etiam dicit talem consuetudinē ferè vbique inuenisse, & ei credendum est, quia nō solum hic, sed etiā in multis alijs locis exercuit ho-
31 norificè Vicariatus honorem, & nūc in Romana Curia est Prælatus magnæ existimationis, & concordat *Tambur. de iur. Abbatis. & Monial. d. disp.* 26. *q.* 2. *n.* 3. vbi testatur seruandam esse consuetudinē prout decreuit dicta Sacra Cōgreg. vt à solo Epi-
32 scopo subscribantur licentiæ, vel ab Episcopo, & Superiore regulari coniunctim, prout erit consuetudo. *Homob. de Bonis de exam. Eccl. tract.* 11. *c.* 2. *q.* 1. *in fin. Barbos. ad Concil. Trid. sess.* 25. *de regul. & Monial. c.* 5. *n.* Nam Regij semper obseruatum est, vt licentiæ tam ingrediendi septa Monasterij, quam Parlatoria à solo Episcopo, vel eius Vic. subscribātur, quæ consuetudo obseruanda est. *Aug. Barbos.* *in*

in Collect.Bull.uerb.Monial.3.ſol.480. in fin.& de off. Epiſ.p.3. alleg. 102.num.76.

Hinc cum probatum ſit in proceſſu Clariſſimè Ale-
xandrum de Renſis non ſolum acceſſiſſe ad Parla-
toria Monialium Arbalum, ſed etiam ea frequẽ-
taſſe,vt dicũt omnes teſtès, certum redditur fuiſ-
33 ſe ipſo iure excommunicatum, & nihil aliud ſu-
pereſſe,quã deuenire ad declarationem,ille enim
dicitur frequẽtare, qui pluries arbitrio Iudicis ac-
cedit ad ea: *Nauar.in c.ſtatuimus, nu.61.verſ.quibus
addo,& in c.cum conſideret. verſ.multiplici, nu.23.de
pœnit.diſtin.5.Campanil.d.c.16.n.40.& poſt Sanchez
pulchrè Barboſ.de off.Episc.d.alleg.102.n.70.in fin.&
in d.Bonac.de Cenſur.q.3.p.2.nu.4.verſ. alij verò,* vbi
pulchrè declarat,quis dicatur frequentare. *Barboſ.
de vniverſ.iur.Eccl.lib.1.de Monial.c.44.nu.155.* Sed
34 hic non eſt neceſſe probare frequẽtiam, quia ſuf-
ficit ſolus vnicus acceſſus,vel allocutio ſecundum
verba edicti, quæ prohibent acceſſum. *Barboſ. de
off.Epiſcopi,p.3.in add.ad allegat.102.ſub n.72. verſ.
quodſi.ſol.927.* ſic *Bonac.de Clauſur.d.q.3.p.4.prop.
3.n.5.* vbi dicit, quod per vnicum acceſſum incur-
35 ritur pęna: & conſentit *Tambur. de Monial.d.diſp.
25.q.6.nu.3.* Verùm teſtes non ſolum probant ac-
ceſſum,ſed etiam frequentiã,qui licet ſint exami-
nati pro informatione parte non citata, nec lite
conteſtata, tum ſufficiunt ad ipſum reum citan-
36 dum,& poſtea,ſi non comparet,ad excommuni-
candum,vel excommunicatum declarandum, &
deinde affigendum Cedulones: ad *tex. in c.quoniã
frequenter,§.porro.Vt lit.non conteſt. Prax. Archiep.
Neap.c.29.n.19.in magnis Sperell.deciſ.48.nu.51.* qui
loquuntur in terminis de excommunicatione.

Neque in hoc caſu neceſſaria eſt trina monitio,quæ
ſolum requiritur in excommunicatione hominis,
quæ dicitur ferendæ ſententiæ,vt probatur *in c.ſa-
cro.de ſententia excommunicat.* non autem in decla-
ratione excommunicationis ipſo facto incurſæ,
quæ à Statuto,vel canone imponitur, lex .n. quo-
tidie admonet ſubditos,ne rem vetitam agant,&
monitio canonica ſupponit nondum incurſam
fuiſſe cenſuram,& admonet reũ, vt caueat, ne in-
37 currat,ſed vbi ipſo iure infligitur,iam incurſa eſt,
& ideò alia ſpecialis,& trina monitio non requiri-
tur ad *tex.in c.reprehenſibilis,vbi gl.& Abb.nu.6.7.
de appellat.c.ſi quis ſuadente,vbi gl.17.qu.4.Soc.in c.
perpendimus, nu.262.de ſent.excommunicat.* pulchrè
Menoch.de arb.ind.caſ.541.n.7.& caſ.543.n.26. latè
eruditus,& valdè practicus *Sperell. deciſ.48.nu.54.*
vbi ali[illegible]s allegat. *Dian.moral.p.5.trac.9.de excõicat.
reſol.18.verſ. ſed mihi contraria,* pulchrè etiã *Char-
tar.deciſ.61.n.73.* vbi multos allegat,& dicit in ſen
38 tentia declaratoria excommunicationis non re-
quiri trinam canonicam monitionem, quia reus
iam eſt à iure excommunicatus: benè verũ, quod
antequam fiat declaratio, reus eſt citandus non
ad iuſtitiam actus, ſed vt ſe ipſum defendere poſ-
39 ſit, & allegare cauſas, ob quas credat ſe non inci-
diſſe in excõicationem. *Menoch. d.caſ.541.n.7.&
caſ.543.n.27.28.Chart.d.deciſ.61.n.38.39.* vbi vide.

Vnde cum dictus Alexander fuerit pluries citatus,
& expectatus,vt in proceſſu,& nunquam voluerit
comparere, tanquam contumax habetur pro cõ-
feſſo. *Farinac.conſ.5.nu.95.lib.1.Caball.caſ.288.nu.
74.Mar.Antonin.Var.reſol.lib.1. reſol.73.num.6.&
reſol.30.n.26.27.lib.2.* & ad rem facit doctiſſimus
*Poſtius in ſuo fructuoſiſſimo trac.de manuten.obſer.97.
nu.38.* & ideò tanquam verus contumax non eſt
41 audiendus, nec poteſt appellare. *ad tex.in l.prope-
randum,§.ſin autem,C.de Iudic.Dec.conſil.34.num.1.
Scac.de Appellat.q.17.lim.3.nu.1.& ſeqq. Theſſaur.
deciſ.263.n.3.Farinac.conſil.85.n.22.lib.1.Antonin.
var.reſol.lib.1.reſol.71.n.12.& de communi teſtatur
Sperell.deciſ.48.nu.46.* vbi dicit etiam, quod Sacra
Congregatio DD. Cardinalium ſequitur hanc o-
pinionem: & ita etiam tenet *Prax. Archiep.Neap.
c.88.n.47.* vbi dicit, quod contumacis appellatio
42 non recipitur, nec inhibitio, aut alia quæuis pro-
uiſio conceditur durante contumacia: & hoc de-
cretum S. C. nobis tradidit per extenſum *Aloyſ.
Ricc.in prax.for.Eccl.tit. de Appellat. reſol.404.* vbi
in fine legitur abſolutionem ab excommunica-
tione à Iudice ad quem,etiam cum reincidentia,
43 & ad breue tempus non eſſe concedendam, niſi
parte citata,& viſis actis, iuſtaque exiſtente cau-
ſa, & contumacis appellatione non eſſe admit-
tendam.

Vnde cum ex prædictis ſatis conſtet dictã excõmu-
nicationem contra dictum Alexandrum fuiſſe
iuſte,& rite latam,ſeu potius declaratam,excom-
44 municatus eſt remittendus ad Iudicem, qui ex-
communicatum declarauit, vt ab ipſo iuxta Sa-
cros Canones beneficium abſolutionis,ſi humili-
ter petierit, obtineat, vt in dicto Decreto Sacræ
Congregationis ſtatuitur, in verſ. Cenſura Eccle-
ſiaſtica, de quo *Ricc.de reſol.404.fol.259.* vbi vide,
quia Curia Epiſcopalis Regij aliud non prętendit
(quod etiam valde decet) quam continere ſubdi-
tos in obedientia, & conſeruare exiſtimationem
Ordinarij,ne contemnatur ab eis,&propterea re-
mittendus eſt ad ſuum Ordin. pro abſolutione.

Nam Vicarius Regij benignè abſoluit tres alios, qui
erant in eadem naui, impoſitis pœnitentijs ſalu-
taribus, & cum cautione de ſtando mandatis Ec-
cleſiæ,quia humiliter petierũt, & ſic etiam abſol-
uiſſet dictumAlexandrum,ſi obedire paratus fuiſ-
ſet,ſed ille in animo ſtatuit nolle obedire,vt iacti-
tat, quia nimio amicitiæ vinculo cum Moniali
connectitur,quam euitare deſiderat Vic. ſe tamẽ
remittens prudẽtię Eminentiſſ.& Reu.D.Legati.

Neque ipſe Renſius poteſt iuuari licẽtia, quam dicit
obtinuiſſe de Menſe Aprilis à Pro-Vic. pro illo
Menſe, quaſi tempus æſtatis, quo frequentauit
45 Monaſterium ſit referendum ad illud tempus,
quia ęſtas incipit ab Equinoctio vernali, & durat
vſque ad æquinoctium Autumnale, vt habetur *in
l.1.§.Aeſtatem,ff.de aqu.quotid.æſt.* Nam reſponde-
tur id procedere ſecundum peritiores, vt legitur
d.l.1.§.Aeſtatem, non verò propriè, & ſecundum
communem vſum loquendi, quia attento com-
muni calculo Quatuor Tempora ſunt anni, & æ-
ſtas durat tribus menſibus, tantum, vbi ſunt ma-
46 gni calores, vt per *gl. in l.1.§.æſtas, vbi Bart. ff.ne
quid in flum.public.* & verba teſtium ſunt intelligẽ-
da de æſtate ſecundum communem vſum loquẽ-
di. *Menoch.lib.5.præſ.2.nu.58.*

Sed

Sed verè frequentia magna, qua Rensius accessit ad dictum Monasterium, non potest restringi ad dictum Mensem, dicunt enim testes, quod per totã æstatem ad illud accessit plus quam centum viribus, ergo de mense Aprilis hoc intelligi non potest, & maximè quia licentia prædicta non potest suffragari dicto Rensio, nisi pro vna vice, nô enim est verisimile, quod ProVic. voluerit ei concedere, vt quotidie accederet ad Moniales, & quoties voluerit intra illum mensem, sed tantum pro vnica vice eo die, quo sibi commodum fuerit, nam licentia indefinitè concessa ad accedendum, vel ingrediendum Monasterium Monialium primo
47 actu finitur, sermo enim simpliciter prolatus de primo intelligitur, & primo actu consummitur. Sic probat text. in l. Boues, §. hoc sermone, ff. de verb. sign. l. cum pater, §. pater certam, de leg. 2. l. fideicommissa, §. si sui decem, de leg. 3. l. dotis promissio. versic. vlt. de iur. dot. c. non potest, cap. si Clericus, in princ. de praeben. in 6. c. Ordinarij, ante fin. de off. ordinar. in 6. & in terminis dixit Alber. de Ros. in tract. Statut. p. 2. q. 181. ad fin. & dixit etiam expressè Alex. cons. 16. n. 3. lib. 4. Dec. cons. 512. n. 5. Soc. iun. cons. 25. nu. 8. vers. accedas. lib. 2. Felyn. in cap. 2. col. 2. vers. licentia de ingrediendo, de tregu. & pac. & in c. 1. ad fin. de rescript. Ias. in l. in duobus, §. si ei, col. 2. vers. secundo, ff. de iureiur. & in l. diuortio, §. quod in anno. col. 3. vers. tertio,
48 sol. matr. & cons. 36. colum. vlt. lib. 3. pulchrè etiam in terminis Tiraq. in reg. d. l. boues, §. hoc sermone, nu. 73. Lud. Gomez. in c. cum in multis, nu. 40. de rescript. in 6. Iac. Sbozz. de off. Vic. lib. 2. quaest. 220. per totam. Vgolin. de off. Episc. p. 1. c. 21. §. 3. sub num. 4. ad fin. versic. postremò, & Barbos. eod. tract. p. 3. alleg. 102. num. 59. Salas. de legi. disp. 17. sect. 13. num. 62. Azor. mor. p. 1. lib. 5. c. 23. qu. 5. vers. potestas, vbi multa similia adducit. Ricc. in prax. for. Eccl. resolut. 545. per totam. Dian. moral. p. 3. trac. 2. de dub. Regul. resol. 48. ad fin. vers. notà decimò Homobon. p. 2. cas. 5. vers. hanc verò licentiam, adeò, vt non sit dubitandum, quin hæc sit vera, & magis communis DD. sententia.

Veruntamen oppositum esse probabilius, nisi aliter ex circumstantijs colligatur de mente concedentis docuit Bonacin. in tract. de clausur. quaest. 3. par. 1. proposit. vnic. dub. quinto, num. 8. ea ratione, quod
49 priuilegium in odiosis, & pœnalibus finitur quidem vnicam actione, sed secus est in fauorabilibus, aut parum onerosis, & cum eo sentit Tamburin. tract. de Moniali. disp. 26. quaes. primo, numer. secundò, sed Bonacina, vbi ait Bonacinam hoc sustinere optima ratione, & satis probabili.

Verùm ego existimo Bonacinæ sententiam esse improbabilem, & contra communissimam DD. sententiam, qui vnanimiter sentiunt talem licentiam accedendi, vel ingrediendi Monasterium primo accessu, vel ingressu finiri, non enim valet responsio Bonacinæ, quod id procedat in odiosis,
50 non in fauorabilibus, quia primò respondetur id non carere difficultate propter text. in l. matrimonij, ff. qui, & à quibus, vbi appellatione nuptiarum veniunt primæ, non etiam aliæ, etiam si sit fauor libertatis, quæ est omnium rerum fauorabilissima per Tiraq. in l. si vnquam, in verb. donatione largitus, num. 329. 331. C. de reuoc. donat. & idem probat tex. in l. stipulatio de dote, ff. de iur. dot. l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. matr. l. si socius, in princip. ff. pro soc. vbi tractatur de causa Dotis fauorabili, & tamen de prima vice intelligitur, & conferunt gl. in c. gratia, in verb. eligas, & in c. duobus, verb. eligere, de rescript. in 6. Dec. d. consil. 512. per totum, vbi loquitur de licentia data ad testandum, quæ est fa-
51 uorabilis, cum per eam testans reducatur ad ius commune, & naturæ, & tamen dicit, quod intelligitur de prima vice, quod verum credo, si prima vice actus perficiatur, vt hic allocutio cum Monialibus.

Deinde respondetur, quod Bonacina non probauit nos versari in fauorabilibus, dare enim licentiam
52 alicui accedendi, vel ingrediendi Monasterium Monialium est potius odiosum, cum sit contra ius commune in cap. periculoso, de stat. regular. in 6. & ideò ad finem, vt sermo prima actione finiatur, sufficit nos versari in materia, quæ sit contra ius commune, vt per Alexand. d. consil. 16. num. 3. libr. 4. & Azor. mor. p. 1. lib. 5. cap. 23. quaest. 5. talem licentiam enumerat inter res odiosas, & onerosas; nisi ergo concedens aliter intendat, talis licentia primo accessu, vel ingressu terminabitur.

Verum hæc non sunt intelligenda de ministris, & seruientibus Monasterio, quia talibus solet concedi licentia ingrediendi, vel alloquendi per sex menses, vel per annum pro necessitatibus Monialium, & propterea cum concessio illis fiat pro certa, & determinata necessitatis, vel vtilitatis cau-
53 sa, tunc non intelligitur pro prima vice tantum, sed toties, quoties talis casus venerit, vt arg. l. continuus, §. qui insulam, ff. de verb. oblig. l. veteres, cum l. seqq. ff. de itiner. actuq; priuat. Angel. in l. vtimur, ad fin. de sepulchr. violat. Bartol. in l. 1. col. vlt. ad leg. Iul. Maiest. Abb. in c. 2. in fin. de treg. & pac. Dec. cons. 562. col. 1. vers. ad idem facit.

Similiter si concederetur consanguineo non suspecto licentia oblonga visitandi Monialem, vt eam consoletur, vel adiuuet in suis necessitatibus, tunc
54 videtur, quod non extinguatur prima vice, quia pro alijs vicibus durat eadem ratio. Bald. in leg. fideicommissa, §. si quis alicui decem, de legat. 3. tum quia per primum actum non est satisfactum menti, & intentioni concedentis, & petentis. Tiraq. in d. §. hoc sermone, di-
mit. 6. numer. 1. 2. vbi multos allegat; quo ad alios autem non attinentes, &c. vix coniunctos præsumendum est licentiam prima vice extingui, nisi aliud appareat esse de mente concedentis: & ita &c.

EPITOME.

Contumax non poteſt appellare, & cauſæ in prima inſtantia non ſunt auocandæ à ſuis Ordinarijs Eccleſiaſticis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus debet remitti pro abſolutione ad ſuũ Ordinarium.*
2 *Ordinarijs Iudicibus debitus honor eſt exbibendus.*
3 *Contumax non poteſt appellare.*
4 *Contumax fictus poteſt appellare, & quando.*
5 *Contumax verus non dicitur, qui non fuit perſonaliter citatus.*
6 *Contumax dicitur citatus bis ad domum.*
7 *Citatio ad domum habitationis ſufficit.*
8 *Citari ad domum poteſt, qui perquiſitus non reperitur.*
9 *Stylus Curiæ debet obſeruari.*
10 *Citandi ſtylus eſt ſeruandus.*
11 *Citatio ad videndum ſe excommunicari debet eſſe perſonalis, & trina.*
12 *Monitio Canonica requiritur in ferenda excommunicatione.*
13 *Citatio vnica ſufficit in declarando aliquem excommunicatum.*
14 *Citatio requiritur talis, qualis adhiberi ſolet.*
15 *Contumax quando dicatur citatus ad domum.*
16 *Notitia ſufficiens inducitur ex duplicata præſumptione.*
17 *Citatio vnica ad domum ſufficit, quando reus ſe latitat.*
18 *Latitare reus præſumitur, quando facta diligentia nõ reperitur.*
19 *Contumax verus dicitur, ſi citatio ad domum venit ad eius notitiam.*
20 *Citationis notitiam habuiſſe præſumitur, qui ſuper ea conſulit amicum.*
21 *Appellatio non præſumitur, niſi probetur legitimè interpoſita.*
22 *Appellans tenetur appellare coram Iudice à quo.*
23 *Appellatione ceſſante datur recurſus, & querela.*
24 *Contumax verus non poteſt appellare, nec ſupplicare.*
25 *Contumacem contra omnia iura clamant.*
26 *Appellatione prohibita cenſetur etiam prohibita querela.*
27 *Querela non permittitur prohibita appellatione.*
28 *Prohibitum directò non debet per indirectum permitti.*
29 *Contumax fictus quando non poſſit appellare.*
30 *Recurſus ad Principem nõ denegatur prohibita alienatione.*
31 *Querela via admittitur recurrendo ad Principem.*
32 *Princeps dicitur propriè ſupremus, à quo non datur appellatio.*
33 *Appellatio, & recurſus in quo differant.*
34 *Legati magna poteſtas, & an poſſit adiri per viam querela.*
35 *Legatus non poteſt adiri, niſi per viam legitimæ appellationis.*
36 *Legatus tenetur ſeruare Concil. Tridentin. de appellat.*
37 *Inhibitiones in prima Inſtantia ſunt nullæ.*
38 *Legati non poſſunt cauſas Ordinariorum in prima inſtantia ad ſe auocare.*
39 *Appellationis regulas ſeruandas præſcripſit Sacr. Congr.*
40 *Pontifex ſolus eſt ſupremus Princeps in Eccleſiis.*
41 *Legato à latere datur appellatio.*
42 *Legatus non ſtatuit contra ius, nec tollit appellationem.*
43 *Appellans tenetur tranſportare acta.*
44 *Querela ſupponit errorem in Iudice, vel parte.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOn obſtantibus ex aduerſo deductis
cenſeo de iure Alexandrum Ren-
ſium non eſſe audiendum, ſed re-
mittendum fore ad ſuum Ordina-
1 rium pro abſolutione, ſi paratus ſit
obedire mandatis Eccleſiæ, impo-
ſitis ei pœnitentijs ſalutaribus, quia iuſtè fuit de-
claratus, & denuntiatus excommunicatus, ex
quo acceſſit pluries ad Monaſteria Monialium ſi-
ne licentia Superiorum contra ædicta Epiſcopa-
lia id vetantia ſub pęna excommunicationis ipſo
facto incurrenda adeò, vt ſi non fuiſſet denuntia-
tus, de nouo eſſet denuntiandus, quia teſtibus
conuictus fuit, vt in proceſſu; Vndę omninò re-
mittendus eſt ad Ordinarium ſuum iuxta. *Decre-
tum Sacroſ. Congreg. Em. DD. Card. negotijs Epiſco-
porum præpoſitorum emanatum ſub die decimaſexta
Octobris* 1600. *& à Sanctiſsimo Domino Noſtro Cle-
mente VIII.* confirmatum, vt in poſterum ab
2 omnibus obſeruaretur ad hoc, vt debitus honor
Iudicibus Ordinarijs præſtetur ad *text. in c. vt de-
bitus, vbi DD. de appellat.*

Nihilominus ne laborem effugere videar, ſingulis
obiectis reſpondebo, & poſtquam admittitur cõ-
3 tumacem non poſſe appellare ad *text. in l. prope-
randum, §. ſin autem ſibi DD. C. de Iudit. & legitur in
dicto Decreto S. Congregat. in fin. & tradit Scac. de ap-
pellat. q. 17. lim. 3. num. 1. in fin. Bellet. diſq. Cler. tit. de
fauor. Cleric. can. §. 5. ſub num. 26. Sperell. deciſ. 48. ſub
num. 46.* Non obſtat, quod id procedat tantum in
4 vero contumace, non in ficto, cui appellare per-
miſſum eſt. *Scac. de appellat. quæſt. 17. lim. 3. num. 1.
Borell. in ſum. deciſ. tit. 46. numer. 26. lib. 1.* Renſium
verò non poſſe dici verum contumacem, cum
5 perſonaliter nunquam fuerit citatus, ſed ad Do-
mum tantum, vt Amat. Deciſ. March. 36. num. 8.

per

per *Scac.d.lim.3.num.3.Gratian.disc.*708.*numer.*14. Nam potest responderi, quod etiam fictus contumax prohibetur appellare, quando Iudex vltra contumaciam examinauit etiam testes super veritate delicti, vt per Farin.consil.85.num.24. libr. 1. Sed vlterius respondetur dictum Rensium fuisse, & esse verum contumacem, cum non semel, sed bis, & ter fuerit citatus ad domum, antequam denuntiaretur excommunicatus: Nam licet fuerit semper ad domum citatus, id factum est, quia
6 personaliter inueniri non potuit, vt retulit Nuntius in actis cui standum est, & talis citatio suffi-
7 cit, vt expressè habetur in *Synodo Regij, de for. Iuditia, tit.*60. *num.* 5. cui standum est circa formam citandi. *Clar. in prax. § fin. quæst. trigesimaprima, numer.* 15.

Veruntamen hoc est etiam seruādum de iure communi, & de generali consuetudine, ut quando citandus perquisitus non requiritur, ad domum ci-
8 tari possit, & valeat citatio, ac si personaliter fuisset intimata, pro vt latissimè probat *Asinin. in prax. Iudic. §.6. cap.1. num.9.* vbi infinitos congerit, & testatur id procedere tam in ciuilibus, quam in criminalibus, & hanc opinionem esse magis cōmunem, & eam vbique obseruari: sic etiam latè docet *Mar. Antonin. var. resol. lib.1. resol.57. numer. decimosexto. Farinac. consil.14. numer.*1.2 *libr.*1. vbi allegat multos alios DD. & Rotæ decisiones: & latè *Borell. in sum. Decis. tit.44. num. vigesimosecundo, lib.1.* vbi plurimos adducit: quod etiam ante eos tenuit *Clar. in prax. § fin. d. quæst.*31. *numer. decimoquinto, decimosexto, vers. ego tamen,* vbi idem seruari testatur etiam in materia excommunicationis; Vnde non est recedendum à Synodo, & à Stylo
9 semper obseruato in Curia Regij, vt per *Clar. d. q.* 31. *numer.*15. *& Antonin. d. resol.*57. *numer.*16. *vers. quinimo,* vbi dicit, quod stylus citandi ad domum
10 debet obseruari tam in Ordinatorijs, quam in Decisorijs. *Farinac. consil.*14. *num.*2. *lib.*1.

Nec obstat, quod citatio ad domum ad videndum
11 se excommunicari non sufficiat, quia personalis & trina requiritur ad *tex. in c. sacro. de sententia excommunicationis, & tradit Innocent. in cap. fin. post num.3. de eo, qui mitt. in poss.* quem cæteri communiter sequuntur teste *Clar. dict. quæst.*31. *sub numer. decimosexto.* Nam respōdetur hoc esse extraneum à casu nostro, quia Rensius non fuit citatus ad videndum se excommunicari, sed ad allegandum, quare non deberet declarari excommunicatus, quia ipso iure iam inciderat in excommunicationem: hæc enim inter se valdè differunt, etenim doctrina Innocentij habet locum, quando tra-
12 ctatur de excommunicatione hominis, quæ dicitur ferendæ sententiæ, quia tunc monitio debet præcedere canonica cum personali citatione, vt disponitur in *d. cap. sacro. vbi DD. & inquit Menoch. de arb. iud. cas.*541. *numer.*3.4.5. Nos autem versamur in declaratoria excommunicationis iam latæ à iure, quæ longe est diuersa, & in ea non requi-
13 ritur trina, aut specialis monitio, sed sufficit vnica citatio vt fit in alijs actibus, vt per *Menoch. d. cas.*541. *num. septimo, & cas.*543. *num.*27.28. *Chartar. decis. crim.*61. *num.*22.38.39. *doctè Sperell. decis.* 48. *num.*54.55. qui multos allegat, & dicit requiri vnicam citationem propter ordinē Iudiciarium seruandum, ex quo colligitur in declaratoria non requiri aliquid magis speciale, quam fiat in alijs actibus.

Cum igitur in hac declaratione excommunicationis requiratur citatio ad seruandum tantum ordinem Iudiciarium, & nemo dicat, quod in ea sit necessaria personalis citatio, sufficiens erit illa
14 citatio, quæ secundum loci statutum, vel consuetudinem adhiberi solet. *Antonin. d. resol.*57. *numer. decimosexto.* Vnde cum hic sufficiat citatio ad domum, quando reus non inuenitur personaliter,
15 sequitur, quod sic citatus ad domum dicatur verus contumax, vt sic post *Angel. in cons.*186. *colum.*1. *num.*1. *vers. non obstat, dixit Tusch. pract. concl. lit. C, concl.*1024. *nu. septimò,* & per consequens non poterit appellare.

Et sanè dictus Rensius in hoc casu fortius dicendus est versus contumax, qui ter fuit citatus ad domum, primò enim fuit citatus ad allegandum quare non deberet declarari excommunicatus, deinde fuit declaratus, nisi ad primam, facta intimatione, & denique fuit illi intimatum decretum de stando indecretatis, & tamen nunquam voluit comparere, ideò habendus est pro vero contumace, quia & si notitia præsumpta, & ficta, quæ oritur ex citatione facta domi non excludat ab Appellatione, tamen hoc fallit, quando concurrit duplex præsumptio: prima ex citatione facta ad domum ad audiendam sententiam, & secunda ex
16 notificatione postea facta ad domum de ipsa sententia; vnde inducitur sufficiens notitia ex duplicata præsumptione: sic post *Franch. dixit in verbis Seacc. de appellat. lib.*3. *cap.*2. *qu.*12. *num.*25. *in fin.*

Imo cum dictus Rensius per tres vices non potuerit inueniri personaliter, & ideò domi fuerit citatus, vt refert Nuntius, cui standum est, vt in Synodo, signum est euidens, quod ipse latitabat, & dolosè agebat, ne personaliter citetur,
17 sed quando reus sic latitat, citatio etiam vnica ad domum sufficit, ac si esset personalis: ad *tex. in leg. Fulcinius, §. quid sit & § fin. ex quibus caus. in possess. eatur, cap. quoniam frequenter, §. porro, vbi gl. & DD. Vt lit. non contest. cap. ex tunc, de Cleric. non resid. Clem. causam, de elect. Abb. in cap. si aduersarius, de eo, qui mitt. in possess. caus. rei seru. Alexand. in dict. l. properandum, § fin autem, sub num. decimoquarto, Cod. de Iudic. Murant. in Spec. de ord. iud. p.*6. *artic. secundò, de appell. numer.*279. *latè Asinin. in prax. dict. §. sexto, cap. secundò, versic. secundò, num.*1.2.3. *vbi alios allegat. Mascard. de probat. concl.*8. *sub numer. quartò,* vbi de magis communi testatur, dicens, quod facta diligentia de reo personaliter perquirendo, si inueniri non possit, vt hic,
18 valet citatio domi facta, ac si citatus primus fuisset: pulchrè *Natt. consil.*240. *post numer.*3. vbi etiam docet, quod reus præsumitur latitare, vbi præmissa diligentia non reperitur, & concordat. *Mar. Antonin. dict. resol. quinquagesimaseptima, n.*16. *vers. ad quod facit, & vers. neque iuram.* vbi dicit nō esse standum iuramento citati ad domum, si di-

ceret non habuiſse ſcientiam citationis, cum ha-
beat præſumptionem iuris contra ſe, ergo dictus
Renſius verus contumax cenſendus eſt.

Denique idem Renſius omninò pro verò contuma-
ci habendus eſt, quia citatio ad domum intima-
ta ad eius notitiam peruenit, & ille ſuper illa con-
ſuluit eius procuratorem, vt ex atteſtationibus
exhibitis, citatus enim ad domum, ſi ad eius no-
titiam congruo tempore peruenit citatio, dicitur
19 verus contumax, & ſi de eius ſcientia probetur
coram Iudice ad quem, ſuper eius appellatione
non procedetur, vt in verbis dixit *Bart. in l. ex con-
ſenſu, §. eum qui num. 1. verſ. & ideò, ff. de appellat. &
in l. fin. ſub num. 11. ad fin. verſic. tamen citatio, ff. de in
integr reſtit. Rom. conſil. 360. Tuſch. lit. C. concl. 1024.
nu. 13. Veral. deciſ. 112. p. 1. Mar. Antonin. d. reſol. 57.
ſub nu. 16. verſ. fin.* vbi etiam dixit, quod ſtante no-
titia prædicta ſuppletur omnis defectus citatio-
20 nis, hic autem fides exhibitæ probat Renſium
habuiſse ſciētiam citationis, ſuper qua conſuluit
procuratorem, vbi enim reus ſuper citatione cō-
ſuluit amicum, vel procuratorem, præſumitur il-
lius notitiam habuiſse, vt poſt *gl. in Clem. cauſam,
in verb. certa. de elect. inquit pulchrè Maſchard. de pro-
bat. concl. 292. numer. ſecundo*, & multò magis ſi fe-
ciſset procuratorem ad illi reſpondendum, vt
per Maſchard. d. loco, ergo verus contumax cen-
ſendus eſt.

Sed ad quid quærere, an dictus Renſius potuerit ap-
pellare, cum verè non appellauerit? Oſtendat li-
bellum appellationis, vel probet ſe appellaſse in-
tra legitima tempora, vt tenetur: nam appellatio
eſt quid facti, & non præſumitur, niſi probetur
21 interpoſita in tempore legitimo. *Barboſ. in c. Ro-
mana, num. 8. de appellat. in 6. Scacc. eod. tract. q. 3. nu.
15. verſ. declara. vbi vide*, etenim ſi erat grauatus,
22 tenebatur appellare coram Iudice, à quo *d. c. Vt
debitus, de appellat.* & ſi eius copiam habere non
poterat, coram honeſtis perſonis, c. fin. vbi DD.
eod. & ibi Franch. ait appellationem interpoſitā
coram Iudice ad quem eſſe nullam, ſi potuit in-
terponi coram Iudice à quo, vel honeſtis perſo-
nis, ſed Renſius neutrum fecit, ergo eius appella-
tio non eſt habenda in conſideratione.

Non obſtat ſecundum, quod ceſſante remedio ap-
pellationis potuerit Renſius adire Superiorē per
23 viam ſupplicationis, recurſus, & quærelæ ad tra-
dita per *Scac. de appellat. q. 19. rem. 3. num. 21. Borell.
in ſum. deciſ. tit. 34. nu. 33. p. 2.* ad finem, ne Princeps
patiatur ſubditos contra ius grauari. *Rebuff. in
tract. de ſupplicat. p. 3. nu. 14. in præfat.* & in hac na-
tura æquiparantur ſupplicatio, quærela, recurſus,
& reclamatio. *Scacc. dict. tract. quæſt. 19. rem. 3. nu-
mer. 30.*

Nam reſpondetur id non habere locum in vero cō-
24 tumace, qui ſicut non poteſt appellare, ita non
poteſt ſupplicare. *Marant. in Specul. p. 6. act. 2. princ.
ſub num. 14. Coſt. de remed. ſubſidiar. rem. 22. numer. 4.
verſ. quarto, Scacc. d. q. 19. rem. 3. num. 12.* vbi alios
25 allegat, & dicit rationem eſſe, quia contra contu-
macem omnia iura clamāt; nec mirum, quia pro-
hibita appellatione de iure communi ex natura
26 cauſæ, vel negotij cēſentur etiam prohibita quæ-
rela, & ſupplicatio. *Io. de Imol. in l. ex conſenſu, §. fin.
de appellat. Alex. in l. properandum, §. ſin autem, num.
23. ad fin. C. de Iudic. Marant. d. act. 2. num. 14. Dec. in
c. paſtoralis, nu. 13. verſ. ſenſus, de appellat. Paul. de Ca-
ſtr. in l. fin. col. pen. poſt med. C. de edict. D. Adrian. toll.*
vbi in terminis dicit, quod prohibita appellatio-
27 ne ad Superiorem cenſetur etiam prohibita quæ-
rela ad eundem, quia alias prohibitio redderetur
eluſoria; ſic etiam *Bellamer. in c. Roman. de appella.
in 6. Craue. conſ. 469. ſub num. 10. Menoch. de arb. iud.
q. 70. num. 38. & num. 40. in fin. lib. 1. Latè Scacc. d. q.
19. rem. 3. num. 7. pulchrè Surd. conſil. 277. nu. 25. 27.*
28 vbi multos allegat, alioquin indirectum permit-
teretur, quod directo fieri prohibetur contra *l. Se-
ius, & Augerius ff. ad l. falcid. c. cum quid de reg. iur. in
6.* & contraria procedunt, quando Appellatio
prohibetur ſolum ob excellentiam Iudicantis, vt
optimè ſe declarat. *Borell. in ſum. deciſ. d. tit. 34. nu.
111.* vbi alios allegat: ſed contumax prohibetur à
iure communi appellare, ergo neque poterit re-
29 clamare, ſupplicare, aut quærelam proponere,
imò nec fictus contumax poteſt appellare, quan-
do Iudex examinauit teſtes, qui probant delictū.
Farin. conſil. 85. num. 24. lib. 1.

Non obſtat *Scacc. d. q. 19. rem. 3. nu. 21. & Borell. d. tit.
34. num. 23. libr. 2.* qui videntur admittere ius ſup-
plicandi, & quærelandi, etiam vbi eſt prohibita
appellatio. Nam reſpondetur illos loqui de ſup-
plicatione, & recurſu ad Principem ſupremum ex
30 gratia petentes gratioſè admitti, quia cum ſit
contra ius, & in præiudicium alterius, nullus infe-
rior Principe poteſt illam admittere, ſic in verbis
dixit *Scac. d. rem. 3. num. 21. & pulchrè ſic docet. Nat.
conſ. 172. num. 9. 10. 11.* vbi per viam quærelæ vult
31 adeundum eſſe Principem; ſic etiam dixit *Coſta
de remed. ſubſid. remed. 22. num. 4. verſ. tertiò*, vbi hoc
admittit in Principe maximi Imperij, & ſic ſe de-
clarat *Borell. d. tit. 34. num. 36. & ſeqq.* vbi de ſupre-
32 mo Principe loquitur qui habet merum Impe-
rium maximum, & de illis Magiſtratibus à quibus
non datur appellatio, qui poſſunt ſupra ius diſpē-
33 ſare, prout poſt Summus Pontifex *ad tex. in cap.
propoſuit, de conceſſ. præber.* recurſus enim & ſup-
plicatio conceditur ex gratia & benignitate Prin-
cipis, Appellatio autem ex Iuſtitia. *Lancell. de At-
tent. pendent. recurſ. p. 2. c. 19. num. 25. Contard. de mo-
ment. poſſ. 9. 8. num. 5. 6. 7.*

Verum hic Eminentiſſimus, & Reuerendiſſimus Le-
gatus non fuit aditus à Renſio pro gratia, ſed pro
Iuſtitia, & propterea videndum eſt, quid iuri con-
ueniat, & quomodo cauſa ad eam deuoluat, licet
enim magna ſit Legati auctoritas, & fortè olim
34 poſſet adiri per viam quærelæ, vt videtur ſentire
Craue. d. conſ. 469. nu. 10. tamen hodie non poteſt
auocare cauſas, niſi per viam legitimæ appella-
35 tionis, & cenſuras contra reum latas non poteſt
reuocare, vel annullare, niſi conſtito ſibi de ap-
pellatione, vt expreſſum eſt *in c. Romana, §. ſenten-
tias, de appellat. in 6.* cuius formam, & tenorem te-
36 nentur etiam Legati, & Nuntij Apoſtolici ſerua-
re, vt diſponitur in *Concil. Trid. ſeſſ. 22. c. 8. de refor-
mat.* vbi ita fieri mandatur, & dixit *Barboſ. de vni-
uerſ. iur. Eccl. p. 1. tit. de legat. numer. 87.* & hoc non

obſtan-

obstāto quacumque consuetudine etiam imme-
morabili, aut stylo, vel priuilegio in contrarium;
37 aliter inhibitiones, & processus, & inde sequuta
quæcumque sint ipso iure nulla, vt in dicto Con-
cilio legitur, & plenius etiam id exprimitur ab
Vrbano VIII. ex Innocentio X. in regula Cancel-
lariæ 37. vbi disponit, quod nullæ causæ appella-
tionum committantur, nisi in commissione ex-
primatur, quod interlocutoria vim diffinitiuæ
habeatur, vel grauamen sit tale, quod in appella-
tione à diffinitiua non valeat reparari, alioquin
appellationes, & commissiones imposterum, &
quidquid inde sequutum fuerit, nullius sit robo-
ris, vel momenti, vbi vide, quia vult Papa causas
non committi, nisi per appellationem à diffiniti-
ua, vel habente vim diffinitiuæ.
Et propterea hoc idem disponitur in *d. Decreto S.C.*
facto sub die 16. Decēbris 1600. vbi statuitur, quod
Superiores etiam Nuntij, vel Legati de latere spe-
cificam facultatem maiorem non habentes cau-
38 sas in Curijs Ordinariorum, vel aliorum inferio-
rum Iudicum pendentes ad se non possunt aduo-
care, nisi per viam legitimæ appellationis ad ip-
39 sorum tribunalia deferantur: cuius vigore sæpè
reuocantur Inhibitiones contra formam *dicti cap.*
Romana, & dicti Decreti factæ: de quo decreto am-
plum testimonium faciunt. *Quarant. in sum. Bul-*
lar. verb. Archiepiscopi auctoritas, sub num. 20. vers.
sciendum est. Genuen. in prax. Archiepis. N cap. c. 88. nu.
37. 38. & seq. in prima editione. Piasec. in prax. Episc.
p. 2. de Appellat. c. 4. nu. 101. Ricc. in prax. for. Eccl. de
Appellat. resol. 404. nu. 1. qui de verbo ad verbum
illud referunt, & de eo etiam mentionem fecerūt
Scac. de appellat. e. 2. qu. 17. lim. 3. nu. 1. in fin. Bellet.
disq. Cler. p. 1. tit. de fauor. Cler. can. §. 5. sub nu. 26. Spe-
rell. decis. for. Eccl. 48. sub num. 46. qui est Prælatus
nunc viuens, & in Curia Romana magni nomi-
nis, qui non allegaret dictum Decretum, nisi ha-
beret iuris firmitatem.
Nā licet magna sit Legati auctoritas, non est tamen
de illis magistratibus, qui habeant supremum, &
maximum imperium, quia hoc solum pertinet in
Ecclesia Dei ad Pontificem, qui solus Principis
40 supremi nomen meretur, nec solet alteri deman-
dare ea, quæ sunt maximi Imperij, vt inquit *Borel.*
d. tit. 34. numer. 41. lib. 2. & à legato etiam à latere
41 datur appellatio. *Scac. de Appellat. q. 8. nu. 99. vers.*
à legato, & q. 16. in princ. ampliat. 18. numer. 22. nec
potest tollere appellationem. *Dec. in cap. pastoralis*
num. 7. de appellat. nec aliquid statuere contra ius
42 commune, & conueniunt. *Tusch. lit. L. concl. 162.*
nu. 4. & num. 10. Barbos. de vniuers. iur. Eccl. p. 1. tit. 5.
de legato, numer. 80. vbi quod Legatus nihil potest,
quod tendat in violationem iuris communis. Er-
go non potest concedere vero contumaci benefi-
cium appellationis, nisi hoc specificè haberet in
facultatibus.
Hoc sufficit ad repellendum dictum Rensium, qui
etiam debet remitti, quia non transportauit acta
43 causæ ad Iudicem, ad quem, hoc enim pertinet
ad appellantem ex *Concil. Trid. sess. 24. cap. 20. vers.*
præterea, vbi Barbos. num. 70. Ricc. in prax. for. Eccl.
tit. de Appellat. resol. 409. nu. 4. & num. 7. vbi quod
appellans tenetur exhibere acta, si vult probare
sententiam iniquam, vel nullam.
Verum esto, quod per viam appellationis, & quæ-
relæ dictus Rensius potuerit adire dictum Lega-
tum, vtique tenetur docere, quod iniquè iudica-
tum sit, quia appellatio ad hoc tendit ad *tex. in l.*
1. vbi Bart. & DD. de appellat. & hoc multò magis
procedit in quærela, quæ supponit errorem in Iu-
44 dice, vel in parte, & circumuentionem aduersarij.
Scacc. d. q. 19. rem. 3. num. 34. hic autem constat di-
ctum Rensium fuisse iustè declaratum excommu-
nicatum, quia contrauenit edicto Episcopali: Er-
go cessat quærella, & Appellatio, & confirmandū
potius est decretum primi Iudicis. Sed reus me-
lius consultus reuersus à Bononia, & à Roma pe-
tijt à me humiliter absolui, prout feci, impositis
penitentijs salutaribus, vt constat ex actis Cancel-
latiæ anni 1644.

EPITOME.

Natus, & educatus in Ciuitate ex patre tamen Comitatino rurali dicitur ciuis originarius, & ciuium appellatione venit.

SVMMARIVM.

1 *Regij Ecclesia Cathedralis habet tres Communes di-*
uersas.
2 *Comitatinus, & non ciuis dicitur natus etiam in Ciui-*
tate ex patre Comitatino.
3 *Ciuis dicitur etiam ruri natus ex patre Ciue.*
4 *Ciuilitatis priuilegium an tribuat veram ciuilitatem.*
5 *Ciuilitas propria in solo siue originario reperitur.*
6 *Fictio non cadit, vbi veritas reperitur.*
7 *Fictio non attenditur, quæ repugnat voluntati testa-*
toris.
8 *Filius sequitur originem patris, & quando.*
9 *Ciuis Originarius propriè dicitur, qui natus est in Ci-*
uitate.
10 *Originarius ciuis quis dicatur.*
11 *Ciuis non desinit esse illius loci, vbi natus est.*
12 *Ciuis efficitur loci, vbi baptizatus est.*
13 *Baptismi liber fidem facit ad probandam ciuilita-*
tem.
14 *Natus in ciuitate an sit ciuis, si habet domicilium*
ruri.
15 *Comitatinus quando dicatur natus in ciuitate, &*
ciuis.
16 *Filius non sequitur originem patris, qui deseruit do-*
micilium, quando filius natus est.
17 *Ciuis originarius quando dicatur originem deserere.*
18 *Ciuis originarius potest esse in duobus locis.*
19 *Filius an teneatur ad onera in loco originis propriæ,*
vel paternæ.
20 *Episcopus proprius quo ad ordines dicitur tam pro-*
priæ, quam paternæ originis.
21 *Ciuis non dicitur loci, vbi per accidens natus est.*
22 *Originarius ciuis an dicatur fortuitò natus in loco.*

23 *Natus*

23 *Natus in tranſitu loci an dicatur ciuis Originarius.*
24 *In alternatiuis ſufficit alteram partem verificari.*
25 *Obſeruantia eſt interpræs voluntatis teſtatoris, & tollit ambiguitates.*
26 *Ciuium appellatione in fauorabilibus veniunt etiam illi de territorio.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN Ciuitate Regij in Aemilia extat nobiliſſima Cathedralis Eccleſia in qua poſt Canonicos adeſt vna Communa magna, cuius ſunt participes omnes Præsbiteri cum Canonicis, adeſt altera, de qua participant ſolum rura-
1 les, tertia vero, quæ appellatur *Gallana*, admittit ſolum Ciues originarios ſic mandante M. R. D. Petro de Gallanis in ſuo teſtamento *ſub die 23. Septembris* 1562. cui tanquam fundatori licuit huiuſmodi pactum, & conditionem apponere, vt ſine dubio admittitur.

Hinc de anno 1641. fuit admiſſus quidam Sacerdos vocatus R.D. Thomas de Tauernarijs, ſed ſtatim orta fuit controuerſia, an ſit capax dictæ Communæ eò, quod ſit natus ex Comitatino rurali, non autem ex ciue originario.

Et cum cauſa fuit compromiſsa amicabiliter, ſed prout de iure, videbatur prima facie dicendum, quod dict. R.D. Thomas, non ſit admittendus ad dictam Communam, quia non poteſt dici ciuis originarius, prout requiritur in fundatione: Nam licèt ipſe ſit natus in Ciuitate, quia tamen eius pater erat de Comitatu Regij, non poteſt dici Ciuis originarius Regien. nec frui priuilegijs ciuium, alioquin ruſtici ducerent ſuas vxores ad pariendum intra Ciuitatem, & ſic omnes efficerentur ciues, quod eſt abſurdum, & propterea na-
2 tus ex ruſtico Comitatino, licèt in ciuitate ęditus fuerit, adhuc dicitur Comitatinus, & non ciuis: ſic *Bart. in l. 1. nu. 3. 4. ff. ad municipal. & de incol. & pulchrè Bald. conſ. 294. num. 1. lib. 4.* vbi dicit, quod tam litterati, quam vulgares homines, hoc communiter tenent. *Iaſ. in l. huiuſmodi. §. legatum. vbi etiam Alex. ff. de leg. 1. & conſ. 77. lib. 3. Bart. conſil. 172. ſub nu. 6. libr. 1. pulchrè Tuſch. pract. concl. lit. C,*
3 *concl. 274. nu. 41.* qui omnes dicunt etiam, quod ſicut filius natus ruri ex Ciue adhuc ciuis eſt, ita natus in Ciuitate ex Comitatino dicitur Comitatinus quo ad onera, munera, & forum, & hoc credo verum cum declarationibus infra dicendis.

Nec dicto R. D. Thomæ prodeſt in hoc priuilegium
4 Ciuilitatis à Ciuitate conceſsum, vt habeatur tã quam Ciuis originarius, quia hoc quãdam fictionem importat, quæ non præiudicat veritati, & verba teſtatoris requirunt vtilitatem propriam,
5 quæ in ſolo originario reperitur, vt tradunt omnes *DD. in d. l. 1. ff. ad Municip. & de incol.* & propterea cum dictos R. D. Thomas ſit verè Comitatinus, talis fictio nihil eum adiuuet, quia fictio ibi
6 non cadit, vbi veritas reperitur. *Caſtr. in l. Itẽ quæritur. §. qui impleto. num. 2. ff. locat. cum vulg.* & maxi-
7 mè hoc attendi non debet, quia repugnat voluntati teſtatoris, & fundatoris. *Fulgoſ. conſil. 61. per totum.*

Nec prædictis videtur vllo modo mirandum, quia filius ſequitur originem patris quo ad honores,
8 munera, onera, & forum *ad tex. in l. aſſumptio. §. filius. ibi Bart. & DD. ff. ad municip. l. originarij. vbi etiam gl. C. eod. Boer. deciſ. 13. n. 5. Ceph. conſ. 53. nu. 5. & conſ. 451. nu. 104. Menoch. conſ. 390. nu. 4. pulchrè Surd. conſ. 343. nu. 23. Gratian. diſc. 75. n. & ego quoque dixi contr. for. 37. num. 16.* quod ſimpliciter dictum credo eſſe verum.

His tamen non obſtantibus cenſui dictum R. D. Thomam eſſe admittendum ad participationem dictæ Communæ, & iudicandum eſſe Ciuem ori-
9 ginarium Regij, cum ſit natus intra Ciuitatem, propriè enim, & verè originarius Ciuis dicitur, qui in Ciuitate naſcitur per *tex. in l. Ciues. C. de Incolis. lib. 10. gl. fin. in l. 1. in fin. ff. de tat. Bald. in Auth. ſed omninò, nu. 13. C. Ne vxor. pro mar. Aret. conſ. 77. col. 1. Natt. conſ. 253. lib. 2. Gramm. conſ. ciuil. 5. nu. 7. Rol. conſ. 79. nu. 16. lib. 3. Silu. conſ. 1. num. 90. Boer. d. deciſ. 13. nu. 4. Menoch. conſ. 80. nu. 10. Surd. conſ. 343. num. 21. lib. 3. Tuſch. littera S, concl. 275. num. 1. Vrſill. ad Afflict. deciſ. 384. nu. 3. vbi de magis communi. Gratian. d. diſc. 75. n. 6. 7. Anch. iun. qq. fam. 61. n. 31.*
10 *lib. 3.* vbi in verbis dicit eum eſſe Ciuem originarium, qui naſcitur in Ciuitate: *Aloyſ. Ricc. in prax. for. Eccl. titul. de Sacramento Ordinis, reſolut. 257. nu. 2. idem dicit Rot. Rom. deciſ. 137. numer. 3. 4. p. 5. latè Marth. de ſucceſſ. legal. p. 3. q. 15. art. 1. numer. 16.* vbi
11 docet, quod quis nunquam deſinit eſſe ciuis illius loci, vbi natus eſt, etiam ſi aliò domicilium transferat, quia ſtatim ac quis natus eſt, patrię illi hypothecatus eſt, & habitatio alibi *facta* non facit mutare ciuilitatem patriæ, quia Ciuilitas originis nunquam ammittitur, & ille ſemper remanet alligatus ſtatutis patriæ, atque onera ſubire cogi poteſt.

Et hoc procedit non ſolum ſi in loco quis naſcatur etiam caſu, & fortuito, ſed multò magis, ſi in eodẽ loco fuerit baptizatus, vt hic, quia per baptiſ-
12 mum quis efficitur Ciuis, & acquiritur Origo, ceſſante tamen fraude, & hoc habet locum non ſolum quo ad ſpiritualia, ſed etiam quo ad temporalia. vt *poſt Iac. de Pen. in l. Ciues. col. vlt. in princ. verſ. nam præter cauſam. C. de incol. lib. 10. Rebuff. de pacific. poſſeſſ. nu. 17. dixit Gratian. d. diſc. 75. num. 16. & ſic* etiam ſentire videtur. *Rot. Rom. d. deciſ. 137.*
13 *nu. 3. p. 5.* vbi docet, quod liber Baptiſmatis quo ad iſtum effectum fidem facit: pulchrè *Corrad. de Diſpenſ. Apoſt. lib. 4. c. 5. numer. 32. 33.* vbi quod Baptiſmus efficit natum originarium.

Non obſtat, quod natus ex viro Comitatẽſi etiam in Ciuitate adhuc ſit Comitatinus, & non ciuis originarius Ciuitatis, cum filius ſequatur originem patris, quia id verum quidem eſt, ſed procedit, & intelligitur in terminis, quando pater tempore natiuitatis filij non habet domicilium, vel habitationem in Ciuitate, ſed ruri habet incolatum, & fortè mater pueri peperit in Ciuitate fortuitò, & reuertitur ad Comitatum, vtique iſte quoad hono-

15 honotes, & onera, & forum sequitur originem
patris, & Comitatinus dicitur, & sic in his termi-
nis loquitur *Bart.in d. l.1. nu.3. vbi DD.ff.ad Muni-
cip.* vbi licèt id verbis claris non probet, tamen
idem *Bart.in d.cons.172.n.5.p.1.* id apertius mani-
festat, dum eandem quæstionem tractans ponit
dubium de filio Comitensis, & districtualis, qui
habitat in Comitatu, & decidit, quod licèt si na-
tus in Ciuitate, adhuc debet iudicari Ciuis co-
mitatinus, quia sequitur conditionem patris, &
concludit, quod hæc diffinitiua inter Ciuem co-
mitatensem, & Ciuem de Ciuitate non distingui-
tur origine, sed per habitationem: & sic etiam lo-
quitur *Bald.in d.consil.294. lib.4. Tusch. d.littera C,
concl.274.numer.41.* sed in casu nostro Pater dicti
R.D.Thomæ habitabat in ciuitate, & in ea domi-
cilium habebat tempore natiuitatis dicti eius fi-
lij, & multò prius, ergo doctrina Bartoli non po-
test huic casui accomodari imò à contrario sen-
su facit pro dicto R. D. Thoma, quod scilicet na-
tus ex Comitatino habitante in Ciuitate sit Ci-
uis originarius, etenim si Comitatini filius habi-
tauit in Ciuitate per longum tempus acquirit
simpliciter Ciuitatem, & ciuilitatem, & succe-
dens patri debet deleri ex oneribus Comitatino-
rum quia primò erat Ciuis secundum quid, vide-
licet Ciuis de Comitatu, nunc vero efficitur sim-
pliciter *Ciuis. Castr.cons.8. ita bona: per totum lib.1.
Tusch.d.concl.274.nu.44.* quantò magis iste R. D.
Thomas debet dici simpliciter ciuis, & origina-
rius, qui non solum habitauit in Ciuitate, sed etiã
in ea natus est, vtique res caret difficultate, & cõ-
traria possunt solum procedere, quando scilicet
ipse sic natus, vel parentes eius deseruissent do-
micilium Ciuitatis aliò illud transferendo, vt per
Vrsill.d.decis.334.nu.3.ad fin.
Nam id benè congruit cum illa vera sententia, quæ
docet filium non sequitur originem patris, quan-
16 do ille filius fuit conceptus, & natus alibi, post-
quam eius pater dereliquerat suam patriam, seu
locum originis, & domicilium aliò transtulit,
quia tunc filius non potest dici ciuis originatius,
vel naturalis loci iam prius deserti à patre secun-
dum *Bald. in Auth. sed omnmò. col.8. C.ne vxor pro
marit. Alex.cons.13.li.1. & post Afflict.d.decis.384.
& Cæsar. de Graff. decis.15. de probat. dixit Aloys.
Ricc.in prax.for.Eccl.resol.257.num.5.vers.limita se-
cundo Vrsill.ad Afflict.d.decis.384.nu.3. vers.verùm
intelligerem.* vbi hoc idem sentire videtur, ciuis
enim originarius transferens domicilium in aliã
17 prouinciam, vel locum, dicitur originis domici-
lium deserere. *Laderch.cons.74.nu.7.* vbi alios alle-
gat: sed pater dicti R. D. Thomæ iam deseruerat
villam, & comitatum, se contulerat ad Ciuitatem
per multum spatium temporis, ergo eius filius
non potest dici Comitatensis.
Etenim licèt filius sequatur originem patris, id pro-
cedit iuncto domicilio, & non ideò filius amittit
propriam originem, cum possit esse Ciuis origi-
18 narius in duobus locis, in vno ratione propriæ o-
riginis, & in altero ratione originis paternæ, vt
probat *gl.in d.l.1. ibi natiuitate paterna, vel propria,
vbi Bart.nu.2.ff.ad municip.idem Bart.in l.assumpto.
num.2.ad fin.ibi: originis propriæ, vel paternæ. ff. eod.*
vbi declarat, quando filius teneatur subire onera,
19 & honores in loco originis propriæ, vel paternæ
pulchrè *Gratian.disc.75. num.10.11. Vrsill. ad Af-
flict.decis.284.nu.2. Ricc.d.resol.257.n.3.4.* vbi pro-
20 bat Clericum posse ordinari tam ab Episcopo o-
riginis propriæ, quam paternæ: ergo dictus R. D.
Thomas potest dici Ciuis originarius, etiamsi sit
sit natus ex Comitatensi, & cum tam ipse, quam
eius pater habitauerint, & domicilium habuerint
in ciuitate, non considerantur amplius tanquam
Comitatini, sed tanquam veri ciues. *Bart.in d.con-
sil.172.nu.5.Tusch.d.concl.274.nu.44.*
Neque nocet, quod quis non possit dici ciuis origi-
21 narius loci, in quo per accidens, & casualiter na-
scitur, vt per *Cyn. Angel. & Bald. in l. huiusmodi. §.
legatum.ff.de leg.1.* qui dicunt, quod si vxor alicu-
ius peregrinando peperit partum Florentiæ, non
debet talis filius censeri Florentinus, nec quo ad
munera, nec quo ad honores: vbi etiã Castr. idem
sentit. *Abb.in c. Rodulphus.de rescript. Barbat.con-
sil.52.nu.10.vol.2.* & alij de quibus. *Gratian. d.disc.
75.nu.4.* qui volunt, quod ad hoc, vt quis dicatur
Ciuis alicuius loci, oporteat parentes eius consti-
tuisse in loco natiuitatis filij domicilium, & non
habuerint animum redeundi eò, quod nemo di-
catur habitare in loco, donec habet animum re-
cedendi ab eo, etiamsi per mille annos steterit in
loco illo: *Vrsill.ad Afflict.d.decis.384.nu.3.*
Nam respondetur id firmare intentionem dicti R.
D.Thomę, non destruere, quia pater eius iam diù
habitabat in ciuitate, quando ei dictus filius na-
tus est, qui propterea iure meritò ciuis origina-
rius dicendus est: sed esto etiam, quod dictus R.
D. Thomas esset fortuitò natus in Ciuitate præ-
ter intentionem parentum, adhuc eiusdem Ciui-
tatis potest dici ciuis originarius secundum ma-
gis veram, & magis communem DD. sententiã,
quoniam Ciuis originarius dicitur non solum o-
rigine paterna, sed etiam propria, & vidimus: vn-
de si quis sit natus Florentiæ, etiamsi id euenerit
fortuitò, & casualiter, nihilominus erit Florenti-
22 nus origine, quia semper verum erit illum fuisse
natum vt illa Ciuitate, quod sufficit ad consti-
tuendum ciuem originarium, vt vidimus, & sic
satis erit in dicta Ciuitate editum fuisse in lucẽ,
etiamsi id casu euenerit. vt per *tex.in d.l.1.ad mu-
nicip. & in l.vines. C. de incol. lib.10. probat Imol.in
d.l.huiusmodi.§.legatum.vbi Alex. & Ias.ff.de legat.
1. Apostell.ad Bart.in d.l.1.littera B,* vbi dicit, quod
Imola fortè melius sentit. *Crot. in rep. l. si quis pro
emptore.num.13.ff.de vsucap.Felyn.in d.c.Rodulphus
num.13.de rescript.Boer.decis.13.nu.53.pulchrè Gra-
tian.d.disc.75. nu.6.7.8.* vbi testatur de veriori di-
23 cens, quod natus in transitu dicitur ciuis origi-
narius illius loci, quomodocunque ibidem nasca-
tur, etiam cessante animo parentum in eo per-
manendi, quia attenditur veritas, non destinatio,
vel animus, vt de magis communi testatur *Vrsill.
ad Afflict.d.decis.384.sub nu.3.* & multos alios al-
legat. *Surd.cons.343.numer.21.22.* vbi probat, quod
originarius dicitur etiam ille, qui casu natus est
in loco, puta quia transeundo per ciuitatem ma-
tet

tet illum peperit: non dico tamen, quod iste fic eafu natus Flotentiæ, non fit etiam originarius loci originis paternæ, quia duplicem iste habebit originem, & poterit dici etiam originarius in illa Ciuitate, in qua pater eius habitat, & natus est; *Vrsill. ad Affl. c.d.decif.384.nu.2. & Gherard. Mazzol.conf.74.nu.10.* vbi vide, quia pulchrè loquitur, & superius etiam dixi; non potest ergo negari, quin dictus R. D. Thomas fit ciuis originarius Regij, quia ad hoc sufficit natiuitas propria, vel patris per *gl. in d.l.1. ff. ad municip. vbi DD.* & in al-
24 ternatiuis sufficit alteram partem verificari. *c. inter cateras. vbi Felyn. de rescript. Caualer. decif.265. numero tertio*, & ideò fatis est, quod ipse fit in Ciuitate natus, licèt eius Pater aliundè ortum habuisset.

Concludendum est igitur dictum R. D. Thomam esse admittendum ad consortium aliorum Præsbiterorum cum participatione fructuum Communæ Gallanæ, quia in eo verificantur verba testatoris, quod scilicet fit Ciuis originarius, eum fatis fit natum esse in ciuitate fiue fortuitò, fiue destinatione, & prius contracto domicilio, & si qua adesset dubitas, & resoluitur ex obseruantia longissimi temporis, dum semper admissi sunt tales nati ex Comitatinis, dummodo in Ciuitate
25 fuerint editi, & baptizati, quæ obseruantia fatis benè interpretatur voluntatem testatoris, & tollit omnes ambiguitates. *Decian. conf.87. nume.22. lib.2. & conf.124. nume.15. lib.8. Seraph. decif.1410. nu.2. 16.22. & ego dixi controu. for.44. nu.8.* & hæc
26 sufficiant, qnia versamur in fauorabilibus, in quibus Ciuium appellatione veniunt etiam illi, qui sunt de territorio *l. qui ex vico. ff. ad municip. l. qui in continentibus. ff. de verb. sign. Bart. in l.1. ff. ad municip. & in l.2. ff. de verb. sign. gl. in c.1. de vsur. in 6. Felyn. in c. Rodulphus nu.9. de rescript. pulchrè Zachar. Pafqualig. decif. mor.169. nu.5.* Itaque sic iudicaui, & arbitratus sum, & pars vtraque laudo meo acquieuit.

EPITOME.

Vocatis descendentibus in capita an succedant filij vna cum eorum patre.

SVMMARIVM.

1 *Filij an succedant in capita simul cum patre.*
2 *Pater, & filij censentur simul vocati, vbi attenditur solus ordo Charitatis.*
3 *Quot sunt personæ, tot sunt portiones computato etiã patre.*
4 *Repudians habetur pro mortuo.*
5 *Non entis nulla sunt qualitates.*
6 *Filij censentur substituti ordinariæ successiuo post patrem.*
7 *Descendentibus vocatis, vel familia proximior ordine successiuo venit.*
8 *Ordo successiuus semper attenditur vocatis descendentibus.*
9 *Substitutio censetur facta ordine successiuo.*
10 *Filij fratrum an succedant in stirpes.*
11 *Testator noluisse præsumitur, quod non expressit.*
12 *Testator censetur se iuri conformare in non expressis.*
13 *Transuersali succedunt omnes, qui sunt in pari gradu.*
14 *Succeditur in fideicommissis eo ordine quo ab intestato.*
15 *Fideicommissi successio defertur secundum ordinem legalem.*
16 *Proximiores succedunt ab intestato, & in fideicõmissis.*
17 *Familia vocata succedunt proximiores.*
18 *Successiones admittunt solam causam proximam.*
19 *Remotior in gradu non admittitur extante proximiore.*
20 *Repudians abstinet à successione.*
21 *Repudiare, & renuntiare in quo differant.*
22 *Nemo dat, quod non habet.*
23 *Renuntians ad fauorem adhuc dicitur possidere, donec resignatarius acceptet.*
24 *Renuntiatio quando non teneat.*
25 *Successor vtitur solum iuribus eius, cui succedit.*
26 *Transmissio est successionis prorogatio.*
27 *Transmittitur hæreditas delata, non acquisita.*
28 *Filij quomodo succedunt ex persona propria, vel patris.*
29 *Filius non succedit ex persona propria, nisi mortuo patre.*
30 *Repudiantis filij an succedere possint.*
31 *Argumentum à contrario sensu valet.*
32 *Repudiata pars hæreditatis accrescit cohæredi.*
33 *Ius accrescendi habet locum etiam inter fideicommissarios.*
34 *Coniuncti per capita omnes vocantur in portionem defuncti.*
35 *Repudiata pars habetur pro derelicta.*
36 *Repudians non potest repudiare nisi portionem sibi delatam.*
37 *Substituti purificata conditione posset vindicare res singulas.*
38 *Dominium rei fideicommisso subiectæ transit absque restitutione.*
39 *Fideicommisso purificato transeunt actiones ipso iure in alium.*
40 *Actiones transeunt ipso iure à primo fideicommisso in secundum.*
41 *Ius nostrum sine facto nostro à nobis auferri non potest.*
42 *Pacta super fideicommissis quandiu durent.*

Ne

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

OB mortem D.Cap.Io:Thomæ de Fiastris venit casus fideicommissi ordinati ab olim D. Alberto Fiastro de anno 1565. in eius de vltimo testamento, in quo ad fauorem eius familiæ transuersalis (ipse enim filios non habuit) in eius bonis creauit vnum perpetuum, & fortissimum fideicommissum prohibendo etiã quandocunque alienationem bonorum suorum, & detractionem, quia voluit bona omnia ipsius remanere semper in domo,& familia suorum hæredum, & substitutorum in infinitum, fecitque varios gradus substitutionum per fideicommissum vocando semper omnes descendentes institutorum, & substitutorum in capita, & non in stirpes, de quibus non est necesse facere mentionem eò,quod defecerint, sed quia illis deficientibus substituit D.Hieronimum de Fiastris, & DD. Ioannem Antonium Io: Mariam fratres, & filios D. Io:Franc.de Fiastris,quibus deficientibus eijsdem substituit omnes eorum, & cuiuslibet eorũ descendentes legitimos, & naturales,& ex legitimo matrimonio natos in capita, & non in stirpes eo modo, & forma, quo supra dispositum fuit de suis nepotibus,& eorum descendentibus,ideò de his quærendum est.

Nam tempore mortis dicti D. Capitanei Io: Thomæ extabant inter viuos ex dicto D. Hieronimo DD. Prosper, Ioanna, & Helena eius pronepotes,& ex linea dicti D.Io:Mariæ Senensis extabat D.Io:Maria Fiastrus iun.eius nepos,qui repudiauit ius suum ad fauorem quinque eius filiorum ad finem, vt maiorem portionem consequeretur in bonis dicti D. Capitanei Io:Thomæ,si enim in capita diuidere debẽt, filij eius cõsequẽtur quinque portiones, & dictus D. Prosper, & eius sorores tres alias obtinebunt, si autem succederet dictus D.Io:Maria primo loco tãquam proximior, haberet tantum vnam ex quatuor partibus, & reliquæ tres contingerent dicto D.Prospero,& eius sororibus:quæritur ergo quid iuris sit.

Et sanè non videtur inanis hæc prætensio D.Io: Mariæ iun. quia satis videri potest, quod non solum
1 eius filij possint tollere sibi in capita quinque portiones, sed quod etiam sextam portionem patris ab ipso repudiatam ad eorum fauorem, quia testator sic vocando descendentes omnes videtur eos vocasse copulatiuè, vt simul omnes succedant, qui simul extant, quia quando agitur de transuersalibus, vt hic,in quibus non adest ne-
2 cessitas instituendi, sed solummodò ordo charitatis,& dilectionis, tunc pater, & filij censentur vocati simul,& semel,vt est communis DD. sententia *in l.Gallus. §. quidam rectè.ff.de liber.& posthum. vt testatur ibi Ias. numero vigesimoquarto,& seq.latè Fusar.d.substit.quæst.476. numero quarto, cum pluribus seqq.Rot.Rom.diuers.decis.127.numero vigesimo,*
3 *p.6.* ideò quot sunt personæ, computato etiam patre tot sunt portiones, vel saltem non videtur negandum admittendos esse eius filios in capita ex persona eorum ad tradita per *DD.in l.si unus C. de liber. præter.* quia pater repudians habetur
4 pro mortuo adeò, vt non possit amplius ad bona repudiata reuerti,& redire. *l.sicut. & l.si quis suus. C. de repud.hær.l.1.Cod.de repud.bon.possess.l.1.§.sed videndum.ff.de success.edict.Craue.consil.959.numero secundo, libro quinto. Rot.diuers.decis.323.numero 1.2.p.6.*& propterea succedunt eius filij perindè, ac si dictus D.Io: Maria eius pater de medio fuisset sublatus, & non extitisset in rerum natura,
5 quia habetur pro non ente, & non entis nullæ sunt qualitates. *§. ideò autem.Inst.de seru.rust.præd. l.eius qui si cert.pet. Craue.consil.747.numero vigesimo secundo.*

Nihilominus in hac facti specie attentis etiam verbis,& mente testatoris censeo, prædictum D, Io: Mariam, vel eius filios in ius ipsius succedentes non esse admittendos, nisi ad vnam portionem ex quatuor, & tres alias spectare ad dictos DD. Prosperum, Ioannam, & Helenam, quia verè dictus D.Io:Maria cum non potest dici vocatus copulatiuè vna cum filijs,sed tantum ordine successiuo, nam descendentium nomẽ est collectiuum, sicut familiæ, & importat tractum futuri temporis maximè iuncto verbo: in perpetuum: & sic cõprehendit etiam filios nascituros, & propterea etiamsi versaremur in penitus extraneis, in quibus non cadit necessitas instituendi, adhuc censentur substituti ordine successiuo secundum ordinem proximitatis, non autem simul,aut semel,
6 & copulatiuè, sed successiuè succedit pater solus ante filios, & filij post patrem sic probatur per *tex.in l.cum ita,§.in fideicommiss. vbi Bart. & Bald. ff.de leg.2.*& de hoc etiam *in l.peto,§.fratre de leg. 2.* & communem esse DD. sententiam testatur *Soc. iun.cons.136.num.28.lib.3.& Conar.in c.Raynutius, §.2.n.7.de testam. Rubeus Alex.in d.l.Gallus, §.quidam rectè, num. 55.in fin.de liber. & posthum.Mantic. de coniectur. vltimar.volunt.lib.4. titul.8.numer. vigesimoseptimo.Peregr.de fideicom.art.decimoseptimo, numer.trigesimoquinto, & melius artic.decimonono, numer. duodecimo,* vbi benè probat in huiusmodi
7 fideicommisso relicto familiæ, vel descendentibus primò censeri vocatos nominatim substitutos, deinde alios descendentes proximiores in gradu ordine successiuo per fideicommissum sic etiam docet.*Cæsar.Barz.decis.Bononien.9.numer.3. latissimè Fusar.de substit.quæst.476.numer.56.57.58. 59.* vbi in fine dicit ab hac receptissima sententia non esse recedendum. Et concordat. *Tusch.pract. concl.litt. O, concl.199.numer.33.79.Intrigl.de substit.centur.3.quæst.80. numer.decimoseptimo,decimonono,* vbi multos allegat. *Surd.decis.346.num.16. Marib.de success.legal.part.3.quæst.prima.art.quintò, numer.quadragesimoprimò,* vbi probat, quod voca-
8 tis descendentibus semper censentur vocati ordine successiuo. *Cyriac. contr.364.num.quintò, lib. 2.Farinac.decis.300. numer.3. part.1.* vbi plurimos allegat. *Rot. diuers. decis.579. part.1. & decis.127. num. vigesimoprimò,par. 6.* vbi ait fuisse decisum, quod

quod etiam in extraneo cenſeatur facta ſubſtitutio ordine ſucceſſiuo, & non ſimul, ac ſemel, nec
9 copulatiuè, quando etiam naſcituri vocati ſunt, vt hic, in fideicommiſſo perpetuò, & fortiſſimo, ergo dicti Filij D. Io: Mariç eo viuente non poſſunt ſuccedere, nec vocati cenſentur, niſi poſt eius mortem, ſed ipſe ſolus tanquam prior in gradu, & eo mortuo ordine ſucceſſiuo illi quoque ſuccedere poterunt.

Non obſtat in caſu noſtro, quod teſtator vocauerit deſcendentes in capita, & non in ſtirpes in perpetuum, quia id procedere, & intelligi debet, quando omnes ſunt in pari gradu, voluit enim tollere illam magnam, & arduam queſtionem an. ſcilicet filij fratrũ ſuccedãt in ſtirpes, vel in capita
10 eorum patruo, vel alteri, de qua *Peregr. de fideicom. art. 30. numero vigeſimoquinto, Fuſar. de ſubſtit. quaeſt. 482. numero ſeptimo, octauo, nono*, ſed non pot hoc dicendum eſt voluiſſe etiam, vt remotiores ſuccedant cum proximioribus, quia hoc non di-
11 xit, & eſſet extenſio etiam irrationabilis, & quod teſtator non expreſſit, noluiſſe praeſumitur. *Farinac. deciſ. 336. numero quinto, p. 2.* etenim cum ſolum declarauerit ſuccedendum eſſe in capita,
12 non in ſtirpes, in caeteris ſe viderur iuri communi conformaſſe. *Bart. & DD. in l. haeredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. Peregr. de fideicom. artic. 30. numero vigeſimoſexto*, nam cum ſucceſſio in capita cõſideretur tantum inter eos, qui ſunt in pari gradu, non debet fieri extenſio ad alium caſum, vt teſtator voluerit etiam remotiorem, concurrere cum proximiori, ſed tantum data paritate graduum, vbi enim agitur de ſucceſſione alicuius tranſuerſalis, vt hic (demptis certis perſonis) omnes, qui ſunt in pari gradu ſuccedunt per capita,
13 non in ſtirpes etiam fideicommiſſis, vt per *Peregr. de fideic. artic. 30. numero vigeſimo, vigeſimo tertio*, vbi dicit ſe vidiſſe iudicatũ, & multos allegat, & propterea quia proximiores vocati cenſentur, admittendi ſunt ſolummodò, qui ſunt pares in gradu. *Gratian. diſc. for. 493. num. 12. & diſc. 694. nu. 26.*

Namque teſtator voluiſſe praeſumitur, quod in fideicommiſſis ab eo ordinatis ſuccedatur eo ordine quo ab inteſtato ſuccederetur vltimo gra-
14 uato, & ſic attenditur ordo inteſtatae ſucceſſionis. *Soc. iun. conſil. 133. numero vigeſimotertio, libro primo. Peregr. de fideicom. artic. 30. numero vigeſimo, vigeſimo ſeptimo, &* hoc idem firmat. *Fuſar. de ſubſtit. quaeſt. 379. numero 62. & quaeſt. 481. numero decimo octauo*, & idem docet *Gall. de except. ad ſucceſſ. tit. 4. except. 26. numero 73. p. 2.* vbi dicit, quod ſuc-
15 ceſſio in fideicommiſſis defertur ſecundum ordinem legalem ſuccedendi ab inteſtato per continuationem, & ſeriem. *Laderch. conſ. 120. numero 4.* vbi hoc idem firmat, & ideò ſicut ab inteſtato
16 proximiores ſuccedunt, ita in fideicommiſſis vocati cenſentur, qui in gradu praecedunt: ſic pulchrè probat *text. in d. l. Peto. §. fratre. de legat. 2. d. l. cum ita. §. in fideicomm. eod. l. cum ita legatum. de legat. primò. Soc. iun. conſil. 126. numero 26. libro primo. Menoch. conſil. 124. numero primo, libro ſecundo, & conſil. 740. numero 21. libro octauo. Burſat. conſil. 170. numero 16. libro ſecundo, pulchrè Peregr. de fideicomm. artic. 19. numero duodecimo*, vbi benè hoc probat, & docet, quod in tali fideicommiſſo familiae, vel deſcendentibus relicto, vt hic, non admittuntur omnes de familia, ſed nominati tan-
17 tum. etſi non ſunt nominati, admittuntur proximiores, & alij excluduntur, donec illi viuant, & poſt illorum mortem admittuntur alij ſecundum graduum praerogatiuam, ſic etiam tenet, & multos allegans probat *Fuſar. de ſubſtit. quaeſt. 483. numero 1. 2. 3. 4.* vbi tamen declarat, quod proximiores vnius lineae non excludunt remotiores alterius lineae: ergo cum dictus D. Io: Maria, & eius filij ſint eiuſdem lineae, ſolum proximior vocatus cenſetur, quia quando adſunt deſcendentes mediati, & immediati, intelliguntur vocati tantum proximiores. *Fuſar. qu. 327. nu. 15. Marth. de ſucceſſ. leg. p. 4. q. 21. art. 5. numer. 39. 40.* in ſucceſſionibus
18 enim attenditur cauſa immediata, & proxima. *Rot. diuerſ. deciſ. 107. num. 7. p. 5.* & ſucceſſio facienda in capita non nocet, quia procedit in ſuis terminis, quando plures ſunt proximiores eiuſdem gradus, ſecus ſi ſint diuerſi gradus, quia remotior in gradu non admittitur, quando poteſt ſucce-
19 dere proximior. *d. l. peto. §. facere. de leg. 2. Gratian. diſc. for. 774. num. 5.* Vnde concludendum eſt ſolum dictum D. Io: Mariam iun. eſſe admittendum ad ſucceſſionem pro vna portione ſibi delata, & deuoluta ob mortem dicti D. Capit. Io: Thomç, & praedictum D. Proſperum, & eius ſorores pro aliis partibus.

Nec obſtat, quod dicta D. Io: Maria repudiauerit ius ſuum ad fauorem filiorum ſuorum. Nam reſpondetur, quod haec non poteſt dici repudiatio vera, & propria, ſed potius dicenda eſt Renuntiatio, cum fiat ad fauorem filiorum ſic enim agendo videtur acceptaſſe, & ſtatim ius ſuum illis renuntiaſſe: Haec enim inter ſe valdè differunt, quia repudiatio conſiſtit tota in abſtinendo, quod ad fa-
20 uorem alicuius fieri non poteſt, & qui repudiat, nihil aliud facit, niſi quod abſtinet à ſucceſſione ſibi delata: *ad text. in l. 1. C. de repudian. haer.* ideò dicitur propriè quis repudiare haereditatem ſibi delatam, renuntiare verò iam quaeſitam, & acce-
21 ptatam. vt probat *text. in l. ſicut maior. C. de repud. haer. & pro vt pulchrè docet Rot. Rom. diuerſ. deciſ. 323. numer. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 33. 34. 38. p. 6.* vbi ſatis oſtendit hanc differentiam, quia repudiatio fit de iure quaerendo delato, renuntiatio de iure quaeſito, & propterea cum dict. D. Io: Maria repudiet ad fauorem ſuorum filiorum dicitur potius renuntiaſſe, quam repudiare, quia qui repudiat ſolũ abſtinet, & non acquirit. *Rot. d. deciſ. 323. nu. 58.* &
22 ſic non poſſet ad fauorem alterius renuntiare, quia nemo dat, quod non habet. *l. ſi filius. C. de donat. l. obſeruare. in fin. de off. procon.* vnde vt mens illius obſeruetur, quoniam cõſtat non dereliquiſſe dictam ſuã portionem, ſed voluiſſe ad filios tranſmittere, praeſumitur ius delatum acceptaſſe, & filiis renuntiaſſe, quod facere poteſt, quia in re ſua quilibet eſt moderator, & arbiter. *l. 1. Cod. mandat.*
23 *cum vulg.* & hoc facere non poſſet, niſi acceptaſſet, & ſic ius in re haberet etenim qui renuntiat

ad

ad fauorem alterius, adhuc dicitur possidere, &
titulum habere coloratum, donec resignatarius
acquirat, & acceptet: vt per *Paris. de resignat. be-
nef. libro primo, quæst. tertia numero sexagesimo ter-*
24 *tio*, adeò, vt renuntiatio non teneat, nisi res
renuntiata tradatur illi, cui renuntiatur. *Paris.
dict. tract. libro primo, quæst. prima, numero 20.* ergo
dictus D. Io: Maria repudians ad fauorem filio-
rum, dicitur acquisiuisse prius portionem sibi
delatam, & sic habetur pro renuntiante, & non
repudiante.

Quod cum verum sit, non potuit transmittere ad
eius filios, nisi ius, & portionem, quam ipse habe-
re poterat, vel habebat in bonis, & hæreditate
prædicti D. Cap. Io: Thomæ, & sic eius filij nõ suc-
cedunt ex persona sua, sed patris, vnde non pos-
sunt plus consequi, quam ipse posset, quia succes-
25 sor in ius alterius non vtitur, nisi iuribus eiusdẽ.
*l. qui quadraginta. vers. nam hæres. ff. ad Trebell. l. ne-
mo plus iuris. & l. nemo plus commodi. vbi Dec. &
Cagn. de reg. iur. Gall. de except. ad successione parte
prima, titulo primo, except. secunda, numero quadra-
gesimo septimo*, vbi hoc in verbis dicit hoc stante
dicti eius filij non possunt iure proprio succede-
26 re, sed iure transmissionis, quæ est quædam suc-
cessionis prorogatio eiusdem formæ, & naturæ.
Bald. in leg. tertia, columna secunda, Cod. de hær. instit.
27 *hæreditas enim delata, vt hic*, propriè transmitti-
tur. ad *text. in l. ventre. vbi Bartol. numero primo,
ff. de acquir. hær. Bald. in l. quidam Elogio. numero ter-
tio, & in l. cum antiquioribus. in fin. Codic. de iur. de-
liber. & consilio centesimo trigesimo secundo, columu.
prima, versicul. sciendum est, libro secundo, pulchrè
Marth. de success. legal. part. 3. quæst. 1. articulo 2.
numero 17.*

Sed esto etiam, quod per repudiationem dicti D. Io:
Maria non acquieuerit portionem dicti fidei-
commiss. sibi obuenientem, nihilominus dicti
eius filij non possunt succedere ex persona pro-
pria, sed patris tantum, cui delata fuit hæreditas
ob mortem dicti D. Cap. Io: Thomæ, ad hoc enim
vt filij succedant ex persona sua, oportet patrem
de medio fuisse sublatum, antequam ei sit delata
hæreditas, tunc enim licet succedant in gradum
28 patris, tamen succedunt ex persona propria, quia
pater non extat, vt per *tex. in l. si auus. vbi DD. om-
nes. C. de liber. præter.* & hoc apertè tradit. *Bart. in
l. 1. § si sit nepos in princ. ff. de collat. dot.* dum inquit:
tamẽ in veritate isti nepotes ex persona sua suc-
cedunt, non ex persona patris eorum cui non fuit
delata hæreditas: ergo si patri delata sit hæredi-
tas, vt hic, filij non possunt succedere ex persona
sua, sed ex persona patris, quia filius in successio-
ne non intrat locum patris viuentis, quoniam
29 ordine successiuo ex persona propria post pa-
trem tantum admittendus est. *Angel. in l. Gallus.
§. quidam rectè. columu. 3. vers. tertio fallit. vbi Alex.
numero nono, ff. de liber. & posthum. Alex. consilio vi-
gesimo sexto, numero nono, libro tertio, & consil. 129.
num. 3. Marth. de success. p. 1. quæst. 23. art. 3. num. 1.*
& in terminis hanc nostram quæstionem videtur
decidere *Marth. d. trac. de success. p. 3. qu. 4. art. 2. nu.
7. 8.* vbi tradit, quod si moriatur frater, & super-
sint alij duo fratres, quorum alter repudiet hære-
30 ditatem, tunc filii repudiantis excluduntur, &
non excludunt patruum, quia eorum pater est
viuus, & per repræsentationem succedere non
possunt, & ita respectu cui sunt remotiores in gra-
du, quam eorum patruus, qui est frater repudian-
tis, quamobrem fratres non dicuntur succedere
repudianti, sed fratri defuncto, & excludunt filios
repudiantis; sic in casu nostro dictus D. Prosper,
& eius sorores succedunt dicto D. Cap. Io: Tho-
mæ, & excludunt filios repudiantis, quia eis non
fuit delata hæreditas, sed patri, & sic non possunt
succedere ex persona propria, nec etiam possunt
succedere ex persona patris, cui hæreditas delata
fuit, quia repudiauit, habetur enim pro mortuo
quo ad sui præiudicium, sed quia verè non est
mortuus, non possunt eius filii succedere ex per-
sona propria per *text. in dict. l. si auus. vbi Docto-*
31 *res Cod. de liber. præter.* qui à contrario sensu id
optimè probat, pro vt arguere licèt. *l. fin. de
legat. 3. l. commodissimè de liber. & posthum. cum
vulg.*

Vnde licet concludere, quod etiamsi hæc fuisset
propriè repudiatio, quæ consistit in abstinendo,
adhuc dictus D. Io: Maria eam facere non potue-
rit in fauorem dd. eius filiorum sed tantum ape-
ruit viam iuris communis, & dicti eius filii re-
manent exclusi, & petitis carere debent, quia
pars repudiata per eorum patrem accrescit dicto
D. Prospero, & eius sororibus re, & verbis cum
eo coniunctis ratione verbi: Descendentium: sub
32 quo omnes comprehenduntur, certum est enim
quod pars repudiata accrescit cohæredi, seu con-
iuncto in hæreditate: *text. est in l. cum hæreditate. ff.
de leg. 2. l. si quis hæres. vbi Alex. de communi testa-
tur. de acquir. hær.* & hoc procedit etiam inter fi-
33 deicommissarios siue particulares, siue vniuersa-
les, inter quos habet quoque locum ius accrescẽ-
di, vt per *Bart. in l. re coniuncti. vbi Ias. num. 169. &
Crott. numero 53. Rip. numero 179. de leg. 2. vbi etiam
Alciat.* dicit aliud sentire ridiculum esse: *idẽ Rip.
in l. 1. §. sed & quoties. colum. 1. ad Trebell. Natt. con-
silio 523. numero 3. Cagnol. in Rub. C. quando non pe-
ten. par. numero 54. Soc. Sen. consilio 94. ad fin. libro
quarto, pulchrè Peregr. de fideicom. artic. nono, numero
septimo, octauo*, vbi pulchrè probat, & dicit quod
34 omnes coniuncti per capita vocantur in portio-
nem deficientis, etiam si vnus ratione sanguinis
esset magis coniunctus, & cum prædictis concor-
dat *Mantic. de coniect. vlt. vol. libro decimo, titulo
tertio, numero primo, secundo. Michael Crass. libro pri-
mo, sent. in verb. Ius accrescendi, quæst. vigesimaprima,
numero secundo, vers. contrariam.* vbi testatur hoc
35 esse indistinctè verum, pars enim repudiata ha-
betur pro derelicta. *Rot. diuers. decis. 323. numero
vigesimotertio, parte sexta*, ergo dictus D. Prosper,
& sorores eius coniuncti re, & verbis in dicto D.
Io: Maria iun. consequi debent partem ab eo re-
pudiatam.

Verum dato etiam, quod filij dicti D. Io: Mariæ pos-
sent dici vocati in hoc casu in fideicommisso
perpetuo, & aliquid possint consequi tamen non
potest sustineri, quod aliud habere valeant, quam

portionem quartam dicti eius patris deficientẽ, & vacantem, quia dictus eorum pater non potuit repudiare, niſi ſucceſſionem ſibi delatam, & ſic
36 portionem ad ſe pertinentem: *ad text. in l. ſicut maior. ibi delatam repudians ſucceſſionem. C. de repud. har.* repudiatio enim non fit, niſi de iure ſibi delato. *l. 1. §. decretalis. ff. de ſucceſſ. edict. l. nec 15. in fin. ff. de acquir. har. l. qui poteſt. verſ. quod quis de reg. iur. pulchrè Rot. diuerſ. deciſ. 323. num. 14. 14. 21. 22. p. 6.* ſed tantum quarta pars delata fuerat dicto D. Io: Mariæ, ergo eius filii tantum ad quartam partem poſſunt aſpirare.

Nec mirum, quia eodem tempore quo quarta pars delata fuit dicto D. Io: Mariæ, ſimul etiam aliæ tres partes fuerunt delatæ dicto D. Proſpero, & eius ſororibus ob mortem dicti D. Cap. Io: Thomæ, per quam verificata eſt fideicommiſſio conditio, quia ſine filijs deceſſit, & ſic in dicto D. Proſpero, & eius ſororibus ſtatim delata ſit ſucceſſio pro tribus partibus (quot ſunt capita eorum) tanquam ſubſtitutis à primo teſtatore, ſtatim etiam quo ad tres portiones ſibi delatas ius, & dominium fuit acquiſitum adeò, vt purificata condi-
37 tione tanquam ſubſtituti potuerint agere rei vindicatione ad res ſingulas per *text. in l. 1. vbi DD. & l. fin. §. quod ſimiliter. C. communia de legat. l. ſi tibi homo. §. cum ſeruus. ff. de leg. 1. l. ſancimus. §. non autem. Cod. ad Trebell. gl. Bart. Caſtr. Iaſ. & alij in d. l. vlt. §. ſin autem. C. communia de leg. Peregr. de fideicom. art. 45. n. 33. & art. 49. nu. 103. 104. & art. 51. num. 69. Gratian. diſc. 381. nu. 22. pulchrè Gall. de except. ad ſucceſſ. tit. 4. except. 23. num. 9. p. 2.* vbi dicit,
38 quod purificata conditione dominium rei fideicommiſſo ſubiectæ abſque reſtitutione tranſit in fideicommiſſarium. *Fuſar. de ſubſt. q. 553. num. 4. & q. 611. nu. 10.* & maximè quando agitur de reſtitutione facienda per vnum fideicommiſſum alteri fideicommiſſo quia tunc ipſo iure ab vno in alium tranſeunt actiones ſaltem habitu, licèt non
39 quo ad exercitium, niſi poſt moram in reſtituendo: *text. enim in l. pen. §. cum autem vbi gl. Bart. Bald. Salyc. & Caſtr. Cod. ad Trebell. & in l. 1. §. de illo, vbi Rip. nu. 7. ff. eod. Ceph. conſ. 215. n. 27. Decian. conſ. 44. in fin. lib. 3. Honded. conſ. 26. n. 11. lib. 1. Surd. conſ. 92. n. 22. lib. 1. Achil. Perſonal. de adipiſc. poſſeſſ. nu. 404.* vbi teſtatur de cõi opinione. *Peregr. de fideic. art. 2. nu. 58. 59. vbi* reddit rõnes. *Alex. Raud. deciſ. 22. n. 65. Marth. de ſucceſſ. legal. p. 4. q. 21. nu....* vbi dicit, quod à fideicommiſſario primo ad ſecundum transeunt iura, & actiones, & dominium ipſo iure abſque verbali reſtitutione, & quidquid ſit, non
40 eſt, qui dubitet, quin ſtatim per aduentum diei, vel cõditionis ius acquiratur ſubſtitutis, & fideicommiſſarijs, quod ab eis auferri non poteſt contra eorum voluntatem, quia ius noſtrum ſine fa-
41 cto noſtro à nobis auferri non poteſt *l. id, quod noſtrum, vbi Dec. & Cagn. de reg. iur. l. Imperatores. ff. de tranſact. l. ſi ſuſpecta. §. fin. de inoff. teſtam. Soc. iun. conſ. 134. col. 1. lib. 3. Alex. conſ. 27. col. 1. lib. 3. Peregr. de fideicom. art. 42. nu. 16.* vbi docet hoc procedere, etiam ſi ſit tantum ius in ſpe, & dicit indubitatam eſſe concluſionem, & *eod. art. 52. n. 81.* vbi probat pacta, & repudiationes, & remiſſiones ſuper fideicommiſſis non egredi perſonas ſic paci-
42 ſcentium, vel repudiantium, nec præiudicare fideicommiſſarijs: ergo dictus D. Io: Maria iun. repudiando nihil præiudicauit dicto D. Proſpero, & eius ſororibus, quibus cum fideicommiſſum erat delatum pro tribus portionibus, & ſic ad filios dicti D. Io: Mariæ non poteſt tranſire, niſi quarta pars ab eorum patre repudiata: in qua ſuccedent in capita, ſicut ſuccederent, ſi eorum pater eam ſibi retinuiſſet, & poſt eius mortẽ ad eos illam tranſmiſiſſet, & ſicut hoc non eſſet inconueniens, vt tali caſu haberent tantum quartã partem, quia eorum pater nihil plus habuiſſet, ita nec erit abſurdum hoc idem ſentire in caſu repudiationis, & ſicut in eo caſu mortis dicto D. Proſpero, & eius ſororibus nihil nocuiſſet diſpoſitio teſtatoris vocans deſcendentes in capita, quia non poſſẽt filij dicti D. Io: Mariæ ab eis auocare aliquam ex tribus partibus, quas habuiſſent in concurſu dicti Io: Mariæ, ita neque hoc caſu nihil nocet, nihil obſtat dicto D. Proſpero, & eius ſororibus dicta repudiatio, quia dicto D. Io: Mariæ delata fuerat ſucceſſio tantũ pro quarta parte, in qua eius filij non poſſunt ſuccedere ex perſona ſua, ſed patris, vt vidimus: Concludendum eſt igitur, quod vel nihil debeatur filijs dicti D. Io: Mariæ eò, quod totum pertineat dicto D. Proſpero, & eius ſororibus tum iure proprio, tum iure accreſcendi, vel tantum quarta pars dicti fideicomm: ad eos ſit deuoluta ob repudiationem, ſine renuntiationem dicti eorum patris: & ita res fuit per compoſitionem tranſacta, & ſopita.

EPITOME.

Homicidium, quando dicatur proditorium ità, vt homicida priuetur immunitate Eccleſiæ, vel ea gaudere poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas Eccleſiæ denegatur homicidæ deliberato, & appenſato.*
2 *Homicida per inſidias non gaudet immunitate Eccleſiæ.*
3 *Homicidium proditorium eſt alienum ab immunitate Eccleſiæ.*
4 *Pacis fractura inducit iacturam fidei, & honoris.*
5 *Proditor dicitur, qui fidem frangit de non offendẽdo.*
6 *Preces probant contra Oratorem.*
7 *Immunitas Eccleſiæ per Bullam Gregorij eſt redacta ad vnam formam.*
8 *Immunitate Eccleſiæ quis priuatur ſeptem tantùm caſibus.*
9 *Homicida ex propoſito non priuatur immunitate Eccleſiæ.*
10 *Immunitatem Eccleſiæ violãtes non excuſantur opinionibus DD.*
11 *Homicidium præmeditatum poteſt ſtare ſine proditione.*

Immu-

12 *Immunitate Ecclesiæ nemo priuatur, nisi plenè probetur casus exceptus.*
13 *Processus Iudicis sæcularis non probat in foro Ecclesiastico.*
14 *Iudicis laici acta non probant coram Ecclesiastico.*
15 *Testes de auditu, & de credulitate non probant.*
16 *Fama est res fallax.*
17 *Incertitudo inter delinquentes facit, vt omnes absoluantur.*
18 *Proditio non probatur probato homicidio.*
19 *Insidiæ solæ non probant homicidium proditorium.*
20 *Homicidium proditorium dicitur, vbi simulabatur amicitia.*
21 *Proditionis nomen cessat cessante amicitia.*
22 *Proditio quomodo cognoscatur.*
23 *Proditor non dicitur, qui interficit inimicum à tergo, & per insidias.*
24 *Inimicitia facit cessare delictum proditionis.*
25 *Instrumentum non probat, nisi producatur, & integraliter exhibeatur.*
26 *Exemplum instrumenti non facit fidem, & quando.*
27 *Confessio rei in non prohibitis diuidi non potest.*
28 *Pax est stricti iuris, & non trahitur ad non nominatos.*
29 *Pacem sub pæna minor facere non potest sine solemnitatibus.*
30 *Pax non obligat absentes, nisi ratificetur.*
31 *Pax pro adhærentibus quomodo obliget.*
32 *Pax non ratificata non obligat etiam præsentes antè ratificationem absentium.*
33 *Immunitate Ecclesiæ non priuatur occidens proditoriè inimicum reconciliatum.*
34 *Proditor an dicatur occidens inimicum reconciliatum.*
35 *Qui malè agit odit lucem.*
36 *Pacis fractor non dicitur offendens ex noua causa.*
37 *Offendens aliquem post pacem præsumitur motus ex noua causa.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Regiensi immunitatis Ecclesiæ quæsitum fuit, an Terētianus Trolius, & tres eius socij extracti ab Ecclesia Sancti Terentiani loci Capriacei ad instantiam Fisci sæcularis, & ducti ad carceres Episcopales ob homicidium in personam Andreæ de Curtis commissum, debeant eidem Ecclesiæ restitui, vel potius Curiæ sæculari tradi.

Et sanè pro Fisco sæculari videbatur intentio satis
fundata, tùm quia homicidium prædictū videtur
perpetratum appensatè, & animo deliberato
stante explosione archibusij per fenestram hospi-
1 tij, qua deliberatione stante, cessare videtur pri-
uilegium immunitatis Ecclesiæ ad *text. in cap. 1.*
vbi glos. Abb. Anchar. Anan. Butr. & fel. de Homicid. Alex. consil. 145. numero 5 libro 7. Lud. Peguer. decis. crim. 54. numero 10. vers. Contrariam, & per totam. Clar. in prax. §. Homicidium. vers. ex proposito: §. fin. quæst. 30. vers. punctus est. vbi de magis communi. Farin. de carcer. quæst. 38. numero 23. Decian. tract. crim. libro 6. cap. 28. num. 12. Mart. de iurisdict. p. 2. capitul. 51. numero 4. Cabal. de omni genere homicidij numero 388. Mol. in tract. de sac. homic. amitten. immun. §. immunitas Ecclesiæ, numero 16. vers. tertia, & numero 18. & numero vigesimosexto, 26. vbi multos congerit, & de magis recepta, & veriori sententia testatur.

Tum quia homicidium prędictū videtur fuisse pro-
ditorium; dùm per fenestram hospitij explosa fue-
2 runt tormenta bellica contra d. Andream, & al-
terum eius socium, qui emebant cerasa, & ædebant nihil tale præcauentes, è quibus dictos Andreas paucos post dies vitam cum morte commutauit, & propterea cum d. homicidium fuerit
insidiosè, & per insidias appensatè commissum
3 contra hominem sibi non præcauentem, prodi-
torium dicendum est, & ab immunitate Ecclesiæ alienum, non solum vigore Bullæ Gregorianæ, sed etiam de iure per *d. c. 1. de homicid. Gambacurt. de immun. Eccles. lib. 5. cap. 4. & cap. 31. Villadieg. in Polit. cap. 3. nu. 208. Suarez, de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 11. nu. 10. Facond. de præcept. Eccles. tract. 1. libr. 4. numero 46. Portell. de dub. Reg. verb. Eccles. immun. numero 15. Couar. var. resol. libro secundo, capitulo 20. numero 7. Farin. dict. quæst. 28. numero 24. Decian. d. lib. 6. capitul. 28. numero 13. Guttier. pract. quæst. libro 1. quæst. 2. numero 2. & numero 2. & lib. 3. quæst. 4. n. 51. latè Peguer. d. decis. crim. 49. per totam. Ricc. decis. 262. num. 4.*

Nec obstat inimicitia, quæ secundū prædictos non
tollit proditionem, si homicidium fiat insidiosè,
& callidò modo, vndè cū inter prædictos pax ce-
lebrata fuisset cessauit etiam inimicitia; & cum
postea sub titulo pacis d. Terentianus occiderit
4 d. Andream tanquam fractor pacis dicitur prodi-
tor, quia fractura pacis inducit iacturam fidei, &
honoris, vt *per Sebast. Guaz. tract. de pace, & treg.*
p. 1. quæst. 86. nu. 2. etenim sicut ille dicitur prodi-
5 toriè occidere, qui fidem frangit de non offen-
dendo illo, quem occidit, vt per *Ang. in l. 1. §. non fuit. numer. 8. ff. de dolo, Farin. consil. 167. numero 75. lib. 2. de quo Castr. Pallao mor. lib. 2. de ren. debit. locis sac. disp. unica. punct. 9. numero 26. in fine.* Quanto magis ille dicetur proditor, qui eum interfecit, cum quo pacem fecerat?

Neque de pace videtur esse dubitandum, quia notarius fidem facit de ea, & de rogitu eius patris ab anno 1637. sub die 18. Aprilis, tum quia ipse Te-
rentianus pacem fatetur in præcibus eius Do-
6 mino temporali porrectis, & ab eo recognitis,
quæ sine dubio probant plenè contra ipsum, *vulgata l. cum præcum. C. de lib. caus.*

Nihilominus censui, & iudicaui d. Terentianum, & socios dict. Ecclesiæ fore restituendos, & gaudere beneficio immunitatis Ecclesiæ, quia contra eos non est probatus aliquis ex septem casibus, qui tantum excipiuntur Bulla Gregoriana, quæ omnia reduxi ad vnam formam, vt per *Farin. cons. 76. nu. 13. in fin. & nu. 16. libr. 1. Tusch. littera E, concl. 11. num. 9. & num. 55. Genuen. in prax. Archiepisc.*

Ncap.c.22.num.11.in fin. Bonacin. de immun. Eccleſia.q.7.§.3.ſub num.7 latè Dian.mor.p.1. tract.1.de immun. Eccleſiæ reſolut.2. Iul.Cartar. deciſ.crim. 95.
8 *num.3.5.* vbi docet latè Bullam Gregorianam excipere tantum ſeptem caſus, & ad alios minimè extendendam,& *ego quoque dixi controuer. for.li.1. c.10.n.28.& n.136.137.138. & pulchrè Sperell.deciſ.59.nu.12.13.& ſeqq.*qui reddit rationes.

Et ideò cum Bulla Gregoriana non excipiat caſum homicidij præmeditati, & appenſati, ſi non con-
9 currat proditio, vel aſſaſſinium, quidquid fuerit de Iure,nunc homicida ex propoſito non priuatur immunitate Eccleſiæ, quia poteſt ſtare ſine proditione.*Farin.conſ.76.nu.17.lib.1. & in tract.de immunit. Eccleſiæ.c.7.num.110.111.113. Ambroſ. eod.tract.c.1.num.3.4. Leon.in theſau.for.Eccl.c.13. nu.27. Mar.Giurb.conſ.100.nu.14.& ſeqq.Pereg.de immun.Eccleſiæ c.7.num.15.Guaz.in prax.de defenſ. reorum p.1.defenſ.1.c.37.nu.74. verſ. quæ ampliatio. in fine pulchrè id Iul.Cartar.d.deciſ.crim.95.n.2.3.5. & ſeqq.* vbi docet,quod hodiè hæc opinio ſeruanda eſt ob ſuperuenientem d. Gregorij Papæ XIV. Conſtitutionem,in qua ſeptem tantum caſus excipiuntur,inter quos non cõnumeratur præmedi-
10 tatum homicidium, vnde amplius non eſt locus diſputationibus, & opinionibus DD. qui debent cedere auctoritati Pontificis, & admonet Principes ſeculares,& eorum miniſtros,vt caueãt, quia non excuſantur ſub prætextu, quod d. Conſtitutio vel declaratio non ſit vſu recepta, vel de ea non habeant notitiam, quia Ius eſt notorium, & vniuerſale, & latum ab eo, ad quem ſolum ſpectat declarare Ius diuinum, & ideò opiniones DD.amplius non poſſunt excuſari, & *ego quoque dixi d.contro.10.nu.136.137.18.*vbi probaui poſſe ſtare homicidium deliberatum ſine proditione,
11 & ideo Bullam Gregorianam illud non comprehendere, niſi concurrat proditio, vel aſſaſſinium, neque ad illud eſſe extenderem,ideò non repeto, ſentit idem *Spinell.d.deciſ.59.n.36.verſ.Cæterum.*

Attento ergo Bullæ Gregorianæ, quæ ſola ſeruanda eſt, tenore, nemo eſt priuandus immunitate Eccleſiæ, niſi verè conſtet Epiſcopo, vel eius Deputato,eum admiſiſſe vnũ,vel plura ex ſeptem delictis in d.Bulla exceptis,& hoc Fiſcus ſecularis debet plenè, & concludenter probare adeò, vt non ſufficiant indicia,& præſumptiones etiam vrgen-
12 tes, niſi eſſent inditia omninò indubitata, quæ æquipoleant,vel comparentur veræ,& certæ probationi, *vt per Farin.in d.conſ.76.n.3.& ſeqq.lib.1. & conſ.268.num.8.lib.2.& in tract.de immun.c.vlt. n.374. Ambroſ.de immun. Eccleſia.c.11.nu.4. Slicc. deciſ.collec.1792. Caſtil.deciſ.156.num.5. Barboſ. de iur.Eccl.lib.2.c.3. num.168. Accendau. de exequen. mand.p.1.c.22.nu.9.& ſeqq.Caſtr.Pallac.mor.p.2.de ren.deb.locis ſac.diſp.vnica.punct.13.nu.8.* vbi perbellè reddit rationes, & pulchrè etiam hanc partem defendit. *Dian.mor.p.3.trac.1.reſol.38.& melios fortè p.5.tract.1. de immun.Eccleſiæ reſol.9.verſ. notandum eſt, & in addit. ad eundem locum fol.435. vbi etiam allegat me ipſum contr.for. d.c.10.à nu.61. vſque ad 2. 107.* vbi latiſſimè hanc concluſionem probaui,& ideò hic non repeto.

Neque in hoc ſtandum eſt proceſſui Iudicis ſæcularis, quia Epiſcopus, vel eius Vicarius debet de nouo formare proceſſum, teſtes examinare &
13 examinatos repetere parte citata ad veritatem eruendã cum proceſsus, fori ſæcularis ſit ſuſpectus, quia tractatur de eius intereſse ratione iuriſdictionis ab eo prætenſæ in homicidam,ſic *Farinac.d.conſ.76.nu.1.lib.1. & conſ.168. num.26.27. 28.lib.2.& appendice de immun. Eccleſiæ c.22. num. 373. Ambroſ.d.tract.c.11.nu.2.verſ.ſecundo.Guazz. defenſ.1.c.31.nu.8.& defenſ.20.c.9. nu.30. Bonacin. de immun.Eccleſiæ,diſput.3. q.7.§.7. num.3. Peregr. eod.tract.c.3.num.2. Ricc. in prax.tom.2. reſol.285. num.3. Bellet.diſp.cleric. p.1.tit.de ſan.cler.reali.§.4. num.50.Vulp.in prax.c.3.nu.22.latè,& pulchrè Sperell.deciſ.18.nu.9. 10.* vbi generaliter docet, quod acta coram Iudice laico nihil probant coram Ec-
14 cleſiaſtico, qui idcircò illuſtrare nõ tenetur, imò ſtare non poteſt, pulchrè etiam in noſtris terminis id docet,& defendit *Caſtr. Pallao dic.punct.13. nu.9.& ſimiliter idem tradit acerrimus, & inſtus immunitatis Eccleſiæ defenſor Dian.mor.p.5. tract.1.de immun.Eccleſiæ reſol.9.* vbi reddit rationes, & confutat Giurb. aliter ſentientem, & ego quoquè *d. contro.10.num.47.48.& ſeqq.* hanc partem vti veriorem tutatus ſum,& nunc ſequor.

Vnde in hac cauſa facta fuit repetitio teſtium in foro ſæculari examinatorum cum interrogatorijs Prioris reorum, & Curiæ Eccleſiæ, quibus publicatis apparuit non fuiſse probatum, quod d. homicidium fuerit commiſſum à Terentiano, vel vno ex eius ſocijs determinatè, quia nullus teſtis vidit eos tormenta bellica explodere, & teſtes
15 dicunt tantũ ſe audiuiſse fragorem, & deponunt de publica ſama, & ideò fidem non faciunt, quia ſunt teſtes de auditu alieno, & deponunt dubitatiuè, etiã de credulitate, vt per *Farin.de teſt.q.69. nu.2.3.& q.68.num.42.63.* & fama eſt res fallax,& mendax.*Farin.de indit.q.47.n.7.*

Et quamuis vnus teſtis dicat ſe credere id delictum ab eis proueniſſe, quia in feneſtra in cuius camera ipſi erãt vidit ſignum nigredinis, tincturæ pulueris accenſæ ſclopi, quod enim tangit nigrum facere ſolet, tamen vnicus eſt, nec concludit neceſsariò, & neſcit an tinctura ſit recens, & à quo facta, quæ incertitudo repugnat plenæ probationi, & cum rei de d. delicto imputati ſint quatuor & tantum duo bellica tormenta fuerint exploſa, nec conſtet à quibus,res redditur adeò incerta,vt nullus eorum in pœnam homicidij ordinariam
17 poſſit condemnari,ſed ab ea propter incertitudinem omnes ſunt abſoluendi, *Alber. in l.ſi in rixa. nu.5.ff.de ſiccarijs. Specul.de homicidio.§.1. n.5.verſ. Pone quod. Anan.in c.ſignificaſti.il 2. nu.34. verſ.occurrit,vbi Fel.num.9. de homicidio. Gandin. in tit. de pæn.reorum numero 45. Rom.conſ.401.num.2. Aleſſ. conſ.50.num.7.libr.1. Marſil.in rub. C. de probat.nu. 439.Farin.de pæn.temp. q.96.nu.15.21.& ità etiam ſentire videtur Guazz.de def.reo.p.2.defenſ.29.cap.4. nu.30.*& ideò ſi nõ ſatis cõſtat de homicidio ipſo, multò minus conſtabit de qualitate proditoria, quę facit caſum exceptũ,& grauem,ac dignũ priuatione immunitatis Eccleſiæ quæ non tollitur

ob

ob læuiorem culpam nec ubi imponitur læuis pęna, & sic versamur extra casũ Bullæ Gregorianæ.

Sed esto, quod satis constet prædictũ Terentianum, & eius socios occidisse d. Andream, hoc tamen non sufficit ad priuandum eos immunitate Ecclesiæ, quia vt dixi simul constare debet de qualitate proditoria, quia ea est, quæ tollit priuilegiũ
18 immunitatis; etenim probato delicto, non ideò probata remanet d. qualitas. *Farin. cons. 10. nu. 54. 56. lib. 1. & ego dixi d. c. 10. nu. 129. in fin.*

Siquidem etiamsi per insidias proximorum occidat appensatè, & dolosè, non tamen sub colore amicitiæ, iste non dicitur proditor, nec excluditur à beneficio immunitatis, quia solæ insidię sine prę-
19 textu amicitiæ homicidium proditorium nõ faciunt, vt per *Farin. d. cons. 168. a num. 68. vsque ad nu. 74. lib. 2. Peregr. de immun. Ecclesiæ, cap. 7. nu. 20. vers. de hac materia. Ambros. eod. tract. c. 6. nu. 5. Farin. in append. de immun. c. 9. num. 143. Bonac. de leg. disp. 3. q. 7. §. 4. nu. 14. pulchrè Dian. mor. p. 1. tract. 1. de immun. resol. 5.* vbi notat, quod per homicidiũ
20 proditorium illud intelligitur, vbi nullus cum occiso præcedebat rancor, sed potius simulabatur amicitia, perbellè etiam hoc docet *Sperel. de-*
21 *cis. 23. num. 6. 7. 8. & seqq.* vbi latè probat hoc crimen proditionis amittere nomen proditorium, cessante amicitia, adeò, vt nec requiratur inimicitia, sed satis sit, quod occidens nõn sit amicus, vt benè *Sperel. d. decis. 23. nu. 13. 14.* vbi hanc materiam dilucidè tractat, & digerit de more suo, do-
22 cens, quod iuxta d. Constitutionem Gregorianam illud dumtaxat dicitur homicidium proditorium, quod sub colore amicitiæ committitur iuxta doctrinam *Bart. in l. inspiciendum. §. delinquũt. num. 1. de pœnis. quem omnes sequuntur; & ego dixi d. c. 18. sub num. 108. & num. 110.*

Sed hic nulla amicitia aderat inter d. Terentianum, socios eius ex vna, & d. Andræam ex altera, & signa aliqua amoris, sed apertus rancor, & odium, & sibi inuicem cõminabantur, imò Andreas procurabat occasionem, & tempus occidendi & perdendi Terentianum, & quærebat aliquem, prout de hoc rogauit etiam quendam suum consanguineum, vt eum sibi in opportuno loco trade-
23 ret, vt constat ex processu, ergo nulla proditio hic considerari potest, neque per hoc amitti deti detur biennium immunitatis, quia occidens inimicum etiam à tergo, & non pręcauentem, ac per insidias, & dolosè, non dicitur proditor, quia præcauere debebat & præuidere, sic ex doctrina. *Bart. in d. l. Inspiciendum. §. delinquunt. num. 1. vers. secus. ff. de pæn. Baiard. ad Clar. §. Homicidium. vers. Proditori. nu. 28. Farin. d. cons. 76. nu. 7. lib. 5. & cons. 168. num. 70. lib. 2. de immun. c. 9. num. 143. Genuen. in prax. Archiep. Neap. c. 94. num. 1. Ambros. eod. tract. c. 5. nu. 5. Gratian. discept. 619. num. 22. 23. 28. Giurb. cons. 60. nu. 4. Peregr. d. c. 7. nu. 15. & nu. 39. Bonac. d. q. 7. §. 4. n. 14. vers. Qui vero. Dian. mor. p. 1. tract. 1. de immun. resol. 5.* vbi tradit, quod ille nõ dicitur proditor, qui occidit inimicum suum à tergo, vel ex fenestra cum archibusijs, *& ego dixi d. c. 10. n. 108. pulchrè etiam Guaz. de defens. reorum p. 1. defens. 1. cap. 38. sua num. 39. vers. vnde Cabal. de omni gen. homicid. nu. 389. & seqq. & perbellè etiam Castr. Palleo. mor. p. 2. de reu. debit. locis sac. disp. vnica. punct. 9. numer. 27. 28.* vbi docet probabilius esse, quod stan-
24 te inimicitia licèt quis per insidias occidat inimicum, non tamen priuatus immunitate Ecclesiæ, quia non quæcumque insidiæ priuant immunitate, sed insidiæ, quæ proditionem constituũt; verum stante inimicitia insidiæ non faciunt proditionem, quia inimicus semper habet fundamẽto se præcauendi, & sibi imputare debet si incautè occidatur prout elegãter, & pulchrè hoc idem docet eruditus *Sperel. d. decis. 23. nu. 14. 15. & seqq. & quasi per totam*, & tollit contraria adeò, vt hæc sit vera, & communissima DD. sententia, secundum quam pluries vidi fuisse iudicatum, & ego bis iudicaui.

Nec obstat pax sequuta, vt dicitur, de anno 1637. quia de ea verè non constat quoad Terentianũ, & socios, imò pro certo habetur, quod d. Andreas non fuit in ea compræhensus, quia fides instrumenti tantùm loquitur de Iulio eius fratre; verum cum instrumento pacis assertum non fuerit in actis productum, sed tantum quædam fides
25 simplex & mutilata, nullam probationem facit, quia ad hoc vt instrumentum probet, debet produci, & integraliter exhiberi, vt probatur *ex l. Minor viginti quinque annis. ff. de minor. l. quoties. §. fin. ff. de probat. Bald. consil. 405. in fin. libr. 4. Tusch. pract. concl. littera I, concl. 242. nu. 25. & littera F. conclus. 338. nu. 1. Burs. cons. 26. nu. 12. 13. lib. 1. Ambros. decis. 9. n. 7. pulchrè Cyriac. contr. Iuris. lib. 2. contr. 252. numer. 1.* vbi docet, quod exemplum instrumenti non probat nisi contineat integrum tenorem, ac
26 omnes partes originalis adeò, vt non sufficiat fides, simplex quia fides non facit fidem. *Ludouis. decis. 214. nu. 2.* & pax non præsumitur, nisi probetur. *Grat. cons. 47. numero 18. libro 2. Guaz. de pace. p. 1. q. 32. nu. 4.*

Minus obstant pręces d. Terẽtiani, in quibus de pace præcepta mentionem facit, quia non simpliciter fatetur, sed quærulus dicit, & dolet, pacem exaudito fuisse ruptam, idque multis factis expositis comprobat, & talia narrat, quæ inimicitiam manifestè important, & propterea hæc confessio debet acceptari cum sua qualitate, & adiuncto, & non potest diuidi, quia non versamur in prohibitis ex parte oratoris, nec in ijs, quæ habent contra se præsumptionem, & narratiua Terentiani currit sub vno verborum structu semper narrando pacem ab aduersarijs fuisse ruptam, ergo ista
27 confessio non est à fisco diuidenda, sed vel in totũ acceptanda, sed in totum respuenda. *Specul. de confess. nu. 27. vers. Aut contra Gabr. concl. lib. 7. concl. 19. nu. 10. Grat. cons. 151. nu. 20. in fin. Gabr. consil. 170. nu. 24. lib. 1. Ferret. cons. 24. nu. 3. Bertaz. cons. 2. nu. 9. lib. 1. Claud. ad Bertaz. cons. 27. littera A, in fin. lib. 1. Farin. de reo conf. & conuict. q. 81. num. 149. & seqq. Marescot. var. resol. lib. 2. c. 43. nu. 12.* quo stante nihil nocet Terentiano hæc confessio, quia si adfuit pax, & ea ab aduersario fuit rupta, habetur pro non facta, & adhuc viget inimicitia, quæ non se compatitur, cum proditione, imò facit eam cessare.

Verũ qnantus extet tale inſtrumentũ pacis,& variæ ſint præces prædictæ,adhuc nõ probat pacem inter d.Tetentianum,& d.Andream,ſed tantum cũ Iulio eius fratre, non quidem principaliter, ſed acceſſoriè, quia d.Terentianus, & Iulius tamquã adhærentes in ea fuerunt nominati licet abſentes, quia talis pax non fuit inter eos ſtipulata,ſed cum extarẽt graues inimicitiæ inter illos de Ioannınis à Ciano, quorum adherens erat d.Iulius, & illos de Caballinis è Monticulo, quorum adherẽs erat d.Terentianus interuentu Magnatũ fuit facta pax inter iſtas duas factiones,non ſolum pro ipſis,ſed etiam pro adherentibus pro Filijs,pro Fratribus, & Nepotibus,& dd.Terentianus,& Iulius fuerunt comprahenſi in d. pace tamquam adhærentes partium,non vti principales, & ideò ſtipulationi pacis non interfuerunt; vnde pax facta cum d.Iulio de Curtis non poteſt extẽdi ad Andream eius

28 Fratrem in ea expreſsè, nec verbis generalibus comprehenſum,quia pax eſt ſtricti Iuris, quando tractatur de eius fractura,& tamen trahitur ad nõ nominatos,ſed in ea ommiſſum habetur pro ommiſſo. *Alex.conſ.195.num.5.verſ.confirmatur,lib.2, Soc.iun.conſ.103.num.2.lib.3.Bertaz.conſil.30.num. 13.lib.1.Honded.conſ.99.num.20.lib.1.& conſil.89. num.44.lib.2.Maſcard.de probat.concl.1162.nu.90, Vulpel.in tract.de pace,q.56.nu.1,*

Et licet hoc ſufficiat, tamen d.Andreas tantò minus poteſt dici comprehenſus in d.pace,quia erat minor viginti quinque annis, & cum ſtatutum annullet contractus minorum, & iuratos ſine ſo-

29 lemnitatibus factos præſumeudo eos fraudolentos, d.Andreas etiam expreſsè tamen poterat obligari ſine ſolemnitatibus ſtatutorũ, vt latè probat *Guaz.de pace,& treg.p.1.q.14.nu.17.18.*& propterea oportebat, quod d.Andreas ratificaret ſo-

30 lemniter pacem prædictam, alioquin ſicut ipſe interim non eſt obligatus, ita nec illi, qui in pace dicuntur comprahenſi, prout *Ego latè probaui contr.for.lib.1.cap.116.num.43.44.45.*ideò non repero,

Sed verè d.Andreas non potuit dici cõprahenſus in d.pace,quia pax facta pro adherẽtibus reſpicit ſolum inimicitiam,quæ erat inter ipſum,& enm,cũ

31 quo pacem fecit, non autem inimicitiam inter illos exiſtentem,cum quibus pacem fecit, & attinentes einſdem,vt poſt *Gherard.Mazol.in conſ.122, num.14.1 5.dixit Guaz. d.tract.de pace,p.1.q.31.nu. 16.* Vnde per offenſionem factam adherenti ab alio adherente non dicitur rupta pax, niſi offenſio fuerit facta ad iniuriam principalis paciſcentis. *Farin.de var.crim.q.107.num.37.vbi vide.*

Ideò pax prædicta non obligat non ſolùm quia non comprehendit d.Andream, qui nec illam ratificauit,ſed etiam quia non obligat d.Iulium,& Terentianum etiamſi in ea fuerint expræſsè nominati,eò quod erant abſentes, nec vnquam appa-

32 ret eos d.pacem ratificaſſe, ſiquidem pax non cenſetur rupta,niſi ab abſentibus fuerit ratificata, tàm ex parte offendentium, quam offenſorum, quorum nomine pax fuit facta. *Bart.in l.ſi vxor.§. ſi quis vxorem,num.12. ff.ad l.Iul.de adult. Bald. in l. fin.num.2.vbi Salycet.num.1.verſ.ex his. C.ad Macedon. Pariſ.conſil.78.num.49.libr.1. Bero.conſil.199. num.2.in fin.lib.2.Bertaz.conſil.95.num.5.lib.2.Herculan.de cant.de non offend.c.15.num.15.Maſcard.de prob.concl.1157.numer.104. Farin.de var.& diuerſ. crim.q.107.num.274.latè Guaz.tract.de pace, p.1.q. 81.num.1.2.4.5.& ſeqq.Et ego dixi contr.for.lib.1.c. 116.num.42.verſ.Veruntamen, & nu.43.44.45. & ſeqq.*vbi alios adduxi, & contrarijs reſponſum dedi. Sed prædicti Iulius, & Terentianus nunquam ratificauerunt pacem prædictam, ergo nulla fuit pax inter eos, nec pax rupta dici poteſt,vnde ceſſat crimen proditionis, *vt ego dixi d.cap.116. numer.45.*

Imò etiam ſi pax prædicta poſſit dici aliqno modo rupta, non per hoc ſequitur homicidium fuiſſe proditorium, poteſt enm dari caſus, vt ſine proditione pax rumpatur, & comprahenſus in pace occidatur,& propterea alinndè Fiſcns probare di-

33 ctum delictum proditorium; Vnde eſt, quod occidens amicum reconciliatum, cum quo pacem fecerat ob præcedentes inimicitias non priuatur immunitate Eccleſiæ, quia talis homicida non dicitur proditor ſtante inimicitia præcedenti, & æquipoller inimico, prout ita deciſum fuiſſe in Curia Archiepiſcopali Neapolis teſtatur. *Ricc.p. 1.deciſ.168.nu.2.quem ſequitur Dian.mor.p.1.tract. 1.de Immunit. Eccl. reſol.35.ad fin. & p.4.tract.1.de Immun.reſol.34.* Quod vix credo in inimico de recenti reconciliato per ea, quæ tradit *Farin. de teſt. q.53.nu.59.* Secus eſt in reconciliato de antiquo, qui dedit ſigna de amicitia, & tamquam amicus

34 fecit homicidium per ea, quæ *Ego dixi d.c.1 o.nu. 110.*quia vt qnis dicatur proditor,non ſufficit excludere inimicitiam,ſed oportet,quod adſit amicitia, & ſub colore amicitiæ, fiat homicidinm. *Dian.d.tract.1.de Immun.reſol.5.& reſol. 35.par.1. Sperel.d.deciſ.23.num.13.*Et ideò ſi ſit inimicus reconciliatus, tam de recenti, quæ de antiqno, niſi dederit ſigna inimicitiæ, & ſub tali colore fecerit homicidium,proditor dici non poteſt ſecundum prædicta. Cum ergo prædictus Terentianus, & Andreas, & alij ſupranominati nunquam dederint ſigna inimicitiæ, ſed pro inimicis apertè ſi geſſerint, non obſtante pace prædicta,delictum proditionis in eis conſiderari non poteſt.

Veruntamen alia etiam ratione d.Terentianus proditor dici nõ poteſt, nec pacis violator, quia poſt pacẽ noua ſuperuenit cauſa eò, quod d.Andreas, & Iulius pluries quæſierint Terentianum ad necẽ, & de eo occidendo multoties tractauerint,& inſidias ei poſuerint, vt ex proceſſu conſtat,imò etiã tempore ipſo d.homicidij d.Andreas, & eius Socij armati veniebant ad locum Cupriaci gratia offendendi dictum Terentiannm, & in occultũ querebant latebras,vt venirent occultè tranſeun-

35 do per agros canapo plenos, quod eſt ſignum malæ voluntatis, quia qui malè agit, odit lucem, ad *tex.in l.1.§.tria lumina, vbi gloſ.in verbo Aptiores,ff.de vent.Inſpic.*Et ideò ſtante hac noua cauſa,

36 Terentianus non poteſt dici fractor pacis,nec tenetur de pace rupta. *Bartol.in l.Aut facta.§. Cauſa, ff.de pœn.Soc.in l.muliere, §.Titio, nu.10.ff.de condit. & demonſtr.DD.omnes in l.qui ſeruum, de verborum oblig.*

oblig. Alex. consil. 115. *num.* 4. *lib.* 4. *Paris.* 114. *nu.* 14. *lib.* 4. *Decian. consil.* 4. *num.* 22. *lib.* 3. *Honded. cons.* 97. *num.* 24. *libr.* 1. *plurimos congerit, & testatur de communi. Farinac. de var. & diuers. crim. q.* 107. *num.* 403. *latissimè Guaz. de pace, & treg. p.* 1. *qu.* 43. *num.* 1. 2. 3. *& seqq. & ego dixi d. c.* 116. *num.* 54. 55. 56. vbi probaui etiam, quod à pœna violatæ pacis, & proditionis excusat etiam leuis causa superueniens, quæ ad iram prouocare possit, dummodo non sit affectata; Ergò in nostro casu, vbi noua causa est iustissima cessabit omninò pęna fracturę pacis, & proditionis.

Et certè tempore pacis initæ inter Caballinos, & Ioanninos, vel postea inter Terentianum, & Andream, vel eius Fratres non fuit aliqua amicitia, imò semper inimicitia, & teste tàm offensiui,
37 quàm defensiui de hoc deponunt, & de malo animo, verbis, & factis expresso de se inuicem offendendo fidem faciunt, & de hoc in popolo erat publicus rumor, & fama, & propterea Terentianus ex hac noua causa censetur motus ad offendendum Dominum Andream, vt per *Farinac. dict. quæst.* 107. *num.* 434. *& seqq. Cabal. resol. crimin.* 101. *numer.* 20. *& numer. trigesimotertio. Guaz. dict. tract. par.* 1. *quæst.* 45. *num.* 1. *Et ego dixi d. cap.* 116. *numer.* 59. 60. Ex quibus probatur etiam sufficere ad hoc probandum semiplenam probationem, vel præsumptiones, & coniecturas, & publicam vocem, & famam; Quibus stantibus censui, & Iudicaui Dominum Terentianum, & Socios esse absoluendos à petitis per Fiscum Secularem, & Ecclesiæ restituendos. Et ita fuit exequutum, etenim reus confugiens ad Ecclesiam in ea debet securus esse ita, vt neque directè, neque indirectè inde cogatur exire, vt per *Zachar. Pasqualig. decis. mor.* 485. *numer.* 6. & hoc adeò obseruandum est, quod Clerici, & personæ Ecclesiasticæ debent suscipere defensionem confugientis ad Ecclesiam, & loca immunia, nec possunt eos expellere, sed defendere tenentur, *cap. miror, cap. reum, c. id constituimus, cap. definiuis, cap. sicuti antiquitus,* 17. *quæst.* 4. *cap. de raptoribus,* 36. *qu.* 1. *cap. inter alia, de immun. Eccl. l. præsenti, C. de his, qui ad Eccl. confugiunt, latè Zachar. Pasqualig. mor. decis.* 469. *num.* 1. 2. *& per totam*, vbi latè id probat, non tamen id armis etiam bellicosis præstare tenentur, vt alibi diximus, benè verum est, quod si confugæ ad Ecclesiam non seruent debitam reuerentiam erga Ecclesiam, & se immodestè gerant in loco immuni, & afferant molestiam Ecclesiasticis, tunc possunt expelli, vt per *Zachar. Pasqualig. decision. mor.* 470. *per totam*, vbi id latè, & benè probat.

EPITOME.

Trebellianica non potest deduci ex illo fideicommisso in quo fundatur Primogenitura, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Trebellianica semper deducitur, nisi probibeatur.*
2 *Trebellianica potest probiberi etiam tacitè, & coniecturis.*
3 *Trebellianica non potest tacitè probiberi filijs primi gradus.*
4 *Trebellianica, vel falcidia non deducitur in Primogenituræ fundatione.*
5 *Maioratus non admittunt falcidiam, vel Trebellianicam.*
6 *Maioratum instituere quid sit.*
7 *Probibitio alienationis in extraneis inducit probibitionem Trebellianicæ.*
8 *Trebellianica regulariter censetur prohibita, alienatione vetita.*
9 *Hyppotheca prohibita, an sit probibita alienatio.*
10 *Trebellianica censetur probibita, si bona debent libera restitui.*
11 *Verbum liberè idem est, quod sine diminutione.*
12 *Trebellianicam perdant extranei ob non confectionem Inuentarij.*
13 *Descriptio vniuersalis omnium bonorum saluat Trebellianicam.*
14 *Trebellianica in dubio censetur probibita.*
15 *Trebellianicæ imputantur fructus medio tempore percepti.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

De anno 1622. die 30. Octobris. Perillustris D. Io: Baptista de Siluis Nobilis Regiensis condidit suum testamētum in quo inter cætera suum fecit hæredem D. Prosperum de Siluis eius Patruelem volens, quo eo deficiēte succedat eius primogenitus masculus, & deficiente primo succedat filius eius, succedendo de primogenitura in primogenituram in infinitum.

Declarauitque, voluit, & prohibuit, ne vllo vnquam tempore quauis occasione bona eius hæreditatis (exceptis mobilibus, quæ permisit vendi pro soluendis legatis) possint obligari, hypothecari quacumque ratione, aut causa, & tamen obligationem ab eius hæredibus, & successoribus factā ex nunc, prout ex tunc inualidam esse voluit, quia intendit, & vult dicta eius bona remanere in eadē libertate, in qua reperiens post eius mortem cum conditionibus dispositis, & ordinatis in præsenti districto.

Et

Et non extante aliquo filio maſculo dicti D.Proſpe-
ri voluit ſuccedere Primogenitum filium maſcu-
lum D.Caroli Siluæ:Et deficiente primo ſuccedat
filius eius, & ita ſucceſſiuè de primogenitura in
primogenitura in infinitum cum clauſulis ſupra-
dictis.

Mortuus eſt dictus D. Io: Baptiſta, cuius hæredita-
tem adiuit dictus D.Proſper, qui & ipſe deceſſit
ſine filijs relicto hærede extraneo, qui non negat
reſtituere hæreditatem prædictam primogenito
dicti Domini Caroli,ſed prætēdit deducere quar-
tam Trebellianicam tanquam ex fideicommiſſo
vniuerſali; Et ſanè prima facie videbatur dicen-
1 dum iuſtam eſſe hæredis petitionem, quia regu-
lariter hæres grauati poteſt dictam Trebelliani-
cam deducere, niſi à teſtatore expreſsè, & verbis
claris prohibeatur, *ad tex.in Auth.ſed cum teſtator,
C.ad leg.falcid. vbi DD. Et in ſi.ſi verò expreſſim, in
Auth.de hæred.& falcid.*

Nihilominus in præſenti caſu cenſeo non eſſe locum
detractioni alicuius quartæ,& bona eſſe reſtituen-
da integraliter Primogenito D.Caroli, tum ex
natura Primogenituræ, quæ non admittit hanc
diminutionem; tum ex verbis ipſius teſtatoris,
quæ ſi benè conſiderentur, implicitam habent
prohibitionem Trebellianicæ; certum eſt enim,
quod Trebellianica non ſolum verbis expreſſis in
indiuiduo, ſed etiam ex coniecturis, & præſum-
ptionibus vrgentibus, quæ aliud importare non
2 poſſunt, quam huiuſmodi detractionis prohibi-
tionem, vel ei æquipollent, poteſt prohiberi, &
prohibita cenſetur in hæredibus extraneis. *Paul.
de Caſtr.in d.Auth.ſed cum teſtator. Vbi DD.commu-
niter, C.ad l.falcid.Boer.deciſ.44. num.33. latè Gabr.
lib.4.concl.ad Trebell.concl.ſecunda, numer.ſecundò.
Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.7. tit.xi. num.6.7. Ma-
ſcard.de probat.concl.1396.nu.3.4. Petr.de fideicom.
q.15.num.190. Menoch.conſil.374.num.4.Et de præ-
ſumpt.libr.4.præſumpt.198.numer.x.* Vbi de magis
communi teſtatur. *Hier.Gabr.conſ.86. num.12.lib.
2.Surd.de alim.tit.9. q.15.num.88.Craſſ.in §.Trebel-
lianica, q.8. n.2.* Vbi teſtatur de magis communi.
*Odd.conſ.8.n.22.Peregr.de fideicomm.art.3.ſub n.88.
latiſs.Gall.de except.ſucceſſ.p.2.tit.4.except.28.n.61.*
Vbi de magis communi. *D.Nicol.Intrigl.in tract.de
ſubſtit.cent.3.q.71.num.52.54.* Vbi pluries teſtatur
de communi,& infinitos congerit;Et cum eis te-
net. *Cancer.var.reſol.lib.1.cap.2.num.21.felix, p.3.
alleg.50.num.51. Rota Maceraten. deciſ.50.nu.191.
Borell.in ſum.deciſ.p.3.tit.17.num.41.* Vbi quod ta-
citè poteſt prohiberi extraneis non autem filijs
3 primi gradus. *Cyriac.contr.for.xi.num.15. lib.1. Fa-
rinac.deciſ.poſth.401.num.2.p. prima. Et deciſ.203.
num.4.6.p.2. Ant.Merend.contr.iur.li.4.cap.14.n.17.
18.19.* Vbi etiam oſtendit idem eſſe in Trebellia-
ca, quod in falcidia.

Hic autem dictus Dominus teſtator ſatis prohibuiſ-
ſe falcidiam,& Trebellianicam videtur ex inſtitu-
tione Primogenituræ in infinitum, quia is, qui
maioratum, ſeu primogenituram inſtituit, cen-
ſetur, ſub hoc nomine omnia, quæ maioratui, vel
primogenituræ naturalia ſunt, expreſsè diſpoſuiſ-
ſe, etiam ſi in diſpoſitione vlterioris non proceſ-
ſerit; inter ea autem præcipuum eſt, vt bona in-
tegra, & indiuiſibilia in familia perpetuò conſer-
uentur; Et propterea etiam ſi teſtator nihil aliud
dixerit, propter ſolam Primogenituræ, ſeu Maio-
4 ratus inſtitutionem non erit locus detractioni a-
licuius Trebellianicæ, aut Falcidiæ, ſit in primis
cenſuit. *Caſtr.conſil.179.ſub num.1.verſ. proponitur
autem lib.1.* Vbi quod bona Primogenituræ debēt
ad Primogenitum peruenire ſine deductione fal-
cidiæ, vel legitimæ; ſed hoc clarius docuit. *Ludo-
uic.Molin.in tract.de primogen.Hiſpan.lib.1. cap.17.
num.26.27.28.* Vbi latè proſequitur, & reddit ra-
tiones, & reſpondet contrarijs; & concordat *Gu-
lielm.de Mont. Serrat.in tract. de ſucceſſ. Reg. in reſp.
ad primum dubium,num.27. verſ. & eſt alia differen-
tia;* Quos ſequitur *Io: Ant.Mangil. in tract. de imp.
& detract.q.115.num.44.* Et Molinam ſequi vide-
tur etiam *Intrigl.de ſubſtit.cent.3.q.71. numer. 146.*
Vbi in Maioratibus ſe remittit ad diſtinctionem
5 eiuſdem Molinæ, qui dicit, quod nihil magis re-
pugnat voluntati teſtatoris, quam dicere, quod
in maioratibus hæres grauati à primo fundato-
re poſſit falcidiam, vel Trebellianicam deducere,
per quas inducitur bonorum diuiſio, & ad extra-
neos translatio, & tamen voluntas primi inſtitu-
toris in diſpoſitionibus primum locum obtinet,
l.in conditionibus,ff.de condit.& demonſt. Idem enim
eſt dicere; Maioratum inſtituo; Ac ſi diceretur;
6 Volo hæc bona integra, ac indiuiſa perpetuò in
Primogenitis familiæ conſeruari; in quo animad-
uertendum eſt, quod Maioratus,& Primogenitu-
ra pro eodem vſurpantur; & nihil differunt, vt
per *Molin.d.tract.de primogen.Hiſp.lib.1.cap.1.num.
2.3.4.*

Ex his ſatis conſtat in Primogenituræ inſtitutione,
ſiue teſtator prohibuerit bonorum ſuorum alie-
nationem, ſiue non, ſemper tamen ceſſare Tre-
bellianicæ deductionem, quia virtualiter in ea cō-
tinetur. Verum ſi expreſsè vlterius teſtator pro-
7 hibuerit bona ſua vnquam alienari, multò fortius
prohibuiſſe videtur quartam aliquam deduci ab
hæredibus extraneis, vt latè per *Molin.de primo-
gen. Hiſp.d.lib.1. cap.17.numer.18. Mangil.d.quæſt.
115.num.43.* Regulariter enim Trebellianica cen-
8 ſetur prohibita, quando teſtator fideicommittēs
prohibuit bonorum ſuorum alienationem *Bald.
in Auth.Sed in ea re.Cod.ad l.falcid.per illum text.ſic
etiam Soc.iun.conſ.49.num.21.lib.3. Alba.conſ.7.nu.
7.Thob.Non.conſil.44.num.4. Marzar. conſ.14.num.
16.Ant.Gabr.lib.4.tit.ad Trebell. concl.9. num.1.2.*
Vbi teſtatur de communi. *Menoch.lib.4. præſump.
198.num.25.27.Petr.de fideicomm. q.15.num.191.
Craſſ.d.§.Trebellianica,quæſt.8.nu.8.9.* Vbi de com-
muni. *Tuſch.lit.T, concl.387. num.27. Molin.d.cap.
17.num.18.latiſs. Intrigl.d.q.71.num.71.cent.3.* Vbi
plurimos congerit. *Mangil. de imput.q.115.nu.32.
Rot.Maceraten.deciſ.23.n.114.* Hic autem teſtator
9 prohibuit omnem obligationem,& hypothecam
ſuorum bonorum, quia voluit libera remanere,
quæ verba vtique important alienationis prohi-
bitionem à fortiori, quia ſi noluit bona obligari,
multò minus alienari. *Auth.multo magis, C.de ſa-
croſ.Eccleſ.* Et ſi libera debent remanere, non eſt
admit-

admittenda alienatio, per quam dominium illorum fit alterius; Non est enim possibile, quod bona remaneant libera, & deducatur Trebellianica, quæ illa diminuit pro quarta parte, & ideò quo-
10 ties bona debent libera restitui, censetur prohibita Trebellianicæ detractio, vt post *Curt. iun. consil. 20. circa princ. Ias. cons. 14. colum. 2. lib. 3. Ruin. cons. 1. col. 1. lib. 2. Petr. de fideicom. q. 15. num. 199. versic. decimumquartum. Menoch. lib. 4. præsump. 198. n. 22. Intrigl. d. q. 71. num. 65.*

Nec est mirum; quia verbum, liberè, idem importat, quod sine vlla diminutione *Petr. de fideicomm. d. q. 15. num. 199. in fin.* Sed quoties bona sunt restituē-
11 da sine diminutione, tunc testator censetur prohibuisse Trebellianicam, vt post *Bald. Angel. Castr. Aret. Com. Bauer. Paris. Craues.* & alios dixit *Anton. Gabr. d. libr. 4. concl. 7. num. 1.* Vbi testatur de communi Pulchrè *Menoch. d. præsump. 198. num. 16.* Vbi alios allegat. *Mascard. de probat. concl. 1396. nu. 11. Crass. d. §. Trebellianica, q. 8. nu. 3. Mangil. de imput. q. 115. num. xi. Intrigl. d. qu. 71. num. 69.* Vbi alios plurimos allegat. *Farin. decis. 259. num. quintò, part. 2.* Ergo hic nulla Trebellianica deduci potest, vbi bona sunt restituenda libera, & sine diminutione; non enim libera essent, si huic detractioni subijcerentur, & per eam diminuerentur.

Denique quatenus potuisset esse locus alicui Trebellianicæ detractioni, adhuc in casu nostro cessare debet, quia dictus D. Prosper non adiuit hæreditatem dicti D. Io: Baptistæ cum beneficio legis, & inuentarij, omisitque illius confectionem, & propterea perdidit beneficium Trebellianicæ, & licet hæc quæstio sit ardua, & habeat multos contradictores tamen tota cōtradictio est quoad filios primi gradus, & descendentes, quia quoad hæredes extraneos magis recepta DD. sententia
12 est, vt perdant Trebellianicam ob non confectionem Inuentarij, pulchrè *Guid. Pap. qu. 53. per tot.* Vbi sic distinguit. *Cacher. decis. 147. num. 8. 9. & nu. 27. vers. quapropter.* Et pro hac sententia adducit. ibi DD. & pro alia. 48. vt videre est sub *num. 25. in fin. latè Ant. Gabr. d. tit. concl. 1. nu. 2.* Vbi testatur de magis communi. *Dec. consil. 480. num. 16. Menoch. cons. 765. num. 13. Pancirol. consil. 98. num. 30. Petr. d. q. 15. n. 157. Gall. de success. tit. 4. except. 28. num. 27. p. 2.* Vbi testatur de magis communi. *Molin. d. cap. 17. num. 33. Hier. Gabr. cons. 86. nu. 26. libr. 2.* Et infinitos congerit *Intrigl. d. qu. 71. num. 110. Mangil. de imput. q. 130. num. 15. vers. nihilominus.* Vbi testatur veriorem, & recepriorem esse opinionem, quæ constituit hanc differentiam inter extraneos, & filios primi gradus, & plenè disputat, & indistinctè tenet amitti Trebellianicam ob non confectionem Inuentarij. *Ant. Merend. contr. iur. lib. 4. cap. 13. num. 7. 8. 9. & per tot.* Vbi respondet etiam contrarijs. Latè etiam, & indistinctè. *Cancer. var. resol. lib. 1. cap. 2. n. 1. vers. contrariam.* Vbi defendit hanc sententiam, & multos allegat; Et hæc opi-
13 nio maximè procedit, quando saltem non est facta descriptio vniuersalis omnium bonorum latè *Intrigl. d. q. 71. num. 116. Giouagn. cons. 19. num. 21. libro 2.* Et denique discordantes opiniones sic etiam conciliat. *Camill. Borell. in sum. decis. p. 3. tit. 17. de Trebell. nu. 54. 57.* Vt dixit opinionem, quod non perdatur Trebellianica ob non confectionem Inuentarij procedere in filijs hæredibus, alteram verò, quod perdatur procedere in extraneis. Sed hic Dominus Prosper non fecit Inuentarium, neque vniuersalem bonorum descriptionem, & non versamur in filijs, & descendentibus, ergo hæres eius non potest deducere aliquam quartam, seu
14 Trebellianicam; Et quatenus essemus in dubio, an Trebellianica sit à testatore prohibita, & an liceat eam deducere, adhuc in dubio censendum est fuisse prohibitam, & non posse detrahi, vt post *Corn. consil. 182. num. 9. 10. lib. 2. Ruin. consil. 159. nu. 2. 3. dixit Intrigl. d. q. 71. n. 56. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 7. tit. 12. num. 12. Gratian. discept. 245. nu. 8. & nu. 31. Cyriac. contr. xi. num. 37. libr. 1.* Ex quibus concludendum est Primogenito prædicto esse restituendam totam hæreditatem dicti Domini Io: Baptistæ sine aliqua diminutione, vel Trebellianicæ deductione.

Vndè non est quærendum, an in ea deducenda imputandi sint fructus à grauato medio tempore percepti, quia non entis nullæ sunt qualitates, verum hoc etiam certum esse videtur, quod fructus medio tempore percepti ab hæredibus extraneis
15 in Trebellianicam imputentur ad tex. *in l. in fideicommissaria, ff. ad Trebell. Cyriac. contr. for. 288. nu. 29. lib. 2. Rot. diuers. decis. 88. num. 23. p. 5. Ant. Thomat. decis. Maceraten. 68. num. 130. Cancer. var. resol. lib. 1. cap. 2. num. 57. Mangil. d. tract. q. 125. num. 1. 2.* Quare concludo non esse locum detractioni alicuius Trebellianicæ, aut falcidiæ, sed hæreditatem esse dicto Primogenito integraliter restituendam. Et ita &c. Saluo &c.

EPITOME.

Iuspatronatus hæreditarium ad quos transeat, & an spurius in eo succedat.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus hæreditarium est, quod reseruatur pro hæredibus, & success.*
2 *Verba: pro hæredibus, & successoribus comprehendunt etiam extraneos.*
3 *Iuspatronatus in dubio præsumitur hæreditarium, non gentilitium.*
4 *Iuspatronatus de sui natura transit etiam ad hæredes extraneos.*
5 *Iuspatronatus dicens esse gentilitium debet id probare.*
6 *Iuspatronatus hæreditarium quandoque dicitur familiare, donec est in familia.*
7 *Verba debent intelligi secundum subiectam materiam.*
8 *Feudatores beneficiorum sæpe loquuntur impropriè.*
9 *Sententia non probat, nisi iustificetur ex actis.*
10 *Enuntiatiua vnica non probat, quando non sumus in antiquis.*

11 *Enun-*

11 *Enuntiatiuæ quando dicantur esse in antiquis.*
12 *Iuspatronatus successio fit in stirpes, non in capita.*
13 *Iuspatronatus an sit hæreditarium, vel gentilitium pendet ab obseruantia.*
14 *Obseruantia quomodo inducatur.*
15 *Obseruantia prodest in dubio, non autem si clarè constat de fundatione.*
16 *Vltimus status in beneficialibus est attendendus in dubio, non in claris.*
17 *Fundationis lex est seruanda, & ab ea non est recedendum.*
18 *Obseruantiæ argumentum non admittitur in claris.*
19 *Clausula: sicut accepimus: efficit, vt gratia Papæ debeat iustificari.*
20 *Iuspatronatus hæreditarium admittit etiam fœminas.*
21 *Iuspatronatus gentilitium admittit fœminas deficientibus masculis.*
22 *Iuspatronatus pro masculis tantum an admittat fœminas.*
23 *Descendētiam satis est probare ab eo, qui fuit in quasi possessione præsentandi.*
24 *Scripturæ plenè probant contra producentem.*
25 *Iuspatronatus est indiuiduum, & apud omnes in solidum.*
26 *Præsentandi commoditas est apud quemlibet patronum in solidum.*
27 *Iuspatronatus fit diuiduum per concursum patronorū in præsentando.*
38 *Actore non probante, reus absoluitur ex sola negatiua.*
29 *Iuspatronatus non transit in hæredem institutum in re certa, & quando.*
30 *Nemo dat, quod non habet.*
31 *Patronus debet probare se esse hæredem eius, qui dicitur fuisse patronus.*
32 *Filium se debet probare patroni, qui vult succedere in gentilitio.*
33 *Filiatio non probatur per legitimationem.*
34 *Legitimatio non habet effectum, nisi legitimatus probet se filium legitimantis.*
35 *Legitimatio non potest fieri ita, quod legitimatus non probet filiationem.*
36 *Spurius excluditur à Patronatu gentilitio.*
37 *Naturales quando succedant in Patronatu.*
38 *Legitimatus à Principe seculari an succedat in Patronatu.*
39 *Legitimatus filius Clerici an succedat in Patronatu, & alijs bonis.*
40 *Fœmina nupta extra familiā adhuc dicitur de familia.*
41 *Præsentatus à maiori parte dicitur habere consensum omnium.*
42 *Præsentari non potest Laicus.*

Ne scribam vanum, Duc pia
Virgo manum.

IN vna Corrigiensi Iurispatronatus pro verò habendum est attento tenore processus quod de anno 1639. de mense Maij vacauit Beneficium simplex S. Mariæ Magdalenæ in Villa Ardioni sub Cura S. Blasij ob mortem R. D. Iulii de Fraxetis Iurispatronatusque R. D. Io: Antonii Fraxeti, & eius *Fratrum, et hæredum, ac successorum in perpetuum*, propter quod D. Ioseph pater dicti R. D. Iulii sub die septima eiusdem Mensis præsentauit coram Ordinario Regii D. Tiburtiū alterum eius Filium superstitem, & proposita fuerunt ædicta in forma.

Verum in termino edicti comparuit Illustris D. Catherina de Fraxetis desponsata in domo illorum de Zanotis prætendens ad se spectare dictum Iuspatronatus, tanquam hæres descendens à quondam D. Io: Frācisco de Fraxetis, qui fuit in quasi possessione præsentandi, & mediante eius Procutarore vna cū alio D. Tiburtio q. Petri Antonii de Fraxetis (quem tamen non constat habere ius in dicto Patronatu) præsentauit ad dictum Beneficium R. D. Iosephum de Zanotis eius filiū sub die x. Maii, prædicti, sed prædictus D. Zanotus nolens progredi in Clericatu sub die 8. Iunii dicti anni renuntiauit dictæ præsentationi, & iuri suo.

Hinc dicta D. Catherina sub die 9. Iunii volens vti iure suo mediante eius Procuratore coram Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Episcopo præsentauit ad idem beneficium me Io: Baptistam Ciarlinium Vicarium Regii, & propositis ædictis in forma, eidem præsentationi consensit ille alius Tiburtius Fraxetus, qui præsentauerat etiam Zanotum, mediante eius Procuratore, vt in actis sub die prima Iulii 1639.

His stantibus cœptum disputari, ad quem pertineat dictum Iuspatronatus, & qui ex præsentatis sit præferendus. Vnde dictus D. Ioseph Fraxetus ad docendum, quod ipse sit patronus dicti Beneficii produxit die 31. Maii 1639. fundationem ex augumento dotis, & duas Datas, putans ex his satis verificari, quod ipse tāquam masculus de domo Fraxeta sit solus patronus, & quia est spurius ex soluta, & Clerico Rectore eiusdē beneficii produxit legitimationem Principis secularis, & natalium restitutionem, ex quibus credit satis verificatum esse Iuspatronatus ad sui fauorem.

Verumtamen ex iisdem iuribus, & scripturis satis constat, & concludenter resultat non ad dictum D. Iosephum, sed ad dictam D. Catherinam spectasse, & pertinere dictum Iuspatronatus: Nam ex dicta fundatione apparet dictum beneficium à principio fuisse liberum, & collatiuum, sed de anno 1505. sub die 14. Ian. factum esse patronatū ex augumento tertiæ partis fructuum auctoritate Legati Bononiæ ad instantiam, & requisitionem dicti Reu. D. Io: Antonii Fraxeti Rectoris tūc temporis eiusdem beneficii cum onere vltra augumentum dotis reparandi etiam Ecclesiam, & ædificia, quæ minabantur ruinam, propter quod auctoritate dicti Legati ab Executore deputato ad hoc, ab illo verificatis verificandis sub die 5. Iulij 1505. reseruatum fuit Iuspatronatus ad dictū beneficium dicto R. D. Io: Antonio, & *eius fratribus & eorum hæredibus, & successoribus in perpetuum* adeò, vt vacante illo possint idoneam personam Ordinario loci præsentare, vt in litteris fundationis

nis prædictæ de quibus in processu.
Ex quibus satis constat, quod dictum Iuspatronatus
non est gentilitium, aut familiare gentis Fraxetæ,
sed esse hæreditariũ, quia in eius fundatione nulla
1 fit mentio familiæ, vel gẽtis, aut domus, sed reser-
uatur pro hæredibus, & successoribus: ita *Viuian.
de Iurepatr. lib. 1. c. 3. num. 28. Ciarlin. contr. forens. 1.
num. 18. Ricc. de nouiss. probat Iurisp. resol. 233. num.
3. vers. Ioannes Aloysius*, adeò vt tanquam hæredi-
tarium ad extraneos etiam transire possit. *Lotter.
de re benef. lib. 2. qu. 11. num. 19. Barbos. de off. Episc. p.
3. alleg. 71. num. 3. & de vniuers. iur. Eccles. p. 3. c. 12.
num. 20. Viuian. d. tract. de Iurep. lib. 4. post cap. 2. num.*
21. vbi dicit, quod verba: pro hæredibus, & suc-
2 cessoribus in materia Iurispatronatus compræ-
hendunt etiam extraneos, & testatur de commu-
ni, & quod Rota pluries approbauit hanc opinio-
nem.
Hæc autem adeò vera sunt, vt etiam si versaremur
in dubio, an Iuspatronatus prædictum sit gentili-
tium, vel hæreditarium, adhuc præsumatur esse
3 hæreditarium, & ad extraneos transitorium. *Fa-
rinac. decis. 482. nu. 2. & decis. 675. nu. 1. p. 1. Ciarlin.
d. contr. 1. num. 19. Viuian. de Iurepatr. lib. 4. c. 2. nu. 4.
& apud eum Rota decis. 23. nu. 7. Ricc. de nouiss. prob.
Iurisp. resol. 173. num. 2. & resol. 180. num. 4. & resol.
223. num. 3. Melchior. Lotter. de re benef. lib. 2. qu. 11.
num. 20. Barbos. de vniuers. iur. Eccl. lib. 3. c. 12. nu. 20.
23. Rota diuers. decis. 289. nu. 1. p. 5.* & ratio est, quia
Iuspatronatus de sui natura est transitorium ad
quoscumque hæredes etiam extraneos, nisi aliud
expressè disponatur. *Seraph. decis. 364. numer. 3. &
decis. 378. num. 1. & decis. 456. num. 1. Viuian. de Iu-
repatr. d. lib. 14. post cap. 2. num. 20. & apud eum Rota
decis. 41. num. 1. Melchior. Lotter. de re benef. d. lib. 2.
qu. 11. num. 19. Barbos. d. c. 12. num. 220. Rota diuers.
decis. 175. num. 3. & decis. 289. nu. 5. p. 5. Ciarlin. dict.
contr. 1. num. 20. 23.* & propterea qui dicit Patro-
natum esse gentilitium, cum habeat contra se iu-
4 ris præsumptionem, debet suam intẽtionem ple-
nè probare. *Rot. diuers. decis. 336. numer. 3. p. 5.* Cum
igitur hic ex fundatione satis cõstet Patronatum
5 esse hæreditarium, solum querendum est, quinam
sint hæredes, & successores, vt inquit *Ricc. d. resol.
233. num. 3. vers. erit tantum.*
Nec prædictis obstant quædam verba Io: Francisci
Fraxeti enunciatiua prolata in eius testamento
facto de anno 1565. die 25. Nouembris, dum dixit
expensos fuisse scutos 70. in litigando dictum be-
neficium, & in probando illud fuisse, & esse Ius-
patronatus domus Fraxetorum: Nam responde-
tur, quod hæc verba non mutant statum benefi-
cium, nec faciunt beneficium de hæreditario gẽ-
tilitium, quia dictus Testator per hanc enuntia-
tiuam noluit talem mutationem inducere, sed tã-
tum innuere, quod beneficium non erat liberum,
prout in dicta lite prætẽdebatur, sed Patronatum,
& verbum domus non excludit qualitatem hære-
ditariam, quia vulgò solent homines Iurapatro-
6 natus hæreditaria appellare Iurapatronatus do-
mus, donec in familia remanent, verba, enim te-
7 statorum debent intelligi secundum subiectam
materiam, *l. si vno, ff. locat.* & secundum commu-
nem vsum loquendi, *l. librorum, §. quod tamen, vbi
Bart. de leg. 3.* vt ad rem inquit *Melchior Lotter. de
re benef. lib. 2. qu. 11. 49. 50.* vbi etiam dicit, quod
8 plerumque fundatores vtuntur in his improprio
modo loquendi, vnde cum secundum subiectam
materiam hic ageretur de Iurepatronatu hæredi-
tario ex fundatione, præsumendum est dictum
D. Io: Franciscum intellexisse dictum Iuspatro-
natus esse domus suæ, sed cum qualitate hæredi-
taria, de qua in fundatione.
Secundò respondetur quod hæc verba tanquam e-
nunciatiua nõ probant, nisi iustificentur ex actis,
9 si enim sententia non probat, nisi ex actis fuerit
iustificata, vt per *Ricc. in prax. for. Eccl. resol. 132.
sub num. 6. p. & de nouiss. prob. iurisp. resol. 126. nu. 1.
& resol. 233. sub num. 1. vers. nec refert. Farin. decis.
639. num. 4. p. 2. & decis. posthum. 500. num. 2. part. 2.*
quantò magis enuntiatiua super lite oportebit
verificari ex actis, quibus exhibitis constabit litẽ
non fuisse agitatam super qualitate Iurispatro-
natus hæreditaria, vel gentilitia, sed an beneficiũ
esset liberum, vel patronale.
Tertiò respondetur, quod talis enuntiatiua nihil
probat, quia est vnica, etenim quando non su-
10 mus in antiquis, vnica enunciatiua non probat,
etiam si sit Papæ, vt ex *Aret. in c. cum causa, num.
22. in fin. versic. debet etiam de probat.* dixit *Rota di-
uers. decis. 185. num. 1. 2. & decis. 388. num. 1. 2. p. 1. &
decis. 389. num. 1. p. 2. Rota apud Viuian. de Iurepatr.
decis. 25. num. 10.* vbi loquitur etiam de enuntiati-
ua Papæ, *& decis. 74. num. 3.* hic autem non versa-
mur in antiquis, quia ad finem, vt enunciatiuæ
Instrumentorum probent, debent esse saltem cẽ-
11 tum annorum iuxta opinionem Rotæ, vt docet
*Marescot. var. resol. lib. c. 70. num. 6. 7. Coccin. decis. 79.
nu. 8. 9. Viuian. de Iurepatr. lib. xi. c. 5. nu. 33. & nu. 37.
Farin. decis. 694. nu. 2. p. 2.*
Quartò respondetur, quod ex obseruantia potius
colligitur Iuspatronatus huiusmodi fuisse habi-
12 tum tanquam hæreditarium, nam in Patronatu
hæreditario succeditur in stirpes, in gentilitio ve-
rò in capita. *Clem. plures, 2. vbi DD. de Iurepatr. Ga-
briel. cons. 196. nu. 3. lib. 2. Ricc. d. tract. resol. 180. num.
1. Lotter. d. lib. 2. cap. 11. num. 126. Viuian. de Iurepa-
tr. lib. 14. post c. 2. num. 63.* hic autem præsentatio-
nes, quæ habentur in processu sunt factæ potius
iuxta successionem in stirpes, quam in capita, vt
inferius videbimus; ergo &c.
Quintò respondetur, quod licet dici soleat pendere
ab obseruantia, an Iuspatronatus sit hæredita-
13 rium, vel gentilitium, vt per *Gratian. disc. 521. nu.
18. 19. Viuian. de Iurepatr. lib. 4. cap. 2. nu. 13.* tamen
ex verbis prædictis enuntiatiuis non induci ali-
quam obseruantiam, quæ non est contenta ver-
14 bis, sed requirit factum, & effectum, imò debet
constare ex actibus multiplicatis, & ab eis pro-
bari. *Seraph. decis. 1025. nu. 11. 12.* vbi etiam dicit,
quod istæ enuntiatiuæ non inducunt dispositio-
nem: sed hic non constat in effectu ita obserua-
tum esse, ergo &c.
Sextò respondetur, quod fortè verba enuntiatiua
essent digna aliqua consideratione, & obseruan-
tia operaretur multum pro Iurepatronatu genti-
litio,

litio, quatenus pro tali habitum eſset, ſi non con-
15 ſtaret clarè ex fundatione fuiſſe hereditarium, & res eſſet dubia, & ambigua ad *tex. in l. quadam, de reb. dub. Bart. conſil. 59. num. 6. Aret. conſil. 115. nu. 2. Caſtr. conſil. 347. num. 4. lib. 1.* dixit in terminis. *Hier. Gabr. conſ. 196. num. 6. lib. 2.* vbi docuit obſeruantiā ſatis operari, ſi dubia res eſt, & in ijſdem terminis idē ſentire videtur Rota apud *Seraph. deciſ. 1410. num. 16. Rota diuerſ. 39. num. 11. p. 2. & deciſ. 238. nu. 3. 4. p. 5. Farin. deciſ. 126. num. 3. & deciſ. 216. num. 4. p. 2.* vbi docent etiam, quod licet vltimus ſtatus
16 in beneficialibus ſit attendendus, tamen id procedit in re dubia, ſecus ſi conſtet de anteriori ſtatu, & ideò cum hic ex fundatione clarè liqueat Iuſpatronatus eſſe hæreditarium, non eſt recurrendum ad verba enunciatiua, neque ad obſeruātiam, ſed lex fundationis ſeruanda eſt, & ab eius
17 tenore non eſt recedendum. *Viuian. de Iurepatr. lib. 4. c. 2. num. 3. & cap. 4. nu. 67. Ricc. de nouiſs. prob. Iuriſp. reſol. 174. num. 1. Farin. deciſ. 112. nu. 3. 5. p. 1.* Et propterea etiam ſi fuiſſet aliquando habitum pro gentilitio (ceſſante conuentione) tamen cum ex fundatione appareat hæreditatium, pro tali habendum eſt, tum quia concurrit præſumptio iuris, quod ſit tale. *Rota diuerſ. deciſ. 336. num. 4. 5. 6. 7. p. 5.* tum quia in claris non admittitur argu-
18 mentum ab obſeruantia. *Rota diuerſ. deciſ. 39. nu. 11. p. 2.*

Minus obſtat enuntiatiua *Papæ, de qua in Bulla Pauli V. dat. 4. Idus Septembris* 1604. occaſione reſignationis dicti benef. factæ, vt in actis, in qua habetur enunciatiua Pontificis dicentis dictum beneficium eſſe de Iurepatronatus Laicorum, videlicet familiæ illorum de Fraxetis: quia Pontifex noluit per hæc verba mutare ſtatum beneficij, ſed enuntiauit quod ſibi à partibus fuit narratum, prout apparet ex clauſula illa: ſicut accepimus: poſita in dicta Bulla, quæ efficit, vt gratia facta ad par-
19 tis inſtantiam debeat iuſtificari, licet ſecus ſit in gratia motus proprij: ſic *Achil. deciſ. 10. num. 1. 2. 3. de probat. Put. deciſ. 100. lib. 3. Seraph. deciſ. 1371. n. 4. Rota diuerſ. deciſ. 447. num. 1. 2. p. 1. Mart. de clauſ. p. 1. clauſ. 138.* vbi dicit, quod clauſula: ſicut accepimus: in gratia motu proprio non requirit iuſtificationem, ſecus in gratia ad ſupplicationem: & hoc idem probat *Barboſ. in tract. de clauſ. vſufrequent. clauſ.* 148. vbi multos allegat: Sed ſic eſt, quod gratia Pauli V. fuit conceſſa ad partis inſtātiam, ergo non poteſt fieri fundamentum ſuper illa enuntiatiua, niſi iuſtificetur, ſed iuſtificatio reſultat ex fundatione, quæ probat Iuſpatronatus eſſe hæreditarium, ergo pro gentilitio non poteſt haberi, & ſic dicta D. Catherina iure hæreditario potuit ſuccedere in eo.

Nec eſt curandum, quod dicta D. Catherina Fraxeta ſit fœmina, quia fundatio dicti Patronatus non excludit fęminas, nec vocat maſculos, ſed hæredes, & ſucceſſores, vt vidimus, & per conſequens Iuſpatronatus eſt hæreditarium, in quo admittū-
20 tur etiam fœminæ tā per ſe, quam vnà cum maſculis, dummodo ſint hæredes, & hoc admittunt omnes. *Abb. in c. 1. num. 3. de Iurepatr. Roch. de Iurep. verb. Ipſe, vel is, q. 6. Lambert. eod. tract. 2. p. 1. li. q. 2. art. 14. Dec. conſ. 127. num. 3. in fin. Pariſ. conſ. 48. num. 5. lib. 4. Rol. conſil. 47. num. 7. libr. 1. Burat. deciſ. 183. ſub num. 1. Garc. de benef. p. 5. c. 9. num. 143. Viuian. de Iurepatr. p. 1. lib. 2. c. 6. numer. 5. & apud eum Rota deciſ. 41. num. 2. Melchior. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 11. numer. 25. Ricc. de nouiſs. prob. Iuriſp. reſol. 160. num. 5. & reſol. 175. ſub numer. 2. verſ. regulariter,* vbi quod ita cenſuit Rota in vna Tudertina Iuſp. 23. Martij 1588. coram Penia: imò etiam ſi Patronatus eſset gentilitius, adhuc fœmina admittere-
21 tur deficientibus maſculis legitimis ſucceſsoribus, maximè ſi non ſit expreſsè excluſa. *Molin. de primog. hiſp. lib. 3. c. 4. num. 4. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 5. num. 1. verſ. rurſus ſeptimo. Garc. de benef. d. c. 9. nu. 143. pulchrè Viuian. de Iurep. lib. 2. c. 6. num. 6. & Rota apud eum deciſ. 69. nu.* 3. & pulchrè ſic cenſuit etiam Rota in vna Regiēs. Iuriſp. 27. Aprilis 1640. coram Ghiſilerio, vbi tenuit, quod etiam ſi Iuſ-
22 patronatus eſset pro maſculis tantum, tamen deficientibus illis fęmina ſuccederet, quia illa taxatiua intelligitur exiſtentibus maſculis: hinc autem deſunt maſculi legitimi, ergo &c.

Neque dicta D. Catherina habet neceſse probare, quod deſcendat à primo fundatore, quia ſufficit, ſi oſtendat ſuam deſcendentiam ab eo, qui fuit a-
23 lias in quaſi poſseſſione præſentandi, & eius præſentatio habuit effectum, vt poſt *Zecch. de benef. & penſ. c. 12. num. 51. Rot. apud Farin. deciſ. 146. num. 2. & deciſ. 274. num. 8. p. 2. Ludouiſ. deciſ. 452. n. 17. Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 349. nu. 6. Viuian. de Iurepatr. p. 2. lib. 11. c. 5. num. 101. Ricc. de nouiſs. Iuriſp. prob. reſol. 151. num. 1. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 11. num. 114. 115. & ſeqq. & nouiſs. Rot. in dicta Regien. Iuriſp. 27. Aprilis 1640. coram Ghiſilerio in fin.*

Vnde reſtat ſolum videre, quis fuerit in quaſi poſseſſione præſentandi, & cum effectu. Et ſanè ex ſcripturis per dictum D. Ioſephum productis, quæ contra eum plenè probant vulg. *l. cum Præcum, C. de liber. cauſ.* ſatis conſtat de anno 1565. die 10. Februarij, Ioannem Franciſcum, & Iulium Cæſarem de Fraxetis mediante Procuratore in ſtirpes præſentaſse cum effectu ad dictum beneficium coram Epiſcopo Regij R. D. Tiburtium de Fraxetis, qui obtinuit illud, & pacificè poſsedit vſq; quo illud reſignauit, & eſt ille, qui dicitur pater dicti D. Ioſephi.

Mortuus eſt Iulius Cęſar, nec apparet extare quemquam ab eo deſcendentem, vel ab eo cauſam habentem, & remanſit dictus D. Ioannes Franciſcus, à quo tam dicta D. Catherina, quam dictus D. Ioſeph originem trahere prætendunt, ſi quidem ipſe habuit quatuor filios. s. Hieronimum, Federicum, & Quirinum patrem dictæ D. Catherinæ, nec non & dictum R. D. Tiburtium aſsertum patrem dicti D. Ioſeph, vt apparet ex teſtamento eiuſdem D. Io: Franciſci facto ſub die 25. Nouembris 1565. in quo dictum R. D. Tiburtium hæredem inſtituit in ſcutis 200. & alijs ſcutis 70. in litigando dictum Beneficium expenſis ſic aſsentiente eodem R. D. Tiburtio, hæredes vero vniuerſales reliquit dd. DD. Hieronimum, Federicum, & Quirinum, & caſu quo linea dd. trium filiorum ſuorum extingueretur, tunc ſubſtituit, &

hære-

hæredes fecit *fœminas proximiores* dicti testatoris descendentes ex linea masculina dd. trium suorum filiorum in stirpes, vt in dicto testamento, de quo in actis.

Deficientibus autem dd. Hieronymo, & Federico, dictus D. Quirinus superstes fecit testamentum sub die 21. Iulij 1607. in quo instituit hæredes vniuersales dictam D. Catherinam, & Agnetem eius filias, vt in actis; & dicta D. Agnes decessit relicto vnico filio, cui morienti sine filijs, substituit dictam D. Catherinam, venitque casus substitutionis adeò, vt ex linea dd. trium filiorum Io: Francisci remanserit sola dicta D. Catherina cum titulo hæreditario tam vigore testamenti dicti D. Io: Francisci, qui vltimo loco vocauit fœminas, quam dicti D. Quirini, qui eam hæredem instituit, & de natiuitate, & morte prædictarum personarum satis constat in processu ex fide Curati.

Hinc facilè cognoscimus dictam D. Catherinam solam esse patronam dicti beneficij tanquam hæres, & descendens à dicto D. Io: Francisco, & sic præsentatus ab ea est præferendus omnibus, nec est anxiè discutiendum, an habeat ipsa omnia vota, & voces omnium tum ex prædictis, tum quia nulla persona descendens cum titulo hæreditario à tribus illis filijs Io: Francisci concurrit cum ea in præsentando, & ideò cum Iuspatrona-
25 tus sit indiuiduum, & apud quemlibet ex patronis maneat insolidum, vt per *text. in capit. 2. vbi Abb. numer. 6. de Iurepatr. Crescen. de Iurepat. decis. 2. Gure. de benef. p. 5. cap. 1. numer. 591. ad fin. Viuian. de Iurepatr. p. 1. lib. 1. cap. 2. num. 7. & libr. 4. cap. 2. num. 75. & Rota apud eum decis. 76. numer. 2. & Melchior. Lotter. de re benef. libr. 2. quæst. 3. numer. trigesimoprimo, trigesimosecundo, & q. 11. num. 131.* vbi pulchrè dicit, quod in vnoquoque patrono est solidum, &
26 integrum ius, & integer vsus, & commoditas præstandi adeò, vt non ægeat iure accrescendi, vel non decrescédi, non tamen officit alteri idem ius habenti, sequitur exinde, quod si vnus patronus solus præsentat, & cæteri abstineant à præsentando, valet illius præsentatio, ac si præsentatus omnia vota haberet, quia Iuspatronatus in sub-
27 stantia est indiuiduum, & tantum fit diuiduum per præsentationem, & quoad commoditatem præsentandi, ad *tex. in cap. prudentiam, in princ. de off. delegat. Card. in Clem. plures num. 3. vers. quiu vero, de Iurepatr. Bald. in cap. quanto, sub num. 3. vers. sed tamen aduerto, eod. Viuian. d. lib. 1. cap. 2. nu. septimo, vers. sed est diuiduum. Melchior. Lotter. de re benef. d. lib. 2. q. 33. num. 33. Ciarlin. d. contr. 1. numer. 98. 99.* Sed hic nullus ex tribus filijs prædictis Io: Francisci, vel descendentium ab eis præsentauit, quia nō extant, ergo præsentatio dictæ D. Catherinæ est valida, & admittenda.

Et quamuis hæc sufficiant ad sustinendam præsentationem dictæ D. Catherinæ, & manutenendum dictum Ciarlinium ab ea præsentatum in sua possessione ex eo solum, quod dictus D. Ioseph non ostendit, quomodo huc intrauerit, quia actore
28 non probante, reus absoluitur, etiamsi nihil præstiterit, ex sola negatiua iurium actoris ad *text. in l. qui accusare, vbi DD. C. de eden. Portius in tract. de manutenend. obser. 1. numer. 16. 17. 18. & Rota apud eundem decis. 249. nu. 8.* vbi docet solam possessionem sufficere reo pro sua defensione, nihilominus non est difficile probare nullum ius dicto D. Ioseph competere, siue dicamus dictum Iuspatronatus esse hæreditarium, siue familiare suę gentis.

Nam cum ipse D. Ioseph prætendat habere originē ab eodem D. Io: Francisco Fraxeto eo, quod asserat se esse filium dicti R. D. Tiburtij, qui fuit vnus ex filijs eiusdem D. Io: Francisci, hoc solum sufficit ad eum excludendum à dicto Patronatu hæreditario, si quidem dictus R. D. Tiburtius Rector dicti beneficij non fuit vnus ex hæredibus vniuersalibus dicti D. Io: Francisci, quia ab eo fuit institutus tantum in scutis 200. & alijs scutis 70. expensis in litigando dictum beneficium, & propterea non habuit ius in dicto Patronatu, quia Iuspatronatus Ecclesiasticum non transit ad hæredem, etiam si sit filius, in re certa institutum, dato alio
29 hærede vniuersali: quia oportet cum vniuersitate bonorum esse vocatum, sic concludunt omnes per *text. in c. cum seculum, vbi DD. de Iurepatr. Rota apud Viuian. eod. tract. decis. 24. num. 2. Ricc. de nouiss. prob. Iurisp. resol. 175. sub nu. 2. in fin. vers. nec transit. Melchior. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 11. num. 8. Ciarlin. d. contr. 1. nu. 4. & n. 39.* vbi alij adducuntur. Si ergo dictus R. D. Tiburtius non habuit ius, aut partem in d. Patronatu, non potuit illud transmittere in
30 dictum D. Ioseph ab eo causam habentem, quia nemo dat quod non habet, *l. si filius C. de donat. l. obseruare, in fin. de off. procons. c. quando de consecrat. dist. 4.* & multò magis excludēdus est d. D. Ioseph,
31 quia nec probauit se fuisse hæredem dicti D. Tiburtij, quod tamen probare debebat. *Viuian. de Iurepatr. li. 4. c. 2. n. 3. vers. dummodò. Ricc. d. tract. resol. 174. sub nu. 1.*

Sin dictus D. Ioseph putet dictum Patronatum esse gentilitium (quod ipse probare debet *Rota diuers. decis. 336. nu. 3. p. 5.*) adhuc ab eo venit excludendus, quia dato etiam, & nō concesso, quod dictus R. D. Tiburtius haberet ius aliquod, aut vocem in dicto Patronatu, adhuc tamen dictus D. Ioseph non admitteretur, nisi probaret concludenter se
32 fuisse filium dicti R. D. Tiburtij, quia hoc est fundamentum suæ intentionis. *Paris. cons. 12. nu. 240. lib. 2. Bursat. consil. 88. nu. 5. Ludouis. decis. 223. nu. 2. 3. Mascbard. de probat. concl. 786. num. 2. 3. 4. 5. vers. verior. Peregr. de fideicom. art. 2. num. 19.* & ita censuit Rota in vna Regien. Iurispatr. 18. Martij 1639. coram Pancirolo.

Nec obstat legitimatio dicti D. Ioseph facta à Comite auctoritate Imperiali, in qua dicitur illum fuisse filium dicti R. D. Tiburtij, quia assertio patris, vel legitimantis facta in legitimatione non
33 probat filiationem, nisi aliunde iustificetur, etiamsi legitimatus hæres instituatur vti filius, vt per *Bald. consil. 373. num. 4. vers. sed respondetur lib. 1. Barbat. consil. 27. lib. 1. Signorol. consil. 184. num. 1. benè Paris. consil. 10. num. 21. & consil. 12. num. 227. lib. 2. Menoch. consil. 581. num. 4. & consil. 101. n. 38. Fusar. de subst. 408. num. 180.* & dixit Rota in dicta Regien. Iurisp. 18. Martij 1639. coram Pancirolo, adeò

adeò vt legitimatio non prius habeat effectum,
quam legitimatus probet ſe eſſe filium legitimã-
tis. *Rol.conſil.89.numer.39.libr.1. Menoch. d.conſil.*
581.numer.4.Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.11.
tit.10.num.32.Cyriac.contr.iur.236.numer.11.lib.2.
Ludouiſ.d.deciſ.223.numer.1.2. in tantùm, quod in
35 legitimatione non poſſit poni clauſula, quod le-
gitimatus non teneatur probare filiationem. *Pe-*
regr.de fideicom.art.23.num.trigeſimooctauo.Gratian.
diſc.744.num.6.Lup.de illegitim.& nat.reſt.comm.3.
§.5.num.11.

Et cum dictus D.Ioſeph non probauerit filiationem
non poteſt iuuari beneficio legitimationis; ſed
dato etiam quod probaret ſe eſſe filium dicti R.
D.Tiburtij, tamen cum ſit ſpurius natus ex coitu
damnato Clerici beneficiati cum ſoluta, non po-
36 teſt ſuccedere in Patronatu gentilitio, & familiæ,
& ſecundum omnes excluditur. *Roch. de Iurepatr.*
verb.competens,num.10. verſ. hanc tamen. Lambert.
eod.tract.lib.1.part.2.quæſt.2.princ.art.27. num.2.3.
Garc.de beneſ.p.7.c.15.num.36.37.38. Gratian. diſc.
218.num.14.15.Peregrin.de fideicom. art.22.nu. 81.
& num.83.verſ. ſed contra,& art.28.nu.44. Viuian.
de Iurepatr.lib.4.cap.2.num.65. 68.in fin. Et quam-
37 uis naturales ſimpliciter admittantur ad Iuſpa-
tronatus deficientibus legitimis, tamen ſecus eſt
in ſpurijs natis ex damnato coitu, quia hi non
ſuccedunt in eo, etiamſi deficiant legitimi, quia
ſunt incapaces, vt benè dixit *Garc.de beneſ.p.7.cap.*
15.num.46.verſ.& hic etiam ad rem *Menoch. d.con-*
ſil.285.num.12. Et maximè quando deſcẽdentes,
ſeu familiares sũt vocati per verba ciuilia, ſcilicet
domus,& familiæ, quia tunc etiam deficientibus
legitimis non ſuccedunt ſpurij. *Cyriac. contr. iur.*
472.num.9.10.lib.3.

Neque dictum Ioſephum in hoc releuat dicta legi-
timatio, tum quia legitimans non poterat legi-
timare in præiudicium filiorum,& deſcendẽtium
& hæredum legitimorum, & naturalium, vt legi-
38 tur in eius priuilegio, tum quia legitimatus à
Principe ſæculari non ſuccedit in Iurepatronatu
Eccleſiaſtico familiari, ſeu gentilitio, vt per *Bald.*
d.conſil.373.num.4.verſ.ſed reſpondetur, lib.1.quem
ſequi videtur Rota in illa Regien. Iuriſpat.18. Mar-
tij 1639. coram Paneirolo, & ſic tenet *Gabriel.*
195.num.6.7.lib.1.Melchior.Lotter.de re beneſ. lib.2.
*q.11.num.139.*vnde dictus D.Ioſeph etiam legiti-
matus non poſſet ſuccedere in d.Patronatu, etiãſi
eſſet gentilitium.

Sed neque ſi eſſet hæreditarium, pro vt eſt vere, tum
quia illud non erat apud eius patrem, tum quia
etiamſi fuiſſet, nihilominus dictus D.Ioſeph tan-
quam natus ex Clerico beneficiato eſt ſpurius, &
incapax ſucceſſionis paternæ etiam quoad patri-
monialia bona, non obſtante, quod ſit legitima-
39 tus, etiamſi fuiſſet procreatus à dicto eius patre
in ſtatu ſæculari, adeò vt nihil ei proſit legitima-
tio, vt ſanciuit *Pius V.in ſua Conſtitutione incip.Quæ*
in Eccleſiaſtico. Dat.6. Cal.Febr.1567. & ab eo am-
pliata, & declarata ſub die 5. Martij 1572. vt in
Bullario *fol. 324. 325.* & hæc traduntur etiam à
Rota diuerſ.deciſ.214.numer.4.part.2.Gabriel.conſil.
83.numer.11.12.13.14.& conſil.84. numer.58. 59.
60.lib.2.Menoch.conſil.511.num. 6. 7. Lup.de illegi-
tim. comm.1.§.4.num.10.& com.3.§.2.numer.ſexa-
geſimoquinto,& §.3.num.44.Giouagn.conſil.37.num.
8.9.10.lib.2.Cyriac.contr.iur.472. numer.5.6.libr.3.
vbi tales ſpurios etiam legitimatos excludit, &
dicta Bulla tollit omnem dubitationem, & pro-
cedit non ſolum in filijs Presbiterorum, ſed etiam
Clericorum, quia comprehendit etiam ſpurios,
quos Eccleſiaſtici procreauerunt in ſtatu Secula-
ri, vt legitur in ea.

Ex his ſatis liquet dictum D.Ioſeph excluſum rema-
nere à dicto Patronatu, ſiue ſit gentilitius, ſiue
hæreditarius, & quatenus poſſet habere in eo ali-
quam vocem, non poſſet habere, niſi vnam ex
quatuor vocibus, quia dicta D.Catherina habet
iura, & vota dd.trium filiorum Io:Franciſci cum
hæreditate ad eam peruenta, vt vidimus, & ipſa
40 quoque de domo, & ſtirpe illorum de Fraxetis
dici poteſt etiam ſi ſit nupta in alia familia, vt
per *Melchior.Lotter.de re beneſ.lib.2.q.11.numer.82.*
83. 84. 85. vbi alios allegat, dictus autem D.Io-
ſeph tanquam ſuccedens vni tantum ex quatuor
filijs dicti D. Io:Franciſci non poteſt habere, niſi
quartam vocem, ſeu quartam partem vnius vo-
cis, & ideò in concurſu cum dicta D.Catherina,
quæ habet tres voces, ſeu tres partes vnius vocis,
nihil facere poteſt, quia attenditur maior pars
adeò, vt præſentatus à maiori parte dicatur ha-
41 bere conſenſum omnium. *Melchior.Lotter.d.tract.*
lib.2.q.11.num.136. & ſic præſentatus à dicta D.
Catherina eſt præferendus præſentato à D.Io-
ſeph.

Sin loquimur de perſona ipſius præſentati à dicto
D.Ioſeph, ſatis conſtat ipſum quoque eſſe inca-
pacem, & inhabilem ad dictum beneficium, quia
quando fuit præſentatus erat Laicus, nec erat ini-
tiatus ſaltem prima tonſura, quæ requiritur tem-
42 pore præſentationis, & quod præſentatus ince-
dat in habitu, & tonſura, alioquin præſentatio eſt
inualida. *Lambert.de iur.patr.lib.2.part.1. quæſt.7.*
princip.art. 7. num.2.& ſeqq. & numer.7.& art.29.
num.4.in fin.Barboſ.de off.Epiſc.alleg.72.num.73.77.
78.p.3.Ciarlin.d.controu.1.numer.103. Rota diuerſ.
deciſ.69.lib.1.part.3.Mar.Antonin.var.reſol. libr.1.
reſol.19.numer.primò. Viuian.de Iurepatr. lib.6.cap.
1.num.6.7.Melchior.Lotter.d.lib.2.q.47.num.92.94.
95. vbi dicit, quod tota vis conſiſtit in eo mo-
mento, quo actus applicatur perſonæ, & quod tẽ-
pore præſentationis requiritur, quod præſentatus
ſit Clericus,& allegat multas Rotæ deciſio-
nes; Cum ergo dictus R. D.Tiburtius
eſſet inhabilis tempore præſen-
tationis, iuremeritò repel-
lendus eſt, & inſtituen-
dus ille, qui erat
habilis. Et ita
&c.

EPITOME.

Iudex Laicus an possit in Ecclesia ligare, vel compeditare reum in casibus exceptis, ne aufugiat, donec cognoscatur, an fruatur immunitate Ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Laicus excommunicatus est contraueniendo immunitati Ecclesiæ.*
2 *Bulla Gregoriana de immunitate Eccl. vbi habeatur.*
3 *Bulla Gregoriana vbique locorum ligat.*
4 *Bulla Gregoriana est in viridi obseruantia.*
5 *Delinquens in Ecclesia non gaudet eius immunitate.*
6 *Iudex secularis de consuetudine potest ligare reum in Ecclesia donec, &c.*
7 *Reus in casibus exceptis stante timore fuga quomodo abducatur ab Ecclesia.*
8 *Immunitate Ecclesiæ priuatur solum occidens, vel mutilans in Ecclesia, vel Cæmiterio.*
9 *Delinquens in Ecclesia, vel Cæmiterio quando gaudeat immunitate.*
10 *Bulla Gregoriana non est trahenda ad casus in ea non expressos.*
11 *Reus non priuatur immunitate, nisi homicidium faciat in Ecclesia, vel Cæmiterio.*
12 *Delinquens in Ecclesia à quo sit puniendus.*
13 *Immunitate an priuetur delinquens penes Ecclesiam.*
14 *Delinquens sub spe immunitatis an ea gaudeat.*
15 *Delinquens, & homicidium faciens in Sacristia an gaudeat immunitate.*
16 *Immunitate gaudet homicida delinquens extra muros Cæmiterij.*
17 *Immunitatem Ecclesiæ violat Iudex Laicus ligans reum in Ecclesia.*
18 *Iudex Laicus de consuetudine solet ligare reos in Ecclesia in casibus exceptis.*
19 *Consuetudo est quid facti, & non præsumitur, nisi probetur.*
20 *Doctoribus de consuetudine testantibus non creditur, nisi respectu loci, vbi versati sunt.*
21 *Reus à quo Iudice possit in Ecclesia ligari.*
22 *Ecclesiastici non debent adiuuare reos, vt fugiant ab Ecclesia.*
23 *Iudex Laicus de licentia Episcopi potest reum in Ecclesia compeditare.*
24 *Bulla Gregoriana tollit consuetudines contrarias.*
25 *Consuetudo contraria immunitati Ecclesiæ, vt inualida.*
26 *Reo in Ecclesiam confugiente, quid faciendum pro eo extrahendo.*
27 *Iudici sæculari licet reum in Ecclesia obsidere extra locum sacrum, & quomodo.*
28 *Clarus reprobatur in materia immunitatis Ecclesiæ.*
29 *Ecclesiæ existens non debet molestari.*
30 *Reus existens in Ecclesia potest liberè exire ad exonerandum corpus.*
31 *Reus in Ecclesia non potest compeditari à Iudice Laico.*
32 *Iudex Ecclesiasticus potest reum in Ecclesia custodire, & ligare.*
33 *Immunitas quomodo violetur, si reus in Ecclesia compeditetur.*
34 *Fuga rei in Ecclesia existentis quomodo prouideatur.*
35 *Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.*
36 *Cum de vno quærimus, cætera supponuntur habilia.*
37 *Iudex sæcularis non potest sib Ecclesia reum extrahere, etiam si notoriè non gauderet illius immunitate.*
38 *Laicus non potest Iurisdictionem in Ecclesia exercere.*
39 *Processus sæcularis an probet in foro Ecclesiæ.*
40 *Iudex Ecclesiæ non tenetur, nec potest stare processui Iudicis Laici.*
41 *Episcopus quando possit stare processu Iudicis sæcularis ante controuersiam.*
42 *Attentans aliquid contra immunitatem Eccl. est excommunicatus.*
43 *Compeditans reum in Ecclesia incurrit excommunicationem.*
44 *Romæ quid factum sit, non inspicitur, sed quid fieri debuit.*
45 *Pontifici Maximo omnes Christiani obedire debent.*
46 *Consuetudo contra libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam non est attendenda.*
47 *Consuetudo mala non est consuetudo, sed frequentia peccandi.*
48 *Bulla Cœnæ Domini tollit consuetudines.*
49 *Extensio fit ex identitate rationis.*
50 *Extensio non est, quando aliquid comprehenditur sub generalitate verborum.*
51 *Expressum dicitur, quod continetur sub generalitate verborum.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOn obstantibus deductis subtiliter per Excellentissimum D. Zanachium Aduocatum Serenissimæ Cameræ Ducalis Mantuæ, Iuris esse censeo D. Commissariqm Gonzagæ, & eius homines, & executores incurisse in excommunicationem, & alias pœnas ob violatam Immunitatem, & turbatam Iurisdictionem Ecclesiasticam: Siquidem ex actis Curiæ Episcopalis Regij satis constat quodam die festo post vesperas multis Congregatis in Carobio, vt dicunt, loci Moiæ, occasione cuiusdam Canis venatorij ortam fuisse rixam inter Reuerendos Iacobum Orsolinum ex vna, & Ioannem Bertazzonum ex altera, & dum verbis altercabantur, superuenisse Paulum dicti Bertazzoni Fratrem cum sclopo irruentem aduersus d. Reu. Iacobum, cui tamquam mediator se opponens Petrus Bacchius nitebatur eum auertere, ne offenderet dictum Orsolinum, quod Paulus ægrè ferens, iramque vertens aduersus d. Petrum, cum eo dimicare cœpit, sclopis se mutuò vrgendo, & in eo calore peruenerunt vsque ad muros Cœmeterij Parochialis Ecclesiæ d. loci, vbi Petrus exploso eius sclopo interfecit d. Paulum, qui sta-

tim expirauit, nulla recepta iniuria à ſclopo dicti
Pauli, ſiue caſu, ſiue ſtudioſè pater exploſi; quo
facto d.Petrus inſequente d.Pauli fratre, ad Eccle-
ſiam d.loci ſi recepit, qua circumdata à milti-
bus, d.Gonzagæ Commiſſarius de facto certiora-
tus miſit homines, & milites, qui de eius manda-
to, vt dixerunt, Eccleſiam ingreſſi, d.Petrum èla-
mantem ab Altari Santiſs.auulſerunt, & in Eccle-
ſia prædicta ſtatim ligauerunt cuſtodibus in eadẽ
Eccleſia poſitis, & nocte aduenlente d.Commiſ-
ſarius miſit alios executores, qui fortius d.Petrũ
ligauerunt, & in compedibus poſuerunt, reclamã-
te Rectore de iniuria facta Eccleſiæ, & procedẽ-
te nocte, cuſtodibuſque negligentibus, ſeù fortè
coſpirantibus d.Petrus ligatus, & omni auxilio
deſtitutus ſclopo per feneſtram exploſo, fuit in
ipſa Eccleſia interſectus cum magna ſanguinis
effuſione, propter quod ipſa quoque Eccleſia re-
manſit polluta, cuius iniquitatis, cum fuerit cau-
1 ſa d.Cõmiſſarius, nulli dubium remanere poteſt,
quin fuerit excommunicatus, iuxta tenorem *Bul-
le Sanctæ memoriæ Greg. XIV. edita de anno* 1591.
& de qua in *Bullario*, & penes *Genuenſem in prax.
Archiepiſc.Neap.c.22.in fin. Peregr.de Immun. Eccl.
c.16.in princ.Vulp. in prax.fori Eccleſiaſtici, c.3.in fi.*
2 quam non eſt dubium vbique locorum ligare, vt
3 per *Farinac.de Immun.Ecc.c.22.num.*359. & eſſe in
4 viridi obſeruantia, vt dixit *Vulp. d.c.3.ſub nu.2.*
Non obſtant modo per d.D.Aduocatum deducta, &
primò id totum fuiſſe d.Commiſſario licitũ, quia
d.Petrus deliquerat in Eccleſia, ſeu Cimiterio oc-
5 cidendo ibidem d.Paulum nulla pręcedẽte cauſa,
& ideò non gaudebat immunitate Eccleſię *ex Fa-
rinac.de Immun.Ecc.c.16.n.*205. *Giurb.conſ.90.n.1.
& ſeqq.Decian.tract.crim.p.2.lib.6.c.28.nu.5.* & ſic
Iudex ſecularis potuit d.Reum in Eccl.cuſtodire,
ligare, & compedirare, ne auſugiat, donec cogno-
6 ſcatur, an gaudere debeat. *Clar.in prax.§.fin.q.30.
ſub n.2.verſ.Benè ſolent.Farinac.de carcer.q.28.n.* 10.
qui in tractatu *de Immuni.c.22.n.*359.360. *ex Gre-
goriana Conſtit.* dicit, ſublatas eſſe DD.controuer-
ſias circa hoc cum in ea prouideatur in caſu ſuſpi-
cionis fugæ delinquentis, poſſe abduci ab Eccl. &
7 in carceres Epiſcopi reponi etiã ibi data oppor-
tuna cuſtodia ſęculari, ſi opus erit, vnde ſequitur,
qđ multò magis poteſt in Eccl.cuſtodiri, & ligari.
Veruntamen hæc nihil obſtant, quia d.Commiſſa-
rius, & eius executores ſint excommunicati cum
violauerint immunitatem Eccl. & fecerint actum
tyranicum valdè illicitum, & ſine iuriſdictione, dũ
in Eccleſia, in qua nullam habebant poteſtatem,
auſi ſunt, Rectore etiam reclamante, d.Petrum ab
altare auuellere, ligare, & compeditare, & ſic fue-
runt cauſa occaſionata homicidij ſubſequuti in
Eccl.perpetrati in perſonam d.Petri, & pollutio-
nis eiuſdem Eccleſiæ, *quod neque gentiles* auſi fuiſ-
ſent, ſi quidem Alexander Macedo deſiderans pu-
nire ſeruum quẽdam in aſylo manentem, ad Me-
gabizum literas dedit, vt illum Templo, ſi queat
eſ licere, corripiat, intra ſacram ædem nullã vim
afferat, vt ait Plutarchus in vita ipſius.
Nam in primis dici non poteſt, quod d.Petrus non
gauderet immunitate Eccleſ. neque id conſtabat
quia non eſt verum, quod ille in Eccleſia, vel ci-
miterio interfecerit d.Paulũ, imò conſtat ex pro-
ceſſu. Eccl. hæc fuiſſe facta extra muros Cimiterij;
Etenim etiam ſi immunitas loci fortè extẽdatur
extra cimiterium, imò ſecundum Canones perue-
niat vſque ad ſpatium triginta, vel quadraginta
paſſuum, adhuc tamen delinquẽs in loco immuni
& ad Eccl.pertinente tamen non priuatur immu-
nitate Eccleſiæ, quia Bulla Gregor. ſpoliat Reos
immunitate in caſu tantum, quo aliquem occide
8 runt, vel mutilauerunt in Eccl.vel eius Cimiterio
vt legitur *in c.fin.de Immun.Eccl. & in d.Bulla Greg.
in verſ.Quiuè homicidia, & mutilationes*, & hoc do-
cent omnes DD. volẽtes non extendi ad alios ca-
ſus, & loca, vt per *Farinac.conſ.76.n.7.q.14.lib.1.&
de immun Eccl.c.16.n.208.in fin. Ambroſ. eod.tract.
c.5.ſub n.4.ad fin.conſ.Quibus dictis.Guazz.de defenſ.
reorum defenſ.1.c.38.n.10.in fin.Pereg.de immun.Ec-
cl.c.6.n.*23.24. vbi quod cum in Bulla excipiantur
9 tantum homicidia, & mutilationes factæ in Eccl.
Cimiterijs ſequitur, vt in alijs delictis ſeruanda ſit
regula immunitatis, hoc idem tenent *Suarez de
ſtatu Religionis li.3.c.11.n.9.Bonacin.de legib.ſub tit.
de immun.diſp.3.q.7.§.4.n.*12. vbi pulchrè loquitur,
& docet DD. qui aliter ſentiũt ſcripſiſſe ante Bul-
10 lam Greg. quę non eſt trahenda ad caſus non ex-
preſſos in ea, & ideò poſt dictam Bullam *Farinac.
in praxi qu.28.ſub nu.53.in fi.in 4.edit.* mutauit ſen-
tentiam, & recedendo ab antiquis, voluit neminẽ
11 priuari immunitate Eccleſ., niſi ſequatur mors,
aut mutilatio in Eccleſia, vel cęmiterio, pulchrè
etiam idem docuit *Caſtr. Palaus moral. p. 2. de ren.
debit.locis ſac.diſp.vnica, punct.10.n.7.* vbi concor-
dat omnia, latè etiam *Sperel.deciſ.60.n.1.2.3. & n.
34. & deciſ.61.n.4.6.Vulp.in prax.for. Eccl.c.3.n.7.*
8. vbi dixit per d.Bullam caſum eſſe reſtrictum ad
homicidia, & membrorum mutilationes in Eccl.
vel cimiterijs factas, & ego quoq; dixi *controu.for.
14.n.20. & contr.15.n.2.Dian.mor. p.6.trac.1. reſol.
7.verſ.* Vnde quẽm poſt hæc ſcripta vidi.
Neq; id abſurdum debet cenſeri eò, quod in alijs de-
lictis in Eccl.perpetratis Reus euadat impunitus,
12 quia non dicimus debere eſſe impunitum, ſed ne-
gamus tradendum eſſe Curiæ ſęculari; Poterit au-
tem à foro Eccleſiaſtico extrahi, & cõgruè puniri
vt per *Farin.de immu.Eccl.d.c.16.n.209. & ego dixi
in contro.foren.ſ.14.nu.24.* vbi alios allegaui.
Hinc eſt, quod noſtris temporibus poſt Bullam Gre-
gorianam, etiam ſi quis homicidium committat
13 propè Eccleſiam, vel cimiterium nõ priuatur im-
munitate Eccl. vt per *Farinac.d.conſ.76.nu.14. Bo-
nac.d.loco §.4.n.13.* vbi latè reſpondet contrarijs.
*Guazzin.d.defenſ.1.c.38.nu.19.ad fin. verſ. Hodie ex
Bulla Greg.pulchrè Sperell.deciſ.60.nu.10.19.25.26.
39.verſ.Hæc enim, & n.42.43. & deciſ.61. nu.7.* vbi
idem probat, etiam ſi Reus deliquiſſet ſub ſpe im-
14 munitatis, quia Bulla excipit tantum caſum mu-
tilationis, & homicidij in Eccl. vel Cimiterio per-
petrati, & non extenditur ad alios caſus, & ideò ſi
quis homicidiũ faceret in Sacriſtia, vbi non cele-
bratur, vel in domo Canonicali, nõ priuaretur im-
munitate, quia licèt ſit locus immunis, non eſt tñ
Eccl. ſic ſentire videtur *Petr. Gambacurt.de immun.*

Ecc.

Ecc.lib.4.c.11.sub n.12.vers.Si quis vero. Quod etiam
in terminis d.Bullæ admittit Dian.mor.p.1.tractat. de
immun.2.resol.25.vers.Difficultas, & vers.Hac opinio.
Et magis clarè, & latè Sperel. d.decis.60. num.14. &
n.39.& decis.61.n.1.2.3.4. vbi probat, quod com-
mittens homicidium inSacristia,in qua non solet
celebrari,non est priuandus immunitate Ecclesiæ,
& propterea d.Petrus,qui homicidium fecit extra
mutos cimiterii gaudere debebat d.Immunitate,
quia verba Bullæ denotant locum anteriorem, &
16 non comprehendunt exteriorem, *Sperel. d. decis.*
60.n.9. vbi multos allegat.

Vnde sequitur, quod d.Commissarius non habebat
occasionem,& non poterat d.Petrum in Ecclesia
custodire,ligare,aut compeditare,&cum contra-
uenerit,ImmunitatemEcclesia violauit,ac si eum
17 extraxisset, & incurrit pœnas *l.fin. C.de his,qui ad*
Eccles.confug. Ad tex.in c.definiuit,17.q.4.& ita esse
de Iure attestati sunt *Guid.Pap.q.121.n.3.Remig.de*
immun.Eccl.ad fi.q.6.sub n.1.Farinac.eod.tract.c.19.
n.297.Decian.tract.crim.p.2.lib.6.c.27.n.6. Trullen.
mor.p.1.lib.1.c.11.dub.4.n.4. Guazzin. d.defens. 1.c.
32.n.2.pulchrè Castr.Palaus d.disp.unic.punct.11.nu.
6.in d.Bonacin.de censur. in particular. extra Bullam
Cæn.Dom.disp.2.q.3.p.16.§.3.n.5. vbi vide.

Nec obstat,quod in casibus exceptis de consuetudi-
ne aliter seruetur adeò, vt solitum sit Reos in Ec-
clesia in compedibus ponere,vel cum bona custo
18 dia obseruare,donec cognitum fuerit, an gaude-
re debeant immunitate Ecclesiæ, vt testatur *Clar.*
in prax.§.fin.q.30.n.25.cons. Benè solent; ductus ac-
cusante *Guid.Pap.d.q.121.n.3.vers.De consuetudine;*
Remig.d.q.6.n.2. in fin. & ante Bullam Gregorij sic
tenuit *Farinac. de carcer.q.28.n.10.*

Nam primò respondetur hic non extare talem con-
suetudinem,& cum pluries euenerint casus huius-
modi, nunquam vidi tantam in ministris secula-
ribus audaciam,vt Reos in Ecclesia legare,vel cō-
peditare ausi fuerint,& cum consuetudo sit quod
19 facti,non præsumitur, nisi legitimè probetur, ad
text.in l.in Bello,§.facta,ff.de capit. & postlim. reuers.
Menoch.cons.37.n.92.Surd.cons.354.n.2. Farinac.de
Immun.c.2.n.18.Ambros.eod.tract.c.14.n.4. Bonac.
d.disp.3.q.7.§.6.n.4.Castr.Palao.d.disp.unica, punct.
10.nu.2.in fin. Et licet prædicti DD.testentur de d.
consuetudine,tamen eis non creditur,nisi probe-
20 tur,vel saltem solum fides eis præstatur respectu
loci, in quo moram traxerunt, & practicati sunt,
vt per *Rol.cons.92.nu.22.& cons.98. n.22.23.lib.4.*
latè in hac materia sic docet *Tusch.pract.cōcl.lit.I,*
concl.59.sub n.19. vbi multos allegat; & in termi-
nis etiam *Castr.Palao.d.disp.unica,punct.5.n.6.in fi.*
Ergò d.Petrus neq; ex hoc capite poterat in Ec-
clesia ligari.

Secundò respondetur quod prædicti DD.ante Bullā
Gregorianā de tali consuetudine attestantes,non
dixerūt,quod solus Iudex Laicus in Ecclesia pos-
sit ligare Reum in casibus exceptis, sed hoc tri-
21 buerunt potestati vtriusque Iudicis simul, vel, vt
plures voluerint, hoc incumbere soli Iudici Ec-
clesiastico,vel Rectori Ecclesiæ,donec cognosca-
tur, an Reus gaudere debeat immunitate, vt vi-
dere est apud *Remig.d.tract.de immun.q.6.sub nu.2.*
ibi per vtrumque Iudicem,& inferius dum inquit
quod Prælati malè faciunt, si aliter seruant *Trul-*
leneb.d.dub.4.n.4. & sic intelligi debet *Guid. Pap.d.*
decis.121. quem ipse Remig.allegat, sic aliter in-
telligi potest *Clar.dict.qu.30.vers.Benè solent,* qui se
fundat in eorum doctrina.Et eodem modo intel-
ligitur *Tusch.lit.E,concl.10.nu.14.* vbi hanc curam
22 custodiendi Reum in Ecclesia tribuit Iudici Ec-
clesiastico, & dicit, quod si Reus propter hoc au-
fugeret, Ecclesiastici non essent sine culpa, & per
suum Superiorem essent puniendi, & clarè hoc
docet *Farinac.de immun.c.19.nu.298.* vbi hanc cu-
ram tradit Rectori Ecclesiæ, & idem sentit *Pereg.*
eod.tract.c.13.nu.2.vers.quod si, vbi quod si Laicus
Iudex compeditat Reum in Ecclesia de licentia
23 Episcopi, euadit pœnas, ergo sine licentia eas e-
uadere non potest, & ita etiam hanc rem intelli-
gere videtur *Guazzin.d.defens.1.c.32.n.3.* vbi hanc
incumbentiam tradit Iudici Ecclesiastico. Ergò
iste Commissarius, qui suo marte ligauit d.Petrū
in Ecclesia non potest euadere pęnas Sac. Cano-
num etiam sequendo opinionem DD. qui scrip-
serunt ante Bullam Gregorianam.

Tertiò respondeo etiam in casibus exceptis non li-
cere ligare Reum in Ecclesia sine licētia Episcopi
post Concil.Trid. quo abrogantur omnes consue-
tudines immunitati Ecclesiæ contrariæ, & multò
minus post nostram Bullam Greg. quæ sufficiēter
prouidit omnibus, & licet expresè non deroget
consuetudini, tamen per æquipollentia verba id
facit, tùm propter clausulam sublatam qua tolli-
tur omnis facultas aliter iudicandi, aut interpre-
tandi, tùm propter Decretum irritans, contra
24 quod non potest allegari contrarius vsus,qui cor-
ruptela solet appellare; Vnde consuetudo contra-
ria,vel nō valet,vel sublata est, vt ad rem latè scri-
psit *Tusch.lit.I,concl.59.n.18.19.20.21.*& magis in
terminis latissimè *Ambrosin.de immun. Ecc.c.14.n.*
*4.5.6.7.8.9.& seq.*vbi respondet contrarijs,& pro-
bat non adesse talem consuetudinem,& quatenus
25 adesset esse irrationabilem,& inualidā,idē sentit.
Farin.in prax.q.28.n.74.& de immun.*c.2.n.5.& c.*
22.n.359.& cons.76.n.19. vbi dicit esse corrupte-
lam;idē firmat *Mar.Ital.de immu.lib.1.c.6. in princ.*
Pereg.eod.tract.c.16.nu.37.vers.Aut alio, vbi docet
per hanc constitutionem tolli consuetudines cō-
trarias,pulchrè *Bonac. d.disp.3.q.7.§.6.n.4.* vbi tol-
lit fundamenta alterius sententiæ,& sic etiā docet
Castr.Palao.mor.p.2.de ren.deb. locis sac. disp.unica,
punct.5.nu.6.& punct.10.num.2.vers.Sed tenendum.
Chartar.decis.crim.64.n.3.4.

Nulla ergò adest contraria cōsuetudo, etsi adfuisset
fuit sublata, nec amplius post d.Bullam opus est
tali remedio ligandi Reum in Eccl.nè dum dispu-
tatur,aufugiat, quia sibi Fiscus secularis hoc pre-
tendit,potest statim petere ab Episcopo licentiā
extrahendi Reum ab Eccl.qua concessa,vel etiam
negata,ei licet cum debita modestia, & interuen-
tu personæ Ecclesiæ Reum extrahere, & ad carce-
res Episcopi ducere, ibi sub fida custodia etiam
sęculari detinendum, donec &c. vt legitur in d.
Bulla,& tradunt *Farinac.de carcer. quæst.28.number.*
76. in fin. in quarta edict. vbi recedit à contraria

opinione. *Ambroſin.d.tract.c.11.per tot. Caſtr. Palud.d.loco punct.13.num.5.Vulp.d.c.3.numer.32.* vbi ponit tenorem Bullæ.

Et ſi diceretur adhuc neceſſarium eſſe tale remediū ligandi Reum in Eccleſia in locis ab Epiſcopo diſtantem, vt hic eſt Eccleſia Moiæ, ne dum expectatur licentia Epiſcopi, Reus aufugiat. Quia te-
27 ſpondetur Iudicem Laicum habere in hoc caſu remedium, quo vtens, non violat Immunitatem Eccleſiæ, cum prohibet extra locum ſacrum apponere milites cuſtodientes, qui Reum aufugientem, arreſtare valeant; Hoc enim non eſt Eccleſiam obſidere, ſed profanum locum obſeruare, dummodò neceſſaria Reo permittantur, ſic tradunt *Suarez d.loco lib.3.cap.12.num.4.Ambroſ.d.c.11.num.7.in fin.Farin.de Immun.c.19.numer.299.in fin.Mar. Ital.d.lib.1.cap.6.§.2.num.5.Bonacin.d.q.7.§.5.ſub num.1.verſ.Negaudum. Trullench.d.dub.4.n.3.Caſtr. Palao.d.diſp.vuica,punct.11.num.6. in fine. Et ſi d.* Commiſſarius id feciſſet, nihil dolendum reliquiſſet, & habuiſſet intentum ſuum, ſi Rei fugam tantum præcauere volebat, & non violare Immunitatem Eccleſiæ prout fecit.

Cum igitur quæ diximus ſi fiant ſatis ſint ad conſeruandam immunitatem Eccleſiæ, & ad ſecuritatē, nē Reus aufugiat, certum eſſe cōcluditur, interim dum petitur ſententia ab Epiſcopo extrahendi
28 Reum non licere Iudici Laico etiam in caſibus exceptis in Eccleſia cuſtodire, ligare, vel compeditare, reprobato Claro, & alijs contrarium docētibus, quia Bulla Gregoriana obſtat, & dat formā in hoc ſeruandi, à qua non licēt recedere, & ideò Reus in Eccleſia interim liber remanere debet,
29 nec vlla ius, aut nocibilitas, vel damnum ei inferri debet, quando poſſit etiam per triginta, vel 40. paſſus ab Eccleſia liberè exire, & redire pro ſuis neceſſitatibus, vt probatur, *in d.l.Præſenti,C.qui ad Eccl.confug.c.Diffinimus,17.q.4.* & habetur *in Concil. Tolet.12.cap.19.Suarez.d.lib.3.cap.2. nu.2. Decian. d.lib.6.cap.27.num.6.* vbi ait etiam quod non vale-
30 ret contraria conſuetudo. *Ambroſin. d.tract. c.7. num.7.* vbi quod Reus non poterit impediri, quin exeat ad exonorandum corpus, pulchrè *Bonacin. d.q.7.§.5.num.1.verſ.Tertius effectus, vbi vide Trullench.d.dub.4.num.6.Facund.2.p.de præcept.Eccleſiæ lib.4.c.4.num.55.videndus Caſtr. Palao. d.punct. 11. num.6.verſ.Cæterum,* vbi pulchrè probat non lice-
31 re Iudici Laico Reum in Eccleſia compeditare, quia eſt extra eius iuriſdictionem, & damnat Clarum alter de conſuetudine ſentientem, ſic etiam pulchrè docuit *Peregr.de Immun.Eccl.cap.13.num.2.* vbi reprobat d.Clarum, cum per Bullam Gregorianam omnibus ſatis prouiſum ſit; & à fortiori hoc probat *Zacharias Paſqualig.deciſ.moral.485. num.3.*& per totum, vbi probat, quod Princeps nō poteſt immittere ſatellites, aut milites in loca immunia, vt ob metum confugæ inde diſcedant, ergò multò minus poterit Reum in Eccleſia cōpeditare, vel ligare, quia Reus in Eccleſia debet eſſe ſecurus, vt dicit *Zachar. Paſqual. d. deciſ.485. num.6.*& melius Pater Dian.moral.p.6. tract.1.de immunit.reſol.29.verſ.hinc, quem poſt hæc ſcripta vidi.

Nec obſtat *Farinac.de carcerat.q.28.num.10.* vbi ante Bullam Gregorianam videtur tenuiſſe cum Claro, vt in caſibus exceptis Reus in Eccleſia benè cuſtodiatur, donec cognoſcatur an gaudere debeat; Nam primò reſpondetur; quod *Farinacius in tract.de Immun.c.19.nu.298.* Se declarauit quomodo ad intellexerit, non enim hanc cuſtodiam permittit Iudici Seculari, ſed Rectori Eccleſiæ, qui Reum debeat cuſtodire, ne aufugiat, & ſi fugit tenetur de culpa; Hic autem d.Commiſſarius ſuo marte Reum ligauit in Eccleſia, & ab altari euulſit ſine etiam aliqua declaratione, vel proteſtatione, qua mente id faceret, vt ex actis Curiæ Epiſcopalis, & poſtquam ligauit nullum Nuntium miſit ad Epiſcopum pro licentia obtinenda, neq; per literas eum certiorauit; Ergò ad alium malū
32 finem id fecit, vel non recta intentione, prout euentus comprobauit, dum reus ligatus, & Iniurijs expoſitus in Eccleſia indefenſus fuit interfectus, in qua neque poterat obſideri, quia obſidio eſt ſpecies in carcerationis, latè *Zachar.Paſq. d.deciſ. 485.num.4.*

Secundò reſpondetur quod *Farinacius d.q.28.nu.10.* non cōſentit cum Claro, ſolum dicit quod videatur, imò non videtur recedere à *Deciano d.c.27.n.6.* qui docet Iudicem Laicum non poſſe in Eccleſia Reum compeditare; Et propterea eum Clarus de conſuetudine teſtans ex Guid. Pap. & Renig. loquatur de tempore ante Bullam, vt vidimus,
33 eius ſententia non videtur approbata per Farinacium, qui in *tract.de Immun.c.22.nu.359.* docuit ſublatas fuiſſe omnes conſuetudines Immunitati Eccleſiæ cōtrarias, & ideò idem *Farinacius d.q.28. ſub num.10.in 4.editione,* habita iam cognitione d. Bullæ ad eam ſe remittit, & *ſub num.76.in fine,* ſatis conſtat mutaſſe ſententiam in hac materia ob Bullam prædictam, quæ ſolum permittit Iudici Laico Reum in caſibus exceptis ab Eccleſia extrahere, & ad carceres Epiſcopi ducere, quando idem Epiſcopus denegat licentiam extrahendi, & recuſat aſſiſtere carcerationi, ſed hic neque Epiſcopus de licentia fuit requiſitus, nec Rector de cuſtodia poſtulatus, ergò Cōmiſſarius prædictus laqueo cenſurarum ſe inuoluit.

Vnde ſimiliter non obſtat Farinac. *de Immun.c.22.n.359.360.* quia potius firmat hanc noſtram ſententiam dum dicit, quod hodie ſublata eſt omnis controuerſia per d.Bullam, quæ ſuſtulit conſuetudines contrarias, & licet ſubiūgat, quod ad tollendum abſurdum, nè dum inſtatur Epiſcopo pro
34 licentia Reus aufugiat, ſtatuitur in d.Bulla ſi de fuga dubitetur, Reus ab Eccleſia abducatur, & reponatur in carceribus Eccleſijs ſub tuto, & firmo carcere, tamen id intelligitur fieri poſſe, quando Epiſcopus denegat licentiam extrahendi, prout loquitur ipſa Bulla, in qua ſe fundat Farinacius, & ſecundum cuius tenorem non licet Iudici Seculari vnquam Reum ab Eccleſia extrahere, & ad carceres Epiſcopi ducere, niſi denegata ab Epiſcopo licentia, prout benè hanc rem ſic declarat idem *Farinac.in d.q.28.num.76.in fin. in 4.editione, & de Immun.c.22.num.366.* docens prout Nos loquimur, & congrua eſt interpretatio, nè Farinacius

eius sibi, & d.Bullæ contradicat, quia relatum est
35 in referēte cum omnibus suis qualitatibus. *l. Asse toto, vbi DD.de hæred.instituen. Soc.iun, cons.502.nu, 23.lib.2.Gabr.consil.175.num.8.libr.1. Cartar.decis. 5.num.7.*

Vnde non currit argumentū ex abdito factum, vt sicut ob suspicionem fugæ liceat Reum ab Ecclesia extrahere, & ad carceres Episcopi ducere, ita & multò magis liceat eum ligare, quod minus est,
36 quia respondeo argumento à maiori ad minus non currere, nisi retentis ijsdem terminis, eō quod cum de vno querimus, cætera supponuntur habilia, *l. si queramus, ff. de testam, Surd.cons.495.num.10. Laderch.cons.79.sub num.2.* Et ideò sicut non licet Laico Reum ab Ecclesia extrahere, vt supra, nisi denegata per Episcopum licentia, ita non licebit ligare, vel compeditare.

Hæc igitur, quæ diximus, vera esse censeo in casibus etiam exceptis, quia extra eos non est de prædictis quærendum, & hodie propter d.Bullam, quæ facta est ad tollendas quæstiones DD. cessant multæ controuersiæ, & in proposito, quod olim dubium erat, nunc certum est, quod etiam si constaret no-
37 torie, Reum non posse gaudere immunitate Ecclesiæ, adhuc ab ea extrahi non poterit sine licentia Episcopi, & seruata forma d.Bullæ, vt per *trac. Archiep. Neapolis c.22.nu.5.vers. Et fuit Dian. mor. p.1.tract.1.de immun. Ecc.resol.14. Farinac.d.c.22.n. 359. Gl. rb.cons.50.num.13. Peregr.de Immun. c.14. n.6.in fin. Guazzin.d.defens.1.c.31.nu.4.vers. imò etiā si Sp.rel.decis.48.num.65. & ego quoque dixi controuers.forens.10.num.33.*

Ex quibus satis constat Iudicem Laicū non potuisse d.Petrum non solum ab Ecclesia extrahere, sed
38 neque etiam in ea ligare, vel compeditare, quia vtrumque est actus iurisdictionis, quam non po-
38 test Laicus in Ecclesia exercere, neque cōtra existentem in ea, *Farinac.de immun. d.c.22. num.356. vers. Et pro hac. Peregr.d.c.15. num.25.*

Non obstat vltimum de processu fabricato in Curia seculari, quia non fuit exhibitus, nec ostensus, &
39 magis credendum est processui Curiæ Episcopalis, in qua probatur homicidium à d.Petro perpetratum fuisse admissum extra parietes d.cæmeterij, & quidquid sit, certum est tamen, quod Episcopus, & Iudex Ecclesiasticus non tenetur, imò
40 non debet stare processui fori secularis, quia est suspectus, cùm tractetur de eius interesse, & Iurisdictione. Ideòque Iudex Ecclesiasticus debet denuò testes examinare, & nouas sumere Informationes. *Farinac.d.cons.76. n.... & d.c.22.nu.373. Ambrosin.de Immun. Ecclesiæ, c.11. num.3. Guazzin. d.defens.1.c.5.numer.1.* vbi docet, quod processus Iudicis secularis non valet in foro Ecclesiæ neque quoad negotium principale, neque quoad pœnam contumaciæ, & magis in terminis idem *Guazzin. d.defens.1.c.31.nu.7.vers. neque Episcopus, latè Dian. mor.p.5.de immun. Ecclesia resol.9. Vulp.in prau. for. Eccl.d.c.3.numer.20. & ego quoque latè dixi d.contr. for.10.num.47.48.* vbi multos adduxi.

Nec obstat, quod Episcopus saltem ex vrbanitate stare possit processui Iudicis secularis fabricato ante cōtrouersiam super immunitate, ex *Farinac. d.c.22.num.375.* Nam respondetur, quod si Curia secularis fabricasset d.processum contra d.Petrū
41 antequam se in Ecclesiam reciperet, & sic priusquam dubium oriri potuisset, an de Immunitate Ecclesiæ foret contrauertendum, vtiq; tunc talis processus non modicam faceret fidem etiam in foro Ecclesiæ, consulta tamen Sac. Congreg. & nisi aliud ex processu Iudicis Ecclesiastici resultaret; vt latè docet *Guazzin.defens.20.c.9.nu.30. Farinac. cons.168.num.28.in fin.lib.2. & de Immun. d.c.22.n. 375. & ego latè dixi d.controuer.forens.10.num.351. vers. Bene verum est.* Sed hic verificari non potest hoc supposito, quia d.Petrus perpetrato homicidio, incontinenti se recepit in Ecclesiam adeò vt Curia secularis nō potuerit preuenire eum fabricando prius processum, vnde frustra hoc motiuū proponitur, maximè non ostenso processu Curiæ secularis, & quia ex actis Curiæ Episcopalis probatur se veritatē aliter habere, quam per d.D. Aduocatum supponitur.

Concludendum est igitur d.D.Commissarium, & eius homines, executoresq; in prædictis cooperantes incidisse in pœnas Sac.Canonum, & Bullæ Gregorianæ propter actus huiusmodi tam indebitè in Ecclesia perpetratos, & ideò ipso facto fuisse excommunicatos. Si enim aliquid tentans contenorem d.Bullæ Gregorianæ statim incurrit
42 in excommunicationem, vt loquitur in ea, & tradit *Praxis Archiepiscopalis Neap.c.22.sub numer.7. Farinac.d.tract.de immun.c.20.nu.322. latè Marant. resp.88.nu.127.128. & seqq.p.3.* vbi latè id probat *Peregr.eod.tract.c.16.num.39.pulchrè Guazzin. d.defens.1.c.30.num.5.6.* vbi de tentantibus loquitur, & dicit quòd etiam obsidentes, & in vinculis, vel
43 compedibus Reum in Ecclesia detinentes, easdē pœnas incurrunt, & ego quoque *dixi d.controu.for. 10.num.41.* Tantò magis idem dicendum est contra d.Commissarium, & Executores, qui dederūt causam alteri homicidio in Ecclesia perpetrato, & pollutioni eiusdem Ecclesiæ, & ita &c. salue &c. quia prohibetur omnis actio contra immunitatē. *Marant.d.resp.78. num.146.p.3.*

Nec prædictis obstat *Io: Petr. Fontanella decis.200. num.17.18.* post hæc scripta visus, qui aliter docet, nam ipse fundat in obseruātia Regni Cathaloniæ quæ forte sustinetur ex concordatis quæ Regnum illud habet cum Sede Apostolica, & propterea *sub num.4.* dicit, quod in Cathalonia non est, sicut in alijs partibus, & sic ipse non proponit quæstionem discutiendam ad terminos Bullæ Gregorianæ, de qua nullam facit mentionem, quia in illis partibus forte non est vsu recepta: vnde est, quod secundum ius commune ponit rationes pro nostra sententia multum stringentes *sub num.11.12.* sed illis non respondet, & se conuertit ad obseruātiam, quam tamen non esse tutum refugium supra fuit ostēsum, nisi concordata ipsa hoc admitterent: Vnde post hæc scripta vidi lætus, & cum magno gustu *Patrem Dian.mor. p.6.trac.1. de immun.resol.29.vers. hinc obiter;* vbi in specie multis rationibus damnat dictum Fontanellam, & docet consuetudinem legandi reum in Ecclesia esse irrationabilem, & non obseruandam. Ideò cum superius

perius reſpōſum ſit omnibus, & ſublata ſit omnia
fundamenta contrariæ opinionis, non ſunt atten-
denda ſcripta per Fontanellam, maximè in no-
ſtris partibus,& verè potiùs abuſus,& corruptella
dicenda eſt illa, quam Fontanella obſeruantiam
appellat: Vnde participaro negotio cum S.C.fuit
reſponſum dictum Commiſſarium incidiſſe in
cenſuras,& cum Senatus, ſeu Conſilium Mantuæ
has rationes viderit,& conſiderauerit, manus de-
dit,& reos carceri mancipauit,& poſteà vnà cum
Commiſſario ad Epiſcopum remiſit, qui ſeruatis
ſeruandis eos ſolenniter abſoluit, poſtitanique
Eccleſiam reconciliauit, vt fieri per eum poſſe in
ſcriis oſtendant, & maximè vbi conſtat non ex
contemptu contraueniſſe, ſed quia putabant ſic
fieri poſſe.

Verum quia Fontanella fortè cognouit non ſatis e-
iùs opinionem fundaſſe, addidit aliam Deciſio-
nem, quæ eſt 201. vbi latius eandem materiam
pertractat, & ſatis minuit Iuriſdictionem Eccle-
ſiaſticam, & immunitatem, nec curat de ſenten-
tijs aliorum, & communibus, & adhæret opinio-
nibus ſingularibus, & quandoque reprobatis. &
quæ ipſe vidit fieri ad fauorē fori ſecularis à mi-
niſtris Laicis, pro legitimè facto habet, & ſuppo-
nit, & tamen ſicut dicitur, non quid Romæ factū
44 ſit, ſed quod fieri debuit, ſpectandum eſt, ad *tex.*
in l.ſed licet,ff.de off.præſ.Menoch.conſ.510.num.7.&
ego dixi contr.for.38.numer.40. ità,& multò magis
dici poteſt, non eſſe inſpiciendum, quid factum
ſit Barcinone, vel in Regno Cathaloniæ, ſed quid
faciendum eſſet, Regij enim illi miniſtri multa ſi-
bi vſurpant, & de facto procedunt ſub prætextu,
quod ita interſit Reipublicæ, & Eccleſiaſtici non
audent illis reſiſtere, & ſic tranſit in abuſum, &
corruptelam, quod ipſi poſtea obſeruantiam, &
conſuetudinem appellant, & Deus ſit, quomodo
eorum conſcientiæ conſulunt, ſæpe enim tempo-
re mortis aperiunt oculos, & melius vident, quæ
nunc cæcutiunt, & pœnitet eos quæritaſſe opinio-
nes contra Eccleſiam, & eius immunitatem, vt
benè quidem ad rem noſtram docet, & exemplū
ponit *Sperell.deciſ.42.num.7.8.* vbi vide, quoniam
pulchrè docet etiam in dubio ſequendam eſſe o-
pinionem, quæ immunitati Eccleſiæ fauet adeò
vt Conſilia nos Principis non excuſet etiam opi-
nio probabilis, quin incurrant Cenſuras.

Cum igitur *Fontanell.d.deciſ.201.* perſiſtat in ea opi-
nione, vt Laicus Iudex poſſit in Eccleſia compe-
ditare reum ad cuſtodiam, donec informationes
fuerint ſumptæ, videns, quod de iure non poteſt
ſuam ſuſtinere ſententiam, dicit ſe nolle diſputa-
re de iuſtitia harum opinionum mero iure inſpe-
cto, ſed ſolum defendere ſuam praxim bono pu-
blico conferentem, ne delicta remaneant impu-
nita, quia iſtæ materiæ multoties habent plus de
conſuetudine,quam de iure, & hoc firmat aucto-
ritate *Couar.var.reſol.lib.2.c.20.n.4.* vbi dicit con-
ſuetudinem potiſs. eſſe inſpiciendam.

Sed reſpōdendum eſt, quod Fōtanella hallucinatur,
& toto Cœlo errat,quia in rebus ſpiritualibus, &
Eccleſiaſticis ſeruandæ ſunt conſtitutiones Apo-
45 ſtolicæ ab his, qui Catholicam fidem profiten-
tur, & ab omnibus obediendum eſt Pontifici, &
eius ordinationibus, *c.ſolitæ,vbi DD. de maiorit.&*
obedient. vnde Fontanella non poteſt ſuo marte
recuſare diſputationem de iure, prout facit, alio-
quin pugnaret cum mandatis Eccleſiæ, & ſummi
Pontificis, quibus libertas, immunitas, & Iuriſdi-
ctio Eccleſiaſtica fulcitur adeò, vt etiam Regalis,
& Imperatoria Maieſtas illi ſubiaceat, *vt in d.cap.*
ſolitæ, vide ad rem *Dian. moral.p.6. tract.1. reſol.2.*
verſ.hinc obiter.

Neque recurrendum eſt ad conſuetudinem, quam
eſse reprobatam,& irrationabilem, vbi contradi-
46 cit immunitati,& libertati Eccleſiaſticæ, & ideò
non eſse attendendam, communis eſt DD. ſen-
tentia, *c.qualiter,& quando,vbi Abb.num.7.de iud.*
c.1.de conſuetud.Soc.in cap.ſi quis Clericus, num.28.
c.ſanè,numer.10.de for.compeven.latiſs. Sperell.deciſ.
37.num.41.42.43.44.45.& ſeqq. vbi pulchrè pro-
bat tales conſuetudines tam iure Ciuili, quam
Canonico eſse reprobatas,& inualidas, nec habe-
re vim tituli, aut priuilegij, nec iùs aliquod tri-
buere, ſiue ſit introductæ,ſiue introducendæ,quia
47 lex,& canon ſemper ei reſiſtit,& impedit eius or-
tum adeò, vt hæc non ſit dicenda conſuetudo,ſed
frequentia peccandi, per quam peccatum non
excuſatur, ſed augetur. *Pariſ.conſ.27.numer.53.&*
ſeqq.lib.1.Suarez.in defenſ.fidei lib.4. cap.34. nu.12.
Sperell.d.deciſ.37.num.49. Ambroſin. de immun.Ec-
cleſ.d.c.14.num.4.5.6.7.Farin. d.conſ.76. numer.19.
& ſuperiùs ſatis monſtraui inualiditatem talis
conſuetudinis,vnde non repeto:ſed recurratur ad
Bonacin.in trac. de cenſur. in particular. extr. Bullam
Cœn.Domini diſp.2.quæſt.3. punct.16.§.15. num.3.4.
vbi ſat ſatisfacit optimè huic motiuo: & *Dian.mor.p.*
6.trac.1. de immun.Eccl. reſol. 29. poſt hæc ſcripta
inſit.

Nec obſtat *Couar.d.cap.20.num.4.* tum ex prædictis,
tum quia loquitur in ſatis diuerſo caſu, quærens
hoſpitalia an gaudeant immunitate Eccleſiæ, &
dicit inſpiciēdam eſse conſuetudinem,ſi dubium
eſt, quia cum adſint hoſpitalia ſecularia ſine Epi-
ſcopi auctoritate erecta, in eis conſuetudo locum
habere poterit: ſed verè Couar. loquitur ante *Bul-*
lam Gregorianam, & Concil.Trid. à quibus deroga-
tur cuicumque: conſuetudini natæ, & naſcendæ
cum decreto irritantia, vt non liceat modò con-
ſuetudinem allegare, vt vidimus ſupra: & ſatisfa-
cit *Bonacin.d.punct.16.§.15.n.3.4. Dian.latè d.reſol.*
29. vbi reſoluit omnia.

Verùm quia quotannis innouatur, & publicatur
Bulla Cœnæ Domini, quæ tollit, & deſtruit om-
nes cōſuetudines omnium ferè actuum, per quos
contra libertatem, immunitatem, & Iuriſd. Ec-
cleſiaſticam particulares præſcriptiones introdu-
ci poſsunt, ceſsat, omni difficultas, quia hac an-
nua derogatione ſtante non poteſt dari aliqua
48 conſuetudo etiam modici temporis, & conſue-
tudine non obſtante fulminantur excommuni-
cationes in ea contentæ, ergo nulla conſuetudo,
vel obſeruantia legitima dari poteſt, vt poſt mul-
tos tradunt *Graſſ.de eff. Cler.eff. 3. num.118. Marth.*
de Iuriſd.p.4.caſ. xi. numer.56.Bonacin.de reſtit.diſp.
2.punct.2.num.9.Duard.in Bullam Cœn.Domini lib.2.
eam.

Can.19.q.8.nu.25. *pulchrè Sperell.d.decis.37.nu.48.*
vbi vide: tanto ergo grauius est peccatum mini-
strorum Regis, quanto diutius in tali mala con-
suetudine perseuerant. *cap.fin.de consuet.c.sunt qui-*
dam.25.q.1. Paris.d.cons.27.num.53. ad rem Euerr.
cons.42.ad fin.Sperell.d.decis.38.numer.49. Chartar.
decis.crim.64.num.3.4. Diau.d.resol.29. in terminis
vide *Bonacin. de Censur. in particular.disput.2.qu.3.*
punct.16.§.14.nu.2. vbi pulchrè.

Non obstat, quod dicit *Fontanella d. decis.201. nu.1.*
his temporibus sacros Canones non esse exten-
dendos, cum oporteat audaciam reprimere eo-
rum, qui passim crimina hac immunitate freti
committunt. ex *Clar. in prax.§.fin.q.30.nu.3.vers.*
huiusmodi.

Nam respondetur, quod in materia fauorabili, qua-
lis est ista pro Ecclesia & eius libertate, etiamsi
49 esset exorbitans, fit extensio ex identitate ratio-
nis: *gl.in l.illud.in fin.C.de sacros.Eccl.& in l.vnic.C.*
de his, quæ ante apert.tab. Ias.in l.qui exceptionem,n.
1.in prima not.ff.de cond.indebit. Marsil. in pract.cri-
minal.§.aggredior.nu.64. Rol.cons.72.num.68. lib.1.
Honded.cons.95.nu.30. lib.1. & post multos latè Fa-
rinac.fragm.p.1.verb.extensio. numer.79. 80.81.82.
& seqq.

Sed verè hæc non potest dici extensio, sed est cõpre-
hensio, quæ nunquam prohibetur, vidimus enim
Canones, qui vetãt aliquid nocibilitatis, vel dam-
ni afferri confugientibus ad Ecclesiam, adeò, vt
eis etiam liceat debeat liberè exire ad necessaria
naturæ, sub quibus verbis nemo sanæ mentis ne-
gabit contineri, & comprehendi illum, qui velit
ligare, vel compeditare existentem in Ecclesia
quid enim nocibilius potest illi contingere, quam
illum priuare libertate, & exponere etiam illum
aliis periculis, pro vt euenit in casu nostro, dum
sic ligatus fuit in Ecclesia miserabiliter interem-
ptus absque eo, quod potuerit præcauere, vel se
defendere, hæc igitur propriè non est extensio, &
si etiam dicamus extensionem esse, ea semper est
50 permissa etiam in odiosis, & pœnalibus ad casum
seu personam sub generalitate verborum com-
prehensam *ad text. in c. si quam de sent.Excommu-*
nicat.l. cum lege. vbi Aret. de testam. gl. in c. contra
Christianos.de hæret. in 6. Dec.in l.factum suum scili-
cet in pœnalibus in prima lim. de reg. iur. Calder.cons.
24. de præben.& consil.1.de consanguin. Tiraq.in l.si
vnquam.in præfat.num.119. vers.& hac. C.de renoc.
don.Crauet.de antiq.tempor. p.4.in princ.nu.155.Ti-
raq.iterum de legi.connub.gl.7.nu.91.& de vtroque
retract.tit.1.§.1.gl.14.num.102. Farinac.fragm.p.1.
verb.extensio.nu.152. vbi pulchrè loquitur.

Non obstat, quod hæc opinio, vt confugiens ad Ec-
clesiam non possit in ea ligari, vel compeditari,
nullo iure ciuili, vel canonico sit expressè decisa,
sed tantum opinionibus Doctorum suffulta, vt
inquit *Fontanell.d.decis.201.nu.4.5.*

Nam respondetur ad hoc, vt quid in iure dicatur
expressum, non esse necesse, vt in indiuiduo de
eo fiat mentio, alioquin rarò aliquid diceretur in
iure expressum, sed satis est, quod sub genere cõ-
51 tineatur, vel comprehendatur, quia tunc satis ex-
pressum dici potest. ad *text. in l. si duo. in fin. vbi*
Bart.ff.de admin.tut.l.si chorus.de legat.3. l.qui vsum
fructum.de verb.oblig. Bald.Aret. & Imol. in l.illud.
de acquir.hær.Bald.& Aug.in l.omnes.C.de præscrip.
30.vel 40.ann.Aret. in l.qui liberis. §.hæc verba.de
vulg.& pup.& in l.fideiussor.§.meminisse de leg.1.Ti-
raq.de legi.connub.d.gl.7.nu.86.& seq. Farinac.d.lo-
co.num.153. sed satis vidimus hunc casum sub ge-
neralitate verborum esse à sacris Canonibus, &
legibus definitum, ideò satis quoque dicitur in
iure expressum; *Castr. Pallau.mor. p.2.de reuerent.*
debita locis sacris, disp.vnic.punct.11.nu.6.

Et dato &, quod hæc sententia tantum Doctorum
opinionibus esset suffulta, quantum communis
est, & à plerisque recepta, vt vidimus, & sequen-
52 da tam in iudicando, quam in consulendo, etiam
si deficiat lex, vel Canon & qui contrarium facit,
ponit se in discrimine fori, & animæ, vt probatur
per *text.in l.1.ff.de off.quæstor.in verb.crebrior apud*
veteres opiniones l.si idem in fin. vers.quod Cassio.ff.de
iurisd.om.iud.Roman.cons.239. num.2.vers.quidquid.
Anan.cons.28.nu.3. vers.circa secundum. Alex. cons.
55.nu.14.& nu.34.libr.4. & cons.51.nu.5.vers.quia
sufficit.eod.lib.Alciat.de præs.reg.1.præs.51.nume.2.
Decian.cons.111.nu.17.lib.1.Marcabr.cons.66.num.
442.Rol.cons.16.numero 23.libr.3. & ita omnes sen-
tiunt.

Non obstat allegatum inconueniens, ne delicta re-
maneant impunita, quia quando versamur in ca-
sibus exceptis, vel prætendit saltem Fiscus ad ille
casum exceptum, Bulla prouidet sufficienter, vt
reus de licentia Episcopi extrahatur, & ducatur
ad carceres Episcopales custodiendus, donec co-
gnitum fuerit, an verè delictum exceptum co-
miserit, & sic non indigemus illo remedio, quod
reus in Ecclesia ligetur, aut compeditetur, si verò
versamur in casibus non exceptis, nemo dolere
potest, quod tam iura ciuilia, quam Canonica cõ-
cesserint immunitatem confugientibus ad Ec-
clesias, quia hoc fuit semper obseruatum etiam
apud antiquos, & Gentiles, vt probatum est exẽ-
plo Alexandri Magni, & tradunt *DD. in c. nouerit.*
de sent. excommunicat. & in c.inter alia.de immunit.
Eccl.

Hinc cognoscitur, quomodo perperam senserit Fõ-
tanella, qui non audet contradicere inualidam
esse consuetudinem immunitati, & libertati Ec-
clesiæ contrariam, & fugit hanc disputationem,
& nimis restringit, & suo marte interpretatur iu-
ra de hac immunitate loquentia; adeò vt verum
est, quod si Bulla Gregoriana non fuisset in illis
partibus recepta ab initio, adhuc esset necesse il-
lam obseruare non obstante longi temporis cur-
su vt per *Bonacin.de Censur. in particular.disp.2. q.3.*
punct.16.§.15.numer.3.4. vbi satisfacit. *Diau.d.re-*
sol.29. sed adhuc iure communi, & virtute Cano-
num, & Conc. Trid. satis probatum est non licere
laicis ligare in Ecclesia confugientem ad eam, &
propterea non possunt sustineri cetera, quæ tra-
dit idem Fontanella dicens obseruari in practica,
quod Officiales seculares transferant reos prædi-
ctos ab vna Ecclesia ad aliam, vt securius custo-
diantur, donec fiant diligentiæ, vel etiam ligen-
tur, & quod sæpè Prorex fecit contrahere tales

reos

reos ab vna Eccleſia & ducere ad carceres Epiſcopales, quod vltimum fuit quidem minus malum, ſed ſine licentia Epiſcopi fieri non poterat, primum autem & peſſimum, vt per *Dian.mor.p.6. trac.1. reſol.29.* vbi reprobat dictum Fontanellã, ex cuius etiam dictis apparet fuiſſe diuerſimodè obſeruatum, & ideò ſequitur, quod ea non poſſit dici conſuetudo, quæ actus requirit vniformes, & propterea potiùs dicendum eſt fuiſſe de facto proceſſum nullo iuris ordine ſeruato, & aduerſus
52 Canonum diſpoſitionem, cum certum ſit non licere laicis aliquam in Eccleſia Dei exercere iuriſdictionem vt habetur *in c.1. de immun. Eccl. & in c.2. eod.tit.in 6. ad rem Parin. in tract. de immun. c.16.num.148.Dian.mor.p.3.trac.1.de immun.Eccl. reſol.8.verſ.ſed negatiuam.Ant.Fab.in ſuo Cod.lib.1. tit.4.de his,qui ad Eccl.confug.defin.vnic.nu.3.Caſtr. Pallau. mor.p.2. de reuer.deb.loc.ſacr.diſp.vnic. p.3. nu.1.2.& p.11.nu.6.* vbi latè pro nobis facit, & tollit contraria.

Sed ſic eſt, quod capere, arreſtare, ligare, vel compeditare aliquem in Eccleſia Dei maximè inuito, vel inſcio Epiſcopo eſt actus iuriſdictionis quam laicus exercet in Eccleſia, vt ſine dubio de ſe patet, ergo erit actus illicitus, & tyrannicus, cui rationi non reſpondet Fontanella, licet eam viderit, & pro motiuo adduxerit *in d.deciſ.200. numero 12.13.* Vnde conſtat eius deciſionem fuiſſe fundatam ſuper potentia miniſtrorũ Regis, qui ſuo marte talia peragunt, ſed Deum habebunt vltorem fortè etiam in hac vita, quia Deus non obliuiſcitur iniuriarum Eccleſiæ ſuæ factas, & taciturnitas Eccleſiaſticorum non eſt apta ad aliquem conſenſum eliciendum, quia metu ſilent, & potentiam laicorum perhorreſcunt, ad rem vide. *Marant. d.reſp.88.nu.146.p.3.*

Vtique non damno, neque nego, quin aliquando ſit bonum, & vtile Reipublicæ tales facinoroſos homines ab Eccleſijs eijcere, vel etiam carcerare, dum Eccleſia abutuntur, & pro Aſylo iniquitatum illis ſeruit, & noctu exeunt ad maleficia, & poſtea recepti in loco ſacro non erubeſcunt ſe oſtendere Principi tranſeunti viſibiles, & contẽptibiles, ſed id fiat per inuocationem brachii Eccleſiaſtici & totum remittatur prouiſioni Epiſcopi, ad cuius iuriſdictionem Eccleſia pertinet, ipſe enim conſtito ſibi de prædictis ſi non erunt talia; vt poſſit eos tradere Curiæ ſæculari, ſaltem in ſuis carceribus eos mancipare poterit, & opportunum adhibere remedium, & ita non violabitur immunitas Eccleſiaſtica, quam Imperatores etiam in obſequio habuerunt adeò, vt Honorius reum læſæ Maieſtatis ſanxerit eſſe, qui ad Sacroſanctas Eccleſias confugientes abducere tentauerit, vt in *l.2.C.de his, qui ad Eccl.confug.* *Ambroſ.de immun.Eccl.c.1.nu.2.* & paſſim apud omnes eſt vulgatum.

E P I T O M E.

Miniſtri laici extrahentes per vim reos confugientes ad Eccleſiam à quo poſſint abſolui, & quid obſeruare debeant.

S V M M A R I V M.

1 *Cenſura non dicitur reſeruata Pontifici, niſi expreſsè reſeruetur.*
2 *Cenſura contra offendentes libertatem Eccleſiæ eſt reſeruata Pontifici.*
3 *Abſolutio violationis Eccleſiæ eſt reſeruata Papæ.*
4 *Extrahentes aliquem ab Eccleſia ſunt ipſo facto excommunicati.*
5 *Violatores immunitatis Eccleſiaſticæ incidũt in Bullam Cœnæ Domini.*
6 *Epiſcopus non poteſt abſoluere extrahentes per vim aliquem ab Eccleſia.*
7 *Abſoluere violatores immunitatis Eccleſiæ ſolus Papa poteſt.*
8 *Cenſuram non incurrit, qui neſcit eam, licèt ſciat factum eſſe prohibitum.*
9 *Ignorantia excuſat ab incurſu Cenſurarum.*
10 *Abſoluere poſſe pendet etiam à conſuetudine.*
11 *Ordinarius ſemper poteſt abſoluere, quando Papa ſibi non reſeruat.*
12 *Qualitas quando in referente non includatur.*
13 *Epiſcopus poteſt abſoluere extrahentes in aliquem ab Eccleſia.*
14 *Extrahens ab Eccleſia non incidit in excommunicationem Papæ reſeruatam.*
15 *Opinio probabilis excuſat omiſſa probabiliori.*
16 *Doctor cenſetur ſequi opinionem, quam vltimo loco retulit.*
17 *Confeſſarius tenetur ſequi opinionem pœnitentis probabilem.*
18 *Immunitas, & libertas Eccleſiaſtica quomodo differant.*
19 *Cenſuræ contra violatores libertatis Eccleſiæ non afficiunt violatores immunitatis.*
20 *Violatores libertatis Eccleſiæ incidunt in Bullam Cœnæ Domini.*
21 *Cenſura contra extrahentes ab Eccleſia non eſt Papæ reſeruata.*
22 *Relatum in referente non includitur expreſsè, ſed tacitè.*
23 *Decretum Clem.VIII. de caſibus reſeruatis quomodo intelligatur.*
24 *Abſolutio à caſibus reſeruatis non permittitur etiã in caſu dubio.*
25 *Litteræ quædam Eminentiſſimi Cardinalis Galli declarantur.*
26 *Decreta S. C. non obligant, niſi conſtet de eis authenticè.*
27 *Verbum præſumpſerit, importat dolum.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

PRosequendo eandem materiam, & casum, in quo fuit quæsitum, & disputatum, an Episcopus potuerit absoluere Iudicem sæcularem, vel alios ministros laicos, qui inciderunt in excommunicationem latam in Bulla Gregoriana extrahendo delinquentes ab Ecclesia sine licentia Episcopi, vel potius sit casus Sedi Apostolicæ reseruatus. Ratio dubitandi est, quia Pontifex in dicta Bulla sibi non reseruat absolu-
1 tionem à Censura, & ideò videtur non posse dici suisse reseruatam per text. in c. nuper de sent. excommunicat.

Verumtamen in hoc puncto plerique sentire videntur solum Pontificem Maximum posse absoluere à tali censura, quæ reseruata ei videtur tum vigore extrau. Paul. II. de pœnit. & remiss. cap. 3. inter extrauag. communes, vbi inter casus Sedi Apostolicæ
2 reseruatos numeratur offensa facta libertati Ecclesiasticæ, tum ex Decreto Clem. VIII. Dat. Romæ die 9. Ian. 1601. cum declaratione eiusdem sub die 26. Nouembris 1602. quod fuit innouatum à Paulo V. sub die 7. Ian. 1617. vt apud Lauor. in tract. de Indulg. & Iubileo p. 2. c. 27. vbi prohibetur quibuscunque Confessariis absolutio plurium casuum Sedi Apostolicæ reseruatorum & præcipuè eorũ
3 qui continentur in Bulla Cœn. Domini clarè, vel dubiè, & violationis immunitatis Ecclesiæ in terminis dictę Bullę Gregorianæ, & hoc videtur fuisse de mente S. Congr. vt ex litteris Eminentissimi Cardinalis Galli datis sub die 2. Martij 1611. de quibus apud P. Dian. mor. p. 6. trac. 1. resolut. 34. ad fin. quem post hæc scripta vidi.

Et id confirmari videtur ex ipsa Bulla Gregoriana decernente, vt ei contrauenientes non solum ipso facto sint excommunicati, sed etiam incurrant
4 omnes censuras promulgatas aduersus violatores libertatis Ecclesiæ, sed sic est, quod in Bulla Cœn. Domini violantes libertatem Ecclesiasticã sunt excommunicati, & non possunt absolui, nisi à S. Pontifice, vt legitur in ea, ergo etiam in terminis Bullæ Gregorianæ solus Pontifex poterit cõtrauenientes ei absoluere, & ideò non licebit Ordinario eos absoluere, qui de facto aliquem ab
5 Ecclesia extraxerunt, quia violantes immunitatem Ecclesiarum incidunt in Censuras Bullæ Cœnæ Domini, vt docuit Io: Bapt. Scortia in Bull. Pontif. epitom. 152. Theorem. 387. cui adhærere videtur P. Dian. d. resol. 34. ad fin. vers. desinam.

Vnde plurimi conuenerunt in hanc sententiam, vt nullus Episcopus, vel Ordinarius possit absolue-
6 re contrauenientes dictæ Bullæ Gregorianæ siue extrahendo, siue mandando, siue alio modo, quia contineat casum Papæ reseruatum: sic latè docent Mar. Ital. trac. de immun. Eccl. c. 6. §. 2. num. 3. Farin. eod. tract. c. 20. num. 315. vbi redarguit aliter sentientes. Duard. in Bull. Cœn. Domini. can. 15. q. 16. nu. 19. Phyluc. mor. tom. 1. trac. 15. c. 6. num. 155. Lauor. d. trac. de Indulg. & Iubil. p. 2. c. 21. num. 90. Quarant. in summ. Bullar. in verb. casus reseruati, latè Peregr. de immun. Eccl. c. 15. nu. 9. vers. sed contra nu. 10. 11. & seqq. vbi videtur resoluere omnia: Pater Dian. mor. p. 6. trac. 1. resol. 34. vers. & tandem: & ego quoque conser. for. 10. nu. 38. 39. sequutus sum hanc sententiam, & adduxi etiam litteras S. C. dat. sub
7 die XV. Martij 1629. quibus Episcopus omnibus præscribitur, ne absoluant violatores immunitatis Ecclesiasticæ etiam in casu dubio, imò idem P. Dian. mor. p. 1. trac. 1. de immun. Eccles. resolut. 41. testatur Reuerendissimum Coccinam Decanum Rotæ Romanæ, & Regentem sacræ Pænitentiariæ sibi dixisse ita resolutum fuisse in ea, & Paulum V. annuisse tali decisioni, & hanc opinionem puto esse veram, & valdè probabilem adeò, vt qui eam sequantur, errare non possint, quia etiam tutior est, vt inquit Bonacin. de Censur. in pratic. disp. 2. q. 3. p. 16. §. 16. nu. 2. in fin. & ideò ante factum hanc potius esse consulendam censeo, nisi in casu occulto, vel vbi periculum sit in mora, vel in ignorante, qui non aduertit ad istas Censuras, & sic quando versamur in casu aliquo modo excusante à Censura, velut ignorantia, quæ sæpe cadit etiam in iuris alioquin non imperitis, sed in materijs Ecclesiasticis parum versaris, velut si quis sciat quidem aliquod delictum esse ab Ecclesia prohi-
8 bitum, sed nescit fuisse prohibitum sub Censura, non incurrit Censuram, si illud committat, vt per Nauar. in Manual. c. 27. nu. 274. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 32. nu. 13. & nu. 17. 18. vbi de reseruatione ad propositum loquitur. Coninch. tom. 2. disp. 3. dub. 10. num. 90. Suarez disp. 4. sect. 9. num. 19. Filluc. mor. tract. 11. c. 8. q. 11. nu. 257. Salas de legi. disp. 15. sect. 9. nu. 113. Bonac. de Cens. in genere disp. 1. q. 2. p. 1. propos. 3. n. 13. Pater Lugo de Sacram. Pœnit. disp. 20. sect. 2. nu. 11. vbi de ignorantibus reseruationem pœnalem, quod est fortius: pulchrè Pater Dian. mor. p. 3. trac. 5. Misc. resol. 12. vers. notandum est, vbi benę hoc docet de omnibus Censuris etiãsi igno-
9 rantia sit vincibilis, ideò ex hoc solum potest defendi ille Prælatus, qui reos prædictos absoluit potius ad cautelam, quia omnes erant ignorantes, & rustici, neque sciebant censuram incurrã per eos, qui tales extractiones ab Ecclesia fecissent, & dato etiam, quod scirent se malè facere, & censuram incurrere, quia tamen ignorabant censuræ reseruationem, potuerunt absolui, quia ex ignorantia excusantur a reseruatione, vt latè per Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 32. num. 18. Bellocb. de cas. reseru. par. 2. quæst. 4. numero 112. & seqq. & numero 522. 523.

Verumtamen non puto damnandos esse eos Ordinarios, qui absoluunt eos malefactores, qui etiam scienter extrahunt ab Ecclesia ad eam confugiẽtes, facta tamen restitutione personæ, & damnorum, si possibilis est, quia valdè etiam probabilis est altera sententia, vt absolutio à tali excommunicatione non sit soli Pontifici reseruata, & ideò potest sectari tàm in foro externo, quàm in foro conscientiæ, & Pęnitentiæ maximè ab illis, qui soliti sunt absoluere, & existunt in hac quasi possessione cum standum sit consuetudini maximè in

parti-

partibus à Roma diſtantibus, adeò, vt qui ſolent
abſoluere, abſoluant, qui non ſolent abſtineant,
præcipuè in partibus Romæ propinquis, vt in ſi-
mili dixit *Molfeſ.in ſum.tract.8.c.19. num.24. in fin.*
dummodò extractio non fuiſſet facta in alicuius
Legis, vel Statuti laicorum, quia tunc eſſet caſus
Bullæ Cęnæ Domini, ſed ſi de facto laici miniſtri,
vel alij extraxerũt reum ab Eccleſia, grauiter qui-
dem peccant, & ſunt ipſo facto excommunicati
vigore dictæ Bullæ Gregorianæ, verum ab Ordi-
nario, vel à Confeſſario ab eo deputato poſſunt
abſolui publicè, vel priuatim reſpectu fori exter-
ni, facta reſtitutione perſonæ, & damnorum &
audiui Ieſuitas viros Sapientiſſimos, & alios Theo-
logos hanc doctrinam docentes, & conſulentes,
& practicantes, & ratio eſt, quia nullibi reperitur
in iure, quod hæc Cenſura fuerit Papæ reſeruata,
ergo Ordinario cenſetur abſoluẽdi facultas per-
miſſa, quia quotieſcunque Pontifex ſibi non re-
ſeruat abſolutionem excommunicationis ab eo
11 latę, Epiſcopus, & Ordinarius poſſunt ab ea ab-
ſoluere ad *tex. in d. c. nuper vbi DD. communiter. de
ſent. excommunicat. Prax. Archiep. Neap. c. 18. nu. 4.
& num. 12.* reddit rationes, & dicit, quod qualitas
requirens ſpecialem mentionem, prout eſt ab-
12 ſolutio, quæ debet expreſsè reſeruari Papæ, non
includitur in diſpoſitione referente niſi exprima-
tur *ad tex. in c. pen. de iureiur. ſic Gratian. diſc. 414.
num. 12. 13. Fontanell. deciſ. 201. in fin. Caſtr. Pallau.
mor. p. 2. de reuerent. deb. loc. ſacr. diſp. vnic. p. 12. nu-
mero 7. in fin.* & ideo erit caſus reſeruatus reſpectu
confeſſariorum, non reſpectu Epiſcopi: ſic ait pul-
chrè *Fr. Franciſcus Bordonus var. reſolut. lib. 1. cap. 1.
nu. 16.* quem vidi poſt hæc ſcripta.

Et propterea Neoterici DD. magis communiter
ſentire videntur, quod ſi miniſtri laici de facto
extrahunt ab Eccleſia reum abſque eo, quod præ-
cedat ſtatutum, vel Ordinatio legalis laicorum,
iſte non incidit in Bullam Cęnæ domini, ſed tan-
tum in Bullam Gregorianam, quæ abſolutionem
non reſeruat, & ideò facta reſtitutione, vt ſuprà ſi
pęniteat facti, vt decet, poteſt abſolui ab Epiſco-
pis, & Ordinarijs, eorũ ve Vicarijs ſpecialiter de-
13 putatis, & valida erit abſolutio impoſitis pęni-
tentijs ſalutaribus, quia talis abſolutio nõ eſt Pa-
pæ reſeruata, ſic per doctr. *Soc. in c. nouerit num. 5.
verſ. & ex prædictis de ſent. excommunicat. Vgolin.
de Cenſ. Pont. reſeru. verſ. nec non qui ſtat. p. 2. §. 4.
verſ. quinto excommunicationem. fol. 388. Prax. Ar-
chiep. Neap d. c. 18. num. 4. 12.* vbi docet & eum ſe-
quitur *Guazzin. de defenſ. reorum defenſ. 1. cap. 30.
num. 8.* pulchrè etiam *Gratian. diſc. for. 414. num. 4.
12. 13. 14.* vbi hanc rem ſic declarat. & poſt *Al-
tern. in Bullam Cœn. Domini can. 15. cap. 3. col. 2. verſ.
animaduertendum, & columu. 5. verſ. fecerint*, dixit
Duard. in eandem Bullam. d. can. 15. quæſt. 28. nu. 15.
vbi tradit extrahentem ab Eccleſia reum qui ad
14 eam confugerat, non incidere in excommunica-
tionem reſeruatam in dicta Bulla Cœnæ ſic etiã
*Graff. tom. 1. lib. 3. conſ. vnic. num. 26. in fin. de immun.
Eccl. Bellet. diſq. cler. tit. de fau. cler. real. §. 4. num. 39.
Ramer. in Catolog. Cenſur. c. 9. excommunic. 31. P. Me-
gal. inſt. Confeſſ. p. 3. lib. 4. c. 2. q. 1. nu. 34. Barboſ. de off.
Epiſc. p. 3. alleg. 51. num. 72. Homobon. de exam. Eccl.
p. 2. trac. 11. c. 12. quæſt. 26. ſupp. 3. Ricc. in prax. for.
Eccl. p. 2. reſol. 33. nu. 1.* pulchrè *Dian. mor. p. 1. de im-
mun. Eccl. reſolut. 41. verſ. ſed hac opinione*, vbi ponit
reſponſiones ad contraria. *Bonac. de legi. diſput. 3.
q. 7. §. 6. numer. 8. & in tract. de Cenſur. in partic. extr.
Bull. Cœn. Domini. diſp. 2. q. 3. punct. 16. §. 16. num. 2.*
vbi pulchrè hanc opinionem docet eſſe probabi-
lem, & reſpõdet contrarijs, latè etiam, & pulchrè
*Caſtr. Pallau. mor. p. 2. de reu. deb. loc. ſacr. diſput. vnic.
p. 12. nu. 7.* vbi tollit contraria. *Fontanell. deciſ. 201.
nu. 16. 17.* pulchrè *Bordon. var. reſol. lib. 1. c. 1. nu. 16.
& Trullench. mor. p. 1. lib. 1. c. 11. dub. 5. nu. 4.* ex qui-
bus apparet hanc eſſe modernorum magis com-
munem ſententiam, cui adhærere nullum erit
inconueniens, imò ſæpe vtile pro quiete conſcié-
tiæ, & ad tollendos ſcrupulos, & adiuuandos pæ-
nitentes, qui, vt plurimum, omitterent recurſum
ad Pontificem ex difficultatibus itinerum, & ex-
penſarum & ideò ſi obſeruentur obſeruanda de
quibus *Chartar. deciſ. 64.* per totam, licebit ſequi
hanc opinionem probabilem, quæ habet pro ſe
15 rationes releuantes, quia probabilis opinio ex-
cuſat, omiſſa etiam probabiliori: ſic *Pater Dian.
mor. p. 1. trac. 13. reſol. 1. verſ. ſed communiter. & re-
ſol. 3. verſ. dico igitur.* vbi plurimos congerit. *Paſ-
qualig. deciſ. mor. 26. nu. 3. 4. 5.* & ſic tenet *Bordon. d.
c. 1. num. 16.* vbi docet quo ad Religioſos nullam
adeſſe reſeruationem, reſpectu verò laicorum ſo-
los Epiſcopos poſſe abſoluere, nõ ſimplices con-
feſſarios.

Et quamuis Pater Dian. mutauerit ſententiam, &
dixerit me non benè allegaſſe eum pro hac par-
te, vt videre eſt apud eum *p. 5. trac. 1. reſ. 34. verſ.
dico igitur.* tamen non video, quomodo in hoc me
reprehendat, ſi quidem ipſe *Dian. d. p. 1. trac. 1. re-
ſol. vlt. verſ. ſed hæc opin.* tradit hanc ſententiam,
firmat eam doctoribus, & doctrinis, & reſpondet
ad contraria, & quamuis non ſe declaret apertè,
quam ſententiam teneat, tamen hæc ſufficiunt
ad credendum ipſum tranſiſſe in hanc opinioné,
16 quam vltimo loco retulit. ex *Iaſ. in l. ſi idem. §. ſi
vna. n. 3. ff. de iuriſd. omn. iud. Bald. conſ. 47. in fi. lib. 4.
Alex. conſ. 164. n. 2. lib. 2. & conſ. 65. nu. 32. lib. 4. De-
cian. conſ. 1. n. 158. lib. 2. & conſ. 56. nu. 8. lib. 3. Man-
gil. de euiction. q. 74. n. 14.* ideo alij videant, an rectè
ipſum allegauerim: ſatis igitur erit oſtendiſſe
hanc ſententiam eſse valdè probabilem, quam
poſt factum cõſulerem, & etiam ante factum pro
eis, qui ſunt in quaſi poſseſſione abſoluendi, & ſi
17 confeſsarius tenetur ſequi opinionem pæniten-
tis etiam minus probabilem: latè *Pater Dian. mor.
p. 1. trac. 13. reſolut. 11.* vbi multos allegat, non vi-
deo, quomodo id poſſit denegari pęnitẽti, in hoc
caſu ita ſentienti & propterea hanc ſententiam
eſse probabilem latè docet *Trullench. mor. p. 1. lib.
1. c. 11. dub. 5. n. 4.* quem poſt hæc ſcripta vidi.

Non obſtat *extrau. Pauli 11.* quia in ea ſolum reſer-
uatur generaliter abſolutio violationis libertatis
18 Eccleſiaſticæ, ſub qua propriè immunitas non
compræhenditur, quia libertas refertur ad perſo-
nas, immunitas ad locum, & ideò Cenſuræ latæ
contra violatores libertatis Eccleſiæ non com-
præ-

19 compræhendũt violatores immunitatis. sic post *Couar.var.ref.lib.2.c.20.nu.1. Villagut.de exten∫.leg. c.fin.sub n.3. Farin.de immun.c.1.nu.4. Mar.Ital.eod. tract.lib.1.c.6.§.2.num.6.& seqq.vsque ad nu.19.dixit pulchrè Castr. Pallan. mor.p.2.d.disp.vnic.p.12. nu.7. vers.nam in extrauaganti.* & ita etiam sentire videtur. *Bonacin.de Censur.in partic.disp.2.q.3.p.16. §.16.nu.2. vers.ad secundum.* vbi distinguit casum violatæ libertatis à violata immunitate, & hunc non esse reseruatum respectu Episcoporum docet; & concedit Episcopos posse absoluere, non inferiores Sacerdotes. *Bordon.d.c.1.n.14.16.*

Benè igitur dicunt non obstare Bullam Cœnæ Domini eadem ratione, quia in canone 15. illius nõ
20 fertur Censura aduersus violatores immunitatis, sed libertatis Ecclesiæ. vt per *Castr. Pallan.dict. p.12.nu.7. vers.minus:* & ita etiam sentire videtur. *Molfes.in summ.p.1.trac.7.cap.18.nu.14.* vbi tradit differentiam inter constitutionem Gregorianã, & Bullam Cœnæ Domini dicens, quod illa respicit loca sacra, vt inde non extrahantur delinquẽtes, sed Bulla Cœnæ Domini respicit immunitatem personarum Ecclesiasticarum ergo ab vna non potest inferri ad aliam: tam enim in canone 15. quam in Canone 18. Bullæ Cœn.domini habetur sermo tantum de libertate personarum non de immunitate locorum.

Deinde respondetur in dicta *Bulla Cœn. Domini. can. 15.* excommunicari statuentes contra libertatẽ Ecclesiæ, non enim omnes violantes talem libertatem in eo Canone excommunicantur, ideò vt incurratur excõmunicatio dicti Canonis, necesse est, vt præcedat statutum, vel ordinatio, cuius vigore si fieret extractio, tunc esset casus Bullæ Cœnæ Domini, verum si absque statuto solum de
21 facto quis extraheretur ab Ecclesia, extrahẽs nõ incurreret in censuram Papæ reseruatã. sic *Prax. Archiep.Neap.d.c.18.num.4.vers.Prætereà.Gratian. d.disc.414.n.4. Duard.d.can.15.q.28.nu.15.Dian.d. resol.41.vers.ad secundum. Bonac.d.qu.3.p.16.§.16. nu.2.vers.ad secundum Fontanell.d.decis.201.nu.18. 19.sic Trullench.d.dub.5.nu.4.*

Tertiò respondetur estò, quod in Bulla Gregoriana afficiantur Censuris violantes immunitatem Ecclesiasticam latis in Bulla Cœnæ Domini Can.15. vel Can.18. contra violatores libertatis Ecclesiasticæ, inde non sequitur Censuras Bullæ Gregorianæ habere eandem qualitatem reseruationis absolutionis, quæ est in Bulla Cœn.Domini, quia Greg.14.in ea expresè non renouat etiam reseruationem, prout necesse erat, quia reseruatio nũquam censetur facta, nisi expresse dicatur. *d.c.nuper, de sententia excommunicat.* nam relatum in re-
22 ferente non includitur expresè, sed tacitè *dict.c. pen.de iureiur.Prax.Arch.d.c.18.n.4.Pallan.d.p.12. n.8.in fin.Gratian. d.resol.414. nu.12.13.* ergo censuræ dictæ Bullæ Gregorianæ remanent sine reseruatione.

Non obstat *Decretum Clem.VIII.* quia in eo non est sermo de Episcopis, sed solum interdicitur Confessarijs, ne virtute priuilegiorum à Sede Apostolica cõcessorum audeant absoluere à casibus Cœnæ Domini, & censuris alijs reseruatis tam Pontifici, quam Ordinario. Vnde in illo decreto non intendit Pontifex Ordinarijs facultatem absoluẽdi minuere, sed potius augere, vel conseruare, & sic illud decretum intelligitur de confessarijs, qui prætextu facultatum absoluebant. *sic Prax. Archiep.d.c.18.num.12.Dian.d.resol.41.ad fin.Bonacin. d.§.16.nu.2.Pallan.d.p.12.num.7.vers.in decreto autem Trullench.d.dub.5.nu.4.*

Non obstant litteræ S. C. scriptæ ab Eminentissimo Cardinali Bandino sub die 15. Martij 1629. vbi præcipitur moneri Confessarios, ne quemquam
24 absoluant ob violatam immunitatẽ, vel libertatẽ Ecclesiasticam in casu dubio, vel claro, quia sicut non possunt absoluere in casibus claris contentis *in Bulla Cœnæ Domini, & in extrau. & si dominici.* & alias constitutionibus Apostolicis, ita non possunt absoluere in casu dubio: nam respõdetur dd: litteras nouum ius non inducere, & æstimo esse intelligendas iuxta Decretum, & declarationem prædictam Clem. VIII. in quo similiter vetatur Confessarijs absoluere à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis tam in casu claro, quam dubio, vt apud *Quarant. in d. verb. casus reseruati. Lauer. de Indulg. & Iubil.p.2.c.28.sub num.16.Pallan.d.p.12.num.7. vers. item neque* dictæ enim littere videntur reuocare dispositionẽ dicti Decreti, non aliquid noui inducere, & propterea operatur suum effectum quo ad Confessarios inferiores, non quo ad Ordinarios. *Prax. Arch.Neap.d.c.18.nu.12.* salua tamen veriori interpretatione S.C. cui me submitto.

Non obstant litteræ dicti Eminentissimi Galli datę sub die 2.Martij 1611. quæ loquuntur in terminis
25 Bullæ Greg.XIV. ad Episcopum Liparen. dicẽdo: *Auertendola però, ch'ella non donca assoluere il detto Capitano, & sbirri dalle Censure incorse per detta estrattione, perciochè questo toccaua à questa S. Sede.* Nam saluo iudicio eiusdem Sedis Apostolicę potest responderi dd. litteras in hac parte non continere aliquid decretum, vel declarationem S. C. non enim dicit Eminentissimus Gallus ita censuisse, & decreuisse illos Eminentissimos Patres, sed exprimunt quandam admonitionem ab eo factam dicto Episcopo, quia fortè ille sic sentiebat, & opinionem contra Ordinarios tenebat, ideò valet eius sententia sicut opinio vnius Doctoris Eminentis. *Pasqualig.decis.mor.85.numer.7. vers. tum etiam* non tamen credo verba huiusmodi vim legis posse habere, & quatenus aliter dicendum esset, potest replicari non constare authenticè, quod S.C. ita decreuerit, seu declarauerit, & tamen certum est ex mente eiusdem Sacræ
26 congregationis talia decreta fidem non mereri, nisi de eis authenticè constet, ex *decreto Sanctissimi Vrbani VIII. sub die 2. Aug.1631. in ordine ad aliã declarationem Sacra Congr.factam sub die 29. Aprilis.1621.Barbos.de vniuers.iur.Eccl. lib.1.c.4.nu.83. vers.verum.Pasqualig.decis.mor.85.n.7.& decis.86. nu.13.Dian.mor.p.1.trac.6. de paupert. religios.resol. 32.vers.restat modo.* & nõ sunt nota omnibus, ideò hæc sententia tanquã probabilissima potest amplexari in practica, & maximè post factum, & etiã ante factum à solito absoluere, & multò magis, si absoluendus sit ignarus Censuræ, vel reseruatio-

nis, aut ſine dolo, quia fortè extraxerit ſine malitia, credens id fieri poſſe, tunc enim poterit ab-
27 ſolui ſine dubio & ab Ordinario, quia verbum; Præſumpſerit: in Bulla Gregoriana poſitum dolũ requirit *ex Bellocb. de caſ. reſeruat. p. 2. q. 8. nu. 32.* ſic docet *Duard. in Bull. Can. Domini d. can. 15. q. 16. nu. 19. in fin. & num. 20.* vbi hoc intelligit facta reſtitutione; *Mar. Ital. d. lib. 1. c. 6. §. 2. nu. 88. & ſeqq.* & ita ſentio non obſtãtibus deductis per *P. Dian. d. p. 6. trac. 1. reſol. 34. verſ. dico igitur.* quia hoc ſolũ intendimus probare, quod hæc ſit opinio probabilis, quam ſequi in practica non ſit damnabile; me tamen ſubijcio iudicio S.R.E. in omnibus, & per omnia, & eiuſdem S.C. à quo nunquam diſcedere velle intendo.

EPITOME.

Depoſitarius an teneatur de caſu fortuito, & quando furtum probetur iuramento damnum paſſi.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius tenetur rem reſtituere ſummariè.*
2 *Depoſitarius Generalis tenetur de omni caſu, quia eſt dominus.*
3 *Depoſitarius ſpeciei tenetur probare rem fuiſſe deperditam.*
4 *Depoſitario non creditur iuranti ſibi rem fuiſſe ablatam.*
5 *Depoſitarius non tenetur, niſi de dolo, & lata culpa.*
6 *Depoſitum ſi ſit gratia dantis, non tenetur quis niſi de dolo, & lata culpa.*
7 *Depoſitarius non tenetur de caſu fortuito.*
8 *Depoſitum pecuniæ numeratæ aſſimilatur mutuo.*
9 *Periculum pecuniæ numeratæ ſpectat ad depoſitarium.*
10 *Depoſitum pecuniæ numeratæ quando remaneat depoſitum.*
11 *Depoſitum præſumitur factum gratia dantis.*
12 *Pecunia numerata non ſemper transfertur dominium.*
13 *Depoſitum ſi fiat, vt tantundem reddatur, transfertur dominium.*
14 *Depoſitarius ſi cæpit vti pecunia depoſitata, tenetur de caſu fortuito.*
15 *Depoſiti actio datur, antequam depoſitarius vtatur pecunia depoſitata.*
16 *Depoſitarius an teneatur pecuniam abſcondere.*
17 *Dolus, & lata culpa ſolum veniunt in depoſito.*
18 *Depoſitario viro bono creditur cum iuramento ſi dicat rem furto ſublatam, & quando.*
19 *Furtum in ignem quomodo putetur, & quod proſit hac probatio.*
20 *Iuramentum depoſitarij rem fuiſſe ablatam non admittitur.*
21 *Furtum probare in genere, & per coniecturas quando proſit.*
22 *Teſtes contrarij in ſubſtantia perſonarum non poſſunt concordari.*
23 *Teſtium dicta debent benignè concordari etiam vt probent.*
24 *Concordia teſtium admittit etiam multiplicationem actuum.*
25 *Teſtes diuerſi in perſona occiſoris quomodo concordentur.*
26 *Teſtes ſingulares quando admittantur.*
27 *Singularitas obſtatiua quando non tollat penitus fidem teſtibus.*
28 *Teſtes debent coadiuuari.*
29 *Teſtes contrarij repelluntur.*
30 *Teſtis domeſticus, & pauper non probat.*
31 *Teſtes, qui patiuntur plures defectus, nihil probant.*
32 *Teſtium duo tantum defectus tollunt eis fidem, & quando.*
33 *Teſtium dicta quomodo referuntur, ne videantur contraria.*
34 *Teſtium concordia ad quem finem facienda.*
35 *Teſtium contrarietas quando non noceat.*
36 *Teſtes dicuntur concordes in minori ſumma.*
37 *Teſtes domeſtici quando fidem faciant.*
38 *Pauper quis dicatur, & quam fidem faciat.*
39 *Teſtis vilis quomodo probet.*
40 *Teſtis conſanguineus quando fidem faciat.*
41 *Teſtes inhabiles quam fidem faciant.*
42 *Furtum in genere probatur ex querimonia furtum paſſi.*
43 *Furtum in genere probatur per famam.*
44 *Scriptura priuata etiam non recognita facit aliquã præſumptionem.*
45 *Furtum probatur ex qualitate negotij.*
46 *Iuramentum viri boni probat rem ſibi fuiſſe furto ſublatam.*
47 *Religioſus præſumitur vir bonus.*
48 *Iuramentum non poteſt deferri ex officio.*
49 *Defenſio probatur etiam per dubias probationes, & minus legitimas.*
50 *Defenſio probatur coniecturis, & præſumptionibus.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Mirandula quærebatur an R.D. Pius Bocchius Rector Eccleſiæ Mortizzoni teneretur reſtituere D. Eliſeo Carrandino Mutinenſi ſcuta circiter tercẽtum in manibus eius depoſitata ad finem, vt dicebatur ea Soluendi poſt certum tempus alteri perſonæ, & dubium erat, quia cum eſſent in loco Campeſtri tàm dict. D. Eliſeus, quàm ille tertius cum armatis acceſſerunt ad dict. Rectorem nihil talia cogitan-

tantem, & facto deposito recessit D. Carrandinus
cum suis, & ibi remansit sine causa ille tertius vs-
que ad noctem, & sub prætextu erroris induxit
d. Rectorem ad iterum numerandam pecuniam,
& ea numerata recusauit restitutionem, & abijt
compulso Rectore ad eundum secum quasi ad
Carrandinum accessuri, sed dimisso in via Re-
ctore per aliam viam reuersi sunt in Regionem
suam.

Et sanè videbatur dicendum, quod dictus Rector te-
neretur ad restitutionem depositi, quia recogno-
uit Scripturam suæ confessionis, & certum est,
1 quod depositarius summariè cogendus est ad re-
stitutionem rei, vel pecuniæ, quam recepit ad tex.
in l. 1. §. est autem ff. deposit. lege prima, §. 15. quoque
ff. de act. & oblig. & §. prætereà inst. quibus mod. re
contrah. obl. nec potest se excusare, quod res depo-
sita fuerit sibi ablata, vel amissa, tum quia cum
pecunia non fuerit obsignatè deposita, censetur
ei data facultas ea vtendi, & sic remansit debitor
2 generis, non speciei, quo casu res perit debitori.
Gomez variar. resolut. tomo secundo, capitulo septimo,
numero tertio, vers. quod sub intellige. Gabriel. de reb.
cred. conclusione secunda, numero secundo, sexto, duo-
decimo. Cyriac. contr. 442. numer. decimo nono, Tusch.
pract. conclus. littera D, conclus. 205. numero octauo.
Rota apud Farinac. decis. 102. numero septimo, parte
secunda, vbi dicit, quod depositum factum de pe-
cunia numerata retinet naturam mutui, & ideò
est periculum debitoris, tum quia depositarius
etiam speciei tenetur probare rem depositatam
3 fuisse sublatam, vel deperditam. ad text. in l. si cre-
ditor. vbi DD. Cod. de pignorat. act. & in §. fin. vbi
glos. in verb. fortuitò Inst. quibus mod. re contrah. obl.
Castr. consilio 201. numero quinto, versic. præsumitur
libro primo. Crau. consilio 112. numero primo, libro
quinto, Nati. consil. 131. numero primo, libro primo.
Honded. consilio quadragesimo tertio, numero decimo,
libro secundo. Marc. Antonin. resol. quadragesima pri-
ma, numero decimo nono, libro secundo, adeò, vt non
4 sit standum iuramento depositarij dicentis rem
sibi fuisse sublatam, vel deperditam. Mascbard. de
probat. conclus. 829. numero nono, Farinac. de Curt.
quæst. 169. num. 28.

His tamen non obstantibus censui dictũ Rectorem
esse absoluendum à petitis, quia post depositum
factum, & discessum Carrandini, quasi incon-
tinenti scilicet eadem die pecuniæ depositatæ fue-
runt dicto Rectori ablatæ ab ijsdem personis, quæ
fuerunt præsentes deposito, & erant cum dicto
Carrandino à principio, & posteà sub prætextu
5 erroris induxerunt Rectorem ad iterum nume-
randam pecuniam, & posteà noluerunt eam re-
restituere eidem, quia certum est depositarium
non teneri, nisi de dolo, & lata culpa, vt probat
text. in l. 1. Cod. deposit. l. si sine dolo ff. eod. & §. itaque
inst. quibus mod. re contrahitur oblig. idque maximè
6 procedit quãdo depositum fit solum gratia dan-
tis, vt hic, tunc enim sine dubio depositarius te-
netur solum de dolo, & lata culpa ad tex. in l. quod
Nerua ff. deposit. Gomez. var. resol. tom. 2. c. 7. num. 4.
in fin. Cyriac. contr. foren. 442. numero 21. Farinac. de
furt. quæst. 169. num. 17. Tusch. littera D, conclus. 205.
7 numero 3. & ideò non tenetur de casu fortuito l.
contractus ff. de reg. iur. l. 1. C. deposit. Tusch. dic. concl.
numero 205. numero quinto, latissimè Cyriac. d. contr.
for. 442. nu. decimoquarto, decimoquinto, decimosexto,
& seqq. lib. 3.

Nec obstat, quod pecunia depositata fuerit nume-
rata, & ad numerum tradita, quo casu transfertur
Dominium in recipientem, & dicitur depositum
8 irregulare, quod est ad instar mutui, & assumit
eius naturam, quia transfertur Dominium in de-
positarium, vt Bartol. in l. incendium. ff. si cert. pet. &
in l. fin. C. deposit. Dec. in l. cum quid cul pen. vbi Alex.
numero 13. & Soc. numero vndecimo, ff. si cert. pet. Ias.
in l. eius qui §. quod si ff. eod. Alex. consilio 80. nume-
ro quarto, libro tertio, Dec. consilio 116. numero ter-
tio, vers. & de tali Ceph. consilio 603. numer. 41. Hon-
ded. consilio 43. numero 15. libro 2. Rim. iun. 60. nume-
ro 38. & consilio 152. numero 44. libro 2. Gabriel. de
rebus cred. conclus. 2. numero 8. latè Sperell. decis. 29.
numero 8. 26. 27. & sic videtur periculũ casus for-
9 tuiti spectare ad depositarium, vti factum domi-
num pecuniæ numeratæ, in manibus eius depo-
sitatæ l. pignus de pignor. act. Ias. in l. si quis colum. fin.
ff. si cert. pet. Surd. consilio 39. numero tertio. Honded.
consilio quadragesimo tertio, per totum libro secundo,
Gabr. dic. conclus. 2. numero nono, Sperell. d. decis. 29.
numero 30. Ludouis. decis. 146. numero decimosexto,
decimoseptimo.

Quia respondetur multis modis, & primò id non
procedere quando fit depositum gratia dantis
tantum, & non recipientis, velut si fieret deposi-
tum penes diuitem, & non mercatorem, quem
non est verisimile pecunias mutuò accepisse, tũc
enim adhuc remanet depositum, etiam si pecu-
nia numerata nõ deponatur in sacculo obsigna-
ta, & contraria procedunt si fiat depositum pe-
nes pauperem vel mercatorem, qui solent vti pe-
cunijs, tunc intrat verisimilitudo mutui, quia ta-
citè videtur data potestas vtendi pecunijs, quod
in casu nostro non habet locum, vbi depositum
fit gratia tantùm deponentis, non est data pote-
10 stas vtendi pecunijs, & depositarius est diues, &
non negotiatur, quo casu non transfertur Domi-
nium pecuniæ depositatæ etiam ad numerum,
& adhuc remanet depositum: sic probat text. in l.
certi condictio §. fin. ff. si cert. pet. si bene inducatur, vt
per Gabr. dic. conclusione secunda, numero sexto, & fa-
cit ad rem gl. in l. dic sponsaliorum. §. 1. verb. condem-
natus ff. depos. Bald. in l. incendium. Cod. si cert. pet. vbi
Salyc. pulchrè sic distinguere videtur, vt suprà di-
ximus Castr. in l. Lucius vbi DD. ff. deposit. Dec. in l.
cum quid. Vbi Purpur. ff. si cert. pet. & sic distinguit
etiam Gabriel dict. conclusione secunda, numero deci-
mo octauo, & sic etiam tenet Gratian. discept. forens.
centesimo septuagesimo quarto, numero octauo, vbi
docet, quod in contrarium adducta procedunt,
vbicunque numeraretur pecunia personæ indi-
genti, non autem mercatori, vel diuiti, & opu-
lento, quem non est verisimile pecuniam mu-
11 tuò accepturum, & ideò quamuis pecunia sit da-
ta ad numerum, tamen adhuc dicitur data
ex causa depositi, & non mutui, & præsumi-
tur factum esse depositum gratia dantis, &

non recipientis, ſic etiam comprobat *Mantic. de tac. & amb. conuent. libr. 10. tit. 9. num. 29. 30. 31.* vbi loquitur in terminis noſtris de pecunia numerata ex cauſa depoſiti apud diuitem, vt non transeat in mutuum, & non transferatur Dominium, & reſpondet contrariis, quem ſequitur *Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 146. numero octauo*, vbi etiam pulchrè dicit ex numeratione non inferri per neceſse ad translationem dominii, quia nu-
12 meratio ſæpe fit ad ſciendum, quantum ſit depoſitum; ſic etiam pulchrè *Cyriac. contr. for. 442. numero vigeſimo, vigeſimoprimo, libro tertio*, vbi ſic diſtinguit, vt ſupra dictum eſt de diuite, & indigente, & ſi qua eſt difficultas vt pecunia ad numerum depoſitata fiat depoſitarii, eam admittit in Campſoribus, qui de conſuetudine ſolent vti pecunia depoſitata, loquens tamen de bancheriis, & Campſoribus, quia in aliis mercatoribus diuitibus id non eſset præſumendum in idem etiam conſentit *Sperell. deciſ. vigeſimanona, numero decimo quarto, decimo quinto, decimo ſexto.* vbi ſimiliter diſtinguit de diuite, & paupere depoſitario. Cum ergo ſatis probatum ſit dictũ Rectorem eſſe diuitem, & depoſitum ſit factum tantùm gratia deponentis, etiam ſi pecunia fuerit numerata, & non obſignata, adhuc dicitur depoſitum, & non fuit translatum Dominium in Depoſitariũ, qui non præſumitur voluiſse pecuniam mutuò accipere, & maximè quia paulò poſt pecunia erat alteri tradenda, & ſic oportebat, quod eſset ſemper in promptu.

Sicut ergo Patres dixerunt ſe deponere, ità depoſitum ſimplex cenſendum eſt non obſtante numeratione, quod maximè dicendum eſt in caſu noſtro, vbi depoſitum non legitur fuiſse factum, vt
13 tantumdem redderetur, nam ſi adeſset hoc pactum, tunc benè diceretur facta numeratio, vt Dominium transferretur. *Dec. in dict. l. contractus numero octauo, de regulis iuris. Roman. conſilio 500. numero ſeptimo, Rot. apud Pacific. de Saluian. interdict. deciſione centeſima trigeſima ſecunda, numero ſexto, Mantic. de tac. & amb. conuent. libro decimo, titulo nono, ſub numero trigeſimo ſecundo, Beltram. ad Ludouiſ. dict. deciſione centeſima quadrageſima ſexta, numero 8. in fin.*

Deinde reſpondetur, quod numeratio pecuniæ depoſitatæ tunc facit tranſire depoſitum in mutuum, & dat dominium pecunię, & ſic periculum incipit eſse depoſitarii, quando ille cæpit vti pe-
14 cunia, & in vſus ſuos conuertere, & ſaltem tacitè actum eſt, vt pecunia vti poſſit. *Mantic. dict. libro decimo, titulo nono, numero trigeſimo tertio, trigeſimo quarto*, verùm ſi depoſitarius non eſt vſus pecunia, nec cæpit ea vti & pecunia nõ ſit loco mota adeò vt eadem ſit, quæ fuit numerata, & caſu fortuito ſine culpa depoſitarii pereat, adhuc dicitur verè depoſitum, & cum non ſit certum an depoſitarius voluerit pecunia vti periculum ad
15 eum non pertinet, ſed ad deponentem, quia antequàm pecunia vtatur integra remanet actio depoſiti ſic probat *tex. in l. 1. § eleganter verſ. ſi pecunia ff. depoſit.* vbi in verbis id videtur exprimi, & rem facit *tex. in l. quod ſi ab initio vbi DD. ff. ſi cert. pet. Bartol. in l. indebiti § ſed ſi numi. verſ. quæritur vbi Alex. & Iaſ. ff. de condict. indeb. Butigel. in l. ſi quis nec cauſam numero duodecimo, verſ. in quantum, ff. ſi cert. pet. & hoc modo opiniones concordat indeb. Butigel. in l. ſi quis nec cauſam numero duodecimo, verſ. in quantum. ff. ſi cert. pet. & hoc modo opiniones concordat Gabriel. de rebus cred. dict. concluſ. ſecunda, numero decimo. Mantic. de tac. & amb. conuent. libro decimo, titulo nono, numero 28. in fin. & numero 34. verſ. aliud eſt. Cyriac. d. contr. 442. numero 20. libro ſecundo.* Sed iſte Rector non eſt vſus iſta pecunia, nec conſtat habuiſſe animum ea vtendi, nec veriſimile eſt fuiſſe vſurum, quia locuples eſt, & non indigebat illa, & depoſitum erat factum gratia tantum dantis, imò eadem die fuit ei ſublata eademmet pecunia, ergo non tenetur de caſu iſto. *Mantic. d. lib. 10. tit. 9. numero 8. 26. Cyriac. d. contr. 442. num. 20.*

Nec obſtat, quod prædictus Rector videatur eſse in culpa, quia debebat pecuniam abſcondere, & reſiſtere, & alias diligentias facere, quia reſponde-
16 tur adhoc non fuiſse obligatum, nec enim tenebatur ſe periculo exponere inter tot armatos, etſi hæc eſset culpa, non poteſt eſse niſi leuis, aut leuiſſima, de qua non tenetur depoſitarius, cum ſo-
17 lum obligetur ex dolo, vel lata culpa. *l. 1. § 1. 5. quoque il 2. ff. de act. & oblig. l. 5. vt certo § nunc videndum ff. commod. l. quod Nerua l. planè ff. depoſit. lege prima, Cod. eod. l. magna negligentia. ff. de verb. ſign. Io: Boniſ. in tract. de furt. § tota, vel etiam numero quinquageſimo octauo.* vbi dicit eum eſse tutum, qui rem parum cuſtoditam ammittit, & deponens ſibi imputet, qui elegit depoſitarium imprudentem.

Tota igitur difficultas in hoc conſiſtit, an verè furtum, & caſus fortuitus fuerit probatus, in quo dicendum eſt ſatis fuiſse probata omnia, & animaduertendum, quod hic non tractatur de furto criminaliter ad pœnam reo infligendam, ſed ciuiliter per modum exceptionis, & ad finem tantum, vt depoſitarius liberetur ab obligatione reſtituendi, quo caſu leuiores ſufficiunt probationes, & non eſt neceſse probare furtum, vel caſum fortuitum in ſpecie, cum ſatis ſit de eo conſtare in genere ſaltem per coniecturas, & præſumptiones, quia tunc ſtandum erit aſsertioni depoſitarii iurantis, ſi eſt cui legalis, & bonæ vitæ, rem de-
18 poſitatam fuiſse in eo furto ablatam, vel eo caſu ammiſsam, vt *per text. in l. ſi de poſſeſſione. C. de probat. l. quoties. C. de naufrag. l. non omnes. § à barbaris. de re milit. l. fin. C. de fid. inſtrum. l. ſi quando C. vnde in Caſtr. in l. ſicut iniquum Cod. de fid. inſtrum. Ang. in l. ſi quis ex argentariis § hæc autem vbi Bart. de eden. benè Menoch. conſ. 353. numero 21. libro 4.* vbi dicit ex doctrina Angeli, quod ſi fœnerator dicit ſe perdidiſse librũ in mari, & probat, quod Nauis nau-
19 fragium paſsa eſt, ei creditur, licèt non probet, quod liberi fuerit, vel aliter deperditus ſit, pulchrè ad rem noſtram, de furto in genere docet, ſic *Mareſcot. var. reſolut. libro ſecundo, capitulo quinto, numero ſecundo, & numero quarto, verſ. aliud eſt,* quem ſequitur *Cyriac. d. contr. for. 442. numero 28. Franc. Becc. conſ. 70. numer. 20. Menoch. conſilio 357. nu. 23.*

*num.*23.24. vbi pulchrè loquitur, quando furtum
passus, & iurans est vir bonus, & legalis, vt hic
Rector noster.

Vndè licèt regulariter verum sit, quod alio non do-
cto standum non est iuramento depositarij, vel
20 custodis alicuius rei dicentis rem fuisse furatam,
vel deperditam. *Maschard.dict.conclus.*829.*nume-*
ro 9.*Farinac.de furt.d.quæst.*169.*numero* 28. tamen
si cum iuramento concurrant aliquæ coniecturæ,
& verisimilitudines, quæ inducant animum Iudi-
cis ad credendum reo conuento, poterit idem
Iudex deferre illi iuramentum suppletorium, &
tunc standum erit eius assertioni, & fides deposi-
tario adhibenda erit, etiamsi aliundè non pro-
bet furtum, vel casum fortuitum, cum satis sit de
eo constare in genere, & per coniecturas: ità *Corn.*
21 *cons.*318.*num.*5. *vers.possunt tamen lib.*4. quem se-
quitur. *Farinac.de furt.d.q.*169. *nu.*30. *& consentit*
*Maschar.de prob.d.concl.*829.*sub numer.*13.*Menoch.*
*libro sexto, præp.*61. *numero* 21. & plenius in fine
dicam.

Hic autem pro dicto Rectore ad probandam obla-
tionem pecuniarum prædictatum, & casum for-
tuitum saltem in genere, imò etiam in specie,
non desunt testes, cum hoc clarè deponant Riz-
zonus, & Bocchius, qui deponunt vidisse, dùm in
secunda numeratione absente iam Carrandino
tulerunt illi armati pecunias, & noluerunt resti-
tuere dicto Rectori, qui satis probant, quia in ore
duorum, vel trium stat omne verbum *l.vbi nume-*
rus ff.de test. & coadiuuantur alijs testibus, qui de
fama, & de auditu deponunt, & alijs circunstan-
tijs, seu verisimilitudinibus.

Nec obstat oppositio illis facta, quod sint contrarij,
& singulares singularitate obstatiua, cum vnus
dicat pecunias fuisse ablatas per vnum ex militi-
22 bus consocijs, alius vero per N. eorum Dominũ;
& sic videtur esse testes Susannæ, & cum sint con-
trarij in substantia personarum non possunt con-
cordari. *Petr. de fideicomm.q.*12.*numer.*901.902.
& seqq.

Nam respondetur hos Testes minimè posse dici cõ-
trarios, aut de falso suspectos, quia verè sunt con-
testes, & non singulares, siquidem Rizzonus non
discordat à Bocchio; hic enim clarè dicit N. tu-
lisse pecuniam, & posuisse in Pera, Rizzonus verò
non contradicit, dum dicit (viddi vno di quei sol-
dati, che si mise i danari nella Sacca, e nõ sò quale
fosse) vnde non excludit N. qui & ipse erat arma-
tus & à genere armorum inter milites potuit à
teste compræhendi, imò idem testis de N. intel-
ligère visus est, dum in ex se dixit (Il Prete co-
minciò à brauare, & diceua, che non sapeua co-
me fare, e gli disse, che gli lasciassero i danari,
& il N. disse, che non gli voleua lasciare, e, che vo-
leua andare à contarli in presenza del Carrandi-
no.) Ergo si Rector petebat pecunias à N. & N.
recusabat restituere, signum & quod N. fuerat ille
qui tulerat pecunias secundum depositionem
huius testis: & hoc modo facilè concordantur
dicta horum testium, provt fieri debet, quia de-
23 positiones testium debent benignè interpræta-
ri, & non debent cauillari, etiam ad effectum, vt
probent secundum Ius Canonicum *ex text. in c.*
cultu vbi glos. in verbo benignè Butr. numero primo,
Hostien.in fin. princ. iuncto numero secundo. Abb.nu-
mero tertio, vers.nota. de testibus. Petr.de fideicomm.
quæst.duodecima, numero 917.949.1024.*Menoch.de*
*præs.libr.quinto, præs.*22.*numero duodecimo, & præs.*
23.*numero* 29.*Maschard.de probat. concl.*1161.*nu-*
mero 10.*latè Farinac. de test. quæst.*64. *numero* 323.
*& quæst.*65. *numero* 37.73.74.75.77.79. *Caualcan.*
*eod.tract.de testi.p.*4. *numero* 175.177.178. vbi di-
cit etiam quod in dubio pro reo conuento fieri
debet testium concordia: & tanto magis in casu
nostro facienda est hæc interpretatio, & concor-
dia, quia testis Rizzonus videtur habuisse omnes
istos milites & N. pro vno corpore, cum omnes
essent intenti simul cum N. ad asportandum pe-
cunias, vt colligitur ex verbis eiusdem testis infe-
rius, dum dicit, (& andorono tutti via insieme,
che erano in cinque armati) & inferius. (Io viddi
vna Borsetta, nella quale era dentro il danaro
sborsato dal Carrandino, il quale poi fù tornato
à contare per l'errore allegato, e lo portorono
via il N. e suoi Soldati r) vnde potest esse, quod
vnus miles prius tulerit pecuniam, & posteà de
manu eius eam acceperit N. actus enim est itera-
24 bilis, & propterea admittitur multiplicatio ac-
tuum, vt testium fiat concordia ad finem etiam
probandi, quando res est verisimilis, & concordia
fit sine difficultate, vt hic *Butr. in d.cap.cum ea nu-*
mero tertio, quarto. Abb. numero secundo. Felyn.co-
lumna quarta, in princ. vers.modo Imola num. quar-
to. Aret.numero secundo. Anan.numero primo. Zaba-
rell.post princ. vers.nota de testi. Bertaz.consilio deci-
*moquinto, numero vigesimo. Ludouic. decis.Perus.*9.
numero decimotertio, p.prima. Petra de fideicomm.d.
quæst.duodecima, numero 766. 767. *& seqq. Caualc.*
*d.p.*4.*numero* 178. *Tauri.d.quæst.*65. *numero* 38.39.
77.*& seqq.*

Dicendum igitur est dict. testem Rizzonum consi-
derasse, quod in vniuersum à dict. militibus & N.
pecunia fuit ablata, & ideò etiamsi Bocchius di-
cat N. tulisse pecuniam non tamen dicto Testes
censentur discordes, quia illi communiter id fe-
25 cisse videntur provt in fortioribus terminis cen-
suit *Bartol. in l.*1. *§.non autem numero secundo, ff. de*
bon. possess.secund.tabul. vbi dixit, quod si duo te-
stes deponunt, quod seius fuit occisus à Titio, &
alter eorum dicit, quod fuit occisus à Sempro-
nio, si non diuersificant in tempore, dicuntur cõ-
testes, quia possibile est, quod ambo simul occi-
perunt Seium, & sic ambo punientur, concordat
Bertazz.consilio 194. *numero tertio*. Si ergo ita fit
concordia Testium hoc casu etiam ad pœnam
criminalem, quanto magis hic in casu nostro, vbi
26 ciuiliter tractatur, & de probando furto in gene-
re, quo casu admittuntur etiam testes singulares,
& coniunguntur, vnusque aliũ iuuat, vt per *Crot.*
de testi.numero 325. *Soc.iun. consilio* 90 *numero deci-*
motertio, & consilio 96.*numero octauo, libro secundo,*
Paris.consilio 57.*numero* 45. *libro* 1. *Roland. consilio*
82.*num.*35.*lib.*1 *Bertaz.cons.*20.*num.*20.21.22.23.
libro 1. quod adeò verum est vt etiam si testes
essent singulares singularitate obstatiua, adhuc

videantur probare delictum in genere, ſi ſunt viri honeſti,& bonæ vitæ, & famæ: vt per *Bero. in c. licèt cauſam nu. 43. verſ. poſſet fortè deprobat: quem ſequitur Farinac. de teſtibus q. 65. num. 308.* ſed verè hic non adeſt ſingularitas obſtatiua ſecundum prædicta quia teſtes prædicta poſſunt benignè
28 coadiuuare, & concordari non ſolum ad euitandum falſum, ſed etiam, vt probent,& fidem faciāt per *tex. in d. c. cum tu. vbi DD. de teſti. vt docet Petra. de fideicomm. q. 12. nu. 1185.*

Poſt hæc opponitur etiam quod dictus teſtis ſit non ſolum ſibi, ſed etiam alijs contrarius, & ideò tan-
29 quàm contrarius, & non conſtans nihil probat, & tanquam falſum repellitur. *Alex. conſ. 20. nu. 3. vbi de communi, & conſ. 43. n. 13. lib. 4. Clar. in prax. crim. §. fin. q. 53. num. 13. 14.* & probatur contrarietas, quia prius dicit ſe vidiſse dictū militē tollere pecuniam, & reponere in ſacculo, & poſteà dicit non vidiſse pecuniam, ſed tantum eius ſonū audiuiſse, & contradicit etiam alteri teſti Bocchio, quia ipſe dicit domi, dùm prædicta fierent adfuiſse cum N, nonnullos milites, Bocchius verò dicit non adfuiſse niſi N. & alium, quia ceteri exterius cuſtodiebant equos, & ſimiliter Rizzonus dicit N. fuiſse aſsociatum quinque militibus, Bocchius verò quattuor tantum.

Opponitur etiam, quod teſtes prædicti patiuntur multos defectus, ſiquidem omnes ſunt domeſtici, & familiares, & dictus Rizzonus eſt perſona vilis, vt ex eius officio pulſandi Campanas conſtat, & ſternendi æquum, & deferendi aquam ad Co-
30 quinam, & eſt pauper, ideò ex præd. parum, aut nihil probat *Alex. conſ. 118. in fin. lib. 1. & conſ. 90. num. 9. lib. 6.* Bocchius verò eſt Nepos Rectoris, & cum eo habitat vltrà paupertatem eius ideò fidem non facit. *gloſ. in c. conſanguinei 5. q. 5. Aufrer. de teſti. nu. 8. Bald. in l. parentes. C. de teſti. Maſchard. de probat. concl. 48. nu. 8.*

Et idcircò non poteſt eſse locus iuramento ſuppletorio, quia dd: teſtes nullam fidem faciunt, & ſemiplene non probant, quia teſtes illi, qui patiuntur plures defectus, & exceptiones in nihilo fi-
31 dem faciunt *Craue. conſil. 6. num. 59. Ceph. conſ. 65. nu. 28. Nata. conſ. 520. nu. 18. Rolan. conſ. 24. num. 61. lib. 1. Bertal. conſ. 3. nu. 33. Burſat. conſ. 69. num. 8. & conſ. 239. nu. 42. latè Farinac. de teſti. q. 62. num. 381. Guazz. p. 2. defenſ. 29. capitulo 3. numero nono, verſ. ſi verò.*

Idque verum eſt etiamſi teſtes duos tamen defectus
32 paterentur *Ceph. d. conſ. 65. num. 27. de eorum Hier. à monte q. 16. nu. 2. Guazzin. p. 2. defenſ. 29. c. 3. nu. 9. verſ. ſi verò iſte* & procedit etiam ſi veritas aliter haberi non poſset. *Gram. conſil. 70. nu. 7. in fin. Marſil. conſ. 102. nu. 12. Rol. conſ. 16. nu. 20. lib. 1. Gabriel concluſ. 7. nu. 10. de teſti. Guaz. d. defenſ. 29. c. 3. nu. 9. verſ. nec etiam*, qui docet quod nec in ſubſidium admittuntur, & propterea non poteſt deferri iuramentum in ſupplementum *Maſcard. de probat. concl. 955. num. 10.*

Nam reſpondetur d: teſtem non eſse ſibi contrariū, ſi benè conſideretur eius verba, quia dùm teſtificatur circa factum, quando Dominus Cartandinus numerauit pecuniam d. Rectori non dicit vidiſse pecuniam, ſed audiuiſse. Sic deponens (Sentei, che contauano delli danari) & quamuis ſubiungat (& quando furono cōtati detti Danari vidi, ch'il Prete ſeli miſe nella ſacca) non ideò interpretandus eſt, quod viderit ipſam pecuniam, ſed crumenam, in qua repoſitæ erant pecuniæ, vt colligitur ab alio teſte, qui dicit verè in crumena fuiſse repoſitas, & ſic iſte teſtis poſuit contentum pro continente, & propterea iuremeritò ſuper interrogatorijs dixit non vidiſse pecuniam, ſed audiuiſse ſonum, quod referendum eſt ad numerationem, in qua ſonitus fieri ſolent, non in reponenda crumena, quod ſine ſonitu fieri conuenit, & ſic nulla, vel modico eſt contradictio, quę nihil vitiat, imò optimè ſaluatur, quia dum ſuper interrogatorijs dixit non vidiſse pecuniam, ſed ſonum audiuiſse dixit, prout in ſimili de teſte, dici in principio dicit de viſu, & in fine de auditu, quod dictum de auditu debeat referri ad vltimò
33 dicta ne videatur ſibi contrarius, dicunt *Decian. conſ. 282. col. 2. Ruin. conſ. 54. nu. 4. lib. 4.* quos ſequitur *Petra de fideicomm. q. 32. n. 996.* etenim ſi contrarietas non eſt patens, & euidens, & apertè inconcilitabilis, ſed rationabilis eſt conciliatio, tunc ſit concordia etiam in vno, & eodem teſte
34 non ſolum, ad euitandam falſitatem, ſed etiam ad effectum probandi, vt poſt *Bart. & Bald. quos refert Aretin. conſ. 83. colum. pen. verſ. præterea dixit Alex. in l. inter ſtipulantem §. 1. colum. 4. poſt princ. de verb. oblig. & in conſ. 133. nu. 2. verſ. præterea lib. 1. Felgn. in c. cum tu in princ. in prima concluſ. de teſti. & de magis loco teſtatur. Petra de fideicomm. quæſt. 13. num. 932. 833. 934. 936. 943. 944. 1028. 1035.* vbi probat, quod ſi dictum teſtis poſſit aliqua iuſta interpretatione ſaluari, non erit varius, neque contrarius. *Farin. de teſti. q. 66. num. 322. 324. 328.* vbi in ciuilibus id maxima admittit, quod nobis ſufficit poſtquam ciuiliter hic agitur, & per modum exceptionis, & pro liberando Reo conuento, cuius partes ſunt ſemper fauorabiliores, & in dubio teſtis non præſumitur contrarius vel falſus. *Petra d. q. 12. nu. 939.*

Et tantò minus attendenda eſt hæc oppoſitio, quia contrarietas iſta non verſatur circa factum principale, quando ſublata fuit pecunia, ſed circa factum precedens, quādo D. Carrandinus fecit depoſitum, & numerauit pecuniam dicto Rectori, de cuius veritate non controuertitur ab aliquo
35 partium, ſed tota controuerſia eſt circa factum poſterius, vbi prætextu erroris poſt diſceſſum Carrandini iterum fuit numerata pecunia inſtāte ſic d. N. & in hoc non adeſt aliqua varietas, vnde nihil officit ſi teſtis ſit contrarius, vel varius circa accidentalia, & non pertinentia ad ſubſtantiam negotij. *Alex. conſil. 186. numero tertio, libro ſeptimo. Petra de fideicomm. quæſtione duodecima, numero 771. & numero 952. 963. 965. 1267. 1268. 1272. 1274. vbi latè tractat Farinac. de teſti. qu. 66. numero 28.* & multò minus nocebit ſi contrarietas, vel variatio ſit modica, quia tūc etiamſi verſetur circa ſubſtantialia non tollit fidem teſti: *Petra de fideicomm. d. quæſt. 12. num. 1203. 1204. Farinac. d. q. 66. nu. 36.*

Et

Et hoc modo tollitur etiam illa contrarietas, quæ
consideratur inter Rizzonum, & Bocchium cit-
cum numerum militum, dum vnus de quattuor
deponit, alter de quinque, quia hæc est varietas
non pertinens ad substantiam negotij, & effectũ,
de quo quęrimus, & est modica contradictio, cum
vnus potuerit magis attentè aduertere ad nume-
rum, quàm alius, & hæc non est contradictio, quia
non deponunt taxatiuè, neque in diuerso facto, &
cum vnus dicat fuisse quatuor, & alius quinque
concedant in minori numero, & non est inter eos
discordia considerabilis, cum deponant super eo-
dem facto, quia qui pauciores nominat, non ne-
36 gat de pluribus. *Angel. consil. 275. col. pen. vers. nũc
verò. Alex. consil. 186. num. 2. in fin. & nu. 6. & consil.
187. num. 4. lib. 7. Dec. consil. 100. num. 4. & seq. Bero.
consil. 201. num. 37. in fin. lib. 3. Roland. consi. 33. num.
6. lib. 2. pulchrè Petra de fideicomm. d. q. 12. num. 287.
& nu. 799. 800. 1099. 1100. 1103. vers. Secus 1106.*
qui loquitur valdè in terminis nostris, vbi sic do-
cet, quando vnus testis dicit, quod talis iuit ad
domum N. cum quindecim, vel sexdecim militi-
bus alter verò cum quinq; vel sex militibus, quod
non sunt discordes, latè *Farinac. de testi. q. 65. num.
11. 13.* & propterea non obstat, quod vnus dicat,
adfuisse nonnullos præsentes cum N. alius verò
dicat adfuisse mihtem vnum, & alios infra domũ
custodiam habuisse equorum, quia facilè concor-
dantur per distinctionem temporum, vel modo
supradicto, & hæc contrarietas non est super sub-
stantia negotij, sed super accessorijs, & appendi-
cibus, ideò non nocet *Farin. de test. q. 65. numer. 16.*
vbi plurimos congerit *& num. 20.* Verùm si benè
considerentur, nulla est in dicto eorum contrarie-
tas; si quidem Rizzonus dicit: e cio dicenano quei
soldati armati: & il N. scriueua. Bochius verò di-
cit, e lo portorono via il N. e suoi soldati: Ergò
sunt concordes, quod plures militis erant simul
cum illo N.

Modò transeamus ad defectus personarum, & pri-
mò opponitur testibus, quod sint domestici, & v-
nus attineat Rectori: Sed respondetur, quod in
37 quæ domi geruntur, & quę alijs quàm domesticis
cognita esse non solent testimonium ipsorum do-
mesticorum probat ad *text. in l. consensu §. pen. C. de
repud. Dec. cons. 304. num. 10. Ruin. cons. 120. nu. 8. lib.
5. Paris. cons. 15. num. 32. & pulchrè in cons. 353. num.
32. Maschard. de probat. concl. 831. num. 35. Farinac.
de testi. q. 55. numer. 36. 37. 43. 46. & multò:* magis si
veritas aliter haberi non possit, vt hic. *Farin. d. q.
55. num. 35.* Si quidem præd. milites non tentaue-
runt hoc facinus, nisi postquam discesserunt om-
nes, qui ad Ecclesiam conuenerant, & expectaue-
runt tempus nocti proximum adeò, vt vnus tex-
tis aduertit hanc eorum intentionem, dum dixit;
(Il Zampetta mi disse costoro non vogliono, che
vediamo i fatti suoi, andiamo via,) & maximè
quando tractatus de rei conuẽti defensione, tunc
enim domestici, & familiares benè admittuntur,
*Guazzin. de disens. reorum part. 3. desens. 29. cap. 3. nu-
mer. 7.*

Opponitur Rizzono, & etiam Bocchio, quod sit vi-
lis, & pauper, sed respondetur non esse iurandum
de paupertate, si sit cui bonæ famę, quia testi pau-
peri honestæ vitę magis credendum, quàm diuiti
malæ famæ. *Farin. de testi. q. 57. num. 43. & num. 75.*
vbi dicit, quod nihil ei diminuitur de fide tàm in
criminalibus, quàm in ciuilibus, & saltem non est
negãdum, quod in ciuilibus remissum sit arbitrio
38 Iudicis, quisnam pauper dicatur, & quam fidem
mereatur. *Osasch. cons. 66. numer. 22. Farin. de testi. q.
57. numer. 100. 101.* & in hoc casu, vbi non agitur
criminaliter, & tractatur deliberando reo, non vi-
detur adesse ratio, quin huic texi Rizzono non sit
fides adhibenda, quia verisimilia deponit, & non
notatur aliqua infamia, & nõ est secundum suum
statum, ita mendicus, vt omninò mereatur nomẽ
pauperis cum habeat scuta 30. in bonis, & exerci-
tium in Ecclesia pulsandi Campanas, quomodo
rusticus, qui habet boues, & plaustra non dicitur
pauper. *Farin. d. q. 57. num. 94.*

Non obstat vilitas, quia non est alia ratione vilis, ni-
si quia pauper, & laborat manibus suis, quę vilitas
videtur eadem esse cum paupertate, & effici ab
ea, vnde non potest considerari tãquam defectus
39 per se distinctus à paupertatem, maximè bona
vita ipsius, quia vilem esse non refertur ad malos
homines, & potest esse, quod sit vilis, & tamen bo-
nus, & propterea non est bona consequentia, vilis
est ergò malus, aut infamis. *Caualc. de testi. p. 4. nu.
103. 105.* & quatenus aliquo modo talis dici pos-
set non noceret; quia cum factum fuerit ruri, vbi
soli rustici morantur maximè tempore illo, quo
prædicta facta sunt, & ideò nobiliores haberi non
potuerint, tunc nè probãdi facultas pereat, etiam
viles admittuntur, vt post *Parid. & Monticell. tra-
didit Farin. de testi. q. 57. num. 73. 74.* & cum etiam
Iudicis arbitrio remissum sit quisnam vilis perso-
na dicatur *Farin. d. q. 57. numer. 55.* hic non videtur
posse Iudicẽ arbitrari in causa ciuili pro reo hunc
dici vilem, qui nulla nota infamię laborat, sed po-
tius tanquàm honesta persona ad seruitia Eccle-
siæ admittitur, quæ licet sint infima, tamen sunt
honesta.

Opponitur contra alterum testem Bocchium, vt sit
non solum domesticus, sed etiam consanguineus,
& Nepos ex Fratre d. Rectoris, & ideò fidem non
faciat. Nam circa domesticitatem responsum est,
quo verò ad consanguinitatem respondetur quod
si ageretur criminaliter difficultas non esset leuis,
40 verum quia agitur ciuiliter oppositio habet locũ
tantùm in consanguineo per lineam ascendẽtem,
vel descendentem, non autem procedit quando
coniunctio venit per lineam trãsuersalem, vt hic,
sic *Ias. in rep. l. admouendi nu. 180. vers. limita singu-
lariter ff. de iureiur. Gram. decis. 74. nu. 20. Paris. consi.
87. nu. 27. libr. 3. Hect. Emil. de testi. verb. testis affinis
num. 32. p. 1. Gabriel. de testi. concl. 15. n. 1. Maschard.
de probat. concl. 68. num. 2. 3. lib. 1. & concl. 904. num.
15. pulchrè, & latè Farin. de testi. q. 54. nu. 27. 28. 29.*
vbi testatur de communi, & ab ea non esse rece-
dendum, & hoc maximè haberet locum, si, vt hic,
versaremur in probatione facti, cuius veritas ali-
ter haberi, vel melius probari non potest, quàm
per affines, & consanguineos, tunc enim etiam
illi admittuntur, vt per *Farin. d. q. 54. numer. 76.* vbi
multos

multos allegat, quibus ſtantibus non poſſunt cumulari tot defectus ſimul, vt iſti teſtes tanquam patientes plures exceptiones releuantes omninò repellendi ſint ex præd. enim tales dici non poſſunt, & conſanguinei etiam admittuntur pro rei defenſione: *Guazzin.defenſ.291 5.nu.5.p.2.*

Non dico, quod iſti teſtes ſint omni exceptione maiores, quia negari non poteſt, quin eis diminuatur de fide propter tales oppoſitiones, verun-
41 tamen faciunt qualem probationem, & præſumptionem, etiamſi ſaltem eſſent, vt per *Farin.de teſti.q.62.n.383.* & coadiuuantur alijs adminiculis, & coniecturis, vt per *Alex.in l.ſi duo patrim. n.7.ff. de iureiur.& conſ.56.in fin.lib.2.Gabriel. de teſti. concl.20.num.4.lib.1.Maſch.de probat.concl.68. poſt nu. 15.lib.1.Farin.d.q.54.num.67.& qu.62.numer.335.* ibi, ſed ex alijs adminiculis, quod ſufficit in caſu noſtro, quia verſamur in caſu, vbi ſufficiunt coniecturæ, vel præſumptiones, aut adminicula, cum ſatis ſit in genere de furto, vel rerum ammiſſione conſtare, & per coniecturas ad finem, vt credatur iuramento depoſitarij dicentis rem fuiſſe furto ſublatam, vel ammiſſam, & hic præd.teſtes ſi non poſſunt deſeruire pro plena probatione, ſaltem facient ſemiplenam fidem, aut coniecturam, adminiculum, & præſumptionem, vbi tractatur, de reorum defenſione latè *Guazzin. de defenſ.reſp.2. defenſ.29.num.45.*

Secũda coniectura eſt, quod dictus D.Rector ſtatim pecuniis ablatis conqueſtus fuit cum amicis, & Sociis, & ſui terroris ſigna dedit, quod vtique ſuf-
42 ficit ad probandum furtum, vel rapinam in genere ſic *Marſil.in pract.in §.principium poſt numer.7. verſic. nàm ſtatim. Maſchard.de probat.concl.830.n. 13.Menoch.d.præſ.61.n.22.lib.6. Farinac.de furt.qu. 175.numer.4.* Et licet hoc ſolùm non ſufficeret ad probandum furtum in ſpecie, & criminaliter agẽdo ad pœnam. *Natt.conſil.407.numer.4.6.* ſufficit tamen in caſu noſtro ad probandum in genere, & maximè propter bonitatem Rectoris, qui non præſumitur fraudes, & impoſturas confixiſſe.

Tertiò coniectura oritur ex fama publica, & diffamatione, quod pecuniæ fuerint d.Rectori ablatæ, de qua deponunt Gaſpar Blãchaſius, & Bocchius.
43 Sic *Iaſ. in l.ſi quis ex argentarijs §.pen. ff. de edend. Alex.conſ.53.in fin.lib.2.Grat.conſ.94.nu.17.libr.2. Rim.ſen.ibidem con.95.nu.12. Menoch. d.præſumpt. 61.num.21.verſ.probatur Farin. d.q.175.numer.13.* adeò vt dictum teſtis etiam inhabilis coadiuuetur ſi cum eo concurrit fama pub. *Farin.de teſti.q. 62.numer.339.* & cum hic tractetur de defenſione rei non requiruntur omninò requiſita famæ, ſed ſufficit, quod probetur per teſtes deponentes ſimpliciter de auditu *Guazzin.de defenſ.reorum,p.2.defenſ.29.c.3.num.15.*

Quarta coniectura deſumitur ex epiſtola d. N. ſcripta d.Carrandino, vbi confitetur ſe tales pecunias habuiſſe, ex quo licet non probetur furtum, & ablatio, quia Epiſtola non fuit recognita pro tali, quamuis vnus teſtis dicat, ſibi videri eius manu
44 ſcriptam, tamen etiamſi non iuſtificetur adhuc facit aliquid inditium, & coniecturam in fauorem producentis. *Sic Bart.d.l.admonendi, vbi Iaſ.n.89. in fin.Rip.num.98.Purpurat.num.183.de iureiur. Rol. conſ.26.num.14.lib.1.Ceph.conſil.454.num.50.Rim. iun.conſil.119.num.2.Bertaz.conſil.291.num.16.Peregr.conſ.101.num.3.lib.1.Farin.conſil.70. num.60. latiſs.Nicol.Genua in tract.de ſcript.priuat.in princ.q. 4.numer.255.256.257.266. 267. & ſeqq.* vbi tollit contraria, & multos alios allegat, nec refragatur non conſtare fuiſſe ſcriptam à d.N. quia ſi conſtaret, tunc non tractaretur, quod faceret indicium, & coniecturam, ſed probationem, & DD.præd. docent in terminis, quando ſcriptura priuata nõ fuit iuſtificata, quod adhuc faciat indicium, ſeu coniecturam aliquam, quia non præſumitur, quod quis vellit falſam ſcripturam conficere, & ſe periculo exponere infamiæ, & pœnarum, *Genua d.q.4. num.257.*

Quinta coniectura oritur ex facti qualitate, cũ enim pecuniæ iſtæ tandem poſt aliquot dies eſſent tradendæ d.N. quomodo eas ſubſtuliſſe nunc ferunt, vt in poſitionibus fatetur d.Carrandinus, licet dicat id faciendum fuiſſe de eius mandato, & ille fuerit præſens numerationi, cujus præſentia erat extranea ab actu illo, ſi non habuiſſet intereſſe in hoc negotio, & ipſe N.cum armatis poſt diſceſsũ Carrandini ſine cauſa permanſerit in loco depoſiti vſque ad noctem, & expectauerit diſceſſum omnium, veriſimile redditur id, quod d.Rector
45 nunc proponit, pecunias ſcilicet ſibi fuiſſe ablatas, & hãc coniecturam coadiuuat tot hominum armatorum concurſus, & recurſus non apparente alia cauſa propter quod facilè coniecturari poteſt ablatas fuiſſe Rectori d.pecunias, ad quæ poſsunt accommodari tradita per *DD. in hac materia in d. l.ſi quis ex argentarijs §. pen. ff.de eden.* & non eſt alienum, quod tradit. *Maſchard.de probat.concluſ. 831.nu.1.* de eo, qui viſus eſt exire nocturno tempore de domo illius, cui factum eſse furtum dicitur, vt fur ipſe cenſeatur, nam licèt in noſtro caſu non eſset de nocte, erat tamen tàm proximum Noctis tempus, ſ. Aue Maria, vt plus de nocte participaret, quàm de die. *Natt.conſ.469.num.8.Poly. d.rip.de notur.temp.c.3.num.49.50. & ſeqq.*

Sexta, & vltima coniectura multùm probabilis furti commiſſi ſaltem in genere illa eſt, quando ille, qui dicit ſibi furtum factum fuiſse eſt vir bonus, legalis, diues, probatæque famæ, tunc enim ſtandum eſt ſuis aſsertioni iuratæ, dum aſseuerat verè ſibi
46 rem fuiſse furatam, vel caſu amiſsam, quia non cenſetur mentiri, *ita Caſtr.in l.ſi creditor num. 6.C. de pignor.actic.& in l.ſicut iniquum C.de fid. inſtrum. Iaſ.inter conſ.Grat.conſ.98.in fin.lib.2.Gram.conſ.17. num.2.Rim.ſen.conſ.95.num.19.21. Pariſ. conſil.67. num.93.lib.3.pulchrè Menoch.d.præſ.61.num.23.& conſil.353.num.23.24.* vbi vide, & ad rem facit. *Farinac.de furt.d.q.175.num.3.* & non eſt alienus *Maſchard.de probat.d.concl.829.nu.13.verſ.vel etiamſi,* vbi æquiparat hanc coniecturam reſultantem ex bonitate, & legalitate depoſitarii illi coniecturæ, ſi oſtia domus noctu fuerint perforata, quæ ſine dubio probat furtum in genere, & hoc caſu excludit culpam cuſtodis, vel depoſitarii, ergo idem dicendum eſt in caſu noſtro, vbi per omnes teſtes
47 probatur bonitas, & legalitas, & diuitiæ d.Recto-

tis,

ris, qui etiamquotidiè celebrat, & Religiosus ex se ralis præsumitur, vt *Cyriac. contr. for.* 505. *num.* 44. 45. vbi etiam declarat, quod ea, quę Doctores tradunt contra custodes, & depositarios, vt non stetur eorum iuramento circa amissionem rerum, vel furtum procedunt contrà caupones, nautas, & stabularios, qui à Iure pessimi reputantur, & ideò lex contra eos præsumit, si quid innouatum circa rem depositam reperitur, quod hic cessat in nostro Rectore, de cuius bonitate, & legalitate non licet dubitare.

Et licèt dicatur Iuramentum non posse deferri ex Officio. *Maschard. de probat. concl.* 955. *num.* 46. *& seqq.* tamen id nihil nocet, quia acrè in processu hoc iuramentum fuit petitum sub die tertia Augusti 1639. vt in actis apparet.

Et similiter [illegible] obstat, quod hic non agatur de probando fu[illegible] in genere, quia imò d. Rector aliud non intendit cum id ei sufficiat ad sui defensionem, vt superius demonstratam est.

Hæc igitur sufficere debent pro defensione dicti Rectoris, ne teneatur. Sinè culpa sua restituere pecunias sibi ablatas, quia vbi tractatur de reo de-
49 fendendo, sufficit quod defensio probetur per præsumptiones etiam dubias, minus concludentes, & minus legitimè probatas, vt docent *Plot. consil.* 60. *num.* 25. *lib.* 1. *Sim. de Praet. consil.* 189. *num.* 8. *Eugen. consil.* 31. *num.* 70. *Natt. consil.* 359. *num.* 2. *libr.* 2. *Vulpel. consil.* 97. *num.* 4. *Maschard. de probat. concl.* 491. *num.* 8. *libr.* 1. *Honded. consil.* 100. *num.* 32. *lib.* 1. *& consil.* 99. *numer.* 20. *lib.* 2. *Farinac. consil.* 79. *num.* 25. *& Add. ad eandem Farin. consil.* 6. *lit. H, Caball. resol. crim.* 199. *num.* 13. *cent.* 2. *Guazzin. de defens. reor. p.* 2. *defens* 29. *cap.* 3. *num.* 4. vbi cum Farinacio etiam docet semiplenam probationem pro reo habendam esse pro probatione plena, cum ergò hic habeamus multas coniecturas, & præsumptiones veritatis, quod verè dicto Rectori fuerint ablatæ d. pecuniæ quasi eodem tempore, quo fuerunt depositatim id sufficere debet, ad eũ excusandum iuncto maximè iuramento ipsius,
50 quia defensio habet hoc priuilegium, vt præsumptionibus, & coniecturis probetur. *Boss. in prax. crim. tit. de fauoribus defens. num.* 3. *in fin. Gram. cons.* 29. *nu.* 3. *Crau. consil.* 2. *num.* 10. *Rim. iun. cons.* 217. *nu.* 9. *& seq. Maschard. de probat. concl.* 492. *num.* 1. *li.* 1. *Honded. d. consil.* 99. *numer.* 28. *li.* 1. *Mazzol. consil.* 77. *num.* 14. *Farin. d. cons.* 6. *nu.* 15. *Guazzi. d. defens.* 29. *cap.* 3. *num.* 3. Vndè putaui satis conuenire iustitiæ, & æquitati, vt dictus Rector absoluatur pretio eius iuramento, prout feci.

(?)

EPITOME.

Pactum, vt in mutuo soluatur quid certum pro interesse lapso ad soluendum termino, an licitum sit, & an taxatio fructuum in venditione rei fructifęre teneat, & fructos exigi possint etiam si nulli sint percepti ob bella & pœstilentias, vel alia impedimenta.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum potest recipi etiam in mutuo ratione damni emergentis, & lucri cessantis.*
2 *Lucrum an debeatur in mutuo ante moram.*
3 *Vsuræ damni restauratiuæ sunt licitæ.*
4 *Interesse potest ab initio taxari etiam in mutuo, si de eo constat, vel est verisimile.*
5 *Vsura est, quidquid datur, vel promittitur vltra sortem.*
6 *Pecunia sterilis est, & non parit fructus, nisi vsurarios.*
7 *Mutuum date nihil inde sperantes, an sit consilium, vel præceptum.*
8 *Contractum illicitum non possunt partes facere licitum.*
9 *Damnum, & lucrum debet putari in mutuo, alioquin non præsumitur.*
10 *Interesse nunquam debetur, nisi probetur.*
11 *Interesse debet iustificari per veras probationes, non per confessionem partis.*
12 *Damnum re vera debet adesse, vt liceat petere interesse.*
13 *Solutum pro fructibus in mutuo imputatur in sortem.*
14 *Confessiones partium nihil probant in mutuo circa interesse.*
15 *Assertioni partium non statur in materia probibita, & vsurarum.*
16 *Confessio censetur simulata, vbi est suspicio vsuræ.*
17 *Instrumentum non probat, vbi vsuræ est suspicio.*
18 *Mutuum est subiectum, seu obiectum vsuræ.*
19 *Mutuum non admittit, vt taxetur ab initio interesse, & lucrum.*
20 *Interesse taxatio non valet etiam in moroso, sed probari debet.*
21 *Interesse soluendum esse in genere valet pactum, non taxatio.*
22 *Taxatio interesse ab initio quando valeat.*
23 *Confessio partis quando nihil probet.*
24 *Interesse conuentum an petere liceat.*
25 *Interesse verisimile potest taxari.*
26 *Interesse non probatur per confessionem partis.*
27 *Interesse vniformis taxatio quando admittatur.*
28 *Lucrum quando liceat ab initio taxare.*
29 *Liquidatio sustinet illicitam interesse taxationem.*
30 *Instrumentum non probatum interesse taxatum.*

31 *Dam-*

31 *Damnum quando debeatur in mutuo.*
32 *Vſura quando permiſſa, & quis teneatur ad eam ſoluendam.*
33 *Mutuans tenetur liquidare damnum prætenſum, nec ſtatur inſtrumento.*
34 *Liquidatio intereſſe eſt neceſſaria.*
35 *Intereſſe poteſt taxari in materia, vbi illud certum eſt ſui natura interueniente.*
36 *Vſuram licet ſoluere propter damnum reſtaurandum.*
37 *Vſura eſt exigere intereſſe taxatum, & non probatum.*
38 *Taxatio qualis requiratur in exigendo intereſſe.*
39 *Iuramento creditoris ſtandum eſſe circa damna, validum eſt pactum.*
40 *Damnum an putetur iuramento creditoris.*
41 *Mutuum quando admittat taxationem intereſſe.*
42 *Confeſſio debitoris non valet circa intereſſe in mutuo.*
43 *Confeſſio etiam iurata in prohibitis nihil probat ad inducendum caſum licitum.*
44 *Vſuræ ſuſpicionem augent cautela inſolita.*
45 *Emptori non licet frui re, & prætio.*
46 *Fructus vt ſoluantur, donec prætium ſoluatur, valet pactum.*
47 *Res ſemper perit Domino.*
48 *Dominij reſeruatio permiſſa eſt venditori, donec prætium ſoluatur.*
49 *Venditor quæ poſſit ſibi reſeruare.*
50 *Venditio retento dominio in quem contractum tranſeat.*
51 *Venditio quando reſoluatur in locationem.*
52 *Emptor quando non teneatur ad fructus ob prætium non ſolutum.*
53 *Emptor non tenetur ad vſurãs prætij non ſoluti, ſi ex re fructus percipere non potuit.*
54 *Fructus quando emptor teneatur ſoluere prætio non ſoluto.*
55 *L. ſicut emptio §. fin. ff. locat. quomodo intelligatur.*
56 *Emptorem ſequuntur commoda, & incommoda.*
57 *Emptoris quando ſit periculum rei venditæ.*
58 *Venditio non eſt perfecta, ſi non tranſit dominium.*
59 *Venditoris eſt omne damnum reſeruatum ſibi dominio.*
60 *Commodum, & incommodum ſpectat ad vẽditorem, & quando.*
61 *Dominij reſeruatio quid operetur in venditione.*
62 *Onera an ſpectent ad venditorem, vel emptorem.*
63 *Fructus non dicitur, niſi deductis expenſis.*
64 *Emptor non tenetur ad pretium, ſi venditor non impleuit ex parte ſua.*
65 *Venditor tenetur rem liberam tradere.*
66 *Exceptio non implementi obſtat etiam ob rem minimam.*
67 *Implementi exceptio quando obſtet.*
68 *Venditio quando dicatur vnica.*
69 *Emptor non erat empturus vnam rem ſine alia vendita.*
70 *Contractus quomodo dicatur indiuiduus.*
71 *Contractus quando non poſſit pro parte valere, & pro parte non.*
72 *Simul geſta præſumuntur vel omnia vera, vel omnia falſa.*
73 *Vitium ex coniunctione procedens totum vitiat.*
74 *Venditio de re aliena non valet.*
75 *Emptor quando poſſit diſcedere ab emptione.*
76 *Venditor quando poſſit à venditione recedere.*
77 *Contractus reſciſſio datur, ſi non ſeruatur in ſubſtantialibus.*
78 *Pactum ſubſtantiale ſi non ſeruatur, totum reſoluitur.*
79 *Venditor rei obnoxiæ nulliter agit.*
80 *Emcta res eſſe videtur, quæ venditur obnoxia.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa Mantuana intereſſe, ſeu vſurarum ſicut duo ſunt contractus principales ſcilicet mutui duplarum 1171. Et venditionis terrarum de quibus agitur pro pretio duplarum 3064. Ita omnis quæſtio reducitur ad duo capita, vt ſcilicet videatur: An in mutuo prædicto lapſo termino breuiſſimo ad ſoluendum cenſeo licitum fuerit pactum, quod mutuatarius teneretur ſoluere mutuanti intereſse, ad rationem quinque pro centenario, quod aſcendit annuatim ad duplas 52. cum dimidia, & vno medio quarto alterius dimidiæ duplæ Italiæ. Alterum eſt an emptor dictarum terrarum poſſit cogi iuxta conuẽta ad ſolutionẽ fructuum ad rationem quinq; pro centenario ſtantibus calamitatibus belli, & peſtilentiæ, & an poſſit cogi ad perſeuerandum in emptione prædicta.

Quoad primum videtur prima facie res decidenda
ad fauorem mutuantis, quia etiam in mutuo po-
1 teſt recipi intereſse à moroſo ratione damni e-
mergentis, & lucri ceſsantis, vt per *Bertazzol. cõſ.*
540. num. 19. 20. & ſeqq. lib 2. Imò etiam ante mo-
2 ram, & pendente dilatione data ad reſtituendum
mutuum licèt paciſci de reſtituendo omne inte-
reſse, quod patietur mutuator, ſiue ſit damni e-
mergentis, ſiue lucri ceſsantis, vt latè per *Cyriac.*
contr. 526. num. 13. p. 3. Giouagn. conſ. 46. numer. 1. ad
fin. libr. 1. qui alios allegant. Quia hæc non dicun-
3 tur veræ vſuræ, ſed ſunt damni reſtauratoriæ, &
recompenſatoriæ, vt per eundem. *Cyriac. contr.*
368. num. 8. 9. p. 2. & contr. 526. num. 8. Et hæc adeò
vera ſunt, vt tale intereſse poſſit etiam ab initio
4 taxari, & limitari, ſi de eo conſtat ab initio, ſeu
ſaltem veriſimile ſit, vt per *Surd. deciſ. 259. num. 7.*
& num. 16. Cyriac. d. contr. 368. numer. 23. 24. Quod
hic verificari videtur, vbi mutuatarius in ipſo In-
ſtrumento mutui proteſtatur, ſe eſse informatum
de intereſse mutuantis, & de damnis, quæ ſuſti-
net ratione cẽſuum, & liuellorum, ad quæ annua-
tim aſtringitur.

His tamen non obſtantibus, cenſeo mutuatarium
non teneri ad aliquos fructus, ſeu vſuras perſol-
uendas, & pactum prædictum eſse illicitum, &
ſapere vſurariam prauitatem, ſi aliunde poſtea
non iuſtificentur, & liquidentur damna perpeſsa
5 per mutuantem, cui non licet aliquid accipere
vltra ſortem, & ſi quid datur, vel promittitur vſu-

ra

ra est l.cum allegas. Vbi notant DD. C. de vsur. Bald. in
l. rogasti §. si tibi num. 3. ff. de cert. pet. cap. consuluit de
vsur. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 8. tit. 18. 3. 8.
Farin. decis. crim. 16. num. 1. & decis. nouiss. 72. num. 1.
in fin. p. 2. Cyriac. contr. 540. num. 12. Sperell. decis. 91.
nu. 4. Pecunia enim sterilis est, & nullos parit fru-
6 ctus, nisi vsurarios, vt post Aristotil. dixit Farin.
decis. 331. num. 2. p. 1. & decis. 72. num. 5. p. 2. Rota di-
uers. decis. 130. num. 1. p. 5. Cyriac. contr. 540. num. 10.
11. Certum est enim pręceptum Euangelicum di-
cens ex D. Luc. c. 6. & ex c. consuluit de vsur. Mutuū
7 date nihil inde sperantes; quod licet in prima
parte consilium contineat, in secunda tamen ve-
rè præcipit, vt dixit Rota diuers. decis. 301. num. 35.
p. 5.

Nec licet sub spe damnorum, & interesse inducere
palliatam vsuram, alioquin permissum esset par-
8 tibus illicitum contractum suis confessionibus
facere licitum, & prop. ad obtinendum interesse
damni emergentis aut lucri cessantis non sufficie
dicere se damnum passum fuisse, vel negotiando
9 tantum fuisse lucraturum, sed victoria consistit in
probando, alioquin damnum non præsumitur,
nisi probetur, vt per tex. in l. 1. vbi glos. ff. si quadrup.
pauper. fecisse dicat. Bald. in l. 1. vbi DD. C. de edendo.
Et trad. scriben. in l. si prius super glos. in verb. ægrotet.
ff. de nou. oper. nunc. Felin. in c. si Clericus Laicum. De
for. compet. Alex. consil. 14. lib. 4. Et post Cagnol. in l.
vnic. in vlt. lect. num. 22. C. de sent. quæ pro & quod in-
terest. Pulchrè Io: Baptista Lup. de vsur. ad l. curabit C.
de act. empt. comment. 1 §. 6. num. 114. 115. 116. latè
Cyriac. contr. 540. numer. 29. p. 3. Vbi ostendit nun-
10 quam interesse deberi, nisi probetur, & multos
allegat. Idem sentit Rota apud Farin. decis. crim.
331. numer. 3. Vbi requirit quod interesse sit verè
probatum, & per veras probationes iustificatum
11 adhoc, vt illud liceat consequi; Et docet idem
Bonacin. de contract. disp. 3. quæst. 3. punct. 4. n. 3. vers.
3. Vbi inter alia requirit ad petendum interesse,
quod re vera sequatur damnum præcisè ex causa
12 mutui, & mutuator non potuerit illud commodè
euitare, sed hic nulla extat probatio damni emer-
gentis, vel lucri cessantis, nisi illa, quæ resultat ex
partium conuentione ab initio contractus, ergo
nullum damnum, nullum lucrum detur; Et quod
pro fructibus hucusq; receptum est, debet in sor-
13 tem imputari, quia solutum pro vsuris indebitis
sortem extenuat ad tex. in l. si non sortem, vbi Bart.
num. 4. ff. de condict. indeb. Castr. consl. 446. sub num. 1.
lib. 1 latè Surd. decis. 328. num. 14. vers. pro contraria,
& num. 17. Cyriac. d. contr. 540. num. 55. 56. Bertaz.
consil. 327. num. decimo. Farinac. d. decis. 72. numer. 5.
part. 2.

Et in hoc non attenduntur conuentiones partium,
14 & confessiones ab initio contractus factæ quia
mutuatarij, vt recipiant pecunias pro succurren-
da eorum necessitate, solent fateri quæcumque
15 volunt mutuantes, quia cum versemur in mate-
ria vsurarum prohibita, non statur assertioni par-
tium ad tex. in l. cum quis decedens §. codicillis & §.
Titia. Vbi notant DD. ff. de legat. 3. & ad rem sic pro-
bat Bald. in d. l. rogasti, §. si tibi sub num. 7. si cert. pet.
Vbi in hac materia dicit, quod nullus est actus in
quo ita de facili præsumatur numerati inter pro-
16 hibitos, sicut in confessione, & ideò dixit post
Dec. consil. 119. col. 5. Mantic. de tac. & amb. conuent.
lib. 14. tit. 29. num. 10. si improbi fœnoris subsit su-
spicio, non credi Instrumento, in quo id, quod in-
17 terest definitur, sed aliter deduci, & probari o-
portet: quod in mutuo maximè obtinet, quia di-
18 citur obiectum, seu subiectum fœnoris, & in eo
facilius præsumitur, vt per Mantic. de tac. & amb.
conuent. lib. 8. tit. 18. num. 6. 7. Et propterea non li-
cet creditori maximè in causa mutui, vbi est ma-
ior suspicio vsuræ, pro suo interesse consequendo
ab initio pacisci de certa quantitate illius, mode-
rata etiam, nec potest illud taxari, vt soluatur ali-
19 quid certum, veluti quinq; pro centenario quo-
tannis, vt in terminis docet Bald. in d. l. rogasti §. si
tibi num. 6. 7. ff. si cert. pet. Vbi pulchrè probat non
licere sic ab initio taxare interesse in mutuo, casu
quo mutuatarius non redderet mutuum tempo-
20 re conuento, & dicit, quod non valet talis pro-
missio, & non probat debitoris confessio, quod
tantum intersit creditoris, quantum conuentum
est, sed per alias coniecturas probandum esse in-
teresse, non per confessionem partis. Et eum latè
sequitur. Felin. in c. cum venerabilis num. 9. de except.
Ambros. à Vigna, in c. salubriter num. 49. De vsur. vbi
etiam Io: Andr. hoc idem confirmat, & tenet Io: de
Anan. in cap. vlt. num. 62. extra eodem. Dec. cons. 116.
num. 2. Cran. cons. 87. num. 5. Rolan. cons. 55. num. 2. in
fin. lib. 2. latè Lup. in d. l. curabit comment. 1. §. 6. num.
121. 122. 123. Vbi licèt admittat pactum de sol-
21 uendo interesse in genere, tamen non admittit
illius taxationem in quantitate certa. Ita etiam
Rota apud Mœdan. decis. 2. & 3. de vsur. & apud Fa-
rin. decis. crim. 7. num. 2. & decis. 331. num. 3. 12. 14.
15. Vbi licèt admittat quandoque taxationē inte-
22 resse ex circumstantijs verisimilibus, & propor-
tionatis, tamen requirit quod interesse huiusmo-
di verè sit probatum, & non per confessionem
23 partis, quia confessio partis non attenditur vti
simulata, quā lex nō admittit timore fraudis, quæ
vsuris fomentum præstat, & idem confirmat. Rot.
apud eundem Farin. decis. crim. 362. num. 3. vbi docet
non posse peti interesse ab initio conuentum,
24 quia saperet vsurariam prauitatem, & non esse
habendam vllam rationem huiusmodi conuen-
tionis, tam de iure diuino, quam humano: pul-
chrè etiam Rota apud Farin. decis. nouiss. 331. nu. 1.
vers. quia in mutuo num. 2. 3. & num. 5. p. 7. vbi signa-
tor in mutuo probat illicitam esse taxationem
interesse ab initio, & continere vsurariam praui-
tatem, & testatur de communi Theologorū sen-
tentia, & declarat in fine, quando opiniones con-
trarię locum habeant, ideò videatur quia pulchrè
loquitur; latè hoc idem prosequitur, & cum Bal-
do tenet Gratian. discept. for. cap. 387. numer. 10. 16.
25 vbi licet admittat posse ab initio taxari interes-
se verisimile, & vbi nulla est fraudis suspicio, secus
tamen esse dicit, quando non est probatum, nisi
per confessionem partis, quia talis confessio non
26 valeret tanquam simulata, & concludit requiri
veram probationem. Baldum etiam latè sequitur
Cyriac. contr. 326. num. 16. lib. 3. vbi multos allegat,
&

& probat, quod intereſse taxatum ab initio non
aliter debetur, niſi poſtea probetur, vel de eo cō-
ſtet aliter, quam per partis debitricis confeſſio-
nem: pulchrè & *Sperell.deciſ.84.num.16.17.18.19.*
20. vbi damnat hanc vniformem taxationem in
tereſſe, vbi agitur de preſtatione, quæ fit pro inter
vſurio pecuniæ, vt in mutuo, aliud enim ſentit, ſi
27 agitur ratione onerum, vt in cauſa matrimonij,
& dotis ex quibus conſtat hanc eſſe communem,
& receptam DD. ſententiam.
Et licèt multi aliter teneant docentes poſſe credito-
rem paciſci de certa quantitate ſibi ſoluenda ra-
tione intereſſe, quomodo attenta qualitate, &
28 conditione perſonarum, & dubio euentu taxatur
aliqua pars honeſti lucri arbitrio boni viri ſoluē-
da poſt moram debitoris proportionabiliter, ta-
men iidem hoc admittunt dummodo poſtea per
creditorem prætet, quod verè tantum erat ſuum
intereſſe, quoniam ſi ab initio taxatio fuit illicita,
tamen per probationem poſtea ſubſequutam ſu-
29 ſtinetur in vim probationis deductę, vt benè pro-
bat *Dec.in conſil.322.num.4.5.* vbi tradit in noſtris
terminis, quod non ſtatur aſſertioni Inſtrumenti
pro intereſſe taxato, ſed debet practicari verum
30 intereſſe, & certa quantitas nullo modo peti po-
teſt. Idem *Dec.in d.c.cum venerabilis, num.14.ad fin.*
De except. Cagnol. in d.l.vnic.num.51. C.de ſent. & e.
Conar.var.reſol.lib.3.cap.4.nu.5.in fin.verſ. nihilomi-
nus. Anchar. Regien.queſt.fam.33.nu.4. Pulchrè Lup.
in d.l.curabit comment.1.§.6.num.126. Claud. ad Ber-
taz.conſil.264. verſ.ſecunda eſt concluſio Surd. conſil.
327.num.54.55. & conſil.485.num. 6. Rot. Ianuen.
deciſ.9.num.32. Burſat.conſil. 320.num. 54. & num.
86.lib.3. Gratian.d.diſcept.387.numer.12.13.28. Cy-
riac.contron.526.nu.16.18.p.3. Vbi multos allegat.
Pulchrè Rota apud Farin. d.deciſ.crim.331. numer.4.
Vbi pulchrè hanc rem declarat. *Bonac.de contract.*
diſput.3.quæſ.3.punct.4.num.3.verſ.3:eſt. Sed hic nō
fuit probatum aliquod damnum emergens, vel
lucrum ceſſans proueniens ex cauſa dicti lucri,
nec de aliquo intereſſe conſtat niſi per confeſſio-
31 nem partium, vt in dicto Inſtrumento, ergo non
eſt quærendum de aliquo damno, aut intereſſe, vt
per *Farin.d.deciſ.crim.331.num.7.p.1.*
Nec obſtat probatio, quam fecit mutuans, ſe teneri
ſoluere quotannis certos liuellos cuidam Eccleſię,
quia nō per hoc probatur eius aliquod damnum,
aut intereſse, niſi doceat eoſdem liuellos eſſe fran
cabiles, quod non fecit; ad hoc enim vt per huiuſ-
modi pactum liceat taxare intereſse creditoris,
requiritur, quod is, qui habebat terras ad liuel-
lum poſſit eas francare, & per ſolutionem capita-
lis ſe à liuello liberare, tunc enim creditor poteſt
32 cum debitore conuenire, vt ſoluat ſibi certam
pecuniæ quantitatem liuello correſpondentem,
donec reſtituat debitum, cum quo volebat facere
francationem, vt conſuluit *Alex.in conſil.221. in*
princ.lib.2. quem ſequitur Rim.iun. conſil.67. num.xi.
Peregr.conſil.87.ſub num.23. verſ. vnde infert libr.3.
Cyriac.contr.368. nu.17.18. Ex quibus in hac ma-
teria liquet ad probandum intereſse de quo quæ-
rimus neceſsarium eſse, quod creditor probet, ſe
eſse debitorem alteri in tali ſumma, à qua poſſit
ſe liberare cum tali ſuo credito, ſed hic mutuans
etiam ſi habuiſset ſuo tempore à debitore pecu-
nias non potuiſset ſe liberare à dicto liuello, quia
non erat francabile, ergo ſequitur, quod defecerit
in ſalutari ſuo, & ſuum intereſse non iuſtificaue-
rit. Vnde cum mutuans non tentauerit aliunde
33 liquidare damna in Inſtrumento mutui enuncia-
ta, ſequitur non habuiſse fundamentum proba-
tionis, & ſecundum prædicta in hoc non eſt ſtan-
dum Inſtrumento, nec partium aſsertioni, vt per
Dec.d.conſil.322.num.4.5. Farin.d. deciſ.crim.331.n.
7.p.1.
Similiter non obſtant *Surd. d.deciſ.259.num.7.16. Et*
Cyriac. d. contr.368.num.23.24. Qui videntur ad-
mittere taxationem intereſse à principio, ſi de eo
conſtat, vel ſit veriſimile. Nam reſpondetur ſecū-
dum prædicta, requiri poſtea probationem, quod
34 verè tanti interſit creditoris, alioquin tale inte-
reſse exigi non poteſt. *Farin.d.deciſ.331.num.4. Cy-*
riac.d.contr.526.numer.16.18. cum alijs ſupra ad-
ductis.
Deinde reſpondetur eoſdem auctores eſse intelligē-
dos, & loqui in materia *d.l.curabit, C.de act.empt.*
& c.ſalubriter de vſur. in quibus locis tractatur de
35 re, in qua omnino interuenit intereſse prout ſic
optimè declarat. *Rota apud Farinac.deciſ. nouiſſimi*
331. p.1. per tot. Vbi hanc rem ſic dilucidat, & di-
cit, quod deciſiones Cæſaris de Graſſis à Cyriac.
alleg. ideò non audiuntur in ſignat. Sanctiſs. & ſi
de mutuo quærimus, taxatio non poteſt admit-
ti, niſi quando pariter in eo certum eſt intereſse
ab initio, veluti ſi ego haberem pecunias ab He-
36 bręo ſub vſuris, & eas vellem reſtituere, ſi tunc a-
micus petat, vt ſibi illas mutuas, dem. tunc potero
cum eo paciſci, vt mihi ſoluat tot pro centenario
quot ipſe pendeo Hebręo, *vt per Archid. in c.fin.n.*
p.14.quæſt.3. Alex.conſil.221.ſub 3.libr.2. Vgolin.de
vſur.cap.8.§.3.ſub num.2. Cyriac. d.contron. 368.nu.
16. Sed nos hic non habemus talem certitudinē,
nec probatum eſt huiuſmodi intereſse ſecluſo in-
ſtrumēto mutui, quod in hoc nullam fidem facit,
37 vt vidimus, ergo taxatio huiuſmodi non eſt per-
miſsa, & ſi exigeretur, eſset vſura *Crau. conſil.189.*
nu.8.verſ.non negans Gratian.d.diſcept.387.num.13.
Mangil.de euict.q.27. num.14. & maximè hæc ſunt
attendenda, quia non habemus hic neque aliquā
veriſimilitudinem, aut coniecturas damni, vel in-
tereſse, ſtante quod nulla fides danda eſt Inſtru-
mento mutui, in quo partes pronunciarunt de
eo, & aliunde non habemus probationem talis
damni ad hoc igitur, vt taxatio intereſse ab ini-
38 tio valeat, & taxatum exigi poſſit, requiritur il-
lius certitudo, ſi verò tantum veriſimile ſit, &
probabile, tunc neceſsarium eſt, quod illud po-
ſtea iuſtificetur, & verè probetur, vt *per Rotam*
apud Farin.d.deciſ.crim.331.num.4. vbi alij allegan-
tur hic vtrumque deficit, ergo nullum intereſse
debetur, & ſic non obſtant ea, quæ ego *dixi contr.*
29.num.67. quia illic intereſse erat quaſi certum,
& ſufficienter iuſtificatum.
Non obſtat argumentum: *Surd.d deciſ.259. nu.7.* vbi
39 probat, quod ſicut validum eſt pactum vt ſtari
debeat iuramēto creditoris circa damna, & inte-
reſse,

fesse, & eorum quantitatem ita licitã esse ab ini-
tio damnorum taxationem, quia multipliciter re-
spondetur, & 1. eum loqui quando interesse est
certum ab initio, vt ipse se declarat n.16. quod hic
dici non potest, vbi nihil probatum est.
Deinde respondetur Surdum loqui in casu, vbi non
est suspicio de vsura, quoniam loquitur de prætorijs stipulationibus, in quibus loco liquidationis
damni apponitur certa pœna, in quibus non est ẽt
40 ita certum, an valeat pactum standum esse dicto,
vel iuramento damnum passi, quia licèt *Bart. in l. fi. in fi. ff. de prætor. stipul.* dicat valere hanc conuentionem, tamen dicit etiam dari reduct. ad arbitrium boni viri, & eum sequuntur omnes à Surdo
allegati, propter quod nõ potest firmari res certa
adeò vt debitor non possit conqueri, & non dẽat
audiri super nullitate, vel iniquitate taxationis
interesse.
Tertiò respondetur Surd. loqui de alio interesse, quã
illo, quod ex mutuò oritur, agit .n. de specie solu-
41 tionis, quæ fit inuito debitore, vt ipse dicit *sub nu.* 13. quinimò *sub nu.* 7. videtur sentire aliud esse in
mutuò, aliud in alijs cõtractibus, & venditione in
qua non est tantæ vsuræ suspicio, & ipse ibidem
dicit *sub n.* 13. & propterea verius est in hac materia mutui, & vbi potest esse fœnoris suspicio, non
est standum dicto alicuius partis circa interesse, &
42 eius quantitatem, nec valet assertio debitoris di-
centis, & cõfitentis tantum interesse creditoris vt
per *Dec. d. cõs.* 322. *n.* 4. 5. *Grat. d. disc.* 387. *n.* 10. *Fari. d. decis. crim.* 331. *n.* 3. cum alijs supra adductis, qui
omnes concludunt in hac parte confessionem debitoris censeri simulatam certum est enim quod
assertio, quæ facit contractum licitum quod aliàs
43 improbaretur, aliunde non iustificata, nihil pro-
bat, quoniam confessio etiam iurata in prohibitis
nihil releuat, sicut per *tex. in l. si forte vbi Bart. ff. de castr. pecul. & in l. qui testam. de probatio. l. cum quis decedens §. siria. de leg.* 3. *l. si donatione C. de collat. probat. Albert. Brun. de statut. exclud. fem. art.* 13. *n.* 124. *Dec. cons.* 132. *n.* 2. *Crau. cons.* 368. *nu.* 17. *Osasch. decis.* 172. *n.* 2. *Peregr. cons.* 6. *n.* 16. *vers. & in confessione lib.* 3. *Anch. iun. q.* 12. *n.* 7. *p.* 2. *Gouagn. cons.* 27. *sub n.* 20. *lib.* 2. *Mantic. de tac. & amb. conuent. lib.* 13. *tit.* 15. *nu.* 41. *vers. sed diuersa, & versic. & hac ratio Giurb. in consuet. Messan. p.* 1. *c.* 14. *glos.* 7. *nu.* 13.
Ex quibus satis clarum redditur nullum interesse debere in hoc negotio, & taxatione illius, vel esse illicitam, vel nullius vigoris si aliunde non iustificetur, & propterea vel mutuans exigendo tale interesse tanquam fœnus exercens debet suo credito
priuari ex dispositione ordinis Mantuę *sub die* 27. *Martij* 1542. vel saltem debet imputare in sortem
quidquid ei solutũ est per ea, quæ superius scripta
sunt, adeò vt non sint attendendæ cautelæ etiam
insolitæ adhibitæ in d. instr. mutui, quia potius fa-
44 ciunt presumere contra illud, vt per *Bald. in l. rog. §. si tibi n.* 8. *ff. si cert. pet.* multæ .n. cautelæ solent adhiberi ad occultandas vsuras *Cyriac. contr.* 540. *nu.* 57. *Sperell. decis.* 27. *num.* 82.
Alterum superest de vend. terrarum Cansurloni bubulcarum supra 200. venditarum pro pretio duplarum Italiæ 3064. cum præseru. dominij donec
soluatur d. prætium, & interim cum annua respõsione fructuum ad rationẽ quinq; pro centenario;
in quo prius est quęrendũ, an emptor teneatur ad
fructus prædictos per multos annos non solutos;
Deinde, An contractus fuerit inualidus, vel saltem
resoluendus. Et sanè quoad primum videtur re-
45 soluendum contra emptorem, quia ei non licet
frui re, & pretio, & sic ex ęquitate valet pactum de
soluendis fructibus, donec pretium soluatur, siue
46 fiat dominij reseruatio, siue non per *tex. in d. l. curabit C. de act. emp. Vbi Lup. comment.* 1. §. 7. *nu.* 138. 143. 146. *Bertaz. cons.* 540. *n.* 3. 4. *x. xi. Surd. cos.* 101. *nu.* 20. *Rota diuers. decis.* 13. *n.* 7. *p.* 5.
Nihilominus censeo emptorẽ non teneri ad aliquos
fructus rerum venditarum, iuxta conuentionem
inter contrahentes irritam, sed solummodo iuxtã
quãtitatem fructuum ex ipsa re vendita verè perceptorum detractis expensis, & damnis passis: Cũ
.n. propter bella hostiliter tractata, & pestilentiã
per multum temporis spatium nulli fructus percepti sint, imò necessarium fuerit magnas facere
expensas, id totum dẽt cedere damno vẽditoris,
47 qui sibi dominium rerum venditarum reseruauit
eò quod res pereat semper periculo dñi *ad text. in l. quæ fortuitis. Et in l. pignus C. de pignor. act. Cancer. de empt. & vendit. lib.* 1. *cap.* 10. *nu.* 135.
Nam admittunt omnes licitũ esse venditori sibi reseruare dominium, donec sibi soluatur pretium,
& tunc emptor ante solutum pretium nõ erit do-
48 minus, & talia per acta reputantur validiss., sicut
potest sibi reseruare etiam hippotecam, & manus
49 iniectionem vt probant ex *l. si Titius ff. de seru. exportan. Bald. in rub. C. de contrab. empt. q.* 13. *Dec. cons.* 119. *n.* 4. *& cons.* 440. *in princ. Tiraq. de retrac. lignag. §.* 1. *gl.* 2. *n.* 36. *& sub n.* 34. *Claud. ad Bertaz. in d. cons.* 540. *lit. D. Grat. decis.* 13. *n.* 1. 2. 3. 4. *Cyri. cont.* 164. *n.* 2. *&* 425. *n.* 42. 43. *&* 52. 53. *Cancer. d. cap.* 13. *n.* 4.
Quo stante controuertant DD. in quam speciẽ contractus transeat huiusmodi venditio; Et sanè con-
50 cludũt, quod si fiat venditio rei retento dominio
directo, tunc emptio resoluatur in contractũ Emphyt., in quo vtile tantum Dominium trãsfertur,
vt per *Bald. in l. ea quæ n. x. C. de cond. ob caus. affl. dec.* 338. *n.* 5. *Tiraq. de retract. consang. §.* 1. *glos.* 2. *nu.* 36. *Manent. cons.* 129. *nu.* 1. 2. 3. Si verò simpliciter venditor sibi reseruat dominium rei venditæ, donec
51 pretium fuerit solutum, vt hic contractus resol-
uitur in locationem, & res interim cẽsetur locata
per *tex. in l. cum manu lata §. fin. de contrab. empt. afflict. d. decis.* 338. *n.* 1. *Io: de Monte Sperel. cons.* 252. *sub n.* 2. *Magon. decis. Florent.* 91. *n.* 8. *& decis.* 92. *n.* 12. *Et decis. lucens.* 31. *n.* 9. 10. *Socc. iun. cons.* 86. *nu.* 3. 4. *Surd. decis.* 157. *n.* 3. *& decis.* 305. *n.* 39. *Cyriac. contr.* 64. *nu.* 8. 379. *n.* 1. *&* 425. *nu.* 62. *Claud. ad Bertaz. d. consil.* 540. *lit. D, Manent. d. cons.* 129. *nu.* 24. *p.* 2.
Quod si verum est, prout est verissimum sequitur,
quod si emptor post traditionem sibi factam nullos, vel exiguos ex re empta fructus perceperit,
nec percipere potuerit, neque venditor ipse potuisset percipere, si rem non tradidisset, vt hic ob
bellum, & pestem, tunc emptor non tenebitur ad
fructus, neque ad vsuras pretij non soluti, nisi in
quantũ fieret locupletior; quasi tunc cesset æqui-

ras l.curabit C.de ret.empt. prout ſic contra Bald.
tenuit Salycet.in l.2.C.de vſur.Cyn.Salyc. & Caſtr.in
l.minorem C.in quibus cauſ.reſtit.in integ.non eſt neceſ.
Caſt.in l.Iulianus § ex vendito il 4.de act.empt.Alex.
in l.de diuiſione col.2.ff.ſol.matr.Aretin.conſ.150.col.
6.Corn.conſ.69.lib.3.Cagnol.in d.l.curabit nu.26.28.
Couar.var.reſol.lib.3.c.4.nu.3.verſ.quib.vbi damnat
Bald.& alios contrarium ſentientes. Nat.conſ.417.n.
2.Rol.conſ.14.ſub nu.3.lib.2.Fachin.contr.iur.lib.2.c.
32. Pulchrè lup.in d.l.curabit comm.p.§.7.nu.141.in
princ.& in verſ.tamen à præcedenti.vbi teſtatur de
communi,&non eſſe recedendum ab hac opinio-
ne:Sic etiam tenet Mant.de tac.& amb.conſ.lib.4.tit.
24.ſub n.14.in verſ.neque obſtat ad medium, ibi quia
contrariam vſque ad finem, vbi ſatis probat,quod ſi
venditur res fructifera,& emptor non potuit per-
cipere fructus non tenetur ad vſuras pretij non ſo
luti,& intelligit opinionem Baldi aliter ſentientis
procedere in venditione rei ſterilis,quia tunc em-
ptor videtur renunciaſſe fauori ſuo, cum ſe obli-
gauit ad ſineras,licèt res eſt & ſterilis, ſecus eſt, ſi
res eſt fructifera,quia tunc non videtur ſe aliter ad
vſuras obligaſſe,niſi fructus perceperit, vel perci-
54 pere potuerit,quæ cum habeant locum ſecūdum
allegatos Doctores, etiamſi venditor rei venditæ
tranſtulerit Dominium in emptorem, quantò
magis locum habebūt,ſi illud ſibi reſeruauit,cum
ſecundum regulas iuris res pereat Domino, &
damnum circa rem contingens ſpectet ad eum,
qui rei Dominus eſt.
Nec prædictis obſtat tex.in l.ſicut emptio §.fin.ff.locat.
55 de quo obſtupeſcit Boſſ.in prax.tit.de Seruiſ.mercedis
n.102.Surd.deciſ.198.nu.28. per quem probari vi-
56 detur omne commodum, & incommodum con-
tingens ſpectare ad emptorem,quando res ſic vē-
dita eſt, vt donec pretium ſoluatur intelligatur
locata pro certo affictu.
Nàm reſpondetur id eſſe extra caſum d.l.curabit cu-
ius æquitas, & ratio ceſſat, ſi emptor fructus non
percipiat,vt vidimus, & certum eſt, quod pericu-
57 lum rei venditæ non tranſit ad emptorem, niſi
contractus omninò ſit perfectus ad text.in l.1.vbi
DD.C.de peric.& commod.rei vendit, quod hic dici
58 non poteſt, vbi abſolutè venditor ſibi reſeruauit
dominium, donec pretium fuerit ſolutum §.ven-
ditæ Inſ.de rer.diui.& propterea cum res perire de-
beat Domino, & ad Dominum pertineat omne
cōmodum,& incommodum tàm circa rem, quā
circa fructus,non ad conductorem, maximè ſi ſit
graue, & intolerabile, vt hic,ob bella, & peſtilen-
tiam, ideò concludunt DD.quod re vendita cum
reſeruatione Dominij omne periculum, & dam-
num,commodum,& incommodum circa rē ven-
ditam,& eius fructus pertineat ad venditorem, &
59 fit conductori remiſſio mercedis,ſeu penſionis per
tex.in l.neceſſaria in princ.ff.de peric.& com.rei vend.
& in l.qui ad certum, §.ſi quis l.ſi merces §.vis maior
l.ſi fundus ff.locat.gl.fin.in l.damnum C.cod.canc. var.
reſol.lib.1.c.14.n.51. & ſic in terminis noſtris cen-
ſuerunt Menoch.conſ.361.ſub n.47.vbi voluit,quod,
ſi venditor ſibi reſeruet ſolum directum dominiū
tunc periculum ſit emptoris, ſi verò reſeruet do-
minium abſolutè,& ſic vtile,& directum, tunc oē

periculum ſpectat ad venditorem; ſic etiā tenuit
Borgnin.deciſ.9.ſub n.4.5.9.p.2.pulchrè Ruger.conſil.
18.à n.54.vſq; ad nu.60. vbi multas adducit ratio-
nes.Gratian.diſc.204.n.11.12.Cyriac.contr.164.n.9
10.11.& contr.425.n.61.vbi vide,quia apertè tra-
dunt omne cōmodum, & incommodum ſpectare
60 ad venditorem,qui reſeruauit ſibi dominium do-
nec pretium ſoluatur.
Et ſic non obſtat d.l.ſicut emptio §.fin.ff.loc.quæ ſtrin-
gere videbatur, quia procedit in vēditione perfe-
61 cta, in quam non fuit reſeruatum dominiū prout
ſic etiā eam videtur intelligere gl.in d.§.fi.& Caſtr.
ibid.nu.2. ibi poſt vendit.perfectam: ad rem Borgn.d.
deciſ.9.n.9.p.2. vbi ſic diſtinguit inter venditionē
perfectam, & imperfectam, vt in 1.periculum ſit
emptoris,in 2.venditoris:hoc idem docet, & hāc
legem ſic declarat poſt Nicol.Mozz. de loc.& cond,
in verb.accidentalia nu.38.pulchrè Carroc. de loc.&
cond.q.2.princ.de lucro ceſſ.Moroſ.q.4.n.4.ibi ex quo
perfecta eſt venditio, periculum eſt emptoris & ſub tit,
de remiſſ.merced.q.8.n.35. vbi reddens rationē de-
ciſionis d.legis dicit, quia venditio dicitur perfe-
cta,melius idem Carroc.eod.tract. de locat.ſub tit.de
vſur.q.1.in additio.nu.7. vbi eandem legem apertè
declarat, quod loquatur in caſu, quo res ſic vēdita
fuerit perempta, vel ſterilis facta, & quod transla-
tum ſit dominium, quo caſu dicit periculum eſſe
emptoris, ſed hic res non fuit perempta, nec ſui
natura ſterilis facta,ſed propter hoſtium incurſio
nem,fructus nō fuerunt percepti, & impedita fuit
cultura, & dominium non fuit tranſlatum in em-
ptorem, ergò ſequitur omninò, quod periculum
ſit vēditoris,ſicut ēt qñ venditor ſibi reſeruat do-
minium,donec ſoluatur pretium,tenetur ad one-
62 ra,& vectigalia,quia ſoluēda ſunt à Dño,vt dixit.
Bonac.de contr.act.diſp.2.q.2.p.7.§.1.n.6. verſ.tutius,
& verſ.ſeq.Ergò nullum remanet dubium, quin
venditor ſit abſoluendus à petitione fructuum re-
rum venditarum ex cauſis prænarratis:cum.n.ex-
63 penſæ ſuperent fructus,ſequitur quod fundus nul-
lum dicatur attuliſſe fructum. Farinac.deciſ.nouiſſ.
175.n.5.p.2. Non loquor de illis bubulcis 36.ob-
noxijs Eccl.ss.Philippi, & Iacobi Mantuæ ſub an-
nuo liuello libr.200. nec de illis bub. 20. obnoxijs
Eccl.Paroc. Pletularum ſub annuo liuello libr.44.
quia illę fuerunt conceſſæ eidem emptori ad ſim-
plicem locationem 3.ann.& non vltrà, interimq;
d.durante triennio d. venditor promiſit eas à dd.
oneribus liberare, & poſteà vendere d.D.emptori
quia cum lapſum ſit trienniū. pro quo ſoluit pen-
ſionem non tenetur amplius ad quidquam,niſi in
quantum eſſet factus locupletior,vt per ſe notum
eſt cum nulla circa eas adſit obligatio,vel titulus.
Imò cum d.terræ vt ſup.obnoxiæ,ſint comprehenſæ
in illis duabus pretijs vnico pretio vt ſupra ven-
ditis pro Talleris 13090. ſeu duplis 3064. & eas
venditor non liberauerit ab oneribus prædictis li-
uellorum vt promiſit,ſequitur,quod Emptor non
64 poſſit cogi ad ſoluendum pretium rei venditæ,
quia venditor non impleuit ex parte ſua contra-
ctum,vt probat text.in l.Iulianus §.offerri, & l.qui
pendentem,ff.de act.empt.l.ex his prædijs C. de euict.l.
cum proponas la ſecunda C.de pact. Adeò vt vendi-
tor

tor non dicatur pro parte sua impleuisse si rem
simpliciter tradat, quia tenetur rem liberā trade-
re per tex.in d.l.ex his prædijs, vbi Bald. not. & in l.si
in emptione §.vacua & §.fin.cum l.seq.ff.de act.empt.
l.si pater C.eod.c.cum Ioannes, vbi not.DD.de fid.instr.
Quod procedit etiamsi implementum deficiat in
minima parte, quia propter vnum minimum ca-
66 pitulum non obseruatum obstat agenti exceptio
non implementi: Bald.in d.l.pacta conuenta in 2.no-
tab.ff.de contrah.empt.Ias.consil.3.col.pen.lib.4. Put.
decis.357.in fin.lib.3.Facin.decis.33.n.1.p.1.vbi etiā
id ampliat si agatur de impedienda executione
67 obligationis Cameralis ex mente. Gales.de oblig.
Camer.in 4.p. p.1.n.7.

Nam cum terræ prædictę fuerint venditę ad corpus,
68 & sub vnico pretio dicitur vnica, & indiuidua vē-
ditio l.cum eiusdem, & l.si plura, ff.de ædilit.edict. Ti-
raq.de retract.lignag.§.23.gl.1.n.20.Bursat.cōs.340.
post princ.lib.3.Lancell.Gall.cons.40.n.7. Maluas.cōs.
96.n.17.36.Barz.decis.62.n.17.Cancer.var.resol.lib.
1.c.13.sub n.16.Fari.d.decis.33.n.3.vers. & cum ista
Caualer.decis.428.n.1.Et etiamsi plures sint res vē-
ditæ adhuc vnicus dicitur contractus, quia vnam
69 sine altera emptor nō erat empturus propter in-
cōmodum diuisionis, & separationis, vt latè per
Crau.cons.202.n.13.Dec.cons.421.n.4.Decian.cons.1.
n.1.& n.38.in fin.Caualer.d.decis.428.n.4. Et sic ra-
70 tione etiam voluntatis contractus dicitur indi-
uiduus ad tex. in l.quod si vno ff. de in diem addict.l.
fundus ille ff.de cōtr.emp.& in l.1.§.si pecunia ff.depos.
71 Vnde non potest pro parte valere, & pro parte re-
scindi ad tex.in l.si domum ff.de contrah. empt. & in
l.cum eiusdem. De ædilit.edict. l.si plura de condict. in-
deb.Bar.in l.fi.§.idem quæsit, ff.eod.DD.in l.2.C.quod-
met.caus.Curt.iun.cons.141.n.19. vbi ait simul gesta
72 præsumi, vel omnia vera, vel omnia dolosa. Ang.
cons.179.nu.5.ante fin.vbi quod vitium ex coniun-
73 ctione procedens totum vitiat. Asin. de execut.§.
4.cap.44.n.29.Cancer.d.cap.13.nu.16.ad fin.17.18.
Vbi alia multa similia adducit. Et propterea sicut
respectu terrarum obnoxiarum ad Eccl.pertinen-
74 tium non valet venditio, si emptori sic placeat,
tanquam facta de re aliena secundum glos.in l.si rē
ff.de euict.Beco.cons.128.n.20.lib.1. Rol.cons.69.nu.
22.lib.4.Dec.cons.45.n.20.& seq. Qui dicunt esse in
facultate emptoris, discedere ab emptione, vel
agere ad interesse. latè Mangil. de euict.q.29.num.
50.vbi benè hoc explicat: ita in reliquis omninò
75 erat inualida d.venditio, quia vnica est cōuentio,
& indiuidua, quam sufficit in aliqua parte defice-
re.Cancer.d.c.13.sub nu.18. Etenim sicut venditor
76 potest rem alteri vendere, si emptor non seruat
conuenta non soluendo pretium debito tempore
& res tūc habetur pro inempta, & contractus pro
infecto, vt per tex.in l.venditor, ff de hæred.vel act.
vend Bald.in l.quoties n.2.in fi. C.de rei vendic. Surd.
dec.220.n.15.16.& decis.344.n.16.p.2.Mago.decis.
florent.92.n.12.Cyriac.48 n.71.72.Cancer.d.c.13.n.
6.Ita videtur licitum emptori recedere à contra-
ctu, si debito tempore venditor liberam rem non
tradidit, ne ad imparia iudicētur, cum in hac ma-
teria ita venditor, sicut emptor teneatur pacta
obseruare l.temp.cōtr.C.de pact.inter empt. & vend.

& si fortè non daretur rescisio contractus iure a-
ctionis, saltem debet dari iure exceptionis, quādo
77 non seruatur contractus in substantialibus, vt hic
Dec.in l.cum proponas nu.2.C.de pact.Corn.cons.121.
in fi.li.1.Ceau.cons.192.n.22.Bee.cons.45.n.38. Surd.
d.decis.34.n.18.p.2.Cancer. d.c.13.nu.7. imò etiam
iure actionis, quia si non seruatur substantiale pa-
78 ctum, rescinditur quicquid est actum per text.in l.
cum te, vbi Bald.& DD.C.de pact. inter vend.& emp.
& sentire videtur Surd.d.decis.344.n.19. pro vt hic
euenit, vbi res vendita pro hac parte non traditur
libera, neq; in termino præfixo fuit liberata, imò
antequam liberetur ad pretium agitur, ergò om-
ninò rescindi potest contractus, & licèt emptori
ab eò resilire.

Hęc sufficere possent ad rescindendum contractum,
sed quia narratur in facto, quod etiam ex illis ter-
ris, quæ tanquam liberæ venditæ sunt, compertum
est sub 100.esse obligatas Hospitali Misericordiæ,
vt constat ex processu actitato coram R.D.Vica-
rio Mantuæ exhibito in præsenti causa, vtiq; for-
tius videtur recedendum à præsenti venditione,
vt post Marza.cons.57.n.14.& Gratian.d.decis.13.n.
18.dixit Margil.de euict.q.23.n.46.Etenim cū bona
præd.ad Eccl.pertinentia non possint dari libera
perinde est, ac si essent euicta, & sic rescinditur cō-
80 tractus, & pretium debet restitui quatenus fuisset
solutum, vt per tex.in l.si in venditione, ff.de euict.di-
xit gl.cōiter approbata in l.si cum quandā ff.eod.Alex.
cons.63.n.10.11.li.6.Ruin. cons.141.nu.5.lib.1. Osas.
decis.24.n.3.Surd.decis.153.n.14.Māgil.d.q.23.n.45.
Vndè cōcludo pro tempore, vt non teneatur per-
seuerare in emptione, nec etiam ad aliquos fructus
nisi in quantum ipse percepit vltrà expensas &
quatenus factus sit locupletior; Et ita &c. Salut.
Hæc controuersia fuit diu acriter tractata, & con-
trouersa, sed denique per transactionem emptori
multum fauorabilem fuit terminata.

EPITOME.

Primus acquirens an possit præiudicare alijs vocatis
in Emphyteusi, vel feudo ex pacto, & prouiden-
tia, & an fœmina succedere possit in illis
finita linea masculina.

SVMMARIVM.

1 Alienare Emphyteusim an liceat primo acquirenti.
2 Acquirens primus an possit præiudicare alijs vocatis
in Emphyteusi.
3 Donatio facta Titio, vt post eius mortem transeat ad
Ecclesiam an possit reuocari.
4 Clausula: Ad habendum: facit Emphyteusim aliena-
bilem.
5 Clausula: Et eis dederis: quid efficiat.
6 Acquirens primus non alienat in damnum vocati no-
mine proprio.
7 Emphyteusis non potest alienari à primo acquirente in
præiudicium vocati nominatim.
8 Exhæredatus quando retineat Emphyteusim.
9 Emphyteusis quando nequeat, vel possit alienari à pri-
mo acquirente.
10 Alienari non potest Emphyteusis, quando Notarius
stipulatus est pro absentibus.
11 Emphyteusis quoad filios in potestate censetur profe-
ctitia.
12 Filij ius profectitium residet in patre.

13 *Pater poteſt diſponere de Emphyteuſi ſtipulata etiam pro filijs.*
14 *Emphyteuſi non poteſt alienari à primo acquirente in damnum filij emancipati.*
15 *Pater non præiudicat in Emphyteuſi emancipatis.*
16 *Mater non poteſt præiudicare filijs in Emphyt. ab ea pro eis etiam empta.*
17 *Donatio facta abſenti quando poſſit reuocari.*
18 *Donatio ſtipulata à Notario in fauorem abſentis non poteſt reuocari.*
19 *Clauſula: Ad habendū: in executionibus nihil alterat.*
20 *Emphyteuſis pro deſcendentibus dicitur ex pacto, & prouidentia.*
21 *Emphyteuſis pro filijs, & deſcendentibus continet etiam fœminas.*
22 *Statutum propter maſculos excludens fœminas procedit etiam in Emphyt.*
23 *Fœmina quando impediatur à Statuto ſuccedere in Emphyteuſi.*
24 *Emphyteuſis pro deſcendentibus admittit fœminas poſt maſculos ſtante Statuto.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Mutinen. vbi tractatur de Em-
phyt. Eccleſiaſtica acquiſita pro ſe,&
eius Fratre, & Filiis, & deſcendenti-
bus, fuit quæſitum, an primus acqui-
rens potuerit alienare, & teſtari de ea
in præiudicium vocatorum, & fœmi-
na poſt maſculos relicta poſſit liuellum ſic aliena-
tum reuocare.
Et ſanè videbatur dicendum licitum fuiſſe primo
acquirenti alienare dictam Emphyteuſim,& pre-
1 iudicare vocatis tum inter viuos, quam in teſta-
mento, quia licet dubitari ſoleat, an in liuello, vel
feudo nouo id permittatur, quando competit ex
pacto,& prouidentia, vt hic, tamen id pro certo
habendum eſſe videtur, quando nō ex mera gra-
tia, ſed pecunia,& labore ſuo ille primus Emphy-
teuta liuellum, aut feudum acquiſiuit, quod tunc
ad ſui libitum poſſit de eò diſponere non quidem
in præiudicium domini, cuius conſenſus requiri-
2 tur, ſed in præiudicium agnatorum, & vocatorū
in Inueſtitura: vt de communi teſtatur. *Alex.cōſ.
124.n.8.lib.5.quem ſequitur Gozad.conſ.25.num.18.
pulchrè Clar.lib.4.§.Emphyteuſis, q.16. verſ.his præ-
miſſis ibi: contrariam autem. & §.feudum, q.41.nu.2.
verſ.ſed in feudo nouo, & q.42.n.2.verſ.aut loquimur
Tuſch.lit.A,concl.439.n.3.& n.20. vbi ſic diſtinguit.
Borell.in ſumm.deciſ.tit.33.nu.299.p.1. Gratian.diſc.
405.n.1.vbi teſtatur de communi.Valaſch.de iur.Em-
ph.q.49.n.7.vbi pulchrè loquitur. Mareſcot.var.reſol.
lib.1.c.74.nu.1.2.Surd.conſ.451.nu.27.28. & deciſ.
209.n.15.16.17.latè Cald.de iur.Emph.lib.4.c.20.n.
15.*& hanc opinionem ſequitur *Rota, vt apud Se-
raph.deciſ.341.nu.21.Beltram.ad Ludouiſ.deciſ.529.
n.23.vbi pulchrè.Farinac.deciſ.438.n.1.p.2.& deciſ.
poſth.450.n.2.p.1.Schrader.de feud.p.2.c.5.n.42.Ro-
ſenthal.eod.trac.c.6.concluſ.69.n.29.& c.9.memb.2.
concl.65.n.3.4.*
Idque confirmatur ex doctr. *Bart.in l.qui Romæ,§.fla-
mus,nu.2.de verb.oblig.* vbi docet, quod ſi quis do-
3 cet, quod ſi quis donat Titio cum pacto, quod res
donata deuoluat,& tranſeat ad Eccleſiam, poteſt
quoad Eccleſiam penitere, & reuocare quem ſe-
quitur. *Clar.in §.donatio.qu.13. verſic. difficultas eſt.
Cran.conſ.135.num.10.& multos allegat.Cald.de iur.
Emph.lib.4.cap.19.num.26.latè Surd.conſil.451.nu.
35.& deciſ.209.num.13.Roſenth.de feud.d.c.6.concl.
69.num.29.& q.65.n.4.cap.9.*
Idque magis procedit in caſu noſtro propter clauſu-
lam Ad habendum; quæ facit Emphyteuſim alie-
4 nabilem,& in extraneos tranſitoriam, quando eſt
in diſpoſitionis; vt ſæpè reſoluit: *Rota coram Sa-
crato in Nonantalana bonorum ſub die 31. Ianuarij,
& die 14.Iunij 1611.Farin.deciſ.482.num.2.p.2.&
deciſ.poſthum.450. num.3.p.1.* & maximè ſi adiun-
5 gatur etiam clauſula:& cui dederis: quæ etiam fa-
cit rem alienabilem. *Corbul. de canſ. priuil. ob alien.
lim.2.num.1.2.vbi alios allegat. Surd. conſil.551.nu.
21.22.Cald.de iur.Emph.li.4.c.20. n.33.verſ.verum.*
Hæc vtique vera ſunt, & communiter recepta; ve-
runtamen in caſu noſtro dixi non habere locum,
& omninò ceſſare ob multas rationes, & præci-
6 puè quia in caſu noſtro, primus acquirens ſtipu-
latus eſt Emphyteuſim pro ſe, & eius deſcenden-
tibus, & deinde pro Franciſco eius Fratre expri-
mendo nomen proprium non contentus nomine
appellatiuo Fratris, quo caſu videtur ob expreſ-
ſionem proprij nominis principaliter contem-
plata perſona Fratris, & ſic cum primus acquirēs
deceſſerit ſine filijs ſubintrat eius Frater, cui præ-
iudicare idcircò non potuit, quia proprio nomi-
7 ne fuit vocatus, & pro eo ſic fuit ſtipulatum: ſic
videntur ſentire: *Bart.in l.3. ff.de interdict. & releg.
Bald.in l.lege 12 tab.C.de legit.hær.Clar.§.Emphyt.q.
16.n.1.ad fin.verſ.benè verum eſt,& §.feudum, q.41.
numer.2.verſ.Nam feudum. Valaſch.de iur. Emphyt.
quæſt.49.num.1t.Tuſch.lit.A,concl.449. numer.42.
pulchrè Cald.de iur.Emph.lib.4.cap.20.num.14.verſ.
nec obeſt latè Roſenthal.in tract.de feud. par.1.cap.9.
membr.2.cap.66.numer.26.* vbi multos allegat, &
8 reddit rationem, quia tali caſu Emphyteuſis, ſeu
feudum cenſetur acquiſitum etiam contempla-
tione eius, cuius nomen proprium expreſſum eſt,
& ideo etiam ſi fuerit à primo acquirente exhæ-
redatus, adhuc tamen feudum,& Emphyteuſim,
ſic ſtipulatam conſequetur, ad tem *Barbat.conſil.
66.col.5.lib.4.Dec.conſil.468.num.28. & conſ.498.
num.19.*
Vnde non obſtat, quod primus acquirens poſſit
præiudicare vocatis, quod maximè verum eſt, ſi
9 non ex gratia concedentis, ſed pecunia, & labore
primi acquirentis Emphyteuſis fuerit acquiſita.
*Bald.in l.t. in fin. C.per quas perſ. & in Auth.ſi quas
ruinas,col.4.C.de ſacroſ.Eccl.Aretin. in l.apud Iulia-
num,§.ſi quis alicui, col.1.ff.de legat.1. Gozad. conſil.
25.col.pen.de communi Rum.conſil.213. col.3.libr.1.
latiùs Anton.Gabriel. communi concl.lib.3.tit.de iur.
Emphyt. concluſ. 2. num.45. vbi alios allegat. Tuſch.
pract.concl.lit.A,concl.439.n.22.Beltram.ad Ludou.
d.deciſ.529.nu.23.* cum alijs ſupraadductis, namq;
id nō procedit, vt vidimus, in eo, qui nomine pro-
prio vocatus eſt, & nominatim in inueſtitura cō-
prehenſus, vt dictum eſt.

Sed

Sed etiam vlterius ad rem nostram limitatur, vt non
procedat, quando Notarius stipulatus est pro ab-
sentibus vocatis ad Emphyteusim, vel feudum,
10 tunc enim propter stipulationem publicæ perso-
næ irreuocabiliter, & sine vlla cessione, aut alia ac-
ceptatione ius quæritur absentibus vocatis; per
tex. in l. possessio quoq; §. sed & si, vbi DD. ff. de acquir.
possess. iunct. l. si ego, ff. de neg. gest. Castr. cons. 195. n. 2.
libr. 2. Ias. & alij DD. in d. l. qui Roma, §. Flauius ff. de
verb. oblig. Couar. var. resol. libr. 1. cap. 4. num. 11. 13.
Bald. cons. 19. num. 2. libr. 1. Surd. decis. 111. numer. 6.
pulchrè ad rem Gratian. disc. 405. num. 20. 21. 22. 23.
Rosenth. de feud. c. 5. concl. 11. nu. 3. vbi gl. in lit. C. mul-
tos allegat. sed sic est, quod in casu nostro Not. sti-
pulatus est pro absentibus; ergo illis irreuocabili-
ter ius quæsitum fuit, vt etiam probat Cald. de iur.
Emph. lib. 4. c. 20. nu. 21.

Deinde illa sententia, quæ habet primum acquiren-
tem posse vocatis præiudicare, & Emphyteusim
in alienare, vtique procedit in præiudicium eius
filiorũ, quibus pater alienando facile præiudicare
potest; quia quo ad eos Emphyteusis censetur pro-
11 fectitia l. profectitia ff. de iur. dot. & cum hodie pro-
fectitia patri acquirantur §. 1. inst. per quas person.
nob. acquir. ideò ius, quod filius in hac Emphyteusi
12 sperare potest, ad patrem pertinet, & penes eum
residet ex l. placuit, ff. de acquir. hær. & propterea nõ
13 est mirum, si de eo pater liberè possit disponere
citra vllam filiorum honestam querimoniam Soc.
cons. 25. n. 14. lib. 1. Gozad. cons. 25. n. 16. & sic quod
attinet ad filios in potestate existentes hæc sen-
tentia censetur vera, secus est quo ad emancipa-
tos, pro quibus si pater etiam Emphyteusim sti-
puletur, amplius nõ poterit eis præiudicare, quia
14 illis data non potest reuocare, sic per tex. in l. per-
fecta, C. de donat. quæ sub mod. & l. 2. C. si aduers. dona.
Bald. in l. 1. n. 17. C. per quas person. Alex. cons. 106. n.
8. in fin. lib. 4. & cons. 124. n. 8. lib. 5. Corn. cons. 68. nu.
18. li. 3. Gozad. cons. 75. n. 17. Tusch. lit. A, concl. 439.
n. 32. Natt. cons. 475. n. 5. latè Gratian. disc. 405. nu. 2.
15. 16. & n. 30. vbi dicit, quod quãdo quis non est
15 sub patria potestate, non attenditur in hoc, an
quis sit primus acquirens, nec ne: pulchrè etiam
sic rem istum declarat Cald. de iur. Emphyt. lib. 4. c.
20. n. 16. vbi vide.

Vnde est, quod si mater, quæ non habet filios in po-
testate, acquirat Emphyteusim pro se, filijs, & de-
16 scendentibus, non poterit eis amplius præiudica-
re, nec Emphyteusim ab ea emptam vllo modo
alienare in præiudicium filiorum. Bald. in Auth. si
quas minas, n. 5. 6. C. de sacros. Eccl. latè Angel. Aret.
consil. 64. quasi per totum. Tusch. lit. A, concl. 439. nu.
30. Menoch. cons. 155. n. 29. Gratian. d. disc. 405. n. 3. 5.
Si ergo primus acquirens non potest præiudicare
filijs emancipatis, & mater non potest alienare
Emphyteusim emptam in præiudicium filiorum
pro quibus stipulati sunt, quantò minus poterũt
præiudicare fratri, vel alteri cõsanguineo, pro quo
stipulati sunt, super quo nullam habet potestatẽ:
vtique casus videtur claris, & euidentissimis.

Nec obstat doctrina Bart. in d. l. qui Roma, §. flauius, de
verbor. oblig. sentientis rem donatam cum pacto,
17 quod post mortem meam perueniat ad certam
Ecclesiam re integra, antequam scilicet ego mo-
riar, posse à donante reuocari, & alteri concedi.
Nam respondetur hanc sententiam esse valde su-
spectam, & à plerisque damnatam, pro falsam ha-
bendam esse videntur communiter sentire DD.
etenim contrarium censuerunt ex antiquioribus
Francisc. de Alberg. & Io. And. & post eos Paul. Castr.
in d. l. qui Roma, § Flauius, & in l. si pecuniã, ff. de cõd.
ob caus. in l. si insulam, ff. solut. matr. & cons. 164. n. 7.
lib. 2. Bald. in l. cum à socero. col. fin. in 1. lect. C. de iur.
dot. Salyc. in l. 1. C. si mancip. ita fuer. alien. Corn. cons. 68.
n. 11. lib. 3. Couar. var. resol. li. 1. c. 14. n. 7. de communi
Dec. cons. 239. n. 5. 6. & cons. 58. n. 3. Ceph. cons. 12. nu.
36. Bertran. cons. 137. lib. 2. latè Cald. de iur. Emph. li.
4. c. 19. n. 30. vbi multos alios allegat, & pluries te-
statur de communi, prout etiam sic tenet, & con-
tra Bart. testatur de veriori, & magis cõmuni, Gra-
tian. disc. 405. nu. 23. & licet hæc sit ardua quæstio,
quæ multos habeat contradictores, tamen videtur,
quod opinio Bart. procedat solum, quãdo pro illo
18 certo, & absente adest simplex pactum, & secus
esse quãdo donatarius, vel Notarius stipulatus est
pro illo, quia tunc irreuocabiliter ius illi quæritur
vt latè Mantic. de tac. & ambi. conuent. lib. 13. tit. 48.
nu. 13. Gratian. d. disc. 405. nu. 20. Clar. in §. donatio q.
13. nu. 5. vers. dic ergo, prout hic factum est, sicut &
doctrina Bart. non procedit in his, quæ continent
dispositionem successiuam, vbi per acceptationẽ
primi dicitur ius quæsitum omnibus successori-
bus, vt declarat Cyriac. contr. iur. 23. n. 49. p. 1. quod
hic etiam verificatur, ideò concludendũ est hunc
primum acquirentem non potuisse alijs vocatis
præiudicare, & Emphyteusim alienare.

Nec obstat clausula: Ad habendum; quia cum sit
posita in executiuis, de sui natura non ampliat,
19 neq; alteratur principalem dispositionem, & non
facit rem Emphyteuticam alienabilem, quia in-
telligitur secũdum naturam actus, Corbul. de caus.
priu. Emph. ob alienat. lim. 3. n. 7. 8. Seraph. decis. 1290.
nu. 12. Farinac. decis. posth. 39. n. 12. p. 2. & quæ addu-
cuntur in contrarium, procedunt, quando dicta
clausula est posita in dispositiuis, latè Cyriac. contr.
518. n. 38. p. 3. Farin. d. decis. 438. nu. 2. p. 2. cum alijs
supra adductis.

Hæc ergo Emphyteusis acquisita pro se, & descen-
dentibus, & d. eius Fratre, & eius Filijs, & descen-
20 dentibus dicitur ex pacto, & prouidentia, quia
nulla est facta hæredum mentio: vt per Surd. cons.
108. n. 10. Rosenth. de feud. c. 9. mẽb. 2. q. 63. n. 2. Schra.
de feud. p. 2. c. 3. n. 30. ideò non potuit 1. acquirens
cæteris præiudicare Surd. consil. 70. n. 3. 4. Valasch.
d. q. 49. n. 6.

Et cum d. Emphyteusis fuerit stipulata pro filijs, &
descendentibus includit etiam fœminas, quæ de-
scendentium appellat. comprehendũtur etiam in
hac materia. Bart. in l. in hoc, § si liberos, vbi Alex. ff.
de in ius voc. Crot. cons. 4. n. 25. Dec. cons. 223. n. 2. in fi.
& cons. 265. n. 1. Bero. cons. 93. n. 18. 19. li. 1. Ceph. cõs.
11. n. 2. 14. Surd. decis. 95. n. 13. vers. Idẽ volunt. Borel.
in sum. deci. li. 1. tit. 33. n. 29. Fari. decis. posth. 39. n. 9. p.
2. qui alios allegant, Cald. de Emph. lib. 3. c. 15. n. 28.

Benè verum est, quod id solet limitari, vt non pro-
cedat stante statuto fœminarum exclusiuo pro-

pter masculos, quod etiā in Emphyteusi Ecclesiæ procedit, cuius vigore fœmina excluditur per masculos, vt in ea non succedat, ex *Bart. in l. hæredes mei, §. cum ita n. 4. vbi Castr. num. 3. Alex. n. 8. Rip. nu. 75. qui testatur de communi, ff. ad Trebel. Brun. de stat. fæm. exclud. n. 5. princ. art. 9. t. 2. Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 6. tit. 7. num. 8. Molin. de primogen. Hisp. lib. 3. c. 5. num. 39. Cald. de Emph. lib. 1. q. 18. nu. 33.*

Nam primò respondetur id procedere, quando Statutum fœminarum exclusiuū expresse facit mentionem de bonis Emphyteoticis, & feudalibus;
23 alioquin non censetur de illis voluisse disponere *Bart. in l. ius iurandi, §. si libert. n. 5. vers. præterea ff. de oper. libert. Fulgos. consil. 230. col. 2. vers. & si essent, Aret. consil. 53. n. 3. Soc. iun. cons. 7. n. 61. lib. 1. Natt. consil. 475. nu. 14. in fin. Petr. de fideicom. q. 8. nu. 28. vbi pulchrè Surd. decis. 95. n. 22. 23. & cons. 57. num. 72. ad fin. Cald. d. lib. 1. q. 18. n. 32.*

Deinde respondetur id intelligendum esse, donec supersint masculi, quia non tollitur fœminis suc-
24 cessio, sed suspenditur, & ideò deficientibus masculis fœminæ quoque admittuntur ad talia bona non obstante Statuto. *Gozad. cons. 9. n. 58. vbi pulchrè loquitur. Ceph. consil. 30. n. 53. Cacher. decis. 23. n. 51. vers. verum quia Surd. d. decis. 95. nu. 29. Menoch. cons. 331. n. 60. latè Borell. d. lib. 1. tit. 33. num. 30. vbi multos allegat. Cald. d. lib. 1. q. 18. n. 32.* quibus stantibus concludo primum acquirentem non potuisse præiudicare cæteris vocatis; & fœminam esse admittendam deficientibus masculis. Sal.

EPITOME.

Iuspatronatus gentilitium an transeat ad fœminas, vel extraneos finita familia; quando est ex priuilegio.

SVMMARIVM.

1. *Iuspatronatus ex priuilegio dicitur, quando datum nō æquipollet concessioni.*
2. *Iuspatronatus dicitur ex priuilegio, etiam si in concessione dicatur ex vera fundatione.*
3. *Iuspatronatus concessum vt sit verè ex dotatione, an dicatur ex priuilegio.*
4. *Notarij non participantes non possint fieri veri familiares Pontificis.*
5. *Iuspatronatus extinguitur linea extincta.*
6. *Iuspatronatus ex priuilegio quandiu durēt.*
7. *Priuilegij forma non potest transgredi.*
8. *Iuspatronatus transit ad hæredes vltimi de linea extincta.*
9. *Iuspatronatus deficientibus masculis transit ad fœminas, & extraneos.*
10. *Iuspatronatus pro masculis tantum cessat masculis non extantibus.*
11. *Qualitas in fine posita qualificat omnia præcedentia.*
12. *Priuilegium Pontificis, determinatur à qualitate in eo posita.*
13. *Ancharanus declaratur.*
14. *Iuspatronatus ex priuilegio quando cesset.*
15. *Priuilegia sunt strictè interpretanda.*
16. *Priuilegium non extenditur.*
17. *Priuilegio non iuuatur, qui non habet qualitates priuilegij.*
18. *Iuspatronatus non transit ad legitimatos.*
19. *Iurispatronatus ex fundatione, & ex priuilegio differentia.*
20. *Iuspatronatus ex priuilegio sunt reuocati.*
21. *Iurispatronatus immemorabilis possessio non prodest quando constat de priuilegio.*
22. *Iuspatronatus potest remitti in totum, vel in parte.*
23. *Dictio aliàs est relatiua, & repetitiua.*
24. *Dictio prout: quid importet.*
25. *Relatio non fit ad ea, quæ habent certam prouisionem.*
26. *Contradictio non admittitur in eodem puncto.*
27. *Clausula generalis sequens non refertur ad ea, quibus specialiter fuit prouisum.*
28. *Relatio quando non fiat ad præcedentia.*
29. *Relatio non fit si præcedens dispositio redderetur inutilis.*
30. *Relatio non fit, si sequatur absurdum.*
31. *Iuspatronatus qualitas, vltima attenditur.*
32. *Cui non conueniunt verba, nec conuenit dispositio.*
33. *Libertati beneficiorum fauendum est.*

Ne scribam vanum Duc pia Virgo manum.

CVm olim Andreas de Coruis reliquisset bona sua Monasterio Sancti Antonij cum onere adimplendi certa opera charitatis, & postea ortæ essent controuersiæ super caducitate dd. Bonorum ob non implementum dd. operū, & alijs de causis, tam inter dictum Monasterium, quàm illos de Coruis ad sedandas controuersias factum est, vt Leo X. commutata d. Andreæ voluntate bona eius applicauerit, & pro dote tradiderit beneficio Sancti Petri, quod ipse erexit in titulum, & cōcessit Iuspresentandi Ludouicæ, & Christinæ de Coruis, earumque hæredibus, & successoribus in perpetuū, vt ex literis emanatis sub datum Romæ x. Kal. Martij 1514.

Et cum super huiusmodi negotio inter illos de Coruis ortæ essent aliæ controuersiæ, d. Iuspatronatus fuit per dd. mulieres donatum Alexādro de Coruis pro se, & suis filijs legitimis, & naturalibus, & descendentibus masculis maiori natu laico tantum; Et talis donatio fuit confirmata per viam concordiæ *ab Adriano VI. Clemente VII. & Pio V.* Et licèt superueniente obitu *d. Pij V.* litteræ Apostolicæ super d. confirmatione non fuerint expeditæ, *tamen Gregorius XIII.* confirmauit omnia prædicta, & prout aliàs eisdem mulieribus fuerat reseruatum dictū Iuspatronatus, prout ex litteris eiusdem *Gregorij Dat. 8. Kalen. Iunij* 1572. plenius continetur.

His præsuppositis, cum extincta fuerit linea masculina d. Alexandri. Quæritur, An d. Iuspatronatus tran-

transierit ad fœminas ab eo descendentes, & etiã
ad hæredes quoscunque vltimi masculi, itavt fa-
ctum sit hæreditarium, vel potius ob deficentiã
Patronorum masculorum Beneficium factum sit
liberum.

In quo puncto pro habenda veritate mihi necessa-
rium videtur ostendere, quod dict. Iuspatronatus
non fuerit reseruatum ex fundatione, vel dota-
tione, aut augumento dotis vsque ad medietatẽ
veri valoris dict. Beneficij, quia dd. mulieres præ-
dictæ Patronæ non tradiderunt bona prædicta
dict. Beneficio, nec de suo dotauerunt, & propte-
reà Iuspatronatus prædictum dicitur ex priuile-
gio, & non censetur concessum ex eam onerosa;
& reputatur verè gratiosum, cum non fuerit ali-
1 quid datum, quod æquiualeat concessioni, vt post
*Soccin. cons. 4. nu. 59. & cons. 87. num. 12. lib. 3. Dixit
Rota diuers. decis. 457. nu. 17. 18. p. 1. Farin. decis. 58.
nu. 8. & decis. 88. nu. 4. p. 1. Lotter. de re benefic. lib. 2.
q. 8. nu. 21. Viuian. de Iurep. lib. 2. c. 5. nu. 18. & lib. 4.
c. 10. sub num. 29. vers. nec constat, & vers. & illud, &
num. 32. Barbos. ad Concil. Trid. de reform. sess. 25. c. 9.
nu. 70. vbi vide.*

Et hoc procedit etiamsi in concessione adiectum
2 sit decretum, quod Iuspatronatus competat ac
si ab initio priuilegiatus beneficium fundasset, &
sit ex vera, & reali fundatione, & dotatione, quia
adhuc non desinit esse ex priuilegio, cum illa
qualitas insit in priuilegio ipso; adeò vt quo præ-
gnantiores sunt clausulæ, eò magis sonent in pri-
uilegium, vt sępius censuit *Rota in vna Placentina
Parochialis de Mirabel 19. & vlt. Ianuarij 1594. co-
ram Orano; de qua pulchrè Garz. de benef. p. 5. c. 9. nu.
117. 118. Farin. d. decis. 58. nu. 6. & decis. 88. nu. 2. 3.
Beltram. ad Ludouis. decis. 397. n. 6. vers. etiamsi. Lot-
ter. d. li. 2. q. 8. nu. 23. Viuian. de Iurep. lib. 1. c. 5. n. 15.
vbi alios allegat latè Barbos. de Iur. Eccl. vniuer. lib. 3.
c. 12. nu. 63. vers. subdit. & num. 64. & ad Conc. Trid.
d. c. 9. nu. 70.*

Nec obstat, quod in dict. concessione *Pij V. & Grego-
rij XIII.* dicatur dict. Iuspatronatus ità fuisse re-
3 seruatum, vt verè, & non fictè competat ex dota-
tione, vel fundatione, quia adhuc dicitur ex pri-
uilegio, vt ad rem censuit *Rot. in d. Placentina apud
Garz. d. c. 9. sub nu. 117. vers. vt in simili receptum est.*
Vbi ad hoc confirmandum adducit pulchrum si-
mile; quod si Papa decernat Notarios non parti-
4 cipantes esse veros, & non fictos familiares, ad-
huc dicuntur ficti per priuilegium, & non veri,
quia cessat veritas facti, & hoc idem docet *Vi-
uian. d. lib. 4. c. 10. num. 23.* adeò vt non sit dubitan-
dum quin hoc Iuspatronatus verè sit ex priuile-
gio.

Quo stante, cum perempta sit, & iamdiù extincta li-
nea masculina prædicti Alexandri, extinctũ quo-
que remansit prædictum Iuspatronatus, & bene-
4 ficium acquisiuit libertatem, cum Regulare sit,
quod per extinctionem lineæ vocatorum ad Ius-
patronatus, ipsum quoque extinctum remaneat,
vt per *Monet. in tract. de commut. vlt. vol. c. 11. num.
134. Viuian. in trac. de Iurep. p. 3. lib. 15. c. 1. num. 14.
Pulchrè Barbos. de iur. Eccl. vniuers. lib. 3. c. 12. n. 258.*
vbi dicit, quod Iuspatronatus perditur per extin-
ctionem lineæ, adeò vt ea extincta Beneficium li-
berè ab Ordinario cõferatur. Quod maximè pro-
6 cedit in Patronatu ex priuilegio; illud enim tam-
diù durat, quamdiù permanent personæ in priui-
legio vocatæ, & non transit ad extraneos hære-
des, etiamsi non adsit dictio taxatiua, quia forma
concessionis est ad vnguem seruanda, vt benè do-
cet *Lambert. de Iurepat. lib. 1. p. 2. q. 2. princ. artic. 6.
nu. 4. 5.* Vbi aptè rem explicat, & probat sine con-
sensu priuilegium concedentis non posse Iuspa-
7 tronatus transferri ad alios, quàm vocatos in pri-
uilegio, cuius formam trãsgredi non licèt, & eum
sequitur. *Monet. d. trac. de commut. vlt. vol. cap. 11.
nu. 136.* vbi hoc idem confirmat etiamsi non ad-
sit dictio taxatiua.

Vnde non obstat *Anchar. consil. 81. num. 2. & seqq. &
Calder. cons. 4. de Iurep.* Qui docent extincta linea
8 masculina fundatoris adhuc Iuspatronatus trãs-
mitti ad hæredes vltimi defuncti tàm ex testa-
mento, quàm ab intestato, quia prouisio hominis
non facit cessare prouisionem legis, per quã di-
sponitur Iuspatronatus esse de sui natura transi-
torium ad quoscunque hæredes. *& Anchar.* sen-
tentiam tamquam communem sequuntur *Roch.
in tract. de Iurepat. in verb. ipso, vel is, à quo, num. 19.
& latius Lambert. eod. tract. li. 1. p. 2. q. 2. princ. art. 5.
nu. 5. 6. 7.* vbi docet quod deficientibus masculis à
9 fundatore vocatis succedunt non solum fœminę,
sed etiam hæredes extranei. Et ità tenuit. *Rot. di-
uers. decis. 385. num. 1. & seqq. & nu. 14. p. 1. Ferret.
cons. 131. nu. 9. Seraph. decis. 364. nu. 2. vers. his tamen
3. 4. & seqq. & decis. 378. nu. 1. & seqq.* vbi opinio-
nem Anchar. dicit esse veram, & communem.
*Lotter. de benefic. libro 2. quæst. 11. Monet. d. c. 11. nu-
mero 135.*

Nam respondetur primò id non procedere, quando
Iuspatronatus fuit reseruatum pro se, & descen-
10 dentibus masculis tantum, seu alio modo cum
dictione taxatiua, tunc enim non excedit perso-
nas in fundatione vocatas, quibus deficientibus
beneficium remanet liberũ, & hoc casu non pro-
cedit *cons. Anchar. neque Calder.* vt probat *Lam-
bert. in d. art. 6. num. 9. 10.* quem vide. & sic rem in-
telligit. *Rot. in d. decis. diuers. 385. nu. 14. p. 1. Seraph.
d. decis. 364. num. 4. 8. & decis. 378. nu. 8. vers. quare.
Tusch. Prac. concl. littera I. concl. 610. num. 9. Monet.
d. c. 11. nu. 134. vers. tamen Iuspatronatus. Gratian. di-
scep. forens. c. 645. num. 10. vers. nisi ex verbis. Viuian.
lib. 4. c. 1. nu. 3. & lib. 15. c. 1. num. 14. Lotter. de re be-
nef. lib. 2. q. 11. nu. 12. 13.* Sed in casu nostro Iuspa-
tronatus fuit reseruatum descendentibus mascu-
lis maiori natu laico tantum, & sic cum dictione
taxatiua, ergò non potest transire ad fęminas, aut
ad hæredes extraneos. Cum enim taxatiua huius-
modi fuerit in fine posita, in eadem oratione ta-
xat omnia præcedentia, quia qualitas in fine po-
sita qualificat omnia, quæ antecedunt, maximę,
11 quando vnica est dispositio, & ab eodem regi-
tur, quia tunc omnia vniformiter determinat cũ
omnibus conuenire possit vt per text. in *leg. Talis
scriptura in fin. vbi Bart. & alij DD. ff. de leg. 1. c. vbi
periculum. §. nulli. vers. qui verò. vbi Gemin. num. 4. de
elec. in 6. & c. secundo requiris. vbi Dec. nu. 10. de ap-
pellat.*

pellat. pulchrè trad. Soccin.iun. in conſil.36.2.2.verſ.
& pro hoc.lib.3. vbi teſtatur de communi. Quem ſe-
quitur Menoch.lib.4.præſumpt.181.num.3.Peregr.de
fideicom.art.16.num.31.Galganet. de condit.p.2.c.6.
q.3.nu.4.Surd.deciſ.88.nu.23.24.Cyriac. contr.398.
num.17.lib.2.Giouagnin.conſ.31.num.8.lib.1.vbi ad
rem noſtram loquitur de priuilegio Pontificis, &
12 probat qualitatem poſitam in vna parte totam
diſpoſitionem determinare, & concordat Coccin.
deciſ.166.nu.2.

Secundò Reſpondetur Conſ. Anchar. & Calder. pro-
cedere in Patronatu ex fundatione vel dotatione
13 competenti,& in eiſdem terminis loqui. Rot.in d.
deciſ.385.p.1. diuerſ.& Seraph. d.deciſ.364.& 378.
prout faciunt omnes alij, qui Ancharan. ſequun-
tur. Nos autem verſamur in Patronatu ex priui-
legio,qui non haber aliam legis prouiſionem,
quam illam, quæ competit ex priuilegio, & ſic
conceſſionis forma non poteſt tranſgredi, & tra-
14 dita per Anchar. non poſſunt habere locum in
tali Patronatu ex priuilegio, vt benè dixit. Lam-
bert.d.art.6.nu.4.5.& monet.d.c.11.num.136.ſupe-
rius allegatus. Er iuremeritò, quia priuilegia ſunt
15 ſtrictè interpræranda ad ſuos proprios limites
ad tex.in c.Priuilegia.& c.odia.de regul.iur.in 6. Pe-
reg.conſ.4.ſub nu.5.lib.4. Veral.deciſ.84.num.7.p.2.
Rot.diuerſ.deciſ.950.p.3.Cyriac. contr.204.num.23.
lib.2.& contr.462.n.54.lib.3. Et ideò priuilegium
16 non extenditur de perſona ad perſonam, neque
de caſu ad caſum. Natt.conſ.242. ſub num.1. Surd.
conſ.103.nu.14.& conſ.127.nu.67.Cyriac.contr.13.
num.40.75.76.lib.1. Vnde poſſumus dicere Dñæ
Co: Liuiæ de Coruis. De te non loquitur priuile-
17 gium & non habes qualitatem maſculinitatis à
priuilegio requiſitam. Et ideò non vales iuuari
eodem priuilegio. Bart.in l.fulcimus.§.cum hoc.n.2.
ff.ex quibus cauſ.in poſſeſſ.eat. Alex.conſ. vlt. num.3.
lib.2.Farinac.deciſ.229.nu.3.in fin. p.2. Farin. deciſ.
poſth.568. nu.4.p.1. & ad rem facit etiam Gratian.
diſcept.645.nu.12.15. vbi in Patronatu reſeruato
antiquiori domus non admittitur, qui non habet
qualitatem antiquitatis, & propterea huc intra-
re non poteſt d. D. Co: Liuia, quæ non eſt de de-
ſcendentibus maſculis d. Alexandri, & inter illos
maior natu prout requiritur in priuilegio.

Quæ ergo rradidit Anchar.in d.conſil.81. & ſequaces
eius de Patronatu ex fundatione,& dotatione, vt
deficientibus maſculis tranſeat ad fœminas, &
etiam extraneos, non ſunt trahenda ad Patrona-
tum ex priuilegio, in quo ceſsant omnes illæ ra-
tiones quæ de priori dicuntur, cum diuerſæ ſint
18 naturæ. Vidimus enim quod Iuſpatronatus ex
fundatione tranſit etiam ad legitimatos, quod
tamen non poteſt dici de Patronatu ex priuile-
gio etiamſi ſint legitimati auctoritate Apoſtoli-
ca,vt probat Gratian.diſcept. 208. num.11.12. Nec
mirum, quia Patronatus ex fundatione vltrà di-
ſpoſitionem fundatoris, qua vocauit maſculos
expreſsè habet etiam prouiſionem legis, per quā
19 admittuntur quicunque hæredes, quod non eſt
dicēdum de Patronatu ex priuilegio,in quo aliud
non attenditur, quàm ipſius gratioſi priuilegij
tenor ad text.in c.Porrò. in fin. vbi Gloſ. de priuileg.
Bald.conſ.208.nu.2.lib.2. Becc.conſ.36. num.5. Surd.
conſ.1.nu.31.Lotter.de re benefic.lib.1.q.24.num.90.
Gratian.diſcept.947. numer.24. Propter quod d.D.
Com: remanet excluſa, quia attento tenore pri-
uilegij non eſt vocata.

Neque recurrendum eſt ad priuilegium Leonis Pa-
pæ X. qui de anno 1514. erexit d.beneficiū, & re-
ſeruauit Iuspatronatus patris Ludouicæ & Chri-
ſtinæ de Coruis earum q. hæredibus, & ſucceſso-
ribus in perpetuum, & extat confirmatio aliorū
Pontificum, per quæ verba creatum fuiſse vide-
tur vnum Iuspatronatus hæreditarium, & etiam
20 ad extraneos tranſitorium; Nam primo reſpon-
detur. Conc.Trid.ſeſſ.25.c.9.§.Reliqui Patronatus.de
reform. reuocaſse omnes Patronatus conceſsos
ex priuilegio, qui non competunt ex dotatione,
vel fundatione, aut ex cauſa oneroſa, vt habetur
apud Garz.in tract.de Benefic. p.5. c.9. nu.115.116.
Ludouiſ.deciſ.397. nu.3. & ibi Adden.nu.6.Farinac.
deciſ.412.n.1.p.2.Lotter.de re benef.lib.2.q.8.n.12.
Viuian. de Iurepat.p.1.lib.4.c.10.nu.17.pulchrè Au-
guſt.Barboſ.in Collectan.ad Conc.Trid.ſeſſ.25. cap.9.
nu.70.verſ.Reliqui Patronatus. vbi alios allegat,&
tradit Iuſpatronatus ex priuilegio reuocatū eſse
in totum etiam cum quaſi poſseſſione indè ſe-
quuta, etiamſi dicatur illud competere nō ſolum
ex priuilegio,ſed etiam ex vera,& reali fundatio-
21 ne,& quod quando conſtat de origine priuilegij
non prodeſt imemorabilis poſseſſio; & propte-
reà nullam vim eſse faciendam ſuper priuilegijs
ante d.Conc.conceſſis. Deinde reſpondetur præ-
ceptum Iuspatronatus ab initio hæreditarium
fuiſse factum poſteà gentilitium ex donatione,
quam dd.mulieres fecerunt d. D. Alexandro pro
ſe,& ſuis filijs, & deſcendentibus maſculis tantū;
22 nam certum eſt, quod Iuspatronatus poteſt per
Patronum remitti in totum, vel in parte per tex.
in c.1.vbi Archid.& alij.de Iurepatr. in 6. quod hic
feciſse videntur dd.mulieres,dum ceſsent. d. Iuſ-
patronatus præcepto D.Alexandro pro ſe, & de-
ſcendentibus maſculis, & maiori natu tantum,
quia taxatiua huiuſmodi efficit, vt Patronatus
non tranſeat fœminas, neque ad hæredes extra-
neos;& ſic inhęrendum eſt alijs Conſtitutionibus
Apoſtolicis quæ concedunt d. Iuſpatronatus de-
ſcendentibus d.Alexandri maſculis tantum.

Neque dicatur, quod in confirmatione, & priuile-
gio conceſso dd.de Coruis Pium V.& Greg.XIII.
Iuſpatronatus non reſtringatur ad deſcendentes
tantum maſculos,ſi aduertantur verba ſubſequē-
tia ibi (& aliæ prout eiſdem Ludouicæ & Chriſti-
næ reſeruatum erat) quibus ſtantibus videtur,
quod ſicut d. Iuſpatronatus erat hæreditarium
apud dd.Mulieres, tale etiam ſit apud d. Alexan-
drum,& eius deſcendentes deficientibus maſcu-
23 lis,quia dictio, aliàs, eſt relatiua, & repetitiua
qualitatum diſpoſitionis, ad quam fuit habita re-
latio. Mareſcot.var.reſol.c.18.nu.16.lib.4. & dictio,
24 prout, ſtat ſcilicet ſimilitudinarie,& eſt repetiti-
ua omnium qualitatum, quam conueniunt circa
actum,cui fit aſſimulatio. Grat. de dict. dict.192.
num.5.& ſic adhuc d. Iuſpatronatus reſtituiſse vi-
detur qualitatem hæreditariam.

Nam

Nam respondetur clarè,& expresſè *Pium V.& Greg.*
*XIII.*reſeruaſſe d. Iuſpatronatus per priuilegium
d.Alexandro,& eius filijs, & deſcendentibus ma-
ſculis maiori natu laico tantum ,& ideò non eſſe
extendendum ad alios caſus,& alias perſonas ra-
tionibus antedictis : & verba ſubſequentia (&
alias prout eiſdem Ludouicæ & Christinæ reſer-
uatum erat) non reſpicere modum ſuccedendi ,
qui iam maſculos tantum fuit ſpecialiter reſtri-
25 ctus,ſed ad alia , quæ non fuerunt ſpecialiter ex-
preſſa , prout ſic ſimilem clauſulam poſitam in
Concil.Trid.d.c.9. (Aliaſve ſecundum Iuris diſpo-
ſitionem)S.Cong.intellexit,vt non reſpiciat Epi-
ſcopus , de quo iam expreſsè ſuprà diſpoſuerat ,
ſed reſpiciat alias clauſulas,& alios modos,vt ha-
betur apud *Garz.de benefic.p.5.d.c.9.ſub nu.141.ad*
fin.verſ.decima ſecunda. Vbi adducit decretum Sa-
cræ Congregationis pulchrè talem clauſulam ſic
declarantis . Alioquin Pontifices ſe incontinenti
correxiſsent , dum ex præcedentibus concedunt
vnum Iuspatronatus merè gentilitium cum ta-
xatiua , quæ excludit extraneos etiam deficiente
linea maſculina, vt vidimus; & ſtatim facerent il-
lud hæreditarium , & ad extraneos tranſitorium,
26 quod non eſt dicendum , quia correctio non da-
tur incontinenti , & contradictio in eodem pun-
cto nõ admittitur,vt latè per *Gratian. diſcept.522.*
nu.35.539.nu.15.& 648.nu.8. & ſentit Duran.de-
ciſ.410. nu.9. vbi dicit, quod nemo præſumitur ſe
in continenti correxiſſe .
Hæc autem interpretatio valdè probabilis , & veri-
dica mihi videtur, quia quando in aliqua diſpoſi-
tione ex præcedentibus vni eſt ſpecialiter proui-
ſum,tunc verba ſequentia,& clauſula ſubſequens
27 non refertur ad illud, nec illud tollit,ſed alia ſpe-
cialiter non expreſſa reſpicit, vt probat *text. in c.*
cum dilecti.vbi Card.& Imol.de donat. Bald.in l.1.C.
de legit.hæred.Salyc.& Caſtr.in l.1 C.de liber.præter.
Imol.& Alex.in l.cohæredes.§.qui patrem.ff.de vulg.
& pupill.pulchrè Iaſ.in l.Talis ſcriptura,nu.37.de le-
gat.1.Dec.conſ.213.nu.5.Gozzad.conſ.2.nu.30. Soc-
cin.Iun.conſ.98.num.32.lib.1.perbellè Menoch. lib.4.
præſumpt.181.num.6.7.8. & concordat Peregr.de fi-
deicom.art.16. nu.107. verſ.vbi pro regula, & Aug.
Barboſ.tract.de dict.vſu frequent.dict.187.nu.8.p.1.
vbi ſentit non fieri relationem ad præcedentia
28 non habent ſpecialem , & propriam prouiſio-
nem circa modum,& formam. Sed hic prouiſum
fuit , & ſpecialiter diſpoſitum , vt deſcendentes
maſculi tantum ſuccedant in d. Patronatu , ergo
clauſula ſubſequens (& aliàs prout) non refertur
ad pręcedentia.Deinde reſpicitur,non eſſe atten-
dendam d. clauſulam in ſenſu nobis contradicẽ-
te,quia diſpoſitio præcedens , quæ vocat tantum
29 deſcendẽtes maſculus, redderetur inutilis, & po-
ſterior tanquam contraria tolleret primam, quia
ſi Iuſpatronatus eſt adhuc merè hæreditarium ,
prout erat apud dd.mulieres,non poteſt eſſe me-
rè gentilitium cum taxatiua pro maſculis tantũ ,
quæ excludit hæredes extraneos etiam deficien-
te familia , vt vidimus ; hæc enim ſunt contradi-
ctoria , & non poſſunt eſſe ſimul vera, & propte-
reà verba illa ſubſequentia(& aliàs prout)nõ poſ-
ſunt deſtruere præcedentia,vel ad ea habere rela-
tionem, quia relatio non fit ad ea , quæ ſunt con-
traria, vel quando diſpoſitio præcedens reddere-
tur inutilis ad *tex.in l.cum vulgari.vbi gloſſ.Bart.&*
DD.ff.de dot.præleg.& in l.ſeruo alieno.§.ſi ab impu-
bere.de leg.1. Bart.in l.ſi idem.§.vlt.ff. de iuriſd.om.
iud.Iaſ.in d.l.talis ſcriptura.nu.39.40.Alex.conſ.48.
nu.6.lib.1. Crau.conſ.70.nu.3.Soccin.iun.conſ.81.nu.
20.lib.3. Pulchrè Menoch.d.præſumpt.181.nu.9.11.
vbi alios allegat. Peregr.d.art.16.num.107. verſ.ſe-
cundo,& verſ.tertio.
Tertiò reſpondetur hanc verè interpretationem eſ-
ſe admittendam , quia ſi aliter diceretur , magnũ
ſequeretur abſurdum , quod ſcilicet Pontifices
Pius & Gregorius prædicti plus conceſſiſsent di-
cto Alexandro , & eius deſcendentibus,quam ipſi
donatum fuiſset à prædictis mulieribus, & quam
ipſe petijſset , cum aliud non poſtulauerit in ſub-
ſtantia,quam confirmationem d.donationis, cu-
ius vigore vocantur tantum eius deſcendentes
maſculi,& certum eſt, quod non tranſit in dona-
tarium , niſi tantum , quantum fuit donatum , &
nihilominus ſtante intellectu d. clauſulæ prædicti
Pontifices plus ei conceſſiſsent,dum Iuspatrona-
tus ei donatum, quod erat gentilitium, effeciſsẽt
hæreditarium , quod latius patet , & Eccleſiæ eſt
magis præiuditiale, quia propter illud Eccleſia
fit longior à ſtatu libertatis, vt patet,quod quam
ſit abſurdum nemo eſt, qui non videat , quia non
eſt veriſimile , quod Pontifex voluerit concedere
d. Alexandro,& ſucceſſoribus Iuſpatronatus pin-
guius,quam ei competeret vigore d.donationis,
cuius confirmationem petebat , & propterea illa
30 verba:& aliàs prout : non poſſunt referri ad præ-
cedentia, vel ea corrigere, & tollere, quia non fit
relatio ad illa , ad quæ ſi fieret , ſequeretur abſur-
dum,vt probat *tex. in c.Eccleſia veſtra,vbi Abb.de*
elect.idem Abb.in c.pen. ad fin.de iurepatr.Iaſ.in d.l.
talis ſcriptura nu.40. verſ.5. Gozzad.conſ.58. nu.18.
Soccin.Iun.conſ.160. num.61. lib.2. Menoch. de præ-
*ſumpt.181.numer.13.*Et proptereà dicendum eſt,
quod illud Iuſpatronatus , quod erat apud illas
mulieres cum qualitate hæreditaria,tanquam ex-
tinctum per reuocationem priuilegiorum, & per
donationem prædictam limitatam , & taxatiuè
factam non feciſse tranſitum ad dic.Alexandrum
cum tali qualitate , ſed per illum fuiſse acquiſi-
tum cum alia qualitate maſculinitatis mediante
31 dicta donatione , vel per nouam conceſſionem
Romani Pontificis, vt ad rem dixit *Ferret. in dict.*
conſ.131.ſub nu.15. ad fin. verſ.ſed vt prædixi. lib.1.
Qui licèt videatur loqui in diuerſis terminis , ta-
men rectè intellectus benè probat noſtram intẽ-
tionem, quod non attendatur qualitas Patrona-
tus,dum erat apud primum Patronum,ſed quali-
tas,cum qua tranſiuit ad ſecundum.
Concludendum eſt igitur d. D.Com:Liuiam nullum
Ius habere in d.Patronatu,& per extinctionem li-
neæ maſculinæ beneficium factum eſſe liberum
32 quia verba priuilegij ei non conueniunt tanquã
fœminæ , & proptereà conuenire non poteſt di-
ſpoſitio *l.4 §.Toties. ff.de dam.infec. Surd.conſ.152.*
nu.38. & conſ.174.nu.8. Cyriac.contr.204.num.20.
lib.2.

lib.2. & hoc tanto magis dicendum eſt, quia per hanc interpretationem beneficium reducitur ad
33 ſtatutum libertatis, cui magis fauendum eſt per *tex.in c. Ab exordio diſtinct.36. Ferret.conſ.357.nu.13.& conſ.358.nu.3.Rota diuerſ.deciſ.457. nu.4.5.p.1.* vbi dicit etiam, quod remotio priuilegij tribuentis Iuspatronatus eſt potius fauorabilis, quàm odioſa.

Et ita &c. ſaluo &c.

EPITOME.

Poſſeſſor antiquior eſt manutenendus expulſo iuniori, ſi ille non ſe habuit pro ſpoliato, & Clericus ſucceſſor laici non tenetur proſequi litem cęptã coram laico, ſi proceſſus fuit nullus.

SVMMARIVM.

1 *Bellum Mantuanum dedit cauſam hoſpitandi milites Alemanos.*
2 *Manutentio concedenda poſſeſſori, qui ſe non habuit pro ſpoliato.*
3 *Poſſeſſor antiquior manutenendus eſt, ſi non ſe habuit pro ſpoliato.*
4 *Poſſeſſor non creditur ſe habuiſſe pro ſpoliato, niſi probetur.*
5 *Poſſeſſor ciuilis quando manutenendus ſit.*
6 *Manutentio datur ei, qui ſuam poſſeſſionem probauit etiam per vnicum teſtem.*
7 *Probatio ſemiplena ſufficit in poſſeſſorio manutentionis.*
8 *Relatio fit ad proximiora in teſtibus.*
9 *Relatio quando non fiat ad omnia praecedentia.*
10 *Poſſeſſio poſterior præſumitur clandeſtina, & turbatiua.*
11 *Poſſeſſio donantis, & cedentis tranſit in ceſſionarium.*
12 *Poſſeſſio vera ficto tamẽ modo transfertur per conſtitutum.*
13 *Poſſeſſor lite pendente debet manuteneri.*
14 *Poſſeſſor anterior manutenendus, & quando.*
15 *Poſſeſſorius actus dicitur clandeſtinus, & non manutenibilis parte non citata.*
16 *Poſſeſſorium ſummariſſimum terminatur officio Iudicis.*
17 *Poſſeſſorio in ſummariſſimo non cognoſcitur de iuſtitia poſſeſſionis.*
18 *Poſſeſſio etiam iniuſta manutenenda.*
19 *Poſſeſſio facti quomodo probetur.*
20 *Poſſidere ſi duo prætendant, quid agendum.*
21 *Manutentio cui detur.*
22 *Manutentio an detur ſucceſſori.*
23 *Poſſeſſor manutenendus, de cuius poſſeſſione conſtat.*
24 *Poſſeſſio antiquior quando manutenenda.*
25 *Poſſeſſio iunior titulata non præfertur antiquiori non titulatæ.*
26 *Poſſeſſio poſterior quando manutenenda.*
27 *Poſſeſſio manutenenda etiam capta propria authoritate.*
28 *Ceſſionarius quando manutenendus.*
29 *Poſſeſſio per conſtitutum eſt manutenenda.*
30 *Poſſeſſio non manutenenda, quæ dedit cauſam liti.*
31 *Teſtes non probant à non ſuo Iudice examinati.*
32 *Teſtis reductus ad concordiam non probat.*
33 *Dolus, & fraus non præſumitur.*
34 *Exceptio reſpiciens merita cauſæ non attenditur in manutentione.*
35 *Poſſeſſio non acquiritur ſine ſcientia.*
36 *Poſſeſſionis manutentionem nõ impedit tertius.*
37 *Tertius quando audiatur in iudicio manutentionis.*
38 *Inſtrumentum productum parte non citata nihil probat.*
39 *Actus tribuentes anſam litis, vel poſt litem non attenduntur.*
40 *Actus turbatiui non ſunt manutenendi, & quando.*
41 *Poſſeſſor prior eſt manutenendus.*
42 *Reus non poteſt priuari bonis, niſi à Iudice domicilij.*
43 *Citatio quid debeat continere.*
44 *Citatio quomodo debeat intimari.*
45 *Citatio generalis quando non ſufficiat.*
46 *Citatio nulla reddit proceſſum nullum.*
47 *Executio incipienda à mobilibus, non à ſtabilibus.*
48 *Adiudicatio quando non valeat.*
49 *Poſſeſſio, et dominium non transfertur ratione incertitudinis.*
50 *Subbaſtatio reſcinditur ob læſionem.*
51 *Clericus ſuccedens laico tenetur proſequi litem captam coram laico.*
52 *Clericus ſucceſſor laici, ſi proceſſus eſt nullus, non tenetur proſequi litem captam coram laico.*
53 *Clericus non tenetur proſequi litem anteceſſoris captam coram laico.*

Ne ſcribam vanum Duc pia Virgo manum.

IN vna Manutentionis honorum Rolli, in qua M. R. D. Carolus Franciſcus Pius vti donatarius, & ceſſionarius per Illuſtriſs. D. Herculis eius patris obtenta à foro Eccleſiaſtico inhibitione contra forum Rolli, prætendit, & petit ſe manuteneri in pacifica poſſeſſione vnius Prædij ab eo ſibi donati pro patrimonio Eccleſiaſtico, ad cuius titulum poſſit ſuo tempore promoueri ad SacrosOrdines, & interim honeſtè viuere, contradicente ſibi Communitate Rolli, & per Illuſtriſ. D. Manfredotto Pio, qui pariter prætendunt manutentionem eò, quod antequam dictum Prædium fuiſſet donatum dicto D. Carolo Franciſco prædicta Communitas fecit partem
1 illius vendere ſub haſta ob non ſolutas per dictũ D. Herculem contributiones militum Alemanorum, dum hoſpitati ſunt in dicto loco tempore belli Mantuani: & ſanè videbatur danda manutentio dicto D. Manfredotto, quia docebat de ſua

ſua poſſeſſione per duos teſtes, quorum primus
eſt Auguſtinus Rubeus, de quo in proceſ.fol.131.
qui ſic deponit. *Et io anche, che doppo fatto l'In-
ſtrumento della detta vendita trà il Co: Ippolito ſu-
detto, & il Signore Manfredotto Pio, eſſo Signore Pio
fù in poſſeſſo di detta terra venduta facendo vende-
miare vna, & fatto arare, come ſentei dire.*

Et idem confirmat ſecundus teſtis Petrus de Muz-
zis in proceſ.fol.219. qui dicit: *Doppo che il Signore
Manfredotto Pio hebbe comprate le terre, ch'erano
del Signore Ercole Pio vendutele dal Signor Co: Ippo-
lito Seſſi in Rollo in luogho detto alla Campagna d'or-
dine del Signor Manfredotto andai à vendemiare
dell'vua in dette terre, & ne raccoglieſſimo vna na-
uazza inſieme con Lorenzo Bulgarelli, quale feci con-
durre à Caſa, e dipoi la feci arare di commiſſione del
ſudetto & vi erano Gio: Lagnui, Gio: Ant. e Gio: Roſſi
fratelli ambidui de Soglera, e ciò dico con mio giura-
mento.*

Et adſunt etiam alij teſtes deponentes de manuten-
tione prædicta dum dicunt Illuſtriſſimum Co:
Hyppolitum, cui in ſubhaſtatione obuenerunt
terræ prædictæ, & qui eas vendidit dicto D. Man-
fredotto feciſſe menſurari dictas terras, & factos
fuiſſe alios actus poſſeſſorios, antequam dictus D.
Hercules donaret illas dicto eius filio: ex quibus
reſultat, quod manutentio ſit concedenda dicto
D. Manfredotto, cum nunquam habuerit ſe pro
2 ſpoliato, ſi quidem ille manutenendus eſt, qui
anteriorem poſſeſſionem adeptus eſt contra
eum, qui poſteà naturalem apprehendit, quando
conſtat, quod primus poſſeſſor non habuerit ſe
pro ſpoliato, & dimiſerit ciuilem, quia naturalis,
3 quæ eſt apud aduerſarium, dicitur potius turba-
tio, quam poſſeſſio, vt apud *Rotam deciſ.81. ſub nu.
1. verſ. non obſtat. & deciſ.106. nu. 3. deciſ.366. nu.2.
deciſ.560. num.2. p.1. & deciſ.35. nu.2. p. 2. recent. &
pulchrè Giouagn. conſ.40. numer.4. verſ. hoc enim. &
num.5. lib.2. Card. Caualer. deciſ. 2. num.2. 10. & de-
ciſ.432. nu.1.*

Cum igitur non conſtet dictus D. Manfredottum ſe
4 habuiſſe pro ſpoliato, non præſumitur dimiſiſſe
ſuam poſſeſſionem niſi id ab allegante probetur.
*Ludouiſ. deciſ.307. nu.10. Rot. d. deciſ.560. nu. 3. p.1.
recent.* vbi quod ciuilis poſſeſſio præſumitur ani-
5 mo retenta, vbi non probatur poſſidentem ſe
pro ſpoliato habuiſſe ad effectum, vt ei debeatur
manutentio etiam pro recuperatione naturalis
ab alio occupatæ, vt per Rotam penes *Marcheſan.
de commiſſion. p.1. fol. 1065. nu. 3. & penes Poſtium in
trac. de manutenend. deciſ.226. nu.2. idem
Poſt. d. tract. obſeru.16. nu.57. Giouagn. conſ.40. n. 10.
lib.2.*

Et cum in hoc Iudicio manutentionis ſufficiat pro-
6 bare ſuam poſſeſſionem etiam per vnicum teſtē.
*Menoch. de retin. poſſ. remed. vlt. nu.34. Crauc. conſil.
158. nu.12. Caualer. deciſ.44. nu.3. & deciſ.379. nu.3.*
vbi ait ſufficere ſemiplenam probationem per
7 vnicum teſtem, id multò magis firmandum erit
in caſu noſtro, vbi per duos teſtes D. Manfredot-
tus ſuam fundauit intentionem, cum ex mente
omnium DD. vnicus etiā actus poſſeſſorius ſuf-
ficiat ad manutentionem obtinendam. *Caualer.
d. deciſ.379. num. 3.4. Rot. deciſ.196. numero 2. p.1.
diuerſ.*

Nec obſtat, quod dictus Auguſtinus ſit teſtis de au-
ditu, quia imò eſt teſtis de ſcientia, vt ex verbis
eius colligitur, dum dicit; *& so anche, che doppo
fatto l'Inſtrumento*: & licèt dicat in fine, pro vt au-
diui dicere: tamen ne videatur contrarius, ſaluā-
8 dus eſt, vt verba eius referantur tantum ad vlti-
ma ſcilicet circa faciendum arari dictam terram,
non autem ad remota, vt per *Ludouiſ. deciſ.33.
num.3. & deciſ.177. nu. 3. & deciſ.455. num.13.* non
9 enim poteſt fieri relatio ad omnia præcedentia,
quando reſultat aliquid incompatibile. *Iaſ. in l.1.
ſub nu.8. verſ. iſtam regulam. C. de liber. præter. Ludo-
uiſ. deciſ.495. num.10.* Cum ergo poſſeſſio D. Man-
fredotti ſit anterior, & ipſe non habuerit ſe pro
ſpoliato, illa ſola eſt manutenibilis, & poſſeſſio
10 D. Caroli Franciſci præſumitur clandeſtina, &
turbatiua, & non eſt manutenibilis. *Rota deciſ.
110. n.2. p.5. diuerſ. & Ludouiſ. deciſ.6. nu. 3.*

Sed his non obſtantibus videtur eſſe concedenda
manutentio prædicto D. Carolo Franciſco, quia
prædicta ſunt potius vera in iure, quam in facto,
cum hic non verificētur, & res aliter ſe ſe habeat,
ad quod non benè aduertit D. Auguſtinus ex ad-
uerſo conſulens, & ideò poſſunt facilè retorqueri
contra dictum D. Manfredottum, qui non fecit
aliquem actum poſſeſſorium, niſi poſt dictam
donationem dicto D. Carolo Franciſco factam
ab eius patre, & poſt poſſeſſionem ab eo appre-
henſam, & continuatam in eo etiam per clauſu-
11 lam conſtituti, cum poſſeſſio donantis, & cedcn-
tis trāſeat etiam in donatarium, & ceſſionarium
ad *not. in l.1. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut. pulchrè
Rota apud Portium in d. tract. de manuten. deciſ.107.
nu.3. idem Poſtius d. tract. obſeru.55. num.46.* qui di-
cunt ceſſionarium eſſe manutenendum ex ſola
poſſeſſione cedentis, & donantis.

Nam ſub die 19. Iulij 1631. dictus D. Hercules Pius
ex rogitu D. Hieronymi Amberti, alias Bergama-
ſchi Not. Carpi donauit dictum prædium dicto
D. Carolo Franciſco eius filio, vt in actis, & eius
12 nomine ſe conſtituit illud poſſidere, vera enim
poſſeſſio licèt ficto modo, per conſtitutum tranſ-
fertur. *Rot. diuerſ. deciſ.167. nu.2. p.4. Ludouiſ. deciſ.
437. nu.1. vbi Beltram. nu.5. Gurb. deciſ.112. nu.11.
latè Poſtius in dict. trac. de manutenen. obſeruat.20.
nu.4.5.6.7.8.9.10. 11. vbi infinitos congerit.* ſed D.
Manfredottus dictam terram emit à dicto D. Co:
Ippolito Sexto ſub die xx. Auguſti 1631. ex rogi-
tu D. Hyppoliti Pontij Not. Roli, vt in actis, &
poſteà fecit vendemiare, & arare, ergo eius poſ-
ſeſſio eſt poſterior, quia prius non fecit aliquem
actum poſſeſſorium, nec ante venditionem ali-
quod ius in dicta terra prætendebat, nec ſe in
ea intromittebat, & teſtes eius, qui deponunt de
actibus poſſeſſorijs licèt clandeſtinis, & turbati-
uis, tamen deponunt de tempore poſt venditio-
nem prædictam vt per dictum Auguſtinum in il-
lis verbis: *& so anche, che doppo fatto l'Inſtru-
mento della detta vendita.* Ergo ſequitur omninò,
quod poſterior ſit poſſeſſio dicti D. Manfredotti,
imo fuerit attentata lite pendente facta, cum

longe

longe prius de menſe Iulij fuerit cauſa, & lis in-
troducta per dictum D. Carolum Franciſcum, vt
13 in actis, & propterea ipſe debet manuteneri, vt
tenet *Rota penes Marcheſan. de Commiſſion. p. 1. fol.
972. ſub nu. 3. Coccin. deciſ. 354. ſub num. 4. Mazzol.
conſ. 91. nu. 2. Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 7. gl. 3.
p. 3. nu. 30. 40. tom. poſter. Ludouiſ. deciſ. 46. num. 9. &
deciſ. 458. nu. 1. Farinac. deciſ. 365. nu. 5. p. 1. Caualer.
deciſ. 279. ſub nu. 4. Rota apud Poſtium de manuten,
deciſ. 326. nu. 2. idem Poſtius d. tract. obſeru. 2. num. 9.
10. 11. 12. 13. vbi plurimos congerit*, & docet de ſty-
lo omnium curiarum eſse, vt lite pendente poſ-
ſeſsor manuteneatur, & loquitur tam de lite mo-
ta, quam mouẽda, & recenſet abſurda, & incom-
moda, quæ reſultarent, ſi aliter ſeruaretur.

Et propterea cum D. Manfredottus lite pendentē
talia fecerit attentata, ſequitur, quod eius poſseſ-
ſio non ſit manutenibilis, ſed clandeſtina, & tur-
14 batiua dicatur, & non potuerit priuare D. Caro-
lum Franciſcum ſua poſseſſione cum nunquam
ſe habuerit pro ſpoliato. *Rot. deciſ. 560. num. 2. p. 1.
& deciſ. 35. nu. 2. p. 2. recent. Gionagn. d. conſ. 40. nu. 4.
Caualer. d. deciſ. numero 2. 10. & deciſ. 432. numero 1.*
quod ſatis conſtat, quia perſeuerauit in perce-
ptione fructuum vſque adhuc, & actus turbati-
uos procurauit reuocari per Iudicem Eccleſia-
ſticum.

Et licet videatur, quod dictus D. Co: Hyppolitus fe-
cerit menſurari dictam terram ante litem mo-
tam, & inhibitionem, tamen teſtis hoc depo-
nens, quod fuerit ante litem, non reddit ratio-
nem ſui dicti, & iuribus vulgaribus non probat,
15 quia tamen iſte actus fuit factus dicto D. Carolo
Franciſco poſſidente inſcio, & non vocato, nihil
ei nocet, & cenſetur actus clandeſtinus non ma-
nutenibilis. *Rota apud Poſtium in d. tract. deciſ. 232.
num. 3.*

Et, ſanè dictus D. Carolus Franciſcus ſuam inten-
tionem benè fundauit per quinque teſtes vltra
dictum Inſtrumentum, qui firmiter, & clarè de-
ponunt de poſseſſione dicti D. Herculis Pij vſque
ad annum 1630. & deinde dicti D. Caroli Franci-
ſci eius filij vſque in præſentem diem, quo ad to-
tum prædium prædictum compræhenſis etiam
terris à dicto D. Manfredotto prætenſis: vnde
primus teſtis dicit in proceſ. fol. 347. 348. *Et sò,
che la poſſeſſione di Rollo chiamata la Campagna era
del Signore Ercole, & la godeua, & hà goduto pacifi-
camente tirando l'entrade, come fanno i Padroni ſino
dell'anno 1631. che la donò al Signor Carlo France-
ſco ſuo figlio, il quale da quel tempo in quà l'hà goduta
ſempre, & poſſeduta, e la poſſiede quietamente tiran-
do l'entrade, e facendo i mezadri, e facendola lauorare
à ſuo piacere, nella quale è compreſo il campo dietro
al Viazzolo verſo ſera, il quale è ſtato lauorato dalli
mezadri del Signore Carlo Franceſco come il reſtante
della poſſeſſione*, & vt latius habetur in eius exa-
mine.

At ſecundus teſtis, de quo in proceſs. fol. 350. nihil
minus pro eo deponit dicens. *Sono circa 16. anni,
che cominciai à lauorare ad opera al Signore Ercole
Pio alla ſua poſſeſſione detta di Campagna in quel di
Rollo, & hò lauorato ſin' à quell'anno, che vennero i
Tederchi à Rollo, che poi cominciai à lauorare al Si-
gnor D. Carlo Franceſco ſuo figlio, al quale ſuo Padre
donò detta poſſeſſione, & hò lauorato al Signor D. Car-
lo Franceſco aiutandolo à podare, zappare, ſegare, &
in particolare hò lauorato in quel campo delle 26.
biolche dietro al Viazzolo, del quale confina il Signor
Manfredotto Pio, il quale godeua, & gode il detto Si-
gnor Carlo Franceſco.*

Quibus concordant alij teſtes, qui etiam melius de-
ponunt de poſseſſione pacifica dicti D. Herculis,
& poſteà de continuatione dicti D. Caroli Fran-
ciſci eius filij adeò, vt ſatis conſtet tam ex Inſtru-
mento donationis, & ceſſionis, quam ex depoſi-
tione teſtium de pacifica, & vera, ac anteriori eo-
rum poſseſſione bonorum contrauerſatorum, &
propterea debetur manutentio dicto D. Carolo
Franciſco in eo ſtatu, in quo erat quando cepit
contendere, nulla habita ratione, an eius poſseſ-
16 ſio ſit iuſta, vel iniuſta, quia in hoc ſummariſſi-
mo poſseſsorio, quod Iudicis officio termina-
tur. *Ludouiſ. deciſ. 275. nu. 12.* non cognoſcitur de
17 iuſtitia, vel iniuſtitia poſseſſionis. *Conar. pract. qq.
c. 17. nu. 5. verſ. ſic ſanè: Natt. conſ. 121. nu. 1. Menoch.
de retinend. poſſeſſ. remed. vlt. num. 2. & ſeqq. Farinac.
deciſ. 141. numero 2. & deciſ. 512. numero quarto, &
deciſ. 641. numero octauo, p. 1. Gionagnn. conſilio 16.
numero ſecundo, 20. 50. 61. 62 libro primo, Laderch.
conſilio 95. per totum, & præſertim, numero tertio,
18 quarto*, vbi probat, quod non ſolum iuſta, & vera,
ſed etiam iniuſta, & apparens poſseſſio manute-
nenda eſt, & ſufficit apparenter in hoc Iudicio
19 probare poſseſſionem, ſeu detentionem, vt puta
quia araſti, fructus percepiſti, quod etiam tenuit
*Borgn. deciſ. 12. numero 15. & deciſ. 16. numero pri-
mo, & ante eos Plot. in l. ſi quando numero 96. cum
cum ſeqq. Cod. vnde vi*, vbi ait, quod ſi duo prætẽ-
dunt eſse in poſseſſione, & alium non poſſidere,
20 & è conuerſo aduerſarius contrarium aſserat,
& vnus hoc modo turbat alium, nulluſque vult
contra alium in petitorio, vel poſseſsorio ordi-
nario offerre libellum, & ſe conſtituere actorem,
Iudex ex eius officio ſumptis ſummariſſimis in-
formationibus ſuper poſseſſione de præſenti con-
ſtituet reum in plenario poſseſsorio, & petitorio
illum, qui reperitur eſse in poſseſſione etiam fa-
cti, & illum inſtituet actorem, qui tempore ortæ
rixæ non poſſidebat, cum non ſit quærendum de
iure poſseſſionis, ſed de ſola tantum detentione
facti, & hæc omnia bene probat *Poſtius in tract. de
manuten. obſeruat. 42. numero 74. vſque ad nume-
ro 153. Sperell. deciſ. 96. numero decimoquarto*, vbi
dicit, quod datur mandatum de manutenendo
21 illi dumtaxat, qui tempore motæ litis, vel antea
poſsediſse oſtendit, & *ſub numero decimoſexto*, di-
cit, quod talis manutentio cõceditur etiam ſuc-
ceſsori, qui nunquam poſsedit, ratione poſseſſio-
22 nis, quam habuit anteceſsor, quæ omnia benè
concurrunt in caſu noſtro ad fauorem dicti D.
Caroli Franciſci qui probauit tempore motæ li-
tis, & antea poſsediſse, & fructus percepiſse, &
ſic manutenendus eſt expulſo quocunque turba-
tore, qui poſt litem motam fecit actus poſseſso-
rios clandeſtinos, & turbatiuos, & quæ in contra-

tium

nium adducuntur, hic non verificantur in iure,
quia procedunt in possessorio ordinario, neque
etiam in facto, quia non constat ante litem mo-
tam, vel prius D. Manfredottum fecisse aliquos
actus possessorios.

Sed esto, quod etiam hic ageretur de possessorio or-
dinario retinendæ, quod tamen est etiam sum-
marium, adhuc dictus D. Carolus Franciscus vin-
cere debet iisdem rationibus, quæ pro aduersario
adductæ sunt, si quidem si loquimur de ipsa Cō-
munitate, illa nullo modo probauit se vnquam
possedisse, vel actus possessorios fecisse super ter-
ris controuersatis, sicut nec fecit dictus D. Co:
Hyppolitus; nisi vt supra dictum est, & respon-
sum: sin loquimur de D. Manfredotto, ipse non
fecit, nisi actus turbatiuos, & clandestinos lite
pendente, vt vidimus, & non est dubium, quod
possessio dicti D. Caroli Francisci est antiquior
tamen ratione sui instrumenti donationis, quod
præcedit Instrumentum emptionis D. Manfre-
dotti, tamen ratione possessionis dicti D. Hercu-
lis eius patris in eum translatæ vigore constituti,
23 & cessionis, si enim ille possessor est manutenen-
dus, de cuius possessione constat *ad text. in l. 1. §.
interdum. ff. vti possidet, & in §. retinendæ. Inst. de in-
terdict. Ludouis. decis. 160. in princ.* vtique ille debet
in hoc remedio obtinere, pro quo extat anti-
24 quior possessio etiam translata, quia posterior
possessio præsumitur clandestina, & turbatiua.
*ad text. in cap. licet causam. vbi DD. de probat. Bart.
in l. si duo. ff. vti possidet. Menoch. de retin. possess. re-
med. 4. numero 725. Seraph. decis. 1038. numero pri-
mo. Ludouis. decis. 6. numero tertio. & decis. 9. numero
quinto. Rota apud Postium in tract. de manuten. decis.
49. num. 3.*

Et hoc adeò verum est, vt procedat, etiamsi posses-
25 sio iunior esset titulata, & anterior careret titu-
lo, adhuc enim antiquiori possessori danda est
manutentio: *Houded. consilio vigesimo primo, nume-
ro primo, libro primo. Surd. consilio vigesimo octauo,
numero sexagesimo tertio, & seqq. Beltram. ad Ludo-
uis. decis. centesima septuagesima prima, numero tertio,*
vbi dicit, quod id procedit etiam si anterior sit
merè instrumentalis, & posterior cum perceptio-
26 ne fructuum: idem *Ludouis. decis. quingentesima
quadragesima nona, numero quarto,* & maximè quā-
do posterior possessio non est per decenniū sine
contradictione continuata. *Gionagn. consilio octa-
uo, numero vigesimo secundo, libro primo,* adeò vt
etiamsi dictus D. Carolus Franciscus non Iudicis
auctoritate, sed propria nactus sit rei possessio-
27 nem, adhuc manutenendus sit, quia non est ne-
cessaria Iudicis auctoritas. *Ludouis. decis. centesima
septima, numero primo. Gratian. disc. centesima qua-
dragesima secunda, numero quinquagesimo quinto, la-
tè Postius in trac. de manuten. obseru. decimatertia,
numero secundo, tertio.* vbi concludit id procedere,
quando possessio est vacans, vel non adest con-
tradictor, vt hic, vbi dictus D. Carolus Franciscus
cæpit possessionem consentiente D. Hercule eius
patre, & antiquo possessore, propter quod cessa
28 possessio transit de cedente in cessionarium abs-
que alia apprehensione, & est cessionarius ex illa
29 manutenendus: Rota apud *Postium in trac. de ma-
nutenen. decis. ducentesima trigesima septima, numero
secundo,* quod procedit etiamsi tantum per con-
stitutum translata esset possessio: *Postius d. tract.
obseru. decis. decima nona, numero decimo tertio, vsque
ad num. 19.*

Nec obstant in contrarium adducta ad probandam
possessionem D. Manfredotti, & D. Co: Hyppoli-
ti, & aliorum tum quia actus, qui probantur, vel
sunt facti post litem cęptam, vel dederunt cau-
30 sam liti, quo casu non tribuunt beneficium ma-
nutentionis. *Rota apud Postium. d. tract. decis. 267.
numero quarto,* tum quia testes pro D. Manfredot-
to deponentes nullam fidem faciūt, & nihil pro-
bant, si quidem non fuerunt firmiter examinati
à Iudice causæ, vel de eius mandato, & sic patiun-
tur defectum citationis, iuramenti, præsentiæ, &
31 quod viua voce non deposuerint, & sine interro-
gatorijs partis aduersæ, etenim vulgare est di-
ctum, quod fides fidem non facit, vt per *Decian.
consilio 41. numero primo, & seqq. libro secundo, quē
sequitur Farinac. de testi. quæst. 80. numero 32. Seraph.
decis. 106. numero tertio. Gratian. disc. for. libro quar-
to, cap. 677. a numero decimo quarto, vsq; ad numerū
decimū octauū,* & ad rem facit *Bellet. disq. Cler. p. 1.
tit. de fauor. Cler. personal. §. 13. numero secundo,* vbi
probat testibus in alio foro examinatis non esse
credendum & maximè quia D. Carolus Franci-
scus in actis sub die 19. Aprilis 1636. protestatus
est repetendos esse testes absque eius interroga-
torijs examinatos, quod non est factum, licèt pro
parte Communitatis alij testes fuerint examina-
ti, ergo testibus D. Manfredotti nulla fides est ad-
hibenda: Addi posset, quod dicti testes D. Man-
fredotti patiuntur alios defectus, quia habent in-
teresse in causa, cum sint de communi, non red-
dunt rationem scientiæ, & vnus est de auditu a-
lieno, & licèt ad euitandam contrarietatem D.
Aduocatus vellit eum reducere ad concordiam,
vt illa verba non referantur ad omnia, tum regu-
lariter verba in fine posita referuntur ad omnia
præcedentia, & licèt valeat interpretatio ad vi-
tandam falsitatem, vt saluetur, ne sit contrarius,
tum non sequitur, quod fidem faciat, quia sit qui-
32 dem concordia ad euitandam falsitatem, non
autem, vt probent. *Ant. de Butr. in c. cum tamen nu-
mero quarto, vers. oppono. Abb. numero 5. Felyn. nu-
mero 4. de testi. Claud. ad Bertaz. consil. 6. numero 6.
littera C, vers. testes. lib. 1. Petra de fideicom. quæst. 12.
numero 1023. Tindar. de testi. p. 3. cap. fin. numero 3. in
fin. & num. 4. vers. sed aduerte. Farinac. de testi. quæst.
65. num. 42. 76. 79. 86. 87. 89.* vbi hoc admittit e-
tiam de iure Canonico, quando contrarietas est
multum manifesta, & aperta, vt hic.

Non obstat donationem prædictam, & cessionem
ad fauorem dicti D. Caroli Francisci fuisse frau-
33 dulentam: quia respondetur dolum, & fraudem
non præsumi, nisi probentur. *l. dolum. Cod. de dolo.
Menoch. libr. 4. præs. 81. numero 29.* imò præsumen-
dum est pro veritate Instrumenti, vt donatio ve-
rè facta fuerit, vt honestius viuere possit, & suo
tempore promoueri ad Ordines Sacros; neque
quidquam prodest allegare fraudem, quia D. Ca-

rolus Franciſcus non recuſat ſoluere contribu-
tiones militum Alemanorum pro rata eius pa-
tris proportionabiliter, ſed deſiderat tantum in-
ſtam liquidationem, ne plus grauetur, quam te-
neatur: & hæc exceptio vti requirens altiorem
indaginem,& reſpiciens merita cauſæ non eſt at-
34 tendenda in hoc iudicio manutentionis. *Rota
diuerſ. deciſ.413. nu.12. lib.6. Rota apud Poſtium.d.
tract.deciſ.223.num.9.*

Neque in hoc iudicio poteſt vincere dicta Com-
munitas, quæ nullam pro ſe probauit poſſeſſio-
nem, nec actus poſſeſſorios, aut feciſſe quidquã
ſcientibus dd. DD. Hercule, & Carolo Franciſco
imò nec communitas videtur fuiſſe conſcia dd.
35 actuum poſſeſſoriorum, & per conſequens nul-
lam acquiſiuit poſſeſſionem. *Cæſar. de Graſſ. deciſ.
67. numero ſeptimo, de probat. Poſtius. in d.tract.de
manut.obſeruat.36.numero* 15. & quidquid factum
eſt a poſteriore poſſeſſore dicitur clandeſtinum,
& non manutenibile non citato priori poſſeſſo-
re. *Rota apud Poſtium. dict. deciſ.ducenteſima trigeſi-
ma ſecunda,numero* 3.

Accedat, quod D.Manfredottus non eſt audiendus,
quia hæc cauſa non fuit cum eo tractata, & à
principio non habuit intereſſe in hoc negotio, &
cum eo non ſunt factæ probationes, & ſic venit
ad iudicium tanquam tertius propter quod non
36 poteſt impedire manutentionem dicti D. Caroli
Franciſci, ſed debet à capite incipere, ſi quid præ-
tendit. *Couar.pract.qq.cap.14. numero quarto,verſ.
quandoque Scacc. de appellat. quæſt.decima ſeptima,
limit.ſexta, membr.4. numero 50. verſ.ſecus: Franc.
deciſ.261. & deciſ.492. Lancell. de attent.cap. 3.nu-
mero decimoſexto. Burſat. conſilio 413.numero vige-
ſimo. Honded.conſilio 25. numero vigeſimo ſecundo,
libro primo.Ludouicus deciſ. Lucen.56.numero ſecun-
do,tertio,& deciſ.Peruſ.26.numero* 25. ſi tamen ve-
rè conſtaret de poſſeſſione tertij, quia duo in ſo-
lidum poſſidere non poſſunt, vtique admittere-
37 tur hæc exceptio etiam ab ipſa Communitate
illam proponente, quia hoc non eſt deducere ius
tertij, ſed opponere exceptionem excluſiuam
poſſeſſionis ipſius agentis: vt latè per *Poſtium in
dict.tract. de manutenend. obſeru.61. numero* 1.2.3.
& per totam, vbi hoc pulchrè docet, & plurimos
adducit.

Et quamuis videantur in proceſſu aliquæ compari-
tiones pro parte D.Manfredotti, tamen factę ſunt
vel ab eius procuratore ſine mandato, vel inſcio,
& abſente, & non citato dicto D. Carolo Franci-
ſco, & eius patre, quo caſu nihil probant, quia iu-
ra, imò etiam Inſtrumenta, & ſcripturæ produ-
38 ctæ parte non citata, fidem non faciunt. *ex Bald.
in l.1. in fin.C.de ſent.ex breui.recit.Caſſad.deciſ.1.nu-
mero 5.de except.Caputaq. deciſ.99. par.2. Cæſar.de
Graſſ.deciſ.3.numero 7. de reſtit.ſpol. Honded.conſil.
75.numero 34.libro 2. Ludouiſ.deciſ.209. numero 5.
vbi Beltram. numero 8. & deciſ. 300. numero tertio,
vbi etiam Beltram.numero quarto. Aſin.in prax.p.1.
§.22.capitulo octauo,limit.2.numero tertio, vbi alios
allegat.*

Et quatenus poſſet conſtare de aliquibus actibus
poſſeſſoriis dicti D. Manfredotti, & aliorum cer-
39 tum eſt non eſſe attendendos ad effectum ma-
nutentionis, quia, vt dictum eſt, vel dederunt cau-
ſam liti, aut facti ſunt poſt litem motam, & inhi-
bitionem, vt teſtatur *Ludouiſ. deciſ.4. numero 2.&
deciſ.569.numero 4.& Giouagn.conſil.40. numero 7.
libro 2. Poſtius d.tract. de manute. obſeru.48. num.1.
vſque ad nu.12. & Rota apud eum deciſ.267. num.4.*
& ſunt potius dicendi actus turbatiui, quam poſ-
40 ſeſſorii, qui non ſunt manutenibiles, maximè
primò & antiquiori poſſeſſore non ſe habente
pro ſpoliato, vt per *Farinac. deciſ.106. numerò 3.
& deciſ.476.numero 4.p.1. & deciſ.35. numero 3.&
deciſ.56.numero 2.p.2.Giouagn.d.conſil.40. num.40.
Caualcr. deciſ.ſecunda, numero decimo, & deciſ.432,
numero primo. Poſtius d.tract.obſeru.71.numero ſex-
to,ſeptimo.*

Hic autem non poteſt dici, quod dictus D.Hercules
Pius, & poſt eum D.Carolus Franciſcus eius filius
habuerit ſe pro ſpoliato, quia ſemper continuauit
in perceptione fructuum, & in cultura agrorum,
& fuit recognitus pro domino, prout vſque nunc
continuat, & ſtatim ac dictus Carolus habuit no-
titiam actus turbatiui, vt ablationis vuarum, &
aliarum rerum, non dereliquit ſuam poſſeſſio-
nem, ſed recurſum habuit ad Iudicem pro reſti-
tutione conſequenda, vt in proceſſu, & congruã
reportauit prouiſionem, ſicut erat conueniens,
41 quia lite pendente Iudex debet manutenere, &
defendere priorem poſſeſſorem. *Poſtius in d.trac.
de manuten.obſeru.2.numero nono,decimo,vndecimo,
duodecimo.*

Vnde non obſtat proceſſus Roli fabricatus per Cõ-
munitatem contra forenſes, quia non poteſt re-
tardare manutentionem prædicti D.Caroli Fran-
ciſci, tum ex prædictis tum quia ille proceſſus
multis de cauſis eſt ipſo iure nullus, & inualidus,
cum ſit fabricatus nullo iuris ordine ſeruato, &
ſine debita forma tam in procedendo, quam in
iudicando, & primò nullus eſt, quia non poterat
42 D. Hercules Pius priuari ſuis bonis à Iudice in
loco rei ſitæ, ſed vbi domicilium habebat, ſcilicet
Mutinæ, vel Carpi, vt probat *text. in l.1. & 2. vbi
DD.de bon.auth.Iudic.poſſid.*

Secundò dictus proceſſus eſt nullus ex defectu cita-
tionis, quia reus nunquam fuit citatus, ſicut nec
alij, niſi ſub nomine generali, & appellatiuo fo-
renſium, & tamen citatio debet continere no-
men, & cognomen citati, quando certa eſt eius
43 perſona, vt hic, alioquin citatio nõ afficit. *Tuſch.
pract.concluſ.littera C,concl.232. num.2. & concluſ.
232.num.7.& concl.240. num.3.4.6.9.11. Boer. de-
ciſ.235.num.2. Aſinin.in prax.lib.1. §.7.c.4.num.2.*
& litis pendentia non inducitur per citationem
inualidam. *Farinac.deciſione* 500. *numero nono,par-
te prima.*

Tertiò nulla fuit citatio, quia non fuit intimata per-
ſonaliter, vel domi dicti D. Herculis, prout erat
neceſſe, ſi enim reus non poteſt perſonaliter in-
ueniri, debet ſaltem ad domum eius ſolitæ habi-
44 tationis relinqui cedula citationis, vt per *Ma-
rant. de ordine iudic. parte ſexta, membr.1. de citat.
numero centeſimo vigeſimo ſexto. Aſin.d.libro primo,
§.ſexto,capitulo ſexto, vbi latè docet.Tuſch.littera C,
concluſ.*

*conclus.*248.*nu.*4.*& concl.*249. *nu.*2. & licet dictus
D.Hercules non habeat domicilium Roli,tamen
habet domum , vbi coloni degunt super re , quæ
controuertitur, vbi saltem dimittenda erat cita-
tio,vt ad notitiam citati peruenire posset mediā-
tibus saltem colonis.

Quartò citatio fuit nulla, quia fuit facta per edictū,
seu proclama,& talis citatio non admittitur,nec
potest fieri , nisi quando incerta est persona ci-
tanda , & de cuius interesse agitur ,& nullam ha-
bet domum in loco. *Marant.dict.membr.*1.*de cita-
tion.numero* 82.83.*& seqq. Tusch.pract.conclus. lit-
tera C. conclus.*256. *numero* 1. 12. 24. vbi maximè
vult id procedere, quando agitur de possessione,
45 seu tenuta danda, vt hic, quia tunc citatio gene-
ralis non sufficit, nisi nominatim fuerit intimata
*Tusch.d.littera C.concl.*267.*nu.*1.2.*quod etiam docet
Gratian.disc.*331.*nu.*5. & cum citatio sit nulla pa-
46 riter processus est nullus,& omnia inde sequuta:
*Tusch.littera C,conclus.*237.*num.*1.2.3. vbi alios al-
legat.

Quintò processus est nullus , quia subhastatio fuit
inualida,& non ritè facta , sed prætermisso iuris
47 ordine, cum fuerit inceptum ab executione sta-
bilium,& tamen erat incipiendum à mobilibus ,
& animalibus iuxta *tex.in l.à diuo Pio.§. in vendi-
tione.ff.de re iud.*ergo &c.

Sextò oportebat,quod facta subhastatione bona ad-
iudicarentur creditori,vel illi,cui obuenerunt,de
quo hic nihil apparet , & si constaret, adhuc esset
inualida, quia non fit adiudicatio, nisi credito li-
48 quidato, & constito causam esse veram, & iustā ,
quod hic non fuit impletum: ergo nulla est adiu-
dicatio: *Bald. consil.*122. *libr.*3. *per totum. Crauet.
cons.*819.*nu.*12.

Septimo omnia sunt nulla , & nulla possessio fuit
acquisita creditori ratione incertitudinis , cum
non appareat , quænam pars fundi fuerit subha-
stata,an melior, vel deterior, aut quantum fuerit
subhastatum, quia relatio Nuntij non specificat ,
quænam terræ fuerint ad incautum positæ , nec
quantitatem , nec etiam benè explicat , pro quo
pretio fuerint deliberatæ , & propterea ratione
incertitudinis loci , & quotæ , & aliarum rerum
dominium, vel possessio fundi, seu partis illius nō
49 potuit transire in dictam Communitatem , seu
dictum D.Co:Hyppolitum,& dictum D.Manfre-
dottum *ad text.in l.*3.*§. incertam: ff. de acquir.pos-
sess.l.si fur.§.fin.ff.de vsucap. Gabr.consil.*64. *numero
tertio,quarto,libro primo, latè Paris. consilio* 55. *nu-
mero secundo, libro primo. Menoch.consilio* 222.*nu-
mero* 50. 51. *Rota diuers. decis.*130. *numero tertio ,
parte quinta*. Etenim si Nuntio credendum est,in
relatione nihil specificat,nisi dicens:vndeci al Si-
gnor Co:Ippolito : & velle intelligere , quod vo-
luerit dicere terras fuisse deliberatas pro scutis
vndecim pro qualibet bubulca est diuinare , & si
verum diceret, esset magna incertitudo, & læsio,
quia in prædicto prædio adsunt terræ parui valo-
ris , & maioris , & sic in electione esset creditoris
sibi assumere terras magis pretiosas pro vilissi-
50 mo pretio scutorum vndecim , quod est absur-
dum, & ratione læsionis potest etiā rescindi sub-
hastatio *DD.in d.l. à diuo Pio. & Castr.consilio* 156.
in princ.libro secundo.Surd.consilio 39.*numero vigesi-
mo quinto.*

Vnde licet dici soleat , quod si Clericus succedit in
bonis laici , super quibus fuerat lis cępta , & con-
51 testata corā Iudice laico, teneatur Clericus pro-
sequi dictam litem in eodem foro vt per *Castr. in
l.hæres absens.§.*1. *numero tertio,ff.de Iudic. Cagnol.
in l.*2.*numero* 175. *Cod.de pact. inter empt. & vend.
Asin. in prax. de exequut.§.*2. *capitulo duodecimo,
numero* 44. 60. *Surd.decis.*110. *numero secundo , &
consilio* 222. *numero decimosexto , latissimè Carol. de
Frass.in tract.de eff.cler.eff.*1 *numero* 282.283. *vsque
ad numero* 290. tamen hæc sententia si vera est ,
non procedit , neque locum habet, quando illud
iudicium coram laico cęptum aliqua ratione fuit
52 nullum,& inualidum, quia quod nullum est, nul-
lum producit effectum , & tunc Clericus non te-
netur prosequi causam in foro laico , sed tantum
respondere coram suo Iudice Ecclesiastico , per
*tex.in l.*4.*§.condemnatum. ff. de re iud.l.non dubium.
C.de legi. Bellamer. consilio* 74. *numero tertio . Surd.
consilio* 136. *numero* 16. *Bursat. consilio* 82. *numero
sexto. Honded.consilio* 32.*numero* 85. *libr.*1. *Peregr.
consilio* 93.*numero sexto, libro primo. Carol. de Grass.
d.eff.*1. *numero* 298.299. *& multis seqq.* vbi reddit
rationes huius conclusionis, & affert multa simi-
lia,quod nobis sufficere potest,licèt posset etiam
dici,veriorem esse illam sententiam, quod Cleri-
53 cus succedens laico nō teneatur prosequi litem
cęptam coram laico , quia sic per multas ratio-
nes,& auctoritates latissimè probat. *Marth. de iu-
risdict.par.*4.*cas.*37.*numero quinto,sexto, & seqq.&
per totum*, vbi pulchrè defendit hanc partem : sed
quidquid sit , satis est in casu nostro processum
fuisse nullum,prout euidenter apparet,& proptе-
reà D. Carolus Franciscus non tenetur stare co-
ram Iudice laico etiam occasione litis cæptæ cū
eius patre: non negat tamen fundum sibi donatū
ad ipsum fuisse translatum cum omnibus
suis oneribus, & ideò paratum se exhi-
bet respondere coram suo Iudice
Ecclesiastico cuicunque
prætendenti ,
non
est ergo amplius causa tractanda in
foro laico, & confirman-
da est inhibi-
tio,
dandaque dicto D.Carolo Fran-
cisco manutentio: prout sic
pronuntiaui , & sen-
tentia habuit
effectum.
(?)

EPITOME.

Bannitus in ære, & perſona cum publicatione bonorum, an perdat beneficia iuris communis, & reſtitutus an recuperet bona ad alios peruenta.

SVMMARIVM.

1 *Poſitio, cui reſpondetur per verbum: Credit: cenſetur acceptata.*
2 *Ponens cenſetur fateri.*
3 *Poſitio probat contra ponentem.*
4 *Poſſeſſio exigendi acquiritur ex vnica ſolutione.*
5 *Manutentio poſſeſſionis datur propter vnicam etiam ſolutionem.*
6 *Manutentionis iudicium non retardatur per exceptiones petitoriam concernentes.*
7 *Poſſidens ex cauſa non vera, & non legitima adhuc manutenendus eſt.*
8 *Bannitus capitaliter habetur pro mortuo.*
9 *Bannitus dicitur mortuus ſecundum proclamata Ducis Mutinæ.*
10 *Bannitum licet impunè occidere ſecundum ſtatuta Carpi, & Ferrariæ.*
11 *Bannitis non poteſt dari aliquis fauor, vel auxilium.*
12 *Bannito non poteſt dari cibus, & potus.*
13 *Statutum priuans bannitos bonis communibus valet.*
14 *Bannitum aliquem eſſe probatur ex ſententia.*
15 *Bannitus ex ſolo banno poteſt impunè occidi.*
16 *Bannitus habetur pro confeſſo, & conuicto.*
17 *Sententia contumacialis nihil probat, niſi iuſtificetur ex actis.*
18 *Bannum probatur non ſolum ex ſententia, ſed etiam ex ſcriptura in Archiuio poſita.*
19 *Poſſeſſionis cauſam non licet mutare ex eodem iure.*
20 *Poſſidens ſuſtinet partes rei, non actoris.*
21 *Prædo etiam manutenendus eſt.*
22 *Actore non probante reus abſoluitur.*
23 *Reo ſufficit ſola poſſeſſio pro defenſione.*
24 *Reus poteſt ſe defendere exceptionibus etiam contrarijs.*
25 *Bannitus perdit beneficia municipalia, non autem communia.*
26 *Bannitus extra territorium Bannientis non perdit iura communia.*
27 *Bannitus in territorio bannientis perdit iura municipalia, & communia.*
28 *Bannitus in perpetuum non poteſt teſtari.*
29 *Bannitus, & deportatus non ſuccedunt, nec poſſunt teſtari.*
30 *Bannitus habetur pro mortuo, nec dicit teſtamentum patris nullum, nec legitimam conſequitur.*
31 *Bannitus non ſuccedit de iure communi.*
32 *Statutum poteſt offuſcare ius commune, ne habeat effectum.*
33 *Bannitus quibus bonis priuetur.*
34 *Bannitus eſt inimicus Ciuitatis.*
35 *Bannitus eſt hoſtis, & non debet audiri.*
36 *Bannitus quid perdat in territorio bannientis.*
37 *Bannitus cum publicatione bonorum eſt incapax etiam de iure communi.*
38 *Bannitus reſtitutus non recuperat bona in aliū tranſlata.*
39 *Iuris communis beneficia perdunt banniti.*
40 *Bannitus ſubſtituens non ſuccedit.*
41 *Deportatus, & bannitus an ſint ſimiles.*
42 *Bannitus multa perdit, & an reſtituatur.*
43 *Bannitus eſt incapax ſucceſſionis.*
44 *Bannitus æquiparatur deputato.*
45 *Menochius de bannitis loquens declaratur.*
46 *Bannitus capitaliter ammittit iura communia.*
47 *Bannitus non tranſmittit ius ſuccedendi.*
48 *Banniti feudum deuoluit ad alios.*
49 *Bannitus an perdat naturalia.*
50 *Bannitus non poteſt teſtamentum facere, & perdit iura communia.*
51 *Bannitus quando retineat iura communia.*
52 *Bannitus perdit ius filiationis.*
53 *Bannitus quomodo poſſit retinere bona.*
54 *Bannito poſſunt auferri bona.*
55 *Bannitus an ſit indignus.*
56 *Bannitos licet deprædari, & bonis ſpoliare.*
57 *Banniti quomodo acquirere poſſint.*
58 *Bannito licet auferre ſucceſſionem.*
59 *Bannitus bonis ſpoliatus non reſtituitur.*
60 *Fiſcus, & quilibet de Populo poteſt deprædari bona banniti.*
61 *Banniti bona occupanti conceduntur.*
62 *Banniti fratris bona poteſt alter frater occupare.*
63 *Banniti perſona conſideratur ſicut mortui.*
64 *Fictio quando operetur, ſicut veritas.*
65 *Banniti mors naturalis, & ciuilis habet eandem rationem.*
66 *Bannitus licet retineat iura communia, tamen coram Iudice non auditur.*
67 *Banniti perdunt iura communia actu, & exercitio.*
68 *Bannitus æquiparatur excommunicato.*
69 *Bannitus non poteſt agere, nec Iudicis officium implorare.*
70 *Bannitus banno Imperiali, vel Pontificio perdit iura communia.*
71 *Banniti Ducis Mutinæ ſunt, ſicut banniti Imperatoris.*
72 *Primogenitus bannitus aperit locum ſecundogenito.*
73 *Bannitus in contumaciam, & propter contumaciam non perdit iura communia.*
74 *Bannitus in contumaciam, vel propter contumaciā quis dicatur.*
75 *Bannitus quando quis dicatur ob delictum.*
76 *Bannitus ob delictum perdit etiam iura communia.*
77 *Bannitus quando æquiparetur deportato.*
78 *Banniti ob delictum excluduntur ab omnibus quæ iure communi conceduntur.*
79 *Bannitus, cui denegatur omnis fauor, perdit etiam iura*

iura communia.
80 *Bannitos receptare non licet.*
81 *Statutum Carpi contra Bannitos.*
82 *Bannitus quando perdat iura naturalia.*
83 *Statutum dum loquitur, nihil vlterius est quærendam.*
84 *Proclamata Ducis Mutinæ contra Bannitos..*
85 *Statutis Carpi deficientibus recurritur ad statuta Ferrariæ.*
86 *Statuta Carpi recipiunt interpretationem à statutis Ferrariæ.*
87 *Legem satis est allegari.*
88 *Statutum, & lex præsumitur vsu receptum.*
89 *Iudex potest de notorio se informare.*
90 *Statutum, & lex antiquitate præsumitur publicata.*
91 *Publicatio legis quando præsumatur.*
92 *Statutum, seu lex existens in Archiuio ligat etiam non publicata.*
93 *Bannito an liceat ius reddere.*
94 *Ius in inuitum redditur.*
95 *Bannitus non potest quemquam trahere ad Iudicem.*
96 *Bannitum posse offendi idem est, ac si diceretur in persona, & rebus.*
97 *Bannitus potius tolleratur possidere bona, quam habitare.*
98 *Statutum strictè intelligitur, vt minus recedatur à iure communi, quam fieri possit.*
99 *Offensionis nomine intelligitur de personali.*
100 *Offensa appellatione quandò intelligatur etiam de reali.*
101 *Bannitum potest præuenire alter consanguineus in capienda hæreditate.*
102 *Bannitus dicitur forensis, & non potest acquirere stabilia.*
103 *Pretium quando habeatur pro re immobili.*
104 *Forensis dicitur etiam Bannitus.*
105 *Pactum contrahentium non prodest tertio.*
106 *Primogenituræ pretium debet reinuestiri.*
107 *Pecunia quando censeatur res immobilis.*
108 *Pretium non est propriè res immobilis.*
109 *Equiparatorum eadem dispositio, vbi est eadem ratio.*
110 *Banniti bona possunt ab omnibus licitè occupari.*
111 *Bannitus priuatur etiam bonis acquirendis.*
112 *Bannitus, cuius bona ipso iure confiscantur, perdit iura communia.*
113 *Statutum Carpi non priuat Bannitum bonis ipso iure.*
114 *Publicatio bonorum non est necessaria, vt Bannitus perdat iura communia.*
115 *Statuta Carpi, quomodo interpretentur à statutis ferrariæ.*
116 *Bannitus secundum communissimam, & veram sententiam perdit beneficia iuris communis.*
117 *Gratia non plus tribuit, quam dicunt eius verba.*
118 *Restitutus ex gratia quid recuperet, attenduntur verba restit.*

119 *Restitutus per gratiam non recuperat bona per tertium apprehensa tuitionis.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOn obstantibus motiuis subtilissimè
excitatis censeo Dominum Cęsarem
Zuccolum souere causam meliorem,
& potiora habere iura in credito Per
Illustris D. Flaminij Barzelij quā ha-
beat D. Ludouicus Zuccolus eius ad-
uersarius; & satis fundata censetur intentio dicti
D. Cæsaris ex quasi possessione exigendi fructus
pecuniarum, seu liuellorum per dictum D. Fla-
minium debitorum, prout constat ex positioni-
1 bus à dicto D. Ludouico acceptatis in hac parte
per dictum D. Cęsarem, dum illis respondit per
2 verbum: credit: vt in processu fol. 26. in fin. & fol.
27. in princ. si quidem ponens censetur fateri, &
Positio probat contra Ponentem, adeò vt non
3 possit talem confessionem reuocare, vt per *Bart.*
in l. 2. §. quòd obseruari columna secunda, versic. iuxtà
prædicta C. de iuram. calum. Bald. in l. sicut in fin. Cod.
de repud. hæred. spec. in tit. de Positión. §. decimo, col.
ma, & secunda, vers. quid si actor. & vers. item si po-
nens. Alex. consilio 71. columna prima, libro tertio.
Marant. de ord. iud. parte sexta, memb. 7. numero sex-
to, vers. & quod is. & memb. 10. act. 4. numero sexto.
Mascbard. de probat. conclus. 1176. numero octauo.
Etenim vnica etiam solutio sufficit ad acquiren-
4 dam, & probandam quasi possessionem exigen-
di, seu possessionem rei pro qua fit solutio *ad tex.*
in c. Ecclesia sutrina. vbi Rip. numero 53. De caus. pos-
sess. & propriet. Turcb. litt. P. concl. 420. numero ter-
tio. Mascbard. de probat. verb. Possessio. conclus. 1180.
numero nono, decimo. Gratian. discept. 522. numero
28. 29. Peregr. decis. 53. numero vndecimo. Rot. apud
Conc. de Censibus decis. 244. numero quarto, & decis.
250. numer. secundo, latè Post. de manuten. obseru. 18.
numero 26. 27. 28. & apud eum Rot. decis. 113. nume-
ro tertio, & decis. 142. numero quinto, & decis. 180.
numero secundo. Farinac. decis. post. 93. numero secun-
do, parte 1.
Et cum Dominus Cæsar propter hoc intentauerit
remedium manutentionis, & sæpius in processu
5 manuteneri in sua possessione petierit, ex hac so-
la quasi possessione perueniente ex vnica solu-
tione debet manuteneri *ad trad. per DD. in d. cap.*
Ecclesia Sutrina. Vbi Abb. numero 23. Rip. numero
52. Alex. consilio 74. numer. 16. libro quarto. Seraph.
decis. 1411. numero secundo. Post d. obseru. 18. nume-
ro 34. & apud eum Rot. decis. 141. numero quarto, &
decis. 163. numero 12. & decis. 181. numero primo,
tertio, & decis. 318. num. 1. Farin. d. decis. 93. num. 2.
& dec. 634. numer. 1. par. 2. quo stante conceden-
da est manutentio dicto D. Cæsari non attentis
exceptionibus d. D. Ludouici quæ positoriū con-

6 cernunt, quæ in alio iudicio, & ad merita cauſæ
reſeruari debent, nec poſſunt retardare hoc iudi-
cium manutentionis *Gratian. diſcept. 113. nume-*
ro 35. Gionagn. conſilio octauo, numero 112. libro pri-
mo. Farin. deciſ. 35. numero 5. parte 2. dict. Ludouiſ. de-
ciſ. 107. nu. 3. 5. latè Poſt. de manuten. obſer. 42. n. 13.
7 14. Vbi pulchrè hoc docet, etiamſi quis poſſideat
ex cauſa non legitima, & non vera. *Et Rot. apud*
eam deciſ. 42. numero duodecimo, hoc idem confirmat.
Rot. diuer. deciſ. 106. numero 13. par. 5. recent. vbi alij
allegantur.

Et multò minus debet audiri dictus D. Ludouicus,
quia neque in petitorio iuſtè petit admitti ad
exactionem dicti crediti, cum tempore delatæ
hæreditatis ipſe eſſet capitaliter bannitus, & cõ-
demnatus, cum publicatione honorum adeò vt
poſſet in re & perſona impunè offendi, propter
quod erat incapax hæreditatis prædictæ quæ id-
circo fuit delata ad D. Cæſarem vti proximiorẽ,
8 cum prædictus D. Lud. haberetur pro mortuo, vt
per *Marcabrun. conſilio 98. numer. 120. Farinac. con-*
ſilio 139. num. 37. lib. 2. Vulpel. conſilio 30. numer. 3.
vbi teſtatur de magis communi. Hect. felic. alleg. 116.
numero 3. parte 2. Maſtrill. deciſ. 283. numero 67. 68.
69. 73. & deciſ. 276. numero 6. latiſſimè Caball. reſol.
crim. 264. num. 28. Giurb. conſ. crim. 3. num. 7. 19. La-
derch. conſ. 12. num. 5. vbi loquitur de ſtatu Sereniſſimi
Domini Noſtri Ducis, & quoad eum dicit bannitum
9 *eſſe mortuum; Pulchrè Guazzin. de pace, & caution. de*
non offenden. parte 2. ſ. 3. quæſt. 56. num. 5. 6. qui tollit
contraria.

In quo eſt aduertendum, quod in Ciuitate Carpi vi-
gore ſtatutorum, & proclamatum Ducalium li-
cet interficere impunè bannitos capitaliter con-
10 demnatos, ſi in territorio inueniantur, vt legitur
in ſtatuto Carpi libro 3. Rubr. 20. Et poſſunt impu-
nè offendi tam in perſonis, quam in rebus, vt per
aliud *ſtatutum Carpi libro quarto. Rubr. 35. & Ru-*
bric. 101. Et hoc idem probatur *ex ſtat. Ferrariæ*
lib. 3. Rubr. 29.

Adeo vt bannitis non poſſit dari aliquis fauor, au-
11 xilium, cibus, aut potus, *vt ex ſtat. Ferrariæ libro*
tertio. Rubr. 43. & ex ſtat. Carpi libr. 4. Rubr. 35. &
melius Rubr. 80. in fin. Vbi prohibetur, quod nemo
12 poſſit dare conſilium, auxilium, aut fauorem, ci-
bum, aut potum bannitis, & concordant, ac ma-
gis ſtringunt proclamata Ducalia, quæ iubent
etiam proſequi huiuſmodi bannitos, capere, &
Curiæ tradere, ex quibus conſtat bannitos extra
protectionem Communis, & Principis, nec dubi-
tandum eſt, an valeant ſtatuta Ciuitatum, quæ
priuant bannitos bonis communibus, & benefi-
13 ciis communis, quia validiſſima ſunt, & non eſt
diſputandum de validitate, ſed ſolum de volun-
tate, vt latè probat *Menoch. de præſumpt. libro quin-*
to, præſumpt. 45. num. 12. 13. vbi multos allegat, &
ideo illum adduxiſſe ſufficit.

Non eſt autem in præſenti cauſa denegandũ prædi-
ctum D. Ludouicum fuiſſe capitaliter bannitum,
& condemnatum tempore delatæ hæreditatis, &
purificati fideicommiſſi, quia ſentitur lata, de
qua in proceſſu, qua condemnatur, etiamſi ſit
14 contumacialis, ſi non probat delictum, præſtat
tamen illum eſſe bannitum, & condemnatum, vt
poſt *Alex. in l. ſæpè numero 64. ff. de re iud. & Rot.*
diuer. deciſ. 12. numero 4. verſ. quarto parte prima.
Hect. felic. alleg. 117. numero octauo, parte ſecunda.
Giurb. conſil. crimin. 3. numero 4. in fin. & numero 5.
Vbi probat ex ſolo banno poſſe bannitum im-
15 punè occidi, habemus enim ſtatutum, quod cõ-
tumaces habentur pro confeſſis & conuictis *ſtat.*
16 *Carpi lib. 4. Rubr. 2.* & licet ex ſententia contuma-
ciali nihil præſumatur niſi iuſtificetur ex actis,
17 vt per *Rot. diuerſ. deciſ. 136. numero 3. parte prima.*
Gratian. diſcept. 531. num. 48. cum alijs ex aduerſo
adductis, id procedit ad effectum probandi deli-
ctum, vt loquuntur ex aduerſo adducta, non au-
tem ad effectum probandi bannum, quod ſecun-
dum prædicta probatur ex ipſa ſententia; Imò
18 etiam ex ſcriptura non publica in Archiuio in-
uenta. *Farinac. quæſt. 103. num. 355. Guazz. de caut.*
de non offend. parte prima, quæſt. 23. numer. 16, ſed vt
melius euacuetur dubium, producta ſunt etiam
acta ipſa, quæ probant reum non tam ob contu-
maciam, quam ob delictum ipſum fuiſſe con-
demnatum.

Non obſtat motiuum, quod dictus D. Cæſar decla-
rauerit ſe accepiſſe bonorum poſſeſſionem tan-
quam hæres D. Iuliani ab inteſtato, non autem
ex fideicommiſſo vigore Primogenituræ; vnde
nunc poſt reſtitutum D. Ludouicum non poteſt
19 mutare cauſam ſuæ poſſeſſionis dicendo ſe vel-
le detinere bona vti fideicommiſſaria. *l. cum ne-*
mo Cod. de acquiren. poſſeſſ. Peregrin. deciſ. 95. nume-
ro 12. 13.

Nam reſpondetur, quod cum dictus D. Cæſar ſit in
poſſeſſione dictorum bonorum, & ea detineat, &
20 idcirco ſuſtineat partes rei, non actoris *Poſtius in*
tract. de manuten. obſeruat. 1. numero ſecundo, non eſt
quærendum de iuſtitia ſuæ poſſeſſionis, quia e-
21 tiam prædo eſt manutenendus. *capit. in litteris. de*
reſtitut. ſpoliat. Seraph. deciſ. 582. numero quinto. Rot.
deciſ. 182. numero octauo, parte quinta, recent. Port.
d. obſeru. 1. num. 9. 25. 32. 34. Sed quærendum eſt an
D. Ludouicus habeat ius auocandi dicta bona,
ad ipſum enim ſpectat probare, quod ad eũ per-
tineant, alioquin actore non probante reus ab-
22 ſoluitur etiam ſi ipſe nihil præterit *l. qui accuſare*
vbi DD. C. de eden. latè Poſt. in tract. de manuten. obſ.
1. numero decimoſexto, decimo ſeptimo, decimo octa-
uo, & Rot. apud eum deciſ. 249. numero octauo, vbi
23 probatur, quod ſola poſſeſſio ſufficit reo pro de-
fenſione, & poſſeſſor vincit per non ius actoris
abſque eo, quod doceat de iure ſuo. Et cum di-
ctus D. Cæſar hic veniat excipiendo, & ſe defen-
24 dendo poteſt iuuari diuerſis exceptionibus, iu-
ribus, & rationibus etiam contrarijs *ad tex. in l. in-*
terpoſitas Cod. de tranſact. l. nemo ex his vbi Dec. &
Cagn. de reg. iur. c. auditis. de præſcript. c. quiſquis 24.
quæſtione prima. cap. nullus pluribus vbi gloſ. et Dyn.
de regul. iur. in ſexto. Sed verè motiuum non ob-
ſtat, quia dictus D. Cæſar poteſt venire non ſo-
lum vigore fideicommiſſi, ſed etiam ſuſtinere
hæreditatem dicti D. Iuliani ad eum ſpectaſſe,
quia D. Ludouicus bannitus ſuccedere non po-
terat, vt infrà.

Non

Non obstat aliud motiuum, & quidem magnum,
quod dictus D. Ludouicus, licet esset bãnitus tem-
pore delatę hæreditatis, & posset impunè offendi,
nihilominus non sit incapax successionis, quæ
ei defertur iure communi, quia licet perdat ea,
quæ sunt iuris municipalis, non tamen amittit,
25 quæ illi competant iure communi, gentium, &
naturali, vt tenuit *Iac. de Are. in l. ex facto §. ex fa-
cto ff. ad trebell. Bart. in quæst. incip. Lucanæ Ciuitatis
Statuto. Idem Bart. in l. 1. sub n. 3. vbi Ang. n. 1. Alex.
num. 4. vers. nec amittent, Salyc. num. 20. Castr. num. 4.
Corn. num. 5. C. de hered. instit. Et multi alij apud Fa-
rin. de var. ac diuers. quæst. q. 102. num. 1. q. Vbi testa-
tur de communi. Peregr. de iur. fisc. li. 3. tit. 7. num. 8. q.
18. Clar. in §. testamentum q. 20. Gratian. discept. 309.
num. 15. 16. Mantic. de suc. ess. legal. p. 3. q. 14. art. 1. nu.
7. 8. Mart. decis. 241. n. 3. & seqq. Menoch. cons. 271. n.
3. Carp. in. ad stat. Mediol. cap. 477. num. 4. p. 2. Gall. de
except. ad success. p. 1. except. 1. num. 28.* cum multis
alijs ab eis, & in motiuo adductis, & allegatis per
Altograd. cons. 98. num. 3. lib. 1. quem post hæc scri-
pta vidi.

Nam licet hæc sit ardua quæstio, quæ duxit nostros
interpretes in varias sententias, nihilominus in
bannitis nostri temporis, qui cum publicatione
bonorum banniuntur, & possunt impunè offendi,
non solum in persona, sed etiam in rebus, certum
26 esse videtur, & in practica magis receptum, vt
prædicta non procedant, & solum habeant locum
quoad bona existentia extra territorium bannien-
tis, quia respectu bonorum existentium in iuris-
dictione Ciuitatis, à qua banniti sunt, receptum
est, quod banniti capitaliter, & qui possunt impu-
nè offendi in persona, & rebus, & quorum bona
27 sunt publicata, nihil retineant, aut acquirere pos-
sint, tanquam si mortui essent, & ideò perdunt
non solum iura municipalia, sed etiam commu-
nia adeò vt succedere non valeant etiam secun-
dum ius commune, & locus fiat alijs proximiori-
bus succedere valentibus; Statuendo enim hoc
modo præsumuntur statuta voluisse priuare ban-
nitos etiam beneficijs iuris communis, ita in ef-
fectum, & originaliter voluit.

1 *Reyner in d. l. 1. C. de hered. instit.* Vbi sic defen-
dit...
2 *Luc. de Pen. in d. l. 1. col. xv. C. de hered. instit.* con-
cordat in idem.
3 *Gulielm. de Suza, in l. Pedius, ff. de arbitr. In l. actio-
ne, §. publicatum, ff. pro socio. Et in l. 1. ff. de bonor.
possess. con. tab. hoc idem tenuit teste Imo. in d. l. ex
facto ff. ad Trebell.*
4 *Specul. lib. 2. de instrum. edit. §. compendiose num. 5.
vers. quid de bannito.* Vbi dicit, quod bannitus
28 propter maleficium in perpetuum, non potest
testari, quia bannum loco deportationis ha-
betur.
5 *Io: Andr. ad Specul. in d. §. compendiose, sub num.
7. in verb. metallum. Vbi refert Vbert. de Bob.* di-
centem idem esse in perpetuo bannito, quod
29 in deportato, quia habentur pro mortuis, & nõ
succedunt, & tenet, quod testari non possunt,
quia non habent, quæ iuris sunt.

6 *Dyn. in l. si quæramus ff. de testam.* hoc idem do-
cuit.
7 *Iacob. de Bellap. in disput. sua, quæ incipit Sempro-
nius, & Titius inimici capitales;* hoc idem defen-
dit.
8 *Bald. in l. si qua pœna num. 2. 3. ff. de his qui sunt sui,
vel alien. iur.* Vbi dicit, quod bannitus in ære, &
persona habetur pro mortuo tam patri, quam
30 Reip. & non potest dicere testamentum patris
nullum ex causa præteritionis, nec potest con-
sequi legitimam, quia eius persona non repu-
tatur esse in rerum natura.
9 *Paul. de Castr. in d. l. 1. sub num. 4. vers. aduerte C. de
hæred. instit.* Vbi dicit, quod ita vidit consultum
& ita ipse consuluit in Ciuitatem Florentiæ,
quoad bona, quæ erant in Territorio bannien-
31 tis, vt bannitus non admittatur ad ea, etiam si
innitatur iuri communi, quia statutum licèt
non possit tollere ius commune, potest tamen
illud offuscare, & obtenebrare taliter, quod ef-
32 fectum non sortiatur, & bannitus non debet
audiri, quia est hostis Ciuitatis, & dicit esse te-
nendum menti, quia *Bartol. hoc non tangit. Idem
Castr. cons. 212. n. 2. lib. 2. sic consuluit.*
10 *Io: de Imol. in l. Gallus, § ille casus, ff. de liber. &
posth. & in l. ex facto num. 20. vers. sed tu adde, ff.
ad Trebell.* hoc idem docet.
11 *Angel. in quæst. per eum disputata, quæ incipit,
Duo ad inuicem litigantes col. 9.* hanc opinionem
tuetur.
12 *Alex. in d. l. ex facto § ex facto, num. 8. ad Trebell.*
Vbi loquens de bannito capitaliter cum publi-
catione bonorum, qui potest impunè offendi,
33 dicit, quod priuabitur etiam in loco suæ Ciui-
tatis successionibus, quæ de iure communi ipsi
deferuntur, non autem illius Ciuitatis, ad quas
vocaretur in alio loco, & subdit, quod ita intel-
ligitur opinio Iac. de Are. & Bart. Hoc idem la-
tius docet idem *Alex. consil. 23. num. 9. 10. lib. 1.*
Vbi multos alios allegat, & ait, quod per plu-
res rationes apud Mutinam ita consuluit, & il-
li consilio plures solemnes viri se subscripserũt.
Et in consil. 75. num. 7. eod. lib. Vbi dicit, quod bã-
nitus censetur inimicus Ciuitatis, à qua banni-
34 tur, & perdit iura successionis, & beneficia iu-
ris communis. *Et consil. 116. num. 3. 4. lib. 2.*
13 *Ias. in d. l. 1. nu. 6. C. de hæred. instit.* Vbi declarat
opinionem Bart. contrarium tenentis proce-
dere quoad bona extra Territorium, à quo est
bannitus, ei peruenientia; Et dicit secus esse in
bonis intra illud Territorium existẽtibus, quia
ad illa non admittetur etiam de iure commu-
35 ni, cum sit hostis illius Ciuitatis, & à Iudice il-
lius non debet audiri. Et hoc idem tradidit
idem *Ias. in cons. 166. numer. 2. vers. quadragesimo
facit lib. 2.* Vbi testatur de communi, & ab ea
non esse recedendum in iudicando.
14 *Marsil. in l. qui duobus num. 15. ff. ad leg. Cornel. de
fals.* Vbi dicit contrariam opinionem locum
habere in simplici banno, non autem in eo, qui
est bannitus in persona, & in ære.
15 *Valasc. in l. imperium numer. 178. ff. de iurisd. omn.
iud.*

16 Faber

16 *Faber in §.cum autem n.4. Inſt.quib.mod. ius patr. pot.ſoluatur.*

17 *Boſſ.in pract.crimin.tit. Banniti quid amittant nu. 14.verſ.& communis.* Vbi docet, quod quando hæreditas defertur in ea Ciuitate, à qua quis eſt bannitus, & bona ſunt etiam in ea, vel eius
36 Territorio, Bannitus nõ ſuccedit etiam ſecundum ius commune. *Et in tit. de public. bonorum ſub num.69.verſ. An bannitus*, vbi dicit, quod vidit ſeruari hãc opinionem quoad bona in Territorio bannitorum ſita.

18 *Ludouic.Catt.int. conſ.crim.diuerſ.conſ.103.num. 5.lib.1.in vlt.impreſſ.* Vbi teſtatur de communi opinione.

19 *Gozzad.conſil.96.num.8. verſ. non obſtat.* Vbi licet defendat, quod Bannitus retineat ea, quæ ſunt iuris communis, tamen, quando eſt ban-
37 nitus cum publicatione bonorum, & poteſt realiter, & perſonaliter offendi, ſequitur opinionem *Alex.in d.conſ.76. lib.1.* vt talis bannitus non ſit capax ſucceſſionis bonorum in Territorio bannientis exiſtentium etiam de iure communi.

20 *Ruin.conſ.49.num.4.lib.4.* Vbi latè ſequitur hãc hanc opinionem, quoad bona exiſtẽtia in Territorio bannientis. *Et ſub num.7.* dicit, quod ta-
38 lis bannitus reſtitutus non recuperat bona in alium translata.

21 *Alciat.conſil.6.num.13.14.lib.2. & conſ.68.n.9.* vbi teſtatur ſe iſta vidiſſe ſeruari in ſtatu Mediolanenſis.

22 *Pariſ.in conſ.156.numer.19.20.lib.4.* Vbi idem tenet, quod bannitus perdat beneficia Iuris communis, quod bona in Territorio bannientis exiſtentia.

23 *Lancell.Conrad.in ſua pract. libr.1.cap. 9.§.3. ſub tit.de contumac.& bannit.num.31.in fin.& nu.32.* Vbi teſtatur de magis communi opinione reſpectu banniti in ære, & perſona, & qui poteſt impunè offendi.

24 *Viu.com.opin.79.n.4.* Vbi dicit huiuſmodi bannitum amittere etiam beneficia Iuris communis.

25 *Sebaſt. Medic. de compenſat.quæſt.31.nu.47.* Vbi dicit, quod non ſolum perdit ea, quæ ſunt iuris municipalis, ſed etiam quæ ſunt iuris Ciuilis.

26 *Signorol.de Homod.conſ.84.num.3.*

27 *Durant.de art.teſtan.tit.1.caut.x.nu.3.* Vbi idem vult in bannitis quod in deportatis.

28 *Alben.conſ.17.nu.15.verſ. quæ autem & ſeqq. Et conſ.793. num.2. & ſeqq.* Vbi teſtatur de magis communi, & ita ſeruari in ſtatu Mediolani.

29 *Ioſeph Lud.deciſ. Peruſ.xi. num.7.8.9.x.* Vbi latè hanc quæſtionem tractat, & in noſtro caſu teſtatur de veriori, & magis communi opinione. Et in concl.vnic. de bannitis verſ. An autem bannitus. Vbi dicit, quod eſt pluſquam com-
39 munis opinio, quod bannitus amittat etiam beneficia Iuris communis, maximè quoad bona exiſtentia in Territorio, & loco banni.

30 *Eugen.in conſ.69.num.15.* Vbi teſtatur de communi.

31 *Decian.conſ.86.num.31.32.33.lib.3.* Vbi multos allegat, & tenet pro hac eadem noſtra ſententia, & docet, quod ſi bannitus fuerit in teſta-
40 mento alicui ſubſtitutus excluditur à ſucceſſione, & admittitur alius poſt eum vocatus. *Et conſ.123.num.73.d.li.3.* dicit, quod bannitus ammittit ea, quæ ipſi acquiſita ſunt iure Ciuili.

32 *Gram.in conſ.45.n.46.* Vbi æquiparat bannitos deportato, qui non poteſt teſtari, nec ſuccedere de iure communi.

33 *Fortun.Garz.in l.Gallus, §.& quod ſi tantum nu.8. verſ.ac in propoſito. Et numer.38. verſ.reſpondeo.* Vbi quoad Territorium Ciuitatis bannientis tenet hanc ſententiam, *& ſequitur opinionem Caſtr.ff.de liber.& poſthum.*

34 *Soccin.ſen.conſ.28.nu.14.in fin. lib.3.Et in tractat. fallent.reg.54.in verb.Bannitus in princ.*

35 *Bened.de Barz.inter conſ.crim.diuerſ.conſil.91.nu. num.31.32.33.lib.1.* Vbi loquens de bannito in
41 perpetuum vult eſſe ſimilem deportato, qui eſt incapax ſucceſſionis de iure communi.

36 *Curt.iun. conſ.182.numer.8. verſ.cum igitur.* Vbi docet talem bannitum æquiparari deportato, & haberi pro mortuo, & amittere etiam beneficia Iuris communis.

37 *Bott.conſ.39.num.21.22.23.& ſeqq.* Vbi excluſo bannito, & Fiſco, voluit admitti proximiorem ſubſtitutum in teſtamento.

38 *Io:Bapt.Ferrett.conſ.169.num.4.lib.1. & per tot.* Vbi hanc ſententiam pulchrè defendit.

39 *Petrus Bimi.conſ.114.num.19.20.lib.2.& conſil. 265.nu.7.& nu.12.lib.3.*

40 *Gail.de pace publica lib.2.cap.12.num.3.* Vbi dicit bannitum amittere ea, quæ ſunt Iuris Ciuilis, quia communis omnium hoſtis eſt, maximè quando agitur de eius commodo.

41 *Magon.deciſ.Florent.99.num.7.* Vbi hoc admittit, quando eſt bannitus cum publicatione bonorum alias ſecus.

42 *Marcabrun.conſ.83.num.188.in fin. Et num.189. cum ſeqq.* Vbi loquitur in terminis ſtatuti Ferrariæ circa bannitos, & clarè tenet hanc noſtrã ſententiam.

43 *Odd.de reſtit.in integr.p.1.q.7.art.3.num.23.* Vbi tenet, quod bãnitus durante banno perdit omnes exceptiones, & defenſiones, & omnia re-
42 media iuris Ciuilis, & licet ſubiungat, quod reſtitutus in gratiam habebit beneficium reſtitutionis in integrum, tamen id nihil nocet in caſu noſtro, quia loquitur de reſtitutione in integrum ex capite minoris ætatis, quæ hic nõ adaptatur, nec fuit intentata.

44 *Claud.ad Bertazzol.conſil.489.lit. A, verſ.quarto limita.* Vbi conſtet in hanc ſententiam, quando concurrit publicatio bonorum, vt in noſtro caſu, & intelligit Bertaz. eius patruum loqui in caſu, vbi non concurrit publicatio bonorum.

45 *Tuſch.pract.concl.lit. B, concl.13. nu. 25.* Vbi ſic declarat contrarias opiniones, & docet bannitum amittere beneficia iuris communis, quãdo eſt bannitus pro delicto, pro quo imponitur pœna mortis.

46 *Vegg.*

46 *Vegg. consil.25.num.9.& cons.27.num.4.* vbi de magis communi.

47 *Lofred.cons.45.num.9.* vbi benè tractat.

48 *Paul.Grauut.Theor.4.sub num.3. vers. negatiuam*

49 *Mart.Medic.decis.Senen.42.num.2.*

50 *Castill.decis.37.num.16.17.18.lib.1.*

51 *Fusar.tract.de substit.q.567.n.1.* Vbi dicit se ita consuluisse.

52 *Rota diuer.decis.177.nu.23.p.5.* Vbi tenet bannitum esse omnino incapacem successionis
43 quoad bona in Territorio bannientis existentia.

53 *Lancell.Gall.cons.43.num.25.* Vbi dicit bannitũ esse incapacem.

54 *Bero.quaest.fam.q.41.nu.4.* Vbi dicit quod bannitus, qui potest impunè offendi, & cuius bona publicantur deportato æquiparatur, & ha-
44 betur pro mortuo, quoad ea quæ concernunt proprium commodum, & sequitur *Imo.Castr.& Alex.in d.§.ex facto: qui nostram tenent sententiam.*

55 *Rimin.iun.cons.595.num.56.in fin. lib.5.* Vbi doctissimè sic probat.

56 *Bursat.cons.54.num.1.2.4.lib.1. Vbi sequitur opinionem Rayner. in d.l.1.C.de hæred.instit.*

57 *Menoch.cons.492.num.3.vers.tertio,& vltimo,& n.x.& 18.vbi multos allegat.Et cons.101.num.6.& cons.271.num.19.& consil.603.num.5.6.Idem Menoch.in tract.de præsumpt.libr.5.præsumpt.45.num.17.*vt sic tenet, & licet in fine referat quosdam contrarium tenentes, non tamen cum illis censetur tenere, quia pauci sunt & eos re-
45 censet per modum trãseuntis, & per dictionem Verum: quæ est aduersatiua, vt bene respondet D.Augustonus in suis allegationibus, cuius dicta non repeto: & censendum est Menochium residere in hac sententia, quam in dictis Consilijs clarè amplexatus est: sicut etiam *in consil.1055.num.4.5.*

58 *Surd.consil.171.num.x.* Vbi dicit quod Bannitus capitaliter cum publicatione bonorũ quoad ea bona, quæ sunt sub Ciuitate, à qua est Bã-
46 nitus, amittit non solum iura communia, sed etiam ciuilia. *Et cons.491.num.4.* Vbi idem firmat, & loquitur in terminis Statuti Ferrariæ contra Bannitos.

59 *Peregr.cons.91.num.46.47.lib.1.Et cons.86.num.22.lib.6.* Vbi hanc sententiam multis adductis defendit.

60 *Laderch.in d.cons.12.num.5.* Vbi tradit quoad statum Serenissimi Ducis nostri Bannitum esse mortuum, & licet non dicat expressè, quod perdat iura communia respectu status, à quo bannitur quia tamen sequitur *Castr.Alex.Ias.Ruin.& Decian.* qui hoc explicitè tradiderunt sequitur eum fuisse eiusdem sententiæ. Imò cũ dicat mandatum finiri ob bannum lite pendẽte superueniens necesse est, quod bannitus perdat beneficia Iuris communis cuius pars dicitur esse instrumentum. Et hoc idem videtur confirmare dictus *Laderch.in cons.48.num.9.10.* Vbi loquens de successione iuris communis
47 docet bannitum tanquam incapacem fuisse illius expertem, & non transmisisse in filios ius succedendi.

61 *Cyriac.contr.481.nu.x.p.3.* Vbi quod Bannitus capitaliter habetur pro mortuo, & ideò feu-
48 dum pleno iure deuoluit ad alios comprehensos.

62 *Hect.Felic.alleg.1.num.4.& num.18.* Vbi testatur de magis vera, & magis communi opinione; *Et alleg.19.num.6. vers. & fuit p.2.* Vbi tenet, quod bannitus sequuto banno, & sentẽtia,
49 perdit etiam ea, quæ sunt naturalia quo ad effectum.

63 *Caball.resolut.crim.cent.3.cas.264.numer.28.29.* vbi latè tractat, & plurimos adducit, & testatur quod hanc opinionem ipse semper sequutus est, & vidit ita seruari in Magno Ducatu Ifetruriæ.

64 *Vulpel.cons.20.num.3.*vbi testatur de veriori, & magis communi, *& consil.80.nu.7.*

65 *Gigas cons.104.* vbi docet esse magis communem, & ab ea non esse in iudicando recedendum.

66 *Hieron. Cauagnol. in addit. ad Menoch.consil.91.num.2.*

67 *Merlin.in Rota Lucens.decis.1.num.21.* vbi tradit hanc sententiam hodie esse plus quam magis communem.

68 *Capriol.de success.ab intestat.lib.1.num.27.*qui testatur de veriori, & magis communi.

69 *Ascan.Clement.trac. de patr. potest. c.fin.num.13.14.20.24.& etiam c.3.sub nu.2.*

70 *Pacian.cons.60.num.10.21.22.* vbi loquitur in nostris terminis, & probat bannitum non posse
50 testari, & perdere beneficia iuris communis, *& cons.61.nu.3.4.5.& seqq.*vbi infinitos congerit, & testatur de plusquam communi opinione, & dicit ita fuisse iudicatum Derthonæ, *& in fine d.cons.* ponit sententiam per extensum.

71 *Farin.in addit.ad q.102.sub num.48.*vbi dum sequitur *Pacian.d.cons.60.num.21.22.*videtur cõsentire cum eo, vt bannitus perdat etiam beneficium iuris communis, imò *Farin.in d.q.102 nu.52.*fatetur hanc partem esse veram, quando statutum non mandat simpliciter pro confesso haberi, sed vult etiam posse condemnari ac si esset, præsens, vt faciunt nostra statuta.

72 *Sebast.Guazzin.in tract.de Pace, & Tregua, §.3.q.56.num.5.6.7.p.2.* vbi latè probat hanc nostram sententiam.

73 Latissimè concordat Excellentiss.D.*Lelius Altograd. lucen.in suo cons.98.num.34.& per totum, lib.1.* quem post hæc scribat, imò post totum hunc librum cõpositum vidi cum magno gaudio, quia perbellè, & doctissimè materiam in puncto pertractat, & allegat pro hac parte septuaginta Doctores, inter quos multi sunt, quos ego non vidi, neque allegaui, & ideò possunt prædictis addi, & testatur ex auctoritate, & numero Doctorum, nec non ex illis, qui de communi, & magis communi testantur, hanc esse hodie sine dubio receptiorem sententiam, à qua nefas esset in iudicando recedere, & reddit multas rationes, respondetque contrarijs,

&

& probat Doctores, qui pro alia ſententia adducuntur, vel loqui extra caſum noſtrum, vel aberrare; & ſi prius ego illum vidiſſem, in hoc tantum non elaboraſſe, quia hæc ſacula lucana fugauit omnes tenebras.

74 *Io. Franc. Andreol. contr. for. 57. numer. 17. 18. 19.* vbi docet bannitum eſſe incapacem, & haberi pro mortuo, & de hoc non dubitat quo ad ſucceſſionem de iure ciuili, & dicit ſecus eſſe in his, quæ ſunt iuriſgentium, verum hoc etiam tollit, quando prohibitum eſt à ſtatuto dare bannitis aliquod auxilium, & fauorem, vt hic, adeò, vt hæc nullam recipiant difficultatē quo ad bona exiſtentia in Territorio bannientium: & pro hac parte D. Pyrrus Pontus in ſua deciſ. ſuper hoc caſu, quam poſtea vidi allegat nonaginta Doctores, & ipſe ita iudicauit.

75 Denique *Seraph. deciſ. 354. numer. 3.* apertè hoc docet, dum ſcribit bannitos eſſe inteſtabiles tā actiuè, quam paſſiuè, tam de iure communi, quam vigore Bullarum, & hanc Caſtrenſis ſententiam, vt banniti ammittant etiam iura cōmunia reſpectu Territorij bannientium, videtur ſemper Rota Rom. retinere, & ſequi, vt in *d. deciſ. diuerſ. 177. num. 3. p. 5.* eandem ſequitur *in deciſ. 103. num. 3. iunct. num. 11. 12.* vbi clarè ſupponit bannitum amittere iura ciuilia, quo ad bona ſita in Territorio banni, licèt in ſuo caſu dicat ius patriæ poteſtatis non fuiſſe ammiſſum reſpectu bonorum ſuorum in Territorio banni, quia cauſa fuit agitata Romæ, & ſic pater ille vſus fuerat patria poteſtate extra Territorium banni: & ad rem facit *Seraph. in alia deciſ. 808. num. 1.* vbi quod bannito cum bonorum confiſcatione, aut etiam habenti cauſam ab eo, nulla cōpetit actio, & habetur pro mortuo, vt ad rem notat *Altograd. d. conſil. 98. num. 34. verſ. quibus addi.* & propterea non eſt dubitandum de veritate huius concluſionis, quam etiam Rota Romana ſplendor omnium Rotarum ſequitur, & amplectitur.

Ex quibus ſatis apparet hanc opinionem contra bannitos cum publicatione bonorum eſſe veriſſimam, & ex numero, ac auctoritate DD. eſſe communiſſimam, & receptam teſte etiam *Altograd. d. conſ. 98. num. 34. in fin.* adeò, vt ab ea in iudicando, & conſulendo nullo modo ſit recedendum, vt per *Pacian. d. conſ. 61. numer. 10.* & maximè quia plerique DD. ex aduerſo allegati loquuntur in diuerſis terminis tantum *Altograd. d. conſ. 98. num. 63. in fin.* ſcilicet vbi non cōcurrit publicatio bonorum, vel non permitti-

51 tur generaliter offendere bannitum in ære, & perſona, vt in caſu noſtro, vt docet *Marſil. in d. l. duobus, nu. 15. ff. ad l. Cornel. de falſ.*

Et ſanè *Bart. in q. incip. Lucanæ Ciuitatis, num. 21. 27. & in l. certa forma, num. 4. C. de iur. fiſc.* cui alii adhærent non tam facit contra nos, quin adſint, qui pro nobis eum allegare audeāt, & eum adducant ad comprobandam hanc ſententiam, vt per *Ludouic. d. deciſ. 11. nu. 6.* & verè ipſe non loquitur quoad bona Territorij bannientium, ſed ſolum dicit Bannitos non perdere bona communia, ſeu iura communia, quod facilè admitti poteſt reſpectu bonorum extra Territorium exiſtentium, aut iura, quæ nullo loco circumſcribuntur, & in his terminis doctrina Bartol. facilè poteſt admitti, & ſic reſpondent ei *Caſtr. Iaſ. & Alex. in d. locis, & Gigas, d. conſ. 104. col. 3. verſ. & tenendo, pulchrè Altograd. d. conſ. 98. nu. 66.* quem poſt hæc ſcripta vidi; apud quem videre poteris etiam reſponſiones allatas contra alios Doctores ex aduerſo allegatos.

Et tanto magis ſic dicendum videtur, quia ſi aliter diceremus, Bart. facilè poſſet videri ſibi cōtrarius, & mutaſſe ſententiam, etenim ipſe *Bartol. in l. ſi adulterium, §. liberto, ad l. Iul. de adulter.* tradidit Bannitos, qui poſſunt impunè occidi, non ſolum perdere Ciuitatem, ſed etiam ius

52 filiationis, quo ſtante filius poſſet impunè occidere patrem bannitorum, & tamen certum eſt, quod filiatio, & paterna poteſtas eſt de iure ciuili Romanorum, & ſic prouenit à iure ciuili, & communi, vt *in §. ius autem, vbi gl. Aretin. & DD. Inſtit. de patr. poteſt.* Ergo ſequitur, quod ſecundum Bartholum Bānitus perdat etiam iura communia, & beneficia legum Romani Imperij: nec mirum, quia licet vna ciuitas non poſſit in totum tollere ius commune, poteſt tamē illud in ſuo Territorio ita impedire, & offuſcare, vt nullum producat effectum quoad aliquam perſonam, velut banniti: ad tradita per *Caſtr. in l. 1. C. de hæredit. inſtit. & in d. conſil. 212 col. penul. lib. 2. Alex. d. conſil. 75. num. 8. verſ. ſi verò ſit delata hæreditas, lib. 1. fuſe Decian. in conſi. 86. num. 38. lib. 3. pulchrè in terminis Lal. Altograd. in d. conſil. 98. num. 35. libr. 1.* quem in hac materia videre nullo modo omittas: & hoc idem confirmauit *Bart. in l. eos, ff. de receptat.* & ſequitur *Alex. in d. conſ. 75. ſub num. 8. verſ. per hoc facit lib. 1. Et Petr. à Plaz. in Epiſ. delict. lib. 1. cap. 44. in princ. Pulchrè Pacian. d. conſ. 61. num. 6. 7.* Vbi ſic Bart. inducit, & intelligendum eſſe probat; Et quamuis multi etiam DD. in contrarium adducantur, tamē num. & authoritate cedunt noſtris, imò plerique eorum loquuntur in diuerſis caſibus; Vbi ſcilicet non concurrit publicatio bonorum, vel nō permittitur impunè offendere bānitum in ære, & perſona, prout rectè demonſtrauit Illuſtriſſimus D. Auguſtonus in ſuis allegationibus, cuius dicta non repeto; & *Altograd. d. conſ. 98. nu. 66. 67. & ſeqq. lib. 1.*

Verùm etto, quod opinio Bart. pro dd. bannitis ſit vera, & communis, quod ſcilicet retineant iura communia, & ſuccedere poſſint ſecundum leges communes etiam in Territorio, à quo ſunt banniti, adhuc ea facilè euitatur in caſu noſtro, & vix vnquam in practica poteſt habere effe-

53 ctum, quia procedit ſolum, quando bannitus huiuſmodi in ſuccedendo non haberet contradictorem, & non obſtante banno toleraretur, vt poſſet frui bonis ſibi obuentis; Verum cum poſſit offendi realiter, & perſonaliter, ſi aliquis

54 præoccuparet, vel auferret ei bona, prædicta ſucceſſio illius careret effectu, quia verè bona ei poſſunt auferri, vt per *Bart. in d. l. 1. in fin. C. de hæred.*

hared.instit. Cuius dictum, licèt in se sit verum, nō
tamen vera est ratio per eum allegata, dum dicit,
quod Fiscus possit ab eo, tanquam ab indigno
auferre dicta bona; Vnde melius *Bald. in d.l.prima*
num.50.C.de hared. instit. dicit quod bannitus non
55 potest dici indignus, quia in Iure hoc non reperitur
expressum; Etenim Fiscus non possit ei auferre
bona, nisi tamquam vnus de populo, cum
liceat vnicuique tales bannitos depredari, & bo-
56 nis spoliare, adeò vt bona eorum fiant occupantium,
sicut bona transfugæ, vt per *Bart. in extra-*
uag.qui sint rebelles, in verbo.Rebellantes, & in hac
vim colum.2.ff.de instit.& iure. Et propterea secundum
opinionem Bart. presenti banniti poterunt
acquirere hæreditatem de iure communi sibi ob-
57 uenientem, & eius dominium adeundo; Si tamen
ab alio talis hæreditas non occupabitur, vel ipsis
damnum in ea non inferatur, prout pulchrè do-
cet *Alex. in d.l.prima, num.4. versic. sed sustinendo.*
Vbi licet teneat opinionem Bart. tamen eam sic
intelligit & declarat. Et hoc idem docet *Ias. in d.*
l.1.nu.7. Vbi docet vnicuique priuato licere suc-
58 cessionem huic bannito auferre, & eius bona tollere,
si ea inueniat in territorio, vnde est bannitus;
sic etiam tenet *Marsil.in l.vnic.n.50. C.de rapt.*
Virg. & hoc idem firmat *Gabr. de restit.spol.concl.*
1.nu.181.182.183.185. Vbi multis adductis probat,
quod bannitus talis, qui potest offendi in
persona, & rebus, dum viuit, potest bonis spolia-
59 ri, nec restituitur, Et idem dixit *Boss.in prax.titul.*
Banniti quid amittant nu.9.14.Marsil.in l.vnic.n.50.
C.de rapt.Virg. Alben.cons.17.num.19.21. Vbi pul-
chrè loquitur Lancell.Gall.cons.80.numer.20.23.25.
60 Vbi dicit quod banniti bona post bannum acquisita
potest depredari non solum Fiscus, sed e-
tiam quilibet alius, & iustè retinere. Et post *Curt.*
Iun.cons.182.num.7. Menoch.cons.101.num.30. Vbi
61 quod bona talis banniti occupanti concedūtur.
Et in cons.492.sub nu.25.vers.respondetur. Vbi pulchrè
loquitur, & videatur, dicit enim, quod frater
62 potest occupare bona fratris banniti: & pulchrè
idem docet *Hond.cons.55. nu.55. lib.2. Sicut etiam*
Caball.resol.crim.164.sub nu.43. Paccian.d.cons.61.
nu.62.vbi multos allegat. Sebast.Guazz.de defens.reo-
rum defens.5. cap.7. num.8. latè etiam *Altograd.d.*
cons.98. nu.62. lib.1. Vbi docent licere etiam pri-
uato homini auferre bona, & hæredes bannitis
huiusmodi. Cum ergo dictus D. Cæsar durante
bāno Domini Ludouici occupauit bona, de quibus
controuertitur, non est amplius quærendum,
An Dominus Ludouicus potuerit in eis succedere,
quia facta sunt propria dicti D.Cæsaris.

Nec de prædictis est mirandum, quia tales banniti
habentur pro mortuis, & eorum persona non
63 considerantur, prout si non essent in rerū natura.
Marcabrun.d.cons.98. nu.120. latissimè Caball. d.re-
solut.264. num.28. Mastrill.dec.276.nu.6. & quam-
64 uis hæc videatur fictio iuris, tamen lata sententia
tantum operatur, quantum operaretur veritas,
vt per *Mastrill.decis.283.num.61.67.68.69 70.*
libr.3. Vbi ait etiam in bannito eandem esse ra-
65 tionem mortis naturalis & Ciuilis. Et propterea
cum dictus D. Ludouicus esset mortuus Ciuiliter,
& habetur pro mortuo naturaliter, non potuit
succedere in bonis Primogenituræ, neque in
hæreditate sibi delata, & factus est locus Domino
Cæsari proximiori in sequenti gradu.

Secundò igitur facilè euitatur opinio Bart. pro bannito,
quia illa considerari potest, & tradi in abstracto,
non autem in concreto, seu vt dicunt in
practica; Nam Bart. se ipsum declarando hanc
nostram opinionem apertissimè tenuit *in l. amis-*
sione §. qui deficiunt in fin. ff. de capit.dimin. Vbi de
dicta quæstione Pisis disputata faciens mentionem
dicit, quod licet bannitus, qui potest impunè
offendi retineat iura communia, tamen si aliquid
voluerit petere coram Iudice banni, non
66 audietur, & sic manifestè potest, quod Bart. suam
disputationem declarando venit in hanc sententiam,
quod bāniti quoad territorium, à quo exu-
lant, licèt iura communia habitu, & potentia re-
67 tineant, tamen actu, & exercitio illa perdant, vt
pulchrè sic exposuit. *Pacian.d.cons.60.num.45.* Vbi
perbellè hanc rem dilucidat: etenim bānitus quo
68 ad odium personæ æquiparatur excommunicato.
Bald.in l.item succurritur ff. ex quibus caus. maior.
Odd.de restitut.in integr. q.7.n.3. & propterea bānitus,
sicut excommunicatus, non poterit agere,
69 nec etiam officium Iudicis implorare. *Carol. de*
Grass.in tract.de except.except.4.nu.80. vbi alios al-
legat: ergo licuit dicto D.Cæsari bona præterita
præoccupare, & retinere. *Paccian.d.cons.61.nu.62.*
vers.Octauo dicitur.

Tertiò limitatur opinio Bart. vt bannitus capitaliter,
qui potest impunè offendi, amittat etiam beneficia
iuris communis, quando est in banno Im-
70 periali, vel Pontificio, in territorio bannientis, vt
per *Peregr.de iur.fisc.lib.3.tit.7.num.25 26.Farin.d.*
quæst.102.num.68. Claud.ad Bertazzol. d.cons.489.
littera A.vers.tertio limita Pacian.d.cons.60.nu.10.
11.& d.cons.61.nu.43.& seqq. Altograd.d.cons.98.
nu.58.59.lib.1. Sed banniti à nostro Principe, qui
habet iura Imperij in suo statu, & non recogno-
71 scit superiorem, sunt ita banniti, sicut banniti
Imperatoris, & æquiparantur deportatis, vt latè
probat *Pacian.d.cons.60. nu.12.13.14.15. & seqq.*
& d.cons.61.nu.41.47.50. Ergo præteritus Dominus
Ludouicus, qui erat inter bannitos Serenissimi
Domini nostri Ducis amisit omnia Iura cō-
munia, vt faciunt deportati, & factus est incapax
successionis legalis, & Primogenituræ positæ, & fa-
72 ctus est locus dicto D. Cæsari existenti in sequē-
ti gradu, vt per *Molin.de Primogenit.Hispan.libr.1.*
cap.9.n.27.28.29.30. vbi vide: *Altograd.d.cons.98.*
nu.96.lib.1.

Quartò data vlterius pro vera opinione Bart. quod
sic bānitus nō perdat beneficia Iuris Ciuilis, & suc-
cessiones ab eo prouenientes, tamen id procedit,
73 quando aliquis fuit bannitus in contumaciam,
& propter contumaciam, prout in his terminis
loquuntur DD. ex aduerso allegati, at secus est,
quando bannitur ob delictum, seu contumaciam
74 causatam ex delicto; etenim duo isti termini in-
ter se valdè differunt, vt habet *Rot. apud Farin.*
decis.crim.175.num.1.2. Vbi dicit, & probat, tunc
sententiam esse latam in contumaciam, & pro-

pter contumaciam, quando lata eſt ſine legiti-
mis probationibus; & dici latam in contumaciā
propter delictum, quando conſtat de delicto per
teſtes deſuper examinatos, & ſic, quando aliquis
75 bannitur ob contumaciam cauſatam ex delicto,
dicitur bannitus ob delictum, vt probat *Marth. de*
iuriſd. p. 4. caſ. 140. n. 11. Altograd. d. conſ. 98. nu. 21.
22. libr. 1. Vnde ſi quis eſt bannitus propter deli-
76 ctum, perdit non ſolum Iura municipalia, ſed
etiam communia, & naturalia, & eſt incapax ſuc-
ceſſionis *Pulchrè Put. dec. 418. num. 3. p. 3.* Vbi pro-
bat, quod banniti propter delictum æquiparan-
77 tur deportatis, licet ſecus ſit in condēnatis pro-
pter contumaciam. Et hoc idem ſupponit *Fari-*
nac. dict. deciſ. 175. in princ. Et apertius docet d. quæſt.
102. num. 73. Vbi alios allegat. Et rationabiliter,
quia, cum banniti propter delictum æquiparen-
tur deportatis, debent haberi pro mortuis, & ex-
78 cluduntur ab omnibus, quæ Iure communi con-
ceduntur *ad trad. per DD. in d. l. 1. C. de hæred. inſtit.*
& ita docet Robert. Marantan. in repetit. l. is poteſt
num. 119. verſ. per hoc infero ff. de acquiren. vel amit-
ten. hæred. prout etiam probat Marcabrun. d. conſ. 83.
num. 199. 200. Put. d. deciſ. 417. num. 3. Altograd. d.
conſ. 98. nu. 24. & ſeqq. lib. 1. quod etiam procedet
in noſtro caſu, tum quia banniti noſtri Principis
omnino æquiparantur deportatis vt probat *Pa-*
cian. d. conſ. 61. num. 49. Tum etiam quia delictum
fuit probatum, vt conſtat ex proceſſu nouiter
exhibito, & ex ſententia lata definitiuè contra
reum; ergo concludendum eſt dictum D. Ludoui-
cum fuiſſe incapacem ſucceſſionis, & beneficio-
rum iuris communis.

Quintò limitatur opinio Bart. quando vigore ſtatu-
ti, vel proclamatis denegatur bannito omnis fa-
79 uor, & omne auxilium, vt hic vbi prohibetur e-
tiam, ne illi ſubminiſtretur cibus & potus, vel
quando banniti excludūtur à protectione Com-
munis, aut Principis, vt hic vigore ſtatutorum, &
proclamatum Ducalium, tunc enim dicuntur in-
capaces ſucceſſionis, & amittunt etiam benefi-
cia iuris communis, vt per *Ruin. conſ. 49. num. 4. in*
fin. libr. 4. Menoch. conſ. 492. ſub num. 3. verſ. tertio, &
num. 18. verſ. extat. Vbi facit mentionem procla-
matis Ducalis noſtri Principis. *Idem Menoch. de*
præſumpt. lib. 5. præſumpt. 45. numero 18. 20. Marca-
brun. d. conſ. 83. numero 189. 194. Farin. d. quæſt. 102.
numer. 30. Pacian. d. conſil. 61. Vbi pulchrè hoc di-
cit, & teſtatur talia decreta prohibentia dari om-
ne auxilium, & fauorem bannitis extare in no-
ſtro ſtatu, adeò vt hæc cōcluſio, & limitatio tran-
ſeat ſine difficultate: & hoc etiam docet *Marth.*
de ſucceſſ. legal. par. 3. quæſt. 14. artic. 1. numero 7. 8.
vbi etiam dicit, quod ita banniti ſunt inſucceſſibi-
les actiuè, & paſſiuè, & bona acquiruntur alteri
agnato proximiori, & non Fiſco. *Altograd. d. conſ.*
98. nu. 38. & ſeqq. lib. 1.

Non obſtant ſubtiliter adducta ad tollendas limita-
tiones ad opinionem Bart. et primò non conſta-
re hic ex aliquo ſtatuto, vel ordinatione, quod de-
negetur bannitis omne auxilium, et omnis fauor;
80 ſiquidem *Statutum Carpi libro quarto. Rubr. 28.*
quod videtur prohibere, ne quis audeat recepta-
re, vel occultare, vel bannitis auxilium, et fauo-
rem dare, tamen in fine ſe reſtringit imponen-
do pęnam illis ſolum, qui maleſactores occulta-
uerint, & ſic videtur totam diſpoſitionem re-
ſtrixiſse ad caſus occultationis, & receptatio-
nis.

Nam reſpondetur, quod verba generalia Statuti nō
patiuntur talem reſtrictionem, & generaliter ſunt
intelligenda, ſed quatenus id dici poſſet, ſuplen-
tur ab alio *Statuto Carpi lib. 4. rubric. 80. in fin.* Vbi
81 ſtatuitur, quod nulla perſona poſſit receptare ali-
quem bannitum, vel ei dare auxilium, conſilium
fauorem, cibum, aut potum, vel cum eo loqui
ſub pœna ibi expreſſa, quæ verba ſunt ita genera-
lia, & vniuerſalia, vt nullam patiantur reſtrictio-
nem; Imò cum denegent etiam alimenta, viden-
82 tur tollere bannitis non ſolum iura communia,
ſed etiam naturalia, vt per *Sebaſt. Guazz. de pace, &*
tregu. d. qu. 56. num. 5. Et idem fortè apertius ordi-
natur *in Statuto Ferrariæ, lib. 3. Rubr. 120.* Vbi pro-
hibet dari bannitis aliquod auxilium, conſilium,
fauorem, cibum, aut potum, aut cum eis loqui;
83 Et cum habeamus caſum Statuti, nihil vlterius
eſt quærendum *l. Ancillæ C. de furt.* quamuis adſint
84 etiam proclamata hoc idem diſponentia, de qui-
bus faciunt mentionem, vt dixi, *Menoch. dict. con-*
ſil. 492. num. 3. verſ. tertiò, & nu. 18. verſ. extat. Mar-
cabrun. d. conſil. 83. num. 189. 194. Pacian. d. conſi. 61.
num. 61.

Nec obſtat, quod, cum habeamus Statuta Carpi de
hac materia loquentia, non ſit recurrendum ad
Statuta Ferrariæ. Nam reſpondetur quod in Ci-
uitate Carpi vſu receptum eſt, vt deficiētibus Pa-
85 triæ Statutis recurratur ad Statuta Ferrariæ vt
teſtatur. *Cephal. conſil. 238. num. 6. 12. 13. 14. Et ego*
latè dixi contr. for. 37. numer. 2. 3. & ſeqq. In quo ad-
uertendum non ſatis eſſe, quod in ſtatuto Carpi
habeatur Rubr. generalis de eadem materia, niſi
enim in indiuiduo fiat mentio, & diſponatur de
caſu diſputato recurrendum eſt prius ad ſtatuta
86 Ferrariæ, à quibus recipiunt interpretationem,
quàm ius commune, vt per *Decian. conſ. 32. numer.*
29. 30. libr. 2. Alder. Maſcard. de ſtat. interp. concl. 2.
num. 87. & ego latè dixi in d. contr. 37. num. 7. 8. 10.
11. Vbi ſatis hoc demonſtraui, & propterea ſi in
caſu noſtro ſtatutum Carpi in aliquo deficeret,
debet ſupleri à ſtatuto Ferrariæ per prædicta.

Nec obſtat aliud motiuum, quod proclama Sereniſ-
ſimi Ducis Alphonſi non fuerit exhibitum; Et
proclama Sereniſſimi Ducis Cęſaris non cenſetur
fuiſſe publicatum; Quia reſpondetur non eſſe ne-
87 ceſſe, quod lex exhibeatur, ſed ſufficit, quod alle-
getur; Et quatenus opus ſit, nunc exhibetur in au-
thenticam formam; Nec eſſe opus probare legis
antiquæ publicationem, eo enim ipſo, quod ex
88 aduerſo non probatur non vſus, præſumitur vſus
recepta. *Docet Surd. conſ. 432. numer. 3. per l. Ariani,*
C. de hæret. Natt. conſil. quinquageſimo ſexto, numero
quarto. Rol. conſ. 99. num. 3. lib. ſecundò. Cephal. conſil.
96. num. decimooctauo. Et ego dixi contr. 105. nu. 111.
Et ſufficit factam eſse publicationem in Ciuita-
te; vbi Princeps facit reſidentiam. *Mareſcot. var.*
reſolut. libr. 2. cap. 49. num. 42. Sed verè dictum Pro-
clama

clama Serenissimi Ducis Cæsaris fuit publicatum
in Ciuitate Carpi,& est in viridi obseruãtia prout
89 notorium est, de quo D. Iudex potest se in cubi-
culo informare l.3.§.fin. vbi Florian. ff. de testi. l. si nõ
defendantur, ff. de pœn. congerit Rimin. Inn. consil. 6. nu.
33. Roll. cons. 44. nu. 36. vol. 1. Menoch. cons. 271. n. 41.
Et quatenus publicationis probatio non esset in
promptu, cum latum fuerit iam sunt triginta anni
ex antiquitate temporis præsumitur publicatio,
vt per Rol. d. cons. 99. n. 35. lib. 2. Marescot. var. resol.
lib. 2. c. 39. num. 33. Imò cum proclama exhibitum
91 fuerit extractum ex Cancellaria Ducali Carpi, &
Archiuio eius, vbi cætera proclamata conseruan-
tur, vt legitur in fine proclamatis exhibiti, hoc
sufficit loco publicationis, quia quoties procla-
ma,& statutum conseruatur in publico Archiuio,
& quotidiè eius copia haberi potest, hoc sufficit,
& ligat etiam si non esset publicatum Bald. in l. 2.
in verb. seruus, ff. de orig. iur. Ang. in §. fin. in Authen.
de non eligen. secund. nub. Alex. cons. 39. num. 5. libr. 3.
Pulchrè Rol. d. cons. 99. nu. 37. 38. libr. 2. Tusch. Pract.
concl. lit. L. concl. 255. nu. 2. Marescot. d. c. 39. num. 32.
adeò vt ex eo, quod positum est in Archiuio pu-
blico ex hoc notorium inducatur; vt per Hippol.
Marsil. in rep. super Rubr. C. de probat. n. a 31. vbi satis
id probat.

Non obstat aliud motiuum, scilicet hic non verifi-
cari, quod non liceat bannito ius reddere, & qua-
93 tenus verificaretur, non ideò priuari beneficio iu-
ris communis. Nam respondetur saltem implici-
tè prohibitum esse bãnitis ius reddi, quia, dum ex
statuto prohibetur eis dari auxilium, fauor, cibus,
aut potus,& cum eis loqui interdicitur, & impu-
nè in rebus, & persona permittitur eorum offen-
sio,& eos occidentibus promittitur præmium, &
eorum persequutio iubetur, vt in nostris statutis,
& Principum edictis, necessariò sequitur, vt eis ius
reddi nõ debeat, vt ad rem facere videtur Pacian.
d. cons. 60. nu. 45. cum enim ius in inuitum redda-
94 tur l. inter stipulãtem §. 1. ff. de verb. oblig. Dec. in l. qui
potest n. 4. ff. de reg. iur. Bannitus non poterit cogere
95 quemquam ad secum contendendum in iudicio
Bart. in d. l. amissione, §. qui deficiunt ff. de capit. dimin.
Sed quidquid sit de hac limitatione, quam nos nõ
attulimus, non est de ea curãdum, quia habemus
alias rationes, & fundamenta superius adducta,
per quæ apparet bannitum huiusmodi esse inca-
pacem successionis, & beneficiorum Iuris com-
munis; Et ideò hæc satis erunt.

Non obstant deducta in motiuis pro tertia limita-
tione, vt bannitus non amittat iura communia,
etiam si dictum sit, quod possit offendi in perso-
na, & rebus, quia idem sit dicere, quod possit im-
96 punè offendi, & quod possit offendi in persona, &
rebus, vt per Hell. de bannitis in 2. p. secundi tempo-
ris q. 55. Rim. iun. in l. vt vim num. 134. De iust. & iur.
Alben. d. cons. 17. nu. 19. Pacian. d. consil. 60. nu. 54. Et
d. cons. 61. nu. 63. cum alijs in motiuo adductis ad
docendum, quod opinio Bartol. in vtroque casu
procedat. Nam respondetur id non transire sine
difficultate, quia cum statuta, & banna strictè, &
propriè intelligenda sint, videtur, quod nomine
simplicis offensionis intelligatur tantum de per-
sonali, tum propter diuersitatem rationis, quia
97 non sic turbatur quies publica, & tranquilitas
Reipublicæ permittendo bannitum possidere bo-
na, quam si eius persona tolleretur in statu ban-
nientis; tum quia statuta huiusmodi debent ita
intelligi, vt minus recedatur à iure communi,
98 quàm fieri possit c. cum dilectus de consuetud. glos. in
l. fin. §. in computatione C. de iur. delib. Zucard. cons.
43. num. 10. Rimin. cons. 391. num. 34. Surd. cons. 401.
num. 1. 2. & cons. 426. num. 2. Et sic nomine offensæ
99 posset intelligi de offensa personali tantum, quia
verè, & propriè dicitur offensa, vt per Castr. in l. li-
citatio §. quod illicitè, ff. de publican. Bertrand. consil.
274. col. fin. lib. 1. & Hercul. de caut. de non offen. cap.
25. num. 1. vers. contra. Et licèt in materia fauora-
100 bili, vel minus odiosa appellatione offensæ in-
telligatur de quacumque, tamen in materia odio-
sa, & vbi tractatur de odio irrationabili, vt hic, vt
liceat impunè offendere, verius est, quod nomine
offensæ intelligatur de personali. Farinac. quæst.
107. num. 156. in fin. Et sic si statutum permitte-
ret simpliciter offendere, videretur intelligẽdum
de offensa personali, propter quod non esset idem
permittere simpliciter offendere impunè banni-
tum,& permittere eum impunè offendere in per-
sona, & rebus: hoc enim latiùs patet, & magis se
extendit. Verum, quia satis ostensum est opinio-
nem Bartoli esse erroneam, & minus commu-
nem, ipsumque loqui aduersus communissimam
DD. sententiam, non est necesse hic repetere In-
terpretes, & rationes contra eum adductas. Et
maximè, quia vidimus, quod etiam si vera esset
opinio Bart. & posset dici, quod dictus D. Ludo-
uicus esset capax successionis, adhuc tamen Do-
101 minus Cæsar potuit eum preuenire,& præoccu-
pare eius hæreditatem vt latè per Pacian. d. consil.
61. nu. 63. cum alijs multis superius adductis. Altogr.
d. cons. 98. nu. 62. lib. 1.

Non respondeo adductis contra quartam limita-
tionem, quia super illa nullum facio fundamen-
tum, cum aliunde satis fundatam habeamus in-
tentionem.

Ad motiua excitata contra quintam limitationem,
quæ habet, quod bannitus sit incapax successio-
nis bonorum stabilium; quando in loco adest
102 statutum, quod forenses non possint acquirere
immobilia, eo quod ipse forensis censeatur. Nam
limitatio hæc per se est vera, & probatur per Fa-
rinac. dict. quæst. 102. numero quinquagesimotertio.
Menoch. de præsumpt. quadragesimaquinta, numer. 23.
24. & seqq. Vbi latis hoc, & abundè probat, pul-
chrè etiam Altograd. d. cons. 98. numer. 62. libr. 1. Et
satis est in casu proposito, quod tractetur de rei
stabilis prætio, quod reinuestiri debet emendo
103 rem immobilẽ, quia ex hoc habetur pro re im-
mobili, vt per Soc. sen. cons. 249. n. 27. li. 2. Ioseph Lud.
concl. 48. vers. contrarium. Boer. dec. 209. qui de cõ-
muni testatur, vt in motiuo supponitur. Et nihil
est, quod respondeam adductis ad probandum,
104 quod statutum de forense non habeat locum in
tali bannito, quia Menoch. d. præsumpt. 45. nu. 23. &
seqq. plenè satisfacit. Altograd. d. cons. 98. num. 62.
vers. quarto monetur.

Nec obſtat motiuum, quod iſta conuentio de inue-
ſtiendo dictum pretium proueniat ex pacto in-
ter emptorem, & venditorem, quod non prodeſt
105 tertio, cum non ſit ipſo Iure excluſiuum iuris
agentis, vt per *Dec.conſil. 247. in fin. Ludouiſ. deciſ.*
582.numer.7. cum alijs in motiuo adductis. Quia
reſpondetur id non prouenire tam ex dicto pa-
cto, quam ex natura rei, nam, cum ſit pretium
106 bonorum Primogenituræ domus dictorum de
Zuccolis, & fideicommiſſi perpetui ordinati ab
eorum maioribus, neceſſarium fuit reinueſtire di-
ctum pretium pro conſeruanda dicta Primoge-
nitura, & obſeruanda mente teſtatoris, vt probari
videtur per *Molin.de Primog.Hiſpan.lib.4.cap.4.nu.*
12.& quaſi per tot. Et ſic dictum pactum prodeſt
etiam dicto D.Cæſari ratione ſui intereſſe, cum ſit
vnus de vocatis, & de deſcendentibus fundatoris;
107 Et cum D.Cęſar non poſſit remouere huiuſmo-
di pactum, res debet omninò cenſeri immobilis.
Gabr.com.concl.tit.de præſumpt.concl.12.n.21.

Non obſtat reſponſio, quod adhuc dictum pretium
108 non ſit propriè res immobilis, licèt pro tali ha-
betur, vt per *Iaſ.in l.cætera §.ſed ſi parauerit,ff.de le-*
gat.1.Rimin.iun.conſ.244.nu.130. Et tamen verba
Statuti debent propriè intelligi. Nam reſponde-
tur, quod equiparatorum eadem eſt natura, & di-
ſpoſitio ad trad. *per DD.in l.1.ff.de leg.1.* Et maxi-
109 mè, vbi eſt eadem ratio, vt hic in rebus immo-
bilibus, & quæ debent conuerti in res immobiles,
quia non eſt maior ratio, quod bannitus priuetur
illis, quam iſtis; Sed omiſſis alijs hoc dilēmate re-
ſoluitur totum motiuum; Nam aut tractamus de
re immobili, & certum eſt bannitum, vti forenſem
fore, & eſſe illius incapacem, vt vidimus; Aut tra-
ctamus de re mobili, vel quæ immobilis dici non
poteſt, & tunc, cum bannitus poſſit impunè offen-
di in re, & perſona, potuit dictus D.Cæſar, & qui-
cumque alius occupare bona illius, adeò vt occu-
110 pantis facta ſint, vt latè per *Pacian.d.conſ.60.nu.*
54. Vbi dicit hanc eſſe veram, & ab omnibus ap-
probatam ſententiam. *Et conſ.61.nu.62. verſ.8.di-*
citur. Vbi infinitos congerit, vt nos ſupra oſtendi-
111 mus; Ille enim bannitus cenſetur priuatus non
ſolum bonis acquiſitis, ſed etiam acquirendis. *Eu-*
gen.conſ.69.nu.17. Vbi quod vadunt ad alios hære-
des ab inteſtato venientes, vt hic ad Dominum
Cæſarem.

Non obſtant adducta contra ſextam & vltimam li-
mitationem, vt bannitus amittat beneficia iuris
112 communis, quando bannitur pro delicto, pro
quo bona ipſo iure confiſcantur, vt per *Farinac.d.*
quæſt.102.n.73.Menoch.d.præſumpt.45.nu.21. dum
reſpondetur in motiuo, hoc non poſſe procedere
in caſu noſtro, vbi ſtatutum Carpi non imponit
pœnam confiſcationis, ipſo iure, ſed per ſenten-
tiam; Et ſtatutum Ferrariæ, quod ipſo iure id fā-
113 cit, non eſſe adducendum, quia ad illud non re-
curritur, vbi adeſt expreſſa diſpoſitio ſtatuti Car-
pi, vt in puncto dixit *Bertaz.in conſ.467. num.3.*

Nam reſpondetur Primò non eſſe neceſſariam bo-
norum publicationem, vt bannitus priuetur be-
114 neficio iuris communis, quando realiter, & per-
ſonaliter poteſt offendi, vt pulchrè probat *Pacian.*
in d.conſ.61.n.49. Vbi alios allegat, & reſponſiones
adducit.

Secundò reſpondetur non ſatis congruere doctrinā
Bertaz. quia cum ſtatutum Carpium requirat ex-
preſsè confiſcationem per ſententiam, neceſſe eſt
recurrere ad Ius commune pro interpretatione
115 verborum illius, & videre, An illa importēt ſen-
tentiam ferendam, vel latam, vnde antequam re-
curratur ad Ius commune, recurrēdum eſt ad ſta-
tuta Ferrarię confiſcationem ipſo iure, imponen-
tia. Cum prius ſtatuta Carpi recipiant interpreta-
tionem à ſtatutis Ferrariæ, quam à Iure commu-
ni, vt ſatis dixi in *d.contr.37. nu.7.8.* Et propterea
non repeto.

Tertiò ſi id non placeret, tamē placere debet reſpō-
ſio ſubtilis Illuſtriſs.D.Auguſtoni, dum cōſiderat
quod tempore delatæ ſucceſſionis prædictæ d.D.
Ludouicus erat iam bannitus, & ideò perinde eſt,
ac ſi ipſo iure fuiſſet impoſita bonorū confiſcatio,
ſtante quod per ſnīam bona iam erant cōfiſcata.

Nec refragatur reſpōſio in motiuis adducta ſcilicet
ſequendam eſſe communem DD.ſententiā, quod
bannitus cū publicatione bonorum, & qui poteſt
impune offendi, nō amittat ſucceſſionem de Iure
communi ſibi delatam; Quia replicatur: imò ve-
riſſimam, & communiſſimam eſſe DD. ſentētiam
116 quod bānitus hoc caſu amittat ſucceſſionem à
iure communi prouenientem, & beneficia iuris
cōmunis in territorio bannientis, vt latiſsimè per
Caball.d.reſol.264.n.43.Pereg.d.conſ.86.n.22. lib.6.
Hect.felic.de alleg.1.n.4.& n.18.p.1. Vbi teſtatur de
magis communi, latè *Pacian.d.conſ.61.n.4.5.* Vbi
infinitos congerit, & pluries dicit hanc eſſe verā,
& cōem opinionem, & ita fuiſſe iudicatum, vbi in
fine ponit ſententiam ſuper hoc latam de verbo
ad verbum: latè *Altogr.d.conſ.98.n.34.lib.1.*

His reſolutis nullum reſtat dubium, quin d.D.Cæſar
habeat potiora iura in dictis bonis, & in iure exi-
gendi dictum creditum, & quin ſit abſoluendus à
petitis per d. D.Ludouicum, qui licet ex gratia
Principis fuerit remiſsus à banno, & reſtitutus, ta-
men nō recuperat dd.bona, nec ad ea poteſt aſpi-
rare; vel à manib.d.D.Cæſaris auferre latè *Altogr.*
d.conſ.98.n.63.lib.1. Etenim ius cuiuſcumq; reſti-
117 tuti, vel gratiati pendet à verbis reſtitutionis, &
gratiæ, & quatenus per gratiam ei conceditur, ea-
tenus conſequitur, & non vltra ſm̄ communē opi-
nionem atteſtatam per *DD.in l.Gallus, §.& quid ſi*
tantum,ff.de liber.& poſth.Hier.Grat.conſ.106.n.1.li.
1.Sebaſt.Guazz.de defenſ.reor.defenſ.2.c.9.n.4. Sed in
caſu noſtro Princeps facit tantum gratiam d.D.
Ludouico de banno, & pœna capitali, vt cernitur
in reſcripto ad eius preces, & de bonis nullam fa-
118 cit mentionem, ergo bona recuperare, aūt con-
ſequi noñ poteſt. *Altogr.d.conſ.98.n.63.li.1.*

Et ſanè licèt reſtitutus ex iuſtitia recuperet omnia
ſua iura, & bona, tamen reſtitutus ex gratia nō re-
119 cuperat ea, nec hæreditates apprehēſas à tertiò
ſuccedente, dū ipſe bannitus erat; Et.n.gratia non
tollit ius alteri quæſitū DD. *in d.l.Gallus,§.& quid*
ſit tātum, vbi Soc.iun.n.111.de liber.& poſth. Alben.
d.conſ.17,n.22.Ceph.conſ.395.n.9. Ruin.conſ.49.n.7.
verſ.nec etiam lib.4.Pulchrè Lancell.Gall.d.conſil.43.
n.25.

n.25. Marcabrun.d.conſ.83.n.201. Menoch.præſump. 46.num.9.lib.5. Farin.quæſt.6.nu.36. Burſat. conſ.54. num.35.lib.1. Decian.d.conſil.86.num.39.40. libr.3. Maſtrill.deciſ.283.num.76.77.78.lib.3. Cyriac.contr. 310.num.119.& contr.342.num.5. libr.2. Marth.de ſucceſs.legal.p.3.qu.14.art.1.num.13.14. vbi etiam dicit, quod etiam ſi reſtitutus ſit bannitus, ad bona, tamen reſtitutio non extenditur ad bona penes tertium exiſtentia, nec ad fructus medio tempore per Fiſcum perceptos, qui nunquam reſtitui debēt etiam ſi reſtitutio eſset facta reſpectu quoque bonorum alienatorum, & *Altograd.d.conſ.98. num.63.lib.1.* Adeò vt hæc ſit vera communis, & practicata opinio, & propterea concludo prædictum D.Cęſarem eſse manutenendum in poſseſſione dictorum bonorum, & dicto D.Ludouico ſilentium fore imponendum. Et ita &c. Saluo &c.

EPITOME.

Iudici ſæculari non licet ſine licentia Epiſcopi reum ab Eccleſia extrahere, nec de delicto eius cognoſcere, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Reus ab Eccleſia indebitè extractus.*
2 *Reus non poteſt extrahi ab Eccleſia ſine licentia Epiſcopi etiam in caſibus exceptis.*
3 *Eccleſia debet reſtitui reus ab Eccleſia extractus etiā in notorijs.*
4 *Reus ab Eccleſia extractus debet duci ad carceres Epiſcopales.*
5 *Reus poteſt ab Eccleſia extrahi à Iudice Laico denegata licentia ab Epiſcopo.*
6 *Eccleſia reſtituendus eſt reus ab ea extractus non ſeruata forma Bullæ.*
7 *Iudex Eccleſiaſticus ſolus cognoſcit, an reus ſit priuādus immunitate.*
8 *Iudex Laicus extrahens reum ab Eccleſia peccat mortaliter, & eſt excommunicatus.*
9 *Iudex Laicus ad bonum finem extrahens reum ab Eccleſia adhuc eſt excommunicatus.*
10 *Iudex Laicus tenetur ad damna extracti ab Eccleſia.*
11 *Iudex Laicus nequit interrogare, aut torquere reum ab Eccleſia extractum.*
12 *Confeſſio rei ab Eccleſia extracti eſt inefficax.*
13 *Aſſaſſinus dicitur ſecundum ius Canonicum, non ſecundum Statuta particularia.*
14 *Immunitatis materia ſummit interpratationem à iure canonico.*
15 *Abſurdum eſt vitandum.*
16 *Iudex Eccleſiaſticus non debet ſtare proceſſui Iudicis ſæcularis.*
17 *Aſſaſſinus an dicatur mandatarius morte non ſequuta.*
18 *Abſolutio ob violatam immunitatem ad quem ſpectet.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

EVenit caſus in Ciuitate quadam, vt flagitioſi homines de mandato cuiuſdā percuterent certum militem per inſidias, & poſtea eò lethaliter vulnerato ſe reciperent ad Eccleſiam: vnde petita, ſed non conceſsa licentia ab Ordinario eos extrahendi, forus ſæcularis eos abdu-
1 xit, & proceſsauit, & ſimiliter quidam alius aggreſsor cuiuſdam Pauli proditorius extractus fuit ab Eccleſia poſt petitam ab Ordinario, & denegatam licentiam, & confeſsus, fuit laqueo ſuſpenſus: & ſic poſtea requiſitos à principali quodam magiſtratu illius Ciuitatis, an hæc rectè facta fuerint, negatinè per me fuit reſponſum, ſi quidem certum eſt non licere Principi, aut Iudici ſæculari confugientes ad Eccleſiam ab ea extrahere abſq; licētia Epiſcopi, vel eius Vicarij Generalis, etiam ſi ille commiſiſset delictā enormia, & excepta vigore *Bullæ S. M. Gregorij XIV. de immunit. Eccl.* in
2 illis verbis: *In nullo ex caſibus ſuprad. ſine expreſſa licentia Epiſcopi, vel eius Officialis, & cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ. Peregr.de immun. Eccl.cap.16. numer.22. Caſtr.Pallau.mor.p.2.de reuerent. loc.ſacr. debit.8.diſp.vnic.punct.13.num.4. Farinac.de immu. Eccl.cap.2.numer.23.24.* vbi quod neque Regi, neque Imperatori licet quemquam ab Eccl. extrahere.

Et hæc adeò vera ſunt, vt etiamſi notoriè, & palam conſtaret ſiue per confeſſionem rei, ſiue alio modo eum admiſiſse delicta enormia, & excepta, adhuc non liceat foro ſæculari reum ab Eccleſia extrahere, aut extractum retinere ſine licentia Epi-
3 ſcopi, vel eius Vicarij, ſed fore Eccleſiæ reſtituendum etiam in notorijs. *Farinac.de immunit.c.22.n. 159. Peregr.eod.trac.c.22.num.22. melius Genuen.in prax. Archiep.Neapol.c.22.nu.5. benè Dian. mor.p.1. tract.1.de immun.Eccl.reſol.14.& p.4.eod.trac.reſol. 42. Bonacin.in trac.de Cenſur.in particular.diſp.2. qu. 3.punc.16.§.12.n.7.verſ.ex quo, & §.14. num.2.verſ. ſecundò idem. Sperell.deciſ.48.n.65.& ego quoq; dixi contr.foren.c.10.nu.33.*

Benè verum eſt, quod in hoc caſu Archiepiſcopus errauit negando licentiam extrahendi dd. reos ab Eccleſia, ſub colore, quod prius verificanda eſſet qualitas proditionis, vel aſſaſſinij, quia hæc cognitio ſedato animo facienda eſt poſt captu-
4 ram, & interim reus eſt cuſtodiendus in carceribus Epiſcopalibus, & ita loquitur Bulla Gregoriana: ibi: *Ad carceres Curiæ, Eccleſiaſticæ reponi.* Et benè explicat *Bonaciu.dict.punct. decimoſexto.§. 12.numer.7. verſ.tertia,* vbi docet modum ſeruandum in facienda extractione: & concordat *Caſtr. Pallau.mor.p.2.d.diſp.vnic.punct.13. numer.quarto,* ita, vt per prædicta poſſit Iudex Laicus denegata licentia ab Epiſcopo reum ipſe ab Eccleſia ex-
5 trahere, & ad carceres Epiſcopi ducere, & Epiſcopo conſignare, alioquin ſi ad proprios carceres reum extractum conducere faceret, in excom-

municationem incideret. Bonacin.d.punct.16.§.14.numer.3.vers.quinta est: & non seruata forma prædicta reus debet Ecclesiæ restitui. *Genuen. d.c. 22.num.5.Castr.Pallau.d.disp.vnic. punct.11. numer. 12.Sperell.d.decis.48.num.65.66.67.* adeò, vt Episcopus non possit, nec debeat stare processui Iudicis sæcularis, vt alias dixi, & probat latè *Trullench.mor.par.1.libr.1.cap.vndecimo, dub.6.numero quinto.*

Et casu quo seruata in reliquis fuisset forma dictæ Bullæ, adhuc certum est cognitionem, an reus sit remittendus Ecclesiæ, & an gaudeat immunitate, spectare ad Iudicem Ecclesiasticum priuatiuè

7 ad Laicũ, vt in dicta Bulla: ibi: Nisi cognito prius per Episcopum, vel ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commisserint: sic *Castr.Pallau. d.punct.11.num.12.in fin. & punct.13. numer.7.* vbi dicit de hoc nullam esse quæstionem stante Bulla prædicta, latè *Dian. mor. p.4.tract.1. de immunit.Eccl.resol.49.* vbi probat non posse aliquando dari casum, vt hæc cognitio spectet ad Laicum. *Bonacin.d.punct.16.§.12.nu.7. vers.tertia, & vers.ex quo, & ego dixi d.c.10. nu.44.* & ideò qui non seruat formam dictæ Bullæ in extrahendo, &

8 cognoscendo, peccat mortaliter, incurrit excommunicationem, & alias pœnas, de quibus *Castrens. Pallau.d.disp.vnic.punct.12.num.1.2.3.4.& ego dixi d.c.10.num.37.* Bonacin.d.punct.16.§.14. num.2. vers.ex dictis, & vers.& hoc verum, vbi probat nõ

9 euitari excommunicationem, etiamsi ad bonum finem contrafactum esset: vnde est, quod Iudex contrafaciens peccat aduersus Iustitiam commutatiuam, & tenetur ad refectionem omnium dãnorum, & expensarum extracti, & eius hæredum. Bannes 2.2.q.67.art.1. dub.4. *Bonacin. d.punct.16. §.13.numer.1.vers.hinc sequitur.* Valent.2.2.disp.6. q.15.punct.1.quæstiuncula 2. *Castr.Pallau.d.punct. 11.num.14.vers.sit secundò: & ego dixi d.cap.10.n. 37.latè Sanchez.consil.mor.lib.3.cons.17.n.1.& n.3.*

10 vbi latè examinat hanc quæstionem, & dicit hãc sententiam probabiliorem, aliam verò probabi-

11 lem; adeò vt Iudex sic male extractum nequeat non solum incarcerare, sed neque interrogare, torquere, aut aliquem actum contra eum facere,

12 alioquin actum tyrannidis committit. *Castr.Pallau.d.punct.11.num.14. & ego aliquid dixi d.cap.10. numer.37.& seqq.*& propterea si reus sic extractus confiteretur delictum, confessio esset inualida, & inefficax. *Sperell.d.decis.48.num.64.*

Nec considerandum est, quod secundum leges, & statuta Florentiæ isti habeantur pro assassinis quibusdam concurrentibus auditionibus, quia ad cognoscendum, an quis sit assassinus, vel pro-

13 ditor, non attenduntur leges particulares, sed tantum ius commune, & prius ius Canonicum,

14 quam ius ciuile, etenim in hac materia sumenda est vbique interpretatio à iure Canonico, vt per *Castr. Pallau.dict.disput.vnic.punct.5.numer. quarto,* alioquin possent Leges Ciuiles, & Statuta formare noua delicta, & antiqua sic qualificare, vt ferè delinquens remaneret priuatus immunitate Ec-

15 clesiastica, quod tanquam absurdum non est dicendum, *l.nam absurdum ff.de bon. libert. l.diuortio, ff.solut.matr.*

Et quatenus id considerari posset, nihil hic releuat, quia talis cognitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, qui debet ipse suo marte processum fabricare, nec debet stare processui fori sæcularis; latè *Castr.Pallau.d.disp.vnic.punct.13. num.9. Bonacin.d.punct.16.§.12.nu.9.& ego dixi d.c.10.num.47. Sperell.decis.18.nu.9.*

Sed in casu, & casibus propositis cessat omnis difficultas, quia cum non fuerit sequuta mors vulnerati, non possunt mandatarij ad occidendum ita

17 dici assassini, vt beneficio immunitatis priuari debeant secundum mitiorem opinionem, & Ecclesiæ magis fauorabilem. *Farinac. de homicid.qu. 123.num.115.& in tract.de immunit.Eccl.cap.8.nu. 123.in fin. vbi sic concludere videtur. Mascbard.de probat.concl.138.num.2.5.Zeuall.comm. contr. com. q.540.num.5.& seqq.& sic etiam in terminis probat Castr. Pallau. d. disp. vnic.punct.9. numer.38.versic. caterum.*

Vnde concludo Iudicem, qui prædicta admisit, & alios complices, & extrahentes incidisse in excommunicationem, & teneri ad omnia damna,

18 & expensas partis offensæ, & licèt probabile sit, quod Episcopus facta restitutione possit à dicta excommunicatione absoluere, vt tradit *Dian.mor. p.1.tract.1.de immunit. Eccl.resol.41. Castr.Pallau.d. disp.vnic.punct.12.num.7.*tamen probabilius videtur, vt in materia immunitatis absolutio sit reseruata Pontifici Romano per ea, quæ ego dixi *d.c. 10.num.38. 39.* Bonum est igitur submittere collum clauibus Ecclesiæ, & vinculum tam diræ excommunicationis præuia absolutione tollere satisfaciendo, cui decet, & pœnitentias salutares libenter subeundo cum proposito talia non perpetrandi de cetero: Et quatenus Episcopus etiam possit absoluere secũdum aliam opinionem probabilem, tamen dẽt præcedere restitutio, & damnorum solutio, quia prius oportet satisfacere Ecclesiæ, & parti offensæ, vt alibi videbimus.

EPITOME.

Egrediens Ecclesiam minis, vel cum protestatione an gaudeat priuilegio immunitatis Ecclesiasticæ.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia potest egredi liberè confugiens ad eam.*

2 *Immunitatis beneficio se spoliat, qui egreditur Ecclesiam.*

3 *Immunitate Ecclesia non gaudet, qui blandis verbis ea egreditur.*

4 *Iudex Ecclesiasticus est competens, vbi tractatur, an reus sit captus in Ecclesia.*

5 *Birroarijs dicentibus arrestasse reum extra Ecclesiam non creditur.*

6 *Eccle-*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

REmittendus est ad Ecclesiam Castri noui in Montibus D. Capitaneus Franciscus de Taliatis, quia vi, & metu compulsus est eam egredi, & cum protestatione gaudendi immunitate, Ecclesiæ se tradidit Curiæ sæculari. Nam licet prima facie videri possit dicendum, quod non sit remittendus, quia egressus est limites Ecclesiæ, & passus fuit se duci ad carceres sęculares, quoniam sicut ad Ecclesiam liberum est refugiũ,
1 ita liber debet esse exitus. *Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 26. num. 12. in fin.* & Ideò dum se sponte tradidit in manibus dictæ Curiæ eo tempore, quo iam
2 extra Ecclesiam exiuerat, dicitur se ipsum spoliasse beneficio immunitatis: ad rem *Mar. Ital. de immun. Eccl. lib. 1. c. 6. §. 2. num. 84. Decian. d. cap. 26. num. 12. Mastril. decis. 169. num. 6. Farinac. de immunit. Eccl. cap. 19. num. 304. Sperell. decis. 59. numer. 2.* Facilis enim non debebat esse credendo Officialibus Iustitiæ sæcularis, quoniam etiamsi ab illis
3 seductus fuisset blandis verbis ad transmigrandũ ab Ecclesia non posset gaudere beneficio immunitatis, vt post *Nauar. & Suarez. inquit Bonacin. de legi. disput. 3. quæst. 7. §. 2. sub numer. 10. versic. sexto. Duard. in Bullam Cœn. Domini, libr. 2. can. 15. qu. 16. num. 34. Filliuc. mor. p. 1 tract. 15. cap. 6. n. 154. Castr. Pallau. mor. p. 2. de reuer. debit. loc. sacr. disp. xuic. punc. xi. num. 3.*

Verumtamen certum est prædictum Cap. Franciscũ fore, & esse Ecclesiæ restituendum, & purgãdum esse spolium, antequam ad vlteriora procedatur,
4 & huius articuli cognitionem spectare ad Iudicẽ Ecclesiasticum, etiamsi reus sit in Fortijs Curiæ sęcularis, & satellites dicant se eum arrestasse extra locum sacrum: vt per *Peregr. de immun. Eccl. 13. nu. 18. Mar. Ital. eod. tract. lib. 1. cap. 6. §. 2. nu. 100. 101. Dian. mor. p. 3. tract. 1. de immunit. Eccl. resol.* 32. vbi
5 reddit rationes, & satis probat non esse credendum birroarijs deponentibus contra reum, quod etiam voluit *Farin. de immu. Eccl. c. 2. n. 54. & Trullen. mor. p. 1. lib. 1. c. 11. dub. 1. nu. 14. in fin.*

Nec obstant in contrarium adducta, quia procedunt, quando reus liberè, & spontè egreditur Ec-
6 clesiam, & eius limites, & voluntariè patitur se capi existens extra locum sacrum. *Bonac. de censur. in particulari disp. 2. quæst. 3. punct. 16. §. 3. nu. 12. vers. Idem sentiendum, Sebast. Guazzin. de defens. reorum defens. 1. cap. 36. in fin. Castr. Pallau. d. punct. xi. num. 1. Peregr. de immun. cap. 15. num. 23.* quod hic non verificatur, quia d. Cap. Franc. non exiuit spõte Ecclesiam, nec purè, aut liberè, sed cum protestatione, quod metu exibat, & intendebat gaudere immunitate Ecclesiæ, si illius erat capax, & protestatio fuit acceptata, & admissa si, & in quãtum, à Prætore Castrinoui rogitum faciente, cum esset Notarius, qui aderat cum militibus in obsidione Ecclesiæ, quæ tum est prohibita, vt per *Guazzin. d. defens. 1. cap. 32. num. 6. Zachar. Pasqual.*

*mor. deciſ.*485. *num.*4. vnde ſatis conſtat de men-
7 te egredientis Eccleſiam,quia erat inuoluntarius,
& noluit ſibi præiudicare adeò, vt ſufficiat ſola
8 prædicta proteſtatio, etiam ſi non eſset meticu-
loſa, quia proteſtatio tollit mentem à facto, &
conſeruat ius proteſtantis ad *tex.in l.non ſolum, §.
morte,vbi DD.ff.de oper.nou.nuntiat. Alexand.conſil.*
130.*num.*13.17.*lib.*4.*Honded.conſil.*89. *num.*11.*lib.*
1.*Ceph.conſil.*613.*num.*29.*Torniel. conſil.*99. *nu.*20.
*Surd.deciſ.*246.*num.*11.*& deciſ.*385.*numer.*20. *Rot.
diuerſ.*218.*num.*1.*p.*5.*in nouiſſimis.Gratian.diſc.*515.
*num.*7.*& diſc.*937.*num.*27.*Giurb.deciſ.ciu.*85.*num.*
6.*vbi alios adducit,Cancer.var.reſol.lib.*2.*cap.*1.*de
minoribus,num.*124.*verſ.per quam*,ſiue ergo extra-
hentes ſint Officiales publici, ſiue priuatæ perſo-
næ incurrunt ſemper excommunicationem, &
pęnas Bullæ Gregorianæ, latè *Bordon. var.reſol.lib.*
1.*cap.*1.*num.*12.*Trullench.mor.p.*1.*lib.*1.*cap.*11.*dub.*
1.*num.*14. vbi quod extractus à priuatis perſonis
etiamſi poſtea capiatur à ſatellitibus, adhuc Ec-
cleſiæ eſt reſtituendus.

Et quamuis præſens Proteſtationi, & non contradi-
cens non poſſit dici cõſentire in ſui præiudicium,
9 maximè ſi tractetur de magno eius damno,vt per
*Gratian.diſc.*260.*num.*13. tamen id non poteſt hic
conſiderari, quia non tractatur de præiudicio Fi-
ſci ſæcularis,& eius officialis, cui nihil præiudica-
tur,ſi dictus D.Capitaneus Franciſcus,qui erat in
Eccleſia, in eadem permanſiſset, ſed benè Fiſcus
tractabat de lucro, & acquirendo iure ex ęgreſſu
ipſius rei ab Eccleſia,& agebatur de magno dam-
no dicti D.Capitanei,dum ſit conatus de priuan-
do eò beneficio immunitatis Eccleſiæ, & propte-
10 rea eius proteſtatio fuit potens, & valida,& Præ-
tor illi non contradicens cenſetur conſenſiſse, &
illam acceptaſse. *Surd.deciſ.*32.*num.*71. *Sperell.de-
ciſ.*29. *num.*36. qui etiam dicunt, quod ex huiuſ-
modi tacita proteſtationis acceptatione reſultat
11 quoddam pactum tacitum, & conuentio de ob-
ſeruando proteſtata ad *tex.in l.*1. *& ibi not. DD.ff.
de pact.* quod adeò verum eſt, vt proteſtatio facta
12 de conſenſu vtriuſque partis non poſſit dici con-
traria facto, & ſi talis ſit, adhuc valeat, vt per *Gra-
tian.diſc.*751.*num.*40.

Verùm hic proteſtatio fuit expreſsè acceptata, &
admiſsa, dum Prætor, qui etiam Notarius erat,
fecit publicum rogitum de tali protectione corã
teſtibus ſcribens verba proteſtantis, & ſui ipſius
admittẽtis, dum adhuc dictus Capitaneus in Ec-
cleſia exiſteret, propter quod cenſetur proteſta-
tionem acceptaſſe, & licèt illam admiſerit cum
illa clauſula: ſi, & in quantum &c.id nihil nocet,
13 quia adhuc proteſtatio cenſetur ſimpliciter ad-
miſſa,& ſimpliciter afficit, vt poſt *Bald. in l.edita.
in* 2 *lectura nu.*98. *C.de eden. Felyn. in c.cum contin-
gat.num.*10. *de off.deleg. Menoch. de recuper. poſſ.re-
med.*9.*nu.*331.*Rot.diuerſ.deciſ.*683.*num.*2.*p.*1. *benè
inquit Farinac.deciſ.poſth.*351. *num.*4.*p.*2. quod ſa-
14 tis iuri conuenit,quia illa clauſula: ſi,& in quan-
tum &c.importat, quod ſi de iure fieri poſſit, ad-
miſſio facta intelligatur, vt per *Bart. in l. ambitio-
ſa,nu.*82.*ff.de decret.ab ord.facien.Bald.in l.*1.*nu.*17.
*quomodo,& quando iud.Marant. in pract. de ord. iu-
dic.p.*6. *verb. Appellatio.num.*200. vbi teſtatur de
veritate huius opinionis.

Vnde ſequitur,quod proteſtatio prædicta conſerua-
uerit ius proteſtantis adeò, vt ſibi nihil præiudi-
cauerit,quin gaudere debeat immunitate,perin-
de ac ſi in Eccleſia permanſiſſet, & non aliter, ac
ſi Iudex ei promiſiſſet apertè de immunitate illi
15 conſeruanda: ſi enim Iudex poteſt promittere
reo ab Eccleſia egredienti ſimpliciter non ſolum
immunitatem, ſed etiam impunitatem, & tene-
tur ſeruare fidem. *Fortun. Garz. in rep. l.conuentio-
num,nu.*15.*ff.de pact.*vbi quod ita fuit ſeruatum in
Hiſpania etiam in caſu, vbi ſic extractus erat in
terminis, quod ſecundum Bullam potuiſſet ex-
trahi. idem dicit *Mar. Ital. de immun.Eccleſ. lib.*1.
*c.*6.*§.*2.*nu.*82. *Farinac.eod.tract.c.*19.*num.*301. qui
alios referunt,& conſentit *Caſtr.Pallau.d.punc.*11.
*num.*3.*verſ.quod ſi Iudex. Bonac.de Cenſur.in partic.
diſp.*2.*q.*3.*punct.*16.*§.*4.*n.*24.*verſ.verum Trullench.
mor.p.*1.*lib.*1.*c.*11.*dub.*1.*num.*14.quantò magis id
obſeruare tenebitur,vbi, & quando conditionali-
ter id promiſit, quatenus reus ſit immunitatis
capax, & propterea ſemper crederem reo pro-
deſſe talem proteſtationem ad effectum prædi-
ctum ſiue Curia ſæcularis conſentiat expreſsè, ſi-
ue tacitè non contradicendo, ſiue palam acce-
ptet, dummodo clarè non contradicat,quia tunc
ſi reus non attenta contradictione ſe ſpontè tra-
deret in manibus Curiæ, videretur à proteſtatio-
16 ne receſſiſſe,& proteſtatio nihil noceret fiſco cõ-
tradicenti.*Craue.conſ.*463.*nu.*19.*Tuſch.pract.concl.
littera P,concl.*938.*nu.*22. Verum donec manet in
loco ſacro, non poteſt renunciare beneficio im-
munitatis, vel conſentire, vt in loco ſacro capia-
tur,vt latè per *Trullench.mor.p.*1.*lib.*1.*c.*11.*dub.*1.
*num.*13.

In cognoſcendo autem an proteſtatio iuuet, & an
reus ſit capax immunitatis, vel an ſit remitten-
dus ad Eccleſiam nec ne, aut an gaudeat immu-
nitate, & ſimilia, ſemper adeundus eſt Iudex Ec-
cleſiaſticus, qui ſolus eſt competens, tum quia
eſt cauſa iuriſdictionis inter laicum, & Eccleſia-
17 ſticum, quam cognoſcere debet Eccleſiaſticus:
*latè Sperell.deciſ.*17.*nu.*15. *Dian.mor.p.*1.*tract.*1.*de
immun.Eccl.reſol.*14. *& p.*3. *tract.*1.*de immunit. re-
ſol.*49. vbi cęteri omnes allegantur latè ſic etiam
docet *Trullench.mor.p.*1.*lib.*1.*c.*11.*dub.*3.*num.*33.
vbi probat non ad ſæcularem,ſed ad Iudicem Ec-
cleſiaſticum cognitionem pertinere.

Verumtamen nos verſamur in caſu fortiori, quia
[illegible] ſi d.Capitaneus egreſſus fuiſſet ab Eccleſia
[illegible] proteſtatione, & tradidiſſet ſe Curiæ ſecula-
ri, [illegible] ne gaudere deberet beneficio immunita-
tis, quia id fecit coactus per vim ſaltem compul-
ſiuam, & metum grauem ob minus de morte ſibi
inferenda etiam in Eccleſia niſi ſe traderet, pro-
hibendo deferri ei cibos, & obſidendo Eccleſiam
adeo, vt nec ipſi Archipræsbitero permitteretur
egreſſus, certum eſt enim quod nemo priuatur
immunitate,niſi liberè exeat ab Eccleſia nulla ne-
ceſſitate coactus. *Caſtr. Pallau. d. punct.*11. *num.*1.
*verſ.notanter.& Trullench.d.lib.*1.*c.*11. *dub.*1.*num.*
14.*& dub.*3.*num.*26. alioquin ſi aliqua violentia,
aut

aut damnum inferratur confugienti ad Ecclesiā, fit præiudicium immunitati Ecclesiæ, quia exi-
18 stenti in loco sacro nulla ius, aut damnum inferrendum est, vt colligitur *ex c. diffiniuit. 17. q. 4. & ex Concil. Toletan. 12. c. 19.* vbi cauetur, quod nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcumq; nocibilitatis, vel
19 damni inferre, aut impedire, ne possint extra Ecclesiā per 30. passus securè exire, vt post *Suarez. & Conar. dixit Bonacin. de leg. disp. 3. quæst. 7. §. 5. sub n. 1. vers. tertius effectus. Guazzin. d. defens. 1. c. 32. nu. 3. Zuchar. Pasq. mor. decis. 485. num. 5.* sicut etiam recurrenti ad Ecclesiam non potest denegari vsus
20 victualium, aut requies, nec fieri impedimentum, quando cibus, & potus ad eam deferatur, alioquin ille cogeretur per indirectum, vel ad discedendum ab Ecclesia vel moriendum propter famem, aut non captum somnum, vt probat *tex in l. presenti. §. ex his. C. de his, qui ad Eccl. confug.* vbi DD. notant non licere Principi, & fisco seculari confu-
21 gientem ad Ecclesiam retinere obsessum ad effectum ei denegandi vestem, victualia, aut requiē. *Guazzin. d. defens. 1. c. 32. num. 6.* & latius docet *Farinac. de immunit. Eccles. cap. 2. num. 53. vers. amplia, & cap. 19. num. 295.* Vbi probat extractum ab Ec-
22 clesia non solùm vi expulsiua, sed etiam compulsiua esse restituendum Ecclesiæ, quia nec directè, nec indirectè potest compelli confugiens ad templa ad discedendum ab eis, sic etiam pulchrè docet *Alex. Sperell. decis. 48. num. 62. Barbos. de vniuers. iur. Eccl. lib. 2. cap. 3. sub num. 51.* & propterea iste sic compulsus, seu perterritus, & metu commotus
23 non tam dicitur egredi Ecclesia quam extrahi per violentiam, vt inquit *Castr. Pallau. d. punct. 11. num. 2. in fin.* adeò, vt etiam si non à Iudice, vel eius Curia seculari, sed ab inimicis consugientis, aut ab alia priuata persona reus fuerit per vim ab Ecclesia extractus, adhuc non possit capi, aut retineri à Iudice laico, sed Ecclesiæ sit restituendus, quia tamquam res furtiua ad quimcumq; transeat, cū
24 onere restituendi transit, etiam si Iudex laicus nō sit particeps huiusmodi extractionis, vt latè probat *Gennen. in Prax. Archiep. Neapol. cap. 22. num. 6. vers. Item fuit. Valent. tom. 3. disp. 6. general. quæst. 15. p. 1 in resp. ad secundum latè Peregr. de immunit. Eccl. c. 14. sub num. 10. Bonac. de leg. disp. 3. q. 7. §. 2. num. 10 vers. sed mihi. & in trac. de Censur. in partic. disp. 2. q. 3 punct. 16. §. 14. num. 10. vers. ego vero, & §. 4. num. 25. Dian. mor. p. 4. tract. 1. de immunit. Eccl. resol. 103. Zechar. Pasq. mor. decis. 486. num. 8. vers. vndè quæro,* pulchrè etiam id tradit ad rem *Trulleuch. mor. p. 1. lib. 1. cap. 14. dub. 1. num. 14. vers. hoc tamen,* vbi quod sic extractus est tamquam res furtiua, quæ transit quemcumq; cum onere, vt restituatur Ecclesiæ. *Pulchrè Castr. Pallau. d. punct. 11. num. 2.* Vbi dicit, quod Iudex secularis violat immunitatem etiam
25 isto casu, quia primam extractionem continuat, etenim etiam si reus sit corporaliter extra locum sacrum, quando Curia secularis apprehendit eū, tamen quia sic violenter ab alijs extractus est, adhuc moraliter reputandus est, ac si esset in Ecclesia: & propterea extrahentes illum contra formā
26 Bullæ Greg. XIV. tenentur reo ad damna, & interesse. *Bonacin. de Censur. in partic. d. §. 14. sub num. 10.* & post hæc scripta vidi *Alex. Sperell. for. Eccl. decis. 48. num. 61. 62.* Vbi plenè docet extractum à satellitibus, vel à consanguineis occisi autem alijs esse in primis restituendum Ecclesiæ.

Sed circumscripta etiam violētia adhuc dictus Capitaneus est restituendus Ecclesiæ, quia satis constat, quod minus laicorum ei illatis de morte inferenda, nisi se dederet, & metu incusso, ipse se disposuit ad tradendum se Curiæ seculari: quibus minus, & metu præsummitur coactus, & propterea fuit inuoluntarius, & sic restituendus Ec-
27 clesiæ, vt docet post *Sarmient. select. interpret. li. 2. cap. 11 num. 8. Farinac. de immunit. Eccles. cap. 2. n. 53 vers. & ex præmissa.* Vbi dicit sufficere non solùm iustum metum, cadentemque in virum constantē,
28 sed etiam læuem, qui in constantem virum non cadit, volens idcirco aufugientem ab Ecclesia quia timeat à Curia seculari capi, & sic capiatur extra Ecclesiam, adhuc Ecclesiæ esse restituendū, quod etiam probat *Castr. Pallau. d. punct. 11. num. 2. vers. At idem.* & concordare cum eis videtur *Bonac. de censur. in partic. disp. 2. q. 3. punct. 16. §. 1. 4. n. 3, vers. vel rursus,* pulchrè *Alex. Sperel. decis. 48. nu. 62.* vbi ad rem vide. Vnde rationabiliter fuit excom-
29 municatus ille Rex Bonifacius, & minimè absolutus, donec prius restituerit reum ab Ecclesia extractum, vt *Guazzin. dicta defens. 1. capit. 29. num. 5.*

At in casu nostro metus dicti Capitanei fuit talis, qui cadere potuisset in quemcumque virum constantem, videbat enim Ecclesiam militum cateruā circumdatam vnà cum suis inimicis armatis, minantibus, adstantibus ministris Iustitiæ secularis adeò, vt non esset permissum cuiquam Ecclesia egredi, aut dicto Capitaneo cibaria mittere, & continuò vociferabatur apertè de morte illi in-
30 ferenda, nisi se dederet, quod satis probat metum, hæc enim diligens custodia excludit libertatem, & inducit metum, sicut legitur apud *Ludouis. decis. 326 num. 32.* pro vt etiam facit terror armo-
31 rum. *Farinac. d. tract. de immunit. cap. 2. sub num. 53. Giurb. cons. 28. num. 3.* & similiter qualitas personarum cum essent inimici, & potentes, & adunati cum fauore ministrorum Iustitiæ, vnde resultat metus probatio. *Decian. cons. 30. num. 24. lib. 4. Surd. decis. 144. num. 3. Ludouis. decis. 326. num. 10.* & denique ex minis de morte inferenda maximè attenta qualitate personarum probatur metus ad tradita per *DD. in c. 1. de off. deleg. Bald. in quæst. de Scismate num. 27. Sanchez de matr. lib. 4. disp. 5. n. 22. Farinac. pragm. p. 2. verb. Metus. num. 93. Giurb. cons. 20. num. 20.* vbi probat etiam non oportere, quod violentia adsit de facto, quia minæ sufficiunt ad
32 probandum iustum. Etenim concludunt omnes per coniecturas, & præsumptiones satis probari metum, vt per *Gail. lib. 2. obseru. 95. num. 18. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cas. 136. num. 1. & de præsumpt. lib. 3. præs. 4. num. 5. Mascbard. de probat. lib. 2. concl. 1054. n. 2. Farinac. d. Verb. Metus n. 81.*

Et in casu presenti res cum minori difficultate transit, quia metus probatio redditur valdè verisimilis ex obsidione Ecclesiæ, ex adunantia militum arma-

armatorum in loco ſacro, & inimicorum eius, & miniſtrorum Iuſtitiæ, & denegatione alimentorũ adeò, vt vſq; ad Veſperas d. Capitaneus manſerit ſine cibo, & niſi ſe tradidiſſet, fame pereundum erat, talis enim veriſimilitudo probat ſatis metũ, *Bald. in l. interpoſitas. C. de tranſact. Maſchard. d. concl. 1054. num. 4. Ludouiſ. d. deciſ. 326. num. 26.*

Et ſimiliter probatur metus ex proteſtatione ipſius Capitanei dicentis, quod ab Eccleſia exibat coactus, & metus cauſa, talis enim proteſtatio, ſi ex ſe non plenè probat metum, tamen plurimum coa-
33 diuuat metus probationem ſecundum omnes. *Seraph. deciſ. 859. num. 4. & ſeqq. Maſchard. d. concl. 1054. num. 10. Farinac. d. Verb. Metus. num. 96. Ludouiſ. d. deciſ. 326. num. 9. & deciſ. 374. num. 4. Sperell. deciſ. 75. num. 54. & deciſ. 79. num. 3.*

Accedat pro coronide, quod d. Capitaneus tradendo ſe Curiæ ſeculari, non exiuit finibus, & ſpatio 30. paſſuum, intra quod continetur immunitas, ſed in circuitu ipſius Eccleſiæ fuit arreſtatus, & ligatus, prout ſatis probatur ex Inſtrumento proteſtationis prædictæ, rogaro per Prætorem Caſtrinoui in illis verbis: *Præfatus D. Capitaneus Taliatus ab Eccleſia exiuit, & perueniens extra muros Eccleſiæ fuit à birroarijs ligatus, & ad carceres ductus*: & nihilominus certum eſt quoad Eccleſias rurales, & extra muros ciuitatis, & oppidorum immunitatẽ
34 extendi vſq; ad 30. paſſus per circuitum menſurandos à muris Eccleſiæ, *ad tex. in cap. quiſquis 17. quæſt. 4. vbi Anch. docet, & ſic probat Decian. d. tract. crim. c. 24. num. 29. & cap. 25. num. 9. pulchrè Ambroſin. de immunit. Eccl. cap. 10. num. 4. Farinac. eod. trac. cap. 18. num. 294. cum ſeqq. Guazzin. de defenſ. reorũ. defenſ. 1. cap. 29. num. 5. Caſtr. Pallau. mor. p. 1. trac. de vener. deb. loc. ſacr. diſp. vnic. punct. 6. num. 13. Peregr. de immunit. cap. 4. num. 28. Bonacin. de Cenſur. in partic. diſp. 2. q. 3. punct. 16. §. 4. num. 6.* Et propterea nõ
35 potuit d. Capitaneus renuntiare immunitati Eccleſiæ, etiam ſi id feciſſet ſimpliciter, & ſponte, donec ipſe permanet in loco immuni, quia immunitas principaliter eſt conceſſa Eccleſiæ, ſecundariò perſonis, ſicut beneficium fori reſpectu Clericorum, & vt benè dixit *Decian. d. lib. 6. cap. 26. num. 12. Farinac. de immunit. cap. 19. num. 304. Guazzin. d. defenſ. 1. c. 36. per totum Peregr. dict. capit. 15. num. 22. & ſeqq.*

Ex quibus concludendum eſt dictum Capitaneum eſſe reſtituendum Eccleſiæ non ſolùm actione quod metus cauſa, ſed etiam in interdicti reſtitutorij tamquam Eccleſia fuerit ſpoliata. *Farinac. d. cap. 2. num. 33. qui alios adducit. Peregr. d. cap. 15. num. 21.* in quo animaduertendum eſt non eſſe neceſſe, quod reus extractus reſtituatur eidem
36 Eccleſiæ, à qua fuit extractus, ſed ſatis eſt, ſi alteri conſignetur, in qua æquè tutus eſſe poſſit, vt per *Genuen. in pract. Archiep. Neapol. cap. 22. numero 8. Bonacin. de legib. diſp. 3. q. 7. §. 5. num. 3. & de Cenſur. in partic. diſp. 2. q. 3. punct. 16. §. 3. num. 14. Caſtr. Pallau. d. punct. 11. num. 13. Trullench. mor. p. 1. lib. 1. c. 11 dub. 5. num. 6. ad fin.* dummodò reus ſit tutus, & ſecurus immò ſatis eſt, ſi reſtitutio fiat Epiſcopo, vel eius Vicario generali, quia perinde eſt, ac ſi Eccleſiæ facta eſſet reſtitutio, cum Epiſcopus Eccleſiam repræſentet. ſic *Genuen. d. c. 22. nu. 8. Peregr. d. c. 15. nu. 21. Farin. d. c. 2. nu. 48. ad fin. Bonac. de Cenſur. in partic. diſp. 2. q. 3. p. 16. §. 4. nu. 14. & de legi. d. §. 5. nu. 3. Caſtr. Pallau. d. punct. 11. nu. 13. Trullench. d. c. 5. num. 6. ad fin.* vbi dicit ſatis eſſe, quod Iudex reum reſtituat eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus, aut alteri, aut ipſi Epiſcopo, modò reus ſit æquè tutus.

Non obſtat argumentum de eo, qui blandis verbis, & fallacijs fuit inductus ad egrediendum ab Eccleſia, & extra eam fuit captus, tum quia non eſt
37 caſus noſter, tum quia multi alij verius eſſe cenſerunt, quod iſte quoque frui debeat immunitate Eccleſiæ, vt poſt *Maſtrill. d. deciſ. 169. nu. 12. Megal. in 3. par. lib. 4. c. 2. q. 1. nu. 32. Bobadil. in politic. to. 1. lib. 2. c. 14. nu. 89. dixit Dian. mor. p. 1. trac. 1. de immunit. Eccl. reſol. 26. verſ. ſed non reticeam,* id etiam probat *Trullench. d. c. 11. dub. 1. num. 14. verſ. Attamen.* & credo verum ſi res ſit fraudulenta, & dolus interceſſerit: cenſui igitur dictum Capitaneum fore Eccleſiæ reſtituendum, prout factum fuit.

Sed his firmatis quia pronuntiaui dictum Capitaneum fore ad Eccleſiam remittendum, & capturam eius fuiſſe nullam, quæritur, an Fiſcus poſſit à tali ſententia appellare, ſicut etiam quando pronuntiatur reum eſſe in caſu, quod gaudeat immunitate Eccleſię: & ſanè pro Fiſco facit *Bonac. de Cenſur. in partic. diſp. 2. q. 3. punct. 16. §. 12. num. 11.* vbi docet, quod ſi Iudex pronuntiauerit contra reum, vt conſignandus ſit Curiæ ſæculari, nulla detur appellatio, vt ſonant verba Bullæ Gregorianæ, ſin pronuntiatum fuerit pro reo, vt ſit remittendus ad Eccleſiam, tunc admittendam eſſe Fiſci appellationem, & pro Fiſco ſentire etiam videtur. *Farin. de immunit. Eccleſ. c. 22. num. 37a.* ſic etiam tenet *Trullench. d. c. 11. dub. 6. nu. 9.*

Veruntamen contraria opinio eſt verior, & cõmunis, quod imò neutri liceat appellare, & maior eſt ratio in Fiſco, vt ei denegetur appellatio, quam reo, cuius partes ſunt fauorabiliores, & propterea non licet Iudici Eccleſiaſtico reuocare decretum de reſtituendo, ſeu remittendo reo ad Eccleſiam, nec Fiſco appellare permittitur, ne nimis Iudiciũ
39 protrahatur, & reus in carceribus marceſcat, quia Fiſcus eſt durus aduerſarius, & ſic nõ eſſe licitam Fiſco appellationem, nec Iudici Eccleſiaſtico huiuſmodi decreti reuocationẽ docuit poſt *Capoblanc. de Baron. pragm. 8. num. 26. Sebaſt. Guazzin. de defenſ. reorum defenſ. 1. c. 21. num. 11. verſ. ſed poſtquam, vbi allegat ſe ipſum in d. defenſ. 1. c. 3. nu. 7.* vbi tradit à decreto de remittendo reum non dari appellationem ad effectum ſuſpenſiuum; ſic etiam Fiſco prohibitum eſſe appellare dixit *Peregr. de immunit. c. 16. numer. 33.* & fuſius hoc probat *Ciarlin. contr. foren. c. 10. num. 154. & ſeqq. & c. 116. nu. 63. & ſeqq.* vbi contraria etiam ſuſtuli.

Et ſanè ſi extractus ab Eccleſia poteſt agere ſpolio, & alijs interdictis reſtitutorijs, vt per *Guazzin. d. defenſ. 1. c. 31. nu. 10. & ſeqq.* vtique non eſt admittenda appellatio, quæ non datur in cauſa ſpolij notorij, & violenti, lata ſententia ad fauorem rei
40 ſpoliati, quia ſic eſt de natura interdicti, vnde vi etiam de iure Canonico, vbi res eſt notoria, &

manife-

manifesta, vt hic, vt per *Scacc. de Appellat. libro 3. c.2.q.17.lim.6.membr.6.nu.2.4.& membr.7.num.5. 6.7.*& ideò antequam spolians sit audiẽdus, om-
41 nia vsque ad obolum tenetur restituere, vt per *Farinac.decis.posth.515.nu.1.p.1.* Ergo hoc idem seruandum est in præsenti restitutione.

Nec obstant adducta in contrarium ex Bonacina, quod regulariter appellatio admittatur ab inferiori ad superiorem, quia non procedit in materia non appellabili, nec vbi appellatio nequit es-
42 se reciproca, vt hic, vbi si reo denegatur appellatio, multò magis deneganda est Fisco: ex *Magon. decis.Lucen.58.nu.3.Farinac.q.101.nu.34. Scacc.de Appellat.q.17.lim.49.nu.3. Ruginell.eod.tract.§.2. c.3.nu.8.& nu.230. & pulchrè Sebast.Guazz.defens. 36.c.14.num.6.* vbi dixit, quod si reus non potest appellare à sententia condemnatoria, quod nec Fiscus poterit appellare ab absolutoria, & hoc in terminis ego latius probaui *in contr.for.d.cap.10. nu.156.& c.116.num.65.* vbi respondetur contrarijs, & ita *Pater Dian.mor.p.6.tract.1.resol.30. vers. quinto quæro.* quem post hæc scripta vidi.

Nec obstat secunda ratio Bonacinæ statuentis diuersitatem rationis in casu appellationis fisci, quæ non viget in reo, qui calumniosè per appellationes rem protraheret in longum, quod non est præsumendum de Fisco: Nam respõdetur Bonacinam fuisse malè informatum de controuersijs forensibus, quia in hac materia ego vidi potius agentes pro Fisco sæpe valde calumniosè agere ad detinendum reos in carceribus, dum vident nõ posse obtinere in pũcto principali adeò, vt omnibus cautelis adhibitis studeant aliquando negotiũ protrahere, & appellationes Fisci vidi reiectas à superioribus meis, & propterea etiã Fisco deneganda est appellatio. *ex Guazzin.d. defens.36.c.14.nu.6.Ciarlin.d.c.116.nu.65.66.Peregr. d.c.16.nu.33.* & sic vidi seruari.

Verum post hæc scripta vidi *Alex.Sperell.for.Eccles. decis.65. per totum,* vbi hoc quæsitum bene, & doctè tractat, & resoluit contraria, docet non solum reo, sed nec Fisco permissum esse appellare, imò neque recursum petere, testaturque in fine anni 1634. Sacram Cõgregationem ita resoluisse, imò Sanctissimum Vrbanum Papam VIII. ei in colloquio mutuo dixisse hanc sententiam esse verissimam, & emendatum fuisse Codicem Gambacurtæ aliter sentientis, & ita etiam perbellè docet *Dian.mor.p.6.resol.30.vers.quinto quæro,tract.1.* visus post hæc.

Hinc pro parte dicti Capitanei fuit expositum S. Congr. immunitatis Ecclesiasticæ, quod eius remissio retardabatur à Fisco forte appellare voiẽte à sententia remissionis faciendæ, & quia timebat, ne Eminentissimus, & Reuerendissimus D. Legatus Bononiæ admitteret appellationẽ, supplicauit de prouisione: vnde Sacra Congregatio sub die xx. Septembris 1639. declarauit tam pro parte Fisci, quam rei prohibitam esse appellationem, & ne legatus prędictus eam admitteret, hãc Epistolam à me visam, & lectam ei scripsit: quæ fuit subscripta ab Eminentissimo, & Reuerendissimo Cardinali Pãphilio nunc propter eius egregia merita in Summum Pontificem electo, & vocato Innocentio X. quem Deus diù incolumen seruet.

Eminentiss. & Reuerendiss. Sign. mio Osseruandiss.

Il Vescouo di Reggio auisa d'hauere in essecutione dell'ordine di questa S. Congregatione spedita per giustitia la causa del Cap. Francesco Tagliati, & compagni, con dichiarare, che debbano godere l'immunità Ecclesiastica, & restituirsi alla Chiesa, di doue furono estratti. E perche suppone il medesimo Vescouo che dalla parte si pretenda impedirsi detta restitutione sotto pretesto d'appellatione, la quale non è ammissibile per la Constitutione di Gregorio XIIII. fa. me. & conforme i decreti di questa S.Congr. perciò se ne da parte à V. Eminenza acciò con la sua Pietà si cõpiaccia di dare ordine conforme, a suoi ministri, mentre le baccio humilmente le mani. Roma 20. Settembre 1639.

Di V.Em. Reuerendiss.

Humiliss. & affetionatiss. Seruitore.

Il Card. Pamphilio.

Francesco Paolucci Secr. della S.C.

Signor Cardinale Legato di Bologna.

EPITOME.

Iudices laici turbantes Iurisdictionem Ecclesiasticam sunt excommunicati, & in declaratione excommunicationis non requiritur trina monitio.

SVMMARIVM.

1 *Citatio ad valuas Ecclesiæ afficit, & quando.*
2 *Contumax verus qui dicatur.*
3 *Contumaces permanentes in contumacia non sunt audiendi.*
4 *Contumaces non appellant.*
5 *Procurator non admittitur in causis criminalibus.*
6 *Nuncio creditur in sua relatione.*
7 *Officiali creditur in pertinentibus ad eius officium.*
8 *Vicarius foraneus dicitur delegatus.*
9 *Vicarius forensis dicitur Officialis Episcopi.*
10 *Officialis præsumitur rectè functus Officio suo.*
11 *Iudex Ecclesiasticus non tenetur stare processui Iudicis sæcularis.*
12 *Citatus non comparens habetur pro confesso.*
13 *Contumax habetur pro præsente.*
14 *Iudex laicus non debet tangere reum, donec disputatur, an sit ad Ecclesiasticum remittendus.*
15 *Iudex Ecclesiasticus cognoscit, cuius sit iurisdictio.*

Vica-

16 *Vicarius Epiſcopi poteſt mandare Prætori, ne reum relaxet.*
17 *Contumaciæ pæna quæ ſit.*
18 *Excommunicatio non fertur ſine perſonali citatione.*
19 *Citatus bis domi habetur pro perſonaliter citato.*
20 *Excommunicationis declaratio non requirit perſonalem citationem.*
21 *Vicarij Epiſcopi ſententia præſumitur iuſta.*

Ne ſcribam vanum Duc pia Virgo manum.

NOn ſunt audiendi Prætor, & Notarius criminalis Nouellariæ, qui fuerunt declarati excommunicati propter vſurpatam, & impeditam Iuriſdictionem Eccl. vt in Bulla publicari ſolita in cęna Domini *capit.* 16. 17. dum dimiſerunt Paulum Altmanum furem ſacrilegum nomine Curiæ Epiſcopalis Regij arreſtatum, quia verè ſunt contumaces, licèt enim fuerint perſonaliter citati propter eorum potentiam, cum in loço exerceãt Iuriſdictionem, & nullus eis voluerit tradere cartam citationis, ſatis fuit eos citare ad valuas Ecc. Inſignis Collegiatæ Nouellariæ ſitæ in Platea ibi
1 dimiſſa copia, vt veriſimiliter ad eorum notitiam
perueniret iuxtà formam, *Clem. cauſam §. verùm de elect. vbi DD.* & vidi ſemper practicari. Nec refert, quod verus contumax non dicatur, niſi qui fuerit perſonaliter citatus, quia id procedit quando facilè poteſt citari, & veriſimiliter citatio non peruenit ad eius notitiam, quod caſui noſtro non accommodatur, verſamur enim in caſu, vbi citatio pub. facta fuit in exiguo Caſtro, in quo huiuſmodi facta ad notitiam omnium deuenire ſolẽt, & eò magis dd. Prætor, & Notarius cenſendi ſunt veri contumaces, quia citatio fuit iterata, primò enim fuerunt ſimpliciter citati dimiſſa copia ad valuas Ecc. deinde cum non comparerent iterum ſolemniter cum aſſignatione terminorum, & canonica monitione fuerunt vocati dimiſſa etiam copia ad valuas dictæ Eccleſiæ. Nam verus con-
2 tumax dicitur qui perſonaliter citatus dicit ſe
nolle venire, vel qui ſecundò citatus non comparuit, *Seraph. deciſ.* 972. *n.* 11.

Et ideò donec præd. Prætor, & Notarius permanent
in contumacia non ſunt audiendi *l.* 4. *§. neceſſitate*
3 *C. de bon. quælib.* & non poſſunt appellare, *l.* 1. *C.*
4 *quorum appell. non recip. Theſaur. deciſ.* 265. *num.* 3.
Antonin. verſ. reſ. lib. 1. *reſol.* 71. *num.* 12. etiam quo ad effectum ſuſpenſiuum, *Sperel. deciſ.* 48. *num.* 46. & hoc fuit expreſſum *in Decreto Sac. Cong. Epiſcoporum ſub die* 16. *Octobris* 1600. in fine, de quo apud *Ricc. in prax. fori Eccl. p.* 1. *ſub tit. de appell. reſol.* 404. *in fin.* Et præd. Prætor, & Notarius dicuntur perſeuerare in contumacia, donec ſunt inobedientes, vel ſe perſonaliter non præſentant, pro vt
5 fuerunt citati ad perſonaliter cõparendũ, quia in
cauſis criminalibus non admittitur Procurator, *Anchar. conſ.* 272. *in princ. Clar. in §. fin. q.* 32. *in princ.* 32. *num.* 2. aliuquin contumax eſſet melioris conditionis, quã qui ab initio comparuit *Fuſch. pract. concl. littera P, concl.* 818. *numero* 15.

Nec dubitandum, quin prædictus Paulus Altmanus pro furto commiſſo in Eccleſia, & domo Canonicali S. Thomæ fuerit arreſtatus de mandato Iudicis Eccl. nomine Eccleſiæ, quia ſic retulit Vicarius foraneus Nouellariæ, vt habetur in ſua relatione, & latiùs in ſua depoſitione, ſi enim creditur ſimplici Nuncio in pertinẽtibus ad eius officium,
6 & quod fecerit executionem, vt per *Tex. in c. com-
parati vbi DD. de appell. Clar. in § final. q.* 7. *verſ. habes igitur vbi de communi*, multò magis præſtanda eſt fides dicto Vicario, qui eſt Sacerdos, Canonicus, Prothon. & Vicarius foraneus, fides enim adhibe-
7 tur Officiali atteſtanti de his, quæ pertinent ad
eius officium, vt latè per *Farinac. deciſ. nouiſſ.* 525. *numero* 5. *p.* 2.

Etenim cum haberet in mandatis à Vicario Generali Regij de faciendo arreſtari d. Paulum, dum id adimpleuit ſuo officio functus eſſe cenſendus eſt, quia Vicarius foraneus dicitur delegatus ad cer-
8 tum genus cauſarum, & ad ea, quæ ſibi imponun-
tur, vt per *Sbroz. de off. Vic. lib.* 1. *q.* 21. *&* 22. & iure merito ipſe quoque dicitur officialis Epiſcopi, vt
9 per *Gratian. diſcept.* 225. *numero* 48. *&* 51. *& Bar-
boſ. de offic. Epiſcopi alleg.* 54. *numero* 25. *part.* 2. & ideò præſumitur pro officiali, vt rectè funga-
10 tur officio ſuo *Gratian. diſcept.* 548. *n.* 34. 35. Vbi
dicit, quod per pub. officium inducitur pręſumptio bonæ fidei.

Prætori autem aſſerenti ſe prius mandaſſe Baroncello arreſtum contra d. Paulum antequam Vicarius foraneus eius capturam mandaſſet, omninò credendum non eſt, eius enim aſſentio improbabilis, & inueriſimilis redditur, primò quia dum Vicarius commiſit Baroncello arreſtum præd. ipſe acceptauit mandatum, nec allegauit ſe habere aliud præceptum, neque vllam excuſationem attulit, ſed tantùm dixit ſe non habere notam perſonam d. Pauli, & ideò Vicarius deſcripſit ei qualitates, ex quibus eum dignoſceret, & docuit de loco, vbi eum inueniri poſſet, ſequuta verò carceratione Baroncellus poſuit Paulum in illo carcere, vbi mandatum ei fuerat à d. Vicario; & ſi Baroncellus nunc fortè ſubornatus à d. Prætore deponeret aliter, non eſt ei credendum, quia eſt illius miniſter, & in eius poteſtate, & nos non tenemur ſtare proceſſui Iudicis ſecularis, præſertim eius, qui ſe partem facit *cap. at ſi Clerici, vbi Cano-*
11 *niſtæ communiter præſertim Felin. num.* 4. *extra de iu-
dicijs. l. final. C. ſi à non compet. Iud. Sperell. deciſ.* 18. *num.* 9. *Guazz. defenſ.* 1. *c.* 5. *num.* 1. *& cap.* 31. *num.* 7. *verſ. nec Epiſcopus.*

Secundò ſi verùm eſſet, quod aſſerit Prætor in ſuo libello appellationis, quod ſcilicet d. Paulus haberet ſaluum conductum ab Excellentiſſ. D. Com. Nouellariæ inueriſimile omninò redditur, quod ipſe mandauerit eum arreſtari, feciſſet enim tum contra pub. fidem, tum contra Domini voluntatem, cuius ignorantiam non debet prætendere, huiuſmodi enim ſalui conductus ſolent, & debent regiſtrari, ne Magiſtratus ſint inſcii, & contraueniant mandatis Domini; Neq; dicat ſe eum fe-

cisse

cisse carcerati ob aliàs causas post saluum conductum exortas, quia hoc est figmentum, & subterfugium, quod apparet, quia dimisit d. Paulum post paucos dies impunitum,& sine aliqua molestia. Longe verò probabilius est,quod eum dimiserit in fraudem, & sub titulo salui conductus, vt ipse, & præfatus Domiuus Comes rem gratam facerent Excellentiss.D.Duci Guastallę d.Paulum officiosè commendanti, vt in depositione d.Vicarij foranei.

Tertiò improbabilis redditur assertio Prætoris, & verisimilis relatio Vicarij, quia in hoc negotio Curia Ecclesia semper concorditer processerat cum Cum seculari Nouellariæ, cum enim Curia Ecclesiastica nulla haberet inditia contra d.Paulũ de furto præd. ea tradita fuerunt per Curiam secularem Nouellariæ. vt ex actis apparet,& Excellentissimus D. Comes benignè semper obtulerat brachium suum pro carcerando d. Paulo nomine Eccl.vnde verisimile est,quod fuerit carceratus de mandato Vicarij ex causa d.furti, non verò de mandato Prætoris, qui nullam potest ostendere legitimam causam, vel coniecturam, vt apparet ex eo,quod vt diximus impunè eum dimisit,& ex saluo conducto, de quo Prętor fatetur.

Quartò verisimilitudo relationis d.Vicarij ex eo cognoscitur, quia d.Paulus aliàs antequam nomine Curiæ Eccl.caperetur, cum esset in fortiis, & carceribus fori sæcularis Nouellariæ, & delictum præd. furti confessus esset, licèt causa esset mixti fori, nihilominus qnæcumque fuerit causa impunè tunc & dimissus fuit,sed forum sæculare solùm tradidit Curiæ Ecc. d. confessionem delicti, vndè apparet,quod noluit procedere in hac causa contra d.Paulum. Verisimilius igitur est,quod quando Paulus postea denuò fuit captus id factum fuerit mandato Vicarii, quam Curiæ secularis, apud quam aliàs fuerat carceratus, & postea dimissus stante præsertim saluo conducto illi concesso. Causæ verò carcerationis nomine Curiæ secularis postea exortæ si vllæ prætendantur sunt merum subterfugium, vt supra diximus.

Quintò verisimilis est relatio Vicarii foranei, quia si Prætor,& Notarius criminalis iustè pretendebant Paulum præd.esse carceratum suo nomine, id deducere,& probare debebant in actis Eccl. quando semel,& bis fuerunt citati ad allegandũ quare,&c. & ad alia, de quibus in monitorio, & propterea cum non comparuerint habentur pro conuictis,

12 & confessis, vt per *Marc. Ant.var.resol.lib.1 resol. 73.numero 6.* Nam citatus non contradicens censetur approbare,& consentire,vt post *d. Anton.lib. 2.resol.30.num.26.27.tradit Post.de manut.obser.97.*

13 *num.38.* Contumax enim habetur pro presente in sui præiudicium *cap.veritatis de dolo, & contum.l. properan.§.sin autem.ff.de iudicijs*. vnde negare non possunt,quin pręd.Paulus fuerit carceratus nomine Eccl.& pro seruitio fori Eccl.

Sed dato etiam, quod de præd. aliquod dubium esse posset,tamen dum Iudex Eccl. cognoscebat de tali controuersia,Iudex sæcularis supersedere debebat in examine,& nihil innouare,nec interim persona rei erat tangenda, donec visum fuisset an es-

14 set remittendus, vt per *Sebast. Guazzin. de defens. reorum defens.1.c.3.num.6. & defens.20.c.8.sub num. 2.Et ego latius dixi controuer. foren.20. num. 43. vbi plurimos adduxi*. Quando enim oritur questio Iu-

15 risdictionis inter Iudicem Eccl.& laicum,semper Eccl.debet cognoscere cuius sit Iurisdictio,vt per *Sperell.decis.8.num.23.& decis.24.num. 59.Et ego latè contr.for.28. num.31*. Cum ergo Prætor præd. & Notarius noluerint supersedere, sed impunè dimiserint præd. Altmanum, id fecisse videntur in contemptum Eccl.& eius Iurisdictionis. Et multò magis supersedere debebant, quia etiamsi dict. Paulus fuisset eorum nomine arrestatus,nihilominus poterat Vicarius Generalis Episcopi mandare dicto Prætori, vt faceret retineri eum, qui erat

16 in suis carceribus,nec relaxaret sine eius licentia, vt post *Bald. cons.91. lib. 5. dixit Sbrozz. de off. Vic. lib.2.q.190. num.4.* prout hic factum est vt legitur in citatione, ergo indebitè, & iniustè,& cum violatione Iurisd. Eccl. Prætor relaxauit dictum Paulum.

Meritò igitur Prætor, & Notarius fuerunt excommunicati, tanquam contumaces, seu potius declarati excommunicati, tum quia vera pęna con-

17 tumaciæ est excommunicatio *glos. in cap. de dolo, & cont.in 6.Seraph.decis.551.num.4.* tum quia clara sunt verba Bullæ in Cæna Domini contra tales impedientes, vel turbantes Iurisd.Eccl.

Nec quicquam facit, quod non fuerint personaliter

18 citati, & excommunicatio ferri non possit sine personali citatione, *Felin. in cap.cum sit.num.13.de dc sent. excommunic.* & requiratur etiam spatium saltem sex dierum quia.

Primò respondetur, vt supra dictum est satis fuisse eos citare ad valuas Eccl. stante eorum potentia in loco vbi exercent Iurisdictionem.

Secundò respondetur, satis fuisse iteratam citationem ad eos excommunicandos, quia bis citatus, etiam domi, si non comparet habetur pro perso-

19 naliter citato,& potest excommunicari,vt in terminis dixit *Gennen.in sua prax. Arebiep.c.29.nu.12. in fin.facit Seraphin.d.decis.972.num.12.*

Tertiò respondetur personalem citationem, quæ requiritur inferenda excommunicatione, non esse necessariam in declaratione excommunicationis, quando quis declaratur excommunicatus,sed sa-

20 tis esse,quod fiat domi, vel ad loca solita, & permissa,vt per *Roman.cons.481. num. 5. cum seqq. & post Mendosium formula 20.com.exec. vers.sexto quero. Antonin.lib.1 resol.71.num. 6.7.* vbi etiam dicit quod non requiritur trina monitio,& sufficit simplex citatio, & dicit validam fuisse sententiam Vicarii General. Papiæ, qui in citatione signauerat tantum terminum 24.horarum & faciunt tradita per *Sperell.decis.49. nu. 54. & seqq.* vbi paucarum horarum monitio fuerat assignata,vbi etiam alia multa dicit ad propositum.

Cum ergo dd. Prætor, Notarius fuerint bis citati cũ assignatione term inorum sex dierum, nec comparuerint, iustè, & validè fuerũt declarati excom. & sententia Vicarii Generalis eos excommunicatos declarans, est iusta, & valida, pro vt etiam in dubio præsumenda est *Anton. dict. resol.71. numero 4.*

mero 4.& lib.3.reſol.1 3.num.1, vbi alios allegat.
Et ita &c. Saluo &c.

EPITOME.

Iudex tàm Eccleſiaſticus quàm ſæcularis an poſſit procedere ex offitio in furto, & alijs delictis ſiuè publicis, ſiuè priuatis.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatore non extante nemo poteſt condemnari.*
2 *Saluator àbſoluit mulierem non exiſtente accuſatore.*
3 *Accuſare qui poſſint in delictis priuatis.*
4 *Iudex non poteſt procedere ex officio in delictis priuatis.*
5 *Furtum domeſticum non punitur ſine accuſatore.*
6 *Iudex poteſt procedere ex offic. in cauſa furti, & alijs.*
7 *Officium Iudicis ex ſe procedit in omnibus delictis.*
8 *Furtum domeſticum quando poſſit ex officio puniri.*
9 *Accuſatore non eſt opus in furto magno licèt domeſtico.*
10 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt èx officio procedere in quocumq; crimine.*
11 *Adulterium non punitur ſine accuſatore.*
12 *Clericus ex officio non punitur, cognoſcens mulierem honeſtam.*
13 *Delictum nullum eſt priuatum de iure canonico.*
14 *Furti duplex actio. priuata, & publica.*
15 *Furtum graue domeſticum an puniatur, & quomodo.*
16 *Parentes malè faciunt accuſando filios de furto.*
17 *Iudex an poſſit criminaliter procedere pendente cauſa ciuili.*
18 *Cauſa criminalis an faciat ſilere ciuilem, & è contra.*
19 *Acta ciuilia an probent in eadem cauſa criminali.*
20 *Iudex, & Fiſcus ſuccedunt loco accuſatoris.*
21 *Fiſcalis eſt tanquam accuſator.*
22 *Furtum domeſticum quodnam dicatur.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DVm clericus N. ſe parabat anno 1636. ire ad Romanam Curiam, ſalutans amicos, & conſanguineos diuertit etiã ad domum eius auiæ maternæ, & dicto ei Aue, & verba vrbana, ſimulato regreſſu ſe abſcondit in cubiculo, vbi erat arca quædam cum pecunijs, & mobilibus magni valoris, quibus furtiuè ablatis iter ſuum proſequutus eſt, Auia vero pro eis recuperandis adiuit Iudicem Eccleſiaſticum & agendo ciuiliter obtinuit ſententiam condemnatoriam, poſtea Fiſcus tentauit procedere criminaliter contra eum ad pœnam legalem, quæritur, an poſſit.

Et ſanè videbatur dicendum, quod Fiſcus non extante accuſatore non poſſit moleſtare dictum
1 Clericum, cum non liceat iure Cæſarum, aut Pontificum aliquem ſine accuſatore, aut quærelante
condemnare, vt probatur in *l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorem. ff. de muner. & honor. c. forus. §. iudicium de verb. ſign. Bart. in l. 2. §. ſi publicè. num. 2. in fin. ff. ad l. Iul. de adult. Capol. conſ. 23. numer. 2. in criminalibus Gram. decis. 31. nu. 2. Menoch. conſ. 1 10. nu. 259. 260. & ſeqq.* Vnde Saluator noſter apud *S. Ioannem c. 8.*
2 dixit: Mulier, vbi ſunt, qui te accuſant? nemo te
condemnauit, nec ego te condemnabo: ad rem *Farin. q. 1. nu. 8. ad fin.*

Et hoc maximè procedit in delictis priuatis, quale
3 eſt furtum, & damnum datum, in quibus nemo
admittitur ad accuſandum, niſi ille, cuius inter-
4 eſt, & damnum paſſus eſt, & ſic Iudex ex officio
procedere non poteſt, vt per *Afflict. in §. iniurias. in 3. not. nu. 6. de pace iuram. firm. Iaſ. in l. cum ſeruus. num. 4. de condict. cauſ. dat. Gandin. in pract. crim. Rub. de fur. & latron. num. 2. & num. 35. Boſſ. in tit. de furt. nu. 59. Gomez. c. 1. delict. nu. 9. quem ſequitur Iul. Clar. lib. 5. ſent. §. 1. verſ. priuata. Boniſac. in tract. de furt. §. poſſeſſionis. num. 12. Farin. in prax. de furt. qu. 165. numero 9.*

Idque multò magis videtur procedere in furto do-
5 meſtico, quale videtur eſſe iſtud factum Auiæ paternæ, quod non punitur, & ſi non eſt punibile, Iudex non poteſt contra talem furem ex officio procedere per *tex. in l. reſpiciendum. §. furta domeſtica. vbi DD. ff. de furt. Alex. conſ. 135. num. 2. lib. 1. Capol. conſ. 39. nu. 11. Boniſac. in d. trac. de furt. §. animo lucri. nu. 157. Farinac. d. q. 174. num. 95. Caball. reſol. crim. 204. nu. 12.*

Veruntamen vera reſolutio eſt, quod non ſolum de
conſuetudine generali, ſed etiam de iure in cau-
6 ſis furti, & multò magis rapinæ, poſſit per Inquiſitionem, & ex officio Iudicis nemine etiam accuſante procedi pro bono publico, & vt malis hominibus reſpublica purgata remaneat. latè *Farinac. in prax. crim. q. 1. num. 10.* vbi plurimos allegat. & in materia furti idem *Farinac. d. trac. de fur. q. 165. nu. 10. in fin.* vbi quod ex generali conſuetu-
7 dine Iudex ex officio procedere poteſt, & poſt *Beluis. in Pract. Rub. de fur. & latron. num. 7. & ſeqq. vſque ad nu. 15. Farin. q. 174. n. 112. verſ. quem benè.* vbi loquens de furto domeſtico inquit, quod ſi illud non eſt neque magnum, neque paruum, quã-
8 uis non poſſit agi contra furem domeſticum iure actionis, ſeu accuſationis, poteſt tamen iudicis officio criminaliter puniri: ad rem etiam facit pulchrè *Caball. reſol. crim. 204. num. 7.* & ſi furtum domeſticum ſit magnũ admittunt omnes; quod
9 Iudex poteſt procedere ex officio nemine etiam accuſante, aut quærelante: *Caball. d. reſol. 204. n. 7. & ſeqq. Farinac. d. q. 174. nu. 112. in fin.* Si ergo iſto caſu licet in furto domeſtico ex officio procedere, quantò magis id permiſſum erit in furto non domeſtico, quod regulariter poteſt puniri, & maxime id, de quo quæritur, quod non eſt leue,

ſed

sed magnum, & considerabile excedēs summam
Ducatonorum ducentum.
Sed quidquid sit de iure ciuili, secus est de iure Ca-
nonico, quo attento omnia delicta sunt publica,
10 & omnibus permissum est accusare, & Iudex Ec-
clesiasticus potest semper ex officio procedere,
pro vt fit in criminibus publicis; sic probat *tex. in
c. fames. vbi gl. in verb. fures. 6. q. 1. Bald. in Rub. C. qui
accus. non poss. nu. 10. Anan. in c. statuimus. sub nu. 19.
de maledic. de communi Marian. Soc. in c. qualiter, &
& quando, de accusat. Clar. in Prax. lib. 5. sent. §. 1. n. 6.
vers. hæc tamen omnia. And. Fachin. contr. iur. lib. 1.
c. 34. late Farinac. in prax. de Inquisit. q. 1. num. 8. vbi
alios adducit. Prax. Archiep. Neapol. c. 35. num. 3.* vbi
testatur de communi, & quod ita seruatur in Cu-
11 ria Archiepiscopali, excepto tamen adulterio,
in quo non proceditur ex officio absque quærela
viri propter periculum mortis vxoris, si sciretur
adulterium à viro, & propter infamiam viri, nisi
tamen adulterium esset publicum, & notorium,
& maritus esset persona vilis, & dicit etiam, quod
Curia non procedit ex officio contra Clericos
12 committentes quæuis peccata carnis cum mu-
lieribus, quę habentur pro honestis ad remouen-
da homicidia, quando verisimiliter à consangui-
neis timentur: His demptis in foro Ecclesiastico
proceditur ex officio in omnibus delictis, quia
13 iure Canonico nullum delictum est priuatum,
idque in furto non debet etiam de iure ciuili ab-
surdum videri, quia in eo duplex actio datur, vna
pro interesse priuato, alia ad pęnam pro interesse
14 publico, vt per *Dec. in cons. 520. nu. 1. 2. Tusch. prac.
concl. littera F, concl. 559. nu. 4.* & ideo pro interes-
se publico licitum erit Iudici inquirere, & ex of-
ficio procedere.
Verùm hic non videtur processum ex mero officio
quia cum Auia dicti Clerici rem ad forum dedu-
xerit, agendo quidem ciuiliter, id satis est, vt po-
stea Fiscus agere valeat criminaliter, quando fur-
15 tum est graue, vt post *Aret. in §. sui autem, num. 4.
Inst. de hæred. qualit. & diff. Caball. d. resol. 204. nu. 9.
10. 11. 12.* vbi repræhendit parentes, qui notifi-
16 cant officiali furta ipsis facta à filijs, quia possunt
dicti filij à dicto Officiali puniri, & castigari: ergo
sufficit, quod furtum deferatur ad notitiam Iu-
dicis, etiamsi id fiat per actionem ciuilem, quia
Iudex poterit ex officio criminaliter procedere
*Clar. in prax. §. fin. quæst. 2. numero septimo, versic. fin.
in fin.*
Non enim Iudex impediri potest, vel Fiscus, quin
procedatur, si velint, ex officio, & per Inquisitio-
17 nem criminaliter, etiam post intentatam ciui-
lem causam, & actio ciuilis proposita ab aliquo
non facit suspendere actionem criminalem à Fi-
sco postea promotam. *ad text. in l. 2. C. quand. act.
crim. Purpurat. in l. edita. num. 193. & seqq. C. de eden.
Natt. cons. 138. num. 12. & seq. lib. 1. Boss. in tit. de for.
compet. num. 123. Clar. d. quæst. 2. numer. 7. in fin. vbi
Baiard. num. 17. Farin. consil. 21. numer. 1. in fin. & ibi
Adden. littera b, vers. & hic. lib. 1. Guazzin. de defens.
reorum defens. 1. c. 24. num. 7.* Nam in hoc causa cri-
18 minalis non præiudicat ciuili, nec e contra, sed
potius coadiuuat, ideò propter vnam non est su-
persedendum in alia: *Farin. d. cons. 21. numer. 2.* Sed
hoc non est hic ponendum in dubium, quia cau-
sa ciuilis est terminata, & sententia in ea lata fe-
19 cit iudicatum, & sic poterit produci, & fidem fa-
cere etiam in criminali, saltem ad faciendum in-
ditium, & præsumptionem, vt per *Guazzin. de de-
fens. reorum defens. 32. c. 7. nu. 2.*
Non obstant in contrarium adducta, & primò sine
accusatore reum non esse condemnandum, quia
Menoch. in d. cons. 100. nu. 263. sicut fecit tale mo-
tiuum, sic illud tollit, & respondet, quod Iudex
20 inquirens succedit loco accusatoris per *text. in l.
ea quidem. C. de accusat.* alioquin nunquam Iudex
ex officio procedere non posset contra commu-
nes DD. traditiones, de quibus supra: ad tem *Ba-
iard. ad Clar. q. 3. nu. 6.*
Non obstat secundum de delictis priuatis, quia de
iure canonico furtum, & delicta omnia sunt pu-
blica secundum *gl. in d. c. infames. 6. q. 1.* & dictum
est supra, propter quod hodie titulus de priuatis
delictis non est in vsu, vt per *Clar. lib. 5. sent. §. 1. nu.
6. vers. & ex hoc* etenim remedium Inquisitionis
hodie factum est ordinarium, quia in quocunque
21 crimine Fiscus efficitur accusator, & Aduocati,
& Syndici Fiscales assumunt partes accusatoris.
*Iul. Clar. in d. §. fin. q. 3. n. 6. Farin. d. q. 1. n. 10. Baiard.
ad Clar. §. fin. q. 17. nu. 4.*
Non obstat tertium de furto domestico, quia id, de
quo quærimus, non est tale, si quidem domesticū
22 furtum dicitur, quod fit ab illis, qui simul cohabi-
tant, & possunt castigari ab eo, cui furtum faciūt:
sic *per l. respiciendum. §. furta. ff. de pæn. Soc. cons. 17.
colum. 1. lib. 1. Alex. consil. 135. lib. 1. Bonif. de furt. §.
animo lucri. nu. 157. Farin. q. 174. num. 98. in fin. Ca-
ball. d. cas. 204. nu. 1.* et si esset domesticum, adhuc
ex officio Iudex posset procedere, quia magnum
est.

EPITOME.

Filij positi in conditione quando censeantur dispositiuè vocati, & an prohibita bonorum alienatione prohibita censeatur Trebellianica.

SVMMARIVM.

1 *Filij positi in conditione an sit vocati, ardua est quæ-
stio.*
2 *Positi in conditione si alicubi vocantur, censentur di-
spositiuè vocati.*
3 *Filij in conditione positi quando vocentur ad portio-
nem patrui, & patris.*
4 *In conditione positi censentur vocati ob reciprocam
substitutionem.*
5 *Positi in conditione an censeantur vocati, attendi-
tur, quod euenire potuerit.*
6 *Filij in conditione positi censentur vocati in vulgari,
& fideicommissaria substitutione.*

7 *Poſiti in conditione filij, & filiæ cenſentur diſpoſitiuè vocati.*

8 *Filij in conditione poſiti cenſentur vocati factis multis gradibus ſubſtitutionum.*

9 *Filiorum appellatione in teſtamentis veniunt filiæ.*

10 *Filiorum appellatione veniunt filiæ in teſtamento mulieris.*

11 *Trebellianica an cenſeatur prohibita per vetitam bonorum alienationem.*

12 *Alienationis bonorum prohibitio perſonis non inducit prohibitionem Trebellianicæ.*

13 *Inuentarij omiſſio an faciat ceſſare beneficium falcidiæ, & Trebellianicæ.*

14 *Inuentarium ad conficiendum poſt lapſum temporis an detur reſtitutio.*

15 *Trebellianica habetur pro ære alieno.*

16 *Reſtitutio an detur pro lucro amiſſo, ſicut pro damno.*

17. *Reſtitutionis beneficium ad Inuentarium faciendum tranſmittitur ad hæredes.*

18. *Legata diminuuntur ad ratam, ſi hæreditas non eſt ſoluendo.*

19 *Legatum ad pias cauſas an diminuatur cum alijs, deficiente hæreditate.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DVm in præſenti cauſa quæritur, an Illuſtriſſimę DD. Artemiſia, & Margharita de Calorijs ſuccedant, & ſint vocatæ ex teſtamento olim D. Artemiſiæ Moltiæ earum Auiæ Paternæ, in quo ipſa fecit hæredes eius filios maſculos legitimos, & naturales, quos omnes inuicem ſi ſine filijs maſculis, vel fęminis deceſſerint, grauauit, & vulgariter, & per fideicommiſſum, vocauit ſuperſtites, vel earum filios maſculos, vel fęminas, & ſi nulli filij maſculi ex ipſa extiterint, vel omnes deceſſerint ſine filijs maſculis, vel fęminis tunc inſtituit, & ſubſtituit omnes filias fęminas ex ipſa naſcituras, & poſtea fecit alios gradus ſubſtitutionum, & deceſſit relicto eius hærede D. Ioanne Calorio eius vnico filio, ex quo non ſunt progeniti alij filij ſuperſtites, quam prædictæ DD. Artemiſia, & Margharita, vtique incidimus in illam arduam quæſtionem, an filij poſiti in cōditione cenſeantur diſpoſitiuè vocati, quæ adeo extorſit ingenia Interpretum, vt varij varia dixerint, & vix cognoſcatur, quænam ſit vera, & magis communis opinio in practica recipienda, vt videre eſt apud *Ruſtic. in trac. de liber. in condit. poſit. lib. 1. c. 2. per totum. Menoch. conſil. 152. num. 13. Peregr. conſil. 52. num. 14. lib. 1. & conſ. 36. nu. 18. lib. 3. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 2. latiſſimè Fuſar. de ſubſt. q. 437. nu. 2. 3. 4. vbi refert opiniones. Cyriac. contr. 365. nu. 9. 10.*

Verum eſt multis coniecturis, quæ in hac materia maximè attenduntur, & in caſu noſtro apprimè accomodantur ad fauorem dd. DD. Artemiſiæ, & Margharitæ, facile hanc controuerſiam euitare poſſumus, imò ex claris verbis teſtatricis tollitur hoc dubium, quia illa non poſuit filios ſui
2 hæredis ſolum, & ſimpliciter in conditione, ſed
eos expreſsè vocauit, dum dixit: *Et vocauit vulgariter, & per fideicommiſſum ſuperſtites, vel eorum filios maſculos, vel fæminas:* ſi enim vno ex hæredibus deficiente vocatur non ſolum ſuperſtes, ſed etiam eius filij, neceſſe eſt, vt poſiti in conditione ſuccedant in portione patrui, & ideo multo fortiùs vocantur ad portionem proprij parentis: late
3 tè *Menoch. conſil. 481. num. 2. verſ. tertiò comprobatur.* vbi hanc dicit eſſe potentiſſimam coniecturam. *Honded. conſil. 65. num. 33. lib. 1. Decian. conſil. 44. num. 24. lib. 3. Peregr. conſ. 54. num. 1. verſ. tertia. libr. 4. Ruſtic. in d. tract. de liber. in cond. poſ. lib. 5. c. 3. Intrigl. de ſubſt. quæſt. 26. num. 121. cent. 3. Menoch. præſ. 76. num. 57. lib. 4. Farinac. deciſ. 236. num. 1. p. 1. Fuſar. de ſubſt. d. q. 437. num. 84.* ad rem quoque videtur facere *Cyriac. contr. 96. num. 62. & contr. 352. num. 8.*

Verumtamen in caſu noſtro aliæ quoque poſſunt cōſiderari coniecturę ſufficientes ad idem ſuſtinendum, nam quando teſtatrix, prout euenit in caſu noſtro, fecit ſubſtitutionem reciprocam inter inſtitutos, & eos inuicem ſubſtituit, & ſi alter deceſſerit ſine filijs, ſuper viuentes ſubſtituit, tunc ratione talis reciprocæ ſubſtitutionis filij poſiti
4 in conditione cenſentur diſpoſitiuè vocati. *Honded. conſ. 54. nu. 42. lib. 2. Menoch. conſ. 135. ſub nu. 6. Decian. conſ. 28. nu. 21. lib. 2. Menoch. præſ. 76. nu. 52. Ruſtic. d. tract. lib. 5. c. 1. num. 1. Intrigl. de ſubſt. q. 26. nu. 112. cent. 3. Fuſar. d. q. 437. nu. 87.* & ſi fortè non
5 euenerit, quod teſtatrix habuerit plures filios, nihil intereſt, quia in hac materia non attenditur, quod euenit, ſed quod euenire potuit. *Gonzagn. conſ. 79. nu. 22. lib. 1.*

Et ſanè cum in caſu noſtro filij fuerint poſiti in cōditione per ſubſtitutionem non ſolum fideicommiſſarium, ſed etiam vulgarem, vt expreſsè legitur in dicto teſtamento, ibi: vulgariter, & per fideicommiſſum ſequitur, quod fuerint etiam diſpoſitiuè vocati non ſolum reſpectu vulgaris, ſed
6 etiam fideicommiſſariæ vt vniformis ſit diſpoſitio: ſic pulchrè probat *Honded. d. conſ. 54. num. 43. 44. 45. 46. lib. 2. Soc. iun. conſ. 174. nu. 24. conſil. 141. num. 16. 17. 18. lib. 2. Rim. iun. conſ. 21. num. 48. Menoch. conſ. 393. nu. 31. & conſ. 1017. nu. 4. & d. præſ. 76. nu. 85. lib. 4. Intrigl. d. q. 26. num. 161. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 3. ſub numero 17. Cyriac. d. contr. 96. numero 73. lib. 1. & contr. 352. num. 5. 6. 7. libro 2.*

Alia etiam coniectura poteſt conſiderari, quia teſtatrix poſuit in conditione filios, & filias, & tamen attento ſtatuto fęminarum excluſiuo propter exiſtētiam maſculorum, ipſæ fœminæ ab in-
7 teſtato non ſuccederent dicto eorum patri, at quotieſcunque in conditione ponuntur aliquæ perſonæ, quæ ab inteſtato ſuccedere non potuiſſent, tunc concludunt omnes, quod cenſeantur

omnes

omnts dispositiue vocati, non autem reseruatum solummodo suis legitimæ successionis, quo sine testamento succedere non possent, ita post multos tradit *Rustic.in dict. tract. de liber. in cond.posit. lib. 3.cap.4.Decian. cons. 103.num.19.lib.2. Menoch. cons.394.num.72. Peregr.cons 41.nu.5.lib.3.Intrigl. d.q.26.num.108.Farinac.decis.133.num.4.lib.1.Fusar.decis.437.numer.67.* vbi multos congerit. *Gratian.disc.747.sub numer.4.Cyriac.d.contr.96.nu.72. libr.1.*

Quod satis confirmatur, quia hic testatrix fecit postea multos gradus substitutionum, ex quo ar-
8 guunt interpretes positos in conditione fuisse dispositiue vocatos, vt post multos dixit ad rem *Cyriac.dict.contr.96.numer.66.libro primo.Giouagn. consil.82.numero 78.110. libro primo,* ergo non est dubium, quin hoc loci DD. Artemisia, & Margharita fuerint dispositiuè per fideicommiss. vocatæ.

Igitur quo ad secundum punctum circa testamentum D. Eugeniæ Scanaroliæ quæ instituit hæredem D.Ioannem Calorium ex filio nepotem, sui quandocunque decedenti substituit eius filios legitimos,& naturales &c. non videtur dubitandũ, quin prædictę DD.Artemisia,& Margherita dicti D.Io:filiæ comprehendantur in dicta substitutione, quia appellatione filiorum maximè in testa-
9 mentis veniunt etiam feminę, & faciunt deficere cõditionem, si sine filiis hæres decesserit: sic probat *tex.in l.si ita scriptum.ff.de leg.2.l.si quis ita.ff.de testam.tutel.l.1.C.de condit.insert. Honded.consil.57. per totum.& cons.65. num.46.lib.1. Surd. cons.156. nu.3.lib.2.Menoch. 565.nu.8. & cons.724. num.30. Peregr.cons.36.n.17.lib.1.latè Fusar. de subst.q.402. nu.1.2.3.& seqq.Giouagn.cons.97.nu.4.lib.1. Cyriac. d.contr.548.num.55.lib.3.* quod sine dubio videtur habere locum in testamento mulieris, quæ filios posuit in conditione, vel substituit hæredi eius filios, quia & feminæ comprehenduntur, & exclu-
10 dunt substitutum, quia mulier nõ censetur suum sexum abhorruisse. *Socin.in l.Gallus. §. nunc.col.fin. lim.2.de liber.& posthum. & in l.cum auus. nu.83. de cond.& demonstr.Zanch.in l.hæredes mei. §. cum ita. nu.774.ff.ad Trebell.Dec.cons.570.num.11.Gabriel. cons.67.nu.15.lib.1.Menoch.præs.85.nu.4. lib.4.Peregr.de fideicom.art.25.nu.18.Fusar.d.q.402.nu.31.* quod sine dubio procedit, non concurrente masculo.

Cum ergo de fideicommisso non sit dubitandum, quæritur an prohibita sit Trebellianicæ detractio stante quod dicta testatrix satis amplè prohibuit alienationem bonorum, & non summus in filiis primus gradus,& dubium facit, quia id fieri pos-
11 se,& factum censeri si realiter prohibeatur bonorum alienatio, traditur per *Mangil.de imput.& detract.q.115.nu.32.33.* Nihilominus in casu nostro pro veritate censeo non fuisse prohibitam Trebellianicæ detractionem, quia testatrix non simpliciter,& absolutè vetauit bona sua alienari, sed tantum id prohibuit suo hęredi instituto, non autem successoribus, vt in verbis testamenti, vbi id vetans direxit sermonem ad hæredem institutũ, ideò cum prohibitio alienationis fuerit personalis, & restricta ad hæredem, non operatur prohi-
12 bitionem Trebellianicę: sic videntur docere, & distinguere. *Cuman.cons.164.numero secundo. Alex. consilio sexagesimo septimo, numero secundo, libro primo. Nouius cõsilio quadragesimo quarto, numero sexto. Decian. consilio 480. numero decimoquarto. Ruin. consil.149.numero quinto, libro tertio. Soc.iun. consil. 170.numero 41. libro secundo. Rol. consilio nono, numero decimo quarto, decimo octauo, libro quarto. Gabriel. consilio 87. numero quarto, libro secundo. Mangil.de imput. quæst.115. numero 36.* vbi sic limitat pręcedentem conclusionem, & sic etiam hanc rem videtur intelligere. *Gratian.disc.889. numero 15.16.* vbi ad hoc vt prohibitio alienationis inducat prohibitionem Trebellianicę, requirit, quod respiciat non solum hęredem institutum, sed etiam substitutos, & successores, quod hic nõ est factum, ergo &c.

Nec obstat, quod non fuerit confectum Inuentariũ hęreditatis, quia licet propter hoc hęres perdat falcidiam, non tamen amittit beneficium Trebellianicę, quæ in hoc differt à falcidia, & sic po-
13 terit grauatus quartam Trebellianicam deducere. *Ias.consilio 84. numero quarto, libro primo. Rol. consilio 26. numero 26. libro tertio, latissimè. Decian. consil.vlt.libro secundo.Rol.in tract.de Inuent.p.5.in §.quia in præcedenti,& Phanuc.eod.tract.p.7. numero 25.latè Peregr.de fideicom.artic.tertio, numer.74. 75.76.& seqq.latissimè Mangil.de imput. & detract. q.130.n.1.8.9.10.& seqq.* vbi refert infinitos DD. & respondet contrariis; oportet tamen, quod aliquo modo appareat de bonis in hæreditate existentibus.

Sed quatenus hæres vellit adhuc conficere inuentarium, id potest exequi, quia propter minorem ætatem habet beneficium restitutionis in integrũ
14 aduersus omissum Inuentarium, docto de lęsione, vel quod damnata sit hęreditas, vt latè per *Rolan.in tract.de inuent.q.5.num.2. vbi multos allegat. & Odd.de Restit.in integr.quæst.89.art.7.numero 51. 58. 59.* hic autem satis cõstat hęredem minorem fuisse lęsum ob ommissionem inuentioni si perdat Trebellianicam, quæ ei omnino debetur, quia
15 Trebellianica habetur pro ære alieno, & in primis est deducenda, vt per *Gratian.disc.888.num.5.*
16 & verum est, quod minor restituitur in integrum non solum pro damno incurso, sed etiam pro lucro amisso. per *tex. in l.ait Prætor.§.fin.ff.de minor. & habetur latè per Odd.de restitut.in integr.p.prima, quæstione quarta, articulo octauo, numero 52. 53.& seqq.*

Et quamuis hæres prædictus decesserit nondum Inuentario confecto, tamen transmisit ad suos
17 hæredes beneficium restitutionis in integrum, vt probatur *ex l.minor autem.§.non solum, ff. de minor.l.non solum.de restit. in integr. l. cum miles. ff. ex quibus caus.maior.l.ex persona.C.de tempor.in integr. l.cum miles.ff.ex quibus caus.maior.l.ex persona,C.de tempor.in integr.restitut. latè Nicolaus Noal. tract.de transmiss.cas.43.num.1.2.3.4.& seqq.*& sic cum dd. DD. Margharita, & Artemisia eius hęredes habeant tale beneficium illud conseruare possunt durante illarum minor ætate.

Ad tertium quæſitum, quando hæreditas non eſt ſoluendo,& legata abſorbent totam ſubſtantiam adeò,vt omnibus integrè ſatis fieri non poſſit,an legata ipſa debeant pro rata diminui, an potiùs debeat priùs ſatis fieri nominatis priùs, pro veritate reſpondeo, quod ſi loquimur de legatis quantitatis, vt in caſu noſtro,& hæreditas non ſit ſoluendo, omnia legata eſſe reducenda pro rata
18 ad iuſtum modum, vt vnuſquiſque ſentiat damnum iuxta modum ſuæ portionis non attento, quod quis fuerit prius, vel poſtea nominatus; ſic probat bene *text.in l.ſi quis teſtamento. §. apud Iulianum.ff.de legat.primo, vbi poſt Bart. Iaſ.numero 2.* 3.4. vbi ducet idem procedere in legato ad pias
19 cauſas, vt pro rata diminuatur: ſic etiam ſentit *Peregr.de fideicom.art.4.numero 66. Tuſch.pract.cõcluſ.littera L,concl.55.numer.1.6.7.* & propterea in caſu noſtro calculandus erit valor hæreditatis, & ſumma legatorum, & quatenus legata excedant vires hæreditarias, fiet contributio, & defalcatio ad ratam adeo, vt vnuſquiſque legatarius ſentiat damnum diminutionis pro portione ſua: & ita &c.ſal.&c.

E P I T O M E.

Legatum dotis, ſeu perſoluendum tempore nuptiarum ſit conditionale, & an tranſmittatur ad hæredes.

S V M M A R I V M.

1 *Dotis legatum eſt conditionale.*
2 *Conditionale legatum non traſmittitur ad hæredes.*
3 *Legitima non poteſt grauari.*
4 *Dos non eſt ſine matrimonio, & quomodo id intelligatur.*
5 *Dos deſtinata dicitur patrimonium puellæ.*
6 *Legatum non ſit conditionale, ſi tempus non adijcitur ſubſtantiæ legati.*
7 *Tempus quando cenſeatur adiectum ſubſtantiæ legati, vel executioni.*
8 *Conditionale an ſit legatum quantitatis ſoluendum, quando nupſerit.*
9 *Legatum pro Dote quando tranſmittatur ad hæredes.*
10 *Legatum cum tempore an præſumatur conditionale.*
11 *Statutum Carpi de Dotibus declaratur.*
12 *Teſtari an poſſit filia de dote deſtinata.*
13 *Statutum ab inteſtato loquens ceſſat facto teſtamento.*
14 *Statutum excludit fœminas, ſi pater velit.*
15 *Pater vocans filias recedit à Statuto.*
16 *Statutum quod filia ſit contenta Dote ſibi relicta, quomodo intelligatur.*
17 *Legatum dotis ſtante ſtatuto an tranſmittatur ad hæredes.*
18 *Legatum dotis quando cenſeatur ſubrogatum loco legitimæ.*
19 *Dotis legatum titulo inſtitutionis relictum tranſit ad hæredes.*
20 *Clauſula omni meliori modo quid operetur in legato dotis.*
21 *Dos purè cenſetur relicta non facta alimentorũ mentione.*
22 *Dos purè legata cenſetur, vbi eſt conſuetudo dotem deſtinatam dici dotem.*
23 *Dos relicta per verbum præteriti temporis cenſetur pura.*
24 *Modus non impedit tranſmiſſionem.*
25 *Tranſmiſſibile, & purum in dubio cenſetur legatum dotis.*

Ne ſcribam vanum Duc pia Virgo manum.

DE anno 1585.ſub die 6.Octobris Perill. D:Marcus Antonius de Gauardis Carpenſis ſuum condidit vltimum Teſtamentum, in quo eius filios maſculos fecit hæredes, & vxorem vſufructuariam omnium eius bonorum. Iure autem Inſtitutionis, & omni alio, quo potuit meliori modo, reliquit D. Hortenſiæ eius filiæ ſcutos 500.auri,& ſimiliter omnibus alijs filiabus ſuis naſcituris alios ſcutos 500. auri eiſdem, & cuilibet earum, ſeu earum futuris maritis dãdos, quando nupſerint in terminis, & illis conditionibus, quibus eius hæredes cõuenient cum illarum maritis.

Poſt hæc defuncta D:Hortenſia d:D:Teſtator adhuc viuens ex eius legitima vxore aliam ſuſcepit filiam nomine Calphurniam, & diem clauſit extremum,& agnita eius hęreditate per illius filios maſculos vnà cum vſufructuaria prædicta quæ præceſſit,factum eſt, vt dicta D.Calphurnia nunquam viro nupſerit, & in ſtatu nubili deceſſerit condito Teſtamento, in quo vnum ex Fratribus ſuis, ſeu nepotibus fecit hæredem ceteris excluſis, vnde quæritur an de dicta Dote teſtari poſſit.

Et ſanè videbatur reſpondendum negatiuè, quia le-
1 gatum Dotis dicitur conditionale, cum pendeat à futuro euentu nuptiarum. *l. Titio centum §.Titio ff.de condit.& demonſt.l.plerumque.§.ſi ante nuptias ff.de iur.dot.* Sed legatum conditionale non tranſ-
2 mittitur ad hæredes ſi deficiat legatarius ante parificatam conditionem, vt in *d.l. §.Titio.& in lege vnica,Paragrapho ſin autem aliquid.Cod.de cad.toll.*ergo &c.

Nihilominus cenſeo prædi D:Calphurniam potuiſſe de prædicto legato liberè diſponere, quia purum ſit, & non conditionale,& ſuccedat loco le-
3 gitimæ, cui onus temporis, & alterius generis imponi non poteſt ad *text. l. quoniam in priori-*
4 *bus. C.de inof.teſtam.* licet enim dos ſine matrimonio eſſe non poſſit *l.3.ff.de iur.dot.*tamẽ hoc intelligitur,quoad propriam formã dotis, quæ habet

multa

multa priuilegia, non quoad effectum transmis-
nis, quia hoc respectu, dos dici potest etiam ante
matrimonium (cum satis sit esse destinatam) &
5 suscipit naturam legitimæ, in cuius locum sub-
rogatur, & accipitur pro proprio patrimonio ip-
sius Puellæ, secundum communem vsum loquen-
di, ita post *Ceph. consil. 56. numero 20. pulchrè Man-
tic. de coniect. vltim. vol. lib. vndecimo, titulo vigesimo
tertio, numero quadragesimo secũdo, ad rem Ladereh.
cons. 25. nu. 4.*

Hic autem legatum prædictum nõ potest dici con-
ditionale, tum quia nomen Dotis ei non tribui-
tur à Testatore, sed est legatum certæ quantita-
tis, & stat absolutè, & licet dicat testator illud
persoluendum, quando Puella nupserit, hoc po-
tius facit modum, quam conditionem, & nihilo-
minus, quia tempus, seu conditio non adijcitur
substantiæ legati, sed eius executioni, & præsta-
tioni, quia simpliciter Testator reliquit scuta
500. quos tamen voluit solui tempore nuptia-
6 rum, sequitur quod legatum sit purum, & ad hæ-
redes transmissibile, non autem conditionale,
quia talia verba denotant potiùs admonitionẽ,
quàm conditionem, sic tradunt, & distinguunt
per *tex. in l. muto § hanc autem ff. de tutell. & melius
in l. ex his verbis, Cod. quando dierum leg. ced. gl. Bart.
et DD. in l. si cui legetur. §. 1. ff. de leg. primo, idem Bart.
in d. l. Titio centum §. Titio genero sub numero quar-
to, vers. & sic magis. ff. de cond. & demonstr. Bald. con-
sil. 286. numero quarto, libro tertio, Castr. consil. 125.
vers. sum quia sub numero secundo, libro primo. Aneb.
cons. 407. in princ. Capr. consil. 118. sub numero octa-
uo, libro primo. Crau. consil. 101. sub numero primo.
Menoch. consil. 60. numero 38. & 50. & consil. 251.
numero 53. & de præs. lib. 4. præs. 4. sub numer. 32. Ni-
col. Noal. de transm. cas. 17. numero 54. Mantic. de co-
iect. vlt. vol. libro 11. titulo 23. numero 27. Viuens.
decis. 484. sub numero sexto. Rim. iun. consil. 630. sub
numero 116. Mastril. decis. 78. sub numero septimo.
Decian. consilio 5. numero 4. libro 3. pulchrè Honded.
consil. 53. numero 31. 32. pulchrè Zadereh. consil. 27.
numero 8. vers. quintus est. Mangil. de imputat. q. 57.
numero 37. latè vid. Cyriac. contr. 72. 42. libro 1. &
contr. 316. numer. 7. libro 2. qui videatur latè, & pul-
chrè Giouagn. consil. 42. num. 44. & numero 22. libro
primo, & consilio quadragesimo primo, numer. 44. 45.
eod. lib.*

Ad cognoscendum autem an tempus sit appositum
7 substantiæ legati, vel executioni, & præstationi,
considerãt multi an tempus sit appositum in ea-
dem oratione, vel diuersa post perfectum lega-
tum, vt per *Mantic. d. titul. 23. numer. vigesimo octa-
uo*, quod potest accommodari casui nostro, quia
legatum fuit in substantia perfectum, quando di-
xit Testator se reliquisse scut. 500. d. eius filiæ, &
quod subiungit, ei persoluendos, quando nupse-
rit, facit aliam orationẽ, & respicit modum præ-
standi legatum, vt sumitur ex *tex. in d. l. ex his ver-
bis. Cod. quando dies leg. ced. vbi DD. Giouagn. consilio
quadragesimo primo, numero quadragesimo sexto, li-
bro primo.*

Veruntamen in terminis nostræ quæstionis, & ver-
borum similium, quibus vsus est noster Testator,
quando dixit, reliquit scutos 500. ei dandos, quã-
8 do nubit, quod tunc tempus non dicatur adie-
ctum substantiæ legati, sed executioni dixerunt
post *Stracca in additio. ad Craue. consil. decimoquin-
to. Rim. iun. consil. 639. numero 116. Decian. consilio
quinto, numer. quarto, libro tertio. Menoch. cons. 1052.
sub numero duodecimo, pulchrè v den. Gilenzon. cons.
55. in princ. & numero quarto. Honded. d. consilio 53.
numero 31. 32. libro secundo. Laderch. consilio 27. nu-
mero octauo, vers. quintus est. d. contr. 72. numero 43.
libro primo*, qui videatur, quia loquitur ad rem in
terminis nostris, & sic legatum istud, tanquam
9 purum fuit ad heredes transmissibile. *Honded. d.
consil. 53. sub numero 32. latè Giouagnin. d. consil. 42.
numero 48. 49. 76. libro primo*, & si essemus in du-
bio adhuc censendum esset, vt dies incertus non
10 faciat conditionem ad *text. in l. seuis vbi DD. ff. ad
Trebell. Castr. consilio 125. volumine primo. Gràm.
consil. ciuil. 46. numero tertio. Mangil. d. quæst. 57. nu-
mero 37. in fi. Ladereh. d. consilio vigesimo quinto, sub
num. 4. 16.*

Non obstat *stat. Carp. lib. 2. R. 54.* qualiter filiæ fœmi-
11 næ, quod excludit fœminas stantibus masculis,
& eas dotari mandat, tum quia non negat, quin
filiæ sic exclusæ de Dote possint disponere quia
verius esse videtur, quod Dos succedit loco legi-
12 timæ, & quod de ea licet filiæ testari, vt latè pro-
bat in terminis *Ladereb. consil. octauo, numero quin-
to, sexto, septimo, octauo, nono*, vbi vide, quia resoluit
omnia, & si statutum negaret, procedit ab inte-
stato tantum, quia non prohibet quin ex testa-
mento Patris filiæ capere possint masculis extan-
tibus, circa eius finem habetur in vers. ex testa-
13 mento & propterea perindè est, ac si statutum
præd: non extaret, vt in terminis inquit *Nicol.
Noal. de transmiss. cas. 17. numero secundo, tertio. Cy-
riac. d. contr. 316. numero nono, libro secundo.* Statutũ
14 enim ità excludit filiam, si Pater vellit *Castr. con-
silio 52. sub numero 2. versicul. cum verò. libro primo.
Ruin. consilio 118. numero 24. libro 3. Gabriel. consil.
140. numero 8. libro 2.* & propterea disponendo ad
15 eius fauorem videtur à statutaria exclusione re-
cessisse, ità, vt res fuerit redacta ad Ius commune.
*Brun. in tract. de stat. exclud. fœm. 3. art. in 2. membr.
princ. numero trigesimo nono, Becc. consilio 107. nu-
mero vigesimo. Farinac. decis. posth. 152. numero quin-
to, p. 2.* & sic videndum est quomodo Pater dispo-
suerit, vnde cum visum sit eum purè reliquisse
eius filiabus dd: scuta 500. & tempus fuisse appo-
situm executioni legati, & non substantiæ sequi-
tur omninò, quod locus sit transmissioni. *Giouà-
gn. d. consilio quadragesimo primo, numero quadra-
gesimo quarto, quadragesimo quinto, quadragesimo
sexto.*

Et quamuis statutum disponat, quod filia sit con-
16 tenta dote sibi à Patre relicta, nec aliud petere
possit, aut infringere Testamentum prætextu le-
gitimæ, quam dicat se non integraliter habuisse
vel petere eius supplementum, hoc tamen nihil
nocet prædictis imò magis confirmat *ex Giouagn.
consilio 41. numero 39. libro primo*, quia dum statu-
tum vult stare eam tacitam, & contentam da-
to, & relicto paterno, nec admittit illam ad pe-

tendam legitimam, vel eius ſupplementum, ſe-
quitur, quod huiuſmodi legatum ſubrogauerit
loco legitimæ, quæ purè debetur, & ſic legatum
17 cenſeri debet purum, & ad hæredes tranſmiſſibi-
le, non obſtante adiectione temporis, vel condi-
tione nuptiarum, *Anch.conſ.331.nu.1. Alex.conſ.
55.num.6.lib.2.Pariſ.conſ.36.num.6.lib.3. Rim.iun.
conſ.157. nu.10. Ladereh. conſ.25.num.16.*pulchrè
vidimus.*Honded.d.conſ.53.numer.29.30.lib.2*, vbi
loquitur in terminis Statuti huic noſtro ſimili,
quaſi per eadem verba, & reſpondet contrarijs.
Menoch.conſil.251.num.48.in fin.& num.49. vbi ſic
interpretatur Statutum Ferrariæ:& ad rem *Man-
tic.d.lib.11.tit.23.num.36.Mangil.de imput.d.queſt.
57.nu.26.*vbi multos allegat. *Nicol.Noal. de tranſ-
miſſ.caſ.17.num.38.* & ad rem quoque facit *Cyriac.
d.contr.72.num.30.31.lib.1.& contr.316. numer.8.
lib.2 latè Giouagn.conſ.42.nu.103.lib.1.*qui omnes
admittunt huiuſmodi legatum cenſeri ſubroga-
18 tum loco legitimæ, quando Teſtator, vel Statu-
tum diſponit, quod filia ſit contenta tali legato,
& aliud petere non poſſit, & ideò non recipere
onus conditionis, vel temporis, & tanquam pu-
rum ad hæredes tranſmitti, quo ſtãte non eſt du-
bium, quod dicta D.Calphurnia potuit ſibi facere
hæredem in dicta Dote quemcumque voluerit,
*Giouagn.d.conſil.41.num.36.in fin.& conſ.42.nu.76.
libr.1.*

Et id in caſu noſtro ſatis confirmatur à fortiori ve-
rum eſſe, quia Teſtator legauit dd. ſcutos 500.
eius filiabus titulo honorabili inſtitutionis quo
19 caſu Teſtator dicitur agnoſcere filiam pro ſua
& dare legatum loco legitimæ, quod propterea
efficitur purum, & tranſmiſſibile. *Alex.conſ.131.
lib.1.Bero.conſil.155.numer.44.lib.2.Anchar.conſil.
407.in princ.Soc.iun.conſil.134.numer.21.lib.1.Me-
noch.d.præſ.146.num.41.*vbi vide, *& conſil.251.nu-
mer.40.& conſil.899.numero 11.12. Peregr.conſil.
79. numero 24.in fin. volum.1. Turret.conſil.75.nu-
mero 10.lib.2.Rim.iun.conſil.639.numer.124.Nicol.
Noal.de tranſmiſſ. caſ.17.numero 23.Ladereb.conſil.
27.numero 8.Mangil.d.q.57.nu.31.Mantic.d.lib.11.
tit.23.num.21.Honded.d.conſil.53.nu.12.24.lib.2.
Cyriac.d.contr.72.num.19.lib.1.& contr.316.nu.8.
lib.2.latè Giouagnin.conſil.42.nu.98.99.lib.1.* & li-
cet hoc multi non admittant, & tutum non cre-
dant, niſi in inſtitutione etiam fiat mentio legi-
timæ, vt per *Honded.d.conſil.53.numer.25. Mangil.
d.queſt.57. numero 31. in fin.Tauri. deciſ.poſth.152.
numero octauo, p.2.* quod hic non eſt factum à Te-
ſtatore.

Tamen id ſuppletur tùm à ſtatuto predicto, dùm
vult filiam ſtare contentam, & tacitam tali lega-
to, etiam pro legitima, vel eius ſupplemento, &
ſic iungendo diſpoſitionem Teſtatoris cum illa
ſtatuti ſatis de legitima videtur facta mentio, tũ,
& fortè melius id ſuppletur ab alia clauſula in di-
cto legato poſita ſcilicet omni meliori modo, &
maximè hic, vbi expreſſa eſt cum energia dicens
Teſtator iure inſtitutionis, & omni alio, quo po-
20 tuit, & poſſit meliori modo, & propterea inſſint
multi modi legandi, & in his vtilior, & melior le-
gatario ſit modus purus, & peior conditionalis,
ſequitur, quod Teſtator voluerit purè relinquere
& iure legitimæ, ſic in ſpecie probat *Turret.d.conſ.
75.num.16.lib.2.& melius Cyriac.d.contr.72.num.
21.22.23.* vbi adducit rationes latè, *Giouagn. conſ.
41. numero 33. & conſilio 42. numero 98. libro pri-
mo.*

Accedat, quod Teſtator purè videtur voluiſſe legare,
& iure legitimæ, quia poſt legatum ſic factum, vt
ſolui deberet tempore Nuptiarum nõ dixit, quod
21 talis filia hoc interim ab hæredibus allimentari
hibeat, & ideò cenſetur legatum eſſe purum, &
quod ſtatim poſſit peti, vt poſt *Abb.in conſ. 92.n.
3. verſ.propterea lib 2. inquit Mantic.de coniect.vlt.
vol.lib.11.tit.23.num.37.* vbi adducit rationes; vn-
dè cum in caſu noſtro Teſtator nihil dixerit ali-
mentis verſamur in claris, quod voluit purum eſ-
ſe legatum, ne filia interim remaneat alimentis
priuata, quia ſtatuti promiſſio ſuper alimentis ab
inteſtato loquitur, vel quando fieri debet congrua
ſuppletio, non ſit ex teſtamento capiat, & ſit con-
tenta legato; & hoc maximè in patre credendum
eſt *Giouagn. d.conſ.42.num.95.lib.6.*

Denique dictum legatum debet cenſeri purum, &
tranſmiſſibile, etiamſi adiectum ſit tempus nup-
tiarum non obſtãte ſtatuto feminarum excluſiuo
quia in terra Carpi conſuetudo eſt, & communis
vſus loquendi, vt dos etiam ſic dilata dicatur
proprium puellæ nubilis patrimoniũ, ſolet enim
communiter dici, talis puella habet bonam do-
tem, vel eſſe diuitẽ, vel magnas habere fortunas,
quo ſtante id deſeruit pro coniectura potenti, vt
22 legatum ſit purum ita *Bart. in d.l. Titio centum §.
Titio genero ſub num.3.verſ.item ſi ponamus & nu.6.
in fin.ff.de cond. & demonſtr. Anchar.232.nu.2.Soc.
conſ.92.ſub num.8.verſ. ſecunda coniectura lib.1.Soc.
iun.conſ.134.num.27.lib.1.Menoch.conſil.60.nu.38.
verſ.quarto, & conſ.251.num.37. Ladereb.conſil.27.
nu.8.verſ.tertius eſt. Anchar. Regien.q.51.n.7. in fin.
& nu.8.par.2. Turret.d.conſ.75. nu.15.lib.2.pulchrè
Mantic.d.lib.11.tit.23.nu.18.* vbi videas, *& probat
Mangil.d.q.57.nu.42.ad fin.Cyriac.d.contr.72.n.36.
37.lib.1.Nicol.Noal.de tranſmiſſ.caſ.17.num.26.27.*
quibus ſtantibus nemini dubium eſſe debet, quin
legatum præd. fuerit purum, & ad hæredes tranſ-
miſſibile. *Honded.conſ.53.num.30.libr.2.Giouagn.d.
conſ.42.nn.76.lib.1.*

Et idem erit, quando Teſtator Dotem reliquit filiæ
ſuæ per verba præteriti temporis, vt hic, quando
dixit, reliquit, hà laſciato, tunc enim purè reli-
23 quiſſe cenſetur non obſtante adiectione tempo-
ris, quia tunc non cenſetur conſideraſſe tempus
nuptiarum pro valore legati, ſed pro modo im-
plendo: ſic *Corn.conſ.40.ſub nu.15. lib.3. Menoch.d.
præſ.46.nu.42.Mantic.d.tit.23. num.8. Turet.d.con-
ſil.75.nu.9.verſ.ſecundo.Mangil.d.q.57.num.32.33.
Cyriac.d.contr.72.numer.38.39.* ergo omninò cen-
ſendum eſt purum fuiſſe d. legatum, non autem
ſub aliqua conditione, & ad hæredes tranſmitti
potuit. *Mantic. d.titul.vigeſimo tertio, numero qua-
drageſimo tertio, verſicul.in his,* quia licet videatur
facta ſub modo, dum præſcribit tempus ſolutio-
24 ni, hoc nihil refert ad potentiam tranſmittendi,
quia modus non impedit, quini legatarius tranſ-
mittat

mittat legatum ad hæredes, si moriatur antequã modus impleatur, vt per *Menoch. de præs. lib. 4. n. 48.* vbi alios allegat. *Gratian. disc. 136. n. 19. 23.* Cum ergo id sit rationi congruum, & menti testatoris, & statuti conueniens, *Ladereb. d. conf. 23. num. 26. vers. quare.* fieri debet interpretatio fauorabilis puellæ, & in gratiam filiæ, vt in dubio legatum
25 præsumatur purum, & filia habeat, de quo testari possit, vt per *Castr. cons. 25. numer. 1. in fin. lib. 1. Menoch. d. cons. 151. sub num. 34. Ceual. com. opin. contra communem q. 138. num. 4. Ladereb. cons. 25. sub nu. 4. vers. tertio, & num. 16. vers. quare. Ciriac. d. contr. 72. num. 40. 41.* Vnde concludo pro d. D. Calphurnia, vt legatum dd. scut. 500. fuerit purum, & ad hæredes transmissibile, cum iniquum sit, vt si puella eligat magis cælibatum, non possit de sua dote disponere, vt considerat pulchrè, *Laderch. d. cons. 27. sub num. 8. vers. Nec id caret.* & videatur plenè *Giouagn. d. cons. 42. lib. 2.* per totum vbi ponit etiã alias coniecturas, & præsumptiones ad dignoscêdum legatum esse purum, & trãsmissibile non obstante venditione nuptiarum, & maximè quando pater reliquit dotem cum nupserit, & interim mandauit alimentari, tunc enim vtrumque debet purè: vide apud eum, vbi quod Rota Bononien. ita indicauit in casibus prædictis, vt supra exaratum fuit.

EPITOME.

Gratia bannito concessa à Principe an extendatur etiam ad bona, & quando locus sit compensationi, vel restitutioni.

SVMMARIVM.

1 *Bannito gratia à banno concessa non restituuntur bona.*
2 *Bannitus restitutus recuperat bona fideicomiss. subiecta.*
3 *Bannito gratia concessa non extenditur.*
4 *Bannitus aliud non recuperat, nisi quod in gratia exprimitur.*
5 *Bannitus restitutus non recuperat bona per substitutum apprehensa.*
6 *Bannitus non recuperat bona alteri ex fideicom. quæsita.*
7 *Restitutus bannitus quæ non recuperat.*
8 *Bona transeunt cum sua causa, & qualitate.*
9 *Bannito restituto causa redit ad non causam.*
10 *Res facilè reuertitur ad naturam suam.*
11 *Bannitum recuperare bona sine onere soluendi debita est impium.*
12 *Substitutus ingreditur omnes obligationes eius, in cuius locum substituitur.*
13 *Bannitus restitutus pro rata bonorum tenetur creditoribus.*
14 *Restitutus à banno cum bonis obligatur omnibus creditoribus.*
15 *Bona transeunt in bannitum restitutum cum omni onere, & honore.*
16 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
17 *Verisimile quod non est, habetur pro falso.*
18 *Commodum qui habet, debet sentire & incommodum.*
19 *Aquisitio debiti efficit, vt debitor approbasse illud videatur.*
20 *Dispositio omnis intelligitur rebus sic stantibus.*
21 *Clausula: rebus sic stantibus; quod importet.*
22 *Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*
23 *Causa conuentionis, & reconuentionis debet simul terminari.*
24 *Parificatorum idem est iuditium.*
25 *Rei partes sunt fauorabiliores.*
29 *Mater an possit disponere de dote inter filios non obstante statuto.*
27 *Hæres pro rata sua tenetur soluere legata, & debita.*
28 *Instrumenta faciunt rem liquidam, & notoriam.*
29 *Dotis causa possunt alienari bona fideicomm.*
30 *Dotis ius in bonis fideicommiss. transmittitur ad hæredes.*
31 *Mulier transmittit ad hæredes ius dotis.*
32 *Hæres conuenitur à legatario actione reali, & personali.*
33 *Fauori suo quilibet potest renuntiare.*
34 *Bona fideicomm. possunt alienari pro dotibus constituendis, & restituendis.*
35 *Priuilegium dotis ex Auth. res quæ. C. com munia de leg. est reale.*
36 *Dotis priuilegium in bonis fideicomm. trasmittitur etiam ab innupta.*
37 *Transmittitur ad hæredes beneficium Auth. res quæ.*
38 *Mulier potest cedere ius dotis in bonis fideicom.*
39 *Retentioni quando locus sit.*
40 *Retentione pecuniæ vt speciei an sit locus.*
41 *Retentio datur etiam post sententiam.*
42 *Retinendi ius suspendit executionem.*
43 *Retentio est fauorabilior, quam petitio.*
44 *Compensationi quando locus sit.*
45 *Compensatio an fit de specie ad genus.*
46 *Fauore quæ inducta sunt, non retorquentur in odium.*
47 *Mora debitoris debet ei non prodesse, sed nocere.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

Motiuorum loco quæ fuerunt excitata aduersus per Ill. D. Frãciscum de Gauardis pro per Ill. D. Innocentio eius fratre non solum aliqua ex parte vagantur extra processum, sed etiã supponunt factum satis diuersum à vero: si quidem in eis exponitur dictum D. Innocêtium fuisse plenè restitutum à Banno etiam quo ad bona, quæ vigore fideicom: & Compositionis peruenerunt ad dictum D. Franciscum & alios eius fratres, & tamen re vera non fuit restitutus, nec per modum restitutionis à Banno fuit remissus,

sus, sed ex gratia, & Indulgentia Principis, qui ad preces eius ita rescripsit: Gratiam facimus de Banno, & pena Capitali. Nam certum est, quod Gratia concessa Bannito aduersus Bannum per verbum: Gratiæ, vel Indulgentiæ: iuuat tantum illum quo ad pęnam Banni remittendam, & non trahitur ad bona etiam per Fiscum non alienata,
1 quia per talem Indulgentiam sola pęna remittitur. ad *text. in l. 2. & l. frustra. vbi Salyc. & l. fin. col. vlt. C. de sent. pass. glos. in §. pari ratione. Inst. quibus mod. ius patr. potest. Bald. & Imol. in l. liber homo. §. si hæres. ff. de hær. inst. Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum, nu. 78. vbi etiam Soc. iun. nu. 108. & communiter DD. ff. de liber. & posth. Ruin. cons. 31. nu. 6. lib. 5. Rol. cons. 45. num. 2. 3. lib. 4. Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. 2. nu. 17.* perbellè etiam *Farin. in prax. q. 6. numer. 28. vers. contraria ibi: si verba gratiæ: late Giurb. cons. 44. nu. 31. & sub nu. 49. 57.* vbi plurimos congerit.

Ideò non obstat consideratio in motiuis facta, vt
2 hæc possint procedere quo ad bona libera, non autem quo ad bona fideicommisso obnoxia, quæ non ex facto Fisci, sed immediatè peruenerunt ad substitutos ex *Odd. de restit. in integr. q. 99. artic. 11. num. 78. & Surd. cons. 202. num. 3.*

Nam primò respondetur id procedere in bannito restituto, pro vt loquitur *Odd.* & alij, non autem in remisso ex Indulgentia Principis, & multò mi-
3 nus, quando gratia fuit limitata ad quid certum, vt hic, ad bannum, & pęnā capitalem, tunc enim gratia non porrigitur, nisi ad expressa, & extenditur ad *tex. in l. 3. C. de sent. pass. Bart. in l. 1. & l. final. n. 1. vbi Aber. n. 4. Ang. nu. 3. Bald. n. 4. Salyc. nu. 5. C. eod. Paris. cons. 1. sub nu. 21. 37. lib. 4. Odd. de restit. q. 95. art. 1. n. 9. Peregr. de iur. Fisc. d. tit. 2. nu. 3.* Vbi quod restitutus nihil vltra consequitur, quam
4 fuerit in restitutione, seu gratia expressum: sic etiam pulchrè *Giurb. d. cons. 44. nu. 48.* Vbi multos adducit.

Deindè respondetur prædicta ex aduerso procedere, quando nullum concurrit Fisci factum, & bona non fuit per tertium apprehensa, sed ad eum immediatè spectare debent; Verùm quando substitutus bona recuperauit à Fisco non solùm mediante eius facto, vt hic, ex compositione, sed etiā quod magis est, illorum bonorum possessionem
5 apprendidit ex dispositione legis, & vigore fideicōm. tunc restitutus à banno non recuperat talia bona per substitutum apprehensa, vt ex *Bal. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. col. pen. vers. & ex hoc infertur. vbi Alex. n. 20. Garz. n. 237. Gallian. nn. 72. de liber. & posth. Ruin. cons. 153. nu. 5. lib. 3. Bero. cons. 60. sub n. 19. lib. 3. Rol. cons. 45. n. 32. lib. 4.* latè terminis nostris fideicom. *Natt. cons. 470. à n. 20. vsque ad n. 25.* vbi docet, quod restitutus non recuperat bona, quæ propter delictum fuerunt alii
6 quæsita ex testamento fideicommittentis, seu authorum: sic etiam latissimè. *Surd. d. cons. 203. n. 9. 10. 11. 12. 13. & seqq. & n. 40.* ac per totum libro 2. qui in terminis, vt aiunt terminantibus ita docet multa fundamenta, & respondet contrariis, & iis, quæ ex aduerso allegantur adeò, vt non relinquat dubitandi locum: latè etiam *Guazzin. de confisc. bon. concl. 28. nu. 39. fol. 299.* vbi ex mente etiam Peregrini, & aliorum tradit hanc opinionem licèt controuersam, esse tamen verissimam: ita etiā pulchrè in terminis fideicom. docuit *Marc. Ant. Amat. decis. Ferrarien. 15. n. 15. & per totam,* Vbi tradit etiam hanc esse communem DD. sententiam in iudicando, & consulendo sequendam, quando possessio fuit per substitutum apprehensa ex dispositione legis, & fideicom. & multò magis inquit hæc procedere, si bona in alium fuerūt translata vltrà fideicom. rationem etiam, vt hic,
7 ex contractu concordiæ cum Fisco, tunc enim bannitus restitutus ea non recuperat; latè etiam *Giurb. d. cons. 44. n. 53.* vbi plures congerit, & dissentientem Rolandum improbat.

Nam ante gratiam D. Innocentio concessam iam Fiscus paucis exceptis restituerat omnia bona ei confiscata prædicto D. Francisco & eius fratribus cum omni incommodo, impossibile enim erat dictum D. Innocentium illa recuperare, nisi eius fratres cum eò benignè egissent, & libenter eum admisissent ad portionem ei in diuisione cum fratribus obuentam, non enim ex laudo, aut transactione eam habuit, quia multò prius eam habuerat, vt legitur in eodem proces. fol. 26. Verùtamen siuè ex benignitate fratrum, siue ex trāsactione, siue ex dispositione iuris secundum motiua d. D. Innocentius recuperauerit bona confiscata, necesse est, quod ad ipsum trāsierint cum sua causa, & qualitate, scilicet cum omni com-
8 modo, & incommodo, pro vt erant apud fratres, per *tex. in l. si conuenerit. §. si fundus. ff. de pign. act. l. alienatio de contrah. empt. §. si quis autem in Auth. de hær. & falcid. l. 3. §. fin. ad Trebell. Ceph. cons. 781. n. 7. Menoch. cōs. 2. n. 31. Gratian. disc. for. li. 4. c. 705. n. 11.*

Non enim potest dici, quod penes Fiscum remanserit onus soluendi æs alienum D. Innocentii, quia transtulit bona prædicta in dd. fratres cum omni commodo, & incōmodo, & propterea sicut ipsi subrogati sunt in locum Fisci, ita subrogatus censetur D. Innocentius in gradu, in quo prius erat, nam dato etiam pro vero, quod in motiuis sup-
9 ponitur, vt per restitutionem gratiosam bannito concessam, causa redierit ad non causam, vt ex *Odd. de restit. q. 99. art. 10. n. 75. 78. 79. Farin. d. q. 6. num. 26. sub vers. contrarium,* nihil aliud sequitur,
10 nisi quod res facilè reuersa est ad suam naturam. *l. si vnus, vers. pactus. vers. quod in spe. ff. de pact. l. in tātum. in princ. de re. diuis. c. ab exordio. vbi gl. dist. 35.* Et ideò dicere, quod d. D. Innocentius recuperauerit bona libera à debitis, & sine onere soluendi æs alienum hæreditarium, vel proprium, & quod tale onus remanserit penes Fiscum, vel dd. fratres eius cessionarios cum omni commodo, & incommodo non solùm ridiculum est, sed etiam
11 impium, & improbum ad *tex. in l. 3. & l. si deportationis. C. de sent. pass. l. 2. & 3. ff. eod. Gratian. disc. 423. n. 20. Henriq. de fideius. c. 20. §. 14. n. 18. Giurb. cons. 45. n. 5. vers. hinc.* Vbi hoc in verbis tradit dicens etiam id euenire, ne quod in odium banniti est inductum, retorqueatur in eius fauorem, & declarat contraria procedere, quando bannitus nullo modo recuperauit bona, vel tātùm aliquid particulare, sed hic Fiscus parum, aut nihil reti-

nuit

nuit, & cætera dd. fratribus dimisit cum omni commodo, & incommodo, à quibus postea di-
12 ctus D. Innocentius ea consecutus est, ergo eorum locum ingressus est, & per consequens omnes eorum obligationes ad *tex. in leg. prima. §. primo, ff. si vsufr. pet. leg. 3. §. qui habet, vbi Castr. de seru. rust. præd. leg. 2. vbi Bart. Bald. & DD. communiter, ff. de iurisd. om. iud. leg. refectionis. vbi glos. ff. communia prædict. capitul. præterea, de offic. delegat.*

Vnde admittunt omnes, quod si bannitus recuperauit bona siuè à Fisco, siuè ab agnatis sibi confiscata, tenetur satisfacere creditoribus pro rata
13 bonorum sibi restitutorum, vt inquit *text. in l. si debitor. vbi DD. C. de sent. pass.* & propterea non potest D. Innocentius subterfugere æris alieni solutionem, cum mediantibus fratribus, recuperauerit omnia bona sibi confiscata paucis excep-
14 tis, cum omni commodo, & incommodo, & enim ex tali recuperatione bonorum tenetur satisfacere creditoribus ad *text. in leg. si deportationis C. eod. leg. secunda, & tertia, ff. eod. Bald. Aug. & Salyc. in dicta leg. si debitor, & Bald. in leg. si marito, in fin. princ. vbi etiam Aug. & Alex. numero 4. ff. solut. matrimon. Rom. consil. 247. numero 4. Curt. iun. consil. 108. numero 35. & consil. 110. numero 22. laté Odd. de restitut. quæst. 97. artic. 2. numero 10. Gratian. discept. 423. numero 4. Decian. in tract. crimin. lib. 3. capit. 35. numero 78. Honded. consil. 67. numero 27. lib. 1. & consil. 38. numero 44. lib. 2. Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. 2. numero 63. Giurb. d. consil. 45. numero 5.* vbi plures adducit.

Hinc cognoscimus non esse necesse confugere ad actionem hyppothecariam, de qua latè in motiuis, cum D. Innocentius etiam personaliter teneatur creditoribus, vt priùs, sicuti enim dicti fratres obtinuerunt à Fisco bona prædicti D. Inno-
15 centij confiscata cum omni commodo, & incommodo, sic transierunt ad illum, vt inquit *Peregr. de iure fisc. dict. titul. 2. numero 63.* vbi quod sic bannitus recuperat bona cum oneribus, & honoribus, & tenetur prioribus creditoribus, impium enim esset dicere, quod onus æris alieni remanserit penes dd. fratres, & ipse bona recuperauerit libera *Giurb. dict. consil. 44. sub. numero 5.*
16 subrogatum sapit enim naturam eius, in cuius locum subrogatur. *§. fuerat. Inst. de rerum. leg. res in dotem, ff. de iur. dot. leg. filiæ sua. §. Titia. de condit. & demonst. Crau. consil. 425. numero 110. Menoch. consil. 52. numero. 162.* sequitur per necesse, quod D. Innocentius, qui per bonorum recuperationem subrogatus fuit in locum Fisci, & dd. eius fratrum teneatur ad debita prioribus creditoribus persoluenda, sicut tenebatur ante confiscationem, & hoc æquum est, & iustum, sicut iniquum esset grauare dd. fratres onere æris alieni, qui magnas impensas fecerunt, vt à Fisco bona auocarent cum omni commodo, & incommodo vnde elicere quod, & postea dicto D. Innocentio restituto libera consignauerint, valdè improbabile, & absurdum est.

Verùm manendo intra limites præsentis processus satis, & euidenter de hac veritate constat, quia non solum Arbitrator iò laudo inter dd. fratres lato post restitutionem dicti D. Innocentii à banno id habuit pro indubitato; sed etiam ipse D. Innocentius agnouit debita ante bannum ad eum spectantia, imò ea persoluit scilicet ratam legati materni dicto D. Francisco debitam, & alimenta, ac dotem sororis eius prædictæ pro qua reliquit in manibus dicti D. Franc. prædictos Duc. 600. vt in process. fol. 15. & fol. 25. 26. ad quæ sicut tenebatur ante confiscationem bonorum, ita etiam obligatus remansit post gratiam obtentam, & recuperationem dd. bonorum vt in dicto laudo, ex quo euidenter constat mentem vtriusque partis fuisse, vt pro rata bonorum transiret quoque ad ipsum onus persoluendi debita, alioquin dicti fratres de bono opere lapidati fuissent, dum bona pro ipso à Fisco recuperauerunt, & sibi onus æris alieni parauissent,
17 quod sicut non est verisimile, ita non est dicendum, quia pro falso habetur *leg. milites, verb. oportet, C. de quæst. Bald. in leg. prima, C. de seru. fugit. Curt. iun. consil. 189. numero 23. Rim. iun. cons. 362. num. 15. 16.*

Accedat, quod sicut post gratiam à banno obtentam, & bona recuperata, vt vt supra dictus D. Innocentius retinuit iura actiua scilicet exigendi credita, quæ prius erant communia inter dd. fra-
18 tres, vt in dicto laudo in proces. fol. 27. fac. 2. ita etiam debet sentire incommodum æris alieni. *leg. secundum naturam, vbi Dec. & Capr. de reg. iur.* Ideò si post prædicta d. D. Innocentius agnouit debita, & credita hæreditaria patris, & matris, & & in specie debitum sororis prædictæ occasione dotis, & alimentorum non potest nunc recusare ea soluere D. Francisco eius fratri benemerito, cui gratias agere debet, quia ex sua munificentia ei restituit bona confiscata, agnitio enim debiti
19 efficit, vt debitor censeatur illud approbasse. *leg. indebitum, C. de condit. indeb. leg. sed Iulianus. §. fin. vbi gl. ff. ad Macedon. leg. si fideicomm. §. fin. ff. de Iudic. cum vulg.*

Nec obstat consideratio motiuorum quod dict. D. Innocentius, & Franciscus videntur consensisse de non detrahendo dictam dotem, nisi in casu nuptiarum dictæ eorum sororis, cum stipulatum fuerit, vt D. Innocentius teneretur inuestire dd. Duc. 600. pro assicurat. fideicomm. si D. Calphurnia eorum soror ante nuptias decederet, quod si nupsisset, non teneretur eo casu inuestire summam pro dote illi constitutam; Nam respondetur tunc temporis eos tractasse commune interesse, cum nondum constaret, quisnam foret sororis hæres, & posset æstimari, quod æqualiter illa esset fratres honoratura, sicut æqualis erat coniunctio sanguinis, quo casu non erat opus alia detractione, & propterea in ea stipulatione non fuit prouisum huic casui, in quo d. D. Franciscus fuit à sorore solus hæres institutus, varia-
20 to enim facto, mutatur dispositio, quia omnis dispositio intelligitur rebus sic stantibus, *l. quod Seruius ff. de condict. ob caus. leg. continuus, §. cum quis ff. de verb. oblig. leg. quaro, §. inter locatorem, ff. locat. Soc. consil. 22. numero 18. lib. 4. Cranet. consil. 95. n. 4.* Me-

Menoch. conſ.27. numero 4. & conſil.150.numero 3. & numero 32. Surd. deciſ.326. numero 31.& conſil. 418.numero 8.latiſſ. Barboſ. de clauſ. littera R, clauſ. 129.numero 2.3. Vbi docet etiam in quocumque pacto etiam iurato in eſſe hanc clauſulam, quæ
21 idem importat, ac ſi dictum fuiſſet, dummodo res in eodem permaneat, quod hic non eſt factum, cum poſtea D. Calphurnia hæredem inſtituerit dictum Franciſcum ideò recurrendum eſt
22 ad aliam regulam, quæ habet ſcilicet quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, *leg. de ætate.§.ex cauſa,vbi gl.ff.de interrog. act. §.manumiſſio, Inſt.de libertin.cap.inſinuante, de offic. deleg.*

His ſic firmatis non debet D. Innocentius grauari, quemadmodum dicti D. Franciſcus eſt paratus ei ſoluere dd. Duc. 600. de quibus in lando ad finem, de quo in eo, ita vice verſa dicto D. Innocentius debeat ſatisfacere dicto Franciſc. vti hęredi D. Calphurniæ communis ſororis de portione dotis maternæ quæ eſt quinta pars totius, & in qua vna cum maſculis illa fuit hæres inſtituta, aut in teſtamento, de quo in proceſſ. ſol.113. & de dote eidem legatæ à communi patre, vt in eius teſtamento, de quo in proceſſ. fol. 90. de qua in primi ſcriptis ſatis locutus ſum, ideò hic non repeto, & pro vt in reconuentione, quam
23 D. Innocentius effugere non poteſt, quia Iudex debet ſimultaneo proceſſu, & eadem ſententia terminare cum actoris conuentione reconuentionem, *cap. 1. vbi Felyn. & DD. de mutuis petit. Anan.conſil.95. numero 3. Caſtil. conſil. 34. numero 22. Tuſch. littera R, concluſ. 60. numero 7. 8. 13.* ſi quidem ſicut laudum pro parte auctoris productum meretur executionem, ita etiam Inſtrumenta, & teſtamenta pro parte D. Franciſcus producta, cum ſint clara, & aperta; ſic ex *Statut. Carpi. lib. 2. R. 17. Quo ordine ſententia 3.* vbi pari modo executione demandari lauda, inſtrumenta, & vltimas voluntates iubetur; ergo ita ſauorabilis eſt reconuentio D. Franciſcus ſicut actio
24 D. Innocentii, quia parificatorum idem eſt iuditium, *leg. 1. ff. de legat. vbi DD. communiter lege fideicomm. §.ſi cui de leg.3. leg.final.in fin. ff.mandat. cap.sua de conſang.& affin.cap.licèt,de teſt. cum vlg.*
25 & D. Franciſcus habet hoc amplius, quod ſauorabiliores ſunt partes rei, quam actoris, *§.retinendæ, Inſt. de interdict. leg. fauorabiliores, vbi Dec. & Cagn.de reg. iur. cap. cum ſunt de reg.iur.in 6.cap.inter dilectos, de fid. inſtr.* Vnde non eſt neceſſe ingredi materiam compenſationis, de qua latè in motiuis, quia ſatis eſt, ſi pari modo committatur executio laudi pro D. Innocentio, & inſtrumentorum, & vltimarum voluntatum pro D. Franciſco.

Et ſanè non adeſt ratio potentior exequendi laudum, quam ſit exequendi inſtrumenta attentò etiam ſtatuto prædicto nam dato etiam, quod laudum prædictum ſit liquidum, eodem modo liquida ſunt inſtrumenta à D. Franceſc. producta. Nam quanta fuerit dos materna conſtat ex inſtrumentis dotalibus, & D. Calphurniam fuiſſe matris hæredem pro ſententia parte apparet ex teſtamento materno, de quo in actis, ſol. 14. & ſimiliter D. Franciſcum fuiſſe hæredem dictæ ſororis habetur ex eius teſtamento, de quo in actis, quorum vtrumque validum eſt, nemo enim dubitat, quin ſoror poſſit hæredem inſtituere vnum fratrem altero excluſo, & quo ad teſtamentum matris, licèt illa non poſſit in præiuditium filiorum diſponere de dote ex *Statut. Carp. lib. 2. R. 53.* non per hoc tamen inter filios pro-
26 hibetur teſtari, & diſponere, vt in ſimili ſtatuto dixit, *Bald.in conſ.407.numero 4.lib.2. Caſtr.conſil. 325.in fin.lib.2.pulchre Gratian.diſc.219.numero 18. 19.lib.2.* vbi etiam allegat *Rotæ deciſionem coram Rubeo 29. Octobris* 1563. de quo hic non eſt dubitandum, cum omnes æqualiter hæredes inſtituerit: & cum dotis prædictæ debitores eſſent omnes filij, & hæredes D. Marc. Ant. Guardi, inter quos eſt dictæ D. Innocentius, vt infra dicam, non videò, quomodo poſſit euitarem ſolutionem eius pro rata ſua, *leg.pro hæreditarijs C. de hær.actio.*

Non minus liquida eſt alia prætenſio D. Franc. pro Dote dictæ D. Calphurniæ, quia de eius legato conſtat ex teſtamento paterno, de quo in actis in proceſ. fol.90. ex quo etiam ſatis apparet D. Innocentium fuiſſe cum alijs fratribus à patre hęredem inſtitutum, vt in proceſ.fol.100. nec minus clarum eſt eum cum alijs fratribus mediante eorum matre, & tutrice ſe immiſcuiſſe hæreditati paternæ, cum ipſa eos appellet hęredes cum beneficio legis, & Inuentarii, & hæreditario nomine exercuit multas actiones eis vtiles contra D. Iulium de Gauardis, à quo conſecuti ſunt credita magni momenti, vt in proceſ. ſol.122.127. quod ſatis eſt ad adeundum hęreditatem. *l. potuit. C.de iur.deliber.* ſi ergo D.Innocentius fuit hęres patris cum aliis fratribus, tenetur etiam cum illis ad præſtationem dicti legati eius ſorori facti pro rata ſua. *§.legatum.Inſt.de legat. l.pro hæreditarijs. vbi DD.C.de hær.actio.* Vnde cum dictus D.Franciſcus fuerit hæres dictę D.Calphurnię, ſucceſſit ei in dicto legato *l.hæreditas.de verb.ſign.* de quo dixi incipit ſcripis plenè, ideò non repeto: ergo ſequitur, quod liquidiſſima ſit prętenſio dicti D. Franciſci quę tota fundatur in Iuſtrumentis publicis,
28 & authenticis, quę faciunt rem liquidam, manifeſtatam, & notoriam. *Corn.conſil.61.num.2. lib.3. Tiraquel.de retract.lign.§.3.gloſ.1. num.20. Menoch. de præſ.libro 3.quæſt.65. num.8. Seraph. deciſ.1134. numero 2.*

Non obſtant motiua ex aduerſo adducta, quod dictus D. Innocentius non teneatur ad onus dictę Dotis, cum non habeat niſi bona fideicommiſſ. ſubiecta, ex tranſactione habita, quorum detra-
29 ctioni, vel alienationi non eſt locus, niſi in ſubſidium. *Auth.res quæ. C. communia de leg.* cuius diſpoſitio etiam ceſſat, quia dicta D. Calphurnia deceſſit ad hęredes, quaſi ceſſauerit cauſa aliena-
30 tionis, & dotis conſtitutionis, vt per *Corn. in dict. Auth.res quæ nu.6.in fin. & Curt.iun.num.22.Padil. num.70. Petr.de fideicom. quæſt.8.num.447. Peregr. eod.trac.art.42.numer.41. Fuſar.de ſubſt.quæſt.531. num.46. 47.* vbi dicit, quod ſibi magis placer hęc opinio. & *n.83.* vbi quod ſi non ſit ſequutum matrimo-

trimonium poterit reuocari alienatio ex causa talis dotis facta.

Nihilominus hęc nihil officiunt dicto D. Francisco, nec diminuunt eius iura: Nam primò respōdetur, nos non versari in hoc casu vt dos prędicta sit deducenda in subsidium ex bonis fideicommisso subiectis, neque per solam actionem hypothecariam nostram fundamus intentionem, quia diximus dictum D. Innocentium tanquam patris hęredem teneri actione personali pro rata ad dādum suam dotem dictæ D. Calphurnię *d. l. pro hæreditarijs. C. de hær. actio.* & eum agnouisse hoc debitum etiam post gratiam à Banno obtentam, vt in proces. fol. 25. illamque ad hęredes suos hoc

31 ius transmisisse contra hęredes patris. *l. vnic. §. maneat. §. illo procul. C. de rei vxor. act.* & ideò eum cogendum esse ad suę ratę solutionem, cum certum sit legatum ab hærede esse pręstandum. *§. legatum. vbi DD. Inst. de legat.*

Siue ergo ipse habeat bona libera, siue non, quia for-

32 tè illa alienauerit, nihil refert quia potest conueniri non solùm actionibus realibus, sed etiam personalibus, *§. nostra inst. de delegat.* & ideò ipse videat, quomodo satisfacere potest: sed satis liquet in hæreditate patris extitisse etiam bona libera, velut credita cum D. Iulio Gauardo, quæ ascendebant ad summam duc. ter millium, & vltrà, vt in process. 128. & seqq. & nunc D. Innocentium habere etiam bona libera constat ex laudo, vt in process. fol. 23. & habet istos duc. 600. quos nunc petit à D. Frācisco & quamuis ea non posset alienare in præiudicium d. D. Franc. vt in process. dicto fol. 23. & hos teneatur inuestire ad beneficium d. D. Franc. vt in process. fol. 25. tamen id ni-

33 hil obstat, quia quilibet potest fauori suo renunciare, *leg. Titio centum. ff. de cond. & demonstr. lege pen. C. de pact. l. pen. C. de episc. & cler. c. ad Apostol. de regular.* Et ideò si opus est, D. Franc. potest consentiendo huic remedium importare, quia, hocquod est eius fauorem inductum, non debet in eius odium retorqueri, & quia in motiuis conceditur extare bona libera, vlteriùs non insisto.

Verùm dato etiam, quod non extarent, nisi bona fideicomm. subiecta, certum est ea posse aliena-

34 ri pro dotibus constituendis, & restituendis, *leg. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebell. Auth. contra cum rogatus, C. eod. Auth. res quæ, vbi DD. communiter C. communia de legat. & in Auth. de restitut. §. moriente, & §. quamobrem.* quod priuilegium cum sit reale ob dotem ipsam, non autem personale, non enim fuit concessum mulieri ob ipsius mulieris personam, sequitur, quod si ipsa mulier de-

35 cedat, illud ius, & priuilegium ad quoscumq; hęredes etiam extraneos transmittat secundum veram, & communem opinionem alteri contrariæ præualentem, vt melioribus rationibus fulcitam; ex tex. in d. l. mulier. §. cum proponeretur. Vbi satis colligitur hoc esse priuilegium dotis reale, non psonæ, & ideò & si innupta decedat, vel sine filijs

36 transmittit ad hæredes quoscumq; hoc priuilegium ex *Bart. in l. 1. n. 1. & seqq. ff. sol. matr. pulchre post gl. tenet. Bald. in d. Auth. res quæ, n. 11. vbi Castr. n. 8. Ias. n. 32. vers. 8. C. communia de legat. Benedict. in c. Rainut. verb. Mortuo itaq. il. 2. n. 115. de testam. pulchre Crott. in rep. l. filiusfam. §. Diui. n. 171. ff. de leg. 1. Alex. cōs. 169. n. 3. l. 7. Ruin. cōs. 199. n. 7. lib. 2. Ceph. cons. 177. nu. 18. 19. li. 2. Simon de Pret. de interpret. vlt. vol. fol. 438. n. 27. Gozad. cōs. 97. n. 10. Rub. Alex. cons. 78. col. 2. Cranet. cons. 291. in fi. Rol. cons. 85. n. 33. li. 1. pulchrè Menoch. cons. 33. n. 42. 43. 44. per bellè & Nicol. Noal. in tract. de transmiss. cas. 22. n. 2. 3.* & per totum, vbi in terminis probat priuilegium *dict. Auth. res quæ.* Transmitti ad quoscumq; hæredes

37 etiam extraneos, imò posse transmitti etiam per viam cessionis, & propterea non est curandum, an d. D. Calphurnia decesserit ante nuptias, vel postea, quia etiam antequam nuberet, potuisset pri-

38 uilegium prædictum cedere, vt dixit in terminis *ex l. ex pluribus, ff. de administr. tut. Ruin. cons. 15. ad fin. vers. tertio principaliter li. 1. Crau. d. cons. 191. n. 2. vers. idem. Rol. cons. 28. n. 24. li. 2. Noal. d. cas. 22. nu. 4. in fin.*

Hinc patet non oportere nos disputare, an hic sit locus compensationi oppositæ à D. Francisco, quia cum D. Innocentius fuerit pulsatus ab eo per viam reconuentionis, quæ debet expediri simul cum actione conuentionis, non minus pro D. Francisco debet committi executio prædictorum Instrumentorum, quam pro D. Innocentio executio laudi, quod sufficit: Nihilominus quatenus non esset locus compensationi, saltem non esset deneganda D. Francisco retentio debiti prædicti, Duc. 600. donec sibi satisfiat, tum quia

39 vtrunque debitum est quantitatiuum, & recipit functionem in genere. *Molignat. tract. de Retentione. p. 1. q. 199. vers. quod autem,* tum quia creditum dicti D. Francisci est liquidum, & clarum constās per Instrumenta publica, quo casu etiam si pecunia ex aduerso petita peteretur tāquam species, adhuc datur D. Francisco retentio illius, donec

40 sibi soluatur. *ex tex. in l. si non sortem. §. si centum. in fin. vbi DD. ff. de condict. indeb. pulchrè gl. in l. fin. in verb. debiti. ibi: nisi debitum sit liquidum. vbi Salyc. Cod. commod. Bart. in l. fin. num. 1. vers. circa hoc. C. de compensat. & post Bursat. cons. 139. num. 75. lib. 2. Molignat. d. tract. de Retent. p. 1. q. 247.* adeò, vt debitori de-

41 tur retentio etiam post sententiam, donec sibi soluatur *Surd. cons. 248. nu. 15.* nec prosit creditori offerre fideiussorem de soluendo. *Molignat. d. trac. p. 2. qu. 417.* idque procedit, etiam si debitor pro suo credito non habeat hypothecam. *Surd. d. cons. 248. nu. 16.* & sic non potest contra D. Franciscū exequi laudum, quia habens ius retinendi suspēdit executionem. *Corn. cons. 61. nu. 27. vers. est etiam lib. 3.* & ideò ad suspendendam executionem da-

42 tur retentio pro qualibet re debita. *Medic. de compensat. q. 16. nu. 13. p. 2. Molignat. d. trac. p. 2. q. 414. & q. 417.* nec mirum, quia retentio est fauorabi-

43 lior, quam ipsa petitio. *Honded. consil. 16. num. 21. lib. 1. & cons. 75. nu. 6. lib. 2. Surd. cons. 160. nu. 57. & cons. 253. nu. 22. Rol. cons. 17. n. 8. lib. 4. Cyriac. contr. 430. nu. 12. 13.*

Nihilominus datur dicto D. Francisco, etiam ius compensationis, quia verè vtrunque debitum recipit functionem in genere suo consistens in quā-

44 titate, & vtrumque est liquidum. *l. si conuenerit. ff. de*

de pign. act. l. fin. C. de compenſat. fatis enim viſum
eſt Inſtrum. pro parte D. Franc. producta facere
rē notoriam, & manifeſtā: & ſufficit etiā ſi fiat li-
quidatio incontinenti. *Cyriac. contr.* 441. *n.* 15 *li.* 3.
Neque obſtat, quod pecunia dicto D. Innocentio
ſoluenda debeat inueſtiri, & ideò tanquā res ſta-
bilis æſtimetur, & ita non ſit locus compenſatio-
ni de ſpecie ad quantitatem: iam reſpondetur id
procedere, quando creditum petentis compen-
ſationem non eſt liquidum; ſecùs eſt, ſi clarum
ſit, vt per *Bart. in d. l. fin. nu.* 1. *verſ. circa hoc. C. de cō-
penſ.* Secundo reſpondetur pactum de inueſtien-
45 do dd. pecunias fuiſſe factum principaliter ad fa-
uorem dicti D. Franciſci, vt in proceſ. fol. 25. ideò
46 non debere retorqueri in eius odium. *l. quod fauo-
rem. C. de legi. l. legata inutiliter. de adim. leg. l. pro hæ-
rede. de acqui. hær. c. quod ob gratiam. de reg. iur. in 6.*
Tertiò reſpōdetur, quod culpa dicti D. Innocen-
tij, & mora in ſatisfaciendo d. D. Franc. non debet
47 illi prodeſſe, ſed nocere, *leg. mora. §. fin. de vſur. l. in
condēnat. §. vnicuiq. de reg. iur. c. mora. de reg. iur. in 6.*
& tamen ſecus eueniret, ſi non admitteretur cō-
penſatio, nam non ſoluendo, quod debet, ipſe ſibi
ſolui inſtat, & conpenſare recuſat, & dat cauſam
D. Franc. opponendi conpenſationem, quia ſi ip-
ſe ſolueret d. D. Franc. creditum ſuum, vice verſa
ei indilatè ſolueretur, & DD. in contrarium alle-
gati loquuntur in alio caſu, qui nihil habet com-
mune cum preſenti: Deniq; reſpondetur dict. D.
Franc. non indigere beneſ. conpenſationis, aut re-
tentionis, cum Iudex debeat eodem tempore cō-
mittere executionem iam laudi præd. quam In-
ſtrumentorum à d. D. Franc. productorū ex *Stat.
Carp. lib.* 2. *R.* 17. & prout ſuperiùs exaractum fuit:
quod nobis ſufficit, creditum enim D. Franc. ex-
cedit prætenſionem D. Innocentij, cui ideò dici
poteſt, petis, quod intus habes: & ita.

E P I T O M E.

Vſufructuario mortuo poteſt proprietarius continuare poſſeſſionē in bonis vſufructuatis non obſtante ſtatuto continuante poſſeſſ. in hæredem.

S V M M A R I V M.

1 *Pater eſt vſufructuarius bonorum aduentitiorū filij.*
2 *Poſſeſſio defuncti continuat in hæredem ex Statuto Ferrariæ.*
3 *Vſufructuarij morte vſufructus conſolidatur cum proprietate.*
4 *Proprietarij poſſeſſio mortuo vſufructuario non eſt noua poſſeſſio.*
5 *Poſſeſſio naturalis vſufructuario mortuo, acquiritur proprietario etiam ignoranti.*
6 *Proprietarius mortuo vſufructuario ſine reſtitutione acquirit poſſeſſionem.*
7 *Poſſeſſio naturalis conſolidatur cum ciuili mortuo vſufructuario.*
8 *Poſſeſſio proprietarij eſt manutenibilis contra hæredes vſufructuarij.*
9 *Poſſeſſio vſufructuarij non tranſit ad eius hæredes.*
10 *Manutentionis mandatum datur proprietario mortuo vſufructuario.*
11 *Proprietarius poteſt naturalem poſſeſſionē iungere ſuæ ciuili mortuo vſufructuario.*
12 *Manutentionis remedium habet mixturam retinendæ, & recuperandæ poſſeſſionis.*
13 *Vſufructu extincto proprietarius ſtatim eſt dominus, & poſſeſſor.*
14 *Poſſeſſor ciuilis poteſt expellere naturaliter poſſidētē.*
15 *Statutum Ferrariæ de continuanda poſseſſ. in hæredem declaratur.*
16 *Poſseſſio defuncti non continuat in hæredem in præiudicium proprietarii.*
17 *Statutum de continuanda poſseſſ. procedit in præiudicium tertii.*
18 *Proprietario nō obſtat ſtatut. de continuāda poſseſſ.*
19 *Statuta de continuanda poſſeſſ. non procedunt in rebus ad hæredes non tranſitoriis.*
20 *Vſufructuarii hæredibus non competit detentio.*
21 *Fideicommiſſarius debet accipere de manu hæredis.*
22 *Detentio continuat in hæredem vigore ſtatuti.*
23 *Statut. de continuanda poſseſſ. eſt correctorium iuris communis.*
24 *Doctori diſtinguenti ſtandum eſt.*
25 *Iura perſonalia non tranſeunt in hæredem.*
26 *Vſufructuarii hæres non contradicit proprietario.*
27 *Menochius declaratur.*
28 *Statutum de continuanda poſseſſ. procedit tantum in vero, & vniuerſale hærede.*
29 *Statutum non continuat poſseſſ. in legatarium, vel fideicommiſſ.*
30 *Saluiani remedium eſt adipiſcendæ, non retinendæ.*
31 *Saluiano agens quid probare debeat.*
32 *Saluianum non datur ſine hyppotheca.*
33 *Patris confeſſio non præiudicat filio in aduentitiis.*
34 *Pater non poteſt alienare, vel obligare bona filii in aduentitiis.*
35 *Statutum non continuat in hæredem poſseſſ. rei alteri relictæ.*
36 *Tenuta data ſine præiud. non præiudicat.*
37 *Poſſidens ciuiliter rectè tentat beneficium manutentionis.*
38 *Ciuiliter poſſidens non impeditur à poſſidente naturaliter.*
39 *Poſſidens naturaliter turbat, ſi non admittit ciuiliter poſſidentem.*
40 *Poſſidens ciuiliter quid poſſit contra naturaliter poſſidentem.*
41 *Vſufruct. non præiudicat poſseſſ. proprietarii.*
42 *Retinendi ius dat beneficium manutentionis.*
43 *Poſseſſio, & iuſtus titulus probatur ex actis.*
44 *Inſtrumenta faciunt rem notoriam.*
45 *Manutentio datur proprietario, vbi conſtat de eius bono iure.*
46 *Poſseſſ. probatur ex decreto de manutenendo.*
47 *Prædo non ſemper eſt manutenendus.*
48 *Meliorationes quando dent ius retinendi.*
49 *Melioramentorum in liquidatione quid attendendū.*
50 *Confeſſio patris nihil nocet filio ad minuēdā legitimā.*
51 *Debiti confeſſio an noceat filio.*
52 *Dotis confeſſio quando valeat.*
53 *Filius in legitima iudicatur vt creditor.*

54 *Fran-*

54 *Fraudibus via non est aperienda.*
55 *Testator confitendo debitum quando probet.*
56 *Feudum quando imputetur in legitimam.*
57 *Feudum est æs alienum hereditatis.*
58 *Retentio non datur, nisi pro expensis factis in re.*
59 *Notarius, & Procurator non potest retinere processum pro suo salario.*
60 *Scriptor potest retinere quinternos pro mercede.*
61 *Retentio non datur, nisi pro debito liquido.*
62 *Vsufructuarius lucratur solum fructus pendentes.*
63 *Pensiones diuiduntur, sicut fructus.*
64 *Compensatio fit pro concurrenti quantitate.*
65 *Compensatio dicitur solutio.*
66 *Manutentionem non impediunt exceptiones turbidæ, & altioris indaginis.*
67 *Manutentio non impeditur, nisi exceptio statim probetur.*
68 *Exceptio altioris indaginis quæ dicatur.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

De anno 1624. sub die 12. Augusti, Perillustris D. Bernardinus Corriggiarius Nob. Ferrariensis, & Mutinensis suum condidit vltimum Testamentum, in quo inter cætera hæredem vniuersalem instituit Illustris. D. Comune vero Marchionem Herculem Coccapanum pariter Nob. Ferrarien. & Mutinen. & postea decessit sub die 16. eiusdem, cuius hæreditatem adeundo Illustrissimus D. Comes, & postea Marchio Guidus Coccapanus dicti hæredis Pater, & legitimus administratot comparuit coram Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Vicelegato Ferrariæ, & præsentauit dictum Testamentum authenticum, & nomine dicti eius filii petiit se associari, & immitti in tenutam omnium bonorum dicti D. Bernardini, & obtinuit fauorabile Decretum, in cuius executione sub die 17. eiusdem, Antonius Tussius Præco dedit corporalem possessionem dictorum bonorum prædicto D. Com. Guido nomine dicti eius filii, vt de iis omnibus satis constat ex actis D. Horatii Smeraldi Notarii Ferrariæ, & cum postea compareuerit tanquam contradictor Illustrissimus Do. Co: Franciscus Coccapanus, & diu agitatum fuerit negotium, denique prędictus D. Com. Guidus obtinuit decretum manutentionis in possessione dictorum bonorũ nomine eius filii, vt constat ex actis Ferrariæ gestis sub die 20. Decembris 1624. & eadem causa deuoluta ad Rotam Romanam fuit iudicatum prædictam hæreditatem D. Bernardini spectasse, & pertinere ad dictumD. Marchionem Herculem iuniorem, & parti aduersæ fuit silentium impositum, vt in sententia lata sub die 27. Iunii 1631. & decisionibus eam iustificantibus apparet ex decis. eiusdem Rotæ in Ferrarien. hæreditatis Lunæ 5. Maii 1631. coram R.P.D. Motmano ponente in eadem causa.

Post hæc prædictus D. Com. Guidus tanquam Pater prædicti eius filij pacificè potitus est vsufructu dictorum bonorum aduentitiorum, *ad text. in l. cum oportet, C. de bon. quæ lib.* continuando vsq; ad annum 1639. & diem 18. Ianuarij, quo die ab hac vita decessit, condito suo vltimo Testamento, in quo iure institutionis bonorum suorum solam legitimam reliquit prædicto D. Marchioni Herculi, necnon DD. Com. Alphonso, Paulo, & Thomæ eius filiis ex primo matrimonio; Hæredes autem vniuersales instituit DD. Comites Adulphum, & Flambertum ab eò genitos ex secundo matrimonio, vnà cum D. Com. Ludouico filio ex primo matrimonio æqualiter, & æquis portionibus, cum declaratione; *Che ogni possesso, quasi possesso, insistenza, ò detentione anche semplice di tutti, e singuli beni da Sua Signoria Illustrissima tenuti, goduti, e posseduti, anche senza altra apprehensione adita, ò non adita la sua heredità, ancorche da altri fossero prima tutti, ò parte occupati, e detenuti, continui, e s'intende continuato subito seguita la sua morte ne' suoi heredi.* Et vt latius in dicto Testamento, in quo pariter reliquit D. Marchionissam Aldam de Sanctis, eius vxorem vsufructuariam omnium eius bonorum, etiam fideicommisso subiectorum, & cuiuscunque titulo, & causa, donec vidualiter, & honestè vixerit, liberando eam à confectione inuentarii, cui etiam mandauit de bonis suæ hæreditatis satisfieri de multis summis pecuniarum, quas sassus est eam soluisse de suo pro seruitio domus dicti Testatoris, & vt latius in dicto Testamento. In quo pariter ad damnum, & præiudicium prædicti D. Marchionis Herculis disposuit, & eum obligauit sequen. verbis. *Essendo stato detto Signor Testatore, come dice necessitato à far molti debiti per l'acquisto del feudo di Spezzano, grana il Signor Marchese Ereole suo primogenito, come successore del detto feudo à pagare detti debiti, che sono Scudi due mila di Ferrara in vna mano, e Lire sette mila in vn'altra mano pagate al Signor Abbate, e fratelli Costaguti, liquali danari dichiara, c'hebbe dalla Sign. Marchesa Alda Santi sua Consorte, e di sua propria dote per restitutione, e ricuperatione di cui vuole detto Signor Testatore, che detta Signora possa valersi dell'vtile Salutano interdetto, oltre à qualunque altro rimedio, che più di ragione li competa, & oltre anco à quanto più à basso dichiara detto Signor Testatore ne' beni di esso Signor Marchese Ereole, che sono fuori del stato del Serenissimo di Modona, liquali con ogni più ampla autorità, che può esso Signor Testatore li obliga, & hippoteca spetialmente per tal'effetto me Notaro per esra stipulante, godendo i frutti sin che resti intieramẽte sodisfatta, &c.* Et declarauit vlterius se notabiliter auxisse capitale animalium hæreditatis prædicti D. Bernardini, & velle illud cedere commodo suorum hæredum sicut etiam omnes alias meliorationes in ea factas.

Quibus stantibus prædicta D. Marchionissa Alda, tanquam Tutrix, & nomine dictorum hæredum, & pro omni suo iure, & interesse continuando pos-

poſseſſionem dictorum bonorum ad formam ſta-
tuti Ferrariæ lib.2.rub.82.de continuanda poſseſ-
2 ſione defuncti in hæredem, & iuxta diſpoſitio-
nem dicti Teſtatoris, Decreto Iudicis interue-
niente, vt fertur, appræhendit poſseſſionem, &
corporalem tenutam etiam bonorum remanſo-
rum in hæreditate prædicti Domini Bernardini
Correggiani ſine præiuditio iurium quorumcun-
que.

At D.Marchio Hercules vti hæres inſtiturus à præ-
dicto D. Bernardino, & ſtante poſseſsione eius
nomine capta de dicta hęreditate de Anno 1624.
dicit, & prætendit hæredes dicti eius Patris nul-
lum Ius, nullamque poſſeſsionem manutenibi-
lem in ſui præiudicium habere in bonis dicti Do-
mini Bernardini, quia licèt dictus eius Pater fue-
rit, vſufructuarius dictorum bonorum; tamen
morte illius vſufructus fuit extinctus, & conſoli-
datus cum proprietate *ad text.in §.finitur, inſtitut.
de vſufruct.l.antiquitas, §.tales, Cod. de vſufruct.* &
3 propterea poſſe continuare in ſua poſſeſſione,
quam ipſius nomine dictus eius Pater de anno
1624.appræhendit non obſtante Teſtamento Pa-
tris, qui non potuit præiudicare filio in bonis ad-
uentitijs, & non attento Statuto prædicto, quod
non habet locum in iuribus perſonalibus, & ad
hæredes non tranſitorijs, quale eſt ius vſufructua-
rii; Quæritur quid Iuris.

Quibus conſideratis cenſeo iuri conuenire, quod
prædictus Illuſtriſſimus Marchio Hercules Coc-
capanus dicti Domini Bernardini hæres proprie-
tarius, defuncto dicto eius Patre vſufructuatio
manutenendus ſit in poſſeſſione dictæ hæredita-
tis Correggiariæ, amoto exinde quolibet illicito
detentore adeò, vt poſſit continuare in illa poſ-
ſeſſione eius nomine capta de anno 1624. quia
conſolidato vſufructu cum proprietate per obi-
4 tum vſufructuarij poſſeſſio proprietarij non eſt
dicenda noua poſſeſſio, ſed eadem cum ſuo in-
cremento, *vt poſt Pariſ. in conſil.122.numer. vigeſi-
moſecundo, lib.4. fuit dictum per Rot. in Mediolanenſ.
bonorum de Panis 4.Maij 1601.coram Pamphilio, &
in vna Tudertina prædij 24. Maij 1620. vt apud Po-
ſti. poſt tract.de manut.deciſ.119. numero quintò, pro-
ut ſic etiam docet idem Poſti. in eodem tract.obſeruat.
decimaſexta, numer. quadrageſimotertio. Vnde Bart.
in l.ſi arrogati numer.12.verſic.ſed hodie, ff.de adopt.*
Dixit, quod poſſeſſio naturalis, quæ exiſtebat pe-
5 nes vſufructuarium, finito vſufructu, ſtatim pro-
prietario etiam ignoranti aquiritur ipſo iure, &
eum ſequitur, *Modern. Pariſ.in conſuet. Pariſ.tit.1.
§.30.num.124. Tiraquell.in tract.de mort.ſaiſſit part.
3.declar.1.num.7.Gabr.conſil.142.num.4. & 5.lib.2.*
vbi rectè probat vſufructuario mortuo vſufructũ
6 conſolidari cum proprietate ipſo iure, nec eſſe
neceſſe, quod proprietario fiat aliqua reſtitutio, &
cum eis ſentit *Caſtil.in tract. de vſufruct. cap.61.nu-
mer.7.*

Nec mirum, quia ſicut morte vſufructuarii termi-
natur vſufructus, ità etiam illius naturalis poſſeſ-
ſio, quæ apud eum exiſtebat adeò vt ciuilis poſ-
7 ſeſſio proprietarii ad ſe trahat naturalem vſufru-
ctuarii poſt eius mortem, & naturalis poſſeſsio
eum ciuili conſolidetur, *vt per Bald.in l.1.quaſ.46.
ff.de rer. diuiſ. Iaſ. in l.Clam poſſidere, §.qui ad nundi-
nas in fin.ff.de aquir.poſſeſs. Natt. conſil.419. num.3.
lib.2.Berò. conſil.60.num.26.lib.1.Tiraquel, in tract.
le mort. ſaiſſit par.3.declar.1.num.4. & 5.Menoch.de
retin.poſſeſs.remed.3.num.23.& ſeqq. & latè in conſ.
139.numer.14.16.18.21.22. pulchrè etiam Caſtil.de
vſufruc.cap.61.ſub num.7.clarè Rota in vna Romana
de Incoronatis,deciſ.299.num.5.apud Poſti.in trac.de
manut.* vbi docet, quod ideò talis poſſeſsio pro-
8 prietarii eſt manutenibilis contra hęredes vſufru-
ctuarii, & concordat *eadem Rota in vna Ariminen-
ſis bonorum ſub die 28. Maij 1627. vt apud eundem
Poſti.in tract.de manut. deciſ.58. num.31.32.* vbi di-
citur, quod poſſeſsio naturalis vſufructuarii fuit
extincta eius morte, ſicut finita fuit etiam cauſa
poſsidendi nempè vſufructus, & propterea non
9 tranſit ad hæredes, quia nec cauſa poſsidendi erat
ad eos tranſitoria, *& poſt Hondcd.conſ.18.num.73.
lib.2.Eug.conſ.65. nu.5.tenuit Rota deciſ. diuerſ.340.
num.10. & deciſ.339. num.2.& 3.par.5.* vbi docet
finito vſufructu mandatum de manutenendo cõ-
10 petere proprietario, & etiam eius hæredi intra
triginta annos, quamuis vſufructuarius alienaue-
rit, *Thomat.deciſ.118.num.8.9.Gratian.diſcept.779.
num.9.10.* Sic etiam pulchrè, & latè docet *Fenzon.
ad Statuta Vrb.cap.147.numer.17.18.19.20.21.22.*
vbi probat poſseſsionem Emphyteutæ, fœudata-
rii, & vſufructuarii non continuare in eorum hæ-
redes, ſed morte extingui adeò, vt fiat conſolida-
tio iſtius poſseſsionis naturalis eum ciuili exiſten
te penes dominium directum, vel proprieta-
rium.

Et ideò confirmandum eſt, quod finito vſufructu
mandatum de manutenendo competit, & dari
debet proprietario etiam contra hæredes vſufru-
11 ctuarii defuncti adeò, vt poſsit proprietarius vi-
gore ſuæ poſſeſsionis ciuilis propria auctoritate
ingredi naturalem, & eam appræhendere, ſuæque
ciuili iungere, *Tiraquell.dict. tract. par.3. declar.1.
num.6.7.Natt.d.conſ.419.numer.3.Menoch. d.conſil.
139.num.16.21.26.lib.2.Caſtil.de vſufruc. d. cap.ſe-
xageſimoprimo, numero ſeptimo. Gaſp.Theſaur.quæſt.
forenſ.lib.2.quæſt.96.num.4.6.Rota apud Poſti.d.tra-
ctat.deciſ.293.num.2.& deciſ.299.numer.5. & tenet
Poſtius d.tract.obſeru.16.numer. quadrageſimoprimo,
quadrageſimoſecundo,* vbi ait etiam, quod compe-
tit manutentio proprietario contra hæredes vſu-
fructuarii non habentes legitimam cauſam reti-
nendi, quia hoc remedium manutentionis, quod
12 eſt retinendæ, habet mixtam naturam ſcilicet re-
tinendæ reſpectu ciuilis poſſeſsionis, & recuperã-
dæ reſpectu naturalis, *ſic etiam Gratian. diſcept. fo-
renſ.779.num.4.5. & diſcept899.nu.6. & ſeqq. Tho-
mat.d.deciſ.35.num.41.* vbi dicit, quod extincto v-
13 ſufructu proprietatius ipſo iure reperitur eſſe, &
Dominus, & poſseſsor, cum ſublata ſit omnis in-
ſiſtentia, & detentatio, & propterea debet manu-
teneri, & hoc idem docet *d.deciſ.118.num.* 10.11.
12.13.*Rota diuerſ.deciſ.359.num.ſecundò, tertiò, par.
quinta*. Non .n. poſsum me tueri in ciuili poſseſ-
14 ſione ſine recuperatione naturalis adeò, vt Iudex
pro mea defenſione debeat amouere naturaliter

poſ-

possidentem, sed iniustum detentorem, vt per *Bar. in l. vti possidetis num. 12. in fin. vers. Respondet, vbi etiam Bald. num. 4. vers. Aduerte, C. vti possidetis, Rota apud Posth. decis. 327. num. 13. 14. & decis. 330. nu. 30. vbi benè loquitur, & concordat idem Posth. in tract. de manuten. obseru. 16. num. 40.*

Neque prædictis obstat *Statutum Ferrariæ lib. 2. rubr. 82.* dum continuat in hæredem possessionem defuncti, & simplicem detentionem, quam ille vi-
15 uens habebat etiam ratione vsusfructus, quia tale Statutum procedit, & locum habere potest, quando hæres vsufructuarii ageret, vel se defenderet contra tertium eum impedientem, vel turbantẽ, vel dubia esset proprietarii ratio; tunc enim Statuti dispositio posset prodesse hæredi, quia quoad illum tertium nõ videtur extinctus vsusfructus, & possessio in multis potest esse hæredi vtilis, secus est, si res agatur cum proprietario, cuius iura sint clara, & certum est, & constat esse proprietarium, tunc enim extincto vsufructu ipse potest naturalem possessionem apprehendere, quia in ipsum continuat, & non in hæredem vsufructuarii non obstante Statuto, quod iniustum esset, si aliter interpretaretur; quia illa naturalis possessio
16 vsufructuarii perit cum defuncto, & non transit ad eius hæredes, sic in terminis Statuti Ferrariæ *post P. seth. cons. 140. num. 13. benè distinguendo declarant Menoch. cons. 139. num. 26. 27.* vbi benè loquitur, & eius distinctio conuenit rationi, & æquitati, & hoc idem in terminis eiusdem Statuti sensersit. *Marcabrun. cons. 62. num. 10. 11. 12. 13. & hoc idem sentire videtur Rimin. iun. cons. 44. num. 78. vers. Tandoque, & cons. 545. nu. 35. Peregr. decis. Patauin. 127. n. 11. Fenzon. ad stat. Vrb. c. 147. num. 23. & consentit Surd. cons. 491. nu. 3.* vbi prædictos allegat, & sequitur *Cyriac. contron. 12. num. 60. & num. 71. 72. lib. 1. & idem tenet Iacob. Canc. var. resol. lib. 2. cap. 7. n. 81.* vbi sequitur Menoch. & eius distinctionẽ, vt pos-
17 sessio defuncti benè continuetur in hæredem respectu tertii, non autem respectu proprietarii, & veri possessoris, & ita etiam tenuit *Rota in vna Imolensis bonorum 10. Aprilis 1592. decis. 1. n. 5. apud Marchesan. de commiss. appell. in possess. Salu. interd. par. 1. §. 1. fol. 948.* vbi in terminis sic declarat Statutum Ferrariæ, vt non habeat locum in bonis, quæ defunctus possidebat naturaliter tantum ex causa morte finitura; & nouiter etiam sic sensit *Rota Romana in causa Ferraria Manutentionis 28. Ianuarij, & 14. Iunij 1641.* corã Pirouano, vbi in terminis eiusdem Statuti Rota iudicauit dandã esse manutentionem proprietario, & eius hæredi, non autem hæredi ipsius vsufructuariæ defunctæ non obstante dicto Statuto, quia consolidatio vsufructus, quæ fit cum proprietate mortuo vsufructuario impedit effectum momentaneæ possessionis, per Statutum desideratæ, & Rota sequitur auctoritatem Menochii maximè in d. decis. sub die 14. Iunii in vers. Secũdò principaliter, vbi etiam alios allegat, & idem tenet *Posth. in d. tract. de manuten. obseru. 55. nu. 64. vers. Vt in terminis,* quem dici potest loqui in terminis Statuti Ferrariæ, quia *sub nu. 55.* illius mentionem fecit, & inter alia Statuta Italiæ, quæ continuant possessionem in hæredem, signanter illud expressit, & tamen *sub n. 64.* docuit huiusmodi Statutum non procedere in hoc casu, & sequitur Menochium in dicto locum allegatũ, & in effectu idem firmat *Castil. in d. trac. de vsufruct. cap. 61. num. 7.* vbi docet huiusmodi Statutum non obstare proprietario, nè finito vsufructu iungat naturalem possessionem suæ ciuili, & sequitur Menochium, vt supra, distinguentem, & hoc idem sentit, & docet *Rimin. iun. in cons. 678. num. 22.* vbi in terminis eiusdem Statuti sequitur Menochiũ,
18 & dicit, quod dictum Statutum non habet locum ad fauorem hæredis vsufructuarii contra proprietarium, & generaliter solent DD. docere communiter, quod huiusmodi Statuta de continuanda possessione in hæredem locum non habent in
19 iure personali, & iis rebus, quæ ad hæredes non sunt transitoria, *Imol. in cons. 16. num. 4. Ias. in cons. 147. num. 3. lib. 2. & cons. 152. lib. 4. Barb. cons. 58. nu. 18. lib. 2. Eug. consil. 55. num. 10. libr. 1. Gabr. de aquir. possess. concl. 9. num. 15. Tusc. verbo Statutum conclus. 626. num. 12. Peregrin. de fideicomm. art. 47. num. 15. in fin. Pacif. de Salu. interd. inspect. 3. cap. 2. num. 359. 361. & Rota apud eum decis. 142. num. 3. 4. Marescot. var. resol. lib. 2. c. 3. & 136. num. 6. Gratian. discept. 732. num. 72. & discept. 954. numer. 15. latè Posth. in tract. de manut. obseru. 55. num. 64. Castil. d. cap. 61. nu. 7. Cyriac. d. controu. 12. num. 71. 72.* vbi inquit idem esse siuè simpliciter, siuè sui natura bona fuerint apud defunctum ex causa non transitoria ad hæredes, *Surd. d. cons. 491. num. 3. Thomat. d. decis. 118. nu. 29. 30.* vbi benè loquitur, & dicit nullam com-
20 petere detentionem hæredibus vsufructuarii, & propterea ab eis auferri posse possessionem sine cognitione causæ. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 147. numer. 22.*

Et quamuis in terminis Statuti Ferrariæ aliter sentire videatur, *Rimin. iun. cons. 91. num. 13. 16. & quasi per totum, & in cons. 678. numer. 24* vbi dicit, quod forsan nostra responsio cessaret propter additionem factam per Reuisores Statutorum *in vers. Mandantes, ad Statutum Ferrariæ lib. 2. rub. 82.* Nam respondetur *d. Rimin. iun. in d. cons. 91.* præcipuè tractasse, & defendisse causam hæredum contra fi-
21 deicommissarium, quem certum est teneri accipere fideicommissum de manu hæredis ob detractationes faciendas, *Dec. cons. 136. num. 9. & consil. 467. num. 12. Bocr. decis. 156. nu. 2. Rimin. iun. d. consil. 91. num. 25. 26. Farinac. decis. posthum. 116. nu. 2. par. 1.* & ideò non potest impedire, quin bonorum possessio non continuet in hæredem, cum ei non liceat eam occupare propria auctoritate, & quãuis Riminaldus loquatur etiam de hæredibus vsufructuarii, hoc facit incidenter, & cum non distinguat, rectè potest reduci ad sensum *Menochij in d. cons. 139. numer. 27.* vt Statutum procedat aduersus tertium, non autem aduersus proprietarium, sicut in hac parte cum Menochio sentire, & eum sequi videtur idem *Rimin. iun. d. consil. 678. num. 21. 22.* Et licet *sub numer. 24.* ab eò discrepare
22 videatur, in alio casu, an scilicet sola detentio continuetur in hæredem detinentis, tamen non loquitur determinatè, sed cum temperamento Forsan, quod dubiam reddit suam responsionem,

& eſt caſus diuerſus à propoſito de hærede vſufru-
ctuarij, alioquin Riminaldus eſſet ſibi contrarius,
quod non eſt dicendum, & magis congruit, ut cõ-
cordetur cum diſtinctione Menochij, quæ eſt iu-
ſta, & rationabilis, quia cum dictum Statutum de
23 continuanda poſſeſsione in hæredem ſit reſtrin-
gendum tamquam correctorium iuris commu-
nis, *Paſcth.d.conſ.140.num.9.Menoch. d.conſil.139.
num.10.Marcabrun.d.conſil.62.num.9. Cyriac.d.con-
trou.12.num.61.* Ideò debet interpretari, vt quan-
to minus fieri poſsit, lædat ius commune, *Rimin.
iun.conſil.545. num.35.* Vbi enim Statutum poteſt
habere plures ſenſus, ille capiendus eſt, per quem
ius commune in vno tantum lædatur, & non in
pluribus, *Pariſ.conſ.16.num.106.lib.1. Oſaſch.deciſ.
59.num.13.Honded.conſ.95. num.32.lib.1.* quod e-
ueniet, ſi interpretabimur dictum Statutum, vt
procedat contra tertium, & non contra proprie-
tarium, nè videatur diſponere ſuper impoſsibili,
vel contra rationem naturalem, vt inquit *Menoch.
d.conſ.139.num.27.verſ.hoc ſecundo, Peregrin.deciſ.
27.ſub numer.9.* & ſic Riminaldus non contradicit
Menochio, quem in noſtris terminis clarè ſequi-
tur *in d.conſ.545.numer.35.36. Fenzon. d.c.147.nu-
mer.23.*

Et licèt Cauagnolus in obſeruationibus ad Meno-
chium *d.conſ.139.num.22.23.* & per totum impu-
gnet doctrinam Menochij, tamen non allegat ra-
tiones ipſum conuincentes, nec eſt tantæ aucto-
ritatis, vt præualeat Menochio Iuriſconſulto ma-
gni nominis, quem in hoc puncto, & in hac ma-
teria ſequuntur plurimi DD. *Necnon & Rota Ro-
mana, vt videre eſt in deciſ.diuerſ.359.num.2. part.5.
& apud Poſti.deciſ.299.numer.5. & alibi ſæpè,* & iu-
ſtum eſt ſtare dicto Doct. tàm inſignis, & ſic ra-
24 tionabiliter diſtinguemus, ſic enim diſtinguen-
do veritati magis appropinquare videtur, *Gloſſ.
& Salicet.in l.apud antiquos, C.de furtis, Borgnin.de
vſufruct.mul.relict.num.2. Bertazol. in l.ſi quis maior
num.54.C.de tranſact.Rimin.iun.conſ.363.num.156.
157.& conſ.476.num.19.20.Barz.deciſ.130.numer.
69. Amat.deciſ. Ferrar.5.num.27.* Rota enim Ro-
mana ſæpè admittit talem huius Statuti interpre-
25 tationem, vt non continuet in hæredem eam
poſſeſsionem, quæ cohæret iuri perſonali, & fini-
tur cum vita defuncti, *vt in d.deciſ.1. num.5. apud
Marcheſ. de Salu.interd. par.1. §.1. fol. 948.* quæ lo-
quitur de Statuto Ferrariæ, *& Rota in Romana de
Locatellis coram Coccino ſub die 30. Octobris 1609.
vt apud Farinac.deciſ.263.num.2.par.2. & apud Po-
ſti.in tract.de manuten.deciſ.195.nu.3.*

Et ſanè quæ in contrarium adducuntur procedere
poſſunt, quando agitur finito vſufructu contra v-
ſufructuarium, qui rem habebat, vel à teſtatore,
26 vel ab hærede, quod hic non verificatur, ſecus eſt
in hærede vſufructuarij, cum notoriè conſtet nul-
lum ius habere tàm in proprietate, quàm in poſ-
ſeſsione, quæ eſt finita per mortem vſufructuarii,
etiam ſtante dicto Statuto, *vt poſt Menoch.d.conſil.
139.nu.15. & Gratian. diſcept.779.num.9.10.Tho-
mat.d.deciſ.118.num.28.29.* vbi ſic pulchrè diſtin-
guit.

Nec eſt verum, quod Menochius, & alii, qui eum ſe-
quuntur, potius loquantur in Statuto Ferrariæ an-
tiquo, quàm nouiſsimè reformato propter addi-
27 tionem verſiculi Mandantes, de qua *Rimin.iun.d.
conſ.678.num.24.* quia verius eſt *Menoch. in d.conſ.
139.* loqui de Statuto reformato, quoniam refert
verba præciſa eiuſdem Statuti, vt videre eſt *apud
eum in d.conſ.139.num.2.* ibi: *ſiue in quibus habuiſſet
tantum vſufructum; & num. 6.* ibi: *uel detentionem
ſimplicem, & num.21.* ibi: *etiam ſi alius prius occu-
paſſet eam,* & ſic cum non admittat aliquam am-
biguitatem eodem modo intelligendi ſunt, qui
illum ſequuntur, & nihilominus rationabilis cen-
ſetur talis interpretatio, nec aliena à Statuto, *Fa-
rinac.d.deciſ.263.num.2.Cyriac.d.controu.12.nu.71.
72.cum alijs ſuprà adductis.*

Accedat, quod in caſu noſtro dictum Statutum de
continuanda poſſeſsione in hæredem non poteſt
præiudicare dicto D.Marchioni Herculi reſpectu
hæreditatis Corriggiatiæ ſibi relictæ à prædicto
D.Bernardino, quàm à Patre non recognoſcit,
28 quoniam dictum Statutum non habet locum niſi
in eo, qui verè, & propriè eſt hæres vniuerſalis, &
habet omnes qualitates veri hæredis, *ut per Bald.
conſ.141.num.3.4. & conſ.181.ad fin. lib.1. Menoch.
de adipiſ. poſſeſs.rem.4.nu.859.Ledereh.conſ.67.num.
10. uerſ.Nec mirum, Gab.de acquir.poſſeſs.concl. ulti-
ma nu.11. Xpof. Pax de tenuta cap.48. nu. 25.Poſti.
d.tract.de manut.obſeru.55.num.79.* vbi dicit, quod
tale Statutum non habet locum, & non ſe exten-
dit ad legatarium, vel fideicommiſſarium parti-
cularem, nec ad hæredem particularem, ſed tan-
29 tum procedit in hærede vniuerſali, *Rota diuerſ.
deciſ.34.nu.21.22.par.2. & apud Farinac. deciſ.513.
nu.11.par.1.* Et propterea reſpectu dictæ Dominæ
Marchioniſsæ Aldæ Statutum huiuſmodi non cõ-
tinuat poſſeſsionem defuncti in eam, quia non
eſt hæres, ſed tantum vſufructuaria, vndè amo-
uenda eſt à dictis bonis, & ei denegandum eſt
beneficium Statuti, cuius verba ei non conue-
niunt.

Et quamuis Teſtator relinquat dictę D.Marchioniſ-
ſæ bona extra ſtatum Sereniſsimi Mutinę exiſten-
tia, & ad dictum D.Marchionem Herculem per-
tinentia, quæ ſunt dicta hæreditas, ad effectum
conſequen. ſuas dotes cum beneficio Saluiani in-
terdicti, & hyppotheca ſpeciali, id nihil confert
ad caſum noſtrum ad impedien. poſſeſsionem
dicti D.Marchionis, quia remedium Saluiani in-
30 terdicti eſt adipiſcendæ, & non retinendæ, *Paciſ.
de Salu.interd. inſp.4.cap.3. nu.3.* in quo dandus eſt
libellus, & pars citanda, cum procedatur per viã
Monitorii, vt per *eumdem Paciſ. d.tract.inſp.1.cap.
3.num.1.2.3. & ſeqq.* adeò vt agens Saluiano de-
beat probare ſe eſſe creditorem cum hyppothe-
31 ca bonorum, quæ petit, & reum conuinctum eſ-
ſe debitorem, cum creditum, & debitum, cum
hyppotheca ſit de ſubſtantia, & neceſſarium an-
tecedens Saluiani, *Rolan.conſ.14. nu.13. libr.1 latè
Menoch. de adipiſc.poſſeſs. rem.3. num.163. Sarmien.
de redditibus Eccleſiaſticis part.3.cap.2.numer. uige-
ſimotertio, in fin. & num.24.25. Surd. conſil.513. nu-
mer.18. lib.quartò. Honded. conſil.decimoſeptimo,nu-
mer.1.libr.2. Rota diuerſ. deciſ.386. numer.1.part.1.*

&

& decis. 34. numer. 15. part. 2. Pacif. d. tract. de Salu.
insp. 1. cap. 5. & Rota apud eum decis. 9. num. 1. Non
enim Saluianum datur sine hyppoteca, Pacif. dict.
insp. 1. cap. 6. num. 66. 72. & insp. 3. capit. 2. num. 256.
Sed dicta D. Vsufructuaria non docuit de aliquo
debito dicti D. Marchionis Herculis secum con-
tracto, neque de aliqua hyppotheca in bonis hæ-
reditatis Corriggiariæ, quia vt videbimus in hoc
Testamento Patris confessio nullam fidem facit
33 in præiudicium bonorum aduentitiorum filij, &
eius legitimæ, cum versemur in prohibitis ad tex.
in l. si fortè, ff. de castr. pecul. l. cum quis decedens, §. Ti-
tia, vbi Bart. de leg. 3. l. qui testam. ff. de probat. Et ego
dixi controu. 109. numer. 65. Si quidem certum est,
34 quod Pater non potest bona filiorum aduentitia
alienare, vel pignoris, aut hyppothecę titulo obli-
gare, ad text. in l. finali, §. Non autem licentia, Cod. de
bon. quæ lib. quia in his, quæ filius habet non à pa-
tre, sed aliunde ipse pater nihil potest disponere
dempto vsufructu donec vixerit, Alex. consil. 8. nu-
mer. decimoquinto, lib. 3. & cons. 89. nu. 11. lib. 4. Natt.
consil. 531. numer. 43. Gabr. consil. 85. numero quinto.
Menoch. consil. 161. num. 15. Bertaz. consil. 114. col.
1. 2. 3.

Sin loquimur de filijs, quos dictus Testator hæredes
instituit, neque eis prodest dictum Statutum de
continuanda possessione in hæredem, licet ipse
quoque Testator eis reliquerit insistentiam om-
nium, & singulorum eius bonorum, quia id in-
telligendum est de alijs bonis hæreditarijs, non
autem de eis, quæ pertinent ad dictum D. Mar-
chionem Herculem vigore hæreditatis Corrig-
giariæ, quia ea reliquit dictæ D. Vsufructuariæ, vt
35 vidimus. Nam Statutum de continuanda posses-
sione in hæredem non habet locum, nec conti-
nuat possessionem rei alteri relictæ, Tiraquell. in
tract. le mort saisit par. 2. declar. 4. numer. 8. in fin. &
Rumin. in d. cons. 678. num. 15. Ex quibus satis re-
sultat prædictos hæredes, aut vsufructuariam iu-
uari non posse beneficio dicti Statuti de conti-
nuãda possessione respectu dictæ hæreditatis Cor-
riggiariæ, in qua debet manuteneri dictus Dom.
Marchio Hercules cæteris expulsis, & satis erit, si
effectum suum non operetur in alijs bonis Testa-
toris eius proprijs, & quæ acquisiuit in ditione
Ferrarien.

Non obstat tenuta ab hæredibus, & vsufructuaria
accepta de bonis prædictis aduentitijs, quia est
36 nullius momenti, iniusta, & improba respectu
proprietarij, cui non præiudicat propter clausu-
lam sine præiuditio iurium alterius, Ludouis. decis.
332. numer. 6. vers. Et in his terminis, & fortè melius
Peregr. de fideicom. art. quadragesimooctauo, numero
trigesimosexto, vers. Et indubitanter. Et multò mi-
37 nus quia cum dictus D. Marchio Hercules tam-
quam proprietarius dicitur saltem ciuiliter dicta
bona possidere, id ei sufficit ad manutentionem,
& restitutionem, vt per Canaler. decis. octuagesima-
sexta, num. 3. & ideò non impeditur per ingressum
naturalis factum per alium, idem Canaler. decis. 66.
num. 2. & propterea naturaliter possidens dicitur
38 inferre vim inquietatiuam, si denegat admittere
ciuiliter possidentem, Menoch. d. consil. 139. numer.
23. Giouagn. consil. 4. numero quinto, libr. 2. & melius
Rota apud Posth. decis. 327. numer. decimotertio, deci-
moquarto. Etenim habens ciuilem possessionem
39 dicitur turbari ab illo, qui vult retinere natura-
lem, Menoch. de retinen. possess. rem. 3. num. vigesimo-
septimo. Tusc. verbo Interdictum, concl. 284. num. 10.
Farinac. decis. 560. num. 3. 4. part. 1. latè Posth. in tract.
de manut. obseru. 16. num. 37. 38. 39. vbi etiam dicit,
quod ciuiliter possidens recuperando naturalem
40 possessionem dicitur remouere turbationem, &
quod turbando naturalem occupantem, dicitur
se tueri, & quod ideò fit restitutio naturalis pos-
sessionis, nè fiat turbatio in ciuili, vnde est, quod
ciuiliter possidens potest expellere etiam cum
armis naturaliter possidentem, & insistentem, ut
latè per Peregr. consil. 2. num. 19. lib. 1. & sic dicta te-
nuta prodesse non posset dd. hæredibus, & vsufru-
ctuariæ, ut per Thomat. d. decis. 118. num. 30.

Hæc igitur sufficere posse mihi videntur ad excludẽ-
dum dd. hæredes, & vsufructuariam à beneficio
dicti Statuti de continuanda possessione in hære-
dem respectu dictæ hæreditatis Corriggiariæ, &
ad manutenendum in ea illis expulsis dictum D.
41 Marchionem Herculem, cum non potuerit eius
Pater vsufructuarius præiudicare possessioni pro-
prietarij, ut per Gratian. discept. 779. num. 24. 25. ni-
hilominus si placet considerare, an satis constet
de iuribus proprietarij, & an dd. hæredes habeant
aliquam iustam causam retinendi dd. bona ad-
42 uentitia, propter quam sibi potiùs danda sit ma-
nutentio ad tradita per Gratian. discept. 899. num.
7. 8. 10. 11. & Posth. in d. tract. de manut. obseru. 16. nu.
41. 42. Adhuc satis versamur in claris, cum ex a-
ctis Notarij Smeraldi actuarij in Curia Ferrarien.
satis constet dictum D. Marchionem Herculem
fuisse hæredem dicti D. Bernardini Corriggiarij
ex Testamento non abolito neque cancellato, &
eius Patrem nomine filij adeptum fuisse posses-
sionem bonorum sitorum Alli Ponti di Set, ex qui-
bus probatur non solum iustus titulus, sed etiam
43 possessio dicti D. Marchionis Herculis, Posth. in d.
trac. de manut. obseru. 21. nu. 5. 6. 7. & Rota apud eum
decis. 88. num. 2. & decis. 103. num. 3. Gratian. discept.
796. num. 1. vbi quod instrumenta faciunt rem no-
44 toriam, & fidem indubitatam, quod satis est ad
obtinendam manutentionem, Posth. d. obseru. 21.
num. 67. & Rota apud eum decis. 142. nu. 4. & sic cum
satis constet de iuribus prædicti D. Marchionis
45 Herculis danda est ei manutentio in possessione
dictorum bonorum post mortem vsufructuarij,
Gratian. d. discept. 899. num. 10. Posth. d. obseru. 16. nu.
42. cuius possessio probatur etiam ex decreto Iu-
46 dicis Milonis, & mandato de manutenendo, ut
per Canaler. decis. 217. num. 2. Quo stante dd. hære-
des non possunt manutenere etiam vigore dictæ
tenutæ, cum ex prædictis satis constet nullum ius
eis competere, & quamuis dici soleat prædonem
47 quoque esse manutenen. tamen id non procedit,
quando ex ijsdem actis apparet esse prædonem,
quia tunc ei denegatur manutentio, & restitu-
tio, latè Gratian. discept. 899. numer. 22. ubi multos
allegat, & ego dixi in controuers. 107. numer. 40. ubi
alios adduxi.

Nec dd.hæredes, aut vſufructuaria habent aliquam
iuſtam cauſam retinen. dd.bona aduentitia; nam
ſi loquimur de melioramentis, ſi non ſunt liqui-
da, non præſtant ius retinendi, etiam ſi de illis
conſtaret in genere, quia tunc ſufficit cautio de il-
48 lis reficiendis, poſtquam erunt liquidata, & non
retardatur immiſſio, Rim.iun.conſ.91.n.31.Gozad.
conſ.100.nu.21.Menoch.de recuper.poſſeſſ.remed.15.
num.572.Beninsend.decis.77.num.10.Rota diuerſ.de-
ciſ.507.nu.3.Poſt.. in d.tract.de manut.obſeru.12.nu.
49.55.& Rota poſt eum deciſ.140.nu.11.12.& deciſ.
149.ſub num.8.& deciſ.307. nu.11.Grattan.diſcept.
957.num.41.apud quos etiam habetur in liquida-
tione melioramentorum attendendum eſſe, quod
minimum eſt, & refici debere non quod impen-
49 ſum, ſed quod melioratum, & ſi meliorationes ab
hæredibus prætenſæ non eſſent neceſſariæ, vel vti-
les, ſed voluptuariæ, nullum ius eis competeret,
Rota d.deciſ.149.nu.8.ad fin.Gratian. d. diſcept.957.
num.34.35.36.42.

Nec obſtat prætenſio Scutorum 2000. & Lib.7000.
quas dictus D.Marchio Guidus in dicto ſuo Te-
ſtamento dicit expendiſſe, & ſoluiſſe Cam.Duca-
li ad computum pretij feudi Spezzani, contracto
propter hoc cum Coſtagutis debito, ad cuius ex-
tinctionem viſus eſt pecunijs dotalibus ſecundæ
vxoris; Nam reſpondetur non conſtare de veri-
tate huius aſſertionis, & quod dictus D.Marchio
Guidus ob hanc cauſam fecerit, & contraxerit
huiuſmodi debitum, & propterea confeſſio Te-
ſtatoris maximè in notabili quantitate, per quam
50 ſe facit debitorem alterius, non nocet filio, ſi a-
liundè non conſtat de veritate, nec eius legitimã
poteſt minuere, quia præſumitur facta in fraudem
filij, ad tex.in l.omnes, §.Lucius, ff.de his, qui in fraud.
cred. & ſic tradunt Specul. & Io:Andr. in tit. de con-
feſs.§.Nunc uidendum, verſ.Sed numquid Iaſ.in auth.
ſi parcus num.3.C.de inoff.teſtam..Alexand.conſil.57.
num.2.verſ.Et ibi lib.5.& in conſil.26. num.21.in fin.
lib.2.Menoch.conſ.691.nu.7. Mangil. de imput.quæſt.
49.num.58.59.pulchrè, Peregr.de fideicom. art.36.n.
36. Merlin. in tract.de legit.libr.2.tit.1. quæſt.16.17.
18. & ſeqq. Nam dictus Teſtator ſic confitendo
debitum ex cauſa filij factum abſorberet eius le-
51 gitimam, & ideò facilè fraus præſumitur, & ma-
ximè in caſu noſtro, vbi dictus Teſtator reliquit
ſolam legitimam dicto eius filio, & apparet ei vo-
luiſſe præiudicare in quantum potuit, imò pluſ-
quam potuit, vt apparet ex lectura Teſtamenti;
Vnde ſi dicta confeſſio Teſtatoris non nocet filio
in legitima, multo minus ei nocebit quoad bona
aduentitia, quæ tenetur Pater reſeruare filio libe-
ra; Auth.multò magis, C.de ſacr.Eccl.

Nec obſtat Statutum Ferrariæ libr.2.rub.108. de dote
confeſſa, vbi diſponitur vxorem præferen. eſſe
in bonis mariti, etiam pro dote confeſſa, quia
52 licèt poſſet dici confeſſionem in Teſtamento e-
manatam ad fauorem vxoris tamquam inter per-
ſonas ſuſpectas nihil probare ad tex.in l.qui teſtam.
ff.de probat.l.Quintus, de donat.inter vir.& vxor. Ta-
men quia forte etiam de dote conſtat per publi-
cum Inſtrumentum melius reſpondeo, nos non
impugnare dotis conſtitutionem, & admittimus
dictam D.Marchioniſſam Aldam ius habere eam
conſequen. & recuperan. in bonis mariti iuxta
iures hæreditatis, ſed benè negamus eam habere
regreſſum ad bona prædicta aduentitia, quæ nul-
lo iure ſunt ei obligata, ſicut etiam negamus præ-
dictum debitum cum Coſtagutis fuiſse contra-
ctum à dicto Teſtatore in gratiam, & beneficiũ
dicti D.Marchionis Herculis, non enim conſtat
pecuniam prædictam fuiſse impenſam in allega-
tam cauſam Spezzani, cum Inſtrumentum cele-
bratum cum Coſtagutis, non faciat mentionem
de alia re, quam de obligatione ipſius D.Mar-
chionis Guidi, nec actualiter conſtat de veritate
prædictæ eius aſſertionis, & ideò ſi vſus eſt pecu-
nijs dotalibus in ſatisfacien. Coſtagutis, id fecit
in extinctionem proprij debiti, non autem ad be-
neficium dicti D.Marchionis Herculis, cuius bo-
na aduentitia obligare non potuit, vt vidimus,
nec etiam ei præiudicare in legitima facien. tales
53 confeſſiones, quia filius iudicatur in legitima ſi-
cut creditor; ad text.in l.Papinianus, §.ſi quis impu-
beri, ff.de inofficioſ.teſtam.Peregr.d.art.36.numer.36.
alioquin pater confitendo debitum poſset priua-
re filium legitima, imò etiam bonis aduentitijs,
54 & ſic eſset facilè fraudibus viam aperire, contra,
l.Lucius, §.Quiſquis il ſecondo, de leg.2. vt inquit Bart.
in l.Cum quis decedens, §.Codicillis, ff.de leg.3. Alex.
conſ.18.in fin.lib.1.Mangil.de imput. quæſt.49.numer.
59.60.61.Merlin.de legit.libr.2.tit.1. quæſt.16.num.
13.14.15.16.17.18.19.20. vbi probat id procede-
re in ære alieno confeſſionato, etiam ſi in articu-
lo mortis Teſtator confeſsus fuerit in Teſtamen-
55 to, & Notarius ſtipulatus fuerit pro creditore, &
ampliat etiam in perſona graui, & confeſſione
geminata, & iurata, quia iuramentum nihil ope-
ratur in præiudicio tertij, & conſentit prædictis,
Peregr.de fideicom.art.36.nu.36. vbi ampliat etiam
in confeſsione facta in teſtamento parte præſen-
te, vel Notario pro ea acceptan. ſi ergo confeſsio
Patris non præiudicat filio in legitima, multò mi-
nus ei præiudicabit in bonis aduentitijs, in quibus
habet ius proprio marte, fiat ergo detractio dotis
de bonis hæreditatis, non autem in bonis aduen-
titijs filij, in quibu Pater non poteſt diſponere, a-
lioquin fuiſſet in eius poteſtate per ſuas confeſ-
ſiones, non ſolum filium à tota legitima exclude-
re, ſed etiam bona aduentitia annichilare.

Quæ multò veriora videntur eſſe in caſu noſtro, vbi
dictus Marchio Guidus, ſi quid ſoluit, proprium
debitum ſoluiſſe dicendum eſt, quo tenebatur Ca-
meræ Ducali licet, ſi conſideremus inueſtituram
feudi Spezzani, non apparet fuiſſe conceſſam ob
aliquod pretium, de quo non fuit conuentum in
ea, cuius vigore tamquam primogenitus dictus
D.Marchio Hercules ſuccedit in dicto feudo, non
tamquam hæres, quod propterea ad eum deuol-
56 uitur ex pacto, & prouidentia cæteris excluſis, &
cum ſit dignitas iuriſdictionalis, ſeù regalis cum
mixto, & mero imperio, ideò eſt indiuiſibilis, &
ex eò non deducitur legitima, nec imputatur in
legitimam, nec in calculo ponitur ad menſuran-
dam legitimam, latè Merlin.de legit. lib.2.tit.1.qu.
2.num.1.2.3.vſque ad num.11.& numer.16. vbi de-
clarat

clarat id procedere etiam in Principatibus, Mar-
chionatibus, & Comitatibus nostri temporis, in
57 quibus succedit primogenitus, feudum enim di-
citur æs alienum hæreditatis, *Angel.in l.si patroni.*
ff.ad Trebell.

Et dato etiam, sed non concesso, quod pecuniæ prę-
dictæ à Costagutis habitæ fuissent errogatę in em-
ptionem feudi Spezzani, tamen nō sequitur, quod
propter hoc hæredes prædicti habeant ius reti-
nen. bona aduentitia *delli Ponti di Set*, etiam si so-
lutio prædicti debiti pertineret (quod negamus)
ad dictum D.Marchionem Herculem, quia fortè
propter hoc permittenda esset dd. hæredibus re-
tentio dicti feudi Spezzani, in quo impensa fuerit
dicta p·cunia, si in eius possessione essent, verum
quod possint retinere ob hoc debitum alia bona
dicti D.Marchionis Herculis eis non obligata, nō
est à sæculo auditum; Si quidem etiam si essent in
possessione dictæ hæreditatis Corriggiariæ, non
possent eam retinere pro alijs crediris, non hyp-
59 pothecarijs, nisi pro expensis in ea factis, quia re-
gulariter non datur retentio, quando res ipsa, quę
retinetur, non est obligata prætextu debiti, per
quo retentio prætenditur nisi pro expensis neces-
sarijs in ea factis, *ad tex. in l.final. vbi DD. C.comoda-*
ti, l.si non inducta, C.in quib.caus.pig.tac.contrah. Ias.
in l.si non sortem, §.si centum, colu.vlt.ff.de condit.in-
deb. Negusan.de pign.par.5.mem.4.num.1.2.Toraiol.
cons.96.numer.22.Tusc.in verbo retentio, concl.307.
num.41.Decian.cons.22.numer.47.lib.5. Gratian. di-
scept.56.num.14.15.16. & propterea dicunt DD.
59 quod Iudex, Notarius, vel Aduocatus nō potest
detinere processum pro suo salario, sed tantum
pro expensis in eo factis, *Alberic.& Fulgos.in d.l.si*
non sortem, §.si centum, vbi Ias.num.10.ff.de condit.
indeb. Capic.decis.11.numer.1. Boer.decis.15.col.1.2.
Granat.ad Vestr.lib.3.cap.4.num.8. Menoch. de recu-
per.possess.remed.15.num.14.Torniol. d.cons.106.nu.
23.Gratian.d.discept.56.numer.14.15.16.& discept.
618.num.1.2.3.& seqq.Petr.Molignat.in tract.de re-
tent.quæst.107. vbi docet scriptorem posse retine-
re quinternos pro mercede scripturæ, & expensis
60 in ea factis, sed non potest retinere exemplare,
quod non erat ei obligatum, & in quo non fecit
aliquam impensam; Sic igitur dd. hæredes non
poterunt retinere hæreditatem Corriggiariam
in qua non fuit impensa dicta pecunia, sed saluū
erit eis ius suum, si quod habent in feudo Spezza-
ni, in quo prætendunt fuisse errogatam, quod ta-
men à nobis negatur, & maximè repellendi sunt,
61 quia retentio non datur, nisi pro debito liquido,
& claro, *Ludouis.decis.254.num.3.Farinac. decis.43.*
num.2.par.2.Rota apud Posth.de manut.decis.323.nu-
mer.24.& decis.411.diuers.num.23.24.par.5. quod
hic dici non potest, vbi non constat aliquo mo-
do prædictum debitum fuisse cōtractum ad com-
modum d.D.Marchionis Herculis.

Et casu quo verè dictum debitum fuisset contractum
in gratiam, & beneficium d.D.Marchionis Her-
culis, cum tamen ipse sit creditor in hæreditate
Patris non solum suæ legitimæ, portionis dotis
maternæ, & fideicommissi Auiti, sed etiam respe-
ctu eiusdem hæreditatis Corrigiatæ sit creditor
fructuum, qui separari erant à solo tempore mor-
tis dicti D.Bernardini qui cum decesserit die 16.
Augusti 1624. plurima pars fructuum erat perce-
pta, & licèt bona essent locata, nihilominus pen-
siones sunt soluendæ, & diuidendæ ad ratam fru-
ctuum perceptorum, & cum bona prædicta essēt
locata in totum pro annua pensione Scutorum
2290. dictus D.Marchio Guidus tamquam vsu-
62 fructuarius non potuit lucrari, nisi fructus pen-
dentes, *l.pendentes, ff.de vsufruct. l.fructus pendentes,*
vbi Alber.& DD.ff.de rei vend. & sic pensiones di-
63 uidendæ sunt, prout fructus ipsi, *Bald. in cap. cum*
inter num.5.vers.nota de constit.Lancell.Gall.cons.90.
num.1.vsque ad nu.12.Castil.d.tract. de vsufruct. cap.
78.num.4.5.6. Et ita cum ipse vsufructuarius exe-
git pensiones licèt nondum maturatas tempore
mortis dicti D.Bernardini, debitas tamen per fru-
ctibus anteà perceptis, dicitur exigisse nomine
creditoris, quod restituere debet finito vsufructu,
per quo dictus D.Marchio Hercules remanet cre-
64 ditor dicti eius Patris, & sic dd. summarum hinc
inde debitarum fit ipso iure compensatio pro cō-
currenti quantitate quoties opponitur, & à parte
petitur, *ad text.in l.si constat, vbi DD. de compensat.*
Rimin.iun.in cons.52.nu.123. vbi etiam dicit, quod
65 per talem compensationem debitum extingui-
tur, *Gratian.discept.728.numer.6.7.8.9.* quia com-
pensatio dicitur solutio, & potest opponi etiam
contrà Instrumentum, & debitum iuratum, & ex
causa dotis, *vt latè per Cyriac. controu.441. num.5.*
6.7.8.10.11.lib.3.

His stātibus non possunt hæredes dicti D.Marchio-
nis Guidi, neque eius vxor retinere bona hæredi-
tatis Corriggiariæ, quia prædictum debitum de-
ducendum est ab hæreditate ipsius, non autem è
bonis hæreditatis prædictæ, & quatenus de præ-
dictis remaneret aliquod dubium, nobis sufficit
dubiam reddere intentionem partis aduersæ, quia
66 in hoc iudicio manutentionis non admittuntur
exceptiones turbidæ, & discussionem, seù altio-
rem indaginem requirentes; *post multos Menoch.de*
retinen.possess.remed. ult.sub num.43.Gratian.discept.
936.num.27.Farinac.decis.366.numer.6.par.1. Rota
apud Posth.in d.tract.decis.101.num.2.decis.119.n.7.
decis.131.num.8 decis.270.num.4. decis.223.num.9.
& decis.295.num.7.idem Posth.in d.tract. obseru.42.
num.68.& obseru.94.num.4.Burat.decis.194.num.7.
& Rota decis.413.num.12.par.5. recent. Non enim
67 impeditur manutentio, nisi exceptio probetur
incontinenti, *Rota apud Posth.d.decis.295.num.4.Et*
ipse Posth.d.obseru.94.num.4. vbi dicit, quod dene-
gatur remissoria, quia sic non dicitur fieri proba-
tio incontinenti, & omnis exceptio continens iu-
ris subtilitatem, vel habens prolixiorem tracta-
68 tum, dicitur esse altioris indaginis, *Posth. d.tract.*
obseru.42.num.72.

Non loquor de augumento capitalis animalium,
quod fecisse asserit dictus D. Marchio Guidus
volens illud pertinere ad suos hæredes, quia est
extra rem, de qua quærimus, non pertinens ad iu-
dicium manutentionis, in quo prætendimus so-
lum bona hæreditaria dicti D.Bernardini, & capi-
tale in eius bonis remansum. Quare cōcludo dan-

dam

dam eſse manutentionẽ dicto D. Marchioni Herculi in bonis dictæ hæreditatis Corrigiatię expulſis dd. hæredibus, & Marchioniſſa Alda, prout ita iuris eſſe cenſeo, &c. Saluo, &c.

EPITOME.

Compromiſſum à Statuto ordinatum quando poſſit euitari, & quando ceſſet fori electio inter priuilegiatos.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas extinguitur extincta perſona, per quam contracta fuit.*
2 *Compromiſſum ex Statuto inter affines non fit ſoluta affinitate.*
3 *Compromiſſum calumnioſè petens non eſt audiendus.*
4 *Compromiſſum ceſſat in reconuentione, ſi non habet locum in conuentione.*
5 *Statutum de lite, vel cauſa loquens non habet locum in manutentione.*
6 *Manutentio non eſt lis, ſed litis præparatorium.*
7 *Statutum Ferrariæ de compromiſſis quando ceſſet.*
8 *Compromiſſum petens debet verificare qualitates ſtatuti.*
9 *Statutum de continuanda poſſeſſione in hæredem quomodo procedat.*
10 *Ciuili poſſeſſori competit manutentio.*
11 *Ciuilis poſſeſſor habet manutentionem etiam reſpectu naturalis ab alio occupatæ.*
12 *Proprietarius manutenendus, etiamſi naturalis poſſeſſio apud alium exiſtat.*
13 *Manutentio quomodo detur ciuili poſſeſſori.*
14 *Statutum de compromiſſis an habeat locum in remedijs poſſeſſorijs.*
15 *Compromiſſum non poteſt peti contra eum, qui habet pactum ingrediendi poſſeſſionem.*
16 *Compromiſſum non poteſt peti ſuper re liquida.*
17 *Liquida res non admittit compromiſſum, niſi ſit expreſſum.*
18 *Liquidum negotium dicitur, ſi conſtat per Iuſtitiam.*
19 *Compromiſſum non fit de eo, de quo conſtat per Inſtrumentum.*
20 *Inſtrumentum facit rem liquidam.*
21 *Inſtrumentum, & teſtamentum æquiparantur, & faciunt rem liquidam.*
22 *Compromiſſum non fit de teſtamento.*
23 *Compromiſſum non fit de eo, de quo extat ſententia.*
24 *Statutum de compromiſſis non habet locum de re iudicata.*
25 *Liquidum dicitur, de quo extat res iudicata.*
26 *Dubium iuris probabile quando dicatur.*
27 *Exceptiones iuridicæ an faciant ceſſare rem eſſe claram.*
28 *Statutum Ferrariæ de compromiſſis quomodo intelligatur.*
29 *Compromiſſum ſi non fit ſuper Inſtrumento, ita nec ſuper obiectis contra illud.*
30 *Compromiſſum non petitur, niſi Inſtrumentum obtenebretur.*
31 *Compromiſſum non fit de bonis alienari prohibitis.*
32 *Statutum de compromiſſis non habet locum in bonis, quæ non poſſunt alienari.*
33 *Statutum de compromiſſis ceſſat in bonis extra locum ſtatuti ſitis.*
34 *Compromiſſum non fit de bonis exemptis, & extra ſtatutum.*
35 *Statutum non extenditur extra Iuriſdictionem ſtatuentis.*
36 *Domicilium poteſt haberi in duobus locis.*
37 *Patrias diuerſas quis poteſt habere.*
38 *Statutum, vbi ſunt bona, debet ſeruari.*
39 *Statutum de compromiſſis non habet locum in Clericis.*
40 *Clerici non ligantur ſtatuto de compromiſſis.*
41 *Laicus gaudet beneficio Clerici in connexis.*
42 *Laicus non ligatur Statuto ſæculari reſpectu iuris vniti cum Clericis.*
43 *Clerici priuilègio de non hoſpitando milites gaudet etiam Laicus eius frater.*
44 *Immunitas ob numerum 12. filiorum prodeſt etiam eius fratri.*
45 *Priuilegium fori competit etiam litis conſorti.*
46 *Fori priuilegium competit etiam ſocijs non priuilegiatis.*
47 *Pupillus, & vidua habent electionem fori.*
48 *Minor 25. annis gaudet priuilegio electionis fori.*
49 *Orphanus quis, & quo priuilegio vtatur.*
50 *Pupilli priuilegio de foro competit etiam minori 25. annis.*
51 *Orphanus dicitur ſine patre, & matre.*
52 *Miſerabiles perſonæ quæ dicantur.*
53 *Minor 25. ann. ſicut pupillus trahit ſuas cauſas ad Principem.*
54 *Miſerabilis perſona dicitur, quæ ſuam cauſam dicere non poteſt.*
55 *Minor non poteſt per ſe ſuam cauſam dicere.*
56 *Pupillus, vidua, & minor diuites gaudent ijſdem priuilegijs.*
57 *Diuitiæ non tollunt priuilegia pupillis, & minoribus.*
58 *Priuilegiatus contra priuilegiatum non gaudet priuilegio.*
59 *Compromiſſum ſi non fit ſuper principali, ita nec ſuper incidenti.*
60 *Inuentarij non confecti exceptio quando proſit.*
61 *Inuentarij exceptio non retardat agentem rei vindicatione.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

Non eſt retardanda manutentio, quam petit Illuſtriſſimus D. Marchio Hercules Coccapanus in bonis, & hæreditate q. D. Bernardini Corrigiarij non obſtãte petitione compromiſſi, quod fieri petit Illuſtriſſima D. Marchioniſſa Alda de Sanctis tàm ſuo, quàm tutorio nomine

ne DD.Co: Adulphi, & Flamberti de Coccapanis
eius filiorum ad formam Statuti Ferrariæ *libr.2.*
*rub.22.*cuius obseruantiæ implorat.
Nam dicta D.March. vtroque modo agens reijcien-
da est ab huiusmodi petitione, quia si id petit no-
mine proprio uon est audienda; quia mottuo Il-
lustriss. D.Marchione Guido eius viro, & patre d.
D.Marchionis Herculis extincta fuit omuis affi-
1 nitas existens inter ipsam, & filios prioris matri-
monij *ad tex.in l.cui eorum §. Affinitatis, vbi Castr.n.*
6.ff.de postulan. Et ideò statutum, quod inter affi-
nes fiat compromissum, non habet locum mor-
2 tuo Patre, vel ipsa persona, quia mediante fuit cō-
tracta affinitas, ita *Bald.in l.affinitatis, n.40. C.com-*
mun.de success. Castr.cons.80.nu.2. vol.2. Barbat.in l.
acutissimi, n.144.145. C.de fideicom. Vrsill.ad Afflict.
dec.46.n.14. Pulchrè viden. Carpan.ad stat. Mediolani
cap.115.nu.109.110.& 111.p.1. Blanc.de compro-
miss.qu.3. vers. soluto matr.viu. dec.376. num.2.3.4.
Ioseph.Lud.dec.Perus.2.num.17.p.1 latè Camil.Borel.
in tract.de compromiss.§.1 glos.3.numer.131.132.&
glos.4.numer.25. Et in summa Dec.part.1. tit.63. nu-
mer.164.
Si verò tutorio nomine id petat, similiter non est
au .ienda, quia id calumniosè petit ad retardan-
d.m manutentionem in dicta hæreditate Corri-
giaria, in qua optimè nonit dd. eius filios nullum
ius habere; & sub prætextu aliarum; prætensio-
num, quæ sunt valdè separatæ ab hoc negotio, &
sunt illiquidæ, ac altiorem inquirunt indaginem,
conatur dictam hæreditatem retinere, quod fieri
nou potest, vt in primis scriptis satis demonstra-
3 ui, & sic cum calumniosè petat compromissum,
non est audienda, vt benè dixit *Alex.consil.62.nu-*
mer.7.vers.& Angelus libr.2. Calcan. consil.82.num.
6. Pacian.consil.93.numer.26.27. Marcabrun. consil.
66.num.427.432. Cephal.consil.201.num.6. qui hoc
sufficienter priuantur, & quamuis id sufficeret, ta-
men multis alijs rationibus facilè est demoustra-
re non esse locum petitioni dicti Compromissi,
maximè respectu dicti hæreditatis Corriggiariæ,
quam solam nunc petit D.Marchio, & cuius ne-
gotia sunt ab alijs valdè separata, & cum nihil a-
liud petat, ad non petita non potest extendi po-
4 stulatio compromissi, quæ si non habet locum in
venditione, nec habebit in recouuentione. *Tusch.*
lit.S, concl.487.nu.85.
Primò enim Statutum prædictum de compromissis
faciendis nou videtur habere locum in remedijs
possessorijs, seu generaliter præponuntur remedia
possessoria, de quibus nullam mentionem facit,
& multò minus locum habet in remedio retinen-
dæ possessionis, vbi agitur de manutentione, quæ
non dicitur lis, neque causa, sed est quoddam
præparatorium Iudicij, seu quædam ordinatio
manutentionis, & conseruatio in eodem statu,
& propterea statutum prædictum Ferrariæ, quod
loquitur de lite mota inter affines compromit-
5 tenda uou habet locum in hoc iudicio manuten-
tionis, vt satis pulchrè declarat *Cæsar. Barz. decis.*
septuagesimaprima, numer. trigesimonono, versic. quia,
& numer.40. vers. quam loquuntur. Quem sequitur ad
rem Post. in tract.de manutenen.obser.sexta, num.35.
37.38. Vbi docet, quod hæc nostra manuteneutia
6 non dicitur lis, sed quoddam præparatorium, &
propterea statutum de litibus, uon habere locum
in ea. Quod cum sit verum uon potest hic peti
compromissum vigore dicti statuti, quod loqui-
tur de lite mota, & se etiam magis declarat infe-
7 rius, dum dicit non esse locum cōpromisso, quan-
do imploratur in præparatorijs iudiciorum, vt
hic, & propterea, qui vult dicto statuto, & coge-
re alteram partem ad compromissum debet pro-
8 bare verificatas esse omues d.Statuti qualitates,
vt in terminis dixit *Cephal. consil.82. num.7.8. Gra-*
tian.discept.484.num. vigesimoseptimo. Et 343.num.
1.& 546.num. quinquagesimosecundo. Quod hic fieri
nou potest, quia iudicium manutentionis non
dicitur lis, sed litis præparatorium, quod à statuto
excluditur, ne super eo possit quis compelli ad
compromissum.
Nec dicatur nos versari extra iuditium manuten-
tionis propter naturalem possessionem, seu de-
tentionem existentem peues dicti hæredes vigo-
re Statuti de continuanda possessione defuncti in
hæredem, quia vltra adducta in primis scriptis
respondetur statutum continuare possessionem
9 cum sua causa, quæ non est durabilis, apud hære-
des, cum morte vsufructuarij finiatur causa pos-
sidendi, & propterea proprietario ex sola ciuilis
10 possessionis detentione danda est à Iudice ma-
nutentio, vt apud *Posti. tract. de manuten. obseruat.*
decimasexta, numero trigesimoquarto. Cui non re-
pugnat hæredis possessio naturalis, in qua uon
possit perseuerare, quia hoc remedium retinen-
dæ possessionis habet mirabilem effectum, & mi-
xtam naturam, scilicet retinendæ respectu ciui-
lis, & in consequentiam recuperandæ respectu
naturalis, propter quod Iudex mandabit actorem
esse manutenendum in ciuili possessione. Et quia
11 id fieri non potest sine restitutione possessionis
naturalis, idem Iudex mandabit, vt pars, quæ re-
cuperauit possessionem naturalem eam actori re-
stituat, vt per *Bald.in l. vti possidetis, numer. duodeci-*
mo, in fin. vers. respondēt, vbi etiam Bart. num. quartò,
vers.& aduerte, Cod. vti possid. Rota apud Post.in d.
tract. de manutenen. dec.327. num. decimotertio, vbi
pulchrè loquitur. Et eam sequitur idem Post. dict. ob-
seruat. decimasexta, numero quadragesimo. Et sic ad-
huc beneficium manutentionis competit pro-
prietario, etiam si uaturalis possessio penes alium
existat, propter quod naturaliter possidens cita-
12 ri solet à ciuiliter possidente, vt ipse manute-
neatur, & naturaliter possidens expellatur. *Ludo-*
uis.decis.105. numer. decimoquinto. Vbi dicit, quod
13 per viam manutentionis liceat ciuili possesso-
rio recuperare naturalem possessionem parte ci-
tata, & audita, & coucordat. *Post in d.tract. obser.*
79. num.4.
Secundò respoudetur, quod fortè etiam si tractare-
tur de remedio adipiscendæ possessionis, seu de
immissione ipsa adhuc videatur, quod non sit lo-
cus petitioni compromissi vigore dicti Statuti,
14 quod in remedijs possessorijs uon censetur ha-
bere

bere locum, quia de his non fecit mentionem, vt
14 ad rem dixit Borell.de Comprom.§.primo.gloſ.tertia numer.157.158. Et ideò ſi quis ex pacto, vel per ſententiam poſſit propria auctoritate poſseſſionem bonorum debitoris ingredi, quamuis hoc ſit remedium adipiſcendæ poſseſſionis, tamen aduerſarius non poteſt petere compromiſſum
15 ſtante Statuto, quod inter affines, vel conſanguineos cauſæ compromittantur, vt per Anchar. in conſil.183.numer.primo, ibi petit creditor ſe immitti in poſſeſſorem. Alciat.conſil.707.numer.2. Plaut.de compromiſſ.qu.4.numer.41. Tuſch. Pract.concl.litt.S. concl.487.num.49.& num.138.in fin.Carpan.ad ſtat. Mediolan.dict.cap.115.num.291.& cap.156.nu.40. parte prima.

Tertiò reſpondetur non habere locum prædictum ſtatutum, vbi liquidò conſtat de viribus dicti D. Marchionis Herculis, & de eius poſseſſione ſibi, vti proprietario competente, vt hic, ſicut in primis ſcriptis dixi, de re enim liquida, & clara non
16 debet compromitti, nec quiſquam poteſt aſtringi ad faciendum compromiſſum etiam ſtante ſtatuto de compromiſſis faciendis inter conſanguineos, vel affines, vt not.Bald.in l.prima,ff.de tranſact. Alexand.conſil.82.num.4.libr.1.& conſil.ſexageſimoſecundo, numer.6.7.8. vol.2. Vrſill.ad Afflict. Dec.46. numer.decimotertio. Tuſch.littera S, concluſ. 487.num.103.104.131. Et littera C, 498.numer.6. Carpan.ad ſtat.Mediol.dict.cap.115. num. 20. parte prima. Cephal.conſil.201.num.7. Et conſil.763.num. 8, Marcabrun. conſil.66.num.432.433. Borell.tract. de comprom. §.2. gloſ. prima, num.153.154.& ſeqq. Farinac.deciſ.452.num.4.parte prima, vbi vult ſuper
17 re clara non cadere compromiſſum, niſi de hoc expreſsè fuerit conuentum. Cyriac.controuerſ.350. numero decimotertio, parte ſecunda. Pacian.conſil.93. num.35.

Hic autem ſatis dicitur res clara, & euidenter conſtare de Iuribus, & poſseſſione dicti D.Marchionis Herculis, tùm ex teſtamento prædicti D.Bernardini Corriggiarii, qui cum hæredem inſtituit, & teſtamentum fuit Canonizatum tàm ex actis Notarii Smeraldi coram Illuſtriſſimo Domino Vicelegato, quando illud fuit productum, & doctum de morte Teſtatoris, & cętera fuerint adimpleta, quæ erant verificanda, quam ex ſententia Iudicis Milonis à Rota confirmata, qua pronunciatum fuit dicti D. Marchionem Herculem fore manutenendum in poſseſſione d. hæreditatis;
18 Etenim vbi conſtat per Inſtrumentum ſiquidem, vel acta publica de iuribus actoris reus non poteſt vigore ſtatuti petere fieri compromiſſum, quia inſtrumentum facit rem notoriam, & com-
19 promiſſum non fit de eo, de quo conſtat per publica Inſtrumenta Bald. in l.prima, ff. de tranſact. Alexand.d. conſil. ſexageſimoſecundo, numer.octauo, lib.2.& conſil.82.num.4.lib.1. vbi dicit, quod compromiſſum non poteſt peti, re liquida exiſtente, & quod per Inſtrumentum conſtar rem eſse liquidam. Dec. conſil. quadrageſimoquarto, numer.6. Carpan. ad ſtatut. Mediolan. capit. 115.numer. 287. parte prima. Cephal.conſil.480.num.9.& conſil.763. num.8. Marcabrun. conſ. ſexageſimoſexto, num.477. 429.431.432. latè Borell. de comprom. §.ſecundo, gloſ.1.num.151.& ſeqq.& n.151. vbi parificat acta Iudicialia cum Inſtrumentis, & in ſum.deciſ. parte prima titul.ſexageſimotertio, numer.130.140.144. 145. Vbi concludit id eſſe in Teſtamento, etiam
21 quando illud non eſt liquidum, ſed liquidandum. Et in tract. de compromiſſ.dict.§.ſecundo, gloſ. prima, numer.166. Vbi prius etiam docuerat materiam Teſtamenti non eſſe compromiſſibilem, & propterea multò magis in caſu noſtro hoc eſt dicendum, vbi teſtamentum fuit iam diù liquidatum, & iam diù eius vigore data, & accepta tenuta bonorum dicti D.Bernardini adeò vt dici non poſſit illud non eſſe liquidum, aut poſſe aliqua iuſta exceptione offuſcari ſtantibus prædictis cum ex actis eiuſdem Smeraldi canonizetur, & liquidetur penitus, & dictus D.Marchio Hercules ſolus ſit hæres in dd. bonis, & verificata ſint omnia, quæ alioquin poſsent facere difficultatem, vt per dictum Borellum, & concordat Cephal.conſil.480.num.8. 9. vbi loquitur de Teſtamento docens, quod de eo non fit compromiſſum, ſicut
22 nec de Inſtrumenta, vbi enim Teſtamentum eſt publicum, & rogatum à Notario, non differt ab Inſtrumento vt firmant Suprad. DD. & in propoſito. Sic benè loquitur Pacian. conſil.93. nu.13.14. qui loquitur de Teſtamento, & Inſtrumento indifferenter.

Res etiam clara dicitur ad fauorem eiuſdem Dom. Marchionis Herculis proptèr ſententiam Iudicis Milonis à Rota confirmatam, & in iudicatam tranſactam, quæ dat eidem manutentionem dd. bonorum nec adeſt, qui eam in controuerſiam ponat, pro vt nec vere aliquis controuertere poteſt, & propterea liquidò dicitur conſtare de iuribus dicti D.Marchionis, & ſtante tali re iudicata non poſſunt aduerſarii petere compromiſſum nõ obſtante dicto ſtatuto, ſic enim ſentire videtur
23 idem ſtatutum, dum inquit, dumodò non tractetur de executione alicuius ſententiæ, & ſic dixit pulchrè Ancharan.in conſil.183.numer.3. Caſtr. conſil. nonageſimoprimo, numero octauo, verſic.ratio lib.primo. Taſch.littera S, concl.487.numer.91. Marcabrun. conſil. ſexageſimoſexto, numer.420. latiſſimè Borell.in tract. de compromiſſ. §.ſecundo gloſ. prima, numer.144. vbi plurimos allegat, & dicit ſtatuta loquentia de compromittendo quæſtiones con-
24 iunctorum non habere locum, nec poſſe compromiſſum fieri ſuper re, in qua lata eſt ſententia quæ fecit tranſitum in rem iudicatam, quia ſatis
25 liquidum illud dicitur, de quo extat ſententia in iudicatum tranſacta, idem Borell.in ſum.deciſ.parte prima, tit. ſexageſimotertio, numer.131. qui adducit infinitos DD. Cyriac. controuerſ.350.numer.11.12. p.2. Vbi idem confirmat; Cum enim ſententia habeatur pro veritate l.res iudicata, vbi Dec.& Cagnol.ff.de reg.iur. Non eſt mirum, ſi liquidò dicatur per eam conſtare de iuribus actoria, & ſic ceſſet petitio compromiſſi, quod etiam videtur ex alio capite eſſe de mente noſtri ſtatuti Ferrariæ, quod non aſtringit ad compromittendum,

niſi

nisi quando adest probabile iuris dubium, quod
26 dici non potest, quando constat per Instrumentum de viribus actoris, tunc enim articulus non continet probabilem Iuris dubitationem, sic ad rem *Cephal. dict. consil.* 201. *numero quarto. Marcabrun.dict.consil. sexagesimosexto, num.* 428. *Iun.num.* 431.432.

Non obstat, quod licet manutentio dicti Domini Marchionis per se sit liquida, & in se non contineat dubitationem, tamen propter exceptiones dd. hæredum fiat turbida, cum multa petant, ex quibus prætendunt Ius habere retentionis; Nam respondetur eos non habere aliquas exceptiones ita liquidas, quod possint offuscare Ius dicti Marchionis, vt in primis scriptis satis dixi; veruntamen demos, quod tales exceptiones sint iuridicæ, & legitimæ, cum aliundè veniant, & non nascantur ex ventre Testamenti dicti Domini Bernardi-
27 ni, aut sententiæ prædicti D. Milonis, non cessat res clara ad fauorem dicti Domini Marchionis, nec efficere possunt, vt locus sit compromisso, vt pulchrè docet *Carpan.ad Statut.Mediolan. dict.cap.* 115. *numero vigesimoprimo, parte prima*. Vbi multos allegat, & ostendit, quod etiam si opponatur legitimæ, & iuridicæ, nihilominus, res dicitur clara, quod constat per instrumentum, & non est locus compromisso.

Et hoc non est mirandum, quia Statutum nostrum non dicit, quod fiat compromissum super exceptionibus, sed super lite mota, quæstione, vel cau-
28 sa, & sic attenditur petitio actoris, an ea sit euidens, & notoriè iusta, & compromissum nunquam petitur super his, quæ incidenter, & excipiendo præponuntur, sed quando intentio Actoris est dubia, quia ex intentione actoris metimur Ius; sic post *Bald.in l.pen.ff.de his, qui sunt sui, vel alieni, iur.& in l.edita ad fin.Cod. de eden.inquit Ancebar.in dict.consil.* 183. *numer.*2.3. *Et pulchrè Tusch. littera S, conclus.*487.*num.*117. *vbi vide, & numer.* 148. *Socin. sen.consil.*285.*numer.quarto*, vbi dicit
29 etiam, quod sicut non potest fieri compromissum super Instrumento, ita nec super obiectis cōtra Instrumentum.

Et sic etiam tenet *Carpan.ad Statut.Mediolan. dict. capit.*115.*num.*287.*parte prima*, & maximè propter exceptiones, quæ deducuntur, non offuscant ius in Instrumento contentum, non enim vnquam negatur hæreditatem Corriggiariam pertinere ad dictum Dominum Marchionem Herculem, sed continent credita quædam, & prætensiones dd. hæredum, quæ habent naturam diuersam, & nihilominus nisi factum in Instrumento contentum impugnetur, & aliquibus probationibus obtenebretur compromissum ex statuto peti non potest
30 contra Instrumentum, vt post *Socin.in consil.quarto, libr.primo, inquit Surd.consil.* 252. *numer. vigesimoprimo, & consil.*451.*numero quinquagesimo.* Et sic omnes alij DD. sunt intelligendi, quod cum non verificetur in casu nostro ex prædictis, satis liquet non esse locum petitioni alicuius compromissi.

Quartò non est cogendus d. Dominus Marchio ad compromittendum super dicta hæreditate Corriggiaria, quia est subiecta perpetuò fideicommisso ad fauorem vocatorum, vt in dicto Testamento D.Bernardini, & propterea ipse non potest eius bona alienare, vt probat *text.in Auth. res quæ Cod.communia delegat.* Et quia compromissum faciens dicitur alienare *Mascard. de stat. interpret. conclus. octaua, numer. nonagesimooctauo*, ideò non potest cogi ad compromittendum super illa quia nemo cogitur compromittere super
31 bonis, quæ non potest alienare, & isto casu debet cessare statutum, sic pulchrè *Dec.consil.quadragesimoquarto, numer.*2.3.6. vbi sic declarat huiusmodi statuta. *Et consil.*475.*ad fin. Et idem docet. Marcabrun.consil. quadragesimosexto, numero duodecimo, & seqq. Roman.consil.*269.*colum.*4.*Paris.consil.*134.*numer.*9.*parte quarta. Grat.consil. quinquagesimoquinto, numer. vigesimo. Borell. de comprom. §.*2.*glos.prima, numer.* 125. 126. 127. *Craue. consil.* 976. *numer. decimoquinto, limit. de Brettis. consil.* 116.*numer.decimosexto. Menoch. consil. primo, num.* 268. *latè Decian. consil. sexagesimoquinto, numer.vigesimooctauo, vigesimonono, libr.*5. Ergò non est locus compromisso quantumuis necessariò ex forma Statuti, quod in tali casu non habet locum, ne per indirectum eueniat, quod per se fieri non potest, dùm fortè ex laudo arbitratorum sequeretur
32 alienatio dd. bonorum, & ideò statutum non extenditur ad hunc casum, quia statutum cogens causas coniunctorum intelligitur dumodò causa sit compromissibilis. *Borell.de compromiss.§.*2.*glos.* 1.*num.*129.

Quintò quatenus posset dici locum esse compromisso, illud non potest comprehendere, aut extendi ad bona extra statum Ferrariæ sita, quia statutum non potest de illis disponere ex defectu potestatis Iurisdictio statuentium non perueniat
33 ad bona extra eorum iurisdictionem existentia, etiam si quæstio vertatur inter subditos, & maximè quando statutum non exprimit bona extrà suam iurisdictionem existentia, vt post *Bartol. in l.cunctos populos quæst. septima vers. sed posset de instit. & Iur. Alexand. consil.*128.*numer.secundo libr. primo, pulchrè inquit Tusch. littera S concl.* 546. *numer.*3.*vbi testatur de communi. Honued.consil.quintò, numer. decimoquarto, lib. primo de communi. Craue. consil.*30.*num.*3. *Mascard. de stat. concl.*6. *num.*100. 101. *Rota diuers.decis.*304. *num.*2. *parte prima. Grati. disc.* 709. *numer. decimoquinto*. Et sanè si statutum de compromissis faciendis inter affines non
34 habet locum, & non extenditur ad personas, & loca exempta, vt per *Camill.Borell. d.tract.de compromis.§.*2.*glos.prima,num.*400. quantò minus extendetur ad bona existentia extra Territorium, quę non sunt vllo modo de Iurisdictione statuen-
35 tium, stante quod statutum non extenditur vltra Iurisdictionem statuentis. *Grass.de effect.Cler.effect.*2. *num.quinquagesimoprimo. Gratian.discept.*431.*nu.*20. *Et discept.*581.*nu.*8. Ex quibus satis constat quàm ineptè petatur fieri compromissum inter dd. partes etiam respectu bonorum existentium extra statum Ferrariæ, eum id nec fieri possit, nec fuerit

rit de mente statuti, quod ad talia non obligauit
subditos, & nullam fecit vllibi mentionem de bo-
nis extra Statum Ferrariæ existentibus.

Et multò magis hæc dicenda sunt, quia prædictus
D. Marchio Hercules habet domicilium in duo-
36 bus locis, scilicet Ferrariæ, & Mutinæ, prout est
permissum ad *text. in l. assumptio §. iurisprudentibus,*
ff. ad municip. gloss. in cap. præsent. §. idem est, verbor.
domicilium vbi Gemin. num. 4. & DD. omnes de præ-
ben. in 6. Bellett. disquisit. Cleric. tit. de exempt. Cler. à
stat. secul. §. 5. numer. decimoquarto, propter quod
37 censetur sortiri diuersas patrias, & diuersitate
patriæ, legũ quodque diuersitas seruari debet, &
quælibet in suo Territorio prænalere, adeò vt ser-
38 uanda sit lex, & eligendus sit forus loci, vbi sunt
bona, vt per *Ias. consil. 80. col. pen. lib. 3. Lancell. super*
consuet. Alexand. præfat. 8. num. decimosexto. Alder.
Mascard. de interpretat. statut. conclus. 6. numer. 104.
vbi testatur de veriori, & magis communi opi-
nione.

Sextò respondetur retentis ijsdem terminis, quate-
nus esset locus compromisso petito super bonis
extra statum illius existentibus alia quidem vera
ratione; Si quidem quoad bona hæreditaria d. D.
Marchionis Guidi tractatur de communi interes-
se omnium eius filiorum tàm primi, quàm secun-
di matrimonij, hæredum scilicet respectu portio-
nis hæreditariæ, & aliorum respectu legitimæ, &
detractionum, & cum inter dd. Fratres adsint duo
Abbates scilicet Illustrissimus D. Co: Alphonsus,
39 & Co: Paulus Coccapanus, qui sunt personæ Ec-
clesiasticæ, certum est eos non posse astringi sta-
tuto ad compromissum cogente tùm vigore eius-
dem *Statuti Ferrariæ lib. 1. rub. 5.* vbi statuitur, ne
statuta prosint Clericis, tùm quia ex defectu po-
testatis non potuerunt statuente ligare Clericos,
& licet id à multis DD. impugnetur, quia statu-
tum de compromissis videtur respicere ordinato-
ria iudicij, ad quam etiam Clerici tenentur liti-
gantes in foro seculari, verumtamen, quando sta-
tutum non stat in puris terminis ordinatorij, sed
tangit etiam materiam decisorij, vt quia dicere-
tur in eo, quod non possit appellari, seu peti redu-
ctio, vel quod laudum habeat executionẽ para-
tam, & similia, prout euenit in nostro statuto Fer-
40 rariæ, tunc vtique omnes admittunt Clericos nõ
ligari statuto de compromissis, vt post *Bald. consil.*
5. num. 1. vers. aut compromitti dicit. Capic. decis. 66.
num. 4. Dec. in cap. Ecclesia S. Mariæ num. 2. & numer.
161. de constit. latissimè Camill. Borell. tract. de com-
prom. §. primo. glos. 3. numer. 225. 226. & multis seqq.
vsque ad num. 261. Vbi reddit rationes huius sen-
tentiæ, & in ea residet; *Alder. Mascard. de statut. in-*
terpret. concl. prima, numer. 34. vbi testatur de magis
communi Grass. de effect. Cleric. eff. 2. numer. 413. 414.
vbi multos adducit, & testatur de veriori, & ma-
gis communi. Thomat. *decis. Macerat. 6. n. 26. Mar-*
th. de Iurisd. p. 4. cas. 40. nu. 8. 9. 10. 11. 12. Barz. dec.
41. n. 16. Farin. dec. 529. nu. 2. p. 2. Bellet. disquisit. Cle-
ric. parte prima tit. de exempt. Cleric. à stat. secul. §. 3.
nu. 10.

Et licet D. Marchio Hercules tanquam laicus non
gaudeat per se hoc beneficio, & possit ligari dicto
statuto de compromissis, tamen ratione consor-
tis in lite sequitur idem priuilegium, quia idem
ius vtriusque, & eadem ratio, ac ius vnius est inse-
parabile à Iure alterius, cum vnum non possit co-
gnosci, quin cognoscatur aliud ratione vnionis, &
41 cõnexitatis, & propterea beneficium Clerici pro-
dest etiam laico eius consorti ad *tex. in l. qui duo ff.*
de liber. leg. l. in communem ff. quemadm. seru. ammitt.
Dec. in l. si emancipati n. 5. vbi Cagnol. n. 103. C. de col-
lat. Surd. dec. 301. n. 9. Cephal. consil. 661. nu. 76. Odd.
de restit. in integr. qu. 46. art. 4. vers. in contrarium. Et
vers. pluries latè, & pulchrè Carol. de Grass. tract. de eff.
Cleric. eff. 2. n. 55. vbi adducit multas rationes, au-
ctoritates, & exempla ad ostendendum, quod lai-
ci non ligantur statutis sæcularibus ratione Iuris
42 vniti cum Clericis, vnde est, quod immunitas ho-
spitandi milites concessa Clericis extenditur etiã
ad fratres laicos, si habitant in domo communi,
vt per eundem *Grass. d. tract. eff. 3. nu. 122.* vbi alios
43 adducit; Et ideò immunis ab oneribus ob nume-
rum xij. Filiorum tribuit eamdem immunitatem
44 fratribus socijs in communione bonorum persi-
stentibus. *Natt. cons. 590. nu. 19.* Et magis in specie
admittunt DD. quod priuilegium fori, quod quis
habet, prodest etiam alijs consortibus non priui-
legiatis, adeò vt si Pupillus, vel Vidua, aut minor
habeant causam sibi, & alteri nõ priuilegiato cõ-
munem, ille gaudebit eodem beneficio, vt causa
45 possit trahi ad Principem, & è contra, vt post *A-*
ret. cons. 83. n. 7. Alex. cons. 122. n. 16. in fin. li. 4. Rum.
cons. 77. n. 3. li. 4. Ait afflict. dec. 354. n. 13. Natt. cons.
590. n. 16. 17. Thesaur. dec. 177. n. 2. in fin. & n. 5. Me-
noch. de arbitr. iud. lib. 2. cas. 66. n. 22. Viui. dec. 521. n.
18. 19. 20. 21. & seqq. vbi exornat exemplis & be-
nè *Giurb. decis. Ciuil. 82. nu. 1. vers. quod Iuris.* Ex qui-
46 bus concludendum est, non esse locum petito
compromisso super bonis d. hæreditaris Corrig-
giariæ, & multò minus super alijs bonis paternis
ad finem impediendi manutentionem in d. hære-
ditatem, qua sibi restituta, seu relaxata d. D. Mar-
chio Hercules non recusat honestas inire con-
uentiones super aliis hinc indè prætensis, si quæ
aut de Iure respondere.

Neque dicti hæredes, aut dicta D. Marchionissa Al-
da eorum tutrix potest declinare forum Eminen-
tissimi, & Reuerendissimi Domini Legati Ferra-
riæ, seu eius Vicelegati, qui gerunt vices Princi-
cipis, nàm licet Pupillus, & Vidua habeant ele-
ctionem fori, & possint trahere aduersarios ad
47 Tribunal Principis, & eius Senatum, & Rotam
per *text. in l. vnic. Cod. quando Imper. int. Vid. Pupill.*
tamen cessat id priuilegium, tum quia causa agi-
tatur coram maiori Tribunali Legato, seu Vice-
celegato, tum quia, & melius, dictus Dom. Mar-
48 chio tanquam minor 25. annis, gaudet eodem
priuilegio, eo quod cum orbatus sit patre, & ma-
tre stante minori ætate vigintiquinque annorum
gaudet priuilegiis miserabilium personarum, &
49 Orphanus dici potest *ad text. in l. Orphano trophos*
C. de Episc. & Cleric. vbi Cyn. id docet, & melius pro-
bat id tex. in l. qui neq; tutores ff. de rebus eorum

vbi

vbi priuilegia pupillorum dicitur competere e-
50 tiam adultis minoribus 25. annis, & ibi pulchrè
loquitur Raph. Cuman. in hac materia, & not. Re-
buff. in tract. de sent. prolixior. art. 3. glos. vn. nu. 4. &
benè scripsit Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 47. nu.
120. p. 1. Vbi loquens de hac materia d. l. vnic. di-
51 xit. Orphanos esse pupillos à patre destitutos, &
maiores annorum 14. minores tamen 25. Et me-
lius docuit Couar. pract. quæst. c. 60. n. 2. vers. nos hac
in parte lib. 1. Vbi dixit in hac materia quod pra-
xis recepit hoc priuilegium, & in minore 25. an-
nis, qui patre sit orbatus Afflict. in const. statuimus
n. 24. lib. 1. de offic. magistrat. vers. eò similiter in ea-
dem materia æquiparauit minorem pupillum, &
viduam, & aliàs miserabiles personas, Nicol. de
Millis in suo repet. aureo in verb. Minor. nu. 10. in fin.
quam loquitur Gratian. decis. 180. in addit. n. 1. pro
vt etiam minori tribuit idem priuilegium Tusch.
littera M, concl. 273. n. 8. & idem preparare videtur
Mascard. de probat. concl. 1064. n. 2. Vbi inter per-
52 sonas miserabiles enumerat viduas pupillos, &
orphanos; & audio sic obseruari, vbiq; vti etiam
minores 25. annis gaudeant priuilegio d. l. vnic.
Quia verè sunt orphani maximè quando carent
patre, & matre vt vidimus: Et ideò inter personas
miserabiles numerantur, vt per Bellet. d. tit. de e-
xempt. Cleric. à stat. secul. §. 5. n. 33. & hoc pulchrè
examinat Pacian. cons. 94. n. 4. 5. 10. 11. 12. 13. per
totum. Vbi probat, quod priuilegium d. l. vnic. cō-
53 petit etiam minori 25. annis & respōdet ad om-
nia contraria, & sub n. 54. dicit, quod hanc partem
semper tenuit supremum Ferrariæ Concilium, &
quod hæc est communis practica. Quod non est
alienum à veritate, quia miserabiles personæ di-
cuntur illæ, quæ causas proprias dicere non va-
54 lent, vt per tex. in cap. 1. in fin. de postulan. Rol. à Val.
cons. 76. nu. 47. lib. 1. dixit Gratian. d. cons. 94. n. 22.
Marchesan. de commiss. 1. 2. tit. de commiss. auocat.
caus. n. 31. vers. & si ponderemus, Pacian. d. cons. 94.
55 num. 23. Sed minor 25. annis non potest per se
suam causam dicere, cum nequeat stare in iudi-
cio sine Curatore, vt per Giouagn cons. 61. num. 29.
lib. 1. Ergo miserabilis persona censenda est, Pa-
cian. d. cons. 94. num. 53.

Nec obstat, quod id secundum aliquos procedat in
vidua, pupillo, & minore paupere, quia verior, &
56 magis communis opinio est, vt in hoc priuilegio
electionis fori non attendantur diuitiæ, sed con-
ditio viduitatis, seu ætatis, quia huiusmodi per-
sonæ, & diuites adhuc dicuntur miserabiles, cum
soleant communiter opprimi, vt experientia do-
cet, & ideò etiam pupilli, & minores diuites gau-
dent hoc priuilegio, sicut ad rem planè docet,
Natt. cons. 590. n. 4. 5. 6. 7. eò seqq. Rol. d. cons. 76. num.
45. Couar. d. cap. 6. n. 5. vers. obtinet. Menoch. de arbit.
iud. cas. 66. n. 5. & 11. pulchrè Pacian. cons. 94. nu. 55.
57 Vbi loquens tàm de minore, & pupillo, ac aliis
priuilegiatis in hac materia probat etiam si sint
diuites adhuc gaudere hoc priuilegio electionis
fori, Thesaur. decis. 177. num. 3. Rui. decis. 521. nu. 7.
8. 9. eò seqq. Vbi latè examinat Gratian. discept. 187.
numero 2.

Cum ergo prædicti hæredes, & d. D. Marchio Hercu-
les habeant in eadem materia id priuilegium ele-
ctionis fori vigore d. l. vnic. & pupillis, & minor in
hoc sint pares, Pacian. dict. cons. 94. sub num. 28.
nullus eorum poterit talì gratia vti, quia priuile-
58 giatus contrà priuilegiatum non gaudet priuile-
gio, sed priuilegia conquassantur, vt dixi ad rem
Couar. pract. quæst. cap. 7. num. 4. versic. primus etenim
casus. Menoch. de arbitr. iud. cas. 66. num. 38. 39. Vbi
maximè præbeat quandò reus conuentus conue-
nitur coram suo Iudice Ordinario, quia licèt sit
priuilegiatus non poterit declinare forum, & pe-
tere se remitti ad Principem, cum actor ille priui-
legiatus vtatur priuilegio iuri communi conso-
no, reus verò conuentus contrà ius commune,
idem docet, Gratian. discept. 182. num. 21. Franc.
decis. 188. num. 2. latè Giurb. decis. ciuil. 85. nu. 8. ver-
sic. quando tamen. & ideò cum priuilegia priuile-
giis conquassentur; ius commune seruandum
est. Franc. dict. decis. 188. num. 2. Giurb. dict. decis. 82
num. 8. versic. quia priuilegia. Vnde sequitur, vt si-
cut causa prædicta non est compromissibilis, nec
etiam commissibilis, quia eædem rationes, quæ
impediunt compromissum possunt etiam impe-
dire commissionem, res enim liquida, & quæ con-
stat per instrumentum, & per sententiam non est
committenda, sicut nec compromittenda, quia
admodum litigiosè tractaretur, & tanquam res
turbida committeretur, & Princeps, qui est pa-
ter iustitiæ non debet pati, vt lites fiant, vbi non
est materia litigandi, eò quod negotium sit val-
dè liquidum ad fauorem dict. D. Marchionis,
Herculis, vt vidimus respectu dict. hæreditatis
Corriggiariæ, & sufficit in hoc puncto non esse
locum compromisso, nec fori electioni. Et licèt
dici soleat, quod ipsum quoque dubium, an
causa sit compromissibilis debeat compromitti,
tamen hic non possum dicere vllum extare du-
bium, vt vidimus, & sicut super principali non
59 cogimur compromittere, ità nec super isto in-
cidenti, vt latè Marcabrun. dict. consil. 66. numer.
434. vsque ad numer. 443. Vbi tollit omnem
ambiguitatem, & ad rem facit, Tusch. littera S,
concl. 487. num. 99.

Nec obstat, si opponeretur ad protellandum iudi-
60 cium exceptio Inuentarij nondum confecti, quia
talis exceptio nocet tantum legatarijs, & credi-
toribus hæreditarijs, ad text. in leg. fin. §. donec, C.
de iur. deliber. Nos autem agimus contra dd. hæ-
redes, non vt hæredes dict. D. Marchionis Gui-
di, sed vt possessores bonorum nostrorum, quæ
ab eis vendicare intendimus, propter quod non
61 habet locum exceptio Inuentarij non confecti,
vt pract. Blanc. in tractat. de comprom. quæst. 4. n.
64. Roland. de Inuent. part. 4. volum. 4. numero 4.
Qui videatur, quia pulchrè tollit dubium ergo
reijcienda ex petitio compromissi, & aduersarij
sunt repellendi tamquam calumniosi. Pacian. in
cons. 93. num. 5.

Et ita censeo saluo, &c. Verumtamen super hoc fuit
diù disputatum, quia partes non cōcordabant in
modo compromittendi; verum quia interuen-
tu amicorum fuit inuenta forma partibus grata,
factum fuit compromissum, & fuerunt electi

arbitri Illuſtriſſimus Dominus Hieronimus Auguſtonus Conciliarius Iuſtitiæ Mutinæ, & ex c. D. Doctor Corradus Ferrarien.

EPITOME.

Nominationi Domini quando ſit locus, & an nominatus trahat cauſam ad ſuum forum, & an laicus poſſit conueniri in foro Eccleſiæ vbi tractatur de bonis Eccleſiæ, vel Clerici.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtrum de rebus Clerici debet fieri à Iudice Eccleſiaſtico etiam penes laicum.*
2 *Sequeſtrum de rebus Clerici debet liquidari apud Iudicem Eccleſiaſticum, etiam ſi factum fuerit à Iudice laico.*
3 *Laicus Iudex non poteſt ſequeſtrare bona Clerici.*
4 *Bona Clericorum gaudent priuilegio fori Eccleſiaſtici.*
5 *Sequeſtrare non poteſt bona, qui non poteſt citare reum.*
6 *Acceſſorium eſt ſequeſtrum cauſæ principalis.*
7 *Præparantis cauſæ Iudex, eſt etiam Iudex cauſæ præparatæ.*
8 *Iudex Eccleſiaſticus agnoſcit non ſolum de iuramento ſed etiam de contractu principali.*
9 *Hæreditas repreſentat perſonam defuncti.*
10 *Statuta laicorum non habent locum in hæreditate Clerici.*
11 *Hæreditas Clerici ſi auferatur ab indigno hærede cui applicetur.*
12 *Inuentarium hæreditatis Clerici fit à Iudice Eccleſiaſtico.*
13 *Hæreditas quomodo auferatur ab hærede condemnato.*
14 *Aditio hæreditatis quomodo fiat.*
15 *Hæreditas continet vniuerſum ius defuncti.*
16 *Eccleſia ob ſpolia prætenſa poteſt occupare hæreditatem Clerici.*
17 *Adiecto ſolutioni rectè ſoluitur, ſed non habet actionem.*
18 *Chirographum habens cenſetur habere mandatum.*
19 *Actus attribuitur mandanti, non exequenti.*
20 *Adiectus ſolutioni non impugnat ſequeſtrum.*
21 *Solutioni adiectus non agit poſt litem conteſtatam.*
22 *Auctor laudatus non trahit cauſam ad ſuum forum.*
23 *Clericus veniens ad Iudicium principaliter trahit cauſam ad ſuum forum.*
24 *Clericus defenſor neceſſarius trahit cauſam ad forum Eccleſiæ.*
25 *Clerico poſſidente cauſa cognoſcenda eſt in foro Eccleſiæ.*
26 *Iudex laicus non poteſt adiri, etiam ſi Eccleſiaſticus malè iudicaret.*
27 *Spoliorum cauſa eſt Eccleſiaſtica.*
28 *Spolia præſumuntur bona clerici Eccleſia poſſidente.*
29 *Depoſitarius ſoluens de mandato Iudicis liberatur.*
30 *Citatio per edictum ſufficit in certo contradictore.*
31 *Depoſitarius ſponte ſoluens quando liberetur.*
32 *Depoſitarius non poteſt ſoluere creditori in cauſa ſpoliorum.*
33 *Iudex laicus tenetur admittere rem à Iudice Eccleſiaſtico.*
34 *Nominans dominum liberatur, & cauſa remittitur ad forum nominati.*
35 *Laicus nominans Clericum in dominum liberatur.*
36 *Nominato ſuſcipiente iudicium, nominans debet abſolui.*
37 *Nominatio Domini habet locum tam in rem immobili, quam mobili.*
38 *Mobilia, & immobilia æquiparantur quo ad forum acquirendum.*
39 *Depoſitarius poteſt nominare dominum.*
40 *Poſſidere deſiens, dolo nominans dominum liberatur.*
41 *Reus conuinctus nominans dominum liberatur ab inſtantia iudicij.*
42 *Depoſitarius quando teneatur actione reali, & però depoſito.*
43 *Depoſitum verum eſt, quod ſit cauſa cuſtodiæ.*
44 *Colonus, & inquilinus tenentur perſonali, & poſſunt nominare dominum.*
45 *Nominatio domini, habet locum in actione reali.*
46 *Nominatio domini, habet locum in actionibus mixtis.*
47 *Nominatio domini admittitur tam in petitorio, quã in poſſeſſorio.*
48 *Clericus de rebus Eccleſiæ, vel ſuis rectè conuenit laicum in foro Eccleſiæ.*
49 *Laicus conuenitur in foro Eccleſiæ etiam actione perſonali.*
59 *Laicus non conuenitur in foro Eccleſiæ ſi negatur rẽ eſſe Eccleſiæ.*
51 *Negatio ſolius rei cõuincti excludit Iuriſd. Eccleſiæ, non tertij.*
52 *Inſtrumentum facit probationem probatam.*
53 *Iudex laicus debet remittere cauſam ad forum Eccleſiæ poſſidente Eccleſia.*
54 *Negatio rem eſſe Eccleſiæ, debet eſſe probabilis.*
55 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de qualitate tribuente Iuriſdictione.*
56 *Rem eſſe Eccleſiæ poteſt poſtulari coram Eccleſiaſtico.*
57 *Iudex Eccleſiaſt. cognoſcit, an res ſit empta de pecunijs Eccleſiæ.*
58 *Iudex Eccleſiaſticus debet cognoſcere, quando dubiũ eſt, an res ſit Eccleſiæ.*
59 *Iudices Eccleſiæ cognoſcunt, an res ſit Eccleſiaſtica.*

60 In-

60 *Iudex laicus debet parere inhibitioni Iudicis Ecclesiastici.*

61 *Clericus non trahit laicum ad forum Ecclesiæ, nisi data violentia.*

62 *Clerici trahunt suos malefactores ad forum Ecclesiæ.*

63 *Laicus quando cõueniatur in foro Ecclesiæ per actionem realem, vel personalem.*

64 *Violentia facit laicum de foro Ecclesiæ.*

65 *Actio realis trahit ad se personalem.*

66 *Iudex laicus non potest agnoscere neq. principaliter, neq; incidenter de causa spirituali.*

67 *Iudex Ecclesiæ solus est competens, quando actio est præiudicialis actioni propositæ in foro Ecclesiæ.*

68 *Iudex Ecclesiasticus quando inhibeat laico.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOnnullis ab hinc annis Illustriss. D. Gibertus Grilenzonus cõciuis meus, Sacerdos Beneficiatus in Dioc. Regij, & Gubernator Placentię deposuit penes D. Paulum Fosseum Thesaurarium S. Montis Pietatis Regij Duplas quingentas, & in Singrapha depositæ fuerũt sigillatim nominatæ monetæ, & postea subiunxit D. Paulus *quali monete saranno pagate à S. S. Illustriss. ò a chi presentarà la presente Poliza.*

Deinde de anno præterito præd. D. Gibertus diem clausit extremum, & quia per multos annos nõ soluit M.R. Capitulo Cathedralis Regij portionẽ sibi tangentem taxæ, quæ super indicta fuit benefitijs ob compositionem à Clero initam cum R. Camera Apostol. de ei soluendo annuatim scutos 50. ob liberationem à spolijs, per quam totũ Ius Cameræ fuit transfusum in Clerũ, & Capitulũ d. Cathedralis, ita tamen, quod recusantes soluere taxam præd. possint à d. Capitulo spoliari, & cum per ædicta Generalia annuatim moneantur singuli ad soluendum cum comminatione, quod nisi Beneficiati soluerint portionẽ suam, non gaudebunt priuilegio d. Compositionis, & nihilominus d. D. Gibertus defecit in d. solutione per multos annos, ideò factum, est vt statim habita notitia mortis illius, Capitulum præd. apprehenderit bona eius in hac Ciuitate existentia tanquam spolia, & ad Ecclesiam pertinentia.

Et in specie à Vicario Episcopi Regij obtinuit fieri sequestrum d. D. Paulo cum præcepto, ne alicui soluat dd. duplas 500. preterquam d. Capitulo, & in liquidatione sequestri docto de non solutione taxæ, & ostensis Priuilegijs præmissa citatione generali per edictũ, cum non constaret de interesse alicuius in specie, vacante adhuc hæreditate, ab eodem Vicario fuit commissa executio contra d. D. Paulum ad finem, vt dd. pęcunias solueret dict. Capit. & communicato negotio cum eiusdẽ Mõtis Congregat. eidem fuit ab ea mandatum, vt restitueret easdem duplas d. Capitulo obtenta indemnitatis fideiussione, pro vt factum fuit.

Sed post hęc coram Illustriss. D. Auditore S. E. in Curia sęculari comparuit D. Bernardinus Mora exhibendo d. Syngrapham, & instans cogi d. D. Paulum ad sibi consignandum dd. duplas, sed statim D. Paulus nominauit d. Capitulum in Dominum, stante quod in dd. pecunijs nullũ habeat propriũ interesse, & ideò Canonici, tanquam necessarii defensores comparuerunt declinando forum laicale, & instantes causam remitti ad forum Eccl. tum ratione causæ spoliot. quæ est Ecclesiastica, tum ratione rei, quæ fuit Clerici, & nunc possidetur à Clero, contradicente autem D. Bernardino queritur quid Iuris, &c.

Et sanè censeo causam esse remittendam ad Iudicẽ
Ecclesiast. nullamq; Iurisdict. competere Iudici
laico in hac causa, & rectè fuisse processum in Cu-
ria Ecclesiast. Si quidem Iudex Ecclesiast. fuit cõ-
petens in sequestrando dd. pecunias penes d. D.
Paulum cum inhibitione, ne alicui solueret, nisi
esset in concordia cum d. Capitulo Cath. si qui-
dem satis constat dd. duplas fuisse prædict. D. Gi-
berti Sacerdotis, vt ex tenore syngraphæ, qui cum
esset persona Ecclesiast. & de foro Ecclesię, recur-
rendum fuit ad Officialem Ecclesiast. qui dd. pe-
cunias sequestraret, etiam si d. D. Paulus sit laicus
quia in hac materia sequestrationis non conside-
ratur persona laici sequestrarij, sed Clerici, cuius
sunt pecunię, seu creditum sequestratum, quia se-
1 questrum fit ipsius intuitu, cum sequestrarius nõ
habeat aliquod interesse in pecunia, seu credito
sequestrato, & ideò non ad laicum Iudicem, sed
Ecclesiast. pertinet ordinare huiusmodi sequestrũ
etiam si sequestrer esset laicus, vt latè probat *Ca-
ualcan. decis. 3. n. 26. 27. 28. p. 1.* vbi multos allegat,
& dicit quod etiam si Iudex laicus mandasset se-
questrum eò quod periculũ esset in mora, tamen
postea agendum esset per creditorem coram Ec-
clesiast. non autem coram Iudice laico, aliàs se-
2 questrum esset nullum, & laicus Iudex incideret
in excõmunicationem, hoc idẽ confirmat *Marth.
in tract. de Iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 101. n. 56.* vbi dicit,
quod sequestrum bonorum Clerici nullatenus fie-
ri potest per Iudices laicos, quia eius bona, sicut
3 persona gaudent priuilegiis Ecclesiasticorum, &
quia sequestrum fit intuitu ipsius Clerici, propte-
rea neq; personam, neq; eius res, aut bona à laico
Iudice sequestrari permittitur, & eandem ratio-
nem reddit *in d. tract. p. 4. cas. 49. n. 3. 4.* Vbi inquit.
quod bona Clericor. sunt accessoria personarum,
4 ideò gaudent eodem fori benef. & ego idem pro-
baui *contr. 44. n. 9. 10. 11. 12. 13. 14.* concordare vi-
detur, *Grass. de effect. Cler. eff. 1. n. 222.* vbi hanc Iu-
risdict. omnino denegat Iudici laico, & ideò sicut
5 laicus Iudex non potuisset citare Cleric. ita non
non potest eius res, & bona sequestrare. *Marth. de
Iurisd. d. p. 4. cẽt. 2. cas. 165. n. 6.* cum ergo pertineat
ad Iudicem Ecclesiast. bona Clerici sequestrare,
ad eũdem etiam pertinebit cognitio causæ prin-
6 cipalis, quia sequestrum est preparatorium quod-
dam, & accessorium principalis petitionis, *Cy-
riac. contr. 327. n. 51. lib. 2.* & ideò Iudex causę præ-
7 parantis est ẽt Iudex causæ pręparatoriæ, *ad tex.
in l. Ordinarij vbi Bald. C. de rei vend. Alex. cons. 58.
in fin. lib. 1. & consil. 63. in princip. versic. & motus.*

*li.3.Curt.iun.conſ.*152.*n.*8. *Tuſch.litt.I, concluſ.*446.
*nu.*24. & proptere a ſi agatur de contractu iurato
8 Index Eccl. cognoſcit non ſolùm de iuramento,
ſed etiam de negotio principali, vt per *Tuſc. dicta*
*concl.*446. *nu.* 25. & conſerunt ad rem tradita per
*Belles.diſq.Cler.tit.de fauor.cler.real.§.*2.*n.*33.34.
Nec obſtat quod d. D. Gibertus ſit mortuus, quia
adhuc dd.pecuniæ dicūtur eſſe Clerici, ex quo hę-
reditas Clerici ſubijcitur foro Eccl. maximè antę-
9 quam adeatur, & ratio eſt, quia rappreſentat per-
ſonam deſuncti ad *tex, in l.cum hæreditas. vbi Bald.*
Caſtr. & Salyc. C.deponit. l.hæreditas, C.de aquir.rer.
domin. & ita firmant *Iac .de Aren. Bald. & Imol.in*
l.illa inſtitutio, ff.de hær. inſtitucn. & pulchrè *Marth.*
*de Iuriſd.p.*4.*caſ.*5.*n.*15.16.18. Vbi inquit Statuta
laicorum non habere locum in hæreditate Cleri-
ci, quia dominium dd. bonorum Clerici non eſt
omnino abolitum, eò quod hæreditas ipſius rap-
preſentat ipſum Clericum, & non ſubijcitur Iuriſ-
10 dictioni laicorum. Vnde eſt quod in fortioribus
terminis ſi Clericus inſtituat hæredem perſonam
laicam, à qua tanquam indigna auferatur hære-
ditas applicatur nō Fiſco ſeculari, ſed Eccleſiaſt.
11 quia reſpicitur qualitas relinquentis, qui eſt Cle-
ricus, non hæredis, qui eſt laicus, vt poſt *Abb.in c.*
*n.*2.*de ſucceſſ.ab inteſt.latè per Purpur. conſ.* 578. *per*
*totum pulchrè Belles. diſquiſ. Cler.p.*1.*tit.de bon.Cler.*
*§.*14.*n.*6. quod ſi verùm eſt in hæreditate agnita,
multò verius erit in nondum adita, ſed quidquid
de hoc, certum apud omnes eſſe videtur, quod ſi
hæreditas nondum fuerit adita adhuc ſubijcitur
foro Eccleſiaſt. quia repreſentat perſonam Cleri-
12 ci defuncti, & proptereà ad ſolū Iudicem Eccle-
ſiaſt. pertinet facere inuentarium bonorum hęre-
ditatis Clerici, vbi tractatur de cauſa ſpoliorum
*Marth.deciſ. Delphin.*105. *p.*1. *Mart.de Iuriſd.p.*4.*c.*
122.*nu.*14. *Rodoan.de ſpol.q.*12.*n.*13. *Barboſ.de iur.*
*Pontific.li.*1.*c.*8.*n.*88. *pulchrè Dian.moral. p.*4.*tract.*
1.*de immun. Eccleſ.reſol.*110. Vbi docet inuētariū
bonorum Epiſc. pro ſpolio eſſe faciendum à Iudi-
ce Eccleſiaſt. & confutat alios contrarium tenen-
tes. Sed ſic eſt, quod in caſu noſtro, nondum ab
aliquo fuerat adita hæreditas d.D.Giberti Sacer-
dotis, quando in foro Eccleſiaſt. motum fuit Iu-
dicium prædict. & conſumatum, imòneq; etiā
hodie apparet in foro, ſiue ſeculari, ſiue Eccleſia-
ſtico, quod aliquis adiuerit d.hæreditatem, ergo
tanquam iacens ſubijcitur Iuriſd. Iudicis Eccle-
ſiaſtici adeò, vt nec Fiſcus ſecularis poſſet eā ca-
13 pere, ſi ab hærede ſurtè condemnato eam vellet
auferre, quia ante agnitionem nullum Ius habet,
*Pereg.de Iur.Fiſci.lib.*5.*tit.*1.*n.* 95. nullus enim ad-
huc comparuit, qui ſe hæredem faciat d. D.Gi-
berti, aut profiteatur ſe eius hæreditatē velle adi-
re, & tamen aditio hæreditatis deſiderat extrin-
ſecam animi declarationem, ſiue actu, ſiue verbo,
14 adeò vt non ſufficiat nuda volontas in mente re-
tenta, vt per *Bart. in l.gerit.n.*5.*vbi Rom.n.*4.*& ibi*
*omnes DD.ff.de acquir.hæred.Rol.conſ.*77.*n.*31.*lib.*1.
Cum ergo dd.pecuniæ remanſerint in hæreditate d.
15 D. Giberti, quia hæreditas continet vniuerſum
Ius defuncti, *l.hæreditas, ff.de verb.ſignif.* Et Eccleſ.
pretēdat, & credidit dd. pecunias ad ſe pertinere
tanquā acquiſitas de bonis Eccleſiæ potuit præ-
uenire hæredē, & eas occupare etiam auctoritate
16 propria, nedum auctoritate Iudicis, dum vacans
erat poſſeſſio, non obſtante ēt, quod extiterint hę-
redes vniuerſales, ita pulchrè videndus *Bald.in l.ſi*
*quis Præsbiter. nu.*4. *C.de Epiſc. & Cler.* Vbi ponit
caſum dicens, quod ſi mortuus eſt Presbiter, &
remanſerunt ſui Agnati, & Eccl. vult occupare bo
na Presbiteri, quia dicit empta de bonis Eccl. ſed
illi Agnati volunt ſimiliter occupare, & dicunt ſe
eſſe vniuerſales ſucceſſores, & ſi Eccl. vult aliqua
petere, petat ab eis, & querit quid iuris, & poſtea
reſp. ex doctrina, *Iun. in cap.Cum in off.de Teſtam.*
Quemlibet eorum poſſe vacantē poſſeſſionē oc-
cupare, & non obſtare, quod hæredes vniuerſales
ſint Agnati, & ideò videatur contra eos dirigen-
da actio, quia illud verum eſt, ſi poſſiderent, ſed
ex quo non poſſident nō ſunt aduerſarij in actio-
ne reali, nec poſſet cum eis fundari iudicium.
Vnde ſi hæredes vniuerſales non ſunt legitimi con-
tradictores in poſſeſſione dd. bonorum, quantò
minus erit d.D.Bernardinus Mora, qui nō eſt hæ-
res, nec principalis, ſed tantùm adiectus ſolutioni
17 qui ſi conſideratur, vt adiectus ſimpliciter nullā
habet rationem, ſed tantum rectè ei potuit ſolui
ad tex. in l.fin. & in l. cum, §.ſi ita, & §.qui ſibi, ff.de
*verb. oblig. l.ſed ſi filio, §.*1. *ff.de conſt.pecun.l.ſi cum*
Cornel. & l.aliquid, ff.de ſolut. Bart.in l.cum quis.ff.de
*verb.oblig.l.ſed ſi filio §.*1.*ff.de verb.oblig. Alex.conſ.*
93.*n.*1.*li.*3. Si verò conſideretur tanquam Procu-
rator, & mādatarius d. D.Giberti principalis cre-
ditoris, eò quod exhibens chirographum videa-
tur habere mandatum ad exigēdum, & admitta-
18 tur ad agēdum cum cautione de rato, &c. vt per
*Dec.conſ.*68.*n.*21.*li.*3. tamen hoc nihil eſt, & nihil
obſtat tàm quoad punctum Iuriſd. quàm quoad
actionem ipsā, ſi quidem ſi conſideratur vt Pro-
curator D.Giberti, tunc ipſe quoq; ſubijcitur foro
Eccl. & ſortitur forum Eccl. quia conſideratur vt
19 Clericus, non vt laicus, quia actus tribuitur mā-
danti, non exequenti, *l.item eorum, §.ſi Decuriones,*
ff. quod cuiuſq; vniuerſ. c.cum aliquibus de reſcript. in
*6.Crau.conſ.*222.*n.* 3. Si verò aliter conſideretur, &
veniat ad iudicium quomodocumq; velit, non
habet actionem contra d. D. Paulum propter d.
ſequeſtrum, exhibens enim chirographum, ex
quo per debitorem excipitur de ſequeſtro, ipſe
20 dicere non poteſt, aut opponere quidquam con-
tra dd.Canonicos, aut ſequeſtrum præſcriptum,
quia ad hoc non cenſetur habere mandatum per
ea, quæ tradit *Decian.in d.conſ.*68.*num.*17.18.*lib.*3.
qui multos allegat, & in fine id maximè admittit
quando chirographum non peruenit ad eius
manus ex cauſa onerofa, vt hic, & maximè repel-
lendus eſt dict. D.Bernardinus ſolutioni adiectus,
21 quia comparuit non ſolùm lite conteſtata, in fo-
ro Eccl. ſed etiā executione conſumata, *Mag.dec.*
*Floren.*106.*n.*3. ex quibus ſatis colligitur præſcrip-
tū D. Moram eſſe remittēdum ad forum Eccleſ.
vt agat contra dd; Canonicos poſſidentes dd. pe-
cunias, ſi quid in eis prętendit, vel repellendū eſſe
à limine iudicij, ſicut hæres ipſe D.Giberti non
eſſet audiēdus in foro ſeculari ſtante poſſeſſione

capta

capta per dd. DD. Canonicos.
Nam licèt in venditore,seu auctore laudato,qui non
venit principaliter ad Iudicio pro suo interesse,
sed tantum accessoriè, ad defensionem Emptoris
22 stet regula,quod non possit forū laicale declinare
& exceptiones priuilegiatas ex sua persona alle-
gare. *Abb.in c.fin.n.8.de empt. & vendit. Dec.consil.
700.n.6.Natt.cons.99.n.8.li.1.Rim.iun.cons.422.nu.
14.Honded.cons.25.n.14.17.li.1.Caballin.de euict.§.
3.q.2.n.118.120.Mangil.eod.tract.q.6.n.5.6.7.* apud
tamen est,quando Clericus venit ad iudiciū prin-
23 cipaliter pro suo interesse, & in eò substantiatur
iudicium,tunc enim declinare potest forū,& cau-
sam auocare ad Tribunal Ecclesiæ,vt hic vbi d.D.
Paulus nullum ius habet, nec aliquid pretendit in
dd.pecunijn,& Eccl.nominat in dominam. *Anch.
iun.c.ea quæ.q.17.in fin.de reg.iur.in 6. Abb.in c.fi.§.
n.28.vt sic non constet.Rim.in d.cons.422.n.6. Hond.
cons.25.n.16.li.1.Belle.disq.cler.p.1.tit.de fauore Cle-
ric.reali.§.3.n.13.Mangil.de euict.d.q.6.n.11.Sperell.
decis.24.n.1.2.* Vbi multos allegat,qui est casus no-
ster, quia dd. Canonici veniunt ad causam princi-
paliter pro suo interesse eò, quod D. Paulus nihil
pretēdat,& asserat se nullū habere in dd.pecunijs.
Verum etiam si versaremur in actore laudato adhuc
in nostris terminis causa esset remittenda ad Iu-
dicem Eccles.quia d.D.Paulus amplius non possi-
det, nec habet in sua potestate dd. pecunias, sed
reperiuntur penes dd. Canonicos stante solutio-
ne facta per d.D.Paulum antequam d.D.Mora in-
ciperet iudicium contra eum,propter quod Cleri-
cus possidens rem,in qua tentatur executio,vt hic
in dd.duplis,& se opponens ad suam possessionem
defendendam trahit causam ad suum forum, &
24 Iudex laicus dicitur incōpetens,quia Clericus ha-
bet se tanquam reus,& defensor necessarius. *An-
char.in cap. ea quæ.q.17.vers.qua rat.de reg.iur.* in 6.
Abb.in c.cum sit generale, nu.13.vbi Innoc. & alij de
foro incōpetenti. *Barba.cons.84.li.4. Dec.cons.700.
n.7.pulchrè Purpur.cons.26.per totum li.1.* qui respō-
det contrarijs, *latè Mangil.de euict. d.q.6. n.28.29.*
25 Vbi etiam dicit, quod constito de tenuta, & pos-
sessione Clerici, Iudex laicus non potest vlterius
progredi. *Bellet.disquis.Cleric.p.1.tit.de fauor. cleric.
real.§.1.n.3.4.* Vbi etiam dicit, quod non exigitur
probatio possessionis ex parte Clerici, sed sufficit
sola possessionis allegatio. Ergo omninò dicendū
est,quod hæc causa remittenda sit ad forum Eccl.
cum satis constet dd. pecunias non extare penes
d.D.Paulum,sed existere in posse dd.Canonicorū.
Neq; hic querendum est, an locus sit d.spolio, & an
ritè illud factum fuerit, quia hic non tractatur de
meritis causæ, & Iudex laicus non potest adiri ēt
26 si Ecclesiast.malè procederet in causis Ecclesiast.
Fari.dec.post.lib.8.n.2. pro vt est causa spoliorū. *Mart.
d.dec.delphinat.105.n.3.p.1.Marta de Iurisd.p.4.cas.*
27 *122.n.14.15.* quia spolia dicuntur res Eccles.vt in
c.relat.el 2.de Testam.Rod.de spol.q.17.n.1. & tantò
magis,quia Canonici presenti habent præsumpt.
per se,quod dd.pecuniæ sint congregatæ ex reddit.
28 Eccles.& sint spolia Clericor.eò quod sunt in pos-
sessione illarum,etenim licèt quādo hæredes pos-
sidēt bona Clerici defuncti, præsumatur pro eis,
vt sint libera, tamen quando Eccl. possidet, in du-
bio præsumitur, quod sint spolia Cleric. & acqui-
sita de bonis Eccles. adeò vt incumbat hæredibus
probare contrarium, & multò magis, si Ecclesia
possidet auctoritate Iudicis,vt hic,sic probat,*text.
in l.liberis.§.fin.in fin.* de liberali causa, & magis in
terminis,*tex.in c.Nulli.vbi gl.12.q.5.et in c.sint ma-
nifestæ.vbi gl.in verb.probatur.12.q.1.Bald.in l.si quis
Præsb.n.5.* vbi etiam,*Castr.n.4.C.de Episc. & Cleric.*
qui licèt videatur se remittere, quia tamen se fun-
dat in *d.l.liberis.* ita sentire videtur, sic etiā *Innoc.
in c.cum in offic.n.3.de Testam.* & concordat, *Leo in
Thesaur.for.Eccl.p.3.c.3.de spol.cler.n.25.* & hoc idē
sentire videbatur *Rodoan.de spol.q.9.n.8.9.10.* vbi
quod semper pro Eccles. præsumitur, nisi hæres
Clerici defuncti aliter probauerit contra Eccle-
siam possidentem.
Cum igitur d. D.Paulus depositarius antedict. solue-
29 rit dd.Canonicis dd. pecunias de mandato Iudi-
cis Ecclesiastici, liberatus fuit, etiam si par,cuius
interest non vocata fuerit.*Bal.in l.fin.n.5.C.de bonis
auct.Iud.possid.Curt.Sen.in l.vnica. q.56.C.de probib.
sequestr.pecun.Afflict.decis.150.n.19.in fin.Ruin.cons.
171.n.3.li.4.Menoch.de arb.cas.132.nu.11.12.13.
Guttier.pract.quæst.li.1.q.113.n.9.* & multò magis
quin cum Canonici post mortem d. D.Giberti æ-
stimarentur domini dd.pecuniarum rectè D.Pau-
lus eis soluit,quia depositarius potest benè solue-
re domino putatiuo,*ad tex in l.1.§.si rem ff. deposit.*
& in hoc casu satisfuit citare pe edictum quoscūq;
30 sua interesse putantes, quia incertus erat contra-
dictor,vt per *Felin. in c.quoniam frequenter, §.porrò
n.14.Vt lit non contest.* Et quamuis id non videatur
procedere, si depositarius spontè soluit non facta
aliqua resistentia,& si non appellauit,quia id pro-
31 cedit,quando notoriè constat,quod iniustè fuit à
Iudice coactus soluere, & de hoc expressè appa-
ret,vt per *Bald.in l.falsus,col.pen.& fin.C.de fur.Greg.
lop.in l.3.tit.3. p.5.gl.1. & pulchrè videntur Guttier.
d.q.113.n.9.* Vbi in terminis loquitur de deposita-
rio, quod hic non verificatur,vbi præsumptio stat
pro Eccl. vt vidimus imò ille non poterat soluere
32 creditori suo, & soluendo non fuisset liberatus
quia Cameræ soluere tenebatur, vt per *Rodoan de
spol.q.17.n.23.* & propterea cum d. D.Paulus vnà
cum dd.Canonicis nunc allegat,& dicat excipien-
do contra d. D. Bernardinum se soluisse de man-
dato Iudicis Ecclesiastici vigore decreti abeo e-
manati, Iudex secularis tenetur admittere talem
exceptionem rei iudicatæ in foro Ecclesiast. pro-
batæ, alioquin ab Ordinario Ecclesiæ potest ad id
33 compelli Censuris Ecclesiasticis,vt probat *tex. in
c.cum quidem vbi Io.And. Archid. & Ancharan. &
DD.de exception. in 6. & in c.2.de foro competen.eod.
lib.& in c.licèt de iureiur.eod. lib. & c.decernimus. de
sent. excommun. in 6. Dec. in c.atsi Clerici,num.14.de
Iudic. Valasc. cons.48. nu.9. Marta de Iurisd.p.4.cas.
176.num.13.pulchrè,& latè Aug. Barbos. in d. c.cum
quidam, num. 2.3.4. de except.in 6.* vbi dicit etiam
id valdè necessarium esse ad conseruandam Iuris-
dictionem,& dignitatem potestatis Ecclesiæ.
Ex quibus satis constare videtur causam istam esse
remittendam ad forum Ecclesiæ, quia Canonici

poſſidentes dd.pecunias conſiderantur tanquam
rei, & veniūt ad cauſam tanquā defenſores neceſ-
ſarij d.D.Pauli,qui nullū ius habet in dd.pecunijs
nec eas apud ſe retinet,ſed eſto etiā,quod dd.pe-
cuniæ adhuc eſſent apud eū,& ipſe eas detineret,
nihilominus cauſa eſſet remittenda ad forū Eccl.
quia ipſe D.Paulus ſtatim,ac fuit pulſatus, & cō-
uentus à d. D. Bernardino corum Iudice ſęculari
nominauit in Dominam Eccleſiam, & Canoni-
cos prædictos, aſſerens ſe nullum ius habere in
dd. pecuniis, & Canonici ipſi comparuerunt ſu-
ſcepturi in ſe iudicium coram ſuo Iudice Eccle-
ſiaſtico; quod ſatis eſt ad declinādam Iuridictio-
nem Iudicis laici, qui debet totum negotium re-
mittere ad Eccleſ.quia iudiciū non poteſt ſubſtē
tari in perſona d. D.Pauli laici nullum ius prætē-
34 dentis in dd.pecunijs,& Eccleſiam in Dominam
nominantis, ſic probat, *tex.in c.quoniam frequen-
ter.§.in alijs verſ.quod ſi ſuper rebus, vbi glo.in verb.
immobilib.& Butr.nu.19.& Abb.nu.28.Soccin num.
127. Ambroſ. de Vignat. num.20. vt lite non conte-
ſtata,Imol.in l.non ſolum, §.quod vulgo, nu.4. de vſu-
capion.Aret.in §.actionum, nume.20.Inſtit.de act.de
comm.Socein.conſ.91.n.13.14.li.3. Natt. conſil.324.
numero 4.lib.2.Honded.d.conſ.25.num.16.li.1. Surd.
conſ.396.numero 36.Theſaur.dec.22.n.7. verſ.fallit
ſeptimo.Carpan.ad Stat.Mediolan.cap.69.numer.27.
& n.100.p.1.Riminal.iun.conſil.422.numer.6. Mar-
cheſan.de commiſſ.p.2.c.4.nu. 33. car. 499. latiſſimè
Sperell.deciſ.fori Eccl.24. n.1.2.3. & ſeqq.* Vbi red-
dit rationes,& dicit,quod ex quo laicus conuen-
35 tus nullum ius habet in re ſtatim atq; auctorem
nominauit, & ipſe auctor nominationi aſſenſit,
ipſe auctor efficitur neceſſarius defenſor, & con-
tra eum de nouo iuditium inchoādū eſt corā ſuo
Indice, & nominans debet in pace dimitti benè,
Robert. Marant.in rep. l.ſi actor. n.53.ff.de procurat.
Vbi dicit etiam, quod Domino comparente trā-
36 sfuditur iuditium in eum,& conuentus liberatur
ab inſtantia Iudicii, & hoc idem dixit, *Caro l.de
graſs. de effect. Cleric. effect.1. n.266.272. Bellet.diſ-
quiſ.cler.p.1.tit.de fauore Clerici reali,§.3.n.16. Mā-
gil.de de cuict.d.q.6.n.30.& ego dixi in contr.17.n.4.*
Vbi probaui Iudicium non poſſe ſumere exiſten-
tiam ab ea perſona, quæ in re nullum ius habet,
pro vt d. D. Paulus talis cenſendus eſt, & ſic dd.
Canonici potuerunt comparere non ſolum in-
ſtructiuè, ſed etiam declinatiuè quoad forum lai-
ci,& cauſam ad forum Eccleſiæ auocare.

Nec obſtat,quod hęc procedere videātur,vbi tracta
37 tur de reb.immobilib.pro vt loqui videtur, *tex.in
l.2.C.vbi in rē act.& in d.c.quo circa frequenter. §. in
alijs*, quia verius eſt hoc idē procedere ēt in rebus
mobilib.in quibus militat eadē ratio,vt reus con-
uentus nullum ius habens in re debeat nominare
Dominū,vt per *tex in auth.Qua in prouincia, C.vbi
de crim.agi oport.inquit gloſ.in l.2. in verb.immob.C.
vbi in rem actio. & melius alia gloſ. in d.c. Quoniam
frequenter.§.in aliis in uerb.immobil.ut lite non conte-
ſtata. ubi Ambroſ. de Vignat. numero 19.* Pulchre
38 loquitur,& dicit,quod res mobilis, & immobilis
parificantur quantum ad forum ſortiri,& ead. eſt
ratio nominandi Dominum in iudicio in re mo-
bili, ne fiat præiudicium Domino abſenti, & *ſub
num.20.* inquit ſatis eſſe ad forum laici declinan-
dum, quod nominans nullum ius habeat in re &
exemplificat *in colono commodatario, depoſitario,*
39 & ſimilibus dicens, quod tunc habeat locum
nominatio, qui eſt caſus noſter, quod adeò ve-
rum eſt, vt etiam ſi quis dolo deſierit poſſidere,
40 adhuc poſſit Dominum nominare, & liberetur,
ſi nominatus compareat ſuſcepturus in ſe iudi-
cium. *Robert.Marant.in dict.leg.ſi actor. num.52.
ff.de procur.* & ſic d. D. Paulus depoſitarius rectè
nominauit Eccleſiam in Dominam, & dixit Ec-
cleſiam poſſidere, & tali eius nominationi cre-
dendū eſt, & eò ipſo, quod conuentus nominat
Dominum in iudicio, & dicit nolle eum defen-
41 dere, abſoluendus eſt ab inſtantia iudicii, per
*text. in dict. leg. 2. C. vbi rem actio. & poſt Butr. &
Imol. inquit Ambroſ. de Vign. in dict. cap. Quoniam
frequenter.§.in alijs. numer.31.vt latè non conteſtata
Sperell.d.deciſ.24.num.4.*

Neq. obſtat quod d. D. Paulus conueniatur non a-
ctione reali, ſed perſonali, quia pecuniæ penes
eum depoſitatæ facta numeratione tranſierunt
in eius Dominium, & quod ſic Canonici poſ-
ſint comparere non declinando, ſed inſtruendo
iudicem laicum. Nam reſpondetur, quod imò
dict. D.Paulus tenetur etiam actione reali, cum
ſit depoſitarius verus, & ſpecici, & non aquiſi-
uit dominium dd.Duplarum,ſed tenetur eaſdem
42 numero reſtituere, quia ſic eſt de natura depo-
ſiti, & ſic ſe obligauit, vt in dicta Syngrapha
propter illa verba, *quali monete ſaranno pagate à
ſua Sign. Illuſtriſſima ò a chi preſenterà la preſente
poliza*. Illud enim relatiuum facit relationem
ad ſubſtantiam duplarum, vt in terminis inquit.
*Surd. in conſ. 246. numero 16. & pulchrè Gratian.
diſc.forenſ.174. num.8. vbi vide*. Quia probat hoc
eſſe verum depoſitum, & ſanè apud Theſaura-
43 rium dict. Montis pecuniæ deponuntur potiùs
cauſa cuſtodiæ, quam mutui, & propterea non
conſideratur actio perſonalis, quæ trahitur à
reali; Nominatio enim Domini habet locum
etiam ſi augeretur actione perſonali, occaſione
tamen rei, vt hic, quia nominatus non tene-
tur defendere, nec eius iura, vt inferius dicam.

Etenim certum eſt, quod colonus, vel inquilinus
tenetur actione perſonali ex locato, vel condu-
44 cto, & commodatarius actione commodati,
& depoſitarius actione depoſiti, & tamen om-
nes, *Doctores in dict. leg. C. vbi in rem actio & in
dict.cap.quoniam frequenter §.in alijs.vt lite non con-
teſtata.* admittunt eos poſſe nominare Domi-
num, & ſe eximere à *Iudicio*, & expreſsè, *dict.
Ambroſ. de Vignat. in dict. §. In alijs, numero 20.*
parificat colonum, commodatarium, & depo-
ſitarium, vt etiam dixi. Iſti enim quāuis tenean-
tur actione perſonali,ea tamen non eſt merè per-
ſonalis,ſed in rem ſcripta,& ſic mixta,& maximè
in caſu noſtro,vbi d. D. Paulus tenetur reſtituere
45 eaſdem pecunias numero,& propterea rectè po-
tuit Eccl.in Dominam nominare,vt per *Bart.in d.
l. 2. n.13. & ibi DD.C.vbi in rem actio.pulchrè Am-
broſ. de Vignat.in dict.capit.Quoniam frequenter.§.in*

alijs

alijs n.28. vt lite non contestata. vbi hoc idem con-
firmat,& dicit nominationem Domini habere lo-
46 cum etiam in istis actionibus mixtis, quia sapiũt
naturam realium,& probat licere Dominum no-
47 minare tam in possessorio, quam in petitorio, &
latiùs probat hæc *Sperell. d.decis.24.nu.23.25.27.
28.* vbi videtur tolerare contraria, si quæ sunt,
actio enim depositi non est merè personalis, sed
etiam realis, vbi est verum depositum, vt hic, &
cum viderimus licere etiam depositario Domi-
num nominare nulla est facienda difficultas, quin
in præsenti casu ea fieri potuerit adeò vt manife-
stum sit hanc causam ad forum Ecclesiæ esse re-
mittendam.

His stantibus non est necesse disquirere an dd. pecu-
niæ sint Ecclesiæ & dd. Canonicorum,& an ratio-
ne bonorum possit laicus conueniri coram Iudi-
ce Ecclesiastico nihilominus ex hac etiam regu-
la possumus obtinere intentum, quia apud DD.
pro indubitato habetur, quod si Clericus conue-
48 niat laicum coram Iudice Ecclesiastico ratione
bonorum Ecclesiæ vel Clerici, rectè Iudiciũ pro-
ponatur, vt probat *tex. in cap. si Clericus laicum. vbi
Abb. nu.2. Felin. nu.4. Soccin. nu.15. & DD. commu-
niter de foro competen. Abb. in c. si Maria. nu.26. vers.
primus casus. de constitut. & de communi testatur Gut-
tier. can. quæst. lib.1. c.34. nu.13. Grass. de effect. Cleric.
effect.1. nu.521. Bellet. disquisit. cler. p.1. tit. de fauor.
cleric. reali. §.5. nu.2.5.* vbi multos allegat *latè Bar-
bos. in l.1 quis in aliena. num.140. & seqq. ff. de Iudic.*
vbi ponit hoc esse priuilegium speciale Ecclesiæ,
vel Clerici,& confirmat *Sperell. decis. for. Eccl.98.
n.2.* vbi multos congerit,& rationes reddit,& hoc
idem docet latissimè *Aug. Barbos. in collect. ad d.c.
si quis Clericus laicum. num.2. de for. compet.* adeò vt
hæc sit communis,& recepta DD. sententia &c.

Nec obstat, quod multi putent id procedere si aga-
49 tur actione reali, non etiam si personali, quia ve-
rius est vtroque casu id procedere, vt per *Felin. in
d.c. si Cleric. n.4. vbi Abb. n.12. in fin. Soccin. num.15.
Imol. num.2.3. de for. compet. & pulchrè Bellet. d.§.5.
n.3.* vbi ait id esse verum, siue agatur actione rea-
li, siue personali,& testatur de magis communi,&
Barbos. in d.c. si Cleric. nu.2. vbi idem confirmat, &
concordat *Sperell. d.decis.98. nu.2.* vbi testatur de
crebriori opinione, siue agatur actione reali, siue
personali, siue mixta. Qui multos allegant, & de
communi DD. sententia fidem faciunt.

Nec obstat dubium propositum, id sanè procedere
quando manifestè constat rem esse Ecclesiæ, vel
50 Clerici, & secus esse quando negatur esse Eccle-
siæ, vel de hoc dubium est. vt per *Anchar. in c. ca
quæ. q.7. de reg. Iur. Marca. decis.71. nu.5. p.1. Grass. de
effect. p. n.522. Gloria. cons.13. nu.11. Thesau. im. q.15.
nu.1. lib.2.* qui dicunt, quod si reus negat rem esse
Ecclesiæ, vel simus in actione personali rem esse
cognoscendam per Iudicem sæcularem.

Nam respondetur hæc simpliciter non esse vera, sed
cum aliquo moderamine esse intelligẽda, & qua-
tenus vera sint, non aptari ad casum nostrum,
quia d. D. Paulus reus conuinctus non negauit,
neque negat dd. pecunias esse Ecclesiæ, imò eas
soluit Canonicis tanquam pertinentes ad Eccle-
siam & licèt d. D. Bernardinus actor in hoc Iudi-
cio id fortè neget, tamen ad excludendam Iuris-
dictionem Iudicis Ecclesiæ non attenditur nego-
tio alicuius, nisi Rei conuincti, prout propriè in
51 terminis loquitur *text. in dic. cap. si Clericus. vbi Io.
And. Abb. Felin.* & omnes de foro competenti, &
omnes DD. loquuntur de negatione Rei cõuin-
cti,& intelligunt illum textum in terminis, quan-
do Reus conuinctus negat rem esse Ecclesiæ, vel
Clerici, quod hic non verificatur.

Imò possumus hic dicere manifestè constare dd. pe-
cunias esse Ecclesiæ non quidem quoad Domi-
nium, quia de hoc plenius est videntur,& delibe-
rantur, sed benè quoad possessionem, cum ex In-
52 strumẽto publico quod facit probationem ma-
nifestam,& probatam, vt latè apud *Caualer. decis.
81. num.3. & Postium in tract. de manutent. obser.21.
nu.6.7.* apparet dd. pecunias fuisse relaxatas per
d. D. Paulum prædictis DD. Canonicis,& in eorũ
potestatem existere; etenim Clericus,& Ecclesia
si possideant manifestè gaudent priuilegio *d. c. si
Clericus.* quia Iudex laicus non debet inuestigare
titulum, seu Iura tituli Ecclesiæ, vel Clerici, sed si
53 constet etiam summariè, quod Clericus, vel Ec-
clesia possideat; statim tenetur remittere causam
ad forum Ecclesiasticum, vt per *Purpur. in d. cons.
26. nu.5. Bellet. d. tit. fau. cleric. reali nu.3.4. Mangil. d.
tract. de euict. nume.28.29.* vbi alios etiam allegat,
quia tunc Ecclesia sustinet vices rei, cuius forum
actor sequi debet. *cap. cum sit generale de for. com-
pet.*

Prætereà non quælibet negatio excludit iurisdictio-
nem Iudicis Ecclesiastici, sed oportet, quod Reus
conuinctus probabiliter neget rem esse Ecclesiæ
54 vel Clerici, vt per *Felin. in d. c. si Clericus laicum in
princ. vbi ceteri omnes de effect. t. nu.522.* hic autem
negatio non est probabilis, nec facit rem dubiam,
quia constat ex Instrumento dd. Canonicos esse
in possessionem dd. duplarum, vt vidimus,& facta
etiam negatione probabili, non tamen statim
causa remittitur ad forum laicale, sed si Clericus
velit probare rem esse Ecclesiæ, vel suam, Iudex
55 Ecclesiasticus id potest examinare, quia est qua-
litas tribuens sibi iurisdictionem, de qua summa-
riè ipse debet cognoscere, vt per *Abb. in c. cum sit
generale. num.17. de for. compet. pulchrè Felin. in d.c. si
Clericus nu.2. vbi Butr. nu.3. eod. ad rem Cauale. decis.
3. nu.17. p.1.* vbi dicit satis esse exprimere in peti-
tione qualitatem tribuentem iurisdictione Iudi-
ci Ecclesiastico. *Tusc. pract. conclus. littera Q. concl.
18. nu.10. pulchrè Myrs. obser.99. num.6. Cent.1. Fari-
nac. in prax. q.8. num.86. videndus ad rem Bellet. disq.
cler. p.1. de fau. cler. real. §.5. nu.6. vers. imò & num.7.*
vbi dicit quod quamuis laicus cõuinctus negaret
simpliciter bona esse Ecclesiæ, vel Clerici, poterit
nihilominus conueniri coram Iudice Ecclesiasti-
co, qui poterit cognoscere an sua sit iurisdictio,
& idem docet *Barbos. in d. l. si quis ex aliena n.141.
& seq. ff. de Iudic.* vbi docet modum probãdi qua-
56 litatem illam, an res illa sit Ecclesiæ, vel Clerici,
& latius etiam per *Aug. Barbos. in d. c. si Clericus
laicum nu.2. de for. compet. & ego quoque dixi contr.
44. num.30. & ad rem facit Surd. cons.286. numero 4.*
vbi

vbi dicit, quod ſi laicus conuinctus coram Eccle-
ſiaſtico negat rem eſſe Eccleſię,& actor velit pro-
bare Iudex Eccleſiaſticus de hoc cognoſcet ad
fundandā ſuam iuriſdictionem & num.12. idem
in Iudice Ordinario, licet aliud ſentiat in Iudice
ſpecialiter deputato. Vnde eſt, quod ſi emptio
57 facta à laico dicatur eſſe facta de pecunijs Ec-
cleſiæ cognitio an pecunia ſit Eccleſiæ, ſpectat ad
Iudicem Eccleſiaſticum. Lap. alleg. 58. n. 12. Tuſch.
littera I. concl. 447. nu. 17. ego dixi d. contr. 44. nu. 32.
Ergo nihil facit ad elidendam Iudicis Eccleſiaſti-
ci iuriſdictionem ſi dubium ſit, an res controuer-
ſa ſit Eccleſiæ, vel Clerici, quia ſuper tali dubieta-
58 te debet cognoſcere Iudex Eccleſiaſticus, & ad
eum remittendus eſt articulus decidēdus, ad quē
iuriſdictio pertineat vt dixerunt Innoc. de Butr. in
c. cæterum de Iudic. quos ſequitur Felin. in d. c. Paſto-
ralis. num. 4. de reſcrip. & pulchrè hoc determinat Io.
And. in d. c. ſi Clericus laicus nu. 2. de for. compet. vbi
dicit, quod per negationem res efficitur dubia an
bona ſint Eccl. & ideò erit examinandū, an res ſit
Eccleſiaſtica, & hoc fiet ſummariè, & ſine præiu-
cio principalis quæſtionis, & ſi apparebit Eccle-
ſiaſtica coram Iudice Eccleſiaſtico cognoſcetur,
59 aliàs ad ſæcularem remittetur, & de communi
teſtatur Iaſ. in l. 2. nu. 19. ff. ſi quis in Ius vocat. Ma-
ſcard. de probat. conſ. 689. num. 7. Graſſ. d. effect. 1. nu.
1261. Bellet. d. §. 5. nu. 107. latè Sperell. deciſ. fori Ec-
cleſiaſt. 8. num. 23. vbi multos allegat. & deciſ. 24.
num. 58. 59. vbi hoc idem oſtendit, & docet in du-
bio Iudicium Eccleſiaſticum vti maiorem habe-
rem cognitionem, an ad ipſum, vel ad laicum
pertineat iuriſdictio, & ſic etiam docet Cancer.
var. reſol. p. 2. c. 3. nu. 48. vbi etiam docet Iudicem
60 laicū teneri parere inhibitioni Eccleſiaſtici quo-
ties adeſt dubium, ad quem cauſa pertineat: & ſic
cognitio talis dubij, an res ſit Eccleſiaſtica, vel
Clerici pertinet ad Iudicem Eccleſiaſticum.

Non obſtat etiam, quod diſpoſitio prædicta proce-
dat data violentia, rapina, vel fraude commiſſa à
laico in rebus Clerici, vel Eccleſiæ, vt tunc Cleri-
cus poſſit conuenire laicum coram Iudice Eccle-
ſiaſtico, ſecus vero ſi agatur ad rem ſimpliciter,
61 velut Hypothecaria, vel rei vendicatione, quia
tunc agendum eſt coram Iudice ſæculari, vt per
Graſſ. d. effect. 1. n. 523. qui alios allegat.

Nam reſpondetur in hac materia duos eſſe Cano-
nes, Clericis, & Eccleſiæ fauorabiles ſcilicet alter
62 in cap. cum ſit generale de for. compet. vbi Pontifex
concedit, quod Clerici poſſint trahere ſuos male-
factores ad Iudicium Eccleſiaſticum, & hoc caſu
vtique quia ratione ſacrilegij cauſa habet quan-
dam criminalitatem, requiritur vis inquietatiua,
vel turbatiua, aut ſpoliatiua, vt locum habeat di-
ſpoſitio d. Canonicis, vt ibidem tradunt omnes
DD. & Innoc. & Io. And. in d. c. ſi Clericus laicū. n. 3.
& in his terminis intelligendus eſt Graſſ. d. effect. 1.
nu. 523. cum allegatis ab eo. Alter eſt in d. c. ſi Cle-
ricus laicum. de for. compet. per quem datur pote-
ſtas Clerico trahendi laicum ad forum Eccleſiæ,
vbi agitur de rebus Eccleſiæ, vel Clerici, nec re-
63 quiritur ſpoliatio, vel alia oppreſſio, ſed tantum,
quod non negetur probabiliter rem eſſe Eccleſię,
habere enim locum etiam in rei vendicatione, &
alijs actionibus, quæ nullam ſupponunt violentiā,
& ideò gloſ. in d. c. ſi Clericus laicum in princ. ponit
caſum de rei vendicatione, & Inn. ibidem exem-
plificat in actione ex legato, vel locato, & Io. And.
ibidem loquitur de actione rei vendicationis, &
ex legato, vel locato, & ſimilibus, & Butr. & Cardi-
nalis loquuntur de rei vendicatione, & Abb. in d.
c. ſi Clericus nu. 12. verſ. exemplum, ponit hanc quæ-
ſtionem, & concludit hunc Canonem voluiſſe da-
re priuilegium Eccleſiæ, vt cum agitur de rebus
ſuis contra laicum poſſit adiri Iudex Eccleſiaſti-
cus, qualitercumque agatur de rebus ſuis, vel Cle-
rici, etiamſi agatur actione perſonali, vt ex loca-
to, vel legato, & ſic non ſolum, quando agitur de
rei vendicatione, ſed etiam ſi agatur alia actione
perſonali occaſione rei Eccleſiæ, vnde ipſe Abb.
videtur requirere tantum, quod laicus detineat
rem Eccleſiæ, vel Clerici, quia præſumitur mala
detentio, vt ipſe dicit d. loco ſub num. 13. & Lap. alle-
gat. 58. num. 6. verſ. vnde illa. vbi intelligit hanc de-
cretalem loqui de rei vēdicatione, & Gutier. can.
qq. lib. 1. c. 34. ſub numer. 7. intelligit d. Canonem, vt
loquatur de rei vēdicatione. Nam verè data vio-
lentia, vel rapina non prodeſſet laico negare rem
64 eſſe Eccleſiæ, ſi conſtaret de violentia, quia ad-
huc eſſet conueniendus in foro Eccleſiaſtico, vt
inquit Inn. in d. c. ſi Clericus laicum. verſ. niſi agatur.
vbi Io. And. nu. 3. & Abb. ibidem ſub nu. 13. & con-
cordant Gutier. d. c. 34. nu. 13. vbi de communi. Bel-
let. d. §. 5. nu. 3. Sperell. d. deciſ. 98. nu. 2. 3. & alij ſupra
adducti ad docendū, quod diſpoſitio d. Canonis
procedat tam in actione reali, quam perſonali,
hæc enim ſine violentia, & rapina conſiſtere po-
teſt, & tamen facit locum d. Canoni.

Hinc non eſt neceſſe amplius reſpondere ad mo-
tiuum, quod prædicta procedant in actione tan-
tum reali, non autem perſonali, qualis ſupponi-
tur noſtra, id enim per prædicta ſatis ſublatum
eſt, vt ex magis communi oſtenſum procedere
tam in perſonali, quam in reali, ſicut probatum
eſt etiam Depoſitarium teneri actione reali, quia
tenetur reſtituere eaſdem monetas numero, &
65 ſic concurrit rei vendicatio cum actione perſo-
nali propter realis trahit perſonalem ad eius na-
turam ad text. in l. Per fundum. §. ſi tamen ex parte.
vbi Bart. & DD. ad l. falcidiam. & tradunt commu-
niter DD. in d. c. ſi Clericus laicum. de for. compet.

Et ſimiliter non oportet nos reſpondere ad motiuū
an bona prædicta cadant ſub ſpolio, quia hoc eſt
inquirere de cauſa principali, & de meritis nego-
tij, non de puncto iuriſdictionis, & ſatis pro nunc
fuit oſtendere, quod præſumptio ſtet pro Eccleſia
cum poſſideat dd. Duplas, & penes ſe eas reti-
neat, vt vidimus, cum potuerit præuenire hære-
dem occupando etiam auctoritate propria bona
d. Clerici vocantia ex Bald. in d. l. ſi quis Presbiter.
C. de Epiſc. & Cler. & hoc videtur etiam admittere
motiuum, dum fundat ſuam intentionem, vt bo-
na non præſumantur acquiſita de fructibus Eccle-
ſiæ, quādo exiſtunt penes Tertium, vt hic, in quo
eſt error in facto, quia in caſu noſtro dd. pecuniæ
ſunt penes Eccleſiam, non autem apud Tertium,
& de

& de hoc constat ex Instrumento publico in actis
producto, absolutionem factam per d.D.Paulum,
quo stante Canonici sustinent partes Rei, & de-
fensoris necessarij, vt satis vidimus, & ideò non
repeto. Vnde coram Iudice laico nõ potest exa-
minari ista quæstio, an dd.bona dicantur esse spo-
lio, quia causa spoliorum huiusmodi est incogni-
ta de Iure Ciuili, & est Ecclesiastica, & spiritua-
libus annexa, vt superius dictum est, & propterea
66 laicus Iudex non potest de ea cognoscere, neque
principaliter, neque incidẽter etiam inter laicos,
*c.Benè quidem 96.distinct.& c.Tuam vbi Abb.nu.7.
9.de ord.cognit. c.cum laicis. vbi Abb.num.4. de reb.
Eccl.non alien.c.2.vbi Abb.num.3.4.10.19. & Dec.
nu.165.173. de Iudic latè Bellet.disq.Cler.p.1.tit.de
fauor.Cler.real.§.2.n.1.2.3.* & per totum vbi addu-
cit rationes, & multas auctoritates. *Grass. d.effect.
1.n.224.225. pulchrè Dian.mor.p.1.tract.de immun.
Eccl.resol.*110.vbi vide, & melius, ac latius. *Sperell.
decis.for.Eccl.8.nu.27.29.30.* vbi ad satietatem re-
fert alios Auctores, & rationes, & si e nullum du-
bium superesse videtur, quin causa ita sit remit-
tenda, & tractanda in foro Ecclesiastico.

Et casu, quo de prædictis remaneret aliquod dubiũ,
quod non creditur, illud tollitur, quia saltem ne-
gari non potest, quin actio intentata pro d. D.
Bernardinum coram Iudice laico sit præiuditia-
67 lis actioni propositæ coram Iudice Ecclesiastico
per dd. Canonicos, & propterea laicus debet su-
per sedere, & Ecclesiasticus potest illi inhibere,
ne diuersis processibus intrincetur negotium, &
confusione quadam Iudicij ordo perturbetur, vt
est *tex.express.in c.tuam. vbi Abb. & DD.de ord.co-
gnit.* vbi propter hoc Honorius III. inhibuit Lu-
douico Francorum Regi, & post *Federic. de sent.
cons.126.per totum.& Lap.alleg.60.num.6. Inquisit.
Tusch.littera I,concl.442.n.2. pulchrè videndus Spe-
rell.d.decis.24.numer.17.18.19.20.* vbi etiam dicit
hoc casu Iudicem Ecclesiasticum posse inhibere
68 Iudici laico sine vlla cognitione causæ. Vnde cõ-
cludo nullam remanere difficultatem, quin hæc
causa sit remittenda ad forum Ecclesiasticũ, &c.
saluo &c.

EPITOME.

Spurius & filius Sacerdotis, etiam legitimatus auctoritate Imperiali, vel Collegij Prothonotariorum Apostolicorum non succedit patri in Iurepatronatu, nec in hæreditate, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus Casata illorum de Bussolis Regien.*
2 *Pænitentiaria reducebat onera Missarum.*
3 *Erectio Patronatus Bussolorum.*
4 *Medium inhabile impedit extrema coniungi.*
5 *Actore non probante reus absoluitur, etiamsi nihil præstiterit.*
6 *Possidens non tenetur docere de iure suo.*
7 *Possessor non est amouendus sine causa cognitione.*
8 *Præsentatio facta à non patrono, vel non existente in possessione præsentandi nullum ius tribuit.*
9 *Iurispatronatus pertinentia debet probari, alioquin præsentatio non admittitur.*
10 *Descendentia debet probari ab eodem stipite.*
11 *Iurispatronatus qualitas attenditur ex fundatione.*
12 *Aetas ad beneficium ante Concil. Trid. erat septem annorum.*
13 *Enunciatiua Instrumentorum non probat, nisi sint duo, & centum annorum.*
14 *Filiatio non præsumitur, nisi probetur.*
15 *Exceptio: non es filius: semper opponitur.*
16 *Hæres institutus tanquam filius debet probare se esse filium.*
17 *Legitimatus debet probare se filium, & à tali onere non potest liberari.*
18 *Legitimatio non habet effectum, antequam legitimatus probet se filium.*
19 *Legitimatio probat contra legitimatum.*
20 *Proles religiosorum est detestabilior alijs.*
21 *Spurius sacerdotis est incapax iurium spiritualium.*
22 *Naturalis, vel spurius quando censeatur vocatus ad Iuspatronatus.*
23 *Spurij, & naturales non vocantur per verba ciuilia.*
24 *Illegitimus non succedit in Patronatu illorum de Parentela.*
25 *Voluntas testatorum non potest mutari.*
26 *Iuspatronatus non acquiritur, nisi secundum dispositionem fundatoris.*
27 *Quod non mutatur, stare non prohibetur.*
28 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.*
29 *Legitimatus excluditur vocatis legitimis, & naturalibus legitimè descendentibus.*
30 *Iuspatronatus laicis ex gratia conceditur.*
31 *Iuspatronatus pendet à concessione Ecclesiæ.*
32 *Fundator non acquirit iuspatronatus, nec transmittit, nisi Episcopus consentiat.*
33 *Iuspatronatus non acquiritur ex dotatione, vel fundatione sine Episcopi consensu.*
34 *Iurispatronatus erectio debet fieri cum Episcopi consensu.*
35 *Iurispatronatur erectio plus attenditur, quam fundatio.*
36 *Beneficium non est sacerdotale, nisi Episcopus consentiat, etiam si fundator aliter disponat.*
37 *Spurij ex damnato coitu non succedunt in Patronatu etiam per verba naturalia.*
38 *Iuspatronatus an admittat spurios.*
39 *Spurij quomodo possint succedere in Iurepatronatu.*
40 *Natus ex damnato coitu non potest succedere.*
41 *Spurij non succedunt in Patronatu gentilitio.*
42 *Spurij an succedant legitimis deficientibus.*
43 *Naturales succedunt deficientibus legitimis.*
44 *Naturales non succedunt etiam post legitimos, si nati sunt ex damnato coitu.*
45 *Spurij nullo modo patri possint succedere.*
46 *Spuriorum filij non possunt succedere plus, quam eorum pater.*
47 *Spurius legitimatus succedit patri.*

Iuspa-

48 *Iuſpatronatus familiare non admittit ſpurium etiā legitimatum.*
49 *Spurius legitimatus ſuccedit in Iurepatronatu hæreditario.*
50 *Spurius,& naturalis non iuuatur legitimatione, niſi probet ſe filium.*
51 *Princeps ſæcularis legitimat quo ad prophana.*
52 *Legitimatus per conſequentiam ſuccedit in Patronatu.*
53 *Spurij Clericorum non ſuccedunt patri etiam quo ad patrimonialia.*
54 *Legitimandi facultates reuocauit Pius V. quo ad filios Clericorum.*
55 *Pius V. ſuſtulit omne dubium, an filius Clerici ſuccedere poſſit.*
56 *Spurij Clericorum poſſunt ſuccedere de iurecommuni, non ſpeciali.*
57 *Spurius quando dicatur ſuccedere de iure ſpeciali.*
58 *Legitimatio ſecunda non valet, niſi faciat mentionē primæ.*
59 *Prothonotarij non poſſunt legitimare contra Bullam Pij V.*
60 *Legitimandi facultas pendet à priuilegio.*
61 *Legitimans non concedit plus, quam ſit in eius facultatibus.*
62 *Spurius legitimatus non venit, vocatis legitimè natis.*
63 *Legitimatio in ampliſſima forma non prodeſt non legitimè natis, & quando.*
64 *Legitimè nati, & legitimè deſcendentes idem ſunt.*
65 *Legitimatio per reſcriptum eſt odioſa.*
66 *Epiſcopus poteſt conferre beneficium Iurispatronatus poſt quadrimeſtre.*
67 *Patronus quando poſſit moram purgare.*
68 *Patroni linea finita ſine hærede, beneficium fit liberum.*
69 *Iuſpatronatus perditur extincta linea excluſo Fiſco.*
70 *Nemo dat, quod non habet.*
71 *Iuſpatronatus, & feudum parificantur in modo ſuccedendi.*
72 *Maioratus in ſuccedendo æquiparatur Iuripatronatus.*
73 *Feudum aperitur domino finita linea feudatarij.*
74 *Feudum non tranſit ad legitimatos.*
75 *Spurius Sacerdotis legitimatus ſuccedit patri in patrimonialibus extra ſtatum Eccleſiæ.*
76 *Spurius Sacerdotis nunquam ſuccedit patri in bonis ab Eccleſia receptis.*
77 *Illegitimi ſuccedunt in iurepatronatu vocante deſcendentes, & quando.*
78 *Natus ex damnato coitu non ſuccedit in patronatu.*
79 *Filij ex damnato coitu ſunt odioſi.*
80 *Nati ex damnato coitu non merentur appellari filij.*
81 *Spurij non cenſentur vocati in Iurepatronatu.*
82 *Fundator non videtur vocaſſe ſpurios.*
83 *Conditio: ſi ſine filijs: ſpurius non facit deficere.*
84 *Filium ſe dicens probare debet.*
85 *Filij nominatio, & tractatus non probat contra tertium filiationem.*
86 *Tractatus non probat filiationem in materia ſuſpecta, & in coitu damnato.*
87 *Filiationem non probat teſtis deponens ſolum de alimentis præſtitis.*
88 *Famula ſalariata non probat pro domino.*
89 *Filiatio non probatur per teſtes ſingulares.*
90 *Filiatio non probatur per legitimationem.*
91 *Legitimatus à Principe an ſuccedat in Iurepatronatu.*
92 *Legitimationis clauſula ſine præiudicio venientium ab inteſtato, quid operetur.*
93 *Spurius ex damnato coitu non venit ſub nomine deſcendentium.*
94 *Spurius ex Sacerdote cæteris eſt magis odioſus.*
95 *Baſtardorum nomen non continet filium Sacerdotis.*
96 *Spurij quomodo cenſeantur vocati.*
97 *Spurij veniunt appellatione deſcendentium, vel conſanguineorum.*
98 *Clauſula: ſine præiuditio: in legitimatione quid importet.*
99 *Filius Sacerdotis an ſuccedat in patronatu beneficij à patre obtenti.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1486. ſub die XI. Aprilis D. Io: Phylippus de Buſſolis iuriſperitus ſuũ fecit teſtamentum, in quo inter cętera ſuum hæredem vniuerſalem inſtituit D. Nicolaum Buſſolum illius ex fratre nepotem, & prohibuit alienationem ſuæ hæreditatis, quia voluit, ſi contingeret ſuum hæredem decedere ſine filijs legitimis maſculis, & naturalibus, tunc eius hæreditas pet-
1 ueniat ad beneficium vnum, vel duo, pro vt videbitur dicto ſuo hæredi, erigendum in Eccleſia S. Proſperi de Caſtello, vbi mandauit fieri Capellam ſub vocabulo S. Nicolai, & S. Antonij de Padua, pro cuius dote tali caſu adueniente reliquit dicto Altari, & beneficio omnia ſua bona immobilia fruenda per Præsbiterum eligendum per ſuum hæredem, & ipſo mortuo non facta electione, *per antiquiorem Dominus, & Caſatæ. q. D. Bonifacij de Rugerijs, qui pro tempore fuerit* volens dicto caſu adueniente, quod *antiquior pro tempore de domo, & Caſata prædicta ſit patronus in perpetuum dicti beneficij* cum onere celebrandi quotidie, vt latiùs cõtinetur in teſtamento prædicto in fine proceſſus regiſtrato.

Deinde de anno 1542. ſub die 26. Maij cõſtat, quod dictus Nicolaus hæres dicti Ioannis Phylippi habuit filium nomine Gabrielem Buſſolum, in quo terminauit linea prædicti Nicolai, & propterea dictus Gabriel videns ſe nullos habere filios donauit omnia ſua bona D. Ioanni Baptiſtæ de Deganis, ſeu de Gibellinis inter viuos cum onere, vt ipſe, & eius deſcendentes vocentur de Buſſolis, & reminiſcens teſtamenti dicti Io: Phylippi dixit ſe non eſſe conſcium, quid, & quantum importẽt bona illius, nec ſibi clare conſtarè, qualis fuerit mens totalis eiuſdem D. Io: Phylippi, & propterea voluit titulo huiuſmodi donationis in euentũ ſententiæ mortis, & de bonis donatis fieri vnum bene-

beneficium de *Iurepatronatus domus sua sic translatæ in personas dictorum de Deganis*, mandans dictum beneficium dotari de dictis bonis, & quod prædicti *Donatarij tanquam de Domo Bussolorum eligant Rectores pro tempore, & sit de eorum Iurepatronatus*, & confirmatio spectet ad Episcopum Regien. & grauetur iuxta dispositionem testamēti dicti D. Io: Phylippi, vt constat ex Instrumento donationis in processu registrato.

Post hæc dictus D. Io: Baptista Deganus modo vocandus de Bussolis, quod redditus Dotis dicti beneficij non sufficiebant pro supportando onere Missę quotidianę habuit recursum ad sacram Pęnitentiariam pro commutanda voluntate dicti
2 Io: Phylippi circa onus prædictum cuius etiam obtinuit moderationem, *veris tamen præexistentibus narratis*, concedēdo eidem dictum Iuspatronatus, cum facultate imponendi dicto beneficio onus cęlebrandi pro eius libito voluntatis & quia per errorem Breue Pęnitentiarię fuerat directum Io: Paulo eius fratri, obtinuit secundum Breue sibi ascriptum cum iurispatronatus confirmatione circa erectionem dicti beneficij factam, vel faciendam, *pro se, & eius filijs, & descendētibus*, commutando quo ad onus Missæ prædictæ voluntatem dicti Io; Phylippi adeò, vt dictus Io: Baptista possit imponere dicto beneficio onus celebrandi ad sui libitum, vt latius exponitur in literis S. Pęnitentiariæ. Dat. 26. Kal. Maij, anno 1. Iulij III, de quibus in processu.

Cum ergo tandiu dilata esset erectio dicti beneficij formalis & nondum facta fuisset Rectoris electio, idem Io: Baptista Deganus sub die 20. Aprilis 1559. mortuo dicto D. Gabriele comparuit corā Vicario generali Episcopi Regij, & pręsentata dicta Donatione, & omnibus prædictis scripturis dixit venisse casum erigendi dictum beneficium, & pro exoneratione suæ cōscientiæ petijt erectionem fieri in Ecclesia Collegiata S. Prosperi de Castello ad Altare S. Antonij de Padua, Reseruato Iurepatronatu sibi, & *antiquiori pro tempore existenti de filijs, & descendentibus suis*, qui debeant nominari de Bussolis, & pro Dote dicti beneficij obtulit bona, de quibus in permutatione, de qua in processu, & quia testamentum dicti Io: Phylippi imponit huic beneficio onus Missæ quotidianæ, ipse supplicauit dictū D. Vicarium, vt discretè prouideret, quia fructus beneficij non sufficiebāt pro tanto onere.

Igitur dictus D. Vicarius eadē die visis etiam prius dictis scripturis, & testamento Io: Phylippi, visisq; videndis cum causæ cognitione sub inuocatione dd. SS. Nicolai, & Antonij ad Altare eiusdem in dicta Ecclesia erexit, & fundauit dictum beneficium, mandās illud Clerico sæculari perpetuò in titulum assignari cum acceptatione Dotis, & *reseruatione Iurispatronatus*, quoties vacare contingerit, *eidem D. Io: Baptistæ, donec vixerit, & deinceps vni Priori ex filijs, & descendentibus in perpetuum*
3 *suis masculis legitimis, & naturalibus ex eo legitimè descendentibus*, & si deficiat linea sua, tunc antiquiori similiter ex descendentibus q. D. Io: Pauli eius fratris masculo, & legitimo, vt suprà, cum onere cęlebrandi semel in hebdomada, vt in Instrumento erectionis, de quo in processu.

His stantibus dictus D. Io: Baptista tunc temporis præsentauit ad dictum beneficium à primæua erectione sic vacās R. D. Nicolaum Bussolum eius filium, cuius præsentationis vigore dictus D. Vicarius eidem contulit dictum beneficium in forma, vt ex Bullis Dat. die 26. Aprilis 1559. qui sic institutus potitus est dicto beneficio vsq; ad annum 1638. die mense Iunij, quo tempore diem clausit extremum.

Cum autem dictus R. D. Nicolaus vltimo loco defunctus Sacerdos, & Mansionarius Ecclesiæ Cathedralis ex damnato coitu cum muliere soluta procreasset D. Gabrielem Bussulum nunc viuentem, eum etiam fecit hæredem, & prius obtinuit à Serenissimo Duce Mutinæ eum legitimari in ampla forma sub die 8. Aprilis 1609. quam legitimationem dictus D. Gabriel acceptauit, vt in processu.

Et vlterius idem D. Gabriel vti filius Sacerdotis sub die 14. Aprilis 1635. obtinuit legitimationem à Collegio DD. Prothonotariorum Sedis Apostolicæ de numero participātium in forma solita, & cum clausula: sine præiudicio venientium ab intestato: nulla facta mentione prioris legitimationis, & non constito de consensu patris; vt de prædictis constat in processu.

Hinc dictus D. Gabriel sic legitimatus defuncto dicto R. D. Nicolao eius patre, & Rectore dicti beneficii, tanquam illius hæres, & antiquior domus de Bussolis trāslatæ in Deganos vt vidimus, præsentauit ad dictum beneficium sic vacans dictū R. D. Carolum Scaiolam eius cognatū Clericum Regien. instans de illo prouideri sub die 28. Septemb. 1637. & sub die 2. Octobris eiusdem anni dictus D. Gabriel ad docendum de Iurepatronatus prædicto & de descendentia ipsius produxit fundationem, & erectionē dicti beneficii, & omnes prædictas scripturas, vt in processu, quas idcircò approbasse censendus est, vt per *Mascbard. de probatio. concl.* 1240. n. 15. 16.

Verum Procurator Fiscalis Mensæ Episcopalis videns, quod prædictus D. Gabriel nullum ius haberet in dicto Patronatu, cum non appareat eum descendere à fundatore dicti beneficii, nec etiam à dicto Degano, nec esse in quasi possessione pręsentandi, & quatenus descenderet ab eo, id non euenit, nisi mediante persona dicti R. D. Nicolai eis patris, cui succedere non potest, quia medium
4 inhabile impedit extrema coniugi. *l. qui stella. §. fin. de seruit. rust. præd. l. fin. de flumin.* quoniam etiā si fuerit legitimatus tamen non potest tanquā spurius succedere dicto eius patri vigore cōstitutionis Pii V. de qua inferius dicam, dict. Fiscalis instituit negotium remitti ad D. Episcopum, ad quem deuoluit collatio dicti benef. non facta præsentationem per legitimum patronum; ita sub die 14. Octobris 1637, vt in processu.

Post hæc sub die 14. Nouembris 1637. dict. D. Episcopus siue iure deuoluto, siue quouis alio modo, contulit prædictum beneficium SS. Nicolai, & Ant. mihi, vt in bullis, de quibus in processu, & sub

ſub die 18. Nouembris accepi tenutam eiuſdem
beneficij, vt in eodem proceſſu.

Nunc verò prædict. D. Carolus Seaiola ſic præſenta-
tus prætendit dictum beneficium ad ſe ſpectare,
& excludere, & per viam appellationis introdu-
cta cauſa vigore commiſſionis coram D. V. Illu-
ſtriſſima obtinuit à Sereniſſimo vt procedatur,
pro vt Iuſtitia patitur; & nunc quæritur quis me-
ra iura foueat.

Quare mihi videtur eſſe dicendum, quod dict. Sca-
iola nullum ius habeat in dicto beneficio tanquã
præſentatus ab eo, qui non eſt patronus, nec in
quaſi poſſeſſione præſentandi, & quamuis ad ip-
ſum pertineat probare ſe habere meliora iura, &
docere de iure ſuo, cum non poſſideat beneficiũ,
ego autem ſic; vnde ipſe ſuſtinet vices actoris, cui
regulariter incumbit onus probandi adeò, vt a-
ctore non probante reus abſoluatur, etiam ſi ipſe
5 nihil præſtiterit: *l. qui accuſare. vbi DD. omnes. C. de
eden. Seraph. deciſ. 391. numero 3. & deciſ. 1422. nu-
mero 5. & numero 26.* Namque poſſidens non te-
netur docere de iure ſuæ poſſeſſionis, ſed onus
6 probandi non ius meum incumbit ei, qui non ius
poſſidentis allegat: *Seraph. deciſ. 670. numero 2.*
poſſeſſor enim ſiue habeat colorem poſſidendi,
ſiue non, nunquam tamen eſt à ſua poſſeſſione
7 amouendus ſine cauſæ cognitione: *Ludouiſ. deciſ.
105. num. 20 latè Poſtius in tract. de manuten. obſeru.
1. nu. 38. 39. 40.*

Nihilominus facilè eſt docere dictum Scaiolã præ-
ſentatum à dictum D. Gabriele nullum ius ha-
bente eſſe excludendum à petitis, quia præſenta-
tio facta ab eo, qui non eſt patronus, nec eſt in
8 quaſi poſſeſſione præſentandi, nullum ius tribuit
ad tradita per *Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. capit.
nono, & per Farinac. deciſ. poſth. 95. numero ſecundo,
p. 2.*

Et propterea dictus D. Carolus debet probare di-
ctum Iuſpatronatus pertinere ad dictum D. Ga-
brielem, quia non ſufficit docere de exiſtẽtia Pa-
tronatus, niſi etiam probetur illius pertinentia;
Vnde eſt, quod præſentans, maximè quando non
eſt in quaſi poſſeſſione præſentandi, debet iuſtifi-
care ſe deſcendere à fundatore, vel patrono ab
eo relicto cum titulo hæreditario, vel alio habili
ad translationẽ Iurispatronatus, alioquin præſen-
9 tatio non admittitur, & non tribuit ius; latè *Vi-
uian. tract. de Iurepatr. libro vndecimo, capit. quinto,
numero 95. & ſeqq. vbi multos allegat. Rota diuerſ.
nouiſſ. deciſ. 152. numero quarto, p. 5. & ad rem facit
Farinac. deciſ. poſth. 1. numero ſecundo, in fin. & de-
ciſ. 95. numero ſecundo, parte ſecunda*, vbi inquit,
quod præſentatio non admittitur, niſi præſenta-
tus probauerit, quod Iuſpatronatus ſpectet ad
præſentantem.

Hic autem ſi inſpicimus primam originem huius
beneficij prouenientem à dicto D. Io: Phylippo
10 fundatore, pro vt fieri debere videtur, cum de-
ſcendentia debeat probari ab eodem ſtipite ex
Bart. in l. peto. §. fratres, numero primo, ff. de leg. 2. vti-
que defecit dict. D. Gabriel, quia ſatis conſtat,
quod ille inſtituit hæredem D. Nicolaum Buſſo-
lum eius ex fratre nepotem, quo defuncto ſine
filiis legitimis, & naturalibus voluit ex ſua hære-
ditate erigi dictum beneficium concedens dicto
eius hæredi viuenti eligere Rectorẽ, & ipſo mor-
tuo non facta electione voluit eam ſpectare *ad
antiquiorem domus, & Caſatæ q. D. Bonifacij de Ru-
gerijs, qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit*, declarans
dictum antiquiorem fore patronum dicti bene-
ficii in perpetuum; quo ſtante neceſſe eſt, vt di-
ctus D. Gabriel modernus probet ſe eſſe anti-
quiorem domus, & Caſatę dicti D. Bonifacii, quia
Iuſpatronatus quale ſit ex tenore fundationis
11 colligitur, vt per *Farinac. deciſ. poſt. 290. numero
primo, & deciſ. quinquageſima ſeptuageſima prima,
numero ſecundo, in fin. libro ſecundo*, ſed de hoc ne
verbum euidens in proceſſu, nec vlla probatio
apparet, ergo reiiciendus eſt.

Verùm, quia dictus D. Gabriel non cõtendit ſe eſſe
de domo dicti D. Bonifacii, ſed videtur præten-
dere ſe deſcendere à prædicto Io: Baptiſta de De-
ganis, quia poſteà aſſumpſit nomen illorum de
Buſſolis vigore donationis ſibi factæ per dictum
D. Gabrielem antiquum, videndum eſſet, an id ei
prodeſſe poſſit, quia teſtator vocauit illos, qui
ſunt verè de domo Buſſolorum, hi autem, qui
ſunt de domo tranſlata, non videntur poſſe cõ-
prehendi in tali diſpoſitione, quia non ſunt pro-
priè tales, tamen omiſſo hoc articulo dictus D.
Gabriel etiam in hoc puncto defecit; Nam vo-
lens probare deſcendentiam à dicto Io: Baptiſta
ſe fundauit in duabus enunciatiuis, quæ reſpiciũt
perſonam dicti R. D. Nicolai eius patris, quarum
altera habetur in collatione dicti beneficii facta
ab Epiſcopo Regien. ſub die 26. Aprilis. 1559. ad
fauorem dicti R. D. Nicolai, in qua nominatur vti
filius prędicti D. Io: Baptiſtæ, altera habetur in
quodam Inſtrumento facto ſub die 26. Octobris.
1569. vbi ſit mentio de tribus filiis cuiuſdam Io:
Baptiſtæ Buſſoli, qui vocabantur Nicolaus, Ve-
ſpeſianus, & Titus ſub tutela Iucundę eorum ma-
tris; ſed inanis eſt talis probatio, quia Nicolaus
in hoc ſecundo Inſtrumento nominatus non po-
teſt eſſe illemet Nicolaus, cui de anno 1559. fuit
collatum dictum beneficium, tum quia non ap-
pellatur Clericus, nec cum aliquo Clericorum ti-
tulo, & tamen cum eſſet illo tempore beneficia-
tus, non eſt veriſimile, quod adſcriberetur in di-
cto Inſtrumento ſine clericali denominatione,
tum quia dicitur fuiſſe ſub tutela matris, quæ du-
rat ſolum vſque ad XIV. annum completum ad
text. in §. 1. Inſt. quibus mod. tutel. finitur, & tamen
prædictus R. D. Nicolaus tunc temporis non po-
terat eſſe in pupillari ætate, quia cum de anno.
1559. fuerit capax Clericatus, & beneficij Eccle-
ſiaſtici, neceſſe eſt, vt ſecundum Concil. Trid. age-
ret XIV. annum, ſed quia id factum fuit ante Con-
12 cilium, oportet, quod ſaltem eſſet annorum ſe-
ptem: vt *ex cap. nullus. vbi gl. in verb. infanti. de tem-
por. ord. in 6. gloſ. pæn. in cap. ſi eo tempore, de reſcript.
eod. lib. Garc. de benefic. p. prima, capit. quinto, numero
centeſimo vigeſimo ſeptimo, & p. ſeptima, cap. quarto,
numero quarto*, quo ſtante ſequitur, quod de anno.
1569. prædictus R. D. Nicolaus longè excederet
pupillarem ætatem, quia calculando comprehen-
ditur

ditur fuiſſe ſaltem ætatis annorum xvII. Ergo
neceſſe eſt concludere hunc Nicolaum ſub tutela
dicta Iucundæ exiſtentem fuiſſe alium, & diuer-
ſum, & ſic deſcendētia nullo modo remanet pro-
bata, quia ex enunciatiuis Inſtrumentorum, non
13 aliter iuſtificatur, quam ſi ſaltem duo ſint Inſtru-
menta antiqua centum annorum iuxta opinio-
nem, quam tenet Rota, vt pulchrè ad rem *docet
Mareſcot. var. reſolut. libro primo, capitul. 70. numero
ſexto, ſeptimo*, vbi allegat multas Rotæ deciſiones,
& perbellè etiam *Soccin. deciſ. ſeptuageſima nona,
numero octauo, nono*, & maximè quando præſen-
tans non eſt in quaſi poſſeſſione præſentandi, vt
hic: ſic Rota apud *Seraph. deciſ. 1232. n. 4.*

Sed hic non habemus, niſi vnam enunciatiuam, quæ
poſſit aptari perſonæ dicti R.D. Nicolai, nec illa
eſt antiqua centum annorum, ergo nullius mo-
menti eſt talis probatio, quæ etiamſi concluderet
quo ad R.D. Nicolaum, non tamē concludit quo
ad D. Gabrielem aſſertum eius filium, quia licèt
contra ipſum ſatis probata ſit filiatio non tamen
pro eo: etenim ipſe non probauit ſe deſcendere
alia via à fundatore, & minus eſſe filium prædicti
14 R.D. Nicolai, & tamen filiatio non præſumitur,
niſi probetur vt per *Menoch. libro ſexto, præſ. 53.
numero primo, vbi multos allegat. Ludouiſ. deciſ. 222.
numero ſecundo, tertio.* vbi dicit id locum habere
ſiue quis agat, ſiue conueniatur, & quod talis ex-
15 ceptio poteſt opponi in qualibet parte Iudicij:
*Maſchard. de probat. libro ſecundo, concluſ. 786. nu-
mero ſecundo, tertio, quarto, & numero quinto, verſ.
verior. Peregr. de fideicomm. artic. ſecundo, numero de-
cimonono*, vbi id probat eſſe verum, etiam ſi quis
inſtitueretur hæres tanquam filius, quia ſi non
16 probat ſe filium, aufertur ei hæreditas: Quæ adeò
vera ſunt, vt in legitimatione de aliquo facta non
17 poſſit apponi clauſula, vt legitimatus nō tenea-
tur probare filiationem. *Peregr. de fideicomm. artic.
33. numero 38. Gratian. diſc. 744. num. 6. Lup. in trac.
illegitim. & natal. reſt. comm. 3. §. 5. num. 11.*

Et propterea antequam legitimatio ſpurij habeat
effectum, oportet prius probare, quod ille ſit fi-
18 lius illius, ad cuius tanquam patris ſucceſſionem
legitimatur. *Alciat. in Rub. de liber. & poſthum. nu-
mero 46. Rol. conſilio 89. numero 39. libro 1. Menoch.
conſilio 581. numero quarto. Mantic. de coniectur. vlt.
vol. lib. 11. titulo 10. numero 32. Cyriac. controu. 236.
n. 11. lib. 2. Ludouiſ. deciſ. 223. n. 1. 2.* hęc autem non
verificantur in noſtro proceſſu, ergo deſcenden-
tia non eſt ſatìs probata ad effectum iuris pręſen-
tandi, de quo quæritur.

Sed eſto, quod verè conſtet de prædicta deſcenden-
tia, & quod ſatis appareat dictum D. Gabrielem
modernum eſſe filium dicti R. D. Nicolai, pro vt
ipſe negare non poteſt, cum id narretur in legiti-
matione Principis ſæcularis per eum acceptata
ſub die 4. Febr. 1633. vt in proceſſu, quæ omnia
19 contra ipſum plenè probant, licèt non pro eo, ad
*tex. in vulg. l. cum prætum. vbi DD. omnes. C. de libe-
ral. cauſ. ad rem facit. Farinac. deciſ. crim. 244. n. 4. 5.*
adhuc tamen non obſtantibus legitimationibus
prædictus Dom. Gabriel nullum ius habet, vel
habere poteſt in prædicto Patronatu.

Quia cum ſit filius Sacerdotis procreatus ex muliere
ſoluta, & ipſo Sacerdote, dicitur ſpurius abomi-
nabilis magis, quam cæteri naturales, & nothi,
20 quia proles ex viris Religioſis ſuſcepta omnibus
eſt deteſtabilior ſecundum *Card. Paleot. in trac. de
Noth. & ſpur. capit. decimoſexto, numero decimoſex-*
21 *to*, & propterea eſt incapax omnium iurium ſpi-
ritualium. *Farinac. deciſ. 112. numero tertio, libro
primo*, quale videtur eſſe Iuspatronatus ob con-
nexionem cum rebus ſpiritualibus. *c. quanto. de Iu-
dic.* Nihilominus in propoſito ſatis communis, &
à Rota approbata videtur illa diſtinctio, quod ſi
22 fundator beneficij vocauit ad ſucceſſionem Pa-
tronatus filios, aut deſcendentes per verba ciui-
lia, velut Domus, Caſatæ, familiæ, agnationis, pa-
rentelæ, aut legitimitatis, tunc non veniant, nec
compræhendantur naturales, & non legitimè na-
ti, aut eos vocauit per verba merè naturalia, ve-
lut ſunt filius, deſcendens, conſanguineus, & ſimi-
lia, tunc compræhendantur etiam naturales, &
qui non ſunt legitimè nati ad tradita per *Bart. in
l. tutelas. ſub numero tertio, & ſeqq. ff. de cap. diminut.
latiùs Bald. conſ. 141. ſub nu. 3. libro 3. Decian. conſ.
3. nu. 8. libro 1. Felyn. in c. in præſentia, nu. 22. de pro-
bat. Garc. de Benef. p. 7. capit. decimoquinto, numer. 39.
40. 43. Farinac. deciſ. crim. 350. numero tertio, ſexto,
& in nouiſſ. deciſ. 251. numero ſexto, libro ſecundo. Vi-
uian. de Iurepatr. p. prima, libro quarto, capit. ſecundo,
numero 65. Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 433. ſub nume-
ro vigeſimo tertio. Gratian. diſc. 218. numero decimo-
ſexto, & ſeqq. idem Farinac. deciſ. nouiſſ. 126. numero
ſecundo, & deciſ. 388. numero ſeptimo, p. 1. & deciſ.
poſt. 319. numero quarto, libro primo*, & propterea
videndum eſt, an hic fundator in ſuo teſtamento
vocauerit ſucceſſores ad dictum Iuspatronatus
per verba naturalia, an ciuilia.

Et quidem ſi inſpiciamus verba teſtamenti dicti D.
Io: Phylippi vti primi fundatoris dicti benefic. à
quo hæc omnia originem traxerunt, vtique iſte,
vt vidimus, voluit, quod dictum Iuspatronatus
pertineat ad antiquiorem domus, & Caſatæ præ-
dicti Bonifacij Rugerij quæ ſunt verba ſimilia.

Sin recurramus ad donationem prædicti D. Gabrie-
lis antiqui factam ad fauorem prædicti Io: Bapti-
ſtæ Degani, quæ fundamentum D. Gabrielis mo-
derni; Hic vtique reminiſcens diſpoſitionis dicti
D. Io: Phylippi voluit erigi dictum beneficium de
Iurepatronatus domus ſuæ ſic translatæ in per-
ſonas dictorum de Deganis, quæ ſimiliter ſunt
verba ciuilia, quæ excludunt ſpurios, & naturales,
talia enim nomina, domus, & Caſata, ſeu familia
23 ſunt verba ciuilia inepta ad compræhendendum
ſpurios, & naturales, qui non dicuntur de domo,
neq; de familia. *Bart. in d. l. tutelas. Paleoth. de noth.
& ſpur. c. 59. numero 1. 2. Garc. de benef. p. 7. cap. 15.
numero 36. 37. 38. 40. & Gratian. diſc. 218. nume-
ro 12. 13. 14. 15. 19. & ſeqq. Farin. deciſ. nouiſſ. 251.
num. 6. in fin. p. 2. Honded. conſ. 5. numero 15. libro 2.
Beltram. ad Ludouiſ. d. deciſ. 333. numero 33. vbi mul-
tos allegat. Viuian. dict. libro 4. cap. 2. numero 65. &
ſeqq.* vbi inquit, quod illegitimus non ſuccedit in

24 Patronatu illorum de parentela, vel domo, quod
dixerat etiam *Lambert. de Iurep. libro primo, par. 2. quæſt. ſecunda, princ. artic. vigeſimoſeptimo, numero ſecundo, tertio.*

Nec obſtat petitio, & narratiua prædicti Io: Baptiſtę Degaui, dum petendo erectionem dicti beneficij coram dicto Vicario poſtulauit reſeruari Iuspatronatus ſibi, & eius filijs, & deſcendentibus, quod etiam explicitum fuit in dictis Breuibus Sacræ Pęnitentiariæ, quæ videntur eſſe verba naturalia filios quoque naturales comprænhendentia: quia reſpondetur talem petitionem non fuiſſe à dicto Vicario admiſſam, vt videbimus, & iuremeritò, quia ille non erat fundator, ſed executor voluntatis dd. Io: Phylippi, & Gabrielis antiqui, & ideò non poterat variare, aut mutare voluntatem dd.
25 teſtatorum: *Clem. quia contingit. de religioſ. dom.* & tanquam agens neceſſarius non acquirit Iuſ-
26 patronatus, niſi ſecundùm diſpoſitionem fundatoris ad tradita per *Barboſ. in tract. de vniuerſ. iur. Eccl. lib. 3. cap. 12. numero 31.* & Cardinalis Raynutius ſummus Pęnitentiarius nō commutauit voluntatem dicti Io: Phylippi, niſi quo ad onus Miſſæ quotidianæ, vt ex eius verbis habetur: dum dicit in dd. Breuibus: Commutando quo ad onus Miſſæ quotidianæ voluntatem dicti Io: Phylippi, ſi enim in hoc mutatur, in cæteris ſtare cogno-
27 ſcitur. *l. ſancimus. Cod. de teſtam. l. ſi tibi. § filius. ff. de adim. leg.* quia limitata cauſa limitatum producit effectum *l. in agnis. ff. de acquir. rer. dom. l. cancellauerat. ff. quæ in teſt. delent.* & exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. *l. nam quod liquidè. vbi Bart. de pen. leg. l. qui teſtamento. § mulier. de teſtam.* ergo dict. Pęnitentiarius non habuit intentionem, nec voluit mutare voluntatem fundatorum, niſi quo ad onus prædictum Miſſæ, pro quo rogatus fuerat, & propterea recurrendum eſt ad teſtamentum dicti D. Io: Phylippi, vel ad donationem dicti D. Gabrielis antiqui, ſi volumus cognoſcere qualitatem originariam dicti Patronatus ex *Farinac. dict. deciſ. 571. numero ſecundo, in fin. libro ſecundo,* quæ cum loquantur per verba ciuilia vt vidimus, nihil habent commune cum baſtardis.

Verùm enimuerò attento tenore erectionis ipſius beneficij factæ per Ordinarium Eccleſiaſticum ceſſat communis ambiguitas, quia componitur per verba tam clara, & prægnantia in reſeruatione Iurispatronatus, vt manifeſtè excludat ſpurios, & naturales etiam legitimatos, quia Vicarius dicit, quod illud reſeruat *antiquiori ex filijs, &*
29 *deſcendentibus dicti Io: Baptiſtæ maſculis legitimis, & naturalibus ex eo legitimè deſcendentibus,* quæ verba tollunt omnem amaritudinem ex traditis *Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 408. numero 71. Lud. conſilio vigeſimotertio, numero vigeſimotertio. Cyriac. controuerſ. vigeſimaprima, numero decimoquarto, libro 1.*

Nec dubitandum eſt, quin dict. D. Vicarius ita facere potuerit, & cum dict. D. Io: Baptiſta non reclamauerit, conſenſiſſe præſumendus eſt, etenim certum eſt, quod laici mero iure ſunt incapaces Iurispatronatus, & ideò ex gratia illis fuit ab Ec-
30 cleſia conceſſum, vt Chriſti fideles inuitarentur ad Eccleſias fundandas; ſic *ex c. 3. & c. nobis de Iurepat. Vinian. d. tract. p. 1. libro ſecundo, cap. nono, numero octauo, & libro 14. capitulo ſecundo, numero*
3 *quarto,* & ſic totaliter pendet à conceſſione Eccleſiæ per *tex. in c. quoniam. de Iurepatr. Lotter. in tract. de re benefic. libro ſecundo, quæſt. tertia, numero vigeſimoſexto.*

Vnde eſt, quod licèt teſtator, aut alius diſponens fundet beneficium cum reſeruatione Iurispatro-
32 natus, tamen illud non acquirit, nec poteſt ad alios tranſmittere, niſi Epiſcopus conſentiat, vt per *Gratian. diſcept. for. 177. numero ſeptimo, in fin. & numero octauo, libro primo,* quia in erectione Beneficii neceſſaria eſt auctoritas Ordinarii Eccl. vt
33 acquiratur Iuspatronatus, adeò, vt ſola fundatio, vel dotatio non ſufficiat. *Garc. de Benefic. p. 5. cap. 9. numero 71. Gratian. diſc. 177. numer. 8. Vinian. de Iurepatr. libro ſecundo, cap. 1. numero ſeptimo, vbi multos allegat. Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccleſ. cap. 12. numero 38. libro tertio,* & comprobatur ex *Farinac. deciſ. poſth. 273. ſub numero quarto, p. 1.* vbi dicit,
34 quod Iurispatronatus erectio debet fieri cum Epiſcopi conſenſu, & propterea nō dicitur beneficium, niſi ſequuta approbatione Ordinarii: *Felyn. in cap. ex parte 5. numero ſecundo, de reſcript. Calder. conſil. fin. de Iurepatr. Rota apud Farinac. deciſ. nouiſſ. 561. numero 3. par. 2.* adeò, vt ad cognoſcendum, quale ſit Iuspatronatus plus attenditur ere-
35 ctio ipſa Ordinarii, quam teſtatoris fundatio, & propterea quamuis teſtator diſponat beneficiū debere certam habere qualitatem, tamē non poteſt dici illud eſſe ſic qualificatum, niſi appareat Epiſcopum conſenſiſſe tali qualitati, vt latè probat *Bero. conſil. quinto, numero decimo quarto, libro primo,* ſed ſic eſt, quod in caſu noſtro Ordinarius in erectione dicti beneficii reſeruauit Iuspatronatus dicto Io: Baptiſtæ antiquo, & deinceps antiquiori ex filiis, & deſcendentibus ſuis maſculis legitimis, & naturalibus ex eo legitimè deſcendentibus, ergo excluſi ſunt penitus naturales, & ſpurii etiam legitimati, & in hoc attendi debet potius beneficij erectio ab Ordinario facta, quam fundatoris, vel alterius diſpoſitio ex ſupradictis. Cum ergo erectionis verba ſint ciuilia, imò ciuiliſſima, naturales etiam legitimati penitus excluduntur. *Gratian. diſc. 218. numero 12.* & vt inferius oſtendam latius.

Sed eſto etiam, quod à noſtro fundatore vocati fuiſſent eius deſcendentes per verba naturalia, adhuc tamen dict. D. Gabriel modernus non comprænhenditur in tali diſpoſitione, nec vocatus dici poteſt tanquam ſpurius, & ex coitu damnato Sacerdotis procreatus, tales enim ſunt deteſtabiles, odioſi, & inſucceſſibiles, & propterea non veniunt in Patronatu, in quo etiam alias naturales vocati cenſentur, quia digni ſunt ſpeciali nota, nec filii debent nominari per *tex. in Auth. ex complexu. C. de inceſt. nupt.* ſecundum ea, quæ tradit *Angel. in l. generaliter. § cum autem, numero 4. C. de inſtit. & ſubſt. Alex. in l. ex facto.*

facto. §. si quis rogatus. numero 7. ad Trebell. Abb. in
c. in præsentia. numero 19. de probat. Ceph. consil. 591.
numero 4. Dec. cons. 433. numero 17. Lambert. de Iu-
repatr. lib. 1. p. 2. q. 2. art. 26. numer. 6. 10. Gabriel. con-
s. 195. num. 5. lib. 1. Peregr. de fideicomm. art. 22. nu. 81.
Fusar. de substit. q. 405. num. 1. & numero 20. Mantic.
de coniect. vlt. vol. lib. 10. tit. 9. numero 23. Rota apud
Farinac. d. decis. 388. num. 8. p. 2. & decis. 251. num. 6.
p. 3. vbi ait etiam ita fuisse decisum coram Lan-
cellotto in vna Florentina Iurispatronatus 10.
Martij 1607. & sic quoque rem hanc benè intel-
lexit Garc. de Benef. p. 7. c. 15. numer. 45. vbi voluit,
quod spurij non succedant in Iurepatronatu, etiã
si ad eius successionem vocentur descendentes
38 per verba naturalia, quia subiecta materia Iuris-
patronatus id non patitur, & idem repetit sub nu-
mero 51. dicens, idem est in Iurepatronatu, quia
est ius honorificum.

Quæ autem adducuntur in contrarium de spuriis, vt
succedant in Iurepatronatu acquisito pro filijs,
39 & descendentibus, procedunt, quando nati sunt
ex soluto, & soluta, vt per Rotam apud Farinac. de-
cis. posth. 615. num. 3. p. 1. & quandò sunt procreati
ante Sacerdotium. idem Farin. decis. posth. 319. nu-
mero quarto, parte prima, pulchrè ad rem Cyriac.
controuer. foren. 472. numero nono, decimo, libro ter-
tio, vbi sic declarat. quæ non verificantur in casu
40 nostro, vbi dictus D. Gabriel est filius Sacerdotis,
& ideò minus ceteris potest succedere. Bero. cons.
163. num. 10. lib. 2. Vrsill. ad Afflict. decis. 96. num. 7.
Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. nu. 37. Lup. de illegitim.
comm. 1. §. 5. nu. 150.

Et hæc multò magis procedunt in Patronatu genti-
litio, & familiari, in quo vocantur solum illi de
41 domo, vel parentela, quia in eo spurij nõ admit-
tuntur, sed solum agnati: Roch. in tract. de Iurepatr.
verb. competens num. decimo, vers. hanc tamen Lam-
bert. eod. tract. lib. 1. p. 2. quæst. secunda, princ. articu-
lo 27. numero secundo, tertio. Garc. de Benef. p. 7. cap.
15. numero 36. 37. 38. Farinac. d. decis. crim. 350. nu-
mero septimo, & decis. nouiss. 251. numero sexto, in fin.
p. 2. & decis. posth. 530. numero octauo, p. 1. Gratian. d.
disc. 218. numer. decimo quarto, decimo quinto, vbi do-
cet, quod in hoc neque attenderetur communis
vsus loquendi in contrarium; Viuian. de Iurepatr.
libro quarto. capit. secundo, numero 65. 68. in fin. ad
rem Peregr. de fideicomm. arti. c. 22. numero 81. & nu-
mero 83. vers. sed contra. artic. 28. numero 44. sed sic
est, quod Iuspatronatus, de quo quærimus, atten-
ta fundatione est gentilitium, in quo succedunt
illi solum, qui sunt de domo, vt vidimus, ergo di-
ctus d. Gabriel tãquam spurius ex damnato coi-
tu succedere non potest in eo.

Nec obstat, quod hæc fortè procedant, quando su-
persunt legitimi filii, & descendẽtes, quia eis exi-
42 stentibus spurii non admittuntur, non autem
procedunt in eorum defectum: per ea, quæ tra-
dunt Gratian. d. disc. 218. numero 25. Farinac. dict. de-
cis. 126. n. 5. p. 1.

Nam respondetur, quod hæc limitatio habet locũ,
quando vocati sunt filij, & descendentes per ver-
ba merè naturalia, & illi, qui volunt succedere in
defectum legitimorum, sunt naturales, & nõ spu-
rij ex damnato coitu: tunc enim quia verba sunt
apta comprehendere tam legitimè natos, quam
43 naturales, per priùs censentur vocati legitimè
nati, & posteà naturales, ad text. in l. fin. vbi glos. ff.
de iur. deliber. l. generaliter. §. fin. vbi Ang. & DD. C.
de instit. & substit. Rum. cons. 120. numero duodecimo,
libro primo. Menoch. consil. 285. numero decimo quar-
to. & ideò ad hoc, vt in subsidium post legitimos
veniant etiam naturales in subsidium, oportet,
quod verba sint naturalia, & ipsi sint filij natura-
les, non spurij ex damnato coitu nati, alioquin
44 deficientibus etiam legitimis non admitteren-
tur, vt benè dixit Garc. dic. trac. de Benef. p. 7. capite
decimo quinto, numero 46. vers. & hic etiam. & in his
terminis loquuti sunt omnes Doctores pro tali
sententia adducti, vt videre est apud Imol. in l. ex
facto. §. si quis rogatus. numer. decimosexto, vbi Alex.
numero decimosexto, vers. si autem. Rip. numero 57.
ff. ad Trebell. Rum. consil. 49. numero quinto, vers. hoc
puto, & consil. 120. numero duodecimo, libro primo.
Menoch. d. consil. 285. numero 12. 14. Peregr. de fidei-
comm. art. 28. 44. iuncto numero 50. quem sequitur
Gratian. disc. 218. numero decimosexto, & numero
vigesimoquinto. Farinac. d. decis. 126. numero quinto,
libro primo, Fusar. d. q. 314. numero vndecimo, duode-
cimo, qui omnes loquuntur de filiis naturalibus,
& in dispositione per verba naturalia, non autem
45 de spurijs, qui nullo modo patri succedere pos-
sunt. vt per Garc. de benef. p. 7. capit. tertio, numero
vigesimosexto. Menoch. d. consil. 285. numero duodeci-
mo, cum ergo dictus D. Gabriel sit spurius in suc-
cessibilis, & versemur in dispositione per verba
ciuilia, nõ poterit succedere etiam legitimis de-
ficientibus, vt ad rem benè sic declarat Cyriac.
contr. foren. 472. num. 9. 10. lib. 3.

Et hæc adeò vera sunt, vt neque filij dicti D. Gabrie-
lis etiam legitimi, & naturales nequeant in dicto
46 Patronatu succedere, quia veniunt à radice infe-
cta, & non possunt repræsentare, nisi eorum patrẽ
spurium, & ideò excludendi sunt. Curt. iun. consil.
145. numero 25. Fusar. dict. q. 314. numero quarto, &
numero 13. & quæst. 408. numero 78. Schrad. de feud.
p. 7. capit. 5. numero vigesimo, & cap. 7. conclus. 19. in
gl. F. verb. nec nepos. Lup. tract. de illegitim. comm. 3.
§. 2. numero decimooctauo, vers. extenditur. Farinac.
decis. 395. numero tertio, quarto, libro primo, Cyriac.
contr. 8. numer. septimo, 33. libro primo, & contr. 206.
numero 40. libro secundo, & propterea neque ve-
niunt sub vocatione descendentium, si credimus
Curt. iun. cons. 145. numero 25. Barz. decis. 3. numer. 3.
& seqq.

Sed fortè dicetur hæc esse vera, nisi dict. D. Gabriel
esset legitimatus; verum cum habeat legitima-
47 tionem tam à Principe sæculari, quam Ecclesia-
stico, quę tollit omnem maculam, videtur admit-
tendus per ea, quæ tradunt Garc. de Benef. dict. p. 7.
c. 15. n. 49. vers. benè tamen. Farinac. d. decis. 388. n. 8.
vers. id tamen. p. 1.

Nam varijs modis respondetur, verè enim dictę le-
gitimationes tam Imperiali, quam Apostolica
auctoritate factę nihil prosunt dicto Gabrieli in
successione dicti Patronatus: Primò quia sic legi-
48 timati non succedunt in Iurepatronatu familia-

ri,ſeu gentilitio, quod competit antiquiori de fa-
milia,vt poſt *Lambert.de Iurepatr.libro 1.p.2. q.2.
princ.art.30. in fin. Gabriel.conſ.195. num.5. 6.7.8.
lib.1.Gratian.diſc.218.num.11.12. Ferret.conſ.185.
nu.5.Rota apud Farinac.deciſ.521.num.9.p.1.& de-
ciſ.251.num.6.in fin.lib.2.* Vnde alij,qui admittunt
legitimatos,ad Iuspatronatus, loquuntur de Pa-
tronatu hereditario, vbi ſatis eſt, quod ſpurius
49 legitimus poſſit eſſe hæres defuncti. *Roch. d.trac.
de Iurepatr. in verb. competens, numero nono, Lam-
bert.eod.tract.libro primo,parte ſecunda,quæſtione ſe-
cunda,princ.art.28. numero ſecundo, tertio, Gratian.
diſc.521. numero trigeſimo quarto, Viuian. de Iurep.
libro quarto,capit.ſecundo,numero 70.pulchrè Farin.
d.deciſ.521.numero nono,& deciſ.521.nu.7,& deciſ.
poſth.530.nu.8.p.1.*

Secundò reſpondetur, quod dictus D. Gabriel non
poteſt ſe iuuare dictis legitimationibus,niſi prius
50 probet ſe eſſe,vel fuiſſe filium dicti R. D. Nicolai
Buſſoli adeò, vt non poſſit releuari ab onere hoc
probandi. *Rol.conſil.89.numero 39.libro primo. Me-
noch.conſilio 581.numero quarto. Mantic.de coniect.
vlt.vol.libro vndecimo,titulo decimo,numero 32.Fu-
ſar.de ſubſt. quæſt.408. numero 124. & numero 180.
Ludouiſ.deciſ.223.numero 1.2.Gratian.diſc.744. nu-
mero quarto,Peregr.de fideicomm.art.23.nu.37.Lup.
trac.de illegit.& natal.reſt.comm.3.§.2.num.39.* vbi
docet non ſufficere ad hoc probandum Inſtru-
mentum legitimationis, ſed in præſenti proceſſu
de hoc nihil conſtat,ergo &c.

Tertiò reſpondetur quo ad legitimationem Princi-
pis ſæcularis eam nihil prodeſſe dicto D.Gabrieli
51 in ſuccedendo in dicto Patronatu, quia Rex le-
gitimat quo ad prophana, Papa quoad Eccleſia-
ſtica. *Cald.de iur.emph.libr.2. quæſt.21. numero 50.*
Verum quia plerique ſentiunt ſic legitimatum
52 ſuccedere etiam in Iurepatronatu per conſequē-
tiam,dummodo ſit hæres defuncti. *Viuian.d.trac.
lib.4.c.2.num.69.Lup.de illegit.comm.3.§.3.num.43.
Cald.d.libro 2. quæſt.21. numero 52.* tamen in caſu
noſtro dictus Gabriel nō poteſt iuuari legitima-
tione Principis ſæcularis,quia prædicta fortè pro-
cedūt in ſpurijs,& naturalibus laicorum, non au-
tem in filijs Præsbiterorum, & Religioſorum, hi
enim non poſſunt patri ſuccedere ab inteſtato,
53 aut ex teſtamento non ſolum quo ad bona ex
redditibus Eccleſiaſticis acquiſita,ſed etiam quo
ad patrimonialia, etiamſi fuerint legitimati, pro
vt benè ſanciuit *Pius V. P. M. in ſua Bulla contra
illegitimos editam 6.Kal.Febr.1567.& poſtmodū ab
ipſo declarata ſub die 5.Martij.1572.* vbi ſe declara-
uit eos excludere etiā à bonis patrimonialibus,
54 & reuocauit omnes facultates eos habilitandi,vt
etiam latè habemus apud *Rotam deciſ.diuerſ.214.
numero quarto, p.2. Gabriel. conſ.83. numero 11.12.
13.14.& conſ.84. numero 58.59.60. libro 2.* vbi di-
cit, quod hæc conſtitutio tollit omnem occaſio-
nem dubitandi, latè *Menoch.conſ.511. numero 6.7.*
vbi diffusè rem pertractat, & ponit dictam Rotæ
deciſionem per extenſum. *Lup. de illegitim.comm.
1.§.4.nu.10.& comm.3.§.2.nu.65. & §.3.num.44.*
55 vbi dicit, quod hodie ceſsat omnis diſceptatio
attenta dict. conſtitutione, per quam inhibetur
filios ſpurios Clericorū habilitari ad ſuccedē-
dum, latè *Horat.Giouagn.conſ.37.nu.8.9.10. libr.2.*
vbi benè declarat bene *Cyriac.contr.foren.472. nu-
mero 5.6.lib.3.* vbi tales ſpurios etiam legitimatos
excludit, & ſic hæc conſtitutio infringit non ſo-
lum legitimationem Principis, ſed etiā dd. Pro-
thonotariorum,qui non poſsunt legitimare quē-
quam contra tenorem dictæ Bullæ, vt inferius vi-
debimus.

Nec obſtat, quod prædicta Bulla tollat tantum fa-
cultatem teſtandi ad fauorem ſpuriorum, quæ
56 competit ex iure ſpeciali legitimationis, non
autem de iure communi,& lege generali, velut ſi
agatur ad alimenta,aut dotem,vt per *Farinac.de-
ciſ.poſth.319.nu.5.lib.1.Cyriac.contr.for.472. n.13.
lib.3.* quia id verum eſt, ſed non conuenit caſui
noſtro,quia dictus D. Gabriel non habet fomen-
tum à iure communi, vt poſſit eſse hæres patris,
vt vidimus, cum eo iure ſola alimenta conſequi
poſſit; *Seraph.deciſ.41. nu.6.* ſed vult ſuccedere de
iure ſpeciali vigore ſuæ legitimationis aſpirans
57 ad vniuerſam hæreditatem,in qua à Patre eſt in-
ſtitutus,etenim quando filius ſic legitimatus vult
patri ſuccedere, & hæres eſse, tunc dicitur venire
ex iure ſpeciali, & ideò excludendus eſt; ſic poſt
*Rotam deciſ.diuerſ.505.num.15. verſ.& ſic.p.1.pul-
chrè Giouagn. d.conſ.37. nu.10. verſ.ſi verò ageretur.
libro 2. Cyriac. d.contr.foren. 472. numero 13. libro
tertio.*

Quartò reſpondetur, quod nulla ex dictis legitima-
tionibus prodeſt d.D.Gabrieli,quia non valet illa
Principis ſecularis, vt vidimus, nec valet etiā ſe-
cunda dd.Prothonotariorum, quia in ea non fit
58 mentio de prima, à diuerſo etiam Principe con-
ceſſa per ea,quæ tradunt *Innoc.in c.veniens,num.4.
vbi Abb.num.14.de praeſ.Gabriel.conſ.30. nume.19.
lib.1.Honded.conſ.64.nu.36.& ſeq.lib.1.Surd.conſil.
552.num.quadrageſimonono,lib.4.pulchrè Rota apud
Farinac.deciſ. nouiſ.145.numer.15.part.1.* vbi vide
&c.ergo &c.

Quintò ſimiliter inualida eſt legitimatio dd. Pro-
thonotariorum,& nihil prodeſt dicto D.Gabrieli
filio Sacerdotis ſpurio,ſtante *Bulla prædicta Pij V.*
quæ irritat legitimationes quaſcumque,& contra
quam dicti Prothonotarij non poſſunt legitima-
59 re, ſeu habilitare, quia ei derogare non poſſunt,
vt videre eſt in *Bulla Sixti V. P. M. dat.Romæ apud
Sanctum Petrum anno Domini 1586.Nonis Februar.
in verſ.cum ſpurijs,* de quo *Laert.Cherub.in ſuo Bulla-
rio, tom.2.fol.503. & 504.* vbi leguntur priuilegia
dd. Prothonotariorum, & inter cætera Pontifex
eis concedit, vt poſſint ſpurios,& baſtardos legi-
timare, *citra tamen derogationem Conſtitutionis Pij
Papæ V in illegitimos emanata,* vt latiùs in ea. Si er-
go dicti Prothonotarij legitimando non poſſunt
derogare dictæ Bullæ Pij V.ſequitur,quod illa fir-
ma remaneat in ſuo vigore cōtra dictum ſpuriū,
quæ dum excludit filios Præsbiterorum etiam le-
gitimatos à ſucceſſione parētum, reddit dictum
D.Gabrielem incapacem hæreditatis paternæ ex
ijs,quæ ſupra diximus.

Cum ergo facultas legitimandi pendeat à priuile-
gio legitimanti conceſso, vt per *Giouagn.conſ.30.
num.2.*

numero secundo libro primo, necesse est, quod exhi-
60 beatur in forma authentica, vt inquit Lup. dict.
tract. de illegitim. comm. 3. §. 1. numero 31. quod hic
factum non est, & si fiat, cum vires habeat in dicta
constitutione Sixti V. apparebit eos non potuisse
legitimare spurium filium Sacerdotis ad hæredi-
tatem paternam, quia legitimans nõ potest plus
61 concedere legitimato, quam sit in suis faculta-
tibus, vt post Soc. iun. cons. 120. sub num. 20. lib. 2.
Larrea nouarum decis. Granaten. disput. 8. nu. 35. Lu-
douis. decis. 135. nu. 3.

Sextò, & vltimò respondetur dd. legitimationes tã
sæculares, quam Ecclesiasticas nihil prodesse
prædicto D. Gabrieli ad consequendum dictum
Iuspatronatus quia in erectione dicti beneficij ab
Ordinario factæ, quæ sola attendenda est, vt vidi-
mus, illud fuit reseruatum dicto D. Io: Baptistæ
Degano, seu Busulo, & antiquiori ex filijs, & de-
scendentibus suis masculis legitimis, & naturalibus
ex eo legitimè descendentibus: sub quibus verbis ex-
cluduntur penitus naturales legitimati per re-
scriptum, seu gratiam Principis, quia non sunt
62 legitimè nati, nec legitimè descendentes, etiamsi
prægnanter legitimati fuerint, vt tradunt Bald. in
l. Gallus. §. si eius. vbi Ang. Aret. Imol. in fin. Socin.
numero sexto, vers. tertius. Brun. numero trigesimo-
quarto, ff. de liber. & posthum. Bero. consil. 180. nume-
ro decimosexto, libro secundo, Ceph. consilio 276. nu-
mero nono. Decian. consilio 42. numero vigesimo septi-
mo, libro 1. Menoch. consilio 173. numero 71. Surd.
consilio 456. numero nono. Mantic. de coniect. vlt. vol.
libro vndecimo, titulo decimo, numero vigesimo ter-
tio. Intrigl. de subst. Cent. tertia, quæst. 65. numero 42.
latissimè Fusar. de substit. quæst. 408. numero 71. infi-
nitos congerit. Tusch. pract. conclus. littera L, con-
clus. 138. numero 34. pulchrè Laderch. consilio vigesi-
motertio, numero vigesimo tertio. Rosental, tract. de
feud. capitulo septimo, conclus. decima nona, numero
31. Cald. de iur. Emph. libro secundo, quæst. vigesima
prima, numero quadragesimo quarto, latè Cyriac.
contr. 21. numero decimo quarto, libro primo, vbi vo-
luit, quod nec Princeps possit aliter legitimando
facere, & fusè etiam Lup. d. trac. de illegitim. & nat.
rest. comm. 3. §. 2. numero decimo octauo, vbi docet
idem esse, etiamsi legitimatio esset in amplissi-
63 ma forma, & diceret, habendum esse, ac si esset
de legitimo matrimonio natus, quia adhuc in
terminis nostris excluditur legitimatus, quia pu-
gnat cum voluntate testatoris, qui voluit com-
prehendere illos solum, qui procedunt ex legiti-
mis nuptijs, vt per Cald. de iur. Emph. d. libro secun-
do, quæst. vigesima prima, numer. quadragesimo quar-
to, vers. quod ea.

Nec dicas casum nostrum esse diuersum, cũ in ere-
ctione dicti beneficij vocentur legitimè descen-
64 dentes, non autem legitimè nati, quia responde-
tur hæc paria esse, & in nullo differre. Mantic. de
coniect. vlt. vol. libro vndecimo, titulo 10. numer. 24.
vers. quin etiam. Rustic. in l. cum auus. libro 2. c. 15. nu-
mero 175. de condit. & demonstr. Fusar. de substitut.
q. 408. numero 71. ad fin. Rosenth. de feud. c. 7. concl.
17. numero 31. vbi alios allegat. Ergo sequitur in-
ualidas esse dd. legitimationes, & nihil prodesse
dicto D. Gabrieli, nec mirum, quia legitimatio-
65 nes per rescriptum sunt odiosæ, vt per Gratian.
disc. 653. numero 23. & ideò facile subuertuntur.
Lup. d. tract. de illeg. & nat. restit. comm. 3. §. 2. nume-
ro 68.

Cum igitur dictus D. Gabriel non possit esse hæres
dicti R.D. Nicolai eius patris, nec appareat aliũ
66 fore hæredem, qui in termino præsentauerit ad
dictum beneficium sic vacans, potuit Episcopus
transacto quadrimestri illud mihi conferre tam
iure deuolutionis ad text. in c. 2. vbi DD. de concess.
præb. & c. licèt. de supplen. negl. Prælat. Garc. de be-
p. 10. cap. 2. & 3. Barbos. de off. Episcopi p. 3. alleg. 72.
numero 168. 169. vbi dicit etiam, quod facta col-
67 latione per Episcopum Patronus nõ potest mo-
ram purgare. Viuian. de Iurepatr. p. 3. libro 14. cap.
6. numero primo, & numero 17. quam ratione lineæ
finitæ, & Iurispatronatus extincti, quia linea fini-
ta, & Patrono defuncto sine hærede, Ecclesia pa-
tronata fit libera excluso etiam Fisco, qui vltimo
68 loco succedere solet, & sic Iuspatronatus mori-
tur, & extinguitur ad tradita per Lambert. de Iure-
patr. libro primo, p. 2. quæst. 2. princ. art. 40. numero 2.
& per totum. Roch. eod. tract. in verbo: ipse, vel 15.
q. 33. in fin. Gemen. cons. 45. in 3. dub. Card. consil. 48.
in primo dubio. Viuian. de Iurepatr. p. 3. libro 15. c. 1.
numero 16. Monet. de commut. vlt. vol. cap. 11. nume-
ro 137. pulchrè Barbos. tract. de vniuers. iur. Eccles. li-
bro 3. capit. 12. numero 258. vbi dicit, quod Iuspa-
69 tronatus perditur per defectum, aut extinctionẽ
lineæ, & successorum in cognatione institutorũ,
& beneficium consequitur libertatem; ergo sicut
dictus D. Gabriel nullum ius habet in dicto Iure-
patronatus, sic neq; in dicto beneficio prædictus
R.D. Carolus Scaiola ab eo præsentatus, quia ne-
70 mo dat, quod non habet ad tex. in l. si filius. Cod. de
donat. l. obseruare in fin. ff. de off. procons.

Idque comprobatur optimo simili, si quidem cer-
tum est valere argumentum à feudo, & maioratu
ad Iuspatronatus in modo succedendi, quia vtrũ-
71 que est ius honorificum, vt tradunt Card. in Clem.
Plures. in princ. numero octauo, in fin. de Iurepatr. De-
cian. consilio 32. numero duodecimo, libro primo. Gra-
tian. disc. 521. numero 32. Coccin. decis. 232. numero
quarto, vbi ait, quod materia Iurispatronatus re-
gulatur secundum terminos feudi, & Emphyteu-
sis, & ad rem facit Garc. de Benef. n. 7. cap. 15. nume-
ro 45. & numero 51. vbi in materia successionis
parificat Maioratũ, & Iuspatronatus, sed sic est,
72 quod in feudis finita acquirentis linea legitima
ab eo descendens feudum aperitur domino, ad
73 quem liberè reuertitur excluso Fisco per text. in
capitulo primo, de success. fratr. & grad. succ. & capit.
primo, de fratr. de nou. benef. inuest. in vsibus feud. latè
Rosenthal. in tract. de feud. capitulo septimo, conclus.
60. numero duodecimo, vbi glos. in littera L. plurimos
congerit, quod adeò verum est, vt tali casu feudũ
non transeat ad filios naturales, etiãsi essent sim-
pliciter legitimati, vt per eundem Rosenthal. d. c. 7.
conclus. decimanona, numero primo, secundo, sexto,
Schrader. de feud. p. 7. capit. quinto, numero vigesimo,
ergo idem dicendum est in Iurepatronatu, vt fi-
nita legitima patroni linea penitus extinguatur,

& Eccleſia acquirat libertatem, quod ſatis eſt ad
excludẽdum prædictos DD. Carolum, & Gabrie-
lem; cum non extet legitimus hęres, qui ſuccede-
re poſſit in dicto Patronatu.

Neque dicatur præſatum D. Gabrielem eſſe capa-
cem hæreditatis paternæ etiam ex ſola legitima-
tione Principis ſæcularis, qui poteſt legitimare
ſpurios, etiam filios ſacerdotis ad bona patrimo-
nialia, & quæ non ſunt acquiſita ex bonis, & fru-
ctibus Eccleſiæ, quia Bulla prædicta Pij V. non ha-
75 bet locum quo ad bona patrimonialia, & tem-
poralia extra ſtatum, & dominium temporale
Eccleſiæ exiſtentia. vt per *Nauar. conſilio quinto, de
teſtam. numero ſexto, ſeptimo, libro tertio, fol. 456. in
vltima impreſſione. Quarãt. in ſumm. Bullarij. in verb.
illegitimi. verſic. item declaratur. fol. 289. Lup. in trac.
de illegitim. & natural. reſtit. comm. 3. §. tertio, nume-
ro quadrageſimo quarto, in fin. Burſat. conſilio 255.
numero decimo quinto. Menoch. conſilio 827. numero
vigeſimo ſexto, & ſeqq. pulchrè Cyriac. contr. foren.
436. numero decimo ſeptimo, & 472. numer. ſeptimo,
octauo, libro tertio,* vbi licet dicat dubitare de hac
declaratione, quia militat ratio ſcandali, tamen
concludit magnam eſſe Nauarræ auctoritatem,
& ego quoque ſentio veram eſſe hanc declaratio-
nem, quia uon eſt veriſimile Pontificem voluiſse
ponere manum ad bona laicalia in alieno ſtatu
exiſtentia in caſu, in quo amplius non ſpectant
ad perſonam Eccleſiaſticam.

Verum id nihil nocet prædictis, tum quia bona di-
cti R.D. Nicolai pro maiori parte fuerunt acqui-
ſita ex redditibus Eccleſiaſticis tum quia etiam
ſi ſuccederet dictus D. Gabriel dicto eius patri in
76 bonis patrimonialibus, non tamen ſuccedit in
dicto Iurepatronatu dependente ab Eccleſia, &
obnoxio rebus Eccleſiaſticis, quia adhuc obſtat
dicta Bulla: vt per *Rot. diuerſ. deciſ. 214. ſub numero
primo, par. ſecunda. Menoch. libro quarto, præſ. 96. ſub
numero quarto, & conſilio 511. numero ſeptimo, vo-
lum. ſexto. Cyriac. contr. 472. numero decimo nono, li-
bro tertio*, & ſic perſiſto in ſententia, quod dictus
D. Gabriel excludeudus ſit vnà cum dicto R. D.
Carolo; & ita &c. ſal &c. & cum occaſione alte-
rius beneficij, quod pariter dictus D. Gabriel prę-
tendebat eſse ſui Iurispatronatus in fortioribus
vocando deſcendentes per verba naturalia, fuit
articulus propoſitus in Rota, & reſolutus, vt
infrà.

R. P. D. PANCIROLO REGIEN: IVRISPATR: Ven: 18. Martij 1639.

IN Teſtamento Guidi de Gibellinis condito de
anno 1467. inter cętera ordinatum legitur quod
in Eccleſia Parochiali S. Stephani Ciuitatis Regij
fundari deberet Beneficium ſimplex ſub Inuoca-
tione S. Iacobi, illiuſque patronos eſse voluit An-
tonium de Gibellinis aliàs de Platea, ac Antoniũ
Deganum poſt ipſorum verò mortem patrona-
tum deferri voluit in ipſorum deſcendentes in
ſtirpes, & nõ in capita, quibus deficiẽtibus voca-
uit poteſtatem, & Cõſules, qui pro tempore fuiſ-
ſent artis Ferrariorum eiuſdem Ciuitatis.

Cum autem de anno 1637. ex hac vita migraſſet
Nicolaus Buſſolus de Deganis vltimus D. Benefi-
cij patronus, & poſſeſſor relicto ſibi hærede Ga-
briele filio nato dum ipſe Nicolaus pater erat iã
Sacerdos, & ex muliere ſoluta cæpit d. Gabriel
pretendere patronatum ad ſe ſpectare, cum ipſe
deſcendat à Nicòlao, qui fuit vltimus d. Beneficii
patronus, & propterea preſentauit Alexandrum
Brameum, è contra verò Poteſtas, & Conſule Fer-
rariorum prætendentes Gabrieli nullum ius cõ-
petere quinimò per obitum Nicolai ipſos eſſe
vocatos ad Ius patronatus præſentarunt ad illud
Alphonſum Bortonum, quapropter orta lite in-
ter eos coram Ordinario Regien. Brameum pu-
tatum à Gabriele eſſe inſtituendum concluſum
fui eam verò per appoſitione ad Rotam delata
dubitaui an Ius patronatus ſpectaret ad Gabrie-
lem, vel potius ad Poteſtatem, & Conſules, &
poſt binam cauſæ proponemus tandem hodiè ad
Poteſtatem, & Conſules ſpectare reſponſum fuit;
licèt enim vera ſit concluſio, quod quando Ius
patronatus eſt relictum deſcendentibus, & ſic per
77 verba naturalia uon autem ciuilia dicuntur ad
illud vocari etiam illegitimi, vt tradit *Roch. de Ius
patr. verb. competens n. 9. & 10. Lambert. eod. tract.
lib. 1. p. 2. q. 2. art. 26. in fine Nauar. conſ. 4. nu. 1. & 2.
tit. de Iurepatr. Gonz. ſuper reg. 8. gloſ. 5. n. 119. Lotter.
de re benefic. lib. 2. q. 11. n. 146. Vin. deciſ. 134. num. 6.
Rot. in rec. d. 126. nu. 1. & ſeq. p. 1. confirmata ſub die
23. Ianuarij coram Excellentiſs. D. Card. Pamph. im-
preſs. per modern. Piſan. de iurepatr. lib. 4. cap. 2. & in
Pampilonen. Capellania 6. Nouemb. 1617. & 16. Feb.
1618. & 25. Febr. 1619. coram Prioli. poſtea confir-
mata coram Remboldo inter impreſſ. poſt d. tract. de
78 Iurepatr. d. 45. n. 2.* Attamen DD. viſum eſt concl.
preſentatam procedere in filio naturali tantùm,
79 non autem in filio nato ex damnato coitu cum
enim tales filij odioſiſſimi ſint *Iaſ. conſ. 102. nu. 8.
lib. 4. Grat. conſ. vlt. n. 45. lib. 1. & conſ. 62. n. 11. lib. 2.
Petr. de fideic. q. 11. n. 393. & ſeqq.* non continentur
80 ſub liberorum, ac deſcendentiam nomine, ex
quo filij non merentur appellari, *auth. licèt C. de na-
turalib. lib... Dec in c. in preſentia. n. 33. de prob. it. Ce-
phal. conſ. 591. n. 9. in fine, & ſeqq. Purpu. conſ. 269. n.
2. Hond. conſ. 95. n. 53. Peregr. de fideic. art. 22. nu. 8.
Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 11. nu. 148.* Vndè dum
Epiſcopus conſenſum præſtitit fundamentum,
81 dicendum eſt, quod ſub nomine deſcendentium
ſolum voluerit intelligere perſonas capaces Iu-
ris patronatus, quod cum ſit honor etiam præ-
heminentia in Eccleſia Dei illud nullo modo
congruit ſpurijs quorum perſonæ vti inhoneſtæ
non ſunt vocandæ in ſuperiorem locum Eccleſia-
ſticum, vt plenè deducit *Bal. conſ. 373. n. 4. verſ. ſed
reſpondetur paulò poſt med. lib. 1. vbi etiam*. Subdit
turpe eſſe in Eccleſia Dei habere ſpurium ſupra
verticem, & in loco honeſto inhoneſtas vocare
perſonas.

Præſertim cum Gabriel non ſolum ſit natus ex pa-
trono Sacerdote, ſed etiam iſtius beneficii Re-
82 ctore, nec fundatur vnquam de ſpuriis loquutus
eſt, vt videtur ponderare *Rot. d. 499. n. 4. & deciſ.
542. n. 1. & 2. p. 1. rec.* ne aliàs dicatur fundatorem
inui-

inuitasse Clericos ad sobolem procreandam.

Vltrà quod etiam ponderabatur, quod cum adsit substitutus quales sunt Consules artis fabrorum Gabriel vti spurius non facit deficere conditionē

83 deficientiæ descendentiæ ad exclus. substituti, vt tradit *Bart. in l. ex facto §. si quis rogatus n. 3. versic. quæro quid de spurio etiam ibi Alex. n. 7. Rip. n. 49. ff. ad trebell. Cephal. cons. 591. n. 11. Oddus cons. 66. n. 10 Honded. cons. 64. nu. 51. lib. 1. cum alijs per Fusar. de substit. q. 405. num. 1. Rota decis. 145. numero 11. par. prima rec.*

Præterea principaliter dicebatur Gabrielem non probare se esse filium Nicolai, quod tamen tene-

84 tur continentur probare tanquam fundamentum suæ intentionis *Paris. cons. 12. n. 240. lib. 2. Bursatt. consilio 88. numero quinto, Gregor. decision. 223. num. 2.*

Quod enim pertinet ad tractatum, ac nominationē Nicolai patris non videtur attendendum, quia

85 pater nominando, & tractando aliquem pro filio non potest tertiò nocere *Ias. cons. 106. libro 1. Grat. cons. vlt. n. 44. lib. 1. & cons. 158. n. 7. & 8. li. 2. Natt. cons. 473. n. 24. Menoch. de arbitr. cas. 89. nu. 83. Petr. de fideic. q. 11. n. 302. Mantic. de coniect. lib. 10. tit. 12. nu. 11. Seraphin. decis. 1081. nu. 2.* præsertim quando materiam est suspecta, & filius pretendit se esse natum ex damnato coitu potest in casu nostro non tunc cùm præsumptio fit in contra-

86 rium requiritur fortior probatio, & ea, quæ deducitur est magis suspecta, *Cephal. cons. 82. nu. 55. Caputaq. decis. 210. p. 2. & fuit resolutum in Veneta illegitimitatis 16. nouembris 1607. coram bo. me. Penia impressa post 2. vol. cons. Farin. d. 444. numero 10. & 11.*

Et quamuis ad hoc probandum adducantur testes nihil tamen probant; Primus enim dicit se nolle

87 asserere, quod Gabriel esset filius Nicolai, quia hoc scire non potest, nec vnq. audiuit, quod Nicolaus vocarit Gabrielem in filium, sed solùm potest deponere quod Nicolaus Gabrielem alebat, & vestiebat, & paulò inferiùs expresse dicit se nūquam credidisse, quod Gabriel esset filius Nicolai, quia nihil vidit circa hoc *Rota dec. 202. n. 11 & decis. 389. n. 12. p. 5. in rec.*

Secundus verò testis est mulier, quæ dicit se nunquam vidisse, quod inter Nicolaum, & Catherinam interfuerit aliquis actus inhonestus, & si aliqui inter predictos intercesserūt necesse est, quod clam facti fuerint & ideò nihil certi deponit, vl-

88 tra quod in sua depositione apparet valdè affectata dum dicit Nicolaum sibi facere voluisse aliquem in hæredē, & hoc benè fecisse, & est famula ipsius Gabrielis ab eodem salariata, & sic nihil probat *Paris. cons. 67. n. 81. lib. 3. Ioan. de Amic. cons. 196. n. 15. Bertazz. cons. 478. n. 3.*

Remanet vltimus testis, qui est vuicus, & nihil certi

89 concludit, & omnes apparent singulares. Ita vt filiationem non probent *Alex. cons. 74. n. 1. libr. 2. Socin. Iun. cons. 86. n. 38. lib. 2. Rimin. cons. 289. nu. 8. libr. 2.*

Nec visum est fieri posse aliquod fundamentum in

90 legitimitatibus, tùm quia assertio patris in legitimatione non probat filiationem, nisi aliundè iustificetur, *Barbos. cons. 27. n. . lib. 1. Signorol. consil. 184. n. 1. Paris. cons. 10. n. 21. & cons. 12. n. 27. libr. 2. Menoch. cons. 581. n. 4. & cons. 1012. n. 38. Fusar. de substit. q. 408. n. 180.* Tùm quia legitimatio obtenta à Serenis. D. Duce Mutinæ excepit expresse fid. & sic non præiudicat Potestati & Consulibus, qui vocantur ad patronatum ex fideiuss. fundatoris vltrà quod talis legitimatio ad effectum succedendi in tale ius patronatus potest habere

91 suas difficultates propterea, quæ tradit *Bald. in terminis spurij legitimati ab Imper. in alleg. cons. 373. nu. 4. & 5. lib. 1.* Tùm quia legitimatio obtenta à DD. Prothonotariis Apostolicis de numero participantium non suffragatur, quia in ea adest clausula absq; preiudicio venientium ab intestato, quæ operatur, vt censeatur præseruatum etiā Ius venientium in fid. *Ang. cons. 264. n. 1. versic. si autem Gabr. cons. 22. n. 7. lib. 2. Honded. cons. 64. n. 22. libr. 1 post alios decis. 145. in fine versic. maximè par. prima rec.*

Et ità parte vtraq; informante.

REGIENSIS IVRIS PATRONATVS, 9. Decembris, 1641.

FVit resolutum esse standum in decisis coram me sub die 16. Decembris 1640. ex fundamentis eiusdem decisionis, ibi, enim firmatum fuit Ius patronatus de quo agitur spectare ad Potestatē, & Consules Artis fabrorum ferrariorum, non autem ad Gabrielem, quia Gabriel tanquam filius

93 Sacerdotis, & spurius ex damnato, & punibili coitu, non venit compræhensus sub verbis naturalis, & sub nomine descendētium, ex præsumpta mente fundatoris, *Peregr. de fideicom. art. 22. n. 81 vbi de communi, & in puncto Lotter. de re benef. lib. 2. quæst. 11. n. 148. Rot. dec. 99. n. 4. & dec. 542. n. 4. p. 1. recent. & dec. 616. n. 5. p. 4. Honded.* In terminis descendentium, *cons. num. 33. lib. 2. ex sententia Capr. cons. 108. n. 30. Ciriac. controu. 8. n. 55.* Cum huius-

94 modi nati sint magis odiosi cæteris aliis illegitimis, *Esuan. Cost. in l. si Pater, p. 2. in verb. bona omnia n. 13. de testam. Peregr. de iure fisc. lib. 3. tit. 18. nu. 33. Sanch. cons. moral. lib. 4. c. 3. dub. 44.* Adeò vt nec ve-

95 niens sub appellatione Bastardorum iuxta mentem *Gabr. cons. 140. num. 21. & seq. lib. 1.* plusquam extranei sint, *Gomes ad l. Thaurinig. sub n. 5.*

Quod in casu nostro eò magis videtur admittendū ex quo nec presumi potest in fundatore naturalis affectio erga sanguinem ita vt descendentes est ex damnato coitu in patronatum succedere noluerit, quia Gabriel non descendit ab ipso fundatore, sed à deludentibus primò vocatis, qui erunt

96 extranei, vndè tanquam penitus incogniti censentur vocati, contemplatione parentum, *Surd. cons. 177. n. 19. & seq. & dec. 322. n. 48. & seq. Ciriac. controu. 8. n. 55.* & sic Gabriel pariter ab hac successione, nō dum ex præsumpta mente fundatoris sed etiā ex disposit. legis prohibentis filio ex dānato coitu aliquid relinqui contemplatione patris, & ab extraneo *Dec. cons. 462. n. 20. Clar. in §. testamentum qu. 32. num. 2. 35. var. resolut. libr. 6. tit. de Not. & spur. ref. 2. n. 2. Ciriac. d. controu. 8. n. 9.*

Nec

Nec contrarium dicunt ex prædicto allegati. Nam
*Bart.in l.prouuntiatio §.ſamilia ff.de verb.ſignif.& l.
tutelas ff.eapt.diminut.Nauar.conſ.4.de inrepatr.Ro-
ta dec. 45. nu. 3. & 4.poſt Viuian.de inrepatr.& dec.
571.n.3.p.7.rec.* firmant ſolum, quod ſpurii ve-
97 niunt appellatione deſcendentium, vel conſan-
guineorum, ſed non tanquam naturalium de ille-
gitimis ex damnato, & punibili coitu', & licèt in
his terminis loquatur *deciſ.530.par.3.rec.* fuit ta-
men animaduerſum, quod ibi erant non deſcen-
deutes, aut conſanguinei, ſed hæredes Nicolai
Gogo, vt patet ex num. primo, ibi. Ac vltimo
loco Nicolaus Gogo, & eius hæredes, quod ver-
bum latiùs ſe habet, quam verbum deſcen-
dentes.

Nec aliquid operantur legitimationes, quia comm.
fideicommiſſa non releuant, dun in obtenta à
Sereniſs. Duce Mutinæ expreſsè fideicommiſſa
excluduntur, & in alia Vener. Collegij Prothono-
tariorum de numer. Participantium adeſt clam
98 ſine præiudicio venientium ab inteſtato, quæ par
ius venientium ex fideicommiſſo præſeruat *Arg.
conſ.264.n.1.verſ.ſi autem Gabr.conſ.22.n.7. libr.2.
Capie.dec.22.n.2. Giouagn. conſ.96.n.9.li.1.Rot dec.
145.in fin.verſ.maximè reſp.p.1.rec.*

Præterea cum Gabriel ſit filius Sacerdotis, qui dum
vixit fuit Patronus beneficii, & eius poſſeſſor, vi-
99 ſus fuit multò minus admittendus per ea, quæ
ponderauit *Rota in dec. 499. & dec.542.nu.1.p.1.
rec.* nimirum ne fundator dicatur inuitaſſe Cleri-
cos ad ſobolem procreandam.

Et ita vtraque, &c.

EPITOME.

Emptor re vendita ſibi euicta ex cauſa fideicommiſſi an poſſit agere contra venditorem, non ſolum ad pretium, ſed etiam ad damna, & intereſſe, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Emptor re vendita ſibi euicta regulariter agit ad dãna, & intereſſe.*
2 *Damna ſtipulata debentur.*
3 *Diuiſa re euicta agitur ad intereſſe.*
4 *Diuiſio habet vim emptionis.*
5 *Euicta re vendita ex cauſa fideicomm. an agatur ad intereſſe.*
6 *Euictio in diuiſione quomodo debeatur eueniente caſu fideicomm.*
7 *Damna, & intereſſe quando debeantur euicta re ex cauſa fideicomm.*
8 *Emptor ſciens qualitatem rei ſibi imputet.*
9 *Scientia fideicommiſſi præſumitur facta illius mentione.*
10 *Scientia poſtulatur coniecturis.*
11 *Melioramenta, & damna quando debeantur re euicta.*
12 *Damna debentur, quando ſunt ſtipulata, etiam ſi aliàs non deberentur.*
13 *Pretium ſolum reſtituitur re euicta ex cauſa fideicomm. data ſcientia.*
14 *Diſpoſitioni l.fin.§.empt.C.commun.de legat.non poteſt renuntiari.*
15 *Iuramentum nihil operatur in ijs, quæ non pendent à voluntate iurantis.*
16 *Clauſula: Pro iurato: ſeu: ſincerè: quando nihil operetur.*
17 *Euictio non dicitur ſequuta, niſi facta reali executione.*
18 *Intereſſe quomodo debeat probari.*
19 *Intereſſe debet liquidari.*
20 *Damnum emergens quomodo probetur.*
21 *Euictare venditor tenetur ad intereſſe extrinſecum, non extrinſecum.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa Carpen. damnorum, & intereſſe, in qua per Illuſtr. D. Eques Bruſatus prætendit à per Illuſtr. D. Hyppolita Pia de Rubeis non ſolum pretiũ Prædij ab eò euicti per D. Galaſſium Rubeum occ. fideicomm. fundati à D. Io: Marco Rubeo de anno 1572. ſed etiam omnia damna, & intereſſe occaſione cenſuum, & argumenti monetarum per eum paſſa, & patienda ad formam Inſtrumenti in eos celebrati ſub die 9. Ian. 1626. vbi per ſolemnem ſtipulationem, & pacta ſpecialia d. D. Eques tam ſuo nomine, quã eius filiorum ſuæ prouidit indemnitati, ego cenſeo in nihilo obſtare d. D. Hyppolitæ motiuata contra eam non minus doctè, quam ſubtiliter, & ſimiliter ſcripta per D. conſulentem.

Nam licèt verum ſit, quod re vendita, & legitimè
euicta, liceat emptori agere contra venditorem
de euictione non ſolum, vt pretium reſtituat,
ſed etiam vt omnia damna, & intereſſe refun-
1 dat, vt probatur ex *tex. in leg. non dubitatur, leg. ſi
eum quæſtio. C. de euict. leg. tenetur. §. ſi tibi, & §. vlt.
ff. de act. empt. leg. venditur, & leg. euicta. ff. de euict.*
2 maximè cum ſtipulata ſint amplisſimè in dicto
Inſtrumento, *ex leg. apud Celſum, 4. §. item labeo, ff.*
3 *de dol. except.* quod procedit etiam in diuiſione.
*Tuſch. littera E, concl. 354. numer. 10. 11. Giouagnin.
conſ. 100. numer. 82. lib. 1.* quia diuiſio habet vim
emptionis, *Tuſch. littera D, concl. 521. numero 10.*
4 Hæc tamen regula freequentiſſime fallit adeò, vt
vt quadraginta fallentias adduxerit, *Matth. de
Afflict. in tractat. de feud. in Rub. quibus mod. feud.
amitt. §. rurſus, num. 16.* & plures *Cabalin. de euict. §.
5. numer. 3.*

Ideò in caſu noſtro habemus optimam fallentiam, quæ ex ſe ſufficiens eſt ad tollenda omnia dubia, & omnes ambiguitates adeò, vt ſingulis non ſit neceſſe reſpondere: Etenim quandocumque ſequitur euictio ſine culpa venditoris vigore ali-

cuius fideicomm. purificati, vel purificandi cuius
prætensio, & petitio cognita erat emptori, vt hic,
vbi etiam in dict. Instrumento dicitur quod im-
minebit euictio in limine contractus, tunc etiam
si emptor expresse stipulatus sit sibi euictionem
vna cum damnis, & interesse, vel alijs pœnis, ad-
5 huc tamen consequi non potest re euicta, nisi
pretij restitutionem, & nihil aliud directè, vel
indirectè etiam melioramenta: sic probat, *text.
in l. fin. §. emptor. vbi gl. in verb. duplæ, & Petr. in fin.
vers. dicit. Butrig. vers. oppono, Cyn. num. 1. Faber. nu.
10. Alber. sub numero 10. Bart. Bald. Angel. Fulgos.
Salyc. & Castr. numero 9. Ias. numero 1.2. C. commun.
de legat. Corn. cons. 2. numero 5. lib. 3. Cuman. cons. 33.
numero 1. & cons. 170. numero 4. Rum. cons. 146. nu.
4. versic. & vbi libr. 1. Couar. var. resol. libr. 3. cap. 17.
sub numero 1. Surd. decis. 208. numero. 1.3.4.5. & me-
liùs decis. 243. numero. 2.* & per totam, vbi in fin.
testatur ita in Senatu fuisse resolutum: pulchrè,
& latissimè, *Cyriac. controu. 232. num. 12. & per to-
tam, lib. 2.* Vbi respondet ad omnia, quæ possunt
in contrarium adduci, & in fine dicit ita fuisse
iudicatum. *Mangil. de euictio. q. 106. num. 35.* post
hæc scripta visus. Et hæc adeò vera sunt, vt in
casu nostro, vbi agitur de diuisione, verissima
sint, vt dict. D. Eques nec posset ad pretij restitu-
6 tionem agere, nisi hoc stipulatus fuisset stante no-
titia d. fideicommissi, vt per *Peregr. de fideicomm.
artic. 52. numero 58. vers. Testius, Gratian. disc. 233.
numer. 15.*

Nec prædictis obstat, quod *Surd. d. decis. 208.* postea
dicat Senatum iudicasse, deberi etiam damna, &
interesse illi emptori, de quo quærebatur sequuta
euictione, quia dicit etiam rationes specialis in
illo casu, quibus Senatus fuit motus, quæ hic
7 non verificantur, & fuerunt tres S. Prima quia
venditor promiserat fideicommissarium rem
ratam habiturum: secunda quia res euicta non
erat illa met, quæ fideicommisso, fuerat obno-
xia, sed cum ea promutata: tertia quia culpa
venditorum res vendita fuit euicta, vt videre est
apud *Surd. dict. decis. 208. numero 6.7.12.16.* in no-
stro autem casu nihil horum concurrit, & ideò
recurrendum est ad aliam, *decis. Surd. 243. nume.
2.5.6.* & melius ad *Cyriac. dict. controu. 232.* Vbi
omnia resoluit, & probat in casu nostro euictio-
nis propter fideicommissum non dari regres-
sum, nisi ad recuperationem pretii data scientia
fideicomm. adeò, vt excludatur prætensio dam-
norum, & interesse stipulatorum debet enim d.
8 D. Eques sciens rei qualitatem sibi imputare,
quare illam acceperit, vt inquit *Gratian. disc. 233.
numero 15.*

Hic autem non licet dubitare, quin dictus D. Eques
habuerit notitiam dicti fideicommissi quia tem-
pore contractus cum eo iam fuerat lis inchoata,
& contestata, vt legitur in processu, & in dicto
Instrumento, cum fecerit mentionem dicti fidei-
commissi, imò dixerit imminere euictionem in
limine contractus, & ideò stipulatus sit sibi eui-
9 ctionem eueniente illius casu, & propterea præsu-
mitur illius notitiam habuisse. *Giouagn. cons. 100.
nu. 33. lib. 1. Cyriac. contr. 372. num. 55. lib. 2.* & cum
scientia ex coniecturis probetur, quæ hic variæ
10 possunt considerari ex litis intimatione, & scri-
pturis productis per dictum D. Gallassium cōtra
dictum D. Equitem, satis iustificata censetur ex
traditis per *Giouagn. cons. 43. num. 30. & seqq. lib. 2.
Farinac. decis. poss. 14. nu. 4.5. lib. 2.* & ex reuolutio-
ne processus causæ principalis satis apparebit di-
ctum D. Equitem habuisse scientiam dicti fidei-
commissi licèt fortè non crederet sibi euenturū,
quod euenit, tamen fassus est litium euentus esse
incertos, & sic putauit sibi prouidendum, & con-
sulendum esse per stipulationem euictionis, dā-
norum, & interesse, quæ tamen nihil prodest, quia
lex statuit, quid agendum sit, & partes nihil vlte-
riùs possunt, vt per *Surd. d. decis. 243. in fin.* ideò hic
plura non inculcabo.

Nec obstat, quod *tex. in d. §. emptor.* non loquatur ex-
presse, quando stipulatum fuit de damnis, & in-
teresse, quoniam verius est stipulatione huiusmo-
di propriè comprehendi in dicta dispositione,
vbi reijcit stipulationem euictionis, & duplæ, ac
melioramētorum & decernit, quod emptori de-
11 beat sufficere, si pro pretio, quod dedit, ipsi sa-
tisfiat, vnde prohibet etiam recuperationem me-
lioramentorum, quæ tamē facilius videbatur cō-
cedenda, pro vt ad hæc plenè respondet *Cyriac. d.
controu. 232. n. 15.16.17.18.19.20. p. 2.* vbi pulchrè
tollit hoc motiuum. *Mangil. dict. quæst. 106. nume-
ro 36.*

Et similiter non obstat, quod damna, & interesse de-
beantur eo etiam in casu, in quo alias non debe-
12 rentur, quando emptor ea sibi stipulatus est ex
Surd. cons. 442. nu. 12. & nu. 15. Nam respondetur
hæc posse procedere in alijs casibus, non autem
locum habere, quando euictio sequitur ratione
13 fideicommissi cuius ille notitiam habuit, tunc
enim stipulando etiam expresse damna, & inte-
resse verbis quoque prægnantibus, nihil agit, quia
debet esse contentus repetitione prætij, quod e-
tiam summo iure debebat amittere, & propte-
reà nihil aliud directè, vel indirectè consequi po-
test, expressa prouisione contra legis dispositionē
nihil proficiente, vt dicunt *Gottifred. & omnes DD.
in d. l. fin. §. emptor. C. communia de legat. Caballin. de
euiction. §. 5. n. 32. pulchrè Cyriac. d. contr. 232. nu. 17.
18.19.28.29. lib. 2.* vbi satisfacit.

Et hæc adeò vera sunt, vt nec partes possint huic di-
14 spositioni renuntiare, quia faciunt contra ius pu-
blicum. *Bald. in d. §. emptor. nu. 3. vbi etiam Alber. &
Surd. d. decis. 243. sub n. 8. Cyriac. d. contr. 232. nu. 20.
ad fin. & num. 31.* imò nec validam reddunt suam
obligationem accedente iuramēto quia illud nō
15 operatur in ijs, quæ non pendent à potestate
iurantis ad *text. in leg. nam & postea, §. fin. ff. de iure-
iur. Alciat. consil. 167. numero 8. Cephal. consil. 101.
in fin. Tiraq. in leg. si vnquam. in præfat. numero 92.
& numero 164. C. de reuoc. donat.* & in terminis,
*Surd. dict. decis. 208. numero 4. 5. & decis. 243. sub
numero 8. 9. Cyriac. dict. controu. 232. numero 31.
Mangil. de euictio. quæst. 106. numero 37.* & multò
minus operabitur clausula: Pro iurato: seu: Sin-
cerè, quæ solet habere vim iuramenti, quia vbi
16 iuramentum non validat contractum, sed serua-
tur

tur ob periurii metum; tunc talis clauſula nihil releuat, quin actus poſſit impugnari, *Surd.d.deciſ.* 208.*n.*5.*Cyriac.d.contr.*232.*n.*32.

Hæc quidem ſufficere debent ad tollenda quæcumque motiua, quia in noſtro caſu ſi d. D. Eques vigore *d. §.Emptor.* non poteſt conſequi, niſi ſolum pretium ab eo ſolutum, fruſtra quærimus; an d.D.Hyppolita teneatur ad damna, & intereſſe, tamen quædam alia ex abundanti addere poſſumus; Et primò non ſatis conſtare veniſſe caſum euictionis prætenſæ, quia non ſufficit oſtendere ſententias condemnatorias, ſed requiritur etiam, quod fuerint executioni demandatæ, &
17 prædium fuerit emptori cum effectu ablatum, quia ante executionem realem ſententiarum res non dicitur euicta: ad *tex. in l.* 4. *in princ. cum ibi not.ff.de act.empt.l.ſi ſeruus venditas, verſ. vndè, & l. habere licere ff.de euictio, leg. qui rem, C.eod.gl.in l.at qui natura, §.cum me abſente, vbi Bart. n.*1. *verſ.quia etiam, ff.de neg.geſt. Alex.conſ.*4.*n.*1 *lib.*3.*Tuſch. littera E, concl.*352.*nu.*8. *Ludouiſ.deciſ.*88.*num.*5.*Farinac.deciſ.poſth.*453. *num.*5.*p.* 2. hic autem in proceſſu non vidi hanc executionem realem, per quam oblata ſit poſſeſſio dicto D. Equiti; Ergo, &c.

Deindè ſi dicerem in prætenſione damnorum, & intereſſe neceſſarium fore probare illa tria requi-
18 ſita, de quibus *Caſtr. in leg.* 3. *§. nunc, ff.de eo, quod cert.loc.* non eſſet res noua, quia id docet, *Rota deciſ.diuerſ.*237 *lib.*1.*Seraph.deciſ.*946.*n.*5. Vbi loquitur de damno emergenti, *& deciſ.*1114.*nu.* 1. 2.*verſ.verum, & deciſ.* 1427. *num.*5. Vbi Apoſtilla dicit, quod Rota ſine iſtis requiſitis nunquam ſolet liquidare intereſſe, & loquitur de damno emergenti, ſed quia multi quoad liquidationem damnorum aliter cenſuerunt, ſuper hoc me remitto prudentiæ Iudicis.

Prætereà dici poſſet non ſatis conſtare de damnis, & intereſſe, ad quæ venditor non tenetur ſine do-
19 lo verò. *Cyriac.contr.*54.*nu.*2.*p.*1. & tamen liquidatio eſt neceſſaria in quocumq; Iudicio adeò, vt abſque ea nulla executio fieri poſſit *Farin. dec. nouiſſ.* 442. *num.*1.*p.* 2. ſi quidem intereſſe damni
20 emergentis ad hoc, vt debeatur, neceſſe eſt, vt in indiuiduo probetur, quod ex quo creditor non habuit pecunias ſibi debitas, damnum fuit ſequutum, & quod ſi eas habuiſſet, debita extinxiſſet, non enim ſatis eſt conſtare de damno, quia poteſt eſſe, quod etiam ſi habuiſſet pecunias, non tamen debita ſoluiſſet: ſi credimus, *Rota apud Farinac. deciſ. crimin.* 325. *numero* 5. Vbi pulchrè loquitur.

Et quatenus dicta D. Hyppolita teneretur ad damna, & intereſſe, non tamen ratione euictionis
21 ad intereſſe extrinſecum, ſed tantum intrinſecum, vt per *text. in leg. ſi ſterilis, §. cum per venditorem. ff.de act. empt. & l.ſi traditio, C.eod.inquit Peregr.de fideic.art.*52.*nu.*55 *in fin. Seraph.deciſ.*1114.*nu.*2.*Farinac.deciſ.poſth.*62.*n.*38.*lib.*1.*& melius Cyriac.contr.*62.*n.*38.*lib.*1. ſed d.D.Eques prætendit etiam intereſſe extrinſecum proueniens ex augumento monetarum, & ex certis alijs cauſis, quæ non ſunt dignæ aliqua conſideratione ad effectum, de quo quærimus, ergo, &c.

Cum igitur, vt audio d. D. Eques recuperauerit pretium ab eo ſolutum, concludendum eſt in cæteris d. D. Hyppolitam fore aperitis abſoluendam, pro vt ita iuris eſſe cenſeo, &c. ſalu.&c.

Io: Baptiſta Ciarlinius Vic.

EPITOME.

Stuprum quomodo probetur, & ad quid teneatur ſtuprator etiam Clericus, & an ſponſalia inualida ſint habenda in conſideratione.

SVMMARIVM.

1 *Virginitas præſumitur, & creditur mulieri dicenti ſe Virginem.*
2 *Virgo præſumitur etiam in criminalibus.*
3 *Mulier paſſa ſe cognoſci ab vno tantum adhuc dicitur honeſta ad finem.*
4 *Stuprum non purgatur continuatione, ſed augetur.*
5 *Stuprum præſumitur probata copula cum muliere honeſtæ conditionis.*
6 *Stuprum probatur coniecturis, & præſumptionibus.*
7 *Probationes imperfectæ iunguntur in occultis, & difficilis probationis.*
8 *Sponſalia probantur etiam ex imperfectis probationibus.*
9 *Præſumptiones graues iunguntur ad fidem faciendam.*
10 *Adulterium, & ſtuprum quomodo probetur.*
11 *Stupratæ mulieri creditur contra ſtuprantem iunctis adminiculis.*
12 *Defloratio probatur ex dicto defloratæ, & quomodo.*
13 *Copula probatur, ſi quis viſus eſt cum muliere in eodem lecto.*
14 *Stuprum quomodo probetur ad condemnandum.*
15 *Adulterij, & ſtupri violenta probatio quæ.*
16 *Præſumptiones ſufficiunt ad condemnandum in pœnam extraordinariam.*
17 *Stuprum probatur publica voce, & fama.*
18 *Stuprum probatur conuerſatione.*
19 *Adulterium probatur, ſi quis frequentat domum mulieris.*
20 *Clericus oſculans, vel amplexans mulierem præſumitur ei benedicere.*
21 *Baptizata nomine alicuius cenſetur eius filia.*
22 *Copula probatur euidenter ex filijs natis.*
23 *Confeſſio extraiudicialis probat copulam.*
24 *Litteræ miſſiuæ quomodo probentur, & recognoſcantur.*
25 *Epiſtolæ quomodo verificentur.*
26 *Epiſtolæ probant factum antecedens.*
27 *Probatio plena dicitur etiam ex pluribus præſumptionibus.*

28 *Te-*

28 *Testium defectus quomodo suppleantur.*
29 *Testes inhabiles possunt mouere animum Iudicis.*
30 *Probatio sufficiens quæ dicatur.*
31 *Singularitas adminiculatiua non nocet fidei testium.*
32 *Stuprum vnicum an probetur testibus singularibus.*
33 *Adulterium, & stuprum continuatum probatur testibus singularibus.*
34 *Testes singulares probant actus iterabiles concurrentibus coniecturis.*
35 *Testes domestici quando probent.*
36 *Stuprum an probetur testibus domesticis.*
37 *Domestici testes probant pro non subdito.*
38 *Mulier quando fidem faciat.*
39 *Emendatio mulieris præsumitur post triennium.*
40 *Meretrix emendata an faciat fidem.*
41 *Emendata mulier probat in causa criminali ciuiliter mota.*
42 *Ciuilis causa quæ dicatur.*
43 *Testis criminosus quando probet.*
44 *Familiares non probant.*
45 *Inimicitia quando repellat testem.*
46 *Interesse an repellat testem.*
47 *Sollicitator an possit esse testis.*
48 *Testi deponenti pro honestate magis creditur.*
49 *Identitas personæ præsumitur, ne delicta multiplicentur.*
50 *Testis in verisimilia deponens non probat.*
51 *Clericus an debeat ducere in vxorem virginem stupratam.*
52 *Stuprator ad quid teneatur.*
53 *Stuprans tenetur dotare, vel ducere.*
54 *Virginitas est secunda dos.*
55 *Deflorans non tenetur precisè ducere defloratam.*
56 *Cap. 1. de Adulter. declaratur.*
57 *Ius antiquum relatum in ius nouum debet seruari.*
58 *Stuprata debet à stupratore dotari in foro externo.*
59 *Dos quando debeatur stupratæ.*
60 *Stuprator cum promissione matrim. tenetur præcisè ducere stupratam.*
61 *Sponsalia sine testibus de iure communi sunt valida.*
62 *Sponsalia ex quibus probentur.*
63 *Sponsalia probantur per testes etiam non omni exceptione maiores.*
64 *Testes domestici probant sponsalia.*
65 *Sponsalia ex quibus contrahantur.*
66 *Sponsalia etiam tacitè contrahuntur.*
67 *Sponsalia sunt mutua matrimonij promissio acceptata.*
68 *Repromissionis signum est traditio corporis.*
69 *Oscula, & copula sunt signum sponsaliorum.*
70 *Sponsalia conditionalia an purificentur per copulam.*
71 *Sponsalia probantur per denominationem in sponsam.*
72 *Sponsalia sine testibus sunt nulla ex Synodo Regij.*
73 *Sponsalia clandestina an sint licita.*
74 *Sponsalia iurata sunt seruanda.*
75 *Statutum simpliciter loquens, non habet locum in actu iurato.*
76 *Sponsalia inualida quando sint seruanda.*
77 *Matrimonium nemo cogitur contrahere etiam post sponsalia.*
78 *Sponsalia etiam iurata dissoluuntur ex noua causa.*
79 *Sponsalibus etiam plenè probatis, abstinendum est à coactione.*
80 *Stupri pœna ordinaria in clerico quæ nam sit.*
81 *Reus potest ex inditijs violentis condemnari in pœnam extraordinariam.*
82 *Promittens matrimonium potest à Iudice Ecclesiastico constringi.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN Causa Stupri intentata per Brigidam Mustiolam, & eius Patrem adherente eis Fisco Ecclesiæ contra Adrianum R. D. Iacobum Fortunatum Clericum minorum ordinum de multis controuertitur. Nam in primis quæritur, an dicta Brigida probauerit stuprum prædictum, & copulam carnalem: secundò an probauerit sponsalia, & ad quid inde dictus D. Fortunatus teneatur. Tertiò an liceat Fortunato recusare nuptias dictæ Brigidæ ex aliqua causa ex processu resultante.

Quo ad primum satis videtur constare de stupro, probata carnali copula, quia certum est, quod
1 mulier nascitur virgo, & quod virginitas prouenit a natura, & ideo nisi probetur inhonesta, præsumitur quod fuerit virgo, quando cognita fuit, & creditur ei dicenti se virginem; licet stuprator dicat fuisse prius corruptam: ita *Abb. in cap. si deduxerit numero 5. de adulter. Crauet. consil. 166. numero 5. libr. 1. Ruin. consil. 199. numero 11. lib. 2. pulchrè Clar. in § stuprum, versic. sed pone. vbi Baiard. multos allegat. Maschard. de prob. concl. 1418. numero 1. 2. 3. Tusch. pract. conclus. littera S, conclus. 709. numero 44.* Vbi de communi testatur, & multos adducit, *latè Farin. de delict. carn. quæst. 147. numero 135. Barbos. in collect. ad cap. 1. numero*
2 *1. de adult.* Vbi multos allegat, qui hoc admittunt tam in Ciuilibus, quam in criminalibus, & ego dixi *controu. 33. numero 80. & controu. 53. numero 14.* adeò, vt etiam si talis mulier passa fuerit se iterum, atque iterum cognosci etiam
3 per longum tempus, nihilominus honesta dicitur, cum à principio fuerit honesta, & soli stupratori pateat. *Gramm. vot. 4. numero 18. Baiard. ad Clar. §. stuprum, numero 31. Tusch. conclus. 710. numero 6. Farinac. dicta quæst. 147. numero 81.* Qui concludunt etiam, quod postquam virgo, vel

vidua

vidua fuit ſtuprata, ex cohabitatione, & co-
4 pula continuata, & ſubſequenti ſtuprum non
purgatur, ſed augetur: vt per *Baiard. ad Clar. §. ſtuprum numero 31. Honded. conſil. 68. numero 15. in fin. Peregr. conſil. 83. numero 3 libr. 1. & ego dixi con-*
5 *tr. 33. numero 88.* ex quibus reſultat ſatis eſſe, ſi
conſtet de copula habita cum muliere honeſtæ
conditionis innuptæ, quia eo ipſo ſtuprata præ-
ſumitur, & dicenti contrarium incumbit onus
probandi, *Alexand. conſil. 229. numero 2. libro 6. Pariſ. conſil. 160. numero 28. libr. 4. Maſcard. concluſio. 1344. numero 6. Fuſch. littera S, concluſ. 709. num. 39. 44.*

Et enim ſtuprum ſoleat committi ſecretò, & occul-
6 tè, ideò ad illud probandum ſufficiunt conie-
cturæ, & præſumptiones, *Dec. conſil. 577. numero 11. Pariſ. conſil. 54. numero 61. libr. 4. Ferret. conſil. 128. numero 22. Menoch. conſil. 71. numero 18. & de arbitr. iud. caſ. 116. numero 11. Bertazzol. conſil. 20. numero 7. libro 1. Maſcard. dict. concluſ. 1344. numero 3. Farinac. dict. quæſt. 147. numero 131.* & prop-
terea probationes etiam imperfectæ iunguntur
7 ad faciendam perfectam probationem, quia
ſignis, & præſumptionibus in rei occultæ noti-
tiam venimus, *Bart. in leg. 2. §. fin. ff. de adult. Roland. conſil. 50. numero 2. libr. 1, Soccin. iun. conſil. 32. numero 22, libr. 2. Rimuald. iun. conſil. 274. numer. 6. Menoch. conſil. 31. numero 18. 19. 20. Bertazzol. dict. conſil. 20. numero 6. Farinac. conſil. 38. numero 8. lib. 1.*
8 Quod procedit etiam in probandis ſponſalibus,
quia iunguntur teſtes, coniecturæ, præſumptio-
nes, & veriſimilitudines, *Farinac. deciſ. poſth. 775. in fin. par. 1.* in hac enim materia ſi plures ſint præ-
ſumptiones maximè graues, dici ſolet, quæ ſin-
9 gula non proſunt, vnita iuuant, *leg. Inſtrumenta C. de probation. DD. in capit. finali de ſucceſſ. ab inteſt. Rom. conſil. 7. numero 3. Farinac. quæſt. 136. numer. 8.* Vbi multos allegat, & licèt loquatur de adulte-
10 rio probando tamen idem procedit etiam in
ſtupro. *Bero quæſt. 84. numero 7. & Farinac. quæſt. 137. num. 130.*

Hinc eſt, quod licèt nemo poſſit eſſe teſtis in cauſa
propria, tamen in materia ſtupri creditur ſtu-
11 pratæ contra ſtuprantem cum adminiculis, non
quidem ad plenè probandum, ſed ad inditium
faciendum, etiam ad torturam, ita practicatur
vt per *Marſil. conſil. 28. numero 16. in fin. Boſſ. de indit. numero 160. 166. Bertazzol. conſil. 61. numer. 66. volum. 1. Honded. conſil. 100. numero 16. verſic. vel ſocius Treuiſan. deciſ. 14. numero 1. verſic. maximè Farinac. de indit. quæſt. 43. numero 88. 99. 146. & conſil. 38. numero 9. libr. 1. Baiard. ad Clar. in §. ſtu-*
12 *prum numero 41.* Vbi dicit credendum eſſe mu-
lieri aſſerenti, ſe fuiſſe defloratam. Hic autem
adſunt, & concurrunt non ſolum adminicula,
ſed etiam violentæ præſumptiones; ergo ſequi-
tur quod plenè ſtuprum fuerit probatum.

Nam in primis per tres teſtes in proceſſu offenſiuo
13 conſtat dict. D. Fortunatum viſum fuiſſe cum
dicta Brigida in eodem cubiculo, & in eodem
lecto cubare cum ea, quod ſufficit ad copulam
probandum, *Abb. in cap. litteris in fin. verſic. vlterà alios, vbi etiam Felin. de præſumpt. Zabarel. in cap. præterea columna fin. verſ. vndè vbi Aretin. num. 5. de teſtibus. Alexand. conſil. 189. numero 12. libr. 7. Soccin. iun. conſ. 32. numero 16. lib. 2. Bero dict. quæſt. 84. numero 7. Maſcard. de probat. concl. 59. num. 8. 9.*
14 Vbi dicit id ſufficere etiam ad condemnandum
criminaliter, ad rem *Bertazzol. dict. conſil. 20. numero 9. Menoch. conſ. 31. numero 25. Ferret. conſilio 168. numero 1. 2. libr. 1. Baiard. ad Clar. in §. adulterium, numero 39. Petr. Barboſ. in repitet. leg. 2. in princip. par. 1. numero 85. ff. ſolut. matrimon. Farinac. q. 136. numero 20. & numero 21. verſic. vbi dixit, & numero 22.* Quæ ſanè ſola præſumptio ſufficeret ad
condemnandum, niſi teſtes paterentur aliquos
defectus, qui tamen ſupplentur ex aliis præſump-
tionibus, & coniecturis, de quibus inferiùs appa-
16 rebit: vndè hæc ſufficiunt ſaltem ad condemnā-
dum in pœnam extraodinariam, *Menoch. libr. 5. præſ. 41 nu. 15. in fin.* & multo magis in cauſa ciuili
reſpectu intereſſe dictæ Brigidæ eius enim actio
videtur ciuilis, vt videbimus.

Secundò ex publica voce, & fama per plurimos te-
ſtes probata, quod ipſa Brigida fuerit honeſta,
17 & bonæ famæ, excepto tamen ſtupro commiſ-
ſo cum dicto Fortunato, ex quo reſultat præ-
ſumptio, quod ab eo fuerit ſtuprata, pro vt ſic
cantat publica vox, & fama, *Crauet. conſil. 205. numero 13. Conrad. in pract. ſub rub. de ſtupratoribus, numero 8. Baiard. ad Clar. §. ſtuprum, numero quinto, Menoch. conſil. 31. numero 24. Ferret. conſil. 168. numero decimo octauo, libro primo. Maſcard. dict. concluſ. 1344. numero quinto. Farinac. dict. quæſt. 147. numero 133. Socin. iun. conſil. 32. numero 20. verſic. item tertiò, & numero 21. libr. ſecundo.* Vbi vult,
quod fama veriſimilis iuncta cum vno teſte fa-
ciat plenam probationem; ex quo ſatis coadiu-
uatur d. ſtupri præſumptio.

Tertiò, non leue eſt argumentum prædicti ſtupri
ferè continua conuerſatio prædicti Fortunati,
cum dicta Brigida, cuius domum de die, & de
18 nocte ingrediebatur ad eius libitum ita, vt pe-
nes ſe haberet clauem oſtij, qua liberè aperie-
bat portam domus, vt ex proceſſu offenſiuo;
huiuſmodi enim familiaritas, & conuerſatio e-
tiam nocturna inducit præſumptionem ſtupri,
& adulterij *ad lege conſenſu, C. de repud. Dec. conſilio 577. numero decimo. Boer. deciſ. 297. nume nono. Alciat. conſilio 25. in fin. Farinac. conſilio 190. numero ſexto, libro ſecundo. Menoch. conſilio 31. numero 21. 22. pulchrè Socin. iun. conſilio 32 numero 16. verſicul. nam in primis, libro ſecundo.* Vbi vult probari a-
dulterium, ſi teſtes dicant, quod inquiſitus fa-
19 miliariter, & frequenter ibat ad domum mulie-
ris, & quod pulſato per eum oſtio ſtatim ape-
riebatur, & quod hæc eſt violenta copulæ pro-
batio: bene etiam *Menoch. libro quinto præſ. 41. numero 21.* Quæ adeò vera ſunt, vt dicta Brigi-
da, & Fortunatus ſimul pernoctauerint ad inui-
ſendam communem filiam, vt in proceſſu, &
ſic probatur copula, *ad leg. conſenſu, C. de repud.* de qua ſupra. *Menochius conſilio trigeſimo primo, numero 25.*

Nec prædictis obſtat, quod Fortunatus ſit Clericus
per *gloſ. in cap. abſit. 11. quæſt. tertia.* quæ dicit præ-
ſum-

ſumendum eſſe quod Clericus amplexans mulie-
20 rem velit ei benedicere, quia id procedit in Cle-
rico ſene, & bonæ famæ, & concurrentibus con-
iectutis id feciſſe ad bonum finem, alioquin in iu-
uene dici ſolet à tali benedictione libera nos Do-
mine, quia ſi Clericus ſit iuuenis, & ſuſpectus, vel
adſint coniecturæ aliquæ amoris, & libidinis, tūc
ſicut in Laico, ita in Clerico præſumitur copula.
*Abb. in cap. 1. de Cleric. non reſid. Felin. in cap. prate-
rea, num. 4. de teſti. Crauet. conſ. 144. num. 4. Maſcard.
de probat. concl. 59. num. 16.* vbi benè declarat pul-
chrè *Menoch. præſ. 41. num. 19. 20. lib. 5.* vbi multos
allegat, & rem dilucidat. *Carol. de Graſſ. de eff. Cle-
ric. eff. 32. num. 4.* vbi pulchrè declarat.

Quartò. Ex proceſſu ſatis reſultat, quod prædicta
Brigida pluries peperit ex dicto Fortunato, ete-
nim primo genuit infantem Liuiam, quæ ſic in
21 Baptiſmo fuit baptizata, & ſcripta, tanquam
filia dicti Fortunati, ex Matre tamen incerta, quæ
probatio nocet Fortunato. *Fortunato conſ. 190. nu-
mer. 5. libr. 2.* quia nomen Matris fuit tacitum de
conſilio ipſius Fortunati, ne Brigida detegeretur
à parentibus, vt deponit nutrix, & compater, &
licet ipſe eſſet abſens tempore partus, tamen
prius dederat ordines nutrici opportunos, & re-
uerſus ei gratias egit, & ſoluit mercedem, & Fi-
liam educauit ſuis ſumptibus, & eam ſæpè inuiſit,
& licèt dicat fuiſſe Filiam cuiuſdam Vetulæ, ta-
men conuincitur de mendacio, tum per ætatem
tunc temporis eiuſdem, & probationem nutri-
cis, & aliarum perſonarum, quæ erant præſentes,
quando Brigida peperit dictam Liuiam preſente
dicta Vetula eam adiuuante, & conſolāte, & cum
alias d. Brigida peperit, aderat preſens d. Fortu-
natus in bracchijs eam ſuſcipiendo, & in dolori-
bus conſolando, ſoluendo mercedem nutrici, aſ-
ſociando eam ad domum, geſtando natos ad ho-
ſpitale expoſitorum, & alia faciendo, quæ non ſo-
lent fieri, niſi à maritis, vel amaſijs fornicatorib. 1
hæc enim ſatis probant copulam inter eos per rei
euidentiam, & Filii nati, & maximè illa, quæ nunc
viuit, conſtituit notorium facti permanentis cir-
22 ca copulam carnalem cum dicta Brigida adeò, vt
nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit. *Innoc.
in cap. ſignificaſti in princ. vbi Zaba. numer. 4. Hoſt. nu-
mer. 1. Io: And. num. 3. Anch. num. 1. in fin. Butr. num.
8. de diuort. gloſ. in cap. pen. verb. euidentiam. de adult.
Corteſ. ad Abb. in repert. verſ. adulterium. Viu. deciſ.
241. num. 11. Farinac. quæſt. 143. numer. 57. & conſil.
190. num. 5. lib. 2. Sanchez de matrim. lib. 10. diſp. 12.
num. 13. 26. & ego dixi contr. 33. num. 35.* tot enim,
& tanta ſunt, quæ oriuntur ex proceſſu circa filios
prædictos natos ex dicta Brigida, & Fortunato,
vt non videatur poſſe dari locus negatiuæ.

Quintò. Hoc idem poteſt comprobari ex duobus,
videlicet ex confeſſione extraiudiciali facta per
dictum Fortunatum de nominando dictam Bri-
gidam eius ſponſam, & vxorem, & prædicta Liuia
erat eius Filia, quę confeſſio multa probat ſaltem
de ęquitate canonica etiam ſi facta fuerit abſente
parte. *Bald. in c. innonit n. 6. de elect. & in l. rationes,
ad fin. C. de probat. Butr. in cap. ſi cautio, num. 8. de fi-
de Inſtrum. Dec. conſil. 163. numer. 2. Ferret. conſ. 168.
num. 16. libr. 1.* deinde ex epiſtolis miſſiuis per di-
ctum Fortunatum Fabro, cui cōmendat dictam
Brigidam, & partum naſciturum vocando eam
ſponſam ſuam, & quod futura ſit eius vxor, &
ſcribendo alia multa, quæ indicant copulam prę-
cedentem, & amorem vehementem, & quamuis
negauerit dictas litteras ſcripſiſſe, & in compara-
tione facienda adſit defectus ſcripturæ indubita-
tæ, tamen quia verſamur in litteris miſſiuis, quæ
fieri ſolent abſente parte non requiritur talis
24 comparatio, ſed ſufficit, quod recognoſcantur
per duos teſtes dicentes ſibi notam eſſe manum
ſcribentis, pro vt hic factum eſt, ſic tradunt. *So-
cin. in l. ſi ita ſcripſerit, ff. de condition. & demonſtrat.
Ruin. conſil. 70. numero quarto, volum. 4. Burſat. conſ.
103. numer. 9. lib. 1. Maſcard. de probat. concluſ. 978.
numero quarto. Grammat. Theorem. 15. numer. vigeſi-
moquinto. Farinac. conſil. 70. num. 76. verſ. eadem re-
gula.* Quod verum eſt etiam ſi dictæ litteræ ſint
25 ſcriptæ tertiæ perſonæ, & maximè quando non
continent excuſationem, nec obiter loquuntur,
ſed continent negotium principale, & principa-
liter ad illum finem ſcribuntur, vt hic vbi Fortu-
natus ſcribit dicto Fabro principaliter de hac re,
& commendat ei dictam ſuam Brigidam, & Fi-
lios, rogans, ne tradantur fortunæ, ſed educen-
26 tur, ſic enim dictæ litteræ, videntur explicare fa-
ctum antecedens, & promiſſionem præceden-
tem matrimonii cum copula: ſic à fortiori viden-
tur probare *Felin. in cap. ſecundo, num. decimoſepti-
mo, verſ. & eo caſu; & num. 18. de fide Inſtrum. Bart.
in l. admonendi numer. 109. 140. de Iureiuran. Puteus
deciſ. 11. numer. 3. 4. lib. 2.* latè *Gabriel. lib. 1. concl. de
confeſſ. concl. 1. num. quinquageſimoſexto*, vbi mul-
tos allegat, quod multò magis verificatur in caſu
noſtro, vbi concurrunt multæ aliæ coniecturæ,
& adminicula copulæ habitæ cum dicta Brigida,
ſic *Farinac. in d. conſil. 70. num. 74. 75.* ex quibus, &
aliis etiam ex proceſſu reſultantibus clarè con-
cluditur verùm eſſe, quod dictus Fortunatus co-
pulam carnalem habuerit cum dicta Brigida, &
ſtuprum commiſerit iuxtà prædicta, & probatio
27 reſultans ex pluribus præſumptionibus, & con-
iecturis dicitur plena. *Socin. iun. conſil. 32. num. 24.
lib. 2.*

Non obſtant oppoſitiones, quæ fiunt contra Teſtes,
tàm in dicto quàm in perſona, vt ſint ſingulares,
infames, domeſtici, partiales, & patiantur alios
defectus etiam inimicitiæ, & ſexus, & propterea
penitùs repellantur à teſtimonio ferrendo, vt ego
dixi *contron. 82. nu. 40.*

Nàm reſpondetur magnam eſſe multitudinem te-
ſtium, & non omnes pati defectus, & concurrere
tot, ac tanta adminicula, præſumptiones, & con-
iecturas, vt ſuppleant aliquos defectus, ſi qui in
28 aliquibus teſtibus poſſunt conſiderari. Hęc enim
& numerus aliorum teſtium ſinè crimine, ſupplet
defectus aliorum, *ad text. in l. ſi quis ex argentarijs
§. 1. vbi Bald. & Alexand. ff. de eden. gloſ. in l. 3. §. 1.
in verbo Numerus, ff. de teſtibus Dec. in cap. licèt cau-
ſam, colum. 1. lib. 2. Ferret. conſ. 168. numer. 8. libr. 1.*

vbi pulchrè id explicat, & plenè etiam hoc dicit *Socin.Iun.conf.32.nu.34.35.lib.2.* & tantò magis id dicendum est in his, quæ sunt difficilis probationis, quia materia probationum est arbitraria Iu-
29 dici, ità vt moueri possit ad fidem præstandam testibus etiam inhabilibus, seu clarè, & apertè nō probantibus, & è contrà *Socin.Iun. d.consil.32.nu. 11.lib.2.*

Nec de prædictis mirandum est, quia sufficiens probatio alicuius actus dicitur illa, quę inducit animum Iudicis ad eius credulitatem, & ad iudicandum
30 dum talem esse veritatem suo arbitrio, vel è contrà ad *tex.in l.testium §.eiusdem de test.l.quinquaginta.de probat.Bart.in l.admonendi.ff.de iureiur. Socin. conf.11.col.2.lib.3.& conf.98.nu.8.lib.4. Dec.consil. 94.numero 1.& consil.510.col.2. vers.& sufficiens. pulchrè Socin.Iun.conf.32. numero 10.lib.2. Farinac. conf.70.nu.63.*

Et ideò non obstat, quod prædicti testes in aliquibus sin singulares in probandis coniecturis, & adminiculis, copulæ carnalis, stupri, & promissionis matrimonialis, quia in multis etiam sunt cōtestes, & in his etiā, in quibus sunt singulares adhuc probant, quia singularitas non est obstatiua, sed adminiculatiua, *Farin.q.64.nu.112.* & oppositio fortè procederet, si tractaretur de probando
32 vnico adulterio, vel vnico stupro, vt per *Ferret. d.conf.168.num.13.lib.1.* quia tunc saltem duo testes debent in idem conuenire, sed quando tractatur de actu iterabili, prout hic de continuata copula per multos annos cum d.Brigida, & sic de probando in genere aliquem esse vsurarium, in honestum, concubinarium, adulterum, vel tenere fœminam ad vsum suum, quæ habent tractum
33 successiuum, tunc non attenditur singularitas, quia versatur tantum in causa scientiæ, non in dicto principali, quia est singularitas adminiculatiua, quæ testibus fidem non tollit, cum omnia tendant ad eumdem finem, sic *Bart. in l.2.§.si quis Neget.col.2.ff. quemadm.testam.aper.Cornеus consil, 104.col.2.lib.1.* & in terminis de copula *Socin.iun. conf.99.col.2.& per totum libr.2.* vbi de communi testatur. *Bald.consil.207.libro 3. Dec.in d.cap.licèt causam.col.5.pulchrè Ferret.d.conf.168. num.14.15. lib.1.* vbi de communi testatur. *Rol.conf.82.nu. 35.lib.2.latè Bertaz.conf.20. nu.20.21.22.23.lib.1,*
34 qui hoc maximè admittunt in his, quę sunt difficilis probationis, vel vbi concurrunt aliæ coniecturæ, vt hic, & hoc idem confirmat *Farinac. de test.quæst.64.nu.150.152.& num.223.& 225.& q. 135.nu.29.31.*

Nec obstat, quod aliqui ex dd. testibus videantur domestici d. Brigidæ, tum quia ista familiaritas non plenè probatur, cum ipsa viueret cum Patruo, tum quia in causa matrimoniali, velut est ista, etiamsi coniunctim tractetur de Stupro, vide-
35 tur, quod domestici magis probent quam extranei, vt per *Ludouis. decis.351. numero septimo, 16.28.* & maximè quando sunt plures, quam duo, quia tunc numerus supplet defectum domesticitatis. *Farinac.decis.posthum.775.numero primo, vers. quorum par. prima.* & nihilominus etiamsi de
36 solo stupro ageretur, adhuc domestici testes faciunt saltem inditium, etiam si sint inhabiles *glos. in l.final. Cod.de accusat. Alciat. de præsumpt. reg.11 præsumpt.39.numero quarto. Clar.in §.stuprum vers. quæro nunquid, vbi Baiard.sub numer.nono.Mascard. de probat. conclus.1344. numero quarto, Farinac. d. quæst.147.numero 142.* hic autem cum testes nulla sint cognatione cōiuncti cum d.Brigida, vix possūt domestici dici illius, & sola cohabitatio quatenus extaret, non facit eos domesticos ad tollē-
37 dum fidem pro ea, cum eis non subesset, sed subderetur Patruo tanquam superiori, sic *Gabr.de test. concl.decima, numer.quinquagesimosexto.Mascard.de probat. concl.533.num.4.6.Grass.decis.81.numer.6. Farinac.quæst.quinquagesimaquinta, numer.sexto,& num.11.* vbi quod sola cohabitatio non repellit testem à testificando, licet faciat, quod non sit omni exceptione maior, sed id suppletur ab alijs adminiculis, & à numero testium *Ludouis. dict.decis.351.num.5.*

Nec obstat oppositio facta Vetulæ, quod sit mulier, & meretrix, nam respectu sexus nihil nocet in his, quæ sunt difficilis probationis, & vbi veritas aliter haberi non potest, & multò magis si causa
38 sit matrimonialis, tunc enim etiam mulier admittitur. *Farinac. de testi. quæst. quinquagesimanona, num.8.& num.trigesimotertio,* tales enim materiæ solent sæpius tractari cum interuentu mulierum, quàm virorum, ideò sunt admittendæ: respectu verò malæ vitæ non satis videtur probata, quia testes omnes sunt de auditu, & emendatio præsumitur lapso triennio, *§.51.verò, in Authent. de Monac.* sed esto, quod verum sit, tamen non
39 probatur, quod tempore depositionis talis fuerit, prout requiritur iuxta tradita per *Alexand. consil.149.colum.secunda, lib.quinto*, & licet etiam ea quæ desiit meretricari repellatur à testimonio, vt per *Farinac.qu.quinquagesimasexta, nu.363.* tamen id intelligitur nisi sit emendata, quod ad mores, vt hæc, quæ probatur sumpsisse sacramēta
40 Pœnitentiæ, & Eucharistiæ *Alber.de Malet.tract.de testi.cap.3.num.70.* stante enim emendatione potest admitti saltem ad faciendam qualem, qualem præsumptionem cum alijs ad *text.in cap.testimonium par.2.num. 71.& num.17. quem sequitur Mascard.de probat. concl.600. numer. decimosexto*, iam enim senex facta est, & de ea non habetur suspitio, nec probatur, quod palam fuerit meretricata, sed quod copiam sui fecerit Iulio de Martinis pariter nunc decrepito, & infirmo; faciliùs debet admitti, quia in his, quæ fiunt domi, & secretò, qualis est partus pueri, admittuntur etiam domestici ad probandum, & aliàs inhabiles. *Mascard.de probat. concl.668. numer. 9.* Verùm si dictum huius mulieris esset solum parum, aut nihil ei crederem, sed id ab alijs suppletur, vt per *Ferret. dict.consil.168.num.8.lib.1.* & in omnem euentum
41 oppositio non procedit in causa merè criminali ciuiliter mota, vt hic respectu dictæ Brigidæ, tunc enim emendatus omninò admittitur, vt in verbis dicit *And.Barbat. in d.tract.de testi.p.2.n.1.in prin.* Nam hic Brigida agit contra d.Fortunatum, vt

coga-

cogatur ad eam desponsandam pro restitutione sui honoris eò, quod eam stupratus sit, & promiserit cum ea Matrimonium contrahere, & propterea videtur, quod hoc respectu causa sit ciui-
42 lis, cum non agatur ad pub. vindictam, sed ad commodum priuatum, *leg. infamem. ff. de publ. Iud. Marant. de ord. iud. p. 4. in princ. dist. 1. numero 2. Ioseph. Lud. concl. 71. versic. si verò Clar. in §. fin. q. 1. Farin. q. 100 numero 6.* & licèt alia videatur actio intentata seorsum à Patre Brigidæ, & à Fisco, nil refert, quia hæ actiones sunt separatæ, & diuiduæ, *Menoch. cons. 123. n. 21. & seq. Rot. Ian. dec. 179. num. 6.*

Non obstat oppositio facta Fabro filio dict. Vetulæ, quod non faciat fidem, quia fuerit vti fur carce-
43 ratus, & processatus, quia id non sufficit, cum oporteat fuisse condemnatum, confessum, vel conuictum, *cap. super eo il 1. de testi. cap. si testes 4. q. 3. gl. in c. nonè 8. q. 4. gl. in c. testimonium, ibi. de criminac. de testi. Castr. in l. 1. C. ex quibus cau. infam. irrog. Tauri. q. 56. num. 128. & cons. 24. num. 24.* quæ his non verificantur.

Minus obstat allegata inimicitia dict. Fabri cum dicto Fortunato quia potest dici eam non fuisse plenè probatam eò, quod testes super ea depo-
44 nentes sunt valdè intrinseci dict. Fortunati, & nimium familiares, ad *text. in leg. etiam vbi DD. C. de testi. leg. 1 §. ad quæstionem ff. de quæstion.* Deindè non quælibet inimicitia repellit testem, sed
45 tantum capitalis, *Marsil. in leg. 1. §. prætereà in princ. & numero 9. ff. de quæstion. Farinac. quæst. 53. numero 51.* qualis non probatur ita. Vlteriùs respondetur quatenus extitisset talis inimicitia, fuisse sublatam ob reconciliationem secutam, vt in process. reprobato, *sic Honded. consil. 87. numero 107. libr. 1. Farinac. de test. quæst. 53. numer. 58. & numero 61.* Vbi Iudicis arbitrio remittitur, quando possit dici reconciliatio recens, & an testis debeat repelli, nec nè ex qualitate inimicitiæ, & personarum, hic autem non potest dici ob aliquam causam expræddictis dict. Fabrū esse repellendum omninò, quia causæ inimicitiæ fuerunt leues, & subsecuta conuersatio sustulit omnem præteriti rancoris suspitionem.

Nec etiam obstat, quod dict. Faber habuerit affectionem in hac causa, & fuerit sollicitator pro d. Brigida, quia neutrum benè probatur, nec ap-
46 paret, quod habeat interesse in hoc negotio, cum Brigida nihil ad ipsam pertineat ex traditis per *Farinac. de test. quæst. 60. numero 45. 46. 47. 51. 52. Mascard. concl. 1358. numero 60. in fin.* & de
47 sollicitatione oportebat constare extitisse tempore depositionis, & si extitisset adhuc pro paupere, & miserabili persona potuisset testificare, *Farinac. q. 60. n. 250. & n. 260.*

Quoad alios testes non oportet nos multum elaborare, quia oppositiones contra eos factæ non subsistunt siuè in facto, siuè in Iure, & ex numero eorum, quia plures sunt, & ex adminiculis, & præsumptionibus, quæ concurrunt verisimilis redditur eorum depositio, cum d. Brigidam ipse Fortunatus sæpè nominauerit sponsam, & vxorem, & ei donauerit annulum, & aciculos argenteos,

fecerit ei donationem propter nuptias scutorum 400. simulata tamen aliundè causa, & alia fecerit, & dixerit, de quibus superiùs diximus, non potest negari, quin hæc sufficiens sit probatio ex traditis per *Socin. iun. dict. cons. 32. nume. 10. 11. libr. 2.*

Nec læditur honestas d. Brigidæ ex depositione aliquorum testium, qui in genere de eius mala fama deponunt, quia hoc dicunt de audita alieno, nec nominant auctores, & plures sunt testes, qui pro ea deponunt, & sunt magis informati, cum
48 sint de eius vicinia, & dempto cum mercio cum d. Fortunato, dicunt eam fuisse honestam, quibus magis credendum est, *cap. in nostra de Test. Bald. in leg. Lucius numero 5. ff. de infam. Gramm. vot. secundo, numero 179. Afflict. decisio. 363. numero secundo.*

Minus ei nocent duo testes dicentes per rimolam Apotecę vidisse Iuuenem dict. Brigidam deosculantem, & inhonestè tractantem, dùm ipsa vnà cum dict. Vetula cum formis ligneis, ac ferreis massas saccari laborabat; Nam cum dicant se non cognouisse dict. Iuuenem præsumendum est quod ille esset d. Fortunatus, qui habebat familiaritatem cum ea, & ad sui libitum accedebat ad eam etiam de nocte, & habebat clauem domus,
49 & ideò ne multiplicentur delicta, præsumendum est ita fuisse ex *Alb. in addit. ad cons. 402. littera A, lib. 1. & ad rem facit Ferrett. dict. cons. 168. numer. 2. lib. 1.*

Sed si verum amamus, hæc videtur quædam impostura aliena à veritate, quia testes, qui hoc deponunt sunt valdè familiares & amici d. Fortunati & in aliquibus apparent mendaces, & in hoc præcipuè inuerisimilia, & impossibilia deponunt; si quidem dicunt id contigisse de mense Aprilis circa secundam horam Noctis, nullo alio Viro domus præsente in conficiendis fructibus prædictis ex saccaro, & tamen probatum est eo anni tempore solitum semper fuisse claudi apothecā post pulsatam Aue Maria, nec amplius solere fieri aliquid laborerium in d. apotheca, quia verè ea hora solent mercenarij ire dormitum, & pariter probatum est, quod mulier prædictæ nesciebant perficere huiusmodi laborerium ex sacaro, & propterea fuisse necessariam præsentiam alicuius viri domus, qui præparatam materiam à mulieribus, quæ dilationem temporis non admittit, ad perfectionem reduceret, & ideò dd. testes redduntur suspecti, & tanquam inuerisimilia, & improbabilia deponentes, nullam fidem faciūt *Rol. cons. 7. num. 17. lib. 1. Menoch. de arb. cap. 474. n. 59. Mascar. concl. 745. numero 14. Bertazzol. consil. 452. numer. 12. lib. 2. Bursat. cons. 346. numero 12. lib. 4. Farinac. de test. q. 65. num. 144. 145. 149. 147. 148. & cons. 76. nu. 6. libr. 1.*

His sic firmatis, & posito Stupro, circumscripta etiā quacumque matrimonij promissione, videndum est, ad quid teneatur Fortunatus erga dict. Brigidam, & sanè cum sit Clericus minorum ordinum non est, in quo differat à Laico, quia potentia ducendi eam in vxorem cadit in eo, sicut in Laico, & Doctores, qui dicunt: Clericum Stupratorem

non teneri ducere ſtupratam in vxorem, loquuntur de Clerico ſacris initiato, vt poſt. *Io: And. inquit Abb. in cap. 2. de adult. Diaz in pract. criminal. de ſtupro cap. 83. num. 2.* & propterea videndum eſt, ad
quid teneatur ſtuprator, multi enim putauerunt,
52 quod non ſolum poſſit conſtringi ad dotandam
puellam, ſed etiam ad eam in vxorem ducendam
ex *text. in c. 1. de adult. vbi loc.* dicit hunc eſſe caſum
ſpecialem, in quo quis cogitur ad contrahendum
matrimonium.

Veruntamen altera opinio verior eſt, & magis cõmunis, quod ſtuprans teneatur ſolùm alternatiuè
vel ad ducendum, vel ad dotandum, & ſit in electione eius adeò, vt ſi nolit, præcisè cogi non
53 poſsit ad contrahendum, ſed tantùm ad dotandum, & ſubeundum pœnas, de quibus *in cap. 2. de Adult. ſic Anchar. in cap. 1. num. 4. eodem Butr. in cap. peruenit num. 1. verſ. nota, vbi Henrich. Boich. in fin. eod. Sanchez de Matrim. lib. 4. diſp. 13. num. 2. Clar. in §. ſtuprum numer. 3. verſ. ſed quidquid vbi Baiard. ſub numer. 24. littera S, Belles. diſq. cler. de ſau. cler. re al. §. 4. numer. 117. Menoch. de arb. caſ. 288. num. 15. Cabal. reſol. crim. 196. num. 13. latè Farin. q. 147. numer. 98. 99. Bonacin. de matrim. q. 4. punct. 17. num. 7. Io: Gutier. pract. qq. lib. 1. cap. 34. numer. 7. 8. 9. vbi dicit*
quod ſtuprator tenetur dotare, & tantò plus dare,
54 quantum oporteret propter defloratione, cum
Virginitas ſit ſecunda Dos, latè *Barboſ. d. c. 1. num. 7. de adulter,* vbi allegat multos DD. & Rotæ deciſiones, *& in add. ad eund. tit.* refert Rotam Rom.
ità cenſuiſſe, & iudicaſſe, cuius verba ſunt infraſcripta adeò vt de hoc non ſit ampliùs dubitandum cum Rota hanc ſententiam amplexata fuerit in vna *Taurinen. matrim. 24. Ianuarij 1590. coram D. Peniaz.* quæ ſic ait: Quantum ad primam partem dubii Domini conformiter cenſuerũt Bouinum præcisè, & abſolutè non eſſe cogendum ad Alaſinam ducendam iuxta *c. 2. de adulter.* vbi præceptum de ducenda, & dotanda Virgine defiorata non ponitur copulatiuè, *vt in cap. 1.* ſed diſiunctiuè, tametſi veteres Canoniſtæ, *Innoc. Hoſt. Butr. Zaburel. & pleriq; alij in d. cap. 1. de adulter.* tenuerint defloratorem etiam inuitum Iudicis authoritate cogendum ad matrimonium contrahẽdum, ſpeciale ibi eſſe dicentes ratione delicti, vt quis inuitus nuptias inire cogatur. Nihilominus
55 contrariam ſententiam eſſe receptam teſtatur, *hom. ad l. 80. Tauri, num. 8. verſ. ſed his non obſtantibus Clar. in §. ſtuprum, numer. 3. verſ. ſed quare, quæ ſit pœna, ſenſit Panor. in d. capit. 1. de adulter. Con. Ioan. Gutier. l. Antonin. & alij paulo ante relati per text. in cap. 2. de adulter.* per quem temperatur diſpoſitio cap. 1. iubentis virginem defloratam, & ducendam, & dotandam ſimul, nam ex duobus illis capitulis ſimul iunctis Domini cenſuerunt hanc deduci ſententiam menti legislatorum conformem, vt qui Virginem defiorauit cum ea præcisè matrimonium contrahere nõ compellatur, ſed cauſatiuè, *Anch. in cap. 1. de adulter. not. 2. num. 3. & q. 5. S. Antonin. part. 2. tit. 2. cap. 6. §. 1. verſ. hodiè autem Ruin. conſil. 189. numer. 8. lib. 2. Io: Gutier. canon. quæſt. lib. 1. cap. 37. num. 11.* Nec obſtat ſi dicatur, *quod c. 1. de adulter.* eſt deſumptum ex veteri teſtamento. *Exodi capit. 22.* vbi recenſentur præcepta
56 Iudicialia, quod cum fuerit relatum in Ius canonicum per poteſtatem habentem præcisè debet ſeruari, *S. Thom. p. 2. q. 104. art. 5. Syluest. in ſum. verbo Luxuria q. 5. Pariſ. conſil. 68. num. 106. lib. 4. Imol. in c. cum tanto, num. 7. & 8. de conſuet.* Quoniam dixerunt DD. quod legislator idem, qui in corpus Iuris Canonici reduxit, & viuificauit illud præce-
57 ptum ex veteri teſtamento, quod aliàs erat mortuum, ſtatim *ſub eodem tit. de adult. cap. 2.* appoſuit aliam diſpoſitionem diſiunctè, in qua cenſetur voluiſſe præceptum *cap. 1.* obſeruandum cum illa qualitate, de qua *in capit. 2.* Hæc in illa deciſione.

Non eſt igitur dubitandum, quin ſtuprator huiuſmodi debeat ſtupratam dotare in foro externo,
quia ſemper præſumitur decepta adeò, vt etiam
58 ſi ipſa liberaret eum ab hoc onere nihilominus
teneretur eam dotare, quia pœna iſta fuit impoſita non ad vindictam, ſed ad bonum pub., & ſpirituale *Baro. quæſt. 84. num. 8. Baiard. ad Clar. in §. ſtuprum, num. 19.* & quamuis dos iſta non debeatur,
59 niſi quando mulier nupſerit. *Claud. ad Bertaz conſil. 97. litera B. libr. 1.* nihilominus ſeruatur in practica, vt ſtatim deflorans cogatur ad ſoluendam dotem, vel ad eam deponendum, vt parata ſit tempore nuptiarum ad obuiandum fraudibus, ne ſtuprator matrimonium ſic facilè impediat, ne dotem ſoluat, ita *Baiard. ad Clar. in d. §. ſtuprum, num. 24.*

Si ergò de ſimplici ſtupro hic ageretur, non eſſet dubium, quin electio eſſet ſtupratoris, an velit ducere, an dotare, verùm quia Brigida allegat Fortunatum ſibi promiſiſſe contrahere ſecum matrimonium, etiam cum voto, & iuramento, ſi id verum eſt, certum erit non ſolum ratione damni illati, ſed etiam ratione promiſsionis teneri eam ducere, & non ſatisfaciet dotando, niſi ipſa liberè
60 conſentiat, quia promiſsio non fuit de dote, ſed de matrimonio, vt inquit *Bonac. de matrim. qu. 1. punct. 2. ſub num. 8. verſ. ſecus dicens, & q. 4. punc. 17. ſub num. 7. verſ. dixi.,* & conferunt tradita à *Sanchez de matrim. diſp. 4. num. 1. lib. 1.* & ſic videtur cogendus cẽſuris Eccleſiaſticis ad contrahendum cum ea *c. requiſiuit iunct. gl. vbi DD. de ſponſal. Trentſan. de ſponſal. priuileg. 2. num. 4.*

Difficultas eſt an hic adfuerit promiſsio de matr. vel ſponſalia, quia Fortunatus negat aliquid promiſiſſe, vel ſponſalia contraxiſſe. In quo animaduertendum eſt, quod in ſponſalibus celebrandis de iure communi non eſt neceſſe, quod interue-
61 niant teſtes eò, quod ſolo conſenſu perficiuntur, & ideo clam contracta valida ſunt, vt latè oſtendit. *Sanchez de matrim. lib. 1. diſp. duodecima numer. ſecundo, verſic. dicendum, & verſ. tertio,* vbi infinitos coegerit. *Bonacin. de matrim. quæſt. 1. punct. 7. num. 11. 12.* Sed difficultas poſteà conſiſtit in eis probandis.

Hic autem de promiſsione, & ſponſalibus ſatis conſtare videtur non ſolũ ex dicto d. Brigidæ, quæ parum probat, ſed ex depoſitione Vetulæ, quæ audiuit eum promittentem cum iuramento, ſeu voto, & ex pluribus teſtibus, quib. ipſe dixit eã eius eſſe
ſpon-

ſponſam,& velle eam deſponſare, & non poſſe a-
liter facere, & ipſe eam ſæpius denominauit ſpō-
ſam,& vxorem, & conſtat de pub. voce, & fama
per viciniam, quod ei promiſerit ſe in vxorem eã
ducturum,& ei donauit annulum, & alia fecit, de
quibus ſuprà, vt habetur in pluribus locis proceſ-
62 ſus,quæ ſufficiunt ad probanda ſpōſalia, ſeu pro-
miſſionem: *Praxis Archiep. Neap.cap.14. ſub nu.6.*
& maximè,quia in eis probandis admittuntur e-
63 tiam teſtes non omni exceptione maiores obeo-
rum fauorem, vt per *Treuiſan.de ſponſal.priuileg.10.*
num.6.7. vbi dicit etiam, quod quæ ſingula non
proſunt, hic vnita iuuant, *& priuileg.9.nu.12.* vbi
dicit, quod materia ſponſaliorum ita eſt priuile-
giata,vt ſi aliter probari non poteſt,teſtis ex toto
non integer,integer efficitur,& concedat *Farinac.*
*deciſ.poſth.775.num.1.verſ.quorum,& in fine p.1.*vbi
64 dicit,quod teſtes domeſtici probant ſponſalia,&
ad ea probanda iunguntur non ſolum teſtes, ſed
etiam præſumptiones,coniecturæ,& veriſimilitu-
dines,etenim etiam ſignis contrahuntur,nec non
65 per munera,oſcula,& amplexus,& ex ãnuli dona-
tione,vt latè per *Treuiſan.de ſponſal.priuileg.6.nu.4.*
5.6.7.8.9.10.11. vbi dicit,quod etiam per litteras
ſponſalia contrahuntur. *Bonacin.de matrim. qu.1.*
*punct.1.numer.duodecimo,*ſatis enim eſt,quod con-
ſenſus oſtendatur aliquibus ſignis exteriori-
bus.

Verum eſt enim quod ſponſalia contrahuntur vno
etiam tantùm loquente, vt puta viro promitten-
te,& muliere tacente, dummodò aliquo ſigno ex-
66 terno manifeſtetur tacentis conſenſus, & repro-
miſſio, quia ſponſalia etiam tacitè contrahuntur:
Innoc.in c.Cumana.de elect.DD.in cap.is,qui fidem,de
ſponſal.Sanchez.de matrim.libr.1.diſp.5.nu.2. Bonac.
eod.tract.q.1.punct.1.num.9.10.Treuiſan. de ſponſal.
priuil.6.n.2. vbi de communi teſtatur.

Sed præd.obſtat oppoſitio facta per d.Fortunatum,
quod Brigida non acceptauerit d.promiſſionem
matrimonij, nec appareat fuiſſe præſentem, & re-
promiſiſſe, & tamen ſponſalia non dicuntur, niſi
mutua ſit promiſſio, & acceptata ad *tex. in l.1.&*
2.ff.de ſponſal.c.Noſtrates 30. q.5. Sanchez de matri.
lib.1.diſp.1.n.7.Bonac.eod.tract. q.1.punct.1.num.7.
Treuiſan.d.tract.priuileg.1.nu.1. Nam reſpondetur
probationes,& cōiecturas,quas ſumimus ex pro-
ceſſu ſatis importare,quod Brigida fuerit præſens
promiſſioni,& eam acceptauerit,etenim in fauo-
rabilibus facilè præſumitur acceptatio, & hic re-
promiſſionis habemus ſignum euidētiſſimum ex
copula proueniens inter eos ſecuta,& pluries ite-
rata, quia traditio corporis eſt ſufficientiſſimum
repromiſſionis inditiū, vt inquit *Sanchez d.tract.*
de matr.li.1.diſp.27 n.6.verſ.idem crederem, etenim
copula carnalis in Virgine & traductio in domum
æquiparantur. *Brunel.de ſponſal. concl.5. dub.2.n.4.*
quia non ſolùm copula, ſed etiam oſcula ſunt ſi-
gnum ſponſaliorum. *Sanchez d.li.diſp.16.n.6.verſ.*
Facto verò. Treuiſan.d.priuileg. 6.n.7. Et propterea
licèt ſponſalia conditionalia ante conditionem
impletam non obligent, tamen ſubſecuta copula
olim tranſibant in matrimonium, nunc verò poſt
Concil. Tridentin. efficiuntur pura adeò, vt no-
lens implere poſſit aſtringi per cenſuras Eccleſia-
ſticas ad còntrahendum matrimonium ex decre-
to Sacræ Congregationis, vt per *Treuiſan. de ſpon-*
ſal.priuileg. 2.nu.23.in fine, quidquid dicat *Sanchez*
d.tract.lib.1.diſp.26.num. 12. cuius auctoritas om-
ninò cedere debet auctoritati *ſacræ Cōgregationis,*
& ideò cum d.Fortunatus ſæpè d.Brigidam in v-
71 xorem, vel ſponſam denominauerit, & cum ea
frequenter conuerſatus ſit, & copulam habuerit,
& concurrat fama viciniæ, quod ei promiſerit
matrimonium ſecum contrahere ſponſalia di-
cuntur ſufficienter probata, vt pulchrè inquit
Treuiſan.dict.tract.de ſponſal.priuil.11. numer.1. vbi
vide.

Sed pręd.multum obſtat *Conſtitutio ſynodalis Regij tit.*
*45.numer.13.*vbi nulla, & inualida declarantur ea
ſponſalia, quæ fuerint contracta ſine duobus ſal-
tem teſtibus etiamſi ad copulam fuerit deuētum,
72 nec dubium eſt,quin talis conſtitutio ſit licita, &
honeſta,ac valida, quia licet ſponſalia clandeſti-
na non ſint ex ſui natura illicita,nec vllo iure pro-
hibita, tamen multi dicunt ſic ea contrahere, eſſe
peccatum,& omnes admittunt ſaltem eſſe diſua-
denda, quia ſæpius fiunt ſine debita circumſpe-
ctione, & prudentia, & multa mala producunt, vt
apud *Bonacin.de matrim.quaſt.1.punct. 7.numer.12.*
Et Epiſcopus poteſt ſtatuere in his, in quibus ius
commune non reſiſtit. *Felyn.in cap. quod ſuper*
his numer. duodecimo, verſic. & notab. de maior. &
obed.

Nam reſpondetur, quod ſi verùm eſt Fortunatum
promiſiſſe d.Brigidæ cum iuramento ſuper ima-
74 gine B. M. V. ipſum teneri omnino ſeruare iura-
mentum vt per *Treuiſan.d.tract.de ſponſal. priuil.3.*
n. 6. quia iuramentum obligat etiam ſine ſpon-
ſalibus, & conſtitutio, quæ loquitur de ſponſali-
75 bus non videtur habere locum in ſponſalibus Iu-
ratis,quia ſtatutum loquens in caſu ſimplici non
habet locum in caſu Iurato,& mixto, & maximè
cum non dicat conſtitutis, ſponſalia fidem non
facere, ſed eſſe nulla, & inualida, ſic pulchrè,
Veral.deciſ.121.nu.1.p.3.Tuſch.littera S, concl.539.
num.30.Cyriac.contr.370.nu.23.p. 2. ad rem *Ludo-*
uiſ.deciſ.391. nu. 4. Vbi quod ſtatutum non com-
prehendit contractus iuratos, idem firmat latè,
Marth.de Iuriſd.p.4.caſ.72.numer. 30.31.

Deindè reſpondetur, quod etiam ſi talis obligatio
non poſſet ſuſtineri in vi ſponſalium, tamen ſu-
ſtinendam eſſe in vi promiſſionis ſimplices ra-
tione damni iniuſtè illati ob copulam ſubſequen-
tem, propter quam Brigida infamiam patitur,
& inepta ferrè redditur matrimonia,& propterea
tenetur Fortunatus ſtare promiſſioni,& comple-
76 re ſponſalia,etiam inualida adeò, vt non ſatisfa-
ciat dotando,ſi Brigida dote non ſit contenta, vt
per *Bonacin.de matrim.q.1.punct.2.n.2.in fin.etenim*
4.verſ.Dico,& verſ. Quidquid, & verſ.Neq; ſatis fa-
cict, & conferunt,& tradita per, *Sanch. eod. tract.*
lib.1. diſp.5. nu.17. verſ.ſimiliter;Dian.moral.tract.4.
reſol.205. ampliſs.enim res non eſt integra,& non
debet Reus ex ſuo delicto commodum reporta-
re, & propterea condemnaui d.Fortunatum ad-
ducendam in vxorem d. Brigidam.

Verumtamen, quia non debet, nec potest quisquam
cogi præcisè ad contrahendum matrimonium,
77 sed potiùs est monendus, etiam si sponsalia sint
iurata *cap. requisiuit, de sponsal.* Putaui satis esse, si
Reus moneatur iterum, atque iterum, & tertiò
ad contrahendum cum ea matrimonium per ver-
ba de presenti, & expectandũ esse per tres men-
ses, & si adhuc in negatiua persistat, ampliùs non
esse cogendum, sed teneri ad eam dotandam iux-
ta facultates suas, & d. Brigidæ conditionem; ete-
78 nim etiam sponsalia iurata dissoluuntur ex noua
causa vt per *Sanchez de matrim. lib. 5. c. 62. n. 4. Pra-
xis Archiep. cap. 4. n. 2. & seqq. Seraph. decis. 1111. nu.
4. & decis. 1258. Rot. diuers. decis. 497. p. 1. Farinac.
decis. 666. nu. 3. p. 2. in posth.* qui remittunt arbitrio
Iudicis, quæ nam dicatur rationabilis causa dis-
soluendi sponsalia. *Giouagn. latè cons. 16. num. 23. &
seqq. lib. 1.* vbi dicit, quod ille, qui iurauit, si iustam
causam habeat debet moneri, sed non cogi ad
fidem seruandam, & dato etiam, quod non ad-
sit iusta causa, dicit semper abstinendum à præ-
cisa coactione.

Et propterea censui d. Fortunatum non esse cogen-
dum præcisè ad contrahendum matr. cum d. Bri-
gida, postquam inter eos multa maleuolentiæ, &
odii semina exorta sunt, ex quo ipsam fœdauit op-
positione inhonestatis, & turpium rerum sustinẽ-
do litem longam, carceres, arresta, expensas indu-
cens etiam testes, & examinando super huiusmo-
di materijs, siquidem matrimonia coacta, vt plu-
rimum ex ius parum felices sortiũtur, & ideò Ec-
79 clesia solet abstinere à coactione matrimonii vbi
subest iusta causa sponsalibus etiam plenè, & ritè
probatis, vt per *DD. in c. requisiuit vbi Abb. nu. 3. &
Barbos. col. 2. de sponsal. Couar. sup. 4. decretal. p. 1. c. 4.
n. 4. Gabr. cons. 186 n. 1. Giouagn. cons. 16. nu. 16. lib. 1.
Praxis, Archiep. Neap. d. c. 14. nu. 4. 5. lib. 2. Sanchez
de matrim. libr. 1. disp. 58. nu. 7. perbellè Seraph. decis.
1112. nu. 5. Farinac. decis. 207. nu. 9. p. 1. pulchrè idem
Farinac. decis. posth. 246. nu. 6. p. 1.* vbi multò magis
dicit abstinendum esse à coactione, vbi agitur de
sponsalibus clandestinis, vt hic: quæ sufficere pos-
sunt respectu interesse d. Brigidæ.

Nam respectu Fisci non fuit conueniens, quod d.
Fortunatus haberetur impunè, quia vltra dotatio
nem Puellæ, ad quam omninò tenetur, potest etiã
puniri corporaliter, & in pecunia, & pœna stupri
80 in Clerico ordinaria est depositio, vt de commu-
ni testatur *Diaz in pract. crim. de stupro c. 83. n. 2um.
vers. & quod pœna,* vbi de hoc satis tractat. *Farinac.
d. q. 147. n. 62. vbi alios allegat, & nu. 64. 65.* vbi re-
mittit id arbitrio Iudicis. *Guttier. pract. qq. lib. 1. c.
34. n. 3. & Clar. in § stuprum vers. sed quæro;* Verùm
quia hic respectu Fisci, & criminalitatis potest
dubitari, an plenè; & verè delictum sit probatum,
& dubium est, an ex violentis præsumptionibus
reus possit condemnari in pœnam ordinariam,
censui d. Fortunatum esse condemnandum tan-
81 tum in pœnam extraordinariam exilii per an-
nũ, & scutorum centum locis piis applicandorũ
iuxta doctrinam *Menoch. de præsump. lib. 5. præsum-
pt. 41. num. 15. vers. verum, & Farinac. de reo confess.
& conuict. q. 86. num. 34. 38.* Ex quibus putaui me
adhibuisse partes Iudicis ex æquo iudicantis.

Nec dubium est quin hæc causa pertineret ad forum
Ecclesiæ, tum ratione rei conuenti, qui est Cleri-
cus, tùm ratione causæ, quia etiam laicus, qui de-
florauit Virginem Sponsam, vel sub spe matrimo-
nii potest carcerari per Curiam Ecclesiastic. ad fi-
nem, vt contrahat matrimonium prout tenetur,
& hæc causa pertinet ad Episcopum, etiamsi non
82 præcesserit defloratio, sed solum promissio, adhuc
enim carcerari poterit, vt sententia de contrahẽ-
do matrimonio habeat effectũ. Sic pulchrè *Prax.
Archiep. Neap. c. 14. n. 1. 2. & benè Bellet. disq. cler. p.
1. tit. de fauor. cler. real. § 4. nu. 117.* Verum in secun-
da instãtia cum puella ob paupertatem non pos-
set extra suam Ciuitatem litem sustinere, nec iura
sua deducere ille Iudex vna tantum parte audita
elegit potius reum torquere, & tormentis suppo-
nere pro habenda plena probatione, vt reus in pœ-
nam ordinariam posset cõdemnari, sed cum reus
sustinuisset, negotium fuit accordio sopitum, cõ-
stituta dictæ Brigidæ paucula dote pro elemosina
attenta eius paupertate.

EPITOME.

Contractus cum minore solemniter gestus an ex capite læsionis possit rescindi, & quomodo de læsione constare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum publicum dicitur probatio probata, & euidens.*
2 *Minor validè obligatur cum authoritate curatoris, & decreto Iudicis.*
3 *Iudicis decretum facit præsumere vtilitatem minoris.*
4 *Decretum Iudicis tollit omnem suspicionem.*
5 *Renuncianti iura sua non datur regressus.*
6 *Renunciatio habet vim pacti de non petendo.*
7 *Preces plene probant contra supplicantem.*
8 *Rescripta forma debet seruari.*
9 *Minor vt restituatur in integrum, tria probare debet.*
10 *Restitutio non datur sine læsione.*
11 *Minori incumbit probare se læsum.*
12 *Læsio debet esse certa, vt minor restituatur.*
13 *Læsio modica non consideratur.*
14 *Confessio minoris cum solemnitate præsumitur vera.*
15 *Minor restitui volens aduersus suam cõfessionem quid probare debeat.*
16 *Error quomodo probetur adesse.*
17 *Confessio minoris potest esse sine læsione, & sine errore.*
18 *Negatiua probari non potest, & facit testem de falso suspectum.*
19 *Creditor debet probare verum creditum, vt præferatur Fisco.*

20 Con-

20 *Confessio Minoris quando teneat etiam sine solemnitatibus.*
21 *Minor tenetur seruare actum iuratum.*
22 *Iuramenti vires habet clausula; pro Iurato.*
23 *Prætensionis remissio sufficit ad validitatem transactionis.*
24 *Læsio non datur, vbi obligatio, vel remissio est reciproca.*
25 *Læsio vt probetur, debet considerari totus contractus.*
26 *Scriptura quomodo recognoscatur.*
27 *Minor non tenetur ad restitutionem, nisi probetur factus locupletior.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN causa anterioritatis bonorum Procurator Fiscalis Nouellariæ absoluendus est à petitis per Cęsarē Mascellam, quia verè non constat dict. Cæsarem esse creditorem Herculis Mantelli, de cuius bonis confiscatis tractatur; Non licèt inter d. Cæsarem, & Herculem multa intercesserint, tamen sibi finem, & quietationem perpetuam inuicem fecerint confitentes esse satisfactos, & solutos, compensatis compensandis post computa facta, vt in instrumento Io. Francisci Giudetti facto
1 *sub die* 10.*Maij* 1632. in actis exhibito, quod dicitur probatio probata, & expedita, vt aliud non sit quærendum ad tradit. *per Tiraq. de retract. lignag. §. 2. gloss. 2. n. 20. 21.* Vbi alios allegat, in quo
2 cum interuenerint solemnitatis Curatoris, & Decreti Iudicis, potuit d. Cæsar valide obligari, quia ex hoc omnia censentur solemniter gesta, vt *per DD. in l. si Curatorem, C. de restit. in integ. Put. dec. 205. n. 2. lib. 3. Seraph. decis. 217. n. 1. Farin. dec. 643. num. 1. p. 1.* quia vbi interponitur Iudicis Decre-
3 tum contractus præsumitur factus ad vtilitatem minoris sine dolo, & fraude, *Menoch. de præsumpt. libr. 2. præsumpt. 75. nu. 53. 54. 55. Ludouis. decis. 406.*
4 *n. 14.* eò quod Decretum Iudicis tollat omnem suspitionem iuxta, *l. 1. C. de præd. Decur. lib. 10. Odd. de restit. in integ. q. 22. art. 9. n. 53.* Et ideò d. Cæsari
5 iura sua renuncianti non datur regressus, *l. Quæritur, ff. de Edil. edict. Tusch. littera L, concl. 175. nu. 1. Farinac. decis. 100. n. 4. & decis. 652. nu. 67. p. 2.* cum
6 renunciatio habeat vim pacti de non petendo, quando facta est præsenti, & acceptanti, *Tusch. d. littera L, concl. 175. n. 6.*

Non obstat allegata læsio pro parte d. Cæsaris, vt in
7 precibus S. E. datis cum rescripto, vt constito de læsione in integr. restituatur, quæ plenè probat contra ipsum, *l. cum precum. C. de liber. caus. Tusch.*
8 *littera C, concl. 646. n. 5.* Si quidem d. Cæsar tenetur seruare formam rescripti, vt prius constare faciat de læsione, aliàs acta sunt nulla, *Castren. cons. 196. n. 4. li. 2. Tusc. littera R, concl. 286. n. 4.* Ad hoc enim
9 vt minor restituatur in integrum, debet probare primò quod sit minor, secundò quod sit læsus, tertiò quod dolo aduersarij læsio emanauerit, *l. Verum §. sciendum. vbi Bart. de Minoribus. l. non videtur. C. de restit. in integ. Alex. & Ias. in l. nam & postea. §. si minor. ff. de Iureiur. plenè Anan. cons. 48. vbi*
10 *Bolognin.* ponit hæc tria requisita. *Menoch. consil. 100. num. 289. Tusch. littera R. concl. 286. nu. 1. 5. 6.* Non enim sine lęsione datur restitutio. *Odd. de restit. in integ. lib. 1. q. 4. art. 1. num. 4. in fin. Mascard. de probat. concl. 962. nu. 2. Gratian. discept. 738. nu. 74.*
11 *Farinac. decis. 731. num. 1. p. 2.* & incumbit minori probare plenè lęsionem, non aduersario. *d. l. nam & postea. §. si minor. l. in minoribus. C. de restit. in integ. c. 1. eodem Inn. & Abb. in c. ex litteris num. 15. eodem* adeò, vt læsio debeat esse certa ad hoc, &
12 minor restituatur. *Grat. cons. 4. in fin. lib. 1. Tusch. littera R, concl. 286. nu. 67. Ludouis. decis. 120. nu. 14.* Nec sufficit modica læsio, quia debet esse enor-
13 mis, vt detur restitutio. *l. scio. ff. de restit. in integr. l. si ex causa, in fine princip. ff. de minor. Tusch. d. concl. 286. nu. 20. 21. Odd. d. tract. p. 1. q. 4. art. 12. nu. 104. 105. vers. in contrarium.* & maximè vbi adest iuramentum, vt hic, *ibidem nu. 100. Farinac. decis. 338. nu. 6. p. 2.* vnde dubia læsionis probatio nihil releuat. *Imol. cons. 169. nu. 7. Tusch. littera R, concl. 287. num. 12.*

Cum ergo d. Cæsar minor cum auctoritate Curatoris, & Iudicis ad stipulationem d. Herculis dixerit, & confessus fuerit se integraliter fuisse satisfactum ab eo ante d. Instrumentum de omnibus, & quibuscunque fructibus, & pecunijs, bestiaminū, & alijs per eum perceptis, & ad eius manus peruentis ex bonis communibus inter d. Cæsarem, & alios Consortes de Mascellis à die obitus Bernardini Mascellæ compensando eidem mascello pecunias per eum solutas Alemanis ad cōmodum d. Cæsaris, & soluta in varijs debitis, & attenta restitutione nonnullorum bonorum adeò, vt penitus de gestis, & habitis per d. Mantellum, factis computis, & compensatis compensandis, d. Cæsar fuit satisfactus, vt in d. instrumento, ad quod &c. cui standum est, nisi d. Cæsar rum se aliter habere probet, quia confessio minoris facta in In-
14 strumento, in quo interuenerunt Iudicis decretum, & aliæ solemnitates, pręsumitur vera, vt post *Seraph. decis. 217. nu. 1. Farinac. decis. 647. nu. 2. p. 2. & decis. posth. 643. nu. 2. p. 1.* & ideò si velit restitui aduersus suam confessionem, opportet, quòd do-
15 ceat de errore, & veritatem esse in contrarium. *Alex. cons. 55. in fin. lib. 5.* vbi apostilla dat concordantes. *Tusch. d. conclus. 286. n. 23.* de errore autem non dicitur constare, nisi minor apparere faciat,
16 rem se aliter habere in contrarium. *Seraph. decis. 501. nu. 2. Ludouis. decis. 522. num. 16. Farinac. decis. 158. nu. 4. p. 2. idem Farinac. decis. posth. 94. n. 10. p. 2. & decis. 482. nu. 5. eodem libro.*

Hic autem d. Cæsar nullo modo probauit d. confessionem esse erroneā, & aliter se rem habere, licèt enim conatus sit probare, quod d. Hercules vsurpauerit, vel habuerit multa bona, res, & credita d. Bernardini, & vt in notula per eum exhibita, id nihil refert, quia in d. Instrumento partes hoc nō negant, imò d. Hercules de multis fateri videtur; sed cōfessio minoris se restringit ad id, quod fuerit satisfactus, & interpretatur solutus à d. Hercule

cule,& hoc eſt,quod probare debebat d. Cæſar,ſe
non ſuiſſe ſatisſactum,neque ſolutum à d.Hercu-
17 le,cum poſſit eſſe, quod veritatem fuerit confeſ-
ſus,vel quod non fuerit læſus, latè *Odd. de reſtit. in
integ.p.2.q.65.nu.30.verſ.in contrarium,nu.34. verſ.
ſed contrarium.* in quo defecit d. Cæſar, quia non
video probaſſe quidquam circa errorem d. con-
feſſionis, nec video quomodo id probare potue-
rit,quia teſtes, ſi de hoc deponerent,eorum dictũ
caderet ſuper negatiua, quæ niſi ſit coarctata lo-
co,& tempore, efficit, vt teſtis dicatur falſus, vel
de falſo ſuſpectus,vt per *Farinac.de teſt.q.65. num.*
205.206.207. & licèt multi teſtes d.Cęſaris dicãt
ſe credere quod d. Hercules non reſtituerit dd.
18 bona prędicto Cæſari, nihil eſt, quia teſtis de cre-
dulitate non eſt propriè teſtis,& nihil probat.*Fa-
rinac.de teſt.q.68.nu.62.66.67.70.*& maximè cum
non reddant ſuę credulitatis ſufficientem ratio-
nem.*Farinac.d. q.68. nu.74.* & verè dd.teſtes nihil
deponunt, quod prodeſse poſſit dict.Cęſari, quia
poteſt etiam eſse,quod d. Hercules non reſtitue-
rit omnia d. Cęſari, & quod multa ſibi retinuerit
ob debita per eum ſoluta, vt in d.Inſtruméto,vel
quia in pecunia ſatisfecerit d.Cæſari,qui ideò di-
xit ſe integraliter ſatisfactum & ſolutum, ex qui-
bus reſultat, quod d. Cæſar errorem non proba-
uerit,& per conſequens dici non poteſt,quod cõ-
19 ſtet de vero illius credito, prout neceſſe eſt ad fi-
nem,vt præfetatur Fiſco. *Peregr. de Iur.fiſc.libr.5.
tit.1.n.54.ad fin.verſ.& notandum eſt.*

Dicendum ſit igitur potius, quod d.minor in d. In-
ſtrumento confeſſus fuerit veritatem, cum verſe-
tur circa actum de præterito, quo caſu confeſſio
videtur eſſe recognitio bonæ fidei de his,quæ ge-
ſta ſunt, & tenet etiam ſine ſolemnitatibus, &
20 contraria procedunt in confeſſione obligatoria
de præſenti,ſic *Beltram.ad Ludouiſ.deciſ.188.n.11.
in fin.*vbi licèt dicat id declarandum eſt,tamen ni-
hil ad nos,quia in noſtro Inſtrumento interuene-
runt omnes ſolemnitates.

Accedat iuramentum d.minoris, per quod aſtrin-
gitur ſeruare contractum, & ſuæ ſtare confeſſio-
ni, & maximè cum nec in minori ætate, nec po-
21 ſtea aliquid dixerit, niſi nunc publicatis bonis d.
Herculis, qui nequit ſuas dicere rationes, & pro-
pterea vigore iuramenti non poteſt recedere à d.
Inſtrumento confeſſionato vt ſupra. *Auth. Sa-
cram.Puberum C.Si aduerſ.vendit. Mantic. de tac.&
amb.conuent.lib.4.tit.6.num.53. Farinac.deciſ.poſth.
345.n.2.p.2.* vbi quod iuramento ſupplet omnes
ſolemnitates, & quamuis in d. Inſtrumento non
fuerit formaliter præſtitum iuramentum, tamen
22 clauſula pro iurato habet omnes vires iuramen-
ti,dempto periurio,& foro. *Natt.conſ.479. nu.12.
& conſ.480.nu.12.14.Seraph.de priuil.iuram. priuil.
22.nu.120. Surd.deciſ.154.num.2. Claud.ad Bertaz.
conſ.480.littera A, verſ. Addo etiam.*

Accedat non poſſe dici, quod d. minor fuerit læſus
ex d.confeſſione,& quietantia, etiamſi per parte
ſua multa remiſiſſet,quia etiam d.Hercules mul-
ta remiſit,ſeu compenſauit, & præcipuè renun-
ciauit fideicommiſſo facto per d. Bernardinum,
in quo vocabat ad ſuam hæreditatem d. Hercu-
lem, ſi d. Cæſar ſine liberis decederet; hæc enim
remiſſio multum importat & poteſt valere quaſi
23 tanti,quanti valet hæreditas, & ad validitatem
tranſactionis ſufficit etiam remiſſio prætenſio-
nis,vt per *Farinac.deciſ.poſth.231.num.2.in fin.p.2.*
& læſio non datur, vbi promiſſio,vel obligatio eſt
24 reciproca,vt hic,*Farinac.deciſ.647.nu.7.p.2.* & in
contractibus onerosis, quando hinc inde aliquid
datur,vel promittitur, damnum, & lucrum con-
ſideratur ſecundum tempus contractus.*Maſcard.
de probat.concl.962. nu.9. Ludouiſ.deciſ.406. nu.15.
& deciſ.570.nu.5.*& in probanda læſione debet in-
ſpici totus contractus,& prætenſiones in eo con-
25 tentæ,quia ex defectu vnius non reſcinditur con-
tractus,quia poteſt ſuppleri ab alia parte. *Cyriac.
controuerſ.222.nu.73.p.2. Farinac. deciſ.poſth.231.
nu.1.verſ.& firmatur. p.2.* & ideò hic conſiderari
debent etiam prætenſiones d. Herculis, & maxi-
mè d.fideicommiſſi renuntiatio, ob quam d.Cæ-
ſar potuit iure meritò de multis vocare ſe ſatis-
factum; ſed cum nullam læſionem probauerit, vt
vidimus,nullo modo eſt audiendus,& in ſecunda
inſtantia debet ei ſilentium imponi.

Non eſt ergo loquendum de receputa facta ſub die
4.Nouembris 1630. quia continetur ſub d. quie-
tantia generali poſtea facta, in qua d.Cæſar ſe de
omnibus ſatisfactum dicit, & etiam quia non eſt
ſufficienter probata; non enim ſatis eſt, quòd di-
cant ſe notam habere manum d.Herculis ſcribẽ-
26 tis,ſed opportet etiam, quòd dicant eum vidiſſe
ſcribere, vt per *Maſcard. de probat.concluſ. 1301.
n.28. 32.* de alijs creditis per d. Herculem exactis,
quæ pertinebant ad d. Cæſarem non repeto, quæ
dixi,quia ijs accomodari poſſunt cum contineã-
tur ſub eodem Inſtrumento quietantiæ, & non
docto de errore d. confeſſionis, & de læſione, vt
ſuprà abſoluendus eſt d.Procurator Fiſcalis.

Benè verum eſt, quod reſponſum inſtrumenti facti
ſub die 4.Februarij 1634. vbi Cæſar minor vendi-
dit d. Herculi quandam petiam terræ ſine ſolem-
nitatibus minorum, dicendum eſt, contractum
eſſe nullum,& minorem non teneri ad reſtitutio-
27 nem pretij, niſi probetur ex eo factum eſſe lo-
cupletiorem. *Mantic.de tac.& amb.conuent.lib.3.
tit.10.n.74.*

Non loquor de credito Antonij Pettinarij pro du-
plis hiſpaniarum 13. quia mihi videtur ſatis pro-
batum, vt poſſit deferri Inſtrumentum ſuppleto-
rium.

Verum circa creditum Antonij Pegati non video
tantum probatum,vt poſſit dici,ſatis conſtare de
eius credito, quia primus teſtis tanquam vnius
non probat, & maximè quia non vidit pecuniam
numerari,quæ erat in ſudario,& neſcit quanta eſ-
ſet,niſi ex dicto d. Legati,& non deponit de cau-
ſa ſolutionis, quia poteſt eſſe, quod ſoluerit de-
bitum Mantello,prout ad rem dicit ſecundus te-
ſtis loquens de alijs libris 200. dicens (che haue-
ua da dare al detto mantello, ſi ergo ſoluit debi-
tum, ſublata eſt omnis obligatio,ſed nec iſte pro-
bat,quia non fuit pręſens ſolutioni, & idè mihi vi-
detur dicendum de aliis creditis, quæ non ſunt
plenè probata,neque etiam ſemiplenè, vt poſſit
deferri

deferri iuramentum suppletorium; Nam licet DD. dicant, quod si constet de substantia debiti, & incerta sit quantitas, standum sit iuramento Agentis, tamen id procedit, si plenè sit probata debiti substantia, & adsint aliquæ coniecturæ de quantitate, & debitor negasset debitum; & postea conuictus esset de mendacio, vt ego *dixi contro uers. 99. num. 14. 15.* Nos autem non versamur in casu huiusmodi ergo absoluendus est d. Procurator Fiscalis, & ita censeo, &c. saluo &c.

E P I T O M E.

Læsio in quantitate rei venditæ citra dimidiam an rescindat contractum, & an liceat renuntiare mensuræ faciendæ.

S V M M A R I V M.

1 *Pacta seruabo, ait Prætor.*
2 *Donatum videtur, quod nullo iure cogente conceditur.*
3 *Scienti, & consentienti non fit iniuria.*
4 *Venditor præsumitur scire qualitatem, & quantitatem rei venditæ.*
5 *In re sua quilibet, est moderator, & arbiter.*
6 *Læsio vltra dimidiam, & in quantitatem citra dimidiam rescindit contractum.*
7 *Læsio vt cognoscatur, debet considerari totus contractus.*
8 *Mensuratio terræ debet fieri parte citata super loco differentiæ.*
9 *Identitas rei quomodo probetur.*
10 *Confinium mutatio non præsumitur.*
11 *Mensura terræ venditæ intra quantum tempus fieri possit.*
12 *Mensurationi fiendæ potest renuntiari.*
13 *Contractus habet vires ex vltimo partium consensu.*
14 *Prædium quando dicatur venditum ad corpus.*
15 *Venditio ad corpus non supplet, si prædium sit maioris quantitatis.*
16 *Emptori facilius minuitur pretium, quam augeatur venditori.*
17 *Emptoris lucrum est, si res vendita sit maioris quantitatis.*
18 *Læsus non dicitur, qui suo facto damnum sensit.*
19 *Modica læsio quando consideretur.*
20 *Dolus non est sine scientia.*
21 *Venditor sciens non potest allegare læsionem.*
22 *Renunciaati iura sua non datur regressus.*
23 *Mensura potest renuntiari tacitè, & expressè.*
24 *Mensura non potest fieri post tempus conuentum.*
25 *Mensura regulatur à partium conuentione.*
26 *Obscura conuentio nocet venditori.*
27 *Renunciatio est donatio.*
28 *Læsio non consideratur in donatione.*
29 *Renunciatio sustinetur in vim pacti.*
30 *Emptor lucratur fructus.*
31 *Possessor bonæ fidei facit fructus suos.*
32 *Emptor potest supplere pretium, vel rem restituere data læsione.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

VIsa facti specie mihi proposita in causa lęsionis intentata per D. Prosperum Bazzanum aduersus hæredes D. Ioannis Figni occasione prædij venditi per D. Nicolaum Patrem dict. D. Prosperi prædicto D. Ioanni, asserendo illud esse bubulcarum 50. vel circa, & iuxta mensuram faciendam communibus expensis, statuto pretio in singulis bubulcis ducatonorum 75. vt in Instrumento facto sub die 14. Ianuarij 1619. existimo non esse locum nouæ mensurationi d. Prædij, quia sub die 6. Augusti 1621. dd. Nicolaus, & Ioannes mutuis stipulationibus deuenerunt ad nouam conuentionem firmãtes quantitatem d. prædij esse bubulcarum 48. cum dimidio, & pretium esse sumendum super d. quantitaté in rationem pretij conuenti pro qualibet bubulca; Renuntiantes dictæ mensurationi ita quod si prędium fuerit minoris quantitatis, cedat lucro d. D. Bazzani; sin maioris cedere debeat commodo d. Ioanni Figni, sic ex pacto, & vt latius in dict. Instrumento, quia in contractibus præcipuè attẽ-
1 duntur cõuentiones partium, & Prætor nihil magis dicere solet, quàm pacta seruabo, *l. 1. §. Prætor ait, ff. de pact.* quod enim vltra est, vel deest vide-
2 tur donatum *ad tex. in l. Donari, ff. de reg. iur. l. Campanus, ff. de oper. libert. l. & cum donationis, ff. de contrahen. empt.* de quo non est mirandum, quia scien-
3 ti, & consentienti non fit iniuria neq; dolus, *l. cum donationis C. de transact. c. scienti. de reg. iur. in 6.* Et
4 cum vendens præsomatur scire qualitatem, & quantitatem rei venditæ, & eius mensuram *ad tex. in l. vltima, ff. pro suo, & in l. quisquis, C. de rescind. vendit. Surd decis. 64. num. 27. vers. nam si nu. 28. p. 1. Mantic. de tacit. & ambig conuent. lib. 4. tit. 17. n. 23. in fin.* Non potest dici, quod fuerit circumuentus, sed quod potiùs voluerit emptorem circumuenire; Ideò potuit sibi præiudicare, quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter, *l. 1. C. mãdati,* & cõ-
5 tractus ex conuentione legem accipiunt, etiam si vltra, vel preter naturam contractus partes conuenerint, *l. 1. § si conuenerint, ff. depositi. Castrens. in l. si seruum, § si modus, ff. de Act. empt. & in consil. 239. n. 1. vers. contractus autem lib. 2. Bologn. ad Anan. cõs. 98. num. 4.*
Non obstat, quod in venditione consideretur læsio non solum vltra dimidiam per *l. 2. C. de rescinden. vendit.* sed etiam citra dimidiam, quando læsio est
6 circa quantitatem rei venditæ *ad tex. in c. per tuas, vbi glos. & DD. de donat.* quia respõdetur neutrum id cadere, etenim si loquimur de læsione vltra dimidiam, de ea nihil potest apparere, quia pretium

tium ſolutum pro bubulcis 48. longè excedit di-
midium valoris totius prædij comprȩhenſa etiã
parte per d.Bazzanum prætenſa: & in probanda
7 læſione debet inſpici totus contractus, quia quod
defecit in vna, poteſt ſuppleri in altera parte. Cy-
riac.contr.222.num.73.p.2.Farinac.deciſ.poſth.231.
num.1.verſ.& firmatur part.2. vbi quod læſio me-
tienda eſt, eſt toto contractu, & prætẽſionibus in
eo contentis, non ex defectu vnius.

Sin loquimur de læſione circa quãtitatem poſſumus
dicere de ea nihil conſtare non obſtante relatio-
ne Agrimenſoris d.Bazzani, referentis d.prædium
in ſex petiis terrarum diſtinctum eſſe in totum
bubulcarum 58.tum quia Fignus non fuit citatus
ad videndũ fieri menſurationem, & tamen quan-
do fieri debet menſuratio pars debet vocari pro
8 certa die, & hora ad eundum ſuper locum diffe-
rentiæ, ad hoc vt in mora poſſit cõſtitui, alioquin
menſuratio nihil præiudicat. Alex.conſ.33. n.6.li.
6.Bertaz.clauſ.20.gloſ.20.nu. 6.Cyriac.controu.320.
num.16.lib.2. Tum quia non conſtat de identitate
terræ menſuratæ cum terra vendita, ſi quidem in
d.relatione dicitur petiã terræ mẽſuratæ, al Mon-
tazzo, extitiſſe bubulcas 16.& tab.58.& tamen in
inſtrumento venditionis videtur expreſſa pro
bubulcis decem, & ſic tota dificultas, ſi qua eſt,
cadit circa hanc petiam terræ; ſed dicendum eſt
agrimenſorem variaſſe terram, & menſuraſſe,
quod non continebatur in venditione; Nam dicit
in ſua relatione d.petiam terræ eſſe confinatam à
mane per D. Alphonſum Codelupium, à ſero per
Moniales Sancti Quirini de Parma, à meridie per
dd. Moniales pro parte, & pro alia parte per Vi-
culum, & à Septentrione per hæredes D.Octauii
Baſilii, & Bartholomei Maioli. In inſtrumento
autem venditionis dicitur d.terram eſſe confina-
tam à mane, & de ſubtus primo Benedictum foſ-
ſium, à ſero per dd.Moniales, & deſuper per hære-
des Peregrin. Simonacii, ergo terra vendita non
eſt eadem cum terra menſurata, cum diſcordet
in pluribus confinibus, & in vno tantum conue-
9 niat, & tamen identitas rei non probatur, niſi ſal-
tem conueniant duo confines. Maſchard. de pro-
bat.concl.393.num.14. nec præſumitur confinium
10 mutatio, ſed quales hodie reperiuntur, tales
fuiſſe præſumuntur, vt poſt Alexand.conſ.75.lib.7.
Natt.conſ.672.num.11.Calcan.conſ.9.num.6.7.Ma-
ſcard.d.concl.75. n.10.

Nec recurrendum eſt ad nouam menſuram, quia il-
la peti nõ poteſt, nec amplius fieri inuito empto-
re; Nam ſi inſpicimus primam venditionem fa-
ctam de anno 1619. in qua conuentum eſt de
menſura facienda nullo tamen præſcripto tem-
pore, certum eſt, quod per lapſum ſexaginta die-
11 rum excluſa eſt via menſurę. & petens menſurare
vlterius non eſt audiendus ad tex. in l.quod ſi nolit.
§.ſi quid,ff.de Edil. edict.Imol. in c.per tuas, vbi gloſ.
de donat.Bertaz.clauſ.20.gloſ.20.num.5. verſ.ſi verò
Ceph.conſ.36.nu.7.Surd.deciſ.64.nu.31.verſ.præſcri-
ptioni. Sed hic lapſum eſt longum tempus pluriũ
annorum, ergo non poteſt peti, quod fiat noua
menſura. Surd.conſil.366.num.18.

Verùm ſi conſideramus ſecundam conuentionem
factam de anno 1621. multò minùs fieri poteſt
noua menſuratio, quia illi renunciatum eſt, & fir-
mata eſt quantitas prædii venditi adeò, vt ſiue ſit
maioris quantitatis, ſiue minoris damnum, & lu-
crum ſit emptoris, vel venditoris, quod facit, vt
totum prædium intelligatur venditum pro illo
12 pretio in vniuerſum ſumpto, nec locus ſit augu-
mento, vel diminutioni, nec vlla læſio poſſit con-
ſiderari. Caſtrenſ.in l.ſi ſeruum, in fin.ff.de act.empt.
Salicet.in l.2.C.de reſcind. vendit. Alex.conſil.8.nu.6.
lib.4.Bero.conſ.83.num.29.lib.1. Burſat.conſ.168.li.
2.Caualcan.deciſ.6.nu.15.p.2.in tract.de rata.qu.35.
num.7.Hæc enim ſecunda conuentio attendenda
13 eſt, quia contractus habet vires ex vltimo partiũ
conſenſu non autem ex primo, & valebit, vt nunc,
non vt tunc. Bart.in l.ab emptione nu.14.ff. de pact.
Aret.conſ.127col. 2.verſ.Quid plura. Surd.conſ.136.
num.34.

Et ideò licet in prima venditione poſſit vidère illam
fuiſſe factam ad menſuram, tamen ex ſecunda
conuentione reſultat partes voluiſſe vendere di-
ctum prædium ad corpus, dum renuntiauerunt
menſurationi, & conuenerunt pretium eſse ſu-
mendum ſuper dictam quantitate bubulcarum
48. cum dimidio in rationem pretii conuenti
pro qualibet bubulca in primo Inſtrumento, ita
quod ſi fuerit minoris quantitatis, cedat lucro
14 venditoris, ſiu maioris cedat commodo empto-
ris, perinde enim eſt, ac ſi totum prætium fuiſſet
venditum pro ducatonis 3637. cum dimidio, vt
probare videtur Alexand.conſil.127. volum.2.Ber-
trand.conſil.30.num.4.p.1 vol.3. Burſat. conſil. 143.
num.95. & ſic etiam ſi prædium reperiatur maio-
ris quantitatis, emptor non tenebitur ſupplere,
15 quia ita ſeruatur in venditione ad corpus.Surd.d.
deciſ.64.num.1. Mantic.de tac.& amb.conuent.lib.4.
tit.17.numer.8. Ergo non eſt locus petitioni Baz-
zani.

In qua materia animaduertendum eſt, quod vendi-
toris, & emptoris non eſt par conditio, quia ven-
ditori imputari poteſt culpa, quod cum rei ſuæ
præſumatur habere ſcientiam, expreſſerit aliter
quàm eſset, emptori verò nihil imputandum eſt,
16 quod venditoris fidem fuerit ſecutus, & propte-
rea, facilius emptori minuendum eſt pretium,
quàm augendum venditori, ita Surd.d.deciſ.64.
numer.27.& ideò in l.ſi venditor, de contrahen.empt.
habetur, quod ſi quis vendit ſeruum cum peculio
decem, ſi quid deſit, præſtat quod deeſt, ſi quid
17 ſit amplius, emptoris eſt lucrum, & idem habe-
tur in l.ſi duorum,ff.eod. vbi ſi quid amplius eſt, ad
compendium emptoris pertinet, ſi quid minus,
tenetur venditor, ſic declarat. Ladercb.conſil.130.
num.5.verſic. ſecundo, & verſic. tertio. Sed verè hic
nulla læſio poteſt conſiderari, vbi venditor pote-
rat ſentire damnum, & lucrum, nec læſus dici po-
18 teſt, qui facto ſuo damnum ſentit. Cyriac. contro-
uerſ.225.num.25. part.2.

Nec obſtat, quod læſio circa quantitatem attenda-
tur etiam in modico per cap. Perpetuas de donat.
quia illud procedit, quando adeſt deceptio, &
nullus eſt terminus menſurandi, vt per gloſ. ibi-
dem. Sed in caſu noſtro nullus eſt dolus nullaque

deceptio

deceptio ex parte emptoris. Non enim probatur
ipsum sciuisse quantitatem dicti prædij, imò cõ-
stat illud locasse ad quinquenium pro bubulcis
quinquaginta, & sic videtur fuisse in bona fide,
20 quia dolus non potest esse sine scientia. *Seraphin.*
decis.20.numero quarto, & venditor allegans em-
ptoris dolum, debet illum probare. *Luderch. consil.*
97.num.3.6.Cyriac.controuers. 395.num.10.11.p.2.
Et sic non potest esse locus prædictis, & maximè
quia non procedunt, quando fundus incipit esse
venditus quasi ad corpus, vt hic ob renuntiatio-
nem mensuræ, quia tunc non est locus reparatio-
ni læsionis, vt declarat. *Couarr. pract.qq.cap.3. nu-*
mer.8. vers.decimotertio, & tantò minus, quia ver-
samur in venditore sagaci, & habente notitiam
rei venditæ, quamdiù possedit, & propriis mani-
21 bus laborauit, & propterea tamquam sciens ex-
cluditur à beneficio ex læsione prouenienre, vt
per *Cagnol.in l.2.num.124.125. Cod. de recind.ven-*
dit. vbi etiam dicit, quod dictæ personæ sagaces
censentur donare, & loquitur etiam in rustico sa-
gate, & squadrato.

Non est ergo mirandum, si dictus venditor exclu-
dendus est à noua mensura, quia ipse sic voluit.
22 Renuntianti enim ius suum non datur regressus.
Gasp. Thesaur. quæst.forens.lib.primo, quæst.34.num.
40. Giouagnin. consil. 100. num. sexagesimoseptimo,
lib.1. Gratian.discep.960. numer. quarto, & si potest
23 tacitè renunriari mensuræ faciendæ, vt habetur
apud Fabian.de Monte, tract.de empt.& vend.quæst.
6.princ.num.decimonono, ibi : renuntiare videtur :
multò magis valebit expressa renunriatio, quæ
solet plus operari. *Surd.cons.349.num.39. Seraph.*
decis.706. num.1. 3. & si quando conuentum est,
24 vt mensura fiat intra certum tempus, elapso illo
tempore ampliùs fieri non potest, *vt in l.qui fun-*
dum, vbi Alberic.colum.2. ff.de contrahen. empt. Ga-
briel.consil.65. num.18. lib.2. quantò minus pote-
rit fieri in casu nostro, vbi cum fuerit in potestate
partium per biennium illam facere, postea con-
uentum est, vt ampliùs non fiat.

Verè enim in hac materia, an mensura sit facienda
necnè, solum attenditur partium conuentio, &
25 inspiciendum est, quam legem sibi dixerint, vt
apertè probat *text.in d.l.qui fundum, ff.de contra-*
hend.empt. vbi I.C. aliud non considerat, nisi quid
partes conuenerint, & idem probat *tex.in d.l.quod*
si nolit, §.quid si ita, versic. si autem, ff.de edil.edit.&
dicit expressè Castren.in l.si seruum, §.si modus, de act.
empt. Cagnol.in l.2.numer.186. Cod. de resind. vend.
Gabriel. d.consil.64.numer.18. & 35. vbi dicit satis
26 esse, quod constet de volunrate contrahentium.
Surd.dict.decis. 64. num.vigesimooctauo, vbi inquit,
quod sufficit non solum expressa, sed etiam tacita
partium conuentio, & si quid esset ambiguum, &
obscurum, id nocere debet venditori, nõ empto-
ri, *l.Veteribus, ff.de pactis, l.cum lege, ff.de contrahen.*
empt.Surd.decis.64.num.27. Anan. d.consil.98.num.
2.Seraph.decis.1379.num.6. Non est ergo dubitan-
dum, quin potuerit renuntiari d.mensuræ, cum
venditor fuerit dominus rerum suarum, & renun-
27 ciatio, ac liberatio nihil aliud sit, quam donatio,
l.si quis delegauerit, vbi Bart. de solut. Dec. in l.post.
quam, num.15. vbi Curt. iun. num.5. C.de pact. Alex.
cons.206.in fine lib.7. Surd.cons.431. numer.18. Me-
noch. libr.3. præsumpt.45. numero vndecimo. In do-
natione autem non cadit læsio, quia per se, & de
28 sui natura est læsiua prout est actus liberatorius,
ita per text.in l.si intra, ff.de pact. Fabian. in tract.de
empt.& vendit.q.7. colum.5. Alioquin omnes do-
nationes infringerentur, propter quod conclu-
dendum est, quod dict. renuntiatio mensuræ à
29 parte acceptata, vt in instrumento, sit valida, &
sustineatur in vim pacti, *ad tex.in l.tale pactum: in*
principio, ff.de pact.Bart.in l.1.num.4. vbi Angel.col.
final.C.eod.Surd.cons.136.num.10.& num.52. in fin.
vbi tamen tenet contrarium, vbi renuntiatio non
esset acceptata.

Hæc quidem puto esse verissima, verùm esto, quod
esset locus nouæ mensuræ, & supplemento pre-
tij, tamen aduersarius non potest consequi fru-
30 ctus pro tempore ante acto, quia emptor fuit
semper in bona fide, & multò magis eius hære-
des, & propterea lucratur fructus perceptos e-
tiam ex re aliena, vt habetur *in l.bonæ fidei, ff.de*
acquiren. rer. dom. vbi apertè hoc diciditur, *& in*
l.4.§.1.in verbo lucrari, ff.fin.regund. Ari. Pinell.in l.
2.p.2.cap.4.num.47.53.60.Cod. de resin. vend. Ete-
nim concludunt omnes quod fructus recepti, &
31 consumpti pertineant ad emptorem, si venditor
læsus agat contra eum, si fuerit in bona fide, quo-
niam possessor bonæ fidei facit fructus suos con-
tra quoscunque etiam minores, & Ecclesiam *ad*
tex. in l.2. vbi glos. Cod. si quis ignorans. Bartol. in l.
sed si lege, §. scire, numer. quarto, Cod.de petit. hæred.
Farinac. decis.posthum.333. numero primo, parte pri-
ma.

Minùs venditor potest prætendere, quod adstringa-
tur emptor ad supplendum pretium, pro excessu
terræ, de qua in relatione agrimensoris, quate-
nus veritatem contineret, quia cum prætendat
se læsum ex renunciatione prædicta, quam impu-
gnat, & velit venire contra eam, est in potestate
32 emptoris, si velit pretium suplere, aut rem re-
stituere pretio antea soluto sibi relaxato, al-
ternatiuè enim id ei conceditur, vt
rem restituat, vel quod deest, iu-
sto pretio supleat. *Cagnol.*
in d.l.2.numer.129. vbi
Pinell. p.2. cap.3.
C. de rescin.
vendit.
&
videtur esse de mente om-
nium DD. sed de hoc
non puto longè
fore tractan-
dum,
quia censeo emptorem esse
penitus absoluendum,
& ita &c. sal-
uo &c.
(?)

EPI-

EPITOME.

Lucrum dotis, & prouenientia ex proſpera fortuna an debeant communicari in ſocietate omnium bonorum, & quando, & quomodo dicatur vniuerſalis ſocietas inter fratres negotiantes.

SVMMARIVM.

1 *Societatis vniuerſalis omnium bonorum inter fratres quæ ſint ſigna.*
2 *Lucrum dotis debet communicari inter ſocios vniuerſales.*
3 *Societat omnium bonorum non facilè præſumitur.*
4 *Societas quæſtus potiùs præſumitur, quam omnium bonorum.*
5 *Societas ſimplex non communicat donata.*
6 *Societas tacita omnium bonorum communicat tantum quæſtuaria, non donata.*
7 *Dotis lucrum quando inter ſocios communicetur.*
8 *Societas expreſſa, & tacita an ſit differentia.*
9 *Taciti, & expreſſi non eſt ſemper eadem virtus.*
10 *Lucra omnia quando communicentur in ſocietate.*
11 *Dotis fructus communicantur inter fratres ſocios.*
12 *Societas an ſit contracta omnium bonorum tacitè, ſtatur iuramento.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN cauſa Andreæ Baſſuli cum Nicolao eius Fratre breuibus me expediã pro ſolutione eorum, quæ loco dubiorum tranſmittuntur; Eſto enim quod inter eos fuerit contracta ſocietas tacita vniuerſalis omnium bonorum eò, quod actus ſociales interuenerint, qui ſufficiunt
1 ad id præſumendum, qui ſunt cohabitatio, lucrorum in vnum collatio, & ad inuicem non reddita ratio, vt de communi teſtatur. *Felic. in tract. de ſociet. c. 10. nu. 17. Mantic. de tac. & amb. conuent. libr. 6. tit. 10. nu. 2. Decian. conſ. 36. n. 35. lib. 1.* qui loquitur etiam inter fratres, propter quod ſequitur,
2 lucrum dotis mortua vxore vnius ſocii eſſe communicandum cum altero, qui occaſione ſocietatis pariter ſuſtinuit onera matrimonii, vt per *gloſ. in l. ſi eo tempore, ff. pro ſoc. Bald. in l. fundus, ff. famil. eniſc. latè Felic. in d. tract. de ſociet. c. 12. nu. 29. Coſt. in tract. de vir. & fact. ignor. cent. 2. diſt. 95. num. vndecimo. Trombetta. in tract. de ſociet. cap. 10. num. 28. Gratian. diſc. 904. nu. 18. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 6. tit. 15. n. 19.*

Nam primò reſpondeo, quod cum verſemur inter Fratres, non facilè præſumitur inita ſocietas omnium bonorum, quia requiruntur coniecturæ plures, & vrgentes. *Gratian. diſc. 336. num. 2. 3. Decian. d. conſ. 36. n. 35. lib. 1.* vbi non conſtat eos commu-
3 nicaſſe etiam donata, & legata, etenim quando Fratres negotiantur de communi, & lucra etiam conferunt in communi, ſi aliud non ſit actum, inter eos poteſt intelligi contracta ſocietas lucri, &
4 quæſtus, ac fructuum, non autem omnium bonorum per ea, quæ tradit *Bart. in l. Titium, & Maniũ, §. altero, nu. 6. ff. de adm. tut. & in l. ſi patruus, nu. 9. in fin. & n. 10. ff. communia vtriuſq; Iud. Alex. conſ. 133. nu. 2. verſ. quod videtur, lib. 2. Corn. conſ. 58. n. 1. 2. lib. 4. Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 10. n. 11. Menoch. lib. 3. præſ. 56. num. 25. 28. 30.* Ergò non veniunt ea, quæ proueniunt ex legato, vel donatione, aut hæreditate *l. viri, ff. pro ſoc. cum ſeqq.* vbi à
5 fortiori id probatur: ad rem *Decian. conſ. 36. n. 11. lib. 1.*

Secundò reſpondetur id vtique verum eſſe, & procedere in ſocietate omnium bonorum expreſsè cõtracta, non autem in ea, quæ inducitur tacitè per actus ſociales, qualis creditur eſſe iſta, etenim hęc vniuerſalis ſocietas tacitè contracta nõ comprehendit, niſi ea, quæ ex actibus quæſtuariis, & negotii actionibus acquiruntur, non autem ea, quæ ex legato, donatione, hæreditate, vel alio ſimili modo, & proſpera fortuna, vt hic, proueniunt ſatis probatur per *text. in l. cõcari cũ quatuor ll. ſeq. & in l. duo in fin. ff. pro ſoc. Dec. conſ. 21. nu. 2. verſ. præterea, & n. 9. gl. in l. ſi Fratres §. ſocium ff. pro ſocio. Abb. cõſ. 65. n. 1. li. 1. Bald. in l. cum oportet col. 1. C. de bon. quæ liber. Crauet. conſ. 26. in 1. dub. pulchrè Alex. conſ. 49. n. 2. & n. 10. lib. 1. & melius in conſ. 48. n. 4. 5. li. 2. & conſ. 186. lib. 6.* qui loquitur in terminis, qui ſic diſtinguit de ſocietate expreſſa omnium bonorum,
6 vt in ea omnia debeãt communicari, & de ſocietate tacita, vt ſint communicanda tãtum, quæ ex negotiatione quæſtuaria proueniũt prout etiam facit *Alciat. conſ. 103. n. 4. 5. lib. 8. bene Bero. cõſ. 190. n. 13. 14. 15. lib. 2. latè Turcb. pract. concl. lit. S, concl. 280. n. 10. & concl. 282. n. 26. & concl. 283. n. 25.* & ſic etiam docet *Trombet. in d. tract. de ſociet. c. 10. n. 75.* vbi poſtquam *ſub n. 28.* tradiderat lucrum dotis eſſe communicandum inter ſocios omnium
7 bonorum, poſteà id limitat *ſub n. 75.* nõ procedere in ſocietate tacita, qualis eſt iſta, quia hæc non comprehendit, niſi quæ proueniunt ex actib. quęſtuariis, *& ego dixi contr. 16. nu. 6.* & tantò minùs, quia hæc non eſt vniuerſalis ſocietas, ſed particularis, & ſimplex, quæ non trahitur ad alios actus non expreſſos. *Decian. d. conſ. 36. n. 11. lib. 1.*

Neq; obſtant prædictis adducta per *Dec. conſ. 68. n. 2. verſ. vlt. Soc. ſen. conſ. 192. n. 3. li. 2. Rol. conſ. 91. n. 29. 51. li. 1. Ruger. conſ. 55. n. 25. Pereg. conſ. 37. n. 11. li. 6.* quos ſequitur. *Mant. de tacit. & amb. conuent. lib. 6. tit. 15. n. 12.* qui ſentiunt nullam eſſe differentiam tacitę, & expreſſæ ſocietatis, ideò in tacita etiam
8 comprehendi donationes, legata, & hæreditates, quia ita loqui videntur contra communem DD. ſententiam, plures. n. ſunt, & grauioris authoritatis, qui communiter hanc diſtinctionem admittunt, vt videre & apud *Tuſch. d. concl. 282. n. 2. Peregr. conſ. 95. lib. 3.* & vt ſupra vidimus, & non eſt mirum, quia ſæpè plus operantur expreſſa, quam tacita, *l. hæc verba de leg. 1. l. ſi quis Sempron. de hæred. inſtit. l. eum, qui in fin. de verb. oblig. l. actus legitimi de reg. iur. l. conditiones de cond. & demonſtr. l. vnic. §. fin autẽ C. de cad. toll.* & quatenus altera opinio magis placeret procedit, quãdo conſtat Fratres ex actibus non ſolum vniformibus, ſed etiã difformibus communicare lucra vndequaq; prouenientia; hic

autem

autem nõ conſtat eos cõicare niſi quæſtus nego-
tiationum, ergo non præſumitur, quod inter eos
fuerit ſocietas, niſi quæſtus eò modo, quo diſpo-
nitur in *d.l.cõiri, ff. pro ſocio*, & propterea ſi verùm
amamus dicendum eſt, quod ſi ſocij cõicauerint
ẽt lucra prouenientia ex proſpera fortuna, cenſe-
tur contracta ſocietas non ſolùm quæſtus, ſed ẽt
oĩum bonorum adeò, vt ſi superueniant poſtea a-
10 lia ſimilia lucra durante ſocietate, non poſſit ſo-
cius ea non cõicare, quia ſic tacitè inter eos con-
uentum cenſetur, & ita declarat, & benè intelligit
Soc. in conſ. 192. n. 3. ver. ſed hoc, & verſ. fateor li. 2, &
ſentire videtur, *Mantic. d. li. 6. tit. 15. n. 12. & ſeq.* &
alii in contrarium adducti, quos in his terminis
libẽter ſequor, & verum dicere ſentio, ſecus tamẽ
eſt, vbi nunquã conſtat ſocios cõicaſſe aliqua lu-
cra prouenientia ex proſpera fortuna, vel quia nõ
fuit occaſio talia faciendi, vel alia ratione, tunc
cenſeo non poſſe dici inter eos ita generalem ex-
tare ſocietatem, vt teneantur cõicare ẽt donata,
& legata, & alia lucra extrà negotiationẽ ex pro-
ſpera fortuna prouenientia, in hac. n. tacita ſocie-
tate non extenditur voluntas vltrà quam inducãt
actus ſociales, *ex Bart. in dict. l. Titiam, §. altero nu.
6. ff. de adminiſt. tut.*

Nõ obſtat, quod ẽt Nicolaus ſuſtinuerit onera Ma-
trimonii vnà cum Andrea, quia reſpondetur ſatis
eſſe, quod durante ſocietate in cõi fuerint potiti
fructib. huiuſmodi dotis, & cum ea d. fratres fue-
11 rint negotiati ad cõe commodum, vt benè cõſi-
derat, *d.l. ſi fratres §. ſociũ. ff. pro ſoc. Soc. Sen. conſ. 40.
n. 7 li. 4. Alex. d. conſ. 49. n. 10. li. 1.* & propterea cõ-
cludo lucrum d. dotis eſſe præcipuum d. Andreæ,
& in diuiſione fore ad eius fauorem in primis de-
ducendum, & ſi fortè remaneret dubium, an inter
dd. fratres fuerit conſtructa ſocietas oĩum bono-
rum per actus ſociales, põt ei, qui negat, deferri
12 iuramentum, quia cum videatur pendere ab aĩo,
an ita ſocius contrahere voluerit, iuramento eius
ſtandum eſt, vt in terminis non ineptè dixit, *Dec.
d. conſ. 36. n. 40. lib. 7.* vbi vide, &c.

Et licèt *Maſc. de probat. cõcl. 1316. n. 45.* videatur poſt
Alciat. præſ. 25. ſub. n. 2. li. 1. tenere, quod inter fra-
tres facilius præſũmatur contracta ſocietas oĩum
bonorum ẽt ex cõicatione lucrorum vnius nego-
tiationis, tamen id non eſt verum, niſi ad inducẽ-
dum ſimplicem ſocietatem, de qua *in d.l. cõiri ff.
pro ſocio*, quia vt præſumatur ſocietas oĩum bo-
norum ẽt inter fratres, requiruntur illa tria requi-
ſita de quibus in principio diximus, vt per *Decian.
d. conſ. 36. n. 21. & n. 35. li. 1.* vbi alios allegat, & licèt
nos in *d. contr. 16. n. 4.* ſequuti fuerimus ſentẽtiam
Alciati, tamen id intelleximus quoad præſũmen-
dam ſocietatem lucrorum, & quæſtuum, non aũt
illorum, quæ proueniunt ex proſpera fortuna, vt
ſunt legata, & damnationes, vt ibidem probaui-
mus ſub *nu. 6.* loquendo ſemper de tacita ſocieta-
te omnium bonorum non autem de expreſſa.

EPITOME.

Mandatum ad occidendum quando præſumatur, & an inimicitia, & minæ faciant inditium ad Torturam.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum in delictis non præſumitur, niſi probetur.*
2 *Filius, vel ſeruus non præſumitur deliquiſſe de mandato Procuratoris, vel Domini.*
3 *Mandatum inter Patrem, & Filium ad delinquendũ ſecretò dari ſolet.*
4 *Tractatus inter Filium, & Patrem ad delinquendum ſolet eſſe ſecretus.*
5 *Delictũ cõmiſs. in loco cãpeſtri eſt difficilis probation.*
6 *Inditia leuiora in occultis ſufficiunt ad torquendum.*
7 *Præſumptiones violentæ in occultis ſufficiunt ad condemnandum.*
8 *Filius præſumitur deliquiſſe de mandato Patris concurrentibus coniecturis.*
9 *Inimicitiæ cauſa ſufficit ad arguendam ipſam inimicitiam.*
10 *Inimicitia oritur ex percuſſionibus.*
11 *Inimicitia facit inditium ad torturam in occultis.*
12 *Inimicitia capitalis facit inditium ad torturam.*
13 *Offenſio leuis cenſetur vindicari alia leui.*
14 *Iniuria æſtimatur reuocatione ad animum, & ex cauſa putatiua.*
15 *Inimicitia capitalis oritur ex minis capitalibus.*
16 *Inimicitia capitalis dicitur arbitrio Iudicis.*
17 *Inimicorum pluralitas tollit inditium ex inimicitia.*
18 *Inimicitia non ſpecifica, & ſinè cauſa non facit inditium.*
19 *Inimicitia grauior attenditur ad faciendum inditium.*
10 *Iniuria grauis eſt in Eccleſia aliquem nominatim redarguere.*
21 *Iniuria eſt maior, quæ fit coram multis aſtantibus.*
22 *Maledicere certæ perſonæ eſt iniuria.*
23 *Mandatum, vt præſumantur ex inimicitia tria copulatiuè requiruntur.*
24 *Allocutio ſecreta quando faciat inditium.*
27 *Minæ quando faciant inditium ad mandatum.*
28 *Inimicitia non arguit mandatum quando conſtat de occiſione.*
29 *Mandatũ quomodo præſumatur propter inimicitiam.*
30 *Minæ adminiculatæ faciunt inditium ad torturam.*
31 *Minæ de re graui faciunt inditium, non de re leui.*
32 *Minæ de vindicta facti faciunt inditium.*
33 *Minas ſolere exequi, vel poſſe parificantur.*
34 *Minæ cum adminiculis ſunt inditium ad torquendum.*
35 *Minas an quis ſolitus ſit exequi ſuppletur ex alio adminiculo.*
36 *Minæ multum nocet, ſi ſequatur delictum minatum.*
37 *Minarum cauſa prolata ſolet deueniri ad torturam.*
38 *Minæ in occultis quomodo probent.*
39 *Fama an faciat inditium ad torturam.*
40 *Fama probabilior attenditur.*
41 *Fama in his, quæ ſunt difficilis probationis facit inditium ad torquendum.*
42 *Mandans non poteſt inquiri, niſi verè, & plenè conſtet de mandatario.*
44 *Mandatarius ſi ignoretur an poſſit procedi contra mandantem.*
45 *Mandans ſolet inquiri, & ſi plenè non coſtet de mandatario.*
46 *Senex quando poſſit torqueri.*
47 *Mandatum quando faciat inditium ad torturam.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum,

DE anno 1637. ſub die 25. Martii in veſ-
pere fuit R. D. Antonius Torius Re-
ctor Eccleſ. Paroch. S. Bernardini de
Seda percuſſus baculo in tibiis à per-
ſona incognita ob faciem velatam,
propter quod ita malè ſe habuit, vt in
ſpatio quindecim dierum vitam cum morte cō-
mutarit, & quia viuens examinatus dixit, ſe attri-
buere cauſam huius rei conſortibus de Tondellis
dicens ſibi viſum fuiſſe, quod percuſſor fuerit Ste-
phanus Tondellus, & allegauit cauſam ininimi-
citiæ, quia Tondelli eò inuito tranſiſſent cum Bo-
bus, & Planſtro, & aratro per Cimiterium Eccl. &
cum eò verba habuerint, & exindè de hoc ipſe do-
lēs cū Reuerēdiſſ. Vicar. dederit cauā quod ab eo
fuerit euocatus Bernardinus Tondellus Pater, &
Patruus Stephani, & Antonij pariter de Tondel-
lis, qui correctionem Vicarij ægrè ferens in Platea
Regij protulit verba cominatoria contra d. Re-
ctorem, dicens: che lo voleua far lignare, e farle
rompere le gambe auanti Paſqua, e che gli la
pagarebbe, e, che non ſe la ſcordarebbe mai, e, che
haurebbe voluto più preſto gli haueſſe dato delle
ferite, che metterlo in bocca de Patroni. Et ideò
ſecuto homicidio d. Bernardinus fuit per Curiam
Epiſcopalem inquiſitus de mandato, & d. Anto-
nius, & Stephanus de homicidio, cum incertum
eſſet quis illorum perpetraſſet delictum, quia licèt
d. Rector ab initio inculpauerit d. Stephanum, ta-
men poſteà cum exculpauerit, & orta eſt fama
quod Antonius præd. crimen huiuſmodi perpe-
trauerit. Quæritur ergo an præſenti Tondelli ſint
conuincti, vel ſaltem ad torturam inditiati.

Et ſanè ad defenſionem d. Bernardini allegabatur,
quod in delictis mandatum non præſumitur, niſi
1 probetur. *Bald. conſ. 238. n. 5. li. 5. Natt. 499. n. 1. ver.
& quia. Dec. tract. crim. li. 9. c. 34. n. 1. Honded. conſil.
96. n. 38. 65. li. 2. Farin. in pract. crim. q. 134. num. 68.*
Deindè dicebatur, quod filius, vel Nepos non præ-
ſumitur homicidium feciſſe de mandato Patris,
vel Patrui, etiam ſi eis facta fuerit offenſa, ſed to-
2 tum perpetraſſe motu proprio, niſi aliud probe-
tur ad *tex. in c. Cum ad ſedem vbi gloſ. mag. de reſtit.
ſpol. c. Quia. q. 4. Borſ. in Prax. de mand. ad homicid. n.
51. Honded. conſ. 97. n. 11. & ſeqq. li. 2. Farin. d. q. 134
n. 67. Guazzin. de defenſ. reor. c. 30. n. 4.* vbi id volunt
maximè procedere vbi non agitur de delicto ſuc-
ceſſiuo, ſed momentaneo, vt hic. *Guazz. defenſ. 32.
c. 30. n. 9.* vbi hoc idem confirmat.

Nihilominus d. Bernardinus ſatis videbatur graua-
tus, & inditiatus, quod ipſe fecerit verberare dict.
Rectorem, tum ex circunſtantiis aggrauantibus,
tum ex natura delicti, quod per ſe atrox videtur,
& difficilis probationis, quia inter Patrem, & filiū
3 talia ſecretò cōmitti ſolent, vt de mandato ſcrip-
ſerunt *Dec. conſ. 88. n. 3. lib. 3. Menoch. conſ. 788. nu. 1.
Giurb. conſ. 91. n. 3.* & de tractatu tradiderunt *Cra-
4 uet. conſ. 220. nu. 15. Farin. q. 18. n. 105. Giurb. conſ. 2.
n. 46. & conſ. 91. n. 4.* & maximè quia delictum fuit
5 commiſſum in loco campeſtri, & remoto à Ciui-
tate *Ferrett. conſ. 392. n. 27. li. 2. Farin. q. 62. num. 55.
Giurb. conſ. 87. n. 12.* & tantò magis quia appropin-
quabant tenebræ noctis, quod reddit probationē
delicti difficiliorem, & propterea in huiuſmodi
delictis ſufficere ſolent probationes leniores ad
6 torquendum. *Giurb. d. conſ. 87. n. 11. & conſ. 95. n. 1.*
Imò etiam ad condemnandum in pœnam extra-
7 ordinariam, ſi violentæ ſint *Menoch. de arb. caſ. 89.
n. 93. Monticel. in prac. crim. reg. 12. n. 12. 18. 19. Far.
conſ. crim. 50. 15. & conſ. 192. numero 7. libro. 1. &
quæſt. 51. num. 37. 38. 39.*

In caſu autem noſtro non deficiunt coniecturæ præ-
ſumptiones, & inditia cōtrà d. Bernard. quod mā-
8 dauerit interfici d. Rectorem, ſi quidem filius præ-
ſumitur de mandato patris offenſi occidiſſe illius
inimicum, ſi concurrat aliqua alia præſumptio,
quàm ſanguinis coniunctio, quod fecerit ad vin-
dictam illius, qui prætenditur mandans. *Rom. in le.
de pupillo, §. ſi quis nu. 6. ff. de noui oper. nunciat. Alex.
conſ. 69. n. 5. li. 2. Gramat. conſ. 8. n. 4. Dec. trac. crim. li.
9. c. 37. n. 10. in fin. Far. conſ. 55. n. 29. 30. & q. 134. n.
86. & 105.* Hic aūt concurrunt multæ aliæ præſum-
ptiones, & coniecturæ, ergo non poteſt denegari
quin Bernardinus non ſit inditiatus ad torturam.

Et in primis contra eum conſideratur cauſa odii, &
inimicitiæ non ſolum ex impedimento quod d.
Rector tentauit facere dd. Antonio, & Stephano,
ne iter haberent curribus ſuper bonis Eccl. ſed ēt
ex recurſu habito ad me Vicarium anted. pro d.
inſultu, etenim odii, & inimicitiæ cauſæ ſufficiunt
9 ad arguendum exiſtentiam illius. *Marſil. conſ. 51. n.
34. Dec. conſ. 68. n. 15. li. 5. Treuiſan. deciſ. 28. n. 4. li. 2.
Far. conſ. 126. n. 11. li. 2. Hond. conſ. 93. n. 16. li. 2.* verū
conſtat concludenter de inimicitia non ſolum ex
teſtibus offenſiuis, ſed ēt ex cōfeſſione ipſius Ber-
nardini dicentis. *Che haurebbe voluto più preſto gli
haueſſe dato delle ferite, che metterlo in bocca delli Pa-
troni.* Si. n. ex percuſſionibus oritur inimicitia gra-
uis, & iniuria attrox. *Rol. conſ. 95. n. 29. li. 2. Viu. de-
ciſ. 435. n. 22. Far. q. 49. n. 29. 30. & conſ. 55. num. 43.
Giurb. conſ. 84. n. 2. 3.* vtriq; in propoſito ſatis proba-
tur inimicitia capitalis, dum Bernard. putat ſe ma-
gis offenſum, quam ſi vulneratus fuiſſet, & propte-
rea in occultis, & his quę sūt difficilis probationis
inimicitia facit inditium ad torturam ex *Bart. in
l. 1. §. cum quis ff. de quæſt. laté Far. q. 49. n. 107.* quod
procedit, & non habet difficultatem, quando ini-
micitia eſt adminiculata alijs coniecturis, vt
hic, vt per *Farin. d. q. 49. nu. 89. 102. 103. & conſ. 99.
n. 15. Giurb. conſ. 13. n. 7. verſ. ad Torturam.*

Neq; obſtat reſponſio Bernardini, quod id procedat
12 ſi inimicitia ſit capitalis, & corriſpondeat offenſę
factæ. *Farin. conſ. 147. n. 33. li. 2.* non autē ſit leuis,
& procedat à leui cauſa, quia offenſa leuis præſu-
mitur vindicari alia offenſione leui, non aūt ma-
13 iori ex *Iaſ. in l. 1. n. 30. verſ. ſecundò, C. de ſeru. fugit.
Gabr. tit. de malef. conſ. 2. n. 54. Ceph. conſ. 234. nu. 30.
Hector felic. alleg. 16. n. 3. p. 2.* quia replicatur quod
iniuriæ æſtimantur potiùs reuocatione ad animū
quam rerum euentis, & ſatis eſt, quod inquiſitus
14 putauerit adeſſe, etiāſi vera cauſa non adſit. *Fari.
conſ. 102. n. 4. li. 1. & q. 52. n. 146.* Sed ſic eſt, quod d.
Bernard. ex præd. æſtimauit ſe valdè offenſū, ergo
15 ſatis probata remanet capitalis inimicitia, & tā-

tò

tò magis propter minas capitales, ex quibus ori-
tur capitalis inimicitia. *Farin.q.49.n.47.* & in om-
16 nem euentum remittitur arb. Iudicis quænam
dicatur capitalis inimicitia. *Far.q.49.n.87.*
Non obstat alia responsio adducta pro parte d. Ber-
nardini, quod, s. d. Rector alios haberet inimicos
17 sibi infestos, vt latè deducit eius Aduocatus, quo
casu propter pluralitatem inimicorum dubia, &
Incerta redditur præsumptio ex inimicitia re-
sultans, & nullum operatur effectum. *Maluas. inter
cons. enim, diuers. cons. 110. nu. 28. lib. 1. in magna im-
pressione. Thesaur. decis. 24. nu. 7. ver. præterea.* Nã re-
spondetur non satis constare de aliqua alia speci-
fica inimicitia, nec est probata qualitas, & causa
inimicitiæ, quia licet dicatur eum multis displi-
cuisse, nihil tamen in specie deducitur, super quo
18 inimicitiam possit specificè fundari, ideò nihil o-
peratur. *Menoch. de præs. li. 1. q. 89. nu. 58. Masch. de
probat. concl. 692. n. 1. 3. Farin. d. cons. 102. n. 17.* Sed
esto, quod cõstaret de aliqua alia inimicitia, tamẽ
cum non appareat extitisse grauiorem, vel æquè
grauem, aut recentiorẽ, Hæc sola Bernardini ini-
micitia est attendenda cum etiam alijs conie-
cturis vt dicam sit adminiculata, ille enim ini-
micus præsumitur offensor, qui magis inimicus
19 est, & recentior, & qui iniuriam ad animum re-
uocauit, & maxime concurrentibus aliis admini-
culis per ea, quæ tradit. *Farin. d. cons. 102. n. 18. 19.
li. 1. & q. 49. n. 115. 116. 117. 118. Cyriac. contr. forẽ.
150. n. 31. Franc. March. decis. Delfin. 423. n. 27. Guaz-
zin. defens. 28. c. 1. n. 8.* vbi quod attenditur inimici-
tia maior.
Non obstat replicatio, quod cõstet de graui alia ini-
micitia, quia Rector redarguerit in altari quẽdã
eò quod deambulasset extrà Ecclesiam, dum fie-
bat processio, siquidem verba similia prolata in
Eccl. contra certam personam reputatur grauis
imò atrox iniuria. *Nic. in §. atrox. n. 1. Inst. de iniur.
Plach. epitom. delict. li. 1. c. 6. n. 15. vers. his itaq. Farin.
q. 105. n. 206.* & crescit iniuria, quia facta fuit corã
multis adstantibus in Eccl. & audientibus. *c. 7. vbi
21 Host. Io. And. n. 2. de maled. Nicas. d. § atrox. n. 3. Me-
noch. de arb. iud. cas. 263. n. 24. Far. q. 105. n. 189.* Nã
22 respondetur hæc procedere in proprijs terminis,
quãdo maledicitur certæ personę specificatę per
nomen proprium, vel ita clarè quod de ea solum
sermo intelligi possit, pro vt sic loquuntur præfati
DD. verùm hic nusquam apparet d. Rectorẽ hoc
modo redarguisse quemquam, sed generaliter lo-
quutum fuisse prout decet verum Pastorem, dùm
suas corrigit oues, & hæc causa erat nimis leuis,
nec poterat causare ruborem, cum de sola deam-
bulatione fuerit correctio.
Minus obstat alia respõsio, quod ex inimicitia deli-
23 ctum non præsumatur de mãdato inimici com-
missum, nisi tria copulatiuè concurrant. s. Primò
inimicitia capitalis. Secũdò secreta allocutio prę-
tensi mandantis cum mandatario. Tertiò quod
delictum non fuerit subsecutum. *Bald. in l. 1. n. 17.
in fin. vbi Ias. n. 3. & DD. C. de serv. fugi. Carer. in pract.
§. circa. n. 53. Plac. lib. 1. delict. c. 14. num. 6. Gabriel. de
malef. conclus. 2. n. 95. Mascard. de probat. concl. 1012.
n. 6. Farin. cons. 47. n. 6. 7. Patian. cons. 118. n. 82. Ma-
24 cerat. lib. 3. resol. 22. nu. 6. Felic. alleg. 46. n. 8. 9. & al-
leg. 47. n. 9. p. 2.* Nam respondetur hæc procedere,
quando ex secreta allocutione volumus præsu-
mere delictum, seu mandatam in alloquente, hic
enim non est casus noster, quia non tractatur de
aliqua allocutione, sed aliundè arguimus man-
datum. s. ex inimicitia, ex minis, ex fama, & alijs,
de quibus in processu, alioquin sequeretur, quod
deficiente secreta allocutione nõ posset alio mo-
do probari, seu præsumi mandatum, non enim il-
25 la tria requiruntur ita copulatiuè, quod vnũ non
possit suppleri per aliud, quia sufficit, quod con-
currat aliqua alia præsumptio, seu adminiculum,
vt benè probat *Farin. q. 134. n. 105. & cõs. 55. n. 29.
30. & forte meliùs in cons. 102. in addit. littera D, li. 1.*
vbi inquit, quod non solum capitalis inimicitia
26 suppletur per alia inditia, sed etiam secreta allo-
cutio, si defecerit, potest suppleri per minas ap-
parentes, imò plus operantur minæ, quàm secreta
allocutio, sed in casu nostro minæ sunt euidentes,
concurrit inimicitia, & paulò post secutum est
homicidium, prout ad rem continebant minæ;
Bernardus enim minatus fuerat de faciendo in-
fringere tibias dicto Rectori antè Pascha, prout
27 euentum est, nam vbi minæ sonant in mãdatum
etiam generale, si sequatur homicidium à famu-
lo, seu filio minantis, illæ minæ faciunt non leue
inditium ad mandatum, secus est de minis, quæ
important, vt minans ipse per se videatur velle
facere, velut si dicat (ti voglio scannare con que-
ste mani) quia tunc sequuto homicidio ab alio
non arguitur mandatum *Decian. tract. crim. libr. 9.
c. 34. n. 29. quem sequitur Honded. cons. 87. n. 110. li. 2.*
Nec obstat, quod ex inimicitia non possit sumi in-
ditium, quando cõstat de interfectore, vt per *Eu-
gen. cons. 27. n. 32. Farinac. q. 49. n. 119. Felic. alleg. 36.
nu. 2. par. 1.* nam respondetur si id verum est proce-
dere, si diceremus Bernard. fuisse occisorem, sed
quia est inquisitus de mandato, instigationeque
homicidæ, vt cõmitteret tale homicidium, ideò
inimicitia debet suum operari effectum. vt benè
dicit *Felic. d. alleg. 36. nu. 2. vers. nam hoc modo p. 1.* &
propterea satis vidimus quod inimicitia admini-
culata facit inditium ad torturam. *Felic. alleg. 46.
num. 80. p. 1.*
Hinc in casu nostro negare non possumus, quin ini-
micitia fuit adminiculata, quia concurrunt minæ
d. Bernard. qui rem grauem minatus est de faciẽ-
do infringere tibias d. Rectori, & omnes dicunt,
30 quod minæ adminiculatæ faciunt inditium ad
torturam, vt per *Gadin. de præs. & indit. n. 23. Blanc.
in l. fin. n. 108. ff. de quæst. Fari. q. 50. n. 11. 29. & cons.
102. n. 22. lib. 1. Felic. d. alleg. 46. n. 81. p. 1.*
Sed respondebatur, quod hic nullum erat adminicu-
lum, & quod minæ faciunt inditium, nisi tribus
concurrentibus scilicet quod persona, quæ mina-
31 tur valeat ad effectum minas producere, quod cõ-
sueuerit id facere, & quod minæ atroces, nempe
de morte vulneribus, & corporis cruciatu. *Menoc.
de arb. cas. 136. in fin. & præs. 126. n. 25. li. 3. Burs. cons.
72. n. 33. 42. li. 1. Hond. cons. 87. n. 111. li. 2. Rim. iun.
cons. 538. n. 47. li. 5. Dec. cons. 18. n. 127. li. 1. Felic. d.
alleg. 26. n. 47. p. 1.*

Verùm replicabam hic verificari omnia,quia Ber-
nardus in ſua regione ruſtica eſt vri potens,& qui
32 timetur ab incolis,& min.fuerũt graues de tibijs
infringendis, & ſic nõ poſſunt intelligi de vindicta
iuris,ſed facti,& iniurioſa,vt per *Crau.conſ.35. n.3.
& ſeqq.Honded.conſ.87.n 13.14.Farin.conſ.102.nu.
20.& n.45 idẽ Farin.q.50.n.24.* & põt dici, quod
ſit ſolitus minas exequi, cum alia homicidia per-
petrauerit,& pluries fuerit carceratus tanquã ri-
xoſus,ſuperbus,& ſoleat deferre arma, & iniurias
vlciſci, velitq; à cęteris ſibi honorẽ deferri, vt cõ-
33 ſtat ex plurib.locis proceſſus, vbi teſtes ſic Ton-
dellos appellant,& eis deponunt,& in iure ęquipa
rantur,quod quis ſit ſolitus minas exequi,vel po-
tens ſit ad exequendum. *Farin.in prax.q.49.n.48.*
vndè attenta mala qualitate Tondellior.vincto a-
34 liquo alio adminiculo oritur contrà eos inditiũ
ad torturã. *Merend.inter conſ.crim.diuerſ.conſ.88.n.
64.68.& conſ.90.n.24.& ſeqq.tom.2. Gram.latè te-
chrem.43.n.1.& ſeqq.Farinac.conſ.16.n.10.*

Et dato ẽt,quod nõ fuerit plenè probatũ d. Bernard.
eſſe ſolitũ minas exequi, non tamẽ eliditur mina
rũ indicium,quia talis conſuetudo exequendi mi-
nas põt per alia adminicula ſuppleri,& propterea
ẽt in non ſolit9 eas exequi, ſi cum minis concur-
35 rit aliud adminiculum,velut inimicitiæ,vel famę
tur conſtito de cauſa minar. tunc leuè faciunt in-
ditium ad torturã. *Crau.cõſ.35.n.4.Menoch.de praſ.
li.1.q.80.n.62.Farin.q.50.n.11.et n.29.idẽ Fari.cõſ.
34.n.10.& conſ.102.n.7.& n.21.li.1.* & maximè qñ
36 delictum,quod fuit minatũ,vt ſi minæ fuerunt de
verberando,& ſequatur verberatio. *Dec.trac.crim.
li.9.c.34.n.29.Hond.conſ.87.n.110.li.2.Farin.q.50.
n.23.* vt hic vbi minatum fuit de faciendo infringe
37 re tibias d.Rectori, & ſic euenit, & cauſa minarũ
expreſſa eſt ob impedimentũ itineris, & quia Re-
ctor fecerat euocare d.Bernardin.corã ſuperiore,
& propterea conſtito de minis,& de cauſa minat.
non friuola,ſolent Iudices deuenire ad torturam.
*Clar.in prac.§.fi.q.21.ver.minæ in fi.Farin.conſ.34.n.
10.& d.q.50.nu.29.31.* quod procedit multò ma-
gis in delictis de nocte cõmiſſis,vel aliàs occultis,
iu quib.minæ iuncta cõſuetudine deliquendi, vel
38 iuncta inimicitia,aut fama ſufficiunt non ſolũ ad
torturã,ſed ẽt ſm aliquos ad pęnã extraordinariã
infligendã,vt per *Far.d.q.50.n.39.* vbi alios alleg.

Deindè contra Bernard. vrget famæ inditium ortæ
in illis partib.ſtatim ſequuta morte d.Rectoris,vt
39 fuerit percuſſus à Tondellis de mãdato,& partici
patione d.Bernardini,de hac.n.pub.voce,& fama
deponunt teſtes in plurib.locis proceſſus,quę qui
dem fama licèt per ſe non faciat inditiũ ad tortu-
ram,tñ iuncta cũ alijs adminiculis, velut inimici-
tiæ, minar. vel malę famę inquiſiti in gñe,tunc ſic
adminiculata ſufficiens eſt inditiũ ad reũ torquẽ
dum. *Ang.de mal.verb.quod fama poſt n.41 latè Fa-
rin.in prax.q.47.n.17.18.20.22.32.33.153.Cyriac.
contr.102.n.4.Giurb.conſ.13.n.18.& conſ.91.n.12.*
vbi id admittunt ſemper qñ fama prouenit ex cau
ſis verisimilibus,vt hic,& dato quod probarentur
famæ contrariæ,illa attenderetur, quæ ortum ha-
buit à cauſis magis veriſimilib.& coniecturis pro-
babilior ib. *Farin.d.q.47.n.167,* adeò, vt leua fama
40 in gñe non tollat malam famam in ſpecie. *Far.q.
47.num.187.192.* quę multò magis procedunt in
41 his, quę ſunt difficilis probationis, in quib. fama
probat ad torquendum. *Far. d.conſ.34.n.15.& q.
47.n.11.12.Giur.d.conſ.13.n.18.et conſ.91.n.13.Cy-
riac.cõtr.102.n.3.* quib.& inditijs ſtãtib.d.Bernard.
videtur oĩno torquẽd.vel extraordinariè puniẽd.

Non obſtant añt in contrarium adducta, & primò
quod non poterit procedi cõtra d.Bernardinum,
nec inquiri,quia verè non conſtat de mandatario
42 cum non appareat quis fuerit interfector d.Recto
ris,nam ad hoc, vt contra aliquem tanquam mã-
dantem per coniecturas,vel inditia tñ conſtet de
perſona mandatarij illius delicti,de quo agitur,vt
per *Borſ.in prax.tit.de delict.n.36. ad fi.Turret. conſ.
94.n.1.li.1.* vbi ampliat ẽt ſi conſtaret de delicto
ex ipſius mandatarij depoſitione. *Surd.conſ.40.n.
10.11.ver.propterea Burſ.conſ.20.n.6.& alleg. 167.
n.2.p.2.* Nam reſpondetur id mirificè declarari,vt
procedat quoad pęnam ordinariam imponendã,
qua puniendus eſſet damnans committi homici-
dium,vbi de eo conſtaret,at ſecus eſt quoad pęnã
extraordinariam iudicis arb. imponendam,quia
43 ſtat ſimul,quod teſtes nihil deponant contra mã
datarium homicidam,vel quia illum non cogno-
ſcunt,vel quia ignorant,an ab illo fuerit delictum
perpetratum,ſi quidem ſufficit,vt mandans pęna
aliqua extraordinaria afficiatur, quod conſtet il-
lum mandaſſe attrociorib. tamen ita declarat pul
chrè *Menoch.de arb.iud.caſ.352.num.15.16. Farin.
in prax.quæſt.3.num.8.*

Deindè reſpondetur, quod hic ſatis Antonius Ton-
dellus eſt inditiatus de homicidio ad finẽ,vt poſ-
ſit procedi etiam contra Bernardinum mandan-
tem,ſi quidem cum ſatis conſtet de corpore deli-
cti,& quod verè d.Rector fuit occiſus poteſt pro-
cedi contra mandantem etiamſi ignoretur nomẽ
44 mandatarij, & tantò magis ſi Iudex velit inqui-
rere eũ de mandato ſeparato à delicto pro vt fie-
ri poteſt,quia tunc poteſt mandans puniri etiam
non ſecuto effectu,& etiam ſi neſciatur mandata-
rius:ita ſentire videntur *Natt.conſ.422.n.7.li.3. &
melius Dec.tract.crim.li.9. c.33. nu.2.* vbi ſic diſtin-
guit,& concordat opiniones. *Farin.d.q.3.n.6.* &
ſanè in practica obſeruatur,vt procedatur contra
mandantem, & auxiliatorem ẽt ad torturam, &
condemnationem, licèt de mandatario,ſeu prin-
cipali delinquente non ita plenè, aut certè con-
ſtaret, quia ſtatim, ac contrà principalem adſunt
inditia ad inquirendum, & ad tranſmittendum
45 monitorium, ſi contra aliquem de mandato ad-
ſit inditium,proceditur ẽt contra eum,etiãſi non
conſtet de principali delinquente aliter quã per
inditia, alioquin multa delicta remanerent im-
punita: *ſit Clar.in pract.crim. § fin.q.90. verſ.ſcias ẽt
vbi Baiard.n.9.* teſtatur ità ſe vidiſſe ſeruari. *Dec.
d.c.33.n.2.pulchrè Fari.d.q.3. n.5. verſ.ego autẽ.* vbi
ẽt dicit,quod aliter facere eſſet oĩno ridiculoſum.

Non obſtat quod ſenex non poſſit torqueri, quia id
procedit in ſeptuagenario,& hõc debilis cõplexio
nis,& malę valetudinis,ſecus eſt in ſene annorum
60.vel 65.& robuſto,qualis eſt d. Bernard. hic .n.
põt torqueri maximè leuiter ad emẽdã veritatẽ,
ſi in-

ſi inditit id permittant, ita *Farinac. de indit. & tortur. quaeſt. 41. numer. 25. Dian. moral. par. 4. tract. 6. reſolut. 29. verſicul. nota etiam*. Ex quibus veni in ſententiam, quod d. Bernardin. eſſet valdè inditiatus ad torturam adeò, vt locus eſſet quarto gradui torturæ, non tamen putaui eſſe torquendum vltrà dimidiam partem vnius horæ, tùm propter ætatem, tùm quia inditia remanebãt aliqua parte vulnerata in tantum, quod euidentiſſimè de mandato non poſſet dici conſtare: Verùm quia ipſe Bernard. ſuſtinuit, & fuit negatiuus eum abſolui ab obſeruatione iud. ex hactenus deductis.

Quo verò ad Antonium cum ipſe fuerit vnus ex authoribus contentionis cum d. R. Rectore, ſitq; ſuperbus, rixoſus, & ſolitus vlciſci iniurias, & homicidia cõmittere, vt deponunt teſtes, & fuerit etiã inimicus eiuſdem, ac diffamatur de huiuſmodi delicto, ſatis credidi eſſe inditiatum, & maximè quia conſtat eum dixiſſe multa mendacia, quę etiam tangunt ſubſtantiam negotij, & ideò faciũt inditium. *Farinac. conſ. 34. nu. 16. Felic. alleg. 46. nu. 83. p. 1.* nec ſatis apparet, vbi fuerit tempore delicti, ex quibus, & alijs conſideratis diligenter putaui eum eſſe torquendum: verùm quia inditia vel erant remota, vel debilitabantur aliqua ex parte ex defenſionibus ipſius, exiſtimaui eum nõ eſſe torquẽdum vltrà quartam partem vnius horæ; Stephanus verò eius frater licèt priùs inculpatus ob occiſo, quia tamen exculpatus etiam fuit, & conſtabat alibi fuiſſe tempore delicti, non credidi eſſe torquendum, ſed tantùm fuiſſe tenendum, & interrogandum an eſſet conſcius, vel particeps delicti, in quo vterq; ſuſtinuit, & ideò omnes fuerunt abſoluti rebus ſic ſtantibus, & ita &c.

EPITOME.

Non grauatus non appellat; executio Inſtrumenti non retardatur per exceptionem requirentem altiorem indaginem: ceſſioque non valet ſine cauſa, & ſine titulo, & non ſuſtinetur in vim donationis, ſi non fuit acceptata.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ceſſat, vbi non eſt grauamen.*
2 *Grauamen eſt fundamentum appellationis.*
3 *Inſtrumentum dicitur probatio probata.*
4 *Cenſus cauſa eſt ſummaria, & executiua.*
5 *Obligatus ex Inſtrumento habetur pro condemnato.*
6 *Depoſitum liberat debitorem.*
7 *Soluens de mandato Iudicis liberatur.*
8 *Oblatio debitoris debet eſſe cum pecunijs in manu.*
9 *Oblatio non ſufficit, quando creditor eſt paratus recipere.*
10 *Depoſitum quando debeat fieri.*
11 *Interlocutoria non admittit appellationẽ, & quando.*
12 *Soluens de ſua pecunia præſumitur.*
13 *Vſufructus per quæ verba videatur conceſſus.*
14 *Cenſu legato cenſetur conceſſa tantum commoditas fructuum.*
15 *Ceſſio comprehendit tantum iura ceſſa.*
16 *Ceſſio non extenditur ad aliam perſonam.*
17 *Vſufructus finitur morte.*
18 *Vſufructus non tranſit de perſona ad perſonam.*
19 *Cenſus vſufructus quomodo diuidatur inter hæredem & vſufructuarij hæredes.*
20 *Ceſſio non valet ſine titulo, & ſine cauſa.*
21 *Scriptura priuata non recognita fidem non facit.*
22 *Cenſus executio per quas exceptiones retardetur.*
23 *Exceptio notoria non eſt, quæ diſputationem recipit.*
24 *Acceptatio ceſſionis, vel donationis eſt neceſſaria.*
25 *Donatio non valet, niſi acceptetur ſaltem tacitè per ſcientiam.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOn eſt vllo modo admittenda appellatio D. Papazzoni, tanquam friuola, irrationabilis, & calumnioſa: ſed eſt reijcienda, quia Decretum D. Prętoris de quo in proceſſu fol. 15. dum mandauit pecunias per d. D. Papazzonum debitas deponi penès offic. relaxandas, cui de Iure; neminem grauat, & nullum præiudicium affert d. Papazzono, qui dum debitum fatetur ſua nõ intereſt, cui ſoluatur, dummodò ipſe liberetur, pro vt deponendo de mandato Iudicis liberatur. Et
1 propterea ceſſante grauamine, ceſſat appellatio, quia qui non eſt grauatus, appellare non poteſt. *Bald. in l. vnic. ſub n. 7. C. ne lic. vna eodemq. cau. Frãc. in c. ſi duobus, nu. 1. de Appell. Ruginel. in tract. de appell. §. 2. c. 3. verb. grauatus, n. 408.* vbi adducit quędam ſimilia, *& latiùs Sigiſmund. Scacc. eod. tract. de appell. lib. 3. c. 2. quæſt. 5. art. 2. n. 94.* vbi multos allegat, & rationes adducit. Si quidem appellatio-
2 nis fundamentum eſt grauamen, ſine quo illa nõ datur. *c. vt debitus, c. cum ceſſante d. appell. Scacc. d. art. 2. n. 94. verſ. ratio huius regulæ. Surd. conſ. 358. n. 4. 5. lib. 3. Farinac. deciſ. poſth. 551. nu. 4. p. 1. Gratian. diſc. 170. n. 11.*

Dici enim ſolet, ſi grauaris, appella. verùm quia Papazzonus non poteſt dicere ſe eſſe grauatum, neq; id poteſt probare, tum quia de eius debito conſtat per pub. Inſtrumentum cenſus, ad quem ſe obligauit D. Lælius Magnanus, vt in proceſſu fol. 5. verſo, cuius ipſe eſt hæres, & propterea tale in-
3 ſtrumentum facit plenam fidem, & dicitur probatio probata, euidens, & manifeſta, *ex text. in c. cum di. ecti de donat. c. cum inter de re iud. latè Tiraq. de retract. lignag. §. 2. gloſ. 1. n. 20. 21.* vbi multos allegat. *Seraph. deciſ. 1134. n. 2. & deciſ. 1406. n. 1. Gratian. diſc. 269. n. 57.* tùm quia ipſemet Papazzonus neſcit negare debitum, ſed tantum ponit in controuerſiã, an cenſus petiti pertineant ad D. Ciarlinium, vel ad Florinum, vt videre eſt in proceſſu *fol. 14. verſ.* & idem repetere videtur in proceſſu *fol. 18. verſ.* vbi licèt addat facienda eſſe computa, quæ iam diù facta ſunt, & hoc non deduxit in prima inſtantia; tamen hoc nihil eſt, quia cũ creditoris fundata ſit intẽtio ex Inſtrum. cenſus prędicti, ad ipsũ ptinet docere de ſolutione, & Ciar-

linius paratus eſt admittere, ſi quid ſolutum fuiſſe ad computum oſtendatur. Verùm id non quærit Papazzonus, qui ſolù ſtudet, ne cupiá ſoluat, & ſub prætex. cõtrou. inter duos creditores vult frui commodo pecuniarum iuxta illud vulgare, inter duos litigantes tertius gaudebit. Sed cum in materia Cenſus procedatur via executiua, & ſum-
4 mariè non ſolum ad fauorem emptoris illius, ſed etiam habentis cauſam ab eò, & tàm contra venditorem, quàm contra illius hæredes, vt latè per *Cenc. in tract. de cenſibus p. 2. c. 2. quaeſt. 5. art. 6. n. 7. 9. 12.* vbi multa allegat. Spero, quod Iudex, cognita huiuſmodi calumnia, non ſit paſſurus, quod Papazzonus amplius differat ſolutionem, vel depo-
5 ſitum, cum obligatus ex Inſtrumento habeatur pro condemnato. *Alex. conſ. 72. num. 6. li. 2. Cenc. de cenſib. p. 2. c. 2. q. 3. art. 3. n. 18.*

Et propterea d. D. Papazzonus non poteſt dolere, ſi obſtringatur ad faciendum depoſitum pecuniæ debitæ, quia facto huiuſmodi depoſito, liberatur
6 à debito, *ad tex. in l. obſignatione C. de ſolut.* Et ma-
7 ximè cum id faciat de mandato Iudicis, nam ſi ſoluens de mandato Iuſdicentis liberatur maximè quando debitor eſt de foro præcipientis, per *tex. in l. ſi merces. §. culpa. ff. locati, et in l. pen. in princ. ſolut. matr. & in l. Paulo. §. fin. de l. tertiò. l. Liberto, §. Lucius. de annuis legat. Bart. cum quo alij communiter tranſeunt in l. creditor in princ. de ſolution. Caſtr. in l. 1 n. 8. verſ. tunc ff. de Iudic. latè Ruin. conſ. 167. nu. 7. & n. 8. ver. qua ratio li. 4. Rot. Ianuen. dec. 33. vol. 5. ver. & hac certa, & ver. nam de iuſſu.* multò magis liberatur, ſi faciat depoſitum ad effectum ſoluendi, cui de iure, quia ſic nemini, nec ſibi præiudicat, & liberationem conſequitur.

Nec ſufficit hoc caſu oblatio, quia, quo ad ipſum, nullam habet excuſationem ſoluendi, & omnes leges, quæ dicunt, ſum paratus ſoluere, debẽt in-
8 telligi, quod debitor debeat ire cum denarijs in manu: *Bart. in l. Prætor ait. §. ſi quis paratus. n. 1. ver. omnes. de nou. oper. nunciat.* & vbicumq; creditor eſt
9 paratus recipere, non ſufficit oblatio. *Bar. in l. creditor. nu. 5. in fin. ff. de diſtract. pign. Menoch. de arbit. Iudic. caſ. 231. n. 19.* Quod procedit etiam ſi creditor teneatur aliquid præſtare, quia adhuc debitor nõ excuſatur, niſi faciat depoſitum. *Burſ. conſ. 184. n. 58. li. 2.* & in terminis, quod duobus de hæredi-
10 tate contendentib. tertius, qui eſt debitor hæreditatis, teneatur deponere, probat, *tex. in l. 5. apud Iulian. ff. depoſit.* vbi indè.

Non eſt ergo admittenda d. appellatio à d. Decreto, quod non infert grauamen, & maximè quia ha-
11 bet vim interlocutoriæ, à qua non appellatur, niſi inferat grauamen irreparabile, *ad tex. in leg. 1. §. quaeſit. de appellatione, l. arbitro. Qui ſatiſd. cog. & cõmuniter DD. in l. antè ſenten. ff. de appell. latè Reginal. de appel. §. 2. c. 3. n. 475. & ſeq. Surd. dec. 36. n. 13. 14.* Quod dici non poteſt in caſu noſtro, vbi d. Papazzonus nullo modo grauatur, niſi putet ſe grauari, dum obſtringitur ad ſolutionem legitimi debiti, & tantò minùs grauatur, quia neque Florinus ſe opponit, quin fiat depoſitũ, nec appellauit à decreto prædicto, & tamẽ eius ſolius intereſt, quia quoad Florinum Ciarlinius dicere poteſt, ſe liberas habere habere ædes.

Solũmodò enim de Iuribus dicti Florini videtur eſſe controuertendum, qui de directo ſe opponit D. Ciarlinio: ſed hæc videntur eſſe reſeruanda ad merita cauſæ, cum agatur tantùm de depoſito faciendo ad finem relaxandi poſteà pecunias, cui de Iure, & in plenario iudicio coram D. Prætore examinabitur plenius, qui habeat meliora, & potiora iura in fructibus dicti Cenſus, quod nihil pertinet ad d. D. Papazzonum.

Nihilominus ſi placet etiam ſummis ſaltem labijs attingere iura partium, breuiter dicam flocci æſtimanda eſſe iura dicti Florini. Primò, quia teſtamentum Ludouici Bergami, quo ipſe nititur, eſt inualidum tanquam factum ab eo, qui non erat compos mentis, vt apparebit in proceſſu poſt legitimas probationes hinc indè faciendas.

Secundò. Quia etiamſi vera eſſet declaratio facta per dictum D. Alexandrum de Bergamis, de qua in proceſſu fol. 7. nihil tamen obſtat bonis iuribus Ciarlinij, quia non per hoc ſequitur, quod dictus Cenſus pertineat ad hæredes dicti D. Ludouici, ſi quidem conſtat ex eadem ſcriptura, & ex Inſtrumento Cenſus, quod dictus D. Alexander emit à Fratribus de Zibordis annum Cenſum ducatorum octo pro pretio ducatorũ centũ, quod torũ fuit ſolutum per dictum D. Alexandrum dict. Zibordis, & propterea de ſuo ſoluiſſe videatur, pro vt euenit ſemper, quando quis ſoluit pretium rei
12 ab eo emptæ, quia de ſuo ſoluiſſe videtur, non de aliena pecunia. *Bart. in l. 2. ff. pro ſoc. & in l. Titium §. altero numer. 2. verſ. ſi vero, ff. de admin. tut. Crauet. conſ. 244. num. 6. Menoch. lib. 3. praeſ. 46. numer. 7.* Et quamuis in dicta ſcriptura d. Alexander dicat ſe tradidiſſe dictas pecunias ad Cenſum ad vtilitatem, & commodum dicti D. Ludouici, adeò vt poſſit annuos Cenſus exigere, & de ijs ad libitum diſponere: tamen per hoc non cenſetur ei donaſſe proprietatem cenſus, ſed tãtùm vſumfructum, vel commoditatem, vt colligitur ex illis verbis
13 dictæ ſcripturæ dicentis, *Che ſiano meſſe ad vtile*, & probatur per *tex. in §. conſtituitur verſ. ſed vtilitatis. inſt. de vſufruct. & melius per Guid. Pap. q. 264. numer. 3.* vbi pulchrè hæc conſiderat tanquam diuerſa, & conceſſo vno, non cenſetur conceſſum aliud, & ſequitur *Tuſch. pract. concl. litt. L, concluſ. 90. num. 3. vbi dicit*, quod legato cenſu non venit
14 dominium, ſed tantùm vſusfructus, & commoditas percipiendi cenſum, quod benè aptatur caſui noſtro, vbi dictus D. Alexander non cedit proprietatem, ſed annuos cenſus, quod eſt accipiendum pro commoditate, non pro iure formali, ad tradita per *Bald. in conſilio 163. numero primo, libro primo*. Et cum ceſſio ſit ſtricti iuris, non cenſe-
15 tur ceſſum, niſi quod in ceſſione expreſsè dictum eſt, *Alexand. conſilio decimoquinto in fin. libro ſeptimo*. Ceſſio enim non egreditur perſo-
16 nam, cui fit, & non extenditur, & alteri non prodeſt, niſi ceſſionario, quia reſpicit perſonam. *ad textus in leg. iubemus, C. adſ. C. velleian Ruin. conſil. 204. num. 3. Pariſ. conſ. 12. num. 90. lib. 1. Becc. conſ. 74. n. 23. Surd. deciſ. 163. nu. 10. Rot. Rom. in vna Paduan. feud. 4. Feb. 1600. coram Lancell. & in vna*

firman.

firman.fideicomm. 5. *Mart.*1621.*coram Donozetto.* *vt in diuerf.ad Coccin.decif.*257.*numer.*13.14.& fic cum ex afpectu dictæ fcripturæ appareat ceffionem prædictam fuiffe factam perfonaliter dicto D.Ludouico nullà hæredum facta mentione, non tranfit ad fucceffores.

Si ergò dicto D. Ludouicus erat vfufructuarius dicti
17 cenfus, & illius commoditatem habebat, tale ius morte illius extinctum remanfit. *§.finitur Inft. de vfufruct.* nec tranfit de perfona ad perfonam. *Iaf.*
18 *in l.fecundum §.poffeffor.n.*3.*ff.qui fatifda.cog.* & proptereà hæredi D.Ludouici, fi quod Ius habet, non
19 poteft prætendere, nifi fructus decurfos in vita dicti D. Ludouici ad ratam temporis, volatè per *Caful.in tract.de vfufruct.cap.*78.*n.*8.*& per totum.*

Tertiò dici poteft, quod ceffio facta per d. D. Alexandrum prædicto D. Ludouico fuerit nulla, & inualida, tanquàm facta fine caufa, & fine titulo,
20 non enim apparet quo titulo fecerit d. ceffionē, & tamen, vt valeat, requirit titulum, à quo cenfetur *l.finali.C.mandati vbi glof.& DD.notant.Bald.in l.*2.*vbi etiam Bart.& Salicet.C.ne liceat poten.Alex. conf.*136.*num.*27.*lib.*2. Ergo nullius eft momenti etiam fi effet facta in Inftrumento, vt per *Graff.de except.excep.*40.*nu.*6.*& feq.*

Quartò. Prædicta ceffio non eft habenda in confideratione, quia de ea non conftar, nifi per fcripturam priuatam non recognitam, quæ nullam fidē
21 facit, vt *l. inftrumenta & l.rationes, iuncta l. exemplo. Cod.de probat. pulchrè Decian.conf.*54. *num.*2.3. *lib.*5. vbi ponit requifita Scripturæ priuatæ, vt fidem faciat, cum intentio D. Ciarlinij fit fundata ex Inftrumento, quod facit probationem probatam, vt vidimus, eius executio non poteft retardari per exceptionem non liquidam, & requirentem altiorem indaginem, vt in terminis de executione contractus cenfus, vt non retardetur, nifi per exceptionem notoriam refultantem ex in-
22 fpectione ipfius Inftrumenti, non autem fi nafcatur ex alijs Inftrumētis, & fcripturis. dixit optimè diftinguendo. *Graff.in d.tract.except.* 5. *nu.*4. *& nu.*6. dicit, quod illa non dicitur exceptio no-
23 toria, quæ poteft habere aliquam tergiuerfationem, vel difputationem, *exceptione* 7.*nu.*10. dicit, quod illa exceptio non dicitur incontinenti poffe probari, fi ad eam probandam plures teftes fint examinandi.

Quintò poteft dici, quod talis ceffio nunquam fuerit acceptata à dicto D.Ludouico abfente, quando facta eft, & tamen id probans erat per eius hę-
24 redem, cum fit fundamentum eius intentionis. *Gratian.difc.*318.*num.*34.35. ideò dicta ceffio non poteft fuftineri in vim donationis, cum fuerit facta abfenti, nec appareat de eius fcientia, & fic
25 nulla eft, quia requiritur confenfus vtriufq; partis. *ad tex.in l.abfenti.vbi DD.omnes ff.de donat. Parif.conf.*88.*nu.*15.*lib.*3.*Clar.§.donatio. q.*12.*fub n.*1. nam renunciatio non acceptata nihil nocet renuntiati. *Surd.conf.*346.*num.*30.& fic potuit reuocari per d.D.Alexandrum, vt fuo tempore probabo, & pro reuocata habetur, & cenfendū eft, quod illam reuocauerit, dùm in Iudicio petijt à dicto D. Lælio Magnano fructus dicti cēfus, vt ex proceffu tunc temporis fabricato, & executionem habuiffet, nifi potentia aduerfarij eam retardaffet, non tamen fuit vnquam oppofitum de dicta ceffione, quia vel non fuit vera, vel fuit res ficta, & fimulata, & caruit effectu, & nunquam apparet, quod dictus Ludouicus per fe exegerit dictos cēfus, aut quidquam ad eius manus peruenerit, aut fcientiam dictæ ceffionis habuerit, & cum ex prędictis fit nulla, & inualida, eius ratio habenda non eft. Ergo non eft retardanda executio aduerfus D.Papanzonum, nec admittenda eft eius appellatio, fed potiùs condemnandus eft in omnibus damnis, & expenfis, prout ita &c. faluo.

EPITOME.

Emphyteufis Ecclefiaftica, quādo cenfetur ad extraneos trāfitoria, & quid importēt in hac materia claufulæ, ad habendum, vel cui dederis, aut pro quibufcumque hæredibus.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteufis conceffa pro hæredibus tranfit tantum ad hæredes fanguinis.*
2 *Extranei non fuccedunt in Emphyteufi Ecclefiaftica.*
3 *Claufula pro quibufcumque hæredibus, facit Emphyteufim ad extraneos tranfitoriam.*
4 *Commiffarij Apoftolici, quòd omittūt, denegare cenfentur.*
5 *Tractatus non attenditur, fed conclufio.*
6 *Acceptatum, quod eft, non licet impugnare.*
7 *Fœmina non fuccedit in Emphyteufi Ecclefiaftica.*
8 *Emphyteufis Ecclefiæ in dubio cenfetur hæreditaria.*
9 *Emphyteufis Ecclefiaftica pro fe, & hæredibus tranfit ad extraneos ex conicturis.*
10 *Coniectura ad veritatem nos perducunt.*
11 *Coniectura in occultis funt liquidiffima probationes.*
12 *Emphyteufis fi fiat cum folemnitate poteft tranfire ad extraneos.*
13 *Sæpè minus fcriptum, quam dictum.*
14 *Refcripti natura eft, vt petitioni adaptetur.*
15 *Commiffarius cenfetur feruaffe formam refcripti.*
16 *Præcedentia declarant fequentia.*
17 *Tractatus quando fit attendendus.*
18 *Tractatus declarat conclufionem.*
19 *Actus fequens dicitur factus in executione tractatus præcedentis.*
20 *Tractatus quomodo influat in conclufionem ex interuallo fequentem.*
21 *Renuntiatio non præfumitur facta promiffis in tractatu.*
22 *Inftrumentum non tribuit Ius, fed probationem.*
23 *Inftrumenti confectio dicitur executio actus, non cōclufio.*
24 *Emphyteufis perpetua an tranfeat ad extraneos.*
25 *Claufula ad habendum, An tranfmittat Emphyteufim ad extraneos.*

26 *Clauſula, cui dederis, an faciat Emphyteuſim tranſitoriam ad extraneos.*
27 *Emphyteuſis quando poſſit alienari propter clauſulã ad habendum.*
28 *Præcedentia declarantur, à ſequentibus.*
29 *Nemo præſumitur iactare ſuum.*
30 *Factum cenſetur, quod fieri debuit.*
31 *Prælatus non poteſt alterare naturam Emphyteuſis Eccleſiaſticæ.*
32 *Declarans nihil de nouo facit.*
33 *Obſeruantia declarat Emphyteuſim ad extraneos tranſitoriam.*
34 *Emphyteuſis cenſetur ad extraneos tranſitoria ob reſeruationem dominij.*
35 *Emphyteuſis tranſit ad extraneos, ſi Canon correſpõdet fructibus.*
36 *Canon an correſpondeat fructibus attenditur tempus contractus.*
37 *Emphyteuſis tranſit ad extraneos conſentiente Rectore etiam ſi talis non ſit.*
38 *Emphyteuſis facta tranſitoria ad extraneos ſemper talis remanet.*
39 *Conſenſus deficit ceſſante eius fundamento.*
40 *Error quomodo probetur.*
41 *Ignorantia non excuſat eum, qui tenetur inueſtigare.*
42 *Conſentiens cenſetur renunciare iuri ſuo.*
43 *Solemnitates præſumuntur ex obſeruantia cõtractus per lapſum 30. annorum.*
44 *Alienatio Emphyteuſis poteſt fieri ob clauſulam: ad habendum.*
45 *Fœminæ ſuccedunt in Emphyteuſi Eccleſiaſtica hæreditaria.*
46 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica non admittit Fœminas ſtantibus Maſculis, & quando.*
47 *Emphyteuſis non tranſitoria ad extraneos, tamen tranſit conſentiente Rectore.*
48 *Emphyteuſis ſolita alienari poteſt transferri ſine beneplacito Apoſtolico.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna deuolutionis honorum Regien. & ex proceſſu, ſatis reſultare videbatur, quòd de anno 1534. tẽpore Pauli III. Pontif. Max. multum reuer. D. Præpoſitus domus S. Bernardi extrà muros Regij ordinis humiliatorum, poſſidens quamdam petiam terræ bubulcarum 13. cum tribus quartis circiter de Iuribus d. Præpoſituræ habuit recurſum ad ſacram pœnitentiariam petens ſibi concedi licẽtiam dandi D. Simoni Pariſetto eius Patri d. terram pro ſe, ſuiſque hæredibus quibuſcumque in Emphyteuſim perpetuam pro annuo Canone librarum quattuor Imperialiũ pro qualibet bubulca, ſummam octo ducatorum auri de Camera inſimul non excedentium; Et propterea obtenta d. gratia Cardinalis Sanctorũ Quattuor Coronatorum de ſpeciali mandato D. Papæ viuæ vocis Oraculo habito commiſit R. R. D. D. Ioa: Angelo Mellio, & Theophilo Zobolo Canonicis Eccleſiæ Cathedralis Regij in forma ſi in Euidẽtem, &c. vt ſeruatis ſeruandis prædictam licentiam concederent. Vndè illi fabricato proceſſu pro verificatione narratorum, & ad oſtendẽd. de vtilitate Eccleſię pronuntiauerunt vera eſſe contenta in dd. Litteris pęnitentiariæ, & ſibi conſtare hanc conceſſionem cedere in euidentem d. Præpoſiturę, & eius Rectoris vtilitatem.

Verumtamen dd. Commiſſarij in d. licentia non fecerunt mentionem de quibuſcunque hæredibus, & ſucceſſoribus, prout continebatur in dd. litteris, ſed tantum dixerunt ſe concedere d. Præpoſito licentiam dandi d. terram d. D. Simoni in Emphyteuſim perpetuam per d. Canone, & auctorizantes ipſam conceſſionẽ interuenerunt inſtrumento liuelli, in quo dicto fuit ſolummodò, quod d. D. Præpoſitus dedit d. D. Simoni præſenti, & recipienti pro ſe, & ſuis hæredibus in Emphyteuſim perpetuam, ſeù ad liuellum perpetuũ d. terram poſitam in ſuburbijs Regij, confinatam vt in d. Inſtrumento, ad habendum, tenendum, & poſſidendum, & quidquid d. D. Simoni, ſuiſque hæredibus placuerit perpetuò faciendum, ſaluo Iure directi dominij pro d. Canone ſoluendo in feſto S. Michaelis, & ità ſeruatum eſt per annos 57.

Deindè ab vtraque parte ſuppoitur (licèt de hoc nihil appareat in proceſſu) quod de anno 1597. D. Nicolaus Maria filius d. D. Simonis aſſerens dd. terras fuiſſe conceſſas eius Patri in perpetuum pro ſe, & hæredibus quibuſcunque illas vendidit D. Nicolaò Ferreto acquirenti pro ſe, ſuis hæredibus quibuſcunque & venditioni interfuit multum R. D. Raphael Lipius tunc præpoſitus qui d. alienationi conſenſit, & laudemium recepit.

At defuncto d. D. Nicolao Maria, nec non D. Herculе eius Filio ſine filijs maſculis ſuperſtite tantum D. Anna Ferreta pupilla, & eius filia, & hærede poſt annos triginta obſeruato ſemper d. contractu, factum eſt, vt R. D. Bonifacius Alpius præpoſitus cæperit prætendere finitam eſſe d. Emphyteuſim, ceſſante linea maſculina d. Ferreti adeò, vt nõ potuerit iſte liuellus tranſire ad extraneos, & minus ad d. Pupillam & nunc Reuerendiſ. D. Quirinus Mozzanus modernus præpoſitus, & eius ſucceſſor idem prætendit, quæritur quid Iuris.

In quo ſanè omnis difficultas videtur eſſe reducenda ad duo capita, quorum primum erit an hæc Emphyteuſis ſit tranſitoria ad quoſcunque hæredes etiam extraneos, alterum erit, an poſſit tranſire ad fœminas. Et certè videbatur reſpondendum pro d. Præpoſito contra d. Pupillam, quoad vtrumque punctum, quia ſi de primo quærimus, hæc Emphyteuſis fuit ſtipulata pro d. D. Simone, & eius hæredibus, ſiue ſucceſſoribus, quo caſu quando verſamur in Emphyteuſi Eccleſiaſtica certum eſſe videtur ſecundum magis communẽ
1 DD. ſententiam non eſſe ad hæredes extraneos tranſitoriam, ſed huiuſmodi ſtipulationem cenſeri

fieri factam tantum pro hæredibus sanguinis, &
descendentibus primi Acquirentis, vt latè exa-
minat, & concludit *Iul. Clar. in §. Emphyteusis. qu.*
28. nu. 6. vers. Punctus est, & vers. & in specie Peregr.
cons. 7. nu. 6. lib. 1. Laderch. cons. 19. nu. 4. Gratian. di-
scept. 351. nu. 17. latè Caldas de nominat. Emphy. lib.
2. q. 23. nu. 24. 25. 26. 27. 28. qui adducunt ratio-
nes, & auctoritates, ex quibus licèt quidem co-
gnoscere arduam esse quæstionem, veruntamen
in iudicando, & consulendo hanc esse veram opi-
nionem, & magis communem, & ita tenet *Man-*
tic. de tac. & amb. conuent. lib. 22. tit. 19. nu. 12. 13. &
2 *seqq. Borel. in sum. decis. 33. numero 15. 16. p. 1.* Sed
sic est, quòd d. Pupilla est extranea respectu pri-
mi Acquirentis, ergo non est capax d. Emphy-
teusis.

Nec ei prodesse potest, quòd in litteris Pœnitentia-
riæ concedatur fieri d. liuellum d. D. Simoni pro
se, & quibuscumque hæredibus, quo casu, propter
3 illam dictionem vniuersalem: quibuscunque: in-
telliguntur vocari etiam hęredes penitus extra-
nei, & qui non descēdunt à primo Acquirente, vt
per *Clar. in d. §. Emphyteusis q. 28. nu. 9. Gabriel. cons.*
36. nu. 12. lib. 2. Mantic. d. lib. 22. tit. 19. num. 22. Gra-
tian. discep. 251. nu. 14. 15. Borel. d. tit. 33. nu. 17. p. 1.
Ricc. in prax. for. Eccl. de alienat. rerum Ecc. resol. 117.
num. 2. Caldas d. lib. 2. q. 23. num. 36. 45. 46. vbi latè
examinat. *Caualer. decis. 290. nu. 1.* qui omnes hoc
admittunt sine difficultate, quādo Emphyteusis
est facta cum licentia Papæ, & debitis solemnita-
tibus, vt hic. *Cyriac. contr. 146. nu. 6. 8. 9. lib. 1. Alto-*
grad. cons. 22. sub n. 7. lib. 1.

Quia respondetur id quidem verum esse, & potuisse
Executores Apostolicos ex forma dd. Litterarū
concedere d. Emphyteusim etiam quibuscunque
4 hæredibus, & successoribus, sed cum id omise-
rint in concessione, & in instrumento d. Liuelli,
apparet hoc noluisse concedere, si enim omis-
serunt, ergo denegauerunt, *l. quidquid astringendæ*
ff. de verborum oblig. Surd. decis. 202. n. 9. quia debet
inspici, quod fuit conclusum, non verò quod fuit
5 tractatum, vel pręmeditatum, *l. 1. Cod. plus valere,*
quod agitur Laderch. cons. 84. nu. 9. cum d. D. Simon
hoc modo acceptauerit d. liuellum, non potest
6 ipse nec eius hęres recalcitrare *Becc. cons. 3. nu. 37.*
38. Cephal. cons. 286. nu. 27. Ergo ad extraneos non
potest transire.

Hoc stante facilis videtur resolutio alterius puncti;
7 quia cum d. Pupilla sit penitus extranea respectu
primi acquirentis, à quo non descendit, sequitur
clarum esse, quod ipsa tāquam fœmina non suc-
cedat in hac Emphyteusi, vt per *Mantic. d. tit. 19.*
nu. 15. vers. & hanc Laderc. cons. 9. sub numer. 9. vers.
Ex his.

Et quamuis valdè cōtrouersum sit, an Emphyteusis
Ecclesiastica transeat ad fęminas, tamen quando
fęminæ non descendunt à primo acquirente, cer-
tum est, non esse admittendas, & non est miran-
dum, quia Emphyteusis Ecclesiastica regulariter
non transit ad fœminas. *Gratian. discep. 58. n. 14.*

Veruntamen his non obstātibus, dicendum est prę-
dictam Emphyteusim esse merè hęreditariam, &
transire posse etiam ad extraneos, & fęminas, & si
8 versaretur in dubio, adhuc hęreditaria esset cen-
senda. *Gratian. discept. 551. n. 17.* Sed verè sumus in
claris, quia licèt inter DD. sit magna altercatio,
an Emphyteusis stipulata pro se, & hęredibus trā-
seat ad extraneos, vel ad solos descendentes, vt
videre est apud *Mantic. d. tit. 19. nu. 12. 13. & Cal-*
das d. q. 23. nu. 24. vbi tamen concludunt non trā-
sire ad extraneos, tamen hęc sententia limitatur,
& declaratur, vt non procedat, quando ad fauo-
9 rem liuellarij concurrit, vel adest aliqua coniectu-
ra etiam lęuis, per quam colligi possit contrahē-
tes sensisse, vt Emphyteusis etiam ad extraneos
transeat, tunc enim censenda est ad extraneos
transitoria iuxtà *notata in cap. Constitutus de relig.*
dom, & per Bero. in q. 14. nu. 3. 4. ad rem Cephal. cons.
9. nu. 13. in fin. & seqq. Socin. cons. 266. lib. 2. pulchrè
Rota Romana in vna Bononien. Bonor. 24. Maij 1630
coràm Coccino vt habetur in decis. 381. nu. 6. in nouis-
simis diuers. ad Coccinum. Manti. de tac. & amb. con-
uen. lib. 22. tit. 19. num. 21. in fine, & seqq. vbi ponit
multas huius rei conclusiones, & coniecturas. *Al-*
tograd. cons. 22. nu. 6. lib. 1. De quo non est dubitan-
dum, licet *Caldas, de nominat. Emphyt. lib. 2. q. 23. n.*
53. in fin. dicat cauendum esse à doctrina *Cephal.*
eo, quòd eius argumentatio non sit tuta, quia re-
spondetur tutissimam esse, cum in omni mate-
ria siue tractetur de reducendo rem ad pristinum
statum siue non, coniecturæ plurimi æstimentur,
10 & declarent, quod obscurum esse, videtur, & ad
veritatem nos perducunt, *Mantic. de coniect. vlt.*
vol. lib. 1. tit. 1. num. 2. 3. 4. 5. & seqq. & lib. 10. tit. 4.
num. 9. vbi dicit, quòd in occultis coniecturæ sunt
11 liquidissimæ prolationes, & cū prædicta *Cephal.*
opinio sit canonizata à Rota, vt vidimus, non est
dubitandum de illius veritate. Hic autem adsunt
multæ coniecturæ, ex quibus elici facilè potest
voluisse Contrahentes d. Emphyteusim ad extra-
neos transire, vt videbimus; Ergo negandum non
est, quin sit transmissibilis ad extraneos, quia li-
12 cet regulariter non possit ità concedi, tamen id
non procedit, quando concessio facta est cum de-
bitis solemnitatibus, *Tusc. pract. concl. Litt. E, concl.*
163. n. 27. Mantic. d. lib. 22. titulo 19. numero 11. Cy-
riac. d. contr. 146. numero 8. 9.

Prima igitur non leuis, huius rei coniectura in pro-
posito, illa est, quę desumitur ex dd. literis Apo-
stolicis, in quibus narratur concordia partium, &
petitio concessionis pro quibuscunque hæredi-
bus d. Simonis, & datur facultas Commissarijs sic
eos admittendi in forma si in euidentem; existi-
mandum est enim, quod in instrumento liuelli
subsecuto, verbum: pro quibuscunque fuerit om-
missum propter ignorantiam, vel in aduertētiam
13 Notarij ad eo, vt fuerit minus scriptum, quàm di-
ctum quia cum ex dd. Litteris Apostolicis liceret
Commissarijs facere d. Emphyteusim ad extra-
neos transitoriam, nec appareat illos habuisse a-
liquam iustam causam recedendi à commissio-
ne, & minus concedendi, non est verisimile, quod
voluerint variare, & concessionem restringere, &
tantò magis, quia in illo processu fol. 47. partes
ipse petunt sibi fieri concessionem iuxtà com-
missa in dd. Litteris Apostolicis, & ipsi Commis-

sarij

ſarij in d. proceſſu col.48. dicunt,& pronunciant ſe
fuiſse ſatis informatos, & quod contenta in dd.
Litteris,& expoſita, & narrata per DD. Præpoſi-
tum, & Simonem fuerunt, & ſunt vera, & quòd
talis conceſſio cedebat in euidentem d. Præpoſi-
turæ vtilitatem.

Quibus ſtantibus nullum habemus ſignum, quòd
dd. Partes, vel Commiſſarij voluerint, recedere à
contentis in dd. Litteris, aut recedēdi habuerint
cauſam, mutatio enim non præſumitur *l. qui te-
ſtam. ff. de probat. Menoch. lib. 3. præſ. 91. nu. 61.* imò
valde probabile eſt voluiſſe potiùs ſe conforma-
re dd. Litteris Apoſtolicis, cum ſibi conſtiterit de
veritate narratorum in eis, & ſic qualis fuit con-
ceſſio Apoſtolica pro quibuſcumque hæredibus,
& ſucceſſoribus, talis cenſenda eſt licentia Com-
miſſariorum, & Inſtrumentum liuellationis, vt
extraneos quoque comprædendat, tùm quia na-
14 tura reſcripti,& cōceſſionis eſt, vt petitioni ada-
ptetur, & ſimiles cōceſſiones interprætantur iux-
tà poſtulata, vt corriſpondeant omnibus in ſup-
plicatione petitis, *Bald. in l. eam quam col. 2. Cod. de
fideicom. Beling. deciſ. 2. nu. 5. in fin. Cornea. conſ. 323.
nu. 2. libr. 4. Surd. conſ. 49. nu. 24. Creſcen. deciſ. 8. nu. 5.
de Praben. & ad rem dixit Ricc. in Prax. fori Eccl. de
alien. rerum Ecc. reſol. 109. num. 3. Farinac. deciſ. poſt-
15 hum. 162. numer. 2. & deciſ. 306. nu. 2. p. 1.* tùm quia
Commiſſarius cēſetur ſeruaſſe formam reſcripti,
Gratian. diſcep. 766. nu. 19. Certum eſt enim, quòd
16 præcedentia declarant ſequentia, & è contra, &
diſpoſitio poſterior ſecundum naturam, & teno-
rem prioris diſpoſitionis intelligitur, vt per *Cra-
uet. conſ. 546. n. 5.* vbi inquit, quòd hæc præſumptio
à præcedentibus ſumpta eſt adeò potens, vt præ-
ſumptionum omnium potiſſima habeatur, idem
*Crauet. conſ. 701. nu. 41. & conſ. 926. nu. 2. verſ. Poſte-
riora. Surd. conſ. 35. num. 9. pulchrè & Menoch. lib. 3.
præſ. 91. nu. 59. 60.* vbi vide ſatis ad rem.

Neque obſtat non eſse attendendum tractatū præ-
cedentem, ſed concluſionem ſubſequentem, quia
reſpondetur tunc ſpernendum eſse tractatum,
17 quando concluſione vacuus eſt, vt per *Crauet.
conſ. 964. nu. 24.* Verum quando tractatum ſequi-
tur concluſio, tunc illa ex tractatu antecedenti
18 inſecuta creditur, & pariter declaratur ab his,
quæ in tractatu ipſo narrata ſunt *Ang. in l. ſi quis
cum aliter nu. 2. vbi Imol. nu. 5. ff. de verb. oblig. Are-
tin. in l. 3. §. filius ante fin. ff. de lib. & poſt. & conſ. 143.
nu. 5. Soccin. in l. final. col. final. verſ. Verum. ff. de reb.
dub. Curt. Iun. conſ. 112. nu. 7. Crauet. conſ. 350. nu. 22.
23. & conſ. 964. nu. 23. 24. Maſcard. de probat. libr. 2.
concl. 618. n. 2.* & ratio eſt, quia actus ſequens præ-
19 ſumitur factus in executione tractatus præcedē-
tis, vt à primordio tituli, poſterior formetur euē-
tus, vt *in l. 4. §. Vnde ff. de manumiſſ. l. qui in aliena. §.
ſi his, vbi Bart. ff. de acquir. hæred. l. 1. ad fin. C. de im-
pon. lucr. deſcript. lib. 10. Bart. in l. Triticum nu. 2. ff. de
verb. oblig. Alex. conſ. 90. n. 8. lib. 3. Maſcard. d. concl.
618. nu. 2. 3. 4. Crauet. conſ. 350. nu. 22. 23.* qui dicūt
etiam, quòd ſi tractatum eſt, vt rem mihi emas,
& deinde empta ſimpliciter res à te eſt nomine
meo empta iudicatur.

Et quamuis multi velint id procedere, ſi in continē-
ti poſt tractatum fiat concluſio, non verò ſi poſt
interuallum ſequatur *Bart. in l. pacta nouiſſima n. 2.
C. de pact. Alex. conſ. 122. nu. 2. verſ. Secus lib. 2. Cra-
uet. conſ. 638. n. 3.* Nam reſpondetur, hoc argumē-
tum pertinere ad tractatum, qui concluſione non
20 eſt firmatus, & Ius aliud aliamque rationem eſ-
ſe, vbi concluſionem ſuam tractatus habet, licèt
poſteà differatur confectio Inſtrumēti, quia tunc
idem cenſetur repetitum in concluſione, quòd
fuerat dictum in tractatu, & propterea ſi in tra-
ctatu adeſt promiſſio de retrouendendo, non in-
telligitur ab ea receſsum per Inſtrumentum puræ
venditionis poſteà factum, etiam ex interuallo
ad ſex. *in l. ſi ſibi liberum. ff. de act. empt. l. ſi binarum
ff. de ſeruit. vrb. præd. Alex. d. conſ. 122. num. 2. lib. 2.
Dec. in d. l. Pacta nouiſſima col. 3. verſ. & prædicta
pulchrè Crauet. d. conſ. 964. num. 23. verſ. reſpondetur,*
vbi ſic reſoluit ad rem *Maſcard. d. concl. 118. n. 5. 6.*
vbi concludit, quod ſiue actus fiat illicò, ſiue ex
interuallo, ſemper præſumitur in eo repetita qua-
litas, de qua in tractatu. Sic dicamus in caſu no-
ſtro, quòd illa qualitas pro quibuſcumque hære-
dibus, de qua in litteris Apoſtolicis repetita in-
telligatur in ipſo Inſtrumentò conceſſionis, &
tantò magis, quia hic dici poteſt tractatum fuiſse
coniunctum cum ipſo Inſtrumento, quia licet li-
teræ Apoſtolicæ longè prius fuerint impetratæ,
tamen cōtinuatus fuit idem tractatus in proceſ-
ſu coram Commiſſarijs inſtantibus d. Præpoſito,
& Simone fieri iuxtà commiſſa, & mox ſtipula-
tus eſt contractus cum eadem qualitate, cui non
21 eſt credendum partes voluiſse renunciare *arg. l.
cum de indebito in princ. ff. de probat. & cap. ſuper hoc
de renunt. Alex. d. conſ. 122. nu. 2.*

Accedat quod hic non verſamur in ſimplici tracta-
tu, quia reſpectu contrahentium literæ Apoſto-
licæ non continent tractatum, aut rem imperfe-
ctam, ſed negotium completum, ſi quidē in alie-
nandis bonis Eccleſiæ partes non ſolent recurre-
re ad Sedem Apoſtolicam pro ſimplici tractatu,
ſed quando omnia ſunt concluſa, & inter ſe ſunt
concordes, & propterea non eſt curandum, quo
tempore fuerit factum Inſtrumentum, ſed quan-
do fuerit factus contractus, & ideò non eſt atten-
dendum, quod nō fuerit factum ab initio Inſtru-
22 mentum, quia ex iſto non oritur Ius, cum fiat ſo-
lum ad probationem *l. contrahitur ff. de pignor. l.
Pactum C. de pact.* & propterea non videtur ab ea
promiſſione receſſum per ſubſequens Inſtrumē-
tum, etiamſi fuiſſet factum ex interuallo *Alex. d.
conſ. 121. nu. 2. in fin. & nu. 3. lib. 2.* vbi hæc benè de-
23 clarat, *Crauet. d. conſ. 964. nu. 23. verſ. Reſpondetur,*
vbi vult, quod confectio Inſtrumenti in propoſi-
to dicatur executio actus præcedentis, non con-
cluſio; & propterea in caſu noſtro pro declaratio-
ne mentis contrahentium recurrendum eſt ad
dd. litteras Apoſtolicas, quæ concluſionem con-
tinent, & non tractatum, nec exiſtimandum eſt
ab eis fuiſſe receſſum per Inſtrumentum, quod in
executionem illarum factum eſt.

Secunda, Coniectura ſumi poteſt ex verbo: In per-
petuum: de quo in Inſtrumento prædicto, vbi dd.
bona conceduntur d. Simoni, & eius hæredibus
in Em-

in Emphyteusim perpetuam, quia licèt hoc ver-
bum per se non sufficiat ad extendendam Em-
34 phyteusim ad extraneos, vt per Clar.in dic. §. Em-
phyteusis d.q.23. nu.53. tamen iunctum cum alijs,
& maximè cum obseruantia contractus per lon-
gum tempus, considerabile est, & generat conie-
cturam, quod Emphyteusis sit transitoria ad ex-
traneos, vt per Socin.cons.266.n.37.lib.2. Rol.cons.
96.nn.16.lib.1.Riminald.Iun.cons.388.nu.39. Tusc.
Litt.E, concl.163.nn.18.21. Seraph.decis.868. nu.3.
Farinac.decis.post.286.n.4. p.1.& ità sæpiùs censuit.
Rot.Rom. vt habetur in d.decis.diuers.380. num. 5. &
nu.8. vers. ex prædictis in nouiss. ad Cocein. latè Gio-
uagn.cons.44.n.72.98.lib.2.Cyriac.contr.146. n.10.
p.2.qui rem hanc benè declarant.
Tertia, coniectura in nostro proposito resultat ex
clausula.Ad habendum; quæ licèt quando est cę-
terata, & posita in executiuis non soleat alterare
35 naturam Emphyteusis, tamen quando est exten-
sa, & posita in dispositiuis, vt hic facit Emphyteu-
sim hærediariam, & ad quoscunque hæredes etiã
extraneos transitoriam, Soc.sen.cons.266. num.36.
lib.2. Clar. in d.§.Emphyteusis q.28.num.10. Ossasch.
decis.Pedem.164.num.1.Tusch.Litt. concl,163.n.13.
latè Ladereh.concl.1. nu.12.13. qui pulchrè omnia
resoluit, Neald. de transmiss.cas.62. n.5. vers.tertio.
Seraph.decis.353.nn.4.5. Becc.cons.88.num.20.vers.
secundo Mantic.de tac.& amb.conuent.lib.22.tit.19.
nn.24.25.Marth.de claus.p.1.claus.5 num.1.13.p.1.
Gratian,decis.218. nu.46. Giouagn.cons.44.num.49.
53.& seqq.lib.2.& cons,100.num.25 lib.1. Caualer.
decis.294.num.2. Farinac.decis. posth.296. nu.3.p.1.
& decis.450.nu.3.p.1. & Rota in d.decis.380.nu.5.
ad Cocein.in nouiss.qui omnes hoc admittunt vna-
36 nimiter, & idem concludunt etiam de clausulis.
Cui dederis; Peregr.cons.7.nu.10.11,12 lib.1.Mart.
d.claus.6.nu.4.p.1.imò Laderch.d.cons.1.nu.8.9.10.
sustinet, quod prædicta clausula. Ad habẽdum; idẽ
operetur, etiam si sit posita tantum in executiuis,
verum, quia hoc Rota non solet admittere, nisi
quando stat in dispositiuis, Giouagn.cons.44.nn.70.
89.107.lib.2. vbi ponit multas Rotæ decisiones
Marth.de claus.p.1.claus.5.n.2.13. ideò ab opinio-
ne Rotæ non existimo esse recedendum, quod no-
bis in hoc negotio sufficit, & cõcordat Aliograd.
cons.22.nu.7.lib.1.
Quia hic clausula. Ad habendum; est extensa, & in
dispositiuis est posita; ante clausulas; Quas res,
&c. &; Quæ omnia; quoniam dum in Instrumen-
37 to concessionis liuellariæ dictus D. Præpositus
dixit se dare, & concedere dicto D. Simoni præ-
senti, & recipienti pro se, & suis hæredibus ad li-
uellum perpetuum dictam terram confinatam,
vt in eodem Instrumento statim continuãdo ser-
monem subiunxit: Ad habendum, tenendum, &
possidendum, & quidquid dicto D.Simoni suisq;
hæredibus placuerit faciendum: & sic non est cę-
terata, nec potest dici posita in executiuis, non
enim ponitur inter clausulas loquentes de inue-
stitura, vel traditione possessionis, vel ex interual-
lo post perfectam dispositionem, sed immediatè
post Emphyteuticam concessionem per modum
continuatiuum eiusdem sermonis, non inchoa-
tiuum nouæ orationis, & ante clausulam. Quæ
omnia. propter quòd omninò dicendum est in
dispositiuis esse collocatam, vt benè considerant,
Laderch.d.cons.1.nu.13.14.Becc.cons.88.nn.49. Gio-
uagn. cons.100. nu.29.lib.1. & cons.44. num.84.90.
lib.2. vbi pariter ponit multas Rotæ decisiones,
& idem habetur apud Farinac. decis. posthum.286.
nu.7.& decis.450.nu.3.in fin.p.1.
Quarta coniectura resultat ex eo, quòd talis Em-
phyteusis fuerit habita, & reputata à partibus, &
à Præposito pro tempore pro alienabili, & tran-
sitoria ad extraneos, tanquam concessa pro qui-
buscumque heredibus, & propterea Præpositus
suum dederit (vt supponitur) consensum, vt tan-
quam talis venderetur d. D. Nicolao Ferretto de
anno 1597. adeò, vt hæc vltima concessio fuerit
pacificè obseruata per annos 30. & vltrà, ità ex
Brun.cons.127. col.7.& col.13. Menoch. lib.3. præs.
94.nn.6. quòd si verum est, sequitur id seruire pro
declaratione, quod ab initio fuerit talis, quia prę-
28 cedentia declarãtur ab ijs, quæ sequuntur ad tex.
in l. si seruus §. fin. & l. qui filiabus ff. de legat. prim.
Corbul. de caus.priuat.Emph. caus.7. num.60.Cranet.
cons.547.num.3.& cons.657.nu.30. Surd. cons.150.
nn.95.Menoch.lib.1.præs.28.nu.19.20.21.& sic exi-
stimandum est dictam Emphyteusim fuisse ad
extraneos transmissibilem.
Namque non est credendum, quòd si dictus Præpo-
situs potuisset dictam venditionem impedire, &
rem sibi appropriare, id non fecisset, quia nemo
29 præsumitur iactare suum, l.cum de indebito de pro-
bat.l.veteris C.de arb.tutel. neque Ecclesia tamdiu
tolerasset ipsum possidere, nisi legitimò esset in-
uestitus, Ceph.d.cons.9.nu.16. quod enim non facit
vnus Rector, alter tentare solet; Vnde in tali ven-
30 ditione censetur factum fuisse, quòd erat de iure
faciendum Cranet.cons.22.nu.5. & cons.149.n.12.
& sic non potest dici, quòd fuerit contrauentum
dd. Literis Apostolicis, quæ in effectu idem im-
portabant, & ideò d. Præpositus dissentire non
poterat propter illam clausulam. Ad habendum.
Marth.de clau.p.2.clau.2.nn.6.
Nec valet dicere, quòd d. Præpositus non potuerit
alterare naturam d. Emphyteusis, faciendo eam
31 ad extraneos transitoriam, si non erat talis, vt per
Redoan.de reb.Ecc.non alien.q.51.num.19. Nam re-
spondetur d.Præpositum, & partes prædictas non
alterasse naturam negotij, sed declarasse, quia ex
prędictis satis constat d.Emphyteusim fuisse trã-
missibilem ab extraneos, quòd ipsi verbis magis
claris expresserunt, idque facere potuerunt, quia
32 qui declarat nihil noui inducit, & similis est illi,
qui excutit granatrici ad text. in l. Adeò §. cum
quis ff.de acquir.rer.domin.Bald. in l. Edita in 10. op-
pos.C.de eden.Fulgos.cons.147.in fi. Cranet.cons.594.
nu.5.& cons.655.nu.2.Rot.diuers.decis.28.nu.10. &
decis.413.nu.17.ad Coccinum in nouiss.
Etenim obseruantia cum solutione, & receptione
Canonis apta est declarare, an Emphyteusis sit
transitoria ad extraneos, nec nè, arg.l. quadam.de
33 reb.dub.Felin.in c.in præsentia n.27.de probat.Ruin.
cons.161.nn.32.lib.1.Gabriel.cons.76.num.16.lib.2.
Nicol. Noal. tract.de transmiss.cas.62.num.5.vers.8.

& me-

& melius per Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 22. tit. 19. nu. 32. in fin. Rota d. deciſ. 380. n. 7. qui dicũt, quod Emphyteuſis cenſetur ad extraneos tranſitoria proptet obſeruantiam ſubſecutam, velut, quando res Emphyteutica longo tempore fuit poſſeſſa ab hęredibus extraneis ſine contradictione, & ab ipſis Canon ſolutus, & ab Eccleſia receptus, *Giouagn. conſ. 44. nu. 74. lib. 2.*

Quinta, coniectura ſumitur ex reſeruatione directi dominij, & proprietatis poſita immediatè poſt clauſulam, Ad habendum, quia cum exceptio de-
34 claret regulam, *Alex. conſ. 28. num. 11. lib. 1.* ſequitur, quòd reſeruatio dominij directi declaret datam fuiſſe facultatem alienandi dominium vtile, per illam clauſulam, Et quidquid placuerit: per quam vtile dominium cenſetur liberè conceſſum, ex *Ruin. conſ. 133. lib. 2. Ladere. d. conſ. 1. n. 5. Farinac. deciſ. poſth. 450. num. 3. in fin. p. 1.* Et ita pulchrè cenſuit, *Rot. Rom. in Nonantulana Bonor. 14. Iunij 1610. vt apud Farinac. deciſ. 294. nu. 5. p. 2. Giouagnin. conſ. 44. nu. 73. in fin. & nu. 85. lib. 2.*

Sexta, coniectura eſt, per quam cenſendum eſt hanc conceſſionem eſſe tranſitoriam ad extraneos, quia non fuit ſimpliciter Emphyteuſis ſed quæ-
35 dam locatio perpetua eò, quòd cenſus reſpondebat fructibus *Cyriac. contr. 182. nu. 72. lib. 1. Coſta de iur. & fact. ignor. Cent. 1. diſt. 34. num. 6.* vt dicunt teſtes examinati in ipſa conceſſione, qui probant, quòd plus non percipiebatur ex dd. terris, quàm eſſet Canon ſoluẽdus, & propter hoc volunt DD. quod Emphyteuſis cenſetur tranſitoria ad extraneos hæredes ad *tex. in l. Viam veritatis Cod. locati, & §. vltimo Inſtit. Eod. Ruin. conſ. 161. nu. 21. & nu. 23. lib. 1. Rol. conſ. 96. n. 20. 27. lib. 1. Ceph. d. conſ. 9. nu. 12. Rimin. Iun. conſ. 44. nu. 38. & conſ. 160. n. 9. Mantic. d. tit. 19. nu. 27. Tuſc. d. lit. E. concl. 163. n. 20. Gratian. diſcep. 351. num. 10. 11.* In quo eſt animad-
36 uertendum, quòd ad cognoſcendum, an cenſus reſpondeat fructibus, non attenditur præſens ſtatus, ſed tempus celebrati contractus, *Ruin. d. conſ. 161. nu. 25. Alciat. conſ. 39. nu. 2. lib. 1. Riminal. Iun. conſ. 461. n. 28. verſ. nec quicquam Seraph. deciſ. 367. nu. 1. & deciſ. 1125. n. 5. Mantic. d. tit. 19. nu. 28. Barboſ. de off. Epiſ. alleg. 85. nu. 27. p. 3.*

Septimo, & vltimo dico, concedamus d. Emphyteuſim non fuiſſe ad extraneos tranſitoriam, ſed tantum ad deſcendentes d. Simonis, adhuc nihil in propoſito deperditum eſt, quia in caſibus, in quibus Emphyteuſis Eccleſiaſtica ad hæredes extraneos non tranſit, id ſanè intelligitur, niſi Eccleſia,
37 eiuſuè Rector conſenſerit tranſire, & propterea liberum erat hanc Emphyteuſim ab extraneis auferre, vel apud eos relinquere, dummodò noui liuellarij d. Prępoſitum conſentientem recognoſcant in Dominum, vt prius: ſic poſt *Ruin. d. conſ. 161. num. 32. & Grat. d. conſ. 128. nu. 9. lib. 2. inquit in verbis Mantic. d. tit. 19. num. 32. verſ. quod eſt notatu dignum Rot. diuerſ. d. deciſ. 380. num. 11. 12. ad Coccinum,* vbi pulchre dicunt, quod in hoc caſu non eſt neceſſe probare conſuetudinem Eccleſię de tempore celebrati contractus, quod Emphyteuſis ſit tranſitoria ad extraneos, ſed ſic eſt, quod in caſu noſtro d. Præpoſitus conſenſit alienationi d. Emphyteuſis in perſonam d. D. Ferretti, ergo ceſſat omnis difficultas, quia ab eo poſteà incipit nouus ordo, & noua linea ſuccedentium, cum Ferrettus fuerit ſubrogatus in locum Pariſetti, vt in Inſtrumento prædicto, & ſic extinctum fuerit ius d. Pariſetti, & eius ſucceſſorum propter alienationem prædictam, *latè Peregr. conſil. 53. numer. 4. libro 1.*

Non eſt ergo ampliùs controuertendum, an dicta Emphyteuſis ſit tranſitoria ad extraneos, quia cum ſemel fecerit huiuſmodi tranſitum, & ab
38 initio fuerit ſolemniter facta ſemper retinet eãdem qualitatem, vt tranſmiſſibilis ſit etiam quoad alios extraneos, *ad text. in l. videamus ff. quod met. cau. Bart. in l. qui duos nu. 11. vbi Socin. n. 31. de reb. dub. Ruin. d. conſ. 161. n. 33. 34. lib. 1. Gabr. d. conſ. 76. num. 16. lib. 2. Caldas. de iure Emphy. lib. 2. qu. 23. nu. 70. Nicol. Noal. d. tract. de tranſmiſſ. caſ. 62. num. 5. verſ. 8. Mantic. d. tit. 19. n. 32. Rot. d. deciſ. 380. nu. 12. Caualcr. deciſ. 316. num. 7.* Non ergo dolendum eſt, quia cum d. Præpoſitus conſenſerit d. alienationi, & laudemium receperit, ipſe fecit Emphyteuſim ad extraneos tranſitoriam, ſi non erat talis.

Nec obſtat d. Prępoſitum per errorem approbaſſe d. contractum, aſſerente d. Pariſetto hanc Emphyteuſim eſſe tranſitoriam ad quoſcũque hæredes,
39 & propterea ſublato fundamento, corruit etiam conſenſus ipſe vti correſpectiuus, *Crauet. conſ. 192. nu. 22. Caualcr. deciſ. 64. nu. 3.*

Nam reſpõdetur primo non conſtare de huiuſmodi errore, ad quòd docendum erat neceſſe docere in continenti, quòd res aliter ſe habeat, *Farinac.*
40 *deciſ. 158. nu. 4. p. 2.* ſed hic potiùs conſtat ab initio verè d. Emphyteuſim fuiſſe tranſitoriam ad extraneos, vt in dd. Litteris Apoſtolicis, ergo nullus error conſiderari poteſt.

Secundò, Reſpondeo, quòd d. Præpoſitus non poteſt dici erraſſe, quia præſumitur informatus, & conſcius de Iuribus ſuæ Eccleſiæ, & poterat cogere Liuellarios ad oſtendendum inueſtituras, & titulos ſuos antequam conſentiret d. alienationi, & confines rei Liuellariæ *Valaſch. de Iur. Emph. qu. 8. nu. 2. 3. 4. & ſeqq. Menoch. præſ. 91. nu. 47. lib. 3.* comque iurauerit facere vtilia pro ſua Eccleſia, debebat ſe informare meliùs, quã ab aduerſario, quòd cum non fecerit, errorem nõ poteſt allegare, quia
41 ignorantia eum non excuſat, qui non poteſt, & tenetur inueſtigare, *ad text. in l. qui cum alio ff. de reg. Iur. l. 3. §. Sed ſi ſic. ff. de in rem verſ. l. Regula. §. Sed & facti. verſ. diligenter. ff. de iur. & fact. ignor. Innoc. in c. Innotuit. de elect. Crauet. conſ. 471. nu. 2. & conſ. 930. nu. 21. & conſ. 693. num. 5. verſ. quarto,* vbi vult procedere iam in reo, quàm in actore. *Coſta de iur. & fact. ignor. in ſpect. 65. nu. 7.* vbi hoc ſatis firmat, & cõcludit tali caſu paria eſſe ſcire, vel ſcire poſſe, vel debere. Cum ergo d. Præpoſitus voluerit po-
46 tiùs conſentire, & laudemium recipere, quàm ſe informare; creditur Iuribus ſuis renunciaſſe, *Seraph. deciſ. 321. numero decimoquinto,* ideò nulla eſt excuſatio.

Tertiò, Reſpondeo, quòd cum in d. alienatione d. Ferretus fuerit ſubrogatus in locum d. Pariſetti, prout fieri poterat, *Lader. d. conſil. 1. nu. 3. Farinac.*

d. de-

*d.decis.294.num.*5.& postea talis contractus in fa-
norem d.Ferreti fuerit obseruatus cum pacifica
43 solutione Canonis,censetur à Sum.Pontifice ap-
probatus, & solemnitates necessariæ præsumũtur
interuenisse, *Seraph.decis.*1088.*nu.*7. *&* 1125.*n.*3.
& 1307.*nu.*7.*Farinac.decis.post.*50.*n.*2.*p.*1.*& decis.*
*post.*50.*nu.*2.*p.*1. *& decis.*463.*nu.*7.*p.*2.*Rot.d.decis.*
380.*n.*15.qui dicunt hanc opinionem esse à Rota
canonizatam,stante lapsu 30.ann.

Quartò, Respondeo modernum Pręposìtum, qui li-
tem cœpit, non impugnasse talem contractum,
neq;negasse d.Ferretum fuisse verum Emphyteu-
tam,imò illum admittit, vt habetur in libello pe-
titionis,sed tantùm videtur prætendere, quod ob
mortem D.Herculis Ferreti sine filiis masculis d.
Emphyteusis non potuerit transire ad d. D. Annã
ream conuentam ab eo descendentem eò, quod
Fęmina sit incapax Emphyteusis Ecclesiasticæ,&
propterea attento tenore petitionis videtur de
hoc solo puncto disceptandum.

De hoc igitur quętamus,& cum satis firmatum fue-
rit d.Emphyteusim potuisse transire ad d. Ferre-
tum, qui ideò censetur subrogatus in locum Pa-
44 riseti, adeò, vt valida fuerit alienatio in Ferretũ,
maximè consentiente d.Præposito, *Gionag.d.cons.*
44.*n.*69.70.71.85.96.97.98.*lib.*2.*Lader.d.cons.*1.*n.*
5.*Rot.d.decis.*380.*n.*9.10.vbi pulchrè,facilè est hãc
quæstionem resoluere,etiam si non versaremur in
Emphyteusi ad quoscumq; hæredes transitoria,
quia etiam Emphyteusis stipulata pro se,& hære-
dibus admittit etiam Fœminas, dummodò sint
45 hæredes Emphyteutæ vltimo loco morientis e-
tiam Ecclesiastici,quia terminus(hæres)est com-
munis tàm masculis, quàm Fœminis, *Bart.in l.*1.
*de verb.signif.Corn.cons.*66.*lit.I,* *& cons.*239.*litt.D,*
*lib.*1.*Dec.cons.*32.*in fin.Socin.iun. cons.*100.*nu.*9.*lib.*
3.*Valasch.de iur.Emph.q.*41.*n.*2. *Bursat.cons.*92.*nu.*
24.*Menoch.cons.*587.*n.*2.*Surd.cons.*100.*num.*15. *&*
*cons.*140.*nu.*23.*& decis.*95.*nu.*13.*pulchrè Caldas de*
*Iur.Emph.lib.*2.*q.*24.*n.*28.*Gratian.discep.*58.*nu.*17.
*Cyriac.controu.*128.*n.*6.*p.*1.*& controu.*205.*nu.*212.
*p.*2.*Maresc.var.resol.p.*1.*c.*2.*nu.*18.*Borell.in sum.de-*
*cis.tit.*33.*nu.*26.27.*p.*1. vbi alios allegat, & id om-
nes præd.etiam admittunt,quãdo dictum est(pro
filijs,& hæredibus) sed quando dictum est(pro se,
& hæredibus)nullum est dubium, quin etiam fœ-
mina sit admittenda, si hæres fuerit, & quando
Emphyteusis est transitoria ad extraneos absque
difficultate omnes admittunt transire etiam ad
fœminas, prout apud prædictos videre est; Non
enim amplius consideratur persona primi acqui-
rentis, à quo abdicatum fuit omne Ius per trans-
lationem factam consentiente Præposito in dict.
Ferretum, cuius persona, & linea nunc est consi-
deranda, quia in eum omne Ius translatum est,vt
vidimus.

Verùm si fortè fœminis obstarẽt ciuilia statuta,quæ
stantibus Masculis eas excludunt, & velimus di-
46 cere eas inter Laicos habere locum etiã in suc-
cessione Emphyteusis Eccl. vbi non tractatur de
præiudicio Ecclesiæ *Caldas de iur.Emph.lib.*2.*q.*10.
*n.*13.adhuc absq; controuersia apud omnes tran-
sit, quòd deficientibus vel non existentibus ma-
sculis,fęminæ poterunt succedere in d.Emph.Ec-
clesiastica, quia earum exclusio tamdiù durat,
quamdiù masculi extant,aliàs secùs, *Soc.iun. cons.*
79.*lib.*4.*Bero.cons.*102.*n.*25.*lib.*1.*Rim.iun. cons.*288.
*Maluas.cons.*116.*n.*7.*latè Surd.d.decis.*95.*nu.*12.13.
*Pereg.de fid.art.*17.*nu.*24.*benè Mant.de tac. & amb.*
*conuent.lib.*22.*tit.*17.*n.*23.*Gratian.discep.*347.*n.*14.
*& discept.*813.*n.*31.*Borell.d.tit.*33.*n.*30.*p.*1.*Cyriac.*
*contr,*128.*n.*3. *& n.*63.*p.*1. vbi licèt dicat opinio-
nem esse controuersam,tamen testatur,quòd ho-
die tàm in Senatu, quàm in Curia Episcopali ne-
fas esset recedere ab opinione fęminis fauorabili,
quòd in casu nostro non meretur cõtrouerti,quia
si hæc Emph. potest transire ad extraneos,multò
magis erit transitoria ad fœminas descendentes,
& hæredes vltimi inuestiti, qui legitimè Emphy-
teusim possidebat, vt vidimus.

Non obstant in contrarium adducta, & primò ad
hanc Emphyteusim intelligi vocatos tantum hę-
redes sanguinis,quia iam respõsum est,imò fuisse
concessam pro quibuscumq; hæredibus,& quate-
nus non fuisset transitoria ad extraneos,tamẽ vo-
47 lente Rectore potuisse ad illos transire *Mantic.d.*
*tit.*19.*n.*32.*Rot.d.decis.*380.*n.*11.12. Et cum nunc
sit solita alienari in extraneos poterit denuò fieri
48 alienatio sine solemnitatibus Apostolici bene-
placiti, *Farin.d.decis.*50.*n.*3.*p.*1. *& decis.*463.*nu.*7.
*p.*2.*Barbos.de off.Episc.p.*3.*alleg.*95.*n.*29.32.*latè Ric.*
*in praxi fori Eccles. de alienat. rerum Eccl. resol.*110.
*nu.*1.2.vbi multos allegat, & de cõmuni testatur.
Et cum cætera satis sublata sint ex antedictis, nõ
repetam responsiones, quia mihi videtur omnib.
plenè satisfecisse,& propterea Censui d.Pupillam
esse absoluendam à petita deuolutione, & satis
esse, si soluat debitum Canonem, & se gerat pro
vt conuenit Emphyteutis Ecclesiasticis,& tenori
Inuestituræ. Et ita,&c. Saluo,&c.

E P I T O M E.

Socij criminis, quãdo faciant inditium, vel probationem contra nominatum ab eis, & quando confessio rei possit inualidari.

S V M M A R I V M.

1 *Confessio Reo nihil restat, nisi vt condemnetur.*
2 *Reus non potest condemnari, nisi sit cõuinctus, vel legitimè confessus.*
3 *Mandatum non præsumitur.*
4 *Occidere quis præsumitur ob proprium interesse.*
5 *Reus censetur occidisse ex propria causa.*
6 *Præsumptio est contra Reum, vt delinquat sine mandato.*
7 *Socius criminis, quos non nominat, exculpare censetur.*

8 *Mandatum non important verba hortatoria.*
9 *Mandatum non cenſetur datum illi, qui habet propriã occidendi cauſam.*
10 *Mandati indicium ceſſat, ſi non adeſt cauſa delicti.*
11 *Confeſſio ſocij criminis ob torturam immoderatam, nihil nocet ei, vel nominato.*
12 *Exculpatiuo dicto priori ſtatur, non ſecundo inculpatiuo.*
13 *Expurgatiuo dicto quando potius ſtandum ſit.*
14 *Tortura non purgat periurium.*
15 *Teſtes periurij fidem non ſupplent inuicem.*
16 *Socius criminis de ſe cõfeſſus non probat cõtra alios.*
17 *Socius criminis non facit indicium contra nominatũ bona vita, & fama.*
18 *Presbyteri non præſumuntur mentiri.*
19 *Mandatarij an probent contra mandantem.*
20 *Nominatio ſocij criminis quam fidem faciat.*
21 *Socij criminis, quid probent contra perſonam bona vita.*
22 *Socij criminis, qui patiuntur plures defectus, nihil probant.*
23 *Socius criminis luſor dicitur pati plures defectus.*
24 *Socius criminis inimicus nihil probat.*
25 *Nobilitas tollit ſuſpicionem criminis famoſi.*
26 *Tortura non purgat, non purgat plures defectus ſociorum criminis, vel teſtium.*
27 *Socius criminis patiens plures defectus non probat etiam cum adminiculis.*
28 *Adminiculum non recipit, quod nullum eſt.*
29 *Socij criminis vt probent, quid facere debeat Iudex.*
30 *Socius criminis non probat, niſi eius confeſſio ſit veriſimilis.*
31 *Negatiua coarctata loco, & tempore probat innocentiam Rei.*
32 *Socius criminis in vno falſus, in alijs cenſetur falſus.*
33 *Inculpatio eſt inueriſimilis ob variationem.*
34 *Confeſſio, quando cenſeatur facta vi tormentorum.*
35 *Falſitas in vno arguit eandem in omnibus.*
36 *Variatio inducit præſumptionem falſitatis.*
37 *Confeſſio non iuſtificatis eius qualitatibus nihil probat.*
38 *Circumſtantiæ confeſſionis debent verificari.*
39 *Inculpatio inueriſimilis neminem afficit.*
40 *Socij criminis ſingulares non probant.*
41 *Mandati præſumptio excluſiua.*
42 *Locus publicus in ijs, quæ fieri ſolent ſecretò, arguit falſitatem.*
43 *Delicta excepta, quando admittant iura tranſgredi.*
44 *Veritas aliter haberi non poſſe, quando dicatur.*
45 *Contradictiones reddunt inueriſimilem inculpationem.*
46 *Mandatum non cenſetur datum, niſi coniuncto maxima amicitia.*
47 *Mandatum non præſumitur datum ei, qui erat aliter facturus.*
49 *Intereſſe proprium facit ceſſare præſumptionem mãdati.*
49 *Homicidij cauſa debet eſſe grauis.*
50 *Contradictoria non poſſunt ſimul eſſe vera.*
51 *Confeſſio inueriſimilis non afficit.*
52 *Adminicula remota non adiuuant nominationem ſocij criminis.*
53 *Socij criminis dictum non adiuuatur, niſi adminiculis valde grauibus.*
54 *Inimicitia quando faciat inditium.*
55 *Teſtes inducti à Curia plenè probant contra eam.*
56 *Notorij informationem poteſt ſumere Iudex in cubiculo.*
57 *Reconciliatio tollit inditium ex inimicitia.*
58 *Quæ poſſunt trahi in bonum, & malum, interpretantur in bonum.*
59 *Nemo præſumitur delinquere ſine cauſa.*
60 *Conuerſatio non inducit indicium.*
61 *Familiaritas ſolita non producit malum indicium.*
62 *Præſumptio excluſiua delicti attenditur.*
63 *Variatio circa non ſubſtantialia non nocet.*
64 *Teſtis à Iudice examinatus non poteſt dici vltroneus.*
65 *Teſtes non diſcordantes in ſubſtantia probant.*
66 *Confeſſio in tortura ſine indiuijs præcedentibus nihil nocet etiam ratificata.*
67 *Confeſſio ſine indicijs non probat etiam coram Iudice bracchij Regii.*
68 *Confeſſio in tortura exceſſiua nihil nocet.*
69 *Tortura media hora eſt grauis.*
70 *Tortura repetitio debet fieri interpollatis diebus.*
71 *Tortura purgat inditia.*
72 *Tortura vnius, vel mediæ horæ ſupponit inditia grauia, & plenè probata.*
73 *Indicia purgantur per torturam.*
74 *Inditia eliduntur contrarijs præſumptionibus.*
75 *Tortura non poteſt repeti ſine nouis inditijs.*
76 *Tortura tertiò reſpectu non eſt licita.*
77 *Confeſſus vi tormentorum non ſibi præiudicat.*
78 *Minor non poteſt torqueri, niſi moderatè.*
79 *Vigilia tormentum crudele, & à paucis ſuſtinetur.*
80 *Iudex debet in dubio abſtinere à repetitione torturæ.*
81 *Clauſula: Animo continuandi tormenta. Quid operetur.*
82 *Tortus ſufficienter non poteſt iterum torqueri.*
83 *Repetitio tormenti non fit ſine nouis inditijs.*
84 *Tortus leniter, iterum torquetur.*
85 *Tortura ſufficiens quando dicatur.*
86 *Confeſſio in tortura indebita nihil nocet.*
87 *Tortus ſi perſiſtat ſemper in negatiua, non poteſt tertiò torqueri.*
88 *Repetitio torturæ tertiò fit à Iudicibus carnificibus.*
89 *Tortura ſemel tantùm inferenda ex proceſſu informatiuo.*
90 *Tortura non debet de facili inferri denegatis defenſionibus.*
91 *Confeſſio in tortura non ratificata nihil nocet.*
92 *Ratificatio confeſſionis Rei debet fieri extra tormenta.*
93 *Tortus quarta vice non poteſt ampliùs torqueri.*
94 *Confeſſio emanata propter ſuggeſtionem Iudicij nihil valet.*
95 *Confeſſio rei inueriſimilis, vel impoſſibilis nihil nocet.*
96 *Impoſſibilitas confeſſionis, quomodo probetur.*
97 *Inueriſimilitudo confeſſionis cognoſcitur à cauſa.*
98 *Confeſſio non nocet, vbi conſtat de interfectore.*
99 *Confeſſus in tortura reſtituitur in integrum ex capite minoris ætatis.*

100 Con-

100 *Confeſſio in parte erronea in totũ cenſetur erronea.*
101 *Torturæ remedium eſt fallax,& multi mentiuntur in ea.*
102 *Tortus illegitimè,& confeſſus,an iterum poſſit torqueri.*
103 *Cõfeſſus illegitimè an poſſit torqueri ſub alio Iudice.*

Ne ſcribam vanum , Duc pia Virgo manum.

PRo ſanguine innocente cauſam patrocinari omnibus ſemper licuit, & mihi optabile fuit,& propterea libenter ſuſcepi hanc Prouinciam,vt pro virili in his ſcriptis defenderem per Illuſtrem Dominum Hieronymum Zambinum Nob. Parmenſem, quia ex informationibus facti mihi tranſmiſſis ſatis compertum, & pro certo habeo,ipſum fore,& eſſe innocentiſſimum, & vacare omni culpa circa homicidium, vt dicitur commiſſum in perſonam D.Iacobi Palmij eius Cognati.

Nam ſupponitur in facto menſibus elapſis fuiſse interfectum de nocte d.D.Iacobum, & poſtea eius cadauer fuiſse repertum in quodam Canali, propter quod fuerant inquiſiti Antonius Maria,& Iacobus Antonius fratres de Barbonis, & quidam Tarquinius, qui carcerati licèt extra tormẽta neminem inculpauerint, tamẽ poſtea acriter torti poſt multas variationes nominauerunt ſocios criminis,& perſuaſores d.D.Hieronymũ, & D.Paulum Emilium Straduertum ſororios dicti occiſi,& quamuis credam eos vi tormentorum oppreſſos ſic alios inculpaſse,& etiam contra ſeipſos ſomnia ſomniaſse, & pluries mentitos fuiſse, tamen quia aliorum curæ eſt illos defendere, me tantùm conuertam ad d.D.Hieronymum, Hic enim,& d.D.Paulus Emilius propter talem nominationem inquiſiti, & denegatis defenſionibus bis ex proceſsu informatiuo acriter torti negauerunt ſe eſſe conſcios tanti facinoris, ſed poſtea tertia vice iterum torti in tormento vigiliæ quinque horarum confeſſi ſunt ſe deliquiſse, cum prius eſsent proteſtati ſe vim tormẽtorũ ſuſtinere non poſse.

Et propterea ad conſtituendum d.D. Hieronymum inter reos contra eum conſiderantur multæ exceptiones,coniecturæ,inditia,& præſumptiones,de quibus in reatu à Iudice edito; quę illum multum grauare videntur maximè accedente confeſſione
1 prædicta,cum dici ſoleat, nullas eſse partes Iudici in confeſsum,niſi condemnando, *l.1. vbi Bald.nu.23.C.de Confeſs.l.qui ſententiam, C.de pæn.*

Nihilominus exiſtimo nihil eſse in proceſsu, quod poſſit præiudicare d.D.Zambino,cumq; non poſſe dici,neq; conuinctum,neq; legitimè cõfeſsum, & propterea nullo modo poſse condemnari ad *tex.in d.l.qui ſententiam, & in c.Primates 2.qu.1.& in c.Nos in quemquam ead.q.Rol.conſ.51.nu.24.libr. Bertaz.conſ.59.n.1.lib.1.& conſ.449.n.2. verſ.cõtra tamen,lib.2.Fari.de reo confeſs.& conuinct.q.81.n.1.* 2.Sed ſic eſt,quod d.D.Zambinus nullo modo eſt cõuinctus,nec legitimè confeſsus,imò neq; etiam ad torturam indiciatus, vt probabo, ergo non poteſt illo modo condemnari, aut moleſtari, ſed in pace eſt dimittendus.

Vt autem id clariſſimè pateat,puto vniuerſam hanc controuerſiã ad duo puncta præcipua eſse reducendam,& primò inſpiciendum eſse,an contra d.D.Hieronymum extent aliqua inditia perpetrati
2 delicti ad torturam ſufficientia; Deinde an confeſſio d. D. Hieronymi ſit valida, aut illi noceat; Nam ſi neutrum extare demonſtrauero,ſatis credam partes meas adimpleuiſse, & certam victoriam mihi promittere poſse.

Id autem aſsequi nõ erit difficilè, quia ſiue dicamus dictos DD.Zambinum,& Straduertum mandaſse fieri delictum, ſiuè in eo interueniſse, aut poſtea illius conſcios,& participes fuiſse, ſemper verum eſse exiſtimo,quod ipſi ſint innoxij,& inculpabiles.
3 Nam quod attinet ad mandatum, vtique certum eſt, quod illud non præſumitur, niſi probetur ad *tex.in l.3.§.Cũ igitur,verſ.Nam cum familia, ff.de vi, & vi armata,c.cum ad ſedem, de reſtit.ſpol. Maſcard. de prob.concl.1014.n.2.Guazzin.defen.22.c.30.n.2. & defen.32.n.30.nu.5.Giurb.conſ.85.n.6.* vbi dicit, quod mandatũ ad delinquendũ non præſumitur.

Vt autem id liquidò conſtet,animaduertendum eſt, quod d.Antonius Maria, ſi tale facinus perpetrauit,quod non credo,habuit ſpecialem cauſam ob proprium intereſse, quia dict. D.Iacobus occiſus in ſuo teſtamẽto fecerat ei legatum annuum ſatis pingue, & modò minatus fuerat ſe reuocaturum d.teſtamentũ,vt fortè contineret in officio d.Antonium Mariam ſibi famulantem, vel quia ab eo recepiſset aliquam malam ſatisfactionem,& propterea d.Antonius Maria fol.382.fatetur propter hanc cauſam interfeciſse d.Palmium vnà cum Iacobo Antonio eius fratre,& d.Tarquinio eius nepote. Vnde cenſendum eſt,quod d.Antonius Ma-
4 ria illum interfecerit pro ſuo intereſse, & ob proprium odium,non ex conſilio, aut mandato alterius. *Bart.in l.1.C.ſi propt.inim.lib.10.Gram.conſ.63.n.12.Dec.lib.9.crim.c.34.nu.19.Gall.conſ.115.nu.7. Macer.lib.3.reſol.8.n.4.& reſol.27.n.10. pulchrè videndus Mar.Giurb.cõſ.crim.91.n.41.* vbi benè loquitur,& ad rem facit *Fari.q.43.n.1.& n.23.* vbi dicit credendum eſse occiſori ſe occidiſse dicenti ex propria cauſa,& inimicitia adeò, vt nec potuerit interrogari de ſociis aut complicibus, quia prius
5 non apparebant indicia, aut coniecturæ, quod tales adeſsent; Nam illi tres fratres, & nepos ſatis erant ad perpetrandum delictum,& credibile eſt, id feciſse ex propria cauſa. *Gramat.cõſ.70.n.6.Menoch.de arb.Iud.caſ.474.nu.22. Maſc.de prob. concl. 1311.n.7.pulchrè Farin.de ind.& tort.q.43.n.50.51.52.& q.44.n.1.& 25.*& tantò magis quia d.Antonius Maria fol.689.oſtendit ſe fuiſse mãdantem, & occiſorẽ,dum dicit ſe de ſuo dediſse d.Tarquinio ob hanc cauſam ſcutos decem; exinde .n. cognoſcitur, quod ipſe proprium gerebat negotiũ, & ob proprium odium faciebat,quod eſt conforme iuris præſũptioni, vt per *Giurb.d.conſ.91.n.41.*

Et ſimiliter alii ſocii videntur excludere mãdatum, imò inculpare d.D.Zambinum, ſi quidem Iacob. Antonius fol.374.fatetur à ſe ipſo,& à d.Antonio

Maria,& Tarquinio fuiſſe occiſum d.Palmiam, &
fol.389.extra tormenta exludit pariter eumdem
D.Zambinum eum non nominando, dum nomi-
nat alios,prout etiam fecit d.Antonius Maria fol,
335.dicendo, neminem alium id ſciuiſſe, & Tar-
quinius fol.488.dicens, nullum alium adfuiſſe, &
fol.491.dicēs, Antonium Mariam fuiſſe ſibi priùs
locutum,hæc enim ſatis ſunt ad exculpandum d.
7 D.Zambinum; Nam ſi quando Reus aliquos cri-
minis ſocios nominat,alios,quos tacet exculpare
dicitur,vt per *Burſat.conſ.20.n.59.lib.1. Farin.conſ.*
*185.n.20.lib.2.*quantò magis hic exculpatur d.D.
Zambinus per prædicta, & propter talem excul-
pationem eſt liberandus, *ad tex.in l.1.§.ſi quis vl-*
tro,verſ.Prudenter,ff.de queſt.Bertaz.conſ.120.n.18.
lib.1.Farinac.de ind.& tort.q.43.n.18.& qu.44.nu.
23.& conſ.185.nu.20.21.lib.1.

Non obſtat, quòd dicti occiſores poſtea in tormen-
tis inculpauerint d.D.Zambinum,quia non depo
nunt per verba mandatum importantia, ſed po-
tiùs hortatoria, vel perſuaſoria, quæ nihil confe-
8 runt ad importandum mandatum,vt per *Farinac.*
de homicid.q.134.n.16.& tantò minus,quia d.An-
tonius Maria erat id facturus ex propria cauſa ob
dictum legatum,& ideò verba Zambini non poſ-
9 ſunt importare mandatū.*Maſcard.de probat.concl.*
1014.nu.10.libr.2.& maximè quia in D.Zambino
nulla erat cauſa dandi tale mandatum, & tamen
requiritur cauſa grauis, & proportionata iniuriæ
10 acceptę adeò,vt ceſſante cauſa delicti,ceſsēt om-
nia inditia mādati,vt latè per *Giurb.d.cōſ.91.n.39.*

Verùm quia d. D.Zambinus non ſolum non dedit
mandatum ad delinquendum, ſed nec etiam ha-
buit vllam partem in d.delicto, & quæ dicunt dd.
Barboni,& Tarquinius ſunt mera mēdacia, vt pe-
nitus euacuetur illorum diſpoſitio, dicēdum eſt,
nullam fidem eis præſtandam eſſe,neq; ex eorum
depoſitionibus variis,inconſtantibus, & inuetiſi-
milibus poſse reſultare aliquod inditium contra
d.D.Zambinum,& propterea animaduertendum
eſt, quod ſi dd.Borboni, & Tarquinius fuerunt de
11 ſe confeſſi propter illegitimam,& immoderatam
torturam eis illatam,talis cōfeſſio nihil eis nocet,
neq; ſociis criminis ab eis nominatis. *Farin.q.44.*
nu.29.& conſ.99.nu.62.lib. in quo tamen nihil fir-
mo, quia proceſſum non vidi.

Secundò. Reſpondetur, quod talis inculpatio nihil
nocet d.Zambino,quia prius dd.Borboni, & Tar-
quinius exculpauerant d.Zambinum,ſi enim reus
primò examinatus negauerit delictum, & cōpli-
ces,& poſtea de ſe confeſſus,vel alio modo ſpon-
tè,vel in tortura variauerit à prima depoſitione,
12 & nominauerit ſocios,& ſic inculpauerit,quos a-
liquo modo exculpauerat, tunc ſtandū eſt primo
dicto exculpatiuo,& non ſecundo dicto inculpa-
tiuo etiam in tortura, vt poſt *Bart. inquit Gramat.*
not.34.n.10.in fin.& n.11. & conſ.59.n.7. Dec.conſ.
189.n.10.Rol.conſ.73.n.30.lib.1.latè Farin.de ind.et
*tort.q.43.nu.185.*vbi multos allegat, & teſtatur de
communi idem *Farin.conſ.20.n.5.& conſ.79.nu.4.*
*lib.1.*quod tantò magis firmandum eſt, quia non
adſunt alia inditia releuantia contra d.Zambinū,
vt vidimus, ſed potiùs multa concurrunt ad eius
13 innocentiam oſtendendam adeò, vt ſtari potiùs
oporteat dicto expurgatiuo: vt per *Farin. d.conſ.*
20.n.5.& cum prædictis benè cōcordat *Dian.mor.*
*p.4.tract.6.de Tortura reſol.8.ad fin.*vbi amplexatur
doctrinam prædicti Farinacii, & ratio prædictorū
eſt optima, quia iſti ſunt periurii, cum vnum di-
xerint in primo examine cum iuramēto, & aliud
14 in 2.vel vlteriori cōſtituto,nam tortura non pur-
gat periurium. *Dec.conſ.189.ſub nu.13. Ruin.conſ.*
146.n.2.4.lib.5.Rol.conſ.16.n.9.10. lib.2. Burſ.conſ.
79.n.11.lib.1.Farinac. d.conſ.99.n.66.li.1. nec poſ-
15 ſunt inuicem ſupplere fidem ſuam. *Ciarl. controu.*
foren. c.10.n.126.

Tertiò. Reſpondetur nullam fidem eſse præſtādam
dd.Barbonis,& Tarquinio cōtra d.D.Zambinum,
16 quia ſunt de ſe confeſſi, quod delictum perpetra-
uerint, & cum ſe faciant ſocios criminis d.Zam-
bini,eum non afficiunt,quia eis non creditur quo
ad alios ab eis nominatos, quidquid dicat *Caball.*
*reſol.crim.185.p.1.*cui reſpondet *Ciarlin.contr.for.c.*
*10.n.128.*quia ſe reddiderunt infames,& numerus
eorum non tollit inhabilitatem ſuam, quia duo
imperfecta in ſua ſpecie non poſsunt facere vnum
perfectum,& propterea etiamſi dd. ſocii criminis
ſint duo, vel plures non plus faciunt inditiis, quā
ſi eſset vnus tantum etiam in criminibus excep-
tis adeo, vt talis nominatio non faciat indicium
ad torturam contra nominatum, niſi concurrant
17 alia adminicula, & nominatus ſit malæ vitæ, &
conditionis,& ſecus eſt, ſi ſit bonæ vitæ & famæ,
prout eſt d.D.Zambinus, prout ſit prædicta pro-
bantur ex *Blanc.in repet.l.final.n.385.ff.de q.pulchrè*
*Gram.conſ.35.n.25.*vbi dicit,quod etiamſi ſint plu
18 res alium nominantes tātū valet eorum dictum,
quantum dictum vnius, etiamſi eſſent Præsbyteri
qui non præſumuntur mentiri,idem *Gram.conſ.59*
n.6.Rol.conſ.16.ſub n.18.& conſ.73.n.6.& n.16.17.
lib.1.Natt.conſ.298.n.10. lib.1. pulchrè Maſcard. de
*probat.concl.1318.n.18.19.20.*vbi docet idem eſſe
de pluribus mandatariis deponentibus cōtra mā-
19 dantem,vt eis non credatur contra inculpatum,
& multos allegat, & pariter idem concludit *Fari.*
in tract.de indit.& tort.q.43.n.34.35.36.39.40.41.
& conſ.10.n.11.& conſ.79.n.3.lib.1. & conſ.156.n.
*6.li.2.*vbi damnat Gomez,& Peguet.aliter ſentiē-
tes,& hoc idem docet *Pereg.in conſ.deciſiu.2.n.14.*
*verſ.ſed horum lib.2.*qui omnes concludunt nomi-
20 natum à ſociis criminis non poſſe condemnari
propter talem nominationem,quę tantummodò
facit indicium ad torturam iunctis adminiculis,
& mala fama nominati; hic aūt probata eſt bona
fama d.D.Zambini, quæ excludit præſumptionē
21 delicti,vt per *Rol.conſ.16.n.24.lib.1.Farin.conſ.79.*
*nu.23.lib.1.*vbi docet, quòd depoſitio plurium ſo-
ciorum criminis non facit indicium contra no-
minatum bonæ vitæ,& famæ; Nec etiam adſunt
aliqua adminicula reatus, vt probabo, ergo ceſſat
omne indicium.

Quartò. Igitur melius etiam euacuatur depoſitio,&
inculpatio dd.Barbonorum,& Tarquinii, quia da
to etiam, quòd extarent aliqua adminicula cōtra
nominatum, adhuc tamen nulla fides adhibenda
eſt prædictis nominantibus, tùm quia omnia ad-

mini-

minicula, si quæ sunt, fundantur in eorum nomi-
natione, tum quia prædicti asserti socii criminis
patiuntur multos alios defectus, etenim quando
socii criminis sunt non solum infames ob delictũ
confessum, sed etiam patiuntur alios defectus,
quia sint etiam periurii, varii, & ex alia causa in-
fames, vel criminosi, vt sunt prædicti, quorum ali-
22 qui etiam se ostendunt inimici d.D.Zãbini, tunc
certè eorum depositio nullam habet fidem, nec
aliquod facit indicium ad torturam contra nomi
natum. *Gramat.d.cons.35.n.27.28. Rol.d.cons.16.n.
21.22.23.& cons.73.n.27.28.29.38.lib.1.idem Rol.
pulchrè cons.57.n.38.39.40.41.li.4.* vbi loquitur in
casu, quando socii criminis erant plures, quã duo,
& eos excludit propter plures defectus, & pro de-
23 fectu considerat, quod vnus illorum erat lusor, &
voluit in totum repelli, & multos allegat perbellè
etiam *Natt.cons.298.n.6.& n.10.lib.2.* qui pariter
loquitur in casibus exceptis *Simõ de Pret.cons.178.
nu.26.* vbi loquitur etiam in casibus exceptis. *Ber-
tazi.cons.41.n.32.lib.1. Guazzin.defens.32.c.8.nu.4.
vers.qua contraria, & vers.ac etiam magis. Menoc.de
arb.iud.cas.474.n.54.pulchrè. Mascard. d.cõcl.1318.
nu.41.42,* vbi admittit, quòd si socius criminis sit
24 malæ conditionis, & famæ, nullum faciat inditiũ
contra nominatum, & idem probat, si esset eius
inimicus, latè *Farin.in prax.q.43.n.166.& nu.178.*
vbi infinitos congerit, *& q.44.nu.25.* vbi loquitur
etiam in mandatario, *& cons.10.nu.34.& n.42.&
cons.20.n.1. & cons.79.n.2.3. & cons.99.n.67.lib.1.
& cons.156.n.7.lib.2.* & hoc idem pulchrè impro-
bat *Dian.moral.p.4.tract.6.de tort.resol.8.* vbi docet
socios criminis etiãsi patiantur duos tantùm de-
fectus, nullum facere indicium etiam in delictis
exceptis, nec ad torturam, nec ad inquisitionem
etiãsi deposuissent in tortura, cõcordat *Ciarlinius
contr.forens.c.10.nu.120.* quæ tanto veriora sunt in
casu nostro, vbi inculpatus est d.D.Zambinus per-
sona nobilis, quæ propter hoc tollit omnem suspi
25 cionẽ turpis, & famosi criminis, vt considerat *Fa-
rin.d.cons.99.nu.73.* Ergo depositio dd. Sociorum
criminis non potest adminiculari. *Ciarlin. d.c.10.
n.129.*

Nec obstat, quod fortè prędicti socii criminis asser-
ti contra d.D.Zambinum sustinuerint eorum in-
culpationem etiam in tortura, quasi propter hoc
videantur purgasse eorum infamiam, & periuriũ,
quia respondetur, id fortè procedere, si non essẽt
periurii, & non paterentur plures defectus, secus
est, quando periurii sunt, & patiuntur alios defe-
26 ctus, quoniam tortura non purgat periurium, nec
plures inhabilitates, vt per *Burs.cõs.201.n.67.li.2.
& per Farin.cons.10.n.12.& cons.99.n.66.& nu.69.
lib.1.* vbi respondet ad contraria, idem *Farin.cons.
156.n.53.& cons.182.n.8.lib.2.Ciarlin.contr.forens.
c.10.n.121.122.*

Sicut etiam non obstant asserta adminicula, quia ne
gamus ea extare, & quatenus extarent, in hoc ca-
su nihil refragantur, quia adminicula, si per se non
27 sufficiunt, non possunt supplere pluralitatẽ defe-
ctuum testium, vel sociorum criminis, hoc enim
casu adminicula non inueniunt, quid adminicu-
lentur, & propterea nominatio prædictorum so-
28 ciorum criminis non facit indicium contra no-
minatos, quia quod nullum est, adminiculari non
potest, vt per *tex.in l.si nunente, ff.de precar. Gram.
decis.12.n.2.probat in terminis Farin. d.cõs.99.n.62.
65.73.* vbi docet non obstãtibus adminiculis no-
minationem sociorum, qui patiuntur plures defe-
ctus nec in minimo nocere nominato, & idẽ *Fari.
d.cons.156.n.7.8.li.2.* vbi dicit quod socij criminis
patientes plures defectus nec minimum faciunt
indicium *Ciarl.d.c.10.n.123.124.* Hic autem dd.
Borboni, & Tarquinius sunt infames, periurii, va-
rii, vacillantes, & aliàs criminosi, prout supponi-
tur in facto, ergo nullum faciunt indicium.

Quintò. Iam dictum est, & nunc repeto, quod stante
bona fama d.D.Zambini, nominatio prædicta ni-
hil ei nocet, quia quando socii criminis nominãt
29 alium in socium, Iudex debet inquirere, & se in-
formare de conditione nominati, & si repererit
ipsum esse bonæ famæ, talis nominatio nihil ope-
rabitur, ẽt si plures sint socii nominantes, vt per
*Gram.cons.21.n.8.& cons.70.nu.7.Mascard.d.concl.
1318.n.41.Farin.d.q.43.n.187.& cons.10.n.11.&
cons.20.n.6.lib.1.* Et tantò minus noceret deposi-
tio dd.Sociorum criminis d.D.Zambino, si illi in
carceribus simul stetissent, quia censendum est,
quod simul se cõcertauerint, ad hoc enim vt affi-
ciant nominatũ, oportet aliter sit ignarus de con-
fessione alterius, nec aliquam notitiam illius ha-
buerit, vt per *Gram.cons.59.n.4.vers.item, & secũdo,*
quod an hic aptari possit, considerent, qui proces-
sum viderunt.

Sextò. Non est digna consideratione prędicta incul-
patio Barbonorum, & Tarquinii contra dd.DD.
Hieronymum, & Paulum Emilium, quia etiamsi
versaremur in delictis exceptis, & difficilis proba-
tionis adhuc nominatio sociorum criminis non
facit indicium ad torturam contra nominatũ nisi
vltra alia requisita talis nominatio sit ẽt verisimi-
30 lis, & adminiculata ex nom. testium ex qualitate
deponentium, & ex persona eorum, contra quos
deponitur, & ex aliis circumstantiis, vt Iudex cer-
tò credat nominantem nõ mentiri, alioquin nulla
fides ei est adhibẽda, sic per *tex.in l.sicuti, vbi Bald.
C.de q.& in c.fidei fauorẽ de Hæretic.in 6. Alex.cons.
89.n.9.li.3.Marsil.cons.24.n.13. Rol.cons.73.n.25.li.
1.Menoch.d.cas.474 n.58.Bursat.cõs.201.n.61.li.2.
Honded.cons.100.nu.17. Mascard.pulchrè de probat.
concl.1318.n.45.latè Farin.de ind. & tort. d.q.43.n.
177.* vbi plures alios allegat. Sed sic est, quod præ-
dicta sociorũ inculpatio est inuerisimilis, & talia
continet, quæ potiùs apta sunt ad disponendum
Iudicem ad fidem denegãdam tali inculpationi,
quàm ad ei credendum, prout examinando par-
ticularia facilè erit videre, ergo dicta inculpatio
nullum facit indicium.

Pri. Igitur satis apparet de inuerisimilitudine, & im-
possibilitate d.inculpationis, si quidẽ dd.Borboni
fol.482.& fol.487.inculpant dd.DD.Zambinum,
& Paul. Emil.quod interuenerint in ipso homici-
dio operando, & tñ per quattuor contestes proba
tur d.D.Zãb.tpe delicti fuisse in Ciuitate, & Ter-
rit.Regii, & extra statũ Parmæ, vt in processu ergo
imposs.est delicto interuenisse. Ista.n.negatiua sic

coarctata,& probata ſatis oſtendit innocentiam D. Zambini, & conuincit dd. Borbonos de mendacio; Hæc tanquam contradictoria ſimul vera eſſe non poſſunt, propter quod dict. D. Zambinus debet liberari, etiamſi contra eum extarent inditia, ſic docent *DD. in c. cum Eccleſ. Sutrina, vbi Rip. n. 88. de cauſ. poſſ. & propr. Iaſ. conſ. 153. num. 5. lib. 2. Decian. conſ. 88. n. 24. li. 3. Honded. conſ. 69. n. 34. vol. 4. Bertaz. conſ. 251. n. 44. & nu. 99. lib. 2. Guazzin. defenſ. 28. c. 1. n. 12. c 3. c. 4. c 5.* vbi multos congerit, &
32 dicit, quod hæc eſt plena probatio innocentiæ, & inquiſitus debet abſolui, etiam ſi delictum fuiſſet confeſſus, & propterea ſicut dd. aſſerti ſocii criminis in hoc falſum dixerunt côtra d. D. Zambinum ſic etiam in alijs mentitos fuiſse credendum eſt etiam reſpectu D. Pauli Emilii, vt per *text. in l. 1. §. fin. ff. de queſt.* inquit *Farinac. d. conſ. c 9. n. 8. Rol. conſ. 73. n. 29. in fin. lib. 1.*

Secundò. Eadem inculpatio non eſt veridica, & cenſetur inueriſimilis, quia d. Tarquinius confrontatus cum d. D. Paulo Emilio ſtatim genibus flexis deprecatus eſt eum, vt illi parcat ſi eum inculpauit, quia id fecit vi, & metu tormêtorum, & ſi ite-
33 rum torqueatur, iterum inculpabit, prout fecit, propter quod ſtante tali reuocatione, ac varietate inueriſimilis redditur talis inculpatio per ea, quæ tradir *Rol. conſ. 73. n. 29. lib. 1. Farinac. conſ. c 9. lib. 1.* & inde cognoſcimus eum talia dixiſse non
34 pro veritate, ſed vi tormentorum ex his, quæ refert *Guazzin. defenſ. 30. c. 32. nu. 4.* quæ inueriſimilitudo inuat etiam D. Zambinû, quia in vno falſus,
35 cenſetur in omnibus falſum dixiſſe, vt diximus ex *Farinac. d. conſ. 19. nu. 8. lib. 1.*

Tertiò. In veriſimilis cognoſcitur eſſe confeſſio dd. Borbonorum, & Tarquinij tâm contra ſe ipſos, quam contra alios. Narrant enim factum nimis côfuſè, & loquuntur intricatè, nam dum de armis deponunt, quibus d. Palmia fuit interfectus, dicût fuiſſe occiſum cum enſibus, pugionibus, & coltellis, & quadam vice dicunt cum nouacula adeò, vt res ſit valdè in incertò, & propterea veriſimilius
36 eſt, quod ſic falſi fuerint vi tormentorum quia nô eſt credibile eos ità potuiſſe circa arma variare, ſi vera eſſent per eos narrata, ita ſentire videtur. *Burſat. d. conſ. 201. nu. 62. 63. lib. 2.*

Quartò. In veriſimilis eſt dd. Sociorum confeſſio etiam contra ſe ipſos, quia adhuc non conſtat de enſe, cingulo, & aliis arneſius d. Palmiæ interfecti proprijs, quæ ipſi dixerunt poſt homicidium humaſſe penes murum horti, & in puteum proiciſſe, quia facta diligêti inquiſitione per Fiſcum excauando terram, & exſiccando puteum nihil omnino inuentum eſt, propter quod talis confeſſio remanet deſtituta circumſtantiis, & redditur in-
37 ueriſimilis, ac improbabilis, nec afficir quêquam, quia non iuſtificantur eius qualitates. *Socin. in c. qualiter, & quando, n. 102. de accuſat. Marſil. conſ. 22. n. 9. Burſat. d. conſ. 201. n. 29. Bertaz. conſ. 29. n. 5. li. 1. latè Farinac. q. 81. num. 30.* vbi in puncto exclamat contra Officiales, qui non verificant tales qualitates confeſſionum, idemq; dicit *Ambroſ. de proceſs. inform. lib. 4. c. 5. n. 9. latè Guazzin. defenſ. 32. c. 2. nu. 3.* vbi latè examinat, & dicit neceſſe eſſe verifi-
38 care circumſtantias prędictas, ſiuè reus fuerit côfeſſus ſponte, ſiuè per torturam, & quod quidam Commiſſarius in Syndicatu fuit in magno periculo, quia aliter ſeruauerat, vndè ſequitur, quod d. confeſſio ſit non ſolùm inueriſimilis, ſed etiam erronea, & falſa.

Quintò. Idem confirmari poteſt, quia dd. Paulus Emilius, & Iacobus Antonius ſe dicunt inimicos, vt in eorum conſtitutis ſol. 310. & pariter d. Iacobus Antonius ſe oſtendit inimicum d. D. Zambini, vt apparet in proceſsu, dum affirmat non ſolum de quadam lite, ſed etiam dicit, *che haurebbe voluto, che la robba del Sig. Giacomo Palmia foſſe andata piu toſto alla Camera, che alli Zambini*, ex quibus colligitur malus eius animus, & voluntas, cum nemo ſoleat præferre Fiſcum conſanguineis, vel affinibus, & propterea eius inculpatio eſt inueriſimilis, & cenſetur proceſſiſſe ex odio, vnde nihil
39 nocet nominatis, quia ſocius criminis, ſi eſt inimicus nihil probat contra nominatum etiam in caſibus exceptis, & quando etiam veritas aliter haberi non poteſt, ſic pulchrè *Maſcard. de probat. d. concl. 1318. n. 41. Farinac. d. conſ. 79. n. 6. lib. 1.* adeò vt defectus inimicitiæ non expurgetur per torturam. *Guazzin. defenſ. 19. c. 18. nu. 8.*

Sextò. Inueriſimilis eſt dd. Sociorum inculpatio, quia d. Iacobus Antonius fol. 679. dicit nihil ſibi datum, vel donatum, & poſtea variando dicit d. D. Zambinum ſibi promiſiſſe multa, ac etiam ſibi tradidiſse in via publica ſcuta 25. & deinde alia 25. Hæc enim nullo modo ſunt vera, neque veriſimilia, tùm quia in hoc d. Iacobus Antonius eſt ſingularis, & ideo non facit inditium etiam ſi eſ-
40 ſent plures. *Farinac. d. côſ. c 56. n. 12. lib. 2.* tùm quia non eſt credibile d. D. Zambinum filium familias habuiſse commoditatem tot pecuniarum, tùm quia non eſt veriſimile, quod d. D. Zambinus adhibuerit tantam confidentiam, vt voluerit dare mandatum occidendi prædicto Iacobo Antonio
41 eius inimico, vel malè affecto etiam pecunia mediante contra d. Palmiam virum potentem, vt inquit *Giurb. d. conſ. 91. n. 52.* & deniq; quia non eſt veriſimile, quod d. Zambinus tradiderit dd. pecunias d. Iacobo Antonio in via publica, cum talia fieri ſoleant ſecretò, & cum magna cautela, &
42 ideò locus ſic publicus eum reddit de falſo ſuſpectum, vt per *Rimin. iun. conſ. 723. nu. 88. & Giurb. d. conſ. 91. nu. 52. in fin.* qua ratione eliduntur etiam tractatus, quos dicunt factos in publico, quia veriſimilitudo talia abhorret & non admittit.

Nec obſtat prędictis, quod nos verſemur in delicto enormi, & difficilis probationis, in quo licet iura tranſgredi; Nam primò reſpondeo id fortè procedere in puniendo, quando conſtat Reum eſse verè delinquentem, ſecus eſt in procedendo, quia
43 ſeruari debeur iura ſolita, donec verè ſciatur, an inquiſitus ſit verus delinquens, & ideò debêt ſeruari ſolênitates, quæ in aliis criminib. ſeruantur, vt per *Marſil. in pract. crim. §. Diligenter, nu. 75. Gramat. vot. 34. nu. 23. 24.* vbi loquitur in crimine læſæ Maieſtatis. Deinde reſpôdeo quod reſpectu mandati aſſerti, ſeu tractatus, & dationis pecuniarum, quæ in via publica dicuntur traditæ, non poteſt
dici

dici Nos versati in his, quæ sunt difficilis proba-
tionis, cum oporteat ad hoc constituendum, vt
non solum nulli testes actu interuenerint, sed e-
tiam habitu interuenire non potuerint, vt benè
per *Rol.cons.73.n.26.lib.1.Natt.cons.298.n.9.lib.2.*
Bertaz.cons.41.n.23.lib.1.Farinac.q.43.n.195. quod
verificari non potest in his, quæ fiunt in loco pu-
blico, licèt enim plures testes non interfuerint,
interesse tamen potuerunt.

Septimò. Inuerisimilis redditur confessio dd. Socio-
rum, quia vltra alias variationes, & mendacia di-
scordant etiam circa locum, vbi expitauit d.Pal-
mia, quia d. Iacobus Antonius dicit vna vice ex-
pirasse in Camera, & alia vice in Cantinazza, &
pariter discordant etiam circa tegumentum ca-
daueris ipsius Palmiæ, quoniam vnus dicit palea
fuisse copertum alius palea, & sterquilinio, alius
con delle store; & similiter discordãt circa modum
exportationis d.cadaueris ad Canale, quia alii di-
cunt super baculis, alii in sacculo, alij super bra-
chiis fuisse portatum, vt in processu, quæ varia-
tiones, & contradictiones causant magnam inue-
risimilitudinem d.confessionis adeò, vt dd. sociis
non sit fides præstanda contra D.Zambinum, vt
per *Rol.cons.73.n.28.lib.1. Bursat. d.cons.201.n.62.*
lib. 2.

Octauò. Nimis inuerisimilis est d.inculpatio contra
D.Zambinum, quod dederit aliquod mandatum
46 ad committendum d.homicidium, tùm quia d.An-
tonius Maria non erat maxima amicitia coniun-
ctus, vt requiritur, *Bursat.d.cons.201.n.62. Giurb.d.*
cons.91.nu.52. tum quia ipse per se erat facturus,
dum fatetur fol.689. de eius proprijs pecuniis de-
disse dict. Tarquinio eius Nepoti scuta decem, &
47 Tarquinius idem affirmat fol.492. *Mascard. dict.*
concl.1014.num.10. tum quia apparet de propria
causa, ob quam id fecit, si tamen fecit, scilicet pro
48 eius legato, vt fol.382. adeò, vt censeatur fecisse
pro suo interesse, *Giurb. d. cons.91. num.41.* tum
quia dum inculpat de mandato d. D.Zambinum,
est singularis, est etiam varius, dum dicit nihil ha-
buisse, & postea habuisse, & est diffamatus de a-
liis delictis, & cum non appareat de aliqua causa
propria d. D.Zambini, qua moueri potuerit, cum
debeat esse grauis, non est existimandum, quod
49 d. D. Zambinus voluerit deuenire ad huiusmodi
homicidium, vt benè considerat *Giurb. d. cons.91.*
num.59. Et propterea quot sunt verba dd. socio-
rum, tot sunt mendacia.

Nonò. Inuerisimilis est d.inculpato, quia Antonius
Maria in delatione cadaueris ad Canale dicit so-
lùm interuenisse se ipsum, eius fratrem, & d.Tar-
quinium fol.382. & idẽ replicat fol.498. sed paulò
post lachrimans dicit adfuisse etiam dd.DD.Zã-
binum, & Paulum Emilium, & similiter Iacobus
Antonius fol.403. excludit omnino d.D.Zambi-
num ab exportatione cadaueris, prout facit etiã
d.Tarquinius fol.487. licèt includat D.Paulum E-
miliũ. Hæc sanè si considerentur oculo pio, prout
50 decet Iudicem veritatis Amicum, vtiq; necesse
erit exclamare hanc esse imposturam, & conti-
nere somnia, quia talia sunt contradictoria, & nõ
possunt esse simul vera, vt considerat *Bursat.d.cõs.*
201.n.62.vers. septimo lib. Imò mihi supponitur,
quod in illa nocte exportationis, & hora à sociis
expressa ipse D.Zambinus fuerit in Curia Princi-
pis aliis negotiis implicitus, vnde credo eos vi
tormentorum fuisse mentitos in se ipsos, & alios.

Decimò. Possunt considerari multæ aliæ inuerisimi-
litudines, si quidem dicunt in exportatione cada
ueris adfuisse lumen, sed Antonius Maria fol.498
dicit se id nescire, & omnes dicũt se nescire, a quo
lumen portaretur, quæ non sunt verisimilia, & pa-
riter Antonius Maria deponit tractatum de in-
terficiendo fuisse factum in publica platea, & di-
cit se dedisse Tarquinio pecunias in via publica,
& prima vice dicit fuisse scuta decem integra, se-
cunda verò vice dicit adfuisse vnũ, aut duos pa-
tacconos, ex quibus luce meridiana clarius appa-
51 rere potest dd.confessiones, & inculpationes esse
inuerisimiles, et propterea non afficiunt d.D.Zã-
binum, vt per *Rol.d.cons.73.n.37.38.lib.1.Mascard.*
d.concl.1318. n.45.46.

Neque in prædictis inueniuntur adminicula, quæ
vrgeant contra d. D. Zambinum, & vt id etiam
plenè cognoscatur, animaduertendum est, quod
licèt remittatur arbitrio Iudicis, quænam debeãt
esse adminicula, cum dicto socii criminis, tamen
nõ debet Iudex eã ex suo capite metiri, sed opor-
tet arbitrium regulare, vt leuia non sufficiant,
prout Iuris est, *Farinac.d.q.43.nu.156.vsq. ad nu.*
177. & propterea adminicula remota à delicto
52 non sufficiunt, quia debent esse talia, vt aliquo
modo tangant crimen, sicut docuit *Natt. consil.*
298.num.4.in fin.& seqq.Mantua.cons.218. num.26.
31.Menoch.d.cas.474. num.48. vers.Illud quoq. pul-
chrè Mascard.d.concl.1318.num.53.vers. Nam si hu-
iusmodi. Et maximè quando socii criminis sunt
53 varii, vel periurii, quia tunc requiruntur admini-
cula magis grauia, vt inquit *Dian. moral.p.4.tract.*
6.de tort.resol.8.in fin.

Hic autem non potest considerari aliquod admini-
culum contra d. D. Zambinum, nisi valdè leue,
& alienum delicto, prout est videre in ipso reatu à
Iudice prolato; Nam primò Iudex constituit
magnum fundamentum in depositionibus dd.
Barbonorum, & tarquinii confirmatis in faciem
ipsius D.Zambini, & in verisimilitudine earum,
sed iam responsum est satis, & abundè eas esse
inuerisimiles adeò vt nihil eis credendum sit,
ideò non repeto.

Secundò. Non obstat iuditium sumptum ab inimi-
citia, & odio inter D.Zambinum, & occisum tali-
ter qualiter probatis, vt dicitur, in reatu; Nam re-
spondetur, inimicitiam non fuisse probatam, &
tamen erat legitimè probanda, vt per *Farin. quæst.*
49. numer. 126. & oportet inimicitiam esse gra-
uem, capitalem, & adminiculatam, & talis, quod
54 factæ iniuriæ corrispondeat mandatum, alioquin
non facit inditium, *Farinac. q.49. num.101. 102.*
& cons.147.n.33.lib.1. pulchrè Giurb. d. cons.91. nu.
39. vbi vidi, & maximè quando constat de inter-
fectore, *Farinac.d.q.49.nu.119.*

Sed hic quænam inimicitia potest considerari? vti-
que dicitur d.Palmiam non libenter tradidisse
nuptui eius sororem d.D.Zambino; sed quatenus
id

id verum ſit,ceſsauit poſt matrimonium illa ama
titudo,quia poſt cõtractum matrimonium d.Pal-
mia tractauit amicabiliter cum Zambinis,& ſępè
ad eos diuertebat ad inuiſendam Sororem ,& Ma
trem,& eorum domi prandium, & cęnam dome-
ſticè ſumebat , & cum eis familiariter conuerſa-
batur, prout deponunt teſtes Fiſci fol. 226. 228.
qui plenè probant contra Curiam, *Farinac. conſil.*
185.n.23.& conſ.193.n.10.lib.2. & hoc pro noto-
56 rio ſupponitur,de quo Iudex poteſt ſe informare
etiam in cubiculo. *Rol.conſ.44.n.36. lib.1.Rim.iun.*
conſ.6.n.33.Menoch.conſ.230.nu.41. & ideò quate-
57 nus extitiſſet inimicitia, per huiuſmodi reconci-
liationem tollitur omnis mala ſuſpitio, *Farin.d.q.*
49.n.109. Sed verè ſi talis cauſa eſſet vera non eſ-
ſet conſiderabilis reſpectu D.Zambini , cum per-
uenerit ad deſideratam ſponſam, ſed ſi quid malè
ſuſpicandum fuerat, id habuiſſet aliquam proba-
bilitatem in Palmia aduerſus D.Zãbinum,at verè
nulla aderat inimicitia, nullumque odium.

Tertiò. Conſideratur illa ſollicitudo, quam poſt in-
uentum cadauer d. D. Zambinus adhibuit in adi-
piſcenda Palmiæ hæreditate, & mãdatum factum
d.Antonio Marię ad accipiendam tenutam; Nam
reſpondetur, id non eſſe adminiculum criminis
iam ab alijs perpetrati,quia D.Zambinus eſt filius
familias, & gerebat negotium vxoris, ad quam
ſpectabat hæreditas, & cui neceſſarium præſtitit
conſenſum, & naturale eſt, vt ſollicitè capiatur
tenuta hæreditatũ, nè hæres præueniatur ab alio;
Et propterea non video quomodo inde hauriatur
mala ſuſpitio contra Dominum Zambinum,cum
pariter mandatum fuerit factum in perſonam d.
Antonij Mariæ,quia erat informatus de bonis re-
lictis in d.hęreditate,& cum talia ſint indifferẽtia,
& poſſint trahi ad bonum, & malum, debent po-
58 tius interpretari in bonum,vt per *Farinac. q.85.n.*
10.18.

Quartò. Conſideratur pro adminiculo mendacium
D.Zambini dicentis ſe neſcire,in cuius perſonam
fuerit factum d.mandatum; Nam reſpondeo id
non poſſe dici mendacium,ſed obliuio,& ſignum
eſt quod ipſe non vacabat huic negocio cum tan-
ta diligentia,vt ex aduerſo ſupponitur,nec poteſt
dici id malitioſè dixiſſe, quia ex inſtrumento po-
terat facilè probari, vnde illud negare in nihilo
poterat eſſe proficuum.

Quintò. Conſideratur, quod d. Palmia propalaſſet
ſe teſtamentum reuocaturum, in quo ſortè hære-
des inſtituerat eius ſorores, & vxores reſpectiuè
dd. DD.Zambini,& Pauli Emilij; Nam reſponde-
tur hoc non eſſe adminiculum faciẽs ad rem,quia
hæreditas prædicta non ſpectabat ad ipſos,ſed ad
ſorores defuncti in qua tamquàm extra dotem,
maritus non habet vſumfructum, nec proprieta-
tem, & non erat ſuſpicandum de d.D.Zambino,
qui eſt diues ex Patre diuite,cuius commoditates
ſunt tantæ, vt non admittant veriſimilitudinem
deſiderij mortis d.eius Cognati, & maximè cum
facinore,& tanto magis quia Palmia non dixerat
ſe reuocaturum inſtitutionem hæredum,aut aliis
velle relinquere ſuam hæreditatem,quam dd.eius
hæredes etiam ab inteſtato habuiſſent, ſed fortè
veriſimilius eſt Palmiam hoc dixiſſe propter An-
tonium Mariam,cui fecerat legatum annuum ſa-
tis pingue,prout ipſe fatetur ſe interemiſſe d.Pal-
miam propter dictum legatum, ne illud reuoca-
59 ret, vnde cum teneamus auctorem maleficij, &
cauſam eius propriam,non eſt ſuſpicandum con-
tra d. D. Zambinum non habentem cauſam mo-
tricem, & grauem ad perpetrandum tantum ſce-
lus, vt per *Giurb.d.conſ.91. num.39. 40.41.*

Sexto. Non obſtat aliud adminiculum de ſocietate,
& comenſalitate ipſius Ant. Mariæ cum D.Zam-
bino,& acceſſu ad domum eius, quia ratione fa-
60 miliaritatis, vel cõuerſationis nemo præſumitur
criminis conſcius,vel culpabilis. *Bald. in l.ad inui-*
diam in fin. C.quod met.cauſ.Paccian. conſ.119.n.74.
pulchrè Giurb.d.conſ.91.nu.48. & ſanè cum d.Anto-
nius Maria gereret negotia d.Palmiæ, & ei famu-
laretur,non eſt mirandum, ſi accederet ad domũ
D.Zambini,prout liberè faciebat Palmia eius Do
61 minus, & non decebat D.Zambino illum arcere,
quia ſolent famuli domeſticè conuerſari in illis
domibus,in quibus Domini habent familiaritatẽ,
& propterea nullum inditium poteſt reſultare
contra d.D.Zambinum, *Farinac. d.conſ.99.nu.71.*
lib.1.

Septimò. Nullum eſt adminiculum ex tranſmiſſio-
ne epiſtolæ per eumdem Antonium Mariam D.
Ferranti Patri d.D.Zambini poſt delictum,vel ex
affinitate Barbonorum cum ſocru d.D.Zambini;
Hæc enim nimis aliena ſunt à delicto, cum tunc
ignoraretur d.Antonium Mariam fuiſſe homici-
dam, & quòd refert ad caſum, ſi D.Ferrantes re-
cepit epiſtolam ab eo,vtiq; hoc nihil eſt, ſicut ni-
hil nocet affinitas cum ſocru D.Zambini,quia nõ
per hoc eſt affinis ipſius D.Zãbini,& ſi eſſet, quid
inde? vtique maior erat coniunctio cum D.Pal-
mia eius Cognato, propter quod excluditur om-
nis ſiniſtra ſuſpitio, quia attendenda eſt potius
62 præſumptio delicti excluſiua, *Farinac. q.85.n.19.*
& ideò hæc nimis remota ſunt, & non faciunt in-
dicium contra D.Zambinum, *Maſcard. dict.concl.*
1318.n.53.

Octauò. Conſideratur,quod illa die, qua Curia per-
quiſiuit in domo d.Antonii Mariæ, ipſe ſe rece-
perit ad domum d. D.Zambini; Nam quod inde
contra D.Zambinum,qui illum non recepit? imò
exinde colligitur eius ſinceritas, & innocentia,
quia ſicut D.Zambinus noluit eum recipere, quã-
do cœptum eſt contra eum de delicto haberi ſu-
ſpicio, ita prius ab eo ſe abſtinuiſset, ſi quid tale
credidiſset.

Nonò. Conſiderantur contra D.Zambinum alia
multùm leuia, & nimis remota, ſcilicet,collocu-
tio cum d.D.Paulo Emilio, quæ non eſt res mira-
bilis, cum eſset eius Cognatus: mora ipſius D.
Zambini extra domum in illa nocte delationis
cadaueris ad Canalem, quia nõ inde probatur eũ
in illa interueniſse, ſed mihi ſupponitur verè mo-
ram traxiſse in Curia Sereniſſimi ſcientia, quam
videtur habuiſse de die commiſſi delicti,quia ipſe
id ſortè collegit ex circumſtantiis ſubſequentib.,
& cum fortè notum eſset tempus, quo d.Palmia
amplius non comparuit, quilibet potuit arguere

co

eo die commissum fuisse delictum; Alia verò, quæ leuissima sunt, sumuntur ex depositionibus sociorum criminis, quibus dixi nullam fidem esse præstandam: Nec nocent asserta mendacia, seù variationes, & perplexitates D.Zambini in respódendo, quia non est mirum si multitudo interrogationum, & iterata constituta in longum protracta induxerint Adolescentem in aliquas difficultates, & variationes, quia etiam sapientissimi
63 in hoc sæpè errare solent, sed cum non versentur circa substantialia, nihil nocent D.Zambino ad faciendum indicium, *Bertaz.cons.59.nu.6.lib.1.* & eius bona vita, & fama excludit indicium mendacij, & variationis, *Bertaz.d.cons.59.n.8.*

Decimò. Consideratur pro adminiculo, quod testes D.Zambini dicentes tempore delicti eum fuisse extra Territorium Parmæ, sunt vltronei, varij, & contrarij, vt in dicto reatu. Nam respondetur hoc non esse adminiculum delicti, etiam si vera essent prædicta. Sed meliùs dicam non esse verum, quod
64 dd.testes sint vltronei, cum fuerint inducti, seù nominati à Patre d.D.Zambini, & satis est à Iudice fuisse examinatos ad hoc, vt eis nihil possit propter istud opponi. *Farinac.d.cons.193.n.77.lib.2.* Nec inter eos adest variatio, vel contractio cósiderabilis, & fortè melius est non ita penitus con-
65 uenire in accidentalibus, ne videantur præmeditati, & propterea cum sint concordes in effectu, & non discordent in substantia, nihil eis diminuendum est de fide, *Personal. tract. de tortura nu.95. Farinac.in tract.de testi.q.66.n.24. & q.79.n.14. & consil.146.num.10.lib.2. Guazzin. defens.19.ca.2.num.6.7.*

His stãtibus transeundum est ad alterum punctum, & videndum, an confessio d. D. Zambini quidquã ei possit nocere, & existimo negatiuè esse respondendum, quia ex prædictis satis constat, nulla extitisse inditia ad torturam contra eum, vt satis probatum est, & ideò cum d. D. Zambinus fuerit non iure tortus, & sine præcedentibus inditijs, propterea eius confessio censetur emanata vi, & metu tormentorum, & æstimanda est erronea
66 adeò, vt ei nihil præiudicet, etiam si fuisset millies repetita, vel ratificata in criminibus etiam exceptis, & hoc admittunt omnes pro indubitabili, vt in *l.1. §. Diuus seuerus. ff. de quæst. Marsil.in l. penultima nu.10. ff.eodem,* vbi dicit, quod Bononia liberauit duos à pęna mortis, & consecutus est maximum commodum, & honorem, & hoc idem probat *Bertaz.cons.39.nu.7.8.& seqq. & cons.125.nu.21.22.23.lib.1. Personal.de ind. & tort.num.67. Bursat.cons.201.nu.41.42.53.lib.2. Farinac.de ind. & tort.q.37.n.110.& q.43.n.19.& q.83.nn.1.2.6. & seqq.vbi infinitos congerit, idem Farinac. cons.99. n.62.lib.1.latè Guazzin.defens.32.c.31.n.1.2.3.4.& per totum,* vbi vult id procedere etiam in Iudice, qui haberet brachium Regium, vel Principis mãdatum, *Borell.in sum.decis.p.2.tit.3.n.22.23.24.* vbi plurimos adducit, & vult procedere etiam in delictis atrocioribus, & exceptis.

Quod licèt in se, & per se sit verissimum, tamen multò verius est, quando tortura fuit excessiua, vt hic vbi fuit bis iterata per mediam horam qualibet vice, & repetita tertia vice in vigilia quinque ho-
68 rarum, & quando reus protestatus est se non posse tormenta sufferre, nam istis casibus, si fateatur, censendum erit, fuisse confessum contra veritatem, & habebitur pro non confitente, & confessio ei nihil nocebit, vt per *Fulgos.in l.qui aliena, §.Celsus, n.8.& seqq.ff.de acquir.hæred. Honded. cons.108. n.42.lib.1.Guazzin.defens.32.c.31.n.2. Farinac.d.q.83.n.7.8.* vbi probat quòd talis confessio nihil nocet tàm reo, quàm nominatis ab eo.

Et tantò magis, quia repetitio torturæ fuit facta indebito modo non seruato iuris, & temporis ordine etenim Iudex post illatam mediæ horæ secundo loco torturam, statim fecit d. D.Zambinum supponere tormento vigiliæ, non obstante, quod iam satis purgata fuissent omnia inditia, si quę &
69 tamen non poterat sic sollicitè, & nullo intermedio tempore transire à tortura satis graui, qualis est tortura mediæ horæ. *Farinac.q.38.n.47.48.83.* (maximè præcedente tortura alterius mediæ ho-
70 ræ) ad tormentum atrocissimum vigiliæ, quia repetitio huiusmodi, si tertia vice fieri potuisset, erat facienda interpollatis diebus, seù vicibus, quãdo inditia sunt plura, & vrgentia. *Clar.in prax. §.fin.q.64.n.33.vers.Et si inditia. Farinac.d.q.38.sub nu.79.ad fin.* Ergo transitus iste à tortura ad vigiliam fuit indebitus, & indiscretus, & reddit confessionem nullam, & inualidam per superiùs dicta, & dicenda, quia vtiq; si Iudex diligenter omnia obseruabit, prout decet, pro certo compertũ habebit immoderatam fuisse torturam, neq; extitisse contra D.Zambinum tot, vel tanta inditia, vt potuerit deueniri ad illud crudele vigilię tormentum, post iteratam torturam mediæ horæ pro qualibet vice.

Secundò. Accedat, quod hæc confessio potest dici multò magis nulla, & inualida, quia dato etiam, quod contrà D.Zambinum extitissent aliqua inditia, nihilominus ea abundantissimè fuerant ex-
71 purgata per torturam prima, & secunda vice ei illatam, in qua perstitit negatiuè. *Giurb. cons.43.n.9.30.31.32.* & maximè quia talis tortura fuit diuisa per mediam horam qualibet vice adeò, vt in totum peruenerit ad horam integram, & sic fuit illius generis torturæ, quæ dicitur quarti gradus,
72 & supponit reum esse suspectissimum, & contra eum extare indicia grauia, & plenè probata etiam in atrocioribus, vt per *Natt.cons.298.nu.13.libr.2. Farinac.de ind.et tort.q.38.n.47.48. Guazzin.defens.30.c.22.num.6.* Et ideò cum d.D.Zambinus sustinuerit in dicta tortura sic repetita, censetur pur-
73 gasse omnia inditia, si quæ, contra eum existentia, vt per *Clar.in prax.§.fin.q.64.n.34. Farinac.qu.40.n.2.6.8.in fin. Guazzin.d.defens.30.c.40.nu.1.& per totum.* Adeò, vt non potuerit postea supponi tormento vigiliæ.

Et tantò magis censendum est, d.D.Zambinum omnia expurgasse, quia contra ipsum non extabat aliquod indicium certum, vel indubitatum, vt vidimus, imò si quæ fortè erant per contrarias præsumptiones, & probationes, de quibus satis
75 dictum est, fuerant sufficientes elisa. *Bertaz.consil.41.n.31.in fin.lib.1.Guazzin.defens.30.cap.4.nu.23.*

pro-

propter quod poſt hanc iteratam torturam non licuit Iudici tertiò eam repetere ſine nouis inditijs, quæ fuerint euidētiora, & fortiora prioribus, vt latè probat *Farinac. de ind. & tort. q. 38. n. 72. 73. 75. 76. 77. 91. Guazzin. defenſ. 30. c. 23. n. 1. 2. 4. 5. 6.* vbi loquitur etiam in Iudice habente arbitrium;
76 hic autem nulla ſuperuenerant inditia, ergo non licuit Iudici tertiò torquere D. Zambinum in vigiliæ, vel alio modo. *Burſat. conſ. 201. nu. 138. in fin. lib. 2.* enim autem D. Zambinus poſt purgata inditia, & ſine nouis inditijs fuerit ſuppoſitus tormento vigiliæ poſt iteratam torturam, & con-
77 feſſus fuerit circa quintam horam tormenti, cōfeſſio cenſetur emanata metu, & vi tormentorū, nihil probat, nihil valet, nec confitenti nocet, vt per *Farinac. d. q. 38. n. 70. & in conſ. 19. nu. 12. in fin. lib. 1. Guazzin. d. defenſ. 30. c. 23. nu. 5.* vbi cæteri allegantur.

Hoc autem confirmari poteſt, quia licèt minor vigintiquinti quinque annis in criminibus exceptis
78 poſſit torqueri, adhuc tamen in tali caſu tortura debet eſſe moderata, & ſine periculo, vt per *Farinac. q. 41. n. 103. & Guazzin. d. defenſ. 30. c. 18. n. 4. ad fin.* & ideò D. Zambinus vti minor etiā ſi potuiſſet torqueri propter aliqua inditia, id moderatè erat faciendum, vnde tantò magis dicendum eſt omnia inditia fuiſſe purgata per torturam primam, & ſecunda vice illatam, & ſucceſſiuè non licuiſſe Iudici deuenire ad tormentū vigiliæ, quod eſt atrociſſimum, & crudele, quo rariſſimè vtendum eſt in atrociſſimis tantum, & vbi inditia ſunt vrgentiſſima & reus eſt robuſtus, & parui
79 pendet alia tormenta adeò, vt ex centum hominibus, qui ſubierunt hoc tormentum, vix quinq; ſuſtinuiſſe docet *Farinac. d. q. 38. num. 71.* & ſentire videtur *Guazzin. d. defenſ. 30. c. 21. num. 13.* Propterea non video quomodo Iudex poſſit dicere ſe moderatè fuiſſe torquere d. D. Zambinum minorem nobilem, delicatum, & qui proteſtabatur
80 ſe non poſſe ſuſtinere tormentum, & in dubio Iudex debebat abſtinere a repetitione tormenti regulando ſuum arbitrium à Iure; *Farinac. d. q. 38. n. 82. 88. 89.*

Nec prædictis obſtat illa clauſula, animo continuādi tormenta, & ſine præiuditio vlterioris repeti-
81 tionis, quaſi tunc non vid. atur repeti, ſed continuari tormentum, vt per *Cartar. de inter reis lib. 4. c. 1. n. 117.* quia iſta clauſula ſolum operatur, quā-
82 do reus prima, vel ſecunda vice non ſufficienter tortus, & quando de Iure poteſt fieri repetitio, vt per *Farinac. d. q. 38. num. 104. Guazzin. d. defenſ. 30. c. 23. nu. 10.* ſecus eſt, quando iam per torturam priorem ſatis purgata erāt omnia inditia, & reus prima vice non fuerat leuiter tortus, quia licet arbitrarium eſſe dicatur tormenta repetere, tamen id debet à Iure regulari, & niſi nouis ſuper-
83 uenientibus inditijs, non licuit deuenire ad repetitionem, *Cartar. d. c. 1. num. 123. Clar. d. q. 64. n. 46. verſ. ſi verò Menoch. caſ. 272. n. 5. 6. Farinac. conſ. 19. n. 12. lib. 1. & q. 38. n. 79. 83.* vbi admittit repetitio-
84 nem, quando reus ab initio fuerit leuiter tortus, puta per vnam Aue Maria & idē confirmat *Guazzin. d. defenſ. 30. c. 23. nu. 9.* ſed ſic eſt, quod D. Zambinus fuerat bis acriter tortus per mediam horā, quæ dicitur tortura quarti gradus, *Farinac. d. q.*
85 *38. nu. 47. 4.* ergo neceſſe eſt dicere, quod etiam fuerit ſufficienter tortus, maximè ſtante iterata tortura & leuitate inditiorum. *Farinac. dict. q. 38. n. 88. 89.* & per conſequens confeſſio emanata in
86 vigilia & tormento tertiò repetito eſt inualida, & omnia inde ſecuta, & non nocet confitenti, *Farinac. d. q. 38. nu. 78. & conſ. 19. nu. 17. lib. 1. Guazzin. d. defenſ. 30. c. 23. n. 5.*

Tertiò. Inualida eſt confeſſio, quia licèt DD. videantur remittere arbitrio Iudicis, vt reum vrgentiſſimis, & indubitatis indiciis grauatum valeat tertia vice ſubiicere tormentis, vt per *Farin. d. q. 38. nu. 105.* tamen id omnes intelligunt illud procedere tantùm in reo, qui varius eſt in ſuo dicto, quia modò negant, modò fatetur, & vnum dicit in tormētis, & illud negat ad bancum Iuris; Verum quando reus primò, vel ſecundò tortus ſemper con-
87 ſtanter negauit delictum etiam ſi prematur indiciis vehementibus, non licebit Iudici eum tertia vice ſubiicere tormentis, quia iam purgata ſunt omnia, *Simanc. de viol. relig. tit. 52. n. 42. Rim. inn. cōſ. 395. n. 41. & ſeqq. lib. 4. Burſ. d. conſ. 201. n. 85. & nu. 138. lib. 2. & conſ. 326. n. 8. lib. 3. Cartar. d. libr. 4. c. 1. n. 132. Farin. d. q. 38. n. 106.* & ideò iſtum caſum nō
88 poſſe euenire apud bonos Iudices, ſed tantum in Iudicibus carnificibus, in verbis dixit expreſsè. *Guazzin. d. defenſ. 30. c. 24. nu. 5. verſ.* Tamen apud bonos: Quod ſi verùm eſt, ſequitur, quod nulla ſit d. confeſsio.

Quartò. Hæc autem veriora ſunt in caſu noſtro, vbi proceſſum eſt contra D. Zambinum ex proceſſu informatiuo, & denegatis defenſionibus, qui modus procedendi licèt nitatur præeminētia tribunalis, vel facultate Principis, tamen non procedit niſi cōtra ribaldos, & famoſos delinquentes malæ
89 vitæ, & famæ, & tamquam odioſus eſt dimittendus ad primam vicem torturę, vel ad ſummum ad vnam tantum repetitionem, vt per *Gramat. vot. 3. n. 41. & conſ. 64. n. 9. 12. Cartar. d. lib. 4. c. 1. n. 200. & ſeqq. Burſat. conſ. 201. n. 138. lib. 2. Ambroſ. de proceſ. infor. lib. 4. c. 5. n. 18. in addit. in fin. Scacc. de Iud. lib. 1. c. 93. n. 88. & n. 90. verſ. Aduerte. Baiard. ad Clar. § fi. q. 64. n. 143. Guazzin. d. defenſ. 30. c. 28. in fin. verſ. Sed ego puto. Farin. d. q. 39. nu. 31. in fin.* Nam denegatis defenſionibus, quę debentur ſecundum omnia in-
90 ta etiam naturalia, Iudex non debet de facili deuenire ad torturam, *Ambr. lib. 3. c. 1. n. 8. 9. &* ſi Iudices dicerent Principibus, quantum inra id abhorreant, vtique non extorquerent ab eis talia mandata, vt inquit *Farinac. d. q. 39. n. 22.*

Quintò. Non nocet d. D. Zambino eius confeſſio, quia non fuit ratificata, hoc enim admittunt omnes quod confeſſio facta in tormentis nihil nocet
91 confitenti, ant aliis niſi extra tormenta, & per interuallum temporis fuerit ratificata, ſic *Cartar. d. lib. 4. c. 1. n. 139. Ambroſ. d. lib. 4. c. 5. nu. 1. Farinac. q. 84. n. 67. 68. 70. Guazzin. d. defenſ. 30. c. 35. num. 2. & n. 7. verſ. contrarium,* vbi vult id procedere etiam ſi talis confeſſio eſſet adminiculata, & concordat *Dian. moral. par. 4. tract. 6. reſol. 22.* vbi docet etiam quod talis ratificatio debet fieri præſente Curatore

ratore ratificantis, si est minor], sed D.Zambinus
nihil ratificauit, ergo confessio ei nihil nocet.

Et maximè quia interrogatus pro ratificatione ex-
tra tormenta reuocauit d.confessionem, & erro-
neam declarauit, & quamuis postea iterum quar-
ta vice tortus non potuerit sustinere, & denuò in
92 tormento confessus sit, tamen id fecit vi tormen-
torum, & talis ratificatio nihil valet, quia ad hoc
vt ratificatio noceat reo debet fieri extra tormē-
ta, & extra locum tormentorum. *Clar. d. q.64.nu.
40.Farinac.d.q.84.n.67.68.70. Personal. de tortura
n.84.Guazzin.d.c.35.n.2.* quod hic nullo modo est
93 factum, & cum sit, & fuerit quarta vice tortus non
potest amplius torqueri. *Ambros.d.lib.4.c.5.n.16.
in fin.*

Sextò. Dicta D.Zambini confessio est nulla, & inua-
lida, nec ei quidquam nocet, etiam si fuisset rati-
ficata, quia emanauit propter suggestiones ei fa-
ctas, & interrogatoria suggestiua, vt dicitur ex
processu apparere in multis, & maximè circa pe-
cunias; quas dicitur tradidisse pro d.homicidio,
Iudex enim debet reum generaliter interrogare,
94 nec specialiter suggerere alioquin processus est
nullus, & confessio inualida, ad *text.in l. 1. §. quæ-
stionem, ff.de question.DD.in l.Iubemus, C.de testam.
Gramat.vot.34.n.12.13. Cartar.in pract. interr. reo-
rum.lib.4.c.1.n.95.Scacc.de Iudic.c.86.n.7.& n.40.
Farinac.de reo confess.& conuict. q.83.nu.84.85.94.
Guazzin.defens.20.c.13.n.14.* qui dicunt id proce-
dere siue reus interrogetur in tortura, siue extra
eam, sed multo magis debet *debet* Iudex abstine-
re à suggestionibus, quando reus torquetur: Hic
autem satis constat de interrogationibus, & fa-
ctis suggestiuis, vt ex processu, ergo nihili facien-
da est D.Zambini confessio.

Septimò. Præterea eadem confessio nihil potest no-
cere d.D.Zambino etiamsi esset ratificata, quia
95 non est verisimilis, nec probabilis, aut possibilis,
quo casu siuè spontè, siuè per torturam fiat, nihil
nocet. *Bald.cons.479.n.2.lib.5.Bertaz.cons.214. nu.
16.lib.1.Bursat.d.cons.201.n.37.lib.1.Mascard. con-
cl.384.n.4.Decian.tract.crim.lib.7.c.45.n.22.Farin.
de reo confess.& conuict.q.81.n.27.29.Guazzin.dict.
defens.30.c.35.n.11.* Sed sic est, quod confessio D.
96 Zambini, non est possibilis, quia tempore delicti
erat in Ciuitate, & districtu Regij, & sic innocens
Guazzin.d.defens.28.c.1.nu.12.13.14.15. Non est
verisimilis, quia non aderat causa in D.Zambino
97 talia faciendi, *Giurb.d.cons.91.n.39.* Non est pro-
babilis, quia constat de interfectore ob suum in-
teresse interficiente d.Palmiam, *Giurb. d.cons.91.
n.41.* & ex alijs rationibus superius adductis, qui-
bus probatur dd.confessiones esse omninò inue-
98 risimiles; Ergo D.Zambinus non est molestan-
dus propter confessionem inualidam: hæc enim
superius satis exarauimus, ideò hic non repe-
to.

Octauò. Possumus addere, quod etiam si dict. con-
fessio esset valida, cum tamen appareat erronea,
potest à D. Zambino reuocari, & cum sit minor,
concedendum est ei restitutio in integrum etiam
99 non docto de errore, aut de lesione, quia de eis
satis constat eo ipso, quod confessus est, ita per
*text.in l.certum, vbi Bart.& DD.ff.de confess. cap.fi-
nal. vbi glos.eod.tit.in 6.Odd.de restit.in integr. par.2.
quæst. sexagesimaquinta, art. 7.numero decimoquinto,
& seqq.Honded.consil.102.numer. 50. latissimè Fari-
nac.dict.quæst.81.num.374. 376. 377. Guazzin. de-
fens.32.cap. 32.nu.6, vers. Et præcipuè, & vers.Imò.*
100 Et satis est confessionem esse in parte erroneā,
quia in totum præsumitur erronea. *Farinac. dict.
quæst.81.num.350.* Verum quia d.confessio est ip-
so iure nulla, vt vidimus, non est opus tractare de
restitutione in integrum.

Et de prædictis non est habenda admiratio, quia re-
medium torturæ est fallax, fragile, & periculo-
101 sum, cum aliqui impatientia doloris victi, po-
tius eligant mentiri, quàm pati cruciari, ad *text.
in l.1.§.quæstionem, ff.de question. Clar.dict. quæst.64.
versic.vltimo. Cartar. d.cap. primo, num. 129. Ber-
taz.d.consil.29.numer.quarto. Farinac. q.84.numer.
68. Guazzin.defens.30.cap.35.numer.2. vers. Et fuit
inductum.* Prout sic euenit in casu nostro, vbi dict.
D.Zambinus, & dict.D.Paulus Emilius non po-
tuerunt sufferre vim tormentorum, & sic con-
fessi sunt, quod nunquam fecerunt, & propterea
eorum confessio non est habenda in considera-
tione.

Concludendum est igitur, quod stantibus prædictis
dict.D.Zambinus sit liberè dimittendus, nec mo-
lestandus sine nouis indiciis, cum enim sit con-
fessus per indebitam torturam, & sine legitimis
102 inditiis non potest iterum vigore dict. confes-
sionis inualidè torqueri, aut examinari, *Bos. in
prax.tit.de confess.num.22.Bertaz. consil.39. numer.
decimo, lib.1.* vbi dicit, quod non est ampliùs tor-
quendus, nec debet damnum pati, idem *Bertaz.
consil.125. numer. vigesimosecundo, vigesimotertio,
lib.1.Honded.consil.108.num.trigesimoquarto, libr.1.
Farinac.de reo confess. & conuict. quæst.83. num.15.
Guazzin.defens.32.cap.31.numer.2.vers. Nec vigore.*
Quod procedit etiam si fiat mutatio Iudicis, &
alius subrogetur in locum illius, qui eum torsit
indebitè, adhuc enim reus est absoluendus, &
103 ampliùs non est torquendus, quia semper dici-
tur durare idem metus, donec in Iudice durat
eadem facultas torquendi, licèt Iudices sint di-
uersi, ità *Guazzin.defens.30. cap.39. numer.3.*
vbi inquit etiam, quod ipse ità obser-
uauit, & liberauit à triremibus
quendam Asculanum, qui
fassus fuerat delictum
per torturam non
præceden-
tibus,
in-
ditiis illatam; Ideò dict.D.
Zambinus in pace est
dimittendus, pro
vt ità iuris
esse cen-
seo,
Saluo, &c.

EPI-

EPITOME.

An liceat vicino aperire feneſtrã proſpicientem in ędes vicini, vel ędificare in confinibus, & an Eccleſia poſſit compellere vicinum ad ſibi vendendam ſeruitutem.

SVMMARIVM.

1. *Aedes ſuas cuilibet licet eleuare vſque ad Cœlum.*
2. *Edificare non licèt in ſuo, ſi lege, vel pacto prohibibeatur.*
3. *Feneſtram in ſuo muro aperire licet vicino.*
4. *Feneſtra fieri non poteſt, ſi competat ſeruitus eam non faciendi.*
5. *Aedificans ad æmulationem non poteſt fabricare.*
6. *Libera res omnis præſumitur.*
7. *Seruitus limitata non extenditur.*
8. *Interpretatio fit contra eum, qui clariùs dicere potuit.*
9. *Viridarium licèt facere ſuper ædes, etiam ſi noceat vicino.*
10. *Feneſtra poteſt fieri, etiam ſi prius non adfuiſſet.*
11. *Clauſula in fine poſita quomodo referatur ad præcedentia.*
12. *Seruitus non debetur, niſi expreſſè dicatur.*
13. *Lite pendente nihil eſt innouandum.*
14. *Poſſidens præſumitur dominus.*
15. *Seruitutis poſſeſſio ſufficit ad manutentionem.*
16. *Eccleſia poteſt compellere vicinum ad vendendam ſibi ſeruitutem.*
17. *Eccleſia compellit vicinum ad vendendum ſolum pro fabrica neceſſarium.*
18. *Fabricans Eccleſia quid poſſit contra vicinum.*
19. *Eccleſia priuilegio gaudent loca religioſa publica.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

CONfraternitas S. Mariæ Miſericordiæ, ſub vocabulo S. Io: Baptiſtæ in Ciuitate Carpi poteſt in ſolo ſuo ædificare, & fabricando quidquid vult facere, etiam ſi in aliquo officeret vicino, dùmmodò ad emulationem non faciat,
1 quia in ſuo quilibet poteſt ad libitum fabricare, & ædes ſuas etiam vſque ad cœlum eleuare, ad *tex. in l.altius, C.de ſeru.& aqua, l.cum eo, & l.Imperatores, ff.de ſeru.vrb.præd.l.Proculus, de damn.infect. Iaſ.conſil.98.numero quarto, lib.1. Ceph.conſ.130.numer. ſecundo. Rimin.iun.conſil.443. numer.10. Surd. conſil.27.num.1 latè Cyriac. contr.28. num.3.4.5.6.7.29.libr.1.* vbi id limitat, niſi aduerſarius doceat pacto, ſtatuto, vel teſtamento habere ſeruitutem,
2 ne vicinus ædificet, vel ædificando aliquid faciat, quod hic non poteſt verificari.

Idque procedit etiam faciendo feneſtram in proprio pariete, per quam ædificans inſpiciat in fundum vicini, poteſt enim talem feneſtram aperire
3 Dominus, & facere in muro ſuo, etiam ſi in illo pariete nunquam antea fuiſſet, dummodo non faciat ad emulationem, pro vt ſic late probat *Cepol. de ſeru. vrb.præd.cap.62.de feneſtra, numer.1.& numer. quarto, ad fin.* vbi probat id licitum eſſe,
4 niſi aduerſarius probet ſeruitutem ſibi competere, ne in tali muro feneſtra fieri poſſit. *Bald.in dict. l.altiùs. Bero. conſ.135.numer. primo, ſecundo, tertio, lib.3.* vbi licèt in caſu ſuo poſtea contrarium defendat, hoc facit, quia ad emulationem ædificans
5 fabricabat vltra modum vſitatum, ſecus eſt in caſu noſtro, vbi feneſtra fit ex neceſſitate, & commoditate dictæ Confraternitatis, & ſine aliqua mala intentione damnificandi vicinum: ſic etiam docet *Tuſch.pract.concl.litera E, concl. trigeſimoſexta, num.8.*

Neque in caſu noſtro dicatur obſtare dictæ Confraternitati pactum initum ſub die prima Feb. 1623. ex rogitu D. Annibalis Parmeſani, quando vicini aduerſarij dederunt dictæ Confraternitati in ſolutum illud ſolum, in quo nunc fabrica erigitur; ſi quidem pactum fuit; *Che la detta Compagnia ſia obligata à mantenere vna dozza, e muraglia ſtabilita con proſpettiua, come ſi ritroua, & è ſempre ſtata*; quaſi per hæc verba inducta ſit ſeruitus, ne fiant feneſtræ in dicto pariete.

Nam reſpondetur quamlibet rem cenſeri liberam, niſi ſpecialis oſtendatur ſeruitus, *d.l.altiùs. Tuſch. dict.concl.36.numero quarto. Cyriac.d.contr.28.num. quarto*, & ideò ponderanda ſunt verba dictæ conuentionis, & videndum, an poſſint talem importare ſeruitutem, & meo ſanè iudicio hoc pactum in ſe eſt clarum, & ad duo tantum videtur obligare ſocietatem, ſcilicet ad manutentionem illius ſtillicidii, & parietis liniti cum proſpectu: quod facere non renuit, & prompta eſt adimplere, ſed hoc non eſt extendendum ad ſeruitutem non fa-
7 ciendi feneſtram, quia ſeruitus limitata ad vnam rem non extenditur ad aliam, *l.non modus, Cod.de ſeru. Cyriac.contr. 330.num.150. lib.2.* vbi benè loquitur: ſed ſic eſt, quod pactum huiuſmodi poteſt adimpleri manutenendo ſtillicidium, & proſpectum in pariete linito, faciendo etiam feneſtras, ergo non poteſt dici inducta per huiuſmodi pactum ſeruitus non faciendi feneſtram in dicto pariete, & ſi contrahentes de feneſtra etiam conuenire voluiſſent, optimè dicere nouiſſent, & pro-
8 pterea facienda eſt interpretatio contra eum, qui ſibi clariùs legem dicere potuit. *l.veteribus, ff.de pact.*

Nec mirum, quia in dubio ſeruitus non præſumitur, nec extenditur, & propterea ſi debeo alicui tranſitum per meum Curtile, non impedior in eo fa-
9 cere viridarium, vel teſtudinem, dummodo non impediam tranſitum, vel ſi debeo ſeruitutem altiùs non tollendi, poſſum ſuper tectum facere viridaria, & plantationes, etiam ſi officiam luminibus vicini, vt latè per *Alexand.conſ.231.num.1.2.3.4.libr.6.* quem ſequitur *Tuſch. litera S, concluſ. 229.numer.primo, ſecundo, tertio*. Sic licebit dictæ Confraternitati in dicto pariete facere feneſtras

ad

ad sui vtilitatem, dummodò simul manuteneat dictum stillicidium, & prospectum in pariete limito, cum hæc inter se compatibilia.

Neque dicatur in dicto pariete nunquam fuisse fenestras, quia iam id nihil refert *Tusch. d. concl. 36.*
10 *numero* 8. & licèt in dicta conuentione dicatur, (come si ritroua, & è sempre stata) quia id refertur ad præcedentia pacta in dicta conuentione stipulata scilicet de manutenendo stillicidium, & prospectum; est enim sermo demonstratiuus, qualis fuerit ille partes, scilicet limitus, & cũ pro-
11 spectu, clausula enim in fine posita refertur ad præcedentia, eo tantum modo, quo sunt promissa. *Gratian. disc. 682. nu. 10. lib. 4.*

Sed quia de fenestris nihil est dictum, id remanet in dispositione iuris communis, ne seruitus limitata extendatur contra ea, quæ diximus, quia hæc est materia stricta, & exorbitans, & non probatur seruitus nisi per pactum clarũ, & expressum, & omissum habetur pro omisso, & maximè in di-
12 spositione inter viuos, vt hic, in qua minus seruitus debetur, nisi expresè dicatur, vt hæc benè probat *Gratian. discept. 572. numero* 57. 58. 59. 60. *libro* 3.

Non obstat controuersia, an ritè dictum solum fuerit dictæ societati in solutum datum, quia hic nõ tractatur principaliter de validitate contractus, sed incidentèr; & proptereà satis est dictæ societati se esse in pacifica possessione dicti soli cum titulo etiam, vt debeat manuteneri; quoniam
13 etiam latro manutenendus est, & pendente lite nihil est innouandum latè *Ludouicus Posti. in trac. de manuten. obseru. 42. numero* 8. *& numero* 103. & 126. & apud eum *Rota decis. 243. numero* 3. & inte-
14 rim dum possidet, præsumitur dominus *l. sine possidetis. Cod. de probat. l. fin. C. de rei vindicat.* & proptereà si aduersarij prætendunt vindicare bona vti malè alienata in alio Iudicio quàm manutẽtionis id experiri debent.

Accedat, quod si verum est aliàs dictam societatem obtinuisse, vt possit facere fenestras in dicto muro, & fecerit, prout dicunt factum fuisse tempore Illustrissimi D. Gubernatoris Maximiliani Montecuculi, idem facere posse nunc dicendum est, quia per illum actum dicuntur confratres fuisse constitutos in quasi possessione huius seruitutis,
15 ne impediantur facere fenestras in dicto muro, sufficit enim sola possessio absque titulo, & absq; eo, quod probetur seruitus, ad manutentionem obtinendam: vt post multos, quos allegat, probat *Ludouicus Postius d. tract. de manuten. obseru. 44. numero* 60. vel saltem per actum huiusmodi societas prædicta dicitur potius constituta in statu libertatis faciendi fenestras in dicto muro, & sic debet manuteneri ex sola assistentia iuris. *Ludouicus Postius in d. tract. de manutenend. obseru. 45. num. 3.*

Sed esto, quod Confraternitas non possit facere fenestras in dicto pariete, quia aduersarij habeant seruitutem eas non faciendi vigore dicti pacti, quod nunquam verũ erit, adhuc respondeo, quod cum Confratres habeant magnum commodum ex dictis fenestris, & fortè etiam necessitatem,
16 possunt compellere aduersarios ad vendendum sibi dictam seruitutem, & permittendum, vt faciant dictas fenestras pro comoditate eorum Ecclesię, & sacristię fauore Religionis, vt benè probat *tex. in l. si quis sepulchrum. §. præses. ff. de relig. & sumpt. fun. Ant. Padill. in d. l. altiùs. vers. neque rursùs. numero 19. C. de seruit. Franch. decis. 223. 4. 5. Cyriac. contr. 232. num. 4. lib. 2. Giurb. decis. 86. num. 7. vers. imò cogi.*

Imò tenentur aduersarij vendere dictæ Confraternitati non solum dictam seruitutem, sed etiam
17 proprietatem eorum soli, si Ecclesia prædicta eo indigeat ad fabricandum pro non solùm necessitate, sed etiam comoditate eorum Ecclesiæ, & Sacristiæ, & domus, quia fauor Religionis præualet non solum priuatæ, sed etiam publicæ vtilitati, sic probat idem *tex. in d. l. si quis sepulchrũ. vbi DD. ff. de relig. & sumpt. fun. Padill. in d. l. altiùs. numero 21. Roch. trac. de Iurepatr. §. contraxit numero 19, latè Grammat. decis. 75. Boer. decis. 322. numero 2. 7. p. 2. Franch. d. decis. 223. numero* 5. vbi loquitur non solùm pro extruenda, sed etiam pro am-
18 plianda domo Monasterii, & hoc idem firmat *Gasp. Ant. Thes. qq. forens. lib. 1. q. 64. numero 6. 7. 8. 9. & seqq.* vbi docet, quod vicinus potest compelli ad vendendum pro comoditate Monasterii. *Costa de remed. subsid. 76. num. 8. pulchrè & Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. cap. 108. cas. 29. per totum.* vbi vult id procedere etiam pro ampliatione viridarii, & latiùs id firmat *Giurb. decis. 86. numero* 3. 4. 5. 6. 15. 16. vbi multa allegat, & idem benè confirmat *Cyriac. contr. 231. numero 1. 2. 3. 4. & per totam lib. 2.* vbi docet vicinum cogi Ecclesiæ vendere non solum si adsit necessitas præcisa, sed etiam si Ecclesia non habeat situm condecentem, & competẽtem arbitrio boni viri, quia ista intelliguntur de necessitate morali; sed sic est, quod aduersarii nullum, vel modicum recipiant damnum ex apertione dd. fenestrarum, cum habeant domum habitationis satis distantem à loco fabricæ prædictæ, & in faciendis fenestris potest adhiberi illa circumspectio, vt prouideatur ne facilè sit in domo illorum introspicere, ergo nullo modo potest
19 negari dictæ Confraternitati facultas faciẽdi dd. fenestras, & satis est dictam Confraternitatem esse locum religiosum, & publicum per *text. in d. l. si quis sepulchrum.* & alia quę tradit *Cyriac. dict. contr. 231.* vbi refert loca, quæ gaudent huiusmodi priuilegio; adeò vt non videatur vllum extare dubium, quin liceat dictæ Confraternitati prædictas fenestras facere cum habeat Ecclesiam, & Sacristiam, & alia requisita ad constituendam publicam Ecclesiam.

Et ita &c. saluo &c.

EPITOME.

Eccleſia debet reintegrari ad bona ſine ſolemnitatibus alienata etiam vnà cum fructibus, nec valet alienatio vltra tempus permiſſum neque quò ad tempus licitum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia eſt reſtituenda ad bona malè alienata.*

2 *Reintegrandæ remedium quot requirat.*

3 *Agens remedio reintegrandæ habet ſe pro ſpoliato.*

4 *Remedium reintegrandæ non datur contra ſucceſſorem iuſto tit. & bona fide poſſidentem.*

5 *Reintegratio non datur ei, qui culpa ſua poſſeſſione amiſit.*

6 *Poſſeſſio transfertur ex contractu nullo.*

7 *Alienantur bona Eccleſiæ ſine ſolemnitate ex cauſa neceſſitatis.*

8 *Solemnitates præſumuntur ex tempore arbitrio Iudicis.*

9 *Reintegrandæ remedium non competit poſt 30. annos.*

10 *Pluralitas titulorum, præſumitur ad fauorem rei.*

11 *Conſtitutiones de alienationibus vetitis debent probari eſſe vſu receptas.*

12 *Regulares poſſunt alienare ſine licentia Pontificis.*

13 *Alienatio bonorum Eccleſ. ſuſtinetur quo ad tempus permiſſum.*

14 *Acquirens primus non comprehenditur in ſtipulatione ad ſecundam generationem.*

15 *Fructus non reſtituuntur in remedio reintegrandæ.*

16 *Alienationem fuiſſe damnoſam probat Eccleſia.*

17 *Alienationis cauſa etiam notoria ſine ſolemnitate non ſufficit.*

18 *Alienatio omnis bonorum Eccleſiæ ſtabilium prohibetur ſine licentia Pontificis.*

19 *Alienatio bonorum Eccl. ſine ſolemnitate eſt ipſo iure nulla.*

20 *Decretum irritans inficit titulum, & poſſeſſionem.*

21 *Eccleſia poteſt conuenire poſſeſſorem, vel emptorem bonorum malè alienatorum.*

22 *Poſſeſſio bonorum Eccleſiæ non poteſt interuerti ab eius Prælato.*

23 *Prælatus malè alienans bona Eccleſiæ poteſt ea repetere.*

24 *Interdictum: Vti poſſidetis: habet vim etiam recuperandæ.*

25 *Præſcriptio in remedio recuperandi bona Eccleſiæ non currit, niſi 30. an.*

26 *Reintegratur Eccleſia conſtito de eius antiquiori poſſeſſione, & recentiori eius aduerſarij.*

27 *Eccleſiæ competit reſtitutio ad bona inualidè alienata.*

28 *Regulares tenentur recuperare bona malè alienata.*

29 *Nullitate contractus ſtante quomodo Iudex condemnare debeat.*

30 *Spolio quando locus ſit.*

31 *Coloni probant poſſeſſionem pro domino.*

32 *Poſſeſſio probatur ex ſolutione Canonis.*

33 *Emphyteuſis probatur per ſolutionem Canonis x. ann.*

34 *Actus etiam nullus declarat mentem.*

35 *Alienari bona Eccleſiæ ex quibus cauſis liceat.*

36 *Alienanti bona Eccleſiæ non creditur ſubeſſe cauſam.*

37 *Vtilitas manifeſta requiritur, vt poſſint alienari bona Eccleſiæ.*

38 *Solemnitas in alienandis bonis Eccleſiæ quãdo præſumatur.*

39 *Eccleſia quando reſtituatur in integrum.*

40 *Fructus ſoliti percipi cenſentur percepti.*

41 *Coniecturæ ſufficiunt in his, quæ ſunt difficilis probationis.*

42 *Neceſſitas Eccleſiæ in alienationibus qualis eſſe debeat.*

43 *Alienari quando liceat bona Eccleſiæ ſine licentia Pontificis.*

44 *Debita Eccleſiæ debent probari aliundè, quam ex aſſertione alienantis.*

45 *Alienari res ſtabiles Eccleſiæ quando liceat.*

46 *Alienari poſſunt Eccleſiæ bona in executione decreti.*

47 *Alienare dicenti ex neceſſitate non creditur.*

48 *Eccleſia alienans debet probare non poſſe aliter ſibi ſubuenire.*

49 *Neceſſitas requirens celeritatem requiritur in alienationibus.*

50 *Neceſſitas extrema excuſat, ne requiratur conſenſus Pontificis.*

51 *Alienari prius debent res Eccleſiæ minus vtiles.*

52 *Alienandum eſt eatenus, quatenus vrget neceſſitas.*

53 *Alienari non debet res magna Eccleſiæ pro paruo debito.*

54 *Alienatio dicitur voluntaria, vbi non peruenit neceſſitas.*

55 *Alienatio ſine ſolemnitatibus propter neceſſitatem requirit poſteà ratificationem.*

56 *Emphyteuſis ſine aſſenſu Apoſtolico quando fieri poſſit.*

57 *Tractatus eſt neceſſarius in alienandis bonis Eccleſiæ.*

58 *Tractatus debet fieri Inſtrumentum ſpeciale.*

59 *Ex diuerſis nihil infertur.*

60 Possessio probatur in Reo ex sustentatione litis.
61 Spolij actio datur etiam sine violentia.
62 Possessio bonorum Ecclesiæ est penès Ecclesiam non Prælatum.
63 Possessio bonorum Ecclesiæ non amittitur ex contractu nullo.
64 Bona fides non potest esse in contractu nullo.
65 Titulus habetur pro non titulo stante decreto irritanti.
66 Reintegrari quando possit cadens ex facto proprio à re sua.
67 Prælatus malè alienans potest reuocare non obstante iuramento.
68 Ecclesia non desinit possidere ob contractum Prælati nullum.
69 Necessitas extrema quid operetur.
70 Beneplacitum Apostolicum præsumitur lapsu 30. ann.
71 Liuellarius tenetur ostendere confines rei liuellatæ.
72 Titulus quando ostendi debeat.
73 Possidere quis præsumitur ex titulo præambulo.
74 Lex præsumitur vsu recepta.
75 Acceptasse præsumitur sciens in fauorabilibus.
76 Emphyteusis vltra duas generationes quando non valeat.
77 Actus, seu licentia censetur data secundum naturam actus.
78 Licentiæ forma non seruata totus actus corruit.
79 Locatio vltra tempus permissum an in totum annulletur.
80 Forma est indiuidua.
81 Emphyteusis vltra tempus permissum quando sustineatur.
82 Episcopus concedens 100. dies Indulgentia nihil facit.
83 Emphyteusis, & locatio ad longum tempus non differunt.
84 Emphyteusis in totum est nulla, si detur vltra tempus permissum.
85 Locatio longa est eadem cum Emphyteusi.
86 Locationis, & Emphyteusis eadem ratio.
87 Concessio vniformis in totum annullatur non seruata forma.
88 Empyteusis quando sustineatur pro tempore permisso.
89 Pactum improbatum reijcitur firmo manente actu.
90 Conductio quando in totum annulletur.
91 Contracturi non aliter censentur aliquod propter interesse.
92 Traditio pecuniæ quid efficiat.
93 Emphyteusis contra legem in totum annullatur.
94 Generatio vnde incipiat in Emphyteusi.
95 Generare se ipsum nemo potest.
96 Generatio quando comprahendat acquirentem.
97 Emphyteusis non valet vltra duas generationes ex Gregoriana.
98 Fructus rerum Ecclesiæ malè alienatarum debent restitui.
99 Bona fide datur etiam titulo existente inualido.
100 Bona fides potest dari, etiamsi adsit error in iure.
101 Bona fides causatur etiam ex causa erronea.
102 Dolo carens dicitur esse in bona fide.
103 Regula inhærendum sicut Carrocio.
104 Ecclesia non tenetur restituere pecunias habitas in contractu nullo.
105 Pecunias restituit Ecclesia in eius vtilitem conuersas.
106 Ecclesiæ bona non possunt specialiter hypothecari sine assensu Apostolico.
107 Subhastari non possunt bona Ecclesiæ sine licentia Pontificis.
108 Bona Ecclesiæ possunt generaliter hypothecari sine beneplacito Apostolico.
109 Regulares possunt generaliter obligare bona sine assensu Apostolico.
110 Alienandi bona Ecclesiastica prohibitio non comprehendit hypothecam generalem.
111 Hypotheca generalis per se ipsam nihil sapit alienationis.
112 Hypothecam generalem non prohibet extrauag. Ambitiosæ de rebus Eccl. non alien.
113 Actus non qualificatur ab his, quæ veniunt in consequentiam.
114 Alienari non possunt bona Eccl. pro solue. ære alieno sine assensu Apost.
115 Alienari possunt bona Eccles. iudicialiter, pro ære alieno soluendo, sine licentia Sedis Apostolicæ.
116 Subhastari quando possint bona Ecclesiæ.
117 Creditores quando possint vendere bona Ecclesiæ sine solemnitate.
118 Subhastari non possunt bona Ecclesiæ sine solemnitate etiamsi sint generaliter obligata.
119 Ecclesiæ bona quomodo alienari possint.
120 Initium spectandum est ad actus validitatem.
121 Concesso vno omnia censentur concessa, sine quibus illud commodè expediri non potest.
122 Paulina de non alienandis bonis Eccles. fuit inuenta ad fraudes euitandas.
123 Bona Eccl. possunt alienari in vndecim casibus sine assensu Apostolico.
124 Ecclesiæ bona alienantur sine solemnitate, vrgentibus creditoribus, & Iudice cogente.
125 Subhastationem bonorum Eccl. quid præcedere debeat.
126 Index censetur vir bonus.
127 Alienatio necessaria non præsumitur facta in fraudem.
128 Alienatio necessaria, & coacta non prohibetur in Paulina.
129 Alienatio necessaria, & coacta dicitur quæ fit iubente Iudice.
130 Subhastatio est inuenta ad tollendas fraudes.
131 Index potest vendere bona Ecclesiæ si præcessit obligatio solemnis.
132 Index potest subhastare bona Ecclesiæ præcedente valida obligatione.

133 *Subhaſtando iudex videtur vendere, non pars.*
134 *Bona Eccleſiæ, & minorum poſſunt ſubhaſtari à Iudice ſine ſolemnitate.*
135 *Eccleſiarum bona inſtantibus creditoribus quomodò poſſint ſubhaſtari.*
136 *Alienatio coacta, & neceſſaria quæ dicatur.*
137 *Alienatio coacta, & neceſſaria non cenſetur prohibita.*
138 *Fieri poteſt in conſequentiam, quod directè prohibetur.*
139 *Voluntarium, & neceſſarium dicitur ſecundùm obligationis originem.*
140 *Neceſſitatis nomine venit quælibet iuſta cauſa alienandi.*
141 *Debitum neceſſarium quomodo dicatur.*
142 *Alienatio quomodo dicatur neceſſaria ex ære alieno voluntariè contexto.*
143 *Alienatio mandante iudice dicitur neceſſaria.*
144 *Subhaſtatio non requiritur in vendendis bonis Eccleſiæ.*
145 *Subhaſtatio eſt vtilis, & tollit fraudes.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IVdicaui aliàs in vna bonorum Monaſterii S. Auguſtini contra Paulum Emilium Vianum, & rationes deciſionis adduxi in mea contr. for. 115. deinde commiſsa cauſa ab Eminẽtiſſimo Legato Bononiæ eius Auditori generali dicebam pro ſuſtẽtatione meæ ſententiæ Monaſterium prædictum fuiſse reintegrandum ad poſseſſionẽ prædii malè alienati, quia requiſita in actione ſpolii concurrunt, ſcilicet antiqua poſseſſio Monaſterii, & poſterior Viani, quæ requiruntur in hoc in dicto c. *ad ſedem de reſtit. ſpoliat. Dec. in cap. bona numero 23. in fin. de appellat. Menoch. in prælud. recuper. numero 21. Afflict. deciſ. 327. numero ſecundo. Seraph. deciſ. 31. in princ. & deciſ. 1055. numero ſecundo.* ideò cõfirmata fuit mea ſententia, ſed iterum in tertia inſtantia negotio propoſito coram Rota Romana fui requiſitus ad propalandum fuſiùs rationes, quibus motus fui ad ſic iudicandum, ſi quidẽ pro Monaſterio dicebatur prædiũ, de quo erat controuerſia fuiſse malè alienatũ inconſulta Sede Apoſtolica, dum fuit Vianis cõceſsum in Emphyteuſim non ſolum contra formam Paulinæ
1 Conſtitutionis, ſed etiam contra Bullam Greg. XIII. incip. Ad Vberes emanatam ad fauorem totius Religionis Fratrum Eremitarum ſub die 5. Decembris 1572. & propterea agentes pro Monaſterio petierunt reintegari ad poſseſſionẽ dicti prædii implorando quodcumque remedium magis opportunum ad finem, vt ſibi reſtitueretur dictum prædium vna cum fructibus perceptis, & percipiendis à die litis motæ, vel etiam contractus, qui ipſo iure nullus eſse videbatur.

Contra verò Actores Viani dicebant non eſse locum prædictis quia Monaſterium non fuit violenter eiectum, ſed voluntariè cecidit à poſseſſione facto ſuo propter contractum Emphyteuſis Eccleſiaſticę, quæ vti contractus legitimus dedit Vianis iuſtum titulum poſſidendi, & validè, quia dd. Eremitæ fecerunt d. alienationem de licentia & conſenſu eorum Vicarij Generalis data *ſub die 17. Ianuarij 1593.* & confirmata ab eius Vices gerente *ſub die 7. Octobris eiuſ. anni*, vt in d. Inſtrumento in quo regiſtratur, & vbi dict. Vicarius concedit dd. Fratribus facultatem Liuellandi dict. Prædium iuxtà indultum Apoſtolicum, in quo requiritur ſolum conſenſus Generalis dict. Religionis, & caſu, quo talis conceſſio in totum non valeret, ſaltem dicebant eſse ſuſtinendam vſque ad ſecundam generationem, & maximè cum dd. Fratres ex neceſſitate deuenerint ad talem contractum, aliaſque rationes pars Viana adducebat, vndè quæſitum fuit, quid Iuris eſset.

Diù autem cauſa ventilata vſque ad annum 1635. de menſe Maii, & pluries auditis partibus, viſiſque & conſideratis earum iuribus dubitaui contra dd. Fratres Eremitas pro validitate contractus, & etiam propter modum agendi ab eis intentatum, primò enim videbatur non eſse locum remedio capituli *reintegranda 3. quæſt. prima* ab illis propoſito, quia vt quis in eo obtineat duo copulatiuè requiruntur ſcilicet, quod agens prius
2 poſsederit, & poſteà verè fuerit ſpoliatus à reo conuento *ad text. in c. licet cauſam de probat. Abb. in cap. cum ad ſedem numero 28. de reſtitut. Spoliatorum Menoch. tract. de recup. poſſ. rem. 15. numero 383. 384. 386. Seraph. deciſ. 1055. nu. 2. Ludouiſ. deciſ. 423. numero 1.*

Hic autem licet probetur antiquior poſseſſio Monaſterii ex dictis teſtium, & inſtrumento alienationis non tamẽ probatur ſpolium quod violen-
3 tiam quãdam videtur ſupponere, quoniam Viani non occupauerunt d. Prædium, ſed illis traditum fuit iùm vigore conſtituti, tum propter pacificam appræhenſionem, vt per *Seraph. deciſ. 464. numero uono*, & tamen agens hoc remedio habet ſe pro ſpoliato. *Coctin. deciſ. 366. numero quinto*, ergo, &c.

Secundò videbatur non eſse locum d. remedio reintegrandæ, quia non datur contra ſucceſsorem iuſto titulo, & bona fide poſſidentem, & cauſam à
4 titulato auctore habentem. *Soccin. iun. conſilio quadrageſimoſeptimo, numero vigeſimoquinto, & conſilio quadrageſimo octauo, in fin. libro ſecundo, Menoch. dic. remed. decimoquinto, numero octuageſimonono, verſ. contrariam.* ſed talis videtur eſse reus conuentus ergo.

Tertiò præd. remedium reintegrandæ non habet locum ad beneficium illius, qui facto ſuo, vel pro-
5 prio contractu, aut culpa poſseſſionem amiſit. *ad text. in cap. ſæpè, vbi Rip. numero vigeſimoſeptimo, de reſtitut. ſpol. Menoch. dict. remed. decimoquinto, numero 95. Puteus deciſ. 277. numero quarto, libro tertio. Seraphinus deciſione 1200. numero ſecundo. Coctin. deciſ. 436. numero duodecimo, Ludouiſ. deciſione 15. nu. 2.*

nu.2. Sed Monasterium cecidit à possessione propter suum contractum, ergo.

Quattò videtur cessare d. remedium, quia etiam si
d. cōtractus ab initio fuisset nullus propter omis-
6 sam solemnitatem, adhuc ex eo transfertur pos-
sessio in acquirentem adeò, vt agenti non com-
petat actio Spolij, vt concludit *Puteus decis.277.*
nu.4.lib.3.& Grat.decis.211.n.4. ergo.

Quintò contractus præd. videtur fuisse validus, quia
fuit factus ex causa necessitatis pro ære alieno
soluendo, & pro alenda familia dd. Fratrum, quo
casu absque solemnitate possunt alienari bona
7 Ecclesiæ etiam stabilia teste. *Redoan. de reb. Eccl.*
non alien. q.51. c.21. nu.23. & c.22. nu.1. nn.22. Qua-
rant. in verb. alienatio n.42. Bonac. de contract. disp.3.
q.8. p.4. nu.5. vers. prima est.

Sextò validus videtur contractus, licèt non appa-
reat de solemnitatibus, quia ex longitudine tem-
8 poris præsumuntur ad arbitrium Iudicis. *Surd. de-*
cis.231. nn.31. Mascard. de probat. concl.75. num.14.
vers. quod etiam, & ideò si verùm est Vianos posse-
disse per triginta annos, omnia censentur solem-
niter facta, & cessat remedium reintegrandæ pos-
9 sessionis intentatum. *Scraph. decis.1360. nu.7. Gra-*
tian. disp.494. n.15.

Septimò etiam si Instrumentum præd. alienationis
videretur vitiosum defectu solēnitatis nihil no-
cet, quia non producitur à reo conuento, ad cu-
10 ius fauorem pluralitas titulorum præsumitur.
Coccin. decis.317. nu.5. & potest dicere se alio titu-
lo iuuari. *Scraph. decis.974. n.4. Beltramin. ad Ludo-*
uis. decis.353. n.19.

Octauò non potest dici alienationem prædictā fuis-
se inualidam, quia non constat Constitutiones
præd. Pauli II. & Gregor. XIII. vetantes bonorum
11 Ecclesiæ alienationem fuisse vsu receptas, quod
tamen erat probandum. *Menoch. lib.2. præsumpt.2.*
nu.2. & seq. Tusch. Litt. L. concl.257. n.6.8.14. Ludo-
uic. decis. Perus.98. nu.2.

Nonò valida videtur dicta Emphyteusis concessio,
quia facta fuit cum consensu Vicarij Generalis d.
Religionis, quod sufficit absque licentia Pontifi-
12 cis. *Franc. in c.1. num.23. de reb. Eccl. non alien. in 6.*
Roland. cons.15. nu.52. lib.1. Barbos. de Episc. par.3.
alleg.95. nu.60.

Decimò, & dato etiam quod consensus d. Vicarij
Generalis non iuuaret nisi quando Emphyteusis
13 fit ad secundam generationē, vt in d. Bulla Gre-
goriana, adhuc videtur dicendum, quod licèt hæc
facta sit in perpetuum, tamen sustineatur, quoad
tempus permissum secundæ generationis ad *tex.*
in §. quod autem vers. neq; illud in auth. de rebus Eccl.
non alien. Bald. in auth. si quas ruinas num.2. C. de Sa-
crosanct. Eccl. Clar. in §. Emphyteusis q.6. nu.2. Anch.
iun. q.26. lib.2. Surd. cons.249. num.10. & sic: adhuc
durare videtur secunda generatio in pupillo Via-
14 no, quia non includitur primus acquirens. *Alex.*
cons.110. nu.7. lib.3. Bero. cons.3. n.26. lib.2. Menoch.
cons.1122. nu.10.

Vndecimò, & in omnem sinistrum euētum, videtur
quod Monasterium præd. non possit petere fru-
15 ctus d. prædij, quia non veniunt in d. remedio re-
integrandæ: teste *Menoch. d. remed.15. nn.11.*

His tamen non obstātibus iudicaui d. Monasterium
esse reintegrandum ad pristinam possessionem d.
Prædij vnà cum fructibus perceptis, & percipien-
dis, quia concessio Emphyteusis præd. fuit inuali-
da resistente sibi d. Constitutione Paulina, & Gre-
goriana propter defectum non solum beneplaci-
ti Apostolici, sed etiam iustæ causæ, in quo satis
fundata est Monasterij intentio, quia dicēti alie-
nationem fuisse validam in præiudicium Ecclesię
16 incumbit onus probandi, vt post *Bellame. cons.33.*
col.13. in fin. & Dec. cons.142. num.4. inquit Mascard.
de probat. concl.74. nu.2.3.4.

Verùm enim verò satis constat d. cōcessionem Em-
phyteusis à d. Monasterio factam esse inualidam,
etiam ex solo defectu Beneplaciti Apostolici,
quia bona Ecclesiæ non possunt alienari nisi co-
pulatiuè concurrant iusta causa, & debita solem-
nitas adeò, vt nō sufficiat adesse causam iustam,
17 etiam notoriam, si solemnitas deficiat, vt proba-
tur per *tex. in d. extrauagan. ambitiosè de reb. Eccles.*
non alien. in cap. quæ in Ecclesiar. vbi latè Bero. nu-
mero 29.30.31.32.33.34. (vbi probat non suffice-
re iustam causam notoriam sine solemnitate) *de*
const. Conar. variar. resolut. libro 2. cap.17. numero se-
cundo. Sarmient. de redditib. Eccles. par.1. capit.2. Re-
doan. de reb. Eccles. non alien. quæst.77. numero 4.6.
Magon. decis.69. numero quarto. Ferret. consil.248.
numero nono, libro secundò latè Riminald. inn. consil.
233. numero 67. Quarant. verb. alienatio numero 2.
vbi multos allegat. *Mascard. de probat. conclus.75.*
nu.6.7. vbi testatur de magis communi. *Scraph. de-*
cis.508. num.1. Riec. in prax. for. Eccl. de alien. rerum
Eccl. in princ. nn.1. & resol.7. nn.3. p.1. vbi inquit ità
sæpissimè Rotam iudicasse. *Coccin. decis.374. nu.3.*
& dec.391. nu.1. Mar. Anton. var. resol. lib.1. resol.5.
num.6. vbi plures allegat. *Bonac. de contract. disp.3.*
q.8. p.4. nu.4. Philucc. mor. qq. p.3. tract.44. c.1. nu.7.
& capit.5. numero 8. qui loquuntur etiam in foro
conscientiæ.

Præcipua autem solemnitas, quæ hodiè requiritur in
alienādis bonis Ecclesiæ est Beneplacitum Apo-
stolicum, regulariter enim prohibetur nunc om-
18 nis modus alienandi bona stabilia Ecclesiarum
etiam ex iusta causa, & seruatis alias seruandis, ni-
si fiat consultò, & annuente Romano Pontifice,
vt in *d. extrauaganti ambitiosè, & inquit Quarant. d.*
verb. alienat. nu.4. vers. Hodiè Redoan. d. tract. q.35.
nn.6. & q.76. nu.7.6.9.10. Leo in thesau. for. Ecc. p.1.
c.15. nu.57.58.59. vbi dicit hoc procedere etiam
in bonis Regularium *Prax. Archiep. Neap. in ma-*
gnis c.75. nu.2. Barbos. de off. Episc. p.3. alleg.95. nn.2.
Bonac. d. q.8. p.4. n.7. vers. Dixi Philucc. d. c.5. num.8.
qui alios allegat.

Ideoque alienatio aliter facta sine debita solemni-
19 tate est ipso Iure nulla, & irrita ad *tex. in c. si quis*
de reb. Eccl. non alien. vbi DD. & in d. extrauag. Am-
bitiosè. Redoan. dict. tract. quæst.77. numero 9.10. &
seqq. Philucc. d. tract.44. cap.4. nu.7. Laym. mor. lib.3.
tract.4. c.10. n.4. vers. Quod si rei. Mar. Ant. d. resol.5.
nn.15. Bonac. d. punct.4. nu.20. Ancb. iun. q.52. nu.12.
p.1. Altograd. cons.26. n.31. lib.1.

Quod adeò verum est, vt propter Decretum irritās
positum in d. Paulina impediatur in acquirente

principium validè acquifitionis bonorum alie-
natorum poffeffionis; quia illud Decretum inficit
20 titulum,& poffeffionem: *c.fi eo tempore de elect.in*
6.c.2. de præben.eodem lib.6. Mandof. in reg.1. Can-
cell.q.3.n.4.Rot.diuerf.decif.510.num.5.p.3.& dixit
Rota in vna Romana, feu Terracinę, affictus 27.
Ianuarij 1627.vt habetur poft *Lud.Poft. in tract.de*
manutenen.decif.305. nu.5. nu.15.16.17. vbi etiam
inquit, quod propterea talis poffeffor rei malè a-
lienatæ non poteft vti aliquo ex remedijs poffef-
forijs, nec etiam fummariffimo manutentionis,
21 licèt in eo non foleant admitti vllæ meritorum
exceptiones, vndè liberum eft Ecclefiæ conueni-
re, vel emptorem talium bonorum, vel poffeffo-
rem. *Redoan.de reb. Eccl.non alien.q.76.c.2.n.37.*

Nec de prædictis eft mirandum, quia non obftante
alienatione inualida adhuc Ecclefia dicitur pof-
fidere, eò quod eius poffeffio non poteft amitti,
22 vel interuerti ab illius Prælato, vel Rectore. *Barth.*
in l.p.§.fi vis vxori num.1. 3. vbi Iafon nu.28. Bolo-
gnin.nu.64.ff.de acquiren. poff. Abbas in c.cum fuper
de cauf. poff. & propriet. pulchrè Verall. decif.170.
num.4.5.& decif.182 num.8.9.p.3.Rota diuerf.decif.
881 num.3.4.p.4.Seraph.decif.1417.nu.3.& poft d.
Lud.Poft.Rota decif.327.nu.3.

Vndè eft, quod etiam fi dd. Fratres, feu quicunque
Prælatus, vel Rector Ecclefiæ inualidè alienauerit
eius bona, & habuerit fe pro fpoliato tamen non
folum eius fucceffor, fed etiam ipfemet alienans
non quidem nomine proprio, fed nomine Eccle-
23 fiæ, quæ verè poffidet manutentionem petere po-
teft. *ad tex.in c.litteræ de dilation.vbi Abb.numer.3.*
verf.circa primum,& in c.olim.1. & 3. de reftit.Spo-
liat. Abb.in c.cum fuper nu.19.20.21.de caufa poffef-
fionis,& propriet.Verall. d.decif.182.nu.2.6.7.8. ad
rem Seraph. decif.1417.nu.3. Rota diuerforum decif.
881.n.3.4.p.4. Beltramin.ad Ludouif.decif.116. n.5.
& decif.246.nu.2.Lud.Poft. de manut.obfer.57.num.
102.& poft eum Rota decif.327.nu.2. 15. 19. & de-
cif.330.num.26.& feqq. & num.30. vbi inquit hoc
effe mirabile, quod interdictum, vti poffidetis, li-
cet fit retinendæ poffeffionis, habeat tamen etiã
24 vim recuperandæ refpectu naturalis, & propte-
reà fi licebat dd. Fratribus vti tali remedio, multò
magis licuit intentare remedium reintegrandę.

Sed aptiffimè dictum Monafterium propofuit re-
medium poffeffionis reftitutorium, quod ei cõ-
petit ex officio Iudicis, vel ex d. Canone *reinte-*
granda 3.q.1. cuius vigore Ecclefia poteft recupe-
rare bona malè alienata adeò vt in tali remedio
non currat præfcriptio nifi triginta, vel quadra-
25 ginta annorum. *Menoch. de recup.poff. remed.15.*
nu.427.Guttier.can.qq.lib.1.q.34.nu.71.73. vbi latè
hoc examinat *Seraph.decif.1360. nu.3. & feqq. latè*
Farinac.decif. nouiff.763. nu.3.4.5.6.7. Pulchrè Gio-
uagn.conf.3.n.1.& feqq.& per totum lib.1. vbi etiam
ponit vnam Rotæ decifionem, & poft *d.Lud.Poft.*
Rota d.decif.330.n.8.9.

Et propterea conftito, vt hic de poffeffione anti-
quiori Eccl. & recentiori ipfius aduerfarij poteft
Ecclefia reintegrari ad bona prius per eam pof-
26 feffa non obftante ei quidquam alienatione in-
ualida vt per *DD. in d.c. cum ad fedem vbi Abb.nu.*
17. de reft.fpol.Bald.in l.3.n.15.ad fin.C.fi à non com-
petenti Iudice Iafon. in §.fic itaque num.58, inftit. de
actionibus Alex.conf.6.num.5.lib.3. & conf.10. col.
final. verf.circa tertiam lib.4.Verall.d.decif.182.nu.1.
3.6.7.8.p.3.Menoch.d.remed.15.num.10. Gratian.di-
fcep.318. nu.42. lib.2. Farinac.decif.pofth.58.num.1.
p.2. Io: Aloy.Ricc.in prax. de alienat.rer. Eccl.refol.
22. vbi probat competere Ecclefiæ remedium re-
27 ftitutorium ad poffeffionem rei alienatę fine fo-
lemnitatibus, etiamfi ab ea ceciderit facto pro-
prio, & dicit Rotam Romanã ità iudicaffe, pul-
chrè etiam *Giouagn.d.conf.4.nu.8.9.lib.1.* dicit fatis
effe probare actorẽ, vel eius auctores femel pof-
fedifse, & nunc reum poffidere, & nõ attenditur,
an iniufta fuerit actoris poffeffio, nec an reus pof-
fideat eam titulo, vel bona fide, idem firmat *Ma-*
refcot.var.refol.lib.2.c.25.nu.24.& Rota apud Mar-
chefan.de commiff.p.1.c.1.decif.8.nu.1.fol.105.& con-
cordat Bonac.de contract. difp.3.q.8.p.4.num.12. vbi
inquit cum re ipfa fructus quoque effe reftituen-
dos. *Layman.mor.lib.3. tract.4.c.10. nu.4. verf.quod*
28 *fi rei,* quæ adeò *vera,* funt vt *Ferrett. conf.48.nu.12.*
lib.1. dixerit quod Regulares teneri recuperare
bona fic malè alienata non obftante iuramento,
non enim propter hoc Prelatus reuocans aliena-
tionem incurrit periurium. *Rot.diuerfar. decif.26.*
nu.2.p.2. Redoan.d.tract.q.77.nu.10. Pereg. conf.65.
n.8. verf.& in terminis lib.6. latè Garz.de Benef. p.2.
c.1.nu.86.87.88.Ricc.in prax.refol.107.nu.4.5.Vgo-
lin.de off.Epifc.c.4.§.5.nu.2.p.2.Borell.in fumma dec.
p.1.tit.15.n.42.53.

Cum igitur d. Emphyteufis conceffio fit ipfo iure
nulla, licuit d. Monafterio intentare remedium
Canonis reintegranda, contra quod licèt Reus
excipiat actorem proprio facto poffeffionem a-
mififse, tamen actor replicat nullitatem contra-
ctus, qua cognita Iudex omiffa nullitatis qęftio-
29 ne condemnat reum ad rei reftitutionem fic do-
ctè. *Natt.conf.162.numer.34. verf.circa modum lib.1.*
Alex.in.conf.92.nu.8.lib.5. Roland.conf.41. num.35.
lib.3.pulchrè Menoch.d.remed.15.nu.138.verf.hæc de
primo,& nu.191.192. Hondedeus. conf.25.fub nu.55.
lib.2.viden. Cyriac.contr.332. nu.3.4.5.6.7.8.lib.2.
Verall.decif.172.nu.7.p.3.Grat.difcep.318. nu.12.lib.
lib.2. Farinac.decif.pofth.58.nu.1.p.2. propter quod
cum ifta verificentur in cafu noftro fatis de fpo-
30 lio dicitur conftare, & locum effe d.remedio. *Fa-*
rinac.decif.189.nu.1.p.2.Gratian.d.difcep.318.nu.42.
lib.2.

Poffeffio autem Monafterij fatis probatur à Colo-
nis partiarijs, qui coluerũt d. prædium pro d. Mo-
31 nafterio, & illud recognouerunt, fic enim probãt
poffeffionem. *Salicet. in l.liberi.nu.8.C.de teft. Socin.*
conf.228.n.7.verf.nec obftat lib.2.Curt.iun.conf.168.
n.15.verf.non obftat. Mafchard.de probat. concl.320.
num.3.4.

Neque Viani pofsunt negàre poffeffionem d. Mo-
nafterij, à quo ipfi caufam habuerunt, accipiendo
d.prædium in Emphyteufim à d. Monafterio, &
foluendo annuũ Canonem, ex hoc enim proba-
32 tur poffeffio pro Monafterio etiam in tertij pre-
iudicium. *Bart.in l. qui vniuerfat §. quod per colonũ,*
vbi Aret. teftatur de com. & in l. quamuis §.1.de ac-
quiren.

quiren.poss. Ang. in l. Quadam mulier. de rei vendicat. pulchre Ruin.consf.14.n.5.lib.4. Boer.decis.105.n.14. Natt.cons.672.num. 30.lib.4. Mascard. concl.186. num.6. lib.3. & ad rem videtur facere Verall. decis. 166.num.2.3. p.3. vbi, quod quando agitur contrà Emphyteutam soluentem sufficit lapsus X. annorum ad probandam Emphyteusim; & si ita est,
33 multò magis probatur possessio, vt hic, vbi plerique testes deponunt d. prædium fuisse de iuribus Monasterij, antequam ab eo Viani illud acciperent in Emphyteusim, non tamen ad fauorẽ Emphyteutæ ex lapsu X. annorum præsumitur Emphyteusis valida, quia requiritur spatium 40. annorum latè Menoch.præs.108.nu.5. lib.3. hic autem satis est probate possessionem Monasterij ex solutione Canonis, & affictus. Natt.d.cons.672.n.20. lib.4.

Et ideò Viani non negarunt se esse Emphyteotas imò sub die 26. Nouembris 1629. deposuerunt scutos centum pro liuello duorum annorum debito dd. Fratribus S. Augustini occasione d. prædij instantes d. depositum illis intimari, eosdemque interpellari ad illud suscipiendum, & finem sibi faciendum, vt in actis, & sub die 24. Ianuarij eiusdem anni, quasi reconueniendo dd. Fratres S. Augustini dixerunt in prædio, de quo agitur, fuisse per DD. Vianos facta melioramenta notabilis valoris, & fuisse solutos in contractu Ducaronos argenteos 600. vndè instituerunt eos cogi ad reficiendum sibi d. melioramenta, & expensas, ac damna, & interesse intentando quodcunque remedium magis oportunum, vt in actis; & cum non appareat de alio titulo dd. Viani censentur possidere ex titulo præcedenti Emphyteusis etiã inualido, & inutili, quia etiam actus nullus decla-
34 rat mentem agentis, ex gl. in l. quadam mulier. ff. de rei vindic. inuit. l. fin. ff. de rebus eorum itd Soc. cons.13. nu.18 lib.4. Curt.iun. cons.158. nu.33.34. Ceph.cons. 4.nu.39. in fin. lib.1. & cons.152.num.75. lib.2. Natt. cons.502.nu.22. Alciat. de præs.reg.2. præs.23. in fin. qui dicunt censeri aliquẽ possidere ex titulo præcedenti etiam inualido.

Iure ergo meritò Monasterium prætendit esse reintegrandum, quia dicta Emphyteusis concessio fuit inualida non solum ex defectu solemnitatis, sed etiam iustæ causæ: certum est enim quod tan-
35 tum ex quatuor causis scilicet necessitatis, vtilitatis, pietatis, & incommoditatis licet res Ecclesiasticas alienare. gl. in Sum.12.q.2. Abb. in c. nulli de rebus Eccl. non alien. Couar. var. resol. lib.2.cap.16. nu.8.9. Redoan. eod. tract. q.19.n.2.3. Quarant. verb. Alienatio nu.3. Borell. in Sum. decis. p.1. tit.15. num.2. Bonacin. d.q.8. punct.4.n.5. Homobon. de exam. Eccl. p.1. tract.9.q.66.cap.21. vers.2. præsuponendum Laymau. mor. lib.3. trac.4.c.10.nu.3. latè Monet. de cõm. vlt. vol. lib.1. c.6. nu.83. vbi plurimos allegat qua-
36 rum nulla hic intercessit, & qui dicit extitisse probare debet, non enim creditur assertioni partium, vel Prælati alienantis, si ex aliqua causa iusta dicat se alienare, quia aliunde probari debet Reduan. de reb. Eccl. non alien. q.23 num.30. vsque ad nu.48. Maschard. de probat. concl.75. num.15.16.17. 18. Gionagn. cons.27. sub nu.20. lib.2.

Si quidem de vtilitate nihil apparet; imò euidenter constat d. alienationem fuisse d. Monasterio valdè damnosam, quia probatur per testes prædium alienatum, fuisse solitum reddere quotannis scuta ducentum, vel circiter, & tamen traditum fuit pro annuo Canone scutorum 50. ergo noxia fuit Ecclesiæ d. alienatio, & tamen, vt valeat, necesse est adesse vtilitatem manifestam, & ità indubita-
37 tam, vt de ea non possit dubium exoriri. post Corn. cons.243. lib.2. & Rol. cons.15. lib.1. Redoan. d. trac. de reb. Eccl. non alien. q.20. nu.83. Gionagn. concl. 24. numer.14. lib.2. Ricc. d. trac. de alien. rerum Eccles. in princ. sub R. caus. numer.2.3.4. vbi etiam inquit sic fuisse decisum in vna Romana Census 24. Maij 1591. coram Pamphilio, & dicit etiam, quod modica vtilitas pro nihilo reputatur, & pulchrè. Philucc. mor. p.3. tract.44. c.5. nu.14.

Et quamuis vtilitas Ecclesiæ soleat præsumi, si interuenerit Breuis Apostolici solemnitas, & reli-
38 qua sint rectè facta, tamen eo cessante non præsumitur, sed probatione indiget ad not. per Bald. in l. quicunque. C. de ser. fugit. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q.23. nu.47. Anendan. de exequ. mand. p.1. c.4. nu.31. Ancb. iun. q.52. nu.17. p.1. Ricc. d. loco. nu.5.6. vbi ait, quod ità Rota resoluit in vna Auersana finimenti 7. Iunij 1591. coram Lancilloto. Philuc. d.c.5. nu.15. vbi etiam inquit, quod si constaret de Ecclesiæ læsione ei daretur restitutio in integrum
39 non obstante interpositione decreti, & assensu Commissarij, quæ cum hic deficiant multò faciliùs Ecclesia est restituenda.

Neque obstat, quod testes non videantur percutere tempus contractus, quia verius est deponere, & concludere etiam de tempore alienationis, cum eum sint coloni, vbi laborauerunt in d. Prædio, quando possidebatur à d. Monasterio, & cum non deponant super mutate temporis, sed super solito, satis est, vbi enim versamur in re de sui natura
40 fructifera, sufficit probatio à consuetis, cum illud præsumatur perceptum, quod percipi consueuit ad not. per Bald. in cons.323. in fin. lib.2. & in l.1. n. 16. vbi Salicet. in fin. C. de fruct. ac lit. expen. Ang. in l. si fundum. C. de rei vendicat. Natt. cons.536. num.5. Surd. cons.293. num.31. Achil. decis.22. de rest. spol. & ità resoluit Rota in vna Perusina liquidationis fructuum 12. Ianuarij 1609. coram Coccino, & in vna Neapolitana 21. Iunij 1610. coram Lancilloto, vt pulchrè penès. Marchesan. de commiss. p. 1. c.2. decis.8. nu.2. fol.164.

Idque verisimilius redditur, quia testes, deponunt d. prædium fuisse post contractum satis damnificatum tempestate, & vi ventorum, quæ eradicauit plurimas arbores prætiosas veluti Nuces, & Cerasa, quæ reddebant magnum fructum, propter quod potest censeri d. prædium tempore cõtractus fuisse maioris, vel similis redditus, cuius erat tempore contractus, & cum hæc materia sit
41 difficilis probationis sufficiunt coniecturæ, & multum defertur conscientiæ iudicantis. Bald. in d. l.1. num.16. C. de fruct. & lit. expen. & d. cons.322. nu.4. Corn. cons.301. in fin. lib.3. Natt.510. nu.7. lib.3. Surd. cons.293. nu.31. Rot. d. decis.8. nu.1. penès. Marchesan. dict. loco fol.104. Et propterea non vtilem, sed

ſed damnoſam dicere debemus alienationem.

Videndum eſt igitur an ſaltem ex neceſſitate d. Monaſterium fecerit contractum, quod probari videtur ex Inſtrumento, in quo id aſſeritur, ſed hoc nihil facit, quia neceſſitas non ſuffirit abſque ſo-
42 lemnitate aſſenſus Apoſtolici, vt vidimus, & ad hoc vt ſufficiat debet eſse ita clara, vt omnibus manifeſta appareat, & nulla poſſit tergiuerſatione celari, vt poſt *Riminald. Iun. conſ.* 233. *nu.* 39. 40. *& conſ.* 348. *nu.* 40. 41. 42. *Giouagn. conſ.* 22. *num.* 14. *libr.* 2.

Et quando dicitur in caſu neceſſitatis non requiri ſolemnitates in alienandis bonis Eccleſiæ, hoc eſt intelligendum de extrema neceſſitate, in qua nul-
43 lo modo poſſit haberi recurſus ad Pontificem, & interim periculū ſit in mora, *Redoan. de reb. Eccl. non alien. q.* 19. *num.* 58. 60. *& q.* 51. *c.* 22. *num.* 20. *& nu.* 32. *verſ. vbi dicit Vgolin. de off. Epiſc. cap.* 14. *§.* 7. *n.* 5. *verſ. tertio. p.* 1. *Quarant. d. verbo alienatio n.* 42. *Bonac. de contractibus diſp.* 3. *q.* 8. *p.* 4. *n.* 5. *verſ. prima eſt Layman. mor. d. c.* 10. *nu.* 2. 3. *Giouagn. conſ.* 27. *nu.* 19. *lib.* 2. *Barboſ. de off. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 95. *nu.* 58. *pulchrè Philue. mor. p.* 3. *tract.* 44. *c.* 5. *nu.* 11.

Hic autem non conſtat de huiuſmodi neceſſitate, quæ tamen erat plenè probanda. *Riminal. iun. dict. conſ.* 233. *num.* 43. imò ex ipſo alienationis Inſtrumento contrarium facilè deſumitur, ſi quidem in eo duplex cauſa allegatur ſcilicet neceſſitas ſoluendi æris alieni, & indigentia victualium. Quo ad primam non cōſtat adfuiſſe aliquod debitum Monaſterij, de quo tamen apparere oportet aliū-
44 dè, quàm ex alienantis aſſertione. *Redoan. d. tract. q.* 20. *num.* 69. *Borell. in ſumm. deciſ. p.* 1. *tit.* 15. *nu.* 10. 27. *Homobon. de examine Eccleſiaſtico p.* 2. *tract.* 9. *q.* 69. *c.* 21. *verſ.* 2. *in fin.* & caſu, quo adfuiſset æs alienum id non ſufficit ad oſtendendam tantam neceſſitatem, vt Superior conſuli non potuerit, nec Pontificis requiri conſenſus, & maximè quia pro
45 ære alieno ſoluendo non licet vendere res ſtabiles Eccleſiæ, niſi illud ſit clarum, & liquidum, & creditores vrgeant apud Iudicem, & prout in Authentica hoc ius, *vbi DD. C. de Sacroſan. Eccl. & in l. pcto. §. prædium de leg.* 2. *c. ſicut* 12. *qu.* 1. *Redoan. de reb. Eccl. non alien. q.* 19. *nu.* 1. *& nu.* 91. 92. 93. 95. Vbi dicit, quod non deuenitur ad alienationem
46 bonorum Eccleſiæ, niſi vltimo loco, quando fit executio ſententiæ per Iudicem, ſic etiam docent *Rim. iun. d. conſ.* 233. *nu.* 39. 40. 41. *Gabriel conſ.* 118. *nu.* 5. 8. *lib.* 1. *Giouagn. conſ.* 22. *nu.* 5. 15. *lib.* 2.

Si verò inſpicimus neceſſitatem emendi cibaria ad victum, ſimiliter de ea non conſtat, & tamen certum eſt de cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ debere conſtare aliter quam per aſſertionem partium, vel Prælati alienantis, vt dictum eſt, alioquin facilè aperiretur via fraudibus, & propterea
47 etiam ſi in Inſtrumento dicatur, ex cauſa neceſſitatis fieri alienationem, eidem non creditur, vt per *Petr. de Peruſ. & Card. in cap. quod quibuſdam de fideiuſſ. Butr. in cap.* 1. *de depoſ. Anchar. in Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien. pulchrè Redoan. de reb. Eccl. non alien. q.* 23. *nu.* 38. *vbi teſtatur de comm. & nu.* 39. 40. 41. *& ſeqq. pulchrè Ferret. conſ.* 248. *numer.* 10. 11. *& conſ.* 294. *num.* 14. *lib.* 2. *Ancb. iun. d. q.* 52. *nu.* 17. *p.* 1. *Borell. in ſum. deciſ. p.* 1. *tit.* 15. *n.* 10. *Giouagn. conſ.* 27. *ſub nu.* 20. *lib.* 2. *Maſcard. de probat. concl.* 75. *nu.* 46. *Homob. d. c.* 21. *verſ.* 2. *in fin.* & ſic probandum erat, quod Monaſterium aliundè non poſset ſuis ne-
48 ceſſitatibus ſubuenire, vt poſt *Caſtrē. conſ.* 247. *col.* 5. *in fin. verſ. Nam ex inſtrumento lib.* 1. *Gratian. diſcep.* 570. *num.* 13. quod hic factum non eſt, vt oportebat. *Ferrett. d. conſ.* 294. *n.* 14. *lib.* 2.

Sed conuincitur non extitiſse hic tantam neceſſitatem, vt non poſset ad Pontificem recurri pro licentia habenda pro vt fieri debet ſi neceſſitas nō
49 exigat tantam celeritatem. *Redoan. d. tract. qu.* 19. *n.* 34. 35. 58. 60. Nam dd. Fratres Eremitæ, attento tenore d. Inſtrumenti alienationis, erant in neceſſitate vſque in principio *anni* 1593. quia obtinuerant licentiam alienandi à ſuo Generali *ſub die* 12. *Ianuarij eiuſdem anni.* quæ poſteà eodem anno fuit confirmata ab eius Vices gerente *ſub die* 7. *Octobris*, & tamen ipſi diſtulerunt alienare vſque ad *diem* 4. *Decembris* 1593. & propterea cum procraſtinauerint ferè per annum, & petierint licentiam Generalis tàm anticipatè, liquido conſtat eorum neceſſitatem non fuiſse tantam, vt non poſset conſuli, & adiri Summus Pontifex, à quo
50 ſolum extrema neceſſitas excuſat. *Redoan. d. q.* 19. *nu.* 29. 30. 34. *& q.* 51. *c.* 22. *n. r.* 2. 3. 4. *&* 18. *Philue. d. c.* 5. *nu.* 11. *Maſcard. d. conc.* 75. *n.* 29.

Et hoc manifeſtum redditur, quia Monaſterium nō indigebat, niſi alimonia pro Fratribus, pro qua ſubleuanda, erat neceſsarium prius recurrere ad diſtractionem rerum mobilium minus pretioſarum, & poſteà ad magis prætioſas, & deindè ad res ſtabiles minus damnoſas, & denique ad alias,
51 ſi enim fieri poteſt, parua res debet prius vendi, ſi ſufficit, ſic probatur per *tex. in d. Auth. Hoc Ius porrectum, vbi DD. C. de Sacroſ. Eccleſ. & in l. magis puto ff. de rebus eorum Ioa. de Turrecrem. in ſum.* 12. *q.* 2. *Latè Redoan. de reb. Eccl. non alien. q.* 19. *nu.* 91. 92. 93. *Maſcard. d. concl.* 75. *nu.* 13. *Gabr. conſ.* 118. *nu.* 5. *li.* 1. *Gratian. d. diſcep.* 570. *num.* 12. Hic autem ille ordo nullo modo eſt ſeruatus, prout requirebatur ſtante defectu ſolemnitatis Beneplaciti Apoſtolici, ergo.

Verum dato etiam, quod extiterit prædicta neceſſitas, & propterea facta ſit alienatio adhuc dicendum eſt illam vitiari propter exceſſum, eò quod ea, quæ propter neceſſitatem conceduntur eate-
52 nus ſunt valida, quatenus vrget neceſſitas, & non vltrà ad *tex. in l. cum hi §. ſi cauſa ff. de tranſact. in d. Auth. hoc ius vbi DD. C. de Sacroſ. Eccl. & in l. vlt. ff. de exercit. act. Bart. in l.* 1. *§. vlt. nu.* 1. *ff. de fer. Dec. in l. ſi donatione. n.* 17. *C. de collat. pulchrè Natt. conſ.* 162. *nu.* 1. 2. 3. 5. 6. *lib.* 1. *Gabriel. d. conſ.* 118. *num.* 5. *verſ.*
53 *quia lib.* 1. *benè Menoch. de arb. iud. caſ.* 182. *num.* 32. 33. 34. 35. vbi probat tantum eſse alienandum, quantum vrget neceſſitas. *Redoan. de Eccl. nō alien. q.* 23. *nu.* 14. 15. vbi quod non debet pro paruo debito res magna Eccleſiæ vendi, quod etiam dixit. *Maſcbard. de probat. d. concl.* 75. *n.* 13. *in fin. Gratian. d. diſcep.* 570. *nu.* 10. 11. vbi etiam dicit allegātem alia bona non extitiſse teneri ad probādum pulchrè etiam *Giouagn. conſ.* 22. *nu.* 6. *& num.* 16. *lib.* 2. vbi etiam inquit probandum eſse quod tantum

vrge-

vrgeret necessitas, quantum fuit alienatum: Sed
hic ex ipso instrumento deducitur Monasterium
habuisse indigentiam solum pro scutis 600. &
tamē alienauit Prædium valoris scutorum 4000.
64 & vltra ergo alienatio fuit voluntaria, & non ex
necessitate saltem tali, vt omittendus esset as-
sensus Apostolicus *Riminal.iun.d. cons.s 33.numer.
41. & ad rem Natt.dict. cons. 162. num.4.5.6.7.8.
lib.* 1. vbi vult, quod ideò contractus in totum
corruat, sic etiam benè *Giouagn.d. cons. 25. num.9.
& nu.14.lib.2.*

Denique isto quod hic ad fuerit etiam summa alie-
nandi necessitas ità vt non potuerit Consuli Pon-
tifex pro obtinenda licentia adhuc tamen dict.
alienatio est inualida eò quod saltem post fa-
ctum à Papa non fuerit comprobata, etenim in
casu alienationis factæ sine solemnitate ob vrgē-
tem necessitatem adhuc postea requiritur neces-
55 sariò solemnis ratificatio illius superioris, ad
quem spectabat licentiam concedere, vt per
*tex. in l. Pomponius, ff. de negotijs gestis inquit Bald.
in c.1.num.13.vers.Ego puto,* vbi etiam *Iason.nu.21.
vers.Quod dictum qui feud. dar. poss.in vsibus feudorū
vidend. Redoan.de reb.Eccles.non alien, quæst.19. nu-
mer.228.& q.51.c.22. num.19. & idem censuit Vgo-
lin.de off.Episc.c.14.§.17.num.5. versic. Tertiò in fin.*
quod sanè rationi congruit, vt Superior possit e-
xaminare an vera fuerit necessitas, vel mentita,
aut mendicata, & vt tollantur fraudes, quia
Prælatus eadem facilitate inducitur ad faten-
dam necessitatem, qua mouetur ad alienan-
dum.

Nulla ergo, & inualida fuit dict. alienatio, nam
ad hoc, vt Emphyteusis concessio valeat sine Be-
neplacito Apostolico tres requirit conditiones;
scilicet vt versemur in casibus à Iure permissis,
quod tractetur de bonis solitis ab antiquo dari in
Emphyteusim, & quod appareat de euidenti
Ecclesiæ vtilitate, vt habetur in *dict. Extrauagan-
ti, Ambitiosè,* & dicit *Quarant. dict. verb. alien.num.
5.vers.secundus, & num.39. praxis Neap. dict.capit.
75.num.5.6.Barbos.de off.Episc.alleg.95.num.32.p.
3.Layman.d.c.10.num.2. vers.Deindè Bonac. d.q.8.
p.4.num.30. & in tract. de censuris in particul. extra
Bull.cen.disp.2.q.5.p.11.num.2.vers.secundò.* Hic au-
tem nihil istorum verificatur, ergo Prædium præ-
dictum fuit nulliter alienatum si quidem Em-
phyteusis perpetua est alienatio. *Ferret. consilio
248.num.9.lib.2.*

Aliundè etiam constat de nullitate dict. contractus,
quia in alienandis bonis Eccl. necessarius est tra-
ctatus Fratrum, vel aliorum de collegio alienan-
57 tium ad discutiendum an expediat alienare, *cap.
sine exceptione 12. q. 2. cap.sua & c. cum Apostolica
de his, quæ fit à Prælat.sine consen.cap.1. eod. tit.in 6.*
& tamen hic non apparet præmissum fuisse talem
tractatum, licèt enim in instrumento alienationis
dicatur præmissis tractatibus, hoc tamen non
58 probat, quia non creditur tali Instrumento enū-
tiatiuè loquenti, sed de tractatu debet constare
per Instrumentum ad hoc specialiter tendens.
*Alex.cons.17.col.2.li.4.pulchrè Redoan.de reb. Eccl.
non alien.q.25.nu.30.31.32.33.34. Ferret.cons.294.
n.10.li.2.in terminis etiam Anch.iun.q.52.n.8.9.10.
li.1.Socc.iun.in l.ex hac scriptura nu.80. ff.de dona-
tio.*

Cum autem Emphyteusis præd. fuerit stipulata in
perpetuum, Vianum nihil iuuat Constitutio Gra-
gorij XIII. quæ permittit bona dd. Fratrum Ere-
mitarum dari in Emphyteusim vsq; ad secundā
generationem, quia noster non est Casus Bullæ,
59 cum hæc diuersa sint, & ex diuersis nihil benè in-
fertur *l.Papinianus §.exuli.ff.de minoribus l. fin. ff.de
ritu nup.Lud.Sacca. cons.69. num.20.lib.2.* & non
seruata forma legis actus corruit iur.vulg. & ma-
ximè, quia hic iam defecit secunda generatio, vt
videbimus, & ideò contractus est in totum nul-
lus.

Modò difficultas est in respondendo contrarijs, quæ
pro Vianis adducta sunt, sed verè nihil obstant si
quidem quoad primum attinet satis constat de
duobus extremis possessionis, cum appareat de
antiquiori Monasterij possessione, & de recentio-
ri ipsius Viani, & primam satis probant testes per
actus possessorios à Monasterio factos, de quibus
deponunt, vt per Rotā apud *Lud. Post. decis.* 314.
*num.*2. neque pro parte Viani id negatur, cuius
recentior possessio remanet iustificata ex sola
60 sustentatione litis, si alio modo non probaretur,
vt per *Verall.decis.372. num. 2. p. 2. Farinac. decis.
posth.58.num.5.p.2.Grat.discep.318.num.42. lib. 2.*

Neq; nocet, quod Viani non occupauerint violenter
d. prędium, quia non semper spolium est violen-
tum, & actio spolij datur etiam cessante vio-
61 lentia contra eum, qui insistit rei Eccl. malè alie-
natæ. *Verall.d.decis.170.num.1.& decis. 181.num. 1.
p.3.Rota d.decis.6. num. 3.4. penè e Marchesan. de
commiss.p.1.c.2.fol.* 103. Et licet etiam ex contra-
ctu nullo transferatur possessio, hoc tamen pro-
cedit, vbi quis nomine suo possidet, sed quia
possessio bonorum Ecclesiæ est penès Ecclesiam,
& Prelaturam non simpliciter apud Prelatum.
62 *DD.in l.1.in fin.ff.de acquir.poss. de communi Alex.
cons.81.n.17.lib. 3.Paris.cons.24.num.5.lib.1. Veral.
d.decis.170.nu.4.p.3.Rota.d.dec.327. n. 8. post. Lud.
Post.* Ideò ex contractu nullo Prelati possessio non
transfertur etiam si ille se habuerit pro spoliato
63 ex *Bart.in l.1.§.si uir Vxori.nu.3.vbi Ias. nu. 28. &
Bolognat.nu.64.ff.de aquir.poss, Verall.d.decis.170.n.
4.5.6.& decis.182. numer. 9.p. 3.Rota d.decis.327.
num.3.*

Secundo non obstat non dari d.remedium reinte-
grandæ contrà singularem successorem iusto ti-
tulo, & bona fide possidentem, nam respondetur
primò, quod secundum communem Canonista-
rum opinionem, quam decet sequi in foro Eccle-
siæ veriùs est d.remedium concedi etiam contrà
singularem successorem, vt apud *Guttier. can.qq.
lib.1.c.34.nu.95.vers.quando quidem.* Secundò res-
64 pondetur, quod stante nullitate contractus Via-
ni nō possunt dici in bona fide quoad dominium
aquirendum *Redoan.de reb.Eccl.non alien.q.27.c.7.
n.3.nu.3.& c.9.n.4.Borell.in Summ.decis.p.1.tit.15.nu.
45.Marchesan.de commiss.p.1.c.2.decis.7.num.1. neq;
titulus potest dici iustus* imo habetur pro nō titulo
65 maximè stāte decreto irritanti, de quo in d.Pauli

na.

na. *Redoan.dict.tract.q.76.cap.2.num.9.& q. 78.c. 8.num.4.Mar.Ant.lib.1.resol.37.num.10. Lud. Post. dict.tract. de manuten. obser.46. num.5. & apud eum Rota decis.* 151. *num.* 8. Deniq; reſpondetur nos non verſari in terminis ſingularis ſucceſſoris tàm reſpectu primi aquirentis quàm d. pupilli vniuerſalis ſui Genitoris hæredis ad *tex. in l.hæreditas de verb.signif.* ergo ceſſat dubium.

Tertiò non obſtat, quod huiuſmodi remedium reintegrandæ non competat ei, qui facto ſuo, vel culpa cecidit à poſſeſſione, quia id procedit tantùm in rebus profanis laicorum, & quando contractus non eſt ipſo iure nullus; ſecus eſt, quando
66 agitur de bonis Eccleſiæ per Prælatum malè alienatis, tunc enim conceditur tale remedium, vt per *Menoch.d.remedio* 15.*num.*101. *Verall. dict. decis.*170.*num.*4.5.6.*p.*3.*Marchesan.d.tract.p.*1.*cap.*2. *decis.*6.*num.*3.*fol.*103.*Farinac.decis.*755.*num.*6.*p.*2. & apud eum *Rota decis.*11.*num.* 2.*Mar.Ant.libr.*1. *resol* 38.*num.*18. & ratio eſt, quia vbi quis cadit à poſſeſſione ex contractu nullo, non dicitur cecidiſſe ex facto ſuo, nec ex iuſta cauſa *Gratian. disc.* 318. *num.*12. *lib.*2. & ideò etiamſi Prælatus iura-
67 uerit non contrauenire adhuc poreſt reuocare bona Eccleſiæ malè alienata *Berò conſ.*92. *num.*1. 2.10.*libr.*1.*Redoan.dict.tract.q.*77. *num.*10. *Caldas. de iure Emph.lib.*4.*q.*19.*nu.*73.*verſ. Firmans. & nu.* 74.*verſ.licet.Pereg.conſ.*65.*num.*3. *verſ. & in terminis lib.*6.*Rota diuersar. decis.*26. *num.*2.*p.*2. *Garz. de benef.p.*2.*c.*1.*num.*86.*Ricc.in prax.resol.*107. *num.*4. 5.*par.*1. *Borell.in Summ. decis. par.*1. *tit.*15. *numer.* 42. 53.

Quartò non obſtat quod ex contractu etiam nullo transferatur poſſeſſio, & non competat ſpolij actio, quia iam reſponſum eſt id non procedere
68 in rebus Eccleſ. malè alienatis, cum Eccleſia non deſinat poſſidere ob contractum ſui Prælati nullum. *Redoan.dict. tract.q.*19. *numer.*58.59.60. 62.63. *Barbos.d. alleg.*95. *numer.*58. *pulchrè Verall. decis.*170.*num.*4.5.*p.*3.*Seraph.decis.*1417.*n.*3. *Rota apud d.Postium decis.* 327.*num.*3.

Quintò non obſtat, quod præſens alienatio fuerit facta ex cauſa neceſſitatis, quia iam ex pluribus oſtenſum eſt hic non fuiſſe probatam neceſſitatem, & maximè extremam, quę excuſet ne Sum-
69 mus Pontifex poſſit conſuli pro vt requiritur. *Mascard.d.concl.*75.*num.*29.*Redoan.d.q.*19.*num.*29. 30.34.& *quæst.*51. *cap.*22. *num.*3.4.18.*Philuc.dict. cap.*5.*num.*11. & tamen Viani debebant probare huiuſmodi neceſſitatem *Riminal. iun. d. conſ.*233. *num.*43.

Sextò non obſtat, quod ex longitudine temporis præſumantur ſolemnitates, quia reſpondetur beneplacitum Apoſtolicum non præſumi niſi lapſu
70 triginta annorum, cum obſeruantia contractus, vel alia coniectura, vt per *Ferrett.d.conſ.*248.*n.*12. *li.*2. *Quarant.verb.alien.n.*46.*verſ. vt huius Giouagn. conſ.*27.*n.*17.41.*lib.*2.*Ludouiſ.decis.*52.*n.*2. & *decis.* 354. *num.*18. *Farinac. decis.poſth.*270. *num.* 5.*par.*2. hic autem contractus fuit celebratus de anno 1593. & lis fuit conteſtata de 1614. ergo non eſt lapſum tantum tempus quod poſſit præſumi licentia Apoſtolica.

Septimò non obſtat, quod Viani non produxerint prædict. Inſtrumentum Emphyteuſis, & ideò pluralitas titulorum præſumatur ad fauorē Rei, nam primò reſpondetur quod Viani Emphyteutæ tenentur edere domino titulum ſuæ poſſeſſionis, & oſtendere confines rei liuellatæ, alioquin
71 Iudex decernit Emphyteuſim eſſe finitam *Bald. conſ.*225.*num.*2.*lib.*1.*specul. de locato. §.nunc aliqua q.*141.*Vallasch.de iur.emph.q.*8.*num.*2.3.4.*Menoch. conſ.*1125. *num.* 15. Vbi pulchrè loquitur, deindè meliùs reſpondetur talia forté procedere in petitorio iudicio, vbi principaliter diſcutitur validitas tituli, ſecùs eſt in hoc iudicio recuperandæ poſſeſſionis, in quo agens non tenetur docere de ſuo titulo valido, vel de titulo aduerſarij inualido, niſi Reus illud exhibeat. *Cyriac.contr.*332.*num.*
72 7.8.*lib.*2. Sed ſatis eſt conſtare de poſſeſſione antiquiori agentis, & recentiori Rei conuenti abſq; exhibitione alicuius tituli, vt per *DD. in dict. cap. cum ad ſedem, vbi Abb. num.*17. *de reſt. Spol. Alex. conſ.*6.*num.*5 *lib.* 3.*Gratian.disc.*318.*num.*42.43.*lib.* 2. *Verall.decis.*115.*num.*2.*p.*3. *Farinac. dict. decisio. poſth.*58. *num.* 1. & *ſeqq.p.* 2. tunc enim poſſeſſio rei præſumitur clandeſtina *Menoch.dict.remed.*15. *numero* 101. *Guttier. can. qq. libr.* 1. *quæſt.* 34. *numero* 52. 53.

Verùm tamen nullo modo videtur poſſe dubitari, quin Viani ſolo Inſtrumento liuelli in actis producto fulciantur, cum teſtes dicant eos poſſediſſe ex cauſa d. Emphyteuſis à dd. Fratribus Eremitis, emanatæ, & pendente iudicio ſoluerint annuum Canonem in eadem quantitate expreſſa in dicto Inſtrumento, & propterea conuincuntur iura ſua non aliundè manaſſe, cum quilibet præſu-
73 matur poſſidere ex titulo præambulo, & cauſa præcedenti ad *tex. in l.*2. *vbi Cyn. ff. de aquir. poſſ.* & *in l.quadam de rei vendicat. Natt. conſ.*506. *num.* 31. & *Crauet. conſ.*226. *nu.*5.*Menoch.præſumpt.*67. *num.*1.2.3.& *ſeqq.libr.*6.*Ceph.conſ.*152.*num.*27.75. *Gabr.conſ.*32.*num.*2.*libr.* 1. *Surd.conſ.*94. *numer.*34. *Cald.de renouat.Emph.lib.*1.*q.*15.*num.*33.*Verall.decis.*309.*num.*3.*p.*3.

Octauò non obſtat non ſatis conſtare conſtitutiones Pauli II. & Gregorij XIII. fuiſſe vſu receptas, quia reſpondetur incumbere Vianis probare non vſum; nam ſi de prima loquimur notorium eſt eſſe in vſu in hac Diæceſi, & lex præſumitur vſu recepta, quod maximè dicendum eſt de dict. Pau-
74 lina, quæ facit Ius commune *Berò, conſ.*8. *num.*9. *lib.*3.*Redoan.de reb.Eccl.non alien. titulo de locatione q.*6.*§.item ex permiſſis num.*15.*Rot.diuerſarum decis.* 301.*num.*2.*p.*2.*latè Garzias.de benef.p.*2.*c.*1.*nu.*41. 42.*Farinac.decis.*30.*num.*5.*p.*1. *vbi vide Cauaeel.decis.*43.*num.*4.*p.*1. *Quarant. verbo alienatio num.* 48. *verſ. igitur Rota apud Marcheſan.de commiſſ.p.*1. *§.*2. *decis.*13.*num.*3.*fol.*109. *Barbos.d. alleg.*95. *num.*48. 49.*Phylluc.mor.p.*3.*tract.*44.*c.*1.*num.*8.

Et hoc idem multò magis dicendum eſt de conſtitutione Gregorij XIII. emanata ad petitionem Religionis Eremitarum, quæ cum ſit inſerta in libro illius conſtitutionum, & ſit ei fauorabilis pręſumitur acceptata, quia in fauorabilibus ſufficit
75 ſcientia, vt quis dicatur acceptaſſe *Iaſ.in l.qua dot. nu.*7.

num.7.vers.Secundus, ff.soluto matrim. & de com.te-
statur Cagn.in l.semper qui sub num.3. ff.de regulis Iu-
ris Ceph.cons.33.num.19.Roland.cons.19. numer.36.
lib.1.Bursat.cons.33.sub num.4.Menoch.cons.189.nu-
mer.10.& cons.229.num.76.& præsump.39.num.9.
lib.2.Tusch.litt.A,concl.70.num.4. Surd. decis. 106.
num.11.Rota diuers.decis.663. num.2. par.1. Cyriac.
contr.315.num.27.lib.2.

Nono non obstat validam fuisse d.alienationem cũ
76 cum solo consensu Vicarij Generalis,quia respõ-
detur vigore d. Bullæ Gregorianæ id procedere si
Emphyteusis fuisset concessa ad duas generatio-
nes, vel nominationes tantum, & si aliter fiat in
consulta Sede Apostolica totum irritum est, &
inane,vt in d.Bulla.hic autem concessio fuit facta
in perpetuum,ergo totus actus concurrit nõ ser-
uata forma d.Bullæ,vt per *Natt.cons.162.numer.8.*
lib.1. & ex eius decreto irritanti infecta remansit
possessio,& tit.d.Viani *Mar.Ant.lib.1.resol.13.nu.*
4.5.Lud.Post.d.trac.de manut.obser.46.nu.5.& apud
eum Rota decis.151.n.8. vbi cæteri allegantur.

Imò non potest dici adfuisse consensum dict. Vica-
rij Generalis, quia non concessit fieri alienatio-
nem in perpetuum, sed tantùm assensit fieri Li-
uellum propterea eius licentia erat intelligenda,
vt fieret secundùm naturam actus ad duas gene-
77 rationes cum suis solemnitatibus ad *tex.in.l.si sti-*
pulatus.ff.de vsuris Anch.cons.74.num.2.vers.& per
consequens.Alex.cons.106.num.3.lib.4.Castrens.cons.
179.num.2.lib.1.Afflict.decis.307.num.21.Maria
Voto.232.num.6. vbi benè loquitur *Tusch. litt. L.*
concl.352.num.1. vbi in terminis sic dicit pulchrè
etiam *Franc.de Cald.de iur.Emph.li.4.tit.7.num.23.*

Decimò non obstat,quod concessio d.Emphyteusis
debeat sustineri saltem quoad tempus permissũ,
de quo in d.ct. Bulla Gregoriana.s. vsq; ad secun-
dam generationem, vt actus valeat omni me-
78 modo secundum Bald. opinionem, nam respon-
detur, quod ex multis alijs causis iam vidimus d.
alienationem fuisse in totum nullam, etenim cũ
non sit seruata forma licẽtiæ, actus in totum cor-
ruit. *Natt. cons.162.num.8. lib.1.* quem sequitur.
Ofasch.decis.165.num.2.3.& decis.171.num.12.in fi.
pulchrè Tusch.litt.L,concl.352. num.7. & satis pro-
batum est, hic adfuisse non solum defectum so-
lemnitatis,sed etiam causæ.

Nihilominùs in puncto quæstionis, an locatio, vel
Emphyteusis, concessa vltrà tempus permissum
valeat saltem respectu temporis permissi, licèt
inter DD. adsit maxima controuersia, & hinc in-
dè allegentur grauissimi Auctores,& pro vtraque
sententia, tàm affirmatiua, quàm negatiua adsit
communis DD.sententia,vt videre est apud *Man-*
79 *tic.de tacitis,& ambig.conuent.lib.5.* vbi etiam po-
nit rationes vtriusq; partis,tamen in praxi præua-
let sententia Bartholi magis communis, & à Ro-
ta Canonizata quod imò locatio, vel Emphyteu-
sis facta pro longiori tempore, vel pro pluribus
generationibus quam sit permissum in totũ cor-
ruat propter formam seruandam in alienandis
rebus Ecclesiæ, quoniam forma est indiuidua,
& eius defectus non finit actum pro parte valere,
80 & pro parte non, adeò vt nunc hæc sententia sit
communissima, & indubitata, pro qua in primis
tenuit *Barth.in Auth.qui rem num.7.vbi Ias.nu.21.*
C.de Sacros.Eccles.idem Bart.cons.159. num.8. lib.1.
Bald.in l.quæcumque num.2. C. de bon. quæ libr.Socc.
in l.1.§.sed si mihi ff.de verb.oblig.Ias.in l.1.§.si quis
ita num.23.vbi Rip.num.32.ff.de verb.oblig. Card.in
in Clem.1.§.fin.in fin.de reb.Eccl.non alien. Lap.alleg.
80.nu.2. vers. Respondeo. & num.4. vers. pro parte.
Prob.ad Io:Monach.in cap.vlt.num.2. de pen. & re-
miss.libr.6.Carrocc.de locat.sub tit.de vsur. quæst.17.
de locatione inutile numero 6.7. vbi de communi,
& magis communi. *Io:Guttier.in rep.l.nemo potest*
num.53.de leg. primo. vario rem dicit Couar. var. re-
sol.lib.2.cap.16.num.5.vers.tandem. Alex. cons.17.
numer.10.lib.4.& cons.165.num.2.vers.Secundò ad-
ducitur libr.2.Purpur.cons.340.num.7. Afflict.decis.
107. numer. 2. vbi quod Consilium ita iudicauit
Caualcant.decis.43.num.6.p.1.& sæpissimè ita tenuit
Rota, vt videre est apud *Garz.tract.de benef. p.2.c.*
1.num.55.56.57.58. vbi etiam inquit hæc senten-
tia potest dici iam magis communis, cum Rota
per se communem faciat opinionem *Rol.cons.84.*
num.29.lib.1. vbi testatur de communi. *Plot.con-*
sil.19.num.62.63.Calcan.cons.125. num.23. Io: Ne-
uiz.cons.90. num.26. Mar.Agnus. cons.99. numer.6.
Lofred.cons.3.nu.35. sic etiam habetur apud *Mar-*
ches.de commiss.p.1.c.2.num.63.64.fol.57.& ibidem
Rota decis.11.num.1.4.fol.106.& decis.12.num.1.2.
fol.107.& decis.13. num.1.2. fol.109. Ricc.in Prax.
de alien.rerum Ecc.resol.102.num.6.& resol.104. in
princ.& resol. 106. num.3. vers.secunda principalis.
Vbi inquit,quod cum Rota teneat istam senten-
tiam potest dici magis Communis. *Mantic.de tac.*
& amb.conuent.lib.5.tit.5.num.21. & num.27. vbi
81 hoc admittit, quando concessio est vnica, & non
distributiua, vt hic, vbi est in perpetuum viden-
dus ad rem *Farinac.decis.20. num.3. par.1.& decis.*
posth.435.num.3.par.1.Prax.Archiep.Neap.cap.75
num.15. vbi inquit hoc in Rota Romana haberi
pro indubitato, pulchrè *Natt. cons.162. numer.8.*
libr.1.Franc.Becc.cons.92.num.21.22. Grat. discept.
715.num.16.vers.Ista est libr.4. vbi testatur de cõ-
muni, & verissima opinione à Rota approbata,
idem *Gratian.discep.905. num.10. lib.5. Mar.Ant.*
lib.1.resol.50.nu.46. latè sic etiam tenet *Marescot.*
var.resol.libr.2.cap.25.n.8.9.10.& seqq. vbi osten-
dit quod ratione formæ actus est indiuiduus, &
ideò vtile per inutile vitiatur, sic etiam pulchrè
tenet *Phylluc.mor.par.3.tract.44.cap.2.numer.11.*
vbi ad rem quoque inquit quod si Episcopus, qui
tantùm potest concedere quadraginta dies In-
82 dulgentiæ, si centum pronunciet nihil facit, vt
etiam dixerat *Natt. dict. consil. 162. numer. 8. &*
Afflict.dict.decis.107.sub numer.3. adeò vt non sit
dubitandum quin dict. concessio vltrà tempus
permissum facta in totum annulletur, vt per *Fa-*
rinac.dict.decis. post.435. num.3.4.p.1. & sic idẽ est
83 censendum de Emphyteusi, quod de locatione,
maximè ad longum tempus, inter quas nulla est
differentia, vt per *Petram de fideicom.q.8.num.86.*
vbi de communi testatur,

Etenim hæc, quæ diximus procedunt non solum in
locatione, sed etiam in Emphyteusi, imò adsunt
iura

iura aperta, quæ in totum annullant Emphyteuſim Eccleſiaſticam vltra tempus permiſſum ſti-
84 pulatam, vt habetur *In §. Emphyteuſim autem. in ſecundo. vbi Angelus in auth. de non alien. reb. Eccleſ. ibi*, neque quòd ſit habere aliquid penitus roboris ſinimus: ad quem finem eum textum allegar Rota apud *Farinac. dict. deciſ. 30. numer. 3. part. 1. & apud Marcheſ. dict. deciſio. 13. numer. 2. p. 1. fol. 109.*

Nec eſt verum, quod *Barthol. in d. auth. qui rem nu. 7. 8. C. de ſacroſ. Eccl. loquatur de locat.* quia apertis verbis loquitur de Emphyteuſi, & ita eum intelligunt omnes, qui illum ſequuntur, & quamuis idem *Barth. in d. conſ. 159. n. 8.* loquatur de locatio
85 ne tamen ad firmandam ſuam ſententiam allegat tantum leges, quæ de Emphyteuſi loquuntur adeò, vt appareat eum nullam conſtituiſſe differentiam inter locationem, & Emphyteuſim, quoniã dictũ Doctoris debet intelligi iuxtà iura ab eo allegata *Grat. diſcep. 409. num. 28. lib. 4.* & verè aliter dici non poteſt, quia in d. Paulina ita prohibetur Emphyteuſis, ſicut locatio vltra triennium cum eodem decreto irritanti, & rationes, quæ adducuntur pro hac ſententia militant etiam in lo-
86 catione, quam in Emphyteuſi, vt videre eſt apud *Farinac. dict. deciſ. 30. nu. 4. p. 1.* Cum ergo opinio Bartholi ſit magis communis, & à Rota Canonizata, ab ea non eſt recedend.

Verumtamen ſi alicui placeret ſaluare opinionem Baldi, neceſſe, eſt vt dicat eam procedere quando plures ſunt conceſsiones, & contrahentes diſtributiuè loquuntur, velut ſi locatio fiat per tres annos, & poſtea per alios tres, & Emphyteuſis concedatur in ſecundam, & tertiam, vel vlteriorem generationem cum diſtributione caſuum, ſecus eſt ſi conceſſio fit vniformis, & vnica ſub vno pretio, quæ vnico contextu, & oratione concludatur, vt hic Emphyteuſis perpetua,
87 tunc enim neque pro tempore permiſſo ſuſtineri poteſt ad *tex. in dict. §. Emphyteuſim in fin. vbi Angelus in auth. de non alien. rebus Eccl. ſi deſtinguit Imol. in l. Quod dicitur in fin. verſic. Poſſes dicere de verb. oblig. quem ſeq. Mãtic. de tac. & Ambig. connẽt. li. 5. tit. 5. nu. 27. Tuſch. litt. I. concl. 406. Couar. var. reſol. li. 2. c. 16. n. 5. verſ. Verùm, verſ. Tandè, & ver. Eadem ratione. Quarant. verb. alienatio num. 18. verſic. Hunc articulum in fin. Garz. de benef. p. 2. c. 1. nu. 61. 63. 65. 66. vbi etiam alios allegat*, pulchrè etiam *Franc. Becc. conſ. 92. num. 22. Pinell. d. tract. 44. c. 2. num. 12.* vbi perbelle loquitur.

Nec prædictis obſtat *tex. in §. quod aũt, verſ. neq; illud in auth. de non alien. res Eccl. de quo magnũ feſtũ facit* Bald. in d. *Auth. ſi quas ruinas n. 3. C. de ſacroſ. Eccl. ad proband.* quod Emphyt. ſuſtineatur pro tẽpore permiſſo, quia ille textus nõ ſatis probat intentionẽ Baldi, eo quod illuc non agebatur de Emphyt. cõceſſa vltrà generationem permiſsa, ſed de pact. eã renouandi finita prima generatione, quod differt à propoſita quæſt. quia in ſpecie remanet ipſa locatio, vel Emphyt. valida, reiecto pacto à iure pro
89 bato, & in fraudẽ legis addito, ſic Bald. declarat, *Aret. in l. quod dicitur, n. 9. ver. Et licèt de verb. oblig. Alex. conſ. 165. n. 7. in fi. li. 2. pulchrè Couar. d. li. 2. c. 16 n. 5. verſ. non obſtat*, vbi cõgruè reſpondet, & cõſentit *Mant. de tac. & amb. conuent. li. 5. tit. 5. n. 26. verſ. ſed aduertendũ* pulchrè ẽt *Garz. d. d. tra. de benef. p. 2. c. 1. n. 70. Mareſ. var. reſ. li. 2. c. 25. n. 20.* vbi benè loq.

Deniq; eſto ẽt, quod vera ſit Baldi ſententia, tñ ea ſecundũ eius ſequaces intelligenda eſt, niſi ex probabilibus coniecturis æſtimari poſſit cõductorẽ, ſeu Emphyt. non fuiſſe conducturũ rem pro minori
90 tempore, quã conuenerit, tunc. n. locatio, vel Emphyteuſis facta vltrà tempus conceſsũ, neq; ſuſtinetur, quoad tempus permiſsũ, veluti ſi Emphyt. dederit Eccl. tempore contract. notabilem pecuniæ ſummam pro obtinenda Emphyteuſi tã lõga, vt hic in perpetuũ, tunc. n. in totum eſt nulla, & in fringitur ẽt quoad tempus permiſſum: ſic probatur per *tex. in l. Iul. §. ſi quis colludente, ff. de Edilit. Edict.* & ſic diſtinguit. *Alex. in l. 1. §. ſed ſi mihi n. 5. ver. ego puto.* vbi ẽt *Soc. & Alciat. de verb. oblig.* idẽ *Alciat. conſ. 17. n. 11. li. 4. Carroc. de locat. ſub tit. de V ſur. q. 17. de locat. mut. n. 8. Redoan. d. q. 61. n. 8. verſ. diſtinguit Conur. d. c. 16. n. 5. verſ. ſed præmiſſa Mant. d. tit. 5 n. 27. ver. Alio modo. Lap. d. allegat. 80. n. 5. verſ. Nam Conduct. act. Tiraq. de retro. Lignag. §. 23. gl. 1. nu. 12. 13. Quarant. verb. Alienat. n. 18. verſ. Hunc articulũ in fi. Farin. d. deciſ. 30. n. 4. verſ. Cenſebatur Mareſc. d. li. 2. c. 25. n. 21.* vbi multos alios allegat pulchrè, *Ioa. Gutier. Can. qq. li. 2. c. 13. n. 11.* vbi etiã inquit
91 præſumendum eſse contrahentes nõ fuiſse aliter contracturos, quando alicuius eorum intereſt cõtractum pro omni tempore non pro minori durare, & quando intereſse eſt conſiderabile; vt hic vbi valdè intereſt partis Vianæ: quod Emphyt. duret in perpetuum, non aũt ad duas generationes tm.

Ex hoc veriſimilius redditur in caſu noſtro, vbi Viani tradiderãt d. Monaſterio tempore contractus
92 ducatonos 600. exinde. n. credibile eſt eos non fuiſse ſic æquo animo contractutos niſi Emphyt. foret perpetua, vt fuit cõuentum, magnum eſt. n. diſcrimen inter hanc, & eam, quæ poteſt peruenire tantùm ad ſecundam generationem, vt notorium eſt, & quod dicimus de Vianis idem dici põt de Eccl. *Tiraq. d. trac. §. 23. gl. 1. n. 13. & Guttier. d. c. 13. n. 1.* Cum ergo d. Emphyt. non poſſit in totum
93 ſuſtineri, nec in parte valebit, quia in factis contra legem, ſi non valet quod ago, vt agõ, nec valet vt valere poteſt, vt inquit ad rem *Bald. in d. l. Quacumq; n. 2. C. de bon. quæ lib.*

Et quamuis hæc ſufficiant. tamen ex abundanti addere poſsumus, ſuperuacaneum eſse de hoc diſputare, cum extincta ſit iam Vianorum ſecunda generatio, Mortui ſunt. n. primi acquirentes, qui conſtituebant primam generationem, necnon & filius ab eis deſcendens, Pater D. Pauli Emilij moderni à quo incipit tertia generatio, & ſic verſamur iuxtà Caſum d. Bullæ Gregorianæ.

Et licèt in hoc variæ ſint DD. opiniones, cum multi ſint opinati ſtipitem primum. s. acquirentem non eſse computandum inter has generationes, quia
95 nemo poteſt ſeipſum generare, vt per *Alex. conſ. 125. num. 8. vbi Adden. lib. 5. Clar. in §. Emphy. quaſt. 34. numer. 1. verſ. Tamen hæc.* vbi de magis Communi, & ſic in caſu noſtro videatur adhuc durare ſecunda generatio in perſona d. D. Pauli Aemilij.

Verior

Verior tamen, & magis commnniter recepta est il-
la Bartholi distinctio, quod hęc opinio procedat,
quando lex, vel Inuestitura loquitur distinguen-
do personam acqnirentis ab eius descēdentibus,
veluti si dictum fuerit, vsque ad secundam, vel
96 tertiam ipsius generationem, vel cum simili di-
ctione personalissima, tunc enim primus acqui-
rens non computatur, verùm si lex, vel concessio
loquatur simpliciter de generationibus, velut si
fiat ad secundam, aut tertiam generationem,
tunc primus inuestitus includitur, & ipse facit ge-
nerationem primam, & iste est casus noster, & ita
Barth. distinguentem refert, & seqnitur circum-
scripta consuetudine *Bald. in Auth. si quas ruinas, numero quarto, vbi Castrens. in fin. Cod. de sacrosanct. Eccles. idem Bald. in l. 2. numer. 8. 10. vbi Salicet. colum. 2. & Iason. numer. 203. Cod. de iur. Emphyteutico idem Bald. in l. defuncto, numer. 1. 2. Cod. ad Tertullianum*, vbi inquit hoc esse de natura Emphy-
teusis Ecclesiasticæ idem *Bald. in add. ad specul. tit. de locat. §. nunc aliqua, vers. item in tertia Aret. in §. adeò numer. 3. Instit. de locat. Imol. in l. quod dicitur colum. 9. vers. aduerte, vbi Alexand. numer. vigesimotertio, ff. de verb. oblig. Castr. consil. 338. num. primo, vers. Sed in Emphyteusi Ecclesiastica, & numer. 2. p. 2. Socein. consil. vigesimoquinto, numer. 6. 7. libr. 1. Corn. consil. 133. numer. 4. lib. quarto. Gozadin. consil. vigesimoquinto, numer. 8. 17. Rum. cons. 101. numer. 23. lib. 2. Bellon. cons. 80. numer. 6. 7.* vbi testatur de
communi, & indubitata opinione. *Alexand. cons. 110. num. 18. lib. 3. Curt. in tract. de feud. part. 3. num. 51. vers. Secundò circa istam. Anton. Gabriel. communi concl. lib. 3. tit. de iur. Emphyt. concl. 4. numer. 1. in princ. & versic. tenendo*, vbi testatur de magis com-
muni. *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 25. numer. 2. 3. 4. numer. 20. in fin.* vbi inquit quod
distinctio Bartholi optimè congruit, quando ver-
bum generationis fuit pronunciatum, vt hìc pul-
chrè *Verall. decis. decimaoctaua, numer. 1. p. 2.* Sic e-
tiam distinguit. *Ludouis. decis. 522. numer. 1. 2. Farinac. decis. 305. num. 1. p. 1.* vbi de magis communi,
idem *Farinac. decis. posth. 282. numer. 1. 2. 3. p. 2.* vbi
sequitur doctrinam Baldi ad rem *Marescot. variar. resol. lib. 2. cap. 53. numero primo, & seqq. & per totam*, vbi ait distinctionem Bartoli esse commu-
nem, pulchrè etiam *Menoch. consil. 883. numer. 3. lib. 9. & consil. 1066. numer. 10. 11. libr. vndecimo, & quasi per totum*, vbi firmat d. Bartholi distin-
ctionem adeò, vt non sit dubitandum, quin hæc
sit magis communis, & recepta DD. sententia,
quæ in casu nostro benè congruit pro dicto Mo-
97 nasterio, cum Bulla Gregoriana dicat: Dummo-
do Emphyteusis non fiat vltra duas generatio-
nes, vel nominationes, & sic simpliciter loqui-
tur, vndè cum primi acquirentes stipulati sint
pro se, & descendentibus in perpetuum ab ipsis
debet incipere prima generatio secundùm præ-
dicta, adeò, vt in hoc parum deferendum sit Cla-
ro aliter sentienti, vt inquit *Menoch. d. consil. 1066. numer. 6. in fin.*

Vndecimò non obstat, quod d. Vianus non tenea-
tur saltem ad restitutionem fructuum, quia re-
spondetur, quod stante nullitate contractus tàm
ex defectu causæ, quàm solemnitatis, vt vidimus
98 Monasterium præd. est reintegrandum non so-
lum ad prædium malè alienatum, sed etiam ad
fructus à dd. Vianis perceptos à die alienationis
prædic. *Gramatic. decis. 79. num. 8. & seqq. Menoch. dict. recuper. poss. remed. 15. numer. 634. Redoan. de rebus. Eccl. non alien. q. 76. cap. 23. num. 7. Borell. dict. tit. 15. num. 42. Ricc. in prax. resol. 18. numer. 1. p. 1. Guttier. cons. decimooctauo, num. 71. Rota apud Marchesan. de commiss. par. 1. cap. 2. decis. 7. numer. 1. fol. 104. Grat. discep. 204. nu. 15. Mar. Anton. resol. 7. nu. 8. lib. 1.*

In quo tamen ego mitiorem partem sequutus sum,
dum condemnaui Vianum ad restitutionem fru-
ctuum à die litis contestatæ tantùm à quo tem-
pore non potest negari eum fuisse in mala fide, &
ideò teneri ad fructus restituendos ad *tex. in l. certum C. de rei vindicat.* anteà verò quoad fructus lu-
99 crandos putaui Vianos posse dici in bona fide,
quæ potest dari etiam si titulus sit nullus ex de-
fectu solemnitatis. *Gratian. discep. 931. num. 2. lib. 5.*
etenim Viani credere potuerunt validum esse
contractum stante licentia Vicarij Generalis Re-
ligionis, & auctoritate Vicarij Episcopalis, & si
non in totum, saltem durante secunda genera-
tione, cum habeant in hoc DD. graues pro eis
sentientes, licet enim id non prosit quoad acqui-
rendum dominium, tamen videtur, quod eos ex-
cuset à restitutione fructum, cum sufficiat qualis
qualis occasio possidendi etiam si titulus sit in-
ualidus, & contrahentes errauerint in iure, sic
100 pulchrè censuit Rota apud *Farinac. decis. 528. num. 7. p. 1. & decis. 320. num. primo, secundo, & per totam part. 2. & Rota apud eund. Farinac. decis. bon. posthum. sub num. 1. part. 2.* & stante conflictu opi-
nionum DD. inter se dissidentium Viani habue-
runt iustam causam credendi validum fuisse con-
101 tractum etiamsi erroneè id putauerint per ea,
quæ tradit *Menoch. de arbitr. Iud. cas. 177. numer. 6. & Sanchez. moral. lib. 1. cap. 10. numer. 45. versic. At veriùs. Diana moral. part. 2. trac. de opinione resol. 3.*
& propterea eos censui condemnandos secun-
dùm Epicheiam ad restitutionem fructuum à die
litis contestatæ tãtum ad tradita per *Bero. in dict. cap. si quis Præsbiterum numer. 45. de reb. Eccl. non alien. Gratian. d. discep. 204. num. decimoquarto lib. 2.* vbi allegat Rotæ decisiones *Ricc. in praxi fori Eccl. de alien. rerum Eccl. resolut. 18. numer. 2. p. 1.* vbi
propter bonam fidem inquit sic fuisse resolutum
in Rota in vna Olixbonen. locationis *prima Iulij 1596.* coram Pamphilio. non enim dicitur esse
in mala fide, qui dolo caret etiamsi in iure er-
102 rauerit *l. sed etsi §. scire vbi DD. ff. de petitione hæreditatis l. de fructu, ff. de donationibus inter virum, & vxorem*; verùm quia alij aliter sentiunt,
& regulæ sicut Carroccio inhęrent, liberum sit v-
103 nicuique sentire prout vult, cum regulariter
restituendi sint fructus Ecclesię à die alienationis
rei malæ alienatæ.

Dubium etiam erat an Monasteriũ teneretur resti-
tuere Vianis illos Ducatonos 600. in ipso cõtra-
ctus initio solutos, & hoc quia stãte nullitate cõ-
tractus Eccl. non tenetur restituere pecunias inde

04 habitas niſi probetur verſas in eius vtilitatem.
*Alexand.conſil.3. numer. 9. verſic. circa tertium, & num.vigeſimoquarto,libr.3.Riminal.iun. conſ.quinto, nu.71.& conſ.233.num.44. Mar.Anton. lib.1.reſol. 38.num.19.verſ. fuit.Borell.in ſumm.deciſ.p.1.tit.15. nu.70.Marcheſan.de commiſs.in princ.p.1. c.2.n.44. fol.*55. Verùm tamen in hoc quoq; ſequutus ſum mitiorem ſententiam, & maximè quia agentes pro Monaſterio agnoſcebant bonam fidem, nec recuſabant reſtitutionem dd. pecuniarum credẽtes verſas fuiſſe in vtilitatem Monaſterij, ideo
105 cenſui illas eſſe reſtituendas, vel in fructibus compẽſandas pro ea quæ tradit. *Guttier.pract.qq. lib.3.c.8.n.9.n.*23.25.vbi vide, & ei congruit, quod laté docet. *Ricc.in prax.fori Eccl. de alienat. rerum Eccl.reſol.*88.*p.*1. ſic ergo iudicaui, & ità Iuſtitiæ conuenire cenſui, & pro veritate indaganda non me ſubtraxi labori, vt meliùs cognoſcerem, quid mihi agẽdum, vt vnicuique Ius ſuum tribueretur. Et ita, &c.

In ſecunda inſtantia fuit mea ſententia confirmata, & Vianus condemnatus etiam ad fructus à die contractus, ſed in tertia inſtãtia coram Rota Romana idem fuit iudicatum non declarando tamẽ à quo tempore fructus ſint reſtituendi, & executio fuit cõſummata, ſed reſpectu fructuum; & pecuniarum prædictarum, & aliarum prętenſionum res fuit accordio concordata me interueniente, & tractante, & tranſactionis Inſtrumentum fuerit ſtipulatum me preſente de anno 1639. de Menſe Martij, & quamuis idem negotium diſcuſſum fuit in mea contr. 105. tamen quia dum illa typis traderetur Venetijs, iterum contingit punctum examinare, vt in Romana Curia rationes adductæ ẽt viderentur, euenit, vt quidem quaſi ſub eadẽ forma Regij imprimeretur ſic Patribus Eremitis petentibus, & quia fortè materia fuit hac ſecunda vice melius digeſta, non diſplicuit hoc loco repetere.

Poſt hæc ſcripta, fuit à me quæſitum, an vera ſit illa concluſio à me incidenter tractata, vtrum poſſint vendi ſub haſta bona Eccleſiæ, vel alicuius Monaſterij ob ęs alienum contractum ab adminiſtratoribus Eccleſiaſticis, & verſum in vtilitatem Eccleſiæ, ſi Monaſterium, vel Eccleſia non ſoluat ſuo tempore, quod debet, vel ſi à promiſſis, & pactis recedat, & Iudex aditus pro iuſtitia ſeruato Iuris ordine deueniat ad ſententiam, & poſt rem iudicatam mandet ſubhaſtari bona Eccleſiæ in ſatiſfactionem debiti ſine aſſenſu Apoſtolico, & licentia Pontificia, ſtante obligatione generali bonorum, quam fecit Monaſterium, dum contraxit ęs alienum, & pro eius ſolutione obligauit omnia eius bona.

Pro cuius puncti ſolutione dixi, certum eſſe Prælatũ Eccleſiæ, vel capitulum Cleri tàm Regularis, quã Sęcularis non poſſe ſpeciali hyppotheca obligare bona ſtabilia, vel pretioſa pro quocumque contractu, ſiuè mutui, ſiuè empti, vel alterius generis
106 ſinè licentia Pontificia, & Iuris ſolemnitate, quia ſpecialis hyppotheca eſt à Iure prohibita vt habetur *in c.Nulli, vbi Bero.num. 9. de reb. Eccl.non alien.& in §.Nos igitur in fin.& §.Quia verò in auth. de non alien. & permutan. In extrauag. Ambitioſæ eod.Redoan.de verb.Eccleſ.non alien. quæſt. ſecunda, cap.6.numer.vndecimo, & ſequen. Bordon. var. reſolut. Regular.parte prima, reſol. vigeſimaſeptima, numer.* 4. 13. & 58. Et ideò ſi quærimus an vigore d. obligationis ſpecialis poſſit deueniri ad ſubha-
107 ſtationem abſq; ſolemnitate aſſenſus Apoſtolici negatiuè reſpondeo, quia vtrumque prohibitũ eſt, ſtante initio inualido, & reſiſtentia Iuris canonici, etiam ciuilis.

Verùm ſi loquimur de contractu celebrato ab Eccleſia, eiusvè Prælato ex aliqua iuſta cauſa, & non prohibito per *d. extrauagan. Ambitioſæ: neque per d.cap.Nulli*, aut alias à Iure, vt eſt Emptio, venditio, locatio, mutuum, commodatum, & ſimilia, quæ permittuntur etiam Prælatis Eccleſiaſticis ob ſocietatem humanam conſeruandam; nimis enim incommodum eſſet Eccleſiarum Prælatis, & Eccleſiaſticis, ſi nullo modo contrahere poſſent, tunc, ſi huiuſmodi contractui licito, & permiſſo per ſe, accedat hyppotheca generalis omnium bonorum Eccleſiæ, vel Monaſterii, vtique talis obligatio tenet ſinè alia ſolemnitate aſſenſus Apoſtolici: quia leges hyppothecam prohibentes loquuntur de hyppotheca nullum ſupponente contractum licitum ex parte hyppothecantis; non autem quandò contrahens Eccleſiaſticus ſuo contractui licito, & ex cauſa iuſta adiungit huiuſmodi hyppothecam, quia tunc illa ſequitur naturam contractus, cui apponetur, ſicut acceſſorium ſuum principale, & ideò ſicut permittitur ille contractus licitus emptionis, vel mutui, aut ſimilium ſinè beneplacito Apoſtolico, ità generalis hyppotheca ei acceſſoria; & ſic cõmuniter tradunt omnes, quod obligatio generalis bonorum Eccleſiæ contracta occaſione Em-
108 ptionis, vel contractus permiſſi ſit valida abſq; aſſenſu Apoſtolico, vt laté probat *Bero. in dicto c. Nulli, num.*11.12.13.14.15.*de reb. Eccleſ. non alien. Couarru. variar. reſolut. libr.2.c.16.num.7.Redoan.d. tract.qu.num.cap.6.numer.duodecimo, & qu.51.cap. 29.numer.*12. vbi habetur, quod Prælatus contrahendo poteſt generaliter pro obſeruantia contractus obligare bona Eccleſiæ ſinè licentia Epiſcopi, prout in praxi ſeruatur, ſic etiam tenet *Molin. de iuſt.& iure tract.2.diſp.466.in princ.Bonac. diſput.3. de contractu feud.qu.8.par.quarta, numer. trigeſimoprimo in fin. Ferdin.à Caſtro Palao. moral.p. 2.tract.12.diſp.vnica punct.15.§.2.numer.2. Plures refert Barboſ.in collect.ad d.cap.Nulli num.5.de rebus Eccl.non alien. latè etiam Bordon. d.reſol. 27. num.4.* 13. 58. vbi rationes adducit. *Lezan. in ſum. quæſt. regular. verbo Alienare num.5. poſt medium, ver. An autem poſſint Tom.3.*vbi ponit rationes. Et ita cenſuit *Rota in Amerina bonorum coram Em. Verospio 19. Aprilis 1641. & coram Royas 21. Februarij 1642.& 2.Iunij 1645.§.Nam licet* vbi ponit rationes. Et ita fuit deciſum per ſacram *Congreg. Card. Concil. Trident. interpratum ſub die decimoquarto*
109 *Iulij* 1638. vbi cenſuit in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienan. non eſſe comprehenſam hyppothecam generalem, & ratio eſt, quia cum Eccleſia ex huiuſmodi con-

tracti-

tractibus acquirat, & penes ſe recipiat pecunias,
vel bona ſecum contrahentis pôt ſub hyppothe-
ca generali obligare ſua bona, quia talis obligatio
generalis non eſt comprehenſa ſub prohibitione
alienandi bona Eccleſiaſtica, vt per *DD. in d.cap.
nulli, vbi Bero.num.12.13.& ſequen.& Barboſ.nu.5.
de reb.Eccl.non alien.Redoan.d.lib.* Nàm hyppothe-
111 ca generalis per ſe ipſam nihil ſapit alienatio-
nis, cum per eam non transferatur ius in re. *§.Itẽ
Seuciana inſt.de actio.l.ſi rem §.propriè, ff.de pignorat.
act.* Et ideò licèt in extrauaganti; Ambitioſæ: vbi
interdicitur alienatio bonorum Eccleſiæ prohi-
beatur etiam hyppotheca ſimpliciter ſub forma
generis: tamen cum ſub ſe non contineat niſi ea,
quæ ſunt eiuſdem naturæ ſecundum *Bald. l.1.n.4.
C.commendat.* ſequitur quod non poſſit compre-
hendere hyppothecam generalem tamquam di-
112 uerſæ naturæ ab alienatione, ad quam hyppo-
theca generalis nõ eſt directè, & principaliter or-
dinata; ſed vt magis creditori cautum ſit adeò vt
per eam non poſſit ſequi alienatio niſi in conſe-
113 quentiam, & ſecundariò, & propterea cum a-
ctus non ſoleat qualificari per ea, quæ veniunt in
conſequẽtiam, & ſecundariò, *vt in l.ſi quis nec cau-
ſam, ff.ſi cert.pet.* concludendum eſt generalẽ hyp-
pothecam non eſſe à iure prohibitam, vt per *Bor-
don.d.reſol.27.nu.13.* vbi docuit etiam iura ex d.
allegata procedere in caſu vbi hyppotheca fit ſi-
ne vllo contractu, quod vix dari poteſt. Et ideò ſic
vt ſupra dictum eſt benè, & meliùs fuit dictum in
hac parte per *Rot.in dict. Amerina bonorum 2.Iunij
1645. §.Nàm licet Domini.*

In his ergò terminis quando Eccleſia fecit contra-
ctum licitum ſinè aſſenſu Apoſtolico, & pro eius
obſeruatione obligauit omnia bona ex iuſta ali-
qua cauſa, adeò vt pecunia verſa ſit in eius vtilita-
tem, ſi deficiat in promiſſis, cenſeo quod ſi Præla-
tus Eccleſię vellet ex ſe vendere bona ſtabilia pro
ſatisfaciendo creditoribus quod non poſſit id fa-
114 cere ſine aſſenſu Apoſtolico; quia tunc venditio
potius eſt voluntaria, quàm neceſſaria, & in pũcto
dixit *Quarant.in ſum.Bul.verb.alienatio, n.36.in fine,*
vbi dixit quod vidit ità practicari. Verùm ſi cre-
ditores vrgeãt & ex fructibus, vel ex bonis Eccle-
ſiæ mobilibus non poſſit debitum ex ſolui, idque
liqueat Iudici, & vendatur res minùs damnoſa
iuxta quantitatem debiti præcedente Iudicis Ec-
cleſiaſtici condemnatione, & decreto, poteſt de-
ueniri in executione rei iudicatæ ad ſubhaſtatio-
115 nem bonorum Eccleſiæ mediãte ſic Iudice Ec-
cleſiaſtico ad inſtantiam creditorum propter vr-
gens debitum legitime cõtractum, & in Eccl. vti-
litatem verſum; quia tunc alienatio cenſetur ne-
ceſſaria, & coacta, & non cenſetur cõprehenſa ſub
prohibitione alienationis, vt *ex l.Alienationes, ff.
famil.herciſc.l.peto §.prædium, ff.de legat.2.l.pater fi-
lium in prin.vbi Bart.de legat.2.& in cap.2.§.hoc ius
10.q.2.& per tex.in l.ſi pupillorum, §.ſi pupillus, vbi
Dyn.Bartol.Bald.ff.de rebus eorum, gl.in ſum. in verb.
nunc quæritur, vbi etiam Turrecrem.12.q.2. & Abb.
in cap.ad noſtram de reb. Eccl.non alien.ſic pulchrè do-
cet Quarant.in d.verb. Alienatio. nu. 36.* vbi probat
poſſe deueniri ad ſubhaſtationem bonorum Ec-
cleſiæ ad inſtantiam creditorum ſic Iudice Eccle-
ſiaſtico mandante ſine aſſenſu Apoſtolico ſerua-
tis conditionibus ſubhaſtationum, vt *in auth. hoc
ius porrect.C.de ſacroſ.Eccleſ.& d.cap.2.10.qu.2.* Et
hoc idem probatur *ex gl.in l. A Diuo Pio §.in ven-
ditione, in verb.iſto modo, vbi Bar.de re iudit.* vbi do-
116 cet, quod in ſubhaſtandis bonis Eccleſiaſticis
nõ ſeruatur Eccleſiæ aliquod priuilegium, & me-
liùs idẽ probat Bat. in d.auth. hoc ius porrectum
n.21.C.eod. vbi docet quod ſi Eccleſia pignorauit
fundum eo caſu, quo ſibi licet, vndè creditor vult
vendere pignus, ille non tenetur ſeruare ſolemni-
117 tatem illius legis, vel decretalium, ſed poteſt li-
berè vendere, ſicut rem minoris, vel alterius pri-
uati, & idem ſentire videtur *Bald. in d.l.ſi pupillorũ
§.ſi pupillus,* vbi dicit quod ſi Eccl. obligauit eius
bona creditori cum decreto Epiſcopi, ille poteſt
vendere non ſeruata aliqua ſolemnitate, & valet
venditio, & ſequitur *Dec.in conſ.558. nu.9.* dicens,
quod ſi creditor Eccleſiæ vendat abſque alia ſo-
lemnitate valet venditio, & idem tenet *Nicol. de
Nap.in d.l.ſi pupillorum, §.ſi pupillus.* Et cum præd.
concordat *Fabian.de monte in tract. de empt. qu.5.
principal.n.17.verſ.quinto in re T.6.p.p. Ant.de Ni-
gris in tract.de ſubhaſt.cap.4.§.1. n.2.& nu.10.§.13.
n.35.Redoan.de reb.Eccl.non alien.q.19.n.91.& ſeq.
Poſt.de ſubhaſt.inſpect.2.nu.8. Et cenſuit Rot.in d.A-
merina bonorũ die 21.Febr.1642.& 18. May 1643.
& 26.Febr.1644.* Et ego dixi *in contr.105. nu.58.
p.p.* adeò, vt hæc opinio ſit cõis, & magis cõis.

Et quamuis *Rota in d. Amerina bonorum ſub die 2.Iu-
nii 1645.in §.Attamẽ coram Royas* receſſerit à de-
ciſis per doctrinam *Bero.in d.cap. Nulli nu.15.verſ.
animaduertendum, de reb. Eccl.non alien. & Redoan.
eod.tract.q.2.cap.6.n.13.& n.16.verſ.vbi etiam,* qui
docent quod licet valida ſit hyppotheca genera-
lis abſq; aſsenſu Sedis Apoſtolicæ contracta, nihi-
lominus nequeat ſine illo deueniri ad ſubhaſtatio
nem bonorum Eccl. cum tunc deueniatur ad ca-
ſum, à quo ſine beneplacito Apoſtolico non põt
incipi, & ceſsat ratio allegata, quod .ſ. hyppothe-
ca generalis in ſua primæua origine nil ſapiat a-
lienationis, quia cum producat ineſſe effectum
prohibitum debet & ipſa reputari prohibita tan-
quam cauſa efficiens d.actus prohibiti, nõ autem
ex ſui natura.

Nam reſpondetur quod neque Bero. neque Redoan.
probant aliquo Iure hancſuam intentionem con-
trà communem aliorum Doctorum ſententiam,
nec aliquid allegant, propter quod recedendum
videatur à prædicta communiſſima ſententia, ſi
quidem *Bero. in dict.cap.nulli, numer. decimoquinto,
verſ.animaduertendum,* dicit hoc videri probari *in
dict.§.hoc ius porrectum 10.quæſt.ſecunda,* & tamen
in eò id non probatur, imò in eò ordinatur mo-
dus deueniendi ad ſubhaſtationem bonorum, nec
alia ſolemnitas requiritur niſi ea, quæ ſolet ad-
hiberi in ſubhaſtationibus, & vrgente creditore.
Si ex mobilibus non poſſit ſolui debitum mandat
rem Eccleſiæ publicè fieri venalem, vt plus offe-
renti detur, pro debito ſoluendo, ex quibus com-
prehenditur non aliam requiri ſolemnitatem, niſi
ea, quæ in ſubhaſtationibus eſt neceſſaria.

At Redoan.in d. tract. q.2. n.16. dicens quod licèt ſo-
lemnitas, & cauſa in hypotheca generali non re-
quiratur tempore obligationis, tamen requiri-
tur tempore, quo res obligata diſtrahitur, nihil
aliud allegat, quàm auctoritatem dicti Auguſtini
Beroi dicto loco, & ideò eadem eſt reſponſio, &
cenſeo magis credendum eſſe Bart. in d.auth. hoc
ius porrectum num.21.C.de Sacroſanct. Eccl. docen-
ti in diſtractione non requiri talem ſolemnita-
120 tem, quem ſequitur caterua Doctorum, vt vidi-
mus, initium enim ſpectandum eſt ad actus vali-
ditatem, quia cauſa incipiens eſt potentior per-
ficiente, & omnis proceſſio fit à principijs, ſtante,
quod finis regulatur à ſuo principio l.3.§.ſero ff.
de minor. vbi Bald. & ſic etiam Ang.in l. ſi poſſeſſor.
§.rcdacta de petit. hæred. & ex Ariſt.lib.1. de Cælo.
Ang.conſ.110.n.6.poſt med.pulchrè Crauе.conſ.883.
nu.13.Surd.conſ.301.nu.36.Sperell.deciſ.14.nu.9. &
ideò cum ab initio contractus fuerit validus, &
hypotheca generalis valida ſine aſsenſu apoſtoli-
121 co ideò nõ attenditur, quid poſteà eueniat, quia
vno concеſſo omnia conceſsa intelliguntur, ſine
quibus illud expleri non poteſt cap.5. ad fin.de off.
deleg. licèt alias actus expediri poſset, ſed non ita
commodè l.pen.ff.de vſufruct.ſic Bordon.d.reſol.27.
n.13.verſu.Non quia, legiſlatores enim, qui permi-
ſerunt hypothecam generalẽ, & Sac. Card.Cong.
de qua ſupra notum habuerant vigore d. hypo-
thecæ generalis poſse deueniri ad ſubhaſtationẽ
ſecundum ordinem d. l. à Dino Pio §. in venditione
vbi DD. de re iudic. Ideo non eſt mirandum de ef-
fectu prædicto qui reſultat ad mentem legis.

Nec obſtat quod hac via daretur caſus alienationis
bonorum Eccleſiæ abſque licentia Sedis Apoſto-
licæ contra diſpoſitionem Paulinæ, & aperiretur
122 via pluribus fraudibus, ad quas euitandas illa
fuit inuenta, vt per Rebuf. conſ.109. nu.18. & conſ.
111.n.19. & ſequen. & Quarant.d.verbo Alienatio
nu.34.verſ. Ad cuius opinionis.

Nam reſpondetur non eſſe abſurdum in iure dari a-
123 liquos caſus, in quibus licèt deuenire ad aliena-
tionem bonorum Eccleſiæ incõſulto Rom. Pont.
pront vndecim caſus ponit Card. Alex. in cap.ſine
exceptione col.pen.& vlt.12.q.2. & eum ſequitur Ca-
pic.in deciſ.105.num.2. & latiùs, ſequitur Tambur.de
iur.Abb.p.3.diſp.13.q.9.per totum. & ſicut eſt præ-
ſens, ex cauſa neceſſitatis coactè quando coram
Iudice vrget debitum ab ipſa Eccleſia contractũ,
vt in d.auth.Hoc Ius porrectum, & auth.Sancimus C.
de Sacroſanc.Eccl.& d.cap.2.§.Hoc Ius.10.q.2.Qua-
rant.d.verbo.Alienatio nu.36. Barboſ. de off.Epiſc.p.
3.all.95.n.23.Si quidem in d.Extrauaganti Ambi-
tioſæ non prohibetur abſolutè alienatio bonorũ
124 Eccleſiæ; ſed excipiuntur caſus à iure permiſſi,
inter quos hic enumeratur, vt per Barboſ. d.alleg.
95.n.22.23.

Nec de fraude dubitandum eſt, cum res agatur co-
ram Iudice Eccleſiaſtico, qui prius debet exami-
125 nare, an debitum Eccl.ſit legitimè contractum,
& verſum in vtilitatem Eccleſię vt in d.cap.2 §.hoc
Ius, & antequam fiat ſubhaſtatio debet inquirere
quid magis expediat alienare, & quod res offe-
renti plus detur, & alia, de quibus per Quarant. d.
verb.Alienatio n.36.& per Redoan. de reb. Eccl. non
alie.q.19.n.91.92.& ſeq.126.quib.ſeruaris videtur
impoſſibile, fraudem admitti poſſe maximè co-
ram Iudice, qui vir bonus eſſe præſumitur, & in
iudicando præſtare debet, quæ à viro bono præ-
126 ſtari conuenit per l.Continuus, §.Cum ita, de verb.
obligat.& in l.ceteræ, §. primo, ff. famil. herciſc. Ale-
xand.conſ.3.num.8.lib.primo. Ruin.conſil.63.num.1.
lib.4.Pariſ. conſ.168.nu.8.lib.4.Socin.iun. conſ.121.
num.33.lib.2.qui vno ore ſcripſerunt Iudicem bo-
num virum dici, & cenſeri, à quo propterea frau-
dem abeſſe præſumendum eſt, quod adeò verùm
cenſetur, vt per auctoritatem Iudicis non requi-
127 ratur alia ſolemnitas in venditione pignoris, vt
in l.3.§.pignor. & §.ſeq. ff.de rebus eorum, & maxi-
mè vbi tractatur de alienatione ex cauſa neceſſa-
ria, quæ in fraudem facta non præſumitur per tex.
in l.non ſolùm, §.primo, ff.de alien.Iud.mutan. cau.fa-
cta. Menoch.de arbitr. iud. caſ.182.num. 28. & pro-
pterea hic caſus non videtur comprehenſus in d.
Paulina, vbi alienatio fit Iudice compellente, iux-
128 tà ordinem iudiciorum, vt per Quarant. d.verb.
Alienatio num.36.& ego dixi d.contron.105.numer.
58.Et ſupra dictum eſt num.45.46. Alienatio enim
129 dicitur neceſſaria, & coacta, quæ fit iubente Iu-
dice, & Reo inuito, vt probatur in l.Peto, §.prædiũ
ff.de legat.2.Gabr. conſ.118.num.5.8.li.primo. Petra
de fideicomm.q.8.num.32.Burſat.conſ.44.numer.29.
Riminal.iun.conſ.233.num.39.Gioуagn.conſ.22.num.
15.lib.2.& expedit fieri ſubhaſtationem, quia hæc
adinuenta eſt ad fraudes tollendas. Poſtius de ſub-
130 haſtat.inſpect.4.nu.55.

Nec obſtat quod hęc procedat, quando Iudex venit
ad alienationem vigore obligationis, contractæ
cum ſolemnitatibus eò, quod in tantum Iudex
131 valet deuenire ad alienationem, in quãtum ſo-
lemnitas interuenit in natiuitate obligationis ex
Bald.in l.ſi pupillorum, §.ſi pupillus, ff.de rebus eorum,
& Molin.de primog.Iſpan.lib.4.c.5.nu.3.verſ.nec ob-
ſtat.Capic.deciſ.56.nu.5.6.

Nam reſpondetur primò exinde non probari aſſum
ptum, quia Bald.in d.l.ſi Pupillorum, §.ſi pupillus, lo-
quitur in ſpeciali hyppotheca, non in generali, &
propterea non eſt mirum ſi ab initio fuit neceſſa-
rium decretum Epiſcopi dùm Eccleſia obligauit
prædium creditori ex textu in d.ca. Nulli, de rebus
Eccl.non alien.& propterea hæc materia nõ eſt re-
ſtringenda ad caſum prædictum, ſed generaliùs
explicanda, quando Eccleſia ab initio contraxit
validè ẽt ſine decreto, cum tunc poſſit ẽt genera-
liter obligare eius bona, quo caſu data validitate
132 contractus ab initio, non eſt poſteà neceſſe ad-
hibere ſolemnitates in alienando iudicialiter ex
iuſſu Iudicis iuxtà doctrinam Bart.in d.auth.hoc Ius
porrectum, nu.21.vbi ſolùm requirit, quod Eccleſia
contraxerit eo modo, quo ſibi licuit, & cũ pateat
poſſe Eccleſiam cõtrahere multis modis, & gene-
raliter obligare eius bona ſine decreto Epiſcopi
ex Redoan.de reb.Eccl.non alien.q.51.c.29.n.2. lice-
bit etiam iudiciorum ordine ſeruato, deuenire ad
ſubhaſtationem, pro vt ſuperiùs viſum eſt abſque
alia ſolemnitate decreti, quod ſicut non fuit ne-
ceſſarium in principio, ſic nec erit in fine.

Deinde

Deinde respondetur ex prædictis nõ probari necessariam esse solemnitatem assensus Apoll. cum hic casus sit de exceptis, qui non requirunt licentiam Sedis Apostolicæ, & solùm potest dubitari, an requiratur solemnitas solita adhiberi in venditione pignoris, & subhastatione, de qua *in d. auth. hoc Ius porrectum*. De hac enim solummodo quęrit *Bald. in d. l. si pupillorum, §. si pupillus*. Et propterea sequitur, quod hyppotheca generalis adiecta contractui Ecclesiæ permisso sine assensu Apostolico suũ debeat sortiri effectum, vt bona hyppothecata in casu inobseruantiæ, vel contrauentionis possint sinè assensu Apostolico distrahi seruatis tantùm solemnitatibus in similibus distractionibus adhibendis, vigore d. hyppothecæ generalis, de quibus in dicta *auth. hoc Ius porrectum & in cap. 2. §. hoc Ius, 10. qu. 2.* & ideò sufficiet sola solemnitas hastarum cum Iudicis Eccl. auctoritate facta.

Nàm quando iussu Iudicis Ecclesiastici vrgente ære alieno in vim rei iudicatæ contrà Ecclesiam, vi-
133 gore debiti pręcedentis legitimè contracti fundus est pignori captus, ad finem satisfaciendi creditoribus, tunc non ipsi Ecclesiastici dicuntur alienare, sed iudex ipse qui distractionem mandat, vt probat clarè *tex. in l. 3. §. pignori, ff. de rebus eorũ*, licèt partem repræsentet, *l. ob causam C. de euictio*, & propterea in huiusmodi distractione, & subhastatione, non requiritur alia solemnitas, vel decretum etiamsi res aliàs sit prohibita alienari, vt sunt bona Ecclesiæ, & minorum; sed proceditur ad executionem, & subhastationem seruato or-
134 dine iudiciorum sinè alia solemnitate, & absq; alio decreto tenet alienatio, vt in *d. l. 3. §. pignori, & §. item queri eod. tit. & in l. à Diuo Pio, §. fin. in fin. ff. de re iudic. & l. prima C. de præd. minor, & firmant. Azz. in rubr. C. quand. decret. op. non est, num. 3. Io: de Plat. in l. 2. circa med. versus, illa tamen Cod. de præd. Curial. sinè decr. non alien. lib. 10. Bartol. in l. Papinianus §. sed nec impubes num. 3. ff. de rebus eorum. Guido Pap. decis. 31. num. 6. Rebuf. tom. 1. Constit. tit. de litte obligat. art. 3. gl. 2. num. 16. Menoch. de arb. iudic. cas. 171. nu. 71. 72. Simoncell. de decret. 3. tit. inspect. 3. nu. 27. tit. 2. p. 2. fol. 306. Taurin. decis. recen. 545. n. 8. p. 2.*
135 quæ iura procedunt etiam quando ad instantiã creditorum proceditur ad executionem, & subhastationem bonorum Ecclesiæ, vt per *Io. de Plat. in d. l. 2. & Bart. in d. auth. hoc Ius porrectum n. 22. & in l. creditores, num. 7. vers. ad quod facit C. de pignor. Menoch. de adipisc. remed. 5. num. 13. Bordon. d. resol. 27. nu. 63.*

Nàm hæc non est spontanea, sed exacta, & necessaria alienatio Iudicis auctoritate facta, dùm Iudi-
136 ce mãdante subhastantur bona ex *l. Peto §. Prædium, ff. de leg. 2. Gamma decis. 178. nu. 2. Bursat. consil. 44. n. 29. 31. Menoch. d. cas. 171. nu. 72.* Ideò propriè non venit sub nomine alienationis, & dispositio
137 quælibet loquens de alienatione non intelligitur de hac coacta, & necessaria, vt per *Socin. sen. cons. 90. col. vlt. li. 4. Curt. sen. cons. 27. col. 8. Paris. cons. 98. nu. 79. lib. 1. Rolan. cons. 21. n. 16. lib. 1. Menoch. d. cas. 171. nu. 72.* Vnde est quod Paulina prohibens alienationem bonorum Eccl. non comprehendat hanc coactam, & necessariam ob Iudicis auctoritatem, & mandatum, & propterea in consequen-
138 tiam actus permissi, scilicet debiti legitimè cõtracti fieri potest, quod directè, & principaliter fieri nequiret, vt plenè post *Socin. cons. 81. nu. 9. lib. 3. probat Altograd. in cons. 3. n. 22. 23.* non enim voluntaria dici potest hæc alienatio, quia voluntas coacta non est voluntas *l. velle, de reg. iur. c. veniens de sponsal.*

Nec obstat nullo vnquam casu posse deueniri ad distractionem iudicialem occasione obligationis initæ absq; assensu Apostolico, nisi in casu soluendi debita contracta ab aliquo auctore Ecclesiæ, qui eidem reliquerat plura sua bona, cum eo casu ęs alienum fuerit ab initio ritè, & rectè contractum, ex quo auctor non tenebatur aliquas adhibere solemnitates: ex *Bordon. d. resol. vigesimaseptima, numer. sexagesimotertio. Rot. in Romana locorum Montium 18. Maij coram Meltro, & in d. Amer. bonorum 2. Iunij 1645. coram Royas in §. & quidem.* Nàm id verùm est in casu prædicto, sed retorquetur, quia si tunc licèt deuenire ad alienationem sinè alia solemnitate, quia ab initio debitum fuit ritè, & rectè contractum sine solemnitate, quare non licebit in casu nostro, vbi Ecclesia potest contrahere, & generaliter bona hyppothecare sine assensu Apostolico? vtique non erit dispar ratio ad probandum alienationem fuisse necessariam, quia nos loquimur in casu, quando Ecclesia ab initio validè contraxit sine assensu Apostolico contrahendo ęs alienum in casu permisso.

Nec obstat quod aliquid dicitur voluntarium, vel necessarium secundum obligationis originem, si
139 proueniat ex facto hominis, vel legis, *ex Tiraquel. de retract. lign. §. 1. gl. 14. num. 13. Menoch. præs. 110. lib. 4.* & alios ad rem congerit *Ferdin. Arias de Mesa var. resol. lib. 3. cap. 26. num. 45.*

Nam respondetur, quod permissum est Ecclesiæ, seu eius Prælato contrahere ęs alienum, & illud dicitur necessarium non solum si adsit causa necessi-
140 tatis, sed etiam si adsit iusta causa contrahendi, quia necessitatis nomine intelligitur omnis iusta causa, vt per *Redoan. d. tract. q. 19. numer. 3.* & propterea etiam si ab initio videatur Prælatum voluntariè debitum fecisse, tamen si iusta adfuerit causa, & totum versum sit in Ecclesiæ vtilitatem,
141 debitum dicitur necessarium, & alienatio facta pro soluendo dictæ ęre alieno, si non possit de fructibus satis fieri, & vrgeant creditores, dicetur necessaria, & coacta ad finem vt mandante Iudice possint bona subhastari sinè alio decreto, vel assensu Apostolico; æs enim alienum vtile Ecclesiæ,
142 vel Pupillo facit hanc venditionem necessariã, vt probatur in *d. l. 3. §. si pignori & §. seq. ff. de reb. eorum Auth. hoc Ius porrectum C. de sacros. Eccles. Redoan. d. q. 19. num. 12. Tambur. de iur. Abb. p. 3. disp. 13. q. 4. numer. 1. vers. prima causa est*, & quæ in contrarium adducuntur procedunt si Prælatus alienaret spontè, vt solueret æs alienum, non coactè per Iudicem. *Quarant. d. verb. alienatio num. 36.*

Et sanè ex verbis ipsius extrauag. Ambitiosæ, apertè colligitur Pontificem loqui, & legem dedisse in venditionibus voluntarijs factis ab administratoribus

ribus, & Curatis Eccleſiarum, cum omnia verba eius ſint directa in illorum perſonas, ſecus quando non fit à prædictis; ſed à Iudice inſtantibus creditoribus, quemadmodum in ſimili de ſolemnitate in venditione bonorum minorum adhibēda non requiritur, quando fit in iudicio inſtantibus creditoribus, vt ex *d.l. 3.§.pignori ff.de rebus eorum per Bart.in d.l.Papinianus,§.ſed nec impubes,nu. 3.verſ. probatur.* Ad rem Quarant. *d.verb. Alienatio num. 36.& ego dixi d.contr. 105.num. 58.* Ex qui-
143 bus concludendum mihi videtur non requiri ſolemnitatem aſsenſus Apoſtolici, niſi in alienatione voluntaria à miniſtris Eccleſiæ facienda nō autem quando alienatio, & ſubhaſtatio fit à creditoribus auctoritate Iudicis in vim dictæ hypothecæ generalis permiſsæ ſine ſolemnitate Apoſtolici beneplaciti, quia tunc ſufficit ſolemnitas *d.auth. hoc Ius porrectum & d.l. A diuo Pio §.in venditione*, licèt enim hodie non requiratur ſubhaſtatio in vendendis bonis Eccleſiæ *Gratian. diſcept.for.479.numer.14.* tamen id procedit in actu
144 extraiudiciali, verum ſi agatur de executione rei iudicatæ facienda à Iudice inuito reo, ea eſt neceſsaria *per l.à diuo Pio de re iudic.*& ſubhaſtatio
145 ſemper eſt vtilis,& probat diligentiam. *Gratian. diſc.præd.479.num.22.poſt de ſubhaſt.inſp.4.num.56.* quibus adhibitis ceſsat omnis fraus, & dolus, & omne damnum, quod Eccleſijs euenire poſset, ex quo interuenit Iudicis auctoritas, quæ omnem dolum, & fraudem ceſsare facit iuribus notis, & vulgaribus, alioquin difficile eſset inuenire, qui vellet contrahere cum Eccleſia dum hyppotheca generalis non poſset ſuum ſolitum effectum operari. Et ita &c.

EPITOME.

An liceat donare, vel legare Concubinæ, & cui debeat legatum applicari.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator poteſt diſponere ad libitum de rebus ſuis.*
2 *Concubinæ ſuæ poteſt teſtator donare, vel legare.*
3 *Concubinæ illicitæ legatum ſolus Fiſcus aufert.*
4 *Fiſci iura nemo allegare poteſt, niſi Fiſco volente.*
5 *Manutentio datur hæredi ex ſolo ſtatuto de continuanda poſſeſſione.*
6 *Statutum de continuanda poſſeſſione facit hæredem præferri donatario.*
7 *Hæres habet titulum etiam in re alteri legata.*
8 *Manutentio non impeditur per iura turbida.*
9 *Vſufructuarius non poteſt frui, niſi data cautione.*
10 *Hæres poteſt retinere bona, donec vſufructuarius caueat.*
11 *Concubinæ continuanti non licet legare.*
12 *Concubina non emendata eſt incapax legati.*
13 *Concubina licita iure ciuili licèt donare.*
14 *Concubina cuicumq; iure canonico non licet donare.*
15 *Concubinæ illicitæ non poteſt teſtator legare, aut donare.*
16 *Fiſcus reuocat à concubinis legatum eis factum.*
17 *Concubinæ legatum factum non auferetur, niſi volente Fiſco.*
18 *Hæres non poteſt denegare concubinæ præſtationem legati.*
19 *Indigno legatum ſolus Fiſcus reuocat.*
20 *Indignus debet manuteneri in poſſeſſione donec à Fiſco excludatur.*
21 *Concubina poteſt retinere donata, & legata.*
22 *Concubina illicita non habet actionem ad petendum legata, & donata.*
23 *Concubina turpis non poteſt petere.*
24 *Concubina donans non obligatur ad traditionem.*
25 *Mulier turpis non poteſt petere donata.*
26 *Datum ex turpi cauſa non poteſt retineri.*
27 *Legatum factum concubinæ illicitæ eſt ipſo iure nullum.*
28 *Exactio rei donatæ non datur concubinæ illicitæ.*
29 *Concubina licita de iure ciuili habet exceptionē, & actionem ad petendum.*
30 *Nati ex concubina illicita ſunt incapaces.*
31 *Vitium eſt grauius in cauſa, quam in cauſato.*
32 *Concubinæ ſunt magis incapaces, quam earum filij.*
33 *Spurij non habent actionem ad petendum legata.*
34 *Fiſcus dolus adducit iura ſua.*
35 *Indignus quando repellendus à legatò.*
36 *Actore non probante reus abſoluitur.*
37 *Tertij ius quando poſſit allegari ab actore.*
38 *Ius Fiſci quomodo poſſit allegari.*
39 *Concubina militis, vel Clerici non poteſt petere legata, vel donata.*
40 *Indignus, & incapax legati excluditur ab hærede.*
41 *Concubina illicita eſt indigna, & incapax.*
42 *Verbum: Non poteſt: inhabilitat perſonam.*
43 *Militis concubina eſt incapax.*
44 *Fœminæ turpes incapaces ſunt legatorum magis, quā filij.*
45 *Mulieres turpes ex ſtupro, vel adulterio ſunt incapaces legati.*
46 *Concubinæ non prodeſt confeſſio adulteri de recepto.*
47 *Retentio non conceditur concubinæ illicitæ.*
48 *Legatum factum concubinæ illicitæ eſt ipſo iure nullum.*
49 *Concubinæ, quæ non poteſt eſſe vxor, non valet legatum.*
50 *Concubinæ legatum an valeat ob benemerita.*
51 *Hæredes abſoluendi ſunt ab iniqua petitione legati facti concubinæ.*
52 *Concubinæ illicitæ donatio facta eſt irrita.*
53 *Repetitio datur pro donatis concubinæ.*
54 *Concubinæ donata an poſſint reuocari.*
55 *Donatio facta concubinæ non confirmatur iuramento.*
56 *Concubina an poſſit habere ſalarium, vt pediſſequa.*
57 *Ius tertij quando poſſit allegari.*
58 *Retentio faciliùs datur, quam actio.*
59 *Concubina non poſſidens excluditur à legato ab ipſo hærede.*

60 Inca-

60 *Incapacitatem legatarij etiam hæres allegare potest.*
61 *Fiscus solus potest ab indigno legatum auferre, & quando.*
62 *Concubinæ an excludantur à Fisco, vel ab hærede.*
63 *Legatum concubinæ factum remanet penès hæredes.*
64 *Retentio datur hæredi de re concubinæ legata.*
65 *Concubinæ legatum an hæres cogi possit ad soluendum.*
66 *Indignitatis exceptio à solo Fisco opponi potest.*
67 *Concubina potest petere legatum sibi ab amasio factum, & quando.*
68 *Meretrice an habeat actionem ad mercedem.*
69 *Coitus punibilis efficit, vt concubina non possit petere donata.*
70 *Substitutus concubinæ excludit Fiscum.*
51 *Repetitio legati concubinæ præstiti an detur hæredibus.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Cremonen. incapacitatis legati
fui requisitus, an testator possit relin-
quere vsum fructum bonorum suorum
suæ Concubinæ, quam habuerat in
commercio, dum simul vxori iunctus
erat, & casu quo petat legatum vsus-
fructus, vel alterius speciei, possint hæredes ei de-
negare præstationem: & sanè prima facie videba-
tur respondendum adimplendam esse testatoris
1 voluntatem, quia de rebus suis potest ad libitum
disponere, *§. disponat. in Auth. de nupt.*
Deinde nullo iure videtur esse prohibitum testatori
2 suæ concubinæ donare, vel legare ad *tex. in l. affe-
ctiones, & in l. donationes, ff. de donat. l. qui concubinã,
& l. item legato, §. parui. ff. de leg. 3. & §. 1. in Authen.
quibus mod. nat. eff. leg.* & quatenùs ipsa esset indi-
gna, videtur quod solus Fiscus ab ea auferre pos-
3 sit, vt habetur *in l. Claudius, & in l. mulierem, ff. de his
quibus, vt indign.* nemo enim potest iura Fisci ad-
4 ducere, & allegare, nisi Fisco volente *l. his conse-
quenter §. fin. vbi gl. ff. fam. ercisc. l. ea sola, ff. de reg. iur.
vbi DD. cum vulg.*
His tamen non obstantibus cum hæres sit in posses-
sione actuali omnium bonorum testatoris, dixi
in ea manutenendum esse non obstante petitio-
ne dictæ vsufructuariæ, tum quia non dedit cau-
tionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri,
tum quia est concubina adultera, & sic punibilis,
& accusabilis, propter quod censetur non solum
indigna, & incapax legati saltem quoad actionẽ:
cum enim extet statutum de continuanda pos-
sessione in hæredem absque alia apprehensione,
5 vtique etiam vigore solius statuti danda est ma-
nutentio in possessione hæreditatis dicto hæredi.
*Menoch. de adipisc. rem. 4. nu. 366. & de retinen. rem.
3. num. 59. Honded. cons. 18. nu. 15. 21. lib. 2. Gratian.
disc. 113. num. 18. 19. & disc. 732. per totum, latè Po-
stius trac. de manuten. obs. 55. num. 54. 55. & num. 62.*
vbi id ampliat procedere etiam in concursu do-
natarij habentis à defuncto clausulam constituti
6 cum reseruatione vsufructus ipso viuente: & *Rota
apud eum decis. 63. num. 4. Rot. diuers. decis. 159. num.
4. p. 4. Seraph. decis. 1065. numer. 1. & ego etiam dixi
contr. 114. num. 2.* Etenim hæres habet titulum e-
7 tiam in re alteri legata, & potest pro hærede se in
ea gerere, ad *text. in l. si quis ita hæres, vbi Bald. in
princ. & Ang. num. 3. ff. de hæred. instit. cum alijs, quæ
ego adduxi contr. 1. num. 83.* & ideò cum iura dictæ
vsufructuariæ sint turbida, & requirant altiorem
8 indaginem, non possunt impedire manutentio-
nem dicti hæredis: latè *Ludou. Postius d. trac. de ma-
nut. obs. 42. num. 68. & obs. 44. numer. 4. & apud eum
Rota, decis. 105. num. 2. & decis. 117. num. 8.*
Neque hæc videntur recipere difficultatem in casu
nostro, nam si primò loquimur de cautione, vtiq;
certum est, quod vsufructuarius non potest vti, &
9 frui bonis sibi legatis ante præstitam satisdatio-
nem, vt *not. gl. in l. si homo, ff. de vsucap. & in l. ex di-
uerso. in princ. de rei vindic. & de communi testatur
Soc. cons. 131. ad fin. lib. 1. Rol. cons. 92. num. 13. 14. li.
1. Borgn. de vsufr. nu. 143.* & ideò hæres potest reti-
10 nere bona hæreditaria, donec vsufructuarius præ-
stet dictam cautionem, vt in terminis dixit *Io:
Petr. Molign. in trac. de retention. q. 92.* per totam.
Deinde etiam si præstaret dictam cautionem, non
esset admittenda ad dictum vsufructum tam-
quam adultera ob conuersationem cum viro v-
11 xorato, quam constat continuasse ferè iuxta tẽ-
pus legati, vt videtur necessarium ad eam exclu-
dendam secundùm *Lancell. in tract. de statut. verb.
Maritus, q. 3. nu. 39. & num. 47. Surd. cons. 469. num.
23. 24. Thesaur. decis. 111. num. 7. Seraph. decis. 46. nu.
6. in fin.* nec constat eam tempore legati se rece-
12 pisse ad bonam frugem, & peccatum dimisisse,
vt requirebatur, si capax fieri volebat dicti legati,
vt per *Seraph. decis. 54. nu. 4. 5.* pulchrè Iacob. *Can-
cer. var. resol. de donationibus c. 8. numer. 174. par. 1.
Gratian. disc. 31. numer. 31. 32.* qui requirunt, quod
publicè se retraxerit à mala vita, si vult percipere
legatum.
Nec obstat *l. affectionis, de donat.* per quam videtur
permissum donare concubinis suis, quia illa lex
13 procedit in concubina licita secũdum ius ciuile,
in qua nõ cadit stuprum, vel adulterium, aut coi-
tus punibilis, vt tradunt *DD. in d. l. affectionis,* & di-
xit *Peregr. de iur. fisc. lib. 2. c. 9. num. 1. vers. Horum est
ratio,* imò quia iure Pontificio concubinatus est
14 prohibitus, & quandoque etiam per statuta lo-
corum, dicendum est eo iure inspecto donatio-
nem inter concubinarios non valere cum effectu,
sed Fiscus non aufert, quia hoc non est in iure
scriptum, vt dixit *Peregr. d. tit. 9. numer. 2. vers. qua
ratione.*
Secus est, quando testator, vel donator legauit, vel
donauit fœminæ, cum qua commiscendo com-
misit aliquem damnatum coitum, vt stuprum,
vel adulterium, & similia, tunc enim quia turpi-
tudo est hinc inde, & copula est damnata, non va-
let legatum, neque donatio, sed debet remanere
penès hæredem, quia quod nullum est, nullum
præstat impedimentum ad *tex. in l. miles ita, §. mu-
lier, ff. de milit. testam. & in l. 2. vbi gl. & DD. C. de do-
nat.*

nat.inter vir.& vxor,l.1.§.ſed & ſi, & §.ſiue itaque
& §.quod ſi exiſtant verſ. quidquid, *vbi Azo.num.6.*
Bald.nu.5.in fin.Salyc.n.2.verſ.nota,& verſ.item du-
bitari,C.de natur.liber.l.matre,§.quidquid, *C.eod.l.ſi*
quis incesti, *§.ea ſanè,& Auth.inceſtus,vbi DD.C.de*
inceſt.nupt.l.1.§.omnium, *C.eod. ſic in verbis Cuman.*
in d.l.affectionis, nu.2. ff.de donat. & in d.l.miles ita,
§.mulier,num.2.verſ.in pagano,ff.de milit. teſt. Iaſ.in
l.miles,num.18.ff.de re iudic.Bald.conſ.267. nu.2.lib.
2.Peregr.de iur.fiſc.d.tit.9. num.2. Fariu.fragm.p.1.
litera C, verb.concubina, *numer.* 559. vbi plurimos
congerit,& pulchrè *Ruin.conſ.109.nu.32.in fin.lib.*
3.vbi quod debet remanere penès hæredes.*Gram.*
decis.luſitan.58.numer.1.verſ. me tamen contrarium,
Camill.Borell.in ſum.deciſ.p.1.tit.10. num.234. 235.
vbi inquit huiuſmodi donationes poſse reuocari,
16 quia tales concubinæ non ſunt illarum capaces,
& ſi non reuocentur, Fiſcus ab illis reuocare po-
terit,*& num.237.* idem firmare videtur adeò, vt
locus non aperiatur Fiſco, niſi negligentibus hę-
redibus,vel alijs,ad quos pertinet reuocare,& hoc
etiam confirmat.*Crau.conſ.368.num.3.verſ.Tertiò*
reſpondeo, vbi oſtendit leges in contrarium alle-
gatas eſse de iure Codicis abrogatas: *& ego latè*
dixi contr.for.contr.33.num.112. & per totam, vbi
videre poteris materiam ſatis digeſtam.
Nihilominus multi tenēt contrarium, quod ſcilicet
legatum factum etiam concubinæ illicitæ valeat
17 mero iure,& ab ea non poſſit reuocari,niſi volen-
te Fiſco ex traditis per *Surd.conſ.469. num.* 31.32.
Mar.Anguiſol.conſ.123.num.13.& ſeq. Gomez.var.
qq.c.5.num.15.16.Craue.conſ.229.numer.12. in fin.
verſ.Talis exceptio.Peregr.de iur.fiſc.lib.2.tit.2.nu.6.
& tit.9.n.3.in fin.Ruin.conſ.162.nu.6.ad fin.lib.4.Fa-
rin. fragm.lit. C, num.564.p.1.Capr.conſ.127.per to-
tum, pulchrè Carol.Graſſ.de eff.Cleric.eff.19. num.58.
vbi quod hæres non poteſt denegare præſtationē
18 legati huiuſmodi concubinæ illud petenti, & ra-
tio eſt, quia indignus eſt capax, & acquirit ſibi
poſseſſionem, & dominium rei, donec Fiſcus il-
lud auferat.*l.1.vbi not.C.de indig.d.l.his conſequēter,*
§.1.ff.famil.erciſc. & ideò tertius non pōt excipere
de indignitate ad excludendū indignū à legato,
19 ne interim ſibi acquirat,quia ſoli Fiſco competit
actio,& exceptio, pulchrè *Peregr.de iur. fiſc.libr.2.*
tit.2.num.8.Graſſ.d.eff.19.num.58.59.& ideò de an-
no 1637.in vna de Corradis Illuſtriſſimum Con-
ſilium Iuſtitiæ Mutinæ iudicauit hæredem non
poſse auocare à quadam muliere adultera lega-
tum vſuſfructus ei factum ab Amaſio ſuo, quia ad
hoc non habebat actionem, & pertinebat ad Fi-
ſcum.
Hæc ſanè puto eſse vera in legatario,qui tantum in-
dignus eſt, non autem incapax, & tolerabilia
ſunt in illo caſu,quando hęres vult auocare ab in-
digno legatum, vel donationem ei factam, & ef-
20 fectum ſortiuntur, quia ſanè tunc non videtur ha-
bere actionem ad retrahendum, & legatarius in-
dignus poteſt manuteneri in ſua poſseſſione do-
nec à Fiſco remoueatur, & dicere hæredi, quo ad
te liberas habeo ędes. *Surd.d.conſil.369.numer.16.*
vbi pulchrè loquitur in terminis,quando hæredes
volebant repetere legatum ab indigno, & dicit
21 eos non habere actionem ad repetendum, vnde
cùm in ſimili caſu mulier ſe defendere poſſit ex
non iure ſolum actoris, non eſt mirum, ſi repeti-
tio legati denegetur.
Verùm quando hæres totum poſſidet, & concubina
illicita,& probroſa petit ab eo legatum,ſibi ab a-
matore factum, rationabile mihi videtur, quod
poſſit excipere de eius in dignitate, & incapaci-
tate adeò, vt ei mulieri adulteræ deneganda ſit
22 actio,& legatum petere nequeat:ſic enim proba-
te vid. *tex.in d.l.miles ita*, *§.mulier, ff.de milit.teſt.*
vbi dicitur quod mulier, in quam turpis ſuſpicio
cadere poteſt, nec ex teſtamento militis aliquid
capere poteſt,nam ſi capere non poteſt,ſequitur,
vt nec petere poſſit,& licet ille tex.videatur loqui
de concubina militis, tamen intelligitur de qua-
cumque illicita, vt explicat *Iaſ.in d.l.miles, nu.18.*
de re iud.& in terminis, quod concubina turpis
23 non poſſit petere dixit,*gl.in d.l.Claudius, ff.de ijs,*
quibus vt indign.ſic etiam Cyn.in l.2.de cond. ob turp.
cauſ.& perbellè *Io: Caccialup.in rep.l.ſi qua Illuſtris,*
numer.90.verſ.item dicit,quod quando,C.ad Orſician.
vbi pulchrè diſtinguit, dicens, quod quando re-
linquitur concubinæ illicitæ, illa non poteſt pe-
tere, quia ex turpi cauſa cenſetur factum, ſi verò
ſit facta traditio, nō poteſt repeti, ſed tunc Fiſcus
aufert, ita etiā pulchrè. *Bermond.Choneron.in trac.*
de publicis concubin.in verbo contra prædictos,nu.22.
verſ. ex præmiſſis, ſic dicunt etiam *Modern.Peruſ.in*
l.hæreditas,de ijs,quibus vt indign. vbi quod ita fuit
iudicatum, quaſi talis mulier ſit magis incapax,
quam eius filij: pulchrè etiam conſentit *Io: Lup.in*
rep.Rub.de donat.inter vir,& vxor, §.41. vbi dicit,
quod ſi fiat donatio ab Amaſio tali mulieri turpi,
& non ſit proceſſum ad traditionem rei donatæ,
non obligatur donans ad rem tradēdam, nec po-
24 teſt compelli,ſi verò facta eſt traditio,licet dona-
tor non poſſit repetere, tamen Fiſcus poterit à
muliere retrahere: & eum iiſdem verbis ſequitur
Lancill.in trac.de ſtatut.in verb.maritus,q.3.num.32.
in fin. Ex quibus apparet hanc mulierem non ha-
bere actionem ad petendum res donatas, vel le-
25 gatas ob rei turpitudinem, benè etiam *Ruin.conſ.*
109.num.29.in fin.lib.3. vbi dicit,quod tali mulie-
ri non eſt acquiſitum vllum ius agendi, & in effe-
ctu idem probat *Cran.conſ.229.nu.3.* dum quidem
dicit malè iudicaſſe cum iudice, qui condemna-
uerat reum ad tradendum rem donatas concu-
binæ illicitæ,& id probat multis argumentis: ſic
etiam benè probat *gl.in l.idem,§. ſed & quod mere-*
trici,in verb.ſed noua.verſ.ſed an poterit petere, ff.de
condit.ob turp.cauſ. vbi probat non poſſe hoc peti,
26 quia ex turpi cauſa facta eſt promiſſio, licèt poſ-
ſit retineri, latè *Imol.in d.l.affectionis, col.1.& 2.de*
donat. vbi probat huic mulieri non dari actionem
ad petendum,& cum prædictis tenet. *Marcabr.ab*
Auguill.conſ.1.num.54.55.56. vbi allegat Ruin. &
Caccialup.ſuperiùs adductos in dictis locis, & di-
27 cit legatum illicitæ concubinæ factum eſſe ipſo
iure nullum,pulchrè & *Rol.conſ.98.lib.1.* vbi in fi-
ne concludit hæredes donatoris eſſe abſoluendos
ab iniqua petitione concubinæ, & *Fran.Connan.*
*com.iur.ciu.libr.5.cap.11.ſub num.2.*vbi inquit do-
natum

natum huiusmodi concubinæ non posse per illã
exigi: idem sentire videtur *Borell. in sum. decis. p. 3.*
tit. 10. n. 235. & n. 237. vbi pariter dicit dictã con-
cubinam non posse exigere rem sibi donatam, vel
28 legatam ab Amasio, ergo certi esse debemus eã
non habere actionem ad petendum, quidquid di-
cant alij ex aduerso allegati.

Nam si vero accedere desideramus, quæ in contra-
rium adducuntur, procedunt in legato, vel dona-
tione facta simplici concubinæ, cuius contuber-
nium non sit de iure prohibitum saltem de iure
29 ciuili, hæc enim non solum potest se exceptione
defendere, sed etiam habet actionem ad peten-
dum, vt per *Bart. in d. l. affectionis, vbi Ang. in princ.*
& Cum. num. 1. & num. 4. de donat. idem Cuman. in d.
l. miles ita, §. mulier. num. 3. de milit. test. Couar. in cap.
peccatum, p. 2. §. 1. num. 2. de reg. iur. in 6. Farin. frag.
p. 1. litera C, verb. concubina, numer. 553. alia ratio
militat in concubina illicita, & turpi, quæ est o-
diosa omnibus legibus adeò, vt etiam liberi ex ea
procreati sint incapaces, & non possint aliquid
capere ex testamento patris secundùm ius ciuile
ad *tex. in l. 1. C. de natur. liber.* ideò multò magis e-
rit incapax mater huiusmodi filiorum, cum vitiũ
31 sit longè grauius in causa, quam in causato, vt ad
rem tradit *Crauc. cons. 368. nu. 3.* & ante eum *Bald.*
in cons. 267. nu. 2. lib. 1. vbi dixit tales mulieres esse
magis abominabiles, & incapaces, quam sint spu-
32 rij earum filij, & pulchrè etiam *Decian. cons. 83. n.*
34. 39. & seqq. lib. 5. & ego latè dixi *contr. for. 33. nu.*
57. 58. ideò sicut filii spurii non habent actionem
33 ad petendum sibi legata à patre per *tex. in Auth.*
ex complexu. C. de incest. nupt. & ego dixi *d. controu.*
33. nu. 59. & seqq. multò magis eorum mater erit
incapax, & actione carebit.

Non obstat *l. bis consequenter, § sed an in familiæ, vbi*
gl. ff. fam. ercisc. vbi notant DD. indignum non re-
34 pelli ab hæreditate ab eo, qui dignus est, dedu-
centes exinde, quod nemo possit adducere iura
Fisci, nisi solus Fiscus; Nam respondetur Iuris-
consultum in ea lege loqui de indigno possiden-
te, quoniam duo erant hæredes qui hæreditatem
diuidere intendebant, sed vnus prætendebat alte-
rum esse indignum, quia forte interfecerat testa-
torem, vel eius vxorem, & sic volebat impedire
diuisionem, & respondet rectè Iurisconsultus hæc
35 non pertinere ad diuisionem rerum hæreditaria-
rum, sub hoc enim prætextu cohæres non est pri-
uandus sua possessione, quia in alio iudicio, de ta-
li quæstione erit disceptandum, & sic indignus
non agebat, cum possideret, nec constat tunc tẽ-
poris fuisse indignum: sic *Bald. & DD. in d. l. bis cõ-*
sequenter, sentire videntur, hæc autem mulier non
est in possessione, ad quam adipiscendam necesse
est, quod actionem pro legato promoueat, quam
non habet, & hæres se defendit ex eo solum, quod
mulier non habet ius, neque actionem, si quidem
reus non habet necesse pro sua defensione docere
36 de iure suo, quia actore non probãte, Reus absol-
uitur, etiam si ipse nihil præstiterit, *l. qui accusare,*
vbi DD. C. de edend. cum vulg. & ad excludendum
actorem potest allegare etiam ius tertij quando
ipso iure est exclusiuum iuris agentis. *Bart. in l. 2.*
vers. quandoq; ff. de except. rei iud. Surd. cons. 48. num.
18. Bursat. consil. 37. num. 17. vers. cum itaq; lib. 1. La-
derch. d. cons. 9. num. 12. vers. secundò respondeo. Gra-
tian. disc. 715. num. 25. & ego dixi contr. 37. num. 31.
sed sic est, quod ius Fisci est ipso iure exclusiuum
iuris dictæ concubinæ illicitæ, ergo potest per hę-
redem allegari ad eam excludendam, dum non
possidet, sed actione experiri intendit, quia in ef-
38 fectu hoc non est allegare ius Fisci, vel tertij, sed
negare intentionem partis aduersæ, vt pulchrè
dixit *Rim. iun. cons. 363. num. 343. & ego d. contr. 37.*
num. 84.

Et sanè quando turpitudo versatur ex vtraque parte
tam donatoris, vel testatoris, quam ipsius con-
cubinæ, quia prohibitum sit commercium, tunc
39 concubinæ deneganda est actio ad petendum sic
donata, vel legata, tum *text. in l. 2. C. de donat. inter*
vir. & vxor. vbi si permittitur militi repetere do-
nata eius concubinæ, multò magis ei conceditur
denegare: quam legem gl. & DD. trahunt etiam
ad concubinam Clerici, vel alterius, qui à iure
prohibetur concubinam habere; tum ob doctri-
nam *Bald. in l. 1. nu. 6. vers. Exemplum, C. de condit. ob*
turp. caus. quem communiter sequuntur *DD. in l.*
fin. per illum tex. ff. de act. & oblig. & in terminis no-
stris *Seraph. decis. 46. n. 34. Gratian. d. disc. 31. nu. 17.*
ex quibus probatur denegandam esse actionem
concubinæ ad petendum donata, quando ex par-
te vtriusque versatur turpitudo.

Et multò magis cessant, quæ de iuribus Fisci ex ad-
uerso adducuntur, quia fortè possunt procedere
in eo, qui tantum indignus est, non autem in eo,
qui etiam est incapax, quia tunc hæres, vel alii
40 vocati possunt de eius incapacitate dicere, & eã,
ac Fiscum excludere. *Rim. iun. cons. 239. numer. 16.*
Menoch. cons. 511. num. 18. vers. secundo. Farin. consil.
105. num. 92. vers. prout etiam, lib. 2. & ego dixi dict.
contr. 37. num. 83. Valasc. consult. 15. in fin. vers. secus
si foret. Peregr. de iur. fisc. lib. 2. tit. 2. numer. 26. & lib.
3. tit. 1. num. secundo. Sanchez. mor. lib. 2. cap. 14. nu-
mer. 32. vers. Sed hæreditas, sed hæc concubina est
non solùm indigna, sed etiam incapax legati, quia
omnes DD. tradunt ei non posse legari, vel dona-
41 ri, & si contrafiat, legatum esse nullum, ex hoc
enim sequitur esse incapacem. *Peregr. de iur. Fisc.*
lib. 3. tit. 1. num. 9. & dum dicitur, quod ei non po-
42 test relinqui, hoc personam eius inhabilitat. *Bal.*
in l. quod ait lex num. 1. vers. secus, ff. de diuort. Bona-
cos. in trac. equorum, qu. 20. Lancell. Gall. in trac. de
statut. verb. Non posse, in princ. pulchrè Sanchez mor.
lib. 2. cap. 14. num. 32. vers. vbi notanda, & de matr.
p. 1. libr. 6. disp. 38. sub numer. 20. & propterea quæ
dantur his concubinis incapacibus pro non scri-
ptis habentur. *Bald. in consil. 336. circa princip. li-*
br. 3.

Et quamuis ex prædictis satis constet has illicitas
concubinas esse non solum indignas, sed etiam
incapaces legatorum, quæ sibi fiunt à suis Ama-
sijs, tamen id etiam latiùs potest probari iuribus,
43 rationibus, & auctoritatibus: Nam in primis id
verum esse conuincit *text. in d. l. miles ita §. mulier,*
ff. de milit. testam. dum ibi dicitur, quod mulier, in
quam turpis suspicio cadere potest, nec ex testa-
mento

mēto militis aliquid capete poteſt; verbum enim
capere non poteſt in capacitatem eius denotat,
vt probatum eſt; ſic etiam probatur in l.fin.vbi
DD.ff.de actio.& oblig.& in d.l.2.Cod.de donat.inter
vir.& vxor. pulchre etiam id prubat Bald. in dict.
conſ.267.n.2.lib.1. vbi dixit inter huiuſmodi per-
44 ſonas turpiſſimas nullam cadere donationem,&
eſſe magis incapaces, quam eorum filios: & hoc
idem dixit Iaſ.in l.miles,nn.18.18.ff.de re iud.& in
conſ.37.verſ.quadam,lib.3. vbi docuit iſtas mulie-
res impudicas, cum quibus committitor adolte-
rium, vel ſtuprum, non poſſe aliquid capere nec
45 ex teſtamento militis, neque ex teſtamento pa-
gani,& idem firmat Dec.conſ.132.n.1.2. & per to-
tum,vbi ſcripſit tali concubinæ non poſſe donari
adeò, vt nec valeat confeſſio facta de recepto, &
46 cōclodit in fine, quod tenetur ad reſtitutionem;
ad rem facit Crau.d.conſ.229.nu.6.verſ.ſecunda ra-
tio,ibi: venientium ab inteſtato, & nu.2. verſ.quarto,
vbi dicit,quod illis nihil dari poteſt, & donatum
ſpectat ad hæredes. idem Craue.conſ.368.n.8.ad fi.
& n.10.verſ.conſequens, vbi dicit,quod tali mulie-
ri nihil omninò legari poteſt: benè etiam Corn. in
l.hæreditas, col.3.C.de his, quibus vt indign. dicens
tali concubinæ nil poſſe relinqui adeò, vt nec ei
47 liceat retinere,& illud remanere debet apud hæ-
redes, & cum conſentit pulchrè Ruin. d.conſ.109.
n.30.verſ.nec per Fiſcum, & n.33.ad fin.verſ.eſt etiā,
lib.3.& Caccialup. in rep.d.l.ſi qua Illuſtris, num.72.
in princ.ibi: ſit magis incapax, & ad fin.ibi: non poſ-
ſit peti ab ea.Cod.ad S. C. Orfician. cum quo tranſit
Boſſ.in prax.crim.tit.de his, quibus vt indign.il 2.n.8.
& vid.ad rem Marcabr. conſ.1.n.54.55. 56. vbi di-
48 cit,quod tale legatum eſt ipſo iure nullum. Ceph.
conſ.390.nu.22.verſ.veruntamen ibi: aduenientes ab
inteſtato,& n.74. verſ.primo caſu incapax eſt, & ad
fin.ibi: fuiſſe incapacem. Tuſch.pract.concl.lit.C.concl.
568.num.20. vbi dicit non valere legatum factum
49 concubinæ, quæ non poterat eſſe vxor,& idem
Tuſch.lit.D.concl.700.nu.42. dicens talem mulie-
rem non poſſe aliquid capere ex donato, legato,
vel inſtitutione ab eo, qui ſit illicitè cognonit eā.
Anch.iun.q.12.n.4. & nu.14.lib.2. vbi docet legari
non poſſe tali concubinæ, & legatum non valere,
etiam ſi fiat ob benemerita,niſi probetor ea lega-
to ęquiualere,& concordat Rol.conſil.98. lib.1.per
totum,vbi probat, quod donatio facta huiuſmodi
concubinæ eſt inualida, nec firmatur iuramento,
qoia eſt contra bonos mores, & concludit hære-
50 des fore abſoluendos ab iniqua eius petitione:
eum ſequitur latè Io: Gutier. in tract. de iuram.con-
firm.p.1.c.6.n.13. vbi,qood tale iuramentum non
51 eſt obligatorium, nec diſsentit ab eis Gram.decif.
Luſitan.58.n.1.verſ.Hic tamen,vbi voluit,quod do-
natio facta tali concubinæ ſit irrita, & donatum
ſpectet ad hæredes donantis,& in fine dicit,quod
52 ſibi, & alijs doctis eius collegis nimis diſplicuit
ſententia Præſidis aliter iudicantis, ſic etiam
Lancill.Gal.d.tract.de ſtat.q.3.n.32.in verb.Maritus;
vbi dicit; quod huiuſmodi mulieribus nihil con-
ferri poteſt, Lup.in trac.de illegitim.& natu. l.reſtit.
com.2.§.2.nu.30. vbi dicit, quod quando comple-
xus eſt damnatus, talis mulier eſt incapax; ſicut
eius filius: & Franc. Conan. com. vir. fin. lib.5.c.11.
ſub n.2.vbi inquit donatum huiuſmodi concubi-
53 næ non poſse per eam exigi, ſed bene repeti per
illum,qui dederat: pulchrè Vrſill.ad Afflict. decif.
102. nu.6. vbi tenet donatum huioſmodi concu-
binæ non applicari Fiſco, ſed venientibus ab in-
teſtato. Camill.Borell.in ſum.decif.p.3.tit.10.n.235.
vbi docet, donatum huiuſmodi concubinæ poſse
54 reuocari,quia eſt incapax,& ſi non reuocetur,tūc
Fiſcum poſse ab ea auferre: ad rem quoque; Me-
gal.Squilacen.1.2.lib.1.c.8. q.5.n.20. ibi: omninò in-
capaces reddit.& n.22.verſ.ſed quæris,vbi quod ta-
lia relicta ſpectant ad venientes,ab inteſtato:con-
cordat Seraph.decif.46.n.2. verſ.in contrarium,& n.
6.vbi docet huiuſmodi donationes,& legata non
valere,& decif.54.nu.1. vbi quod legatum non ſu-
ſtinetur, idem ſentit Giouagn.conſ.47.n.6.lib.1.vbi
dicit,quod nec legatum,nec donatio valet, & be-
nè etiam ad rem Burſat.conſ.205.nu.20.21.22.23.
lib.2. vbi docet nihil donari poſſe huiuſmodi cō-
cubinis illicitis, & donationem non firmari iura-
mento, & in fine concludit nullum ius compete-
te dictæ concubinæ,terraſque legatas ad hæredes
ſpectare: idem firmat Grattan. diſc.31.n.18.19.20.
21. vbi probat huiuſmodi donationes eſse inua-
55 lidas, nec iuramento firmari, & ſimiliter vid. eſt
Decian.conſ.83.n.38.39.40.41.42.& ſeqq.lib.5. vbi
docet legatum factum ſimili concubinę eſse nul-
lum, illamque adeò eſse incapacem, vt non vali-
detur iuramento,nec confeſſione meritorum,niſi
aliter probentur,dicitque talem concubinam ni-
hil poſse conſequi etiam ratione ſalarij,ſi non ſte-
56 tit tanquam pediſsequa, ſed tāquam concubina,
& denique hanc rem ſic explicat Melchior. Lotter.
in tract.de re Benef.lib.3.q.33.nu.129.130.131.133.
134.vbi probat huiuſmodi mulieres minimè eſse
capaces alicuius donationis, aut legati à concu-
binario profecti,quia ſunt potius pellices,& foca-
riæ, quam concubinæ, reprobatq; Tobiam No-
nium aliter ſentientem: ex quibus ſatis apparet
communiſſimam eſse DD.ſententiam legatum
huiuſmodi eſse ipſo iure nullum, habetique pro
non ſcripto, & ideò manutenendos eſse dd. hæ-
redes in poſseſſione dictæ hæreditatis adeò, vt
poſſint excludere dictam concubinam à legato
vſuſfructus allegando etiam iura Fiſci,ſtante quod
ipſa non poſſidet, & ſuſtinet vices Actoris.
Non obſtat ideò, quod poſsit obiici de iure tertii
57 tantum, quando excludit agentem ipſo iure, &
cum effectu per tex.in l.in teſtamento,C.ad l.Falcid.
non autem quando illud ius tertii etiam ipſo iu-
re inducit priuationem, ſed ſi aduerſarius volue-
rit,& ſic licet excludat ipſo iure agentem,non ta-
men cum effectu, niſi volente illo tertio, vt hic
Fiſcus ex d.l.his conſequenter, §.1.ff. famil.ercifc.ſic
pulchrè Soc.ſen.conſ.78. num.4.5.6.lib.4. vbi multis
ſimilibus exornat.
Nam reſponſum eſt, & replicatur hæc procedere,
58 quando ille,qui ipſo iure priuatur, eſt in poſseſ-
ſione rei,quia facilius datur retentio,quam actio.
l.Si in arca.in fin.& in l.ex quibus, ff.de cond.indeb.l.
Paulus,de except.dol.l.per retentionem,C.de vſur.l.2.
vbi Bald. & DD.C.de fideic. & in his terminis pro-
cedunt,

cedunt, & loquuntur omnia similia à Socino ad-
59 ducta, hic autem dicta Concubina non possidet,
sed agere intendit, ergo facilius est eam exclude-
re, quasi hoc sit potiùs eius intentionem negare
secundum *Rim.iun.cons.363.num.43.* Verùm cum
dicta mulier non solum sit indigna, sed etiam in-
60 capax, vt visum est, licet hæredi eius incapacita-
tem allegare. *Rim.iun.d.cons.363.nu.342. Ladereb.
cons.9.n.12.vers.Tertiò respondeo.Bursat.cons.37.nu.
16.vers.non obstat, & 17.Menoch.cons.511.nu.18.
vers.secundò, & ego dixi d.contr.37.nu.84.*

Non obstat idcirco, quod solus Fiscus videatur posse
61 huiusmodi legatum ab indigno auferre per *text.
in d.l.Claudius, & l.mulierem, ff.de his quibus vt indi-
gn.Peregr.de iur.fisc.d.tit.9.n.2. Farin.fragm. p.1.lit.
C,nu.563.* cum alijs supra adductis: Nam iam pe-
nitus sublata sunt, & dictæ leges procedunt, quã-
do res legata reperitur penès talem mulierem, nõ
enim ab ea aufertur, quod illa non possidet, vt di-
xi *contr.33.n.116.* secus est, si hæres possidet, & re-
cusat præstare legatum *ad tex.in d.l.miles, ita §.mu-
lier, de milit.testam.l.2. C.de donat. inter vir. & uxor.
l.qui contra C.de incest.nupt.l.1.Cod.de natur. liber.* &
propterea prius debent admitti hæredes, & alij
de iure ad successionem vocati, quam Fiscus: vn-
de cũ tali moderatione correctas fuisse dd. leges
62 contrarias testis est locupletissimus. *Bart. in d.l.
Claudius, n.1.vers.Item oppono, ff.de his.quibus vt in-
dign.sentit Bald.in d.cons.267.n.2n.Ruin. d.cons.109.
n.30.31.lib.3.Crane.d.cons.368.n.5.8. & ego dixi d.
contr.33.n.118.* Et facit ad rem *Borell. d.tit.10.nu.
235.237.* vbi Fiscum non admittit ad reuocandũ
donata huiusmodi Concubinæ, nisi donatore no-
lente reuocare, sed sic est, quod in casu nostro ne-
que testator, neq; eius hæredes tradiderunt huic
mulieri fœtidę legatum vsufructus, quod de manu
hæredis est capiẽdum, ergo ipsa non habet actio-
nem ad illud petendum, neque hæredes ad tradi-
tionem tenẽtur, ex quo enim non solum illa est
63 indigna propter adulterium commissum cum
testatore, & copulam illicitam, sed etiam incapax
legati, propterea quod legatum est, apud hęredes
grauatos remanere debet ad *text. in d.l.vnic. §. in
primo itaq; C.de caduc.toll. & in d.l.2.C.de donat.inter
vir. & vxor. vbi DD.Peregr.de iur.Fisc. lib.2. tit.2.n.
26.Decian.d.cons.83.n.38.lib.5.Gram.d.decis.58.per
totam cum alijs supra adductis, & ego dixi d.contr.
33.n.45.46.47.*

Non obstat *Surd.d.cons.469.nu.31.32.* quia loquitur
in casu, quando facta erat rei traditio ipsi Concu-
binæ, & hæredes volebant ab ea rem donatam re-
petere, tunc enim faciliùs ei permittitur retinere,
secùs est, quando concubina illicita petit ab hæ-
64 redibus præstationem legati, quia tũc hæres po-
test retinere, & illam excludere. *ad tex. in d.l.miles
ita, §.mulier, ff.de militar.testament.gl.in d.l.Claudius
Caccialup.in d.l.si qua Illustris, nu.90.vers.item dicit,
Lup.in d.§.41.in princ.Ruin.d.cons.109. nu.29.ad fin.
pulchrè Bermond.Choueron.in trac.de public.Concubi-
narijs in verb.contra prædictos, n.22.vers.ex præmis-
sis,* vbi vide & ego dixi *contr.33.n.116.*

Non obstat *Ruin.cons.162.n.6.ad fin.lib.4.* dicens hæ-
redem esse cogendum soluere indigno legatum
saluis iuribus Fisci; tum quia loquitur tantum de
65 indigno, nos autem de concubina indigna, & in-
capace, quæ inter se differunt, vt vidimus: tũ quia
aliter, & melius sensit idem *Ruin. d. cons.109.n.29.
30.& seq.lib.3.* vbi docuit concubinam illicitam
non solum carere actione ad petendum legatum,
sed neque retinere posse.

Non obstat *Crau.d.cons.229.n.12. in fin. Peregr.de iur.
Fisc.lib.2.tit.9.n.3.Farin.fragm.p.1.lit.C.n.564.* & a-
66 lij, qui dicunt hanc exceptionẽ indignitatis posse
opponi à solo Fisco, quia iam responsum est suffi-
cienter hæc procedere, postquam res donata, vel
legata fuit concubinæ tradita, quia facilius ei da-
tur retentio, non vero ante traditionem, quia tũc
magis negatur eius intentio, quam allegetur ius
Fisci, & actio: vt supra dictum est, dum probaui-
mus hanc concubinam carere actione ad peten-
dum: & *ego dixi d.contr.33.n.116. & seqq. & contr.
37.n.84.*

Non obstant *Anguis, cons.123.n.13. & seqq. Gomez.d.
c.5.n.15.16.Graff.d.except.19.nu.58.* & alij, qui di-
cunt hanc illicitam concubinam posse petere le-
67 gatum, & rem sibi donatam ab Amasio, neq; hæ-
redes posse recusare præstationem, & solutionem
legati sub prętextu, quod ad Fiscum pertineat. Nã
huic motiuo plenè satisfactum est verius esse, &
receptius, quod concubinam probrosa, & illicita,
cuius coitus, & vsus est punibilis, vel damnatus,
non habeat actionem ad petendum, sed solùm
fortè habet ius ad retinendum: vt in verbis dixit
*Bermond.Choueron.in trac.de public. concub. in verb.
Contra præd.n.22.vers.ex præmissis, & nu.23.* dicens
donationem, vel legatum factum concubinæ per
Clericum de iure improbari, & ideò pro donatio-
ne facta concubinæ ipsa non poterit habere actio
nem efficacem contra Præsbiterum donantem, si
res tradita nõ fuerit, quia pro his, quæ sunt turpi-
ter promissa, nõ datur actio, sed si res donatæ fuis-
sent concubinę traditæ, non posset Clericus repe-
tere, nõ tamen erunt absolutæ ipsius focariæ, quia
ab ea tãquam à persona incapaci per Fiscum au-
feruntur: quod adeò verùm est, vt procedat etiam
in fortioribus terminis, nam licèt certum sit me-
retricem posse iustè recipere mercedem pro co-
68 pula, & vsu sui corporis adeò, vt rem habens cum
ea cogi possit ad soluendam conuenientem mer-
cedem per *tex.in l.4.§.Sed quod meretrici, ff.de cond.
ob turp.caus.probat plenè Couar.in reg. peccatum, p.2.
§.2.n.1.vers.verum cõtraria sententia, de reg.iur.in 6.*
tamen quando coitus fornicarius punibilis est a-
69 pud Iudicem exteriorẽ, tunc planè probatissimi
iuris est, non posse mercedem promissam nondũ
solutam peti, *ex l.mercalem, C.de cond.ob turp.caus.*
ne petitor lucrum consequatur ex eo, vnde pęnã
iure habere debet: sic in verbis dixit *Couar.d.§.2.n.
3.vers.quod si coitus.* Ergo huic mulieri, cuius con-
tubernium fuit illicitum, & punibile, non datur
actio ad petendum, vt probat omnes alij, quos su-
pra allegauimus in vers. Verùm quando.

Accedat tantò magis excludendam esse d. concubi-
nam adulteram, & hæredem esse manutenendum
in d.hæreditate Fisco penitus excluso, quia idem
70 hæres fuit substitutus illi in dict. legato post eius
mor-

mortem. Nam certum eſt, quod ſubſtitutus tanquam magis dilectus excludit Fiſcum, *ad tex. in l. vnic. §. in primo itaq; & §. pro ſecundo, C. de caduc. toll. l. 1. §. ſed ſi patronus, ibi: pro mortuo. ff. de coniung. cū emancip. liber. Gabriel. conſ. 104. nu. 5. libr. 1. Menoch. conſ. 101. n. 33. Surd. conſ. 93. n. 5. & deciſ. 144. n. 8. & de hoc latè dixi d. contr. 33. n. 119. & ſeqq.* vbi videre poteris.

Ex quibus puto reſoluta remanere oīa, quæ ex aduerſo opponuntur ad excluſionem d. concubinæ illicitæ, ad quam acceſſus ſit damnatus, vt agere non poſſit ad præſtationem legati ſibi facti à ſuo Amaſio, vel donationis, & in his terminis ſæpiùs obtinui per ſententias etiam conformes, ſed in terminis repetitionis poſt rem traditam, vel adeptam poſſeſſionem à concubina non potui obtinere, vt hęredes haberent actionem ad repetendū ab ea, quia Conſilium Iuſtitiæ Mutinæ in d. cauſa Corrada abſoluit concubinam ab obſeruatione
71 iudicij, ſed verè exiſtimo etiam valde probabile, quòd hæredes prædicti poſsint etiam repetere ab ea ſibi donata per *l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor.* & alias rationes ſupra adductas; & auctoritates multorum DD. qui hoc expreſsè docent.

EPITOME.

Legatum factum Concubinæ adulteræ an valeat, ſi tempore legati, & mortis teſtatoris fuerit emendata.

SVMMARIVM.

1 *Adultera dicitur ēt poſt mortem viri, & accuſari pōt.*
2 *Adulterium irrogat infamiam.*
3 *Adulterium fatetur, quæ nubit Macho.*
4 *Concubinam repellit à legato turpis ſuſpitio.*
5 *Adulter præſumitur motus blanditijs adulteræ ad ei legandum.*
6 *Legatum factum concubinæ valet, ſi cæpit eſſe bonæ opinionis.*
7 *Concubina debet eſſe emendata per triennium, vt ſit capax legati.*
8 *Concubina non dicitur emendata, quæ continuat ſecretò conuerſationem adulteri.*
9 *Suſpitio turpis ſufficit ad excludendam concubinam à legato.*
10 *Emendatio concubinæ qualis eſſe debeat, vt capiat legatum adulteri.*
11 *Concubina hodiè non licet legare, quia concubinatus eſt prohibitus.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN eadem cauſa audio motiuari, quod teſtator potuerit Concubinæ legare vſufructum ſuorum bonorum, quia licèt fuerit eius concubina adultera, tñ tempore legati facti, & mortis teſtatoris non potuerit dici adultera, quia per tres, vel quatuor dies ante defunctus fuerat maritus verus dict. concubinæ propter quod ampliùs non poterat dici adultera, quoniam adulterium committitur in nuptam.

Sed reſpondetur, huiuſmodi motiuum nihil nocere hæredibus defuncti teſtatoris, quia cum tunc tēporis eodem ferè tempore mortui ſint teſtator adulter, & maritus adulteræ, durante conuerſatione eiuſdem mulieris cum d. teſtatore, à quo illa non receſsit vſq; ad extremum vitæ ſpiritum, non pōt dici, quod vnquā deſierit eſſe eius concubina adultera, quia concubinatus huiuſmodi nō durat ſolùm, dùm copula habetur, ſed donec continuat affectus, & conuerſatio, & niſi ēt conſtet de emendatione tempore mortis, & priùs, & quamuis per modicum tēpus ante deceſſerit d. concubinę maritus, non recedente ipſa à domo d. D. Teſtatoris, cum quo per longum tempus comercium adulterinū habuerat, adhuc eius adultera dici pōt, adeò vt ēt poſt mortē mariti de adulterio potuerit accuſari, *ad tex. in l. commiſs. C. ad l. Iul. de adult. & in l. Nuptam, vbi gl. ff. eod. Ghirland. de pœn. omniſar. coit. q. 6. n. 17. 19. Farin. de delict. carnis, q. 141. nu. 54. 55.*
1 Vitia. n. non tollūtur per mortem vuius coniugis, alioquin infamia, quæ incurritur propter adulterium, vt per *Farin. de delict. car. q. 140. n. 25.* ceſſaret in adultera defuncto eius viro, quod quàm ſit ab-
2 ſurdum, nemo eſt, qui non videat, adeò vt d. concubina ēt poſt mortē eius viri potuerit dici adultera d. D. Teſtatoris, quia licet præceſſerit copula
3 tñ remanſit delictum, vnde Martialis dixit. *Quod nubis Proculina concubino. Et mæchum modò, nunc facis maritum. Nè lex Iulia te notare poſſit, Non nubis Proculina, ſed mœcharis.*

Et ideò dum dicunt DD. valere legatum factum cōcubinæ, ſeu adulteræ, quando tempore legati, & mortis teſtatoris deſijt eſſe concubina, ſeù adultera, nō intelligunt, quod ceſſauerit eſſe adultera ob mortem viri, ſed quia deſijt comercium carnale, & turpis ſuſpitio, quoniam ad eam repellendam non requiritur continua copula, ſed ſufficit turpis
4 ſuſpitio, vt inquit *tex. in l. miles ita, §. mulier, ff. de milit. teſtam.* ibi: inquam *turpis ſuſpicio cadere poteſt*, vbi gloſſa explicat dicens, *quia eam cognouit*, propter quod gloſſa illa non conſiderat, quod de pręſenti eam mulierem cognoſcat, ſed ſufficit, quod
5 de præterito cognouerit, quia continuando conuerſationem teſtator præſumitur motus ad legādum eidem mulieri allectus illius blāditijs, *ad tex. in §. 1. in verbo, à cognato. in Auth. quib. mod. natur. eff. legit. Dec. in l. 1. n. 8. in fin. C. vnde vir. & vx. Natt. conſ. 559. n. 6. Surd. conſ. 469. n. 23. Grat. diſc. 31. n. 34.*

Vnde ad hoc vt validum ſit legatū, requiritur, quod talis mulier non ſolùm ceſſauerit à copula cum adultero tēpore mortis illius, ſed quod inceperit
6 eſſe bonæ opinionis, & abſque ſuſpitione mali, vt inquit *gl. in d. l. miles ita, §. mulier. in verb. cadere pōt, ff. de milit. teſtam.* & ſic requirunt DD. quod talis mulier malos mores mutauerit, & ad meliorem frugem ſe reduxerit, & publicè ſe emendatam do-
7 cuerit, adeò vt multi requirant, vt per triennium à conſuetudine, ſeù conuerſatione adulteri ſe receperit, vt latè per *Lancell. Gall. in tract. de ſtatut. in verbo. Maritus, qu. 3. numer. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45.*

vbi

vbi requirit quod mulier, aut testator in totum resipuerint, & secus esse, si sub eorum comercio viuerent, si non publicè, saltem clam, atque secretè adeò vt necesse sit, quod à concubinatu recesserint, quod fecisse præsumerentur, si per triennium se contiuuerint, & omni macula, & suspitione careant, & idem sentit *Caph. in cons.* 523. *n.*129. 130. vbi loquitur de ea, quæ desierat esse cõcubina per tres annos, & cõcordat *Giou. in cons.* 47. *n.*23. 24. 25. 26. 27. 28. *lib.* 1. vbi requirit emen-
9 dationem mulieris, & quod cessauerit conuersatio cum adultero, & dicit, quod sola turpis suspitio sufficit ad impediendum, nè mulier capiat legatum: Hoc idem docuit *Gratian. d. discept.* 31. *n.*20. 30. 31. 32. vbi respondet huic motiuo, & dicit debere constare de emendatione d. mulieris,
10 & quod facta sit morum mutatio, adeò vt realiter, & cum effectum se contraxerit à contubernio, & aliud esse, si saltem secretò conuersatio duraret; & ideò si sufficit secreta conuersatio ad excludendam mulierem à legato, quantò magis excludẽda est d. concubina, quæ publicè conuersata est est cum d. testatore vsque ad eius mortem? Et hoc idem firmat *Farinac. fragm. crim. p.* 1 *littera C, verbo. Concubina. n.* 591. vbi docet requiri quod cessauerit concubinatus per triennium verè, & secus esse, si sub eodem comercio viuerent saltem occultè, & multos allegat, *& ego idem dixi in mea controu.* 33. *n.*89. 90. 91. 92. vbi quod emendatio debet esse clara, & manifesta, *& contr.* 109. *n.* 59. Propter quod illa viuente in eadem conuersatione nimis absurdum esset, si efficeretur capax legati, eò quod per tres dies ante mortem testatoris, vel circiter mortuus fuerit vir eius, quia, vt dixi, adhuc viget eadem ratio, quod testator eius illecebris, & blanditijs allectus ad legandum permotus fuerit, vt per *Lancill. Gall. in d. tract. de statut. ver. Maritus. q.* 3. *n.* 38.

Sed esto, quod etiam dict. concubina cessasset esse adultera per illud modicum tempus, non tamen cessauit esse concubina manendo in eadem domo, & conuersatione testatoris, & ideo adhuc est incapax dict. legati, quia hodie concubinatus est punibilis non solùm iure Pontificio,
11 sed etiam decretis Principis, vt post *Peregr. de iur. Fisci li.* 2. *tit.* 9. *n.* 2. *in fin. inquit Gratian. d. discept.* 31. *num.* 18. *Et ego dixi dict. controu.* 33. *numer.* 71. 72. 73. vbi vide, quæ meo iuditio sufficiunt ad excludendum dict. adulteram, seu concubinam à dict. legatò, & ita censeo &c. saluo &c.

EPITOME.

Coloni partiarij bonorum patrimonialium Episcoporum, & Clericorum, an gaudeant priuilegio fori Ecclesiastici, tã ciuiliter, quã criminaliter.

SVMMARIVM.

1 *Familiares Episc. gaudent priuilegio fori Ecclesiast.*
2 *Coloni Episcoporum dicuntur familiares, & domestici.*
3 *Episcopus titularis retinet ordinem, & dignitatem.*
4 *Familiaris Episcopi titularis, gaudet priuilegio fori.*
5 *Exempta aliqua persona, censetur exempta eius familia.*
6 *Clerici exempti sunt à foro laicali vnà cum suis seruis & rusticis.*
7 *Coloni partiarij Mensæ Episcopalis sunt de foro Ecclesiæ.*
8 *Exemptio Ecclesiasticorum procedit etiam quo ad patrimonialia.*
9 *Coloni Eccl. & Episcoporũ subijciuntur foro sæculari quo ad eorum personas.*
10 *Familiares Episcoporum sunt de foro Ecclesiæ etiam si delinquant extra offic. suum.*
11 *Episcopis multa conceduntur, quæ cæteris denegantur.*
12 *Familiæ Episcopi nomin, equi nam contineantur.*
13 *Notarius Episcopi, & alij ministri sunt de foro Ecclesiæ.*
14 *Coloni quomodo lucrentur fructus agrorum.*
15 *Coloni dicuntur socij, & conductores, non familiares.*
16 *Colonus est impropriè socius.*
17 *Coloni tanquam domestici non possunt testificari pro domino.*
18 *Coloni quando dicantur domestici, & familiares.*
19 *Familiaris, & domesticus dicitur, cui imperari potest.*
20 *Colonus partiarius non dicitur domesticus, & quando.*
21 *Colonus partiarius non est familiaris, & potest testificari pro domino.*
22 *Coloni mercenarij dicuntur familiares domini.*
23 *Coloni non solent vocari familiares.*
24 *Familiaritas importat quandam subiectionem.*
25 *Coloni Episcoporum vbi sunt conueniendi.*
26 *Exemptio à collectis non importat exemptionem à foro.*
27 *Serui perpetui Ecclesiæ sunt de eius foro.*
28 *Serui mercenarij Ecclesiasticorum an sint de foro Ecclesiæ.*
29 *Coloni Ecclesiarum, & laicorum quo ad eorum personas sunt de foro laico.*
30 *Rustici Ecclesiarum coram quo Iudice sint conueniendi.*
31 *Coloni ex delicto, vel contractu conueniuntur coram Iudice laico.*
32 *Coloni tenentur soluere decimas.*
33 *Declinatoria fori laici non datur colonis Ecclesiæ ex contractu, vel delicto.*
34 *Coloni partiarij quando possint dici familiares domini.*
35 *Coloni partiarij Episcoporum an sint de foro Ecclesiæ.*
35 *Rustici Ecclesiæ quando possint conueniri coram Iudice Ecclesiastico.*
37 *Colonus assimilatur conductori.*
38 *Socius in una re an sit domesticus, & repellatur à testificando.*
39 *Limitata causa, limitatum producit effectum.*
40 *Coloni quomodo possint dici socij.*
41 *Rustici Clericorum sunt de foro Ecclesiæ, nisi agatur de bonis Ecclesiasticis.*

42 *Coloni Fiſci debent conueniri ſolum coram Iudicibus Fiſcalibus.*
43 *Eccleſia, & Fiſcus à pari procedunt, & quando.*
44 *Conductores bonorum fiſcalium ubi ſunt conueniendi.*
45 *Colonus Eccleſiæ quando poſſit declinare forum ſæculare.*
46 *Coloni Eccleſiarum regulariter non gaudent priuilegio fori.*
47 *Inſtantia data corruit argumentum.*
48 *A Fiſco ad Eccleſiã non ualet argumentum ſi diuerſa ſit ratio.*
49 *Decreta S. Congregationis debent eſſe authentica, ut probent.*
50 *Declarationes Congr. Sacræ an ſemper obligent.*
51 *Coloni bonorum patrimonialium Epiſcopi an ſint de foro Eccleſiæ.*
52 *Extenſio quando non fiat.*
53 *Lex non ligat, niſi fuerit uſu recepta.*
54 *Lex poteſt acceptari in una parte, & in alia non.*
55 *Concilium Tridentinum non obligat, ubi non eſt uſu receptum.*
56 *Nouellarii coloni Epiſcoporum gaudent priuilegio fori Eccleſiaſtici.*
57 *Mutanda non ſunt, quem ſemper certam habuerunt interpretationem.*
58 *Coloni uiuentes expenſis Epiſcopi ſunt de foro Eccleſiæ.*
59 *Epiſcopi officiales ſunt de foro Eccl. etiam ſi non uiuant eius expenſis.*
60 *Notarius etiam Vicarij foranei, eſt de foro Eccleſiæ.*
61 *Coloni Eccleſiæ conuenti ratione rerum Eccleſiæ ſunt de eius foro.*
62 *Coloni Epiſcopi, & Eccleſiæ ſunt de foro Eccl. quando ea non poſſet commodè uti ſuo priuilegio.*
63 *Coloni, & laici adminiſtrantes bona Eccleſiæ ſunt de eius foro.*
64 *Coloni Epiſc. & Clericor. poſſunt eſſe de foro Eccl. ex priuilegio, ne' uſu.*
65 *Colonus eſt de foro Eccl. quando Eccl. uenit ad eius neceſſariam defenſionem.*
66 *Coloni adſcriptitij, & ſerui perpetui ſunt de foro Eccleſiæ.*
67 *Serui mercenarii Clericorum non ſunt de foro Eccleſiæ.*
68 *Coloni Eccl. obligati in forma Cameræ Apoſtol. ſunt de foro Eccl.*
69 *Cameræ Apoſtolicæ obligatio quid efficiat.*
70 *Coloni Eccl. ſunt de eius foro, ubi habet Iuriſdictionẽ temporalem.*
71 *Coloni Eccleſiæ eius liberti laici ſunt de foro Eccleſiæ.*
72 *Coloni ratione rei communis cum Eccl. non ſunt de foro laico.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Iuriſdictionis, in qua quærebatur an coloni partiarij Epiſcopi titularis laborantes, & colentes eius bona patrimonialia gaudeant priuilegio fori Eccleſiaſtici adeò, vt ſi conueniantur coram Iudice laico, poſſint illius forum declinare, ego quoque requiſitus fui de mea ſententia quia dubium videbatur arduum, habet enim ſuas difficultates, ideò examinare punctum non erit inutile, neq; in iucundum,

Si quidem ſatis fundata videtur intentio Epiſcopi,
1 *ex tex. in c. fin. ubi gl. & DD. de off. Archid. & Abb. in c. 2. ubi Felyn. & alii DD. cõiter de for. compet.* ex quibus probatur familiares, & domeſticos Epiſcop. gaudere, & eſſe de for. Eccl. & cũ coloni dicantur familiares, & domeſtici ſui domini, vt probatur
2 *in l. præſenti. §. ſanè. C. de his, qui ad Eccl. confug. gl. in c. in lit. de teſt. Alex. conſ.* 14. *n.* 16 *li.* 4. *Dec. conſ.* 100. *n.* 8. videtur certum eſſe, quod iſti coloni poſſint iuditium laicale declinare,

Neq; in hoc videtur conſtituenda differentia inter Epiſc. Diocæſanum, & Epiſcop. titularem, quia licèt hic careat populo, tamen retinet ordinẽ, &
3 dignitatem Epiſcopalem, *c. legimus. uerſ. ubicũq.* 93 *diſt. Menoch. de arb. iud. caſ.* 68. *n.* 5. *Gratian. diſc.* 291. *n.* 51. 63. 73. *p.* 2. & ego dixi *contr.* 20. *n.* 17. & ideò etiam familiares Epiſc. titularis frui hoc benefi-
4 cio fori declarauit S. Congr. ſuper negotijs Iuriſdictionis ſub die 17. Ian. 1628. vt ego quoq; dixi *d. contr.* 20. *numer.* 19. *pulchrè Dian. mor. par.* 5. *in fin. Declarat.* 1. *& in addit. num.* 1.

Et iuremeritò, quia exempta perſona ab alicuius fo-
5 ro videtur etiam exempta tota domus, & eius familia, *l. Nõ aliter. de iud. & leg.* 1. *C. ſi qua præd. poteſt. Innoc. in c. inſinuante, ubi Dec. de off. deleg.* & de hoc videtur expreſsum tam in iure ciuili quam canonico, vt in *l.* 1. *& l.* 2. *ibi Verùm etiã hominibus eorũdem. C. de Epiſc. & Cler. & in c. Eccleſiar. ſeruos* 12. *q.* 2. *& in c. indicatum* 89. *diſt.* in quibus locis non ſolum Clerici, & Epiſc. eximuntur à poteſtate laico-
6 rum, ſed etiam eorum ſerui, mancipia, & ruſtici: Vnde exemptione colonorum allegabantur *text. in d. c. fin. de off. Archid. Abb. in c.* 2. *n.* 6. *de for. compet. Clar. in prax. § fin. q.* 35. *verſ. excipiuntur verſ. quaero nunquid. Leo in Theſ. for. Eccl. p.* 1. *c.* 11. *de priuil. cler. Sbroz. de off. Vic. lib.* 2. *c.* 146. *n.* 3. *circa med. Gen. in Prax. Archiep. Neap. c.* 9. *circa fin. Theſaur. decif.* 22. *n. ſecundo. ſexto. Alex. d. conſ.* 14. *num.* 16. *lib.* 4. *Dec. d. conſ.* 100. *numero* 8. *Burſat. conſilio* 25. *numero* 2. *t.* 3. *Calcan. conſ.* 71. *numero* 2. *Tuſch. pract. concl. litt. E. concl.* 27. *num.* 18. 20.

Et quod magis vrget, dicebatur Sacram Congregationẽ ſæpiùs declaraſse colonos partiarios Epiſcoporum gaudere priuilegio fori Eccleſiaſtici,
7 durante colonia ſuper bonis Menſæ Epiſcopalis, vt pulchrè habetur apud doctiſſimum, *Sperell. deciſio* 42. *numero uigeſimo primo. & Auguſt. Barboſ. in Collectan. Bullar. uerb. Coloni. in fin. & in Collect. ad Concil. Trident. ſeſſ. uigeſima quinta. capitul. uigeſimo, numero undecimo. de reformat. Tambur. de iur. Abb. diſput. decima quinta. quæſt. uigeſima. numero quarto. Dian. moral. par. quinta. in fin. Declar. Sacræ Congr. numero* 17. quo ſtante non videtur ambigendum, quin iſti coloni gaudere debeant beneficio fori etiam ſi colant bona patrimonia Epiſcop. quia Eccleſiaſtici ſunt immunes non ſolũ reſpectu bonorũ Eccl. ſed ẽt propriorum

c. ſi

*cap.si Clericus Laicum. de for.competē.Carol.de Graſſ.
de eff. Cler. eff.1. numero 10. 11.12.13. Bellet.diſq.
Cler.p.1.tit.de fauor. Cler.real. §.5.numero ſexto, ſe-
ptimo,& ego dixi.contr.for.28. numero 14. & contr.
103.num.7.*

Veruntamen circunſcripta ſemper auctoritate Sa-
cctæ Congregationis, cui me ſemper ſubmitto,
cenſeo punctum eſſe de iure valdè diſputabilem,
& fortè probabilius eſſe colonos partiarios etiā
Epiſcoporum ſubiectos eſse quo ad eorum per-
9 ſonas foro ſæculari, ſiue conueniantur ex contra-
ctu,ſiue ex delicto, non autem ſi agatur contra
eos occaſione rerum Eccleſię,namque quoad co-
lonos partiarios non inuenio Epiſcopos fuiſse in
iure magis priuilegiatos,quam Eccleſias, & cęte-
ros Clericos, & ex aduerſo magnum committi-
tur æquiuocum, quia iura, & auctoritates ex ad-
uerſo allegatæ pro foro Eccleſiæ, non loquuntur
de colonis partiariis,& ruſticis Epiſcoporum,qui
agros eorum colunt ſuis ſumptibus,& fructus ru-
rales cum eis partiuntur in recompenſationem
ſuorum laborum, ſed eorum ſermo eſt de fami-
liaribus,& domeſticis Epiſcoporum, quibus im-
perare poſsunt, & eorum ſumptibus viuunt, vel
eorum officio ſunt vtiles,vel neceſsarii, vt Nota-
rii,& executores, vel in domo ipſorum famulan-
tur adeò,vt adſit dens, & mens in tantum, quod
ſaltem requiratur tales fore deputatos pro dd.
Epiſcoporum ſeruitio, hos enim omnes admit-
tunt gaudere priuilegio fori Eccleſiaſtici tàm in
ciuilibus, quàm in criminalibus, etiamſi delin-
10 quant extra eorum officium quia familiæ Epi-
ſcoporum hoc eſt ſpecialiter attributum. *d. c.fin.
de off.Arch, ſic Abb.in d.cap.2 numero ſexto, verſ.in
familia verò,vbi etiam Felyn. de foro competen.Ioan:
Ant.de Nigris in extrauag.vnic.numero 89.de vit.&
honeſt.Cler.* vbi teſtatur hoc eſse ſpeciale familiæ
Epiſcoporum ſic etiam *Ant.Capic.deciſ.12. nume-
ro primo.Natt.conſilio 576. numero quinto, & Graſſ.
de eff.Cler.eff.1 numero 128.Theſ.d.deciſ.22.numero
ſexto*, & ſic omnes DD. hoc intelligunt *in c.cum
non ab homine.de Iudic.Farinac.in prax.quæſt.8. nu-
mero 46.vbi de communi.Maſchard.de ſtat.interpræt.
concluſ.1 numero 135.Gratian.deciſ.233. numero ſe-
cundo,tertio, quarto, & diſc.340.numero ſecundo,&
diſc.341.numero nono*, vbi dicit, quod id concedi-
tur toti familiæ Epiſcopi ob ſpecialem eius fauo-
rem.*Duard.in Bullam Can.Domini,libro ſecundo,can.
15.quæſt.8.concluſ.1 numero ſecundo. Giurb.conſ.88.
numero primo, & ſeqq.* vbi congerit omnes. *Bellet.
diſq.Cler.p.1.titul.de fauor.Cler.real.§.1. numero 13.*
vbi teſtans de communi dicit, quod multa Epi-
11 ſcopis conceduntur, quæ aliis denegantur. *Me-
noch.de arb.iud.caſ.562.numero 13.Ricc.in prax.for.
Eccleſ.reſol.471. numero quinto, latè Dian. mor.p.1.
tract.2.de immun.Eccl.reſol.97.& p.4.tract.1.de im-
munit.reſolut.30.* vbi multos allegat. *Barboſ. de off.
Epiſcopi.p.3.alleg.107.numero nono.Bonacin.de Cen-
ſur.in pratic.diſp.1.quæſt.16.p.3. ſub numero ſeptimo,
fol.102.Dian.mor.p.4.de immun.Eccl.reſolut.30.* vbi
vide.*& p.6.trac.2.reſol.10.verſ.ex quibus.* vbi pro-
bat familiares, & officiales laicos Epiſcoporum
gaudere priuilegio fori Eccleſiaſtici.*Marcel.Vulp.
in prax.for. Eccleſ.cap.41.numero 50.* vbi dicit hoc
procedere in familia Epiſcopi tantum, non alio-
rum Clericorum.*Paul.Squill.de priuileg.Cler.cap.7.
numero 49.* & ſic cenſuit *Sacra Congregatio Epiſco-
porum,& Regularium in vna Regien.14.Febr.1581.
in Turritana 18. Maij 1603.* & propterea qui non
eſt de familia Epiſcopi, & laicus eſt, non poteſt
hoc beneficio ſeu priuilegio gaudere.

Quare neceſſe eſt intelligere, quinam dicantur eſſe
de familia Epiſcopi,ſi intelligere volumus,an co-
loni hac appellatione comprehendantur; ideò
manifeſtum eſt,quod nomen familiæ hic non ac-
cipitur pro domo, aut agnatione Epiſcopi, ſed
pro illis perſonis, quæ illi inſeruiūt, vel ab eo ſunt
deputatæ ad aliquod ſeruitium, aut officiū adeò,
vt familiæ Epiſcopi nomine omnes veniant, qui
in ſeruitio eius ſunt non ſolum ſerui,& qui in po-
12 teſtate eius ſunt,ſed etiam liberi homines, qui ei
ſeruiunt, prout habemus tex. meliorem de Mun-
do *in l.Aediles etiam §.familia.ff.de ædilit.edict.vbi
Bart.& Bologn.*ſic benè explicant. *& in l.2.§.fami-
lia.ff.de vi bon.rapt.l.1.§.familia vbi gl. in verb.ſer-
uorum.ff.de vi,& vi arm.l.pronunciatio.§.ſeruientiū.
vbi Alciat.de verb.ſign.gl.in c.1.3.q.5.Card.in Clem,
1.in princ. in 12. not. de exceſſ. prælat. Add. ad Pa-
norm.in d.c.fin.n.5. de off.Archid. Felyn. in c. in lite-
ris num.1.verſ.tertiò nota. de teſti.pulchrè Bellet.diſq.
Cler.p.1 tit.de fauor.Cler.real.§.1.nu.15. 16.17.18.*
vbi idcircò probat omnes in ſeruientes Epiſcopo,
& etiam non habitantes cum eo,Notarios etiam
13 Curiæ Epiſcopalis,Fiſcalem,Nuntios,Cuſtodes,
carcerum, & familiam armatam comprehendi
ſub nomine familiarium Epiſcopi, quia ſunt de-
putati ad eius ſeruitium,& habent ſuum officium
Dian.de reſol.30.Graſſ.d.eff.1.128.129. vbi teſtatur
de communi,ſi viuunt expenſis Epiſcopi,aut pro
adminiſtratione ſuæ iuriſdictionis, hanc etiam
deputationem ad aliquod ſeruitium,vel officium
requirunt poſt *Farin.in prax.crim. quæſt.55. nume-
ro 135. in terminis Barboſ. de off. Epiſc. d. alleg.107.
numero 10.latiùs Giurb.d.conſ.88.numero 3. vbi plu-
rimos congerit. Faria. deciſ.crim.225. numero 3.5.6.
& Rot. diuerſ. deciſ.22. numero 6.p.5.* & hoc ſentit
etiam *Ricc. in prax. for. Eccleſ.reſol.471. numero 8.
Gratian.d.diſc.340.numero 17. 19.* vbi requirit ſer-
uitium,officium, vel famulatum in actu, vt fami-
liares Epiſcopi gaudere poſſint beneficio fori Ec-
cleſiaſtici quæ in colonis partiarijs verificari nul-
lo modo poſſe videntur, & propterea videmus,
quod hi, qui habent literas familiaritatis, non
gaudent priuilegiis familiarium, niſi exerceant
officia, propter quæ dantur illis litteræ, vt inquit
*Io: Ant. de Nigr. in rep. c.vnic. numero 96.de vit.&
honeſt.Cler.in extrauag.*

Nam coloni partiarii, qui culturæ agrorum operam
nauant, & ſuis expenſis prædia colunt, ſuum ne-
gotium gerere videntur, quia ſuo labore lucran-
tur dimidiam fructuum ruralium, & alia medie-
14 tas reſeruatur Domino ratione ſui dominii ſine
vlla impenſa, vt cenſuit *Rota apud Farinac. deciſ.
poſth.103.n.3.p.2.*& ideò potiùs dicendi ſunt con-
ductores prędiorū cū pacto quotæ, & ſocii in ne-
15 gotio fructuū,q̄ familiares, vt probatur per *text.*

in l.cum duobus §.ſi in coeunda. ff. pro ſoc. l. ſi merces. §.vis maior. vbi Bart. numero tertio, ff.locat. & poſt Bald.& Federic. dixit Tuſch. pract. concluſ.littera C, concluſ.464 numero primo, & littera S, concluſ.287. numero quadrageſimo.Cabal. reſolut.crim.216.numero nono . Felix in tract. de ſociet. cap.27. numero 43. Alex.Trombet.eod.tract.c.2.numer.16. latè Carroc. de locat.& conduct.p.4.tit.de remiſſ. merced. quæſt.4. numero 4. vbi docet, quod colonus partianus eſt loco ſocii, licèt impropriè, quia ſocietas eſt velata, & tecta ſub pallio contractus locati, & conducti in illo tantum negotio fructuum re colligẽdum: ſic etiam pulchrè imptobat Rota apud Farin.deciſ.recent.199.num.14.p.1.vbi dicit colonum
16 partiarium eſſe impropriè ſocium, & eius cum domino prędii contractum ſapere naturam locationis,& conductionis: Ergo ſequitur, quod non poſſint dici de familia Epiſcopi in qua nullum habent officium, vel ſeruitium: ad rem Tuſch.littera F, concl.72.n.25.27.

Non obſtant in contrarium addncta,& primò quod etiam coloni dicantur familiares, & domeſtici ſui domini per l.preſenti.§.ſanè. C. de his,qui ad Ecclеſ.confug. Alex.conſ.114. num.16. lib. 4. & aliis .ſ. adductis, qui idcircò concludunt non poſſe tan-
17 quam domeſtici pro ſuo domino teſtificari, vt per Farin.de teſti.q.55.num.213.

Nam reſpondetur hæc poſſe verificari, & procedere in colono manente in domo Domini ſui, & adſcriptio, & in quo Dominus habet ius, vel aliquam poteſtatem adeò, vt coloni ſint actu in
18 ſeruitio Domini, & ſerui eius commenſales, ſicut per text.in §.in teſtibus.in fin. vbi pulchrè . Additio ad gloſ. in verb. in re ea.& ibi Io: Fab. & Ang. ſic declarant. Inſt. de teſtam. idem Io: Faber. in dict. leg.preſenti.C.de his.qui ad Eccleſ. confug. Adden. ad Alex.dict.conſ.114. in verb. colonus.gloſ.in dict.cap. in litteris. vbi DD.de teſti. vbi quod tales debent eſse, quibus imperari poſſint, vt domeſtici, &
19 familiares dicantut, vt eorum tepellatur teſtimonium. pulchrè Soc. iun. conſ. 135. numero ſexto, ſeptimo. libr. ſecundo. Maſchard. de probat. libr. primo. concluſ. numero ſecundo. Vbi benè declarat hæc procedere in colono aſcriptitio, & mercenario, qui non poteſt, cum ſibi libuerit, recedere, & cui imperari poteſt: ad tem vide Tuſch.dic. concl.72.num.29.

Secus eſt in colono partiario, qui propriè non poteſt dici domeſticus, vel familiaris, ſed tantum taliter, qualiter ita tamen, quod ei non poteſt
20 de iure imperari, vt in verbis dixit Bald. in conſ. 444. numero quarto. verſic. Item colonus. libr. primo. & ideò quia ceſſat in colono partiario domeſticitas, & familiaritas admittitur in teſtem pro Domino ſuo, & eſt teſtis idoneus adeò, vt non diminuatur ei de fide, niſi quantum arbitrio iudi-
21 cis ratione affectionis videbitur, quia verè non eſt familiaris: ſic docuit Salyc.in l.quoniã liberi.n.8 vbi etiam Ang.C.de teſti.pulchrè Iaſ. in add. ad Port. in §.Pater in vult.add.Inſt.de teſtam. Aufre. in tract. de teſti.n.21.Abb.in c.litt.num.5.verſ.ſed quærit.vbi DD.de teſti.Fulgoſ.conſ.173.in cauſa inquiſitionis. Alex.conſ.57.n.16.17.li.7.Dec.d.conſ.100.num.8.Soc. ſen.conſ.228.n.7.lib.2.Soc.iun.conſ.135.n.7.8. lib.2. Curt.iun.conſ.168.nu.15.verſ.Non obſtat. Ruin. conſ. 9.in fin.lib.3.Neni.conſ.80.n.17.Pariſ.conſ.104.num. 159.lib.1.Gabr.de teſti.concl.10.num.57.Menoch.de arb.caſ.474.nu.6.Maſchard.de probat. d. concl.420. n.3. de communi,& veriſſima opinione teſtatur. Farin. de teſti. q.55.num.219. 220. 221. Tuſch.dict. concl.72.num.27.

Hinc colligitur, quãtũ à verò errauerint Burſat. conſ. 25.n.2.& Gratian.diſc.340.ſub n.3. qui colonos Epiſcopi inter familiares enumerant, quia ſaluari non poſſunt, niſi dicamus eum loqui de colonis
22 aſcriptitiis, & mercenariis, de quibus ſuprà, qui colunt agros ſumptibus Domini, nullã in fructibus partem habentes, quos admittimus familiæ appellatione contineri, quia verè famuli dici poſſunt, vt in his terminis dixit latè Surd.deciſ.55.per totam.quem ſequitur Caball.d.reſol.290.nu.19. alioquin Burſatus, & Gratianus allucinantur, & auctoritates ab eis adductæ non probant eorum intentionem, ſiquidem coloni partiarij non dicũ-
23 tur familiares, nec iuxta vulgarem loquendi vsũ tales vocantur, vt inquit in verbis Bonacin. in Bullam Cæn.Domini.diſp.1.q.14. p.2.numer.7. colonus enim non dicitur familiaris, niſi cohabitet cum domino, vel viuat eius expenſis, vt poſt Aret.conſ. 13.num.14.15. verſ. nunc venio. docuit Card. Tuſch. littera F. concl.72. num. 27. nihil enim habent comune coloni partiarii cum familia Epiſcopi, quæ viuit ſub eius gubernio, & correctione, & eius expenſis, vel ſaltem in officio deputato, & illi ſubdi-
24 ta eſt, quia familiaritas importat quandam ſubiectionẽ. d.l.pronuntiatio. §. familia.verſ.iure enim. de verb.ſignif.l.1.C.ſi Rector Prouin. l.vnic. C.ſi quacunque præd.poteſ. in terminis dixit Mar. Antonin. var.reſo: libr.1.reſol.75.num.3.Barboſ. d. alleg.107. nu.10.in fin.ad rem Giurb.d.conſ.88.n.3. in fin.Tuſc. d.concl.72.n.29.

Et pro hoc facit etiam doctrina Bald.in l.1. numer.2. C.de Epiſc. & Cler. vbi vocat illam familiaritatem ſubiectiuam, ſed coloni partiarii ſunt potius ſocii in negotio fructuum, & conductores, & de ſuo viuunt, ſeq: ipſos tegunt, & ſolum tenentur fructus prædiorum ducere ad domũ Domini, ergo Epiſcopi familiares dici non poſſunt, niſi eſſent eius commenſales, vt inquit Duard. in Bullam Cæn.Domini. Can.15. quæſt.8. concluſ.2. numero 7. Tuſch.d. concluſ.72. numero 27. & propterea non poſſunt gaudere priuilegio fori, vt eſt de mente eiuſdem Duard.d.quæſt.8.concl.1.& 2. vbi ponit hanc quæſtionem, & poſteà ſolum tribuit priuilegium fori
25 ſeruis, & familiaribus Epiſcoporum, & ſub nu.7. docet colonos Eccleſiarum regulariter eſſe conueniendos coram ſęculari iudice.

Minus igitur obſtat l.2.C.de Epiſc. & Cler. & c.Eccleſiarum ſeruus.12.quæſt.2. & c.Clericum.11.quæſt.1.
26 tum quia potiùs loquũtur de exemptione à collectis, quam de priuilegio fori, & non licèt ab vno arguere ad alterum, vt in terminis dixit Menoch. de arb.iud.caſ.551. numero decimo, tum quia communiter interprætantur, vt loquantur de mancipijs iuxtà lege prima. Cod. de Epiſcop. & Cleric. & ſic de ſeruis perpetuis, qui ſunt in domi-

nio

nio Ecclesiæ, vel Clericorum, qui idcirco subij-
27 ciuntur foro Ecclesiastico, sicut aliæ res Eccle-
siæ, & in hoc parificantur Ecclesia Episcopi, &
Clerici, vt *in dict. cap. Ecclesiarum seruorum*, quod
ideo DD. intelligunt de seruis perpetuis, & man-
cipijs, vt per *Abb. in dict. cap. secundo, de for. com-
peten. Rip. in tract. de Pest. tit. de praseru. rem. §. dene-
nio. numero 128. Grammatic. consilio 102. numer. 15.
16. Thesaur. dict. decisio. 22. numer. quarto. versic. quod
tamen loquitur & numer. quinto. versic. fallit primò*,
vbi docet ita intelligendos esse omnes, qui pro
contraria sententia adducuntur, & ego dixi,
contron. forens. 20. numero 38. Vbi alios allegaui,
28 quæ non procedunt in seruis mercede conductis
laicis, qui non gaudent priuilegio fori, excepta
tamen familia Episcopi: ita *Aichid. in capitul. 2.
11. quæst. 1. Specul. in titul. de compet. Iud. adeun. §. 1.
versic. vigesimo septimo. Natt. consilio 576. numero
tertio. Decian. tractat. criminal. libr. quarto. cap. nono,
numero 57. Farinac. in prax. quæst. octaua, sub numer.
46. Menoch. dict. cas. 562. numer. tertio, 20. Maschard.
de statut. interpratat. conclusio. prima. numero 136.
Bonacin. in Bullam Cœn. Domini disput. prima, quæst.
decima sexta. sect. prima. part. tertia. numero octauo.*
vbi dixit vsu receptum esse, vt hi famuli tanquam
laici iudicio laicorum subijciantur, si non sunt
de familia Episcopi, sed ad colonos partiarios
hæc non pertineut, qui etiam si colunt prædia E-
piscopi, nullam tamen contrahunt familiarita-
tem, sed societatem fructuum, vel conductionem
tantum.

Et sanè si vis esset facienda in dict. *capitul. Ecclesia-
rum seruos. duodecimo, quæst. secunda.* & similibus
cum non minus loquantur de Clericorum, &
Ecclesiarum seruis, quam Episcopotum, di-
cendum esset; quod etiam familiares quorum-
cumque clericorum, & Ecclesiarum gauderent
priuilegio fori Ecclesiastici, & nihilominus
29 censuerunt communiter DD. quod coloni Ec-
clesiarum, & Clericorum quò ad eorum perso-
nas sint de Iurisdictione Iudicis laici, & non
gaudeant priuilegio fori Ecclesiastici, vt pro-
bat, *glos. in capit. indicatum. in verb. inter eos. dist.
89.* Vbi dicit rusticos Ecclesiæ esse de foro sæ-
30 culari, & non posse conueniri coram Episco-
po, nisi ratione administrationis bonorum Ec-
clesiæ, sic etiam *Spec. libr. secundo, titul. de com-
petent. Iud. aditione, §. generaliter. cas. vigesimo septi-
mo, numero vigesimo septimo. versic. Idem etiam est
de colonis*, vbi dicit, quod si coloni conuenian-
31 tur ex delicto, vel contractu, debent conueniri
coram Iudice seculari, etiam docet, *Gemen.
in capit. primo, vndecimo, quæst. prima. Prapos.
in capit. Eos. distinct. 32. Io: in dict. capitul. indica-
tum*: vbi tenet generaliter, quod coloni, &
rustici huiusmodi conueniuntur coram sęculari,
vbi etiam Cardinal. de Turrecrem. constituit ean-
dem regulam, & loquitur etiam de colonis E-
piscoporum, *DD. in capit. secundo, vbi Butr. nu-
mero decimo quarto. Abb. numero quinto. Aretin.
in secundo not. Felyn. numero secundo. Barbat. nu-
mero 75. versicul. quid de rustic. de form. competent.
Io: Ant. de Nigr. in extrauag. vnic. numero 91. &
numero 110. de vit. & honestat. Clericor. Soc. in cap.
si quis Clericus. numero octauo. versicul. sed tu ad-
uerte. eodem titul. Natt. consilio 576. numero tertio,
sexto, septimo. Capic. decisio. duodecima. numero
secundo. pulchrè Gabriel. consilio trigesimo septimo.
numero quarto. libr. secundo.* vbi decet laicos co-
lonos, vel conductores rerum Ecclesiæ esse sub
Iurisdictione Iudicis laici. *Thesaur. dict. decisio
vigesima seconda. numero quinto.* vbi quod pluries
ita iudicauit Senatus: pulchrè *Surd. consilio 301
numero 69. 70. 87. versicul. nec quemquam. Decian.
tractat. criminal. libr. quarto, capitul. nono. nume-
ro 58. Farinac. in prax. crimin. quæst. octaua. nume-
ro quadragesimo sexto. in fin. Card. de Graff. de ef-
fect. Clericor. effect. primo, numero 209. versic. con-
trarium, & numero 210. Megal. consilio 75. nume-
ro secundo. & prima, & secunda part. institut. con-
fess. libr. secundo. capitul. decimo septimo. quæst. sex-
ta. numero 128. versicul. secundum dictum. Alde-
ran. Mascard. de statut. interpræt. conclusio prima.
numero 150.* vbi pulchrè loquitur, vt alios alle-
gat, & ego quoque dixi *controu. forens. 20. nu-
mero trigesimo sexto. & contron. 52. numero vigesi-
mo quarto.* & concordant *Modern. Neapol. in
tractat. de Iurisdiction. part. quarta. cas. 112. nu-
mero primo, secundo, tertio.* vbi etiam redduntur
rationes: qui omnes admittunt, quod vbi agi-
tur de solis personis colonorum, & rusticorum
Ecclesiæ prædictorum, si conueniantur ex deli-
cto, vel contractu personali, non habito re-
spectu, vel relatione ad bona Ecclesiæ, & Cle-
ricorum, conueniendi sunt in foro sęculari, ve-
lut in causa furti, vel damni dati etiam cum be-
stijs Ecclesiæ, vel alia simili actione personali,
& aliena á bonis Ecclesiæ, quia tunc libertas,
& immunitas Ecclesiæ nullo modo violatur:
separata enim est persona coloni partiarij ab in-
teresse Ecclesiæ adeò, vt de sua portione fru-
32 ctuum soluere debeat decimas, licèt Ecclesia
soluere non teneatur: vt per *Bellet. disquis. Cler.
part. prima. de fauor. Clericor. real. §. septimo. nu-
mero quinto.* Vbi multos alios allegat. Ergo
sequitur, quod sicut coloni Ecclesiæ non gau-
det priuilegio fori, sic non debeant gaudere co-
loni Episcoporum dum specialiter in hoc priui-
legiati non repetiuntur, & firma remanet regu-
la, quod coloni Ecclesiarum laici non possunt
33 declinare forum Iudicis sęcularis, si ex delicto
vel contractu conueniantur, vt latè *per Modern.
Neap. dict. tract. de Iuris. part. secunda. capitul. 40.
numero trigesimo quinto.* vbi multos allegat, &
*part. quarta. dict. cas. 112. numero primo. Graff. de
effect. clericor. effect. secundo. numero 294.* Non
enim iure cautum est, quod coloni Ecclesia-
rum gaudeant priuilegio fori, vt latè per *Io: de
Fan. 11. quæst. prima. cap. in summa*, quem sequi-
tur *Io: Ant. de Nigr. in extrauagant. vnic. numero
110. de vit. & honest. Cler.*

Neq; dicatur, quod hæc fortè procedant in colonis
Clericorum, & Ecclesiarum inferiorum, non au-
tem Episcop. qui qui maiori prerogatiua digni
sunt, cũ multa eis cõcedãtur, quę alijs denegãtur:
Nã respondetur standũ esse regulę, donec de limi-

tatione doceatur, & ideò cum Epiſcopi fuerint
priuilegiati quo ad fori beneficium in ſuis tã-
tum familiaribus etiam laicis ſpecialiter,
hoc non eſt trahendum ad colonos partiarios,
34 qui non ſunt familiares, niſi ſi viuant Epiſco-
porum expenſis, vt per *Tuſch. dict. littera F, con-
cluſio 72. numero 27. Surdus. dict. deciſio 35. per
totam*: Imò in puncto de colonis Epiſcoporum
35 eſſe de foro ſeculari habemus, *textum in dicto ca-
pit. indicatum diſtinct. 89. vbi gloſ. & Cardinal. Tur-
recrem.* & alij Doctores quæſtionis occaſionem
ſumunt à colonis Epiſcoporum, & in iiſdem
terminis locutus eſt, *Vulpel. tractat. de immunit.
part. tertia, numer. vigeſimo quinto in fin. verſic. Intel-
ligo.* Vbi cenſuit colonos Epiſcoporum partia-
rios non gaudere priuilegio fori, & ego quoque
dixi *dicta controu.* 20. *numer.* 36. & ad rem facit
pulchrè, *Tuſch. dict. concluſ. 72. numer. 27.* & idem
ſentire videntur omnes, qui allegant, *dict. capit.
indicatum, diſtinct.* 89. ad probandum colonos eſ-
ſe de foro ſeculari quo ad perſonales obligatio-
nes, vt per *Decian. dict. libr. 4. capit. 9. numer. 58.
Farinac. dict. quæſt 8. numer. 46. verſ. Ruſtici autem*:
adeò, vt appareat DD. non coſtituiſſe in hoc dif-
ferentiam inter colonos Epiſcoporũ, & aliorum
Eccleſiaſticorum quo ad fori priuilegium.

Et quamuis *textus d. cap. Indicatum.* videatur habe-
re multiplices intellectus, & videatur poſſe etiam
allegari pro colonis Epiſcoporum, vt ſint de foro
Eccleſiæ tamen ſi benè conſideretur oppoſitum
probat, vt ibidem *gl. & DD. & maximè Cardin. de
Turrecrem.* Vbi optimè reſpondet, & regulã con-
ſtituit, quod Ruſtici Eccleſiæ, ſeu Epiſcoporum
debeant conueniri ſub Iudice ſeculari, & ad illum
tex. quatuor modis reſpondet; & primò, quod illi
ruſtici fuerunt conuenti coram Iudice Eccleſia-
ſtico rei Eccleſiæ: Secundò, quia iidem ruſtici erãt
36 de patrimonio Eccleſiæ, quæ ſuper eos habebat
Iuriſdictione temporalem, & ſpiritualem; tertiò,
quia laici erant adhuc in adminiſtratione bono-
rum Eccleſiæ; quartò, quia illud fuit factum de
mandato, & delegatione D. Papæ, qui ex plenaria
ſua poteſtate ſolet committere cauſas etiam in-
ter laicos. Hæc vtique poſſunt deſeruire pro qua-
tuor limitationibus, in quibus coloni Eccleſiæ, &
Epiſcoporum poſſunt conueniri in foro Eccleſię,
ſed firmum remanet pro regula, quod ſint de foro
ſeculari, quia non ſunt Epiſcopi familiares, *ex
Surd. d. deciſ. 35. num. 13. verſ. rurſus.*

Non obſtat, quod coloni dicantur ſocij, & ratio-
ne ſocietatis cum Epiſcopo debeant gaudere eo-
dem fori priuilegio ex *Gratian. conſilio* 130. *nu-
mero ſexto, ſeptimo. libr. primo.* Quia primò reſ-
pondetur eos non eſſe propriè ſocios, quia po-
37 tiùs aſſimilantur conductori, *Odd. conſilio 34. nu-
mero decimoquarto, & numer. decimo ſexto. Rota
apud Farinac. deciſ. recent. 199. numero decimo quar-
to, parte prima.* Secundò reſpondetur hæc non
procedere in ſocio rei particularis, cuius priui-
legia non communicantur alteri niſi ſit ſocius
38 vniuerſalis, & ideò ſocius vnius rei non dicitur
familiaris, vel domeſticus, & non repellitur à
teſtificando pro ſocio, vt inquit, *Salycet. in dict.
leg. Quoniam liberi. numero ſeptimo. C. de teſti.* & qua-
tenus daretur talis communicatio, ea procede-
39 ret ſolum in eo, in quo ſunt ſocij, & non vltra,
quia limitata cauſa limitatum producit effectum
ad *textus in leg. in aquit. de acquir. rer. dom. leg. can-
cellauerat. de his, quæ in teſtam. delen.* ſed coloni
partiarij tantum poſſunt dici ſocij eorum domi-
ni reſpectu fructuum agri, vt ex *Carroc. in tractat.
de location. part. quarta ſub titul. de remiſſ. merced.
quæſt. quarta, numero quarta. Odd. conſilio trigeſimo
quarto. numero decimo nono.* Ergo illo tantum re-
ſpectu poſſunt gaudere priuilegio fori Domini,
non etiam ſi agatur ex delicto, vel contractu.
*Butr. in dict. capit. 2. numero ſexto. vbi Abb. numer. 5
Felyn. numer. ſecundus, de for. competent. Natt. dict.
conſilio 576. numero 3. verſic. ſecus eſt.* cum alijs
ſupra adductis ex quibus concludi poteſt colo-
nos partiarios, & ruſticos Eccleſiarum, & Epiſ-
coporum qui non viuunt expenſis Epiſcopi, ſi
ſi delinquant, & ſuis Iudicibus laicis ſint
41 inobedientes, ab eis eſſe puniendos, & co-
ram eis etiam ciuiliter conueniendos, vbi non
agitur de bonis, & fructibus Eccleſiæ. *Gabriel.
dict. conſillo trigeſimo ſeptimo. numero quarto. Surd.
dict. conſilio 301. numero 67. 70. 87. verſicul. Nec
quemquam. Niger. in extrau. vnic. numero 110. de
vit. & honeſtat. cler. Farinac. in prax. quæſt. 8. nume-
ro 46. in fin.* ſocietas enim quæ cadit inter domi-
num, & colonum eſt tantum reſpectu damni, &
lucri, non in cæteris, vt per *Odd. conſilio trigeſimo
quarto num. 15.*

Non obſtat prædictis quod coloni, & conducto-
res bonorum fiſcalium gaudeant priuilegio fori
adeò, vt tam in cauſa ciuili, quam criminali
ſint liberi à Iudicibus ordinarijs, & debeant
judicari à Procuratore Principis, & judicibus
42 fiſcalibus per *textus in leg. ſi quis, & in leg. hac le-
ge. C. vbi cauſ. fiſcal.* ideo idem dicendum eſt de
colonis Epiſcoporum quia priuilegium fiſci
competit etiam Eccleſiæ, cum à pari proce-
dant, *leg. final. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & §. ſimul.
43 alias ſicut in Authentic. de non alienand.* & ita ar-
guunt, *Sylua. conſilio nono. numero vndecimo.
Tuſch. littera E, concluſ. vigeſima ſeptim. numero
decimo ſeptimo. in fin.* Nam primo reſpondetur
priuilegium fori, quo fiſcales conductores po-
44 tiuntur, vt in dictis iuribus intelligendum eſt
procedere in quæſtionibus prouenientibus ex
cauſa conductionis, alias ſecus, vt in verbis
ſic ea declarat, *Peregrin. de iur. fiſc. libr. ſexto,
titul. quinto, numero decimo quinto. decimo ſexto.*
Vbi teſtatur ita ſeruari, & reddit rationem hu-
ius reſtitutionis: quod poteſt concedi etiam
in colono Eccleſiæ, vt ſi conueniatur ratione
rei Eccleſiaſticæ ſiuè ſit Epiſcopi, ſiuè alterius
45 clerici, poſſit declinare forum ad tradita per
*Abb. & Felyn. in dict. capit. ſecundo, de for. com-
petent. Theſ. dict. deciſ. uigeſimo ſecundo, ad fin. gl.
& Turrecrem. in dict. capit. Indicatum.* Sed hoc
conſtituit limitationem, non regulam facit,
quod colonus Epiſcopi fruatur foro Eccleſiæ.
Secundò, reſpondetur ſi hoc verum eſſet, &
teneret huiuſmodi conſequentia, hoc fori
priui-

priuilegium esset concedendum non solum
colonis Episcoporum, sed etiam colonis Ec-
clesiarum, & Clericorum ob æquipatationem fisci,
& Ecclesiæ sed sic est, quod communiter docent
46 DD. colonos Clericorum, & Ecclesiarum non
gaudere fori Ecclesiastici priuilegio, vt per *Io:
Ant. de Nigr. in d. extrauag. vnic. nu. 91. & nu. 110. de
vit. & honest. Cler.* qui alios congerit. *Farin. d. qu. 8.
nu. 46.* cum alijs supra adductis, ergo sequitur fal-
47 lax esse hoc fundamentum quia data instantia
corruit argumentum. *§. panonum. Inst. de rerum di-
uis. gl. in c. ficus vrgen. 1. q. 1. Menoch. consil. 52. nu. 79.
Ludouicus Scacc. cons. 78. n. 40. lib. 1.* nec mirum est,
quia multa habet fiscus, quæ non habet Ecclesia
velut tacitam hypothecam. *Alex. in l. si filio. §. si
iure de acquir. poss.* Tertiò respondetur diuersam es-
se rationem inter vnum, & alterum, & ideò ces-
48 sare argumentum ductum à Fisco ad Ecclesiam,
vt inquit *Euer. loc. leg. c. 62. n. 18.* diuersitas autem
est euidens, quia dum Princeps vetat suos colo-
nos conueniri, nisi coram iudicibus fiscalibus, ni-
hil sibi præiudicat in iurisdictione imò eam tra-
hit ad se; verùm si vigore eiusdem legis Ecclesia
cognosceret etiam causas colonorum ex delicto,
vel contractu, Princeps remaneret absque iuris-
dictione in persona coloni, quod non est facilè
credendum voluisse facere, & concedere nisi in
iure caueatur, prout de seruis perpetuis, & ascri-
ptitijs fuit sancitum *in d. c. l. 2. C. de Episc. & Cler.* &
tradiderunt *DD. in d. c. 2. de for. compet.* vt dictum
est: sed prima responsio magis vrget, quia priui-
legium restringitur ad causam, ob quam conce-
ditur, vt per *Peregr. d. tit. 5. nu. 16.* & ideò videmus
ex alijs causis etiam criminalibus colonos fisci
trahi coram Ordinarijs locorum, vbi sunt bona,
quæ ab eis soluuntur; ergo idem dicendum est de
colonis Ecclesiæ, & Episcoporum.

Modo videntur solum obstare decreta S. C. de qui-
bus *Sperell. d. decis. 42. num. 21.* & alij, de quibus su-
pra, vbi declaratur colonos partiarios mensæ E-
piscopalis gaudere priuilegio fori Ecclesiastici
durante colonia, nihilominus debita cum reue-
49 reuerentia posset dici non constare authenticè
de prædictis decretis, non enim vidi Originale,
& tamen sub *die 2. Aug. 1631. eadem Congregatio
Eminentiss. & Reuerendissimorum DD. Card. Concil.
Trid. interpretum ex speciali Sanctissimi D. N. Vrba-
ni VIII.* iussu præcepit nullam adhibendam esse
fidem huiusmodi declarationibus siue impressis,
siue manuscriptis, nisi in authentica forma mu-
nitæ fuerint solito sigillo, & subscriptione Eminé-
tissimi Cardinalis Præfecti, & Secretarii eiusdem
Congregationis pro tempore existentium, vt
apud *Barbos. de vniuers. iur. Ecclesiastico c. 4. nu. 83.
vers. verum & Pasqualig. decis. 85. nu. 7. & decis. 86.
nu. 13.* Ergo si non appareat de prædictis decretis
in hac forma, non erit credendum alijs, quæ cir-
conferuntur.

Deindè quatenus extarent, me remitto eorum de-
cisioni, sed non censeo prohibitum esse recursum
ad eosdem Eminentissimos Patres, vt iterum ve-
lint, si placet, causam proponere, & examinare
punctum, & rescribere, an perseuerandum sit in
tali decreto, stante quod multi Theologi, & Ca-
50 nonistæ putauerũt declarationes prædictas ma-
ximi quidem faciendas, non tamen obligare in
vtroque foro extra casum, in quo proponuntur,
nisi duo copulatiuè concurrant, vt suprà factæ
sint consulto summo Pontifice, vt statuit Sixtus
V. in Bulla 6. edita anno 1588. quæ incipit: In
Mensa: & quod fuerint sufficiéter publicatæ adeò,
vt autenticè de eis constet, vt per *Sanchez de Ma-
trim. lib. 8. disp. 2. nu. 10. in fin. Coriolan. de casi. reseru.
p. 1. sect. 1. art. 21. num. 5. Bonacin. de legi. disp. 1. q. 1.
punct. 8. nu. 4. vers. ego verò. Basil. Pontius de matrim.
lib. 5. c. 13. §. 2. nu. 7. latè etiam Dian. mor. p. 1. de legi.
tract. 10. resolut. 29. At his non obstantibus.* vbi con-
cludit his deficientibus non habere vim legis, sed
quia multi alij aliter sentiunt, de quibus *Barbos. d.
c. 4. n. 81.* non audeo os ponere in cœlum, & solum
existimo bonum esse de nouo consulere eandem
S. C. quia ad Principem nunquam denegatur re-
cursus, & illi Sapientissimi Patres decernẽt, quod
sibi iustum visum fuerit, & interim donec decer-
natur a S. C. quid agendum sit, obseruanda erit
supradicta declaratio, si verè extat.

Tertiò igitur potest responderi prædictum decretũ
Sacræ Congregationis loqui tantum de colonis
partiarijs Mensæ Episcopalis, vt apud *Sperell. d. de-
cis. 42. nu. 21.* ideò non esse extendendum ad colo-
nos bonorum patrimonialium ipsorum, quia li-
cèt hæc bona sint quoque immunia ratione per-
sonæ Domini Ecclesiastici, nullo tamen canone
51 illorum immunitas comunicatur etiam colonis
bonorum patrimonialium eò, quod *tex. in d. c. in-
dicatum. dist. 89.* à quo desumitur fundamentum
pro colonis Episcoporum loquitur tantum de
Rusticis Ecclesiæ Episcopi dicens: *Inter eos, Eccle-
siæque vestræ rusticos causam examinari*, & propte-
reà non debet extendi ad colonos bonorum pa-
trimonialium, tum quia inclusio vnius est exclu-
sio alterius *l. cum Prætor. in princ. ff. de iudic.* tũ quia
illud est singulare, & speciale, quod non debet ex-
52 tendi in diminutionem iurisdictionis sæcularis,
vt in terminis dicere videtur. *Natt. d. cons. 576. nu.
10. in fin. Modern. Neap. dic. tract. de iurisdictione p. 4.
cas. 111. nu. 15.* Nam etiamsi versemur in materia
fauorabili pro Ecclesia adhuc tamen videtur nõ
esse faciendam extensionem de persona coloni
Mensæ Episcopalis ad personam coloni bonorũ
patrimonialium Episcopi, vt post *Tiraq. de reuoc.
donat. in verb. libertis. n. 30. Ceph. cons. 114. num. 7.* do-
cuit *Farinac. in fragm. part. prima. verb. extensio.
nu. 101.*

Quartò respondetur dictum Decretum S. C. de co-
lonis Mensæ Episcopalis admissis ad fori priuile-
gium, procedere, & locum habere, vbi vsu rece-
ptum est per *tex. in l. de quibus. ff. de legi.* non autem
vbi numquam fuit acceptatum, neque vsu re-
ceptum, si quidem lex etiam canonica non ligat,
vbi non est moribus vtentium approbata, quia
53 habet in se tacitam conditionem, dummodò
vsu recepta fuerit, alioquin ea non ligantur eius
transgressores. *tex. est in c. istis. §. leges. dist. 4. vbi glos.
not. & Anch. nu. 1. Bellamer. in princ. Card. de Turre-
crem. n. 3. 3.* vbi latè tractat, & concludit leges fir-
mita-

mitatem accipere ab vfu Populi. gl. & DD. omnes
in d.l.de quibus legi. Alex.conf.132.nu.1.4.lib.1. vbi
teftatur de magis communi. Ceph.conf.47. nu.26.
Ruin.conf.13.n.27.28.lib.2. Rol.conf.99.nu.5.lib.2.
latiffime Farin.fragm.p.2. in verb.lex.n.1.2.& feqq.
vbi teftatur de communi Legiftarum,& Canoni-
ftarum. Nauar.in Manual.c.23.n.41. Rodriq.tom.1.
qq. reg. q.6. artic.11. vbi affirmat hoc intelligi de
omni lege etiamfi fit decretalis, vel extrauagans
Azor.p.1.lib.5.c.4.quaeft.1. Bonacin.de legi. difput.1.
q.1.p.4.n.27. & feqq.& nu.30. vbi ampliat proce-
dere, etiamfi lex fuiffet acceptata quoad vnam
54 partem, quia non obligat quo ad partem nó ac-
ceptatam adeò, vt neque Concilium Tridérinum
55 obliget, vbi non eft vfu receptũ. Bonacin. de matr.
q.2.p.7.n.1.& de legi.d.p.4.num.36. Sanchez de ma-
trim.libr.3. difp.18.num.6.verf.ad confirmationem fi
enim licèt dicere de Bullis Apoftolicis,& Concil.
Trid. non ligare, vbi non funt vfu recepta, quantò
magis id dici poterit de decretis S. C. fed fic eft,
in plerifque locis Lombardiæ hoc decretum non
eft vfu receptum, quia ab immemorabili coloni
Epifcoporum conueniũtur in foro fęculari, & ita
feruatur in ftatu Mediolani,& alijs circunuicinis,
56 excepto territorio Nouellariæ, vbi feruatur,
quod coloni Epifcoporum etiam quo ad bona
patrimonialia gaudeant fori Ecclefiaftici priui-
legio, prout practicari vidi, licèt cum magno ftre-
pitu, quo ad bona temporalia, & patrimonialia,
in aliis vero locis vbi priuilegium non habetur,
vidi practicari in his partibus colonos prædictos
trahi ad forum feculare, quando conueniuntur
ex delicto, vel contractu, & propterea mutanda
57 non videntur, quæ certam femper habuerunt in-
terpretationem. l. minimè.ff.de legi. me tamen fub-
mitto cenfuræ,& iuditio S.R.E.& refponfis,& de-
cretis S. C. & Eminentiffimorũ Patrum purpura-
tum, quorum munus eft iuxta eorum magnam
prudentiam, & fapientiam obfcura interpretari,
& iura declarare, & interim obferuandum erit
prædictum decretum, de quo Sperell.dict.decif.42.
nu.21. donec habeatur plena refolutio à prædicta
S.C. cui me femper fubmitto.

Benè verum eft, quod admiffa fortè regula, quod
coloni Ecclefiæ, Clericorum,& Epifcoporum fint
conueniendi coram Iudice laico, vt fuprà, id ta-
men fallit multis modis, & primò fi tales coloni
viuerent expenfis Epifcopi, vt quidam famuli,
tunc etiamfi non degerent in domo ipfius Epi-
copi, tamen dicerentur de eius familia, & gau-
derent priuilegio fori, quia neceffe eft ad hunc fi-
nem, vt familiares actu inferuiant Epifcopo,& ab
58 eo impenfam victus recipiant fiue in domo, fiue
extra, fiue in cibariis, fiue in pecunia, nõ intereft,
vt latè probat. Surd.d.decif.35.n.8.12.14.15.16.&
latiffimè Caball.d.caf.290.nu.6.vfque ad nu.19. Ricc.
decif.31.p.1. Graff.d.eff.1.nu.129. Squillant. de priui-
leg.cler.c.7.nu.50. Vulp.d.c.41.nu.50.in fin. Barbof.
in c.ficut nobis.n.2.3.de verb.fignif.& quamuis No-
tarii, & Cancell. Fifcales, & alii miniftri Curiæ E-
59 pifcopalis fruantur beneficio fori Ecclefiaftici,
etiamfi non viuant expenfis Epifcopi, id tamen
procedit, tum quia funt neceffarii pro exercenda
iurisdictione tum quia fatis dicuntur viuere ex-
penfis Epifcopi, dum potiuntur lucris, & emolu-
mentis Cancellariæ, & offic. vt refoluit Mar. An-
tonin.var.refol.75.nu.1.verf. Cæterum & num.4.5.&
confentiunt Maceraten.var.refolut. libr.1. refol.75.
Graff.d.eff.1.nu.129. latè Gratian. decif.233.nu.6.7.
& difc.340.n.8.9.10.& difc.341.nu.3.4.5. Giurb.d.
conf.88.nu.4.5.6.13.14. Modern.Neap.d.tract. de iu-
rifd.p.4.caf.111.n.3. Barbof.d.alleg.107.nu.11.12.13.
Ricc.d.refol.471.nu.4.5.6.7.8.9. Guazzin. de defenf.
reorum.defenf.20.c.9.n.24. Bellet. d.§.1.n.16.17.22.
Dian.mor.p.4.d.refol.30.de immun.Eccl. qui omnes
probant omnes miniftros, & officiales Epifcopo
neceffarii pro officio & iurisdictione exercenda,
60 etiamfi non viuant expenfis Epifcopi, gaudere
priuilegio fori, etiamfi delinquant extra eorum
officium adeò, vt id procedat etiam in Notario
Vicarii foranei, vt per Giurb.d.conf.88.nu.1. in fin.
Guazzin.d.c.9.n.24.

Secundò fallit, fi coloni conueniãtur ratione rei Ec-
clefiæ, quam colunt, velut fi fieret ftatutum, ne
61 quis orizam feminaret, vel quid fimile pręcipere-
tur, quod rem ipfam concernat, tunc coloni Ec-
clefiæ, & Clericorum funt exempti, ficut eorum
domini, nec conueniri poffunt in foro fęculari, fi
contrauenìant Erafm. de iurifd.ord. in exempt. p.4.
q.38.n.12.latè Surd.conf.301.n.74.75.& conf.304.
n.11.12. Prax. Archiep.c.75.num.1.verf.his. Modern.
Neap.d.trac.p.4. caf.13.nu. 22. & ego latè dixi contr.
for.63.n.17.18. vbi multos alios allegaui adeò, vt
fufficiat conueniri ratione rei Ecclefiæ.

Tertiò fallit, quando exinde fequeretur, vt Clerici,
vel Epifcopi non poffent liberè fuo vti priuile-
62 gio, velut fi famuli, & coloni Clericorum ita de-
tineretur impediti à domino temporali, vt non
poffent eorum dominis feruire, nifi cum graui
eorum incommodo, tunc enim fruerẽtur eodem
priuilegio fori,& exemptionis, prout Clerici. Fe-
lyn.in d.c.2.n.2. vbi DD.de for.compet. Ioan: Ant.de
Nigr.in d.extrauag.vnic.nu.94.de vit. & honeft.Cler.
Tufcb. pract.conclus.littera E, conclus.27.nu.32. Me-
noch.caf.562.nu.11. Mafcb.de ftat.interpret.concl.1.
numero 136.ad fin.& ego dixi contr.for.20.num.39.
vbi vide.

Quartò fallit, quando laici, vel coloni haberent ad-
miniftrationem bonorum Ecclefiæ, quia tũc funt
63 conueniẽdi coram Iudice Ecclefiaftico pro red-
denda ratione cum reliquorum præftatione: fic
notatur in d.c.indicatum. 89. dift. & in c. fi clericus
laicum.de for.compet. Abb.in d.c.2.n.6. verf.fallit in
duobus. vbi Apoftill.ad Felyn.de for.competen. Thef.
d.decif.22.nu.7.verf.fallit 4. Card. Turr.in d.c.indica-
tum vbi alij DD. quod eft notandum pro Maffarijs
confraternitatum Sanctiffimi Sacramenti,& Ro-
farii, qui eorum bona adminiftrant, quia rationẽ
reddere debent coram Iudice Ecclefiaftico,& ab
eo compellendi funt ad folutionem: fic etiam te-
nent Modern.Neap.d.caf.112.n.11.

Quintò fallit, fi Ecclefia, vel Epifcopus haberẽt pri-
uilegium, vel confuetudinem, vt eorum coloni,&
ruftici conuenirentur coram Iudice Ecclefiafti-
co, hoc enim feruandum effet quia Princeps fę-
cularis poffet fic priuilegiare Ecclefiam, vt per
Abb.

*Abb.in d.c.2.num.6.verſ.fallit.& Apoſtill.ad Felyn.
ibidem de for.competen. Burſat.d.conſ.25.nu.9.lib.1.
Theſaur.d.deciſ.22.nu.7. Decian.trac.crim.lib.4.c.9.
n.58.* vbi quod hoc eſt indubitatum, nam & con-
ſuetudo habet vim priuilegij, & facit licitum,
quod aliàs non erat licitum. *Surd.conſil.333.nu-
mero 6.*

Sextò fallit, quando Clericus, vel Eccleſia venirent
ad neceſſariam defenſionem coloni, quia fortè
65 ageretur actione reali, tunc enim Dominus eſt
conueniendus, & colonus nominando dominũ,
declinare poſſet inditium ſeculare, & cauſa debet
remitti ad iudicem Eccleſiaſticum. *Præpoſ.in c.
Clericum.il 2.11.q.1. Rip.in c.decernimus.num.2. &
num.4.de iudic. Theſ.d.deciſ.22.num.7.verſ.fallit ſe-
ptimo: Modern.Neap.d.caſ.112.n.10. Eraſm.d.q.38.
nu.8.p.4.*

Septimò fallit in colonis adſcriptitiis, & ſeruis per-
perpetuis tam Epiſcoporum quam Clericorum,
& Eccleſiarum quaruncunque qui tanquam ſint
in dominio Eccleſiaſticorum gaudent priuilegio
66 fori Eccleſiaſtici ſicut mancipia eorum, vt *babe-
tur in d.l.1.C.de Epiſc. & Cler. & d.c. Eccleſiarum
ſeruos.12.qu.2. Ant.de Butr.in d.cap.2.col.1. & ibi
Abb.nu.6.& communiter DD.de for.competent.Rip.
in d.c.decernimus.num.128.Grammatic.d.conſ.102.
nu.15.16.Theſ.d.deciſ.22.nu.5.verſ.fallit primò Ca-
pyc.deciſ.12.nu.2.* vbi teſtatur de magis communi.
*Decian.d.c.9.n.57, Menoch.d.caſ.562.n.11. Farin.d.
q.8.num.46.verſ.verum proprij.Maſcard.de ſtatut.d.
concl.1.n.136.Gratian.d.deciſ.233.num.5. Duard.in
Bullam Cæn.Domini.d.can.15.q.8.concl.2.n.4.& ego
dixi dicta contr.20.nu.38. Bellet. diſq.Cler.p.1.tit.de
fauor.cler.real.§.1.n.12.Eraſm.d.q.38.n.7.*

Ex quibus apparet non benè ſentire *Imol.in d.cap.2.
col.2.de for.competen.* dum fortè dixit etiam ſerui-
67 tores temporales, & mercenarios Clericorũ gau-
dere priuilegio fori Eccleſiaſtici dum ſeruiunt,
& cum eo tranſit *Capra in d.c.2.col.2.Bald.in d.l.1.
C.de Epiſc. & Cler. Soc.in c.1.verſ.18.declaratio. de
for.compet.* quia hæc opinio eſt erronea, & nõ ſer-
uatur in praxi, niſi quo ad familiares Epiſcoporũ
in quibus eſt ſpeciale, vt vidimus, quia verior eſt
opinio *Abb. in d.c.2.nu.6.* quod hoc priuilegium
concedatur ſolum familiæ Epiſcopi, & ſeruis per-
petuis Clericorum, non autem temporalibus, &
mercenarijs, quia ſunt perſonæ liberæ, & in eis
diuerſa militat ratio, quæ in perpetuis; & cum *D.
Abb.* ſentiunt ibidem *Butr. & Felyn.* communiter,
prout de magis communi teſtatur *Capyc. d.deciſ.
12.n.2.verſ.Reſpondeo primò* ſic etiam *Aribid.in d.
c.Clericum.11.quæſt.1. Feder. de Sen.conſ.111.Steph.
Aufr.trac.de poteſt.ſecul.in Eccl.reg.2.num.36.Octa-
uian.Vulpel.in tract.de libert.Eccl.par.3.num.24.Io:
Ant.de Nrg.in rep.extr.vnic.nu.91.de vit.& honeſt.
cler.Clar.in § fin.q.35.verſ.quarto nota. Theſ.d.deciſ.
22.nu.5.verſ.fallit primò.Farin. d.q.8.ſub num.136.*
cum alijs ſuprà adductis. *Vulp.in d.prax.Iud.c.41.
nu.50.verſ.non autem in Clericis, & Bellet.d.§.1.nu-
mero 12.*

Octauò fallit in colonis Eccleſiæ, & quoruncunque
Eccleſiaſticorum, & bonorum Eccleſiæ, & Cleri-
ricorum conductoribus, qui ſe obligauerunt in
68 forma Cameræ Apoſtolicæ, atque ſic ſe ſubmi-
ſerunt iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, quo caſu debẽt
cõueniri coram Iudice Eccleſiaſtico vt dicit *Co-
uar.pract.qq.c.35. nu.2. verſ. Quintò non video. Mo-
dern.Neap. d.tract.de iuriſdict.p.4.caſ.nu.12.13.* vbi
69 reddit rationem, quia per hanc obligationem
debitor principaliter obligat animã, ita vt poſſit
excommunicari, vt curet ſatisfacere, quod non
poſſunt exequi Iudices laici, niſi ex ſpeciali dele-
gatione Papæ.

Nonò fallit, quando coloni, ſeu ruſtici eſſent in Ec-
70 cleſia illius loci, cuius iuriſdictio tẽporalis per-
tinet ad Eccleſiam. *Card. de Turrecrem.in d.c.iudi-
catum.89.diſt.Præpoſ.in d.c.1.col.pen.11.qu.1. The-
ſaur.d.deciſ.22.num.7.verſ.ſexto fallit.* quod verum
credo, ſi eadem Eccleſia, quæ eſt domina colono-
rum, eſſet domina iuriſdictionis temporalis, ve-
rùm ſi vna Eccleſia eſſet domina agri, quem co-
lunt eius coloni, & alia Eccleſia eſſent domina
iuriſdictionis temporalis, tunc iiſdem rationibus
eſſet recurrendum ad Eccleſiam iuriſdictionem
habentem, niſi in caſibus exceptis, vt ſuprà ad rẽ
*Eraſm.de iurid. ord. in exemp.par.4. quæſt.38. nume-
ro 10.*

Decimò fallit in libertis Eccleſiæ, quia ratione Iu-
riſpatronatus ipſa remanet Iudex adeò, vt forum
71 Eccleſiaſticum ſortiantur. vt per *gl. in d.c.iudica-
tum.vbi DD.& in d.c.Clericum.Theſ.d.deciſ.22.nu.7.
verſ.Imitatur quintò. Eraſm.d.q.38.nu.11.* Hæc au-
tem omnia ſubijcio libenter dicto & determina-
tioni S. R. E. à cuius ſenſu nunquam recedere
propono, & tale propoſitum ſemper habui, &
Deo dante ſpero me habiturum vſque ad mor-
tem. &c. quibus adde.

Vndecimò fallit, ſi coloni conueniantur ratione rei
communis cum Clerico, quia tunc pariter ipſi
72 ſunt immunes, ne indirectè grauentur Clerici, &
ideò huiuſmodi coloni non poſſunt cogi ad ea
facienda, pro quibus eſt neceſſarius vſus anima-
lium, quæ communiter cum Eccleſia vel Eccle-
ſiaſticis poſſident, quia illi indirectè grauarentur
quo ad partem animalium, quæ illis contingit,
illius enim domini ſunt in quacunque portione,
licèt communia ſint. ita per *l. pupillus. §. fin. de
verb.ſignif.& l.illud in fin.de rit.nupt.dixit in verbis.
Megal.1.2.p. inſt.confeſſ.libro 2. cap.17. quæſt.6. nu-
mero 128.verſ.infertur ſecundò,& in conſil.75.
numero 4.* & ad rem facit. *Rebuff.de pri-
uileg.Schol. priuileg.106. numero 3.
4. Eraſm. de iuriſd. Ord. in
exempt.p.1.quæſt.26.
numero 9.* qui
dicunt
tertium habentem communem actio-
nem cum ſcholare, ratione con-
tinentiæ debere agitare co-
ram priuilegiato Iu-
dice ſchola-
rium.

∴

EPITOME.

Familiares Epiſcoporum gaudent non ſolum priuilegio fori, ſed etiam exemptione à gabellis, & oneribus laicorum.

SVMMARIVM.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manũm.

1 TRadunt communiter DD. *in c. fin. de*
off. Arch. & in c. 2. de for. compet. fa-
miliares Epiſcopi etiam Laicos eſ-
ſe exemptos à iuriſdictione Iudicis
ſecularis, & ſubeſſe Epiſcopo tam
in ciuilibus, quam in criminalibus
2 etiam ſi delinquant extra officium ſuum. *Giurb.*
conſ. 88. nu. 14. ſed non tangunt DD. quæſtionem,
an ijdem familiares ſint etiam exempti à gabel-
lis, & oneribus laicorum, & ſic an gaudeant etiam
immunitate Eccleſiaſticæ, prout faciunt Epiſco-
pi, ideò de hoc requiſitus dubitaui, an id iure aſ-
firmari poſſet, & ratio dubitandi fuit, quia non
3 videtur adeſſe aliquis Canon, aut Cõſtitutio, quæ
illis hoc tribuat; & licet hi priuilegio fori perfruã-
tur, tamen hoc non debet extendi etiam ad pri-
uilegium immunitatis, quia diuerſa ſunt, & ab
4 vno ad aliud non valet argumentum, vt inquit
Menoch. de arb. iud. caſ. 562. nu. 10. & ſpecialia non
5 ſunt multiplicanda à *text. in l. 1. C. de Dot. promiſſ.*
ideò videtur dicendum, quod ſicut cęteri laici te-
nentur ad ſolitas gabellas.

Veruntamen in cõtrarium videtur eſſe veritas, quia
6 priuilegium immunitatis cõceſſum Domino tra-
hitur etiam ad eius familiam ad *text. in l. vniuerſi.*
C. de vectigal. l. ſi quis pro vxor. ff. de donat. inter vir.
& vxor. l. cenſoria. §. 1. de verb. ſign. Clem. præſenti.
vbi Card. nu. 8. de Cenſ. Rol. conſ. 71. nu. 16. in fin. ibi.
7 *vel familia. lib. 4.* & ita tenere omnes nullo exce-
pto dixit *Sanchez. mor. conſ. lib. 2. c. 4. dub. 44. num. 2.*
& ego dixi in hoc ſecundo libro controuerſiatũ,
& ſanè ſi hoc intelligimus de familiaribus, qui
habitant cum Epiſcopo, & eius expenſis viuunt,
nullum habet dubium, quia procedit hoc etiam
8 in familia Clericorum adeò, vt vxor, filij, & famuli
Clericorum ſint immunes à gabellis, ſicut ipſi
Clerici. *Rol. d. conſ. 71. ſub nu. 16. ex c. 1. de immunit.*
Eccl. Io. Aloyſ. de Leo. in l. placet. nu. 30. C. de Sacroſ.
Eccl. Graſſ. de effect. Cler. eff. 3. nu. 122. 123. 124. 133.
134. 137. 138. qui multos allegat, quod adeò ve-
rum eſt, vt ſi Clericus aliqua iuſta de cauſa eſſet
abſens, familia ipſius, quæ eius expenſis alimen-
tatur, & in eius domo commoratur, velut eius
mater, ſoror, vel ſerui pauperes Clerici, conſe-
quuntur eandem immunitatem, ac ſi Clericus
eſſet præſens, vt latè defendit *Viu. deciſ. 88. num. 5.*
quem ſequitur *Graſſ. d. eff. 3. nu. 306.* ergo idem, &
multò fortiùs eſt dicendum de famulis, & fami-
liaribus Epiſcopi, qui maiori prærogatiua poti-
10 tur, & multa ei conceduntur, quæ alijs denegan-
tur, vt inquit *Theſaur. deciſ. 122. n. 6.*

Difficultas conſtitit in illis familiaribus Epiſcopi,
qui non ſunt commenſales eius, & ſeorſum de-
gunt

gunt ab eo, vt Notarii, Cancellarii, Fiscalis, & similes, qui sunt ei necessarij pro exercenda eius iurisdictione cum enim non cohabitent cum eo, videtur cessare ratio priuilegii, & cōmunicationis exemptionis; sed nihilominùs dicēdum est, quod cum isti etiam seorsum viuentes ab Episcopo sint nihilominus eorum familiares ratione officii, quo funguntur, & pro victu eis dentur lucra ab
11 officio prouenientia, non enim necessaria est cohabitatio, sed sufficit destinatio ad aliquod officium necessarium; vt tanquam familiares gaudeant fori priuilegio; *Bellet. disq. Cler. p. 1. tit. de famor. Cler. real. §. 1. 4. 15. 16. 17. 18. Graff. de eff. Cler. eff. 1. n. 128. Giurb. d. cons. 88. n. 4. 5. & ego latè dixi in c. prac. nu. 12. 13. Dian. mor. p. 4. de immun. Eccl. trac. 1. resol. 30. & S. Congr. Concil. in vna Parmen. sub die 21. Iulij* 1625. ita tenuit, si ergo isti Not. Fiscalis, & similes ratione familiaritatis gaudent priuilegio
12 fori, ita debent etiam frui beneficio immunitatis, quæ amplectitur omnes familiares, & qui sūt de familia iuxta not. *in d. l. vniuers. C. de vectigal. Graff. d. eff. nu. 122. & seqq. & n. 306.* & hoc satis videtur sentire *Dian. p. 4. trac. 1. de immun. d. resol. 30. vers. & ideò contrariam, & in fin.* vbi tradit Paulum V. mandasse reuocari quandam clausulam cuiusdam Hortatoriæ, quæ aliter disponebat, & in fine dicit S. C. declarasse, quod Fiscalis Episcopi non tenetur ad personalia Ciuitatis munia, ergo libera est exemptio.

Et post hæc scripta vidi *P. Dian. mor. p. 6. trac. 1. de immun. Eccl. resol. 34. in fin.* vbi denuò refert declarationem S.C. sub die 2. Martij 1611. reuocantis dictam Hortatoriam, quia inter cętera dicebat familiares Episcopi non gaudere immunitate à gabellis, ideò nō est eis denegāda de talis exemptio.

Et hoc valde rationabile est, nam si omnes supradicti tanquam familiares gaudent priuilegio fori, ita etiam admittendi sunt ad immunitatem, non per extensionem priuilegij ad aliud priuilegium, sed defectu potestatis in eo, qui gabellam imposuit, & statuto suo, vel consuetudine onus aliquod introduxit, gabellæ enim omnes soluuntur vel ra-
13 tione statuti, vel cōsuetudinis laicorum, quibus nequeunt ligari, nisi subditi, & qui sunt de eodem foro vt per *DD. in l. Omnes Popul. ff. de iust. & iur. & in c. 1. de constit.* sed isti non sunt de foro sęculari, ergo neque ligantur statutis gabellarum, quia pa-
14 ria sunt forum sortiri, & statutis ligari. *Tusch. littera D. conclus. 591. num. 13. Menoch. cons. 74. num. 3. Seraph. decis. 1018. nu. 6. & ego dixi contr. 84. nu. 15. 16. Peregr. cons. 90. nu. 8. lib. 1.* Vnde sequitur tales familiares esse exemptos à Gabellis. *Dian. dict. resol. 30.*

Neque de hoc mirandum est, quia idem euenit in famulis scholarium, qui fruuntur priuilegio exēptionis scholaribus concessæ, etiamsi de eis non fuerit facta mentio; nam certum est in iure scho-
15 laribus qui vacant litterarum studiis in vniuersitatibus exemptionis priuilegium fuisse concessum, vt legitur in *Auth. habita. §. Veruntamen. C. ne fil. pro patr.* & licèt non fiat mentio de famulis eo-
16 rum, tamen quia hi sunt necessarii scholaribus, ad famulos etiā extenditur tale priuilegium: vt per *Iac. Bu. in l. omnis. vbi Bald. nu. 4. vers. secundo inducit C. de Episc. & Cler. idem Bald. in d. Auth. habita. n. 2. vbi Salyc. nu. 7. C. ne fil. pro patr. Rebuff. in trac. de priuileg. schol. priuileg. 166. Horat. Luc. eod. trac. in fin. tit. de his, qui gaud. priu. schol. n. 2. Menoch. d. cas. 562. nu. 6. vers. secundo afferri. Tusch. littera E. conclus. 27. num. 32.* Ergo non erit absurdum, quod priuilegiū immunitatis ab oneribus, & gabellis concessum Episcopis, extendatur etiam ad eorum familiares, & ministros eorum officio & dignitati necessarios.

Nec obstat responsio allata à *Menoch. d. cas. 562. n. 9. vers. secundo. ad fin.* vbi dicit scholasticis, & eorum seruis fuisse expressè concessum hoc priuilegiū, & propterea non posse extendi ad alios: nam replicatur Menochium allucinari, quia priuilegium
17 illud famulis scholarium impertitur, non quod famuli eorum habeant aliquod priuilegium per se, sed quia priuilegium scholarium ad eos extenditur: sic in verbis post *Iac. dixit pulchrè Bald. in d. l. omnis. nu. 4. vers. secundo. C. de Episc. & Cler.* & ideò hoc non allegatur ad finem, vt priuilegium scholarium, & eorum famulorum extendatur ad famulos, & ministros Episcoporum, sed vt docea-
18 tur in iure manifestum esse, quod familia gaudet priuilegio Domini, vt probatur etiam *in cap. Magnæ. §. scis quia. vers. tibi. de vot. & dixit And. Barb. ad Bald. in d. l. omnis littera C. & post Felyn. in c. 2. nu. 2. de for. competen. Tusch. littera E. d. concl. 27. nu. 32.* vbi dat etiam exemplum de priuilegio concesso
19 Hospitali, vt includat etiam seruientes, sine quibus hospitari non posset: idem *Tusch. d. littera E. concl. 299. nu. 4.* vbi in terminis loquitur, quod pri-
20 uilegium concessum Episcopis competat etiam eorum seruitoribus, quandiù sunt in eorum seruitio.

Cum ergo Notarii, Fiscalis, ac alii ministri sint Episcopo necessarii pro exercenda sua iurisdictione & fungendo munere suo, omnes dicuntur de eius familia, etiamsi secum non cohabitent, quia omnes dicuntur eius familiares, siue sint temporales, siue perpetui seruientes, siue salariati, siue
21 nō, & qualitercunque ei inseruiant, dūmodò sine eis Episcopus non possit commodè officium suū exercere, vt dixerunt *Abb. & Felyn. & communiter DD. in d. c. 2. de for. compet.* pulchrè *Tusch. d. littera E. concl. 27. nu. 29.* & de Notario latè *Giurb. d. cons. 88. num. 4. 5. 6.* vbi multos allegat, & probat, quam
22 necessarius sit Notarius Episcopo in munere suo explendo, ergo etiam Notarius erit immunis à collectis, gabellis, & oneribus, quæ laicis imponuntur.

Et sanè hoc verum existimo esse in iure, & minus esse hoc ei concedere, quam à foro laico illum eximere, quia per boc tollitur laicis iurisdictio super personam Notarii Episcopi, & aliorū eius familiarium, quod magni momenti est apud Politicos, & ideò leuius est eum eximere etiam à gabellis, imò hoc venit in quandam necessariam consequentiam, & propterea rectè concludi posse arbitror, quoscunque familiares Episcopi non solum à foro laicorum esse exemptos, sed etiam
23 perfrui immunitate à gabellis, & aliis oneribus,
etiamsi

etiãſi ipſi ſint laici,& ità in terminis ſenſiſſe vidẽ-
tur. *Burſat.conſ.25.nu.13. Menoch.d.caſ.562.nu.13. Tuſch.d.littera E,concl.299.nu.4. clarè Giurb.d.conſ.*
88.*nu.*2.vbi expreſsè dicit,quod ſerui,& famuli E-
piſcopi gaudent etiam onerum immunitate.

Nec obſtant in contrarium adducta,& primò priui-
legium fori non eſſe extendendum ad priuilegiũ
immunitatis ex *Menoch.d.caſ.562.nu.*10. quia re-
ſpondetur Menochium non ponderaſse vim ar-
gumenti, quoniam non extendimus priuilegium
fori, quod habẽt Epiſcoporum familiares,ad pri-
uilegium immunitatis ab oneribus, ſed benè pri-
24 uilegium exemptionis ab oneribus, quod habet
Epiſcopus,extendimus ad eius familiam,& fami-
liares,hoc enim permiſsum eſt ſecundùm *Bald.in d.l.omnis.ſub n.4.& in d.Auth.habita. & Felyn.in d. c.2.Tuſch.d.concl.27.nu.32.* & probatur euidenter
in d.l.vniuerſi. C. de vectig. & Sanch.d.dub.44.nu.2.
25 vbi quod omnes tenent exemptũ à gabellis pro
vſu ſuo, etiam exemptum cenſeri pro vſu familiæ
ſuæ,ergo eadem exemptio, quæ conceditur Epi-
ſcopo quo ad gabellas, erit etiam concedenda
eius familiaribus, & propterea non multiplican-
tur ſpecialia, ſed durat eadem ſpecialitas, quod
familia gaudeat priuilegio Domini.

Hæc tamen cautè intelligenda ſunt, non enim pro-
cedunt in illis familiaribus,qui non ſunt deſtinati
26 ad aliquod verum ſeruitium Epiſcopi, nec illi
ſunt moraliter neceſsarii, vt per *Abb. & Felyn. in d.c.2.vbi Apoſtil.ad Abb.& ſoc.de for.compet. Tuſc. d.concl.27.num.27.32.* ſed locum habent ſolum in
famulis Epiſcopo aliquo modo neceſsariis.*Giurb. d.conſ.88.nu.9.10.11.* vbi inter familiares neceſsa-
27 rios enumerat non ſolum Notarios, & Cancella-
rios, ſed etiam Fiſcalem, Nuncium, Cuſtodem,
carcerum, Lictores, imò etiam eorum ſubſtitu-
tos in officio qui inſeruire dicuntur ipſi Epiſco-
po,qui ſine eis commodè ſuo priuilegio vti non
poſset ita S.Congr.Concil. in vna Parmen.ſub die
11.Iulii 1625.ſecus eſt quo ad alios,qui nullo mo
do ſunt neceſsarii.

Secundò hæc intelligenda ſunt durare, quanto tem-
pore illi famulantur Epiſcopo, quia quandiù ſunt
in ſeruitio Domini, lucis eius radiis illuſtrantur,
28 cum propter ſe non habeant aliquod priuilegiũ,
ſed fauorem Domini,& ideò ceſsante cauſa fauo-
ris ceſsat eorum fauor, vt in verbis dixit *Bald.in d.l.omnes nu.5.C.de Epiſc. & Cler.Add.& Abb.in c. fin.nu.5.de off.Archid. Zabarell.in Clem.1.in 12.not. de exceſſ.prælat.Tuſch.d.concl.27.n.28.* vbi ideò di-
cit, quod mortuo Epiſcopo ceſsat priuilegium
eius familiarium. *Graſſ.de eff.Cler.d.eff.3.num.153.*
vbi alios allegat.

Deniquè hoc intelligi debet de perſona ipſius fami-
29 liaris,non etiam de eius familia;quia nimia eſset
extenſio; Nam ſicut ſocius mei ſocii nõ eſt meus
30 ſocius *l.qui admittitur. ff. pro ſoc.* & colonus colo-
ni mei, & vaſsallus vaſsalli mei non eſt meus co-
31 lonus,aut vaſsallus. *Dec.& Cagn.in l.conſilij.§.ſocij mei. de reg. iur.* ita famulus famuli Epiſcopi non
poteſt dici eiuſdem Epiſcopi famulus. vt ait *Maſchard.de probat.concl.757.n.3.* ergo,&c.

EPITOME.

Eccleſia ſi agat ad caducitatem contra laicum coram Iudice laico, & obtineat etiam executionem ſentẽtiæ fauorabilis,pendẽte termino ad appellandum, an poſſit Iudex Appellationis laicus reuocare huiuſmodi attentata, vel remittendum ſit negotium ad forum Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Actor ſequitur forum rei.*
2 *Eccleſia habet fori electionem contra ſuum Emphyteutam decadutum.*
3 *Emphyteuta Eccleſiæ poteſt conueniri coram Iudice laico,vel Eccleſiaſtico pro caducitate.*
4 *Appellanti incumbit transportare acta.*
5 *Appellationis inſtantia eſt diuerſa à prima.*
6 *Executio dat finem inditijs, & ab ea non appellatur.*
7 *Appellationis in cauſa ille eſt actor,qui fuit in prima inſtantia.*
8 *Præuentio Iudicis efficit,vt eius iuriſdictio perpetuetur,& ſemper præferatur.*
9 *Præuentio vnius Iudicis ligat manus alterius.*
10 *Iudex non eſt incompetens, qui fuit legitimus ab initio.*
11 *Appellatio debet fieri ad ſuperiorem iudicantis; qui habet gradum cum eo.*
12 *Iudex laicus ſi denegat iuſtitiam, quando poſſit recurri ad Epiſcopum.*
13 *Appellans debet adire ſuperiorem iudicantis.*
14 *Appellari non poteſt à Iudice ſæculari ad Eccleſiaſticum.*
15 *Appellare an poſſit ad Papam,grauatus à Iudice ſæculari.*
16 *Appellatio eſt interponenda ad eum, qui habet gradum cum Iudice.*
17 *Appellationis medio non poteſt fieri tranſitus ad forum diuerſæ ſpeciei.*
18 *Appellatio quomodo,& ad quos deuoluat negotium.*
19 *Appellare quando liceat ab Epiſcopo ad Iudicem ſæcularem.*
20 *Appellatur ab Epiſcopo ad Dominum feudi.*
21 *Inſtantia appellationis eſt eadem cum prima.*
22 *Inſtantia appellationis renaſcitur ſicut prima ſine vlla gratia.*
23 *Appellationis inſtantia multa conceduntur, quæ in prima denegantur.*
24 *Appellationis inſtantia non eſt eadem, nec penitùs diuerſa à prima.*
25 *Inſtantia appellationis ſequitur naturam cauſæ principalis.*
26 *Appellationis in inſtantia proceditur, vt in prima.*

Eccleſia

27 *Ecclesia terminata per sententiam causa ad suum fanorem, an possit declinare forum.*

28 *Appellatio reducit omnia ad statum, in quo erant tempore litis contestatæ.*

29 *Appellatio efficit, vt non videatur iudicatum.*

30 *Appellationis Iudex succedit in locum Iudicis à quo.*

31 *Apellationis Iudex non potest cognoscere, nisi de eo de quo cognouit primus Iudex.*

32 *Appellatio deuoluit tantum articulum, qui pendebat coram Iudice à quo.*

33 *Possessio capta pendente appellatione, vel termino ad appellandum; est attentata.*

34 *Executio sententiæ fieri non potest, antequam transiuerit in rem iudicatam.*

35 *Executio facta appell. pendente, vel termino ad appellandum, est renocanda.*

36 *Attentans Iudex offendit Ius, Iudicem, & partem.*

37 *Ecclesia debet subire iudicium Iudicis ad quem, sicut Iudicis à quo.*

38 *Ecclesia finito iudicio coram seculari debet postea conueniri coram Ecclesiastico.*

39 *Instantia perempta, Princeps potest insufflare spiritum vitæ.*

40 *Instantia perempta laicus factus Clericus potest declinare forum laici.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

VAldè controuersũ est inter DD.
si Clericus, vel Ecclesia pretẽdat suum Emphyteutam, aut colonum esse decadutum à liuello, vel re conducta ob Canonis solutiunẽ, vel aliam ob causam, an possit causam caducitatis proponere corã Iudice Ecclesiastico etiam pro fructibus decursis, vel debeat id agnosci à Iudice
1 seculari, si Emphyteuta est laicus eò, quod actor
sequi debet forum rei, *l. iuris ordinẽ. C. de iurisd. om. iud. cap. experiẽtiæ. & c. Clericus. 11. q. 1.* Et quamuis multi multa dicant, tamen pro indubitato videtur receptum ab omnibus tam Iuristis, quã Ca-
2 nonistis Ecclesiam, & Clericum habere electio-
nem fori contra dictum Emphyteutam, vt possit illum conueniri pro re, & fructibus tam coram Iudice laico, quam Ecclesiastico quia Ecclesia habet hoc priuilegium, vt cum agitur de rebus Ec-
3 clesiæ, siue Clerici, siue agatur actione reali, siue
personali possit reum conuenire siue coram Ecclesiastico, siue coram seculari: sic senserunt, *Innoc. Abb. Zabarell. Io. And. & Soc. in cap. si Clericus laicum, de for. competen. Felyn. in cap. causam, num. 15. de præscript. Marian. Soc. in cap. cum sit generale. de for. compet. Borgn. Caualc. decisio quadragesimo quinto. numero sexagesimo nono. & septnagesimo. parte prima. & de magis communi testatur Osasch. decis. trigesima secunda. numero sexto, septimo. latè Gasp. Ant. Thes. qq. for. libr. secundo. cap. decimoquinto. numero vndecimo, & decimo nono.* Vbi alios allegat ad rem, *Sperell. decisio 98. numer. 2. & num. 44.*

Hoc stante in vna Guardistalli fui requisitus quid sentirem in casu, quo Ecclesia elegit forum seculare, & coram Iudice laico obtinuit Emphyteutã cecidisse à commodo liuelli, & teneri etiam ad fructus adeò, vt Iudex immiserit etiam Ecclesiam in possessionem bonorum liuelli pendente etiam termino ad appellandum, & cum postea reus in termino congruo appellauerit ad superiorem laicum Iudicis, qui sententiam tulit, Ecclesia prætendebat, quod non teneretur respondere coram Iudice laico Appellationis, & causam esse remittendam ad forum Ecclesiasticum: Ratio illius fuit, quia appellans videtur sustinere partes actoris, quia ad eum spectat ducere de appellatione, & de petitione Apostolorum, &
4 ad eum spectat transportare omnia acta primæ
instantiæ ad Iudicem ad quem, vt latè per *Scacc. de appellat. quæst. vigesimo. cap. secundo. artic. primo. numero primo. & numero octano.* Ergo debet sequi forum Rei. *dict. cap. cum sit generale. de for. compet.*
5 & maximè quia instantia appellationis videtur
esse diuersa à prima vt *ex leg. per hanc. C. de tempor. app. cap. fraternitatis, de testi. Alex. cons. 96. nu. 2. li. 2.* tamen quia per executionem finis imponitur iu-
6 dicijs adeò, vt ab executione non detur appella-
tio, *leg. ab executione. C. quando appellat. non recip.* Ideò si finitum est iudicium, vel alia causa noua est inchoanda, non est mirum, si iste Reus appellans, vt bona liuellaria recuperet, habet necesse confugere ad forum Ecclesiæ, quæ amplius actrix non est, sed partes rei sustinere videtur.

Nihilominus censui, & dixi causam esse terminandam coram Iudice laico appellationis, ex quo enim Ecclesia ab initio elegit forum seculare, non debet dedignari illud vsque ad vltimum causæ exitum, non enim cessat in secunda instantia sustinere partes acturis, quia in causa appellationis illemet est actor, qui in prima in-
7 stantia ad iudicium prouocauit, vt post *Caccheran. consilio quarto. numero sexto. dixit Ruginell. in tractat. de Appellation. §. decimo. glos. tertia. numero quinto.* Cum laicus præuenerit in causa, il-
8 lius præuentio operatur, vt Iurisdictio illius sit
perpetuata, & alijs semper præferatur, ita, vt causa amplius extrahi non possit ab illo Tribunali præueniente, & trahi ad aliud. *Federic. de Sen. consilio nonagesimo septimo. numero secundo. versicul. venio. Calderin. consilio trigesimo septimo. in princip. allegat. decima quarta. de rescription. & consilio 125. ad med. versicul. quadam. allegat. vndecima. de Indic. de communi Rom. consilio 412. numero quarto.* Vbi quod solus, qui præuenit, habet Iurisdictionem. *Tusch. littera P, conclusio. 646. numero primo. secundo, & tertio.* Vbi loqui-

tur etiam de controuerſia inter Iudicem laicum, & Eccleſiaſticum in his, quæ ſunt mixti fori, & ait quod præuentio vnius ligat alium
9 ſic etiam docet, *Carleual. de Iudicijs diſputat. ſecunda. quæſtion. ſeptima. ſection. tertia, ſub numero 907. verſicul. ſecundò quoniam, & numero 906.*
10 Et ideò non poteſt dici Iudex incompetens in continuatione cauſæ, qui fuit legitimus ab initio litis. *Carleual. dict. ſection. tertia. numero 947. verſicul. præſertim quoniam.*

Et propterea cum appellatur ab aliqua ſententia ſiue Iudicis laici, ſiue Eccleſiaſtici, ſemper debet adiri ſuperior Iudicis, qui ſententiam tulit adeò, vt ſi fuerit laicus appelletur ad laicum, ſi Eccleſiaſticus ad Eccleſiaſticum, quia
11 appellatio debet interponi ad ſuperiorem, qui habeat gradum cum eo, à quo appellamus, aliàs appellatio vti ad incompetentem nihil valeret; vt ex textu in §. illud. in *Authentic. de appellation. & intra quæ temp. & in capitul. Si duobus. §. vltim. de appellation. capitul. Romana, §. debet eodem. in ſexto. capitul. Anteriorum. ſecund. quæſtion. ſexta. Aretin. in lege prima. §. ſi quis. ſub numero ſeptimo. de appellation. & relat. Ancharan. in dict. capit. Romana. ſub numero ſexto. Baldus in lege, ſed, & ſi per Prætorem. in addiction. verſicul. in gloſ. prima. ff. ex quibus cauſ. maior.*
12 Dicens, quod ſi Iudex ſæcularis, qui denegat Iuſtitiam, habet ſuperiorem, ille ſuperior debet adiri per viam querelæ, & non Epiſcopus, qui ſolum poſſet adiri, quando non extaret iudex ſuperior ſæcularis; ſic meliùs etiam docet, *Franch. in Rubric. de Appellation. ſub numero quadrageſimo quinto. verſiculo. Ideò.*
13 Vbi dicit, cum appellatur, debet adiri ſuperior iudicantis, pulchrè etiam *Marcus quæſt. 365. & 366. parte ſecunda*, Vbi quod Iuriſdictio temporalis, & Eccleſiaſtica ſunt diſtin-
14 ctæ, & non appellatur ab vna ad aliam, latè *Abbas quæſtion. ſexta. numero nono, verſiculo tertio. & numero decimo, verſiculo. In contrarium. benè etiam Tuſch. littera A, concluſio 353. nu. 24. & nu. vigeſimo ſeptimo*, Sic plures docuit, *Scacc. in tractat. de Appellation. quæſt. ſeptima, numero 44. & numero 74. in fin.* Vbi dicit, quod grauatus à Iudice ſæculari non poteſt talem iniuſti-
15 tiam deducere ad Papam etiam per viam appellationis, quia à Iudice laico eſt gradatim appellandum ad eius ſuperiorem, *& numer. 113.* idem repetit; *& numero 137. idem Scacc. dict. tractat. quæſt. octaua. numero 100. verſicul. prima ratio eſt*, quia appellatio debet interponi ad
16 ſuperiorem, qui habeat gradum cum eo, à quo appellamus, ſic etiam *Nouarin. de priuileg. miſerab. perſon. priuileg. ſexageſimo primo. numero nono*. Vbi quod non fit tranſitus ab vno foro ad alium forum diuerſæ ſpeciei etiam per viam appellationis. *Carleual. de indic. dicta diſputatio. ſecunda. quæſtion. ſeptima. ſection. tertia. ſub numero 947. verſiculo. Ratio eſt, & verſiculo. Ac per conſequens.* Vbi quod appellationis remedium non deuoluit cauſam ex vna Iuriſdictione in aliam, ſed intra vnam, & eandem gradatim expeditur adeò, vt ſi prima ſententia lata eſt in fauorem Clerici apud Iudicem ſæcularem, gradatim ibidem eſt confirmanda, aut retractanda remedio appellationis, ergo in hoc caſu Eccleſia tenetur proſequi Iudicium coram Iudice laico pro appellatione deputato.

Et hæc adeò vera ſunt, vt etiam ſi Clericus, vel Epiſcopus iudicaret in aliqua cauſa, non vt Clericus, ſed vt laicus, tunc non eſſet appellandum ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſed ſæcu-
19 larem ſuperiorem in illa iuriſdictione, vt probatur *in dict. capitul. Romana. §. debet. ibi. gloſ. in verb. ſi alio de appellation. in ſexto.* Vbi putat, quod ſi Epiſcopus iudicat ratione fæudi ſæcula-
20 ris appellatur non ad Archiepiſcopum, ſed ad dominum fæudi licèt ſæcularem, & idem tenet *Innoc. & communiter DD. in capit. cæterum de iudic. Bart. in leg. prima. ff. de appellation. pulchrè Abbas in dict. quæſtion. ſexta. numero nono, verſic. Quod talis. Tuſch. dict. littera A, conclus. 352. numero vigeſimo ſexto. latè. Graſſ. de eff. Clericor. eff. primo. num. 509. 510. 511.*

Vndè non obſtat, quod inſtantia Appellationis ſit diuerſa à prima, quia imò poteſt ſuſtineri, quod cauſa appellationis ſit eadem cum cauſa
21 principali, licèt enim per appellationem cauſa conſtituatur in noua inſtantia, hoc tamen fit ſiue peremptione primæ, quæ magis traſfunditur in ſecundam, quam perimatur, quippe cum ipſa iure ordinario, & ſine vlla gratia renaſcatur, & propterà eadem cum principali dicitur, vt probatur, *ex leg. eos. Cod. de appellat. leg. Si ita demum. C. de procurat. capit. Romana de teſti. in ſexto, capit. ab eo, decima quinta. diſtinct. vbi gloſ. ſic docet, & aliâ gloſ. in capitul. Si quis in quacumque ſecunda, quæſtion. ſexta. Scacc. dict. tractat. de appellation. quæſt. vndecima, numero decimo ſeptimo. & meliùs Ruginell. eodem tractat. §. decimo. gloſ. tertia. numero tertio. Carleual. dict. ſectio. tertia. numero 948.* Vbi quod cum Appellationis in-
22 ſtantia renaſcitur prima, iure ordinario, & ſine vlla gratia. *Surdus deciſion. 147. numero tertio. Graſſ. de eff. Clericor. eff. primo. numero 1248. Borell. in ſumm. deciſion. parte ſecunda. titul. trigeſimo tertio, num. 1355.*

Verùm quia in ſecunda inſtantia multa permittuntur, quæ in prima denegantur, de quibus *Ruginell. dict. gloſ. tertia. numero decimo tertio. decimo quarto*, & multis ſequitur dicendum eſt, quod inſtantia appellationis non eſt in omnibus eadem cum prima nec eſt tamen abſolutè diuerſa adeò, vt dicendum ſit in aliquibus eſſe eandem
24 in aliis verò diuerſam; *vt per Baldum in leg. qui proprio. §. idem quæritur. column. final. verſic. vltim. gloſ. ff. de procur. pulchrè Cyn. in leg. inuitus. numero vigeſimo ſecundo. quæſt. decima quarta. Cod. eodem, Alexand. conſilio nonageſimo ſexto. numero quinto. verſicul. quod autem. libr. ſecundo. Alciat. in leg. ſecunda. in princip. numero vigeſimo ſeptimo. ff. de verb. obligat. Surd. dict. deciſion. 147. numero tertio. quarto. Tuſch. littera A, concl. 395. num. 27.*

Sed

Sed dato etiam, quod causa Appellationis non sit eadem penitus cum prima, tamen sequitur na-
25 turam causæ principalis, & eius qualitates, vt scribit, *Decian. in Rub. de Appell. numero. 23. ad fin. Scacc. de Appellat. quæst. vndecima. numero decimo septimo. vers. Confirmatur. Graff. d. effect. 1. numero 1247. & seqq. Galup. in prax. par. tertia. cap. 5. numero 54. sub tit. de remed. Appell. Valenz. consil. 194. numero trigesimo secundo. libr. secundo. Morot. consil. quadragesimo sexto. numero quarto.* & propterea in
26 in hoc non differt à prima instantia, quia proceditur in ea, pro vt in prima, *Tusch. dict. littera A, conclus. 395. numero primo. Graff. dict. effect. primo. numero* 1247. Vbi docet, quod terminata causa per sententiam, si oriatur alia controuersia
27 recurrendum esse ad Iudicem Ecclesiasticum, nisi ab ipsa sententia fuerit appellatum, quia tunc per appellationem omnia reducuntur ad pristinum, & habetur, ac si non fuisset sententiatum, & tanquam si essemus in prima instantia.

Hinc est, quod appellatio extinguit iudicatum,
28 & reuocat omnia ad terminos litis contestatæ, vt per *text. in leg. prima, §. fin. ff. ad S.C. Turpil. & in leg. furti. §. primo. ff. de his, qui not. in fam. capit. venientes. iureiur. capit. primo. re iud. Bald. in leg. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Afflict. decis. 188. numero quinto. Ant. Faber. in Codice Fabrian. libr. vndecimo. tit. decimo. defin. nona. numero secundo, & defin. 13. numero tertio, latè Borell. in summ. decis. libr. secundo. titul. trigesimo tertio.* 1386. 1287. & 1360. vbi hoc expressè dicit, & *Graff. dict. effect. primo. numero* 1248. vbi dicit, quod per appellationem fingitur non iudicatum,
29 & omnia reducuntur ad pristinum statum, in in quo erant post litem contestatam, & ideò Index appellationis succedit in locum Iudicis
30 à quo, quia in appellatione fit quædam subrogatio, *ex Bald. in leg. penult. numero sexto. versic. Quæro. in fin. Codice Quorum appellat. non recip. & Bellam. decisio. quadragesima prima. in fin. Puteus decisio. 166. numero secundo. libr. tertio. latè Scacc. de appellat. dict. quæst. vndecima. articul. tertio. nu-*
31 *mero decimo septimo.* vbi etiam probat, quod ideò non potest cognoscere, nisi de eo, de quo cognouit Iudex à quo, & propterea si subrogatur loco Iudicis primæ instantiæ, sequitur, quod sicut Iudex laicus fuit competens in ea, sic erit in causa Appellationis, & è contra, & ita in hoc puncto non poterit declinare à Iurisdictionæ Iudicis Appellationis etiam laici, quia appellatio deuoluit ad Iudicem ad quem illum
32 articulum, qui vertebatur coram Iudice à quo *ad textus in leg. ab executore. ibi: hoc solum quaratur, ff. de appellation. Rugnell. dict. glos. tertia. numero sexto.*

Neque obstat possessio capta ab immissione Iudicis, qui decreuit suam sententiam exequi, &
33 bona deuoluta Ecclesiæ cum effectu applicare, quia cum hoc casu permissa sit appellatio, talis possessio dicitur attentata absque dubio, per *textum in capit. non solum. de appellation. in sexto. Lancell. de attentat. part. secunda. capitul. duodecimo. numero octuagesimo tertio. Duran. decisio.* 313. *numero primo. in fin. part. secunda.* Non enim
34 potest fieri executio, nisi postquam sententia transiuit in rem iudicatam, *capit. Quo ad consultationem. de sentent. & re iudic. leg. cum quædam puella, ff. de iurisdiction. om. iud.* & propterea talis executio facta pendente appellatione, vel
35 termino ad appellandum tanquam attentata est reuocanda, ex *capit. ex parte. lib. secundo. de appellat. Puteus decisio. quinquagesima prima. libr. tertio. Veral. decisio. quinquagesima sexta. part. prima. Rot. apud Farinac. decisio. recent.* 602. *parte prima. Duran. dict. decisio.* 313. *numero secundo. parte secunda.* vbi pulchrè hoc docet, & latius id probat, *Borell. in summ. decisio. parte secunda: titul. trigesimo sexto. numero tertio, quarto, quinto,*
36 *& seqq.* Vbi plurimos congerit, & probat, quod Iudex sic attentans offendit ius, iudicem, & partem & ideò cum ad Iudicem ad quem spectet reuocatio attentatorum, poterit etiam reformare, & restituere appellanti processionem sibi turbatam, vel ereptam, *glos. in dict. capitul. Non solum. in verb. quotquot. Rot. in antiquis. decisio. octuagesima sexta. & in nouis. decisio.* 344. *quam allegat, & sequitur Borell. in summ. decisio. parte secunda. titul. trigesimo sexto. numer.* 119. 120. Ideò in hoc casu Ecclesia non dicitur possidere, sed detinere, & vsurpare, & propterea non po-
37 test recusare Iudicis appellationis licèt sæcularis iudicium, vt sentire videtur, *Graff. dict. effect. primo. numero* 1247. *Larea decisio sexta, numero septimo. & sub numero decimo nono. in fin.* Vbi quod idcirco seculare iudicium effugere non potest, quia etiam si rem detineat, non tamen desinit sustinere partes Actoris, sicut sustinebat in prima instantia.

Benè verum est, quod si lis fuerit finita, vel per sententiam, quæ fecerit iudicatum, vel quia perempta sit instantia, si postea oriatur contro-
38 uersia pendens ex eadem causa non poterit amplius Clericus, vel Ecclesia trahi ad forum sæculare, sed conueniri debebit coram Iudice Ecclesiastico, quia illa lis dicitur finita, vt latè probat *Grass. dict. effect. primo, numero* 1246. Vbi
39 multos allegat, & quamuis Princeps velit insufflare spiritum vitæ ipsi instantiæ peremptæ, vt potest facere secundum *Rol. cons. 4. lib. 3.* tamen si Clericus cõnenitur propter hoc de eadem re, deberet remitti ad suum Iudicem Ecclesiasticũ, quia instantia perempta, perit citatio, & litis contesta-
40 tio, & quæ reuiuiscit, est noua instantia, vt sic in terminis latè probat *Graff. d. effect. 1. num.* 1241. Vbi alios allegat, & in his terminis poterit Ecclesia, vel Clericus declinare forũ Iudicis sæcularis, quia executio fuit consummata, & lis finita, alioquin tenetur respondere coram Iudice Appellationis, secus est, si lis non finita, & Clericus sit immissus in possessione vacantem sine præiudicio iurium cuiuscumque, quia si compareat legitimus contradictor, poterit causa iterùm cognosci à Iudice laico ad tradita, per *Peregr. de fideicommiss. artic. 48. numer. 63. 64. 65. & seqq.* cuius opinionem puto veram, si in continenti compareat, nam si Clericus possideat per an-

num, & diem, tunc efficitur verus poſſeſſor, & non poteſt ampliùs expelli; *Peregr. dict. tractat. artic.* 47. *numc.*32. *& articul.* 48. *numer.* 37. ideò ad Eccleſiaſticum Iudicem recurrendum eſt.

EPITOME.

Legatum factum creditori non præſummitur animo compenſandi cum debito voluntario, & quomodo id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Dotis debitum eſt neceſſarium.*
2 *Dotis debitum compenſatur in legato filiæ, vel uxori facto.*
3 *Pater tenetur filijs reſeruare dotem maternam.*
4 *Debitum omne poteſt dici neceſſarium.*
5 *Obligatio quid ſit.*
6 *Debitor dicitur, à quo inuito exigi poteſt.*
7 *Debitum neceſſarium quoduam dicatur.*
8 *Hæres dicitur uoluntarius.*
9 *Dotis debitum dicitur uoluntarium.*
10 *Dos non compenſatur cum legato, niſi expreſsè dicatur.*
11 *Legatum filiæ factum, compenſatur cum dote ei debita.*
12 *Compenſandi animus in legato creditori facto quando non præſumatur.*
13 *Frater eſt debitor neceſſarius dotis erga ſorores.*
14 *Pater eſt debitor neceſſarius pro dote materna.*
15 *Debitum neceſſarium in teſtatore, eſt etiam neceſſarium in hærede.*
16 *Debitum neceſſarium dicitur à cauſa originali.*
17 *Euentus poſterior firmatur à primordio tituli.*
18 *Debitum non dicitur neceſſarium, quod habet originem à matrimonio.*
19 *Debitum uoluntarium etiã dicitur, quod partim à lege, partim à contractu prouenit.*
20 *Legatum factum ab uxore marito, computatur ei in lucrum dotale.*
21 *Dos eſt debitum legale, & neceſſarium erga filias.*
22 *Dos reſpectu uiri, & uxoris dicitur debitum uoluntarium.*
23 *Voluntarium, uel neceſſarium dicitur in hærede, ſicut erat in defuncto.*
24 *Legatum factum creditori ex cauſa uoluntaria non admittit compenſationem.*
25 *Dos materna debet à patre reſeruari filijs.*
26 *Debitum legale dicitur, quod à lege introducitur ſine facto hominis.*
27 *Pater tenetur reſeruare filijs proprietatem bonorum maternorum.*
28 *Maritus de iure communi mortua uxore non lucratur dotem.*
29 *Dos mulieris tranſmittitur ad hæredes.*
30 *Filij ſunt matris hæredes etiam in dote.*
31 *Filiafamilia poteſt habere hæredem in dote.*
32 *Dos, & bona materna ſpectant ad filios hæredes.*
33 *Bonorum maternorum ſucceſſio quomodo deferatur.*
34 *Vxori pauperi debetur quarta in bonis mariti diuitis.*
35 *Contractus ab initio ſunt uoluntatis, & poſt factũ neceſſitatis.*
36 *Pater quodnam ius habeat in bonis maternis.*
37 *Obligationis conditio ex perſona hæredis non immutatur.*
38 *Debitum neceſſarium non compenſatur cum legato in diem, & non puro.*
39 *Compenſatio non fit, niſi de credito hinc inde paro.*
40 *Compenſatio pecuniæ cum ſpecie legata non fit.*
41 *Legatum ſpeciei non computatur cum credito pecuniæ.*
42 *Legatum unius monetæ non compenſatur cum credito alterius monetæ.*
43 *Scuta aurea quomodo recipiant functionem.*
44 *Legatum dotis in pecunia non compenſatur cum legato ſpeciei.*
45 *Legatum factum de bonis teſtatoris non compenſatur cum credito legatarij.*
46 *Legatum non compenſatur cum debito perſonæ coniunctæ.*
47 *Legatum pinguius compenſatur cum debito etiam uoluntario, & quando.*
48 *Compenſandi animus an præſumatur, ſi legatum ſit maius debito.*
49 *Legatum æquale debito uoluntario, compenſatur in eo.*
50 *Compenſatio an fiat in legato, quando hæres, & legatarius ſunt dilecti à teſtatore.*
51 *Legatum an compenſetur in legato, quando neceſſe eſt alienare ſtabilia.*
52 *Legatum non compenſatur cum debito plurium, quando in uno teſtator mandauit compenſari.*
53 *Maſculi qualitas quando repetita non cenſeatur.*
54 *Compenſatio non fit in dubio legati cum debito.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DEceſſit R. D. Peregrinus Guidellius relicto hęrede R.D.Io:Baptiſta Guidellio, & facto certo legato eius ſororib. quæ vltra legatum petierunt etiã ratam ſuam dotis maternæ, quam pater communis acceperat, & ex Inſtrumẽto promiſſerat reſtituere dictæ vxori ſuæ, vel ſuis hæredib. & ſui de iure, & ſtante quod dicto R. D. Peregrinus ſuit hæres ſui patris videbatur dicen-
1 dum, quod dict. vxores non poſſent conſequi, niſi legatum, quia dotis debitũ eſt neceſſarium, & propterea legatum eis factum cenſetur animo
2 compenſandi, vt habetur *in leg. ſi cum dotem, §. ſi pater, vbi Bart. Alexand. & DD. communiter, ff. ſol.*

ff. solut. matrim. & in Auth. præterea, C. vndè Vir, & vxor.

Non enim videtur dubitandum, quin hoc sit debitum necessarium, quia pater obligatur à iure filijs reseruare dotem maternam absque facto,
3 & voluntate eius, secuta vxoris morte, vt in Auth. vxore mortua, vbi Salyc. Ang. & DD. C. de secund. nupt. & Clarius in Statut. Scand. libr. secundo. titul. trigesimo quarto, & sic dicitur debitum
4 necessarium; Nam licèr omne debitum possit dici necessarium, quia obligatio est iuris vin-
5 culum, quo necessitate astringimur, §. primo,
6 Instrum. de obligat. & debitor dicitur, à quo inuito exigi potest, leg. debitor. ff. de verb. signific. tamen in proposito debitum dicitur necessarium, quod habet initium, & causam necessariam, velut cum quis sine facto suo à lege obli-
7 gatur, vt ad dotandum filias, & ad dandum legitimam filijs, & ad similia, quæ à lege proueniunt. lege obligamur, §. lege. ff. de act. & obligat. leg. qui liberos, ff. de rit. nupt. leg. vltim. C. de dot. promiss. & dict. leg. si cum dotem, §. si pater, vbi DD. communiter. solut. matrim. Ergo in presenti casu dotis debitum est necessarium, quia pater à lege obligatur filijs reseruare dotem, & sic facienda est recompensatio.

Nihilominùs his non obstantibus censui in hoc casu dictas sorores posse consequi vtrumque scilicet legatum factum à fratre absolutè, & liberè, & portionem dotis maternæ, quia non apparet, quod testator habuerit hanc intentionem compensandi dotem in legato, neque hoc expressit, neque coniecturis demonstrauit, nam cum frater non sit obligatus dotare sororem sicut pater filiam, nisi in subsidium, & per consequens ad eum non spectaret ex officio à lege sibi demandato custodire dotem pro sororibus, & neptibus, sequitur, quod sit, & fuerit debitor voluntarius, tum quia voluntariè adiuit hæ-
8 reditatem paternam, & idcircò oneribus hæreditarijs se implicauit, vt in leg. gerit. & in leg. pro herede. de acquir. hær. leg. si quis omissa, ff. si quis omiss. leg. in quantitate, in fin. princ. ad leg. falcid. leg. quæ poterat. ad Trebell. ita Corn. cons. 292. numero quinto. libr. primo. Castr. consilio trigesimo quinto. column. secunda. versicul. Quinta. libr. secundo. Mantic. de coniect. vlt. volum. libr. decimo. titul. secundo. numero decimo quinto. versicul. Neque enim. Tum quia debitum dotis respectu ma-
9 riti, & eius hæredum dicitur voluntarium, cum potuerit abstinere à nuptijs, & non se obligare ab initio, & propterea legatum non intelligitur animo compensandi factum cum dote, nisi
10 specialiter fuerit expressum, ad tex. in leg. vnic. §. primum itaque, versicul. sciendum. C. de rei vxor. act. glos. in dict. leg. si cum dotem, §. si pater. in verb. tantum acceperit, vbi Bart. & DD. & in leg. qui dotem. ff. solut. matrim. Bart. in leg. 3. n. 4. de dot. præleg. Cuman. cons. 22. num. 1. vers. sed his non obstantibus. Signorch. cons. 176. num. 5. Osasch. decis. 168. sub nu. 20. latè, & de communi Paris. cons. 95. num. 37. libr. 2. & cons. 69. num. 26. eod. Surd. cons. 112. num. 41. 42. & num. 64. Mantic. de coniectur. vlt. vol. libr. 10. tit. 2. num. 12. Ceph. cons. 254. num. 11. 12. Gabr. consil. 106. num. 9. libr. 1. Menoch. libr. 4. præs. 109. numer. 3. latè Cyriac. contr. 162. num. 39. libr. 1. & contro. 261. num. 38. lib. 2.

Neque obstat tex. in dict. leg. si cum dotem. §. si pater. solut. matrim. quia procedit in casu, quando pater exegit dotem pro filia, quam tenetur dotare, & obligatur à iure pro ea dotem custodire, & ideò si pater legat filiæ, intelligitur legasse a-
11 nimo compensandi cum dote, quia hoc est debitum necessarium à lege ipsa inductum, vt in dict. leg. si cum dotem, §. si pater. vbi Bart. Alex. Imol. communiter DD. notant. & in leg. huiusmodi. §. cum pater. de legat. primo. leg. Titia cum testamento. §. qui in vita. de leg. 2. iunct. leg. vlt. de dot. promiss. leg. Qui liberos. de ritu nupt. leg. obligamur. §. lege. de act. & obligat. leg. si socius. ff. pro soc. & Auth. sed quamuis. C. de rei vxor. act. latè Hier. Gabr. consilio. 59. libr. 2. Mantic. de coniect. vlt. vol. libr. 10. titul. 2. numero 5. Paris. cons. 98. numero 5. libr. 2. Alban. consil. 6. num. 4. 5. 6. Menoch. dict. præs. 109. numer. 16. Nam hoc verum est, sed non est conueniens in casu nostro, vbi non tractatur de legato facto à patre filiabus, sed à fratre sororibus, nepotibus, & neptibus, iste enim testator non est ille, qui se obligauit ad dotem, sed tenetur ex dispositio-
12 ne alteriùs, ideò cessat præsumptio, quod legauerit animo compensandi, vt post Cuman. in consilio 134. column. final. versicul. nec obstat. dixit Tusch. practic. conclus. littera L, conclusio 141. nu. 70. & num. 78.

Verùm tamen in contrarium multa adducebantur non leuis considerationis; quia imò videtur, quod non solum pater erga filias, sed etiam
13 frater erga sorores sit debitor necessarius dotis, quam pater tenebatur vi legis restituere vel dare, vt in terminis videtur sensisse, Fulgos. cons. 80. incip. Testator in testamento. per totum. Tusch. d. conclus. 141. num. 72. sicut enim Pater erga filias erat de-
14 bitor necessarius pro dote materna, l. 1. C. de bon. quæ liber. & tot. tit. ita etiam necessarius erat debitor d. R. D. Peregrinus eius hæres, quia in cognoscendo, an hæres sit debitor voluntarius, vel necessarius, inspiciendum est, qualis fuerit defunctus, cuius est hæres, nam si ille fuit necessarius, talis erit etiam eius hæres, non attentò, quod vo-
15 luntariè adiuerit, quia ex aditione hæredis non mutatur qualitas obligationis defuncti, quę transit in hæredem cum sua qualitate: sic arg. l. huiusmodi. §. si Sempronius. de leg. 1. Castr. cons. 35. col. 2. vers. sed ad hoc. lib. 2. pulchrè in terminis Anch. cons. 26. n. 4. & seqq. Crauc. cons. 131. num. 14. & in cons. pro genero. num. 386. Soc. iun. cons. 130. ad fin. vol. 2. latiss. Surd. cons. 112. num. 65. 66. 67. & seqq. Vbi multos allegat, & rationibus comprobat Gabriel. cons. 107. num. 8. 9. lib. 1. Menoch. d. præs. 109. numer. 26. Tusch. d. concl. 141. num. 12. pulchrè Gratian. disc. for. 198. num. 11. 12. 13. 14. vbi benè probat debitum dici necessarium, vel voluntarium in hære-
16 de, pro vt erat in defuncto, cuius est hæres, quia prima, & originalis causa est attendenda, l. tutor datus. vbi gl. in verb. Et non titulus, cum gl. seq. ff. de fideius. l. qui id quod. in princ. ff. de donatio. cum à pri-

17 mordio tituli pofterior formetur euentus, *leg. 1. ad fin. C. de impun. lucr. defcript. lib. 10.*
Sed refpondebatur hoc debitum nullo modo pofse
dici necefsarium, quia non defcendit immediatè
18 ex difpofitione legis, fed originaliter occafione
contractus matrimonij, vt inquit *Cyriac. d. contr. for. 261. nu. 38.* & quamuis concurrat etiam obligatio legis, qua maritus tenetur conferuare filiis
dotem maternam hoc tamen non fufficit ad conftituendum debitum necefsarium, quia etiam fi
19 debitum proueniat partim à lege, partim à contractu, adhuc dicitur voluntariũ, eò, quod attendatur caufa primordialis: ex *Bald. in l. fi vxor. ver. quæro quid. C. de bon. auth. iud. poffid. Bonus de Statut. præfcript. gl. 21. num. 46. pulchrè Surd. d. conf. 112. nu. 43. Cyriac. d. contr. 261. num. 40.*
Verùm hæc refponfio non caret difficultate, quia
lucrum dotis, quod vigore ftatuti mortua vxore
applicatur marito, partim dicitur debitum legale, quia nafcitur ex difpofitione ftatuti, partim
oritur ex contractu dotis, qui fuit voluntarius, &
20 tamen legatum factum ab vxore marito computatur ei in portionem, quam debet lucrari ex forma
ftatuti de dote, vt per *Bart. in d. l. fi cum dotem. §. fi pater. num. 4. vbi Alex. num. 6. de communi teftatur, ff. fol. matrim. Bald. in Auth. præterea, vbi DD. omnes, C. vnde uir, & uxor. & conf. 64. ad fin. lib. 3. latè Mantic. de coniect. ult. uol. lib. 10. tit. 2. num. 7. uerf. quarto.* Ergo adhuc verfamur in eadem dubietate, quia huiufmodi qualitas caufæ voluntariæ, vel necefsariæ
non debet fumi ita à remotis, vt inquit *Alex. in d. §. fi pater. num. 6. in fin.* alioquin etiam dos, quam
pater tenetur præftare filiæ, efset debitum voluntariũ, cum originem habeat à matrimonio, quod
eft voluntarium, & tamen omnes DD. dicunt efse
21 debitum legale, & necefsarium, vt ibidem tradũt
Bart. & Alex. ac communiter DD. Rol. de dot. qu. 96. numero duodecimo. Phanuc. de lucr. dot. glof. 8. numero 44. 45.
Nihilominus adhuc cenfui in hoc cafu debitum dici volutarium, & non necefsarium, quia hic non
tractatur de illa dote, quam pater obligatur à iure tradere filiabus caufa nubendi, hanc enim certum eft efse debitum legale, & necefsarium, quoniam hoc cafu pater hic dotauit filias, & honorificè in matrimonium collocauit, & fic fatisfecit
debito legali, verùm quia illæ adhuc ab hærede
patris prætendunt portionem fuam dotis maternæ, non fatis vfquam probatur, quod hoc etiam
fit debitum legale, vel necefsarium, imò probatur
efse voluntarium, nam ficut quando maritus legat aliquid vxori, non cenfetur voluifse id compenfari in dote, quia dos dicitur refpectu vxoris,
22 & viri debitum voluntarium, vt probatur in *d. l. vnic. §. fi pater. uerf. fciendum. C. de rei uxor. act.* cum
multis fupra adductis, ita etiam refpectu hæredum, & filiorum mariti, & vxoris dicendum erit
effe debitum voluntarium, ex quo vidimus hanc
23 qualitatem neceffarij, & voluntarij non immutari
in perfona hæredis, fed remanere eiufdem naturæ, vt per *Surd. d. conf. 112. n. 65. 66. 67. Grat. an. d. difc. 198. n. 10. 11. 12.* quo cafu certum eft legatum
factum creditori ex caufa voluntaria non cenferi
24 factum animo compenfandi, vt *ex l. vnic. §. primũ itaq: verf. fciendum. C. de rei vxor. act. l. creditorem. de leg. 2. l. creditor. C. de leg. l. fi compenfandi. C. de hær. inftit. Oldr. conf. 297. n. 1. Bart. Alex. & communiter DD. in d. §. fi pater. & in d. Auth. præterea. Alex. conf. 7. n. 16. lib. 6. Corn. conf. 257. n. 20. in fin. lib. 2. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 10. tit. 2. n. 1. 2. & feqq. latè Surd. d. conf. 112. n. 42.* vbi plurimos congerit. *Menoch. lib. 4. præf. 110. n. 7. Cyriac. d. contr. 261. num. 39.* vbi
alios allegat. *Mafchard. concl. 333. n. 2.*
Sed dicebatur ex aduerfo, quod lex obligat patrem
25 ad conferuandum dotem filiis poft mortem matris, vt in *Auth. vxore mortua. C. vnde Vir. & vxor. ftat. Scand. lib. 2. tit. 34.* & ideò cum hæc obligatio
introducatur à lege fine facto hominis, negari nõ
poteft, quin debitum fit legale, & neceffarium, &
26 fic compenfandum cum legato. *DD. in d. §. fi pater. & in d. Auth. præterea. Couar. in c. offitij. n. 2. de teftam. Craff. in §. legatum. q. 16. n. 7. Honded. conf. 50. n. 19. lib. 2. latè Cyriac. d. contr. 261. n. 35. 36.*
Verùm exiftimo verè refponderi, quod in hac controuerfia non benè applicatur quæftio de debito
neceffario, vel voluntario, quia non folùm dos
materna, fed etiam cætera eius bona pertinent
ad filios, fi decefferit inteftata, non quia hoc fit
debitum neceffarium, vel voluntarium patris,
fed quia ipfi funt hæredes, & fucceffores matris,
27 non autem pater, qui folum vfumfructum habet,
& proprietatem filijs referuare tenetur, vt *in leg. vbi Salyc. & DD. C. de bon. matern. & l. 4. C. de bon.*
28 *quæ liber.* etenim de iure communi maritus mortua vxore non lucratur aliquam partem dotis,
29 nifi hoc pactum fit inter eos, fed ad mulieris hæredes ius dotis tranfmittitur, vt habetur *in dict. l. vnic. § illud proculdubio. vbi Salyc. C. de rei vxor. act.*
& quamuis pater teneatur filijs referuare dotem
maternam, hoc non prouenit, quia hæc facta fit
30 debitum legale, & necefsarium, fed quia illi funt
matris hæredes, vt per *Bart. in d. l. fi cum dotem. n. 9. ff. folut. matr.* vbi probat mortua vxore dotem remanere apud maritum tanquam pro filijs hæredibus mulieris, & eum fequitur. *Imol. & DD. fequendo opinionem Iac. de Bel. in d. l. fi cum dotem. Io: Campez. in trac. de Dot. p. 3. q. 128. nu. 1. & 2.* qui lo-
31 quuntur in fortioribus terminis de muliere filiafam. quæ licèr non poffit teftari, & habere hæredem, tamen fallit in dote, vt probatur *in l. auus. ff. de iur. dot.* vnde in cafu noftro nullum erit dubiũ,
cum mulier, de qua difputatur, non efset in poteftate patris prædefuncti, quando illa mortua eft,
32 & fic dos peruenit ad eius filios ex fucceffione
matris, ficut cętera eius bona per *text. in l. 1. ibi: ex matris fucceffione, fiue ex teftamentus, fiue ab inteftato. C. de bon. matern. & in l. cum oportet. C. de bon. quæ liber. & in d. l. vnic. § illud. C. de rei vxor. act.* ex quibus iuribus compræhenditur mulierem pofse teftari fecundum ius commune de dote, & bonis
fuis, & fatis erit, fi filiis relinquat legitimã adeò,
vt filii non fuccedant in dote, & bonis maternis,
dempta legitima, nifi fint eius hæredes, cefsante
pacto, vel ftatuto aliter difponente, ergo non poteft dici, quod hoc fit debitum legale, & necefsarium patris erga filios.

Et

Et quamuis iura prædicta obligent patrem ad conseruandum pro filijs dotem, & bona materna, hoc
non est inducere aliquod debitum legale, sed præ-
33 scribunt formã successionis, dum statuunt, quod
in bonis, quæ proueniunt à matre, pater habeat
tantum ius vtendi, fruendi, & administrandi, dominio eorum ad liberos pertinente, vt legitur *in d.l. res quæ. C. de bon. matern.* vnde hæc obligatio conseruandi dotem, & bona materna pro filijs, nunquam in iure dicitur esse debitum legale, & necessarium, quale requiritur ad inducendam cõpensationem in legatis, nec mirum, quia huiusmodi debitum legale cõstituitur ex propria substantia debitoris, velut legitima, quæ est quota
bonorum patris, & quarta, quæ debetur vxori
34 pauperi ex bonis viri diuitis prædefuncti iuxta
terminos *Auth. Præteread. C. vnd. vir, & vxor.* hic autem obligatio reseruandi bona materna, & dotem pro filiis non tendit ad diminutionem patrimonii mariti, nec sumitur ex eius substantia, sed versatur circa substantiam matris, & successiuè filiorum eius hæredum, qui idcircò rem suam à patre vindicare videtur, vt habetur in *d.l. res quæ. in fin. C. de bon. matern.*

Vnde superfluum fuerat in iure hoc genus debiti legalis inducere, cũ pro recuperatione dotis maternæ sufficiat filijs obligatio, & debitum voluntarium patris, quando se obligauit ad Dotis restitutionẽ pro vxore sua, & eius hæredibus, quia licèt hoc dicatur debitum voluntarium ratione
principii, & causæ, tamẽ inducit iuris vinculũ, &
35 necessitatem restituendi, quia contractus ab initio sunt voluntatis, sed post factũ necessitatis. *l. sicut. C. de act. & obl. l. in commodato. §. sicut. ff. commod. Corn. cons. 292. num. 5. lib. 1. Alex. cons. 7. nu. 16. lib. 6. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 10. tit. 2. num. 4. Gratian. disc. 198. numer. 13. Menoch. d. præs. 109. numero 3.*

Neque in hoc plus disponit *stat. Scand. libr. 2. tit. 34.* quam faciat ius commune, siquidem dicit, *si vero vxor prædecesserit relictis post se marito, & liberis,*
36 *tunc maritus toto tempore vitæ suæ sibi lucretur vsufructum Dotis, & donationis propter nuptias, filijs verò tam fœminis, quam masculis proprietatem æqualiter.* hoc enim idem statuitur *in l. generaliter. & Auth. vxore mortua. C. de secund. nupt.* vbi statuitur patrem in huiusmodi bonis habere tãtum vsumfructum, filiis verò teneri proprietatem reseruare, & sic traditur modus succedendi, non autem inducitur aliquod debitum legale diuersum à primò quod habebat maritus restituendi dotem vxori, quod sicut erat voluñtarium in persona mariti erga vxorem, & non erat aptum ad inducendum animum compẽsandi in legato vxori facto. *d.l. vnic. vers. sciendum. C. de rei vxor. act.* ita erit respectu filiorum, & hæredum matris, & hæredũ ipsius mariti quia eadem qualitas debiti voluntarii non mutatur in hærede, cũ obligationis con-
37 ditio ex persona hæredis immutari non debeat. *ex l. 2. §. ex his. vbi gl. C. de verb. oblig. l. in executione. §. pro parte. vbi Castr. eod. l. 2. in fin. C. de fruct. & lit. expens. l. 1. C. de impon. lucr. descript. lib. 10. Anchar. d. cons. 26. num. 4. pulchrè in terminis Dotis Surd. d. cons. 112. nu. 64. vers. & non obstat. & nu. 65. 66. 67. Gratian. d. disc. 198. n. 13. 14.* & ideò censui non esse locum compẽsationi, sed vtrunque deberi; non obstante, quod maritus quodammodò dicatur Dominus dotis *l. doce ancillam. C. de rei vind.* quia hoc est impropriè, cum mulier ipsa naturaliter dicatur domina Dotis *l. in rebus. C. de iur. dot.* quoniam iuri dominium est imperfectum, & mortua vxore statim extinguitur. *Angel. de legitim. contradict. 13. art. 9. n. 102.*

Et maximè quia dato etiam, quod debitum prædictum fuisse legale, & necessarium, tamẽ non semper sequitur esse in legato compensandum, quia coniecturis, & præsumptionibus sæpè efficitur, vt in eo etiam cesset animus, & præsumptio compensandi, quoniam hæc materia pendet à coniecturis. *Menoch. d. præs. 109. nu. 25. ad fin.* Hic autem adest non leuis coniectura, quod dictus D. Peregrinus fecerit legatum sororibus, cum animo cõpensandi, quia dotis debitum respectu illius, & suorum hæredum erat purum, & maturum, cum deberetur à die mortis patris, & matris, legata autem facta dd. sororibus sunt ad diem, & cum qualitate temporis, & tamen vt locus esset compensationi, necesse erat, quod debitum & legatũ
38 essent eiusdẽ qualitatis, nam materia illa, quod
legatum videtur factum animo compensandi, procedit in legato, quod est exigendum eo tempore, quo etiam debitum necessarium est exigibile, vt inquit in verbis. *Soc. cons. 93. num. 23. vers. Præteread. lib. 1.* quem sequitur. *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 10. tit. 2. nu. 9. & Tusch. pract. concl. littera L. concl. 141. num. 41. Maschard. de prob. concl. 333. n. 10.* non potest enim fieri compensatio debiti in
diẽ cum debito puro, & simplici, ac liquido, quia
39 ad hoc vt fiat compensatio. creditum debet esse
hinc indè purum. *l. si constat. & l. fin. C. de compens. Bart. in l. amplius non peti. ff. rem rat. haber. Soc. d. cons. 93. n. 22. vers. Præterea. Tusch. d. concl. 141. n. 41. Mascard. de prob. concl. 333. n. 10. 11.*

Secunda coniectura est, quia respectu Luciæ eius sororis testator mandauit imputari in eius legato, quidquid percipietur ex Fornace Calcis, & sic le-
40 gatum pendet ab euentu, & à valore dictæ Cal-
cis, quæ in legato inesse videtur, & propterea legatum est diuersum à credito pecuniario, vnde non potest censeri factum animo compensandi. ad *tex. in l. si conuenerit. ff. de pignor. act. plenè gl. in l. fin. C. de compensat. Seraph. decis. 1212. n. 1.* & ideò secundum communem sententiam in legatis nunquam inducitur præsumpta compensatio cum
41 credito, nisi quando hinc inde est quantitas, &
dicunt ita de necessitate intelligendum esse *text. in l. si pater pro filia. Cod. de collat. dot. Bart. Bald. & Castr. in l. huiusmodi. §. cum pater. de leg. 1. Bald. in l. filia legatorum. C. de leg. Bald. & Salyc. in l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testam. & in l. si vxor. Cod. de bon. auth. iud. possid. & in l. Nesennius. de neg. gest. Alex. cons. 7. num. 17. lib. 6. Surd. d. cons. 112. numer. 61. 62. Soc. iun. cons. 79. num. 112. lib. 3. Menoch. cons. 56. nu. 12. & numero 51. libro 1. & cons. 151. numero 24. & consil. 162. numero 24. libro 1. & præs. 110. numero 9. libro 4. Tusch. d. concl. 141. numero 23.* & quamuis

adsint

adſint nonnulli, qui aliter ſentiunt per *Alex. in d. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. numero 7. verſ. & licet magna. ff. ſol. matr.* tamen hæc eſt vera, & magis communis DD. ſententia, vt per *Surd. d. conſ. 112. n. 61. 62. Seraph. deciſ. 1455. n. 5.*

Tertia coniectura deſumitur ex varietate monetæ, ſiquidem dos prædicta fuit conſtituta in ſcutis aureis, & taliter promiſsum fuit reſtitui, vt in Inſtrumento dotali, legatum autem factum dd. ſororibus conſiſtit in Ducatonis à libris ſeptem, & ſolidis quindecim, & propterea quando legatum
42 eſt ſoluendum in alia ſpecie monetæ diuerſa ab ea, quæ continetur in debito etiam neceſsario, tunc oritur coniectura, quod teſtator non habuerit animum compenſandi legatum cum debito, vt per *Corn. conſ. 288. numero 4. verſ. Item ſunt. libro primo, & conſil. 230. numero ſecundo, libro quarto. pulchrè Soc. iun. conſil. 79. numero 85. 86. libro 3. Thanac. in trat. de Dot. gloſ. 8. numero 94. Surd. d. conſil. 112. numero 63.* & quamuis hanc eſse leuem coniecturam, quæ poteſt facilè per aliam coniecturam elidi, dixerit *Thanue. d. gl. 8. numero 86.* tamen non poteſt dici tam leuis, quin ſufficiat ad præſumendum non eſse locum compenſationi, niſi aliud magis vrgeat in contrarium, quod ſatis eſset etiã ad tollendum alias coniecturas, nam hæc coniectura eſt ſimilis præcedenti, & eiuſdem virtutis, quia promiſſio dotis in diuerſa moneta videtur virtualiter facta de diuerſa ſpecie, quia ſcuta au-
43 rea per ſe nõ recipiunt functionem, niſi per quãdam extimationem vna ſumma reducatur ad valorem alterius, quod etiam in ſpeciebus cadere poteſt. *iuxt. l. Propemodũ. ff. de verb. ſign. l. 2. ad fin. de conſtit. pecu. Soc. d. conſ. 79. ſub nu. 85.* propter quod facilius dicendum eſt vnam cum alia non cõpenſari, ſicut legatum dotis in certa ſumma non cõ-
44 penſatur cum debito ſpeciei; vt per *DD. in d. l. filia legatorum. & in d. l. huiuſmodi. §. cum pater. de leg. 1. Soc. d. conſ. 79. n. 86.* pulchrè *Corn. conſ. 292. n. 2. verſ. tamen lib. 1.*

Quarta coniectura eſt, quando teſtator in legato dixit ſe legare de bonis ſuis, quia tunc omninò cer-
45 tum eſt noluiſſe legare animo compenſandi cum debito etiam neceſſariò, quia bona intelliguntur ære alieno deducto. ſic *ex l. ſubſignatũ. §. 1. de v. rb. ſignif. dixit Bald. in d. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. vbi Alex. num. 7. verſ. prædictis addc. ff. ſol. matr. Bart. in l. vt iuſiurandi. §. ſi liberi. in fin. de oper. libert. Bald. conſil. 84. libro 2. latè Menoch. d. præſ. 109. nu. 6. 7. 8. libro 4.*

Quinta coniectura, ne fiat compenſatio legati cum debito neceſſario, oritur ex ſanguinis coniunctione, quia teſtator fecit huiuſmodi legata foro-
46 ribus, ideo præſumendum eſt legaſſe amoris cauſa, & vt liberalem ſe exhiberet perſonis tam arctè ſibi coniunctis, non vt fieret compenſatio. vt *ex l. fin. C. de dot. promiſſ. & l. Cum alienam. C. de legat.* dixit *Corn. conſ. 292. col. 3. verſ. tunantur etiam, lib. 1. pulchrè Surd. d. conſ. 112. num. 47. 48. 49. & ſeqq.* vbi adducit rationes, & multa ſimilia.

Non obſtant coniecturæ in contrarium allatæ, vt etiamſi verſaremur in debito voluntario, adhuc compenſandum eſſet cum legato, & primò quia
47 legatum eſt pinguius, quam eſſet debitum. ex *Honded. conſil. 50. numero 23. libro ſecundo. Menoch. d. præſ. 110. numero 32. libro quarto.* Nam hoc procedit in debito neceſſario, non autem in voluntario, quod non compenſatur cum legato etiam maioris quantitatis per *dict. l. vnic. §. primum. verſ. ſciendum. Cod. de rei vxor. act. l. creditorem. de leg. p. l. creditor. C. de leg. ſic tenet Alciat. conſ. 498. nu. 5. verſ. maximè. pulchrè Corn. d. conſ. 292. numero 2. 3. libr. 1.* vbi dicit ex ſententia omnium hanc eſſe differentiam inter debitum neceſſarium, & voluntarium, & ita apertè, & clarè dixit *Mantic. de coniect. vlt. vol. libr. 10. tit. 2. numero primo,* vbi docuit, quod etiamſi teſtator relinquat creditori pluſquam ſit
48 creditum, non præſumitur animus compenſandi, niſi aliter fuerit ſpecialiter expreſſum: & contraria procedunt, vel quando eadem cauſa exprimitur in legato, quæ ineſt in debito per ea, quæ tradit *Craue. conſ. 686. numero 3. 4.* vel quando penitus eadem ſumma, vel ſpecies legatur, quæ eſt debita, tunc enim ex tali aptitudine, & conuenientia apparet, quod teſtator habuit pro eodem
49 ſummas debitas, & legatas: ſic *Corn. conſil. 230. numero quinto, libro quarto, pulchrè Crau. conſil. 149. Crau. conſil. 149. numero quinto. Menoch. d. præſ. 110. numero 26. Honded. d. conſil. 50. numero 23.* non ſic eſt, quando ſumma, vel ſpecies legata eſt maior, vel minor debito, tunc enim non concurrit talis veriſimilitudo, quod voluerit cum debito voluntario compenſari legatum. *Mantic. dict. tit. 2. numero 1.*

Non obſtat alia coniectura, quod teſtator præſumitur grauare hæredem minus quam fieri poſſit. *l. ſi ſeruos. §. qui margaritam. de leg. 1. & l. vnum ex familia. §. ſi rem. de leg. 2.* & maximè quando hæres
50 eſt æquè, vel magis dilectus teſtatori, quam legatarius, vt hic, vbi Sanctiſſima Trinitas, & B. Virgo eſt hæres inſtituta, ideò præſumendum eſt teſtatorem voluiſſe legatum compenſari in debito: *Cephal. conſ. 14. numero 21. verſ. tertio dictus.* Nam dici poteſt id non tranſire ſine difficultate, vt per *Dec. conſ. 349. nu. 8. Corn. conſ. 143. col. 2. in fin. lib. 3. Ruin. conſ. 212. numero 14. libro 1.* ſed reſpondetur cautiùs tunc cenſeri teſtatorem cenſeri voluiſſe grauare hæredem minùs, quam fieri poſſit, quando agitur de redimendo res alienas, quas legauit, ſecùs eſt, quando diſpoſuit de propriis bonis, vel hæredis, quia in hoc faciliùs teſtatores inclinant, vt diſtinguit *tex. in d. l. verum ex familia. §. ſi rem. & ita declarat. Natt. conſilio 110. num. 8. & Surd. d. conſ. 112. n. 80.*

Non obſtat alia coniectura, quod niſi fiat compen-
51 ſatio, neceſse ſit deuenire ad alienationem ſtabilium. *Afflict. deciſ. 43. numero 28. Menoch. d. præſ. 110. numero 46. 47.* Nam reſpondetur primò, legata fuiſse facta cum moderatione temporis, vt ſoluantur in termino trium, vel quatuor annorũ, & ſic ex redditibus poteſt ſatisfieri legatis, & debito: Deinde ceſsaret hoc inconueniens, quia ſi præſenti pecunia eſset ſatisfaciendum, oporteret deuenire ad alienationem ſtabilium, etiamſi ſolum legatum ſolueretur, quia in hæreditate non extiterunt pecuniæ numeratæ; & cum ſoluto legato,

gato,

gato,& debito adhuc hæreditas remaneat lucro-
sa,non est præsumenda compensatio ex his, quæ
tradit *Menoch.d.præs.*1 1 0.*n*.43. *Rota apud Rub. de-*
cis.311.*n*.7.*p*.3.
Concludendum est igitur noluisse testatorem fieri
compensationem legati prędicti cum debito vo-
lũtario,vel necessario,quia si voluisset, benè scie-
bat id exprimere, sicut expressit in legato facto
Camillæ vni ex eius sororibus prædictis cui præ-
cepit in suo legato compensare creditum Duca-
52 torum 69. quos ipse testator soluit pro Domini-
52 co eius filio, vnde si voluisset etiam compensari
dotem maternam, id expressè dixisset, vt argu-
ment. *l.vnic. §.sin autem ad deficientis. C. de caduc.*
toll.ad rem dixit Surd.cons.1 20.*numero* 25. *vers.qui-*
nimò ad rem *Rot. apud Rub. decis*.311. *numero* 10.
p.3. hoc enim argumentum est validum in iure,
& eo sæpè DD.vtuntur, & præcipuè dum dicunt,
53 quod licèt testator in vna substitutione mentio-
nem fecerit de masculis, non tamen senserit de
masculis in alia, in qua simpliciter locutus est de
filijs. *Anch.cons*.1 20.*numero* 8. *Alex.consil*.38.*nu-*
mero sexto,libro sexto.Corn.consil.230.*numero sexto,*
libro tertio. Curt.sen. consil.63.*numero* 15. *Ias.consil.*
142.*col*.5.*vers.quinta.lib*.2. *Soc.cons*.227.*in fin.libro*
secundo.Surd.dict.consil.1 20.*numero* 26.& quamuis
54 essemus in dubio,adhuc cessat pręsumptio com-
pensationis legati cum debito voluntario: *d.l.cre-*
ditorē.de leg.2.*d.l.vnic.vers.sciendum. C. de rei vxor.*
act.Oldrad.cons.297.*n*.1. *Alex.d.cons*.7.*nu*.16.*lib*.6.
Ias.consil.123.*numero vndecimo, libro quarto, Man-*
tic.d.titulo 2.*numero primo. Mascard. d.conclus*.333.
numero 1.2.

E P I T O M E.

Possessor Capellæ Ecclesiæ est manutenendus, & Curatus etiam Regularis subiicitur Episcopo in concernentibus curam animarum, & dependentibus ab ea.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio non datur in possessorio summarijssimo etiam deuolutiuè de iure ciuili.*
2 *Possessorium summarijssimum de iure Canonico an admittat appellationem controuertitur.*
3 *Appellationem non dari in possessorio summarijssimo suspensiuè certum est.*
4 *Possessorij decretum trahit secum executionem.*
5 *Possessorij summarijssimi decretum potest reuocari,& non dat damnum irreparabile.*
6 *Articuli petitorium concernentes non admittuntur in possessorio.*
7 *Appellare licet si Iudex in possessorio admittat articulos super petitorio.*
8 *Manutentionis effectus quomodo impediatur.*
9 *Prorogat iurisdictionem Iudicis,qui illius examini se submittit.*
10 *Causæ omnes in prima instantia sunt cognoscendæ coram Ordinario loci.*
11 *Parochorum causæ tractandæ coram Ordinario.*
12 *Tertius petens admittitur ad causam facit acta sua, & Iudicem competentem declarat.*
13 *Curatus regularis subijcitur Episcopo, & quomodo.*
14 *Regularis extra curam animarum est puniendus à superioribus.*
15 *Parochus Ecclesiæ Regularis in concernentibus curã animarum subditus est Episcopi.*
16 *Parochus Regularis in dependentibus etiam à cura animarum ab Episcopo puniri potest.*
17 *Parochus monachus est de foro Episcopi in his, quæ veniunt in consequentiam Curæ animarum.*
18 *Episcopus manutenendus est in possessione iurisdictionis ex sola iuris assistentia.*
19 *Actor sequitur forum rei.*
20 *Reus est in possessorio, qui possidet rem controuersam.*
21 *Possessorio in iudicio Iudicem adiens,non perdit possessionem & vrbaniùs agit.*
22 *Manuteneri petens est reus,si obtineat.*
23 *Monaci quomodo sint exempti ab Ordinario.*
24 *Clericus turbatus,vel spoliatus trahit laicum ad forum Ecclesiæ.*
25 *Possessorij summarijssimi decretum an sit nullum, examinatis testibus sine citatione partis.*
26 *Testes habere pro ritè,& rectè examinatis saluat ad effectu citationis.*
27 *Reus declarans testes habere pro rectè examinatis quid efficiat.*
28 *Iudex possessorij est etiam Iudex petitorij.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SVper Regimine, & administratione cuiusdam Capellæ S. Mariæ Virginis in territorio Regij vulgo nuncupatæ, (la Maestà piccola di sesso1) orta est controuersia inter M.R.D.Priorem S. Mariæ de sexio, ex vna, & R. D. Michaelem Archangelum Moltium Monachum Cassinien. vti Curatum Eccl. S.Prosperi de Strinatis parte ex altera eò, quod vnusquisque eorum prætendat dictam Capellam esse intra fines suæ Parochię, & vterque eorum conatus est colligere eleemosinas,& oblationes ei factas, & faciendas, stante quod à nonnullis annis citrà vndique cęperunt homines ed eam concurrere deuotionis, & voti causa: verùm fabricato processu,& re diligenter examinata cum ex depositione nouẽ testium verbis clarissimis appareret dictam Capellam fuisse semper rectam, & administratum à dicto D.Priore Sexii sub die xv.Iunii 1640.ego pronuntiaui per decretum dictum D. Priorem fore, & esse manutenẽdũ in possessione eiusdem Capellæ, & in iure eam regendi, & administrandi, saluis iuribus partium in possessorio Ordinario, & petitorio.

Verùm

Verùm quia dictus Curatus appellauit à dicto De-
creto, & appellationem prosecutus est in Curia
Romana, imò monaci S. Benedicti sub die 23.
August. sub prætextu, quod dicta Ecclesia S. Pro-
speri sit membrum Monasterii petierunt se ad-
mitti ad causam, & sic prælium satis fuit ingra-
uatum intendente vtraque parte se habere me-
liora, vnde pro defensione Decreti mei ego dice-
bam non esse admittendam dictam Appellatio-
nem, saltem quo ad effectum suspensiuum, nam
licèt secundùm ius ciuile certum sit in hoc pos-
1 sessorio summarissimo non dari appellationem
neque suspensiuè, neque deuolutiuè *ex l. vnic. C. si
de moment. poss. fuer. appell. c. fi. §. de possess. 2. quæst. 6.*
2 tamen quia de iure Canonico hoc est controuer-
sum secundùm aliquos respectu effectus deuolu-
tiui, vt per *Seacc. de appellat. cap. 2. quæst. 17. lim. 6.
membr. 2. numero* 40. omissis disputationibus hoc
pro indubitato apud omnes recipitur, quod tam
de iure Canonico quam ciuili in hoc summaris-
3 simo iudicio appellatio etiam de facto interposi-
tà, non suspendit mandatũ de manutenendo effe-
ctum, quia non admittitur appellatio saltem quo
ad effectum suspensiuum per *text. in d. cap. fin. §. de
possessione. 2. quæst. 6. Benintend. decis. 79. numero* 6. 7.
Ioseph. Ludouicus decis. Perus. 20. numero 11. 12. vbi
redd[illegible] rat[illegible]ones. benè *Gratian. disc. for. 74. num.* 16.
17. 18. *& discept.* 310. *numero* 64. vbi de communi,
& obseruata sententia. *Seraph. decis.* 071. *numero* 5.
& decis. 1295. *numero* 1. *& seqq. Farin. decis. recent.*
297. *numero* 2. *p.* 2. *Caualer. decis.* 88. *numero Posti. in
tract. de manuten. obseru.* 106. *numero* 9. 10. & ratio
4 est, tum quia hoc decretum trahit secum execu-
tionem, & iuris executio non continet iniuriam
ex l. iniuriarum ff. de iniur. Natt. consil. 81. *numero* 4.
Gratian. d. disc. 74. *numero* 18. tum quia non infert
5 præiudicium irreparabile, & semper potest reuo-
cari, quia hodie potest dari mihi, cras tibi. *Seacc.
de appell. d. lim. 6. memb. 2. numero 3. Rot. diuers. de-
cis. 641. num. 8. vers. Neque obstat. & numero 9. p. 1.
Farin. decis. recent. 183. numero 3. vers. secùs verò p. 2.
Seraph. decis. 1295. numero 1. 2. Posti. d. obser. 106.
num. 66.* & ideò causa debet committi non retar-
data executione.

Vnde cum non esset locus appellationi, non poterat
D. Cabaleetus admittere articulos dicti Curati vo-
lẽtis probare, quod hæc Cappella est sita in perti-
nentiis Parochiæ S. Prosperi, Secũdò quod fuit re-
staurata ab Abbate S. Petri Cõgregationis S. Iusti-
næ de Padua: Tertiò dictus Curatus subministra-
uit Sacramẽta infirmis commorantibus (in loco
6 delle due Torri) versùs Ecclesiã Sexij, quia tanquã
petitorium concernentes non sunt admittendi,
vt per *Rotã in Pampilonen. Tributi della G[illegible] da* 11.
Decembris 1591. *coram Penia; Couar. var. resol. c.* 14.
*numero 44. vers. Super isto, libro primo. Posti. trac. de
manuten. obseru. 7. numero quinto*, vbi dicitur, quod
si vna pars offert articulos super meritis causæ
principalis, & instet desuper examinari testes, al-
tera pars potest petere, vt priùs prouideatur su-
per manutentione adeò, vt idcirco liceat dicto
D. Priori à tali admissione appellare, vt per *Bart.
in l. 2. numero 21. vers. tertiò quæro. ff. de appellat. rec.
Vestr. in Prax. libro quinto, cap. 15. numero tertio,
quarto. Seacc. de appellat. quæst. 17. limit. 47. memb. 1.
numero 137. Marches. de commiss. p. 1. cap. 8. num. 80.
vers. Appellationem: Natt. consilio 121. numero 4.
Contard. de momentan. poss. limit. 18. per tot. Rugin ell.
de appellat. §. 2. capit. 3. in ver. Subuersio. numero 895.
Giouagn. consilio 8. numero 93. libro primo. Posti. d. obs.
7. numer. 23. 24.* vbi pulchrè docet hoc modo per-
uerti ordinem possessorij summarissimi, dum fit
transitus ad merita causæ super petitorio, nõ ter-
minato possessorio, & ideò licitum esse appellare,
& maximè quia per admissionem dd. articulorũ
8 cum supersessoria tacitè, & per indirectum impe-
ditur effectus manutẽtionis dicto Priori conces-
sæ. *Galganet. super statut. Vrb. cap. 166. numero 50.
fol. 359.*

Neque vllo modo obstare potest, quod dictum mã-
datum de manutenendo à dicto Vicario Regij
concessum sit nullum ex defectu iurisdictionis cũ
Monaci Cassinen. sint exempti ab Ordinariis ex
Bulla Eugenij IV. quæ est noua in Bullario: nam
primò respondetur, quod dictus Curatus videtur
9 prorogasse iurisdictionem dict. Vicarij & in eum
consensisse, dum nunquam declinauit eius forum,
& eius examini se submisit *ad text. in l. 1. ff. de iu-
dic. l. 1. C. de iurisd. omn. iud. Afflict. decis. 27. num. 2.
vers. in contrarium.*

Deinde respondetur, quod hodie in beneficialibus,
& rebus Ecclesiasticis inter Ecclesiasticos, & e-
tiam inter alios causæ omnes in prima instantia
10 sunt cognoscendæ, & terminandæ coram Episco-
pus, & locorum Ordinarijs ex *Concil. Trid. sess. 24.
cap. 20. de Reform.* vbi *Barbos.* latè omnes adducit,
& in nostris terminis. *Boccat. de interdict. vti possid.
cap. 20. numero tertio, quarto. Posti. d. trac. obseruat. 6.
numero* 23. & ideò ista causa non poterat cogno-
11 sci, nisi coram Ordinario, cum tractaretur de iu-
ribus beneficii vtriusque Parochi, *Rota apud Ca-
sar. de Grass. decis. 9. in princ. de caus. poss. & propriet.
& in Perusina Nullitatis contractus 12. Ian. 1618.
coram Remboldo.*

Tertiò Monasterium prædictum non interfuit vn-
quam in hoc iudicio & tantum post Appellatio-
nem petierunt admitti ad hanc causam pro eo-
rum iure, & interesse ad defensionem Curati S.
Prosperi ideò sunt admittendi in terminis, in
quibus causa reperitur adeò acta, & sententiæ eos
12 afficiant, ac si eis citatis emanassent, sic enim ter-
tius admittitur, & facit acta sua, & tacitè Iudicem
declarat competentem. *Innoc. in c. cum super. nu-
mero 6. vbi Butr. numero 18. Felyn. numero 17. de re
iud. Put. decis. 71. libro 3. Honded. consilio 25. numero
22. 23. libro secundo. Farinac. decis. 431. numero 5. p. 1.
Ludouis. decis. 259. numero primo, vers. quia veniendo.
vbi Beltram. numero quarto, & decis. 303. numero pri-
mo, tertio.*

Quartò respondetur dictum Curatum licèt Regula-
rem esse subiectum Episcopo non obstante qua-
cunque exemptione in iis, quæ concernunt cu-
13 ram animarum, adeò, vt omnimodæ iurisdictio-
ni visitationi, & correctioni Diocæsani Episcopi
tanquam Sedis Apostolicæ delegati subsint om-
nes Regulares curam animarum exercentes, vt
habetur

habetur *in cap.1.§.fin.de priuileg.in 6.& Conc.Trid.*
sess.25.de Regular.cap.11. & clarius per *Gregor. xv.*
in sua constitut.de exempt.quæ incipit.Inscrutabili sub
Dat.Nonis Febr.1622. Barbos. de off. Episc. alleg.74.
numero 18.19.20.p.3. Mar.Ant.resolut.112.cas.50.
ad fin.Vgol.de off.& potest.Episc.cap.20.§.4.& cap.
21.§.5.Ricc.in prax.for.Eccl.resol.176.

Nec obstat, quod præsẽs negotium videatur esse ex-
tra curam animarum, & administrationem Sa-
14 cramentorum, ideò Parochus Regularis non su-
biicitur Ordinario, sed à suis superioribus, si de-
linquat, est puniendus, vt decisum referunt. *Galet.*
in margarit.cas.consc.verb. Parochus.3. Aloys. Ricc.
in prax.for.Eccl.resolut.513. numero 2. & resol.532.
Barbos.de off.Episc. d.alleg.74. num.21. & ad Concil.
Trid.d.c.11.nu.10.

Nam respondetur istud negotium non posse dici
extra curam animarum cum tractetur de confi-
nibus Parochiæ, & an in loco Capellæ pertineat
ad Priorem Sexii, vel ad Curatum S. Prospeti ad-
ministrare Sacramenta, & turbationes, quas fecit
dictus Monachus, eas fecit tanquam Curatus di-
cti loci, dum ausus est turbare dictum Priorem in
pacifica possessione dictæ Capellæ, frangendo se-
ras, & oblationes ad suum modum disponere co-
nando, licèt Prior non permiserit se spoliari, sed
perseuerauerit in possessione in qua semper fuit,
& propterea dictus Curatus in hoc etiam nego-
cio subiicitur ditioni Episcopi, non enim est ne-
cesse, quod immediatè versetur circa administra-
tionem Sacramentorum ad hoc, vt Episcopus eũ
15 valeat coercere, & corrigere, sed sufficit, quod
aliquo modo concernat curam animarũ vt ver-
bis claris expressit dictus *Gregorius xv. in dicta sua*
constitutione vt apud Barbos. dict. cap. vndecimo, nu-
mero quinto, & Marc. Ant. dict. cas. 50. vers. non fuit.
ideò sufficit, quod illud negotium, de quo tracta-
tur, sit annexum, vel dependeat à cura animarum
16 ad hoc, vt Curatus Regularis subsit Episcopo, &
loci Ordinario, quia idem est iudicium de depen-
dentibus, quod de principali per *l. quominus. ff. de*
flumin. Contard. in l. 1. limit. 1. numer. 25. C. si de mom.
possess. Amat. decis. Marchi. 80. numero quinto, dixit in
terminis *Marius Antonin. var. resolut. libro primo,*
res. 112. cas. 50. in fin. quem sequitur Campan. in diuers.
iur. Can. Rub. 12. cap. 13. numero 51. Barbos. d. alleg. 74.
numer. decimo, & ad Concil. Trident. sess. 25. de Regul.
capitulo vndecimo, numero secundo, hic autem ne-
gotium istud omninò dependet à cura anima-
17 rũ quia tractatur, cui liceat in loco Cappellę ad-
ministrare Sacramenta, celebrare Missas Populo,
& sepelire mortuos, & alia facere, quæ veniunt in
consequentiam curæ animarum, vt apud *Seraph.*
decis. 1067. numero quarto. Campan. d. cap. decimoter-
tio, numero quadragesimonono. Barbos. d. alleg. 74. nu-
mero vigesimo, & dic. cap. vndecimo, numero secundo.
Marc. Antonin. dict. cas. 50. vers. & supra dictum. Er-
go erat in casu dictus Curatus, vt posset puniri,
& corrigi ab Episcopo, dum inuasit alienam Pa-
rochiam, & turbauit dictum Priorem pacificum
possessorem dictæ Cappellæ, quam ex processu
constat fuisse antiquitus fabricatam ab homini-
bus Sexii, & rectam semper à dicto Priore, dictus
autem Curatus cępit tantum contradicere, quã-
do deuotio aucta est, & oblationes cęperunt mul-
tiplicari, ideò non solum Rector Ecclesię Sexii est
manutenẽdus in possessione regiminis dictę Cap-
18 pellæ, sed etiam Episcopus in exercitio suæ iuris-
dictionis etiam ex sola iuris assistentia. *Seraph. d.*
decis. 1067. numero 3.

Quintò respondetur dicto Curato, neque Monaste-
rio hoc casu prodesse suam exemptionem, quin
hæc causa potuerit cognosci coram Ordinario
Ecclesiastico quia dictus Curatus fungitur vice
19 actionis, & ideò sequi debet forum rei. *c. si Cleri-*
cus. & c. si diligenti. de for. compet. l. fin. C. vbi in rem
act. si quidem dictus Prior Sexii dicitur Reus, &
20 exequitur partes Rei, quia possidet rem contro-
uersam. *§. retinendæ: Institut. de interdict.* & quamuis
priùs adierit iudicem conquærendo se in posses-
sione turbari per dictum Curatum, non perdit suã
21 possessionem, & dicitur vrbaniùs agere. *Rot. di-*
uers. decis. 81. numero primo, & decis. 785. numero ter-
tio, p. 1. Posth. d. trac. de manuten. obs. 5. numero octauo,
nono, decimo, & licèt tuendo suam possessionem in-
stet se manuteneri, & obtineat posteà manuten-
tionem, adhuc tamen dicitur Reus, illum enim
22 quẽ Iudex manuteneri mãdat, dicitur esse Reus,
vt *Rot. in vna Bononien. Portoni. 29. Febr. 1608. co-*
ram Marquemontio apud Marches. de commiss. in Sal-
uian. p. 1. §. 1. numero tertio, vers. deinde. fol. 979. Pal.
de Tenut. cap. 24. numero primo, quarto, quinto, Can-
cer. var. resol. p. 3. c. 1. sub numero 53. & seqq. Posth. d.
trac. obseruat. 5. numero decimotertio, ideò sicut di-
ctus Prior non poterat conueniri à dicto Curato,
vel Monasterio, nisi coram suo Ordinario Eccle-
siastico super prætensione dictæ Cappellę, ita hæc
causa manutentionis coram eodem cognoscen-
da erat, quia exemptio Monacis concessa, illis
23 prodest tantum si conueniantur, non si alios
conueniant, vt declarauit *Gregorius xv. in di-*
cta sua Constitutione de exemptis. & sanè etiam
persona exempta à foro Ecclesiæ, vt laicus, po-
test nihilominus trahi ad forum Ecclesiasticum,
si turbet Clericum in sua possessione, quia tunc
24 Clericus Reus esse videtur, & turbans, vel spo-
lians actor. vt per *Abb. in capit. Cum sit genera-*
le, numero septimo, & numero decimo, vbi Felyn. col. 2.
Soc. sub numero decimooctauo, & DD. communiter. de
for. compet. Lap. alleg. 65. numero tertio, quarto. Me-
noch. de retin. rem. tertio, numero 361. & seqq. Borgn.
decis. 44. numero 107. p. 1. Grass. de eff. Cler. eff. 1. nume-
ro 533. & ego dixi contr. 28. numero decimotertio, &
contr. 105. numero 84. ideò sic etiam dictus Cura-
tus quamuis Monachus potuit trahi ad forũ Or-
dinarii Ecclesiastici, quia turbando alterum Paro-
chum actor esse videtur, non Reus.

Neque etiam obstat, quod decretum manutentionis
factum à Vicario Regii sit nullum, ex quo testes
fuerunt examinati per viam informationum par-
te non citata, tum quia in hoc Iudicio summariis-
simo non potest dari de nullitate, etiam quod te-
stes fuerint examinati parte non citata, maximè
25 si nihil aliud in contrarium est probatum, quia
in hoc

in hoc iudicio leuiores probationes ſufficiunt: ex *Alex.conſilio 147. in princ. libro ſexto. Dec.conſilio 559.numero octauo. Neurzan. conſilio octuageſimo, numero ſeptimo. Ceph. conſilio decimonono, numero primo,in fin. Rol.conſilio octauo, numero trigeſimo, libro quarto, ſic pulchrè Farinac. de teſti. quaeſt.72. numero 72. Couar.variar. reſolut. libro tertio, cap. decimoquarto, numero ſecundo, & tertio,* & in puncto *Maſcard. de probat.concluſ.1637.numero nono. Rota apud Poſtium in tract.de manutent.deciſ.269. numero quarto, & ipſe Poſti. d.trac.obſ. trigeſima octaua, numero quadrageſimo nono.* tum quia proceſſum fuit vt in cauſa criminali ob turbationes violentas, quas fecit dictus Curatus S. Proſperi, qui fuit examinatus, & multa confeſſus eſt, & in termino defenſionum declarauit ſe velle habere teſtes pro ri-
26 tè, & rectè examinatis, & ideò etiam ſi fuiſſent nulliter examinati parte non citata adhuc ſtante dicta declaratione plenè probant, niſi in repetitione aliud dicant. *Octauian.Vulp. conſil.crim.29. numero primo. Hier. Gabriel.conſil.178.numero decimonono, libro primo, Farinac. de teſti.quaeſt.ſeptuageſimaſecunda, numero 149. Ambroſ.de proceſſ.inform. libro tertio, cap.primo, numer.trigeſimo, & ſeqq. Poſti. d.trac.de manut.obſ.trigeſimaoctaua, numero quadrageſimoſexto. Honded. conſil.107. numero tertio,* imò cum Reus poſt dictam declarationem nec in ter-
27 mino defenſionum, neque extra, vſus fuerit beneficio repetitionis teſtium, tacitè illi renũtiaſſe videtur, & examen teſtium remanet approbatum, vt per *Poſtium dic.obſeruat.trigeſima octaua, numero quadrageſimo octauo, ad rem Honded.dict.conſil.101. numero tertio,* cum enim potuerit teſtes repeti facere, & eos interrogare, dum id non fecit ante ſententiam, fauori ſuo renuntiaſſe videtur. *Farin. dict.quaeſt.ſeptuageſimaſecunda, numero 151. Poſti.d. numero 48.*

Hinc cognoſcitur rectè fuiſſe iudicatum per dictum Vicarium, & cauſam eſſe committendam non retardata executione, imò verè ſecundùm ius Ciuile, & Canonicum cauſa eſſet remittenda ad eundem Ordinarium quo ad plenarium poſſeſſoriũ,
28 vel petitorium tanquam in prima inſtantia, quia decretum manutentionis eſt merè interlocutorium, & Iudex poſſeſſorij eſt etiam Iudex Petitorij. *l.Ordinarij.Cod. de rei vind.l. incerti iuris. Cod.de interd. gl. in l.nulli. & ibi Bart. in fin. Alex. numero decimotertio. Iaſ. numero decimo ſecundo. Cod.de Iudic. Soc. ſen. conſilio trigeſimo octauo, numero decimo ſecundo, & ſeqq.libro primo. Poſti.d.trac.de manuten. obſeruat. ſexta, numero primo, ſecundo, tertio,* & ſic hæc cauſa tanquam in prima reſpectu petitorij, vel poſſeſſorii plenarii cognoſci debet in partibus iuxta *Concil.Trid.in d.cap.cauſæ omnes.ſeſſ.24.c.20. de reform.*

Ideò Curatus, & Monaſterium omiſſo poſſeſſorio reliquerunt Priorem Sexii continuare ſuam poſſeſſionem pacificè, vt priùs, & obtinuerunt committi cauſam in petitorio, & poſſeſſorio plenario; & datis hinc inde articulis fuerunt examinati multi teſtes & probatum, quod dicta Cappella ſit de pertinentiis Parochiæ Sexii cum fuerit conſtructa ab hominibus dictæ villæ, & ab eis, & eorum Rectore pluties reſtaurata, & ſemper recta, & gubernata, propter quod Monaci fortè videntes non habere iura conuenientia cauſam ſilere potius elegerunt, & ſilentio inuoluerunt.

EPITOME.

Confugientes ad Eccleſiam ſi ſint irreuerentes erga eam, vel moleſti Eccleſiaſticis, vel immodeſti erga eos, qui degunt in locis Eccleſiæ an poſſint expelli.

SVMMARIVM.

1 *Confugientes ad Eccleſiam an poſſint eijci, ſi ſint irreuerentes, vel immodeſti.*
2 *Eccleſiaſtici poſſunt expellere irreuerentes Eccleſiæ, vel eos turbantes.*
3 *Confugientes ad Eccleſiam non debent eijci, ſed defendi.*
4 *Eccleſiaſtici poſſunt reſiſtere laicis volentibus extrahere reos ab Eccleſia.*
5 *Confugientem ad Eccleſiam ſi quis eijciat, facit contra iuſtitiam.*
6 *Confugiens ad Eccleſiam poteſt eijci, ſi abutatur immunitate.*
7 *Delinquens in Eccleſia non gaudet eius immunitate, & quando verum ſit.*
8 *Confugiens ad Eccleſiam poteſt puniri ab Epiſcopo, ſi in ea delinquat.*
9 *Delinquens leuiter ab Eccleſia non priuatur ea, nec punitur.*
10 *Confugiens ad Eccleſiam quando poſſit ab ea expelli à Clericis.*
11 *Indignus eſt commoditatibus Eccleſiæ qui Eccleſiã malè tractat.*
12 *Prohibita fiunt licita in caſu neceſſitatis.*
13 *Eccleſia quænam vetet fieri in ea.*
14 *Confugiens ad Eccleſiam, ſi malè tractet habitatores Eccleſiæ, poteſt eijci.*
15 *Immunitatis priuilegium non debet eſſe cum damno Eccleſiaſticorum.*
16 *Priuilegio abutens illud perdit.*
17 *Confugiens ad Eccleſiam cum armis an poſſit eijci, vel ſpoliari eis.*
18 *Iudex laicus non poteſt extrahere ab Eccleſia armatum, nec armis ſpoliare.*
19 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt ſpoliare armis confugientes ad Eccleſiam.*
20 *Armis ſpoliare ſtantes in Eccleſia eſt negotium prudenter agendum.*

Ne ſcribam vanum , Duc pia Virgo manum.

MAxima quidem eſt immunitas, quæ
Eccleſijs conceſſa eſt non ſolum iure
diuino , ſed etiam humano adeò , vt
etiam Reges gẽtilium magno in ho-
nore habuerint templa Deorum: Ve-
rùm quia ſæpè inſolentes homines
ad Eccleſiam confugiunt, cuius miniſtria gratias
agere deberent pro patrocinio ſuſcepto, & tutela
præſtita , & nihilominus ingratiſſimi & peruerſi
ſunt irreuerentes erga Eccleſiam , & immodeſtè
1 ſe in ea gerunt , Miniſtroſque Eccleſiaſticos con-
temnunt , nec erubeſcunt in ipſa Eccleſia vel Sa-
crario ventrem onerare , & exonerare, cibum ſu-
mere, ludere, & quietem Religioſorum, & Eccle-
ſiaſticorum turbare, & diſciplinæ regulari, vel Ec-
cleſiaſticæ damnum inferre, quæ licet non videã-
tur eſſe grauia delicta in foro contentioſo, tamen
ſcandaloſa ſæpè euadunt, & Religioni nociua: vn-
de ſæpè conſultum fuit ab Eccleſiæ Rectoribus, an
liceat ſaltem poſt correctionem fraternam infru-
ctuosè factam tales ab Eccleſia expellere, vel eos
armis ſpoliare.

Et ſanè quoad primam partem , an liceat Clericis
eijcere tales inſolentes, & erga Eccleſiam, & Reli-
2 gioſos irreuerentes non vidi apud aliquos tra-
ctatum, niſi nouiſſimè à *Zacchar. Paſqualig. deciſ.
mor.*470. qui tenet affirmatiuè, & multas adducit
rationes , verùm quia pro tuenda ſua ſententia
allegat *Nauar. & Farin.* qui in meo libro hoc non
dicunt, putaui non eſſe inane ſcrutari de veritate
huius concluſionis.

Namque in contrarium vrget regula iuris, qua ha-
bemus confugientes ad Eccleſias , & loca immu-
3 nia non eſſe expellendos à Clericis, ſed eorum ſu-
ſcipiendam eſſe defenſionem. *cap. reum & defini-
uit.*17.*quæſt.quarta, cap. de raptoribus.*36. *quæſt.pri-
ma, & cap. inter alia. de immunit. Eccleſ. ac l. præſenti.
Cod. de his, qui ad Eccleſ. confug.* adeò, vt Clerici poſ-
ſint etiam reſiſtere miniſtris ſecularibus reum ab
4 Eccleſia extrahere conantibus , & eis liceat clau-
dere fores Eccleſiæ vt benè declarat *Farinac. de
immunit. Eccleſ. capit.* 2. *numero* 46. 47. Vnde cum
Eccleſijs data ſit immunitas, ſequitur , quod etiã
omnibus datum ſit ius ad eam confugiendi , &
5 ideò qui expellit confugientem , priuat eum iure
ſuo, & ſic facit contra iuſtitiam, vt inquit *Paſqua-
lig. deciſ. mor.*469.*n.*2.

Hæc ſanè vera ſunt, ſed intelligenda videntur de ijs,
qui immunitate non abutuntur , nec reddunt ſe
6 indignos eius beneficio ad *text. in l. præſenti, & in
cap. fin. de immunit. Eccleſ.* quod ſanè difficultatem
non habet ſi intelligimus de eo , qui aliquem in
7 Eccleſia interficit , vel membrum mutilat , quia
is non gaudet immunitate Eccleſiaſtica & tra-
dendus eſt curiæ ſeculari. *dict. cap. fin. vbi Abb. &
DD. & in Bulla Gregor. XIV.* hoc expreſsè cauetur.
*Ambroſin. de immunit. Eccleſ. capit. quinto, numero
primo , & ego dixi contr.*15. *numero primo, ſecundo,*
& ſimiliter hoc caret dubio de eo, qui alia grauia
delicta committit in Eccleſia , vel cœmiterio , is
enim quamuis non ſit tradendus curiæ ſæculari ,
8 tamen poteſt ab Epiſcopo carcerari , & puniri.
*Farin. de immun. Eccleſ. cap.*16. *numero* 209. *Peregr.
eod. tract. capit. ſexto, numero* 28. *Bonac. eod. tract. di-
ſput. tertia, quæſt. ſeptima, §. quarto , numero octauo,
verſ. concedo. Dian. mor. p.*1. *de immun. Eccl. reſolut.*2.
verſ. licèt tales. Verùm difficultas conſiſtit in hoc,
an id poſſit dici de eo , qui leuiter offendit Eccle-
ſiã, pro vt euenit in eo , qui verbis iniurioſis pro-
ſequitur miniſtros Eccleſiæ , vel irreuerenter ſe
gerit in Eccleſia , nam tradunt DD. quod delicta
leuia commiſſa in Eccleſia non tollunt immuni-
9 tatem adeò , vt ſic delinquens nec poſſit ab Epi-
ſcopo puniri ex *Abb. Hoſt. & alijs in dic. cap. fin. de
immunit. Eccleſ. Caſtr. conſilio* 459. *columna prima, li-
bro ſecundo. Couar. var. reſolut. libro ſecundo, capitul.
vigeſimo, numero decimo quinto, verſicul.*25. *Decian.
trac. crim. libro ſexto, capitul.*28. *numero nono. Fari-
nac. in prax. crim. quæſt.*28. *numero* 63. *& in trac. de
immun. cap.*16. *numero* 250. *Ambroſ. eod. trac. cap.*5.
numero 5. *verſ. nec conſiderata. Peregr. eod. trac. c.*5.
numero 5. *verſ. nec conſiderata. Peregr. eod. trac. c.*6.
numero 29.

Hoc vtique verum eſt, ſi tractetur de priuando Reo
beneficio immunitatis, vel eo mulctando, verùm
ſi confugiens ad Eccleſiam non ſeruet ei debitam
reuerentiam , quia in illa dormiat, cibum ſumat,
neceſſaria naturæ faciat, vel quid ſimile gerat, vel
iniurius ſit habitantibus in loco immuni , & im-
modeſtè ſe habeat & turbet quietem Eccleſiaſti-
corum, tunc iuſtè poterit expelli ab Eccleſia, non
vt priuetur immunitate Eccleſiæ , ſed maneat in
illo ſpatio 30. vel 40. paſſuum circum circa Ec-
cleſias conceſſo, etiamſi illud ſibi ſit incommo-
dum , & ſi nolit obedire , cogi poterit , quia tale
ſpatium ad hunc finem conceſſum eſt, & ſic vide-
tur probari per *tex. in d. c. definiuit.*17. *quæſt. quarta,
& in l. pætans. §. proinde. & in d. l. præſenti. C. de his,
qui ad Eccleſ. confug.* & ſic docet *Paſqualig. d. deciſ.
mor.*470. *numero* 1. 2. vbi docet, quod ſicut ad Cle-
ricos ſpectat cura Eccleſiarum, ita pertinet & e-
tiam ad ipſos impedire , ne Eccleſiæ irreuerenter
habeantur , etenim iſte videtur indignus frui cõ-
11 moditatibus Eccleſiæ , qui Eccleſiam malè tra-
ctando offendit. *Ambroſin. d. c.*5. *nu.*2.

Hæc tamen vera eſſe credo , cum aliquo tempera-
mento , & æſtimo procedere in illa irreuerentia ,
quæ eſt voluntaria , vel procedit à malis moribus
ipſius confugæ, vt in ludis, iocis immodeſtis, bla-
ſphemijs, iniurijs, & ſimilibus , & quando poteſt
extra Eccleſiam onus ventris deponere, & tamen
id vult potius facere in Eccleſia , ſecus ſi ductus
quadam neceſſitate aliqua faciat, velut ſi Eccleſia
non habeat domum Canonicalem , vel aliquam
habitationem in loco immuni , tunc ſi Reus dor-
miat , vel cibum ſumat in Eccleſia , vel Sacrario ,
videtur neceſſitate compulſus , & ideò excuſan-
12 dus , quia prohibita efficiuntur licita in caſu ne-
ceſſitatis. *Felyn. in cap. quærelam. ſub numero* 11. *de*

inreint. Marſil.in l.1.§. præterea, numero 87. & ſeqq.
de quæſtio.Tuſch.littera N, concluſ.19. numero 11. &
in omni caſu prudentia eſt neceſſaria in cognoſcendo, an verè Reus ſit indignus, qui colligatur
13 ſub hoſpitio Eccleſiæ, quia nimis inſolens ſit, vel
irreuerens, nec ſpes ſit emendationis, tunc enim
certè expelli poterit abſque peccato, quia facit
contra *c.2.de immun.Eccl.in 6.*

Idem eſt, ſi confugiens ad Eccleſiam, & degens in domo Canonicali, vel clauſtris Regularium ſit
immodeſtus, vel iniurius, aut moleſtus erga Re-
14 ctores, vel Religioſos, quia pariter poterit expelli
abſque aliqua pęna tribus rationibus, quas adducit *Paſqualig.d.deciſ.mor.470.numero 3.4.5.6.* quas
optimas cenſeo, & prima eſt, quia immunitas eſt
15 priuilegium loci, & proinde non debet eſſe cum
damno ipſius, & eorum, ad quos locus pertinet;
ſecunda quia ius conſeruandi ſibi propriam habitationem abſque turbatione eſt ius naturale,
vnde debet ipſi cedere ius, quod habent confugæ
ad illa loca; tertia quia confugiens ad Eccleſiam
debet ſe gerere tanquam ſupplex, & implorans
protectionem, & ſi aliter ſe gerat, non eſt dignus
protectione, & poteſt eijci, ne immunitas, quæ
ad bonum finem fuit introducta ob reuerentiam
Eccleſiarum, tribuat malum delinquendi incentiuum. contra *c. eſt iniuſta, 24. quæſt.4.* & ſanè cum
iſte confugiens abutatur priuilegio immunita-
16 tis, meritò perdit illud ſaltem reſpectu habitationis commoda *l.Iudæos. C.de Iudæis.* & poſt hęc
ſcripta vidi Fr. Franciſcum Bordonum *var. reſol.
lib.1.cap.1.num.22.* vbi hanc ſententiam tenet, &
defendit probans, quod Regulares, qui eiiciunt
facinoroſos, inquietos, iniurios, vel tędioſos Religioſis non incurrunt pęnas Bullæ, quia iure ſuo
vtuntur.

Circa delationem armorum vtique confugiens ad
Eccleſiam armatus ante Bullam Greg.XIV. videbatur poſſe ſuſtineri, quod eſſet ab ea extrahendus ita tamen quod priùs à Clericis admonere-
17 tur, vt potius Religionis nomine, quam armorũ
præſidio ſe muniret, vt in *d.l. pateant. verſ.hos verò.& l.ſi ſeruus. Cod.de his, qui ad Eccleſ.confug.* ſed
poſt Bullam prædictam quæ tantum excipit homicidia, & mutilationes membrorum in Eccleſia committentes, non licèt iudici laico huiuſ-
18 modi Reum àb Eccleſia extrahere, vel armis
eum ſpoliare, cum ei non ſit permiſſum in Eccleſijs, vel Cęmiterijs aliquam iuriſdictionem exercere, *ex dict.cap.2.de immun.Eccl. in 6. Decian.trac.
crim.lib.6.cap.28. ſub numero 5. Farinac. de carcer.
& carcerat.q.28.numero 66.ad fin.& de immun.Eccleſ.cap.16.numero 248. in fin. Ambroſin. eod.tract.
cap.5.numer.5. verſ.Nihilominus.Peregrin. eod.trac.
capit.13. numero quinto. Dian.mor. p.1. de immunit.
Eccleſ. trac.1. reſolut. octaua, Guazzin. defenſ. prima,
cap.38.numero 26. & ego latè dixi in contr. for.15.
numero 74. & multis ſeqq. Bordon. var. reſolut.libro
primo, cap.primo, numero decimonono,* ſed ad frenandam inſolentiam confugientium, ſi recuſent deponere arma, cogendi ſunt ab Epiſcopo, & eius
Officiali ad ea deponenda, ſi ita expedire videbitur, inuocato etiam bracchio ſęculari pro auxilio iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, non autem poterit iudex laicus à ſe ipſo id facere: & in his terminis poteſt obſeruari *d. l. pateant. verſ. hos verò:*
& ſic in terminis docet *Peregr. dic.cap.13. numero
quinto. Barboſ. de off.Epiſc. p.2. in compend. numero
46.Dian.d.reſolut.8. verſ.Sed negatiuam. & ego dixi
d.contr.15.numero 81.* Poteſt autem dari caſus, in
quo nõ expediat Reum confugam armis ſpolia-
20 re, velut ſi eis quietũ vtatur ad ſuam defenſionẽ
tantum, ne occidatur ab inimicis, qui ei inſidiãtur, pro vt euenit in quadam Eccl. Regien. dioc.
vbi Reo armis ablatis fuit poſteà ab eiùs inimicis interfectus in medio Eccleſiæ, quod fortè non
eueniſſet, ſi armis non fuiſſet ſpoliatus, & propterea prudenter agendum eſt, nec credendum omni ſpiritui; non tamen vnquam licet Iudici ſęculari proprio Marte ſine licentia Iudicis Eccleſiaſtici ſpoliare armis Reum ad Eccleſiam confugientem ex Fr.Franc. *Burdon.var.reſol.lib.1.cap.1.
nu.19.* vbi vide rationes.

EPITOME.

Pactum in ſeruitio Eccleſiæ quomodo poſſit eſſe licitum, & quando Magiſter, vel Theologus lucretur diſtributiones, vel poſſit ſeruire per ſubſtitutum.

SVMMARIVM.

1 *Pactum inter Canonicos, vt commutentur eorum inuicem munia, an valeat.*
2 *Pactum pro lege ſeruari debet.*
3 *Pactum iure ciuili non producit actionem, ſi ſit nudum.*
4 *Pactum nudum de iure Canonico producit exceptionem, & actionem.*
5 *Deus etiam ex propria promiſſione obligatur.*
6 *Pactum Dei obſeruatur à Deo.*
7 *Pacta ſeruare nihil magis congruit humanæ fidei, & æquitati.*
8 *Pactum ſtipulatum parit actionem.*
9 *Clauſula: volentes pro iurato: habet omnes vires iuramenti.*
10 *Pactum iuratum facit valere, quod erat inualidum.*
11 *Conuentio diù obſeruata, multò magis debet obſeruari.*
12 *Promittens debet ſeruare verbum oris ſui.*
13 *Pactum de re ſpirituali cum ſpirituali valet.*
14 *Commutationes in rebus ſpiritualibus quotidiè ſiunt.*
15 *Beneficia ſunt liberè conferenda.*

Cano-

16 *Canonicatu vacante potest ei onus iniungi, & ita cõferri.*
17 *Magister scholæ non potest lucrari distributiones, dũ scholæ incumbit.*
18 *Ordinarius non põt concedere distributiones absẽti.*
19 *Magister absens quando priuetur distributionibus.*
20 *Prabenda Canonicatuum Carpen. est duorum Ducatorum.*
21 *Canonicatuum Carpen. fructus consistunt in distributionibus.*
22 *Canonicus Magistralis quando lucretur distributiones, & quando non.*
23 *Os non est alligandum Boui trituranti.*
24 *Lector Sacræ Scripturæ, vel magister Gramatices debet esse in Ecclesijs.*
25 *Theologo, vel magistro debet assignari prabenda, etiamsi tota consistat in distributionibus.*
26 *Canonicus magistralis lucratur distributiones, etiãsi non intersit Diuinis, & quando.*
27 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
28 *Priuilegium non debet esse inutile.*
29 *Theologus dum legit lucratur fructus Prabenda.*
30 *Theologus Canonicus legens, lucratur etiam distributiones, licèt non intersit Diuinis.*
31 *Theologus non lucratur distributiones illius diei, quo legit, quò ad horas, in quibus non legit.*
32 *Canonicus Theologus, & Magister in Ecclesijs æquiparantur.*
33 *Canonicus Theologus absens à choro quando lucretur distributiones.*
34 *Parum, & nihil pro eodem reputantur.*
35 *Canonici non possunt cõcedere absenti distributiones.*
36 *Distributiones possunt concedi à Capitulo absenti, ex iusta causa.*
37 *Absens pro vtilitate Ecclesiæ suæ potest percipere distributiones.*
38 *Distributiones dandæ sunt absenti pro vtilitate Ecclesiæ stante consuetudine.*
39 *Magister scholæ in absentia potest percipere distributiones.*
40 *Consuetudo non valet, quod dentur distributiones absentibus.*
41 *Distributiones possunt dari absentibus ex rationabili causa, & consuetudine.*
42 *Consuetudo contra ius Canonicum præscribitur spatio 40. annorum.*
43 *Canonici non possunt subire munia sua per substitutum.*
44 *Canonici quæ munera possint per alium subire.*
45 *Canonici an teneantur canere personaliter in choro.*
46 *Canonici possunt se inuicem substituere in functionibus Ecclesiasticis.*
47 *Distributiones debentur seruienti per aliũ stante consuetudine.*
48 *Magister Canonicus quomodo per alium docere possit.*
49 *Ordinarius censetur informatus de qualitate beneficiorum.*
50 *Distributiones admittunt iustum pactum cum Capituli consensu, & Ordinarij auctoritate.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1637. sub die 19. Octobris ex rogitu D. Alfonsi Leonij Ill: & M. R. D. Alexander Bertesius Canonicus Magistralis insignis Collegiatę S. Mariæ de Carpo, cum Capitali consensu, & Ordinarij auctoritate cessit, & renuntiauit Ill. & M.R.D. Augustino Agazzano Canonico eiusdem Ecclesię scholam, & onus docendi Clericos ad vitam vtriusque, & donec alter eorum è viuis migrauerit, cum omnibus oneribus, & honoribus, vt in Instrumento solemniter stipulato, & in Partito Capituli, in quo obtentum fuit,
1 quod interim dictus D. Bertesius Choro deseruiat, & punctetur ad lucrandum distributiones, sicut alij Canonici, dict. verò Agazzanus, dum scholæ incumbet, habeat immunitatem à Choro, sicut alijs Magistris concessum est: & conuentionis ratio mutua fuit, quia dictus Agazzanus ob pectoris debilitatem in canendo est minus aptus Choro, & fortè magis idoneus Scholæ, Bertesius verò est valdè vtilis dicto Choro ob cantũ, Scholæ verò non potest diligenter incumbere ob malam valetudinem, quæ ex tali occupatione ei prouenit.

Postquã verò dictus D. Agazzanus per annos quinque & vltra pacificè obseruauit dictam Conuentionem, & functus est officio Canonici Magistralis, nunc conscientiæ stimulis agitatus, ne tale pactum pugnet cum dispositione Sacrorum Canonum, & Conciliorum, conatus est euertere hãc Concordiam, intendens retrocedere ab onere docendi, & regredi ad munus sui Canonicatus simplicis.

Vnde ego requisitus de mea sententia, re diligenter considerata pro meo iudicio cẽseo validum fuisse pactum huiusmodi, nec sapere aliquam Simoniæ, vel illicitæ pactionis labem, imò esse honestum, & congruum, nec Ecclesiæ in aliqua parte damnosum, sed vtile, cum tali pacto vberius, & commodiùs impleantur partes vtriusque Canonici, stante quod dictus D. Bertesius est magis vtilis Choro pro Cantu, & Agazzanus Scholæ pro docendis Clericis, propter eius bonam valetudinem, & proptereà pactum huiusmodi esse obseruandum omninò existimo, quia omnia iura clamant contra eum, qui pacta seruare recusat, ex
2 quo pactum vim legis obtinet, & pro lege seruari debet ad *text. in l. 1. & l. iurisgentium. §. ait Prætor. vbi DD. ff. de pact. l. legem. C. eod. cap. 1. vbi DD. extr. eod. Paris. de resignat. benef. libro tertio, quæst. 18. numero 91. Grilmz. consilio 96. numer. 34. 35. Rot. diuers. decis. 772. numero primo, parte quarta, & decis. 98. numero secundo, p. 5. Farinac. decis. recent. 253. numero primo, parte prima, & decis. posth. 259. numero primo. in fin. p. 2. Caualer. decis. 549. numer. primo, cum vulg.*

Et multò magis id procedit de iure Canonico in foro Ecclesiastico omninò obseruando, quod fun-

datur maximè in æquitate, nam licèt iure ciuili
3 pactum nudum non producat actionem. *d. l.iuriſ-
gentium. §. ſed cum nulla.ff.de pact.* tamen de iure
4 Canonico parit non ſolum exceptionem, ſed e-
tiam actionem. *cap. quãquam.de vſur.in 6.DD.in d.
cap.primo,de pact.Conar.in cap.quamuis.p.2.§.quar-
to,numero decimotertio, verſ.decimo.eod.Tuſch.litte-
ra P,concluſ.decimaoctaua,numero decimoquinto,vbi
de communi teſtatur. Rot. diuerſ. deciſ. 393. numero
primo, p.5.*

Quæ adeò vera ſunt, vt Deum quoque ex propria
5 promiſſione obligari,ſi hoc dicere fas eſt,ſcriptũ
reliquerunt *Bald.in l.1 in princ.ff.de pact.* vbi refert
Magiſtrum Sententiarum, ita dicentem, ac Ari-
ſtotilem id dicere ſolitum fuiſſe Alexandro Ma-
gno. *Pariſ.dict.quæſt.18. numero 89.90.* & proba-
tur ex *text. Gen.cap.9.* in illis verbis: Ecce ego ſta-
6 tuam pactum meum vobiſcum, & cum ſemine
veſtro, neq; erit deinceps diluuium diſſipans ter-
ram. & *cap.22.* in illis verbis: per memetipſum iu-
raui, multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas Cœli:
ſic *Ferret.in d.cap.primo,numero quinto,vbi Dec.col.
prima,de probat. Tuſch.dict. littera P, concluſ.tertia,
numero ſecundo.Pariſ.dict.quæſt.18.numero 89.* nihil
7 enim magis æquitati congruit, & humanæ fidei,
quam pactis inhærere, & ad vnguem obſeruare.
*iux.l.1.ff.de adil.edict.l.1.de conſtitut.pecc.Surd.con-
ſilio 183.numero vndecimo. Tuſch.dict.littera P,con-
cluſ.tertia,numero 2.& concluſ.4.numero 6. Farinac.
deciſ.rec.692.numero nono,in fin.p.1.Rot.diuerſ.deciſ.
172 numero 75.& deciſ.240. num.22. & deciſ.410.
numero primo, p.5.* etenim non implere promiſſa
eſt contra Ius naturale, & ideò ſemper eſt pecca-
tum, vt dixit *Paſqualig. deciſ. mor.458. numero ſe-
cundo.*

Vndè hæc multò magis procedunt in pacto vallato
ſtipulatione vt hic, quæ ex ſui natura parit obli-
8 gationem, & actionem *l.1. §. verbis autem. de act.
& oblig.* & maximè quia partes voluerunt pactum
haberi pro iurato ſtante clauſula: volentes pro iu-
9 rato haberi: quæ habet omnes vires iuramenti
excepto foro, & perinde ex *Natt. conſ.479. nu.12.
Rol.conſil.69.num.35. lib.4. Surd. deciſ.154. num.2.*
10 & propterea virtute iuramenti pactum, quod
aliàs non valeret, efficitur validum. *c.2. & c.quam-
uis.de pact. in 6.* Imò fortior redditur dicti pacti
ligatio, quia conuentio prædicta fuit obſeruata
11 per multos annos, & ideò multò magis debet
obſeruari ad *tex.in l.contingit ff.de tranſact. Grilinz.
conſ.56. nu.13.* adeò, vt dici poſſit hæc verba pro-
ceſſiſſe de ore Dei circa pacta obſeruanda, vt poſt
*Bald.inquit Taſch.d.littera P,concl.3.num.2.ex libro
12 Prouerb.c.5.* in illis verbis: Fili ſi ſpopondiſti, illa-
queatus es verbo oris tui.

Cum igitur prædicti Canonici fecerint pactum hinc
inde ſtipulatum circa functiones ſibi incumben-
tes ratione ſuorum Canonicatuum, & ſic circa
res ſpirituales, & ſcientia enim & officium do-
cendi inter ſpiritualia numeratur, licita fuit hu-
13 iuſmodi pactio, & onerum permutatio de ſpiri-
tuali ad ſpirituale, vt perbellè ad rem noſtram ex
*cap.ad quæſtiones. de rerum permut. & capit. ex inſi-
nuatione de Simon. poſt Hoſt. dixit pulchrè in d. Ioan:
And.in cap.Quia nonnullis. numero decimotertio, vbi
Abb. numero quarto,in fin. de Magiſtr. Monet. de di-
ſtrib.p.3.quæſt.quinta,numero 17.* in ignem de com-
muni teſtatur. *Bonacin. in tract.de Simon.in princ.
propoſ.2.numero ſexto, & quæſt.quarta, §.12. nume-
ro primo, verſ. ſecunda ſententia, & numero ſecundo,*
qui multos allegat, & teſtatur quotidiana expe-
14 rientia huiuſmodi commutationes fieri in fun-
ctionibus ſpiritualibus. & idem ſentit *Barboſ. de
vniuerſ.iur.Eccleſ.lib.3.cap.18.ſub num.97.* ſic enim
agendo nulla iniuria fit rei ſpirituali, quia gratia
datur pro gratia, & meliùs vnuſquiſque eorum
perficit negotium Eccleſiæ.

His præmiſſis videndum ſupereſt, quomodo dictus
D. Agazzanus impugnare proponat dictum pa-
ctum, & conuentionem, ſi quidem vel prætendit
defectum ex parte dicti D. Berteſij ratione ſui
Canonicatus, vel ex parte ſua, ſed neutro modo
poteſt venire, ergo &c.

Id autem ſatis euidenter, nam ſi dictus D. Agazza-
nus velit dicere Canonicatum Magiſtrale non
fuiſſe ab initio talem, & ideò non potuiſſe Ordi-
narium ei iniungere hanc conditionem docendi
15 Clericos, quia beneficia ſunt liberè, & ſine pa-
ctione conferenda. *cap.fin. de pact.cap.ſignificaſti.de
elect.*

Reſpondetur id iam ſatis fuiſſe expeditum in caſu
noſtro, quia vacante Canonicatu potuit ab Or-
dinario cum patroni conſenſu ei imponi onus le-
gendi, vel docendi Clericos, & tunc prouiſus po-
teſt Canonicatum, vel Præbendam ſic affectam
acceptare ſine labe ſimoniæ, vt hic factum eſt ex
tex.in c.ſignificatum. de præben. & docuit in termi-
nis *gl.pen.in d.cap.pen. in fin. vbi DD.de Magiſtr. Na-
uar.in Manual.cap.25.numero 58. Verall. deciſ.277.
p.2. latè in puncto Grilin. conſil. nono, numero tertio,
quarto,quinto,ſexto,& conſil.51. numero ſexto,ſepti-
mo, & ſeqq.* vbi hoc latè probat, & ego quoq; dixi
contr.for.69.numero 1. 2. 4. 5. vbi etiam alios alle-
gaui.

Sin velit opponere, quod dictus Canonicus Magi-
ſtralis non potuit lucrari diſtributiones quoti-
dianas, dum incumbit ſcholæ tempore diuino-
rum officiorum *ex gl.fin.in dict.cap.pen. de magiſtr.*
latè *Grilinz. d. conſil.9.numero 7.* vbi probat, quod
16 neque Ordinarius poteſt in hoc diſpenſare, & *d.
conſilio 51. numero 26.* vbi docet Magiſtrum
Canonicum teneri intereſſe Diuinis, quia po-
teſt docere Clericos, & etiam horis Canonicis
interuenire.

Reſpondetur hanc interpretationem eſſe nimis ri-
goroſam, & prædictum D. Grilinzonum conciuẽ
meum, virumque doctiſſimum in hoc meo ſanè
iuditio allucinatum fuiſſe à *dicta gl. in d.cap.pen.*
17 quæ loquitur in caſu Præbendati, qui debet eſ-
ſe contentus fructibus Præbendæ, & abſtinere
à diſtributionibus pro illis horis, in quibus
vacat ſcholæ, & non intereſt Diuinis, & puta-
uit idem eſſe in hoc noſtro Canonicatu, qui
non habet, niſi diſtributiones quotidianas, qui-
bus ſi magiſter priuaretur, remaneret ſine præ-
18 mio cum ſola mercede duorum Ducatorum
auri, qui loco præbendæ dari ſolent, quod

mihi

mihi ęquum, & iustum non potest videri, & ex
diuersis nõ fit bona illatio, nec est possibile, quod
iste Canonicus magistralis benè adimpleat vtrú-
que officium docendi pueros, & interessendi Di-
uinis simul, maximè tempore hiemali, vbi dies
sunt ita breues, vt nequeat magister vllo modo
vtrumque adimplere, & quia defectus vnius Ca-
nonici in Choro nihil præiudicat cultui Diuino,
& seruitio Ecclesiæ, cum alij tredecim Canonici,
& tres Dignitates præsidente etiam Prælato a-
bundè incumbant huic muneri, vtilius est Eccle-
siæ, vt Canonicus Magistralis accuratè, & non
per saltum, & festinanter doceat Clericos Scho-
læ, quæ est seminarium ministrorum Ecclesiæ
19 idoneorum, & cum fructus Canonicatus omnes
consistant in distributionibus, vt fatetur ipsemet
Grilinz. d.consil.51.numer. 21. magister non debet
priuari illis, ne fatigatus tota die remaneat sine
premio, quidquid dicat *d. gl.in d.c.pen. de magistr.
in fin.* quia illa non habetur in antiquioribus co-
dicibus, vt ibidem not. alia gl.Marginalis, & ex
Archidiac. & Abb. ibidem comprehenditur qui
omnes glosas illius capituli interpretantur, & de
hac mentionem non faciunt, imò *Archid.* aliam
gl.vltimam appellat, quæ non est ista.
Sed verè etiam respondetur, pro vt dictum est, *dict.
gl.fin.in dict.cap. penult. de magistr.* loqui de Cano-
20 nicatu Magistrali, qui habet Præbendam distin-
ctam à distributionibus, vt ex text. ipso colligi-
tur, qui de Præbenda loquitur, & ita etiam senti-
re videtur. *Grilinz. dict.consil. quinquagesimoprimo,
numer. vigesimosecundo*, & pariter videtur esse de
mente. *Concil.Trident. dict.sess.5.cap.1.vers.ideoque*,
vbi mandat tali magistro assignari fructus alicu-
ius beneficii simplicis, quale est etiam Canonica-
tus, tunc enim cum talis Magister, vel Lector ha-
beat fructus Præbendæ, vel beneficii, tolerabile
esset, si priuaretur distributionibus, quotiescun-
que personaliter non interesset Diuinis, secus
quando totum consistit in distributionibus, tunc
21 enim debito fraudaretur præmio, & docenti
Clericos denegaretur alimonia, & tamen os non
est alligandum boui trituranti, vt legitur. *Deute-
ronom. cap. vigesimoquinto, & apud D.Paul. ad Co-
rint.1.c.9.*
Nam *Concil.Trident. dict.sess.5. cap.1. de reform.* mul-
tum vrget, vt in Ecclesijs Cathedralibus, & a-
22 lijs adsit Lector sacræ scripturæ, vel saltem Magi-
ster Gramatices, qui doceat pauperes Clericos, &
alios, & concedit Ordinarijs, vt ad hoc possint ap-
plicare fructus alicuius beneficij. Vnde cum loco
talis beneficij declaratum sit à S. C. posse etiam
assignari Præbendam, cuius fructus consistant so-
lum in distributionibus quotidianis, & vbi nullæ
sunt præbendæ eo, quod Canonicatus habeant
tantum distributiones, idem statuendum sit, quia
23 Præbendæ loco succedunt distributiones, vt ex
*Nicol.Garz.de benef. part.5.cap.quarto, numer.128.
vers.Tertia intelligitur, & Aldan.in compend.can.re-
sol.lib.1.tit.3.num.7. testatur Aug. Barbos. in trac.de
Canonic.cap.27.num.7. & ad Conc.Trid. d.sess.5.cap.
1.num.10.* sequitur, quod Canonicus magistralis
24 possit hoc casu lucrari distributiones, licet non
interfit horis Canonicis, quando inseruit Scholæ,
sicut lucraretur fructus præbendæ, cuius loco sub-
rogantur distributiones, quia subrogatum sapit
25 naturam eius, in cuius locum subrogatur, *§. fue-
rat. Inst.de actio. l.filia sua, §.Titia, de cond. & de-
monstr.l.si eum, §.iniuriarum, si quis caut. l.res in do-
tem de iur.dot.* & tradunt ad rem DD. *in c. licet de
præben.* alioquin inutile esset priuilegium à Sacro
26 Concil. Trident. concessum, quod non est dicen-
dum per *tex. in cap.si Papa. de priuileg.in 6. & Mo-
net.de distrib.p.2.q.duodecima, numer.quadragesimo-
secundo*, vbi quod priuilegiatus ex aliqua iusta
causa, absens potest lucrari distributiones quoti-
dianas.
Et hoc euidenter probatur procedere saltem ex ę-
quitate, & gratia Principis Ecclesiastici, licèt for-
tè de rigore iuris aliquibus possit videri aliter
sentiendum, si quidem Canonicus Theologus,
27 qui habet onus legendi Sacram Scripturam ijs-
dem regulis regitur, nam licet fortè non lucre-
tur, nisi fructus Præbendæ, dum legit ad formam
Concil.Trident.dict.cap.1.sess.5.de reform. tamen de
mandato *Sanctissimi Greg. XIII. Sacra Congregatio
Concil. in Fanen. 3. Augus.* 1624. declarauit talem
Canonicum ex gratia, diebus, quibus legit Sa-
cram Scripturam, vel Canones, habendum esse
pro præsente in Choro, & lucrari distributiones
28 non modo pro illis horis, vt si mane legat, pro
horis matutinis, & Missa solemni, sed etiam pro
tota die, licet Choro non interfuerit; imò cum
postea in causa Orlien.duodecimo Augus. 1628.
fuerit dubitatum, an obtinens Theologalem im-
peditus studio, & lectione ad huiusmodi Præben-
dam spectante lucrari possit distributiones, &
emolumenta quæcumque personaliter interes-
sentibus dari solita, etiam si choro non inser-
uiant, censuit lucrari distributiones, & quo ad
alia consulendum esse Sanctissimum, & visum fuit
illa etiam deberi ex identitate rationis, & sic Ca-
nonicus Theologus eo die, quo legit, lucratur e-
tiam distributiones, licèt non intersit horis Ca-
nonicis in choro ex sententia *d.S.C.teste Gonzal.ad
reg.8.§.7.in proem. nu.180. Monet.de distrib.quotid.
part. 2. qu.10. numer. vigesimoseptimo, versic. quid
autem, & qu.11.numer. 75. Garz. de benef. p.3. cap.
2.numer.118. 119. Ricc.in prax.for.Eccl.resol.386.
num.6. & resol.389. num. 6. Nald. verb. Distributio-
nes, num.9. Piasec.in prax. Episc. par.2. cap.3. nu.9.
versic. similiter. Bonacin.de hor.canonic.qu.5.part.3.
§.6.numer. secundo. Sanctarell.var. resol. quæst.vnde-
cima, numero decimoquinto. Barbos. de offic. Episcop.
part.3.alleg.56.num.8. & ad Concil.Trid.sess.24.cap.
12.num.97.de reform. & in summ. Bullar. verb.Ca-
nonicus Theologus, versic. Canonico Theologo, & in
tract. de Canonic. capit. vigesimoseptimo, numer.33.
34. 35. & de vniuers.vir. Eccles. libr.3. capit.18. nu-
mer.43.*
Et quamuis Monet. d. loco putet hunc non esse Ca-
nonem, sed quod ita fieri possit, & æquum sit, &
ita declarasse Pontificem, quod satis esset maxi-
mè interueniente consensu Capituli, vt hic, ta-
men quatenùs id esset verum, procederet quo
29 ad illas horas illius diei, in quibus non legit,

nam ſi vult etiam pro illis horis frui diſtributio-
nibus, debet petere gratiam à S.C.& ab ea impe-
trare, vt dixit Garz. d.c.2.n.120. vnde pro illis bo-
nis, in quibus lectioni incumbit, nulla eſt diffi-
cultas, quin lucretur diſtributiones.

Ergo idem dicendum eſt de Canonico Magiſtrali
pro illis bonis, quibus Scholæ incumbit docendo
Clericos, vt habeatur pro præſente ad lucrandum
diſtributiones, quia in hac materia à pari proce-
30 dũt Canonicus Theologus, & Magiſter, & vtriuſ-
que eſt eadem cauſa originis, vt notatur, in d.cap.
pen.de Magiſtr. & in d.Conc. Trid.ſeſſ.5. c.1.de refor.
& apud Lotter.de re benef.lib.2.q.21.n.127. & dixit
expreſsè Grilinz.d.conſ.51.n.27. vbi probat, quod
in vtroq; eſt idem onus, & per conſequens idem
ius, ergo eodem modo vterq; debet lucrari diſtri-
butiones, quia etiam parificantur à Garz. d. c. 2.
num.118.

Hoc autem fortiùs dicendũ eſt, quando fructus Ca-
nonicatus conſiſtunt ſolum in diſtributionibus,
quia ſicut tunc Theologus Canonicus, dum ab-
eſt à choro adimplendi ſui muneris gratia de iure
31 lucratur diſtributiones, vt videtur eſſe de mente
Garz.de benef.p.3.c.2.nu.118.verſ. ſecunda, ibi præ-
ſumptio: inducendo eum à contrario ſenſu, & ſic
apertè de communi DD. ſententia teſtatur Bona-
cin.de Hor.can.diſp.2.q.5.p.3.§.6. nu.4. Ergò idem
dicendum eſt in Magiſtro rationibus antedictis,
vt de iure lucretur diſtributiones, dum Scholæ in-
cumbit abſque dubio, vbi non habet præbendam
diſtinctam, vt in caſu noſtro, & propterea hinc
conſpicitur non benè applicaſſe caſum dictæ gl.
ad caſum noſtrum, vbi non eſt præbenda, vel ita
32 tenuis, vt non habeatur in conſideratione, quia
parum, aut nihil pro eodem reputantur, §.1.Inſt.
ad l.falcid.l.illud, §.minùs, de tribut.l.menſis, de verb.
ſign.c.licet cauſam, §.quamquam, de probat.Marſil.
ſing.276. Iaſ.in l.ſi quis ante, nu.20.de acquir. poſſeſ.
Menoch. conſ.184.n.3.

Nec obſtat, quod Canonici non poſsint concedere
abſenti, & non intereſsenti Diuinis, quotidianas
33 diſtributiones quauis colluſione, aut remiſsione
excluſa ex tex.in d.c.1.de Cler.non reſid.in 6.vbi DD.
communiter, & Conc.Trid.d.ſeſſ.24.c.12. de reform.
vbi Barboſ.num.125.allegat multos DD.Coccin.deciſ.
108.n.4.Beltram.ad Ludouiſ.deciſ.154.nu.6. qui do-
cẽt non poſse Epiſcopum, vel Capitulum remit-
tere, aut donare amiſsas diſtributiones ob non
reſidentiam.

Nam id procedit, ſi ille Canonicus non habeat iuſtã
cauſam non intereſsendi Diuinis, & Capitulum
velit illi remittere diſtributiones ſine rationabili
occaſione. Verùm ſi concurrat cauſa rationabi-
lis, velut vtilitas, vel neceſsitas Eccleſiæ, tunc Or-
34 dinarius cum Capituli conſenſu poteſt conce-
dere Canonico Diuinis non intereſsenti, vt lucre-
tur diſtributiones quotidianas, ex d.c.vnic.de cler.
nõ reſid.in 6.gl.in c.relatum, in verb.Prælatorum, vbi
Abb.in 4.not.eod.Seraph.deciſ.1131.n.2. in fin. & n.
6.Farin.deciſ.poſth.147.nu.2.p.1. & deciſ.poſth.354.
nu.15.p.2.Ludouiſ.deciſ.154. n. 2.in fin. vbi pulchrè
Beltram.num.8.Barboſ.de vniu.iur. Eccleſ.lib.3.c.18.
num.97.

Nam certiſsimum eſt, quod Clericus Eccleſiæ Col-
legiatæ percipere debet diſtributiones quotidia-
35 nas, dum abeſt propter Eccleſiæ ſuæ vtilitatem,
vel neceſſitatem, ſi ea Eccleſia in ſpecie ſit, de cu-
ius diſtributionibus agitur, vt not. Io: And.in d.c.
vnic.no.3. verſ.Item intelligendum, vbi Phylip.Prob.
n.29.Anch.n.4.in princ.Gemen.ibidem, §.qui verò, n.
8.de cler.non reſid.in 6.latè Monet. de diſtribut.p.2.q.
11.n.25.26.27.Ludouiſ.d.deciſ.154.nu.2.in fin.Bar-
boſ.de off.Epiſc.p.3.alleg.53.n.171. 172. quod de iu-
re procedit etiam ſine conſuetudine ex text. ex-
preſſo in d. c. unic. de cler. non reſid. in 6. & tradidit
Garz.de Benef.p.3.c.2.n.359. vbi alios allegat; Ve-
rùm ſi concurrat conſuetudo, vt abſenti pro ſer-
uitio, & vtilitate Eccleſiæ dentur etiam diſtribu-
36 tiones ſolis intereſſentibus dari ſolitæ, vtiq; hoc
caret omni dubitatione, quia tũc tutò abſens pro
vtilitate, vel neceſſitate Eccleſiæ ſuæ, lucrabitur
diſtributiones, vt per Nauar. conſ.10. nu.4.de cler.
non reſid.Seraph.deciſ.1131.num.2.& nu.6.& deciſ.
1239.nu.5.Garz.de benef.p.3.c.2.nu.361. verſ.ſtante
Barboſ.in ſum.Bull.verb.Diſtributiones, fol.288.& de
off.Epiſc.p.3.alleg.53.n.171.& ad Conc.Trid.ſeſſ.24.
d.c.12.n.103.& de vniuerſ.iur.Eccl.lib.3. c.18.n.52.
Sed ſic eſt, quod in Eccleſia Carpen. tam ratione
Statuti, quam conſuetudinis diſtributiones dan-
tur abſentibus pro vtilitate, vel neceſſitate eiuſdẽ
Eccl.& etiam pro ſeruitio patroni. Ergo etiã huic
Canonico Magiſtrali omnino concedendæ ſunt,
dum incumbit ſcholæ, & docet Clericos, quia hoc
eſt magnum Eccleſiæ commodum, & maxima v-
tilitas, imò neceſſitas tum in communi, vt pau-
peres Clerici addiſcant literas, & bonos mores ad
finem, vt in viros valeant euadere virtuoſos, & e-
iuſdem Eccleſiæ gubernacula tenere, tum in par-
ticulari, quia onus tenendi Magiſtrum, & ſalariã-
di erat penès capitulum ex ſtatuto Eccleſiæ præ-
dictæ, vt penès Grilinz. d.conſ.51. à quo Canonici
ſubleuantur, dum Canonicus Magiſtralis hoc mu-
nere fungitur, cuius vtilitas, & neceſſitas in Eccl.
quanta ſit, colligitur etiam ex d. c. pen. de magiſtr.
& d.Cõc.Trid.ſeſſ.5.c.1.de reform.& propterea hęc
eſt cenſenda legitima cauſa nõ intereſſendi Cho-
ro, & pſallẽdi diebus feriatis, quando ludo litera-
rio operam nauare oportet, nam diebus feſtiuis,
& quando vacatur à ſtudijs, Diuinis omninò inte-
reſſe debet: Ideò cum ab initio interuenerit au-
37 ctoritas Ordinarij, & cõſenſus Capituli, ad quem
ſpectabat onus prouidendi de Magiſtro, licitè iſte
Canonicus in abſẽtia ex cauſa Scholæ poteſt per-
cipere diſtributiones. Beltram. ad Ludouiſ. d. deciſ.
154.n.8. Barboſ.d.c.18. n.97.

Non obſtat, quod non valeat conſuetudo, qua in-
38 troducitur, vt diſtributiones dentur abſentibus
ex d.Concil. Trid. ſeſſ.24.c.12.de reform. & d.c.vnic.
Nam illud intelligendum eſt de conſuetudine ir-
rationabili, & quando ſine iuſta cauſa id fieret, ſe-
cùs quando quis eſt abſens ex iuſta cauſa, & con-
39 ſuetudo eſt rationabilis, quia tunc illa valet, vt
pulchrè, & latè docet Monet.de diſtribut. p.2. c.12.
n.42.& n.56.verſ.Nam: vbi ſic diſtinguit, & con-
cordat. latè etiam Bonacin.de Hor.canonic.q.5.p.6.
n.4. vbi plurimos congerit.

Hic

Hic autem adest iusta, & rationabilis causa, vt prouideatur Magistro de competenti mercede, dum ludo litorario incumbit, salarium enim quod præstabatur à Capitulo vni Magistro, antequam onus istud annecteretur Canonicatui, erat nimis tenue librarum 60. vt per *Grilinz.d.conf.51.* & sic non poterat conduci Magister qualificatus, qui haberet conuenientem aptitudinem ad docendum, ideò stante, quod fructus Canonicatus in solis distributionibus consistunt, ex supradictis non est dubitandum, quin dicto Magistro licèt absenti dandæ sint distributiones.

Accedat, quod Canonicus Magistralis est in quasi possessione per annos 40. & vltra, percipiendi distributiones prædictas dum Scholæ incũbit ideò in ea manutenendus est, quia dato etiam, quod 40 talis consuetudo esset contra ius Canonicum, adhuc legitimè præscribitur spatio 40. annorum ex *tex.in c.fin.vbi DD.de consuetud.pulchrè Monet.de distribut.p.2.q.3.n.47.& c.12.n.2. & nu.44.latè Bonacin.de hor.canon.disp.2.q.4.p.5.sub n.5.ad fin. Caualer.decis.649.num.4.& Sperel.decis.89. nu.22 latè Dian.mor.p.6.trac.5.de cõsuetu.resol.2.vers.Sed quidquid.* vbi infinitos congerit, & materiam doctissimè tractat. quod tamen magis procedit, vbi consuetudo est introducta ex iusta, & rationabili causa: *Monet.d.q.12.n.42.* nam consuetudini multum tribuendum est in materia participationis distributionum *Farin.decis. posth.720. n.4.vers.quod etiã p.1.* vbi alios allegat: Tutus ergo est in cõscientia iste Magister Scholæ, si percipit distributiones quotidianas pro illis diebus quibus operam suam præstat in docendo Clericos, etiam si Diuinis non interfit, & scrupulos dimittere potest, dummodo inseruiat alijs diebus.

Nec pro parte dicti Agazzani potest allegari impedimentum, quin adimplere debeat per eum promissa, & seruet fidem datam, nisi fortè velit dicere non valere conuentionem, quod d. D. Canonicus Berterius pro eo inseruiat Choro, & horis Canonicis, & Agazzanus incumbat Scholæ pro illo, quia vnusquisque debet munia sua obire per se 41 ipsum, non per substitutum, vt in *Concil.Trident. sess.23.c.18.vers.deinde, & sess.24.cap.12.de reform. latè tradit Garz.de benef.p.3.c.2.nu.405. Rot.diuers. decis.659.n.3.p.4.Monet.de distribut.p.2.c.12. n.47. Aloys.Ricc.in prax.for. Eccl.resol.385.nu.7. Barbos. trac.de Canonic.c.31.n.3.& ad Concil.Trid.d.c.12.n. 128.Bonac.de hor.can.disp.2.q.1.p.5.n.3.*

Nam posset responderi hoc non esse deseruire per substitutum, sed esse quandam translationem onerum, & commutationem, quæ fieri posse videtur absque præiuditio seruitij Ecclesiæ, & quæ ex aduerso dicitur intelligi posse de proprijs vniuscuiusque beneficiati oneribus, vt de munere dicendi Missam, canendi Euangelium, vel Epistolam, non vero de officio canendi personaliter in 42 choro, vt post Suarez dixit expressè *Bonacin. de Hor.can.disp.2.q.4.p.5.num.4.vers.Nam illa intelligi possunt.* quod hic maximè videtur admittendum stante cõsensu Capituli, & auctoritate Ordinarij, & vtilitate Ecclesiæ.

Secundò posset responderi *Concil.Trid.* quo ad hanc partem canendi in Choro per se ipsos non esse receptum vbique, sed eandem cõsuetudinem du- 43 rare postConcilium eò, quod Episcopi non curauerint Tridentinum decretum in hac parte executioni demandari, & consequenter non obligare ex *Garz.de benef.p.11.c.5.n.150.Bonacin. de hor.can. d.disp.2.q.4.p.5.n.4.vers. Vel dic.* sed verè hoc non audeo affirmare de Ecclesia Carpen.

Tertiò. Igitur respondetur consuetudinem, & ius inseruiendi Ecclesiæ per alios eiusdem Ecclesiæ ministros eiusdem Ordinis, & dignitatis, cum ob id Ecclesia damnum non patiatur, nec vlla perturbatio in Ecclesia sequatur adeò, vt Dignitates per alias Dignitates, Canonicos per alios Canonicos, & Portionarios respectiuè per alios Portionarios deseruire posse dicendũ sit iusta maximè de causa præexistente, dummodo non substituantur illi, qui obstricti sunt eodem tempore in præstatione eiusdem seruitij, hoc enim non videtur contradicere Concilio, & persæpè practicatur, vt in fun- 44 ctionibus Ecclesiasticis vnus seruiat pro altero eiusdem ordinis: sic dixit *Bonacin.de hor.Can. disp. 2.q.1.p.5.n.3.vers.respondetur 1.& vers.respondetur 2.ibi: Addo Consilium Gratian.in addit. ad decis.157. n.9.15.16.& disc.800.nu.5.6.7.* vbi multa allegat. *Garz.de benef.p.3.c.2.n.496.vers. quod si aliquando. Barbos.ad Concil.Trid.d.c.12.nu.129.vers.quod si, & trac.de Canonic.c.31.nu.6.vers.quod si, & nu.7.vers. porro,* & quamuis id passim, & ordinariè, ac sine causa admitti non debeat. *Garz.d.c.2.n.504.* tamẽ durante eadem causa, & cessante fraude, & calumnia non negat id fieri posse, & accedente consensu Capituli, & auctoritate Ordinarij cessat omnis ambiguitas.

Verùm cum in Ecclesia Carpen. adsit consuetudo, vt Canonici se inuicem substituant in functionibus Ecclesiasticis, quando simul, & eodem tempore non sunt obstricti, velut in cantando Missas solẽnes, vnus enim pro altero admittitur ad cas canendum cessante fraude, & calumnia, non est denegandum seruitium per substitutum eiusdem 45 ordinis, dum non infertur Ecclesiæ aliquod dãnum, valida est enim talis consuetudo maximè immemorabilis ad finem lucrãdi distributiones, vt post *Bero.q.114. per totam dixit Monet. de distribut.p.2.q.12.n.48.Gratian.d.disc.800.num.2.3.4.& seqq.Bonacin.latè de hor.can.disp.2. q.1. p.5. nu.1.& seqq.* vbi respondet ad contraria, & *qu.4.part.5. num.5.*

Et quamuis in Ecclesia Carpen. aut alia non possit Canonicus substituere alium Canonicum, qui pro eo intersit horis Canonicis, id prouenit ex eò, quia vterque est eodem tempore obstrictus ad eis 46 interessendum, si vult lucrari distributiones, non sic est in Magistro Scholæ, qui cum sit immunis à Choro diebus Scholæ dedicatis, poterit aliũ Canonicum huic muneri substituere, & ipse pro eo horis Canonicis interuenire tum ex traditis per *Bonacin.d.disp.2.qu.4.p.5.num.4. vers. ad secundum, circa fin.* tum quia nullum damnum infertur seruitio Ecclesiæ, imò vtile est, vt D. Berterius cãtui magis aptus Choro assistat, & D. Agazzonus aptior Scholæ, ei incumbat.

Ex

Ex quibus concludi poteſt validam, & honeſtam fuiſſe illam pactionem ad vitam dd. Canonicorũ, vt vnus inſeruiat Scholæ, & alter choro, accedẽte conſenſu Capituli, & auctoritate Ordinarii, qui præſumitur informatus de qualitate, & ſtatu be-
47 neficii ſuæ Diœceſis. *Rot. diuerſ. deciſ. 13. num. 14. p. 6. Rub. deciſ. 147. n. 7. p. 3.* & ideò non eſt veriſimile quod ſuum præſtaſſet conſenſum, niſi cognouiſſet bonum eſſe, & expedire, & propterea ſtante auctoritate Ordinarii omnino videtur dicendum
48 pactum, & conuentionem prædictam fuiſſe validam *ad tex. in c. præterea, il primo, & c. ſuper eo, & c. ſtatuimus, de tranſact. Monet. de diſtrib. p. 3. q. 5. n. 14. Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccl. lib. 3. c. 18. n. 97. Ludouiſ. d. deciſ. 154. nu. 2. in fin. ubi Beltram. num. 8. Farin. deciſ. poſth. 147. n. 2. p. 1. & deciſ. poſth. 354. nu. 15. p. 2.* & ita iuris eſſe cenſeo, ſal. &c.

Partes ſe concordauerunt in obſeruatione dicti pacti, & benè ſecerunt, quia non video, quomodo poſſit dici de inualiditate dicti pacti, ſtante quod ambo ſunt habiles ad munus ſcholæ exercendũ, ſed alter eſt magis altero aptus ad canendum in choro, & quamuis *Concil. Trid. d. ſeſſ. 23. c. 18. §. deinde, uerſ. de cætero*, præcipiat huiuſmodi officia, & dignitates, quæ ſcholaſticæ dicuntur, non conferri, niſi perſonis idoneis, quæ per ſe ipſas id munus explere poſſit, id nihil nocet, quia iſte Canonicatus magiſtralis fuit collatus dicto d.D. Berteſio idoneo, & ſufficienti, virtutibus, & literarum peritia ornato, qui poterat per ſe ipſum munus obire, ſed nõ tollitur, quin ex iuſta cauſa nequeat alium Canonicum eiuſdem ordinis, æquè idoneũ in eo munere ſubrogare, & eius vices ſupplere in choro Capitulo, & Ordinario annuente, & iuſta cauſa præexiſtente ſecundùm ea, quæ ſuperiùs exarauimus.

EPITOME.

Nouitia ſi profiteatur in articulo mortis etiam intra annum probationis, an eleemoſina dotalis danda ſit Monaſterio, vel hæredibus, & ad quem pertineat ſucceſſio in eius bonis.

SVMMARIVM.

1 *Nouitia ordinis mendicantium infirma poteſt profiteri ad lucrandas Indulgentias.*
2 *Morbo laborans, vel ſenex eſt inhabilis ad Religionem.*
3 *Matrimonium carnale factum in articulo mortis non valet.*
4 *Actus factus in articulo mortis cenſetur fraudulentus.*
5 *Nouitia non poteſt profiteri, niſi poſt annum probationis, & nu. 16.*
6 *Profeſſio emiſſa in infirmitate ualida eſt.*
7 *Profeſſio requirit ſanitatem mentis.*
8 *Nouitius toto anno probationis infirmus poteſt profiteri.*
9 *Profeſſio emiſſa à ſtatim morituro ualida eſt.*
10 *Profeſſo in articulo mortis moriente, eius bona ſpectant ad Monaſterium.*
11 *Profeſſionem morboſi admittens peccat.*
12 *Actus incipere non poteſt, ubi finiri debet.*
13 *Matrimonium tam carnale, quam ſpirituale in articulo mortis factum ualidum eſt.*
14 *Profeſſio in articulo mortis quando non ualeat.*
15 *Attenditur, quod principaliter agitur.*
16 *Dolus, & fraus non præſumitur.*
17 *Matrimonium in articulo mortis factum an excludat ſubſtitutum.*
18 *Profeſſio bona, dolo inducti ad Religionem ad quem ſpectent.*
19 *Fruſtra precibus impetratur, quod iure communi conceditur.*
20 *Dotem tenetur pater dare filiæ nubenti, uel Religionẽ ingredienti.*
21 *Dos ſpiritualis, & matrimonij carnalis æquiparantur.*
22 *Profeſſio nouitiæ infirmæ intra annum probationis quid operetur.*
23 *Dos, & bona nouitiæ infirmæ profeſſæ intra annum probationis ſpectant ad Monaſterium.*
24 *Priuilegium profitendi in infirmitate an ſit reuocatum.*
25 *Priuilegia Ordinis S. Dominici competunt omnibus mendicantibus.*
26 *Bulla Pij V. de profeſſionibus in infirmitate quomodo intelligenda.*
27 *Profeſſis etiam in infirmitate ſuccedit Monaſterium.*
28 *Qui vult antecedens, vult etiam omne conſequens.*
29 *Priuilegium fauorabile latè extendendum.*
30 *Princeps non præſumitur velle derogare iuri quæſito.*
31 *Monaſterium quomodo ſuccedat profeſſo in infirmitate.*
32 *Nouitij profeſſi ſucceſſio ſpectat ad Monaſterium.*
33 *Monaſterium non poteſt aliquid recipere à profitentibus.*
34 *Mors omnia ſoluit.*
35 *Monaſterium quando priuetur ſucceſſione Monaci.*
36 *Dolus debet conſtare, vt Monaſterium priuetur ſucceſſione nouitij.*
37 *Profeſſio in articulo mortis ad quid ſuffragetur.*
38 *Dos eſt ſoluenda à Patre filiæ profitenti in Religione.*
39 *Nouitiæ ſuccedunt parentibus, non profeſſæ.*
40 *Matrimonium facit conſenſus, non copula.*
41 *Legitimatio filiorum, an fiat in matrimonio contracto in articulo mortis.*
42 *Matrimonium in articulo mortis legitimat filios in conſequentiam neceſſariam.*
43 *Sponſa oſculata lucratur dimidium antefati, & quãdo.*
44 *Profeſſionis in infirmitate, quis ſit finis.*
45 *Succeſſio Monialis profeſſæ in infirmitate datur Monaſterio.*
46 *Regulæ ſtandum eſt, donec de exceptione doceatur.*

47 *Exci-*

47 *Excipiens contra regulam debet probare.*
48 *Professio in articulo mortis facta parit omnes effectus veræ professionis.*
49 *Opinio fauorabilis Ecclesiæ in dubio tenenda est.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1641. in conuentu S.Hilarij
Regij quædam Monialis expleto
probationis anno in ætate legitima
infirmata est grauiter ita, vt medici
de vita ipsius dubitare cœperint
quare, vt professionis meritum ha-
beret, petijt admitti ad professio-
nem Munialibus suum consensum præstantibus,
quod factum est in lecto in forma competenti, &
post nonnullos dies in pace quieuit: & quia dos
fuerat depositata, Syndicus Monialium voluit
exigere illam, sed pater defunctæ se opposuit di-
cens inualidam fuisse professionem sic in infirmi-
1 tate emissam adeò, vt non valeat, nisi quoad cõ-
sequendas Indulgentias iuxta priuilegium *Pij V.*
quod incipit summi Sacerdotij. Dat. 23. Aug. 1570.
de quo per extensum *Tambur. de iur. Monial. disp. 4.*
quæst. 6. quatenus non fuerit reuocatum.

Et sanè prima fronte videbatur dicendum non esse
A validam dictam professionem factam in tã graui
infirmitate, vbi erat maximum vitæ periculum,
quia iam erat inhabilis ad seruãda Religionis es-
sentialia, & præcepta regulæ, ideò non poterat se
2 obligare ad ea per professionem, si quidem sicut
senectute, ita alio morbo laborans est inhabilis
ad Religionis ingressum, & professionem ex *Ro-*
driq. tom. 3. qq. Regul. qu. 12. art. 3. Suarez. tom. 3. de
Religion. lib. 5. cap. 4. num. 19. Ledesma de Stat. Reli-
gion. in com. cap. 6. concl. 1. Miranda in Manual. Præ-
lat. qu. 9. art. 2. Barthol. de Vecch. in prax. Nouit. disp.
12. dub. 9. num. 2. Tambur. de iur. Abbat. p. 3. disp. 6.
q. 3. numer. 24. actus, enim incipere non debet, vbi
finiri oportet, *l. Titio cum morietur, ff. de vsufr. San-*
chez de matrim. lib. 6. disp. 105. num. 2. vbi quod idẽ
momentum non potest esse causa libertatis, &
obligationis: & ideò sicut non valet matrimoniũ
carnale contractum in articulo mortis, ex *Bald. in*
l. sed est quæsitum, in fin. de liber. & posth. ita nec spi-
rituale.

Et maximè quia professio huiusmodi videtur frau-
dulenta ad excludendum patrem à dote, quæ ei
restituenda erat professione nõ emissa, quoniam
vbicumque actus, per quem alius excluditur, in
4 mortis articulo celebratur, præsumitur in eius
fraudem gestus, *ad tex. in l. filiæ meæ, ff. solut. matr.*
Ang. in l. nuper, num. 3. C. de natur. liber. Bero. in cap.
in præsentia, num. 206. vers. similiter, de probat. Curt.
iun. cons. 26. num. 9. Ruin. cons. 46. num. 8. lib. 2. Ceph.
cons. 276. nu. 30. Menoch. cons. 226. nu. 87. vbi de ma-
gis communi, & de præs. lib. 6. præs. 8. n. 3. vnde cum
fraus propria nemini patrocinari debeat, vide-
tur, quod professio prædicta nihil prosit Mona-
sterio, quoad dotem lucrandam. *Homobon. mor. p.*
3. trac. 14. c. 24. q. 14. res. 3. in fin.

Nihilominus veritas est in contrarium, quia puella
prædicta ingressa est Monasterium in sanitate, &
perfecit annum nouitiatus abundè, nec stetit per
eam quin profiteretur, sed per patrẽ, qui non ha-
bebat dotem in promptu, & depositũ fuerat ficti-
5 tium, imò circumscriptis omnibus alijs, satis est
ad validè profitendum quod nouitia excedat an-
num 16. & per annum integrum steterit in pro-
batione, aliter vno deficiente corruit professio
ex Concil. Trid. sess. 25. cap. 15. de regular. vbi Bel-
larm. & Barbos. Verùm si post susceptum habi-
tum steterit in probatione per annum, & exple-
tus sit annus 16. non prohibetur nouitius, vel
nouitia emittere professionem in infirmitate, &
valida est professio, etiam si mors sequatur, dum-
modo sit sanæ mentis, quando profitetur, vt dixit
perbellè *glos. per illum tex. in c. sicut tenor. in verb.*
extra mentem. vbi DD. de regular. Sanchez. de ma-
7 *trim. lib. 7. disp. 105. nu. 3. vers. tandem* pulchrè ad
rem *Io: Bapt. Ferret. in rep. c. in præsentia. n. 97. ad*
fin. vers. limito tamen, de probat. vbi docet excludi
substitutum per professionem factam in articulo
mortis in fine anni ingressus sui, quia tunc non in
fraudem, sed veraciter & zelo Religionis videtur
facta, quia non sanitas corporis, sed mentis re-
quiritur in profitendo. *Rot. diuers. decis. 129. & per*
totam lib. 4. adeo vt qui toto sui Nouitiatus an-
8 no fuit infirmus, possit ad professionem recipi,
quia annum probationis legitimè expleuit: *San-*
chez. in Decal. lib. 5. cap. 4. nu. 52. Tambur. de iur.
Abbatum p. 3. disput. 6. q. 3. num. 25. vbi alios al-
legat. & in terminis etiam hoc apertè docuit
Barbos. de vniuers. iur. Eccl. lib. 1. c. 42. num. 170.
dicens validè Nouitium profiteri, etiam si sit iam
9 moriturus, & quòd *S. Congregatio Concil. sub die*
26. Iunij 1621. ita declarauit, dum censuit pro-
fessionem emissam instante Abbatissa à puella,
quæ iam compleuerat annum Nouitiatus, & in
morbum inciderat, & a medicis fuerat dictum
morituram, esse validam, etiam si postea fuerit
verè mors sequuta: sic etiam docuit *Io: Baptist.*
Confect. in summar. priuileg. Mendicant. tit. 23. c. 13.
vbi docet ita validam esse professionem in arti-
culo mortis emissam, vt si sic professa moriatur,
possit Monasterium habere elemosinam dari so-
10 litam, & alia bona ad eam spectantia: quem se-
quitur *Tamburin. de iur. Monial. & Abbatiss. disp. 4.*
quæst. 6. nu. 12. & sentit *Sanchez. d. lib. 7. disp. 105.*
num. 3. vers. tandem: & ita in fortioribus termi-
nis sensit *Dian. mor. p. 3. tract. de dub. regul. resol.*
17. vers. vt eo ipso. & quæ in contrarium allegan-
tur, procedunt, quando adest præsumptio frau-
dis, & professio emanauit ante expletum proba-
tionis annum: *Ferret. in d. c. in præsentia, num. 97.*
in fin.

Nec obstant in contrarium adducta, & primò, mor-
bo laborantem non esse recipiendum ad habi-
tum, neque admittendum ad professionem: tum
quia hic non est casus noster, cum puella semper
fuerit bonæ valetudinis, & esset apta ad seruanda
Religionis essentialia, quãdo recepit habitum, &
postea, donec post annum probationis naturali
infirmitate oppressa est, quod omnibus accidere
potest,

poteſt, & ita ex aduerſo ponderatur inhabilitas
tempore receptionis ex *Tambur. de iur. Abb. p.3.*
diſp.6. q.3. num.24. tum quia etiam ſi a principio
Nouitius fuiſſet morboſus, tum profeſſio emiſſa
per eum eſſet valida, quamuis peccaret admit-
11 tens,& admiſsus, vt per *Sanchez. de matrim.lib.7.*
diſp.37.num. 53. & meliùs in Decalog. lib.5. cap.4.
num.52. ex Manual. in ſumm. tom. 2. c. 6. num.13.
& alijs. Lezan. in ſumm. qq. reg. cap.2. num.22. 23.
Tambur.d.q.3.n.25.

Nec obſtat, quod actus incipere non poſſit, vbi fini-
12 ti debet, ex *l. Titio. de vſufr.* nam reſpondetur
aliud eſse conferre matrimonium ſpirituale, vel
carnale in tempus mortis adeò, vt a tempore
mortis valere incipiat, aliud, id inire mortis tem-
pore, vt hic, quod nullo iure prohibetur, priùs au-
tem fieri nequit, quia eſt contra naturam ſimilis
matrimon. & in his terminis loquitur *d. l. Titio.*
vt omnes exponunt, & tradit *Sanchez. de matri-*
mon. libr. 7. diſputat. 105. numero 3. verſ. nec ob-
ſtant. vbi probat latè validum eſse matrimo-
13 nium carnale, & ſpirituale in mortis articulo
contractum.

Non obſtat, quod profeſſio videatur fraudulenta ad
excludendum patrem a dote, quia facta ſit in
14 articulo mortis ex *l. filia mea.ff. ſol.matrim.* nam
id procedit, quando actus nō eſset morienti vti-
lis,& alteri noxius, ſecus eſt, quando ille actus eſt
vtilis agenti, & Monaſterio, vt hic, vbi profeſſio
affert multa commoda profitenti, dum efficitur
profeſsa, & lucratur commoda ſpiritualia, & in
conſequentiam prodeſt etiam Monaſterio quo
ad temporalia, ideo fraus, neque dolus præſu-
mitur, quamuis ex conſequenti ſubſtitutus, aut
venientes ab inteſtato defraudentur, quia atten-
15 ditur, quod principaliter agitur. *l.1. de auth.tut. l.*
ſi quis nec cauſam. ſi cert. pet. imò in mortis arti-
culo minor fraudis ſuſpicio adeſse debet, cum
agatur de ſalute æterna, cuius immemor nō præ-
ſumitur morti proximus. *l. vlt. C. ad l. Iul. repet.*
16 & in dubio nec dolus, nec fraus præſumitur, *l.*
dolum. C. de dol. Ideò communiſſima eſt DD. ſen-
tentia, quod actus huiuſmodi, & matrimonium
in articulo mortis celebratum ſic validum ad ex-
cluſionem etiam ſubſtituti, aut venientium ad
17 ſucceſſionem, vt per *Cyn. Bald. Ang. & alios in l.*
nuper. C. de natural. liber. Io: And. & Butr. in c. tan-
ta. qui fil. ſint legitim. pulchrè *Bald. conſ.319. num.1.*
lib.4. Bero. in c. in penitentia num. 204. de probat.
Couar. in Epitom. de ſponſal. p.2. cap. 8. §. 2. nu. 2.
Soc. in l. Sed eſt quæſitum. num. 2. vbi Ang. nu. 2 Iaſ.
nu. 11. ff. de liber. & poſth. Ruin. conſ. 78. num. 7. 8.
lib. 3. Pariſ. conſ. 13. nu. 68. & conſ. 14. nu. 35 lib. 1.
qui teſtantur de communi. Gabriel. conſ. 24. nu. 3. lib.
1. Burſat. conſ. 40. nu. 70. lib. 1. latè *Menoch. de præſ.*
lib. 4. præſ. 81. nu. 28. verſ. cæterum, & numer. 29.
vbi alios allegat. latiùs *Mantic. de coniect. vltim.*
vol. lib. 11. titul. 13. num. 2. verſ. Sed tamen, & nu-
mero 3. 4. 5. vbi adducit multas rationes, & au-
ctoritates, & de communi teſtatur, latè etiam
Sanchez. de matrim. lib. 7. diſp. 105. nu. 8. vbi alios
etiam allegat.

Vnde non obſtat *tex. in c. fin. 20. q. 3. & c. pen. 16. q. 7.*
vbi diſponitur, quod bona Religioſi, qui fuit in-
ductus a Prælato, & Monacis ad habitū, vel pro-
feſſionem per fraudem, & dolum non in fructum
animarum ſed in auaritiam,& turpe lucrum, non
pertinere ad Religionē, ſed ad heredes ipſius; Nā
ad hoc, vt locus ſit dictæ diſpoſitioni, oportet,
quod dolus dederit cauſam ingreſsui, vel profeſ-
ſioni, & debet conſtare de dolo, & fraude dicti
Prælati adeo, vt ductus fuerit cupiditate obtinen-
18 di bona profeſſi, vt docent *Archidiac. in d. c. fin.*
nu. 1. vbi Bellam. in princ. Bero. in d. c. in præſentia,
nu. 103. vbi etiam Aret. nu. 13. Iaſ. in Auth. ingreſſi.
nu. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ. Nauar. comm. 2. nu. 31. de
regul. Azor. p. 1. mor. lib. 12. cap. 20. qu. 1. in fin.
pulchrè Sanchez. in decalog. lib. 7. cap. 34. nu. 3. 4. 5.
vbi ponit conditiones neceſsarias, vt ſic priuetur
Monaſterium ſucceſsione profeſſi; ita etiam pul-
chrè docet *Lezan. in ſumm. qq. regular. cap. 2. num.*
19. vbi vide, quæ hic deficiunt, vbi non conſtat
de dolo aliquo, vel fraude Monialium, ſed quod
potius ex deuotione dicta nouitia petierit ſe ad-
mitti ad profeſſionem, ergo neceſse eſt, quod de
dolo non cogitemus, & quod ſucceſſio omnino
debeatur Monaſterio cum non appareat de ali-
qua fraude.

Non obſtat priuilegium Pij V. tribuens facultatem
Nouitijs Ordinis S. Dominici emittendi profeſ-
ſionem intra annum probationis adueniente in-
firmitate ad conſolationem illorum, & ad lu-
crandas Indulgentias, quia Monaſterium hic non
innititur dicto priuilegio, quia non indiget illo,
cum hæc Nouitia emiſserit profeſſionem com-
pleto iam probationis anno, poſt quem liberum
eſt profeſſionem emittere; ex dicto *Conc. Trid. ſeſſ.*
25. cap. 15. de regul. ideo fruſtra precibus, ſeu pri-
19 uilegio Principis impetratur, quod iure commu-
ni conceditur, ad *tex. in l. 1. §. reſcripto. Vt leg. nom.*
cau. l. 1. in fin. ad municip. l. vnic. C. de Theſaur. lib.
10. c. Abbate, §. contra. de verb. ſign. cum vulg.
Ideò concludi poteſt dictam Nouitiam fuiſſe ef-
fectam verè profeſſam,& ſucceſſiuè Monaſterium
ei ſuccedere in dote, & alijs bonis, ſi quæ, nec
poſse patrē puellæ recalcitrare, quia tenetur dare
dotem non ſolum filiæ nubenti in ſęculo, ſed etiā
20 ingredienti Religionem, cum fauorabilior ſit in-
greſsus Monaſterij matrimonio carnali. *Bald. in*
Auth. niſi rogati, in princ. C. ad Trebell. & in l. fin.
C. de Dot. promiſſ. Felyn. in c. Eccleſia. nu. 79. verſ.
cæterum de conſtit. Anch. conſ. 108. nu. 4. Ener. lo-
co: A matrimonio carn. ad ſpirit. num. 4. Menoch.
lib. 4. præſ. 189. nu. 91. pulchrè *Sanchez. de matri-*
21 *mon. lib. 4. diſp. 26. n. 7.* vbi benè arguit à dote ma-
trim. carnalis, ad dotem matrimon. ſpiritualis.
Molfeſ. tom. 1. ad conſuet. Neap. p. 4. qu. 16. nu. 11.
& ſeqq.

Benè verum eſt, quod ſi verſaremur in terminis di-
cti priuilegij Pij V. cuius Bullam ad verbum per
extenſum referunt *Rodriq. tom. 3. qq. Regular. qu.*
15. art. 6. Lud. Mirand. p. 1. Manual. Prælat. qu.
22. artic. 10. Tambur. de iur. Abbatis. & Monial.
diſput. 4. quæſt. 6. num. 1. vtique tunc maior eſset
difficultas contra Monaſterium, nam quando
Nouitij vtriuſque ſexus ordinis S. Dominici ex-
ceden-

cedentes annum 16. infirmantur, & in mortis etiam articulo constituuntur, non completo etiã probationis annò possunt emittere professionem ex dicto priuilegio Pij V. sed hoc eis concessum est ad consolationem spiritualem in foro tantum interiori pro consequenda Indulgentia plenaria, & ideo si moriatur, non potest Monasterium petere hæreditatem talis Nouitij sic profitentis, quia ad suos hæredes ab intestato perti-
22 net, sin conualescat, tenetur cõtinuare residuum integri anni probationis, & eo completo iterum profiteri sic docent Henriq. lib. 13. de excommunic. cap. 40. n. 2. in comm. littera: R. Peregr. in compend. priuileg. cler. reg. tit. Nouitius. §. 2. in scholio. Io: de la Cruz. de stat. relig. lib. 1. c. 8. dub. 4. & lib. 2. c. 3. concl. 3. Emanuel Sà. verb. nu. 56. melius, & clariùs Hier. Rodriquez. in compend. qq. regul. resol. 101. nu. 40. Homobon. de exam. eccl. p. 3. tract. 14. c. 2. qu. 14. resol. 3. plenissimè, & pulchrè Molfes. in summ. tract. 9. de legi. cap. 12. à n. 58. vsque ad nu. 70. vbi plures rationes adducit, & respondet ad argumenta contraria, & sequitur Sperell. decis. for. Eccles. 16. n. 24. Barbos. in c. Ad Apostolicam. nu. 4. in fin. de Regular.

Sed nihilominus etiam in via dicti priuilegij sentio cum eruditissimo Diana Nouitiam sic profitentem esse verè professam, quia & si finis Bullæ prędictæ sit consolatio Nouitiæ, vel Nouitij, & spiritualis ipsius fructus, & in Bulla non fiat mentio de successione Monasterij in bona ipsius sic profitentis, nõ expleto probationis anno, tamẽ cùm semel Nouitia virtute priuilegij fuerit professa, sequitur, quod in posterum inter verè professas numeranda sit, & dato etiam, quod reconualesceret, non indiget noua professione, & si moriatur, debetur Monasterio elemosina dotalis dari solita, & in bonis successio, sicut succedit alijs professis, non enim Pontifex iuribus cuiusquam derogat, sed conseruat, nam hæredes succedunt Nouitio, Monasterium verò professo, sed ista puella est professa, ergo Dos illius, & successio ad
23 Monasterium spectat in necessariam consequentiam: sic expresse docet Io: Baptista Confect. in summ. priuileg. mendicant. tit. 23. cap. 13. vers. ex quibus infertur. pulchrè Sanchez. in Decalog. lib. 5. cap. 4. nu. 16. vers. At existimo. Megal. in summ. p. 2. lib. 2. cap. 27. nu. 50. Zanard. in Direct. Theolog. p. 2. cap. 17. ad fin. Peirinus in priuil. minim. tom. const. Pij V. §. 2. numer. 1. Io: Suarez. in Enchirid. cas. consc. lib. 3. ver. de Profess. §. Monialis Nouitia. Faust. in Thes. Relig. lib. 5. qu. 167. nu. 4. Lezan. in summ. qq. regular. cap. 25. num. 39. latissimè Pater Dian. mor. p. 3. tract. 2. de dub. reg. resol. 17. vbi more suo doctissimè resoluit omnia. & p. 5. tract. 3. de cas. occur. temp. mort. resol. 139. vers. sed ego. vbi recidit in eadem sententia. & sic etiam docet Pater Pellizzar. in suo tract. de Profess. cap. 2. qu. 3. & in tract. de Monial. c. 9. n. 18. vbi pulchrè, & nouissimè alijs confutatis sic docet Tamburin. de iur. Abbatis. & Monial. disp. 4. q. 6. nu. 10. 11. 12. 13. vbi adducit multas rationes ex quibus apparet hanc esse non solum probabilem, sed etiam communissimam DD. sententiam, vt sic professus in infirmitate non expleto probationis anno sit verè professus, nec indigeat alia professione, & Monasterium in eius bonis succedat excluso substituto, aut venientibus ab intestato: Nam emissa professione Nouitius desinit esse dominus, & omnia eius iura transeunt in Monasterium, vt per Rot. diuer. decis. 267. num. 13. & decis. 336. num. 10. p. 5.

Non obstat dictum priuilegium fuisse reuocatum à
24 Gregorio XIII. in sua Constitutione, quæ incipit: In tanta negotiorum mole: qua reuocauit omnia concessa à Pio V. super statu, & regimine Monachorum, & Monialium contra decreta Sacri Concil. Trident. quia non per hoc censetur reuocasse dictum priuilegium, quia Gregorius non loquitur de ijs gratijs, & Indulgentijs, & maximè concessis in mortis articulo Monachis, & Monialibus, sed tantùm de alijs gratijs, & priuilegijs spectantibus ad statum, & regimen eorum. Mirand. d. qu. 22. art. 10. & Henriq. in summ. lib. 13. cap. 40. §. 2. Emanuel. qq. reg. tom. 3. qu. 15. art. 3. Barbos. in d. cap. ad Apostolicam. nu. 4. de regular. Sanchez. d. cap. 4. nu. 16. Dian. d. resol. 17. pulchrè Tambur. d. q. 6. nu. 3. 4. 5. vbi reddit rationes. Lezan. d. c. 25. n. 39. Pellizar. d. tract. de Monial. cap. 9. n. 18. vbi testatur dictam concessionem non fuisse reuocatã, & validam esse professionem quo ad omnes effectus.

Non obstat, quod illud priuilegium fuerit concessũ
25 Ordini S. Dominici, hæ autem Moniales viuant sub regula S. Augustini quia gaudent eodem priuilegio propter communicationem Mendicantibus inuicem concessam. Rodriq. in compend. qq. reg. resol. 101. nu. 40. Mirand. d. loco. Pellizar. de Monial. c. 9. nu. 18. Tambur. d. q. 6. n. 14. vbi alios allegat. Dian. p. 5. d. resol. 139. quæ satis, & abundè sufficere debent ad firmandam hanc sententiam, quæ non solùm vera, sed etiam communis est: & careret omni dubio, si probaretur, vt hic, quod ante infirmitatem Nouitia destinauerat profiteri, quia tunc excluditur etiam substitutus, vt pulchrè inquit Ferret. in d. c. in præsentia. num. 98. de probat.

Verùm quia Molfes. in summ. tract. 9. de legi. c. 12. nu. 60. & seqq. contrariam sententiam latè tuetur multis fundamentis, & argumentis, non erit inutile ei respondere, postquam hoc omissum est a P. Diana, quia forte illum non vidit, dum nec allegauit, licèt alias sit diligẽtiss. Auctorũ inuestigator: Primo igitur loco Molfesius ponderat verba Bulle Pij V. & considerat eam emanasse propter con-
26 solationem spiritualem Monialium ad finem solum lucrandi Indulgentias, & propterea tenet eã esse restringendum ad forum conscientiæ: Sed huic motiuo iam satisfactum est, dum fuit ostensum satis esse, quod hoc casu puella sit verè professa, & quod Pontifex nõ restringat effectus professionis, quia inde postea natura sua sequuntur, & producuntur effectus professionis, qui sunt, vt
27 professis succedat Monasterium, vt inquit Dian. d. resol. 17. Confect. d. c. 13. Laur. de Peirin. d. const. 8. & Tambur. d. q. 6. n. 12. quia, qui vult consequẽs, vult etiam omne necessarium antecedens, & è

contra

28 contra, volenti antecedens neceſse eſt, vt velit
etiam omne neceſsarium conſequens. *l. 2. vbi gl. & DD. ff. de iuriſd. om. iud. §. fin. in fin. Inſt. ex quibus cauſ. maior. Lud. Sacc. conſ. 145. n. 16. lib. 2.*

Secundò conſiderat Molſeſius priuilegium contra
ius commune, aut in damnum tertij eſse reſtrin-
29 gendum, & ſtrictè interpretandum; Nam reſpõ-
detur hæc procedere in priuilegio odioſo, nõ au-
tem fauorabili, pro vt eſt iſtud, quod eſt latè ex-
plicandum, quantum recta ratio pati poteſt, *c. olim. de verb. ſign. c. odia, de reg. iur. in 6. Azor. p. 1. mor. lib. 5. c. 23. q. 2. Bonacin. de legi. diſp. 1. q. 3. p. 7. §. 1. n. 4. Sanchez. de matrim. lib. 8. diſp. 1. n. 4. Molſeſ. d. c. 12. n. 32. in fin.*

Tertiò animaduertit Molſeſius Principem per eius
Priuilegiũ non intelligi velle preiudicare iuri alijs
30 quæſito, niſi expreſsè hoc dicat. *l. ſi quis a Principe. ff. ne quid in loc. publ. & d. c. olim.* ſed verè reſpon-
detur Pontificem hic nulli iuri alterius derogare,
ius enim venientium ab inteſtato eſt, vt ea Mo-
niali decedente nouitia, & inteſtata, ipſi ſucce-
dant, ſed quando virtute priuilegij profitetur, nõ
31 decedit nouitia, ſed profeſsa, ergo ſuccedit Mo-
naſterium ſine derogatione iuris alterius: ſic pul-
chrè *Sanchez. in Decalog. lib. 5. c. 4. n. 16. in fin. & Dian. d. reſol. 17. verſ. ratio eſt. perbellè etiam Tambur. d. q. 6. n. 13.* vbi benè ſic reſoluit.

Quartò conſiderat *Molſeſ. d. c. 12. nu. 63.* voluntatem
ſummi Pontificis potiùs præſumi excludendi
Monaſterium a ſucceſſione, quam ad illam voca-
re: Nam reſpondetur id fuiſse preclarè proban-
dum, non enim video, vnde ipſe id colligat, cum
32 omnes DD. tradant defuncto nouitio profeſso
ſuccedere in eius bonis Monaſterium, *Auth. ingreſſi. C. de Sacroſ. Eccl. Sanchez. d. n. 16. Dian. d. reſol. 17. Tambur. d. q. 6. nu. 10. 11.* nec enim ratio,
33 quam allegat Molſeſius, probat eius intentionẽ,
dum dicit non poſſe aliquid accipi à profitenti-
bus etiam ſub prætextu conſuetudinis. *c. non ſatis. de ſimon.* nam non facit ad rem, quia hic non
datur quidquam ratione profeſſionis, ſed Mona-
ſteriũ vtitur iure ſuo, quo ſibi permiſſum eſt ſuc-
cedere in bonis profeſſi, & ſimiliter aliena eſt alia
ratio, quod maritus non ſuſtinens onera matrim.
non lucretur fructus dotis ad *tex. in l. pater. ff. de dol. except.* quia id procedit, quando ſtat per eum,
& eſt in culpa, ſecùs ſi paratus ſit, & propterea
moriente vxore lucrum dotis ei non denegatur
iuxta locorum ſtatuta, vel partium conuẽtiones,
ita hic Monaſterium mortua nouitia poſt profeſ-
ſionem lucratur dotem, quia non eſt in culpa, &
eſt paratum ſuſtinere onera, a quibus non ſe exi-
34 mit malitioſè, ſed liberatur propter mortẽ, quæ
omnia ſoluit. *§. deinceps. in Auth. de nupt. gl. in §. vnic. ver. morientibus. Inſt. de l. Fuſ. can. toll. & §. ſimili, quibus mod. tut. l. in ſumma. ff. de re iud. l. Nemo iuris, de reg. iur.* & in conſequentiam Monaſteriũ
ſuccedit. *Sanchez. d. cap. 4. n. 16. Molſeſ. d. c. 12. n. 64.*
facit dilemma dicens, Aut Moniales habuerunt
conuentionem cum illa Nouitia dare profeſſio-
35 nem illi in articulo mortis, vt lucrarẽtur dotem,
& eſt ſimonia expreſſa. *c. non ſatis, de ſimon.* aut in-
teruenit earum ſola voluntas dotem lucrandi, ob
quam dederunt eidem profeſſionem, & in pęnam
doli, & fraudis debent priuari illius bonorum ſuc-
ceſſione vt *in c. conſtituit. 16. qu. 7. & c. fin. 20. q. 3.*
Verùm tamen argumentum non concludit, quia
pactum de dote lucranda non interfuit, neq; Do-
lus, aut fraus aliqua, quia ex mera deuotione de-
uentum eſt principaliter ad hanc actionem pre-
cibus dictæ Monialis, quæ enixè hoc petebat ſine
aliqua conuentione, & adductis in contrariũ non
36 poteſt eſſe locus, niſi conſtet de conuentione, aut
de dolo, & fraude ex *Sanchez. mor. lib. 7. c. 34. n. 3. 4. 5. Lezan. d. c. 2. nu. 19.* & alijs ſupra adductis, &
non eſt veriſimile Religioſas, & Deum timentes
voluiſſe decipere quemquam, & attendi debet,
quod principaliter agitur. *Sanchez. de matr. d. diſp. 105. n. 8.* & conſtitutus in periculo mortis veriſi-
militer non videtur cogitare de fraude, ſed de ſa-
lute animæ, vt in terminis dixit *Ferret. in d. c. in præſentia, n. 97. verſ. quia ſola de probat.*

Quintò idem *Molſeſ. d. c. 12. n. 65.* prætendit reſolue-
re contraria dicens, quod licet in infirmitate poſ-
ſit emitti profeſſio, id tamen procedit in infirmo,
qui viuere poteſt, & ſuſtinere onera Religionis,
non autem in eo, qui agit animam, & dicitur po-
tius agonizans, ſeu proximus morti, cui ſolùm
datur profeſſio ad effectum lucrandi Indulgen-
tias ex *Rodriq. & Mirand.* DD. locis; Nam reſpon-
detur id eſse ſupponere quæſtionẽ, de qua queri-
37 mus, an ſcilicet in articulo mortis facta profeſſio
ſuffragetur Monaſterio ad dotem lucrandam, &
ſucceſſionem adipiſcendam, licet enim multi id
negent, plurimi tamen id conſentiunt, & optimas
rationes adducunt, vt per *Sanchez. d. c. 4. n. 16. ad fin. Confect. d. c. 13. Dian. d. c. 17. Tambur. d. q. 6. n. 10. & ſeqq.* & alijs ſupraductis, quibus libentiùs con-
ſentio, quia meliores rationes adducunt.

Sextò dictus *Molſeſ. d. c. 12. n. 65.* dicit, quod licèt pa-
38 ter teneatur ſoluere dotem filiæ emittenti pro-
feſſionem, tamen hoc verum eſt in profeſſione,
quæ fit in ſanitate ſeruata forma Concilij Trid.
non in profeſſione emiſsa in articulo mortis ex
cauſa deuotionis, cum dos non debeatur viro non
ſuſtinenti onera matrimonij, & ſicut infirma non
eſt apta ad matrimonium carnale, ita non eſt ap-
ta ad ſpirituale; Nam reſpondetur hanc diſtin-
ctionem deſtrui eodem modo, quo ſupra, quia
ſupponit pro deciſo, quod controuertitur, & nos
defendimus ſoluendam eſse Monaſterio dotem
etiam emiſsa profeſſione in articulo mortis: ex
Sanchez. d. c. 4. n. 16. Dian. d. reſol. 17. Tambur. d. q. 6. n. 10. & alijs neque rationes adductæ offendunt,
quia dos quidem non debetur viro recuſanti ſub-
ire onera matrim. quod tamen non procedit, ſi
ipſe ſit paratus, & per eum non ſtet: ſed hæc pro-
cedunt etiam viuente vxore, ſed ea mortua am-
pliùs nõ quæritur, quis debeat lucrari fructus do-
tis iuxta terminos *l. pro oneribus. C. de iur. dot.* ſed
quis ſuccedat in ea, nos autem iure meritò defen-
dimus Monaſterium ſuccedere, quia profeſſa eſt
puella, & pater, vel alii hæredes ſuccedunt tantũ-
39 modò, ſi moriatur Nouitia ex *Sanchez. d. c. 4. n. 16. Tambur. d. q. 6. n. 10.* nec valet argumentum quod
ſicut non eſt apta ad matrimoniũ carnale, ita nõ

ſit

sit apta ad spirituale, tum quia assumptum est falsum, stante quod validum est matrimonium contractum etiam in articulo mortis, quia ad eius validitatem non requiritur copula, sed sufficit consensus. *l. nuptias. vbi Dec. & Cagn. de reg. iur. c. tanta. vbi DD. qui fil. sint legit. latè Sanchez. d. disp.* 105. vbi respondet ad omnia, tom quia etiam si in matrimonio carnali desideratur copula, hæc tamen uon consideratur in matrimonio spirituali, cui non conuenit, & in quo sufficit actus voluntatis, & amor in Deum.

Septimò *Molfes. d. c.* 12. *n.* 67. pro sustinenda sua sententia conatur omninò euertere contraria, & di-
41 cit non obstare, quod per matrimonium in articulo mortis contractum. legitimentur filij. *d. c. tanta. qui fil. sint leg.* & responder dupliciter, & primò id procedere, quia ius canonicum id expressè statuit ad retrahendum concubinarios, à peccato, vt hic expressa voluntas Pontificis est concedere licentiam profitendi ad lucrandum indulgentias, & sic limitata causa limitatum producit effectum: *l. in agnis. de acquir. rerum dom.* Secundò respondet id euenire in beneficium filiorum, qui non fuerunt participes criminis parentum, at in hac professione habilitatio ad lucrandum Indulgentias nullam habet connexionem cum successione bonorum. & ideò ex diuersis nihil infertur. *l. Papinianus. ff. de minor.*

Namque hæ responsiones sunt leues, si quidem data validitate matrimonij, & habilitate in filiis cōsequutiuè legitimantur nati ex cōcubinatu, quia
42 non potest stare, quod matrimonium non valeat, & filij ex soluto, & soluta nati non legitimentur. vt inquit *Bald. in l. nuper. in princ. vbi DD. C. de natur. liber. & in c. innotuit. nu.* 11. *de elect. in 4. decret. pra. c. 8. n. 10. Io. Andr. in d. c. tanta. nu. 2. vbi Butr. nu. 14. Anch. nu. 4. not. 2. Card. n. 6. Prapos. n. 8. Alex. de Neu. n. 24. Henric. nu. 5. & communiter DD. qui fil. sint leg. latissimè Sanchez. d. disp. 105. nu. 5. lib. 7. de matr.* hic non potest de per se stare, quod puella ista sit professa, & Monasterium non succedat, quia effectus debet manare à sua causa, & vnum venit in consequentiam alterius. *Sanchez. d. c. 4. n. 16. Dian. d. resol. 17. Tambur. d. q. 6. num.* 10. non enim verum est, quod Pontifex Pius V. limitatiuè loquatur, quia nulla dictio taxatiua legitur in dicta bolla, & propterea quod omissum est, remanet in dispositione iuris communis, ideò apparet nō esse verum, quod successio bonorum non habeat connexionem cum ista professione, stante quod vnum venit in consequentiam alterius.

Octauò addit *Molfes. d. c.* 12. *n.* 68. quod sicut Sponsa, quæ recipit osculum in sanitate, lucratur medietatem antefati, nihil verò lucratur, si à Sponso osculetur in infirmitate, quia tunc osculum non fuit præparatorium ad futurum matrimonium; nec gratia viri datum fuit, sed gratia sponsæ, vt propter gaudium eius infirmitas alleuiaretur, sic in casu nostro non datur professio hic solita ad sustinenda onera, sed solum gratia profitētis pro sua consolatione ad remissionem peccatorum, & Indulgentiam consequendam, ideò patet, vel cōsanguinei puellę nō tenentur ad soluēdā dotē.

Nam respondetur hoc argumentum ductum à cōsuetudine Neap. non benè aptari ad casum nostrum, vbi secundùm ius commune respondetur, & adesse diuersitatem rationis, quia in Spōsa carnali osculum in sanitate habere potest relationē ad copulam, non in infirmitate, in matrimonio
44 autem spirituali idem finis est professionis in sanitate, quę in infirmitate, & semper sit gratia Spōsę, non Sponsi, qui nostris non indiget bonis, & sēper Sponsa prætendit gratiam Dei, & remissionē peccatorum, quæ autem de dote disponuntur, nō fiunt in gratiam Sponsi, aut Sponsæ, sed vt dictum est, in necessariam consequentiam professionis, cuius virtute succedit Monasterium in bonis professæ. *Sanchez. d. c. 4. n. 16. ad fin. Dian. d. resolut. 17. & resol. 139. Lezan. d. c. 25. n. 39. Tambur. d. p. 6. nu.* 10. habemus enim regulam, quod Monasterium succedit in bonis defuncti Monaci, vel Monialis professæ, neque id vllo iure limitatur in professione emanata in infirmitate, & intra annum proba-
46 tionis, ergo standum est regulæ. donec de exceptione doceatur vt *Felyn. in c. quoniam frequenter. in 3. col. vt lit. non contest. pulchrè Ias. in l. cætera. in 3. not. de leg. 1. Dec. cons. 103. col. 2. & in l. 1. vbi Cagn. n. 21. de reg. iur.* vbi dicunt etiam, quod excipiens
47 contra regulam, debet probare, quòd hic non est factum, quia Bulla Pij V. nihil derogat prędictę regulæ, vt per *Sanchez. d. c. 4. n. 16. in fin.* cum alijs supradictis, ergo concludēdum est Monasterio dotem esse tradendam in vtroque casu, nec quenquā habere iustam dolendi causam, & sanè omnia ferè Molfesij argumenta poterant vnica responsione tolli, sed vt res magis elucescat, singula percurrere volui.

Denique *Molfes. d. c.* 12. *nu.* 69. inquit non esse curandum de *Confect. d. c.* 13. quia sicut gratis sic dixit, ita gratis negatur, quia scribenti tantum creditur, quantum lege, vel ratione munitur. Sed respondetur illum non habuisse necesse aliquid allegare, cum haberet fundatam intentionem super regula, quod in bonis professi succedit Monasterium ex *Cagn. d. l. 1. nu.* 21. non tamen loquitur sine ratione arguens à simili, quod sicut matrimonium in mortis articulo contractum est validum, & per illud legitimantur filij, vt latè per
48 *Sanchez. d. disp. 105. n. 5.* ita pariter professio Nouitiæ in articulo mortis emissa, qua matrimoniū spirituale cum Christo Sponso contractum dicitur virtute priuilegij, omnes parit effectus, quos produxisset, si expleto anno probationis emissa fuisset, vnde vt Monasterium suæ professæ succedat, elemosina non soluta ei debetur, & tanquam de iure debita, peti, & exigi posse videtur: & cum eo concordant. *Sanchez. d. cap. 4. numero 16. Dian. d. resolut. 17. & resolut. 139. Tambur. d. q. 6. numero* 10. & alij multi viri doctissimi adeò, vt non contemnenda videatur Confectij sententia, quæ cum sit fauorabilis Ecclesiæ, in dubio etiam sequenda est, *l. sunt personæ. ff. de Relig. de sumpt. fun. c. fin. de re iud. gl. in c. sciant, in verb. alios. de elect. in 6. Abb. in c. bona. il 2. n. 28. vers. hoc dictum. de Postul. præl. Ias. in l. filiusfam. §. Diui. n. 82. de leg. 1. Ruin. cons. 152. nu. 3. lib. 1. Pacian. cons. 7. n. 123. Gratian. disc. 88. n. 6. 7. &*

diſc.131.n.2 Sperll.decis.81.n.29. & ita etiam docet *Dian.mor.p.6.trac.1.de immun.Eccl.reſolut.35.verſ.ſed ne aliquis*, ſi quidem verè profeſſio emiſſa à puella nouitia infirma etiam ante annum probationis expletum, dummodò expleuerit annum XVI. adeò vt eſt valida, vt non ſit opus, vt puella ſic profitens, ſi conualeſcat, iterum profiteatur, quod eſt admittendum tam in foro interno, quã externo quo ad omnes effectus etiam ſucceſſionis bonorum ad fauorem Monaſterij, vltrà prædictos pulchrè docet eruditus *Pater Franciſcus Pellizzar.in tract.de Monialibus.c.9.n.18.* vbi etiam refert dictum priuilegium Pij V. & tradit eſse cõmunicatum etiã alijs Ordinibus Religioſorum, nec fuiſse reuocatum à Gregorio XIII. & ita ſentio, & iudicaui, & ſententia mea habuit effectum.

EPITOME.

Profeſſio Nouitię facta ſine prænio examine Ordinarij, an ſit valida, & quos effectus operetur.

SVMMARIVM.

1 *Nouitia Monialis debet bis examinari ab Ordinario, antequam profiteatur.*
2 *Epiſcopus debet examinare Moniales etiam exemptas, antequam profiteantur.*
3 *Profeſſio Monialis non poteſt fieri, antequam examinetur ab Epiſcopo.*
4 *Nouitia non poteſt examinare à Vicario, niſi Epiſcopo impedito.*
5 *Vicarius Epiſcopi quãdo poſſit examinare Nouitias, vel non.*
6 *Nouitia antequam profiteatur, debet acceptari per vota ſecreta, & ſumi informatio de eius vita.*
7 *Nouitia debet admitti à maiori parte Monialium.*
8 *Profeſſio Monialis non poteſt fieri in manibus Abbatiſſæ.*
9 *Nouitia infirma poſt annum probationis validè profitetur.*
10 *Profeſſio Nouitiæ an proſit ſolum quo ad Indulgentias.*
11 *Nouitia quoties examinanda ſit, antequam profiteatur.*
12 *Puella ante 12. annum non poteſt admitti ad habitum regularem.*
13 *Habitus regularis non poteſt concedi puellæ minori. 12. annis.*
14 *Nouitia non poteſt diſpenſari ad habitum ante 12. annum.*
15 *Nouitia poteſt examinari non ſolum ab Ordinario, ſed etiam ab eius deputato.*
16 *Qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur.*
17 *Officiali creditur ſoli, in pertinentibus ad eius Officium.*
18 *Pluralitas reſoluitur in ſingularitates.*
19 *Vicarius an poſſit examinare Nouitias Epiſcopo etiã non impedito.*
20 *Nouitiæ voluntas quomodo exploranda.*
21 *Examen pro concurſu, & Monialis poteſt per Vicarium fieri Epiſcopo etiam non impedito.*
22 *Puellæ voluntas an poſſit à Vicario explorari ante profeſſionem.*
23 *Profeſſio Nouitiæ eſt valida etiam ſine prævio examinare Epiſcopi.*
24 *Nouitiam admitti ad profeſſionem à Monialibus viua voce ſufficit.*
25 *Nouitia debet admitti à maiori parte Monialium, & Abbatiſſæ.*
26 *Moniales non comprehenduntur decreto Sixti V. de ſumendis informationibus.*
27 *Fœminæ in materia odioſa non comprehenduntur in electionibus.*
28 *Profeſſio Nouitij ſine informationibus nõ eſt inualida.*
29 *Profeſſio an poſſit fieri in manibus Abbatiſſæ.*
30 *Abbatiſſa non poteſt dare velum profeſſionis.*
31 *Profeſſio non poteſt fieri in manu mulieris.*
32 *Profeſſio poteſt fieri in manibus ſimplicis Sacerdotis de commiſſione Superioris.*
33 *Profeſſionem poteſt laicus acceptare ex commiſſione Superioris,*
34 *Abbatiſſa poteſt acceptare profeſſionem nouitiæ, cui non datur velum nigrum.*
35 *Monachorum bona ſpectant ad monaſterium.*
36 *Conuerſi, & Conuerſæ gaudent priuilegijs perſonarũ Eccleſiaſticarum.*
37 *Cõuerſæ ſunt propriè Religioſæ, ſi velint emittere profeſſionem.*
38 *Moniales ſuccedunt in bonis Monialium profeſſarũ.*
39 *Monaſterium ſuccedit in hæreditate Monaci.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOn ſatis fuit præcedentes ſuperare difficultates pro ſuſtinenda profeſſione Nouitiæ facta in infirmitate poſt annum probationis non ſolum ad lucrãdum Indulgentias, ſed etiam dotem ipſam, quia de nouo alia fuerunt propoſita dubia ad annullandam dictam profeſſionem; ſi quidem in primis opponebat pater puellę defunctæ, quod ante dictam profeſſionem non fuit ab Epiſcopo, vel eius Vicario examinata, an coacta, vel ſeducta fuerit, & an ſpontè profiteri velit, etenim duplex examen requiritur, quia ne-
1 ceſſe explorare voluntatẽ puellæ non ſolum ante habitus religioſi ſuſceptionem, ſed iterum etiam ante profeſſionem ad formam *Concil.Trid.ſeſſ.25. c.17.de Regular.& habetur in Prax.Epiſc.verb.Monialis.Barboſ.de off.Epiſc.alleg.100.nu.4.& de vniuerſ.iur.Eccl.lib.1.c.44.nu.9.& nu.15.& ad Concil. Trid.d.c.17.n.4.* vbi etiam pulchrè *Bellarm.in verb. cum ſuſcipiat.Tãbur.de iur.Abbatis.& Monial.diſp. 4.quæſ.2.n.4.verſ.Barboſa*; qui dicunt id procedere
2 tam in Monialibus Epiſcopo ſubiectis quã exẽptis, quód verum eſt: *Sanchez.mor.lib.5.c.4.n.84.*
Et quatenus magis placeat opinio eorum qui dicunt ſufficere vnum examen, id debet fieri ante
3 profeſſionem. *Mirand.in trac.de Sacr.Monial.q.8. art.4.Dian.trac.2.dub.regul.reſol.47.Lezana qq.regul.c.25.n.12.verſ.conſuetudinem*, vbi dicit ita conſuetudine eſſe receptum: ſic etiam *Manuel.qq.reg. tom.3.q.12.art.2.Sanchez.in Decalog.lib.5.cap.4.n.*

84.in

84.in fin. Sed in casu nostro Episcopus, neque eius
Vicarius examinauit dictam Nouitiā, ergo pro-
fessio non est legitima.

Nec valet dicere, quod Confessarius acceptauerit
professionem dictæ puellę, quia id pertinet ad Su-
periorem, & sicut non potest Vicarius examinare
4 dictam puellā nisi Episcopo impedito: vt ex *Côc.
Trid.d.c.17.dixerunt Sbrozz.de off.Vic. lib.2.q.208.
Narbon.de Appellat. à Vicario ab Episc.p.1.nu.237.
Barbos.de off.Episc.alleg.100. n.8.& d.c.17.nu.6.&
d.c.24.n.12. Tambur.d.disp.4.q.2.nu.7.* vbi alios al-
legat *Pellizzar.de Monialibus c.3.n.2.in fin.* ita cum
non constet de impedimento Episcopi, non po-
5 tuit Vicarius committere hoc examen confessa-
rio, quia qui non potest per se aliquid facere, nec
poterit per alium; ita etiam docuit *Gauāt.in prax.
Episc.verb.Monialium professio.n.12.*

Deinde nulla videtur dicta professio quia inter Mo-
6 niales non fuit votis secretis puella admissa, &
acceptata ad professionem, nec sumptæ informa-
tiones de vita, & moribus eius iuxta *decretum Six-
ti v. & Clem.VIII.* de quibus ego dixi *contr. for.*
108.*n.*7.8. & necesse est, quod Nouitia, antequam
7 profiteatur, à maiori parte Monialium, & ab Ab-
batissa admittatur, vt per *Tambur. de iur. monial.
disp.6. q.5. nu.1. 2. & seq.* & prohibitum est emit-
8 tere professionem in manibus Abbatissæ, quæ ve-
lum dare nullo modo potest ex *cap.statuimus.* 20.
*q.*2. ex quibus dicendum videtur nullam, & inua-
lidam fuisse dictam professionem, & ideò dotem
puellæ ad patrē eius, non ad Monasteriū ptinere.

Verùm his non obstantibus censui validam fuisse
professionem, nec vllum in ea fuisse admissum er-
rorem, cum satis ostensum fuerit Nouitiam post
annum probationis posse licitè, & validè etiam
9 in infirmitate ad omnes effectus professionem e-
mittere, si excedat annum 16. vt per *tex. in c.sicut
tenor. vbi glos.in verb.extra mentem, de Regular. San-
chez de matr.lib.7.disp.105.n.3.vers.tandem. pulchrè
Ferret.in cap.in præsentia.n.97.vers.Limito tamen.de
probat. Tambur.de Iur. Abbatum. p.3.disp.6.q.3.nu.
25. Barbos.de vniuers.iur.Eccl.lib.1.c.42.n.170. Con-
fectt.in summar.priu. Mendicant.tit.23.c.13. Tambur.
de iur.Monial.disp.4.q.6.n.12. Dian.mor. p.3.de dub.
Regul.resol.17.vers.verū ego.ad fin.ibi. at eo ipso.* qui
id procedere docet non solū quo ad Indulgentias
10 lucrādas pro cōsolatione puellæ, sed ēt ad acqui-
rendam successionem in bonis illius defunctæ.

Nec obstant in contrarium adducta, & primò de
examine faciēdo ante professionem, quia admit-
11 to necessarium illud esse tam ante habitus su-
sceptionem, quam ante professionem ex mente
dicti Concil.Trid.*d.c.17.* vbi Bellarminus testatur
ita rescripsisse Sacram Congregationem, & quā-
do puellam maior. 12. annis suscipit habitum id
disponi à Sacro Concil.Trid. non negat *Sanchez.
mor.lib.5.c.4.n.84.in princ.& vers.quamuis,* & licèt
concludat vsu receptum esse, vt vnicum puellæ
quacunque ætate ingredientis pręmittatur exa-
men, quando professura est, tamen scio Concil.
Trid. habere decretum irritans, quo tolluntur cō-
trariæ consuetudines, & scio illud etiam obseruā-
ri in nostris partibus Italiæ, & ego semper obser-
uani, & ab alijs Vicarijs obseruari vidi, vt duplex
examen fiat.

Nec pro vero admitto, quod puella minor 12. annis
12 possit admitti ad habitum regularem, vt sentit
*Sanchez. mor.lib.4.c.18. nu.34. & Dian.mor.p.3.de
dub.reg.tit.2.resol.47. vers.verùm:* nam sentio cum
alijs multis, & cum practica communi, vt ex mē-
te Concil. nequeat puella minor. 12. annis admit-
13 ti ad habitum regularem, vt docent *Azor. mor.
p.1.lib.12.cap.18.ver.55.56. Rodriq. qq.reg. tom.3.
q.12.art.2. Nald.in sūm.verb.Habitus.nu.1.& verb.
Monialis.num.5. Vgolin.de off.Episc.c.21.§.1.num.1.
Veceb.in prax.seru. in admit.ad Relig.stat.Nouit.disp.
2.dub.6.nu.16. Armendar.in addit.ad recop.leg.Na-
uar.lib.2.tit.18.l.7.de Relig.nu.43. quos refert, & se-
quitur Barbos.de vniuers.iur.Eccl. lib.1.c.44.sub n.7.
vbi etiam* docet non esse dispensandum, vt puella,
14 quæ 12. annum non compleuerit, possit habitum
in Monasterio suscipere. idem *Barbos. ad Concil.
Trid.d.c.17.num.2.* vbi quod omnes Patres, qui ad
Concil. Prouinciale Toletanum conuenerunt, ita
senserunt: & Bellarm. ibidem testatur ita sensisse
S.Congr. Concilij. sic etiam *Gauant. in prax.Episc.
verb.Moniali ū receptio.n.20. pulchrè Tambur.de iur.
Monial.disp.4.q.2. n.2.* & ita seruatur in practica.

Sed id nō potest dici fuisse omissum in casu nostro,
quia de primo examine satis constat fuisse factū
à Vicario generali ante habitus susceptionem ex
actis, de secundo vero tempore professionis ap-
paret etiam fuisse factum à Confessario Monia-
lium vti ad hoc deputatum ab eodem Vicario
stante quod eo tempore Episcopus, & Vicarius
erant impediti in Ordinationibus generalibus, &
clara sunt verba *Concil. Trid. d. c.17.* concedentis
15 fieri dictum examen ab Episcopo, vel eius Vica-
rio, vel per deputatū ab eis in illis verbis: *Aut a-
liquis eorum sumptibus ab eis deputatus.* vt dixit etiā
Pellizzar.trac.de monial.c.3.nu.2.in fin. nec mirum
16 quia per alium facit, per se ipsum facere videtur.
*l.non ideò minus.Cod.de accusat.l.1.in fin.si meus fal.
mod.dix. §.non solum. Inst. de iniur.§.1. Inst. quibus
mod.toll.obl.c.per alium.de reg.iur.in 6. Soc.iun.cons.
135.nu.11.vol.2.* & cum fides appareat in actis de
tali commissione nihil vlteriùs est quærendum,
quia creditur Officiali in his, quę spectant ad eius
17 officiū, & maximè si deponat de facto proprio,
vt hic, de commissione. sic *Ioseph. Ludouic. decis.
70.vers.quæ opin. Menoch. de arb.iud. libr.2. cas.99.
n.2.3. Mascbard.de probat.lib.1.præfat.q.11. nu.15.
Gabriel.de testi.concl.1.nu.18. Farin.eod.trac.de testi.
q.63.n.227.* pulchrè *Rota apud Post.de manuten.de-
cis.217.n.11.12.& seqq.* vbi docet, quod plenè cre-
ditur Vicario attestanti de his, quæ pertinent ad
eius officium, & ab eo, vel coram eo facta sunt.

Vnde satis est, quod examen fiat à deputato siue ab
Episcopo, siue ab eius Vicario quia Concilium
loquitur de deputato ab eis, non enim est neces-
se, quod ab vtroque deputetur, quia vtrinsque ea-
dem est potestas, & idem Tribunal, ideò nume-
18 rus pluralis resoluitur in singularitates. ad *tex. in
l.falsa demonstratio.§.si quis ita vbi gl. Soc. & DD.ff.
de cond. & demonstr. l.si plures.de condit.insert.* cum
vulg. vnde perinde est, ac si dictum fuisset, quod

tam Episcopus,quam Vicarius possunt deputare alium ad faciendum dictum examen,

Neque obstat, quod Vicarius non possit examinare puellas pro habitu Religionis suscipiẽdo, vel pro emittenda professione, nisi Episcopo impedito, aut absente,vt in dicto *Conc.Trid.d.c.17.*Namque animaduertendum est Concilium non loqui per
19 verba præceptiua respectu Episcopi, vel Vicarij sed tantum respectu puellæ, vt non suscipiat habitum,vel professionem emittat, antequam *Episcopus,vel eo absente, vel impedito, eius Vicarius aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus Virginis voluntatem explorauerit,an coacta,vel seducta sit,&*
20 *an sciat,quid agat.*& propterea non est anxiè quærendum, an Episcopus sit, vel fuerit impeditus, antequam Vicarius virginem possit examinare, eo enim ipso, quod Vicarius examinat,præsumitur Episcopus impeditus, quia creditur eum occupari circa maiora, & hoc non est de præcepto, vt nisi Episcopo impedito examen fieri nequeat à Vicario,etenim etiam Episcopo non impedito potest fieri examen à Vicario, quia hæc verba
21 important tantum quandam conuenientiam, sicut eodem modo interpretantur verba eiusdem *Concilij sess.24.c.18. de Reform.* loquentis de concursu Parochialium, & examine faciendo coram Episcopo, vel eo impedito coram Vicario, quia nihilominus examen fieri potest coram Vicario etiam Episcopo non impedito, ea enim verba sunt posita ad denotandum sic conuenire,& causa admonitionis, non necessitatis, vt pulchrè sic declarat *Garz.de Benef.p.9.c.2.num.119.Massobr.in prax. haben. concurs. ad Parochial. requis. 3. dub.3. Barbos.de off.Episc.p.3.alleg.60. nu.41. & ad Concil. Trid.d. c.17.num.83. pulchrè Castr.Pallau. mor.p.2. trac.13.disp.3.p.2.nu.1.vers.Dixi,*

Non obstant allegata in contrarium, & maximè *Sbrozz.de off.Vic.li.2.q.207.* quia ipse recenset solùm verba Concilij dicentis, quod voluntas puel-
22 læ debet explorari ab Episcopo, vel eo impedito ab eius Vicario vel ab eis deputato,& non disputat, quid sentiendum, si Episcopus non sit impeditus, vel non constet de impedimento ideò magis standum est prædictis DD. qui verba Concilij sic rationabiliter intelligunt, & ita seruatur in praxi,hæ enim solent per Vicarios exequi,& adimpleri,quod erit indubitabile etiam, si Vicarius vigore suæ commissionis, & facultatis habeat in mandatis, sit possit etiam ea, quæ requirunt speciale mandatum, potest enim Episcopus non solum per Vicarium, sed etiam per quemlibet aliũ idoneum perficere hoc examen. *Mirand. in Manual.q.8.de monial.nu.4.Pellizzar.trac. de monial.c. 3.nu.2.in fin,*

Sed dato etiam, quod in hoc adfuisset aliquis defectus,imò concesso etiam,quod examen prædictũ tam pro habitu suscipiendo, quam pro amittẽda professione fuisset totaliter omissum, non tamen per hoc Nouitiæ professio redditur inualida,& licèt ipsa peccet,& Abbatissa, ac Prælatus eam admittentes sine præuio examine grauiter delinquant, tamen professio est valida, nec amplius puella est examinãda,aut molestanda, quia mul-
23 ta facta tenent, quæ si facienda essent non permitterentur, & cum Concilium non irritet professiones emissas sine dicto examine, dicendum esse validas; sic ex *Nauar. in Manual. & Manuel.in summ.c.8.num.3. conel.2.col.3.& Menoch.cons.396. n.vlt.lib.4.latè, & pulchrè docet Sanchez mor. lib.5. c.4.n.84. vbi vide.Barbos.de off.Episc.p.3.alleg.100. nu.9.Lezan. qq.reg.lib.1.c.25. nu.12. vers.quidquid. Bellarm.ad Conc.Trid.sess.25. de regular.c.17.declar. vlt.* vbi dicit, quod Virgines, quæ non modo habitum susceperunt, sed professionem fecerunt sine examine,non sunt molestandæ,sed Superiores puniendæ:ergo non potest dubitari de validitate professionis, sed neque de examine, quia ipse deputatus fidem facit se diligenter puellam interrogasse, imò ab ea fuisse enixè rogatum, vt ad professionem admitteretur,quæ valida etiam iudicatur, si fiat sine præuio examine, vt tenet etiã *Tambur.de iur. Abbatiss.& Monial.disp.4. q.2.n.11. Pellizar. in trac. de moniali c.3. nu.3.* imò hoc casu censendum est validam fuisse professionem in articulo mortis factam instante, et sola Abbatissa, vt *per Barbos.de vniuers.iur. Eccl.lib.1.c.42.n.170.*

Nec obstat, quod dicta puella ante professionem nõ fuerit admissa,& acceptata à Monialibus per vota secreta, quia nullo iure id iubetur, nec in dicto
24 Monasterio in vsu habetur,vt tempore professionis id fiat per vota secreta, cum illud factum fuerit tempore susceptionis habitus, ideò cum non habeamus constitutionem id iubẽtem, satis erit, quòd fuerit viua voce ab omnibus acceptata, & ad professionem admissa à maiori parte earũ cũ Abbatissæ consensu, vt probatur *ex c.consuluit.vbi Host.n.1.qui Cler.vel vouent.Archid. in c.constit.n.1. verbo emissa.vbi Franch. nu.7. & Dominicus in §. in alijs.nu.6. de Regular. in 6.Azor.lib.12.mor.c.5.q.6. Rosella verb.Nouitius.n.6.Hẽriq.in c.porrectum. n.4. de regular.latè Bonacin.trac.de Clausur.q.2.p.10.§.6. n.4.5.6.* vbi tradit latè Nouitiam esse admittendã à Prælato Cõuentus cum assensu Monialium pro
25 maiori parte, & nunquam requirit vota secreta; latè etiam *Tambur.de iur.monial.disp.6. q.5. n.1.2. 3.4.* vbi probat,quod Nouitia non potest admitti ad professionem, nisi cõsentiente Præfecta Conuentus, & maiori parte Monialium, nec requirit vota secreta, licèt bonũ esset per ea transire, prout docuit post hæc scripta visus *Pellizar. in tract. de monial.c.2.n.3.* vbi tradit de iure communi non esse necessarium vt id fiat per vota secreta, expedire tamen, vt liberior sit consensus Monialium, & vtique extra casum improuisum,& necessitatis solet fieri acceptatio talis per suffragia secreta.

Non obstat decretum *Sixti V.de receptiõ.& profess. Nouit.* vt necesse sit sumere prius informationes de vita, & moribus eorum quia habet locum so-
26 lum in Religiosis masculini sexus, & nõ extenditur ad Moniales,ita enim declarauit ipsemet *Sixtus V.in 2.constit.Ad Romanũ spectat.*& idem est dicendum de Decretis *Clem.VIII. & Vrbani VIII.* circa receptionem,& institutionem Nouitiorum nullum .n. verbum in eis reperitur, per quod insinuetur ad Moniales extẽdẽda nec de hoc aliq̃d in iure est determinatũ, ideò nihil innouandũ q̃a in

c.ge-

c.gener.de.elect.in 6. in materia odiosa fęminæ non
compræhenduntur, vnde standum est peculiari-
bus institutis, & cõsuetudinibus Religionis, vt in-
puncto dixit pulchrè *Lezan.qq.reg.d.c.25.num.52.*
imò addi potest, quod neque quo ad Regulares
masculos potest Religiosus contra professionem
28 emissam absque dict. informatione reclamare,
quia irrita non est, quia *Clemens VIII.* præfactas
Sixti V. Pij V. constitutiones reuocauit quo ad ir-
ritationem professionis, relictis in suo robore pę-
nis contra Superiores admittentes aliquem ad
professionem non seruata forma Sixti V. de infor-
matione præmittenda: sic *Bonacin.de clausura.q.2.*
p.10.§.6.n.11.vers.Respondeo.

Non obstat, quod professio non possit emitti in ma-
29 nibus Abbatissæ, quia hoc non est sic expeditum,
aliud enim sentire videtur *text.in d.c.consuluit. qui*
Cleric.vel vouent, & Bonacin.d.§.6.numer.3. tamen
quia Abbatissa non potest alicui imponere velũ
30 professionis, plerique sentiunt, quod in manibus
eius non possit Nouitia emittere professionem
per *tex.in c.statuimus.20. quæst.2. & gl. in c. vidua.*
in verb.vel ministro.20.q.1.ita Barbos.de vniuers.iur.
Eccl.lib.1.c.44.num.16. vers.non autem. Tambur.de
iur. Abbatiss.& Monial.disp.27. quæst.2.vers.sed ad-
uertendum.ibi: non autem in manu, vbi docet, quod
professio non potest fieri in manu mulieris, quã-
31 uis sit Abbatissa, quia illa non potest imponere
velum adeò, vt puella velum professionis susce-
ptura illud valeat potiùs sibi de altari sumere,
quam à fęmina recipere *iux. d.c.vidua. & d.c.con-*
suluit, ideò dico, quod in casu nostro hæc puella
32 professionem fecit in manibus Sacerdotis sim-
plicis quidem, sed licitè id facientis ex commis-
sione Superioris *ex c.fin. 20.q.1. Barbos.d.c.44.sub*
nu.16.Tamburin.d.q.2.sub d.vers.sed Aduertendum,
latè Dian.mor.p.3.de dub. regul.tract.2. resol.70. vbi
quod hoc procedit tàm in foro poli, quàm in fo-
ro fori. Vnde non est dubitandũ, quin dicta puel-
la potuerit emittere professioné in manibus Cõ-
33 fessarij ad id à Vicario deputati, quia etiam lai-
cus ex commissione Superioris potest professio-
nem acceptare, & admittere, vt per *Sanchez mor.*
lib.5.c.4.n.77. vbi alios allegat, imò in casu nostro,
quia hæc puella erat de numero conuersarũ, qui-
34 bus non datur velum nigrum professionis, cre-
do, quod sola Abbatissa potuisset eius professio-
nem acceptare licèt non velum dare *iux. d. c. con-*
suluit.vbi Host.num.1.qui Cler.vel vouent. Archid.in
c.constitutionem.nu.1. verb.emissa.vbi Franc.num.7.
de regular. Azor.mo.lib.12.c.5.q.6. pulchrè Sanchez
mor.lib.5.c.4.nu.76. Bonac. d.§.6.nu.3. ad rem Bar-
bos.de vniuers.iur.Eccl.lib.1.c.32.num.170.Pellizar.
d.c.3.nu.7. vbi enim non datur velum, cessant ra-
tiones in contrarium adductæ, ne Abbatissa possit
professionem acceptare: valida ergo fuit profes-
sio, & legitima, & iure meritò Monasterium lu-
35 cratum fuit dotem ipsius puellæ, pro vt iuri con-
uenit *iux.tex.in Auth.ingressi. vbi DD.de Sacros.Ec-*
cles.cap.cum ad Monasterium, de stat. Monach. quod
procedit etiam in Monialibus Cõuersis, quia ex
quo assumpserunt vitam, & habitum Regularem
gaudent priuilegijs Ecclesiasticis, sicut omnes
Conuersi, & oblati, qui si viuant vt Regulares, &
36 maneant in seruitio Ecclesiæ, fruuntur priuile-
gio fori, Canonis, & immunitatis, sicut personæ
Ecclesiasticæ. *ex c.indita.11.q.1.c. Parrochianos.*
vbi DD.de sententia excommunicat.c.ex tenore.c.non
dubiũ. c.de Monialib. eod. c.Religiosa.de sententia ex-
communic.in 6. Eugen.cons.26.num.10. Decian.trac.
crim.p.1.lib.4.c.9.num.28.latè Carol. de Graff.de eff.
Cler.eff.1.nu.96.& eff.9.n.70.71. Nauar.in Manual.
c.27.nu.79.Bonacin.de Censur.disp.2.q.4.p.1.num.6.
Conuersæ enim volentes suo tempore emittere
37 professionem sunt verè, & propriè religiosæ iux-
ta constitutionem Gregorij XIII. de qua *Tambur.*
de iure Abbatiss.& Monial.disput.7.q.2.num.8. ideò
Moniales capaces in communi bonorum succe-
38 dunt absque dubio in bonis Monialium profes-
sarum, vt benè docent *Hier. Rodriqu. in compend.*
qq.regul.resol.72. num.19. Tambur.de iur.Abb.p.3.
disp.11.q.4.nu.56. si quidem Monasterium potest
hæreditatem adire mortuo Monacho, propter
39 quem Monasterium successit in talem hæredi-
tatem, & excluduntur substituti, & omnes alij hę-
redes, qui nullo modo præferendi sunt Monaste-
rio. *Io: And.in c.in præsentia.nu.23. vbi Abb.nu.77.*
Anch.nu.18. de probat. Alex.in l.1.nu.26. in fin. vbi
Alciat.nu.95. Imol.nu.6.de vulg.latè Tambur.de iu-
re Abb.d.q.4.num.62. vbi alios allegat. & ideò sic
iudicatum fuit dotem prędictam dictæ Conuersæ
spectare ad Monasterium exclusis cõsanguineis,
si quidem dos data Monasterio pro Moniali ea
defuncta perpetuò remanet penes Monasterium
ex consuetudine legitimè introducta, quæ habet
vim legis, vt post *Sanchez.d.c.9.num.23.* dixit pul-
chrè doctissimus. *Pater Franciscus Pellizar.in dict.*
tract.de Monialibus.c.3.sect.2.nu.71. vbi tamen di-
cit nullam aliam posse assignari rationem, quam
consuetudinis, sed hoc dico rationem optimam
adesse, quia apud omnes DD. receptum est Mo-
nasterium esse loco filij, & propterea sicut filius
est hæres matris, & ei succedit in Dote, sic Mo-
nasterium in dote Monialis defunctæ.

EPITOME.

Depositarius an gaudeat priuilegio fo-ri, & an exemptus possit constrin-gi à Iudice, curam quo se obliga-uit.

SVMMARIVM.

1 *Actor sequitur forum Rei.*
2 *Depositarius cogendus est à suo Iudice ad restituen-dum depositum.*
3 *Depositarius iudicialis non gaudet priuilegio fori, & à Iudice depositi.*
4 *Clericus depositarius in foro sæculari debet stare il-lius declarationi.*

5 *Clericus non poteſt prorogare Iuriſdictionem Iudicis laici.*
6 *Iudex Eccleſiaſticus debet cogere Clericum ad reddendum depoſitum.*
7 *Laicus poteſt ſe ſubmittere Iuriſdictioni Iudicis Eccleſiaſtici.*
8 *Laicus poteſt cogi à Iudice Eccleſiaſtico, ad reddendū depoſitum.*
9 *Depoſitarius ſine figura Iudicij, cogitur ad reſtituendū depoſitum.*
10 *Depoſitarius executiuè, & in conſequentiam conſtringitur.*
11 *Iudex efficitur ratione dependentiæ, & connexitatis, qui non erat.*
12 *Depoſitarius quomodo compellatur reſtituere.*
13 *Iudicio quaſi contrahitur.*
14 *Subditus efficitur in iudicio qui non erat, ratione cōparitionis, & contractus.*
15 *Clericus quando teneatur ſeruare ſtatuta laicorum.*
16 *Depoſitum eſt valdè priuilegiatum.*
17 *Depoſitum confeſſionatum an gaudeat priuilegijs veri depoſiti.*
18 *Depoſitarius non poteſt appellare.*
19 *Defenſor tenetur defendere Reū in eodē foro, & iiſdē terminis.*
20 *Actor aliquando non ſequitur forum Rei.*
21 *Depoſitarius quando à ſuo Iudice ſit cogendus ad reddendum.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN eadem cauſa Monialium S. Hilarii depoſitarius, qui penès ſe vocauit depoſitum à patre puellæ factum, & promiſſit Syndico Monaſterii illud reſtituere, & tradere facta profeſſione, recuſabat reſpondere coram Iudice Eccleſiaſtico, & ei obedire declinans eius forum, & petens ſe remitti ad ſuum Iudicem laicum, vnde de hoc diſputatum fuit, & prima facie videbatur dicendum cum iuſta petere, quia cum depoſitarius ſit laicus, congruum eſt, vt actor ſequatur
1 forum Rei. *c. cum ſit generale. vbi DD. de for. compet. l. actor. C. vbi in rem act.* & depoſitarius non poteſt cogi ad depoſitum reſtituendum, niſi à ſuo Iudi-
2 ce competenti, vt latè per *Marth. de Iuriſd. p. 4. caſ. 104. n. 2. 3. 4. & ſeqq.*

Sed his nō obſtantibus cenſui dictum depoſitarium teneri ſtare iuri in foro Eccleſiaſtico, & obedire Iudici, nec poſſe declinare forum Eccleſię, in quo ſe obligauit ad pecunię depoſitatæ traditionem erga dictum Monaſterium, quia verè non com-
3 petit depoſitario iudiciali priuilegium eius fori, nec illud valet allegare: ita ex *tex. in l. fin. §. pen. C. de bon. auth. Iud. poſſ. & ex l. acceptam C. de vſur. Bald. in l. ſi fideiuſſor. §. fin. in p. lect. vbi etiam Iaſ. col. 1. ff. qui ſatiſd. cog. & in l. acceptam. num. 6. C. de vſur. vbi etiam Salyc. col. 1. Iaſ. in l. 1. in fin. nu. 7. ff. de off. eius. Aufrer. in Clem. 1. de off. ord. & in trac. de poteſt. Iud. ſecul. reg. 2. fall. 14. nu. 14. Afflict. deciſ. 34. n. 3. Tiraq. de retract. conuent. §. 4. gl. 7. num. 9. Marant. de ord. Iud. p. 4. diſt. diſtin. 11. n. 37. Carroc. in tract. de Depoſit. p. 1. tit. de Caſu. num. 40. vbi* alios allegat. *Marth. de iuriſd. p. 4. caſ. 104. nu. 8.* qui ideo etiam docent, quod ſi Iudex laicus elegit Clericum depoſitarium laicorum, tunc idem
4 Iudex laicus decernere debet depoſitum eſſe reſtituēdum adeò, vt Clericus non poſſit declinare illius iudicium reſpectu cognitionis.

Benè verum eſt, quod hæc opinio reſpectu Clerici nō poteſt procedere per modum coactionis, quia tunc Iudex laicus non habet in eum vim coacti-
5 uam, & Iuriſdictionem in cogendo, quia Clericus non poteſt eius iudicium acceptare, & prorogare nec expreſsè, nec tacitè, neque etiam indirectè, vt ex *tex. in c. ſi diligenti. de for. compet.* dixerunt *Innoc. Hoſt. Butr. Abb. & Felyn. in c. verùm, eod. & in terminis Tiraq. d. gl. 7. nu. 10. pulchrè Marth. d. caſ. 104. n. 9. Tuſch. littera: I. concl. 451. nu. 29. Craſſ. de eff. Cler. eff. 1. nu. 855. in fin. Dian. mor. p. 1. tract. 2. reſol. 21. & ego dixi contr. for. 44. nu. 49.* qui docent ideo adeundum eſſe Iudicem Eccleſiaſticū,
6 qui cognita cauſa cogat Clericum ad depoſitum reſtituendum: pulchrè *Gratian. diſc. 8. nu. 29. 30. 31.* qui in Clerico limitat illam propoſitionē, quia ille etiam ratione depoſiti debet conueniri in foro Eccleſiæ.

Non ſic eſt, quando laicus ſe obligauit in foro Eccleſiæ ad depoſitum reſtituendum, quia ipſe poteſt Iudicis Eccleſiaſtici Iuriſdictionem proroga-
7 re, & illi ſe ſubmittere. *Alex. in l. 1. §. & poſt operis. n. 15. de nou. oper. nunt. Marth. d. p. 4. caſ. 175. nu. 3. Giurb. conſ. 59. ſub n. 91. & ego dixi d. contr. 44. n. 21.* vbi alios allegaui, & propterea licèt ſit laicus, poteſt tamen conſtringi ad depoſitum reddendum
8 per Iudicem Eccleſiaſticum, in cuius foro ſe obligauit, vnde hoc officium habet à Iudice, & ſic ſi-
9 ne libello, & figura Iudicii poteſt cogi, vt ſoluat depoſitum creditori *ex l. Eum pro quo. ff. de in ius voc. Bald. in d. l. acceptam. n. 5. 6. C. de vſur. pulchrè Surd. conſ. 280. n. 11. in fin. & ego dixi d. c. 44. n. 51.* contra enim depoſitarium huiuſmodi non proceditur per modum Iudicii, ſed executiuè, & ex
10 conſequentia offitii ſuſcepti, & ſic ille eſt iudex, in cuius actis factum eſt depoſitum, licèt alias eſſet incompetens, *ex d. l. acceptam. vbi Bald. nu. 6. Carroc. d. tit. de caſu. n. 41. Surd. d. conſ. 280. n. 10. in fin. Farin. in prax. q. 8. n. 123. & ego dixi d. c. 44. n. 51.* & per totum.

Nam ratione dependentiæ, & connexitatis quis efficitur Iudex cauſæ, qui alias de ea non potuiſſet
11 cognoſcere *ex Innoc. in c. Cum M. Ferrarien. in fin. de conſtit. Felyn. in c. ſuper litteris de reſcript. DD. in l. quoties. vbi Iaſ. C. de Iudic. Surd. conſ. 280. n. 12. & Giurb. conſ. 80. n. 28. & ego dixi d. c. 44. n. 39.* ita ratione connexitatis negotii Iudex Eccleſiaſticus erit cōpetens contra laicum depoſitariū, etenim, qui deponit, conſentit, vt creditor repetat depo-
12 ſitum, & ideo tamquam ex pacto eius tacito, cui conſentit depoſitarius ſe obligando ad depoſiti reſtitutionem, creditor agere cenſetur. *ex l. Publia, in princ. ff. depoſit. Bald. in d. l. acceptam. n. 5. C. de vſur.*

Et ſanè dictus depoſitarius etiam ſi eſſet exemptus à Iu-

à Iurisdictione Iudicis Ecclesiastici tamen dum
coram eo comparuit, & ei se obligauit pro resti-
13 tutione depositi, amisit priuilegium exemptio-
nis, si quidem in Iudicijs quasi contrahitur. *l.3.§.
idem scribit. ff. de pecul.* ideò ratione talis contra-
14 ctus ille efficitur Iudicis subditus, qui alias non
erat. *l. hæres absens. §. proinde. ff. de Iudic. Auth. qua
in Prouincia. vbi DD. C. vbi de crim. agi oport. Iaf. in l.
fin. sub num. 52. ff. de constit. Princ. Caccialup. in l. Cun-
ctos populos. nu. 107. C. de Sum. Trin. Alex. cons. 164.
nu. 3. lib. 6. Rol. cons. 48. nu. 19. 20. lib. 3.* vbi probat,
quod etiam Clericus, qui non est subiectus statu-
15 tis laicorum, tamẽ si agit coram Iudice sęculari,
debebit seruare illa quo ad ordinem procedendi,
ergo etiamsi laicus non subsit iurisdictioni Iudi-
cis Ecclesiastici tamen ratione contractus Iu-
dicialis efficitur ei subditus, & tenetur ei obedi-
re.

Vnde cum depositum sit valdè priuilegiatum adeò,
16 vt sũmariè in eo procedatur. *l. fin. C. deposit.* quia
secundùm omnes paratam habet executionem,
ex *Gratian. disc. 174. nu. 2.* quod procedit etiam in
17 deposito irregulari, & confessionato, quia ijsdem
gaudet priuilegijs secundùm veram, & commu-
nem opinionem ex *Cure. iun. l. 2. col. 6. ff. si cert. pet.
& in l. bona fides. col. pen. ff. deposit. Rol. cons. 17. n. 18.
lib. 1. Surd. cons. 246. nu. 9. Mantic. de tac. & amb. con-
uent. lib. 10. tit. 10. num. 12. & seq. Gratian. disc. 728.
nu. 27. 28.* latè *Carroc. de deposit. p. 1. q. 2. nu. 10. 11.
& sequent.* vbi testatur de communi, & recepta o-
pinione, & propterea depositarius executiuè co-
gitur depositum restituere adeò, vt nequeat ap-
pellare. *l. pen. vbi Bart. Bald. & Castr. C. deposit. Boer.
decis. 295. num. 7. Gratian. disc. for. 665. num. 21. lib. 4.*
18 vbi vide, quia pulchrè loquitur. latè *Carroc. de de-
posit. p. 1. tit. de Casu. n. 65.* vbi multos allegat.

Vnde si pater puellæ prætendat non teneri ad rela-
xationem depositi, quia professio fuerit facta in
infirmitate, & velit defendere depositarium, te-
netur coram eodem Iudice causam defendere,
19 in terminis, in quibus reperitur. *l. venditor ab em-
ptore. vbi gl. & DD. ff. de Iudic. Capic. decis. 197. nu. 2.
Gramm. decis. 21. num. 2. Honded. cons. 25. nu. 14. 15.
17. lib. 1. & ego dixi contr. for. c. 17. nu. 33.* vbi alios
allegaui. Ergo nullo modo licet forum Ecclesiæ
declinare siuè ex parte depositarij, siuè ex parte
patris puellæ.

Non obstat, quod actor debeat sequi forũ Rei, quia
id motiuum iam sublatum est, ex quo non proce-
dit in eo, qui cõsensit in Iudicem, & ei se subie-
20 cit se obligando coram eo, vt in depositario: *ex
d. l. fin. §. pen. C. de bon. auth. iud. poss. Bald. in d. l. acce-
ptam. nu. 7. C. de vsur.*

Non obstat, quod depositarius sit conueniendus
21 coram suo Iudice, quia id procedit in deposito
extraiudiciali, tunc enim depositarius non
consensit in Iudicem: sic *Marth. dic. cas.*
104. numero 3. 4. 5. vbi latè addu-
cit rationes.

EPITOME.

Census annuus an possit pręscribi, & an compræhendatur statuto vetante dari audientia creditoribus post lapsum certi temporis.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum publicum probat, & facit rem manifestam.*
2 *Pacta sunt seruanda.*
3 *Minoris bona non possunt alienari, nisi ære alieno vrgente.*
4 *Forma non seruata, actus est nullus.*
5 *Minor non potest super bonis suis constituere Censum.*
6 *Præscriptio statutoria tollit ius creditoris.*
7 *Minor solemniter contrahens obligatur.*
8 *Minor non potest alienare, nisi ex necessitate, vel vtilitate.*
9 *Minor cum solemnitate alienat validè Censum, & creat.*
10 *Decretum Iudicis in contractu Minoris habet præsumptionem pro se.*
11 *Minor cum solemnitate fideiubens obligatur.*
12 *Decretum Iudicis efficit, vt omnia præsumantur ritè facta.*
13 *Minoris bona possunt alienari ob æs alienum, vel similem causam.*
14 *Minor potest alienare pro domo reparanda, & redimenda.*
15 *Minor non debet locupletari cum aliena iactura.*
16 *Minoris in vtilitatem versum esse pretium quis probare debeat.*
17 *Minor solemniter vendens tenetur probare pretium non fuisse versum in eius commodum.*
18 *Census emptor potest soluere pretium minori.*
19 *Identitas pecuniæ solutæ quomodo probetur.*
20 *Prædium censetur emptum ex pecunia statim habita.*
21 *Solutio de eadem pecunia quando præsumatur facta.*
22 *Quæ in continenti fiunt, in esse videntur.*
23 *Identitas pecuniæ præsumitur in Instrumẽtis eodem die, & ijsdem testibus factis.*
24 *Incontinenti quid factum esse dicatur.*
25 *Instrumenta incontinenti facta, vnicum factum esse videntur.*
26 *Contractus duo post breue tempus facti præsumuntur correspectiui.*
27 *Contractus plures inter eosdem eodem die facti, censentur facti vnus gratia alterius.*
28 *Minor factus Maior lapso quinquennio, censetur ratificasse contractum nullum.*
29 *Ratificatio lapso quinquẽnio, præsumitur in Minore facto Maiore.*

Minori

30 *Minori poſt 25. annum lapſo quadriennio non datur reſtitutio.*
31 *Carpi ſtatutum declaratur.*
32 *Ex diuerſis non fit illatio.*
33 *Statuta ſunt ſtrictè intelligenda.*
34 *Inſtrumentum habet pro ſe præſumptionem validitatis.*
35 *Minor quando teneatur probare nullitatem contractus, & Inſtrumenti.*
36 *Cenſus quando poſſit conſtitui, & vendi à Minore.*
37 *Præſcriptio eſt impijſſimum remedium.*
38 *Præſcriptio omnis requirit bonam fidem formalem, & poſitiuam.*
39 *Poſſeſſor malæ fidei nunquam præſcribit.*
40 *Cenſus non præſcribitur cum mala fide.*
41 *Mala fides impedit præſcriptionem etiam immemorabilem.*
42 *Ignorantia probabilis non cadit in facto proprio.*
43 *Præſcriptio ſtatutaria non procedit cum ſcientia rei alienæ.*
44 *Scire, vel ſcire debere paria ſunt ad præſcriptionem impediendam.*
45 *Ignorantia ſupina non admittitur.*
46 *Præſcriptio ſtatuti non datur in eo, qui primò confeſſus eſt Cenſum.*
47 *Bona fides non præſumitur, vbi præponderat præſumptio ſcientiæ debiti.*
48 *Præſcriptio ſtatutaria non procedit contra eum, qui iuſtè ignorauit creditum.*
49 *Negligentia præſuponit ſcientiam, & faciendi potentiam.*
50 *Statutum contra creditorem negligentem non comprehendit ignorantem.*
51 *Ignorantia probabilis excuſat creditorē à præſcriptione.*
52 *Hæres habet iuſtam ignorantiæ cauſam facti defuncti.*
53 *Probabilis ignorantiæ exemplum.*
54 *Creditor non eſt propriè, qui rem ſuam petit.*
55 *Præſcriptio ſtatuti contra creditores non afficit actionem realem, vel in rem ſcriptam.*
56 *Cenſus quid ſit, & pro eo datur actio realis.*
57 *Cenſus producit etiam actionem perſonalem, & quando.*
58 *Præſcriptio ſtatutaria non comprahendit Cenſum, & quare.*
59 *Cenſus, & præſtationes annuæ non præſcribuntur, & quare, & quomodo.*
60 *Statutum odioſum non extenditur, & pro vt ſonat, intelligitur.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

Condemnandus eſt D. Antonius Guriſius ad ſoluendum annuos Cenſus librarum 200. decurſos, & decurrendos ad fauorem D. Anton. Leiij iuxta formam Inſtrumenti facti ſub die 2. Maij 1614. de quo in actis, quod cum ſit probatio probata, & euidens, & contineat om-
1 nes ſolemnitates conſenſus attinentium, & decreti Iudicis, non eſt dubitandum, quin plenam faciat fidem, cum ſit in forma probanti. *Bald. in l. intereſt. nu. 2. C. de ſolutio. Tiraq. de retract. lign. §. 3. gl. 1. n. 20. Menoch. lib. 3. q. 65. nu. 8. de præſ. Seraph. deciſ. 1134. nu. 2. & deciſ. 1406. num. 1. Rot. apud Rubeum deciſ. diuerſ. 327. n. 1. p. 6.* & propterea dicto D. Guriſio dici poteſt, ſolue, quia ita cōuenisti mecum,
2 vel cum meo anteceſſore, ideò pacta debes ſeruare *l. 1. vbi DD. ff. de pact. c. 1. qualiter. eod. Abb. in c. per tuas. nu. 5. in fin. & nu. 13. de arb. Rot. apud Rube. deciſ. 58. nu. 5.* vbi alios allegat. *& deciſ. 172. num. 5.* vbi dicit nihil eſſe tam naturale, & æquum, quam vt pacta ſeruentur. *Caualer. deciſ. 549. nu. 1. 3.* ideò committenda eſt executio dicti Inſtrumenti ad formam *Stat. Carp. lib. 2. R. 17.* quod tanquam ius commune ſeruandum eſt *l. omnes Populi. ff. de iuſt. & iur.*

Non obſtant in contrarium adducta, & primò, quod res Minoris non poſſint alienari, nullo ære alieno
3 vrgente *l. ob æs alienum. C. de præd. min. Maſtrill. deciſ. 13. nu. 8.* Deinde quia non fuit ſeruata forma *Stat. Carp. lib. 2. R. 41.* vbi præcipitur, ne bona pupillorum vendantur ſine proclamationibus, & & aliis, de quibus in eo: Tertiò quia D. Camillus Coruus vnus ex attinētibus in Inſtrumēto adhibitis non fuerit talis, & ideò non ſeruata forma
4 Statuti actus corruit. *l. non dubium. C. de legi. l. Iulianus. §. ſed ſi quis. ff. ad exhiben. l. gratè. §. illud de fi-*
5 *deiuſ.* Quartò quia Minor non poteſt ſuper bonis ſuis conſtituere, & vendere annuos Cenſus. vt per *Cenc. de Cenſ. p. 1. c. 2. q. 1. art. 2. nu. 23. Cyriac. contr. 74. nu. 25. & contr. 219. nu. 3.* & denique quia præſcriptione ſtatutaria, quia per lapſum 12. anno-
6 rum creditorum iura tolluntur, ſublatum ius dicti D. Leiij videatur ex *Stat. Carp. li. 2. R. 28.* de cuius validitate non eſt dubitandum ex *Gabr. conſil. 8. numer. 3. 4. lib. 2. & ego dixi controuerſ. 32.* per totam.

Nam reſpondetur omninò ceſſare in caſu noſtro,
7 vbi Minor 25. annis, qualis eſt dictus Guriſius, natus annos 23. adhibitis ſolemnitatibus à Statuto requiſitis in contractibus Minorum, de quibus in *Statuto Carp. lib. 2. R. 42. verſ. Volentes. & in Stat. Ferr. lib. 2. R. 91.* contraxit, quia accedente auctoritate Curatoris, conſenſu attinentium, & decreto Iudicis contractus Minoris eſt infrangibilis, vt dicitur in dicto Statuto Ferrariæ, & proptereà quæ in contrarium allegantur, procedunt,
8 ſi alienatio fiat à Minore ſine ſolemnitatibus, tunc enim vt valeat, requiritur euidēs vtilitas, vel neceſſitas ipſius, vt per *Maſtrill. d. deciſ. 13. num. 8. Cenc. d. artic. 2. numero 3. Surd. deciſ. 115. numero 15. Cyriac. d. contr. 219. numero 3. 4.* & ideò ſi fiat impoſitio Cenſus à Minore cum ſolemnitatibus ſtatutarijs, & iuris, valida erit alienatio, vt ex *Bald. in l. iubemus nulli. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloſ. 6. ſub nu. 6. dixit Redoan. de rebus Eccl. non alien. q. 18. nu. 31. Foller. in pract. Cenſ. verb. huiuſmodi. n. 38. & poſt Rot. apud Cenc. de Cenſ. deciſ. 21. n. 11.* docuit idem *Cenc. d. art. 2. n. 17. 18. 19. 20.* vbi voluit etiam ſufficere ſolum decretum Iudicis, à quo validatur talis Cenſus impoſitio, & venditio à Minore facta, quia pro decreto præſumitur

mitur ne dum quo ad solemnitatem requisitam
10 pro iustitia contractus, sed etiam quo ad solem-
nitatem requisitam pro validitate decreti: & idē
cum *Cenc.* sentit *Cyriac. d.contr.* 219. *n.*4. vbi alios
allegat, qui non negant Minorem posse annuos
Census vendere, nisi spreta Statuti solemnitate,
quam constat hic ad vnguem fuisse seruatā, nam
licet Minor neque possit pro alio fideiubere, ta-
11 mē si fideiussor existat cum solemnitatibus Sta-
tuti, tenetur promissionem adimplere; *Rot. apud
Farin.decis. recent.* 245. *n.*1.2.*p.*2. *Cyriac. contr.*216.
num. 8. *p.*2. ita, & multò magis tenebitur soluere
Censum per eum venditum, cum pretium rece-
perit pro suis indigentiis, meliùs est enim aliena-
re Census, quam bona stabilia, quia semper licitū
est eos redimere, quod non admittitur in aliena-
tione stabilium.

Et sane dictus Gurisius non potest dictum contra-
ctum impugnare, quia in eo obseruatæ sunt om-
nes Statuti solemnitates, & quia præcipuè inter-
cessit decretum Iudicis, qui se informauit, & cau-
sæ cognitionem adhibuit, stante quod in Iudicis
decreto præsumitur ad fuisse iustam, & veram
12 causam, & omnes solemnitates interuenisse, ac
rite, & rectè contractum fuisse celebratum, vt per
*Alex. cons.*80. *n.*4.5.10.11. *lib.*5. *& cons.*125. *n.*5.
*lib.*1. *Surd.decis.*106. *n.*9. *Puteus decis.*205. *n.*2. *lib.*
3. *Cyriac. contr. for.* 308. *n.* 2, 3. *Pic. ad Stat. Vrb.*
*gl.*21 *n.*21. *vsq; ad n.*31. *Fenzon. ad Stat. Vrb.c.*113.
*n.*23. adeo, vt decretum impugnans debeat eius
nullitatem probare. *Rota apud Pic.d.loco.decis.*61.
num. 2.

Non obstant in contrarium adducta, & primò quod
bona Minoris non possint alienari, nisi vrgeat æs
alienum, quia respondetur, quod nō solùm ob æs
13 alienum, sed etiam ob aliam similem causam
potest fieri talis alienatio, vt per *glos. in d.l. ob æs
alienum: vbi Salyc. & communiter DD. C. de præd. Mi-
nor. Tusch. littera: M. concl.*251. *n.*4. pro vt hic cō-
stat dictum Gurisium habuisse necessitatem re-
dimendi quādam domum venditam ab eius fra-
tre (cuius ipse fuerat hæres) cum pacto retrouen-
dendi, & tēpus fortè retihabitionis instabat, alio-
quin lapso tempore domus cecidisset in com-
missum, & sic non erat opus alia creditoris vrgē-
tia, quia ille in solo temporis lapsu se fundasset,
& satis vrgere videbatur, dum tempus transibat,
& domus non reluebatur, & propterea sicut Mi-
14 nori licèt alienare, bona etiam stabilia pro domo
reparanda, quia dicitur esse casus necessitatis, vt
per *Bald. in l.non solùm num.*1. *ff. de petit. hær. dixit
Tusch.d. littera: M. concl.*251. *n.*12. quantò magis
hoc licebit pro domo redimenda, ne cadat in
commissum. *Auth. multò magis, vbi DD.C. de Sa-
crос. Eccles.* Vnde dictus Minor dicitur factus locu-
pletior, dum ex venditione Census hausit pecu-
nias pro domo liberāda, quo casu omnes admit-
tunt eum teneri obseruare cōtractum etiam nul-
15 lum, cum nemo debeat locupletari cum aliena
iactura, *l. fin. C. de vsucap. pro empt. gl. Bart. Bald.
Ang. & communiter DD. in l. si prædium. C. de præd.
minor. Mastrill. d.decis.*13. *n.*2.3. *Cancer. var. res. lib.*
3. *c.*1. *n.*161.

Neque dictus D. Lelius tenetur probare dictum Gu-
rilium vendidisse ob hanc causam, & in eam fuis-
se impensam pecuniam, cum satis sit verè dictā
causam extitisse, nam licèt verùm sit, quādo con-
tractus Minoris est nullus, tunc teneri emptorem
16 docere pretium rei venditæ fuisse versum in vti-
litatem Minoris ad hoc, vt Minor obligetur. *l.
prædiorum, & l. si prædium, vbi DD. C. de præd. min.
Menoch. lib.*3. *præs.*84. *n.*4. *Cyriac. d.contr.*219. *n.*39.
tamen quando contractus Minoris est validus,
quia obseruatæ sunt solemnitates debitæ, tunc si
ille impugnet eum, vel rescindi petat, debet ipse
17 probare pretium à se fuisse deperditum, & malè
consumptum, pro vt sic docet, & distinguit *gl. in
d. l. prædiorum. in verb. constiterit. vbi multa iura
allegat. & ibidem Bart. Bald. Salyc. & latè Alban. &
in d.l. si prædium. C. de præd. min. Luc. de penn. in l.*3.
*præs.*178. *C. de apoch. publ. lib.*10. *Corn.cons.*71. *n.*6.
*& cons.*72. *n.*9. *lib.*3. *Soc. cons.*15. *n.*22. *lib.*1. *Natt.
cons.*631. *n.*5. *lib.*3. *Rim.iun.cons.*5. *n.*76. *pulchrè, &
latè Menoch. d. præs.* 84. *nu.*3.4.5.6. vbi alios alle-
gat, & de communi testatur: perbellè etiam sic
distinguit, & docet *Cancer. var. resol. lib.*2. *c.*1. *nu.*
270. de communi testans, & in terminis venditio-
nis census ita tenet *Cenc. de Censibus, p.*1. *c.*2. *qu.*1.
*art.*2. *n.*38.39. vbi dicit, quod emptor Census non
tenetur esse sollicitus, vt pecuniæ conuertantur
18 in vtilitatem Minoris, quia soluendo liberatur,
nec tenetur probare versionem in eius vtilitatem
& maximè si ex circunstantiis, vt hic, possit pro-
bari peccuniam fuisse versam in commodum
Minoris.

Nam in casu nostro licet probatio non sit necessa-
ria, tamen est euidens, si quidem constat dictum
Gurisium eodem die, in eodem loco, testibus ijs-
dem, & eodem Notario rogato soluisse D. Gabri-
no pro reluenda dicta domo eandem pecuniæ
summam, scilicet libras 200. pro vt totidem re-
ceperat ex venditione census, & ideò stantibus
his circumstantijs præsumitur eum soluisse ean-
dem met pecuniam dicto Gabrino, quam eodem
19 die receperat à D. Lelio ex census alienatione: sic
ex *l. si ventis. §. fin. de priuileg. cred. & l. fin. C. de pi-
gnor. Bart. in l. Aristo. n.*5. *ff. quæ res pign. oblig. poss.
Bald. cons.*493. *n.*4. *lib.*4. *pulchrè Tiraq. de retract.
lign. §.*32. *gl. vnic. nu.* 24. vbi docet vendentem si
confestim venditione facta pecuniam in emptio-
20 nem prædiorum conuerterit, præsumi vendidis-
se, vt emeret, & substitueret rem emptam loco
rei venditæ. *Capic.decis.*194. *n.*15. pulchrè *Franch.
decis.*97. *n.*4.5. *Borgn. decis.*15. *nu.*5. *p.*4. *Surd. de-
cis.*55. *n.*8.9.10. *& decis.*105. *nu.*8. *pulchrè Menoch.
de arb. Iud. cas.*432. *n.*38.39. *& lib.*3. *præs.*55. *nu.*8.
meliùs, & in terminis Census *Cyriac. d. contr.*219.
*n.*65. vbi ex eo, quod eodem loco, & tempore, &
21 coram ijsdem testibus, & Notario quis confecit
Instrumentum Census, propter modicum tem-
poris interuallum præsumitur solutio de eadem
pecunia facta: & sanè quæ in continenti fiunt, in
22 esse videntur, *l. lecta. §. dicebam. ff. si cert. pet.* & in
terminis de duobus Instrumentis sic factis coram
23 ijsdem testibus, & Notario, & eodem tempore:
*Tusch. littera. I. concl.*81. *n.*9. vbi alios allegat: in

quo

24 quo aduertendum eft incontineuti dici factum,
quod eodem die factum eft, vt poft Bald. in conf.
34. n.10.lib.5. dixit Tufch.d.littera.I. concl.80.n.5.
& propterea hæc duo Inftrumenta venditionis
25 cenfus, & redemptionis domus vnicum factum
effe videntur, & fimul facta dici poffunt: ex Bart.
in l.in operis. ff. locat. Tufch. d.concl.80. nu.4. Nam
fecundus actus videtur effe continuatiuus ad primum
l. continuus. de verb. oblig. & ideò duo contractus
incontinenti, vel poft breue rempus facti
coram ijfdem Notario, & teftibus præfumuntur
26 correfpectiui, & vnus factus contemplatione alterius.
Alex.conf.90.col. fin. verf. nec habent. lib.3.
Corn.conf.117.n.14. lib.2. Craue. conf.153.n.8.Tufch.
littera. C. concl.1043.n.1. & 1044. n.1. & littera.
I. concl. 81. nu.5. & pulchrè in terminis Menoch.
lib.6. præf.12. n.5. vbi dicit, qnod fi quis ce-
27 lebrauit plures contractus eodem die, & loco, &
coram iifdem teftibus, vnus præfumitur factus
gratia alterius: fic étiaui Cyriac.d.contr.219.n.66.
ideò nullum remanet dubium, quin præfnmatur
dictus Gurifius cenfum prædictnm creaffe, & védidiffe
gratia redimendi dictam domum, & fic
pretium illius fuiffe in eius vtilitatem cõuerfum,
vnde fi foluit fructns Cenfus, lucratur etiam fructus
domus.

Verùm dato etiã, quod alienatio dicti Cenfus fuiffet
in aliquo defectuofa, tamen quia Gurifius factus
maior 25.ann.per quiennium tacuit, nec Inftrumentum
impugnauit, cenfetur illud ratificaffe,
etiam fi nullum effet, nec poteft infringere dictam
alienationem etiam fi debitis careret folemnitatibus,
cum fit ex caufa onerofa ex empto,
& vendito, licet in caufis lucratiuis requiratur de-
28 cennium, & fic per lapfum quinquennii non poteft
ampliùs contradicere dicto contractui, quem
ratificaffe præfumitur. ex tex. in l. fin. C. fi maior
fact. alien.rat. hab.Parif. conf.16.n.95.lib.2.Cacher.
decif.58.n.12.Simoncell.de Decretis lib.3.tit.9.n.85.
Surd. conf.576.n.19. Cyriac. contr.181. n.72.73.&
contr.308.n.41.56. pulchrè Mantic. de tac. & amb.
conn. lib.4. tit.6. n.64.65.vbi docet ita per lapfum
quinquennii ratam cenferi venditionem à Minore
factam fine folemnitatibus, vt id trahatur re-
29 tro ad tempus contractus perinde ac fi ab initio
legitimè fuiffet factus: latè etiam hoc tradit Cancer.
var. refol. lib.2. c.1. n.34.35. vbi multos allegat,
& in terminis cenfus idem docuit Cenc. de
Cenf. p.1.c.2. q.1. art.2. n. 23. vbi etiam de communi
teftatur, & nu.31. ad rem Gratian. difc.879.
num. 17.

Ideò multò minus dictus contractus poteft refcindi
per reftitutionem in integrum, quatenus dictus
30 Minor poffet diei læfus ab eo, vel alia ratione vellet
dictum cõtractum refcindere, quia ob lapfum
quadriennii poft legitimam ætatem ceffat beneficium
reftitutionis in integrum. ex l. fin. vbi DD.
C. de temp. in integr. reftit. Odd. de reftit. in integr. q.
19. art.1. n.4. Rot. apud Pic. ad Stat. Vrb. decif.63.
n.22. latè Cancer. var. refol. lib.2.c.1. n.233. Vnde
apertè cognofcitur dictum Gurifium teneri feruare
dictum contractum, quia ceffat beneficium
nullitatis, & reftitutionis.

Secundò non obftat Stat. Carp. lib.2. R.41. quia loquitur
de contractibus pupilli, feu eius bonorum
31 alienatione, non autem de maiore 14.ann. licet
minore 25. pro vt tam in Rubro, quam in nigro
legitur, nos autem verfamur in minore 25. ann.
ideo recurendum eft ad aliud ftat. Carp. lib.2. R.
42. vbi traditur forma in contractibus Minorum
feruanda; Vnde cum hæc diuerfa fint, & fpecia-
32 lem habeant prouifionem, non eft arguendum
ab vno ad alterum, l. Papin. §. cxuli. ff. de Minor. l.
inter ftipulantem §. Sacram. de ftipul. l. fin. de rit. nupt.
33 ea maximè in Statutis, quæ ftrictè funt intelligenda,
& non poffunt extendi, nifi ad fpecificata,
vt ego dixi contr. for. 86. nu. 8. 9.10. & quatenns
contractus fuiffet nullus, per lapfnm quinquennii
poft minorem ætatem fuit conualidatus. Cyriac.
contr.308. n.41.

Tertiò non obftat, quod D.Camillus Corrus non effet
confanguineus dicti Minotis, ideò non potuerit
dicto Inftrnmento confentire: Nam refpondetur
id non fuiffe probatum pro parte dicti Gurifii
Minoris, cui id onus incumbit, fi quidem fe
34 fundans in nullitate Inftrumenti, debet eam probare,
quia præfumptio ftat pro Inftrumento: fic
ex l. generaliter §. fi petitum, in fin. de fideicomm. libert.
gl. in l.1. C. de fid. Inftr. & poft Mafch. Menoch.
& alios inquit Cyriac.d.contr.308.n.5.6.7. & magis
35 in terminis de contractibus Minorum Ludouif.
decif.459.n.10. vbi Beltram.n.12. Coccin.decif.403.
n.4. verf. Neque releuat. Farin.decif.pofth.469.n.1. &
feqq. p.1. vbi in fpecie de hoc defectu: imò cum
attinentes, qui dicto Inftrumento interuenerunt,
iurauerint fe effe tales, non poteft dictus Minor
contrarium probare neque indirectè, fed contractus
eft irreuocabilis, & infrangibilis, vt dicit, &
decernit Stat.Ferr. lib.2.R.91. verf. quo cafu. quod
Carpi feruatur in defectum Carpen. ftatutorum,
vt dixi contr. 37. n.2.3.

Quartò non obftat, quod Minor non poffit vendere
Cenfus, quia iam refponfum eft id procedere, fi
36 venditio fiat fine folemnitatibus, non autem fi
feruentur folemnitates Statuti ex Cenc. de Cenf.d.
art.2.n.17.18.19. Cyriac.d.contr.219.n.4. hic autẽ
feruatæ funt folemnitates: Ergo &c.

Quintò nõ obftat Statutaria præfcriptio ob lapfum
12. annorum: Nam primò refpondetur hoc effe
37 refugium miferorum, & remedium periculosũ,
& odiofum, & præfidium impiiffimum vt per
Carpan. ad ftat.Med. p.1.c.113. n.2.3. ideò ceffare,
quotiefcunque debitor eft in mala fide, quia omnis
præfcriptio in cui initio requirit bonam fidẽ
formalem, & pofitiuam, vt docet Probus ad Monach.
in c.2.n.22. de præfcript. in 6. Alex. conf.228.
38 n.6.lib.6. pulchrè Aug.Barbof. in Rub. C. de præfcri.
30. vel 40. an. nu. 280. poffeffor enim malè fidei
39 nunquam præfcribere poteft ad tex. in c. fin. vbi
gl. & DD. de præfcr. Salyc. in l. ficut. nu.3.C. eod. Balb.
de præfcr.4.p.4. p. princ.q.3.n.2. Couar. var. ref. lib.
1.c.9.n.5. Grilnz. conf.102.n.4.5. Menoch. de arb. iud.
caf.225.n.1. Carpan. ad Stat. Mediol.c.113. n.47.48.
49. Aug. Barbof. in l. cum notiffimi. nu.16. C. de præfcript.
& ego dixi contr. 32. nu. 22. latè Bonacin. de
Contract. difp.1.q. vlt. p.2. §.2.n.14. vbi de cõmuni,
& in

40 & in puncto materiæ Census latè *Cenc. de Cens. p. 3.c.1.q.8. arc.1.n.11.12.13.* vbi multos allegat,&
41 docet, quod mala fides impedit præscriptionem
etiam immemorabilem:ad tem *Gratian.disc.995. num. 5.6.*

Et propterea iste Gurisius non potest dicere se esse, vel fuisse in bona fide cum ipse creauerit Censũ, & illum vendiderit D.Lelio,& sic versemur iu facto eius proprio, & notabili stante celebratione Instrumenti solemnitet facti cum Indicis decreto,& consensu attinentium, & Curatotis, & propterea cum in facto proprio non cadat ignoran-
42 tia probabilis. *l.cum putarem, & l.post diuisionem. C.fam.ercisc.l.item qua §. si fullo.ff.locat.gl.in l.* plurimum. *vers.in meo.ff.de iur. & fact. ignor. Seraph. decis.553.n.4.* non potest esse in bonafide sciens se esse debitorem censns,& propterea non potuit vnquam præscribere, si quidem scientia debiti,&
34 rei alienæ non admittit hanc Statuti præscriptionem ob peccatum resultans ex ea ; vt pet *Bald. in l.neq; creditores.n.2.C.de pign. act.Balb.de præscript.3.p.6.princ. q.2.n.8. Couar. in c. possessor. 2.p.§.11.n.3. ad fin.de reg. iur. in 6. Menoch. d.cas. 225.n.15.* vbi dicit satis esse, quod sciat rem esse
44 alienam,vel scire debeat.*Masch. de probat. concl. 1051.nu.36.37.* vbi multos allegat,& probat paria in hoc esse scire, vel scire posse, aut debere. *Grilinz. d.cons.102.n.7.8.13.14. Aug. Barbos. ad l. 3.n.62.C. de præscript. 30. vel 40. an. Magon. decis. lucen.60.n.14.Cancer.var.res.lib.1.c.15.n.24.vers. verum,& lib.2.c.14.n.113.* qui alios allegat,& ego dixi *d. controu. for.32.n.28.42.* non enim ignorā-
45 tia supina admittenda est. *l.nec supina: ff.de iur.& fact.ignor.* ideò hanc statutatiam præscriptionem nō procedere in eo, qui primò confessus est Cen-
46 sum dixit *Boni. de Stat. præscr. vrb.gl.19.nu.221. vers.& quatenus,* non alia credo ratione,nisi quia hic semper est in mala fide ex scientia debiti, & rei alienæ, licèt enim præsumatur bona fides, ta-
47 men id procedit in ignorante, non autem quando præponderat coniectura,& presumptio scientiæ debiti, tunc enim cessat solutionis præsumptio. *Gabriel. d.cons.148.n.12.13.lib.2. & Fenzon. in Annot. ad Stat. Vrb.c.158.n.35.36.37.* vbi pulchrè loquitur, & reddit rationes dicens,etiam in dubio fauendum esse in hac materia creditori, qui tractat de damno vitando, & restringendam esse dispositionem dicti Statuti odiosi, quantum fieri potest:& hoc solum sufficere posset ad condemnandum dictum Gurisium.

Secundò respondetur dictum Statutum de præscriptione 12.an.non procedere contra creditorem, qui habuit iustam causam ignorantiæ debiti, seu crediti, & ideò non cadit à iure suo, si intra tem-
48 pus prædictum non petijt debitum, & ei succurritur, saltem per restitutionem in integrum ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, negligens enim in exigēdo dici non potest, cum ignoranti culpa non possit imputari,neque vlla negligentia ad *tex.in l.argentum.ff.commod.c.2.& c.quia diuersitatem, de concess. preben.* quia negligentia
49 præsupponit scientiam,& faciendi potentiam. *l. 1. in fin.C. de ann. except. l. genero. ff. de his, quæ not.infam.Rim.cons.528.n.21.* ideò certum est statutũ prædictum pœnam creditori negligenti im-
50 ponens nou comprehendere creditorem sibi debitum iustè ignorantem,*gl.in c.quam sit.§. electus. vbi Io: And. Gem. Archid. & Franch. de elect. in 6. Compostella in c. cum te, de rescript. in terminis not. Ang. But. cons.45.n.4. vid. Dec.cons.38.n.7.vers.& dato. Io: de Monte Sperell. in d. l. genero. Rebuff. in tract. de famu. Sala. gl. 10.n.2. Mencha. lib.2.contr. Illustr. c.76.in fin. Maresc. var. res. lib.2.c.67.n. 37. vers. quinto, & nu. 40. perbellè Cancer. var. res. lib.1.c.15.n.26.* vbi in terminis sic declarat : pulchrè etiam *Fenzon. ad Stat. Vrb. d.c.158.n.68.69. 70.* vbi requirit ignorantiam probabilem in creditore debitum non petente,& ita limitat simile Statutum Romæ: Sed sic est,quod iste D. Antonius Lelius habuit instam causam ignorādi hunc censnm,quia ipse illum non emit, sed fuit acquisibus ab eius fratre, cuius hæres fuit, etenim qui succedit in locum alterius,habet iustam ignoran-
52 tiæ causa, & hæres probabiliter ignorare censetur factum defuncti: ad *tex. in l.qui in alterius. vbi Dec. & Cagn. de reg. iur. Oldr. cons. 270.n.4. Abb. cons.3.n.5. vers. & cum alteri. lib.2. Alex. cons.71. n.5.lib.1. Tusch. littera, I. concl. 18. nu.1. Ludouis. decis.511.n.28.* & in terminis huius Statuti post *Rot.coram Orano in Romana redditionis rationis.15. Martij 1599.* dixit *Fenzon. ad Stat. Vrb. d.c.158. nu.71.* vbi in proposito docuit probabilem esse
53 ignotantiam, quæ in hærede consideratur, ergo cessat omnis difficultas.

Tertiò denique respondetur hoc Statutum de præscriptione, 12, annorum habere locum solum in actionibus personalibus, & illis tamen hypothecarijs, quæ personalibus adhærent, cum enim sit odiosum, & iuris communis correctorium non potest extendi ad actiones reales, vel in res scriptas,quibus Census petitur, quoniam is,qui rem suam petit, non est propriè creditor secundum *gl. in §.1. vbi Bald. nu.3. Ias. nu.90. & Aret.ac alij DD. communiter. Inst. de actio. Fenzon. d.c.158. nu. 19.20.* & propterea cum hoc Statutum loquatur de creditoribus,non comprehendit eum,qui ha-
55 bet actionem realem, vel in rem scriptam ex *Felyn. in c.fin.de præscript. vbi DD.communiter. Bald. cons.485.lib.1. Alex.cons.46.col.2.lib.1.* & in terminis Census *Gabriel. cons.148.nu.6.7.lib.2.* & de communi, ac magis communi in actione reali testatus est *Bonius de Statut. præscript. Vrb. gl.23. n.8.9.10.* vbi etiam plurimos pro hac parte allegat : & de communi etiam *Grat. cons. 41.num.7. Rim.iun.cons.37.n.67. Couar. var. resol. lib.2.c.14. n.1. Gabr. de præscript. concl. 4.n.7.* latè *Maresc. d. lib.2.c.67.n.27.28.29.* vbi sæpiùs à *Rot. Rom.* sic testatur esse iudicatum : pulchrè etiam *Tenzon. in annot. ad Stat. Vrb. d. cap. 158. numer. 19.20.* vbi allegat multas Rotæ decisiones, & *numero 51. 52. 53.* vbi in puncto de Censu loquitur.

Sed sic est,quod pro Censu datur actio realis, quia est ius rei cohærens percipiendi certam quantitatem ex re, cui in hæret, & quasi seruitus quædam,& pars rei,vt per *Conar. var. res. lib.3.c.7.col.*

3. &

3. & 8. *Gabriel. d. conſ.* 148. *n.* 1. 2. 3. 4. 5. vbi reddit
rationes. *Craue. conſ.* 117. *num.* 4. *Tiraq. de retract.
lign.* §. 1. *gl.* 6. *num.* 4. *Rot. apud Cenc. de cenſ. deciſ.*
230. *num.* 7. *pulchrè Mareſc. d. c.* 67. *nu.* 28. *Fenzon.
d. c.* 158. *num.* 51. 52. 53. & licèt quando annuus
cenſus, & annua præſtatio tamquam res ſibi de-
57 bita à creditore in iudicio petitur, perſonalis
etiam actio competat, non propterea excluditur,
quin etiam principaliter realis actio conueniat
ad dicti Statuti excluſionem, vt inquit *Mareſcot. d.
cap.* 67. *numero* 28. *verſ. & licet, ac Rot. apud Cenc.
de Cenſ. deciſ.* 230. *numero* 8. Ergo ſequitur Cen-
58 ſum, vel cenſus actionem non eſſe comprehen-
ſam in hac Statutaria præſcriptione, vt docuit
Gabriel. d. conſ. 148. *numer.* 2. 3. 4. *Rot. apud Cenc.
d. deciſ.* 230. *numero ſeptimo, octauo, & ſeqq.* vbi
quod Rota ita ſæpiùs iudicauit *Mareſc. d. ca-
pit.* 67. *numero* 27. 28. vbi idem confirmat. *Fen-
zon. d. capit.* 158. *numero* 53. 54. vbi hoc idem
teſtatur.

Hæc vera ſunt non ſolùm quo ad Cenſum, ſed etiam
quo ad fructus, verùm quia aliqui dubitant circa
fructus decurſos, tamen nulla eſt dubitatio quo
ad decurrendos ab annis 12. citra vſque ad diem
litis, cum enim debitor non poſſit cogi ad ſol-
uendum, niſi de anno in anno, vel de ſeme-
ſtre in ſemeſtrem, non valenti agere non cur-
rit præſcriptio, & non poteſt Statutum opera-
ri quo ad fructus decurrendos; quorum dies
59 nondum venit, quia tot ſunt præſcriptiones,
quot ſunt anni. *Ang. in l. ſi Stichum. §. ſtipula-
tæ, de verb. obl. Bart. & Bald. in d. l. cum notiſſimi,
vbi Salyc. Cod. de præſcript. Bald. conſil.* 316. *nu-
mero quarto. lib. ſecundo. Soc. iun. conſil.* 80. *nume-
ro* 24. *libro tertio. Rota apud Cencer. d. deciſ.* 230.
numer. 11. 12. 13. *& deciſ.* 302. *numero primo, &
deciſ.* 304. *numero ſecundo. Cencer. d. tract. parte
tertia. capit. primo. quæſt.* 8. *artic. ſecundo, numero*
17. 18. 19. 21. 22. *Fenzon. dicto capit.* 158. *nume-
ro* 54. hoc enim Statutum eſt odioſum, ideò non
60 extenditur, & prout ſonat, intelligitur, & non
aliter etiam ex identitate rationis. *Boni. de Stat.
præſcript. vrb. gl.* 19. *num.* 303. *Gabr. d. conſ.* 148.
num. 8. 9. *Fenzon. d. c.* 158. *num.* 19. 53. Verùm in
caſu noſtro ceſſat penitus hoc Statutum etiam
quo ad fructus decurſos ex cauſis præcedentibus,
quæ totaliter defendunt dictum D. Lelium à præ-
dicta Statutaria præſcriptione, & ita &c. ſal &c.

EPITOME.

Reus ſe eximens è manibus ſatellitum, & confugiens ad Eccleſiam etiam cum vinculis an gaudeat immunitate.

SVMMARIVM.

1 *Fera fugiens è manibus venatoris quando cenſeatur in libertatem.*
2 *Delinquens inſecutus ab executoribus fugiens ad Eccleſiam non eſt immunis.*
3 *Adulteram filiam occiſo adultero, an poſſit pater perſequi.*
4 *Animalia inuenta in fundo ſi licet occidere, an liceat perſequi ea extra illum.*
5 *Eccleſiæ appellatione non veniunt muri exteriores.*
6 *Oratorium non dat immunitatem confugientibus ad illud.*
7 *Immunitas conceditur tantum Eccleſiis, vbi aſſeruatur Sanctiſſima Eucariſtia.*
8 *Fera, quæ incidit in laqueum, an fiat domini illius laquei.*
9 *Fera vulnerata an efficiatur vulnerantis.*
10 *Immunitas conceditur Reo inſecuto à Miniſtris Iuſtitiæ fugienti ad Eccleſiam.*
11 *Reus an fugiens è manibus executorum, & confugiēs ad Eccleſiam, tutus eſt.*
12 *Reus trahens ſecum executores in Eccleſiam gaudet immunitate.*
13 *Damnatus ad Triremes fugiens ad Eccleſiam tutus eſt.*
14 *Reus etiam ligatus catenis fugiens ad Eccleſiam immunis eſt.*
15 *Eccleſia dans immunitatem confugienti quid conſideret.*
16 *Immunitas eſt danda Reo confugienti ad Eccleſiam, & ſecum trahenti executores.*
17 *Reus antequam carceretur non eſt plenè ſub poteſtate Curiæ.*
18 *Immunitas datur confugienti ad Eccleſiam fractis carceribus.*
19 *Immunitas non datur reo delicti excepti, quia fractis carceribus fugit ad Eccleſiam.*
20 *Venator quando efficiatur dominus feræ vulneratæ.*
21 *Religioſis quæ adhærent, Religioſa ſunt.*
22 *Eccleſiæ parietes exteriores gaudent immunitate.*
23 *Eccleſiæ tectum gaudet eius immunitate.*
24 *Eccleſiæ atrium gaudet eius immunitate.*
25 *Eccleſiæ porta gaudet eius immunitate, & oſtium ipſum etiam clauſum.*
26 *Oratoria priuata non gaudent immunitate.*
27 *Oratorium publicum gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*
28 *Finis attenditur in delictis in fauorem rei, non principium.*
29 *Immunitatem Templis deorum conceſſerunt, & Ethnici.*
30 *Confugiens ad Statuas Principis fuit immunis ſecundùm & Ethnicos.*
31 *Immunitas datur damnato ad mortem, ſi confugiat ad Eccleſiam.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1643. de menſe Aprilis fuerunt arreſtati à Curia ſeculari Franciſcus Zepellus, & Alfonſus Bellochius à Cupriaeo ob delicta ſecularia, & dum à lictoribus ducebantur ad carceres, in via exemerunt ſe è manibus eorum, & vnà cum catenis aufugerunt

ad

ad Oratorium Ronzinæ,& quia clausum erat,hęserunt parieti, & Ostio illius, inuocantes auxi-
lium Ecclesiæ, sed per vim fuerunt educti à satel-
litibus, & carceribus sæcularibus mancipati:
Vnde curia Ecclesiastica cæpit eos vindicare, &
coram Vicario Episcopali Regij instare pro spo-
lii purgatione,& Ecclesiæ reintegratione: quæsi-
tum fuit, quid iuris.

Et sanè prima facie ex multis videbatur dicendum
dd. reos non gaudere benefitio Ecclesiæ, nec ei
fore restituendos, quia ad eam liberi non confu-
gerunt,cum essent sub potestate, & dominio Cu-
riæ sæcularis, non enim videntur recepisse natu-
1 ralem libertatem,nisi postquam vel oculos licto-
rum effugerunt, vel ita à conspectu eorum reces-
serunt,vt difficilis fuerit eorum persecutio ex *tex.*
in §. cum verò tuam. Inst. de rerum diuis. l.naturalem,
& l.Pomponius. ff. de acquir. rer.dom. quod hic non
est factum, quia vix è manibus executorũ se exi-
merunt, & propterea satis esse videtur, si delin-
quẽs videatur à familia Magistratus, quæ eum in
sequitur etiam si illum non arrestauerit, quia si
2 ad Ecclesiam confugiat, non debet illius immu-
nitatę gaudere, quia initium debet inspici: vt
per *Cyn.in Auth. si quis ci. C. de adulter. Alex.cons.*
24.n.26. lib.2. Marsil. in l.vnic. n.110. vers. aut ta-
lis. Cod. de rapt. virg. & in pract. crim. §. vlteriùs.
num.5.

Id autem multis etiam rationibus comprobari po-
test,& maximè ex *l.quod ait lex.§.vlt. ff. de Adult.*
loquente de patre persequente filiã adultero oc-
ciso: quam *Bald.in c. si Iudex.de pace tenend.* expo-
3 nens probat licere domino malefactorem in fra-
granti crimine repertum, quocunque iuerit,per-
sequi,& concordat *Salyc.in l.Graccus.C.de adulter.*
dicens stante Statuto, quod quilibet possit occi-
dere animalia reperta in fũdo suo, licere domino
4 ea persequi,dum aufugiũt extra fundum,& extra
illum occidere,quia initiũ actus est attẽdendum.

Deinde videtur quod dicti Rei non sint ab Ecclesia
tuendi, quia intra eam nõ fuerunt ingressi,ex quo
5 appellatione Ecclesię nõ venit pars exterior muri
eius, quæ viam publicam respicit: sic docet *Ar-*
chid. in c.vnic.de reliq: & vener. SS. in Sextò.

Denique videtur concludendum denegandam esse
dictis Reis immunitatẽ, quia illud Oratoriũ,etiã
si in eo celebretur aliquãdo Missa,nõ venit Eccle-
się appellatione,& ideò nõ tribuit confugiẽtibus
6 ad se immunitatis priuilegiũ,quia altare nõ facit
locum Religiosum: sic tenet *Abb.in c.fin.n.4.vers.*
sed qualiter.de Censu. & in c.patentib.de priuileg.c.in-
ter dilectos,& c.officij.de testam.Feder. cons.130.Cal-
der. cons.4. de Relig. dom. latè Dec.cons.148.Clar. in
pract.crim.§.fin.q.30.vers. sed quid dicendum.Farin.
in prax.q.28. num. 71. & voluit perperam damna-
tus *Sarpas tract.de iur. Asyl.c.4.fol.39.* adeò,vt ali-
qui putauerint immunitatem esse concedendam
7 tantùm illis locis,& Ecclesijs, vbi asseruatur San-
ctissima Eucharistia: vt per *Couar. var. resol. lib.2.*
c.20. sub n.4. vers. qua ratione.

Nihilominus verius est,& receptius, legibusq; & Sa-
cris Canonibus cõformius, quod isti Rei gaudere
debeant immunitate Ecclesię,& ei sint restituen-
di,quia non satis est Curiæ sęculari Reum videre
aut vidisse, vel cępisse, vt suus esse dicatur, nisi
illum retineat, sicuti fera, quæ incidit in la-
8 queum tuum,non erit tua,si aufugiat,& nisi eam
apprehendas. *d. l. naturalem. §. illud, & l. in la-*
queum. ff. de acquir. re, dom. & similiter si perse-
quaris feram, & vulneraueris, tamen tua non
9 erit, nisi illam actu cæperis, & retineas. *§. illud*
quæsitum. Inst. de rerum diuis. ideò verior est
opinio, & magis communis illorum DD. qui
benè censerunt huiusmodi Reos esse tutos in Ec-
clesia, & tuendos ab eo, etiam si insecuti fuis-
10 sent extra illam ab executoribus, & ministris
Iustitiæ sæcularis, vel ab eis aufugerint,sic *Igne.*
in l. 1. in princip. & numero 4. 5. 6. ff. ad Syllan.
Rom. Alex. & Ias. in l. plerique numero 12. & seq:
ff. de in ius voc. Io: de Visch. in rep. c. diffinimit. col.
19. vers. quod si aliquis. 17. quæst. 4. & in cap. fin.
vers. quod si aliquis, de immun. Ecclef. de commu-
ni, & practicata opinione testatur *Remig. de im-*
mun. Eccles. fallen. 31. in fin. Couar. d. cap. 20. nu-
me.12. vbi dicit se non videre rationem,qua prior
sententia Cyni defendi possit. *Boss. in prax. crim.*
tit. de Captur. num.22. Clar.§.fin. qu. 30. col.7. vers.
pone familia, vbi dicit, quod ita vidi obseruari in
Senatu Mediolani: sic etiam tenet *Boer. decis.110.*
numer. 8. vers. in contrarium: pulchrè Decian. tract.
crim. lib. 6. c. 27. nu.31. vers. Attamen. vbi testa-
tur de veriori opinione, quæ satis probatur *ex c.*
si quis contumax. & d. c. diffinimit.17. q.4. sic etiam
latè docet *Farin. tract. de immun. Eccl. c.15. num.*
194. vbi alios allegat. *Guazzin. defens. 1. cap. 28.*
num. 42. latè Trullench. mor. p.1. lib.1. c.11. dub.1.
num. 11.

Vnde idem concludendum est in casu nostro, quan-
do Reus nondum fuit ad carceres ductus, sed est
in manibus ministrorum Iustitiæ,si enim sic cap-
tus se exemerit ab eis,& ad Ecclesiam confugerit
11 etiã cum vinculis,& catenis, tutus est,& gaudet
Ecclesiastica immunitate: sic docet *Igne. in d.l.1.*
nu.4. ad fin.ff. ad Syllan. Boer. d.decis.110. n.8.vers.
in contrarium. Couar. var. resol. lib.2. c.20.num.12.
vers. decimoseptimo. Boss. in d. tit. de captura. n.23.
pulchrè Decian. tract. crim. lib.6. c.27. num.32. Fa-
rin. in prax. q.28. nu. 44. & in tract. de immun. Ec-
cles.c.15.n.196. vbi multos allegat,& docet idem
esse, si Reus nõ possit omninò se liberare ab exe-
12 cutoribus, sed illos trahat secum intus Ecclesiã,
quia iste adhuc ex Mar. Italia gaudet Ecclesię im
munitate: sic etiam docet *Ambrosin.tr.de immun.*
Eccles.c.10. nu.13. Peregr. eod. tract.c.5. n.8. vers. si
verò. pulchrè Peguer.decis.crim.61. n.4.vers.& quod
capti,vbi tradit de duobus Reis,qui ducebãtur ad
triremes per regios Officiales, & è manibus eorũ
13 se eximentes confugerunt ad Ecclesiã,à qua licèt
fuerint extracti, tamẽ fuit declaratũ eos gaudere
immunitate Ecclesiæ ad eorum fauorẽ eadẽ die:
ita etiã *Tusch.to.3.concl.10.n.21.30. pulchrè Guaz-*
zin. defens.1.c.37. n.39. vbi vide: latè etiam *Giurb.*
cons.30.n.12.& n.17. vbi multos allegat,& docet,
quod etiam si Reus ligatus sit,& euaserit è mani-
bus familiæ,& liber in Ecclesia fuerit, licet ca-
14 tenis adhuc vinctus, tamen gaudebit Ecclesiæ
immu-

immunitate: & in fortioribus terminis ſic docet Pater *Dian. mor. p. t. tract. 1. de immun. Eccl. reſol.* 13. *& par. 3. tractat. 1. de immunit. Eccleſ. reſolut.* 36. vbi vide, & latiùs *p.6. tract.8. reſol.5. verſ. nec valet:* vbi reſoluit ferè omnia, & docet, quod Eccleſia pro ſuo priuilegio largiendo reſpicit tantū ad ius, quod habet reus ad ipſam pro ſua tuitione confugiendi, neq; tenetur reſpicere, ſi reus ſit
15 ſub dominio Eccleſiæ, necne, ſed ſi ad illam confugerit, ſtatim eſt protegēdus, quia canones hanc immunitatem concedentes non ita diſtinguunt, & ideò ſi quis confugeret ad Eccleſiam, & ſecum ferret violenter ſatellites in illam, gauderet vtiq;
16 eius immunitate: *Mar. Ital. trac. de immun. Eccl. lib.1.c.6.§.2. n.70. Farin. eod. trac. c.15. n.196. ad fin. & poſt Ægid. Trullench. in Decalog. tom.1. lib.1. c.11. dub.1. n.11. Pater Dian. mor. p.6. trac.8. reſol.5. verſ. nec valet. ad med.* vbi probat etiam reum an-
17 tequam ducatur ad carceres nō intelligi ita perfectè captum, vt ſit in tuto ſub dominio, & poteſtate Iuſtitiæ: ad rem *Trullench. d. dub.1. nu.11.*

Verùm ſi ſecundùm veram, & communem DD. ſententiam frangentes carceres, vel alio modo ab eis ſe liberantes, & ad Eccleſiā confugientes, gaudēt illius immunitate, quia habent fundatā intentionē in lege, & canone immunitatem omnibus cōfugientibus ad Eccleſiam cōcedente, cum in hoc
18 caſu nihil in ſpecie aliter deciſum appareat: & ita ſeruatum, & iudicatum à Senatu Burdegalen. teſtatur *Boer. d. deciſ.110. n.9. & deciſ.215. n.18. & deciſ.349. n.8. Conar. d.c.20. n.18. verſ.18. Clar. d.q. 30. verſ. pone familia. Tuſch. litera. E. concl.10. n.30. Decian. d.c.27. n.28. lib.6. Farin. d.q.28. nu.42. & d. tract. de immun. Eccl. c.15. n.193. Ambroſ. d.c.10. n.11. Peregr. d.c.5. n.9. Guazzin. d. defenſ.1. c.37. nu. 37. pulchrè Peguer. d. deciſ.61. n.1. verſ. attamen.* vbi reſtatur ita fuiſſe determinatum in Regio Concilio: *Nouar. in ſumm. Bullar. tit. de immun. c.10. n.11. Dian. mor. p.3. trac.1. de immun. Eccl. reſol.37. & p.6. tract.1. reſol.26. q.5.* vbi etiam in fortioribus terminis idem tenet, & docet; & ego dixi *contr. for.* 14. *num.* 10. multò magis dicendum eſt eum eſſe tutum, & gaudere Eccleſiæ immunitate, qui nondum carceratus aufugit è manibus executorum, & ſe recipit ad Eccleſiam. *Auth. multò magis C. de Sacroſ. Eccl. Caſtr. Pallan. mor. p.2. trac.11. diſp. vnic. p.7. ſub n.10.*

Benè verum eſt, quod ſi iſte reus commiſiſſet delictum in Bulla Gregoriana exceptum, vtique non gauderet immunitate Eccleſiæ, & eſſet iudicādus
19 à foro Eccleſiaſtico, an verè reus eſſet delicti excepti, quia tunc tradendus eſſet Curiæ ſæculari, ne alijs ſit melioris conditionis. *Igna: in d.l.1. nu. 54. verſ. ſed reuertamur. ff. ad Syllan. Farin. d.q.28. nu.46. & in d. tract. de immun. c.15. n.204. Peregr. d.c.5. nu.10. verſ. eſt tamen. Giurb. d. conſ.30. num.3. Guazzin. d. defenſ.1. c.37. n.43. Peguer. d. deciſ.61. nu. 4. & ego dixi d. contr.14. n.9.*

Hinc cognoſcimus hos reos, de quibus in præſenti caſu, eſſe Eccleſiæ reſtituendos nō obſtantibus in contrarium adductis, & primò nihil nocet exemplum de fera, cuius dominium non amittitur, niſi euadat oculos noſtros, quia oſtenſum eſt imò nō
20 conſiderari, à quo fuerit inuenta fera, aut vulnerata, niſi actu fuerit capta, & retenta, vt ex *d. §. illud quæſitum. Inſt. de re. diuiſ. declarat Decian. d.c.27. nn.31. Ambroſin. d. c.10. num.13. verſ. nec non,* & exempla in contrarium adducta non feriunt caſum noſtrum, & in eis militat diuerſa ratio, hic enim reus ſtatim ac Eccleſiam ingreditur, incipit eſſe priuilegiatus, & Iudex laicus ceſſat habere Iuriſdictionem ideò non poteſt ampliùs reum perſequi, vel arreſtare. *Decian. d. loco. Peguer. d. deciſ. 61. n.1. ad fin.* cum alijs ſupra adductis: *Pallan. d. p.7. n.10.11.*

Secundò non obſtat, quod iſti non fuerint ingreſſi Eccleſiam, & ideò non debeant gaudere eius immunitate, quia muri illius nō veniunt appellatione Eccleſiæ *ex Archid. in c. vnic. de reliq. & vener. Sanct. in Sextò.* Nam reſpondetur hanc doctrinam non eſſe veram, quia nomine Eccleſiæ venit non ſolùm pars interior, verum etiam exterior, & tota fabrica, velut tectum, Campanile, Sacriſtia, & partes parietū exteriores, & cætera Eccleſiæ con-
21 iuncta, quia quæ Religioſis adhærent, Religioſa cenſentur maximè in materia fauorabili, vt *ex l. quæ Religioſi. ff. de rei vindic. & c. Id conſtituimus.* 17. *qu.4.* dixit in terminis *Bonacin. de legi. diſp.3.*
22 *qu.7. §. 2. n.5.* vbi in terminis loquitur vltra prædicta etiam de parietibus Eccleſiæ exterioribus. *& Aloyſ. Ricc. in prax. for. Eccl. tom.3. reſol.560. n.* 8. pulchrè, & doctè *Pater Diana mor. p.3. trac.1. de immun. Eccl. reſol.73.* vbi reddit etiam multas rationes, & docet, quod ſicut acceſſorium ſequitur
23 naturam principalis, ita paries, qui eſt annexus, & incorporatus Eccleſiæ, gaudebit illius immunitate, quod etiam de tecto illius dicendum eſſe probat: & in verbis etiam ſic docet *Caſtr. Pallau. mor. p.2. tract.11. diſp. vnic. p.6. nu.8.* vbi vide latè *Bordon. var. reſol. lib.1. c.1. nn.2. 3. 4.* vbi declarat, quænam loca gaudeant immunitate latiùs *Trullench. d. dub.1. n.4.5.*

Et ſanè ſi Atrium Eccleſiæ tamquam de illius perti-
24 nentijs, ſacrum eſt, & gaudet immunitate Eccleſiaſtica per *tex. in c. ſi quis in atrio. 17. q.4. Decian. trac. crim. lib.6. c.25. nu.31. Bonacin. d. §.2. num.5. verſ. tum quia. Farin. d.q.28. num.14. & de immun. Eccleſ. c.17. nu.268.* vbi latè id confirmat. *Leo in Theſaur. for. Eccleſ. cap.13. num.3. Ambroſ. d. cap. 10. n.6. Peregr. d. tract. cap.4. n.21. Guazzin. d. defenſ.1. c.37. n.17.* multò magis immunitas erit tribuenda accedenti ad parietes, & portas Eccleſiæ. *Pallan. d. p.6. n.8. Bordon. d.c.1. n.3.4.*

Verùm in terminis de Porta Eccleſiæ hoc docent omnes DD. qui volunt, quod ſi reus perueniat ad
25 Oſtium Eccleſiæ, & tangat portam, etiam ſi non valeat intrare, quia ſit clauſa, adhuc gaudet immunitate Eccleſiaſtica adeo, vt ab ea non poſſit extrahi, vel capi, quia porta eſt priuilegiata, ſicut Eccleſia ipſa: *ex l. præſenti. §. ſanè, & l. pateant. vbi Bart. Cod. de ijs, qui ad Eccleſ. confug. Ang. de Malefic. in verb. 6. quod fama, quæſt. 4. & in verb. ſcalis S. Petronij, col. 4. Couar. d. capit. 20. numero 18. Decian. d. capit. 25. numero 17. libr. 6. Farin. d. quæſt.28. numero 14. vbi plurimos congerit. Peregr. d. cap.4. numer.18.* Ergo nullum remanet dubium,

dubium,quin isti rei,qui ad portam Ecclesiæ per-
manerunt, non sint ei restituendi. *Bordon. dic. loco Trullench. dict. dub. primo, numero quinto, vers. 5. à fortiori.*

Non obstat tandem Oratoria non gaudere Ecclesiæ immunitate,quia id procedit in Oratorijs pri-
uatis,quæ semper possunt conuerti ad prophanos
26 vsus: *Farin.d.q.28.nu.71. Peregr.de immun.Eccles. c.4.nu.64.* vbi alios allegat, secùs est in Oratorio
publico auctoritate Episcopi, vel sui Vicarij fun-
dato,quod habet caput ad viam publicam, & la-
pideum Altare immobile consecratum, in quo
Missa celebratur, & ad eam audiendam omnes fi-
deles concurrere possunt, vt hic, tunc enim cer-
27 tum est huiusmodi Oratoria gaudere Ecclesiæ
immunitate ex veriori,& communi DD. senten-
tia. vt probatur *ex cap.Certum est. de consecr.dist.1. Abb.in d.c.fin.sub n.4.de Cens.Rom.cons.477.nu.13. Felyn.in c.de quarta. col.4. vers. tertia declaratio. de præscript.pulchrè Decian.trac.crim.lib.6.c.25.nu.19.*
vbi alios allegat,& tradit coniecturas ad proban-
dum Oratorium esse publicum. *Mar. Ital.trac.de immun.Eccl.lib.1.c.4.§.4.num.2. latè Farin. d.q.28. n.71.in fin. & latiùs de immun.Eccl.c.17.n.267.Peregr.d.c.4.nu.62.Guazzin.d.c.37. nu.29. Bonacin.de legi.disp.3.q.7.§.2.nu.9.latè, & pulchrè Pater Diana mor.p.6.trac.1.resol.1, vers.* sed non est verum, vbi
damnat Sarpum aliter sentientem, & respondet
rationibus in contrarium adductis: latè *Castr.Pallau.mor.p.2.trac.11.disp.vnic.p.6.num.19.*vbi vide.
Bordon.d.c.1.nu.2.3.5.6. vbi habes omnia,ad quæ
pertinet immunitas, & ponit Oratoria publica,
& Hospitalia.sic etiam pulchrè *Trullench.d.dub.1. numer.9.*vbi sic distinguit de Oratorio publico,&
priuato.

Hinc patet concludendum esse istos reos, qui è ma-
nibus executorum se exim erunt etiam cum cate-
nis,& ad Ecclesiam confugerunt,non esse priuan-
dos immunitate Ecclesiæ, quia non attenditur
principium, pro vt in fera, quoniam in delictis
28 magis debet attendi finis, si ita reo magis pro-
desse potest, vt post *Bart. in l. quod ait lex. §. quod ait.ff.de Adulter.Boss.in prax.tit.de captura.num.22. Farinac.dict.quæst.28.numero 42.vers.vbi dicit*: latè
Castr. Pallau. mor. par.2. trac. vndecimo, disp. vnic. num.11.

Nec de prædictis est mirandum, quia etiam Ethni-
ci,& infideles,qui falsos Deos venerabãtur, hanc
29 venerationem Tẽplis suis, & statuis Principum
tribuerunt, vt Rei etiam grauissimæ culpæ aufu-
gientes è manibus satellitum, & confugientes ad
Templa, vel statuas, asyli iure fruerentur, pro vt
legimus de Decio quodam Magio Campano,qui
missus Carthaginem ob seditionem, dum nauis,
30 qua vehebatur, vi ventorum Cyrenas delatus
fuisset,isque ad statuam Ptolomei confugisset tu-
tus euasit,vt refert *Liu.lib.3.Deca.3.& Decian.trac. crim.lib.6.capit.27. numero 32.* & ideò Cyno aliter
sentiente miratur *Couar. var. resolut. libro secundo, cap.20.numer.13.* quem sequitur *Decian. d.cap.27. num.31.32.*

Et propterea iure merito tenent DD. quod reus
damnatus ad pœnam capitis, vel ad triremes, si
31 dum ducitur ad supplicium fugiens à Birroarijs
confugiat in Ecclesiam, erit tutus, & gaudebit
immunitate Ecclesiæ, nisi pro delicto excepto.
vt de communi testatur *Remig. de immun. Eccles. fall.30.Clar.in prax.§.fin.q.30.vers.scias autem,* vbi
quod vidit ita iudicari. & *Decian. d.cap.27.nu.29.*
vbi quod ita consuluit. *Nauar.in Manual. cap.25. num.19.vers.etiamsi. Io:Guttier. pract.qq.lib.3.q.4. num.10. latè Farin.de immun.Eccles.c.15.num.197.*
vbi alios allegat. *Guazzin.d.defens.1.c.37.num.40. Boer.d.decis.110. num.9. Peguer.d.decis.61. post numero 4.Peregr.de immun.Eccles. cap.10.nu.13. vers. adeò hoc verum est*: ideò sic censui, & iudicaui secundum opinionem,quam tenuit etiam doctissimus *Castr. Pallau.mor. p.2. trac.11. disp.vnic.p.7.n.12.*vbi alios allegat. Et ideò iudicaui dictum Zepellum sorè, & esse Ecclesiæ restituendum vnà cũ socio, pro vt factum fuit, & sententia habuit effectum,& iuremeritò, quia sic iuri conuenit,& in verbis dixit.*Trullench.mor.p.1.lib.1.cap.11.dub.1. num.12.* docens non posse capi reum, qui clausas Ecclesiæ ianuas, vel seram, vel quidquid simile appræhendit, vel intra confinia Ecclesiæ, vbi receptus est intra 30. vel 40. passus, qui pro Cœmiterio dantur.

EPITOME.

Palatium Episcopi Titularis an gaudeat immunitate Ecclesiastica ad fauorem confugientium ad illud,

SVMMARIVM.

1 *Palatium Episcopi gaudet immunitate.*
2 *Episcopi Titularis Palatium non gaudet immunitate.*
3 *Diana opinio de Palatio Episcopi titularis refellitur.*
4 *Palatium Episcopi sub nomine Dignitatis, gaudet immunitate.*
5 *Cui non conueniunt verbis legis, nec conuenit legis dispositio.*
6 *Episcopus non potest testari de bonis Ecclesiæ.*
7 *Domus Episcopi qualis esse debeat, vt gaudeat immunitate.*
8 *Episcopi Palatium extra suam Diocæsim non gaudet immunitate.*
9 *Immunitatis priuilegium est reale, vel mixtum.*
10 *Episcopi Palatium gaudet immunitate,etiam si Episcopus sit absens, vel mortuus.*
11 *Domus Episcopi quare gaudeat immunitate.*
12 *Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
13 *Legem non comprabendere aliquem casum,sufficit ad eam euitandam.*

14 *Verba legis debent intelligi ſimpliciter, non ſecundùm quid,*
15 *Diſtinguere quando liceat, vbi lex non diſtinguit.*
16 *Bona Epiſcopi patrimonialia, & Eccleſiaſtica in quo differant.*
17 *Priuilegium immunitatis Eccleſiæ eſt mixtum.*
18 *Immunitatis priuilegium eſt fauorabile, & an ſit extendendum.*
19 *Extenſio quomodo fiat in fauorabilibus.*
20 *Extenſio fit, vbi eſt eadam ratio, non verò ſi ſit diuerſa.*
21 *Palatium Epiſcopi titularis quare gaudeat immunitate.*
22 *Confugiens ad S. Euchariſtiam vbique eſt ſaluus.*
23 *Immunitate non gaudet qualibet domus Epiſcopi.*
24 *Palatium Epiſcopi vltra 40. paſſus ab Eccleſia gaudet immunitatem propter Cappellam.*
25 *Epiſcopi domus ſine Cappella vltra 40. paſſus an gaudeat immunitate.*
26 *Cappella tribuit immunitatem Palatio Epiſcopi, vel Canonici.*
27 *Cappella qualis eſſe debeat, vt det immunitatem Epiſcopi Palatio.*
28 *Oratoria priuata non gaudent immunitate, ſed publica.*
29 *Epiſcopi familia, & palatium quare ſint priuilegiata.*
30 *Ex diuerſis non fit bona illatio.*
31 *Arguere non licet à priuilegio fori ad immunitatem.*
32 *Immunitas Palatij Epiſcopi eſt reſtricta ad Palatium.*
33 *Arguere non licet à verbis Doctorum, ſed Legis.*
34 *Qui declarat, nihil addit.*
35 *Epiſcopus gaudet immunitate quo ad vnicam domum, non plures.*
36 *Cardinalium domus gaudet immunitate vbique excepta Roma.*
37 *Arguere à maiori ad minus quomodo liceat.*
38 *Cardinales ſunt maiores Epiſcopi Dignitate, non Ordine.*
39 *Palatia Cardinalium quomodo immunitate perfruantur.*
40 *Palatium Cardinalis ſine titulo an gaudeat immunitate.*
41 *Palatia Prælatorum habentium iura Epiſcopalia an gaudeant immunitate.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

CErtùm eſt in iure tam Cæſaris, quam Pontificis non licere miniſtris curiæ ſecularis extrahere reos non ſolum ab Eccleſia, ſed neque à domo Epiſcopi, vt deciſum habemus *in d. c. id conſtituimus 17. q. 4.* Verùm an id etiam de
1 domo Epiſcopi titularis, & qui loco, non dignitati renuntiauit, debeat intelligi, fuit dubitantum, & *ego lib. 1. contr. 10. n. 10.* cenſui Palatium Epiſcopi titularis non gaudere immunitate, niſi ſit poſitum in loco exempto, quia tale priuilegium cōceditur Palatio Epiſcopi habita relationem ad Eccleſiam eius Spōſam, ne domus Sponſi ſit minus priuilegiata, quam domus Sponſæ, & proptereà ſi Epiſcopus extra ſuam Eccleſiā habeat Palatium, vbi non poteſt Pontificalia exercere, quo ad illud non gaudebit Eccleſiaſtica immunitate.

Verùm contra me inſurgit doctiſſimus *Pater Dian. mor. p. 6. trac. 1. reſol. 5.* adducens multa argumenta pro affirmatiua ſententia ad reſellendam meā
3 opinionem, quæ modeſtiſſimè voluit dicta fuiſſe diſputationis cauſa; quibus conſideratis admiratus ſum viri ingenium, & eruditionem, & nō potui non laudate eius ſubtiles, & doctas conſiderationes, non tamen valui penitùs ei acquieſcere, cum habeam adhuc multa argumenta ad meam tuendam ſententiam.

Nam in primis conſidero, quod *tex. in dicto c. id con-*
4 *ſtituimus.* dat priuilegiū immunitatis domui, ſeu Palatio Epiſcopi ſub nomine Dignitatis, ſed Palatium Epiſcopi titularis non eſt Palatium Epiſcopi ſimpliciter, ſed illius viri nobilis, qui eſt Epiſcopus ſine Eccleſia & inter bona patrimonialia ipſius numeratur, niſi ſit conductum, quo caſu multò minus Palatium Epiſcopi dici poſſet, ergo non comprenditur ſub diſpoſitione *d. c. id conſti-*
5 *tuimus,* quod loquitur de domo Epiſcopi, quia cui non conueniunt verba legis, nec etiam conuenit iuris diſpoſitio. *l. quod conſtitutum. vbi Bart. de teſtam. mil. DD. in l. omnes Populi. de iuſt. & iur.*

Et ſanè ſub vocabulo bonorum vel domus Epiſcopi non debet comprehēdi palatium eius proprium ad Eccleſiam nihil pertinens, tanquam diuerſæ naturæ à bonis Eccleſiaſticis, ſi quidem Palatium
6 Epiſcopi non poteſt alienari Sede Apoſtolica inconſulta, nec poteſt Epiſcopus de eo teſtari, vt *in extr. Ambitioſæ. de bon. Eccleſ. non alien. & in c. 1. de teſtam.* vbi tamen non vetatur Epiſcopo teſtari de ſuis bonis patrimonialibus ergo *text. in dicto c. id cōſtituimus.* intelligitur de domo Epiſcopi ad Eccleſiam ſuam pertinente, non patrimoniali, & in qua Eccleſia nullum ius haberet.

Deinde ſi attentè conſideretur *text. in d. id conſtituimus,* ſatis conſtabit iuxta mentem omnium illius interpretum loqui, & intelligendum eſſe de Epi-
7 ſcopo illius Eccleſiæ, cuius eſt Palatium, quia vtrunque connectit, dicens ab Eccleſiæ atrijs, vel domo Epiſcopi Reos non eſſe extrahēdos, & proptereà DD. hoc intelligūt de illa domo, quæ quoad poſſeſſionem eſt Epiſcopi, ſed quo ad vſum eſt aliorum, vt per *Mar. Ital. in trac. de immun. Eccleſ. lib. 2. c. 4. §. 9. nu. 8. 9. 10. Peregr. eod. trac. c. 4. n. 72. in fin.* quæ non poſſunt verificari, niſi in domo Epiſcopi Diœceſani, cuius Palatium Eccleſiaſticum deſeruit vſui publico pro omnibus, qui eum adire volunt pro negotijs curialibus, nam domus Epiſcopi titularis tanquam propria nemini deſeruit, & Epiſcopus poteſt tenere eam clauſam diù, noctiſque.

Præ-

Præterea si domus, seu Palatium Episcopi, quod est
8 extra, suam Diocęsim, vbi Pontificalia exercere non potest, non gaudet hac immunitate Ecclesiastica, quia ibi nullam habet auctoritatem vt per *Ant. de Marin. quotid. resolut. cap.* 180. *numero* 12. *Mar. Ital. d. cap.* 4. *§.* 9. *numer.* 19. 20. *Peregr. d. cap.* 4. *numero* 73. *& ego dixi d. contr.* 10. *sub numer.* 10. multò minus debet hoc priuilegio potiri Episcopus titularis, qui semper dicitur esse extra Diocęsim, & nullibi exercet Iurisdictionem in actu, nisi volente Diocęsano, & materiam ministrante.

Denique satis constat priuilegium immunitatis Ecclesiasticæ esse reale, vel saltem mixtum con-
9 cessum rebus, & personis vt latè per *Giurb. consil.* 50. *numero primo.* vbi multos allegat, & id etiam verificatur in Palatio Episcopi, quod eadem gaudet immunitate, etiam si ille sit absens, vel mor-
10 tuus, vt per *Mar. Ital. d. cap.* 4. *§.* 9. *numero quarto Peregr. d. cap.* 4. *numero* 70. 71. *Dian. mor. part.* 6. *tractat.* 1. *resolut.* 4. *vers. Tertio. Castr. Pallau. mor. p.* 2. *tractat.* 11. *disput. vnic. p.* 6. *numer.* 20. *vers. quod verùm:* ergo hoc priuilegium non potest competere Palatio Episcopi titularis proprio, vel conducto, quia ratione rei nullam habet immunitatem, & dicere, quod etiam post eius mortem eodem perfruatur priuilegio, nimis absurdum esset.

Hinc existimo verius esse Palatium Episcopi titularis proprium, siuè conductum non gaudere,
11 hoc beneficio quia non habet Sponsam scilicet Ecclesiam cuius respectu id illi concessum est, nam Palatium Episcopi ideò gaudet immunitate, quia eadem potitur Ecclesia eius Sponsa, vt dicit Pater *Dian. mor. p.* 1. *tract.* 1. *de immun. Eccl. resol.* 27. *vers. itaqi*

Nec videntur obstare ex aduerso adducta, & primò *dictum c. id constituimus.* esse indistinctè intelli-
12 gendum, quia vbi lex non est distinguit, nec nos distinguere debemus. *l. de pretio N. de Public. in rem act.* Nam primò respondetur non esse opus distinctione, quia Palatium Episcopi Titularis non dicitur propriè, aut verè domus Episcopi, sed nobilis illius viri tamquam bonum patrimoniale, & ideò cum non comprehendatur sub verbis legis non est recurrendum ad aliquam di-
13 stinctionem, sed satis est dicere, lex non comprehendit hunc casum, vel hanc personam: *l. eum Prætor. ff. de Iudic. c. sané. de priuileg. cap. tna. de Praben. in* 6. illa enim domus non dicitur simpliciter domus Episcopi, sed secundùm quid, quatenus ille nobilis habet etiam dignitatem
14 Episcopalem, sed verba legis debent intelligi simpliciter, & non secundùm quid. vt per *Rol. cons.* 62. *num.* 20. *& seqq. lib.* 3. *Tusch. littera: D. concl.* 508. *n.* 9. ergo casus iste non comprehenditur sub illius Canonis dispositione.

Deinde respondetur id procedere, vbi est eadem ra-
15 tio, verum si adsit rationis diuersitas, tunc licet distinguere, quamuis lex non distinguat. vt per *Bart. in l. si pluribus de leg.* 2. *& DD. in cap. quia circa. de elect. libr.* 6. *Crass. consil.* 3. *numero* 26. *Bertaz. consil.* 147. *numero* 15. sed diuersa vtique est ratio in Palatio Episcopi titularis eius proprio, quod computatur inter eius patrimonialia, quæ possunt alienari, & secundùm ius commune præscribi, non cadunt sub spolio, licèt de eis
16 testari, & nihil pertinent ad Ecclesiam, quæ non verificantur in Palatio Episcopi Diocęsani ad *tex. in capit. primo, & cap. quia nos. de testam. Rcdoan. de spol. Ecclesi. quæstion. tertia. numero nono. versic. sed inquit. Nauar. eod. tractat. §. primo. numero quarto. ad rem Couar. in capit. tertio, numero tertio. var. resolut. libr. primo, & in cap. possessor. secunda part. §. secundo. in fin. de regul. iur. in* 6. *Bellet. disqu. cler. de exempt. cleric. §. quinto, numero septimo, octauo,* & cum Palatium Episcopi Titularis non habeat quid quam spiritualitatis, cum nihil attineat ad Ecclesiam, non potest frui
17 hoc priuilegio, quod reale est, vel saltem mixtum: *Ricc. decis.* 174. *numero secundo. Bonadill. libr. primo. Polit. cap.* 14. *numer.* 8. *Giurb. d. cons.* 10. *numero secundo.* vnde non est mirum, si cum ratione admittatur aliqua distinctio in materia domus Episcopi, & *d. cap. id constitutimus;* pro vt ad rem tradit etiam *Bonacin. de legi. disp.* 3. *q.* 7. *§.* 2. *n.* 8. *vers. respondeo.*

Secundò non obstat priuilegium immunitatis esse fauorabile, & ideò non esse restringendum, sed
18 potiùs extendendum: Nam primò respondeo id procedere, quando ex vi verborum id rationa-
19 biliter deduci potest per *tex. in d. l. quod constitutum. ff. de testam. milit.* quod hic verificari non potest, vbi sub nomine Palatij Episcopi non comprehenditur Palatium patrimoniale ipsius, vt vidimus: Deinde respondeo id procedere, vbi-
20 cumque eadem militat ratio ad *tex. in l. non possunt, & l. seq. & l. iura non in singulas. vbi gl. & DD. ff. de legi. c. translato, de constit. & cap.* 2. *de transl. prælat.* sed satis ostensum est diuersam esse rationem in Palatio Episcopi patrimoniali, quæ sit in domo eius ad Ecclesiam pertinente, ergo cessat omninò hæc consideratio.

Tertiò non obstat priuilegium immunitatis Ecclesiæ esse concessum Palatio Episcopi ratione personæ in reuerentiam, & decorem dignitatis Epi-
21 scopalis, quæ pariter cōsiderari debet in Episcopis Titularibus, & ideò eorum palatijs debetur eadem immunitas, vt per *Dian. d. lib.* 6. *tract.* 1. *resol.* 5. *vers. Secundo:* Nam respondetur non ob hanc solam rationem concedi immunitatem, quæ potiùs realis censenda est quam personalis, vel saltem mixta censenda est, vt vidimus, ideò coniunctim requiritur, quod sit Episcopus, & Palatium sit Episcopi, alioquin si ratione solius personæ deberetur immunitas, vbicūque esset Episcopus etiam in hospitio, vel in platea confugiens ad ipsum, vel ad domum, vbi ipse moram traheret, saluus esset, sicut confugiens ad Eucharistiam,
22 vbicumque portatur, gaudet immunitate, quia tanto Sacramēto per se, & simpliciter debetur immunitas ad fauorem illius, qui ad eum confugit, vt per *Farin. de carcer. q.* 28. *n.* 11. *& in tract. de immun. c.* 17. *n.* 275. *Tusch. littera: E. concl.* 10. *nu.* 33. *Bonac. d. disp.* 3. *§.* 2. *num.* 11. *Castr. Pallau. mor. p.* 2. *de reuer. deb. loc. Sacr. disput. vnic. punct.* 6. *numero* 24.

hoc autem de Epiſcopo dici nõ poteſt, quia nullo
iure cauetur, vt ſola reuerentia eius perſonæ tri-
buat immunitatem confugientibus ad eum, ſed
hoc priuilegium conceſſum eſt eius Palatio, mix-
23 timque Epiſcopali dignitati adeò, vt non quæli-
bet domus eius hoc perfruatur beneficio, velut ſi
per accidens in aliqua domo moraretur Epiſco-
pus ex cauſa recreationis, vel viſitationis, ſed
oportet, quod ſit domus Epiſcopi propriè, vbi or-
dinariè commoratur, vt tradit *Peregr. de immunit. Eccl. c. 4. nu. 74.* Ergo ſola ratio perſonæ Epiſcopi,
& dignitatis Epiſcopalis non ſufficit, & conſe-
quenter Epiſcopus titularis, qui caret Eccleſia, &
Palatio Eccleſiaſtico, non gaudet immunitate in
ſuo Palatio Epiſcopali.

Neque obſtat, quod Epiſcopi titulares, vt plurimum
habeant Capellas in ſuis Palatijs, & ideò ratione
Capellæ debeant hoc priuilegio potiri, quia ad-
mittunt omnes, quod Palatium Epiſcopi etiam
24 diſtans à ſua Eccleſia vltra 40. paſſus, ſi habeat
Capellam, tribuat beneficium immunitatis. *Decian. trac. crim. lib. 6. c. 25. nu. 14. Farin. d. q. 28. nu. 38. Ambroſ. de immun. Eccl. c. 10. nu. 7. in fin. Bonacin. de legi. diſp. 3. q. 7. §. 2. nu. 9. Dian. d. lib. 6. trac. 1. reſol. 5. verſ. ſecundo. Vulp. in prax. for. Eccl. c. 3. nu. 20. Guazzin. de defenſ. reor. defen. 1. c. 37. nu. 23.* Nam reſpon-
detur verius eſſe, quod etiamſi Palatium Epiſco-
pi non habeat Capellam, vel Oratorium, licèt di-
25 ſtet ab Eccleſia vltra 40. paſſus, adhuc habeat pri-
uilegiũ immunitatis, vt per *Archid. in d. c. Id conſtituimus. ſub n. 2. 17. q. 4. Tuſch. littera E, concl. 10. n. 8. Peregr. de immun. Eccl. c. 4. num. 69. latè Caſtr. Pallau. mor. p. 2. trac. 11. diſp. vnic. p. 6. nu. 21.* vbi reſpondet
ad omnia: *Pater Dian. mor. p. 1. trac. 1. reſolut. 27. & p. 4. trac. 1. de immun. Eccl. reſolut. 40. & reſol. 96. & p. 6. trac. 1. reſol. 4. & reſol. 5. verſ. ſecundo. latè etiam Giurb. conſ. 10. nu. 13. & ego dixi contr. 10. num. 14.* &
propterea non ratione Capellæ, ſed quia eſt Pala-
tium Epiſcopi, gaudet immunitate, ita ad rem.
Trullench. mor. p. 1. lib. 1. c. 11. dub. 1. n. 8. verſ. At verius. quem poſt hæc ſcripta vidi.

Benè verum eſt, quod ſi haberet Capellam, ſeu Ora-
torium, tunc alio reſpectu poſſet diſquiri, an di-
cto Palatio deberetur immunitas, quia nõ ſolum
26 domus Epiſcopi, ſed etiam Canonici gauderet
immunitate, ſi haberet Capellam, vt per *Archid. in d. c. Id conſtituimus. ſub num. 2.* ſed animaduerten-
dum eſt, quod non quælibet Capella eſſet ſufficiẽs
ad obtinendam immunitatem, oportet enim eſſe
publicam, & habere requiſita publici Oratorij,
27 quia ob Capellam, aut Oratorium priuatũ, quale
communiter Epiſcopi habent, non debetur Pala-
tio Epiſcopi immunitas, ſicut neque ipſi priuato
Oratorio, vt in verbis dixit *Caſtr. Pallau. mor. p. 2. de reuer. deb. loc. ſacr. diſp. vnic. trac. 11. punct. 6. n. 22. verſ. Denique.* certum eſt enim clarũ in iure, quod
Oratoria priuata non gaudent immunitate Ec-
28 cleſiæ ad ſaluandos reos ad ea confugientes, ſed
tantum publica auctoritate Epiſcopi erecta: benè
Henrich. Boich. in c. Eccleſiæ. in princ. de immun. Eccl.
vbi quod Oratoria priuata non tribuunt immu-
nitatem etiamſi in eis diuina celebrentur. *Tuſch. littera E, concl. 9. nu. 15. Peregr. trac. de immun. Eccl. c. 4. nu. 62. 63. Bonacin. de legi. diſp. 3. q. 7. §. 2. num. 9. Dian. mor. p. 6. trac. 1. reſolut. 1. verſ. ſed non eſt. Caſtr. Pallau. d. trac. 11. diſp. vnic. p. 6. nu. 19. & ſub d. n. 22. Giurb. conſ. 10. nu. 15. Guazzin. de defenſ. Reorum defenſ. 1. c. 37. nu. 29. 30. Trullench. mor. p. 1. lib. 1. c. 11. dub. 1. nu. 9.* ideò ceſſat argumentum deductum à
Capella, quã habent Epiſcopi in ſuo Palatio pa-
trimoniali extra ſuam Diocęſim, vt habent Titu-
lares, quia ſi illa eſt publica, hoc non eſt priuile-
gium Epiſcopi, ſed debetur immunitas ratione
Capellæ, ſi verò eſt priuata, nullum producit im-
munitatis effectum. *Caſtr. Pallau. d. p. 6. ſub n. 22.*

Quartò non obſtat argumentum deductum ex eo,
quod familia Epiſcopi titularis gaudet priuile-
gio fori, ideò etiam eius Palatium debet gaudere
29 immunitate, quia hæc duo priuilegia ex eodem
motiuo proficiſcuntur ex *Gambacurt. de immunit. Eccl. lib. 4. c. 3. nu. 7.*

Nam reſpondetur, hæc inter ſe nimis eſſe diuerſa, &
30 valde differre, & propterea ex diuerſis nulla fit
bona illatio: *l. Papinianus. §. exuli. de minor. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de ſtipulat. l. fin. de ritu nupt.* &
in terminis quod non liceat argumentari ab vno
31 priuilegio fori ad aliud immunitatis, ne fiat ſpe-
cialium multiplicatio ex *l. 1. C. de Dot. promiſſ.* di-
xit *Menoch. de arb. iud. lib. 6. caſ. 562. n. 10.*

Neque nocet, quod vtrumque priuilegium proue-
niat ex eodem motiuo, & ratione ob reuerẽtiam
Epiſcopo debitam; Nam ſatis viſum eſt non ob
hanc ſolam rationem deberi immunitatem Pala-
tio Epiſcopi, alioquin etiam extra Palatium dã-
da eſſet ei immunitas, ſi quis ad illum confuge-
32 ret, ſicut Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento
conceditur, ſed hoc immunitatis priuilegium eſt
reſtrictum ad Palatium, quod ſignum eſt eſſe rea-
le, vel ſaltem mixtũ ex *Giurb. d. conſ. 10. ſub nu. 12.*
vbi alios allegat, & propterea non valet argumẽ-
tum à ratione partiali, & ſic ceſſat motiuum de-
ductum ex Gambacurta, & maximè quia arguen-
dum eſt à verbis legis, & Canonis, non ex verbis
33 Doctorum, vt tradunt *DD. in c. 2. de reſcript. c. 1. de conſtit. Alex. in l. 1. num. 28. de off. eius. Bero conſ. 63. n. 5. lib. 1. Surd. conſ. 400. num. 21. 22. Oſaſch. deciſ. 58. n. 30. Gratian. diſc. 689. n. 42. lib. 4.*

Hinc patet non ita perperam me intellexiſſe *dictum c. Id conſtituimus,* vt cenſuit Pater Dian. qui putat
illud non eſſe limitandum, ſed indiſtinctè eſſe in-
telligendum de Palatio Epiſcopi, nam ſatis vidi-
mus Palatium Titularis nõ dixi domum Epiſco-
pi, quia eſt de bonis eius patrimonialibus, inter
quæ, & bona Epiſcopi magna eſt differentia vt
tradunt *DD. in d. c. 1. de teſtam.* & alibi, & ideò hæc
non eſt limitatio ad dictum tex. ſed declaratio,
34 quæ licita eſt, quia qui declarat, nihil addit: vt di-
xi *contr. 75. nu. 12.* & hanc opinionem eſſe veram
declarat Praxis Romanæ Curię, quia neque in Vr-
be, neque in ſtatu Eccleſiaſtico datur hæc immu-
nitas Palatijs Epiſcoporum titularium, ſed Dio-
cęſanis in ſua Diocęſi, vnde cum Roma ſit omniũ
magiſtra, videtur exinde validum deduci argu-
mentum contra Titulares.

Nõ obſtat reſponſio P. Dianæ dicentis ſibi non pla-
cere opinionem, quod Palatium Epiſcopi extra
Dio-

Dioceſim non gaudeat im munite, quia *text. in d. c. id conſtituimus.* loquitur indiſtinctè: nam replicatur, quod ſi talis opinio ei placere non poteſt, placuit tamen *Mar. Ital. Peregr. Marin. & mihi,* vt vidimus, & licèt magna ſit Dianæ auctoritas, ſolus tamen eſt: ſin ad rationes confugimus, opinio noſtra non videtur abſurda, nam ſi domus Epiſcopi extra eius Dioceſim eſt eius patrimonialis, vtique nō poteſt dici domus Epiſcopi, nec compræhenditur ſub *dic. c. id conſtituimus.* & de eo poſſunt dici omnia, quæ diximus de Epiſcopo titulari, à quo Dioceſanus extra Dioceſim nihil differre videtur. Si verò hæc domus Epiſcopi extra Dioceſim adhuc pertinet quo ad dominium ad eius Eccleſiam, adhuc idem dicendum videtur, quia *d. Id c. conſtituimus.* loquitur de domo Epiſco in numero ſingulari adeo, vt Epiſcopus quo ad
35 vnicam tantum domum, non quo ad duas, vel plures gaudeat immunitate, vt inquit *Peregr. dic. trac. de immun. c. 4. nu. 74. verſ. Prætereà, & verſ. contra. in fin.* vbi quod Epiſcopus non debet habere duas domos priuilegiatas: cum ergo Epiſcopus habeat in Dioceſim ſuum Palatium, quod non perdit priuilegium etiam ob eius abſentiam, vel mortem, vt vidimus, non debet perfrui eodem priuilegio quo ad aliam domum, & maximè extra Dioceſim, vbi ei non debetur tanta reuerentia, quanta in Dioceſi, vbi habet ſubditos, exercet Iuriſdictionem & Pontificalia, dat benedictionem, vtitur Mozzetta, & alijs gaudet priuilegijs, quæ eũ faciunt magis conſpicuum, quæ cum ceſſent extra Dioceſim, non eſt mirum, ſi eius Palatio non detur immunitas non obſtante, quod *dic. c. id conſtituimus.* loquatur indiſtinctè, nam non abhorret rationabilem diſtinctionem, alioquin etiam domus Epiſcopi ruri exiſtentes pro hoſpitio colonorum, vel in ciuitate inquilinis locatæ gaudetent immunitate, quia ſunt Epiſcopi, & tamen cõtrarium apud omnes pro indubitato habetur, cum neceſſe ſit in ea domo Epiſcopum ordinariè habitare, vt probat *Peregr. d. c. 4. n. 74.* & ita videmus ſeruari Romæ, & alibi, quod domus Epiſcopi Dioceſani non gaudet immunitate extra Dioceſim.

Non obſtat, quod licèt Palatia Cardinalium non
36 fruantur immunitate in Vrbe ſtante reuocatione priuilegiorum tamen extra illam per totum orbem illa gaudent, quia id procedit de conſuetudine: *Tuſch. littera E, concl. 9. num. 12. Mar. Ital. de immun. Eccl. lib. 1. c. 4. §. 9. nu. 22. 23. Farin. eod. trac. n. 274. Peregr. d. c. 4. nu. 75. Guazzin. d. defenſ. 1. c. 37. num. 26. Caſtr. Pallau. mor. p. 2. trac. t 1. diſp. vnic. p. 6. nu. 23.* hæc conſuetudo non eſt trahenda ad alias perſonas, quia eſt ſtricti iuris, & dici ſolet eatenùs præſcriptum, quatenùs poſſeſſum vltra quod
37 non licèt arguere à maiori ad minus affirmatiuè, ſed negatiuè tantum. *cap. licèt vniuerſis. vbi gloſ. & DD. de teſti. l. nec vera. C. de acquir. poſſeſſ.* Sed ita arguere eſset ſumere argumentum à maiori ad minus affirmatiuè, quia Cardinales licèt ordine ſint Epiſcopis inferiores, tamen adminiſtratione, & honoris dignitate ſunt ſuperiores, quia
38 conficiunt vnum corpus cum Papa, & habent regimen vniuerſalis Eccleſiæ, ſic latiſſimè probat *P. Diana mor. p. 5. tract. 2. reſolut. prima, verſ. bis non obſtantibus. Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccleſ. libro primo, c. 4. numero 25. 26.* & propterea dici quidem poteſt, ſi immunitas debetur palatio Epiſcopi, multò magis debetur palatio Cardinalis qui vltra iura Epiſcopalia habet etiam dignitatem Cardinalitiam, vt inquit *Peregr. d. c. 4. nu. 75. verſ. Cardinales.* ſed non ſequitur, quod ſi conſuetudine, vel alio iure aliquid plutis tribuatur Cardinalibus, id etiam Epiſcopis concedendum ſit,
39 prout hic, vbi Cardinales potiùs ex conſuetudine (hoc enim expreſſum non vidi in aliquo canone) fruuntur immunitate quo ad eorum palatia extra Vrbem, & Statum Eccleſiaſticum, vt per *Peregr. d. c. 4. n. 75. verſ. & licet Caſtr. Pallau. d. tract. t 1. diſp. vnic. p. 6. n. 23.* vbi tradit, quod hoc priuilegium Cardinalium non eſt in iure fundatum, ſed debet ex priuilegio, vel conſuetudine ſuſtineri, quæ conſuetudo potuit introduci ob ſimilitudinem, quam habent cum Epiſcopalibus domibus, ſed ſi fuit ampliata etiam quo ad loca extra ſtatum Eccleſiaſticum, id graue non debet videri Epiſcopis, ſicut eis non nocet, quod fuerit in Vrbe abrogata: vt teſtatur *Caſtr. Pallau. d. p. 6. n. 23. in fin. & Guazzin. d. c. 37. n. 26.* quem non puto benè allegari per P. Dianam ad finem concludendi ſuam intentionem, quia non in iure, ſed in conſuetudine Pallaus ſe fundat, quæ non debet extendi ad aliud genus perſonarum.

Non obſtat ſimilitudo deducta à priuilegio fori cõceſſo familiaribus Epiſcoporum extra Dioceſim, quia iam ſatis oſtenſum eſt hoc argumentum nõ concludere à priuilegio fori ad priuilegium immunitatis, quia ſunt res nimis diuerſæ, & diuerſa eſt ratio, quia illud eſt merè perſonale, hoc autem reale, vel ſaltem mixtum.

Non obſtat quarta reſponſio P. Dianæ, quod etiam ſi Epiſcopus moretur extra Dioceſim culpa ſua, non tamen perdit dignitatem Epiſcopalem, propter quam eius Palatio conceditur immunitas, nam ſimiliter hoc ſublatum eſt, dum oſtendimus nõ ob ſolam reuerentiam Epiſcopo debitam concedi hanc immunitatem, imò maiorem reuerentiam deberi Epiſcopo in ſua Dioceſi commoranti, quam extra eam habitanti, vt de ſe patet, quia ſubditi magis venerantur ſuum Epiſcopum, quã alienum.

Non obſtat altera reſponſio, quod Cardinales fruũtur priuilegio immunitatis prædicto vbicunque exiſtant, licèt non poſſint exercere iuriſdictionẽ extra ſuas Eccleſias titulares: Nam hoc pariter ſublatum eſt, quia pendet à conſuetudine, quæ nõ debet extendi ad Epiſcopos, & non habet fundamentum in iure, vt per *Pallau. d. p. 6. n. 26.* Verum animaduertendum, quod hoc eis non conceditur
40 ratione ſuæ Eccleſiæ Titularis, ſed ratione Cardinalitiæ poteſtatis, quoniam id Cardinalibus datur etiam antequam obtineant Eccleſiam ſuã Titularem, ſæpè enim moriuntur Cardinales ſine Titulo, vt euenit Eminẽtiſſimo Cardinali de Richeleu, & tamen Cardinalium priuilegijs huiuſmodi fruebatur, & quamuis Cardinales non poſ-

ſint

ſint extra ſuas Eccleſias Iuriſdictionem exercere, id procedit quo ad iuriſdictionem Ordinariam, quæ illis competit ratione Eccleſiæ, non autem reſpectu iuriſdictionis,quæ illis competit ratione Cardinalitiæ dignitatis,quia hoc reſpectu vbique habent iuriſdictionem, & propterea videmus, quod gerunt Mozzettã vbique adeò, vt eis præſentibus Epiſcopi Diocœſani eam deponant,vnde non eſt mirum ſi Cardinalibus vbique concedatur priuilegium immunitatis quo ad eorum Palatia, Epiſcopis verò tantum in eorum Diocœſi.

Hæc dixi ad defenſionem meæ ſententiæ, quam exiſtimo veram,& iuri conformem,non vt impugnẽ aliquo modo opinionem Patris Dianæ, cuius auctoritatem, & ſcientiam ſcio eſſe magnam, & tãquam virum inſignem in morali Theologia colo, & admiror, & credo eius ſententiam eſſe probabilem,& hæc omnia diſputationis cauſa dicta eſſe volo,& illa Sacræ Congregationis Oraculo humiliter maturanda, & decidenda relinquo, me ſemper ſubijciens iudicio, & determinationi S.R.E.

Hæc autem quę de Palatijs Epiſcoporum diximus, vt gaudeant immunitate iuxta terminos *dicti c. Id conſtituimus*, cenſeo habere locum etiam in Palatijs Inquiſitorum, & Pręlatorum qui habent iu-
31 ra Epiſcopalia, & territorium diſtinctum, velut eſt Abbas Guaſtallæ, & Archipræsbiter Carpi, quoniam equiparantur Epiſcopis in omnibus, quæ non ſunt Ordinis & ab illis ſola conſecratione differunt,vt probat *Sanchez. de matrim. libro 8. diſp.2.n.12. in fin. & ego dixi controuerſ. for. 20. n.29.* & propterea confugientes ad eorum domum,vbi habitent, licèt diſtet ab Eccleſia per 40. paſſus, dummodò ſit intra eorum diocęſim, gaudebunt Eccleſiæ immunitate, ſi illa domus ſit Eccleſiæ, vel deſeruiat loco domus Eccleſiaſticæ.

EPITOME.

Pueri hæbreorum baptizati in ętate infantili ſi moriantur ante vſum rationis, an ſint ſepeliendi in loco ſacro, dato quod inuitis parentibus fuerint baptizati.

SVMMARIVM.

1 *Puer hæbreus inuito parente baptizatus, & mortuus,an ſit exhumandus.*
2 *Hæbreorum pueri an ſint baptizandi inuitis parentibus.*
3 *Iudæorum infantes inuitis parentibus baptizati, ſunt eis reſtituendi.*
4 *Sepulturæ poteſt pater tradere filios,vbi voluerit.*
5 *Sepulturæ Eccleſiæ ius habent omnes Chriſtiani.*
6 *Cadauera fidelium non ſunt contemnenda.*
7 *Sepeliendus eſt in loco ſacro baptizatus baptiſmo dubio.*
8 *Baptiſmus dubius tradit ius Eccleſiæ ſepulturæ.*
9 *Mors omnia ſoluit.*
10 *Moriturus cenſetur extra patriam poteſtatem in ſui fauorem.*
11 *Patria poteſtas non attenditur in ſpiritualibus, & circa ſepulturam.*
12 *Iudeorum infantes baptizati ſunt ab eos ſeparandi.*
13 *Iudeorum filij poſſunt baptizari inuitis parentibus in articulo mortis.*
14 *Baptiſmi miniſter poteſt eſſe mulier, & quilibet homo in caſu neceſſitatis.*
15 *Teſtis vnicus fidem non facit,& quando.*
16 *Mulieris teſtimonium debile.*
17 *Baptiſmus probatur per vnum teſtem.*
18 *Teſtis vnicus de facto proprio deponens plenè probat.*
19 *Mulier in cauſa ciuili, & matrimoniali eſt integræ fidei.*
20 *Baptiſmus probatur etiam per teſtem infidelem, & eius petitio.*
21 *Cathecumenus an debeat ſepeliri in loco ſacro remiſſiuè.*
22 *Sepeliri debet filius etiam hæbrei expenſis patris.*
23 *Hæbreorum pueri vſum rationis habentes, poſſunt baptizari inuitis parentibus ſi id petant.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN terra Scandiani de anno 1643. in menſe Septembris venit caſus nouus, & curioſus, nam cum quidam puer infantulus anniculus filius Natanael Sinigaliæ hębrei infirmaretur,& quædam mulier hæbreorum vicina, ſed Chriſtiana,vt ſubito periculo pueri aliquo remedio occurreret, cum aliàs illum viſitaſſet in eadẽ infirmitate, quæ vt vidit infantem, agnouit non longè a morte abeſſe, & cogitans animam eius ſaluare, poſt applicatum Rutæ remedium, petijt repente aquam frigidam ſibi afferri, qua allata ſubmiſſa voce infantem baptizauit adhibita debita forma, ſed verba protulit ſubmiſſa voce, vt hæbreos lateret, nihilominus aliquid ſuſpicati ex modo ablutionis dimiſerunt eam, & paulò poſt infantulus fuit extinctus, mulier tamen diſtulit rem referre ad Parochum donec ritu hæbraico cadauer pueri traditum fuit ſepulturæ; vnde poſtea cognito,quod factum fuerat,Archipræsbiter curam animarum gerens rem mihi detulit dicẽs ſe credere puerum eſſe exhumandum, & ſepulturæ Eccleſiæ tradendum: reſponſum dedi, vt diligenter mulierem examinaret, & cognito, quod materiæ neceſſariæ ſimul formã debitam ad ba-
1 ptizandum adhibuiſſet, puerum exhumatum in Cęmiterio Eccleſiæ ſepeliret; vnde rem benè cognita totum adimplere conatus eſt, ſed pater pueri, & tota hæbreorum ſinagoga exclamando petierunt recurſum ad Epiſcopum, & Vicarium generalem: & ideò ne puer exhumaretur, multa allegabant, quæ aliquibus videbantur non ſpernenda,

neuda: Si quidem primò dicebatur filios hæbreo-
2 rum vsum rationis non habentes inuitis parentibus non esse baptizandos ex *D.Thom.2.2.q.10. art.12. in corpore articuli,& 3. par. q.68. art.10. in corpore. vbi Caiet. & est communis DD. sententia, vt latè per Sperell. decis.1. num.25. & seqq. & ego dixi contr. 42. num. 3.* & propterea si ante 12. annum
3 puer hæbreus baptizetur, eis est restituendus, vt per *Natt. cons.434. nu.15. lib.2.* ideò si viuus puer parentibus esset restituendus, quanto minùs eis mortuus est auferendus, *Auth. multò magis. vbi DD. C. de Sacros. Eccles.* & maximè quia pater po-
4 test tradere filios suos impuberes sepulturæ, vbi voluerit. vt *in cap. de vxore. §. vtrum. de sepultur. vbi DD.*

His non obstantibus censui prædictum puerum fore exhumandum, & sepulturæ Ecclesiasticæ tradendum, quia ex quo Christianus dici potest, cum lotus fuerit aqua baptismali cum debita forma,
5 habet ius, vt sepeliatur in loco Sacro, corpora enim fidelium sunt sepelienda in Ecclesia, vel cœmiterijs, vt probat *tex. in c. nullus. vbi gl. expressè dicit, & c. qui diuina. in fin. 13. q.2.* pulchrè sic *Layman. mor. lib.3. tract.5. c.12. n.10.* quia cadauera fidelium non sunt contemnenda. *c. animæ 13. qu. 2.* ideò istè puer baptizatus non debet priuari Ec-
6 clesiastica sepultura, sicut non priuaretur infans natus ex Christianis parentibus, si post baptismũ moreretur.

Imò dato etiam, quod certum non esset, an dictus puer fuisset benè, vel ritè baptizatus, adhuc debet
7 sepeliri in loco Sacro, quia baptizatus baptismo dubio ita, vt si superuixisset, fuisset rebaptizandus cum conditione, adhuc in loco Ecclesiastico debet sepeliri, vt inquit *Possevin. de off. Paroch. c. 14. num.4. vers. baptizatus, & vers. si verò.* & ita etiam docet post *Iacob. Marchant. in Candelabr. Sacr. de resolut. qq. pastoralium. tract.3. de Baptismo. c.1. q.1. cas.1. doctissimus Pater Dian. mor. p.5. trac. 3. resol.15.* quia saltem apparens aliquod ius puero potest adscribi ratione talis baptismi disputa-
8 bilis, vt ibidem dicitur, ergo multò magis in casu nostro iste infans tradendus erit Ecclesiasticæ sepulturæ, quia certò constat à dicta muliere fuisse baptizatum.

Nec curandum est hic de patria potestate, quæ per
9 mortem filij cessauit, mors enim omnia soluit *l. in summa. ff. de re Iud. l. Neratius, de reg. iur. §. Deinceps, in Auth. de nupt.* imò quando fuit in articulo
10 mortis, censetur extra parentum potestatem, quia quod parum distat, nihil distare videtur, vt per *Dian. mor. p.5. tract.3. resol. 10.* & maximè id
11 respondendum est, quia in spiritualibus non attenditur patria potestas. *Sperell. decis.1. nu.40. & ego dixi contr. 42. nu. 16.* ad rem *Pasqualig. decis. mor. 389. nu.5.*

Non obstat, quod filij infidelium non sint baptizandi inuitis parentibus, nam respondetur, quod si fiat, imprimi caracterem, & eos à parentibus hæ-
12 breis separandos, vt in fide nostra educentur, vt latè per *Sperell. d. decis.1. nu.36. 42. & ego dixi d. contr. 42. nu. 36. 37.* sic etiam tradit pulchrè *Caren. de S.Off. p.2. tit.14. §.20. nu. 45.* Ergo si tales pueri sunt separandi à patre infideli, quatenus post baptismum superuiuant, multò magis mortui, non sunt sepeliendi more hæbreorũ neque in eorum cœmiterio, sed in loco Sacro.

Deinde respondetur, id non procedere, quãdo pueri hæbreorum sunt in periculo mortis, nam tunc ip-
13 sorum, & aliorum infidelium liberi possunt baptizari inscijs, & inuitis eorum parentibus. *Possevin. de off. Curat. c.6. n.14. vers. secundum. D. Antonin. in 2. par. summ. tit.12. c.2. §. quarto pueri Iudeorum & in 4. sent. tom.1. dist.5. q.15. art.10. in fin. §. septimum autem. Azor. mor. p.1. lib.8. c.25. q.10.* pulchrè *Sperell. d. decis.1. n.41.* vbi alios etiam allegat, & post multos *Iacob. Granad. de Sacram. in 3. par. contr. 4. tract. 4. disp. 5. sect. 4. nu.19. Hurtad. de Sacram. baptis. disp. 3. diffic.3.* quos, & alios refert, & sequitur Pater *Dian. mor. p.5. trac.3. d. resol. 10.* vbi dicit audacter in tali casu periculi vitæ filios infidelium inuitis parentibus esse baptizandos, quod credo esse verissimum, ne in tanto periculo amissionis vitæ æternæ, pueri careant miserationis auxilio: Ergo benè fecit dicta mulier dictum puerum sic baptizando, & meliùs fecisset, si rem manifestasset, antequam puer ab hæbreis sepulturæ traderetur; cum ergo puer iste esset moribundus, rectè fuit baptizatus, etenim etiam mulier in casu necessitatis potest esse ministra baptismi, quia hoc ministerium conceditur cui-
14 cumque homini ratione prædito. *c. firmiter de summ. Trinit. c. ad limina. 30. q.1. c. in necessitate c. Romanus. dist.4. de consecr. Layman. mor. lib.5. trac. 2. c.7. nu.1.*

Nec obstat clamor hæbreorum qui dicunt non satis constare de dicto Baptismo, quia non probatur,
15 nisi per dictam mulierẽ, etenim certum est, quod testis vnicus fidem non facit. *c. vniuersis, & c. veniens de iure iur.* & maximè si sit mulier, cuius fides
16 est modica, *c. mulierem 33. q.5.* cum vulgaribus.

Sed hoc nihil nocet, quia casus baptismi est de illis, qui possunt probari per vnum testem, sicut Ecclesiæ consecratio, vel peccatorum absolutio, materia est enim fauorabilis, & nihil nocet, & propterea si dubitatur, an quis sit baptizatus, proba-
17 tur baptismus per vnum testem, vt ex *c. paruulos. & c. cum itaq: de consecrat. dist.4. intermmis Spec. p.1. lib.1. Rub. De Teste. §. de num. tertiũ n.8. vers. Nono ad tẽ Io. Sãcius in selec. disp.44. n.39. P. Dian. mor. p.5. tr. 3. res.21.* vbi alios etiam casus recenset, in quibus vnicus testis probat, quod maximè locum habere debet in casu nostro, vbi mulier testificatur de facto proprio dicens se puerum baptizasse, siquidem in his, quę sunt parui, vel nullius præiudicij
18 vnus testis de facto proprio deponẽs plenè probat, vt per *Castr. cons.338. nu.3. in fin. Marsil. consil. 101. n.40. Dec. cons.650. n.19. Ceph. cons.438. nu.50. Decian. cons.92. n.58. Farin. de testi. q.63. n.125. pulchrè Caren. de S.Off. p. 3. de testi. tit. 5. §.13. sub nu.84. ad fin.* vbi hoc admittit etiam ad fauorem rei cõtra fiscum, dummodò testis cum iuramento deponat.

Nec obstat, quod sit mulier, quia in causa ciuili ẽtsi sit matrimonialis, fœminæ possunt testificari, &
19 sunt integræ fidei ad *text. in l. ex eo. ff. de testi. l. qui testa-*

teſtamento.§.mulier.de teſtam.c.ex eo.15.q.3.c.ſuper eo. il 2. vbi Hoſt. in verb. teſtimonium, & Abb. in 3. not.de teſti.Farin.q.59.nu.32.33. ideò multo magis faciet fidem in materia Baptiſmi, vbi admittere-
20 tur etiam infidelis,& ei ſoli crederetur, ſi diceret quemquam poſtulaſſe Baptiſmum, vt poſt *Sanch. d.diſp.44.n.39.dixit Dian.mor.p.5.d.trac.3.reſol.21.* propter quod cenſui dictum puerum forè exhumandum, & tradendum ſepulturæ Eccleſiæ, & hac occaſione quæſitum fuit etiam, an Cathecumenus debeat ſepeliri in loco ſacro, ſi moriatur
21 abſque Baptiſmo fluminis, ſed de hoc vide *Layman.mor.lib.3.trac.5.c.12.num.11.& Rodriquez.in ſumm.p.1.c.154.nu.6.concl.5.* qui duplicem ponit ſententiam: & mihi magis placet, vt in Cęmiterio Eccleſiæ ſepeliatur, ſed me remitto ad *Io;Sanchez.mor.diſp.44.n.48.*

Quæſitum etiam fuit, an impẽſa funeris huius pueri
22 debeat à patre hębreo fieri, & dixi vtique ad eũ ſpectare *per l.ſi pater.ff.de Religioſ.& ſumpt.fun.* qui enim tenetur alere, tenetur etiam ſepelire, cauendum tamen eſt ab immoderata impẽſa, quia fugienda eſt omnis auaritiæ ſuſpicio, & facultatũ patris habenda eſt ratio, vt in dicta lege notatur: & ita factum eſt.

Sed poſtquam de pueris hębreorum baptizãdis ſermo eſt, non diſplicet hic narrare alium caſum, qui ſucceſſit de anno 1644. ad finem, cum enim
23 Hiſtriones haberent publica ſpectacula in platea Regij concurrente populo ad ludos, acceſſit etiã puer hębreus nomine Ligia, ſeu Elias filius Simonis Ottolenghi, qui ſuperueniente nocte amiſit tectam viam eundi domum, & inuentus ab Antonio Salſa blandè tractatus fuit perductus ad domũ cuiuſdã nobilis mulieris, vbi ſe declarauit eſſe Chriſtianum, & poſt multas inuentiones hębreorum pro recuperando puero, ille fuit perductus ad me Vicariũ, & cũ in examine dixiſſet fieri velle Chriſtianum, mandaui eum perduci ad domum Cathecumenorum, vbi ſemper perſeuerauit in ſancto propoſito, & fabricato proceſſu, in quo periti homines deponebant dictum puerum habere vſum rationis, & puer dicebat ſe habere ſemper annos completos, vt audiuit à patre, & à magiſtro hębrei clamabant puerum vi fuiſſe ereptum, non eſſe ætatis prædictæ non eſſe in libertate, non poſſe baptizari inuitis parentibus, & nolebant me eſſe iudicẽ, ſic ſuadente Aduocato, propterea totum proceſſum, & acta tranſmiſi ad S. C. Sancti Officij Romanæ Curiæ, vbi ventilato negotio fuit mihi remiſſum baptiſma dicti pueri, propter quod in die Conuerſionis S.Pauli, quę fuit dies 25.Iun.1645. puer ille fuit baptizatus, & vocatus Petrus Maria Ancaranus, vt conſtat ex rogitu D. Filippi Condulmetij, ex quibus apparet pueros hæbreorum poſſe baptizari inuitis parentibus ſi id petunt, & habeant vſum rationis alioquin S.C. non remiſiſſet id meo arbitrio, quia cõſtabat de contraria voluntate parẽtum, id autem habetur ex literis eiuſdem S. C. tenoris ſequentis.

Molto R. Signore. Nella ſacra Congregatione è ſtato riferito il Sommario del proceſſo fabricato da V. S. nella cauſa di Ligia hebreo, e queſti miei Eminentiſſimi hanno riſoluto di rimettere all'arbitrio di lei medeſima il Batteſimo del medeſimo Ligia, credendo, che ad eſſo ella non ſia per procedere, ſe prima non ſarà ben eſſaminato il fanciullo, e trattenuto per tempo conueniente nella Caſa de Cathecumeni, & il Signor la feliciti. Roma. x.Decembre 1644. Al piacere di V. S. Il Cardinale Barberino.

Verum quia hębrei quærebant omnia ſubterfugia, ne puer maneret in domo Cathecumenorum, & iactabant ſe velle probare violentiam puero adhibitam, & non eſſe legitimæ ætatis, & me ſuſpectum allegauerunt, & recurſum habuerunt ad Eminentiſſimum Legatum Bononiæ, à quo etiam obtinuerunt inhibitionem, ideò S. C. quæ in his cauſis fidei procedit cum ſumma ſinceritate, & omiſſis cauillationibus ſciens nullã in me adfuiſſe iuſtam ſuſpicionis cauſa reſcripſit hoc modo.

Molto R. Signore. Eſſendoſi ripoſto da queſti miei Eminentiſſimi nell'arbitrio di V. S. il procedere auanti nel Batteſimo di Ligia hebreo, dourà ella parimente gouernarſi nella medeſima cauſa ſopra le pretenſioni de gli hebrei conforme al dettame della propria prudenza, e le auguro da Dio veri contenti. Roma. 17. Decembre 1644. Al piacere di V.S. Il Cardinale Barberini. Et iterum.

Molto R.Signore. Hauendo queſta S. Congregatione poſto mano nella cauſa d'Elia hebreo, non deue V.S. attendere gli ordini di Monſignor Vicelegato di Bologna, ma procedere in eſſa conforme à lei parerà di giuſtitia, che tale è il ſenſo di queſti miei Eminentiſſimi, & il Signor la conſerui. Roma. 7. Genaro 1645. Al piacere di V.S. Il Cardinale Barberino: extra verò, ſicut in alijs litteris: Al Molto Reuerendo Signore, il Signor Vicario Generale di Reggio: Reggio in Lombardia.

Verùm quia Hæbrei neque rationibus, neque probationibus iura ſua adiuuabãt ſcientes nullam violentiam probare poſſe, & dato etiam, quod puer eſſet minor ſeptennio, quod non eſt credendum ſtante rationabili depoſitione illius, tamen cum ſatis conſtaret habere vſum rationis id ſatis eſſe, vt poſſit baptizari inuitis parentibus, quærebant litem protrahere ſperantes fortè ex beneficio tẽporis meliorem facere ſuam conditionem ex accidentibus, quæ accidere poſſent, & maximè quia non parcebant expenſis, & omnem lapidem mouebant, petierunt de nouo recurſum ad Sanctiſſimum & S.C. Verùm quia nihil deducebant rationabile, quod poſſet mouere animos iudicantium, & non procedebant per legitimos tramites, eadem S.C. iterum reſcripſit hoc modo.

Molto R. Signore. Queſta Sacra Congregatione ripoſe già nell'arbitrio di V. S. il dare il Batteſimo ad Elia fanciullo hebreo, perche ella, che ſtà ſu'l fatto, e conoſce l'età di lui, la ſua inclinatione, e la ſua coſtanza di venire alla fede, può meglio di queſti miei Eminentiſſimi riſoluere quel, che conuenga di fare: le ſerua dunque per guida di coteſto affare la ſua prudenza, & il Signore la contenti. Roma. 14. di Genaro 1645. Al piacere di Voſtra Signoria. Il Cardinale Barberino: extra:

Al

Al molto R. Signore il Signor Vicario Generale di Reggio in Lombardia.

His litteris perpensis, & consideratis habui in iure pro certo puerum posse baptizari inuitis parentibus, si id petat, & S. C. specialiter solum considerare ætatem pueri, & suam inclinationem, & cōstantiam. Cum ergo pluries dictus puer fuisset examinatus, & semper constans permansisset in petendo Baptismo, & satis esset instructus in fide, & iudicio medicorum, & iurisconsultorum æstimaretur capax vsus rationis, & hæbrei nihil deducerent, quod releuaret, arbitratus sum Baptismum non fore amplius differendum, cum puer stetisset in Catechismo vltra 60. dies, nolui enim nimis sollicitum esse, ideò, sicut dixi, Puer fuit baptizatus sub die 25. Ian. 1645. in Ecclesia S. Raphaelis à M.R.D. Francisco Ganaceso, & Patrini fuerunt M. Excel. D. Thomas de Minghellis, & D. Lucretia de Ancaranis, & vocatus Petrus Maria de Ancharanis ad laudē Dei, & D.N.I.C.

EPITOME.

Pensionarius an teneatur concurrere cū titulari pro rata ad soluendum contributiones, seu collectas impositas beneficijs Ecclesiasticis auctoritate laicali, vel Ecclesiastica.

SVMMARIVM.

1 *Plebs Bibiani Regij nobilis, & opulenta.*
2 *Pensionis causa an sit Ecclesiastica.*
3 *Pensio est quid prophanum, & separatum à beneficio.*
4 *Iudex secularis potest cognoscere de pensione temporali.*
5 *Actor sequitur forum Rei.*
6 *Iudex secularis in causa depositi habet potestatem etiam in Clericos.*
7 *Pensionarius tenetur concurrere ad onus fructibus beneficij impositum.*
8 *Pensionarius debet soluere collectam de facto à secularibus impositam.*
9 *Pensio etiam exempta tenetur concurrere ad onera insolita.*
10 *Pensionis causa semper tractanda coram Iudice Ecclesiastico excluso laico.*
11 *Pensionem soluere quomodo cogatur Titularis.*
12 *Clericus foro suo renuntiare non potest.*
13 *Pensio temporalis, & prophana quæ dicatur.*
14 *Pensio Ecclesiastica quæ sit, & dicitur annexa rei spirituali.*
15 *Pensio spiritualitati est annexa, & reseruatur solum Clericis.*
16 *Pensio prophana iudicatur à Iudice Ecclesiastico.*
17 *Beneficij priuatio est causa prophana.*
18 *Beneficij priuationis causa, à solo Iudice Ecclesiastico cognoscenda.*
19 *Depositum debet fieri coram Iudice deponentis debitoris, non creditoris.*
20 *Iudex laicus non potest cogere Clericum depositariū, vel sequestrarium.*
21 *Debitor deponens non desinit esse Reus.*
22 *Depositum non integrum nihil releuat.*
23 *Pensionario an competat exemptio ab oneribus, pertinet cognitio ad Ecclesiasticum.*
24 *Pensionarius tenetur ad ratam pro oneribus beneficio impositis.*
25 *Pensione libera existente Rector debet soluere omnia onera.*
26 *Pensio exempta ab ordinarijs oneribus non eximitur ab insolitis, & extraordinarijs.*
27 *Pensio an sit exempta ab oneribus, à laicis de facto impositis.*
28 *Casus insolitus non venit sub clausula gratia casuum fortuitorum.*
29 *Onera à laicis imposita beneficijs, de facto dicuntur extraordinaria.*
30 *Pensio exempta ab ordinarijs, & extraordinarijs quid comprębendat.*
31 *Conductor suscipiens in se omne periculum, sibi imputare debet.*
32 *Bellum insolitum nunquam venit in conuentione, nisi specificè dicatur.*
33 *Pensionarius etiam latè exemptus tenetur concurrere ad onera valdè insolita.*
34 *Bellum non est casus insolitus.*
35 *Italia nunquam erit in pace.*
36 *Casus valdè insolitus, & inexcogitatus qui dicatur.*
37 *Bellum quando dicatur casus insolitus.*
38 *Factum Principis dicitur casus fortuitus, & insolitus.*
39 *Onera Ecclesiasticis imposita sunt extraordinaria.*
40 *Pensionarius tenetur remissionem facere, si Titulari contingat casus insolitus, & damnum intolerabile.*
41 *Remissio semper est facienda, si damnum contingat in substantia.*
42 *Pensionarius est ad instar vsufructuarij.*
43 *Pensionarius potest testari de pensione non exacta, sed maturata.*
44 *Beneficiatus comparatur in vita vsufructuario, in morte vsuario.*
45 *Beneficiati non sunt domini, sed administratores.*
46 *Vsufructus quid sit.*
47 *Remissio non fit conductori tractanti de lucro captando.*
48 *Pensionario, an Rectori dandi sint fructus beneficij, qui pro vno non sufficiunt.*
49 *Pensionario debet præferri Titularis, & quando.*
50 *Dictio: Dummodo: quid importet.*
51 *Pensio sapit naturam alimentorum.*
52 *Pensionarij ad fauorem agendum est executiuè.*
53 *Alimenta debentur, etiamsi nihil ex fundo percipiatur.*
54 *Pensionarij dicere solent: solue, & repete.*
55 *Pensionario quid prosit obligatio personalis Titularis.*
56 *Obligatio personalis fundum non sequitur.*
57 *Pensionarius valdè exemptus non tenetur soluere aliquam contributionem.*

Pensio-

58 *Penſionarius tenetur concurrere ad onera, quando Pontifex derogauit exemptioni.*

59 *Exemptioni Penſionarij quomodo derogatum cenſeatur.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1623. 4. Idus Ian. vacãte no-
1 bili, & opulẽta Eccleſia Archipręſ-
biterali S.M.V. Plebis Bibiani dioc.
Regien. per liberam reſignationẽ
M. R. Aloyſij Praticolij cum reſer-
uatione annuæ penſionis pro ſe, &
etiam pro per Illuſt. D. Equite Io: Pratiſolio eius
ex fratre nepote, fuit collata dicta Eccleſia per Il-
luſt. & M. R. D. Iulio Cęſari Bertolotto, qui con-
ſentit reſeruationi prædictæ. Penſio autem dicti
D. Equitis Io: aſcendebat ad ſummam Ducato-
rum centum, & quindecim auri de Cameta, quo
ad vixerit, & Pontifex reſeruauit eidem dictam
penſionem annuam liberam, immunem, & exem-
ptam ab omni, & quocunque onere ordinario, &
extraordinario, & priuilegiato, nec non à ſemina-
rio, vt in literis Apoſtolicis, & cum iamdiù di-
ctus Archipresbiter ſoluiſſet dictam penſionem
redactam ex conuentione ad Ducatorum ducen-
tum annuos à libris octo, ſactum eſt, vt de anno
1643. occaſione belli conſederationis aliquorũ
Principum, & Pontificis, pro hoſpitandis militi-
bus, & ad defenſionẽ ſtatus fuerit impoſita quæ-
dam collecta generalis ad rationem ſolidorum
imperialium ſex pro qualibet bubulca auctorita-
te laica, & de facto etiam ab Eccleſiaſticis exacta
eo, quod dicebant, tractabatur de communi vti-
litate, vel neceſſitate Clericorum, & Laicorum:
vnde dictus Archipræsbiter compulſus ſoluere
volebat ſibi retinere ratam à dicto D. Equite pẽ-
ſionario dicens commune eſse periculum, quia
penſio ſuper fructibus erat impoſita, & ideò pen-
ſionarium teneri, & obligatum eſse pro ſua por-
tione contribuere: ipſe verò ſe liberum, & immu-
nem prætendebat, quo circa Archipræsbiter rata
ſibi retenta, reſiduum depoſuit penès Curiam ſę-
cularem interpellando Pratiſolium ad illud re-
cipiendum, & quietandum, ſed ille declinauit ſo-
rum ſęculare, & conuenit Titularem coram Iu-
dice Eccleſiaſtico ad conſequendam integram
penſionem in tot Ducatis, vel eorum valore, re-
cuſans aliquid ſentire de dicta collecta, & nego-
tium diſputabatur in vtroque ſoro: vnde quæſitũ
fuit, quid eſset iudicandum.

Et ſanè primo aſpectu videbatur ſentiẽdum cau-
2 ſam fore tractandam in foro ſęculari, quia penſio
ſuper beneficijs Eccleſiaſticis reſeruata, eſt quid
temporale, & prophanum nihil habens ſpiritua-
3 litatis, & formaliter ſeparatum ab ipſo beneficio.
vt per *Achil. deciſ.6. de liti. incip. lite pendente. Rot. diuerſ. deciſ. 425. n.2. p.1. Gigas. de penſ. q.13. nu.2. in fin. Grilinz. conſ.3. nu.2. & conſ.42. nu.29. & conſ.72. numero 2. latiſſ. Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccleſ. lib.3. c.11. n.7.8.* vbi infinitos congerit, ideò laicis etiã
pòteſt aſſignari, vt per *Bald. in c. ad audĩentiam. el 2. de reſcript. Gigas. d. trac. q.13. nu.3. & q.21. nu.2. Rot. diuerſ. deciſ. 50. nu.22. p.5.* Vnde nihil obſtare vide-
4 tur, quin cauſa à Iudice ſęculari cognoſci poſſit
ſtante temporalitate penſionis, vt per *Garci. de benef. p.1. c.5. num.50. Farin. deciſ. poſth.12. num.1. in fin. p.2.*

Et maximè quia forum laicale præueniſse videtur
in cognitione, ſtante depoſito per Archipręsbite-
rum facto, vnde ipſe videtur prouocaſse dictum
5 D. Equitem laicum, & propterea debet ſequi ſo-
rum Rei *l. ſi. C. in rem act. l. iuris ordinem. C. de iuriſd. omn. iud. c. ſi Clericus laicum. c. ſanè & c. ſi diligenti. de for. competent.* & maximè in materia depoſiti, in
6 qua Iudex ſęcularis videtur habere poteſtatem
non ſolum in laicos, ſed etiam in Clericos per do-
ctrinam. *Bald. in l. acceptam. nu.6. vbi etiam Salyc. C. de vſur. Afflict. deciſ.24. n.3.*

Sin de onere collectarum quæramus, nimis iuſtum
eſse videtur, vt etiam penſionarius contribuere
7 debeat, quia hoc eſt onus fructuum, ſuper quibus
fundatur penſio: ita *Bellencin. de charit. ſubſ. q.37. Gig. de penſ. q.28. nu.2. Gratian. deciſ.20. num.11.12.* & in terminis *Mohed. deciſ.4. alias 234. & deciſ. 5. aliàs 236. de locat. & conduct.* vbi probatur Pen-
ſionarium teneri concurrere, & contribuere ad
collectam impræſtiti, ſeu gabellæ impoſitam de
8 facto per Rempublicam Venetam ob vrgentes
neceſſitates, & pro ſalario Arcis Brixiæ, & alijs o-
neribus. & *Puteus. deciſ.386. libr.2.* vbi hoc idem
9 probatur, certum eſt enim quod penſio etiam
exempta tenetur concurrere ad onera inſolita, &
incogitata, vt per *Gigant. de penſ. q.66. n.6.*

Nihilominùs in contrarium multa facere videntur
magis probabiliter, nam ſi de primo loquimur,
vbi de fori competentia tractatur, hoc certum
eſse cenſetur, quod hæc cauſa tractanda ſit in ſo-
ro Eccleſiaſtico, quia negotium penſionis eſt
mere Eccleſiaſticum, cum ea impoſita ſit ſuper
beneficio Eccleſiaſtico ad fauorem Clerici, & au-
ctoritate Apoſtolica, & tractetur de interpræta-
tione literarum Apoſtolicarum an exẽptio con-
ceſsa Penſionario compræhendat hunc caſum
Collectæ laicalis ſiue iuſtæ, ſiue iniuſtæ, hoc enim
nihil refert, quo ad præſentem inſpectionem, quia
ſemper cauſa penſionis Eccleſiaſticæ coram ſolo
10 iudice Eccleſiaſtico proponenda eſt, & tractan-
da, excluſo iudice laico, ſicut per *not. in c. decernimus. de Iudic. dixit Gigas de penſ. q.99. nu.3. & n.13. & conſ.14. num.6.* ad rem *Gerard. Maynard. in deciſ. Tholoſ.43. libr.1. & Borell. in ſumm. deciſ. p.1. tit.30. nu.42. & ego dixi contr. for.115. nu.30. & nunc addo Marcheſ. de commiſſ. appell. p.1. de cauſ. penſ. §.1. n.10. fol.488.* vbi in terminis docet cauſas penſionum
ſolum coram Iudicibus Eccleſiaſticis fore tra-
ctandas, laicis excluſis vrgente ratione, quia ex
Papæ auctoritate conſtituuntur, & literæ ſub
plumbo per Cancellariam expediuntur, in qua-
rum executione contra non ſoluentem Cenſuræ
fulminantur, vel ad regreſsum, priuationem, ſeu
ad interdicta aliquando contra eum agitur, lai-
11 cus Iudex, talis iuriſdictionis eſt incapax, cuius
munus non eſt os in Apoſtolicam auctoritatem

con-

concurrentibus ponere, vel literas Apostolicas
interprætari, & multò minus, si agatur de cogen-
do Clericum ad soluendam pensionem, qui so-
12 lùm Iudice Ecclesiastico conueniri potest adeo,
vt nec suo foro renuntiare possit. *cap. si diligenti. vbi DD. communiter de for. compet.*

Nec obstat, quod pensio sit quid prophanum, & tē-
porale, quia id verum est solùm quo ad pensio-
13 nem laico dari solitam pro seruitio temporali,
velut ad pulsandum campanas. *Caccialup. in trac. de pens. q.12. & Gig. d. trac. q.21. nu.2.3. Garz. de benef. p.1. c.5. nu.3.8.9.134. & ego dixi contr.115. n.18. Castr. Pallau. mor. p.2. trac.13. disp.1. p.11. §. 1. n. 2.3.* vbi pulchrè distinguit *Barbos. de vniuers. iur. Eccl. lib.3. c.11. nu. 16.* Pensio autem, de qua hic tractamus, non est ob seruitium temporale, & reseruata est Clerico auctoritate Apostolica, ideo dicitur Ecclesiastica, & rei spirituali annexa, & nō
14 est ius temporarium, sed spirituale non antece-
denter vt ius patronatus, sed dependenter, aut consequenter ad instar beneficij. ad tradita per DD. *in c. quamuis de Præben. in 6. Gig. d. q.21. n.3. in fin. & q. 28. n. 20. ad fin. pulchrè Garz. de benef. p.1. c.5. n. 167. 168. 170.* & ego dixi *d. contr.115. n.19.20. Marches. de commiss. appell. d. §.1. n.8. fol. 487. & Rota Rom. apud eundem Marches. p. 1. de Signatura gratiæ, c.2. decis. n.31. nu. 4. fol.127. & de caus. pens. §. 2. decis. 25. n. 4. fol. 622.* vbi docet pensionem esse quid spiritualitati annexum, &
15 non reseruari, nisi personis Ecclesiasticis, & in ea
cadere Simoniam: *Farin. decis. posth. 583. n.3. p.2. Gratian. disc.158. n.8. lotter. de re benef. lib.1. q.39. n.119. Barbos. de vniuers. iur. Eccl. lib.3. c.11. nu.16. vers. vel secundo. Corrad. de dispens. Apostol. lib.2. c. 7. n.20. latè Iulius Chartar. decis. crim.16. n.15.16. 17.25.26.62.65.* vbi plenè docet hanc opinionem à Rota fuisse canonizatam.

Et quatenùs etiam pensio sit res prophana cum ra-
16 dicetur in beneficio Ecclesiastico, adhuc eius
causa decidenda est à Iudice Ecclesiastico, nam
etiam causa priuationis beneficij ob non solutio-
17 nem pensionis est prophana, & non beneficialis,
vt *not. in clem. dispendiosam, de Iudic.* & tamen à Iu-
dice Ecclesiastico solùm est cognoscenda, & ter-
18 minanda: *Gig. de pens. q.99. n.13.14. pulchrè Marchesan. de comm. appell. in caus. pens. par.1. §.1. nu. 11. fol.488.* Ergo non est dubitandum, quin ad Ecclesiasticum Iudicem hæc causa pertineat, vt ego *dixi d. q. for. 115. n.30.*

Non obstat depositum factum penès officium secu-
lare, quia communiter DD. sentiunt debitorem,
si velit deponere pecuniam, quam debet, fortè
ad euitandam moram, vel pœnam, aut ad alium
finem, debere pecuniam deponere penès suum
29 Iudicem, non creditoris ad *tex. in l. in contractibus. C. de num. pecun. c. dilecti filij, de for. comp. cum not. in c. Romana, §. contrahentes. cod. tit. lib.6. Bald. in d. l. acceptam. q.12. de vsur. Boer. decis.114. nu.9. Contard. in l. diffamari. q.1. nu.4. C. de ingen. & manumiss. & ego dixi contr. 34. nu.12.* ideò malefecit dictus Archipræsbiter deponendo pecuniam penès forum laicale, debebat enim suum Iudicem Ecclesiasticum adire, & quatenùs etiam ipse fuis-
set sequestrarius, vel depositarius, non potest co-
20 gi ad restituendum per Iudicem laicum, vt per
Gratian. disc. for.8. n.29.30.31. Marth. de Iurisd. p. 4. cas.104. n.9. Crass. de eff. Cler. eff.1. n.855. in fin. Dian. mor. p. 1. tract. 2. de immun. resol. 21. & ego dixi contr.44. n. 49. ideò D. Eques Pratisolius dictum D. Archipræsbiterum conuenit iuremeritò coram Iudice Ecclesiastico, & literarum Apostolicarum executore, quia cum per tale depositum
21 non desierit esse debitor, & reus, vt ego dixi *d.*
contr. 34. n. 12. coram suo Iudice conueniendus
erat, & maximè quia depositum non erat inte-
22 grum, vnde non releuabat. *l. item liberatur. §. qui*
paratus. vbi Bart. quib. mod. pign. sol. stante quod deponens sibi retinuerat ratam contributionis, quam dicebat soluendam esse à Pensionario, hoc enim erat, de quo inter eos controuertebatur, & quod Iudicio Ecclesiastici remittendum erat, ad
23 quem spectat interpretari Bullas Pontificias, &
videre, an exemptio concessa dicto Pratisolio liberet eum ab hoc onere, nec ne, pro vt examinatum fuit à Iudice Ecclesiastico in casu *Mobed. d. decis.4. & 5. de locat. & conduct. & Put. d. decis.386. lib. 2.*

Neç etiā obstare videtur, quod Pensionarius tenea-
tur contribuere ad ratam pro collectis, & oneribus impositis super fructibus benef. siuè de iure,
siuè de facto, quia verè pro regula constituendum
24 est, quod Pensionarius ad ratam pēsionis tenea-
tur subire talia onera, & contribuere ad subsidium, & excusatum, ad decimam Papalem, ad collectionem pro Seminario, & reparationem Ecclesiæ. *Paul. Rom. trac. de Pension. c. vlt. n.2. Gig. eod. trac. q. 38. n.1.2. & q.58. n.2. & q.90. nu.1.2. Garz. de benef. p.1. c.5. n. 171. Azor. mor. p.2. lib. 8. c.9. q. 2. Gambar. de off. legat. lib.6. q.5. nu.207. Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg. 64. nu.18. & alleg. 77. n.14. Gratian. d. decis.20. num.10. 11. Monet. de Decim. c.9. q.3. n.87. Castr. Pallau. mor. p.2. tract. 13. disp.1. p.11. §.2. n.2.*

Verùm tamen hæc non procedunt in pensione libe-
ra, & exempta ab omni, & quocunque onere, sic
enim solet Pontifex concedere, qua concessione
25 stāte tenetur Rector beneficij ea onera subire, ni-
hil deducendo pro pensione per *tex. in c. cum instantia de Censi. Bellenz. d. trac. q.58. nu.3. Gig. d. q. 59. n.6. Garz. d. c.5. n.172. Gambar. d. q.5. n.216. lotter. de re benef. lib.1. q.38. n.23. Castr. Pallau. d. §.8. num.2. vers. ab hac regula. Barbos. de pens. q.7. num. 31.*

Sed id etiam sublimitatur, & declaratur, vt proce-
dat, quando exemptio fuit concessa latè ab ordinarijs, & extraordinarijs, non tamen si pensio sit
exempta tantùm ab Ordinarijs, quia tunc nō ex-
26 tēdiiur ad insolita, & extraordinaria. *Gig. de pens. q.66. n.2. & cons. 47. n. 2. Pat. d. decis.376. lib. 2. Mobed. d. decis.4. pulchrè lotter. d. q.38. num.37. 38. 39.* vbi quod Papa non intelligit eximere ab Extraordinariis, & alijs contra iuris prohibitionem.

Verùm quia in casu nostro fuit concessa exemptio
non solū ab oneribus ordinariis, sed ēt extraordinariis, intrat quęstio, an talis pensio sit exempta

non ſolum ab oneribus Eccleſiaſticis auctoritate Eccleſiæ impoſitis, ſed etiam reſpectu onerum, quæ de facto imponuntur per quoſdam Principes laicos ſuper bonis Eccleſiaſticis:& ſanè videtur dicendum Penſionarium teneri concurrere pro ſua rata, quia ſub generali clauſula caſuum
28 fortuitorum non venit caſus fortuitus inſolitus per *tex.in l.fiſtulas.§. frumenta. ff. de contrah.empt. Bart.in l.ſed & ſi quis.§. quæſitũ. ff.ſi quis caut.Bald. in l.1. C. depoſ.Bald. & Salyc.in l.licet.C.locat.Alex. conſ.28. col.pen. verſ.ſed his non obſtantibus. libro 1. Mohed.d.deciſ.5.n.1.2.de locat.& conduct.*

Nihilominùs quia hæc onera per Dominos tempo-
29 rales impoſita ſuper bonis Eccleſiaſticis dicuntur extraordinaria, vt apud *Mohed.d.deciſ.4.nu.5. verſ.& licèt.de locat. & conduct. & Gigant. conſ.47. nu.2.* dicendum videtur, quod ab eis ſit exemptus
30 Penſionarius, qui habet exemptionem ab omnibus ordinarijs, & extraordinarijs, vt probat *Mohed.d.deciſ.4.ſub nu.5.* à contrario ſenſu, dum vult Penſionarium in illo caſu teneri cõtribuere, quia erat exemptus ſolum ab ordinarijs, & talia onera erant extraordinaria, ergo ſi fuiſſet exemptus etiam ab extraordinarijs, non fuiſſet obligatus contribuere & eodem modo poteſt intelligi. *Gig. conſ.47.nu.2.* ſed hoc expreſsè docet,& tenet *Lotter.de re benef.lib.1.q.38.num.34.35.* vbi reddit rationem, quia hoc caſu nemo dixerit Penſionariũ ad huiuſmodi onera teneri contribuere, cum Titularis iam ex proprio conſenſu nullam poſſit
31 prætendere remiſſionem, vt dicitur de conductore, qui omne periculum in ſe ſuſcipit, cui ideò imputandum eſt, quod nimis effuſo ſermone in paratum inciderit periculum.*l.vlt. ad fin.C.de dot. promiſſ. Neuiz.conſil.66.num.59. Menoch. conſil.27. num.10.*

Veruntamen adhuc videbatur dicendum Penſionarium teneri hoc caſu contribuere, quia caſus eſt valdè inſolitus, & inexcogitatus, belli ſcilicet cũ Pontifice, bellum enim inſolitum nunquam ve-
32 nit, niſi ſpecificè dicatur. *Bart.in d.l.2.§. quæſitum. in fin. ff. ſi quis caut.* ideò etiam ſi penſio fuiſſet exempta ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs iuſtis, vel iniuſtis, adhuc tamen Penſionarius tenebitur facere pro caſu valdè inſolito, & in excogitato remiſſionem, ſi damnum ſit
33 intolerabile, vel ſi nulli fructus ſunt recollecti per *d.l.fiſtulas.§.frumenta.de contrah.empt.Neuiz.d. conſ.91.num. 5. plenè Menoch.d.conſ.27.num.18.19. & ſeqq.* & in terminis penſionis *Mohed. d. deciſ. 5. alids 236.de locat.& conduct.latè Maſtrill. p.3.deciſ. 299.51.52.& per totam,& vidimus Lotter.de re benef.lib.1.d.q.38.num.36.* vbi vide. *Natt.conſ.86.numero 2.Surd.de aliment.tit.7.q.33.nu.23.Gig.de penſio.q.66.per totam.*

Sed pondus negotij conſiſtit in hoc, an hic verſemur in his terminis caſus valdè inſoliti, & damni intolerabilis, ſi quidem loquimur de bello, is non
34 videtur valdè inſolitus in gradu ſuperlatiuo, quia continuò videmus bella modò in hac parte, modò in alia, & dici ſolet, quod erunt bella, donec homines, & ita ſentire videtur. *Calcan.conſ.24.n.9. Neuiz.conſil.66.numero 43.& conſilio 91 numer.23.* cui congruit elegans dictum illud B.Bedæ dicen-
35 tis: *Beda Beda tace, quia Italia nunquam erit in pace,* caſus autem valdè inſolitus, & incogitatus eſt,
36 qui in mille, vel centum annis ſaltem non euenit, niſi ſemel, vt per *Gig.conſ.47.num.4.* & per *Iaſ. conſ.107.col.3. verſ.prætereà.lib.1.Gozad.conſil.27. numero 9. verſ. prætereà, & numero 24. Rubeus.53. numero 2. Alba conſil.primo, numero octauò,* & poſt multos *Rep.in tract.de peſte. tit.de priuileg.contract. numero 101.102.* inter ſe enim differunt, quod caſus ſit inſolitus, vt poteſt generaliter dici bellum, & quod ſit valdè inſolitus in gradu ſuperlatiuo,
37 ſolum enim poteſt dici inſolitum in hoc gradu, quando prouenit ex violata pace, vel non ſeruatis inducijs, quia vix cogitari poteſt, quòd Principes fidem publicam non obſeruent, vt in his terminis loquitur *Menoch.d.conſ.27.num.26. Surd.deciſ.326.num.54. & per totum, et ſic etiam Maſtrill.d. deciſ.299. num.27.28.29.30.et ſeq.* vbi loquitur de caſu inſolito in gradu ſuperlatiuo, quale non eſt bellum ſine illis qualitatibus, & maximè in caſu noſtro, vbi effectus belli belligerati non peruenit ad Eccleſiam prædictam Bibiani, cuius Archipræsbiter pacificè omnes eius fructus percepit.

Sed dicet ipſe, contributio impoſita per Principe ſecularem eſt valdè inſolita, cum factum Princi-
38 pis dicatur caſus fortuitus, & valdè inſolitus ſecundum ſubiectam materiam, & tertio præiudicare non debet, vt per *Crauet.conſ.95.nu.8.Maſtrill. d.deciſ.299.nu.86.* Nam poteſt ſuſtineri hæc onera non poſſe dici valdè inſolita reſpectu etiam bo-
39 norum Eccleſiaſticorum, ſed benè extraordinaria, vt per *Gigant.d.conſ.47.nu.2. et per Mohed.d.deciſ.4.de locat.et conduct.Put. d.deciſ.386.lib.2. Lotter.d.q.38.n.35.37.* in quibus locis hæc onera dicuntur extraordinaria, & ab eis non redditur immunis Penſionarius, niſi quando eius penſio eſt exempta etiam ab oneribus extraordinarijs, & priuilegiatis, vt hic: ergo Penſionarius noſter non tenetur ad quidquam.

Verùm dato etiam, quod hæc contributio eſſet inſolita in gradu ſuperlatiuo, hoc tamen non ſufficit ad obtinendam remiſſionem, & faciendum, quod Penſionarius contribuere teneatur, niſi af-
40 ferat damnum Titulari intolerabile, & læſionem exceſſiuam ita, vt nulli, aut per pauciſſimi fructus remancant Titulari, hæc enim coniuncta eſſe debent, caſus ſcilicet inſolitus, & damnum intolerabile circa ablationem fructuum ad *text. in l. ex conducto.§.ſi vis tempeſtatis.et l.ſi merces. §.vis maior.ff.locat.et Gigas. de penſ.q.62.nu.17. in fin.* pro vt hæc coniunctim conſiderat *Rota penes Mohedan. d.deciſ. 5. de locat.et conduct. Neuiz.conſ.91.nu.5.et Lotter.d.q.38.nu.36.* & concordant *Menoch.d.conſ. 27.nu.18.27.35. Surd.conſ.34.nu.32.33.34.et ſeqq. et deciſ.326. nu.14.* alioquin ſi ob quodlibet damnum Penſionarius concurrere teneretur, parùm, aut nihil ei prodeſſet immunitas ab oneribus ordinarijs,& extraordinarijs; ſed ſic eſt, quod dictus D.Archipræsbiter non fuit, nec eſt ita læſus ex hac impoſitione, quin perceperit liberos illos centum Ducatos, quos Pontifex ei referuat in collatione beneficij. Ergo.

Benè

Benè verum est, quod si damnum contigisset circa
substantiam bonorum velut si vsus rei fuisset im-
41 peditus, tunc facienda esset remissio mercedis,
etiamsi damnum non esset intolerabile, vt per
Mastrill. d. decis. 299. nu. 112. 113. & seqq. Sed id non
potest casui nostro applicari, tum quia hic dam-
num non versatur circa substantiam rei, tum quia
dicta Mastrill. loquitur in conductore, qui semper
tractat de damno vitando, & faciliùs debet ei fie-
ri remissio, Pensionarius autem non assimilatur
conductori, vel locatori, sed benè vsufructuario,
dicũt enim omnes eum esse ad instar vsufructua-
rij, & Pensionarium, ac vsufructuarium equipara-
42 ri, vt per *DD. in Clem. 1. §. eadem. de supplen. negl.
prælat. Dec. cons. 156. lib. 1. Gigas de pens. q. 38. n. 2. 3.
& q. 89. num. 3. 4. & cons. 5. num. 1. Gratian. decis. 20.
nu. 11. latè Marescot. var. resol. lib. 2. c. 2. num. 7.* vbi
probat Pensionarium tam in vita, quam in mor-
43 te equiparari vsufructuario adeò, vt possit testari
de pensione maturata licet nondum exacta; latè
Lotter. de re benef. libro 1. quæst. 42. numero 20. 21.
ideò pensiones non exactæ transeunt ad hæredes.
*Gigas. consil. 36. numero septimo. Marescot. d. capit. se-
cundo.*

Et similiter beneficiatus licèt in morte vsuario si-
milis esse dicatur, tamen in vita Vsufructuario
44 comparatur. *Conar. in c. cum in officij. in princ. de
test. & de communi testatur Seraph. decis. 594. numero
7. 19. ex gl. in c. præsenti de off. ordin. in 6. latissimè do-
ctissimus Sperell. decis. 82. numero nono*, vbi testatur
de recepta Rotæ sententia, & quod omnes ita cõ-
45 sentiunt, beneficiati enim non sunt domini bõ-
norum Ecclesiæ, sed habentur loco administra-
torum, & procuratorum, vt per *Gratian. disc. for.
238. nu. 5.*

Vnde sequitur, quod hæc controuersia versetur in-
ter duos vsufructuarios, qui omnes tractant de
46 lucro captando, quia fruuntur bonis alienis, si
quidem vsufructus est ius vtendi, & fruendi re
aliena salua rerum substantia. *§. 1. de inst. de vsufr.*
sed vbi quis tractat de lucro captando, non fit ei
47 remissio pensionis, vt per *Surd. d. cons. 34. num. 46.*
ergo Titularis non potest prætendere, quod sibi
fiat remissio ob onera prædicta.

Benè verum est, quod si tantum esset damnum, vt
Rectori non remaneret congrua, scilicet Ducati
centum liberi, tunc credo eum esse præferendum
Pensionario, quia sustinet pondus diei, & æstus,
& fructus huiusmodi videntur ei concedi pro ser-
uitio, quod præstat Ecclesiæ, & ideò si fructus vix
48 sufficiunt pro vno, debent dari Rectori, qui ha-
bet titulum perpetuum, non Pensionario, qui ha-
bet titulum temporalem, vt inquit ad rem *Paul.
Rom. in trac. de pens. c. vlt. nu. 6.* etenim Pontifex in
illa congrua videtur prætulisse Titularem Pensio-
49 nario, dum sub conditione ei reseruauit pensio-
nem, dummodo centum Ducati remaneant Re-
ctori, hoc enim dictio restringit, & modificat
50 præcedentem pensionis reseruationem ad *tex. in
l. lucius. §. quæ habebat. & l. ita tamen. ff. ad Trebell.
Rebuff. in prax. tit. de dispens. rat. ætat. in verb. proui-
sio in princ. Barbos. de diction. verb. Dũmodò. dict. 95.
numero nono*, vbi etiam, quod facit contradictio-
nem ad præcedentia, ergo si Rectori remanent
centum liberi, non est, de quo conqueri possit,
quia in reliquo tractat merè de lucro captando,
& deducta congrua Duc. centum in reliquo absq;
dubio dictus Pensionarius habet meliora, & po-
tiora iura maximè stante exemptione ab omni-
bus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs *Lotter.
dict. quæst. 38. numero 35.* & cum pensio accedat ad
51 naturam alimentorum, vt per *Gratian. disc. 94.
numero 52. vsque ad numero 56. & disc. 548. numero
octauo, 23. Farin. decis. posth. 407. numero primo, p. 1.
Barbos. de pens. quæst. 2. numero duodecimo. Marches.
de Commiss. p. 1. de caus. pens. §. 1. decis. 29. numero se-
cundo, fol. 536.* vbi ideò etiam docet pro Pensiona-
rio executiuè agendum esse, & in commissione
52 ponendam esse clausulam, sine retardatione so-
lutionis, sequitur vt etiam ei debeatur fauor, qui
alimentis concedi solet. *Tusch. littera P, conclus.
273. numero secundo*, qui est, quod alimenta debẽ-
tur, etiam si sint relicta præstari ex fundo certo,
53 ex quo tantum quantum sufficit ad solutionem
alimentorum non fuerit perceptum, vt per *Bart.
in l. lucius. ver. quæro pone. ff. de alim. & cibar. leg. Gi-
gas de pens. quæst. 62. numero decimo, & vndecimo*,
vbi sic etiam arguit ab alimentis ad pensionem,
& testatur Rotam ita iudicasse in quadam causa
54 Hispaniæ, & tradit prouerbium Curialium, qui
dicere solent, solue, & repete: quod procedit, quã-
do non solum fructus benefic. sed persona Recto-
55 ris est principaliter obligata pro pensione sol-
uenda, vt *per Gigant. d. quæst. 62. numero decimono-
no*, & hoc vigore obligationis personalis, quæ fun-
56 dum non sequitur. per *text. in l. fin. ff. de contrah.
empt.* cum ergo hic remaneant centum Ducati
liberi ipsi Rectori, danda est etiam Pensionario
sua pensio integra, & sine diminutione, quia for-
tiùs currit argumentum.

In omnibus autem casibus quando Titularis tene-
tur soluere pensionem ita exemptam, vt se obli-
gauerit ad soluendum de suo, quidquid vnquam
teneretur soluere Pensionarius absque spe repe-
tendi, vel defalcandi, quia ex nunc illi donat om-
nia, vtique certum est, quod Pensionarius est im-
57 munis etiam ab hac contributione, nec tenetur
releuare Titularem pro eo soluentem, vt apud *Se-
raph. decis. 1348. numero secundo. Rot. diuers. decis. 23.
numero sexto, & decis. 205. numero octauo, p. 5. Farin.
decis. recent. 702. numero tertio, p. 2. Barbos. de pens.
quæst. 7. numero 33. in fin.* qualis est pensio Illustris-
simi D. Co: Nicolai Zoboli reseruata super fructi-
bus Ecclesiæ S. Nicolai Regij, & ideò D. Præposi-
tus illius Ecclesię fuit compulsus ad integram pẽ-
sionem ei soluendam, non obstante contributio-
ne prædicta, quia verbis prægnantibus nimis se
obligauerat, vt est casus, de quo *Barbos. de pens.
quæst. 7. sub numero trigesimo tertio, vers. quæ reso-
lutio.*

Benè verum est, quod si contributio etiam laica-
lis fuisset imposita auctoritate Pontificis, qui ex-
pressè derogasset exemptioni cum clausula, Quo-
58 rum tenores, quia tunc Pensionarius solue-
re, vel releuare teneretur, quia posteriora de-
rogant prioribus, vt per *Bald. in capit. dilecta.*

de praſcrips. & Rot. decif.161 nu.3. inquit Monet. de decim.c.9.q.3 num.90.91. pulchrè Lotter. de re benef. lib.1.q.38. nu.27.28.29.30. & ſeqq. Garz. de benef. p.1.c.5.n.173.174.175. Barboſ. de penſ. q.7.num.31. in quo tamen animaduertendum eſt, ne derogatio fiat ſolum reſpectu Cameræ Apoſtolicæ, vel illius Principis, cui fit conceſſio, vt facilior ſit exactio, non autem reſpectu Titularis, & ita ſine præiuditio conuentionum inter Titulares, & Pen-
59 ſionarios, vt ſæpè euenit, quia tunc nihilominus Titularis tenetur ſoluere, nec eſt releuandus à Pẽſionario per ea, quæ ego latè dixi *in contr. for. 24.* per totam, hic autem nulla adeſt exemptionis derogatio, & conuentiones ſtant pro Penſionario, qui exemptus eſt ab omnibus ordinarijs, & extraordinarijs, & priuilegiatis oneribus, ergo nõ tenetur releuare Titularẽ, & ipſi debetur integra penſio, & ita cenſui.

EPITOME.

Penſio Eccleſiaſtica an ſit minuenda ad ratam pro tempore, quo Eccleſiaſtici collectantur à Dominis temporalibus pro neceſſitatibus publicis.

SVMMARIVM.

1 *Penſionarius de natura penſionis debet concurrere ad onera.*
2 *Impreſtiti impoſitio an pertineat ad Penſionarium.*
3 *Penſionarius an teneatur concurrere ad onera à laicis impoſita.*
4 *Exemptio ab oneribus non comprehendit caſus valdè inſolitos.*
5 *Caſus fortuitos in ſe ſuſcipiens non tenetur de inſolitis in gradu ſuperlatiuo.*
6 *Fortuitum caſum vt quis euitare poſſit quot requirantur.*
7 *Penſionarius non poteſt exigere penſionem, ſi omnes fructus benef. amiſſi fuerint.*
8 *Conductori fit remiſſio mercedis ob caſum valdè inſolitum, & quando.*
9 *Penſionis impoſitæ tempus eſt attendendum.*
10 *Eccleſiæ res an ſit ſterilis attenditur tempus alienationis.*
11 *Collectam exigi de facto ſufficit, vt concurrant Penſionarij, vel alij.*
12 *Penſio Eccleſiaſtica non ſubiacet fortunæ, neque caſui fortuito.*
13 *Alimẽta qui præſtare tenetur, etiam tenetur ad onera alimentorum.*
14 *Maritus tenetur ad onera rei dotalis.*
15 *Maritus tenetur alere vxorem, & filios.*
16 *Titularis tenetur ad collectas, & onera, non Penſionarius.*
17 *Penſio pro alimentis eſt fauorabilis.*
18 *Penſioni obligatur perſona, ſed non beneficium.*
19 *Penſio quando ſolui debeat nullis etiam fructibus perceptis.*
20 *Penſionem obligatus ſoluere ex fundo, non liberatur etiam fundo alienato.*
21 *Penſionarius habet actionem perſonalem contra Titularem, qui conſenſit penſioni.*
22 *Penſionario datur actio realis, & perſonalis contra Titularem.*
23 *Penſiones æquiparantur contractibus.*
24 *Penſio vt quis commodiùs ſuſtentari valeat, cenſetur pro alimentis reſeruata.*
25 *Penſionarius ex vi alimentorum an teneatur ad onera.*
26 *Fortuiti caſus inſoliti dicuntur, qui ex facto Principis procedunt.*
27 *Fortuiti caſus inſoliti ſimpliciter, & in gradu ſuperlatiuo diffinitiua an detur.*
28 *Fortuiti caſus appellatione venit etiam inſolitus.*
29 *Fortuiti caſus ſuſceptio non liberat à caſu valdè inſolito, & quando.*
30 *Priuilegium perditur ob detrimentum enorme ſuperueniens.*
31 *Caſus inſolitus valdè, & damnum irreparabile, & intolerabile requiritur, vt penſio remittatur.*
32 *Conductori non fit remiſſio, niſi ex caſu inſolito, & damno intolerabili.*
33 *Penſio non diminuitur, niſi conductor, & penſionem ſoluens ſit læſus vltra dimidiam.*
34 *Penſio quando remittatur ad ratam.*
35 *Locator non tenetur remittere penſionem, niſi propter damnum intolerabile.*
36 *Damnum intolerabile quid efficiat, & quando adeſſe dicatur.*
37 *Penſionis remiſſio pro rata non fit, niſi damnum ſit intolerabile.*
38 *Conductori quando fiat remiſſio ob quodcunque damnum etiam leue.*
39 *Damnum enorme eſt, quod tranſcendit dimidiam.*
40 *Onus extraordinarium quodnam dicatur.*
41 *Collecta eſt ſoluenda ab vſufructuario.*
42 *Penſio exempta non eſt exempta ab onere inſolito.*
43 *Penſio exempta ab omni onere ordinario, & extraordinario quid comprehendat.*
44 *Conductor modicum damnum æquo animo ferre debet.*
45 *Penſionarius non tenetur ad onera impoſita à Domino temporali, & quando.*
46 *Penſionarius non tenetur ad onera ſolita.*
47 *Penſionarius non tenetur ad onera inſolita, niſi fructus immodicè ſint diminuti.*
48 *Penſionarius quando ad onera concurrere debeat.*
49 *Penſionarius agens contra eum, qui conſenſit penſioni, non tenetur iuſtificare gratiam.*
50 *Penſionarius ſtante clauſula: Dummodo, tenetur iuſtificare eius Bullas.*
51 *Penſionarius exiſtens in quaſi poſſeſſione exigendi in poſſeſſorio non tenetur iuſtificare eius gratiam.*
52 *Titularis percipit fructus titulo oneroſo, Pẽſionarius non.*

Penſio

53 *Pensio an sit remittenda attenditur tempus damni illati.*

54 *Conductori an fiat remissio, attenditur tempus collectionis fructuum.*

55 *Pensio an sit remittenda, fit compensatio anni sterilis cum fertili.*

56 *Conductori quomodo fiat remissio, si damnificetur ex casu insolito.*

57 *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

58 *Pensionarius, & locator æquiparantur.*

59 *Pensionario non minuitur pensio, si congrua remanet Rectori.*

60 *Clausula (rebus sic stantibus) semper super intelligitur.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

ITerum fuit necesse ventilare, an Pē-
sionarius teneatur contribuere ad
1 ratā pro collecta imposita à Prin-
cipe sęculari etiā super bonis Ec-
clesiasticis gratia defendēdi suum
statum, vel alio respectu, nam cum
partes in me compromiserint articulum decidē-
dum de iure, & de facto, multa hinc inde allegata
sunt, quæ rem dubiosam reddere videbantur.
Si quidem Titularis dicebat facilè sibi esse subue-
nieudum, quia de natura pensionis est, vt Pensio-
uarius pro rata concurrat ad solutionem onerū.
Caccialup. de pens. q. 17. Gigas eod. trac. q. 60. num. 2. & q. 90. nu. 1. Rot. diuers. decis. 161. n. 3. & nu. 13. p. 2.
& latè in terminis nostris de onere imprestiti im-
2 posito a Republica Veneta super fructibus bene-
ficiorum testatur, vt probat *Ferrett. cons. 322. nu. 3. in fin.* & per totum, dicens, quod onus impositum
per dominium Venetum super fructibns benefi-
ciorum intelligitur de parte fructuum, qui rema-
nent apud ipsos Rectores, & sic detracto onere
pensionis, pro qua Pēsionarius tenebitur ad onus
3 impositum, & licèt illud non fuerit impositum à
legitimo superiore tamen satis est, quod re ipsa,
& de facto impositio huiusmodi obseruetur, vt
ibidem probat per multas rationes.
Neque prædictis obstare videtur exemptio Pensio-
narij ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraor-
dinarijs, & priuilegiatis, quia ea non habuit locū,
neque extenditur ad casus valdè insolitos maxi-
mè in superlatiuo gradu, & non cogitatos, quibus
4 euenientibus sicut fit remissio mercedis locato-
ri, sic debet remitti pensio Titulari in beneficio
sic per *text. in l. fistulas. §. frumenta. ff. de contrah. empt. & in l. si merces. §. vis maior. ff. locat. Bart. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ad fin. ff. si quis caut. latè Gigas de pens. q. 66. n. 3. & per totam pulchrè Corn. in cons. 23. sub nu. 12. ad fin. lib. 2.* vbi loquitur de bello
Florentino cum Pontifice eo, quod sine causæ e-
5 tiam cognitione suspenderint Archiepiscopum
Pisanum, & dicit, quod quamuis conductor susci-
piat in se casus fortuitos, & insolitos, non tamen
tenetur de insolitis in gradu superlatiuo: sic *Alex. cons. 28. nu. 9. 10. lib. 1. Abb. cons. 1. n. 5. Rol. cons. 45. n. 15. 16. lib. 3. Menoch. cons. 27. n. 18. 19. pulchrè Craue. cons. 718. n. 13. 14. Natt. cons. 21. n. 12. latiss. Surd. decis. 326. n. 12. vbi multos allegat. Ant. Gamb. decis. 349. nu. 1. Mastrill. decis. 299. nu. 21. & seqq. vidimus. Cels. Hugon. cons. 18. nu. 4. 5.* vbi pulchrè hoc docet. *Peregr. cons. 54. num. 7. in fin. lib. 6. Giouagn. cons. 95. nu. 7. lib. 1.*
Nec obstat ad finem, vt prædicta locum habeant,
duo copulatiuè requiri, vt scilicet casus sit valde
6 insolitus, & damnum tale, vt sustulerit omnes fru-
ctus, vt per *Mobed. d. decis. 5. de locat. & Lotter. de re benef. q. 38. nu. 34. lib. 1.* namque non est verum re-
quiri tantum damnum, vt omnes fructus sublati
sint, sed satis est casum esse fortuitum, & in gradu
7 superlatiuo insolitum, & concurrat amissio par-
tis fructuum, quæ sufficiat pro obtinenda remis-
sione mercedis, vt per *tex. in d. l. fistulas. §. frumenta. vbi Bart. Bald. Ang. Imol. & Alex.* qui omnes con-
cludunt sufficere casum esse insolitum. pulchrè
Cels. Vgo. cons. 18. nu. 5. vers. & gentes armorum. vbi
docet faciendam esse remissionem mercedis cō-
8 ductori ob casum valdè insolitum, etiam si pars
tantum fructuum sublata sit, alioquin si necesse
esset penitùs omnes fructus esse sublatos, ferè nū-
quam veniret casus remissionis. vt inquit *Alex. de Neuo in cons. 67. n. 6. in fin.*
Neque nocet, quod adhuc solutis collectis, & pen-
sionibus remaneant centum Ducati pro Recto-
re, stante quod vacauerunt pensiones aliæ magnę
momenti, quæ fuerant ab initio impositæ super
9 fructibus dictæ Ecclesiæ, quia respondetur atten-
dendum esse tempus impositionis pensionis, quo
erat valdè grauata, sicut in simili: vt res Ecclesiæ
10 dicatur sterilis, seu infructuosa attenditur tem-
pus, quo fit alienatio, nulla habita ratione, quod
posteà fiat pretiosior. *Soc. cons. 488. n. 3. lib. 4. Corn. cons. 15. nu. 9. lib. 4. Crau. cons. 188. nu. 4. Seraph. decis. 366. n. 1. Gratian. disc. 720. n. 32. lib. 4.*
His tamen non obstantibus adhuc censui prædictū
Pensionarium non teneri cōcurrere ad hanc col-
lectam siue iustam, siue iniustam, hoc enim in-
quirere non est præsentis inspectionis, cum satis
11 sit exigi de facto, vt per *Ferret. d. cōs. 322. n. 4. 5. 6.*
quia pensio prædicta est libera à quocunque one-
re ordinario, & extraordinario etiam priuilegia-
to, & debetur pro alimentis Pensionarii, ideò non
tenetur concurrere ad aliqua onera, quia pensio
12 Ecclesiastica non subiacet fortunæ, nec casui for-
tuito. *Alex. de Neu. d. cons. 67. n. 9. Gig. de pens. q. 62. Io: Baptista Costa de Ration. Rat. q. 10. nu. 6. Lotter. d. q. 38. n. 34. 35.*
Quod multò magis procedit in pensione, quæ pro
alimentis debetur; tunc enim Pensionarius non
tenetur ad cōtribuendum, sed Titularis debet fa-
cere expensas, & soluere collectas, quia ille, qui te-
netur alicui alimenta præstare, tenetur etiam ad
onera alimentorum, ipsis alimentis computatis
13 cum alijs fructibus vsufructuarij, vt probat *text. in extr. Bonif. VIII. in tit. de Decim. col. 2. vers. Prælati.*
14 sicut etiam maritus, qui tenetur soluere onera
rei dotalis, ex qua colligit fructus, (onera enim
fructuum sunt) vt dicit *tex. in l. neque stipendium. ff. de impens. in rebus dotal. fac. vbi Bart. ad hoc not. il-*

lum tex. Ecce quod licèt maritus teneatur alimē-
tare vxorem,& filios,*cap. Per noſtras,de donat.inter*
15 *vir. & vxor.* tamen tenetur etiam ad onera pro
ipſis bonis dotalibus. *d. l.neque ſtipendium.* hac ra-
tione,quia dominus eſt, & poſſeſſor fructuum,ita
dicamus de Titulari,qui æquiparatur vſufructua-
rio vniuerſali,vt licet teneatur ad penſionem pro
16 alimentis penſionarij, tamen debeat etiā ſoluere
tales impoſitiones ex cauſa dd. fructuum, vt in
terminis probat *Ferrett.in conſ.199.num.3.4.lib.1,*
fauorabilis enim eſt illa penſio, quæ reſeruatur
17 pro alimentis,& ſuſtentatione. *Borell.in ſumm.de-
ciſ.p.1.tit.30.nu.10.*

Et tantò minùs in caſu noſtro debet concurrere Pē-
ſionarius, etiamſi nulli fructus percepti eſſent,
quia Titularis modernus eſt ille,qui conſenſit Pē-
18 ſioni, & eius reſeruationi, & propterea perſona
eius obligatur,& non beneficium.*cap. niſi eſſent.de
præben.*& ideò dato etiam, quod Papa reſeruaue-
rit penſionem ſuper fructibus, tamen perſona ip-
ſius eſt principaliter obligata, & ipſi fructus ſunt
obligati pro ipſa penſione ſoluenda, non autem
ſolutio fructuum eſt poſita cauſa taxationis, ſed
19 cauſa demonſtrationis, & ideò etiamſi nulli fru-
ctus percepti eſſent, deberet ſolui integra penſio,
l.Lucius.ff.de alim.& cib.legat. nam obligatio per-
ſonalis non ſequitur fundum. *l.fin. §.fin. ff. de con-
trahen. empt.* vbi patet, quod ſi aliquis promittit
ſoluere decem annua de ſundo ſuo,ſi alienat fun-
20 dum,adhuc remanet obligatus; & propterea cō-
tra titularem etiam fructus non percipientem, ſi
conſenſit reſeruationi penſionis cum ſolitis ob-
21 ligationibus, datur actio perſonalis, vt in termi-
nis docuit *Alex.de Nev. d.conſ.67.ſub nu.9. verſ.&
ideò.verſ.& in hoc.*vbi de communi teſtatur. & eū
ſequitur.*Gig.d.q.62.ſic etiam Caccialup.tract.de pēſ.
q.9.n.3.8.Rom.conſ.388.nu.3.8.*etenim in exigen-
dis penſionibus non ſolum datur actio realis cō-
22 tra percipientem fructus beneſ. ſed etiam perſo-
nalis contra eum, qui pēſionis reſeruationi con-
ſentit,vt per *Gonzal.ad reg.8.Cancell.gl.5.§.5.n.46.
52.Farin.deciſ.poſth.407.nu.3.p.1.* penſiones enim
23 ob conſenſum à Titulari in eo præſtitum æqui-
parantur contractibus. *Gig. de penſ. q.99. num.10.
Achil.deciſ.13.nu.8. de penſ. Barboſ.in prax. de penſ.
q.99.num.10.Achil.deciſ.13.nu.8. de penſ.Barboſ.in
prax.de penſ.exig.q.1.nu.30.31.& q.3.nu.8.* & ideò
ſicut in contractibus promittens aliquid ſoluere
ex fundo, obligatur actione perſonali ad ſoluen-
dum,etiamſi fundum non poſſideat. *d.l.fin.§.fin.
de contrahen.empt.*ita etiam in penſionibus dicen-
dum eſt.

Idque fortiùs dicendum eſt in penſione,quæ pro ali-
mentis reſeruatur, quæ dicitur fauorabilis, vt vi-
24 ſum eſt, quia ſtante clauſula, vt Penſionarius va-
leat commodiùs ſuſtentari,etiam ſi de alimentis
non ſit facta mentio cenſetur pro alimentis re-
ſeruata. *Hyppol.Rim.conſ.298.num.11.13.pulchrè
Lotter.de Re beneſ.lib.1.q.35.nu.50.51.& q.39.nu.
79.Gratian.diſc.94.nu.55.& diſc.548.n.24. Duran.
deciſ.448.n.23.*& ego dixi *contr.36.n.24.*

Non obſtant in contrarium adducta, & primò de
natura penſionis teneri Penſionarium pro rata
concurrere cum titulari ad onera ex *Ferret.d.conſ.
322.n.3.in fin. & alijs.* Quia reſpondetur hæc non
25 procedere in penſione reſeruata pro alimentis
ex Ferret. d. conſ.199.nu.3.4. neque locum habere
in penſione libera, & exempta ab omnibus ordi-
narijs,& extraordinarijs.*Lotter.d.q.38.n.34.35.*

Secundo non obſtat exemptionem ab oneribus cō-
ceſſam trahi non poſſe ad caſus valdè inſolitos
in gradu ſuperlatiuo *ex Corn. d. conſ.23.ſub nu.12.*
26 *lib.2.* & talia eſſe, quæ eueniunt ex facto Princi-
pis,cui reſiſti non poteſt,vt per *Rol.conſ.45.nu.15.
lib.3.Menoch.d.conſ.27.num.30.31. Mangil.de euict.
q.17.nu.13.*

Nam primò reſpondetur, quod illa diſtinctio. *Corn.
d.conſ.23.* inter caſus non præuiſos in ſuperlatiuo
gradu, aut in alijs gradibus inferioribus videtur
27 ſolitaria deſcendens à capite ſuo, & contra di-
ctum *Angel. in l.qui iure militari. ff.de teſt.milit.* vbi
quādo dicitur in quietatione, quod trahatur etiā
ad non cogitata, ſit debitor ſecurus perpetuò,ſe-
quitur *Alex. conſ.42. col.4.in fin.libr.1.* nec diſtin-
guūt DD. prout Corneus facit,imò volunt,quod
28 vbi ſit mentio de caſibus fortuitis,veniunt etiam
inſoliti:ſic docet pulchrè *Craue.conſ.294.ſub nu.8.
verſ.Octauo dico.*

Sed eſto, quod diſtinctio Cornei ſit communis, pro
vt videtur eſſe, vt exemptio etiam à caſibus for-
29 tuitis non liberet à caſibus valdè inſolitis in gra-
du ſuperlatiuo ex *Menoch.d.conſ.27.nu.19. Peregr.
d.conſ.14.n.7.in fin.Giouagn.d.conſ.95.nu.7. Surd.d.
deciſ.326.n.12.*cum alijs ſupra adductis tamen re-
ſpondetur id non procedere, neque locum habe-
re, niſi duo ſimul copulatiuè concurrant, ſcilicet
caſus valdè inſolitus, & damnum intolerabile
30 vltra dimidiā eius, quod percipi ſolet,tunc enim
propter detrimentum enorme ſuperueniens pri-
uilegium perditur, *vt in c.ſuggeſtum. de Decim.Cra-
ue.d.conſ.294.ſub nu.8.verſ.non obſtat vltimum.*

Et quod hoc verum ſit, & quod diſtinctio Cornei
ita ſit intelligenda, vt hæc duo copulatiuè requi-
rantur, caſus ſcilicet valdè inſolitus, & damnum
31 irreparabile, & intolerabile probant iura à Cor-
neo,& alijs DD. allegata,etenim in primis *l. fiſtu-
las.§.frumenta.ff.de contr.empt.* id euidenter oſten-
dit, dum requirit, quod immoderatæ fuerint ni-
ues & contra conſuetudinem, & ibidem tradunt
communiter DD.qui eam legem ſic intelligunt;
vt concurrat damnum intolerabile, & caſus valdè
inſolitus.

Verùm meliùs id etiam probat *tex.in d.l.ſi merces.§.
vis maior.de locat.& conduct.*dum dicit,vis maior,
quam Græci itam diuinam appellant, non debet
32 conductori damno eſſe, ſi pluſquam tolerabile
eſt, læſi fuerint fructus, alioquin modicum dam-
num æquo animo ferre debet colonus: ecce ergo
quomodo non fit remiſſio mercedis conductori,
niſi concurrat, vis maior,quæ eſt caſus inſolitus,
& damnum intolerabile: & idem probatur *in l.
ex conducto. §.ſi vis tempeſtatis. ff. eod.* ita etiam ad
hoc, vt Penſionarius concurrere debeat, oportet,
quod Titularis ex caſu inſolito ſentiat damnum
intolerabile vltra dimidiam, alioquin non poteſt
33 diminui penſio, ſi Titularis non eſt læſus in fru-

ctibus

ctibus vltra dimidiam. ex tex. in l. diuortio. §. fin. ff.
solut. matrim. Imol. in c. propter sterilitatem. de locat.
& ita in terminis docuit. Alex. de Neuo. d. cons. 67.
nu. 6. 7. 8. vbi testatur de communi, & vera opinio-
ne, quem sequitur Gigas de pens. q. 62. nu. 16. 17. 18.
sic etiam latè, & pulchrè Costa in trac. de Ration.
Rata. q. 10. nu. 5. 6. 7. vbi requirit damnum intole-
34 rabile vltra dimidiam & testatur de communi o-
pinione, multosque alios allegat. Caccialup. q. 16.
in princ. de pensio. Rota apud Card. Crescent. decis. 4.
alias 16. n. 10. de locat. & conduct.
Imò omnes DD. qui pro conductore scripserunt di-
centes, etiamsi in se susceperit casus fortuitos, &
insolitos, non tamen teneri ad solutionem pen-
sionis, si eueniat casus valdè insolitus in gradu
35 superlatiuo, supponunt adesse damnum intolera-
bile circa fructus, & redditus adeò, vt sit lęsus vl-
tra dimidiam, alioquin damnum ęquo animo ip-
se sentire deberet ex d. l. si merces. §. vis maior. ff. lo-
cat. cap. propter sterilitatem. vbi DD. omnes extr. eod.
DD. in l. licèt. C. eod. Bart. in l. Cotem ferro. §. qui maxi-
mos. vbi DD. de publican. Barbat. cons. 21. col. 5. lib. 2.
Menoch. d. cons. 27. nu. 27. vbi maximum damnum
requirit. sic pulchrè etiam Surd. consil. 34. num. 31.
vers. quibus tamen, vbi requirit damnum intolera-
bile. & cons. 400. n. 26. & Decis. 326. n. 14. vbi etiam
36 docet necesse esse, vt conductori inferatur dam-
num intolerabile, & multos alios allegat: sic etiã
Bursat. cons. 81. nu. 13. & cons. 309. n. 2. Mastrill. d. de-
cis. 299. n. 4. & n. 20. ad fin. ibi: intolerabile damnum,
& n. 69. ibi. non compræhendit casum, qui conti-
net enormissimam lęsionem. Costa de Ration. Rat.
dic. q. 10. 5. 6. 7. Carroc. de locat. & conduct. tit. de re-
miss. merced. q. 7. nu. 12. vbi requirit, quod damnum
sit intolerabile, vel res in totum perierit. Mangil.
de euictio. q. 17. nu. 13. vbi requirit, quod iste casus
insolitus afferat magnum damnum, quod omnes
interpretantur de damno vltra dimidiam, vt per
Alex. de Neuo. d. cons. 67. n. 7. 8. latè Carroc. de locat.
& conduct. tit. de remiss. merced. q. 1. nu. 4. & nu. 19.
in fin. vbi testatur de receptiua DD. sententia.
Et quamuis Carroc. d. q. 7. nu. 12. in fin. dicat, quod si
damnum excedit dimidiam, fit remissio in totũ,
si verò non excedit, tunc pro rata quia in hoc al-
lucinatur, & loquitur expressè contra text. in d. l. si
merces. §. vis maior. de locat. & contra communem, de
qua Alex. d. cons. 67. n. 6. 7. 8. & Surd. d. cons. 34. n. 31.
vers. quibus tamen, & Costam d. q. 10. n. 5. vbi tradit,
quod non fit remissio pensionis pro rata, nisi
37 damnum sit intolerabile vltra dimidiam, ideò
cum Carroc. nihil alleget, de eo non est curan-
dum.
Si quæ sunt in contrarium, procedunt, vel quando
damnum prouenit à facto, vel culpa locatoris, vel
versatur circa rei substantiam, quia forrè res pe-
riit in totum, vel in parte, vel non præstatur patiẽ-
38 tia conductori, vt re locata vti possit, tunc enim
qualecunque sit damnum, imputatur locatori, &
fit remissio mercedis ad ratam. sic Corn. d. cons. 23.
& Menoch. d. cons. 27. n. 31. vers. tertio, & nu. 32. 33.
& nu. 53. 54. pulchrè Surd. cons. 400. nn. 27. & decis.
326. n. 34. 35. 55. 56. Mastrill. d. decis. 299. nu. 17. 18.
112. 113. 114. & seqq. Sed hic bona Ecclesiæ non
sunt deteriorata in substãtia, neque Titularis fuit
impeditus, ne fructus perciperet, solum est astri-
ctus ad soluendam collectam prædictam vnius
Cabalotti pro bubulca singulis mensibus, quæ est
lęuis impositio respectu quãtitatis fructuũ, quos
ipse percipit ab Ecclesia cum nõ absorbeat octa-
uam illius redditus partem, & propterea versa-
mur extra casum, quod sentiat damnum intole-
tabile, licèt enim in se graue sit, respectu tamen
39 totius non potest dici immodicum, & enorme,
quia non transcendit dimidiam fructuum, vt re-
quiritur secundum Alex. de Neu. d. cons. 67. n. 6. 7. 8.
& cum pensio sit exempta ab omni onere ordi-
natio, & extraordinario ac etiam priuilegiato,
potest dici, quod immunis etiam sit à præsenti
collecta, quæ venit sub nomine oneris extraordi-
narij, si quidem onus extraordinarium dicitur,
quod non imponitur à iure, sed indicitur ob su-
40 peruenientiam alicuius casus noniter, & per ac-
cidens, vel etiam repentino emergentis, propter
necessitatem immioentem Reipublicæ ex Gemen.
cons. 116. nu. 5. Calder. cons. 444. num. 2. vers. quadam
alias. 2. de Cens. Card. Tusch. littera O, concl. 123. n. 12.
Grilinz. cons. 53. n. 39. ergo, &c.
Etenim verè dicto Titularis soluta pensione, & di-
cta collecta, & oneribus Ecclesiæ adhuc remanent
ei centum Ducati liberi, & multò plùs, quo sustẽ-
tat se, & suam familiam, ergo non sumus in casu,
vt Pensionarius concurrere debeat ad solutionẽ
dicti grauaminis, & collectæ, hæc enim soluenda
41 est à Titulari tanquam vsufructuario vniuersali
ad tex. in l. hactenus. l. arbores. in fin. iunct. gl. in verb.
casa arundinis. l. si pendentes. §. si quid vers. & solent.
de vsufr. & in l. quaero. vbi Bart. not. de vsufr. leg. & in
l. 1. C. de annon. & trib. lib. 10. Bart. in l. his verbis. §.
idem testator. de leg. 3. & quamuis Gigas de pens. q.
66. n. 6. concludat pẽsionem exemptam ab omni
42 onere non censeri immunem ab onere insolito,
& inexcogitato, tamen ipse non loquitur de pen-
sione exempta etiam ab oneribus extraordina-
tijs & priuilegiatis, quis tunc erit immunis etiam
43 ab insolitis, & à collecta per Principem sęcularẽ
imposita, vt per Lotter. de re benef. lib. 1. q. 38. n. 34.
35. & est de mente Rotæ apud Mohed. d. decis. 4. de
locat. & conduct.
Et sanè stante quod fructus dictæ Plebis Bibiani sunt
magni valoris, & collecta eorũ respectu est parua
ita, vt ex remanentibus fructibus pensio prædicta
facilè solui potest, & alij plures fructus remanent
pro soluente in tantum, quod habeat vltra omnes
expensas Ducatos cẽtum liberos, & multò plùs,
non potest excusari à solutione integra dictæ pẽ-
44 sionis non obstante collecta prędicta, cuius dam-
num ipse debet æquo animo ferè iuxta tex. in d. l.
si merces. §. vis maior. de locat. & cõduct. & ita in ter-
minis, quod Pensionarius non teneatur pro por-
45 tione pensionis ad collectas, seu impręstita, quæ
Domini Veneti de facto in dominio eorum exi-
gunt etiam ab Ecclesiasticis, censuit Rota Rom.
apud Card. Crescent. decis. 4. alias. 16. nu. 6. 7. 8. 9. 10.
lib. 2. de locat. & conduct. oon obstaotibus multis
rationibus in contrarium adductis, &c. sic iudica-
uit in hæc verba.

Tamen

Tamen Domini in vna Vicentina penſionis coram
D.Aragonia, quia fructus erant magni valoris, &
impræſtita patna, ita vt ex remanentibus fructi-
bus penſio facilè ſolui poterat, & alij plures fru-
ctus pro ſoluente remanebant ad not. per *Abb.
in c.conquarente.de Cler. non reſid. & per Caccialup.
de penſ. q.7.* fuerunt in ſententia, quod Penſiona-
rius ad ea non teneretur, vt, aut ex eo, quia ſem-
per, & continuò ſimilia fiunt, dicatur Ordinatiũ,
ideſt ita, vt de eo Papa notitiam, & conſideratio-
46 nem habere videatur, & ſic cum ſit onus ſolitũ,
Penſionarius non teneatur, ad dicta per *Caccialup.
de penſ. q.17. & Caſtr.conſ.339. quia exceptiones, &
conſ.405. nouiſſimè, lib.1.* Aut quod ſit inconſide-
rabile, & extraordinarium, & tunc ſit quoddam
furtum, ſiue latrocinium, vel hoſtile damnum ad
l.ſi merces. §. vis maior. ff. locat. cum ſimil. & ſi tali
47 caſu fortuito fructus non ſunt in magna quanti-
tate diminuti, tunc quia ſoluta penſione reliqui
fructus ſufficiunt ad onera Eccleſiæ ſupportanda
ad tradita per *Caccialup. dic.trac. q.7.* non debent
diminuere penſionem *ad d. §. ius maior. & Caccia-
lup. vbi ſuprà q.16. in princ.* ſequitur *Borell. d.tit.30.
num.95.*

Vnde apertè deciditur caſus noſter, in quo abundè
reſtant Titulari fructus pro ſua ſuſtentatione, &
penſione ſoluenda, & hinc cognoſcimus, quod ſi
collecta alicui Titulari eſſet oneroſa, vt ſibi non
remanerent centum, & commoditas ſatisfacien-
di oneribus Eccleſię, tunc Penſionarius teneretur
concurrere, quia eo caſu verificaretur caſus inſo-
48 litus, & damnum intolerabile *iuxt. d. l. fiſtulas. §.
frumenta, de contrah. empt.* ſicut etiam edocemur
non eſſe neceſſe, quod ſimul cum inſolito caſu
perijerint omnes fructus, & ſentire videtur *Lotter.
de re benef. lib.1. q.38. nu.35.* quia ſufficit damnum
adeſſe intolerabile excedens dimidiam ad *text. in
d. §. ius maior. Alex. de Neu. d.conſ.67. n.6.7.8.* benè
eorum eſt, quod ſi omnes fructus periſſent, tunc
pro indubitato eſſet, quod penſionarius ad dam-
num concurrere deberet. *Mohed. d.deciſ.5. de locat.
& cond.*

Non obſtat attendendum eſſe tempus impoſitionis
penſionis ad cognoſcendum, an Eccleſia ſit opu-
lenta, & damnum ſit intolerabile: Nam reſpon-
detur, quod tempore prædicta Eccleſia erat diui-
tioſa eodem modo reſpectu ſui, quo nunc eſt, erat
tamen grauata magnis penſionibus, quæ omnes
nunc ſunt extinctæ, excepta hac D.Equitis Prati-
ſolij, & ideò Eccleſia eſt ſatis libera, & opulenta:
Verùm etiam tempore impoſitionis dictę impo-
ſitionis remanebant centum Ducati liberi, pro vt
conſtat ex confeſſione ipſius Titularis, quod ſuf-
ficit ad probandum centum remanere pro Re-
ctore, quando agitur contra eũ, qui penſioni con-
49 ſenſit, tunc enim nulla alia requiritur Bullarum
iuſtificatio. ad *tex. in l.cum pretium. C. de liber.cauſ.
Coccin. deciſ.299. n.2. Burſat. deciſ.300. nu.7. & deciſ.
708. n.5. Barboſ. de penſ. q.2. n.17.*

Benè verum eſt, quod hoc limitatur non procedere,
quando in Bullis Apoſtolicis alicui reſeruatur
penſio cum clauſula (Dummodò remaneant cen-
tum pro Rectore) tunc gratia dicitur conditionis,
50 & debet verificari, etiam ſi agatur, contra eum,
qui conſenſit penſioni. *Caualer. deciſ.148. nu.4. de-
ciſ.183. n.1.2. & deciſ.383. n.1 latè Marcheſ. de com-
miſſ. appell. in cauſ. penſ. p.1. §.1. n.94. fol.497.* Sed id
quoque declaratur duplici modo, & primò vt nõ
procedat, quando dicta clauſula: Dummodò ap-
ponitur, vt hic, poſt reſeruationem penſionis. *Ca-
ualer. d.deciſ.148. ſub n.4.* deinde non habet locum
quando Penſionarius eſt in quaſi poſſeſſione exi-
51 gendi penſionem, vt hic, tunc enim non tenetur
iuſtificare gratiam per *not. à gl. in l. ſicut. §. ſed ſi
quæratur. vbi Caſtr. nu.3.4. ff. ſi ſeru. vendic. Abb. in c.
querelam. n.12. de elect. Rum. conſ.154. n.4. lib.4. Caſ-
ſador. deciſ.10. de reſcript. & pluries in Rota cenſuit,
vt apud Marcheſ. d. §.1. nu.92. p.1. fol.496. Duran. de-
ciſ.324. nu.25. Poſtius in trac. de manuten. obſeru.18.
n.41. Farin. deciſ. poſth.429. n.4. p.1.*

Ideò non debet dictus Rector conquæri, quia ſem-
per habuit ſuam congruam, cum inſuper ei remã-
ſerint Centum, quos fateor habere titulo oneroſo
52 ob onus reſidentię, & labores, quos Parochi ſuſti-
nent in cura animarum, & manutenenda Eccle-
ſia & ſic portat pondus diei, & æſtus, Penſionarius
verò manducat, & non laborat, vt apud *Mar-
cheſan. d. §.1. num.95. p.1. fol.497.* ſed perceptis dd.
Centum liberis Titularis incipit ipſe quoque fru-
ctus habere titulo lucratiuo, & ei præfertur Pen-
ſionarius in penſione maximè exempta, quia Põ-
tifex voluit eum habere penſionem, dummodò
centum remaneant Rectori, ergo ſi centum re-
manent, Penſionarius præualet, & non tenetur
concurrere ad aliquam contributionem: *Card.
Creſcent. dic. deciſ.4. numero 6.7. & ſeqq. de locat. &
conduct.*

Verùm hic videtur nimis alienum quærere ſtatum
Eccleſiæ prædictæ ab initio, quando penſio fuit
impoſita, quia in remiſſione mercedis facienda
53 attenditur tempus damni illati, & conſideratur
ſolum, an percepti ſint tot fructus, quod ex eis
poſſit eo anno ſolui penſio, vt probatur ex *l. ex
conducto. §. ſi vis. l. ſi vno. & l. ſi merces. §. vis maior.
ff. de locat. & conduct. l. licèt. vbi Salyc. & DD. C. eod.
Alex. de Neu. d.conſ.67. n.11. verſ. vnde in hoc.* & ita
probat *Bart. in d. l. licèt. C. de locat. Imol. in d. c. ſi pro-
pter ſterilitatem. col.3. ad fin. Fulgoſ. in d. l. ſi merces. §.
vis maior. Boſſ. in prax. tit. de remiſſ. merced. conduct.
n.9. verſ. ſed illa opinio.* qui teſtantur non eſſe inſpi-
54 ciendum tempus locationis, & contractus, ſed
tempus collectionis fructuum.

Imò aduertendum eſt, quod etiamſi Titularis vno
anno eſſet valdè damnificatus, non ſtatim ſecu-
rus eſt, quod etiam Penſionarius debeat damnũ
ſentire, quia debet abundantia annorum præce-
55 dentium, & ſequentium, quia ſit compẽſatio an-
ni vbertioris cum ſterili, quando ſolutiones faciẽ-
dæ ſunt ſingulis annis, nam ſi fructus vnius anni
non ſufficiunt, debet ſuppleri ſolutio de fructibus
annorum præcedentium, vel ſequentium *ad text.
in d. l. ſi vno. ff. locat. & conduct. & l. licèt. vbi DD. C.
eod. l. ex eo. ff. de vin. tritic. & oleo leg. l. legatum. §. vi-
ni falerni, vbi eſt bona gl. ff. de ann. leg. Bart. in l. inter
ſtipulantem. §. ſacram. de verb. oblig. Bald. in cap.1. in
princ. de not. feud.* & in terminis de penſione *Alex.*

de

de Neuo.d.cons.67.nu.11. Gigas.de pens.q.62.num.7. Boss.in prax.tit.de remiss.merced.conduct.num.32.& seqq.Carroc.de locat.& conduct.tit.de remiss.merced. q.8.n.46.vers.regula.& seqq.Surd.cons.400.n.1.2.& n.29.vers.accedat.

Et quamuis *Carroc.d.q.8.num.50.* id limitauerit non
56 procedere, quando sterilitas fructuum prouenit
ex casu insolito, quia tunc non fit compensatio,
sed fit remissio mercedis ex *Boss.d.tit.nu.*8. Nam
in hoc etiam allucinatur Carrocius, quia siue ste-
rilitas proueniat ex casu insolito, siue solito, sem-
per debet fieri compensatio anni sterilis cum fer-
tili, & DD, non distinguunt inter hunc, vel alium
casum, nec maior est ratio in vno, quam in alio,
& Boss.d.loco ab eo allegatus nihil de hoc dicit,
ideò de Carroc.nihil est curandum, sed potiùs di-
cendum, quod sicut *l.si vno.ff.locat.* in hac materia
57 nō distinguit, nos reos distinguere debemus. *l.3.
de off.præsid.l.pretio.de public.l.1.§.generaliter.de le-
gat.præst.l.prospexit.ff.qui & à quibus cum vulg.* imò
totum dubium erat de casu insolito, quia si de so-
lito loquamur, videbatur nullam esse faciendam
remissionem ad *tex.in d.l.ex conducto.§.si vis.vers.
sed & si credo. ff. de locat. & conduct.* ergo falsa est
Carrocij assertio.

Neque est mirandum, quod in hac materia pensio-
nis adducantur iura loquentia de locato, & con-
ducto, quia Doctores æquiparant, vt plurimùm,
Titularem, & conductorem, & pariter Pensiona-
58 tium, & locatorem, & ab vno arguunt ad alterū,
vt videre & apud *Gig.de pens. q.62.nu.7.8. Alex.de
Neuo d.cons.67.nu.6.7.8.11.Lotter.d.q.38.n.34.35.
36.& seqq.Card.Cresc.d.decis.4. de locat.& conduct.*
ideò licitum fuit allegare iura, & auctoritates de
locato, & conducto loquentes ad ostendendum,
quod Pensionarius non tenetur remittere pensio-
nem, vel ratam aliquam eius pro hac contribu-
tione, imò iura prædicta fortiùs probant contra
Titularem, quam cōtra conductorem, si quidem
conductor semper habet rem titulo oneroso, &
tractat de damno iritando, vbi tantum non per-
cipit de fructibus rei conductæ, quantum sufficit
ad soluendam mercedem conuentam, Titularis
vero dempta congrua, quam dici potest habere
titulo oneroso, in eo, quod superest tractat de lu-
cro captando, ideò si non remittitur pensio con-
ductori, quādo percipit dimidiam fructuum, qui
59 consueuerunt percipi, multò minùs est diminuē-
da pensio in casu nostro soluenda Pensionario, vt
inquit *Gigas de pens.q.62.nume.18. Alex.de Neu.d.
cons.67.n.6.*

Denique non obstat, quod reseruatio pensionis in-
telligatur facta à Pontifice (rebus sic stantibus)
60 quia hæc clausula solet subaudiri in qualibet di-
spositione: ad rem *Anchar.cons.402.in fin.vers.non
obstat.Gozad.cons.27.nu.19. Alciat.cons.157.nu.3.
Abb.cons.1.n.6.Crau.cons.95.n.4.Menoch.d.cons.27.
nu.48.* ideò cum superuenerit indictum, & colle-
cta prædicta videtur, quod pensio etiam mutari
debeat, & de damno participare.

Nam respondetur id esse admittendum, sed negatur mutationem aliquam fuisse factam in substantialibus, quę Pontifex præcipuè habuit præ oculis in concedenda pensione, si quidem voluit eam reseruare cum hac sola conditione (scilicet dummodo remaneant centum pro rectore) in quo nō est facta aliqua mutatio, adhuc enim remanent, soluta etiam collecta prædicta & pensione, nam in reliquo si nunc de nouo superuenit dicta impositio, & extinctæ sunt magnæ pensiones adeò, vt versemur in casu, vt soluta collecta, & pensione, & alijs oneribus Ecclesiæ adhuc plures fructus remaneat Titulari, qui ideò non debet diminuere pensionem, vt per *Card.Cresc. d.decis.4. de locat. & conduct.* Vnde cum eo concludo Titularem prædictum teneri ad soluendam integram pensionem, & Pensionarium non esse obligatum ad concùrrendum ad onus dictæ collectæ.

EPITOME.

Pensio loco alimentorum reseruata, & vt quis commodiùs sustentari valeat an possit extingui, vel minui sine beneplacito Apostolico.

SVMMARIVM.

1 *In claris dispositionis verbis nihil vlteriùs est quærendum.*
2 *Pensio est soluenda in ea specie moneta, in qua est reseruata.*
3 *Solutio pensionis quando possit fieri in alia moneta, quam specificata.*
4 *Transactiò super pensione non valet sine consensu Papæ.*
5 *Pensio non potest reduci ad minorem summam sine consensu Papæ.*
6 *Pensio est soluenda non obstante pendentia litis.*
7 *Pensio pro alimentis non admittit transactionem sine decreto Iudicis, sicut alimenta.*
8 *Transactio damnosa Pensionario, vel alimentario non valet.*
9 *Transactio super pensione valet, quandiù placet Pēsionario.*
10 *Transactio super alimentis nec validatur iuramento.*
11 *Pensio nudo consensu Pēsionarij potest reduci, & remitti in totum, vel in parte.*
12 *Pensio potest reduci, & extingui gratis etiam per schedulam Pensionarij.*
13 *Pensio potest remitti, & reduci ad tempus, vel in perpetuum sine auctoritate superioris.*
14 *Pensio potest cassari liberè sine assensu Sedis Apostolicæ.*
15 *Pensione remissa an sit locus penitentiæ.*
16 *Pensio est odiosa.*
17 *Pensio est onus, & seruitus beneficij.*
18 *Pensionis renuntiatio facilè admittenda.*
19 *Destructio facilior est, quam constructio.*
20 *Rei facilè reuertitur ad naturam suam.*
21 *Pensionis extinctio est fauorabilis.*

Pensio

22 *Penſio mediante pecunia an poſſit priuata auctoritate tolli.*

23 *Penſio non poteſt extingui pecunia, vel anticipatis ſolutionibus ſine conſenſu Papæ.*

24 *Simonia eſt extinguere penſionẽ ſine Papa mediante pecunia.*

25 *Pacta ſunt ſeruanda.*

26 *Penſio poteſt caſſari, & etiam in quantitate minui ſine conſenſu Papæ.*

27 *Alimenta, & penſio non admittunt tranſactionẽ ſine decreto Iudicis.*

28 *Penſionis, & alimentorum remiſſio, & tranſactio valet cum iuramento ſine decreto Iudicis.*

29 *Alimenta iure naturali filijs debita, non poſſunt renuntiari.*

30 *Compromiſſum quomodo valeat in cauſa alimentorum.*

31 *Clauſula: Pro iurato: habet omnes uires iuramenti.*

32 *Penſio aſſignata loco alimentorum poteſt cedi, & caſſari etiam ſine decreto Iudicis.*

33 *Penſio pro alimentis eſt fauorabilis.*

34 *Penſionis extinctio eſt fauorabilis magis, quam reſeruatio.*

35 *Alimentorum cauſa non poteſt tranſigi ſolùm, quando debentur ex vltima voluntate.*

36 *Alimẽta ex pacto, vel conuẽtione inter viuos admittunt tranſactionem ſine Iudicis decreto.*

37 *Penſionis reſeruatio an comparetur contractibus, vel vltimis voluntatibus.*

38 *Penſio reſeruata motu proprio Papæ ſimilis eſt vltimis voluntatibus.*

39 *Proteſtatio poſt factum non releuat.*

40 *Proteſtatio, cui contradicitur, non prodeſt.*

41 *Interpretatio fit contra eum, qui clariùs paciſci potuit.*

42 *Caducitas non incurritur, niſi expreſsè dicatur.*

43 *Priuationis pœna non habet locum, niſi exprimatur.*

44 *Cauſa quælibet etiam beſtialis excuſat à pœna, & à caducitate.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

HInc in eadem cauſa penſionis reſoluto primò puncto compromiſſi, an Penſionarius teneatur concurrere ad cõtributionem pro hoſpitandis militibus impoſitam etiam Eccleſiaſticis, tranſeundum eſt ad alterum, in qua moneta, & quomodo Titularis debeat ſoluere penſionem: & ſanè prima facie videbatur res clara ad fauorem D. Equitis Pratiſolii, ſtante quod in Bullis Apoſtolicis clarè legitur ad eius fauorem reſeruatam fuiſſe annuam penſionem Ducatorum centum quindecim auri de Camera ſuper fructibus dictæ Eccleſiæ Bibiani, cum enim in verbis non eſt am-
1 biguitas, nihil vlteriùs quærendum videtur *l. continuus. §. cum ita, de verb. oblig. l. ille, aut ille §. cum in verbis, de leg. 3. l. tres partes. ad l. falcid.* certum eſt enim quod penſio debet ſolui in ea pecunia, in qua fuit reſeruata, ſi reperitur, vel eius iuſto valore quia vbicumque deducta eſt qualitas in ſti-
2 pulatione, ea eſt præſtanda, nec poteſt fieri ſolutio in diuerſa ad *tex. in l. cum quid ſi cert. pet. Bald. in l. 2. §. mutui datio. n. 3. cod. Cuiac. in l. Paulus. verſ. at ſi damni. vbi DD. de ſolut. latè Lotter. de re benef. lib. 1. q. 39. n. 172. 173. & ſeqq:* vbi docet, non eſſe recedendum ab hac regula niſi duobus concurrentibus, ſcilicet quod adſit penuria monetæ in
3 ſpecie promiſſa, & quod Penſionarius conſeruetur indemnis: ad rem *Rot. diuerſ. deciſ. 683. num. 2. p. 4.*

Nec videtur habenda conſideratio ſuper quadam conuentione partium ad fauorẽ Titularis, in qua declarauerunt, & taxarunt dictam penſionem ad rationem ſcutorum ducentum annuatim à libris octo pro quolibet, per quam tranſactionem multum minuitur penſio quia nunc dicti Duc. 115. efficiunt Ducatonos de partibus noſtris 250. circiter, & hoc fecerunt dicentes ita ab initio conueniſſe, quo tempore Duc. 115. auri, & Ducatoni ducentum de noſtris erant eiuſdem valoris, quia poſt expeditionem Bullarum non valet compo-
4 ſitio, & tranſactio ſuper penſione ſine conſenſu *Papæ. Paul. Rom. tractat. de penſ. cap. 6. numer. 3. Nauar. in Manual. cap. 23. numer. 111. & conſ. 2. numer. 2. de pact. Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 6. qu. 2. numer. 128. & ſeq:* vbi ſubdit, quod
5 penſio nec poteſt reduci ad minorem ſummam Papa inconſulto *Chartar. deciſ. crim. 16. numer. 2. & ſeqq.*

Ideò videtur dicendum, quod ſoluenda ſit penſio
6 in tot Ducatis non obſtante pendentia litis ſuper dicta conuentione, vt per *Gigant. conſ. 6. nu. 4.* & maximè quia dicta penſio fuit reſeruata dicto D. Pratiſolio pro alimentis, vt commodiùs ſuſtentari valeat, quo caſu nõ valet ſuper ea tranſactio,
7 vel compoſitio ſine auctoritate ſuperioris iuxta naturam alimentorum: vt per *l. cum hi. §. totam. ff. de tranſ. Bart. in l. Mella. in fin. de alim. & cibar. leg. Ging. de penſ. q. 45. n. 9. & q. 51. nu. 25. 26. 27. Surd. de alim. tit. 8. priu. 56. num. 9. Gratian. deciſ. Marchi. 158. in add. ad n. 14. ſub n. 1.* & maximè id dicen-
8 dum eſt, quando tranſactio eſt damnoſa Penſionario, vel Alimentario, vt hic: ex *Surd. de alimen. tit. 8. priuileg. 56. n. 70. 71. 72. 76.* vbi quod requiritur eius euidens vtilitas, & propterea talis tranſactio non tenet, neque durat, niſi quandiù Pen-
9 ſionarius vult ei acquieſcere ad *tex. in l. Iulianus. §. ſi à pupillo. ff. de act. empt. Surd. d. priuileg. 56. n. 80.* cum ergo D. Pratiſolius nolit ampliùs ſtare dicto accordio, non eſt cogendus deficiente iuris
10 ſolemnitate, & Superioris authoritate, quod adeo verum eſt, vt tranſactio ſuper alimentis nec validetur iuramento. *Bart. in d. l. cum hi. §. ſolet in fin. de tranſact. cum alijs multis adductis per Surd. d. priuil. 56. n. 54. 55. 56. 57. 58.*

Nihilominus omnibus diligenter conſideratis cenſui dictam conuẽtionẽ eſſe validam, & à partibus obſeruandã, etiam ſi careat ſolemnitate conſenſus Apoſtolici, vel alterius Superioris, tum quia eſt conformis prædictæ conuentioni reſeruationi penſionis, tum quia eſt vtilis Eccleſiæ, & Titulari

& ſine

& ſine pretio & pecunia gratis ſtipulata eſt, qui-
libet enim poteſt ſauori ſuo renũtiare, cum enim
penſio ſit vti debitũ pecuniarium, poteſt remitti
in totum, vel ad tempus etiam ſine auctoritate
alicuius Superioris, & ſufficit, quod remiſſio pro-
bari poſſit, & ideo ſatis erit, ſi fiat coram teſtibus,
11 & notario, etiam ſine decreto alicuius Iudicis,
quia penſio nudo conſenſu Penſionarij poteſt re-
duci, vel remitti: ſic tenuit *Præpoſ. in c. Agathoſa.
n.4. diſt. 63. vbi etiam alij DD. Gomes in comm. reg.
Canc. de infirm. reſignant q.16. & in compend. vtriuſq:
ſign. nu.87. fol.87. Paul. de Rom. tract. de Penſ. q.8.
latius Gigas eod. tract. q.45. n.5. verſ. Iſtis tamen. vſq:
ad n.9. & q.99. n.8. & conſ.3. n.7. & conſ.16. n.6.
& conſ.36. n.6. Pariſ. de reſign. benef. lib.6. q.2. num.
123. Rot. diuerſ. decíſ.471. n.10. p.1. latius Garz. de
Benef. p.1. c.5. n.38.* vbi multos allegat, & docet,
quod etiam ex Schedula priuata poteſt pẽſio ex-
12 tingui, & reduci dummodò appareat de conſen-
ſu Penſionarii: ſic etiam *Grilinz. concinis mens conſ.
36. n.23. Caccialup. de penſ. in fin. n. pen. Redoan. de
Simon. p.2. c.13. n.15. latè Gratian. decíſ. March.158.
n.11.12.* vbi alios allegat, & probat, quod penſio
gratis poteſt remitti ſola voluntate Penſionarii
13 ſiuè ad tempus, ſiuè in perpetuum ſine auctori-
tate alicuius Superioris: pulchrè etiam *Lotter. de
Re benef. lib.1. q.42. n.7.8. & latiſſimè Iul. Chartar.
decíſ. crim.16. n.33. & n.65.* vbi probat, quod pen-
ſio poteſt caſſari citra vitium Simoniç ſola volun-
tate Penſionarii, abſque aſſenſu Sedis Apoſtolicç,
14 dummodo id fiat ſine pecunia, & ſine anticipata
ſolutione adeo, vt caſſatio ſit libera à pretio: ſic
etiam *Borell. in ſumm. decíſ. p.1. tit.30. n.80.81.* vbi
ſic rem declarat, & *Bonacin. de Simon. q.4. §.13. nu.
12.* latè docuit *Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccl. lib.3. c.
11. nu.22.23.* vbi alios videre licet, & ideò ſi gra-
tis ſacta eſt caſſatio, vel reductio, aut moderatio,
15 & ex abundanti habitus ſit recurſus ad Papam, &
ſupplicatio fuerit ab eo ſignata, non erit neceſſe
expedire litteras, nec tamen erit locus pœnitentiç,
quod non procederet, ſi renuntiatio libera nõ eſ-
ſet: ſic *lotter. d. q.42. n.10.11.*
16. Et ſanè cum penſio ſit odioſa, vt per *Gig. conſ.22.
n.2. Garz. de benef. p.1. c.5. num.43.* & ſit onus, ac
17 ſeruitus beneficij. *Gig. de penſ. q.45. n.7.8. & conſ.
1. n.12. & conſ.5. n.2. Grilinz. conſ.89. n.13. Borell.
in ſumm. decíſ. p.1. tit.30. n.9. Chartar. d. decíſ.16. n.
37.53.* ſequitur, quod facilè admittenda ſit eius
18 caſſatio, & renuntiatio, vt Eccleſia remaneat li-
bera, vel minùs onerata adeo, vt licèt in reſerua-
tione requiratur aſſenſus Apoſtolicus, non ſit ta-
men neceſſarius, dum ea tollitur, vel minuitur,
19 quia facilior eſt deſtructio, quam conſtructio, &
20 res facilè reuertitur ad naturam ſuam, vt per *tex.
in l. ſi vnus. §. quod in ſpecie. ff. de pact. & l. non ſta-
tim. ff. de pecul.* dixit *Gig. de penſ. d. q.45. n.7. Rot. di-
uerſ. decíſ.454. n.7. p.1. Burat. decíſ.469. n.18. lib.2.
Chartar. d. decíſ.16. n.37.38. Borell. in ſumm. decíſ.
p.1. tit.30. n.39.* vbi quod extinctio penſionis eſt
ſauorabilis, quia reſtituit beneficium ad priſtinã
libertatem, ergo valida fuit conuentio inter di-
21 ctum Penſionarium, & Titularem, per quam va-
lor Ducati fuit taxatus, & per talẽ taxationẽ pen-
ſio fuit reducta ad minorem ſumma in ſauorem
Titularis, quod facilè admittendum ex *Garz. de
benef. p.1. c.5. n.43.*
Ideò non obſtant in cõtrarium adducta, quæ requi-
runt in tali extinctione, vel diminutione benepla-
citum Apoſtolicum, nam ardua eſt multùm quç-
22 ſtio, an etiam mediante pecunia poſſit priuata
auctoritate penſio tolli, vel minui, multi enim
Theologi, & Canoniſtæ ſcripſerunt id fieri poſſe,
vt videre eſt latè apud *Chartar. d. decíſ.16. n.32. &
multis ſeqq:* tamen vera, & communis omnium
ferè DD. eſt, vt beneplacitum nõ ſit neceſſarium,
quando gratis ſit remiſſio, illud autem omninò
requiratur, quando mediante pecunia, ſeu anti-
cipatis ſolutionibus ſit remiſſio, ceſſio, caſſatio,
vel diminutio, quia hodie negari non poteſt, quin
penſio ſit ſpiritualitati annexa non ſolùm conſe-
quenter, & dependenter, quia prærequirit ordinẽ
Clericalem, vel primã Tonſuram, ſed etiam cõ-
comitanter, quia Penſionarius obligatus eſt ad
dicendum officium paruum B. M. V. ex *decreto
Pij V. 12. Kal. Octobris* 1571. quo fit, vt ſi quis pe-
cuniam receperit pro extinctione penſionis ſine
23 beneplacito Apoſtolico, Simoniç labe inficiatur.
Nauar. in c. fin. de Simon. vbi teſtatur quæſtionem
hanc fuiſſe diſputatam coram Cardinali Alciato,
& ita fuiſſe deciſum. idem *Nauar. conſ.52. ſub nu.
2. verſ. pro parte, & n.3. de præben. Maior in 4. diſt.
25. q.5. Petr. de Aragon. in comm. ad 2.2. D Thom.
de iuſt. & iur. q.100. de ſim. art.4. verſ.3. concluſio.
Gambar. de off. & auth. legat. de later. lib.6. tit. de
penſ. n.624. & ſeqq. Io. Azor. mor. p.2. lib.8. c.10.
verſ. Hæc ſententia. Fr. Lud. Beia in reſp. caſ. conſc.
caſ.37. verſ. quæ rationes. Pariſ. de reſign. benef. lib.
6. q.2. n.128. & ſeqq. Gig. de penſ. q.99. n.14. Sayr.
de Cenſur. lib.2. c.5. nu.15. Fuſch. de viſitat. lib.2. c.
26. n.40. latiſſimè Garz. de benef. p.1. c.5. n.20. &
multis ſeqq:* vbi alios allegat, & probat Simoniam
24 eſſe extinguere penſionem mediante pecunia ſi-
ne aſſenſu Apoſtolico, quia licet ſit principaliter
ius temporale, eſt tamen ſpirituali annexa, ſic e-
tiam latè *Borell. in ſumm. decíſ. p.1. tit.30. nu.80.
81. lotter. d. q.42. n.8.9. Gratian. d. decíſ.158. n.12.
latiſſ. Chartar. d. decíſ.16. num.2.3.4. & ſeqq:* vbi id
comprobat per octo rationes, *& n.62.63.64.65.*
vbi hanc ſententiam defendit à contrarijs, & eue-
niente caſu dicit omninò eſſe amplectendam in
iudicando: latè etiam *Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccl.
lib.3. c.11. n.22.23.* vbi alios allegatos videre li-
cet. *Bonacin. de Simon. q.4. §.13. n.4.5.7. Caſtr. Pal-
lau. mor. p.2. tract.13. diſp.1. p.11. n.12.* vbi teſtatur
de ſtylo Curiæ ad euitandam ſuſpicionem Si-
moniæ.
Non obſtat igitur ſecũdùm, quod penſio debeat ſol-
ui in Ducatis iuxta tenorem Bullç, nam id verum
dicimus, niſi aliter conuentum fuiſſet, vnde Ti-
tularis dicere poteſt Penſionario: nonne ita cõ-
25 uenisti mecum? & Prætor ſubiunget, & ego pa-
cta ſeruabo: ad *tex. in l. iuriſgentium. §. ait Prætor.
ff. de pact. c.1. extr. eod.* cum vulg. ſicut enim pen-
ſio abſq; licentia Papæ ſola voluntate Penſionarij
26 poteſt caſſari, & remitti, multò magis poterit
eius quantitas minui. *Gig. de penſ. q.99. nu.8. lotter.
d. q.*

d.q.42. n.42.43. pulchrè *Buratt.deciſ.228.nu.1. & deciſ. 469.n.18. tom. 2.*

Non obſtat tertium quod quando penſio reſeruatur alicui pro alimentis,non poſſit ſuper ea fieri trã-
27 ſactio,vel concordia in præiudicium Penſionarij ſine decreto Iudicis ex *Gig.de penſ.d.q.45.n.9.* Nã primò reſpondetur id non procedere, quando tranſactio fuit iurata, ſi quidem etiam ſuper futuris alimentis iure ciuili debitis tranſactio iura-
28 mento firmata valet,& ideò remittens penſionẽ ſibi pro alimentis aſſignatam cum iuramẽto tenetur obſeruare, & valet remiſſio etiam ſine Superioris auctoritate : ex *Bart. in l. ſi quis pro eo. circa fin. princ.ff. de fideiuſ. Iaſ.in l.de alimentis. n.4. C. de tranſact. in terminis Gigas de penſion. q.45. nu. 10.& q.51.n.25.26. Alex. in l.qui Romæ.§.duo fratres. n.95. ff.de verb.oblig. Imol. in c.cum contingat. in fin. de iureiur. Dec.in d.l.de alimentis. num.12. vbi Cart.iun. in rep. n.3. & Corn. n.3. Iaſ. in d. l.cum hi. n.11. de communi Alciat. conſ.267.n.3. Couar. in c. quamuis. p.2.§.6. n.4. de pact.in 6. Io: Gutier. de iuram.confirm. p.3.c.3.n.4.* vbi latè diſcutit punctum in terminis penſionis *latè,& pulchrè Surd.de alim. tit. 8. priu.56. nu.50.51.* vbi in terminis loquitur etiam de penſione,*& n.59.* vbi teſtatur de veriori ſententia, & quia habet tutiora fundamenta adeo,vt cõtraria procedant in alimentis, quæ iure
29 naturali filijs debentur, quibus non poteſt renũtiari, non autem in alimentis, quæ alijs perſonis debita ſunt alio iure, quam naturali,vt hic in Pẽſionario : & hac ratione valebit etiam compro-
30 miſſum ſuper futuris alimentis factũ,ſi iuramento ſit vallatum, vt ex *Alciat.conſ. 267. nu.3. dixit Surd.d. priuil. 56.n.54. Io:Gutierrez.de iuram.confir. p.3.c.3. n.4.*

Nec obſtat,quod hic non interuenerit iuramentum formale tactis ſcripturis, quia ſufficit clauſula: (Pro iurato)quæ habet omnes vires iuramẽti,ex-
31 cepto periurio,& foro,vt per *Natt. conſ. 479.n.12. & conſ.480. n.12.14. Rol. conſ.69. n.35.lib.4. Surd. deciſ. 154. nu. 2. Bertaz. conſ. 480. littera: A. verſ. Addo etiam.* ergo ſicut tranſactio validatur iuramento, ita valida etiam redditur per clauſulam iuramenti, de qua in caſu noſtro, quæ eidem comparatur, vt ego dixi *contr. 40. n.73.*

Deinde reſpondetur verius eſſe, quod etiam penſio aſſignata loco alimentorum poſſit cedi,& caſſari etiam ſine decreto Iudicis, & valida erit renun-
32 tiatio etiam pro futuris alimentis, licet non ſit iurata, quia *d. l. Cum hi.* non benè accomodatur materiæ penſionis: ſic poſt *Molin. tom. 2. de contract.diſp.559. latè Garz. de benef. p.1.c.5.n.40.41. 42. & ſeqq.* vbi reddit rationes,& probat *d.l.Cum hi. de tranſact.* non eſſe extendendam ad penſionẽ pro alimentis conceſſam,& ſanè DD.allegati pro hac ſententia, vt penſio poſſit extingui ſola Penſionarij voluntate, loquuntur etiam in ea penſione,quæ alicui reſeruata eſt pro alimentis,vt commodiùs ſuſtentari valeat. *Rot.diuerſ.deciſ.454. nu. 7. p.1.*

Neq; obſtat,quod penſio pro alimentis reſeruata ſit
33 fauorabilis,& maximè quando iam eſt ineſſe deducta: *Gig.de penſ. q.96. n. 4.* quia id procedit reſpectu ſui ipſius, & quando tractatur de eius executione, *Rot.diuerſ.deciſ.454. n.8. p.1.* non autem inconcurſu cum Eccleſia,& Titulari,vbi tractatur de extinctione penſionis,quoniam penſio eſt tũc odioſa, extinctio verò fauorabilis, quia reſtituit Eccleſiam ad priſtinam libertatem, vel minuit
34 ſeruitutem: *ex c.mandato. de reſcript. pulchrè Verall. p.1. deciſ.177. num. 3.4. & p.2. deciſ.305. nu. 8. 9. 10. & p. 3. deciſ. 100. num.5.6.7. Achil.deciſ. 312. Pariſ. de reſign. benef. lib.6. quaſt. 2. numer.5. Garz. de benef. p.1. cap.5. num. 43. Gigas de penſ.q.99.num.4.* pulchrè *Rot. diuerſ. deciſ. 454.ſub n. 8. p.1.*

Non eſt ergo tantus fauor penſionis, quantus libertatis Eccleſiæ, nec natura alimentorum quæ debentur ex contractu,vel pacto inter viuos abhorrent facultatem tranſigendi, ſi quidem prohibitio tranſigendi in cauſa alimentorum procedit tantum in caſu,quando alimenta debentur ex te-
35 ſtamento, vel vltima voluntate, etiam inſpecta cauſa originali. ad *tex. in d.l. cum hi. vbi gl.& Guglielm. Can. in verſ. planè,de tranſact. Surd. de alim. d. priuileg.56. n.87.* Secus eſt,ſi alimenta debeantur alicui ex pacto, vel conuentione inter viuos, quia tunc licet ſuper eis tranſigere, vel compo-
36 nere,& concordare ſine Iudicis decreto vt per *gl. in d.l. cum hi. in princ. in verb. alimentorum per eum tex. vbi Bart. Alber. Bald. Caſtr. Fulgoſ.& Iaſ. ff.de tranſact. Salyc. in d.l.de alimentis. n.2.vbi Corn.n.1. Iaſ. n.1. Cart. iun. n.8. C. eod. Felyn. in c. ſi diligenti. n.5. verſ. intellige. de for. compet. latè Surd.d. priuileg. 56. nu. 84.* vbi dicit, quod omnes ſequuntur hanc deciſionem, & non eſt,qui contradicat, ſed ſic eſt, quod quando penſio non reſeruatur alicui ex motu proprio Pontificis, ſed ex conſenſu par-
37 tium præcedente negotio,& conuentionibus earum tunc penſio non comparatur cum vltimis voluntatibus, ſed cum contractibus prophanis, & pactis inter viuos ſtipulatis propter conſenſum dd. partium: vt dixit *Gomeſ.in comm.reg.Cancell. de infirmor. reſign. q. 16. in verſ. nam penſiones ex Roman. conſ.388. n.7. Gigas. de penſ. q.99. n.10. Achilles.deciſ.425. n.8. Puteus deciſ.193. n.2.lib.3. Mandoſ. ad Rom. conſ.388. littera: B. pulchrè Garz. de benef. p.1.c.5. n.41.42.* vbi hanc diſtinctionem
38 comprobat, vt penſio reſeruata motu proprio Pontificis æquiparetur vltimis voluntatibus,quæ verò reſeruatur de conſenſu partium,& ad preces earum comparetur contractibus inter viuos, ergo ſuper ea licebit tranſigere etiam ſine Iudicis authoritate, quia prohibitio ea de non tranſigẽdo ſuper alimentis ſine decreto Superioris procedit ſolùm, quando alimenta debentur ex vltima voluntate: non ergo poteſt D.Eques Pratiſolius recedere à dicta conuentione,tum quia quilibet poteſt fauori ſuo renuntiare. *Gig. d. qu. 45. numer. 5.* tum quia vigore iuramenti ceſſio, & conuentio prædicta fuit validata: *Gig. d. qu.45. num. 10.*

Neq; obſtat, quod D. Archipræsbiter Bibiani ceciderit à commodo dictæ cõuentionis, quia in poſterum ſuis temporibus nõ ſoluit penſionem,pro vt in Inſtrumento ratificationis proteſtatus eſt

dictus

dictus D. Eques, tum quia in ipsa conuentione de hoc pacto non fuit aliquid dictum, nec tali protestationi consensit dictus Archipræsbiter, quando ratificauit accordiũ, ideò protestatio D. Pratisolij superueniens non est apta ad tollendam concordiam priùs stipulatam, & acceptatam,
39 & taxationem Ducati factam, quia protestatio post factum nihil prodest. *l. debet. §. 1. ff. nau. caup. stab. l. aut qui aliter. in princ. ff. quod vi, aut clam. l. Modestinus. de solutio. l. Papinianus. de publician. l. pen. ff. pro empt. Bart. Bald. & alij DD. in l. si ita scriptum. in princ. de leg. 1. Signorol. cons. 85. col. 4. sub vers. Item non obstat. Craue. cons. 721. num. 13. Tusch. littera P, concl. 938. numer. 33.* quod maximè locum habet, quia dictus D. Archipræsbiter non acquieuit di-
40 ctæ protestationi, ideò protestatio nihil releuat. *Imol. in cap. potuit. col. 19. vers. sed aduerte. de locat. Curt. Sen. consil. 82. columna prima. vers. tertio. Craue. consilio 463. numero vigesimo. Tusch. d. conclus. 938. numero 22.*

Sed neque in dicta protestatione obligatur Titularis ad soluendum suis temporibus pensionem sub pęna caducitatis à dicto contractu, ideò quod contrahentes non dixerunt, neque nos dicere de-
41 bemus, & fit interpretatio contra eum, qui clariùs pacisci poterat. ad *text. in l. veteribus. vbi DD.*
42 *ff. de pact.* & maximè quia caducitas non incurritur, nisi expressè dicatur. *§. cum igitur. in Auth. de non elig. secun. nub. Bald. in Auth. ex testamento. col. pen. C. de collat. & in c. 1. §. vasallus. num. 5. vbi Afflict. num. 24. si de feud. fuer. contr. inter dominum, & agn. Dec. in Auth. qui rem. num. 3. C. de Sacros. Eccles. Corbul. de caus. priu. Emph. caus. 4. num. 5.* vbi probat,
43 quod pęna priuationis non habet locum, nisi quatenus expressum sit, imò licitum est purgare moram etiam post conformes, vt dixi *contr. 36. num. 7.* ergo &c.

Verùm cum dictus D. Archipræsbiter in termino soluendi pensionem deposuerit pecuniam, quam putabat esse dicto D. Equiti debitam, licèt apud se retinuerit illud, quod pro contributione militum pro rata pensionis ipse soluit, tamen non per hoc incidit in pęnam amissionis dictæ compositionis, quia credebat id sibi esse permissum iuxta *Mobed. d. decis. 4. de locat. & conduct.* & licèt in hoc
44 puncto succubuerit, tamen quia credidit id sibi licuisse, excusandus est stante, quod quęlibet causa etiam bestialis excusat à dolo, & pęna. *l. igitur. §. potest. ff. de liber. caus. Ang. in l. Plagij. C. ad l. flau. de Plagi. Gigas ad rem de pens. quæst. 88. nu. 8. 9. Corbul. d. trac. tit. de caus. priu. ob non sol. Can. declar. 17. nu. 2. Corn. cons. 67. n. 13. libr. 2. Decian. consil. 3. numero 29. & seqq. lib. 2. Farin. decis. recent. 261. numero 5. p. 1.* & ita arbitratus sum.

∴

EPITOME.

Iudices sęculares, & alij ministri ferentes sententiam sanguinis an sit irregulares, antequam sententia executioni demandetur.

SVMMARIVM.

1 *Viri sanguinum declinate à me.*
2 *Irregulares sunt fundentes sanguinem humanum.*
3 *Irregularis non potest initiari primu tonsura, nec ad Ordines etiam minores.*
4 *Prima tonsura non est Ordo.*
5 *Prima tonsura sapit naturam Ordinum, & nõ datur irregulari.*
6 *Irregularitas impedit susceptionem Ordinum, & prima tonsura.*
7 *Irregularis non potest habere beneficium Ecclesiasticum.*
8 *Irregulares sunt Iudices, & alij ministri iustitia ob sanguinis sententiam.*
9 *Iudices, & Notarius criminales sunt irregulares.*
10 *Irregularis est, qui mortem Rei accelerat.*
11 *Irregularis est ferens sententiam sanguinis etiam non secuto effectu.*
12 *Aduocati criminales an sint irregulares.*
13 *Irregulares sunt Iudices, & not. criminales, sed ante effectum ab Episcopo dispensantur.*
14 *Episcopus quando facilè dispenset in irregularitate ex defectu leuitatis.*
15 *Irregularitas ex defectu leuitatis dispensatur à solo Papa etiam ante effectum.*
16 *Irregularitas ex defectu leuitatis non incurritur, nisi secuto effectu.*
17 *Irregularitas non incurritur, nisi actu interficiatur homo.*
18 *Irregularitas est imposita homicidio perpetrato, non attentato.*
19 *Irregularitas nunquam incurritur, nisi in iure clarè exprimatur.*
20 *Irregularitas non incurritur per argumentum à simili, vel à fortiori.*
21 *Irregularitas ex defectu leuitatis non dispensatur ab Episcopo.*
22 *Episcopus quando possit dispensare in irregularitate.*
23 *Homicidium voluntarium quidnam dicatur.*
24 *Dispensatio in irregularitate leuitatis quando requiratur.*
25 *Irregularis in dubio facti quis præsumitur.*
26 *Irregularis in dubio iuris quis non censetur.*
27 *Irregularitas ex defectu leuitatis ad alios non pertinet, quam Iustitiæ ministros.*
28 *Irregularitas leuitatis quare introducta.*

29 *Irregularitas lenitas quando, & quomodo incurratur ex cooperatione,*
30 *Irregularitas lenitatis non incurritur exercendo iuſtitiam per alium.*
31 *Irregularitas recuſatur, ſi quis bona fide operatur, & quomodo.*
32 *Irregularis ſuſcipiendo Ordines vel exercendo an incurrat nouam irregularitatem.*
33 *Ordinans irregularem ſuſpendendus eſt, & ordinatus eſt ſuſpenſus.*
34 *In dubio iuris quis non reputatur irregularis.*
35 *Irregularitas requirit actum conſummatum.*
36 *Irregularis poteſt celebrare ad euitandam infamiam.*
37 *Irregularitas non incurritur, niſi actu externo perfecto.*
38 *Clericus condemnans Reum in pœnam ſanguinis punitur etiam non ſequuto effectu.*
39 *Clericus non poteſt iudicare cauſas ſanguinis.*
40 *Clericus proferens ſententiam ſanguinis an puniatur.*
41 *Irregularis non eſt proferens ſententiam ſanguinis effectu non ſecuto.*
42 *Fruſtra precibus à Principe impetratur, quod iure conceditur.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

CErtũ eſt iure Canonico, & apud Theologos tam morales, quam ſcholaſticos eum cenſeri inhabilem ad Ordines aliquos ſuſcipiendos, vel exercendos, qui ſanguinem fuderit alicuius per homicidium, vel membri mutilationem, ſeu detruncationem adeò, vt omninò irregularis æſtimetur, & ab Altaris miniſterio repel-
1 latur, quia, vt inquit Propheta, viri ſanguinum declinate a me: ſic enim dedecit, vt ſacramenta Eccleſiæ miniſtrentur ab eis, qui taliter ſanguinem humanum effuderunt adeò, vt ſint incapaces ordinis, & beneficij Eccleſiaſtici: ex *text. Exod. c. 21. & lib. 1. Paralip. cap. 22. & c. 28. & 2. Reg. c. 7. & per tex. in c. ſi quis vi dicam. diſt. 50. c. tua. §. ad vltimum. de homicid. vol. apertè in Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. de Reform. vbi Barboſ. DD. in c. ad audientiam. d. tit. de homicid. vol.* quæ ſentẽtia adeò vera eſt, vt etiamſi
3 prima tonſura nõ ſit Ordo, & ideò videatur, quod irregularis ad eam promoueri poſſit in ſententia *D. Thom. in 3. p. q. 40. art. 2. Vaſquez tom. 3. diſp. 236. c. 1. n. 9. & diſp. 237. c. 2. Filluc. mor. tom. 1. trac. 9. c. 1. num. 13.* qui omnes probant non eſſe Ordinem, &
4 ideò hoc eſſe maximum argumentum, quod irregularis poſſit ea initiari dixerit *Dian. mor. p. 4. trac. 2. de irregularit. reſolut. 88. verſ. ſed aduerſus,* tamen quia prima tonſura ſapit quodammodò naturam ordinum, & eſt præparatio ad illos ſuſcipiendos, & communis DD. ſententia eſt, vt irre-
5 gularis nequeat etiam prima tonſura initiari, vt per *c. curandum. & cap. ſi qua vxorem. diſt. 34. & c. fin. de temp. ordin. Præpoſit. ad 3. par. D. Tho. quæſt. 5. de irregul. dub. 3. numero 12. Auil. de Cenſur. p. 7. diſp. 2. dub. 6. concluſ. 1. Suarez tom. 5. diſput. 40. ſect. 1. numero 11.* & hanc ſententiam vti communem tenẽdam eſſe docuit *Dian. d. reſol. 88. in fin.* & ſic docuit etiam *Bonac. de Cenſur. in communi diſp. 6. p. 3. numero primo,* vbi tradit, quod irregularitas impe-
6 dit ſuſceptionem Ordinum, & primæ tonſuræ, ſicut etiam impedit vſum, & officium & *numero ſexto, ſeptimo,* vbi quod irregularis non poteſt re-
7 cipere, vel retinere benefitium Eccleſiaſticum vel eius fructus.

Hæc autem procedunt non ſolum irregularitate ex delicto, verum etiam ex defectu, etiamſi quis fiat irregularis ſine culpa, imò meritoriè, quia fortè exercuerit actum Iuſtitiæ, velut ſunt Iudices criminales, Notarij, Fiſcales, Aduocati, & teſtes, ac alij cooperatores in officio criminali ad ſententiam ſanguinis condemnando aliquem etiam infidelem ad mortem, vel membri mutilationem, hi enim omnes ſunt irregulares, & vſus ordinum
8 incapaces actiuè, & paſſiuè ita, vt eos nec valeant recipere, nec exercere: ſic ex *d. cap. ſi quis viduam. diſt. 50. & c. aliquantos. vbi plenè gl. in verb. ad ſacerdotium. diſt. 51. cap. Clericis, & c. ſententiam ſanguinis. vbi DD. Ne Cleric. vel monac. cap. fin. eod. in 6. latè Maiol. trac. de irregular. libro ſecundo, cap. ſexto, numero ſecundo. Nauar. in Manual. cap. 27. numero 212. Tolet. in ſumm. de inſtruct. Sacerd. libro primo, cap. 80. numero 9. Graſſ. de effect. Cler. eff. 13. numero decimo, & per totum. plenè Bonac. de Cenſur. diſp. 7. quæſt. 4. p. 1. numero quinto, ſexto. Molfeſ. in ſumm. in trac. 2. cap. 16. numero 23. Phyluc. mor. p. 1. trac. 19. cap. nono, numero 231. Sperell. deciſ. 77. numero primo, & numero vndecimo, duodecimo, & Pyrrhus Corradus in prax. diſput. Apoſtol. libro quinto, capitulo ſecundo, numero tertio,* vbi probat omnes iſtos in caſu ſanguinis ſe immiſcentes contrahere irre-
9 gularitatem ex defectu lenitatis perfectæ, vt effici inhabiles ad Ordines, & beneficia, ideoque Apoſtolica diſpenſatione indigere adeò, vt hæc pro-
10 cedant etiam contra illum, qui mortem accelerauit, aut cauſam propinquam mortis dedit dicto, vel facto, vt per *Bonacin. dic. quæſt. 4. p. 1. numero quarto.*

Hinc ſumpta occaſione de anno 1643. in Temporibus S. Crucis Septembris fuit dubitatum, an quidam Antonius Romãgilius de Villa Bertia dioc. Regij poſſet ſacris initia, quia exercuerat officiũ Prætoris, & Notarij in Montibus, & mortis ſententiam ſubſcripſerat, & publicauerat, quæ tamẽ non habuit effectum, nec etiam habere poterat,
11 quia reus fuerat gratiatus, & licèt ferè omnes examinatores ſentirent eſſe promouendum, quia effectus non erat ſecutus, vnus tamen vir doctus diſſenſit ex doctrina dicti *Corrad. dic. cap. 2. qui ſub numero 3. 4.* docuit hunc remanere irregularem, & indigere diſpenſatione Apoſtolica, quia per ipſum non ſtetit, quin ſententia ſanguinis executioni demandaretur.

Vnde putaui Romanos eſſe conſulendos, & latiùs quæſtionem eſſe examinandam, an verè Iudices,

Nota-

-Notarij, Aduocati, Fiscales, & alij huiusmodi in
12 causa sanguinis incurrāt irregularitatem, etiamsi
non sequatur effectus: & sanè in hoc puncto inuenio plures DD. sententias discordantes, si quidem multi putauerunt ad incurrendam hanc irregularitatem satis esse assumpsisse munus iudicandi in causa sanguinis, etiamsi iudicium mortis, vel mutilationis suum non sortiatur effectum, assumpto enim officio quis ipso facto irregularis efficitur, cum hac tamen distinctione, quod tunc Epi-
13 scopalis erit dispensatio, sequuto autem effectu
erit Papalis, vt scripsit doctè vetustissimus Canonum interpres. *Hugo in c. si quis post. dist. 51. quem sequitur Specul. de dispens. §. iuxta. vers. sed quid de Iudice, & vers. quanto autem. Summ. Confess. de homicid. q. 23. Maiol. de Irregularit. lib. 2. c. 6. num. 2. vers. quod totum*, vbi hanc opinionem vti tutiorem sequitur, quia paria sunt iudicium ferre, vel parari ad
14 iudicium ferendum, dicit tamen, quod Episco-
pus facilè concedet hanc dispensationem *& li. 5. c. 48. num. 3. vers. est praeterea. Farin. Fragm. p. 1. verb. Clericus. nu. 392.* sic etiam docuit *Mandos. in prax. art. absol. & rehabil. vers. An autem aduocatus. dicens*, quod Ordinarius poterit dispensare, si non fuerit mors, aut sanguinis effusio sequuta.

Altera est sententia *Corrad. in prax. disp. Apostol. dict. lib. 5. c. 2. n. 3. vers. & quotidie. & nu. 4.* docens Romę petendam esse absolutionem ab ijs, qui aliquo
15 modo se ingresserunt in causis sanguinis, licèt
postmodum mors sequuta non fuerit, neque sanguinis effusio, quia nihilominus remanent irregulares, cū per ipsos non steterit, quominùs omnem operam praestiterint, vt mors, aut mutilatio sequatur, & contradicit Mandosio asserenti dispē-sationem esse Episcopalem, cum ex consuetudine recurratur ad Summum Pontificem: cui congruit ēt sententia *Foller. in prax. Crim. p. 2. c. 24. & Lopez. ad Diaz. in prax. Can. c. 99. in verb. puniendū.*

Veruntamen tertia sententia verior est, communis, & magis recepta, quod Iudices, Not. testes, & alij ministri iustitiae, vel cooperatores non incurrunt aliquam irregularitatem in causa sanguinis lata sententia, vel non ex quocunque actu criminali, nec per sententiam ipsam, nisi inde sequatur mors, vel membri mutilatio, seu detruncatio adeò, vt non sequuto effectu si dicti ministri di-
16 mittant officium criminale possint fieri Clerici,
& capaces beneficiorum absque alia dispensatione Apostolica, vel Episcopali, quae nullo modo est necessaria, quia non adest materia irregularitatis, nisi effectu sequuto: sic per *tex. in c. in Archiepiscopatu. de raptor. & Cler. si furiosus. de homicid. gl. in c. ecce. dist. 51. gl. in c. si aliquis. in verb. vt homicida. de homic.* vbi dicit, quod irregularitas non contra-
17 hitur, nisi actu homo interficiatur iam anima-
tus. & allegat *text. in c. sicut eod. & c. quod verò. 32. q. 2.* & ideò sic communiter docent *DD. in d. c. sententiam sanguinis. vbi Io: And. num. 1. vers. Si sequitur vindicta sanguinis. & num. 4. vers. si ex illa scriptura. nu. 5. vers. homicidium sequutum fuit. nu. 6. vers. sequatur vindicta. & nu. 11. vers. sed si mors. & Abb. nu. 3. vers. quod intellige*, quando sequitur ex tali facto mors, vel membri detrūcatio, secus si sequitur alia vindicta sanguinis. *extr. Ne Cleric. vel Monac. secul. neg. se immisc.* sic etiam *Soc. in d. ad audientiam. nu. 144. vbi DD. communiter de homicid.* vel latè *Couar. in Clem. si furiosus. p. 2. in princ. n. 5. 6. de homicid. Diaz. in pract. Can. c. 99. nu. 1. vers. ego tamen.* pulchrè *Nauar. in Manual. c. 27. num. 211. vers. dixi; secutam: Emanuel Sà in Aphor. confess. verb. irregularitas ex deformatione. Sot. de iust. & iur. lib. 5. qu. 1. art. 4. vers. est notandum. Farin. q. 124. n. 56. Sayr. de Censur. lib. 6. c. 14. nu. 9. de communi Suarez. tom. 5. de Censur. disp. 47. sect. 4.* pulchrè, & latissimè doctissimus *Sperell. d. decis. 77. nu. 11. 12. 13.* vbi etiam reddit rationes. *Iul. Chart. decis. Crim. 30. num. 34. vers. secuta morte. Bonacin. de Censur. disp. 7. q. 4. p. 1. n. 1. & n. 3. & p. 2. n. 5. Filucc. mor. p. 1. trac. 19. c. 9. n. 239. Grass. eff. Cler. 12. num. 18. vers. posteà sequeretur. sic etiam Layman. mor. lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 7. sub nu. 1.* vbi allegat multa iura, qui etiam damnat Maiolum aliter sentientem, cui in hanc materia non est multum fidendum, quia ipse totum mundum repleuit irregularitatibus, vt inquit *Dian. mor. p. 5. trac. 11. resol. 53. in princ.* & concordat *Molfes. in summ. trac. 2. c. 16. nu. 30.* vbi dicit requiri actum consummatū, nec sufficere conatum, testè etiam *Bonacin. de Censur. dis. 7. q. 1. punct. 2. n. 5.*

Concludendum est igitur irregularitatem non contrahi ex homicidio siue volontario, siue licito, siue iustitia mediante facto, nisi verè sequatur effectus, quia ad incurrendam irregularitatem non sufficit intentio occidendi, vel mutilandi, vel attentatum, sed requiritur actualis occisio, vel mu-
18 tilatio hominis, stante quod irregularitas impo-
sito est homicidio voluntario, non attentato. *gl. in d. c. si aliquis de homicid. vol.* pulchrè *Io: Gutierrez. Can. qq. lib. 2. c. 6. n. 74. Bellet. disq. Cler. p. 1. tit. 1. §. 5. nu. 130.* vbi pulchrè id probat. *Bonacin. de Censur. d. q. 4. p. 1. n. 1. Dian. p. 4. tract. 2. de irreg. resol. 76.* ibi irregularitas imposita est homicidio volontario, non attentato. pulchrè *Philuce. mor. p. 1. trac. 19. c. 9. nu. 233. 239.* qui tenet contra Maiolum, sicut etiam *Sperell. d. decis. 77. num. 11. Molfes. d. c. 16. num. 30.* nec mirum, quia non sunt multiplicandae irregularitates, quia irregularitas nunquam in-
19 curritur, nisi sit in iure clarè expressa. ad *text. in c.*
15. qui de sent. excommunicat. in 6. Tolet. de instruct. Sacerd. lib. 1. c. 52. nu. 7. vers. priusquam. Io: Gutierrez. can. qq. lib. 2. c. 6. n. 171. 174. Dian. mor. p. 5. trac. 11. resol. 53. & p. 3. resol. 72. sub vers. dicendum est. & p. 4. trac. 2. de irregular. resol. 80. vbi etiam docet, quod in hac materia ad incurrendam irregularitatem
20 non valet argumentum à simili, vel à fortiori: sic
etiam *Sperell. d. decis. 77. num. 28.* ideò cum nullibi reperiatur iure cautum, vt Iudices, & ministri Iustitiae fiant irregulares ob sententiam sanguinis, etiam si non sequatur effectus, non est timendum de irregularitate. *Sperell. d. decis. 77. num. 18.* vbi de communi testatur. *Molfes. d. trac. 2. c. 16. nu. 30.* vbi pulchrè loquitur dicens, quod si omnes DD. de Mundo concurrerent asserendo aliquem esse irregularem, adhuc non esset irregularis, nisi hoc in iure esset expressum.

Hinc cognoscimus dictum Antonium nō fuisse, nec esse irregularem, quia eius sententia sanguinis nō

habuit effectum,& propterea non indigere aliqua
diſpenſatione, & quatenùs ea opus eſſet, non eſt
verum, quod Epiſcopus poſſit in ea diſpenſare,
quidquid dicat Maiolus, & alij, nullibi enim legi-
21 tur data Epiſcopis facultas diſpenſandi in aliqua
irregularitate ex defectu lenitaris cõtracta. *Franc.
Leo.in Theſ.for.Eccl.p.2.cap.8.numer.32. Bonacin.de
Cenſur.diſp.7.quaſt.4. p.vlt.numero 13. Mauric.Al-
zed.in prax. Epiſc.p.2.cap.6.num.46. Dian.mor.p.4.
trac.2.de irregul. reſol.69.* dicens hanc opinionem
eſſe magis probabilem, & ſequendam, quia in
Concil. Trid. ſolùm conceditur Epiſcopis diſpẽ-
ſare in Irregularitate ex delicto, qualis non eſt
iſta: ſic etiam *Sperell. d.decis.77.num.19.* Nam *Con-
cil.Trid. ſeſſ.24.c.6. de reform.* concedit Epiſcopis,
vt poſſint cum ſuis ſubditis diſpenſare in irregu-
laritatibus prouenientibus ex delictis occultis,
22 excepta irregularitate proueniente ex homici-
dio voluntario, aut ex delicto deducto ad forum
contentioſum. *Sanchez.in ſumm.lib.2.c.11.num.2.
Tolet. lib.1.cap.85.num.6. Filuce. trac.20.cap.10.
q.6.Reginald.lib.30.trac.2.num.26. Bonacin.de Cen-
ſur.diſput.7.quaſt.5.p.1.numero 3.* pro cuius intelli-
gentia ad ampliandam Epiſcoporum auctorita-
tem aduerte, quod ſub nomine homicidij volun-
tarij intelligitur de prohibito, & illicito adeò, vt
23 ad hoc, vt ſit voluntarium, neceſſe eſt, vt in illo
perpetrando adſit voluntas directa, & expreſſa,
& non ſufficit, quod ſit voluntarium in cauſa.
*Dian. mor.p.4.trac.2. de irreg. reſol.72.verſ.Dico igi-
tur. Barboſ.ad d.Concil.c.6.numer.34. Aloyſ. Ricc. in
prax.for.Eccl.reſol.446.& reſol.448.* & ideò ſi non
erit ita voluntarium, Epiſcopus poterit diſpen-
ſare, at non ſequuto effectu nulla requiritur di-
ſpenſatio.

Non obſtant allegata per *Corrad.in d.prax. lib.5.c.2.
numer.3.* quia ipſe in principio dicit effectum re-
quiri ad incurrendam irregularitatem,& propte-
reà non eſt audiendus, dum poſteà ſibi contradi-
24 cit, nec ei credendum eſt, dum teſtatur de con-
ſuetudine petendi diſpenſationem Apoſtolicam,
quia ſcio multos fuiſſe ordinatos ſine diſpenſa-
tione, quia effectus ſententiæ ſanguinis non fue-
rat ſecutus, & licèt fortè aliqui petant talem di-
ſpenſationem in Romana Curia, id non fit ex ne-
ceſſitate, ſed ad cautelam, ad euitandas opinio-
nes, & tollendos ſcrupulos eorum qui neſciunt
quieſcere, & non denegatur, vt mihi ſuper hoc
facto conſulenti reſponſum fuit, vnde Corradus
non poteſt dicere id eſſe de ſtylo, quia imò in for-
ma Breuis huiuſmodi diſpenſationis, cuius verba
ipſe refert, legitur narratum, quod ſententiam
ſanguinis Orator ille executioni demandauerat,
vnde colligitur, quod etiam Romæ in conceden-
dis huiuſmodi diſpenſationibus conſideratur, an
effectus ſit ſequutus: ad rem *Io:Guttierez.pract.qq.
lib.2.c.6.n.74.*

Nec obſtat, quod in dubio tutior pars ſit ſequenda,
& magis tutum videatur petere diſpenſationem
ab Epiſcopo, vel Papa, vt per Maiolũ dicto loco:
Nam reſpondetur hæc eſſe vera, & procedere in
dubio facti quando quis dubitat, an ex vulnere
ab eo illato aliquis ſit mortuus, tunc enim in du-
25 bio quis debet reputari irregularis. *c. ad audien-
tiam. & c. ſignificaſti. 1. de homicid. vol.* ſecùs eſt in
dubio iuris, vbi ſcilicet dubium eſt, an hoc, vel il-
lo caſu à iure impoſita ſit irregularitas, tũc enim
in vtroque foro ſtat pro libertate præſumptio, &
melior eſt conditio poſſidentis, vt quis in dubio
26 non debeat iudicari irregularis maximè in foro
externo: ita ex *d.c.15. qui de ſententia excommunic.
in 6. Sayr.lib.6.de Cenſur. c.2.nu.4. Tolet. lib.1.c.52.
num.8.Suarez.de Cenſur.diſp.4.nu.15.Valent.tom.4.
diſp.7.q.19.p.20.not.3. Dian.mor.p.4.trac.2.de irre-
gul.reſolut.80.pulchrè Bonacin.de Cenſur. diſp.7. q.1.
p.5.nu.2.* vbi latè tradit rationes tam pro foro ex-
terno, quam conſcientiæ, plenè, & doctè *Sperell.d.
decis.77.n.31.* vbi alios vide bis pulchrè *Io:Gutier.
pract.qq.lib.2.c.6.n.171.174.* vbi tollit etiam con-
traria, & docet id procedere tam in foro externo,
quam in foro conſcientiæ, ſed nos verſamur in
dubio iuris, de facto enim non dubitamus, quia
dictus Antonius fatetur ſe ſententiam ſanguinis
ſcripſiſſe, & pro certo habetur non fuiſſe execu-
tam, ideò quærendum eſt tantum, an hoc caſu in
iure ſit impoſita irregularitas, ergo in dubio non
erat repellẽdus, quia præſũptio ſtat pro libertate.

Diximus Iudices, & Miniſtros iuſtitiæ effici irregu-
lares ob ſententiam ſanguinis executioni demã-
datam, ideò aduerte, quod irregularitas ex defe-
ctu lenitatis non trahitur ad alios, quam iuſtitiæ
Miniſtros concurrentes ad occiſionem,& propte-
reà alij, qui ſine peccato aliquid faciunt, velut ſi
27 illi, qui aſſiſtant, aliquid faciant, ob quod mors
acceleretur, vel ſi vendant ligna ad viuos combu-
rendum, vel gladios, & funes ad interficiendum,
vel ſuadeant Reum duci per viam breuiorem, hi
irregularitatem nõ incurrunt, quia non ſunt Mi-
niſtri iuſtitiæ neceſſarij, nec iniottè aliquid faciũt.
vt poſt *Vaſquez. tradidit Turrian. de Cenſur. lib.9.
diſp.66.dub.3.Gaſp.Hurtad.diſp.2.de Irregul.diff.11.
n.39.*pulchrè *Bellet.diſq.Cler.p.1. tit.1. §.5.nu.134.*
vbi docet ad incurrendam hanc irregularitatem
requiri, quod actus, qui fit, ſit cauſa proxima dire-
cta in mortem, non cauſa remota. ſicut etiã *Ricc.
in prax.for.Eccl.reſol.452.n.2.pulchrè Dian.mor.p.3.
tract.5. reſol.79. verſ.ſed ego.& in Addition.ſecund.
reſol.15.* vbi dicit hanc doctrinam perpetuò men-
ti eſſe tenendam, eſt enim probabilis, & liberat à
ſcrupulis, quia multi contrarium docent, ſed an-
te factum cõſulendum eſt, ne quis ſe tali exponat
periculo: ſed benè hoc certum eſt, quod in foro
externo Iudex, & Epiſcopus non debet aliquem
in dubio iudicare irregularem, & prohibere à ſu-
ſceptione, vel adminiſtratione Ordinum. *Corrad.
de diſp.Apoſtol.lib.5.c.1.n.24.*

Non erat ergo dubitandum, quin potuiſſet dictus
Antonius rectè, & ritè ordinari, quia effectus ſen-
tentiæ non erat ſequutus, & ideò trepidatũ fuit
timore, vbi non erat timor, namque lenitatis per-
fectæ irregularitas inducta fuit, quia viſum eſt
28 Eccleſiæ non ſatis poſſe referre lenitatem,& mã-
ſuetudinem D.N. Ieſu Chriſti pro nobis crucifixi
eum, qui occidit, vel mutilat, etiam licitè vt per
*D.Thom.2.2.quaſt.40. articul.2. Nauar. in manual.
dict. capit.27. numero 206. Sperell. dict. decis.77.
nu.12.*

num. 12. *Filucc.d.cap.9. nu.*232. & ideò cùm dictus
D. Antonius non sit occisor, neque mutilator
cum effectu, sequitur eum non esse huiusmodi
irregularitate irretitum,& fit ei iniuria quodam-
modo, dum repellitur ab Ordine, & compellitur
petere dispensationem, qua nullo modo indiget,
tum ob dilationem in ea impetranda, tum ob
sumptus in ea obtinenda necessarios, stylus enim
Curiæ Romanæ non arctat ad petendum, licèt
petentibus non deneget postulata, si quidem nec
denegaretur absolutio eam petenti pro peccato
veniali, quia plenitudo potestatis est penès Pon-
tificem tam in magnis, quam in paruis, sed non
est necesse illuc recurrere, nisi in his, quæ speciali-
ter Pontifici sunt reseruata, alioquin nimis incō-
moda esset gubernatio Reipublicæ Christianæ, &
in hac materia sciendum est, quod hoc, vt quis ex
cooperatione incurrat in hanc irregularitatem
29 lenitatis, oportere, vt sit causa propinqua occi-
sionis, quæ nihil aliud est, quam factum, vel dictū
directum sufficiens in deformationem huiusmo-
di inde secutam: pulchrè *Nauar.d.c.27. num.*211.
*vers.dixi sufficienter. Sperell.d.decis.77. numer.*13. &
habentes iurisdictionem temporalem non fiunt
30 irregulares, si mandant suis officialibus, vt ple-
ctant malefactores etiam ad mortem. *ad text.in c.
fin.ne Cleric.vel monac.in 6.Tolet. d.l.1.c.80. num.9.
vers.similiter.*

Animaduertendum est autem, quod dato etiam ad-
fuisse necessitatem petendi aliquam dispensatio-
nem, tamen quia in recipienda prima tonsura, &
Ordinibus minoribus dictus Antonius fuit in bo-
na fide credens se non esse irregularem, & habuit
hoc consilium à Theologo morali Patre Domi-
nico Zanetto è societate Iesu valdè perito in ma-
teria casuum conscientiæ, ob non secutum effe-
31 ctum, & præfectus Ordinationibus fecit illi sche-
dulam habere requisita, tam ipse, quam Ordina-
tor est excusatus, vt per *Nauar. in c.accepta. oppos.
8.num.33.35. de restit.spoliat. & in c.cum contingat.
de rescript.remed.2 numer.7.vers.secunda decisio.Iul.
Chartar.decis.34.numero* 30.31. vbi quod sine dolo
non incurritur irregularitas, & bona fides excu-
sat, & dato etiam quod scienter id fecisset, & cum
mala fide, licèt peccet mortaliter, tamen recipiē-
32 do, vel exercendo ordines nouam irregularita-
tem, vel aliam pœnam non incurrit. *Nauar. d.c.27.
num.193.Tolet.in summ.lib.1.c.67.num.6.vers.Ter-
tium dictum Suarez.d.disp.40. sect.2.n.3. & disp.42.
sect.3.nu.2. Filucc.d.c.9.nu.60.61. 92.139. Bonacin.
de Censur.disp.7. q.1. p.3.nu.4.* Ordinator tamen es-
33 set suspendendus à collatione Ordinum, & Ordi-
natus ab exercitio. ad *tex.in d.c.aliquantos. dist.*51.
sed non versamur in hoc casu, quia nulla adest hic
irregularitas effectu sententiæ non secuto, & quia
vterque tam Ordinās, quam Ordinatus ita credi-
34 dit, & fuit in bona fide: ergo etiam in dubio iuris
resoluendum est ad fauorem dicti Ant. ex *d. c.* 15.
*qui de sent.excommunic.in 6.Tolet.d.c.52.n.8. Dian.
mor.p.4.trac.2. de irregul.resol.*80. non enim ad in-
currendam irregularitatem sufficit voluntas fa-
35 ciendi actum, nec satis est conatus ad actum sed
requiritur, vt cum effectu consumetur actus. vt
probat ex communi, & vera sententia *Couar. in
Clem.si furiosus.in 2.p. in princ. de homicid. Molfes.d.
c.16.nu.*30.

Veruntamen nota in hac materia irregularitatis,
quod secretus irregularis, seu occultus poterit
36 celebrare sine peccato, si ex omissione infamia
sui, & aliorum scandalum esset exoriundum, vt
pulchrè docet *Io:Sanchez.pract.disp.43.num.*38.*ad
fin. vers. & irregularis.* & ante eum *Nauar. in Ma-
nual. capit.27. numer.*239. dicens, quod lex natu-
ralis, & diuina de sua fama defendenda præstat
legi humanæ de abstinendo à Sacro in irregulari-
tate.

Et similiter notandum est, quod licèt effectu non
sequuto irregularitas non incurratur, quia requi-
37 rit actum externum consummatum. *ex Farinac.
in prax.quæst.*124.*numero* 55.*pulchrè Bellet.disquisit.
Cler.p.1.tit.1.§.5. numero* 130. vbi vidè. *Sperell.de-
cis.77.numero* 18. *& Molfes.in summ.trac.2. cap.16.
numero 30. Bonac.de Censur. disp.7. quæst.1. p.2. nu-
mero* 5. tamen si ille, qui cōdemnat reum ad mor-
38 tem, vel membri mutilationem fit Clericus, pu-
niendus est à Iudice Ecclesiastico pœnis *cap. Cleri-
cis, ne Cler. vel Monac.* etiam si non sequatur effe-
ctus, quia se immiscet negotio, ad se non perti-
nenti, & prohibito: Nam *in dicto.c.Clericis.* vetatur
Clerico non solum facere truncationes membro-
39 rum, sed etiam iudicare faciendas: & ideò bene
dixit *Diaz.d.cap.99. vers.ego tamen.* quod quando
nō succedit executio, per solam sententiam Cle-
40 ricus non est ita acerrimè puniendus: & pro-
pterea *Foller.in pract.Crim.p.2.c.*24. nōn dicit Cle-
ricum proferentem sententiam sanguinis esse ir-
regularem, sed benè sustinet contra Diaz. quod
sit puniendus pœnis *d. c. Clericis*, qui non de irre-
41 gularitate, sed de alijs pœnis loquitur, & eodem
modo loquitur *Lopez. ad Diaz.d.cap.99.in verb.pu-
niendum.& quæst.98.sub numero 21.& Farin.d.verb.
Clericus. numero* 392. Vnde si ille, qui tulit senten-
tiam sanguinis sit laicus, effectu non sequuto nec
erit, irregularis, neque vllam pœnam incurret,
quia iustitiam licitè fecit; & hic est casus no-
ster.

Ideò de hoc censui consulendum, quid sentirent
Romani, & interrogati illi, qui expeditiones sol-
licitant, dixerunt petendam esse dispēsationem,
verùm quia hi lucro inhiare solent, putaui con-
sulendos viros doctos, qui dixerunt non esse ne-
cessarium, sed ab aliquibus peti solere ad caute-
lam pro securitate conscientiæ, & quia euenire
poterat, vt effectus sequeretur, & si de hoc non sit
dubium, superuacaneum esse petere dispensatio-
nem, quæ de iure non est necessaria, & ita respon-
dit Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Fran-
ciscus Paolutius Secretarius S.Concilij, & immu-
nitatis, qui est Prælatus doctissimus, & peritissi-
mus, & magnæ experientiæ vir, & ita benemeri-
tus in seruitio S.E.R. vt iamdiù dignus sit, cui Bi-
retum purpureum concedatur, quod quam pri-
mum faxit Deus &c. ideò sine scrupulo potuit di-
ctus Clericus ordinari, & dispensatio non est pe-
tenda, nisi ad cautelam pro timidis Ordinatori-
bus, & Ordinādis, nec est curandum, quod aliqui

ad cautelam petant difpenfari, quia multò plu-
43 res funt, qui id non petunt, quod enim iure conceditur, fruftrà precibus à Principe impetratur. *l.1.§.rescripto. vt legat.nom.cau. l.1.in fin. ad municip.l.vnic.C.de Thesaur.lib.10.c.Abbate.§.contra.de verb.signif.Boer.decis.247.n.13.*& ita,

EPITOME.

Canonici Ecclefiæ Collegiatæ an teneantur affiftere fuis Præpofitis, vel Archiprefbiteris folemniter celebrātibus pro Diacono,& fubdiacono.

SVMMARIVM.

1 *Archipresbiter, & Canonicus solemniter celebrans vtitur Canonicis pro Diacono,& Subdiacono.*
2 *Canonici tenentur assistere Dignitatibus pro Diacono & Subdiacono.*
3 *Canonici non sunt astringendi ad onera inconsueta.*
4 *Ceremoniale quomodò intelligatur.*
5 *Canonici non sunt cogendi ad cantandum Euangelium,vel Epistolam.*
6 *Decretum S.C.non vsu receptum an obliget.*
7 *Exemplis non est iudicandum.*
8 *Exempla multum mouent.*
9 *Episcopo celebranti quomodo Canonici assistere debeant pro Diacono & Subdiacono.*
10 *Ceremoniale Episcoporum ab omnibus est seruandum.*
11 *Cathedralis Ecclesia est magistra, & matrix aliorũ in Diœcesi.*
12 *Cathedralis Ecclesia est Parochia totius Ciuitatis, et Diocesis.*
13 *A Boue maiore discat arare minor.*
14 *Collegiata in Ecclesia debent recitari hora Canonicæ sicut in Cathedrali.*
15 *Archipræsbiter, & Præpositus Colleggiatæ Ecclesiæ dicuntur Prælati,& in Dignitate.*
16 *Præpositi Ecclesiarum Conuentualium sunt Dignitates.*
17 *Colleggiata S.Martini quando erecta,& quomodo.*
18 *Archipræsbiter est manutenendus in possessione, vt sibi seruiatur pro Diacono,et Subdiacono.*
19 *Manutentio datur etiam in rebus spiritualibus, et iuribus incorporalibus.*
20 *Quasi possessio acquiritur per vnicũ actum, et quãdo.*
21 *Canonici quando debeant assistere celebranti pro canendo Euangelio,et Epistola.*
22 *Celebranti inseruientes debent esse eiusdem Ordinis.*
23 *Vltimus status est attendendus,et sufficit vnicus.*
24 *Manutenendus est,etiam qui precario possidet.*
25 *Decretum de Canonicis celebranti assistentibus quomodo intelligatur.*
26 *Canonici,vbi non sunt distincta prabenda, quomodo celebranti assistere debeant.*
27 *Colleggiata S. Prosperi Regij dicitur esse Cathedralis,et quare.*
28 *Canonicus S. Prosperi Regij potest mitti Romam ad visitanda limina.*
29 *Canonicus Colleggiatæ non potest eligi in Iudicem Synodalem.*
30 *Canonici S. Prosperi Regij possunt eligi in Iudices Synodales.*
31 *Consuetudo immemorabilis non tollitur à Ceremoniali,et quando.*
32 *Consuetudo immemorabilis est legitimè probanda.*
33 *Ceremoniale Episcoporum debet seruari, donec probetur contra illud consuetudo immemorabilis.*
34 *Non sunt mutanda, quæ semper certam habuerunt interpretationem.*
35 *Mortuorum officia super cadaueribus debent fieri à Regularibus in eorum Ecclesijs.*
36 *Mortuorum officia an possint celebrari in choro festis primæ classis.*
37 *Aspersorium debet porrigi Episcopo à prima Dignitate.*
38 *Patroni Ecclesiæ minùs principalis festum,quomodo debeat celebrari.*
39 *Aspersorium debet porrigi Episcopo à Priore Conuentus,non à Canonicis.*

Ne fcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

ORta eft controuerfia inter Archipræfbyterum Collegiatæ S.Martini,& eius Canonicos, dum ipfe fe declarauit, quod ei folemniter celebranti debeāt Canonici inferuire pro Diacono, & Subdiacono, è contra vero Canonici dicebant non effe, aut poffe ad id cogendos, fed in eorum manu effe id negare, vel concedere: fed
1 Archipræsbiter dicebat fe habere intentionem fundatā *in Ceremoniali Episcoporum. lib.2.cap.17. vers.et hora competenti*, vbi difponitur, quod dicta Tertia Canonicus hebdomadarius, fiue Dignitas, vel alius, ad quem de confuetudine Ecclefiæ celebrare fpectat, paretur in Sacriftia vnà cum duobus alijs Canonicis habitu Diaconali, & Subdiaconali eiufdem coloris.

Et confirmatur auctoritate *Barbos. in trac. de Canonic.c.34.nu.3.* vbi refert multa decreta S.C. quibus
2 probatur Dignitati folemniter celebranti, Canonicos teneri affiftere pro Diacono, vel Subdiacono non obftante quacunque confuetudine,

Sed Canonici dicebant hæc eis neutiquam obeffe poffe,& non teneri pro Diacono, vel Subdiacono dicto Archipræsbitero inferuire in Miffa, quia id nullibi cauetur in Ceremoniali,& certũ eft, quod
3 Canonici non funt aftringendi ad onera nō confueta maximè contra formam Ceremonialis, vt dixit *S.Rit.Congr.in Alexandrina. 15.Martij.1608.*

Nec obftare dicebant *Ceremoniale d. c.17.* quod non loquitur de Miffa cantanda, fed de benedictione Candelarum, imò inferius videtur fentire, quod inferuientes poffint effe Canonici, & non Cano-
4 nici in illis verbis: Deinde Diacono, vel Subdiacono paratis, fi funt Canonici, ex quo loquendi modo probatur, quod inferuientes poffunt effe etiam non Canonici.

Deinde

Deinde dicebant pro se extare declarationẽ *S.C.Rit.*
5 *in Tarentina Cryptaliarum.3.Septembris.*1605. qua
sancitum est, quod Canonici non sunt cogendi
ad cantandum Epistolam, vel Euangelium, quando alius Canonicus, seu Dignitas celebrat, nisi
quando Præbendæ sunt distinctæ: & ita videtur
intelligendus *Barbos.de canon.d.c.34. nu.3.* & quatenus aliter posset intelligi, non obligare Canonicos S.Martini, vbi dictum decretum non est vsu
receptum, vt per *Menoch. de præs. lib.2. præs.2. et*
6 *Gratian.disc.for.*588.*n.*14.15. in dicta enim Ecclesia S. Martini non adest distinctio Præbendarum,
vt aliæ sint sacerdotales, aliæ Diaconales, aliæ subdiaconales, sed omnes nullum ordinem sacrum
habent annexum: Ergo &c.

Tertiò Canonici allegabant ita etiã seruari in Colleggiata insigni S.Prosperi Regii, & S. Quirini de
Corr. & licèt exemplis non sit iudicandum, sed
7 legibus *l.nemo.C.de sent.et interl.omn.iud.l.sed licèt.
de off.præs.* tamen exempla magis mouent, & si-
8 cut digitus, rem ostendunt. ex *Bald.cons.*354.*nu.*4.
*vers.sed quid.lib.*1.*Tusch.littera E, concl.*548.*nu.*5.6.
*Barbos.de off.Episc.p.*1.*tit.*2.*gl.*3.*nu.*3.

Nihilominùs censui meliora esse iura dicti Archipræsbiteri, qui est Caput Capituli dictæ Colleggiatæ, & pro tali debet honorari à suis Canonicis, & propterea censeo, quod sicut in Ecclesia
Cathedrali Canonici tenentur assistere suo Episcopo tanquam capiti pro Diacono, & Subdiacono adeò, vt si in Ecclesia sint distincti ordines,
seu Præbendæ Præsbiterales, & Diaconales, erunt
9 duo primi Canonici ex ordine Diaconali, quod si
fortè in aliqua Ecclesia nec Dignitates, neq; Ordines distincti essent, tunc erunt duo primi Canonici vel Dignitates immediatè sedentes post
primam Dignitatem, vel primum Canonicum,
vt sancitur *in Ceremon. Episc. libro primo, cap.*8. *in*
10 *princ. et vers. et debent et cap.*9. quod ab omnibus
seruandum est iussum *Clem.*VIII. *vt in Bulla Dat.
sub Dat.* 14. *Iul.* 1600. ita Canonici Coleggiatæ
debẽt suo Prelato, vel Capiti assistere, dum solemniter celebrat in festis solemnioribus, quia Ca-
11 thedralis Ecclesia est magistra, & matrix aliarum
Ecclesiarum. *gl. in Clem.*1. *in verb. matricibus, vbi
etiam Card. de priuileg.* imò dicitur Parochia to-
12 tius Ciuitatis, & Diocęsis. *Card. in Clem.dudum.§.
verum. de sepult.Gutier. can. qq. lib.*1.*c.*27. *n.*24. *&
seqq. Piasec. in prax. Episc. p.*2.*c.*3.*n.*24. *vers.circa
festum. Bellet. disq. Cler. p.*1. *tit.de bonis Cler. §.*3.*n.*
43. 47. *Barbos.trac.de Canon. & Dign.c.*6. *n.*19.20.
dici enim solet, quod à Boue maiore discat arare
13 minor: ideò Canonici Coleggiatæ non debent
dedignari imitari Canonicos Cathedralis, qui
suo capiti lætantur inseruire, hoc enim est onus
honorificũ, quod nemo abhorrere debet ob cultum diuinum, & seruitium Ecclesiæ: nam in Co-
14 legiatis debet sumi exemplum à Cathedrali,
quia in eis horæ canonicæ debent recitari, vt in
Cathedrali teste *Zecch. de Rep. Eccl.c.*26. *n.*4. *vers.
quinto*: nec Canonici debent ægrè ferre sic honorare suum Archiprębiterum, & Pręposítum, quia
verè ille multis prærogatiuis gaudet, & in primis
15 dicitur esse constitutus in Dignitate, & esse Prælatus, vt inquit *Cucch. in Inst. maior. tit. de Præposito, & sequitur Zecch. d.c.*26. *n.*3. & sentit *Barbos.de
Canonic.c.*4.*n.*29.30. *& c.*9. *n.*19.20. vbi latè probatur, quod quãdo Præpositi isti habent primum
locum in Collegiata, vel Conuentuali Ecclesia,
16 dicuntur esse constituti in Dignitate, quod multò magis verificatur in Archipræsbitero, qui in
erectione Collegiatæ facta à *Greg. XIV. P.M.* fuit
declaratus Prothonotarius Apostolicus, & prin-
17 cipalis Dignitas eo ipso, quod ad Archipræsbiteratum assumptus est, cum facultate gestandi
Rochettum, & Mãtellettam, & sub eo constituti
sunt sex Canonici, vnus Cantor, & vnus Sacrista,
& quatuor Clerici simplices perpetui beneficiati,
qui omnes assistere debent laudibus diuinis tam
diurnis, quam nocturnis iuxta ordinationem ab
Ordinario faciendam, pro vt sonant verba fundationis dictæ Colleggiatæ, & propterea si stare
debẽt ordinationi ordinarii, potuit Vicarius Regii decernere, vt Canonici assistant dicto Archiprębitero solemniter celebranti pro Diacono, &
Subdiacono, quia hoc est etiam conforme dispositioni iuris communis.

Deinde cum prædicti Canonici pluries inseruierint
etiam Archiprębitero defuncto, & nouissimè
moderno etiam, qui est M. R. D. Io: Marianus, &
ei assisterint pro Diacono, & Subdiacono, debet
Archipræsbiter manuteneri in hac quasi posses-
18 sione vt ei assistatur à Canonicis pro Diacono,
& Subdiacono ad tradita *in §.retinendæ.vbi Aret.
nu.*2. *vers.quarto competit.Inst.de interdict.Menoch.
de retin.rem.*3.*nu.*103. *et nu.*126. *Seraph. decis.*277.
*nu.*2.*Cocem.decis.*354.*sub nu.*1. *latè Postius de manuten.obseru.*10.*n.*4.*et seqq.* vbi docet dari manutentionem etiam in iuribus incorporalibus, & spiri-
19 tualibus, quod adeò verum est, vt in iuribus incorporalibus acquiratur quasi possessio manute-
20 nibilis etiam per vnicum actum. *c.cum Ecclesia
Sutrina.vbi Abb.num.*23.*de caus. possess. et propriet.
Rota apud Posti.de manut.decis.*113 *nu.*4.5. *et decis.*
139.*n.*2.*decis.*201.*n.*2.*et decis.*267.*nu.*2.

Et talis possessio multum coloratur à decreto *Cerimoniat.Episc.lib.*2.*c.*17. vbi statuitur, quod Canonici assistant celebranti pro Diacono, & Subdia-
21 cono, nec enim loquitur solum in functione benedictionis Candelarum, sed etiam in celebratione Missę, quia idem est, qui benedicit Candelas,
& qui celebrat, & eius dispositio procedit etiam
in collegiatis, vt ibidem legitur, & quamuis aliter fortè seruetur, quando vnus Canonicus celebrat, tamen non est inferendum, quod idem sit
faciendum quando prima Dignitas intendit celebrare, ne abusus, & specialia multiplicẽtur, etenim negari non potest, quin sit abusus, & corru-
22 ptela, quando inseruientes celebranti solemniter non sunt eiusdem ordinis, vt censuit *Sacra
Congr. in vna Caliguritana.* 7.*Septembris.*1593. *et in
colon.*31.*Martij.*1629. *et in Sarnen.*5. *Martij.*1633.
et in Sipontina Montis Galgani sub die 8.*Martij* 1631.
testè *Barbos.de Canon.c.*34.*nu.*3. *ad fin.* vbi habetur
S.C. decreuisse Dignitate, vel Canonico solemniter celebrante Canonicos pariter pro Diacono,
& Subdiacono, & non alios inferiores inseruiri
debere

debere, ergo non debent hi Canonici S. Martini dedignari aſsiſtere ſuo Archipręsbitero pro Diacono, & Subdiacono in feſtis ſolemniotibus, neq; hoc erit inconueniens, vel dedecus, quia Angeli non erubeſcunt aſſiſtere tam Sancto Sacrificio, & muneri tam honorifico.

Non obſtant allegata pro parte Canonicorum, & primò non eſſe cogendos ad onera inſolita contra formam Ritualis, ſeu Ceremonialis, nam hoc eſt verum, ſed hoc onus non eſt contra Ceremoniale, nec poteſt dici tam inſolitum, quod num-
23 quã factum fuerit, quia imò ſæpè ita obſeruatum eſt, & vltimus ſtatus eſt attendendus, & vnicus ſufficit. *Seraph. deciſ.* 1213. *nu.* 5. *Roderic. de ann. redd. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 37. *verſ. vltimo. Tuſch littera. P. concl.* 421. *n.* 11. *Maſtrill. deciſ.* 12. *n.* 2. *p.* 1. *Poſti. d. trac. obſ.* 71. *n.* 55. 56. *Rot. apud eum deciſ.* 3. *n.* 1. *& deciſ.* 258. *n.* 3. adeò, vt ſufficiat dicto Archipræſ-
24 bitero ad obtinendam manutentionem, etiam ſi precario poſſideat. *Menoch. de retin. rem.* 3. *ſub n.* 19. *Mazzol. conſ.* 91. *nu.* 45. *Plot: de in lit. iur. §.* 3. *numer.* 30. *in fin. Potiùs d. tract. de manut. obſ.* 42. *num.* 118.

Non obſtat reſponſio ad *Ceremonial. in d. c.* 17. vbi videtur admittere, quod tales inſeruiẽtes poſſint eſſe etiam non Canonici, dum ſub conditione loquitur, nam replicatur id non rectè ab eo argui, quia dum ſub conditione loquitur, nihil diſponit, ſed potiùs tunc reſpicit ad factum, nõ ad quid faciendum, alioquin pugnaret cum decretis S.C. de quibus *Barboſ. d. c.* 34. *n.* 3.

Tertiò non obſtat declaratio *S.C. in Tarentina.* 3. *Septembris* 1605. vt Canonici non ſint cogendi ad cantandum Epiſtolam, vel Euangelium, quando
25 aliùs Canonicus, vel Dignitas celebrat, niſi quãdo præbendæ ſunt diſtinctæ: Nam quatenus extet hoc decretum, non loquitur in caſu, quando Prælatus, & prima Dignitas Collegiatæ vult cęlebrare ſolemniter, tũc enim viſum eſt teneri Canonicos ei aſſiſtere pro Diacono, & Subdiacono, ſicut in Cathedrali tenentur Canonici aſſiſtere ſuo Epiſcopo, quia Cathedralis ad exemplum gubernanda eſt Eccleſia Collegiata in his, in quibus conuenire non poteſt, & propterea ex diuerſis non ſit bona illatio. *l. Papinianus. ff. de minor.*

Deinde reſpondetur attendendam eſſe poſteriorem d. S.C. declarationem, & decretum emanatum *in d. Sarnen.* 5. *Martij.* 1633. in quo videtur hoc negotium intellexiſſe, vt quando extant diſtinctiones Præbendarum in Diaconales, & Subdiaconales, tunc Canonico ſolẽniter celebranti pro Diacono, & Subdiacono inſeruire debeant Canonici habentes Præbendam Diaconalem, & Subdiaco-
26 nalem; Verùm ſi nulla adſit diſtinctio, vt hic in Collegiata S. Martini, tunc omnes obligantur ad hoc onus per turnum, quia per inferiores ei non poteſt ſatisfieri, vt per *S.C. in d. Sypontina Montis Galgani ſub die.* 8. *Martij.* 1631. *teſte Barboſ. d. c.* 34. *n.* 3. *in fin.* alioquin ſi aliter diceremus, hęc decreta inter ſe pugnarent, quod non eſt dicendum, & propterea dicendum eſt illud primum vel non extare, vel ſic eſſe intelligẽdum, ſalua tamen ſemper meliori interpretatione eiuſdem S.C. cui me ſubmitto.

Quartò non obſtat dictum decretum non eſſe vſu receptum, nam reſpondetur id fortè procedere reſpectu Canonicorum, vt eis celebrantibus alij Canonici non aſſiſtant pro Diacono, & Subdiacono, non tamen reſpectu Archipræsbiteri, cui tam moderno, quam anteceſſori ſæpè Canonici inſeruierunt adeo, vt etiam vltimus ſtatus pro eo conſiſtat, vt vidimus, neque Canonici etiam inter ſe poſſunt immemoriali conſuetudine adiuuari, cum vix tranſierint 25. anni, ex quo Collegiata cum effectu fuit erecta, & ad actum deducta plenè, licèt longè priùs fuiſſet in parte in eſſe deducta.

Quintò non obſtat, quod Regij in inſigni Collegiata S. Proſperi aliter ſeruetur, quia neque Præpoſito ſolemniter celebranti aſſiſtunt Canonici pro Diacono, vel Subdiacono, licèt ſit in ea prima Dignitas valdè honorabilis: Nam primò reſponde-
27 tur hanc nobilem, & antiquiſſimam Collegiatã mæreri potiùs nomen Cathedralis, & pro Cathedrali habẽdam, Epiſcopus enim Regij, qui etiam dicitur Princeps Sacri Rom. Imperij, habet duas Cathedrales, vnam ſub titulo Aſſumptionis B.M.V. & alteram ſub vocabulo S. Proſperi Protectoris, & Epiſcopi eiuſdem ciuitatis, & ſolebant capitulariter ſimul incedere ſub vna tantùm Cruce, & retinent adhuc multa ſigna vnionis, ideò ambæ ſunt Cathedrales, vt de prædictis fidem faciunt *Io: And. Ant. de Butr. & Gemen. in c. quamuis pleniſſima, ad fin. de praben. in 6. latè Tuſch. pract. concl. littera. E. concl.* 298. *n.* 3. vbi in hoc ſcribit alia particularia: & verè hæc nobiliſſima Collegiata eſt in hac quaſi poſſeſſione, vt pro Cathedrali recognoſcatur, nam ego recordor, qualiter
28 Epiſcopus miſit Romam ad viſitanda limina Apoſtolorum D. Canonicum Io: Albertum de Ruggeriis, qui erat Canonicus dictæ Eccleſiæ S. Proſperi, qui prima facie fuit repulſus à S. C. ex hoc ſolùm, quia erat Canonicus Collegiatæ, verùm informata S.C. de prædictis, & viſa doctrina dicti Cardinalis Tuſchi fuit admiſſus ad viſitationem liminum, & ſimiliter non obſtante, quod Canonicus Eccleſiæ Collegiatæ non poſſit eligi in
29 Iudicem Synodalem, etiam ſi nõ extarent in Cathedrali Doctores ſaltem idonei, vt cenſuit *S. C. Concil. in vna Alexandrina teſte Aldan. in compend. can. reſol. lib.* 3. *tit.* 19. *n.* 25. *Barboſ. de off. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 106. *n.* 12. tamen Canonici S. Proſperi ſunt in hac quaſi poſſeſſione, vt eligantur in Iudices
30 Synodales, vt legitur in Synodo Epiſcopi Rangonii, & Epiſcopi Coccupanii Domini mei colendiſſimi, & Præſulis numquam ſatis laudati, in quo de præſenti cernitur ſcriptus per Illuſtr. & M.R.D. Cæſar Caſſolius nobilis, & I.C. Reggien. nõ ſolùm literis, ſed etiam moribus multùm laudabilis, & meus amiciſſimus, quod non alia ratione factum cenſeo, niſi quia Eccleſia S. Proſperi eſt, Cathedralis, & licet vocetur Collegiata, hoc fit ad dignoſcendum eam ab alia, non quia nõ poſſit verè dici Cathedralis, & propterea ſeruat mores, & conſuetudines immemorabiles, quæ ſeruantur etiam

etiã in Cathedrali, inter quas hæc vna est, vt Canonici non inseruiant pro Diacono, & Subdiacono, nisi Episcopo.

Deinde respondetur tam respectu dictæ Ecclesiæ S. Prosperi, quam S. Quirini de Corriggio, quæ sunt multùm antiquæ, Præpositos earum non esse in tali prætensione cum suis Canonicis, nec in quasi possessione, imò pro Canonicis extate consuetudinem immemorabilem, & semper vniformem, vt non inseruiant Præposito, nec sibi inuicem pro Diacono, vel Subdiacono, sed in hoc vtantur opera Capellanorum, & ministrorum, ideò non sunt adducendi in consequentiam, quia non solet S. C. derogare huic immemoriali consuetudini, nec
31 tollitur per Cerimoniale, maximè si sit laudabilis. *S. Congr. Rit. in Bradusina.* 17. *Setembris.* 1611. *& in Tornacen.* 28. *Ian.* 1612. vt intellexi, benè verum est, quod hæc consuetudò allegata, si nega-
32 retur, legitimè esset probanda. *Sacr. Congr. Rit. in Bononien.* 10. *Maii.* 1608. & donec fierent pro-
33 bationes, eiusdem Cetemonialis executio non esset retardanda. *S. C. in Conchen.* 18. *Martij, &* 8. *Maij.* 1617. & hoc sentire videtur *Barbos. de Can. d. c.* 34. *n.* 3. *ibi; quæ venit priùs firmiter probanda:* vbi sentit non satis esse allegate immemorabilem consuetudinem, nisi etiam plenè probetur, verùm si probaretur, tunc sine alia declaratione S. C. non esset ab ea recedendum, quia non sunt mutanda,
34 quæ semper certam habuerunt interpretationē. *l. minimè. ff. de legi.* Ideò pro dicto Archipræsbitero iudicaui, in omnibus tamen me submitto sententiæ S. R. Ecclesiæ, & S. Congr. 15. ac maiorum meorum quibus subiectuscum, censui tamen antiquiorem Canonicum esse exēptum à tali onere ad finem, de quo in *d. Ceremoniali lib.* 1. c. 8. sequitur tenor quorumdã decretorum ad rem facientium.

Decreta S. Congregationis Rituum.

Nucerina Paganorum 17. Martij 1629.

Pro parte Capituli Nucerin. Paganorum petitum fuit, An stante penuria Canonicorum in Choro, cum non sint nisi octo, celebranti Archipræsbitero, vel alteri Dignitati debeatur assistentia duorũ Canonicorum. Et S. Congreg. Rituum Respondit Deberi.

Sypontina Die 8. Martij 1631.

Narratum fuit in Ecclesia Coleggiata Sancti Michaelis Arcangeli Montis Gargani Sypontinæ Diocesis, adesse quattuor Dignitates, & 12. Canonicos omnes Præbendatos, & dubitari inter ipsos An celebrante aliqua Dignitate vel Canonico interuenire debeant pro Diacono, & Subdiacono Canonici, an verò alij Inferiores de gremio eiusdem Ecclesiæ. Et S. Rituum Congregatio. Respondit Dignitati, vel Canonico celebranti pariter Canonicos pro Diacono, & Subdiacono, & nō alios inferiores inseruire debere, non obstante Contraria consuetudine, quam abusum ea, &c. Sacr. Congregatio declarauit, &c.

Sed post quam de ritibus Ecclesiæ sermo habetur, non displicet hic declarare id, de quo aliàs requi-
35 situs sum, an scilicet quando cadauera defunctorum deferuntur ad Ecclesias Regularium liceat Curato super illis exequias celebrare, & an tunc licitum sit vocare solummodò exercētem curam animarum. Verū facilè est nunc respondere huic quæstioni, quia S. C. Regularium rem determinauit, si quidem habentur typis ædita Romæ sequentia decreta, ex Typographia R. Cameræ Apostolicæ anno 1644. quæ ego vidi.

Sacra Congregatio Cardinalium negotijs Regularium præposita censuit non esse quemquam impediendum, quominùs electa sibi in Ecclesia Regulari sepultura, vocet ad sepeliendum cadauer solummodo exercētem curā animarum nomine Capituli. Romæ. die 30. Aprilis 1638. Fr. Antonius Cardinalis S. Honufrij. C. Facchenetus Secretarius.

Sacra Rituum Congregatio iuxta aliàs resolntare- spondit, Officium super Cadaueribus in Ecclesijs Regularium spectare, & pertinere ad ipsos Regulates, non autem ad Curatos defunctorum, & ita in posterum seruari mādauit, non obstante contraria consuetndine. Die 27. Nouembris 1638. C. Episcopus Portuen. Card. Pius. Iulius Cincius Secretarius.

Sacra Congregatio Cardinalium Conc. Trid. interpretum sæpiùs censuit quoties Cadauera defunctorum ad Ecclesias Fratrum Mendicantium deferuntnr, Officia Mortuorum, ac reliqua, quæ in huiusmodi ministerio adhiberi solent, non à Canonicis, neque à Clero, sed à fratribus obiri, ac peragi debere. Die 3. Decembris 1639. Io. B. Card. Pamphilius. Franciscus Paulutius S. Congregat. Conc. Secretarius sic tradit etiam *Lezana qq. Regul. p.* 1. *c.* 12. *n.* 38. *latè Barbos. de vniuersj iur. Eccl. lib.* 2. c. 10. *n.* 81. 82.

Placet etiam hic adnectere alium casum pertinen-
36 tem ad ritus Ecclesiasticos, de quo satis fuit controuersum; factum autem sic se habet. Quidam R. D. Io: Baptista Bisinus annis præteritis legauit Mensæ Galanæ Cathedralis Regii quædam bona bona in onere illius Præsbiteris minncto sub pœna caducitatis, quod tenerentur singulis diebus post Completorium alta voce recitare Psalmos Graduales cum Orationibus desunctorum.

Propter hoc adimplementum præfatum Consortiū in duas partes abiit, para enim quædam asserebat sufficere in festis solemnioribus onus adimplere priuatim sine cantu, & vt singuli, siuè in Ecclesia, siuè in Choro, siuè extra, pars verò altera dicebat etiam in præfatis festiuitatibus teneri recitare Gradualia in Choro alta vocē, quare adiuerunt me Vicarium Generalem, qui pluries partibus auditis, tandem die 17. Martii. 1644. pronuntiaui eos teneri singulis diebus alta voce recitate dictos Psalmos, exceptis festis primæ, & secundæ classis, & triduo maioris hæbdomadæ, iuxta tradita per *Gauant. de Hor. canonic. sect.* 9. c. 2. *num.* 20.

His enim diebus vni Christo vacādum esse videtur, & à

& à prædictis abstinendum videtur ob temporis incongruentiam, vt ad rem dicit idem *Gauant. d. tract. sect.9.* c.t. *n*.8. & decretum S.C. Congregationis, vt pro executione volũtatis testatoris possit quotidie in Choro recitari officium mortuorum, seu Graduales, non videtur comprehendere dies festos solemniores primæ classis, in quibus in honorem sublimiorum festiuitatum excluditur ista defunctorum deprecatio in Choro etiam ad præscriptam mentem Testatoris, & videtur satis verisimile, quod si testator fuisset interrogatus de his diebus, noluisset eos comprehendere, vidẽtur enim digni nota speciali, & ideò tunc temporis satis esse priuatim dictos Psalmos recitare: & ratio esse potest, quia cum isti dies solemniores, & illud triduum hæbdomadæ Sanctæ ab Ecclesia Christo dedicati sint speciali commemoratione, & solemnitate quasi ab omnibus anni diebus electi, & segregati, videtur incongruum in cantu intermiscere alias mortuorum deprecationes.

Deinde id confirmari potest, quia ministri Ecclesiæ in illis diebus sunt magis occupati, & officia sunt longiora alijs diebus festiuis ordinarijs siuè ratione Missarum, vt in die Natiuitatis D.N.I.C. & Paschæ ob communionem fidelium, & Prædicationẽ verbi Dei, & solemnes Vesperas, itavt à manè vsq; ad noctem detineantur in eorum ministerio: adeo, vt tunc satis esse videatur, si Psalmi prædicti priuatim recitentur.

His tamen non obstantibus cum pars grauata recursum habuerit ad S.C. Rituum, & negotium fuerit ventilatum, & Cardinales fuerint informati, fuit resolutum standum esse in decisis sub die 7. Ian. 1645. vt singulis diebus etiam postremis maioris hæbdomadæ, & festis primæ classis officium defunctorum, seu Psalmos Graduales esse recitandos alta voce in Choro iuxtà præscriptum Testatoris pręceptum, quod fuit acceptatum à pręsbiteris, & non repugnat Rubricis generalibus Breuiarij, quoniam cum Psalmi prędicti sint recitandi post Completorium, iam dies festus illius diei, & solemnitas transiit, & consummata est, & ideò non reperitur aliqua Rubrica, quæ prohibeat tũc recitare Psalmos, vel orationes etiam mortuorũ, & ita S.C. reiecit sensum, & opinionem Gauanti, & meum decretum reuocauit: & sanè videtur fecisse rationabiliter, quia voluntas Testatoris est ad vnguem seruanda, si legibus non repugnat. *Auth. de nuptijs §. disponat*, & ego libenter me subijcio interpretationi, & correctioni tantorum Patrum, qui positi in eminenti Dignitate sciunt, quid iura velint, & quid eis repugnet, & sic Psalmi prædicti iugiter, & non interpollatè sunt recitandi singulis diebus, secus esset, si voluntas Testatoris pugnaret cum Rubricis Breuiarij, velut in casu Regni Poloniæ, vbi quidam Testator fecerat legatum cum onere, vt festum S. Ludouici, celebraretur sub ritu duplici, nam S.C. censuit validum esse legatum, sed onus haberi pro non adiecto, quia pugnat cum Rubricis generalibus.

Et similiter non omittam contingentem casum in Ecclesia Cathedrali Regij, vbi post distributionẽ
37 Præbendarum factam in Sacerdotales, Diaconales, & Subdiaconales quærebatur, an pertineret ad primam Dignitatẽ dare aspersorium Episcopo Ecclesiam ingredienti, vel potiùs ad Priorem Canonicorũ; Nã videbatur id spectare ad primũ Canonicum Præsbiterum, vbi distinctæ sunt Præbendæ ex *decreto S.C. Rit. in Placent.* 19. *Maij* 1607. *de qua Barbos. in summ. Bullar. Apostolicarum verb. Aspersorium. in princ.*

Nihilominus in hoc casu aliter fuit decisum, quia S. C. Rituum iterum respõdit, Aspersorium Episcopo in Cathedralem ingrediẽti porrigi debere per digniorem dictæ Ecclesiæ Cathedralis, & ita omninò seruari mandauit quibuscumq; non obstantibus. Die 27. Martij 1642. Cardinalis Sauellus. Iulius Cencius Secretarius, sicut aliàs etiam censuerat eadem S.C. in Salamantina 16. Iulij. 1605. & in Sarzan. 12. Martii. 1618. & in Bononien. 14. Febr. 1632. ego àutem vidi Originale decretum in dicta Regien. & ita fuit seruatum.

Orta etiam fuit in Cathedrali Ecclesia Regien. quę-
38 dam controuersia post Bullam de obseruatione festorum, an festum Petroni minùs principalis deberet in posterum obseruari cum octaua, & alia quædã fuerũt posita in dubium, super quibus Episcopus prudenter agere volens consuluit S.C. & ab ea habuit responsum tale.

Reuerendiss. Domine vti Fr. Dubitauit Amplitudo tua occasione constitutionis S.D.N. super obseruatione festorum nuper emanatæ, in qua disponitur vnicum tantum festum S. Patroni principalioris loci in singula Diocęsi ex præcepto obseruandum: Cum in tua Diocæsi S. Prosper pro huiusmodi principaliori Patrono declaratus sit, P. an festum SS. Chrisanti, & Dariæ minùs principalium celebrandum sit cum Octaua. Secundò an sit transferendum festum Visitationis B. Virginis coincidentis in die Octauæ S. Prosperi, nec non festum S. Iucundæ Patronæ pariter minùs principalis coincidentis in die Octaua Dedicationis Ecclesiæ Cathedralis, & super his quid agendum S. Rituum Congregationem consuluit: Eminentissimi Patres consultationibus amplitudinis tuę responderunt: Constitutionem prædictam, nihil circa ordinationẽ diuini officij, nec circa Rubricas eiusdem innouasse, sed tantùm super præcepto festorum, & pertinentia ad Canonicam ipsorum obseruationem statuisse. Itaque in præmissis tua Amplitudo seruabit, quod ante promulgationem prædictę Constitutionis nouerit ritè fuisse seruatum, quod ego hisce Amplıss. T. literis rescribendum habui, quam de cætero Ecclesiæ tuæ incolumem opto. Romæ, 21. Nouembris 1643. Ampl. T. Vbi Fr. Cardinalis Sacchettus. C. Pautius S. C. Rituum Secretarius.

In alio etiam casu, in quo prætẽdebant Dignitates, & Canonici Cathedralis Ecclesiæ Regij secundũ
39 suam antianitatem dare Aspersorium Episcopo ingredienti Ecclesiam B.M.V. Seruitarũ, & Prior Conuentus dicebat id ad se spectare, super quo consulta S.C. respondit in hæc verba.

S. Rituum Congregatio respõdit Episcopo Regien. extra suam Cathedralem in aliam Ecclesiam siue sæcularium, siue Regulariũ ingredienti Aspersorium

rium porrigi debere per digniorē illius Ecclesiæ, ad quā Episcopus accedit,& nullo modo per Dignitates,aut Canonicos Cathedralis:& ita in casu proposito omninò seruari mandauit. Die. 8. Febr.1642. Cosm.Card.de Torres. Iulius Censius Secretarius.

EPITOME.

Manutentio an sit danda fideicommissario, qui fuit immissus authore Prætore citato hærede,& contumace,si postea hæres velit manuteneri, vel immitti.

SVMMARIVM.

1 *Hæres debet immitti secundùm formam l.fin.C. de edit.D.Adrian.toll.*
2 *Hæres immissus in possessionem bonorum defuncti debet in ea manuteneri.*
3 *Cessionario debet manutentio, sicut cedenti.*
4 *Fideicommissarius non est legitimus contradictor cōtra hæredem immitti petentem.*
5 *Fideicommissarius ante restitutionem re, vel verbo nullum ius habet.*
6 *Fideicommissarij possessio omnis de manu hæredis nō capta est vitiosa.*
7 *Fideicommissarius non à Iudice, sed ab hærede capere debet.*
8 *Iudex non potest quemquam priuare possessore si ritè non processit.*
9 *Sententia notoriè iniusta, vel nulla non transit in iudicatum.*
10 *Fideicommissario immissio data est nulla non citato hærede.*
11 *Possessionem capiens ab alia manu,quam hæredis,incidit in pœnam.*
12 *Forensis debet citari,vbi habitat.*
13 *Citatio prima debet esse personalis.*
14 *Citatio per edictum, vel per diligentias non sufficit, nisi prima citatio fuerit personalis.*
15 *Forenses non ligantur Statutis loci ex defectu potestatis statuentium.*
16 *Statuto laicorum non subsunt persona Ecclesiasticæ.*
17 *Statutis, vbi res est situ, non ligantur forenses.*
19 *Executio in parte in valida in totum vitiatur.*
19 *Vltima derogant primis.*
20 *Manutentio est danda nudo etiam possessori, & detentori.*
21 *Possidens auctore Prætore est manutenendus.*
22 *Præsumptio stat in dubio pro sententia, & pro Iudice.*
23 *Possidens etiam per modicum tempus est manutenendus.*
24 *Possidens per annum,& diem est verè possessor manutenendus.*
25 *Manutentio conceditur etiam iniusto detentori.*
26 *Iudex priuat possessorem possessione ritè procedendo.*
27 *Fideicommissarius non potest immitti hærede non citato.*
28 *Fideicommissarius parte citata,& Iudicis auctoritate debet adipisci possessionem.*
29 *Fideicommissarius potest agere contra hærede,vt sibi dimittat possessionem.*
30 *Fideicommissario an sit necessaria restitutio re, vel verbo.*
31 *Fideicommissarium non debet deludere hæres differendo restitutionem.*
32 *Fideicommissarius potest immitti in possessionem citato hærede.*
33 *Possessor potest à Iudice ritè,& rectè procedente priuari possessionem.*
34 *Manutentio, & quatenus opus sit, immissio potest peti.*
35 *Immitti,& manuteneri non potest peti.*
36 *Manutentio non potest dari ei, qui petijt immissionem.*
37 *Nullitas, & iniustitia qualis requiratur contra sententiam,ne priuet aliquem possessione.*
38 *Manutentio non datur executionem sententiæ passo, nisi grauamen iniustum sit patens.*
39 *Appellatio est remedium ordinarium contra sententiam, non manutentio.*
40 *Fideicōmissarius potest agere contra hæredem actione personali,& reali.*
41 *Fideicommissarius in quibus locis possit conuenire hæredem.*
42 *Litigans in vno loco debet seruare stylum, & ordinationes illius loci.*
43 *Forenses ligantur Statutis loci Iudicij in ordinatorijs, non in decisiuis.*
44 *Clerici ligantur Statutis,& consuetudine loci fori, in quo litigant, in ordinatorijs.*
45 *Corrigi Statutum de citandis forensibus est seruandum.*
46 *Statutum loquens de modo citandi respicit ordinatoria.*
47 *Ordinatoria Iudicii regulantur secundùm ius fori, in quo litigatur.*
48 *Statuti casum habentes nihil aliud quærere debemus.*
49 *Forenses ligantur Statutis loci re; sita, siue loquatur in rem, siue in personam.*
50 *Statutum in alieno foro est authenticè producendum.*
51 *Forensis ratione bonorum reputatur tamquam subditus.*
52 *Possidens auctoritate Iudicis non tenetur restituere possessionem.*
53 *Alienata imputantur filio in legitimam,& Trebellianicam.*
54 *Legitima an possit peti in aliis bonis quam alienatis.*
55 *Detractiones non sufficere ad legitimam,quis debeat probare.*
56 *Legitima consequenda causa datur retentio.*
57 *Legitimam vt filius consequatur, an possit inuadere possessione hæreditatis sine Iudice.*

Index

58 *Iudex non impertitur officium ſuum, niſi petenti.*
59 *Legitima non debetur, niſi petatur.*
60 *Legitima eſt petenda etiam à fideicommiſſario vtili.*
61 *Legitima, & Trebellianica etiam non petita tranſmittitur ad hæredes.*
62 *Legitima, ſi non petatur, præſcribitur ſpatio 30. ann.*
63 *Legitima eſt velut æs alienum.*
64 *Præſcribitur nomen venditoris ſpatio 30. ann.*
65 *Legitima præſcribitur 30. ann. abſque ſpe reſtitutionis.*
66 *Poſſeſſor citatus eijcitur auctoritate Iudicis.*
67 *Fideicommiſſario non poteſt dari immiſſio, niſi priùs factis detractionibus.*
68 *Decretum Iudicis eſt indiuiduum.*
69 *Poſſidens fauore Eccleſiæ quomodo adiuuetur.*
70 *Fideicommiſſarius poſſidens an ſit legitimus contradictor aduerſus hæredem pro legitimis.*
71 *Fideicommiſſario poteſt dari immiſſio pro indiuiſo cũ hærede.*
72 *Legitima detractio an impediat immiſſionem fideicommiſſarij.*
73 *Fideicommiſſario an dari poſſit immiſſio antequam fiant detractiones.*
74 *Fideicommiſſarius vniuerſalis habet fundatam intẽtionem in omnibus bonis etiam pro legitima.*
75 *Detractiones legitimæ, & Trebellianicæ non fiunt, niſi hærede volente.*
76 *Detractiones vt fiant, debet hæres ſe declarare ita velle.*
77 *Manutentionem non impediunt detractiones faciendæ.*
78 *Deductiones faciendæ in alio Iudicio non impediunt ſententiæ executionem.*
79 *Manutentio non datur paſſo executionem ſententiæ, etiam ſi ſit dubium, an ea iuſta ſit.*
80 *Manutentio quando non poſſit expediri, niſi cum negotio principali.*
81 *Manutenendus eſt, qui à Iudice immiſſus eſt.*
82 *Sententia facit de albo nigrum, & de falſo verum, & iuſtum.*
83 *Facta non præſumuntur.*
84 *Appellatio eſt proſequenda coram Superiore Iudicantis.*
85 *Sententia eſt exequenda deſerta Appellatione.*
86 *Iudex non poteſt moueri ex ijs, quæ ſunt extra acta.*
87 *Viam, quam elegiſti, hæc tibi pateat.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1637. ſub die 5. Aug. D. Raimundus q. D. Alex. de Sanctis Bononien. teſtatus eſt in ciuitate Bononię, & ſuos hęredes fecit DD. Stephanum, Auguſtinum, & Ioſephum de Nigris eius cõſobrinos æqualiter quo ad res, & bona ipſius hæreditatis Bononiæ, & eius comitatu exiſtentia, quo verò ad eius bona Corrigij, & eo loci exiſtẽtia, & remanſura instituit eius hæredem R.D. Antonium de Vellanis, & deceſſit ex quo factum eſt, vt Nigri adirent hæreditatem Bononienſem, dictus verò Velanus Corrigien. & ſub die 12. eiuſdem anni adeptus eſt poſſeſſionem bonorum in Territorio Corrigien. exiſtentiũ auctoritate Iudicis.

Verùm quia dictus D. Velanus Sacerdos erat hæres fiduciarius inſtitutus, donec dicti Nigri habilitarentur tamquam forenſes ad ſuccedẽdum etiam in bonis Corrigij, obtenta à Sereniſs. Duce Mutinæ, vt dixerunt habilitatione prędictus D. Velanus ſub die 23. Setembris 1637. ceſſit, & renuntiauit, & loco cui potuit dictos DD. Nigros cum clauſula etiam conſtituti.

Verùm quia olim D. Alexander de Sanctis pater dicti D. Raymundi deceſſit confecto eius teſtamẽto *ſub die* 12. *Nouembris ann.* 1603. in quo hęredes vniuerſales instituit Hyacinthum, & alios eius filios naſcituros, eoſque inuicem ſubſtituit, & vltimò ſine filijs decedenti ſubſtituit Moniales Sacratiſſimi Corporis Chriſti ciuitatis Corrigij, factum eſt, vt dictæ Moniales ob mortem dicti D. Raymundi vltimo loco ſine filiis mortui crederent veniſse caſum fideicomm. & ideò coram Iudice laico vocarũt in Iuditium dd. Fratres de Nigris vti poſseſsores dd. bonorum in loco Corrigii, vbi cum eſsent forenſes, & domicilium illuc non haberent fuerunt citati per ædictum ad columnam iuxta formam Statuti Corrigii, & complato proceſsu contumaciali, quia Nigri nihil vnquam reſponderunt, Iudex pronuntiauit veniſſe caſum fideicomm. & Monialibus conceſſit immiſſionem dd. bonorum in territorio Corrigij exiſtentium ſub die 26. Ian. 1638. cuius vigore, & Iudice auctore Moniales adeptæ ſunt actualem poſſeſſionem dd. bonorum ſub die 13. & die 18. Febr. 1638. & poſteà pacificè in ea permanſerũt, & fructus, at liuellos bonorum prædictorum perceperunt nemine cõtradicente vſque ad annum 1641. ſub die 14. Maij.

Quo tempore dicti Fratres de Nigris conuenerunt dd. Moniales coram Ordinario Eccleſiaſtico Regii, & petierunt vigore dicti teſtamenti D. Raimundi, & ceſſionis dicti Velani ſe aſſociari in poſſeſionem bonorum prædictorum Corrigij amotis quibuſcunque aſſociationem, & manutentionem ſucceſſiuam impedire volẽtibus & maximè dd. Monialibus, quas citari fecerunt ad contradicendum, & ſępius petierunt ſibi dari tenutam dd. bonorum ſed relicto pro Regij recurſum habuerunt ad A.C. à quo iterum remiſſi ad Ordinariũ, à quo inhærendo etiam aliis petitis iuſteterunt ſibi dari mandatum manutentionis in poſſeſſione dd. bonorum quibus Moniales contradicebant dicentes manutentionem ſibi competere, quia iuſtè, & auctore Prætore poſſidebant, & per aliquos annos poſſederunt pacificè vigore dicti fideicomm. Vnde quærebatur quid iuris, &c.

Et prima facie videbatur dicendum dictos Fratres de Nigris fauore bonum ius, & eſſe manutenendos in poſſeſſione bonorum prædictorum amotis dictis Monialibus, tanquam hæredes dicti D.
1 Raymundi mediante ceſſione dicti R. D. Velani

cum

cum ipse adiuerit hæreditatem, & fuerit immis-
1 sus ad formam, l. fin. C. de edict. D. Adrian. toll. cuius
vigore immissus debet omnino manuteneri: Ca-
2 putaq. decis. 347. in princ. p. 2. Marches. de commiss.
p. 1. de commiss. appell. in possess. §. 1. num. 73. fol. 931.
Posti. in tract. de manuten. obs. 12. num. 16. 17. & obs.
55. num. 24. Nam sicut dictus D. Valanus hæres
institutus adepta dicta possessione bonorũ præ-
dictorum erat in ea manutenendus, ita debent
manuteneri prædicti DD. Nigri illius cessiona-
3 rij cum clausula etiam constituti: ex Menoch. de
retinend. rem. 3. nu. 263. Gratian. disc. 310. num. 24.
Farin. decis. recent. 551. num. 2. 3. p. 2. Posti. d. obs. 55.
num. 11. & Rota apud eum decis. 323. n. 19.

Et maximè hoc procedit contra fideicommissa-
riũ vniuersalem, quales sunt dictæ Moniales, si
quidem ille non est legitimus contradictor con-
4 tra hæredem, l. filiam fratribus, vbi Bart. & Alex. ff.
ad Trebell. Peregr. de fideicom. art. 48. num. 33. Ar-
gell. de legitim. contradict. quæst. 10. art. primo,
num. 11. 12. 13.

Nam fideicommissarius ante factam ab hæredem
restitutionem re, vel verbo, nullum ius habet,
5 l. facta, & l. restituta, ff. ad Trebell. §. restituta. Inst.
de fideicom. ideò fideicommissario non potest
dari manutentio, quia omnis eius possessio de
6 manu hæredis non capta est vitiosa. Cyriac. contr.
iur. lib. 1. c. 12. num. 14. Ludouis. decis. 206. num. 5.
Gratian. disc. 954. num. 21. Caualer. decis. 106. num. 6.
Peregr. de fideicomm. art. 27. num. 55. vers. si au-
tem.

Nec obstat, quod Monialibus data fuerit immissio
vigore fideicommissi, quia perperam Iudex agit
tribuendo ei possessionem, quam non à Iudice,
7 sed ab hærede capere debet, Argell. d. q. 10. art.
21. n. 273. & propterea cum Iudex nec iustè, nec
ritè processerit, dicitur potius spoliasse, immò
non præiudicat hæredi, quin possit possessionem
continuare, & in ea manutentionem petere, quia
8 Iudex sic procedendo videtur processisse tan-
quam personam priuatam: Ludouis decis. 362. n. 4.
Canc. decis. 5. num. 5. Farin. decis. rec. 111. num. 8. p. 1.
Burat. decis. 604. num. 14. Post. de manutenend. obs.
12. num. 37. & seqq. adeò, vt nec fuerit necessa-
ria appellatio à sententia sic nulla, & iniusta, quæ
9 nunquam transit in iudicatum: pulchrè Rot. apud
Postium decis. 43. num. 3.

Constat autem de nullitate dictæ sententiæ, quia
fuit lata non citatis dd. Nigris hæredibus, & eo-
10 rum viribus non auditis, quo stante immissio
Monialibus concessa est nulla, & inualida. Pe-
regr. de fideicomm. art. 48. num. 35. Argell. d. q. 10.
art. 20. num. 173. vbi quod ingrediens possessio-
nem, & Iudicis auctoritate, quam de manu hæ-
11 redis capere debebat, incidit in pœnam. l. non du-
bium. C. de legi. ideò necessaria erat citatio dd.
fratrum de Nigris ad locum, vbi ipsi habita-
12 bant. Burat. decis. 943. num. 1. & necessaria erat
prima citatio personalis. Gratian. discep. for. 715.
13 num. 15. & disc. 208. num. 9.

Nec obstat, quod fuerit citati in Ciuitate Corriggij
adualuas, seù ad columnam, & per edictum, quia
id nihil releuat, cum non præcesserit prima ci-
tatio personalis, pro ut præcedere debebat, an-
tequam deueniretur ad citationem per diligen-
14 tias, & per edictum. Vestr. in Prax. lib. 1. c. 5. num. 4.
vers. hanc facultatem. Vanti. de Nullitat. ex defect.
cit. num. 110. 114. Rot. in non. decis. 10. de re iud. & in
antiq. decis. 12. de dol. & contum. Put. decis. 371. in
fin. lib. 2. Rot. apud Postium de manuten. decis. 45.
num. 4.

Nec obstat Statutum Corrigii disponens contra
forenses posse procedi per edictum, quia quate-
nùs illud extet, quia non potest afficere dictos
Nigros vti forenses de aliena Ciuitate ex defectu
15 potestatis. Bart. in l. omnes Pop. vbi Castr. in fin. de
iust. & iur. Ruin. cons. 185. num. 43. vol. 2. Lud. Sacca.
cons. 185. nu. 43. lib. 2. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 180.
num. 4. p. 2. Mascard. de Stat. interpret. concl. 6. n. 14.
Rot. in Narnien. success. 22. Maij. 1628. coram Coc-
cino. immò nec Moniales poterant vti dicto Sta-
tuto, cui tanquam personæ Ecclesiasticæ non
16 erant subditæ. Carpan. d. c. 180. num. 5. & c. 210.
num. 2. Gratian. disc. 110. num. 36. Rot. in Rom. de
Scapuccm. coram Coccin. apud Statil. de Salu. interd.
decis. 238. & hæc procedunt, etiam si bona subia-
ceant Iurisdictionis statuentium, quia adhuc fo-
17 renses non ligantur eorum Statutis. Rot. in Pe-
rus. success. 13. Maij 1617. coram Verospio, & in Re-
canaten. hæredit. 10. Martij 1623. coram eod. & con-
firmata coram Dunozeto 15. Ian. 1624.

Et similiter euidens videtur iniustitia dictæ senten-
tiæ, quia concessit Monialibus immissionem in
omnibus bonis relictis prædictum Alexandrum,
& tamen certum est, quod Raymundo eius filio
competebat detractio legitimæ, & Trebelliani-
cæ, quæ absorbet medietate bonorum, & exces-
18 sus etiam minimus in executione vitiat totum.
Ludouis. decis. 198. num. 1. & decis. 480. num. 5.

Allegabatur etiam dictum testamentum Alexand.
fuisse reuocatum per donationem posteriorem
inter viuos factam de anno 1608. ad fauorem
eius filiorum natorum, & futurorum, cum prohi-
tione alienationis ad fauorem suæ descendentiæ
tantùm, quæ cum sit posterior testamento, nec
faciat mentionem de Monialibus, videtur ei
fuisse derogatum, quia vltima derogant primis.
19 l. 4. de adim. leg. l. 4. C. qui pot. in pign. hab. l. pacta
nouissima. C. de pact. l. si mihi, §. in legatis, de leg. 1.
Rol. cons. 59. num. 41. lib. 3.

His tamen non obstantibus censeo Moniales præ-
dictas in sua possessione esse manutenendus,
etenim probauerunt per multos testes se pacifi-
cè per multos annos dicta bona possedisse, &
eorum fructus percepisse nullo contradicente,
ideò debetur eis manutentio, quæ danda est
etiam nudo detentori, seù possessori, quia solùm
20 inspicitur, quis possideat, vel detineat. Menoch.
de retin. rem. vlt. num. 36. Rot. diuers. decis. 423.
num. 1. & decis. 595. num. 1. p. 11. Farinac. de-
cis. recent. 512. in fin. p. 1. Ludouis. decis. 275.
numer. 12. Coccin. decis. 99. num. 4. latissimè Po-
stius dict. tract. obs. 15. num. 3. 4. 5. 18. 19. 20. vbi
plurimos congerit. Rot. apud eum decis. 32. nu-
mer. 1. & decis. 70. num. secundo, & decis. 214.
numer. 4.

Immò hic conſtat de poſseſſione legitima auctore
prætore capta ex immiſsione Iudicis, quæ priuat
primum poſseſsorem omni poſseſſione, & tan-
21 quam iuſta eſt manutenibilis, *l. iuſtè poſſidet, ff. de*
acquir. poſs. Ang. in l. clam poſſidere, §. qui ad nundi-
nas num. 2. in fin. eod. Rot. diuerſ. deciſ. 62. n. 3. p. 2. &
Farin. deciſ. recent. 173. num. 1. & deciſ. 634. n. 1. p. 1.
Ludouiſ. deciſ. 107. n. 1. Caualer. deciſ. 42. n. 1. Gratian.
diſc. 266. num. 17. & diſc. 912. nu. 32. latiſsimè Poſti.
d. tract. de manuten. obſeru. 12. n. 1, 3. 4. 5. 25. 26. &
ſeqq. vbi etiam probat, quod in dubio præſumi-
tur pro ſententia, & quod Iudex ritè, & rectè pro-
22 ceſserit, & *Rot. apud eum deciſ. 9. num. 1. deciſ. 13.*
num. 2. deciſ. 38. num. 1. Cyriac. contr. 10. n. 21. lib. 1.
& hæc procedunt etiam in momentanea poſseſ-
ſione, in qua poſseſsor eſt manutenendus, etiam
23 ſi eam acquiſierit per modicum tempus, vt latè
per *Pereg. de fideicom. art. 48. n. 39.* vbi alios allegat.
Verùm ſi fideicommiſsarius, ſeu aliùs per annum, &
diem poſsederit, vt hic Moniales cum fructuum
pacifica perceptione, vtique abſque dubio hic nõ
eſt in poſseſſione moleſtandus, quia hæc annalis
poſseſſio verum poſseſsorem conſtituit, & etiam
vim ſtatuti de continuanda poſseſſione attenuat
24 ad *tex. in l. 1. §. 1. ff. de itin. actuq. priuat. & in c. 1.*
§. fin. ſi de Inueſt. inter dom. & vaſ. gl. in c. plerumq. de
reſcript. Gomeſ. in præfat. ad reg. de ann. poſſeſ. Tiraq.
in tract. le mort ſaiſit, in 3. deciſ. §. par. num. 14. Cotta
in memor. in verb. decreto Mediol. Plot. de in lit. iur.
§. 3. num. 22. 23. Peregr. de fideicom. art. 47. num. 32.
& art. 48. num. 37. ergo dictis Monialibus non eſt
25 deneganda manutentio, quæ conceditur etiam
iniuſto detentori. *Poſti. d. tract. obſ. 42. num. 103.* &
maximè quia Moniales poſſident auctore Præto-
26 re, & expulſo alio poſseſsore; *Rot. apud eundem*
deciſ. 9. num. 1. & deciſ. 109. n. 1. & n. 11.
Non obſtant in contrarium adducta, quòd hæres ſit
manutenendus in poſseſsione bonorum hæredi-
tatis, & quod fideicommiſsarius nõ ſit legitimus
contradictor, quia hæc procedũt ad obtinendam
poſseſſionem, quæ debetur hæredi, ex *l. fin. C. de*
edict. D. Adr. toll. & habeat locum, quando Iudex
27 vult immittere fideicommiſsarium hærede non
citato; *Ludouic. Sacca conſ. 185. num. 63. lib. 2.* Verũ
ſi aduenerit caſus fideicommiſsum vtiq; non li-
cebit fideicommiſsario propria auctoritate poſ-
28 ſeſſionem inuadere, ſed Prętoris auctoritate par-
te citata illam adipiſci debet. *Peregr. de fideicom.*
art. 47. num. 55. verſ. equidem. quoniam fideicom-
miſsarius etiam aduerſus hæredem hæredis gra-
uati habet actionem, qua petit ſibi bona reſtitui,
& eum condemnari ad dimittendam poſseſsio-
29 nem, & ſe in eam immitti per *text. in l. vlt. §. cum*
autem, vbi Bart. in fin. & DD. C. ad S.C. Trebell. Ga-
briel. conſ. 44. nu. 6. lib. 6. Peregr. de fideicom. art. 45.
num. 13. ſub verſ. Adeò ut. Cyriac. contr. 12. n. 29. 30.
p. 1. Rot. diuerſ. deciſ. 201. n. 9. p. 2. Farin. deciſ. recent.
237. n. 1. p. 1. pulchrè Rot. apud Poſt. deciſ. 216. n. 6. 7.
30 vbi pulchrè probat, nec vllo pacto eſse neceſsa-
riam re, aut verbo factam reſtitutione, vbi clarè
conſtat de fideicommiſso, Iudex enim ſupplet
hæredis contumaciam, ſeù negligentiam in re-
31 ſtituendo, non enim debet eſse in eius poteſtate
rem protrahere in longum, & fideicommiſsariũ
defraudare, vel deludere, *ex l. pen. §. cum autem, vbi*
Bart. & Salyc. C. ad Trebel. Peregr. de fide. com. art.
2. num. 36. Rot. apud Merlin. de legitim. deciſ. 7. nu. 6.
7. Cyriac. d. contr. 12. n. 29. 30. & ſeqq. tunc enim Iu-
dex hærede citato, & facta fide de caſu fideicom.
32 poteſt mittere fideicommiſsarium in poſseſſio-
nem bonorum. *Menoch. de adipiſc. rem. 2. num. 84.*
Bero. conſ. 56. col. pen. verſ. nec obſtat, & conſ. 118. nu.
39. verſ. preterea, lib. 2. Bertaz. conſ. 39. num. 30. Zu-
card. in d. l. fin. num. 379. C. de edict. D. Adr. toll. Pe-
regr. d. art. 45. num. 13. verſ. Adeò. Rot. d. deciſ. 216.
n. 6. Iudex enim ritè, & rectè procedendo poteſt
33 poſseſsorem priuare tam naturali, quam ciuili
poſseſsione, *Mohed. deciſ. 4. nu. 4. de reſtit. ſpol. Rot.*
diuerſ. deciſ. 802. num. 6. p. 1. Farin. deciſ. recent. 173.
n. 2. & deciſ. 293. nu. 5. p. 1. Rot. apud Poſt. deciſ. 13.
n. 2. ad rem *Cyriac. d. contr. 12. n. 5. 6. p. 1.*
Et multò minus poteſt dd. fratribus de Nigtis con-
cedi manutentio, quia videntur acquieuiſse im-
miſſioni Monialium, & fatentur ſe non poſsidere
dum petunt in ſuo libello immitti in poſseſsio-
nem prædictorum bonorum, & ſucceſsiuè poſteà
manuteneri, licèt enim poſsit peti manutentio,
34 & quatenùs opus ſit immiſsio: *Poſti. d. tract. obſ.*
57. n. 75. 82. 83. Rot. apud eum deciſ. 179. num. 9. ta-
men quia immiſsio non competit poſsidenti: *§.*
adipiſcendæ. Inſt. de interdict. l. 1. in fin. ff. quor. bon.
ideò non poteſt quis petere immitti, & manute-
neri, quia ſunt remedia contraria, & ideò dene-
gatur manutentio petenti ſe immitti, quia con-
35 ſequitur neceſsaria confeſsio non poſsidendi in
eo, qui petiit immiſsionem. *Peregr. de fideicomm.*
art. 46. num. 7. 8. Mantic. deciſ. 20. Rot. diuerſ. deciſ.
174. num. 7. p. 4. Ludouiſ. deciſ. 146. n. 4. Caualer. deciſ.
534. n. 5. latè Poſtius d. tract. obſ. 57. n. 72. 73. & apud
eum Rot. deciſ. 179. nu. 6. deciſ. 322. n. 9. & deciſ. 329.
num. 6. & licèt in alia parte proceſsus inhærendo
aliis inſtãtiis petant ſe manuteneri, hoc eis nihil
prodeſt, quia ſatis eſt ad eos excludendos, quòd
36 anteà petierunt immiſsionem. *Poſti. d. obſ. 57.*
num. 71.
Non obſtat, quod Iudex proceſserit malè, & ſic nul-
liter, & iniuſtè immiſsionem dederit, ideò non
priuauerit dd. hæredes ſuas poſseſsione, quia ve-
ra eſt concluſio, ſed difficultas eſt in probanda
nullitate, aut iniuſtitia, vt inquit *Rot. apud Poſti.*
d. deciſ. 13. num. 7. non enim ſufficit quælibet nulli-
tas, aut iniuſtitia, ſed debet eſse euidens, & noto-
ria, quæ nullo modo tergiuerſari poſsit in iure,
37 nec in facto. *Gratian. diſc. 912. num. 53. & diſc. 950.*
n. 33. Seraph. deciſ. 867. nu. 1. Farin. deciſ. recent. 646.
n. 2. p. 2. latè Poſt. d. tract. obſ. 12. n. 8. 9. & apud eum
Rot. deciſ. 9. n. 35. 36. & deciſ. 236. n. 1. 2.
Nam quãdo nullitas, vel iniuſtitia eſt dubia, nõ de-
bet Iudex ad quem, aggredi inſpectionẽ negotii
principalis illius, qui paſsus eſt executionem ſen-
tentiæ, quia manutentio nõ eſt remedium in hoc
ordinarium, quod dat lex aduerſus executionem
p Iudicẽ ſeruato iuris ordine factũ, ſed reſtitutio
in integrũ, vbi pręteditur rei iudicata, vel reuiſio
in petitorio, vbi aliàs denegatur appellatio ſuſpẽ-
ſiuè, pro vt denegatur in iudiciis poſseſsoriis,
&

& idro cum manureutio nun sit remedium ordi-
narium in hoc Iudicio, nõ debet Iudex ad quem
illo vti aduersus factum Iudicis à quo, nisi graua-
38 men sit patens, & nototiam ad tradita per DD.
in l.fin. C.de edict.D.Adria.toll. & l.fin. vbi Bart. &
Salyc.C.quorum bon.Pont.de spol. lib.3. c.3.nu.128.
Menoch.de adipisc.rem.3.num.180. Rot.diuers.decis.
627.n.3.p.1. Post. d.obs.12.num. 10. 11. 12.13. &
pulchrè Rot.apud eum d.decis.9.n.n. 26. 27. 28. vbi
etiam dicit, quod si istà praxis indistinctè admit-
39 teretur, confunderetur ordo iudiciorum, & fru-
stra lex denegaret remedium appellationis ordi-
narium, & fauorabile.

Non obstat, quod fuerit necesse dd. Nigros citare
personaliter in loco sui domicilij, quia respon-
deo satis fuisse eos citare in loco iudicij, cum .n.
fideicommissarius possit eos conuenire ad fidei-
40 commissum restituendum non solum actione
personali, sed etiam reali: Peregr.de fideicomm.art.
53.n.c. Ideò si agat actione reali, vt hic Moniales
ad bona in territorio Corrigien. existentia, fidei-
commissarius haber electionem fori iu duobus
41 locis. s. in loco domicilij possessionis, & in loco
vbi res est. l.fin. C.vbi in rem act. & l.quod legatur,
vbi sic gl.Bart. Bald. Ang. & Castr.ff. de Iud. Peregr.
de fideicom.d.art.53.num.1.vers.si vero reali: ideo
cum Moniales elegerint litigare in loco rei sitæ,
debent etiam seruare stylum, & ordinationes,
42 quæ seruari debent in causis in loco Iudicij, vt
per Rot.apud Post.d.decis.216.n.2. vbi hoc docet
quo ad ordinatorij Iudicij. Sperell. decis. 10. nu-
mer.24.25.

Nam licet verum sit forenses non ligari Statutis
aliorum locorum, in quibus forenses sunt, id ta-
men declaratur multis modis, & primò procede-
re tantum quo ad decisoria, non autem quo ad
ordinatoria, in quibus subsunt Statuto loci Iudi-
cij, & illud seruare tenentur, nam quò ad ordina-
43 tionem Iudicij seruatur statutum Iudicii, & sty-
lus illius fori etiam contra forenses ibi litigan-
tes, licet secus sit in decisiuis: ita glos. & Butr. &
communiter DD.in c. quod Clericus, de for. compet.
Bart.in d.l.cunctos Populos n.14. C. de summ. Trinit.
Abb.in c.S.Mariæ, vbi Dec.n.146.testatur de commu
ni de constit. Rim.cons.371.num.15.16. Dec.cons.97.
in princ. & de clara, ac indubitata sententia DD.
testatur Rol.cons.33.num.6.lib.3. Decian.cons. 109.
num.39.lib.2. vbi docet, quod omnes ita sentiunt,
latè etiam tradit Carpan.ad Stat. Mediol.in prælud.
num.679. vbi multos congerit: ita & pulchrè
Masol.de Stat.interpret.concl.6. num. 195. 196. &
seqq. vbi sæpius de communi, latè etiam Contard.
ad l.vnic.lim.4.n.10.& seqq. C.si de moment.possess.
Rot.d.decis.216.num.2.3.4. latè Graff. de eff. Cleric.
eff.2.n.134. latè apud Rubeum decis.diuers.305.n.10.
par. 6.

Idem etiam dicendum est de Clericis, & Ecclesiasti-
cis personis, quæ licèt sint immunes, & non ligẽ-
tur Statutis laicorum, nec stylo fori eorum, ta-
men hoc procedit tantum quo ad decisoria Iu-
dicii, non autem quo ad ordinatoria, quia in his
ipsi quoq; subiiciuntur, & seruare tenentur, etiam
causa Ecclesiarum, & Clericorum, quia cum iu-
dicium nascatur, vbi agitatur legibus, & Statutis
44 illius loci subiicitur. Bart.in l.3.§.fin.de testi. & in
l.1.col. 6. vers.6. quaro. C. de summ. Triu. Abb. &
DD. in d.c. Ecclesia S. Maria, vbi Dec.n.146. de con-
stit. Cuman.cons.139.col.2.Ceph.cons.654.n.32.lib.5.
de communi. Roch.de Curt.in tract. de Statut.sect. 8.
9.11.n.66. Carpan.ad Stat.Mediol. c.201. n.33.p.2.
latiss. Graff.de eff.Cler.eff.2.n.132.133. vbi quod in
vtroque foro ita practicatur, & quod à tali com-
muni practica non est recedendum: sic etiam
pulchrè Maschard.de Stat.interprat.concl. 1. n.234.
vbi alios allegat, & de communi testatur, latè et
Sperell.decis.10.n.22.23.24.& seqq. vbi limitat in
statuto arctatiuo.

Ideò cum in Ciuitate Corrigien. non solum adsit
stylus, sed etiam Statutum lib.2.c.3. dans formam
45 citationibus, & mandet forenses, & qui non ha-
bent propriam habitationem in terra Corriggii,
vel eius comitatu, citari per edictum ad Aren-
gheriam adeò, vt si non compareat, habeatur pro
contumace, & procedatur contra eum, ac si esset
præsens non obstante eius absentia, istud statu-
tum ligat etiam forenses, & Ecclesiasticos in Iu-
diciis, quæ agitantur in eo foro, quia non deciso-
ria, sed ordinatoria Iudicii respicit ad not. in c. il-
lud 12.dist.l.3.in fin.ff.de testam.& l.1.C.quæ sit lon-
ga consuet. Graff.d.eff.2.num.132. 134. etenim sty-
lus, vel Statutum loquens de citationibus, vel de
46 forma citandi, dicitur requirere ordinatoria iu-
dicii, vt post Aret.cons.33.num.1. S Seuerin.in l. 1.
num.137. C.de summ.Trinit.Ceph.cons.263.num.30.
Bertaz.cons.crim.467.n.9.lib.2. tradit pulchrè Ma-
schard.de Statut.concl.7.n.77.in fin. & sanè ridicu-
lum est dicere, quod statuentes non possit ligare
forenses suis statutis circa formam Iudiciorum,
quæ contingit agitari in eorum Iurisdictione ab
47 illis, vel contra illos ratione contractus, vel rei
sitæ, & maximè in ordinatoriis, in quibus debet
seruari ius fori, in quo litigatur. Rot. apud Port.
decis.26.n. 16.17.

Nec est verum, quod prædictum Statutum loquatur
solum de obligationibus personalibus, quando
fortè forensis conuenitur in loco ratione contra-
ctus, vel quasi, quia non est verum, apertè enim
dictum Statutum loquitur generaliter de ijs, qui
tenentur, vel obligati sunt non solum ratione cõ-
tractus, vel rei, sed etiam alia ratione, vt in eo le-
gitur, & cum habeamus casum Statuti, nihil vl-
48 teriùs est quærendum, l.ancilla, C. de fort. immò
dicendum est, quod cum dicti fratres de Nigris
hæredes dicti D. Raimundi conuenti fuerint in
foro Corriggii ratione bonorum, quæ ipsi possi-
dent in eo loco, & sic ratione rei sitæ, obligantur
Statutis illius loci, non solùm quo ad ordinato-
ria, sed etiam quo ad decisoria, etiam si sint fo-
renses, siue Statutum loquatur in personam, siue
in rẽ, quia statuentes possunt de rebus suæ Iuris-
49 dictionis statuere etiam respectu forens. Felyn.in
c.Ecclesia S.Mariæ, vers.5. & vlt. vbi DD.de constit.
Feder.de Sen. cons.82. incip.Statuto Episcopi, de ma-
gis communi testatur Alex. cons. 19. num. 7. lib. 6.
Paris.cons.99.n.56. lib.1. Rim. iun. consil.72. n. 22.
Bursat. consil. 307. num. 58. Bertazz. consil. ci-
uil. 24. numer. 27. & numer. 37. vbi de magis
communi, & consil. crimin. 519. littera A,

*verſ.quod clariùs.Ceph.conſ.*526.*n.*2.*lib.*4.*Crau.conſ.*
201.*n.*14.15. ſic etiam *Carpan. ad Statut.Mediol.in
Pralud.n.*670. vbi dicit hoc procedere ſiue ſtatu-
ta concipiantur in rem,ſiue in perſonam: ſic etiã
pulchrè *Maſcard.de Stat.interprat. d.concl.*6. *num.*
180. *& ſeqq.* vbi mirificè declarat,& reſoluit om
nia, & de communi teſtatur, & quæ in contra-
tium allegantur, vt forenſes non ligentur Statu-
tis, etiam ſi in loco ſtatuentium poſsideant bo-
na,procedunt, quando alio reſpectu, quam rei ſi-
tæ conuenirentur, ſecus autem eſt, ſi ratione rei,
quam poſsident conueniantur, quia tunc ſtatu-
tis loci benè ligantur. *Carp. d.nu.*670. *Maſcard. d.
concl.*6.*num.*180. *latè Cyriac. contr.for.*176.*nu.* 14.
15. vbi de communi teſtatur ſiue ſtatutum lo-
quatur in rem, ſiue in perſonam.

Neque dubitandum eſt de dicto Statuto, quia verè
extat, & in forma authentica fuit in actis produ-
ctum, vt videtur requiri in alienò foro, ea maxi-
me eccleſiaſtico, vbi de eo notitia non habetur,
ideo moniales, quæ ſe fundamento in dicto Sta-
tuto,vel ſtylo, tenebantur illa producere, prout
50 fecerunt. *Rip. in l.*4. *§.hoc iudicium, de damn. infect.
Crau.conſ.*880.*num.*13. *Carpan.ad Stat.Mediol.c.*22.
*n.*131.*p.*1. *Gratian.diſc.*740.*n.*22. *Amat.deciſ.Ferr.*
2.*n.*32. *& ego dixi contr.*37.*n.*92.93. nec de præ-
dictis mirandum, quia forenſis habens bona in
territorio circa ea, quæ bona reſpiciunt, reputa-
51 tur tanquam ſubditus. *Maſcard. de Stat. interpr.
d.concl.*6.*n.*47. ergo ritè, & rectè facta ſunt om-
nia, & Moniales legitimè poſsident bona prædi-
cta authore Iudice,& non tenentur ad reſtitutio-
52 nem poſseſsionis, *l.iuſtè poſſidet,de acquir. poſſeſs.
Gabr. de reſtit. ſpol.concl.*1.*n.*108. *Poſt. d.obſer.* 12.
per totum.

Nec obſtat allegata iniuſtitia dictæ ſententiæ, quia
Iudex cõceſsit Monialibus immiſsionẽ in omni-
bus bonis hæreditarijs, & tamen hæres grauatus
tanquam filius poterat deducere legitimam, &
Trebellianicam; nam primò reſpondetur in fa-
cto non verificari talem immiſsionem, immò to-
tum contrarium, nam cum dicto D.Raymundus
vltimus grauatus haberent bona tam Bononiæ,
quam Corrigij, & inſtituerit hæredes dd. Nigros
de bonis Bononien. qui etiam illorum tenutam
acceperunt, non eſt verum, quod Moniales om-
nium bonorum poſſeſsionem ceperint, ideo poſ-
ſunt dicere DD. Nigris, quod pro legitima, vel
eius parte retineant, & retinere præſumuntur
bona Bononiæ, nam ad finem, ne rerum domi-
nia maneant in incerto, & vt circuitus euiten-
tur, communiter a DD. traditum eſt, vt alienata
etiam ex rebus melioribus ſub bona fide impu-
tentur filio, vel eius hæredi in legitimam,& Tre-
53 bellianicam volente fideicommiſsario *ex l. Mar-
cellus, §. res quæ, vbi DD.ff. ad Trebell. ca Auth. res
quæ. C. communia de legat. Alciat. conſ.* 29. *in fin.
lib.*9. *Soc.iun. conſ.*136.*num.*14. *lib.* 1. *Ceph. conſil.*
346.*n.*6.7.*Peregr.de fideicom.art.*39.*num.*1.*& ſeqq.
Fuſar.de ſubſt.q.*543.*n.*19. *latè Seacc. de ſent. & re
iud.gl.*14.*q.*23.*n.*23.*Fontanell.deciſ.*366.*n.*2. *Seraph.
deciſ.*321.*num.*16. *late Merlin.de legitim.lib.*2.*tit.*2.
*q.*3.*n.*4.5. *Mangil.de imput.& detract.q.*136.*n.*49.
etenim filius cenſetur eligere legitimam in re,
de qua diſpoſuit. *Merlin.d.q.*3.*n.*56.57. *Tuſc.lit.L.
concl.*196.*n.*15. vbi alios allegat, & n.19. vbi etiã
dicit, quod non admitteretur grauatus ad peten-
dum legitimam in alijs bonis, licet vellet
reſtituere pretium rei venditæ, quia compellitur
54 computare in ſuum legitimã; & ſi d. fratres Ni-
gri dicerent bona Bononiæ non ſufficere ad le-
gitimas detractiones, onus probandi illis incum-
55 bit, quia hoc eſt fundamentum ſuæ exceptionis.
*ad not. in l. in illa, & l.hoc iure, ff. de verb. oblig. ſic
Pereg.de fideicom. art.*39.*num.*14.

Deinde reſpondetur, quod ſi filius, vel eius hæres
poſsideat, vtique in reſtitutione fideicom. po-
56 teſt vti retentione, *l.grege. §. cum prædium, ff. de
pignor.l. nomen. C: quæ res pignor. oblig. poſs. Tuſch.
litt.L.concl.*212.*num.*20. *Peregr.de fideicom.art.*36.
*num.*147. *Merlin.de legitim.lib.*5.*tit.*4. *q.*10. *num.*5.
verùm ſi non poſsidet, vt hic, non poteſt filius,
vel eius hæres inuadere poſſeſsionem, niſi facta
liquidatione, & citato poſseſsore cum Iudicis
auctoritate. *Alex. conſ.*134. *in princ. & per to-
tum lib.*4. *Merlin.de legit. lib.*5.*tit.*4.*q.*10.*n.*1. Vnde
Moniales paratæ ſunt dictis Nigris reſpondere
de iure,& detractiones legitimas concedere, qua-
tenus eis de iure competant, ſi eas petie-
rint.

Nec obſtat, quod dicti Nigri potuiſsent retinere
totam hæreditatem, donec fuiſsent factæ detra-
ctiones legitimæ, & ideò immiſsio fuit nulla,
quia Iudex immiſsit Moniales in poſseſsionem
omnium bonorum Corrigien. & reſeruauit in
alio Iudicio ius detractionum: Nam reſponde-
tur Iudicem rectè feciſse, quia dicti Nigri fue-
runt hæredes contumaces in parendo Iudici cir-
ca reſtitutionem fideicom. & non petierunt ali-
quas deductiones, vel detractiones, neque legi-
timam, & cum Iudex non impertiatur vnum of-
58 ficium, niſi petenti. *Corn.conſ.*45.*n.*19.*lib.*2. *Soc.
iun.conſ.*122.*num.* 42. *vol.* 2. & detractiones ita
conſequimur, ſi eas petamus, adeo vt etiam le-
gitima non debeatur quo ad effectum eam con-
ſequendi, niſi petatur, ſicut etiam eius ſupple-
59 mentum, vt pro *DD. in l.ſimus, vbi Salyc. & Iaſ.
n.*4. *C.de inoff.teſtam. Ruin.conſ.*26. *num.* 12. *vol.* 3.
*Crauet.conſ.*142. *num.*2. *pulchre Honded. conſ.* 83.
*num.*47.*lib.*1. vbi dicit, quod legitima non debe-
tur, niſi petatur, & ſequitur *Merlin. de legitim.lib.*
5.*tit.*3. *q.*10.*num.*24.*pulchre Cancer.var.reſol.lib.*1.
*cap.*3.*num.*69. *& Margil.de Imput.& detract.q.*97.
*num.*10. vbi loquitur de ſupplemento legitimæ,
60 & ideò legitimam eſſe petendam à fideicom-
miſsario vniuerſali, qui loco hæredis eſt, dixit
*Peregr.de fideicom.art.*4.*num.*33. ſequitur, quod
Nigri docere non poſsunt, cum detractiones nõ
petierint, ſed laudare Iudicem debent, qui eis
reſeruauit ius eas petendi in alio Iudicio, ſi de
iure illis competant.

Et quamuis legitima tranſmittatur ad hæredes, an-
tequam etiam petatur, ſicut etiam Trebelliani-
ca. *ex Salyc. in d.l.ſcimus, in princ.verſ. quæro. C.de
inoff.teſt.Caſt.in l.irritum.C.ad l.falcid. Alex.conſ.*56.
*n.*6.*et conſ.*150.*vol.*2 *lib.*2.*Tuſc.lit.L.cõc.*212.*n.*35.

Fuſar.

Fusar.de subst.q.296.num.38.Cancer. var.resol.lib.1.
cap.3.sub num.16.& Borell.in sum.decis.p.3.tit.16.
num.123. 124.& tit.17.num.65.66. Merlin.de legi-
tim.lib.5.tit.3.qu.9.numer.2. & seqq. & num.6.7.8.
Nicol.Noal.trac.de trasmis.cas.10.num.1.2.13.14.
& per totum, tamen id procedit solum quo ad
effectum transmittendi, vt inquit Merlin.d.tit.3.q.
10.num. 25. quia in reliquis necessaria est petitio
62 adeò, vt si legitima non petatur, vel eius supple-
mentum, præscribitur spatio 30.an. Alex. cons.8.
num.25.libr.3.Tusch.lit. L. concl.207. numer.7.latè
Honded.d.cons.83.numer.44.45.46.47. lib.1. Pute.
decis.128.lib.2.Gratian.decis.macerat.4. numer. 15.
17.23.Merlin.de legitim.lib.5.tit.3.q.10. numer.24.
32.Cancer.d.c.2.numer.16.lib.1. & Borell. d.tit.16.
num.113.

Nam legitima est velut nomen creditoris, & in ea
63 filius æquiparatur creditori: Alexand.cons.82.lib.
4.Tusch.lit.L.concl.181.num.6.9. Mangil.de Imput.
& detract.q.131. num. 4. ideò sicut nomen credi-
toris petendum est, alioquin præscribitur saltem
spatio 30. an. l.1. C.de prescript.30. an. ita legiti-
64 ma præscriberetur irreuocabiliter, & absque spe
65 restitutionis in integrum Menoch. cons.41.sub nu.
40.Gratian.disc.lib.1.c.2.nu.29.30. Merlin. d. q.10.
num.8. petant ergo Nigri detractiones prædictas
antequam currat tempus præscriptionis, nec do-
leant de Iudice, qui iustitiam fecit, & facere sem-
per solet, fuit enim Mag.Excel. D.Franciscus Ro-
tellius nobilis Regiensis tunc Corriggij Prætor
meus amicus magnus, & in legali scientia valdè
petitus: nam clarum est in iure, quod fideicom-
missarius potest assequi possessionem bonorum
66 auctore Prætore adeò, vt possessor legitimè cita-
tus possit Iudicis auctoritate sua possessione pri-
uari, & de ea eijci, vt per Peregr.de fideicom.art.47.
num.27.Rot.apud Postium d.decis.9.num.1. & decis.
13.num.2.

Non obstat, quod executio sit nulla in totum, quia
Prætor dedit fideicommissario possessionem, &
tenutam omnium bonorum, cum tamen immis-
67 sio non posset dari, nisi priùs factis detractioni-
bus: Castr.cons.270.num.3.vers.breuiter, libr.2.Rot.
apud Posti.decis.92.num.3.7. Fusar.de substit. q.672.
num.1.2.3.4. executio enim in parte nulla in to-
tum redditur nulla, quia decretum est indiuiduũ.
Farin.decis.recent.270.in fin.p.1.Post.d.obs.12.num.
104.Ludouis.d.decis.480.numer.5. Rot.apud Post.d.
decis.324.num.28.

Nam primò respondeo, id non procedere fauore
68 Ecclesiæ, quia tunc vtraque pars possidebit re-
69 spectiuè pro portione sua. Rot.d.decis.270. in fin.
imò generaliter dico fideicommissarium possi-
dentem esse legitimum contradictorem ad im-
70 pediendum hæredis immissionem in totam hæ-
reditatem, si offerat possessionem pro rata legi-
timæ: Argell.de legitim.contradict.q.10.art.10. nu.
156. Quinimò fortiùs dico, quod immissio po-
test dari fideicommissario cõstito de fideicom-
71 misso tenuta pro indiuiso, antequam detraha-
tur legitima, & Trebellianica, vt ex l.locus, vbi gl.
& DD.ff.de acquir.possess. Soc.in l.3.§.incertam,ff.de
acquir. possess. latè docuit Argell.de legit.contradict.
q.13.art.6.num.70.71.72.& seqq.vbi multa allegat.
& de magis communi testatur, latè etiam Merlin. de
legitim.lib.5.tit.4.qu.10.num.14. & Rota apud eum
decis.2.num.13.& decis.6. numer.7. vbi quod Rota
72 hoc seruat, vt concedat immissionem fideicom-
missario pro indiuiso non obstante detractione
legitimæ, & Trebellianicæ, & decis.7.num.10. Ro-
ta apud Posti. d. decis.334.num.22. ad rem Fusar.de
subst.q.672.num.8.9.

Nec obstant contraria, quia procedunt in casu, quo
Iudex mandauerat dari tenutam fideicommissa-
73 rio factis priùs detractionibus, quia tunc forma
mandati seruanda est: sic procedit, & ita loqui-
tur Rot.apud Post.d.decis.92.num.3.7.Fusar.de subst.
q.672.num.22. qui non est casus noster, quia Iu-
dex hic concessit tenutam, saluis iuribus detra-
ctionum in alio iuditio. Fusar.de subst.q.672.num.
15. & benè, quia non erant liquidæ, stante quod
aderant alia bona, in quibus possibile erat, quod
fuissent factæ, & si fratres prædicti prætendunt se
grauatos, id ipsi probare debent per ea, quæ do-
cet Rot.apud Posti.d.decis.9.num.39.

Neque obstat, quod hic non fuerit concessa im-
missio fideicommissario pro indiuiso adeò, vt
ille possideret bona ratione fideicommiss.& hæ-
res grauati ratione legitimæ, & Trebellianicæ:
sed data fuit vniuersalis tenuta dicto fideicom-
missario, & sic nulliter: Nam respondetur hæc
vera esse, si omnium bonorum hæreditatis Iudex
dedisset tenutam fideicommissario etiamsi hæ-
res grauati petijsset legitimam, & Trebellianicã,
& alias deductiones, sed hic fideicommissarius
habuit possessionem tantum bonorum Corrigij,
nec hæres petijt aliquas detractiones, ergo nõ est
mirum, si Iudex reseruauit iura deductionum in
alio iuditio, si quidem, vt vidimus, necessaria est
petitio detractionum, etiam si sit legitima, vel
Trebellianica, quoniam fideicommissarius ha-
bet intentionem fundatam in omnibus bonis,
quando est fideicommissum vniuersale adeò, vt
74 illud comprehendat etiam portionem, quæ pro
legitima debetur, l.quoniam in prioribus, C.de in off.
test.gl.& DD.in l.pater puella, C.eod. Soc. in l.centu-
rio.num.31.ff.de vulg.& pupill.Dec.in l.precibus,nu.
24.C.de impub.& alijs subst.Mangil.de imput. & de-
tract.q.117.num.14. pulchre Cyriac.contr.for.11.nu.
26.p.1. tales enim detractiones non debentur fi-
lio, vel eius hæredi in restitutione fideicommis-
75 si, nisi eo volente, & petente adeò, vt si eis omis-
sis integram restituat hæreditatem non dicitur
creditores fraudasse, sed magis fideliter egisse,
l.patrem, & l.seq.ff.de his, quæ in fraud.cred. l.si spon-
sus, §.si quis rogatus, ff.de donat. inter vir. & vxor.
pulchrè Mangil.d.trac.q.117.num.3.4. ad rem Pere-
gr. de fideicom.art.3.numer.125. 126. ad rem vide
pulchre Cancer.var.resol.lib.1.c.3. num.69. Cyriac.
controu.for.11.num.27. p.1. ideò istæ detractiones
76 non debentur, nisi hæres se declaret velle detra-
here, gl.Bart.& DD.in d.l.scimus, vbi Ias.num.2.C.
de inoff.test.Paris.cons.9.num.8.lib.2.Mangil.d.tract.
p.4.num.24.vers.nec officit quintum. Cancer. var. re-
sol. lib.1. c.3. num.69. Ergo isto casu stante etiam
contumacia dd.DD. de Nigris non erat retardã-

da immiſsio conceſsa fideicommiſsario, vel mutilanda ob prætenſas detractiones, quæ non fuerunt petitæ, ideò nunc nullo modo poſsunt impedire manutentionem dd. Monialibus debitam
77 quia quæ circa detractiones faciendas excipiuntur, tanquam petitorium reſpicientia, manutentionem non impediunt. *Dec. conſ. 19. & conſ. 467. num. 13. Affliet. decif. 119. num. 7. Neuiz. conſ. 56. nu. 2. Rot. diuerſ. decif. 41. nu. 12. p. 2. Seraph. decif. 971. nu. fin. Rot. quid Poſti. decif. 150. num. 10. quæ pulchrè loquitur*, & facultas detrahendi per Iudicem fue-
78 rit in alio iudicio reſeruata, non potuit impediri eius ſententiæ executio. *Fuſar. de ſubſtit. dict. qu. 672. numer. 15.* & ſtante præſumptione iuris, quæ concomitatur factum Iudicis, etiam pro illo præſumitur, quod rectè functus fuerit officio ſuo, *l. 2. vbi DD. not. C. de off. ciuil. iud. Abb. conſ. 41. nu. 2. verſ. præſumitur, libr. 1. Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 10. ff. de verb. oblig. Craue. conſ. 188. n. 8. Gabr. tit. de ſentent. concl. 5. in princ. pulchrè in terminis Rot. apud Poſt. d. decif. 9. nu. 38.*

Ex quibus apparet manutentionem dandam eſse Monialibus, quia non conſtat de notoria nullitate, neque de euidenti iniuſtitia dictæ ſententiæ, neque de grauamine patentiori exequendo, & tamē oportebat hęc probare pro parte dd. fratrū
79 de Nigris, ad quos excludendos ſufficit etiam rem eſse dubiam in iure, vel in facto, vt pulchrè docet *Rota apud Poſti. d. decif. 9. num. 35. 36. 39. 40. Ludouiſ. decif. 501. num. 6. Caualer. decif. 337. num. 2. & decif. 470. num. 2. Gratian. diſc. 912. numer. 53. 54. & diſc. 950. numer. 33. Poſti. d. obſer. 12. numer. 9. 10. 11. 12.*

Ideò prædicti DD. Nigri non poſsunt obtinere manutentionem, niſi priùs doceant de notorio grauamine iniuſtè lato euidenter, quia manutentio
80 illius, qui paſsus eſt executionem à Iudice, qui proceſsit iuris ordine ſeruato, dependet à negotio principali, ideſt à iuſtitia; vel iniuſtitia notoria, non debet expediri, niſi cum ipſo negotio principali. *Rot. d. decif. 9. num. 31. verſ. in propoſito*, & ſic interim manutenendus eſt ille, qui à Iudice
81 fuit immiſsus, quia iuſtè poſsidet, qui authore Prætore poſsidet, *l. iuſtè poſſidet, ff. de acquir. poſſ. in terminis Rot. d. decif. 9. nu. 40.* & multò magis quia ex prędictis conſtat immiſsionem fuiſse legitimè factam citato poſseſsore, & verificato fideicommiſso ad formam ſtatuti dd. Nigris ſemper contumacibus, & nullas detractiones petentibus, imò vltra annum patientibus dd. Moniales pacificè poſsidere cum fructuum perceptione. *Pereg. de fideicom. art. 47. num. 32. & art. 48. num. 37.*

Ideò non eſt recedendum à re iudicata pro Monia-
82 libus, quæ dicitur etiam facere de albo nigrum, & de iniuſto iuſtum, *gl. in l. ſi non fortè, §. hæredi. de cond. indeb. Iaſ. in l. Iulianus, eod. Marant. in ſpec. p. 6. princ. 3. par. act. 1. num. 129. Dec. & Cagn. in l. res iudicata, de reg. iur. Surd. conſ. 435. num. 7. libr. 3. Scacc. de ſent. & re iud. gl. 14. q. 2. num. 7. verſ. quare.*

Nec obſtat aſſerta quædam appellatio à dicta ſententia interpoſita, vt dicitur, quia de ea non ap-
83 paret, & tamen ſi dicti Nigri ſe fundant in ea, oportebat illam producere, vel exibere, quia facta non præſumuntur, niſi probentur, *l. in bello. §. facta. de captiu. & poſtlim. reuerſ. cap. cum Ioannes, §. verum, de fid. inſtr. cap. cum in iure, de off. deleg. & §. fin. inſt. de fideiuſ.* & quatenus adeſſet, illa erat pro-
84 ſequenda coram Iudice laico ſuperiore eius, qui tulit ſententiam. *Franch. de Appell. in Rub. ſub nu. 45. verſ. ideò. Scacc. eod. tract. q. 7. num. 44. & nu. 74. in fin. & num. 113. 137. & q. 8. num. 100. verſ. prima ratio.* Et iam diu eſſet deſerta per lapſum termini
85 Statuti, vel etiam iuris communis, quo caſu omnino ſententia eſt exequenda: ad *tex. in l. fin. §. illud. C. de temp. appell. 1. cum ſit Romana, de appellat. Clem. ſicut eod.*

Non obſtat aſſerta donatio facta de anno 1608. quia io proceſſu nullibi de ea fit mentio, nec video vn-
86 quam fuiſſe producta, & Domini Nigri actores non agunt ex donatione, & ſolum in allegationibus iuris de ea meminit Aduocatus, quod eſt ina-
87 ne, & fruſtratorium, quia Iudex non poteſt moueri ex iis, quæ ſunt extra acta, vt dixit *Rot. decif. 9. numer. 32.* & ideò poteſt dici Dominis Nigris; Viam, quam elegiſtis, hæc vobis pateat iuxta *l. ſi mulier. §. fin. ff. de eo, quod met. cauſ. & §. quæ de fullone, verſ. ſed noſtra. Inſt. de oblig. ex delict. Bald. in l. 1. num. 1. C. de execut. rei iud. Soc. iun. conſ. 46. nu. 7. libr. 2.* Hæc autem cauſa fuit ventilata coram Rota Rom. quæ ponente Reuerendiſs. Corrado ſub die 7. Martij. 1645. iudicauit manutētionem eſſe dandam dictis Monialibus.

EPITOME.

Fideicommiſſarius, vel legatarius poſſidens quando poſſit manuteneri aduerſus hæredem manutentionem, vel immiſſionem petentem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum continuans poſſeſſionem in hæredem verum dat poſſeſſionem.*
2 *Immiſſio datur hæredi ex cōtinuatione poſſeſſionis defuncti in eum.*
3 *Prædo etiam manutenendus eſt.*
4 *Fideicommiſſarius non poteſt opponere ceſſionario hæredis, quod non poterat hæredi.*
5 *Poſſeſſor antiquior eſt manutenendus, quia poſſeſſio iunior cenſetur clandeſtina.*
6 *Fideicommiſſarius tenetur capere de manu hæredis.*
7 *Fideicommiſſarius etiam poſſidens non eſt legitimus contradictor contra hæredem propter detractiones.*
8 *Immiſſio vt detur hæredi, ſufficit, quod ei poſſit competere aliqua defenſio.*
9 *Immiſſio, & manutentio ſunt remedia contraria.*
10 *Manutentio datur poſſidenti de tempore motæ litis, vel*

vel paulò ante.

11 *Possessio clandestina non dicitur in eo, qui palàm fecit, & bona fide.*

12 *Possessor citandus est ante immissionem.*

13 *Possessio iunior quando sit manutenenda.*

14 *Immissio Iudicis tollit possessionem naturalem, & ciuilem possidentis.*

15 *Possessio data à Iudice est manutenenda excluso antiquo possessore.*

16 *Possessori antiquiori quando denegetur manutentio.*

17 *Possessor amissa naturali, quando præsumatur etiam amisisse ciuilem possessionem.*

18 *Possessorem posse repelli vt suspicetur, sufficit auctoritas Iudicis.*

19 *Possessione ciuili, & naturali potest priuari possessor à Iudice ritè, & rectè procedente.*

20 *Iudex quando non possit reum possessione priuare.*

21 *Immitti petens non potest manuteneri, quia fatetur se non possidere.*

22 *Cessionario competit manutentio, sicut cedenti.*

23 *Immissio tantum semel ab hærede peti potest, & obtineri.*

24 *Hæres cadens à possessione adepta amplius non peti admitti, sed restitui.*

25 *Fideicommissario sufficit probare possessionem fideicommittentis.*

26 *Fideicommissario, & legatario quæ actiones competant.*

27 *Fideicommissarij possessio capta non citato hærede est nulla.*

28 *Fideicommissarius potest auctoritate Iudicis, & parte citata adipisci possessionem bonorum.*

29 *Fideicommissario quando denegetur immissio.*

30 *Fideicommissarius Iudicis auctoritate immissus, est manutenendus.*

31 *Fideicommissarij possessio est confirmanda, si certum sit hæredi detractiones non competere.*

32 *Legitimæ, & Trebellianicæ detractio quando competat.*

33 *Fideicommissum est particulare, quando substitutio est facta in bonis certi loci, velut Corrigij.*

34 *Detractiones non fiunt ex legato, vel fideicommisso particulari.*

35 *Legitima non potest detrahi, de rebus alteri specialiter legatis.*

36 *Trebellianica non deducitur de fideicommisso vel legato particulari, sed tantum vniuersali.*

37 *Falcidia deducitur de fideicommisso particulari.*

38 *Falcidia non deducitur deducta legitima, nec concurrit cum ea.*

39 *Falcidia, & Trebellianica non deducuntur de legatis pijs.*

40 *Legatum vniuersale an dicatur relicta vna parte bonorum vni, & altera alteri.*

41 *Possessio ritè datur fideicommissario citato hærede.*

42 *Detractiones non debentur, nisi petantur.*

43 *Immissionem non retardant detractiones turbidæ.*

43 *Possessor verus efficitur, quis ex pacifica possessione per annum, & diem cum perceptione fructuum.*

44 *Possessio remanet fideicommissario immisso, & credita soluuntur hæredi ad euitandos circuitus.*

45 *Fideicommissarius sine restitutione acquirit omnia iura, si sit locus pius, vel Ecclesia.*

46 *Fideicommissario competunt remedia possessoria facta restitutione, vel habitu pro facta à iure.*

47 *Detractiones sunt proponendæ, si hæres vult retardare executionem à fideicommissario petitam.*

48 *Fideicommissario fauorabilis sententiæ executio, quando non possit retardari.*

49 *Executiuè proceditur in legatis, & fideicommissis.*

50 *Fideicommissarius immissus sustinet partes rei, hæres vero actoris.*

51 *Ignorari non præsumuntur, qui communiter sunt nota.*

52 *Statutum quod forenses citentur ad portam, validũ est, & seruatur.*

53 *Forenses quando obligentur statutis.*

54 *Contumax habetur pro confesso.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DEnuò in eadem cauſa de Nigris fuit neceſſe diſentere, an illis danda eſſet manutentio, vel ſaltem immiſſio in bonis q.D.Raymundi de Sanctis, expulſis Monialibus Corporis Christi, quæ intruſæ
eſſe videntur, cum perſonaliter Nigri nunquam
fuerint citati ad contradicendum earum petitioni, quæ ſe reſtringebat ad fideicommiſſum olim
fundatum à D.Alexandro de Sanctis patre dicti
D.Raymundi, non enim videbatur dubitandum
de poſſeſſione dd. fratrum de Nigris tum ex statuto, quod cõtinuat poſſeſſionem bonorum defuncti in hæredem, & transfert veram poſſeſſio-
1 nem manutenibilem, etiam ſine apprehenſione.
Cuman.conſ.49. ad med.verſ. quæ poſſeſſio.Caſtr.conſ.
152.num.2.verſ.ad ſecundum lib.2.tum ex l.fin. C.de
edict.D.Adrian.toll. ex qua datur hæredi immiſ-
2 ſio, & remedium adipiſcendæ poſſeſſionis bonorum defuncti. *Alex.conſ.82.num.4.verſ.facit, quod*
libr.2. & cum verè hæres dicti D.Raymundi auctoritate etiam Iudicis fuerit immiſſus in poſ-
ſeſſionem bonorum prædictorum Status Corrigij
3 videtur in ea manutenendus, cum etiam prædo
non debeat ſpoliari, *cap.in litteris, vbi DD.de reſtit. ſpoliat.l.colonus, & l.cum fundum, ff.de vi, & vi*
armat.
Et cum poſſeſſio hæredis ſit euidens, talis eſt etiam
poſſeſſio ceſſionarij, in quem tranſierunt omnia
4 iura cedentis; & tales ſunt dicti DD. Nigri, qui
habuerunt iura ceſſa à dicto hærede, fideicommiſſarius enim non poteſt opponere ceſſionario
hæredis, quod non poterat ipſi hæredi: latè *Fontanell. deciſ. 166. in fin. & per totam. Thomat. Rot.*
Maceraten. 51.num.1.2. & ſeqq. Et ideò cum prædicti Nigri docuerint de eorum poſſeſſione an-
5 tiquiori, in ea ſunt manutenendi, quia poſſeſſio
Monialium iunior cenſetur clandeſtina, & vitioſa, ad tradita, *cap.licèt cauſam, vbi DD. de probat.*

Bart.

Bart,in l.ſi duo.num.4.verſ.ſi verò.ff.vti poſſid.Alex.
conſ.110.num.1.lib.1.Ruin.conſ.55.nu.8.libr.4. Aſ-
ſuct.deciſ.363.nu.3.4.Ludouiſ.deciſ.6.n.3.& deciſ.9.
num.5.& deciſ.549.n.1.4.

Et cum certi ſimus fideicommiſsarium teneri ca-
6 pere de manu hæredis, ad tex.in l.cohæredi, §.cum
filia,ff.de vulg.& pup.l.reſtituta, ad Trebell.Farin.de
furt.q.175.numer.290. ſequitur neceſsariò, quod
etiam ſi fideicommiſſarius legitimè poſſideat Iu-
7 dicis authoritate, tamē ſi hæres ſuas vult,& pro-
ponit facere detractiones, tenetur hæredi reſti-
tuere, nec eſt legitimus contradictor ad impe-
diendam immiſſionem hæredis. Bald. in l.1.num.
3.C.quorum leg.Caſtr.in d.l.fin.numer.13. C.de edict.
D.Adr.toll.vbi Alex.num.24. Sapia.num. 106. Zu-
card.nu.426.& num.428. Surd.deciſ.33.num.8. Fu-
ſar.de ſubſt.q.613.num.16.Marth.de ſucceſſ. leg.p.4.
q.16.art.3.num.28.Farin.deciſ.recent.115.num.11.
p.1.& Rot.apud Cyriac. poſt contr.12.p.1.Fontanel.
deciſ.47.num.6.p.1. Et hoc non ſolùm procedit in
fideicommiſso vniuerſali, ſed etiam particulari,
qui multò minus poteſt impedire hæredis im-
miſſionem. Peregr.de fideicom.art.48. num.32. Er-
go dd.fratribus non eſt deneganda manutentio,
vel ſaltem immiſſio adeò, vt ſatis ſit hæredi con-
tra fideicommiſsarium aliquid coloratum, vel
probabile opponere, quia in dubio, vt hæredi re-
8 ſtituatur poſseſſio, præſumitur, quod ei poſſit
aliqua defenſio competere. Rot.diuerſ. deciſ. 520.
num.15.p.1.& Rota apud Cyriac.poſt contr.12.num.
1.p.1.fol.129. Farin.deciſ.recent.115. numer.10. ad
fin. p.1.

Veruntamen licèt hæc vera ſint, & procedant ritè
in ſuis terminis, non tamen locum habere poſ-
ſunt in preſenti caſu, in quo Moniales citato hæ-
rede ad formam Statuti Corrigij obtinuerunt ſē-
tentiam Iudicis dd.Nigros hæredes grauati cita-
tos condemnantem ad reſtitutionem bonorum
in dicto fideicommiſso compræhēſorum, & pro-
pter eorum contumaciam obtinuerunt immiſ-
ſionem in tenutam DD.bonorum, in qua pacifi-
cè permanſerunt per multos annos vſque ad diē
litis motæ, in qua dd. Nigri petierunt primò im-
9 mitti, & poſtea, & perperam hæc enim ſunt re-
media contraria adeò, vt petens immiſſionem ſe
eo ipſo à manutentione excludat. Ludouiſ. deciſ.
146.num.4.Cauaier.deciſ.534. nu.5. Poſtius obſ.57.
num. 72.73. & propterea manutentio danda eſt
Monialibus, quæ probauerūt ſe poſsidere,& poſ-
ſediſſe tempore motæ litis,& paulò ante, quia ta-
10 le beneficium datur pro conſeruatione illius ſta-
tus. Rot.diuerſ. deciſ.174. num.2.p.4. Seraph.deciſ.
1497.num.1.Farin.deciſ.recent.511.num.2.in fin.&
deciſ.704.num.4.p.1.Gratian.diſc.752.nu.53. Poſti.
de manuten.obſ.73. nu.6.7.8.9.& Rot. apud eum de-
ciſ.17.num.2.& deciſ.322.num.3. Burat. deciſ.730.
num.1.

Nec obſtat, quod poſſeſſio antiquior ſit præferen-
da,& manutenenda, quia iunior præſumitur clā-
deſtina, d.c.licèt cauſam de probat. Nam primò re-
ſpondetur ceſsare hanc præſumptionem in eo,
11 qui palàm fecit omnia, & bona fide, & Iudicis
auctoritate, hic enim ceſsat omnis clādeſtinitas
ad tex.in l.clam poſſidere,ff.de acquir. poſſeſs. & ma-
12 ximè cum præceſſerit citatio dd.fratrum de Ni-
gris, quæ erat neceſsaria, c.licèt Epiſcopus, de præ-
ben.in 6.Rot.diuerſ.deciſ.802.num.8. p.1. ideò poſ-
ſeſſio Monialium præſumitur iuſta, & legitima,
non vitioſa, l.meritò,ff.pro ſoc. Cruu.conſ.150.num.
5.Rot.d.deciſ.802.num.4.& ſic hoc caſu manuten-
da eſt poſſeſſio iunior Monialium capta Iudicis
13 auctoritate ritè,& rectè procedentis, non anti-
quior dicti hæredis, quia immiſſio in poſſeſſio-
nem facta auctore Prætore idem operatur, quod
14 violenta expulſio, per quam perditur omnis tā
naturalis, quam ciuilis poſseſsio, vt inquit An-
gel.in l.qui vniuerſus, §.item cum Prætor. in fin. de
acquir.poſſeſs.& in l.clam poſſidere, §.qui ad nundi-
nas, num. 2.eod.Rot.diuerſ.d.deciſ.802. num. 6.p.1.
Farin.deciſ.rec.525.num.3.& deciſ.557.num.2.p.2.
Ludouiſ.deciſ.203.num.1.vbi Beltram.num.14. poſ-
ſeſsio enim illius, qui immiſsus eſt à Iudice ritè
15 procedente, eſt manutenenda, licet ſit iunior, &
poſterior, excluſo antiquiori poſseſsore im-
miſsionem paſso. l.1.& 2.ff.ne uis fiat. Menoch.cō-
ſil.449.num.5.Rot.diuerſ.deciſ. 62.in fin.p.2. Poſti.d.
tract.obſ.71.num. ſexageſimonono. & Rot.apud eum
deciſ. 296. numer.14.15. Burat.deciſ.275. 1. & nu-
mer. 7.

Et ſanè certum eſt manutenendam eſse poſseſsio-
nem iuniorem,& poſteriorem, quando poſseſsor
antiquior amiſit non ſolum poſseſsorem na-
16 turalem, ſed etiam ciuilem, quia tunc ſe habuit
pro ſpoliato: Poſti.d.trac.obſ.71.num.68. quod hic
eueniſse creditur,& præſumitur, ex patientia dd.
hæredum, qui paſsi ſunt per multos annos Mo-
17 niales poſsidere cum perceptione fructuum, nec
vllam curam habuerunt recuperandi illam poſ-
ſeſsionem naturalem, ideò videntur etiam amiſ-
ſiſse ciuilem, ex l.d.clam poſſidere, & l.ſed ſi nollit,
ff.de acquir.poſſ.Bart.in l.ſi de eo.§.ſi fortè, eod. Felyn.
in c.vigilanti, num.7.de præſcript. Beltram. ad Ludo-
uiſ.d.deciſ.203.ſub num.14. vbi quod ſola ſuſpicio
ſufficit ad amittendam poſseſsionem, vnde cum
non appellauerint, nec poteſtati ſint, vt neceſse
erat. Poſti.d.trac.obſ.57.numer. 101. videntur ſen-
tentiæ acquieuiſse, & ſic ciuilem poſseſsionem
amiſsiſse, ad quem effectum ſatis eſt auctoritas
18 Iudicis, quæ operatur, vt poſseſsor ille antiquior
debeat ſuſpicari ſe poſse repelli. Ang.in d.l.clam
poſſidere. Rot. diuerſ. deciſ.641.num.7.p.1. Beltram.
ad Ludouiſ.d.deciſ.203.num.14. Et quatenùs etiam
poſſeſſio Monialium fuiſset clandeſtina, vel vio-
lenta, adhuc manutenenda eſt, quia dicti hære-
des debebant incontinenti reclamare, & ſe rein-
tegrare: Poſti.d.trac.obſ.71. num.61. & ſeqq.

Verùm hęc dici non poſsunt de hac poſseſsione Iu-
dicis auctoritate apprehenſa parte citata, quia
hæc eſt poſſeſſio legalis, & manutenibilis, alio-
quin fruſtra Iudices proferrent ſententias, ſi eas
non poſsent executioni demandare ſine vitio
ſpolij; nam veritas eſt, quod Iudex immittens
aliquem in poſseſsionem legitimè, & iuris ordi-
19 nis ſeruato, poteſt priuare poſsidentem omni
poſſeſſione ciuili, & naturali, vt per Ang. in d.l.
clam poſsidere, §.qui ad nundinas, num. 2. in fin.vbi
Imol.

Imol.n.2.vers.in tex.ibi: occupauerit.vbi etiam Rom.
n.3.vers.2. Alex.n.2.in fin. Iaj.n.10. Claud.de Seicel.
n.3.ff.de acquir. pos. & idem voluit Compostell. in c.
transmissa,col.pen.in fin.vers.de possess.vbi etiam Io.
And.col.pen.ad med.vers.ideò dixit.Butr.n.17.in fin.
Card.q.5.vers.dicit etiam. Henric. Boic.sub n.4. §. de
elect.& in c.cum aliquibus num.10. ad fin. de sent. &
re iud. Ferret.cons.5.n.9.in fin.lib.1.Rot.diuers. decis.
802.n.7.p.1. latiss.Posti.d.tract.obs. 12.n.25.26.&
seqq.et ex Mohed.decis.4.de restit.spol. Rot.apud Post.
decis.336. n. 4. & quæ in contrarium allegantur
procedunt in casu, quando Iudex procederet ad
immissionem neq; ritè, neq; rectè, & sine partis
citatione, vt pro Rot.diuers.decis.43. n.2.p.4. adeo,
vt necesse sit constare ipsum nulliter, vel iniustè
euidenter, & notoriè iudicasse, quo casu videtur
20 processisse tanquam priuatus, & possidentem nõ
potuit possess. priuare, ex Abl.in c.conquerendum,
n.11.de rest. spol. Craue.cons.18.num.8. Rot. d. decis.
43.n.2.p.4.& decis.802.n.7. in fin.p.1.diuers. & Fa-
rin.decis.recent.560.n.6. p. 1.pulchrè Rot.apud Post.
decis.9.n.19.20.& seqq. & sanè non video funda-
mentum aliquod possessionis dd. fratrum de Ni-
gris, propter quod possint petere manutentionẽ,
21 cum enim petierint se immitti, consequitur ne-
cessaria eorum confessio, quod non possideant,
vt pulchrè inquit Rot. apud Post. d.tract. de manut.
decis.179.n.6. vbi alios allegat, ex quibus euiden-
tissimè constare videtur manutẽtionẽ non esse
concedendam dd. fratribus, sed nullo modo esse
denegandam dd. Monialibus.
Verùm neq; Immissionis beneficium consequi va-
lent, quia remedijs adipiscendæ possessionis hæ-
res semel tantum vti potest, nam certũ est, quod
Vellanus hæres dicti testatoris Raymundi fuit
immissus in possess. bonorum prædecess. & tenu-
tam illorum habuit Iudicis etiam auctoritate
ex d.l.fin. C.de edict. D.Adrian. toll. & hæc posses-
sio posteà transitum fecit in dd. fratres de Ni-
gris eius cessionarios vigore cessionis illis factæ,
22 quia censentur eadem persona cum cedente, &
eius competit etiam beneficium manutentionis.
Menoch. de retinend.rem. 3. n. 258. Boccat. de inter-
dict. vti possid.c.2.n.68. Post. d.tract.obs.55. n.3. &
n.11.& Rot. apud eum decis.43.n.17. & decis. 107.
n.2. & decis.323.n.18. Burat. decis.275. n.7. & de-
cis.347.num.12. ideò ampliùs non possunt petere
immissionem, hæc .n. remedia adipiscendæ lo-
cum habent solùm, quando hæres agnita suc-
23 cessione nondum adeptus est possessionem, &
ideò si illam adeptus est, & postea amisit, hoc
remedio non potietur, sed petitorio, vel alio re-
cuperandæ remedio agendum est, quia hoc adi-
piscendæ semel tantum conceditur, ex §.sequent.
vers.pro hærede. Inst.de interdict. l.2. §. adipiscenda.
ff.eod.vbi DD.sic not.Marant.de ord.iud.in 4.p.princ.
dist.7.n.6. pulchrè Peregr.de fideicom.art.46.num.7.
& art.48.n.10.in fin.& n.15. Farin.decis.recẽt.115.
n.15.p.1. qui .n. semel cadit à possessione, re-
medijs recuperatorijs, vel petitorijs agere opor-
24 tet, ex d.§. pro hærede, & c.reintegranda 3. q. 1. &
gl.in c.2.de confess.in 6. pulchrè Alex.cons.70. n.11.
in fin.& n.12.lib.6. Peregr.d.art.46.n.12. in fin. vbi
etiam quod ideò hæres repelletur exceptione
rei iudicatæ, si amisit possessionem per Iudicis
sententiam.
Nec dicatur nullam, vel iniustam fuisse sententiam,
quia iam responsum est id euidenter non con-
stare, sicut requiritur ex Rot.d.decis.9. num.19.20.
immò apponere potius sententiam fuisse iustã,
& ea iustificatur ex actis, in quibus apparet de
fideicommisso à dicto D. Alexandro de Sanctis
post mortem eius filiorum ad fauorem dd. Mo-
nialium quo ad bona in territor.o Corriggij exi-
stentia, & ex depositione testium, constat mor-
tuum esse dictum Raymundum, & per eius mor-
tem extinctam fuisse lineam d. D. Alexandri,
ideo satis fuit dd. Monialibus fideicommissarijs
probare, sicut factum est solam possessionem fi-
deicommittentis quo ad bona prætensa ad ob-
25 tinendum ex remedio d.l.fin. C. de edict.D. Adr.
toll. quandiu agitur contra hæredem grauati,
vt hic, quia ille nõ poterit refricare quæstionem
dominij, ex Bart. in l. si a te. §. 1. de except. rei ind.
in terminis. Ruin. cons.40. n.4. lib. 4. Castr. cons.94.
in fin.lib.2. Marz. de fideicom.q.60. late And. Sicul.
cons.37.col.3. Cresfic. cons.316.col. vlt. Peregr. de fi-
deicom.art.44.n.6. Ludouis.decis.194.num.6.ubi Bel-
tram.n.24.Thomat.decis.Macerat. 68. n. 57.
Vnde non obstat, quod fideicommissarius debeat
capere de manu hæredis, quia hoc procedit, si hæ-
res tradere velit, verum si vel recuset, vel negli-
gat, Iudex potest eum condemnare ad tradendũ,
& si non tradat, ipse supplebit, & dabit immis-
sionem fideicommissario, vel legatario, qui suas
habent actiones tam in petitorio personales, rea-
les, & hyppothecarias, l.1. §.rectius. C. communia
26 de legat. & §. nostra. Inst. de legat. Peregr. de fideic.
art.1.num.3.vers.7. quàm in possessorio adipiscẽ-
dæ, de quibus Intrigl.de substit.cent.3.q.98. n. 2. 3.
Ideò possunt legatarij, & fideicommissarij age-
re etiam actione ex testamento contra hæredem
ad tradendum rem legatam, & partes sunt Iudi-
cis pronuntiare venisse casum fideicom. & tunc
fideicommissarius potest exercere etiam reme-
dia possessoria. Peregr.de fideicom.art.45.n.18.ad
fin. Cyriac. contron. for.12.num.29. 30. p. 1. & art.
48.n.60. neque vllum potest considerari absur-
dum, nisi quando fideicommissarius non citato
possessore, vel grauati hærede intraret posses-
27 sionem rei legatæ, quia tunc possessionis tradi-
tio est nulla, nec priuat possessorem sua posses-
sione, ad tex. in l.meminerint, & l.fin. C. si per vim,
& leg.Iudex.C.commin.vel epist. Bart. in l. peregrè.§.
quibus, de acquir. pos. & in l.2.col. pen. vers. quæro
utrum. C. ubi in re act. Innoc. in c. quoniam, ad fin.
Vt lit. non contest. pulchrè Peregr. de fideicom. art.
47.n.28. & art.48.n.18. 35.36.
Verùm quando legatarius, vel fideicommissarius
videns hæredis proteruiam, vel negligentiam in
tradendo legatum adit iudicem, & actione ali-
qua competenti petit relegatum, vel fideicom-
missum oblata quasi quasi petitione contra hæ-
redem possidentem, eo citato potest obtinere à
Iudice etiam immissionem, & hoc seruare debet,
28 etiam si haberet licentiam à testatore ingrediẽ-
di

di tenutam bonorum propria auctoritate, quia
adhuc debet adipiſci poſſeſſionem ex Iudicis au-
ctoritate parte citata, *ex Bald. conſ. 134. in fin. lib.
3. Durāt. de art. ſeſt. tit. 5. caut. 32. in fin. Sim. de Prat.
de interprat. vlt. vol. lib. 5. interpr. 2. dub. 1. num. 121.
Menoch. de adipiſc. rem. 2. num. 45. & rem. 6. num. 24.
Iaſ. conſ. 146. n. 1. in fin. lib. 4. Honded. conſ. 28. n. 13.
lib. 2. Peregr. de fideicom. art. 47. num. 55. verſ. equi-
dem, & art. 48. num. 35. 36. ad rem Cyriac. contr. 12.
num. 2. 9. p. 1.*

Ideò à caſu noſtro extranea eſt illa quæſtio, an fi-
deicommiſſarius, vel legatarius ſit legitimus cō-
tradictor ad impediendam immiſſionem hære-
dis volentis facere detractiones, quia hæc proce-
dunt in caſu, quando vel fideicommiſſis ingreſ-
29 ſus eſt tenutam bonorum antequam immitte-
retur hæres, vt latè *apud Surd. d. deciſ. 333. nu. 8. &
per totam. Farin. d. deciſ. 115. recent. p. 1.* vel quan-
do fideicommiſſarius vult immitti in poſſeſſionē
iam ab hærede occupatam eo non citato: latiſſi-
mè *Peregr. de fideicom. art. 48. n. 18. Marth. de ſucceſ.
p. 4. q. 16. art. 3. num. 29.* vbi docet pulchrè tunc
immiſſionē fideicommiſſarij eſſe ipſo iure nullā,
quia ſemper poſſeſſor eſt citandus, antequā alius
in poſſeſſionem mittatur: hic autem hæres fuit
citatus, & ipſe iam fuerit immiſſus, ergo non eſt
amplius immittendus, *Peregr. d. art. 46. n. 7.* ſed fi-
deicōmiſſarius immiſſus Iudicis auctoritate eſt
30 manutenēdus. *Rot. apud Poſt. d. tract. deciſ. 9. n. 40.*
& obtinere debet. *Cyriac. controu. for. 12. num. 2. &
num. 9. p. 1.*

Sed dato etiam, quod nos verſaremur in puris ter-
minis quæſtionis illius, an fideicommiſſarius ſit
legitimus contradictor, dum poſſidet legitimè,
ne hæres immittatur, adhuc in caſu noſtro vide-
tur pro fideicommiſſario tenendum, vt ſit manu-
tenendus contra hæredem, ſiue ille ſit fideicom-
miſſarius vniuerſalis, ſiue particularis, quia cer-
tum eſſe videtur hæredi nullas competere detra-
31 ctiones, quo caſu confirmanda eſt poſſeſſio fi-
deicommiſſarij, ſeù legatarij. *Alex. in l. a D. Pio.
§. in venditione, col. pen. ff. de re iud. Rom. conſ. 483. in
fin. Dec. conſ. 191. n. 4. Pereg. de fideicom. art. 48. n. 18.
ad fin. verſ. ſi tamen. Menoch. conſ. 722. n. 6. & conſ.
742. n. 6. lib. 8. Marth. de ſucceſſ. p. 4. q. 16. art. 3. nu.
27. in fin. latiſſ. Hyppol. Rim. in princ. Inſt. de donat.
n. 1395.* vbi confutat omnia. *Argell. de legitim. con-
trad. q. 7. n. 54. & q. 9. n. 20. q. 10. num. 235. q. 12. n. 6.
Rot. poſt Cyriac. contr. 12. n. 7. 8. p. 1. fol. 128.* & ipſe
Cyriac. d. contr. 12. n. 6. vbi multos allegat: benè ve-
rum eſt, quod difficultas in hoc conſiſtere vide-
tur, an certum ſit nullas competere detractio-
32 nes, quia abſque dubio in filijs primus gradus fi-
deicommiſſo conditionali grauatis, datur ip-
ſis, & eorum hæredibus detractio legitimæ, &
Trebellianicæ, *c. Raynaldus, c. Raynutius, vbi DD.
communiter, de teſtam. cum vulg.*

Nihilominus ſi demus dictas Moniales eſſe loco fi-
deicommiſſarij particularis, pro vt dicendum
eſſe videtur, ſtando quod illæ fuerunt à dicto te-
ſtatore ſubſtitutæ tantum in eius bonis in Ciui-
33 tate, & territorio Corriggij exiſtentibus, quando
enim relictæ ſunt res in certo loco, vt ſi dictū ſit,
ſubſtituo in bonis, quæ habeo Brixiæ, tunc erit fi-
deicommiſſum particulare, *l. fideicommiſſum, §.
tractatum. ff. de iud. & in l. cog. §. ſi quis hæres, vbi
Bart. ad Trebell. Bart. in l. tum pater, §. menſa, de
leg. 2. Corn. conſ. 161. lib. 1. Natt. conſ. 199. col. 1. &
conſ. 238. n. 1. Simon. de Prat. de interpr. vlt. vol. fol.
273. n. 2. verſ. illud vero. Mantic. de coniect. vlt. vol.
lib. 7. tit. 2. n. 9. Peregr. de fideicom. art. 5. n. 28. verſ.
an verò, & 42. verſ. attamen. Fuſar. de ſubſt. q. 268.*
§. dicendum videtur nullam dd. hæredibus com-
petere detractionem.

Nam ſi loquimur de æris alieni detractione, & alijs
oneribus, certum eſt ea non eſſe deducenda ex
legato, vel fideicommiſſo particulari, quia
pertinent ad hæredem, & bona dicuntur deducto
ære alieno: ita *ex l. ſubſignatū. §. bona, & l. Princeps,
de verb. ſign. Alex. Iaſ. & DD. in l. non amplius, §. fin.
de leg. 1. Soc. conſ. 82. col. 1. lib. 4. Dec. conſ. 387. Natt.
conſ. 226. Peregr. de fideicom. art. 5. n. 28. verſ. an ve-
rò. Argell. de leg. contradict. q. 12. art. 15. num. 43.*
vbi omnes tenent hæc onera ſpectare ad hære-
dem, niſi in ſubſidium, vbi alia bona non ſuffi-
ciunt.

Sin de legitima loquimur, quæ dicitur potens de-
tractio, hæc pariter non eſt detrahenda de rebus
alteri ſpecialiter legatis, niſi in ſubſidium, cum
ſufficiat in alijs bonis ſaluam eſſe, vt tradunt om-
35 nes *in l. Marcellus, §. res quæ. ff. ad Trebell. Bald. in l.
1. ff. de rer. diuiſ. Dec. conſ. 81. n. 7. & conſ. 631. num. 1.
Rip. in l. in quarta, n. 211. 212. 213. ad l. falcid. Natt.
conſ. 234. n. 5. Hier. Gabr. cōſ. 110. n. 24. lib. 2. Oſaſch.
deciſ. 34. n. 24. Boer. deciſ. 145. nu. 8. de communi Vin.
in ſuis communi opin. verb. legitima, de magis commu-
ni, Steph. Ber. conſ. 184. num. 4. lib. 1.* latè *Cancer. var.
reſol. lib. 1. c. 3. n. 31. verſ. quia regula,* latè etiam *Borel.
in ſumm. deciſ. p. 3. tit. 16. n. 114. 115. 116.* benè etiam
Intrigl. de ſubſtit. cent. 3. q. 74. n. 28. vbi hanc ſequi-
tur ſententiam in fideicommiſſo particulari,
aliud ſentiens in vniuerſali: ſic etiam *Thomat. de-
ciſ. Macerat. 51. n. 46. 47.*

Verùm ſi de Trebellianica loquimur, ſimiliter ea nō
deducitur de legato, vel fideicommiſſo particu-
36 lari, quia ea detrahitur tantum de vniuerſali ex
Senatus C. Trebell. quod ceſſat omninò in legatis
particularibus, vt *ex l. nam quod. §. fin. & l. cogi. ff. ad
Trebel. l. ſi hæres, ff. eod. Ceph. conſ. 322. n. 23. Gratian.
deciſ. 59. n. 9. Peregr. de fideicom. art. 4. num. 40. &
art. 5. n. 1. in fin. & n. 28. verſ. & ideo. Cancer. var. re-
ſol. lib. 1. c. 2. n. 23.* vbi teſtatur, quod hoc iure vti-
mur. *Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 7. tit. 2. n. 6.*

Sed quid dicendum de falcidia? hæc vtique dedu-
cenda videtur ex fideicom. particulari, *ex Man-
37 tic. d. tit. 2. num. 6.* Veruntamen in caſu noſtro hęc
etiam duplici ratione ceſſare videtur, & primò,
quia ſi verum eſt, quod in alijs bonis deducta ſit
legitima, quæ Bononiæ exiſtebant, & in mobili-
bus, & alijs rebus alienatis, vtiq; deducta legitima
ceſſat falcidia, non enim de ea dicendum eſt, pro
vt de Trebellianica, quę concurrit cum legitima,
ſecùs eſt de falcidia, quæ nunquàm concurrit cū
falcidia, & ideo deducta legitima non eſt detra-
henda aliqua falcidia, vt pro *tex. in l. 1. §. vlt. ff. ſi
cui plus quam pro falcid. l. Papinianus. §. quarta, vbi
Bart.*

Bart.num.1.ff.de inoff.testam.in specie, Soc.iun. cons.
1;6.num.12.lib.1. Ceph.cons.153.num.61. Couar.in
d.c.Raynutius,§.11.n.7.ad fin.de testam. Polit.in rep.
l.filium,col.12.vers.circa quartum.C.fam. euisc. Surd.
decis.251.per totam: pulchrè Mantic. de coniect. vlt.
vol.lib.7.tit.2.num.11. benè etiam Cancer.var.resol.
lib.1.c.3.n.24.25. De melioramentis non loquor,
quia non apparent,& ideò non retardant immis-
sionem fideicommissarij. Cyriac.contr.11.num.11.
pars 1.

Deindè respondetur,quod cum versemur in legato,
seu fideicommisso in piam causam facto ad fauo-
39 rem dd. Monialium Corporis Christi cessat om-
nis falcidia,sicut etiã Trebellianica: vt ex Auth.
similiter, vbi DD. C.ad l.falcid. Bart. in l. Marcellus,
vbi etiam Ang.Soc.& Alex.num.4.Ias.num.10. vbi
etiam Salyc.C.ad S.C.Trebell. qui omnes testantur
de communi, prout etiam de communi testatur
Abb.in d.c.Raynutius,num.18.de testam.& cons.59.
lib.1.Ang.cons.230.n.2.sic etiam benè Cancer. d.c.2.
num.12. vbi quod de hoc non est dubium, & te-
statur de veriori,& crebriori sententia etiam quò
ad Trebellianicam,& quod Senatus Regius eam
amplectitur; sic etiam Peregr. de fideicomm. art.3.
num.62. latè Borell. in summ.decis.p.3.tit.17.nu.62.
63.vbi alios cõgerit, ex quibus constat non esse
locum detractionibus,& successiuè confirmandã
esse possessionem dicti fideicomm. Pereg. d. 48.
num.18.ad fin. Cyriac.d.contr.12. n.6.

Verùm si concedamus fideicommissum esse vni-
uersale,quod fortè veriùs est in casu nostro, vbi
fideicommittens finita eius linea substituit Mo-
niales Corporis Christi Bononię in omnibus suis
bonis,& viribus existentibus in Ciuitate, & Ter-
ritorio Bononien. & Moniales Corporis Christi
Corriggij in omnibus bonis suis, & viribus exi-
stentibus in Ciuitate, & Territorio Corrigij,nam
cum non constet eum habuisse bona in alijs lo-
40 cis, videtur testator disposuisse de omnibus suis
bonis, & ex vtraque parte instituisse fideicom-
missum vniuersale, ex Bart.in l.seruum,§.fin.de leg.
3.Imol.in d.l.cogi.§.sed & similes, num.18. vers. ad-
uertè,ff.ad Trebell.Paris.cons.43.num.61 lib.3.Man-
theat.de fideicom.lib.1.c.2.nu.4. Bardell. cons.9.n.5.
& seqq. Peregr.de fideicom.art.5. num.28. vers.limi-
tando & cons.50.in primo dub. lib.2. Fusar.de subst.
q.268.num.9. Cyriac.contr.11.nu.20.p.1. hoc casu
locus est detractionibus, de quibus in d.l. Mar-
cellus,& c.Raynutius, & c. Raynaldus, vbi DD. de
testam.

Sed omissis multis, quæ possent dici, non per hoc
retractanda est possessio data fideicommissario
parte citata,& nihil contradicente,nec vllas pro-
41 ponente detractiones,ex quo factum est, vt ritè,
& rectè dicti hæredes sua possessione priuati fue-
rint,& Moniales eã legitimè fuerint adeptæ. Pe-
regr.de fideicomm. art.47. num.27. & num.55. vers.
equidem,& art.48.num.60. detractiones enim non
fiunt,neque debentur,nisi petantur, ad tex. in l.
42 patrem,de his, quæ in fraud. credit. Bart. in d. l. ser-
mus,vbi Ias.num. 2.C.de inoff.test. Mangil. de Imput.
q.4.num.24.vers.nec officit. Cancer. var. resol. lib.1.
43 c.3.n.69. Peregr.de fideicom.art.50.num. 83. in fin.
& si turbidæ sunt,non retardant immissionem fi
deicommissarij. Rot.apud Post.decis.216.num.14
ergo multò minus debent efficere, vt immissus
deijciatur,nec dolere possunt dicti hæredes, qui
sua contumacia sibi ipsis nocuerunt,si enim com
paruissent,& petissent detractiones, fortè retar-
dassent immissionem fideicommissarij,qui nunc
amoueri non potest, cum factus sit verus posses-
sor ex perceptione pacifica fructuum per annũ,
& diem. Pereg.de fideicom.art.48. num.37. & pro-
pterea non videtur ampliùs tractandum de ali-
qua immissione, sed videndum, an verè aliquæ
detractiones debeantur dd.hæredibus, & eas illis
concedere, quia ad euitandos circuitus inutiles
credita debent solui hæredi, & possessio remanen-
44 te penes fideicommissarium,vt ex Peregr.& Fu-
sar.tradit Fontanell.decis.48.num.26.in fin. Cyriac.
contr.for.12.num.41.p.1.& ita sensit Senatus apud
Surd.d.decis.333.in fin. qui noluit idcircò dare im-
missionem hæredi in casu fortiori,vbi fideicom-
missarius possessionem erat adeptus non citato
hærede, & antequam hæres fuisset vnquam im-
missus, & ad rem facit. Cyriac.controu.12. num.6.
par. 1.

Hæc autem multò magis admittenda sunt in casu
nostro ad fauorem fideicommissarii, qui est Ec-
clesia,quando enim fideicommissum factum est
Ecclesiæ,vel piæ causæ,tunc eueniente casu fidei-
comm. non est opus aliqua restitutione reali,aut
verbali hæredis,quia fauore Ecclesiæ, & piæ cau-
45 sæ omnia iura transeunt in fideicommissarium
absque restitutione. Bart.in rep.l.1. q.6.quinta q.
princ.nu.71.vbi Bald.col.14.vers.super secundò. C.de
sacros.Eccl.Bald.in l.vlt.num.39.C. de edict. D.Adr.
toll.Alex.in l.1. §.sed & quoties.ff.ad Trebell. Castr.
in l.vlt.vbi Ias. C.de sacros. Eccl. & de communi te-
statur Ias.cons.214.num.8.lib.2. vbi etiam,quod ab
ea in iudicando non est recedendũ: pulchrè Hon-
ded.cons.26.n.18.19.20. & cons. 64. num. 58. lib.1.
latè Fusar.de subst.q.608.num. 13. vbi alios conge-
rit,& licèt dicat, quod tamen possessio non tran-
sit in fideicommissarium, hoc non refert in casu
46 nostro, quia Moniales eum a Iudice impetraue-
nerunt, vnde hæredes dolere non debent,quia eo-
rum restitutio non erat necessaria, & ideò Mo-
niales poterant exercere omnia remedia petito-
ria,& possessoria, perindè ac si eis facta fuisset
restitutio,ex Peregr.de fideicom.art.48.n.12. in fin.
Cyriac.d.contr.12.num.45.p.1.

Ideo exequenda est sententia Iudicis,qui mandauit
fieri restitutionem bonorum fideicommissi dd.
Monialibus saluo iure detractionum in alio iudi-
cio,si quidem non poterat iudicare super detra-
ctionibus non petitis,quia oportebat hæredes il-
las excipiendo proponere, si volebant executio-
47 nem retardare, ex Decian.cons.85.lib.2. Peregr. de
fideicom.art. 50.num.83. in fin. Vndè si detractio-
nes non sunt petitæ, nec in iudicium deductæ,
non tenetur Iudex super eis pronunciare, sed si
in alio iudicio eas deducendas reseruauit, eius
sententia exequenda est in restitutione bonorũ
48 fideicommissi,nec potest impediri, vt ex Rum.
cons.12.col.vlt.vers.nec obstant.lib.3.Soc.iun.cõs.67.
n.19.

n.19. lib.1. Bertaz.conſ.cin.117.n.4.Matzar.in epit. fideicom. q.70. pulchrè Peregr.de fideicomm. art.50. num.83. Fuſar.de ſubſtit.q.672.n.15.16, verſ.Iſtam diſtinctionem.

Non erant ergo dd. Moniales dilaniandæ, nec iudicium pro eis motum erat differendum ex detractionibus non petitis, ſed ſummariè erat procedendum per præcepra etiam de ſoluendo, quia
49 ſi hæres non inficiatur teſtimonium, ſed illud ſit legale, & authenticum, tunc in legatis, & fideicommiſſis proceditur ſummariè, & executiuè ſine ſolemni libello contra hæredem grauatum, pro ut eſt *tex.in §.illud, vbi gl. in ver. decreto. vbi etiam Ang.not.in Auth.de hær.& falcid. Alex.in d. l.vlt.ſub num.3.vbi Iaſ. n.6. C. de edict.D. Adr. toll. Iaſ.in l.pactum inter hæredem, nu.7. de pact. & in l. qua de legato,nu.5. de leg. 1. Dec. in l. in teſtamentis, n.6. de reg.iur. Soc.conſ.103.in princ.lib.3. Alciat.in l.pecunia, §.actionis, de verb. ſign. Natt. conſ.626. num.25. pulchrè,& latè Bece.in conſ.17.num.6.7.& per totum,vbi de communi teſtatur. Peregr. de fideicom.art.48.num.4.verſ.executiuè, & art.48. nu.56. 57.58.59.60. Cyriac.d.contr.12.n.44.5.30. p.1.*

Non obſtant in contrarium adducta, quæ ex prædictis iam reſoluta remanent, & aliena à caſu noſtro apparet, in quo etiam animaduertendũ eſt, quod ſtante poſſeſſione per eas adepta Iudicis miniſterio, licèt priùs eſſent actrices, tunc tamen rei partes ſuſtinent, nec tenẽtur ad aliquam pro-
50 bationem ex *tex.in l.cum de indebito, ff. de probat. & cenſuit Rota in cauſ.Comen. Decimar. die 8. Iunij, & in alia Rom. de Bombellis 31. Maij 1613. coram Sacrato, vt apud Poſti. Rot.deciſ.9.nu.39.* vbi etiam idcircò docet hoc caſu hæredem, qui prius erat reus, factum eſſe actorem, & teneri docere de iure ſuo vel viam ordinaria, & petitorio, & quatenùs aggrediatur viam extraordinariam manutentionis, debere in continenti docere de iniuſtitia ſententiæ abſque vlla dubietate iuris, vel facti, aliàs immiſſus eſt manutenendus, quia iuſtè poſſidet, qui Prætore authore poſſidet, *l. iuſtè poſſidet, ff.de acquir. poſſeſs.*

Nec obſtat, quod dicti fratres de Nigris fortè ignorauerint proceſſum, & ſententiam latam in Ciuitate Corriggij, & ſequeſtra fructuum, nam hoc non eſt veriſimile, quia ab amicis, & colonis credendum eſt omnia intellexiſſe, cum acta fuerint publica, & ſæpiùs publicata ad loca publica Corriggij, & dum Coloni non reſpondebant eis de fructibus ob ſequeſtrum, credendum eſt, fuiſſe ab eis certioratos de lite ſibi mota, & longa taciturnitas ipſorum patiendo, quod fructus bonorum
51 ab alijs perciperentur non admittit hanc ignorantiam, quia hæc communiter ſunt nota *ex c. 1. de poſtul.prælat.l.& ſi ſciſſes, in uc. l.tutor, C. de admin.tut. Puteus deciſ.147.lib.1. Coſt. de iur. & fact. ignor.inſpect.95.num.5. Caſtr.conſ.432.num.4. lib.1.* & ſufficit nobis fuiſſe ſeruatam formam Statuti loci in eis citandis, quia valet Statutum, quod forenſes citentur ad portam, vel Arrengheriam,
52 vt per *Alex.conſ.120. num.10.11. lib. 7.* quo Statuto ipſi forenſes ligantur tùm ratione bonorũ,
53 quę poſſidebant in Territorio ſtatuentium. *Cran. conſ.271.n.2.* tùm quia reſpicit ordinatoria iudicij. *Carpan.ad Stat.Mediol.in prælud.num.679. Maſchard.de Stat.interpr.concl.6. nu.195.196.* ſi enim Statutum poſſunt efficere, vt contumax habeatur pro confeſſo, vt quotidie in foris practicatur, quanto magis poſſunt efficere, vt habeatur pro præſente, vt hic Statutum Corriggii, cuius forma cũ ſit ſeruata, vt fieri debet ad tradita per *Alex. d.conſ.120. ſub num.10.* non eſt dubitandum, quin dicti fratres fuerint verè contumaces, & pro ſcientibus habeantur, & pro præſentibus, vndè cum nihil oppoſuerint præceptis, & ſententiis, contra
54 eos emanatis habentur pro confeſſis, ad *tex. in l. locorum, vbi gl. in verb. confitentur. C. de omni agr. deſert. Cyriac. contr.67.num.39. lib. 1.* & ideò ſolùm nunc ſupereſt, vt ſuas deductiones in Iudicio proponant, vel amicabiliter cõponere ſtudeant, quia agunt cum Eccleſia, quæ eſt veritatis vltrix, & quod ſuum eſt, facilè obtinebunt. Hæc cauſa in ſecunda inſtantia fuit ventilata Romæ, & tandem propoſita in Rota Ponente Reuerendiſſimo Corrado, & deciſum ad fauorem Monialium, eis enim dandam eſſe manutentionem, vt declarauit Rot. Rom. ſub die 7. Martii 1645. vt dictum fuit in præcedenti capitulo.

EPITOME.

Fures conſtituti in gradu Eccleſiaſtico, quando poſſint deponi, vel ad Triremes tranſmitti.

SVMMARIVM.

1 *Tortura purgat omnia inditia etiam indubitata.*
2 *Inditia grauiſſima purgantur per torturam, ſi reus fuit ſufficienter tortus.*
3 *Tortura etiam illata à Iudice incompetenti purgat inditia.*
4 *Depoſitionis pœna imponitur pro furto, & homicidio.*
5 *Conatus non punitur effectu non ſequuto.*
6 *Homicida punitur effectu non ſequuto, ſi prouenit ad actum externum.*
7 *Affectus punitur, quando deſcenſum eſt ad actum proximum, & irreuocabilem.*
8 *Punitur trahens cum baliſta, licet non ſequatur effectus.*
9 *Conatus non ſequuto effectu de conſuetudine non punitur, niſi extra ordinem.*
10 *Affectum non puniri effectu non ſequuto eſt conſuetudo vniuerſalis, & notoria.*
11 *Affectus in atrociſſimis punitur pœna ordinaria, & non ſequuto effectu.*
12 *Conatus vt puniatur effectu non ſequuto quæ requirantur remiſſiuè.*
13 *Homicida tenetur tantum de vulnere, ſi mors non ſequatur.*
14 *Homicida Clericus damnatur ad triremes de conſuetudine.*

15 *Ho-*

15 *Homicida tenetur semper ad damna partis offensæ.*
16 *Furti pæna in Clerico, & Sacerdote est Depositio.*
17 *Furtum numeratur inter grauia delicta.*
18 *Furtum magnum dicitur graue delictum.*
19 *Furtum an sit magnum, vel enorme remittitur arbitrio Iudicis.*
20 *Fures Ecclesiastici an sint degradandi.*
21 *Latro si sit Sacerdos degradari debet.*
22 *Fur quando sit detrudendus in Monasterium, si est Ecclesiasticus.*
23 *Depositio pæna quomodo procedat in fure, et latrone.*
24 *Latro plus delinquit, quam fur.*
25 *Deponitur Sacerdos fur pro furto, latro acrius punitur.*
26 *Fur Sacerdos incurrit infamiam.*
27 *Furtum generat infamiam, & quando.*
28 *Detrusionis in Monasterium pæna recessit ab aula.*
29 *Carcer perpetuus successit loco pæna detrusionis in Monasterium.*
30 *Detrusionis in Monasterium, & perpetui carceris pænæ æquiparantur.*
31 *Clerici hodie in pænis vel carceribus mancipantur, vel Triremibus destinantur.*
32 *Depositio est ab Altaris ministerio perpetua remotio.*
33 *Depositus Clericus non desinit esse sub Iurisdictione Ecclesiæ.*
34 *Depositio verbalis quomodo fiat, et quid requiratur.*
35 *Depositio potest fieri à solo Vicario, degradatio à solo Episcopo.*
36 *Captus in delicto quis dicatur.*
37 *Clericus non deponitur, nisi pro furto magno.*
38 *Pęna mitigatur ob rei modicitatem.*
39 *Furtum vnius paris vaccarum an dicatur magnum.*
40 *Furtum esse magnum arbitratur Iudex.*
41 *Furtum magnum dicitur respectu paupertatis illius, cui furtum factum est.*
42 *Furtum de porco factum Rustico pauperi dicitur magnum.*
43 *Erubescimus sine lege, vel ratione loqui.*
44 *Furtum vnicum magnum quomodo puniatur.*
45 *Depositionis pænam rarò Iudices Ecclesiastici imponunt.*
46 *Triremium pæna est cognita etiam de iure Canonico.*
47 *Clerici possunt damnari ad Triremes, non Sacerdotes.*
48 *Pæna triremium quibus non infligatur.*
49 *Remigandi pæna accedit loco damnationis in metallum.*
50 *Triremium pæna in foro Ecclesiast. imponitur etiam Sacerdotibus saltem de consuetudine.*
51 *Ergastulorum constitutio quomodo obseruetur.*
52 *Sacerdotes quomodo ad Triremes damnentur.*
53 *Irregularis non est Iudex condemnans Reum ad Triremes, condemnatus sic.*
54 *Degradatio actualis an requiratur in damnato ad Triremes.*
55 *Degradatio quando sit necessaria.*
56 *Triremium pæna quando possit imponi.*
57 *Fur si est Clericus, deponitur, & beneficijs priuatur.*
58 *Pæna augetur ob geminationem delictorum.*
59 *Ergastulorum adictum pro carceratis sustinendis Religiosis.*
60 *Regulares debēt concurrere pro causa Ergastulorum.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE Anno 1642. quidam Sacerdos fuit inquisitus, quia stupratus sit puellam non sine vi, & insidijs, & quod priorem puellæ tentauerit occidere laxando contra eum rotam bellici Instrumentis, quo vulneratus remansit, sed recõualuit, & quod eidem surripuerit par bouum fœminarum, & quod alteri sustulerit Duc. 260. & de alijs etiã furtis fuit diffamatus, & processatus; Verùm ipse reus constitutus de plano confessus est vulnus illatum, & furtum bouum, cętera constanter negauit, sed quia erat valdè indiciatus, fuit etiam acriter tortus, nihil tamen addidit prioribus dictis; Vnde stãte pro-
1 testatione, quod torquebatur tantum sine præiudicio Rei confessi, vel conuicti, ipse sustinendo in tortura purgauit omnia inditia contra eum existentia quo ad alia, quæ non fuerat confessus, quia hoc est de natura torturæ, in qua sustinens veritatem dixisse præsumitur, etiam si inditia fuissēt
1 vrgentia, & indubitata, *gl. in l. edictum, in verb. efficacissima, vbi Alber. n. 2. ff. de quæst. Alex. ad Bart. in l. vnius, §. reus, n. 2. ff. eod. Cæpol. cons. crim. 32. n. 18. vers. Sed tamen. Bursat. cons. 97. nu. 24. lib. 1. Clar. in prax. §. fin. q. 64. vers. Illata vero. Chartar. in pract. inter Reorum, lib. 4. c. 1. n. 13. Farin. in prax. q. 4. nu. 26. & q. 40. n. 2. 3. & n. 8.* vbi de magis communi, *Ca-*
2 *ball. cas. 93. nu. 29. Guazzi. de defens. Reor. p. 2. defens. n. 1. 2.* vbi latissimè id comprobat, etiam si inditia essent vrgentissima, & indubitata, dummodò reus fuerit sufficienter tortus: pulchrè etiam do-
3 ctissimus *Carens. tract. de Off. S. Inquisit. p. 3. tit. 10. §. 24. n. 181.* vbi probat, quod mirabilis adeo est vis torturæ, vt purget inditia, etiã si illata fuerit à Iudice incompetenti, & allegat Simancam, & Canieram dicētem se vidisse ita practicari, & sanè credendum esset dicto Carenæ, qui est vir multus eruditus, & valdè practicus, maximè in causis Sancti Officij, vbi sæpissimè Rèi solent torqueri.

Ideò solùm remanebat videre, quomodo esset expediendus quo ad ea, quæ dictus rèus fuit confessus, §. furtum bouum, & homicidium attestatum; & sanè aperta videtur decisio, quod depo-
4 nendus sit, quoniam pro furto, & homicidio imponitur pęna depositionis, vt habetur in *c. Prasbiter, dist. 81. & in c. cum non ab homine, vbi DD. de Iudic.*

Nec videtur obstare, quod non fuerit sequutus effectus, quia ille vulneratus non obijt; quasi non puniatur conatus, seu affectus non sequuto effe-
5 ctu, *ex gl. in l. si quis non dicam, in verb. sed attentare, vers. regulariter. C. de Episc. & Cler.* quia hoc fallit in homicidio, in quo solus occidendi
6 animus ad aliquem actum perductus mortis pęnam meretur etiam homicidio non sequuto per *tex. in l. 15. qui cum telo. vbi gl. in uerb. Ambulauerit, Bart. Odofred. Angel. & Marsil. C. ad l. Cornel. de sicar. & in l. 1. §. Diuus, ubi Bart. n. 1. ff. de sicar. & in §. Item lex Cornel. Inst. de public. iud. pulchrè Castr. in*

l.1 §.hac autem verba,post n.2. vbi Bologuet. num.1. verſ.& dubitationem, & n.17.in fin.ff. quod quiſque iur.& hoc maximè procedit, quando deuentū eſt
7 ad actum proximum, & irreuocabilem. *Farin.q.123.n.101.& q.124.n.41.Chartar.deciſ.crim.66.n.1.verſ.Ac ita quoque*, pro ut hic factum eſt, laxata .n. rota, & ſclopo emittente igneā pilā, & vulnerato homine videtur, quod reus nihil vltra facere potuerit, iſte .n. eſt actus valde proximus, &
8 qui retractari non poteſt, vt in ſimili de eo, qui traxit dardum cum baliſta dixerunt, *ex l.1 §.Diuus, ff.de ſicar. & Alber.in d.l.is,qui cum telo.n.2.3. Afflit.in conſtit.regn.Rub.12.de percuſ.illic.cum arm.n.11.verſ.Et eſt ſciendum,lib.1. Grāmat. vot.9.n.20. in fin.Menoch.caſ.360.n.36.in fin. pulchrè Farin.q.123.n.106.verſ.vbi actum proximū, & n.124.n.10.*
Verumtamen hæc vera ſunt de iure communi, & quo ad pęnam extraordinariam imponendam, quia de generali conſuetudine totius Italiæ, & fortè totius Mundi conatus, non punitur eadem
9 pęna, etiam ſi deuentum ſit ad actum proximum non ſequuto effectu, ſed alia mitiori pęna plecti debet pro vulnere, vel inſultu iuxta qualitatē facti arbitrio iudicis; *Bald.in l.data opera, n.51.C.de his,qui accuſ.non poſſ. Oſaſch.deciſ.ped.19.n.4.verſ.in contrarium.Clar.in §.homicidium,n.65. verſ.Vltimò, & in §.fin.q.62.in princ.Bertaz.conſ.275.n.11.lib.2. Peguer.deciſ.7.n.13.Menoch.caſ.360.num.92. latiſs. Farin.in prax.q.124.n.78.79.80.81.& ſeqq.pulchrè Guazzin.de defenſ.reor.p.2.defenſ.33.c.24. n.6.* vbi
10 ſæpius de magis communi, & quod eſt conſuetudo ſic generalia, & notoria in toto Mundo, vt non egeat probatione, vbi tamen docet, quod grauius debet puniri, qui deuenit ad actum proximum, quam remotum, ſed ſemper pęna extraordinaria, & ita etiam docuit de legali ſcientia benemeritus.*Caren.de S.Off.p.2.tit.12.n.282.*quod tamen nō admittit in delictis atrocibus, & atrociſſimis, in quibus ſi deuentum ſit ad actum proximum, & irretractabilē docuit reum poſse mulctari pęna delicti ordinaria vſque etiam ad mor-
11 tem, & refert multos caſus, in quibus ita ſeruatū fuit, vt videre eſt apud dictū *Caren.d.tit.12.n.276.277.& ſeqq.*cui adhæreo libenter, quatenus arbitrium tali caſu Iudici cōceſſum ampliatur, vt ad mortem quoque poſſit extendi, nō autem, vt neceſſitetur ad talem pęnam imponendam, quia ex circunſtantijs, & qualitate facti, ac perſonarū poterit fieri, vt non conueniat ordinariam imponere pęnam etiam in atrociſſimis dato, etiam quod eſſet deuentum ad actum proximū, & quatenus
12 Iudex vellit tunc aliqua ratione ordinariam imponere pęnam, debet obſeruare requiſita, de quibus *Guazzin.d.c.24.n.7.*vbi vide.
Sed hic non eſt caſus noſter, quia verſamur in ſimplici homicidio attentato, in quo cum mors non fuerit ſequuta, reus tenebitur tantum de vulnere, & extra ordinem puniendus erit grauius tamen, quia deuenit ad actum proximū, *Guazzin.d.c.24.*
13 *n.6.* ideo cum iure cōi pro homicidio Clericus, vel Sacerdos deponendus ſit, *d.c.Præsbiter*, vel ſe-
14 cundum conſuetudinem ad triremes condemnari debeat, vt inquit *Farin.d.q.114.n.55.Chartar.*

*deciſ.crim.65.n.38.*ſequitur, quod iſte Sacerdos ſit puniendus alia mitiori pęna pecuniaria, vel carceris vltra damna partis offenſæ, ad quæ omninò tenetur, vt per *Farin.q.119.num.93.*
Ideò reſtat videre, quomodo ſit expediendus iſte reus in cauſa furti, quod confeſſus eſt, & pariter habemus textum expreſſum, quod ſit deponendus, prout legitur in *d.c.Præsbiter.81.diſt.c. cū non ab homine,ubi Abb.& DD.de iud.c.tua, de pœn.ubi Io.And.& DD.Hoſt.in ſumm.de accuſ.§.quis ſit effectus,n.14.verſ.& genera.Archid. & Turrecrem.in d.*
16 *c.Præsbiter,latè Diaz.in pract.crim.can.c.90.n.1.2. ubi ēt Lopez.lit.A.ubi alijs allegat.Bonac.de Cenſ.in genere,diſp.4.propoſ.2.n.6. Foller.in pract.crim.can. p.2.c.2.n.2. Farin.de furt.q.167.n.9. & fragm. p.1. verb.Clericus,n.316.latè Chartar.deciſ.crim.11.n.11.* vbi alios allegat.*Barboſ.de off.Epiſc.p.3.alleg.110.*
17 *n.10.*nam crimen furti inter praua delicta numeratur, *ut in d.c.cum non ab homine,de iud.& in §. nunc autem,diſt.26.Abb.in c.cum contingat.ſol.6. de for.compet. Diaz.d.c.90.in princ. Foller. d.c.21.nu.1.* quod tamen intelligitur de furto magno, tunc.n. iure merito graue delictum cenſetur.ex *Abb.cōſ. 25.nūm.1.in fin.lib.1.Clar.in prax.crim.§.furtum,*
18 *num.6. ubi Bacard.* id remittit arbitrio Iudicis, quando dici poſſit enorme, vel egregium furtū,
19 & ideò teſtatur *Diaz.d.c.90.ſub n.2.verſ.Quis enim,* in Hiſpania inualuiſse conſuetudinem, vt pro vno magno furto reus furca ſuſpendatur.
Sed difficultas eſt, an etiam vltra depoſitionem debeat fur ēt degradari, & in arctum Monaſterium
20 detrudi ad pęnitentiā peragendā ſi reus ſit Clericus, vel Sacerdos? & videtur dicendum, quod ſic *ex c.tua,de pœn.vbi Innoc.3.ſtatuit* Clericos in la-
21 trocinijs deprehenſos degradatos à ſuis Ordinibus in arctū Monaſterium debere detrudi, & *ex c. at ſi Clerici,§.1.de iud. ſic ſumpſit Hoſt. in ſum. in tit. de condict.furt.in §.fin.* & hanc partem latè tuetur *Diaz.d.c.90.n.1.verſ.Ego vero*, docens inter furē, & latronem non eſſe differentiam, niſi in nomine; & cum eo ſentire videtur *Farin.de furt.d.q.167.*
22 *n.9.verſ.Si vera,*vbi docet Clericum furē manifeſtum eſſe deponēdum, & in Monaſt. detrudendū.
Verumtamen in ſimplici fure ſolā depoſitionē pro pœna eſſe imponendā iuxta *tex.in d.c. Præsbiter,*
23 *& c.cū non ab homine,*verius, & receptius cenſuerunt DD.& detruſionem in Monaſt. habere locū ſolum in latronibus, iuxta *d.c.tua, de pœn.* ponderando verbū: *latrocinijs*: in eo poſitum, quia magis deliquit latro, quam fur, is .n. clandeſtinè, & ſine violentia furatur, latro vero etiā publicè, &
24 violenter, ideò hic acriùs punitur, fur vero ſolùm deponitur, ita *Hoſt.in d.c.tua,in verb.latrocinijs:vbi*
25 *etiam Abb.n.1.& DD.de pœn.ad tem Abb.in c.at ſi Clerici,n.39.de iud.Aret.in d.c.cū non ab homine,ſol. 9.verſ.Aduertè tamen,eod.Archid. & Turrecrem.in d.c.Præsb.diſt.81. pulchrè etiam contra Diaz. docet Foller.in d.prax.crim.can.p.2.verb.Vel furtū,q.21.n. 3.*vbi multas rationes adducit clarè etiam *Didac. Cantera.qq.crim.c.8. Rub.de furt. num. 9.Farin. d.q. 167. numer. 9. verſ, Curia ſeculari, & dict. verb. Clericus,n.318.* Ideò Clericus pro ſimplici furto ſolùm eſt deponendus, non degradandus, vel in

Mona-

Monasterium detrudendus, non tamen euitabit
26 infamiæ pęnam, *ex c. infamis, 6. q. 1. §. Hic colligitur, 2. q. 3. l. si furti, vbi gl. & DD. C. ex quibus caus. infam. irroget;* dummodò sequatur condemnatio in
27 pęnam ordinariam, *l. non potest, vbi gl. & DD. ff. de furt. Farin. d. q. 167. n. 10. 11. 12.* & cum hæc sit cómunis opinio, non est curaudum de his, quæ tradit Diaz. d. loco, quia ab omnibus reprobatur, nec cum sentit Farin. d. loco si bene consideretur.

Et quatenùs vera esset opinio Diaz. non est tamen practicabilis, quia hodie illa pœna detrusionis
28 in Monasterium recessit ab aula, & non est amplius in vsu, tunc quia Iudices Ecclesiastici rarissimè imponunt pœnam depositionis, tum quia iam omnia Monasteria sunt ab Episcoporum Iurisdictione exempta, ideò non possunt Ordinarij assignare reis locum in Monasterijs ad pœnitentiam: sic pulchrè *Diaz. in d. pract. crim. can. c. 139. n. 1. vers. Sed hoc, vbi etiam Lopez. litt. A, & c. 146. n. 3. vers. Quam equidem, & Chartar. decis. crim. 66. n. 523. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 70. vers. Sunt etiam, vbi Drogh.* & ideò hoc stante loco Monasterij reus
29 esset detinendus in carceribus in perpetuum, vel ad tempus, iuxta qualitatem facti, vt in carcere agat pęnitentiam comedendo panem doloris, & bibendo aquam tristitiæ, *ad tex. in c. quamuis, de pœn. in 6. c. nouimus, de verb. signif. c. pen. ad fin. de haretic. Petr. à Plaz. in epitom. delict. lib. 1. c. 11. n. 14.*
30 *ad rem Farin. q. 19. n. 31.* vbi videtur etiam æquiparare pęnam detrusionis in Monasterium, & pęnam perpetui carceris.

Vnde videmus practicari tum Romæ, quam alibi, vt Clerici nó tradantur ampliùs Monasterijs, sed vel
31 carceribus mancipentur, vel triremibus assignentur. *Farin. d. q. 19. n. 14. Guazzin. d. defen. 33. c. 4. n. 9. 10.* hoc tamen nó videtur posse procedere in simplici fure, quia sola depositione punitur ex tex. *in d. c. Præsbiter, & d. c. cum non ab homine;* in quo duo scire oportet depositionem esse degradationem verbalem, & nihil aliud est, quã ab Altaris mini-
32 sterio perpetua remotio, *vt per Abb. in d. c. at si Clerici, n. 7. vbi DD. de Iudic. Diaz. in d. pract. c. 138. n. 1 laté Farin. d. q. 19. sub n. 49. pulchré etiã Menoch. de arb. iud. cas. 415. n. 1. & per totum,* vbi declarat materiam, & latiùs ẽt *Graff. de eff. cler. eff. 1. n. 814. & seqq.* vbi declarat materiam degradationis, & simplicis depositionis, vnde simpliciter deposi-
33 tus non desinit esse sub Iurisdict. Eccl. *d. c. cum non ab homine, vbi DD. de iud. Menoch. d. cas. 415. n. 2 laté Graff. d. eff. 1. n. 821. & seqq.* Vnde in depositione simplici, seu degradatione verbali non requiritur alia solemnitas, & satis est sententia Episcopi, vel
34 eius Vic. qui priuat Clericũ exercitio Ordinũ, vt *ex c. accedens, 50. dist. & c. veritatis, de dol. & cõtum. inquit Specul. in tit. de accus. §. 1. vers. Et nota, pulchré Menoch. d. cas. 415. n. 8. 9.* vbi tradit ẽt formam sententiæ in hoc proposito ferendæ, sic etiam *Farin. d. q. 19. sub n. 49.* vbi alios allegat, *Graff. d. eff. 1. num. 815.* nec debet ignorare, quod Vicarius potest ad verbalem depositioné procedere, solus vero Epi-
35 scopus ad actualẽ degradationem iuxta formam *Concil. Trid. sess. 13. c. 4. de refor. vt pro Sayr. de cens. lib. 5. c. 20. n. 18. Franc. Leo in Thes. for. Eccl. p. 1. c. 4. n. 47. 48. Suar. de cens. disp. 30. sect. 1. n. 19. Henriq. in sum. lib. 13. c. 43. §. 5. Piasec. in prax. c. 4. n. 93. in fin. Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg. 110. n. 7. & ad Concil. Trid. d. c. 4. num. 4.* vbi alios etiam allegat.

Alterum est, ad quod animaduertere oportet, quia iura *in d. c. Præsbiter, & c. sua, & c. cum non ab homine;* videntur loqui de Clerico capto, vel deprehenso in furtis, & latrocinijs, ideò ne putes Clericos non aliter esse puniendos, & deponendos, nisi in fragranti crimine cóprehendantur, quia in hoc
36 proposito dicuntur capti, & comprehensi in delicto non solũ per rei euidentiam, sed ẽt quando sunt confessi, vel conuicti, vel per sententiam cõdemnati, *ex c. vestra, & c. vlt. de cohabit. Cleric. pulchré inquit gl. in d. c. Præsbiter. in verb. Captus, vbi etiam Archid. n. 3. in fin. & Turrecrem. in prin. ante num. 1. dist. 81. & DD. in d. c. cum non ab homine.*

Nos autem versamur in reo confesso; ideò nó videtur dubitandũ, quin sit locus depositioni: verùm quia nostri DD. negant Clericũ esse deponendũ, nisi furtum sit magnum, vt per *Abb. in d. c. sua, vbi DD. de pœn. Anan. in c. ex litteris, col. 5. de furt.* vbi di-
37 cit non puniri sic Clericum, nisi furtum sit magnum. *Greg. in l. Regiã 1. 61. tit. 6. p. 1. Lopez. ad Diaz. in d. pract. crim. can. p. 2. uerb. Vel furtum, q. 21. n. 9. in fin. Farin. fragm. p. 1. d. uerb. Clericus, n. 324.* quod verum esse existimo, quia fatuũ esset, & crudele pro furto vnius Gallinę, vel ouorum, Clericum depo-
38 nere, propter enim rei modicitatem pœna debet mitigari. *Clar. in §. Furtum, sub n. 32.*

Sed difficultas cõsistit in hoc puncto, quia Reus iste non videtur fur rei paruæ, cũ surripuerit vnũ par vaccarum rustico Montano pauperi, licet .n. quo ad se furtũ non sit exiguum, tamen respectu personæ, cui furtũ factũ est, ratione paupertatis multò magis magnum dici debet. Nam quamuis remittatur arbitrio Iudicis, an, & quãdo furtum sit
40 magnum. *Menoch. de arb. cas. 295. n. 10. & per totũ. Peguer. decis. crim. 27. n. 7. Farin. q. 165. n. 19.* tamen ratione personæ furantis, & cui furatur, pôt dici, quod furtum sit magnũ, licet sit parua res, velut, si Rustico pauperi auferatur porcus, quia qui au-
41 fert Rustico porcus, aufert ei oculũ, vt inquit *gl. in l. illicitas, §. ne tenuis, ff. de off. Præsid.* quã singularẽ dicit *Rom. singul. 706. Iudex, & sequitur Menoch. de arb. iud. d. cas. 295. n. 11. 12.* quẽ sequitur *Giurb. cõs. 68. n. 20. & Hier. Cenall. in cmom. opin. q. 741. n. 6. 7.* vbi loquitur de furto facto Rustico in eius porco; prout ẽt *Io: Bonif. in tract. de furt. §. fin. n. 56. vers. & in arbitrando;* ex quibus apparet hãc esse cõem DD. sententiam, & ideo licet *Farin. de furt. q. 165. n. 19.* dicat se non credere id verum esse, non est curandum de eo, qui loquitur contra communẽ, & nihil allegat, & tamen erubescimus sine lege, vel ratione loqui, *l. qui filium, §. Sabinus, ad Trebell.*
42 *l. illam. C. de collat. l. fin. C. de consul. lib. 12. §. consideremus, in Auth. de Trien. & semiss.* ergo si magnum est furtum, quando pauper surripit pauperi vnum porcum, quantò maius erit, si surripiat vnum par bouum, immò inter rusticos furtum bouum plurimi æstimatur, quia spes eorum collocata est in huiusmodi bestijs vtriusque sexus; ideo censeo furtum istud magnum dici posse, nó

tamen ita enorme, vt mors infligi poſſit, niſi aggrauetur alijs circumſtantijs, quæ animum Iudicis mouere poſſint ad ita iudicandum; ex *Farin. d.q.165.num.13. verſ. prima eſt, & nu.20. & q.167.*
44 *n.45. & n.47.* vbi teſtator etiam in magno furto obſeruari quod fur condemnetur ad triremes in perpetuum, vel ad tempus, niſi adſit aliqua qualitas magis aggrauans, nos autem non poſſumus quēquam interficere in foro Eccleſiaſtico, ideò de pęna mortis non eſt habendus ſermo, ſed ſatis eſt pęna depoſitionis, qua plectitur Clericus propter furtum, *ex d.c. Præsbiter 81. diſt. et d.c. cum non ab homine; vbi DD. de indic.*

Verùm quia rarò iudices Eccleſiaſtici ſolent deuenire ad pęnam depoſitionis, vt inquit *Diaz. in d. pract. can. crim. c.139. in princ. verſ. ſed hoc*; dubitatum eſt, an omiſſa depoſitione liceret dictũ Sa-
45 cerdotem ob furtum ad Triremes condemnare ad remigandum, etenim certum eſt hanc pęnam triremium eſſe cognitam, & vſitatam etiam de iure Canonico, vt pro *Foller. in pract. crim. can. p.2.*
46 *c.9. n.9. in fin. & ego dixi contr. for. c.15. n.65.* ſtante quod ſimiliter pro magno furto in foro ciuili obſeruatur, vt imponatur hæc pęna remigandi, vt per *Farin. d.q.167. num.47.*

Verùm non parua ſe offert difficultas, quia licèt in Clericis Minorum Ordinum, & aliorum id ad-
47 mittendum eſſe, tamē in Sacerdotibus omninò id fieri non poſſe defendit *Diaz. in d. pract. crim. c. 146, num.3. verſ. in Sacerdotibus*, vbi iudicat omninò indecēs Sacerdotes Dei, quibus maior dignitas eſt collata, quam Angelis, quantumcunq; facinoroſos tā perpetuo, ac infami punitionis generi tradi, & ideò in Francia non permittitur Cle-
48 ricos ad Triremes duci, & tradi teſte *Franc. Duar. 1. de ſacr. Eccleſ. miniſtr. & Lopez ad Diaz. d.c.146. verſ. in Regno*, & hæc opinio placet *Clar. in prax. crim. §. fin. q.70. verſ. frequens eſt*, niſi delicta Clericorum in tantum creuiſſent, vt eorum improbitas aliter non poſſit coerceri.

Nihilominùs verior eſt, & magis cōmunis DD. ſententia, quod etiam cōtra Sacerdotes iniquos, qui propter ſuas iniquitates amiſerunt dignitatem Sacerdotalem excepto caractere, & non meren-
49 tur vocari Sacerdotes, poſſit imponi pęna remigandi in triremibus, & ſæpiſſimè id practicatur, & obſeruatur non ſolum in Hiſpania, & Italia, ſed etiam Romæ, & in ſtatu Eccleſiaſtico, quia hæc pęna videtur ſubrogata loco pęnæ damnationis in metallum, quæ in deſuetudinem abijt, quæ ſicut iure canonico poſſet imponi etiam Sacerdotibus, ita etiam pęna triremium, vt *ex c.1.23.q.5. & Innoc. in c. qualiter el.2. col. pen. verſ. & ſunt, de accuſ.* ſic obſeruari etiam in Sacerdotibus dixit *Lopez ad Diaz. d.c.146. verb. nec faciendum, in fin.* vbi teſtatur ſe pluries pro grauiſſimis criminibus vidiſſe imponi Sacerdotibus hanc pęnā Triremiũ non obſtante Diaz. opinione, & hanc conſuetudinem validam eſſe tradit *Nauar. in c. nullā, n.52. 18.q.12.* & ita obſeruari paſſim in Duc. Mediol. teſtatur *Clar. in pract. crim. §. fin. q.70. verſ. frequens*
50 *eſt. Foller. d.c.9. n.10. Tuſch litt. E. concluſ.17. nu.20. Prax. Archiep. Neap. c.79. n.2. in fin. Paul. Grauat. in ſua theorem.3. nu.10. & ſeq. Ricc. in prax. reſol. 301. n.1. verſ. quare. Farin. in prax. q.19. n.14.* vbi teſtatur apud Romanos ita obſeruari in Clericis, & Sacerdotibus, *& q.119. n.55. Vgolin. de off. Epiſc. p. 2.c.56. n.3. Caball. caſ.87, num.6.* vbi licet loquatur contra Diaconum, tamen non excludit Sacerdotem propter illam dictionem: præſertim, quæ includit etiam alios. *Guazzin. de defenſ. reor. def.33. c.4. ſub n.8.* vbi quod ita ſeruatur in Tribunali A. C. & Vicarij, bene *Chartar. deciſ. crim.11. n.13. verſ. iure igitur, & deciſ.66. nu.124.125.129. & ego dixi dicta contr.15. n.65. et ſeq.* latè, & pulchrè *Carena de S. Off. p.3. tit.13. num.33. & ſeqq.*

Benè verum eſt, quod hodie dicitur SS. Vrban. VIII. ſtatuiſſe in Vrbe, vt Sacerdotes in Ergaſtulo recludantur fortè ad euitanda dicta inconueniētia,
51 vt annuit *Chartar. d. deciſ. crim.66. n.38. & nu.125. verſ. Vnde*: quod bonum vtriq; eſſet, ſi deſeruiret pro omnibus, non .n. vidi talem conſtitutionem, & puto fuiſſe factam pro Regularibus tantum, & Sacerdotibus ſtatus Eccleſiaſtici alioquin ſi deſeruire deberet pro omnibus Eccleſiaſticis ſolius ēt Italiæ, requireretur ingens numerus Ergaſtulorũ, & immenſus ſumptus, ideò extra ſtatum Eccleſiaſticum nondum vidi, vel audiui id practicari, & ideò firma remanent, quæ ſuperiùs diximus; vt etiā Sacerdotes poſſint ad triremes condemnari.
52 *Chartar. d. deciſ.66. n.38. latiſs. Carena de S. Off. p.3. tit.13. §.3. n.45. verſ. ſic in ſolemni*, vbi refertur caſus Præsbiteri ad triremes damnati in Regno Siciliæ ſub die 9. Septemb. 1640. poſt editam dictā Conſtitutionem, quod eſt ſignum dictam conſtitutionem non extendi extra ſtatum Eccleſiaſticũ, veritati tamen me remitto, quia ſi eius diſpoſitio aliter ſonat, omninò ſeruanda eſt, alioquin non eſt recedendũ à conſuetudine mittendi reos prædictos ad triremes ad remigandum, ſi demerita Sacerdotum id poſtulēt, ſed poſt hæc ſcripta vidi edictum Eminentiſſ. Card. S. Honuphr. datũ Romæ ſub die 20. Octob. 1641. circa Ergaſtulorum conſtitutionem, quod de Regularibus ſolum loquitur, & videtur, quod talis prouiſio pro eis tantum facta ſit, & ideò in fine huius controuerſiæ regiſtrabitur, & ideò intellexi, quod Clerici ſeculares mittuntur ad triremes iuxta demerita.

Nec timidus debet eſſe Iudex ad ita iudicandum, ſi grauiſſima delicta Sacerdotum id requirant, quia etiam ſi reus ad triremes condemnatus patiatur in eis ob flagella, & fortè etiam aliquo caſu moriatur, nō per hoc Iudex efficitur irregularis, quia hæc non eſt pęna ſanguinis, quam ſolam impo-
53 nere prohibitum eſt Iudici Eccleſiaſtico, *ex c. ſententiā ſanguinis. Ne Cler. vel Monac.* ſic *Vgol. in trac. de irregul. c.5. §.7. & de off. epiſc. p.2. c.56. n.3. verſ. primò, in fin. Bellet. diſq. cler. p.1. tit.1. §.5. num.138. Guazzin. de defenſ. reor. defenſ.33. c.4. n.9. verſ. vbi ſubdit*, quod nō tamen procedit in ipſo reo ad triremes damnato, & eò perducto, quia ex hoc genere pęnæ efficitur infamis infamia iuris, vel facti in foro exteriori, ſicut qui patitur ictus fuſtiũ, *ex c. tāti, 83. diſt. et c. omnipotens, de accuſat. l. ictus fuſtiũ; ff. de his, qui not. infam. Nauar. in conſ.16. num.3. & conſ.17. n.2.2. de haret. Vgolin. de offic. Epiſc. d.c.56. num.3.*

num. 3. d. vers. primò, ad fin. Guazzin. d. defens. 33. c. 4.
num. 9. vers. vbi subdit. Barbos. de off. Episc. p. 2. alleg.
43. num. 15. Lezan. in summ. qq. reg. c. 16. nu. 32. Cam-
panil. in diuers. iur. can. Rub. 11. c. 18. n. 16. ex quibus
appatet hanc opinionem esse valdè communem
licet solum probabilem eam dicat, *Dian. mor. p. 3.*
tract. 2. de Irregul. resol. 83. in fin. cui in hoc in pra-
xi nemo adhereret, quia à communi, & tuta opi-
nione non est recedendum.
An autem damnatus ad Triremes sit actualiter de-
gradandus, antequam ad illas mittatur, satis
controuersum est, & necessariò præcedere debe-
re actualem degradationem, sicut in mancipato
perpetuo carceri docuit in terminis, *Campeggius*
apud Zanchinum in tract. de hær. c. 20. ad fin. vers.
obserua denique, & de hoc dubitauit *gl. in c. nunc*
autem, dist. 21, sed nihil firmauit; Nihilominus
de iure, & de consuetudine certum est, quod non
est necessaria actualis degradatio in damnato ad
perpetuum carcerem, aut ad remigandum in
54 perpetuum, sed sufficere verbalem depositionē,
ex *c. 1. de hæretic. in 6. & d. c. tua, de pœn. Abb. in c.*
excommunicatus, num. 2. vers. sed credo, de haret.
quem sequitur *Lopez. ad Diaz. in prax. crim. can.*
c. 140. vers. pena perpetui carceris, & magis in ter-
minis de pœna triremium: *idem Lopez. ad Diaz. in*
d. pract. c. 146. in fin. Franc. Pegn. ad Director. Inqui-
sit. lib. 3. schol. 65. fol. 185. Vgolin. de off. Episc. p. 2.
c. 56. num. 3. vers. verùm. Sanctarel. de Hæres. c. 26.
num. 2. latè Farin. eod. tract. q. 189. num. 13. & seqq.
Caren. de S. Off. p. 2. tit. 1. §. 32. sub num. 180. vbi te-
statur de Obseruantia S. Inquisitionis, vt tales
solùm verbaliter deponantur, *Chartar. decis. crim.*
66. num. 124. etenim actualis degradatio solum
adhibetur, quando Clericus, vel Sacerdos in pro-
fundum malorum ita deuenit, vt curiæ seculari
55 tradendus sit iux. *tex. in d. c. cum non ab homine,*
vbi DD. de Iudic. latè Farinac. in prax. q. 19. nu. 49.
Chartar. decis. crim. 66. num. 55. 56. 57. 98. 121. &
num. 130. vers. & propterea. Bellet. disq. cler. p. 1. tit.
de fauor. Cler. person. §. 10. num. 5. 6.
Verumtamen in hoc casu nullo modo videtur pos-
se imponi pęnam triremium, quia hæc non in-
fligitur, nisi pro culpis grauissimis, quando de
iure infligitur pœna perpetui carceris, vel detru-
56 sionis in Monasterium, pulchrè *Chartar. d. decis.*
66. num. 123. 124. sed in casu nostro pro furto im-
ponitur sola pęna depositionis, *d. c. præsbiter, dist.*
81. nec potest detrudi in monasterio, nisi pro la-
trocinijs, *d. c. tua, de pœn.* vel si fiat post deposi-
tionem, & excommunicationem incorrigibilis,
d. c. cum non ab homine, de iud. latè pro *Chartar. d.*
decis. 66. num. 10. Ergo pro simplici furto non
habente qualitatem, quæ mutet speciem, non li-
cèt mittere Clericum ad triremes siuè in perpe-
tuum, siuè ad tempus, quia hæc pęna successit
57 loco illius; satis ergo erit, quod iste reus depo-
natur, & consequenter etiam beneficijs priue-
tur, prout de iure fieri potest, sicut latè tradit
Chartar. d. decis. 11. n. 10. bene verùm est, quod si
fassus esset, vel conuictus de pluribus furtis, gra-
uiùs esset puniendus, quia propter geminatio-
nem delictorum pęna augetur, *l. 3. in fin. vbi Castr.*
n. 7. C. de Episc. audien. l. capitalium, §. solent, & §.
58 *grassatores, de pœn. c. ita nos, 25. q. 2. vbi gl.* docet
ad augendam pęnam propter iterationem, vel
consuetudinem delinquendi sufficere binum
actum, & ex hac multiplicitate furtorum posse
Sacerdotem ad triremes condemnari probauit
latè *Chartar. d. decis. 11. num. 13.* sed hic reus nō est
conuictùs, vel confessus, nisi de vno furto, ergo
sola depositione mulctari potest, *d. c. cum non ab*
homine, de iud. sed quia vltra furtum vulnerauit
etiam sclopi explosione Andream, sensui mul-
ctandum esse vltra depositionem, etiam pęna
carceris ad tempus, & posteà exilio à tota Ciui-
tate Regij ad similitudinem sententiæ Congreg.
criminalis Archiepiscopatus Mediolani, de qua
Chartar. d. decis. 11. num. 13. vers. Sed Congregatio,
cuius casus quidem erat grauior, sed senili ætate
Rei Congreg. mota mitigauit pęnam, hic verò
ratione sequitur tenor edicti senilis ætatis cor-
respondet minoritas delicti, & ita &c.

Antonius Barberinus, miseratione Diuina tit. S. Petri ad Vincula, S. R. E. Præsbit. Cardinalis S. Honuphrij nuncupatus, S. D. N. Prouicarius generalis, &c.

VOlendo la Santità di Nostro Signore,
che si continui l'opera delli Ergastoli
cominciata, eratticata fin'hora, cō
frutto, e riputatione delle Religioni,
e de Religiosi medesimi condannati.
Ne potendo questo essequirsi, senza il capitale
sufficiente alli alimenti de Carcerati, & all'altre
spese communi, necessarie per il mantenimento
di essi; acciò si possa fare con minor peso, & in-
commodo delle medesime Religioni, doppo sen-
titi i Superiori delle principali di esse: per ordine
espresso di N. Signore ordiniamo, & espressamen-
te commandiamo à tutti li Generali, Vicarij, Ge-
nerali, ò altri Superiori Generali, di qual si voglia
Religione, mendicante, e non mendicante, Mo-
59 naci, Canonici, Regolari, Preti, ò Chierici Rego-
lari, anche della Compagnia di Giesù, e di qual-
si voglia altra Religione, che ricerchi speciale de-
nominatione, niuno escluso, che con quei mezi,
che stimeranno più facili, e pratticabili al loro
instituto, anche per via d'elemosine da procurar-
si per mezzo di Predicatori, (senza però specifi-
car l'opera) da quelle Religioni, che non possono
hauer denaro alcuno proprio ne cōmune, siano
tenuti metter insieme la maggior somma di Ca-
pitale, che potranno fra il termine di cinque anni
prossimi; per darne poi, passato detto tempo, sen-
za altra monitione auuiso à Noi, ò altri all'hora
deputato Protettore alla sudetta opera delli Er-
gastoli dalla Santità di N. Signore; con obligo,
però di fare in tanto saper à Noi, ouero altri De-
putati come sopra alla fine di ogn'Anno, an-
che non ricercati, quello, che haueranno
sin all'hora raccolto per il sudetto effetto.

Il qual Capitale diſtinto di ogni Religione, douerà eſſer impiegato in tanti luoghi de Monti Camerali non vacabili deſtinati, e vincolati, ad effetto che il frutto di eſſi ſerua per gli alimenti de i Religioſi carcerati pro tempore nelli Ergaſtoli, ogn'vno però per li particolari della ſua Religione, e non per altri. E detratta la quãtità che ſi determina neceſſaria ogn'anno per le ſpeſe communi, alle quali concorreranno ogn'vna di eſſe, il reſto, & auanzo di quelle, che non ci ha-
60 ueranno carcerati, ò minor numero di quel che importerà il frutto del loro proprio capitale, douerà ogn'anno di nuouo rinueſtirſi, acciò con il tempo reſti conſtituito, & aſſicurato reddito ſufficiente ad ogn'vna di eſſe Religioni per gl'alimenti, & altre ſpeſe de i Religioſi condannati alle dette Carceri, ſenza peſo ò grauezza delli Monaſterij, e Prouincie: il che ſin hora è ſtato di molto impedimento al fine, che ſi è preteſo; ſperando, che baſterà queſto ſtimolo ſenza aſpettarlo più rigoroſo; e che ogn'vno delli ſudetti Superiori, come già molti di loro ſi ſono offerti, faranno à gara di obedire al commandamento di Sua Beatitudine in coſa di ſi buone conſequenze alla loro Religione. E volendo, che il preſente ordine venghi à notitia di tutte le ſudette Religioni, comandiamo, che ſia notificato à tutti li Procuratori Generali di eſſe, ò altri Superiori habitanti in Roma; E che la detta notificatione ancorche eſtra giuditiale, & in qualſiuoglia modo fatta, habbi forza di publicatione. Dato in Roma li 10. Ottobre 1641.

Fr. Ant. Card. S. Honuphr. pro Vicarius.

EPITOME.

Epiſcopi, & Ordinarij locorum an poſſint diſpenſare in delictis, & irregularitatibus occultis, & manifeſtis, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Papa poteſt diſpenſare in omnis irregularitatibus.*
2 *Epiſcopi poſſunt diſpenſare in omnibus irregularitatibus, niſi eis ſit ſpecialiter prohibitum.*
3 *Furti conuictus eſt infamis.*
4 *Fur an poſſit diſpenſari ab Epiſcopo ad ordines.*
5 *Epiſcopus diſpenſat ſolum in irregularitatibus ex delicto occulto.*
6 *Depoſitus, vel degradatus à ſolo Papa poteſt reſtitui.*
7 *Ordinarij non poſſunt in iure communi diſpenſare.*
8 *Depoſiti, & degradati plures fuerunt reſtituti.*
9 *Papa reſtituit ad famam, & locum maiores dignitates.*
10 *Depoſitus verbaliter tantùm poteſt reſtitui ab Epiſcopo, non degradatus.*
11 *Depoſitus ob grauiora delicta à Papa ſolùm reſtituitur,*
12 *Epiſcopus reſtituere poteſt Sacerdotem verbaliter depoſitum.*
13 *Furtum ponitur inter delicta non grauiora, ſed tamen depoſitione digna.*
14 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in delictis etiam poſt ſententiam, & remittere pœnam.*
15 *Epiſcopus diſpenſat ſolùm in irregularitate facti.*
16 *Epiſcopus quomodo diſpenſet infamiam iuris, & irregularitatem in delicto etiam non occulto.*
17 *Fur non diffamatus, an poſſit ordinari ſine diſpenſatione.*
18 *Delicta occulta non inducunt irregularitatem.*
19 *Delicta occulta non habent vltorem in hoc ſeculo.*
20 *Ordinari quando poſſit delinquens, & criminoſus.*
21 *Irregularitas non inducitur ex delicto etiam enormi, niſi ſit notorium.*
22 *Criminoſus occultus an teneatur abſtinere à celebrando.*
23 *Irregularitas an incurratur à fure, vel alio criminoſo ante ſententiam.*
24 *Adulter quando ſit irregularis.*
25 *Fur, vel adulter an poſſit ordinari ante ſententiam.*
26 *Ordinari an poſſint criminoſi emendati ſine diſpenſatione.*
27 *Irregulares ex delicto etiam manifeſto quomodo poſſint ab Epiſcopo diſpenſari.*
28 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare furem ad Ordines.*
29 *Irregularitas tollitur ſublata infamia.*
30 *Epiſcopus quid poſſit circa caſus occultos.*
31 *Supponens nihil diſponit.*
32 *Suppoſitum niſi verificetur, non habet locum diſpoſitum.*
33 *Concilium non tollit Epiſcopis facultates antea eis conceſſas.*
34 *Epiſcopi poſſunt diſpenſare in furto, & adulterio, & alijs delictis minoribus.*
35 *Irregularitas ex quibus delictis incurratur.*
36 *Irregulares quandiu remaneant criminoſi.*
37 *Irregularitas quando ceſſet ſine diſpenſatione.*
38 *Irregularis an poſſit diſpenſari ab Epiſcopo poſt Iudicium finitum.*
39 *Irregularitas ad forum contentioſum deducta non diſpenſatur ab Epiſcopo.*
40 *Epiſcopus poteſt diſpenſare irregularem, etiam in foro contentioſo poſt punitionem.*
41 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare irregulare, qui tranſegit cum Curia ſuper delicto.*
42 *Tranſactio imponit finem liti.*
43 *Irregularis, qui ſuit abſolutus in iudicio poteſt diſpenſari ab Epiſcopo.*
44 *Epiſcopus ſolus poteſt diſpenſare irregularem, non inferiores Prælati.*
45 *Ordinarij inferiores an differant ab Epiſcopis.*
46 *Confeſſarij poſſunt approbari, etiam ab Ordinarijs Epiſcopo inferioribus.*
47 *Irregularis poteſt in caſu occulto diſpenſari, etiam ab Ordinarijs inferioribus Epiſcopo.*
48 *Prælati inferiores an poſſint diſpenſare, ſicut Epiſcopi.*
49 *Exemptus, & Prælatus Nullius quomodo differant.*
50 *Ordinarij ab Epiſcopis ſola conſecratione differunt.*
51 *Concilium Trid. fauorabile eſt extendendum, & ampliandum.*

52 Ordi-

52 *Ordinarij aquiparantur Episcopis.*
53 *Lex fauorabilis est extendenda, & latè interpratanda.*
54 *Ordinarij in Iurisdictionalibus quid possint.*
55 *Episcopus debet quotannis celebrare Synodum.*
56 *Ordinarij possunt facere Synodum.*
57 *Ordinarij tenentur accedere ad Concilium Prouinciale.*
58 *Exempti quando teneantur Synodo Episcopo interuenire.*
59 *Ordinarij inferiores possunt dici Diocœsani.*
60 *Concilium loquens de exemptis non trahitur ad Ordinarios Nullius.*
61 *Par in parem non habet imperium.*
62 *Ordinarij appellatione veniunt etiam Prælati inferiores.*
63 *Ordinarius Nullius non est in Diocesi, neq; de Diocesi alicuius Episcopi.*
64 *Episcopi, & Ordinarij an possint super residentia dispensare.*
65 *Subsidium charitatiuum potest peti ab Episcopo, & Ordinarijs.*
66 *Episcopi possunt leges, & statuta condere sine consensu Clere.*
67 *Ordinarij Nullius possunt condere leges, & statuta.*
68 *Ordinarij Nullius possunt visitare, instituere, & alia, quæ possunt Episcopi.*
69 *Ordinarij Nullius possunt approbare Sacerdotes ad confessiones audiendas.*
70 *Confessores pro peccatis absoluendis approbare est munus Episcoporum.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOn puto esse ommittendum id, quod circa casum antecedentem fuit quæsitum, an .s. post depositionem Clerici factam ob furtum valeat Episcopus cum eo dispensare, & ad famam restituere adeò, vt ille possit vel ad superiores ordines ascendete, vel susceptos exercere, de Papa enim non est dubitandum, quia ipse in omnibus irregularitatibus potest dispensare, quia sunt de
1 iure positiuo, sui ille supeminet, vt pro *Paul. Barg. tract. de irregul. p. 6. tit. de furt. num. 27. vers. Papa*: Verùm de Episcopis dubium est, quia ipsi non possunr dispensare in legem superiotis, nihilominus videtur etiam, quod ipsi possinr cum omnibus dispensare, nisi eis specialiter prohibeatur:
2 ex *c. dilectus, de temp. ordin. Innoc. in c. nisi cum pridem, col. 4. post med. de re nunc. Borgas. d. num. 7. vers. non tamen*: nam licèt furti conuictus sit infamis.
3 *c. infames 6. q. 1.* & promotus sit à gradu suo deijciendus, *c. de ijs verò, dist. 50.* non tamen reperitur in iure ptohibitum, ne Episcopus possit cum eo
4 dispensare, immò habemus tex. *in c. fin. de furt.* vbi si quinque concurrant, *s.* quod fur sponte furtum confessus fuerit, quod satisfecetit læso, quod infamia non surrexerit ex furto, quod petegerit pęnitentiam, vel eius partem, & quod sit idoneus potest ab Episcopo absque dubio promoueri.

Verùm quia hoc furtum est manifestum, & deductum ad forum cõtentiosum, videtur, quod omninò ablata sit Episcopo potestas dispensandi, maximè post depositionem etiam verbalem, ex *Concil. Trid. sess. 24. c. 6. de reform.* vbi permittitur
5 Episcopis dispensare solùm in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum: ergo hic Episcopus non potest dispensare.

Et hoc procedit etiam ante degradationem, verùm multò magis postquam reus ex delicto fuit depositus verbaliter, vel degradatus actualiter à
6 nullo præterquam à Pontifice M. in pristinum statum restitui potest, quia famam restituere solius est Principis: ita *ex c. 1. & 2. dist. 50. l. 1. in fin. ff. de quæstio. gl. in c. contumaces, in fin. dist. 50. Archid. in c. Clericus 2. dist. 46. Angelica. verb. degradatus, vers. vlt. Siluestr. in verb. degradatio, vers. vlt. Maiol. de irregular. lib. 3. c. 22. num. 5. & post Molinã, & Phyluc. sic docet Bonacin. de Censuris in genere, disp. 4. propos. 1. num. 4.* vbi de duplicem reddit ra-
7 tionem, quia infetiores summo Pontifice non possunt in iure communi dispensare, & quia Depositio ex iutis dispositione inducere solet priuationem officij, & beneficij sine spe illius consequendi.

Nihilominus prædicta non videntur obstare potestati Episcopi, quin posit dispensare cum fure, vel alio criminoso post depositionem, & restituere gratiosè in pristinum ex iusta causa, & rationabili, multi enim tam in veteri, quam in nouo testamento à gradu suo depositi post pęnitentiã condignam sunt restituti, vt habetur de Aaron
8 Idolatriæ reo *Exod. c. 32.* & alij, *de quibus in c. Ioãnes, dist. 50.* sic Athanasius in Epistola 75. ad Neocęsarienses, cur subscribit Basilius; benè verum est, quod sicut in maioribus dignitatibus depositio fit per Papam, sic absque dubio per eundem debet fieri restitutio, vt contigit sub *Leon X. Ber-*
9 *nardo Cardinali S. Crucis in Hierusalem, & Federico Cardinali S. Theodori,* quos cum Iulius. 2. ob schisma deposuisset ab ipso Cardinalatu, Leo ipsos restituens pristinæ dignitati iussit id in concistotio fieri, quod in habitu simplicium Sacerdotum ingressi, ibi purpureas vestes receperunt, ità restitutio Clericorum, & Sacerdotum verbaliter tantum depositorum, nõ actualiter degtadatorũ fieri potest per Episcopum, verbaliter enim depositus potest per solum Episcum restitui, licèt secus sit in actualiter degradato: vt pulchrè sic
10 distinguit *Io. in c. Episcopus, præsbiter. 11. q. 3. ex c. contumaces, distin. 1. sic etiam Abb. in c. ex transmissa num. 8. de renunciat.* & hoc tradunt idem *Abb. Felyn. & Dec. in c. At si Clerici, ff. de adulterijs, de Iud.* & ita resoluit distinguendo *Nauar. in cons. 2. per totum, de Iudic.* vbi testatur de communi, vbi depositio facta fuit ob adulterium, vel alia
11 crimina non maiora, secus si facta fuisset ob hæresim, vel alia crimina excepta, quia tunc solus Papa restitueret etiam depositum verbaliter tantùm; & sic communis est hæc distinctio, vt de-

gra-

gradatus à ſolo Papa reſtituatur, depoſitus verò
verbaliter ob minora delicta etiam ab Epiſcopo
deponente reſtituatur, vt per prædictos DD. tra-
12 ditum eſt, & ſequuntur Bellet.diſq. cler.p.1. tit. de
fauor.Cleric.perſonalis,§.10.num.9.Sayr.in Flor.deciſ.
de Iudic.deciſ.2. & de communi teſtatur etiam Marc.
Ant.Genuen.in Prax.Archiep.Neap. c.49. num.12.
vbi vult id procedere etiam in delictis adulterio
maioribus, & in tract.Eccleſ.q.721. Aloyſ.Ricc. in
prax.aurea reſol.221.ſic etiam ſentire videtur Bor-
gaſ.de irregular.p.6.tit.de Cleric.excõmunicat.n.32.
& n.35.verſ.ſi verò: pulchrè Barboſ.de off.epiſc.p.3.
alleg.110.num.29. vbi hanc diſtinctionem latè
comprobat: cum igitur furtum non ſit de maio-
ribus criminibus, ſed inter cętera depoſitione
13 digna numeretur in d.c.cum non ab homine,de iud.
& d.c.præſbiter,81. diſt. dicendum eſt, quod Epi-
ſcopus cum ſure poſſit diſpenſare argumento eo-
rum, quæ notãtur in d.c.at ſi clerici, §.de adulterijs,
vbi DD.de Iudic. ita concludit Borgaſ.d.tract.p.6.tit.
de furt.n.7.verſ.& tunc,& verſ.Papa, in fin. nam
Epiſcopus eſt ad inſtar Principis; ideò poteſt di-
ſpenſare in delictis etiam poſt ſententiam, & re-
14 mittere pœnam, Abb.in c. Niſi ſpecialis, in fin. de
off.deleg. pulchrè Add.ad Genuen. in prax. Archiep.
Neap. d.c.49.in fin.

Et quamuis Epiſcopus ſolùm diſpenſari poſſit in
Irregularitate facti ad ordines. Nauar.in Manual.
15 c.27.ſub num.204. Barboſ.de off.Epiſc.p.2. alleg.43.
verſ.31. Maior.de irreg. lib. 2. c. 1. ſub num. 15. verſ.
omnes igitur: tamen etiam per indirectum videtur
tollere irregularitatem iuris, quia infamia iuris,
quæ innenitur ex furto, vel alio delicto, in quo
Epiſcopus diſpenſare poteſt, tollitur rectè per di-
16 ſpenſationem Epiſcopi in delicto, quia dum Epi
ſcopus diſpenſat quò ad delictum, indirectè etiã,
& acceſſoriè abolet infamiam iuris inde conſur-
gentem peracta à reo pœnitentia, ex gl.celebri,in
c.præterea,de vſur.quam omnem dicit Couar. var.re-
ſol.lib.3.c.3.num. 3. Lopez. ad Diaz. in pract. crim.
cau.c.88.littera A: verſ. poterit tamen Epiſcopus.
Nauar.d.c.27.n.204. Auila p.7.diſp.4.dub. 6. Hen-
ric.lib.14.c.5.num.3.ad fin. Vgolin.de irregul. c.66.
§.5.num.3. Bonac.de cenſur.in genere,diſp.6.q.3.p.1.
ſub num.6. verſ.tertio, infamia poteſt auferri per
diſpenſationem Epiſcopi. Tambur. de iur. Abb.
tom.2.diſp.17.quæſit.7. n.7.11.12.

Neque obſtant adducta in contrarium, & maximè
tex.in c.fin.de furt. vbi multa requirit, vt fur poſſit
17 ordinari: Namque dicendum eſt illum tex.loqui
de furto occulto, nec indigere aliqua diſpenſa-
tione, non enim in eo dicitur neceſſariam eſſe
diſpenſationem ab irregularitate, quidquid ibi
dicat gl. pro ut melius ſentit Abb. ibidem, & di-
ſpenſatio eſt neceſſaria ſolum in furto manifeſto,
ſicut in quolibet notorio peccato, vt not. Io. de
Anan.in d.c.fin.in 4.col. poſt medium. etenim deli-
cta,& peccata occulta non includunt irregulari-
18 tatem excepto homicidio voluntario, vt proba-
tur ex tex. in c.ex tenore, & c.quæſitum, de tempor.
ordin.c.2.de apoſtat.c.ſi Sacerdos, de off.ordin.gl.in c.
delict.in verb.ſeruando,diſt.1. gl.in c.ex pœnitentib.
in verb.non perdidit,ead.diſt. & in c.non erubeſcant,
22.diſt.& c.conſuluiſti,2.q.5. Innoc.in c.tanta, in fin.
de ſimon. Abb.in c.ad audientiam, de renuntiat. latè
Borgaſ.tract.de irregularit.p.1.q.3. num.16, & ſeqq.
& num.26.27.28. vbi docet, quod delicta occul-
ta non habent vltorem in hoc ſęculo, & quod et
19 homicida, voluntario excepto, poſt peractam
pęnitentiam non debet impediri in ſuſceptis, vel
ſuſcipiendis Ordinibus miniſtrare: ſic etiam Co-
uar.var.reſol.lib.3.c.3.num.2.verſ.ſcribit etiam, vbi
docet neceſſe eſſe, quod delictum publicè pateat.
20 Tannerus tom.4.diſp.6.q.10.dub.11. num. 227. Co-
ninch.de Cenſur.diſp.18.dub.7. num. 56. Henriquez.
lib.14.c.5.n.2. & Auila de Cenſur.p.7.diſp.4. dub.7.
concl.1. vbi docet, quod nullum crimen quãtum-
uis enorme inducit irregularitatem ſi non ſit no-
21 torium, præter homicidium ex d. c. ex tenore, &
c.fin.de tempor.ord. Garz.de benef. p.11.c.3.nu.118.
p.7. Bonacin.de Cenſur. diſp. 7. q. 3.p.1. num.5.verſ.
idem, & ſequitur Dian.mor.p.3.tract.2.de irregular.
reſol.93.verſ.verùm: vbi hanc ſententiam dicit eſ-
ſe probabiliorem, & ego dico communem, &
veram, quæ iura rationes, & auctoritates pro ſe
valdè irrefragabiles adeo, vt non ſit curandum de
auctoritate. Sylueſt. verb.irregularitas,q.14.D.An-
tonin.p.3.tit.28.c.6.§.7. Card. Zabarel. in d.c.fin. de
furt. qui etiã pro ſe allegat Melendum, & Hoſtien.
nec de Suarez.de Conſ.diſp.48.ſect.1. num. 17. qui
dicunt, quod talis, qui occultè commiſit crimen,
cui infamia ipſo iure annexa eſt, tenetur abſtine-
22 re ab Ordinibus tanquam irregularis, niſi ceſſet
periculum ſe infamandi, quia hæc opinio eſt
minùs communis, minùs probabilis, & minùs ra-
tionabilis, & habet canones contrarium diſpo-
nentes in d.c.quæſitum,& c.ex tenore, de temp.ord.
& vt latius oſtenſum eſt, ideò Mundus non eſt
implendus irregularitatibus, nec ſcrupuli inij-
ciendi ſunt, vbi de iure non eſt fundamentum.

Ideò furem poſſe celebrare ſine alia diſpenſatione,
vel ordinari peracta pœnitentia, & interiecto ali-
quo ſpatio iux. in d.c.fin. de furt. immò cenſeo,
quod fur, vel adulter, aliuiue crimmoſus, excepto
23 homicida voluntario non incurrit irregulari-
tatem, etiam ſi ſit manifeſtus, niſi poſt ſententiã,
non enim habemus tex. expreſsè dicentem eos
incurrere irregularitatem ipſo facto, immò iura
dicunt eſſe deponendos, vt in d.c.Præsbiter, ibi; de-
ponatur: 81. diſt.& d.c.cum non ab homine: ibi.depo-
nendus eſt,de Iudic. quæ verba ſonant in futurum,
& ſunt ferendæ ſententiæ, non latæ: gl.in c. ſi quis
ex Clericis,de vit.& honeſt. Cler. Abb.in c.in quibuſ-
dam,num.6.de pœn. latè Tiraq.in l.ſi vnquam, §. re-
uertatur. C.de reuocan.donat. Tolet.in ſum.lib.1.c.6.
num.4.verſ.quando verò: ergo poteſt dici, quod
24 ante ſententiam fur, ſeu adulter non ſit irregu-
laris, ſed lata ſententia ſicut efficitur infamis, ita
etiam ſit irregularis, vt ex Tolet.in ſum.lib.1.c.57.
num.2.verſ.eſt etiam iuris infamiam. Sylueſt.verb.in-
famia,q.1. Angel.eod.verb. num.2. Bonacin. de Cen-
ſur.diſp.7.q.3.p.1.num.2. verſ.ſecundò contingit.

Non dico tamen, quod fur, vel adulter confeſſus, vel
conuictus poſſit ordinari ante ſententiam, quia
25 ſi eſt notorius, & diffamatus non poterit ob ma-
lam famam: Sayr.de Cenſur.lib.7.c.9.num.3.Bonac.
d.p.1.

d.p.1.num.2.in fin. non tamen per hoc potest dici
ità irregularis, vt non possit ordinari absque di-
spensatione, quia satis erit, si emendatus sit, & fe-
cerit pęnitentiam de peccato, talis enim irregu-
laritas non durat, nisi quandiu delinquens non
fuerit emendatus, crimina enim quæ iuris infa-
miam non habent annexam non inducunt irre-
gularitatem, etiam si delinquens factus sit infa-
26 mis ob publicitatem criminis, ideò fur, vel adul-
ter, vel cõcubinarius publicus post peractam pę-
nitentiam, & vitæ emendationem publicam, in-
teriecto aliquo temporis spatio ad purgandam
tantisper turpem memoriam, poterit promoue-
ri, vel celebrare sine alia dispensatione: itâ ex c.
infamis, 6.q.1. Tolet.d.c.57.num.4.vers. Quando er-
go. Filiuc.tract.19.n.207.& tract.20.num.198. Bo-
nacin.de Censur.in genere, disp. 7.q.3.p.1. num.5.7.
vbi pulchrè, & benè etiam Dian.mor.p.3.tract.2. de
irregular.resol.93.vers. Notandum est, vbi tollit etiã
oppositiones, Garz.de benef.p.7.c.8.nu.64.& seqq.
Tamburin.de iur..Abb.tom.2.disp.17. q.7. n. 6.vers.
Tamen ipse, & n.7.& n.11.12.13.

Sed nihilominùs, dato etiam quod fures, adulteri, &
tales criminosi publici, vel secreti essent irregu-
lares ex infamia contracta ex delicto, tamen ad-
huc possunt ab Episcopo dispensari, & in pristi-
num statum restitui, non quidem directè dispen-
sando super infamia iuris, sed indirectè dispen-
27 sando super delicto, velut furto, adulterio, sacri-
legio, concubinatu, periuro, falso testimonio, &
huiusmodi alijs, quæ non sunt de maioribus, tunc
enim ex sequela dispensando super delicto indi-
rectè tollit etiam infamiam, & sic irregularitatẽ.
Nauar.c.27.num.204.Tolet.d.c.57.num.4. vers.dico
quarto, Sayr.de Censur.lib.2.c.11.nu.15. Auila p.7.
d.4.dub.6.Reginald.lib.30.num.190.Henriq.lib.14.
c.5.num.3. Vgolin.de Censur.c.60.§.5.n.3. Bonacin.
eod.tract.disp.7.q.3.p.1.num.6.vers.Tertiò.Tambur.
d.q.7.n.7.11.12. & magis etiam in terminis de
fure, vt possit Episcopus dispensare cum eo, do-
28 cuit Borgas.de Irregular.p.6.R.de furt.nu.7. vers. Et
tunc, & vers.Papa autem, in fin. vbi ita concludit;
ablata enim infamia, quam Episcopus tollere po
29 test, si est iuris, tollitur quoque irregularitas. Sua-
rez.de Censur.disp.48.sect.2.num.10. Bonacin.d.q.3.
p.1.num.9. ergo Episcopus poterit eum fure di-
spensare, siue sit ocultus, siue secretus, siue etiam
depositus, dummodò non sit actualiter degrada-
tus: quia talis non est propriè irregularis. Garz.
de benef.p.7.c.8.num.64.65. 66. & Tambur. de iur.
Abb.tom.2.disp.17.q.7.num.11.12.

Nec prædictis contradicit Concil. Trid.sess. 24.c. 6.de
reform. dicens, quod liceat Episcopis in irregula-
ritatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto
occulto prouenientibus excepta ea, quæ oritur
ex homicidio voluntario, & exceptis alijs dedu-
30 ctis ad forum contentiosum dispensare, ex quo
duo colligi vniuersaliter, vnum.s.quod ẽt delicta
occulta pariant irregularitate, alterum, quod
Episcopus non possit dispensare in irregularita-
tibus ex delicto manifesto prouenientibus, vel
ad forum contentiosum deductis. Gratian. disc.
disc.837.num.12. Sanch.de matr.lib.2.disp.37.n.12.

Nam Circa primum pro responsione animaduer-
tendum est, quod Concilium nihil statuit circa
illud, an delicta occulta causent irregularitatem,
sed supponendo loquitur, ideo qui supponit, non
31 disponit. Clem.1.in fin.de praben. Rot. diuers.decis.
592.num.3.p.4. Gratian.disc.675.num.17.lib.4. vn-
de nisi verificetur suppositum, non habet locum
32 dispositum: l.mancipia. C. de seru.fugit, & propte-
reà videtur dicendum, quod Concilium non in-
ducit nouas irregularitates, nec tollit Episcopis
facultatem, quod ante Concilium habebant de
33 iure communi, Marc. Ant. Genuen. in prax. Ar-
chiep.Neap.c.67.num.13. in prima editione. Henriq.
lib.13.c.53.num.1. Texeda tom.2.lib.3.tract. 3. sub
num.188.ad fin.ibi: non intendit limitare auctorita-
tem Episcoporum, sed Episcopi ante consilium po-
34 terant dispensare in adulterio, & furto, & aliis
delictis minoribus, d.c.ex tenore, & c.quæsitum, vbi
DD.de tempor.ord.c.fin.de furt. Burgas.de irregul.d.p.
6.tit.de furt.sub num.7. Bonacin. d.q.3.p. 1. num. 6.
vers.Tertiò. Tolet.d.c.57.num. 4. vers.Dico quarto.
ergo etiam post Concil. id Episcopus non erit
interdictum, & satis erit, si Concilium operetur
quo ad crimina grauiora, & qualificata, vt per-
duellionis, læsæ maiestatis, hæresis, assassinij, &
huiusmodi, in quibus etiam si sint secreta, indu-
citur irregularitas, & in omnibus à Concilio da-
35 tur facultas Episcopo dispensandi cum irregu-
lari, excepto homicidio voluntario: ex quibus
concluditur, quod delicta occulta nõ pariunt ir-
regularitatem exceptis grauioribus, quæ etiam
ante Concilium illam efficiebant, sic latè Tamb.
de iur..Abb.tom.2.disp.17. q. 7. num. 7. vbi docet
etiam hæc eadem esse permissa Prælatis iurisdi-
ctionem quasi Episcopalem habentibus.

Deindè respondetur Concilium loqui propriè de
irregularitate, & de illis delictis, quæ efficiunt ir-
regularitatem, sed adulterium, furem, falsarium,
concubinarium, & alia similia delicta, excepto
homicidio voluntario, etiam si sint depositione
digna, & sint notoria, & causent infamiam, non
esse verè, & propriè irregularem, nisi quandiù
36 perseuerat in peccato, & ideò cessante facto per
emendationem cessat irregularitas sine dispen-
satione, vt ex c.quoniam multi 14.q.4.c.præterea, de
vsur.iunct.l.improbum fœnus, ex quibus caus. infam.
irrog. c.fin.de tempor.ord.c.de his 2. 50. dist. gl. in c.
fin.ubi Archid.dist.25. Lambertin. de iur.patr.1.p. 2.
lib.q.9.art.18.num.6.7. latissimè Garz. de benef. p.7.
c.8.num.64.vsque ad num. 69. vbi multos alios al-
legat, & p.9.c.3.num.113.114. latissimè Tambur.
de iur.Abbat.tom.2.disp.17.quæsit.7. num.11.12.
vbi de communi testatur, & dicit satis Reum vi-
deri emendatum, si per triennium laudabiliter
vixit, irregularitas enim non est inducenda, vbi
37 non est expressum in iure, c.15. qui de sent. ex-
communic.in 6. ergo si non est propriè irregulari-
tas, & cessat absque dispensatione facta pęniten-
tia, & vita emendata, non erit prohibitum Epi-
scopis dispensare in tali delicto, & reum pęniten-
tẽ ordinare, vel ordines permittere vt exerceat,
etiam si delictum fuerit publicum, & notorium,
& non erit contra Concilium, quia hæc non est

verè,

verè, & propriè irregularitas: ad rem *Bonacin. de Cenſur. diſp. 7. q. 3. p. 1. nu. 5. verſ. idem Dian. p. 3. d. reſol. 93. cum alys adductis, Tambur. d. quæſit. 6. nu. 11. 12.*

Verùm dato etiam, quod verſemur in aliquo caſu
irregularitatem inducente notorio, & ad forum
contentioſum deducto adhuc videtur dicendum
38 Epiſcopum poſſe Reum gratiare, & diſpenſare
in irregularitate, quando iam iuditium eſt fini-
tum, & reus eſt punitus, qui etiam tolerauit pa-
tienter punitionem, vt cenſuerunt multi Theo-
logi apud *Gutierrez. libr. 1. qq: can. capit. tertio. ad fin.*

Verùm quia in hoc eſt magna controuerſia, ſtante
quod multi cenſuerunt, quod etiam ſi finitum ſit
iudicium, & reus ſatis punitus, tamẽ Epiſcopum
non poſſe cum eo diſpenſare quia non poteſt ne-
gari, quin delictum ſit deductum ad forum con-
tentioſum, & ſit publicum, quæ enim in iudicio
39 probata ſunt dicitur publica, ſed hoc caſu Con-
cilium non diſtinguit, ergo indiſtinctè prohibitũ
erit Epiſcopis diſpenſare, vt per *Gutierrez. d. c. 3. ad fin. Soarez. d. ſect. 2. n. 5. ad fin. Fr. Emanuel. in ſumm. p. 1. c. 168. in fin. Sayr. de Cenſur. lib. 4. c. 17. n. 23. Barth. de Vecch. in prax. Nouitior. diſp. 9. dub. 16. in fin. Bonacin. de cenſur. diſp. 1. q. 3. p. 2. n. 2. verſ. vtrùm verò. Garz. de benef. p. 7. cap. 11. numer. 50. Barboſ. de off. Epiſc. p. 2. alleg. 39. n. 35. Tambur. de iur. Abbat tom. 2. diſput. 17. quæſit. 6. num. 4. verſ. quod ſi.*

Sed altera opinio eſt verior, & in praxi tutior, & cõ-
munis, ac probabilis, vt etiam ſi delictum ſit pu-
blicum, & deductum ad forum contentioſum, ni-
ſi ſit de grauioribus Papæ reſeruatis, ſi illud fuit
punitum, & peracta, vel ſaltem incæpta ſit pœni-
tentia, tunc licere etiam Epiſcopo (dempto ſem-
per homicidio voluntario) diſpenſare ſuper tali
irregularitate, quia intentum Concilij fuit con-
ſeruare authoritatem Iudici de delicto illo co-
gnoſcenti, & non concedere delicta publica, vt
caueatur ſcandalum publicum; At in hoc euentu
vtrunq; damnum ceſſat, quia authoritati Iudicis
nihil detrahitur, ſtante quod iam functus eſt off.
40 ſuo reum puniendo, & ceſſat ſcandalum publicũ
punitione illa à delinquente humiliter tolerata,
per quam purgatur delictum, & ſatisfit Reipubli-
cæ ex illo offenſæ, ex quibus ex mente ipſius Con-
cilij ſequitur Epiſcopum poſſe cum huiuſmodi
reo diſpenſare in irregularitate, & delicto etiam
publico, & ad forum deducto poſt punitionem,
& iuditium finitum; ita cenſuerunt *Henriquez. lib. 14. de irregularit. c. 7. n. 5. Auila de Cenſur. p. 7. diſp. 10. dub. 7.* vbi refert in caſu ſimili vidiſſe ſæpè
ita obſeruatum, ſic docet doctiſſimus, & claſſicus
inter DD. fide dignus *Sanchez. mor. lib. 2. c. 11. n. 21. verſ. ſed quid.* vbi pulchrè reddit rationes: idẽ
Auila, p. 7. diſp. 10. dub. 7. Rodriq: p. 1. c. 168. ad fin. Reginald. tom. 2. lib. 30. trac. 2. nu. 29. verſ. & aly, & verſ. ſexto. Gaſpar. Hurtad. de Irregul. diſp. 3. diffic. 20. num. 68. Fr. Sigiſm. à Bonon. in trac. de elect. p. 2. c. 4. dub. 71. n. 13. pulchrè Dian. mor. p. 3. trac. 2. de Irregular. reſol. 97. verſ. ſed ego puto: vbi
hanc ſententiam probabilem, & in praxi tutam
teſtatur, & ſequitur, & pro hac ſententia poſſunt
etiam allegari omnes, quos adduximus ad pro-
bandum poſse Epiſcopum diſpenſare cum de-
poſito verbaliter, quem certum eſt eſse irregula-
rem, vt perpetuò amotus ſit à miniſterio Altaris,
vt vidimus, immò hoc idem exiſtimauit *March. Ant. Genuen. in d. prax. Archiep. Neap. c. 67. num. 6. in prima editione*, vbi docuit idem eſſe, quando
41 Reus in caſu tranſigibili tranſegit, vel ſe compo-
ſuit cum Curia Epiſcopali, quia tunc delictum nõ
dicitur amplius deductum ad forum contentio-
ſum, quoniam tranſactio imponit finem liti, &
42 habet vim rei iudicatæ, *l. fratris, et l. non minorem, C. de tranſact.* & multa compoſita ſuccedit loco
punitionis, & ſufficit, quod inquiſitus non repe-
riatur condemnatus, & dubium non ſit, quod cõ-
demnetur; ex quibus liquet Epiſcopum poſſe in
caſu huiuſmodi diſpenſare cum irregulari, & de-
lictum abolere, & idem dicas, ſi reus fuit abſolu-
tus ex defectu probationum, etiam ſi ſe ſubleua-
uerit ex falſis teſtibus, quia tunc adhuc delictum
remanet occultum, & Epiſcopus poterit diſpen-
43 ſare, ex *Sanchez. de matrim. lib. 2. diſp. 37. num. 12. verſ. Vnde rurſus, & lib. 8. diſp. 34. num. 57. & mor. lib. 2. c. 11. num. 21. Auila de Cenſur. p. 2. c. 7. diſp. 1. dub. 11. concl. 3. Garz. de benef. p. 7. c. 11. num. 49. latè Barboſ. ad Concil. Trid. de reform. ſeſſ. 24. c. 6. num. 44. 45.* vbi plurimos allegat, & ſic remanent reſolu-
ta omnia contraria: vt pulchrè etiam confirmat
Tambur. de iur. Abbat. tom. 2. diſp. 17. quæſit. 6. ſub num. 4. vbi alios etiam adducit.

Pro coronide huius caſus, & materiæ inſpiciendum
eſt, an ea, quæ diximus habeant locum etiam in
Prælatis Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, &
Territorium ſeparatum habentibus adeò, vt ipſi
quoque poſſint diſpenſare ab irregularitate in ca-
ſibus occultis, pro ut ſunt Archipresbiter Ordi-
narias Carpi, & Abbas Guaſtallæ, & ſanè videtur
primo aſpectu dicendum non poſſe, & Cõcilium
eos non comprehendere, & ratio eſt, quia facul-
tas hæc cenſetur conceſſa Epiſcopis iure ſpecia-
li, & intuitu perſonæ tanta dignitate pollentis,
44 ideò non eſt trahenda ad non Epiſcopos haben-
tes ſolam eandem Iuriſdictionem, ſic tradunt
Aragon. 2. 2. q. 88. art. 12. col. 7. concl. 4. Soarez. de pœnit. tom. 4. diſp. 30. ſect. 2. num. 6. & tom. 5. de Cenſur. diſp. 41. ſect. 2. num. 7. Tolet. in ſumm. lib. 1. c. 83. num. 5. ad fin. Garz. d. p. 7. c. 11. num. 13. 17. Gratian. diſc. 441. num. 21. Barboſ. de off. Epiſc. p. 2. alleg. 39. num. 17. Aloyſ. Ricc. in prax. for. Eccl. tit. de Irregul. reſol. 455. num. 4. vbi teſtatur de communi, & re-
ceptiori opinione.

Nihilominùs adhæreo alteri ſententiæ, quam veriſ-
ſimam puto, & magis probabilem, & receptam,
vt tales Ordinarij habentes Territorium diſtin-
ctum, & dignitatem quaſi Epiſcopalem compre-
hendi in dicto Concilij decreto ſub nomine Epi-
ſcoporum, & poſse etiam ab irregularitate di-
ſpenſare in caſibus occultis, pro ut de Epiſcopis
dictum eſt, quia hi in ſua Diœceſi plenam habent
Epiſcoporum Iuriſdictionem ab illiſque ſola cõ-
ſecratione differunt, vt tradunt paſſim DD. teſte
45 *Sanchez. de matrim. lib. 8. diſp. 2. num. 12. in fin.* &

poſ-

posſunt in negotijs Iuriſdictionis eadem, quæ
valent expediri per Epiſcopos, vnde valeut ap-
46 probare confeſsarios per examen, licèt ex Concil.
Trid. ſeſſ. 23. c. 15. de reform. id ſit Epiſcoporum
munus, vt Sanchez. d. loco, ideò cum decretum
dicti Concil. d. c. 6. ſeſſ. 24. de reform. ſit fauorabile,
debet etiam ampliari, quia conſtituit ius com-
mune clauſum in corpore iuris, quod decet latè
interpretari in fauorabilibus, & ideo exteudetur
47 etiam ad huiuſmodi Prælatos, prout ita docent
Henriquez. lib. 14. de irregular. c. 18. nu. 2. in com-
mens. litera: P. & lib. 6. de pæn. c. 16. nu. 1. Fr. Ema-
nuel. in ſumm. tom. 2. c. 10. n. 6. concl. 6. & qq: re-
gul. tom. 1. q. 24. art. 13. & 17. & q. 61. art. 6. pul-
chrè hoc defendit doctiſs. Sanchez. de matrim. lib. 8.
diſp. 2. n. 12. uerſ. ſed quamuis, & mor. lib. 2. c. 11.
n. 5. uerſ. at mihi, vbi hoc probabiliùs putat, & re-
ſpondet contrarijs. Flores de Mena uar. lib. 3. q. 24.
n. 18. Sayr. in claui Regia. lib. 6. c. 11. nu. 83. in fin.
Auila de Cenſur. p. 7. diſp. 6. Duard. in Bullam Cœn.
Domini lib. 3. §. 2. q. 8. n. 55. Monet. de commut. ult.
vol. c. 5. n. 45. Fr. Sigiſm. à Bonon. de elect. dub. 51.
n. 8. exiſtimantes facultatem, quam habent Epi-
ſcopi ex priuilegio huius decreti, competere etiã
alijs Prælatis habeutibus Iuriſdictionem quaſi
48 Epiſcopalem; pulchrè, & latè idem docet Tam-
burin. de iur. Abbat. tom. 1. diſp. 17. quæſit. 8. n. 4. 5.
vbi vide rationes, & auctoritates, ex quibus ap-
paret hanc eſſe veram, & communiſſimam DD.
ſententiam.

Nec obſtant in contrarium adducta, quia procede-
dere poſſunt in illis Prælatis inferioribus qui sũt
in Diocęſi Epiſcopi, licet ſint exempti, quia licet
non ſint de Diocęſi propter exemptionem, ſunt
tamẽ in diocęſi, ſecus ſi ſunt nulliùs diocęſis, quia
49 hi nec ſunt in Diocęſi, nec de Diocęſi. Abb. in c.
Apoſtolica. nu. 3. de donat. Felyn. in c. graue. col. 5.
de priuileg. Petr. de Vbald. de canonic. portion. c. 4.
q. 6. n. 11. pulchrè Rota diuerſ. deciſ. 207. num. 2. p. 2.
deq; huiuſmodi exemptis loquitur Suarez. ſect. 2.
n. 7. vt videre eſt apud Sanchez. de matrim. lib. 8. d.
diſp. 2. n. 12. verſ. quare: ita etiam & d. c. 11. num. 5.
Gratian. diſc. 441. n. 22, & pleriq; alij in his termi-
nis loquuntur, & ſatis conuenit, quia tales Præla-
ti nõ ſunt tantæ auctoritatis, quantæ ſunt illi, qui
ſunt nulliùs Diocęſis, & habent territorium di-
ſtinctum, & Diocęſim ſeparatam, & Iuriſdictionẽ
Epiſcopalem, qui ideò ſola conſecratione ab E-
50 piſcopis diſtinguuntur, vt per Sanchez. d. n. 12. in
fin. latè Tamburin. de iur. Abbat. tom. 2. diſput. 17.
quæſt. 8. numer. 5. & ego dixi controu. for. 20. nu-
mero 29.

Nec obſtat, quod decretum dicti Coucilij tanquam
odioſum, & extrauagans non ſit extendendum,
vt per Garz. de benef. p. 7. c. 11. n. 18. quia imò di-
cendum eſt eſſe fauorabile, ampliat enim Iuriſdi-
ctionem Epiſcoporum pro ſalute animarum eis
commiſſarum, ergo eſt extẽdendum, & amplian-
51 dum iux. c. fauores, de reg. iur. in 6. quo diſponitur
fauores eſſe ampliandos, odia verò reſtringenda,
& ſic optimè reſpondet Sanchez. d. diſp. 2. nu. 12.
Tamburin. de iur. Abb. d. diſp. 17. quæſit. 8. n. 4. ergo
nullum remauet dubium, quin hæc diſpenſatio
poſſit fieri etiam ab Ordinarijs Epiſcopo iuferio-
ribus.

Hæc igitur omnia, quæ diximus eſſe permiſſa Epi-
ſcopis in diſpenſando, gratiando, & remittendo,
& abſoluendo vigore iuris communis, & dicti
Concil. Trid. competunt etiam alijs Ordinarijs
52 inferioribus nulliùs Diocęſis habentibus Iuriſdi-
ctiouem quaſi Epiſcopalem, & territorium di-
ſtinctum, quia materia eſt fauorabilis, & eſt actus
Iuriſdictionis, iu qua illi ęquiparantur Epiſcopis,
vt per Tambur. de iur. Abb. tom. 2. diſp. 17. q. 8. n. 5.
53 & ideò eſt extendenda, & latè interpretanda ex
Abb. in c. fin. nu. 3. 5. ubi communiter DD. de Simon.
Nauar. in comm. 4. de regul. n. 15. Molin. tom. 1. de
iuſt. trac. 2. diſp. 173. uerſ. obſeruandum eſt, Salas de
de legi. diſp. 20. ſect. 3. n. 18. & ſect. 11. n. 110. San-
chez. de matrim. lib. 9. diſp. 2. n. 1. uerſ. & ideo. Bo-
nac. de legi. diſ. 1. q. 3. p. 7. art. 1. num. 19. in princ.
Tambur. d. diſp. 17. q. 8. nu. 4. qui dicunt faculta-
tem Epiſcopis iu Concilio Trid. conceſsam, eſſe
extendendam.

Neq; eſt nouum, quod in Concilio Trid. appellatio-
ne Epiſcoporum veniant etiam alij Ordinarii in-
feriores nulliùs Diocęſis habentes territorium
diſtinctum, ſeu prouinciam, & iuriſdictionem
54 quaſi Epiſcopalem, & poſsunt ea omnia in Iuriſ-
dictionalibus, quæ Epiſcopis in iure permiſsa
ſunt ad gl. in Clem. 1. in uerb. proprij, de reb. Eccleſ.
non alien. latè Barboſ. de iur. Eccl. lib. 1. c. 17. n. 94.
ideò ſicut Epiſcopus poteſt, & debet quotannis
55 congregare, & celebrare Synodum Diocęſanam
ex c. quoniam, 18. diſt. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. de re-
form. ita Ordinarijs nulliùs diocęſis cum territo-
56 rio diſtiucto poterunt congregare quotannis Sy-
nodum, vt latè probat Tambur. de iur. Abb. tom.
1. diſp. 24. quæſit. 7. per totum. Sell. in ſelect. canonic.
c. 25. nu. 4. & poſt Balb. in tract. de præſcript. 1. p.
5. p. q. 11. Rotta de Synodo. p. 2. à n. 40. Flores de
Mena uar. reſol. lib. 3. q. 24. nu. 9. Barboſ. de uniuerſ.
iur. Eccl. lib. 1. cap. 17. n. 104. Gratian. diſc. 212. nu.
7. ego dixi contr. 67. nu. 12. & ideò ſicut Epiſcopi
57 tenentur accedere ad Concilium Prouinciale, in
quo vocem habebunt deciſiuam: vt per Proſper.
de Auguſtin. in addit. ad Quarant. uerb. concilium,
poſt q. 3. Alphonſ. & Suarez. Guerrer. in Specul. iur.
Pontific. c. 51. §. 2. fol. 208. pulchrè Baraoſ. ad Conc.
Trid. d. ſeſſ. 24. de reform. c. 2. n. 9. in quo tex. licèt
ſtatutum ſit, quod omnes exempti, qui aliàs ceſ-
ſante exemptioue Synodo intereſse deberẽt, nec
58 capitulis generalibus ſubduntur, ad Synodum
Epiſcopi accedere debeant, tamen iſti Ordinarij
nulliùs Diocęſis cum proprio territorio non te-
netur accedere ad ſynodum Epiſcopi viciníoris,
quia non ſunt ſubiecti, nec ſunt in eius Diocęſi,
nec de eius Diocęſi, ſed habẽt propriã Diocęſim,
59 cuius reſpectu ipſi quoq; diocęſani vocantur. ad
gl. in Clem. prima. §. volumus. in uerb. dioceſanis. ubi
Card. in 4. q. n. 2. Vitalin. n. 4. Imol. n. 38. Abb. n. 15.
de for. compet. & dixit Rot. ſub die 18. Maij. 1611.
coram Ortembergo. ut poſt Tamburin. de iur. Abb.
tomo tertio, deciſ. 55. numero 1. & deciſ. 69. nu-
mero 7.

Nec obſtat, quod Conc. in d. c. 2. dicat cogendos eſſe

cos,

eos, qui ceſſante exemptione accedere debent, quia loquitur ſimpliciter de exemptis, ideo non eſt trahendum ad eas Eccleſias, quæ habent proprios Prælatos Iuriſdictionem ordinariam habentes, qui & ipſi poſſunt Synodum congregare, ne ſubditi duplici onere grauentur; ita pulchrè dixit apud *Tambur. Rot. deciſ. 117. n. 4. & Gratian.*
60 *diſc. 212. n. 39.* ideò non poſſunt Epiſcopi trahere alios Ordinarios ad ſuam Synodum, quia par
61 in parem non habet imperium. *l. ille, à quo. §. tempeſtiuum. vbi gl. ad Trebell. l. apud. §. apud de man. vind. c. innotuit. vbi gl. de elect. c. fin. de reſcript. in 6.* etenim certum eſt vnum Ordinarium non habere ius in alterum, & Ordinarios inferiores non eſſe ſub Epiſcopo, vt per *Gratian. diſc. 212. nu. 41. in fin.* & conueniunt omnes, quod appellatione Or-
62 dinarij veniunt etiam Prælati inferiores nulliùs Diocęſis cum Iuriſditione quaſi Epiſcopali: vt per *Gemen. in c. ordinarij. n. 3. verſ. nota iſtam de off. ordin. in 6. vbi Franch. n. 3. Rot. d. deciſ. 117. n. 1.* & talis eſt Archipresbiter Carpi, qui habet territorium diſtinctum, & exercet Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, nec eſt intra fines alicuius Diocęſis ſed habet aliàs Diocęſes pro cõfinibus, S. Regien. Mutinen. & Nonantulanam, & fuit factus nulliùs & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectus per Caliſtum P. M. & eſt in hac poſſeſſione antiquiſſima,
63 ideò non eſt in Diocęſi Mutinenſi, neq; de eius Diocęſi, vel alteriùs Epiſcopi, vt latè apud *Tambur. Rot. deciſ. 69. n. 7.* vbi plurimos allegat: ideò talis Archipresbiter Carpi cógregauit Synodum Diocęſanum de anno 1573. quæ typis edita cernitur, in qua multa ſtatuit ſaluberrima pro animarum cura, & Eccleſiæ regimine: talis eſt etiam Abbas Nonantulæ.

Et ſimiliter ſicut Epiſcopi poſſunt aliquo modo ſuper reſidentia diſpenſare *c. licet canon. §. fin. vinc.*
64 *gl. de elect. in 6. ita etiam* Prælati, qui nulliùs ſunt Diocęſis, ſed habent proprium territorium cum animarum cura, & Epiſcopali Iuriſdictione, idem poterunt, quia ſunt Epiſcoporum loco, vt in quia *Tambur. de iur. Abb. tom. 1. diſp. 14. quæſit. 1. n. 6.* vbi etiam docet, quod ipſi non ab Epiſcopo, ſed à ſummo Pontifice ad reſidendum cogi poterunt, & licentiam ſuper non recidendo ab eiſdẽ à quibus Epiſcopi, obtinere debent.

Vlteriùs ſicut Epiſcopus poteſt ex rationabili cauſa ſubſidium charitatiuum exigere à ſubditis Ec-
65 cleſijs. *c. competente. de off. ordin.* ita poſſunt iſti Prælati inferiores Epiſcopo habentes Eccleſias ſibi pleno iure ſubiectas, vt *Calderin. & Barboſ.* docet *Tambur. de iur. Abb. tom. 3. diſput. 10. q. 2. num. 2. 4. 5.*

Prætereà ſicut Epiſcopi poſsunt ferrè leges, ſtatuta, ædicta, & conſtitutiones etiam ſine conſenſu Ca-
66 pituli, vel cleri, quæ non ſint contra ius commune Pontificium *ex l. humanum, vbi Albert. Cyn. & Petr. C. de legi. & DD. in c. 2. de conſtit. & benè notat Vaſquez. diſput. 153. cap. 2. numer. 4. de communi opin. teſtatur Sebaſt. Salas de legi. q. 95. tract. 14. diſput. 8. ſect. 8. numer. 44.* vbi cumulat. *Tambur. de iur. Abb. tom. 3. diſput. 3. qu. 3. num. 4. 5. 6.* ita poſsunt etiam alij Prælati Ordinarij nulliùs Diocęſis, quia ſe habent tamquam Epiſcopi in ſuo territorio, in quo habent etiam poteſtatem excommunicandi, ſuſpendendi, & interdicendi, & ſimilia, quæ poſsunt facere Epiſcopi, vt docet *Suarez. de Cenſur. diſput. 2. ſect. 2. num. 9. Tambur. d. qu. 3. num. 1.* & quia facultas condendi Statuta eſt annexa poteſtati, & Iuriſdictioni Epiſcopali, vt de communi *Suarez. lib. 4. de legi. c. 4. num. 1.* ideò tales Abbates, vel Prælati habentes Iuriſdictionem Epiſcopalem in ſuo territorio, pro vt eſt Abbas Guardiſtalli, & Nonantulæ, & Archipresbiter Carpi, poterunt iuremerito condere
67 leges, & Statuta etiam ſine conſenſu Capituli, vel Cleri. *Suarez. d. lib. 4. c. 5. num. 4. Sebaſt. Medic. de legi. p. 1. qu. 15, Salas eod. tract. diſput. 8. ſect. 10. num. 50. Bonacin. eod. diſp. 1. qu. 1. p. 3. numer. 28. latè Tambur. de iur. Abb. tom. 3. diſput. 3. qu. 3. n. 2. 3. 4. 6.* vbi etiam tollit contraria. *Barboſ. d. c. 17. n. 104.*

Et denique hi Prælati Ordinarij habentes Eccleſias pleno iure ſibi ſubiectas cum proprio territorio habent ius viſitandi corrigendi, inſtituendi, &
68 deſtituendi, & admittendi renuntiationes, & & permutationes beneficiorum ſicut Epiſcopi, quia hæc eſt poteſtas Iuriſdictionis non ordinis, vt latè docet *Tambur. de iur. Abb. tom. 1. diſp. 13. q. 8. num. 10. 11. 12. 13. 14.* vbi cæteri allegantur, *Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccl. lib. 1. c. 17. num. 106. 107. 108. & Gratian. diſc. 212. num. 44. 45.* & poſſunt Sacerdotes tam Regulares, quam Sęculares ſui territorij examinare, & approbare ad confeſ-
69 ſiones etiam laicorum audiendas, ſicut poſsunt Epiſcopi, *Aloyſ. Ricc. in deciſ. iur. Archiep. Neap. p. 4. deciſ. 22. num. 4. Rot. apud Farin. deciſ. recent. 322. p. 1. Campan. in diuerſ. iur. can. Rub. 12. c. 13. num. 76. Fagandez. de praecept. Eccl. prac. 2. lib. 7. c. 2. num. 55. Nouar. in ſing. can. concl. 68. num. 4. Barboſ. ad Concil. Trid. de reform. ceſſ. 23. c. 15. num. 29. & de vniuerſ. iur. Eccleſ. lib. 1. c. 17. num. 96. Sanchez. mor. lib. 2. d. diſp. 2. num. 12. Tambur. de iur. Abb. tom. 2. diſp. 17. qu. 8. num. 5.* & tamen hoc
70 munus datur Epiſcopis *in concil. Trid. d. c. 15.* ergo ſignum eſt, ad in his, quæ ſunt Iuriſdictionis Prælati huiuſmodi non differunt ab Epiſcopis, & eorum appellatione veniunt, ideo non eſt mirũ, ſi eis licebit etiam diſpenſare ſubditos in delictis occultis ab irregularitate, vel cenſuris incurſis, & aliis caſibus Epiſcopis conceſſis, excepta hæreſi, quę ſecundùm bullam Cœnæ Domini reſeruatur Pontifici Maximo, licèt aliud eſset de iure Concilii Trid. *latè Barboſ. ad Concil. Trid. de Reform. ſeſſ. 24. c. 6. n. 66.* vbi infinitos congerit latè *Caren. de S. Off. p. 2. tit. 1. num. 132. 143.* & ita ſeruari poſse cenſeo, ſaluo tamen iudicio S. Rom. Eccleſiæ cui ſemper me in omnibus remitto, & humiliter ſubmitto.

EPITOME.

Patronus beneficij pauper, cui pro alimentis fundus est assignatus, an teneatur ad collectam pro rebus impositam.

SVMMARIVM.

1 *Taculorum nobilium Regien. de Iurepatronatus, est Ecclesia S. Iacobi Zebedei.*
2 *Iuspatronatus Taculorum Regien. canonizatur à Rota.*
3 *Alimenta debent præstari ab Ecclesia Patrono pauperi.*
4 *Patrono pauperi debentur integra alimenta etiam pro medicinis.*
5 *Ecclesia tenetur alere non solum Patronum, sed etiam eius familiam.*
6 *Collecta imponitur occasione belli.*
7 *Collecta an sit valida, non queritur, si de facto obseruatur.*
8 *Collecta est onus reale, quæ imponitur personis pro rebus.*
9 *Collecta dicitur imponi per æs, & libram, si imponitur iuxta portionem terreni.*
10 *Collectam plus soluit, qui plus possidet.*
11 *Vsufructuarius tenetur soluere collectas, & onera.*
12 *Collecta, & onera sequuntur possessorem, & possessor ad illa tenetur.*
13 *Alimenta possunt tradi Patrono assignando ei etiã fundum Ecclesiæ patronatæ.*
14 *Collectæ soluuntur per subrogatum loco Domini.*
15 *Alimenta integra debentur patrono.*
16 *Alimenta dantur in subsidium vitæ.*
17 *Collecta non soluitur de ijs, quæ baaentur proprij vsus causa.*
18 *Gabella debet solui à Domino etiam pro rebus, quas debet præstare alimentario.*
19 *Alimenta debentur purè, sine conditione, & onere.*
20 *Ecclesia tenetur ad plena alimenta Patrono pauperi deductis omnibus expensis.*
21 *Pensionarius ad onera quando concurrere debeat.*
22 *Collecta non debet solui pro alimentis, seu rebus alimentorum.*
23 *Alimentarius grauatus collectis habet regressum contra eum, qui alere tenetur.*
24 *Alimenta negare, est necare.*
25 *Patronus quot modis ab Ecclesia alimentari possit.*
26 *Subrogatum capit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
27 *Dos succedens loco alimentorum sortitur eorum naturam.*
28 *Subrogatum non sapit naturam eius, in cuius locum, si diuersa sit ratio.*
29 *Dominus tenetur ad collectas pro rata bonorum.*
30 *Alimenta debent esse integra.*
31 *Actus attribuitur mandanti, non exequenti.*
32 *Collectas non soluit, qui non habet ius in re, & iure proprio non percipit fructus.*
33 *Dominium bonorum Ecclesiasticorum, est penes Christum, & Ecclesiam.*
34 *Beneficiatus est similis vsufructuario in vita, & vsuario in morte.*
35 *Collecta est soluenda ab vsufructuario.*
36 *Vsufructus cedi non potest extraneo, sed tantum commoditas.*
37 *Vsufructuarius potest locare.*
38 *Interpretatio fieri debet, vt actus valeat, nõ pereat.*
39 *Conductor non tenetur ad collectas, sed Dominus.*
40 *Vsufructuarius ex causa lucratiua, tantum tenetur ad collectas.*
41 *Possidens tenetur ad collectas.*
42 *Collectas soluere non tenetur possidens nomine alieno, sed nomine proprio.*
43 *Maritus tenetur alere vxorem, & filios.*
44 *Collectas soluere debet maritus pro rebus dotalibus.*
45 *Alimentarius tenetur ad collectas, si fundus excedat alimenta.*
46 *Collectas tenetur soluere colonus, & conductor.*
47 *Locator, & Dominus tenetur soluere collectas.*
48 *Conductor si solueret collectas, repetit à locatore.*
49 *Onera quænam spectent ad conductorem, & quæ ad locatorem.*
50 *Conductor ad modicum tempus non tenetur ad onera.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NOtorium est in hac Ciuitate Regij Prioratum Ecclesiæ S. Iacobi Zebedei actu Parochialis esse de Iurepatronatus nobilis familiæ illorum de Taculis, eosq; esse ab antiquissimo tem-
1 pore in hac quasi possessione, si quidem ab Anno vsq; 1170. Achilles senior de Taculis ædificauit dictam Ecclesiam pro mercede, & remedio animæ suæ, & propinquorum suorum, & ei obtulit, & donauit plura eius bona stabilia, vsufructu dumtaxat sibi reseruato cum expressa alienationis prohibitione, & conditione, quod parentes sui Iuspatronatus haberent ita, vt si illorum aliquem ad inopiam venire contingeret, ab eadem Ecclesia alimenta perciperet, quodque singulis diebus, pro sua, & parentum suorum animabus celebraretur Missa, vt in eius testamento, & ideò Rota
2 Romana canonizauit dictum Iuspatronatus, vt videre est apud *Rot. diuers. decis. 563. p. 4.* vbi vide fundamenta.
Verùm quia [illegible] casus, vt multi de dicta familia fierent inopes, Rota etiam censuit alimenta singulis eorum esse subministranda ad rationẽ scutorum quinque singulis Mensibus, pro quolibet eorum, prout etiã est de iure, vt Ecclesia præstet
3 alimenta Patrono pauperi, vt per *Innoc. & DD. in c. nobis, de Iurepatr. Viuian. de Iurep. lib. 13. c. 9. n. 28. Bald. cons. 368. vers. & notissima, lib. 1. Tusch. litt. P. concl. 137. nu. 2. pulchrè Surd. de aliment. tit. 4. q. 23. n. 12. 13. 14. 15. 16.* vbi docet, quod Ecclesia debet Patrono pauperi integra alimenta adeò, vt de-

beat illi poſſidere de cibo,potu,veſte,tecto, & ha
birationc, & alijs, etiã de medicinis, ſiue ſit vnus
Patronus,ſiue plures, quia Eccleſia tenetur om-
nibus prouidere, *& q.24.n.14.* vbi dicit, quod Ec-
cleſia renetur præſtare alimenta patrono paupe-
ri non ſolum pro ſe, ſed etiam pro vxore, & filijs:
5 hoc latiùs explicat *Lambert. de Iurepatr.lib.3.q.3.
princ. art.6. num.2.3. & ſeqq. & art.9. per to-
tum.*

Hinc dictus Prior modernus volens ſe eximere ab
hoc onere menſtruo ſoluendi alimenta Patronis,
& fortè etiam meliorare ſuam conditionem,aſſi-
gnanit illis loco alimentorum quandam poſſeſ-
ſionem,ſeù prædium ad vtendum, & fruendum
durante inopia, & Patroni accepta conditione
cœperunt vti commoditate illius fundi, ſed in-
terim granis quædam collecta impoſita fuit oc-
caſione belli, de qua fortè loquitur *Odd. conſ.* 80.
6 *n.4.* ad quam etiam Eccleſiaſtici ſunt compulſi,
& ideò non eſt quærendum, an ſit iuſta, vel iniu-
ſta, quia ex quo de facto obſeruatur, perinde ha-
7 betur,ac ſi de iure valeret, vt pulchrè in terminis
inquit *Ferret.conſ.322.num.4.5.* Ideò nata eſt con-
tronerſia inter dictum Patronum, & Priorem ad
quem ſpectet onus ſoluendi dictam collectã pro
rata dicti Prædij, hæc enim propriè videtur eſſe
collecta, & onus reale impoſitum perſonis pro
8 rebus quas poſſident,per æs,& libram,*gl. & Bart.
in l.reſcripto.§.fin.de muner.& honor.DD.in l.placet,
C.de ſacroſ.Eccl.Ruin.conſ.175.n.2.lib. 4. Odd. conſ.
70.n.9.10.* vbi eriam dicit collectam dici poſitã
èſse per æs, & libram, quando imponitur iuxta
portionem terreni, quod poſſidetur, prout, vbi
9 ſingulis iugeribus ſoluitur quolibet menſe vnus
Cabalottus,& propterea, qui plus poſſidet, plus
10 colnit,vt per *Card.in c.tua nos, de decim. & Imol.
in c.cum non ſit,eod. Odd.d.conſ.70.n.17.*

Ideò dictus Prior recuſabat ſoluere dictam contri-
butionem pro rata dicti Prædij dicens hoc onus
ſpectare ad Patronos,qui illud acceptauerunt lo-
co alimentorum ad gaudendum, & vſufructuan-
dum; ſi quidem certum eſt, quod onus ſoluendi
collectas,& onera, quæ ratione fructuum impo-
nuntur, ſpectat ad vſufructuarium, ſiue illud ſit
11 ordinarium,ſiue extraordinarium, *l.ſi pendentes,
§.ſi quid eloacarij,verſ.& ſolent, ff.de vſufr. l. hacte-
nus,in princ.l.arbores,in fin.iunc.gl.in verb.caſę arun
dinis, ff.eod.l.quæro,vbi Bart.not.de uſufr.leg.l.2.ubi
Alber,& Salyc.not. C.de iur.emph.l.1. C. de anno, &
trib.lib.10, Bart.in l.his uerbis, §. idem teſtatur, de
leg.3. Ferret.conſ.199.num.1. Gig.de penſ.q.38. n.1,
2.& q.89.num.4. Afflict.deciſ.252. num. 2. Peregr.
de fideicom.art.50.ſub num. 20. Surd. de alim. tit.8.
priuil.91.n.8.*

Nec mirùm, quia collectæ, & onera ſequuntur poſ-
ſeſſorem,& qui poſſidet, illa ſoluere tenentur, *l.
12 fin.ubi Salyc.in 3.not.C.ſine cenſ. uel reliq. l. Impera-
tores, in princ. vbi Caſtr. & Rom.ff.de publican. Dec.
conſ.202.num.1.6. Curt. iun.conſ.42.num.11.Natt.
conſ.312.num.5. Barbat.conſ.44.ſol.1.lib.3. Afflict.
deciſ.252.num.4. Peregr.de fideicomm.art.50.nu.20.
Surd.d.priuileg.91.num.9. Odd.d.conſ.70. numer.17.
18.* ſed ſic eſt, quod dicti Patroni poſſident di-
ctum prædium, & fructus percipiunt, ex quo lo-
co alimentorum eis fuit à Priore aſsignatum,
13 quod fieri poteſt ad tradita per *Lambertin. de iu-
repatr. p.3.lib.3.q.3.princ.art.10.num.2.3.* ergo ad
eos ſpectabit onus collectarum, nam ſicut Prior
eſt liberarus à ſolutione alimentorum per aſsi-
gnationem dicti Prædij, *§.1. Inſt. quibus mod. toll.
obl.* ſic eſt liberatus à ſolutione collectanea. qua-
rum onus tranſit ad Patronos ſubrogatos loco
14 Prioris in dicto Prædio. *Syntagm. comm. opin. de
vſufr.n.32.fol.420.vol.2.*

His tamen non obſtantibus, quæ licet vera ſint,non
tamen bene applicantur caſui noſtro, cenſui di-
ctos Patronos nullo modo teneri ad ſoluendam
dictam collectam, vel aliud onus dicto prædio
impoſitum, vel imponendum, etiam ſi illud pro
alimentis fuerit aſsignatum, cum ab eo alimen-
ta ſint percipienda, quæ ſi ita notabiliter per col-
lectam diminuantur, Patroni, quibus integra ali-
15 menta debentur tamen de iure, vt *in c. nobis, de
iurepatr.c.quicunque, 16. q. 7.* tum ex fundatione
ipſa, denuò haberent regreſſum contra Priorem,
& Rectorem beneficij, quia alimenta eis deben-
tur integra,& pura,& onus non recipiunt,vt pro-
16 batur *ex l.Lucius Titius,ubi DD.ff.de alim.& cibar.
leg.* quia dantur in ſubſidium vitæ, *l. filiarum, ubi
not.Bald.C.de patr.poteſt.* & collecta non ſoluitur
de ijs,quæ habentur proprij vſus cauſa. *Bald. in l.
17 2.§.ſed ſi uoluntate,ff.ad l.Rhod.de iact. Ruin. conſ.
122.num.5.in fin.& num.8.lib.5. Rol. conſ.34.n.15.*
adeò,vt hæres teneatur etiam ad ſoluendam ga-
bellam pro rebus, quas tenetur præſtare alimen-
18 tario,vt per *Bart.in l.1.num.5.ff.de alimen.& cibar.
leg. Surd. d.priuileg.91.num.1.& ſeqq.* vbi ſatisfa-
cit ad omnia, ideò cum alimenta debeantur pu-
rè, & ſine conditione, & onere,& integraliter, *l.
19 cum vnus, §.fin.& d.l. Lucius Titius, de alim. & ci-
bar.leg. l.ult.in fin. C.de alim.pupill.præſt. Ceph.conſ.
485.num.85.99. Pyrrhus Maur. Aretin. tract.de ſo-
lut.oblat.& retent.c.97. num.10. in fin. Surd. d. pri-
uil.91.num.1.* ſequitur, quod onera prædio im-
poſita reſeruentur Priori, non autem Patrono,
ne ſuis alimentis defraudentur.

Et maximè quia iſtud beneficium eſt opulentum
adeò, vt ſolutis etiam contributionibus rema-
neat congrua Rectori pro ſe, & Eccleſia, & poſ-
ſit etiam ſoluere dicta alimenta, nam ſi Eccle-
ſia abundat adeò, quod omnibus expenſis ne-
ceſſarijs circa Eccleſiam deductis ſuperſit facul-
tas alendi Patronum, vtique Rector tenetur ad
omnia neceſſaria Patrono inopi, quæ ſpectant ad
20 vſum vitæ, *d. c. quicunq.16.q.7. & d.c.nobis, de
Iurepatr. & ex l.legatis alimentis, ff. de alim. leg. l.
& ſi non ſint, §. ſi eis fortè, ff.de aur. & arg. leg. &
tradunt Hoſt. Abb. Io.And. & Card. in d. c. nobis,
ſol.2. Lambert. de Iurepatr. lib. 3.q. 3. princ. art. 2.
num.2.3.& num.13.& art.3.num. 2. & art.9.num.
1. 2.* prout in ſimili cenſuit Rota, quod Titula-
ris teneatur ſoluere talem impoſitionem, ſi ſu-
perſunt illi multi fructus, adeò, vt Penſionarius
concurrere non debeat, vt apud *Card. Cre-
21 ſcent. deciſ. 4. numer. ſexto, & ſeptimo, de locat.
& conduct.*

Et

Et in terminis, quod pro alimentis non debeat sol-
ui aliqua collecta, voluit *Ægid. Thomat. in tract.*
22 *collect.in §. subijciunt, num.25.in princ. fol. 218. &*
num.32.vers.Secundò respondeo, fol. 230. quem se-
quitur pulchrè Surd. d.priuil.91. num.4. & seqq. vbi
exornat, & improbat, & magis in terminis de
collecta huiusmodi, & alimentis, *Io. Bapt.Ferret.*
in d.conf.199.num.7. & per totum, vbi etiam do-
23 cet, quod si de facto alimentarius fuisset graua-
tus in tali exactione, haberet regressum contra
Titularem, & posset petere restaurum, etenim qui
tenetur præstare alicui alimenta, tenetur etiam
ad onera alimentorum ipsis alimentis computa-
ris cum alijs fratribus vsufructuarij, *Ferret.d.conf.*
199.n.2. ideò dictus Prior, qui est vsufructuarius
vniuersalis bonorum dictæ Ecclesiæ, tenetur hęc
onera subire cum alijs fratribus eiusdem Eccle-
siæ se resarciendo, & releuare debet alimentariũ
24 pauperem, ne fame pereat, quia negare alimen-
ta est necare, *l.necesse, ff.de liber.agnosc. c.pasce, dist.*
86. cum vulg.

Non obstat, quod Prior non soluat alimenta in pe-
cunia, vel in speciebus, sed tradiderit prædium ad
gaudendum loco alimenrorum, quia hæc omnia
25 parificantur, nec est differentia inter hos modos
alendi patronum, vt per *Lambertin. de iurepat. lib.*
3.d.q.3.prin.art.art.10.num. 2,.3, & maximè quia
dictum prædium fuit subrogatum loco alimen-
26 torum, ideò capit naturam illorum, ad tex; *in §.*
fuerat, vbi gl. & DD.Inst.de actio. l. res in dotem, de
iur.dot.l.filiæ suæ, §. Titia.de cond. & dem. cum vulg.
& ad rem, Surd.de alim.lib.1.q.23.num.20. at. vbi
27 docet, quod quando dos succedit loco alimen-
torum, tunc à pari procedit cum eis, quia subro-
gatum sapit natura eius, in cuius locum subro-
gatur.

Nec valet dicere, quod id procedat, quando in vtro-
que concurrit eadẽ ratio, secus est, si diuersæ sint
28 rationes vnius, & alterius, vt per *tex. in l. cum fun-*
do, §.si fundus, ff.de iur.dot. Bart.in l.si pater filium, ff.
de inoff.testam. Soc.in fallent.reg.475. verb. subroga-
tũ; sed hic adest diuersa ratio, quia Patronus vsu-
fructuarius ampliùs non recipit alimenta de ma-
nibus Patroni, sed tanquam Dominus tenetur
29 soluere onera pro sua quota terrarum; quas pos-
sidet *Afflict.d.decis.252.n.4.Fusar.de substit. q.523.*
Odd.d.cons.70.n.17. Surd.d.priuil.91. n.9.

Nam respondetur hoc motiuum esse futile, & ridi-
culum, nam siue Patronus capiat alimenta à ma-
nu propria Rectoris, siue à seipso sic permittẽte,
& volente Rectore, nihil interest, & hæc ratio nõ
mutat naturam alimentorum; quin integra de-
30 beantur, vt videre est *in d.l.Lucius Titius, ff. de alim.*
& cibar.leg. immò dictus Patronus adhuc videtur
percipere alimenta de manu Rectoris, cum frua-
tur dicto prædio de eius consensu, & mandato,
31 actus .n. attribuitur mandanti, non exequenti,
ad *tex.in l.item eorum, §.si decursiones, ff. quod cuiusq;*
vniuers.c. cum aliquibus, de rescript. in 6. Craue.cons.
222.n.3.& cons.961.n.4. & ideò in terminis ille,
qui percipit fructus, non tenetur ad collectas, si
32 non percipit iure proprio, & non habet ius in re,
vt post *Natt.cons.312.n.5. Surd. de alimen. d.tit.8.*
priuil.91.n.9.in fin.& n.10. sed sic est; quod Patro-
nus non habet dominiũ in prædio prædicto, quia
dominium bonorum Ecclesiasticorum est penes
33 Christum, & Ecclesiam vniuersalem, *c.cum secun-*
dum, de praeben.c.qui Christi, 12.q.2. Rector verò be-
neficij est vsufructuarius in vita, & in morte vsua-
34 rius, *gl.in c.fin.vbi Card.& Barb.de off.ord.in 6.Co-*
uar.in c.cum in officio, n.6. de testam. latè Surd.cons.
313.n.9.Bellon.cons.3.n.2.& Syntagm. comm.op. de
Episc.& Cler.lib.1.tit.2.n.176.to.1.fol.163. Seraph.
decis.594.num.7.Caualer.decis.104. num.7. latè, &
pulchrè doctissimus Sperell. decis.82. num.9.

Ideò non obstat, quod onus soluendi collectas per-
tinent ad vsufructuarium *d.l.quæro, de vsufr. leg.*
35 quia inde sequitur eas esse soluendas per dictum
Rectorem vsufructuarium, nõ alimentarium, nec
valet dicere, quod dictus Prior cesserit vsufructũ
dicto Patrono, quia vsusfructus cedi non potest,
36 sed tantum eius cõmoditas, *§.finitur, vbi DD.Inst.*
de vsufr.l.si vsufruct.ff.de iur.dot.l.necessariò, §.fin. de
peric.& comm.rei vend.c.fin. vbi gl. de pignor. ideò
censetur, quod potiùs dictus Prior bona ista loca-
uerit dicto Patrono pro tanto affictu, quantum
requirebant alimenta, quia vsufructuario locare
27 est permissum, *§.1.Inst.de vsu, & habit.* debet .n.
fieri interpretatio, vt actus potiùs valeat, quam
28 pereat, ad *tex.in l.quoties, ff.de reb.dub. Craue. cons.*
442.n.22.in fin.& ego dixi contr.9.n.29. ideò sicut
conductor non tenetur ad collectas, & onera rea-
lia, vel mixta, sed dominus: vt in terminis docuit
29 *Ferret.in d.cons.199.n.5.* vbi alios allegat, ita neq;
dictus Patronus, sed Ecclesia collectis subijcitur.

Sed esto etiam, quod dictus Patronus vigore dictæ
cessionis possit dici vsufructuarius, non tamen se-
quitur, quod teneatur ad collectas, tum quia, vt
diximus, talis vsufructus capit naturam alimẽto-
rum virtute subrogationis, tum quia ita demùm
vsufructuarius, & qui percipit fructus, tenetur ad
30 collectas, si illos percipiat ex causa lucratiua, vt
tradit *Odd.d.cons. 80. n.39.* sed hic Patronus per-
cipit fructus ex causa onerosa, quia loco fructuũ
remittit ius alimentorum, quæ sibi debentur ra-
tione fundationis, quæ est titulus onerosus, ergo
ad collectas obligari non potest.

Non obstat denique, quod collectæ solui debeant
ab eo, qui prædia possidet, *l.Imperatores, vbi DD.*
31 *ff.de publican.* nam respondetur id procedere in
eo, qui proprio nomine possidet, & habet ius in
re, secus est in eo, qui alieno nomine possidet, vt
conductor, vel colonus, qui nomine Domini pos-
sident, isti .n. ad aliqua onera non tenentur, etiã
32 si pecuniales res colorent, quia nomine alieno
id faciunt, vt tenet *Bald.in l.1.col.1. C.de iur.Emph.*
Alber.& Salyc.in l.2.vbi DD.C.eod. Rom. cons.73.
fol.2.latè Alex.cons.101.fol.6.lib.1.& cons.34.fol.4.
lib.4.& cons.4.fol.2.lib.5.pulchrè in terminis Ferret.
d.cons.199.n.5.Natt.d.cons.312.n.5.Surd.de alimen.
tit.8.priuil.91.n.10.Odd.d.cons.70.n.38.39. sed di-
ctus Patronus non habet ius in re, neq; colit no-
mine proprio, sed possidet pro Ecclesia, quæ est
domina bonorum beneficij, vt vidimus ergo ipse
non tenetur ad collectas, quia pro domino possi-
det, vt probat ẽt *Post.in tr.de manu. obs.52.n.13.14.*

Nō debet ergo ægre ferre dictus Prior, quod teneatur alere Patrunum, & etiam ſoluere collectas pro bonis ad alendum eum deſtinatis, quia hoc idem videmus in marito, qui habuit dotem, & bona dotalia pro ſuſtinendis oneribus matrimonij, nam liceat teneatur alimentare vxorem, & fi-
33 lios, *ad tex. in c. per noſtras, de donat. inter vir. & vxor*, tamen tenetur etiam ad onera pro ipſis bonis dotalibus impoſita per tex. in l. neque ſtipendium, ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. ſic etiam di-
34 ſcurrit *Ferret. d. conſ. 199. n. 4. & conferunt tradita per Surd. d. priuileg. 91.*

Benè verum eſt, quod ſi fructus prædij aſſignati pro alimentis excederent quantitatem alimētorum,
35 tunc vtique in eo, in quo excedunt, alimentarius teneretur ad collectas, quia tali caſu ceſsat fauor alimentorum, & ratio, propter quam ab onere collectarum eximitur, vt poſt *Cordub. in l. ſi quis à liberis, §. vtrum, num. 74. ff. de liber. agnoſ. Oſaſch. deciſ. ped. 83. n. 8. inquit Surd. de aliment. tit. 8. priu. 91. n. 11.* vbi dat exemplum in colono partiario, qui non tenetur ad collectas, niſi quatenus deductis omnibus expenſis aliquid de fructibus ſupereſt; ſed hic non conſtat de exceſsu, immò patronus prætendit eſse tenuem redditum pro alimentis, & ideo ea eſse augenda, propterea hoc non facit diſcuſsum, ſed in alio iudicio reſeruatum.

Neque dicat aliquis nos erraſse, dum diximus conductorem non teneri ad ſoluendum collectas, quia immò hoc onus ſpectare ad conductorem, & colonum, non autem ad locatorem, qui recipit
36 penſionem; tenuit, *gl. in l. 1. in verb. fructus, ubi Bart. not. C. de annon. & tribut. lib. 10. & facit c. nobis, & c. tua nobis, de decim. l. ſi venditor, §. fin. de ſeru. export. Ceph. conſ. 637. num. 7. Surd. d. priu. 91. nu. 6. Odd. d. conſ. 70. num. 14. 15.*

Nam reſpondetur id verum non eſse, neq; de conſuetudine, quæ vbique ferè ſeruatur, neque de iure, quia veriùs eſt, & receptiùs, quod collectæ, & onera quæ imponuntur perſonis pro rebus non pertinere ad cōductorem, vel colonum, qui alieno nomine poſſidet, ſed ad locatorem, & domi-
37 num, vt ex *d. l. neq; ſtipendium, de impenſ. in reb. dot. fact. & fac. tex. in §. nullus, in Auth. de Collat. & in l. litibus, in fin. & in l. ſi penus, ubi not. And. de Barulo, & Io. de Plat. C. de agricol. & cenſ. lib. 11.* vbi quod domini prædiorum, non coloni tenentur munera ſubire; ſic pulchrè docet *Bald. in d. l. 1. nu. 5. C. de annon. & trib. lib. 10. quem ſequitur Alex. in conſ. 4. num. 4. in fin. lib. 5. Soc. conſ. 119. col. 2. lib. 1. Crauet. conſ. 145. num. 21. latè Feſtaſ. de æſtim. & collect. p. 2. num. 38. & ſeqq.* vbi alios allegat, *Rim. conſ. 31. nu. 31. & num. 57. Bellon. conſ. 27. num. 9. Sylu. conſ. 9. num. 17. Natt. conſ. 409. num. 9. latè Carroc. de locat. & conduct. p. 4. tit. de Collect. num. 4. 5.* vbi teſtatur de communi, quod adeò verum eſt, vt ſi colonus, vel conductor ſolueret, vel ſoluere cogeretur, haberet regreſsum contra dominum, & ab eo poſſet repetere, vt poſt *Iaſ. in conſ. 109. num. 3. lib. 1. inquit Feſtaſ. dict. tract. de collect. p. 2. num. 38. in fin. Alex. d. conſ. 4. num. 3. lib. 5.*

Quæ autem in contrarium allegantur, vel non ſunt vera, vel procedunt in onere merè reali, velut Tributo, quod ex legis diſpoſitione, & fructuum corpore ſoluitur, & eſt quinquageſima pars fructuum, quæ naſcitur ex prædio; & ſic reſpicit fru-
39 ctus; & ſic intelligitur de oneribus realibus, quæ ſunt naturalis pars fructuum, at decimæ, quæ Parochijs Eccleſiarum pēduntur, ſecus in alijs oneribus, quæ non ſunt pars effectualis fructuum; ita *ex Alex. d. conſ. 4. num. 4. ubi vide pulchram Apoſtillam, lib. 5. Feſtaſ. d. tract. p. 2. num. 39. Crau. dict. conſ. 45. num. 21. Surd. d. priuil. 91. num. 8. 9.* Carroc. *d. tit. de collect. num. 14.* in quo animaduertit, rectè Poſtill. ad *Alex. d. conſ. 4. in uerb. realibus*, quod multi in hoc errant, dum volunt, quod colonus, qui nummis conduxit ita, quod omnes fructus remaneant apud eum, teneatur ad Cenſum, vel alia tributa, & onera realia, niſi alia ſit conſuetudo, quia immò non tenetur, niſi ſit conſuetum, vel expreſsè conuentum, & propterea *gl. in d. l. 1. C. de ann. & trib. lib. 10.* dicens, quod recipiens penſionem non tenetur ad onere, debet intelligi de penſione cenſuali, vel emphyteutica, non autem de penſione, quæ recipitur à domino in compenſationem fructuum, qualem percipit locator vel modicum tempus, quia iſte dicitur percipere fructus, & non conductor, *l. ſi is, qui, §. 1. ff. de pign.* & tenetur ad dicta onera, vt rectè tradit *Luc. de penna, & Iaſ. in d. l. 1. C. de ann. et trib. lib. 10.* Vnde cum conductor etiam ad ſeptem annos dicatur ad modicum tempus, non tenebitur ad dicta o-
40 nera, vt per *Alex. d. conſ. 4. num. 5. 6. lib. 5.* vbi reddit pulchram rationem, quia ſi aliter diceremus, ſequeretur, quod conductor duplici onere grauaretur, & ſolueret duplicem penſionem pro fructibus, quod eſt abſurdum, & non eſt dicendum, ideò quæ in contrarium allegantur non poſſunt habere locum in conductore ad modicum tempus, ſed tantum ad longum tempus, & ſi ſoluat paruam penſionē per ea, quæ tradit *Carroc. de collect. num. 27. 28.* & ita, &c.

EPITOME.

Hæredi eius, qui habuit ſtallum in Eccleſia, danda eſt manutentio poſt apprehenſam poſſeſsionem, neq; locus ei auferri poteſt, niſi pro ſeruitio Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Capitulū eſt in poſſeſſione diſtribuendi ſedilia in Eccl.*
2 *Sedilia habere in Eccleſia nemo poteſt inuito Epiſc.*
3 *Mors omnia ſoluit.*
4 *Teſtis vnicus probat contra inducentem.*
5 *Sedilium ius eſt reuocabile ex Synodo Regij.*
6 *Precaria conceſſio quæ dicatur.*
7 *Manutentio non cadit in actibus facultatiuis.*
8 *Manutentio non datur ei, de cuius non iure liquet.*
9 *Poſſeſſio non datur ei, cui reſiſtit iuris præſumptio.*
10 *Manutentio non datur, niſi poſſidenti.*

11 *Ma-*

11 *Manutentio non competit ei, qui se habuit pro spoliato.*
12 *Spoliato competit remedium recuperandæ, non manutentionis.*
13 *Manuteneri debet quis in possessione stalli, vel scabelli in Ecclesia.*
14 *Quasi possessio sedendi in loco Ecclesiæ acquiritur per vnicum actum.*
15 *Possessor antiquior est manutenendus, quia noua possessio censetur clandestina, vel violenta.*
16 *Stallum in Ecclesia an quis habere possit inuito Episcopo.*
17 *Laicus est manutenendus in vsu stalli in Ecclesia.*
18 *Rector Ecclesiæ non potest amouere scabella ad libitum.*
19 *Sedilia vt habeantur in Ecclesia sufficit tacitus consensus Rectoris, vel Episcopi.*
20 *Consensus, & beneplacitum Superioris præsumuntur ex cursu 30. Ann.*
21 *Manutenendus est hæres in possessionem illarum rerum quarum tenutam cæpit.*
22 *Iuspatronatus conceditur laicis ex gratia.*
23 *Laici ex gratia possunt habere vsum sedilium in Ecclesia ad instar Iurispatronatus.*
24 *Sepulchrorum, & sedilium ius gubernatur, sicut Iuspatronatus pro laicis.*
25 *Laici in Ecclesia, an possint dicere, iste locus est meus.*
26 *Sedilium ius habendi in Ecclesia transit ad quoscunque hæredes, sicut Iuspatronatus.*
27 *Iuspatronatus transit sui natura ad hæredes etiam extraneos.*
28 *Iuspatronatus transit etiam ad fœminas.*
29 *Ius sedilium transit etiam ad fœminas.*
30 *Iuspatronatus gentilitium non egreditur familiam, & quando.*
31 *Iuspatronatus præsumitur potius hæreditarium, quam gentilitium.*
32 *Iuspatronatus gentilitium extincta familia transit ad hæredes extraneos.*
33 *Iuspatronatus masculorum deficientibus masculis transit ad fœminas.*
34 *Iuspatronatus vocat mortuo patrono sine hærede.*
35 *Iuspatronatus non vacat extante aliquo hærede.*
36 *Præsupposito non verificato non habet locum dispositio.*
37 *Rectores Ecclesiarum possunt sedilia amouere iuxta indigentiam Ecclesiæ.*
38 *Sedilia ius habendi est irreuocabile, & Rector non potest tollere vni, & dare alteri.*
39 *Constitutio Synodi Regij intelligenda est secundùm ius commune.*
40 *Hæres succedit in Iurepatronatu, & iure sedililium.*
41 *Pro spoliato se quem non habuisse, signis probatur.*
42 *Pro spoliato in dubio non præsumitur, quod quis se habuerit.*
43 *Pro spoliato an quis se habuerit pendet ab animo, & statu eius assertioni.*
44 *Possessionem non perdit, etiam si quis vadat in longinquam regionem, si animo retineat.*
45 *Possessio non amittitur per absentiam, vel non vsum.*
46 *Possidenti viriliter datur manutentio pro recuperandi naturali possessione.*
47 *Possessio ciuilis trahit ad se naturalem.*
48 *Possidens ciuiliter faciliùs recuperat naturalem per viam manutentionis.*
49 *Vtilius quod est, id velle, & facere quilibet præsumitur.*
50 *Ciuiliter possidens lapso decennio, si negligens sit amittit possessionem.*
51 *Ciuilis possessor intra decennium potest recuperare naturalem.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE Anno 1638. orta est Controuersia inter DD. fratres de Cultris ex vna, & D. Siluiam Sauiam ab altera circa ius sedendi in Scabello, quod fuit de iuribus D. Ioannis Pratonerij, ob cuius mortē M.R. DD. Canonici Cathedralis concesserunt situm, & locum dd. DD. Fratribus, dicta Domina vero Saluia vti nepos, & hæres dicti D. Io: prætendit continuare in iure, & possessione dicti Stalli pro concionibus, & diuinis Officijs audiendis, & pars vtraque tentauit possessorium summarijssimum petens se manuteneri in sua possessione, quæritur, quid iuris.

Et sanè primò aspectu videbatur resoluendum ad fauorē dictorū fratrum de Cultris, qui satis fundatam habent intentionem super concessione
1 Capituli, quod est in hac quasi possessione concedēdi loca stallorum, & sedilium commutatiuè quidem, non priuatiuè quo ad Episcopum, quia certum est in iure, quod nemo potest acquirere locum in Ecclesia, vel ius sedendi sine licentia, vel tolerantia Episcopi, sicut etiam in sepulturis,
2 vt tradunt *Host. Io. And. & Abb. in c. pen. de sepultur. Roch. de Curt. in tract. de Iurepatr. verb. in Ecclesia, q. 7. num. 16. Lambert. cod. tract. lib. 1. p. 1. q. 11. princ. art. 15. num. 2. Giouagn. conf. 8. num. 19. lib. 2.* ideò cum sub die 8. Ian. 1638. DD. Canonici concesserint dictum locum prædictis Fratribus de Cultris tanquam vacantem ob mortem d. D. Io. nihil vlteriùs videtur quærendum, stante quod
3 mors omnia soluit. *l. Neratius, de reg. iur. l. in summa. de re iud. §. deinceps, in Auth. de nupt.* & maximè quia testes etiam dictæ D. Siluiæ videntur cōcludere, quod fit mutatio stallorum iuxta placitum Canonicorum, qui plenè probant contra
4 eam, etiam si vnicus sit testis. *Gabr. concl. 1. de testibus, n. 14. vers. Contrarium, & n. 15.*

Secundò tantò magis videtur firma esse concesio facta dd. DD. Cultris, quia prædictus D. Pratonerius non habebat ius in stallo irreuocabile stante
5 *Constitutione Synodali, tit. 7. num. 22.* quo loci disponitur, quod in huiusmodi sedilibus nemo censeatur ius irreuocabile habere, etiam post longum tempus, ex quo cognoscitur omnes, qui sedilia tenent in Ecclesia, illa habere præcario, quia cōcessio reuocabilis ad beneplaci-

tum dicitur præcaria. *l.1. & ibi gl. & l. cum præ-*
6 *cario, ff. de precar.* ſed præcario aliquid tenenti
non competit manutentio contra voluntatem
concedentis, *l.1. in princ. & in fin. ff. vti poſſidet*, eò,
7 quod in actibus facultatiuis non cadit manuten-
tio. *Rip. in c. cum Eccleſia Sutrina, num. 43. de cauſ.*
poſſeſſ. & propriet. Gratian. diſc. 655. num. 49. ideò
poſſunt Canonici loca huiuſmodi ad libitum tol-
lere vni, & dare alteri.

Tertiò non eſt danda manutentio dictæ D. Siluiæ,
quia liquet de non eius iure, & conſtat de iure
DD. Cultrorum, ſi quidem vbi conſtat de bono
iure partis, non datur vlla manutentio aduerſa-
8 rio etiam in ſummariſſimo poſſeſſorio. *Cancer.*
var. reſol. in conſ. 1. regiſtrato in prima part. nu. 135.
& maximè quia ei vis reſiſtit. *Rot. diuerſ. deciſ. 349.*
num. 5. & deciſ. 351. num. 1. p. 1.

Nam ſi vehemens præſumptio contra detentorem
efficit, ne ei concedatur interdictum ſummariſ-
9 ſimi poſſeſſorij. *Menoch. de retinen. rem. vlt. nu. 34.*
25. quantò minus dari debet, vbi conſtat de non
eius iure,

Quartò certum eſt, quod manutentio non datur,
10 niſi poſſidenti, *§. Retinenda, Inſt. de Interdict.* non
autem competit ei, qui ſe habuit pro ſpoliato,
11 *Ludouiſ. 546. num. 12.* ſed dicta D. Siluia habuit ſe
pro ſpoliata, ſi quidem poſt præceptum emana-
tum pro parte dd. fratrum, ampliùs non perſe-
uerauit in dicta poſſeſſione, & conſtat etiam ex
dictis D. Siluiæ, qui dicunt, quod poſtquam dd.
fratres locauerunt ſuum ſtallum in loco prædi-
ctum, ipſa D. Siluia ampliùs non eſt reuerſa ad
illum dicens ſe velle recuperare locum per viam
iuſtitiæ, ex quo reſultat, quod ſe habuit pro ſpo-
liata, ideò ei non competit manutentio, ſed po-
12 tius remedium recuperatorium, ex tex. *in §. recu-*
perandæ, Inſt. de interdict. ergo ei non eſt danda
manutentio.

His tamen non obſtantibus cenſui de iure danda
eſſe manutentionem dictæ D. Siluiæ, ſi quidem
cõſtat per plurium teſtium depoſitiones ſtallum
hoc, & ius ſedendi in eo pertinuiſſe ad dictum D.
Pratonerium, & eo fuiſſe vſum per ſpatium an-
norum 30. & 40. & poſt eius mortem prædictam
D. Siluiam eius neptem, & hæredem illo pariter
fuiſſe vſam, & permanſiſſe in eius poſſeſſione
pacifica per aliquod temporis ſpatium, ſi quidē
etiam in Eccleſia datur laicis pro conſeruatione
ſuæ poſſeſſionis interdictum vti poſſidetis, &
mandatum de manutenendo pro conſeruatione
ſuæ poſſeſſionis tenendi ſcamna, ſtallum, vel ſe-
dile in aliquo loco Eccleſiæ eminentiori, & pro
13 vt quiſque poſſidet, vt ex *c. licet cauſam, vbi Bald.*
de probat. Benedict. in c. Raynutius, verb. Duas habens
filias, num. 21. verſ. immò ſi eſſent, & verſ. & ad hoc.
Purpur. conſ. 540. num. 19. Cordub. in l. ſi quis a libe-
ris, in princ. num. 25. & nu. 30. 31. ff. de liber. agnoſc.
Adden. ad prax. Archiep. Neap. c. 41. ſub num. 31. &
cenſuit Rota in una Caluguritana præeminent. 26. Iu-
nij 1589. coram Gipſio: latè, & pulchrè *Gratian. diſc.*
for. 210. num. 40. 56. pulchrè etiam Giouagn. in conſ.
8. nu. 12. & num. 17. verſ. Quæ cum ita ſint, & n. 23.
verſ. ſed laicus. Poſtius in tract. de manutenen. obſ. 18.
num. 25. & ego dixi controu. forenſ. 119. num. 9. vbi
vide,

Et hæc adeò vera ſunt, vt etiam per vnicum actum
poſſidendi acquiratur hæc poſſeſſio ſedendi in
14 loco ſuper ſtallo, vel ſcabello in Eccleſia, ſi fiat
nomine proprio. *Bart. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de*
itiner. actuq; priuat. Abb. in d. c. cum Eccleſia Sutri-
na, vbi Rip. de cauſ. poſſeſs. & propriet. Menoch. conſ.
126. num. 6. & conſ. 257. num. 39. Gratian. diſc. 110.
num. 17. & diſc. 210. num. 41. Rot. diuerſ. deciſ. 222.
n. 6. p. 1. nouiſs. Giouagn. d. conſ. 8. num. 17. lib. 2. Poſti.
d. obſ. 18. num. 25.

Nec obſtat, quod Domini fratres de Cultris amo-
uere fecerint dictum Stallum dicti D. Io: & D. Sil-
uiæ à loco, vbi erat, & ibi ipſi poſuerint ſuum, &
ſuper eo fuerint eorum mulieres, quaſi quod vl-
timus ſtatus attendatur, quia reſpondetur hoc
fuiſſe actus turbatiuos poſſeſſionis D. Siluiæ, quæ
ideircò & ipſa fecit amouere ſtallum dd. DD. fra-
trum, & in loco ſtalli fecit portare ſcamnum, in
quo ſedit pro concione audienda, & prouocata
in iudicio ſtatim reſpondit eſſe manutenendam
in ſua poſſeſſione, ideò illa eſt manutenēda, quia
docuit de antiquiori poſſeſſione eò, quod iunior
poſſeſſio præſumitur clandeſtina, vel turbatiua,
15 & violenta, *ad tex. in c. licet cauſam, vbi DD. not. de*
probat. Caſtr. conſ. 3. ſub num. 2. lib. 2. Couar. pract. qq.
c. 17. num. 6. verſ. duodecimo. Ruin. conſ. 28. num. 1. &
num. 5. lib. 4. Menoch. de adipiſc. rem. 6. num. 12. & de
retiu. rem. 3. num. 725. Honded. conſ. 20. num. 20. 22.
lib. 1. Gratian. diſc. for. 431. num. 3. & diſc. 526. num.
43. 44. Giouagn. conſ. 8. num. 179. & num. 180. lib. 1.
Ludouiſ. deciſ. 6. num. 3. & deciſ. 171. num. 2. Coccin.
deciſ. 14. num. 7. Caualer. deciſ. 44. num. 5. latè Poſti.
de manuten. obſ. 71. num. 2. ubi infinitos congerit. Ro-
ta poſt eum deciſ. 49. num. 3.

Non obſtant in cõtrarium adducta, & primò quod
nemo poſſit acquirere ius tenendi ſedile in Ec-
cleſia abſque licentia, vel tolerantia Epiſcopi,
16 quia hoc verum eſt, ſi à principio laicus vellet
inuito Epiſcopo ius ſedilium ſibi vindicare, & ac-
quirere, vt pulchrè tradit *Giouagn. d. conſ. 8. nu. 23.*
lib. 2. ſecus eſt, ſi ab initio Epiſcopus, vel Doctor
Eccleſiæ paſſus eſt laicum habere ſedile in Eccle-
ſia, non quidem quod habeat dominium in Ec-
cleſia, vel proprietatem, ſed tantum vſum, & per
hoc ſeruitium Eccleſiæ non incommodatur, tunc
nequaquam poteſt Rector Eccleſiæ ſedile huiuſ-
17 modi amouere, ſed laicus eſt manutenendus in
ſua quaſi poſſeſſione, vt vidimus, & declarat *Pa-*
riſ. conſ. 149. num. 12. verſ. Etiam ſi, & ſub numer. 16.
24. 25. lib. 4. Franc. Marc. deciſ. 275. p. 2. Gratian. diſc.
110. num. 13. & diſc. 210. num. 32. ad fin. & num. 51.
pulchrè Giouag. d. conſ. 8. num. 22. 23. lib. 2. qui ſatiſ-
facit in terminis, & loquitur contra Curatum,
qui amouerat ſtallum à loco ſuo, vt id facere non
poſſit, quod enim ſemel placuit, ampliùs diſpli-
18 cere nō poteſt, *c. quod ſemel, de reg. iur. in 6.* etenim
ſi hoc ius eſſet amouibile ad nutum Rectoris, nō
competeret ius manutentionis pro ſedilibus ha-
bendis in Eccleſia, prout tamen competit. *Gio-*
uagn. d. conſ. 8. num. 22. in fin. lib. 2.

Sed ſic eſt, quod dictus D. Pratonerius habuit di-
ctum

ctum stallum, & sedile in Ecclesia prædicta, per
annos 30. & 40. pacificè, ergo non est ipse, nec
eius hæres spoliandus dicta possessione, etenim
præsumitur, quod ab initio interuenerit consen-
sus Superioris, tũ ex tolerantia, quia non requiri-
19 tur expressus assensus, sed sufficit etiam tacitus:
vt per Gratian.d.disc.210.n.51. Rot.d.decis.222.p.
1. Giouagn. d.cons.8.nu.23. lib.2. tum ex cursu 30.
ann. quod temporis spatium sufficit ad præsu-
mendum consensum, & beneplacitum Superio-
ris, gl.in c.peruenit. vbi Imol. nu.10.12. de empt. &
vend. Alex.cons.1.n.20. & cons.17. num.8. lib.4. &
cons.50. n.7. lib.5. de communi Gozad.cons.73.n.20.
21. Curt. iun. cons.100. n.31. & cons.213. n.97. lib.
3. Seraph. decis.1042.n.2. & decis.1228. num.1. &
ideò sicut manutenendus esset dictus D. Prato-
neriùs, si viueret; ita manutenenda est dicta D.
Siluia eius neptis, & hęres, stante quod post eius
21 mortem illa continuauit in possessione eiusdem
stalli, hæres enim manutenendns est in possessio-
ne illarum rerum hæreditatis, de quibus cæpit
tenutam: Menoch. de retinen.rem.3.n.281. Boccat.
de interdict. vti possid. c.2. nu.73. Gail. pract.obseru.
lib.2. obser.129.n.8. & Posti.de manutenen. obs.73.
num. 62.

Neq; hoc à iure est alienum, quia sicut laicis ex gra-
22 tia conceditur Iuspatronatus ad beneficia. c. 1.
& 2. & c.quoniam, de iure patr. & not.DD. in c.quã-
to. de Iudic. March. decis.275.n.2.p.1. Gratian.disc.
210. n.48. Giouagn.d.cons.8.n.6. ita ex gratia con-
ceditur laicis quo ad vsum tantùm ius retinendi
scamna, sedilia, banchias, & scabella in Ecclesia
quod licet non sit propriè Iuspatronatus, tamen
23 largo modo Iuspatronatus appellatur, & est ad
eius similitudinem. Host. in d.c.pen. n. 20. & in
vlt.verbis. vbi Io: And.n.2. & in fin. Anch. sub n.5.
Abb. n.5. vers. Quidquid. & vers. & idem. Butr. n.3.
vers. & idem. & in fin. Zabarell. n. 5. & in fin. Io:
de Anan. nu. 4. de sepult. Roch. de Curt. d.tract. de
Iurepatr. verb. in Ecclesia. n.13. vers. tamen, & nu.
16. Lambert. eod. tract. lib. 1. p.1. q.11. princ. art.
15. nu.1. vbi quod largo modo dicitur Iuspatro-
natus. Pans. d.cons.149. lib.4. Molin. de primog. Hisp.
lib.1. c.24. n. 34. Menoch. de recuper. rem.15. n. 46.
Prax. Archiep. Neap. d.c.41.n.22. & ibi Add. n.31.
Gratian. d.disc.110.n.19. & disc.210.n.32. 46.50.
pulchrè Giouagn. d.cons.8. nu. 8. 9. lib. 2. Viuian. de
Iurepatr. lib. 3. c. 2. n.55. vbi quod hoc est largè,
& impropriè Iuspatronatus, sed quia est ad simi-
litudinem eius, ijsdem Regulis gubernatur, sicut
24 ius sepulchrorum, vt tradunt omnes in d. c. pen.
de sepult. & ideò licèt mulieres in Ecclesia quoad
25 dominium nõ possint dicere, iste locus est meus,
quantum tamen ad vsum benè hoc possunt di-
cere teste Io: de Anan. in d.c. pen. n.4. quem sequitur
Giouagn. d.cons.8.n.9. vers. vbi ait. ideò non potue-
runt dicti DD. Canonici auferre dictæ D.Siluiæ
ius dicti stalli, & sedendi in eo. Giouagn. d.cons. 8.
num.20. in fin. & num. 21. Gratian. d. disc. 210. nu-
mer.46.

Nec verum est, quod hoc ius morte dissoluatur, &
ideò non transeat ad hæredes, quia si nõ constat,
quod fuerit limitatè concessum, sicut Iuspatro-
26 natus transit ad quoscunque hæredes etiam ex-
traneos, vt ex c.1. de Iurepatr. inquit in terminis
Giouagn.d.cons.8.num.20. sicut enim certum est,
27 quod Iuspatronatus sui natura est transitorium
ad quoscunque hæredes etiam extraneos, gl.in c.
considerandum, 16.q.7. Abb.in c.1. vbi DD. de Iure-
patr. Aret. in c.significauit, fol.3. de testi. Card. Anch.
et Imol. in Clem.2. de Iurepatr. Couar. var. resol. lib.2.
c.18. num.6. Seraph. decis.364. num. 3. & decis.378.
1. & decis.456.n. & ita tenent communiter DD. testè
Viuian. de Iurepatr. lib.4. c.2. num.1. & seq. vbi plu-
rimos congerit: ita hoc ius sedilium potest tran-
sire ad quoscunque hæredes, quia ad eius simili-
tudinem ordinatur, & sicut Iuspatronatus potest
28 transire etiam ad fœminas hæredes. Abb. in c.1.
num.3. de Iurepatr. & consuit pluries Rot. d. Viuian.
testè d.c.2. num.7. ita hoc ius sedilium potest tran-
29 sire ad fęminas hæredes, & fortè conuenientiùs,
quia in hoc casu sedile non deseruit, nisi pro fœ-
minis.

Et quamuis hoc non procedat in patronatu genti-
litio, & familiari, quod non egreditur personas
familiæ, cui fuit concessum, vt per Roch. de Iure-
30 patr. in verb. ipse vellit, q.33. in fin. & nos diximus
in d. controuers. for.119. tamen hic non constat
hoc ius fuisse gentilitium, & cum non appareat,
qualiter fuit concessum, præsumitur quod potiùs
31 fuerit hæreditarium, quam gentilitium. Viuian.
de Iurepatr. lib.4. c.2. num.4. Ricc. decis.60. & decis.
72. p.2. & de Iurepatr. resol.202. num.6. ego dixi con-
trou.1. num.19. sed dato etiam, quod hoc esset ius
gentilitium dicti D.Io: tamen cum non appareat
taxatiuè illi fuisse concessum, potuit etiam tran-
sire ad extraneos, & maximè extincta eius fami-
lia, tunc enim etiam Iuspatronatus gentilitium
32 ad hæredes extraneos trãsire potest, vt ex Anch.
cons.81. & Calder. cons.4. de Iurepatr. pulchrè probat
Seraph. decis.364. num.2. vers. His tamen, & nu.4.5.
6.7. vbi collit contraria, & decis.378. num.1.2.3. &
per totam, vbi testatur de communi, & ego dixi
in controu. for.1 num.24. & controu.107. num.3. la-
tissimè Viuian. de Iurepatr. lib. 4. c. 9. num. 2. vbi
multos allegat, vbi ad rem etiam tradit, quod
Iuspatronatus, in quo ex pacto succedunt solum
masculi, & non fœminæ, si deficiant masculi, Ius-
33 patronatus non extinguitur, sed transit ad fęmi-
nas, ergo dicta D.Siluia non potuit excludi à di-
cto iure sedendi in stallo, & loco Ecclesiæ con-
sueto.

Ideò concessio Capituli facta dd. fratribus est nulla
tum ex prædictis, tum quia est gratia subrepti-
tia, si quidem suppositum fuit locum fuisse vacã-
tem, quod euenire non potest, nisi quando quis
34 moritur sine hærede, vt per Viuian. de Iurepatron.
lib.4. c.4. num. 69. 70. hic autem non potest dici
locum vacare, quia transit ad hæredes etiam ex-
35 traneos, latè Viuian. eod. tract. lib.14. post c.2. n.20.
21.27. vbi testatur à Rota fuisse sæpius, ita deci-
sum quod procedit etiam in patronatu gentili-
tio, quando extincta est familia, quia adhuc non
vacat, sed transit ad hæredes extraneos, Seraph. d.
decis.364. num.3.4. & seqq. & decis. 378. num. 2. 3.
Viuian. d. lib.4. c.9. n.1. ideò cum cesset fundamen-

tum

tum præſuppoſitum ipſius gratiæ Canonicorum
debet ceſſare & ipſa gratia: quia non verificato
36 præſuppoſito non poteſt habere locum diſpoſi-
tio: vt *not. Iac.Butr. Salyc. & Fulgoſ. in l.mancipia,*
C.de ſeru.fugit. Rom. ſing. 48. *Dec. conſ.*511. *num.*4.
lib. 3. *Decian. conſ.* 1. *numer.* 16. *lib.* 1. *Surd. deciſ.*
65. *numero nono. Rim. iun. conſ.* 139. *numer.* 31.
Cyriac. controu. for. 248. *numer.* 4. *& contr.* 356.
num. 11.

Et ſimiliter nihil nocet conſtitutio *Synodalis Regij*
tit. 7. *n.* 22. quæ benè loquitur in ſuo caſu, vt Re-
ctores Eccleſiarum poſſint ſedilia rectè diſpone-
re, & amouere iuxta rei, & exigentiam adeo, vt
37 nemo cenſeatur in eis vllum ius irreuocabile ēe
poſt longum tempus habere, decet enim vt li-
berum ſit Rectoribus tollere impedimenta Ec-
cleſiarum, & amouere ſubſellia, quando per ea
ſeruitium Eccleſiæ incommodatur, & tunc benè
dicitur non acquiri ius irreuocabile; vt per *Gio-*
uagn. d.conſ. 8. *nu.* 9. *verſ. falſum.* & ideò aliud eſt
dicendum, quandò non tractatur de ſeruitio Ec-
cleſiæ, ſed Rector vult tollere locum vni, & dare
alteri, tunc enim id ei non licet, quia ius conceſ-
ſum vni, vt teneat ſedilia in Eccleſia ex gratia,
38 quo ad vſum tribuit ius irreuocabile, & Rector
non poteſt illud tollere ad libitum.. *Noſt. in d. c.*
*pen. in fin. vbi Io: And. ſub n.*2. *Anch. Abb. & Za-*
*barell. ſub n.*5. *Butr.. ſub n.*3. *de ſepult. Roch. d.loco*
*n.*18. *March. d.deciſ.*275. *n.*3. *Gratian. d. diſc.*110.
*n.*19. *pulchrè Giouagn. d.conſ.*8. *num.*20.21.22. vbi
etiam docet, quod licèt hoc ius ab initio ſit gra-
tioſum, tribuit tamen ius irreuocabile: & ideò nō
faciunt ad rem, quę de præcario inculcantur, quia
illud ſemper ad libitum Domini poteſt reuocari,
quod non eſt dicendum in conceſſione ſedilium,
vt per *Giouagn.d. conſ.*8. *n.*9. *verſ. falſum, & nu.*10.
11. *& ſeqq:* & cum dicta conſtitutio ſit clara, in
quo caſu loquatur, & debeat etiam interpretari
39 ſecundùm ius commune, vt per *Gratian. diſc. for.*
947. *n.*15. *& diſc.*972. *n.*11. facilè euitatur in ca-
ſu noſtro, adeo, vt concludendum ſit Canonicos
non poſse tollere locum alicui, & dare alteri, ſed
benè mutare loca pro ſeruitio, & commodo Ec-
cleſiæ.

Tertiò non obſtat, quod D. Siluiæ non poſſit dari
manutentio, quia conſtat de eius non iure, quo-
niam hoc argumentum facilè retorquetur, vt po-
tiùs liqueat de non iure dd. fratrum, qui nec poſ-
ſeſſionem probauerunt, nec iuſtum titulum quia
conceſſio Canonicorum, non valuit, vt vidimus,
& cum dicta D. Siluia ſit hæres dicti D. Pratone-
rij, ad quem ſtallum ſpectabat, ſequitur, quod in
40 eodem iure ipſa ſuccedat; *Abb. in d.c.*1. *nu.*2. *vbi*
*DD. de iurepatr. Seraph. d.deciſ.*378. *num.*2.3. *& ego*
*dixi contr.*1. *n.*24. *& contr.*107. *n.*3. *Viuian. d.c.*9.
num. 2.

Nō obſtat, quod dicta D. Siluia habuerit ſe pro ſpo-
liata, quia hoc non eſt verum, nam imo ex pro-
ceſſu conſtat factis etiam retinuiſſe poſſeſſionem
non ſolùm animò, nam amoto eius ſtallo amo-
uere fecit ſtallum dd. fratrum aduerſariorum ac-
ceſſit ad locum, & ſcamnum attulit, in quo ſede-
re poſſet, prouocata in Iudicio petijt manutētio-
41 nem, ex quibus ſignis non præſumitur, quod ha-
buerit ſe pro ſpoliata; *Caualer. deciſ.*531. *ſub n.*7.
*Farin. deciſ. recent.*644. *ſub n.*6. *p.*1. *Poſti. de manu-*
*ten. obſ.*57. *num.*61.62.63.64. imò in dubio etiam
quis non præſumitur, quod habuerit ſe pro ſpo-
42 liato, & qui hoc dicit, id etiam probare debet.
*Rota apud Marcheſ. de commiſſ. p.*1. *fol.* 1065. *n.*3.
*Ludouiſ. deciſ.*307. *n.*10. *Giouagn. conſ.*40. *n.*10. *lib.*
2. *Potiùs d.obſeru.*57. *n.*57.58. *Rot. apud eum deciſ.*
226. *n.*2. adeo, vt an quis ſe habeat pro ſpoliato,
43 vel potiùs voluerit retinere ciuilem poſſeſſio-
nem ab eius animo pendet, & ſtatur eius aſſertio-
ni. *Poſti. d.tract. obſeru.*17. *n.*9.10.11. *& obſ.*57. *nu.*
48. ideoq; petens manuteneri, vt hic fecit D. Sil-
uia, non videtur ſe habere pro ſpoliato. *Poſt. d. obſ.*
57. *n.*87.

Nec obſtat, quod diù diſtulerit proſequi litem, quia
occaſio abſentiæ declarat eius mentem, ſi quidē
nupſit viro, qui in Officijs Cancellarij ſeruiebat
alibi ſuo Principi, & ſecum duxit vxorem, & hic
non eſt modus ammittendi poſſeſſionem, quæ
animo retinetur, etiam quod ſit naturalis tan-
tum, & licèt poſseſsor diſcedat à fundo, etiam
quod vadat in longiquam regionem, animo ta-
44 men retinendi poſseſſionem illam non perdit;
ad *tex. in §. poſſidere. ver. quin etiam. Inſt. de inter-*
*dict. Aret. in §. retinendæ. nu.*17. *Inſt. eod. l.*3. *§. in*
amittenda. & §. ſeq: l. clam poſſidere. §. qui ad nun-
*dinas. ff. de acquir. poſſ. Creſc. deciſ.*1. *alias* 53. *num.*
3. *de cauſ. poſſ. & propriet. Cyriac. contr.* 258. *n.*43.
*Viuian. de Iurepatr. p.*2. *lib.*5. *c.*2. *n.*43.58. *Poſt.d.*
*obſ.*17. *n.*18.19.20.21.22. *& Rot. apud eum deciſ.*
217. *n.*44. qui dicunt per abſentiam, vel nō vſum
45 poſseſſionem, vel quaſi non amitti, & an quis re-
tinuerit animum poſſidendi ſtari eius aſser-
tioni.

Nec obſtat, quod dicta D. Siluia dixerit ſe velle re-
cuperare ſuum locum per viam iuſtitiæ, nam hoc
intelligēdum eſt de recuperatione naturalis poſ-
ſeſsionis de recenti fortè occupata clàm, aut vi,
ad hoc enim ciuiliter poſſidenti datur manuten-
46 tio pro recuperanda naturali poſseſs. vt per *Poſti.*
*d.tract. obſ.*16. *n.* 31. ſi quidem qui non habuit ſe
pro ſpoliato, retinuit ciuilem poſseſſionem *d. l.*
clam poſſidere. §. qui ad nundinas. ff. de aquir. poſſeſ.
47 & ciuilis animò retenta trahit ad ſe naturalem.
Rot. apud *Pacific. de Salu. deciſ.* 239. *n.*3. *Poſti. d.*
*obſ.*16. *n.* 32.33.34. vbi alios congerit, & probat
latè, quod ex hoc ſola ciuili retentione eſt illi
danda a Iudice manutentio, ſi quidem ciuiliter
poſſidens per viam manutentionis faciliùs recu-
48 perat naturalem poſseſſionem, vt dicit *Bero. con-*
*ſil.*119. *nu.*6. *Mobed. deciſ.*4. *de reſtit. ſpol. Caualer.*
*deciſ.*531. *n.*4. *in fin. Poſti. d.obſ.*57. *n.*43. & ſic vo-
luiſse cenſetur dicta D. Siluia, quia ſemper quis
49 velle, & facere præſumitur, quod eſt ſibi vtilius:
*ad tex. in l.*1. *&* 2. *ff. de ſolut. Bart. in l. gerit. ſub n.*
21. *verſ. in contrarium. ff. de acquir. poſſeſ. Craue. conſ.*
106. *n.*9. *in terminis Ludouiſ. deciſ.*307. *n.*11. *Poſti. d.*
*obſ.*57. *n.*58.

Et quidquid ſit ex negligentia in recuperando poſ-
ſeſsionem naturalem occupatam fortè à dd. fra-
tribus, non poteſt D. Siluia videri ſe habuiſse pro
ſpolia-

ſpoliata, ſi qnidem ad hoc euitandum ſatis fuit
illi, quod erat intra tempus intentandi remediũ
50 retinendæ,& manutentionis,quod durat vſq; ad
decennium, vltra quod negligens recuperare naturalem amittit ciuilem. *l.licet,vbi gl.in verb.temporis. C.de acquir. poſſeſſ.Bart. in l.ſiue poſſideris. n. 8. ff.de probat. Iaſ.in d.l.clam poſſidere.§. qui ad nũdinas. n.19. ff. de acquir. poſſ. Rip. in c.cum Eccleſia Sutrina. ſub n.23. verſ. elicitur. de cauſ. poſſ. & propriet. pulcbrè Ludouiſ. d.deciſ.307. n.13. Poſt.d.trac. obſ.58. n.1.2.* ſed D.Siluia tacuit ſolùm per bien-
51 nium, ergo potuit intentare remedium manutentionis, *Tiraq.in tract.le mort. ſaicit p.4. decl.1. n.5. Ludouiſ. d.deciſ.307. nu.13*, ergo danda eſt illi manutentio, pro vt factum eſt, & ſic iuri conuenire cenſui, & ſententia fuit executioni demandata.

E P I T O M E.

Beneficium quandò dicatur Sacerdotale,& an poſſit conferri ſimplici Clerico ſaltem pro vna vice,& an Minor.14.an. poſſit habere beneficium.

S V M M A R I V M.

1 *Sacerdotale beneficium,non poteſt dari ſaltē non habenti ætatem ad Sacerdotium neceſſarium.*
2 *Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt dari non habēti 14. annum.*
3 *Beneficium non dicitur Sacerdotale, etiam ſi Rectori iniunctum ſit onus dicendi Miſſas.*
4 *Beneficium non eſt Sacerdotale,quando Rector poteſt celebrare per ſe, vel per alium.*
5 *Beneficium an dicatur Sacerdotale, ſi præſentandus ſit præsbiter.*
6 *Præsbiteri nomen eſt æquiuocum,& poteſt conuenire etiam Clericis.*
7 *Obſeruantia eſt optima legum interpres.*
8 *Beneficium Sacerdotale non eſt, ſi ſolet dari ſimplici Clerico.*
9 *Beneficium ſolitum dari Sacerdotibus poteſt dari etiā Clericis.*
10 *Beneficium Sacerdotale poteſt pro vna vice dari Clerico diſpenſante Epiſcopo cum patroni conſenſu.*
11 *Status vltimus attenditur in cognoſcenda qualitate beneficij.*
12 *Manutentio datur poſſeſſori etiam in ſpiritualibus.*
13 *Beneficia ſimplicia non requirunt reſidentiam de generali conſuetudine.*
14 *Ætas 14. annorum non requiritur pro obtinendo beneficio de Iurepatronatu laicorum.*
15 *Beneficij collatio licèt nulla,bona fide facta mero iure ſuſtinetur.*
16 *Fundationis tenor in primis attenditur ad cognoſcendum, an beneficium ſit Sacerdotale.*
17 *In claris non eſt locus coniecturis.*
18 *Beneficium eſt Sacerdotale, ſi tale Fundator illud nominat.*
19 *Geminatio oſtendit enixam voluntatem.*
20 *Beneficium eſt Sacerdotale, ſi pluries dixit Fundator præſentandum eſſe Sacerdotem.*
21 *Voluntas teſtatoris ſequenda eſt.*
22 *Abſurdum non eſt dicendum.*
23 *Veriſimile attenditur in interpretanda voluntate teſtatoris.*
24 *Sacerdotium quot modis poſſit eſſe annexum beneficio.*
25 *Beneficio Sacerdotium cenſetur annexum in dubio nō actu, ſed aptitudine.*
26 *Beneficium Sacerdotale non poteſt obtinere, qui non eſt Sacerdos actu, vel aptitudine.*
27 *Beneficium Sacerdotale quando requirat Sacerdotiū actu, vel aptitudine.*
28 *Beneficium Sacerdotale non requirit Sacerdotium actu,quando verba fundationis non reſpiciunt actū præſentationis, ſed proſecutionis.*
29 *Sacerdotale eſſe beneficium actu, quæ verba indicent.*
30 *Qualitas adiecta verbo debet interuenire de tēpore verbi.*
31 *Sacerdotium in actu requiritur, quando præſentādus eſt Sacerdos.*
32 *Beneficium Sacerdotale quomodò requirat Sacerdotium in actu.*
33 *Inſtitutio eſt nulla, ſi beneficium Sacerdotale detur non Sacerdoti, & non habenti ætatem ad Sacerdotium.*
34 *Præſentatio facta contra voluntatem Fundatoris eſt nulla.*
35 *Sacerdotium aptitudine quando requiratur ad obtinendum beneficium Sacerdotale.*
36 *Ætatem plenè probat fides Baptiſmi facta à Curato.*
37 *Ætas 14. annorum incaptorum requiritur ad obtinendum beneficium Eccleſiaſticum.*
38 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt beneficium detur non attingenti. 14. annum.*
39 *Beneficium Iuriſpatronatus non poteſt obtineri à Clerico minore. 14. annorum.*
40 *Aetas. 14. annorum captorum requiritur in beneficijs, & ſatis eſt,quod deficiat vnus dies.*
41 *Sacerdotale non eſt beneficium,etiam ſi Fundator dicat Rectorem debere celebrar Miſſas.*
42 *Onus celebrandi Miſſam non facit beneficium Sacerdotale.*
43 *Sacerdotale beneficium quomodo cognoſcatur.*
44 *Clerici ſunt diligentiores in exigendis redditibus beneficiorum quam in adimplendis oneribus.*
45 *Verba: per ſe, vel per alium celebret: quomodo intelligantur.*
46 *Miſſarum oneri rectè per alium ſatisfieri poteſt.*
47 *Sacerdotium actu quando requiratur in collatione beneficiorum.*
48 *Præsbiter latinè accipitur pro Sacerdote.*
49 *Coniectura ceſſant, vbi in verbis non eſt ambiguitas.*
60 *Beneficium conſumpta diſpenſatione per vacationem reaſ-*

reaſſummit naturam ſuam.
51 *Obſeruantia in dubio declarat, an beneficium ſit Sacerdotale.*
52 *Obſeruantia non attenditur, ſi conſtat de verò ſtatu beneficij.*
53 *Obſeruantia nihil operatur, ſi conſtat de vitiò tituli, & præſentationum.*
54 *Beneficium Sacerdotale an poſſit conferri Clerico minori diſpenſante Epiſcopo cum patroni conſenſu.*
55 *Permiſſum ad tempus cenſetur poſt tempus prohibitum.*
56 *Vice prima conſummitur omnis conceſſio, & ſermo intelligitur de prima vice.*
57 *Affirmatiua limitata ad tempus inducit negationẽ poſt illud.*
58 *Ordinarij non poſſunt commutare voluntates teſtatorum.*
59 *Epiſcopus etiam cum patroni conſenſu, nequit etiam pro vna vice alterare fundationem beneficij, & dare beneficium Sacerdotale non Sacerdoti.*
60 *Beneficium Sacerdotale cui dari poſſit diſpenſante Epiſcopo, vel non.*
61 *Sacerdotale beneficium non poteſt dari non Sacerdoti in actu.*
62 *Epiſcopus poteſt commutare voluntates Fundatorum cum conſenſu primi Fundatoris.*
63 *Epiſcopus etiam cum conſenſu hæredum Fundatoris non poteſt mutare voluntatem eius.*
64 *Epiſcopus poteſt mutare voluntates teſtatorum, & fundatorum ex cauſa neceſſaria.*
65 *Papa ſolus diſpenſat circa voluntates teſtatorum.*
66 *Cauſa neceſſaria mutandi voluntatem defuncti quando dicatur.*
67 *Diſpenſare ut poſſit Epiſcopus circa voluntates vltimas quid requiratur.*
68 *Fundatoris legem etiam Papa cenſetur uelle ſeruare.*
69 *Vltimus ſtatus attenditur in beneficialibus, & quando.*
70 *Vltimus ſtatus non attenditur ſi conſtat de ueritate antiquioris ſtatus.*
71 *Poſſeſſor manutenendus eſt, donec non conſtat de eius non iure.*
72 *Manutentio non datur poſſeſſori, ſi euidenter conſtat de vitio poſſeſſionis, & titulo iniuſto.*
73 *Prædo etiam manutenendus eſt, & quando.*
74 *Manutentio non datur prædoni, ſi conſtat eſſe prædonem.*
75 *Diſpenſatio, vt beneficium Sacerdotale detur non Sacerdoti, pertinet ad Papam.*
76 *Inſtrumenta, & acta publica faciunt rem notoriam.*
77 *Spoliato denegatur reſtitutio, ſi conſtat de eius titulo vitioſo.*
78 *Argumentum à maiori ad minùs valet negatiuè.*
79 *Voluntatem defuncti quando non poſſint alterare Epiſcopus, nec hæredes.*
80 *Hæredes quomodo repræſentent perſonam defuncti.*
81 *Hæres non poteſt diſpenſare circa voluntatem defuncti, ſed eam adimplere.*
82 *Hæres non poteſt contrauenire menti teſtatoris.*
83 *Singula, quæ non proſunt, nec vnita iuuant, & quando.*
74 *Diſpenſationes vltimarum voluntatum multum parcè facit Pontifex.*
85 *Vicarius non poteſt commutare vltimas voluntates, & quando.*
86 *Vicarius vt poſſit diſpenſare voluntates teſtantium quid requiratur.*
87 *Neceſſitas non habet legem.*
89 *Fundator poteſt in fundatione apponere quaſcunque licitas conditiones.*
89 *Negatiuam, vt nullus extet de familia, quando quis teneatur probare.*
90 *Beneficia Iuſpatronatus quam ætatem requirant in præſentato.*
91 *Beneficium Eccleſiaſticum poteſt obtinere minor. 14. an. ſi ita placuit Fundatori.*
92 *Aetas 14. an. non requiritur, ſi Fundator dixit poſſe præſentari Clericum Minorum Ordinum.*
93 *Titulo vitioſo vtens dicitur eſſe in mala fide.*
94 *Intruſus quis dicatur.*
95 *Concilium Tridentinum habet decretum irritans.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Parmen. benef. mihi delegata à S. M. R. D. Ludouicus Pozzetus Sacerdos Monticulen. Dioc. Parmen. impetrauerat duo beneficia tamquam deuoluta ad Sedem Apoſtolicam eò, quod vnum ſub tit. Annuntiationis B. M. V. fundatum in Cathedrali Parmen. de Iurepatronatu laicorum de Cernitoribus eſſet Sacerdotale, & tamen de eo fuit inſtitutus M. R. D. Petrus Io: Campaninus Clericus Minorum Ordinum, & ſoliùs ætatis annorum XIX. & alterum ſub tit. S. Ambroſij de Iurepatronatu laicorum de Tuſchis, fuerit collatum M. R. D. Bartholomeo de Raienijs Clerico primæ tonſuræ puero annorum X. vt conſtat ex fide baptiſmi, ex qua apparet natum fuiſſe ſub die 26. Iulij 1632. & propterea videbatur, quod Campaninus fuerit nulliter inſtitutus de benef. Sacerdotali nõ
1 habens ſaltem ætatem ad Sacerdotium neceſſarium. *c. ſi cui vbi DD. de præben. in 6. Abb. & DD. in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. Felyn. in c. cum acceſſiſſent. n. 18. de conſt. Lambert. de Iurepatr. lib. 2. p. 1. q. 7. princ. art. 30. n. 4.* & ſimiliter dictus Rainerius ante annum 14. ſaltem cæptum fuit
2 nulliter inſtitutus de beneficio Eccleſiaſtico repugnante ſibi *Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 6. de reform.* Ergo beneficia prædicta ſunt adiudicanda dicto D. Pozzetto iuxta gratiam Pontificis, vt *Rota cenſuit apud Farin. deciſ. recent. 216. numer. 5. in fin. part. 2.*

Nihilominus faciebant multa in contrariũ pro validitate vtriuſque inſtitutionis, nam ſi de primo beneficio B. M. V. loquimur, non videtur expeditum, quod ſit Sacerdotale, quia licèt in fundatione iniunctum ſit Rectori pro tempore, & Sacer-
3 doti onus cælebrandi Miſſam ſingulis menſibus pro

pro anima Fundatoris, ex quo non eſt electa in-
duſtria perſonæ beneficiati, & per alium poteſt
rectè huic oneri ſatisfieri, beneficium non dicitur
propter ho Sacerdotale, & poteſt conferri etiam
Clerico primæ tõſurę, vel minorũ Ordinum, etiã
ante ætatem legitimam ad Sacerdotium: & ſæpè
ita iudicauit S. Congregatio Concilij, & Rota, te-
ſtè *Gratian. diſc. for. 133. nu. 8. 9. 10. 11. & deciſ. 155.
num. 4. benè etiam Marc. Ant. Gen. in Prax. Archiep.
c. 24. num. 11. in prima editione, latè Garz. de benef.
p. 7. c. 1. num. 85. 86. 87. 88. & ſeqq. ſic etiam latè
Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 5. num. 74. 75. latiſſimè
Monet. de comm. vlt. vol. c. 10. num. 140. & ſeqq. Bar-
boſ. ad Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 5. num. 4. 5. 6. Farin. deciſ.
poſth. 21. num. 2. p. 1. Viuian. de Iurep. lib. 6. c. 6. n. 31.
32. & ego dixi contr. for. 1. num. 87. in fin. & controu.
38. num. 15. & nouiſſimè, & latiſſimè ita cenſuit Rota
in Maceraten. benef. ſub die 6. Ian. 1640. coram Mer-
lino*, ita, vt nunc hæc ſit communis, & receptiſſi-
ma contra Barbat. & alios omnium DD. ſen-
tentia.

Et maximè quia in caſu noſtro Fũdator dixit, quod
talis Sacerdos cęlebret per ſe, vel per alium, quo
caſu magis certi ſumus Rectorem non arctari ad
celebrandum per ſe, & ita conſtat eam relatio-
nem oneris cęlebrandi ſtare demonſtratiuè ad
4 qualitatem oneris, nõ autem diſpoſitiuè ad qua-
litatem perſonæ illud abſoluere debentis, teſte
*Rota in Tiraſon. Capellæ, 9. Iun. 1603. coram Sacrato.
Gonzal. d. gl. 5. in princ. num. 78. Gratian. d. diſc. 133.
num. 8. 9. 10. pulchrè Letter. de re benef. q. 47. nu. 37.
38. Merlin. in d. deciſ. Maceraten.* vbi reſoluit om-
nia.

Nec obſtat, quod in fundatione dicatur præſentan-
dum eſſe Præsbiterum, quia non per hoc dicitur
5 beneficium Sacerdotale, tum ex his, quæ tradit
*Caualer. deciſ. 551. num. 5. 6. & Merlin. in d. deciſ. Ma-
ceraten. in verſ. non obſtant*, tum quia nomen Præſ-
biteri eſt æquiuocum, & poteſt conuenire alijs
Clericis inferioribus, maximè attento communi
6 vſu loquendi, vt *ex c. veſtra, in princ. & fin. de cohab.
Cleric. Gonzal. ad reg. 8. Canc. gl. 5. num. 86. Monet. de
comm. vlt. vol. c. 10. num. 142. Viuian. d. c. 6. nu-
mer. 38.*

Id autem multò magis procedit, quando aliquan-
do admiſſi ſunt Clerici, vt hic, quia tunc benefi-
cium non dicitur Sacerdotale, etiam ſi dicatur
in fundatione præſtandum eſſe Præsbiterum, vel
Sacerdotem, cum enim obſeruantia ſit optima
7 legum interpres, *l. minimè, & l. ſi de interpretatio-
ne, ff. de legi. Ruin. conſ. 271. num. 4. Craue. conſ. 101.
num. 7. Surd. conſ. 140. num. 43. vſque ad num. 47.* ſe-
quitur, quod propter talem obſeruantiam, dum
ſolitum eſt admitti Clericos Minorum Ordinũ,
tale beneficium non poſſe dici Sacerdotale, vt
8 poſt *Pariſ. conſ. 50. ſub num. 19. ante fin. lib. 4. inquit
Gonzal. d. gl. 5. num. 87. Monet. d. c. 10. num. 142. Let-
ter. de re benef. lib. 2. q. 47. nu. 30. Viuian. d. c. 9. n. 39.*
40. immò etiam ſi ſolitum eſſet admitti Sacer-
dotes, nihil releuat, quin etiam Clerici admitti
poſſint, quia verſamur in actibus facultatiuis, *vt
9 in d. deciſ. coram Merlino in fin.*

Verùm dato etiam, quod beneficium ſit Sacerdo-
tale, tamen adhuc valet collatio facta ſimplici
Clerico ſtante diſpenſatione Ordinarij cum Pa-
troni conſenſu, ſtante quod pro vna, vel altera
vice Epiſcopus poteſt cum Patronorum aſſenſu
alterare qualitates beneficij, & ſic valebit pro vna
vice contra diſpoſitionem Fundatoris conferre
beneficium Sacerdotale Clerico Minorum Ordi-
10 num conſentiente Patrono hærede Fundatoris,
vt per *Imol. & Abb. in d. c. cum acceſſiſſent, num. 4. 5.
& ibi Corſet. ad Abb. verb. vnire, & Felyn. num. 19.
de Conſtit. Prob. in d. c. ei cui, num. 22. 23. 24. de præb.
in 6. Lambert. de iurepatr. lib. 2. p. 1. q. 7. princ. art. 30.
num. 4. cum alijs multis, de quibus Garz. de benef. p. 7.
c. 1. num. 105.* ideò attendendus eſt vltimus ſtatus
dicti beneficij in iudicanda illius qualitate, vt per
11 *Seraph. deciſ. 1095. num. 3. & deciſ. 1120. num. 2.* Vn-
de in Epiſcopus Parmæ ſit in hac quaſi poſſeſſio-
ne diſpenſandi in hoc beneficio, vt conferatur
Clerico cum Patroni conſenſu, in ea eſt manute-
12 nendus, *cap. cum Eccleſia Sutrina, & ibi DD. de
cauſ. poſſeſſ. & propriet.*

Et hoc maximè dicendum eſt, quia ſi aliter dicere-
mus, vt dictus Rector arctaretur ad celebrandũ,
ſequeretur, quod teneretur reſidere, & tamen
certum eſt, quod de conſuetudine vniuerſali be-
neficia ſimplicia non requirunt reſidentiam. *In-
13 noc. in c. fin. num. 1. vbi Card. nu. 7. & n. 16. Imol. n. 9.
de Cler. non reſid. Sanchez. conſ. mor. lib. 7. c. 1. dub. 33.
num. 6. P. Candid. diſq. mor. p. 1. diſq. 18. art. 3. dub. 2.
verſ. Dico tertiò. Seraph. deciſ. 65. num. 4. Ludouiſ. de-
ciſ. 108. num. 4. latè Rot. in dicta Maceraten. verſ. Et
moti ſunt.*

Quo ad verò ad ſecundum beneficium, poteſt etiam
videri inſtitutionem fuiſſe validam, cum enim
beneficium ſit de Iurepatronatus laicorum, ſuf-
ficit ætas ſeptem annorum, & nõ requiritur ætas
14. annorum, de qua *Concil. Trid. d. ſeſſ. 23. c. 6. de
reform.* quod habet locum ſolum in beneficijs
collatiuis, non autem Iuriſpatronatus; vt ex de-
14 creto *S.C. ſub die 2. Iul. 1579. videtur ſentire Rot.
diuerſ. deciſ. 482. num. 3. in fin. p. 1. & Mar. Antonin.
var. reſol. lib. 1. reſol. 4. num. 9. verſ. Tum quia, & in
nou. iur. ponti. concl. 14. num. 7.* cui adhærere videtur
*P. Dian. mor. p. 3. tract. 6. Miſcell. reſol. 64. verſ. Sed ad
hoc*, & dato etiam, quod dictus Rainerius ob de-
fectum ætatis eſſet incapax dicti beneficij, tamen
mero iure ſuſtinenda videtur inſtitutio, quia bo-
na fide facta eſt, vt tradit *Letter. de re benef. p. 2. q.
47. num. 21.*

His tamen non obſtantibus, quæ caſui noſtro non
bene aptantur, etiam ſi in parte vera ſint, cenſui
aliter iudicandum eſſe, quia ex fundatione ipſa
liquidò conſtat primò dictum beneficium eſſe
Sacerdotale, cum in verbis id exprimat Funda-
tor, & pluries diſponat, & repetat, vt cum vacare
contingerit, ad illud præſentetur, & eligatur Sa-
cerdos, ac Presbiter, & caſu quo adſit aliquis de
eius familia, voluit tunc ſatis eſſe, quod ille ſit in
Ordine Sacro, vt poſſit dictum beneficium habe-
re, idq; Ordinarius pluries replicat in erectione
benef. in titulum, & eius confirmatione, ex qui-
bus rectè intuenti ſatis conſtare poteſt nullum
remanere dubium, an dictum beneficium ſit Sa-

cer-

ſerdotale à ſua origine, & Sacerdotuim requiri
in præſentato, qui non ſit de familia Fundatoris,
qualis non eſt dictus Campaninus, ſi quidem ad
cognoſcendum qualitates beneficij, & an ſit Sa-
cerdotale, nec nc: in primis attēditur tenor Fun-
16 dationis, vt per Abb. in d. c. cum in cunctis, §. infe-
riora, num. 12. vbi DD. de elect. Barboſ. conſ. 33. nu. 8.
lib. 2. Prob. ad Io. Monach. in c. ei cui, num. 44. de præ-
ben. in 6. Garz. de benef. p. 1. c. 1. ſub num. 79. Lotter.
de re benef. lib. 2. q. 47. num. 29. Farin. deciſ. recent.
216. num. 1. lib. 2. & in hoc omnes conueniunt.
Ideò in caſu noſtro nihil omninò videtur dubitan-
dum de hac veritate, quia in fundatione ipſa Fun
dator appellat, & nominat hoc Beneficium Sa-
cerdotale, & ſuper ea erectio illius firmatur, ideò
ſumus in claris, quod eſt Sacerdotale, nec eſt opus
17 alijs coniecturis, vt ex l. 2. C. de legi. l. 1. §. cum in ver
bis, de leg. 3. Soc. ſen. conſ. 43. in princ. vol. 1. Bec. conſ.
1. num. 4. Surd. deciſ. 210. nu. 1. Flam. Pariſ. de reſign.
benef. lib. 12. q. 5. num. 16. inquit in terminis Mar.
Antonin. var. reſol. lib. 1. reſol. 3. num. 8. verſ. Tertiò
18 dicitur, & num. 9. & reſol. 4. num. 9. verſ. Tum demū,
ibi: & præterea, vbi docet, quod ex quo Fundator
in indiuiduo nominat Beneficium Sacerdotale,
ſatis ſumus in claris eſſe tale: quod ſufficere de-
beret.
Sed nihilominus ex verbis, & mente dicti Fūdantis
ſatis elicitur, & comprobatur etiam dictum Be-
neficium eſſe Sacerdotale, quia ipſe Fundator plu
ries reiterat præſentandum fore Sacerdotem, &
eligendum, ac nominandum eſſe Præsbiterum, ex
quibus verbis geminatis apparet hoc Beneficiū
eſſe Sacerdotale, & requirere Sacerdotium tem-
pore præſentationis, quia geminatio oſtendit
19 enixam eius voluntatem, vt ex l. Baliſta, ff. ad Tre-
bell. Crauc. conſ. 20. num. 2. Becc. conſ. 70. nu. 10. Surd.
conſ. 10. num. 54. dixit in terminis Mart. Antonin. d.
reſol. 3. num. 7. & tenuit Rot. in Forolijs. Cappellan.
10. May 1586. coram Seraphino, vt per Garz. de be-
20 nef. p. 7. c. 1. num. 66. verſ. Ex quibus, vbi dicit, quod
ex tali geminatione, quod debeat præſentari
vnus Sacerdos, Rota tenuit Sacerdotium requiri
tempore præſentationis.
Deindè id manifeſtè conuincitur ex verbis Funda-
toris, dum loquitur de Sacerdote præſentando,
qui ſit de eius familia, quia tunc voluit ſufficere,
quod ſaltem ſit in aliquo Ordine Sacro, ideò ſi
voluntas Fundatoris ſequenda eſt iuxta tex. in §.
21 diſponat, in Auth. de nupt. dum Teſtator in funda-
tione voluit, quod vacante beneficio ſi præſente-
tur Clericus de eius familia, ille ſaltem ſit Sacris
initiatus, quis audebit dicere, quod poſteà eius
mens impleatur, ſi extraneo Clerico concedatur,
qui tantum Minores Ordines habeant? vtique nō
eſt veriſimile, nec eſt dicendum tanquam abſur-
22 dum, l. nam quod abſurdum, C. de bon. libert. quia
in voluntate Teſtatorum interpretanda attendi-
tur, quod magis veriſimile eſt, l. ſi ſeruus plurium,
§. fin. de leg. 1. c. inſpicimus, de reg. iur. in 6. Alex. conſ.
23 71. num. 5. lib. 2. Menoch. conſ. 328. num. 17. Craſs. in
§. teſtamentum, q. 76. num. 5. Mantic. de coniect. vlt.
vol. lib. 3. tit. 19. num. 4. Peregr. de fideicomm. art. 11.
num. 32. & ego dixi contron. 47. num. 37. ad rem
noſtram. Gratian. diſc. for. 133. n. 8.
Hinc omninò dicendum videtur hoc Beneficium
eſſe Sacerdotale, & annexum habere Sacerdotiū
vigore fundationis, ſolum dubitandum videtur,
an illud requiratur in actu tempore præſentatio-
nis, vel ſufficiat in habitu adeò, vt ſatis eſſe poſſit
aptitudo, & ætas ad Ordinē neceſſaria, iuxta tex.
in c. ei cui, de præben. in 6. nam certum eſt, quod
ordo Præsbiteratus poteſt beneficio eſſe anne-
xus duplici modo .ſ. reſpectu actus, & reſpectu
24 ſolius aptitudinis, vt inquit Abb. in d. c. cum in cun-
ctis, §. inferiora, num. 12. vbi DD. de elect. Garz. de
benef. p. 7. c. 1. ſub num. 79. 80. & alibi. Gratian. diſc.
133. num. 2. 3. 5. 6. 7. clarius Lotter. de re benef. lib. 2.
q. 47. num. 7. 8. 9. & in dubio annexio Ordinis ad
beneficium intelligitur facta per modum aptu-
25 tudinis, non actualiter, vt per tex. in c. 1. de ætat.
& qualit. Dom. in c. ſi pro Clericis, de præben. in 6.
Imol. in Clem. vt hi qui, de ætat. & in c. fin. de reſcript.
Apoſtill. ad Alb. in d. c. cum in cunctis, §. inferiora,
ſub num. 11. littera A, de elect. Spin. de teſtam. gl. 4.
princ. de patron. num. 66. 67. Ferret. conſ. 305. lib. 2.
Gratian. diſc. 133. num. 2. Verùm inane videtur eſ-
ſe de hoc in caſu noſtro diſputare, an actu, vel ap-
titudine Sacerdotium ſit annexum dicto benefi-
cio, quia cum dictus Campaninus tempore præ-
ſentationis non eſſet neque Sacerdos, neque in
ætate habili ad Sacerdotium, omninò erat inha-
26 bilis ad dictum beneficium, ex d. c. ei cui, de præ-
ben. in 6. Abb. & DD. in d. c. cum in cunctis, §. infe-
riora, de elect. Garz. d. c. 1. ſub num. 79. Lotter. d. q. 47.
ſub num. 10. 13.
Nihilominùs ſi adamuſſim volumus punctum diſ-
cutere, poteſt ſuſtineri, quod etiam in caſu no-
ſtro Beneficium requirat Sacerdotium tempore
præſentationis potiùs in actu, quam aptitudine,
ſi quidem communis, & magiſtralis, ac à Rota
ſemper recepta videtur illa DD. diſtinctio, quod
aut verba fundationis reſpiciunt actum præſenta
tionis, vt ſi dicatur, quod præſentetur Sacerdos,
qui celebret, vel non præſentetur, niſi Sacerdos,
& tunc quia de neceſſitate verba reſpiciunt ipſū
27 tempus præſentationis, requiritur, quod eo tem-
pore præſentatus ſit Sacerdos: aut verba non re-
ſpiciunt actum præſentationis, ſed potiùs illius
proſequutionem, vt ſi dicatur Capellanum tene-
ri celebrare tot Miſſas, vel ſimilia verba, & tunc
ſufficit, quod Sacerdos ſit tantum aptitudine, &
habitu, & ſic in ætate habili, non autem quod ſit
in actu; ità pulchrè cenſuit, & tenuit Rot. in Rom.
28 Capellania ſub die 14. Martij 1586. coram Pamphi-
lio, vt latè apud Garz. de benef. p. 7. c. 1. ſub num. 79.
80. & num. 101. verſ. Ex alio quoque. Gratian. d.
diſc. 133. num. 5. 6. 7. Viuian. d. c. 6. num. 27. 28. Lot-
ter. d. q. 47. num. 10. 13. & Merlin. in d. deciſ. Macera-
ten. in princ. teſtatur, quod Rota etiam hodie ſe-
quitur hanc ſententiam, & diſtinctionem.
Ideò ſi Fundator in ſua diſpoſitione prouidēdo cir-
ca Rectorem beneſ. reſpexit actum præſentatio-
nis, vt in caſu noſtro, dicens, quoties Beneficium
vacare contigerit, præſentetur, vel nominetur
Sacerdos, aut protulit ſimilia verba, non enim in-
tereſt, an dicat, præſentetur Sacerdos, vel non
præ-

præſentetur, niſi Sacerdos, vt per Pariſ. conſ. 50.
29 num. 18. lib. 4. Lotter. dè re benef. lib. 2. q. 47. num. 8.
tunc quia qualitas iuxta verbo debet interueni-
re de tempore verbi; l. in delictis, §. ſi extraneus,
de noxal. & ſic qualitatem ab initio actus adeſſe
oportet. Card. in c. perpendimus, ſub num. 7. verſ.
30 Sed redeando, de ſententia excommunicat. Gomeſ.
deciſ. 72. in princ. lib. 1. ſequitur, quod præſentan-
dus hoc caſu debeat eſſe actu Sacerdos adeò,
vt non ſufficiat aptitudo, quia verſamur in pri-
mo membro diſtinctionis, vbi verba fundationis
reſpiciunt actum præſentationis, dicendo, quod
Beneficium conferatur Sacerdoti, vel quod præ-
ſentetur Sacerdos, & ſic oportet præſentatum
31 fuiſſe actu Sacerdotem tempore præſentationis,
ſic communiter ſentiunt DD. in c. Nemo deinceps,
vbi gl. in verb. Sacerdotio, & ibi Gemen. de elect.
in 6. Abb. in d. c. cum in cunctis, §. inferiora, n. 10.
ad fin. vbi Dec. ſub num. 21. ad fin. verſ. Secunda, &
num. 22. de elect. idem Abb. in Clem. vt ij, qui n. 7.
& ſub num. 18. verſ. Item poſſe, & ibi gl. §. illi ve-
rò, verb. annexi, & Vitalin. num. 16. & Card. in §.
illa verò, num. 4. de ætat. & qualit. Barb. conſ. 33.
num. 8. lib. 2. Dec. conſ. 129. num. 5. Pariſ. conſ. 50.
num. 12. lib. 4. Rip. in l. ex facto, num. 31. de vulg. &
pup. Rebuff. in prax. tit. requiſita, ad collationem,
num. 35. & in rep. c. extirpanda, §. qui verò, in 2.
not. de praben. Roch. de Iurepatr. in verb. Honori-
ficum. q. 4. num. 26. 27. Lambert. eod. tract. lib. 2.
p. 1. q. 7. princ. art. 28. per totum, vbi docet ple-
nè requiri Sacerdotium in actu præſentationis,
32 quando præſentandus eſt Sacerdos. Spinus de te-
ſtam. gl. 4. num. 67. Ferret. conſ. 21. num. 8. 9.
Zecch. de rep. Eccl. c. de Beneficiarijs, num. 4. not.
vlt. verſ. Quo verò, pulchrè Tuſch. pract. concl. litte-
ra B, concl. 57. numer. ſexto, vbi ſequitur prædi-
ctam diſtinctionem. Gonz. ad reg. 8. dict. gl. 5. in
princ. num. 105. latiſſimè Garz. de Benef. par. 7. c. 1.
num. 58. 59. 60. & numer. 79. 80. qui allegat mul-
tas rationes, & auctoritates, & Rotæ deciſio-
nes, quæ id probant, & dictam diſtinctionem
confirmant, Prax. Archiep. Neap. d. c. 24. num. 11.
in prima editione, Monet. d. c. 10. num. 137. pulchrè
Rot. apud Farin. deciſ. recent. 216. num. 1. p. 2. quæ
fuit confirmata coram Lancelloto ſub die 19. Ian.
1619. Duran. deciſ. 290. num. 4. Ricc. p. 3. deciſ.
238. Gratian. diſc. 133. num. 4. latè etiam Lotter.
de re benef. lib. 2. q. 47. num. 10. & ſeqq. vbi plenè
comprobant hanc doctrinam, & DD. diſtin-
ctionem, Aldan. in compend. can. reſol. lib. 2. tit. 4.
num. 3. vbi refert ita deciſum à Rot. ſub die 8. Ian.
1628. & eum ſequitur Barboſ. ad Concil. Trident.
ſeſſ. 25. c. 5. num. 9. de reform. & ego dixi contr. for. 1.
num. 87. & ſeqq. latè etiam hoc docet Caſtr. Pal-
lau. mor. p. 2. tract. 13. diſp. 1. p. 6. num. 12. vbi ſiuè
per verba affirmatiua, ſiuè per verba negatiua
dicatur præſentandum debere eſſe Sacerdotem,
33 ea qualitas requiritur in actu tempore prouiſio-
nis, cum ergo dictus Campaninus tempore præ-
ſentationis non eſſet nec Sacerdos, nec in ætate
habili ad Sacerdotium, ſequitur, quod omninò
nulla fuerit inſtitutio d. c. ei cui, vbi DD. de praben.
34 in 6. Barbat. d. conſ. 33. num. 12. lib. 2. Garz. de be-
neſ. p. 7. c. 4. n. 82. Farin. d. deciſ. 216. n. 1. & n. 6. p. 2.
Rota apud Rubeum deciſ. 157. n. 12. p. 3. & ego dixi d.
contr. 1. n. 90. verſ. Si igitur; præſentatio eiuſ facta
contra diſpoſitionem Fundatoris eſt ipſo iure
nulla. Garz. d. c. 1. n. 64. 65. & ego d. cōtr. 1. ſub n. 90.
Nam dato etiam, quod nos nequaquam verſare-
mur in primo membro diſtinctionis, vt requira-
tur actu Sacerdotium, quando verba Fundatoris
reſpiciunt tempus præſentationis, ſed verſari
omninò in caſu ſecundæ partis diſtinctionis cō-
munis, quod ſcilicet verba reſpiciāt potiùs pro-
ſecutionem præſentationis, dum non qualificat
Fundator perſonam præſentati, ſed potiùs Be-
neficium, quia vult illud eſſe Sacerdotale, vel
vtitur alijs verbis, quæ non reſpiciunt actum
præſentationis, ſed illius proſecutionem, tunc
licèt non requiratur actu Sacerdotium in præ-
ſentatione, requiritur tamen aptitudine adeò,
vt præſentatus poſſit infra annum promoueri
ad Sacerdotium, aliàs inſtitutio eſſet inualida, &
35 collatio: ſic probat tex. in d. c. ei, cui, vbi Prob. &
DD. de praben. in 6. Abb. in d. c. cum in cunctis, § in-
feriora, nu. 10. vbi Dec. n. 12. de elect. Imol. in Clem. 2.
§. Illi verò, vbi Vitalin. n. 10. de ætat. & qualit. Barb.
d. conſ. 33. n. 21. lib. 2. Rol. conſ. 47. n. 59. 60. lib. 1. Rot.
in nou. deciſ. 1. ſub num. 1. ad med. verſ. Obſtat tamen,
pulchrè Garz. de Benef. d. p. 7. c. 1. ſub num. 79. 80. vbi
binas profert Rotæ deciſiones, quæ id in verbis
explicant, Gonz. d. gl. 5. nu. 101. 102. 104. Gratian.
d. diſc. 133. n. 3. Monet. d. c. 10. nu. 138. Viuian. de Iu-
repatr. d. c. 6. num. 27. 28. Lotter. de re benef. lib. 2.
q. 47. num. 13. 14. Tuſch. d. concl. 57. nu. 6. P. Candid.
diſq. mor. p. 1. tit. de Benef. diſq. 18. art. 3. dub. 3. verſ.
Dico ſextò, & Caſtr. Pallau. d. p. 6. n. 12. & num. 13.
Cum ergo Campaninus tempore præſentatio-
nis non eſſet Sacerdos, neque in ætate habili ad
Sacerdotium, ſequitur omninò, quod nulliter
fuerit inſtitutus: vt per Garz. de Benef. d. p. 7. c. 1.
n. 101. verſ. Ex alio, & n. 114. Caſtr. Pallau. mor. p. 2.
tract. 13. diſp. 4. p. 3. num. 20.
Reſpectu verò Beneficij S. Ambroſij pariter dicen-
dum eſt inualidè, & nulliter fuiſſe collatum dicto
Raineri o, quia erat puer tantum 10. annorum,
vt conſtat ex fide Curati in Baptiſmo, quæ opti-
mè probat ætatem, & facit fidem ex c. ad audien-
36 tiam, verſ. Non igitur, de præſcript. Bald. in l. fin.
num. 15. verſ. Vndè, C. fin. cenſ. vel reliq. Salyc. in l.
exemplo, poſt princ. verſ. Quandoque; C. de probat.
Anch. conſ. 44. n. 5. Maurit. de reſtit. in integr. q. 321.
per tot. Mandoſ. reg. 18. q. 10. n. 3. Maſchard. de pro-
bat. concl. 672. n. 1. 2. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 49.
n. 32. vbi docet, quod hæc eſt melior, & paratior
via probandi ætatem. Certum eſt enim quod il-
le, qui nondum attingit 14. annum, eſt inha-
37 bilis ad obtinendum Beneficium per tex. in
Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 6. de reform. vt firmarunt
etiam Nauar. conſil. 11. num. 1. de praben. Pariſ.
de reſign. Benef. lib. 3. q. 7. num. 7. & lib. 4. q. prima,
num. 7. & q. 9. num. 3. Theſ. for. Eccl. p. 2. c. 18. num.
14. Maſch. de prob. concl. 302. num. 14. in fin. Tuſch.
littera E, concluſ. 338. num. 12. pulchrè Garz. de
Benef. par. ſeptima, c. 4. num. 8. 9. latè Barboſ. de
off. Epiſc. p. tertia, alleg. 60. num. 73. & ad Conc.

Trident.d.c.6.num.2. vbi quod ſatis eſt annexum
eſse cęptum. Ricc.in prax.for.Eccleſ.reſol.331.n.1.
& ſeqq. Lotter.de re benef.lib.2.c.49. num. 17. 22.
Viuian.de Iurepatr.lib.6.c.6.num.2. & num. 7. Cor-
rad.in Prax. diſp. Apoſt. lib.4. c.1. numer. 10. Paul.
Squillant.de priuileg.Cler.c.4. num.59.60. 62. Caſtr.
Pallau.mor.p.2. tract. 13. diſp. 4. ſub numer. 19.
punct. tertio.

Et hoc adeò verùm eſt, vt neque Epiſcopus poſſit
diſpenſare, vt Clericus ante cęptum annum 14.
obtineat Beneficium Eccleſiaſticum, & ſi aliter
faciat, mortaliter peccat, & collatio, vel inſtitu-
38 tio eſt nulla ſine diſpẽſatione Apoſtolica; Azor.
mor.p.2.lib.6.c.5.q.9. verſ. Si quæras, Garz. de be-
nef.p.7.c.4. num.8.& num.82. Nouar. in ſing. cano-
nic.concl.13.num.2. Armen.in addit. ad recop. leg.
Nauar.lib.1.tit.18.l.7. de Epiſcopis, num.102. Alzed.
in prax. Epiſc.p.2.c.9.num.33. Aloyſ. Ricc. in prax.
for.Eccl.d.reſol.331.num.2. vbi ita pulchrè reſoluit
Barboſ.de off.Epiſc.d.alleg.60.num.75. & ad Concil.
Trid.d.c.6.num.9. Viuian.de iurepat.lib.6. c.6. nu.6.
Corrad.d.lib.4.c.1. num. 5.& nu.17. Squillant.d.c.4.
num.60.verſ.Non poteſt Epiſcopus diſpenſare. Caſtr.
Pallau. mor. p.2.tract.13.d.4. p.3. num.19. verſic.
Deinde.

Nec obſtat, quod hæc procedant quo ad òbtinen-
da beneficia liberæ collationis, non autem Iu-
riſpatronatus, quia cum Concilium Tridentinũ
requirat ætatem 14. annorum in eo, qui Eccle-
ſiaſticum Beneficium vult obtinere, ſequitur,
quod illa ætas anni 14. ſaltem cępti ſit neceſsa-
ria etiam in Beneficijs Iuriſpatronatus adeò, vt
in hoc non ſit differentia inter Beneficia liberæ
collationis, vel præſentationis, aut electionis ob
generale verbum obtinere; de quo in dicto Con-
39 cilio; ſic in ſpecie docent Mandoſ. in tract. de Mi-
nor.ætat.c.4.num.17. Garz.d.c.4.num.8.9. Campan.
in diuerſ.iur.can.R.7.c.6. num. 6. Riccius p. 2. deciſ.
26.& p.4.deciſ.343. Mar.Antonin.var.reſol. lib. 1.
reſol.115.caſ.51. verſ. Et quamuis, vbi reſoluit cõ-
traria, & teſtatur ita obſeruar in practica, Nicol.
Delph.de Iurepatr. lib. 1. num. 26. & ſeqq. Viuian.
tract. de Iurepatr. lib.6.c.6.num. 8.9. Squillant. de
priuil.Cler.d.c.4. num.62.verſ. Et hæc prohibitio, vbi
quod ita ſeruat Curia Neap. Archiep. Barboſ. de
off.Epiſc.d.alleg.60.nu.78. & ad Concil. Trid. d.c.6.
num.6. & ego ita cenſui in controu.53. num.49. 50.
niſi aliter cautum ſit in Fundatione, quia Con-
cilium non derogat Fundationi, ceſsante ergo
Fundatione collatio, & inſtitutio erit nulla, ſi fiat
ei, qui nondum attigit 14. annum abſque diſpẽ-
ſatione Apoſtolica, etiam ſi deficiat tantũ vnus
dies, vel vna hora, vt ex Garz.d.c.4. num. 82. 83.
40 Viuian.d.c.6. num.7. in fin, & num.12. 13. Corrad.
in prax.diſp. Apoſtil.lib.4.c.1.num.20. Caſtr.Pallau.
d.p.3. num.21.

Modò non obſtant in contrarium adducta, quæ
egrediuntur terminos noſtræ quæſtionis, quia
non continentur intra membra allegatæ diſtin-
ctionis, quod in cognoſcendo an Beneficium ſit
Sacerdotale, attenduntur verba Fundationis,
quia ſi reſpiciunt actum præſentationis dicen-
do, præſentetur Sacerdos, neceſsarium eſt Sa-
cerdotium actu, ſi vero potiùs reſpiciunt a-
ctum proſecutionis, ſufficit adeſse Sacerdo-
tium aptitudine: Verùm inſtant aliam quæ-
ſtionem ſatis diuerſam, an ſcilicet Beneficium
dicatur Sacerdotale propter iniunctum onus
celebrandi Miſsas, velut dicendo, quod Capel-
lanus debeat celebrare quotidie, in qua diſpu-
tatione licet diſcordantes adſint ſententiæ, ta-
men vbi non eſt dictum, quod præſentatus
debeat per ſe ipſum celebrare, obtinuit com-
munis DD. ſententia, quod Beneficium non ſit
41 Sacerdotale; latè Garz.de benef.d.p.7.c.1. nu. 85.
86. & ſeqq. Lotter. d. q. 47. num.35. 36. 37. Gra-
tian. dict.diſc.133.num.8.9. latè Squillant. de pri-
uileg. Cler. c.4. num.26.27. P. Cand. d. diſt.18. art.
3. dub.3. latè Rota in dicta deciſ. Maceraten. coram
Merlin. quam ſatis conſtat ex allegatis in ea,
quod totam ſuam vim collocat in hoc, an ex
onere celebrandi Beneficium poſſit dici Sacer-
dotale, & concludit, quod non, quia huic oneri
rectè ſatisfieri poteſt per alium, & hoc eſt, quod
42 aliàs cenſuit Rota in Romana Capellania die 23.
Ian.1589. coram Pamphylio, de qua Mar. Anton.
vol. reſol. lib.1. poſt reſol. 4. vbi habetur per ex-
tenſum, & decreta S. C. Concilij, quæ id pro-
bant, ſemper loquuntur in his terminis, vt vi-
dere eſt apud Garz. dicto loco, & Merlinum in
dicta deciſione. Gonzal. d. gl. 5. num.74.75. Monet.
diſc.10. num.140. Barboſ.ad Concil.Trid.d.c.5. n. 4.
5. Viuian.d.c.6. num. 31. Rot. apud Farinac. deciſ.
Poſth.21.num.2.p.1. latè Caſtr. Pallau. mor. p. 2.
tract.13. diſp.1. p.6. num.18. vbi vide, quia po-
nit omnium ſententias, & rationes.

Secus eſt, vbi vltra onus Miſſarum, vel etiam ſine
eo, Fundator vſus eſt verbis reſpicientibus actũ
præſentationis, volens ad Beneficium præſenta-
ri Sacerdotem, vel Presbyterum, vel expreſsè
dixit Beneficium eſse Sacerdotale, aut alio mo-
do apparet de eius mente (quæ omninò atten-
denda eſt) vt hic, dum voluit, quod ſi præſenta-
tus ſit de eius Familia, tunc ſufficiat eum eſse
Sacris initiatum, ex quibus apparet Fundato-
rem voluiſse annectere Beneficio Ordinem Sa-
crum, & ſi conferatur extra Familiam, ſit Sacer-
dotale, dum dixit, quod præſentetur Sacerdos;
43 ſic latè probat Lambert. de iurepatr.lib.1.p.1.q.7.
princ. art. vigeſimo octauo, num. ſecundo, & ter-
tio, & art. vigeſimonono, numer. tertio, quarto, &
quinto, Garz. de Benef. par. ſeptima, cap. primo,
num. 58.59. 79. 80. Rot. dict. deciſ. recent. 216.
ſub. 1. p. ſecunda. Mar. Antonin: variar. reſolut.
lib. primo, reſol. tertia, numer. 9. & reſol. quarta,
numer.9. verſic. Et præterea, & ego dixi dicta con-
trouerſ. prima, numer. 87. & ſequentibus; & ſic
nos verſamur extra caſum deciſionis coram
Merlino, cum habeamus mentem Fundato-
ris etiam per verba geminata, quæ oſtendunt
enixam eius voluntatem, quod Beneficium ſit
Sacerdotale: Garz. dicto cap. primo, numer. 66.
verſic. Ex quibus. Antonin. dict. reſolut. tertia,
num. 8. 9.

Non obſtat quod Fundator dicat Rectorem debere
Miſsas celebrare p ſe, vel per aliũ, ex quo videtur
de-

demonstrare tantum onus, non autem qualifi-
casse personam: Nam aliàs responsum est, quod
hæc vera essent; si Fundator non addidisset alia
verba magis præcisa respicictiã actũ præsẽtatio-
nis, cum possit stare, quod sit Beneficium Sa-
cerdotale, & tamen non sit obligatus Sacerdos
per se ipsum celebrare, vt videmus in Parocho,
fortè enim Fundator magis dilexit Sacerdotem,
quia, vt experientia docet, si præsentatur Sacer-
dos, diligentiùs executioni demandatur volun-
tas Testatoris, quàm si sit simplex Clericus, quia
hi simplices Clerici de more sunt sollicitiores in
44 exigendis redditibus, quam in adimplẽdis one-
ribus, vt inquit *Mar. Antonin. d. resol. 4. num. 9. vers. Postremo: ibi: fauet quia*; & verba illa; per se, vel
per alium: possunt intelligi, quando ipse est im-
peditus: *ad tex. in c. significatum, vbi DD. de præ-
ben. Barb. d. cons. 33. Lambert. d. art. 28. num. 7. vers.
Adde, & ego dixi d. contr. 38. num. 32. & seqq.* & ita
possunt stare simul, quod Beneficium sit Sacer-
dotale, & tamen possit per alium celebrare, quia
46 huic oneri rectè per alium satisfieri potest. *Lap.
alleg. 35. post princ. vers. Et in quo, & alleg. 116. in
princ. ibi; & mandauit, & num. 3. vers. Nec etiam, &
alleg. 117. num. 2. Felyn. in c. cum omnes, num. 32.
vers. Et hoc procedit, vbi Dec. in secunda lect. nu. 2.
vers. Sed quandò, & sub num. 55. de const. Ricc. in
prax. for. Eccl. resol. 339. num. 3. Mar. Anton. d. resol.
4. num. 3. Gratian. d. disc. 133. num. 12. Garz. d. tract.
de benef. p. 7. c. 1. num. 85. Gonz. d. gl. 5. num. 74. Mo-
net. d. c. 10. num. 140. 143. Sanchez. cons. mor. lib. 7.
c. 1. dub. 48. numer. decimoquarto. P. Candid. d. art.
3. dub. 3.*

Non obstat, quod Beneficium non dicatur Sacer-
dotale, etiam si dicatur præsentandum oporte-
re esse Sacerdotem, vel Præsbyterum, quia con-
trarium veriùs est eo, quod verba ista respiciunt
actum præsentationis, & vbi dicitur, quod præ-
sentetur Sacerdos, vel Præsbiter, actu requiritur
Sacerdotium, vt per *Garz. d. c. 1. num. 58. 59. 79. 80.*
47 cum alijs supra adductis: latè *Castr. Pallau. mor.
p. 2. tract. 13. disp. 1. p. 6. n. 22.*

Nec valet dicere, quod nomen Præsbyteri sit æqui-
uocum, & possit conuenire etiam simplici Cleri-
co; quia respondetur, id fortè procedere, quando
Testamentum, seu Fundatio est concepta vulga-
ri sermone, verùm quando Fundator vsus est ver-
bis latinis, vt hic secus est, quia tunc nomen Præs-
biter accipitur pro Sacerdote, vt ex *c. Cleros, dist.*
48 *21. Dec. cons. 22. num. 5. Post. apud Farinac. decis. re-
cent. 216. num. 3. vers. Sed est, p. 2. Lotter. de re benef.
lib. 2. q. 47. num. 57.* sed in casu nostro non valet
hæc consideratio, quia Fundator non solũ vsus
est vocabulo Præsbyter, sed etiam pluries voce
Sacerdotis, & Beneficium appellat Sacerdotale,
sicut etiam replicatur in erectione, ideò sumus
in claris, & cessant omnes coniecturæ; quia in
49 verbis nulla est ambiguitas: *l. ille, aut ille, §. cum in
verbis, ff. de leg. 3. Marius Antonin. d. resol. 3. n. 9.*

Non obstat obseruantia, per quam dicitur consta-
re admissos fuisse semper Clericos Minorum Or-
dinum, ex quo resultat Beneficium non fuisse Sa-
cerdotale: Nam primò respondetur id potiùs
confirmare, quod Beneficium sit Sacerdotale,
quia Clerici non fuerunt admissi simpliciter, sed
cum dispensatione Ordinarij pro illa vice sem-
per dispensantis in qualitate Sacerdotij cum Pa-
troni consensu, ideò non præsumitur, quod vo-
luerit mutare statum Beneficij, & consumpta ea
prouisione per vacationem Beneficium reassu-
50 mit naturam suam. *Butr. in c. porrecta, sub nu. 2.
vers. Et dicit, de confirmat. vtil. vel inutil. Felyn. in c.
in nostra, num. 45. de rescript. Lap. alleg. 9. sub nu. 4.
vbi Mandos. Melch. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 34.
num. 63. in fin.* vbi etiam, quod non præsumitur
Collator voluisse mutare statum Beneficij.

Deindè respondetur, quod tunc obseruantia potest
inducere, vel declarare Beneficium Sacerdotale,
si verba Fundatoris sint dubia, quia si dubium
est, quid voluerit, mens eius explicatur ad obser-
uantia: sic *ex l. si de interpretatione, de legi. Paris.*
51 *d. cons. 50. num. 19. lib. 4. Gonz. d. gl. 5. in princ. sub
num. 86. vers. Et ideò. Lotter. d. q. 47. num. 30.* Ve-
rùm si verba Fundatoris, & erectionis sint clara
statuendo, quod debeat præsentari Sacerdos, vel
quid simile, tunc standum est verbis Fundatoris.
52 nec attenditur, quid priùs fuerit seruatum, ex
*Aret. cons. 34. num. 5. & cons. 115. num. 2. Rot. apud
Farin. d. decis. 216. num. 4. vers. Tum quia, p. 2. pulchrè
dictus Lotter. d. q. 47. num. 31. & seqq. & num. 62.*
vbi enim non est ambiguitas in verbis, frustra al-
legatur obseruantia, quæ potiùs est dicenda abu-
sus, & corruptela, quoniam non sumitur inter-
pretatio ab his, quæ sunt contraria actui, & ideò
vbi constat de vitio præsentationum, dum ad
Beneficium Sacerdotale præsentatur simplex Cle-
ricus etiam sine ætate habili ad Sacerdotium.
53 cessat omnis præsumptio, quæ oritur ex obser-
uantia etiam immemorabili. *Couar. in c. possessor.
p. 2. §. 3. num. 7. vers. Quo fit, de reg. iur. in 6. Craue.
cons. 680. num. 5. Curt. iun. cons. 130. num. 4. Ruin.
cons. 28. num. 22. lib. 4. Castr. cons. 48. lib. 2. Molin.
de primog. Hispan. lib. 2. c. 6. num. 6. & seqq. Veral.
decis. 304. in princ. p. 3. Rot. diuers. decis. 37. num. 27.
p. 2. Farin. decis. recens. 136. num. 10. 12. & decis.
196. num. 7. & decis. 496. num. 1. p. 1. Ludouis. decis.
184. num. 5. pulchrè Lotter. de re benef. p. 2. d. q. 47.
numer. 33.* qui loquitur præcisè in nostris ter-
minis.

Nec etiam obstat, quod Ordinarius possit dispen-
sare, vt Beneficium Sacerdotale pro vna, & al-
54 tera vice conferatur Clerico primæ tonsuræ, vel
Minorum Ordinum, maximè ex aliqua causa,
vt hic ex causa studij accedente consensu Pa-
tronorum. Nam primò respondetur hanc fa-
cultatem iam euanuisse, quia in alijs vacationi-
bus bis vel ter fuit dispensatum, ergo Ordina-
rius non potest ampliùs dispensare, dum enim
admittitur, quod possit pro vna, vel altera vice
dispensare, pro alijs censetur denegatum, ex
55 *tex. in l. si vnus. §. si cum reo, vbi Bald. ff.
de pact. l. Epistola, §. fin. vbi Castr. num. 1. cod. l.
statu liberum, §. 1. vbi Bart. de leg. 2. Tiraq. de
retract. conuent. §. 1. gl. 2. num. 46. Osasch. de-
cis. 85. num. 13. Rota apud Farin. decis. recent. 475.
num. 1. in fin. p. 2.* qui omnes probant permis-

ſum ad tempus, poſt illud cenſeri prohibitum,
& ideò diſpenſationis virtus in primo actu con-
ſumitur, & omnis conceſſio prima vice termina-
56 tur, per tex. in l. Bones, §. hoc ſermone, de verb. ſigni-
fic. gl. in can. vlt. verb. antiqui, verſ. Item habes, 33.
q. 2. Gonzal. ad reg. 8. gl. 11. num. 83. Couar. de matr.
p. 2. c. 8. §. 8. ſub num. 5. verſ. Sexto inſertur. Lotter.
de re benef. lib. 2. q. 400. num. 23. ergo Ordinarius,
qui habet facultatem diſpenſandi pro vna, vel
altera vice ex cauſa, non poteſt pluries iteratis
vicibus diſpenſare, quia affirmatiua limitata ad
57 tempus, inducit negationem poſt illud, ex Bald.
in l. edita, col. 13. C. de eden. Surd. deciſ. 75. num. 3.
& conſ. 8. num. 7. Cyriac. controu. 187. num. 3. alio-
quin ſi ſic ſemper liceret diſpenſare, id non eſſet,
niſi tollere, & commutare voluntatem Fundato-
58 ris, quod Ordinarijs eſt prohibitum. Clem. quia
contingit, de religioſ. dom. & propterea homines re-
traherentur ab ædificandis Eccleſijs, & fundan-
dis Beneficijs.

Deindè reſpondetur non eſſe verum, quod Epiſco-
pus ſecundum veram, magis communem, & pra-
cticatam DD. opinionem in iure, & Concilio
Trid. bene fundatam poſſit etiam pro vna vice
diſpenſare circa voluntates Defunctorum, vel al-
terare conditiones Beneficiorum, niſi ex cauſa
neceſſitatis, quando diſpoſitio non poteſt adim-
pleri eo modo, quo diſpoſitum eſt, & ideò non
poterit Epiſcopus etiam pro vna vice diſpenſa-
re, vt Beneficium Sacerdotale etiam de Iurepa-
tronatu conferatur ſimplici Clerico, qui nec ha-
beat ætatem ad Sacerdotium, nec poterit vllo
modo alterare diſpoſitiones Fundatorum, vel
circa eas diſpenſare, etiam ſi conſentiant hære-
59 des, & ſucceſſores primi Fundatoris, quia hoc
ſolum Papæ permiſſum eſt, & ei reſeruatur in d.
Clem. quia contingit, vbi Card. ſub num. 11. verſ. dicit
tamen, de religioſ. dom. Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 5. de re-
form. Felyn. in c. cum acceſſiſſent, ſub num. 19. verſ.
Secundus caſus, vbi etiam Dec. num. 54. de Conſtit.
Crauе. conſ. 63. num. 5. Guttier. conſ. 1. num. 19. Fer-
ret. conſ. 134. ſub num. 5. verſ. Cui addo. Roch. de iurep.
verb. pro eo, quod q. 15. num. 32. Prax. Archiep.
Neap. d. c. 24. num. 10. 11. vbi quod ſtante Concil.
Trid. hodie id procedit de plano, etiam ſi con-
ſentiant Patroni: & latè id comprobat Garz. de
benef. p. 7. c. 1. num. 107. 108. 109. & ſeqq. vbi etiam
teſtatur, quod ita cenſuit pluries S.C. Concilij: ſic
etiam Vgolin. de off. Epiſc. c. 52. §. 1. num. 8. Monet. de
comm. vlt. vol. c. 10. q. 5. num. 351. verſ. Verùm. Rot. d.
deciſ. 216. num. 4. verſ. Tamen quia, p. 2. in recent. &
ſequitur etiam Rota in Piſtorien. Iuriſpat. 31. Martij
1628. coram Merlino, pulchrè Lotter. de re benef. lib.
2. q. 47. n. 63. & ſeqq. pulchrè etiam Barboſ. de off.
Epiſc. p. 3. alleg. 83. num. 14. verſ. Hodie tamen, & ad
Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 5. num. 3. vbi docet, quod poſt
Conc. Trid. non poteſt Epiſcopus etiam cum Pa-
60 tronorum conſenſu diſpenſare cum minore ad
Capellam ſimplicem obtinendam, ad quam ex
Fundatione præſentandus eſt Sacerdos: ita etiã
docet Corrad. in prax. diſpen. Apoſt. lib. 9. c. 7. n. 37.
Ricc. deciſ. 156. p. 4. vbi pro hac opinione refert
aliquas S.C. declarationes, & ego dixi controu. 1.
num. 90. & ita etiam docet Azor. mor. par. 2. lib. 6.
c. 24. dub. 1. Filluc. tom. 3. tract. 41. c. 1. q. 4. num. 15.
Squillant. de priuil. Cler. c. 4. num. 30. pulchrè P. Can-
did. diſq. mor. p. 1. tit. de Benef. diſq. 18. art. 4. dub. 1.
61 vbi pulchrè dicit, quod non poterit Epiſcopus
conferre etiam de voluntate Patroni pro vna vi-
ce Beneficium Sacerdotale non Sacerdoti nec
actu, nec habitu, quia non inuenitur ius, quod
Epiſcopus in vno caſu diſpenſare poſſit ſuper vo-
luntate Fundatoris, præcipuè ſi voluntas defun-
cti ſecundum conditiones ab eo appoſitas im-
pleri valeat, vidimus etiam pulchrè Caſtr. Pallau.
mor. p. 2. tract. 13. diſp. 1. p. 6. num. 22. vbi alios alle-
gat, & multas rationes adducit.

Ea autem, quæ in contrarium allegantur, proce-
dunt, ſi Epiſcopus commutaret, vel alteraret
conditiones Fundationis, cum conſenſu Patroni
62 primi Fundatoris, quia illi permiſſum eſt tolle-
re, & reuocare qualitates, & conditiones in fun-
datione appoſitas, iuxta tradita per DD. in d. c.
cum acceſſiſſent, vbi Felyn. num. 19. de conſtit. Ricc.
deciſ. 189. p. 3. Farinac. deciſ. recent. 675. num. 2. ad
fin. verſ. ideò, p. 1. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 11. n. 4.
& q. 47. num. 64. Squillant. d. c. 4. num. 29. ſic etiam
Caſtr. Pallau. mor. p. 2. d. p. 6. num. 20. ſed mortuo
Fundatore non poterit Epiſcopus etiam pro
vna vice id facere ad inſtantiam etiam ſucceſ-
63 ſorum in Patronatu, vel de eorum conſenſu.
Felyn. in d. c. cum acceſſiſſent, num. 19. verſ. Secun-
dus caſus, vbi Dec. num. 54. de conſt. Ferret. d. conſ.
134. ſub num. 5. verſ. Cui. Rot. d. deciſ. 216. num. 4.
Lotter. d. q. 47. num. 65. Caſtr. Pallau. dict. par. ſexta,
num. 22.

Vel dicamus ea procedere, quando Epiſcopus vult
diſpenſare ex cauſa neceſſaria, cauſæ cognitione
adhibita, & vocatis quorum intereſt, ſi nequeat
64 voluntas defuncti impleri eo modo, quo diſpo-
ſuit, quia tunc id ei permiſſum eſſe videtur, ad
tex. in l. ſi quis ad declinandam, §. ſin autem. C. de
Epiſc. & Cler. Lotter. d. q. 47. num. 68. 69. Corrad. d.
c. 7. num. 37. verſ. Verùm. P. Candid. d. dub. 4. in fin.
Ideò ſi Epiſcopus remota neceſſitate velit di-
ſpenſare etiam pro vna vice ex cauſa vtili, vel
tolerabili id facere non poteſt, quia id ſolum re-
ſidet in Papa, vt in d. Clem. quia contingit, & d.
Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 6. de reform. Bald. in l. ſi teſta-
mentum, ſub num. 3. verſ. Et ſcias. C. de teſtam. Guid.
Pap. deciſ. 556. ſub num. 1. verſ. Et tu dic, pulchrè
65 Lotter. d. q. 47. num. 67. 70. vbi ſic declarat, & li-
mitat omnia.

In quo animaduertendum eſt, quod tunc cauſa
dicitur neceſſaria, quando aliter non poteſt
66 impleri ipſa diſpoſitio, & Beneficij fundatio,
& voluntas Teſtatoris, vt in dict. l. ſi quis ad de-
clinandam: bene Aufrer. ad Capell. Tholoſ. deciſ.
26. verſ. Tum legatur, & pleniùs Guttier. d. conſ.
1. ſub num. 19. verſ. Dato tamen. Lotter. d. q. 47.
num. 70. & ideò ad hoc, vt Epiſcopus poſſit di-
67 ſpenſare etiam pro vna vice, requiritur copu-
latiuè iuſta, & neceſſaria cauſa, vt ex Concil.
Trident. dict. ſeſſ. 22. c. 6. de reformat. Corrad. in
prax. diſp. Apoſt. lib. 9. c. ſeptimo, n. 37. verſ. Rerum,
alioquin annullarentur diſpenſationes, & inſti-
tutio-

tutiones factæ contra conditionem Fundationis,
68 vt fieri visum est, testè *Garz. de benef. p. 7. c. 1. num. 107. in fin.* etenim neque Papa censetur velle prouidere de Beneficio contra legem Fundatoris. *Lotter. d. q. 47. n. 63.*

Non obstat etiam, quod in Beneficijs, & præsentationibus debeat attendi vltimus status, *c. quarelam*,
69 *de elect. c. consultationibus, de Iurepatr.* quia id verum est in dubio, & vbi non constat liquidò de veritate status anterioris, & Fundationis; verùm quando liquet de Fundatione, & de statu anteriori, tunc statur veritati, & non attenditur vltimus status adeò, vt collatio, & institutio facta eius vigore tunc esset nulla, si repugnaret cum
70 statu anteriori, ex *c. 2. de Benefic. vbi gl. & Gemen. num. 8. de praben. in 6. & censuit Rot. in Ferrarien. Prioratus 25. Maij, corā Penia, & in Marianen. Vnionis 18. Decemb. 1615. vt apud Farin. decis. Post. 726. num. 3. p. 1.* vbi docet, quod vltimus status in dubio attendi debet, non autem quando constat de veritate in contrarium.

Non obstat, quod Episcopus Parmen. sit manutenendus in hac quasi possessione dispensandi, vt Beneficium hoc Sacerdotale cum Patroni consensu conferatur etiam Clerico Minorum Ordinum in ætate inhabili ad Sacerdotium, velut ex causa studij: Nam eodem modo respondetur, quod manutentio illi danda esset, si versaremur in dubio facti, quia fortè non constaret satis, an
71 Fundator voluerit Beneficium conferri Sacerdoti, vsque quo enim non constat de eius non iure, manutenendus est, *Menoch. de retinend. rem. 3. num. 602. in fin. Seraph. decis. 1041. n. 8. Post. tract. de manuten. obs. 42. num. 132.* Verùm quando euidenter constat de vitio possessionis, & possessorem esse notoriè iniustum, & intrusum, tunc tali possessori non est danda manutentio, sed spoliū est purgandum, & possessio à detentore est reuocanda, quia lex non intendit tueri vitiosum possessorem tam in temporalibus, quam in spiritua-
72 libus: ad *tex. in l. improba. C. de acquir. possess. l. 1. in prin. ff. vti possidet. Plot. de in lit. iurand. §. 3. num. 29. Menoch. d. rem. 3. nu. 790. Paris. de resign. benef. lib. 1. q. 6. num. 8. Cancer. var. resol. c. 14. num. 54. 55. p. 3. Fontanell. de pact. nuptial. clau. 7. gl. 3. par. 10. nu. 74. tom. 2. Gratian. disc. for. 870. n. 18. & disc. 899. n. 11. 12. 20. 22. Rot. diuers. decis. 27. n. 1. et decis. 103. n. 2. p. 1. & decis. 873. n. 1. p. 4. Seraph. decis. 733. num. 5. Ludouis. decis. 105. in fin. Cyriac. contr. 46. num. 12. latissimè Post. d. tract. de manutenen. obs. 42. num. 137. 138. & seqq. Rot. post eum decis. 234. n. 4. Marescot. var. resol. lib. 1. c. 55. n. 63. 64. 65. & ego dixi contr. 107. num. 39.*

Nam licet dici soleat, quod etiam Prædo manute-
73 nendus est. *Seraph. decis. 582. n. 5.* id tamen non procedit, neque locum habet, vbi liquidò cōstat eum esse prædonem, vel furem, quia tunc deneganda est manutentio. *Innoc. in c. cum Ecclesia Su-*
74 *trina, vbi Abb. num. 26. de caus. poss. & propr. Crau. cons. 248. num. 6. vers. Non obstat, & cons. 382. in fin. Menoch. de recup. rem. 1. num. 113. vsque ad nu. 128. Valasch. decis. 79. num. 19. p. 1. & Postius d. obs. 42. num. 162. meliùs Gratian. disc. 899. num. 22. Viuian. de Iurepatr. p. 2. lib. 11. c. 6. num. 16. Ricc. de nouiss. prob. Iurispatr. resol. 214. nu. 2. vers. Tamen ex ijsdem actis, & ego dixi d. controu. 107. num. 40.* Sed sic est, quod ex ipsa fundatione, immò ex ipso Institutionis Instrumento cōstat dictum Beneficium esse Sacerdotale, & Sacerdoti esse conferendum, & consequenter certum est, quod dispensatio, vt detur Clerico, pertinet ad solum Pontificem, vt
75 in d. *Clem. quia contingit, & in dicto Conc. Trident. sicut etiam declarauit S.C. Concilij, & Rot. Rom. vt apud Garz. de benef. p. 7. c. 112. 113. Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg. 83. num. 1. 2. 3. & num. 14. vers. hodie tamen. Corrad. d. c. 7. num. 37. P. Candid. d. dub. 4.* ergo Episcopo prædicto non est danda manutentio dispensandi, quia esset eum nutrire in peccato, & conseruare in actu vitioso; nec dubium est, quin hæc satis constent, cum appareant ex Instrumentis, & actis publicis, quæ absque du-
76 bio in hoc plenam fidem faciunt, & rem notoriam. *Postius d. obs. 42. num. 153. Farin. decis. posth. 180. num. 4. in fin. p. 1. & ego dixi d. contr. 107. n. 41.* & propterea ex ipso Aduersarij Titulo infecto constat de defectu iuris illius, & de inualiditate eius rationum. *Post. d. obs. 42. num. 155. & ad rem pulchrè Gigas de pens. q. 47. num. 7.* vbi docet, quod
77 si constat de Titulo infecto, tunc spoliato denegatur restitutio; & hoc tradunt communiter Doctores.

Et sanè in hoc nostro casu nimis illicita videtur talis dispensatio ab Ordinario facta, quia pugnat omninò cum voluntate Fundatoris, qui satis explicauit, quantum velit in hac materia dispēsari, dum voluit, quod si præsentaretur aliquis de eius familia, tunc sufficiat eum esse in aliquo Ordine Sacro; Ergo si in Clericis domus suæ admisit tantum, vt præsentandus sit Sacris saltem initiatus, quanto minùs dicendum est noluisse extra familiam suam conferri Clericis solum Minorum Ordinum, argumento, *c. licèt vniuersis,*
78 *vbi gl. de testi. l. ex vera. C. de acquir. poss. Abb. & DD. in d. c. cum in cunctis, de elect.* ideò dicendum est hanc dispensationem esse omninò interdictam cum Patroni etiam consensu, nam in omni casu si Fundator quibuscunque verbis prohibuit præsentari non Sacerdotem, tunc neque Episcopus, nec hæredes primi Fundatoris poterunt vo-
79 luntatem defuncti vllo modo alterare: vt inquit *Lambert. de Iurepat. lib. 2. p. 1. q. 7. princ. art. 30. n. 27. vers. In omni ergo casu.*

Et quamuis hæredes soleant repræsentare personam defuncti, & succedere in ius, & potestatem
80 illius, tamen id procedit ædificatiuè obseruando voluntatem defuncti, non destructiuè recedendo ab ea, quia non agitur de sola vtilitate hæredis, cui possit renuntiare, sed de voluntate defuncti seruanda, quam hæres adimplere de-
81 bet, *§. disponat, in Auth. de nupt.* sic *Bart. in l. legatum, ff. de vsufruct. leg. & in l. legatum, ff. de administr. rer. ad Ciuit. pertin.* ad rem *Card. in c. Nos quidem, de testam. & in dict. Clem. quia contingit, in princ. in quinta q. vbi Imol. in 5. sol. vers. Hoc vltimum, de Religiosorum domino,* qui in terminis loquitur, ergo si

Epifcopus nō poteft à fe ipfo difpenfare ob materiæ tenitentiam, nec poterit cum hæredis confenfu, qui non poteft contrauenire menti tefto-
82 ris, ad tex. in l. cum à minore. C. de rei vindic. l. fi tertius, §. fin. ff. de aq. plu. arcen. etenim, quæ fingula tāquam imperfecta non profunt, nec vnita iuuant,
83 ad tex. in l. fpadonem, §. qui iura, vbi Bart. ff. de excuf. tut. cum vulg. Alex. conf. 11 num. 3. & conf. 21. nu. 2. lib. 4. Surd. conf. 315. num. 59. ad rem facit Corrad. d. c. 7. num. 37. 39. 40. vbi etiam docet, quod Pontifex Max. multum rigidè, & parcè fe gerit in his commutationibus, & alterationibus voluntatū
84 teftatorum, nec id facit, nifi in plena Signatura, & ideò periculofa eft hæc impetratio ab alio, quam à Summo Pontifice.

Accedat alia nullitas dictæ difpenfationis, quia non fuit Epifcopus Parmen. qui difpenfauit, vt dictū beneficium Sacerdotale daretur fimplici Cleri-
85 co, fed fuit eius ProVicarius, vt legitur in Inftitutione; verùm non conftat ProVicarium de hoc habuiffe fpeciale mandatum ab Epifcopo, vt requiritur, ergo non potuit pro hac vice commutare hanc Fundatoris voluntatem: fic probat Monet. de comm. vlt. vol. c. 5. num. 484.

Benè verùm eft, quod id non procedit Epifcopo in remotis agente, quia tunc id Vicario etiam permiffum eft, fed duo copulatiuè fimul requirūtur, vt .f. vrgeat aliqua neceffitas commutandi, & ne-
86 queat Epifcopi commodè haberi copia, vt per Monet. d. c. 5. num. 487. 488. & feqq. fed hic licet conftet de abfentia Epifcopi Parmen. non tamen apparet de aliqua neceffitate difpenfandi, & tamen requiritur talis necefsitas, de qua dicitur,
87 quod legem non habet, vt in l. vnic. ff. de off. conf. l. non folum, §. fin. ff. de excuf. tut. l. aliquando, de off. Proconf. c. quanto, de confuetud. Monet. d. c. 5. nu. 488. tunc enim dicitur adeffe necefsitas, quando voluntas Fundatoris non poteft adimpleri eo modò, quo ipfe ftatuit, Lotter. de re benef. lib. 2. q. 47, n. 70. fed hic non deerant Sacerdotes, quibus collatio fieri poterat, ergo ProVicarius difpenfare non potuit.

Non obftat, quod Beneficia fimplicia nō requirunt refidentiam, quia hoc verùm eft, fed nihil confert ad cafum, cum pofsint ftare fimul, quod Beneficium fimplex fit Sacerdotale, & tamen non requirat refidentiam, fatemur enim quod non tenetur per fe ipfum celebrare, etiā fi habeat onus celebrandi, fed nihilominus valida eft difpofitio Fundatoris, quod foli Sacerdoti conferatur, quia Fundator poteft quafcunque licitas conditiones
88 in Fundatione apponere, ad l. in traditionibus, ff. de pact. Roch. de Iurepatr. verb. honorificum, q. 18. ad fin. Lambert. 3. p. 2. lib. q. 5. art. 4. num. 8. 11. Couar. in c. peccatum, in 2. p. §. 7. num. 5. latè Garz. de benef. p. 7. c. 15. num. 3. 4. vbi ad rem multa dicit, Lotter. de re benef. lib. 1. q. 32. num. 14. latè Viuian. de Iurepatr. lib. 2. c. 8. per totum.

Non obftat, quod dictus Pozzetus non probauerit nullum extare de generat. & familia Fundatoris, qui cæteris præferendus eft, quia refpondetur, quod cum nullus fe opponat, & ipfe neget alios
89 adeffe, non tenetur hoc probare, iuxta doctrinam Alex. in l. is poteft, num. 15. verf. Conclude, vbi Iaf. num. 83. de acquir. hær. Couar. var. refol. lib. 2. c. 6. n. 6. Tiraq. de retract. lign. §. 11. gl. 1. num. 5. Gabriel. de probat. concl. 6. nu. 23. pulchrè Rot. diuerf. decif. 482. num. 2. p. 1.

Nō obftat verò refpectu D. Raynerij Clerici An. 10. quod in Beneficijs Iurifpatronatus fufficiat in præfentato ætas annorum feptem, & non requiratur ætas Concilij requirentis annum 14. faltem cęptum, quia fatis vifum eft contrarium effe veriùs, quod immo in obtinendis Beneficijs tam liberæ collationis, quam Iurifpatronatus requiri
90 annum 14. faltem cęptum, ex Mar. Antonin. d. refol. 112. caf. 51. verf. Et quamuis. Viuian. d. c. 6. nu. 9. Squillant. d. c. 4. num. 62. verf. Et hæc. Barbof. d. alleg. 60. num. 78. & d. c. 6. num. 6.

Nec obftant in contrarium adducta, quia procedūt folum in cafu, quando in fundatione aliter eft cautum, vt pofsit præfentari etiam minor 14. annorum, vel fimplex Clericus, tunc enim non requiritur ætas annorum 14. quia Concilium non
91 cenfetur voluiffe derogare Fundationi; vt tenet Emau. Sà, verb. beneficium, num. 30. Gonzal. d. gl. 5. num. 91. & Garz. de benef. p. 7. c. 4. num. 9. 10. vbi quod ita cenfuit S. C. Concil. die 2. Iulij 1579. vt apud Rot. diuerf. decif. 482. in fin. p. 1. Ricc. in prax. for. Eccl. refol. 331. num. 2. Rot. recent. decif. 194. n. 1. p. 2. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 32. num. 35. & lib. 2. q. 49. num. 18. & ego dixi in contr. for. 53. num. 50. 51. vbi pofui pulchram S. C. Concilij declarationem, & Caftr. Pallau. mor. p. 2. tract. 13. difp. 4. punct. 3. num. 19. in fin.

Et quamuis Garz. de benef. p. 7. c. 4. num. 10. in fin. dicat dictam declarationem factā fub die 2. Iulij 1579. non videri conuenire cafui decifionis prædictæ 482. p. 1. diuerf. quia non dicitur in fundatione, quod pofsit prouideri minori 14. ann. & confentit Ricc. d. refol. 331. num. 2. fed ego dico, quod maximè conuenit, non enim eft necefse, quod Fundator dicat expreffe fe velle poffe præfentari minorem 14. annis, fed fufficit, quod dicat velle, quod pofsit præfentari fimplex Clericus, vel Clericus Minorum Ordinum, quia cum tunc talis Clericus
92 pofsit efse minor 14. annis, cadit fub eius difpofitione, vt videre eft in d. declaratione S. C. de qua d. controu. 53. num. 1. vbi teftator difpofuerat, vt illi, qui efsent de ftirpe, poffent eligi, etiam fi efsent folum in minoribus, & Congreg. cenfuit non requiri ætatem 14. ann. & talis erat cafus in dicta decif. 482. vbi voluerat teftator nō exiftente Prefbitero pofse præfentari fimplicem Clericū, ideò non immeritò cenfuit Rota, & S. C. eo cafu non requiri in præfentato ætatem 14. ann. non quia Beneficium effet de Iurepatronatus laicorum, fed quia vigore Fundationis poterat præfentari Clericus fimplex, qui poteft longè præcedere annorum 14. & fic tolluntur omnes oppofitiones contrariæ.

Si quidem non obftat denique, quod collatio dicti Benef. S. Ambrofij fuerit facta dicto Raynerio bona fide, quia refpondetur, quod immò potius ille dicitur efse in mala fide, ficut etiam Collator, dum aduerfus Conc. Trid. contulit Beneficium

Cle-

Clerico pueto 10, annorum, non potest enim dici in bona fide, qui facit actum iniustum contra dispositionem dicti Concilij,& prouisus vtens ti-
93 tulo vitioso,ita dicitur esse in mala fide, vt nec posit adiuuari ad obseruantia, testè *Gemen. in c. cum persona,§.quod si tales, num. 6. vers. Sed pone, vbi Franc.num.3.de priuileg.in 6. Farin. decis.recent, 136.num.13.in fin. p.1.*

Cum ergo tam dictus Campaninus, quam dictus Rainerius vtautur titulo vitioso, dicuntur esse in mala fide, & cum dictus D. ProVicarius non potuerit eos institnere de dictis Beneficijs, satis pro-
94 batum remanet eos dici intrusos. *Sal. Tiber. in pract. A.C.lib.3.c.7.num.51.Postius d. obser. 42. nu. 107.* intrusus enim dicitur, qui habet Titulum inualidum, pro ut hic habent dicti prouisi aduersus Concilium Trid. quod habet decretnm irri-
95 tans,& annullat actum. *Corrad.in prac.disp.Apost. lib.4.c.1.num.18.* ergo aliud non remanet, nisi vt exectioni demandentur litteræ Apostolicę, cum verificata sint omnia.

EPITOME.

Hospitale potest esse de Iurepatronatu Laicorum,& quomodo debeat conferri, & legitimatus potest habere ius præsentandi.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus debet probari ex dotatione, vel fundatione.*
2 *Iuspatronatus probatur ex præsentationibus centum annorum.*
3 *Spurius non succedit in Iurepatronatu.*
4 *Hospitale quando dicatur esse laicale.*
5 *Iuspatronatus non cadit in Iurepatronatu laicali, & priuato.*
6 *Hospitale non est Beneficium, sed Officium.*
7 *Manutenendus est Patronus in quasi possessione præsentandi.*
8 *Præsentandi quasi possessio acquiritur vnico actu.*
9 *Præsentatio unica quando sufficiat, vt denuo Patronus præsentare possit.*
10 *Quasi possessio præsentandi non transit in hæredem sine noua apprehensione.*
11 *Præsentandi quasi possessio quando transeat ad hæredem.*
12 *Iuspatronatus transit ad hæredes extraneos etiam sine dispensatione Apostolica.*
13 *Iuspatronatus in priuatis non requirit maiorem probationem nunc, quam faceret ante Concilium Trident.*
14 *Iuspatronatus priuatorum potest nunc probari, sicut ante Concilium.*
15 *Iuspatronatus probatur præsentationibus effectum sortitis per 40. ann.*
16 *Vltimus status attenditur in iudicanda qualitate Beneficij.*
17 *Iuspatronatus titulus præsumitur ex præsentationibus effectum sortitis per centum annos.*
18 *Iuspatronatus fama multum probatur.*
19 *Iuspatronatus probatur enunciatiuis in antiquis.*
20 *Enuntiatiuis Ordinariorum probatur Iuspatronatus, & quare.*
21 *Iuspatronatus probatur duabus enunciatiuis, non vnica.*
22 *Iuspatronatus probatur litteris Institutionis Episcopi.*
23 *Iuspatronatus probatur sententijs, & confessionibus Ordinariorum.*
24 *Iuspatronatus fundatio præsumitur ex antiquitate temporis.*
25 *Fundatio, & dotatio Beneficij præsumitur ex præsentationibus multiplicatis in antiquis.*
26 *Iuspatronatus probatur ex solis præsentationibus in antiquis.*
27 *Præsentationes multiplicatæ quando dicantur.*
28 *Multiplicatæ præsentationes dicuntur, si duæ saltem fuerint.*
29 *Illegitimus potest succedere in Iurepatronatu, si sit hæres.*
30 *Iuspatronatus quomodo transeat ad illegitimos.*
31 *Legitimatus à Principe sæculari per indirectum succedit etiam in Iurepatronatu Ecclesiastico.*
32 *Legitimatus ad hæreditatem succedit etiam in Iurepatronatu.*
33 *Illegitimi exclusi ab hæreditate excluduntur etiam à Iurepatronatu.*
34 *Iuspatronatus non transit ad filios, nisi hæredes.*
35 *Legitimatio tollit omne obstaculum iuris, vel facti.*
36 *Illegitimi, & naturales possunt à patre hæredes instituì non extantibus legitimis.*
37 *Naturales si possunt succedere in hæreditate Patris, succedunt etiam in Iurepatronatu.*
38 *Illegitimi non succedunt in Patronatu gentilitio.*
39 *Iuspatronatus quando possit transire ad illegitimos de familia.*
40 *Iuspatronatus in dubio præsumitur hæreditarium, & ad extraneos transitorium.*
41 *Iuspatronatus gentilitium extincta familia transit ad extraneos.*
42 *Spurius, & illegitimus est capax Iurispatronatus Eccl.*
43 *Hospitale admittit Iuspatronatus, & præsentationem ad formam Clem. Quia contingit.*
44 *Hospitale largo modo potest dici Beneficium.*
45 *Hospitale an cadat sub constitutione de publicandi resignationibus.*
46 *Hospitale priuatum, & laicale est sub dominio laici Patroni.*
47 *Hospitale Religiosum, & Ecclesiasticum probatur ex Ecclesia, & Campanili.*
48 *Hospitale est Religiosum, si Episcopus prouidet de Rectore.*
49 *Hospitale potest esse de Iurepatronatu laicorum.*
50 *Iuspatronatus Hospitalis datur, & quomodo procedat.*
51 *Hospitale quando dicatur Religiosum, & publicum, & quando priuatum.*
52 *Iuspræsentandi datur in Hospitali Religioso.*
53 *Hospitalis regimen nō conceditur, nisi ad triennium.*

54 Ho-

54 *Hoſpitale datur in Titulum, ſi datur iuxta formam Clem. quia contingit.*

55 *Hoſpitale annexum beneficio poteſt à Rectore administrari durante eius vita.*

56 *Hoſpitale quandò ſortiatur naturam Beneficij.*

57 *Hoſpitalis qualitas cognoſcitur ex vltimo eius ſtatu.*

58 *Prouiſiones Apoſtolicæ non mutant ſtatum Beneficij, ſed conſeruant.*

59 *Spurius eſt odibilis Legibus, & Canonibus.*

60 *Legitimatus à Papa, vel ab eius dependentibus ſuccedit etiam in Iurepatronatu.*

61 *Iuſpatronatus hæreditarium tranſit ad legitimatum à Papa.*

62 *Legitimatio Papæ tollit omnem maculam.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE Ann. 1644. per obitū M.R.D.Io.Pauli Cortadini vacauit HoſpitaleS. Thomæ Conturbiæ de Bagno Reginæ Diœceſis, cuius regimen ad vitam ſuam habebat, & ideò per Ill. D. Cęſar Boiardus tanquam Patronus ad illud præſentauit M. R. D. Hieronimū Corradinum fratrem dicti defuncti, & ideò quærebatur, an admittenda eſſet dicta præſentatio, & inſtituendus eſſet præſentatus.

Et tunc prima facie videbatur dicendum, quod nō erat admittenda, quia non conſtabat de Iurepatronatu ex Dotatione, vel Fundatione, vt requi-
1 ritur ex *Conc.Trid.ſeſſ.25.c.9.verſ. Vt igitur, de reform.*

Nec obſtare videbatur aliàs Rectores fuiſſe præſentatos ab illis de Boiardis, quia Iuſpatronatus nō probatur ex præſentationibus niſi per ſpatium centum annorum ſortitis, quia tunc præſumitur Titulus Fundationis, vel Dotationis, vt per *Gon-*
2 *zal.ad reg.8.Canc.gl.18.num.44. Farin. deciſ.recent. 211.num.1.p.1.& deciſ.674.num.2.p.2.Gualer.deciſ.625.num.4.Burat.deciſ.142.num.1. & deciſ.172. num.1.& deciſ.181.num.11. Garz.de beneſ.p.5.c.9. num.141.Viuian.de Iurepatr.p.2.l.11.c.5.num.33. Barboſ.ad Conc.Trid.d.c.9.n.8.*

Tertiò obſtare videbatur, quod dictus D. Cæſar eſt Filius ſpurius natus ſine figura matrimonij, & ideò non videtur, quod poſſit ſuccedere iu Iure-
3 patronatu familiæ illorum de Boiardis. *Roch.de Curt.tract. de Iurepatr.in verb.competens alieni,q.7. princ.Ricc.de nouiſs.prob.Iuripatr.reſol.161. n.2.*

Quartò videtur, quod dictum Hoſpitale ſit laicale, quia modo per Clericos, modo per laicos fuit rectum, immò conſtat fuiſſe per annos 18. fuiſſe gubernatum per Carolum Boiardùm laicū vxoratum, ideò præſumēdum eſt locum, de quo agitur, fuiſſe laicalem, ex tali enim poſſeſſione laicorum cenſendum eſt ab initio fuiſſe inſtitutum
4 pro laicali: ſic *ex gl.in Clem.per litteras,in verb.Eccleſias,vbi Card.q.17.Imol.n.15. verſ.Deinde quæro, & num.16.Abb.n.5.Vitalin.ſub n.22.de præben. Rebuff.de nominat.q.15.n.15. verſ. Vel ſi apparcat poſſeſſio.Calder.conſ.4.circa medium, verſ. Item etiam. Rom.conſ.487.num.10. Felyn.in c. cum iuramenta, ſub n.9.verſ.Secundò, de reſcript.* pulchrè in terminis *huius Hoſpitalis,Rot.deciſ.106.num.1.2.3.& deciſ. 122.num.2.3.4.5.p.2.diuerſ.* & ideò ſi eſt Hoſpitale laicale, & priuatum, non cadit in eo Iuſpatro-
5 natus, *Lambert.de iurepatr.lib.1.p.1.q.11.princ.art. 14.num.2.* nec mirum, quia hæc non ſunt Benefi-
6 cia, ſed quædam Officia; & religioſæ adminiſtrationes. *Caſtr. Pallau. mor. p.2.tract. 13. diſp.1. p.7. num.4.*

His tamen non obſtantibus cenſui ſatis conſtare de Iurepatronatu; & præſentationem eſſe admittendam, namq; certum eſt Boiardos eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi Rectorem ad dictum Hoſpitale, & præſentationes fuiſſe effectum ſortitas, & propterea in ea ſunt manutenendi, certum eſt enim quod Patrono Eccleſiæ, ſeu Capellæ, & Hoſpitalis datur manutentio in quaſi poſſeſſione eligendi, pręſentandi, vel nominandi Rectorem adeò, vt ab eo præſentatus ſit inſtituen-
7 dus, *c.in conſultationibus, vbi Abb.n.3.de Iurepatr. c.cum Eccleſia Sutrina, vbi DD.de cauſ.poſſeſs.& propriet.Menoch.de retin.rem.3. n.131. Boccat. de interdict.vti poſs.c.2.n.29.Farin.deciſ.recēt.260, n.1.p.2, Viuian.de iurepatr.p.2.lib.5.c.4.n.4.& n.28.29.* vbi latè, quod ex vnica præſentatione acquiritur hæc quaſi poſſeſſio. *Rot.apud eum deciſ.84.n.10. & de-*
8 *ciſ.85.n.4.Poſtl.tract.de manuten. obſ.10. n.25.26. & obſ.32.n.2.3.4.5. & ſeq. & Rot. apud eum deciſ. 267.n.3.5.& deciſ.285.n.6.* adeò, vt ſufficiat vnica præſentatio, ſi per 40. annos etiam non vene-
9 rit caſus nouæ præſentationis, pulchrè *Barboſ. ad Conc.Trid.d.c.9.n.24.* vbi alios allegat, *Poſtius d. tract.obſ.18.n.16.*

Et quamuis hæc quaſi poſſeſſio non tranſeat in hæredem ſine noua apprehenſione, *Menoch. d. rem.*
10 *3.n.57.Rot.deciſ.recent.260.n.4. p.2.Poſtius d.trac. obſ.55.n.23.24.32.33.* tamen id procedit vbi tractatur de præiudicio Eccleſiæ, & ipſa Eccleſia contradicit, ſecus eſt, ſi ipſa non aduerſetur, ſed fortè alius contradicat, quia tunc in iuribus incorporalibus, & ſic in iure præſentandi quaſi poſ-
11 ſeſſio tranſit etiam ad hæredem, *Garz. de beneſ. p.5.c.3.n.37. Rot.apud Cenc.de cenſ. deciſ.211. n. 1. & deciſ.239.in princ. & apud Marcheſ. de commiſs. p.2.fol.251.n.1. Poſti.d.obſ.55. n. 33. verſ. Sed quod generaliter, & n.34.* ſed hic non eſt, qui contradicat, ergo non eſt denegauda manutentio.

Sed hic non eſt opus inſiſtere huic ſummariſſimo poſſeſſorio, quia pleniùs conſtat de Iurepatronatus, quod cum præſumatur ſemper potius hæreditarium, quam gentilitium, tranſit ad quoſcūque hæredes etiam extraneos etiam ſine confir-
12 matione Apoſtolica, vt latè apud *Duran. Rot. deciſ.285.n.3.7.& deciſ. 411. num. 7. latiùs Ricc. de nouiſs.probat.iuriſp.reſol. 166. per totam, vbi plurimos congerit, & reſol.178.& reſol. 195.n.8.* & cum verſemur in priuatis, in quibus non cadit præſumptio vſurpationis, Iuſpatronatus non requirit maiorem probationem ex Concilio Tridentino,
13 quam antea requireret propter illa verba dicti Con.d.c.9.(Aliáſue ſecundùm iuris diſpoſitionē) ex quibus efficitur, quod poſſit probari eo modo,
14 quo ante Concilium potuiſſet. *Rot. diuerſ. deciſ.*

331.p.1. & apud Farin.decis.recent. 360. n.2.p.2.
pulchrè Canaler decis. 560. num. 1. & apud Viuian.
d.tract.decis.61.num.1. Barbos. ad Conc. Trid.d.c.9.
num. 23.

Ideò Iuspatronatus satis probatur ex præsentatio-
nibus per 40. annos effectum sortitis, dummodò
cum huiusmodi possessione quadragenaria con-
currat publica vox, & fama, vel aliæ præsumptio-
15 nes, quæ vim habeant famæ, ex Bald. in l. cum su-
per. C.de rei vindicat. Cassad.decis.2. n. 4. cum seqq.
de prob. Achil.decis.6.de Iurep. Pute.decis.60.in fin.
lib.1. Rot.apud Farin. decis. recent. 360. num. 8. &
decis.174.n.2. Coccin.decis.174. num.2. Burat.decis.
172.num.18. Barbos.ad Conc. Trid. d.c.9. num. 23.
vers. Et primo. Garz.p.5.c.9.num.83. Mar. Antonin.
lib.1.resol.109.num.30. Ricc.d.tract.de nouis. prob.
Iurisp.resol.79. per totam, & num.3.

Et hoc maximè procedit, quando cum prædictis
non pugnat vltimus status Beneficij; quia tunc
demùm plenè, & concludenter Iuspatronatus est
probandum, quando Beneficium vltimo loco
fuit diuorsimodè collatum, quia in iudicāda qua-
16 litate Beneficij maximè solet attendi vltimus
status: sic ex Bald.in l.si mater. C.ne de stat.defunct.
Dec.cons.126.num.1. tradit Seraph.decis.1120. n. 1.
sed hic dictus D.Io: Paulus vltimus Rector dicti
Hospitalis fuit prouisus auctoritate Apostolica
de dicto Hospitali tanquam de Patronatu dictæ
familiæ de Boiardis, ergo sufficiens est hæc
probatio.

Verùm si requiratur etiam maior probatio, illa
adest in casu nostro, quoniā vsq; de Anno 1412.
ex narratiua Io: Papæ, 22. & ex præsentatione
dicti Caroli Boiardi facta de Anno 1454. de qui-
bus apud Rot.d.decis.106. p. 2. diuers. & alijs no-
minationibus, & prouisionibus factis ab An.1500.
& successiuis temporibus effectum sortitis modo
quo ad laicos, modo quo ad Clericos præsētatos
concluditur ex multiplicatis præsentationibus
per antiquissimum temporis cursum, qui homi-
num memoriā excedat, censeri Titulum Iurispa-
17 tronatus probatum ex Bald.in d.l.cum super.C.de
rei vind.Cassad.d.decis.2.n.4. de probat. Achil. d.de-
cis.6. Put.d.decis.60.in fin.Menoch.cons.336.sub nu.
22. & de præs.lib.3. præs.90.num.3.cum seqq. Ma-
schard. de probat.concl.103.num. 9. & Gonz.ad reg.
8.d.gl.18.num.44.cum seqq. Franc. Leo. in Thes.for.
Eccl.p.2.c.6.num.3. Campan.in diuers.iur. can. Rub.
11.c.13.ex num.425. Viuian.de iurepatr.p.2.lib.11.
c.7.num.2. Monet.de comm.vlt.vol. c.10.num. 211.
Molfes.mor.tract.6.c.5.n.47. Rot. recent.decis. 148.
num.1. & decis.211.n.1.p.1. & decis. 674.n.2.p. 2.
Barbos.de off.Episc.p.3.alleg.72.num.28. & ad Conc.
Trid.d.c.9. num.5. Ricc.d.tract.resol.80. num.2. vbi
alios allegat, Castr.Pallau.mor.p.2.tract.13.disp.2.
p.3.num.6. vers.Secundò, sed hic constat de præ-
dictis, & etiam de fama publica, quæ in antiquis
18 multùm prodest in hac materia: Crau. cons.222.
n.2. Put.decis.141.lib.1. Ricc.d.resol.80.num. 3. er-
go satis verificatum est Iuspatronatus, vt per
Castr.Pallau.mor.p.2.tract.13.disp.2. n.6.

Deindè hoc ius patronatus probatur ex multis
enuntiatiuis tam Episcoporum, quam Pontifi-
cum, & aliorum, de quibus constat in process.
quæ cum sint antiquæ, satis probant Iuspatro-
19 natus ad fauorem dictæ familiæ de Boiardis,
quia habent vim famæ, & probant qualitatem
Beneficij in antiquis. Aret. in c.cum causam, n.26.
vbi Felyn. num. 4. de probat. Paris.cons.33. num.7.
lib.1. & cons.17.num.14.lib.4. Puteus decis.209.nu.
1.lib.2. Garz.d.c.9.num. 21. Farin. decis. recent. sub
num.1. & decis.224.num.4.5.p.1. Canaler.decis.362.
num.1. Aloys.Ricc.Decis.Curiæ Archiep.Neap.274.
num.5. & decis.306.p.4. & in trac. de nouis. prob.
Iurispat.resol.80.num.6. Barbos. de off.Episc.p.3. al-
leg.72.num.40.41. & ad Conc.Trid. d.c.9. num.26.
Castr.Pallau.d.p.3.num.6.vers. Idem quod, etenim
Enunciatiuis Ordinariorum multùm defertur in
probatione Iurispatronatus, quia præsumuntur
scire qualitates Beneficiorum, & vt plurimùm se
reddunt difficiles ad instituendum præsentatos.
20 Rot.decis.11.de Iurepatr.in Nou. Put.decis.243. lib.
1. Mantic.decis.318.num.2. & decis.350.num.3. Cor-
tin.decis.229.in fin. & decis.230.num.3. Farin. decis.
recent.518.num.3.p.1. Castr. Pall.d.p.3.n. 6.ad fin.
Barbos.ad Conc.Trid.d.c.9. n.26. vers. Enunciatiuis,
vbi tamen docet, quod debeat esse saltem duæ
21 enunciatiuæ, alioquin vnica regulariter non
probat.

Denique Iuspatronatus Dominorum de Boiardis
probatur ex Bullis, seu litteris institutionum E-
piscopi, vel Ordinarij, quibus attentatur Benefi-
cium ad præsentationem alicuius Patroni perti-
nere, & repræsentatum instituisse vigore dicti Iu-
rispatronatus, si enim talis institutio habuit ef-
22 fectum, litteræ Episcopi satis probant Iuspatro-
natus: ex Paul.de Citadin. de Iurep.p.6. q. 37. n. 3.
Gabriel.cons.196. num. 4. lib. 2. latè Maschard. de
probat.concl.956.num.12.23. & concl. 1216. nu. 3.
Flam.Paris.de resign.benef.lib.8.q.11.num.38. Put.
decis.172.in princ.p.1. & decis. 242.p.2. Rot. diuers.
376.lib.3.p.3. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol.
80.num.1. quem sequitur Aloys. Ricc. in d. tract. de
nouis.prob. Iurip.resol.81.nu.1. Barbos. de off. Episc.
p.3.alleg.72.num.47. & ad Conc.Trid. d. c.9. nu.32.
Castr.Pallau.mor.p.2.tract.13. disp.2. p. 3. num. 6.
vers. Quintò probatur sufficienter, etenim senten-
23 tijs, & confessionibus Ordinariorum multum
defertur in probatione Iurispatronatus. Rot.apud
Duran.decis.413.num.3. & decis.423.n.3.

Non obstant in contrarium adducta, & primò Ius-
patronatus esse probandum ex Fundatione, vel
Dotatione; quia respondetur, quod ex antiqui-
24 tate prædicta præsumitur Fundatio, & sic non
obstat Concilium. Rot. diuers.decis. 545. numer. 3.
vers.Nec obstat, p.1. Turret. cons.71. numer. 8. lib.1.
Achil.de Grass.de Iurepatr. decis.7. num.1. Ricc. de
nouis. prob.Iurisp.resol.81.nu.3. Castr. Pallau.d.p.3.
num.6.vers. Neque; & hoc verum est, etiam si nul-
lum Instrumentum Fundationis, vel Dotationis
25 ostendatur, & quamuis in præsentationibus nul-
la appareat facta mentio Fundationis, vel Do-
tationis, quia adhuc si multiplicatæ sint, & ver-
sentur in antiquo, satis probant Iuspatronatus
ex Dotatione, vel Fundatione competere. Achil.
de Grass.decis.4.de Iurepatr. Gonzal. ad reg. 8. Canc.
gl.18.

gl.18.num.46. Franc.Leo in Theſ.for.Eccl.d.c.6.n.3.
Galet. in margarita caſ. conſc. verb. Iuſpatronatus,
pag.145.num.1. Molfeſ.mor.tract.6.c.5. num. 47. in
medio. Barboſ.d.alleg.72.num. 29. & ad Conc. Trid.
d.s.6.num.6. Ricc.in deciſ. Curiæ Archiep. Neap. de-
ciſ.258.p.4.& in Prax.for.Eccl.reſol.127. num.1.3.
& in d. tract.de noniſs.prob.Iuriſp.reſol. 66. per to-
tum. Rot.diuerſ.deciſ.792.num.11.p. 1. Caſtr. Pal-
lau.d.p.3.ſub num.6. & ita cenſuit Sacr. Congreg.
Concilij in hæc verba; Iuſpatronatus ex ſolis
26 præſentationibus continuis vltra hominum me-
moriam probatur, licet in eis nullà fuerit facta
mentio de Fondatione, vel Dotatione; teſtè Gal-
let. d.loco Nouar.de Iur.Pontific.nom.concl.1.ſub n.4.
de Iurepatr. Ricc.d.reſol.66. num.3. ſed hic eſt ca-
ſus noſter; ergo &c.
Multiplicatæ autem præſentationes quomodo di-
cantur, diſcordant DD. nam multi per tres vi-
ces ſaltem fuiſſe factas neceſſe eſſe docent ex Iaſ.
27 in l.1.num.4.C.de fideicom. Ceph.conſ.225.num.43.
ita Genuen.in prax.Archiep.c.63.latius, & melius
Caſtr.Pallau.mor.p.2.tract.13.diſp.2.p.3.num.4.
verſ. Cęterum.
Nihilominùs verius eſt, & receptius, quod ad hoc,
vt multiplicatæ præſentationes dicantur, duas
ſufficere, quæ fuerint effectum ſortitæ, vt pro-
28 bant Caualc.deciſ.17.num.14.p.2. Mari. Antonin.
var.reſol.lib.1, reſol.109.num. 37. Campanil. in di-
uerſ.iur.can. Rubr.11.c.13.num.4.Barboſ. de off.epiſ.
d.alleg.72.num.31. & ad Conc.Trid. d. c. 9, num. 7.
Nouar.d.concl.1.num.6. de Iurepatr. Ricc. in prax.
for.Eccl.reſol.127.in fin.& in d.tract. de noniſs.prob.
Iuriſp.reſol.67.nu.2. & per totum, iſta enim mul-
tiplicitas etiam in binario numero verificari po-
teſt, l.1.§.hoc ſcriptum, vbi Bart.ff. ad S.C. Syllan.§.
fin.Inſt.de iur.perſ.gl.in c.ad noſtram,in verb.per mul-
tos,de reb.Eccl.non alien. Honded.conſ.102.num.71.
lib.1.ad rem, Ricc.d.reſol.67.n.2. in fin.
Non etiam obſtat, quod dictus D. Boiardus mo-
dernus ſit illegitimus, nam cum non ſit natus ex
inceſtu, & non ſit filius Præsbiteri, de quo eſſet
dubium, vt aliàs vidimus, ſed natus ſit ex ſoluto,
& ſoluta, certum eſt, quod etiam ſi non eſſet le-
gitimatus, poſſet ſuccedere in dicto Iurepatro-
natu in conſequentiam hæreditatis paternæ, &
ſic cum dictus D.Cæſar ſit hæres vniuerſalis eius
patris D.Pauli Emilij Boiardi vltimi Patroni di-
cti Hoſpitalis, ſequitur in neceſſariam conſequē-
29 tiam, vt etiam ſuccedat in dicto Patronatu, vt
per Præpoſit.in c.per venerabilem, §. autem, fol.44.
qui filijs ſint legitim. pulchrè Roch. de iurepatr. in
verb.competens alicui,nu.9. Lambert.eod.tract.lib.1.
p.2.q.2.princ.Art.26.num.15.16. vbi probat, quod
filij illegitimi tunc ſuccedunt patri, vel matri in
Iurepatronatu, ſi ſunt illorum hæredes, & non
30 aliter; ita etiam tradunt DD. in c. cum ſecundùm,
de Iurepatr.Præpoſ.Gemen.& Card.in c.lege Impera-
torum,diſt.10.Paleott.de noth. & ſpur. q. 61. per tot.
Ricc.in prax.for.Eccl.reſol.166. nu. 89. & in d.trac.
de noniſs.prob.Iuriſpat.reſol.161. num. 2. Viuian. de
Iurepatr.lib.2.c.6.n.28. & lib.4.c.2.n.68.
Sed vlteriùs prædictus D. Cæſar eſt legitimatus à
Principe, & factus capax omnium ſucceſſionū,
& ſic potuit etiam hæres inſtitui à patre, cum
alios non haberet legitimè natos, ideò ſequitur,
quod cum ſit hæres patris, poſſit ſuccedere etiam
in eius Patronatu, quia Princeps etiam ſæcularis
31 poteſt legitimare in conſequentiam occaſione
hæreditatis ad Iuſpatronatus Eccleſiaſticum: &
ſic in hac ſententia vltimo loco relata ſe firmat,
& reſidet, Gemen.in c.lege, ſuper gl. 2. & ibi: Card.
Alex.ſol.10. vbi teſtatur hanc opinionem eſſe te-
nendam, diſt.10. pulchrè etiam Bald. in conſ. 372.
num.2. & conſ.373.num.4. & conſ.374.num.1.verſ.
Ex hoc ſequitur, lib.1. vbi concludit, quod ex quo
legitimati ſuccedunt in hæreditate, ſuccedunt
32 etiam in Iurepatronatu Eccleſiaſtico, & ita te-
net etiam Roch.de Curt.in trac.de Iurepatr. in verb.
competens alicui,num.8.verſ.in hoc puncto, vbi ad
finem etiam teſtatur caſum eueniſſe, & pro legi-
timato iudicatum fuiſse: latiùs, & de communi
teſtans Lambert.eod.tract.de Iurepatr.lib.1.p.2.q.2.
princ.art.29.num.12.13. & per totum, vbi multas
rationes adducit, & tollit contraria. Ferret. conſil.
131.num.11. Couar.de ſponſal.p.2.c.8.§.8.num.18.
Card.Tuſch.pract. concl.littera I, concl. 609. num.6.
Aloyſ. Ricc.in prax.for.Eccl.reſol.185.num.5. Vi-
uian.de Iurepatr.p.1.lib.4.c.2. num. 70. & Baſilius
Legionen.lib.11.c.1.num.14. Io:Azor.mor.p.2.lib.2.
c.14.q.7. Molin.tract.2.de Iuſt.& iur.diſp.173. verſ.
Item: pulchrè etiam Caſtr. Pallau. mor. p.1.tract.13.
diſp.2.p.1.§.5. num.19.
Ideò non obſtant contraria, quia tunc illegitimi ex-
cluduntur à ſucceſſione Iuriſpatronatus, quia
33 ſucceſſio huiuſmodi regulatur ſecundùm ſucceſ-
ſionem bonorum, à qua illi excluduntur. Auth.ex
complexu, C.de inceſt.nupt. vt inquit Ricc. in prax.
for.Eccl.185.num.4. & ideò ſicut etiam filij legiti-
mi non ſuccedunt in Patronatu, niſi ſint hæredes
34 bonorum, teſtè Lambert.de Iurepatr. d.lib. 1.p. 2.
q.2.princ.art.26.n.2.verſ. Sequitur ergo; ita etiam
illegitimi, & multò minùs ſuccedere poterunt,
verùm ſi detur caſus, quod hi ſint, & poſſint eſſe
hæredes defuncti, vt hic tamen vigore legitima-
tionis, quæ tollit omne obſtaculum tam iuris,
35 quam facti, ad tex.in l.3. C.de Natal.reſtit. Rot.di-
uerſ.deciſ. 505.p.1.Ricc.d.reſol.185. num. 5. tamen
quia nullis extantibus liberis legitimis, & natu-
ralibus, tunc illegitimi, & ſimplices naturales
poſſunt hæredes à patre etiam in totum inſtitui:
36 vt in Auth.licet, C.de natur.liber. & in §.ſi verò fi-
lius, in Auth.quibus mod.nat.eff.ſui. Alex. in l.ſi qui
bonis, & in l.Lucius,ff.de vulg.& pup. Rom. conſ.43.
num.3.& conſ.122.in princ. & conſ. 397. in princ.
vbi Apoſtilla, in verb.validam.Tuſch.littera N.concl.
13.num.1.& ſeqq. ideò cum hic nulli extent legi-
timi, & naturales extincta iam domo DD. de
Boiardis, nullum eſt impedimētum, quin dictus
D.Cæſar poſſit eſſe hæres vniuerſalis dicti eius
patris tam ex teſtamento, quam ab inteſtato, &
37 ſic data facultate ſuccedendi in bonis, & hære-
ditate defuncti, poteſt etiam ſuccedere in Iure-
patronatu: vt per Roch.d.verb.competens, ſub nu.8.
9.Lambertin.d.art.26.& art.29.Pallau.d.§.5.n.19.
cum alijs ſupra adductis.
Benè verùm eſt, quod prædicta non procedant in
Pa-

Patronatu gentilitio, & Familiæ, in quo succe-
dunt solum illi, qui sunt de Familia, & alij etiam
38 si sint hæredes, excluduntur, quia oportet, quod
sint de sanguine, & domo, de qua spurius, & ille-
gitimus dici non potest: & sic procedit Bald. in
d.cons.373.num.4. vers. Sed respondetur, & nu.5.6.
lib.1.Lambert.d.art.29.n.44. Ricc.d.resol.185.n.2.
3.& de nouiss.prob.Iurisp.resol.161.n.2. sed nos nõ
versamur in Patronatu gentilitio, & familiari sal-
39 tem taxatiuè, tum quia non constat illegitimos
fuisse expresse exclusos, ideò relinquuntur sub
dispositione iuris communis, secundùm quod
sunt capaces Iurispatronatus; vt ex Rot. in vna
Ianuen.Iurisp.23.Iun.1612.coram Pamphylio dixit
Ricc.d.resol.161.num.3. tum quia dicenti Iuspa-
tronatus esse gentilitium incumbit onus probã-
di, & ratio est, quia Iuspatronatus in dubio præ-
sumitur hæreditarium, & ad hæredes extraneos
40 transitorium. Card.in Clem.plures, in 6. q. vbi An-
char.n.2. de Iurepatr. Abb.in c.cum seculum, n.3.5.
eod. Anch.cons.81.n.2. Lambert.de Iurepat.lib.1.p.2.
q.5.princ.art.15.per totum. Couar. var. resol. lib. 2.
c.18.n.6.in fin. Rot. diuers. apud Farin. decis. recent.
675.n.1.p.2. Ricc.d.tract.resol. 180.n.4. Duran. de-
cis.285.n.7.& decis.411.n.7.

Sed dato etiam, quod hoc Iuspatronatus fuisset
gentilitium Familiæ de Boiardis, cum non ap-
pareat taxatiuè tantum illis fuisse concessum, &
ita restrictiuè, vt ad alios transire non possit, se-
quitur adhuc, quod extincta Familia possit tran-
sire etiam ad quoscunque hæredes extraneos,
41 quia prouisio hominis non tollit prouisionem
legis: ex Anch.d.cons.81. & Card. cons.4. de Iure-
patr. Calder.cons.4.eod. Dec.cons.3.n.24. Paris. cons.
48.lib.4. Ferret.cons.143.n.23. Alban.cons.488.n.6.
Moscat.cons.23.n.5. Cassador.decis.1.n.3. de Iurepat.
Rot.diuers.decis.385.n.1.p.1. pulchrè Seraph. decis.
364.n.2. vers. His tamen non obstantibus, & n.3.4.
& per totam. & decis.378.n.1.2.3.4.5. & per totã,
vbi resoluuntur omnia: pulchrè Ricc. in prax. for.
Eccl.resol.137.num.4.5.6. & de nouiss.prob. Iurisp.
resol.163.per totam: vbi quod hæc opinio contra
Lambertinum fuit approbata à Rota: sic etiam
latè docet ex sententia Rotæ, Viuian.in tract. de
Iurepatr.sub num.14.& num. 17. vbi plenè, & alle-
gat multas Rotæ decisiones, ergo dato etiam,
quod dictus D. Boiardus sit loco extranei à do-
mo illorum de Boiardis, tamen cum sit hæres vl-
timi defuncti, potest acquirere Iuspatronatus
42 stante quod spurius, & illegitimus est capax Iu-
rispatronatus Ecclesiastici, vt latè apud Roch. d.
verb.competens. Lambert. d.art.26. & latius Castr.
Pallau.mor.p.2.tract.13.disp.2.p.4.n.24.

Non obstat, quod locus sit potiùs laicalis, & non sit
Beneficium, & ideo non cadat in eo Iuspatrona-
tus; Nam respondetur hæc non posse intelligi,
nisi eo respectu, vt etiam laicus possit admitti ad
regimen dictis Hospitalis, non autem quod non
detur in eo Iuspatronatus, & quod non liceat
Boiardis præsentare Rectorem coram Episcopo,
43 pro ut aliàs fecerunt, iuxta forma Clem. quia con-
tingit, de religios.dom. vt apud Rot. diuers.decis.122.
n.5.6.7.p.2. non igitur ita dicitur laicalis locus,
quando etiam sit Religiosus, & sub iurisdictione
Ecclesiæ, à qua semper fuit prouisum de Rectori-
bus dictis Hospitalis adeò, vt largo modo saltem
44 dici possit Beneficium, vt post Lap. tradit Anch.
in Clem.dispendiosam, num.1. in 9. not. de Iudic. Fe-
lyn.in c.de quarta, num.15. in fin. de præscript. latè
Rot.diuers.decis.668.nu.2.& decis.669.per tot. p.4.
quæ loquuntur in puncto huius Hospitalis, & vo-
lunt, quod illud cadat sub constitutione Gregor.
45 XIII. de publicandis resignationibus Beneficio-
rum, & Officiorum Ecclesiasticorum, quod non
fuisset dictum, si Hospitale huiusmodi ita esset
laicale, & priuatum, vt nihil pertineret ad Eccle-
siam, & ideò hoc nullo modo videtur esse con-
trouertendum, quia id esset Boiardis concedere
46 totale dominium loci, vt per Felyn.in d.c.de quar-
ta, Lambert.de Iurepat.lib.1.p.1.q.11.princ. art.11.
num.5. vers. subdit etiam hoc: vbi quod non esset
propriè Patronus, sed Dominus regens, & sic da-
remus dicto Boiardo plus quam petit, & habue-
runt omnes eius antecessores.

Dicendum est igitur prædictum Hospitale esse lo-
cum Religiosum sub tutela Ecclesiæ, & gaudere
omnibus Ecclesiæ immunitatibus adeò, vt præ-
47 sumatur fundatum auctoritate Episcopi, quod
ex multis probatur, quia habet Ecclesiam cum
Campanili, & intitulatur sub nomine S. Thomæ,
quæ sunt signa loci Religiosi, & arguunt fuisse
fundatum auctoritate Episcopi, & præsumitur
locus Ecclesiasticus: vt not. per Archid. in c. nemo,
de consecr.dist.1. Abb.in c.fin. de Cens. & in c. paten-
tibus, de priuileg. in c.inter dilectos, col. vlt. de donat.
Feder.de Sen.in cons.106. in princ. pulchrè Lambert.
de iurepatr.lib.1.p.1.q.11.princ.art.12.num.4. Rom.
cons.477.n.13. Rot.diuers.decis.725.num. 1.2.5.p.1.
pulchrè Viuian.de iurepatr.p.1.lib. 3. c. 2. n. 7. vbi
tradit signa Hospitalis, & loci Religiosi fundati
cum auctoritate Episcopi: Tusch. litera H. concl.
159.n.23. Beintend.decis.13.n.4.5. Ricc.in prax.for.
Eccl.resol.37. num.2.& ego dixi contr.for.116.n.12.
& seqq. & de hoc non est dubitandum in casu
nostro, quia Boiardi semper petierunt prouideri
de Rectore dictis Hospitalis ab Episcopo, & à
48 Pontifice iuxta formam d.Clem.quia contingit, de
Religios.dom. vt in process. & in d.decis.diuers.668.
& 669. p.4. quam constitutionem certum est lo-
qui de locis Religiosis, & Hospitalibus publicis
Iurisdictionis Ecclesiæ subiectis, vt legitur in ea,
& ibidem DD. testantur. Lambertin. de Iurepatr.
lib.1.p.1.q.11. princ.art. 11. num. 10. vbi docet,
quando Hospitale sit Religiosum, & publicum,
& quando priuatum.

Hinc non est dubitandum, quando in tali Hospitali
detur Iuspatronatus, quia dari certum est in iure,
49 si quidem pertinet ad Episcopum, & Ordinariũ
dare Rectorem Hospitalibus, nisi Hospitale ha-
beat Patronum, quia tunc ad Patronum pertinet
electio Rectoris, & ad Episcopũ cõfirmatio, quia
proceditur ad instar Ecclesiarum, & regimen cõ-
50 mittitur discretis, & idoneis viris siuè Clericis,
siuè laicis; sic probant tex.in §. si quis ædificationẽ,
vbi Bart.in Auth.de Ecclesiasticis tit. & in d. Clem.
quia contingit, vbi Card.in princ.q.7.de religios.dom.

c.inter

c. inter dilectos, vbi Abb. col. vlt. de donat. elarè
Abb. in c. de Xenedochijs, de religiof. dom. & in c.
olim, de reftit. fpol. Bald. conf. 165. incipit ordinatio
teftamenti, lib. 4. Federic. in tract. de rerum perm.
q. 14. vbi ideò dicit poffe etiam Hofpitale cum
Beneficio permutari. Roch. in tract. de Iurepatr.
verb. in Eccl. q. 4. num. 8. pulchrè, & latè Lambert.
eod. tract. lib. 1. p. 1. q. 11. princ. art. 11. num. 1. 2. 3.
& per totum, vbi benè probat, quod fi Hofpitale
eft Religiofum, quia in eo fit Ecclefia, vel in Fũ-
datione interuenerit confenfus Diocefani, cadet
51 in eo Iufpatronatus propriè, vt in ipfis Eccle-
fijs, fi verò in eo non fit Ecclefia, vel in Funda-
tione non interuenerit confenfus Epifcopi, tunc
erit priuatum, & poterit à Fundatore deftrui, &
conuerti ad vfus prophanos, nifi morte confir-
maretur, quia tunc non poffet tolli per hæredes,
& eo cafu in eo cadet Iufpatronatus largè, &
impropriè: ideò dari Iufpatronatus etiam in
52 Hofpitali religiofo tradiderunt etiam Cardin.
Hoftien. in fumm. titulo de Religiof. dom. §. Quis dica-
tur, Felyn. in c. de quarta, nu. 14. de præfcript. Gonz.
ad reg. 8. gl. 5. §. 4. num. 22. 23. Rot. diuerf. decif. 725.
num. 6. p. 1. Viuian. de Iurepatr. lib. 3. c. 2. num. 1. 4.
& ego aliquid dixi in controu. 116. num. 8. 9. 10. con-
cludendum eft igitur non effe dubitandum de d.
Iurifpatronatus exiftentia.

Immò cenfeo dictum Hofpitale poffe dici Benefi-
cium Ecclefiafticum, quia regulariter Hofpita-
lia non dantur ad regendum alicui, nifi per triẽ-
53 nium, vt ftatuit Conc. Trid. fefs. 22. c. 8. de reform.
& tamen hoc Hofpitale tam ab Ordinarijs, quam
à Pontifice femper fuit datum ad vitam Recto-
ris iuxta formam d. Clem. quia contingit, de relig.
dom. ergo datur in Titulum, vt tenet Rebuff. de pa-
cific. poffefs. num. 81. Viuian. de Iurepatr. p. 1. lib. 3. c. 2.
num. 16. Si igitur datur in Titulum alioquin non
poffet concedi alicui ad vitam, fed tantum ad
triennium, vt in dicto Concilio, ex quo compre-
hendimus dictum Hofpitale effe annexum Bene-
ficio, & ideo poffe adminiftrari à Titulari duran-
55 te eius vita, vt bene docet Caftr. Pallau. mor. p. 2.
tract. 13. difp. 1. p. 7. fub n. 5. in fin.

Nam quãdo Hofpitalia dantur in Titulum ex Fun-
datione, vel confuetudine Ecclefiafticis perfo-
nis, tunc naturam Beneficij habent, & funt ac-
ceffona Ecclefiæ, vel Beneficio, & ideò eius na-
56 turam fortiuntur d. Clem. quia contingit, §. præ-
miffa, & ibi gl. de religiof. dom. Coraf. de Benef. p. 1.
c. 3. num. 1. Gonz. ad reg. 8. gl. 5. §. 4. num. 10. 14. &
Garc. de Benef. p. 1. c. 3. num. 1. & feqq. Barbof. de off.
Epifc. p. 3. alleg. 57. num. 148. Viuian. de Iurepatr.
lib. 3. c. 2. num. 15. Caftr. Pallau. dict. par. 7. num. 4.
verf. Dixi.

Non obftat, quod aliquando datum fit perfonis
laicis, quia poft Concilium id eft prohibitum vl-
tra triennium, & ideò cum adhuc Rectores fue-
rint inftituti ad vitam, & effent perfonæ Eccle-
fiafticæ, videtur, quod vltimus ftatus Beneficij
fit attendendus ad cognofcendam eius qualita-
57 tem, vt in terminis de Hofpitali dixit Seraph.
decif. 1103. num. 5. 6. & fic debeat cenferi potiùs
Beneficium Ecclefiafticum.

Verùm id decidere hic non expedit, neque eft ne-
ceffe, cum fatis fit pro nunc fuftinere, quod di-
ctum Hofpitale fit de Iurepatronatus dicti Bo-
iardi, & quod eius præfentatio fit admittenda,
pro vt cenfeo, cui non refragantur prouifiones
Apoftolicæ, fi aliquandò viderentur contraire,
quia in dubio Papa non intendit præiudicare
Patronis laicis, & ideò Apoftolicæ prouifiones
non mutant ftatum Beneficij, fed potiùs confer-
58 uant; ex Calder. conf. 26. de præben. Bellam. decif.
107. Achil. decif. vnic. de ftat. Benef. & decif. vlt. de
Iurepat. Dec. conf. 126. fub num. 4. Seraph. decif. 799.
num. 3. & decif. 1273. num. 2. & decif. 1367. num. 4.
Rot. diuerf. decif. 545. num. 3. p. 1. Farin. decif. recent.
543. num. 3. p. 1.

Non obftat denique denegandum effe ius præfen-
tandi dicto D. Boiardo, quia fit fpurius, & natu-
ralis, & fic odibilis Legibus, & Sacris Canonibus,
59 c. cum pridem, de renunt. & ideò incapax Iu-
rifpatronatus, quod eft quædam præeminentia,
& honor, qui non congruit fpurijs in Ecclefia
Dei, vt in puncto dixit Bald. in d. conf. 373. num. 4.
verf. Sed fpurij, lib. 1. quia iam refponfum eft hanc
maculam per legitimationem fuiffe fublatam,
& fi diceretur Principem laicum non poffe legi-
timare quo ad fpiritualia, replicatur id effe ve-
rum directè, non autem in confequentiam, vt
vidimus ex Roch. in verb. competens, num. 9. & alijs;
Sed efto, quod in hoc dubium effet, illud tolli-
tur per legitimationem de eodem Boiardo fa-
ctam à Collegio DD. Prothonotariorum de n.
participantium, qui ex priuilegio Pontificis eũ
plenè legitimauerunt, fi quidem certum eft,
quod legitimatus à Papa, vel ab eius dependen-
60 tibus fine dubio fuccedit in Iurepatronatu etiã
Ecclefiaftico, vt hæc non habere dubium dixit,
Bald. in d. conf. 373. num. 5. lib. 1. Roch. in tract. de Iu-
repatr. verb. Competens alicui, q. 2. princ. fed meliùs
Lambert. in d. tract. de Iurepatr. lib. 1. p. 2. q. 2. princ.
art. 27. vbi quod legitimatus à Papa, vel ab eius
61 dependentibus fuccedit in Iurepatronatu, quod
tranfit cum hæreditate, fic etiam Tufch. littera I,
concl. 609. num. 1. Rot. diuerf. decif. 505. num. 6. 7. p. 1.
quæ fine dubio loquitur de legitimatione Papæ,
& dicit, quod abolet omnem maculam 1. ad rem
62 Viuian. de Iurepatr. d. lib. 4. c. 2. num. 69. vbi docet,
quod legitimatus à Papa, vel ab eo dependenti-
bus fuccedit in Iurepatronatu, quia tunc tolli-
tur omne obftaculum tam iuris, quam facti.

Non loquor autem hic de filijs Præsbyte-
rorum legitimatis, quia hi funt magis
odibiles, & de his loquitur Bald. in
d. conf. 373. fub num. 4. & con-
tra eos extat conftitutio
Pij V. quæ eis tollit
fucceffionem
Patris
etiam fi fint legitimati, ideò
me remitto in hoc ad ea,
quæ aliàs de hac ma-
teria fcripfimus
in contr. 172.
vbi vide.

EPI-

EPITOME.

Vnio Beneficiorum quibus ex causis fieri possit ab Ordinario, & quid requiratur, vt benè fiat.

SVMMARIVM.

1 *Vnio Beneficiorum potest fieri ab Ordinario Prębendis tenuibus.*
2 *Vniones quando fieri possint non obstante affectione Beneficiorum.*
3 *Vnio Beneficiorum pro augendo cultu diuino pro necessitate, vel vtilitate Ecclesię valet.*
4 *Episcopus potest vnire quęcunque Beneficia suę Diocęsis, non tamen omnia simul.*
5 *Vniones Beneficiorum post Conc. Trid. factas, Episcopus potest reuidere.*
6 *Vnionis Beneficiorum causę debent verificari coram Ordinario.*
7 *Vnionis tempus non attenditur, sed vacationis, quia valet solùm pro ut ex tunc.*
8 *Vnio Beneficiorum potest reuocari cessante causa Vnionis.*
9 *Vnionis pro causa non attenditur, quod quis commodius viuere possit.*
10 *Vnio potest fieri solum ex causa necessitatis, vel vtilitatis Ecclesię euidentis.*
11 *Vnio quomodo euertatur ostendendo causam non fuisse veram.*
12 *Sacrificiorum multitudine non propitiatur Deus.*
13 *Vnionis causa quomodo esse possit defectus ministrorum.*
14 *Vnionis causa an probetur ex assertione Vnientis.*
15 *Vnionis causa debent ex processu apparere.*
16 *Vnio Prębendis Canonicorum quomodo fieri possit.*
17 *Vnio Beneficiorum potest fieri ab Ordinario Prębendis singulorum, non Mensę Capitulari.*
18 *Vnio Beneficiorum nō potest fieri Cappellanijs etiam tenuibus, vel Sacristię.*
19 *Beneficia ex quibus causis possint vniri.*
20 *Vnionis necessitas, vel vtilitas quomodo probetur.*
21 *Distributiones tenues, quę negliguntur, sufficiunt pro causa ad Vnionem.*
22 *Vnionis causa non existente vera Vnio est nullo ipso iure, vel irritanda.*
23 *Vnio facta ab Episcopo sine consensu Capituli non valet.*
24 *Episcopus potest vnire Beneficia sine consensu alicuius ex consuetudine secundùm aliquos.*
25 *Vnio Beneficiorum facta sine Capitulo valet, si Capitulum non contradicat.*
26 *Vnio Beneficiorum pro forma requirit consensum Capituli, & sine eo non valet.*
27 *Capitulum non potest ratificare vnionem inualidam.*
28 *Capituli consensus habetur, si collegialiter consentiat maior, & sanior eius pars.*
29 *Consensus non prasumitur, nisi expressè probetur.*
30 *Consensus Capituli an prasumatur ex lapsu triginta Ann.*
31 *Vicarius Generalis Episcopi non potest facere Vniones Beneficiorum sine speciali Mandato.*
32 *Officialis, seu Vicarij assertioni non statur in his, quę requirunt speciale Mandatum.*
33 *Vicario non creditur in requirentibus speciale Mandatum.*
34 *Oraculum viuę vocis per testes potest probari.*
35 *Vniones Beneficij effectum non sortitas reuocauit Vrbanus VIII.*
36 *Vnio Beneficiorum quando dicatur effectum sortita.*
37 *Possessio non pacifica an sufficiat, vt vnio dicatur effectum sortita.*
38 *Vnio etiam cum clausulis amplissimis reuocatur per regulas Cancellarię.*
39 *Vniones facta vigore Concilij non reuocantur per regulas Cancellarię.*
40 *Vniones vigore Concilij non possunt fieri Cappellanys, neque Fabricę, vel Sacristię indigentibus.*
41 *Beneficia simplicia, & Curata possunt vniri Curatis.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

De Anno 1612. sub die 22. Februarij Reuerendissimus D. Dioneus Corrigius Episcopalis Vicarius generalis Mutinę de Mandato speciali sui Episcopi, vt ipse dixit, innitens Decretis Sac. Concilij Tridentini vniuit, & incorporauit Mensę Communi Pręsbyterorum Ecclesię Cathedralis eiusdem Ciuitatis Beneficium simplex Sancti Erasmi fundatū in eadem Cathedrali, ex causa augendi Distributiones dd. Pręsbyterorum ad maiorem Dei gloriam, & cultum, cum consensu M.R.D. Annibalis Saxi Cancell. & Rectoris dicti Beneficij sine tamen eius pręiudicio eius vita durante, vt in Instrumento Vnionis. Verùm cum hodiernis temporibus in Mensę Episcopi secundum ordinem Alternatiuę defunctus sit Rector dicti Beneficij, Quęsitum fuit, An Serenissimus, & Reuerendiss. Princeps, & Episcopus Mutinę possit, vel potuerit conferre dictum Beneficium non obstante dict. Vnione, vel potiùs, an valida sit dicta Vnio adeò, vt Ordinarius non possit eam reuidere, aut impedire.

Et sanè prima facie videbatur dicendum validam esse, cum stet pro ea *Concilium* Tri-

Tridentinum, ſeſſ.24.c.15.de reſor. vbi Statutum eſt, quod in Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus, vbi frequentes adeòque tenues ſunt Præbendæ ſimul cum Diſtributionibus quotidianis, vt ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, liceat
1 Epiſcopis, cum Capituli conſenſu aliquot ſimplicia Beneficia, non tamen regularia, ijs vnire, non obſtante quacunque reſeruatione, vel affectione adeò, vt tales Vniones nullo modo tolli, aut impediri poſſint, ex quibuſcunque Prouiſionibus, aut alijs Derogationibus; Et ideò cum habeamus caſum legis, nihil vlteriùs eſt quærendum, *l.Ancillæ, C.de furt.cum vulg.* & hoc credo fuiſse fundamentum d.Vnionis.

Deindè etiam de Iure Communi videtur dicendũ validam fuiſse d. Vnionem, quia facta eſt pro augendo cultu Diuino, pro vtilitate, & neceſsitate Eccleſiæ, vt Præſbyteri d.Menſæ Communis poſſint commodiùs ſubire onus inſeruiendi Eccle-
3 ſiæ, & diuinis Officiis intereſsendi, dum ex dictã Vnione pinguiores fiunt eorum Diſtributiones, certum eſt enim poſse Epiſcopum vnire quæcũque Beneficia, non tamen omnia ſimul ſuæ Diœceſis propter neceſsitatem, vel vtilitatem Eccle-
4 ſiæ, per *tex.in c.Expoſuiſti, vbi Gloſ. & DD.de Præben. & cap. Sicut vnire, vbi Abb. de exceſs. Prælat.*

His tamen non obſtantibus veridicè, & ſecundùm veras, & practicatas Iuris regulas cenſeo, dictam Vnionem eſse inualidam, nec poſse inuito Epiſcopo, vel Pontifice executionem habere adeò, vt poſsit Epiſcopus eam renidere, & irritam declarare; Si quidem poteſt Ordinarius tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus renidere, & irritare omnes Vniones factas poſt Concilium Tridentinum, ad cuiusvis inſtantiam, niſi eas ex legiti-
5 mis cauſis coram eo verificandis emanaſse conſtiterit, ex *Concil.Trid.ſeſſ.7.c.6.de Reſor. & caſſantur per Regulam XIII. Cancellariæ*; Et ideò antequam Vnio prædicta effectum ſortiatur, oportet cauſas eius legitimas probare coram moderno Epiſcopo, etiam ſi in Inſtrumento fuiſsent enunciatæ, quia cauſæ, & ſolemnitates non præſumũtur, niſi probentur, & ideò cauſæ d. Vnionis debent verificari coram Ordinario ſiuè ex officio, ſiuè ad inſtantiam partis procederetur, maximè
6 antequam effectum ſortiatur, vt ex *Oldrad. conſil. 261. Verall.deciſ.350. num.3.p.3. pulchrè Canaller, deciſ.439.num.7. & Rota diuerſ.deciſ. 294. num.14. 15.16.p.5. & hoc expreſsè deciſum eſt in d. Concil. Trid. d. c.6.* ibi coram loci Ordinario verificandis; ideò non eſt eurandum de his, qui aliter docent, cum ſtet pro nobis Concilium Tridentinũ, & opinio Rotæ Romanæ; Sed hic non ſunt verificatæ cauſæ d. Vnionis, ſcilicet, Paupertas dictæ Menſæ Communis, & modicitas redditum eius, & quod tàm laudabile opus non poterit conſeruari ſine hac Vnione, immò credo, quod non poſſint probari, quia audio fuiſse, & eſse diuitem, nec vnquam fuiſse in tali neceſsitate.

Et tantò magis quia credo non ſatis eſse probare dictam Menſam Communem fuiſse in hac neceſsitate tempore Vnionis factæ viuente Beneficii Rectore, quia tunc Vnio non applicatur, nec effectum ſortitur, & proptereà attendendum eſſe tempus, quo executioni demandatur, quia Vnio Beneficii ante vacationem facta non fit, vt ex nunc, ſed in futurum, cum vacauerit, & ſic attenditur tempus vacationis, vt per *Gloſ.in Clem. Si vna, in verb. Vacatus, & ibi DD. de reb. Eccl. non alienan. pulchrè Garz. in tract. de Bcnef. p. 12. c. 2. num.98.99. vbi etiam teſtatur Sac. Congreg. Concilij ità declaraſſe, Mandoſ. reg.12.Cancell.q.5.num.2.*
7 *Caſtr.Pallau.mor.p.2, tract,13, diſp.6.punct.12.§.4. num.3.* Ergo probandum erit dictam Menſam Communem eſse pauperem, & in earum neceſſitate nunc, quando prætendit Vnionem debere ſortiri effectum; Sed quia audio eam deuenisse ad pinguiorem Fortunam ob multa legata, & hæreditates ſibi delatas, ideò impoſsibile eſt cauſas Vnionis verificare.

Et ſanè ſi ceſsante cauſa Vnionis poteſt Epiſcopus Vnionem reuocare, veluti ſi Eccleſia non ſit ampliùs in neceſsitate, vel non indigeat ampliùs Beneficio vnito, tunc enim ob cauſæ ceſsationem, admittunt omnes Vnionem poſse reuo-
8 cari, vt per *Caccialup. in tract.de Vnio. q. 9. Rebuff. in prax.Benef.p.1. tit. de Vnionis reuoc. numer. 1. 2. Garz.d.c.2.num.305. Azor.mor.p.2.lib.6.c.29.q.4. Caſtr.Pallau.d.§.4.ſub num.4.verſ.Ad reuocandam.* Multò magis poterit eius effectus impediri, ſi nondum plenè effectum fuerit ſortita; & ita Epiſcopus poterit intentum obtinere ſiuè in impediendo, nè Vnio habeat executionem, ſiuè eam reuocando eo, quod ceſsauerit cauſa Vnionis, ſtante quod dicta Menſa Communis nõ eſt ampliùs in ea neceſsitate, cum in hac materia non attendatur Commoditas, & quod ex hoc Bene-
9 ficio Præsbyteri commodiùs viuere poſsint, ex *Lotter.de re Benef.lib.1.q.29.n.21.*

Prædicta autem multò magis locum habere debẽt, quia ad Vnionem faciendam non ſufficit qualibet vtilitas, vel neceſsitas ſimplex Eccleſiæ, ſed debet eſse euidens, & præciſa, quæ excludatur
10 quæcunque dubietas, vt *ex d. c. Expoſuiſti, vbi DD. & in c. ſine exceptione, ibi non ſit dubium, 12. q. 2. & c.1. de reb. Eccl. non alien. in 6. Barbat. conſ. 40.num.1. verſ.Vndè pendent.lib.1. Rot.diuerſ.deciſ. 65.num.17.p.2. Lotter.d.tract.lib.1.q.28.num.30. & numer. 141.142. vbi pulchrè, & in terminis loquitur.*

Tantùm igitur abeſt, vt cauſa dictæ Vnionis factæ propter indigentiam, & tenuitatem redditũum dictæ Menſæ Communis, poſsit verificari, vt potiùs contrarium euidenter appareat, ſi quidem conſtat, quod dicta Menſa Communis, cui facta eſt Vnio, ſe ſubſtentauit abſque Beneficio Vnito, ergo non fuit vera cauſa Vnionis, & hoc ſufficit ad eam euertendam, vt benè dixit *Oldrad. in d. conſ.262. ſub num.1. verſ.Sicut, & Lotter. d.q.28.num.243.*

Nec valet dicere, quod quantò magis creſcunt fructus, & prouentus dictæ Menſæ, tantò magis poterit augeri numerus Miniſtrorũ, & ſic augetur cultus diuinus, cũ melius ſeruiatur Eccleſiæ

per

per plures, quod per pauciores, nam respondetur, hanc non esse causam sufficientem ad supprimēdum Beneficium, etiam alteri vnien dum, cum non semper expediat plures adesse Ministros; multitudine enim Sacrificiorum non
12 propitiatur Deus, *c. Striptum, 14. q. 5. c. Non mediocriter, de Consecrat. distin. 5. glos. in c. Vnico, in verbo. Nimiam, de Religios. domib. n. 6.* Ideò causa ista cultus diuini non habetur in consideratione ex solo numero Ministrorum, nisi vbi Ecclesia propter
13 defectum illorum debitis defraudatur seruitijs, vt ex *Petro de Vbald. in tract. de Canon. Episc. c. 7. n. 6. declarauit Rota in vna Calaguritana Beneficij 14. Maij 1593. coram Gipsio, teste Lotter. d. q. 28. num. 64. 65.*

Nec obstat, quod Vicarius in dicto Instrumento Vnionis dicat, sibi de prædictis legitimè constare, quia circa veritatem causæ in hac materia nō statur assertioni eius, neque etiam Episcopi, quia debet de ea constare positiuè ex processu desu-
14 per facto, vt post *Gemin. & Anchar. latè dixit Franc. in c. 1. n. 4. de reb. Eccl. non alienan. in 6. & tenuit Rota in Toletana Parochialis 19. Nouēb. 1601. coram Corduba, teste Lotter. d. q. 28. n. 33.* & propterea si non extat processus, hæc omnia verificans,
15 non statur assertioni Iudicis, quia omnia debent in actis publicis reduci, vt per *c. Quoniam contra, de probat. & Soccin. consil. 47. num. 15. lib. 4. & Cranet. consil. 171. n. 7. dixit Lotter. d. q. 28. n. 36.*

Nec obstant in contrarium adducta, & primo Concilium Tridentinum *d. c. 15. sess. 24. de reform.* quia
16 illud expressè loquitur, & habet locum tantum in Vnione facienda Præbendis Canonicorum, & pro augendis eorum Distributionibus, vt legitur in eo, ibi: *vt sustinendo decenti Canonicorum gradui*, & ibi: *ijs vnire*, Concilium enim prædictum dat facultatem Episcopo vniendi Beneficia tenuibus Præbendis singulorum Canonicorum, exclusa
17 etiam ipsa Mensa Capitulari. *Gonzal. ad reg. 8. Cancellariæ, glos. 37. num. 25. Aloys. Ricc. p. 4. collect. 1067. in fin. Gratian. discep. 278. n. 34. Garz. de Benef. d. p. 12. c. 2. num. 171. Farinac. decis. recent. 565. nu. 1. p. 2. Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg. 66. n. 9. & ad Cōc. Trid. d. c. 15. n. 19. 20.*

Ideò cum prædictum Concilium loquatur de Canonicis, & de Vnione facienda per Episcopum Præbendis tenuibus Canonicorum, non est tradendum ad Vnionem faciendam Mensæ Communi Præsbyterorum, quia sunt diuersa: *l. Papinianus, §. Exuli, ff. de Minor.* Et propterea benè cēsuit Sac. Congreg. Concilij non posse Episcopum vigore d. Decreti Concilij Beneficia simplicia vnire Distributionibus Cappellanorum Ecclesiæ Cathedralis pro diuini cultus augumento, nec etiam Fabricæ, vel Sacristiæ ob eius paupertatē,
18 vt testatur *Garz. de Benef. p. 12. d. c. 2. num. 80. 82. quem sequitur Barbos. ad Concil. Trident. d. c. 15. nu. 15.* & sic certi sumus d. Vicarium non potuisse facere d. Vnionem ex vi d. Concilij Tridentini, vt dixit etiam *Bellarm. ad dict. c. 15. vers. Item non licet.*

Benè verum est, quod Concilium prædictum non tollit, neque negat id fieri posse alijs de iure Communi ex legitimis causis, *teste eodem Garz. d. c. 2. num. 81.* Verùm neq; de Iure Communi id liquet, quo attento certum est Episcopum non posse facere vniones Beneficiorum, nisi ex duabus causis, propter scilicet euidentem vtilita-
19 tem, vel necessitatem Ecclesiæ, vt in *d. c. Exposuisti, de præben. DD. in d. c. Sicut vnire. Garz. d. c. 2. num. 108. Sanchez. mor. part. 2. lib. 7. c. 29. nu. 161. Lotter. d. q. 28. num. 141. Barbos. ad Concil. Trident. sess. 7. c. 6. num. 11. de Reform. Castr. Pallau. mor. p. 2. disp. 6. punct. 12. §. 2. num. 19.* vbi benè declarant, & ita tenet *Rot. diuers. decis. 294. n. 3. p. 5.*

Et licèt satis ostensum sit d. Mensam Communem non esse, neque fuisse in casu tantæ necessitatis, vel euidentis vtilitatis, vt Vnio prædicta esset facienda; nunc tamen etiam addo de hoc nihil esse dubitandum: Nam tunc demùm dicitur adesse necessitas, quando Præbenda, cui facienda est Vnio caret sufficientibus redditibus ad
20 alendum Ministrum, *vt in d. c. Exposuisti, ibi; de redditibus Præbendarum suarum nequeunt sustentari.* Vtilitas autem est euidens quando propter fructuum tenuitatem non inueniuntur Clerici idonei ad seruiendum, *vt probatur in eodem cap. Exposuisti, & in c. 1. Ne Sede vacante, Seraph. decis. 1078. num. 4. 5. Barbos. ad Conc. Trid. sess. 7. c. 6. num. 11. de reform. Castr. Pallau. d. disp. 6. punct. 12. §. 2. num. 19.* Sed dicta Mensa Communis in nostro casu versata est, quod satis apparet, quia semper egregiè suos Ministros sostentauit, quod sufficit ad euertendam causam Vnionis, vt per *Lotter. d. q. 28. num. 243.*

Sed fortius idem confirmatur, quia ad manutentionem Collegij Præsbyterorum non est necesse, quod Mensa tribuat tantùm lucri singulis, quod sufficiat ad cuiuslibet sustentationem, cum possint alia via suam conditionem facere meliorem, sed satis est, si Distributiones quotidianæ non sint ita tenues, vt verisimiliter negligantur, vt
21 probatur ex *Conc. Trid. sess. 21. c. 3. vbi Bellarm. vers. Item si Distributiones, & Barbos. num. 4. 5. de reform.* Sed Distributiones dictæ Mensæ Communis nunquam fuerunt ità tenues, vt neglectæ fuerint, quod satis probatur ex frequentia Chori, & ex eo, quod Præsbyteri certatim semper studuerunt, & conati sunt admitti ad dictum Collegium, ex quo colligimus Distributiones fuisse sufficientes, & tolerabiles, & ideò non
22 fuisse necesse aliquid applicare, vt post multos *Barbos. dict. cap. tertio, numer. quarto*; Et sic non subsistente causa Vnionis potest Vnio ipsa irritari, vel irrita declarari, vt in *dict. Concil. Tridentino, sessio. 7. cap. sexto, vbi Barbos. num. 12. Barbat. consil. 185. num. decimotertio, lib. secundo. Garz. d. cap. secundo, numer. 113. 117. Sanchez. dict. cap. 29. numer. 185. latissimè Tusch. littera V, conclus. 243. num. 1. 2. & numer. quartò*, vbi dicit quidquid fuerit apud antiquos, hodie Rotam seruare, quod Vnio ex falsa causa sit nulla ipso Iure.

Et licèt hæc satis, & abundè sufficiant ad annullandam dictam Vnionem, tamen non desunt aliæ rōnes, quib. magis inualida demōstratur; Etenim

caret conſenſu Capituli, & tamen ſine eo valore
non poteſt, quia Epiſcopus non poteſt facere
Vniones Beneficiorum, niſi interueniat aſsenſus
Capituli ſuæ Eccleſiæ Cathedralis, ad tex. *in c.*
Paſtoralis, de donat. & in Clemen. ſi vna, de reb. Eccl.
non alien. Conc. Trid. d. ſeſſ. 24. c. 15. de refor. Azzor.
mor. p. 2. lib. 6. c. 28. q. 12. latiſſimè Garz. de Beneſ.
p. 12. c. 2. num. 145. & num. 158. Alovſ. Ricc. deciſ.
198. n. 17. p. 4. Sanchez. d. c. 29. n. 165. Barboſ. de off.
23 *Episc. p. 3. alleg. 66. n. 25. & ad Concil. Trid. ſeſſ. 21.*
c. 5. n. 9. & d. c. 15. num. 9. Monet. de commut. vlt.
vol. c. 11. num. 479. & ſeqq. Lotter. de re Beneſ. lib. 1.
q. 28. num. 156. Caſtr. Pallau. d. diſp. 6. punct. 2. §. 2.
num. 24. vbi quod hoc tradunt omnis, ita tenet Rota,
vt apud Farinac. deciſ. recen. 455. nu. 5. p. 2, latè Rot.
diuerſ. deciſ. 294. n. 17. p. 5.

Et quamuis multi opinati ſint id non eſse in vſu,
quia hodie Epiſcopis omnia expediunt à ſe ipſis,
vt inquit *Lambert. tract. de Iurepatr. lib. 2. p. 3. q. 1.*
24 *art. 4. num. 3.* tamen hoc non eſt verum, neque
in Iure, neq; in facto, vt benè docet, & probat la-
tiſſimè *Monet. d. c. 11. num. 483. in fine, & in 484.*
& cum Rota Romana, vt vidimus ſeruet hanc
opinionem, non eſt dubitandum de hac ſen-
tentia.

Benè verũ eſt, quod multi quoque cenſuerint V-
nionem factam ſine conſenſu Capituli, ità de-
mum eſse nullam, ſi Capitulum, in cuius fauo-
25 rem hæc ſolemnitas fuit introducta, id velit, &
allegat, & non aliter adeò ut ex poſt facto etiam
poſſit conſentire, & Vnionem ratificare, ex *Ol-*
drad. conſ. 162. in fin. Rot. diuerſ. deciſ. 133. n. 10. p. 2.
Garz. d. c. 2. num. 163. Gratian. diet. diſc. 278. numer.
31. 32.

Sed nihilominùs verior, & magis communis eſt al-
tera ſententia, quam etiam Rota ſequitur, vt cõ-
ſenſus Capituli requiratur in ipſa Vnione, vel in
continenti poſt eam expreſsè, & non tacitè, pro
forma, & pro modum ſolemnitatis, non autem
26 ad fauorem Capituli adeò, vt hanc nullitatem
poſſit allegare quicunque, cuius intereſt, vt ex
Imol. & Butr. in c. cum Vos, de iis, quæ fiunt à Præla-
tis, & Abb. in c. Ea noſcitur, eodem, & aliis pulchrè
tradit Burſat. conſ. 185. n. 14. lib. 2. Rot. diuerſ. deciſ.
247. num. 5. p. 1. hic latè Garz. de Beneſ. p. 12. c. 12.
num. 164. 165. 166. 167. & tenuit Rota in Vercellen.
Vnionis, 26. Aprilis 1610. coram Lancellotto, & in
Gerunden. Hebdomadar. 3. Iunii 1613. coram Pam-
philio, vt apud Farin. deciſ. 455. n. 5. in fin. quem ſe-
quitur Barboſ. ad Conc. Trid. d. ſeſſ. 7. c. 6. n. 27. dicens
quemlibet intereſse habens poſse dicere de nul-
litate Vnionis ob defectum conſenſus Capituli,
& ità etiam tenet *Monet. d. c. 11. n. 486. benè etiam*
Caſtr. Pallau. d. punct. 12. §. 2. n. 26. verſ. Cæteris, vbi
reddit rationes, & ſic etiam pulchrè Lotter. de re Be-
neſ. lib. 1. q. 28. n. 156. vbi tradit, quod Rota denique
hanc ſententiam amplexa eſt, quia hæc ſolemnitas
eſt introducta fauore publico, & Eccleſiæ, pulchrè
Rot. diuerſ. deciſ. 29. nu. 19. 20. p. 5. Ideò Capitulum
non poteſt ampliùs ratificare, & ſi potuiſset ad-
huc id nunc ei eſt denegandum, cum ampliùs
res non ſit integra, cum cœptum ſit dici de nul-
27 litate, *Rot. d. deciſ. 294. n. 32.*

Hic autem ſatis conſtat non interueniſse Capituli
conſenſum ex ipſo inſtrumento Vnionis, cui
aſſiſtens fuit tantum M. R. D. Fœlix Bonetus Ar-
chipresbyter, & Canonicus d. Cathedralis tanquã
deputatus ab aliis Canonicis pro eo anno ad ne-
gotia d. menſæ Cõis, & ſic non habebat man-
datum ſpeciale à Capitulo ad conſentiendum d.
Vnioni, cui non interuenit nomine Capituli, ſed
tanquam negotiorum geſtor d. menſæ Commu-
nis abſente etiam eius Collega in prædictis ne-
gotiis, vt legitur in dicto Inſtrumento; & tamen
oportebat, quod in præſentando d. aſsenſu Col-
legiali interuenirent omnes Canonici, vel Ma-
28 ior, & Senior pars Capituli, *vt in c. Quia propter,*
de elect. & in c. Quia propter, de elect. & in c. Quanto,
& c. Ea noſcitur, de his, quæ fiunt à Prælat. & c. 1.
& c. Ex ore, de his, quæ fiunt à maior. par. Capit. Bar-
boſ. de Canon. c. 38. num. 1. adeò vt non ſufficiat
conſentire ſingulas perſonas capitulares, quia
aliud eſt Capitulum, aliud ſingulæ perſonæ de
Capitulo. *Garz. d. c. 2. n. 174. Caſtr. Pallau. d. punc. 2,*
§. 2. n. 6. in fin.

Qui ergò dicit Capitulum conſenſiſse, debet id
probare, quia conſeſus præſentatus non præſumi-
tur, niſi expreſsè probetur, vt pro regula tradit
29 *Felin. in c. ſicut, n. 26. de ſent. & re Iud. Nicol. Miliſ.*
in repert. Verbo, Epiſcopus poteſt cum conſenſu, & in
fine, pulchrè Burſat. d. conſ. 185. n. 15. Boſſ. deciſ. 345.
n. 5. Garz. de Beneſ. p. 12. c. 2. nu. 177. Monet. d. c. 11.
n. 488. Et quamuis ex longo tempore triginta
annorum talis conſenſus fortè præſumi poterit,
tamen id procedi poſſit, quando concurrit poſ-
30 ſeſsio rei vnitæ, & obſeruantia Vnionis, vt per
Garz. d. c. 2. num. 178. 179. Monet. d. c. 11. ſub n. 488.
quod hic applicari non poteſt, vbi Menſa Com-
munis nunquam fuit in poſseſsione d. Beneficii,
nec Vnio habuit effectum,

Vlteriùs præpoſita Vnio eſt inualida, quia facta
fuit à Vicario Epiſcopi ſine eius ſpeciali manda-
to; Nam cum Vnio Beneficiorum ſit de arduis,
& reſeruatis Epiſcopo, non poteſt Vicarius ge-
neralis eam facere, niſi hoc ſpecialiter habeat in
31 Mandatis, etiam ſi illi data fuiſset generalis fa-
cultas conferendi Beneficia, ſic *Gemin. conſ. 38.*
n. 10. Rebuff. in prax. Beneſ. tit. de Vnion. n. 37. Petr.
de Vbald. de Vnion. d. c. 4. n. 32. Socc. in d. c. Sicut vni-
re, n. 45. Parlſ. conſ. 40. n. 1. lib. 4. latè Strozz. de off.
Vicarii lib. 2. q. 115. n. 3. 4. & per totum, vbi benè om-
nia reſoluit. Put. deciſ. 53. n. 2. lib. 3. Garz. d. c. 2. n. 69.
& ſeqq. Tuſch. d. littera V, concl. 232. num. 31. Gra-
tian. d. diſcep. 278. num. 35. Barboſ. de off. Epiſc. p. 3.
alleg. 66. num. 7. & ad Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 6. num. 15.
vbi multos allegat, & ſeſſ. 21. c. 5. num. 6. de reform.
Sanch. mor. lib. 3. d. c. 29. num. 153. Caſtr. Pallau. mor.
par. ſecunda, trac. decimotertio, diſp. ſexta, punct. ſe-
cundò, §. Secundò, numer. nono, dicens etiam
eos, qui aliter ſentiunt, loqui ſinè funda-
mento.

Nec obſtat, quod d. Vicarius in Inſtrumento Vnio-
nis dicat ſe id feciſse de ſpeciali Mandato dicti
Epiſcopi viuæ vocis Oraculo habitò, quia re-
ſpondetur in his quæ requirunt ſpeciale Man-
datum, nõ ſtatur, nec creditur aſsertioni Vicarii,

aut

aut alterius Officialis dicentis se illud habere,
32 nisi ostendat, vt per *tex. in c. Cum à Nobis, de test.*
& l. Vnica, vbi Bart. C. de superindict. lib. 10. gloss. in
c. Sicut, de sent. excommun. Archidiac. in c. Nobilissi-
mus, dist. 97. Hostien. in c. 1. de Off. colleg. in 6. Dec. in
l. 1. num. 18. C. Mandati, pulchrè Abb. in cons. 94. n. 3.
lib. 2. Cappell. Tolosan. decis. 463. in fin. Mascard. de
probat. concl. 140. num. 12. & magis in specie obrog.
33 *de off. Vicar. lib. 1. q. 64. num. 25. 26.* vbi probat,
quod in requirentibus speciale mandatum non
creditur Vicario, neque etiam Episcopo: Benè
verùm est, quod ad hoc probandum non erit ne-
cessaria scriptura, quia viuæ vocis Oraculum etiã
34 per testes probari potest, vt post *Rotam decis.*
397. in nouiss. vbi Lapaz. num. 11. dixit Strozz. d. q.
64. num. 29. Sed hoc nihil refert, quia dictum Mã-
datum speciale semper est probandum, siuè per
scripturam, siuè per testes.

Denique nihil curandum est de d. Vnione, quia pro
non facta habetur stante quod non potuit sortiri
effectum, nisi post mortem d. Rectoris nouissimè
defuncti, & tamen certum est Vrbanum VIII.
Pontif. Max. in principio sui Pontificatus per re-
35 gulas suæ Cancellariæ omnes Vniones, quæ ad-
huc effectum non erant sortitæ de quibuscunque
Beneficijs facta Apostolica, & quauis alia aucto-
ritate reuocasse, cassasse, & annullasse, exceptis
quibusdam, quæ non pertinent ad casum no-
strum, vt latè videre est *in reg. de Vnion. quæ olim*
erat 12. nunc verò est 13. Cancell. Papalis, vbi Man-
dos. dictum docet, & pulchrè id tradit Gonzal. ad reg.
8. gloss. 5. §. 7. num. 53. Garz. de Benef. p. 12. c. 2. num.
281. Monet. de commutat. vlt. vol. c. 12. num. 315.
316. & seqq. Lotter. dict. lib. 1. quæst. 29. num. 14.
& num. 24.

Nec dici potest d. Vnionem tunc fuisse effectum
sortitam, quia possessio Beneficij vniti fuit sem-
per penes d. Rectorem vsque ad eius mortem, &
tamen certum est non posse dici Vnionem esse
sortitam effectum, nisi quando secuta est vaca-
tio per cessum, vel decessum, est simul pacificè
36 apprehensa est possessio Beneficij vniti, vt per
Mandos. ad d. reg. de reuocan. Vnion. q. 5. num. 3. vers.
Dicerem igitur, & Molin. ad eam dict. reg. 13. in fin.
Lotter. d. q. 29. num. 27. Garz. d. c. 2. nu. 281. & seqq.
vbi licèt doceat sufficere etiam possessionem
37 non pacificam, tamen contra eum tenent *Castr.*
Pallau. d. disp. 6. punct. 12. §. 4. num. 2. & Monet. d. c.
12. num. 320. vers. Quamuis, & Glossator antiquus
ad dict. reg. de reuoc. Vnion. qui docent requiri pos-
sessionem pacificam, alioquin Vnio non dicitur
sortita effectum, & iure meritò, quia possessio
non pacifica pro non possessione habetur, vt col-
ligitur ex *c. Commissa, §. Annus autem, de elect.*
in 6. & c. licet Episcopus, de Præben. eod. lib. & in
Extrauag. Ioannis XXII. Execrabilis, vbi Gloss. in
verb. Pacificam, eod. tit. Quo stante d. Vnio etiam
si haberet clausulas amplissimas censetur reuo-
38 cata per dict. reg. 13. quia non erat sortita effe-
ctum, *vt tenuit Rota apud Farinac. decis. Posth. 627.*
num. 2. p. 1.

Et quamuis *dict. reg. 13.* locum non habeat in Vnio-
nibus factis auctoritate Concilij Tridentini, vt
legitur in ea, & tradit *Lotter. d. q. 29. num. 24.* ta-
men id nihil officit casui nostro, vbi ostensum
39 est, hanc Vnionem non posse sustineri in vim
Concilij Tridentini; si quidem *d. c. 15. sess. 24. de*
reform. loquitur de Vnionibus faciendis Præben-
dis, vel Destributionibus Canonicalibus, & non
habet locum in Cappellanijs, *vt ibidem tradunt*
Barbos. num. 15. & Bellarm. in vers. Item non licet;
& vers. Item censuit ex mente Sacræ Congregationis
dicens. Item non licèt Episcopo vnire alia beneficia
40 *Capellanijs, quæ habent redditus tenues, quia loqui-*
tur solùm de Præbendis, nec possunt fieri Vniones sa-
crificij, vel fabricæ etiam si indigeant.

Nec adest alius locus in Concilio Tridentino, qui
possit accomodari casui nostro, si quidem *tex.*
d. Concilij in c. 5. sess. 21. de refor. loquitur quando
Beneficia simplicia, vel Curata vniuntur Cura-
tis, vt *per Gonzal. d. gl. 5. §. 7. num. 65. Garz. d. c. 2.*
num. 161. qui non est casus noster, & similiter
perscrutatus sum alia loca Cõcilij, quæ de Vnio-
nibus loquuntur, & nullum adinueni, qui perti-
neat ad casum nostrum, & propterea concluden-
dum est hanc nostram Vnionem cadere sub re-
gula reuocatoria, quæ irritat omnes alias Vnio-
nes cum quibuscunque clausulis factas, vt per
Lotter. d. q. 29. num. 24. & Rota d. decis. 627. nu. 2.
Quibus stantibus sine impedimento potuit d. D.
Episcopus conferre dictum Beneficium ad sui
beneplacitum; & ita etc.

EPITOME.

Episcopus, & Ordinarius an possit vnire Beneficia Sedi Apostolicæ reseruata, vel affecta ante vacationem, vel post eam.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia Familiarium Cardinalium sunt reseruata Sedi Apostolicæ.*
2 *Familiarium Cardinalis Beneficia etiam ante familiaritatem obtenta sunt affecta.*
3 *Familiaris dicitur, qui est continuus Commensalis.*
4 *Familiaritas Cardinalis est plenè probanda; vt Beneficia sint affecta.*
5 *Familiaris Cardinalis dicitur, qui est destinatus ad certum seruitium, & viuit eius expensis.*
6 *Familiaris vt quis dicatur Cardinalis, requiritur Mens, & Dens.*
7 *Vnire Beneficia affecta, vel reseruata non potest Episcopus.*
8 *Episcopus potest vnire Beneficia affecta, & reseruata, quando vnit vigore Conc. Trid.*
9 *Vnio Beneficiorum an suspendatur, vel tollatur affectione, & reseruatione.*
10 *Vnio Beneficij affecti, & reseruati non habet effectum, nisi cessante affectione.*

11 *Vnio Beneficiorum dispositioni Pontificis reseruatorum, penitus est nulla.*
12 *Familiarium Cardinalis Beneficia sunt reseruata dispositioni Pontificis.*
13 *Dispositionis significatio latissimè, comprehendit omnem possidendi modum.*
14 *Omne qui dicit, nihil excludit.*
15 *Indefinita Oratio æquipollet vniuersali.*
16 *Vnio vigore Concilij facta tenet non obstante affectione.*
17 *Cappellanorum distributionibus non fiunt vniones vigore Concilij.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

PRosequendo eandem materiam præ-
cedentis Vnionis fuit dubitatum, an
Mutinen. Episcopus potuerit con-
ferre dictum Beneficium S. Erasmi
eo, quod M. R. D. Annibal Saxius
fuerit familiaris olim Eminentissimi Cardinalis
Alexandri Estensis, quo in facto vero existente
nemini dubium est, quod Beneficia Familiarium
cuiuscunque Cardinalis sunt affecta, & reseruata
1 Sedi Apostolicæ, vt apertè legitur *in regula* 4.
Cancell. vers. Ac quæcunque: etiam si ea obtinuis-
set ante familiaritatem. *Melch. Lotter. de re Be-*
2 *nef. lib. 2. q. 32. num. 71. & num. 76. Ludouis. decis.*
166. num. 4.

Verumtamen in facto non satis probatur hæc Fa-
miliaritas, quæ requirit, vt ille sit continuus cō-
3 mensalis, vt *in dicta reg. 4. Lotter. d. q. 32. numer. 4.*
& hoc est plenè probandum, vt per *Farin. decis.*
recent. 584. num. 1. p. 1. Lotter. d. q. 32. num. 129. Ad
4 hoc autem, vt quis dicatur familiaris Cardinalis,
oportet, quod sit destinatus ad certum eius ser-
uitium, & viuat eius expensis: vt ex *c. fin. vbi DD.*
5 *de verb. signif. in 6. l. in lege Censoria, §. vlt. ad fin.*
eod. Paris. de resign. Benef. lib. 5. q. vlt. numer. 196. Io.
And. in d. c. fin. vbi Dominic. n. 8. Franch. num. 14. de
reg. iur. in 6. Garz. de Benef. p. 5. c. 1. num. 314. 315.
Lotter. d. q. 32. num. 10. 11. 13. Barbos. de off. Episc.
p. 2. alleg. 5. num. 20. Rot. decis. recent. 184. num. 1.
p. 1. & propterea communiter dicunt ad contra-
hendam hanc familiaritatem requiri mentem, &
6 dentem. *Sarnen. in reg. de impetrant. benef. per obit.*
famil. Card. q. 13. Garz. d. c. 1. num. 317. Paris. d. tract.
lib. 10. q. 3. num. 22. Lotter. d. q. 32. num. 15. Barbos.
d. alleg. 5. num. 20. & ad Conc. Trid. sess. 23. c. 9. n. 5.
de reform.

Cum ergo hæc non verificentur in dicto Saxio, non
potest dici dicti D. Cardinalis familiaris, & sic
cessat affectio, qua sublata potuit Episcopus
eius Beneficia ob mortem vacantia conferre;
Verùm data etiam dicta familiaritate, & affe-
ctione, non tamen sequitur, quod vnio prædicta
sit valida, si quidem multò magis nulla esset di-
cenda, quia certum est in iure, quod Episcopus
non potest conferre Beneficia affecta, & Pontifici
reseruata, quia inferior habet manus ligatas, nec
potest facere quin reseruatio habeat locum, &
ideò nec potest vnire, quia vniendo impediretur
7 reseruatio, vt ex *c. cum inferior, de maior. & obed.*
c. vt nostrum, de appellat. Clem. ne Romani; de elect.
Cæsar. de Graff. decis. 1. num. 11. de reb. Eccl. non alien.
Paris. cons. 36. num. 13. lib. 4. Gratian. disc. 278. nu. 5.
& num. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gl. 5. §. 7. numer. 136.
Castr. Pallau. mor. p. 2. disp. 6. p. 12. §. 2. num. 3. versic.
secundam partem. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 29. n. 41.
solum Episcopo id permissum esset, si faceret
8 vigore Concilij Tridentini, quia tunc nihil ob-
staret reseruatio, vel affectio, vt *in dicta reg. 13.*
Cancell. & Gratian. d. disc. 278. n. 5. 6.

Benè verùm est, quod in hoc casu totum dubium
reducitur in videndo, an reseruatio impediat
omninò vnionem, an verò solum suspendat eius
9 effectum, donec reseruatio consumetur, vt per
Garz. de Benef. p. 12. c. 2. num. 91. Namq; in hoc di-
stinguendum est, quod aut Pontifex reseruauit
simpliciter sibi collationem Beneficij, & tunc
quia reseruatio nihil aliud tangit, quam colla-
tionem, quæ sicut non impedit Beneficium vni-
ri, sic nec vnio ipsa impediet collationem fieri,
& ideò poterit Pontifex conferre Beneficium
vnitum, & affectum, quousque cesset affectio,
vel reseruatio, & ita hoc casu tenet, & valida est
vnio Beneficij affecti, & reseruati, sed suspendi-
10 tur eius effectus, donec reseruatio consumetur:
ita *Calder. cons. 13. num. 2. de reb. Eccl. non alien. Za-*
barell. in d. Clem. si vna, num. 15. eod. tit. Federic. de
Sen. cons. 112. sub num. 7. ad fin. vers. Item quæritur.
Franch. in c. si tibi absenti, num. 12. de præben. in 6.
Felyn. in c. cum in nostra, num. 23. vers. prædicta in-
tellige, de rescript. Rebuff. in prax. Benef. tit. de Vnion.
num. 31. latè Garz. de Benef. p. 12. c. 2. num. 91. Gonz.
ad reg. 8. d. gl. 5. §. 7. num. 136. vers. Si verò. Lotter. de
re Benef. lib. 1. q. 29. num. 42. Castr. Pallau. mor. p. 2.
tract. 13. disp. 6. p. 12. §. 2. n. 5.

Aut Pontifex non simpliciter reseruauit sibi colla-
tionem Beneficij, sed dispositionem, vel quam-
libet ordinationem, vt si dicat, talia Beneficia
nostræ dispositioni, vel ordinationi reseruamus,
& tunc quia Papa censetur non solum Beneficii
collationem, sed etiam quamlibet dispositionem
aliis Collatoribus interdicere, ideò tunc omninò
inualida est Ordinarij Vnio de Beneficio affecto,
11 vel reseruato etiam ante vacationem facta, vt ex
d. c. vt nostrum, de Appell. sic pulchrè docuit Abb. in
d. c. Sicut vnire, sub num. 7. ad fin. vbi etiam Alex. de
Nen. in add. de excess. prælat. Caccialup. in tract. de
Vnion. art. 4. q. 6. Petr. de Vbald. eod. tract. c. 4. nu. 6.
& nu. 24. Azor. mor. lib. 5. c. 29. q. 17. & lib. 6. c. 29.
q. 16. Sanchez. mor. lib. 7. c. 29. num. 159. Barbos. ad
Conc. Trid. sess. 21. c. 5. num. 12. vers. Vbi limitat. de re-
form. & ita tenuit Rot. Rom. in Auersan. Benef. 31.
Ian. 1606. coram Sacrato, & in Meliten. Benef. 6. Iun.
1607. coram Lugduden. vt apud Farin. decis. recent.
201. num. 5. p. 2. Lotter. de re Benef. lib. 1. q. 29. n. 43.
Castr. Pallau. d. p. 12. §. 2. n. 5. vers. Vt si dicat, vbi
pulchrè hoc docet.

Et quamuis *Garz. d. p. 12. c. 2. num. 93.* videatur aliud
sentire, & se alienum ostendere ab hac senten-
tia, tamen contra eum stat communis DD. sen-
tentia, nec non & Rota Romana, & Sacra Con-

cilii

cilii Congregatio, quæ sic decidit, & cuius deci-
sioni Rota innixa fuit, vt apud *Farin. d. decis.* 201.
num. 5. *& Lotter. d. q.* 29. *num.* 43. In quo tamen ad-
uerte, ne erres, quia decisio Rotæ in d. decis. 201.
num. 5. est mendosa in illis verbis (*quod potiùs
Vnio non fuit nulla*) quia vult dicere, quod potiùs
Vnio fuerit nulla, vt ex sequentibus colligitur, &
in Summario habetur, etenim dictio ; Non : fuit
apposita per errorem, vt liquet.
Sed sic est, quod Pontifex generaliter reseruauit
dispositioni suæ, Beneficia continuorum Fami-
12 liarium Eminentissimorum Cardinalium, quæ
obtinent, & in posterum obtinebunt durante fa-
miliaritate, vt *in dicta Reg.* 8. *Cancell.* Ergo Ordi-
narius nullo modo potest vnire Beneficia sic af-
fecta per dictos Familiares possessa siuè ante va-
cationem, siuè post, quia verbum : dispositioni ;
de quo in dicta regula habet latissimam signifi-
13 cationem, & omnem modum prouidendi inclu-
dit: *gl. in Clem. vnic. in verb. Dispositionem, vbi Card.
num. 2. de supplen. negl. prælat. DD. in c. cum in illis,
§. Illis verò, de præben. in 6. Gemen. cons.* 65. *post
princ. vers. Verbum dispositionis. Puteus decis.* 472.
num. 4. *lib.* 2. *pulchrè Gonz. ad reg.* 8. *gl.* 20. *numer.* 1.
vbi alios allegat, ergo includit etiam modum
prouidendi per viam vnionis, tum quia qui dicit
14 omne, nihil excludit, ad tex. *in l. Iulianus, de leg.
3. l. omnia: si cert. pet. c. soluta, de maior. & obed.* tum
quia etiam indefinita oratio æquipollet vniuer-
15 sali; *l. si pluribus, vbi DD. de leg.* 2. *l. si seruitus, de
seru. vrb. præd. l. si is, qui, §. vtrum ita, in fin. vbi Soc.
num.* 4. *de reb. dub.*
Non obstat *Concil. Trid. d. c.* 15. *sess.* 24. *de reform.* quia
si eius vigore facta esset præsens vnio, vtique nõ
obstante affectione, vel reseruatione esset vali-
da, verùm quia illud loquitur solum, quando Be-
16 neficia vniuntur Præbẽdis, vel Distributionibus
Canonicorum tenuibus, non habet locum in ea
Vnione, quę fit Cappellaniis, & Distributionibus
17 Capellanorum, vt post *Garz. dixit Barbos. ad d. c.
15. num. 15. vbi etiam Bellarm. in obseruationibus, &
declarationibus*, nec adest aliud Concilii decre-
tum, cuius vigore sustineri possit, ideo si recur-
rendum est ad ius commune, certum est eo in-
specto Episcopum non posse vnire Beneficia di-
spositioni Pontificis reseruata, qualia sunt Be-
neficia Familiarium cuiuslibet Cardinalis, vt vi-
dimus; Vnde semper concludendum esset Vnio-
nem prædictam esse inualidam, verùm quia neq;
etiam satis constat de Familiaritate prædicta
censetur valida collatio ab Ordin. facta, & ita &c.

EPITOME.

Minor semel restitutus in eodem Articulo non est ampliùs restituendus, nisi ex noua causa.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio minori semel tantùm concedenda est in eodem articulo.*
2 *Minor non potest in eodem iteratò restitui, nisi ex noua causa.*
3 *Restitutus semel non est amplius restituendus.*
4 *Legis casus quando habetur, nihil vlteriùs est quærendum.*
5 *Minor non restituitur, quando malitiosè se gessit.*
6 *Lex generaliter loquens indistinctè est intelligenda.*
7 *Minor negligenter non vtens restitutione, an sit iterum restituendus.*
8 *Lex accomodatur ad ea, quæ frequentius accidunt.*
9 *Restitutio non datur iterum Minori, qui negligenter non est vsus restitutione.*
10 *Minor non restituitur contra secundam negligentiam.*
11 *Restitutio non datur Minori, nisi petatur.*
12 *Taciti, & expressi an sit par virtus.*
13 *Expressum plus operatur quam tacitum.*
14 *Restitutione tacitè deneganda potest iterum peti.*
15 *Minor petens restitutionem debet docere de bono iure.*
16 *Minor pluries est restituendus super diuersis articulis, non in eodem puncto.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

EXplotatum est in iure minoribus 25.
Ann. in vna, & eadem causa super
eodem articulo semel tantùm con-
cedendam esse restitutionem in in-
tegrum, vt probat *tex. in l. fin. C. si
1 semper, in integr. resti. postul.* vbi dicitur ad litterã:
In vna, eademque causa iteratò in integrum re-
stitutionis auxilium, nisi nouæ defensiones ali-
2 quæ prætendantur, non iure posci posse rescri-
ptum est, & *Alber. ibi. post Oldr.* concludit, quod
in vno tantùm articulo, in quo restitutio conces-
sa fuit, non datur iterum restitutio sine nostra
causa: semel enim restitutus non est ampliùs re-
3 stituendus: ad *tex. in l. fin. §. Sin verò postquam, vers.
Et hæc quidem, in fin. C. de iur. deliber. l. fideicommis-
sa, §. Si quis decem, ff. de leg.* 3. & hanc esse com-
munem sententiam tradit *Odd. de restit. in integr.
p.* 1. *q.* 16. *art.* 8. *num.* 41. *vers. In contrarium*, & ideò
4 cum habeamus casum legis, nihil vlteriùs est
quærendum, *l. ancillæ, C. de furt.*
Nihilominùs *Odd. d. q.* 16. *num.* 41. *vers. Ego tamen*,
sub specie distinctionis voluit hanc legem de-
struere, & communem sententiam impracticabi-
lem reddere, dum dixit eam procedere, si Mi-
5 nor in contemptum partis, vel Iudicis omittit
vti Beneficio restitutionis in integrum, quia mi-
nor non restituitur, quando malitiosè se gessit;
quod licet in se verùm sit, non tamen debuit ad
hunc solum casum restringere iura prædicta, quæ
generaliter, & indistinctè loquuntur, & ideò etiã
6 indistinctè debent intelligi, *l. de pretio, de public.
l. prospexit, ff. qui, & à quibus*: & ideò hanc distin-
ctionem improbauit *Fontanell. decis.* 105. *n.* 19.
Aliud dicendum esse Odd. d. loco putat, si ex me-
7 ra negligentia, & impudentia Minor omisit vti
Bene-

Beneficio reſtitutionis, quia tunc exiſtimauit iterùm eſſe reſtituendum contra communem, ſed id nulla lege, vel Auctore cõprobat, & ideò per diſtinctionem ex ſuo capite adinuentam nõ debemus recedere à communi ſententia, neque à lege expreſſa, quæ potiùs videtur fundata ſuper negligentia Minoris non vtentis Beneficio reſtitutionis, quia id frequentiùs euenit, quam ſuper contemptu partis, vel iudicis, quia id rarò con-
8 tingit, ad tex. *in l. nam ad ea, ff. de legi.* cum vulg. & id factum potiùs creditur, vt ſit aliquis litium finis, & ne lites fiant immortales, ſi tot reſtitutiones in eodem puncto concedantur ad tex. *in l. properandum, & ibi DD. C. de Iudic.* & ita hanc rẽ ſic benè declarant *Fontanell. d. decif.* 105. *n.* 18.

Sed in puncto habemus rationes, & auctoritates, quibus probatur Minori denegandam eſſe reſtitutionem, & ſi per negligentiam omiſerit vti Beneficio reſtitutionis primo loco conceſſæ, niſi noua cauſa ſuperuenit, ita enim in terminis lo-
9 quitur *Dec. in conſ.* 436. *num.* 5. *verſ. Secundò*: dicens expreſsè, quod ſecunda reſtitutio non videtur concedenda, quia in prima reſtitutione ſibi conceſſa negligens fuit, & id probat ſuis rationibus; & eum ſequitur *Fontanell. d. decif.* 105. *nu.* 18. vbi etiam docet Minorem ſibi imputare debere, ſi intra tempus conceſſæ reſtitutionis non adimpleuit, quod agere debuit.

Deindè hoc idem firmat, & in iiſdem terminis loquitur *Mauric. in tract. de reſtit. in integr. q.* 258. *n.* 6.
10 *in fin.* vbi concludit in hæc verba: hinc perſpectum habes Minorem contra ſecundam negligentiam pro eadem re, & cauſa non eſſe reſtituẽdum, niſi noua cauſa emerſerit: Ecce quomodo denegatur Minori reſtitutio ſecunda in eodem puncto, etiam ſi non adſit contemptus Iudicis, vel partis, ſed ſola negligentia Minoris.

Sed hoc idem confirmat etiam prædictus *Mauric. d. tract. c.* 260. *num.* 1. *& n.* 2. ac per totam, vbi Minorem ſemel reſtitutum aduerſus negligentiam appellandi in termino Statuti, non eſſe iteratò reſtituendum probatur, & teſtatur Auctor Senatum Dolanum integerrimum declaraſſe hanc ſecundam reſtitutionem fuiſſe reiiciendam, & non concedendam: Ideò ego cenſeo plurimi eſſe faciendam Senatus Dolæ auctoritatem, & ei magis inhærendum, quam ſententiæ *Odd. d. q.* 16. *ſub num.* 41. *verſ. Ego.* cui etiam contradicit *Fontanell. d. decif.* 105. *n.* 18. 19.

Non enim quidquàm valet ratio ab ea allata, quod ſicut non poteſt Minor expreſsè renunciare Beneficio reſtitutionis in integrum, ita nec tacitè, quia id poteſt eſſe verùm, ſed probandum erat hanc eſſe tacitam renunciationem, quæ quidem induceretur per actus contrarios reſtitutioni ea pendente, ſed ea non vti, non eſt renuntiare, cum alio fine id fieri poſſit, quia fortè nullum ius habebat deducendum, & ideò ſicut reſtitutio non
11 prodeſt Minori, niſi petatur. *Decian. conſ.* 13. *n.* 84. *ſol.* 2. *Cyriac. contr.* 519. *num.* 44. ita etiam nihil ei proderit, niſi ea vtatur, ſed non vti, & renuntiare differunt, alioquin daretur progreſſus in infinitum, quia non vtendo ſemper videretur renunciare, quod facere non poteſt, & ſic denuò eſſet audiendus, quod non eſt dicendum tanquam abſurdum, *l. nam abſurdum, de bon. libert.*

Vltra quod non ſemper vera eſt illa regula, quod taciti, & expreſſi par ſit virtus, quia immò plus
12 operatur expreſſum, quam tacitum, *l. expreſſa, de reg. iur. l. ſi quis Sempronium, de hær. inſtit. l. cum qui in fin. de verb. oblig. l. vnic. §. Sin autem. C. de ca-*
13 *duc. toll. l. conditiones, de cond. & dem. l. cum prolatis, de re iud. l. hæc verba, de leg.* 1. *c. cum in te, de re iud. & ad rem Fenzon. ad Stat. Vrb. c.* 50. *num.* 73. 74. vbi in terminis declarat hanc noſtram materiam dicens, quod licèt ſemel denegata ſit reſtitutio in vna, & eadem cauſa non ſit amplius concedẽda, tamen id procedit, ſi fuiſſet expreſsè denega-
14 ta, non ſi tacitè, quia non eſt nouum, quod minùs operetur tacitum, quàm expreſsum: & ſic non debuit Oddus vim facere in hac regula Brocardica.

Cum ergò hic non adſit noua cauſa, vt mihi ſupponitur, non eſt dictus Minor in eodem articulo iterùm reſtituendus, & maximè quia non dat
15 ſumum de bono iure, hoc enim eſt neceſſarium etiam in prima reſtitutione impetranda, alioquin calumnioſè videtur reſtitutionem petere. *Bald. conſ.* 358. *num.* 3. 4. *lib.* 3. *Odd. d. tract. q.* 43. *num.* 68. *& num.* 76. *Beintend. decif.* 85. *n.* 6. 7. *Gratian. diſc.* 762. *n.* 13. 15. *Cyriac. contr. n.* 481. *n.* 1. *& ſeqq. p.* 3. *& diſc.* 381. *num.* 15. *p.* 2. *Rot. recent. decif.* 427. *numer.* 1. *p.* 1.

Quæ autem in contrarium adduci poſſunt, procedunt, ſi Minor petat reſtitui pluries ſuper articulis diuerſis, licèt in eadem cauſa, tunc enim debet audiri toties, quoties de læſione conſtare poteſt, ſecus eſt in eodem articulo & puncto, in quo vnica danda eſt reſtitutio, & ad id perbellè
16 expenditur, *tex. in l. & ſi ſine, §. ſi reſtitutus, ff. de Minor.* vbi conceditur quidem bis reſtitutio, ſed non reſpectu eiuſdem articuli, at benè diuerſi, ſcilicet, primò ad adeundam hæreditatem, quam Minor repudiauerat, ſecundò ad abſtinendum, ſi poſteà reperiret eſſe damnoſam, & ita ille tex. facit magis pro hac ſententia, quam pro alia, vt pulchrè docent *Polido. Rip. tota ſing. obſeru.* 331. *qui alios adducit. Giorg. de Cabedo decif. Portug.* 200. *num.* 4. *Fontanell. d. decif.* 105. *nu.* 12. 13. 14. 15. 16. vbi reſidet in hac ſententia, & diſtinctio Oddo reprobato, & latè materiam tractat, & ideò vide eum, quia recenſet quinque DD. ſententias differentes, ſed in hac diſtinctione reſidet, vt ſuper diuerſis articulis Minor pluries ſit reſtituendus, non in eodem articulo, & puncto.

EPI-

EPITOME.

Beneficium quando dicatur esse litigiosum, vel non, e quando lis dicatur finita, vel non, ad hoc vt cesset affectio, quæ nascitur ex Beneficio litigioso.

1 *Lis dicitur introducta per solam citationem legitimè executam.*

2 *Clausula: Quam, & quas: efficit Beneficium litigiosum, & producit petitorium.*

3 *Beneficio litigioso existente Ordinarius non potest conferre, nec Patronus præsentare.*

4 *Patronus non potest præsentare, dum litigatur super Beneficio.*

5 *Lis finitur per sententiam, & rem iudicatam, & quando.*

6 *Lis non finitur per cessionem vnius ex collitigantibus.*

7 *Cessio quando finem liti imponat.*

8 *Cessio extinguit litem adepta possessione per cessionarium.*

9 *Ordinarius non potest conferre, si Beneficium sit litigiosum.*

10 *Præsentatus si moriatur ante institutionem Beneficium vacat vt priùs.*

11 *Clausula: seu quouis modo: non habet locum, nisi verificata narratiua.*

12 *Clausula; Dummodò non sit alicui ius quæsitum: non præseruat ius illegitimè præsentati.*

13 *Contradictor legitimus non est, qui non habet parem titulum.*

14 *Iuditium remanet executiuum, si contradictor non sit legitimus.*

15 *Subrogatio in ius defuncti quando dicatur gratiosa, & quando rigorosa.*

16 *Mandatum de subrogando habens quomodo succedat in ius defuncti.*

17 *Subrogandus in ius defuncti non impedit Ordinarium conferre, vel Patronum præsentare.*

18 *Ius quæsitum præseruatum censetur.*

19 *Lis inter præsentantes non facit Beneficium litigiosum, sed benè super Titulo Beneficij.*

20 *Lis inter compatronos quado non efficiat Beneficium litigiosum.*

21 *Iurispatronatus quæstio non facit Benefic. litigiosum.*

22 *Lite existẽte inter compatronos, mortuo vno ex præsentatis licet alium præsentare.*

23 *Lis super statu Beneficij non facit illud litigiosum, sed super Titulo, & proprietate.*

24 *Lis super præsentatione facit Beneficium litigiosum.*

25 *Lite existente inter præsentatos, non licet Patronis alium præsentare in locum mortui.*

26 *Lite principaliter existente inter Patronos accessus, præsentatorum non facit Beneficium litigiosum.*

27 *Principaliter quod agitur, attenditur, non in consequentiam.*

28 *Litigiosum non fit Beneficium præsentatis ad litem Patronorum accessoriè venientibus.*

29 *Lis super iure præsentandi non facit Beneficium litigiosum.*

30 *Lis dicitur esse super Titulo, & proceditur vt in prima instantia, vigore clausulæ: Quam, & quas.*

31 *Clausula: Quam, & quas, efficit, vt censeatur ius deductum tam in possessorio, quam in petitorio.*

32 *Clausula: Quam, & quas: cum incidentibus non prosunt, nisi deducantur ad speciem, & ad vsum.*

33 *Clausula: Quam, & quas: quando faciat litem super Titulo Beneficij.*

34 *Clausula: Quam, & quas: non potest mutare naturam iudicij.*

35 *Clausula: Quam, & quas: efficit, vt possit pronuntiari, vt in prima.*

36 *Lite existente inter Patronos ius præsentantis sapit ius præsentati.*

37 *Principium, & causa originalis attenduntur.*

38 *Præsentati ius æstimatur ex persona præsentantis.*

39 *Beneficium non efficitur litigiosum, nisi principaliter Titulus in litem deducatur.*

40 *Lis quando super Titulo Beneficij esse dicatur.*

41 *Litigiosi vitium cessat lite existente inter Patronos.*

42 *Clausula: Quam, & quas: quod requirat, vt super Titulo litem inducat.*

43 *Legitimus contradictor in Beneficialibus quando dicatur.*

44 *Lis extinguitur per cessionem, & renunciationem litis, etiam absente parte.*

45 *Lis extinguitur per mortem collitigantis.*

46 *Lite extincta per cessionem vnius, & mortem alterius Ordinarius potest conferre.*

47 *Patronus potest præsentare lite extincta per cessionem vnius, & mortem alterius.*

48 *Papa non præsumitur voluisse præiudicare Patronis laicis.*

49 *Regula de iure quæsito quando constet.*

50 *Lis dicitur extincta per cessionem factam ad fauorem possessoris, vel adepta possessione per cessionarium.*

51 *Beneficium non efficitur litigiosum quæstione super expensis.*

52 *Lis finitur per mortem vtriusque litigantis.*

53 *Lis finitur vna parte cedente, & altera moriente.*

54 *Lis vt finiatur per solam cessionem, oportet, quod possessio acquiratur cessionario.*

55 *Beneficium conferri potest ab Ordinario, si vnus collitigantium cedat, & alius decedat.*

56 *Lis quando non finiatur per cessionem, vel sic.*

57 *Subrogationis gratiosæ, & rigorosæ differentia.*

58 *Citatio quando indicat litem.*

59 *Clausulæ: Quam, & quas: effectus.*

60 *Patroni lite pendente non possunt præsentare.*

61 *Actore non probante reus absoluitur.*

62 *Clausula: siuè prædicto: siue quouis alio modo; quid operetur.*

63 *Subrogatum gratiosè quod probare debeat ad obtinendam immissionem.*

64 *Reseruatio Beneficij debet esse patens, vt detur immissio subrogata in ius.*

65 *Legitimus contradictor est possidens, & allegans legitimum Titulum defuncti.*

66 *Litis renuntians præsumitur nullum ius fouere.*

Ne

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

VAcauit de Anno 1637. per obitum R. D. Nicolai Buſſoli ſimplex Beneficium S. Iacobi fundatum in Eccleſia S. Stephani Regij, ideò licèt eſſet certum eſſe de Iurepatronatus laicorum, tamen incertum erat, ad quem pertineret, vnde cum D. Gabriel Buſſolus hæres dicti Buſſoli Rectoris, & Patroni dicti Beneficij prætenderet ad ſe ſpectare Iuſpatronatus præſentauit coram inferioribus Collatoribus D. Canonicum Brameum; Verùm quia vigore antiqui fideicommiſſi Poteſtas, & Cõſules Fabrorum prætenderent Iuſpatronatus ad eos deuoluiſſe deficiente Familia Fundatoris ſtante quod dictus D. Gabriel tanquam ſpurius ſuccedere non poterat, præſentauerunt Alfonſum Buttonum Sacerdotem Regien. & propterea introducta lite coram Ordinario Regij quæſitum fuit, ad quem pertineret Ius præſentandi, & cuius præſentatio eſſet confirmanda inſtantibus prætenſis Patronis, & lata ſententia dicti Conſules, & Buttonus appellauerunt, & per Sanctiſſimum cauſa Sacræ Rotæ Romanæ commiſſa ter deciſum fuit dictum D. Gabrielem non poſſe ſuccedere, & ideò confirmandam eſſe præſentationem Artis Fabrorum Ferrariorum, ſed nondũ lata ſententia dicti DD. Buſſulus, & Brameus liti renuntiauerunt, & ceſſionem parti intimauerunt, verùm hoc interim defunctus eſt dictus Buttonus, propter quod dicti Poteſtas, & Conſules præſentauerunt R. D. Proſdocimum Balzanum, qui verificato Patronatu fuit inſtitutus, & poſſeſſionem Beneficij eſt adeptus, ſed interim R. D. Proſper Vigaranus prætendens dictum Beneficium adhuc eſſe litigioſum obtinuit à Sanctiſſimo Mandatum de ſubrogando in ius dicti Buttoni defuncti cum clauſula citatis citandis, & alijs, cui petenti executionem Bullarũ, ſe oppoſuit dictus Balzanus, tanquam legitimus contradictor, & ſic coram me lite introducta, & compilato proceſſu quæſitum fuit, quis iuſtius indueret arma.

Et ſane prima facie præferendus videbatur d. Vigaranus, qui veniebat ex prouiſione Apoſtolica per viam Mandati de ſubrogando cum derogatione etiam Iuriſpatronatus in totum attenta lite, ſi quidem dubitandum non videtur, quin dictum Beneficium fuerit litigioſum, quia de eo controuerſum eſt non ſolùm inter Patronos, ſed etiã inter præſentatos coram Ordinario, & poſteà coram Rota Romana, & per ſolam citationem executam dicitur introducta lis per tex. in *Cle-*
1 *men. 2. vbi Vitalis, & DD. Vt lit. pend. in 6.* pro ut hic factum eſt, cum dicto D. Buſſulo, & Brameo fuerit intimata commiſſio Pontificis cum citatione, in qua cum adeſſet etiam clauſula: Quam, & quas: & cum omnibus incidentibus, ſequitur, quod dicatur commiſſa cauſa etiam ſuper petitorio, & ſuper Titulo Beneficij, & ita Beneficiũ
2 effectum eſſe litigioſum: vt apud *Mohed. deciſ. 6. poſt med. verſ. Inſuper, de reſcript. pulebrè Caualer. deciſ. 300. num. 5. et apud Farinac. Rot. deciſ. Poſt. 336. num. 2. p. 1. Lotter. de re Benef. lib. 2. q. 20. nu. 43. 44. 45. Rot. deciſ. recent. 306. num. 1. p. 1. et coram Merlino apud Tambur. de iur. Abb. p. 3. deciſ. 21. n. 7.*

Et ideò lite pendente ſuper Beneficio non poteſt Ordinarius inſtituere, nec Patronus præſenta-
3 re, quia nihil eſt innouandum, vt *in c. 1. et 2. vbi DD. vt lit. pend. et Clem. 1. eod.* quæ iura licèt videantur loqui, & procedere in electione, & ſic in Beneficijs collatiuis, & electiuis, tamen habent locum etiam in Patronatibus adeò, vt pendente lite ſuper Beneficio de Iurepatronatus etiã laicorum ligatæ ſint manus Ordinarij in inſtituendo, & Patronus nequeat præſentare, niſi poſt li-
4 tem finitam: vt probatur etiam *in d. c. 2. ibi: vel etiam præſentetur. Vt lit. pend. in S. Gemen. in c. 1. in vlt. not. vbi etiam Franch. eod. tit. in 6. Calder. conſ. 1. eod. tit. Lancell. de attent. p. 2. c. 4. n. 522. Lap. alleg. 22. num. 3. Pariſ. conſ. 47. num. 13. lib. 4. de communi, Sarnen. de ſubrog. collitig. q. 13. de magis communi, Roch. de Curt. in trac. de Iurepat. verb. Honorificum, num. 53. q. 23. latè Pariſ. de reſign. Benef. lib. 2. q. 3. n. 11. vbi allegat multas Rotæ deciſiones, pulebrè Seraphin. deciſ. 990. n. 5. 6. Rot. apud Farin. deciſ. recẽt. 306. n. 2. et deciſ. 427. n. 2. p. 1. Lotter. de re Benef. lib. 2. q. 20. n. 3. 4. Rota apud Farin. deciſ. Poſth. 336. n. 2. et deciſ. 443. n. 2. p. 1.*

Nec obſtat ceſſio, & renunciatio litis, quia ante ſẽtentiam latam non perimit litem, lis enim fini-
5 tur per ſententiam, & rem iudicatam *l. cauſas, C. de tranſact.* adeò, vt neceſſe ſit etiam, vt ſententia, & res iudicata fuerit executa, & ſubſecuta poſſeſſio ad fauorem illius, qui obtinuit ſententiam, vel ſententias: vt probat *Gratian. diſc. 66.*
6 *num. 20. et diſc. 758. n. 19. 20. et diſc. 978. num. 26. Rot. apud Farin. deciſ. Poſth. 276. nu. 6. p. 2.* ideò lis non finitur per ceſſionẽ vnius ex collitigantibus: vt per *Puteum, deciſ. 80. n. 2. lib. 3. et Rot. apud Farin. deciſ. 418. n. 1. p. 1. in Poſth.* vbi teſtatur ita etiã fuiſſe deciſum coram *Plato in Concben. Archipreſ. die 27. Febr. 1589.*

Et propterea quamuis dictus D. Buſſolus, & Brameus ceſſerint liti, & quibuſcunque inſtantijs in Sacro Rotæ Auditorio factis, & ſubſecutus etiam fuerit caſus mortis dicti Alfonſi collitigantis ceſſionarij, non tamen ſequitur, quod omnimodè lis fuerit extincta, niſi etiam ceſſionarius poſſideat, vel poſſeſſionem fuerit adeptus, tunc enim
7 ceſſio liti finem imponit, ſecus eſt, quando ceſſio fuit facta ad fauorem non poſſeſſoris, vel quando poſt ceſſionem adhuc ceſſionarius non acquiſiuit poſſeſſionem, nam tunc propter reliquias litis, quæ ſuperſunt, non dicitur extincta lis, niſi adepta poſſeſſione per ceſſionarium: ita
8 ex *Puteo deciſ. 174. n. 1. 2. lib. 2. latè Rot. apud Garz. de Benef. p. 6. c. 4. n. 40. 41.* vbi in puncto res deciditur, & *Rot. apud Farin. deciſ. Poſth. 418. n. 1. in fin.*
9 *p. 1.* vbi etiam in fine dicit, quod ſi Ordinarius iſto caſu conferret, impediret ſe de iure litigioſo,

ſo, quod non licet ei, & propterea ad hoc, vt lis
finita dicatur, neceſſe eſt, quod acquiſita ſit poſ-
ſeſſio Ceſſionario, vt per *Garz. d.c.4. n.41. in fin.*
quod hic factum non eſt: ergo.

Accedat, quod R.D. Proſdocimus videtur præſen-
tatus nulliter, & inualidè, quia Conſules prædicti
illum præſentauerunt ad dictum Beneficium tā-
quam vacans ob mortem dicti R. D. Alfonſi, vt
conſtat ex actu præſentationis, quod dici non
poteſt, & perindè eſt, ac ſi non fuiſſet præſenta-
tus, quia per mortem præſentati, qui non fuit
inſtitutus, Beneficium non dicitur viduatũ, ſed
10 vacat, vt priùs; *gl.in Clem.1. verb. collatio, vbi Vi-*
talin.n.47. Vt lit.pend.Gonz.ad reg.8. Cancell.gl.15.
§.2.n.2.3. Vinian.in prax.de Iurepatr. p.2.lib.8. c.8.
num.7. nec obſtat clauſula (ſeu quouis alio mo-
do) quia vt hæc locum habeat, verificanda eſt
narratiua ſaltem de facto, vt per *Garz. de Beneſ.*
11 *p.11.c.1.num.36.Marth.de clauſ. p.1.clauſ.156.nu.*
15. quæ hic verificari non poteſt, quia dictus D.
Alfonſus nunquam adeptus eſt poſſeſſionem. *Se-*
raph.deciſ.1446.n.2.

Vndè cum multis modis nulla dicatur præſentatio
d. D.Proſdocimi, hinc fit, vt nihil ei proſit clau-
ſula (dummodò tempore datæ præſentium, non
ſit in eo alicui ius ſpecialiter quæſitum) de qua
in literis Apoſtolicis dicti D.Vigarani, quia per
eam non præſeruatur præſentatio nulliter, & il-
12 legitimè facta. *Rot.apud Farinac.deciſ.recent.504.*
num.3.p.2. & ideò ſequitur prædictum D.Balza-
num non fuiſſe, nec eſſe legitimum contradicto-
rem, & cum non habeat parem Titulum Apoſto-
licum cum eadem ſubrogatione, non eſt legiti-
13 mus contradictor, nec poteſt retardare immiſ-
ſionem dicti D.Vigarani. *Mantic.deciſ.71.num.7.*
Lotter.d.c.20.num.216. & indicium remanet exe-
14 cutiuum, & non poteſt dici ordinarium. *Ferentil.*
ad Burat. deciſ.171. littera A, ſub num.8.in fin.verſ.
Prædicta verò.

His tamen non obſtantibus videtur validam fuiſſe
præſentationem dicti D. Balzani ab Arte Fabro-
rum factam, & rectè eum fuiſſe inſtitutum, nec
eſſe moleſtandum à dicto D. Vigarano, qui nul-
lum ius habet in dicto Beneficio, nec in ſubroga-
tionem verificauit, & propterea animaduerten-
dum eſt eum non fuiſſe gratiosè ſubſtitutum, &
ſubrogatum à Pontifice in ius defuncti; quo caſu
ei ſatis eſſet probare vnum Clericatum, & vaca-
tionem, & poſſeſſionem Anteceſſoris ſed fuit
ſubrogatio rigoroſa, quæ vulgò dicitur Mandatũ
16 de ſubrogando: *Mandoſ. ad regulam de ſubrogan.*
q.1. num.4. Garz.de Beneſ.p.6.c.4. num.1. Mohed. d.
deciſ.11 Vt lit.pend. Rot. deciſ.recent.378. n.1. p. 1.
Lotter.d.q.20.num.163. & propterea ille, qui ha-
bet Mandatum de ſubrogando non ſuccedit in
locum, & ius defuncti ſine miniſterio Iudicis, ſed
debet verificare ſuam gratiam, & ad hoc vt di-
catur eſſe in cauſa, & ex eius perſona lis viuat,
requiritur admiſſio Iudicis, & ſic debet verifica-
re litem, & dum talis iuſtificatio pendet, & cun-
ctatur in executione Mandati, non impeditur
Collator conferre, vel Patronus præſentare, vt ex
17 *Caſſador.deciſ.1.num.5.6. Vt lit.pend. inquit Melch.*
Lotter.d.q.20.num.170. & ita ius eſt quæſitum di-
cto Balzano tempore Mandati prædicti, quod
18 idcircò præſeruatum cenſetur. *Seraph.deciſ.1263.*
num. 2. & ſeqq.

Sed verè in caſu noſtro dictus D. Vigaranus nõ ve-
rificauit adfuiſſe litem, aut Beneficium prædictũ
fuiſſe litigioſum, non enim vnquam fuit diſpu-
tatum ſuper titulo Beneficij, & proprietate, ſed
tãtùm ſuper pertinentia Iuriſpatronatus, quia
Poteſtas, & Conſules Artis Fabrorum prætende-
bant ius præſentandi ad ſe ſpectare, dictus verò
Buſſolus id contendebat ad ſe pertinere, & ſic
lis erat inter aſſertos Patronos principaliter, quę
non faciunt Beneficium litigioſum ad formam,
19 *c.1. & 2. Vt lit.pend.in 6.* quæ iura procedunt ſo-
lùm, quando eſt quæſtio inter collectos, vel præ-
ſentatos ſuper iuribus Beneficij, vt dicunt *Io.*
And. & Franch.in d. c.2.col.pen. Vt lit.pend. Ferret.
conſ.192. num. 14.15. quod non fuit in caſu no-
ſtro, vbi quæſtio fuit tantum inter compatronos,
vt admitteretur corũ præſentatio, cum ius præ-
ſentatorum penderet à iure pręſentantium, & ſic
quando lis eſt inter Patronos ſuper pertinentia
Iuriſpatronatus ſiuè contendant cum Ordinario
libertatem Eccleſiæ vindicante, ſiuè cum aliis
compatronis, Beneficium non efficitur litigio-
20 ſum, nec habet locum *d.c.1. & 2. Vt lit. pend. in*
6. ſed habet locum *tex.in c.2.de reſtit.in integr.* qui
non corrigitur per duo capitula prædicta, ita in
terminis tradit *Io: And.in d.c.2. col.6. ſuper gl. in*
verſ.Non videtur, vbi Card.ſol.3.in 9. oppoſ. & Butr.
ſol.5.verſ.Per quem dicit Io: And. quod illa iura
non corrigunt hanc Decretalem, & licèt illa De-
cretalis loquatur, quando eſt quæſtio inter ele-
21 ctores, tamen *Butr.ibi; ſol.7.& Card. & Abb. ibi-*
dem col.fin. idem dicunt, quando eſt quæſtio in-
ter compatronos ſuper iure Patronatus, quia li-
te huiuſmodi inter eos pendente, nõ prohibetur
fieri electio, vel præſentatio, maximè per poſſeſ-
ſores, etiam non obſtante inhibitione Iudicis, vt
ibi per Butr.in no.col.1.4. adeò vt lis inter compa-
tronos non faciat Beneficium litigioſum, nec
impedit, quin mortuo vno ex præſentatis aliùs
22 præſentari non poſſit, vt poſt *Io: And. Card.Butr.*
& Abb. in dd.locis pulchrè tradit Ferret. in d. conſ.
192.num.14.15. Lap.alleg.136. num.7. Achil. deciſ.
28.in fin.de appellat. & Melch.Lotter.de re Beneſ.lib.
2.q.20.num.5.6.Rot.apud Farinac.deciſ.recent.427.
num.3.& deciſ.618.num.5.p.1. & hoc adeò verùm
eſt, vt in hoc propoſito non attendatur lis præ-
ſentatorum cum diuerſis, qui prætẽdant ius præ-
ſentandi, & ſe opponant prouiſioni, vel execu-
tioni abſque eo, quod prætendant ſe prouideri,
inde enim Beneficium nõ dicitur litigioſum, nec
locus eſt ſubrogationi, quia lis non dicitur eſſe
tunc ſuper Titulo, vel proprietate Beneficij, ſed
23 ſuper ſtatu: ita *Vital.in d.Clem.1.num.43.44. Vt*
lit.pend.Franch.in d.c.2.col.fin.verſ. Aliquando, eod.
in 6.Lancell.de attent.p.1.c.3. num.134. Lotter.dict.
q.20. num.20.

Et licèt Rota videatur tenere, quod Beneficium ef-
ficiatur litigioſum, etiam ſi lis ſit ſuper ſola præ-
24 ſentatione, vt tenuit coram Merlino apud *Tam-*
bur.

bur.de iur. Abb.p.3. decis.21. num. 6. quo caſu lite
pendente inter præſentatos non poſſunt Patro-
ni alium præſentare in locum vnius demortui,
25 *d.c.1.& 2. Vt lit.pend.d.Clem.1. eod.Seraph.d.decis.*
990.num.3. Lotter.d.q.20.num.3. Rot. decis.recent.
306.num.1.p.1. & apud Rubeum,decis.7.num.9.10.
par.3. & vt ſupra oſtenſum,quia hæc procedunt,
quando lis eſt principaliter inter præſentatos, &
verſatur etiam ſuper Titulo Beneficij, ſecus eſt,
26 quando lis eſt principaliter inter compatronos
ſuper pertinentia Iuriſpatronatus, vt hic, tunc
enim licèt etiam ipſi præſentati veniunt acceſ-
ſoriè ad litem motam principaliter inter Patro-
nos præſentantes, & contendentes ſuper perti-
nentia Iuriſpatronatus, vtique Beneficium non
efficitur litigioſum, nec Patroni impediuntur de
nouo præſentare, quia attenditur, quod princi-
27 paliter agitur, non quod venit in conſequentiã
per *l.ſi quis nec cauſam, ff. ſi cert. pet. ſic docet Ge-*
men.in d.c.2.ſol.2. in prima oppoſit. vbi etiam Ar-
chid.ſub num.1.in verb.litigatur, & Franch.ſub n.3.
verſ.Et procedunt. Vt lit.pend. in 6. pulchrè Ferret.
d.conſ.192.ſub num. 13. verſ. Tamen non diceretur.
Lotter.d.q.20.7.Rot.decis.recent. 427.num. 3. 5. &
decis.618.num.4. 5. p.1. & apud Rubeum dict. decis.
28 *306.num.1.* vbi licèt deducatur in ſuo caſu Be-
neficium eſſe litigioſum, ea tamen fuit ratio,
quia quamuis Patroni eſſent in cauſa, & conten-
derent ſuper iure præſentandi, tamen lis erat
principaliter inter præſentatos, ergo ſi lis ſuiſſet
tantùm principaliter inter compatronos, & ac-
ceſſoriè inter præſentatos, Beneficium non fuiſ-
ſet litigioſum, vt aperte deciditur *in d.decis.618.*
num.5. vbi dicitur: Neque in omnem caſum con-
ſtare videbatur actum fuiſſe principaliter in ea li-
te, cuius eſſet Beneficium, quia erat ſuper iure
29 præſentandi inter Patronos, quæ non facit Be-
neficium litigioſum.

Neque difficultatem efficit commiſsio cauſæ ad
Rotam cum clauſulis: Quam, & quas, & cum in-
cidentibus, ex quibus lis ſuper Titulo introdu-
cta cenſetur, & proceditur, vt in prima inſtantia.
30 *Bellam. decis.619. Mohed.decis. 6. de reſcript. Rot.*
recent.d.decis.306.n.1.p.1. Caualer.d.decis.200. n.5.
Merlin.d.decis.21.num.7.Lotter.d.q.20.n.43.44.45.
Farin.decis.Poſth.336.num. 2.p.1. adeò vt per di-
ctas clauſulas cenſeatur deductum omne ius tam
31 in petitorio, quam in poſſeſſorio, *Rot. decis. re-*
cent.342.num.2.p.1. Ludouiſ.decis.125.num.15. vbi
Beltram.cumulat alias deciſiones.Marth.de clauſ.p.1.
clauſ.106.num.14.

Nam reſpondetur fortè potuiſſe partes in harum
clauſularum deducere etiam in Iudicio contro-
uerſiam ſuper titulo Beneficij, & tam in poſſeſ-
ſorio, quam in petitorio, ſed eis non ſunt vſi, quia
nunquam tractatum fuit coram Rota, niſi ad
quem ſpectet ius præſentandi, vt apparet ex
tribus Deciſionibus eiuſdem Rotæ ſuper hoc ne-
gotio emanatis, de quibus in noſtris controuer-
ſijs præcedentibus. Verùm cum partes non fue-
rint vſæ virtute dictæ clauſulæ, nec ad ſpeciem
deduxerint, nihil eis prodeſt ad alterandam iu-
dicij naturam, & ad controuertendum ſuper Ti-
32 tulo Beneficij, ſi partes non vtantur dd. clauſu-
lis, & ſe reſtringant ad aliquod ius particulare,
vt hic, ad ius præſentandi, tunc lis non cenſetur
introducta ſuper Titulo Beneficii, vel ſuper pe-
titorio, quia dictæ clauſulæ debent ad ſpeciem
deduci: *ex Veral.decis.125.num.2.p.3. latè Marth.*
de clauſ.p.1. clauſ.106. num. 10. verſ. Declara: vbi
allegat multas alias Rotæ deciſiones, *Seraph. de-*
cis.1013.num.3. Beltram.ad Ludouiſ.decis.125.n.18.
& apud Pacific.de Saluian.interdict. decis.68.nu. 12.
& decis.85.num.5. Gratian.diſc. 534.nu.19. Barboſ.
clauſ.121.num.25.

Verùm quia Rota ſæpè etiam tenet ſtantibus clau-
ſulis prædictis non eſſe neceſſe rem deducere ad
ſpeciem, quia adhuc, ſi id non fiat, lis tamen
33 cenſetur introducta ſuper titulo Beneficii, vt ex
Veral.d.decis.125.p.3. dixit Rota in Piſana Benef.
27. Iun.1629. coram Merlino, vt apud Tambur. de
iur. Abb.p.3. decis.21. num. 7. quia id procedit,
quando adeſt materia præexiſtens adeò, vt præ-
ceſſerit inſtitutio præſentatorum, tunc enim
videtur etiam deductum ius inſtitutionis, vt
fuit conſideratum à *Rota in cauſa Illerden. Præce-*
ptoriæ 5. Martij 1617. coram Manzenedo, vt habe-
tur *in d.decis.21.num.7.verſ. Sed ſufficit.* Sed in ca-
ſu noſtro neuter præſentatorum fuit inſtitutus,
ergo de vi inſtitutionis non poterat diſceptari,
quia deficiebat materia, & ſic ſuper Titulo fuit
impoſsibile litem introducere, & iuremeritò tã-
tum de iure præſentandum fuit ſolum diſputa-
tum, & ſic nullo modo Beneficium potuit dici
litigioſum.

Verùm demus etiam, quod hæ clauſulæ poſsint ef-
ficere, vt deductus ſit Titulus in controuerſiam,
& tentatum etiam petitorium, id tamen euenire
non poteſt, niſi quando controuerſia eſt inter ip-
ſos præſentatos principaliter, vt in his terminis
loquuntur deciſiones allegatæ, ſecus eſt quando
controuerſia eſt ſuper pertinentia Iuriſpatrona-
tus inter compatronos principaliter, licèt acceſ-
ſoriè veniant etiam præſentati nondum inſtitu-
ti, tunc enim clauſula, Quam, & quas, cum inci-
dentibus non poteſt mutare naturam iudicii, &
efficere, vt id, quod eſt acceſſorium efficiatur
principale, ſed quod eſt acceſſorium, remanet
34 tale, quia huiuſmodi clauſulæ non mutant natu-
ram cępti iudicii, nec efficiant, vt is, qui actor
eſt, ſit reus. *Rot.decis. 34. vbi Add. de reſcript. in*
nou. Aebil.decis.22.de appell. Mohed. decis.5.num.1.
2.de Iudic. Marcheſan.de commiſs.p.1.c.5. num. 69.
pag.201. Mart.d.clauſ.106.num.20.in fin. Barboſ.d.
clauſ.121.num.26. cum enim dictæ clauſulæ ſint
acceſſoriæ non poſſunt principaliter alterare,
aut ampliare. *Marcheſ.d.c.5.num.67.* Ideò ſicut in
prima inſtantia lis erat principaliter inter com-
patronos, & acceſſoriè inter præſentatos; ita erit
in ſecunda, prædictæ enim clauſulæ efficiunt, vt
35 poſsit pronuntiari, vt in prima *Aebil. decis.14.*
num.1.& decis.17.in fin. de reſcript. Marth.d. clauſ.
106. num. 2.

Vndè ſicut in prima inſtantia Beneficium non po-
terat dici litigioſum, quia lis erat principaliter
inter Patronos ſuper pertinentia Iuriſpatrona-
tus,

tus, accessoriè verò inter præsentatos, ita erit in
secunda, non obstante clausula: Quam, & quas,
quæ non mutat naturam iudicij, vt vidimus, &
ideò non est locus subrogationi, neque intrant
huc *d.c.1. & 2. Vt lit. pend.* quia quando lis est
inter Patronos ad inuicem, vel inter ipsos, & de-
36 fendentem libertatem Beneficij ius præsentan-
tis rapit in se ius præsentati siuè demortui, siuè
superstitis, & sic hoc casu non militant rationes
dd. iurium, vt aduertit *Cald. dict. cons. 1. in p. col. vers. Sed quod ratio. Vt lit. pend. & pulchrè dixit Melch. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 20. num. 8. vers. Secus verò;* & ideò sicut dictæ clausulæ respectu
præsentantium non afficiunt Titulum, ita pari-
ter respectu præsentatorum, qui accessoriè ve-
niunt, non possunt efficere litigiosum Titulum
Beneficij, quia attenditur principium, & causa
37 originalis, ad *tex. in l. nam origo, ff. quod vi, aut clam, l. si procuratorem, ff. mandat. l. Tutor datus, de fideius. l. si id quod, in princ. de donat. l. si filius fam. in fin. C. ad Macedon. Gratian. disc. 58. num. 26. Barbos. Axiom. 187. num. 2.* vbi enim præsentan-
tes litem introduxerunt, ex eorum persona ius
38 præsentatorum estimamus. *Lotter. dict. quæst. 20. sub num. 8.*

Si quidem non aliter Beneficium efficitur litigio-
sum, quam si principaliter, & primariò Titulus
39 in litem adducatur. *Anch. in d. c. 1. in verb. litigatur, vbi etiam Gem. & Franc. col. 1. vers. & procedunt, Vt lit. pend. Salyc. in l. 3. num. 1. vers. Tu dic. C. de litigios. Lancell. de attent. p. 1. c. 3. num. 127. Ludouis. d. decis. 335. num. 7. 8. Rot. d. decis. recent. 618. num. 5. p. 1.* lisq; inter præsentatos tunc demum
super Titulo constitui dicitur, si eorum aliquis
institutionem obtinuerit, dicatur Beneficium
40 esse suum. *Seraph. d. decis. 990. num. 3. Rot. decis. recent. 306. num. 1. p. 1. & apud Rub. d. decis. 7. nu. 9. p. 3.* Sed in casu nostro nullus præsentatorum ob-
tinuit Institutionem, nec etiam petijt, & si pe-
tijsset, hæc petitio fertur tantum in ius præsen-
tationis, non enim in Titulum, nam data vali-
ditate præsentationis, & quod Patronus potue-
rit præsentare, statim ex natura negotij sequi-
tur, quod præsentatus debeat institui, ex quibus
resultat, quod dictum Beneficium non potuit
effici litigiosum, etiam si in commissione causæ
adsint dictæ clausulæ: Quam, & quas: cum inci-
dentibus: quæ potiùs de stylo apponuntur, alio-
quin in secunda instantia ferè semper Beneficia
efficerentur litigiosa, etiam si inter solos Patro-
nos esset quæstio, quia communiter in commis-
sionibus dictæ clausulæ apponuntur, quod est
absurdum, & minus damnosum, cum de sui na-
41 tura tali casu cesset vitium litigiosi, vt ostendit
Ferret. d. cons. 192. num. 14. 15.

Et sanè non potest ad effectum litigiosi quidquam
operari dicta clausula: Quam, & quas, cum in-
cidentibus, vt possit dici litigatum etiam super
Titulo, ex quo de Titulo nunquam disputatum
fuit, sed tantùm super iure præsentandi, & sic
dicta clausula nihil operatur, quia pars non fuit
citata ad dicendum contra commissionem,
neque ad libellandum, neque seruati sunt alij
termini substantiales, prout in prima, & erat
necesse ad *Cassad. decis. 1. numer. 4. de except.*
42 *pulchrè Veral. dict. decis. 125. num. secundò, par. 3. & Marchesan. de commiss. p. 1. c. 5. num. 66. fol. 201. Barbos. dict. claus. 121. num. 34. Scacc. de appell. q. 3. num. 10.* Ergo non potest dici fuisse
controuersum super Titulo, neque Beneficium
fuisse effectum litigiosum, & sic cessat affectio,
de qua *in dict. cap. 1. & 2. Vt lit. pend. in 6. & in dict. Clem. 1. eod.* & propterea dicendum est di-
ctum Balzanum fuisse legitimum contradicto-
rem, quia exhibitio Tituli, & possessio faciunt
legitimum contradictorem, & procedendum est
ordinariè, & admittitur appellatio. *Rota coram*
43 *Coccin. decis. 431. num. secundo, tertio, & quarto, & in Reatina Beneficiorum 2. Maij 1616. coram Buratto.*

Verum dato etiam, non tamen concesso, extitisse
aliquam litem inter præsentatos, & super Titu-
lo, ea tamen fuit penitus extincta tam per ces-
sionem dicti D. Bramei, quam per mortem di-
cti Bottoni, si quidem certum est in iure, quod
per cessionem, & renunciationem quo ad ce-
44 dentem lis finitur, etiam si fiat parte absente, &
per talem cessionem simpliciter factam purga-
tur vitium litigiosi, *l. postquam liti, C. de pact. c. 1. de lit. contest. in 6. gl. in Clem. 1. in verb. mor. vt lit. pend. Nicol. de Milles. in suo repert. verb. lis finitur. Lancell. de attentat. in præfat. c. 4. num. 25. pulchrè, & latè Paris. de resign. benef. lib. 2. q. 3. num. 13. 14. 15. & seq. Veral. decis. 174. numer. 2. p. 2. Rot. apud Farin. decis. Posth. 617. num. 2. p. 2. Lotter. d. q. 20. num. 150. 151.*

Quo verò ad dictum D. Bottonum lis expirauit per
45 eius mortem. *Lancell. de attent. in præfat. c. 4. num. 267. Paris. d. q. 13. num. 17.* & ita per cessionem
vnius, & mortem alterius collitigantis lis dici-
tur omnino extincta, & finita absolutè quo ad
vtrumque adeo, vt Ordinarius tunc possit Be-
46 neficium conferre, vt per *Gl. in d. Clem. 1. in verb. Mori, vbi Card. num. 21. Imol. numer. 23. & DD. communiter, vt lit. pend. vbi etiam Io: And. super verb. Mori, & super verb. Prosequatur. Nicol. de Mill. in d. verb. lis finitur, vers. Idem si vnus moritur, & vers. Ergo à contrario sensu. Lancell. de attent. p. 2. c. 4. n. 314. et apertè dixit Rota in Regien. Iurispatr. 15. Ian. 1624. coram Pirouano, et in Conchen. Archipresbyteratus 27. Februarij 1589. coram Plato, ibi:* etiam si vnus cesserit, alius mortuus est.
47 *Rot. decis. recent. 109. num. 2. p. 1.* adeo vt mortuo
vno, & altero cadente aperta est via Patrono ad
præsentandum, & Ordinario ad conferendum,
quia etiam si quo ad alios effectus fortè rema-
nerent aliquæ litis reliquiæ, in hoc tamen lis di-
citur percisè extincta per cessionem vnius, &
mortem alterius. *Io: And. in d. Clem. 1. in verb. Mori. Nicol. de Milles. dict. verb. lis finitur, versic. Idem si vnus. Paris. consil. 47. numer. 44. lib. quarto. Couarruu. pract. qq. cap. 36. num. septimo, ante finem. Cassad. decis. 3. num. secundo, Vt lit. pend. Achil. decis. 8. eodem tit. Rot. dicta decis. 109. num. 7. et in dicta Regien. Iurispat. 15 Ianuar. 1624. ibi:* quia lis erat extincta per

mortem Manfredini, & cessionem Tusci, & ex eo tempore aperta fuit Patrono via ad præsentandum.

Nec obstat, quod Papa potuerit continuare istam litem in subrogatum, quia respondetur oportere iustificari b[illegible] ein, prout fuit narratum inter D. Brameum, & Bottonum, quia non est dubium, quod Papa non concessisset subrogationem, nisi stante lite, & difficilius concessisset ob præiudicium Patronorum, qui poterant præsentare, vt vidimus, stante cessione vnius, & morte alteriùs, etenim Papa non præsumitur voluisse præiudicare Patronis laicis, ne retrahantur à fundatione

48 iux. not. in c. 2. de præben. in 6. Card. in Clem. 1. q. 7. in fin. de Iurepatr. Cassad. decis. 6. n. 3. eod. tit.

Deinde respondetur tempore concessę gratiæ dicto D. Vigarano ob Mandatum de subrogando iam fuisse præsentatum dictum D. Balzanum coram Ordinario, & ideò erat ei ius quæsitum ad rem, & considerabile taliter, quod dicto Vigarano ob-

49 stat *Regula de iure quæsito non toll. Sarnen. super eadem reg. q. 1. vers. Illud tamen, & vers. Secundò limitatur.*

Solum prædictis aliquid obstare videtur Rota in quadam Salamantina Cappellaniæ coram Pamphilio, cuius decisiones habemus apud *Garz. de*

50 *Benef. p. 6. c. 4. num.* 40. 41. vbi tenere videtur ad extinctionem litis requiri, quod cessio fuerit facta ad fauorem possessoris, vel quod per defunctum acquisita possessio fuerit, quia ex quo cedens adhuc detinet, remanent aliquæ litis reliquiæ: Nam respondetur hęc non aptari casui nostro, vbi neuter litigantium possidebat, & propterea cum cedens non detineret, sola cessione quo ad se litem extinxit, nihil enim superrat, nisi quæstio de expensis, quæ non facit, Beneficium

51 litigiosum. *Veral. decis.* 174. *n.* 4. *p.* 2. & licèt cessionario nondum possessio fuerit acquisita, tamen per eius mortem lis extincta remansit, dum extra curiam decessit: & Beneficium videtur vacare, vt priùs, nam sicut per mortem vtriusque collitigantis lis finitur, & cessat vitium litigiosi,

52 etiam si neuter eorum possideat, *vt in d. Clem. 1. vbi DD. Vt lit. pend.* & idem fit, quando vnus moritur, & alius renunciat, quia est eadem ratio, vt

53 tenet *Gl. communiter recepta in d. Clem. 1. in verb. mori;* vtiq; sequitur eodem modo cessare litem, si neuter eorum possederit, quia morte interueniente non est curandum de possessione, illud autem, quod dicitur non aliter per cessionem finiri litem, nisi sequuta dimissione detentionis per cedentem, vel adepta possessione per Cessionariū, procedit in casu, quando volumus ex sola cessione litem finiri, tunc enim requiritur, vt ex cessione habeat actor possessionem, vt apud

54 *Veral. d. decis.* 174. *num.* 1. *p.* 2. & ita loquitur *Millis. in d. verb. lis finitur, in fin.* dicens, quia non sufficeret aduersario, quod liti renuntiasset, nisi etiam possessionem dimitteret, quia possessionem non dimittendo, non esset finita lis contra superstitem, sed pro eo ipso: Verùm si possessionem dimisit, vel si cedens nunquam possedit, & antequam Cessionarius possessionem acquirat, extra curiam decedat, nullum ius contradicit, quando lis penitus quo ad vtrumque extincta dicatur, quia nullus est, qui litem prosequatur, & tunc omnes concludunt, quod si vnus collitigantium cessit, & alter mortuus est, Ordi-

55 narius Beneficium conferre potest *per gl. in dict. Clem. 1. in verb. mori, vbi Io: And. in verb. prosequatur, & ibi Card. n. 1. Imol. n. 23. & Vitalin. num. 35. Vt lit. pend. Millis. in d. verb. lis finitur, vers. Ergo à contrario. Rot. d. decis. 109. num. 7. & in d. Regien. Iurispatr. 15. Ian. 1624.* tunc enim Beneficium reducitur ad primæuum statum vacationis, vbi nullus est, qui possideat, nec vllus est præsentatus, ideò nulla lis considerari potest.

Ideò non obstat decisio Rotæ apud *Garz. d. c. 4. nu. 41. vers. Neque obstare, & in fin.* docens requiri, quod possessio fuerit dimissa non solum à Ce-

56 dente, sed etiam acquisita Cessionario, quia *Nicol. de Millis. dict. verb. lis finitur, in fin.* ex aduerso allegatus hoc non dicit, solum requirit, quod renuntians etiam dimiserit possessionem, & nihil dicit, an sit necesse, quod ea acquiratur priùs Cessionario, si ipse Cessionarius moriatur, nam si post cessionem actor adeptus fuerit etiam possessionem, tunc lis non dicitur finita per cessionem vnius, & mortem alterius, sed per solam cessionem, & in his terminis benè consentio necessarium esse, quod non solùm Cedens dimiserit possessionem, sed etiam, quod ea fuerit translata in Cessionarium, quo casu sola cessio extinguit litem, viuente etiam collitigante. *Paris. de resign. benef. lib. 2. q. 3. num. 13. 14. Achil. decis. 1. Vt lit. pend. Veral. d. decis. 174. num. 1. p. 2.* Et propterea eius mors nihil operatur: ideò dum mors etiam sequitur Cessionarij, id habemus ampliùs, quod etiam si Cessionarius non acquisierit possessionem, dummodò Cedēs eam dimiserit, lis finita dicitur, quia possessio remanet vacans, vt priùs, *Gl. n. in d. Clem. 1. in verb. mori. Vt lit. pend.* dum dicit per renunciationem vnius, & mortem alterius litem finiri, supponit non fuisse acquisitam possessionem Cessionatio, antequam moreretur, alioquin non per mortem, sed per solam cessionem lis fuisset terminata, atque ita omnes DD. quos citat Rota apud *Garz. dict. loco*, loquuntur in casu simplici, & meræ cessionis, non verò in casu, quando vnus cessit, & alter decessit, quia tunc satis est Cedentem dimisisse possessionem, etiam si cessionario non fuerit acquisita, quia mors subsequens tollit reliquias litis, quæ consistebat in acquirenda possessione, nihil enim ampliùs remanet exequendum.

Accedat, diuersum alia etiam ratione esse casum nostrum à casu dictæ decisionis, de qua *Garz. dict. c. 4. num. 41.* quia tunc de gratiosa subrogatione agebatur, quæ fuerat obtenta, ante-

57 quam aliùs in locum demortui præsentaretur, & priusquam alicui ius quæsitum dici posset, propter quod subrogatus censetur eadem persona cum eo, in cuius locum subrogatur, & in ipso durat lis, quæ erat cum defuncto, vt per Rotam dicto loco, hic verò agimus de rigorosa

sub-

subrogatione, seu de Mandato de subrogando,
obtento multò post præsentationem dicti Bal-
zani, cui ius iam fuerat quæsitum, & etiam præ-
seruatum per clausulam (dummodò) vt visum
est, ergo sequitur non obstante vitium litigiosi,
& dictum Balzanum rectè fuisse præsentatum, &
institutum, & non esse ampliùs molestan-
dum.

Non obstant in contrarium allegata, quæ iam ex
prædictis remanent resoluta, nam verùm est per
citationem executam litem censeri introdu-
ctam, si super Titulo Beneficij fuit emanata *dict.*
58 *Clem.2.Vt lit.pend.vbi DD.* sed hic inter Patronos
principaliter. & super iure præsentandi fuit iudi-
cium tractatum, vt vidimus, ergo Beneficium
non est factum litigiosum.

Secundò non obstat, quod clausula: Quam, & quas,
efficiat, vt super Titulo Beneficio, & petitorio
59 actum censeatur. *Caualer, d.decis.200.nu.5. Mer-
lin.d.decis.21.n.7.* cum alijs adductis, nam iam
responsum est multis id procedere, quando lis
est inter præsentatos principaliter, & quando il-
la deducta est ad speciem per visum, non re-
peto.

Tertiò non obstat, quod pendente lite Patroni non
possint præsentare. *Seraph. d. decis.990. num. 5.6.*
cum alijs adductis, quia hoc verum est, sed re-
sponsum est hic Beneficium nunquam fuisse li-
tigiosum, & quatenus fuerit, litem fuisse extin-
ctam tempore præsentationis ipsius Balzani, non
repeto.

Quartò non obstat litem finiri per solam rem iu-
dicatam, non per cessionem vnius ex collitigan-
tibus, nam responsum est litem finiri per cessio-
nem vnius, & mortem alterius collitigantium,
non repeto, quia satis probatum est.

Quintò non obstat nullam esse præsentationem
Balzani, quia fuit facta de vacante ob mortem
D. Bottoni, & tamen Beneficium vacabat, vt
prius, per mortem D. Bussoli, quia respondetur
hoc esse impertinens à petitione ipsius Vigarani,
qui vincere debet ex iure suo, ostendendo Bene-
ficium esse litigiosum, quod est fundamẽtum suæ
gratiæ, in quo si deficiat, prout deficit, sicut vi-
dimus, victus remanet à D. Balzano possessore,
qui vincit ex non iure actoris, quia actore non
probante reus absoluitur, etiam si ipse nihil præ-
61 stiterit, *l.qui accusare, vbi DD. C.de eden.* vnde Bal-
zanus potest ei dicere, quo ad te, liberas habeo
ædes, vt dicunt *DD.in l.altiùs. C.de seru.& aqu.*

Deindè respondetur satis esse vacans fuisse Benefi-
cium siuè per mortem vnius, siuè per mortem
alteriùs, hoc nihil interest quo ad præsentantem,
ad quem vtroque casu spectat ius præsentandi, &
præsentato non debet nocere error in nomine
defuncti, vel ignorantia præsentantium, qui pu-
tauerunt erroneè Beneficium vacasse per obitũ
præsentati primo loco, licet nondum instituti, &
in omnem euentum iste defectus sanatur per
clausulam: siuè prædicto, siuè alio quouis mo-
do, vel alteriùs personæ, quia tunc satis est vaca-
re Beneficium de facto, vel etiam per obitum al-
teriùs personæ, quam expressè. *Lap.in c. susceptũ,*
n.5.de rescript.in 6. Rot. decis.1. vbi Add. in verb.
Quouis, & ibi Pap.17.n.7. de rescript. in non. & de-
cis.36. lib. 1. p.3. diuers. & apud Farin.decis. recent.
605. num.9. p.2. Aloys.Ricc.decis.collect.355.vers.
Limita secundò.

Sextò non obstat, quod stante nullitate præsenta-
tionis nihil prosit Balzano clausula: dummodò:
quia negatur nullitas, & quatenus adfuisset, Bal-
zanus reus, & possessor vincit ex non iure acto-
ris, vt vidimus.

Denique non obstat, quod Balzanus non sit legiti-
mus contradictor, & non possit impedire immis-
sionem dicti D. Vigarani, quia iam responsum
est, & probatum esse legitimum contradictorem
ratione suæ possessionis contra rigorosam sub-
rogationem, quæ enim in contrarium adducun-
tur, procedunt in gratiosa subrogatione proba-
ta reseruatione, clericatu, & obitu prædecessoris
63 in possessione, vt tenuit *Rota in causa Burgen. de*
Panconio 24. Octobris 1588. coram Gipsio, & in
causa Miraden. Parochialis 13. Martij 1600. coram
Coccino, & ideo cum dictus D. Vigaranus non
probauerit litem, nec Beneficium fuisse litigio-
sum, cessat reseruatio, quæ est fundamentum suæ
intentionis, etenim reseruatio ad effectum ob-
tinendæ immissionis debet esse patens, qualis
64 non est ista, in qua se fundat dictus Vigaranus
non iustificans suam gratiam, & adest dictus Bal-
zanus possidens, & allegans Titulum legitimum,
& iustificatum, propter quod est legitimus con-
65 tradictor, sic *Rot. apud Farinac. decis. recent. 197.*
n.5. p.2. ex quibus manifestum redditur prædi-
ctum D. Vigaranum non esse subrogandum in
ius defuncti, sed dictum Balzanum esse manute-
nendum in sua possessione.

Et hæc vera esse satis apertè comprehenditur ex
cessione liti, & causæ vltimo loco facta per dictũ
D. Vigaranum post conclusum in causa, & in
calculo ferendæ sententiæ; ex qua in necessariũ
antecedens agnoscendo veritatem, & bonam fi-
66 dem visus est tacitè fateri se nullum ius fouere.
iux.not.per Bald.in l.postquam liti, n.11. vers. Ego di-
co, vbi etiam Curt.iun.n.27.& Sicard.num.22. C. de
pact. Rot.apud Farin.decis.Posth.778. n.7. p.1. ideò
stante dicta renuntiatione non fuit necesse ali-
quam proferre sententiam, & sic pacificè con-
trouersia finem accepit.

EPITOME.

Tutor an possit vendere bona stabilia pupilli pro soluendo eius ære alieno, & quod requiratur, vt valida sit venditio.

SUMMARIUM.

1 *Rem, & pretium retinere iniquum est.*
2 *Pupillus obligatur ex contractu nullo, quatenus factus est locupletior.*

3 *Pupillus tenetur reſtituere pretium, quod verſum eſt in eius vtilitatem, & cum fructibus.*

4 *Tutor habetur loco Patris, & Domini, & habet mandatum cum libera.*

5 *Tutor non poteſt alienare bona pupilli ſine Decreto Iudicis, & niſi pro ære alieno.*

6 *Pupilli bona ſtabilia poſſunt vendi ex cauſa æris alieni cum decreto Iudicis.*

7 *Pupillus finita tutela tenetur ratificare geſta per Tutorem bona fide.*

8 *Legati ſoluendi onus ſpectat ad hæredem.*

9 *Frater fratri ſuccedit ab inteſtato filijs non exiſtentibus.*

10 *Hæredis portio defuncti ante teſtatorem, vel ante agnitio accreſcat cohæredi.*

11 *Hæreditas tranſit cum ſuis oneribus, & pertinentijs.*

12 *Pupillus debet probare ſe læſum, ſi vult dolere, & reſtitui.*

13 *Poſſeſſio pupilli magna non eſt diſtrahenda ob modicum æs alienum.*

14 *Fraus præſumitur ex magno exceſſu.*

15 *Tutor ſi vendat aliquid de pluri, quam ſit debitum pupilli, venditio non reſcinditur.*

16 *Pupilli bona alienare, vel obligare an magis expediat, conſiderandum eſt.*

17 *Rationem naturalem allegare ſufficit ad decifionem cauſarum.*

18 *Pupilli bona ſtabilia vt vendantur, neceſſe eſt, quod creditores vrgeant.*

19 *Pupilli bonis ſtabilibus venditis pretium debet dari creditoribus.*

20 *Solemnitas extrinſeca præſumitur adfuiſſe ſtante decreto Iudicis.*

21 *Decretum præſumitur interpoſitum ex cauſa iuſta, & vera.*

22 *Iudicem fuiſſe circumuentũ falſis allegationibus pupillus probare debet.*

23 *Pupilli bona ſtabilia vendi poſſunt pro ſoluendo ære alieno fructifero, etiam ſi creditores non vrgeant.*

24 *Alternatiua ſufficit alteram partem verificari.*

25 *Dotis fructus ſoluendi ſunt pro oneribus matrimonij.*

26 *Dos ſuccedit loco legitimæ.*

27 *Legitima debetur vnà cum fructibus.*

28 *Legitima etiam debita in pecunia debet ſolui cum fructibus.*

29 *Tutor non poteſt adminiſtrare, antequam ſibi à Iudice decernatur.*

30 *Tutor, qui ſe geſſit publicè pro Tutore, præſumitur feciſſe omnia, ad quæ tenebatur.*

31 *Tutoris geſta ante decretam adminiſtrationem tenent.*

32 *Tutor ante decretam tutelam adminiſtrat de generali conſuetudine.*

33 *Tutor ante confectionem Inuentarij non adminiſtrat, & acta non valent.*

34 *Tutor liberatus à confectione Inuentarij tenetur ſaltem facere deſcriptionem bonorum.*

35 *Negatiua ſe inhærens, & fundans debet eam probare.*

36 *Tutor præſumitur feciſſe Inuentarium.*

37 *Tutor de conſuetudine validè adminiſtrat etiam non confecto Inuentario.*

38 *Tutor non confecto Inuentario incurrit pœnas legales.*

39 *Tutor non confecto Inuentario poteſt vti ſuſpectus remoueri, ſed valent geſta per eum.*

40 *Inuentarij omiſſio quomodo noceat Tutori, & actis per eum.*

41 *Tutor habitus pro verò Tutore validè contrahit.*

41 *Tutori non vero tenet facta ſolutio, ſi communiter habebatur pro legitimo.*

43 *Iudex poteſt de notorio informare etiam in Camera.*

44 *Conſuetudo excuſat à confectione Inuentarij.*

45 *Tutor teſtamentarius non tenetur dare fideiuſſorem.*

46 *Pupilli bona non poſſunt vendi, niſi factis ſubbaſtationibus.*

47 *Subbaſtatio in vendendis bonis pupilli præſumitur interueniſſe ex decreto Iudicis.*

48 *Subbaſtationes de conſuetudine non fiunt in vendendis bonis pupilli.*

49 *Subbaſtationes an de iure fieri debeant in venditione bonorum pupilli.*

50 *Poſſeſſio bonorum pupilli tranſit in emptorem etiam ex contractu nullo.*

51 *Prædo etiam eſt manutenendus, & ſpoliatus debet reſtitui.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SVſtinenda omninò eſt venditio modicæ terræ, ſcilicet vnius bubulcæ cũ duobus tertijs facta à Tutore fratrũ de Pontinis cum pacto retrouendendi ad fauorem D. Laurentij Barberij pro ſcutis 200. ad finem ſoluendi Dotem Barbaræ Pontinæ eorum patrueli, tum quia venditio fuit facta ex iuſta cauſa ſoluendi æris alieni, & cum decreto Iudicis adhibita cognitione cauſæ, tum quia iniquum videtur quod pupillus cum aliena iactura velit locupletari, pro vt eueniret, ſi extincto dictæ Dotis debito mediante pecunia d. emptoris, remanerent iiſdẽ terræ venditæ, maximè cum poſſint eas redimere pro eodem pretio, ſi cognoſcant id eis magis expedire, non enim eſt tolerabile, quod
1 dicti pupilli habeant rem, & pretium. Namque
nemo eſt, qui contradicat, quin pupillus, & minor ſemper obligetur etiam ex contractu nullo, quatenus locupletior factus eſt, & pecunia verſa eſt in eius vtilitatem adeò, vt ſi velit res ſuas vindicare, teneatur offerre, & reſtituere, quod verſum eſt in eius vtilitatem, vnà cum
2 fructibus, & expẽſis, ad tex. *in l. ſi fundus, §. quãquã, ff. de*

*ff. de rebus eorum, l. naturaliter, vbi Bart. numer. 2.
& Ias. de condict. indeb. l. si prædiũ, in fin. C. de præd.
minor. l. 3. in princ. ff. commod. l. 3. §. pupillus, & l. si
pupilli, in princ. ff. de neg. gest. Tiraq. de leg. connub. gl.
5. num. 132. Lambert. de contract. mul. gl. 24. in princ.
& num. 2. latè Gutierrez. tract. de tutel. & cur. p. 2.
c. 5. num. 19. Pic. ad Stat. Vrb. lib. 1. c. 151. gl. 7. n. 70.
latè Galganet. de Tutel. lib. 2. tit. 21. n. 42.* vbi pluri-
3 mos congerit, quod adeò verum est, vt omissa
omni disputatione pupillus teneatur restituere
pretium vnà cum legitimo interesse, vt inquit
Guttier. d. c. 5. num. 19.

Verùm hic dici non potest venditionem fuisse nul-
lam, siquidem Tutor habetur loco Patroni, &
Domini, & dicitur dominus rerum pupilli, &
habeat Mandatum cum libera, ad *tex. in l. qui fun-*
4 *dum, §. qui tuto. vbi Castr. ff. pro empt. l. interdum, §.
Qui tutelam, ff. de furt. & habetur in Auth. Vt ij, qui
obl. se hab. perhib. res min. in princ. ibi: Dominus eiusdẽ
existens; col. 6. gl. in l. Mandato generali, in fin. ff. de
procur. latè Gutierr. de Tutel. & cur. p. 1. c. 1. num. 15.*
ideò non est mirùm, si vendere possit, & alie-
nare.

Benè verum est, quod Tutor non potest alienare
bona stabilia pupilli sine Decreto Iudicis, & nisi
ex causa æris alieni vrgentibus creditoribus, *l. ob*
5 *æs alienum. C. de præd. & rebus minor.* Sed hoc nihil
obstat, quia hic dictus Tutor vendidit dictum
pusillum terræ gratia soluendi dictam Dotem
Barbaræ, quod erat debitum hæreditarium Pa-
tris pupillorum, & cum Decreto Iudicis causa
cognita, vt in Instrumento, ergo valida fuit ven-
ditio, non attentis vanis cauillationibus, stante
dicta causa ad *tex. in l. 1. vers. Quod si fortè æs alie-*
6 *num, & l. magis puto, §. non passim, ff. de rebus eorum.
DD. omnes in l. ob æs. C. de præd. minor. Guttier. dict.
tract. p. 2. c. 5. num. 74. 75.* vbi multos allegat, *Cy-
riac. controu. 188. num. 3. Galganet. de Tutel. lib. 2. tit.
21. num. 5.* adeò, vt finita tutela pupillus debeat
rata habere, quæ fecit Tutor bona fide, aliàs ne-
mo à Tutore emeret, vel cum eo contraheret.
7 *Cyriac. d. contr. 188. n. 6.*

At tota difficultas hic consistit in probando adfuis-
se debitum reale, & verum, de quo tamen non est
dubitandum, & quamuis id anxiè, & scrupolosè
non sit inquirendum contra tertium possessorẽ,
qui bona fide emit, sed tantum quando agitatur
contra Tutorem, nihilominùs plenè constat de
debito dictæ Dotis ex testamento Authentico,
Io: Pontini Patris dictæ Barbaræ, sui, & alijs eius
filiabus legauit scuta 200. pro qualibet, & in cę-
teris fecit hæredes Andream eius fratrem, & Pa-
trem pupillorum, & Petrum Antonium eius fra-
trem, & patruum eorundem, & propterea ad prę-
dictos hæredes pertinuit onus soluendi dicta le-
8 gata, ad *tex. in l. legatum, ff. de leg. 1. & in §. lega-
tum. Inst. de legat.*

Verùm quia mortuus est etiam dictus Petrus An-
tonius dote prædicta non soluta duplici respectu
onus prædictum totum transiuit ad Patrem pu-
pillorum, siuè dictus Petrus Antonius fuerit de-
functus ante Testatorem, siuè post agnita, vel nõ
agnita hæreditate; siquidem si decessit post mor-
tem Testatoris, dictus Andreas tanquam frater
filijs non existentibus, vt hic, ei succedit, *§. si*
9 *igitur defunctus, in Auth. de hær. ab intest.* At si mor-
tuus est ante testatorem, vel etiam post, antequã
fratris hæreditatem agnosceret, vtique certum
est per ius accrescendi, vel non decrescendi totã
hæreditatem dicti Io: fuisse deuolutam cum suo
10 onere ad dictum Andream per *tex. in l. vnic. §. his
definitis, vers. In his itaq; C. de caduc. toll.* ergo sicut
totum onus soluendi dictam Dotem transiuit ad
Andream prædictum cum hæreditate, ita eo de-
functo illud totũ deuenit ad dictos pupillos eius
11 hæredes, *l. hæreditas, de reg. iur. l. nihil, de verb. sign.
l. hæreditas, de acquir. rer. dom. l. mortuo, de fideiuss. cũ
vulg.* Vndè clarum remanet dd. pupillos vti Pa-
tris hæredes, teneri adimplere totum dictum Le-
gatum, & sic corruunt omnia ex aduerso super
falso fundamento fabricata: quod autem vera
hæc sint in facto, colligitur ex Positionibus tam
pro confessis habitis, vt in process. fol. 19. quam
ex responsionibus curatoris Minorum, de quibus
in process. fol. 34. ibi: De Petro Io; verò non cre-
dit, nisi ante mortem dicti Ioannis, namque non
recedendo ab hac confessione constat caduca-
tam fuisse portionem dicti Petri Io: & accreuisse
dicto Andreæ, vt dictum est.

Nec obstat, quod dictus Tutor soluerit in actu ven-
ditionis dictæ Barbaræ, seu eius marito tantum
scut. 150. & sibi retinuerit scut. 50. nam id fortè
fecit, quia priùs de suo illa soluerat dicto marito,
vt comprehenditur, quia dictæ Barbaræ maritus
in dicto Instrumento fatetur ea recipere pro fi-
nali satisfactione scutorum 200. Vnde sufficere
debet pupillis, quod Tutor à creditore reporta-
uerit generalem quietantiam pro totis scut. 200.
& sic extinxerit totale debitum, & si scire volũt,
quomodo id processerit, compellant eum ad
reddendam rationem Tutelæ, satis enim pro nũc
apparet eũ in hoc negotio nõ interuenisse frau-
dolenter, quia totum debitum extinxit, & spon-
sæ etiam de suo donauit scut. 25. & propterea nõ
apparet, quod pupillos in aliquo damnificauerit,
quod tamen necesse est, si dolere velint, *l. Tutor*
12 *a vrgentibus, vbi DD. de minor. 25. ann. ita Cyn. in l.
fin. C. de integr. restit. l. nam & postea, §. si minor, vbi
gl. & Bart. ff. de tutor.* non enim debet minor cũ
damno alieno locupletari, *l. fin. C. pro empt. l. si
pupillorum, §. penultim. & vltim. de rebus eo-
rum.*

Sed dato etiam, quod dictus Tutor sibi retinuisset
illa scut. 50. non tamen rescinditur contractus
venditionis, sed exigatur ab eo ratio, quia fortè
bonum computum reddet ad vtilitatem pupil-
lorum, non enim huc intrat illud commune di-
ctum, quod propter modicum æs alienum non
est distrahenda magna possessio, de quo in *d. l.
magis puto, §. Item Prætor æstimare, ff. de rebus eo-*
13 *rum*, quia hic non dicitur magnus excessus,
vt requiritur in dicta lege ad finem, vt præsu-
14 matur fraus, *l. Omnes, §. Lucius, de his, quæ
in fraud. credit*, quoniam contractus non inua-
lidatur, si quid modicum plus venditum fuisset,
quam opus fuerat ad soluendũ æs alienũ, vt pul-

chrè inquit *Nett.conſ.162.num.5.verſ.Et certè*, nõ
facilè eſt ſemper inuenire emptorem, qui ada-
15 muſſim velit ſolùm emere, quantum venditor
neceſſe habet; ad rem facit *Cyriac. controuer.* 308.
num. 13.

Et hic in puncto ſatis dignoſcitur tutorem non ha-
buiſſe animum fraudandi quemquam, nec pupil-
los damnificandi, quia noluit liberè, & irreuoca-
biliter dictam terram vendere, ſed cum pacto re-
trouendendi, adhibitis etiam æſtimatoribus pe-
ritis, vt data meliori commoditate intra trien-
nium poſſent pupilli rem redimere, & hoc eſt,
16 quod prudenter conſiderat S. C. *in d.l. magis pu-
to, §. item Prætor, ff. de reb. eorum*, dum dicit; Item
Prætor æſtimare debebit, vtrum vendere potiùs,
an obligare permittat, quod hic factum eſſe vi-
detur ſtante pacto retrouendendi, hæc enim eſt
potiùs quædam obligatio, & vulgò dicitur dare
in pignus, quam mera alienatio ſaltem quo ad
effectum, quia ſicut pignus lui poteſt, ſic terra ita
vendita redimi; quæ cum pateant ad ſenſum, ſuf-
17 ficit allegare rationem naturalem, ad *tex. in l.
ſcire oportet, §. ſufficit, de excuſat. tut. l. cum ratio, de
bon. damn.* Ergo concludendum eſt, quod potiùs
pupilli malitiosè turbant emptorem, quam quod
ipſi damnum ſentiant, cum aduerſus tutorem
poſſint petere expungi rationes cum reliquo-
rum præſtatione.

Non obſtat neceſſe eſſe, vt creditores petant de-
bitum, & vrgeant pro exactione, antequam pu-
pillorum bona ſtabilia à tutore diſtrahantur, vt
18 in *d.l. magis puto, §. non paſſim, in fin. & §. Nc tamen,
in fin. ff. de rebus eorum, l. tutor vrgentibus, de minor.
Menoch. de arb. iud. caſ.* 171 *nu.* 5. *Roch. conſ.* 33. *n.* 2.
lib. 1. *latè Gutierrez. de tutel. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 75.

Nam reſpondetur nullo iure requiri vrgentiam, &
petitionem iudicialem, ideò credẽdum eſt, quod
Iudex de hoc ſatis ſe informauerit, poſtquam in
actu venditionis erat præſens ipſe creditor, à cu-
ius viua voce poterat audire inſtantiam, & val-
dè veriſimile eſt, quod vrgeret, & multùm inſta-
ret, vt ſibi dos ſolueretur, cum enim ſuſtineret
onera matrimonij, nimis facilè credendum eſt
inſtanter petiiſſe ſolutionem dotis; vndè præſens
fuit Inſtrumento, & breui manu pecuniam à Tu-
tore habuit, qui eſt finis legis, vt pretium rei ſta-
19 bilis pupilli tradatur crediturıbus, ad *tex. in d.l.
magis puto, §. Nc tamen, de rebus eorum*. Ideò cum
hæc ſit ſolemnitas extrinſeca, præſumitur inter-
ueniſſe ex prædictis, & maximè ſtante Decreto
Iudicis cum cauſæ cognitione, vt tradunt com-
20 muniter *DD. in c. Quoniam contra, de probat. Rom.
& DD. in l. ſciendum, de verb. oblig. Imol. in c. cum in
iure, col.* 3 *. de off. deleg. & in c. in præſentia, de renunt.
Rom. conſ.* 334 *. col. fin. Maſchard. de probat. concluſ.*
1322 *. num.* 21 *. Cyriac. contr.* 182 *. num.* 3 *. & contron.*
308 *. num.* 3. vbi etiam, quod decretum præſumi-
21 tur interpoſitum ex iuſta cauſa, & vera: latè *Me-
noch. lib.* 2 *. præſ.* 75 *. num.* 12 *. plenè Pic. ad Stat. Vrb.
c.* 151 *. gl.* 21 *. num.* 24. & propterea ſi pupillus, vel
minor dicat Iudicem falſis allegationibus fuiſſe
22 circumuentum, ipſe probare debet, *l. & ſi præſes.
C. de præd. minor. Menoch. d. præſ.* 75 *. n.* 15 *. Pic. d. gl.*
21 *. numer.* 24 *. verſic. In illis verbis*.

Verùm in caſu noſtro non fuit neceſſe, quod credi-
tor inſtaret, vel vrgeret pupillum, vel tutorem ad
ſolutionem debiti, quia illud erat ex cauſa Do-
tis dictæ D. Barbaræ, cui Dos ſoluenda erat cum
interuſurio fructuũ, quotieſcunque enim æs alie-
num eſt eius naturæ, vt vſuræ, ſeu interuſuria de-
beantur à pupillo, tunc etiam ſi creditor non pe-
tat, & non vrgeat, poteſt tutor illud ſoluere alie-
nando etiam bona pupilli ſtabilia: ſic probat
23 *tex. in d.l. magis puto, §. non paſſim, in fin. ibi: aut
vſurarum modus parendum æri alieno ſuadeat, ff. de
reb. eor. Bart. in d.l. magis puto, §. ſi æs. ff. eod.* iura .n.
& DD loquuntur alternatiuè, dum concedunt
poſſe vendi ſtabilia pupilli pro ſoluendo ære alie-
no, quod ſcilicet vrgeant creditores, vel debitum
ſit fructiferum, vel vt dicunt vſurarium, & pro-
pterea cum in alternatiuis ſufficiat alterum ve-
24 rificari, *l. ſi hæredi, ff. de cond. inſtit. l. ſi is, qui ducen-
ta, §. vtrum ita, vbi Socin. n.* 1 *. de rebus dub. l. cum pu-
pillus, §.* 1 *. de cond. & dem. l. ſi quis ita. de verb. oblig.
l. nemo aliena, §. vbi verba, de reg. iur.* ſequitur hic
ſatis eſſe, quod Dos ſit æs alienum cum fructi-
bus ſoluendum ad effectum vendendi ſtabilia
pupilli, etiam ſi creditores non vrgeant.

Nemini autem dubium eſſe poteſt, quin Dos præ-
dicta ſit debitum fructiferum, ſiquidem in hac
patria Regij generalis eſt conſuetudo, quod pro
retardata ſolutione Dotium ſoluantur quotan-
nis ſex pro centenario, quæ eſt benè fundata tam
25 de iure communi, vt per *DD. in c. ſalubriter, de
vſur. Seraph. deciſ.* 1406 *. num.* 3. quam *in Stat. Regij
lib.* 2 *. R.* 83. quæ in huc caſu maximè locum ha-
bere debent, quia cum dicta Barbara eſſet filia
dicti Teſtatoris, Dos illi erat debita iure naturæ
in bonis præſentis eò, quod Dotem ſuccedere lo-
26 co legitimæ omnes tradunt. *Bart. in l. Titio cen-
tum, §. Titio genero, nu.* 6 *. ff. de cond. & demon. Alex.
conſ.* 83 *. in fin. lib.* 4 *. Bcec. conſ.* 112 *. num.* 9 *. Surd. conſ.*
291 *. n.* 20 *. Sereph. deciſ.* 815 *. num.* 1 *. in fin. & num.* 4.
vbi tradit, quod Patre Defuncto Dos ſuccedit lo-
co legitimæ quo ad omnes effectus, ſed ſic eſt,
quod legitima debetur filijs vnà cum fructibus.
27 *Bald. conſ.* 222 *. vol.* 4 *. Corn. conſ.* 265 *. in fin. vol.* 3.
Menoch. conſ. 77 *. num.* 13 *. Surd. conſ.* 128 *. num.* 4 *. pul-
chrè Seraph. in terminis, deciſ.* 1406 *. num.* 7. vbi pro-
bat quod etiam ſi legitima debeatur in pecunia,
vt in Dote, adhuc fructus eius ſoluendi ſint, pul-
28 chrè *Merlin. de legitim. lib.* 2 *. tit.* 1 *. q. numer. tertio,*
4. 5. 6. 7.

Nec etiam obſtat, quod dictus Tutor etiam teſta-
mentarius non poſſit adminiſtrare tutelam, quia
adminiſtratio non fuit ei decreta à Iudice, pro ut
29 requiritur, *l. fin. C. arb. tut. l. & ſi pluribus, ff. de auct.
tut. Bart. in l. legitimos, n.* 1. 3 *. ff. de legit. tutel. Honded.
conſ.* 51 *. num.* 35. 36 *. lib.* 2 *. Paul. Montan. de iur. tutel.
& cur. c.* 32 *. reg.* 4 *. num.* 9 *. Rot. apud Rub. deciſ.* 3 *. n.* 2.
11 *. p.* 2 *. Gutierr. d. tract. p.* 1 *. c.* 5 *. n.* 6 *. Galgan. eod. tract.
lib.* 2 *. tit.* 1 *. num.* 20. 21.

Nam primò reſpondetur non conſtare hæc facta
non fuiſſe, & incumbere onus probandi ei, qui ſe
fundat in tali exceptione, quia tutor, ex quo ſe
geſſit pro tutore præſumitur feciſſe omnia, ad

quæ

30 quæ tenebatur, *Veral.decis.323.n.5.p.3. Rot.apud*
Farin.decis.Posth.714.num.5.p.1. & quatenus id
non fecisset, valent tamen gesta per tutorem etiã
ante susceptam ex Decreto Iudicis administra-
31 tionem. *Seraph.decis.1004.num.5.* vbi vide: Ve-
rùm addi potest, quod hodie est publica, & no-
toria consuetudo generalis, vt tutores admini-
strent validè non petita Iudicis licentia, vt aper-
32 tè dixit,& testatur *Mandel.Alben.cons.21.nu.8.9.*
quem sequitur *Tusch.littera T, concl.427.num.29.*
vbi dicit, quod ita seruatur de generali consue-
tudine: cui congruit *Gutierrez. de tut. & cur. p.2.*
c.1.num.79.

Similiter non obstat, quod dictus Tutor non fece-
rit Inuentarium, ideò non possit administrare,&
33 gesta per eum sint nulla ad *tex. in l. Tutor qui re-*
pertorium, vbi Bart.num.22.ff.de admin. tut. l. fin.§.
illud.C.arb.tut.Honded.d.cons.51.num.35. Rol. cons.
72.n.6.lib.4.Galganet.de Tutel. lib.2.tit.2. num. 10.
quod adeò verum est, vt etiam si Tutor fuerit à
testatore liberatus ab onere conficiendi Inuen-
tarium, adhuc tamen tenetur facere descriptio-
34 nem, vt per *Gutierr.de tutel.p.2.c.1.num.38.Galga-*
net.d.tract.lib.2.tit.2.n.19.

Nam pariter respondetur non satis constare id fa-
ctum non fuisse,& cum non agatur contra Tuto-
rem,sed contra tertium possessorem, pupillus,
qui se fundatur in negatiua, debet eam plenè
35 probare. *Bald.in l.qui accusare, num.5. vers. Quæro*
vnum,C.de eden.Gemen.in c.1.num.3. vers. Nota, de
confes.in 6. Pacian.de probat.lib.1.c.51.sub num.31.
Cyriac.controu.486.numer.41. & satis probat *Rot.*
36 *apud Farin.decis.Posth.714.n. 5.p.1.* vbi agens de
hoc inquit præsumi Tutorem, qui se gessit pro
tali,fecisse Inuentarium, & omnia, ad quæ tene-
batur, ergo contrarium dicenti incumbit onus
probandi.

Deindè respondetur de stylo, non obseruari supra-
dicta, quia de consuetudine Curiarum toleran-
tur gesta Tutorum in Iudicijs,& extra pro, & cõ-
tra pupillos posito etiam, quod non constet eos
37 non confecisse Inuentarium,vt post *Guid. Pap.q.*
Delph.330.num.3. pulchrè inquit Gutierrez. de Tu-
tel.p.1.cap.1.num.79.

Denique non satis videtur iure probari nullitas
actuum ante confectionem Inuentarij, sed tamẽ
incursus pœnarum contra Tutorem, de quibus
38 *in d.l.fin.§.illud; C.arb.tut.* & ideò veriùs est, quod
omissio Inuentarij non vitiat tutelam, nec inua-
lidat gesta per Tutorem administrantem, & pro
Tutore habitum ante confectionem Inuentarii,
solum potest remoueri vti suspectus,& contra eũ
in litem iurari, sed acta per eum tenent, vt ex
39 *Bart.& alijs pulchrè tradit Seraph.decis.1004.n.5.*
Rot.diuers.decis.89.n.7.8.9.p.2. vbi multos alle-
gat, & tradit Rotam tenuisse valere gesta cum
Tutore non legitimo, qui se publicè gerebat pro
tali, ne cum eo contrahentes decipiantur: *Lu-*
douis.decis.31.n.5.& apud Farin.decis.recent.47.n.2.
p.2. M.Ant.Thomat.decis.Macerat.80. num.14. la-
tè *Gutierr.d.tract.p.1.c.12.num. 36. 37.* vbi idem
dicit de promissione omissa faciendi vtilia, *& p.*
40 *2.c.1.n.80.* vbi multos allegat docens, quod va-
lent gesta per tutorem etiam ante cõfectionem
Inuentarii, sed solùm ipse incurrit pœnas le-
gales.

Nec verùm est, quod hæc procedunt solùm pro vti-
litate pupilli, & ad eius commodum, quia licèt
de hoc non sit dubium, tamen habent locum, ét
si tractetur de obligando pupillo, ne contrahen-
tes cum eo decipiantur, dum putant eum esse
41 Tutorem, ex *l.Barbarius, de off. Prætor.* quam in
hoc Proposito allegat *Seraph.d.decis. 1004. num.4.*
si enim volumus ex illa deduci fundamentum,
quia communis error facit ius, id est intelligen-
dum tam in fauorabilibùs, quam in nociuis, vt
tradunt DD. *in d.l.Barbarius*, alioquin contra-
hentes cum dicto Tutore deciperentur, quod
noluit esse iuridicum. *Rot. d. decis. 89. num. 7. 8.*
& est de mente *Gutierr.d.c.1.num.79.* dum voluit
de stylo procedere pro, & contra pupillos, & sa-
tis probat *Rot. apud Farin.d.decis. Posth.714. nu.4.*
p.1. vbi quod debitorem liberat solutio facta ei,
qui communiter reputabatur Tutor, etiam si
42 minùs legitimus esset per *l.si quis seruo, §. quod*
seruus, & l.cum quis,§.1.ff. de solut.l.si procuratorẽ,
ff.de procur. ergo valent etiam gesta contra pu-
pillum, si non adsit aliùs defectus, pro ut hic vbi
potiùs dicendum est Tutorem gessisse vtile ne-
gotium pro pupillis, dum terram prædictam vẽ-
didit cum pacto retrouendendi, vt locus esset
redemptioni, & extinxit debitum pupillorum
vsuris obnoxium.

Accedat,quod inter Rusticos, & eos qui habẽt mo-
dicum patrimonium non solent adhiberi tales
solemnitates, vt Tutor antequam administret,
conficiat Inuentarium, & licentiam administrã-
di à Iudice accipiat, & hoc ad euitandas expen-
sas, pro ut est notorium, de quo tanquam noto-
rio potest Iudex se informare etiam in cubicu-
43 lo, *l. 3.§.fin.vbi Florian.de testi.l.si non defrandentur,*
de pen.Rol.cons.44.num.36.lib.1. Menoch. cons.231.
num.41 latè Rim.iun.cons.6.num.33. ergo cum hęc
fuerit tutela Rusticorum, Tutor non fuit obliga-
tus conficere Inuentarium,quia ab eo conficien-
44 do excusat consuetudo. *Abb. in c.ex parte, nu.6.*
de appell.Bald.in Auth. Sed cum testator, col.2.vers.
Aly dicunt, C.ad l.Falcid.Specul.de Instr.edit.§.fin.
vers.Quod sit de consuetudine, Crot.cons.131.nu.51.
Masch.de prob.concl.1392.n.5. latè Guttier. d. tract.
de tutel.p.2.c.1.num.32. 33. vbi probat etiam non
esse necesse,quod talis consuetudo fuerit obten-
ta in contradictorio iudicio, & maximè vbi non
sunt magnæ diuitiæ,sed patrimonium est paruũ,
tunc Tutor potest administrare etiam ante sa-
tisdationem, & confectionem Inuentarii. *Gut-*
tier.d.tract.p.1.c.12.num.15.

Non obstat igitur, quod d. Tutor non satisdederit
rem pupilli saluam fore, vt multi requirunt, quia
cum sit Tutor testamentarius, non tenetur præ-
stare huiusmodi fideiussionem, quia fides eius,
45 & diligentia fuit à Testatore approbata. *Guttier.*
d.tract.p.1.c.5.num.1.2. Tusch. litt. T.conclus. 428.
n.17. Cyriac.controu.534. num.26.

Tandem non obstat, quod non sint factæ subhasta-
tiones, quæ debent fieri per xx. dies, antequam
ven-

vendantur bona ſtabilia pupilli, & minoris ſe-
46 cundum *Rol.conſ.33.num.60.lib.1.1.Nou.conſ.57.*
n.6. Surd.conſ.49. num.15. Rot. Maccrat. reſol.31.
nu.14.Menoch.d.conſ.171.n.27. Gaſp. Ant.Theſaur.
q.75. num.8.lib.4. Pariſ.conſ.98.n.20.lib.1.

Nam primò reſpondetur, quatenus eſſet neceſſaria
ſubhaſtatio, decretum Iudicis operatur, vt præ-
47 ſumatur interueniſſe: ita ex *Specul.de empt.§.Nũc,*
col.3. Alex.conſ.103.col.2.lib.2. Dec.conſ.86. &
conſ.109.conſ.222.conſ.274.conſ.403.num.11.12.
Gabriel.lib.2.de Sent.concl.5.n.1.§. in terminis, pul-
chrè Galganet. de Tutel. lib.3.q.60.num. 21. in fin.

Secundò reſpondetur non ſeruari de conſuetudine,
vt fiant huiuſmodi ſubhaſtationes, etenim con-
ſuetudo poteſt minuere ſolemnitates obſeruan-
das in alienationibus bonorum pupilli, & mi-
noris, & de tali conſuetudine generali teſtatur
Balthaſ.Tomaſ.de tut.& cur.tract.1.tit.19.nu.231.
& ad rem facit poſt *Roch.de Curt. tract. de conſuet.*
ſect.5.num.27.Gutierr.d.tract.p.2.c.5.n.5.in fin.

Tertio reſpondetur non eſſe verùm, quod de iure
requirantur præcedentes ſubbaſtationes bono-
rum ſtabilium pupilli, antequam vendantur pro
ære alieno ſoluendo, non enim id reperitur iure
49 cautum, vt dicit *Bald.in l.& ſi ſine, §.1.ff.de minor.*
dicens, quod ille tex. qui per aliquos ad hoc alle-
gatur, loquitur, quando conuentum erat, quod
fieret ſubhaſtatio, & hoc ibi fatetur *gl. in verb. li-*
ceatur, non enim eſt credendum, quod S.C. in d.l.
magis puto, ff. de rebus eorum, qui fuit tam dili-
gens in enumerandis neceſſariis omiſiſſet ſubha-
ſtationem ſi fuiſſet neceſſaria: idem *Bald.in Auth.*
hoc ius porrectum, nu.3. C.de ſacroſ. Eccl. Corn.conſ.
29.col.2.lib.4. Surd.conſ.47. num.6.7. ita pulchrè
Galganet. dict.tract.lib.3.q.60.num. 21. vbi multis
modis tollit hoc motiuum.

Concludo igitur ſuſtinendam eſſe dictam venditio-
nem, & quatenus etiam eſſet inualida, adhuc ta-
men poſſeſſio tranſiuit in emptorem, vt pulchrè
50 ad rem *Thomat.d.deciſ.80. num.16.* ideò in ea eſt
manutenendus, quia etiam Prædo manutenen-
dus eſt, immò ſpoliatus debet reſtitui: latè *Poſti.*
51 *tract. de manuten.obſer.42.num. 113.* vbi infinitos
congerit, & ita, &c.

EPITOME.

Legatum pro puellis pauperibus maritandis, an poſſit applicari puellis virginibus Religionem intrantibus.

SVMMARIVM.

1 *Executores deputati ad maritandas puellas nō poſſunt dare aliquid Religionem intrantibus.*
2 *Pia cauſa non poteſt adimpleri per alium pium vſum.*
3 *Legatum pro maritanda puella, vel Dote ipſius nihil differunt.*
4 *Teſtator poteſt de rebus ſuis ad libitum diſponere.*
5 *Legatum mille factum puellæ, ſi nupſerit, & 500. ſi maritabitur, valet, vt ſonat.*
6 *Legatum puellæ relictum, ſi nupſerit, ei debetur, ſi Religionem ingrediatur.*
7 *Legatum alicui pro carnali Matrimonio, debetur ēt Monaſterium intranti.*
8 *Legatum pro maritandis puellis non poteſt dari virgini Religionem profitenti.*
9 *Legatum perſonæ etiam incertæ pro nuptijs poteſt dari etiam nubenti ſpiritualiter.*
10 *Legatum factum incertis pro Matrimonio non differt à Legato facto certæ perſonæ.*
11 *Verbum: poſſe tribuit facultatem, non importat neceſſitatem.*
12 *Legatum pro dotanda ſic intelligitur de matrimonio ſpirituali, ſicut de carnali.*
13 *Legata alicui pro Dotē an poſſit cedi, ſi illa puella ingrediatur Monaſterium.*
14 *Dos puellæ monachandæ debet deponi in ſuſceptione habitus.*
15 *Mandatum ad vnguem eſt ſeruandum.*
16 *Interpretatio ſtricta fit contra eum, qui ſibi legem clariùs dicere potuit.*
17 *Legata admittunt latam interpretationem.*
18 *Dos relicta nubenti danda eſt etiam Religionem ingredienti ex præſumpta mente teſtatoris.*
19 *Mandati fines non excedit, qui illud pinguius adimplet.*
20 *Æquipollentium quid fiat, non refert.*
21 *Mandatum poteſt adimpleri per æquipollens.*
22 *Matrimonium carnale, & ſpirituale æquiparantur à iure.*
23 *Matrimonio ſpirituali magis fauendum, quam temporali.*
24 *Papæ licentia requiritur in commutandis Legatis pijs.*
25 *Meliùs qui facit, nihil diuerſum facere dicitur.*
26 *Epiſcopus poteſt dare Legatum pium omnibus comprehenſis ſub genere Legati.*
27 *Legatum factum pauperibus poteſt dari Eccleſiæ pauperi.*
28 *Dos ſolet referri ad Matrimonium carnale.*
29 *Dos non poteſt dari pro Matrimonio ſpirituali ſine ſimonia.*
30 *Dos non minus dicitur data pro nuptijs ſpiritualibus, quam carnalibus.*
31 *Matrimonium eſt genus comprehendens Matrimonium carnale, & ſpirituale.*
32 *Matrimonium dicitur contrahere, qui Monaſterium ingreditur, ſicut nubens carnaliter.*
33 *Dotes licitè dantur Religionem profitentibus pro alimentis.*
34 *Verba debent accipi ſecundum communem vſum loquendi, & quando.*
35 *Dos vulgariter dicitur etiam quæ datur Monialibus.*
36 *Vſus communis loquendi quando non attendatur.*
37 *Dotis Legatum pro nuptijs quare debeatur etiam ingredienti Religionem.*
38 *Religioni ratio quæ fauet maxima eſt.*
39 *Conditiones debent verificari in forma ſpecifica.*
40 *Nubere dicitur, etiam qui in Chriſto nubit.*

41 *Nuptiarum conditio impletur per ingressum Religionis.*
42 *Lex extenditur propter rationem generalem.*
43 *Ratio legis si vnica assignari potest, pro expressa habetur.*
44 *Mandatarius potest facere etiam vicina, vel contigua mandato.*
45 *Legatum mille sub conditione nubendi non potest dari ei, cui quingenta sunt relicta, si monacabitur.*
46 *Conditio posita in odium Religionis, tanquam turpis reijcitur.*
47 *Legatum pro nuptijs non potest applicari Religionem ingredienti propter coniecturas.*
48 *Episcopus est executor piarum dispositionum.*
49 *Episcopus potest legata pia commutare, quæ non possunt impleri, vt ordinatum fuit.*
50 *Legatum pium, quod potest impleri in forma specifica, non potest ab Episcopo commutari.*
51 *Legatum, si non nupserit, intelligitur de matrimonio carnali.*
52 *Legatum factum alicui, si Religionem ingredietur, non dabitur nubenti carnaliter.*
53 *Tertiaria potest consequi Legatum pro maritandis puellis.*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Corrigien. fui requisitus, vtrū
executores testamentarij possint Legatum annuum factum pro dotandis puellis concedere puellæ, quæ velit ingredi Religionem, & in ea profiteri: Et sanè prima facie videbatur negatiuè respondendum, quia sic in terminis censuit, *Bald. in Auth. nisi rogati, n. 11. vers. Et ideò, C. ad Trebell.* dicens, & ideò executores
1 deputati ad virgines maritandas, non possunt dare hanc quantitatem virgini intrāti Monasterium, quia non habent in mandatis, & quia maritare pauperes virgines est pia causa, non potest
2 excludi per alium pium vsum, vt in *Clem. quia contingit, de relig. dom. & in l. cum is, §. si mulier, ff. de condit. indeb.*
Nec obstare videtur nostrum Testatorem loqui de puella dotanda, non maritanda, quia respondetur hæc paria esse, si quidem legatum pro nuptijs, seu pro maritanda, & legatum pro Dote nihil differunt, quia non solent maritari mulieres sine Dote: testè *Castr. in l. Lucius, la prima, n. 5.*
3 *in fin. de leg. 2. & in cons. 214. num. 1. lib. 1. sequitur Craue. cons. 101. n. 1. vers. Secundò, & cons. 686. n. 5. Couar. in c. 3. n. 11. vers. Primo, de testam. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 21. n. 4. Tusch. pract. concl. littera L, concl. 101. n. 2.*
Nec mirandum videtur de hac sententia, quia testator intellexisse videtur de Dote propriè, & de matrimonio carnali, quod verè matrimonium dicitur, & propterea eius mens est attendenda, si quidem potest disponere de rebus suis ad sui
4 libitum, *§. disponat, in Auth. de nupt.* & ideò si relinquat filiæ suæ mille, si nupserit, & quingentos, si monacauerit, dato casu, quod fiat Religiosa, & Monacha, non habebit, nisi quingentos, quia hæc est voluntas Testatoris, pro ut seruat obser-
5 uantia, & docet naturalis æquitas, testè *Bald. in d. Auth. nisi rogati, n. 11. C. de Trebell. & in l. Deo nobis, n. 1. C. de Episc. & Cler.* vbi dicit, quod ita seruat consuetudo, *Ias. cons. 43. col. 5. lib. 3.* vbi testatur de consuetudine, & obseruantia totius Mundi: *latissimè Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 18. n. 32. vers. Sed contrariam. Peregr. de fideicom. art. 28. nu. 73. in fin.* vbi quod non est recedendum ab hac sententia, *Tusch. lit. M. conclus. 120. n. 29. 34.* qui pluries testantur de communi.
Sed his non obstantibus alia sentētia teneri potest, & veram esse censeo, & etiam communem, concedi enim potest, quod tales executores possint Legatum pro maritandis, vel dotandis puellis factum applicare etiam virgini in Monasterio profiteri volenti, quia hoc est matrimonium spirituale, quod fauorabilius est, quam carnale, & pinguiùs adimpletur voluntas testatoris: Si quidem hoc in iure certum est, & pro indubitato ab omnibus admittitur, quod si fiat Legatum alicui personæ determinatæ, seu certæ de aliqua re, vt nubat, vel matrimonium ineat, vel sub cōditione, si nupserit, aut maritabitur, & illa Religionem ingrediatur, emissa professione potest
6 consequi Legatum, perindè ac matrimonio carnali coniuncta viro fuisset, quia illa conditio nubendi impletur etiam per ingressum Religionis, & Sacri Ordinis susceptionem, vt probatur in *§. Sed & hoc præsenti, in Auth. de Sacristia. Episc. col. 9. & in Auth. nisi rogati, vbi DD. C. ad Trebell. ex c. in præsentia, de probat. tradunt Cyn. Castr. & Salyc. in d. Auth. nisi rogati. Anch. cons. 108. per totum nu. 4. Raph. Fulgos. cons. 53. n. 1. 2. vers. Rursum. Soc. in l. mulieri, n. 12. de cond. & demonstr. Felyn. in c. Ecclesia, n. 79. vers. Cæterùm, de constit. Natt. cons. 296. n. 1. 2. Couar. var. resol. lib. 1. c. 19. n. 10. vers. Sed & si alicui. Gutierr. cons. 26. n. 13. & qq. can. lib. 1. c. 32. num. 20. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 18. n. 29. Menoc. cons. 555. n. 6. 7. 9. 10. & trac. de præs. lib. 4. præs. 148. n. 13. & seqq. vbi tollit contraria. Molin. de iust. & iur. tom. 1. tract. 2. disp. 207. concl. 1. latè, & pulchrè Sanchez. de Matrim. lib. 1. disp. 33. n. 29. & seqq. Rebel. de oblig. inst. lib. 18. q. 16. n. 3. & Layman. mor. lib. 3. trac. 5. c. 10. n. 12. Galganet. de condit. & dem. p. 1. c. 8. n. 36. 39. & latiss. Boss. de contract. matrim. c. 11. §. 28. n. 622.* quem post hæc scripta vidi *Tusch. pract. conclus. littera M, concl. 120. n. 19. & seqq. Surd. cons. 192. n. 19. Decian. cons. 5. n. 12. 13. lib. 3. Mastril. decis. 153. n. 3. p. 2. pulchrè Gratian. disc. 33. num. 19.* vbi dicit hanc conclusionem ab omnibus esse approbatam, plures congerit *Marth. de success. legal. p. 4. q. 18. art. 3. n. 1. pulchrè Rot. apud Farin. decis. recent. 130. n. 2. p. 1. & decis. 428. num. 3. p. 2. & decis. Posth. 65. n. 1. p. 2. Bonacin. de contract. disp. 3. q. 1. p. 4. n. 10. vers. Idem indiciū, Pellizzar. in trac. de monialib. c. 9. n. 47. Dian. mor. p. 5. trac. 14. Misc. 2. resol. 35. Rol. cons. 35. n. 20. lib. 3. Laderch. cons. 152. n. 3. Giouagn. cons. 50. n. 2. & cons. 51. n. 14. & num. 27. 28. &*

cons.

conf.52.num.11.& conf.53.n.1.& conf.55.n.20.&
conf.56.n.4.5.6. & conf.57.n.63.65. vbi plenè, ex
quibus apparet hanc eſſe veram, & communiſſi-
mam omnium DD. ſententiam: addo *Carol. Ma-*
7 *rant.reſpon.61.n.100.p.2.* quem poſt hæc ſcripta
vidi *Cancer.var.reſol.lib.1.c.24.n.25.*

Et hoc adeò verum eſt, vt plerique ſentiant idem
eſſe cenſendum, & in caſu, quo Legatum fuiſſet
relictum pro puella maritanda per carnale con-
iugium, ſeu pro maritagio carnali, quia hæc
conditio habetur pro non ſcripta, ſi mulier in-
grediatur Religionem, adhuc poterit conſequi
Legatum, vt *ex dicto §. Sed & hoc præſenti; in Au-*
th. de ſanctiſs.Epiſc.& Bald. Nouell. in tract. de Dot.
p.6.priuileg.77.col.3.verſ.Et licèt dicta puella. Surd.
d.conſ.192.n.19.verſ.Vbi fortiùs,quem ſequitur Ma-
ſtrill.d.deciſ.153.n.7. Couar.in c.Nos quidem,num.1.
verſ.Sexto ex proxima, de teſtam. & Gratian. d.diſc.
33.numer. 20. Barboſ.de off. Epiſc. par. 3. alleg. 83.
num. 27.

Verùm reſpondent multi hæc vera eſſe, & procede-
re, quando fit Legatum certæ perſonæ Matri-
monio collocandæ, tunc enim ſi illa Religionem
ingrediatur, & profiteatur, ampliùs Legatum nú-
bendi non poteſt impleri in forma ſpecifica, &
illa remaneret ſine Dote, ideò Dos eadem relicta
in caſu nuptiarum debetur etiam ingredienti
Monaſterium, ſecus eſſe dicunt, quando genera-
liter, & indefinitè fit Legatum puellæ Matrimo-
nio collocandæ, vel pro puellis maritandis, quia
tunc Legatum poteſt impleri in vna forma, quia
ſi vna Religionem ingrediatur, poteſt dari alteri
puellæ carnaliter nubenti, & ideò Legatum hu-
iuſmodi poterit ſolū diſtribui inter puellas ma-
8 trimonium temporale ineuntes: vt tenent *Bald.*
in d.Auth.niſi rogati, ſub n.11.C.ad Trebell. Felyn.in
d.c.Eccleſia,n.79. verſ.Et pro iſta, de conſtit. Barbat.
conſ.23.n.2.vol.1.Bald.Nouell.d.priuileg.77.num.2.
Couar.in d.c.nos,num.11. verſ.Sexto ex proxima, de
teſtam. latè nouiſſimè Trullench.mor.to.2. lib.7.c.26.
dub.9.n.24. Gutierr.d.conſ.26.n.13. latè Sanchez de
Matrim.lib.1.tit.33.num.32. vbi multas rationes
adducit, & plures allegat, ex quibus apparet hāc
ſententiam eſſe communem: latiùs tradit *Bar-*
boſ.de off.Epiſc.p.3.alleg.83.n.26. vbi plures con-
gerit *Bonac.de contract.diſp.3.q.1.p.4.n.10. verſic.*
Sed oppoſitum,& q.vlt.p.vlt.n.19. & Layman. d. c.
10.n.12. Pelizzar.d.c.9.n.48.

Verumtamen alterā opinionē exiſtimo magis ve-
ram, & iuri conformem, & probabilē, ac etiam
hodie communem, vt Legatum etiam generale
pro puellis maritandis, vel dotandis poſſit ap-
plicari virginibus Religionem intrantibus ob
identitatem, vel etiam maioritatem rationis, cū
Matrimonium ſpirituale ſit magis pium, & ma-
gis fauorabile, quam carnale, & eo modo puella
Religioſa effecta magis in tutò collocatur per
nuptias ſpirituales, quam temporales, & concur-
rit mens teſtatoris, qui ſi de hoc fuiſset interro-
gatus, veriſimiliter idem reſpondiſſet, ideò hoc
Legatum ſic perſonæ incertæ factum propter nu-
ptias, vel ſub conditione, ſi nupſerit, vel marita-
bitur, vel pro maritandis puellis, iure dari poteſt
etiam Monaſterium intrāti, & Religionem pro-
9 fitenti ex eodem *tex.in d.§. Sed & hoc præſenti, in*
Auth.de Sanctiſs.Epiſc.& dicta Auth.niſi rogati, C.
ad Trebell, & ſic docuit ex *Auth.d. conſ.108.* pul-
chrè *Natt.d.conſ.296.n.1.& n.4.* vbi multis ratio-
nibus id probat, & concordare videtur *Boer. de-*
ciſ.3. nu.14. & perbellè ſic tradidit *Pariſ.conſ.26.*
n.37.lib.4. dicens, quod hoc caſu executor mini-
mè errat, ſiuè dictas pecunias det in Dotem pro
Matrimonio carnali, ſiuè pro ſpirituali, cum
vtrumque ſit valdè priuilegiatum, & non minùs
ſpirituale, quam carnale: & eum ſequitur *Surd.de*
aliment.tit.1.q.93.n.36. vbi dicit clarum ſibi vi-
deri aliter ſentire, & teſtatur pro hac parte de
veriori: ſed magis apertè id docuit *Ochagaüa de*
Sacram.tract.1. de Matrim. q.15.num.17. dicens
Legatum relictum puellis etiam incertis, vt Ma-
trimonio collocentur, poſse dari, & diſtribui etiā
virginibus Religionem profitentibus, & alios ci-
tat, & ſequitur, & ſic tenuit etiam *Baſil. Ponti. de*
Matrim.lib.3.c.7.n.11. probans legem prædictam
Imperialem ex identitate rationis extendi, ſeu
comprehendere etiam diſpoſitionem ad Legata
indefinitè relicta, & hanc eſse communem Theo
logorum ſententiam, ſic etiam pulchrè, & pra-
cticè voluit *P.Dian.nouiſſimè Mor.p.5.trac.14.Miſc.*
2.reſol.35.verſ. Sed ego, vbi tradit nullam diffe-
rentiam repetiri inter Legatum relictū pro ma-
ritanda perſona certa, & indefinitè pro maritan-
10 dis perſonis incertis, ſed in vtroque caſu ingre-
dientes Religionē tale Legatum conſequi poſ-
ſe, firmans hanc ſententiam etiam in foro con-
tentioſo ſeruandam eſse, & ideò animosè ſuadet,
ne executores teſtamentarij timeant hanc opi-
nionem in praxim deducere, quia licitè poſsunt
ei adhærere: Vndè concordat, & idem tenet in
puncto *Homobon.in tract.de Exam.Eccleſiaſtico p.3.*
trac.15.c.8.in 2.q.conſecutario, verb.ſic in ſimili,fol.
356. vbi teſtatur de veriori, & quod huic ſenten-
tiæ fauet Praxis; ſic etiam Baldum explicando
tenent, & in puncto concordant *Villalobos 2.p.*
ſumm.trac.30.diff.30.n.11.12.& trac.20.diff.9.n.5.
& nouiſſimè M.Ant.Genuen.in practicab.Eccl.q.26.
& eos ſequitur Io: Angel.Boſſius in tract. de Matrim.
contract.c.11.num.638. vbi teſtatur de veriori ſen-
tentia, & eam in praxi ſequendam, & reddit mul-
tas rationes, ex quibus apparet hanc ſententiam
eſſe rationabilem, iuſtam, & honeſtam, & hodie
etiam communem tum ob numerum DD. tum
ob rationum pondus, & grauitatem.

Si ergo volunt executores, vtique poſsunt huic ſen-
tentiæ adhærere, & eam in praxi ſeruare, non ta-
men cogi poterunt, niſi ex aliqua iuſtiſſima cau-
ſa, tum quia etiam contraria opinio eſt commu-
nis, & probabilis, & ideò illi adhærere poſsunt,
tum quia Doctores huius ſententiæ dicunt con-
tra Baldum, quod executores poſſunt Legatum
etiam in certis perſonis maritandis factum di-
ſtribuere virginibus Religionem profitentibus,
ergo ſi poſſunt non tenentur huic opinioni ad-
hærere, quia Verbum; Poteſt, tribuit eis faculta-
tem id faciendi, ſed non importat aliquam ne-
11 ceſſitatem, ad *tex. in l. ſæpe, cum ibi not. ff. de off.*
præſid.

præsid.l.1. C.quomodo, & quand. Iud. gl. in c.Statutum, in verb.possit, de rescript. Menoch. cons.1069. n.4. Surd.de alim.tit.5.q.4.n.14. 17. Gratian. disc. 146.n.15.& disc.506.nu.12. 13. Ludouis.decis. 85. n.7. & ita bonum erit habere amicos ipsos executores, vel hæredem, aut Episcopum, seu alios, ad quos spectabit executio Legati tam pij, & electio personarum, quibus Legatum est impertiendum, si enim volunt, possunt etiam eligere puellas monacandas, quia verè dispositio dicti *§. Sed & hoc præsenti, in Auth. de Sanctiss. Episc.* habet locum etiam in hoc casu, in quo sicut in alio, militat ratio, cui innititur, scilicet fauor Religionis, quem principaliter, & non præsumptam voluntatem testatoris respicit eadem dispositio, tum quia cum Testator ita in hoc casu, sicut in alio, nihil expresserit aduersus Religionem, iure merito præsumi, & censeri debet, sicut in Legato certæ personæ facto, ita & in facto personis incertis, non exclusisse Religionis ingressum, seu Religionis statum ita fauorabilem saltē ex præsumpta Testatoris affectione ad eundem statum Religiosum, vt dixit, & latè probat dictus *Bossius post hæc scripta à me visus de matrim.contract.c.11. n.638.639.* Verùm quia electio est libera, executores non poterunt cogi ad eligendum eas, quæ monacari volunt, si extant carnaliter maritandæ, quia nemini est ius specialiter in hoc casu quæsitum, ideò habens ius eligendi potest liberè eligere, quem vult, si capacem eligat, ad *tex. in c. cum terra, & ibi DD. de elect.*

Ideò non est cogendus executor, nisi quando adsunt tantum monacandæ, quia tunc ne pereat actus, & ne Legatum fiat caducum aduersus naturam Legatorum piorum, vt in *l.legatum, de vsufr. leg. & c. nos quidem, de testam.* vbi not. DD. quod legata pia nunquam ita fiunt caduca, vt præstari non debeant, tamen si voluerit executor, poterit non solum in foro fori, sed etiam in foro consciētiæ Legatum pro puellis maritandis applicare etiam Virgini Monasterium ingredienti. *Dian. d.resol.35.vers.Sed ego, Bossius d.c.11.num.638.* Verùm si simpliciter factum esset Legatū pro dotandis puellis pauperibus, seu pro Dote earum, vt in casu nostro, tunc res esset clara, quia hoc casu absq; dubio id ita intelligitur de matrimonio spirituali, sicut de carnali, cum Dos ad vtrū-
12 que aptè accomodetur, vt post *Rim.iun. cons.85. in princ.lib.1.Ruin.cons.98.num.14.lib.2.dixit Card. Tusch.litt.M. concl.120.n.59. Giouagn. cons. 57. nu. 61.62. Rota apud Farin. decis. recent. 130. num. 2. par.1.*

Dato autem casu, quod talis puella ingrediatur Monasterium, etiam si sit specificè in Legato nominata, magna est altercatio inter DD. an illa possit disponere de tali Dote ad fauorem alteriùs, quam Monasterij, vel eam alteri cedere in totum, vel in parte, quia fortè tanta Dos non solet dari Monasterio quanta in Legato continetur, vel potiùs an possit solum eo casu Dotem consequi, quo, & quatenus Monasterio applicetur, vt videre est ex discursu Rotali, de quo apud
13 *Farin.decis.Posth.113.p.2.& latissimè apud Giouagn. cons.56. & cons.57.lib.1.* tamen Rota videtur inclinare in eam sententiam, vt tale Legatum non debeatur, nisi conuertatur in causam Dotis, & aquiratur Monasterio re ipsa. *Rot. apud Farin. decis.recent.428.n.1.& per totam p.2. & Giouagn. d. cons.57.num.61.62.* Verùm quia Dos datur etiam pro expensis matrimonij non erit expectandum, vt puella profiteatur, sed ab initio necesse erit eam deponere, vt moris est, & partim erogare in expensis necessariis, vt puella possit habitum Religionis assumere, alioquin negotium non
14 posset ad practicam deduci, & Dotes solent sēper dari Monasterio in pecunia, *Couarr. in c.3.nu. 11.vers.Sextò, de testam.* vide ad rem *Rotam apud Giouagn.cons.57.n.70.& seqq. Tambur. de iur. Abb. disp.5.q.7.n.3.*

Non obstant rationes aduersæ partis: Nnm primò *Bald.in d.Auth. nisi rogati, sub num.11.C.ad Trebel.* dicit, quod executores non possunt Legatum pro maritandis puellis applicare virgini intranti Monasterium, quia hoc non habent in mandatis, quam velit dicere, quod mandatum est stricti iuris, & ideò ad vnguem est obseruandum:
15 *c.cum dilecta, de rescript. l. diligenter, ff.mandat.*

Sed respondetur hæc fortè procedere in contractibus, in quibus stricta fit interpretatio contra eū, qui clariùs sibi legem dicere potuit, *l. veteribus,*
16 *ff. de pact.* non sic est in Legatis maximè pijs, in quibus fit lata interpretatio, *c. cum dilecti, de do-*
17 *nat. l.in testamentis, vbi Dec.& Cagn. de reg.iur. sic Natt.d.cons.296.n.5.* & legatum pro maritandis puellis pauperibus est pium absque dubio. *Bart. in l.1.ff.sol.matr.& in l. si ergo, de iur.dot. & in l.2. de donat.& Belloch.de cas.reseru.p.2.q.1.n.302.*

Deindè respondetur prædictos executores nō posse dici exeedere fines mandati si tradant Legatum pro Dote, vel pro maritanda, alicui puellæ intranti Monasterium, quia pinguiùs adimplent voluntatem testatoris eo, quod matrimonium spirituale est magis dignum, & fauorabiliùs, quā carnale, & si testator cogitasset de ingressu Re-
18 ligionis, idem statuisset *Menoch. lib.5.præs.148. num.9.10.14.vers.porro. Rot. apud Giouagn. d.cons. 57.n.65. Farin.decis.Posth.65.n.1.2.p.2.* illa autem non dicitur excedere fines mandati, sed obseruari qui pinguiùs adimplet, *l. si hominem, ff. mandat.*
19 *Tiraq.de retract.lign.§.36.gl.2.num.59. Surd.decis. 268.n.25. Rot.diuers.decis.32.n.1.p.1.& apud Farin. decis.Posth.434. num.5. par.2. Tusch. littera M.conclus.40. num. 26.*

Imò quia non refert, quid ex æquipollentibus
20 fiat, ad *tex.in l.mulier, in princ. ff. ad Trebell. & in l.si mater, vbi Gl.C.de instit. et subst. sub cond.fact. et in l.Gallus, §.et quid si tantum, de liber.et Posth.l.fin. C.de donat. sub mod.* mandatum quoque potest
21 adimpleri per æquipolleus, *ad tex. in l. fin. §. vlt. ff.mand.vbi gl.allegat concordanter. Alex. in l.3. in 2.not.ff.sol.matr. Tiraq.de retract.lignag.§.36.gl.2. num.60. ad fin.* & sic executor Mandatum habens à Testatore de exequendo Legato pro Matrimonio carnali poterit illud applicare etiam pro Matrimonio spirituali, quia hæc duo matrimonia æquiparantur à iure, *tex. ex notab. in c. quoniam*

fre-

frequenter. §. porro. Vt lit. non conteſt. c. inter corpo-
ralia, & c. fin. de translat. Epiſc. c. cum inter Canoni-
cos. de elect. & in c. ſicut alterius. vbi Domine. not. 7.
qu. 1. & in Auth. niſi rogati, vbi Cyn. Salyc. & DD.
not. C. ad Trebell. Ergo de hoc nihil eſt dubitan-
dum, quia magis ſauendum eſt matrimonio ſpi-
23 rituali, quam carnali, vt per Iaſ. in Auth. ſi qua
mulier. n. 12. C. de Sacroſ. Eccl. Tuſch. litera: M. concl.
120. n. 12.

Nõ obſtat ſecũda ratio Bald. in d. Auth. niſi rogati. ſub
n. 11. quod executores nõ poſſint legatũ pio maritandis puellis applicare, virgini Monaſteriũ in-
24 trãti, quia legatum ad vnum vſum pium factum
non poteſt conuerti in alium, ſine licentia Papæ.
Clem. quia contingit. de Religioſ. dom. Belloch. de caſ.
reſcr. p. 2. q. 1. n. 386.

Quia reſpondetur hic dici non poſſe, quod conuer-
ratur in alium vſum, dum tale legatum applica-
25 tur matrimonio ſpirituali, quod meliùs eſt, ſi
quidem qui meliùs facit, non facit aliud, ſed idẽ.
c. ſcripturæ, de not. c. plus ſemper de reg. iur. in 6. &
ideò diſpoſitio d. Clem. quia contingit. procedit,
quando cauſa fuit expreſſa à Teſtatore in ſpecie
ſpecialiſſima, ſed ſi cauſa expreſſa, vt in caſu iſto,
eſt talis, quæ poſſit comprehendere plures ſpe-
cies, tunc Epiſcopus executor piorum legatorum
26 poteſt tribuere hoc legatum alicui de illa ſpecie,
quæ eſt incluſa ſub illo genere, vt reſpondet Bald.
in l. ſi quis ad declinandam. C. de Epiſc. & Cler. pul-
chrè Criſt. in tep. l. ſi conſtante. n. 55. ſolut. matr. &
ideo docent communiter DD. quod legatum fa-
ctum pauperibus poteſt pręſtari Eccleſiæ, quę in-
27 diget reparatione, quia Eccleſia habetur in nu-
mero pauperum: ita concludit Io: And. in c. 2. n.
6. vbi etiam Domini c. de teſtam. in 6. Bald. in d. l. ſi
quis ad declinandam. col. 4. verſ. ſed iuxtà hoc quæro,
in l. omnes. verb. diſpenſatorem. C. de Epiſc. & Cler.
Croft. in d. l. ſi conſtante. n. 55. 56. ſol. matr. vbi dicit,
quod hæc ab omnibus ſunt approbata, licet ipſe
dubitet. ſic etiam Bertach. trac. de Epiſc. lib. 4. p. 4.
n. 74. Nauar. in manual. confeſſ. c. 17. n. 93. verſ. ad-
dimus etiam, & latiùs de Reddit. Eccl. q. 1. monit. 28.
n. 1. Monet. de commi. vlt. vol. c. 5. n. 359. 360. & hoc
procedit, quia non tam ex vi extenſiua, quam cõ-
prehenſiua, quoniam Eccleſia pauper poteſt cõ-
prehendi in legato pro pauperibus facto, pro vt
etiam in caſu noſtro poteſt dici, quod in legato
pro puellis dotandis, vel maritandis comprehen-
datur virgo monacanda, quia vtrumq; dicitur
matrimoniũ, & Dos, & ſi executor id faciat Epi-
ſcopo authore, vel conſentiente, nulla erit dubi-
tatio ex traditis per DD. in c. noſ. de teſtam. Belloch.
de caſ. reſcr. p. 2. q. 1. n. 387. 390.

Nec obſtat, quod verbum Dos, vel dotare referatur
28 ad matrimonium carnale. l. fin. C. de donat. ante
nupt. l. 3. de iur. dot. & tradunt omnes in Rub. ff. ſol.
matr. latè Ladenſ. conſ. 152. n. 2. 3. vbi etiam dicit,
quod non refertur ad ſpirituale, quia pro eo dari
29 non poteſt ſine labe Simoniæ. c. ſatis de Simon.
Alex. conſ. 121. n. 6. lib. 2.

Nam reſpõdetur, quod imò illud ſubſidium datum
mulieri intranti Religionem ſuccedit loco dotis,
& vulgariter etiam Dos appellatur, quæ pro ma-
trimonio ſpirituali traditur, hæc enim non iudi-
cantur ad imparia, & ſic non minùs dicitur Dos,
quæ conſtituitur pro nuptijs ſpiritualibus, quam
30 quæ datur pro matrimonio carnali. gl. in c. fin. in
gl. vlt. de teſtam. Bart. in l. 1. §. ſi vel parens. ff. ſi quis
à paren. fue. manum. & in l. Titio genero. in fin. ff. de
condit. & Clem. Bald. in d. Auth. niſi rogati. in princ.
& in l. quoniam nouella. in fin. C. de in off. teſt. pulchrè
Natt. d. conſ. 296. n. 3. Surd. conſ. 192. n. 21. Tuſch. d.
concl. 120. n. 19. 20. Farin. deciſ. recent. 130. n. 2. p.
1. & apud Giouagn. d. conſ. 57. n. 61. 62. 63. & conſ.
55. numer. 21. Galganet. de condit. part. 1. cap. 8.
num. 40.

Non obſtat, quod propriè matrimonium, & nuptiæ
dicantur de carnali, quia ſpirituale eſt tantũ ma-
trimonium methaphiſicè, & vt nos dicimus, im-
propriè. Sanchez. de matrim. lib. 1. diſp. 33. n. 32.
verſ. ad tertium.

Nam reſpondetur matrimonium, vt genus conſi-
deratum comprehendit plures ſpecies, & ſic tam
matrimonium carnale, quam ſpirituale, pulchrè
Marant. reſp. 1. n. 101. p. 3. & ſic vtroq; modo di-
31 cuntur nuptiæ: pulchrè Nathum de Stat. fœm. ex-
clud. q. 2. princ. n. 54. Giouagn. d. conſ. 55. n. 21. 22. vbi
quod appellatione matrimonij venit nedum car-
nale, ſed etiam ſpirituale, ergo ſicut ſpecies pro-
priè continentur ſub ſuo genere, ita matrimo-
nium ſpirituale erit propriè matrimonium, ſicut
32 carnale: etenim non videtur eſſe ſine nuptijs, qui
intrat Monaſterium: vt dixit Cyn. in dicta Auth.
niſi rogati in 2. not. vbi etiam Caſtr. & Salyc. C. ad
Trebell. Bart. in dicto §. ſed & hoc præſenti. Natt. d.
conſ. 296. n. 1. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit.
18. n. 29. Rot. apud Farin. deciſ. recent. 130. n. 2. lib.
1. Menoch. conſ. 555. n. 7. Maſtrill. deciſ. 153. nu. 14.
Marant. d. reſp. 1. n. 101. p. 3.

Non obſtat, quod Dos non poſſit dari pro matri-
monio ſpirituali ſine labe Simoniæ, quia re-
ſpondeo neq; dari poſſe pro matrimonio carnali,
quatenus eſt Sacramentum, ſed ſicut in hoc da-
tur Dos ad ſuſtinenda onera matrimonij, ſic in
matrimonio ſpirituali nõ datur pro ingreſſu Re-
33 ligionis, ſed pro alimentis ipſius ingredientis, &
pro ſuffragio vitæ, vt ſeruat generalis conſuetu-
do, & ideò licitè datur: vt poſt Bart. & Bald. in
Auth. res quæ. C. comm. de legat. Natt. d. conſ. 296. n.
3. verſ. & ſubdit. Soc. conſ. 222. in fin. lib. 2. Giouagn.
d. conſ. 56. n. 34. 35. latiſſimè Tambur. de Iur. Abba-
tiſſ. diſp. 5. q. 3. per totam. vbi plurimos congerit,
& teſtatur id haberi ex communi vſu, & conſue-
tudine Eccleſiæ.

Non obſtat, quod ſecundùm communem vſum lo-
quendi neque Dos, neque matrimonium dica-
tur, quod cælebratur per ingreſſum Religionis,
& tamen verba debent accipi ſecundùm cõmu-
34 nem vſum loquendi. ad tex. in l. labeo. ff. de ſup-
pellect. leg.

Nam reſpondeo, quod imò etiam Dos, quæ datur
Moniali, dicitur Dos vulgariter, & ſecundum cõ-
35 munem vſum loquendi, vt docet experientia, vt
ex Bart. in d. l. 1. §. ſi vel parens. dixit Natt. d.
conſ. 296. num. 3. & Nathan. de Statu. fœm. excl. q.
2. princ. n. 57. Giouagn. d. conſ. 54. num. 22. lib. 1.

vbi

vbi docet etiam sub nomine matrimonij venire etiam matrimonium spirituale: vt tradit etiam *Marant.d.resp.1. num.101.*

Deindè respondetur communem vsum loquendi non facere coniecturam aliquam voluntatis Testatoris, quando alia fortior præsumptio repu-
36 gnat ex *l.si seruus plurium,§.vlt.de leg.1.* sic in terminis *Menoch.lib.5.præs.148.num.14.* Sed sic est, quod hic repugnat fortior coniectura voluntatis Testatoris, quæ est, quod si Testator cogitasset de ingressu Religionis, idem statuisset, quod fecit de matrimonio carnali propter fauorem Re-
37 ligionis,ex *d.§.Sed & hoc præsenti,in Auth.de Sanctiss.Episc. Castr.in d.Auth.nisi rogati,n.3.C.ad Trebell. Corn.cons.253.n.6.vers.Hanc etiam,lib.4. Dec. cons.259.sub n.4.vers.Et ideò. Mantic.d.tit.18.n.29. Farin.d.decis.130.n.6.p.1. Gionagn.d.cons.50.n.59. & cons.57.n.65.* & ita in terminis respondet *Menoch.d.præs.148.n.14.vers.Porrò,lib.5.*& ita dicendum est tum fauore Dotis, tum fauore Religionis, cui maximè debetur fauor, ex *l.sunt personæ, in fin. de relig. & sumpt. fun.l.Titia,§.Seio,de aur.& arg.leg.Farin.d.decis.130.n.6.in fin.*

Non obstat diuersam esse rationem inter casum d. *§.Sed hoc præsenti*, quod loquitur in casu, quando relictum est personæ certæ sub nuptiarum conditione, quia tunc si illa Monasterium ingreditur, non potest Legatum in specifica forma impleri, si alteri tribuatur,quæ nubere velit,& ideò nõ est mirum, si ius præsumat Testatorem voluisse illi legare etiam casu quo ingrederetur Religionem, secus est,quando legatur incertis personis matrimonio collocandis, quia potest tunc Legatum impleri in vera, & propria forma tribuendo Le-
38 gatum puellis carnale matrimonium cõtrahentibus,ita *Sanch.d.lib.1.disp.33.n.32. vers.Et confir.*

Nam respondetur nullam esse differentiam inter vtrumque casum, quia etiam secundùm ius naturale certũ est in omni Legato conditionali siuè relinquatur certæ personæ, siuè indefinitè, vt non debeatur,nisi verificata conditione in forma spe-
39 cifica, *l.Meßius,& l.qui hæredi, in princ. de cond. & dem.* & ideo sicut debetur intranti Religioni in primo casu, ita in secundo,& ratio est, quia semper potest dici,quod propter ingressũ Religionis conditio illa: Si nupserit,impleatur in forma specifica, vel illa .n. nubere dicitur,qui vel nubit in Chri-
40 sto,ex *D.Paul.ad Timoth.cp.1.c.5.& c. quæ Christo, & §.his igitur,16.q.1.Bald. in d. Auth. nisi rogati, in princ.sic respondet Natt.d.cons.296.n.1.*pulchrè *Põt. de Matrimon.lib.3.c.7.n.11.Dian.mor.p.5. tract.14. Misc.2.resol.35.sub vers.Sed ego:* & ad rem *Farin.d. decis.rec.130.n.1.p.1.Mantic.d.n.29.Gionagn.d.cons. 57.n.62.* qui omnes probant hanc conditionem
41 nubendi impleri per ingressum Religionis; ergo si executor Legati pro maritandis puellis illud tradat virgini Monasterium intranti cum professione, dicetur nihilominus conditionem impleuisse in forma specifica, quia hic casus includitur sub illo. *Farin.d.decis.130.n.1. Marant.d.resp.1.nu. 101.* & sic nõ est opus dispẽsatione Episcopi, vel Põtificis,quia vtrũq;cõprehenditur sub verb.Leg.

Non obstat alia ratio deducta *ex d.§. Sed & hoc præ-*
senti, quia loquitur in casu, quando alicui certæ personæ relinquitur sub conditione nuptiarum, vt illud assequatur etiam in casu ingressus Religionis, nam hæc dispositio est exorbitans à iure communi volente conditiones in vera,& specifica forma impleri, non in ficta, ideò non est trahenda ad alios casus, quando incertæ personæ maritandæ sit Legatum. sic considerat *Sanchez. de Matrim.d.lib.1. disp.33.n.32.*

Sed respondetur primo non esse certum, quod text. ille loquatur de Legato facto certæ personæ tum ex verbis, tum ex ratione: & ideo hoc melius est probandũ; secundò respondetur non dici legem particularem,quæ habet rationẽ generalem,quia vbi ratio legis,vel Canonis est amplior dicto, seu
42 dispositio,tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipsa dispositio per *tex.in l.nomen debitoris,§. fin.de leg.3.l.regula,§.fin.vbi Bart. & Bald.de iur. & fact.ignor.l.2.§.si mater, verb. quid si curatores, & vers.Quid si decesserint,ff.ad Tertul.*quod adeò verũ est,vt ad hunc finem, si vnica tantum ratio assignari potest,etiam si non sit expressa in lege, ad-
43 huc habeatur pro expressa,*Bald.et Imol.in l.fin.ff. de hær.instit.Bald.& Castr.in l. maximum vitium, C. de liber.præt.*sed ratio *d.§.Sed hoc præsenti*: nõ fundatur super certitudine personæ, cui legatur, sed in fauore Religionis, cuius causa Dos, & Matrimonium dicitur ẽt spirituale, quod contrahitur per ingressum Religionis,vt iam probatũ est, & dixit *Menoch.d.præs.148.n.8.9.10.* quæ ratio cum possit adaptari tam in Legato certæ personę,quã incertæ,quia semper concurrit idẽ fauor Religionis,& vitæ contẽplatiuæ, ergo in vtroq; casu eidẽ legi locus esse debet, & sic poterit Legatum pro maritandis,ẽt dari puellæ Religionẽ ingredienti;si quidem testator,cũ pro matrimonio puellis iungẽdis bona sua distribui mandauit, ad Deum respectum habuisse potissimè videtur. *Marant.resp. 87.num.13.par.3.*

Et dato etiam, quod isti casus essent aliquo modo diuersi,sunt tamen ita similes, & vicini, vt parum inter se distare videantur,quia vt vidimus, æquiparãtur matrimoniũ carnale,& spirituale.*Natt. d.cons.296.n.3.Marant.resp.56.n.4.p.3.* quo stante executores testamenti poterunt vtrũque casum amplecti,tanquam vicinum mandato, quia actus contiguus,vel vicinus mandato nõ dicitur cõtra,
44 vel præter mãdatũ,ita singulariter.*Host.cõiter receptus,in c.cum in quæ,vbi latè Felyn.de re iudic.Ias. in l.si procurator,C.de procur.per l.iam tamẽ.§.in hoc, in fin.ff.iud.sol.benè Crauc.cons.748. n.16. Enerr. loco à ratione legis larg.n.13. Tu. h.littera M.concl. 4... n.33.Mar. Anton.var.resol.lib.2.res.25.n...*

Nõ obstat illa conclusio, quod possit Testator legare puellæ mille,si maritabitur,& quingẽta, si monacabitur,& valet Legatũ ex *Bald.in d. Auth. nisi ro-*
45 *gati,n.11.C.ad Trebell.*Nã respondetur hanc controuersiã parũ huc spectare,quia in hoc casu versamur incertitudine mẽtis Testatoris,sed quia est quæstio Brocardica,nõ põt super ea fieri fũdamẽtũ ad aliã quæst.decidẽdã, si quidẽ plerique aij cẽsuerunt verius esse,& receptius,qđ imò hæc puella ingrediẽs Monasterium possit habere illa mil-

le, quia conditio alia, Si monacabitur, habeat tantum quingenta, nō valet, & habetur pro non scripta, quia est impeditiua Religionis, & vitæ contemplatiuæ, vt docet *Bart. in l. fin. ff. de his, quæ pœn. caus. vbi Alex. et Richard. ac Alber. in d. l. Deo nobis, C. de Episc. & Cler. Syluest. verb. Hæreditas, 4. §. 13. & §. Legatum, 1. n. 13. Bonaciu. de contractib. disp. 3. q. 1. p. 4. n. 10. vers. Ratio est. Rebell. de oblig. iust. lib. 18. q. 16. n. 3. vers. Si item. Alex. cons. 121. per totum, lib. 2. & de veriori, & magis communi testatur Ias. in Auth. si qua mulier, n. 9. & n. 14. C. de sacros. Eccl. Dec. cons. 674. in princ. vbi de communi. Paris. cons. 62. n. 6. lib. 3. de magis communi. Capic. decis. 204. Ruin. cons. 98. n. 14. & per totum, lib. 2. de communi. Soc. iun. cons. 160. num. 68. lib. 2. Curt. iun. cons. 193. n. 28. Rol. cons. 36. n. 17. lib. 3.* latissimè *Crass. sent. lib. 1. verb. Legatum, q. 50. num. 12. versic. Sed contrariam,* vbi plurimos congerit de communi testantes, sic etiam *Tusch. litt. M. concl. 120. n. 31.* vbi sæpè de magis communi; pulchrè etiam *Surd. cons. 192. n. 20.* vbi testatur de communi. *Decian. consl. 5. num. 3. lib. 3.* qui dicit etiam in iudicando, & consulendo non esse recedendum ab hac sententia, latissimè *Carol. Grass. de eff. Cler. in prælud. n. 404.* vbi infinitos congerit, & de magis communi testatur, latissimè *Bossius d. c. 11. num. 700. & seqq.* vbi respondet omnibus.

Et sanè hæc sententia mihi placeret, nisi consuetudo, & obseruantia fundata in naturali æquitate, vt nihil capiamus contra voluntatem Testatoris, nisi in casibus à iure expressis, alteram sententiam fuisset amplexa, vt virgo, cui mille relicta sunt, si maritabitur, & quingenta, si monacabitur, non habeat, nisi illa quingenta ingrediendo Religionem, dummodò illa sufficiant pro ingressu Religionis iuxtà morem aliarum puellarum, quæ Moniales fiunt, cessat enim hoc casu dispositio dict. §. *Sed & hoc præsenti*, quod fundatur in eo, quia Testator non censetur cogitasse de ingressu Religionis, & ideò præsumitur, quod si cogitasset, similiter voluisset Monasterium succedere, vt declarat *Castr. in d. Auth. nisi rogati, n. 3. 6. C. ad Trebell. Alex. cons. 121. nu. 12. vers. Prætered, lib. 2.* non sic est in casu nostro, vbi manifestum est, quod Testator voluit puellam habere mille, si nupserit, & quingenta, si Monialis erit, & sic seruanda est voluntas Testatoris expressa, §. *Disponat, in Auth. de nupt.* ideò consuetudo, & obseruantia fundata in equitate naturali, ita seruat secundùm *Bald. in d. Auth. nisi rogati, num. 11. Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 34. nu. 13. Molin. disp. 277. & Lexius l. b. 2. c. 18. dub. 15. ad fin. Homobon. de exam. Eccles. p. 3. trac. 15. c. 8. in resol. 2. q. fol. 365. Peregr. de fideicom. art. 28. n. 73.* latissimè *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 18. num. 32. vers. Sed contrariam, & num. 33. 34. & seqq.* vbi resoluit omnia, probans non esse recedendum ab eo, quod in quotidiano vsu versatur. *Menoch. cons. 169. nu. 18. lib. 2.* vbi quod ita seruatur per totam Italiā, *Rim. iun. cons. 296. num. 22. Ias. cons. 43. col. 4. in fin. lib. 3.* vbi quod consuetudo totius Mundi ita seruat, pulchrè *Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg. 83. n. 28. vers. Secundò vero,* latè *Cancer. var. resol. lib. 1. c. 24. num. 20. versic. Contrarium,* & sic etiam docet *Lay-*
46 *man. mor. lib. 3. tract. . c. 10. num. 12.* & latius *Galgauet. de condict. & dem. p. 1. c. 8. num. 45. et seqq.* vbi respondet ad omnia, *Trullench. mor. tom. 2. lib. 7. c. 16. dub. 9. num. 23. ad medium,* testans hanc opinionem esse probabilem, & secutam, & magis communem, & ita sentire etiam videtur *Rot. Rom. vt apud Giouagn. cons. 56. num. 33. 45. lib. 1.* & latè in puncto *Rot. apud Farin. decis. recent. 480. per totam, par. 2.* vbi quod communis obseruantia totius Mundi ita seruat, & reddit rationes, nisi constaret in odium Monasterij, vel Religionis apposita fuisse illam conditionem, si Monachus, vel Præsbiter non fiet, quia tunc conditio tanquam improba reijcitur, & pro non scripta habetur, sed Legatum integrè debetur, *l. conditione, ff. de cond. et dem. Abb. in c. in præsentia, num. 42.* vbi *DD. de probat.* vbi etiam *Dec. num. 57. 58. Felyn. num. 66. Peregr. de fideicom. art. 28. num. 75. Rot. d. decis. 480. num. 9. Barbos. de off. Episc. p. 3. alleg. 83. num. 28. Homobon. de exam. Eccl. p. 3. tract. 15. c. 8. in resol. 2. q. Vers. Quandoquidem, fol. 365.* vbi ita distinguit.

Admissa ergo etiam sententia Baldi pro vera, nihil ferit casum nostrum, qui fundatur in mente verisimili, & præsumpta Testatoris, illa verò non admittit voluntatis quæstionem, cum certi simus, quod voluerit Testator; sic etiam in casu nostro si saltem per coniecturas appareret, quod Testator noluerit intelligere, nisi de matrimonio carnali, tunc Legatum non poterit applicari Monasterium ingredienti, ita *Mantic. de con-*
47 *iect. ult. uol. lib. 11. tit. 18. num. 29. Vers. Quod autē, Menoch. cons. 556. lib. 6. & præs. 148. num. 16. lib. 5.* pulchrè *Giouagn. cons. 56. n. 7. Cancer. var. resol. lib. 1. c. 24. n. 21.* vbi resoluit omnia.

Hinc satis defensata remanet illa sententia valdè communis, quod Legatum factum tam personis certis, quam incertis pro Dote, vel Matrimonio debere puellæ, etiam Monasterium intranti sine vlla differentia, quia semper eadem est ratio, vt per *Natt. d. cons. 296. n. 3. Pont. de matrim. d. lib. 3. c. 7. n. 11. Dian. d. resol. 35. vers. Sed ego,* ita, vt executores testamentarij, seu datiui, & legitimi possint vtrisq; applicare, pro libito suæ voluntatis, & si fortè non adsint fœminæ maritandæ tenebūtur applicare Religionē intrantibus, & ego vidi id communiter obseruari, vt huiusmodi legata passim ab executoribus dentur tam nupturis, quam Religionem professuris, prout etiā, id obseruari in praxi testatur *Homobon. de exam. Eccl. p. 3. tract. 15. c. 8. in 2. q. consecutorio, in fin. fol. 356.* & si dub[illegible] aliquod oriatur, recurrendum est ad Ordinarium, cuius interpretat[illegible] erit standum,
48 quia Episcopus est ordinarius piarū dispositionū executor, *Conc. Trid. sess. 22. c. 8. de reform.* & casu quo vius legati non posset adimpleri, vt relictum est, Episcopus potest quæcumque legata pia in alios vsus pios conuertere, vt per *Guid. Pap. decis. 556. Aloys. Ric. in collect. decis. 558. vers. Prima. p. 3. Mouet. de com. vlt. vol. c. 5. n. 322. Barb. de off. Episc. p. 3. alleg. 83. n. 8. & ad Concil. Trid. sess. 22. c. 6. n. 4. de reform.* Et ad ipsum spectat iuris dubia decla-

clarate, quia est legitimus Iudex omnium quæstionum in sua Dioc. occurrentiũ in prima instantia, *c.causa omnes,20.sess.24.de reform. in Conc. Trid.* Benè verum est, quod si Legatum pium potest benè adimpleri in sua forma, non potest ab
50 Episcopo commutari etiam ad alios pios vsus. *Clem.quia contingit,de relig.dom.latè Barbos.d.alleg. 83.n.1.* & nota, quod quando data est dos ingredienti Religionem, oportebit non solùm dare Dotem, sed etiam solita acconcio, & regalia necessaria pro ingressione in Monasterio, & professione, quia sunt Dotis appendices. *Gratian. disc.498.n.5.Rot.diuers.decis.556.1.2.p.1. Ludouis. decis.80.n.7.11. Rota apud Rubeum decis.30.nu.27. 28.par.3.*

Benè verum est, quod si Testator negatiuè locutus fuisset, puta legando centum Caiæ, si non nupserit, tunc hæc conditio intelligitur de matrimonio carnali, non spirituali, & ideò impleta erit conditio per ingressum Religionis; ita *gl.in l.mu-*
51 *lieri, & Titio, de cond. & demonstr. & in Auth. cui relictum, C.de indic.vid.tollen. Comer. in d. l.mulieri, n.2.vbi Soc.n.12.& Bald.Nonell.in tract. de dot.priuil.72.n.2. vers. Quia respondetur. Menoch. d. præs. 148.n.6. Galganet.de condit.p.1.c.8.n.38. & Boss.d. c.11.n.630. Mantic.d.tit. 18.n.29. vers. Sed notandum:* apud quos cætera videbis in hac materia discussa, in qua pro coronide nota, quod vice ver-
52 sa si alicui fuerit Legatum factum, si Religionem ingrediatur, vel Præsbiter fiat, si fortè nubat carnaliter, non consequetur Legatum, vt per *Conar. var.resol.lib.1.c.19.n.10.vers.Non tamen erit*, quæ tamen diximus de ingressu Religionis procedũt, etiam si mulier non efficiatur Monialis in Monasterio claustrato, nam si efficeretur Tertiaria alicuius Religionis, adhuc poterit consequi Legatum pro nuptijs, vel pro Matrimonio factum; ad
53 rem *Gabriel.comm.concl.lib.4. tit.de Legat. concl.2. n.2.Cancell.Polit.de subst.p.6. nu.3. Caualc. decis. 1. n.10.lib.3. Capit.decis.115.n.9.Intrigl.decis.30.n.5. videndus Carol.Grass.de eff.cler.in prælud. n.405. in fin.Homobon.de exam.Eccl.p.3.tract.15.c.8.in resol. 2.q.fol.365.*

EPITOME.

Fideicommissum quomodo resultet ex prohibitione de non alienando, propter conseruationem Familiæ, & quia bona peruenire debeant ad Posteros Domus.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum conditionale quomodo purificetur.*
2 *Substitutio reciproca: Si sine filijs, expirat, filijs superstitibus, licèt posteà deficientibus.*
3 *Prohibitio alienationis extinguitur cum fideicommisso.*
4 *Alienationis prohibitio accessoria ad fideicommissum illud non ampliat.*

5 *Substitutio secunda ob prohibitionem alienationis cessat deficiente prima fideicommissaria.*
6 *Preceptum de non alienando nudum est inualidum.*
7 *Alienandi prohibitio quomodo validetur.*
8 *Alienandi prohibitio non inducit fideicommissum, nisi in casu contrafactionis.*
9 *Alienata possunt reuocare solum nati tempore alienationis ob fideicommissum.*
10 *Reciproca fideicommissa, vt inducatur, quid requiritur.*
11 *Reciproca substitutio non extenditur ad aliam lineam.*
12 *Fideicommissum non potest dici inductum de linea ad lineam ex ratione conseruandi bona in familia.*
13 *Prohibitio alienandi personalis non extenditur ad alias personas.*
14 *Substitutio censetur facta hæredibus, quo ad hæredes, & legatarijs quo ad legatarios.*
15 *Substitutio reciproca non inducitur, nisi inter copulatiuè vocatos.*
16 *Clausula; Quod sit tacitus, & contentus: excludit à fideicommisso.*
17 *Clausula: Quod nihil plùs petere possit: non excludit à fideicommisso conditionali, & quando.*
18 *Fideicommissum ob prohibitionem alienationis non excedit quartam generationem.*
19 *Transactio super bonis fideicommissi valet.*
20 *Hæres non potest contrauenire facto defuncti.*
21 *Fideicommissum præscribitur spatio 30. ann.*
22 *Posteri, & Descendentes sunt nomen collectiuum, comprehendens etiam nascituros in perpetuum.*
23 *Posteriorum appellatione qui veniant.*
24 *Verbum: Posteri, vel Descendentes, quos comprehendat.*
25 *Verbum; Posteros: est latiùs, quod Descendentes.*
26 *Posteris vocatis omnes etiam nascituri veniunt ordine successiuo.*
27 *Familiæ, vel domus appellatio, quando contentiuè intelligatur.*
28 *Alienare prohibitus non potest transferre dominium.*
29 *Verbum: Volo: inducit fideicommissum.*
30 *Verbum; Intendat: inducit fideicommissum.*
31 *Verbum; Peruenire; potest inducere fideicommissum.*
32 *Fideicommissum absolutum, inducitur ex prohibitione alienationis cum ratione, & quomodo.*
33 *Prohibitio alienationis ratione vestita, est valida.*
34 *Fideicommissum simplex quomodo inducatur ex prohibitione alienationis valida.*
35 *Alienationis prohibitio consequutiuè ad substitutiones non extendit fideicommissum.*
36 *Prohibitio alienationis quando correspectiua sit ad fideicommissum.*
37 *Alienationis probibitio quando stet consequutiuè ad fideicommissum, vel non.*
38 *Fideicommissum nouum quando censeatur inductum ex alienationis prohibitione.*
39 *Fideicommissum nouum quomodo inducatur.*
40 *Verbum; Insuper: venit continuatiuè, sed addendo.*
41 *Dictio; Insuper: non contentatur Superioribus.*

42 *Verbum: Insuper: aliquid diuersum nobis semper affert.*

43 *Insuper dictio: quid importet.*

44 *Probibitio alienationis non dicitur facta continuatiuè, quando adest dictio: Insuper.*

45 *Fideicommissum factum: Si sine filijs: expirat, si grauatus moriatur cum filijs, licèt posteà decedant.*

46 *Fideicommissum successiuum quando inducatur prohibita alienatione extra familiam.*

47 *Alienationis prohibitio personalis non extenditur ad filios.*

48 *Alienante prohibito alienare, venit casus fideicommissi ob contrauentionem.*

49 *Prohibitio alienationis personalis extenditur propter rationem generalem.*

50 *Fideicommissa ex ratione sunt amplianda.*

51 *Alienationis prohibitio quando non extendat fideicommissum.*

52 *Qui vult consequens, vult etiam antecedent.*

53 *Prohibitio alienationis quando dicatur realis, vel personalis.*

54 *Alienationis prohibitio quando efficiat fideicommissum reale.*

55 *Fideicommissarius potest auocare bona alienata à quocunque.*

56 *Alienatio si nulla, bona à tertijs possessoribus possunt auocari, & auferri.*

57 *Prohibita alienatione intelligitur tam ex testamento, quam ab intestato.*

58 *Fideicommissum simplex, & absolutum quando censeatur inductum ob mentionem masculorum.*

59 *Fideicommissum successiuum quando inducatur vocatis descendentibus masculis.*

60 *Reciproca substitutio vt inducatur, quid requiritur.*

61 *Fideicommissum reciprocum, & perpetuum inter masculos vnius lineæ ad alium quomodò inducatur.*

62 *Bona conseruari in familia non possunt, nisi transeant de vno ad alium.*

63 *Linea vna durante masculorum, non admittuntur illi alterius lineæ.*

64 *Fideicommissum donans possunt petere omnes de familia successiuè.*

65 *Familiæ omnes masculi possunt auocare alienata propter fideicommissum.*

66 *Fideicommisso ob contrauentionem locus est omninò sequuta alienatione extra familiam.*

67 *Fideicommissum ad fauorem familiæ quando dicatur inductum.*

68 *Fideicommissi bona, etiam posteà nati possunt reuocare.*

69 *Alienans, vel consentiens non potest præiudicare posteà natis.*

70 *Alienationis prohibitio, quando excedat quartam generationem.*

71 *Descendentes in infinitum vocati censentur etiam vltra quartum gradum, & quando.*

72 *Descendentes, vel posteri nomen comprehendit omnes nascituros in infinitum.*

73 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia debet ea æqualiter determinare.*

74 *Substitutio quomodo facta esse censeatur in vna linea, & alia.*

75 *Clausula, quod quis sit tacitus, & contentus re legata, quomodo intelligatur.*

76 *Legatum censetur factum animo compensandi ob clausulam: Quod sit tacitus legato.*

77 *Clausula: Ne plus peti possit: refertur tantum ad vniformia.*

78 *Clausula; Quod quis sit tacitus re legata: non refertur ad ea, quæ sub conditione debentur.*

79 *Dubia res dici non potest, quæ à iure deciditur.*

80 *Probibitio personalis non extenditur ad descendentes.*

81 *Radice ex infecta descendens quando excludatur, vel non.*

82 *Meliùs est verba nihil operari, quam quod absurdum sequatur.*

83 *Clausula: Quod quis sit tacitus, & contentus re legata; intelligitur rebus sic stantibus.*

84 *Præscriptio est præsidium iniquissimum.*

85 *Bona fideicommissi non possunt præscribi ante euentum conditionis.*

86 *Bona fideicommissi præscribuntur longissimo tẽpore.*

87 *Præscribi non possunt vllo tempore bona fideicommissi, contra non valentem agere.*

88 *Reuocari bona fideicommissi alienata potest solum proximior.*

89 *Præscriptio non currit nondum natis, nec agere non valentibus.*

90 *Fideicommissi bona vt non præscribantur, quod requiritur.*

91 *Præscriptio decursa contra patrem non nocet filijs in fideicommissis.*

92 *Præscriptio centum, vel mille annorum, quando non habeat locum.*

93 *Præscriptio non currit contra ignorantem.*

94 *Posterorum conditio non potest lædi à viuentibus in fideicommissis.*

95 *Fideicommissi bona emens scienter non habet actionem, nisi ad pretium recuperandum.*

96 *Præscriptio bonorum fideicommissi etiam longissima requirit bonam fidem.*

97 *Præscriptioni longissimi temporis semper inest bona fides præsumpta.*

98 *Bona fides quando non sit probanda.*

99 *Mala fides vera nunquam potest purgari.*

100 *Mala fides vera oritur ex scientia iuris alieni.*

101 *Præscriptionem hæres non potest inchoare ex persona sua, & quando.*

102 *Alienare non valens, nec potest alienationi consentire.*

103 *Alienantes bona fideicommissi non possunt præiudicare nascituris.*

104 *Transactio super bonis fideicommissi non valet, nisi adsit dubius litis euentus.*

105 *Transactio in fideicommissis, non valet in præiudicium posterorum.*

106 *Hæres patris non potest eius facto contrauenire.*

107 *Hæres cum beneficio legis, & Inuentarij potest contrauenire facto defuncti, & quomodo.*

108 *Hæres cum Inuentario quomodo teneatur ex facto defuncti.*

109 *Actio omnis præscribitur spatio 30. vel 40. ann.*

110 *Tran-*

Ne scribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE Anno 1505. die 8. Maij M.R.D. Paulus Casellius Canonicus Cathedralis Regij suum condidit testamentum, in quo inter cætera reliquit Ludouico eius nepoti ex Ioanne fratre, prædium situm in pendicibus Ciuitatis Regii in loco dicto al Campazzo intra suos confines.

Item legauit Petro Ioanni eius nepoti ex Io: Iacobo ipsius etiam fratre domum, & vineam ipsius testatoris sitam in Vrbe, & alia, mādans, quod prædicti Ludouicus & Petrus Ioannes eius nepotes debeāt stare contenti de prædicti Legatis, & nihil ampliùs petere, & habere possint in bonis, & hæreditate dicti testatoris.

In omnibus autem aliis, & singulis eius bonis mobilibus, & immobilibus heredes vniuersales instituit D. Io: Andream Zanobium, & Io: Iacobum ipsius D. testatoris nepotes ex q. Stephano de Casellis dicti Testatoris fratre æqualiter, & æquis portionibus, eosque ad inuicem substituit, si decesserint absque filijs legitimis, & naturalibus.

Decernens inſuper, & iubens, ac mandans ipſe D. teſtator, quod nullus prædictorum Ludouici, & Petri Ioannis legatariorum, & D. Ioi Andreæ, Zanobij, & Io: Iacobi hæredum aliquo tempore, nec aliquo modo alienare poſſit, nec valeat proprietatem dictorum bonorum immobilium legatorum, & relictorum, vt ſupra, & hæreditatis prædictæ in toto, nec in parte aliqua ratione, vel cauſa, cum velit, & intendat ipſe D. teſtator dicta eius teſtatoris bona immobilia in poſteros maſculos domus, & Caſatæ ſuæ de Caſellis peruenire, Vt domus, & Caſata ipſorum de Caſellis conſeruetur, prout conſeruari, & manuteneri benè ſperat ipſe D. teſtator, ſi domus, poſſeſſiones, loca, & bona immobilia ipſius teſtatoris non alienabuntur per dictos legatarios, & hæredes, quibus prohibuit dictam alienationem ex cauſa prædicta.

Hactenus Teſtator, quo defuncto legatarij acceptauerunt legata, & hæredes hæreditatem, qua inter eos diuiſa, vt conſtat ex Inſtrumento facto ſub die 25. Iulij 1508. obuenit dicto Zanobio prædiũ Gaidæ cum terris, & pertinentijs ſuis, de quo nunc inter partes controuertitur, quia fuit de iuribus hæreditatis dicti teſtatoris, vt conſtat ex tribus Inſtrumentis, de quibus in proceſs. primo fol. 47. 61. 64.

Poſt hæc dictus D. Zanobius cum aſſenſu Pauli eius filij, & Stephani nati ex dicto Io: Iacobo Minorũ cum ſolemnitatibus, & decreto Iudicis conſentientium, vendidit, & pro parte permutauit prædictum prædium Gaidæ RR. Monialibus Albis Monaſterij S. Mariæ de Populo ex Inſtrumento publico, de quo in actis, & in quo fit mentio, quod prædictum prædium fuit acquiſitum à prædicto D. Paulo teſtatore, & quod prædicti Paulus, & Stephanus ſuum conſenſum præſtiterunt, non obſtante fideicommiſſo, de quo in teſtamento dicti R. D. Pauli teſtatoris, cui illi renuntiauerunt, vt in primo proceſſu fol. 86. 87. 105. 106.

Verum dehinc mortuis etiam dictis hæredibus, nec non & defunctis prædictis DD. Paulo, & Stephano abſque liberis, & ſic extincta linea dd. hæredum, tunc Ludouicus Caſella nepos, & deſcendens à prædicto Ludouico, ſeu legatario mouit litem aduerſus dictas Moniales volens ab eis auocare prædictum prædium, quaſi ad eius fauorem venerie caſus fideicommiſſi ob alienationem factam extra poſteros maſculos dictæ domus, & mortuo dicto Ludouico Andreas, & Alexander eius filij proſequuti ſunt iudicium, & obtinuerunt binas ſententias conformes ad eorum fauorem pro fideicommiſſo, & pendente Appellatione in tertia inſtantia in Curia Romana, prædicti fratres de Caſellijs deuenerunt ad accordium, & tranſactionẽ cum dictis Monialibus, & ceſſerunt liti caſſantes ſententias prædictas, & renuntiauerunt omnia iura, quæ habebant in prædicto prædio Gaidæ, & vice verſa Moniales eis ceſſerunt iura, quæ habebant in prædio Canoli prius ab eis dato in permutationem dicto Zanobio, & vlteriùs illę dederunt eis ſcuta 200. vt conſtat ex Inſtrumento de ſuper facto de Anno 1596. die 19. Septemb.

Sed defunctis etiam prædictis Andrea, & Alexandro, Ludouicus filius dicti Alexãdri de Anno 1638. ſub die 24. Aprilis nouam litem ſuſcitauit contra prędictas Moniales intendens eanquam vocatus ex fideicommiſſo dicti teſtatoris ab eis auocare dictũ prædium Gaidæ, cum enim fuerit hæres dicti Alexandri eius patris cum beneficio Inuentarij recuſat ſtare tranſactioni prædictæ contradicentibus autem Monialibus, & proteſtantibus compoſitionem prædictam non poſſe reſcindi, & negantibus veniſſe caſum fideicommiſſi, quæritur quid iuris.

Vt autem meliùs intelligatur ſeries facti, ſequitur Arbor generationis Caſelliorum, vt infra.

Fratres de Caſellijs
Teſtator Paulus: Ioannes: Io: Iacobus, Stephanus
Ludouicus Io: Petrus Io: Andreas, Zanobius, Io: Iacobus hæredes
Legatarius
Paulus Legatarius. Paulus. Stephanus
Ludouicus
Andreas, & Alex.
Ludouicus minor nunc actor in cauſa.

Hinc fabricato nouo proceſſu per dictum Ludouicũ iun. contra dictas Moniales pro recuperatione dicti prædij Gaidæ, & hinc inde conſulentibus primarijs aduocatis pro negatiua, nullum ſcilicet extare fideicommiſſum, & Moniales eſſe abſoluendas, multæ fuerunt adductæ rationes. Nam
1 primò animaduertendum eſſe dicebatur pro parte Monialium teſtatorem ordinaſſe fideicommiſſum conditionale inter hæredes ſuos, dum eos inuicem ſubſtituit, ſi ſine filijs decederent, & ſanè reſpectu dicti R. D. Andreæ, qui erat Sacerdos, venit caſus ſubſtitutionis, quia abſque filijs deceſſit, & ſic eius portio deuoluta eſt ad alios cohæredes: Verùm cum etiam dictus Zanobius relicto poſt ſe dicto Paulo eius filio, & Io: Iacobus relicto poſt ſe Stephano eius filio deceſſerint, etiam ſi dicti eorum filij mortui fuerint abſque prole, ſequitur neceſſariò defeciſſe eorum reciprocam
2 ſubſtitutionem, & fideicommiſſum expiraſſe, ad *tex. in l. filiusfamilias, §. cum quis, de leg. 1. l. ex facto, §. ſi quis autem, ad Trebell. l. iubemus, §. ſin autẽ, C. ad Trebell. & probat l. 1. C. de cond. incert. & tradit Oldrad. conſ. 21. incip. Thema tale eſt,* communiter receptus, *& à Rota pluries canonizatus, vt videre eſt apud Farin. deciſ. Poſth. 580. num. 3. & deciſ. 634. n. 2. p. 2.* vbi referuntur plures Rotæ deciſiones: ad rem *Caualer. deciſ. 481. ſub num. 2.*

Nec obſtat prohibitio alienationis bonorum ſtabilium dicti teſtatoris cum expreſſa ratione, cum velit, vel quia vult bona conſeruari in poſteros maſculos domus Caſelliorum, quia hæc non ampliat, aut extendit fideicommiſſum, ſed extincta ſubſtitutione fideicommiſſaria extinguitur etiã prohibitio alienationis, etiam ſi illi adiecta ſit il-
3 la ratio generalis, quia volo, ſic *Dec. conſ. 636. n. 6. verſ. Sola remanet,* communiter receptus, *Gabriel. conſ. 111. num. 21. lib. 1. & conſ. 174. num. 12. vol. 2. Honded. conſ. 78. num. 35. lib. 1. Surd. conſ. 448. nu. 10. lib. 3. Odd. conſ. 66. num. 44. Fuſar. de ſubſtit. q. 683. num. 10. Marth. de ſucceſſ. leg. lib. 1. par. 2. q. 3. art. 1.*

art.1.num.27.28. Cyriac.contro.143.num.20.21.& contr.281.nu.51.

Cum enim prohibitio alienationis bonorum stet consequutiuè, & accessoriè per modum continuati sermonis ad præcedentem substitutionē, & fideicommissum, nihil de nouo inducit. *Gabr.*
4 *conf.178.sub num.25.lib.2. Peregr. de fideicomm. art.14.num.47.vers.Quamobrem.Fusar.q.683.n.10. Cyriac. controu.281. num.51. Cancer. var.resol.lib.1. c.1.n.270.ad fin.& num.277. latè Gionagn. conf.39. lib.1.* vbi etiam quod Rota sæpiùs ita iudicauit, vt in vna Bononien. fideicom. 31.Maii 1608. coram Coccino, & in multis aliis: semper enim hæc secunda substitutio vigore prohibitionis alienationis facta, censetur posita in casu, quo
5 prima verificetur, alioquin deficiente prima, deficit etiam secunda fideicommissaria ad *tex. in l. si mater, §. 1. vbi gl.ff.de vulg. & pupill. & ita firmat Ang. in l.quidam testamento, in primo summario,ff. eod. Soc.conf.53.num.11.lib.1. Alex. conf. 59. num.9.lib.3. Bursat.conf.195.num. 7. 8. lib. 1. Gozad.conf.30.in fin. Alba.conf.1.num. 9. & conf. 21. num.8.vers. Non obstat. Marth.d.art.1. sub num. 29. & q.4. art.9. num.37. & tom.2. p. 4. q. 21. art. 8. n.62. Cancer.d.c.1. n.277.*

Et dato etiam, quod aliquod fideicommissum resultaret ex illa prohibitione alienationis, illud non potest esse, nisi in casu contrafactionis, si quidem præceptum de non alienando erat nu-
6 dum, & sic inualidum, ad *tex. in l. filiusfamilias, §. Diui. il secondo, vbi DD. omnes, ff. de leg. 1.* & propterea validum effectum est ex illa ratione adiecta, vt bona peruenirent ad posteros masculos, vel vt in familia remaneant, vt tradunt ibi-
7 dem *Soc.iun. & communiter DD.* Nam secùndum communem DD. sententiam recepta est illa cōmunis distinctio, quod si prohibitio alienationis per se sit valida ex ratione, vel causa adiecta, tunc ratio, seu causa dispositiua subsequens ad fauorem familiæ explicata inducit simplex, & absolutum fideicommissum etiam in casu mortis, si vera prohibitio erat nuda, & sic inualida, tunc contrario subsequens, quia vult testator bona conseruari in familia, validat quidem prohibitionē alienationis, sed non inducit fideicommissum
8 successiuum, nisi in casu contrafactionis per *d. l. Peto. §. Fratre, ff. de leg.2. & est doctrina Bart. in l. qui Romæ, §. coheredes, num. 3. vbi etiam Soc. de verb.oblig. Soc.conf.227.lib.2. Curt. iun.consil. 167. num.2.3. Soc.iun.conf.140.num.7. lib.3. Gabriel. de fideicom.concl.9. num.7. & num.37. Crass. in §.fideicommissum,q.5.num.9. Menoch.conf.197. nu.20.23. Ceph.conf.153.num.52. Angul. conf. 83. num. 227, Odd.conf.46.num.25.& conf.65. num.22. & consil. 66. num.111.112.113. & conf.68. num. 8. Mantic. de coniect.vlt.vol.lib.6. tit.14. num. 24. vers. Quod igitur, & seqq. Marth.de success.leg.tom.2.p.4. q.21. art.8. n.2. & num. 11. latè Cancer. var. resol. lib. 1. c.1. num.265. vers.Secundi dubij, & vers. Istam sententiam, Caualer.decis.481. n.4.*

Et quamuis sequuta fuerit alienatio extra familiā, tamen defecit linea hæredum, & substitutio inter hæredes facta, neque D. Ludouicus nunc agens tanquam de familia Cassellia ortum habens à dictis legatariis potest impugnare dictam alienationem factam Monialibus prædictis, quia non erat natus tempore alienationis, si quidem solum nati, vel concepti, dum fit alienatio, pos-
9 sunt reuocare alienata, *l.cum ita, §. in fideicommisso, de leg.3. l.si cognatis, de reb. dub. Ruin. conf. 128. num.3.lib.2.* Et maximè quia dictus Ludouicus venit ex diuersa linea ab ea, quæ fuit alienantis, à quo nullo modo descendit, imò nec etiam inter ipsos descendentes censetur inductum reciprocum fideicommissum, quia nulla legitur facta substitutio post obitum, vel cōtrauentionem prohibitorum, & tamen ad inducendum reciprocum fideicommissum necesse est, vt post mortem omnium alius sit substitutus in rota re,
10 vt de magis communi *Soc. iun.in l.hæredes mei, §. cum ita, n.14.ad Trebell. Gabr.de subst. concl.1.n.1. 4. 8. Soc.conf.77.num.11. lib. 2. Cels. Hugon. conf. 55.num.6. Bursat.conf.50.n.8.vol.1. Odd.conf. 65. num.55. & num.109. & de compend. par. 5. art. 1. quæst.6.*

Sed dato etiam, quod adesset fideicommissum inter prohibitos, & descendentes eorum reciprocum, tamen id non potest intelligi, nisi fortè respectu portionis cuiusque, quo ad suos descendentes, vt vnus teneatur, & grauatus sit in portione sua ad fauorem descendentium eius, & descendentes inuicem, non autem vt ad portionem vnius admittatur alter, vel descendentes ab vno ex hæredibus admittantur ad portionem alteriùs, vel descendentium ab eo, vt hic, vbi D. Ludouicus agens descendit ab vno ex legatariis, & vult admitti ad istud prædium alienatū, quod erat ex portione vnius ex hæredibus, quia inter plures cohæredes, vel legatarios non censetur inductum reciprocum fideicommissum, sed quilibet videtur prohibitus alienare fauore suo, & descendentium ab eo, non autem cohæredum,
11 vel collegatariorum, vt ex *Salyc. in l. quoties, la prima, C.de fideicom. Alex.in d.l.filiusfam.§.Diui, in fin.de leg. 1. pulchrè Iacob. Berret.conf.18. num. 22. & conf.75.num.15. Rim.sen.conf.763. vol. 4. Ceph. conf.40t.vol.3. Craue.conf.328.n.1. vers.Non obstat. Marth.de success.p.4.q.29.art.4.n.17.*

Nam dici non potest per rationem conseruandi bona in agnatione cæteri inductum fideicomissum tale, vt fiat etiam transitus ab vna linea ad aliā, sed intelligitur tantum respectu descendentium
12 cuiusque lineæ, non inter ipsas lineas. *Berret. d. conf.75.n.15. Ceph.d.conf.401.& 477. latè Menoch. conf.376. n.39.40.47.55.56.57.58. & consil. 475. num.12.13. Odd.conf.45.n.41.42.& conf.66. n. 60. & conf.68.n.8. vbi de communi, & num.12. pulchrè Marth.de success.p.4.q.29.art.4.n.19. Fusar. de subst. q.689.n.1. Rot.diuers.decis.466. n.5.par.4. Cancer. d.lib.1.c.1. n.282.* vbi multos allegat.

Imò non obstat dicta alienationis prohibitio, quia illa est valdè personalis facta nominatim hæredibus, & legatariis primis, ideò non extenditur
13 vltra personas expressas. *Dec.d.conf.636.num. 7. Gabr.d.conf.132.n.21.in fin.lib.1. Marth. de success. p.2.q.5.art.9. n.38.*

Et

Et hæc confirmantur, quia inter hæredes ex vna,&
Legatarios ex altera non datur caſus correſpe-
ctiuus, vel ſimilitudo ex diuerſitate tituli, ideò
ſtante inæqualitate, & diuerſitate eorum non
poteſt dici, quod inter eos fuerit inducta reci-
proca ſubſtitutio, ſed ſolum hæredes hæredibus,
14 & legatarij legatariis ſubſtituri tacitè videntur
ex doctrina *Bart. in l. Lucius, num. 18. de vulg. & pu-
pill. vbi etiam Alex. Iaſ. & Rip. n. 36. Odd. tract. de
compend. in præfat. p. 5. n. 4. verſ. Declaratur, Trenta-
cinq. in tract. de ſubſt. p. 5. c. 8. n. 2.* etenim ſicut re-
ciproca expreſſa non inducitur, niſi inter eos,
15 qui copulatiuè vocati ſunt, vt per *DD. in d. l. Lu-
cius, Gabriel. conſ. 125. num. 12. vol. 2. ita reciproca
tacita, vt per Iaſ. de ſubſtit. c. 4. n. 11.*

Hoc autem maximè procedit in caſu noſtro; vbi
Teſtator voluit, quod Legatarii debeant ſtare
contenti de bonis ſibi Legatis; nihilq; ampliùs
petere, vel habere poſſint in bonis, & hæreditate
ſua, ex quo colligitur mens illius, quod non in-
tendebat in fideicommiſſo, quod mox induxit
per alienationis prohibitionem, eos admitti ad
16 bona hæreditaria, ad tex. *in l. fin. §. dubia, ff. de
tritic. vin. & oleo leg.*

Et quamuis id procedat ſolùm quò ad pura legata,
non autem locum habeat reſpectu relictorum
17 conditionalium in eodem teſtamento per *tex.
in l. Paulo Callimacho, §. 1. vbi Bart. de leg. 3. Ruin.
conſ. 23. num. 20. 21. lib. 2. Ceph. conſ. 14. num. 12. Pe-
droc. conſ. 23. num. 24.* tamen reſpondetur id pro-
cedere, quando diſpoſitio conditionalis eſt cla-
ra, & expreſſa, & patens ex verbis teſtamenti, vt
in d. l. Paulo, §. 1. ſecùs eſt, quando ex aliqua ge-
nerali diſpoſitione in dubium refricatur, quia
tunc prohibitio, ne quis plùs petat, excludit pro-
hibitum ab vniuerſali ſubſtitutione: ſic *Ruin.
conſ. 90. in fin. lib. 2. quem ſequitur Sim. de Pret. de in-
terpret. vlt. vol. lib. 4. interpr. 2. dub. 2. num. 11. in fin.
fol. 445.*

Prætereà dato etiam adeſſe tale fideicommiſſum
propter prohibitionem alienationis ſtabilium,
vt bona in familia Caſellia remaneant, & con-
ſeruentur perpetuò in ea, tamen id non poteſt
excedere quartam generationem prohibitorum
18 ad tex. *in §. nos igitur, in Auth. de reſtit. fideic.* & ſic
non egreditur decimum gradum ſucceſſionis ab
inteſtato ſecundùm ius ciuile, qui correſpondet
quartæ generationi: *Caſtr. in l. fin. verſ. Gradatim, C.
de verb. ſign. Dec. conſ. 321. num. 4. Pariſ. conſ. 30. nu.
64. & conſ. 37. num. 73. lib. 2. Burſat. conſ. 157. n. 16.
lib. 2. Ceph. conſ. 133. n. 38. Menoch. conſ. 213. n. 22.
23. Couar. var. reſ. lib. 3. c. 5. n. 4. Craſſ. verb. fideicom-
miſſum, q. 19. n. 2. 3.*

Et vlteriùs prætenſioni dicti fideicommiſſi obſtat
tranſactio facta à dicto Alexandro patre dicti Lu-
douici cum dictis Monialibus, quæ cum eſſent in
poſſeſſione bonorum, & tranſactio fuerit facta
bona fide, tenet, & valida eſt ſuper bonis fidei-
19 commiſſi, vt per *Fuſar. de ſubſtit. q. 708. n. 10.* neq;
actor poteſt illi contrauenire, quia fuit filius, &
20 hæres tranſigentis per *tex. in l. cum à matre, C. de
rei vindic.* & in omnem euentum ex lapſu 30. an.
& vltra, viuentibus ipſis tranſigentibus præſcri-
21 ptum eſt omne ius fideicommiſſi: *Soc. iun. in d. l.
filiusfam. §. Diui, il 2. num. 212. verſ. Secunda conclu-
ſio, de leg. 1. Aldouin. conſ. 68. num. 40. Corn. conſil.
104. num. 19. lib. 3.*

Sed nihilominùs pro parte aduerſum videtur in[...]
nandum multis rationibus ſuadentibus veniſſe
caſum fideicom. ob verba expreſſa teſtatoris vo-
lentis bona ſua tam hæreditaria, quam legata
peruenire ad poſteros maſculos domus, & Ca-
ſatæ Caſelliorum, vt in eis manendo domus con-
ſeruetur: Vnde pro maiori intelligentia præmit-
to Teſtatorem, dum ſe declarauit velle bona ſua
peruenire ad poſteros maſculos domus, & Caſa-
tæ de Caſelliis, cenſeri voluiſſe omnes in infinitũ
eſſe comprehenſos ſub tali vocatione, quia no-
men: Poſteri, Deſcendẽtes, Liberi, & alia huiuſ-
modi, ſunt nomina collectiua, quæ omnes natos,
& naſcituros in infinitum comprehendunt, *ex l.
22 immunitates, ff. de iur. immun. l. Iuriſconſultus, §. pa-
rentes, ff. de grad. Rom. in l. 1. in princ. ff. ad Syllan.
Soc. conſ. 84. num. 9. in fin. lib. 3. pulchrè Ruin. conſil.
22. num. 11. 12. 13. 14. lib. 2.* vbi tradit, quod ap-
pellatione poſterorum veniunt omnes deſcen-
23 dentes naſcituri de familia in infinitum, perbel-
lè etiam *Petr. de fideicom. q. 8. num. 507. 508. 509.*
vbi probat, quod verbum: Deſcendentes, vel Po-
ſteri, comprehendit omnes naſcituros ex deſcẽ-
dentia etiam vltra quartam generationem: ſic et
24 *Ceph. conſ. 372. num. 12. Menoch. conſ. 895. num. 10.
& tract. de præſc. lib. 4. præſ. 89. num. 20. Intrigl. de
ſubſt. cent. 3. q. 79. num. 26. Fuſar. conſ. 71. num. 13. &
tract. de ſubſt. q. 320. num. 2. & q. 382. num. 27.* vbi
ponit etiam alia collectiua nomina infinitam
perpetuitatem ſignificantia, imò tradunt verbũ;
Poſteros: latiùs patere, quam Liberos, & Deſcen-
25 dentes per *tex. in d. l. filiusfam. §. Diui, il ſecondo,
verſ. Quod ſi, ff. de leg. 1. vbi Soc. iun. num. 26. verſic.
Vel ſecundò dici poteſt,* docet, quod nomen po-
ſteri eſt latiùs adeò, vt comprehendat nedum
Deſcendentes, ſed etiam alios, qui poſt nos ve-
niunt ex noſtro genere, & ſic hoc nomen per ſe
ſignificat tractum temporis in infinitum, & pro-
ptereà vocatis poſteris ſub hoc nomine collecti-
uo omnes naſcituri cenſentur vocati ordine ſuc-
ceſſiuo, etiam nati poſt alienationem ſeruata
26 gradus prærogatiua, *l. cum ita, §. in fideicommiſſo
de leg. 2. Soc. in l. ſi cognatis, num. 17. de reb. dub. benè
Ruin. d. conſ. 22. num. 11. lib. 2. Ceph. conſ. 88. n. 33. &
ſeqq. latiſſimè Rot. apud Farinac. deciſ. recent. 193.
num. 3. p. 1.*

Deindè præmitto, quod cum Teſtator eſſet Sacer-
dos, & nullos haberet filios, nepoteſq; inſtituerit,
dum fecit mentionem domus ſuæ, vel de poſte-
ris, non potuit intelligere de familia, vel deſcen-
dentibus effectiuè de ſuo corpore procreatis, ſed
per neceſſe cenſetur vocaſſe tranſuerſales, & ſic
Poſteros, & Deſcendẽtes de familia ſua conten-
27 tiuè, *Soc. ſen. conſ. 175. num. 21. lib. 2. Ceph. conſil.
606. num. 16. & ſeqq. pulchrè Fuſar. de ſubſtitution.
q. 330. num. 4. Rot. d. deciſ. 193. num. 10. p. 1.* & ſic
veniunt omnes, qui continentur ſub nomine, &
familia Caſelliorum.

Ideò cum nulli alii ſuperſint de domo Caſellia, niſi
ſolus

ſolus dictus D. Ludouicus nunc agens, ipſe tan-
quam vocatus contentiuè ſub nomine Poſtero-
rum, & Domus Caſelliorum poteſt admitti ad
vindicãdum bona alienata extra familiam, quia
extãte prohibitione alienandi cum cauſa, alie-
28 nans non potuit transferre dominium in em-
ptorem: *l. Peto, §. præmium, vbi DD. de leg. 2. l.
pater, §. quindecim, de leg. 3. Bart. in d. l. filiusfam.
§. Diui, il 2. n. 4. verſ. Certè, vbi Caſtr. n. 7. verſic. in-
terdum. Claud. Seiſel. num. 12. Iaſ. in prima lect. n. 66.
& in 2. num. 109. Rip. n. 47. Crot. n. 32. Suarez. num.
114. de leg. 1. Petr. de fideicom. d. q. 8. n. 4. Fuſar. de
ſubſt. q. 717. n. 1. 2. 3. Marth. d. loco.*

Nam poteſt benè videri adeſſe in hoc caſu fideicõ-
miſſum ſimplex, & abſolutum etiam in caſu mor-
tis, nedum alienationis ad fauorem poſterorum
maſculorum domus, & Caſatæ dd. DD. de Ca-
ſellius, quorum vterq; venit, nam extincta eſt li-
nea hæredum, & vnus ex illis alienauit extra fa-
miliam, ideò ſuperſtites de tempore in tempus
ſunt admittendi poſt mortem aliorum, iuxta
gradus proximitatem illorum, qui ſunt de domo
prædicta, etenim Teſtator cenſetur induxiſſe fi-
deicommiſſum per illa verba diſpoſitiua, cum
velit, & intendat bona ſua tam hæreditaria, quã
legata peruenire ad Poſteros maſculos domus
ſuæ, verbum enim: Volo: inducit fideicommiſ-
29 ſum, *l. Pamphilo, §. propoſitum, vbi Bart. de leg. 3.
l. verbum volo, C. de fideicom. l. cum pater, §. volum,
de leg. 2. Curt. iun. conſ. 145. n. 4. 5. Intrigl. de ſubſtit.
cent. 3. q. 17. num. 18.* ſicut etiam verbum; Inten-
30 dat, eſt pariter diſpoſitiuum, & importat fidei-
commiſſum, arg. *tex. in l. pen. vbi Bart. & DD. de
leg. 2. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 1. num. 14.*
& denique verbum: Peruenire: eſt aptum indu-
cere fideicommiſſum, quia eſt verbum commu-
31 ne: *Bart. & DD. in l. centurio. de vulg. & pupill. In-
trigl. dict. cent. 3. q. 35. num. 13.* vbi latè id oſten-
dit.

Dum ergò Teſtator iſte prohibuit hæredibus, & le-
gatarijs alienationem bonorum ſtabilium, cum
velit, & intendat ea peruenire ad Poſteros ma-
ſculos domus Caſelliæ, vt domus prædicta con-
ſeruetur, vtiq; dicendum eſt inter Poſteros, &
Deſcendentes inductum fuiſſe abſolutum, & ſim
plex fideicommiſſum perpetuum ex cauſa con-
ſeruandi agnationem, quia alio modo conſerua-
32 ri non poſset. ex doctr. *Bart. in l. qui Romæ, §. co-
hæredes, n. 3. vbi ſic etiam Aret. poſt princ. & Soc.
ſen. n. 16. de verb. obl. Cuman. in l. cum ita, § fideicom-
miſſo, col. 2. verſ. Si autem negauit, de leg. 2. idem
Soc. in l. ſi cognatis, num. 18. de reb. dub. & conſ. 251.
vol. 2. & conſ. 43. n. 5. verſ. Circa ſecundùm, vol. 3.
Curt. ſen. conſ. 40. num. 18. Dec. conſ. 23. n. 2. verſ. Nec
ſupradictis, vol. 2. Ruin. conſ. 116. nu. 2. vol. 2. Pariſ.
conſ. 32. n. 26. lib. 3. Petra de fideicom. q. 5. num. 19.
42. 43. 44.* vbi teſtatur de magis communi, &
ita cenſent *Paul. de Caſtr. in d. l. filiusfam. §. Diui, il
ſecundo, num. 10. vbi Ferdin. Lorez. n. 199. Crot. num.
172. ff. de legat. primo, Bald. & Raph. Cum. in l. Peto,
§. Fratre, de leg. 2. Caſtr. conſ. 447. lib. 1. Bald. conſ. 57.
lib. 2. Barbat. conſ. 27. in 3. dub. lib. 1. Soc. iun. conſil.
170. n. 48. lib. 2. Bero. conſ. 88. n. 4. & conſ. 276. n. 55.
lib. 2. Craue. conſ. 130. nu. 10. Ant. Gabr. de fideicom.
concl. 9. num. 28. pulchrè Petr. de fideicom. q. 11. num.
541. Ceph. conſ. 153. n. 28. lib. 2. Rol. conſ. 23. lib. 4.
Anguſ. conſ. 5. lib. 6. Alciat. conſ. 102. n. 3. 4. lib. 9.
Engen. conſ. 81. n. 54. Surd. conſ. 556. nu. 1. verſ. Se-
cundùm eſt. Decian. conſ. 41. num. 121. lib. 1. Menoch.
conſ. 197. n. 23. & conſ. 620. n. 7. & conſ. 900. num. 9.
verſ. Ita ſanè,* vbi teſtatur de magis cõmuni DD.
opin. *& conſ. 1088. n. 8.* vbi dicit hanc eſse verã,
& receptam DD. ſententiam *Achil. Perſon. de adi-
piſc. poſs. num. 192. Fachin. contr. lib. 4. c. 49. Anch.
iun. fam. qq. lib. 1. q. 72.* vbi teſtatur de receptiſs.
DD. ſententia. *Couar. in c. Raynaldus, in princ. n. 9.
de teſtam. quos ſequitur Rota, vt apud Seraph. deciſ.
874. num. 1. & apud Farinac. deciſ. recent. 10. num. 2.
p. 1. & deciſ. 203. n. 3. & deciſ. 681. num. 1. par. 2.* vbi
tradit, quod in hoc non eſt ampliùs elaborandũ,
quia hodie hæc eſt opinio recepta, & apud *Ru-
beum deciſ. 284. num. 1. 2.* ergo dictus D. Ludoui-
cus eſt admittendus tanquam vocatus tam in
caſu mortis, quam alienationis.

Nec obſtat, quod hæc procedant, quando Teſtator
validè, & cum cauſa prohibuit bonorum aliena-
tionem, & poſteà adiecit rationem conſeruandæ
familiæ, quia hic eſt caſus noſter, non enim Te-
ſtator vnicam rationem adduxit, ſed duplicem,
vnam ſcilicet, quia vult bona ſua peruenire ad
Poſteros maſculos, alteram, vt domus Caſellio-
rum conſeruetur, & ſic prima poteſt deſeruire ad
validandam alienationis prohibitionem in per-
petuum, alteram ad inducendum fideicommiſ-
ſum, hic enim dici non poteſt, quod prohibitio
alienationis fuerit nuda, quia veſtita fuit illa cau
ſa; Cum velit, & intendat Teſtator bona ſua ſta-
bilia peruenire ad Poſteros maſculos domus Ca-
ſelliorum, & adiecit poſteà rationem, vt domus
prædicta conſeruetur, & manuteneatur, pro ut
manuteneri ſperat, ſi bona non alienentur. Ecce
ergo quomodo non nuda, ſed veſtita erat alie-
nationis prohibitio ab illa cauſa, Cum velit, &
33 ideò erat valida ad *tex. in d. l. filiusfam. §. Diui, il ſe-
condo, vbi Soc. iun. num. 4. de leg. primo,* & propterea
Teſtator ſubiungens aliam rationem, vt domus
Caſelliorum conſeruetur, & manuteneatur, cen-
ſetur induxiſſe ſimplex, & abſolutum fideicom-
miſſum perpetuum ad fauorem Poſterorum do-
34 mus, vt probatur in *l. cum ita legatur, §. in fidei-
commiſſo, vbi DD. de leg. 2. Gabriel. de fideicom. concl.
4. num. 42. 45. & pulchrè Petr. eod. tract. q. 11. num.
572. Decian. conſ. 44. nu. 14. lib. 3. Theſaur. deciſ. 96.
num. 20. Houded. conſ. 54. n. 16. 26. lib. 2. Menoch. lib.
4. præſ. 75. n. 70. Intrigl. de ſubſt. cent. 3. q. 26. n. 139.
Ruſtic. de filijs in cond. poſit. lib. 3. c. 5. num. 1. Surd.
conſ. 443. num. 19. 20. Fuſar. de ſubſt. q. 277. num. 6. &
q. 288. n. 55. 85.* vbi plurimos congerit, pulchrè
*Rot. apud Farin. deciſ. recent. 105. nu. 7. & deciſ. 193.
n. 6. & deciſ. 266. n. 16. p. 1. & deciſ. Poſth. 580. n. 5.
par. 2.* vbi pulchrè loquitur, & alios allegat, *& de-
ciſ. recent. 681. num. 1. p. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 121. nu. 2.
p. 2. & pulchrè apud Rubeum deciſ. 284. n. 2. par. 2.
Cyriac. controu. 207. n. 27. p. 2. Peregr. conſ. 14. n. 15.
in fin. lib. 1.*

Nec etiam obſtat prædicta ſolum procedere, quan-
do

do prohibitio de non alienando ſtat de per ſe principaliter, non autem ſi acceſsoriè, vel conſequutiuè ad præcedentes ſubſtitutiones, quia tunc non ampliat, neque extendit fideicommiſsum
35 præcedens ad *Dec.d.conſ.636.num.6. Cyriac.contr. 143.n.25.26. Giouagn. d. conſ.39. lib. 1. Rot. apud Rubeum deciſ. 15. num.* 5.17. cum alijs ſupra allegatis.

Nam primò reſpondetur hic non poſſe dici prohibitionem ſtare conſecutiuè ad pręcedentem ſubſtitutionem, cum qua nihil commune habet, quia erat ſolum ſubſtitutio reciproca inter cohæredes, in quibus ſolis non poterat conſiderari domus conſeruatio, nec verificari, quod bona ad Poſteros maſculos peruenirent, & ſic nulla præcedit congrua ſubſtitutio, ad quam rationabiliter poſſit referri dicta alienationis prohibitio, & maximè, quia quo ad Legatarios nulla facta erat ſubſtitutio, vel fideicommiſſum, & tamen in prohibitione alienationis non ſolum comprehenduntur hæredes, & bona hæreditaria, ſed etiam legatarij, & bona legata, ergo hic non intrat conſ. *Dec.636. num.* 7. 8. 9. quia ipſe loquitur in puris terminis, quando hæredibus inuicem ſubſtitutis incontinenti nulla alia re interiecta prohibuit
36 bonorum alienationem, tunc enim correſpectiua videtur ad præcedentem ſubſtitutionem, & ideò reſtringitur ad inſtitutos: *Petr.de fideicomm. q.11.num.570.* quæ hic non verificantur, vbi in alienationis prohibitione comprehēduntur etiā legatarij, & eorum bona, ſeu portiones, & vtrorumque poſteri maſculi, de quibus in præcedenti ſubſtitutione nihil fuerat dictum, nam ſi verba ſequentia continent diuerſos caſus, qui non cōprehendebantur in fideicommiſſo præcedenti, tunc dicta prohibitio nouum fideicommiſſum inducit, nec dicitur ſtare conſequutiuè, ſed principaliter, quia conſideratio conſeruationis familiæ, & vt bona perueniant ad Poſteros conue-
37 nit tantum fideicommiſſariæ ſubſtitutioni, ſic ad rem *Rot. deciſ.568.n.7.8.9.par.1.diuerſ.& deciſ. 494.p.4. diuerſ. Seraph. deciſ.1373.num.3. clariùs Marth.de ſucceſs.legal.p.4.q.21.art.8. nu. 71. ad fin. verſ. Item ſi dicta verba*; vbi tradit, quod ſi verba alienationis continerent diuerſos caſus, qui non comprehendebantur in fideicommiſſo præcedenti, tunc dicta prohibitio nouum fideicommiſsum induxiſse dicitur, & quod ita ſemper fuit iudicatum, & iſte eſt caſus noſter, quia in ſubſtitutione præcedenti ſolum de hęredibus dictum fuerat, hic autem etiam adduntur legatarij, & bona legata, & Teſtator ſe declarat, quod eorum bona tam legata, quam hæreditaria perueniant ad Poſteros maſculos domus Caſelliorum, vt illa Caſata conſeruetur, ergo neceſse eſt, vt hæc verba nouum indueant fideicommiſsum, quia bona non poſsunt peruenire ad Poſteros, nec in familia conſeruari, niſi mediante tali fi-
38 deicommiſso, ergo illud gradatim inductum eſse cenſetur. *Pariſ.conſ.37.n.31.lib.2.pulchrè Rot. diuerſ.d.deciſ.568.n.5.p.1. & apud Farin. deciſ. recent.193.n.3.in fin. & n.12.p.1.* vbi habes etiam alias reſponſiones ad Decium.

Non ſtat igitur hic alienationis prohibitio conſecutiuè ad præcedentem ſubſtitutionem, ſed per ſe, & principaliter ratione conſeruandæ familiæ, & vt bona ad Poſteros maſculos perueniant, ſi quidem expreſsè continet perſonas, & bona, quæ in antecedenti ſubſtitutione non comprehendebantur, ex quibus apertè colligitur Teſtatorem voluiſse ſuam ampliare diſpoſitionem, & aliud
39 genus fideicommiſſi inducere, & ſic per ſeparatum ſermonem addendo diſponit ita ex *Bart. in l.Seia, §.Caio, ff.de fund.inſtruct. Rot. diuerſ. d.deciſ. 568.n.5.p.1. Farin.d.deciſ.193.n.8.p.1.recent. Cavaler.deciſ.481.n.6.*

Et quod Teſtator noſter voluerit per hanc prohibitionem tranſire ad diuerſa à præcedentibus, & nouum importare in fideicommiſsum vltra prædicta, quæ ſufficiunt, euidentiùs etiam comprehenditur ex verbis ipſius, quæ aliud, & diuerſum negotium ſe velle tractare oſtendunt, dum dixit. Decernens inſuper, & iubens: licet enim Teſtator videatur continuare ſermonem, tamen tranſit ad diuerſa, quæ non veniunt acceſsoriè, ſed ſtant de per ſe, verbum enim illud: Inſuper: venit continuatiuè quidem, ſed addendo ad ſupe-
40 riora: *c.ſtatutum, §.inſuper, c. vbi periculum, §. ipſos inſuper, de elect.lib.6. Bero.conſ.80. num.5. lib. 2. Pariſ.de reſign.benef.lib.11.q.11.n.24.Mareſcot.var. reſol.lib.1.c.151.n.8. & fuit dictum in Romana Palatij, 18. Febr.coram Sacrato.*

Hæc mirùm, quia hæc dictio: Inſuper: non contentatur Superioribus, ſed quid vlteriùs importat,
41 cum idem ſit, ac dictio: Vltrà, vel Vlteriùs, ad *tex. in l.Seia, in princ.verſ.Seia inſuper, & ibi gl. ff. de fund.inſtruct.d.c.ſtatutum, §.Inſuper. Vulpel. de præpoſ.& aduerb.ſignif.ſub dict. In infinitum, verſ. Dictio: Inſuper, pag.50.Bertaz.clauſ.27.gl.1.num.5. & fuit dictum in Roman.Nullitatis, 26. Nouembris, 1616. coram Vbaldo*; Nam verè hæc vox: Inſuper: aliquid diuerſum ſemper nobis affert, quia diuerſitatem à præcedentibus denotat, ad tex. *in c.inſuper, de teſti. Vulpel. d. loco. Gemen. conſ. 44. n.2. & n.4.verſ. Hoc probat*, vbi inquit, quod clauſula poſita in principio non refertur ad ſequentia, quando adeſt dictio: Inſuper, quæ importat
42 diuerſitatem, & *in conſ.23. in principio*, ait, quod in priuilegium continet plura capitula, illud dicitur diuerſum ab alijs, quod incipit: Inſuper; ſic
43 etiam *Mandoſ. de priuileg. ad inſtar.gl.1. num. 12. Marth.de clauſ.p.4.clauſ.44. nu. 4. Tuſch. littera D, concl.295.num.1.* Ergo hæc prohibitio alienationis facta à dicto Teſtatore in hac forma: Prohibens inſuper, non poteſt dici ſtare conſecutiuè ad præcedentem ſubſtitutionem, & nihil addere fideicommiſso antecedenti, quia dicitur potiùs ſtare principaliter per ſe, & inducere diuerſam diſpoſitionem, pro ut in terminis, quod prohibitio alienationis non dicatur facta per modum continuati ſermonis, ſed principaliter, quando
44 adeſt dictio; Inſuper; *ex d.l. Seia, vbi gl. de fund. inſtr.leg. & Crot. conſ. 48.num. 22. & apertiùs conſ. 61.num.7. verſ.Prætereà, & Rim.iun. conſ. 408.nu. 35.lib. 5. dixit Petr. de fideicomm.quæſt.11.numer. 572. verſ. Præter id, & num. 573.* vbi notat de

hoc

hoc non esse mitandum, quia ex modica muta-
tione facti variatur consultatio.

Modò non obstat *Oldr.cons.* 21. à Rota canonizatus
in suo casu, vt fideicommissum alicui factum, si
sine filijs decesserit, expiret, illo decedente cum
filijs, etiam si illi posteà moriantur, quia hoc ve-
rùm est, sed nihil officit in casu nostro, in quo
concedimus illam priorem substitutionem reci-
procam inter hæredes prædictos factam expiras-
se ob existentiam dd. Pauli, & Stephani, sed non
expirasse aliud fideicommissum inductum ex il-
lis verbis: Cum velit bona sua stabilia peruenire
ad Posteros masculos domus suæ, vt eius Casata
conseruetur, vt vidimus, illud enim consilium
Oldr. procedit in casu suo, quando non adsunt
alia verba, vel coniecturæ, ex quibus constet Te-
statorem voluisse omni casu fideicõmissum ab-
solutum, vel in casu contrafactionis relinquere,
secus est, vbi extant, & sint tales, vt ex eis volun-
tas Testatoris appareat, vt hic, tunc enim ab illo
consilio Oldr. receditur, vt *Rota inquit apud Fa-
rin. decis.Posth.*580. *n.*3.*p.*2.

Et pro coniectura sufficienti habetur, si adest pro-
hibitio alienandi bona extra familiã adeò, quod
in agnatione remaneant, quo casu impossibile
est, vt in familia, vel posteris conseruentur, nisi
de vno in alium transeant, & ideò omnes cen-
46 seantur gradatim grauati per fideicommissum,
d.l.cum ita, *§. in fideicommisso*, *vbi Castr. & in l. Pe-
to*, *§. Fratre*, *de leg.*2. *Castr.in l.Gallus*, *§. quidam re-
ctè*, *n.*9.*ad fin. vers.Quadam sunt*, *de liber. & Posth.
Paris.cons.*37.*n.*30. *& seqq.lib.*2. *Ruin.cons.*92, *n.*8.
*lib.*2. *latè Surd.*96.*n.*14. *Rot.d.decis.*568. *n.* 1. *p.* 1.
*diuers. Farin.d.decis.*193.*n.*10.*in fin. & d. decis.*580.
*n.*5.*p.*2. vbi ait etiam, quod nè voluntas Testa-
toris pereat, & tota fideicommissi agnatitij ma-
china labatur, interpretatione, & extensione iu-
uatur, & à dicto cons.Oldrad. receditur.

Non obstat, quod dicta prohibitio alienationis fue-
rit personalis facta nominatim dd. hæredibus, &
legatarij, ideò non sit extendenda ad filios, &
47 alios Descendentes, ad tex. *in l. si seruus commu-
nis, de stipulat.seru.§. nos igitur, in Auth. de restit.fi-
deicom. Dec.d.cons.*636.*n.*6.7.8. *Crau.cons.*98. *n.* 8.
14. Nam primò respondetur id nihil nocere in
casu nostro, vbi non est opus extensione, quia
alienatio fuit facta per dictum Zanobium, qui
erat vnus ex hæredibus prohibitis alienare, ideo
venit casus fideicommissi saltem ob cõtrafactio-
nem ab eo factam voluntati Testatoris nomine
48 contradicente, vt tradunt omnes *in d. l.filiusfam.
§.Diui, il secondo, vbi Soc.iun. num.* 50. *vers. Nam
prohibitio, de legat.primo, latè Gabriel. d.conclus.* 9.
*n.*7.*Rol.d.cons.*23.*n.*18.19.

Deindè respondetur, quod etiam prohibitio alie-
nationis personalis sæpè extenditur propter ra-
tionem magis generalem, si enim Testator pro-
hibuit hæredi alienationem bonorum addita ra-
tione, & causa, quia vult bona sua non egredi
vnquam de familia sua, aut dixit similia verba
49 tractum temporis importantia, tunc quia ratio
expressa est generalior dicto, illud ampliat, &
extendit ita, vt illa prohibitio duret perpetuò, &
operetur suum effectum etiam post mortem hæ-
redis, & comprehendat omnes descendentes, vel
successores, *ad tex.in l. cum pater, §. dulcissimis, de
leg.*2. *& in l.hæc actio,ff.de calumn.gl.in l. quoties,ab
omnibus. C.de fideicom. Bart. in l.Paterfilium, §. fun-
dum.de leg.*3. *Ias.in d.l.filius fam. §. Diui, il secondo,
num.*150.*vbi Crot.n.*127.*Ferdin.Suarez, num.* 139.
186. *Alciat.n.*49. *& Ferret.n.*143. *Rip.nu.*168. *de
leg.*1. *Castr.cons.*77.*n.*1.*lib.*1. *Dec. cons.*182. *num.*4.
*Soc.iun.cons.*163.*n.*5.12. *lib.*2. *Bero. cons.*64. *nu.*17.
*lib.*2. *Rol.cons.*6.*n.*21.*lib.*4.*Abb.cons.*54. *nu.*4. *Bur-
sat. cons.*97.*n.*18.*& cons.*64. *n.*22. *lib.*1. *Osasch. de-
cis.*50.*n.*5. *Petr.de fideicom.q.*5.*n.*66.*vsq; ad n.*100.
*vbi de communi, Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.*6. *tit.*
14.*n.*23. *Surd.cons.*67.*n.*23.24.*& seqq. & cons.*96.
*n.*44.*& seq. idem Surd.decis.*84.*n.*1.*& n.*14. *vbi vi-
de. Peregr de fideicom.art.*1.*sub n.*28. *& art.* 14. *nu.*
22. *& cons.*41.*n.*14. *& cons.*58.*n.*5. *lib.*1. *& consil.*
44.*n.*23.28.*lib.*2.*Giouagn.cons.*75.*n.*87.*lib.*1.*Fusar.
de substit.q.*679. *num.*13. *& n.* 27. vbi plures con-
gerit *latè Altograd.cons.*92.*n.* 24. *ad fin. lib.* latissi-
mè *Rot.apud Farin.decis.recent.*193. *num.*7. *par.* 1.
vbi multos adducit, & concludit, quod fideicõ-
missa ex generalitate rationis adductæ à Testa-
tore sunt amplianda, & ideo quamuis ex primis
50 substitutionibus induceretur fideicommissum
personale, tamen ex ratione expressa, quia vult
in domo conseruari bona, & peruenire ad Poste-
ros ampliatur, & fit reale, & extenditur ad om-
nes descendentes masculos de Casata in perpe-
tuum, sicut etiam prohibitio alienationis, imò
sufficeret supradicta ratio generalis sine prohibi-
tione alienationis, vt per supradictos DD. si qui-
dem communis est DD. sententia, quod clausu-
la, seu ratio generalis non restringatur ad fidei-
commissum præcedens, sed volunt omnes quod
extendatur, & importet fideicommissum ab-
solutum etiam in casu mortis: latè *Surd. decis.*84.
*n.*1. *& n.* 14.

Si quæ autem in contrarium adduci possunt, pro-
cedunt, quando ratio illa conseruandæ domus,
vel non alienandi extra familiam potest restrin-
gi ad terminos constituti fideicommissi, vel pro-
hibitionis præcedentis, velut si Testator dixisset
se velle bona sua permanere in sua familia secun-
dùm modum supradictum, vel similia verba, aut
si Testator non per modum rationis, sed illatio-
nis, & cuiuidam futuri euentus locutus fuisset,
quia fortè dixerit; Ita enim fiet; his enim casibus
non amplificaretur fideicommissum, nec alienã-
51 di prohibitio; ita declarat *Peregr. de fideicom. art.*
11.*n.*55. 56. vbi alios adducit. *Petr.cod.tract.d.q.*
5.*n.*95.*vers.Posset, et q.* 6.*n.* 22. *Menoch. cons.* 972.
*n.*13.14. *pulchrè Fusar.d.q.*679. *n.* 15.16. vbi mul-
tos alios allegat, hic autem non est casus noster,
quia Testator hic non se retulit ad præcedentem
prohibitionem, nec vsus est verbis restrictiuis, er-
go eius modus loquendi tanquam ratio genera-
lis ampliat prohibitionem, & eam extendit ad
omnes, ad quos bona peruenire debent, quia qui
vult consequens, vult etiam omne necessarium
52 antecedens, *ad tex.in l.ad rem mobilem, ff. de pro-
curat. Rot.d.decis.* 193.*sub n.* 7.

Imò

Imò cum Teſtator expreſsè prohibuerit hæredi-
bus, & legatarijs alienationem bonorum ſtabi-
lium, quia dicta bona ad Poſteros maſculos do-
mus Caſelliæ volebat peruenire, vt domus ipſa
conſeruetur, & ita cum diſpoſitiue verba prola-
ta direxerit ad bona, etiam ſi prohibitio fiat per-
ſonis, adhuc tamen non dicitur perſonalis, ſed
realis, vt in proprijs terminis dixit *Caſtr. cõſ. 302.
num. 3. lib. 1.* vbi expreſsè inquit, quod attenta
cauſa prohibitionis eo, quod in ſuo caſu Teſta-
tor volebat bona venire in poſteritatem, dicta
prohibitio dicitur potius realis, quam perſona-
lis, & eum ſequitur *Beltram. conſ. 173. num. 15. vol.
3. p. 2. Soc. iun. conſ. 43. lib. 3. Iaſ. conſ. 23. lib. 3. Dec.
conſ. 182. col. 2. Curt. iun. conſ. 43. num. 11. Pariſ.
conſ. 53. num. 21. vol. 3. Crau. inter conſ. Marz. conſ.
6. num. 71. in fin. Gabriel. lib. 4. tit. de fideicom. con-
cluſ. 10. in fin. Iaſ. in d. l. filiusfam. § Diui, num. 146.
152. vbi etiam Rip. num. 108. de legat. primo, Rom.
conſ. 457. num. 1. vbi Mandoſ. teſtatur de communi.
Crot. conſ. 83. num. 35. in fin. lib. 1. Ruin. conſ. 124.
num. 3. verſ. Et ſi fortè diceretur, & conſ. 147. n. 10.
in fin. lib. 2. Capic. deciſ. 108. num. 4. Becc. conſ. 24.
num. 24.* vbi idem docet, etiam ſi verba eſſent in
perſonam concepta. *Rim. iun. conſ. 279. num. 85. &
conſ. 311. num. 81. lib. 3. pulchrè Petr. de fideicomm.
q. 2. num. 8. 16. 17. 20.* in quibus locis teſtatur de
communi, quod ſcilicet alienationis prohibitio
facta nominatim certæ perſonæ licèt videatur
perſonalis, tamen efficitur realis, & facit fidei-
commiſſum reale, includitque omnes deſcen-
54 dentes, adiecta illa ratione generali, quia vult
Teſtator bona conſeruari in familia, vel inter de-
ſcendentes: idem *Petr. d. tract. d. q. 11. num. 577.
Giouagn. conſ. 75. num. 83. lib. 1.* vbi quod prohi-
bitio perſonalis fit realis ex ratione. *Marth. de
ſubſt. & ſucceſs. legal. p. 4. q. 21. art. 8. numer. 71. 72.
Fuſar. de ſubſt. q. 679. num. 20. 27. & ſequitur pulchrè
Rot. apud Farin. d. deciſ. recent. 193. num. 2. in fin. p. 1.*
vbi alios allegat, nec mirum, quia, vt inquit Ca-
ſtr. d. loco, magis attenditur cauſa, & ratio di-
cendi, quàm cortex verborum.

Hinc reſultat, quod ſi prohibitio alienationis eſt
realis adeo, vt fideicommiſſum inducat reale,
ſequitur, vt ad quemcunq; vadant bona, p[illegible]
ab illo auocari ab eis de familia, quia tran[illegible]
cum ſua cauſa, & cum ſuo onere, vt in h[illegible]
55 minis concludunt *Bart. in l. Peto, §. fratre, in 4. q.
de leg. primo. Soc. conſ. 150. col. 1. Dec. conſ. 182. col. 2.
verſ. Conſtat autem. Pari. conſ. 90. numer. 43. lib. 2.
Alben. conſ. 93. num. 2. Petr. d. q. 2. num. 26. Fuſar. de
ſubſt. q. 89. num. 7. Marth. d. art. 8. num. 7. Font. ucl.
deci. 94. num. 15. Rot. d. deciſ. 193. num. verſ. Et tale,*
vbi quod tunc fideicommiſſum afficit omnes
perſonas, & quoſcunque poſſeſſores.

Ide[illegible] concludendum eſt non ſolum hæredes hære-
dum, ſed etiam alios contineri ſub dicta prohi-
bitione ſtãte ratione, quod bona deuenire debẽt
ad Poſteros maſculos, vt ex multis probat *Rim.
iun. conſ. 23. n. 225. vol. 1.* adeo, vt cum alienatio
fuerit nulla, locus eſt rei vindicationi, & a tertijs
56 poſſeſſoribus bona poſſunt auocari. *Barbat.
conſ. 14. in fin. lib. 2. Rot. apud Farin. deciſ. recent.
268. num. 5. in fin. p. 2.* ſi enim prohibitio eſt [illegible]
lis, prohibita [illegible] omnis alienatio ſiue
teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiuè voluntaria, ſi-
57 uè neceſſaria, ex *A[illegible]b. conſ. 382. Ruin. conſ. 14.
num. 11. vol. 2. Rim. iun. conſ. 279. num. 83. Peregr. de
fideicom. art. 14. num. 33. Marth. de ſucceſs. p. 2. q. 3
art. 1. num. 5.*

Ex his ſatis comprehendi poteſt verba dicti Teſta-
toris importare ſimplex, & abſolutum fideicõ-
miſſum ad fauorem omnium Poſterorum ma-
ſculorum domus, & Caſatæ [illegible]orum de Caſelli[illegible]
Verum ſi prædicta non ſufficerent, addi poteſt
aliud fundamentum irrefragabile, & eſt, quia
quando Teſtator per verba diſpoſitiua, vt hic,
poſt prohibitionem alienationis, vel ante, fecit
mentionem de conſeruatione agnationis, vel fa-
miliæ, ſeu domus cum qualitate maſculinitatis,
vt hic, volens bona ſua peruenire ad Poſteros
maſculos domus, & agnationis, ex quo tunc di-
ſpoſitio cenſetur facta pro cõſeruatione domus,
& familiæ, nec poſſunt bona conſeruari in fami-
lia, vel deſcendentibus, niſi mediante fideicom-
miſſo abſoluto, ideò ſimplex fideicommiſſum,
& abſolutum cenſetur ordinatum ob qualitatem
maſculinitatis appoſitam verbo collectiuo, tra-
ctum ſucceſſiuum habenti inter deſcendentes: ſic
58 ex *Pariſ. conſ. 90. num. 15. lib. 2. & Curt. iun. conſil.
113. num. 5. & conſ. 145. col. 1. inquit in terminis
Gabriel. de fideicom. concl. 1. num. 23. Decian. conſil.
31. num. 84. 85. lib. 1. Gozadin. conſ. 59. num. 75. Soc.
iun. conſ. 181. num. 36. Crot. in d. l. filiusfam. §. Diui,
num. 162. verſ. Sexto quæritur, & ibi Ferdinand.
Suarez. num. 198. de leg. 1. Ruin. conſ. 110. num. 15.
16. lib. 2. Craue. conſ. 130. col. vlt. Burſat. conſil. 217.
num. 27. Odd. conſ. 65. num. 5.* vbi teſtatur de com-
muni, *Menoch. conſ. 357. num. 1. & conſ. 900. n. 10.
& conſ. 1032. num. 9. Cauale. deciſ. 18. num. 58. p. 3.
Anch. iun. lib. 1. q. 72. num. 4. 20. Intrigl. de ſubſtit.
cent. 3. q. 72. num. 46. Fuſar. eod. tract. q. 688. nu. 52.
Rota apud Farin. deciſ. recent. 125. n. 7. p. 1.*

Nam opinio *Cumani in l. cum ita, §. in fideicommiſ-
ſo, de leg. 2.* doc[illegible]s per vulgarem tantum ſub-
ſtitutos cenſeri vocatos, non procedit, quando
di[ſ]poſitione vocati ſunt per nomina collectiua,
tractum futuri temporis importantia cum qua-
litate maſculinitatis, quia tunc etiam per fidei-
commiſſariam deſcendentes, & alij ſubſtituti
cenſentur vocari, & vnus grauatus poſt alium
59 ordine ſucceſſiuo: ad rem *Soc. ſen. conſ. 12. nu. 11.
16. lib. 3. Pari. conſ. 57. n. 10. lib. 2. & conſ. 53. nu. 25.
26. & conſ. [illegible] num. 729. lib. 3. Ruin. con[ſ.] 164. nu. 9.
verſ. Quamuis, lib. 3. Decian. conſ. 41. num. 44. verſic.
Quarto reſpondetur, & num. 85. 86. 87. lib. 1. & conſ.
84. num. 18. lib. 3. Craue. conſ. 130 n[um.] [illegible]0. Craſſ. in §.
fideicommiſſum, q. 16. num. 8. Marz[illegible]. conſ. [illegible] num. 7.
8. 9. Ceph. conſ. 127. num. 12. 13. 14. Menoch. lib. præſ.
4. præſ. 71. num. 35. & conſ. 1155. num. 6. Anguiſ.
conſ. 1[illegible]2. num. 31. Aldouin. conſ. 91. num. 52. 5[illegible]. vbi
etiam Bertuz. num. 78. & ſeq. Abb. conſ. 51. num. 8.
& conſ. 442. num. 91. & conſ. 476. num. 3. 4. Paris.
conſ. 92. num. 18. 19. 20. Cornaz. deciſ. 122. nu[m]. 27.
in fin. & num. 28. Peregr. de fideicom. art. 19. ſub
num. 16. verſ. Eſt etiam, & num. 17. in fin.* dicens

ita iudicatum fuisse à viris doctissimis per binas
sententias conformes. *Rim.iun.cons.23.n.89.Fusar.
cons.24. num. 43.44. Mantic. de conic. vlt. vol. lib. 6.
tit.15.num.8. latè Cyriac. contr. iur. 96. num. 27.* vbi
multos allegat. *Rot.d. decis. recent.125. num. 10. in
fin. par.1. Altograd. cons.92.num.10.lib.1.*

Nec obstat, quod non per hoc censeatur inductum
fideicommissum reciprocum inter descendentes
vnius lineæ ad alteram lineam, quia reciproca
substitutio non inducitur, nisi expressè fiat, &
concurrant requisita, de quibus *in l.Titia. §. seia*
60 *liberti. ff. de leg. 2.* quia primò respondetur imò
ad eam inducendum sufficere verisimiles coniecturas:
latè *Peregr.cons.55.nu.24.lib. 1. Rot. apud
Rub.decis.284.num.16.17.par.3.* vbi multos allegat.

Deinde respondetur, quod imò inter vocatos nomine
collectiuo cum qualitate masculinitatis
pro conseruanda agnatione, velut si dictum sit,
quòd bona remaneant, vel permaneant inter descendentes,
vel agnatos masculos, tunc omnes
videntur grauati de domo, & familia adeo, vt finita
vna linea fiat transitus ad aliam, in qua ad
sint masculi, & inter masculos exclusis fœminis
inductum censetur reciprocum fideicommissum
de vno in alium, & de vna linea ad aliam;
donec aliquis masculus supersit de aliqua linea;
61 quia reciprocum est fideicommissum stante coniectura
conseruandi agnationem per masculos
vt pulchrè docet *Surd.cons.443.num.19.20. vbi latè; Ias.cons.52.numer. 2. lib.3. Ruin.cons.139.n.21.
& cons.164. num.9.lib. 3. Decian.cons.1.num.278.
lib.1. Craue.cons. 130. num. 6. 7. Menoch.cons. 575.
nu.8. Peregr.cons.54.num. 7.8.13. in fin. & cons.57.
num. 17.22. & cons. 62. num. 18. lib. 1. & in trac.
de fideicom. art.13.n.77. vers. nec obstat. & num. 81.
Fusar. dict. trac. q.475. numer.18.19. 20. & q. 689.
numer. 7. Molin. de primog. hisp. lib.3. cap.4. num.4.
late Rot. dict. decis. 284. numer. 30. apud Rubeum
Cyriac. contr. 96. numer. 27.* impossibile est enim
quòd bona in agnatione, vel apud posteros ma-
62 sculos conseruentur, nisi de vno in alium transeant.
*Rota apud Farin. decis. posth. 580. numer. 5.
parte secunda ad rem Altograd. cons.92. numero.13.
lib. 1.*

Et quæ in contrarium allegantur, procedunt in
casu, quando extant descendentes masculi ab
vna linea, tunc enim descendentes ab alia sunt
63 exclusi, nec possunt cum eis, sicut etiam in feudis,
vllo modo concurrere: sic *Rot. apud Farin.
decis. recent. 681. numer. 3. part. 2. Rot. dict. decis.
284. numer. 35. 36. 37.* sed finita vna linea masculina
necesse est fieri transitum ad aliam eiusdem
domus ad finem, vt bona testatoris conseruentur
cum agnatione, seu inter posteros masculos,
vt ipse testator disposuit, cum omnes
habeant ius petendi fideicommissum qui in familia,
vel ex nomine defuncti fuerunt, vt probatur
ex *tex. in dict. l. cum ita. §. cum in fideicommis-*
64 *so. & in leg. peto. §. fratre. de leg. 2.* sic pulchrè *Menoch.
cons. 348. numer. 24. 25.* vbi multos allegat
& dicit hoc non habere probabilem dubitatio-
nem. *Peregr. cons. 62. num. 16. lib. 1. & de fideicom.
dict. art. 13. numer. 74. Fusar. de subst. quæst. 475.
num. 32. 33. 48.* vbi multos allegat. *Giouagn. cons.
62. numer. 31. lib. 1. Fontanell. decis. 34. numer. 15.
16. & ego dixi contr. for. 11. num. 36. & ita sentit Rot.
apud Rubeum d. decis. 284. numer. 30. vers. huic fundamento.
part. 3.* vbi loquitur in fortioribus terminis,
vbi concurrebat fœmina alterius lineæ,
quod non est in casu nostro: sic pulchrè etiam *Altograd.
d. cons. 92. num. 13. lib. 1.*

Non obstat aliud motiuum, quod non inducatur
fideicommissum, nisi in casu alienationis, &
contrafactionis, quia iam satis ostensum est inductum
fuisse fideicommissum absolutum etiam
in casu mortis; Verùm ad quid hoc hic disputare,
cum venerit casus contrafactionis, quia Zanobius
vnus ex hæredibus prohibitis alienare bona
nunc petita ab Actore alienauerit extra familiam
in dictum Monasterium, quo casu nihil est
65 dubitandum, quin veniant omnes de familia
ad reuocandum, *vt in dict. leg. peto. §. fratre. vbi
DD. de l. 2.* adeò, vt omninò certum sit in casu
contrafactionis reciprocum fuisse inductum fideicommissum,
vt inquit *Peregr. de fideicom. art.
13. sub num. 80. & Dec. cons. 38. nu.4. vers. sed secuta*
vbi dicit, quòd secuta alienatione res clara est, &
sine dubio locum habet fideicommissum, & bo-
66 na possunt reuocari per masculos quoscumque
de familia ab eo, in quem alienata sunt per *tex. in
d. l. peto §. prædium & §. fratre de leg. 2.* nos enim
versamur in casu, in quo vnus ex hæredibus prohibitis
alienare alienauit in extraneos, quo casu
omnes consentiunt ob talem contrauentionem
menti testatoris, qui voluit bona conseruari inter
posteros masculos domus, inductum fuisse
67 fideicommissum ad fauorem illorum de familia
vt notant omnes scribentes *in d. l. filius fam. §. Diui.
vbi Ambros. Opicco docet quod* omnia iura mundi
hoc volunt. *& n.29. alı etiam Ferdin. Loaces. n.72.
& soc. iun. n. 50. vers. nam probibitio. de leg. 1. Gabr. d.
concl. 9. nu. 7. Rol. d. cons. 23. n. 18. & seqq. Dec. cons.
38. numer. 4. latè Fusar. de subst. quæst. 688. num. 1. 2.
3.* vbi quòd omnes vno ore hoc fatentur, ergo ne
bona transeant ad extraneos, debent admitti posteri
masculi ex altera linea finita vna, quia testator
sic prohibendo, & mandando bona conseruari
in posteros masculos, voluit præscindere
vias, per quas possit transitus ad posteros impediri.
*Cancer. var. resol. lib. 1. cap. 1. numer. 265. vers.
secundi dubij in fin.*

Non obstat, quòd Ludouicus agens tunc non esset
natus, neque conceptus tempore alienationis
factæ, & conditionis purificatę, quia hoc nihil interest,
vbi enim testator voluit bona remanere in
familia, vel vocauit posteros, aut descendentes,
68 veniunt omnes etiam nascituri in infinitum, &
possunt postea nati alienata bona reuocare *ex
tex. & gl. in d. l. peto. §. fratre. de leg. 2. & Castr. cons.
247. num. 3. par. 1.* pulchrè in terminis *Fulgos. in l.
quoties. in prima vbi etiam Ias. & Cor. C. de fideicom.
Dec. dict. cons. 38. numer. 4. vers. licet ergo benè Ruin.
cons. 22. numer. 11. 12. lib. 2. latissimè Petra de fidei-*

com. quæſt. 11, *num.* 585. *& numer.* 609. vbi pluri-
mos congerit, & Caſtren. ſententiam dicit eſſe re-
ceptiſſimam. & *Fuſar. quæſt.* 735. *numer.* 5. *Mart. de*
ſucceſs. lega. par. 2. qua. 5. *art.* 1. *num.* 12. *Rota apud Fa-*
rinacc. recent. 681. *nu.* 4. *par.* 2. Ideò alienans, vel
69 conſentiens alienationi non poteſt præiudicare
illis, qui poſt ipſum ſunt vocati, vel nati. *Doct. in*
dict. leg. quoties C. de fideicom. & in fideicommiſs. &
in dicto §. Diui, expreſſè Ceph. conſ. 318. *numer.* 14.
lib. 3.
Non obſtat, quod prohibitio de non alienando ex-
tra familiam non excedat quartam generatio-
nem *ex §. nos igitur in Auth. de reſtitutio. fideicom.*
70 maximè cum non adſit in prohibitione verbum
Perpetuò. Nam primò reſpondetur, quod te-
ſtator prohibuit alienatione omni tempo-
re, & ex communi cauſa, & ſic comprehendit
omne tempus etiam infinitum, & perinde
eſt, ac ſi dixiſſet, Perpetuò adeò, vt iſta verba
repetita intelliguntur in ſequenti clauſula, dum
dicitur, cum vellit dicta bona peruenire ad po-
ſteros maſculos domus ſuæ, vt ex *Riui. d. conſ.*
168. *ſub n.* 20. *lib.* 3.
Deinde reſpondetur, quòd hic non habet locum
dictus §. nos igitur. quia ex illa ratione diſpoſiti-
ne expreſſa complectente omnes poſteros ma-
ſculos, quorum nomine collectiuo veniunt om-
nes deſcendentes in infinitum, cenſentur vocati
71 etiam illi, qui ſunt, vel erunt vltra quartum, &
quintum gradum, & durat prohibitio in perpe-
tuum, etiam ſi non ſit dictum *ita Iaſ. in d. leg. filius*
fam. §. Diui. vbi etiam Alciat. numer. 43. *Rip. num.*
112. *Ferdin. Loar. numer.* 140. *de leg.* 2. *Crott. conſ.* 48.
numer. 33. *Pariſ. conſ.* 72. *numer.* 82. *lib.* 4. *Alex. conſ.*
56. *in princ. lib.* 1. *Rom. conſ.* 457. *poſt princ. Alber.*
conſ. 54. *numer.* 4. *vbi reſpondet ad dictum §. nos igi-*
tur latè Petr. de fideicom. q. 8. *num.* 505. *verſ. ſed &*
alij receptiore calculo, & numer. 511. *verſ. vel teſta-*
tor. Surd. conſ. 241. *num.* 50. *lib.* 2. *Peregr. conſ.* 47.
numer. 6. *lib.* 2. *Craſſ. in §. fideicommiſſum. quæ.* 19.
numer. 4. vbi dicit communem. *Soc. conſ.* 51. *num.*
4. *in princ. lib.* 4. *Menoch. liber.* 4. *præſ.* 69. *numer.* 17.
Intrigl. de ſubſt. cent. 3. *quæſt.* 79. *numer.* 21. *Fuſar. q.*
381. *numer.* 8. quod adeò verum eſt, vt hoc caſu
non ſit neceſſe appoſita eſſe verba perpetuitatis,
72 quia verbum. deſcendentes vel poſteri. com-
prehendit omnes in infinitum, vt viſum eſt; ſic
Bart. in dict. leg. §. nos igitur Curt. dict. conſ. 48. *nu-*
mero 33. *Alex. conſ.* 56. *col.* 1. *lib.* 1. *Petr. de fidei-*
com. quæſt. 8. *numer.* 505. *verſ. ſed alij. & verſ.* 511.
verſ. hanc etiam. Pariſ. dict. conſ. 72. *numer.* 82.
Soc. dict. conſ. 51. *numer.* 4. *in princ. lib.* 4. *Ruin.*
conſ. 128. *in fin. lib.* 2. *Paris. conſ.* 52. *numer.* 22.
lib. 2. *Natt. conſ.* 437. *col.* 1. *Peregr. de fideicom. art.*
30. *numer.* 14. *& numer.* 16. *verſ. cum verò* quia
verbum. Poſteros, vel deſcendentes eſt aptum
comprehendere omnes in infinitum. ad *tex. in §.*
fin. in Auth. de hær. ab inteſt. Bart. in leg. ſi cognatis.
in fin. de rebus dub. Petr. dict. q. 11. *num.* 511. *verſ.*
& hanc. & verſ. vel teſtator. Intrigl. cent. 3. *q.* 79. *n.*
26. *Giouagn. conſ.* 75. *num.* 84. *lib.* 1.
Non obſtat, quòd nulla ſit correſpectiuitas inter
hæredes, & legatarios, qui nec re, nec verbis
coniuncti ſunt. Nam reſpondetur, quòd licet
non ſint coniuncti in inſtitutione, vel legato,
ſunt tamen coniuncti in prohibitione aliena-
tionis omni tempore, & in fideicommiſſo in-
ducto ad fauorem poſterorum, & domus pro
conſeruatione familiæ, omnes enim erant teſta-
toris nepotes, quos licèt diuerſo modo hono-
rauerit, tamen in hoc, vbi tractatur de con-
ſeruatione domus, non eſt incongruum, quòd
eos æquali modo vocauerit, cum enim appel-
latione poſterorum, & familiæ veniant tam
deſcendentes hæredum, quam legatariorum
ſtante æquali coniunctione ſanguinis, & pari-
ter eorum deſcendentes poſſint conſeruare do-
mum teſtatoris, ſicut deſcendentes ab hære-
dibus, dum voluit teſtator bona tam hæredita-
ria, quam legata peruenire ad poſteros maſcu-
los domus Caſelliæ, omnes etiam vocaſſe præ-
ſumuntur ordine ſucceſſiuo de linea in lineam,
73 quia vna determinatio reſpiciens plura deter-
minabilia debet ea æqualiter determinare ad
tex. in leg. iam hoc iure. vbi Alex. in pen. not. ff.
de vulg. & pup. leg. quamuis. ff. de impub. leg. in
teſtament. Cod. de teſtam. milit. vbi Alex. declarat
hoc procedere, etiam ſi ſubſit diuerſa ratio de-
terminandi in vna perſona magis, quam in a-
lia. *Alex. conſ.* 50. *col.* 1. *lib.* 4. *Craue. conſ.* 9. *nu-*
mero. 27. quibus nihil contradicit. *leg. cohæredi.*
§. qui diſcretus. de vulg. quia potiùs firmat hanc
noſtram ſententiam, ex quo teſtator pluribus
portiones diſtinctas dedit, & eos inuicem ſub-
ſtituit, & enim talis ſubſtitutio generaliter fa-
cta declaratur, vt ipſi priùs in portione, in qua
ſunt coniuncti, videantur ſubſtituti per prius,
ſed nihilominus illis deficientibus cæteri etiam
74 diſiuncti hæredes admittantur pro conſeruatio-
ne domus ad finem, vt bona teſtatoris deue-
niant ad eius poſteros, vt ipſe diſpoſuit, ita in
caſu noſtro poteſt dici, quòd durante linea hæ-
redum ſoli deſcendentes eorum ſuccedant, ve-
rùm ea deficiente ſit locus poſteris maſculis al-
terius lineæ prouenientibus à legatariis, quia
omnes ſunt eiuſdem domus, & familiæ teſta-
toris, & omnes veniunt appellatione poſtero-
rum illius, & omnes ſub vna determinatione
vocati ſunt, dum voluit teſtator bona ſua per-
uenire ad eius poſteros maſculos.
Non obſtat illa oppoſitio, quæ ſit ex aduerſo,
quòd dictis D. Ludouicus agens ad fideicom-
miſſum nullo modo debeat audiri, quia deſcen-
dit à legatarijs prædictis quos iuſſit ſtare taci-
tos, & contentos prædijs ſibi legatis, nec plus
petere poſſe in eius bonis, & hæreditate, nam
ob huiuſmodi verba teſtator videtur eos, &
75 natus natorum excluſiſſe à petitione fideicom-
miſſi licèt enim hæc clauſula ad difformia num-
quam referatur *ad Bart. in leg. fideicommiſſo. §. ſi*
quis ita. de leg. 3. *Caſtr. in d. leg. peto. in princ. de l.* 2.
tamen quando ad aliud referri non poteſt, quam
ad fideicommiſſum conditionale, ad illud etiã
refertur. *Bald. in l. liberti, libertaque col. pen. verſ. vel*
dubi-

dubitatur.C.de oper.libert.Ruin.conſ.23.num.18.& conſ.98.ſub nu.17.verſ.& hoc. lib. 2. hic autem ad
aliud non videtur poſse referri, quia cum eſsent
dicti legatarii tranſuerſales., nihil eis debebat
teſtator, & ſic fruſtra mandaſset, ne plus de
bonis ſuis petere poſsent, ideò hæc clauſula
referenda eſt ad fideicommiſsum conditionale
& licèt fuerit nominatim ad nepotes legatarios
relata, & ideò ad filios eorum non videatur ex-
tendenda ſecundùm *Craue. conſ. 98. numer.* 8. ta-
men cum ex radice infecta deſcendant, ſicut ipſi
nepotes non admittantur, ſic nec eorum filij.
l.viua matre C.de bon.matern.

Nam reſpondetur verè hanc clauſulam nihil offi-
cere iuribus fideicommiſſi cum habeat diuer-
ſum ſenſum, & poteſt deſeruire ad multa, etiam
ſi non referratur ad fideicommiſſum, poteſt
enim eſſe, quod illi legatarij eſſent creditores
teſtatoris, & ſic ante dicta clauſula legatum
cenſetur factum animo conpenſandi. ad *tex. in*
76 *leg. cum ab uno.in princ.& leg.Titia.§. qui in vita. & ibi gl. in verb. portione. de leg.2.l.Imperator.§.ſi centum, eod.tit.cap. officij.de teſt.* aut voluit etiam
teſtator ſic loquendo prohibere, ne legatarij
moleſtiam inferrent hæredibus allegando teſta-
mentum nullum, vel quòd non iure eſſent in-
ſtituti; Verùm hoc certum eſt, quòd huiuſmo-
di clauſula (ne plus peti poſſit) refertur tan-
77 tùm ad vniformia, & ad ea, quæ fuerunt purè
legata *leg. 3.§. cum Titio.ff. de adim. leg.* non au-
78 tem debet referri ad ea, quæ ſub conditione
legata ſunt, vt hic, quia ſunt difformia, vt eſt
caſus *in l.Paulo Callimacho.§.1.de leg.3.* ita decla-
rat *Bart.in leg. fideicommiſſa. §. ſi quis ita in fin. eod. tit. Caſtr. in leg. peto in princ. de leg.2. Ruin.conſ.98. numer. 10.& conſ.197.num.2.lib.* 2. ſed fideicom-
miſſum prædictum eſt conditionale in caſu alie-
nationis, vel mortis grauati, ergo non com-
prehenditur ſub dicta clauſula, quòd ſint taciti,
& contenti rebus ſibi legatis.

Nec verùm eſt, quod hoc ius conditionale ſit du-
bium, vel in certum, quia imò certiſſimum
eſt dicendum, cum habeamus mentem teſta-
toris expreſsè volentis, quòd bona tam hære-
ditaria, quam legata perueniant ad poſteros
maſculos domus Caſelliæ, ideo tamquam lex
eſt ſeruanda: *§. diſponat. in Auth. de nupt.* & cum
79 ius ſemper ſit certum, res dubia dici non po-
teſt, vbi lege, vel ſtatuto, aut ſcripturis au-
thenticis decidi poteſt *ad tex.in leg.illam. Cod. de collat. Peregr. de fideicom. art. 52. numer.101.verſ. idem eſt.*

Accedat, quod illa prohibitio, ne plus petant,
fuit perſonaliter facta ipſis legatarijs, ergo non
eſt trahenda ad deſcendentes, qui idcircò pete-
80 re non prohibentur. *Bart. in d.l.filius fam.§.Diui quaſi.10.de leg.1.Craue.conſ.98.numer.8. & numero.13.*

Nec obſtat, quod ipſi poſtea nati deſcendant ab
infecta radice ex dicta *l.viua matre.C.de bon.ma-*
81 *tern.* quia reſpondetur, quod id eis noceret,
ſi filii, vel deſcendentes ſuccederent ex perſona
patris. *Bart.in leg.liberorum.numer.14.ff.de verb.ſi-gnif.* verùm quando ſuccedunt ex perſona pro-
pria tamquam vocati à teſtatore, vti de fami-
lia de Caſellis, ſecus eſt, ita *Ruin. conſ. 120. numer. 15.lib.* 1. & enim diuerſa eſt ratio in le-
gatariis, & in eorum deſcendentibus, & pro-
pter diuerſitatem rationis ceſſat dicta *leg. ſi viua matre* ſecundùm *Aret.in leg.Gallus. §. nunc. in fin. de leg.. Ruin.dict. conſ.* 120. *num.* 15. ideò creden-
dum eſt noluiſſe teſtatorem, excludere deſcen-
dentes à dictis legatariis, ne peterent dictum
82 fideicommiſſum conditionale, ſed ab hæredita-
te tunc pure aliis nepotibus relicta, melius eſt
enim quòd verba potiùs nihil operentur, quam
quòd abſurdum ſequatur. *Bald.in Rub. numer. 9. Cod. de contrah. empt. & in leg. 1.col. 5. verſ.& addo. Cod. commodat. Bart. & alis in leg. ſi familiæ. Cod. fam. erciſc.* hic autem reſultaret abſurdum
contra mentem teſtatoris, quia ſi dicti deſcen-
dentes à legatariis excluderentur à fideicom-
miſſo conditionali reſpectu portionis hæredum
in euentu extinctionis eorum lineæ, & ſic abſur-
dum ſequeretur, quòd bona teſtatoris tranſirent
ad extraneos, & tamen voluit conſeruari apud
poſteros domus ſuæ, quæ adhuc duraret in de-
ſcendentibus à legatariis, ergo dicendum extin-
cta linea hæredum fieri locum deſcendentibus à
legatariis.

Et verè ſi veritatem amamus, non eſt facienda vis
in illis verbis; quod illi ſint contenti legatis fa-
ctis, quia dicta clauſula eſt intelligenda rebus
83 ſic ſtantibus, & in eodem ſtatu permanenti-
bus argumento *tex. in legi continuus. §. cum quis. de verb. obligat. leg. quod ſeruus. cum ſua gloſ. ff. de condition. ob. cauſ. cap. quemadmodùm. de iureiur.* 12. terminis dixit *Corn. conſ. 31. numer. 8. lib. 4. Calcan. conſ. 43. per totum. Aret. de teſtamen. gloſ. 60. numer. 3. Matth. de clauſ. part. 3. clauſ. 59. numer.1.*

Non obſtat exceptio præſcriptionis, tum quia di-
citur eſse præſidium iniquum, imo iniquiſſimum
vt in Auth. vt eccl. rom. cent. an gaud. præſc. cir-
84 *ca medium. Bald. & Ang. in leg. 1. Cod. de præſcr. long. temp. Fulgoſ. conſ. 108. Alex. conſ. 77. lib.7. Petr. de fideicom. quæſt. 14. num. 231. 233.* tum
85 quia præſcriptio etiam longi temporis non cur-
rit contra fideicommiſsarium ad præſcriben-
dum bona fideicommiſſi maximè ante euentum
conditionis; vt inquit *tex. in leg. fin. §. ſin autem ſub conditione. verſ. ſin autem auaritia. Cod. communia de legat. & tradunt DD. in dict. leg. filiusfamilias. §. Diui. vbi Opizzon. num. 53. Ioannes num. 191. Crott. num. 138. de leg. 1. Alex. conſ. 60. lib. 3. Fuſar. q. 528. num. 10. Ceph. conſ. 215. num. 25.*

Benè verum eſt, quòd id non procedit in præſcri-
ptione longiſſimi temporis 30. vel 40. an vt di-
86 cit *Caſtr. in dict. leg. fin. §. ſed quia. col. 3. verſic. aduerte tamen Cod. communia de leg. Bero in capit. Raijnutius. num. 4. de teſtamen. Petr. de fideicom. q. 14. num. 159. 160. Fuſar. d. q. 528. numer. 9. Intrigl. de ſubſt. cent. 3. quæſt. 73. numer. 67.* Verumtamen
reſpondetur hoc verùm eſse contra valentem
agere, ad quem ſpectat ius auocandi bona
87 alienata, at nulla præſcriptio etiam longiſſimi

temporis, nocere poteſt illis de familia nondum
natis, & quibus non competebat tunc ius reuo-
candi alienationem, vel nondum aperta erat
via agendi, puta quia alius erat in medio, vel
quia ſi, ad quem ſpectat reuocatio nondum
erat natus, vel erat Minor, vt hic dictus D.Lu-
douicus, qui nec erat natus tempore aliena-
tionis, & præſcriptionis, & adhuc eſt Minor,
88 cum enim ad reuocandum non admittantur
omnes de familia, ſed proximior tantum *leg.pe-
to. §. fratre. de leg.* 2. remotiores, qui non ha-
bent ius reuocandi excludantur, donec de me-
dio tollatur ille proximior, vnde ipſis vel non-
dum natis, vel agere non valentibus nulla cur-
89 rit præſcriptio etiam longiſſima. *ad text. in leg.
1. §. fin. & leg. fin. Cod. de annal. præſcript. & Au-
th. niſi trienoal. Cod. de bon. matern. Bart. in leg.
vnus ex ſocijs. §. ſi ſonſ. de ſeru. ruſtic. præd. & in
leg. 1. in fin. vbi Bald. numer. 6. Cod. de bon. matern.
Aug. conſ. 196. ad fin. Gratian. conſil. 21. numero
37. & conſ. 101. numero 42. lib. 2. Dec. conſ. 267.
numero* 4. in terminis *Alex. conſ. 101. numer. 23.
& ſeq. lib.* 7. vbi concludit, quod contra fidei-
commiſſarium non currit præſcriptio, ſi non-
dum ſit aperta via agendi, quia fortè alius ſit
90 in medio, vel quia nondum natus erat, vel ſit
minor fideicommiſſarius, ſic etiam *Corn. conſ.
94. lib.* 2. qui probat ſemper detrahendos eſſe
annos vitæ patris; ad rem *Vaſque de ſucceſſ. creat.
lib. 3. §. 26. lim. 31. numero* 129. 130. *Balb. de præ-
ſcript. concl.* 14. *numero.* 11. 13. *in* terminis *Crot.
in dict. §. Diui. numer.* 142. 143. *vbi etiam Rip.
numero* 116. *Alciat. numer.* 48. *latiſſimè Petr. de
fideicomm. queſt.* 14. *numero* 204. 205. *vſque ad
numer.* 214. vbi teſtatur de communi, & mul-
tas adducit rationes, & auctoritates probant
quod circumſcripta etiam ſcientia fideicom-
miſſi adhuc non poteſt allegari aliqua præſcri-
ptio contra agentem, qui forſam viuente præ-
ſente non potuit agere eo in medio exiſtente,
vel quia vocatus de familia nunc agens nondum
erat natus concludens communem eſſe D D.
ſententiam, quod in re alienata reſtitutioni ſu-
biecta poſt mortem alicuius nulla currit præ-
ſcriptio interim contra fideicommiſſarium,
etiam ſi per multiſſimos annos ſtaret ſic, quia
caſus non eueniret eo, quod ille non natus,
vel habens proximiorem ante ſe non poteſt tunc
agere: idem *Petr. dict. queſt. 14. numer.* 186. vbi
quod præſcriptio decurſa contra præſentem non
91 nocet filijs. *Pariſ. conſ. 23. numer. 199. lib. 1.
Natt. conſ. 437. numer. 5. 7. Rim. iun. conſ. 514.
num. 43. Decian. conſ. 60. numer. 3. lib. 1. Gabriel.
de præſcript. concluſ. 13. numer. 11. Menoch. conſ.
904. numer. 60. latiſs. Peregrin. de fideicom. artic.
41. numero* 16. 17. vbi quod non currit centena-
92 ria, neque millenaria præſcriptio fuſè *Intrigl. di.
cent. 3. queſt. 73. numer.* 71. vbi quod nec habet
locum præſcriptio centum annorum. latè etiam
Fuſar. de ſubſt. queſt. 508. numer. 4. vbi plurimos
congerit, & docet, quod iſto caſu non valenti a-
gere nõ currit, aut nocet præſcriptio etiam cen-
tenaria, & quod ita cenſuit, & obtinuit; latè
etiam *Marth. de ſucceſſ. legal. part. 3. queſt. 3. art. 5.
num.* 33. 34. 35. vbi, quod non currit præſcriptio,
niſi poſtquam omnes præcedentes in gradu mor
tui fuerint, quando is, qui vult agere, erat agna-
tus remotior adeò, vt ſemper detrahendi ſint
anni preſentis, & ita fuit iudicatum in Senatu
Pedemontano.

Verùm fortius in caſu noſtro dicendum videtur
locum non habere præſcriptionem, quia D. Lu-
douicus Actor ignorauit fideicommiſſum, &
ignorantia ſatis probatur, tum quia currente præ
93 ſcriptione nondum erat natus, tum quia ſucceſ-
ſit in locum alterius ſcilicet patris ſui, ſiue fidei-
committentis, ideo ex capite ignorantiæ poteſt
ſe tueri à præſcriptione ne currat, & ſi currit, po-
teſt reſtitui in integrum ad bona fideicommiſſa-
ria, etiam ſi lapſa eſſet præſcriptio centenaria, vt
latè *per Fuſar. dict. queſt. 508. numer.* 22. vbi alios
allegat, ideo non eſt reijciendus dictus Actor,
94 ſed audiendus non obſtante præſcriptione, quod
etiam probatur *per l. Peto. §. fratre. de leg.* 2. in illis
verbis: Hec tamen ideò ſequentium cauſa pro-
pter ſuperiores in poſterum lædi debet; ad rem
facit *Petr. de fideicom. d. q. 14. num.* 186. ſi enim po-
ſterorum conditio lædi non poteſt viuentibus
ſuperioribus, ſequitur etiam, quod neque præ-
ſcriptio currere poſſit, quæ oritur ex negligentia
eorum.

Imò impoſſibile videtur, quod dictæ Moniales
præſcripſerint ius dicti fideicommiſſi. quia ſem-
per fuerunt in mala fide, quoniam ſcienter eme-
runt bona dicto fideicõmiſſario ſubiecta, vt ap-
paret ex Inſtrumento emptionis, & tranſactio-
95 nis, vbi hoc clarè legitur. ideo non habent ali-
quam actionem, niſi contra venditorem ad præ-
tium recuperandum, vt *in leg. fin. §. emptor au-
tem. Cod. communia de legat.* & propterea ſtante
ſcientia fideicommiſſi Moniales non potuerunt
preſcribere etiam per longiſſimum tempus, quia
96 ſecundùm Ius Canonicum, & iuxta commiſſa-
rium DD. ſententiam in vtroque foro ſeruanda
nulla currit præſcriptio cum mala fide, etenim
etiam in præſcribendis bonis fideicommiſſi re-
quiritur bona fides. ex *Alex. conſ. 99. numer. 1. lib.
4. Dec. conſ. 565. numer. 5. in terminis Ceph. conſ. 215.
num. 21. & conſ. 624. num. 46. Crane. conſ. 146. Gabr.
de præſcript. concl. num. 57. verſ. contrariam. Petr. d.
q. 14. num.* 166. vbi teſtatur de communi, & quam-
97 uis multi dicant in præſcriptione longiſſimi tẽ-
poris ſemper adeſſe bonam fidem præſumptam,
tamen ſi id verum eſt, nihil aliud operatur, niſi
quod præſcribens dato longiſſimo tempore non
98 arctatur ad probandum bonam fidem. *Gabriel. d.
concl. 1. num.* 58. verùm ſi per ſcripturas, vel alio
modo probetur eum habuiſſe ſcientiam rei alie-
næ, vel fideicõmiſſaro obnoxiæ, vt hic, tunc illa
vera mala fides ex ſcientia proueniens nunquã
99 tollitur, aut purgatur per aliquem temporis
curſum etiam imemorabilem; per *tex. in c. vigi-
lanti. cap. ſi diligenti. cap. veniens. in fin. de præſcript.
c. poſſeſſor malæ fidei. vbi DD. de reg. iur. in ſexto Dec.
conſ. 639. col. pr. in fi. Curt. iun. conſ. 53. col. 4. pulchrè
Crane. conſil. 146. num.* 2. 3. 6. 7. vbi ſatis hoc pro-
bat,

bat;& distinguit inter malam fidem præsumptã, & veram,quæ oritur ex scientia iuris alieni:idem *Crane.de antiq.temp.par.4.nu.169. vers. sed ista responsio. Gabriel.d.concl.1.num.59.ad rem Cepb.conf. 215.n.24*.quod adeò verum est, vt D D. communiter teneant, quod vbi defunctus fuit in mala fide, non solum ipse,sed neque eius hæres potest præscribere, licet velit præscriptionem in-
101 choare ex persona sua: *Abb.cons.3.q.14.lib.2. Rom.cons.201. ante fin.Calcan.cons.26.col.fin.Curt. iun.cons.187.col.fin.& cons.181.ad fin.pulchre Crauc. dict.cons.146. numero. 7. vers. & quod præmissa.*

Non obstat, quod stephanus, & Paulus vltimi de linea hæredum consenserint dictæ alienationi; quia respondetur, quod sicut ipsi non poterant alienare, sic nec alienationi consentire. *leg. si fundus. §. 1.de pign. glos.Bart. & DD. in l. fin. C. de pact. Crot. in dict. §. Diui. numer.* 147. & quamuis
102 potuerint sibi præiudicare, non tamen potuerunt aliis posteris alterius lineæ nocere. *dict. leg. peto. §. fratre* cum enim ad hoc fideicommissum fuit vocati omnes posteri domus Casellij masculi, & ideo veniant ad illud non solùm descendentes hæredum, sed etiam legatariorum, vt probatum est iuxta gradus proximitatem, vt in eadem *leg. peto. §. fratre.* sequitur, quod non valeat alienatio,nisi interueniat omnium vocatorum consensus iuxta *l. quoties ab omnibus. C. de fideicom.* cum ergo nullus de linea legatariorum
103 consenserit, talis illorum consensus nihil potuit præiudicare illis, qui post ipsos alienantes, vel consentientes nati sunt, vt tradunt omnes *DD.in l.quoties & in dict. §. Diui.Cepb.cons.318.nu. 14.ad rem Peregr.de fideicom.ar.14.n.24.& art.52, num.16.Fusar.q.560.num.28.& q.719.nu.11. 12.*

Non obstat transactio facta per patrem Ludouici actoris cum Monialibus cedendo iisdem prædium disputatum receptis solum scutis. 200. & iure recuperandi quædam bona, quæ non erant penes Moniales, nec apud ipsum transigentem. Nam respondetur talem transactionem,per quã transigens dimisit, seu cessit rem fideicommissariam aduersario possidenti non fuisse validam, quia non fuit facta bona fide stante scientia fideicommissi nec ad fuit iusta transigendi causa,non enim ius hæredis prohibiti alienare, vel volentis rem auocare, vllo modo erat incertum, aut valde dubium, nec constabat prædium alienatum pertinere ad Moniales, cum enim per binas sententias conformes fuisset iudicatum ad fauorem transigentis, venisse.scilicet casum fideicommissus imo imminebat dubium,ne in tertia instantia Moniales succumberent, et legitur in ipso Transactionis instrumento,in quo etiã habemus alias in similibus causis fuisse iudicatum ad fauorem fideicommissi non potest dici ad fuisse tantum dubium,& talem difficultatem, vt sic transigi potuerit,sed potiùs dicendum est,quod transigens deuenit ad transactionem timore expensarum, ideo non valet transactio in præiuditium aliorum, & transigens sibi imputare debet, si litem non fuit prosecutus, qui enim prohibetur
104 alienare,non potest neque transigere, quando debitum est liquidum, vel de facili potest liquidari,aliàs esset inuenta via ad alienandum, & indirectè permitteretur,quod directò fieri prohibetur sic probatur *in leg. nulli vbi glos. & Bart. ff. de transact.in l. non solùm C. de præd.minor.scap.contingit. vbi Abb.de transact.Bald.in l.pri. vers. quaro C. de bon.matern.pulchre Natt.cons.304.num. 8. Petr. de fideicom.q.8.nu.73.& nu.252.vers.secundò declaratur. Fusar.de subst.q.562.num.1.& nu. 2. vers. & hac & nu.5.ac melius q.708.nu.12.in fin.*

Deinde respondetur dictum transigentem patrem dicti D. Ludouici actoris potuisse quidem transigere cum Monialibus in sui præiudicium, sed eius transactio nihil nocere potuit eius filiis, vel aliis vocatis à testatore,& minùs posteris na-
105 scituris, qui veniunt ex iudicio fidei committentis, non patris stante, quod vis nostrorum sine facto nostro nobis auferri non potest, & transactio vnius alteri præiudicare non valet. *l. Imperatores, ff. de transact. l. si suspecta. §. vlt.de inoff.testam.l.1. C. de transact.* & meliùs in terminis probatur *in d. leg.fin. §.fin autem C.communia de legat. Bart.in l. in diem.ff.de aq. plur. arcen. & in l.controuersia.ff.de transact.Bald.cons.215.in pri.dub. lib. 1. Natt.cons.470.n.12.13.Ruin.cons.138.num.10.lib. 2.Alb.cons.74.n.1.Menoch.cons.545.nu. 7.& præf. 147.an ten.16.lib.3.Cepb.cons.155.ad fin.hecc. cons. 147.nu.16.Odd.cons.49.nu.9.Peregr.de fideicom. art. 52.num.81.Canale.decis.13.nu.37.par.1.& Fusar. q.562.nu.16.*

Non obstat,quod dictus D.Ludouicus sit hæres patris sui,& ideo non possit contrauenire facto de-
106 functi.*ad tex.in l.cum à matre.C.de rei vindic.* Nã respondetur id non procedere in hærede cum beneficio legis, & Inuentarii hoc enim præseruat omnia vira hæredi, qui idcirco potest consequi, quidquid sibi debetur ex alia causa, quam hære-
107 ditatis,etiam si contraueniat facto defuncti ex *l.fin.vbi DD.C.de iur.deliber. ad rem Peregr. de fideicom.d.art.52.nu.97.latiss.Fusar.de subst.q.557.nu. 12.* vbi benè declarat,& infinitos congerit.

Bene verum est, quod etiam hæres cum beneficio Inuentarii tenetur ex facto defuncti,in quantum est factus locupletior,& pro ea quantitate bonorum defuncti,quæ peruenit ad eius manus. *Bald. in d.l.cum à matre.nu.10.& ibi Fulgos. de reiuindic. Rum.cons.7.num.29.lib.Surd.cons.254.n. 20.Fusar. d.qu. 557.num.12.* & hoc fateor verissimum esse adeò,vt agens teneatur refundere emptori, seu reo conuento, quidquid vigore transactionis ad eum peruenit.

Verum hæc nihil nocent etiam quo ad hoc dicto actori, quia in casu nostrò certum esse videtur, quid dictus D.Ludouicus agens vigore dicti fideicõmisus antiqui,etiã si sit hæres patris, contraueniendo dictæ transactioni nullam aliam pœnam incurrit, nisi quod omnia sint, & esse intelligantur in pristino statu, & gradu, in quo erant ante transactionem,vt legitur conuentum fuisse in ipso transactionis Instrumento, ergo nihil est impedimento actor, quia possit agere ad fideicommissum etiam si simpliciter esset

hæres patris, quia ſic conuentum fuit. *l. 1. & ibi DD. ff. de pact.* ſed dato beneſ. inuentarij de nihilo eſt dubitandum.

Accedat licitum fuiſſe dicto D. Ludouico, etiam heredi ſimpliciter contrauenire dictæ tranſactioni ex capite enormiſſimæ læſionis, quia in illa tranſactione Moniales ſibi retinuerunt dictum prædium Gaidæ valoris ſcutorum aureorũ. 20. 70. vt ex inſtrumẽt. venditionis, nec non & fructus à die litis conteſtate X. annorum, qui conſtituebant ſũmam ſcutorum. 1035. & è contra illæ dederunt Caſellijs tantum ſcuta 200. à libris ſeptem, & col. 4. & ceſſerunt iura, quæ habebant in bonis traditis dicto. Zanobio in permutatione eiuſdem predij Gaidæ, quæ non ſunt æſtimabilia, cum non poſſiderentur à Monialibus, imo lapſi ſunt anni. 60. & vltra, ex quo fuit penes tertios poſſeſſores ex iuſtis titulis, propter quod

109 omnis actiò fuit præſcripta, & ſecuritas poſſeſſoribus acquiſita. *l. ſicut. C. de praſcript. 30. vel 40. ann. DD. in Auth. mala fidei. C. de praſcript. long. temp.* ideo cum eſtimatio horum bonorum ſeu iurium tota penderat à Iudicis arbitrio etiam ſine examine teſtium, vt per *Manent. conſ. 162. nu. 40. & ſeqq.* certè potiùs damnoſum, quam vtile iudicandum eſt experiri actiones huiuſmodi cõtra tertios poſſeſſores, quia expenſæ ſunt certæ in litigando, & nulla ferè adeſt ſpes vtilitatis.

Et proprerea cum ad validitatem tranſactionis tequiratur dubius litis euentus æqualis ex vtraque

110 parte. *Pinell. in l. 2. p. 2. c. 9. C. de reſcind. ven. Seraph. deciſ. 861. nume. 15.* hic autem non aderat iſte dubius litis euentus, imò quaſi certa erat victoria contra Moniales ob binas ſententias, & confeſſionem earum de qua in Inſtrumento tranſactionis, ergo hæc pro dubio litis euentu non poſſunt computari in æſtimatione, *Seraph. d. deciſ. 861. num. 3.* ergo tranſactio nulla eſt propter læ

111 ſionem enormiſſimam, & reſcindenda. *Peregr. de fideicom. art. 52. n. 101. Fuſar. qu. 562. nu. 5. & qu. 708. in fin.*

Sed demus etiam, quod caſus eſſet dubius, & quæſtio probabilis, & argumentatiua, ad huc tamen tranſactio poteſt reſciodi ex capite læſionis enormiſſimæ vltrà dimidiam valoris non tei, ſed actionis deducto dubio litis euentu, quia ſtante tali læſione videtur adeſſe dolus re ipſa, licèt non

112 ex propoſito. *l. omnes. §. lucius. ff. de his, qua in fraud. cred.* quod ſufficit ad reſcindendam tranſactionem per *tex. in l. ſi ſuperſtite. vbi. ſanè ſi immodicè læſa eſt. vbi gl. Alber. Salye. Alex. & Dec. C. de dol. D D. in leg. 2. vbi Bart. Ang. Cagn. & Pinell. C. de reſcind. vend. Corn. in conſ. 166. in pri. Aub. vol. 3. ſic etiam Rom. Ang. Imol. & Caſtr. in l. latius. § fin. ad Trebell. Bart. in l. ſocietatem. §. arbitrorum. col. pen. ff. pro ſoc. Imol. in cap. quintauallis. col. 19. de iure iur. Abb. Card. Butr. & Imol. in cap. cum cauſa. de empt. & vend. Alex. conſ. 89. vol. 2. Soc. con. 144. nu. 84. & conſ. 129. nu. 48. vol. 1.* vbi teſtatur de magis communi. *Dec. conſ. 203. col. 3. & conſ. 216. col. 2. & 3. & conſ. 479. col. vlt. Soc. iun. conſ. 129. nu. 48. & conſ. 148. nu. 34. lib. 1. & conſ. 98. col. 4. lib. 2. Ceph. conſ. 346. nu. 19. Fabian. à Mont. tract. de empt. & vend. in q. 8. col. 4. Trentaciną. var. reſol. tit. de empt. & vend. reſol. 3. nu. 7. verſ. hac Doctorum.* vbi docet nullam

113 extare difficultatem, quando læſio eſt enormiſſima, vt hic, & *Fuſar. de ſubſt. q. 562. nu. 4. Cyriac. contr. iun. 182. n. 83.*

Et quamuis *Peregr. de fideicom. art. 52. ver. horum* non admittat hanc opinionem, niſi concurrentibus aliquibus coniecturis ſumptis ex perſonarum conditione, ex quibus fallacia, metus, aut circumuentio aliqua coniecturari poſſit, tamen id poteſt habere locum in læſione enormi, quia non eſt neceſſe hæc interuenire, vbi adeſt enormiſſa læſio, tunc .n. dolus re ipſa contingens

114 æquiparatur dolo ex propoſito *l. ſi quis cum aliter vbi Alex. & D D. de verb. oblig. Bart. in d. l. ſocietatem. §. arbitrorum. col. 4. verſ. quero vtrum. ff. pro ſoc. Soc. iun. conſ. 144. nu. 10. & 11. lib. 1.* & alij precitati, qui faciunt magis cõmunem DD. ſententiam cõtra Peregrinum, cuius opinio ſi eſſet vera, deſtrueret quæſtionem de enormiſſima læſione, propter quam reſcindi poteſt omnis contractus vltrò, citroq; obligatorius, & omnis controuerſia reſtringeretur ad dolum ex propoſito, ob quem non eſt dubium poſſe reſcindi quemcumq; con-

115 tractum, quia dolus ſuiq; ſuus obeſſe debet *d. qui dolo. vbi Dec. & Cagn. de reg. iur. l. 1. ff. de except. dol.* & tamen in hoc equiparantur dolus ex propoſito, & dolus re ipſa, vt hæc tradunt *DD. in l. 2. C. de reſcind. vendit.*

Nec dubitandum eſt de identitate bonorum nam ex proceſſu producto, & olim fabricato inter Ludouicum ſeniorem, & eius filios de Caſellijs cum dictis Monialibus conſtat, quod dictus R. D. Paulus Caſellius fideicommittens inter alia bona acquiſiuit prædium prædium Gaidæ, vt ex trib. Inſtrumentis publicis, vt in proceſ. fol. 47. 61. 64. Et poſt hæc in ſuo vltimo teſtamento fecit hæredes dictũ Zanobium, & alios eius nepotes prænominatos, & fecit legata alijs nepotibus modo ſupradicto, vt in dicto teſtamento, de quo fol. 72. qui hæredes teſtatoris poſtea diuiſerunt bona hereditaria, & prædium prædictum Gaidæ obuenit dicto Zanobio in parte ſua, vt Inſtrumento de quo fol. 82. Hoc autem prædium Zanobius partim vendidit, & partim permutauit dictis Monialibus, vt in Inſtrumento fol. 84. 86. vbi fit mentio illud fuiſſe acquiſitum à dicto teſta-

116 tore; & quod erat ſubiectum fideicommiſſum prædicto. fol. 105. 117. 130. ergo Moniales tenentur ad reſtitutionem ad tradita per *DD. in l. Marcellus. ff. ad Trebell. & in Auth. res qua. C. communia delegat. & vt vidimus.*

Et ideò dictus D. Ludouicus intentionem probauit neceſſaria ad ſuam intentionem, nam de fideicõmiſſo ſatis cõſtat ex verbis teſtamenti, quòd bona ad poſteros perueniunt debt ã: & quo ad agnationem, familiam, mortes, alienationem, natiuitatem, & alia apparet ex proceſſu tum per ſcripturas publicas, tum per plures teſtes.

Non obſtat, quod proceſſus non poſſit pro eo fidẽ facere, cum quia contrauenit tranſactioni, tum quia eſt res inter alios acta, & ipſe non poteſt

117 ex actu impugnato commodum reportare. *c.*

ex eo

ex eo. de reg. iur. in 6. Cyriac. controuerſ. 292. n. 28.
Nam reſpondetur proceſſum fuiſſe factum à fidei-
commiſſarijs cum dictis Monialibus , ideo non
poſſe dici , res inter alios acta, & quatenùs talis
eſſet , ad huc probat etiam contra quoſcumque
quia non quærimus de effectu ſententiarum ſed
118 an quid factum ſit , ideo quia ex actis conſta-
re colet , an quid factum ſit, propterea facta in
vno iudicio probant etiam in alio contra quoſ-
cumq. vt de communi *Dec. in l. 2. num. 51. vbi DD.
C. de eden. & in c. 1. nu. 24. de fid. instr. Natt. conſ. 309.
nu. 5 lib. 2. Maſcb. de prob. concl. 33. nu. 34. 35.* ideo
ſcripturis publicis , & Inſtrumentis in eo exiſten-
tibus , & actis non poteſt tolli fides circa facta ,
quomodò proceſſerint , & maximè quia dictus
D. Ludouicus non impugnauit dictus proceſsū,
& quia ex conuentione etiam partium res rema
net in priſtino ſtatu , quatenùs ſucceſſores tran-
ſigentis nolint tranſactioni acquieſcere . Hæc
ergo videntur ſufficere ad pronuntiandum veni-
ſse caſum fideicomiſſi.

Et ita fuit iudicatum ſub die 11. Aprilis 1646. vt ex
actis Cancellariæ Epiſcopalis
Reggiję &c.

BEnè igitur his, & aliis ad ſatietatem vtrinq; ad-
ductis diù, & attentè conſideratis in hanc de-
ueni ſententiam, vt venerit caſus fideicommiſ-
ſi ad fauorem dicti D. Ludouici iunioris, non .n.
vidi congruum reſponſum ad ea , quæ pro eius
parte allegata fuerunt contra Moniales prædi-
ctas, & præcipuè motus fui ex adductis per *Gra-
tian. diſc. for. 828.* per totam ; qui ſcripſit in caſu
valde ſimili, & ſuſtinuit adeſſe fideicommiſsum
etiam in caſu mortis, ex prohibitione alienatio-
nis cum expreſsa ratione conſeruandi bona in fa
milia , quia ad poſteros maſculos volebat teſta-
119 tor ea peruenire , vt hic, vbi dum teſtator vo-
luit bona eius ſtabilia conſeruari in familia ſua ,
& hæredum, ac legatariorum, & ad poſteros de-
uenire, hoc vtique fieri non poteſt , niſi dicamus
per ea verba inductum fuiſſe nouum, & abſolutū
fideicommiſſum reciprocum , & perpetuum in-
ter dictos poſteros de familia , alioquin conſer-
uatio bonorum in poſteris non poſset ſortiri ef-
120 fectum , quia ſi teſtator habuit reſpectum ad
agnationem , ſeu domum maſculinam conſer-
uandam, bona non poſſunt conſeruari , niſi ſuc-
ceſſiuè tranſeant de vno in alium, vel alios de ea-
dem familia *ad tex. in l. peto. §. fratre. l. cum ita. §. in
fideicommiſſario de l. 2. ita Bart. in l. qui Romæ §. co-
hæredes. vbi Aret. col. 3. verſ. vbi autem, & col. 4. Soc.
n. 18. de verb. oblig. ad rem Dec. conſ. 23. num. 2. 3. &
conſ. 637. nu. 8. Pariſ. conſ. 90. num. 21. 23. 43. & conſ.
42. num. 40 lib. 3. Surd. conſ. 67. nu. 36. & conſ. 443.
num. 19. Rot. diuerſ. deciſ. 568. num. 1. 2. & deciſ. 698.
num. 4. part. 1. Giouagn. conſ. 38. num. 10. 11. 12. 48.
49. 52. 53. lib. 1.* & de veriori , ac magis communi
teſtatur *Gratian. d. diſc. for. 828. num. 33. 34. 35.* vbi
alios allegat, & ſepè à Rota ſic deciſum affirmat
& hoc procedit non ſolum ad fauorem deſcen-
dentium ab inſtitutis, ſed etiam deſcendentium

121 ex tranſuerſalibus de domo ſaltem illis deficiē
tibus. *Giouagn. d. conſ. 38. num. 17. ibi. mox etiam
in tranſuerſalibus. lib. 1. clarius Gratian. d. diſc. 828.
num. 23.*
Et quamuis dicatur prohibitionem alienationis nu
dam à cauſa eſse nullam *per tex. in l. filius familias.
§. Diui. vbi DD. de leg. 1. l. pater filium. §. Iulius in pri.
de le. 2.* tamen id nihil officit in caſu noſtro , quia
122 prohibitio erat ſatis veſtita, & valida, quia erat
facta hæredibus inſtitutis, inter quos aderat præ-
cedens reciproca ſubſtitutio , earum .n. fauore
123 ſuſtinebatur, vt per *gl. in l. codicillis. §. inſtitutorum
verb. filijs ſuis. de leg. 2. Grat. conſ. 21. numer. 13. lib. 2.
Petr. Ant. Auguſc. conſ. 9. num. 7. in fin. & ſeq. lib. 6.
Petr. de fideicom. q. 1. nu. 33. verſ. pro ſolutione & nu.
52. Fuſar. de ſubſtit. q. 685. num. 50.* vbi dicit , quod
hæc opinio eſt indubitanter tenenda , quando
ſubſtitutio reciproca fuerat facta inter ipſos pro
hibitos. *& n. 52.* idem confirmat , & ideo ad va-
lidandam dictā alienationis prohibitionem non
erat neceſse exprimere aliquam cauſam vlterio-
rem; & propterea cauſa poſtea à teſtatore expreſ
ſa, cum velit bona eius ſtabilia ad poſteros eius
124 deuenire, cū accedat prohibitioni de ſe validæ,
importabit fideicommiſsum abſolutum, & per-
petuum ad fauorem poſt eorum non ſolum in
caſu alienationis, ſed etiam mortis; *vt tradūt DD.
in d. §. Diui. Rum. conſ. 122. numer. 2. lib. 2. Capr. conſ.
93. num. 3. 8. Grat. conſ. 21. num. 9. & ſeq. lib. 2. Ceph.
conſ. 153. num. 56. lib. 2. Decian. conſ. 7. numer. 17. &
ſeqq. Surd. conſ. 67. nu. 40. Bellon. iun. conſ. 12. n. 16. &
conſ. 61. num. 20. Peregr. conſ. 45. num. 16. lib. 1. Petr.
d. q. 5. num. 105. Caualc. deciſ. 18. nu. 63. p. 3.* vbi dicit
hoc maximè verum , quando verba prohibitio-
nis ſunt prægnantia , vt hic. *Fuſar. de ſubſt. q. 688.
num. 83.* qui licet *ſub num. 84.* alios in contrarium
alleger, tamen id inquit pendere ab illa queſtio-
ne, vtrū prohibitio alienationis reguletur à præ-
cedenti ſubſtitutione , quod nihil nocet noſtræ
intentioni , quia inferiùs demonſtrabitur hanc
de per ſe ſtare , & non venire conſequutiuè ad
præcedentem ſubſtitutionem, quæ fuit de omni-
bus hereditarijs, hæc autē particularis de immo-
bilibus tantùm, & bonis ſtabilibus.
Sed aliunde etiam probatur dictā alienationis pro
hibitionem non fuiſse inualidam, aut nudam , ſi
quidem in ea allegantur duæ rationes , quarum
prima ſufficit ad validandum prohibitionem, al-
tera inducit fideicommiſsum abſolutum iuxtà
tradita per *DD. in dict. §. Diui.* vbi docent , quod
ſi prohibitioni validæ addatur ratio , quia teſta-
tor velit bona conſeruari in familia , cenſeri
inductum fideicommiſsum etiam in caſu mor-
tis , & abſolutum. *ad tex. in leg. quoties la prima
& ibi gloſ. Bart. & Bald. numero 8. C. de fideicom.
Rip. in dict. §. Diui. numer. 4. Dec. conſ. 38. numer. 5.
Soc. iun. conſ. 140. num. 5. lib. 3. Decian. conſ. 31. n. 100
lib. 1. Rol. conſ. 23. num. 24. lib. 4. Petr. de fideicom. q.
11. num. 549. Surd. deciſ. 125. num. 77. Farin. deciſ. re-
cent. 231. num. 3. par. 3.* vbi licèt varient DD. in e-
xemplis ad oſtendendum, quando prohibitio di-
catur valida, tamen ſi vere valida ſit , & adijcia-
tur cauſa conſeruandæ familiæ , tunc docent
omnes

omnes reſultare fideicommiſsum abſolutum.

Hoc autem ſatis verificatur in caſu noſtro, vbi teſta
tor dixit: Decernens inſuper, iubens, & mandans
ipſe D. teſtatnr, quòd nullus prædictorum Lu-
douici, & Petri Ioannis legatariorum, & D. Io:
Andreæ Zanobii, & Ioan Iacobi hæredum ali-
quo tempore alienare poſſit, nec valeat proprie-
tatem DD. bonorum immobilium legatorum
& relictorum vt ſcilicet hæreditatis prædictæ in
toto, nec in parte aliqua ratione, vel cauſa.

Demus huc vſq; nudam, & ſimplicem fuiſſe dictam
prohibitionem, quod tamen non eſt, vt vidimus
non veſtitam aliqua ratione, vel cauſa, verùm
quia teſtator ſubiunxit hæc formalia verba.

Cum velit, & intendat ipſe D. teſtator dictus eius te-
ſtatoris bona immobilia in poſteros maſculos
domus, & Caſatæ ſuæ de Caſellis peruenire.

Vtique ſequitur ſecundùm omnes, quod ex hac ſola
ratione dicta prohibitio alienationis veſtita di-
catur, & valida, vt tradunt *DD. in d. l. filius familias
§. Diui. il 2. de leg. 1. ex tex. in l. peto §. fratre. de leg. 2.
l. pater. §. fundum de leg. 3. Ceph. conſ. 153. num. 25. &*
124 *conſ. 259. nu. 10.* & non eſt, qui contradicat, quin
hoc caſu ſaltem inductum cenſeatur fideicom-
miſsum in caſu alienationis vt probatur *in d. leg.
peto. §. frat. & d. l. pater. §. fundum. Peregr. de fideico.*
126 *art. 14. nu. 10. Intirgl. de ſubſt. cent. 3. qu. 72. n. 35.
Mantic. de coniect. lib. 6. tit. 14. num. 24. Faſar. d. que.
688. num. 1. 2. 3.* vbi alios allegat, quod ſatis eſſet
127 etiã ad auocandum bona à dictis Monialibus,
cum venerit iſte caſus alienationis extra fami-
liam.

Hoc ſtante, cum teſtator validata iam dicta prohi-
bitione ſuper addat aliam clauſulam, ſcilicet vt
domus, & Caſata ipſorum de Caſellis conſerue-
tur, vtique hæc deſeruiret de vento, niſi ſimplex,
128 & abſolutum fideicommiſſum importaret,
etiam in caſu mortis, cum ex antecedentibus ſa-
tis eſſet inductum in caſu alienationis, ſequitur,
vt per hanc ſecundam cauſam dicatur inductum
fideicommiſſum in caſu mortis, quia prohibitio
ni validæ adiicitur. *Rum. conſ. 128. num. 11. 12. &
conſ. 208. num. 17. iunct. n. 15. 16. lib. 1. Surd. conſ. 67.
num. 38. Farin. dict. deciſ. 203. num. 3. par. 2. & deciſ.
193. nu. 6. par. 1. in recent.* verba enim ſunt apta ad
importandum fideicommiſsum etiam in caſu
mortis. *l. vnum ex familia. §. ſi fundum. & §. vltimo
de leg. 2.* ergo ſequitur, quod familia ſit vocata
etiam in caſu mortis, alioquin eſſet in libertate
prohibiti alienando deludere familiam, in qua
voluit teſtator bona conſeruari. *Petr. de fideicom.
q. 5. num. 132. Menoch. conſ. 197. nu. 7. in fin.*

Vnde primò non obſtat illa communis concluſio
docens fideicommiſsum relictum ſub conditio-
ne, ſi ſine filiis deceſſerit hæres, ipſo decedente
129 cum filiis, licet poſtea ipſi quoque decedant
abſque filiis, vt hic, nihilominùs locum non fieri
ſubſequentibus ſubſtitutionibus, quia illæ regu-
lantur à conditione primæ ſubſtitutionis iuxtà
tradita per *Oldr. conſ. 21. nu. 1. Alex. conſ. 139. lib.
6. Dec. conſ. 636. Rot. diuerſ. Deciſ. 118. par. 1. & deciſ.
230. par. 2.*

Nam reſpondetur illud procedere nullis extantibus
coniecturis contrariæ mentis teſtatoris, quòd
voluerit alterius ſuum extendere fideicommiſ-
ſum etiam ad poſteros, vel alios in præcedenti-
bus non expreſſos, namque ſi extant coniecturæ
etiam leues, tunc receditur à dicto conſ. Oldr. ve
130 lut ſi teſtator voluerit proſpicere agnationi
maſculinæ, vel habuit rationem conſeruandæ do
mus, & familiæ per verba tractum temporis ſi-
gnificantia, tunc enim aliter dicendum eſt, quia
cenſetur tali caſu teſtator voluiſse gradatim or-
dine ſucceſſiuo inducere fideicommiſſum inter
illos de familia. *ſecundùm Cuman. conſ. 2. ſub nu. 4.
Rip. in l. hæredes mei. §. cum ita. num. 17. ad Trebell.
Iaſ. conſ. 108. lib. 4. Crau. conſ. 113. in princ. Dec. conſ.
227. in princ. verſ. nam dum Curt. iun. conſ. 121. n. 11.
& ſub n. 15. Soc. iun. conſ. 110. nu. 37. 39. lib. 3. Mar-
zar. conſ. 4. num. 11. 16. 33. 43. Rim. iun. conſ. 456. nu.
32. lib. 4. Mandel. conſ. 54. nu. 8. Decian. conſ. 33. num.
88. 102. lib. 1. Ruger. conſ. 25. num. 81. lib. 1. Surd. conſ.
96. num. 34. & conſ. 241. nu. 45. & conſ. 336. nu. 14.
& conſ. 443. num. 26. Giouagn. conſ. 38. num. 24. & n.
63. lib. 1.* vbi quod Rota ſic cenſuit. *Mantic. de con-
iect. vlt. vol. lib. 7. tit. 5. numer. 15. verſ. ex coniecturis.
Bellon. conſ. 12. nu. 49. & Barz. deciſ. Bonon. 6. nu. 37.
Farin. deciſ. recent. 44. nu. 3. & deciſ. 181. nu. 5. par. 1.
Coccin. deciſ. 493. nu. 9. Gratian. diſc. for. 828. nu. 40.
41.* quæ ſufficiunt ad obtinendum, quia hic con-
currant coniecturæ prędictæ ſecundò igitur non
obſtat prohibitionem alienationis prædictæ eſse
131 conſequutiuam, & acceſsoriam ad præcedentē
ſubſtitutionem reciprocam, ſi ſine filiis deceſse-
rint, ideo ex ea non oriri nouum fideicommiſsũ
iuxtà famoſum *Dec. conſ. 636. & latè habetur apud
Giouagn. conſ. 39. lib. 1.* Nam primò reſpondetur
dato, quod hoc verum ſit, quod hæc acceſsoria
ſit, non tamen negari poteſt, quin ex ea etiam
conſequutiuè colligatur intentionem teſtatoris
132 fuiſse conſeruandi agnationem, & domum ma
ſculinam, vt bona ſua ad poſteros maſculos per-
ueniant, vt pluries cenſuit *Rota diuerſ. deciſ. 479.
nu. 2. in fin. par. 4. ex Gabr. con. 124. n. 12. ad fin. lib. 2.
Farin. deciſ. recent. 44. n. 5. par. 1. Giouagn. d. conſ. 38.
nu. 65.*

Deinde reſpondetur prædictam concluſionem pro-
cedere quando in prohibitione alienationis ha-
bita eſt ratio conſeruandæ familiæ ſimpliciter,
enuntiatiuè, & per verba illatiuè; ita fiet, adeo,
133 vt, & ſimilia, tunc nouum fideicommiſsũ non
infertur, quia refertur ad præcedentia; iuxta *Oldr.
in d. conſ. 21. Ceph. conſ. 510. lib. 4. Surd. conſ. 315. nu.
18. vſq. ad num. 30. Peregr. conſ. 38. nu. 30. lib. 1. &
de fideicommiſ. art. 11. numer. 56. Fuſar. quæſt. 683.
numer. 20.*

Secùs dicendum eſſe videtur, ſi per modum ratio-
nis, & cauſę fiat mentio conſeruationis familiæ,
& maſculorum deſcendentium, quia vult teſta-
tor bona ſua peruenire ad poſteros maſculos, &
deſcendentes, vel conſeruari in familia maſcu-
lina, tunc enim nouum, & abſolutum reciprocũ
134 fideicommiſſum inter deſcendentes, vel poſte-
ros de familia cenſetur induxiſse, illudque voluiſ
ſe eſse repetitum à primo in ſecundum & alios
*ex l. cum pater. §. dulciſſimis. de leg. 2. Bald. conſ. 473.
lib. 5.*

lib. 5. *& alijs plurimis apud Fusar. de substit. q.* 480. *n.*20.21.& licèt allɇget alios in contrarium, residet tamen in hac sententia. vt *num.* 30.*in fin.* sic etiam *Peregr. de fideicom. art.* 11.*nu.*56. *& cons.*47. *nu.*5.*lib.*5.*Surd. cons.*315.*nu.*18.*vsq; ad n.* 30. *Ceph. cons.*510.*lib.*4.*Menoch. cons.*775.*num.*4.*Rot. diuers. decis.*479.*nu.* 2. *in fin. part.*4.& qui in contrarium allegantur, si benè considerentur, non aliter sentiunt: sed hic est casus nostro, & in fortioribus, quia verba sunt ampla, & geminata, quæ ostendunt enixam testatoris voluntatem, ergo non est dubitandum, quin versemur in fideicommissario simplici, & absoluto.

Verùm si placet etiam alia sententia, quæ est communis, quod si alienationis prohibitio fiat etiam eum causa conseruationis familiæ, si stet accessoriè, & consequutiuè, reguletur à præcedenti substitutione, vt per *Fusar. de subst. q.*683.*num.*10. *Giouagn. cons.*39.*num.*12. 13. *& totum. & Gratian. disc.*828.*nu.*8.

Alud dicendum est in casu nostro, vbi dicta prohibitio alienationis fit separatim, & principaliter per se ex ratione, & causa conseruandi bona in familia Caselliorum, tunc enim non regulatur à præcedenti substitutione, sed importat nouum
135 fideicommissum reciprocum, & perpetuum inter descendentes masculos de familia ordine successiuo *Gabriel. cons.*138.*nu.*25. *vsq. ad num.* 29. *lib.*2.*Menoch. cons.*348.*num.*43.*& cons.*900.*nu.* 17. *Rot. diuers. d. decis.*568.*in fin. par.*1 *latè Fusar. d. quæ.* 683.*num.* 15. *Peregr. cons.*57.*num.*11.12.*lib.*5.*Odd. de prohib. alien. par.*3.*q.*11.*num.*236. 238. *Giouagn. d. cons.*39.*num.*13.*Gratian. d. disc.* 828.*num.*8.9.vbi quod Rota semper resoluit, quod hac distinctione prohibitionia accessoriæ, vel principalis.

Nec est difficile probare, quod in casu nostro prohibitio alienationis stet de per se, & principaliter, ac separatim à precedenti substitutione hæredum, nam cum ea contineat res, & personas diuersas à præcedentibus, vt videbimus, non potest dici, quod stet consequutiuè, & accessoriè ad præcedentia, si enim voluisset testator eam deseruire solum pro præcedentibus, in quibus tãtùm semel, & temporaliter reciprocè substituerat eius primos hæredes, si sine filijs decederent, vtique non erat necesse descendere ad apparatum sic amplum prohibendi alienationem bonorum vt ad posteros masculos deuenirent, & vt domus ipsorum conseruaretur, quia hæc nihil pertinebant ad illam præcedentem substitutionem, & ideò impossibile est verificari mentē
136 ipsius sine nouo, & perpetuo fideicommisso inter masculos descendentes de familia. *Giouagn. d. cons.*38.*nu.*11.*Rot. d. decis.*568.*num.* 2.*Gratian. dict. disc.*828.*num.* 24.*vbi de communi, & veriori.*

Hic autem tam ex verbis testatoris, quam ex materia ipsa constat dictam prohibitionem alienationis stare de per se, & principali modo, non autem accessoriè; Nam post verba principalis substitutionis reciprocæ inter hæredes testator dixit hæc verba; Insuper decernens, & mandans. vbi nota dictionem illam: Insuper: quæ absque
137 dubio cadit inter diuersa per *tex. in §. in super alia. Inst. de donat.* & perinde est, ac si dixisset. Et vltrà, seu vlteriùs. *ex gl. in l. Seia. ff. de fund. instr. & instrum. leg. in verb. in super* & propterea de eius
138 natura est ampliare priùs disposita ex *Menoch. cons.*416.*num.*22.& in terminis, quod per dictionem: Insuper testator dicatur incæpisse nouam orationem dixit *Giouagn. d. cons.* 39.*num.* 15. *in fin.* Nec mirum, quia hæc vox denotat diuersum casum à præcedenti, & ideo qualitas apposita in antecedenti dispositione non extenditur ad partem sequentem, quam dicta dictio; Insuper intermediat, vt per *Gemen. cons.*44.*circa princ. quem sequitur Marth. in trac. de claus. part.* 4.*claus.*24.*n.*4. latè Barbos. trac. de Diction. vsu freq; littera: I. verb. insuper, vbi etiam, quod hæc dictio diuersitatem à præcedentibus denotat, & venit addendo ad superiora.

Sed melius id probatur etiam ex materia ipsa prohibitionis alienationis, vt non possit dici accessoria ad præcedentia, quia nec ratione personarum ad quas vtraque dispositio refertur, nec ratione bonorum de quibus disponitur, cõueniunt. Si quidem substitutio principalis reciproca primo loco inter hæredes facta sonat tamen inter Dominos Ioannem Andream Zanobium, & Io: Iacobum nepotes testatoris, vti hæredes illius, & compræhendit vniuersam hæreditatem; secunda vero, quæ resultat ex prohibitione alinationis ad fauorem posterorum masculorum, & familiæ, facta est non solum dictis hæredibus sed nominatim etiam dicto Ludouico. & Petro Io: legatariis, & complectitur etiam bona legatariis reli-
139 cta, non tamen se extendit ad omnia, vt prima substitutio, sed solùm ad bona immobilia. Ergo hæc prohibitio cum suis clausulis non potest dici accessoria ad præcedentem substitutionem, sed diuersa, & separata per se subsistens, & apta ampliare primam substitutionem, & nouum, ac perpetuum inducere fideicommissariū vt vidimus, quia diuersas res, & personas conprehendit, propter quod accessoria dici non potest ex *Beret. cons.*142.*num.*29.*vers. cum vero late Petr. de fideicom. q.*6.*nu.*26.27.*& q.*11.*nu.*560.*& seq. Curt. iun. cons.*43.*col. pen. vers. non obstat. Paseth. cons.* 92. *num.*10.*vers. hoc tantū. Ceph. cons.*107.*num.*11.*Menoch. cons.*900.*num.*18.*vers. septimus est casus. quos sequitur Fusar. de subst. q.*683.*nu.* 23. vbi quod prohibitio continens alias personas non se restrin-
140 git ad præcedentia, etiam si adsit dictio relatiua pulchrè hoc etiam docuit *Gratian. d. disc.* 828. *n.*15.16. vbi quod ex diuersitate personarum non datur repetitio præcedentis qualitatis, & substitutionis.

Et ideò nihil nocet, quod hæc prohibitio alienationis imediatæ, & continuatiuæ incontinenti sit apposita post primam substitutionem & idcircò videatur ad eam respectiua; Nam satis constat tamen ex verbis, tamen ex diuersitate rerum & personarum eam esse dispositionem per se stantem, & nouam adeò, vt non possit dici ad præcedentem correspectiua: sic ex *Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsit in fin. vers. si incontinenti. ff. de liber. leg. dixit Petr. de fideicom. d. q.*6.*num.*26.27.*& d. q.* 11. *n.* 560.

560. *pulchrè Gratian. d. diſc.* 828.*num.* 18. ſemper cuim uouum fideicommiſſum ex prohibitione alienationis validæ inducitur, quoties illa ſine verborum violentia non poteſt teſtringi ad caſus, & ſolas perſonas expreſſas, & comprehenſas in præcedenti ſubſtitutione, *Fuſar. d. q. 689. num.* 19. quod hic optime verificatur.

Tertiò igitur nihil obſtat, quod hæc prohibitio alienationis ſit facta ſolùm inſtitutis hæredibus, & legatarijs nominatim, ideò non extendatur ad alios *Fuſar. de ſubſt. q. 679. nu.* 1. Nam pro teſpondetur in caſu noſtro non oportere extendere hūc prohibitionem, cum alienans bona prædicta eſſet vnus de inſtitutis, & expreſsè prohibitis, qui alienando iu extraneos extra familiam, effecit,
142 vt omues ordine ſucceſſiuo de familia poſſint
reuocare alienata ad *tex. in leg. filius fam. §. cum pater de leg. primo leg. peto. §. fratre. de leg. 2. Odd. de prohib. alienat q. 11. art. 1. per totum. Gratian. dict. diſc. 828. num. 1. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 75. verſ. verum circa. Fuſar. q. 318. nu. 114. in fin. & licèt*
143 primò loco admittatur proximior ad reuocan
dum alienata extra familiam, vt *not. in l. vlt. §. pen. de leg. 2. l. cum ita. §. in fideicommiſſo & d. l. peto. §. fratre. eod.* tamen ſi ille neglexerit reuocare, alij ſequentes in gradu etiam poſtea nati de familia
144 potuerunt talem facere reuocationem. per *tex.*
in d. l. peto. §. fratre. iunc. gl. in verb. ex familia. de leg. 2. Petr. de fideicom. q. 11. num. 584. Pereg. eod. tract. Artic. 22. num. 75. Fuſar. d. tract. q. 318. num. 107. 113. & q. 739. nu. 7. Magon. deciſ. Florent. 102. num. 6. Fariu. deciſ. recent. 73. num. 3. par. 1.

Deinde reſpondetur, quod dato etiam non poſſe extendi dictam prohibitionem, non tamen ſequitur, quòd alij poſtea vocati per fideicommiſſum perpetuum ex eò, quòd teſtator voluit bona ſua peruenire ad poſteros maſculos domus ſuæ, vt eius familia conſeruetur, poſſint alienare, quia prouiſio hominibus non tollit prouiſionem le-
145 gis, per quam res ſubiectæ reſtitutioni aliena-
148 ri non poſſunt. *Auth. res quæ. C. communia de legat.* vt tradit *Corn. conſ. 69. ad fin. lib. 1. Dec. conſ. 386. nu. 6. Ruin. conſ. 117. numer. 29. lib. 2. Tob. Non. conſ. 90. num. 18. Ceph. conſ. 153. nu. 43. lib. 2. Peregr. conſ. 40. lib. 2. vbi quod* ita fuit iudicatum. *Surd. deciſ. 272. numer. 19. Fuſar. quæſt. 675. numer. 1. & q. 720. numero. 7. 8. & ſeqq. vbi reſpondet ad omnia.*

Et licèt dici ſoleat, quòd expreſſa hominis prohibi-
147 tio facit ceſſare prohibitionem legis. *l. cum ex*
filio. §. 1. ff. de vulg. tamen id procedere reſpondetur pro tempore, quo durat illa prohibitio, verùm elapſo tempore adhuc durat tacita legis prohibitio: ſic in ſpecie reſpondent *Caſtr. conſ. 263. dub. 2. lib. 2. Dec. in leg. 1. num. 28. ff. de off. eius. & conſ. 86. nu. primo dubio. pulchre Fuſar. d. q. 720. num. 2. verſ. reſpondetur ſecundò;* duplex. eſt enim prohibitio, vna legis tacita vetans bona fideicōmiſſario ſubiecta alienari. *l. Marcellus. §. res quæ ff. ad Trebell.* altera teſtatoris reſtricta ad tempus ſeu perſonas prohibitorum. Ergo licet poſt tempus, ſeu vitam prohibitorum ceſſet hæc teſtatoris prohibitio, non tamen ceſſat alia legis tacita quin eueniente caſu fideicommiſſi bona alienata poſſint vindicari per *tex. in leg. vlt. §. ſin autem. Cod. communia de legat. ſic Fuſar. dict. q. 720. num. 7. verſ. Argumenta.*

Inſuper reſpondetur tunc demùm promiſionem
148 hominis facere ceſſare prouiſionem legis,
quando vtraque diſpoſitio tendit ad eundem finem, & effectum, ſecus ſi ad diuerſum *l. vlt. C. de pact. con. Menoch lib. 4. præſ. 189. nu. 115. Fuſar. d. q. 720. num. 2. verſ. reſpondetur:* ſed hic prohibitiones tendunt ad diuerſum finem, quia prohibitio teſtatoris fuit facta fauore hæredum inuicem ſubſtitutorum, vt vidimus, tacita verò legis fauore fideicomiſſariorum ne bona fideicommiſſario ſubiecta alienentur, ergo vna non tollit aliam *ita Caſtr. dict. conſ. 263. Dec. conſ. 386. numer. 6. Magon. deciſ. Flor. 149. num. 30. verſ. minus etiam Fuſar. d. q. 675. n. 3. & q. 720. nu. 2. verſ. reſpondetur huic argumento.*

Præterea poſſet reſponderi, quod licet alienationis prohibitio facta videatur ſolùm nominatis à teſtatore, tamen cum dixerit, ſe id feciſſe, quia volebat bona ſua deuenire ad poſteros maſculos eius domus, vt eius familia, & ipſorum hæredum, & legatariorum conſeruetur ſequitur, vt huiuſmodi prohibitio ad omnes porrigatur, & extendatur, ad quos bona peruenerint de eius familia propter cauſam, & rationem expreſſam generalem, quæ non poteſt reſtringi ad perſonas no-
149 minatim prohibitas, ratio enim generalior di-
cto extendit prohibitionem alienationis ad alias perſonas, vbi non enuntiatiuè, ſed per modum rationis, & cauſæ fuit emiſſa, maximè ſi non poteſt reſtringi ad eos tantùm ſalua mente teſtatoris, vt hic; ſic ex diſtinct. *Rom. conſ. 457. nu. 1. vbi Mandoſ. in verb. hæredes. Craue. conſ. 785. nu. 18. dicens* eam rationem eſſe tantæ poteſtatis, vt porrigatur ad omnem perſonam, in qua ratio ipſa locum habet. *Peregr. conſ. 45. num. 14. & conſ. 58. num. 5. lib. 1. & de fideicom. art. 1. num. 28. & art. 11. num. 54. Fuſar. de ſubſt. q. 679. num. 13.* vbi infinitos congerit. *Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 2. ſub n. 18. ad fin. & 20. verſ. ſimili.*

Et quamuis multi teneant, quod etiam ſi ratio prohibitionis ſit generalior dicto, & ſubſtitutione ipſa, tamen non extendatur ad alias perſonas, quando fuit nominatim facta perſonæ, vel cum certa demonſtratione, quia tunc prohibitio eſt valde perſonalis, & ſic non extenditur etiam per rationis identitatem. *Ruin. conſ. 127. ſub n. 9. lib. 1. Bero. conſ. 80. n. 41. lib. 2. Beret. conſ. 55. n. 2. Fuſar. de ſubſt. q. 673. n. 8. 9. & q. 679. nu. 14.*

Nam reſpondetur id procedere, quando ratio illa conſeruandi bona in familia commodè poteſt reſtringi ad terminos præcedentis fideicommiſſi, & ad perſonas nominatim prohibitas, velut ſi dictum fuiſſet, quia voluit bona ſemper permanere in ſua familia ſecundùm modum ſupradictum, vel per ſimilia verba, tunc enim non ampliatur prohibitio, nec extenditur ad alias perſonas, ſecus eſt, ſi commodè talis reſtrictio fieri non poſſit, vt hic: ſic ex *Alex. conſ. 59. col. pen. verſ. nec obſtat. lib. 3. Dec. conſ. 291. col. pen. verſ. non obſtant.*

ſtant.Bero.conſ.90. numer.2.lib.2.Rim.iun. conſ. 20.
num.29.pulchrè Peregr.de fideicom.art.11. num. 55.
& ſenſit Fuſar.d.quæſt. 679. numer. 13. in fin. & n.
15. vbi ſubdeclarat opinionem prædictam quando
prohibitio eſt reſtricta ad certas perſonas. &
ratio ad eas poteſt referri, velut ſi dictum ſit, prohibes
dictos filios meos alienare, quia volo, vt
in eis conſeruentur bona, tunc enim non extenditur
prohibitio ad alias perſonas, quia commodè
ad ſolos prohibitos ratio illa reſtringitur,
non ſic eſt in caſu noſtro, vbi poſt factam prohibitionem
dixit teſtator, cum velit bona imobilia
prædicta deuenire ad poſteros maſculos
eius domus, vt conſeruentur in familia Caſseliorum
non enim eſt poſſibile poſteros maſculos
reſtringere ad ſolùm perſonas tunc viuentes, qui
bus ſolis fecit prohibitionem, ergo neceſſe eſt
eam extendere ad quaſcumque alias perſonas,
ad quas fideicommiſſum extenditur, & dicitur
eſſe perpetuum, & abſolutum ob vocationem
152 poſterorum maſculorum Ruin. conſ. 128. num.
11.12.& conſ.208.num.15.16.17. lib.1. Surd.conſ.
67. numero. 38. Fuſar. quæſt.688.numer.74. Farin.
deciſ. recent.203.n.3.part.2.& deciſ. 193. n.6.p.1.
Ideò concludendum eſt prohibitionem alienationis
DD. bonorum imobilium, eſſe perpetuam,
vt poſſint deuenire ad poſteros maſculos dictæ
familiæ, licèt perſonalis videatur prohibitio,
quia illa ratio generalis, cum velit bona conſeruari
in familia, vel ad poſteros maſculos peruenire,
facit prohitionem realem, & iniungit gra-
153 uamen in rem ſcriptum adeò, vt prohibitio
tranſeat ad omnes de familia cum onere fideicommiſſi
& non alienandi bona. ex Caſtr. conſ.
302. numer. 3.lib.1.Pariſ.conſ.92, numer.43.lib. 2.
Capic. deciſ. 103. num. 3.Mandel. conſ. 54. num. 4.
& conſ.93.numer.1.in princ. verſ. ſuccedunt. Menoch.conſ.753.numer.
3. & conſ. 1007.numer.101. &
conſ.1029.num.3.& conſ.1099. numer. 15.& conſ.
1110. numer.4. vbi quòd prohibitio ad omnes
tranſit, ad quos bona ſunt peruentura idem Menoch.de
præſ.lib.4.præſ.68.num.26. Surd. conſ. 567.
num. 18.23.24.& conſ.96.ſub nu.38.44. Becc. conſ.
158.num.16.17.18.& conſ.236.num.44.Ceph. conſ.
478.num.45.Craſſ.in §.fideicommiſſum.quæſt.5.num.
11. Fuſar.d.q.673. num. 5. Peregr.conſ.49.nu.3.4.
lib.3.& de fideicom.art.11.num. 54. Mantic. de coniect.vlt.vol.lib.8.tit.
2.num.18.Gratian.diſc.285. n.
5.Reyn. deciſ.Bonon.106.num.8.Monach.deciſ.Flor.
29.numer.2.Marth.de clauſ.par.3.clauſ. 4. num. 10.
Viu.deciſ.186.num. 9.lib.1.Farin.deciſ. recent. 193.
num.2.4.p. 1. & quamuis aliqui ſentiant contrarium,
quando prohibitio eſt nominatim facta
perſonæ, vt realis dici non poſſit, vt per Fuſar. d.
quæſt.673.num.8. 9. tamen iam reſponſum eſt, &
viſum hoc procedere, quando ratio ipſa eſt limitata,
& poteſt reſtringi ad præcedentia, vt per
Peregr.d.art.11. num.55.Fuſar.dict.q.679.num. 13.
in fin. & num.15. ſecus eſt, vbi non patitur hanc
reſtrictionem, vt hic, vbi cum teſtator velit bona
ſua imobilia deuenire ad poſteros maſculos, &
familiam Caſelliorum conſeruari, præſumendum
eſt voluiſſe facere fideicommiſſum reale, ſi-
ne quo talem effectum non valuiſſet aſſequi, &
quamuis aliqui dicant hanc eſſe prohibitionem
mixtam, hoc nihil refert, quia ſecundùm regulas
reales eſt regulanda, vt de communi Odd. de
prohib. alienat. quæſt. 15. art. 10. numer.217. iunct.
num. 220. 229. & ſit ſemper eſt apta facere fideicommiſum
reale,
Quartò non obſtat conſenſus filij ipſius alienantis,
qui erat proximior, & qui ſuccedere debebat
alienanti, quaſi quòd reuocare bona alienata
154 ad ipſum ſolùm ſpectaret, non ad omnes deſcendentes,
vel de familia ex d.l.cum ita.§.in fideicommiſſo
de leg.2.Fuſar.de ſubſtit.quæſt.739. num.6.
vbi alios adducit: Nam reſpondetur, quòd ille
cōſentiendo alienationi potuit ſibi præiudicare,
nō autem alijs de familia etiam poſtea natis, illi
enim quandocumque naſcantur poterunt reuocare
bona alienata ad tex.in leg.3.§.ſed quia. & §.
ſeq. C.communia de leg.plenè Ral.conſ.10.n. 35.l.3.
latiùs Fuſar.de ſubſt.q.318.num.107.113.& ſeq: vbi
plurimos congerit. Cyriac. contr.532.num.40;vbi
quòd alienatio facta contra præceptum teſtatoris
eſt ipſo iure nulla, & non poteſt conualidari
ex eo, quòd hi qui imediatè vocabantur, renunciauerint
iuri ſuo, quia alter ſubſequens vocatus
cenſetur, ſi ille primis non reuocauit vt benè etiam
Menoch.lib.4.præſ.93. numer. 11. vbi quòd ſi
155 primi non recuperant alienata, alii ſequentes
poſſunt recuperare. ſic etiā Boer.dec.12.& Magon
dec.Fl.91.& 92, vt per Hodi.ad Sur.dec.238. ſub n.
3.ad ſi.adeo, vt nulla in hoc remaneat difficultas.
Quintò. Non obſtat, quod in caſu noſtro nulla adſint
verba. In perpetuum, vel in infinitum, aut ſimilia,
quæ poſſint perpetuum inducere fideicōmiſſum
Nam reſpondetur hic non deeſse verba
perpetuitatem importantia, ſi quidem verbum:
Poſteros maſculos; id efficit, cum amplectatur
omnes deſcendentes, vel ſuccedentes de familia
156 in perpetuum ex tex.in l.4.ff.de iur.immunit.l.Iuriſconſultus.
§.parentes. ff. de grad.Bart.in l. liberorum
n.19.de verb.ſign.Natt.conſ.137.n.2.& conſ. 64. n.
6.8.Dec.conſ.637.nu.5.Rol.conſ.70. num. 20. lib. 3.
Menoch.conſ.895.nu.5.& conſ.1006.nu. 4.& conſ.
1071.nu.1.5.7.& præſ.89.n.20.lib.4.Fuſar.q. 330.
n.2.Gratian.diſc.285.nu.4.14.Coccin.deciſ.493. nu.
1.2.Farin.deciſ.recent.10.num.14.& deciſ.125.n.3.
& deciſ.193.num.2.part.1.ex quibus probatur teſtatorem
vocans poſteros, cenſeri admiſiſse omnes
deſcendentes in infinitum.
Seſto. Non obſtat, quod fideicommiſſum familiæ
relictum etiam in perpetuum nō extēdatur vltra
quartum generationē ex Nouella Iuſtinia. 159.de
qua in §. nos igitur in Auth. de reſtit.fideicom. quaſi
157 quod noſter modernus Ludouic.Actor ſit extra
casū quartæ generationis, & ideo nō ſit audiend.
Nam quatenùs concurrant requiſita dictæ Nouellæ,
quæ multa ſunt, reſpondetur non verificari
in caſu noſtro dictum D. Luduuicum eſse extra
quartam generationem, non enim hic de gradibus
ſecundū ius ciuile quærendū eſt, de quo docemur
tot eſse gradus, quot ſunt perſone dempto
ſtipite, quia Nouella non loquitur de gradibus,
ſed de generationibus, & ſatis conſtat
gene-

ficientibus, cæteri sunt æqualiter admittendi ad *tex. in l. cohæredi §. qui discretas vbi DD. & Ias. n.2. de vulg. Peregr. de fideicomm. art.9. n.14. Fusar. de subst. q.494. n.1.* vbi alios allegat: quod hic sufficit, vbi tamen addi potest, quod in casu nostro quo ad substitutionem particularem bonorũ immobiliũ legatarios, & hęredes fuisse coniunctos, quia simul eos vocauit, ideò simul omnes cõcurrunt. *Fus. d. q.494. n.8.* cætera vel iam sublata sũt, vel nullius considerationis esse putaui: Ideò &c.

Archipræsbiter, & Ordinarius Carpi, an possit suis Clericis subditis conferre primam comę tonsura, & quatuor Minores Ordines, & dimissorias ad Sacros dare.

S V M M A R I V M

1 *Archipræsbiter Carpi est Ordinarius, & Sedi Apostolicæ immediatè subiectus.*
2 *Abbates, & alij exempti post Concilium nequeunt dare Ordines Minores, vel dimissorias.*
3 *Clerici Carpen. ordinantur ab Episcopo Mutinæ per modum prouisionis.*
4 *Ecclesia Carpen. Dignitas*
5 *Archipræsbiteri Carpi auctoritas.*
6 *Ordinarijs committi possunt literæ Apostolicæ.*
7 *Carpũ est Ciuitas Imperialis, et à quo fuerit fundata.*
8 *Carpum vnde dictum fuerit.*
9 *Carpa quid sit.*
10 *Campi Nacri erant, vbi nunc Carpum est.*
11 *Acerra Ciuitas vbi sit.*
12 *Verbum: Carpo: quid importet.*
13 *Carpẽses à carpẽdo dicti sunt iocosè, vel per liuorẽ.*
14 *Mutinenses dicti sunt latrones à glossa per liuorem.*
15 *Carpum dictum est à Carpino arbore nota.*
16 *Carpinus quid sit?*
17 *Acer campestre quid sit.*
18 *Carpini qualitates, & quando fructificet.*
19 *Longobardi vnde dicti sint.*
20 *Longobardi quomodò ab Italia eiecti.*
21 *Carpum nobile Castrum appellatur.*
22 *Carpum à quibus fuerit possessum.*
23 *Carpen. sex fratres condemnati in 70. mila scuti ob violatam confœderationem.*
24 *Carpum est de iuribus Imperij, & fœudum Cesaris.*
25 *Carpum datur in fœudum sub nomine Principatus.*
28 *Donata à Principe filiom. sunt pecculiũ quasi castrẽs.*
27 *Cardinalis de Carpo à quo fuit creatus.*
28 *Carpum spectat ad Serenissimã Domum Estensem.*
29 *Carpum permutatur cum saxolo.*
30 *Saxoli castrum nobile, & delitiosum.*
31 *Albertus Pius vbi decesserit.*
32 *Carpi Dominus, & Princeps Serenissimus Dux Franciscus Estensis.*
33 *Carpi situs, qualitates, & laudes.*
34 *Carpi villæ, & Iurisdictio spiritualis.*
35 *Carpi ordinario subijcitur Ecc. S. Io: Bap. de Trebbio.*
36 *Archipræsbiter Carpi potest dare tonsuram, & Minores Ordines.*
37 *Viam sibi ferro aperit, qui per contraria transit.*
38 *Archipræsbiteri de iure nõ possunt conferre Ordines.*
39 *Ordinis proprius minister est Episcopus.*
40 *Abbates exempti de iure possunt conferre tonsuram, & Ordines Minores.*
41 *Priuilegia non admittunt, nisi strictam interpretationem.*
42 *Cui verba non conueniunt, nec conuenit dispositio.*
43 *Abbates qui non sunt, nequeunt Ordines conferre.*
44 *Dimissorias dare soli Episcopo permissum est.*
45 *Dimissorias præter Episcopum nullus dare potest.*
46 *Ordinatio Clericorum sæcularium ad solos Episcopos pertinet.*
47 *Abbas etiam Nullius, nequit dare dimissorias suis Clericis.*
48 *Dimissorias cõcedere probibitum fuit à Concilio omnibus, præterquam Episcopo.*
49 *Abbates regulares tantùm suis Monacis possunt cõferre Minores Ordines.*
50 *Ordinarij locorũ exẽptorũ nequeũt darè dimissorias.*
51 *Abbas antè benedictionẽ nõ potest conferrè Ordinès.*
52 *Episcopi viciniores possunt conferre Clericis nullius Ordines etiam sine testimonio sui Ordinis.*
53 *Ordines conferre potest simplex Sacerdos ex commissione Papæ.*
54 *Papa in rebus Ecclesiasticis potest omnia.*
55 *Abbates Ordinarii possũt cõferre Ordines Minores.*
56 *Abbas cognoscitur ex dignitate, non à nomine.*
57 *Abbas est nomen potiùs sollicitudinis, & laboris, quam bonoris.*
58 *Abbatis nomen competit cuilibet Præposito collegiorum.*
59 *Abbates dicebantur Archimandritæ.*
60 *Abbatum iura babent omnes vtentes Iurisdictione quasi Episcopali, & insignibus Episcoporum.*
61 *Ordinarius loci dicitur ille, vbi nullus alius extat Antistes.*
62 *Ordinarius quando dicatur litera Iurisdictionẽ quasi Episcopalem.*
62 *Abbates sæculares denominati sunt exemplo regularium.*
63 *Carpi Colleggiata sæcularis fuit priùs Regularis Canonicorum Lateranen.*
64 *Abbas dici potest Prælatus Ordinarius Clericorum sæcularium.*
65 *Ordinarii dignitas cum vsu Pontificalium proxima est dignitati Episcopali.*
66 *Prælatus debet manuteneri in quasi possessione exercendi pontificalia.*
67 *Prælatus babens iura Episcopalia, seu quasi, non dicitur de inferioribus Episcopo.*
68 *Abbas cum Iurisdictione quasi Episcopali venit nomine Episcopi.*
69 *Archipræsbitero Carpi, & alijs Ordinarijs debent committi littere Apostolicæ.*
70 *Ordinariorum appellatione veniunt etiam inferiores Prælati Iurisdictionem babentes*
71 *Diocœsani appellatione venit tantùm Episcopus, & quando.*
72 *Diocæsani appellantur absolutè etiam Prælati cum territorio distincto, & Iurisdictione.*
73 *Diocæsis, & territorium idem important.*
74 *Archipræsbiter Carpi est manutenendus in quasi possessione conferendi Ordines minores.*

75 *Manutentio datur etiam in ſpiritualibus in ſtatu de tempore mota litis.*

76 *Abbas eſt manatenendas in quaſi poſſeſſione conferendi ordines.*

77 *Manuteatio datur etiam ex poſſeſſione anteceſſoris.*

78 *Manutentio datar Abbati ex ſola poſſeſſione de tempore mota litis.*

79 *Exempto exiſtenti in poſſeſſione ſue exemptionis datur maaateatio.*

80 *Epiſcopus conferens Ordines ſacros ordiaato in Miaoribus ab Abbate, cenſetur illos confirmare.*

81 *Exempti qui nam ſint, qai minores Ordines conferre aoa poſſant.*

82 *Verbam: Qui:ſtat reſtrictiuè, & declaratiuè.*

83 *Pracedentia reſtringantur per ſequentia.*

84 *Pralatus exemptus etiam Nullius poteſt eſſe, quod ſit intra fines alicuius Diocæſis.*

85 *Qualitatem legis debet probare ſe fundans in lege qualificata.*

86 *Carpum eſt extra fines Mutinen. & Regien.*

87 *Diocaſis intra fines quando oporteat locum eſſe exemptum.*

88 *Carpum eſt vicinum confinibus Mutinen. & Regien. ſed non iatra fines.*

89 *Intra fines alicuius Dioeaſis quando aliquid eſſe dicatur.*

90 *Verbam; Intra, non denotat vicinitatem, ſed intrinſicitatem.*

91 *Dictio: Iatrà. quid propriè ſignificet.*

92 *Eſſe in loco quomodo aliquid dicatur.*

93 *Domi fieri quomodo aliquid dicatur, ſi fiat in porticu*

94 *Conciliam loquens de locis exemptis intra Diocaſim non extenditur ad ea, qua ſunt extra.*

95 *Quod non mutatur, ſtare non prohibetur.*

96 *Terminus terminās, & terminus terminatus q d ſit.*

97 *Fines extra exiſtens non comprehenditur in venditione.*

98 *Exempti intra fines incluſi cenſentur in diſpoſitione Concilij.*

99 *Archipraſbiter Carpi, ſi eſſet Epiſcopus titularis, poſſet ſuos clericos etiam Sacris initiare.*

100 *Abbas cam territorio diſtincto, & Iuriſdictione priuatiuè ad Epiſcopam poteſt clericis ſecularibus dare ordines, & dimiſſorias.*

101 *Epiſcopus quomodo poſſit vnam Eccleſiam in totum à ſe eximere.*

102 *Ordinare, & dimiſſorias dare eſt eiuſdem poteſtatis.*

103 *Archipraſbitero Carpi nō eſt probibendum Ordines conferre, & dimiſſorias dare ſubdito.*

104 *Abbas an poſſit ordinare Clericos alienos cum dimiſſorijs ſui Epiſcopi.*

105 *Ordinarius non Epiſcopus poteſt concedere cuicunque Epiſcopo, vt in ſuo territorio exerceat Pontificalia.*

106 *Minores ordines qui conferre poſſint.*

107 *Abbas quo nomine vocetur, non intereſt.*

108 *Dimiſſorias dare quis Ordinarius poſſit.*

109 *Dimiſſorias dandi ius praſcribi poteſt.*

110 *Abbas etiam non benedictus, & ante benedictionem poteſt ordinare.*

111 *Abbates exempti habentes ſpeciale priuilegium ordinandi, non comprehenduntur in generali diſpoſitione Concilij.*

112 *Viſitare poteſt loca exempta etiam Nullius Epiſcopus vicinior.*

113 *Archipraſbiter Carpi à nemine poteſt viſitari.*

114 *Epiſcopus vicinior non poteſt viſitare Eccleſias, quæ habent proprios Pralatos extra eius diœceſim.*

115 *Manutentio datur exiſtenti in poſſeſſione vt non viſitetur.*

116 *Pralatus manutenendus in poſſeſſione conferendi ordines*

117 *Exemptus eſt manutenendus in poſſeſſione ſua exēptionis.*

118 *Exemptus Nullius quando nequeat dare dimiſſorias*

119 *Abbas exemptus poteſt cōferre Ordines Clericis ſæcularibus cum dimiſſorijs ſui Ordinarij.*

120 *Epiſcopi debent ordinare Clericos exemptorum intra eorum dioeaſinenis exiſtentium.*

121 *Abbas venit appellatione Pontificis.*

122 *Ordiaario Nullius competunt omnia, quæ Epiſcopo.*

123 *Synodum poteſt facere, & in eo examinatores nominare Ordinarius Nullius*

124 *Abbas poteſt eligere examinatores in ſuo Synodo.*

125 *Synodum debet Epiſcopus quotannis facere, & quare.*

126 *Synodum congregare poſſunt omnes Ordinarij, qui habent territorium diſtinctum.*

127 *Synodi Congregatio eſt de lege Diocaſana*

128 *Synodum facere eſt actus Iuriſdictionis.*

129 *Archipraſbiter Carpi vti Ordinarius, poteſt Synodum facere,*

130 *Ordinarij exempti poſſunt omnia, ſicut Epiſcopi, quæ ſunt Iuriſdictionis.*

131 *Iudices Synodales ſaltem quatuor ſunt in Synodo nominandi.*

132 *Iudices Synodales quales eſſe debeant.*

133 *Canonicus Eccleſia Colleggiata non poteſt eſſe Iudex Synodalis, nec delegatas Papa.*

134 *Canonici ſolùm Cathedralis poſſunt eligi in Iudices Synodales, non alterius Eccleſia.*

135 *Prothonotarius Apoſtolicus poteſt eligi in Iudicem Synodalem, & eſſe delegatus Papæ.*

136 *Cauſa Eccleſie quibus ſint committenda.*

137 *Canonicis Eccleſia Colleggiata etiam doctiſſimis nō poſſunt cauſa Eccleſiaſticij committi à Sed. Apoſt.*

138 *Iudices Synodales eſſe non poſſunt Canonici Colleggiata etiā Doctores, dato quoq; quod in Cathedrali non extent idonei.*

139 *Diſpenſationes Apoſtolica debēt committi Ordinarijs locorum etiam inferioribus Epiſcopo.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SÆpè, ac pluries à me quæſitū fuit, an verè Archipræsbiter insignis Colleggiatæ Carpi Ordinarius, & imediatè ſubiectus Sedi Apoſtolicæ cum multis aliis Eccleſiis intra eius territorium exiſtentibus pertinens quo ad Ius patronatus ad Sereniſſimum Ducem Mutinæ, illiuſ etiam ciuitatis Principem, & Dominum tēporalem, poſſit Clericis ſæcularibus ſuis ſubditis conferre primam Comæ tonſuram, & qua-

quatuor minores Ordines, & pro Sacris obti-
nendis concedere dimissorias ad qoemcumque
Antistitem vigore priuilegiorum, *Calisti.* 11. *&*
Leonis X. & consuetudinis imemorabilis tam
ante Concilium Trid. quam post illud vsque ad
annum. 1609. quo tempore eius quasi possessio-
ne cæpit turbari, orto dubio, an posset ampliùs
2 dicta potestate vti, stante *Concil.Trid.in c. Abbati-*
bus.sess.23.de Reform. quo Abbatibus, & aliis exé-
ptis etiam Nullius interdicitur conferre dicto
Ordines aliis, quam sois subditis Regularibos, &
vertente hoc dubio *coram S. C. Eminentissimorum*
& Reuerendissimorum DD.Card. Concil. Trid. inter-
3 *pret.* ad euitandum absurdũ ne Clerici Carpen.
Ordinatore carereot, permodom prouisionis ea-
dem Sacra Congregatio rescripsit Illustrissimo,
& Reuerendissimo D. Episcopo Mutinæ quasi vi-
ciniori *sub die.* 15. *Ian.*1613. vt dooec cootrouersia
dirimatur, ipse cõferret Ordines iisdem Clericis
Carpen. pro vt fecit, & ego quoque *dixi contr. for.*
*46.num.*13.14. propter qood dictis D. Archipræ-
sbiter cessauit conferre dictos Ordines, & tonsu-
ram, & solùm dabat ordinandis literas testimo-
niales, & commendatias, & ita obseruatum est
vsque ad oostra tempora: ego enim quoqoe ab
Illustrissimo D. Episcopo Bertuchio recolendæ
memoriæ Prælato Mutinæ de anno 1620. fui vti
Carpen. Ordinatus vigore DD. literarum S.Cart
legitur in literis pateutibus dicti D. Episcopi pro
collatione ordinum, & hoc dubium adhuc verti-
tur sub Iudice, indecisumque manet silentibus
partibus, & nondum volui ex professo, & longo
calamo hanc aggredi Prouinciam, qua ante me
egregius, & doctissimè conciois meus *Vinc. Gri-*
linz. in cons. 142. *per totum* adamussim hoc pun-
ctum pertractauit, & discussit vt vix spicas colli-
genti reliquerit copiam maoipulum faciendi. Ve-
rùm quia iam pertransierunt anni plùs quàm 30.
ex quo ipse de hoc scripsit in iure adeò, vt post
illum editi fuerint in lucem auctores classici, qui
materiam per tractarunt, existimaui bonum esse
de nouo materiam hanc illustrare si non nouis
rationibus, saltem nouis auctoribus pro honore
saltem, & vtilitate Patriæ meæ Carpen. dilectissi-
mæ cui plurimùm debeo, & cui omnia bona de-
siderio magno semper desideraui.

Pro huius rei dilucidatione ceosui noo esse abte-
antilhùm exponere, quomodo Ciues Carpen. di-
gni fuerunt hoc bonore, vt haberent Ecclesiam
Abbatialem insignem oulli subiectam Ordina-
rio, imediate Sedi Apostolicæ obedientem cum
suis membris. & cum Prælato Ordinariæ Iorisdi-
4 ctionis, & Nullius Dioc. qui habet vsum Mitræ,
& Baculi Pastoralis, Annuli, & insignium, ac ha-
bitus Pontificalium, ac facoltate gerendi Cap-
pam magnam, & Rochetam, & benedicendi or-
namenta Ecclesia & Pallas, & dicendi Missas Põ-
5 tificales, & ioeis, Vesperi, vel Matutinis be-
nedicendi Populum cum elargitione Indulgen-
tiæ 40. dierum in forma Ecclesiæ consueta, & cõ-
ferendi primam tonsuram, & Ordines Minores,
& ipse est caput Collegiatæ XIV. Canooicorum,
& trium Dignitatum scilicet Archidiaconi, Præ-
positi, & Decani, & quatuor Mansiooatiorum &
aliorum præsbiterorum & est in hac quasi pos-
sessione, & habet priuilegia ampla *Calisti.* 11. *P.*
M.subdat.anni 1123.4.*Id.Februarij, & Iulii.* 11. *an-*
ni. 1512. *Kal. Febr. & Leon. X. de anno.* 1515. *Kal.*
Maii. in quibus hæc pleniùs enarrantur, & con-
ceduntur, teste etiam *Grilinz. dicto cons.* 142. *per*
totum. & ego aliquid dixi *in contr. for.* 46. *n.* 17. 18.
& contr. 67. *n.* 1. 2. 3. & hæc sunt, quæ considetan-
tur apud *Seraph. decis.* 1052. *& Gratian. disc.* 212.
6 ad constituendum verum Ordinariom, cui etiã
litteræ Apostolicæ committi debent, & possunt
vt per *Seraph. d. decis.* 1052. *Rot. apud Rubeum. decis.*
disc. 45. *nu.* 3.4.*p.* 5.

Si quidem Carpum nunc Ciuitas Imperialis non
infimi gradus viris litteratis, & nobilibus abun-
7 dans fertur fuisse cõstructum ab Aystalpho Lon-
gobardorum Rege circa annum Domini. 751. an-
te tempora bellorum Caroli Magni, & Pipini, &
creditur à multis hoc ei nomen Carpi indictum
8 fuisse ad similitudinem alterius Carpi, quæ est ci-
uitas in Africa Minore extans non longe à flumi-
ne Catada. de qua *Tolomeus Geografiæ lib.*4. verba
facit, quia fortè fundator res aliquas fortiter in
illis partibus gesserit, vel alia ratione, quæ nunc
excogitari non potest. Vel potiùs nomen sum-
psit à B. Carpo discipulo D. Pauli. Apostoli, qui
de eo meminit 2. *ad Thimotheum cap.* 4. & de eo
Ecclesia festum celebrat sub die. 13. Octobris,
de quo scribunt Beda, Vsuardus, Ado, ac cæte-
ri latinorum Græci verò dicunt fuisse etiam v-
num ex numero 72. discipulorum teste Baronio
verisimile enim est fundatorem habuisse deuo-
tionem erga dictu Sanctum, & sic ab eo Castrum
Carpi denominasse.

Vel dicamus Carpum noo à Carpione, sed dictum
fuisse à Carpa pisce valde noto, quo abundabant
9 valles eiusdem loci, si quidem situs ille erat ple-
nus vallibus, & nemoribus, vt etiam non longè
à uostris temporibus legimus aliquid de Carp.
vallibus apud *Alex. cons.* 25. *lib.* 3. etenim assentio
cum Volaterauo lib. 4. Geograffiæ Campos Na-
10 cros foisse in loco, vbi nunc Carpum cernitur, &
dissentio à *fr. Leandro in descriptione Italiæ. Regon.*
15. *fol.* 321. *& fol.* 324. vbi hoc non admittit, sed
putat eò loci fuisse Aseram descriptam à Strabo-
ne in his locis, id eoim esse non potest, quia Ase-
ra est vrbs Campaniæ nõ longè à Neapoli, quam
Clarius amnis præterfluit. Vnde *Virg.* 2. *Georg.*
11 Vacuus Clanius, non æquus Acerris; & testantur
Plinius, & Strabonus.

Vel vt alii forsam per iocum, discere Carpum
fuisse sic nuocupatum à Carpiendo, hoc est à
12 verbo: Carpo: quòd significat rapere, & alienum
auferre, idque ob malos mores hominum loco-
rum prædictorum Siluestrium, & sic à qualitate
habitatorum, quia fortè habebant malas manus
iuxta illud *Virg. Eclog.* 9. Carpent tua poma ne-
potes; sed hoc iocosè, vel per liuorem dictum
fuit, sicut ex causa liuoris Mutinenses esse latro-
nes dixit *gl. in leg. qui à latronibus. ff. de testament.*
& qui testamen. facer. poss. nam Accursius fuit Bo-
noniensis, & notæ sunt inimicitiæ veteres inter

Bononien. & Mutinen.

Vel denique (quòd veriùs puto) Carpum dictum eſt à Carpino arbore nota de Aſerum genere, de qua Palladius: Carpinus vltima arbor ferunt enim Regem prædictum, aucupij gratia vagatū cum ſocijs fuiſſe per illa loca venationibus, & au-
15 cupiis apta, & non redeuntem falconem egregium, quem amiſerat, præter ſpem inueniſſe in dicto arbore Carpino, vnde præ gaudio, & ſortè ex voto deliberauit eo loci Eccleſiam ſub inuocatione S. Mariæ, & Caſtrum edificare, vt fecit, & à Pontifice pro dicto Eccleſia priuilegia impetrauit, ne cuiquam ſubijceretur Ordinario, & ideò ad confirmandam hanc fidem adhuc Carpinus vetuſtiſſimus cernitur prope illum locum vbi Eccleſia fuit fundata, non exiguæ magnitudinis, &
16 etiam admirationis, quia in toto illo territorio nulla alia ſimilis Arbor reperitur, ſi quidem po-
18 tius in Montanis apud colles fructificat, & alio nomine dicitur Aſer campeſte, & etiam Opulus, quæ licet in ſæpibus planorum locorum aut colliculorum fructificet, tamen nonnunquam humilis arbuſcula adhibito præſertim cultu, in procetam arborem, vt Carpi factum eſt, grandeſcens, craſſam ramis multis brachiatam cortice ſpiſſo parum candicante corpore candido rariore, quā Aceris montani longo, & vndoſo venarum diſcurſu ornato, folijs latis, quæ quinq. vngulis constant, fructu longo, compreſſo, tenui auicularum plumis, aut grandium muſcarum alis ſimili, floret menſe Maio, fructus maturat ſeptembri, vt
18 hæc pulchrè leguntur *in libro Hiſtoria generalis Plantarum lib. 1. c. 28. verſ. Acer campeſtre.*

Sed quidquid ſit de hoc, ſatis notum eſt Carpū habuiſse ortum à dicto Rege Ayſtulpho vt in bulla dicti Caliſti, & tradit *Grilinz. d. conſ. 142. in princip.* & propterea ſuum principium fuit ante Carolū Magnū, ſi quidem longobardi Populi Ciſalpinæ
19 Galliæ à Germanis oriundi, & à Barbarum prolixitate nuncupati euocati à ſuo ſolo à Narſate Iuſtiniani Duce relicto Oceano, vlrimiſq. Germaniæ otis Albino duce Italiam ingreſſi ſunt, & breui omnes citerioris Galliæ vrbes cæpere, ibiq. cū ducentis annis, & vltra regnaſsent, à Carolo Magno ſuperati fuerunt, & pulſi Deſiderio eorū Rege capto, vt dicunt Volateranus, Candidus Platina, & Capriolus, quòd fuit ſecundùm prædictos vſque ad annum D. N. I. C. 800. circiter.

Verū licet Carpū tenue habuerit principiū poſtea tamen talia recepit incrementa, vt nobile Caſtrū
21 bis appelletur *à fr. Leandro in deſcriptione Italia d. regio. 1 f. 324.* qui etiam narrat, quomodò fuerit ſub Illuſt. familia Dominorum de Pijs, qui illud occupatum à Picis, & Toſsabellis recuperauerūt
22 & longo tēpore poſsederunt, cum eſset plenum viris eruditis, & acuti ingenij tam in litteris, quā in armis, & de hoc etiā facit mentionē circa annum 1336. *Pigna in ſua Hyſtoria lib. 4. f. 351. 352.* vbi quod Frāciſcus Picus auxiliatore Zaccaria de Toſsabecchis Carpum occupauerat, & cōmēdatum fuit Ser. D. Borſio Duci Ferrariæ de anno. 1468. vt apud eundē *Pignam li. 8. f. 748.* & fuerunt quædā confæderationes inter Galatium de Pijs, & Ducem Ferrariæ, ob quarum contrauentionē ſex fratres Carpen. fuerunt condemnati in ſcutis
23 70. m. vt apud *Alex. c. 84. li. 3.* & conſtat quod Domini Albertus, Galatius, & Gibertus de Pijs fuerunt Domini Carpi, vt apud eumdem *Alex. conſ. 25. li. 7.* & hoc Caſtrum eſt de iuribus Imperij, & fæudale Maieſtatis Cæſareæ, vt colligitur *ex fr.*
24 *Leandro dicta Reg. 1 5. f. 324. in fi. & Pign. li. 4. f. 344* & legitur *apud Crau. conſ. 973.* de quo fecit etiam
25 mentionem *Guicciard. fol. 248. 274. & Card. Tuſc. littera C. concl. 106.* Inde cognoſcitur Carpi nobilitas, quia illis etiā temporibus dabatur in fæu-
26 dum ſub nomine Principatus, nobiles enim de Pijs quo ad terram Carpi, & territorium, & homines ſibi ſubditos, habebātur loco Principis, & propterea ab eis donata filioſam. poterant dici bona caſtrenſia, vel quaſi vt poſt *Ang. Aret. conſ. 100. n. 14. & ſeqq. dixit Tuſch. d. concl. 106. n. 2.* & ex hac patria ortus eſt Ridulphus Pius Cardinalis
27 de Carpo, qui à Paulo III. fuit in Purpuratorum n. adſcriptus, qui vitæ integritate, & terū gerendarum prudentia fuit præſtans, vt inquit *Platina in vita Pauli. 111.* & firmat fr. Leander dicto loco & in Marchia Anconitana fuit notiſſimus, vbi fuit legatus, & maximè ob conſtitutiones, quæ dicuntur Cardinalis de Carpo. Hinc orti etiam fuerunt Leonellus, & Albertus viri doctiſſ. qui ſcripſerunt Apologiam contra Eraſmum Rotheredamum Hæteſiarcam, & fuerunt ſepulti in Eccleſiæ S. Nicolai, vt tradit *fr. franciſcus Gonzag. Epiſcopus Mantuanus de origine Seraphicæ Religionis Franciſcanæ* 3.

Hinc etiā ortum habuit Beatus fr. Innocentius de Carpo, qui Religionem Franciſcanam ingreſſus, & factus Sacerdos in Prouincia Bononiæ fuit ornatus tantis virtutib. & tanta perfectione, vt poſt mortē multis miraculis corruſcauerit, & magna habitus fuerit in veneratione, vt narrat *Hiſtoria Chronica dicta de Patre S. franc. p. 4. li. 1. c. 53. pag. 98*

Ex eodē locum ortum etiam habuit B. Camilla de Pijs, cuius ſanctitatē comprobat etiā Martirologium Frāciſcanum, quod ſub die 27. Iul. ſic de ca mentionē honotificā facit dicens. *Carpi in Inſubria B. Camillæ Pica V. quæ Ill. genere nata vita ſanctitatem miraculis quam plurimis comprobauit,* & in eo Gloſſator latiùs eandem B. Camillam laudibus proſequitur dicens, & exponens verba dicti Martirologij in verbis illis Beatæ Camillæ Virg. Hæc nobiliſſima Hæroina Illuſtr. Gilberti Pici, ſeu Pij à Sabaudia Carpēſis Principis extitit filia, quæ impetratis ab Innoc. 4. Papa Apoſtolicis lit. ann. Chriſti. 1484 ex conceſſio B. Patris Stephani, de quo 27. Apr. Monaſteriū S. Claræ ex ob venientes ſibi pinguiſs. hæreditate, Carpi erigēdū curauit euocatiſq. ex ſacro Corporis Chriſti Cremonenſi Cænobio ſex Monialibus. 4. Iul. 1500. huic ſeculo illiuſq. illecebris ptius valedicto ipsū vna cū illis ingreſſa eſt, atq; comunem Regulā, viuendiq. modum ſolemniter profeſſa, quòd reliquū ſibi vitæ fuit, ſanctiſſimē tranſegit Cūq. plura ædiſiſet miracula, corpus eius honeſtiſſimo loco reſoluitur, de ea ſcribunt de ea ſcribunt *Gonzaga in prædicto Monaſt. Carp. quod eſt XV. Prouincia. Bonon. Barezzus*

*zus sup.lib.2.c.13.Deza super c.31.*hucusq. glossator & latius ferè idē narratur in *Cronicha S. franc. p.4.lib.2.c.13.f.*132. vbi etiā dicitur corpus illius fuisse sepultū in dicto Monasterio S.Claræ,& haberi in veneratione non solū à Monialibus, & hominibus loci, sed etiam à vicinis Populis, quia multis miraculis fuit illustrata. Hæc fundauit nobile Monasteriū S.Claræ Carpi, illudque dotauit multis,& magnis possessionibus, vt constat ex rogitu *D.Christofori Carnoalis sub die 4. July* 1500. id autem fecit auctoritate *Innocentij VIII. P. M. vt ex eius lit:datis septimo Settemb.* 1490. quarū executio fuit commissa Reu.D.Lucæ de Arcimaudis Vic.generali episcopi Regien.qui de anno sequē ti se contulit ad terram Carpi,& formaliter erexit dictū Monasteriū S. Claræ sub regimine Fratrum minorum de obseruantia, & dotē bonor. competentem declarauit, vt in Instrumento erectionis, ecclesia vero fuit consecrata *sub die* 8. *Decembris.*1545. à Reu et.Hieronimo Vascherio Carpen.& Episcopo Guardiense & prius fratre prædicti, Ordinis Minorū, corpus vero dictæ B. Camillæ inuentum integrum fuit vestibus sericeis indutum, & translatum ad Ecclesiam interiorē Monialium in arca honorifica sub die 23. Martii. 1602. posthæc vero Vrbanus VIII. dictū Monasterium, Moniales, & bona liberauit à gubernio, & Iurisditione DD.Fratrū de obseruantia,& subiecit Episcopo Mutinen. pro tempore vt in Breui Apostolico *dato sub die. 7.Iulii.*1629. Verùm quia dictum Breue fuit subreptitium, cū non fuerit narratum illius loci Ordinarium esse Archipresbiterum terræ Carpi,& crediderit Pōtifex illud esse sub Iurisdictione Mutinen. Episcopi, ideò dictus Papa Vrb.meliùs informatus reuocauit dictum Breue,& prædictas Moniales cum Monasterio iterum exemit à dictis fratribus Minoribus,& subiecit correctioni, regimini,& Iurisdicioni prædicti Archipræsbiteri, vt constat ex alio Breui facto *sub die.*18.*Iulij.*1637.

Hinc etiā orta Beata Magdalena sic vulgò dicta ob vitæ integritatem,& religiosam castitatē, quam sēper seruauit in Monasterio S. Sebastiani Monialium Carpi Ord. seruitar. & ob miraculorum gratiam, in quibus illud fuit insigne, quando ad vitam reuocauit filium Co: Alberti Sacrati Ferrarien. tunc Carpi Gubernatoris sub Hercule.II Duce Ferrariæ, sicut narrat perbellè *Magister, & Theologus fr.Dominicus à Reggio seruita in suo compendio historico substit.Perla.fol.*212. *Sicut etiam ex* eodem loco ortus est Pater Bernardinus Realinus Religiosus societatis Iesu, qui morum integritate,& vitæ sanctitate fuit insignis & splendor Patriæ,& religionis & obiit 6.Non.Iulij.1616.nō sine fama Sāctitatis cuius laudes,& vitā latè tractat Pater Iacobus Fuligattus in libro de Vita Patris Bernardini Realini, ad quē remitto lectorē.

Peruenit autem hæc Ciuitas Imperialis ad manus Serenis.Ducum Ferrariæ sub Alf. P. vt apud *fr. Leandr.d.region.*15.*fol.*325. & nunc est Ser. Ducis Mutinæ, & Regii, vt testatur *Tusc.d.concl.*106.*n.*
28 3.*ia fi.* Res verò ita se habuit, quia de ann. 1499.
D. Gibertus Pius pater d. B. Camillæ eiectus à
suis patruelibus partem suam Carpi, & Soleriæ,
29 & iura sua dedit Herculi duci Ferrarien. pro Ca-
stro Saxoli, vt *apud d.fr.leandr.d.reg.*15.*fo.*324.*ver*
*so,& apud Cran.d.con.*973.*in princ.& per totū.* Vn-
30 de colligitur valor, & dignitas Carpi, pro cuius
portione Estēses tradidere delitiosum Saxolum
cum multis pertinentiis, & ita ex fr.Leandro E-
stenses & Pii possidebant Carpum in communi;
Verùm quia Albertus Pius cū fratre partes Fran
corum sequebantur, capto apud Ticinum Fran-
cisco, II.Gallorum Rege, Pij tāquā rei læsæ Ma-
iestatis *de anno* 1527.*à Carolo v.Imp.*fuerunt pri-
uati iurib.Carpi, quòd ideò fuit traditum Alf. P.
31 Ferrar.Duci.qui fuit legitimè inuestitus, Alber-
tus Vic.decessit è vita Parisijs, cui successit Leo-
nellus eius frater in dominio Meldulæ, & Sarsi-
næ, & hoc modo domus de Piis peremptoriè
32 fuit priuata dominio Carpi, illudq; iuridicè tran
slatum in Ser.domum Estensem, quam incolo-
men seruet Deus,& ad maiora extollat, & ma-
ximè nunc sub felicissimis auspiciis Seren.Ducis
Franc. Esten. orti nobiliss.& religiosissimis pa-
rentibus, cuius excelsa merita,& egregia facta
describenda requirunt alium calamum.

Hinc igitur iure meritò Carpum hodiernis tempo-
ribus Ciuitatis Imperiali nomen acquisiuit,
licet enim Sedem Episcopalem non habeat, ha-
bet tamen quasi episcopalem,& Abbatialem di-
gnitatem, licet alio nomine Archipræsbiteratus
33 vocetur,& cui latitudine, ædificiorum magnifi-
centia, habitatorum nobilitate, situs amænitate
& annonæ abundantia ciuitatis nomine cōgruit
etenim extant plurimæ Ciuitates Episcopo ful-
gentes, quæ ei minimè comparari possunt, vel
cœquari & ideò sic sub nomine Ciuitatis hunc
locum appellauit dictus *Magister fr. Dominicus*
*in dicto comprend.d.fol.*212.*& Pater Iacobus Fuli-*
gatus è societate Iesu in Vita P.Bernardini Realini
*cap.*1.*vers.Hebbe.* Nam Carpum in modum For-
talitii antiqui fabricatur.& ab Estensibus ad me
liorem formam redactum ingenti fossa, & muro
terræplanato circumdatur per circuitum vltra
mille passus, lares intus habet mille circiter, vi-
ros vltra quinq; mille, nobilem habet Ecclesiam
quasi Episcopalem cum Canonicorum,& Digni
tatum insigni Collegio, in quo semper ad fue-
runt viri illustres, & sufficeter pro Cathedrali,
Palatium Principis,& Curiæ nobilissimum, Sena
tum 12.Prouisorum cum Priore I.C. Monasteria
Regularium intus septem non exigua, duo pro
feminis religiosis, cætera pro masculis, extra por
tam superiorem habet nobilem Cōuentum Ca-
puccinorum; intus verò quatuor Confraternita-
tes insignes, Montem Pietatis,& Farinæ, Hospi-
talia duo infirmorum, & puerorum expositorū
& multas alias Ecclesias& loca pia, decoratur, q;
aliis ciuilibus ornamentis, quibus congruè,& si-
ne irrisione Ciuitas potest appellari, extra vero
muros habet nobile territoriū confinante agro
Mutin.Reg.& Mantuano, in quo statu habet cir
citer 12.castra diruta, nūc villæ dicūtur, q̄ sunt
34 Villa S.Blasii de S.Mar. S.Laurētii de Gargallo,
Sāti Petri de limite S.Nicolai de Cortili, S.Iul.de

Miatiua,S.Mariæ de Panzano S. Martini de Situ-
la, quæ ſunt perpetuò vnitæ dictæ Colleggiatæ.
nec non Eccleſia Budrioni, Eccleſia Foſſuli, Ec-
cleſia Roueretri, Eccleſia Cibeni, Eccleſia Quar-
tiroli, quæ in ſpiritualibus cum animarum cura
ſub ſunt dicto Archipræsbitero, & in temporali-
bus dominio Carpi, adſunt etiam aliæ villæ, ve-
lut Caſtrum noui, quòd in temporalibus regitur
ſub dominio Carpi, licèt in ſpiritualibus ſubſit
Epiſcopo Regii, & villa Gallorum & alia villa co
hætens, quæ in ſpiritualibus ſubſunt Epiſcopo
Mutinæ, in temporalibus dominio Carpi, & obe-
diunt eius Gubernatori. Hinc cognoſcimus Car-
pum eſſe locum inſignem nomen Ciuitatis me-
reus, & ideò dignum tanto honore, vt Pontifi-
ces ipſi in dictis Bullis enuntiarunt, in quibus e-
tiam dicto Archipræsbitero ſubiecerunt Eccle-
ſiam S. Io: Baptiſtę de Trebbio Plebis nuncupa-
35 tæ, quæ ſola eſt intra fines Dioc. Mutinen. longè
à territorio Carpen. hæc autem dicta ſint ſolùm
ad finem, vt cognoſcatur Summos Pontifices iu-
re meritò fuiſſe motos ad hanc Ciuitatem deco-
randam ſede Abbatiali, ſeu Archipræsbiterali
cum plena poteſtate ordinariæ Iuriſdictionis in
cauſis ciuilibus, & criminalibus, & mixtis, bene-
ficialibus, & matrimonialibus ſub protectione
imediatè ſedis Apoſtolicæ ita, vt ſi Nullius Dio-
36 cæſis, & habeat territorium, ſeu Diocæſim ſepa-
ratam, & Archipræsbiter eius poſſit cõferre ſuis
ſubditis primam Tonſuram, & minores Ordines
& dare dimiſſorias ad alios. *vt in dict. Bullis, & Gri
linz.d.c.142. & ego dicto c. 46. & cont.67.ad quæſ.*
Nunc igitur quęſtionem hanc altiùs reaſſumen-
do, quia ferro ſibi viam aperit, qui per contraria
37 tranſit Secùndum *Bald. in l. precibus.C. de impub.
& aliis ſubſtit.* primò videre oportet, quæ nam cõ
tradicant dicto Archipræsbiterò, ne poſſit pri-
mam Tonſuram, & Ordines conferre, & dimiſſo-
rias dare; Si quidem in primis dicendum videtur
38 dictum Archipræsbiterum nullo modo poſſe
prædicta facere neque de iure communi neque
de iure Concilii, neque vigore conſuetudinis, aut
priuilegii, quoniam, vt à primo exordiar, in iure
non reperitur diſpoſitum idquòd Archipræsbi-
teri poſſint conferre tales Ordines, & quod non
eſt ſcriptum in iure, non eſt allegandum, maxi-
mè in hac materia Ordinum, in qua munus illos
conferendi, ſpectat ad Epiſcopum, qui eſt pro-
prius Ordinis miniſter, vt cenſuerunt ex *c. perle-
39 ctis. 25.diſt.c.quamuis.68.diſt.c.1.de ord.ab Epiſco-
po gl.in c.extraneo. 71.diſt.d.c.Abbatibus.in Concil.
Trid.ſeſſ.23.de reform.Bonacin. de Sacramentis. diſp.
8.q.vnic.p.4.nu.1.Tambur.de iur.Abb.p.2.q.1.n.2.*
Et quamuis de iure communi Abbates exempti
poſſint inſignire clericali charactere, & minores Or
40 dines conferre vſque ad lectoratum ex *c. quoniã
diſtin.69.gl.in c.Abbates.3.verb. ſi quaſi vbi Geml.
n.4.Franch.nu. 3. de priuileg.in 6. Turrecrem.in dict.
c.quoniam n.6.Card.in c.attendentes.§.ſtatuimus.nu.
3.q.9.de ſtat.monach.Butr.conſ.19.n.15.Card. Sera-
ph.deciſ.985.n.1.Gratian.diſc.791.n.1.& diſc. 871
n.4 Tambur.de iur.Abb.p.1.diſp.5.q.12. num.3. &
diſp.25.q.3.n.4.& p.2.diſp.2.q.1. nu. 8.* vbi plures
alii recenſentur tamen hoc non eſt trahendi ad
Archipræsbiteros, vel alios Prælatos, quia in pri-
41 uilegiis ne ſtricta interpretatio, & cui non con-
ueniunt verba legis, nec conuenit eius diſpoſitio,
42 *l. ſi ſeruum.§. non dixi.ff.de acquir.hær.Rom.con.442
n.2.Rot.in recent.Farin.deciſ.697.n.6.p. 1.Gratian.
diſc. 930.nu.10.* & enim qui non ſunt Abbates, e-
43 tiam ſi habeant adminiſtrationem rerum Ec-
cleſiæ non poſſunt Ordines prædictos conferre
*ad tex.in c.monaſterium.6.§.tales.de ſtat.monach.In-
noc. in c. in ſingulis.n. 2.verſ.& huiuſmodi eod. Card.
Tuſc.lit:A.con.708.n.2.Grati.d.diſ.871. n.7.* ergo
dictus Archipræsbiter, qui Abbas non eſt, nec ap
pellatur, nullo modo poterit tales Ord. conferre.
Et ſimiliter non poterit dictus Archipræsbiter di-
45 miſſorias concedere, quia ſoli etiam Epiſcopo
id permiſsum eſt per *tex.in c.clericum. diſt. 71. &
d.c.Abbatibus.* ſtante quòd Ordinatio ad Epiſco-
pum tantùm ſpectat gl.in d.c.extraneo. diſt. 71.
eius autem eſt dare dimiſſorias, cuius eſt ordi-
nare. *c.1.diſt.72.Seraph.deciſ.985. num. 3.* Ergo id
45 non poteſt ad alium etiam Abbatis nomine ful-
gentem pertinere, dato etiam quod haberet Iu-
riſdictionem quaſi Epiſcopalem *c. nullus.de tẽpor.
Ordin.in 6.Gratian.diſc.212.n.6.* & ideò ſicut con-
46 cluditur, quòd Ordinatio clericorum ſæculariũ
ad ſolo Epiſcopos pertinet, d.c.1.diſt.72. ita etiã
quòd Abbas etiam Nullius, non poterit conce-
dere dimiſſorias ad Ordines ſuſcipiendos etiam
Clericis ſibi ſubditis, prout tenent *Mirand.in Ma-
nual.Prælat.tom.1.q.29.art.3.fr.Emanuel. in ſumm.
tom.2.c.24.nu.9.n.1.Azor.inſt.mor.p.2.lib.3.c. 49.
q.3.Sellius in ſelect.can.qq.c.19.nu.32.Barboſ.ad Cõ
cil.Trid.ſeſſ.23.c.10.n.12.de reform.*
Sin loquimur de iure Conciliari, hoc apertiùs eſt
determinatum *in d.Conc.Trid.d.c.Abbatibus.* vbi
manifeſtè interdicitur omnibus Abbatibus, &
48 aliis quãuis exemptis etiã Nullius, ne primam
tonſuram, aut Ordines minores conferant, niſi
ſuis ſubditis Regularibus, aut dimiſſorias con-
cedant, non obſtantibus quibuſcumq. priuilegiis
aut cõſuetudine etiã ĩmemorabili, propter quòd
decretum fuerunt reuocata omnia priuilegia ſu-
per hoc Abbatib. & aliis conceſſa, & ſi ſint clauſa
in corpore iuris, prout declaratum fuit teſte *Sua-
rez.de Religion.tom.4.trac.8.lib.2.c.29.nu.19. Gra-
tian.diſc.212.n.22. Tambur.de iur.Abb.p.2.diſp. 1.
q.7.n.1.verſ.per quod.Barboſ.ad Conc.Trid.d. c. 10.
num.2.* vbi alios allegat adeò, vt Abbates Regu-
49 lares etiã exempti, & Nullius poſſint tantũ ſuis
Monacis profeſſis dictos ordines conferre, non
etiam clericis ſecularibus ſibi ſubditis, ſi fortè
habeant Populum, & Iuriſdictionẽ quaſi Epiſc.
Nec dicatur Conciliũ prædictũ loqui de Abbatibus
qui ſunt intra fines alicuius Diocæſis, qui non eſt
caſus noſter, quia Carpum non eſt intra fines alì-
50 cuius Diocæſis, ſed habet ſuos limites extra quã
cumq; Diocæſim, & territorium diſtinctum, nam
replicatur, quod vigore Concilii loca exempta, &
Nullius, cenſentur intra Diocæſim ad effectũ dan
di dimiſſorias. *Henriq.in ſum.lib.10.cap.22.in fin.in
ſexto.Gratian.d.diſc.212.nu.21.22.*
Præterea nullo modo videtur concedenda hæc fa-

culias

cultas dicto Archipræsbitero, quia etiam si iure
Abbatum vteretur, tamen quia non benedicitur,
videtur incapax huius priuilegii adeò, vt eo vti
non possit, nisi post benedictionem quia nec Ab
51 bates ipsi possunt ordines conferre, nisi fuerit ab
Episcopo prius benedicti, vt probatur *in c. 1. dist.
69. cap. cum contingat de aetat. & qualit. Tambur. d.
tom. 2. disp. 2. q. 2. num. 1. Campan. in d. vers. iun. c on.
Rub. 6. cap. 2. num. 9. Roderic. à Cunha in commet. ad
cap. 1. num. 6. dist. 95. Barbos. ad Concil. Trid. d. c. 10.
num. 8. & de off. episc. p. 3. alleg. 3. num. 14.* qui docet
tria in Abbate esse necessaria, vt possit ordinare,
scilicet quod sit Præsbiter, quòd benedictionem
acceperit per manus episcopi, & quòd tantum
proprios monachos ordinet...
Et hæc apertè decisa videntur *à S. C. Concil. Trid. sub
die 22. Febr. 1635. teste Barbos. de iur. eccl. vniuers. li.
1. cap. 33. nu. 62.* quæ respondit sub his verbis Sa-
cra Congregatio Concilii censuit litere episco-
pis inferioribus ordines conferre subditis sæcu-
laribus Abbatum, & aliorum inferiorum, & nul-
52 hus dioc. sine literis testimonialibus eorundem
Abbatum, & aliorum inferiorũ vbi Barbos. hoc
intelligit testimoniales Abbatum non requiri de
necessitate, sed benè de congruentia.
His tamen non obstantibus non declarando Conci
lium, quòd meum non est, sed ad dictam. S. C. so-
lùm spectat, verùm solũ rationes adducẽdo pro
dicto Archipręsbitero, & Ecclesia Carp. vt inquit
etiam *Grilenz. d. cons. 142. ante num. 1.* cui in hoc
negotio prima laus debetur, censeo dictum Præ-
latum posse iuridice primam tonsuram, & Ordi-
nes minores, ac dimissorias dare suis clericis sub
ditis, nec ei dictum Concilium contradicere, sal-
uo tamen iudicio, & determinatione S. Rom. Ec
cl. Si quidem nõ est nouum, quod etiam inferior
Episcopo hos ordines conferat, & dimissorias fa
ciat, vt obseruat Abbas Nonantulæ, & eius Vic.
& Abbas Cassinen. & multi alii, qui faciunt dimis
sorias ad quoscũq. Antistites, prout ego pluries
& sæpissimè vidi Dimissorias Vicarii. Nonantu-
læ, stante absentia Abbatis, qui si resideret, ad mi
nores etiam ordinaret, quia hæc à pari procedũt
secundùm *Seraph. d. decis. 985. num. 3.* Hoc enim ni
hil repugnat iuri, & sacris Canonibus, quia respe-
53 ctu Ordinum Minorũ potest etiã sacerdotibus
non episcopis hæc potestas conuenire ex com-
missione vel priuilegio Papæ, qui potest hoc mu-
nus etiam simplici Sacerdoti demandare sic *Bo-
nac. de sacram. disp. 8. q. vnic. p. 4. nu. 3. vers. imo quil-
bet. Victor. de sacr. n. 222. Henriquez l. 10. c. 25. §. 1.
Bellarm. lib. 1. de cler. c. 27. Valent. ad D. Thom. disp.
9. q. 1. p. 2. Did. Nugnus in 3. p. D. Thom. quæ. 38. art. 1.
Barbos. de off. episc. p. 2. alleg. 3. n. 4. 5. Tambur. de iur.
Abb. p. 2. disp. 2. q. 1. num. 3.* sed sic est, quod Cali-
stus. 11. & Leo X. P. M. concesserunt facultatem di
cto Archipræsbitero pro tempore conferrendi
54 tonsuram, & quatuor minores ordines, & dandi
dimissorias, ergo non est dubitandum de tali au-
ctoritate, quia Papa maximè in spiritualibus po-
test omnia *c. cuncta per mundũ. 1. q. 9. Cle. 1. & 2. de
Magistr. Seraph. decis. 1043. n. 1. Farin. decis. 11. nu. 7.
& decis. 778. nu. p. 2.* & propterea non est miran-
dum, quòd Abbates, & alii Prælati habentes Iu-
55 risdictionem Ordinariam possint Ordines mi-
nores conferre ex priuilegio siue in corpore vi-
ris clauso, siue extrauaganti *vt in d. c. Abbates. de
priuileg. in d. c. quoniam 69. distin. d. c. contingat. vbi
Bellam. Butr. Card. & Abb. de aetat. & qualit. c. 1. vbi
gl. in verb. à non episc. de ordin. ab episcopo c. 1. vbi gl.
de suppl. neg. Prælat. Nauar. cons. 13. de priuileg.*
Neque obstat, quod noster Archipræsbiter non sit
Abbas, nec tali nomine appelletur, & ideò quæ
de Abbatibus dicitur, nequeant ad eum extendi,
quia si non habet nomen Abbatis, habet tamen
Dignitatem, & prærogatiuã, & forte maiorem,
nam ad dignoscendam Abbatialem Dignitatem
non consideratur nudum nomen, sed substantia,
dignitas, potestas, & Iurisdictio quæ faciunt no-
men Abbatis transire in Dignitatem primam
post Episcopalem, si quidem, nudum Abbatis
56 nomen primæua eius origine inspecta, est potiùs
nomen sollecitudinis, & laboris, quam Ordinis,
57 vel honoris *secundùm gl. in c. nunc. vers. non ascen-
dat. & ibi Abb. n. 3. vers. in eo. de aetat. & qual. & gl.
in c. ascendens. verb. Abbatem. 50. dist. Tusch. lit. A.
concl. 3. n. 4. Iotter. de re benef. lib. 1. c. 17. num. 2. 3. 8.
Tambur. de iur. Abb. p. 1. disp. 25. q. 1. num. 182. 183.
Rota apud eum. part. 3. decis. 8. nu. 3.* vbi docemur,
58 quòd hoc nomen competit etiam cuilibet Præ-
posito Collegiorum sæcularium, & virium ac-
tium, ideò non attenditur, quomodo isti Prælati
vocentur, sed an habeant Iurisdictionem in sub-
ditos, & præeminentiam, quia non consideratur
tam denominatio verbalis, quam substantia, Ab
bates enim variis nominibus nuncupantur, nec
interest, an dicãtur Abbates, vel Priores, vt apud
Seraph. decis. 1052. & ab antiquò Abbates Eremi
59 dicebantur Archimandritæ, *vt in l. nos addentes.
§. omnes. C. de sum. Trin. Tusch. d. concl. 3. n. 9. Tambur.
d. trac. p. 1. disp. 2. q. 7. nu. 1.* & propterea variis vo-
cantur nominibus, velut Abbatis, Prioris, Præ-
positi, Archimandritæ, & Archipræsbiteri. *Tam-
bur. d. trac. p. 3. disp. 9. q. 3. n. 22.*
Non ergo interest, quod nomine vocentur, si in sub
stantia conueniunt, & habeant subditos, & Iuris-
dictionem quasi Episcopalem, vt hic, vbi noster
Archipræsbiter, sicut Abbates, vtitur insignibus
episcopalibus, & Iurisdictione quasi episcopali,
60 quæ faciunt, vt non considerato nomine hi om-
nes iura Abbatum habere censeantur *ex Innoc.
& aliis DD. in c. in singulis. de Stat. monach. Tusch. lit.
P. concl. 708. nu. 1. Gonzal. ad reg. 8. canc. gl. 8. n. 113.
Marsil. de reddit. Eccl. c. 15. n. 5. 6. tom. 15. trac. p. 2.
Gratian. disc. 871. n. 6. 8. 9. 22. vbi latè id docet: sicut
etiam Tambur. de iur. Abb. p. 1. disp. 25. q. 1. nu. 180.*
193. 194. 195. & ideò cum noster Archipræsbiter
talia habeat, dicitur iure Abbatum vti in Popu-
lum sibi subiectũ, quia sibi nullus alius extat An-
61 tistes, qui habet curam animarum illius Populi,
ille dicitur Ordinarius, & habere ius episcopale,
& territorium separatum *ex Io. And. in c. cũ contin
gat. n. 4. vbi But. n. 11. vers. fatet. de for. comp. & docet
Rot. apud Rubeum. decis. diuers. 45. numer. 6. part. 5.*
Nam tunc Prælatus dicitur habere Iurisdictio-
nem quasi episcopalem, cum illa sua Iurisdictio

eſt diffuſa extra colleggium per totum aliquod
territorium certis limitibus finitum ita, quod
illa vigeat, in Parochos, & Parochianos vt hic:
ſic docet *Los.de re ben.lib. 1. q.5. n.5 t.ſi verſ. tunc.*
Benè verũ eſt, quòd Abbatiarum, & Abbatum no-
mina à Regularibus ad ſæculares eccleſias de-
lata fuerunt adeò, vt ferè omnes Eccleſiæ Abba-
tiales ſæculares, quæ nunc ſunt, olim Regulares
62 fuerint, teſte eodem *Tambur de iur. Abb. part. 1.*
diſp.2.q.6. num.1.verſ.patet igitur. vt propriè eue-
nit in hac noſtra Carpen. Colleggiata, & Archi-
præsbiterali Eccleſia: ſi quidem illa fuit priùs
Colleggiata regularis Canonicorum lateranen.
S. Auguſtini pro vt ſcriptum inueni apud eorum
hiſtorias, quoniam *Gabriel.Penott.in hiſtor. Cano-*
63 *nicorum. reg. ſanctis Saluatoris lateranen.lib.2. cap.*
22.num. 3. habet hæc verba: *In epiſcopatu Muti-*
nen. Archipræſbiteratus Oppidi Carpi ab illius funda-
tione fuit regularis, & ſub diſciplina Canonica vſque
ad noſtra fere tempora permanſit; Archipræſbiter
Carpi Capitulo Prouinciali Papien.interfuit, vt ex a-
ctis patet, nunc Collegium factum eſt ex regulari ſacu-
lare: Et hoc credo eſſe veriſſimum, quia prope
Eccleſiam Sanctæ Mariæ adeſt Mons Pietatis, &
domus habitationis cuſtodis, & pulſantis cam-
panas cum inſigni Campanili, vbi adſunt multa
ſigna, quod illa erat domus Canonicalis, in qua
reſidebant Canonici regulares; ſicut ergo ille
Archipræsbiter Canonicorum Lateranen: vtens
iure Abbatum poterat de iure, & ſecundùm pri-
uilegia Religionis conferre Ordinẽs minores, nõ
eſt mirandum, quòd idem permittatur noſtro
Archipræsbitero ſæculari ſubrogato in locum il-
lius maximè accedente exemptione, & priuile-
gio *Caliſti. 11. & leonis. X.* qui iura epiſcopalia, &
proprium territorium cum populo ei tradide-
runt.
Non eſt ergo incongruum, quod iſte Prælatus vo-
64 cetur Abbas, etiam ſi præſideat Clericis ſæcula-
ribus, & habeat iura Abbatum per *tex. in cap. ex*
tranſmiſſa. vbi gl. in verb. Abbatis. & ibi DD. de Re-
nuntiat. & ita poſſit, ſicut Abbates, ſuos Clericos
minoribus Ordinibus initiare, & maximè cum
habeat territorium diſtinctum, & exerceat non
ſolum in Clericos, ſed etiam in Populum ſibi ſu-
biectum ſpiritualem poteſtatem & Iuriſdictio-
nem quaſi epiſcopalem geſtans etiam inſignia
65 Pontificalia cum Anulo, Mitra, & Baculo paſto-
rali, & ideò eius Dignitas proxima eſt epiſcopa-
li, & parùm ab ea diſtat, vt per *Tambur.de iur.*
Abb.par. 1. diſp. 3. q.1. numer. 5.6. latè Barbos. de
vniuerſ.iur.eccl.lib.1.cap. 17.numc.19. vbi alios al-
66 legat, & cum ille ſit in quaſi poſſeſſione talia
exercendi, in ea debet manuteneri vt per *Poſſium*
in trac. de Manutenend. obſ. 45. num. 34. & enim
Prælatus habens iura quaſi epiſcopalia non dici-
67 tur eſſe de inferioribus Epiſcopo, ſed venit appel
latione Epiſcopi. *ex cap.ſi quis deinceps.16. quæſt.*
7. Lap. alleg. 84. num. 11. Franch. in cap. 2. ſub num. 5.
vbi Prob. ad Monach. nu. 48. de Preben. *in 6. Sarnen.*
ad regum de Annali. quæſt. 11. numer. 4. Gratian. diſc.
212. numer. 1 Rot. apud Tambur. de iur. Abb. par. 3.
deciſ. 41. num. 2. Suarez. de Cenſ. diſp. 7. ſect. 3. num. 5.
verſ. præterea & ego quoque dixi conſ. for. 67. nu. 27
& Ganant. in Prax. Epiſcoporum verb. Abbas. num.
68 *52.* vbi dicit, quod nomine Epiſcopi venit Abbas
Iuriſdictionem quaſi epiſcopalem habens, & Vi-
carius, ideo poſſunt illis committi executiones
diſpenſationum matrimonialium, & literarum
Apoſtolicarum ſicut Epiſcopis, vt per *Seraph. de-*
69 *ciſ. 1057. per totam* quod & dixit bene *Bellarm. ad*
Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 10. in verſ. eos. de reform. vbi ha-
bet hæc verba ex hoc decreto quinto Congrega-
tio cenſuit, ſi Archipræsbiteratus nullius exiſtat
& omnimodam Iuriſdictionem quaſi Epiſcopa-
lem habeat, ei diſpenſationes matrimoniales,
atque litteras in forma ſignificauit pro ius ſubdi-
tis eſſe committendas ſub die quinta Iulij. 1599.
ideò multo magis poſſunt dici Ordinarij, & ve-
niunt appellatione Ordinariorum *Abb. in c. ve*
fama. num. 6. de ſent. excommunicat. Zabarell. in Cle.
quia regulares. num. 11. verſ. octauò quæro. de ſupplen.
negl. præl. Nauar. conſ. 9. de priuileg. Flam. Pars. de ri-
gnug. benef. lib. 3. q. 11. Dec. conſ. 121. Eraſm. à Cocch.
70 *de Iuriſd. Ordin. in exempt. p. 1. q. 1. nu. 9. 10. Rot. apud*
Tambur. de iur. Abb. p. 3. deciſ. 68. numer. 7. & deciſ.
127. num. 1. 4. Gratian. d. diſc. 212. nu. 31. 39. & ego
dixi contr. 46. num. 19. & contr. 67. num. 7.
Et quamuis ſtrictior videatur ſignificatio Diocæ-
ſani adeo, vt ſtricto vocabulo ſolus Epiſcopus ea
71 contineatur. *Abb. in c. Ioannes. num. 2. de reſtam.*
Zabarell. in d. Clem. quia regulares. numer. 32. tamen
in materia fauorabili Diocæſani appellatio ex-
tenditur etiam ad quemcumque Prælatum Iu-
riſdictionem quaſi epiſcopalem, ſeu ordinariam
habentem *gl. in Clem. 1. de vit. & boneſt. cler. gloſ. in*
Clem. de iur. patr. Iacob. à canibus. trac. de execut.
vlt. vol. p. 1. num. 13. trac. lib. 7. fol. 86. Eraſm. d. q. 1.
num. 8. Nihilominus indiſtinctè poſſunt appella-
ri etiã Diocæſani illi Prelati, qui habent territo-
72 rium ſeparatum, quia illud dicitur eſſe nullius
Diocæſis ita, vt nec in Dioceſi nec ſit de Diocæ-
ſi alterius, ſed eſt propria Diocæſi ipſius Præ-
lati, & per ſe, reſpectu cuius ipſe quoque Diocæ-
ſanis appellatur *ex gl. in d. Clem. 1. §. volumus. in*
verb. Diocæſanis. & ibi Card. in 4. q. nu. 2. Vitall. n. 4.
Imol. n. 38. Abb. num. 25. de fort. competent. pulchrè
Gratian. diſc. 212. num. 7. 8. pulchrè Rot. apud Tam-
bur. de iur. Abb. deciſ. 55. num. 1. & deciſ. 69. num. 7.
vbi plurimas Rotæ deciſiones allegat *& ego dixi*
contr. for. 67. n. 7. cum enim dictus Archipræsbiter
73 habeat territorium diſtinctum, propriè poteſt
dici Diocæſanus, quia territorium, & Diocæſis
idem important, vt probat bene *Eraſm. de Conſer*
uator. eccl. p. 2. q. 53. num. 1. & ſeqq.
Hinc dicendum eſt dictum Archipræsbiterum Ab-
batiali dignitate fulgentem, diſtinctum que terri
74 toriũ habentẽ cũ Iuriſdictione quaſi epiſcopali
fuiſſe, & eſſe manutenendum in ſua quaſi poſſeſſi
ne conferendi Ordines minores, & primã Ton-
ſuram, ac dandi dimiſſorias ab antiquiſſimo tem
pore vſque ad tempus controuerſiæ motæ, quo
ceſſauit ob item, & tamen non eſt priuandus ſua
poſſeſſione donec cauſa cognoſcatur, & ideò in-
terim pendente lite non debet turbari, ſed ma-
75 nuteneri in eo ſtatu, in quo reperitur de tem-

pore

pore motæ litis. §. retinendæ. Inst. de interdit. c. cum
Eccles. vbi DD. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. Bart. in
l. 1. §. huius autem n. 3. verſ. ſed ſi. ff. vti poſſid. Co-
uar. pract. qq. c. 17. n. 5. Menoch. de retin. poſſeſ. rem.
3. n. 142. 148. Rot. recens. deciſ. 752. n. 2. p. 1. pul-
chrè Gratian. diſc. for. 871. nu. 1. 2. vbi in terminis
76 hoc docet, Abbatem ſcilicet eſſe manutenendũ
in quaſi poſſeſſione conferẽdi Ordines Minores,
& probat etiam, quod in hoc caſu ſufficiat poſ-
ſeſſio quoque Abbatum anteceſſorum, quæ iu-
uat ſucceſſorem: & cum eo in eodem puncto de
manutentione quo ad Minores Ordines concor-
dat Poſtius in d. tract. de manuten. obſ. 45. n. 34. in
fin. ſic etiã ad rem Rot. apud Tambur. de iur. Abb.
p. 3. deciſ. 8. num. 4. vbi quod ſufficit ſola poſſeſſio
78 Abbatis de tempore motæ litis in ſummariſſi-
mo poſſeſſorio manutentionis, & hoc maximè
quia nõ ſolùm dictus Archipræsbiter priuilegio
ſuæ exẽptionis, & prerogatiua Caliſti. 11. & Leon.
X. vt poſſit Ordines conferre, ſed etiam conſtat
de eius quaſi poſſeſſione vſque ad tempus litis,
ſeu controuerſiæ, quo caſu datur omnino manu-
tentio. ex c. perſonæ, de priuileg. in 6.
Quod tantò magis confirmandum eſt, quia colla-
tiones Ordinum, quas fecit dictus Archipręsbiter
ſuis Clericis, fuerunt factæ non ſolùm ſcientibus,
& patientibus Mutinæ Epiſcopis pro tempore
80 viciníoribus, ſed etiam conſentientibus, & col-
latos Ordines approbantibus, dum ſic ordinatis
contulerunt poſtea ſacros Ordines cum dimiſ-
ſorijs dicti Archipræsbiteri, per quorum colla-
tionem cenſentur approbati præcedentes Ordi-
nes Minores ita, vt ſtante agnitione poſſeſſoris
non poſſint Epiſcopi Mutinæ, vel alij ampliùs
contra illam venire. ex l. qui præcario. vbi Ang.
de probat. Farin. deciſ. recent. 752. num. 2. in fin.
p. 1. Gratian. d. diſc. 871. n. 3.
Nec prædictis videtur vllo modo obſtare, vel con-
tradicere Conc. Trid. in d. c. Abbatibus. dum ſta-
tuit, quod nullus exemptus etiam nullius Dioc.
81 qui ſit intra fines alicuius Diocęſis, poſſit con-
ferre Ordines Minores, vel dimiſſorias dare, niſi
ſuis ſubditis Regularibus: Nam meo ſanè indi-
cio ſalua determinatione, & declaratione S. C.
prædictum Concilium non loquitur de omnibus
exemptis etiam Nullius, ſed de ijs tantùm, qui
ſunt intra fines alicuius Diocęſis: ſi quidem illud
82 relatiuum: Qui: ſtat declaratiuè, & reſtrictiuè.
l. nam quod liquidè. §. ſi ita legetur. ff. de pen. leg. l. ea
tamen adiectio, vbi Bart. de leg. 3. Ang. in §. omnium
vbi Iaſ. Inſt. de action. & probatur etiam in c. de
cætero. de Cler. non reſid. & in c. nouit. vbi Abb. nu.
17. de Iudic. ſic etiam Iotter. de re. beneſic. lib. 3. q.
30. n. 26. etenim tritum eſt, quod præcedentia
83 reſtringuntur per ſequentia. l. quæſitum. §. 1. & 2.
de leg. 3. & propterea Concil. comprehendit ſo-
lùm exemptos Nullius, qui ſunt intra fines alicu-
ius Diocæſis, non enim repugnat, quod aliquis
84 exemptus etiam Nullius ſit intra fines, vt vide-
re eſt apud Rotam penes Tambur. de iur. Abb. p. 3.
deciſ. 48. n. 7. ideò vt locus ſit Concilio, oportet
verificare eius verba, quod Carpum ſit intra fi-
nes Dioc. Mutinen. vel Regien. quia ſe fundans
in lege qualificata, vel cum moderatione loquẽ-
85 te, debet probare omnes illius legis qualitates
impletas. ad l. eius qui verſ. quoniam. ff. ſi cert. pet.
l. non ignoras. C. qui accuſ. non poſſ. Gomez. de delict.
lib. 3. c. 1. n. 44. Guttier. can. qq. lib. 2. c. 19. nu. 20.
Seraph. deciſ. 738. n. 8. Rim. iun. conſ. 78. n. 18. 19.
Ioderch. conſ. 74. n. 2. Surd. conſ. 45. nu. 14. & conſ.
130. nu. 1. lib. 1. Seraph. deciſ. 404. nu. 6. Carpum
verò eſt omnino extra fines Dioc. Mutin. & Re-
86 gien. quia habet certos limites, qui illud diſtin-
guunt ab eis iuxta Seraph. d. deciſ. 1052. n. 1. verſ.
quod verò. ideò non poteſt eſſe locus dicto Con-
cilio, quod requirit locum eſſe intra fines alicu-
ius Diocęſis, vt per Rot. apud Tambur. p. 3. d. deciſ.
45. n. 1. in fin. & n. 2. aliud enim eſt, quod locus
87 ſit vicinus, aliud quod ſit intra Diocęſim, vt per
Rotam apud Tambur. p. 3. deciſ. 46. n. 7. verſ. & hæc.
poteſt enim verè dici, quod Carpum tẽpore Cõ-
cilij eſt vicinum Diocęſi Mutinen. & Regien. in
88 quarum confinijs extabat, vt per Grilonz. d. conſ.
142. n. 3. ſed nunquam conſtabit, quod eſſet in-
tra confinia alicuius Diocęſis, tunc enim locus
89 videtur eſſe intra, ſeu intus confines, quando
circundatur limitibus alicuius Epiſcopatus, vt
per Rot. apud Tambur. d. deciſ. 48. nu. 7. ideo non
conueniunt caſui noſtro illa verba Concilij, dum
loquitur de exemptis etiam nulliùs, qui ſunt in-
tra fines alicuius Diocęſis, quia Carpum non eſt
intra fines, ſed extra, & iuxta, & ſic dicit vicini-
tatem, non autem intrinſicitatem, quam Con-
90 cilium requirit, etenim verbum: Intra: propriè
nõ denotat viciniſitatem, ſed intrinciſitatem per
tex. in l. ſi ſtatua. cum gl. ff. de iniur. l. ſi fiſtula. §.
iuxta de ſeru. vrb. præd. l. inter eos. de acquir. rer.
dom. c. ſolitæ de maior. & obed. dixit pulchrè Alex.
conſ. 8. n. 10. lib. 4. Verè enim dictio: Intra, ſeu
intus: propriè denotat aliquid eſſe ita incluſum,
91 vt per circuitum ab omni parte cõtineat inclu-
ſum adeo, vt includat etiam extrema, & exclu-
dat ea, quæ ſunt extra per circuitum. d. l. nam quid
liquidè. §. ſi ita legatur. ff. de pen. leg. l. 1. §. initio. vbi
Alber. & Bald. ff. de off. Præfect. Vrb. l. quæro. de
act. empt. l. ædē. §. ſacra. de contrah. empt. l. ſi quis
ſic dixerit. de verb. obl. l. vxore. §. item quæſitum.
de leg. 3. l. intrà de appell. l. 1. C. vt intra cert. temp.
crim. quæſt. c. fin. de reſt. ſpol. in 6. c. 1. 13. q. 1. iunc.
c. conſtitutus, & c. cum dilectus verſ. quod ſi de Reli-
gioſ. dom. Innoc. in c. inter alia. in princ. de immun.
Eccl. Remig. eod. tract. ampl. 5. verſ. paſſus. n. 4. 6.
Gemen. conſ. 121. n. 3. verſ. & hoc importat. pulchrè
vid. Soc. conſ. 211. in princ. verſ. quia dictio. & nu.
4. lib. 2. in terminis noſtris Grilonz. d. conſ. 142. n. 2. 3.
Tuſch. litera: D. concl. 299. n. 1. Vulpel. de Prępoſ.
ſignif. Dictiõ. Intra. pag. 48. Bertaz. clauſ. 26. gl.
6. nu. 1. vbi etiam, quod denotat intrinſicitatẽ
loci, prout etiam dixit Cened. poſt lib. pract. &
can. qq. ſing. 54. n. 2. pulchrè Mantic. de tac. & amb.
conuent. lib. 4. tit. 9. n. 9. Gratian. diſc. 301. num. 20.
Barboſ. Dict. 174. n. 3. qui dicunt etiã, quod ita cen-
ſuit Rota coram Lancellot. in Romana ſocietatis. 2.
Iunij 1608. & ſic etiam te intellexiſſe videtur
Rot. apud Tambur. de iur. Abb. p. 3. deciſ. 48. n. 7.
vbi verba dicti Conc. videtur intelligere, quando
locus

locus exemptus eſt circundatus Diocęſi alicuius
Epiſcopatus.

Vnde apertè cognoſcimus prædictum Concilium
non comprehendere loca exempta extra Diocę-
ſim exiſtentia, ſed ea ſolùm, quæ ſunt intra fines
propriè, quia verbum illud, Intra fines: ſignifi-
cat omnimodam intrinſicitatem, vt vidimus ex
Grilinz. d. conſ. 142. n. 3. Nam verè illud dicitur eſ-
92 ſe in loco, quod eſt intus. *l. 1. §. in flumine. & ibi*
Bart. de flumin. idem Bart. in l. Gallus. §. fin. de liber.
& poſthum: quem ſequitur Soc. d. conſ. 211. n. 4. lib.
2. vbi ideo docet, quod nō dicitur fieri in domo,
93 quod fit in porticu ante domum, & ſic in pro-
poſito locus exemptus non dicitur eſſe intra fi-
nes Diocęſis alicuius Epiſcopi, licèt ſit iuxta il-
lud, & propterea cum dictum Concilium ſe re-
ſtringat ad loca exempta etiam Nullius intra
Diocęſim alicuius Epiſcopi exiſtentia, non debet
extendi ad alia loca in circuitu, & extra Diocę-
94 ſim exiſtentia per *tex. in d. l. nam quod liquidè. §. ſi*
ita legatur. vbi DD. de pen. leg. pulchrè Soc. d. conſ.
211. *ſub n. 7. lib. 2.* & ſic concludi poteſt, quod ſi
dicto Archipræsbitero nō conueniunt verba Con-
cilij, nec conuenit eius diſpoſitio teſte *Grilinz. d.*
conſ. 142. n. 1. in fin. & ideo ſicut priùs poterat di-
ctus Archipræsbiter conferre Ordines Minores,
& dare dimiſſorias, ita poterit deinceps etiam
poſt Concilium, quia quod non mutatur, ſtare
95 non prohibetur. *l. 1. ff. de aur. & arg. leg. l. ſanci-*
mus. C. de teſt. l. præcipimus. in fin. C. de appell. ſic in
Auth. de adm. off. §. fin. coll. 3.

Carpum igitur, & eius territorium reſpectu Diocę-
ſis Mutin. & Regien. ſicut in temporalibus, ita
in ſpiritualibus eſt territorium ſeparatum, & di-
96 ſtinctum, ac extra fines earum, & propterea dici
debet terminus, terminans, non terminus ter-
minatus, & ſic nihil pertinet ad illas Diocęſes
Mutinen. & Regien. in quarum dominio nō exi-
97 ſtit, neque tempore Concilij exiſtebat per *tex. in*
l. ſi fines vbi Bart. & Bald. & DD. C. de eutt. idem
Bald. conſ. 322. n. 3. verſ. eſt enim duplex terminus.
lib. 5. & in l. à caligato. C. de nupt. Bertaz. d. clauſ.
26. gl. 6. n. 5. 5. ibi ſi non ſit in dominio venditoris.
& ad rem ſic concludit *Gratian. d. diſc. 212. num. 7. 8.*
docens dici non poſſe, quod territorium Abba-
tis huiuſmodi ſit intra Diocęſim alteriùs; firma
ergo remanent priuilegia Apoſtolica dicto Ar-
chipræsbitero conceſſum, nec eis Concilium de-
rogat, quia de eo non loquitur, ſed de illis, qui
ſunt intra fines, qualis non eſt ille, & ſanè quo-
tieſcunque Canones, vel dictum Concilium dat
aliquam poteſtatem, vel Iuriſdictionem in loca
exempta etiam Nullius, vtique loquitur, & dici-
tur intelligi de illis locis, qui ſunt intra Diocę-
ſim, & nō aliter eſt locus Concilio, niſi appareat
98 locū illum eſſe intra fines Diocęſis, vt benè col-
ligitur ex *Poſtu. in tract. de manuten. obſ. 45. nu. 15.*
20. vbi alios allegat, & *Rot. apud eum deciſ. 71. nu.*
6. vbi in hac materia ſe reſtringit ad exemptos
intra fines.

Ideò cum dictus Archipręsbiter ſit exemptus extra
fines, & Nulliùs, ac immediatè ſubiectus Sedi A-
poſtolicæ, & habeat Populum, & territorium di-
ſtinctum, & ſit in poſſeſſione ſuæ exemptionis,
99 poteſt non ſolùm dictos ſuos Clericos Minori-
bus ordinare, ſed ſi forte eſſet Epiſcopus Titula-
ris, poſſet ipſe D. Clericos ſęculares etiam ſacris
initiare, & Presbiteros facere abſq; dimiſſorijs
Epiſcopi viciniores, quia habet Populum, & Iu-
riſdictionem ita *Sellius in ſelect. can. qq. c. 19. n. 26.*
referens ſic fuiſſe reſolutum, die: 8. Aug. 1621. &
ſequitur eum *Barboſ. ad Conc. Trid. d. c. 10. nu. 10.*
ſeſſ. 23. de reform.

Et ſanè valdè rationabile videtur, quod prædictum
Concilium d. c. 10. non tollat Ordinarijs territo-
rium proprium, & diſtinctum cum Populo ſubie-
cto, & Iuriſdictione quaſi Epiſcopali, facultatem
conferendi primam tonſuram, & Ordines Mi-
nores, & dandi dimiſſorias ad Sacros maximè
ſtante longa conſuetudine id faciendi, & cum
priuilegio Apoſtolico, non enim Concilium pre-
dictum comprehendit illos Prelatos Nullius Or-
dinarios, qui habēt Iuriſdictionem quaſi Epiſco-
palem priuatiuè ad Epiſcopum, & habent ius vi-
ſitandi, & ſynodum congregandi, maximè ſtan-
te conſuetudine immemorabile, & indulto Apo-
100 ſtolico, tunc enim non eſt neceſſe adire vici-
niorem Epiſcopum pro dimiſſorijs impetrādis,
quia Concilium non comprehendit huiuſmodi
Prælatum, pro vt ſic probat latè *Flores Diaz. lib.*
3. qq. var. q. 24. n. 32. vſque ad n. 34. vbi concludit
pro Abbate adeſſe veriorem opinionem, licet
dicat etiam opus eſſe declaratione Pontificis,
vel Sacræ Congregationis, quod etiam ergo ad-
mitto, & eum ſequitur *Bellarm. ad Concil. Trid. d.*
c. 10 in Add. n. 2. & ſic latè etiam defendit. Gratian.
d. diſc. 212. n. 25. 26. 27. 28. & n. 48. 49. vbi reddit
rationes, & multos allegat, & eum ſequitur *Cam-*
panilum diuerſ. iur. can. Rub. 9. c. 8. n. 4. Marcb. Ant.
Genuen. in prax. Archiep. Neap. c. 83. n. 9. in prima
edit. vbi inde. Barboſ. de off. Epiſc. p. 2. alleg. 7. n. 8.
& ad Concil. Trid. d. c. 10. n. 16. & de vniuerſ. iur.
Eccl. lib. 1. c. 17. n. 95. pulchrè Rot. apud Tambur.
de iur. Abb. p. 3. deciſ. 117. n. 4. verſ. quantum ad
decretum. vbi in ſpecie ſic declarat dictum Conci-
lium, vt non tollat conſuetudinem pręſcriptam,
vel confirmatam à Sede Apoſtolica; ita etiam
Tambur. de iur. Abb. p. 2. diſp. 2. q. 26. n. 2. vbi etiā
docet ſic fuiſſe deciſum in vna *Salamantina Iuri-*
ſdictionis die 9. Maij. 1594. coram Seraphino, &
docuit Rota in Nullius, ſeu Squillacen. Iuriſd. 4. Mar-
tij. 1616. coram Martino Andrea, & in alia coram
eodem. 15. Ian. 1618. vbi reſpondetur ad obie-
ctionem, quòd quamuis Epiſcopus nō poſſit ex
toto Eccleſiam à ſe eximere, & alteri ſubiacere,
101 hoc tamen intelligitur, vbi ſolus hoc facit, ſe-
cùs eſt, quando confirmatio Apoſtolica interce-
dit, vt hic Caliſti. 11. Iulij, 11. & Leon. X. *ſic*
Gratian. dict. diſcept. 212. numero 26. 27. & ſic
Tambur. d. q. 26. reſpōdet ad omnia, vnde ſi Con-
cilium non obſtat quo ad dimiſſorias dandas, ita
nec obſtabit quo ad minores Ordines conferen-
dos, quia ordinare, & dimiſſorias dare eſt eiuſdē
poteſtatis *Seraph. d. deciſ. 985. numer. 3. Tambur. de*
iur. Abb. p. 2. diſp. 2. q. 27. n. 2. & cum ſit idem Con-
cilium, ſi comprehendit huiuſmodi Prælatum in

vno

vno, neque comprehendet in alio, quia eadem
est ratio.
Non videtur ergo denegandum dicto Archipræsbi-
tero Dignitate quidem diuiti, sed facultatibus
Ecclesiasticis inopi, stante quod non est intra
fines alicuius Diocæsis, & habet territorium di-
stinctum cum Iurisdictione episcopali quin pos-
sit Ordines minores conferre, & dimissorias dare
103 saltem suis Clericis secularibus, vel regularibus
ei subditis, vt bene in terminis docet *Grilinz.dict.
cons.142.nu.52.in fin.& per totum. & idem probant
tradita à Butr.cons.19.nu. 15. vers.ad quartum cum
seq.Rot.in d.Nullius 4.Martii.1616.& 15.Ian.1618
Gratian.d.disc.791.nu.7.Barbos.d.c.33.n.62.& Tã-
buriu.de iur.Abb.p.2.disp.2.q.26.nu.3.& Rot. apud
eum decis.117.in fin.*
Hinc dicunt *Sacram Congregationem Concilij sub die.
18. Iunij.* 1632. reuocasse suspensionem, per quã
Priori Carthusien. Monasterij S.Stephani de Bu-
scho ab eadem S.C.prohibitum fuerat *sub die* 21.
Febr. 1631. concedere dimissoriales ad Ordines
subditis proprijs, & satis ad rem facere videtur
*Io: Præposit. e societ. Iesu in 3. p.D.Thom.q.vnic.de
Sacram. Ord.dub.*13.*n.*127.vbi videtur satis tene-
re, quod liceat Abbati conferre etiam Clericis
sæcularibus subditis, vel alienis cum dimissorijs
104 Ordines Minores sine etiam consensu Episco-
pi loci, si conferat eos in loco exempto, nam in
terminis Concilij id videtur prohiberi Abbati-
bus, & alijs exemptis, quando sunt intra fines
alicuius Diocęsis, quia tunc licèt nõ sint de Dio-
cęsi, sunt tamen in Diocęsi, secùs est, quando
sunt extra Diocęsim, quia tunc non fit iniuria ali-
cui Episcopo, & si tali casu Ordinarius exemptus
105 potest cõcedere cuicunque Episcopo, vt exer-
ceat Pontificalia in eius territorio quantò magis
ipse poterit illa exercere pro Ordinibus Minori-
bus conferendis: ita etiam ad rem facere vide-
tur *Dian.mor.p.5.tract.13.Miscell.1.resol.93.* vbi
difficultatem nullam facere videtur in hoc ne-
gotio quo ad subditos ordinandos, imò in vers.
Verùm his: multos allegat ad probandum, quod
Concilium in generali illa reuocatione priuile-
giorum, non deroget speciali priuilegio Abbati-
bus concessum pro conferendis Ordinibus Mi-
noribus, sed quia in fine non audet proferre,
quid sentiat, remittens resolutionem ad oraculũ
S. C. ego quoque libenter idem facio, sed spero
rationibus prædictis S.C. non aliter fore censu-
ram in casu nostro fortiori, vbi tractatur de Præ-
lato exempto extra fines Diocęsis cuiuscunque
Episcopi Populum, & territorium distinctum
habente, cui non videtur esse deneganda manu-
106 tentio in hac quasi possessione ordinandi suos
subditos. *Gratian.d.disc.*871.*nu.*1.2. 14. *& Rot.
coram Mantica in Cochen. Iurisdictionis. 9. Decem-
bris.*1592.sicut faciunt Abbas Nonantulæ, & eius
Vicarius qui passim concedunt dimissorias libe-
ras suis subditis, & pariter Abbas Cassinen. suis
Clericis etiã sæcularibus teste *Rot. apud. Rubeum
decis. diuers.45.nu.3.4.p.5.* quod est signum eos
conferre Ordines Minores, cum dant dimissorias
pro sacris Ordinibus suscipiendis ad quemcun-
que Antistitem.
Non obstant in contrarium adducta, & primò so-
lùm Episcopũ esse ministrum Ordinis quia hoc
est verum de iure communi, verùm ex speciali
priuilegio Pontificis saltem quoad Minores Or-
dines id potest competere etiam simplici Sacer-
doti. *Bonac. de Sacramentis.disp.8.q. vnic. p.4. n.3.
versi. imo quilibet.*
Non obstat secundùm, quod dictus Archipræsbiter
non dicatur Abbas, quia responsum est habere
107 dignitatem, & substantiam Abbatis, & ideo nõ
esse faciendam vim in nomine ex *Gratian. d. disc.*
871. *n.*6.8.9. 22. *Tambur. d.tract. p.1. disp.25.qu.
1.n.*180. 193. *& seqq.*
Non obstat tertiũ, quod dictus Prælatus non possit
concedere dimissorias, quia iam responsum est
id non procedere in eo Ordinario, qui est extrà
108 Diocęsim cuiuscunque Episcopi, & habet ter-
ritorium distinctum, potestq; visitare, & Syno-
dum facere: *Gratian. d.disc.* 212.*n.*25.26.27. 48.
49. *Barbos. d.alleg.7. nu.*8. sed in casu nostro satis
etiam esset, quod iste Prælatus præscripserit, pro
109 vt fecit, hoc ius dandi dimisorias, quia verè
aduersus Episcopum id ius præscribitur spatio
40. annorum *ex c.quanta. de præscript. Bal. 6.cod.
tit.* t.5.*p.q.12.n.4. in terminis nostris Grilinz. d.cons.*
142.*n.49.Gratian.d.disc.*212.*in fin. & disc.*871.*n.*
36. 37. *Farinac. decis. recent.* 394. *numer.* 2. *p.* 1.
Rot. apud Tambur. de iur. Abb. p. 3. *decis.* 117.
in fin.
Non obstat quartũ, quod dictus Archipræsbiter nõ
sit solemniter benedictus, quia non solet bene-
dici, nec ista benedictio requiritur de essentia
etiam in Abbate perpetuo, qui solus benedici so-
let, quia etiam ante benedictionem potest con-
ferre Ordines Minores, & dare dimissorias, pro
vt faciunt etiam Abbates temporales, qui non
benedicuntur, & tamen ordinant, sic dicendum
110 est de hoc Archipræsbitero, etenim etiam ante
benedictionem hæc ritè, & rectè fieri possunt,
vt *not. Innoc. in c. 1. in fin. de supplen. negl. Prælat.
Archid. in d.c.quoniam in fin. dist.69. Vgolin. de off.
Episc. p.2. §.7. n.1. latissimè Gratian. d.disc.*871.*n.*
11.12.13.14.20.21.29.30.33.34. *& seqq.* vbi tol-
lit contraria; pulchrè etiam *Tambur. de iur. Abb.
p.2. disp.2. q.3. n.3.* per totum, vbi multos alios
allegat.
Non obstant quintò allegata ex dicto Concil. Trid
quia satis responsum est ea non procedere, nisi
in Prælatis existentibus intra Diocęsim alicuius
Episcopi ex *Grilinz. d. cons. 142. nu. 3. Gratian. d.
disc. 212. n.6.7.* & vlteriùs dictum est non proce-
dere in illis Prælatis, qui nituntur speciali priui-
legio, & habent Populum, & territorium distin-
ctum, & faciunt omnia, quæ ad Episcopum per-
tinent, & se gerunt tanquam Episcopi, vt hic no-
ster Archipræsbiter, hi non sunt de illis, qui in-
111 cluduntur sub illa generali Concilij dispositio-
ne vt *ex gl.in l. 3. verb. qualibet C. de seru. fugit. &
Calder. cons.2. de arb. in fin. Rim. iun. cons.* 19. *num.*
54. *& cons.46. n.111. & in specie Flores Diaz.d.lib.
3. q.23. pulchrè Gratian.d.disc.212.num.23.& pro-
bant Sanchez. in opusc.tom, 2. lib.7. dub.19. nu.20.*

Basil.

Baſil. Ponti.de matr.lib.8.c.19.n.16. Caſtr. Pallau. mor. lib.1.tract.3. diſp.4. p.21.§.4. n.5. Suarez. de legi.lib.8. c.38. n.1. Salas de legi. diſp.17. ſect.14. n.73. Portel. de dub.reg. verb. priuileg. n. 7. & nu. 67. & magis in terminis etiam Barboſ. de off. Epiſc. p.2.alleg.7. n. 8. & ad Concil. Trid. d.c.10. nu.16. & de vniuerſ.iur. Eccl. lib.1.c.17. n. 95. Tambur. de iur. Abb. p.2. diſp.2.q.26. n.2. ſi enim non ſunt intra fines,non habent locum diſpoſita à Concilio, vt probatur ex Seraph. deciſ.1278. n. 1. verſ. contrarium, & per totam. vbi docet; vt locus ſit Concilio, probandum eſſe,quod locus exemptus ſit intra fines alicuius Diocęſis.

Et idem eſt dicendum de viſitatione, quia licet vi-
112 gore Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c.9. vicinior
Epiſcopus poſſit viſitare etiam loca exempta, &
Nullius,id tamen procedit,ſi illa ſunt intra fines
eius Diocęſis, fuit enim deciſum, quod Epiſco-
pus poteſt viſitare locum Nullius Diocęſis, qua-
tenùs conſtet eſſe ſitum intra fines ſuæ Diocęſis,
quo caſu ad eũdem Epiſcopum ſpectat conferre
Ordines,& dimiſſorias dare,& quatenùs non ap-
pareat intra cuius fines exiſtat, per viciniorẽ hęc
explenda ſunt. Aldan. in compend. canon. reſol.
lib.2. tit. 8. n.3. Barboſ. ad Conc. Trid. ſeſſ. 22. c.8.
n.18. de reform. vbi quod S.C.Epiſcop. & Reg. ita
decidit ſub die. 9. Septembris. 1616. ſed hic con-
ſtat Carpum, & eius Prælatum eſſe extra Diocę-
ſim cuiuſcunque Epiſcopi, & nihil pertinere ad
113 alios, ergo non debet ab aliquo viſitari pro vt
ſic nunquam fuit viſitatus, cum ipſe habeat ius
viſitandi, & corrigendi, nam Concilium prædi-
ctum dum loquitur de exemptis etiam Nullius,
non eſt trahendum ad Prælatos habentes iura E-
piſcopalia extra fines, nec ad Eccleſias,quæ ha-
bent proprios Prælatos cum Iuriſdictione Ordi-
114 naria,& territorio diſtincto. vt pulchrè cenſuit
Rot. apud Tambur. de iur. Abb. deciſ. 117. nu. 4. &
Grilinz. d.conſ. 142. n.21. 22. & propterea debet
115 manuteneri in hac quaſi poſſeſſione, vt à nullo
viſitetur etiam viciniore,vt per Gratian.diſc.870.
n.6. & ſeqq. Poſt. de manuten. obſ. 45. nu.35. ideò
eodem modo,& eadem ratione, quia hæc loca
Concilij ſimiliter loquuntur, debet iſte Prælatus
116 manuteneri in quaſi poſſeſſione conferẽdi Or-
dines,& dimiſſorias dandi,pro vt erat in ea tem-
pore motæ controuerſiæ, & antea etiam per lon-
giſſimum tempus. ex c.cum perſonæ de priuileg. in
6. Mareſcot. var. reſol. lib.1. c.11. n. 44. Farin. de-
ciſ. recent.491. num. 4. 7.9. p. 1. Ricc. deciſ. collect.
1314. p. 4. Poſt. de manuten. obſ. 44. n.59. & obſ.
45. n.17.18.26. 34.35.38. vbi cæteri allegantur
qui omnes probant etiam, quod exemptus quã-
do eſt in poſſeſſione ſuæ exemptionis debet in ea
117 manuteneri, etiam ſi ei ius reſiſtat, & Epiſco-
pus habeat pro ſe iuris aſſiſtentiam, quia nemo
ſua poſſeſſione priuandus eſt niſi cauſa cognita,
& negotio plenè diſcuſſo.

Non obſtat 6. votũ Seraphin. d.deciſ.985. quod exẽ-
118 ptus etiam Nullius, nequeat Clericis ſæculari-
bus dare Ordines Minores etiam cum dimiſſorijs
Epiſcopi, tum quia non eſt certum, an illud vo-
tum ſit, vel fuerit acceptatum, & approbatum,
quoniam plurimi DD. aliter docuerunt docẽtes
tales Abbates poſſe ordinare Clericos etiam alie-
nos cum dimiſſorijs proprii Epiſcopi, quia tunc
illis miniſtratur materia ſufficiens, circa quam
Ordines poſſunt adminiſtrare, dummodò acce-
dat conſenſus illius Epiſcopi, in cuius Diocęſi
Ordines conferunt,& propterea contra Seraphi-
num fuiſſe declaratum à S. C. quod Abbates ha-
bentes ex priuilegio facultatem deferendi inſi-
gnia Epiſcopalia, poſſe Tonſuram, & Minores
119 Ordines conferre Clericis ſæcularibus Epiſco-
pi Iuriſdictioni ſubiectis, dummodo ipſius Epi-
ſcopi conſenſus acceſſerit, & ab eo quiſque di-
miſſorias literas impetrauerit, & hanc eſſe verã
opinionem tradiderunt, & Sacram Congreg. ita
determinaſſe dixerunt. Quarant. in ſumm. Bullar.
in verbo: Ordo. verſ. Abbatibus: ibi: Ait ipſa Con-
gregatio. quem ſequitur Bonacin. de Sacram. diſp.8.
q.vnic. p.4. n.3. verſ. Præterea Abbates. in puncto
etiam Grilinz. d. conſ.142. n.52. Azor. inſt. mor. p.
1. lib.12.c. 20. q. 7. Capucc. in annot. ad compend.
priuil. mend. verb. Ordines Sacri. nu. 5. Io: Baptiſta
Tiber. in inſtruct. ordin. c. 7. q.48. verſ. quod ſi No-
uitius Vaſquez. 3. p.tom. 3. diſp.243. n.33. Suarez.
tom.4. de religion. tract.8. lib.2. c.49. nu. 20. Zerol.
in prax. Epiſc.p.1.verb. Abbas Molfeſ. in ſumm. to.
1. tract. 2. c.2. n.18. Fornar. de Sacr. Ord. c.5. n.8.
Vgolin. de off. Epiſc. c.26. §.19. Layman. in qq. ca-
non. de Prælat.elect. q. 3. Zanard. in Direct. Theol.
p.1. de Sacr. Ord. c.3. Alumnus de poteſt. Abb. c.22.
n.18. Kelliſonius in 3. p.tom. 2. q. 38. art. 1. Hiero-
nim. Venerus in exam. Epiſc. lib. 1. c. 12. n. 62. 63.
Roderic. Acuna Archiepiſc. Bracharen. in comment.
in 1. p.Decreti. diſt. 95. in c. peruenit. n.6. Layman.
in ſumm. lib.5. tract.9.c.9. n. 1. 2. Lezzana in ſumm.
qq. reg. c.14. n.13. & c.18. n.65. Præpoſit. Ieſuita in
in tertiam p.D. Thom. q.vnic. de Sacr. Ord. dub.13.
n. 127. Zecch. de rep. Eccl. c.25. nu. 4. Mercerus de
Sacram. in 3. p.D. Thom. q. 38. art.1. Moſconius de
Maieſt. milit. Eccl. lib.1. c.9. Gauant. in Manual. E-
piſc. verb. Abbas. n. 34. Barboſ. de iur. Eccl. lib.1.
c.27. n.28. & huic ſententiæ adhærere videtur etiam
Dian. mor. p. 5. tract.13. Miſc.1. reſol. 93. verſ. verũ
his non obſtantibus vſque ad verſ. quo ad ſecundum
vbi licèt dicat ſe non proferre quid ſentiat, ve re-
ſolutio relinquatur Oraculo S. C. tamẽ ex ratio-
nibus,quas adducit, ſatis comprehenditur,hanc
ſibi placere ſententiam; quam etiam vti veram
mordicùs defendit Tamburin. de iur. Abb. p. 2.
diſp.2. q.7. n.2. 3. 4. 5. & per totam, vbi multos al-
legat,& docet, ac tradit pleroſq; Abbates adhuc
perſeuerare in hac pacifica poſſeſſione conferẽ-
di Ordines Minores tam Clericis ſæcularibus,
quam regularibus modo prædicto, & licet dicat
etiam, quod aliqui Abbates timidi obſtinent à
collatione dd. Ordinum erga nõ ſubditos ob du-
bium prædictum à Seraphino excitatum, tamen
in fine etiam dicit, quod huic voto Seraphini re-
ſpondit Tiberius d. qu.48. & quod multi DD. eũ
ſequuntur, & conſentire videtur Dian. d.reſol.93.
verſ. vnde ex his. vbi quod Domini Rotæ apud
Seraph. loquuntur, quando Abbates vellent con-
ferre Ordines Minores ſine conſenſu Epiſcopi
Diocę-

Diocęſani, quod non conuenit huic caſui,quan-
do eius dimiſſoriæ extãr, & conſenſus, ex quibus
apparet, quod contra Seraphinum extat com-
munis, & pluſquàm communis DD. ſententia.
Tum quia votum illud *Seraph. d. decis.985.* loquitur
de illis exemptis etiam Nullius, qui ſunt intra
fines alicuius,Diocęſis,quia tunc ſpectat ad Epi-
ſcopos ordinare ſubditos Abbatum ſæculares, in
quorum Epiſcoporum Diocęſibus eſt locus dd.
120 Abbatibus ſubditus, vt dixit *Tiber. decord.d.q.
48. in princ.verſ. ſaeculares autem,& ſic videtur ſen-
tire Dian. d.reſol.93. verſ. vel poſset. in fin.& Tam-
bur. d.q.7.n.2.3.* ſecùs autem dicendum videtur,
ſi tales exempti ſint extra fines Diocęſis Epiſco-
pi per ea,quæ tradit idem *Seraph.decis.1278.n.2.
3.* & per totam, & proptereà non eſt faciendum
fundamentum in dicto voto Seraphini, cui con-
tradicunt tot DD. magnæ auctoritatis, nec S.C.
adhuc ei aſſentire videtur, nam teſte *Tambur. d.
q.7. nu. 5.* Procurator Generalis Cęleſtinorum in
Curia Romana dubium de hac re in Congrega-
tione Epiſcoporum, & Regul. facta die 12. Iulij.
1631. proponi curauit, ſed illo tum minimè de-
ciſo, adhuc ſub Iudice lis eſt: Ergo poſſumus
ſuſtinere ſententiam contra Seraphinum vti ve-
ram,nec à S.C. reprobatã; benè verum eſt,quod
in caſu noſtro votum Seraphini nihil nocet, quia
Archipræsbiter noſter non prætendit nunc con-
ferre Ordines ſubditis alienis,ſed tãtùm proprijs,
ideò ceſſare debent omnes difficultates, & om-
ninò ei concedenda eſt manutentio; & Officia-
les S. Papæ poſſunt admittere probationes dicti
Archipręsbiteri factas ẽt ſine Epiſcoporũ vicino-
rum citatione,vt per *Seraph.d.dec.1278.* vbi vide.
Concludendũ eſt igitur dictum D. Archipræsbiterũ
vti poſſe iure Abbatum, & conferre Ordines mi-
nores,& dare dimiſſorias,& id conuenire eius di-
gnitati,cum habeat ſuam Diocęſim diſtinctam,
121 & ſicut Abbas venit appellationę Pontificis ſe-
cundùm *Tambur. de iur. Abb. p.1. disp.1.q.6.n.2.*
ita de eo dicendũ erit,& ei cõpetunt omnia,quę
122 Epiſcopo conceduntur, præterea, quę ſunt Or-
dinis,& vnctionem requirunt, *Seraph. decis.1386.
n.3. Trullench. mor. p.1.lib.2.c.2. dub.38. n.12.* vbi
docet tales Prælatos potiri eadem Iuriſdictione
qua Epiſcopi, & ideò poſſe ẽt in votis diſpẽſare.
Et ideò dictus Archipręsbiter ſicut poteſt facere,&
congregare Synodum, ita poterit facere concur-
ſum Eccleſiarũ Parochialium, ſi in Synodo exa-
minatores nominauit,& fecit,& ſi eſt in hac poſ-
123 ſeſſione manutenẽdus eſt,vt ſentire videtur *Se-
raph.decis.1386.n.1.2.& benè Aldan. in compend.
can. reſol.lib.3. tit.9.n.30. Garci. de benef. p.9. c.2.
n.131. pulchrè Barb.ad Conc.Trid. ſeſſ.24.c.18.n.51.
& ſeqq. de reform.* vbi docet, quod ſi Prælatus eſt
nullius,& habeat ius cõgregandi Synodum,tunc
poteſt in ea deputare examinatores Synodales,
pro vt Concilium requirit,& ita fuiſſe deciſum *in
cauſa Caſtri Durantis.vlt. Aprilis.1611.& ſub n.52.*
dicit,quod ſi Abbatia eſt Nullius Diocęſis,& Ab-
bas habeat ius congregandi Synodum, & legiti-
mè conſtet illam congregaſse, elegiſseq; exami-
124 natores in Synodo, poterit cõcurſum inſtitue-
re, eligere, ponere æconomos, aliaq; peragere,
quæ habẽtur in dicto decreto Concilij,& ita fuiſ-
ſe deciſum in cauſa Abbatiæ Farſen. & ita ſerua-
tur in Abbatia Nouantulæ: ſic etiam docet *Rot.
diuerſ. decis.619. p.4. Caſtr. Pallau. mor. p.2. tract.
13.disp.3. p.2.n.1. ad fin.*
Et cum quotannis debeat Epiſcopus cõgregare ſuã
125 Synodum ad mores Cleri reformandos,& con-
trouerſias componendas,vt diſponitur *in Concil.
Trid. ſeſs.24.c.2. de reform.& c.quoniam dist.18.* ſe-
quitur, quod eandẽ Synodum Diocęſanam poſ-
ſint congregare omnes illi Abbates tam ſæcula-
res, quam regulares,qui ſunt locorum Ordinarij,
126 & habent Populum, & territorium diſtinctum,
& id valẽt exequi eodem iure,quò Epiſcopi *Rot.
diuerſ. decis. 619. p.4.* prout latè probat *Tambur.
de iur. Abbat.p.1.disp.24.q.7.n.2.3.* vbi etiam plu-
rimos ſimiles Prælatos Epiſcopo inferiores no-
127 minat, qui Synodum Diocęſanam congregare
ſolent,& poſſunt, & ratio eſt, quia ſiue dicamus
Synodi conuocationem eſse de lege Diocęſana,
vt ex *tex. in c.vlt.dist.18. & c.conquærente,& c.di-
lectus.* vbi *gloſ. ſub verb. de lege verſ. ad legem.* vbi
etiam *Imol. n.6.de off. ordin.* ſentit *Hoſtien. in ſumm.
de off. Ordin. ſub n.7. post med.§. ſunt autem verſ.lex
vero.* ſiue, quod verius eſt, & receptius, dicamus
128 poteſtatem cogendi Synodum eſſe de lege Iu-
riſdictionis, vt ex *d.c.conquerente.* tenet *Hoſtien. in
d.c.dilectus. ſub n.6.verſ.quamuis autẽ.* vbi *Io: And.
ſub n.12. de off.ord.*idem *Io: And. in d.c.conquerente.
n.14.*vbi *Card.n.3.in 10.not.Gemen.in c.1.col.1.verſ.
dicit.* vbi etiam *Præpoſ.n.2.10. q.1. Abb.in c. cum
contingat. n.30.verſ.Dominus.de for. compet.Pauin.
de off.& poteſt.Capit.p.1.q.7. ſub n.3.verſ.ex præmiſ-
ſis. Henric.Bott. de Synod. Epiſc.in p. part. ex n.46.
in 4.q.Gatz.de beneſ. p.9. c.2. n.64.* latè, & pulchrè
*Lotter. de re beneſ.lib.1. q.21.n.79.82.83. & lib.2.
q.31.n.76. verſ. contrarium. & n.79. verſ.ego verò.
Tambur.d.q.7.n.2.3.* ſemper dicendum eſt talem
Ordinarium poſſe Synodum congregare, quia
habet territorium pro Diocæſi,& poteſt ea, quæ
129 permittuntur Diocęſanis, vt vidimus, & quia
130 poſſunt omnia,quæ ſunt iuriſdictionis *ex gl. in
d.Clem. 1. in verb. proprij de reb. Eccl.non alien. Se-
raph.decis.1386.n.3.Tamb.d.q.7.n.2.* & noſter Ar-
chipræsbiter eſt in hac quaſi poſſeſſione Synodũ
congregandi: ad rem pulchrè vide *Rot. dec. diuerſ.
619. ad fin. p.4.*
Ideò ſicut pôt in Synodo deputare examinatores,
ita poterit ẽt nominare Iudices Synodales, qui-
131 bus cauſæ ſunt cõmittendæ ad formã *Conc. Tr.
ſeſs.25.c.10. de reform.* quia eſt actus Iuriſdictionis
adeò vt ſaltem quatuor Iudices Synodales pro
qualibet Diocęſi ſint eligendi.
Verùm quia iſti Iudices Synodales debent eſſe per-
ſonæ in Dignitate cõſtitutę,& habere qualitates,
132 de quibus *in c.ſtatutum,de reſcript.in 6.* difficultas
eſt,quod Ordinarius inferior poterit prouidere
de huiuſmodi perſonis,cũ non habeat,niſi Cano-
nicos ſuos, & certum eſt Canonicũ Eccleſiæ Col-
leggiatæ ẽt Doctorẽ peritiſs.non poſſe eſſe Papę
delegatũ,nec in Iudicem Synodalem eligi,vt do-
133 cent *Marc.Ant.Genuen.in pract. Eccleſiaſt.q.612.
n.2.*

n.2. Io. Ant. Maſſobr.de Synod. Diocæſ. c.4.dub.10. Barboſ. ad Concil.Trid.d.c.10.n.9.ſeſſ.25. de reform. vbi teſtatur ita fuiſse per Sacr.Congr.reſponſum *Idem Barboſ. in Collect. ad d.c.ſtatutum. n.17. Lotter. de re benef. lib.3.q.5.n.13.14. Gauant. in Prax. Epiſc. verb. Iudex Synodalis.n.3.4.* & ideò non benè cenſuit *Grilinz. conſ.* 127. dum putauit Canonicum Colleggiatæ Doctorem poſse eligi in Iudicem Synodalem, quia Doctoratus eſt dignitas, nam oportet, quod ſit Dignitas Eccleſiaſtica, de qua *in d.c.ſtatutum, vbi gl. & DD.* hoc reſtringunt ad Canonicos Cathedralis, quos ſolos inter Ca-
134 nonicos poſse eligi in Iudices Synodales dixerunt *Gim. in d. c. ſtatutum. nu. 24. de reſcript. in 6. Flamin. Pariſ. de reſign. benef. lib.2. q.1. num.102. Gonz. ad reg. Cancell. 8.gl.2.nu.39. Aloyſ. Ricc. in prax. for. Eccleſ. reſol.90. nu.3. Maſſobr. d.tract. de Synod. c.4.dub.13. n.23. Barboſ. ad Conc.d.c.10. n. 7.* quæ vera ſunt. *Gauant. in Prax. Epiſc.verb. Iudex Synodalis. n.2.*

Sed dictus Archipręsbiter poterit eligere in Iudices Synodales illos, qui habent Dignitatem in ſua Colleggiata, velut Archidiaconum, Præpoſitum, & Decanum, qui habent qualitates *d.c.ſtatutum.* & ex priuilegio etiam dicti Iulij.II.& Leonis X. illis cauſæ committi poſsunt, & poterit etiam eligere Canonicos, qui ſint Prothonotarij Apoſtolici, quia Prothonotarius etiam ſi non ſit Cano-
135 nicus, poteſt eligi in Indicem Synodalem, ex *Maſſobr. d.c.4.dub.13.n.34. Barboſ.ad d.c.10.n.13. Gauant. in Prax. Epiſc.in verb.Iudex Synodalis. nu. 8.* ſatis enim eſt, quod eligendus in Iudicem habeat Eccleſiaſticam Dignitatem, vt per *gl.in d.c. ſtatutum in verb.Dignitate. de reſcript.in 6.vbi DD.* & propterea cum dicti Archidiaconus, Præpoſitus, & Decanus ſint Dignitates Eccleſiæ ſicut etiam Prothonotarius Apoſtolicus, hi poterunt
136 eſse Iudices Synodales, & illis committendæ erunt cauſę tam à Sede Apoſtolica, quàm à Nuntijs, & legatis ad formam *d.Conc.Trid. ſeſſ.25. ca. 10. de reform.* quod in ſimplici Doctore, etiam ſi ſit Canonicus Colleggiatæ, verificari non poteſt, quia Doctoratus non eſt Dignitas Eccleſiaſtica, ſicut nec Canonicatus Eccleſię Colleggiatæ, etiā ſi tales perſonæ ſint doctiſſimæ, & peritiſſimæ, nō poſsunt eligi in Iudices Synodales, vel eis cauſæ
137 à Sede Apoſtolica, vel Nuntijs delegari. *Barboſ. de off. Epiſc. p.3. alleg.106. nu. 12. in fin. Gauant. d. verb. Iudex. n. 4. & Aldan. in compend. can. reſol. lib.3. tit.19. n.25.* vbi teſte S. C. reſoluit Canonicum Eccleſiæ Colleggiatæ eligi non poſse in iu-
138 dicem Synodalem, licet ſit Doctor, & in Cathedrali non extent Doctores ſaltem ita idonei, deputandi ſunt ergo alii, qui habeant dignitatem Eccleſiaſticam, ſeu qualitates *d.c.ſtatutum*, quod dictus Archipræsbiter recte adimplebit, ſi ita, ſicut dictū eſt, faciat: & ſic faciendo Synodū Dioeçſanam perfectè poterit cōplere; ex quibus euidens concluſio reſultat ſatis iam probata, & erudeata, quod dictus Archipræsbiter Carpi poſſit ſuis Clericis ſęcularibus primam comę tonſuram, & Minores Ordines conſerre, & dimiſsorias dare ad quemcunque, Antiſtitem Catholicum pro prædictis Ordinibus, & aliis etiam Sacris ſuſcipiendis: & ita centio ſaluo ſemper iudicio, & determinatione S. R. E. & S.C. ſui hæc cognitio omninò ſubmittenda eſt.

Et ideo cum dictus Archipræsbiter ſit nullius, & habeat territorium diſtinctum, ei quoque debent
139 de iure committi diſpenſationes etiam matrimoniales, & quæ vis gratiæ exequendæ, quia huiuſmodi cauſæ Ordinariis locorum ſunt cōmittendæ *ex Conc. Trid.ſeſs.22.c.5. de reform. Seraphi deciſ.1052. Rot.apud Rubeum, deciſ. diuerſ.45. n.3. 4. p.5. Corrad.in Prax. diſpenſ. Apoſtol.lib.7.c.4.nu. 63. verſ. reliquis.*

FINIS.

INDEX RERVM OMNIVM,

QVÆ IN HOC CONTROVERSIARVM LIBRO CONTINENTVR

Primus numerus significat Caput, secundus Capitis Numerum.

A

Adul-

Appel-

Banni-

Bene-

Bona

Carpi

Cessio

Clau-

Con-

Deli-

De-

Dona-

E

Excom-

INDEX

Finis

Furtum

I

pro

In-

M

Man-

Manu-

N

P

posses-

Poſseſ-

Præpa-

implere

Solem-

Tran-

V

Vsura

FINIS.